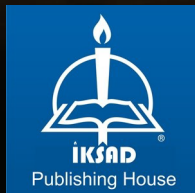
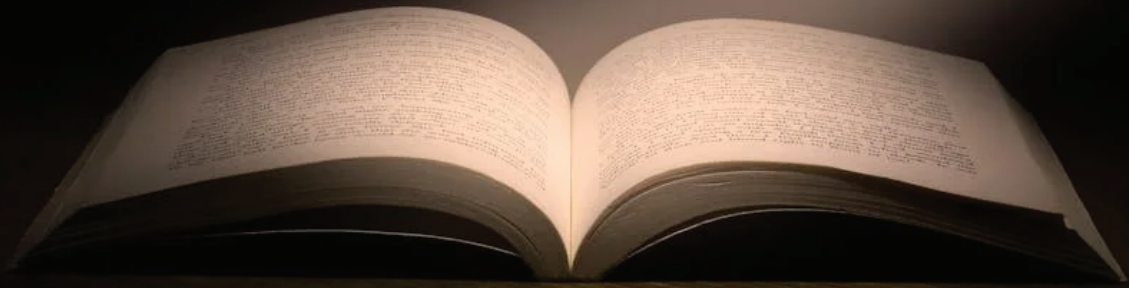

AKADEMİK KAYNAKÇA

2024

CİLT -3

İKSAD YAYINEVİ
AKADEMİK KAYNAKÇA 2024
3. CİLT

FARKLI YÖNLERİYLE KABAKGİLLER ÜZERİNE BİLİMSEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Fikret YAŞAR

Doç. Dr. Özlem ÜZAL

YAZARLAR

Prof. Dr. Ahmet BALKAYA

Prof. Dr. Atilla DURSUN

Prof. Dr. Fikret YAŞAR

Prof. Dr. Kazım MAVİ

Prof. Dr. Naif GEBOLOĞLU

Prof. Dr. Şebnem KUŞVURAN

Doç. Dr. Dilek KANDEMİR

Doç. Dr. Fazilet PARLAKOVA KARAGÖZ

Doç. Dr. M. Zeki KARİPÇİN

Doç. Dr. Özlem ALTUNTAŞ

Doç. Dr. Özlem ÜZAL

Doç. Dr. Sıtkı ERMİŞ

Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül DURUKAN KUM

Arş. Gör. Dr. İbrahim Kutalmış KUTSAL

Dr. Yadigar Leyla DOĞAN

Zir. Yük. Müh. Emine POLAT

Zir. Yük. Müh. Kübra ÖZMEN

Zir. Yük. Müh. Lütfullah BAŞLAK

Zir. Yük. Müh. Ömer ÖZTAŞ

Zir. Müh. Melek Nur ÖZDEMİR

Zir. Müh. Sadi ERDAL

Zir. Müh. Suzan DEMİR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-031-9

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

B1 KAYNAKÇA

Alefeld, F. (1866). *Landwirtschaftliche Flora*. Wiegandt und Hempel, Berlin.

Andrews, A.C. (1958) Melons and watermelons in the classical era. *Osiris* 12:368–375.

Bailey, L.H. (1929). The domesticated Cucurbitas. *Gent. Herb.* 2:62-I 15.

Bailey, L.H. (1943) Species of Cucurbita. *Gentes Herbarum* 6:266–322.

Dhillon, P.S., Sanguansil, S., Singh, S.P., Masud, M.A.T., Kuman, P., Bharathi, L.K., Yetisir, H., Huang, R., Canh, D.X., McCreight, J.D. Gourds: Bitter, bottle, wax, snake, sponge and ridge. In *Genetics and Genomics of Cucurbitaceae*; Grumet, R., Katzir, N., Garcia-Mas, J., Eds.; Springer: New York, NY, USA, 2017; pp. 155–172.

Enslin, P.R., Joubert, T.G., & Rehm, S. (1954) Bitter principles of the Cucurbiaceae II. Paper chromatography of bitter principles and some applications in horticultural research. *J.S. Afr. Chem. Inst.*, 7:131-138.

Ferriol, M., & Pico, B. (2008) Pumpkin and winter squash. In: Prohens J, Nuez F (eds) *Handbook of plant breeding, vegetables I*. Springer, New York, pp 317–349.

Gerard, J. (1597) *The herball or generall historie of plants*. John Norton, London, pp 772–776

Gong, L., Paris. H.S., Nee, M.H., Stift, G., Pachner, M., Vollmann, J., & Lelley, T. (2012) Genetic relationships and evolution in Cucurbita pepo (pumpkin, squash, gourd) as revealed by simple sequence repeat polymorphisms. *Theor Appl Genet* 124:875–891.

Goodwin, T.W. (1980) *The biochemistry of the carotenoids*. Chapman and Hall, New York.

Gry, J., Søbørg, I., & Andersson, H.C. (2006). Cucurbitacins in Plant Food; Nordic Council of Minister: Copenhagen, Denmark, pp. 15–38.

Grumet, R., McCreight, J. D., McGregor, C., Weng, Y., Mazourek, M., Reitsma, K., ... & Fei, Z. (2021). Genetic resources and vulnerabilities of major cucurbit crops. *Genes*, 12(8), 1222.

Guha, J., & Sen, S.P. (1975) The Cucurbitacins – A Review. *The Plant Biochemical J.*, 2:12-28.

Henkhaus, N., Bartlett, M., Gang, D., Grumet, R., Jordon-Thaden, I., Lorence, A., ... & Stern, D. (2020). Plant science decadal vision 2020–2030: Reimagining the potential of plants for a healthy and sustainable future. *Plant direct*, 4(8), e00252.

- Jamuna, S., Karthika, K., & Paulsamy, S. (2015). Phytochemical and pharmacological properties of certain medicinally important species of Cucurbitaceae family—A review. *J Res Biol*, 6, 1835-1849.
- Janick, J., Paris, H.S., & Parrish, D.C. (2007) The cucurbits of Mediterranean antiquity: identification of taxa from ancient images and descriptions. *Ann Bot* 100:1441–1457.
- Lelley, T., Loy, J.B., & Murkovic, M. (2010) Breeding oil seed pumpkins. In: Vollmann J, Rajcan I (eds) *Handbook of plant breeding*, vol 4., Oil crops Springer, New York, pp 469–492.
- Lorenz, O.A. (1949) Growth rates and chemical composition of fruits of four varieties of summer squash. *Proc Am Soc Hort Sci* 54:385–390.
- Loy, J.B. (1988) Improving seed yield in hull-less strains of *Cucurbita pepo*. *Cucurbit Genet Coop Rep* 11:72–73.
- Loy, J.B. (2012) Breeding squash and pumpkins. In: Wang Y-H, Behera TK, Kole C (eds) *Genetics, genomics and breeding of cucurbits*. CRC Press, Boca Raton, pp 93–139.
- Paris, H.S. (1986) A proposed subspecific classification for *Cucurbita pepo*. *Phytologia* 61:133–13.
- Paris, H.S. (1989) Historical records, origins, and development of the edible cultivar groups of *Cucurbita pepo* (Cucurbitaceae). *Econ Bot* 43:423–443.
- Paris, H.S. (2000) History of the cultivar-groups of *Cucurbita pepo*. *Hort Revs* 25:71–170.
- Paris, H.S., & Nerson, H. (2003) Seed dimensions in the subspecies and cultivar-groups of *Cucurbita pepo*. *Genet Resour Crop Evol* 50:615–625.
- Paris, H.S. (2007) The drawings of Antoine Nicolas Duchesne for his natural history of the gourds. In: E ´rard C (ed) *Les planches et les mots*. Mus´eum National d’Histoire Naturelle, Paris.
- Paris, H.S. (2008) Summer squash. In: Prohens J, Nuez F (eds) *Handbook of plant breeding, vegetables I*. Springer, New York, pp 351–379.
- Paris, H.S., & Janick, J. (2008) Reflections on linguistics as an aid to taxonomical identification of ancient Mediterranean cucurbits: the piqqus of the faqqous. In: Pitrat M (ed) *Cucurbitaceae 2008*. INRA, Avignon, pp 43–51.
- Paris, H.S. (2015) Origin and emergence of the sweet dessert watermelon, *Citrullus lanatus*. *Ann Bot* 116:133–148.
- Paris, H.S. (2016). Germplasm enhancement of *Cucurbita pepo* (pumpkin, squash, gourd: Cucurbitaceae): progress and challenges. *Euphytica*, 208, 415-438.
- Rehm, S., Enslin, P.R., Meeuse, A.D.J., & Wessels, J.H. (1957) Bitter principles of the Cucurbitaceae. VII –The distribution of the bitter principles in this plant family. *J. Sci. Food Agric.*, 8:679-686.
- Rehm, S. (1960) Die Bitterstoffe der Cucurbitaceen (p. 108:136). In: *Ergebnisse der Biologi* (Ed: Autrum-H), Band 22. Springer Verlag, Berlin, Göttingen, Heidelberg.
- Rolnik, A., & Olas, B. (2020). Vegetables from the Cucurbitaceae family and their products: Positive effect on human health. *Nutrition*, 78, 110788.
- Schaffer, A.A., & C.D. Boyer. (1984). The influence of gene B on fruit development in *Cucurbita pepo*. *J. Amer. Soc. Hort. Sci.* 109:432-437.
- Schaffer, A.A., & Paris, H.S. (1986). Inheritance of rind lignification and warts in *Cucurbita pepo* L. and a role for phenylalanine ammonia lyase in their control. *Z. Pflanzenziicht.* 96:147-153.

- Aslan, İ., Balkaya, A., Karaağaç, O., Sarıbaş, Ş., & Kurtar, ES. (2019). Yerel kestane kabağı (Cucurbita maxima Duch.) çeşit adaylarının Samsun ilinde farklı lokasyonlarda verim unsurları ve meyve kalite özellikleri yönünden performanslarının incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 29(2), 340-351.
- Babaoğlu, D. & Türkmen, Ö. (2014). Some plant characteristics of Cucurbita maxima Duchesne and Cucurbita moschata Duchesne genotypes collected from western Anatolia region. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 28(1), 29-37.
- Balkaya, A., Özbakır, M., & Karaağaç, O. (2010a). Karadeniz Bölgesinden toplanan bal kabağı (Cucurbita moschata Duch.) popülasyonlarındaki meyve özelliklerinin karakterizasyonu ve varyasyonun değerlendirilmesi. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 16: 17-25.
- Balkaya, A, Özbakır, M., & Kurtar ES. (2010b). The phenotypic diversity and fruit characterization of winter squash (Cucurbita maxima) populations from the Black Sea Region of Turkey. *African Journal of Biotechnology*, 9(2), 152-162.
- Balkaya, A., Duman, İ., Engiz, M., Ermiş, S., Onus, AN., Özcan, M., Çelikel, F., Demir, İ., Kandemir, M., & Özer, M. (2015). Bahçe bitkileri tohumculuğu üretimi ve kullanımında değişimler ve yeni arayışlar. *Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi*, 985-1010.
- Balkaya, A., Duman, İ., Arın, L., Özcan, M., Demir, İ., Kandemir, D., Zengin, S., Ermiş, S., & Sarıbaş, Ş. (2020). Bahçe bitkilerinde tohum üretimi, mevcut durum ve gelecek. *Türkiye Ziraat Mühendisliği IX. Teknik Kongresi*, 339-370.
- Balkaya, A., Kurtar, ES., & Karaağaç, O. (2021). Kabak Islahı. *Sebze Islahı, Cilt II. Gece Kitaplığı*, 19-95.
- Balkaya, A., Arın, L., & Yanmaz, R. (2024). Sebzeçilikte Tohumun Önemi ve Tohum Üretimini Etkileyen Faktörler. *Sebze Tohum Üretimi ve Teknolojisinde Güncel ve Yenilikçi Uygulamalar*, 3-39.
- Bekar, N., Kandemir, D., & Balkaya, A. (2017). Effects of pumpkin (Cucurbita moshata Duch.) rootstocks on fruit quality and yield components in grafted cucumber cultivation. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 34(3), 36-45.
- Castro, H., Galvez, M., Gonzales, S., & Vilamil, C. (2006). Protein composition of Cucurbita maxima and C. moschata seeds. *Biologia Plantarum* 50 (2), 251-256.
- Daniel, AL., Brecht, JK., Sims, CA., & Maynard, DN., (2005). Sensory analysis of bush and vining types of tropical pumpkin. *Florida State Horticultural Society* 108, 312-316.
- Ermiş, S., & Öktem, G. (2021). Ülkemizde tescilli sebze çeşitlerinin mevcut durumu ve tescil sistemi. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 11, 3447-3454.
- FAO, (2023). Uluslararası Gıda ve Tarım İstatistikleri (<https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL>) Erişim tarihi: 16.11.2024
- Güvenç, İ. (2018). Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinin sebze üretimi ve kendine yeterlilik bakımından karşılaştırılması. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 28(4), 530-535.
- Jiang, Z., & Du, Q. (2011). Glucose-lowering activity of novel tetrasaccharide glyceroglycolipids from the fruits of Cucurbita moschata. *Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters*, 21(3), 1001-1003.
- Kandemir, D., & Balkaya, A., (2015). An overview of winter squash (Cucurbita maxima Duch.) and pumpkin (Cucurbita moschata Duch.) growing in Turkey. *Azarian Journal of Agriculture*, 3.
- Karaağaç, O., & Balkaya, A., (2013) Interspecific hybridization and hybrid seed yield of winter squash (Cucurbita maxima Duch.) and pumpkin (Cucurbita moschata Duch.) lines for rootstock breeding. *Scientia Horticulturae*, 149, 9-12.

- Karaağaç, O., Balkaya, A., & Kafkas, N., (2018). Karpuzda (*Citrullus lanatus*) Meyve kalitesi ve aroma özellikleri üzerine anaçların etkisi. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi* 33(2), 92-104.
- Karaağaç, O., (2021). Combining ability and heterosis for root structure and graft-related traits of interspecific *Cucurbita* rootstocks. *Euphytica*, 217(8), 166.
- Karaca, F., Yetişir, H., Solmaz, I., Candir, E., Kurt, Ş., Sari, N., & Güler, Z., (2012). Rootstock potential of Turkish *lagenaria siceraria* germplasm for watermelon: plant growth, yield and quality. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 36(2), 167-177.
- Lira Saade, R. (1995). Estudios taxonomicos y ecogeograficos de las cucurbitaceae latinoamericanas de importancia economica.
- Loy, JB. (2004). Morpho-physiological aspects of productivity and quality in squash and pumpkins (*Cucurbita* spp.). *Critical reviews in plant sciences*, 23(4), 337-363.
- Makni, M., Fetoui, H., Gargouri, NK., Garoui, EM., Jaber, H., Makni, J., & Zeghal, N. (2008). Hypolipidemic and hepatoprotective effects of flax and pumpkin seed mixture rich in ω -3 and ω -6 fatty acids in hypercholesterolemic rats. *Food and Chemical Toxicology*, 46(12), 3714-3720.
- Nacar, Ç., Aras, V., & Yanmaz, R. (2010). Çerezlik kabak yetiştiriciliği ve Ege Bölgesine uygun çeşitler. *Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Yayınları*, 139, 33-39.
- Öktem, G., Ermiş, S., & Berktaş, Ş. (2024). Sebze Çeşitlerinin Kayıt Altına Alınması (4.Bölüm). *Sebze Tohum Üretimi ve Teknolojisinde Güncel ve Yenilikçi Uygulamalar*, 119-179.
- Paris, HS. (2008). Summer squash. In *Vegetables I: Asteraceae, Brassicaceae, Chenopodiaceae, and Cucurbitaceae* (pp. 351-379). New York, NY: Springer New York.
- Robinson, RW., & Decker-Walters DS. (1997). *Cucurbits* -CAB International New York NY USA.
- Sakata, Y., Ohara, T., & Sugiyama, M. (2007). The history and present state of the grafting of Cucurbitaceous vegetables in Japan. III. International Symposium on Cucurbits, *Acta Horticulturae*, 731, 159-170.
- Sarı, N., Tan, A., Yanmaz, R., Yetişir, H., Balkaya, A., Solmaz, I., & Aykas, L. (2008). General Status of Cucurbit Genetic Resources in Turkey. *Cucurbitaceae 2008. Proceedings of the IX th EUCARPIA meeting on genetics and breeding of Cucurbitaceae* (Pitrat M.ed.). INRA. Avignon, France, pp. 21-32.
- Schaefer, H., Heibl, C., & Renner, SS. (2009). Gourds afloat: a dated phylogeny reveals an Asian origin of the gourd family (*Cucurbitaceae*) and numerous oversea dispersalevents. *Proceedings of the Royal Society of London B: Biological Sciences* 276(1658), 843-851.
- TÜİK, (2024). Bitkisel Üretim İstatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> Erişim tarihi: 16.11.2024
- Winkler, J. (2000) . The origin and breeding of hull-less seeded Styrian oil-pumpkin varieties in Austria . *Cucurbit Genetics Coop. Rpt* , 23, 23-101 .
- Yanmaz, R., Duman, İ., Yaralı, F., Demir, K., Sarıkamış, G., Sarı, N., Balkaya, A., Kaymak, HÇ., Akan, S., & Özalp, R. (2015). Sebze üretiminde değişimler ve yeni arayışlar. *TMMOB-TZMO, Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi* 1: 579-605.
- Yanmaz, R., Balkaya, A., Akan, S., Kaymak, HÇ., Sarıkamış, G., Önal Ulukapı, K., & Açıkgöz, FE. (2020). Sebzeçilik sektörü: Dünü, bugünü ve geleceği. *Türkiye Ziraat Mühendisliği IX. Teknik Kongresi*, 585-607.

Yetiştir, H., Kurt, Ş., Sarı, N., & Tok, MF. (2007) Rootstock potential of Turkish *Lagenaria siceraria* germplasm for watermelon: plant growth, graft compatibility, and resistance to *Fusarium*. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 31(6), 381-388.

Yücel, Ş., Karaağaç, O., Balkaya, A. & Kandemir, D. (2022). Aşılı Fide Üretiminde Kullanılan Anaçlar. *Sebzelerde Fide Yetiştiriciliği* 2, 399-491.

B3 KAYNAKÇA

Aslan, İ., Balkaya, A., Karaağaç, O., Sarıbaş, Ş., & Kurtar, E. S. (2019). Yerel kestane kabağı (*Cucurbita maxima* Duch.) çeşit adaylarının Samsun ilinde farklı lokasyonlarda verim unsurları ve meyve kalite özellikleri yönünden performanslarının incelenmesi. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 29(2), 318-329.

Babaoğlu, D., & Türkmen, Ö. (2017). Some fruit characteristics of genotype of pumpkin (*Cucurbita moschata* Duch) with the origin of western anatolia. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 7(4), 11-16.

Balkaya, A., Özbakır, M., & Karaağaç, O. (2010). Karadeniz Bölgesinden toplanan balkabağı (*Cucurbita moschata* Duch.) populasyonlarının karakterizasyonu ve meyve özelliklerindeki varyasyonun değerlendirilmesi. *Journal of Agricultural Sciences*, 16(1).

Balkaya, A., Yanmaz, R., & Özbakır, M. (2009). Evaluation of variation in seed characters of Turkish winter squash (*Cucurbita maxima*) populations. *New Zealand Journal of Crop and Horticultural Science*, 37(3), 167-178.

Balkaya, A., & Karaağaç, O. (2005). Vegetable genetic resources of Turkey. *Journal of Vegetable Science*, 11(4), 81-102.

Bisognin, D. A. (2002). Origin and evolution of cultivated cucurbits. *Ciência Rural*, 32, 715-723.

Chomicki, G., Schaefer, H., and Renner, S. S. (2020). Origin and domestication of cucurbitaceae crops: insights from phylogenies, genomics and archaeology. *New Phytol.* 226, 1240–1255.

Dalda-Şekerci, A., Karaman, K., Yetisir, H., & Sagdic, O. (2017). Change in morphological properties and fatty acid composition of ornamental pumpkin seeds (*Cucurbita pepo* var. *ovifera*) and their classification by chemometric analysis. *Journal of Food Measurement and Characterization*, 11, 1306-1314.

Dalda-Şekerci, A., Karaman, K., & Yetiştir, H. (2020). Characterization of ornamental pumpkin (*Cucurbita pepo* L. var. *ovifera* (L.) Alef.) genotypes: molecular, morphological and nutritional properties. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 67, 533-547.

Decker, D. S. (1988). Origin (s), evolution, and systematics of *Cucurbita pepo* (*Cucurbitaceae*). *Economic Botany*, 42, 4-15.

Ermış, S., & Yanmaz, R. (2022). Comparative study of the chemical composition and nutritional value of pumpkin seed (*Cucurbita pepo* L.) grown in the different ecological conditions of Turkey. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 9(2), 413-423.

FAOSTAT, 2022. <https://www.fao.org/faostat/en/#compare> (Access date: 06.11.2024).

Ferriol, M., & Picó, B. (2008). Pumpkin and winter squash. In *Vegetables I: Asteraceae, Brassicaceae, Chenopodiaceae, and Cucurbitaceae* (pp. 317-349). New York, NY: Springer New York.

- Gong L, Paris HS, Stift G, Pachner M, Vollmann J, Lelley T (2013) Genetic relationships and evolution in Cucurbita as viewed with simple sequence repeat polymorphisms: the centrality of *C. okeechobeensis*. *Genet Resour Crop Evol* 60:1531–1546.
- Hernandez, C. O., Labate, J., Reitsma, K., Fabrizio, J., Bao, K., Fei, Z., Grumet, R., Mazourek, M. (2023). Characterization of the USDA Cucurbita pepo, *C. moschata*, and *C. maxima* germplasm collections. *Frontiers in Plant Science*, 14, 1130814.
- Hodges, L., Baxendale, F. P., & Wysong, D. S. (1992). Growing squash and pumpkin for food and ornamentation. EC-Cooperative Extension Service, University of Nebraska (USA).
- Kates, H. R. (2019). Pumpkins, squashes, and gourds (*Cucurbita* L.) of North America. *North American crop wild relatives*, volume 2: important species, 195-224.
- Kaźmińska, K., Sobieszek, K., Targońska-Karasek, M., Korzeniewska, A., Niemirowicz-Szczytt, K., & Bartoszewski, G. (2017). Genetic diversity assessment of a winter squash and pumpkin (*Cucurbita maxima* Duchesne) germplasm collection based on genomic *Cucurbita*-conserved SSR markers. *Scientia Horticulturae*, 219, 37-44.
- Khoury, C. K., Carver, D., Kates, H. R., Achicanoy, H. A., van Zonneveld, M., Thomas, E., Heinitz, C., Jarret, R., Labate, J.A., Reitsma, K., Nabhan, G.P & Greene, S. L. (2020). Distributions, conservation status, and abiotic stress tolerance potential of wild cucurbits (*Cucurbita* L.). *Plants, People, Planet*, 2(3), 269-283.
- Lee, J. M., Kubota, C., Tsao, S. J., Bie, Z., Echevarria, P. H., Morra, L., & Oda, M. (2010). Current status of vegetable grafting: Diffusion, grafting techniques, automation. *Scientia Horticulturae*, 127(2), 93-105.
- McCreight, J. D. (2017). Cultivation and uses of cucurbits. *Genetics and genomics of Cucurbitaceae*, 1-12.
- Montes-Hernandez, S., Merrick, L. C., & Eguiarte, L. E. (2005). Maintenance of squash (*Cucurbita* spp.) landrace diversity by farmers' activities in Mexico. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 52, 697-707.
- Nee, M. (1990). The domestication of cucurbita (*Cucurbitaceae*). *Economic Botany*, 44(Suppl 3), 56-68.
- Nerson, H., Paris, H. S., & Paris, E. P. (2000). Fruit shape, size and seed yield in *Cucurbita pepo*. In VII Eucarpia Meeting on Cucurbit Genetics and Breeding 510 (pp. 227-230).
- Ott, C. (2002). Squashed myths: The cultural history of the pumpkin in North America. University of Pennsylvania.
- Paris, H. S. (2018). Consumer-oriented exploitation and conservation of genetic resources of pumpkins and squash, *Cucurbita*. *Israel Journal of Plant Sciences*, 65(3-4), 202-221.
- Paris, H. S. (2017). Genetic resources of pumpkins and squash, *Cucurbita* spp. *Genetics and genomics of Cucurbitaceae*, 111-154.
- Paris, H. S. (2016). Germplasm enhancement of *Cucurbita pepo* (pumpkin, squash, gourd: *Cucurbitaceae*): progress and challenges. *Euphytica*, 208, 415-438.
- Paris, H. S., Lebeda, A., Kristkova, E., Andres, T. C., and Nee, M. H. (2012). Parallel evolution under domestication and phenotypic differentiation of the cultivated subspecies of *cucurbita pepo* (*cucurbitaceae*). *Economic Bot.* 66, 71–90.
- Paris, H. S., Burger, Y., & Schaffer, A. A. (2006). Genetic variability and introgression of horticulturally valuable traits in squash and pumpkins of *Cucurbita pepo*. *Israel Journal of Plant Sciences*, 54(3), 223-231.
- Paris, H. S. (1996). Summer squash: history, diversity, and distribution. *HortTechnology*, 6(1), 6-13.
- Paris, H. S. (1986). A proposed subspecific classification for *Cucurbita pepo*. *Phytologia*. 61:133-138.

- Pitrat, M. (2013). Phenotypic diversity in wild and cultivated melons (*Cucumis melo*). *Plant Biotechnology*, 30(3), 273-278.
- Robinson, R.W., Decker-Walters, D. (1997) *Cucurbits*. Cab International, New York
- Rubatzky, V. E., & Yamaguchi, M. (1997). *Cucumber, Melons, Watermelons, Squash, and Other Cucurbits*. *World Vegetables*, 577–639. doi:10.1007/978-1-4615-6015-9_24.
- Salehi, B., Capanoglu, E., Adrar, N., Catalkaya, G., Shaheen, S., Jaffer, M., Giri, L., Suyal, R., Jugran., K. A., Kregiel, D., Antolak, H., Pawlikowska, E., Sen, S., Acharya, K., Selamoğlu, Z., Sharifi-Rad, J., Martorell, M., Rodrigues, C.F., Shapropov., F., Martins, N. & Capasso, R. (2019). Cucurbits plants: A key emphasis to its pharmacological potential. *Molecules*, 24(10), 1854.
- Schaefer, H., Heibl, C., & Renner, S. S. (2009). Gourds afloat: a dated phylogeny reveals an Asian origin of the gourd family (Cucurbitaceae) and numerous oversea dispersal events. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 276(1658), 843-851.
- Sinnott, E. W. (1935). Evidence for the existence of genes controlling shape. *Genetics*, 20(1), 12.
- Sinnott, E. W., & Kaiser, S. (1934). Two types of genetic control over the development of shape. *Bulletin of the torrey Botanical club*, 1-7.
- TTSM, 2024. Tohumluk Tescil ve Sertifikasyon Merkez Müdürlüğü Resmi Kayıtları.
- TÜİK, 2023, Türkiye İstatistik Kurumu verileri, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr> (Access date: 08.11.2024).
- UPOV, 2024. International Union for the Protection of New Varieties of Plants, Guidelines for the Conduct of Tests for Distinctness, Uniformity and Stability, <https://www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg119.pdf>(Access date: 10.11.2024).
- Whitaker, T. W. (1959). An interspecific cross in *Cucurbita* (*C. lundelliana* Bailey × *C. moschata* Duch). *Madrono*, 15(1), 4-13.
- Wilson, H. D., Doebley, J., & Duvall, M. (1992). Chloroplast DNA diversity among wild and cultivated members of *Cucurbita* (Cucurbitaceae). *Theoretical and Applied Genetics*, 84, 859-865.
- Zhukovsky, P. (1933). *Agricultural Turkey*.

B4 KAYNAKÇA

- Ashita, E. (1927). Grafting of watermelons (in Japanese). *Korea (Chosun) Agr. Uwsl.*, 1, 9.
- Blanca, J., Esteras, C., Ziarolo, P., Pérez, D., Fernández-Pedrosa, V., Collado, C., ... & Picó, B. (2012). Transcriptome sequencing for SNP discovery across *Cucumis melo*. *BMC genomics*, 13, 1-18.
- Bratsch, T. (2009). Specialty crop profile: Ornamental gourds. *Virginia Cooperative Extension*. Publication 438-101.
- Brdar-Jokanović, M., Ljevnaić-Mašić, B., López, M. D., Schoebitz, M., Martorell, M., & Sharifi-Rad, J. (2024). A comprehensive review on *Lagenaria siceraria*: botanical, medicinal, and agricultural frontiers. *Nutrire*, 49(1), 24.
- Brown, J. K., & Hennessey, M. K. (1998). The spread of Cucurbit aphid-borne yellows virus in cucurbit crops. *Journal of Virology*.
- Cantwell, M., & Suslow, T.V. (1998). Pumpkins and winter squashes. *Recommendations for maintaining postharvest quality*. *Perishables Handling Quarterly* 94:15-16.

- Castetter, E.F. (1925). Horticultural groups of cucurbits. *Proceedings of the American Society for Horticultural Science* 22: 338–340.
- Chomicki, G., Schaefer, H., & Renner, S.S. (2020). Origin and domestication of Cucurbitaceae crops: Insights from phylogenies, genomics and archaeology. *New Phytologist*, 226: 1240–1255.
- Decker, D.S. (1988). Origin(s), evolution, and systematics of *Cucurbita pepo* (Cucurbitaceae). *Economic Botany*. 42 (1): 4-15.
- Decker-Walters, D. S., Staub, J. E., Chung, S. M., Nakata, E., & Quemada, H. D. (2002). Diversity in free-living populations of *Cucurbita pepo* (Cucurbitaceae) as assessed by random amplified polymorphic DNA. *Systematic botany*, 27(1), 19-28.
- Decker-Walters, D., Staub, J.E., Chung, S.M., & Nakata, E. (2001). Diversity in landraces and cultivars of bottle gourd (*Lagenaria siceraria*, Cucurbitaceae) as assessed by random amplified polymorphic DNA. *Genet Resour Crop Evol* 48:369–380.
- Decker-Walters, D.S., & Walters, T.W. (2000). Squash. In: Kiple, K.F., Ornelas, K.C. (eds.). *The Cambridge world history of food*. Cambridge, UK: Cambridge University Press. pp. 335–351.
- Decker-Walters, D.S., Walters, T. W., Cowan, C. W., & Smith, B. D. (1993). Isozymic chacterization of wild populations of *Cucurbita pepo*. *Journal of Ethnobiology*, Vol. 13, No. 1, pp. 55-72, Summer, available at: <https://ethnobiology.org/sites/default/files/pdfs/JoE/13-1/Decker-Walters.et.al.pdf>.
- Ebert, A. W., Drummond, E. B. M., Giovannini P., & van Zonneveld, M. (2023). A global conservation strategy for crops in the Cucurbitaceae family. Global Crop Diversity Trust. Bonn, Germany. Version 2 (minor corrections). DOI: 10.5281/zenodo.7696528
- Ellis, M. A., & McGrath, M. T. (2017). Cucurbit diseases and their control. The American Phytopathological Society.
- Ferriol, M., & Picó, B. (2008). Pumpkin and winter squash. In: Prohens, J., Nuez, F. (eds.). *Vegetables I. Handbook of plant breeding*, vol. 1. New York, NY: Springer. pp. 317–349.
- Ferriol, M., Picó, B., & Nuez, F. (2004). Morphological an molecular diversity of a collection of *Cucurbita maxima* landraces. *Journal of the American Society for Horticultural Science* 129: 60–69.
- Fox, R. T. (1971). *The Culture and Use of Ornamental Gourds*, Extension Bulletin 1022. https://s3.amazonaws.com/assets.cce.cornell.edu/attachments/5496/The_Culture_and_Use_of_Ornamental_Gourds.pdf?1420476769 (Erişim tarihi:03.12.2024).
- Guba, E.F. (1950). Spoilage of squash in storage. *Mass. Agr. Expt. Sta. Bul.* 457, 52 pp.
- Heiser, C. B. (1989). *The squash and its relatives: A history of the Cucurbitaceae*. University of Oklahoma Press.
- Herklots, G.A.C., (1972). *Vegetables in South East Asia*, London George Allen and Unwin Ltd.
- Holmes, A.D. (1951). Factors that affect the storage-life of Butternut squashes. *Food Technol.* 5(9):372-373.
- Hsu, H. T., & Lee, P. H. (1996). Cucurbit mosaic virus in cucurbits. *Phytopathology*.
- Hybrid Seed Company New Zealand Ltd. (2023). *Ornamental pumpkin selection D. Granta*. Hybrid Seed Company New Zealand Ltd., 326c Patumahoe Road, RD 3, Pukekohe 2678, New Zealand.
- Jeffrey, C., (1990). Systematics of the Cucurbitaceae: an overview, In *Biology and Utilization of the Cucurbitaceae*, Bates, D. M. et al., Eds., Ithaca, NY: Comstock Publishing Associates, pp. 3- 7.

- Kates, H.R., Soltis, P.S., & Soltis, D.E. (2017). Evolutionary and domestication history of Cucurbita (pumpkin and squash) species inferred from 44 nuclear loci. *Molecular Phylogenetics and Evolution* 111: 98–109.
- Kays, S. J. (1999). *Crop Profile: Cucurbits*. United States Department of Agriculture.
- Kiple, K. F., & Ornelas, K. C. (Eds.). (2000). *The Cambridge world history of food (Vol. 2)*. Cambridge University Press.
- McColloch, L.P. (1962). Alternaria rot following chilling of Acorn squashes. *USDA Mktg. Res. Rpt. No. 518*, 19 pp.
- Mondal, B., Mondal, C. K., Mondal, P., Mondal, B., Mondal, C. K., & Mondal, P. (2020). Weed and its management in Cucurbitaceous vegetables. *Stresses of Cucurbits: Current Status and Management*, 223-237.
- Moore, G. H., & Brackett, R. E. (1994). Irrigation practices for cucurbits in arid regions. *Field Crops Research*.
- Morimoto, Y., Maundu, P., Fujimaki, H., & Morishima, H., (2005). Diversity of landraces of the white-flowered gourd (*Lagenaria siceraria*) and its wild relatives in Kenya: fruit and seed morphology. *Genetic Resources and Crop Evolution* 52 (6) : 737-747 2005.
- Neitzke, R.S., Büttow, M.V., Heiden, G., Oliveira, C., Fischer, S.Z., & Barbieri, R.L. (2007). Durabilidade pós-colheita de abóboras ornamentais. 11 Congreso Nacional de la Sociedad Uruguaya de Hortifruticultura y 3 Congreso Panamericano Promoción del Consumo de Frutas y Hortalizas. Montevideo, Uruguay, 21-23 May.
- Oda, M. (1995). New Grafting Methods For Fruit–Bearing Vegetables in Japan. *JARQ*, 29: 187-198.
- OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development). (2016). Squashes, pumpkins, zucchinis and gourds (*Cucurbita* species). In: *Safety assessment of transgenic organisms*, vol. 5: OECD consensus documents. pp. 83–149. doi: 10.1787/9789264253018-5-en.
- Origene Seeds Ltd., (2024). Winter Squash, Pumpkins & Gourds Collec, <https://www.origeneseeds.com/products/the-ornamental-collection> (Erişim tarihi: 18.04.2024).
- Paris, H.S. (2008). Summer squash. In: Prohens, J., Nuez, F. (eds.). *Vegetables I. Handbook of plant breeding*, vol 1. New York, NY: Springer. pp. 351–379.
- Paris, H.S., Yonash, N., Portnoy, V., Mozes-Daube, N., Tzuri, G., & Katzir, N. (2003). Assessment of genetic relationships in *Cucurbita pepo* (*Cucurbitaceae*) using DNA markers. *Theoretical and Applied Genetics*, 106: 971–978.
- Pessaraki, M. (ed). (2016). *Handbook of cucurbits: Growth, cultural practices, and physiology*. Boca Raton, FL: CRC Press.
- Prange, R.K., & Harrison, P.A. (1993). Effect of controlled atmosphere and humidity on postharvest physiology of Buttercup Winter squash, *Cucurbita maxima* Duch. Hybrid ‘Sweet Mama.’ In: *Proc. 6th Int. Contr. Atmos. Res. Conf. Vol. 2*. Ithaca NY, June 1993, pp. 759-766.
- Punja, Z. K., & Walters, D. (2010). Management of plant diseases in cucurbits. *Cucurbitaceae research: Advances in agricultural sciences*. Springer.
- Robinson, R. W., & Decker-Walters, D. S. (1997). *Cucurbits*. CABI Publishing.
- Rubatzky, V. E., & Yamaguchi, M. (1997). *World vegetables principles, production and nutritive values*, 2nd ed., New York: Chapman & Hall, International Thompson Publishing, 1997.
- Ryall, A.L., & Lipton, W.J. (1979). *Handling, transportation, and storage of fruits and vegetables*. vol. 1. *Vegetables and melons*. 2nd ed. AVI, Westport, CT.

- Salehi, B., Sharifi-Rad, J., Capanoglu, E., Adrar, N., Catalkaya, G., Shaheen, S., Jaffer, M., Giri, L., Suyal, R., Jugran, A.K., Calina, D., Docea, A.O., Kamiloglu, S., Kregiel, D., Antolak, H., Pawlikowska, E., Sen, S., Acharya, K., Bashiry, M., Selamoglu, Z., Martorell, M., Sharopov, F., Martins, N., Namiesnik, J., & Cho, W.C. (2019). Cucurbita plants: From farm to industry. *Applied Sciences* 9: 3387.
- Schaffer, A.A., & Paris, H.S. (2016). Melons, squashes, and gourds. In: Reference module in food science. Amsterdam, Netherlands: Elsevier. pp. 1–9. doi: 10.1016/B978-0-08-100596-5.03426-0.
- Sears, A. F., Masabni, J., Seebold K., Bessin R., Woods T., Jones T. (2007). ID-119. Ornamental Gourd Production in Kentucky. Cooperative Extension Service, University of Kentucky College of Agriculture, Lexington, and Kentucky State University, Frankfort. <https://publications.ca.uky.edu/sites/publications.ca.uky.edu/files/id119.pdf>
- Sekerci, A. D., Karaman, K., Yetisir, H., & Sagdic, O. (2017). Change in morphological properties and fatty acid composition of ornamental pumpkin seeds (*Cucurbita pepo* var. *ovifera*) and their classification by chemometric analysis. *Journal of Food Measurement and Characterization*, 11, 1306-1314.
- Smith, B.D. (2006), Eastern North America as an independent center of plant domestication. *Proceedings of the National Academy of Sciences USA*, Vol. 103, No. 33, pp. 12 225-12 226, <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0604335103>.
- Tindall, H.D., (1983). *Vegetables in the Tropics*. Macmillan International College Edition, Macmillan Press, (1983).
- Tuncer, B. (2013). Callus proliferation and shoot regeneration from different explant types in ornamental gourd (*Cucurbita pepo* var. *ovifera*). *Yüzüncü Yıl Univ J Agric Sci* 23(2):164–171.
- Upham, W. (2020). *Ornamental gourds*. Kansas State University, November 2020. bookstore.ksre.ksu.edu.
- Wang, W. Q., Shi, U., Liu, Y., Xiang, C. G., Sun, T. Z., Zhang, M., ... & Wang, C. L. (2021). Genetic relationships among *Cucurbita pepo* ornamental gourds based on EST-SSR markers.
- Watson, B., C. (2023). Home Decor Ideas: 67 Fall Decorating Ideas For A Beautiful Autumn Season. <https://www.southernliving.com/fall-decorating-ideas-6528459>
- Yavuz, D., Seymen, M., Yavuz, N., & Türkmen, Ö. (2015). Effects of irrigation interval and quantity on the yield and quality of confectionary pumpkin grown under field conditions. *Agricultural Water Management*, 159, 2890-298.
- Yetişir, H. (2001). Karpuzda aşılı fide kullanımının bitki büyümesi, verim ve meyve kalitesi üzerine etkileri ile aşılı yerinin histolojik açıdan incelenmesi. *Ç. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi*, Adana, 179 S.
- Younis, Y.M.H., Ghirmay, S., & Al-Shihry, S.S. (2000). African *Cucurbita pepo* L.: Properties of seed and variability in fatty acid composition of seed oil. *Phytochemistry* 54:71–75.
- URL-1. The culture and use of ornamental gourds. https://s3.amazonaws.com/assets.cce.cornell.edu/attachments/5496/The_Culture_and_Use_of_Ornamental_Gourds.pdf?1420476769. Accessed 5 Oct 2019.
- URL-2. How to Carve a Pumpkin Like a Pro. <https://www.realsimple.com/holidays-entertaining/holidays/halloween/how-to-carve-a-pumpkin> (Erişim tarihi: 28.11.2024)
- URL-3. Pumpkin Carving Ideas For Halloween. <https://www.curiouswriter.com/385-pumpkin-carving-ideas-for-halloween/> (Erişim tarihi: 28.11.2024)
- URL-4. 5 Decorative Pumpkin Ideas - Pumpkins & Flowers <https://www.euroflorist.pl/en/blog/decorative-pumpkin-ideas> (Erişim tarihi: 28.11.2024)

- URL-5. Pumpkin Patch Arrangement. <https://www.etsy.com/listing/1814795923/pumpkin-patch-arrangement> (Erişim tarihi: 28.11.2024)
- URL-6. Thanksgiving Decor. <https://www.etsy.com/listing/1270080931/harvest-pumpkin-arrangement> (Erişim tarihi: 28.11.2024)
- URL-7. Su kabağında dekoratif eserler. <https://www.guncelkadin.com.tr/su-kabagindan-dekoratif-eserler/> (Erişim tarihi: 04.08.2022)
- URL-8. Andrea Sadloňová. <https://ca.pinterest.com/pin/2462974784062878/> (Erişim tarihi: 28.11.2024)
- URL-9. Halloween Deko basteln: 29 Ideen mit Anleitung für draußen und drinnen <https://tr.pinterest.com/pin/799740846324606638/> (Erişim tarihi: 28.11.2024)
- URL-10. Kış kabağı dolması tarifi: Mardin usulü su kabağı dolması nasıl yapılır? <https://www.milliyet.com.tr/pembenar/galeri/kis-kabagi-dolmasi-tarifi-mardin-usulu-su-kabagi-dolmasi-nasil-yapilir-6878930/3> (Erişim tarihi: 28.11.2024)
- URL-11. Süs kabağı yenir mi? <https://www.lezzet.com.tr/lezzetten-haberler/sus-kabagi-yenir-mi> (Erişim tarihi: 28.11.2024)
- URL-12. Fall Decorating Ideas. <https://designertrapped.com/stylish-fall-decorating-ideas/> (Erişim tarihi: 27.11.2024)
- URL-13. Bottle Gourd. A multi purpose utensil 10.000 old!; https://www.valentine.gr/lagenaria_en.php (Erişim tarihi: 27.11.2024)
- URL-14. Sonbahar dekorasyonlar. <https://www.apieceofrainbow.com/fall-planters-fall-decorations/> (b-f) (Erişim tarihi: 27.11.2024)

B5 KAYNAKÇA

- Achikanu, C. E., Ani, O. N., & Akpata, E. I. (2020). Proximate, vitamin and phytochemical composition of Cucumis metuliferus seed. *Steroids*, 2: 0-158.
- Benzioni, A., Mendlinger, S., Ventura, M., & Huyskens, S. (1991). Effect of sowing dates, temperatures on germination, flowering, and yield of Cucumis metuliferus. *Hort Sci.*, 26(8): 1051-1053.
- Bölek, S. (2020). Determination of in vitro antioxidant activity and bioactive compounds of kiwano seeds. In *Proceedings of the International Conference on Research in Health Sciences*, Kuala Lumpur, Malaysia, 5-16.
- Burkill, H. M. (1985). *Useful Plants of West Tropical Africa*. Royal Botanic Gardens, London, 1(2): 570-605.
- Carr, A. C., & Maggini, S. (2017). Vitamin C and immune function. *Nutrients*, 9(11): 1211.
- Council, N. R. (2008). *Lost Crops of Africa: Volume III: Fruits*.
- Dembitsky, V. M., Poovarodom, S., Leontowicz, H., Leontowicz, M., Vearasilp, S., Trakhtenberg, S., & Gorinstein, S. (2011). The multiple nutrition properties of some exotic fruits: Biological activity and active metabolites. *Food research international*, 44(7): 1671-1701.
- Demir, S. (2025). Dikenli kavunda (Cucumis metuliferus E.Mey. ex Naudin) tohum gelişimi ile tohum kalitesi arasındaki ilişkilerin belirlenmesi. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Çalışması, Danışman Prof. Dr. Kazım MAVİ (Yayınlanmamış).

- Ezekaibeya, A. C., Nnenna, A. O., & Kenechukwu, O. C. (2020). Proximate, phytochemical and vitamin compositions of *Cucumis metuliferus* (horned melon) rind. *Journal of Complementary and Alternative Medical Research*, 9(3): 40-50.
- Fassuliotis, G. (1967). Species of *Cucumis* resistant to the root knot nematode. *Meloidogyne incognita* *Acrita Plant Dis. Rep.*, 51: 720-723.
- Fassuliotis, G., & Corley, Jr E. L. (1967). Use of seed growth pouches for root-knot nematode resistance tests. *Plant Dis. Rep.*, 51: 482-486.
- Ferrara, L. (2018). A fruit to discover: *Cucumis metuliferus* E. Mey Ex Naudin (Kiwano). *Clin. Nutr. Metab*, 1: 1-2.
- Lim, T. K. (2012). *Edible Medicinal and Non-Medicinal Plants: Volume 2, Fruits*, 235-238.
- Manjunathagowda, D. C., Pitchaimuthu, M., Hiremata, V., Sathisha, G. C., Soni, S., Dhananjaya, M. V., & Lakshmana Reddy, D. C. (2023). Horny gourd (*Cucumis metuliferus* L.): a hidden vegetable boon for human nutrition. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 70(6): 1903-1911.
- Mzena, T., & Chacha, M. (2018). Antimalarial activity of *Cucumis metuliferus* and *Lippia kituiensis* against *Plasmodium berghei* infection in mice. *Research and Reports in Tropical Medicine*, 81-88.
- Nugent, P. E., & Dukes, P. D. (1997). Root-knot nematode resistance in *Cucumis* species.
- Provvidenti, R., & Gonsalves, D. (1982). Resistance to papaya ringspot virus in *Cucumis metuliferus* and its relationship to resistance to watermelon mosaic virus-1. *J Hered.* 73: 239-240.
- Provvidenti, R., Robinson, R. W. (1974). Resistance to squash mosaic virus 1 in *Cucumis metuliferus*. *Plant Dis. Rep.*, 58: 735-738.
- Sadou, H., Sabo, H., Alma, M. M., Saadou, M., & Leger, C. L. (2007). Chemical content of the seeds and physico-chemical characteristic of the seed oils from *Citrullus colocynthis*, *Coccinia grandis*, *Cucumis metuliferus* and *Cucumis prophetarum* of Niger. *Bulletin of the Chemical Society of Ethiopia*, 21(3): 323-330.
- Savarino, V., Marabotto, E., Zentilin, P., Demarzo, M. G., de Bortoli, N., & Savarino, E. (2021). Pharmacological management of gastro-esophageal reflux disease: an update of the state-of-the-art. *Drug Design, Development and Therapy*, 1609-1621.
- Šeregelj, V., Šovljanski, O., Tumbas Šaponjac, V., Vulić, J., Četković, G., Markov, S., & Čanadanović-Brunet, J. (2022). Horned melon (*Cucumis metuliferus* E. Meyer Ex. Naudin) Current knowledge on its phytochemicals, biological benefits, and potential applications. *Processes*, 10(1): 94.
- Sigüenza, C., Schochow, M., Turini, T., & Ploeg, A. (2005). Use of *Cucumis metuliferus* as a rootstock for melon to manage *Meloidogyne incognita*. *Journal of Nematology*, 37(3): 276-280.
- Traber, M. G., & Stevens, J. F. (2011). Vitamins C and E: beneficial effects from a mechanistic perspective. *Free Radical Biology and Medicine*, 51(5): 1000-1013.
- Usman, J. G., Sodipo, O. A., Kwaghe, A. V., & Sandabe, U. K. (2015). Uses of *Cucumis metuliferus*: a review. *Cancer Biology*, 5(1): 24-34.
- Vieira, E. F., Grosso, C., Rodrigues, F., Moreira, M. M., Fernandes, V. C., & Delerue-Matos, C. (2020). Bioactive compounds of horned melon (*Cucumis metuliferus* E. Meyer ex Naudin). *Bioactive Compounds in Underutilized Vegetables and Legumes*, 1-21.

Wannang, N. N., Jimam, N. S., Omale, S., Dapar, L. M. P., Gyang, S. S., & Aguiyi, J. C. (2007). Effects of Cucumis metuliferus (Cucurbitaceae) fruits on enzymes and haematological parameters in albino rats. *Afr. J. Biotech.*, 6(22): 2515-2518.

Zhu, M., Song, Y., Martínez-Cuesta, M. C., Peláez, C., Li, E., Requena, T., & Sun, Y. (2022). Immunological activity and gut microbiota modulation of pectin from kiwano (Cucumis metuliferus) peels. *Foods*, 11(11): 1632.

B6 KAYNAKÇA

Aktaş, M., & Ateş, M. (1998). Bitkilerde Beslenme Bozuklukları Nedenleri ve Tanınmaları. Engin Yayınevi,

Aluko, M. (2021). Effect of Varying NPK 15-15-15 Fertilizer Application Rates on Growth and Yield of Cucumis melo L. (Muskmelon). 6(4): 20-27, 2021; Article no. AJRCS.67095 ISSN: 2581-7167.

Arslan, E., Çaycı, G., Dengiz, O., Yüksel, M., & Atikmen, N. Ç. (2018). Toprakların bazı makro besin elementi içeriklerinin farklı tarımsal arazi kullanımları altında konumsal dağılımlarının belirlenmesi. *Toprak Su Dergisi*, 7(2), 28-37.

Atav, V. (2024). Tarımsal Üretimde Derin Azotlu Gübreleme. *Özal Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 1(1), 23-31.

Bayram, C. A., Büyük, G., & Kaya, A. (2021). Effects of Farm Manure, Vermicompost and plant growth regulators on yield and fruit quality in watermelon. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 24(1), 64-69.

Boşgelmez, A., Boşgelmez, İ., Savaşçı, S., & Paslı, N. (2001). Ekoloji – II (Toprak), Başkent Klişe Matbaacılık, Kızılay-Ankara.

Budak, E., & Güneş, A. (2023). The effects of potassium applied at different doses and times on the yield and nutrient content of pumpkin seed (Cucurbita pepo L.). *Gesunde Pflanzen*, 75(6), 2879-2887.

Candra, I. A. (2022). The Impact of Liquid Organic Fertilizer on Growth and Crop Production of Melon (Cucumis melo L.). *Jurnal Online Pertanian Tropik*, 9(1), 009-014.

Canfora, L., Pugliese, M., & Furmanczyk, E. M. (2024). The impact of environmentally friendly agricultural practices on soil microbiome. *Frontiers in Microbiology*, 15, 1505220.

Çepel, N. (1996). Toprak ilmi. İÜ Yayın No 3945, Orman Fakültesi Yayın No: 438. İstanbul.

Dalorima, T., Sakimin, S. Z., & Shah, R. M. (2022). Vegetative growth and yield of two watermelon varieties ('Citrullus lanatus') as influenced by different organic fertilizers. *Australian Journal of Crop Science*, 16(6), 691-699.

Doğan, Y. L., Altuntaş, Ö., Yaşar, F., Üzal, Ö., & Önder, S. (2024). Hidroponik Ortamda Yetiştirilen Tuz Stresi Altındaki Kabak Bitkilerine PGPR ve Deniz Yosunu Uygulamalarının Bitki Gelişimi Üzerine Etkileri. *Akademik Ziraat Dergisi*, 13(1), 77-86.

FM, O., Agbaje, G. O., & Obisesan, I. O. (2013). Analysis of pumpkin (Cucurbita pepo Linn.) biomass yield and its components as affected by nitrogen, phosphorus and potassium (NPK) fertilizer rates.

Gardiner, D. T. & Miller, R. W. (2008). *Soils in Our Environment*. 11th Edition, Pearson/Prentice Hall, Upper Saddle Hill, Ne Jersey, USA.

Grumet, R., McCreight, J. D., McGregor, C., Weng, Y., Mazourek, M., Reitsma, K., & Fei, Z. (2021). Genetic resources and vulnerabilities of major cucurbit crops. *Genes*, 12(8), 1222.

- Güngör, Z. M. B., & Balkaya, A. (2015). Mini karpuz yetiştiriciliği. TÜRKTOB Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi, Yıl, 4, 26-29.
- Güzel, N., Gülüt, K. Y. & Büyük, G. (2004). Toprak Verimliliği ve Gübreler. Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Genel Yayın No: 246, Ders Kitapları Yayın No: A-80, Adana.
- Hassan, F. M., Zaki, M. M., Mohamed, M. H., & Halawa, S. S. (2024). Effect of Mineral and Bio Nitrogen Fertilizer and Foliar Spray with Some Growth Stimulants on Growth, Yield and Quality of Pumpkin Plants. Scientific Journal of Agricultural Sciences, 6(3),88-102.ISBN:975-320-033-1Ankara.
- Kacar, B., & Katkat, V. (2010). Bitki Besleme. 5. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti, Kızılay-Ankara.
- Khandaker, M. M., Azani, S., Majrashi, A., Alenazi, M. M., Saifuddin, M., Mohd, K. S., & Adnan, A. F. M. (2022). Morphophysiology, growth indices, and fruiting of pumpkin in response to organic amendments. Semina: Ciências Agrárias, 43(3), 1211-1236.
- Kulaç, O., & Bildirici, N. (2020). Bursa-Gemlik ekolojik koşullarında farklı fosfor dozlarının azkan nohut (Cicer arietinum l.) çeşidinin verim ve verim öğeleri üzerine etkisi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi, 23(3), 697-704.
- Kusum, K., Hemdan, A., & Singh, S. N. (2024) Recommended Doses of Fertilizers in Horticultural Crops.
- McCauley, A., Jones, C & Jacobsen, J. (2009). Nutrient Management. Nutrient management module 9 Montana State University Extension Service. Publication, 4449-9, p.1–16.
- McCauley, A., Jones, C., & Jacobsen, J. (2009). Soil pH and organic matter. Nutrient management module, 8(2), 1-12.
- Mohammed, S. W., Mishra, S. K., Singh, R. K., Singh, M. K., & Soni, S. S. (2021). The effect of NPK on the growth, yield and quality of cucumber (Cucumis sativus L.) under protected cultivation. Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry, 10(1), 2011-2014.
- Muhamad, F. (2023). The effect of fertilizer use on organic melon plants quality. Indonesian Journal of Multidisciplinary Science, 3(2), 132-138.
- Mwaura, M. M., Isutsa, D. K., & Munyiri, S. W. (2021). Effect of Nitrogen, Mulch and Gibberellic Acid on Quality of Multi-Purpose Pumpkin (Cucurbita moschata Duchesne) Fruits.
- Ndereyimana, A., Niyokuri, A. N., Waweru, B. W., Kagiraneza, B., Rukundo, P., & Hagenimana, G. (2021). Yield response of watermelon (Citrullus lanatus Thunb.) cultivars to varied fertilizer rates in Rwanda. Journal of Applied Horticulture, 23(2), 219-223.
- Nerson, H. (2008). Mineral nutrition of cucurbit crops. Dynamic Soil, Dynamic Plant, 2(1), 23-32.
- Okur, N., Yağmur, B., & Okur, B. (2022). Tarım Topraklarının Sürdürülebilirliğinde Toprak Kalitesinin Önemi ve Yönetimi. Türkiye’de Sürdürülebilir Tarım Uygulamaları: Zorluklar ve Potansiyeller. (Ed. MF Baran, K. Bellitürk ve A. Çelik), Ankara: İKSAD Publishing.
- Özbek ve ark. (2001). Toprak Bilimi. 5. Baskı, ÇÜ, Ziraat Fak., Yay. No: 73, Adana. 816. Sungur, A., Müftüoğlu N. M., (2004). Farklı kalsiyum kaynak ve dozlarının domates fidesinin bazı özellikleri üzerine etkisi. V. Sebze Tarımı Sempozyumu. 21-24 Eylül 2004, Çanakkale. 231- 234.
- Plaster, E. J. (1992). Soil Science and Management. 2nd Edition, Delmar Publishers Inc., Albany, NewYork, USA.

Sallam, B. N., Lu, T., Yu, H., Li, Q., Sarfraz, Z., Iqbal, M. S., & Jiang, W. (2021). Productivity enhancement of cucumber (*Cucumis sativus* L.) through optimized use of poultry manure and mineral fertilizers under greenhouse cultivation. *Horticulturae*, 7(8), 256.

Selli, A., Güvenç, İ., & Gürbüz, H. (2022). Farklı Yaprak Gübrelerinin Karpuzun (*Citrullus lanatus* Thunb.) Bazı Özelliklerine ve Mineral Madde İçeriklerine Etkisi. *Kadirli Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 197-215.

Şahin, S., Kartal, H., & Geboloğlu, N. (2024). Hıyar (*Cucumis sativus*) Fidesi Gelişiminde Ortama Vermikompost, Mikoriza ve Gübre Uygulama Dozlarının Etkisi. *ISPEC Journal of Agricultural Sciences*, 8(3), 647-658.

Şalk, A., Arın, L., Deveci, M. & Polat, S. (2008). Özel sebzeçilik. *Namık Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi*, 448.

URL-1. <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL> Erişim tarihi 24.11.2024

URL-2. https://plafert.com/Yet_hiyar.aspx Erişim tarihi 24.11.2024.

URL-3. <https://www.gentatarim.com/haberler/kabakta-gorulen-fizyolojik-problemler/46> erişim tarihi 23.11.2024

URL-4. <https://www.melihtarim.com/blog/icerik/> Erişim tarihi 24.11.2024

URL-5. <https://www.weekand.com/home-garden/article/symptoms-magnesium-deficiency-18040655.php> Erişim tarihi 26.11.2024 pumpkin-leaves-

URL-6. <https://slideplayer.biz.tr/slide/16538580/> Erişim tarihi 27.11.2024

URL-7 <https://agronil.com.tr/bitki-besin-elementleri/> Erişim 02.12.2024

URL-8. <https://growinghealthyvegetables.blogspot.com/2012/06/nitrogen-deficient-zucchini-progress.html> Erişim tarihi 02.12.2024

URL-9. <https://artpictures.club/autumn-2023.html> Erişim tarihi 02.12.2024

URL-10. <https://growfully.com/how-to-add-nitrogen-to-soil/> Erişim tarihi 02.12.2024

URL-11. <https://www.semanticscholar.org/paper/Symptoms-of-Nutrient-Deficiencies-on-Cucumbers-Carmona-Costa/fe80eeab5fbd223430f006497704dbac9479e685> Erişim tarihi 03.12.2024

URL-12. <https://managingnutrients.blogspot.com/2014/06/nutrient-deficiency-symptoms-dont-wait.html> Erişim tarihi 03.12.2024

URL-13. <https://www.haifa-group.com/online-expert/deficiency-pro/cucumber-nutrient-deficiencies> Erişim tarihi 03.12.2024

URL-14. <https://www.semanticscholar.org/paper/Symptoms-of-Nutrient-Deficiencies-on-Cucumbers-Carmona-Costa/fe80eeab5fbd223430f006497704dbac9479e685> Erişim tarihi 03.12.2024

URL-15. <https://www.semanticscholar.org/paper/Symptoms-of-Nutrient-Deficiencies-on-Cucumbers-Carmona-Costa/fe80eeab5fbd223430f006497704dbac9479e685> Erişim tarihi 03.12.2024

URL-16. <https://aggie-horticulture.tamu.edu/vegetable/problem-solvers/cucurbit-problem-solver/leaf-disorders/manganese-deficiency/> Erişim tarihi 03.12.2024

URL-17. <https://www.powerag.com/deficiencies/cucurbits-boron-deficiency/> Erişim tarihi 03.12.2024

Üzal, Ö., Tuğa, H., & Yaşar, F. (2020). Bazı organik materyallerin karpuz (*Citrullus lanatus* Thunb.)'un iyon alımına etkisi. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi*, 36(2), 280-285.

Vanessa, B. G., Alice, T. I., William, D. A., Adelaide, D. M., Condurache, N. N., Milea, Ş. A., & Iordachescu, G. (2024). Effect of fertilizers on yield, phytochemical, and antioxidant properties of Cucurbita moschata fruits. Food Science & Nutrition.

Wan Shafiin, W. N. S. S., Ablah, N. L., Nur Fatihah, H. N., Alam, M. A., Ma'arup, R., Jahan, M. S., & Alias, N. (2021). Breeding strategies for enhancing nutrient content and quality in Cucurbitaceae: a review. International Journal of Vegetable Science, 27(5), 415-438.

Weber, K., & Burow, M. (2018). Nitrogen– essential macronutrient and signal controlling flowering time. Physiologia Plantarum, 162(2), 251-260.

Yekula, B., Thakur, O., & Thakur, P. (2023) A review on response of organic and inorganic manures on cucurbits.

Yenikalaycı, A., Temel, N., Arslan, M., & Çulluoğlu, N. (2022). Yerfıstığında (Arachis hypogaea L.) Potasyum Yaprak Gübresi Uygulamasının Verim ve Verim Bileşenleri Üzerine Etkisi. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 5(1), 22-32.

Zhang, L., Yan, C., Guo, Q., Zhang, J., & Ruiz-Menjivar, J. (2018). The impact of agricultural chemical inputs on environment: global evidence from informetrics analysis and visualization. International Journal of low-Carbon technologies, 13(4), 338-352.

B7 KAYNAKÇA

Ai, X., Zhang, X., Fu, X., Liu, F., Wang, Y., & Bi, H. (2021). Hydrogen sulfide improves the cold stress resistance through the csarf5-csdreb3 module in cucumber. International Journal of Molecular Sciences, 22(24), 13229.

Alabouvette, C., Rouxel, F., Louvet, J., Bremeersch, P., & Mention, M. (1974). The search for a rootstock resistant to Phomopsis sclerotioides and Verticillium dahliae for greenhouse melon and cucumber growing. PHM 152: 19–24.

Alharbi, A. A., & Alzahrani, A. M. (2018). Grafting improves cucumber water stress tolerance in Saudi Arabia. *Saudi Journal of Biological Sciences*, 25(1), 1-7.

Al-Mawaali, Q., Al-Sadi, A., Al-Said, F., Rahman, M., Al-Zakwani, I., Ali, A., Al-Yahyai, M. & Deadman, M. (2019). Effect of grafting on resistance to vine decline disease, yield and fruit quality in muskmelon cv. sawadi. Journal of Agricultural and Marine Sciences [Jams], 23(1), 2.

Altunlu, H., & Gul, A. (2011). Increasing drought tolerance of tomato plants by grafting. In V Balkan Symposium on Vegetables and Potatoes 960: 183-190.

Anand, K. (2021). Grafting parthenocarpic cucumber for yield and quality. VegSci, 48(02), 172-177.

Aydin, A., Yetişir, H., Başak, H., Güngör, R., Şengöz, S., & Çetin, A. (2022). Investigation of appropriate grafting method and plant applications to increase grafting success in cucumber. International Journal of Agriculture Environment and Food Sciences, 6(2), 275-284.

Balkaya, A., 2013. Aşılı Karpuz Yetiştiriciliğinde Meyve Kalitesini Etkileyen Faktörler. TÜRKTOB Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi, 6, 6-9.

Ban, S., anić, K., Dumičić, G., Raspudić, E., Selak, G., & Ban, D. (2014). Growth and yield of grafted cucumbers in soil infested with root-knot nematodes. Chilean Journal of Agricultural Research, 74(1), 29-34.

- Barrett, C., Zhao, X., & Hodges, A. (2012). Cost benefit analysis of using grafted transplants for root-knot nematode management in organic heirloom tomato production. *Horttechnology*, 22(2), 252-257.
- Bayoumi, Y., Abd-alkarim, E., El-Ramady, H., El-Aidy, F., Hamed, E. S., Taha, N., ... & Rakha, M. (2021). Grafting improves fruit yield of cucumber plants grown under combined heat and soil salinity stresses. *Horticulturae*, 7(3), 61.
- Buller, S., Inglis, D., & Miles, C. (2013). Plant growth, fruit yield and quality, and tolerance to verticillium wilt of grafted watermelon and tomato in field production in the Pacific Northwest. *HortScience*, 48(8), 1003-1009.
- Burkhardt, A. & Day, B. (2013). A genomics perspective on cucurbit-oomycete interactions. *Plant Biotechnology*, 30(3), 265-271.
- Chen, X., Guo, P., Wang, Z., Liang, J., Li, G., He, W., & Zhen, A. (2022). Grafting improves growth and nitrogen-use efficiency by enhancing NO₃⁻ uptake, photosynthesis, and gene expression of nitrate transporters and nitrogen metabolizing enzymes in watermelon under reduced nitrogen application. *Plant and Soil*, 480(1), 305-327.
- Chen, Y., Chang, W., Wang, S., & Lin, S. (2019). Development of a grafting method and healing conditions to improve cabbage head quality. *Horttechnology*, 29(1), 57-64.
- Cohen, R., Burger, Y., Horev, C., & Koren, A. (2007). Introducing grafted cucurbits to modern agriculture: the Israeli experience. *Plant Disease*, 91(8), 916-923.
- Cohen, R., S. Pivonia, Y. Burger, M. Edelstein, A. Gamliel, & J. Katan. 2000. Toward integrated management of *Monosporascus* wilt of melons in Israel. *Plant Dis.* 84:496–505.
- Cohen, R., Tyutyunik, J., Fallik, E., Oka, Y., Tadmor, Y. & Edelstein, M. (2014) Phytopathological evaluation of exotic watermelon germplasm as a basis for rootstock breeding. *Scientia Horticulturae* 165, 203–210.
- Colla, G., Roupahel, Y., Cardarelli, M., & Rea, E. (2006). Effect of salinity on yield, fruit quality, leaf gas exchange, and mineral composition of grafted watermelon plants. *HortScience*, 41(3), 622.
- Davis, A.R., P. Perkins-Veazie, Y. Sakata, S. Lopez-Galarza, J.V. Maroto, S.G. Lee, Y.C. Huh, Z. Sun, A. Miguel, S.R. King, & R. Cohen. 2008. Cucurbit grafting. *Crit. Rev. Plant Sci.* 27:50–74
- Dawa, D., & Khamis, M. (2021). The effect of grafting on cucumber production under high plastic tunnels. *Journal of Plant Production*, 28(1), 1-10.
- Devi, P., DeVetter, L., Kraft, M., Shrestha, S., & Miles, C. (2022). Micrographic view of graft union formation between watermelon scion and squash rootstock. *Frontiers in Plant Science*, 13.
- Devi, P., Lukas, S., & Miles, C. (2020). Advances in watermelon grafting to increase efficiency and automation. *Horticulturae*, 6(4), 88.
- Dhall, R.K. 2015. Breeding for biotic stresses resistance in vegetable crops: a review. *J. Crop Sci. Technol.* 4:13–27.
- Ding, Y., & Zhang, Y. (2022). Low plant density improves fruit quality without affecting yield of cucumber in different cultivation periods in greenhouse. *Agronomy*, 12(6), 1-10.
- Edelstein, M., Oka, Y., Burger, Y., Eizenberg, H. & Cohen, R. (2010) Variation in the response of cucurbits to *Meloidogyne incognita* and *M. javanica*. *Israel Journal of Plant Sciences*, 58, 77–84
- Edelstein, M., Tadmor, Y., Abo-Moch, F., Karchi, Z., & Mansour, F. (2000). The potential of lagenaria rootstock to confer resistance to the carmine spider mite, *tetranychus cinnabarinus* (acari: tetranychidae) in cucurbitaceae. *Bulletin of Entomological Research*, 90(2), 113-117.

- El-Kersh, M., El-Meniawy, S., & Elhady, S. (2016). Grafting can modulate watermelon growth and productivity under egyptian conditions. *Journal of Plant Production*, 7(9), 915-922.
- Farhadi, A., Aroei, H., Nemati, H., Salehi, R., & Giuffrida, F. (2016). The effectiveness of different rootstocks for improving yield and growth of cucumber cultivated hydroponically in a greenhouse. *Horticulturae*, 2(1), 1.
- Galatti, F.S., A.J. Franco, L.A. Ito, H.C.O. Charlo, L.A. Gaion, & L.T. Braz. 2013. Rootstocks resistant to *Meloidogyne incognita* and compatibility of grafting in net melon. *Ceres* 60:432–436.
- Gioia, F., Aprile, A., Sabella, E., Santamaria, P., Pardossi, A., Miceli, A., ... & Nutricati, E. (2017). Grafting response to excess boron and expression analysis of genes coding boron transporters in tomato. *Plant Biology*, 19(5), 728-735.
- Gisbert, C., Cáceres, A., Martín, G., Garcés-Claver, A., González, V., Gómez-Guillamón, M., ... & Sirvent, M. (2020). Interspecific hybrids of wild cucumis species ('fian' and 'fimy'): new rootstocks for melon highly resistant to biotic soil stress. *Acta Horticulturae*, 1294, 169-172.
- Gouda, Y., El-Meniawy, S. M., Elhady, S. A., & Ragab, M. E. (2021). Performance of grafted and non-grafted cantaloupe plants undergo different fertilization rates of nitrogen, phosphorus, and potassium. *Egyptian Journal of Horticulture*, 48(2), 277-291.
- Gratão, P., Monteiro, C., Tezotto, T., Carvalho, R., Alves, L., Peters, L., ... & Azevedo, R. (2015). Cadmium stress antioxidant responses and root-to-shoot communication in grafted tomato plants. *Biometals*, 28(5), 803-816.
- Guan, W. & Zhao, X. (2015). Effects of grafting methods and root excision on growth characteristics of grafted muskmelon plants. *HortTechnology*, 25(6), 706-713.
- Guan, W., Egel, D. S., Sutterer, L. D., & Plummer, A. D. (2018). Early-season production of grafted seedless cucumbers in high tunnels. *HortTechnology*, 28(1), 74-79.
- Gülüt, K. Y., Duymuş, E., Solmaz, İ., & Torun, A. A. (2021). Nitrogen and boron nutrition in grafted watermelon II: Impact on nutrient accumulation in fruit rind and flesh. *Plos one*, 16(5), e0252437.
- Haroldsen, V., Szczerba, M., Aktaş, H., López-Baltazar, J., Odias, M., Chi-Ham, C., ... & Powell, A. (2012). Mobility of transgenic nucleic acids and proteins within grafted rootstocks for agricultural improvement. *Frontiers in Plant Science*, 3.
- Hoyo, H. (2010). Transplant or graft? Hroch and the Mexican patriotic movements. *Nationalities Papers*, 38(6), 793-812.
- Jang, H. J., & Lee, J. M. (2011). Effects of light intensity and relative humidity on photosynthesis, growth, and graft-take of grafted cucumber seedlings during healing and acclimatization. *Horticulture, Environment, and Biotechnology*, 52(4), 1-10.
- Johnson, S.J. & Miles, C. A. (2011). Effect of healing chamber design on the survival of grafted eggplant, tomato, and watermelon. *HortTechnology*, 21(6), 752-758.
- Jordana, C. N., Stapleton, S. C., Colee, J. C., Lee, S., Gao, Z., Ray, Z. T., ... & Zhao, X. (2023). How does watermelon grafting impact fruit yield and quality? A systematic review. *HortScience*, 58(8), 836-845.
- Kamel, S. & Taher, D. (2021). Grafting cucumber onto interspecific cucurbita hybrid rootstocks to improve productivity and control wilt disease caused by *fusarium oxysporum* f. sp. *cucumerinum*. *Journal of Plant Production*, 12(1), 41-47.
- King, S.R., A.R. Davis, X. Zhang, & K. Crosby.2010. Genetics, breeding and selection of rootstocks for Solanaceae and Cucurbitaceae. *Sci. Hort.* 127:106–111.

- Kubota, C. (2016). History of vegetable grafting. *Grafting Manual: How to produce grafted vegetable plants*. USDA NIFA, 1-5.
- Kubota, C., McClure, M. A., Kokalis-Burelle, N., Bausher, M. G., & Roskopf, E. N. (2008). Vegetable grafting: History, use, and current technology status in North America. *HortScience*, 43(6), 1664-1669.
- Kubota, C., Meng, C., Son, Y. J., Lewis, M., Spalholz, H., & Tronstad, R. (2017). Horticultural, systems-engineering and economic evaluations of short-term plant storage techniques as a labor management tool for vegetable grafting nurseries. *Plos One*, 12(2), e0170614.
- Kuşvuran, S., & Yıldız, M. (2021). Role of grafting in tolerance to salt stress in melon (*Cucumis melo* L.) plants: Ion regulation and antioxidant defense systems. *Biotech Studies*, 30(1), 1-10.
- Kuşvuran, Ş., Kaya, E. D., & Ellialtıoğlu, Ş. Ş. (2021). Role of grafting in tolerance to salt stress in melon (*Cucumis melo* L.) plants: ion regulation and antioxidant defense systems. *Biotech Studies*, 30(1), 22-32.
- Lee, J. M. (1994). Cultivation of grafted vegetables I. Current status, grafting methods, and benefits. *HortScience*, 29(4), 235-239.
- Lee, J. M., & Oda, M. (2003). Grafting of vegetables. In: K. T. T. (Ed.), *Vegetable Grafting: Principles and Practices* (pp. 1-20). Springer.
- Lee, J. M., Kubota, C., Tsao, S. J., Bie, Z., Echevarria, P. H., Morra, L., & Oda, M. (2010). Current status of vegetable grafting: Diffusion, grafting techniques, automation. *Scientia Horticulturae*, 127(2), 93-105.
- Lee, J.M., & Oda, M. 2003. Grafting of herbaceous vegetable and ornamental crops. *Hortic. Rev.* 28:1–124.
- Lee, S. G., Seong, K. C., Moon, J. H., Kim, K. Y., & Ko, K. D. 2001. Effects of root pruning insertion grafting on root activity, trans-zeatin content and yield of watermelon. *J. Kor. Soc. Hort. Sci.* 42: 155–157.
- Levi, A., Thies, J., Ling, K., Simmons, A., Kousik, C., & Hassell, R. (2009). Genetic diversity among *lagenaria siceraria* accessions containing resistance to root-knot nematodes, whiteflies, zymv or powdery mildew. *Plant Genetic Resources*, 7(03), 216-226.
- Li, H., Guo, Y., Lan, Z., Xu, K., Chang, J., Ahammed, G., ... & Zhang, X. (2021). Methyl jasmonate mediates melatonin-induced cold tolerance of grafted watermelon plants. *Horticulture Research*, 8(1).
- Li, J., Li, H., Quan, X., Shan, Q., Wang, W., Yin, N., ... & He, W. (2022). Comprehensive analysis of cucumber c-repeat/dehydration-responsive element binding factor family genes and their potential roles in cold tolerance of cucumber. *BMC Plant Biology*, 22(1).
- Li, Y., Tian, X., Wei, M., Shi, Q., Yang, F., & Wang, X. (2015). Mechanisms of tolerance differences in cucumber seedlings grafted on rootstocks with different tolerance to low temperature and weak light stresses. *Turkish Journal of Botany*, 39, 606-614.
- Lifei, Y., Yuelin, Z., Chunmei, H., Zhenglu, L., & Guwen, Z. (2006). Effects of NaCl stress on the contents of the substances regulating membrane lipid oxidation and osmosis and photosynthetic characteristics of grafted cucumber. *Acta Botanica Boreali-Occidentalia Sinica*, 26(6), 1195-1200.
- Liu, H. Y., Zhu, Z. J., Lu, G. H., & Qian, Q. Q. 2003. Study on relationship between physiological changes and chilling tolerance in grafted watermelon seedlings under low temperature stress, *Scientia Agriculturae Sinica*. 36: 1325–1329.
- Liu, Y. Q., Liu, S.Q., & Hang, H. B. 2004. Effect of salt-tolerant stock on growth, yield, and quality of watermelon, Shandong. *Agri Sci.* 4: 30–31.

- Liu, Y., Zhang, Y., & Wang, Y. (2016). Effects of grafting on growth and water use efficiency of cucumber under different irrigation regimes. *Agricultural Water Management*, 178, 1-8.
- López-Gómez, M., Talavera, M., & Verdejo-Lucas, S. (2015). Differential reproduction of *meloidogyne incognita* and *m. javanica* in watermelon cultivars and cucurbit rootstocks. *Plant Pathology*, 65(1), 145-153.
- Lu, K., Sun, J., Li, Q., & Jin, S. (2021). Effect of cold stress on growth, physiological characteristics, and calvin-cycle-related gene expression of grafted watermelon seedlings of different gourd rootstocks. *Horticulturae*, 7(10), 391.
- Martyn, R.D., & Vakalounakis D.J. 2012. *Fusarium* wilts of greenhouse cucurbits: melon, watermelon, and cucumber. In: Gullino ML, Katan J, Garibaldi A, editors. *Fusarium wilts of greenhouse vegetable and ornamental crops*. APS PRESS, St. Paul, MN. 298–305.
- Matsumoto, Y., Ogawara, T., Miyagi, M., Watanabe, N., & Kuboyama, T. (2011). Response of wild cucumis species to inoculation with *fusarium oxysporum* f. sp. *melonis* race 1,2y. *Journal of the Japanese Society for Horticultural Science*, 80(4), 414-419.
- Miguel, A., Maroto, J. V., San Bautista, A., Baixauli, C., Cebolla, V., Pascual, B., ... & Guardiola, J. L. (2004). The grafting of triploid watermelon is an advantageous alternative to soil fumigation by methyl bromide for control of *Fusarium* wilt. *Scientia Horticulturae*, 103(1), 9-17.
- Modarelli, G. C., Roupheal, Y., Pascale, S. D., Öztekin, G. B., Tüzel, Y., Orsini, F., ... & Gianquinto, G. (2020). Appraisal of salt tolerance under greenhouse conditions of a cucurbitaceae genetic repository of potential rootstocks and scions. *Agronomy*, 10(7), 967.
- Morales, C., Riveros-Burgos, C., Espinoza Seguel, F., Maldonado, C., Mashilo, J., Pinto, C., & Contreras-Soto, R. I. (2023). Rootstocks comparison in grafted watermelon under water deficit: effects on the fruit quality and yield. *Plants*, 12(3), 509.
- Navitasari, L., Joko, T., Murti, R., & Arwiyanto, T. (2020). Rhizobacterial community structure in grafted tomato plants infected by *rastonia solanacearum*. *Biodiversitas Journal of Biological Diversity*, 21(10).
- Nawaz, M. A., Han, X., Chen, C., Zheng, Z., Shireen, F., Bie, Z., & Huang, Y. (2018). Nitrogen use efficiency of watermelon grafted onto 10 wild watermelon rootstocks under low nitrogen conditions. *Agronomy*, 8(11), 259.
- Oda, M. (1999). Grafting of vegetables to improve greenhouse production. *Food & Fertilizer Technology Center Extension Bulletin* 480:1–11.
- Oda, M. (2002). Grafting of vegetable crops. *Sci. Rep. Agric. Biol. Sci., Osaka Pref. Univ.* 53: 1–5.
- Papadaki, A. M., Bletsos, F. A., Eleftherohorinos, I. G., Menexes, G., & Lagopodi, A. L. (2017). Effectiveness of seven commercial rootstocks against *verticillium* wilt and their effects on growth, yield, and fruit quality of tomato. *Crop Protection*, 102, 25-31.
- Pavlou, G. C., Vakalounakis, D. J., & Ligoxigakis, E. K. (2002). Control of root and stem rot of cucumber, caused by *Fusarium oxysporum* f. sp. *radicis-cucumerinum*, by grafting onto resistant rootstocks. *Plant Disease*, 86(4), 379-382.
- Poor, P. (2015). Rootstock effects on the drought resistance of grafted watermelon. *Journal of Horticultural Science & Biotechnology*, 90(4), 421-426.
- Proietti, S., & Massantini, R. (2008). Quality of grafted mini-watermelon: Effects of rootstock and irrigation. *Acta Horticulturae*, 767, 195-200.
- Qi, C., Dong, D., Li, Y., Wang, X., Guo, L., Liu, L., ... & Guo, Y. (2022). Heat shock-induced cold acclimation in cucumber through *cshsfa1d*-activated *ja* biosynthesis and signaling. *The Plant Journal*, 111(1), 85-102.

- Rivero, R. M., Ruiz, J. M., & Romero, L. (2003). Role of grafting in horticultural plants under stress conditions. *Journal of food agriculture and environment*, 1, 70-74.
- Romero, L., Belakbir, A., Ragala, L., & Ruiz, J. M. (1997). Response of plant yield and leaf pigments to saline conditions: effectiveness of different rootstocks in melon plants (*Cucumis melo* L.). *Soil Science and Plant Nutrition*, 43(4), 855-862.
- Rouphael, Y., & Colla, G. (2008). Grafting as a tool to improve yield and quality of vegetable crops. *HortScience*, 43(6), 1951-1956.
- Rouphael, Y., Cardarelli, M., Colla, G., & Rea, E. (2008). Yield, mineral composition, water relations, and water use efficiency of grafted mini-watermelon plants under deficit irrigation. *HortScience*, 43(3), 730-736.
- Rouphael, Y., Cardarelli, M., Rea, E., & Colla, G. (2012). Improving melon and cucumber photosynthetic activity, mineral composition, and growth performance under salinity stress by grafting onto cucurbita hybrid rootstocks. *Photosynthetica*, 50(2), 180-188.
- Rouphael, Y., Venema, J., Edelstein, M., Savvas, D., Colla, G., Ntatsi, G., ... & Schwarz, D. (2017). Grafting as a tool for tolerance of abiotic stress..., 171-215.
- Salah, R., Zhang, R., Xia, S., Song, S., Hao, Q., Hashem, M., ... & Lai, Y. (2022). Higher phytohormone contents and weaker phytohormone signal transduction were observed in cold-tolerant cucumber. *Plants*, 11(7), 961.
- Schwarz, D., Rouphael, Y., Colla, G., & Venema, J. H. (2010). Grafting as a tool to improve tolerance of vegetables to abiotic stresses: Thermal stress, water stress and organic pollutants. *Scientia Horticulturae*, 127(2), 162-171.
- Sugiyama, M., Sakata, Y., & Ohara, T. (2006). The history of melon and cucumber grafting in Japan. In XXVII International Horticultural Congress-IHC2006: International Symposium on Sustainability through Integrated and Organic (pp. 217-228).
- Sun, J., Cao, H., Cheng, J., He, X., Sohail, H., Niu, M., ... & Bie, Z. (2018). Pumpkin cmhkt1;1 controls shoot na⁺ accumulation via limiting na⁺ transport from rootstock to scion in grafted cucumber. *International Journal of Molecular Sciences*, 19(9), 2648.
- Tan, Y., & Zhang, Y. (2022). Effects of different rootstock grafting on yield and quality of cucumber. *Trends in Horticulture*, 5(2), 1-10.
- Thies, J.A., Ariss, J.J., Hassell, R.L., Olson, S., Kousik, C.S. & Levi, A. (2010) Grafting for management of southern root-knot nematode, *Meloidogyne incognita*, in watermelon. *Plant Disease* 94, 1195–1199.
- Trentini, L., & Maioli, B. (1989). The technique of grafting for aubergine and melon. *Colture Protette*, 18(2): 48-51.
- Vieira, L., Sá, R., & Randau, K. (2019). Anatomical and histochemical characterization of leaves of *Luffa cylindrica* (L.) m. roem. *Pharmacognosy Journal*, 11(3), 511-514.
- Vuruskan, M. A., (1989). Farklı aşı yöntemlerinin patlıcan/ domates aşı kombinasyonunda başarı ve verim üzerine etkileri. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Ankara. 77 s.
- Wang, Y., & Zhang, Y. (2023). Transcriptome analyses revealed the wax and phenylpropanoid biosynthesis pathways related to disease resistance in rootstock-grafted cucumber. *Plants*, 12(16), 1-15.
- Wimer, J., D. Inglis, & Miles, C. (2015). Evaluating grafted watermelon for verticillium wilt severity, yield, and fruit quality in Washington State. *HortScience* 50:1332–1337.

Wu, W., Zhao, H., Deng, Q., Yang, H., Guan, X., Qi, R., ... & Hu, Z. (2021). The novel cucurbitaceae miRNA ClmiR86 is involved in grafting-enhanced phosphate utilization and phosphate starvation tolerance in watermelon. *Plants*, 10(10), 2133.

Xie, J., Lei, B., Niu, M., Huang, Y., Kong, Q., & Bie, Z. (2015). High throughput sequencing of small rnas in the two cucurbita germplasm with different sodium accumulation patterns identifies novel micrnas involved in salt stress response. *Plos One*, 10(5), e0127412.

Xu, Y., Yuan, Y., Du, N., Yu, W., Shu, S., Sun, J., ... & Guo, S. (2018). Proteomic analysis of heat stress resistance of cucumber leaves when grafted onto momordica rootstock. *Horticulture Research*, 5(1).

Yarsi, G. (2003). Sera kavun yetiştiriciliğinde aşılı fide kullanımının verim, meyve kalitesi ve bitki besin maddeleri alımı üzerine etkilerinin araştırılması. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora tezi, Adana. 149 s.

Yetişir, H., & Karaca, F. (2018). Assessment of rooting capability and rootstock potentials of some turkish bottle gourd (*lagenaria siceraria*) accessions used as rootstocks for watermelon [*citrullus lanatus* (thunb.) matsum. & nakai]. *Asian Research Journal of Agriculture*, 9(1), 1-10.

Yetisir, H., Özdemir, A. E., Aras, V., Candır, E., & Aslan, Ö. (2013). Rootstocks effect on plant nutrition concentration in different organ of grafted watermelon. *Agricultural Sciences*, 4(5), 230-237.

Yetişir, H., & Sari, N. (2004). Effect of hypocotyl morphology on survival rate and growth of watermelon seedlings grafted on rootstocks with different emergence performance at various temperatures. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 28(4), 231-237.

Yetişir, H. (2001). Karpuzda aşılı fide kullanımının bitki büyümesi, verim ve meyve kalitesi üzerine etkileri ile aşı yerinin histolojik açıdan incelenmesi. Ç.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana, 179 s.

Yin, H., Yan, B., Sun, J., Jia, P., Zhang, Z., Yan, X., ... & Liu, H. (2012). Graft-union development: a delicate process that involves cell–cell communication between scion and stock for local auxin accumulation. *Journal of Experimental Botany*, 63(11), 4219-4232.

Zhen, A., Bie, Z., Huang, Y., Liu, Z., & Li, Q. (2010). Effects of scion and rootstock genotypes on the anti-oxidant defense systems of grafted cucumber seedlings under nacl stress. *Soil Science & Plant Nutrition*, 56(2), 263-271.

Zhou, X., Wu, Y., Chen, S., Chen, Y., Zhang, W., Sun, X., & Zhao, Y. (2014). Using Cucurbita rootstocks to reduce fusarium wilt incidence and increase fruit yield and carotenoid content in oriental melons. *HortScience*, 49(11), 1365-1369.

B8 KAYNAKÇA

Abbas, S.M. (2013). The influence of biostimulants on the growth and on the biochemical composition of Vicia faba cv. Giza 3 beans. *Romanian Biotechnological Letters* 18 (2): 8061-8068.

Abbas, F., Faried, H. N., Akhtar, G., Ullah, S., Javed, T., Shehzad, M. A., & Abeed, A. H. (2023). Cucumber grafting on indigenous cucurbit landraces confers salt tolerance and improves fruit yield by enhancing morpho-physio-biochemical and ionic attributes. *Scientific Reports*, 13(1): 21697.

Abdelaal, K.A.A., Attia, K.A., Alamery, S.F., El-Afry, M.M., Ghazy, A.I., Tantawy, D.S., Al-Doss, A.A., El-Shawy, E.E., Abu-Elsaoud, A.M., & Hafez, Y.M. (2020). Exogenous application of proline and salicylic acid can mitigate the injurious impacts of drought stress on barley plants associated with physiological and histological characters. *Sustain* 12: 1736

- Abdel-Farid, I. B., Marghany, M. R., Rowezek, M. M., & Sheded, M. G. (2020). Effect of salinity stress on growth and metabolomic profiling of *Cucumis sativus* and *Solanum lycopersicum*. *Plants*, 9(11): 1626.
- Abdel-Wahab, A., Mohamed, M., Hanafy, S., & El-Mohammady, M. (2024). Improving Salinity Tolerance of Cucumber Plants Grown under Shadehouse Conditions by Grafting onto Some Genotypes and F1 Hybrids of Cucurbit Rootstocks. *Scientific Journal of Agricultural Sciences*, 6(1): 84-97.
- Acosta-Motos, J., Ortuño, M., Bernal-Vicente, A., Diaz-Vivancos, P., Sanchez-Blanco, M., & Hernandez, J. 2017. Plant responses to salt stress: adaptive mechanisms. *Agronomy*, 7(1): 18.
- Akrami, M., & Arzani, A. (2019). Inheritance of fruit yield and quality in melon (*Cucumis melo* L.) grown under field salinity stress. *Scientific Reports*, 9(1): 7249.
- Aktas H, Abak K, & Eker S (2012). Anti-oxidative responses of salt-tolerant and salt-sensitive pepper (*Capsicum annum* L.) genotypes grown under salt stress. *Journal of Horticultural Science and Biotechnology*, 87 (4): 360.
- Al Gehani, I. A. (2020). Physiological Responses of Squash (*Cucurbita pepo* L.) to Humic Acid Treatment under NaCl Stress Conditions. *The Scientific Journal of University of Benghazi*, 33(2): 6-6.
- Ali, Q., Muhammad, A., Muhammad, S., & Hafiza, H. (2008). Ameliorating effect of foliar applied proline on nutrient uptake in water stressed maize (*Zea mays* L.) plants. *Pakistan Journal of Botany* 40: 211–219
- Amerian, M., Palangi, A., Gohari, G., & Ntatsi, G. (2024). Humic acid and grafting as sustainable agronomic practices for increased growth and secondary metabolism in cucumber subjected to salt stress. *Scientific Reports*, 14(1): 15883.
- Amerian, M., Palangi, A., Gohari, G., & Ntatsi, G. (2024). Enhancing salinity tolerance in cucumber through Selenium biofortification and grafting. *BMC Plant Biology*, 24(1): 24.
- Andreotti, C. (2020). Management of Abiotic Stress in Horticultural Crops: Spotlight on Biostimulants. *Agronomy*, 10: 1514.
- Anwar, A., Bai, L., Miao, L., Liu, Y., Li, S., Yu, X., & Li, Y. (2018). 24-Epibrassinolide ameliorates endogenous hormone levels to enhance low-temperature stress tolerance in cucumber seedlings. *International Journal of Molecular Sciences*, 19(9): 2497.
- Atalan, İ.K., & Gökçe Öztürk, Z.N. (2021). Tuzluluk Stresi. In: *Sebzelerde Stres Toleransı ve Islah Stratejileri*. Ellialtıoğlu, Ş.Ş., Daşgan, H.Y., Kuşvuran, Ş. (eds.), Gece Kitaplığı, pp: 157-203, Ankara.
- Aydın, A., Yıldırım, E., Karaman, M.R., Turan, M., Demirtaş, A., Şahin, F., Güneş, A., Esringü, A., Dizman, M., & Tutar, A. (2012). Humik asit, PGPR ve kimyasal gübre uygulamalarının brokoli (*Brassica oleracea*) bitkisinin bazı verim parametreleri üzerine etkisi. *SAÜ Fen Edebiyat Dergisi*, 1: 309-316.
- Azhar, N., Su, N., Shabala, L., & Shabala, S. (2017). Exogenously applied 24-epibrassinolide (EBL) ameliorates detrimental effects of salinity by reducing K⁺ efflux via depolarization-activated K⁺ channels. *Plant and Cell Physiology*, 58(4): 802-810.
- Bahadur, A., Singh, P. M., Rai, N., Singh, A. K., Singh, A. K., Karkute, S. G., & Behera, T. K. (2024). Grafting in vegetables to improve abiotic stress tolerance, yield and quality. *The Journal of Horticultural Science and Biotechnology*, 1-19.
- Balasubramaniam, T., Shen, G., Esmaili, N., & Zhang, H. (2023). Plants' response mechanisms to salinity stress. *Plants*, 12(12): 2253.

- Baktemur, G. (2023). In vitro koşullarda farklı konsantrasyonlarda sodyum klorür içeren besin ortamlarının kabak (*Cucurbita pepo* L.) bitkisi gelişimine etkisi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1): 873-882.
- Balkaya, A. (2014). Aşılı sebze üretiminde kullanılan anaçlar. *TÜRKTOB Dergisi* 3 (10): 6-9.
- Balkaya, A., Yıldız, S., Horuz, A., Doğru, S.M. (2016). Effects of salt stress on vegetative growth parameters and ion accumulations in cucurbit rootstock genotypes. *Ekin Journal of Crop Breeding and Genetics*, 2(2): 11-24.
- Battacharyya, D., Babgohari, M.Z., Rathor, P., & Prithiviraj, B. (2015). Seaweed extracts as biostimulants in horticulture. *Scientia Horticulturae*, 196: 39-48.
- Bayoumi, Y., Abd-alkarim, E., El-Ramady, H., El-Aidy, F., Hamed, E. S., Taha, N., Prohens, J., & Rakha, M. (2021). Grafting improves fruit yield of cucumber plants grown under combined heat and soil salinity stresses. *Horticulturae*, 7(3): 61.
- Bayat, R. A., Kuşvuran, Ş., Ellialtıoğlu, Ş., & Üstün, A. S. (2014). Effects of proline application on antioxidative enzymes activities in the young pumpkin plants (*Cucurbita pepo* L. and *C. moschata* Poir.) under salt stress. *Turk. J. Agric. Nat. Sci*, 1(1): 25-33.
- Bekar, N. K., Balkaya, A., & Göçmen, M. (2017). Kabak anaçlarının aşılı hıyar yetiştiriciliğinde vejetatif büyüme üzerine etkilerinin belirlenmesi. *Selçuk Tarım Bilimleri Dergisi*, 3(2): 280-290.
- Brengi, S. H., Abd Allah, E. M., & Abouelsaad, I. A. (2022). Effect of melatonin or cobalt on growth, yield and physiological responses of cucumber (*Cucumis sativus* L.) plants under salt stress. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, 21(1): 51-60.
- Bulgari, R., Franzoni, G., & Ferrante, A. (2019). Biostimulants application in horticultural crops under abiotic stress conditions. *Agronomy* 9 (6): 306.
- Calvo, P., Nelson, L., & Kloepper, J.W. (2014). Agricultural uses of plant biostimulants. *Plant Soil* 383: 3-41.
- Canellas, L.P., Olivares, F.L., Okorokova-Facanha, A.L., & Facanha, A.R. (2002). Humic acids isolated from earthworm compost enhance root elongation, lateral root emergence, and plasma membrane H⁺-atpase activity in maize roots. *Plant Physiology* 130: 1951– 1957.
- Canellas, L.P., Olivares, F.L., Aguiar, N.O., Jones, D.L., Nebbioso, A., Mazzei, P., & Piccolo, A. (2015). Humic and fulvic acids as biostimulants in horticulture. *Scientia Horticulturae*, 196:15-27.
- Castañares, J. L., Corvalán, B., & Larraburu, E. E. (2023). Effect of exogenous proline on physiological and growth traits of melon seedlings under salt stress. *RIA. Revista de investigaciones agropecuarias*, 49(2): 50-55.
- Castañares, J. L., Daurelio, L., & Bouzo, C. A. (2024). Salt stress in melon (*Cucumis melo* L.) is alleviated by seed treatment with melatonin, modifying physiological and biochemical parameters. *Revista FAVE Sección Ciencias Agrarias*, (23).
- Chaves, M. M., Flexas, J., & Pinheiro, C. (2009). Photosynthesis under drought and salt stress: regulation mechanisms from whole plant to cell. *Annals of botany*, 103(4): 551-560.
- Chen, C., Yu, W., Xu, X., Wang, Y., Wang, B., Xu, S., & Wang, Y. (2024). Research Advancements in Salt Tolerance of Cucurbitaceae: From Salt Response to Molecular Mechanisms. *International Journal of Molecular Sciences*, 25(16): 9051.
- Chevilly, S., Dolz-Edo, L., Martínez-Sánchez, G., Morcillo, L., Vilagrosa, A., López-Nicolás, J. M., & Mulet, J. M. (2021). Distinctive traits for drought and salt stress tolerance in melon (*Cucumis melo* L.). *Frontiers in Plant Science*, 12: 777060.

- de Lima, J. A. M., Lucena, T. K. P., Soares, K. O., da Silva Sales, W., karine pereira de Araújo, J., dos Santos Oliveira, H. W. G., & de Moura, I. N. B. M. (2023). Selection in Cucurbitaceae populations under different saline concentrations. *Observatório De La Economía Latinoamericana*, 21(11): 21104-21118.
- de Oliveira, F.A., de Medeiros, J.F., da Cunha, R.C., de Souza, M.W.L., & Lima, L.A. (2016). Uso de bioestimulante como agente amenizador do estresse salino na cultura do milho pipoca. *Rev. Ciência Agronômica* 47: 307-315.
- de Neta, M.L.S., de Oliveira, F.A., Torres, S.B., Souza, A.A.T., da Silva ,D.D.A., & dos Santos, S.T. (2018). Gherkin cultivation in saline medium using seeds treated with a biostimulant. *Acta Scientiarum Agronomy*, 40: e35216.
- Drobek, M., Frac, M., & Cybulska, J. (2019). Plant biostimulants: Importance of the quality and yield of horticultural crops and the improvement of plant tolerance to abiotic stress—A review. *Agronomy* 9 (6): 335.
- Elsheery, N. I., Helaly, M. N., Omar, S. A., John, S. V., Zabochnicka-Swiątek, M., Kalaji, H. M., & Rastogi, A. (2020). Physiological and molecular mechanisms of salinity tolerance in grafted cucumber. *South African Journal of Botany*, 130: 90-102.
- Emilia, D.A., Luisa, D.A., Stefania, D.P, & Petronia, C. (2020). Use of biostimulants to improve salinity tolerance in agronomic crops. In: Hasanuzzaman M. (eds) *Agronomic Crops*. Springer, Singapore pp:423-444.
- Ertekin, F., 2010. Kabakta yeşil aksam ve kök bölgesindeki iyon dağılımının tuz stresine toleransın belirlenmesinde kullanım olanakları üzerinde bir araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Ankara.
- Ertok, R., & Padem, H. 2007. Sebzelerde aşılama fizyolojisi. *Derim*, 24(2): 20-26.
- Fan, H. F., Du, C. X., Ding, L., & Xu, Y. L. (2013). Effects of nitric oxide on the germination of cucumber seeds and antioxidant enzymes under salinity stress. *Acta physiologiae plantarum*, 35(9): 2707-2719.
- García, A.C., Santos, L.A., Izquierdo, F.G., Sperandio, M.V.L., Castro, R.N., & Berbara, R.L.L. (2012). Vermicompost humic acids as an ecological pathway to protect rice plant against oxidative stress. *Ecological Engineering*, 47: 203-208
- Ghani, M. I., Yi, B., Rehmani, M. S., Wei, X., Siddiqui, J. A., Fan, R., & Ahmad, P. (2024). Potential of melatonin and *Trichoderma harzianum* inoculation in ameliorating salt toxicity in watermelon: Insights into antioxidant system, leaf ultrastructure, and gene regulation. *Plant Physiology and Biochemistry*, 211: 108639.
- Gopalakrishnan, V., Burdman, S., Jurkevitch, E., & Helman, Y. (2022). From the lab to the field: combined application of plant-growth-promoting bacteria for mitigation of salinity stress in melon plants. *Agronomy*, 12(2): 408.
- Gong, Z. (2021). Plant abiotic stress: New insights into the factors that activate and modulate plant responses. *J. Integr. Plant Biol.*, 63: 429.
- Guo, Z., Qin, Y., Lv, J., Wang, X., Dong, H., Dong, X., & Piao, F. (2023). Luffa rootstock enhances salt tolerance and improves yield and quality of grafted cucumber plants by reducing sodium transport to the shoot. *Environmental Pollution*, 316: 120521.
- Han, W., Jia, J., Hu, Y., Liu, J., Guo, J., Shi, Y., & Gong, H. (2021). Maintenance of root water uptake contributes to salt-tolerance of a wild tomato species under salt stress. *Archives of Agronomy and Soil Science* 67 (2): 205-217.
- Hanif, S., Mahmood, A., Javed, T., Bibi, S., Zia, M. A., Asghar, S., & Ali, B. (2024). Exogenous application of salicylic acid ameliorates salinity stress in barley (*Hordeum vulgare* L.). *BMC Plant Biology*, 24(1): 1-16.
- Hao, S., Wang, Y., Yan, Y., Liu, Y., Wang, J., & Chen, S. (2021). A review on plant responses to salt stress and their mechanisms of salt resistance. *Horticulturae* 7 (6): 132.

- He, X., Wan, Z., Jin, N., Jin, L., Zhang, G., Lyu, J., & Yu, J. (2022). Enhancement of cucumber resistance under salt stress by 2, 4-epibrassinolide lactones. *Frontiers in Plant Science*, 13: 1023178.
- Hernandez, J. A., Jiménez, A., Mullineaux, P., & Sevilla, F. (2000). Tolerance of pea (*Pisum sativum* L.) to long-term salt stress is associated with induction of antioxidant defences. *Plant, cell & environment*, 23(8): 853-862.
- Horuz, A., Balkaya, A., Yildiz, S., Saribas, S., & Uygur, V. (2022). Comparison of the salt stress tolerance of promising Turkish winter squash (*Cucurbita maxima* Duch.) and pumpkin (*Cucurbita moschata* Duch.) lines and interspecific hybrids. *Gesunde Pflanz*, 74: 69-86.
- Irik, H. A., & Bikmaz, G. (2024). Effect of different salinity on seed germination, growth parameters and biochemical contents of pumpkin (*Cucurbita pepo* L.) seeds cultivars. *Scientific Reports*, 14(1): 6929.
- Jensen, P. J., Makalowska, I., Altman, N., Fazio, G., Praul, C., Maximova, S. N., & McNellis, T. W. (2010). Rootstock-regulated gene expression patterns in apple tree scions. *Tree Genetics & Genomes*, 6: 57-72.
- Jia, X. M., Zhu, Y. F., Hu, Y., Zhang, R., Cheng, L., Zhu, Z. L., & Wang, Y. X. (2019). Integrated physiologic, proteomic, and metabolomic analyses of *Malus halliana* adaptation to saline-alkali stress. *Horticulture Research*, 6.
- Jiang, J. L., Tian, Y., Li, L., Yu, M., Hou, R. P., & Ren, X. M. (2019). H₂S alleviates salinity stress in cucumber by maintaining the Na⁺/K⁺ balance and regulating H₂S metabolism and oxidative stress response. *Frontiers in plant science*, 10: 678.
- Jiang, Y., Tong, S., Chen, N., Liu, B., Bai, Q., Chen, Y., & Liu, H. (2021). The PaWRKY77 transcription factor negatively regulates salt tolerance and abscisic acid signaling in *Populus*. *The Plant Journal*, 105(5): 1258-1273.
- Jonathar Lemos da Silva, F., de Lima, G. S., Soares da Silva, S., Almeida dos Anjos Soares, L., Aparecida Frazão Torres, R., Raj Gheyi, H., & Lúcia Antunes de Lima, V. (2024). Effect of hydrogen peroxide application on physiology, production, and post-harvest quality of mini watermelon under salt stress. *Arid Land Research and Management*, 1-27.
- Kang, S. M., Khan, A. L., Waqas, M., You, Y. H., Kim, J. H., Kim, J. G., & Lee, I. J. (2014). Plant growth-promoting rhizobacteria reduce adverse effects of salinity and osmotic stress by regulating phytohormones and antioxidants in *Cucumis sativus*. *Journal of Plant Interactions*, 9(1): 673-682.
- Kavasoğlu, A. (2018). Aminoasit uygulamasının kınalı fasulye çeşidinin tarımsal özellikleri üzerine etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Konya.
- Kaya, C., Higgs, D., Kirnak, H., & Tas, I. (2003). Ameliorative effect of calcium nitrate on cucumber and melon plants drip irrigated with saline water. *Journal of Plant Nutrition*, 26(8): 1665-1681.
- Kesh, H., Devi, S., Kumar, N., Kumar, A., Kumar, A., Dhansu, P., & Mann, A. (2022). Insights into physiological, biochemical and molecular responses in wheat under salt stress. *Wheat-recent advances*.
- Kubota, C., McClure, M. A., Kokalis-Burelle, N., Bausher, M. G., & Roskopf, E. N. (2008). Vegetable grafting: History, use, and current technology status in North America. *HortScience*, 43(6): 1664-1669.
- Kumar, P., Edelstein, M., Cardarelli, M., Ferri, E., & Colla, G. (2015). Grafting affects growth, yield, nutrient uptake, and partitioning under cadmium stress in tomato. *HortScience*, 50(11): 1654-1661.
- Kumar, V., Sharma, A., Kaur, R., Thukral, A.K., Bhardwaj, R., & Ahmad, P. (2017). Differential distribution of amino acids in plants. *Amino Acids* 49: 821–869
- Kurgan, L. (2022). Selvi sirkenin (*Atriplex nitens* Schkuhr)çimlenme özellikleri ile tuzluluk ve kuraklığa toleransının belirlenmesi, Iğdır Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Iğdır.

- Kuşvuran, S., Ellialtıoğlu, S., Yaşar, F., & Abak, K. (2007). Effects of salt stress on ion accumulations and some of the antioxidant enzymes activities in melon (*Cucumis melo* L.). *Journal of Food, Agriculture & Environment*, 5 (2): 351-354.
- Kuşvuran, Ş., & Kaya, E. (2019). Biberde farklı salisilik asit uygulamalarının tuz stresine tolerans üzerindeki etkisi. *International Ankara Conference On Scientific Researches*, 4-6 Ekim 2019, Ankara, p. 137-147.
- Kuşvuran, Ş. (2021). Bitkilerde oksidatif stres ve antioksidan enzimler. *Sebzelerde Stres Toleransı ve Islah Stratejileri*. Editörler: Ellialtıoğlu, Ş.Ş., Daşgahn, H.Y., Kuşvuran, Ş. Gece Kitaplığı, pp: 361-405, Ankara. (Kitap Bölümü)
- Kuşvuran, A., & Kuşvuran, Ş. (2021). Biyostimulantların abiyotik stres toleransı üzerindeki etkileri. *Sebzelerde Stres Toleransı ve Islah Stratejileri*. Editörler: Ellialtıoğlu, Ş.Ş., Daşgahn, H.Y., Kuşvuran, Ş. Gece Kitaplığı, pp: 430-466, Ankara.
- Kuşvuran, Ş., Kaya, E., & Ellialtıoğlu, Ş.Ş. (2021). Role of grafting in tolerance to salt stress in melon (*Cucumis melo* L.) plants: ion regulation and antioxidant defense systems. *Biotech Studies*, 30(1): 22-32.
- Liu, Y., Wei, L., Feng, L., Zhang, M., Hu, D., Tie, J., & Liao, W. (2022). Hydrogen sulfide promotes adventitious root development in cucumber under salt stress by enhancing antioxidant ability. *Plants*, 11(7): 935.
- Liu, J., Li, J., Li, X., Song, Y., Zhang, Z., Sun, J., & Sun, X. (2023). Melatonin-induced transcriptome variation of melon seedlings under salt stress. *Materials Express*, 13(3): 495-507.
- Meimandi, M. M., & Kappel, N. (2020). Grafting plants to improve abiotic stress tolerance. In *Plant Ecophysiology and Adaptation under Climate Change: Mechanisms and Perspectives II* (pp. 477-490). Springer, Singapore.
- Miao, Y., Luo, X., Gao, X., Wang, W., Li, B., & Hou, L. (2020). Exogenous salicylic acid alleviates salt stress by improving leaf photosynthesis and root system architecture in cucumber seedlings. *Scientia Horticulturae*, 272: 109577.
- Modarelli, G. C., Roupael, Y., De Pascale, S., Öztekin, G. B., Tüzel, Y., Orsini, F., & Gianquinto, G. 2020. Appraisal of salt tolerance under greenhouse conditions of a Cucurbitaceae genetic repository of potential rootstocks and scions. *Agronomy*, 10(7): 967.
- Munns, R., & Tester, M. (2008). Mechanisms of salinity tolerance. *Annu. Rev. Plant Biol.*, 59(1): 651-681.
- Nadeem, S. M., Ahmad, M., Naveed, M., Imran, M., Zahir, Z. A., & Crowley, D. E. (2016). Relationship between in vitro characterization and comparative efficacy of plant growth-promoting rhizobacteria for improving cucumber salt tolerance. *Archives of Microbiology*, 198: 379-387.
- Naliwajski, M., & Skłodowska, M. (2021). The relationship between the antioxidant system and proline metabolism in the leaves of cucumber plants acclimated to salt stress. *Cells*, 10(3): 609.
- Nair, P., Kandasamy, S., Zhang, J., Ji, X., Kirby, C., Benkel, B., Hodges, M.D., Critchley, A.T., Hiltz, D, & Prithiviraj, B. (2012). Transcriptional and metabolomic analysis of *Ascophyllum nodosum* mediated freezing tolerance in *Arabidopsis thaliana*. *BMC Genomics* 13 (1): 643
- Naseer, M. N., Rahman, F. U., Hussain, Z., Khan, I. A., Aslam, M. M., Aslam, A., & Iqbal, S. (2022). Effect of salinity stress on germination, seedling growth, mineral uptake and chlorophyll contents of three cucurbitaceae species. *Brazilian Archives of Biology and Technology*, 65: e22210213.
- Navarro-León, E., Paradisone, V., López-Moreno, F. J., Rios, J. J., Esposito, S., & Blasco, B. (2021). Effect of CAX1a TILLING mutations on photosynthesis performance in salt-stressed brassica rapa plants. *Plant Science*, 311: 111013.

- Nie, W. J., Wang, S. S., Jing, X., Gong, B., Wei, M., Yang, F. J., & Shi, Q. H. (2018). Effects of exogenous 2, 4-epibrassinolide on the growth and redox balance of cucumber seedlings under NaHCO₃ stress. *The Journal of Applied Ecology*, 29(3): 899-908.
- Niu, M., Huang, Y., Sun, S., Sun, J., Cao, H., Shabala, S., & Bie, Z. (2018). Root respiratory burst oxidase homologue-dependent H₂O₂ production confers salt tolerance on a grafted cucumber by controlling Na⁺ exclusion and stomatal closure. *Journal of Experimental Botany*, 69(14): 3465-3476.
- Niu, M., Sun, S., Nawaz, M. A., Sun, J., Cao, H., Lu, J., & Bie, Z. (2019). Grafting cucumber onto pumpkin induced early stomatal closure by increasing ABA sensitivity under salinity conditions. *Frontiers in Plant Science*, 10: 1290.
- Oliveira, C. E. D. S., Steiner, F., Zuffo, A. M., Zoz, T., Alves, C. Z., & Aguiar, V. C. B. D. (2019). Seed priming improves the germination and growth rate of melon seedlings under saline stress. *Ciência Rural*, 49(7): e20180588.
- Oliveira, G. B. S., de Oliveira, F. D. A., dos Santos, S. T., de Oliveira, M. K. T., Aroucha, E. M. M., de Almeida, J. G. L., & Alves, F. A. T. (2021). Potassium nutrition as a strategy to mitigate salt stress in melon grown under protected cultivation. *Semina: Ciênc. Agrár. Londrina*, 42 (6): 3219-3234.
- Oliveira, V. K. N., Lima, G. D., Soares, M. D. M., Soares, L. D. A., Gheyi, H. R., Silva, A. D., & Fernandes, P. D. (2022). Salicylic acid does not mitigate salt stress on the morphophysiology and production of hydroponic melon. *Brazilian Journal of Biology*, 82: e262664.
- Qi, R., Lin, W., Gong, K., Han, Z., Ma, H., Zhang, M., & Zhang, X. (2021). *Bacillus* co-inoculation alleviated salt stress in seedlings cucumber. *Agronomy*, 11(5): 966.
- Oosten Van, M.J., Pepe, O., De Pascale, S., Silletti, S., & Maggio, A. (2017). The role of biostimulants and bioeffectors as alleviators of abiotic stress in crop plants. *Chemical and Biological Technologies in Agriculture* 4 (1): 1-12.
- Parihar, P., Singh, R., Singh, A., & Prasad, S. M. (2021). Role of oxylipin on *Luffa* seedlings exposed to NaCl and UV-B stresses: An insight into mechanism. *Plant Physiology and Biochemistry*, 167: 691-704.
- Popko, M., Michalak, I., Wilk, R., Gramza, M., Chojnacka, K., & Górecki, H. (2018). Effect of the new plant growth biostimulants based on amino acids on yield and grain quality of winter wheat. *Molecules* 23: 470.
- Prassinis, C., Ko, J. H., Lang, G., Iezzoni, A. F., & Han, K. H. (2009). Rootstock-induced dwarfing in cherries is caused by differential cessation of terminal meristem growth and is triggered by rootstock-specific gene regulation. *Tree physiology*, 29(7): 927-936.
- Ribeiro, J. E. D. S., de Sousa, L. V., da Silva, T. I., Nóbrega, J. S., Figueiredo, F. R. A., Bruno, R. D. L. A., & de Albuquerque, M. B. (2020). *Citrullus lanatus* morphophysiological responses to the combination of salicylic acid and salinity stress. *Revista Brasileira de Ciências Agrárias*, 15 (1): e6638.
- Rouphael, Y., De Micco, V., Arena, C., Raimondi, G., Colla, G., & De Pascale, S. (2017). Effect of *Ecklonia maxima* seaweed extract on yield, mineral composition, gas exchange, and leaf anatomy of zucchini squash grown under saline conditions. *Journal of Applied Phycology*, 29: 459-470.
- Santos, A. S., Almeida, J. F., Silva, M. S. D., Nóbrega, J. S., Queiroga, T. B. D., Pereira, J. A. R., & Gomes, F. A. L. (2019). The influence of H₂O₂ application methods on melon plants submitted to saline stress. *Journal of Agricultural Science*, 11(11): 245.
- Seido, S. L., de Sousa, L. P., da Silva, M. J., Donzeli, V. P., & de Queiroz, S. O. P. (2019). Melon growth-promoting rhizobacteria under saline stress. *Revista Brasileira de Ciências Agrárias*, 14(1): 1-9.

- Sevengor, S., Yasar, F., Kusvuran, S., & Ellialtıoğlu, S. (2011). The effect of salt stress on growth, chlorophyll content, lipid peroxidation and antioxidative enzymes of pumpkin seedling. *African Journal of Agricultural Research*, 6(21):4920-4924.
- Sharma, A., Thakur, S., Kumar, V., Kanwar, M. K., Kesavan, A. K., Thukral, A. K., & Ahmad, P. (2016). Pre-sowing seed treatment with 24-epibrassinolide ameliorates pesticide stress in *Brassica juncea* L. through the modulation of stress markers. *Frontiers in plant science*, 7: 1569.
- Shahzad, B., Rehman, A., Tanveer, M., Wang, L., Park, S. K., & Ali, A. (2022). Salt stress in brassica: effects, tolerance mechanisms, and management. *Journal of Plant Growth Regulation*, 41(2): 781-795.
- Sheikhalipour, M., Esmailpour, B., Behnamian, M., Gohari, G., Giglou, M. T., Vachova, P., & Skalicky, M. (2021). Chitosan-selenium nanoparticle (Cs-Se NP) foliar spray alleviates salt stress in bitter melon. *Nanomaterials*, 11(3): 684.
- Shi, Q., Ding, F., Wang, X., & Wei, M. (2007). Exogenous nitric oxide protect cucumber roots against oxidative stress induced by salt stress. *Plant physiology and Biochemistry*, 45(8): 542-550.
- Sirhindi, G., Kaur, H., Bhardwaj, R., Sharma, P., & Mushtaq, R. (2017). 28-Homobrassinolide potential for oxidative interface in *Brassica juncea* under temperature stress. *Acta Physiologiae Plantarum*, 39: 1-10.
- Singh, M., Nara, U., Kumar, A., Choudhary, A., Singh, H., & Thapa, S. (2021). Salinity tolerance mechanisms and their breeding implications. *Journal of Genetic Engineering and Biotechnology*, 19(1): 173.
- Song, J., Ding, X., Feng, G., & Zhang, F. (2006). Nutritional and osmotic roles of nitrate in a euhalophyte and a xerophyte in saline conditions. *New Phytol.*, 171: 357-366.
- Takahashi, F., & Shinozaki, K. (2019). Long-distance signaling in plant stress response. *Current opinion in plant biology*, 47: 106-111.
- Taratima, W., Kunpratun, N., & Maneerattanarungroj, P. (2023). Effect of salinity stress on physiological aspects of pumpkin (*Cucurbita moschata* duchesne.'laikaotok') under hydroponic condition. *Asian J Agric & Biol.*, 2: 202101050.
- Tarchoun, N., Saadaoui, W., Mezghani, N., Pavli, O. I., Falleh, H., & Petropoulos, S. A. (2022). The effects of salt stress on germination, seedling growth and biochemical responses of tunisian squash (*Cucurbita maxima* Duchesne) germplasm. *Plants*, 11(6): 800.
- Tarchoun, N., Saadaoui, W., Hamdi, K., Falleh, H., Pavli, O., Ksouri, R., & Petropoulos, S. A. (2024). Seed Priming and Biopriming in Two Squash Landraces (*Cucurbita maxima* Duchesne) from Tunisia: A Sustainable Strategy to Promote Germination and Alleviate Salt Stress. *Plants*, 13(17): 2464.
- Trevisan, S., Francioso, O., Quaggiotti, S., & Nardi, S. (2010). Humic substances biological activity at the plant-soil interface: From environmental aspects to molecular factors. *Plant Signaling & Behavior* 5: 635-643.
- Toksoy, S., & Doğru, A. (2021). Ekzojen Salisilik Asit Uygulamalarının Tuz Stresi Altındaki Hıyar Bitkilerinde Fotosistem II Aktivitesi Üzerindeki Etkileri. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9(1): 418-429.
- Torun, G. (2023). Marulda nano silisyum dozları ve uygulama yöntemlerinin tuza toleransın sağlanması üzerindeki etkisi. Çankırı Karatekin Üniversitesi, Fen bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Çankırı.
- Tsai, Y. C., Chen, K. C., Cheng, T. S., Lee, C., Lin, S. H., & Tung, C. W. (2019). Chlorophyll fluorescence analysis in diverse rice varieties reveals the positive correlation between the seedlings salt tolerance and photosynthetic efficiency. *BMC Plant Biology*, 19: 1-17.

- Uçan, Ü.M. (2015). Farklı düzeyde tuz içeren sulama sularının karpuzun verim, verim bileşenleri ve toprak tuzluluğu üzerine etkileri. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı, Şanlıurfa.
- Uçarlı, C. (2020). Effects of salinity on seed germination and early seedling stage. *Abiotic Stress in Plants*, 211:10.5772.
- Ulas, A., Aydın, A., Ulas, F., Yetisir, H., & Miano, T. F. (2020). Cucurbita rootstocks improve salt tolerance of melon scions by inducing physiological, biochemical and nutritional responses. *Horticulturae*, 6(4): 66.
- Upadhyay, S.K., Singh, D.P., & Saikia, R. (2009). Genetic diversity of plant growth promoting rhizobacteria from rhizospheric soil of wheat under saline conditions. *Current Microbiology*, 59 (5): 489–96.
- Üzal, Ö., & Yaşar, F. (2017). Karpuz Genotiplerinde [*Citrullus lanatus* (Thunb.) Mansf.] Tohum ve Fide Yaprak Özellikleri ile Tuz Toleransı Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 4(3): 259-267.
- Wani, S. H., Kumar, V., Shriram, V., & Sah, S. K. (2016). Phytohormones and their metabolic engineering for abiotic stress tolerance in crop plants. *The crop journal*, 4(3): 162-176.
- White, S., Keleshian, M. (1994). A field guide to economically important seaweeds of northern New England University of Maine/University of New Hampshire Sea Grant Marine Advisory Program. MSG-E-93-16.
- Van Zelm, E., Zhang, Y., & Testerink, C. (2020). Salt tolerance mechanisms of plants. *Annu. Rev. Plant Biol.*, 71: 403–433.
- Yan, M., Mao, J., Wu, T., Xiong, T., Huang, Q., Wu, H., & Hu, G. (2023). Transcriptomic analysis of salicylic acid promoting seed germination of melon under salt stress. *Horticulturae*, 9(3): 375.
- Yakupoğlu, G., Köklü, Ş., Karaca, A., Korkmaz, A. (2021). Bazı bitki büyüme düzenleyicilerin sebzelerde stres toleransı üzerine etkileri Sebzelerde Stres Toleransı ve Islah Stratejileri. Editörler: Ellialtıoğlu, Ş.Ş., Daşgan, H.Y., Kuşvuran, Ş. Gece Kitaplığı, pp: 571-621, Ankara.
- Yasar, F., Kusvuran, S., & Ellialtıoğlu, S. (2006). Determination of antioxidant activities in some melon (*Cucumis melo* L.) varieties and cultivars under salt stress. *Journal of Horticultural Science & Biotechnology*, 81 (4): 627-630.
- Yaşar, F., Ellialtıoğlu, Ş., Özpınar, T., & Uzal, Ö. (2008). Tuz stresinin karpuzda (*Citrullus lanatus* (Thunb.) Mansf.) antioksidatif enzim (SOD, CAT, APX ve GR) aktivitesi üzerine etkisi. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 18(1): 61-65.
- Yasar, F., Uzal, O., & Yasar, O. (2013). Identification of Ion Accumulation and Distribution Mechanisms in Watermelon Seedlings (*Citrullus lanatus* (Thunb.) Mansf.) Grown under Salt Stress. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 23(3): 209-214.
- Zhang, H. J., Zhang, N. A., Yang, R. C., Wang, L., Sun, Q. Q., Li, D. B., & Guo, Y. D. (2014). Melatonin promotes seed germination under high salinity by regulating antioxidant systems, ABA and GA 4 interaction in cucumber (*Cucumis sativus* L.). *Journal of Pineal Research*, 57(3): 269-279.
- Zhang, X., Zhang, L., Ma, C., Su, M., Wang, J., Zheng, S., & Zhang, T. (2022). Exogenous strigolactones alleviate the photosynthetic inhibition and oxidative damage of cucumber seedlings under salt stress. *Scientia Horticulturae*, 297: 110962.
- Zhao, S., Zhang, Q., Liu, M., Zhou, H., Ma, C., & Wang, P. (2021). Regulation of plant responses to salt stress. *International Journal of Molecular Sciences*, 22(9): 4609.
- Zhu, Y. C., Sun, D., Liu, J. P., & Sun, X. W. (2020). Effects of chitosan oligosaccharides on watermelon seedlings with different salt tolerance under NaCl stress. *Journal of Fruit Science*, 37 (6): 866-874.

B9 KAYNAKÇA

- Abdel Rahman, S., Yusef, H., & Dhaini, H. (2021a). Phosphate solubilization potential of rhizosphere soil bacteria and their possible use as biofertilizers. *Egyptian Journal of Botany*, 61(2), 655-668.
- Abdelrahman, H. M., Zaghloul, R. A., Hassan, E. A., El-Zehery, H. R. A., & Salem, A. A. (2021b). New strains of plant growth-promoting rhizobacteria in combinations with humic acid to enhance squash growth under saline stress. *Egyptian Journal of Soil Science*, 61(1), 129-146.
- Abou Jaoudé, R., Luziatelli, F., Ficca, A. G., & Ruzzi, M. (2024). A plant's perception of growth-promoting bacteria and their metabolites. *Frontiers in Plant Science*, 14, 1332864.
- Alberton, D., Valdameri, G., Moure, V. R., Monteiro, R. A., Pedrosa, F. D. O., Müller-Santos, M., & de Souza, E. M. (2020). What did we learn from plant growth-promoting rhizobacteria (PGPR)-grass associations studies through proteomic and metabolomic approaches?. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 4, 607343.
- AL-Hadithi, R. A., & Al-Rawi, A. A. (2021). The use of *Azotobacter* and *Azospirillum* as a catalyst for coexistence of zucchini squash with salinity. *Sciences*, 19(1), 69-83.
- Al-Mutar, D. M. K., Alzawar, N. S. A., Noman, M., Azizullah, Li, D., & Song, F. (2023). Suppression of fusarium wilt in watermelon by *Bacillus amyloliquefaciens* DHA55 through extracellular production of antifungal Lipopeptides. *Journal of Fungi*, 9(3), 336.
- Aloo, B. N., Tripathi, V., Makumba, B. A., & Mbega, E. R. (2022). Plant growth-promoting rhizobacterial biofertilizers for crop production: The past, present, and future. *Frontiers in Plant Science*, 13, 1002448.
- Altuntaş, Ö., & Kutsal, İ. K. (2022). Bitki Büyümesini Arttırıcı Bazı Rhizobakteri Türlerinin Sulu ve Susuz Yetiştirilen Kavunlarda Meyve Kalitesi Üzerine Etkileri. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 10, 2765-2771.
- Al-Turki, A., Murali, M., Omar, A. F., Rehan, M., & Sayyed, R. Z. (2023). Recent advances in PGPR-mediated resilience toward interactive effects of drought and salt stress in plants. *Frontiers in Microbiology*, 14, 1214845.
- Alzate Zuluaga, M. Y., Fattorini, R., Cesco, S., & Pii, Y. (2024). Plant-microbe interactions in the rhizosphere for smarter and more sustainable crop fertilization: the case of PGPR-based biofertilizers. *Frontiers in Microbiology*, 15, 1440978
- Andreato, M. F., Afonso, L., Niekawa, E. T., Salomão, J. M., Basso, K. R., Silva, M. C. D., ... & Andrade, G. (2024). Microbial Fertilizers: A Study on the Current Scenario of Brazilian Inoculants and Future Perspectives. *Plants*, 13(16), 2246.
- Aoudi, Y., Agake, S. I., Habibi, S., Stacey, G., Yasuda, M., & Ohkama-Ohtsu, N. (2024). Effect of Bacterial Extracellular Polymeric Substances from *Enterobacter* spp. on Rice Growth under Abiotic Stress and Transcriptomic Analysis. *Microorganisms*, 12(6), 1212.
- Asfha, Z. A., Kocharovskaya, Y., Suzina, N. E., Abashina, T. N., Polivtseva, V. N., Delegan, Y., & Solyanikova, I. P. (2023, November). Identification and Characterization of Potential Chalky Soil Plant Growth-Promoting Bacteria (PGPR) Isolated from the Rhizosphere of *Chamaecytisus ruthenicus* (Russian Broom). In *Biology and Life Sciences Forum* (Vol. 31, No. 1, p. 8). MDPI.
- Barros-Rodríguez, A., Pacheco, P., Peñas-Corte, M., Fernández-González, A. J., Cobo-Díaz, J. F., Enrique-Cruz, Y., & Manzanera, M. (2024). Comparative Study of *Bacillus*-Based Plant Biofertilizers: A Proposed Index. *Biology*, 13(9), 668.

- Berg, S. K. (2021). Evaluating the efficacy of plant growth promoting rhizobacteria in Australian agriculture.
- Bhadrecha, P., Singh, S., & Dwibedi, V. (2023). 'A plant's major strength in rhizosphere': the plant growth promoting rhizobacteria. *Archives of Microbiology*, 205(5), 165.
- Bouchet, A. S., Laperche, A., Bissuel-Belaygue, C., Snowdon, R., Nesi, N., & Stahl, A. (2016). Nitrogen use efficiency in rapeseed. A review. *Agronomy for Sustainable Development*, 36, 1-20
- Carezzano, M. E., Alvarez Strazzi, F. B., Pérez, V., Bogino, P., & Giordano, W. (2023). Exopolysaccharides synthesized by Rhizospheric Bacteria: a review focused on their roles in protecting plants against stress. *Applied Microbiology*, 3(4), 1249-1261.
- Chauhan, P., Sharma, N., Tapwal, A., Kumar, A., Verma, G. S., Meena, M., ... & Swapnil, P. (2023). Soil microbiome: diversity, benefits and interactions with plants. *Sustainability*, 15(19), 14643.
- Chen, C., Yu, W., Xu, X., Wang, Y., Wang, B., Xu, S., ... & Wang, Y. (2024a). Research Advancements in Salt Tolerance of Cucurbitaceae: From Salt Response to Molecular Mechanisms. *International Journal of Molecular Sciences*, 25(16), 9051.
- Chen, T. Y., Tzean, Y., Chang, T. D., Wang, X. R., Yang, C. M., & Lin, Y. H. (2024b). Characterization of Biofertilization and Biocontrol Potential of *Bacillus velezensis* KHH13 from Organic Soils. *Agronomy*, 14(6), 1135.
- Chieb, M., & Gachomo, E. W. (2023). The role of plant growth promoting rhizobacteria in plant drought stress responses. *BMC plant biology*, 23(1), 407.
- Çiğ, F., Sönmez, F., Nadeem, M. A., & Sabagh, A. E. (2021). Effect of biochar and PGPR on the growth and nutrients content of einkorn wheat (*Triticum monococcum* L.) and post-harvest soil properties. *Agronomy*, 11(12), 2418.
- Dasgan, H. Y., Aksu, K. S., Zikaria, K., & Gruda, N. S. (2024). Biostimulants Enhance the Nutritional Quality of Soilless Greenhouse Tomatoes. *Plants*, 13(18), 2587.
- Devi, S., Verma, J., Sohal, S. K., & Manhas, R. K. (2023). Insecticidal potential of endophytic *Streptomyces* sp. against *Zeugodacus cucurbitae* (Coquillett)(Diptera: Tephritidae) and biosafety evaluation. *Toxicon*, 233, 107246.
- Doğan, Y. L., Altuntaş, Ö., Yaşar, F., Üzal, Ö., & Önder, S. (2024). Hidroponik Ortamda Yetiştirilen Tuz Stresi Altındaki Kabak Bitkilerine PGPR ve Deniz Yosunu Uygulamalarının Bitki Gelişimi Üzerine Etkileri. *Akademik Ziraat Dergisi*, 13(1), 77-86.
- Doğan, Y. L. (2024). Bazı yararlı bakteri ve deniz yosunu kullanımının tuz stresi koşullarında kabak bitkilerine etkisi (Doktora tezi, Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Ana Bilim Dalı)
- Dunn, M. F., & Becerra-Rivera, V. A. (2023). The Biosynthesis and functions of polyamines in the interaction of plant growth-promoting rhizobacteria with plants. *Plants*, 12(14), 2671.
- Ehinmitan, E., Losenge, T., Mamati, E., Ngumi, V., Juma, P., & Siamalube, B. (2024). BioSolutions for Green Agriculture: Unveiling the Diverse Roles of Plant Growth-Promoting Rhizobacteria. *International Journal of Microbiology*, 2024(1), 6181491.
- Ehinmitan, E., Losenge, T., Mamati, E., Ngumi, V., Juma, P., & Siamalube, B. (2024). BioSolutions for Green Agriculture: Unveiling the Diverse Roles of Plant Growth-Promoting Rhizobacteria. *International Journal of Microbiology*, 2024(1), 6181491.
- Erman, M., Kotan, R., Cakmakci, R., Çiğ, F., Karagöz, K., Sönmez, F., & EL SABAGH, A. Y. M. A. N. (2024). Diversity and metabolic potential of culturable n₂-fixing and p-solubilising bacteria from rhizosphere of wild crops in van lake basin-TURKEY. *Pak. J. Bot*, 56(2), 719-730.

- Feng, J., Wang, N., Li, Y., Wang, H., Zhang, W., Wang, H., & Chai, S. (2023). Recent progress in genetic transformation and gene editing technology in cucurbit crops. *Agronomy*, 13(3), 755.
- Grover, M., Bodhankar, S., Sharma, A., Sharma, P., Singh, J., & Nain, L. (2021). PGPR mediated alterations in root traits: way toward sustainable crop production. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 4, 618230.
- Habibi, S., Yokoyama, T., Haidari, M. D., Torii, A., Yasuda, M., & Ohkama-Ohtsu, N. (2023). Analyzing single and combined cultures of plant growth-promoting rhizobacteria isolates from afghanistan as a potential biofertilizer for rice growth and development. *Agriculture*, 13(12), 2252.
- Hafez, E. M., Osman, H. S., El-Razek, U. A. A., Elbagory, M., Omara, A. E. D., Eid, M. A., & Gowayed, S. M. (2021). Foliar-applied potassium silicate coupled with plant growth-promoting rhizobacteria improves growth, physiology, nutrient uptake and productivity of faba bean (*Vicia faba* L.) irrigated with saline water in salt-affected soil. *Plants*, 10(5), 894.
- Hakim, S., Naqqash, T., Nawaz, M. S., Laraib, I., Siddique, M. J., Zia, R., ... & Imran, A. (2021). Rhizosphere engineering with plant growth-promoting microorganisms for agriculture and ecological sustainability. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 5, 617157.
- Hameed Madi, A., & A Kamal Al-Shibani, J. (2020). Effect of bio and organic fertilizers on pumpkin's (*Cucurbita pepo* L.) leave content of N, P, and K. *Al-Qadisiyah Journal For Agriculture Sciences*, 10(1), 241-245.
- Han, L., Hu, L., Lv, Y., Li, Y., Ma, Z., Li, B., ... & Zhao, X. (2024). Effects of *Bacillus amyloliquefaciens* QST713 on Mineral Nutrient Utilization of Alfalfa (*Medicago sativa* L.) under Drought Stress. *Agronomy*, 14(8), 1793.
- Hasan, A., Tabassum, B., Hashim, M., & Khan, N. (2024). Role of plant growth promoting rhizobacteria (PGPR) as a plant growth enhancer for sustainable agriculture: A review. *Bacteria*, 3(2), 59-75.
- Haskett, T. L., Tkacz, A., & Poole, P. S. (2021). Engineering rhizobacteria for sustainable agriculture. *The ISME Journal*, 15(4), 949-964.
- Ibáñez, A., Garrido-Chamorro, S., Vasco-Cárdenas, M. F., & Barreiro, C. (2023). From lab to field: Biofertilizers in the 21st century. *Horticulturae*, 9(12), 1306.
- Ijaz, F., Riaz, U., Iqbal, S., Zaman, Q. U., Ijaz, M. F., Javed, H., ... & Ahmad, I. (2019). Potential of rhizobium and PGPR to enhance growth and fodder yield of berseem (*Trifolium alexandrinum* L.) in the presence and absence of tryptamine. *Pakistan Journal of Agricultural Research*, 32(2), 398-406.
- Jalal, A., da Silva Oliveira, C. E., Galindo, F. S., Rosa, P. A. L., Gato, I. M. B., de Lima, B. H., & Teixeira Filho, M. C. M. (2023). Regulatory mechanisms of plant growth-promoting rhizobacteria and plant nutrition against abiotic stresses in Brassicaceae family. *Life*, 13(1), 211.
- Kanani, S. H., & Pandya, D. J. (2022). Cucurbitacins: nature's wonder molecules. *Current Traditional Medicine*, 8(3), 26-34.
- Kartik, V. P., Jinal, H. N., & Amaresan, N. (2021). Inoculation of cucumber (*Cucumis sativus* L.) seedlings with salt-tolerant plant growth promoting bacteria improves nutrient uptake, plant attributes and physiological profiles. *Journal of Plant Growth Regulation*, 40(4), 1728-1740.
- Kaushal, P., Ali, N., Saini, S., Pati, P. K., & Pati, A. M. (2023). Physiological and molecular insight of microbial biostimulants for sustainable agriculture. *Frontiers in Plant Science*, 14, 1041413.
- Khatoon, Z., Huang, S., Rafique, M., Fakhra, A., Kamran, M. A., & Santoyo, G. (2020). Unlocking the potential of plant growth-promoting rhizobacteria on soil health and the sustainability of agricultural systems. *Journal of Environmental Management*, 273, 111118.

- Khoshru, B., Nosratabad, A. F., Mitra, D., Chaithra, M., Danesh, Y. R., Boyno, G., ... & Sinha, S. (2023). Rock phosphate solubilizing potential of soil microorganisms: advances in sustainable crop production. *Bacteria*, 2(2), 98-115.
- Kotan, R. (2024). Bitkisel üretimde yeni eğilim Biyostimülantlar. *Harman Time*, 11(131).
- Kumar, V., Eid, E. M., Al-Bakre, D. A., Abdallah, S. M., Širić, I., Andabaka, Ž., ... & Choi, K. S. (2022). Combined use of sewage sludge and plant growth-promoting rhizobia improves germination, biochemical response and yield of ridge gourd (*Luffa acutangula* (L.) Roxb.) under field conditions. *Agriculture*, 12(2), 173.
- Li, Q., Li, Q., Yin, X., Jia, Y., Yang, K., Song, J., ... & Yang, W. (2024a). Construction of *Bacillus*–*Pseudomonas* Synthetic Communities and Development of Bio-Nursery Substrates. *Agronomy*, 14(9), 2179.
- Li, B., Zhang, L., Wei, L., Yang, Y., Wang, Z., Qiao, B., & Han, L. (2024b). Effect of *Bacillus amyloliquefaciens* QST713 on Inter-Root Substrate Environment of Cucumber under Low-Calcium Stress. *Agronomy*, 14(3), 542.
- Li, H., Qiu, Y., Yao, T., Ma, Y., Zhang, H., & Yang, X. (2020). Effects of PGPR microbial inoculants on the growth and soil properties of *Avena sativa*, *Medicago sativa*, and *Cucumis sativus* seedlings. *Soil and Tillage Research*, 199, 104577.
- Liu, Y., Chen, L., Zhang, N., Li, Z., Zhang, G., Xu, Y., ... & Zhang, R. (2016). Plant-microbe communication enhances auxin biosynthesis by a root-associated bacterium, *Bacillus amyloliquefaciens* SQR9. *Molecular Plant-Microbe Interactions*, 29(4), 324-330.
- Mali, S. D., Thanekar, R. J., & Attar, Y. C. (2022). Effect of potassium solubilizing bacterial consortium on the watermelon (*Citrullus lanatus*) cultivation.
- Marastoni, L., Pii, Y., Maver, M., Valentinuzzi, F., Cesco, S., & Mimmo, T. (2019). Role of *Azospirillum brasilense* in triggering different Fe chelate reductase enzymes in cucumber plants subjected to both nutrient deficiency and toxicity. *Plant Physiology and Biochemistry*, 136, 118-126.
- Massa, F., Defez, R., & Bianco, C. (2022). Exploitation of plant growth promoting bacteria for sustainable agriculture: hierarchical approach to link laboratory and field experiments. *Microorganisms*, 10(5), 865.
- Mitra, D., Pellegrini, M., & Guerra-Sierra, B. E. (2024). Interaction between Plants and Growth-Promoting Rhizobacteria (PGPR) for Sustainable Development. *Bacteria*, 3(3), 136-140.
- Moncada, A., Vetrano, F., & Miceli, A. (2020b). Alleviation of salt stress by plant growth-promoting bacteria in hydroponic leaf lettuce. *Agronomy*, 10(10), 1523.
- Moncada, A., Vetrano, F., Esposito, A., & Miceli, A. (2020a). Fertigation management and growth-promoting treatments affect tomato transplant production and plant growth after transplant. *Agronomy*, 10(10), 1504.
- Muentz, A. (1890). Sur la decomposition des roches et la formation de la terre arable. *CR Acad Sci*, 110, 1370-1372.
- Navarro-Morillo, I., Navarro-León, E., Atero-Calvo, S., Rios, J. J., Ruiz, J. M., & Blasco, B. (2024). Biostimulant-induced mitigation of cold and drought stresses in zucchini plants. *Scientia Horticulturae*, 331, 113114.
- Nie, W., Wang, Y., Tian, X., Liu, J., Jin, Z., Xu, J., ... & Luan, T. (2024). Cucurbitacin B and Its Derivatives: A Review of Progress in Biological Activities. *Molecules*, 29(17), 4193.
- Pawełkiewicz, M., Zieniuk, B., Staszek, P., & Przybysz, A. (2024). From Sequencing to Genome Editing in Cucurbitaceae: Application of Modern Genomic Techniques to Enhance Plant Traits. *Agriculture*, 14(1), 90.

- Pereyra, C. M., Dal Lago, C. C., Creus, C. M., & Pereyra, M. A. (2023). Azospirillum baldaniorum Sp 245 inoculation affects cell wall and polyamines metabolisms in cucumber seedling roots. *FEMS Microbiology Letters*, 370, fnad005.
- Pérez-García, L. A., Sáenz-Mata, J., Fortis-Hernández, M., Navarro-Muñoz, C. E., Palacio-Rodríguez, R., & Preciado-Rangel, P. (2023). Plant-growth-promoting rhizobacteria improve germination and bioactive compounds in cucumber seedlings. *Agronomy*, 13(2), 315.
- Qin, H., Wang, Z., Sha, W., Song, S., Qin, F., & Zhang, W. (2024). Role of Plant-Growth-Promoting Rhizobacteria in Plant Machinery for Soil Heavy Metal Detoxification. *Microorganisms*, 12(4), 700.
- Rehan, M., Al-Turki, A., Abdelmageed, A. H., Abdelhameid, N. M., & Omar, A. F. (2023). Performance of plant-growth-promoting rhizobacteria (PGPR) isolated from sandy soil on growth of tomato (*Solanum lycopersicum* L.). *Plants*, 12(8), 1588.
- Riseh, R. S., Vazvani, M. G., Hajabdollahi, N., & Thakur, V. K. (2023). Bioremediation of heavy metals by Rhizobacteria. *Applied Biochemistry and Biotechnology*, 195(8), 4689-4711.
- Rizzo, G. F., Al Achkar, N., Treccarichi, S., Malgioglio, G., Infurna, M. G., Nigro, S., ... & Branca, F. (2023). Use of bioinoculants affects variation in snap bean yield grown under deficit irrigation. *Agriculture*, 13(4), 865.
- Rocha, R., Lopes, T., Fidalgo, C., Alves, A., Cardoso, P., & Figueira, E. (2022). Bacteria associated with the roots of common bean (*Phaseolus vulgaris* L.) at different development stages: Diversity and plant growth promotion. *Microorganisms*, 11(1), 57.
- Romo-Tovar, J., Belmares Cerda, R., Chávez-González, M. L., Rodríguez-Jasso, R. M., Lozano-Sepulveda, S. A., Govea-Salas, M., & Loredó-Treviño, A. (2024). Importance of Certain Varieties of Cucurbits in Enhancing Health: A Review. *Foods*, 13(8), 1142.
- Ryu, C. M., Nelson, L. M., & de-Bashan, L. (2024). Highlights from the 12th plant growth-promoting rhizobacteria workshop. *Frontiers in Plant Science*, 15, 1470576.
- Sarker, A., Ansary, M. W. R., Hossain, M. N., & Islam, T. (2021). Prospect and challenges for sustainable management of climate change-associated stresses to soil and plant health by beneficial rhizobacteria. *Stresses*, 1(4), 200-222.
- Sahebani, N., & Gholamrezaee, N. (2021). The biocontrol potential of *Pseudomonas fluorescens* CHA0 against root knot nematode (*Meloidogyne javanica*) is dependent on the plant species. *Biological Control*, 152, 104445.
- Savastano, N., & Bais, H. (2024). Synergism or Antagonism: Do Arbuscular Mycorrhizal Fungi and Plant Growth-Promoting Rhizobacteria Work Together to Benefit Plants?. *International Journal of Plant Biology*, 15(4), 944-958.
- Savvas, D., Magkana, P., Yfantopoulos, D., Kalozoumis, P., & Ntatsi, G. (2024). Growth and Nutritional Responses of Zucchini Squash to a Novel Consortium of Six *Bacillus* sp. Strains Used as a Biostimulant. *Agronomy*, 14(2), 362.
- Scagliola, M., Valentinuzzi, F., Mimmo, T., Cesco, S., Crecchio, C., & Pii, Y. (2021). Bioinoculants as promising complement of chemical fertilizers for a more sustainable agricultural practice. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 4, 622169.
- Shah, A., Nazari, M., Antar, M., Msimbira, L. A., Naamala, J., Lyu, D., ... & Smith, D. L. (2021). PGPR in agriculture: A sustainable approach to increasing climate change resilience. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 5, 667546.
- Shahwar, D., Mushtaq, Z., Mushtaq, H., Alqarawi, A. A., Park, Y., Alshahrani, T. S., & Faizan, S. (2023). Role of microbial inoculants as bio fertilizers for improving crop productivity: A review. *Heliyon*, 9(6).

- Su, F., Zhao, B., Dhondt-Cordelier, S., & Vaillant-Gaveau, N. (2024). Plant-Growth-Promoting Rhizobacteria Modulate Carbohydrate Metabolism in Connection with Host Plant Defense Mechanism. *International Journal of Molecular Sciences*, 25(3), 1465.
- Sun, W., Shahrajabian, M. H., & Soleymani, A. (2024). The Roles of Plant-Growth-Promoting Rhizobacteria (PGPR)-Based Biostimulants for Agricultural Production Systems. *Plants*, 13(5), 613.
- Swarnalakshmi, K., Yadav, V., Tyagi, D., Dhar, D. W., Kannepalli, A., & Kumar, S. (2020). Significance of plant growth promoting rhizobacteria in grain legumes: Growth promotion and crop production. *Plants*, 9(11), 1596.
- Ullah, A., Bano, A., & Khan, N. (2021). Climate change and salinity effects on crops and chemical communication between plants and plant growth-promoting microorganisms under stress. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 5, 618092.
- Upadhyay, S. K., Srivastava, A. K., Rajput, V. D., Chauhan, P. K., Bhojiya, A. A., Jain, D., ... & Minkina, T. (2022). Root exudates: mechanistic insight of plant growth promoting rhizobacteria for sustainable crop production. *Frontiers in microbiology*, 13, 916488.
- Uzal, O., & Yasar, F. (2017). Effects Of Ga 3 Hormone Treatments On Ion Uptake And Growth Of Pepper Plants Under Cadmium Stress. *Applied Ecology & Environmental Research*, 15(4).
- Vincze, É. B., Becze, A., Laslo, É., & Mara, G. (2024). Beneficial Soil Microbiomes and Their Potential Role in Plant Growth and Soil Fertility. *Agriculture*, 14(1), 152.
- Wang, T., Xu, J., Chen, J., Liu, P., Hou, X., Yang, L., & Zhang, L. (2024). Progress in Microbial Fertilizer Regulation of Crop Growth and Soil Remediation Research. *Plants*, 13(3), 346.
- Wang, Z., Piao, Y., Zhang, F., Hu, Y., Zeng, J., & Nan, J. (2020). Promoting effects on watermelon and fermentation optimization of *Plantibacter* sp. WZW03. *Journal of Plant Growth Regulation*, 39, 970-980.
- Warisman, G., & Widaryanto, E. (2022). Effect of PGPR (Plant Growth Promoting Rhizobacteria) and nitrogen fertilizer on growth of zucchini (*Cucurbita pepo* L.). *Jurnal Produksi Tanaman*, 10(7), 370-378.
- Wójcik, M., Koper, P., Żebracki, K., Marczak, M., & Mazur, A. (2023). Genomic and Metabolic Characterization of Plant Growth-Promoting Rhizobacteria Isolated from Nodules of Clovers Grown in Non-Farmed Soil. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(23), 16679.
- Yaghoubi Khanghahi, M., Strafella, S., Filannino, P., Minervini, F., & Crecchio, C. (2024). Importance of Lactic Acid Bacteria as an Emerging Group of Plant Growth-Promoting Rhizobacteria in Sustainable Agroecosystems. *Applied Sciences*, 14(5), 1798.
- Yasar, F., & Uzal, O. (2019). Effect of nitric oxide (NO) application on the development of pepper plant under drought stress.
- Yasar, F., & Uzal, O. (2021). Effect of applications of different potassium (K+) doses on antioxidant enzyme activities in pepper plants under salt stress. *Journal of Elementology*, 26(4).
- Yavuz, D., Baştaş, K. K., Seymen, M., Yavuz, N., Kurtar, E. S., Süheri, S., ... & Kıymacı, G. (2023). Role of ACC deaminase-producing rhizobacteria in alleviation of water stress in watermelon. *Scientia Horticulturae*, 321, 112288.
- Yildirim, E., Ekinci, M., Sahin, U., Ors, S., Turan, M., Demir, I., ... & Kotan, R. (2021). Improved water productivity in summer squash under water deficit with PGPR and synthetic methyl amine applications. *Rhizosphere*, 20, 100446.
- Zapata-Sifuentes, G., Fortis-Hernández, M., Sáenz-Mata, J., Silva-Martínez, C., Lara-Capistran, L., Preciado-Rangel, P., & Hernández-Montiel, L. G. (2024). Effect of Plant Growth Promoting Rhizobacteria on the Development and

Biochemical Composition of Cucumber under Different Substrate Moisture Levels. *Microbiology Research*, 15(3), 1505-1515.

Zhang, J., Wang, P., Xiao, Q., & Chen, J. (2021). Effect of phosphate-solubilizing bacteria on the gene expression and inhibition of bacterial fruit blotch in melon. *Scientia Horticulturae*, 282, 110018.

Zhang, J., Wang, P., Tao, Z., Tian, H., & Guo, T. (2022). Phosphate-solubilizing bacteria abate cadmium absorption and restore the rhizospheric bacterial community composition of grafted watermelon plants. *Journal of Hazardous Materials*, 438, 129563.

Zhao, Y., Mao, X., Zhang, M., Yang, W., Di, H. J., Ma, L., ... & Li, B. (2021). The application of *Bacillus Megaterium* alters soil microbial community composition, bioavailability of soil phosphorus and potassium, and cucumber growth in the plastic shed system of North China. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 307, 107236.

Zheng, Y., Wu, S., Bai, Y., Sun, H., Jiao, C., Guo, S., ... & Fei, Z. (2019). Cucurbit Genomics Database (CuGenDB): a central portal for comparative and functional genomics of cucurbit crops. *Nucleic acids research*, 47(D1), D1128-D1136.

B10 KAYNAKÇA

Arıkan, Ş., İpek, M., & Pırlak, L. (2013). Effects of plant growth promoting rhizobacteria (PGPR) on yield and fruit quality of quince. *International Conference on Agriculture and Biotechnology*, 60(2), 97–100.

Asghar, H. (2002). Relationship between in vitro production of auxins by rhizobacteria and their growth-promoting activities in *Brassica juncea* L. *Biology and Fertility of Soils*, 35(4), 231–237.
<https://doi.org/10.1007/s00374-002-0462-1>

Çakmakçı, R., Dönmez, F., Aydın, A., & Şahin, F. (2006). Growth promotion of plants by plant growth-promoting rhizobacteria under greenhouse and two different field soil conditions. *Soil Biology and Biochemistry*, 38(6), 1482–1487. <https://doi.org/10.1016/j.soilbio.2005.09.019>

Gholami, A., Shahsavani, S., & Nezarat, S. (2009). The effect of plant growth promoting rhizobacteria (PGPR) on germination, seedling growth and yield of maize. *International Journal of Biology and Life Sciences*, 1(1), 35–40.

Ghosh, D. C., & Mohiuddin, M. (2000). Response of summer sesame (*Sesamum indicum*) to bio-fertilizer and growth regulator. *Agricultural Science Digest*, 20(1), 90–92.

Hosseiny, S. H., Bozorg-Haddad, O., & Bocchiola, D. (2021). Water, culture, civilization, and history. In *Economical, Political, and Social Issues in Water Resources* (pp. 189-216). Elsevier.

Karlıdağ, H., Eşitken, A., Turan, M., & Şahin, F. (2007). Effect of root inoculation of plant growth-promoting rhizobacteria (PGPR) on yield, growth and nutrition element content of leaves of apple. *Scientia Horticulturae*, 111(1), 16–20. <https://doi.org/10.1016/j.scienta.2006.10.014>

Kenneth, O. C., Nwadike, E. C., Kalu, A. U., & Unah, U. V. (2019). Plant growth promoting rhizobacteria (PGPR): a novel agent for sustainable food production. *Am J Agric Biol Sci*, 14(35), 54.

- Kutsal, İ. K. (2017). Bitki büyümesini arttırıcı bazı rhizobakteri türlerinin sulu ve susuz koşullarda yetiştirilen kavunlarda bitki gelişimi ve meyve kalitesi üzerine etkileri. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Ana Bilim Dalı.
- Mancak, I., Sarı, N., Solmaz, I., & Özkan, H. (2014). Determining the relationships between Kirkagac and other melon types by using morphological and molecular methods. *Cucurbitaceae 2014 Proceedings*, 80-83.
- Mena-Violante, H., & Olalde-Portugal, V. G. (2007). Alteration of tomato fruit quality by root inoculation with plant growth-promoting rhizobacteria (PGPR) *Bacillus subtilis* BEB-13bs. *Scientia Horticulturae*, 113(3), 103–106. <https://doi.org/10.1016/j.scienta.2007.02.012>
- Mena-Violante, H., & Olalde-Portugal, V. G. (2007). Alteration of tomato fruit quality by root inoculation with plant growth-promoting rhizobacteria (PGPR) *Bacillus subtilis* BEB-13bs. *Scientia Horticulturae*, 113(3), 103–106. <https://doi.org/10.1016/j.scienta.2007.02.012>
- Pırlak, L., & Köse, M. (2009). Effect of plant growth promoting rhizobacteria on yield and some fruit properties of strawberry. *Journal of Plant Nutrition*, 32(2), 1173–1184. <https://doi.org/10.1080/01904160903092633>
- Sensoy, S., Büyükalaca, S., & Abak, K. (2007). Evaluation of genetic diversity in Turkish melons (*Cucumis melo* L.) based on phenotypic characters and RAPD markers. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 54, 1351-1365.
- Vurukonda, S. S., Vardharajula, S., Shrivastava, M., & SkZ, A. (2016). Enhancement of drought stress tolerance in crops by plant growth-promoting rhizobacteria. *Microbiological Research*, 184, 13–24. <https://doi.org/10.1016/j.micres.2015.12.003>

B11 KAYNAKÇA

- Afreen, F., Zobayed, S.M., & Kozai, T. (2006). Melatonin in *Glycyrrhiza uralensis*: response of plant roots to spectral quality of light and UV-B radiation. *Journal of Pineal Research*, 41: 108–115.
- Aghdam, M.S., Luo, Z., Jannatizadeh, A., Sheikh-Assadi, M., Sharafi, Y., Farmani, B., & Razavi, F. (2019). Employing exogenous melatonin applying confers chilling tolerance in tomato fruits by upregulating ZAT2/6/12, giving rise to promoting endogenous polyamines, proline, and nitric oxide accumulation by triggering arginine pathway activity. *Food Chemistry*, 275, 549–556.
- Arnao, M.B., & Hernandez-Ruiz, J. (2007). Melatonin promotes adventitious- and lateral root regeneration in etiolated hypocotyls of *Lupinus albus* L. *Journal of Pineal Research*, 42: 147–152.
- Arnao, M.B., & Hernández, R.J. (2014). Melatonin: Plant growth regulator and/or biostimulator during stress. *Trends in Plant Science*, 19, 789–97.
- Arnao, M. B., & Hernández, R. J. (2020). Melatonin in flowering, fruit set and fruit ripening. *Trends in Plant Science*, 33, 77–87.
- Bhardwaj, R., Pareek, S., González-Aguilar, G.A., & Domínguez-Avila, J.A. (2021). Changes in the activity of proline-metabolising enzymes are associated with increased cultivar-dependent chilling tolerance in mangos in response to pre-storage melatonin application. *Postharvest Biology and Technology*, 182, 111702.
- Cao, S., Bian, K., Shi, L., Chung, H.H., Chen, W., Yang, Z. (2018). Role of melatonin in cell-wall disassembly and chilling tolerance in cold-stored peach fruit. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 66, 5663–5670.
- Chen, G., Huo, Y., Tan, D.X., Liang, Z., Zhang, W., & Zhang, Y. (2003). Melatonin in Chinese Medicinal Herbs. *Life Sciences*, 73: 19–26.

- Hernandez-Ruiz, J., Cano, A., & Arnao, M.B. (2004). Melatonin: Growth-Stimulating Compound Present in Lupin Tissues. *Planta*, 220: 140–144.
- Jannatizadeh, A. (2019). Exogenous melatonin applying confers chilling tolerance in pomegranate fruit during cold storage. *Scientia Horticulturae*, 246, 544–549.
- Kacar, B. (1994). Bitki ve Toprağın Kimyasal Analizleri: III Toprak Analizleri. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Vakfı Yayınları: 3, Ankara,703s.
- Kong, X.M., Ge, W.Y., Wei, B.D., Zhou, Q., Zhou, X., Zhao, Y.B., & Ji, S. J. (2020). Melatonin ameliorates chilling injury in green bell peppers during storage by regulating membrane lipid metabolism and antioxidant capacity. *Postharvest Biology and Technology*, 170, 111315.
- Korkmaz, A., Değer, Ö., & Cuci, Y. (2014). Profiling the Melatonin Content in Organs of the Pepper Plant during Different Growth Stages. *Scientia Horticulturae*, 172: 242–247.
- Korkmaz, A., Demir, Ö., Kocaçınar, F., & Yakup, G. (2016). Biber Fidelerinde Yaprakdan Yapılan Melatonin Uygulamalarıyla Üşüme Stresine Karşı Toleransın Arttırılması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi*, 19(3): 348-354.
- Lee, H.Y., Byeon, Y., Tan, D.X., Reiter, R.J., & Back, K. (2015). Arabidopsis Serotonin Nacetyltransferase knockout mutant plants exhibit decreased melatonin and salicylic acid resulting in susceptibility to an avirulent pathogen. *Journal of Pineal Research*, 58: 291–299
- Li, X., Wei, J. P., Scott, E. R., Liu, J. W., Guo, S., Li, Y., ... & Han, W. Y. (2018). Exogenous melatonin alleviates cold stress by promoting antioxidant defense and redox homeostasis in *Camellia sinensis* L. *Molecules*, 23(1), 165.
- Liu, J., Wang, W., Wang, L., & Sun, Y. (2015). Exogenous Melatonin improves Seedling Health Index and Drought Tolerance in Tomato. *Plant Growth Regulation*, 77: 317–326.
- Liu, J., Sun, J., Pan, Y., Yun, Z., Zhang, Z., Jiang, G., & Jiang, Y. (2021). Endogenous melatonin generation plays a positive role in chilling tolerance in relation to redox homeostasis in litchi fruit during refrigeration. *Postharvest Biology and Technology*, 178, 111554.
- Medina-Santamarina, J., Zapata, P.J., Valverde, J.M., Valero, D., Serrano, M., & Guillén, F. (2021). Melatonin treatment of apricot trees leads to maintaining fruit quality attributes during storage at chilling and non-chilling temperatures. *Agronomy*, 11, 917.
- Posmyk, M.M., Kuran, H., Marciniak, K., & Janas, K.M. (2008). Presowing Seed Treatment With Melatonin Protects Red Cabbage Seedlings Against Toxic Copper Ion Concentrations. *Journal of Pineal Research*, 45: 24–31.
- Posmyk, M.M., & Janas, K.M. (2009)e. Melatonin in Plants. *Acta Physiologiae Plantarum*, 31: 1–11.
- Rodriguez, C., Mayo, J.C., Sainz, R.M., Antolin, I., Herrera, F., Martin, V., & Reiter, R.J. (2004). Regulation of antioxidant enzymes: a significant role for melatonin. *Journal Pineal Resarch*.36:1–9
- Taleisnik, E., Peyran, G., & Arias, C. (1997). Respose of Chlorisgayana Cultivars to Salinity. 1. Germination and Early Vegetatif Growth. *Tropical Grassland*.,31: 232-240
- Tan, D.X., Hardeland, R., Manchester, L.C., Korkmaz, A., Ma, S., Rosales-Corral, S., & Reiter, R.J. (2012). Functional Roles of Melatonin in Plants, and Perspectives in Nutritional and Agricultural Science. *Journal of Experimental Botany*, 63 (2) : 577- 597

Togay, Y., Yaşar, F., Togay, N., Yıldırım, B., & Uzal, O. (2016) Determination of physiological and biochemical reactions of different pea varieties and lines under chilling stress . Oxidation Communications 38(4):3098-3107.

Xu, S.C., Li, Y.P., Hu, J., Guan, Y.J., Ma, W.G., Zheng, Y.Y., & Zhu, S.J. 2010. Responses of Antioxidant Enzymes to Chilling Stress in Tobacco Seedlings. Agricultural Sciences in China, 9: 1594-1601.

Wang, S.Y., Shi, X.C., Wang, R., Wang, H.L., Liu, F., & Laborda, P. (2020). Melatonin in fruit production and postharvest preservation: A review. Food Chemistry, 320, 126642.

Zhao, Y., Qi, L.W., Wang, W.M., Saxena, P.K., & Liu, C.Z. (2011). Melatonin improves the survival of cryopreserved callus of *Rhodiola crenulata*. Journal of Pineal Research, 50: 83–88.

CURRENT ADVANCES IN AGRICULTURAL AND ENVIRONMENTAL SCIENCES

Editors

Prof. Dr. Vecihi AKSAKAL

Assoc. Prof. Dr. Ümit YILDIRIM

Authors

Prof. Dr. Erdoğan ÖZTÜRK

Prof. Dr. Ümmügülsüm ERDOĞAN

Prof. Dr. Vecihi AKSAKAL

Assoc. Prof. Dr. Ümit YILDIRIM

Assoc. Prof. Dr. Yaşar ERDOĞAN

Lecturer PhD. Betül GIDİK

Lecturer PhD. Sadık ÇIVRACI

Lec. Umut Barış USTABULUT

PhD. Onur GÜVEN

PhD. Bayram YURTVERMEZ

Master Student Ayşegül YAVUZ

Master Student Ayşenur KELEŞ

Master Student Kübra KILIÇ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-064-7

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16 x 24 cm

b1 REFERENCES

EPA. Air Pollution Can Affect Our Health and Environment in Many Ways.

TMMOB, Chamber of Environmental Engineers (ÇMO), (2019). Air Pollution Report. 113 s.

MGM, (2020). General Directorate of Meteorology. Ankara.

TÜİK, (2020a). 2020 Population Statistics Data. Ankara: Turkish Statistical Institute.

TÜİK, (2020b). 2020 Municipal Water Statistics. Ankara: Turkish Statistical Institute.

TÜİK, (2020c). 2020 Municipal Waste Statistics. Ankara: Turkish Statistical Institute.

Yıldırım, V., Bediroğlu, Ş., Erbaş, Y.S., Memişoğlu, T. et al. (2017) Final Report of the Research Project on Location Study for Landfills and Alternative Solid Waste Disposal Systems. Republic of Turkey Ministry of Development Eastern Black Sea Project Regional Development Administration (DOKAP) Environment and Tourism Coordinatorship, 249s.

<https://www.haberler.com/bayburt-ta-dogalgaz-altyapi-calismalari-basladi-haberi/> (accessed on 23.01.2020 at 20:04).

b2 REFERENCES

Acet, T., Özcan, K., & Sefalı, A. (2020). Biological activity of *Psephellus appendicigerus* as a natural agent. *Plant Biosystems - An International Journal Dealing with All Aspects of Plant Biology*, 155(5), 1013–1018. <https://doi.org/10.1080/11263504.2020.1837281>

Ağaoğlu, S., Gerçekcioğlu, R., (2013). Üzümsü Meyveler 1. s. 19-54. Ed:.. Tomurcukbağ Bağcılık ve Şarapçılık Ltd. Şti. Eğitim Yayınları, Kalecik, Ankara

Anonim (2005)a. Tübitak - Türkiye taksonomik tür veritabanı. Web sitesi: <http://bioces.tubitak.gov.tr/> Erişim tarihi: 10.5.2005.

Anonim (2005)b. Tübitak - Türkiye Bitkileri Veri Servisi. Web sitesi: <http://www.tubitak.gov.tr/tubives/> Erişim tarihi: 10.5.2005.

Aslan, R., & Karakuş. Z. (2019). Gelenekten günümüze tıbbi ve aromatik bitkiler. *Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 6:73.

Bahadori MB, Dinparast L, Zengin G. (2016). The Genus *Heracleum*: a comprehensive review on its phytochemistry, pharmacology, and ethnobotanical values as a useful herb. *Compr Rev Food Sci Food Saf*. 15(open in a new window)(6(open in a new window)):1018–1039. doi:10.1111/1541-4337.12222.

Bakanlığı, T. V. O., & Müdürlüğü, B. Ü. G. Aronya 2022.

- Borowska, S., Brzóška, M.M. 2016. Chokeberries (*Aronia melanocarpa*) and their products as a possible means for the prevention and treatment of noncommunicable diseases and unfavorable health effects due to exposure to xenobiotics. *Comprehensive Reviews in Food Science and food safety*, 15(6):982-1017.
- Brand, M. (2010). *Aronia: Native shrubs with untapped potential*. *Arnoldia*, 67(3), 14-25.
- Ćujić, N., Kardum, N., Šavikin, K., Zdunić, G., Janković, T., & Menković, N. (2018). Potential of Chokeberry (*Aronia melanocarpa* L.) as a Therapeutic Food. In *Therapeutic Foods* (pp. 209-237). Academic Press.
- Çağlar, M., & Demirci, M. (2017). Üzümsü meyvelerde bulunan fenolik bileşikler ve beslenmedeki önemi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(11), 18-26.
- Del Bo, C., Martini, D., Porrini, M., Klimis-Zacas, D., Riso, P. (2015). Berries and oxidative stress markers: an overview of human intervention studies. *Food & Function*, 6(9), 2890-2917.
- Demirezer, L.Ö. (2010). Bitkilerin tedavide kullanımları. *Bitkilerle Tedavi Sempozyumu* , 5-6.
- Doshi, P., Adsule, P., Banerjee, K. (2006). Phenolic composition and antioxidant activity in grapevine parts and berries (*Vitis vinifera* L.) cv. Kishmish Chorny (Sharad Seedless) during maturation. *International Journal of Food Science & Technology*, 41(s1), 1-9
- Engin, S. P. (2020). 'Nero've'Viking'Aronya (*Aronia melanocarpa* (Michx) Elliot) Çeşitlerinin Agromorfolojik Özellikleri ve Farklı Olgunluk Seviyelerindeki Meyve Kalite Parametrelerinin Belirlenmesi (Doctoral dissertation, Bursa Uludag University (Turkey)).
- Everhart, E.2013. *Aronia—A New Crop for Iowa*. Retrieved May,24.
- Fidancı A, 2015. Türkiye için yeni bir minör meyve: aronya bitkisi ve yetiştirme teknikleri. VII. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi Bildirileri, Bahçe (Özel Sayı), Cilt I: Meyvecilik, s: 1177-80.
- Gıdık, B., Akar, Z., Can, Z., Sefalı, A., Erturk, O. Determination of antioxidant, antimicrobial activities, phenolic compounds of wild *Rosa* L. species Bayburt, Turkey. *Fresenius Environmental Bulletin* 2019; 28: 9973–9982.
- Gerçek YC, Acar Şhain A, Nesrin Ecem Bayram NE, Çelik S, Sefalı A, Gıdık B, Cevahir Öz G, Pinar NM. 2022. Anatomy, trichome micromorphology and phytochemical profile of *Stachys rizeensis* R. Bhattacharjee from Turkey. *S Afric J Bot*. 149:19–28.
- Gralec, M., Wawer, I., & Zawada, K. (2019). *Aronia melanocarpa* berries: Phenolics composition and antioxidant properties changes during fruit development and ripening. *Emirates Journal of Food and Agriculture*, 31(3), 214-221.
- Göktaş, Ö., & Gıdık, B. (2019). Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım alanları. *Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2(1), 145-151.
- Jurendić, T., & Ščetar, M. (2021). *Aronia melanocarpa* products and by-products for health and nutrition: A review. *Antioxidants*, 10(7), 1052.
- Jurikova, T., Mlcek, J., Skrovankova, S., Sumczynski, D., Sochor, J., Hlavacova, I., Snopek L., Orsavova, J. 2017. Fruits of black chokeberry *Aronia melanocarpa* in the prevention of chronic diseases. *Molecules*, 22(6), 944.
- Koçyiğit, A. (2005). The Denizli graben-horst system and the eastern limit of western anatolian continental extension: basin fill, structure, deformational mode, throw amount and episodic evolutionary history, SW Turkey. *Geodinamica Acta*, 18(3-4), 167-208.

- Kokotkiewicz, A., Jaremicz, Z., & Luczkiewicz, M. (2010). Aronia plants: a review of traditional use, biological activities, and perspectives for modern medicine. *Journal of medicinal food*, 13(2), 255-269.
- Kulling, S.E., Rawel, H.M. 2008. Chokeberry (*Aronia melanocarpa*)-A review on the characteristic components and potential health effects. *Planta medica*, 74(13):1625-1634.
- Lavefve, L., Howard, L.R., Carbonero, F. (2020). Berry polyphenols metabolism and impact on human gut microbiota and health. Food & Function, and grape variety on colour, and anthocyanin and phenolic composition of red wines. *Journal of Food Composition and Analysis*, 22 (3), 204-211.
- Lewin, R. (2000). Modern İnsanın Kökeni, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, Çeviri: N.
- Metiner, E. E., & Ersus, S. (2023). The effects of different drying methods on the quality of Aronia (*Aronia melanocarpa*) fruit and its dried powder.
- Özbucak, T., & Gümüş, A. F. (2024). Aronya Meyvesinin Ekolojik ve Fitokimyasal Varyasyonlarının Belirlenmesi. *Türk Tarım Ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 11(4), 1035-1045. <https://doi.org/10.30910/turkjans.1499475>.
- Özder, A. (2021). Bazı Aronya Çeşitlerinin (*Aronia melanocarpa* L.) Gelişme Performanslarının Belirlenmesi (Master's Thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Özdiz, A. (2021). Bazı Organik Preparatların Viking Aronya (*Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliot) Çeşidinin Fidanlarının Gelişimi Üzerine Etkileri.
- Perez-Magarino, S., Ortega-Heras, M., Cano-Mozo, E., González-Sanjosé, L., 2009. The influence of oak wood chips, micro-oxygenation treatment,
- Poyraz Engin, S., Mert, C., Fidancı, A., Boz, Y., 2016. Aronya (*Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliot) Meyve Türünde Morfolojik İncelemeler. *Bahçe 45 (Özel Sayı 2): 71-78*.
- Pop, L., Costa, R., Asănică, A., & Tudoreanu, L. (2022). Mineral nutritional value of products containing Aronia fruits and juices: a review. *Scientific Papers. Series B. Horticulture*, 66(1).
- Prior, R. L., Cao, G., Martin, A., Sofic, E., McEwen, J., O'Brien, C., ... & Mainland, C. M. (1998). Antioxidant capacity as influenced by total phenolic and anthocyanin content, maturity, and variety of *Vaccinium* species. *Journal of agricultural and food chemistry*, 46(7), 2686-2693.
- Sakallı, G. (2023). Sıçanlarda Oluşturulan Karaciğer Hasarında Biberiye (*Rosmarinus officinalis*) Uçucu Yağı ile Aronya (*Aronia melanocarpa*) Ekstresinin Etkilerinin Değerlendirilmesi.
- Sefalı, A. (2023). Bayburt İlinde Yetişen Yabani Meyvelerin Tespiti ve Bazı İncelemeler. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 52-67. <https://doi.org/10.47495/okufbed.1100152>
- Sidor, A., & Gramza-Michałowska, A. (2019). Black chokeberry *Aronia melanocarpa* L.—A qualitative composition, phenolic profile and antioxidant potential. *Molecules*, 24(20), 3710.
- Şahin, A., & Erdoğan, Ü. (2022). Dünya 'da ve Ülkemizde Aronya (*Aronia melanocarpa* Michx Elliot) Üretimi ve Değerlendirilme Şekilleri. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 10(1), 81-85.
- Tokuşoğlu, Ö. (2018). Aronia berry based new food products and shelf life stability studies. *Food Health and Technology Innovations*, 1(3), 97-99.
- Yılmaz, A., Güler, E., Soydemir, H. E., Demirel, S., Mollahaliloğlu, S., Çiftçi, V., & Karadeniz, T. (2021). Miracle plant: Black chokeberry (*Aronia melanocarpa*). *MAS Journal of Applied Sciences*, 6(1), 83-94.
- Yuca, H., Sefalı, A., Aydın, B., Karadayı, M., Gülşahin, Y., Yazıcı, A., ... Güvenalp, Z. (2024). Phytochemical analysis and biological evaluation of essential oils and extracts from *Heracleum pastinacifolium* subsp. *incanum* (Boiss. &

A.Huet) P.H.Davis, an endemic plant from Turkey. *Natural Product Research*, 1–11.

<https://doi.org/10.1080/14786419.2024.2372661>

Yurtvermez, B., & Gıdık, B. (2021). Yağlı Tohumlu Bitkiler ve Kullanım Alanları. *Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 4(2), 139-145.

Zhang, L., Wang, X., Cueto, R., Effi, C., Zhang, Y., Tan, H., ... Wang, H. (2019). Biochemical basis and metabolic interplay of redox regulation. *Redox biology*, 26, 101284.

Zheng, Y., Wang, S. Y., Wang, C. Y., & Zheng, W. (2007). Changes in strawberry phenolics, anthocyanins, and antioxidant capacity in response to high oxygen treatments. *LWT-Food Science and Technology*, 40(1), 49-57.

b3 REFERENCES

Arslan, N., 1975. Seed in Potato. Research on the Effects of Tuber and Eye Production Technique on Yield. Ph. D. Thesis Ankara University, 123 s.

Arslan, N., Ilisulu, K., 1976. Effect of pre-germination, seed size and variety on potato yield. *Ankara Uni. Yearbook*, 26, 464-478.

Bryan, J.E., 1984. Methods of rapid multiplication. In: *Innovative Methods for Propagating potatoes*. Report of the XXVIII planning conference, Lima, Peru.

Buck, R.W.J., Akeley, R.V., 1966. How to obtain the most plants from one potato tuber. *Amer. Potato J.* 43: 128-130.

Caligari, P.D.S., Powell, W., 1989. Variability in response of response of potato cultivars to micropropagation: In vitro performance. *Annals of applied biology*, 115 (1), 115-121.

CIP, 2010. Facts and figures about potato. International potato center. <http://www.cipotato.org/potato.html>. Retrieved 2st march 2014.

Cole, E.G.B., Wright, N.S., 1967. Propagation of potato by stem-cuttings. *American Potato Journal*, 44: 301-304.

Çalışkan, M.E., 1997. Seed Tuber Size in Early Grown Potato Cultivation. The Effects of Tuber Cutting and Planting Density on Plant Growth. Yield and Economic Value of the Product. Ph. D. Thesis Çukurova University Graduate School of Naturel and Applied Sciences Department of Field Crops.

Dahshan, A.M., Zaki, H.E., Moustafa, Y.M., Abdel-Mageed, Y.T., Hassan, M.A., 2018. Effect of some growth regulators and natural extracts on yield and quality of potato. *Minia Journal of Agriculture Research and Development*, 38(2), 271- 295.

FAO, 2008. International year of potato. Food and Agricultural Organization of the United Nations, Rome, Italy. <http://www.potato2008.org/en/index.html>.

FAO, 2022. Statistical Database-Agriculture, <http://www.fao.org>.

Günel, E., Çalışkan, M.E., Kuşman, N., Tuğrul, K.M., Yılmaz, A., Ağırnalıgil, T., Onaran, H., 2010. Starch and Sugar Crops Production. VII. Technical Congress of Turkish Agricultural Engineering, January 11-15, 2010, Ankara, pp. 377-396.

Jones, E.D., 1991. Progress in seed production technology. *Am. Potato J.*, 68: 247-248.

Jordens - Rottger, D., 1984. Rapid multiplication techniques used for production of basic seed in the Philippines - German seed potato program. Abstract of conference papers of the 9th Triennial Conference of the European Association for potato research, 42 pp.

Karadoğan, T., Özer, H., Oral, E., 1997. The Effect of Fertilization on Some Characteristics of Potato. Ataturk Univ. Faculty of Agriculture. J., 28 (3): 441- 453.

Özbayram, Ç., 1978. Potato seed production technique with cuttings. Eastern Anatolia Regional Agricultural Research Institute Directorate, Publication No: 1, Erzurum.

Öztürk, E., 2006. Investigation on yield, yield components and fungal agents with insect population of potato (*Solanum tuberosum* L.) growth in field and netting-greenhouse produced by different methods. Ph. D. Thesis Ataturk University, Graduate School of Naturel and Applied Sciences Department of Field Crops.

Rukuba, D. Wagoire, W.W., Hakiza, J.J., Adipala, E., 2000. Comparison of conventional and stem-cutting multiplication of potato under South western Uganda conditions.

Sencer, Ö., Gökmen, S., Yıldırım, A., Kandemir, N., 1994. Field Crops Production. Gazi Osmanpaşa University, pp 244-251, Tokat.

b4 REFERENCES

Altıkulaç, A., Kurnaz, A., Turhan, Ş., Kutucu, M. (2022). Natural radionuclides in bottled mineral waters consumed in Turkey and their contribution to radiation dose. *Acs Omega*, 7(38), 34428-34435. <https://doi.org/10.1021/acsomega.2c04087>

Aslani, H., Pashmtab, P., Shaghaghi, A., Mohammadpoorasl, A., Taghipour, H., Zarei, M. (2021). Tendencies towards bottled drinking water consumption: challenges ahead of polyethylene terephthalate (pet) waste management. *Health Promotion Perspectives*, 11(1), 60-68. <https://doi.org/10.34172/hpp.2021.09>

Bal, D. and Oraman, Y. (2019). A contemporary approach for strategic management: the research in bottled water industry. *Journal of Global Strategic Management*, 13(1), 5-15. <https://doi.org/10.20460/jgsm.2020.273>

Bulut, M. and Seçer, A. (2019). Bottled water consumption habits and purchase behaviours of consumers in the urban areas of Adana. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 7(5), 767-773. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v7i5.767-773.2405>

Cao, Y., Chen, X., Bu, Z., & Zeng, L. (2017). Spatial variations in the surface water chemistry of subtropical peatlands (central china) linked to anthropogenic pressures. *Water*, 9(7), 505. <https://doi.org/10.3390/w9070505>

Dirican, S. (2019). A study on physicochemical quality of bottled natural spring waters consumed in Sivas, Turkey. *International Journal of Research Studies in Biosciences*, 7(6). <https://doi.org/10.20431/2349-0365.0706003>

Dönderici, Z. S., Dönderici, A., & Başarı, F. (2010). Kaynak Sularının Fiziksel ve Kimyasal Kaliteleri Üzerine Bir Araştırma. *Türk Hijyen Ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 67(4), 167-172.

EEC, (2020). Council Directive 2020/2184 of 23 December 2020 on the quality of water intended for human consumption (recast). *Official Journal of the European Communities* L 435, 1-62.

Farr, C. R., Skousen, J., Edwards, P. J., Connolly, S. J., & Sencindiver, J. (2008). Acid soil indicators in forest soils of the cherry river watershed, west virginia. *Environmental Monitoring and Assessment*, 158(1-4), 343-353. <https://doi.org/10.1007/s10661-008-0588-8>

- Güler, C., Thyne, G., Mccray, J., & Turner, A. (2002). Evaluation of graphical and multivariate statistical methods for classification of water chemistry data. *Hydrogeology Journal*, 10(4), 455-474.
- Güler, C. (2007). Evaluation of maximum contaminant levels in Turkish bottled drinking waters utilizing parameters reported on manufacturer's labeling and government-issued production licenses. *Journal of Food Composition and Analysis*, 20(3-4), 262-272. <https://doi.org/10.1016/j.jfca.2006.10.005>
- Güler, C., & Alpaslan, M. (2009). Mineral content of 70 bottled water brands sold on the Turkish market: Assessment of their compliance with current regulations. *Journal of Food Composition and Analysis*, 22(7-8), 728-737. <https://doi.org/10.1016/j.jfca.2009.03.004>
- Kanat, G. (2017). Risk perception and bottled drinking water consumption in Istanbul City. *Global Nest Journal*, 19(3), 521-532. <https://doi.org/10.30955/gnj.002378>
- Qiu, C., Zhang, X., Zhang, Y., Tang, Q., Yuan, Z., Hoop, C. F. D., ... & Huang, X. (2021). Bamboo-based biofoam adsorbents for the adsorption of cationic pollutants in wastewater: methylene blue and cu(ii). *ACS Omega*, 6(36), 23447-23459. <https://doi.org/10.1021/acsomega.1c03438>
- Parag, Y., Elimelech, E., Opher, T. (2023). Bottled water: an evidence-based overview of economic viability, environmental impact, and social equity. *Sustainability*, 15(12), 9760. <https://doi.org/10.3390/su15129760>
- Pégorier, S., Wagner, L. A., Gleich, G. J., & Pretolani, M. (2006). Eosinophil-derived cationic proteins activate the synthesis of remodeling factors by airway epithelial cells. *The Journal of Immunology*, 177(7), 4861-4869. <https://doi.org/10.4049/jimmunol.177.7.4861>
- Sahin-Tóth, M. (2000). Human cationic trypsinogen. *Journal of Biological Chemistry*, 275(30), 22750-22755. <https://doi.org/10.1074/jbc.m002943200>
- Seid, A., Turhan, Ş., Kurnaz, A., Bakır, T., Hançerlioğulları, A. (2020). Radon concentration of different brands of bottled natural mineral water commercially sold in turkey and radiological risk assessment. *International Journal of Environmental & Analytical Chemistry*, 102(19), 7469-7481. <https://doi.org/10.1080/03067319.2020.1830989>
- Seçer, A. and Bulut, M. (2021). Demographic factors affecting regular bottled water consumption: Adana province/Turkey. *Türk Tarım Ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 8(1), 235-240. <https://doi.org/10.30910/turkjans.766621>
- Turhan, Ş., Kurnaz, A., Hançerlioğulları, A. (2021). Comparison of mineral content of bottled spring and mineral waters marketed in Turkey. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 9(8), 1567-1572. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v9i8.1567-1572.4487>
- Wodschow, K., Hansen, B., Schullehner, J., & Ersbøll, A. K. (2018). Stability of major geogenic cations in drinking water—an issue of public health importance: a danish study, 1980–2017. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(6), 1212. <https://doi.org/10.3390/ijerph15061212>
- World Health Organization (WHO). (2022). *Guidelines for Drinking-water Quality: Fourth edition incorporating the first addendum*. Geneva: WHO Publications.

b5 REFERENCES

- Aghaeifard F, Babalar M, Fallahi E, Ahmadi A. 2016. Influence of humic acid and salicylic acid on yield, fruit quality, and leaf mineral elements of strawberry (*Fragaria x Ananassa duch.*) cv. Camarosa. *Journal of Plant Nutrition*, 39: 1821-1829. doi: 10.1080/01904167.2015.1088023
- Ağaoğlu YS, Gerçekcioğlu R. 2013. *Üzümsü Meyveler*. Ankara: Tomurcukbağ Ltd.Şti. Eğitim Yayınları No:1.

- Alkharpotly A, Mohamed R, Shehata M, Awad A. 2017. Impact of soil humic acid soil application and seaweed extract foliar spray on growth, yield, and fruits quality of strawberry plants grown under Aswan conditions. *Journal of Soil Sciences and Agricultural Engineering*, 8: 307-315. doi: 10.21608/jssae.2017.37496
- Battacharyya D, Babgohari M, Rathor P, Prithiviraj B. 2015. Seaweed extracts as biostimulants in horticulture. *Scientia Horticulturae*, 196: 39-48. doi: 10.1016/j.scienta.2015.09.012
- Canellas L, Olivares F, Aguiar N, Jones D, Nebbioso A, Mazzei P, Piccolo A. 2015. Humic and fulvic acids as biostimulants in horticulture. *Scientia Horticulturae*, 196: 15-27. doi: 10.1016/j.scienta.2015.09.013
- Colla G, Roupael Y. 2015. Biostimulants in horticulture. *Scientia Horticulturae*, preface, 196, 1-2.
- Çakmakçı R. 2005. Bitki gelişimini teşvik eden rizobakterilerin tarımda kullanımı. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 36: 97-107.
- Darrow GM. 1966. *The strawberry; history, breeding and physiology*. Publisher: Holt, Rinehart and Winston, urn:oclc:record:1036887792
- Dolatiyan N, Fotowat A, Tehranifar A. 2016. The effect of humic acid on some growth and physiological characteristics of *Fragaria ananassa* var: *Selva* in greenhouse conditions. *Journal of Soil and Plant Interactions-Isfahan University of Technology*, 7(1), 71-84. doi:10.18869/acadpub.ejgcst.7.1.71
- Dong C, Wang G, Du M, Niu C, Zhang P, Zhang X, Bao Z. 2020. Biostimulants promote plant vigor of tomato and strawberry after transplanting. *Scientia Horticulturae*, 267, 109355. doi: 10.1016/j.scienta.2020.109355
- du Jardin P. 2012. *The Science of Plant Biostimulants—A bibliographic analysis. Ad hoc study on bio-stimulants products*. Contract 30-CE0455515/00-96, Final report.
- EBIC, 2022. The European Biostimulant Industry Council. Plant biostimulants contribute to climate-smart agriculture. Available from: <https://biostimulants.eu/issue/plant-biostimulants-contribute-to-climate-smart-agriculture/> [Accessed 18 December 2022]
- Ertani A, Schiavon M, Serenella N. 2020. Humic substances (HS) as plant biostimulant in agriculture. 55-76. In: Roupael Y, du Jardin P, Brown P, De Pascale S, Colla G, (editors). *Biostimulants For Sustainable Crop Production*, Burleigh Dodds Science Publishing. pp. 386-408. ISBN: 9781003047865
- FAO, 2021a. Food and Agriculture Organization of the United Nations. FAOSTAT. Available from: <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC> [Accessed 13 October 2022]
- FAO, 2021b. Tracking progress on food and agriculture-related SDG indicators 2021. Available from: <https://www.fao.org/platforms/water-scarcity/Knowledge/knowledge-products/detail/tracking-progress-on-food-and-agriculture-related-sdgs-indicators-2021-a-report-on-the-indicators-under-fao-custodianship> [Accessed 28 February 2022]
- Kaviani B, Ashegh J. 2022. Leaf application of humic acid on morphologic, flowering and fruit traits of 'Local' and 'Selva' strawberry cultivars under different cultivation beds. *Journal of Horticultural Science*, 35: 135-151. doi: 10.22067/JHS.2021.61935.0
- Khaled H, Fawy H. 2011. Effect of different levels of humic acids on the nutrient content, plant growth, and soil properties under conditions of salinity. *Soil and Water Research*, 6: 21-29. doi: 10.17221/4/2010-SWR
- Kılıç N, Türemiş NF, Daşgan HY. 2021. The effect of fertilizers on crop yield, fruit quality and plant nutrition of organically grown strawberry (*Fragaria x ananassa* Duch.). *Applied Ecology and Environmental Research*, 19: 2201-2211. doi: 10.15666/aeer/1903_22012211

- Kuru Berk S. 2021. Arbusküler mikorhizal fungus ve putresin uygulamalarının çileğin fizokimyasal özellikleri üzerine etkisi. PhD Dissertation. Institute of Graduate Education, Bolu Abant İzzet Baysal University, Bolu, Turkey.
- Navya M, Deepthi C, Mubeena P, Thomas U. 2021. Humic Substances: An Elixir to Plant Growth. *Biotica Research Today*, 3: 435-436. Article: RT620
- Pešaković M, Karaklajić-Stajić Ž, Milenković S, Mitrović O. 2013. Biofertilizer affecting yield related characteristics of strawberry (*Fragaria x ananassa* Duch.) and soil micro-organisms. *Scientia Horticulturae*, 150: 238-243. doi: 10.1016/j.scienta.2012.11.016
- Pettit RE. 2004. Organic matter, humus, humate, humic acid, fulvic acid and humin: their importance in soil fertility and plant health. *CTI Research*, 10, 1-7. Corpus ID: 15995040
- Pırlak L, Köse M. 2009. Effects of plant growth promoting rhizobacteria on yield and some fruit properties of strawberry. *Journal of Plant Nutrition*, 32: 1173-1184. doi: 10.1080/01904160902943197
- Rouphael Y, Colla G, Graziani G, Ritieni A, Cardarelli M, De Pascale S. 2017. Phenolic composition, antioxidant activity and mineral profile in two seed-propagated artichoke cultivars as affected by microbial inoculants and planting time. *Food chemistry*, 234: 10-19. Doi: 10.1016/j.foodchem.2017.04.175
- Rouphael Y, Colla G. 2020. Biostimulants in agriculture. *Frontiers in Plant Science*, 11, 40. Article. doi: 10.3389/fpls.2020.00040
- Ruzzi M, Aroca R. 2015. Plant growth-promoting rhizobacteria act as biostimulants in horticulture. *Scientia Horticulturae*, 196: 124-134. doi: 10.1016/j.scienta.2015.08.042
- Turhan Ş. 2005. Tarımda sürdürülebilirlik ve organik tarım. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 11: 13-24.
- Türemiş N, Özgüven AI, Paydaş S. 2000. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Çilek Yetiştiriciliği. *Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu, Türkiye Tarımsal Araştırma Projesi Yayınları*, Adana.
- Varanini Z, Pinton R. 1995. Humic substances and plant nutrition. In: Dietmar Behnke H, Lüttge U, Esser K, Kadereit JW, Runge M(editors). *Progress in Botany. Botany (Part of the book series, volume 56)* Springer. pp. 97-117. ISBN: 978-3-642-79249-6.
- Yavuz A. 2022. Biyostimülan Uygulamalarının Bazı Çilek Çeşitlerinde Verim ve Gelişme Üzerine Etkileri. MSc Thesis, Institute of Graduate Education, Bayburt University, Bayburt, Turkey.
- Zhang X, Schmidt RE. 1997. The Impact Of Growth Regulators On Alpha-Tocopherol Status of Water-Stressed *Poa pratensis* L. *International Turfgrass Society Research Journal*, 8 (part 2): 1364-1371.

b6 REFERENCES

- Arda, M. (2000). Bakteriyal İzolasyon, İdentifikasyon. *Temel Mikrobiyoloji*, 28. Bölüm. Medisan Yayın Serisi, No: 46, genişletilmiş 2. baskı: Medisan Yayınevi, Ankara.
- Baltimore, D. J. B. r. (1971). Expression of animal virus genomes. *Bacteriological reviews*, 35(3), 235-241.
- Bojanić Rašović, M. (2021). The most important methods of disinfection in beekeeping. *Agriculture Forestry/Poljoprivreda i Sumarstvo*, 67(3).
- Boyd, R., & Hoeri, B. (1995). Sterilization and disinfection. *Basic Medical Microbiology*. 5th ed. Boston, New York, 93-103.

- Doron, S., & Gorbach, S. L. (2008). Bacterial infections: overview. *International Encyclopedia of Public Health*, 273.
- Erdogan, Y., Dodoglu, A., & Emsen, B. (2009). Some physiological characteristics of honeybee (*Apis mellifera* L.) housed in heated, fan wooden and insulated beehives.
- Erdoğan, Y. (2019a). Comparison of colony performances of honeybee (*Apis Mellifera* L.) housed in hives made of different materials. *Italian Journal of Animal Science*.
- Erdoğan, Y. (2019b). Determination of the effect of electric fence system on productivity and behaviour of honeybees housed in different beehive types (*Apis mellifera* L.). *Italian Journal of Animal Science*.
- Erdoğan, Y., Turan, M. J. T. J. o. A.-F. S., & Technology. (2022). Physicochemical Properties of Honey Produced at Different Altitudes. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science*, 10(4), 710-718.
- Ewart, S., & goats. (2001). Disinfectants and control of environmental contamination. *Large Animal Internal Medicine: diseases of horses cattle, sheep*, 1371-1380.
- Forbes, B. A., Sahm, D. F., & Weissfeld, A. S. (2007). *Diagnostic microbiology*: Mosby St Louis.
- Fries, I. (1993). *Nosema apis*—a parasite in the honey bee colony. *Bee World*, 74(1), 5-19.
- Fries, I., Feng, F., da Silva, A., Slemenda, S. B., & Pieniazek, N. J. (1996). *Nosema ceranae* n. sp.(Microspora, Nosematidae), morphological and molecular characterization of a microsporidian parasite of the Asian honey bee *Apis cerana* (Hymenoptera, Apidae). *European Journal of Protistology*, 32(3), 356-365.
- Greene, C., & Cat. (1998). Chapter 94. Environmental Factors in Infectious Disease. *Infectious Diseases of the Dog*, 673-683.
- Higes, M., Martín, R., & Meana, A. (2006). *Nosema ceranae*, a new microsporidian parasite in honeybees in Europe. *Journal of invertebrate pathology*, 92(2), 93-95.
- Jeffrey, D. (1995). Chemicals used as disinfectants: active ingredients and enhancing additives. *Revue Scientifique et Technique-Office International des Epizooties*, 14, 57-57.
- Joklik, W., Willett, H., Amos, D., & Wilfert, C. (1992). Sterilization and disinfection. *Zinsser microbiology*, 188-200.
- Kabil, E., & Onat, A. (2020). Virüslerin özellikleri ve pandemi süreçlerinde (Covid-19) iklimlendirme sistem parametrelerinin değerlendirilmesi. *Termodinamik*, 29, 340.
- Mason, G., & Littin, K. (2003). The humaneness of rodent pest control. *Animal welfare*, 12(1), 1-37.
- Organization, W. H. (2004). *Laboratory biosafety manual*: World Health Organization.
- Öngen, B. (2009). *Laboratuvarlarda DAS Uygulamaları*.
- Pittet, D. (2008). Hand hygiene: it's all about when and how. *Infection Control Hospital Epidemiology*, 29(10), 957-959.
- Quinn, P. J., & Markey, B. K. (2001). *Disinfection and disease prevention in veterinary medicine*. Disinfection, sterilization, preservation, 5th ed. Philadelphia, PA: Lippincott Williams Wilkins, 1069-1103.
- Russell, A. D. J. T., Microbiology, W. s., & Infections, M. (2010). Microbial susceptibility and resistance to chemical and physical agents.
- Spiltoir, C. F. (1955). Life cycle of *Ascospaera apis* (*Pericystis apis*). *American Journal of Botany*, 501-508.
- Titěra, D. (2009). *Hygiene in the Apiary:(a Manual for Hygienic Beekeeping)*: BRI.

Vesley, D., Lauer, J., & Hawley, R. (2000). Decontamination, sterilization, disinfection, and antisepsis. *Biological Safety: Principles Practices*, 3rd ed. ASM Press, Washington, DC, 383-402.

b7 REFERENCES

- Akalın, M. (2014). İklim Değişikliğinin Tarım Üzerindeki Etkileri: Bu Etkileri Gidermeye Yönelik Uyum ve Azaltım Stratejileri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 7, 2, 361-363.
- Akın, İ. (2021). Su, Toprak ve İklim Değişikliğinin Güvenli Gıdanın Sürdürülebilirliği Üzerine Etkileri ve Bazı Tespitler. *Bitlis Eren Üniversitesi, Acil Durum ve Afet Yönetimi, Bitlis. Rahva Teknik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1, 1, 13-23.
- Aksay, C.S., Ketenoğlu, O., Kurt, L. (2005). Küresel Isınma ve İklim Değişikliği. *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi*. (25), 29-41.
- Appenzerler, T. & Dimick, R. D. (2004). Dünya Alarm Veriyor. *National Geographic*.
- Arı, İzzet. (2010) İklim Değişikliği ile Mücadele Emisyon Ticareti ve Türkiye Uygulaması-DPT Uzmanlık Tezleri, Ankara.
- Atalık, A. (2006). Küresel Isınmanın Su Kaynakları ve Tarım Üzerine Etkileri. *Bilim ve Ütopya*, 139, 18-21
- Bale, J.S., Masters, G.J., Hodkinson, I.D., Awmack, C., Bezemer, T.M., Brown, V.K., Butterfield, J., Buse, A., Coulson, J.C., Farrar, J., Good, J.E.G., Harrington, R., Hartley, S., Jones, T.H., Lindroth, R.L., Pres, M.C., Symrnioudis, I., Watt, A.D., Whittaker, J.B., 2002. Herbivory in global climate change research: direct effects of rising temperature on insect herbivores. *Global Change Biology*. 8: 1-16.
- Çepel, N. (2003). *Ekolojik Sorunlar ve Çözümleri*, TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları, Ankara.
- Dellal, İ. (2015). "İklim Değişikliğinin Tarım Sektörüne Ekonomik Yansımaları", TMMOB Ziraat Mühendisliği Odası, Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-1. Ankara. 62-80.
- Diñç, M. E., ve Sabancı, S. (2023). Batman Selinin Meteorolojik Analizi ve İklim Değişikliğinin Yağış Şartları Üzerindeki Etkileri. *2024 Conference On Climate Change, Sustainability And International Cooperation-Clıcs*, 21-22 June, Düzce.
- Ergene A. (1993). *Toprak Biliminin Esasları*. Atatürk Üniversitesi Yayınları. Erzurum.
- FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations). (2008). *Climate change, water and food security*. <https://www.fao.org/4/i2096e/i2096e.pdf>
- FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations). (2021). *Scientific Review of the Impact of Climate Change on Plant Pests*. www.fao.org/3/cb4769en/cb4769en.pdf
- Gullino, M. L., Albajes, R., Al-Jboory, I., Angelotti, F., Chakraborty, S., Garrett, K. A., Hurley, B.P., Juroszek, P., Lopian, R., Makkouk, K., Pan, X., Pugliese, M., and Stephenson, T. (2022). Climate Change and Pathways Used by Pests as Challenges to Plant Health in Agriculture and Forestry. *Sustainability*, 14 (19), 12421.
- Haspolat, N. A. (2015). *Gıda Güvenliğinde Sürdürülebilir Gıda Sistemleri*, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü AB Uzmanlık Tezi. Ankara.

Hatık, S. (2015). İklim Değişikliğinin Gıda Güvenliğine Etkileri; Türkiye, AB ve Uluslararası Örgütler (BM Kuruluşları) Nezdinde Atılan Adımlar, AB Uzmanlık Tezi, Ankara.

Kulakoğlu, Ö. (2020). Türkiye’de Tarımda Kendine Yeterlilik ve Gıda Güvencesi. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.

Raza, M. M., and Bebber, D. P. (2022). Climate Change and Plant Pathogens. *Current Opinion in Microbiology*, 70, 102233.

Ristaino, J. B., Anderson, P. K., Bebber, D. P., Brauman, K. A., Cunniffe, N. J., Fedoroff, N. V., Fingold, C., Garrett, K. A., Gilligan, C. A., Jones, C. M., and Martin, M. D. (2021). The Persistent Threat of Emerging Plant Disease Pandemics to Global Food Security. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 118 (23), 1-9.

Simmons A., Trends in The Tropospheric General Circulation From 1979 To (2022). *Weather Clim Dynam*, 777–809.

Şahin, M., Topal, E., Özsoy, N. (2015). İklim Değişikliğinin Meyvecilik ve Arıcılık Üzerine Etkileri. Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Meyvecilik Şubesi. *Anadolu Doğa Bilimleri Dergisi* 6(2), 147-154. İzmir.

Tıraşçı, S., Erdoğan, Ü. (2021). Küresel Isınmanın Tarım Üzerindeki Etkisi. *Tarım, Gıda, Çevre ve Hayvan Bilimleri Dergisi*, 2 (1), 16-33.

Türkeş, M., Arıkan, Y. (2006). Türkiye İklim Değişikliği Bülteni Cemre. <https://silo.tips/download/rec-trkiye-klim-deiiklii-blteni>

b8 REFERENCES

Avantaggiato, G., Solfrizzo, M., & Visconti, A. (2005). Recent advances on the use of adsorbent materials for detoxification of *Fusarium* mycotoxins. *Food additives and Contaminants*, 22(4), 379-388.

Awad, W. A., Ghareeb, K., Böhm, J., & Zentek, J. (2010). Decontamination and detoxification strategies for the *Fusarium* mycotoxin deoxynivalenol in animal feed and the effectiveness of microbial biodegradation. *Food Additives and Contaminants*, 27(4), 510-520.

Battaccone, G., Nudda, A., & Pulina, G. (2010). Effects of ochratoxin A on livestock production. *Toxins*, 2(7), 1796-1824.

Benkerroum, N. (2020). Chronic and acute toxicities of aflatoxins: Mechanisms of action. *International journal of environmental research and public health*, 17(2), 423.

Binder, E. M. (2007). Managing the risk of mycotoxins in modern feed production. *Animal feed science and technology*, 133(1-2), 149-166.

Brigatti, M. F., Galan, E., & Theng, B. K. G. (2006). Structures and mineralogy of clay minerals. *Developments in clay science*, 1, 19-86.

Bucci, T. J., & Howard, P. C. (1996). Effect of fumonisin mycotoxins in animals. *Journal of Toxicology: Toxin Reviews*, 15(3), 293-302.

Canady, R.A., Coker, R.D., Rgan, S.K., Krska, R., Kuiper-Goodman, T., Olsen, M., Pestka, J.J., Resnik, S., Schlatter, J., 2001. Deoxynivalenol. Safety Evaluation of Certain Mycotoxins in Food. Fifty-Sixth Report of the Joint FAO/WHO Expert Committee on Food Additives. International Programme on Chemical Safety, World Health Organization, Geneva, pp. 420-555.

- Celik, S. (2001). Biochemical and histological effects of aflatoxins which are liver carcinogens and treatment options. *Journal of Uludag University Veterinary Faculty*, 20(3), 131-136.
- Denli, M., & Perez, J. F. (2010). Ochratoxins in feed, a risk for animal and human health: control strategies. *Toxins*, 2(5), 1065-1077.
- Duarte, S. C., Lino, C. M., & Pena, A. (2011). Ochratoxin A in feed of food-producing animals: An undesirable mycotoxin with health and performance effects. *Veterinary microbiology*, 154(1-2), 1-13.
- Emmerich, K., Wolters, F., Kahr, G., & Lagaly, G. (2009). Clay profiling: the classification of montmorillonites. *Clays and Clay Minerals*, 57(1), 104-114.
- Fink-Gremmels, J.; Malekinejad, H. (2007). Clinical effects and biochemical mechanisms associated with exposure to the mycoestrogen zearalenone. *Anim. Feed. Sci. Technol.* 2007, 137, 326-341.
- Fleurat-Lessard, F. (2017). Integrated management of the risks of stored grain spoilage by seedborne fungi and contamination by storage mould mycotoxins-An update. *Journal of Stored Products Research*, 71, 22-40.
- Hashizume, H. (2022). Silicate Minerals. In *Natural Mineral Materials* (pp. 1-68). Tokyo: Springer Japan.
- Huang, B., Han, Z., Cai, Z., Wu, Y., & Ren, Y. (2010). Simultaneous determination of aflatoxins B1, B2, G1, G2, M1 and M2 in peanuts and their derivative products by ultra-high-performance liquid chromatography-tandem mass spectrometry. *Analytica chimica acta*, 662(1), 62-68.
- Huwig, A., Freimund, S., Käppeli, O., & Dutler, H. (2001). Mycotoxin detoxication of animal feed by different adsorbents. *Toxicology letters*, 122(2), 179-188.
- IARC (International Agency for Research on Cancer). (1993). IARC Monographs on the Evaluation of Carcinogenic Risks to Humans: Some Naturally Occurring Substances: Food Items and Constituents, Heterocyclic Aromatic Amines and Mycotoxins. Ochratoxin A. Vol, 56, 489-521.
- Kabak, B., Dobson, A. D., & Var, I. I. L. (2006). Strategies to prevent mycotoxin contamination of food and animal feed: a review. *Critical reviews in food science and nutrition*, 46(8), 593-619.
- Kensler, T. W., Roebuck, B. D., Wogan, G. N., & Groopman, J. D. (2011). Aflatoxin: a 50-year odyssey of mechanistic and translational toxicology. *Toxicological sciences*, 120(suppl_1), S28-S48.
- Kolosova, A., & Stroka, J. (2011). Substances for reduction of the contamination of feed by mycotoxins: A review. *World Mycotoxin Journal*, 4(3), 225-256.
- Lemke, S. L. (2000). Investigation of clay-based strategies for the protection of animals from the toxic effects of selected mycotoxins. Texas A&M University.
- Magnoli, A. P., Poloni, V. L., & Cavaglieri, L. (2019). Impact of mycotoxin contamination in the animal feed industry. *Current Opinion in Food Science*, 29, 99-108.
- Maguey-Gonzalez, J. A., Latorre, J. D., Laverty, L., Castellanos-Huerta, I., Shehata, A. A., Eisenreich, W., & Tellez-Isaias, G. (2024). Advances in Anti-Mycotoxins. In *Alternatives to Antibiotics against Pathogens in Poultry* (pp. 235-255). Springer, Cham.
- Marin, S., Ramos, A. J., Cano-Sancho, G., & Sanchis, V. (2013). Mycotoxins: Occurrence, toxicology, and exposure assessment. *Food and chemical toxicology*, 60, 218-237.
- Medina, Á., González-Jartín, J. M., & Sainz, M. J. (2017)a. Impact of global warming on mycotoxins. *Current Opinion in Food Science*, 18, 76-81.

- Medina, A., Akbar, A., Baazeem, A., Rodriguez, A., & Magan, N. (2017)b. Climate change, food security and mycotoxins: Do we know enough?. *Fungal biology reviews*, 31(3), 143-154.
- Melo, V. F., Salata, R., Abate, G., Azevedo, A. C., & Kummer, L. (2021). Characterization and manipulation of montmorillonite properties towards technological and environmental applications. *Revista Brasileira de Ciência do Solo*, 45, e0200149.
- Mockovčiaková, A., & Orolinova, Z. (2009). Adsorption properties of modified bentonite clay. *Cheminé Technologija*, 1(50), 47-50.
- Moudgil, V., Redhu, D., Dhanda, S., & Singh, J. (2013). A review of molecular mechanisms in the development of hepatocellular carcinoma by aflatoxin and hepatitis B and C viruses. *Journal of Environmental Pathology, Toxicology and Oncology*, 32(2).
- Nadziakiewicz, M., Kehoe, S., & Micek, P. (2019). Physico-chemical properties of clay minerals and their use as a health promoting feed additive. *Animals*, 9(10), 714.
- Pestka, J. J. (2007). Deoxynivalenol: Toxicity, mechanisms and animal health risks. *Animal feed science and technology*, 137(3-4), 283-298.
- Pfohl-Leszkowicz, A., & Manderville, R. A. (2007). Ochratoxin A: An overview on toxicity and carcinogenicity in animals and humans. *Molecular nutrition & food research*, 51(1), 61-99.
- Phillips, T. D. (1999). Dietary clay in the chemoprevention of aflatoxin-induced disease. *Toxicological sciences: an official journal of the Society of Toxicology*, 52(suppl_1), 118-126.
- Ringot, D., Chango, A., Schneider, Y. J., & Larondelle, Y. (2006). Toxicokinetics and toxicodynamics of ochratoxin A, an update. *Chemico-biological interactions*, 159(1), 18-46.
- Šegvić, M., & Pepeljnjak, S. (2001). Fumonisin and their effects on animal health. *Veterinarski arhiv*, 71(5), 299-323.
- Seid, A., & Mama, A. (2019). Aflatoxicosis and occurrence of aflatoxin M1 (AFM1) in milk and dairy products: a review. *Austin Journal of Veterinary Science & Animal Husbandry*, 1(1), 1-12.
- Slamova, R., Trckova, M., Vondruskova, H., Zraly, Z., & Pavlik, I. (2011). Clay minerals in animal nutrition. *Applied Clay Science*, 51(4), 395-398.
- Smith, M. C., Madec, S., Coton, E., & Hymery, N. (2016). Natural co-occurrence of mycotoxins in foods and feeds and their in vitro combined toxicological effects. *Toxins*, 8(4), 94.
- Szabó, A., Szabó-Fodor, J., Kachlek, M., Mézes, M., Balogh, K., Glávits, R., Ali, O., Zeebone, Y. Y., & Kovács, M. (2018). Dose and Exposure Time-Dependent Renal and Hepatic Effects of Intraperitoneally Administered Fumonisin B1 in Rats. *Toxins*, 10(11), 465.
- Wang, M., Hearon, S. E., & Phillips, T. D. (2020). A high capacity bentonite clay for the sorption of aflatoxins. *Food Additives & Contaminants: Part A*, 37(2), 332-341.
- Whitlow, L. W. (2006, March). Evaluation of mycotoxin binders. In *Proceedings of the 4th Mid-Atlantic Nutrition Conference* (pp. 132-143).
- Wright, P. A., & Lozinska, M. (2011). Structural Chemistry and Properties of zeolites. *Zeolites and ordered porous solids*, 1.
- Wu, F. (2015). Global impacts of aflatoxin in maize: trade and human health. *World Mycotoxin Journal*, 8(2), 137-142.

Yiannikouris, A., & Jouany, J. P. (2002). Mycotoxins in feeds and their fate in animals: a review. *Animal Research*, 51(2), 81-99.

Zhang, G. L., Feng, Y. L., Song, J. L., & Zhou, X. S. (2018). Zearalenone: a mycotoxin with different toxic effect in domestic and laboratory animals' granulosa cells. *Frontiers in genetics*, 9, 667.

Zhang, Q., Zhang, Y., Liu, S., Wu, Y., Zhou, Q., Zhang, Y., Zheng, X., Han, Y., Xie, C., Liu, N., (2021). Adsorption of deoxynivalenol by pillared montmorillonite. *Food Chem.* 343, 128391.

Zinedine, A., Soriano, J. M., Moltó, J. C., & Manes, J. (2007). Review on the toxicity, occurrence, metabolism, detoxification, regulations and intake of zearalenone: an oestrogenic mycotoxin. *Food and chemical toxicology*, 45(1), 1-18.

SANAT KÜLTÜR VE TARİH YAZILARI

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Haldun Özkan

Prof. Dr. Süleyman Çiğdem

Ayşe Duran

YAZARLAR

Prof. Dr. Haldun Özkan

Dr. Öğr. Üyesi Zerrin Köşklü

Nur Yağmur Büber

Doç. Dr. Gül Geyik

Prof. Dr. Rafet Metin

Ayşe Duran

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-076-0

December/2024

Ankara / Turkey

Size = 21 x 29,7 cm

b1 KAYNAKÇA

Başıbüyük, A. (2004). Kemah İlçesi'nin Coğrafyası, Ankara: Nobel Yayın.

Çiğdem S. Topaloğlu Y. & Kılıç, M. (2020). Kemah'ın Tarihi Coğrafyası ve Tarihi. Kemah Kalesi Kazıları 2010-2019. (Ed. M.L. Kındığılı), Erzincan Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 1-76.

Darkot, B. (1993). Kemah, İslam Ansiklopedisi, C.6, 559-561.

Erzen, A. (1992). Doğu Anadolu ve Urartular, Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Evlıya Çelebi, (1966). Seyahatname C.1-2, (Çev. M. Zillioğlu), İstanbul: Üçdal Neşriyat, 615-618.

Reşüdü'd-din Fazlullah, (2010). Cami'ü't-Tevarih: Selçuklu Devleti, (Çev. E. Göksu-H.H. Güneş), İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Fındık N.Ö. (2020). Kemah Kalesi Seramik Buluntuları, Kemah Kalesi Kazıları 2010-2019. (Ed. M.L. Kındığılı), Erzincan Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 225-251.

Honigmann, E. (1970). Bizans Devletinin Doğu Sınırı (Çev. F. Işıltan), İstanbul: Edebiyat Fakültesi Yayınları.

İbnü'l Esir, (1986). El-Kâmil Fi't-Tarih C. III, (Çev. A. Ağırakça), İstanbul: Bahar Yayınları.

Jones, A. H. M. (1971). The Cities of the Eastern Roman Provinces, Oxford: At The Clarendon Press.

Kındığılı M.L. (2020). Kemah Kalesi 2017 Yılı Sivil Mimari Örnekleri, Kemah Kalesi Kazıları 2010-2019. (Ed. M.L. Kındığılı), Erzincan Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 191-197.

Kındığılı, M.L. (2014). Ortaçağ'dan Günümüze Kemah ve Köylerindeki Kültür Varlıkları, Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Kökten, İ. K. (1944). Orta, Doğu ve Kuzey Anadolu'da Yapılan Tarih Öncesi Araştırmalar, Belleten, C. VIII/32, 659-680.

Köşklü, Z. (2020). Kemah Kalesi Konut Mimarisi, Kemah Kalesi Kazıları 2010-2019. (Ed. M.L. Kındığılı), Erzincan Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 163-190.

Köşklü, Z. (2005). Eski Erzurum Mutfağında Tandır: Yapılışı, Kullanımı Ve Doğu Anadolu'da ki Yeri Üzerine, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 155-177.

Miroğlu, İ. (1990). Kemah Sancağı ve Erzincan Kazası (1520-1566), Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Özkan H. & Doğan M. E. (2021). Geleneksel Kemah Evlerinde Tandirevi ve Yöresel Mutfak Kültürü. Anadolu Arkeolojisiyle Harmanlanmış Bir Ömür Mehmet Karaosmanoğlu'na Armağan, Ankara: Bilgin Kültür Sanat, 605-624.

Özkan, H. (2020). Kemah Kalesi Hamamı, Kemah Kalesi Kazıları 2010-2019. (Ed. M.L. Kındığılı), Erzincan Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 141-161.

Sakaoğlu, N. (2004). Türk Anadolu'da Mengücekoğulları, İstanbul: YKY.

Sinclair, T.A. (1989). Eastern Turkey: An Architectural Arcaeological Survey II, London: Pindar Press.

- Sürücü E. (1989). Kemah Kalesi, Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum 1989, 12.
- Toksoy, A. (2013). Akkoyunlu Yaylak Merkezi Olarak Kemah, Türk Yurdu, S. 326, 42-46.
- Turan, O. (1971). Selçuklular Zamanında Türkiye, İstanbul 1971, 112.
- Uras E. (1988). The Armenians in History and the Armenian Question, İstanbul: Turan Neşriyat Yurdu.
- Uzunçarşılı, İ.H. (2013). Osmanlı Tarihi, Ankara 1972.
- Yınanç, M. H. (1944). Türkiye Tarihi, C. I, İstanbul.
- Yurttaş, H. (2020). Kemah Kalesi Bey Camii, Kemah Kalesi Kazıları 2010-2019. (Ed. M.L. Kındığılı), Erzincan Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 121-140.
- Yurttaş, H., Özkan, H., Köşklü, Z. & Kındığılı M.L. (2013). Kemah ve Kemah Kalesi Kazıları” Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi (Prof. Dr. Zafer Bayburtluoğlu Özel Sayısı), S. 31, 223-248.
- Yurttaş, H., Özkan, H., Köşklü, Z. & Kındığılı M.L. (2015). Kemah Evleri, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, 35, 16-35.
- Yurttaş, H., Özkan, H., Köşklü, Z. & Kındığılı M.L. (2020). Kemah Kalesi Buluntuları. Kemah Kalesi Kazıları 2010-2019. (Ed. M.L. Kındığılı), Erzincan Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 211-254.
- Yurttaş, H., Özkan, H., Köşklü, Z. & Kındığılı M.L. (2020). Kemah Kalesi Kazı Çalışmaları, Kemah Kalesi Kazıları 2010-2019. (Ed. M.L. Kındığılı), Erzincan Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 77-119.

b2 KAYNAKÇA

- Acar, T. (2013). Kemeraltı Çarşısı’ndaki Duvar Çeşmelerinin Bezeme Ögeleri Açısından İrdelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 30 (1), 2013, 1-18.
- Acar, T. (2019). Uşak/Karahallı Çeşmeleri. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21 (2), 419-436.
- Ağaoğlu, M. (2018). Mihrişah Valide Sultan Adına İstanbul'da Yapılan Eserler ve Osmanlı Devrindeki Onarımları. 2. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi Bildiri Kitabı, Antalya: Nobel Bilimsel Eserler, 128-145.
- Akbaş, M. (2012). Isparta İli ve İlçeleri Türk Dönemi Çeşmeleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Isparta.
- Altier, S. (2022). Osmanlı Bezemesine Ampir Üslupla Giren Yenileşme Sembollerinden Biri: Meşale. Geçmişten Geleceğe Küçük Asya Anadolu. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Arel, A. (1975). On Sekizinci Yüzyıl İstanbul Mimarisinde Batılılaşma Süreci. İstanbul: İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınevi.
- Arseven, C. E. (1954). Türk Sanatı Tarihi. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Önge, Y. (1997). Türk Mimarisinde, Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde Su Yapıları, Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Aslanapa, O. (1986). Osmanlı Devri Mimarisi. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

- Aynur, H & Karateke, H. (1995). III. Ahmed Devri İstanbul Çeşmeleri. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür İşleri Daire Başkanlığı Yayınları.
- Aytaçoğlu, L. Z. (1993). İstanbul Lale Devri (1703-1730) Mimari Bezemesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Aytöre, A. (1962). Türklerde Su Mimarisi. I. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi Tebliğler, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 45-68.
- Bal, T. (2024). Osmanlı Mimarisinde Ampir Üslubu. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Barışta, H. Ö. (1992). İstanbul Çeşmeleri. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Barışta, Ö. (1991). İstanbul Çeşmeleri (Kaptan Hacı Hüseyin Paşa Çeşmesi, Topçubaşı İsmail Ağa Çeşmesi). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Barillari, D, Godoli, E. (1996). Istanbul 1900: Art Nouveau Architecture and Interiors. Newyork: Rizzoli.
- Bayfidan, D. (2018). 19. Yüzyıl Beyoğlu Çeşmeleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Baytar, Z. (2019). Batılılaşma Dönemi (XVIII. Yüzyıl) İstanbul Sebillerinde Süsleme. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi Sakarya Üniversitesi.
- Binan, C., Can, C. & Erdem, A. (2005), Tophane I. Mahmut Çeşmesi. Tasarım Dergisi, 154, 134-143.
- Binay, H. & Ekim, Z. E. (2021). Haydaypaşa'da Gün Işığına Çıkarılan Abdülmecid Han Çeşmesi ve Sarnıcı ile Halit Ağa Çeşmesi Kitabesi. FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 17, 35-54.
- Bölükbaşı Ertürk, A. E. (2004). Osmanlı Döneminde Safranbolu Su Mimarisi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Bulut, Ö. (2019). Kırklareli ve İlçelerindeki Tarihi Su Yapıları. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Büber, N. Y. (2023). İstanbul/Beşiktaş İlçesindeki Osmanlı Dönemi Çeşmeleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Bülbül, İ. & Şenarslan, Ç. (2016). Bir Medeniyet Mirası: İstanbul Çeşmeleri. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Yayınları.
- Çağlıtütüncigil, E. (2013). Türk Süsleme Sanatında Nar: Form, Köken ve İkonografik Anlamı. Türklük Bilimi Araştırmaları, (33), 61-92.
- Çeçen, K. (1992). Taksim ve Hamidiye Suları. İstanbul Büyükşehir Belediyesi İSKİ.
- Çeçener, H. B. (2007). Üsküdar Merkez Mahalleleri Osmanlı Dönemi Su Uygarlığı. İstanbul: Üsküdar Belediye Başkanlığı Üsküdar Araştırmaları Merkezi Yayını, 34.
- Çetinkaya Karafakı, F. (2023). Tarihi Çeşmeler ve Niğde Tarihi Kent Merkezi Çeşmeleri Üzerine Bir Araştırma. Eski Türk Araştırmaları Dergisi, 7 (1), 50-72.
- Çetinkaya, E. (2012). Bursa Çeşmeleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Çobancaoğlu, T. (1988). Tarihi İstanbul Çeşmelerinin İncelenmesi ve Korunması Konusunda Bir Araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mimar Sinan Üniversitesi, İstanbul.

Demirci, D. & Derici, D. (2021). Malatya'da Çeşme Mimarisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 54, 270-298.

Egemen, A. (1993). İstanbul'un Çeşme ve Sebilleri. İstanbul: Arıtan Yayınevi.

Emine Odabaşı, (2023). Türklerde Bereket Sembolü Olarak Kullanılan Nar Motifi ve İşlemede Kullanılması. Social Sciences Studies Journal. 9 (107), 4821-4825.

Eyice, S. (1995). Empire. TDV İslam Ansiklopedisi, C. 11, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı. 159-163.

Eyice, S. (2002). Batı Sanat Akımlarının Değiştirdiği Osmanlı Dönemi Türk Sanatı, Türkler Ansiklopedisi, C. 15, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları. 288-309.

Eyice, S. (2011). İstanbul'un Kaybolmuş Önemli Bir Tarihi Eseri: Fatih'te Sultan I. Mahmud Çeşmesi. Restorasyon ve Konservasyon Çalışmaları Dergisi, 7, 49-59.

Geyik, G. (2007). İzmir Su Yapıları (Çeşme, Sebil, Şadırvan). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Gökler, B. M. (2017). Kocaeli Çeşmelerinde Batı Etkili Süslemeler. Çoban Mustafa Paşa ve Kocaeli Tarihi Kültürü Sempozyumu, Kocaeli: Bilnet, 2097-2127.

Göktaş Kaya, L, Özdemir, E. (2020). Yerel Mimarlık Örneği Olarak Safranbolu Köy Çeşmeleri. Sanat Tarihi Dergisi, 29 (1), 2020, 97-131.

Gül, H. (2014). İstanbul Namazgahları. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

Gülenaz, N. (2011). Batılılaşma Dönemi İstanbul'unda Hanlar ve Pasajlar. İstanbul Ticaret Odası Yayınevi.

Gür, F. & Mutlu, M. (2023). Kastamonu Çeşmelerinin Tipolojik Açısından İncelenmesi. BAÇİNİ Sanat Dergisi, 1 (1),127-160.

Halıcı, E. & Yurttaş, H. (2022). Barok-Rokoko Üsluplarının Mimari Süslemedeki Gücü. Anasay (19), 3-28.

Halıcı, E. (2020). XVIII- XX. Yüzyılda Osmanlı Sanat Ortamı. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 69, 577-628.

Halıcı, E. (2022). Osmanlı Başkentlerinde XVIII-XX. Yüzyıl Türbelerinde Kalemîşi Süslemeler. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

İşıkakdoğan, A. (2013). Balıkesir Çeşmeleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.

İlkhan Söylemez, D. (2021). Sanat Sosyolojisi Açısından Nuruosmaniye Camisi. OPUS International Journal of Society Researches, 17 (37), 4677-4701.

İşçen, İ. Y. (2019). Osmanlı Döneminde Ankara'nın Mahalle Çeşmeleri. Ankara: Cadde Anafartalar Kuyumcuları Yayınları.

Kara Pilehvarian, N. Urfalıoğlu, N. & Yazıcıoğlu, L. (2004). Osmanlı Başkenti İstanbul'da Çeşmeler. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları.

Karademir, M. (2007). Edirne Çeşmeleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya.

Karademir, M. (2018). İstanbul-Küçükçekmece Abdüsselam Çelebi Çeşmeleri. Turkish Studies, 13 (26), 757-774.

Karasu, G. (2006). Afyon Çeşmeleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Koçyiğit, F. (2014). Lale Devri Çeşmelerinin Karakteristik Özellikleri. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16, 291-326.
- Koçyiğit, F. (2019). Osmanlı Mimarisinde Meydan Çeşmeleri. Akdeniz Sanat, 339-354.
- Köşklü, Z. & Geyik, G. (2010). İzmir'in Çeşme İlçesinde Çeşme Mimarisi. Sanat Dergisi, 12, 123-143.
- Köşklü, Z. (1999). 17. ve 18. Yüzyıl Osmanlı Medreselerinin Tipolojisi I. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Kuban, D. (1954). Türk Barok Mimarisi Hakkında Bir Deneme. İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınevi.
- Kuban, D. (1998). Kent ve Mimarlık Üzerine İstanbul Yazıları, İstanbul: Yem Yayınları.
- Kumbaracılar, İ. (1938). İstanbul Sebilleri. İstanbul: Devlet Basımevi.
- Meyer, F. S. (1849). A Handbook of Ornament: a Grammer of Art. New York: First American Edition.
- Mutlu, M. (2014). Konya'da Su Mimarisi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van.
- Ödekan, A. (1992). Kentiçi Çeşme Tasarımında Tipolojik Çözümleme. Semavi Eyice Armağanı İstanbul Yazıları, İstanbul: Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu. 281-297.
- Önge, Y. (1997). Türk Mimarisinde Selçuklu ve Osmanlı Dönemlerinde Su Yapıları. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Özgen, H. (2011). Kadıköy Çeşmeleri. İstanbul: Kadıköy Belediyesi.
- Özkan, (2005). Torul Çeşmeleri. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1, 125-155.
- Papila, A. (2000). 18. Yüzyıl Osmanlı Külliyelerindeki Üslup Değişiklikleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.
- Sarıdikmen, G. (2010). İstanbul'un 100 Çeşmesi ve Sebili. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.
- Sevim, A. & Köşklü, Z. (2022). Nevşehir'de Osmanlı Dönemi Çeşmeleri. Anasay, 22, 117-150.
- Sevinçtav Kanlıçay, S. (2010). Barok-Rokoko Yorumlu 18. Yüzyıl İstanbul Çeşmelerinde Kompozisyon, Motif ve Terimler (1740-1797). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Tali, Ş. (2005). İstanbul Suriçi Sebilleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Tali, Ş. (2009). İstanbul Su Mimarisinde Eminönü Sebillerinin Yeri ve Önemi. Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi, 15, 47-64.
- Tanışık, İ. H. (1945). İstanbul Çeşmeleri 2. İstanbul: Maarif Matbaası.
- Tansuğ, S. (1965). 18. Yüzyılda İstanbul Çeşmeleri ve Ayasofya Şadırvanı. Vakıflar Dergisi, 6, 99-101.
- Topuz, G. (2012). Lale Devrinde Azapkapı Saliha Sultan Çeşmesinin Süsleme Özellikleri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Turan, B. (2013). Osmanlı Öncesi Anadolu Türk Mimarisinde Kullanılan İstiridye Motifi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Vallance, A. (1898). William Morris His Art His Writings and His Public Life, London: G. Bell.
- Yavaş, D. (2000). Bursa'da Kitabeli Osmanlı Çeşmeleri. Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2 (2), 25-40.

- Yıldız, S. (2017). İki Gözüm İki Çeşme İstanbul'un Tarihi Çeşmelerine Dair Yazılar. İstanbul: Büyüyenay.
- Yılmaz, S. (2005). Osmanlı Mimarisinde İstiridye Formu. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Zafer, N. (2022). Ampir Üslubun Osmanlı Çeşme Mimarisine Yansıması: İstanbul Örnekleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, İstanbul.

b3 KAYNAKÇA

Kaynak Kişiler:

- K.K.1: Behlül Görünmez, Ani Köyü. Görüşme Tarihi: 2024.
- K.K.2: Kerim Dinçer, Ani Köyü. Görüşme Tarihi: 2024.
- K.K.3: Raşit Güneş, Ani Köyü. Görüşme Tarihi: 2024.
- Aliyeva, N. (2021). Nahcivan Bölgesinin Ekmek Pişirme Kültürü Ve Terminolojisi, Millî Folklor, C.17, S.129, 229-238.
- Arslan, M. (2021). Anadolu'da İlk Selçuklu Mimarisi Ani, Konya: Palet Yayınları.
- Arslan, M., Şen, A. & Karacabey, B. (2019). Ortaçağdan Günümüze Kars ve İlçelerindeki Türk Dönemi (2018 Yılı Çalışmaları), 37. Araştırma Sonuçları Toplantısı 17-21 Haziran 2019 Diyarbakır, C.2, Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 551-575.
- Arslan, M., Şen, A. & Karacabey, B. (2022). Ortaçağdan Günümüze Kars ve İlçelerindeki Türk Dönemi (2019-2020 Yılı Çalışmaları), 2019-2020 Yılı Yüzey Araştırmaları, C.2, Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 293-308.
- Arslan, M., Şen, A. & Karacabey, B. (2023). Ortaçağdan Günümüze Kars ve İlçelerindeki Türk Dönemi 2021 Yılı Çalışmaları, 38. Araştırma Sonuçları Toplantısı 23-27 Mayıs 2022 Denizli, C.2, Ankara: TC. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 563-577.
- Çiğdem, S., Özkan, H. & Yurttaş, H. (2020). Tarihi ve Kültürel Varlıklarıyla Bayburt, Bayburt: BAKÜTAM Yayınları.
- Duran, A. (2023). Örnekleriyle Ani'nin Bezemeli Nişleri, Cumhuriyetimizin 100. Yılına Armağan Ani Kitabı, Muhammet Arslan (Ed.), Konya: Palet Yayınları, 29-48.
- Eldem, S. H. (1954). Türk Evi Plân Tipleri, İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Eren, H. (2003). Anadolu Türkçesinde Yabancı Ögeler, Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten, 51 (2), 156-169.
- Gök, Y. & Kayserili, A. (2013). Geleneksel Erzurum Evlerinin Kültürel Coğrafya Yönünden İncelenmesi, Doğu Coğrafya Dergisi, S.30, 175-216.
- Gök, Y. (1992). Eski ve Yeni Gerek Köyü Meskenlerinin Coğrafi Yönden Karşılaştırmalı Etüdü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Karpuz, H. (1993). Türk İslam Mesken Mimarisinde Erzurum Evleri, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Köşklü, Z. & Fındık, N. Ö. (2021). Erzurum Kırsalında Tandır Kültürü ve Tandır Ekmeği, Millî Folklor, C.17, S.132, 262-285.

- Köşklü, Z. & Tali, Ş. (2009). Geleneksel Erzurum Evlerinde Tandirevi (Mutfak) ve Mimarisi, Sanat Dergisi, S.11, 97-111.
- Köşklü, Z. (2005). Eski Erzurum Mutfağında Tandır: Yapılışı, Kullanımı ve Doğu Anadolu'daki Yeri Üzerine, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, C.5, S.2, 155-178.
- Kuban, D. (1995). Türk "Hayat"lı Evi, İstanbul: MTR.
- Memiş, G. (2019). Türk Kültüründe "Aş ve Aşhane, Altay Toplulukları Mesken ve Mesken Kültürü, İstanbul: Türk Dünyası Belediyeler Birliği Yayınları, 157-175.
- Özen, H. & Akgün, T. (2019). Bayburt Kırsal Ev Mimarisi, Mimarlık ve Yaşam Dergisi, 4 (2), 239-255.
- Özlük, D. (2019). Türkiye Türkçesinde Farsça Kökenli Kelimeler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sağlam, T. & Yurttaş, H. (2020). Geleneksel Erzurum Evlerinin İstatistiki Veri Analizi, Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, S.67, 405-442.
- Sağlam, T. (2022). Tarihi Erzurum Evleri Restorasyonları ve Ev Yaşantısı, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Sahure Yarış, S. (2013). Kars'taki Osmanlı Evleri Üzerine Bir Deneme, I. Uluslararası İğdır Sempozyumu Sosyal Bilimler Bildiri Kitabı, 19-21 Nisan 2012-İğdır, Cengiz Atlı (Ed.), İğdır: İğdır Üniversitesi, 186-217.
- Söylemez, H. (2022). Erzurum İli, Tortum İlçesi ve Çevresinde Yer Alan Geleneksel Kırlangıç Kubbeli Evler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Şimşek, Y., Numan, İ. & Topçubaşı, M. (2024). Geleneksel Erzurum Evlerinde Yaşam Alanı: Tandirevi, Mimarlık ve Tasarım Dergisi, C.5, S.2, 166-182.
- Taşkesenlioğlu, M. Y. & Kındığılı, M. L. (2020). Geleneksel Bayburt Evleri, Bayburt Araştırmaları Tarih-Kültür-Dil-Edebiyat, Ankara: Akademisyen Kitabevi, 193-227.
- Toprak, S. (2024). Erzurum Kuzey İlçelerinde Bulunan Geleneksel Evler (Oltu, Olur, Şenkaya, Tortum, Uzundere), Yayımlanmamış Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Erzurum.
- Uşma, G. (2018). Anadolu'daki Geleneksel Türk Evlerinin Kökeni ve Oluşumunu Etkileyen Faktörler, Mimarlık, Planlama ve Tasarım Alanında Yenilikçi Yaklaşımlar, Ankara: Gece Akademi, 253-266.
- Ünal, Ç. (1994). Pasinler İlçesinin Coğrafi Etüdü, Yayımlanmamış Doktora Tezi Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Yıldırım, K. & Sağla, M. L. (2006). Geleneksel Türk Evi Ahşap Tavan Süsleme Özelliklerinin ve Yapım Tekniklerinin Çeşitliliği Üzerine Bir İnceleme, Uluslararası Geleneksel Sanatlar Sempozyumu, 16-18 Kasım, İzmir, 332-341.
- Yılmaz, M. & Yavuzılmaz, A. (2017). Birlikte Yaşama Kültürünün Kent ve Mimariye Tesirleri: Konya Örneği, Medeniyet ve Birlikte Yaşama Kültürü, 2017, 373-386.
- Yurttaş, H., Özkan, H., Köşklü, Z., Tali, Ş., Okuyucu, D., Geyik, G. & Kındığılı, M. (2024). Tarihi ve Kültürel Varlıklarıyla Erzurum, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Belgeler

BOA, ML VRD.TMT,313.

BOA:AE.SABH.I 278/18642.

BOA:C.ML.521/21273.

Makale ve Kitaplar

Devellioğlu, F. (1996). Temettü'-Temettüat, Osmanlıca - Türkçe Ansiklopedik Lügat (13. Baskı.) Ankara: Aydın Kitabevi Yayınları.

Kütükoğlu, M. (1995). Osmanlı Sosyal ve İktisadi Tarihî Kaynaklarından Temettu Defterleri. Belleten. LIX/225, 395-412.

Ortaylı, İ. (2000). Tanzimat Devrinde Osmanlı Mahalli İdareleri (1840-1880). Ankara: Türk Tarih Kurumu.

Özer, İ. (2000). Temettuat Defterlerinde Somuncu Babanın Nesebi (1844), Akademik Araştırmalar Dergisi , 4-5: 593-609.

Öztürk, S. (1996). Tanzimat Döneminde Bir Anadolu Şehri Bilecik. İstanbul: Kitabevi.

Öztürk, S. (2000). Temettuat Tahrirleri, Akademik Araştırmalar Dergisi Osmanlı Özel Sayısı. 4/5, 537-590

Sami, Şemseddin. (1317). Kâmus-ı Türkî. Dersaadet: İkdâm Matbaası.

Serin, M. (1998). Osmanlı Arşivinde Bulunan Temettuat Defterleri, Başbakanlık I.Milli Arşiv Şûrası, 20-21 Nisan 1998. 717-728.

b5 KAYNAKÇA

Ara, M. (2020). Mandaeans: An Ancient Religion of West Asia, Society For Asian Art, 22, (2), 3-26.

Arslan, S. (2014). Türklerde Ağaç Kültü ve Hayat Ağacı, Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 1 (1), 60-71.

Bradshaw, J. M. & Larsen, D. J. & Whitlock, S. T. (2020). Moses 1 and the Apocalypse of Abraham: Twin Sons of Different Mothers? Interpreter: A Journal of Latter-day Saint Faith and Scholarship, 38, 179-290.

Bozkurt, M. (2021). İslam Öncesi "Ortadoğu" İnançlarında Göğe Yükseliş Anlatıları ve İslâm'da Mi'rac: İslâm Geleneğindeki Mi'rac Anlatısının Özgünlüğü Meselesi, Journal of Islamicjerusalem Studies, 21(3): 353-372.

Can, C. (1968). Zerdüşçülük, Zerdüş ve Hukuk (Avesta), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 25 (1), 273-288.

Carpenter, T. H. (2007). Antik Yunan'da Sanat ve Mitoloji, İstanbul: Homer Kitabevi.

Çelikbağ, T. (2017). Osmanlı El Yazmalarında Dini Konular ve Siyer-i Nebi Minyatürleri Hakkında, Tarih Okulu Dergisi, XXXII, 537-558.

Çoruhlu, Y. (2004). Türk Topluluklarında Şaman Davulu ve Üzerindeki Resimlerin Anlamı, Sanat ve İnanç-2, İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, 113-126.

Darmesteter, J. (2012). Avesta- Zerdüşter'in Kutsal Metinleri, İstanbul: Avesta Yayınları.

- Deniz, A. Ç. (2019). Mucizenin İkonografisi: Miraç ve Miraçnameler, *Alevi-Bektaşilik Araştırmaları Dergisi*, S. 19, 225-283.
- Demirci, K. (1997). Hârût ve Mârût, *TDV İslam Ansiklopedisi*, 16, 262-264.
- Duran, A. (2021). Mitolojiden Mucizeye Göğe Yükseliş İkonografisi, II. Uluslararası Mitoloji Sempozyumu, Ardahan: Türkiye, 72-88.
- Eliade, M. (1992). *İmgeler-simgeler*. (Çev.: Mehmet Ali Kılıçbay), Ankara: Gece.
- Freeman, C. (1996). *Mısır, Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları*, (Çev: Suut Kemal Angı) Ankara: Dost Kitabevi.
- Geyik, G. (2021). Hristiyan ve İslam Tasvir Sanatında Karşılaştırmalı Havva Betimlemeleri, II. Uluslararası Mitoloji Sempozyumu, Ardahan: Türkiye, 270-285.
- Ginzberg, L. *Legends of the Jews*, Pensilvanya: The Jewish Publication Society of America, 1969.
- Güç, A. (1996). Dinler Tarihi, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.14, 288-291.
- Gündüz, Ş. (2008). Sâbîlik, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C.35, 341-344.
- Gündüz, Ş. (2003). Mecûsîlik, *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 28, 279-284.
- Gündüz, Ş. & Sarıkçioğlu, E. & Ünal, Y. (2016). *Dinlerde Yükseliş Motifleri ve İslam'da Miraç*, İstanbul: Vadi Yayınları.
- Harman, M. (2012). Başlangıcından 17. Yüzyıla Kadar İslam Minyatür Sanatında Bazı Cehennem Tasvirlerinin İkonografisi, *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 29, 173-195.
- İbn'î Kesir. (2009). *Hadislerle Kur'an-ı Kerim Tefsiri II*, (Çev.: Bekir Karlığa-Bedreddin Çetiner), İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Kalenderoğlu, S. & Güray, C. (2019). Miraç Kavramının Alevi Sözlü Kültürü Açısından İncelenmesi: Çubuk-Şabanözü Örneği. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, 92, 143-170.
- Kaplan, A. (2020). Meryem Suresi 57. Ayet Bağlamında Hz. İdris'in (as) Göğe Yükseltilmesiyle İlgili Rivayetlerin Değerlendirilmesi, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 20 (1), 63-83.
- Kitat, S. (2021). Staircase and Ladder; Shape and Meaning in Art from Ancient Egypt to Christianity, *Coptica Alexandrina (CA)* 1 (1), 71-105.
- Köksal, M. A. (2016). *Peygamberler Tarihi*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kurt, A. O. (2007). Süleyman Çelebinin Vesiletü'n-Necat İsimli Eserinin Mitolojik Açıdan Değerlendirilmesi, Süleyman Çelebi ve Mevlid: Yazılışı, Yayılışı ve Etkileri, Ed. Mustafa Kara-Bilal Kemikli. Bursa: Osmangazi Belediyesi Yayınları, 156-170.
- Mammas, I. N. & Spandidos, D. A. (2016). Paediatric Virology in the Hippocratic Corpus (Review), *Experimental and Therapeutic Medicine* 12: 541-549, 2016.
- Sahih-i Buhari ve Tercemesi 7 Cilt, (Çev.: Mehmed Sofuoğlu), (2009). İstanbul: Ötüken Yayınları.
- Rosenberg, D. (1998). *Dünya Mitolojisi Büyük Destan ve Söylenceler Antolojisi*, İstanbul: İmge Kitabevi.
- Sümer, N. (2018). Mitolojik ve Dinsel Bir Yükseliş Simgesi Olarak Merdiven Motifi, *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 18 (1), 257-269.

Tekin, B. B. (2001). İslam Sanatı Resimli El Yazmalarında Hz. Muhammed'in Aslan Tasvirli Miraç Sahneleri, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9, 343-357.

The Book of Enoch.

Tuna, A. & Özer, M. C. (2015). Bergama Asklepion'unda Bir Sağaltım Yöntemi Olarak Müzik, EÜ Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı Dergisi, 2015 (7): 63-73.

Tümer, G. & Küçük, A. (1993). Dinler Tarihi (II. Baskı), Ankara: Ocak Yayınları.

Tümer, G. & Küçük, A. & Küçük, M. A. (2017). Dinler Tarihi, Ankara: Berikan Yayınevi.

Uzun, M. İ. (1992). Burak, TDV İslam Ansiklopedisi, C. 6, 417-419.

Yavuz, S. S. (2005). Miraç, TDV İslam Ansiklopedisi, C.30, 132-135.

Yıldırım, N. (2019). Ardâvîrâfnâme (Cennet, Araf ve Cehennem), İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

İnternet Kaynakları:

<https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010174436>

<https://www.rct.uk/collection/401239/the-apotheosis-of-hercules>

<https://gallica.bnf.fr/ark:/12148/btv1b85388130/f8.item#>

http://pitts.emory.edu/dia/image_details.cfm?ID=132126

<https://www.nga.gov/collection/art-object-page.41685.html>

https://www.wga.hu/html_m/g/giotto/padova/3christ/index.html

<https://www.artway.eu/content.php?id=2354&lang=en&action=show>

<https://www.nga.gov/collection/art-object-page.46131.html> Erişim Tarihi 25.05.2021

https://www.britishmuseum.org/collection/object/P_1853-1008-212 Erişim Tarihi 29.05.2021

http://expositions.bnf.fr/islam/grand/isl_049.htm

<https://cngcoins.com/Coin.aspx?CoinID=316068>

<https://www.digitalcollections.manchester.ac.uk/view/MS-PERSIAN-00041/96>

<https://www.atlantedellarteitaliana.it/>

SAĞLIK ve BESLENME ÜZERİNE BİLİMSEL ÇALIŞMALAR

Editörler:

Prof. Dr. Ali Savaş BÜLBÜL

Doç. Dr. Bülent BAYRAKTAR

Öğr. Gör. Seda ÇELİKEL TAŞCI

Yazarlar:

Prof. Dr. Ali Savaş BÜLBÜL

Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe ORKUN ERKILIÇ

Öğr. Gör. Dr. Seda ÇELİKEL TAŞCI

Yüksek Lisans Öğrencisi Melike BOZKURT

Dyt. Nevin HORZAN

Dyt. Hilal USTA

Dyt. Meryem İLHAN

Dyt. Dilare KAPLAN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-075-3

December/2024

Ankara / Turkey

Size = 14,8 x 21cm

b1 KAYNAKLAR

Bloomgarden, Z. T. (2006). Perspectives on the News Third Annual World Congress on the Insulin Resistance Syndrome: Associated Conditions. *Diabetes Care-Alexandria Va-*, 29(9), 2165.

Frohlich, E. D. (2002). Clinical management of the obese hypertensive patient. *Cardiology in review*, 10(3), 127-138.

Gregg, E. W., & Shaw, J. E. (2017). Global health effects of overweight and obesity. *New England Journal of Medicine*, 377(1), 80-81.

Gül, V., & Dinler, B. S. (2016). Kumru (Ordu) yöresinde doğal olarak yetişen bazı tıbbi ve aromatik bitkiler. *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(1), 146-156.

Hall, J. E., Crook, E. D., Jones, D. W., Wofford, M. R., & Dubbert, P. M. (2002). Mechanisms of obesity-associated cardiovascular and renal disease. *The American journal of the medical sciences*, 324(3), 127-137.

- Murray, C. J., & Lopez, A. D. (1997). Mortality by cause for eight regions of the world: Global Burden of Disease Study. *The lancet*, 349(9061), 1269-1276.
- Portela, D. S., Vieira, T. O., Matos, S. M., de Oliveira, N. F., & Vieira, G. O. (2015). Maternal obesity, environmental factors, cesarean delivery and breastfeeding as determinants of overweight and obesity in children: results from a cohort. *BMC pregnancy and childbirth*, 15, 1-10.
- Rocchini, A. P. (2002). Obesity hypertension. *American journal of hypertension*, 15(S2), 50S-52S.
- Rosenbaum, M., & Leibel, R. L. (1998). The physiology of body weight regulation: relevance to the etiology of obesity in children. *Pediatrics*, 101(Supplement_2), 525-539.
- Rosenbaum, M., & Leibel, R. L. (1998). The physiology of body weight regulation: relevance to the etiology of obesity in children. *Pediatrics*, 101(Supplement_2), 525-539.
- Gül, V. (2019). Alternatif Tıpta Doğal Şifa Kaynağı Olan Kudret Narı'nın (*Momordica Charantia L.*) Genel Özellikleri. B. Bayraktar içinde, *Tarım ve Hayvancılık Alanında Akademik Araştırmalar* (s. 93 -130). Ankara: İksad Yayınevi
- MacDougald, O. A., Hwang, C. S., Fan, H., & Lane, M. D. (1995). Regulated expression of the obese gene product (leptin) in white adipose tissue and 3T3-L1 adipocytes. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 92(20), 9034-9037.
- Erkılıç, T. O., Bayraktar, B., Taşci, S. Ç., & Çakır, Y. Üniversite Öğrencilerinde Hedonik Açlık Durumları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(3), 1153-1161.
- Sefaoglu, F. (2023b). Antikanserojenik Etkiyeye Sahip Lavanta (*Lavandula officinalis*) Bitkisinin İncelenmesi , B. Bayraktar, V.Gül içinde, *Bilimleri Alanında Bilimsel Araştırmalar* (s. 88 -114). Ankara: İksad Yayınevi
- Seravalle, G., & Grassi, G. (2024). Obesity and hypertension. *Obesity: Clinical, Surgical and Practical Guide*, 65-79.
- Gul, V., Cetinkaya, H., Dinler, B. S., & Sefaoglu, F. (2023). Comparative analysis of biochemical content, antimicrobial and antioxidant activities of *hypericum perforatum* L. Species is grown in Türkiye. *Pak. J. Bot*, 55(4), 1277-1285.
- Stabouli, S., Kotsis, V., Papamichael, C., Constantopoulos, A., & Zakopoulos, N. (2005). Adolescent obesity is associated with high ambulatory blood pressure and increased carotid intimal-medial thickness. *The Journal of pediatrics*, 147(5), 651-656.
- Life, J. S. (2014). *The Life Plan Diet: How Losing Belly Fat is the Key to Gaining a Stronger, Sexier, Healthier Body*. Simon and Schuster.
- Spiegelman, B. M., & Flier, J. S. (2001). Obesity and the regulation of energy balance. *cell*, 104(4), 531-543.
- Nestle, M., & Jacobson, M. F. (2000). Halting the obesity epidemic: a public health policy approach. *Public health reports*, 115(1), 12.
- Gul, V., Sefaoglu, F., Cetinkaya, H., & Dinler, B. S. (2024). The Effect of Different Doses of Salt Stress on Germination and Emergence in Cannabis (*Cannabis sativa L.*) Seed Treated with Pre-Salicylic Acid. *Brazilian Archives of Biology and Technology*, 67, e24240047
- Mirowsky, J., & Ross, C. (1991). *Social Causes of Psychological Distress*.
- Rosenbaum, M., & Leibel, R. L. (1998). The physiology of body weight regulation: relevance to the etiology of obesity in children. *Pediatrics*, 101(Supplement_2), 525-539.

Bayraktar, B. (2020). Endocrine system. In E. Taşkın, S. Kocahan (Eds.), *Physiology for Health Sciences* (S:239–270). Akademisyen Kitabevi.

Papathanasiou, A. E., Nolen-Doerr, E., Farr, O. M., & Mantzoros, C. S. (2019). Geoffrey Harris Prize Lecture 2018: Novel pathways regulating neuroendocrine function, energy homeostasis and metabolism in humans. *European journal of endocrinology*, 180(2), R59-R71.

Paksoy, Z. (2022). Beslenmenin metabolik ve reproduktif etkileri. In: Sağlık bilimleri üzerine akademik araştırmalar, Editör: Bayraktar B. s. 185-210. Iksad Publications, Ankara.

World Health Organization. (2016). *World Health Statistics 2016 [OP]: Monitoring Health for the Sustainable Development Goals (SDGs)*. World Health Organization.

Kolaczynski, J. W., Ohannesian, J. P., Considine, R. V., Marco, C. C., & Caro, J. F. (1996). Response of leptin to short-term and prolonged overfeeding in humans. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 81(11), 4162-4165.

Park, H. K., & Ahima, R. S. (2015). Physiology of leptin: energy homeostasis, neuroendocrine function and metabolism. *Metabolism*, 64(1), 24-34.

Sefaoğlu, F. (2023a). Kızılçık (Cornus Mas L.)’Dan Gelen Şifa, B. Bayraktar, V.Gül içinde, *Disiplinlerarası Bilimsel Çalışmalar* (s. 65 -95). Ankara: İksad Yayınevi

Kolaczynski, J. W., Considine, R. V., Ohannesian, J., Marco, C., Opentanova, I., Nyce, M. R., ... & Caro, J. F. (1996). Responses of leptin to short-term fasting and refeeding in humans: a link with ketogenesis but not ketones themselves. *Diabetes*, 45(11), 1511-1515.

Dubuc, G. R., Phinney, S. D., Stern, J. S., & Havel, P. J. (1998). Changes of serum leptin and endocrine and metabolic parameters after 7 days of energy restriction in men and women. *Metabolism*, 47(4), 429-434.

Boden, G., Chen, X., Mozzoli, M., & Ryan, I. (1996). Effect of fasting on serum leptin in normal human subjects. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 81(9), 3419-3423.

PDB, (2024). Re: Leptin. (İnternet Erişim Adresi:<https://www.rcsb.org/structure/1ax8>), (İnternet Erişim Tarihi:10.12.2024).

Saladin, R., De Vos, P., Guerre-Millot, M., Leturque, A., Girard, J., Staels, B., & Auwerx, J. (1995). Transient increase in obese gene expression after food intake or insulin administration. *Nature*, 377(6549), 527-528.

Zhang, Y., Proenca, R., Maffei, M., Barone, M., Leopold, L., & Friedman, J. M. (1994). Positional cloning of the mouse obese gene and its human homologue. *Nature*, 372(6505), 425-432.

Abate, N., Garg, A., Peshock, R. M., Stray-Gundersen, J., & Grundy, S. M. (1995). Relationships of generalized and regional adiposity to insulin sensitivity in men. *The Journal of clinical investigation*, 96(1), 88-98.

b2 KAYNAKLAR

Altınsoy, C., & Yılmaz Yavuz, A. (2021). Çocuklardaki Gizli Tehlike: Tikanırçasına Yeme Bozukluğu. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(3), 433-448.

American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fiveth Edition. Washington DC, American Psychiatric Press, 2013

Amerikan Psikiyatri Birliği (2014). Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Kitabı, Beşinci Baskı (DSM-5), Tanı Ölçütleri Başvuru Elkitabı. (Ertuğrul Köroğlu Çev. Ed.) Ankara: Hekimler Yayın Birliği

Asarkaya, B., (2019). Sağlıklı Ortoreksiya ve Ortoreksiya Nervoza: Ebeveynden Alılan Psikolojik Kontrol ve Uyumlu-Uyumsuz Mükemmeliyetçilik Özellikleri İle İlişkinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir (Tez No. 593177).

Bayramoğlu, A. T., Turna, K., & Horoz, N. (2020). Üniversitesi Öğrencilerinde Tıkınırcasına Yeme Bozukluğu. Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi, 9(3), 157-162.

Baysal, I. (2020). Spor Yapan Bireylerin Yeni Besin Korkusu Ve Ortoreksiya Nervoza Eğilimleri İle Beslenme Durumları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir (Tez No. 645966).

Beşenek, A. M., & Hocaoglu, Ç. (2021). Otlanma Tarzı Yeme Davranışı (Grazing) Nedir?. Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(1), 1-8.

Bezek Özsoy, D., (2021). Anoreksiya Nervoza ve Bulimiya Nervozada Bilişsel Esenlik ve Santral Koherensin Duygu Düzenleme Becerileri ile İlişkinin İncelenmesi (Tıpta Uzmanlık Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir (Tez No. 690869).

Coşkun Efe, N. (2022). 18-25 Yaş Arasındaki Üniversite Öğrencilerinde Yeme Bozukluğu İle Depresyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir (Tez No. 739885).

Coşkun, E., Deveci, E., & İnce B. (2020). Tıkınırcasına Yeme Bozukluğunun Obezite Cerrahisi Tedavi Sürecine Etkisi. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 12(3), 409-420.

Paksoy, Z. (2022). Beslenmenin metabolik ve reproduktif etkileri. In: Sağlık bilimleri üzerine akademik araştırmalar, Editör: Bayraktar B. s. 185-210. Iksad Publications, Ankara.

Çelik, H., (2019). Tip 1 Diyabetli Adölesanlarda Yeme Davranış Tutumu ve Beslenme Durumu İlişkisi ile Yaşam Kalitesinin Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 575465)

Duran, S. (2016). Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinde Ortoreksiya Nervoza (Sağlıklı Beslenme Takıntısı) Riski ve Etkileyen Faktörler. Pamukkale Tıp Dergisi, (3), 220-226.

Erdoğan, H. B., & İşiten, H. N. (2021). Bozulmuş Yeme Örüntülerinde Bağlanmanın Yordayıcı Etkisi: Ergenler Üzerine Bir Çalışma. Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 5(10), 57-80.

Ergün K., (2020). Pozitif Psikoloji Penceresinden Ergenlerde Benlik Saygısının Yeme Bozukluğu ve Metabolik Sendrom İle İlişkisi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 652091)

Ergüney Okumuş, E., & Deveci, E. (2019). Yeme bozukluklarında grup psikoterapileri. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 11(3), 338-350.

Erkiliç, T. O., Bayraktar, B., Taşci, S. Ç., & Çakır, Y. Üniversite Öğrencilerinde Hedonik Açlık Durumları ile Bazı Değişkenler Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 7(3), 1153-1161.

- Ersöz, G. (2021). Spor ve Egzersizde Yeme Bozuklukları ve Psikolojik Temelleri. Fenerbahçe Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 1(1), 33-52.
- Faraji, H., & Fırat, B. (2022). Yeme Bozuklukları Ve Duygular. Fenerbahçe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 153-174.
- Golden, N.H., Katzman, D.K., Sawyer, S.M., Ornstein, R.M., Rome, E.S., Garber, A.K., et al. (2015). Update on the medical management of eating disorders in adolescents. Journal of Adolescent Health, 56(4):370-75.
- Gökçen, M. (2022). Yetişkinlerde Öz-Şefkat İle Vücut Ağırlığı Ve Yeme Bozuklukları Arasındaki İlişkinin Saptanması. (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 743925)
- Gümüş, Ç., & Alver, E. (2020). Toplum Sağlığının Korunması Bağlamında Bir Sosyal Sorumluluk Ve Bilinçlendirme Kampanyası: Anoreksiya Nervosa Fenomeni. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 8(23), 365-381.
- Gündoğdu, T., & Nilüfer, A. C. A. R. (2019). Anoreksiya Nervosa Hastalarında Enerji Harcamasının Belirlenmesinde Kullanılan Güncel Yöntemler. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 10(3), 320-326.
- Güray A. (2019). Duygu Durum Bozukluğu Olan Hafif Şişman ve Şişman Bireylerin Beslenme Alışkanlıkları, Diyet Kalitesi ve İştah Durumlarının Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No:581892)
- Güven, N., Özlü T., Kenger, E. B., Tümer, H., & Ergün, C. (2020). Anoreksiya Nervosa ve Tıkınırcasına Yeme Bozukluğunu Bir Yıl Ara İle Yaşamak; Olgu Sunumu. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 11(2), 279-281.
- Kaçar, M., & Hocaoğlu, Ç. (2019). Pika, Geri Çıkarma Bozukluğu Nedir? Tanı ve tedavi yaklaşımları. Klinik Psikiyatri Dergisi. 22, 347-354
- Kafes, A. Y., Ülker, S., & Sayar, G. H. Yeme Bağımlılığı. Current Addiction Research, 2(2), 54-58.
- Karadere, M. E., & Hocaoğlu, Ç. (2018). Kaçınan/kısıtlı yiyecek alımı bozukluğu nedir? tanı ve tedavi yaklaşımları. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(4), 110-118.
- Kendir, D., & Karabudak, E. (2019). Sporcularda Yeme Bozuklukları. Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, 4(1), 1-10.
- Kermen, S., Kermen, U., Dinçer, F., & Muslu, M. (2019). Üniversite öğrencilerinde yeme bozukluğu riskinin lojistik regresyon ile belirlenmesi. Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 3(6), 149-163
- Keskinkaya, Ş., & Açıkgöz Pınar, A. (2022). Tıkınırcasına Yeme Bozukluğu ve Tip 2 Diabetes Mellitus. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 11(2), 817-824.
- Köse, G. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Yeme Farkındalığının Üzerine Bir Araştırma (Doktora Tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkez'inden Edinilmiştir. (Tez No. 462684).
- Okumuş, F. E. E., & Deveci, E. (2019). Yeme Bozukluklarında Grup Psikoterapileri. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 11(3), 338-350.
- Oğuz, A. (2017). Yeme Bozukluklarında Psikolojik Faktörlerin Yaygınlığının Araştırılması için Bir Arşiv Taraması (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 485527)
- Öngün Yılmaz, H., (2019). Beslenme Obezite ve Toplum Sağlığı. (Çetin Yaman ve Nazan Erenoğlu Son Ed.) Yeme ve Beslenme Bozuklukları, 35-60. İstanbul: Güven Plus Grup A.Ş. Yayınları
- Öyekçin, D. G., & Şahin, E. M. (2011). Yeme Bozukluklarına Yaklaşım. Türkiye Aile Hekimliği Dergisi, 15(1), 29-35

Özkan, N., & BİLİCİ, S. (2018). Yeme Davranışında Yeni Yaklaşımlar: Sezgisel Yeme ve Yeme Farkındalığı. Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi, 3(2), 16-24.

Öztürk, Y., (2021). Yeme Bozukluklarında Beslenme Tedavisi Başarısının Retrospektif Analizi: Literatürler Eşliğinde Tek Merkez Deneyimi (Yüksek Lisan Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 693812)

Özyurt, G., Öztürk, Y., & Pekcanlar Akay, A. (2017). Ergenlerde Yeme Bozuklukları Ve Yeme Bozukluklarının Güncel Psikoterapötik Tedavisinin Gözden Geçirilmesi. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 24 (1)

Özyürek, M., B., (2021). Yeme bozukları-15 Ölçeğinin Türkçe Geçerlilik Güvenilirlik Çalışması (Tıpta Uzmanlık Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 684885)

Paksoy, (2022). Beslenmenin metabolik ve reproduktif etkileri. In: Sağlık bilimleri üzerine akademik araştırmalar, Editör: Bayraktar B. s. 185-210. Iksad Publications, Ankara.

Patoğlu Sarcak, E., (2022). Bağcılar Eğitim Aile Sağlığı Merkezi'ne Başvuran Hastalarda Sağlıklı Beslenme Tutumu ve Yeme Bozuklukları (Tıpta Uzmanlık Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 729619)

Sarı, S. A., (2020). Ergenlerde Yeme Bozukluğu Yönetimi. Aile Hekimliğinde Güncel Yaklaşımlar, (8), 315-323.

Serin, Y., & Şanlıer, N. (2018). Duygusal yeme, besin alımını etkileyen faktörler ve temel hemşirelik yaklaşımları. Psikiyatri Hemşireliği Dergisi, 9(2), 135-146.

Sönmez, A. Ö. (2017). Çocuk ve Ergenlerde Yeme Bozuklukları. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, 9(3), 301-316.

Sungur, Z. E. (2022). Kadın Diyetisyenlerde Sosyal Fizik Kaygısının Ortoreksiya Nervoza Ve Egzersiz Bağımlılığına Etkisi (Yüksek Lisans Tezi). Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezinden Edinilmiştir. (Tez No. 717556)

Şahin Yanık, E., (2017). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Öğrencilerinde Yeme Bozuklukları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi (Uzmanlık Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 485527)

Şengül, R., & Hocaoğlu, Ç. (2019). Ortoreksiya Nervoza Nedir? Tanı ve Tedavi Yaklaşımları. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 14(2), 101-104.

Topal, B., (2022). Covid-19 Pandemi Sürecinde Üniversite Öğrencilerinin Yeme Davranışı Ve Ortoreksiya Nervoza Eğilimlerinin Değerlendirilmesi (Yüksek Lisans Tezi). Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 717513)

Tozzi F, Thornton LM, Klump KL, Fichter MM, Halmi KA, Kaplan AS, Strober M, Woodside DB, Crow S, Mitchell J, Rotondo A, Mauri M, Cassano G, Keel P, Plotnicov KH, Pollice C, Lilienfeld LR, Berrettini WH, Bulik CM, Kaye WH. Symptom fluctuation in eating disorders: correlates of diagnostic crossover. American Journal of Psychiatry 2005;162:732–740.

Turan, İ., (2021). Yeme Bozukluklarında Eş tanı Psikiyatrik Hastalıklar (Yüksek Lisans Tezi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden Edinilmiştir. (Tez No. 681910)

Tuzgol, T., Emiroglu, E., & Gunes, F. E. (2018). Atletlerde Yeme Bozuklukları.

Üzümcü, E. (2022). Duygusal İstismar ile Yeme Bozuklukları Arasındaki İlişkide Duygu Düzenlemenin Rolüne İlişkin Bir Derleme. Türk Psikoloji Yazıları. 25 (49), 27-45.

Yalnızoğlu Çaka, S., Çınar, N., & Altınkaynak, S. (2018). Adölesanda Yeme Bozuklukları. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(1), 203-209.

b3 KAYNAKLAR

1. Fein IA: Managing the critical care unit. Rockville, MD, Aspen, 1987
2. Reynolds HN, et al: Impact of critical care physician staffing on patients with septic shock in a university hospital medical intensive care unit. JAMA 260: 3446,198
3. Hill, A.; Elke, G.; Weimann, A. Nutrition in the Intensive Care Unit—A Narrative Review. Nutrients 2021, 13, 2851
4. Singer P, Blaser AR, Berger MM, Alhazzani W, Calder PC, Casaer MP et al. ESPEN guideline on clinical nutrition in the intensive care unit. Clin Nutr. 2019;38(1):48-79
5. Davies ML, Chapple L-AS, Chapman MJ, Moran JL, Peake SL. Protein delivery and clinical outcomes in the critically ill: a systematic review and meta-analysis. Critical Care and Resuscitation. 2017;19(2):117.
6. Cederholm, T., Jensen, G. L., Correia, M. I. T. D., Gonzalez, M. C., Fukushima, R., Higashiguchi, T., Baptista, G., ... Yu, J. (2019). GLIM criteria for the diagnosis of malnutrition – A consensus report from the global clinical nutrition community. Clinical Nutrition, 38(1), 1-9.
7. Lochs H, Allison SP, Meier R, Pirlich M, Kondrup J, Schneider S, et al. Introductory to the ESPEN Guidelines on Enteral Nutrition: Terminology, definitions and general topics. Clinical nutrition (Edinburgh, Scotland). 2006;25(2):180-6.
8. Saunders, J., Smith, T. (2010). Malnutrition: causes and consequences. Clinical Medicine, 10(6), 624–627
9. The European Society for Clinical Nutrition and Metabolism, Life Long Learning Programme, Topic:Malnutrition, Modül: 6.1).
10. Ben-Ishay O, Gertsenzon H, Mashiach T, Kluger Y, Chermesh I. Malnutrition in surgical wards: a plea for concern. Gastroenterology research and practice. 2011;2011
11. White JV, Guenter P, Jensen G, Malone A, Schofield M. Consensus statement of the Academy of Nutrition and Dietetics/American Society for Parenteral and Enteral Nutrition: characteristics recommended for the identification and documentation of adult malnutrition (undernutrition). J Acad Nutr Diet. 2012; 112(5): 730- 738
12. Lew CCH, Yandell R, Fraser RJ, Chua AP, Chong MFF, Miller M. Association between malnutrition and clinical outcomes in the intensive care unit: A systematic review. J. Parenter Enter Nutr 2017; 41: 744–758.
13. Weijs PJ, Stapel SN, de Groot SD, Driessen RH, de Jong E, Girbes AR, et al. Optimal Protein and Energy Nutrition Decreases Mortality in Mechanically Ventilated, Critically Ill Patients A Prospective Observational Cohort Study. Journal of Parenteral and Enteral Nutrition. 2012;36(1):60-8
14. Korfalı G, Gündoğdu H, Aydın S, Bahar M, Besler T, Moral AR, et al. Nutritional risk of hospitalized patients in Turkey. Clin Nutr 2009;28(5):533e7.
15. Marinho R, Pessoa A, Lopes M, Rosinhas J, Pinho J, Silveira J, et al. High prevalence of malnutrition in Internal Medicine wards-a multicentre ANUMEDI study. Eur J Intern Med 2020; 76: 82-8
16. Giner M, Laviano A, Meguid MM, Gleason JR. In 1995 a correlation between malnutrition and poor outcome in critically ill patients still exists. Nutrition. 1996;12(1):23-9
17. Moral AR, Uyar M. Yoğun Bakım Hastalarında Nütrisyon. In: Şahinoğlu AH, editor. Yoğun Bakım Sorunları Ve Tedavileri. 3. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri; 2011. p. 525-42.

18. Thibault R, Pichard C. Nutrition and clinical outcome in intensive care patients. *Current Opinion in Clinical Nutrition & Metabolic Care*. 2010;13(2):177- 83
19. Türkoğlu I, Ilgaz F, Aksan A, Çerçi A, Yalçın T, Yürük AA, et al. MON-PP155: Comparison of Four Nutritional Screening Tools to Assess Malnutrition Risk in Hospitalized Adult Patients. *Clin Nutr* 2015; 34: S185-6
20. Celik ZM, Islamoglu AH, Sabuncular G, Toprak HS, Gunes FE. Evaluation of malnutrition risk of inpatients in a research and training hospital: A cross-sectional study. *Clin Nutr ESPEN* 2021; 41: 2
21. Kruizenga, H.M., et al., Effectiveness and cost-effectiveness of early screening and treatment of malnourished patients. *Am J Clin Nutr*, 2005. 82(5): p. 1082- 9.
22. Kondrup J, Rasmussen HH, Hamberg O, Stanga Z, Ad Hoc ESPEN Working Group. Nutritional risk screening (NRS 2002): a new method based on an analysis of controlled clinical trials. *Clin Nutr* 2003;22(3):321–36.
23. Bayır H, Yıldız İ, Erkurun MK, Koçoğlu H. Malnutrition In Intensive Care Patients. *Abant Med J*. 2015;4(4):420- 427. doi:10.5505/abantmedj.2015.96720
24. Leuenberger M, Kurmann S, Stanga Z. Nutritional screening tools in Daily clinical practice: the focus on cancer. *Support Care Cancer* 2010;18(2):17–27
25. Detsky AS, McLaughlin JR, Baker JP, Johnston N, Whittaker S, Mendelson RA, et al. What is subjective global assessment of nutritional status *JPEN J Parenter Enteral Nutr* 1987;11(1):8–13.
26. Isenring E, Elia M. Which screening method is appropriate for older cancer patients at risk for malnutrition, *Nutrition* 2015;31(4):594–7.
27. Murray K, Mehta S. Home parenteral nutrition for patients with intestinal failure due to advanced cancer. *Br J Nurs*. 2018;27(Sup4a):S1-S8.
28. Boleo-Tome C, Monteiro-Grillo I, Camilo M, Ravasco P. Validation of the malnutrition universal screening tool (MUST) in cancer. *Br J Nutr* 2012;108(2):343–8
29. Vellas B, Guigoz Y, Garry PJ, Nourhashemi F, Bennahum D, Lauque S, et al. The mini nutritional assessment (MNA) and its use in grading the nutritional state of elderly patients. *Nutrition* 1999;15(2):116–22.
30. Goéré D, Cunha AS. Parenteral and enteral nutritional support (excluding immunonutrition). *J Visc Surg*. 2015;152:S8-S13. doi:10.1016/S1878- 7886(15)30004-7
31. Nompleggi DJ. Nutrition support in the critically ill patient. In: Irwin RS, Rippe JM editors. *Irwin and Rippe's Intensive Care Medicine*. Massachusetts. Lippincotts and Williams & Wilkins. 2008: 2181-2185
32. Bahar M, Çertuğ A, Çoker A. ve ark. Klinik nutrisyon temel kavramlar 2.baskı, İstanbul: Logos Yayıncılık; 2002 : 85-108
33. Soeters P, Bozzetti F, Cynober L, et al. Defining malnutrition: A plea to rethink. *Clin Nutr* 2017;36:896-901
34. Xu YC, Vincent JJ. Clinical measurement properties of malnutrition assessment tools for use with patients in hospitals: a systematic review. *Nutr J* 2020;19(1):106.
35. Waitzberg DL, Correia MITD. Nutritional assessment in the hospitalized patient. *Curr Opin Clin Nutr Metab Care*, 2003;6(5):531–8
36. Kudsk KA, Tolley EA, DeWitt RC, et al. Preoperative albumin and surgical site identify surgical risk for major postoperative complications. *JPEN J Parenter Enteral Nutr* 2003;27(1):1-9.

37. Cederhol T, Barazzoni R, Austin P et al. ESPEN guidelines on definitions and terminology of clinical nutrition. Clin Nutr 2017;36(1):49-64.
38. Betler J, Roberts KE. Nutrition assessment of the critically ill child. AACN Clin Issues 2000;11:498-506
39. Cederholm T, Barazzoni R, Austin P et al. ESPEN guidelines on definitions and terminology of clinical nutrition. Clin Nutr 2017;36(1):49-64.
40. Forbes GB, Bruining GJ. Urinary creatinine excretion and lean body mass. Am J Clin Nutr 1976;29:1359-1365.
41. Patel JJ, Rosenthal MD, Heyland DK. Intermittent versus continuous feeding in critically ill adults. Curr Opin Clin Nutr Metab Care. 2018; 21(2): 116-20
42. H. Lochs, S.P. Allison, R. Meier, M. Pirlich, J. Kondrup, St. Schneider, G. Van den Berghe, C. Pichard Introductory to the ESPEN Guidelines on Enteral Nutrition: Terminology Definitions and General Topics, , 2012
43. McClave SA, Martindale RG, Vanek VW, McCarthy M, Roberts P, Taylor B, et al. Guidelines for the provision and assessment of nutrition support therapy in the adult critically ill patient: Society of Critical Care Medicine (SCCM) and American Society for Parenteral and Enteral Nutrition (ASPEN). Journal of Parenteral and Enteral Nutrition. 2016;40(2): 159-211
44. Kreyman K, Berger M, Deutz Ne, Hiesmayr M, Jolliet P, Kazandjiev G, et al. ESPEN guidelines on enteral nutrition: intensive care. Clinical Nutrition. 2006;25(2):210-23.
45. Ukleja A, Freeman KL, Gilbert K, Kochevar M, Kraft MD, Russell MK, et al. Standards for Nutrition Support: Adult Hospitalized Patients. Nutr Clin Pract. 2010;25(4):403-414.
46. Köksal G. Çocuklarda enteral nütrisyonunda oluşan komplikasyonlar ve çözüm önerileri. Türkiye Klinikleri J Gen Surg-Special Topics 2015; 1(2):42-45
47. Jack L, Coyer F, Courtney M, Venkatesh B. Probiotics and diarrhoea management in enterally tube fed critically ill patients: what is the evidence? Intensive Crit Care Nurs 2010; 26:314-326
48. Kofralı G. Yoğun bakımda diyare-konstipasyon. Türk Yoğun Bakım Dergisi 2008; 6(2): 51-55
49. Hébuterne X, Vanbiervliet G. Feeding the patients with upper gastrointestinal bleeding. Curr Opin Clin Nutr Metab Care 2011; 14: 197-201
50. Bischoff SC, Austin P, Boeykens K, Chourdakis M, Cuerda C, Jonkers-Schuitema C, Lichota M, Nyulasi I, Schneider SM, Stanga Z, Pironi L. ESPEN guideline on home enteral nutrition. Clin Nutr 2020; 39: 5-22.
51. Schnitker M, Mattman PF, Bliss TL. A clinical study of malnutrition in Japanese prisoners of war. Ann Intern Med 1951; 35: 69-96
52. Gürkan A, Bilgi G. Enteral Beslenme: Bakımda Güncel Yaklaşımlar. Anadolu Hemşire Ve Sağlık Bilim Derg. 2013;16(2):116-122
53. Zeki S, Culkin A, Gabe SM, et al. Refeeding hypophosphataemia is more common in enteral than parenteral feeding in adult in patients. Clin Nutr 2011; 30:365–368.
54. Friedli N, Stanga Z, Sobotka L, et al. Revisiting the refeeding syndrome: results of a systematic review. Nutrition 2017; 35:151–160.
55. Olthof LE, Koekkoek WACK, van Setten C, et al. Impact of caloric intake in critically ill patients with, and without, refeeding syndrome: a retrospective study. Clin Nutr 2017; 10:

56. Coşkun R, Gündoğan K, Baldane S, et al. Refeeding hypophosphatemia: a potentially fatal danger in the intensive care unit. *Turk J Med Sci* 2014; 44:369–374
57. Matthews KL, Capra SM, Palmer MA. Throw caution to the wind: is refeeding syndrome really a cause of death in acute care? *Eur J Clin Nutr* 2018; 72:93–98
58. Sobotka L. Routes of enteral feeding *Basics in Clinical Nutrition*, 2019
59. Lipp A and Lusardi G. Systemic antimicrobial prophylaxis for percutaneous endoscopic gastostomy. *Cochrane Database of Systematic Reviews* 2013,
60. Shin JH, Park AW. Updates on percutaneous radiologic gastrostomy/ gastrojejunostomy and jejunostomy. *Gut Liver* 2010;4 Suppl 1:S25-31.
61. G.AYGENCEL *Turkiye Klinikleri J Intensive Care-Special Topics* 2017;3(2): 53-64
62. McClave SA, Martindale RG, Taylor BE, et al. Guidelines for the provision and assessment of nutrition support therapy in the adult critically ill patient: Society of Critical Care Medicine (SCCM) and American Society for Parenteral and Enteral Nutrition(ASPEN) *JPENJ Parenteral Enteral Nutr* 2016;40(2): 159-211
63. Felicetti Lordani et al. Nitrogen Balance in ICU Patients. *Yoğun Bakım Dergisi* 2017; 8(3): 59- 64.
64. ESPEN guideline on clinical nutrition in the intensive care unit, *clinical nutrition*, February 2019, Pages 48-79
65. O. Zusman, M. Theilla, J. Cohen, I. Kagan, I. Bendavid, P. Singer, Resting energy expenditure, calorie and protein consumption in critically ill patients: a retrospective cohort study, *Crit Care*, 20 (2016), p. 367
66. Stein J, Boehles HJ, Blumenstein I, Goeters C, Schulz R. Amino acids - Guidelines on Parenteral Nutrition, Chapter 4. *Ger Med Sci*. 2009 Nov 18;7
67. E.M. Elamim, A.C. Miller, S. Ziad, Immune enteral nutrition can improve outcomes in medical-surgical patients with ARDS: a prospective controlled trial, *J Nutr Disord Ther*, 2 (2014), pp. 109-110
68. Glenn, P.E. Wischmeyer , Enteral fish oil in critical illness: perspectives and systematic review, *Curr Opin Clin Nutr Metab Care*, 17 (2014), pp. 116-123
69. Berger MM, Reintam-Blaser A, Calder PC, Casaer M, Hiesmayr MJ, Mayer K, et al. Monitoring nutrition in the ICU. *Clin Nutr*. 2019;38:584–93
70. K.P. Howe, J.M. Clochesy, L.S. Goldstein, H. Owen, Mechanical ventilation antioxidant trial, *Am J Crit Care*, 24 (2015), pp. 440-445
71. P.E. Marik, V. Khangoora, R. Rivera, M.H. Hooper, J. Catravas, Hydrocortisone, vitamin C, and thiamine for the treatment of severe sepsis and septic shock: a retrospective before-after study, *Chest*, 151 (2017), pp. 1229-1238
72. P.J. Weijs, S.N. Stapel, S.D. de Groot, R.H. Driessen, E. Jong, A.R.J. Girbes, et al., Optimal protein and energy mortality in mechanically ventilated critically ill patients: a prospective observational cohort study, *J Parenter Enteral Nutr*, 36 (2012), pp. 60-68
73. Vasilaki ATL eivaditiDTalwarD et al. Assessment of vitamin E status in patients with systemic inflammatory response syndrome: plasma, plasma corrected for lipids or red blood cell measurements? *Clin Chim Acta*. 2009; 409(1-2): 41– 45

74. Bartels M, Biesalski HK, Engelhart K, Sendlhofer G, Rehak P, Nagel E., Pilot study on the effect of parenteral vitamin E on ischemia and reperfusion induced liver injury: a double blind, randomized, placebo-controlled trial. *Clin Nutr.* 2004;23(6):1360-1370
75. Alhazzani W, Jacobi J, Sindi A, et al. The effect of selenium therapy on mortality in patients with sepsis syndrome: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Crit Care Med.* 2013;41(6):1555-1564.
76. Huang TS, Shyu YC, Chen HY, et al. Effect of parenteral selenium supplementation in critically ill patients: a systematic review and metaanalysis. *PLoS One.* 2013;8(1):e54431.
77. Allingstrup M, Afshari A. Selenium supplementation for critically ill adults. *Cochrane Database Syst Rev.* 2015;7
78. Wernerman J. Clinical use of glutamine supplementation. *J Nutr.* 2008; 138: , 2040-2044.
79. Chen QH, Yang Y, He HL, Xie JF, Cai SX, Liu AR, et al. The effect of glutamine therapy on outcomes in critically ill patients: a meta-analysis of randomized controlled trials. *Crit Care* 2014;18:R8.
80. Singer P, Blaser AR, Berger MM, Alhazzani W, Calder PC, Casaer MP, et al. ESPEN guideline on clinical nutrition in the intensive care unit. *Clin Nutr* 2019;38:48–79.
81. Heyland DK, Muscedere J, Wischmeyer PE. A randomized trial of glutamine and antioxidants inn critically ill patients. *N Engl J Med* 2013; 368:1489-1497
82. Lochs H, Allison S, Meier R. at all Introductory to the ESPEN guidelines on enteral nutrition: terminology, definitions and general topics. *Clinical Nutrition*, 2006;25: 180-186
83. Caporossi FS, Caporossi C, Borges Dock-Nascimento D, de Aguilar-Nascimento JE. Measurement of the thickness of the adductor pollicis muscle as a predictor of outcome in critically ill patients. *Nutr Hosp.* 2012; 27(2) : 490 -5
84. Kreymann KG, Berger MM, Deutz NE, Hiesmayr M, Jolliet P, Kazandjiev G, et al. ESPEN Guidelines on Enteral Nutrition: Intensive care. *Clin Nutr.* 2006; 25(2) : 210 -2
85. Hodin CM, Lenaerts K, Grootjans J, et al. Starvation compromises Paneth cells. *Am J Pathol* 2011; 179:2885-2893
86. Wan X, Bi J, Gao X, et al. Partial enteral nutrition preserves elements of gut barrier function, including innate immunity, intestinal alkaline phosphatase (IAP) level, and intestinal microbiota in mice. *Nutrients* 2015; 7:6294-6312
87. Wang J, Tian F, Zheng H, et al. N-3 polyunsaturated fatty acid-enriched lipid emulsion improves Paneth cell function via the IL-22/Stat3 pathway in a mouse model of total parenteral nutrition. *Biochem Biophys Res Commun* 2017; 490:253-259
88. Patejdl R, Kastner M, Kolbaske S, Wittstock M. Clinical nutrition and gastrointestinal dysfunction in critically ill stroke patients. *Neurol Res.* 2017;39:959–64.
89. Dennis MS, Lewis SC, Warlow C, FOOD Trial Collaboration. Effect of timing and method of enteral tube feeding for dysphagic stroke patients (FOOD): a multicentre randomised controlled trial. *Lancet.* 2005;365:764–72
90. McClave SA, Taylor BE, Martindale RG, Warren MM, Johnson DR, Braunschweig C, et al. Guidelines for the provision and assessment of nutrition support therapy in the adult critically ill patient: Society of Critical Care Medicine (SCCM) and American Society for Parenteral and Enteral Nutrition (A.S.P.E.N.). *JPEN J Parenter Enteral Nutr.* 2016;40:159–211.

91. Kudsk KA. Current aspects of mucosal immunology and its influence by nutrition. *Am J Surg*. 2002;183:390–8.
92. Jabbar A, Chang WK, Dryden GW, McClave SA. Gut immunology and the differential response to feeding and starvation. *Nutr Clin Pract*. 2003;18:461–82.
93. Marik PE, Zaloga GP. Early enteral nutrition in acutely ill patients: a systematic review. *Crit Care Med*. 2001; 29(12) : 2264 -70
94. Canadian Clinical Practice Guidelines Committee: The 2015 Canadian Critical Care Nutrition Clinical Practice Guidelines. Kingston, ON, Canada, Clinical Evaluation Research Unit (CERU), Kingston General Hospital/Queen’s Univeristy, 2015. Available at: <https://www.criticalcarenutrition.com/cpgs>. Accessed December 11, 2017
95. Davies AR, Morrison SS, Bailey MJ, et al. A multicenter, randomized controlled trial comparing early nasojejunal with nasogastric nutrition in critical illness. *Crit Care Med* 2012;40(8): 2342-8
96. Reintam Blaser A, Starkopf J, Alhazzani W, et al; ESICM Working Group on Gastrointestinal Function: Early enteral nutrition in critically ill patients: ESICM clinical practice guidelines. *Intensive Care Med* 2017; 43:380–398
97. Li, P.-F., Wang, Y.-L., Fang, Y.-L., Nan, L., Zhou, J., Zhang, D., Effect of early enteral nutrition on outcomes of trauma patients requiring intensive care, *Chinese Journal of Traumatology - English Edition*, Volume 23, Issue 3, June 2020
98. Woo, S. H., Finch, C. K., Broyles, J. E., Wan, J., Boswell, R., & Hurdle, A. (2010). Early vs delayed enteral nutrition in critically ill medical patients. *Nutrition in Clinical Practice*, 25(2), 205–211
99. Elke G, Zanten ARH, Lemieux M, et al. Enteral versus parenteral nutrition in critically ill patients: an updated systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Crit Care*. 2016;20(1):1
100. Wong S, Aly EH. The effects of enteral immunonutrition in upper gastrointestinal surgery: A systematic review and meta-analysis. *Int J Surg*. 2016;29:137-150.
101. Khalid I, Doshi P, DiGiovine B. Early enteral nutrition and outcomes of critically ill patients treated with vasopressors and mechanical ventilation. *Am J Crit Care*. 2010; 19(3) : 261 -8
102. Luo XJ, Peng Y. Enteral nutrition in severe acute pancreatitis. *World Chinese J Digest* 2014;22:1658–62.
103. Feng P, He C, Liao G, et al. Early enteral nutrition versus delayed enteral nutrition in acute pancreatitis: A PRISMA-compliant systematic review and meta-analysis. *Medicine* 2017;96:e8648.
104. Qi D, Yu B, Huang J, et al. Meta-analysis of early enteral nutrition provided within 24 hours of admission on clinical outcomes in acute pancreatitis. *J Parenter Enter Nutr* 2018;1–9
105. Ünal A. U., Kostek, O., Takir, M., Caklili, O., Uzunlulu, M., & Oguz, A. (2015). Prognosis of patients in a medical intensive care unit. *Northern Clinics of Istanbul*, 2(3), 189.
106. Bazaraski Bazaliński, D., Midura, B., Wójcik, A., & Więch, P. (2021). Selected biochemical blood parameters and a risk of pressure ulcers in patients receiving treatment in intensive care units. *Medicina*, 57(2), 177.
107. Rubert, Rupert, A. A., Seres, D. S., Li, J., Faye, A. S., Jin, Z., & Freedberg, D. E. (2021). Factors associated with delayed enteral nutrition in the intensive care unit: a propensity score–matched retrospective cohort study. *The American Journal of Clinical Nutrition*, nqab023.

108. Farina, N., Nordbeck, S., Montgomery, M., Cordwin, L., Blair, F., Cherry-Bukowiec, J., Kraft, M. D., Pleva, M. R., & Raymond, E. (2021). Early Enteral Nutrition in Mechanically Ventilated Patients With COVID-19 Infection. *Nutrition in Clinical Practice*, 36(2), 440–448
109. Harvey SE, Parrott F, Harrison DA, Bear DE, Segaran E, Beale R. Trial of the route of early nutritional support in critically ill adults. *N Engl J Med*. 2014;371(18):1673-1684.
110. Adams S, Dellinger EP, Wertz MJ, et al: Enteral versus parenteral nutritional support following laparotomy for trauma: A randomized prospective trial. *J Trauma* 1986; 26:882–891
111. Doig, G.S., Heighes, P.T., Simpson, F. et al. Early enteral nutrition, provided within 24 h of injury or intensive care unit admission, significantly reduces mortality in critically ill patients: a meta-analysis of randomised controlled trials. *Intensive Care Med* 35, 2018–2027 (2009)
112. Chiarelli A, Enzi G, Casadei A, et al: Very early nutrition supplementation in burned patients. *Am J Clin Nutr* 1990; 51:1035–1039
113. Chuntrasakul C, Siltharm S, Chinswangwatanakul V, et al: Early nutritional support in severe traumatic patients. *J Med Assoc Thai* 1996; 79:21–26
114. Dunham CM, Frankenfield D, Belzberg H, et al: Gut failure—predictor of or contributor to mortality in mechanically ventilated blunt trauma patients? *J Trauma* 1994; 37:30–34
115. Gianotti L, Braga M, Nespoli L, et al: A randomized controlled trial of preoperative oral supplementation with a specialized diet in patients with gastrointestinal cancer. *Gastroenterology* 2002; 122:1763–1770
116. Kompan L, Vidmar G, Spindler-Vesel A, et al: Is early enteral nutrition a risk factor for gastric intolerance and pneumonia? *Clin Nutr* 2004; 23:527–532
117. Kudsk KA, Minard G, Wojtysiak SL, et al: Visceral protein response to enteral versus parenteral nutrition and sepsis in patients with trauma. *Surgery* 1994; 116:516–523
118. Lam NN, Tien NG, Khoa CM: Early enteral feeding for burned patients—an effective method which should be encouraged in developing countries. *Burns* 2008; 34:192–196
119. Moore EE, Jones TN: Benefits of immediate jejunostomy feeding after major abdominal trauma—a prospective, randomized study. *J Trauma* 1986; 26:874–881
120. Nguyen NQ, Fraser RJ, Bryant LK, et al: The impact of delaying enteral feeding on gastric emptying, plasma cholecystokinin, and peptide YY concentrations in critically ill patients. *Crit Care Med* 2008; 36:1469–1474
121. Peck MD, Kessler M, Cairns BA, et al: Early enteral nutrition does not decrease hypermetabolism associated with burn injury. *J Trauma* 2004; 57:1143–1148; discussion 1148–1149
122. Pupelis G, Selga G, Austrums E, et al: Jejunal feeding, even when instituted late, improves outcomes in patients with severe pancreatitis and peritonitis. *Nutrition* 2001; 17:91–94
123. Rayes N, Hansen S, Seehofer D, et al: Early enteral supply of fiber and Lactobacilli versus conventional nutrition: A controlled trial in patients with major abdominal surgery. *Nutrition* 2002; 18:609–615
124. . Reignier J, Boisramé-Helms J, Brisard L, et al; NUTRIREA-2 Trial Investigators; Clinical Research in Intensive Care and Sepsis (CRICS) group: Enteral versus parenteral early nutrition in ventilated adults with shock: A randomised, controlled, multicentre, open-label, parallel-group study (NUTRIREA-2). *Lancet* 2018; 391:133–143
125. Reynolds JV, Kanwar S, Welsh FKS, et al: Does the route of feeding modify gut barrier function and clinical outcome in patients after major upper gastrointestinal surgery? *J Parenter Enteral Nutr* 1997; 21:196–201

126. A. Tuin, K. Poelstra, A. Jager-Krikken, et al., Role of alkaline phosphatase in colitis in man and rats Gut, 58 (2009), pp. 379-387
127. J.L. Vincent, M. Zambon Why do patients who have acute lung injury/acute respiratory distress syndrome die from multiple organ dysfunction syndrome? Implications for management Clin Chest Med, 27 (2006), pp. 725-731
128. Ridley E, Gantner D, Pellegrino V. Nutrition therapy in critically ill patients- a review of current evidence for clinicians. Clin Nutr. 2015;34(4):565–71
129. Lew CCH, Yandell R, Fraser RJL, Chua AP, Chong MFF, Miller M. Association between malnutrition and clinical outcomes in the intensive care unit: a systematic review. JPEN J Parenter Enteral Nutr. 2017;41(5):744–58
130. Anthony PS. Nutrition screening tools for hospitalized patients. Nutr Clin Pract 2008;23: 373- 82.
131. Montejo JC, Grau T, Acosta J, et al. Multicenter, prospective, randomized, single-blind study comparing the efficacy and gastrointestinal complications of early jejunal feeding with early gastric feeding in critically ill patients. Crit Care Med 2002;30(4).
132. Doig GS, Heighes PT, Simpson F, Sweetman EA, Davies AR. Early enteral nutrition, provided within 24 h of injury or intensive care unit admission, significantly reduces mortality in critically ill patients: a meta-analysis of randomized controlled trial.
133. BEDER B, Yoğun bakım hastalarında enteral ve parenteral yollar ile uygulanan glutaminin mortalite ve morbiditeye etkisi T.C. Pamukkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Anesteziyoloji ve Reanimasyon Ana Bilim Dalı, 2011, 1-64.

b4 KAYNAKLAR

1. WHO Technical Report. (2003). Diet, Nutrition and the Prevention of Chronic Diseases. Report of a WHO/FAO Expert Consultation Geneva
2. Faydaoğlu E, Energin E, Sürücüoğlu M, Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi / Gümüşhane University Journal of Health Sciences: 2013;2(3)
3. Çelik Y, Karlı B, Bilgiç A, Çelik Ş. Şanlıurfa ili kentsel alanda tüketicilerin süt tüketim düzeyleri ve süt tüketim alışkanlıkları. Tarım Ekonomisi Dergisi 2005; 11: 5-12.
4. Şeker i, F.Ü.Sağ.Bil.Vet.Derg. 2012; 26 (3): 131 - 143 <http://www.fusabil.org>
5. Onurlubaş E, Tüketicilerin Süt ve Süt Ürünleri Tüketimini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma Çakırlar H, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7(1): 217-242
6. Visioli F, Strata A , Milk, Dairy Products, and Their Functional Effects in Humans: A Narrative Review of Recent Evidence, Adv Nutr. 2014 Mar; 5(2): 131–143
7. Çetinkaya A, Kafkas Üniversitesi Öğrencilerinin İçme Sütü ve Süt Ürünlerini Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi, Atatürk Üniversitesi Vet. Bil. Derg. 5 (2): 73-84, 2010
8. Gonzalez JT, Rumbold PL, Stevenson EJ., Effect of calcium intake on fat oxidation in adults: a meta-analysis of randomized, controlled trials, Obes Rev. 2012 Oct;13(10):848-57

9. Nadiroğlu Fatma , Vücut Ağırlığı Normal Bireyler İle Şişman Bireylerin Kan Kalsiyum Düzeyinin Değerlendirmesi, Eylül 2015, Gazimağusa , Kuzey Kıbrıs
10. Heaney RP, RAFFERTY K. (2009). Preponderance of the Evidence: an Example from the Issue of Calcium Intake and Body Composition. *Nutr Rev.* 67:32–39.
11. Duengler F., Torremocha F., Yameogo, M., Marechaud R., Hadjadj S., (2006) Effect of dietary calcium intake on weight gain in type 2 diabetic patients following initiation of insulin therapy, *Diabetes Metab* 32(4):358-63
12. Karakaya, E. ve Akbay, C. (2013). İstanbul İlinde Tüketicilerin Süt ve Süt Ürünleri Tüketim Alışkanlıkları. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, Cilt 27, Sayı 1, s. 65-77.
13. Gündüz, O., Kılıç, O., Emir, M. ve Aydın, G. (2013). Süt ve Süt Ürünleri Tüketiminde Tüketici Tercihlerini Etkileyen Faktörler: Samsun İli Örneği. *Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi*, Cilt: 8, No: 1, 36-43.
14. Demirgöl F, Sağdıç Osman, Fermente Süt Ürünlerinin İnsan Sağlığına Etkisi, *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi Sayı 13, S. 45-53, Ağustos 2018*
15. Şimşek B, Açıkgöz İ, Üniversite Öğrencilerinin Süt Ürünleri Tüketim Alışkanlıklarının Değerlendirilmesi, *Iğdır Üni. Fen Bilimleri Enst. Der. / Iğdır Univ. J. Inst. Sci. & Tech.* 1(2): 57-62, 2011
16. McCarron DA, Morris CD, Henry HJ, et al. Blood pressure and nutrient intake in the United States. *Science.* 1984;224:1392–139
17. Zemel MB. Calcium modulation of hypertension and obesity: mechanisms and implications. *J Am Coll Nutr.* 2001;20(5 Suppl):428S–435S; discussion 440S– 442S
18. Hong, S. M., Chung, E. C., Kim, C. H. (2015). Anti-obesity effect of fermented whey beverage using lactic acid bacteria in diet-induced obese rats. *Korean J. Food. Sci. An.* 35: 653-659
19. Torres MR, Sanjuliani AF. Effects of weight loss from a high-calcium energy-reduced diet on biomarkers of inflammatory stress, fibrinolysis, and endothelial function in obese subjects. *Nutrition.* 2013;29:143–151
20. Kelebek Ö, Üniversite öğrencilerinin süt ve süt ürünlerini tüketim düzeyi ile beden kütle indeksi arasındaki ilişki üzerine bir araştırma, *Ankara 2010*
21. Besler H.T, Ünal N, Beslenme Sütün Önemi, Hacettepe Üniversitesi - Sağlık Bilimleri Fakültesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü, *Şubat 2008*
22. Schwingshackl L, Hoffmann G, Schwedhelm T, Kalle Uhlmann B, Missbach B, Knüppel S, Boeing T. Consumption of dairy products in relation to changes in anthropometric variables in adult populations: a systematic review and meta-analysis of cohort studies. *Journal.pone.0157461 June 16, 2016*
23. Tremblay A, Doyon C, Sanchez M, Impact of yogurt on appetite control, energy balance, and body composition, *Nutrition Reviews* Vol. 73(S1):23–27
24. Şahin D, Burdur İlindeki 65 Yaş Üzeri Tüketicilerin Süt Ve Süt Ürünleri Tüketim Alışkanlıkları, *Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2015*
25. Pritchard, S.R., Phillips, M., and Kailasapathy, K. (2010). Identification of bioactive peptides in commercial Cheddar cheese. *Food Res. Int.* 43 (5). 1545-1548.

26. Walther B, Schmid A, Sieber R, Wehrmülker K, Cheese in nutrition and health, Technology, EDP sciences/Springer, 2008, 88 (4-5), pp.389-405
27. Damiana D. Rosa*, Manoela M. S. Dias, Łukasz M. Grzes ´kowiak, Sandra A. Reis, Lisiane L. Conceição and Maria do Carmo G. Peluzio, Milk kefirr : nutritional, microbiological and health benefits, Department of Nutrition and Health, Universidade Federal de Viosa, Minas Gerais, 36571-900, Brazil 2015
28. Hacettepe Üniversitesi Nfus Etütleri Enstitüsü (2004)Türkiye Nfus Ve Sağlık Araştırması 2003 (TNSA 2004)Ankara 2004
29. Michael L. Power, PhD,a, b Robert P. Heaney, MD,c Heidi J. Kalkwarf, PhD,d Roy M. Pitkin, MD,e John T. Repke, MD,f Reginald C. Tsang, MD,g and Jay Schulkin, PhD, The role of calcium in health and diseases, Volume 181, Number 2015
30. Villarroel P, Villalobos E, Reyes M, and Cifuentes M, Calcium, obesity, and the role of the calcium-sensing receptor, Institute of Nutrition and Food Technology, Universidad de Chile, Santiago, Chile ,2009
31. Polikandrioti Maria, Stefanou Evagelia. Obesity Disease, Health Science Journal® All Rights Reserved, 2008
32. Luch A, Hanet-Geisen N, Salah S, et al. Short-term appetite-reducing effects of a low-fat dairy product enriched with protein and fibre. Food Qual Pref. 2010;21: 402–409
33. Kadooka Y, Sato M, Imaizumi K, et al. Regulation of abdominal adiposity by probiotics (Lactobacillus gasseri SBT2055) in adults with obesity tendencies in a randomized controlled trial. Eur J Clin Nutr. 2010;64:636–643
34. Tsuchiya A, Almiron-Roig E, Luch A, et al. Higher satiety ratings following yogurt consumption relative to fruit drink or dairy fruit drink. J Am Diet Assoc. 2006;106: 550–557
35. Shi H, Dirienzo D, Zemmel MB. Effects of dietary calcium on adipocyte lipid metabolism and body weight regulation in energy-restricted P2-agouti transgenic mice. FASEB J. 2001;15:291–293
36. ifti S, naln P, Kalaa  (2009) ÇOCUKLUK obezite ve televizyon türkiye klinikleri pediatri 12,57-71
37. Doll R, Peto R, (1981), The cause of cancer quantitative estimates of avoidable risks of cancer in the United States today Journal of National Cancer Institute 58(4), 825-32
38. Tarakçı Z, Selçuk Ő, Şahin K, ve Coşkun H, (2003) niversite ğrencilerinin ime st tkretim alışkanlıkları üzerine bir araştırma tarım bilimleri dergisi 13(1),15-21
39. Gori, Wynder, E.L, G.B. (1977) contribution of the environment to cancer incidence an epidemiologic exercise. Journal of national cancer institute 58(4)825-32
40. Yılmaz E, zkan S, (2007). Üniversite ğrencilerinin beslenme alışkanlıklarının incelenmesi. Fırat sağlık hizmetleri dergisi 2(6), 87-104
41. Ayhan, D. E. vd., (2012), Uludağ niversitesi tıp fakültesi ğrencilerinin beslenme alışkanlıkları ve bunları etkileyen faktörler., 38(2), s.97–104
42. Heşemina, T., alışkan, D. ve Iğik, A., (2002), Ankara`da yüksek ğretim ğrenci yurtlarında kalan öğrencilerin beslenme sorunları. Ğbni Sina Tıp Dergisi, Cilt 7, s. 155-167
43. Mazıcıoğlu M.M. ve ztrk A. (2003). Üniversite 3.sınıf ve 4.sınıf ğrencilerinin beslenme alışkanlıkları ve bunu etkileyen faktörler. Erciyes Tıp Dergisi,68,64-70.
44. Vançelik S, Grsel nal S, Güraksın A, Beyhun E. Related Factors with Nutritional Habits and Nutrition Knowledge of University Students. TAF Prev Med Bull. 2007; 6(4): 242-248.

45. Açık Y, elik G, T Oğuzöncül ve Glbayrak C. (2003). Üniversite ğrencilerinin beslenme alışkanlıkları. Sağlık ve Toplum, 13(4),74-80.
46. Kavaz, G. (2009). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC). Lefkoşa'da Kamu Sektöründe alışan Kadınların Beslenme Bilgileri ve Beslenme Alışkanlıklarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Ankara.
47. Uzunöz M, Gülşen M. (2007). Üniversite ğrencilerinin Süt ve Süt rnleri Tüketim Alışkanlıklarının Belirlenmesi, Gıda Teknolojileri Elektronik Dergisi, 3: 15-21
48. Rajpathak SN, Kaplan RC, Wassertheil S, Cushman M, Resistin, but not adiponectin and leptin, is associated with the risk of ischemic stroke among postmenopausal women: results from the Women's Health Initiative. 2011 Jul;42(7):1813-20
49. P, Gunther, Teegarden, D, Legowski, , C.W., McCabe, G.P., Peacock, M. ve Lyle, R.M. (2005). Dietary calcium intake protects women consuming oral contraceptives from spine and hip bone loss. The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism, 90, 5127-5133.
50. Zemel MB. Mechanisms of dairy modulation of adiposity. J Nutr 2003;133:252-256
51. Pereira M.A., Jacobs D.R., Van Horn, Slattery M.R., Kartashov, A.I. ve Ludwig, DS (2002). Dairy consumption obesity and the insülin resistance syndrome in young adults, the CARDIA study. JAMA, 287, 2081-9
52. Cuco G, Fernandez Balart J, Marti Henneberg, C. Ve Arija, Y. (2003). Food group and macronutrient intake behavior in a Spanish Mediterranean population. Nutrition Research, 23,857-868.
53. Hacettepe Üniversitesi Beslenme ve Diyetetik Bölümü. (2004). Türkiye'ye zg Beslenme Rehberi. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Mdrlğ, 9-62. Ankara.
54. Lau E.M.C., Woo J., Lam V, Hong A,(2001). Milk supplementation of the diet by postmenopausal Chinese women on a low calcium intake retards bone loss. Journal of Bone and Mineral Research ,16,1704-1709.
55. Baric I.C, Satalic Z, Lukesic Z.(2003).Nutritive value of meals, dietary habits and nutritive status in Croatian University students according to gender, International Journal of Food Sciences and Nutrition, 54,473-484
56. Garipağaoğlu M, Mergen , ner N.(2005). Fizik Tedavi Ve Rehabilitasyon Yksekolulu ğrencilerinin ağırlık durumları ile beslenme alışkanlıklarının değerlendirilmesi. İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 68,64-70
57. Aslan D, Gürtan E, Hacım A, Karaca N, şenol E ve Yıldıırım E. (2003). Ankara'da Eryaman Sağlık Ocağı Blėesi'nde bir lisenin ikinci sınıfında okuyan kız öğrencilerin beslenme durumlarının ve bazı antropometrik ölçümlerinin değerlendirilmesi. C. Tıp Fakültesi Dergisi, 25(2),55-62
58. Murakami K, Okubo H, Sasaki S. No relation between intakes of calcium and dairy products and body mass index in japanese women aged 18 to 20 y., Nutrition 22(5): 490-5, 2006
59. Shapses SA, Heshka S, Heymsfield SB. Effect of calcium supplementation on weight and fat loss in women, J Clin Endocrinol Metab 89:632-7, 200
60. Paradis S, Cabanac M. Calcium deficiency cannot induce obesity in rats, Physiol Behav, Jun 30;85(3):259-64, 2008
61. Gonzalez AJ, White E, Kristal A, Littman AJ. Calcium intake and 10-year weight change in middle-aged adults, J Am Diet Assoc 106(7): 1066-73, 2006
62. Parra P., Bruni G., Palou A., Serra F., (2008) Dietary calcium attenuation of body fat gain during high-fat feeding in mice, J Nutr Biochem 19(2):109-17.

63. Cheng, S., Tylavsky, F., Kroger, H., Karkkainen, M., Lyytikainen, A., Koistinen, A. ve diğeri. (2003). Association of low 25-hydroxvitamin D concentrations with elevated parathyroid hormone concentrations and low cortical bone density in early pubertal and prepubertal Finnish girls. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 78, 485–49
64. Howarth NC, Saltzman E, Roberts SB. Dietary fiber and weight regulation. *Nutr Rev* 2001;59(5):129-139.
65. Marlett JA, McBurney MI, Slavin JL. Position of the American Dietetic Association: Health implicaitons of dietary fiber. *J Am Diet Assoc* 2002;102(7).
66. Cândido FG, Bressan J. Vitamin D: link between osteoporozis, obesity and diabetes? *Int Mol Sci.* (2014). 15(4):6569-6591.
67. Jørgensen H, Rejnmark L, Pedersen SB, Richelsen B. Effects of vitamin D supplementation on body fat accumulation, inflammation, and metabolic risk factors in obese adults with low vitamin D supplementation on body fat accumulation, inflammation and metabolic risk factors in obese adults with low vitamin D levels result from a randomized trial. *Eur Intern Med* 2013;24(7):644-649.
68. Barzel US, Massey LK: Excess dietary protein can adversely affect bone. *J. Nutr* 1998; 128:1051-3.

b5 KAYNAKLAR

- Mengi, Ö. (2016). Sporcularda beslenme alışkanlıkları, duyu durumu ve performans arasındaki ilişki (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Gençoğlu, C., Demir, S. N., & Demircan, F. (2021). Sporda Beslenme ve Ergojenik Destek Ürünleri: Bir Geleneksel Derleme. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(4), 56-99.
- Baykara, C., Cana, H., Sarikabak, M., & Aydemir, U. (2019). Beslenme ve sporcu beslenmesi. *Her Yönüyle Spor*, 65.
- Grozenski, A., & Kiel, J. (2020). Basic Nutrition for Sports Participation, Part 1: Diet Composition, Macronutrients, and Hydration. *Current Sports Medicine Reports*, 19(10), 389-391.
- Jeukendrup, A. E. (2013). Nutrition for endurance sports: marathon, triathlon, and road cycling. *Food, Nutrition and Sports Performance III*, 91-99.
- Özdemir, G. (2010). Spor Dallarina Göre Beslenme. *Sportmetre beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi*, 8(1), 1-6.
<https://doi.org/10.1080/02640414.2011.605459>
- Holway, F. E., & Spriet, L. L. (2013). Sport-specific nutrition: practical strategies for team sports. In *Food, Nutrition and Sports Performance III* (pp. 115-125). Routledge.
- Vázquez-Espino, K., Rodas-Font, G., & Farran-Codina, A. (2022). Sport nutrition knowledge, attitudes, sources of information, and dietary habits of sport-team athletes. *Nutrients*, 14(7), 1345.
- Alp, H., & Yüce, E. (2023). Sporcuların Beslenme Alışkanlıklarının İncelenmesi Üzerine Yapılmış Çalışmalar: Betimsel Analiz Çalışması. *Spor Bilimlerinde Multidisipliner Araştırmalar 2023*, 171.
- Paksoy, Z. (2022b). Beslenmenin metabolik ve reproduktif etkileri. In: *Sağlık bilimleri üzerine akademik araştırmalar*, Editör: Bayraktar B. s. 185-210. Iksad Publications, Ankara.

McCabe, E. M., Ketcham, C. J., & Hall, E. E. (2021). Good food, good mood: Perspectives on the relationship between nutrition and mental health with division I collegiate athletic programs. *Frontiers in Sports and Active Living*, 3, 692601.

McCabe, E. M., Ketcham, C. J., & Hall, E. E. (2021). Good food, good mood: Perspectives on the relationship between nutrition and mental health with division I collegiate athletic programs. *Frontiers in Sports and Active Living*, 3, 692601.

Ermumcu, M. Ş. K., & Saçlı, D. Farklı Spor Branşlarıyla Uğraşan Sporcularda Beslenme Durumu, Diyet Kalitesi ve Besinsel Ergojenik Destek Kullanımlarının Değerlendirilmesi. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 8(3), 955-962.

Bayram, H. M., & Öztürkcan, S. A. (2020). Sporcularda ergojenik destekler. *Türkiye Klinikleri Sağlık Bilimleri Dergisi*. 5(3),643-652.

Goldstein, E. R., Ziegenfuss, T., Kalman, D., Kreider, R., Campbell, B., Wilborn, C., ... & Antonio, J. (2010). International society of sports nutrition position stand: caffeine and performance. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 7, 1-15.

Ribeiro, F., Longobardi, I., Perim, P., Duarte, B., Ferreira, P., Gualano, B., ... & Saunders, B. (2021). Timing of creatine supplementation around exercise: a real concern?. *Nutrients*, 13(8), 2844.

Guest, N. S., VanDusseldorp, T. A., Nelson, M. T., Grgic, J., Schoenfeld, B. J., Jenkins, N. D., ... & Campbell, B. I. (2021). International society of sports nutrition position stand: caffeine and exercise performance. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*, 18(1), 1.

Muñoz-Castellanos, B., Martínez-López, P., Bailón-Moreno, R., & Esquiús, L. (2023). Effect of ginseng intake on muscle damage induced by exercise in healthy adults. *Nutrients*, 16(1), 90.

SAĞLIK BİLİMLERİ İLE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Editörler:

Prof. Dr. Vecihi AKSAKAL

Doç. Dr. Bülent BAYRAKTAR

Dr. Öğr. Üyesi Gülbahar BÖYÜK ÖZCAN

Yazarlar:

Dr. Öğr. Üyesi Gülbahar BÖYÜK ÖZCAN

Dr. Öğr. Üyesi Naz DİZECİ

Dr. Öğr. Üyesi Göksemin Fatma ŞENGÜL

Dyt. Nevin BORZAN

Öğr. Mert KİMYA

Öğr. Sobhan HOSSİENİ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-085-2

December //2024

Ankara / Türkiye

Size = 16 x 24 cm

b1 KAYNAKLAR

Alberobello, A. T., D'Esposito, V., Marasco, D., Doti, N., Ruvo, M., Bianco, R., Esposito, I., Fiory, F., Miele, C., Beguinot, F., & Formisano, P. (2010). Selective Disruption of Insulin-Like Growth Factor-1 (IGF-1) Signaling via Phosphoinositide-Dependent Kinase-1 Prevents the Protective Effect of IGF-1 on Human Cancer Cell Death. *Journal of Biological Chemistry*, 285(9), 6563–6572. <https://doi.org/10.1074/jbc.m109.097410>

Aleksic, T., Chitnis, M. M., Perestenko, O. V., Gao, S., Thomas, P. H., Turner, G. D. H., Protheroe, A., Howarth, M., & Macaulay, V. M. (2010). Type 1 Insulin-Like Growth Factor Receptor Translocates to the Nucleus of Human Tumor Cells. *Cancer Research*, 70(16), 6412–6419. <https://doi.org/10.1158/0008-5472.can-10-0052>

Alexandraki, K. I., Philippou, A., Boutzios, G., Theohari, I., Koutsilieris, M., Delladetsima, I., & Kaltsas, G. (2017). IGF-IEc Expression Is Increased in Secondary Compared to Primary Foci in Neuroendocrine Neoplasms. *Oncotarget*, 8(45), 79003–79011. <https://doi.org/10.18632/oncotarget.20743>

Allard, J. B., & Duan, C. (2018). IGF-Binding Proteins: Why Do They Exist and Why Are There So Many? *Frontiers in Endocrinology*, 9, 117. <https://doi.org/10.3389/fendo.2018.00117>

Annunziata, M., Granata, R., & Ghigo, E. (2011). The IGF system. <https://doi.org/10.1007/s00592-010-0227-z>

Bayraktar, B. (2020). Endocrine system. In E. Taşkın, S. Kocahan (Eds.), *Physiology for Health Sciences* (S:239–270). Akademisyen Kitabevi.

Bayraktar ve Bayraktar, (2019). Kanserde Sirkadiyen Ritim Ve Kortizol Sirkadiyen Ritim Fizyolojisinin İncelenmesi. In S. Çiftçi, M. Uslu, E. Hamarta, C. Arslan (Eds), *Bilim ve Teknoloji Araştırmaları 2019. Çizgi Kitabevi Yayınları*.

Baek, J. H., Jang, J.-E., Kang, C., Chung, H., Kim, N. D., & Kim, K. (2000). Hypoxia-Induced VEGF Enhances Tumor Survivability via Suppression of Serum Deprivation-Induced Apoptosis. *Oncogene*, 19(40), 4621–4631. <https://doi.org/10.1038/sj.onc.1203814>

- Baserga, R. (2012). The Decline and Fall of the IGF-I Receptor. *Journal of Cellular Physiology*, 228(4), 675–679. <https://doi.org/10.1002/jcp.24217>
- Becker, M. A., Hou, X., Harrington, S. C., Weroha, S. J., Gonzalez, S. E., Jacob, K. A., Carboni, J. M., Gottardis, M. M., & Haluska, P. (2012). IGF1R Ratio Confers Resistance to IGF Targeting and Correlates With Increased Invasion and Poor Outcome in Breast Tumors. *Clinical Cancer Research*, 18(6), 1808–1817. <https://doi.org/10.1158/1078-0432.ccr-11-1806>
- Bergman, D., Halje, M., Nordin, M., & Engström, W. (2013). Insulin-Like Growth Factor 2 in Development and Disease: A Mini-Review. *Gerontology*, 59(3), 240–249. <https://doi.org/10.1159/000343995>
- Bid, H. K., Zhan, J., Phelps, D. A., Kurmasheva, R. T., & Houghton, P. J. (2012). Potent Inhibition of Angiogenesis by the IGF-1 Receptor-Targeting Antibody SCH717454 Is Reversed by IGF-2. *Molecular Cancer Therapeutics*, 11(3), 649–659. <https://doi.org/10.1158/1535-7163.mct-11-0575>
- Biswas, S., Ghosh, S., & Maitra, S. K. (2023). Role of Insulin-Like Growth Factor 1 (IGF1) in the Regulation of Mitochondrial Bioenergetics in Zebrafish Oocytes: Lessons From in Vivo and in Vitro Investigations. *Frontiers in Cell and Developmental Biology*, 11. <https://doi.org/10.3389/fcell.2023.1202693>
- Blyth, A., Ortiz, M., Merriman, A., Delaine, C., & Forbes, B. E. (2022). Determinants of IGF-II Influencing Stability, Receptor Binding and Activation. *Scientific Reports*, 12(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-022-08467-8>
- Bowers, L. W., Rossi, E. L., O’Flanagan, C. H., deGraffenried, L. A., & Hursting, S. D. (2015). The Role of the Insulin/Igf System in Cancer: Lessons Learned From Clinical Trials and the Energy Balance-Cancer Link. *Frontiers in Endocrinology*, 6. <https://doi.org/10.3389/fendo.2015.00077>
- Buck, E., Gokhale, P. C., Koujak, S., Brown, E. N., Eyzaguirre, A., Tao, N., Rosenfeld-Franklin, M., Lerner, L., Chiu, M. I., Wild, R. A., Epstein, D., Pachter, J. A., & Miglarese, M. (2010). Compensatory Insulin Receptor (IR) Activation on Inhibition of Insulin-Like Growth Factor-1 Receptor (IGF-1R): Rationale for Cotargeting IGF-1R and IR in Cancer. *Molecular Cancer Therapeutics*, 9(10), 2652–2664. <https://doi.org/10.1158/1535-7163.mct-10-0318>
- Buraschi, S., Morcavallo, A., Neill, T., Stefanello, M., Palladino, C., Xu, S.-Q., Belfiore, A., Iozzo, R. V., & Morrione, A. (2020). Discoidin Domain Receptor 1 Functionally Interacts With the IGF-I System in Bladder Cancer. *Matrix Biology Plus*, 6–7, 100022. <https://doi.org/10.1016/j.mbplus.2020.100022>
- Cai, W., Ma, Y., Wang, J., Cao, N., Gao, J., Zhou, S., & Tang, X. (2023). IGF-1R Down Regulates the Sensitivity of Hepatocellular Carcinoma to Sorafenib Through the PI3K / Akt and RAS / Raf / ERK Signaling Pathways. *BMC Cancer*, 23(1). <https://doi.org/10.1186/s12885-023-10561-7>
- Carrasco-García, E., Martínez-Lacaci, I., Mayor-López, L., Tristante, E., Carballo-Santana, M., García-Morales, P., Ventero, M. P., Fuentes-Baile, M., Rodríguez-Lescure, Á., & Saceda, M. (2018). PDGFR and IGF-1R Inhibitors Induce a G2/M Arrest and Subsequent Cell Death in Human Glioblastoma Cell Lines. *Cells*, 7(9), 131. <https://doi.org/10.3390/cells7090131>
- Cevenini, A., Orrù, S., Mancini, A., Alfieri, A., Buono, P., & Imperlini, E. (2018). Molecular Signatures of the Insulin-Like Growth Factor 1-Mediated Epithelial-Mesenchymal Transition in Breast, Lung and Gastric Cancers. *International Journal of Molecular Sciences*, 19(8), 2411. <https://doi.org/10.3390/ijms19082411>

Chang, W., Lin, R., Yu, J., Chang, W.-Y., Fu, C.-Y., Lai, A. C., Yu, J., & Yu, A. L. (2013). The Expression and Significance of Insulin-Like Growth Factor-1 Receptor and Its Pathway on Breast Cancer Stem/Progenitors. *Breast Cancer Research*, 15(3). <https://doi.org/10.1186/bcr3423>

Chaves, J., & Saif, M. W. (2011). IGF System in Cancer. *Anti-Cancer Drugs*, 22(3), 206–212. <https://doi.org/10.1097/cad.0b013e32834258a1>

Chen, B., Zhang, L., Tang, J., Feng, X., Feng, Y., Liang, G., Wang, L., Feng, Y., Li, L., De Felici, M., Shi, Q., & Shen, W. (2013). Recovery of functional oocytes from cultured premeiotic germ cells after kidney capsule transplantation. *Stem Cells and Development*, 22(4), 567–580. <https://doi.org/10.1089/scd.2012.0436>

Chen, J., Zhang, J., Xu, L., Xu, C., Chen, S., Yang, J., & Jiang, H. (2012). Inhibition of neointimal hyperplasia in the rat carotid artery injury model by a HMGB1 inhibitor. *Atherosclerosis*, 224(2), 332–339. <https://doi.org/10.1016/j.atherosclerosis.2012.07.020>

Chen, T., Xiao, Q., Wang, X., Wang, Z., Hu, J., Zhang, Z., Gong, Z., & Chen, S. (2019). miR-16 Regulates Proliferation and Invasion of Lung Cancer Cells via the ERK/MAPK Signaling Pathway by Targeted Inhibition of MAPK Kinase 1 (MEK1). *Journal of International Medical Research*, 47(10), 5194–5204. <https://doi.org/10.1177/0300060519856505>

Chen, Y., Jin, K., Long, X., Meng, Q., Deng, M., Fang, W., Li, J., Cai, H., & Chen, S. (2012). Insulin-Like Growth Factor-1 Boosts the Developing Process of Condylar Hyperplasia by Stimulating Chondrocytes Proliferation. *Osteoarthritis and Cartilage*, 20(4), 279–287. <https://doi.org/10.1016/j.joca.2011.12.013>

Chen, Y. M., Qi, S., Perrino, S., Hashimoto, M., & Brodt, P. (2020). Targeting the IGF-Axis for Cancer Therapy: Development and Validation of an IGF-Trap as a Potential Drug. *Cells*, 9(5), 1098. <https://doi.org/10.3390/cells9051098>

Çelikel Taşçı S. (2022). Yetişkin Nörolojik Bozukluklarda Covid 19 ve Beslenme. Sağlık Bilimleri Alanında Bilimsel Araştırmalar. İksad Yayınevi.

Canbay YM., Çelikel Taşçı S. (2022). Diyet Bileşenlerinin Bağırsak Mikrobiyotasına Etkisi. Sağlık Bilimleri Üzerine Akademik Araştırmalar. İksad Yayınevi.

Göçmen H., Çelikel Taşçı S. (2022). Otizm Spektrum Bozukluğu Beslenme Tedavisi. Sağlık Bilimleri Üzerine Akademik Araştırmalar. İksad Yayınevi.

Dahlmann, M., Okhrimenko, A., Marcinkowski, P., Osterland, M., Herrmann, P., Smith, J., Heizmann, C. W., Schlag, P. M., & Stein, U. (2014). RAGE Mediates S100a4-Induced Cell Motility via MAPK/ERK and Hypoxia Signaling and Is a Prognostic Biomarker for Human Colorectal Cancer Metastasis. *Oncotarget*, 5(10), 3220–3233. <https://doi.org/10.18632/oncotarget.1908>

Davaadelger, B., Perez, R. E., Zhou, Y., Duan, L., Gitelis, S., & Maki, C. G. (2017). The IGF-1R/AKT Pathway Has Opposing Effects on Nutlin-3a-Induced Apoptosis. *Cancer Biology & Therapy*, 18(11), 895–903. <https://doi.org/10.1080/15384047.2017.1345397>

Dearth, R. K., Kuitse, I., Wang, Y. F., Liao, L., Hilsenbeck, S. G., Brown, P. H., Xu, J., & Lee, A. V. (2011). A Moderate Elevation of Circulating Levels of IGF-I Does Not Alter ErbB2 Induced Mammary Tumorigenesis. *BMC Cancer*, 11(1). <https://doi.org/10.1186/1471-2407-11-377>

Engen, W., O'Brien, T. E., Kelly, B., Do, J., Rillera, L., Stapleton, L. K., Youngren, J., & Anderson, M. O. (2010). Synthesis of Aryl-Heteroaryl Ureas (AHUs) Based on 4-Aminoquinoline and Their Evaluation Against the Insulin-

Like Growth Factor Receptor (IGF-1R). *Bioorganic & Medicinal Chemistry*, 18(16), 5995–6005.

<https://doi.org/10.1016/j.bmc.2010.06.071>

Erkılıç, T. O., Bayraktar, B., Erkılıç, A. O., & Özcan, G. B. (2024). Determination of Salivary Cortisol Levels and Nutrition, Smoking and Physical Activity Status of University Students during the Exam Period. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 14(3), 594-604.

Fernandez, M. C., Rayes, R. F., Ham, B., Wang, N., Millette, S., Illemann, M., Bird, N. C., Majeed, A. W., Xu, J., Kisselova, T., & Brodt, P. (2016). The Type I Insulin-Like Growth Factor Regulates the Liver Stromal Response to Metastatic Colon Carcinoma Cells. *Oncotarget*, 8(32), 52281–52293. <https://doi.org/10.18632/oncotarget.12595>

Fox, E. M., Kuba, M. G., Miller, T. W., Davies, B. R., & Arteaga, C. L. (2013). Autocrine IGF-I/insulin Receptor Axis Compensates for Inhibition of AKT in ER-positive Breast Cancer Cells With Resistance to Estrogen Deprivation. *Breast Cancer Research*, 15(4). <https://doi.org/10.1186/bcr3449>

Fox, E. M., Miller, T. W., Balko, J. M., Kuba, M. G., Sánchez, V., Smith, R. A., Liu, S., González-Angulo, A. M., Mills, G. B., Ye, F., Shyr, Y., Manning, H. C., Buck, E., & Arteaga, C. L. (2011). A Kinome-Wide Screen Identifies the Insulin/Igf-I Receptor Pathway as a Mechanism of Escape From Hormone Dependence in Breast Cancer. *Cancer Research*, 71(21), 6773–6784. <https://doi.org/10.1158/0008-5472.can-11-1295>

Friedbichler, K., Hofmann, M. H., Kroez, M., Ostermann, E., Lamche, H. R., Koessl, C., Borges, E., Pollak, M., Adolf, G. R., & Adam, P. J. (2014). Pharmacodynamic and Antineoplastic Activity of BI 836845, a Fully Human IGF Ligand-Neutralizing Antibody, and Mechanistic Rationale for Combination With Rapamycin. *Molecular Cancer Therapeutics*, 13(2), 399–409. <https://doi.org/10.1158/1535-7163.mct-13-0598>

Fu, S., Tang, H., Liao, Y., Xu, Q., Liu, C.-H., Deng, Y., Wang, J., & Fu, X. (2016). Expression and Clinical Significance of Insulin-Like Growth Factor 1 in Lung Cancer Tissues and Perioperative Circulation From Patients With Non-Small-Cell Lung Cancer. *Current Oncology*, 23(1), 12–19. <https://doi.org/10.3747/co.23.2669>

Çelikel S. (2021). Zerdeçal ve Sağlık Üzerine Etkisi. Sağlık Bilimleri Alanında Akademik Araştırmalar. İksad Yayınevi.

Sefaoğlu, F. (2023a). Kızılçık (Cornus Mas L.)’Dan Gelen Şifa, B. Bayraktar, V.Gül içinde, *Disiplinlerarası Bilimsel Çalışmalar* (s. 65 -95). Ankara: İksad Yayınevi

Sefaoğlu, F. (2023b). Antikanserojenik Etkiyi Sahip Lavanta (Lavandula officinalis) Bitkisinin İncelenmesi , B. Bayraktar, V.Gül içinde, *Bilimleri Alanında Bilimsel Araştırmalar* (s. 88 -114). Ankara: İksad Yayınevi

Gül, V., & Dinler, B. S. (2016). Kumru (Ordu) yöresinde doğal olarak yetişen bazı tıbbi ve aromatik bitkiler. *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(1), 146-156.

Groot, S. d., Charehbili, A., Hanneke W. M. van Laarhoven, Mooyaart, A. L., Dekker-Ensink, N. G., Ven, S. v. d., Janssen, L. G., Swen, J. J., Smit, V. T., Heijns, J. B., Kessels, L. W., Straaten, T. v. d., Böhringer, S., Gelderblom, H., Hoeven, J. J. M. v. d., Guchelaar, H., Pijl, H., & Kroep, J. R. (2016). Insulin-Like Growth Factor 1 Receptor Expression and IGF1R 3129G > T Polymorphism Are Associated With Response to Neoadjuvant Chemotherapy in Breast Cancer Patients: Results From the NEOZOTAC Trial (BOOG 2010-01). *Breast Cancer Research*, 18(1). <https://doi.org/10.1186/s13058-015-0663-3>

Guo, J., Wang, X., Sun, H., Liu, H., & Yao, X. (2011). The Molecular Basis of IGF-II/IGF2R Recognition: A Combined Molecular Dynamics Simulation, Free-Energy Calculation and Computational Alanine Scanning Study. *Journal of Molecular Modeling*, 18(4), 1421–1430. <https://doi.org/10.1007/s00894-011-1159-4>

- Gül, V., Sefaoglu, F., Cetinkaya, H., & Dinler, B. S. (2024). The Effect of Different Doses of Salt Stress on Germination and Emergence in Cannabis (*Cannabis sativa* L.) Seed Treated with Pre-Salicylic Acid. *Brazilian Archives of Biology and Technology*, 67, e24240047.
- Hede, M. S., Salimova, E., Piszczek, A., Perlas, E., Winn, N., Nastasi, T., & Rosenthal, N. (2012). E-Peptides Control Bioavailability of IGF-1. *PLOS ONE*, 7(12), e51152. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0051152>
- Heskamp, S., Boerman, O. C., Molkenboer-Kuening, J. D., Wauters, C., Strobbe, L. J. A., Mandigers, C., Bult, P., Oyen, W. J., Winette T.A. van der Graaf, & Hanneke W. M. van Laarhoven. (2015). Upregulation of IGF-1R Expression During Neoadjuvant Therapy Predicts Poor Outcome in Breast Cancer Patients. *Plos One*, 10(2), e0117745. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0117745>
- Holly, J. M., Biernacka, K., & Perks, C. M. (2019). Systemic Metabolism, Its Regulators, and Cancer: Past Mistakes and Future Potential. *Frontiers in Endocrinology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fendo.2019.00065>
- Hu, G., Wang, C., Hu, G., Wu, G., Zhang, C., Zhu, W., Chen, C., Gu, Y., Zhang, H., & Yang, Z. (2020). AZD3463, an IGF-1R Inhibitor, Suppresses Breast Cancer Metastasis to Bone via Modulation of the PI3K-Akt Pathway. *Annals of Translational Medicine*, 8(6), 336–336. <https://doi.org/10.21037/atm.2020.02.110>
- Hua, H., Kong, Q., Yin, J., Zhang, J., & Jiang, Y. (2020). Insulin-like growth factor receptor signaling in tumorigenesis and drug resistance: A challenge for cancer therapy. *Journal of Hematology & Oncology*, 13(1), 64. <https://doi.org/10.1186/s13045-020-00904-3>
- Huang, X.-E., Zhou, W., & Zhang, Y. F. (2014). Genetic Variations in the IGF-IGFR-IGFBP Axis Confer Susceptibility to Lung and Esophageal Cancer. *Genetics and Molecular Research*, 13(AOP). <https://doi.org/10.4238/2014.january.24.17>
- Huang, Y., Tanimoto, K., Tanne, Y., Kamiya, T., Kunimatsu, R., Michida, M., Yoshioka, M., Yoshimi, Y., Kato, Y., & Tanne, K. (2010). Effects of Human Full-Length Amelogenin on the Proliferation of Human Mesenchymal Stem Cells Derived From Bone Marrow. *Cell and Tissue Research*, 342(2), 205–212. <https://doi.org/10.1007/s00441-010-1064-7>
- Huang, Y., Zou, Y., Lin, L., Ma, X., & Zheng, R. (2018). miR-101 Regulates the Cell Proliferation and Apoptosis in Diffuse Large B-cell Lymphoma by Targeting MEK1 via Regulation of the ERK/MAPK Signaling Pathway. *Oncology Reports*. <https://doi.org/10.3892/or.2018.6821>
- Ireland, L., Santos, A., Ahmed, M. S., Rainer, C., Nielsen, S. R., Quaranta, V., Weyer-Czernilofsky, U., Engle, D. D., Pérez-Mancera, P. A., Coupland, S. E., Taktak, A., Bogenrieder, T., Tuveson, D. A., Campbell, F., Schmid, M. C., & Mielgo, A. (2016). Chemoresistance in Pancreatic Cancer Is Driven by Stroma-Derived Insulin-Like Growth Factors. *Cancer Research*, 76(23), 6851–6863. <https://doi.org/10.1158/0008-5472.can-16-1201>
- Ireland, L., Santos, A., Campbell, F., Figueiredo, C. R., Hammond, D. E., Ellies, L. G., Weyer-Czernilofsky, U., Bogenrieder, T., Schmid, M. C., & Mielgo, A. (2018). Blockade of Insulin-Like Growth Factors Increases Efficacy of Paclitaxel in Metastatic Breast Cancer. *Oncogene*, 37(15), 2022–2036. <https://doi.org/10.1038/s41388-017-0115-x>
- Jang, H. J., Hong, E. M., Park, S. W., Byun, H. W., Koh, D. H., Choi, M. H., Kae, S. H., & Liu, J. (2016). Statin Induces Apoptosis of Human Colon Cancer Cells and Downregulation of Insulin-Like Growth Factor 1 Receptor via Proapoptotic ERK Activation. *Oncology Letters*, 12(1), 250–256. <https://doi.org/10.3892/ol.2016.4569>
- Jin, M., Buck, E., & Mulvihill, M. J. (2013). Modulation of Insulin-Like Growth Factor-1 Receptor and Its Signaling Network for the Treatment of Cancer: Current Status and Future Perspectives. *Oncology Reviews*, 7(1), 3. <https://doi.org/10.4081/oncol.2013.e3>

Kim, W. Y., Kim, M. J., Moon, H., Yuan, P., Woo, J. K., Zhang, G., Suh, Y. A., Feng, L., Behrens, C., Pelt, C. S. V., Kang, H., Lee, J. J., Hong, W. K., Wistuba, I. I., & Lee, H. (2011). Differential Impacts of Insulin-Like Growth Factor-Binding Protein-3 (IGFBP-3) in Epithelial IGF-Induced Lung Cancer Development. *Endocrinology*, 152(6), 2164–2173. <https://doi.org/10.1210/en.2010-0693>

Kim, W. Y., Prudkin, L., Feng, L., Kim, E. S., Hennessy, B. T., Lee, J.-S., Lee, J., Glisson, B. S., Lippman, S. M., Wistuba, I. I., Hong, W. K., & Lee, H. (2012). Epidermal Growth Factor Receptor and K-Ras Mutations and Resistance of Lung Cancer to Insulin-like Growth Factor 1 Receptor Tyrosine Kinase Inhibitors. *Cancer*, 118(16), 3993–4003. <https://doi.org/10.1002/cncr.26656>

Ławnicka, H., Motylewska, E., Borkowska, M., Kuzdak, K., Siejka, A., Świątosławski, J., Stępień, H., & Stępień, T. (2020). Elevated Serum Concentrations of IGF-1 and IGF-1R in Patients With Thyroid Cancers. *Biomedical Papers*, 164(1), 77–83. <https://doi.org/10.5507/bp.2019.018>

Lee, K.-C., Chen, Y., Lin, P., & Chuang, W.-L. (2018). Ursolic Acid-Induced Apoptosis via Regulation of the PI3K/Akt and MAPK Signaling Pathways in Huh-7 Cells. *Molecules*, 23(8), 2016. <https://doi.org/10.3390/molecules23082016>

Li, H., Adachi, Y., Yamamoto, H., Min, Y., Ohashi, H., Masanori, Arimura, Y., Endo, T., Lee, C. T., Carbone, D. P., Imai, K., & Shinomura, Y. (2011). Insulin-like Growth Factor-I Receptor Blockade Reduces Tumor Angiogenesis and Enhances the Effects of Bevacizumab for a Human Gastric Cancer Cell Line, MKN45. *Cancer*, 117(14), 3135–3147. <https://doi.org/10.1002/cncr.25893>

Li, X., Liu, H., Wang, J., Qin, J., Bai, Z., Chi, B., Yan, W., & Xu, C. (2018). Curcumol Induces Cell Cycle Arrest and Apoptosis by Inhibiting IGF-1R/PI3K/Akt Signaling Pathway in Human Nasopharyngeal Carcinoma CNE-2 Cells. *Phytotherapy Research*, 32(11), 2214–2225. <https://doi.org/10.1002/ptr.6158>

Limesand, K. H., Chibly, A. M., & Fribley, A. M. (2013). Impact of Targeting Insulin-Like Growth Factor Signaling in Head and Neck Cancers. *Growth Hormone & IGF Research*, 23(5), 135–140. <https://doi.org/10.1016/j.ghir.2013.06.001>

Lin, S.-L., Lin, C.-Y., Lee, W., Teng, C.-F., Shyu, W.-C., & Jeng, L.-B. (2022). Mini Review: Molecular Interpretation of the IGF/IGF-1R Axis in Cancer Treatment and Stem Cells-Based Therapy in Regenerative Medicine. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(19), Article 19. <https://doi.org/10.3390/ijms231911781>

Liu, G. X., Ma, S., Li, Y., Yu, Y., Zhou, Y., Lu, Y., Lin, J., Wang, Z., & Yu, J. (2018). Hsa-Let-7c Controls the Committed Differentiation of IGF-1-treated Mesenchymal Stem Cells Derived From Dental Pulps by Targeting IGF-1R via the MAPK Pathways. *Experimental & Molecular Medicine*, 50(4), 1–14. <https://doi.org/10.1038/s12276-018-0048-7>

Liu, Q., Chen, L., Zhou, H., Yin, S., Liu, G., Liu, W., Cao, Y., & Cui, L. (2009). The Role of the Extracellular Signal-Related Kinase Signaling Pathway in Osteogenic Differentiation of Human Adipose-Derived Stem Cells and in Adipogenic Transition Initiated by Dexamethasone. *Tissue Engineering Part A*, 15(11), 3487–3497. <https://doi.org/10.1089/ten.tea.2009.0175>

Lü, R., Wang, X., Chen, Z. F., Sun, D., Tian, X., & Fang, J. (2007). Inhibition of the Extracellular Signal-Regulated Kinase/Mitogen-Activated Protein Kinase Pathway Decreases DNA Methylation in Colon Cancer Cells. *Journal of Biological Chemistry*, 282(16), 12249–12259. <https://doi.org/10.1074/jbc.m608525200>

- Lü, Z., Ding, L., Hong, H., Hoggard, J., Lü, Q., & Chen, Y. (2011). Claudin-7 Inhibits Human Lung Cancer Cell Migration and Invasion Through ERK/MAPK Signaling Pathway. *Experimental Cell Research*, 317(13), 1935–1946. <https://doi.org/10.1016/j.yexcr.2011.05.019>
- Massoner, P., Rennau, M. L., Heidegger, I., Kloss-Brandstätter, A., Summerer, M., Reichhart, E., Schäfer, G., & Klocker, H. (2011). Expression of the IGF Axis Is Decreased in Local Prostate Cancer but Enhanced After Benign Prostate Epithelial Differentiation and TGF- β Treatment. *American Journal of Pathology*, 179(6), 2905–2919. <https://doi.org/10.1016/j.ajpath.2011.08.026>
- Matsuda, N., Horikawa, M., Watanabe, M., Kitagawa, S., Kudo, Y., & Takata, T. (2002). Possible Involvement of Extracellular Signal-regulated Kinases 1/2 in Mitogenic Response of Periodontal Ligament Cells to Enamel Matrix Derivative. *European Journal of Oral Sciences*, 110(6), 439–444. <https://doi.org/10.1034/j.1600-0722.2002.21340.x>
- Morrione, A., Neill, T., & Iozzo, R. V. (2013). Dichotomy of Decorin Activity on the Insulin-like Growth Factor-I System. *Febs Journal*, 280(10), 2138–2149. <https://doi.org/10.1111/febs.12149>
- Mu, L., Tuck, D., Katsaros, D., Lu, L., Schulz, V. P., Perincheri, S., Menato, G., Sarchi, L., Harris, L. N., & Yu, H. (2012). Favorable Outcome Associated With an IGF-1 Ligand Signature in Breast Cancer. *Breast Cancer Research and Treatment*, 133(1), 321–331. <https://doi.org/10.1007/s10549-012-1952-5>
- Niu, M., Klingler-Hoffmann, M., Brazzatti, J., Forbes, B. E., Akekawatchai, C., Hoffmann, P., & McColl, S. R. (2013). Comparative Proteomic Analysis Implicates eEF2 as a Novel Target of PI3K γ in the MDA-MB-231 Metastatic Breast Cancer Cell Line. *Proteome Science*, 11(1). <https://doi.org/10.1186/1477-5956-11-4>
- Niu, X., Fink, C., Kallsen, K., Mincheva, V., Franzenburg, S., Prange, R., Bossen, J., Heine, H., & Roeder, T. (2020). Maintaining Structural and Functional Homeostasis of TheDrosophilaRespiratory Epithelia Requires Stress-Modulated JAK/STAT Activity. <https://doi.org/10.1101/2020.06.19.160929>
- Obr, A. E., Chang, Y.-J., Ciliento, V., Lemenze, A., Maingrette, K., Bulatowicz, J. J., Shang, Q., Gallagher, E. J., & Wood, T. L. (2021). Breast Tumor Insulin-Like Growth Factor Receptor Regulates Cell Adhesion and Metastasis: Alignment of Mouse Single Cell and Human Breast Cancer Transcriptomics. <https://doi.org/10.1101/2021.08.31.458283>
- Ohashi, K., Mukobata, S., Utoh, R., Yamashita, S., Masuda, T., Sakai, H., & Okano, T. (2011). Production of Islet Cell Sheets Using Cryopreserved Islet Cells. *Transplantation Proceedings*, 43(9), 3188–3191. <https://doi.org/10.1016/j.transproceed.2011.10.027>
- Paksoy, Z. (2022a). Rasyon ve Reprodüksiyon. In: Tarım ve hayvancılık alanında akademik araştırmalar, Editör: Bayraktar B. s. 53-92. Iksad Publications, Ankara.
- Perks, C. M. (2023). Role of the Insulin-Like Growth Factor (IGF) Axis in Diseases. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(23), 16969. <https://doi.org/10.3390/ijms242316969>
- Plant, H., Kashyap, A. S., Manton, K. J., Hollier, B. G., Hurst, C., Stein, S., Francis, G., Beadle, G., Upton, Z., & Leavesley, D. I. (2014). Differential Subcellular and Extracellular Localisations of Proteins Required for Insulin-Like Growth Factor- And Extracellular Matrix-Induced Signalling Events in Breast Cancer Progression. *BMC Cancer*, 14(1). <https://doi.org/10.1186/1471-2407-14-627>
- Rajaram, S., Baylink, D. J., & Mohan, S. (1997). Insulin-Like Growth Factor-Binding Proteins in Serum and Other Biological Fluids: Regulation and Functions*. *Endocrine Reviews*, 18(6), 801–831. <https://doi.org/10.1210/edrv.18.6.0321>

Rowlands, M., Holly, J. M. P., Gunnell, D., Donovan, J., Lane, J. A., Hamdy, F. C., Neal, D. E., Oliver, S., Smith, G. D., & Martin, R. M. (2012). Circulating Insulin-Like Growth Factors and IGF-Binding Proteins in PSA-Detected Prostate Cancer: The Large Case–Control Study ProtecT. *Cancer Research*, 72(2), 503–515. <https://doi.org/10.1158/0008-5472.can-11-1601>

Paksoy, Z. (2022b). Beslenmenin metabolik ve reproduktif etkileri. In: Sağlık bilimleri üzerine akademik araştırmalar, Editör: Bayraktar B. s. 185-210. Iksad Publications, Ankara.

Schayek, H., Seti, H., Greenberg, N. M., Sun, S., Werner, H., & Plymate, S. R. (2010). Differential Regulation of Insulin-Like Growth Factor-I Receptor Gene Expression by Wild Type and Mutant Androgen Receptor in Prostate Cancer Cells. *Molecular and Cellular Endocrinology*, 323(2), 239–245. <https://doi.org/10.1016/j.mce.2010.04.017>

Shang, J., Fan, X., & Liu, H. (2015). The Role of Mechano-Growth Factor E Peptide in the Regulation of Osteosarcoma. *Oncology Letters*, 10(2), 697–704. <https://doi.org/10.3892/ol.2015.3339>

Shi, H., Fang, W., Liu, M., & Fu, D. (2017). Complement Component 1, Q Subcomponent Binding Protein (C1QBP) in Lipid Rafts Mediates Hepatic Metastasis of Pancreatic Cancer by Regulating IGF-1/IGF-1R Signaling. *International Journal of Cancer*, 141(7), 1389–1401. <https://doi.org/10.1002/ijc.30831>

Shilo, A., Hur, V. B., Denichenko, P., Stein, I., Pikarsky, E., Rauch, J., Kölch, W., Zender, L., & Karni, R. (2014). Splicing Factor hnRNP A2 Activates the Ras-Mapk-Erk Pathway by Controlling a-Raf Splicing in Hepatocellular Carcinoma Development. *Rna*, 20(4), 505–515. <https://doi.org/10.1261/rna.042259.113>

Shin, S., Gong, G., Lee, H. J., Kang, J., Bae, Y. K., Lee, A., Cho, E. Y., Lee, J. S., Suh, K. S., Lee, D. W., & Jung, W. H. (2014). Positive Expression of Insulin-Like Growth Factor-1 Receptor Is Associated With a Positive Hormone Receptor Status and a Favorable Prognosis in Breast Cancer. *Journal of Breast Cancer*, 17(2), 113. <https://doi.org/10.4048/jbc.2014.17.2.113>

Paksoy, Z. (2022c). Temel besin maddelerinin üreme üzerine etkileri. In: Sağlık bilimleri alanında bilimsel araştırmalar, Editörler: Bayraktar B, Çelikel Taşcı S. s. 143-171. Iksad Publications, Ankara.

Shrestha, Y., Schafer, E. J., Boehm, J. S., Thomas, S. R., He, F., Du, J., Wang, S., Barretina, J., Weir, B. A., Zhao, J. J., Polyák, K., Golub, T. R., Beroukhim, R., & Hahn, W. C. (2011). PAK1 Is a Breast Cancer Oncogene That Coordinately Activates MAPK and MET Signaling. *Oncogene*, 31(29), 3397–3408. <https://doi.org/10.1038/onc.2011.515>

Smolensky, D., Rathore, K., & Cekanova, M. (2015). Phosphatidylinositol- 3-Kinase Inhibitor Induces Chemosensitivity to a Novel Derivative of Doxorubicin, AD198 Chemotherapy in Human Bladder Cancer Cells in Vitro. *BMC Cancer*, 15(1). <https://doi.org/10.1186/s12885-015-1930-5>

Solarek, W., Koper, M., Lewicki, S., Szczylik, C., & Czarnecka, A. M. (2019). Insulin and Insulin-Like Growth Factors Act as Renal Cell Cancer Intratumoral Regulators. *Journal of Cell Communication and Signaling*, 13(3), 381–394. <https://doi.org/10.1007/s12079-019-00512-y>

Song, J., Hao, L., Zeng, X., Yang, R., Qiao, S., Wang, C., Yu, H., Wang, S., Jiao, Y., Jia, H., Liu, S., & Zhang, Y. (2022). A Novel miRNA Y-56 Targeting IGF-1R Mediates the Proliferation of Porcine Skeletal Muscle Satellite Cells Through AKT and ERK Pathways. *Frontiers in Veterinary Science*, 9. <https://doi.org/10.3389/fvets.2022.754435>

Soni, U. K. (2023). IGF-1R Targeting in Cancer – Does Sub-Cellular Localization Matter? *Journal of Experimental & Clinical Cancer Research*, 42(1). <https://doi.org/10.1186/s13046-023-02850-7>

Stoeltzing, O., Liu, W., Reinmuth, N., Fan, F., Parikh, A. A., Bucana, C. D., Evans, D. B., Semenza, G. L., & Ellis, L. M. (2003). Regulation of Hypoxia-Inducible Factor-1 α , Vascular Endothelial Growth Factor, and Angiogenesis by an Insulin-Like Growth Factor-I Receptor Autocrine Loop in Human Pancreatic Cancer. *American Journal of Pathology*, 163(3), 1001–1011. [https://doi.org/10.1016/s0002-9440\(10\)63460-8](https://doi.org/10.1016/s0002-9440(10)63460-8)

- Subramani, R., Camacho, F., Levin, C., Flores, K. G., Clift, A., Galvez, A., Terres, M., Rivera, S., Kolli, S. N., Dodderer, J. K., Miranda, M., Rodríguez, A., Pedroza, D. A., Chatterjee, A., & Lakshmanaswamy, R. (2018). FOXC1 Plays a Crucial Role in the Growth of Pancreatic Cancer. *Oncogenesis*, 7(7). <https://doi.org/10.1038/s41389-018-0061-7>
- Subramani, R., Lopez-Valdez, R., Arumugam, A., Nandy, S., Boopalan, T., & Lakshmanaswamy, R. (2014). Targeting Insulin-Like Growth Factor 1 Receptor Inhibits Pancreatic Cancer Growth and Metastasis. *Plos One*, 9(5), e97016. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0097016>
- Sun, R., Liu, F., Wu, X. D., Wang, L., Wang, P., & Zhang, C. (2019). SKA3 Up-Regulation Promotes Lung Adenocarcinoma Growth and Is a Predictor of Poor Prognosis. *Open Life Sciences*, 14(1), 392–399. <https://doi.org/10.1515/biol-2019-0044>
- Sun, Y., Zheng, S., Torossian, A., Speirs, C. K., Schleicher, S. M., Giacalone, N. J., Carbone, D. P., Zhao, Z., & Lü, B. (2012). Role of Insulin-Like Growth Factor-1 Signaling Pathway in Cisplatin-Resistant Lung Cancer Cells. *International Journal of Radiation Oncology*biology*physics*, 82(3), e563–e572. <https://doi.org/10.1016/j.ijrobp.2011.06.1999>
- Suzuki, H., Roa, J. C., Kawamoto, T., Ishige, K., Wistuba, I. I., Li, D., Thomas, M. B., & Shoda, J. (2015). Expression of Insulin-Like Growth Factor I Receptor as a Biomarker for Predicting Prognosis in Biliary Tract Cancer Patients. *Molecular and Clinical Oncology*, 3(3), 464–470. <https://doi.org/10.3892/mco.2015.515>
- Tang, H., Liao, Y., Xu, L., Zhang, C., Liu, Z., Deng, Y., Jiang, Z., Fu, S., Chen, Z., & Zhou, S. (2013). Estrogen and Insulin-like Growth Factor 1 Synergistically Promote the Development of Lung Adenocarcinoma in Mice. *International Journal of Cancer*, 133(10), 2473–2482. <https://doi.org/10.1002/ijc.28262>
- Tang, J., Chen, Z., Wang, Q., Hao, W., Gao, W., & Xu, H. (2021). hnRNPA2B1 Promotes Colon Cancer Progression via the MAPK Pathway. *Frontiers in Genetics*, 12. <https://doi.org/10.3389/fgene.2021.666451>
- Topalak, Ö., F. U. K., Ulukus, C., & Küpelioglu, A. (2014). Value of Expression of Insulin-Like Growth Factor-1 Receptor in Gastric Adenocarcinomas and Normal Gastric Tissues. *The Turkish Journal of Gastroenterology*, 25(2), 141–146. <https://doi.org/10.5152/tjg.2014.4496>
- Tovar, V., Alsinet, C., Villanueva, A., Hoshida, Y., Chiang, D. Y., Solé, M., Thung, S. N., Moyano, S., Toffanin, S., Mínguez, B., Cabellos, L., Peix, J., Schwartz, M., Mazzaferro, V., Bruix, J., & Llovet, J. M. (2010). IGF Activation in a Molecular Subclass of Hepatocellular Carcinoma and Pre-Clinical Efficacy of IGF-1R Blockage. *Journal of Hepatology*, 52(4), 550–559. <https://doi.org/10.1016/j.jhep.2010.01.015>
- Trojan, J. (2019). Oncoproteins Targeting: Antibodies, Antisense, Triple-Helix. Case of Anti IGF-I Cancer Immunogene Therapy. <https://doi.org/10.5772/intechopen.82548>
- Tsuchiya, N., Narita, S., Inoue, T., Saito, M., Numakura, K., Huang, M., Hatakeyama, S., Satoh, S., Saito, S., Ohyama, C., Arai, Y., Ogawa, O., & Habuchi, T. (2013). Insulin-Like Growth Factor-1 Genotypes and Haplotypes Influence the Survival of Prostate Cancer Patients With Bone Metastasis at Initial Diagnosis. *BMC Cancer*, 13(1). <https://doi.org/10.1186/1471-2407-13-150>
- Turney, B., Turner, G. D. H., Brewster, S., & Macaulay, V. M. (2010). Serial Analysis of Resected Prostate Cancer Suggests Up-regulation of Type 1 IGF Receptor With Disease Progression. *British Journal of Urology*, 107(9), 1488–1499. <https://doi.org/10.1111/j.1464-410x.2010.09556.x>
- Vanamala, J., Reddivari, L., Radhakrishnan, S., & Tarver, C. (2010). Resveratrol Suppresses IGF-1 Induced Human Colon Cancer Cell Proliferation and Elevates Apoptosis via Suppression of IGF-1R/Wnt and Activation of P53 Signaling Pathways. *BMC Cancer*, 10(1). <https://doi.org/10.1186/1471-2407-10-238>

- Wang, B., Sun, F., Dong, N., Sun, Z., Diao, Y., Cheng, Z., Sun, J., Yang, Y., & Jiang, D. (2014). MicroRNA-7 Directly Targets Insulin-Like Growth Factor 1 Receptor to Inhibit Cellular Growth and Glucose Metabolism in Gliomas. *Diagnostic Pathology*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s13000-014-0211-y>
- Wang, G., & Han, X. (2012). CD9 Modulates Proliferation of Human Glioblastoma Cells via Epidermal Growth Factor Receptor Signaling. *Molecular Medicine Reports*, 12(1), 1381–1386. <https://doi.org/10.3892/mmr.2015.3466>
- Wang, K., & Zhu, Y. (2017a). Dexmedetomidine Protects Against Oxygen-Glucose Deprivation/Reoxygenation Injury-Induced Apoptosis via the P38 MAPK/ERK Signalling Pathway. *Journal of International Medical Research*, 46(2), 675–686. <https://doi.org/10.1177/0300060517734460>
- Wang, K., & Zhu, Y. (2017b). Dexmedetomidine Protects Against Oxygen-Glucose Deprivation/Reoxygenation Injury-Induced Apoptosis via the P38 MAPK/ERK Signalling Pathway. *Journal of International Medical Research*, 46(2), 675–686. <https://doi.org/10.1177/0300060517734460>
- Wang, Y., Lipari, P., Wang, X., Hailey, J., Liang, L., Ramos, R., Liu, M., Pachter, J. A., Bishop, W. R., & Yan, W. (2010). A Fully Human Insulin-Like Growth Factor-I Receptor Antibody SCH 717454 (Robatumumab) Has Antitumor Activity as a Single Agent and in Combination With Cytotoxics in Pediatric Tumor Xenografts. *Molecular Cancer Therapeutics*, 9(2), 410–418. <https://doi.org/10.1158/1535-7163.mct-09-0555>
- Wang, Y., Zhang, D., Zhang, Y., Ni, N., Tang, Z., Bai, Z., Shen, B., Sun, H., & Gu, P. (2018). Insulin-Like Growth Factor-1 Regulation of Retinal Progenitor Cell Proliferation and Differentiation. *Cell Cycle*, 17(4), 515–526. <https://doi.org/10.1080/15384101.2018.1431594>
- Waters, J. A., Urbano, I., Robinson, M., & House, C. D. (2022). Insulin-Like Growth Factor Binding Protein 5: Diverse Roles in Cancer. *Frontiers in Oncology*, 12. <https://doi.org/10.3389/fonc.2022.1052457>
- Werner, H. (2023). The IGF1 Signaling Pathway: From Basic Concepts to Therapeutic Opportunities. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(19), 14882. <https://doi.org/10.3390/ijms241914882>
- Whelan, J. T., Hollis, S., Seok, D., Asch, A. S., & Lee, M. (2011). Post-transcriptional Regulation of the Ras-ERK/Mapk Signaling Pathway. *Journal of Cellular Physiology*, 227(3), 1235–1241. <https://doi.org/10.1002/jcp.22899>
- Woźniak, M., Duś-Szachniewicz, K., & Ziółkowski, P. (2015). Insulin-Like Growth Factor-2 Is Induced Following 5-Aminolevulinic Acid-Mediated Photodynamic Therapy in SW620 Human Colon Cancer Cell Line. *International Journal of Molecular Sciences*, 16(10), 23615–23629. <https://doi.org/10.3390/ijms161023615>
- Xie, Y., Wang, J., Ji, M., Zhang, Y., Zheng, P., Zhang, Y., Wen, J., & Shi, H. (2014). Regulation of Insulin-Like Growth Factor Signaling by Metformin in Endometrial Cancer Cells. *Oncology Letters*, 8(5), 1993–1999. <https://doi.org/10.3892/ol.2014.2466>
- Xu, C., Zheng, B., Pei, J., Shen, S., & Wang, J. (2016). Embelin Induces Apoptosis of Human Gastric Carcinoma Through Inhibition of P38 MAPK and NF-κB Signaling Pathways. *Molecular Medicine Reports*, 14(1), 307–312. <https://doi.org/10.3892/mmr.2016.5232>
- Xu, Q., Jiang, Y., Yin, Y., Li, Q., He, J., Yi, J., Yan, Q., Qian, X., Li, W., Lü, B., Peiper, S., Jiang, B., & Liu, L. (2012). A Regulatory Circuit of miR-148a/152 and DNMT1 in Modulating Cell Transformation and Tumor Angiogenesis Through IGF-IR and IRS1. *Journal of Molecular Cell Biology*, 5(1), 3–13. <https://doi.org/10.1093/jmcb/mjs049>
- Yammani, R. R., & Loeser, R. F. (2012). Extracellular Nicotinamide Phosphoribosyltransferase (NAMPT/visfatin) Inhibits Insulin-Like Growth Factor-1 Signaling and Proteoglycan Synthesis in Human Articular Chondrocytes. *Arthritis Research & Therapy*, 14(1). <https://doi.org/10.1186/ar3705>

- Yee, D. (2018). 40 YEARS OF IGF1: Anti-Insulin-Like Growth Factor Therapy in Breast Cancer. *Journal of Molecular Endocrinology*, 61(1), T61–T68. <https://doi.org/10.1530/jme-17-0261>
- Yoshimi, Y., Kunimatsu, R., Hirose, N., Awada, T., Miyauchi, M., Takata, T., Li, W., Zhu, L., DenBesten, P., Tanne, K., & Tanimoto, K. (2016). Effects of C-Terminal Amelogenin Peptide on Proliferation of Human Cementoblast Lineage Cells. *Journal of Periodontology*, 87(7), 820–827. <https://doi.org/10.1902/jop.2016.150507>
- Yu, Y., Mu, J., Fan, Z., Lei, G., Yan, M., Wang, S., Tang, C., Wang, Z., Yu, J., & Zhang, G. (2012). Insulin-Like Growth Factor 1 Enhances the Proliferation and Osteogenic Differentiation of Human Periodontal Ligament Stem Cells via ERK and JNK MAPK Pathways. *Histochemistry and Cell Biology*, 137(4), 513–525. <https://doi.org/10.1007/s00418-011-0908-x>
- Zha, J., & Lackner, M. R. (2010). Targeting the Insulin-Like Growth Factor Receptor-1r Pathway for Cancer Therapy. *Clinical Cancer Research*, 16(9), 2512–2517. <https://doi.org/10.1158/1078-0432.ccr-09-2232>
- Zhang, M., Fan, L., Lin, D., Zhang, M., & Zhang, N. (2022). Association of low dose p-phenylenediamine exposure with alterations of pulmonary function, pruritus and health-related quality of life in hair dye factory workers: A cross-sectional study. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-1784163/v1>
- Zhou, F.-M., Huang, Y., Tian, T., Li, X., & Tang, Y.-B. (2018). Knockdown of Chloride Channel-3 Inhibits Breast Cancer Growth In Vitro and In Vivo. *Journal of Breast Cancer*, 21(2), 103. <https://doi.org/10.4048/jbc.2018.21.2.103>
- Zhou, Q., Mao, Y., Jiang, W., Chen, Y., Huang, R.-Y., Zhou, X.-B., Wang, Y.-F., Shi, Z., Wang, Z., & Huang, R. (2012). Development of IGF Signaling Antibody Arrays for the Identification of Hepatocellular Carcinoma Biomarkers. *Plos One*, 7(10), e46851. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0046851>
- Zhu, H., Wang, J., & Xue, Y. (2015). S100P Regulates Trophoblast-Like Cell Proliferation via P38 MAPK Pathway. *Gynecological Endocrinology*, 31(10), 796–800. <https://doi.org/10.3109/09513590.2015.1069268>
- Zyczynski, L. E., McHugh, J. B., Gribbin, T., & Schuetze, S. M. (2015). Alveolar Rhabdomyosarcoma in a 69-Year-Old Woman Receiving Glucagon-Like Peptide-2 Therapy. *Case Reports in Oncological Medicine*, 2015, 1–4. <https://doi.org/10.1155/2015/107479>

b2 KAYNAKLAR

- Abramson, J. S., Takvorian, R. W., Fisher, D. C., Feng, Y., Jacobsen, E. D., Brown, J. R., Barnes, J. A., Neuberg, D. S., & Hochberg, E. P. (2013). Oral clofarabine for relapsed/refractory non-Hodgkin lymphomas: results of a phase 1 study. *Leukemia & Lymphoma*, 54(9), 1915–1920. <https://doi.org/10.3109/10428194.2013.763397>
- Bar-Yehuda, S., Stemmer, S. M., Madi, L., Castel, D., Ochaion, A., Cohen, S., Barer, F., Zabutti, A., Perez-Liz, G., Del Valle, L., & Fishman, P. (2008). The A3 adenosine receptor agonist CF102 induces apoptosis of hepatocellular carcinoma via de-regulation of the Wnt and NF-kappaB signal transduction pathways. *International journal of oncology*, 33(2), 287–295.
- Borea, P. A., Varani, K., Vincenzi, F., Baraldi, P. G., Tabrizi, M. A., Merighi, S., & Gessi, S. (2015). The A3 adenosine receptor: history and perspectives. *Pharmacological reviews*, 67(1), 74–102. <https://doi.org/10.1124/pr.113.008540>
- Borea, P. A., Gessi, S., Merighi, S., Vincenzi, F., & Varani, K. (2018). Pharmacology of Adenosine Receptors: The State of the Art. *Physiological reviews*, 98(3), 1591–1625. <https://doi.org/10.1152/physrev.00049.2017>

- Carrassa, L., & Damia, G. (2017). DNA damage response inhibitors: Mechanisms and potential applications in cancer therapy. *Cancer treatment reviews*, 60, 139–151. <https://doi.org/10.1016/j.ctrv.2017.08.013>
- Chen, Y., Yang, S. H., Hueng, D. Y., Syu, J. P., Liao, C. C., & Wu, Y. C. (2014). Cordycepin induces apoptosis of C6 glioma cells through the adenosine 2A receptor-p53-caspase-7-PARP pathway. *Chemico-biological interactions*, 216, 17–25. <https://doi.org/10.1016/j.cbi.2014.03.010>
- Choi, M. S., Moon, S. M., Lee, S. A., Park, B. R., Kim, J. S., Kim, D. K., Kim, Y. H., & Kim, C. S. (2018). Adenosine induces intrinsic apoptosis via the PI3K/Akt/mTOR signaling pathway in human pharyngeal squamous carcinoma FaDu cells. *Oncology letters*, 15(5), 6489–6496. <https://doi.org/10.3892/ol.2018.8089>
- Cluzeau, T., Furstoss, N., Savy, C., El Manaa, W., Zerhouni, M., Blot, L., Calleja, A., Dufies, M., Dubois, A., Ginet, C., Mounier, N., Garnier, G., Raynaud, S., Rohrlisch, P. S., Peterlin, P., Stamatoullas, A., Chermat, F., Fenaux, P., Jacquelin, A., Robert, G., Auberger, P. (2019). Adenosine Circumvents Azacitidine Resistance in Myelodysplastic Syndrome and Acute Myeloid Leukemia. *International journal of molecular sciences*, 21(1), 164. <https://doi.org/10.3390/ijms21010164>
- Dillman, R. O., Schreeder, M. T., Hon, J. K., Connelly, E. F., DePriest, C., & Cutter, K. (2007). Community-based phase II trial of pentostatin, cyclophosphamide, and rituximab (PCR) biochemotherapy in chronic lymphocytic leukemia and small lymphocytic lymphoma. *Cancer biotherapy & radiopharmaceuticals*, 22(2), 185–193. <https://doi.org/10.1089/cbr.2007.332>
- Duan, H. Y., Cao, J. X., Qi, J. J., Wu, G. S., Li, S. Y., An, G. S., Jia, H. T., Cai, W. W., & Ni, J. H. (2012). E2F1 enhances 8-chloro-adenosine-induced G2/M arrest and apoptosis in A549 and H1299 lung cancer cells. *Biochemistry. Biokhimiia*, 77(3), 261–269. <https://doi.org/10.1134/S0006297912030042>
- Galmarini, C. M., Voorzanger, N., Falette, N., Jordheim, L., Cros, E., Puisieux, A., & Dumontet, C. (2003). Influence of p53 and p21(WAF1) expression on sensitivity of cancer cells to cladribine. *Biochemical pharmacology*, 65(1), 121–129. [https://doi.org/10.1016/s0006-2952\(02\)01448-x](https://doi.org/10.1016/s0006-2952(02)01448-x)
- Gerrie, A. S., Toze, C. L., Ramadan, K. M., Li, C. H., Sutherland, J., Yee, A., & Connors, J. M. (2012). Oral fludarabine and rituximab as initial therapy for chronic lymphocytic leukemia or small lymphocytic lymphoma: population-based experience matches clinical trials. *Leukemia & lymphoma*, 53(1), 77–82. <https://doi.org/10.3109/10428194.2011.605188>
- Hruba, L., Das, V., Hajduch, M., & Dzubak, P. (2023). Nucleoside-based anticancer drugs: Mechanism of action and drug resistance. *Biochemical pharmacology*, 215, 115741. <https://doi.org/10.1016/j.bcp.2023.115741>
- Jackson, S., George, R. T., Lodge, M. A., Piotrowski, A., Wahl, R. L., Gujar, S. K., & Grossman, S. A. (2017). The effect of regadenoson on the integrity of the human blood-brain barrier, a pilot study. *Journal of neuro-oncology*, 132(3), 513–519. <https://doi.org/10.1007/s11060-017-2404-1>
- Jensen, K., Johnson, L. A., Jacobson, P. A., Kachler, S., Kirstein, M. N., Lamba, J., & Klotz, K. N. (2012). Cytotoxic purine nucleoside analogues bind to A1, A2A, and A3 adenosine receptors. *Naunyn-Schmiedeberg's archives of pharmacology*, 385(5), 519–525. <https://doi.org/10.1007/s00210-011-0719-6>
- Jin, M. L., Park, S. Y., Kim, Y. H., Oh, J. I., Lee, S. J., & Park, G. (2014). The neuroprotective effects of cordycepin inhibit glutamate-induced oxidative and ER stress-associated apoptosis in hippocampal HT22 cells. *Neurotoxicology*, 41, 102–111. <https://doi.org/10.1016/j.neuro.2014.01.005>
- Jordheim, L. P., Durantel, D., Zoulim, F., & Dumontet, C. (2013). Advances in the development of nucleoside and nucleotide analogues for cancer and viral diseases. *Nature reviews. Drug discovery*, 12(6), 447–464. <https://doi.org/10.1038/nrd4010>

Kamiya, H., Kanno, T., Fujita, Y., Gotoh, A., Nakano, T., & Nishizaki, T. (2012). Apoptosis-related gene transcription in human A549 lung cancer cells via A(3) adenosine receptor. *Cellular physiology and biochemistry: international journal of experimental cellular physiology, biochemistry, and pharmacology*, 29(5-6), 687–696. <https://doi.org/10.1159/000312589>

Kanno, T., Gotoh, A., Fujita, Y., Nakano, T., & Nishizaki, T. (2012). A (3) adenosine receptor mediates apoptosis in 5637 human bladder cancer cells by G(q) protein/PKC-dependent AIF upregulation. *Cellular physiology and biochemistry: international journal of experimental cellular physiology, biochemistry, and pharmacology*, 30(5), 1159–1168. <https://doi.org/10.1159/000343306>

Kataev, V. E., & Garifullin, B. F. (2021). Antiviral nucleoside analogs. *Chemistry of heterocyclic compounds*, 57(4), 326–341. <https://doi.org/10.1007/s10593-021-02912-8>

Kearney, A. Y., Fan, Y. H., Giri, U., Saigal, B., Gandhi, V., Heymach, J. V., & Zurita, A. J. (2015). 8-Chloroadenosine Sensitivity in Renal Cell Carcinoma Is Associated with AMPK Activation and mTOR Pathway Inhibition. *PloS one*, 10(8), e0135962.

Kong, D., Hua, X., Qin, T., Zhang, J., He, K., & Xia, Q. (2019). Inhibition of glycogen synthase kinase 3 β protects liver against ischemia/reperfusion injury by activating 5' adenosine monophosphate-activated protein kinase-mediated autophagy. *Hepatology research: the official journal of the Japan Society of Hepatology*, 49(4), 462–472. <https://doi.org/10.1111/hepr.13287>

Kutryb-Zajac, B., Koszalka, P., Mierzejewska, P., Bulinska, A., Zabielska, M. A., Brodzik, K., Skrzypkowska, A., Zelazek, L., Pelikant-Malecka, I., Slominska, E. M., & Smolenski, R. T. (2018). Adenosine deaminase inhibition suppresses progression of 4T1 murine breast cancer by adenosine receptor-dependent mechanisms. *Journal of cellular and molecular medicine*, 22(12), 5939–5954. <https://doi.org/10.1111/jcmm.13864>

Kumar V. (2013). Adenosine as an endogenous immunoregulator in cancer pathogenesis: where to go? *Purinergic signalling*, 9(2), 145–165.

Lee, E. J., Kim, W. J., & Moon, S. K. (2010). Cordycepin suppresses TNF-alpha-induced invasion, migration and matrix metalloproteinase-9 expression in human bladder cancer cells. *Phytotherapy research: PTR*, 24(12), 1755–1761. <https://doi.org/10.1002/ptr.3132>

Lee, H. J., Burger, P., Vogel, M., Friese, K., & Brüning, A. (2012). The nucleoside antagonist cordycepin causes DNA double strand breaks in breast cancer cells. *Investigational new drugs*, 30(5), 1917–1925. <https://doi.org/10.1007/s10637-012-9859-x>

Lee, D., Lee, W. Y., Jung, K., Kwon, Y. S., Kim, D., Hwang, G. S., Kim, C. E., Lee, S., & Kang, K. S. (2019). The Inhibitory Effect of Cordycepin on the Proliferation of MCF-7 Breast Cancer Cells, and its Mechanism: An Investigation Using Network Pharmacology-Based Analysis. *Biomolecules*, 9(9), 407. <https://doi.org/10.3390/biom9090407>

Lubecka-Pietruszewska, K., Kaufman-Szymczyk, A., Stefanska, B., Cebula-Obrzut, B., Smolewski, P., & Fabianowska-Majewska, K. (2014). Clofarabine, a novel adenosine analogue, reactivates DNA methylation-silenced tumour suppressor genes and inhibits cell growth in breast cancer cells. *European journal of pharmacology*, 723, 276–287. <https://doi.org/10.1016/j.ejphar.2013.11.021>

Ma, Y., Zhang, J., Zhang, Q., Chen, P., Song, J., Yu, S., Liu, H., Liu, F., Song, C., Yang, D., & Liu, J. (2014). Adenosine induces apoptosis in human liver cancer cells through ROS production and mitochondrial dysfunction. *Biochemical and biophysical research communications*, 448(1), 8–14. <https://doi.org/10.1016/j.bbrc.2014.04.007>

Man, S., Lu, Y., Yin, L., Cheng, X., & Ma, L. (2021). Potential and promising anticancer drugs from adenosine and its analogs. *Drug discovery today*, 26(6), 1490–1500. <https://doi.org/10.1016/j.drudis.2021.02.020>

- Mahmoud, S., Hasabelnaby, S., Hammad, S., & Sakr, T. (2018). Antiviral Nucleoside and Nucleotide Analogs: A Review. *Journal of Advanced Pharmacy Research*, 2, 73–88.
- Mazur, L., Opydo-Chanek, M., Stojak, M., Janota, B., Blicharski, K., Wojcieszek, K., Kłaput, U., & Borowicz, P. (2013). In vitro response of human pathological hematopoietic cells to cladribine. *Folia biologica*, 61(3-4), 143–148. https://doi.org/10.3409/fb61_3-4.143
- Montraveta, A., Xargay-Torrent, S., Rosich, L., López-Guerra, M., Roldán, J., Rodríguez, V., Lee-Vergés, E., de Frías, M., Campàs, C., Campo, E., Roué, G., & Colomer, D. (2015). Bcl-2high mantle cell lymphoma cells are sensitized to acadesine with ABT-199. *Oncotarget*, 6(25), 21159–21172. <https://doi.org/10.18632/oncotarget.4230>
- Nakamura, K., Yoshikawa, N., Yamaguchi, Y., Kagota, S., Shinozuka, K., & Kunitomo, M. (2006). Antitumor effect of cordycepin (3'-deoxyadenosine) on mouse melanoma and lung carcinoma cells involves adenosine A3 receptor stimulation. *Anticancer research*, 26(1A), 43–47.
- Nie, J., Liu, A., Tan, Q., Zhao, K., Hu, K., Li, Y., Yan, B., & Zhou, L. (2017). AICAR activates ER stress-dependent apoptosis in gallbladder cancer cells. *Biochemical and biophysical research communications*, 482(2), 246–252. <https://doi.org/10.1016/j.bbrc.2016.11.050>
- Quail, D. F., & Joyce, J. A. (2013). Microenvironmental regulation of tumor progression and metastasis. *Nature medicine*, 19(11), 1423–1437. <https://doi.org/10.1038/nm.3394>
- Rossi, J. F., van Hoof, A., de Boeck, K., Johnson, S. A., Bron, D., Foussard, C., Lister, T. A., Berthou, C., Kramer, M. H., Littlewood, T. J., Marcus, R. E., Deconinck, E., Montillo, M., Guibon, O., & Tollerfield, S. M. (2004). Efficacy and safety of oral fludarabine phosphate in previously untreated patients with chronic lymphocytic leukemia. *Journal of clinical oncology: official journal of the American Society of Clinical Oncology*, 22(7), 1260–1267. <https://doi.org/10.1200/JCO.2004.05.012>
- Rubnitz, J. E., Lacayo, N. J., Inaba, H., Heym, K., Ribeiro, R. C., Taub, J., McNeer, J., Degar, B., Schiff, D., Yeoh, A. E., Coustan-Smith, E., Wang, L., Triplett, B., Raimondi, S. C., Klco, J., Choi, J., Pounds, S., & Pui, C. H. (2019). Clofarabine Can Replace Anthracyclines and Etoposide in Remission Induction Therapy for Childhood Acute Myeloid Leukemia: The AML08 Multicenter, Randomized Phase III Trial. *Journal of clinical oncology: official journal of the American Society of Clinical Oncology*, 37(23), 2072–2081.
- Saito, M., Yaguchi, T., Yasuda, Y., Nakano, T., & Nishizaki, T. (2010). Adenosine suppresses CW2 human colonic cancer growth by inducing apoptosis via A (1) adenosine receptors. *Cancer letters*, 290(2), 211–215. <https://doi.org/10.1016/j.canlet.2009.09.011>
- Shirali, S., Aghaei, M., Shabani, M., Fathi, M., Sohrabi, M., & Moeinifard, M. (2013). Adenosine induces cell cycle arrest and apoptosis via cyclinD1/Cdk4 and Bcl-2/Bax pathways in human ovarian cancer cell line OVCAR-3. *Tumour biology: the journal of the International Society for Oncodevelopmental Biology and Medicine*, 34(2), 1085–1095. <https://doi.org/10.1007/s13277-013-0650-1>
- Solal-Céligny, P., Brice, P., Brousse, N., Caspard, H., Bastion, Y., Haïoun, C., Bosly, A., Tilly, H., Bordessoule, D., Sebban, C., Harousseau, J. L., Morel, P., Dupas, B., Plassart, F., Vasile, N., Fort, N., & Lepage, M. (1996). Phase II trial of fludarabine monophosphate as first-line treatment in patients with advanced follicular lymphoma: a multicenter study by the Groupe d'Etude des Lymphomes de l'Adulte. *Journal of clinical oncology: official journal of the American Society of Clinical Oncology*, 14(2), 514–519.
- Song, S., Hao, Y., Yang, X., Patra, P., & Chen, J. (2016). Using Gold Nanoparticles as Delivery Vehicles for Targeted Delivery of Chemotherapy Drug Fludarabine Phosphate to Treat Hematological Cancers. *Journal of nanoscience and nanotechnology*, 16(3), 2582–2586.

Sousa, J. B., Fresco, P., Diniz, C., & Goncalves, J. (2018). Adenosine Receptor Ligands on Cancer Therapy: A Review of Patent Literature. *Recent patents on anti-cancer drug discovery*, 13(1), 40–69.

<https://doi.org/10.2174/1574892812666171108115959>

Thomadaki, H., Scorilas, A., Tsiapalis, C. M., & Havredaki, M. (2008). The role of cordycepin in cancer treatment via induction or inhibition of apoptosis: implication of polyadenylation in a cell type specific manner. *Cancer chemotherapy and pharmacology*, 61(2), 251–265. <https://doi.org/10.1007/s00280-007-0467-y>

Tsuchiya, A., & Nishizaki, T. (2015). Anticancer effect of adenosine on gastric cancer via diverse signaling pathways. *World journal of gastroenterology*, 21(39), 10931–10935. <https://doi.org/10.3748/wjg.v21.i39.10931>

Van Den Neste, E., Cazin, B., Janssens, A., González-Barca, E., Terol, M. J., Levy, V., Pérez de Oteyza, J., Zachee, P., Saunders, A., de Frias, M., & Campàs, C. (2013). Acadesine for patients with relapsed/refractory chronic lymphocytic leukemia (CLL): a multicenter phase I/II study. *Cancer chemotherapy and pharmacology*, 71(3), 581–591. <https://doi.org/10.1007/s00280-012-2033-5>

Vodenkova, S., Buchler, T., Cervena, K., Veskrnova, V., Vodicka, P., & Vymetalkova, V. (2020). 5- fluorouracil and other fluoropyrimidines in colorectal cancer: Past, present and future. *Pharmacology & therapeutics*, 206, 107447. <https://doi.org/10.1016/j.pharmthera.2019.107447>

Wang, Z., Wu, X., Liang, Y. N., Wang, L., Song, Z. X., Liu, J. L., & Tang, Z. S. (2016). Cordycepin Induces Apoptosis and Inhibits Proliferation of Human Lung Cancer Cell Line H1975 via Inhibiting the Phosphorylation of EGFR. *Molecules (Basel, Switzerland)*, 21(10), 1267. <https://doi.org/10.3390/molecules21101267>

Wang, F., Li, P., Chu, H. C., & Lo, P. K. (2022). Nucleic Acids and Their Analogues for Biomedical Applications. *Biosensors*, 12(2), 93. <https://doi.org/10.3390/bios12020093>

Wenzel, E. S., & Singh, A. T. K. (2018). Cell-cycle Checkpoints and Aneuploidy on the Path to Cancer. *In vivo (Athens, Greece)*, 32(1), 1–5. <https://doi.org/10.21873/invivo.11197>

Wu, L. F., Wei, B. L., Guo, Y. T., Ye, Y. Q., Li, G. P., Pu, Z. J., & Feng, J. L. (2012). Apoptosis induced by adenosine involves endoplasmic reticulum stress in EC109 cells. *International journal of molecular medicine*, 30(4), 797–804. <https://doi.org/10.3892/ijmm.2012.1085>

Wu, W. D., Hu, Z. M., Shang, M. J., Zhao, D. J., Zhang, C. W., Hong, D. F., & Huang, D. S. (2014). Cordycepin down-regulates multiple drug resistant (MDR)/HIF-1 α through regulating AMPK/mTORC1 signaling in GBC-SD gallbladder cancer cells. *International journal of molecular sciences*, 15(7), 12778–12790. <https://doi.org/10.3390/ijms150712778>

Wu, X. G., Zhou, C. F., Zhang, Y. M., Yan, R. M., Wei, W. F., Chen, X. J., Yi, H. Y., Liang, L. J., Fan, L. S., Liang, L., Wu, S., & Wang, W. (2019). Cancer-derived exosomal miR-221-3p promotes angiogenesis by targeting THBS2 in cervical squamous cell carcinoma. *Angiogenesis*, 22(3), 397–410. <https://doi.org/10.1007/s10456-019-09665-1> (Retraction published *Angiogenesis*. 2023 Feb;26(1):201. doi: 10.1007/s10456-022-09864-3)

Xia, B., & Wang, J. (2019). Adenosine Inhibits Ovarian Cancer Growth Through Regulating RhoGDI2 Protein Expression. *Drug design, development and therapy*, 13, 3837–3844. <https://doi.org/10.2147/DDDT.S219028>

Xue, J., Bi, X., Wu, G., Meng, D., & Fang, J. (2007). Fludarabine reduces survivability of HepG2 cells through VEGF under hypoxia. *Archives of biochemistry and biophysics*, 468(1), 100–106. <https://doi.org/10.1016/j.abb.2007.09.013>

Xu, Y. R., Dong, H. S., & Yang, W. X. (2016). Regulators in the apoptotic pathway during spermatogenesis: Killers or guards? *Gene*, 582(2), 97–111. <https://doi.org/10.1016/j.gene.2016.02.007>

- Xu, J. C., Zhou, X. P., Wang, X. A., Xu, M. D., Chen, T., Chen, T. Y., Zhou, P. H., & Zhang, Y. Q. (2019). Cordycepin Induces Apoptosis and G2/M Phase Arrest through the ERK Pathways in Esophageal Cancer Cells. *Journal of Cancer*, 10(11), 2415–2424. <https://doi.org/10.7150/jca.32071>
- Yang, D., Song, J., Wu, L., Ma, Y., Song, C., Dovat, S., Nishizaki, T., & Liu, J. (2013). Induction of senescence by adenosine suppressing the growth of lung cancer cells. *Biochemical and biophysical research communications*, 440(1), 62–67. <https://doi.org/10.1016/j.bbrc.2013.09.030>
- Yasuda, Y., Saito, M., Yamamura, T., Yaguchi, T., & Nishizaki, T. (2009). Extracellular adenosine induces apoptosis in Caco-2 human colonic cancer cells by activating caspase-9/-3 via A(2a) adenosine receptors. *Journal of gastroenterology*, 44(1), 56–65. <https://doi.org/10.1007/s00535-008-2273-7>
- Zhang, Y., Zhang, X. X., Yuan, R. Y., Ren, T., Shao, Z. Y., Wang, H. F., Cai, W. L., Chen, L. T., Wang, X. A., & Wang, P. (2018). Cordycepin induces apoptosis in human pancreatic cancer cells via the mitochondrial-mediated intrinsic pathway and suppresses tumor growth in vivo. *OncoTargets and therapy*, 11, 4479–4490. <https://doi.org/10.2147/OTT.S164670>
- Zhenchuk, A., Lotfi, K., Juliusson, G., & Albertioni, F. (2009). Mechanisms of anti-cancer action and pharmacology of clofarabine. *Biochemical pharmacology*, 78(11), 1351–1359. <https://doi.org/10.1016/j.bcp.2009.06.094>
- Zheng, Q., Sun, J., Li, W., Li, S., & Zhang, K. (2020). Cordycepin induces apoptosis in human tongue cancer cells in vitro and has antitumor effects in vivo. *Archives of oral biology*, 118, 104846. <https://doi.org/10.1016/j.archoralbio.2020.104846>

b3 KAYNAKLAR

- Rodwell, V. W., Bender, D., Botham, K. M., Kennelly, P. J., & Weil, P. A. (2018). *Harper's Illustrated Biochemistry Thirty-First Edition*. McGraw Hill LLC. <https://books.google.com.tr/books?id=4BNZDwAAQBAJ>.
- Pahwa, S. P. (2021). *CONCEPTUAL REVIEW OF BIOCHEMISTRY*. Oxford & IBH Publishing Company Private, Limited. <https://books.google.com.tr/books?id=X1qRDwAAQBAJ>.
- Volpi, N. (2009). Quality of different chondroitin sulfate preparations in relation to their therapeutic activity. *Journal of Pharmacy and Pharmacology*, 61(10), 1271–1280. <https://doi.org/10.1211/jpp.61.10.0002>.
- Köwitsch, A., Zhou, G., & Groth, T. (2018). Medical application of glycosaminoglycans: A review: Medical Application of Glycosaminoglycans. *Journal of Tissue Engineering and Regenerative Medicine*, 12(1), e23–e41. <https://doi.org/10.1002/term.2398>.
- Taylor, K. R., & Gallo, R. L. (2006). Glycosaminoglycans and their proteoglycans: Host-associated molecular patterns for initiation and modulation of inflammation. *The FASEB Journal*, 20(1), 9–22. <https://doi.org/10.1096/fj.05-4682rev>.
- Gandhi, N. S., & Mancera, R. L. (2008). The Structure of Glycosaminoglycans and their Interactions with Proteins. *Chemical Biology & Drug Design*, 72(6), 455–482. <https://doi.org/10.1111/j.1747-0285.2008.00741.x>.
- Young, E. (2008). The anti-inflammatory effects of heparin and related compounds. *Thrombosis Research*, 122(6), 743–752. <https://doi.org/10.1016/j.thromres.2006.10.026>.
- Iovu, M., Dumais, G., & Du Souich, P. (2008). Anti-inflammatory activity of chondroitin sulfate. *Osteoarthritis and Cartilage*, 16, S14–S18. <https://doi.org/10.1016/j.joca.2008.06.008>.

- Liu, Y., Yang, H., Otaka, K., Takatsuki, H., & Sakanishi, A. (2005). Effects of vascular endothelial growth factor (VEGF) and chondroitin sulfate A on human monocytic THP-1 cell migration. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 43(3–4), 216–220. <https://doi.org/10.1016/j.colsurfb.2005.04.011>.
- Trowbridge, J. M., & Gallo, R. L. (2002). Dermatan sulfate: New functions from an old glycosaminoglycan. *Glycobiology*, 12(9), 117R-125R. <https://doi.org/10.1093/glycob/cwf066>.
- Huffman, F. G. (2003). URONIC ACIDS. In *Encyclopedia of Food Sciences and Nutrition* (pp. 5890–5896). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B0-12-227055-X/01221-9>.
- Liaw, Patricia C. Y., Becker, D. L., Stafford, A. R., Fredenburgh, J. C., & Weitz, J. I. (2001). Molecular Basis for the Susceptibility of Fibrin-bound Thrombin to Inactivation by Heparin Cofactor II in the Presence of Dermatan Sulfate but Not Heparin. *Journal of Biological Chemistry*, 276(24), 20959–20965. <https://doi.org/10.1074/jbc.M010584200>.
- Vitale, C., Berutti, S., Bagnis, C., Soragna, G., Gabella, P., Fruttero, C., & Marangella, M. (2013). Dermatan sulfate: An alternative to unfractionated heparin for anticoagulation in hemodialysis patients. *Journal of Nephrology*, 26(1), 158–163. <https://doi.org/10.5301/jn.5000105>.
- Hassell, J. R., Cintron, C., Kublin, C., Newsome, D. A. Proteoglycan changes during restoration of transparency in corneal scars. *Arch Biochem Biophys*. 1983;222:362–369. doi: 10.1016/0003-9861(83)90532-5.
- Quantock, A. J., Young, R. D., Akama, T. O. Structural and biochemical aspects of keratan sulphate in the cornea. *Cell Mol Life Sci*. 2010 Mar;67(6):891-906. doi: 10.1007/s00018-009-0228-7. PMID: 20213925; PMCID: PMC11115788.
- Ghatak, S., Maytin, E. V., Mack, J. A., Hascall, V. C., Atanelishvili, I., Moreno Rodriguez, R., Markwald, R. R., & Misra, S. (2015). Roles of Proteoglycans and Glycosaminoglycans in Wound Healing and Fibrosis. *International Journal of Cell Biology*, 2015, 1–20. <https://doi.org/10.1155/2015/834893>.
- Wang, C. T., Lin, Y. T., Chiang, B. L., Lin, Y. H., & Hou, S. M. (2006). High molecular weight hyaluronic acid down-regulates the gene expression of osteoarthritis-associated cytokines and enzymes in fibroblast-like synoviocytes from patients with early osteoarthritis. *Osteoarthritis and Cartilage*, 14(12), 1237–1247. <https://doi.org/10.1016/j.joca.2006.05.009>.
- Migliore, A., & Procopio, S. (2015). Effectiveness and utility of hyaluronic acid in osteoarthritis. *Clinical Cases in Mineral and Bone Metabolism: The Official Journal of the Italian Society of Osteoporosis, Mineral Metabolism, and Skeletal Diseases*, 12(1), 31–33. <https://doi.org/10.11138/ccmbm/2015.12.1.031>.
- Waddell, D. D. Viscosupplementation with hyaluronans for osteoarthritis of the knee: clinical efficacy and economic implications. *Drugs Aging*. 2007;24(8):629-42. doi: 10.2165/00002512-200724080-00002. PMID: 17702533.
- Dougados, M., & Hochberg, M. C. Management of osteoarthritis. In: Hochberg MC, Silman AJ, Smolen JS, Weinblatt ME, Weisman M, editors. *Rheumatology*. 5th ed. Philadelphia: Mosby/Elsevier; 2011. pp. 1793–9.
- Chang, W. H., Liu, P. Y., Lin, M. H., Lu, C. J., Chou, H. Y., Nian, C. Y., Jiang, Y. T., & Hsu, Y. H. H. (2021). Applications of Hyaluronic Acid in Ophthalmology and Contact Lenses. *Molecules*, 26(9), 2485. <https://doi.org/10.3390/molecules26092485>.
- Salzillo, R., Schiraldi, C., Corsuto, L., D'Agostino, A., Filosa, R., De Rosa, M., & La Gatta, A. (2016). Optimization of hyaluronan-based eye drop formulations. *Carbohydr Polym*, 153, 275–283. PubMed. <https://doi.org/10.1016/j.carbpol.2016.07.106>.

- Pavicic, T., Gauglitz, G. G., Lersch, P., Schwach-Abdellaoui, K., Malle, B., Korting, H. C., & Farwick, M. (2011). Efficacy of cream-based novel formulations of hyaluronic acid of different molecular weights in anti-wrinkle treatment. *Journal of Drugs in Dermatology: JDD*, 10(9), 990–1000.
- Salbach, J., Rachner, T. D., Rauner, M., Hempel, U., Anderegg, U., Franz, S., Simon, J.-C., & Hofbauer, L. C. (2012). Regenerative potential of glycosaminoglycans for skin and bone. *Journal of Molecular Medicine*, 90(6), 625–635. <https://doi.org/10.1007/s00109-011-0843-2>.
- Bohaumilitzky, L., Huber, A. K., Stork, E., Wengert, S., Wölfl, F., & Boehm, H. (2017). A Trickster in Disguise: Hyaluronan's Ambivalent Roles in the Matrix. *Frontiers in Oncology*, 7, 242. <https://doi.org/10.3389/fonc.2017.00242>.
- Tavianatou, A. G., Caon, I., Franchi, M., Piperigkou, Z., Galessio, D., & Karamanos, N. K. (2019). Hyaluronan: Molecular size-dependent signaling and biological functions in inflammation and cancer. *The FEBS Journal*, 286(15), 2883–2908. <https://doi.org/10.1111/febs.14777>.
- Howell, W. H. (1922). "Heparin, an anticoagulant". *American Journal of Physiology*. 63: 434–435.
- Bijörk, I., & Lindahl, U. (1982). Mechanism of the anticoagulant action of heparin. *Molecular and Cellular Biochemistry*, 48(3), 161–182. <https://doi.org/10.1007/BF00421226>.
- Becker, R. C. (2004). Optimizing Heparin Compounds: A Working Construct for Future Antithrombotic Drug Development. *Journal of Thrombosis and Thrombolysis*, 18(1), 55–58. <https://doi.org/10.1007/s11239-004-0176-x>.
- Agno, W., Gallus, A. S., Wittkowsky, A., Crowther, M., Hylek, E. M., & Palareti, G. (2012). Oral Anticoagulant Therapy. *Chest*, 141(2), e44S–e88S. <https://doi.org/10.1378/chest.11-2292>.
- Heit, J. A., Lahr, B. D., Petterson, T. M., Bailey, K. R., Ashrani, A. A., & Melton, L. J. (2011). Heparin and warfarin anticoagulation intensity as predictors of recurrence after deep vein thrombosis or pulmonary embolism: A population-based cohort study. *Blood*, 118(18), 4992–4999. <https://doi.org/10.1182/blood-2011-05-357343>.
- Tang, N., Bai, H., Chen, X., Gong, J., Li, D., & Sun, Z. (2020). Anticoagulant treatment is associated with decreased mortality in severe coronavirus disease 2019 patients with coagulopathy. *Journal of Thrombosis and Haemostasis*, 18(5), 1094–1099. <https://doi.org/10.1111/jth.14817>.
- Ghadiminejad, I. (2022). Heparan Sulphate Binding, Disease Development and Treatment Options. *Biomedical Journal of Scientific & Technical Research*, 44(3). <https://doi.org/10.26717/BJSTR.2022.44.007056>.
- Ahmed, T., Garrigo, J., & Danta, I. (1993). Preventing Bronchoconstriction in Exercise-Induced Asthma with Inhaled Heparin. *New England Journal of Medicine*, 329(2), 90–95. <https://doi.org/10.1056/NEJM199307083290204>.
- Kohnen, T., Dick, B., Hessemer, V., Koch, D. D., & Jacobi, K. W. (1998). Effect of heparin in irrigating solution on inflammation following small incision cataract surgery. *Journal of Cataract and Refractive Surgery*, 24(2), 237–243. [https://doi.org/10.1016/S0886-3350\(98\)80205-8](https://doi.org/10.1016/S0886-3350(98)80205-8).
- Törkvist, Thorlacius, Sjöqvist, Bohman, Lapidus, Flood, Ågren, Raud, & Löfberg. (1999). Low molecular weight heparin as adjuvant therapy in active ulcerative colitis. *Alimentary Pharmacology & Therapeutics*, 13(10), 1323–1328. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2036.1999.00599.x>.
- Dombrowski, C., Song, S. J., Chuan, P., Lim, X., Susanto, E., Sawyer, A. A., Woodruff, M. A., Hutmacher, D. W., Nurcombe, V., & Cool, S. M. (2009). Heparan Sulfate Mediates the Proliferation and Differentiation of Rat Mesenchymal Stem Cells. *Stem Cells and Development*, 18(4), 661–670. <https://doi.org/10.1089/scd.2008.0157>.

Farrell, E., O'Brien, F. J., Doyle, P., Fischer, J., Yannas, I., Harley, B. A., O'Connell, B., Prendergast, P. J., & Campbell, V. A. (2006). A Collagen-glycosaminoglycan Scaffold Supports Adult Rat Mesenchymal Stem Cell Differentiation Along Osteogenic and Chondrogenic Routes. *Tissue Engineering*, 12(3), 459–468. <https://doi.org/10.1089/ten.2006.12.459>.

Tierney, C. M., Jaasma, M. J., & O'Brien, F. J. (2009). Osteoblast activity on collagen-GAG scaffolds is affected by collagen and GAG concentrations. *Journal of Biomedical Materials Research Part A*, 91A(1), 92–101. <https://doi.org/10.1002/jbm.a.32207>.

Borza DB. Glomerular basement membrane heparan sulfate in health and disease: A regulator of local complement activation. *Matrix Biol.* 2017 Jan;57-58:299-310. doi: 10.1016/j.matbio.2016.09.002. Epub 2016 Sep 6. PMID: 27609404; PMCID: PMC5026315.

Liu, J., & Pedersen, L. C. (2007). Anticoagulant heparan sulfate: Structural specificity and biosynthesis. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 74(2), 263–272. <https://doi.org/10.1007/s00253-006-0722-x>.

Teien, A. N., Abildgaard, U., & Höök, M. (1976). The anticoagulant effect of heparan sulfate and dermatan sulfate. *Thrombosis Research*, 8(6), 859–867. [https://doi.org/10.1016/0049-3848\(76\)90014-1](https://doi.org/10.1016/0049-3848(76)90014-1).

Jeney, A., Timár, J., Pogány, G., Paku, S., Moczár, E., Mareel, M., Otvös, L., Kopper, L., & Lapis, K. (1990). Glycosaminoglycans as novel target in antitumor therapy. *The Tokai Journal of Experimental and Clinical Medicine*, 15(2–3), 167–177.

Yip, G. W., Smollich, M., & Götte, M. (2006). Therapeutic value of glycosaminoglycans in cancer. *Molecular Cancer Therapeutics*, 5(9), 2139–2148. <https://doi.org/10.1158/1535-7163.MCT-06-0082>.

Knelson, E. H., Nee, J. C., & Blobel, G. C. (2014). Heparan sulfate signaling in cancer. *Trends in Biochemical Sciences*, 39(6), 277–288. <https://doi.org/10.1016/j.tibs.2014.03.001>.

Sasisekharan, R., Shriver, Z., Venkataraman, G., & Narayanasami, U. (2002). Roles of heparan-sulphate glycosaminoglycans in cancer. *Nature Reviews Cancer*, 2(7), 521–528. <https://doi.org/10.1038/nrc842>.

Lee, E., Kim, Y., Bae, S. M., Kim, S. K., Jin, S., Chung, S. W., Lee, M., Moon, H. T., Jeon, O., Park, R. W., Kim, I. S., Byun, Y., & Kim, S. Y. (2009). Polyproline-type helical-structured low-molecular weight heparin (LMWH)-taurocholate conjugate as a new angiogenesis inhibitor. *International Journal of Cancer*, 124(12), 2755–2765. <https://doi.org/10.1002/ijc.24239>.

Kim, J., Al-Hilal, T. A., Chung, S. W., Kim, S. Y., Ryu, G. H., Son, W. C., & Byun, Y. (2015). Antiangiogenic and anticancer effect of an orally active low molecular weight heparin conjugates and its application to lung cancer chemoprevention. *Journal of Controlled Release*, 199, 122–131. <https://doi.org/10.1016/j.jconrel.2014.12.015>.

Afratis, N. A., Karamanou, K., Piperigkou, Z., Vynios, D. H., & Theocharis, A. D. (2017). The role of heparins and nano-heparins as therapeutic tool in breast cancer. *Glycoconjugate Journal*, 34(3), 299–307. <https://doi.org/10.1007/s10719-016-9742-7>.

Atallah, J., Khachfe, H. H., Berro, J., & Assi, H. I. (2020). The use of heparin and heparin-like molecules in cancer treatment: A review. *Cancer Treatment and Research Communications*, 24, 100192. <https://doi.org/10.1016/j.ctarc.2020.100192>.

b4 KAYNAKLAR

1. Apak, H. (2004). Onkoloji hastalarında beslenme desteği. Sağlıkta ve Hastalıkta Beslenme Sempozyumu, Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, İstanbul, 247-50

2. Augustin, L.S., Gallus, S., Franceschi, S., Negri, E., Jenkins, D.J., Kendall, C.W., ... La Vecchia, C. (2003). Glycemic index and load and risk of upper aero-digestive tract neoplasms (Italy). *Cancer Causes & Control*, 14(7), 657-662.
3. Viganó, A. ve ark (2007). Clinical survival predictors in patients with advanced cancer. *Arch Intern Med*, 160(6): 861-8.
4. Başaran, G. A. (2004). Kanser hastalarında beslenme. *Klinik Geliflim*, 17:24-32.
5. Segura, A. ve ark (2005). An epidemiological evaluation of the prevalence of malnutrition in Spanish patients with locally advanced or metastatic cancer. *Clin Nutr*, 24(5):801-14.
6. Caro, M. M, Laviano, A., Pichard, C. (2007). Impact of nutrition on quality of life during cancer. *Curr Opin Clin Nutr Metab Care*, 10(4): 480-87.
7. Wong S, Aly EH. The effects of enteral immunonutrition in upper gastrointestinal surgery: A systematic review and meta-analysis. *Int J Surg*. 2016;29:137-150. doi: 10.1016/j.ijso.2016.03.043
8. Elke G, Zanten ARH, Lemieux M, et al. Enteral versus parenteral nutrition in critically ill patients: an updated systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Crit Care*. 2016;20(1):117. doi: 10.1186/s13054-016-1298-1
9. Inui A. Cancer anorexia–cachexia syndrome: are neuropeptides the key? *Cancer Res* 1999;59:4493–501
10. Barron, M. A., Pencharz, P. B. (2007). Nutritional issues in infants with cancer. *Pediatric Blood Cancer*, 49(7):1093-6
11. Bosaeus I, Daneryd P, Svanberg E, Lundholm K. Dietary intake, resting energy expenditure in relation to weight loss in unselected cancer patients. *Int J Cancer* 2001;93:380–383
12. Korfali et al. Nutritional risk of hospitalized patients in Turkey. *Clin Nutr* 2009, 28: 533-7
13. Arends J, et al., ESPEN guidelines on nutrition in cancer patients, *Clinical Nutrition* (2016)
14. Loprinzi CL, Michalak JC, Schaid DJ, et al. Phase III evaluation of megestrol acetate as therapy for patients with cancer anorexia and/orcachexia. *J Clin Oncol*. 1993;11(4):762–767
15. Elting LS, Cooksley C, Chambers M, Cantor SB, Manzullo E, Rubenstein EB. The burdens of cancer therapy. Clinical and economic outcomes of chemotherapy-induced mucositis. *Cancer*. 2003;14: 1201-1207
16. Andy Trotta*, Lisa A. Bellmb, Joel B. Epstein, Diana Framee, Henry J. Fuchs, Clement K. Gwede, Eugene Komaroff, Luba Nalysnyke, Marya D. Zilberberge, Mucositis incidence, severity and associated outcomes in patients with head and neck cancer receiving radiotherapy with or without chemotherapy: a systematic literature review, *Radiotherapy and Oncology* 66 (2003) 253–262
17. Sonis ST, Elting LS, Keefe D, Peterson DE, Schubert M, Hauer-Jensen M, et al. Perspectives on cancer therapy-induced mucosal injury. *Cancer*. 2004;100(9): 1995-2025
18. Douglas RG, Shaw JH. Metabolic effects of cancer. *Br J Surg* 1990;77(3):246–54.
19. Serap Andaç, Öztürk1, Zeynep Özerson, İrem Öner Özkara, Kanser hastalarında tanı öncesi ve sonrası beslenme alışkanlıkları, besin tüketim sıklıkları, besin takviyesi kullanımı ve kullanımı etkileyen faktörlerin karşılaştırılması, *Mersin Üniv Sağlık Bilim Derg* 2019;12(2):182-194
20. Bozzetti F. Effects of artificial nutrition on the nutritional status of cancer patients. *J Parenter Enteral Nutr* 1989; 13(4):406–20

21. Lindh A, Cedermark B, Blomgren H, Wassermann J, Petrini B. Enteral and parenteral nutrition in anorectic patients with advanced gastrointestinal cancer. *J Surg Oncol* 1986; 33:61–5.
22. Persson C, Glimelius B, Ronnelid J, Nygren P. Impact of fish oil and melatonin on cachexia in patients with advanced gastrointe
23. Collins MM, Wight RG, Partridge G. Nutritional consequences of radiotherapy in early laryngeal carcinoma. *Ann Royal Coll Surg* 1999;81(6):376–81.
24. Doyle C, Kushi LH, Byers T et al. Nutrition and physical activity during and after cancer treatment: An American Cancer Society guide for informed choices. *CACancer J Clin.* 2006; 56: 323-353.
25. Roberge C, Tran M, Massoud C, et al. Quality of life and home enteral tube feeding: a French prospective study in patients with head and neck or oesophageal cancer. *Br J Cancer* 2000;82(2):263–9.
26. Anderson PM, Ramsay NK, Shu XO, et al. Effect of low-dose oral glutamine on painful stomatitis during bone marrow transplantation. *Bone Marrow Transplant* 1998;22(4): 339–44.
27. Takatsuka H, Takemoto Y, Iwata N, et al. Oral eicosapentaenoic acid for complications of bone marrow transplantation. *Bone Marrow Transplant* 2001;28(8):769–74.
28. Aslani A, Smith RC, Allen BJ, Paviakis N, Levi JA. The predictive value of body protein for chemotherapy-induced toxicity. *Cancer* 2000;88:796-803.
29. Klastersky J, Daneau D, Verhest A. Causes of death in patients with cancer. *Eur J Cancer* 1972;8:149-54.
30. Legaspi A, Jeevenandam M, Fletcher Starnes Jr H, Brennan MF. Whole lipid and energy metabolism in the cancer patient. *Metabolism* 1987;36:958-63
31. Hansell DT, Davies JW, Burns HJG, Shenkin A. The oxidation of body fuel stores in cancer patients. *Ann Surg* 1986;204:638-42.
32. King LA, Carson LF, Konstantinides RN, et al. Outcome assessment of home parentral nutrition in patients with gynecological malignancies: what have we learned in a decade of experience? *Gynaecol Oncol* 1993;51:377-82
33. Bozzetti F, Ammatuna M, Migliavacca S, Facchetti C, Cozzaglio L, Morabito A. Comparison of glucose versus fat solutions in cancer patients: a controlled cross-over study. *Clin Nutr* 1990;9:325-30
34. Cozzaglio L, Balzola F, Cosentino F, et al. Outcome of cancer patients receiving home parenteral nutrition. *J Parenter Enteral Nutr* 1997;21:339-42.
35. Lundholm K, Korner U, Gunnebo L, Sixt-Ammilon P, Fouladiun M, Daneryd P, Bosaeus I. Insulin treatment in cancer cachexia: effects on survival, metabolism and physical functioning: *Clin Res Cancer* 2007;13:2699-706
36. Boelens PG, Heesakkers FF, Luyer MD, et al. Reduction of postoperative ileus by early enteral nutrition in patients undergoing major rectal surgery: prospective, randomized, controlled trial. *Ann Surg* 2014;259:649-55.
37. Bozzetti F, Arends J, Lundholm K, et al. ESPEN Guidelines on Parenteral Nutrition: non-surgical oncology. C

b5 KAYNAKLAR

1. Global, regional, and national life expectancy, all-cause mortality, and causespecific mortality for 249 causes of death, 1980–2015: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2015“, *Lancet*, 2016, 388: 1459-2003.

2. Köse MR, Bora Başara B, Güler C, Soytutan Çağlar İ, Özdemir TA, Aygün A, Uzun SB, Yentür GK, Pekeriçli A, Birge Kayış B, Aydoğan Kılıç D. "Sağlık istatistikleri yılı 2016", T.C. Sağlık Bakanlığı, 1083, Ankara, 2017.
3. Edgar DG, Gerardo HB, Juan T, Susana C, Katia GC, Yvonne F, Jorge S. "Dietary glyceemic index, dietary glyceemic load, blood lipids and coronary heart disease", J of Nutr and Met, 2010;1-8.
4. Şencan İ, Keskinç B, İkinci B, Öztemel A, Sarioğlu G ve ark. "Türkiye kalp ve damar hastalıkları önleme ve kontrol programı 2015-2020", T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu, 988, Ankara, 2015
5. WHO. "-Media Center- The top 10 causes of death", 2017.
<http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs310/en/> Erişim: 26 Mayıs 2017.
6. TÜİK. "Ölüm Nedeni İstatistikleri 2016", 2017 <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=24572>
Erişim: 26 Mayıs 2018
7. Reddy SK, Katan M. Diet. "Nutrition and the prevention of hypertension and cardiovascular diseases", Public Health Nutrition, 2004, 7(1); 167-186.
8. Mercangil SM. "Kardiyovasküler hastalıklar ve karbonhidratlar & posa", Editör Baş M, Saka M. Kardiyovasküler Hastalıklarda Etiyolojik Faktörler, Önleme ve Tedavide Beslenme Yaklaşımı, Matsa Basımevi, Ankara, 2013, 243-252. 24. Pereira MA, O'Reilly E, Augustsson K, Fraser GE, Goldbourt U, Heitmann
9. Pereira MA, O'Reilly E, Augustsson K, Fraser GE, Goldbourt U, Heitmann BL, Hallmans G, Knekt P, Liu S, et al. "Dietary fiber and risk of coronary heart disease: a pooled analysis of cohort studies", Arch Intern Med, 2004, 164(4); 370-376.
10. Türker P. "Kardiyovasküler Hastalıklarda Beslenme", Editör Baş M, Saka M. Kardiyovasküler Hastalıklarda Etiyolojik Faktörler, Önleme ve Tedavide Beslenme Yaklaşımı, Matsa Basımevi, Ankara, 2013, 383-399.
11. Huijbregts P, Feskens E, Räsänen L, Fidanza F, Nissinen A, Menotti A, Kromhout D. "Dietary pattern and 20 year mortality in elderly men in Finland, Italy, and The Netherlands: longitudinal cohort study", Bmj, 1997, 315; 13-31
12. Tatyana A. Shamlıyan, MD; David R. Jacobs, Jr, PhD; Susan K. Raatz, PhD, RD; David L. Nordstrom, et al. "Are your patients with risk of CVD getting the viscous soluble fiber they need?", Journal of Family Practice, 2006, 55(9); 761- 769.
13. Kyle, R.A.; Shampo, M.A. Albert Szent-Gyorgy—Nobel laureate. Mayo Clin. Proc. 2000, 75, 722.
14. Frei, B.; Stocker, R.; England, L.; Ames, B.N. Ascorbate: The most effective antioxidant in human blood plasma. Adv. Exp. Med. Biol. 1990, 264, 155–163.
15. De Tullio, M.C. Beyond the antioxidant: The double life of vitamin C. Subcell. Biochem. 2012, 56, 49–65
16. Nishikawa, Y.; Kurata, T. Interconversion between dehydro-L-ascorbic acid and L-ascorbic acid. Biosci. Biotechnol. Biochem. 2000, 64, 476–483
17. Carpenter, K.J. The discovery of vitamin C. Ann. Nutr. Metab. 2012, 61, 259–264
18. Heller, R.; Munscher-Paulig, F.; Grabner, R.; Till, U. L-Ascorbic acid potentiates nitric oxide synthesis in endothelial cells. J. Biol. Chem. 1999, 274, 8254–8260.
19. Huang, A.; Vita, J.A.; Venema, R.C.; Keaney, J.F., Jr. Ascorbic acid enhances endothelial nitric-oxide synthase activity by increasing intracellular tetrahydrobiopterin. J. Biol. Chem. 2000, 275, 17399–17406.
20. D'Uscio, L.V.; Milstien, S.; Richardson, D.; Smith, L.; Katusic, Z.S. Long-term vitamin C treatment increases vascular tetrahydrobiopterin levels and nitric oxide synthase activity. Circ. Res. 2003, 92, 88–95.

21. Ulker, S.; McKeown, P.P.; Bayraktutan, U. Vitamins reverse endothelial dysfunction through regulation of eNOS and NAD(P)H oxidase activities. *Hypertension* 2003, 41, 534–539.
 22. uraschek, S.P.; Guallar, E.; Appel, L.J.; Miller, E.R., 3rd. Effects of vitamin C supplementation on blood pressure: A meta-analysis of randomized controlled trials. *Am. J. Clin. Nutr.* 2012, 95, 1079–1088
 23. Forman, J.P.; Choi, H.; Curhan, G.C. Fructose and vitamin C intake do not influence risk for developing hypertension. *J. Am. Soc. Nephrol.* 2009, 20, 863–871.
 24. Moran, J.P.; Cohen, L.; Greene, J.M.; Xu, G.; Feldman, E.B.; Hames, C.G.; Feldman, D.S. Plasma ascorbic acid concentrations relate inversely to blood pressure in human subjects. *Am. J. Clin. Nutr.* 1993, 57, 213–217.
 25. Carr, A.C.; Frei, B. Toward a new recommended dietary allowance for vitamin C based on antioxidant and health effects in humans. *Am. J. Clin. Nutr.* 1999, 69, 1086–1107.
 26. uller, C.J.; Grundy, S.M.; Norkus, E.P.; Jialal, I. Effect of ascorbate supplementation on low density lipoprotein oxidation in smokers. *Atherosclerosis* 1996, 119, 139–150
 27. Meredith, M.E.; Qu, Z.C.; May, J.M. Ascorbate reverses high glucose- and RAGE-induced leak of the endothelial permeability barrier. *Biochem. Biophys. Res. Commun.* 2014, 445, 30–35.
 28. Buijsse, B.; Jacobs, D.R., Jr.; Steffen, L.M.; Kromhout, D.; Gross, M.D. Plasma Ascorbic Acid, A Priori Diet Quality Score, and Incident Hypertension: A Prospective Cohort Study. *PLoS ONE* 2015, 10, e0144920.
 29. Strandhagen E, Hansson PO, Bosaeus I, Isaksson B, Eriksson H. High fruit intake may reduce mortality among middle-aged and elderly men. *The study of men born in 1913. Eur J Clin Nutr* 2000; 54: 337–41.
 30. Moran JP, Cohen L, Greene JM et al. Plasma ascorbic acid concentrations relate inversely to blood pressure in human subjects. *Am J Clin Nutr* 1993; 57: 213–7.
 31. Hodis HN, Mack WJ, LaBree L et al. Serial coronary angiographic evidence that antioxidant vitamin intake reduces progression of coronary artery atherosclerosis. *JAMA* 1995; 23: 1849–54.
 32. Byers T, Bowman B. Vitamin E supplements and coronary heart disease. *Nutr Rev* 1993; 51: 333–6.
-

MULTİDİSİPLİNER BİLİMSEL ÇALIŞMALAR

Editörler:

Prof. Dr. Ali Savaş BÜLBÜL

Doç. Dr. Bülent BAYRAKTAR

Doç. Dr. Emre TEKCE

Yazarlar:

Prof. Dr. Ali Savaş BÜLBÜL

Dr. Öğr. Üyesi Yasemin TÜMER ÇELİK

Dr. Öğr. Üyesi Zahid PAKSOY

Öğr. Gör. Dr. Süheyb OKUR

Öğr. Gör. Mehmet MEMİŞ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-082-1

Cover Design: İbrahim Kaya

December/2024

Ankara / Türkiye

Size = 14,8 x 21 cm

b1 KAYNAKLAR

Akil, A. S. A. S., Jerman, L. F., Yassin, E., Padmajeya, S. S., Al-Kurbi, A., & Fakhro, K. A. (2020). Reading between the (Genetic) Lines: How Epigenetics is Unlocking Novel Therapies for Type 1 Diabetes. *Cells* 2020, Vol. 9, Page 2403, 9(11), 2403. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/CELLS9112403>

Assou, S., Boumela, I., Haouzi, D., Anahory, T., Dechaud, H., de Vos, J., & Hamamah, S. (2010). Dynamic changes in gene expression during human early embryo development: from fundamental aspects to clinical applications. *Human Reproduction Update*, 17(2), 272. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/HUMUPD/DMQ036>

Bannister, A. J., & Kouzarides, T. (2011). Regulation of chromatin by histone modifications. *Cell Research*, 21(3), 381. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/CR.2011.22>

Bird, A. (2007). Perceptions of epigenetics. *Nature*, 447(7143), 396–398. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/NATURE05913>

- Breton, C. V., Landon, R., Kahn, L. G., Enlow, M. B., Peterson, A. K., Bastain, T., ... Fry, R. (2021). Exploring the evidence for epigenetic regulation of environmental influences on child health across generations. *Communications Biology*, 4(1), 769. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/S42003-021-02316-6>
- Brunaud, L., Alberto, J. M., Ayav, A., Gérard, P., Namour, F., Antunes, L., ... Guéant, J. L. (2003). Effects of vitamin B12 and folate deficiencies on DNA methylation and carcinogenesis in rat liver. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine*, 41(8), 1012–1019. Retrieved from <https://doi.org/10.1515/CCLM.2003.155/MACHINEREAABLECITATION/RIS>
- Champagne, F. A. (2008). Epigenetic Mechanisms and the Transgenerational Effects of Maternal Care. *Frontiers in Neuroendocrinology*, 29(3), 386. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/J.YFRNE.2008.03.003>
- Fritz, A. J., El Dika, M., Toor, R. H., Rodriguez, P. D., Foley, S. J., Ullah, R., ... Stein, G. S. (2022). Epigenetic-mediated regulation of gene expression for biological control and cancer. *Results and Problems in Cell Differentiation*, 70, 339. Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-3-031-06573-6_12
- Handy, D. E., Castro, R., & Loscalzo, J. (2011). Epigenetic Modifications: Basic Mechanisms and Role in Cardiovascular Disease. *Circulation*, 123(19), 2145. Retrieved from <https://doi.org/10.1161/CIRCULATIONAHA.110.956839>
- Heard, E., & Martienssen, R. A. (2014). Transgenerational Epigenetic Inheritance: myths and mechanisms. *Cell*, 157(1), 95. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/J.CELL.2014.02.045>
- Husmann, D., & Gozani, O. (2019). Histone lysine methyltransferases in biology and disease. *Nature Structural & Molecular Biology*, 26(10), 880. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/S41594-019-0298-7>
- Jangra, A., Sriram, C. S., Pandey, S., Choubey, P., Rajput, P., Saroha, B., ... Lahkar, M. (2016). Epigenetic Modifications, Alcoholic Brain and Potential Drug Targets. *Annals of Neurosciences*, 23(4), 246. Retrieved from <https://doi.org/10.1159/000449486>
- Jeltsch, A., & Jurkowska, R. Z. (2014). New concepts in DNA methylation. *Trends in Biochemical Sciences*. Elsevier Ltd. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/j.tibs.2014.05.002>
- Juruena, M. F., Gadelrab, R., Cleare, A. J., & Young, A. H. (2021). Epigenetics: A missing link between early life stress and depression. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 109, 110231. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/J.PNPBP.2020.110231>
- Lee, H. T., Oh, S., Ro, D. H., Yoo, H., & Kwon, Y. W. (2020). The Key Role of DNA Methylation and Histone Acetylation in Epigenetics of Atherosclerosis. *Journal of Lipid and Atherosclerosis*, 9(3), 419–434. Retrieved from <https://doi.org/10.12997/JLA.2020.9.3.419>
- Mahmoud, A. M. (2022). An Overview of Epigenetics in Obesity: The Role of Lifestyle and Therapeutic Interventions. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(3), 1341. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/IJMS23031341>
- Miller, J. L., & Grant, P. A. (2013). The Role of DNA Methylation and Histone Modifications in Transcriptional Regulation in Humans. *Sub-Cellular Biochemistry*, 61, 289. Retrieved from https://doi.org/10.1007/978-94-007-4525-4_13
- Moore, L. D., Le, T., & Fan, G. (2013). DNA methylation and its basic function. *Neuropsychopharmacology : Official Publication of the American College of Neuropsychopharmacology*, 38(1), 23–38. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/NPP.2012.112>
- Moosavi, A., & Ardekani, A. M. (2016). Role of Epigenetics in Biology and Human Diseases. *Iranian Biomedical Journal*, 20(5), 246. Retrieved from <https://doi.org/10.22045/IBJ.2016.01>

- Mourtzi, N., Sertedaki, A., & Charmandari, E. (2021). Glucocorticoid Signaling and Epigenetic Alterations in Stress-Related Disorders. *International Journal of Molecular Sciences* 2021, Vol. 22, Page 5964, 22(11), 5964. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/IJMS22115964>
- O'Neill, C. (2015). The epigenetics of embryo development. *Animal Frontiers*, 5(1), 42–49. Retrieved from <https://doi.org/10.2527/AF.2015-0007>
- Papp, B., & Plath, K. (2013). Epigenetics of reprogramming to induced pluripotency. *Cell*, 152(6), 1324–1343. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/J.CELL.2013.02.043/ASSET/1D30F0D9-0926-42D4-B7FE-7133C67E2F4F/MAIN.ASSETS/GR5.JPG>
- Qin, T., Zhang, X., Guo, T., Yang, T., Gao, Y., Hao, W., & Xiao, X. F. (2021). Epigenetic Alteration Shaped by the Environmental Chemical Bisphenol A. *Frontiers in Genetics*, 11, 618966. Retrieved from <https://doi.org/10.3389/FGENE.2020.618966/BIBTEX>
- Rando, T. A., & Chang, H. Y. (2012). Aging, rejuvenation, and epigenetic reprogramming: resetting the aging clock. *Cell*, 148(1–2), 46–57. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/J.CELL.2012.01.003>
- Shi, L., & Wu, J. (2009). Epigenetic regulation in mammalian preimplantation embryo development. *Reproductive Biology and Endocrinology*, 7(1), 1–11. Retrieved from <https://doi.org/10.1186/1477-7827-7-59/FIGURES/1>
- Singh, A., Rappolee, D. A., & Ruden, D. M. (2023). Epigenetic Reprogramming in Mice and Humans: From Fertilization to Primordial Germ Cell Development. *Cells* 2023, Vol. 12, Page 1874, 12(14), 1874. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/CELLS12141874>
- Singh, B. N., Shankar, S., & Srivastava, R. K. (2011). Green tea catechin, epigallocatechin-3-gallate (EGCG): mechanisms, perspectives and clinical applications. *Biochemical Pharmacology*, 82(12), 1807. Retrieved from <https://doi.org/10.1016/J.BCP.2011.07.093>
- Srinageshwar, B., Maiti, P., Dunbar, G. L., & Rossignol, J. (2016). Role of Epigenetics in Stem Cell Proliferation and Differentiation: Implications for Treating Neurodegenerative Diseases. *International Journal of Molecular Sciences*, 17(2), 199. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/IJMS17020199>
- Thorsell, A., & Nätt, D. (2016). Maternal stress and diet may influence affective behavior and stress-response in offspring via epigenetic regulation of central peptidergic function. *Environmental Epigenetics*, 2(3), dvw012. Retrieved from <https://doi.org/10.1093/EEP/DVW012>
- Tiffon, C. (2018). The Impact of Nutrition and Environmental Epigenetics on Human Health and Disease. *International Journal of Molecular Sciences*, 19(11), 3425. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/IJMS19113425>
- Turner, B. M. (2009). Epigenetic responses to environmental change and their evolutionary implications. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 364(1534), 3403. Retrieved from <https://doi.org/10.1098/RSTB.2009.0125>
- Wang, S. S., Lewis, M. J., & Pitzalis, C. (2023). DNA Methylation Signatures of Response to Conventional Synthetic and Biologic Disease-Modifying Antirheumatic Drugs (DMARDs) in Rheumatoid Arthritis. *Biomedicines* 2023, Vol. 11, Page 1987, 11(7), 1987. Retrieved from <https://doi.org/10.3390/BIOMEDICINES11071987>
- Wang, W., Min, L., Qiu, X., Wu, X., Liu, C., Ma, J., ... Zhu, L. (2021). Biological Function of Long Non-coding RNA (LncRNA) Xist. *Frontiers in Cell and Developmental Biology*, 9. Retrieved from <https://doi.org/10.3389/FCCELL.2021.645647>

Wu, Y. L., Lin, Z. J., Li, C. C., Lin, X., Shan, S. K., Guo, B., ... Li, Z. hong. (2023). Epigenetic regulation in metabolic diseases: mechanisms and advances in clinical study. *Signal Transduction and Targeted Therapy* 2023 8:1, 8(1), 1–27. Retrieved from <https://doi.org/10.1038/s41392-023-01333-7>

Ying, S. Y., Chang, D. C., & Lin, S. L. (2007). The MicroRNA (miRNA): Overview of the RNA Genes that Modulate Gene Function. *Molecular Biotechnology*, 38(3), 257. Retrieved from <https://doi.org/10.1007/S12033-007-9013-8>

Zong, D., Liu, X., Li, J., Ouyang, R., & Chen, P. (2019). The role of cigarette smoke-induced epigenetic alterations in inflammation. *Epigenetics & Chromatin*, 12(1), 65. Retrieved from <https://doi.org/10.1186/S13072-019-0311-8>

b3 KAYNAKLAR

Abd-alrazaq, Alaa, Ashraf A. Malkawi, Ahmed H. Maabreh, Tanvir Alam, Bridgette M. Bewick, Laila Akhu-Zaheya ve Mowafa Househ (2020). The effectiveness of listening to the Holy Quran to improve mental disorders and psychological wellbeing: Systematic review and meta-analysis. *ResearchGate*, 1-25.

Ajorpaz, Neda ve N. Ranjbar (2010). Effects of Recitation of Holy Quran on Anxiety of Women before Cesarean Section: A Randomize Clinical Triad. *Qom University of Medical Sciences Journal*, 4(89):15-20.

Al-Attas, Naquib (1999). *The Concept of Education İn Islam*. Third Impression. Malaysia: Cataloguing-in-Publication Data.

Azevedo, Frederico A. C., Ludmila R. B. Carvalho, Lea T. Grinberg, José Marcelo Farfel, Renata E. L. Ferretti, Renata E. P. Leite, Wilson Jacob Filho, Roberto Lent ve Suzana Herculano-Houzel (2009). Equal Numbers of Neuronal and Nonneuronal Cells Make the Human Brain an Isometrically Scaled-up Primate Brain. *The Journal of Comparative Neurology*, 513(5):532-41.

Babaii, Atye, Mohammad Abbasinia, Seyed Fakhreddin Hejazi, Seyyed Reza Seyyed Tabaei ve Fariba Dehghani (2015). The Effect of Listening to the Voice of Quran on Anxiety before Cardiac Catheterization: A Randomized Controlled Trial. *Health, Spirituality and Medical Ethics*, (2):8-14.

Babamohamadi, Hassan, Nemat Sotodehasl, Harold G. Koenig, Changiz Jahani ve Raheb Ghorbani (2015). The Effect of Holy Qur'an Recitation on Anxiety in Hemodialysis Patients: A Randomized Clinical Trial. *Journal of Religion and Health*, 54(5):1921-30.

Bear, Mark F., Barry W. Connors ve Michael A. Paradiso (2007). *Neuroscience: Exploring the Brain*. Third Edition. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.

Johnson, Kathryn A., Morris A. Okun ve Jordan W. Moon (2023). The Interaction of Faith and Science Mindsets Predicts Perceptions of the Relationship between Religion and Science. *Current Research in Ecological and Social Psychology* 4, (4):1-7.

Kandel, Eric R., John D. Koester, Sarah H. Mack ve Steven A. Siegelbaum (2021). *Principles of Neural Science*. Sixth Edition. New York: McGraw Hill.

Katz, Victor J. (1993). *A History of Mathematics: An Introduction*. New York: HarperCollins College Publishers.

Koenig, Harold G., Michael E. McCulloough ve David B. Larson (2001). *Handbook of Religion and Health*, New York: Oxford University Press.

McGrath, Alister E. (2011). *Christian Theology: An Introduction*. Fifth Edition. New Jersey: Wiley-Blackwell.

Miller, Andrew H., Vladimir Maletic ve Charles L. Raison (2009). Inflammation and Its Discontents: The Role of Cytokines in the Pathophysiology of Major Depression. *Biological psychiatry*, 65(9):732-41.

Nasr, Seyyid Hossein (2006). *Islamic Philosophy from its Origin to the Present: Philosophy in the Land of Prophecy*. New York: State University of New York Press.

Newberg, Andrew (2010). *Methodological Principles for Research in Neurotheology: Practical and Philosophical Implications*. *NeuroQuantology*, 8(4).

Newberg, Andrew B. (2001). *The Neurobiology of Spiritual Experience: A Review of Current Findings*. *Journal of Consciousness Studies*, 8(9):19-30.

Newberg, Andrew B. (2015). *The Neurotheology Link: An Intersection Between Spirituality and Health*. *Alternative and Complementary Therapies*, 21(1):13-17.

Newberg, Andrew B., ve Eugene G. D'Aquili (1999). *The Mystical Mind*. Minneapolis: Fortress Press.

Newberg, Andrew B. ve Bruce Y. Lee (2005). *The Neuroscientific Study of Religious and Spritüal Phenomena: Or why God Doesn't Use Biostatistics*. *Zygon* 40(2):469-90.

Okur, Süheyb (2019). *Tasavvuftaki 'Kemâl' Kavramına Kıyaslamalı Bir Analiz: Jung'un 'Bireyleşme' Kavramı*. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Çorum.

Okur, Süheyb (2024). *Nöroteoloji Bağlamında Kur'an Okumanın Serebral (CREB) ve Kortizol Yanıtı Üzerine Etkisinin İncelenmesi*. Doktora Tezi, Bayburt Üniversitesi, Bayburt.

Palmyre, Oomen (2003). *Neurotheology*. Editör J. W. Vrede van Huyssteen. *Encyclopedia of Science and Religion*, 617-618.

Reader, A. Ziauddin Sardar (2003). *Islam, Postmodernism and Other Futures*. London: Pluto Press.

Taha Alshaiqli, Imad Fakhri, Sabaa Ahmed Yahya, Irma Pammusu ve Khamis Faraj Alarabi (2014). *A study on the effects of EEG and ECG signals while listening to Qur'an recitation*. Ss. 1-6 içinde *The 5th International Conference on Information and Communication Technology for The Muslim World (ICT4M)*.

b3 KAYNAKLAR

Abramowitz, Jonathan S., Brett J. Deacon ve Stephen P. H. Whiteside (2019). *Exposure Therapy for Anxiety, Second Edition: Principles and Practice*. New York and London: The Guilford Press.

Alhouseini, Amjad M. R. Alzeer, Imad Fakhri Al-Shaikhli, Abdul Wahab bin Abdul Rahman, Khamis Alarabi, ve Mariam Adawiah Dzulkifli (2014). *Stress Assessment While Listening to Quran Recitation*. Ss. 67-72 içinde *2014 International Conference on Computer Assisted System in Health*.

Berger, Peter L. (1966). *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*. New York: Open Road.

Canda, Edward R., ve Leola Dyrud Furman (2010). *Spiritual Diversity in Social Work Practice*. New York: Oxford University Press.

Enright, Robert D. ve Richard P. Fitzgibbons (2015). *Forgiveness Therapy: An Empirical Guide for Resolving Anger and Restoring Hope*. Washington, DC, US: American Psychological Association.

Fitchett, George (2002). *Assessing Spiritual Needs: A Guide for Caregivers*. U.S.A.: Academic Renewal Press.

Frankl, Viktor Emil (1988). *Man's Search For Meaning*. U.S.A.: Washington Square Press.

- Hayes, Steven C., Kirk D. Strosahl ve Kelly G. Wilson (2012). *Acceptance and commitment therapy: The process and practice of mindful change*, 2nd ed. New York, NY, US: The Guilford Press.
- Herman, Judith (1992). *Trauma and Recovery*. New York: Basic Books.
- Hood, Ralph W., Peter C. Hill ve Bernard Spilka (2018). *The Psychology of Religion: an Empirical Approach*. New York and London: The Guilford Press.
- Hosseini, Khademian (1971). *Quran Reading and Its Impact on Psychological Stress and Coping Strategies Among Female Students of Ferdowsi University of Mashhad*. *Motaleate Eslam Va Ravanshenasi* 6(10):63-84.
- Inzlicht, Michael, Ian McGregor, Jacob B. Hirsh ve Kyle Nash (2009). *Neural Markers of Religious Conviction*. *Psychological Science* 20(3):385-92.
- Kabat-Zinn, Jon (1990). *Full Catastrophe Living: Using the Wisdom of Your Body and Mind to Face Stress, Pain, and Illness*. Canada: Delta Trade Paperbacks.
- Keyes, Corey L. M. (2002). *The Mental Health Continuum: From Languishing to Flourishing in Life*. *Journal of Health and Social Behavior* 43(2):207-22.
- Koenig, Harold G. (2009). *Research on Religion, Spirituality, and Mental Health: A Review*. *Canadian Journal of Psychiatry. Revue Canadienne De Psychiatrie* 54(5):283-91.
- Koenig, Harold G. (2012). *Religion, Spirituality, and Health: The Research and Clinical Implications*. *ISRN Psychiatry* 2012:278730.
- Krause, Neal (2002). *Church-Based Social Support and Health in Old Age: Exploring Variations by Race*. *The Journals of Gerontology. Series B, Psychological Sciences and Social Sciences* 57(6):S332-347.
- Levin, J. S. ve H. Y. Vanderpool (1989). *Is Religion Therapeutically Significant for Hypertension?* *Social Science & Medicine* (1982) 29(1):69-78.
- Lim, Chaeyoon ve Robert D. Putnam (2010). *Religion, Social Networks and Life Satisfaction*. *American Sociological Review* 75(6):914-933.
- Linehan, Marsha M. (1993). *Cognitive-Behavioral Treatment of Borderline Personality Disorder*. New York: The Guilford Press.
- Miller, William R. (1999). *Integrating Spirituality into Treatment: Resources for Practitioners*. U.S.A.: American Psychological Association.
- Miller, William R. ve Carl E. Thoresen (2003). *Spirituality, Religion, and Health. An Emerging Research Field*. *The American Psychologist* 58(1):24-35.
- Pargament, Kenneth I. (1997). *The Psychology of Religion and Coping Theory, Research, Practice*. New York: Guilford Press.
- Pargament, Kenneth I. (2006). *The Meaning of Spiritual Transformation*. Ss. 10-39 içinde *Spiritual Transformation and Healing: Anthropological, Theological, Neuroscientific and Clinical Perspectives*. Walnut Creek, CA, US: AltaMira Press.
- Pargament, Kenneth I. 2007. *Spiritually Integrated Psychotherapy Understanding and Addressing the Sacred*. London: The Guilford Press.
- Pargament, Kenneth I., Harold G. Koenig ve Lisa M. Perez (2000). *The Many Methods of Religious Coping: Development and Initial Validation of the RCOPE*. *Journal of Clinical Psychology* 56(4):519-43.

Peterson, Christopher ve Martin E. P. Seligman (2004). Character Strengths and Virtues: A Handbook and Classification. New York: Oxford University Press.

Plante, Thomas G., ve Allen C. Sherman (2001). Faith and Health: Psychological perspectives. New York: The Guilford Press.

Richards, P. Scott ve Allen E. Bergin (2004). Casebook for a Spiritual Strategy in Counseling and Psychotherapy. Washington, DC: the American Psychological Association.

Schjødt, Uffe, Hans Stødkilde-Jørgensen, Armin W. Geertz ve Andreas Roepstorff (2008). Rewarding Prayers. Neuroscience Letters 443(3):165-68.

Snyder, C. R. (2000). Handbook of Hope: Theory, Measures, and Applications. San Diego, CA, US: Academic Press.

Ulrich, R. S. (1984). View through a Window May Influence Recovery from Surgery". Science (New York, N.Y.) 224(4647):420-21.

Wachholtz, Amy B. ve Kenneth I. Pargament (2005). Is Spirituality a Critical Ingredient of Meditation? Comparing the Effects of Spiritual Meditation, Secular Meditation, and Relaxation on Spiritual, Psychological, Cardiac, and Pain Outcomes. Journal of Behavioral Medicine 28(4):369-84.

Worden, J. William (2018). Grief Counseling and Grief Therapy: A Handbook for the Mental Health Practitioner, 5th ed. New York, NY, US: Springer Publishing Company.

Worthington, Everett (2006). Forgiveness and Reconciliation: Theory and Application. New York and London: Taylor & Francis Group.

b4 KAYNAKLAR

Anonim (2024c.). Erol Akyavaş, Hallac-ı Mansur, 1987 internet erişim adresi: (https://x.com/istanbulmodern_/status/1355801221316177920).

Anonim (2024d). Hallâc-ı Mansûr Biyografisi. (İnternet Erişim Adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Hall%C3%A2c-%C4%B1_Mans%C3%BBr), (İnternet Erişim Tarihi:02.12.2024).

Anonim (2024e). Akyavaş Biyografisi. (İnternet Erişim Adresi: https://tr.wikipedia.org/wiki/Erol_Akyava%C5%9F), (İnternet Erişim Tarihi:02.12.2024).

Anonim 2024b). Erol Akyavaş, "The Glory of the Kings", 1959, tuval üzerine yağlıboya resmi. (İnternet Erişim Adresi: <https://artdogistanbul.com/erol-akyavas-in-padisahlar-in-ih-tisami-mo-man-in-ser-gis-in-de/>), (İnternet Erişim Tarihi:02.12.2024).

Anonim, (2024a). Padişahların Zaferi II. Tual üzerine yağlıboya resmi. (İnternet Erişim Adresi: <https://www.galerinevistanbul.com/tr/artists/37-erol-akyavas/works/9674-erol-akyavas-padisahlar-in-zaferi-ii-1959>), (İnternet Erişim Tarihi:02.12.2024)

Anonim, (2024f). Erol Akyavaş, Fihi Ma Fih, 1986, Aya İrini Kilisesi internet erişim adresi: (<https://www.unlimitedrag.com/post/erol-akyavas>).

Artam Antika ve Müzayede. (2018). Erol Akyavaş. İstanbul.

Cevizli, A. (2015). Felsefeye giriş. Ankara: Nobel.

Erzen, J. N. (2022). Erol Akyavaş. <https://www.unlimitedrag.com/post/erol-akyavas-Galerinev>.

Işık, A. (2014). Din felsefesi. Recep Kılıç (Ed.). Ankara: Grafik.

Korkut, Ş. (2016). İslam felsefesi dersi öğretim yöntemleri ve ders materyallerinin hazırlanması problemleri, International periodical for the languages, literature and history of Turkic. Ankara. Turkey. 169-198.

Kurt, E. Ö. (2002). 1980 Sonrası Türk Sanatında Dinsel İmge Kullanımı. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı. İstanbul.

Özköse, K. (Ed.). (2014). Tasavvuf. Ankara: Grafiker.

Reçber, M, S. (2014). Din felsefesi el kitabı. Recep Kılıç (Ed.). Ankara: Grafiker

Rusuhi, İ. (2007). Osmanlı Tasavvuf Düşüncesi. (M. Demirci, Çev.). İstanbul: Vefa

Surer, C. (2013). Tasavvuf tarihi. İstanbul: Anadolu Aydınları Vakfı.

Tümer Çelik, Y. (2020). İslam Felsefesinin Sanata Yansıması ve Bir Uygulama Örneği. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Resim-İş Öğretmenliği Bilim Dalı, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Tümer Çelik, Y. Ve Katırcı, D. M. (2021). İslam Felsefesinin Sanata Yansıması ve Bir Uygulama Örneği. Sanat Dergisi(38), 292-324.

Vural, M. (2011). İslam felsefesi sözlüğü. Ankara: Elis.

b5 REFERENCES

1. Fricke, P. M., Ricci, A., Giordano, J. O., & Carvalho, P. D. (2016). Methods for and implementation of pregnancy diagnosis in dairy cows. Veterinary Clinics: Food Animal Practice, 32(1), 165-180.
2. Paksoy Z. İneklerde gebelik tanısının dünü, bugünü ve yarını. In: Bülbül AS, Bayraktar B, Çelikel Taşçı S, eds. Veterinerlik ve hayvansal üretim üzerine bilimsel araştırmalar. Ankara, Iksad publications;2020:75-96.
3. Paksoy, Z., Daş, H. (2013). Nonsteroid anti-inflammatory drugs to improve fertility in cows. Success in Artificial Insemination: Quality of Semen and Diagnostics Employed, 73-92.
4. Kalkan C, Öcal H. (2012). Üreme fizyolojisi, (içinde) Çiftlik Hayvanlarında Doğum ve Jinekoloji. Semacan A, Kaymaz M, Fındık M, Rişvanlı A, Köker A (editörler). s. 15-57. Medipress Matbaacılık Ltd. Şti, Malatya, Türkiye.
5. Ginther, O. J., Kot, K., Kulick, L. J., Martin, S., & Wiltbank, M. C. (1996). Relationships between FSH and ovarian follicular waves during the last six months of pregnancy in cattle. Reproduction, 108(2), 271-279.
6. Thomas, I., Dobson, H. (1989). Oestrus during pregnancy in the cow. The Bovine Practitioner, 160-164.
7. Kılıçarslan MR, Aydın M. (2012). Gebelik patolojisi, (içinde) Çiftlik Hayvanlarında Doğum ve Jinekoloji. Semacan A, Kaymaz M, Fındık M, Rişvanlı A, Köker A (editörler). s. 157-203. Medipress Matbaacılık Ltd. Şti, Malatya, Türkiye.
8. Dijkhuizen, T. J., & Van Eerdenburg, F. J. C. M. (1997). Behavioural signs of oestrus during pregnancy in lactating dairy cows. Veterinary quarterly, 19(4), 194-196.
9. Guilbault, L. A., Dufour, J. J., Thatcher, W. W., Drost, M., & Haibel, G. K. (1986). Ovarian follicular development during early pregnancy in cattle. Reproduction, 78(1), 127-135.
10. Driancourt, M. A., Thatcher, W. W., Terqui, M., & Andrieu, D. (1991). Dynamics of ovarian follicular development in cattle during the estrous cycle, early pregnancy and in response to PMSG. Domestic animal endocrinology, 8(2), 209-221.

SOSYAL BİLİMLERDE GÜNCEL ÇALIŞMALAR -7

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Ahmet İLYAS

Doç. Dr. Hasan ÇİFTÇİ

YAZARLAR

Doç. Dr. Gül YILMAZ

Doç. Dr. Fatih SÜNBÜL

Doç. Dr. Elif AKSOY

Doç. Dr. Engin ÇAKIR

Dr. Ercan KOSTAK

Dr. Serhan KARANFİL

Dr. Öğr. Üyesi Arzu ŞEKER

Ayhan DÖNMEZ

Ayşe GÜNGÖR

Elif Nesteren GÖKTÜRK

İlayda KAYMAK

Lütfi ÖZKAL

Sema Akılmak TOPÇU

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-059-3

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

b1 KAYNAKÇA

1. Arşiv Belgeleri

BCA. 010.09.119.375.2.

BCA. 010.09.119.375.2.2.

BCA. 010.09.119.375.2.3.

BCA. 010.09.119.375.2.4.

BCA. 010.09.119.375.2.5.

BCA. 010.09.119.375.2.5.

BCA. 010.09.119.375.2.7.

BCA. 010.09.119.375.2.8.

BCA. 010.09.119.375.2.9.

BCA. 010.09.119.375.2.10.

BCA. 010.09.119.375.2.11.

BCA. 010.09.119.375.2.12.

BCA. 010.09.119.375.2.14.

BCA. 010.09.119.375.2.16.

BCA. 010.09.119.375.2.15.

BCA. 010.09.119.375.2.17.

BCA. 010.09.119.375.2.18.

2. Kitap ve Makaleler

Akılmak Topçu ve S. Ural, S. (2021). 27 Mayıs Darbesi sürecinde basında İstanbul-Ankara öğrenci olayları. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 25 (4), 1674-1691.

Bulut, S. (2009). 27 Mayıs 1960'dan günümüze paylaşılamayan Demokrat Parti mirası, SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi, (19): 73-90.

Temizgüney, F. (2018). 1960 darbesine giden sürçte önemli bir kesit: İstanbul öğrenci olayları, Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, 14, (27): 181-211.

Topçu İ. (2020). İstanbul-Ankara Olayları Davası'nda Celal Bayar'ın yargılanması, Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar, Ankara: İKSAD Yayınevi.

Topçu İ. ve Topçu A. S. (2017). Adnan Menderes'in yargılanması ve idamı, Akademik Bakış Dergisi, (61), 59-80.

Topçu, İ. (2019). Adnan Menderes'in gözünden İstanbul ve Ankara olayları," Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 6 (42), 2458-2469.

Topçu, İ. (2019). İstanbul ve Ankara olayları ve Demokrat Parti Hükümeti'nin uygulamaları," Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (22), 715-132.

Yücel S. M. (2001). Demokrat Parti, İstanbul: Ülke Kitapları.

b3 KAYNAKÇA

Arşivler

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Arşivi

Resmi Yayınlar

Ayın Tarihi

Düstur

Referans Eserler

Açıklan, C. (1947). Turkey's International Relations. International Affairs. Vol. 23, No. 4, (October 1947): pp. 477-491.

Akad, M. T. (2011). Modern Savaşın Temel Kavramları. İstanbul: Kitap Yayınevi.

Akalın, C. (2000). Askerler ve Dış Güçler, Amerikan Belgeleriyle 27 Mayıs Olayı. İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.

Akalın, C. (2003). Soğuk Savaş ABD ve Türkiye-1 Olaylar-Belgeler (1945-1952). İstanbul: Kaynak Yayınları.

Akarşlan, M. (1990). Milli Mücadele Devrinde Türk Dış Politikası. Bursa: Uludağ Üniversitesi Basımevi.

Akbıyık, Y. (2012). Türk-Sovyet İlişkileri. Türkiye Cumhuriyeti Tarihi. Ed. Durmuş Yalçın. Cilt: II. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları: ss. 420-426.

Akman, H. (2006). Paylaşılamayan Balkanlar. İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.

Armaoğlu, F. (1949). Sovyet-Amerikan Münasebetlerinin Üç Yılı (1945-1948). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi. IV (3-4), ss. 375-445.

Armaoğlu, F. (1983). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1980). Cilt II. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları, 2. Baskı.

Armaoğlu, F. (1991). Belgelerle Türk Amerikan Münasebetleri. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Armaoğlu, F. (1999). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995). İstanbul: Alkım Yayınevi.

Armaoğlu, F. (2004). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi, Cilt I-II, (1914-1995). Ankara: Alkım Yayınevi.

Armaoğlu, F. (2010). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Armaoğlu, F. (2014). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995). İstanbul: Timaş Yayınları.

Armaoğlu, F. (2019). 20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995). İstanbul: Kronik Kitap, 26. Baskı.

Arşlan, N. (July 2019). Brest-Litovs'tan Milli Mücadeleye Kars'ta Siyasi ve Askeri Gelişmeler. International Journal of Russian Studies, VIII(2), ss. 104-121.

Atabey, F. (Eylül 2013). Lozan Sonrasında Boğazlar Sorununun Çözümü: Montreux Boğazlar Sözleşmesi. History Studies Dergisi. V(5), ss. 19-38.

Ataöv, T. (1969). Amerika, NATO ve Türkiye. Ankara: Aydınlık Yayınları.

Avcı, N. Ç. (2006). Türk-Amerikan İlişkileri ve Basındaki Yansımaları (1945-1952) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İstanbul.

- Avcioğlu, D. (1973). Türkiye'nin Düzeni. Cilt 2. İstanbul: Cem Yayınevi.
- Avcioğlu, D. (1974). Millî Kurtuluş Tarihi. Cilt 3. İstanbul: İstanbul Matbaası.
- Aydın, M. (2019). Sovyetlerin Montreux'de Değişiklik Talepleri. Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1919-1980. Ed. Baskın Oran. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 23. Baskı, ss. 399-476.
- Aydın, M. (2019). İkinci Dünya Savaşı ve Türkiye, 1939-1945. Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1919-1980. Ed. Baskın Oran. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 23. Baskı, ss. 399-476.
- Bağcı, H. (1990). Demokrat Parti Dönemi Dış Politikası. Ankara: İmge Kitabevi.
- Bağcı, H. (2001). Türk Dış Politikasında 1950'li Yıllar. Ankara: METU Press.-ODTÜ Geliştirme Vakfı Yayınları, Genişletilmiş 2. Baskı.
- Benhür, Ç. (2008). 1920'li Yıllarda Türk-Sovyet İlişkileri: Kronolojik Bir Çalışma. Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi, (24), ss. 277-313.
- Bilge, S. (1992). Güç Komşuluk, Türkiye Sovyetler Birliği ilişkileri, 1920-1964. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Bilge, S. (2014). Türk-Sovyet İlişkileri. Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995). Ankara: Siyasal Kitabevi, 10. Baskı, ss. 387-430.
- Bilsel, C. (1947). The Turkish Straits in the Light of Recent Turkish-Soviet Russian Correspondence. The American Journal of International Law, XLI(4) (October 1947): ss. 727-747.
- Bozkurt, İ. (2008). Türk Kamuoyunda Amerika İmgesi (1945-1980) (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.
- Bulut, S. (2008). Sovyet Tehdidine Karşı Güvenlik Arayışları: I. ve II. Menderes Hükümetlerinin (1950-1954) NATO Üyeliği ve Balkan Politikası. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, XI(41), ss. 35-61.
- Burçak, R. S. (1983). Moskova Görüşmeleri (26 Eylül 1939-16 Ekim 1939) ve Dış Politikamız Üzerindeki Tesirleri. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Büyükakıncı, E. (2008). Sovyetler Birliği ile İlişkiler. Türk Dış Politikası 1919-2008. Ed. Haydar Çakmak. Ankara: Platin Yayınları, ss. 120-127.
- Çelikpala, M. (2008). Sovyetler Birliği ile İlişkiler. Türk Dış Politikası 1919-2008. Ed. Haydar Çakmak. Ankara: Platin Yayınları, ss. 207-212.
- Davutoğlu, A. (2009). Stratejik Derinlik, Türkiye'nin Uluslararası Konumu. İstanbul: Küre Yayınları.
- Deringil, S. (1994). Denge Oyunu, İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'nin Dış Politikası. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayını.
- Dokuyan, S. (Güz 2013). 2. Dünya Savaşı Sonrasında Sovyetler Birliği'nin Türkiye'den İstekleri. Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, (18), ss. 119-135.
- Dokuyan, S. (2013). 1945-1950 Yılları Arasında Türkiye (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Ekinci, N. (1997). II. Dünya Savaşından Sonra Türkiye'de Çok Partili Düzene Geçişte Dış Etkenler. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.
- Eralp, N. (1996). İkinci Dünya Savaşı Sonrasında Boğazlar Sorunu, İngiliz ve Amerikan Basınındaki Akisleri. Beşinci Askerî Tarih Semineri Bildirileri I (23-25 Ekim 1995). Ankara: Genelkurmay Basımevi, ss. 101-109.

- Erhan, Ç. (2019). ABD ve NATO'yla İlişkiler. Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1919-1980. Ed. Baskın Oran. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 23. Baskı, ss. 522-575.
- Erkilet, H. E. (1945). 2. Cihan Harbi ve Türkiye. İstanbul: Kenan Matbaası.
- Erkin, F. C. (1980). Dışişlerinde 34 Yıl. Cilt 1. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Erkin, F. C. (1968). Türk-Sovyet İlişkileri ve Boğazlar Meselesi. Ankara: Başnur Matbaası.
- Ertem, B. (2009). Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, XII(21), ss. 377-397.
- Ertem, B. (2010). Türkiye Üzerindeki Sovyet Talepleri ve Türk-Sovyet İlişkileri (1939-1947). Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi. III(11), ss. 252-273.
- Esmer, A. Ş., Sander O. (1996). Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Fırat, M. (2019). Yunanistan İlişkiler. Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1919-1980. Ed. Baskın Oran. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 23. Baskı, ss. 576-614.
- Göçmen, İ. (2021). Dunkirk Antlaşması. Avrupa Birliği Ansiklopedisi. İstanbul: İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, s. 498.
- Gönlübol, M. (1974). Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1973). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası.
- Gönlübol, M., Ülman, H. (Mart 1966). Türk Dış Politikasının Yirmi Yılı (1945-1965). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, XXI(1), ss. 143-182.
- Gönlübol, M., Ülman, H. (2014). Blokların Kuruluşu ve Türkiye. Olaylarla Türk Dış Politikası (1919-1995). Ankara: Siyasal Kitabevi, 10. Baskı, ss. 223-236.
- Gülmez, N., Tahancı, B. (Bahar 2014). Soğuk Savaş Dönemi Çekişmelerinden Bir Örnek: U-2 Uçak Krizi. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, XIV(28), ss. 225-252.
- Gümüş, O., Sevi, A. (1996). Ansiklopedik Uluslararası İlişkiler Sözlüğü. Ankara: Polat Yayınları.
- Gürsel, H. F. (1968). Tarih Boyunca Türk-Rus İlişkileri. İstanbul: Ak Yayınları.
- Gürün, K. (1983). Dış İlişkiler ve Türk Dış Politikası (1939'dan Günümüze). Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları.
- Gürün, K. (2010). Türk-Sovyet İlişkileri (1920-1953). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Hale, W. (2003). Türk Dış Politikası 1774-2000. (P. Demir, Çev.) İstanbul: Mozaik Yayınları.
- Hart, B. L. (2016). İkinci Dünya Savaşı Tarihi. (K. Bağrıaçık, Çev.) İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2. Baskı.
- Ismay, L. (1956). NATO-İlk Beş Sene (1949-1954). (S. Bilge, Çev.) Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları,
- Jacobsen, H. A. (1989). 1939-1945 Kronoloji ve Belgelerle İkinci Dünya Savaşı. Ankara: Genelkurmay Basımevi.
- Kalyon, L. (1 Nisan 2010). Truman Doktrini Üzerine Bir Analiz. Güvenlik Stratejileri Dergisi, VI(11), ss. 7-26.
- Karaboran, D. N. (2016). Cumhuriyet'in Kuruluşundan, İkinci Dünya Savaşı'nın Bitimine Kadar Türk-Sovyet İlişkileri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ağrı.

- Kılıç, Y. (2022). İkinci Dünya Savaşı Sürecinde Türkiye'deki Ekonomik Darboğazın Basındaki Yansıması: Cumhuriyet Gazetesi Örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Koçak, C. (2010). Türkiye'de İki Partili Siyasi Sistemin Kuruluş Yılları (1945-1950) İkinci Parti. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Korkmaz, E. (2022). Millî Mücadele ve Havacılık. Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Kostak, E. (2022). İkinci Dünya Savaşı'nın Ardından ABD'nin Türkiye'ye Yönelik Başlattığı Askerî Yardımlara Truman Doktrini ve Marshall Planı'nın Etkisi. Atatürk Dergisi, XI(1), ss. 9-23.
- Kostak, E. (2023). Soğuk Savaş Döneminde Türkiye'nin Askerî Teknoloji Kaynakları (1946-1990) (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara.
- Kostak, E. (2023). Soğuk Savaş Döneminde Türkiye'nin Askerî Teknoloji Kaynakları (1946-1990). Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları.
- Kurban, V. (2014). 1950-1960 Yıllarında Türkiye ile Sovyetler Birliği Arasındaki İlişkiler. Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, XIV(28), ss. 253-282.
- Küçük, Y. (2007). Türkiye Üzerine Tezler. Cilt 2. İstanbul: Salyangoz Yayınları.
- Mcghee, G. (1992). ABD-Türkiye-NATO-Ortadoğu. (B. Çorakçı, Çev.) İstanbul, Bilgi Yayınevi.
- Merih, T. (2006). Soğuk Savaş ve Türkiye (1945-1960). Ankara: Ebabil Yayıncılık.
- Nadi, N. (24 Mayıs 1947). Hayırlı Olsun. Cumhuriyet.
- NATO Bilgiler ve Belgeler. (1971). Brüksel: NATO Enformasyon Servisi.
- Oran, B. (1971). Türkiye'nin Kuzeyindeki Büyük Komşu: Sorunu Nedir? Türk-Sovyet İlişkileri (1939-1970). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Dergisi, XXV(1), ss. 41-93.
- Oran, B. (2019). Batı Bloku Ekseninde Türkiye-1:1945-1960. Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1919-1980. Ed. Baskın Oran. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 23. Baskı, ss. 477-498.
- Önsoy, R. (2002). Millî Mücadele'nin Mali Kaynakları ve Dış Yardımlar. Millî Mücadele Tarihi. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, ss. 320-330.
- Özçelik, M. (Şubat 2010). İkinci Dünya Savaşı'nda Türk Dış Politikası. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, I(29), ss. 253-269.
- Özersay, K. (2019). Montreux Boğazlar Sözleşmesi. Türk Dış Politikası Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1919-1980. Ed. Baskın Oran. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 23. Baskı, ss. 370-384.
- Roberts, J. M. (2003). Yirminci Yüzyıl Tarihi. (S. Gül, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Sancaktar, C. (Güz 2011). Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası'na Marksist Yaklaşım. Bilge Strateji Dergisi, III(5), ss. 25-98.
- Sander, O. (1996). Siyasi Tarih (1918-1994). Ankara: İmge Kitabevi.
- Sander, O. 2016. Türk-Amerikan İlişkileri (1947-1964). Ankara: İmge Kitabevi, 1. Baskı.
- Saray, M. (2000). Sovyet Tehdidi Karşısında Türkiye'nin NATO'ya girişi, III. Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın Hatıraları ve Belgeler. Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.

- Sarınay, Y. (1988). Türkiye'nin Batı İttifakına Yönelişi ve NATO'ya Girişi. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Sever, A. (1997). Soğuk Savaş Kuşatmasında Türkiye, Batı ve Orta Doğu, 1945-1958. İstanbul: Boyut Yayınları.
- Sezer, D. B. (1999). Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye'nin İttifaklar Politikası. (İ. Soysal, Haz.) Çağdaş Türk Diplomasisi: 200 Yıllık Süreç (15-17 Ekim 1997). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, ss. 441-464.
- Soysal, İ. (1997). Soğuk Savaş Dönemi ve Türkiye, Olaylar Kronolojisi (1945-1975). İstanbul: İsis Yayıncılık.
- Soysal, İ. (2000). Türkiye'nin Siyasal Antlaşmaları (1920-1945). Cilt I. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Soysal, İ. (2000). Türkiye'nin Uluslararası Siyasal Bağlıları (1945-1990) Kesim A (Çok Taraflı Bağlılar). Cilt II. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2. Baskı.
- Sönmezoğlu, F. (2006). 2. Dünya Savaşı'ndan Günümüze Türk Dış Politikası. İstanbul: Der Yayınları.
- Sözüoöz, N. (1992). Türk-Amerikan İlişkilerine Genel Bir Bakış (1923-1950). İstanbul: Fakülteler Matbaası.
- Tanilli, S. (1999). Yüzyılların Gerçeği ve Mirası, 20. Yüzyıl: Yeni Bir Dünyanın Aranışında. Cilt VI. İstanbul: Adam Yayınları.
- Tellal, E. (2019). Sovyetlerle İlişkiler. Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1919-1980. Ed. Baskın Oran. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 23. Baskı, ss. 155-177.
- Tellal, E. (2019). SSCB'yle İlişkiler. Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar, 1919-1980. Ed. Baskın Oran. Cilt 1. İstanbul: İletişim Yayınları, 23. Baskı, ss. 499-521.
- Toker, M. (1971). Türkiye Üzerinde 1945 Kâbusu. Ankara: Akis Yayınları.
- Toker, M. (1998). Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları 1944-1973, Tek Partiden Çok Partiye 1944-1950. Cilt I. Ankara: Bilgi Yayınevi, 4. Baskı.
- Topal, C. (2013). Soğuk Savaşın İlk Yıllarında Türkiye-ABD İlişkilerinde Ekonomik Yardımların Etkisi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi, (6), ss. 111-121.
- Toprak, S. (Ocak-Haziran 2011). 1919-1945 Dönemi Türk-Rus İlişkileri. Toplum Bilimleri Dergisi, V(9), ss. 161-170.
- Tören, T. (2007). Yeniden Yapılanan Dünya Ekonomisinde Marshall Planı ve Türkiye Uygulaması. İstanbul: Sosyal Araştırmalar Vakfı.
- Truman, S. H. (1968). Hatıralarım. (C. Baban-S. Tuğrul, Çev.) Ankara: Ulusal Basımevi.
- Turan, Ş. (2003). İsmet İnönü Yaşamı, Dönemi ve Kişiliği. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Uslu, N. (2000). Türk- Amerikan İlişkileri. Ankara: 21. Yüzyıl Yayınları,
- Ülman, H. (1961). Türk-Amerikan Diplomatik Münasebetleri: 1939-1947. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası.
- Ülman, H. (1968). Türk Dış Politikasına Yön Veren Etkenler (1923-1968). Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, XXIII(3), ss. 241-273.
- Yalman, A. E. (1997). Yakın Tarihte Gördüklerim Geçirdiklerim, 1922-1971. (E. S. Erdinç, Haz.) Cilt II. İstanbul: Pera Yayınları, 2. Baskı.
- Yetkin, Ç. (2003). Karşı Devrim 1945-1950. İstanbul: Otopsi Yayınevi.

Yılmaz, Metin. (2000). Marshall Yardımı ve Türk Silahlı Kuvvetleri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, İzmir.

Yunanistan ve Türkiye'ye Yapılacak Yardım Hakkında Kanun, Amerika-Türk Yardım Programı, (22 Mayıs 1947). (1948). (C. S. Silan, Çev) Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Yayınları.

Sürelî Yayınlar

Gazeteler

Akşam

Cumhuriyet

Milliyet

Son Posta

Son Telgraf

Tan

Tercüman

The New York Times

Ulus

Vakit

Vatan

b4 KAYNAKÇA

Abrol, V., vd. (2014). Resource Management for Sustainable Agriculture.

Adams, D. (2012). Urban planning and the development process. Routledge.

Ajibola, M., & others. (2021). Remote Sensing and Land Use Management in Nigeria: A Review. IOP Conference Series: Earth and Environment. DOI: doi:10.1088/1755-1315/655/1/012084

Aksu, O., & Iban, M. C. (2019). Considerations on the land management system approach in Turkey by the experiences of a case study. Survey review, 51(364), 87-96.

Antoniou, V. (2023). Volunteered Geographic Information, Citizen Science and Machine Learning in the Service of Sustainable Development Goals and the Sendai Framework. Citizen Science: Theory and Practice, 8(1).

Bansal, M., Chana, I., & Clarke, S. (2020). A survey on iot big data: current status, 13 v's challenges, and future directions. ACM Computing Surveys (CSUR), 53(6), 1-59.

Baskent, E. Z. (2021). Assessment and improvement strategies of sustainable land management (SLM) planning initiative in Turkey. Science of The Total Environment, 797, 149183.

Berry, J. K. (1987). Fundamental operations in computer-assisted map analysis. International Journal of Geographical Information Systems, 1, 119–136.

- Bestelmeyer, B., & others. (2020). Scaling Up Agricultural Research With Artificial Intelligence. IT Professional.
- Briggs, D. J., & Smithson, P. (1986). Fundamentals of physical geography. Rowman & Littlefield.
- Campbell, J. B., & Wynne, R. H. (2011). Introduction to Remote Sensing (5th ed.). Guilford Press.
- Cancela, J. J., González, X. P., Vilanova, M., & Mirás-Avalos, J. M. (2019). Water management using drones and satellites in agriculture. *Water*, 11(5), 874.
- Charytonowicz, J., & Falcão, C. (Eds.). (2019). Advances in Human Factors in Architecture, Sustainable Urban Planning and Infrastructure: Proceedings of the AHFE 2019 International Conference on Human Factors in Architecture, Sustainable Urban Planning and Infrastructure, July 24-28, 2019, Washington DC, USA (Vol. 966). Springer.
- Chen, Y., & Whalley, A. (2012). Green infrastructure: The effects of urban rail transit on air quality. *American Economic Journal: Economic Policy*, 4(1), 58-97.
- Christiansen, M. P., Laursen, M. S., Jørgensen, R. N., Skovsen, S., & Gislum, R. (2018). Ground vehicle mapping of fields using LiDAR to enable prediction of crop biomass. arXiv preprint arXiv:1805.01426.
- Colwell, R. N. (1983). Manual of Remote Sensing (2nd ed.). American Society of Photogrammetry.
- Comber, A., Fisher, P., & Wadsworth, R. (2005). What is Land Cover? *Environment and Planning B: Planning and Design*, 32(2), 199–209. <https://doi.org/10.1068/b31135>
- Dewitt, J. (1999). Facilitating Sustainable Agriculture: Participatory Learning and Adaptive Management in Times of Environmental Uncertainty. DOI.
- Dold, J., & Groopman, J. (2017). The future of geospatial intelligence. *Geo-spatial information science*, 20(2), 151-162.
- Eswaran, H., vd. (2001). Land degradation: An overview. *Responses to Land Degradation*.
- FAO. (1995). The future of our land: Facing the challenge. Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Fisher, H. T. (1966). Computer Graphics and Spatial Analysis: An Overview. Harvard Graduate School of Design.
- French, S. P., & Wiggins, L. L. (1990). California planning agency experiences with automated mapping and geographic information systems. *Environment and Planning B: Planning and Design*, 17, 441–450.
- Gao, S. (2020). A review of recent researches and reflections on geospatial artificial intelligence. *Geomatics and Information Science of Wuhan University*, 45(12), 1865-1874.
- Gao, S. (2021). Geospatial artificial intelligence (GeoAI) (Vol. 10). New York: Oxford University Press.
- Gebeyehu, M. N. (2019). Remote Sensing and GIS Application in Agriculture and Natural Resource Management. *International Journal of Environmental Sciences & Natural Resources*.
- Goodchild, M. F., Parks, B. O., & Steyaert, L. T. (Eds.). (1993). Environmental modeling with GIS. New York, NY: Oxford University Press.
- Han, S. Y., & Kim, T. J. (1989). Can expert systems help with planning? *Journal of the American Planning Association*, 55, 296–308.
- Hunt, E. Raymond, Jr., & others. (2003). Applications and Research Using Remote Sensing for Rangeland Management.

- Kamyab, H., & others. (2023). The latest innovative avenues for the utilization of artificial intelligence and big data analytics in water resource management. *Results in Engineering*.
- Kingra, P. K., Majumder, D., & Singh, S. P. (2016). Application of remote sensing and GIS in agriculture and natural resource management under changing climatic conditions. *Agricultural Research Journal*, 53(3).
- Klemas, V., & others. (2015). Using Remote Sensing to Map and Monitor Water Resources in Arid and Semiarid Regions. DOI.
- Kummer, D., & others. (1988). Remote sensing and tropical land management.
- Lee, D. R. (2005). Agricultural Sustainability and Technology Adoption: Issues and Policies for Developing Countries. DOI.
- Lei, X., Chen, W., & Pham, B. T. (2020). Performance evaluation of GIS-based artificial intelligence approaches for landslide susceptibility modeling and spatial patterns analysis. *ISPRS International Journal of Geo-Information*, 9(7), 443.
- Li, T. M. (2014). What is land? Assembling a resource for global investment. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 39(4), 589–602.
- Longley, P. A., Goodchild, M. F., Maguire, D. J., & Rhind, D. W. (2005). *Geographic Information Systems and Science*. John Wiley & Sons.
- Maji, A.K., vd. (2001). Soil resources mapping using remote sensing and GIS. *Journal of Indian Society of Remote Sensing*, 29, 69–76.
- Meena, M., & Singh, K. M. (2013). Information and Communication Technologies for Sustainable Natural Resource Management. Available at SSRN 2244751.
- Metternicht, G. (2018). *Land use and spatial planning: Enabling sustainable management of land resources*. Springer.
- Nieuwenhijzen, M. (2016). Urban and transport planning, environmental exposures and health—new concepts, methods and tools to improve health in cities. *Environmental Health*.
- Pandey, D. K., Hunjra, A. I., Bhaskar, R., & Al-Faryan, M. A. S. (2023). Artificial intelligence, machine learning and big data in natural resources management: a comprehensive bibliometric review of literature spanning 1975–2022. *Resources Policy*, 86, 104250.
- Pant, L., & others. (2009). Innovations systems in renewable natural resource management and sustainable agriculture: A literature review. DOI.
- Patel, A., & others. (2023). Review of artificial intelligence and internet of things technologies in land and water management research during 1991–2021. *Engineering Applications of Artificial Intelligence*.
- Patode, R., & others. (2017). Planning of Conservation Measures for Watershed Management and Development by using Geospatial Technology – A Case Study of Patur Watershed in Akola District of Maharashtra.
- Pearson, S., & Benameur, A. (2010, November). Privacy, security and trust issues arising from cloud computing. In *2010 IEEE Second International Conference on Cloud Computing Technology and Science* (pp. 693-702). IEEE.
- Pettorelli, N. (2019). Satellite remote sensing to support agriculture and forestry. *Satellite Remote Sensing and the Management of Natural Resources*.
- Rajasekaran, B., & others. (1991). Indigenous natural-resource management systems for sustainable agricultural development—a global perspective. DOI.

- Rajangam, K. (2017). Applications of Geospatial Technology in the Management of Cultural Heritage Sites – Potentials and Challenges for the Indian Region.
- Raven, J., Leone, M. F., Mills, G., Katzschner, L., Gaborit, P., Georgescu, M., ... & Stone, B. (2018). Urban planning and urban design. In *Climate Change and Cities (ARC 3-2)*. Second Assessment Report of the Urban Climate Change Research Network (pp. 139-172). Cambridge University Press.
- Reddy, G. O. (2018). Geospatial technologies in land resources mapping, monitoring, and management: an overview (pp. 1-18). Springer International Publishing.. DOI.
- Reddy, K.S., & others. (2013). Land degradation and its monitoring. *Environmental Monitoring and Assessment*, 185, 3221–3230.
- Reddy, K.S., & others. (2017). Geospatial techniques in land resource management. *Journal of Land Use Science*, 12(1), 68–79.
- Schowengerdt, R. A. (2006). *Remote sensing: models and methods for image processing*. elsevier.
- Shen, P., Zhao, S., Zhou, D., Lu, B., Han, Z., Ma, Y., ... & Liu, S. (2024). Surface and canopy urban heat island disparities across 2064 urban clusters in China. *Science of The Total Environment*, 177035.
- Skidmore, A. K., Bijker, W., Schmidt, K., & Kumar, L. (1997). Use of remote sensing and GIS for sustainable land management. *ITC journal*, 3(4), 302-315.
- Smith, B. T. (2006, November). SVRGIS: Geographic Information System (GIS) graphical database of tornado, large hail, and damaging wind reports in the United States (1950–2005). In *Preprints, 23rd Conf. Severe Local Storms*, St. Louis, MO, Amer. Meteor. Soc., CD-ROM.
- Tarate, S. B., & others. (2024). Geospatial Technology for Sustainable Agricultural Water Management in India—A Systematic Review.
- Tomlinson, R. F. (1968). A geographic information system for regional planning. *Journal of Geography*, 67(5), 345–355.
- Tueller, P. T. (1989). Remote sensing technology for rangeland management applications. *Rangeland Ecology & Management/Journal of Range Management Archives*, 42(6), 442-453.
- Vozenilek, V. (2009, November). Artificial intelligence and GIS: mutual meeting and passing. In *2009 International conference on intelligent networking and collaborative systems* (pp. 279-284). IEEE.
- Vukomanovic, J., Skrip, M. M., & Meentemeyer, R. K. (2019). Making it spatial makes it personal: engaging stakeholders with geospatial participatory modeling. *Land*, 8(2), 38.
- Yagi, N., & others. (2015). Global land degradation and the potential for restoration. *Environmental Research Letters*, 10(6), 64–73.
- Yeh, A. G-O. (1991). The development and applications of geographic information systems for urban and regional planning in the developing countries. *International Journal of Geographical Information Systems*, 5, 5–27.
- Youssef, A., Pradhan, B., & Tarabees, E. (2011). Integrated evaluation of urban development suitability based on remote sensing and GIS techniques: Contribution from the analytic hierarchy process. *Arabian Journal of Geosciences*, 4.
- Zhang, L., & Zhang, L. (2022). Artificial intelligence for remote sensing data analysis: A review of challenges and opportunities. *IEEE Geoscience and Remote Sensing Magazine*, 10(2), 270-294.

b5 KAYNAKÇA

- Ağca, V., & Kurt, M. (2007). İç girişimcilik ve temel belirleyicileri: Kavramsal bir çerçeve. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 1(29), 83-112.
- Akyıl, S., & Efe, R. (2017). Biyoloji öğretmenlerinin okul laboratuvarlarının yeterliği ile ilgili görüşlerinin farklı değişkenlere göre incelenmesi. Journal of Computer and Education Research, 5(10), 335-359.
- Alada, A. D. (2001). İktisadi düşünce tarihinde girişimcilik üzerine notlar. İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (23-24), 47-52.
- Altunay, E., Oral, G., & Yalçınkaya, M. (2014). Eğitim kurumlarında mobbing uygulamalarına ilişkin nitel bir araştırma. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 4(1), 62-80.
- Apaydın, F. (1999). Girişimcilik ve başarılı girişimcilik uygulamaları. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya.
- Arıkan, S. (2002). Girişimcilik: Temel kavramlar ve bazı güncel konular. Siyasal Kitabevi.
- Aşkın, A., Selin, N., & Vural, S. Ö. (2011). Tarihsel süreçte girişimcilik kavramı ve gelişimi. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 6(2), 66-67
- Baltacı, A. (2017). Nitel veri analizinde Miles-Huberman modeli. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(1), 1-15
- Baron, R. A. (1998). Cognitive mechanisms in entrepreneurship: Why and when entrepreneurs think differently than other people. Journal of Business Venturing, 13, 275-294.
- Bozkurt, Ö. Ç., Kalkan, A., Koyuncu, O., & Alparlan A. M. (2012). Türkiye’de girişimciliğin gelişimi: Girişimciler üzerinde nitel bir araştırma. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15, 229-247
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi Yayıncılık
- Candan, H. (2011). Osmanlı’dan günümüze Türk Topraklarında girişimcilik serüvenine dair bir değerlendirme. Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi. İİBF Dergisi, 2, 157-174.
- Certo, S. T., & Miller, T. (2008). Social entrepreneurship: Key issues and concepts. Business Horizons, 51, 261-267.
- Cici, E. N. (2013). Kadınların girişimcilik yolunda karşılaştıkları sorunların öz girişimcilik yetenekleri üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya
- Çetin, C. (1996). Yeniden yapılanma, girişimcilik, küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ve bunların özendirilmesi. Der Yayınları.
- Çetin, O., & Taşdemir, Ö. (2017). Girişimcilik kapasitesi ve bireysel yenilikçiliğin girişimcilik niyeti üzerine etkisi. Social Sciences Research Journal, 6(3), 76-87
- Çetinkaya, A. Ş. (2017). KOSGEB girişimcilik desteklerinin amacına ulaşma düzeyi: Konya ili araştırması. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 17, 19-34
- Deniz, S. (2001). Bireyin meslek seçimini etkileyen kaynaklar: Yeni teknolojilerden internet. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (6), 1-9.
- Dinçer, Ö. (1998). Stratejik yönetim ve işletme politikası. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş.

- Doğaner, M., & Altunoğlu, A. E. (2010). Adnan Menderes Üniversitesi Nazilli İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri. *Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(2), 103-110
- Döm, S. (2008). Girişimcilik ve küçük işletme yöneticiliği. Detay Yayıncılık.
- Dursun, D. (1992). Bürokrasi teorisi ve yönetim. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (37-38), 133-149
- Durukan, T. (2007). Düünden bugüne girişimcilik ve 21.yüzyılda girişimciliğin önemi. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 1(2), 25-37.
- EOROSTAT (2008). Statistical classification of economic activities in the European Community. <http://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5902521/KS-RA-07-015-EN.PDF>
- Ercan, S., & Gökdeniz, İ. (2009). Girişimciliğin gelişim süreci ve girişimcilik açısından Kazakistan., *Bilig*, (49), 59-82.
- Erdun, Ş. (2011). Kadın Girişimcilerin risk alma eğilimi ve kendine güven özellikleri üzerine bir çalışma: Zonguldak örneği. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Zonguldak
- Eyuboğlu, D. (2004). Girişimciliğin Geliştirilmesi. MPM Yayınları.
- Filion, L. J. (1997). From Entrepreneurship to Entreprenology. [http://web.hec.ca/creationentreprise/CERB_Backup-12-mai-2008/pdf/1997-05EPIEntreprenology.pdf,\(E:04.08.2011\)](http://web.hec.ca/creationentreprise/CERB_Backup-12-mai-2008/pdf/1997-05EPIEntreprenology.pdf,(E:04.08.2011))
- GEKA (2017). Aydın 2023 İstihdam Stratejisi (2017-2020 Eylem Planı). http://www.geka.gov.tr/Dosyalar/o_1c337u5e5tr71oq963dlnlon7e.pdf
- Genç, K. Y. (2012). The response of the entrepreneurship to the changing business environment: Strategic entrepreneurship. *International Journal of Economic and Administrative Studies*, 5(9), 71-84
- Güney, S. (2008). Girişimcilik, temel kavramlar ve bazı güncel konular. Siyasal Kitabevi
- İŞKUR (2014). http://www.iskur.gov.tr/portals/0/dokumanlar/ihaleler/denizli_i%C5%9Fba%C5%9F%C4%B1e%C4%9Fitim_12.11.2014.pdf
- İŞKUR (2016). İPA Raporu. http://www.aydiniskur.gov.tr/FileUpload/bs496146/File/2016_ipa__aydin_onay.pdf
- Koç, İ. C. (2000). İzmir İktisat Kongresi'nin Türk ekonomisinin oluşumuna etkileri. *Atatürk Dergisi*, 3(1), 145-167.
- Korkmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerini belirlemeye yönelik bir araştırma: Bülent Ecevit Üniversitesi örneği. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*,14, (2), 209-226
- KOSGEB (2018). Girişimcilik destek programı. [http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Giri%C5%9Fimcilik/28.03_PR-03_00\(9\)_Giris%CC%A7imcilik_Destek_Program%C4%B1.pdf](http://www.kosgeb.gov.tr/Content/Upload/Dosya/Giri%C5%9Fimcilik/28.03_PR-03_00(9)_Giris%CC%A7imcilik_Destek_Program%C4%B1.pdf)
- Kozak, M. A., & Yılmaz, E. G. (2010). Otel yöneticilerinin iç girişimcilik algılamaları: Frigya Bölgesi örneği, *Anatolia. Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 85-97.
- Kraus, S., & Kauranen, I. (2009). Strategic management and entrepreneurship: Friends or foes, *International Journal of Business Science and Applied Management*, 4(1), 37-50.
- Küçük, O. (2005). Girişimcilik ve küçük işletme yönetimi. Seçkin Yayıncılık.
- Landström, H. (2005). The roots of entrepreneurship and small business research, *Pioneers in Entrepreneurship and Small Business Research*. Springer

Louw, L., van Eeden, S. M., Bosch, J. K., & Venter, D. J. L. (2003). Entrepreneurial traits of undergraduate students at selected South African Tertiary Institutions. *International Journal of Entrepreneurial Behaviour and Research*, 9(1), 5-26.

MARKA (2011). Dilovasi'nda dezavantajlı grupların istihdam potansiyelinin artırılması.

http://www.dogumarmarabolgeplani.gov.tr/pdfs/10_sosyal_76_DilovasiDezavantajliGruplarArastirmasi.pdf

Menuda, J. M., & Kean, J. M. (2002). The French tradition: An alternative theoretical framework. Working Papers Series, WP ECON 06.24.

Naktiyok, A. (2004). İç girişimcilik, 1. Baskı. Beta

Öğüt, A. (2012). Bilgi çağında yönetim. 5.Basım. Nobel Yayınları.

Özdemir, M. (2010). Nitel veri analizi: Sosyal bilimlerde yöntem bilim sorunsalı üzerine bir çalışma. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(1), 323-343

Özkul, G., & Dulupçu, M. A. (2007). Kişisel gelişimin girişimci tipleri üzerine etkisi: Antalya-Isparta illerinde bir inceleme. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 2(2), 67-92.

Öztürk, İ. (2008). Girişimcilik raporu. İktisadi Girişim ve İş Ahlakı Yayınları.

Praag, C. M. (1999). Some classic views on entrepreneurship. *De Economist*, 147(3), 311-335

Rauch, A., & Frese, M. (2000). Psychological Approaches to Entrepreneurial Success: A General Model and an Overview of Findings, In C.L. Cooper ve I.T. Robertson (Eds.), *International Review of Industrial and Organizational Psychology*, Chichester: Wiley.

Resmi Gazete (2010). Küçük ve orta ölçekli işletmeleri geliştirme ve destekleme idaresi başkanlığı (KOSGEB) destek programları yönetmeliği. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/06/20100615.htm>

Resmi Gazete (2012). Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin tanımı, nitelikleri ve sınıflandırılması hakkında yönetmelikte değişiklik yapılmasına dair yönetmelik. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121104-11.htm>

Schaltegger, S. (2002). A framework for ecopreneurship leading bioneers and environmental managers to ecopreneurship, GMI 38. 45-58 (Çevrimiçi) <http://www.greenprof.org/wpcontent/uploads/A-Framework-for-Ecopreneurship.pdf>, Erişim Tarihi 03 Ağustos 2014.

Schumpeter, J. A. (1949). *Economic Theory and Entrepreneurial History. Change and the Entrepreneur Postulates and Patterns for Entrepreneurial History*. Prepared by the Research Center in Entrepreneurial History, Harvard University. Cambridge: Harvard University Press.

Sciascia, S., & De Vita, R. (2004). The development of entrepreneurship research. *Liuc Papers* n.146.

Soysal, A. (2010). Türkiye'de kadın girişimciler: Engeller ve fırsatlar bağlamında bir değerlendirme. *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 65(1), 83-114.

Sönmez, A., & Toksoy, A. (2014). Türkiye'de girişimcilik ve Türk girişimci profili üzerine bir analiz. *Celal Bayar Üniversitesi Yönetim ve Ekonomi*, 21(2), 41-58

Şener, S. (2005). Türkiye ekonomisinde ikinci dönem liberal iktisat politikaları. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(1), 141-148.

Tikici, M., & Aksoy, A. (2009). Girişimcilik ve küçük işletmeler. Nobel Yayın Dağıtım

Titiz, T. (1994). Girişimcilik. İnkılap Kitabevi.

TOBB (2017). Kurulan/Kapanan şirket istatistikleri. <https://www.tobb.org.tr/BilgiErisimMudurlugu/Sayfalar/KurulanKapananSirketistatistikleri.php>

TUSİAD (2002). Türkiye’de girişimcilik. Lebib Yalkın Yayınları ve Basım İşleri A.Ş.

TÜBİTAK (2018). 1512 - Girişimcilik destek programı kimler başvurabilir?.
<https://www.tubitak.gov.tr/tr/destekler/sanayi/ulusal-destek-programlari/1512/icerik-kimler-basvurabilir-0>

TÜİK (2013). http://www.tuik.gov.tr/basinOdasi/Tekzipler/Tekzip_04012013.pdf

TÜİK (2016). TÜİK haber bülteni. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=21540>

TÜİK (2018). İşgücü istatistikleri. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27688>

Ulaş, D. (2006). Franchising sisteminin girişimcilik açısından değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(3), 133-151.

Ulucan, S. (2015). Girişimcilik eğiliminin ve girişimcilik eğilimini etkileyen faktörlerin analizi: Ortaöğretimde lise 3. ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde bir uygulama. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara

Vasapollo, L. (1996). On the economic theory of entrepreneurship. International Review of Sociology, 6(2), 191-213.

Winata, S. (2008). The economic determinants of entrepreneurial activity: Evidence from a Bayesian Approach. Massey University.

Yelkikalan, N., Akatay, A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Köse, C., Koncagül, Ö., & Özer, E. (2010). Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde girişimcilik eğitimi: Karşılaştırmalı bir analiz. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 12(19), 51-59

Yıldız, S. (2007). Girişimcilik. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Projesi.

Yılmaz, K., & Altınkurt, Y. (2011). Göreve yeni başlayan özel dersane öğretmenlerinin kurumlarındaki çalışma koşullarına ilişkin görüşleri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11(2), 635-650.

b6 KAYNAKÇA

Bishop, C. M. (2006). Pattern Recognition and Machine Learning. Springer.

Brynjolfsson, E., ve McAfee, A. (2014). The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. W.W. Norton & Company.

Caianiello, E. R. (1961). Outline of a theory of thought-processes and thinking machines. Journal of theoretical biology, 1(2), 204-235.

Choudhury, A., ve Khosla, R. (2020). Machine Learning Applications in Customer Service. Journal of Business Research.

Çapan, E. (2019). Eğitimde Yapay Zekâ ve Teknolojik Gelişmeler. Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları.

Domingos, P. (2015). *The Master Algorithm: How the Quest for the Ultimate Learning Machine Will Remake Our World*. Basic Books.

Erdem, E. (2018). *Mantık Programlama ve Yapay Zekâ*. Sabancı Üniversitesi Yayınları.

European Commission (2020). *White Paper on Artificial Intelligence*.

https://commission.europa.eu/document/download/d2ec4039-c5be-423a-81ef-b9e44e79825b_en?filename=commission-white-paper-artificial-intelligence-feb2020_en.pdf (Erişim Tarihi: 25.10.2024)

Farely, B. G., ve Clark, W. A. (1954). Simulation of self-organizing systems by digital computers. *IEEE Transactions of Professional Group of Information Theory, PGIT-4*, 76-84.

Farris, C. (2020). Evolution of chatbots.Capacity. <https://capacity.com/chatbots/evolution-of-chatbots/> adresinden alındı. (Erişim tarihi:3.10.2024).

Følstad, A., ve Kvale, K. (2018). Chatbots in Customer Service: A Systematic Review. *Journal of Service Theory and Practice*.

Goodfellow, I., Bengio, Y., ve Courville, A. (2016). *Deep Learning*. MIT Press.

Gupta, R. ve Pathak, C. (2014). A machine learning framework for predicting purchase by online customers based on dynamic pricing. *Procedia Computer Science*, 36, 599-605.

Gülşen, İ. (2019). İşletmelerde Yapay Zekâ Uygulamaları ve Faydaları: Perakende Sektöründe Bir Derleme, *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 407-436

Hopfield, J. J. (1982). Neural networks and physical systems with emergent collective computational abilities. *Proceedings of the National, Academy of Sciences*, 79, 2554-2558.

Jiang, Y., Li, X., Luo, H., Yin, S., ve Kaynak, O. (2022). Quo vadis artificial intelligence?. *Discover Artificial Intelligence*, 2(1), 4.

Kaynak, O. Yapay Zekânın Altın Çağı. *Discov Artif Intell* 1, 1 (2021). <https://doi.org/10.1007/s44163-021-00009-x>

Keskenler, M. F., ve Keskenler, E. F. (2017). Geçmişten günümüze yapay sinir ağları ve tarihçesi. *Takvim-i Vekayi*, 5(2), 8-18.

Kohonen, T. (1982). Self-organized formation of topologically correct feature maps. *Biological Cybernetics*, 43, 59-69.

Kotler, P., Armstrong, G., ve Opresnik, M. O. (2017). *Principles of Marketing*. Pearson Education.

Kaplan, J. (2021). *Artificial Intelligence: A Guide to Intelligent Systems*. Pearson.

Kumar, V., ve Reinartz, W. (2016). Creating Enduring Customer Value. *Journal of Marketing*, 80(6), 36-68.

Lewis, T. (2014). A Brief History of Artificial Intelligence. *LiveScience Retrieved*.

McCarthy J, Minsky ML, Rochester N, Shannon CE. (1995). A proposal for the Dartmouth summer research project on artificial intelligence. *Stanford: AI Magazine*; 1995.

McCarthy, J. (2004). What is artificial intelligence?. <https://www-formal.stanford.edu/jmc/whatisai/node1.html> (Erişim: 14.10.2024).

McCulloch, W. S., ve Pitts, W. A. (1943). A logical calculus of the ideas immanent in nervous activity. *Buttetin of Mathematics and Biophysics*, 5, 115-133.

Minsky, M. (1974). A framework for representing knowledge.

Morgan, B.(2019), "The 7 Best Examples of Artificial Intelligence to Improve Personalization", <https://www.forbes.com/sites/blakemorgan/2019/01/24/the-7-best-examples-of-artificial-intelligence-to-improve-personalization/#1e82d1233c4e>, (Erişim:17.10.2024).

Murphy, K. P. (2012). Machine Learning: A Probabilistic Perspective. MIT Press.

Noble, S. U. (2018). Algorithms of Oppression: How Search Engines Reinforce Racism. NYU Press.

Özkoçak, V., ve Kırık, M. (2023). Seçim ve Propaganda Süreçlerinde Yapay Zekâ, Büyük Veri ve Algoritmaların Etkisi: 14 Mayıs 2023 Türkiye Genel Seçimleri Örneği. Social Sciences Research Journal, 12 (3), 412-428.

Öztemel, E. (2012). Yapay Sinir Ağları (Vol. 3). İstanbul: Papatya Yayıncılık Eğitim.

Pasquale, F. (2015). The Black Box Society: The Secret Algorithms That Control Money and Information. Harvard University Press.

Russell, S., ve Norvig, P. (2003). Artificial Intelligence: A Modern Approach (2nd ed.). Prentice Hall.

Searle, J. R. (1980). Minds, Brains, and Programs. Behavioral and Brain Sciences, 3(3), 417-424.

Say, C. (2017). 50 Soruda Yapay Zeka. Bilim ve Gelecek Kitaplığı

Shai, S., ve Shalev-Shwartz, S. (2014). Understanding Machine Learning: From Theory to Algorithms. Cambridge University Press.

Shankar, V., & Bolton, R. N. (2004). An Empirical Analysis of the Impact of Customer Satisfaction on Customer Loyalty. Journal of Retailing, 80(1), 47-57.

Shen, Anyuan (2014), "Recommendations as Personalized Marketing:

Insights from Customer Experiences", Journal of Services Marketing, 28 (5), 414-427

Susarla, A., Oh, J., ve Tan, Y. (2012). "Social Networks and the Diffusion of User-Generated Content: Evidence from YouTube". Information Systems Research, 23(1), 23-41.

Turing, A. M. (1950). Computing Machinery and Intelligence. Mind, 59(236), 433-460.

Ulusoy, Ö. (2014). Veritabanı Yönetim Sistemleri ve Yapay Zeka Uygulamaları. Hacettepe Üniversitesi Yayınları.

Widrow, B., ve Hoff, M. E. (1988). Adaptive switching circuits. In Neurocomputing: foundations of research (pp. 123-134).

Wiederhold G.ve McCarthy, J. (1992). "Arthur Samuel: Pioneer in Machine Learning," in IBM Journal of Research and Development, vol. 36, no. 3, pp. 329-331, May 1992, doi: 10.1147/rd.363.0329.

Winston, P. H. (1992). Artificial Intelligence (3rd ed.). Addison-Wesley.

Vargo, S. L., & Lusch, R. F. (2016). Service-Dominant Logic: Premises, Perspectives, Possibilities. Cambridge University Press.

Zarsky, T. Z. (2016). "The Trouble with Algorithmic Decisions: An Analytic Road Map to Examine Efficiency and Fairness in Automated and Opaque Decision Making". Science, Technology, & Human Values, 41(1), 118-132.

b7 KAYNAKÇA

- Akgün, B., Alma, M., H., Ertaş, M. & Fidan, M.S. (2004). Kahramanmaraş yöresinde kullanılan geleneksel bitki türleri ve kullanım yerleri. *Geleneksel Gıdalar Sempozyumu, Van*, 305-310.
- Akkaya, A. & Özcan, C.C. (2019). Türkiye’de gastronomi turizminin ekonomik etkilerinin indeks değerlendirilmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 6 (32), 251-267.
- Aktar Diyarı (2023, 15 Ocak). Civanperçemi otu çayı zararları nelerdir? 15 Ocak 2023 tarihinde (<https://blog.aktardiyari.com/civanperçemi-otu-cayi-zararlari-nelerdir> adresinden edinilmiştir).
- Arı, Y. & Soykan, A. (2006). Kazdağı Milli Parkı ‘nda kültürel ekoloji ve doğa koruma. *Türk Coğrafya Dergisi*, 44, 11-32.
- Aslan, R. & Karakuş, Z. (2019). Gelenekten günümüze tıbbi ve aromatik bitkiler. *Göller Bölgesi Aylık Hakemli Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 6 (73), 60-66.
- Baydar, H. (2009). Tıbbi ve aromatik bitkiler bilimi ve teknolojisi. *SDÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 51, 122-123.
- Baytop, T. (1984). Türkiye’de bitkiler ile tedavi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları.
- Baytop, T. (1999). Türkiye’de bitkiler ile tedavi (Geçmişte ve Bugün). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Cömert, M. & Özkaya, F.D. (2014). Gastronomi turizminde Türk mutfağının önemi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*. 2 (2), 62-66.
- Çetinkaya, N. & Yıldız, S. (2018). Erzurum’un yenilebilir otları ve yemeklerde kullanım şekillerine yönelik bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 482-503,
- Dirmenci, T., Satıl, F. & Tümen, G. (2007). Kazdağı Milli Parkı çiçekli bitkileri. Dileksan Kağıtçılık Tic. San. Ltd. Şti. Balıkesir, Türkiye.
- Egeye Dönüş (2023, Ocak 25). Biberiyenin faydaları ve zararları nelerdir. 25 Ocak 2023 te <https://www.egeyedonus.com/blog/icerik/biberiyenin-faydaları-zararlari-nelerdir> adresinden edinilmiştir.
- Ertan E. (2018). Kapari nedir? faydaları ve zararları nelerdir? BirBesPedi. URL: <https://www.birbes.com/?p=1354>. (Erişim tarihi: 20.06 2023)
- Ezer, A. (1995). Kazdağı Milli Parkı master plan raporu. Tüstaş Sınai Tesisler A.Ş. Projeler Daire Başkanlığı, Ankara.
- Faydalar (2023, 5 Mart). Semiz otunun fayda ve zararları. 5 Mart 2023 tarihinde <https://www.e-faydalar.com/semizotunun-faydaları-ve-zararlari-nelerdir.html> adresinden edinilmiştir.
- Heinrich, M., Barnes, J., Gibbons, S. & Williamson, E.M. (2004). *Fundamentals of pharmacognosy and phytotherapy*. Churchill Livingstone, Edinburgh.
- Hosseini, A. & Hosseinzadeh, H. (2014). A review on the effects of *Allium sativum* (Garlic) in metabolic syndrome. *J Endocrinol Invest.*, 38,1147–1157.
- İnaltong, T. (2008). *Mutfaktaki yaban Anadolu’nun yenilen otları*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kendir, G. & Güvenç, A. (2010). Etnobotanik ve Türkiye’de yapılmış etnobotanik çalışmalara genel bir bakış. *Hacettepe Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 1, 49-80.
- Memorial (2023, 16 Ocak). Yoğurt otu kürü nasıl yapılır? Yoğurt otu faydaları nelerdir? 20 Ocak 2023 tarihinde <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberi/yogurt-otu-faydaları-yogurt-otu> adresinden edinilmiştir.

Memorial (2023, 26 Ocak). Karabaş otu nedir. Karabaş otunun faydaları. 26 Ocak 2023 tarihinde <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberi/karabas-otu> adresinden edinilmiştir.

Memoril (2023, 5 Mart). Şevketi Bostan otu faydaların nelerdir? Neye iyi gelir? 5 Mart 2023 tarihinde <https://www.memorial.com.tr/saglik-rehberi/sevketi-bostan-otu-faydaları#sevketibostan-otu-zararlari-nelerdir-yan-etkileri-var-mi> adresinden edinilmiştir.

Nefis Yemek Tarifleri (2023, 10 Ocak). Çam kozalağının faydaları ve zararları nelerdir? 17 Ocak tarihinde <https://www.nefisyemektarifleri.com/blog/cam-kozalagi-faydaları> adresinden edinilmiştir.

Nefis Yemek Tarifleri (2023, 16 Ocak). Kansere karşı koruyucu sarımsak saklama tarifi. 20 Ocak 2023 tarihinde <https://www.nefisyemektarifleri.com/blog/sari-kantaron-cayı-nasil-yapılır-faydaları-ve-zararlari-nelerdir> adresinden edinilmiştir.

Özhatay, N., Kültür, S. & Aslan, S. (2009). Check-list of additional taxa to the Supplement Flora of Turkey IV. Turkish J. Bot., 33, 191-226.

Paşa, C. & Selvi S. (2011). Kazdağları'nda (Balıkesir Edremit) yöre halkı tarafından toplanan ve ticareti yapılan tıbbi bitkiler üzerine bir araştırma, IX. Tarla Bitkileri Kongresi, 12-15 Eylül, Bursa. 1409-1412.

Sagliklimiyim (2023, 15 Ocak). Geven otu çayı faydaları nelerdir, zararları, kullanımı. 20 Ocak 2023 <https://sagliklimiyim.com/geven-otu-cayı-faydaları-nelerdir-zararlari-kullanimi> adresinden edinilmiştir.

Satıl, F. (2009). Threatening factors on plant diversity of Kazdağı (İda Mountain) National Park in Turkey and suggestions for conservation, Biotechnology and Biotechnological Equipment, 23 (2), 208-211.

Şahin, Ö. & Kılıç, B. (2009). Yiyecek içecek işletmeciliğinde yenilebilir çiçekler. YİYDER F&B Gastronomi Platformu Dergisi. 30-33.

Şengül, S. & Türkay O. (2016). Yöresel mutfak unsurlarının turizm destinasyonu seçimindeki rolü (mudurnu örneği), Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi,12 (29), 63-87.

Tardío, J., Pardo-de-Santayana, M. & Morales, R. (2006). Ethnobotanical review of wild edible plants in Spain. Botanical Journal of the Linnean Society, 152 (1), 27-71.

Tarım (2023, 20 Ocak). Isırgan Otunun faydaları ve zararları nelerdir? 20 Ocak 2023 tarihinde <https://tarim.gen.tr/guncel/isirgan-otunun-faydaları-ve-zararlari-nelerdir.html> adresinden edinilmiştir.

Tümen, G., Satıl, F. & Dirmenci, T. (2007), Kazdağı Milli Parkı çiçekli bitkileri. Zeytinli Belediyesi, Balıkesir.

Ullah, R., Hussain, I. & Ahmad, S. (2013). Diocanol; one new phenol derivative isolated and characterized from *Urtica dioica*. Arabian Journal of Chemistry, 10, 1284-1286.

Wikipedia (2023, 20 Ocak). Kekik. 20 Ocak 2023 tarihinde <https://tr.wikipedia.org/wiki/Kekik> adresinden edinilmiştir.

Yeniloji (2023, 16 Şubat). Labada otu faydaları nelerdir? Zararları var mı? 16 Şubat 2023 tarihinde <https://yeniloji.com/labada-otu-faydaları-nelerdir-zararlari-var-mi-nerede-yetisir> adresinden edinilmiştir.

Yılmaz, G. (2018) İda Dağı (Kazdağları) nın sağlık turizmi çerçevesinde incelenmesi. International Anatolia Academic Online Journal. 4 (2), 15-35.

- Binkley, S. (2016). Anti-racism beyond empathy: transformations in the knowing and governing of racial difference. *Subjectivity*, 9(2), 181- 204. <https://doi.org/10.1057/sub.2016.4>
- Chang, E., (2016). Investigating Race and Racism through African American Art and Artists. *Journal of Cultural Research in Art Education* 33(1), 137-153. doi: <https://doi.org/10.2458/jcrae.4900>
- Clay, M. (2017). Abundant body narratives: re-visioning the theological embodiment of women through feminist theology and art as a way of flourishing. *Feminist Theology*, 25(3), 248-256. <https://doi.org/10.1177/0966735017693969>
- Eastwood, C. (2021). White privilege and art therapy in the UK: are we doing the work? *International Journal of Art Therapy*, 26(3), 75–83. <https://doi.org/10.1080/17454832.2020.1856159>
- Endendijk, J. J. (2023). A person-centered approach toward balanced gender identity in emerging adults: associations with self-esteem and attitudes about education. *Education Sciences*, 13(4). 424. <https://doi.org/10.3390/educsci13040424>
- Hanson, D. (2023). At home in harlem: the politics of domesticity in faith ringgold’s the bitter nest. *Image & Text*, (37), 1-23. <https://doi.org/10.17159/2617-3255/2023/n37a20>
- Harrell, S. P. (2000). A multidimensional conceptualization of racism-related stress: Implications for the well-being of people of color. *American Journal of Orthopsychiatry*, 70(1), 42– 57. <https://doi.org/10.1037/h0087722>
- Holton, C.R. ve F. Ringgold (2004). *Faith Ringgold: A View from the Studio*. Pensilvanya: Bunker Hill Publishing / Allentown Art Museum.
- Marx, R. ve Regan, P. V. (2021). Lights, camera, (youth participatory) action! lessons from filming a documentary with trans and gender nonconforming youth in the Usa. *Arts and Health Promotion*. 123-140. https://doi.org/10.1007/978-3-030-56417-9_8
- Moxley, D. P. ve Garriott, L. (2009). The telling my story quilting workshop: innovative group work with older african american women transitioning out of homelessness. *Journal of Psychosocial Nursing and Mental Health Services*, 47(11), 42-52. <https://doi.org/10.3928/02793695-20090930-01>
- Millman J. (2005). Faith Ringgold’s quilts and picturebooks: comparisons and contributions *Child Lit Educ* 36, 381–393 (2005). <https://doi.org/10.1007/s10583-005-8318-0>
- Ringgold, F. (2005). *We Flew over the Bridge: The Memoirs of Faith Ringgold*. North Carolina: Duke University Press Books.
- Sekartaji Suminto, R. (2023). Art, ideality, and reality: a feminist review through griselda pollock’s lens. *IJVCDC (Indonesian Journal of Visual Culture, Design, and Cinema)*, 2(2), 161-171. <https://doi.org/10.21512/ijvcdc.v2i2.10751>
- Shorter-Gooden, K. (2004). Multiple Resistance Strategies: How African American Women Cope with racism and sexism. *Journal of Black Psychology*, 30(3), 406- 425. <https://doi.org/10.1177/0095798404266050>
- Zapperi, G. (2013). Woman’s reappearance: rethinking the archive in contemporary art-feminist perspectives. *Feminist Review*, 105(1), 21-47. <https://doi.org/10.1057/fr.2013.22>
- Wallace, M. (2011). America black: Faith Ringgold’s paintings of the Late 1960s. *Nka journal of Contemporary African Art*, 50-61. doi:10.1215/10757163-1496336

Wong, H. D. S. (2018). Faith Ringgold's story quilts: "all things American in America are about race. Picturing Identity: Contemporary American Autobiography in Image and Text, 196-213.
<https://doi.org/10.5149/northcarolina/9781469640709.003.0008>

İnternet Kaynakları

Americanart.si. (2024, Aralık 2). <https://americanart.si.edu/artwork/bitter-nest-part-ii-harlem-renaissance-party-35621> adresinden alındı

News.artnet. (2024, Aralık 2) <https://news.artnet.com/art-world/3-things-tar-beach-faith-ringgold-2130575> adresinden alındır

Metmuseum.org. (2024, Aralık 1). <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/485416> adresinden alındı

b9 KAYNAKÇA

Ayers, A. (2004). The Architecture of Paris: An Architectural Guide. Edition Axel Menges.

Başaran, N.,F. ve Yarmacı, H. (2020). Teknik ve Desen Özellikleri Açısından Damask, Folklor Akademi Dergisi, Prof. Dr. H. Feriha Akpınarlı Armağan Sayısı.

Blanning, T. C. W. (2002). The Culture of Power and the Power of Culture: Old Regime Europe 1660–1789. Oxford: Oxford University Press.

Burnham, D. K. (1964). Warp and Weft: A Textile Terminology. Royal Ontario Museum.

Davis, E. (2012). Visualizations Of Fashion In Seventeenth-Century French Prints, New York: Cornell University.

Emery, I. (1966). The Primary Structures of Fabrics, An Illustrated Classification. London: The Spiral Press.

Jones, C. (2018). Versailles. Basic Books.

Miller, L. E. (1998). Meeting the Needs of Manufacturers: The Education Of Silk Designers in Eighteenth Century Lyons, Textile Society of America Symposium Proceedings.

Saule, B.ve Meyer, D. (2000). Versailles Visitor's Guide. Versailles: Éditions Art-Lys.

Türk Dokuma Atlası (2021). İstanbul: İTHİB

b10 KAYNAKÇA

Akben, İ. ve Bahçeci, P. A. (2018). Kentsel Lojistik: Gaziantep Örneği. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 5(6), 211-229.

Akben, İ. (2020). Tedarik Zinciri ve Lojistikte Güncel Konular ve Stratejik Yaklaşımlar, Dördüncü Bölüm Şehir Lojistiği , Bursa: Ekin Yayınevi

- Akyazı, Ö., Şahin, E. & Kahveci, D. C. (2019). Fotovoltaik Panel ve Şebeke Entegrasyonlu Akıllı Sokak Lambası Tasarımı ve Uygulaması. *European Journal of Science and Technology*, (Özel Sayı), 356-360.
- Bilici, Z. ve Babahanoğlu, V. (2018). Akıllı kent uygulamaları ve Konya örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 9(2), 124-139.
- Büyükkılıç, M. (2009). Güneş Enerjili Sistemlerin Yol Aydınlatması Amaçlı Kullanımı, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Enerji Enstitüsü, İstanbul
- Cracknell, J. A. (2000). Experience in Urban Traffic Management and Demand Management in Developing Countries, World Bank Urban Transport Strategy Review –Background Paper, Washington D.C.
- Deniz, Ş. Ü. Ve Durdağ, C. (2015). IV. Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi Alışveriş Merkezlerinin (AVM) Aynı Gün Teslim Hizmeti Sunmasının Kentsel Lojistiğe Etkileri ve ABD Uygulama Örnekleri, IV.Ulusal Lojistik ve Tedarik Zinciri Kongresi
- Doğaroğlu, B. ve Çalışkanelli, S.P. (2022). Akıllı otopark sistemlerinde kullanılan araç tanıma teknolojileri üzerine bir inceleme. *Akıllı Ulaşım Sistemleri ve Uygulamaları Dergisi* 5 (2)
- Ekiz, Z. D. (2015). Kent ekonomisi ve gelişimi: Mersin örneği (Yüksek Lisans Tezi), Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Eliyi D.T. ve Caylan T. (2008). Güneş Enerjisi ve LED ile etkin enerji kullanımı: Yol aydınlatmalarına yönelik bir uygulama., *End Muhend* , 19:2–15
- Erdir, A. (2013). Kentsel lojistik: İzmir ili için bir uygulama, (Yüksek Lisans Tezi) Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Geroliminis, N. Ve Daganzo, C. F. (2005). A Review of Green Logistics Schemes Used in Cities Around the World. UC Berkeley: Center for Future Urban Transport: A Volvo Center of Excellence. Retrieved from <https://escholarship.org/uc/item/4x89p485>
- Gültaş, P. ve Yücel, M. (2015). Yeşil lojistik: yeşil ulaşım hizmetleri Malatya Büyükşehir Belediyesi Örneği. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 6(2), 70-83.
- Herzberg, C. (2017). Akıllı şehirler dijital ülkeler. [Adobe Digital Editions].Erişim adresi <https://optimistkitap.com/>
- Hesse, M. (1995). Urban space and logistics: on the road to sustainability? *World Transport Policy and Practice*, 1(4), 39-45.
- Kağnıcıoğlu, C.H.(2017). Elektronik Ticaret ve Lojistik. Arman Aziz Karagül (Ed.), *Elektronik Ticaret içinde* (s.146-167), Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.
- Karadeniz, V. ve Akpınar, E. (2011). Türkiye’de lojistik köy uygulamaları ve yeni bir lojistik köy önerisi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 49-71.
- Karlı, H., Öztaş, R. G. ve Aydın, H. (2019). Akıllı kentlerin kentsel lojistik üzerindeki etkileri. Çukurova 3. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, Adana, s.22-32
- Kılıç, D. Ve Turğut, M. (2019). Kentsel Lojistik Açısından İstanbul Havalimanı ve Atatürk Havalimanı’nın Değerlendirilmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 21 (2), 148-157
- Korucuk, S. (2021). Ordu Ve Giresun İllerinde Kentsel Lojistik Performans Unsurlarına Yönelik Karşılaştırılmalı Bir Analiz. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 141-155.
- LODER, (2008), Loder Üniversiteler Arası 5. Lojistik Vaka Yarışması

Manville, C., Cochrane, G., Cave, J., Millard, J., Pederson, J. K., Thaarup, R. K., Liebe, A., Wissner, M., Massink, R. ve Kontterink B. (2014). Mapping smart cities in the EU. European Parliament, 1-197.

Mora, L. ve Bolici, R. (2017). Mora, L., and Bolici, R. (2017), "How to Become a Smart City: Learning from Amsterdam", Springer International Publishing Switzerland

Morfoulaki M., Kotoula K., Mikiki F. ve Myrovali G. (2015), "Integrating City Logistics into Urban Mobility Policies." 7th International congress on transportation research, Athens, Greece

Ordu Belediyesi, Tamamlanan Projeler, URL: <https://www.ordu.bel.tr/Projeler/Tamamlanan-Projeler/1207>

Öztürk, A. ve Arslan, M. (2020). Akıllı Otopark Sistemlerinin Etkinliği: Uygulama Örnekleri ile Değerlendirme. Şehir Planlama Dergisi, 15(2), 45-59.

Savrun, B. ve Mutlu, H. M. (2019). Kent lojistiği üzerine bibliyometrik analiz. Kent Akademisi, 12(2), 364-386.

Silva, A. N. R., Silva Costa, M. ve Macedo, M. H. (2008). Multiple views of sustainable urban mobility: The case of Brazil. Transport Policy, Amsterdam, 15(6), 350-360.

Taniguchi, E., Thompson, R. G. ve Yamada, T. (2003). Predicting the effects of city logistics schemes. Transport Reviews, 23(4), 489-515.

Taniguchi, E., Thompson, R.G. & T. Yamada (2014). "Recent Trends and Innovations in Modelling City Logistics." Procedia – Social and Behavioral Sciences 125: 4–14.

Yeşilyurt, E. (2018). Kentsel lojistik, dağıtım lojistiği ve firma performansı ilişkisi (Yüksek Lisan Tezi), Kastamonu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yılmaz, S., ve Çetin, H. (2021). Akıllı Şehirler için Otopark Yönetimi: Sensör Tabanlı Yaklaşımlar. Teknoloji ve İnovasyon Dergisi, 8(3), 112-126.

b11 KAYNAKÇA

Akyol, H. (2005). Türkçe öğretim yöntemleri. 2. Baskı, Kök yayıncılık: Ankara.

Aydeniz, S. & Haydaroğlu, M. (2021). Dört temel dil becerisi alanında yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. Türkiye Eğitim Dergisi, 6(1), 200-216.

Brown, Gillian ve Yule, George (1983), Discourse Analysis, New York: Cambridge University Press.

Cramer, R. L. (2004). The Language Arts A Blanced Approach to Teaching Reading, Writing, Listening, Talking and Thinking. USA: Pearson Education Inc.

Cutrone, P. (2005). A case study examining backchannels in conversations between Japanese–British dyads. Multilingua, 24(3), (237-274).

Demirel, Ö. (2002). Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri için Türkçe Öğretimi. Ankara: Pegem Yayınları.

Doğan, Y. (2016). Dinleme Eğitimi. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Durmuşoğlu, K. G., Yüksel, İ., Öztürk, Y., & Tömen, M. (2019). Turkish academics' foreign language academic literacy: A needs analysis study. International Journal of Instruction, 12(1), 717-736.

- Emiroğlu, S. ve Pınar, F. N. (2013). Dinleme becerisinin diğer beceri alanları ile ilişkisi. *T u r k i s h S t u d i e s*. Volume 8/4 Spring 2013, p. 769-782,
- Flowerdew, J. (1994). *Academic Listening: Research Perspectives*. Cambridge: Cambridge Universty Press.
- Flowerdew, J. ve Miller, L. (2005). *Second language listening: Theory and practice*. Cambridge University Press.
- Funk, H., D., & Funk, G., D. (1989). Guidelines for developing listening skills. *The Reading Teacher*, 42(9), 660-663.
- Goh, C. C. M. (2014). Second language listening comprehension: Process and pedagogy. *Teaching English as a second or foreign language*, 4, 72-89.
- Goh, C. M. (2000). A taxonomy of listening comprehension strategies. *Language Teaching*, 33(2), 161-176.
- Graham, S. (2006). Listening comprehension: the learners' perspective. *System*, 34(2),165–182.
- Hampleman, R. (1958). Comparison of listening and reading comprehension ability of 5th and 6th grade pupils. *Elementary English*. 45(9).
- Imhof, M. (1998). What makes a good listener? Listening behavior in instructional settings. *International Journal of Listening*, 12(1), 81-105.
- Johnson, O., K. (1951). The effect of classroom training upon listening comprehension. *The Journal of Communication*, 1, 57-62.
- Jung, C. G. (2003). *Dört Arketip*. (Çev.) Zehra Aksu Yılmaz. İstanbul: Metis Yayınları
- Kantemir, E. (1995). *Yazılı ve sözlü anlatım*. Ankara: Engin yayınları.
- Karagöl, E., & İlgün, K. (2022). Ana dili Türkçe olan lisansüstü öğrencilerin akademik dil sorunları. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(36), 1288-1320.
- Lynch, T. (2011). "Academic Listening in the 21st Century: Reviewing a Decade of Research", *Journal of English for Academic Purposes*, C. 10, S. 2, 79-88.
- Maden, S. ve Durukan, E. (2011). Türkçe Öğretmeni Adaylarının Dinleme Stilllerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 101-112.
- Mee, Y. (2017). Teaching listening- an overview. *The English Teacher*, 19, 1-9
- Moorhead, R. & Winefield, H. (1991). "Teaching Coun-Seling Skills So Fourth-Year Medical Students: A Dilemma Concerning Goals", *Family Practice*, C. 8, S. 4, s. 343-346.
- Oğuzkan, A. F. (1965). "Dinlemesini Bilmek", *İlköğretim*, (31) s. 532-555.
- Richards, J. C. (1983). Listening comprehension: Approach, design, procedure. *TESOL quarterly*, 17(2), 219-240.
- Rost, M. (2013). *Teaching and researching listening*. Pearson Education.
- Taşer, S. (2015). *Konuşma Eğitimi*. İstanbul: Pegasus Yayınları.
- Vandergrift, L. (2007). *Teaching and testing listening comprehension*. Cambridge University Press.
- Yalçın, A. (2002). *Türkçe Öğretim Yöntemleri Yeni Yaklaşımlar*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yangın, B. (2002). *Kuramdan Uygulamaya Türkçe Öğretimi*. Ankara: Dersal Yayıncılık.
-

EDİTÖR

Prof. Dr. Abuzer AKGÜN

Doç. Dr. Ümit DURUK

YAZARLAR

Prof. Dr. Ramazan ÇEKEN

Prof. Dr. Özlem ÇAKIR

Doç. Dr. Ali EKİN

Doç. Dr. Funda ERDOĞDU

Dr. Öğr. Üyesi Pelin ÖZGÜNAY BORAN

Murat AĞSU

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-063-0

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

B1 KAYNAKÇA

Akkaya, B., Özkan, A., & Özkan, H. (2021). Yapay zekâ kaygı (YZK) ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Alanya Akademik Bakış*, 5(2), 1125-1146.

Almaiah, M. A., Alfaisal, R., Salloum, S. A., Al-Otaibi, S., Shishakly, R., Lutfi, A., ... & Al-Marroof, R. S. (2022). Integrating teachers' TPACK levels and students' learning motivation, technology innovativeness, and optimism in an IoT acceptance model. *Electronics*, 11(19), 3197.

- Ayanwale, M. A., Sanusi, I. T., Adelana, O. P., Aruleba, K. D., & Oyelere, S. S. (2022). Teachers' readiness and intention to teach artificial intelligence in schools. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 100099.
- Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: Sage.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). *Designing and conducting mixed methods research* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Çetin, T. A. N., Ceylan, Y., & Öztürk, O. (2024). Öğrmenlerin Yapay Zekâya Karşı Tutumlarının İncelenmesi. *The Journal of Social Sciences*, 67(67), 72-83.
- Dwivedi, Y. K., Hughes, L., Ismagilova, E., Aarts, G., Coombs, C., Crick, T., ... & Williams, M. D. (2021). Artificial Intelligence (AI): Multidisciplinary perspectives on emerging challenges, opportunities, and agenda for research, practice and policy. *International Journal of Information Management*, 57, 101994
- Johnson, D. G., & Verdicchio, M. (2017). AI anxiety. *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 68(9), 2267-2270.
- Longobardi, C., Settanni, M., Lin, S., & Fabris, M. A. (2021). Student–teacher relationship quality and prosocial behaviour: The mediating role of academic achievement and a positive attitude towards school. *British Journal of Educational Psychology*, 91(2), 547-562.
- Mensah, J. K., Okyere, M., & Kuranchie, A. (2013). Student attitude towards mathematics and performance: Does the teacher attitude matter.
- <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2021.100041>
- Mulhem, A. A., & Almaiah, M. A. (2021). A conceptual model to investigate the role of mobile game applications in education during the COVID-19 pandemic. *Electronics*, 10(17), 2106.
- Neudert, L. M., Knuutila, A., & Howard, P. N. (2020). Global Attitudes Towards AI. *Machine Learning and Automated Decision Making—Implications for Involving Artificial Intelligence in Public Service and Good Governance*. Available online: <https://oxaig. oii. ox. ac. uk/publications/global-attitudes-towards-ai-machine-learning-automated-decision-making-2/>(accessed on 14 November 2021).
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2013). *Using multivariate statistics* (Vol. 6, pp. 497-516). Boston, MA: pearson.
- OECD. (2019). *An OECD Learning Framework 2030. The Future of Education and Labor*, 23-35.
- Schepman, A., & Rodway, P. (2023). The General Attitudes towards Artificial Intelligence Scale (GAAIS): Confirmatory validation and associations with personality, corporate distrust, and general trust. *International Journal of Human–Computer Interaction*, 39(13), 2724-2741.
- Yilmaz, F. G. K., Marengo, A., Yilmaz, R., & Ceylan, M. Development and Validation of Generative Artificial Intelligence Attitude Scale for Students. Available at SSRN 4791135.
- Wang, Y. Y., & Wang, Y. S. (2022). Development and validation of an artificial intelligence anxiety scale: An initial application in predicting motivated learning behavior. *Interactive Learning Environments*, 30(4), 619-634.

- Akkoyunlu, B., Altun, A. ve Yılmaz, S.M., (2008). Öğretim tasarımı. Maya Akademi, 1. baskı, Ankara, 141-180.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2018). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). Designing and conducting mixed methods research (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE Publications.
- Corbin, J. ve Strauss, A. (2008). Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory. Thousand Oaks: Sage
- Çetin, T. A. N., Ceylan, Y., & Öztürk, O. (2024). Öğretmenlerin Yapay Zekaya Karşı Tutumlarının İncelenmesi. The Journal of Social Sciences, 67(67), 72-83.
- Demir, K., & Güraksin, G. E. (2022). Determining middle school students' perceptions of the concept of artificial intelligence: A metaphor analysis. Participatory Educational Research, 9(2), 297- 312.
<https://doi.org/10.17275/per.22.41.9.2>
- Haenlein, M., Kaplan, A., Tan, C. W., & Zhang, P. (2019). Artificial intelligence (AI) and management analytics. Journal of Management Analytics, 6(4), 341-343.
- Illarionova, L. P., Karzhanova, N. V., Ishmuradova, A. M., Nazarenko, S. V., Korzhuev, A. V., & Ryazanova, E. L. (2021). Student Attitude to Distance Education: Pros and Cons. Cypriot Journal of Educational Sciences, 16(3), 1319-1327.
- Inceoglu, M. (1993). Tutum algı iletişim [Attitude perception communication]. Ankara: V Yayinlari.
- Judi, H. M., Ashaari, N. S., Mohamed, H., & Wook, T. M. T. (2011). Students profile based on attitude towards statistics. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 18, 266-272.
- Kahramanoğlu, R., Yokuş, E., Cücük, E., Vural, S., & Şiraz, F. (2018). Öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ölçeği (ÖMYTÖ) geçerlik ve güvenirlik çalışması [The validity and reliability study of attitudes towards teaching profession scale (ATTPS)]. Turkish Studies, 13, 11.
- Kırmızı, F. S., Kapıkıran, Ş., & Akkaya, N. (2021). Dijital ortamda yazmaya ilişkin tutum ölçeği (DOYAT): Ölçek geliştirme çalışması. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (52), 417-444.
- Longobardi, C., Settanni, M., Lin, S., & Fabris, M. A. (2021). Student–teacher relationship quality and prosocial behaviour: The mediating role of academic achievement and a positive attitude towards school. British Journal of Educational Psychology, 91(2), 547-562.
- Morris, A. (2015). A practical introduction to in-depth interviewing.
- Mensah, J. K., Okyere, M., & Kuranchie, A. (2013). Student attitude towards mathematics and performance: Does the teacher attitude matter. Journal of education and practice, 4(3), 132-139.
- Ng, D. T. K., Leung, J. K. L., Chu, S. K. W., & Qiao, M. S. (2021). Conceptualizing AI literacy: An exploratory review. Computers and Education: Artificial Intelligence, 2, 100041. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2021.100041>
- Ocak, M.A. & Çakır, Ö. (2023). Sosyal Ağ Analizinde Yapay Zekâ Yaklaşımları. (Sosyal Ağ Analizinde Yapay Zekâ Yaklaşımları, Editörler: Parlar, T. & Esen, F.S.). Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Ankara. ISBN: 978-625- 427-965-2, E-ISBN: 978-625-427-966-9.

Ocak M. A., Çakır, Ö., Erdoğan, F. (2022). Eğitimde Yapay Zekâ Uygulamaları, Yapay Zekâ Kuramdan Uygulamaya, Editörler: Çakır, H. ve Uluyol, Ç.). Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Basım sayısı:1, Sayfa Sayısı 710, ISBN:978-625-427-802-0.

Ouyang, F., & Jiao, P. (2021). Artificial intelligence in education: The three paradigms. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 2, <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2021.100020>

Reigeluth, C.M., (1992). Elaborating the elaboration theory. *Educational Technology, Research and Development*, 40(3), 80-86.

Sevim, H. İ., & Kaya, A. (2023). Okullarda Denetim Sürecine İlişkin Öğretmen Tutumları. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(238), 1285-1304.

Shui Ng, W., & Yu, G. (2023). Students' attitude to peer assessment process: A critical factor for success. *Interactive Learning Environments*, 31(5), 2967-2985.

Türkmen, L. (2007). The influences of elementary science teaching method courses on a Turkish teachers college elementary education major students' attitudes towards science and science teaching. *Journal of Baltic Science Education*, 6(1), 66-77.

Yılmaz, F. G. K., Marengo, A., Yılmaz, R., & Ceylan, M. Development and Validation of Generative Artificial Intelligence Attitude Scale for Students. Available at SSRN 4791135.

B3 KAYNAKLAR

Airasian, Peter W, and Mary E Walsh. 1997. "Constructivist Cautions." *Phi Delta Kappan* 78 (6): 444–49.

Altun, Murat. 2008. "Eğitim Fakülteleri ve Sınıf Öğretmenleri İçin Matematik Öğretimi." Alfa Yayıncılık, Ankara.

Alvunger, Daniel, and Ninni Wahlström. 2018. "Based Teacher Education? Exploring the Meaning Potentials of Swedish Teacher Education." *Teachers and Teaching* 24 (4): 332–49.

Andrews, Dorothy, and Marian Lewis. 2007. "Transforming Practice from within: The Power of the Professional Learning Community." *Professional Learning Communities: Divergence, Depth and Dilemmas*, 132–47.

Aydın, Abdulkadir Cüneyt. 2007. "Self Compactability of High Volume Hybrid Fiber Reinforced Concrete." *Construction and Building Materials* 21 (6): 1149–54.

Balfanz, Robert, and Vaughan Byrnes. 2006. "Closing the Mathematics Achievement Gap in High-Poverty Middle Schools: Enablers and Constraints." *Journal of Education for Students Placed at Risk* 11 (2): 143–59. https://doi.org/10.1207/s15327671espr1102_2.

Barrouillet, Pierre. 2015. "Theories of Cognitive Development: From Piaget to Today." *Developmental Review*. Elsevier.

Borko, Hilda, Sarah A Roberts, and Richard Shavelson. 2008. "Teachers' Decision Making: From Alan J. Bishop to Today." In *Critical Issues in Mathematics Education: Major Contributions of Alan Bishop*, 37–67. Springer.

Brandt, Ernst Helmut. 1992. "Double Peaks in the Dissipation of Vibrating Superconductors." *Phys. Rev. Lett.* 68 (25): 3769–72. <https://doi.org/10.1103/PhysRevLett.68.3769>.

- Bryk, Anthony, Eric Camburn, and Karen Louis. 1999. "Professional Community in Chicago Elementary Schools: Facilitating Factors and Organizational Consequences." *Educational Administration Quarterly - EDUC ADMIN QUART* 35 (December): 751–81. <https://doi.org/10.1177/0013161X99355004>.
- Bryk AS. 2002. "Trust in Schools: A Core Resource for Improvement." Russell Sage Foundation.
- Chang, Valerie N. 2011. "Teaching Research Methods in the Social Sciences, by Garner, M., Wagner, C., & Kawulich, B. (Eds.)." *Journal of Community Practice* 19 (3): 332–34. <https://doi.org/10.1080/10705422.2011.595366>.
- Cochran-Smith, Marilyn, and Susan L Lytle. 1999. "Chapter 8: Relationships of Knowledge and Practice: Teacher Learning in Communities." *Review of Research in Education* 24 (1): 249–305. <https://doi.org/10.3102/0091732X024001249>.
- Dalgarno, Nancy, and Lynda Colgan. 2007. "Supporting Novice Elementary Mathematics Teachers' Induction in Professional Communities and Providing Innovative Forms of Pedagogical Content Knowledge Development through Information and Communication Technology." *Teaching and Teacher Education* 23 (October): 1051–65. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2006.04.037>.
- Darling-Hammond, Linda, and Nikole Richardson. 2009. "Research Review/Teacher Learning: What Matters." *Educational Leadership* 66 (5): 46–53.
- Doolittle, Peter E. 1999. "Constructivism and Online Education." Citeseer.
- DuFour, Richard. 2007. "Professional Learning Communities: A Bandwagon, an Idea Worth Considering, or Our Best Hope for High Levels of Learning?" *Middle School Journal* 39 (January). <https://doi.org/10.1080/00940771.2007.11461607>.
- DuFour, Richard, and Robert Eaker. 2009. *Professional Learning Communities at Work Tm: Best Practices for Enhancing Students Achievement*. Solution Tree Press.
- Fenwick, Tara J. 2002. "Lady, Inc.: Women Learning, Negotiating Subjectivity in Entrepreneurial Discourses." *International Journal of Lifelong Education* 21 (2): 162–77.
- Fosnot, Catherine T, and Randall S Perry. 2007. "Oluşturmacılık: Psikolojik Bir Öğrenme Teorisi." *Oluşturmacılık Teori, Perspektifler ve Uygulama* (Ed. Catherine Twomey Fosnot, Çev. Soner Durmuş) Nobel Yayıncılık: Ankara.
- Glaserfeld, Ernst Von. 2012. "A Constructivist Approach to Teaching." In *Constructivism in Education*, 3–15. Routledge.
- Gregson, James A, and Patricia A Sturko. 2007. "Teachers as Adult Learners: Re-Conceptualizing Professional Development." *Journal of Adult Education* 36 (1): 1–18.
- Grossman, Pamela, Sam Wineburg, and Stephen Woolworth. 2000. "What Makes Teacher Community Different from a Gathering of Teachers? An Occasional Paper."
- Grouws, Douglas. 2006. *Handbook of Research on Mathematics Teaching and Learning:(A Project of the National Council of Teachers of Mathematics)*. IAP.
- Han, Shihui, Yan Fan, and Lihua Mao. 2008. "Gender Difference in Empathy for Pain: An Electrophysiological Investigation." *Brain Research* 1196: 85–93.
- Hargreaves, Andy. 2003. "Teaching in the Knowledge Society: Education in the Age of Insecurity." Open University Priss.

- Hargreaves, David H. 1999. "The Knowledge-Creating School." *British Journal of Educational Studies* 47 (2): 122–44.
- Harris, Alma. 2013. "Teacher Leadership and Organizational Development BT - Leading Professional Practice in Education."
- Hipp, Kristine Kiefer, and Jane Bumpers Huffman. 2003. "Professional Learning Communities: Assessment--Development--Effects."
- Holmlund, Tamara, and David Slavit. 2008. "Supported Teacher Collaborative Inquiry." *Teacher Education Quarterly* 35 (January): 99–116.
- Honawar, Vaishali. 2008. "Aspiring Teachers Take up Residence." *Education Week* 28: 28–31.
<https://api.semanticscholar.org/CorpusID:150925256>.
- Hord, S. 2004. "Professional Learning Communities: An Overview." *Learning Together, Leading Together: Changing Schools through Professional Learning Communities/Teachers College Press*.
- Hord, Shirley M. 1997. "Communities of Continuous Inquiry and Improvement." SEDL: Austin, TX, USA.
- Hord, SM, and WA Sommers. 2008. *Leading Professional Learning Communities: Voices from Research and Practice*. Corwin Press.
- Ireland, Melissa Witt. 2010. *An Examination of the Relationship between Teachers' Perceptions of the Presence of Professional Learning Community Attributes and Student Achievement*. California State University, Fresno.
- Jaworski, Barbara. 2008. "Mathematics Teacher Educator Learning and Development." *The Mathematics Teacher Educator as a Developing Professional. Handbook of Mathematics Teacher Education* 4: 1–13.
- Joyce, Bruce, and Emily Calhoun. 2010. *Models of Professional Development: A Celebration of Educators*. Corwin Press.
- Kastner, Itamar. 2015. "Factivity Mirrors Interpretation: The Selectional Requirements of Presuppositional Verbs." *Lingua* 164: 156–88.
- Kelly, Peter. 2006. "What Is Teacher Learning? A Socio-cultural Perspective." *Oxford Review of Education* 32 (4): 505–19.
- King, M Bruce, and Fred M Newmann. 2001. "Building School Capacity through Professional Development: Conceptual and Empirical Considerations." *International Journal of Educational Management* 15 (2): 86–94.
- Knowles, Malcolm S, Elwood Holton, and Richard Swanson. 2005. "The Adult Learner: The Definitive Classic in Adult Education and Human Resource Development (6th)." Burlington, MA: Elsevier.
- Kruse, Sharon, and Karen Seashore Louis. 1995. "Teacher Teaming--Opportunities and Dilemmas." *Brief to Principals*.
- Lambert, L. 2002. "A Framework for Shared Leadership." *Educational Leadership* 59 (May): 37–40.
- Lebow, David. 1993. "Constructivist Values for Instructional Systems Design: Five Principles toward a New Mindset." *Educational Technology Research and Development* 41 (3): 4–16.
- Lee, Valerie, and Julia Smith. 1996. "Collective Responsibility for Learning and Its Effects on Gains in Achievement for Early Secondary School Students." *American Journal of Education - AMER J EDUC* 104 (February).
<https://doi.org/10.1086/444122>.
- Leithwood, Kenneth, and Karen Seashore-Louis. 2011. *Linking Leadership to Student Learning*. John Wiley & Sons.

- Little, Judith Warren. 2005. "Inside Teacher Community: Representations of Classroom Practice." In *Connecting Policy and Practice*, 52–75. Routledge.
- Louis, K S, and S D Kruse. 1995. *Professionalism and Community: Perspectives on Reforming Urban Schools*. SAGE Publications. <https://books.google.be/books?id=loedAAAAMAAJ>.
- Louis, Karen Seashore, and Helen M Marks. 1998. "Does Professional Community Affect the Classroom? Teachers' Work and Student Experiences in Restructuring Schools." *American Journal of Education* 106 (4): 532–75.
- Nelissen, J O, and Welko Tomic. 1998. "Representations in Mathematics Education."
- Newmann, Fred M, Walter G Secada, and Gary G Wehlage. 1995. "A Guide to Authentic Instruction and Assessment: Vision, Standards and Scoring." (No Title).
- Perkins, D. 1999. "The Many Faces of Constructivism." *Educational Leadership* 57 (3): 6–11.
- Phillips, Denis Charles. 2000. *Constructivism in Education: Opinions and Second Opinions on Controversial Issues*. *Ninety-Ninth Yearbook of the National Society for the Study of Education*. ERIC.
- Robertsen, Børre. 2011. "Can We Get the Upper Hand on Viral Diseases in Aquaculture of Atlantic Salmon?" *Aquaculture Research* 42: 125–31.
- Rosenholtz, Susan J. 1989. "Workplace Conditions That Affect Teacher Quality and Commitment: Implications for Teacher Induction Programs." *The Elementary School Journal* 89 (4): 421–39.
- Schleicher, Andreas. 2017. "Seeing Education through the Prism of PISA." *European Journal of Education* 52 (April). <https://doi.org/10.1111/ejed.12209>.
- Senge, Peter. 1994. "Building Learning Organizations." *The Training and Development Sourcebook* 379.
- Senge, Peter M, Nelda Cambron-McCabe, Timothy Lucas, Bryan Smith, and Janis Dutton. 2012. *Schools That Learn (Updated and Revised): A Fifth Discipline Fieldbook for Educators, Parents, and Everyone Who Cares about Education*. Crown Currency.
- Sergiovanni, Thomas J. 1995. "Leadership for the Schoolhouse: How Is It Different? Why Is It Important? First Edition." In . <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:150498756>.
- Stahl, Bernd C. 2005. "The Impact of Open Source Development on the Social Construction of Intellectual Property." In *Free/Open Source Software Development*, 259–72. Igi Global.
- Supovitz, Jonathan A, and Jolley Bruce Christman. 2005. "Small Learning Communities That Actually Learn: Lessons for School Leaders." *Phi Delta Kappan* 86 (9): 649–51. <https://doi.org/10.1177/003172170508600905>.
- Tobia, Edward F, and Shirley M Hord. 2012. "I Am a Professional." *The Learning Professional* 33 (3): 16.
- Vandeweghe, Rick, and Kelli Varney. 2006. "The Evolution of a School-Based Study Group." *Phi Delta Kappan* 88 (4): 282–86.
- Vause, Bob. 2009. *Guide to Analysing Companies*. Vol. 44. John Wiley & Sons.
- Verbiest, E, E Ansems, A Bakx, A Grootswagers, I Heijmen-Versteegen, T Jongen, T W Uphoff, and C Teurlings. 2005. "Collective Learning in Schools Described: Building Collective Learning Capacity." *REICE. Revista Iberoamericana Sobre Calidad, Eficacia y Cambio En Educación* 3 (1): 17–38.
- Wenger, Etienne. 1998. *Communities of Practice: Learning, Meaning, and Identity. Learning in Doing: Social, Cognitive and Computational Perspectives*. Cambridge: Cambridge University Press. <https://doi.org/DOI:10.1017/CBO9780511803932>.

Whitcomb, Jennie, Hilda Borko, and Dan Liston. 2009. "Growing Talent: Promising Professional Development Models and Practices." Journal of Teacher Education. Sage Publications Sage CA: Los Angeles, CA.

Yurdakul, Bünyamin. 2005. "Bilişötesi ve Yapılandırmacı Öğrenme Çevreleri."

B4 KAYNAKÇA

Aksakal-Kaymakçı, H. (2008). Çalışma hayatında mobbing: Sakarya imalat sektöründe bir araştırma (Yayımlanmamış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Ateşoğulları, K. (1997). Uluslararası çalışma örgütü ve Türkiye. İstanbul.

Bilgili, A. (2012). İş hukuku açısından mobbing (psikolojik taciz). Ankara: Karahan Kitabevi.

Caponecchia, C., Wyatt, A. (2011). Sample chapter, Preventing workplace bullying.

Centel, T. (2004). Türkiye'nin onayladığı ILO sözleşmeleri (2. baskı). İstanbul.

Çelik, C. (2009). İşyerinde fiziksel saldırı (bullying). Adana: Nobel Kitabevi.

Çobanoğlu, Ş. (2005). Mobbing-İşyerinde duygusal saldırı ve mücadele yöntemleri. İstanbul: Timaş Yayınları.

Davenport, N., Schwartz, R. D. Ve Elliott, G. P. (n.d.). Mobbing: Emotional abuse in the American workplace. Ames: Civil Society Publishing.

Einarsen, S., Raknes, B. I. ve Matthiesen, S. B. (1994). Bullying and harassment at work and their relationships to work environment quality – an exploratory study. European Work and Organizational Psychologist, 4(4), 381–401.

Ekin, A. (2013). Adil ve makul çalışma koşulları kapsamında işçi onurunun korunması. Ankara: Adalet Yayınevi.

Eyrenci, Ö., Taşkent, S. ve Ulucan, D. (2010). Bireysel İş Hukuku (4. baskı). İstanbul.

Glatstone, A. (1990). The manager's guide to international labour standards. Geneva: ILO.

Güzel, A. (1997). ILO Normlarının İş Hukuka Etkisi ve Türk İş Hukukunun Gelişmesine Katkısı. Ankara.

Işkın, G. (2010). İşyerinde psikolojik taciz (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Laçiner, V., Uludağ, A. Mobbingin çalışan sağlığına etkisi ve hukuki sonuçları. Erişim adresi <http://kongre.hasuder.org.tr>

Leymann, H. (1990). Mobbing and psychological terror at workplace. Violence and Victims, 5(2).

Leymann, H. (1996). The content and development of mobbing at work. European Journal of Work and Organizational Psychology- Mobbing and victimization at work, 5(2).

Leymann, H. The problem of terminology. Erişim adresi <http://www.leymann.se/English/11130E.HTM>

Longman, Dictionary of Contemporary English. (2009). Harlow: Pearson Education Limited.

Lorenz, K. (1996). On aggression (M. Latzke, Çev.) (2. baskı). Routledge.

Schultz, V., Friedman, G. S., Saguy, A. C., Hernandez, T. K. ve Yamada, D. (2004). Global perspectives on workplace harassment law: Proceedings of the 2004 Annual Meeting, Association of American Law Schools Section on Labor Relations and Employment Law. *Employee Rights and Employment Policy Journal*, 8(151).

TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu. (2011). İşyerinde psikolojik taciz (mobbing) ve çözüm önerileri komisyon raporu. Ankara: Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Yayınları.

Tınaz, P. (2008). İşyerinde psikolojik taciz (mobbing) (2. baskı). İstanbul: Beta Yayınevi.

Tınaz, P., Bayram, F. ve Ergin, H. (2008). Çalışma psikolojisi ve hukuki boyutlarıyla işyerinde psikolojik taciz (mobbing). İstanbul: Beta Yayınevi.

Tutar, H. (2004). İşyerinde psikolojik şiddet. Platin Yayınları.

Türk Dil Kurumu. Güncel Türkçe Sözlük. Erişim adresi <https://sozluk.gov.tr>

Westhues, K. (2003). The mobbings at Medaille College in 2002. *New York Academe*.

Yargıtay 9. HD, 02.11.2020, E. 2017/17931, K. 2020/14104. (2024, 10 Haziran). Erişim adresi <https://kazanci.com.tr>

Yargıtay 9. HD, 15.12.2021, E.2021/12218, K.2021/16601. 2024, 10 Haziran). Erişim adresi <https://kazanci.com.tr>

B5 KAYNAKÇA

Akan, R. ve Erkol, E. D. (2023). Temel eğitimde STEM uygulamaları: Zeytin okuryazarlığı. H. Özcan (Ed.), *STEM eğitimi uygulamaları IV* (ss. 305-347) içinde. Vizetek

Aktaş, N. ve Özdoğan, Y. (2016). Gıda ve beslenme okuryazarlığı. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 20(2), 146-153. <https://doi.org/10.29050/harranziraat.259105>

Alkon, I. (2004). The Chicken and Egg Project. *Early Childhood Research & Practice*. 6(2). <https://ecrp.illinois.edu/v6n2/index.html>

Apaydın Demirci, Z. ve Çelik, B. (2022). Gıda okuryazarlığı ve sağlıklı yaşam biçimi davranışları arasındaki ilişki. *Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 104-110. <https://doi.org/10.33905/bseusbed.1081438>

Arslan, E. (2022). Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51,(Özel sayı 1), 395-407. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1116878>

Aygün, N. (2014). Obezite tanımı, komplikasyonları, endokrin kontrolü ve beslenme tedavisi. *Okmeydanı Tıp Dergisi* 30(Ek sayı 1), 45-49. <https://doi.org/10.5222/otd.suppl.2014.045>

Baysal, A. (1996). Sağlıklı beslenme ve Akdeniz diyeti. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 25(1), 21-29. <https://beslenmevediyetdergisi.org/index.php/bdd/issue/view/44>

Bolay, S. H. (2007). Değerlerimiz ve günlük hayat. *Değerler Eğitimi Merkezi dergisi*, 1, 16-19. <https://dem.org.tr/yayin/dem-dergi/2007/07/dem-dergi-sayi-1>

Çiftçi Tekinarslan, İ. ve Uçar Rasmussen, M. (2017). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere yemek masası hazırlama becerisinin öğretiminde eşzamanlı ipucuyla öğretimin etkililiği. *Education Sciences (NWSAES)*, 12(4),147-162. <https://doi.org/10.12739/NWSA.2017.12.4.1C0675>.

Demirel, Ö. (2012). Eğitimde program geliştirme (19. baskı). Pegem Akademi.

Durak, E. ve Yılmaz M. (2022). Tip 2 Diyabetes mellitus tanılı bireylerin beslenme okuryazarlığı ile öz-etkililik ve diyabet öz bakım aktiviteleri ilişkisi. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 9(1), 57-63. <https://doi.org/10.31125/hunhemsire.1102077>

Er, M. A. (2021). Değerlerin tanımı ve sınıflandırılması. M. Turan ve E. Bozkurt (Ed.), Karakter ve değerler eğitimi (ss. 51-80) içinde. Ankara: Vizetek

Halisküçük, E. S. ve Çiftçi Tekinarslan, İ. (2016). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere makarna pişirme becerisinin öğretiminde videoyla model olmanın etkililiği. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 7(2), 112-128. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/aibuefd/issue/1494/18072>

MEB (2013). Okul öncesi eğitim programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195712275243-okuloncesi_egitimprogrami.pdf

MEB (2018a). Hayat bilgisi dersi öğretim programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018122171428547-HAYAT%20B%4%B0LG%4%B0S%4%B0%20C3%96%4%9ERET%4%B0M%20PROGRAMI.pdf>

MEB (2018b). Fen bilimleri dersi öğretim programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201812312311937-FEN%20B%4%B0L%4%B0MLER%4%B0%20C3%96%4%9ERET%4%B0M%20PROGRAMI2018.pdf>

MEB (2018c). Beden eğitimi ve oyun dersi öğretim programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20181023115223781-06-Beden%20E%4%9Ftim%20ve%20Oyun%202018-124%20Eki%20C3%96P.pdf.pdf>

MEB (2018d). Beden eğitimi ve spor dersi öğretim programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/2018120201950145-BEDEN%20EGITIMI%20VE%20SPOR%20OGRETIM%20PROGRAM%202018.pdf>

MEB (2018e). Matematik dersi öğretim programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201813017165445-MATEMAT%4%B0K%20C3%96%4%9ERET%4%B0M%20PROGRAMI%202018v.pdf>

MEB (2019). Türkçe dersi öğretim programı. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. <https://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02-T%3BCrk%3A7e%20C3%96%4%9Fretim%20Program%4%B1%202019.pdf>

Nationl Curriculum in England. (2013). Science programmes of study: key stages 1 and 2. Open Government Licence: Department for Education. <https://www.gov.uk/government/publications/national-curriculum-in-england-science-programmes-of-study/national-curriculum-in-england-science-programmes-of-study>

Orkun, T. (2012). İlkokul çocuklarında besin tüketiminin dijital fotoğraflama yöntemiyle saptanması. [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Özdemir Yılmaz, Y. (2017). Argümantasyon ve STEM. H. Aktamış (Ed.), Örnek etkinliklerle Fen eğitiminde argümantasyon (ss. 43-62) içinde. Anı Yayıncılık

Özgenel, M. ve Özden, F. (2019). Deneysel ölçüme dayalı beslenme eğitiminin ortaokul öğrencilerinin beslenme davranışlarına ve beslenme öz-yeterliklerine etkisinin incelenmesi. Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(3), 181-189. <https://doi.org/10.18506/anemon.472878>

Öztabak, M. Ü (2017). İlkokul 2. ve 3. sınıf öğrencilerinin oynadıkları oyunların incelenmesi. Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(3), 797-822. DOI:10.18506/anemon.288906

Öztürk, Y. ve Akbulut, H. İ. (2020). Okul öncesi dönemde fen konularına yönelik etkinlikler. H. Ş. Ayvacı ve S. Ünal (Ed.), Kuramdan uygulamaya okul öncesinde Fen eğitimi (ss. 451-466) içinde. Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786053189961>

Şahin Topalcengiz, E. ve Acar Şeşen, B. (2023). Tasarım temelli çevrim içi STEM eğitimi ile Kimya. Hasan Özcan (Ed.), STEM eğitimi uygulamaları III (ss. 89-146) içinde. Vizetek

Taştepe, T. (2020). Erken çocukluk dönemi çevre eğitiminde kullanılan yöntem ve teknikler. R. Olgan (Ed.), Erken çocukluk döneminde çevre eğitimi (ss. 150-171) içinde. Pegem Akademi. <https://doi.org/10.14527/9786257228237>

Terzi, M. ve Ersoy, G. (2022). Sürdürülebilir beslenme sporcular için sürdürülebilir mi? Spor ve Rekreasyon Araştırmaları Dergisi, 4(1), 21-31. <https://doi.org/10.52272/srad.1073827>

Timurkan, H. S., Timurkan, S., Özen, G., Meriç, F. ve Çelik Çoban, D. (2011). Spor ve beslenme. Devlet Kitapları. https://www.academia.edu/30439712/Spor_ve_Beslenme

Topçu, S. ve Torpil, H. (2022). Kırsal kesimde yaşayan kadınların beslenme okuryazarlığının değerlendirilmesi. Hacettepe University Faculty of Health Sciences Journal, 9(2), 438-451. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/hsbfd/issue/70114/1059609>

Vidgen H.A. ve Gallegos, D. (2014). Defining food literacy and its components. Appetite, 76, 50–59. <https://doi.org/10.1016/j.appet.2014.01.010>

B6 KAYNAKÇA

Aydın S. (2019). Determination of prospective science teachers' knowledge levels about earthquake. International Journal of Earth Sciences Knowledge and Applications, 1(1), 28-31.

AFAD (2012). Teoride ve pratikte afet sonrası iyileştirme çalışmaları. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara. 24.04.2023 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/kitaplar> adresinden erişilmiştir.

AFAD (2014). Açıklamalı afet terimleri sözlüğü. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara. 24.04.2023 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/kitaplar> adresinden erişilmiştir.

AFAD (2015). Heyelan-kaya düşmesi. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara. 24.04.2023 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/kitaplar> adresinden erişilmiştir.

AFAD (2018). Türkiye'de afet yönetimi ve doğal kaynaklı afet istatistikleri. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara. 24.04.2023 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/kitaplar> adresinden erişilmiştir.

AFAD (2021). KBRN terimler sözlüğü. Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Ankara. 24.04.2023 tarihinde <https://www.afad.gov.tr/kitaplar> adresinden erişilmiştir.

Cruden, D.M. ve Varnes, D.J. (1996). Landslide types and processes. Landslides Investigation and Mitigation, Special Report 247. In: Turner, A.K. and Schuster, R.L. (eds.), 36–75 pp.

RESEARCH IN EDUCATIONAL SCIENCES-I

EDITOR

Assoc. Prof. Dr. Ümit DURUK

AUTHORS

Prof. Dr. Mesut BULUT

Assoc. Prof. Dr. Azmi TÜRKAN

Assoc. Prof. Dr. Nimet AKBEN

Lec. Dr. Esin

Res. Asst. Aylin UZUN

Esra ESEN

Instructor Burçak Tuba TAYHAN GÜZEL

Özlem ÖREN

Sinan SCHREGLMANN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-074-6

December / 2024

Ankara / Turkey

Size = 16x24 cm

b1 REFERENCES

Adıgüzel, F. B. (2017). Edebiyat müzeleri ve müzede edebiyat eğitimi[The literary museums and the literature teaching in museum]. Millî Eğitim Dergisi, 46(214), 85-104.

Aktaş, Ş. (1984). Roman sanatı ve roman incelemesine giriş. Ankara: Birlik Yay.

Aktaş, Ş. (2009). Edebî metin ve özellikleri[Literary text and its characteristics]. Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi, 15(39), 187-200.

Alver, K. (2006). Edebiyat sosyolojisi ve hayat[Sociology of literature and life]. Sosyoloji Dergisi, (15), 105-118.

- Aslan, C. (2016). Özerk benlikli birey yetiştirme sürecinde çağdaş dil ve edebiyat öğretimi ortamlarının (Türkçe/Türk dili ve edebiyatı) önemi[The importance of modern language and literature (Turkish language/ turkish language and literature) teaching environments in the process of developing autonomous self in individuals]. *İlköğretim Online*, 15(3), 723-741. <http://dx.doi.org/10.17051/io.2016.79445>.
- Aşkaroğlu, V. (2020). Yazar ve edebiyatın işlevi ve ideolojik/toplumsal rolü üzerine kuramsal bir tartışma[A theoretical discussion on the ideologic/communal role and functions of literature and author]. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (47), 198-221.
- Ayyıldız, M. ve Bozkurt, Ü. (2006). Edebiyat ve kompozisyon eğitiminde karşılaşılan sorunlar[Problems encountered in literature and composition teaching (field study- Van example)], *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 45-54.
- Ayyıldız, M., Bozkurt, Ü., & Canlı, S. (2006). Okuma kültürü üzerine bir araştırma[A study on the “reading culture”]. *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169),1-14.
- Batum Menteşe, O. (2008). Edebiyat nedir? *Littera*, 22(Özel sayı), 49-56.
- Baytekin, B. (2006). Kuramsal ve uygulamalı karşılaştırmalı edebiyat bilim. Sakarya Yayıncılık.
- Bulut, M. (2012). M. Fuad Köprülü'nün “Millî Kiraat” adlı Türkçe-edebiyat ders kitabının Türkçe ve Türk dili ve edebiyatı öğretimi açısından incelenmesi[Analysis of M. Fuad Koprulu's Turkish-literature coursebook titled “Millî Kiraat” in terms of teaching Turkish and Turkish language and literature]. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum.
- Bulut, T. (2017). Yabancı dilin öğretilmesinde edebiyatın önemi[The significance of literature in foreign language teaching]. *Aydın Türklük Bilgisi*, 3(1), 1-9.
- Bülbül, M., Türkoğlu, S., & Küzeci, D. (2015). Edebiyat ve toplumsal işlevi[Literature and its social function]. *Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (29),1-11.
- Can, B. ve Özbay, F. (2014). Edebiyata sosyolojik bakmak: Mustafa Kutlu'nun ‘Uzun Hikâye’ adlı eserindeki anlamlar ve ideolojik yansımalar [Reading literature sociologically: meanings and ideological reflections in Mustafa Kutlu's “Uzun Hikâye”]. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,39, 61-72.
- Cemiloğlu, M. (2003). Türk dili ve edebiyatı öğretimi. Alfa Yayınları.
- Cuma, A. (2009). Edebiyat sosyolojisi ve karşılaştırmalı edebiyat bilimi sanat ve bilimin sınır ötesi etkileşimi[Sociology of Literature and Comparative Literature - The Interaction of Art and Science beyond Boundaries -]. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (22), 81-94.
- Çelik, E. (2013a). Edebiyat eseri toplumun aynasıdır: Edebiyat ve sosyoloji ilişkisi üzerine. *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, 104(738), 59-64.
- Çelik, M. (2013b). Edebiyat-eğitim ilişkisi [Relationship between literature and education]. Master's thesis, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş. Türkiye.
- Çetişli, İ. (2006). Edebiyat eğitiminde edebi metnin yeri ve anlamı[The place and meaning of literary texts literature education]. *Milli Eğitim Dergisi*, 34 (169), 1-10.
- Eagleton, T. (2003). *Literary theory, an introduction*. 2nd edition. Blackwell Publishing, Oxford.
- Eroğlu, A. (2012). Sanatta araç olarak dilin önemi [The important of language as a means of literature in art]. *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (38), 393-401.

- Eski, H. K. (2023). Yabancı dil öğreniminde edebiyatın yeri ve önemi[The place and importance of literature in foreign language learning]. *TURAN-SAM*, 15(59), 284-289.
- Gökalp-Alpaslan, G. (2000). Derslikten günlük yaşama edebiyat eğitimi. *Türkbilig*, (1), 185-202.
- Guluzade, P. (2024). Milli kimlik oluşumunda edebiyatın önemi: Anamın Kitabı örneği [The importance of literature in the formation of national identity: Example of Anamın Kitabı]. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2024(2), 217-231.
- Güneş, A. (2007). Edebiyat ve toplum. *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 4(13-14), 69-94.
- Güzel, A. (2006). Edebiyat eğitiminde amaçlar ve bu amaçlara yönelik yöntem, teknik ve örnek uygulamalar[Aims of literature education and methods, techniques and exemplary implementations for these aims]. *Milli Eğitim Dergisi*, 169, 85-106.
- Kalfa, M. (2013). Klasik eserler ve klasik eserlerin eğitsel işlevi[Classics and their pedagogical functions]. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171(171), 105-112.
- Karaalioğlu, S. K. (1980). Edebiyat sanatı. *İnkılâp ve Aka Kitabevleri*.
- Karakaya, Z. (1998). Öğretici ve eğitici edebiyat üzerine bir deneme. *Ondokuz Mayıs University Journal of Education Faculty*, 11(1), 80-91. DOI Number: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8974>
- Kavcar, C. (1994). Edebiyat ve eğitim. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları*.
- Kefeli, E. (2006). Karşılaştırmalı edebiyat: Tanım, yöntem ve incelemeler[Comparative literature: definition, theory and researches]. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (8), 331-350.
- Kılıç, A. F. (2022). Hayat ve edebiyat. [Life and literature]. *Erzincan University Journal of Social Sciences Institute*, 15(1), 21-25.
- Macit, M. ve Soldan, U. (2008). Edebiyat bilgi ve teorileri el kitabı. 3.baskı, *Grafiker Yayınları*.
- Özdemir, N. (2009). Turizm ve edebiyat [Tourism and literature]. *Milli Folklor*, 21(82), 32-49.
- Paliçko, E. (2020). Bir deneyim olarak edebiyat[Literature as an experience]. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi/Academic Journal of Language and Literature*, 4(1), 116-130. <https://doi.org/10.34083/akaded.687847>
- Pilav, S. & Uslu Üstten, A. (2013). Lise öğrencilerinin edebiyatla ilgili algılarının metaforlar yoluyla belirlenmesi üzerine bir araştırma[A research on determining high school students' perceptions about literature through metaphors]. *Turkish Studies*, 8 (8), 1073-1085. DOI:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4933>
- Püsküllüoğlu, A. (1996). Edebiyat sözlüğü. *Özgür Yayınları*.
- Salihoğlu, H. (1994). Edebiyat mı, kültür mü? Yabancı dilde edebiyat öğretimi üzerine düşünceler. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11(1-2), 21-30.
- Sazyek, H.(2013). Edebiyat niçin insansız olmaz? [Why literature cannot be without human?]. *Turkish Studies*, 8(8),1127–1139. DOI:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.4897>
- Şen Altın, N. (2017). Edebiyat sosyolojisinin sınırları[Limits in the sociology of literature]. *U. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 37-57.
- Taşdelen, V. (2006). Edebiyat eğitimi: Hermeneutik bir yaklaşım [Literature education: A hermeneutical approach]. *Milli Eğitim Dergisi*, 34(169), 42-56.
- Turan, İ. (2017). Edebiyatın menşei, karşılaştırmalı (mukayeseli/ komparatistik) edebiyatın dünya ve Türk edebiyatındaki yeri. *Türk Dili Dergisi*, 68 (791), 92- 95.

b2 REFERENCES

- Anagün, Ş. S., Atalay, N., Kılıç, Z. ve Yaşar, S. (2016). Öğretmen adaylarına yönelik 21. Yüzyıl becerileri yeterlilik algıları ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40(40), 160-175.
- Berkant, H. G. (2020). Curriculum development in education from theory to practice examples. Ankara: Anı Publishing.
- Bettez, S. C. (2011). Critical Community Building: Beyond Belonging. Educational Foundations. 3-19.
- Bowen, G. A. (2008). Naturalistic inquiry and the saturation concept: A research note. Qualitative Research, 8(1), 137-152.
- Dede, C. (2010). Comparing frameworks for 21st century skills. J. Bellancave R. Brandt (Eds.), 21st century skills (pp. 51-76). Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Demir, A. Y. & Özyurt, M. (2021). Investigation of social studies curriculum and coursebooks in the context of 21st century skills, Inonu University Journal of the Faculty of Education, 22(2), 1254-1290. DOI: 10.17679/inuefd.867905
- Doğan Dolapçioğlu, S. & Doğanay, A. (2021). Role of the Cognitive Research Trust Thinking Program in Developing Critical Thinking Skills. Sakarya University Journal of Education, 11(2), 396-411. doi: <https://doi.org/10.19126/suje.743683>
- Erden, M. (1999). Development And Learning. Ankara
- European Commission (EC). (2018). Developing key competencies all for throughout life. https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/documentlibrarydocs/factsheetkey-competences-lifelong-learning_en.pdf
- Griffin, P., McGaw, B. ve Care, E. (Ed.). (2012). Assessment and teaching of 21st century skills. Dordrecht, Netherlands: Springer.
- Gültekin, M. (2017). Basic concepts of program development. In B. Oral and T. Author (Ed.), Curriculum Development and Evaluation in Education (pp. 2-40). Ankara: Pegem Academy.
- Güneş, F. (2014). Türkçe Öğretimi Yaklaşımlar ve Modeller. Ankara: Pegem Akademi.
- Gürkan, B., & Dolapçioğlu, S. (2020). Sosyal Bilgiler Dersinde Estetik Yaratıcılık Öğretim Etkinlikleriyle Yaratıcı Düşünme Becerilerinin Geliştirilmesi. EĞİTİM VE BİLİM, 45(202). doi: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2020.8474>
- İmrol, M., Dinçer, A., Doğan Güldenoğlu, B., & Babadoğan, M. (2021). Evaluation of the 2018 Turkish Curriculum. Education and Science, 46(207). doi: <http://dx.doi.org/10.15390/EB.2021.9625>
- ISTE; International Society for Technology in Education (2007). The national educational technology standards and performance indicators for students. Eugene, OR: ISTE.
- Koltuk, N. ve Kocakaya, S. (2015). 21.yy. becerilerinin gelişiminde dijital öykülemeler: Ortaöğretim öğrencilerinin görüşlerinin incelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 4(2), 354-363.
- Lemke, C. (2002). enGauge 21st Century Skills: Digital Literacies for a Digital Age. Naperville, IL: North Central Regional Educational Laboratory (NCREL). <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED463753.pdf>

- Lipman, M, (2003). Thinking in Education. Cambridge: Cambridge University.
- Locke, J. (2003). Eğitim Üzerine Düşünceler Çev. Hakan Zengin. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Miles, M, B., &Huberman, A. M. (1994). Qualitative data analysis: An expanded Sourcebook. (2nd ed). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Organization for Economic Cooperation and Development (OECD). (2005). The definition and selection of key competencies: Executive summary. Paris. France.
- Partnership for 21st Century Skills (P21). (2019). Framework for 21st century learning. Battlee for Kids. http://static.battelleforkids.org/documents/p21/P21_FrameworkBrief.pdf
- Patton, M.Q. (2002). Qualitative research and evaluation methods (3rd Ed.). London: Sage Publications, Inc.
- Sönmez, B. (2016). The Effect of Thinking Training Lesson On 6th Grade Elementary School Students' Critical and Creative Thinking Skills. Unpublished Master Thesis. Department of Educational Sciences Curriculum Development and Instruction Program Anadolu University Graduate School of Educational Sciences.
- Sönmez, V. & Alacapınar, G. F. (2015). Program evaluation in education with examples. Ankara: Anı Publishing.
- Starkey, L, (2004). Critical Thinking Skills Success: In 20 Minutes A Day, Learning Express, New York.
- Tokmak, A. Yılmaz, A. & Şeker, M. (2019). The Effect of Thinking Education Course on The Success of Social Studies Course. International Journal of Social Science Research, 8 (2), 160-184.
- Tokmak, A., Şeker, M. & Yılmaz, A. (2020). Analysis of Thinking Education Course in Terms of Values Education and Social Studies Skills. Journal of Social Sciences and Education. 3 (2), 412-431.
- Torrance E. P. (1968). Education and Creative Potential: Modern School Practices Series (5). Minneapolis: The University of Minnesota Press.
- Tutkun, Ö. F. (2012). An Overview on Bloom's Revised Taxonomy, Sakarya University Journal of Education, 1(3), 14-22.
- Ültanir, G. (2016). Program evaluation. Ankara: Nobel Publishing.
- Uluçınar, U. (2017). The Evaluability Assessment of Thinking Education Curriculum. Journal of Education in Eskisehir Osmangazi University Turkic World Apply and Research Center .2 (1), 21-28.
- Uysal, F., & Özkan Elgün, İ. (2020). The analysis of critical attainments determined during pandemic process in eighth grade curriculum according to 21st Century. International Journal of Curriculum and Instructional Studies, 10(2), 2020, 339-358 doi:10.18404/ijocis.2020.012
- Variş, F. (1978). Curriculum development theory and techniques in education (3rd ed.). Ankara: Ankara University Printing house
- Weinstein, C.E., & Mayer, R. (1986). The teaching of learning strategies. In M.C. Wittrock (Ed.), Handbook of research on teaching (pp. 315-327). New York: Macmillan.

- Aslan, M. and Sağlam, M. (2015). Methodological analysis of the program evaluation theses conducted in Turkey between 2005-2014. Proceedings of the Third International Congress on Curriculum and Instruction Abstract Book. Çukurova University Pub.
- Bailey, K. D. (1982). Methods of social research (2nd ed.). New York: The Free Press.
- Brandon, P. R. (1998). Stakeholder participation for the purpose of helping ensure evaluation validity: Bridging the gap between collaborative and non-collaborative evaluations. American Journal of Evaluation, 19, 325-337.
- Bryson, J. M., Patton, M. Q. and Bowman, R. A. (2010). Working with evaluation stakeholders: A rationale, step-wise approach and toolkit. Evaluation and Program Planning, 34, 1-12.
- Chen, S., Hsu, I.C. and Wu, C-M. (2009) Evaluation of undergraduate curriculum reform for interdisciplinary learning. Teaching in Higher Education, 14(2), 161-173.
- Cohen, L., Manion, L. and Morrison, K., (2007). Research methods in education. New York: Routledge.
- Cronbach, L.J., and Associates. (1980). Toward reform of program evaluation. San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Demirel, Ö. (2007). Curriculum development in education: from theory to practice Pegem A Pub.
- Ekiz, D. (2003). Introduction to research methods and methods in education: Qualitative, quantitative and critical theory methodologies. Ankara: Anı Pub.
- Firat, T. (2010). Evaluation of the primary school social studies curriculum prepared for trainable mentally handicapped students according to the opinions of the teachers. Unpublished Master's Thesis. İnönü University.
- Fitzpatrick, J. L. Sanders, J. R. and Worthen, B. R. (2004) Program evaluation: alternative approaches and practical guidelines. White Plains, N.Y: Longman.
- Frankel, J. R., Wallen, N. E., 2000. Exploring Research (4th ed.). Prentice Hall.
- Gökmenoğlu, T. (2014). Wide angle: Program evaluation studies in Turkey in terms of models and approaches. International Journal of Curriculum and Teaching Studies, 4(7), 55-70.
- Gözütok, D. (2006). Program evaluation. Gültekin, M (Ed.), Planning and evaluation in teaching (pp. 175-190). Eskişehir: Anadolu University Press.
- Gündoğdu, K., Koç, M. K., Bayık, S., Arpat, S. and Gözel, Ü. (2017). Evaluation of human resources program labor relations course according to the Metfessel-Michael Program Evaluation Model. Adnan Menderes University Journal of Social Sciences Institute, 4(2), 135-148. DOI: 10.30803/adusobed.33497
- Johnson, J. Hall, J. Greene, J. C. Ve Ahn, J. (2013). Exploring alternative approaches for presenting evaluation results. American Journal of Evaluation, 34(4), 486-503.
- Karasar, N. (2000). Scientific research method. (10th Edition). Ankara: Nobel Pub.
- Kocabatmaz, H. (2011). Evaluation of the technology and design curriculum. Unpublished PhD Thesis, Gazi University institute of educational sciences: Ankara.
- Kurt, A. and Erdoğan, M. (2015). Content analysis and trends of curriculum evaluation research: 2004-2013. Education and science, 40(178), 199-224.
- Kürüm Yapıcıoğlu D, Atik Kara D. and Sever D (2016). Trends and problems in program evaluation studies in Turkey: through the eyes of field experts. Journal of international educational programs and teaching studies, 6(12), 91-113.
- Lincoln, Y.S. and Guba, E.G. (1985). Naturalistic inquiry. California: SAGE Pub.

- MacDonald, B. (1976). Evaluation and the control of education. In. D. Tawney (Ed.), Curriculum evaluation today: Trends and implications (pp.125–136). London, England: MacMillan Education.
- Marsh, C.J. & Willis, G. (2007). Curriculum: Alternative approaches, ongoing issues. New Jersey: Pearson Prentice Hall.
- Merriam, S. B. (2013). Qualitative research: A guide to design and implementation. (çev. S. Turan). Ankara: Nobel Pub.
- Michael, W. B., and Metfessel, N. S. (1967). A Paradigm for developing valid measurable objectives in the evaluation of educational programs in colleges and universities. Educational and psychological measurement, 27(2), 373–383. <https://doi.org/10.1177/001316446702700215>
- Mostropieri, A.M., and Scruggs, E. T. (2000). The inclusive classroom. strategies for effective instruction. New Jersey: Prentice Hall.
- Oliva, P. F. (2005). Developing the curriculum (4th. Edition). United State: Longman.
- Özdemir, S. M. (2009). Evaluation of programs in education and evaluation of educational programs in Turkey. Yüzüncü Yıl University Journal of Faculty of Education, 6(2).126-149
- Patton, Q. M. (1990). Qualitative evaluation and research methods (2nd ed.). Newbury Park, CA, Sage Press.
- Posner, G.J. (2004). Analyzing the curriculum. New York: Mcgraw-Hill Companies, Inc.
- Ritchie, J. and Lewis, J., (2003). Qualitative research practice. London: SAGE Publications.
- Rose, P., Beeby, J., and Parker, D. (1995). Academic rigour in the lived experience of researchers using phenomenological methods in nursing. Journal of Advanced Nursing, 21(6), s. 1123-1129. doi:doi.org/10.1046/j.1365-2648.1995.21061123.x
- Sağlam, M., and Yüksel, İ. (2007). Meta-analysis and meta-evaluation methods in program evaluation. Dumlupınar University Journal of Social Sciences, 18, 175-188.
- Sönmez, V. and Alacapınar, F. G. (2015). Program Evaluation in Education with Examples. Ankara: Anı Pub.
- Stake, R. E. (1973). Program evaluation, particularly responsive evaluation. New Trends in Evaluation. Institute of Education at Goteborg University Pub.
- Tindal, G. A., and Marston, D. B. (1990). Classroom based assessment: Evaluating instructional outcomes. Columbus, OH: Merrill.
- Uşun, S. (2012). Program evaluation in education–processes, approaches and models. Ankara: Anı Pub.
- Van Manen, M. (2007). Phenomenology of practice. Phenomenology & Practice, 1(1), s. 11-30. doi:doi.org/10.29173/pandpr19803
- Yakar, A. and Saracaloğlu, A. S. (2013). 2013 Middle school 5. evaluation of the curriculum of classroom science applications course according to the Metfessel-Michael model. Theory and practice in education, 12(3), 769-796.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). Qualitative research methods. Ankara: Seçkin pub.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). Qualitative research methods in social sciences. Ankara: Seçkin pub.
- Yüksel, İ. Ve Sağlam, M. (2014). Program evaluation in education. Ankara: Pegem pub.

b4 REFERENCES

- Aydın, H. (2019). Enformasyon toplumunda dini bilgi. *Din ve Hayat TDV İstanbul Müftülüğü Dergisi*, 39, 20-23.
- Buckingham, D. (2013). *Media education: Literacy, learning and contemporary culture*. John Wiley & Sons.
- Campbell, H. (2010). *When religion meets new media*. Routledge.
- Carlsson, U. (2019). MIL in the cause of social justice and democratic rule. *Understanding media and information literacy (MIL) in the digital age: A question of democracy*. UNESCO.
https://en.unesco.org/sites/default/files/gmw2019_understanding_mil_ulla_carlsson.pdf
- Chaffee, M. (2000). Health communications: Nursing education for increased visibility and effectiveness. *Journal of Professional Nursing*, 16(1), 31-38.
- Cheung, C. K. (2006). Media education as a vehicle for teaching religion: A Hong Kong case. *Religious Education*, 101(4), 504-515.
- Cox, H. (1983). *Resurgent Religion: Politics and Theology After the Secular City*. National Council on Religion and Public Education. *Bulletin*, 10(4), 38-49.
- Güneş, A. (2018). Medyanin olumsuz din algısına etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 28(1), 203-216.
- Hailer, G., & Pacatte, R. (2007). *Media mindfulness: Educating teens about faith and media*. Saint Mary's Press.
- Iaquinto, S., & Keeler, J. (2012). Faith-Based media literacy education: A look at the past with an eye toward the future. *Journal of Media Literacy Education*, 4(1), 12-31.
- Karaduman, S. (2019). Yeni medya okuryazarlığı: Yeni beceriler/olanaklar/riskler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 683-700.
- Lewis, J., & Jhally, S. (1998). The struggle over media literacy. *Journal of communication*, 48(1), 109-120.
- Livingstone, S. (2004). What is media literacy?. *Intermedia*, 32(3), 18-20.
- Ministry of National Education (MoNE). (2013). *The middle school curriculum for media literacy*.
<https://www.medyaoakuryazarligi.gov.tr/userfiles/files/moyprogram2014.pdf>
- Ministry of National Education (MoNE). (2018a). *The curriculum for media literacy grades 7th-8th*.
<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=410>
- Ministry of National Education (MoNE). (2018b). *The curriculum for religious culture and morals 4th-8th*.
<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=318>
- Ministry of National Education (MoNE). (2018c). *The curriculum for religious culture and morals 9th-12th*.
<http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=319>
- Nazıroğlu, B. (2015). Din eğitiminin gerekliliği açısından dini medya okuryazarlığı. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 15(2), 191-220.
- Official Gazette. (1982, November). *The constitute of Republic of Turkey*.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2709-19821018.pdf>
- Onay, C. Z., & Kıyılıoğlu, L. (2022). Türkiye'de medya okuryazarlığının dini boyutu: Sosyo-Psikolojik bir değerlendirme. *Kültür Araştırmaları Dergisi*, 15, 321-340.
- Thoman, E. (1977). I Hate It, but I Love It: Television and Listerine: A teacher turned communicator explores the challenges of media education in the Catholic Church. *Media&Values*, 1, 4-6.

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2013). Global media and information literacy assessment framework: Country readiness and competencies.
<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000224655>

Vrabec, N., Polievková, P., Moravčíková, M., Vrabec, N., Polievková, P., & Moravčíková, M. (2013). The role of media literacy development as a part of religious education curriculum. *European Journal of Science and Theology*, 9(5), 211-223.

b5 REFERENCES

Alkhataba, E. H. A., Abdul-Hamid, S., & Ibrahim, B. (2018). Technology-supported online writing: an overview of six major web 2.0 tools for collaborative-online writing. *Arab World English Journal (AWEJ)*, 9(1), 433-446.
<https://doi.org/10.24093/awej/vol9no1.30>

Anderson, R.E., & Ronnkvist, A. (1999). The presence of computers in American schools. Teaching, learning, and computing: 1998 national survey (Report No. 2). Irvine, CA: Center for Research on Information Technology and Organizations.

Ary, D., Jacobs, L., Sorensen, C., & Walker, D. (2013). Introduction to research in education. Cengage Learning. Retrieved from
[https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=4RREDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Ary,+D.,+Jacobs,+L.,+Sorensen,+C.,+%26+Walker,+D.+\(2013\).+\(Accessed:26.12.2022\)](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=4RREDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Ary,+D.,+Jacobs,+L.,+Sorensen,+C.,+%26+Walker,+D.+(2013).+(Accessed:26.12.2022))

Barley, S. R. (2015). Why the internet makes buying a car less loathsome: How technologies change role relations. *Academy of Management Discoveries*, 1(1), 5-35. <https://doi.org/10.5465/amd.2013.0016>

Basch, J. M., & Melchers, K. G. (2019). Fair and flexible?! Explanations can improve applicant reactions toward asynchronous video interviews. *Personnel Assessment and Decisions*, 5(3), 2.
<https://doi.org/10.25035/pad.2019.03.002>

Bradley, B. A., & Reinking, D. (2011). Enhancing research and practice in early childhood through formative and design experiments. *Early Child Development and Care*, 181(3), 305-319.
<https://doi.org/10.1080/03004430903357894>

Cascio, W. F., & Montealegre, R. (2016). How technology is changing work and organizations. *Annual review of organizational psychology and organizational behavior*, 3(1), 349-375. <https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-041015-062352>

Castro Sánchez, J. J. and Alemán, E. C., 2011. Teachers' opinion survey on the use of ICT tools to support attendance-based teaching. *Journal Computers and Education*, 56(3), 911-915.
<https://doi.org/10.1016/j.compedu.2010.11.005>

Conole, G., & Alevizou, P. (2010). A literature review of the use of Web 2.0 tools in Higher Education. In A report commissioned by the Higher Education Academy. Milton Keynes: The Open University.

De Jong, T. (2006). Technological advances in inquiry learning. *Science*, 312(5773), 532-533.
<https://doi.org/10.1126/science.1127750>

Hamidi, F., Meshkat, M., Rezaee, M., & Jafari, M. (2011). Information technology in education. *Procedia Computer Science*, 3, 369-373. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2010.12.062>

- Higuera-Rodríguez, L., Medina-García, M., & Molina-Ruiz, E. (2020). Analysis of courses and teacher training programs on playful methodology in Andalusia (Spain). *Education Sciences*, 10(4), 105. <https://doi.org/10.3390/educsci10040105>
- Holloway, I., & Todres, L. (2003). The status of method: flexibility, consistency and coherence. *Qualitative research*, 3(3), 345-357. <https://doi.org/10.1177/1468794103033004>
- Huda, M., Jasmi, K. A., Mustari, M. I., Basiron, B., & Sabani, N. (2017). Understanding divine pedagogy in teacher education: Insights from Al-zarnuji's Ta'lim Al-Muta'Allim. *The Social Sciences*, 12(4), 674-679.
- Karasar, N. (2021). *Bilimsel Araştırma Yöntemi kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Press.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Lu, C. J., & Shulman, S. W. (2008). Rigor and flexibility in computer-based qualitative research: Introducing the Coding Analysis Toolkit. *International Journal of Multiple Research Approaches*, 2(1), 105-117. <https://doi.org/10.5172/mra.455.2.1.105>
- Newman, D. (1990). Opportunities for research on the organizational impact of school computers. *Educational researcher*, 19(3), 8-13. <https://doi.org/10.3102/0013189X019003008>
- Newman, D. (1992). Formative experiments on the coevolution of technology and the educational environment. In *New directions in educational technology*, 61-70. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-77750-9_6
- Ochieng, P. A. (2009). An analysis of the strengths and limitation of qualitative and quantitative research paradigms. *Problems of Education in the 21st Century*, 13, 13-18.
- Queirós, A., Faria, D., & Almeida, F. (2017). Strengths and limitations of qualitative and quantitative research methods. *European journal of education studies*, 3(9), 369-387.
- Podsakoff, P. M., & Podsakoff, N. P. (2019). Experimental designs in management and leadership research: Strengths, limitations, and recommendations for improving publishability. *The Leadership Quarterly*, 30(1), 11-33. <https://doi.org/10.1016/j.leaqua.2018.11.002>
- Raja, R., & Nagasubramani, P. C. (2018). Impact of modern technology in education. *Journal of Applied and Advanced Research*, 3(1), 33-35.
- Reinking, D., & Watkins, J. (1996). A Formative Experiment Investigating the Use of Multimedia Book Reviews To Increase Elementary Students' Independent Reading. *Reading Research Report No. 55*.
- Reinking, D., & Watkins, J. (2000). A formative experiment investigating the use of multimedia book reviews to increase elementary students' independent reading. *Reading Research Quarterly*, 35(3), 384-419. <https://doi.org/10.1598/RRQ.35.3.4>
- Rose, L. C., Gallup, A. M., Dugger, W. E., Jr., & Starkweather, K. N. (2004). The second installment of the ITEA/Gallup poll and what it reveals as to how Americans think about technology *Technology Teacher*, 64(1), 1-12.
- Rubin, A., & Bruce, B. (1990). Alternate realizations of purpose in computer-supported writing. *Theory into Practice*, 29(4), 256-263. <https://doi.org/10.1080/00405849009543463>
- Su, C. H. and C. H. Cheng (2015). A mobile gamification learning system for improving the learning motivation and achievements. *Journal of Computer Assisted Learning* 31(3), 268-286. <https://doi.org/10.1111/jcal.12088>

Sukamolson, S. (2007). Fundamentals of quantitative research. Language Institute Chulalongkorn University, 1(3), 1-20.

Taşkaya, S. M. (2012). Nitelikli Bir Öğretmende Bulunması Gereken Özelliklerin Öğretmen Adaylarının Görüşlerine Göre İncelenmesi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(33), 283-298.

Watson, R. (2015). Quantitative research. Nursing Standard (2014+), 29(31), 44.
<https://doi.org/10.7748/ns.29.31.44.e8681>

b6 REFERENCES

Anggoro, B. S., Puspita, N., Pratiwi, D. D., Agustina, S., Komala, R., Widyastuti, R. and Widayawati, S. (2021). Mathematical-analytical thinking skills: the impacts and interactions of open-ended learning method & self-awareness, Al-Jabar: Jurnal Pendidikan Matematika, 12(1), 89-107.

Anthonyamy, L., Sugendran, P., Wei, L. O. and. Hoon, T. S (2024). An improved metacognitive competency framework to inculcate analytical thinking among university students, Education and Information Technologies. 21(4), 1-23. <https://doi.org/10.1007/s10639-024-12678-z>.

Astriani, D., Susilo, H., Suwono, H and Lukiati, B. (2017). Profil Keterampilan Berpikir Analitis Mahasiswa Calon Guru IPA Dalam Perkuliahan Biologi Umum. Jurnal Penelitian Pendidikan IPA, 2(1), 66–70. doi: <https://doi.org/10.30872/jlppf.v3i2.623>

Asy'ari, M., Ikhsan, M. and Muhali (2019). The Effectiveness of Inquiry Learning Model in Improving Prospective Teachers' Metacognition Knowledge and Metacognition Awareness. International Journal of Instruction, 12(2), 455-470. doi:10.29333/iji.2019.12229a

Blajvaz, B. K., Bogdanović, I. Z., Jovanović, T. S., Stanisavljević J. D. and Pavkov-Hrvojević, M. V. (2022). The JIGSAW technique in lower secondary physics education: Students' achievement, metacognition and motivation, Journal of Baltic Science Education, 2, (4), 545-557.

Bybee, R. W. (2003). Why the seven E's?, Available: <http://www.miamisci.org/ph/lpintro7e.html>

Çetin, M. B. (2022). Investigation of students' misconceptions about the rate of chemical reactions on the basis of ontology. Master dissertation, Scholl of Mathematics and Science Education University of Balıkesir, Turkey.

Dafrita, I. E. (2017). Pengaruh discovery learning terhadap kemampuan berpikir kritis dan analitis dalam menemukan konsep keanekaragaman tumbuhan. Jurnal Pendidikan Informatika Dan Sains, 6(1), 32–46.

Derman, A., Pınar, A. and Akkurt, N. D. (2023). Content analysis of studies on chemical rate, equilibrium and energy topic. Journal of Ahmet Kelesoglu Education Faculty, 5(3), 621-638.

Eisenkraft, A. (2003). Expanding the 5E model, The Science Teacher, 70(6), 56-59.

Efklides, A. (2006). Metacognition and affect: What can metacognitive experiences tell us about the learning process?, Educational Research Review, 1, 3-14.

Eren, E. and I. Dökme, I. (2022). Evaluation of STEM Applications Used in Science Education, MSKU Journal of Education, 9(2), 669-681. doi: 10.21666/muefd.1080617

Flavell, J. H. (1974). Metacognition and cognitive monitoring: a new area of cognitive developmental inquiry, American Psychologist, 34(10), 906–911.

Flavell, J. H. (1987). Speculations about the nature and development of metacognition, In Metacognition, motivation, and understanding. Weinert and Kluwe Eds., Hillside, NJ, USA: Academic,

Guntas-Isık, S. (2023). Evaluating the well-being of learners in the focus of current approaches in education. *International Social Science and Art Studies*, 2(2), 104-117.

Gurbuz, F. (2023). The effect 7E model on academic achievement and retention of knowledge in the unit of "Electricity in our Life" in 6th grade science and technology, Doctoral dissertation. Atatürk University, Erzurum, Turkey.

Gurbuz, F., Turgut, U. and Salar, R. (2013). The Effect of 7E Learning Model on Academic Achievements and Retention of 6th Grade Science and Technology Course Students in the Unit "Electricity in Our Life," *Journal of Turkish Science Education*. 10(3), 80-94.

Hasyim, M. and Andreina, F. K. (2019). Analysis high order thinking skill (HOTS) siswa dalam menyelesaikan soal open ended matematika. *Jurnal Pendidikan Matematika Dan Matematika*. 5(1), 55–64.

Irwanto, I. (2018). Integrated measurement of students' analytical thinking skills and science process skills. *Harmonisation of Science, Technology, and Society in Science Learning to Prepare 21st century Generation*, 217-225, doi:10.31227/osf.io/6qyhd

Liline, S., Tomhisa, A., Rumahlatu, D. and Sangur, K. (2024). The Effect of the Pjb-HOTS learning model on cognitive learning, analytical thinking skills, creative thinking skills, and metacognitive skills of biology education students. *Journal of Turkish Science Education*, 21(1), 175- 195. doi: 10.36681/tused.2024.010

Mensah, A. (2017). Promoting conceptual change in chemical equilibrium through metacognition development: students' achievement and metacognitive skills. Doctoral dissertation, North-West University at South Africa.

Nakum, A. S. (2022). A study on effectiveness of Constructivist strategy on achievement in chemistry among higher secondary school students, Doctoral dissertation, Maharaja Sayajirao Univ., Baroda, in India.

Nduati, C. S. (2023). 5E's model: effect on secondary school students' achievement in chemistry in information communication and technology integrated lessons in murang'a county, Kenya, Doctoral dissertation, Kenyatta University at Kenya.

Nzomo, C. M., Rugano P. and Njoroge J. M. (2023). Relationship between inquiry-based learning and students' attitudes towards chemistry. *International Journal of Evaluation and Research in Education (IJERE)*, 12(2), 991-997 doi: 10.11591/ijere.v12i2.24165

Santi, M. T. and Atun, S. (2021). Learning activities based on learning cycle 7E model: Chemistry teachers' perspective. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 541, 234-240.

Satay, T. (2010). Determination of the misconceptions of secondary education 11th grade students relating to chemical equilibrium. Master dissertation. Gazi University, Ankara.

Schraw, G. and Dennison, R. S. (1994). Assessing metacognitive awareness. *Contemporary Educational Psychology*, 19(4), 460–475.

Sepet, A., Yılmaz, A., and Morgil, I. (2024). The level of understanding the chemical equilibrium and relevant misconceptions for students of high school-class II. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.*, 26, 148-154.

Oztaş, E. (2016). The Effect of computer based 7E model on 8th grade students' academic achievements in biology teaching, Master dissertation, Ataturk University, Erzurum, Turkey.

Umanah, F. I., and Anyanime, O. A. (2024). Effects of 5E and 7E learning cycle models on students' academic achievement and retention in chemistry. *Global Journal of Academic Research Forum Glojacarf* ,12(1), 92-106.

Uzun, S. and T. Koparan, T. (2021). Evaluation of teaching practice lesson expectations and its process. Journal of Computer and Education Research, 9(18), 546-574, doi: 10.18009/jcer.892761.

Yildirim, A. and H. Simsek, H. (2021). Qualitative Research Methods (12th press). Istanbul: Seckin Publisher.

Yildiz, S. (2023). Investigation of secondary school students conceptual and operational comprehension processes of ratio and proportion with the 7E model, Master dissertation. Yuzuncuyıl University, Van, Turkey.

Yildizbaş, E. (2019). Investigation of the effect of 7e model on students success and attitudes by teaching the science subject force and solid pressure relations on secondary school 8 th grade students. Master dissertation. Karamanoglu Mehmet Bey University, Karaman, Turkey.

b7 REFERENCES

Aydın, A., (2000). Gelişim ve Öğrenme, İstanbul: Alfa Yayınları.

Bacanlı, H. (2004). Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Nobel Yayınları.

Bacanlı, H. (2014). Eğitim Psikolojisi, 20. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.

Brainerd, C., (2003). "Jean Piaget, Learning Research and American Education," Educational Psychology: A Century of Contributions, (Eds.) B. J. Zimmerman and D. H. Schunk, Mahwah, NJ: Erlbarm, 2003, 251-287.

Cüceloğlu, D. (1994). İnsan ve Davranışı- Psikolojinin Temel Kavramları. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Çolakkadioğlu. O., (2014). "Bilişsel Gelişim", Eğitim Psikolojisi El Kitabı, (Editörler), A. R. Çeçen Eroğlu ve Filiz Yurtel, Ankara: Mentis Yayıncılık, 97-180.

Erdener, E. (2009). Vygotsky'nin düşünce ve dil gelişimi üzerine görüşleri: piaget'e eleştirel bir bakış. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(1), 85-103.

Huitt, W., & Hummel, J. (2003). Piaget's theory of cognitive development. Educational psychology interactive, 3(2), 1-5.

Kesselring, T. (1999). Jean Piaget (Vol. 512). CH Beck.

Morgana, L., (2003). "The Role of Representation in Piagetian Theory: Changes Over Time," Reduction and the Development of Knowledge, (Ed.) Terrance Brown, Leslie Smith, London: Lawrence Erlbaum Associates Press. 2003, pp. 159-176.

Piaget, J., (1929). The Child's Conception of the World, New York: Harcourt, Brace.

Piaget, J., (1972). The Psychology of the Child. New York: Basic Books.

Piaget, J., (2007). Çocukta Dil ve Düşünme, (Çev.) Sabri Esat Siyavuşgil, Ankara: Palme.

Richmond, R. G. (2013). Introduction to Piaget. Routledge.

Senemoğlu, N., (2010). Gelişim Öğrenme ve Öğretim, (17. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Yeşilyaprak, B. (2013). Eğitim Psikolojisi (Gelişim-Öğrenme-Öğretim). Ankara: Pegem Akademi.

Yöndem Zeynep, D. & Taylı, A., (2009). "Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi", Eğitim Psikolojisi, (Ed.) Alim Kaya. Ankara: Pegem Akademi, 71- 112.

b8 REFERENCES

- D'Monte, Rebecca. (2015). *British Theatre and Performance: 1900-1950*. Bloomsbury.
- Easley, Alexis. (2004). *First Person Anonymous: Women Writers and Victorian Print Media, 1830–70*. Aldershot. Print.
- Engle, Sherry D. (2007). *New Women Dramatists in America, 1890-1920*. Palgrave Macmillan.
- Gale, Maggie B. and John Stokes. (2007). *The Cambridge Companion to The Actress*. Cambridge University Press.
- Gates, Joanne E. (1994). *Elizabeth Robins 1862-1952 Actress, Novelist, Feminist*. The University of Alabama.
- Gates, Joanne E. (1996). *Elizabeth Robins: Votes for Women. Modern Drama by Women 1880s-1930s*. Routledge.
- Hill, Leslie. (2014). *Theatres and Friendships: The Spheres and Strategies of Elizabeth Robins*. PhD of English Dissertation. University of Exeter.
- Joannou, Maroula. (2010). "Hilda, Harnessed to a Purpose": Elizabeth Robins, Ibsen, and the Vote. *Comparative Drama*. Vol.44:2, 179-200.
- John, Angela V. (1995). *Elizabeth Robins Staging a Life: 1862- 1952*. Routledge.
- Johnson, Katie N. (2015). *Sex for Sale: Six Progressive-Era Brothel Dramas*. University of Iowa Press.
- Kelly, Katherine E. (1996). *Modern Drama by Women 1880s-1930s*. Routledge.
- Mackay, Carol H. (1997). "Both sides of the curtain": Elizabeth Robins, Synaesthesia, and The Subjective Correlative. *Text and Performance Quarterly*, 17:4, 299-316.
- Orme, Michael. (1936). *J. T. Grein: The Story of a Pioneer (1862–1935)*. Murray.
- Powell, Kerry. (2004). *The Cambridge Companion to Victorian and Edwardian Theatre*. Cambridge University Press.
- Robins, Elizabeth, and Florence Bell. (1893). *Alan's Wife: A Dramatic Study in Three Scenes*. London: Henry.
- Robins, Elizabeth. (1894). *George Mandeville's Husband*. D. Appleton and Company. Web.
<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=umn.31951p00771968l&view=1up&seq=3&q1=emancipation>
- Robins, Elizabeth. *Votes for Women!*. The Dramatic Publishing Company, 1907. Web.
- Robins, Elizabeth. (1928). *Ibsen and the Actress*. Hogarth.
- Robins, Elizabeth. (1990). *The Herstory of a Button*. *The American Voice*, 19.
- Stowell, Sheila. (1989). *A Stage of Their Own: Feminist Playwrights of the Suffrage Era*. PhD of Department of English Dissertation. The University of British Columbia.
- Welter, Barbara. (1966). *The Cult of True Womanhood: 1820-1860*. *American Quarterly*, 18, 151-174.

b9 REFERENCES

- D'Monte, Rebecca. (2015). *British Theatre and Performance: 1900-1950*. Bloomsbury.
- Easley, Alexis. (2004). *First Person Anonymous: Women Writers and Victorian Print Media, 1830–70*. Aldershot. Print.

- Engle, Sherry D. (2007). *New Women Dramatists in America, 1890-1920*. Palgrave Macmillan.
- Gale, Maggie B. and John Stokes. (2007). *The Cambridge Companion to The Actress*. Cambridge University Press.
- Gates, Joanne E. (1994). *Elizabeth Robins 1862-1952 Actress, Novelist, Feminist*. The University of Alabama.
- Gates, Joanne E. (1996). *Elizabeth Robins: Votes for Women. Modern Drama by Women 1880s-1930s*. Routledge.
- Hill, Leslie. (2014). *Theatres and Friendships: The Spheres and Strategies of Elizabeth Robins*. PhD of English Dissertation. University of Exeter.
- Joannou, Maroula. (2010). "Hilda, Harnessed to a Purpose": Elizabeth Robins, Ibsen, and the Vote. *Comparative Drama*. Vol.44:2, 179-200.
- John, Angela V. (1995). *Elizabeth Robins Staging a Life: 1862- 1952*. Routledge.
- Johnson, Katie N. (2015). *Sex for Sale: Six Progressive-Era Brothel Dramas*. University of Iowa Press.
- Kelly, Katherine E. (1996). *Modern Drama by Women 1880s-1930s*. Routledge.
- Mackay, Carol H. (1997). "Both sides of the curtain": Elizabeth Robins, Synaesthesia, and The Subjective Correlative. *Text and Performance Quarterly*, 17:4, 299-316.
- Orme, Michael. (1936). *J. T. Grein: The Story of a Pioneer (1862–1935)*. Murray.
- Powell, Kerry. (2004). *The Cambridge Companion to Victorian and Edwardian Theatre*. Cambridge University Press.
- Robins, Elizabeth, and Florence Bell. (1893). *Alan's Wife: A Dramatic Study in Three Scenes*. London: Henry.
- Robins, Elizabeth. (1894). *George Mandeville's Husband*. D. Appleton and Company. Web.
<https://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=umn.31951p00771968l&view=1up&seq=3&q1=emancipation>
- Robins, Elizabeth. *Votes for Women!*. The Dramatic Publishing Company, 1907. Web.
- Robins, Elizabeth. (1928). *Ibsen and the Actress*. Hogarth.
- Robins, Elizabeth. (1990). *The Herstory of a Button*. *The American Voice*, 19.
- Stowell, Sheila. (1989). *A Stage of Their Own: Feminist Playwrights of the Suffrage Era*. PhD of Department of English Dissertation. The University of British Columbia.
- Welter, Barbara. (1966). *The Cult of True Womanhood: 1820-1860*. *American Quarterly*, 18, 151-174.
-

NASİHATNAME-İ ARİSTO

(Dil Özellikleri - Metin - Dizinler)

Hazırlayan

Doç. Dr. Ahmet KAYASANDIK

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-083-8

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 15,98x23,99 cm

KAYNAKÇA

Arat, R. R. (1979). Kutadgu Bilig III, İndeks. (hzl. Kemal Eraslan, O. F. Sertkaya, N. Yüce), İstanbul: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.

Atalay, B. (1986). Divânü Lügati't-Türk dizini "endeks". C 4, Ankara: TDK Yay.

Bilgegil, K. (1982). Türkçe dilbilgisi, İstanbul: Dergâh Yayınevi.

Çağırın, Ö. (2011). İki şiveli ve satır altı tefsirli Kur'an mealinin ilk şivesi üzerinde dil incelemeleri ışığında Eski Anadolu Türkçesi, Kastamonu, Şahsî yayın.

Çağrı, M. (2004). Nasihat (Diyanet İslam ansiklopedisi). İstanbul, C 32, s. 408.

Dîvânü Lugâti't-Türk giriş-metin-çeviri-notlar-dizin (2015). (hzl. Ercilasun, A.; Akkoyunlu, Z.) Ankara: TDK Yayınları: 1120.

Erdoğan, B. (2013). Risâle-i Âdâb-ı Harb. Marmara Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul.

Ergin, M. (1963). Dede Korkut kitabı II indeks-gramer. Ankara.

Ergin, M. (1977). Türk dil bilgisi. İstanbul: Bayrak Yay.

Gülsevin, G. (2007). Eski Anadolu Türkçesinde ekler. Ankara: TDK Yay.: 673.

Gülsevin, G. ve Boz, E. (2004). Eski Anadolu Türkçesi. Ankara: Gazi Kitabevi.

Hatiboğlu, V. (1981). Türkçenin ekleri. Ankara: TDK Yay.

Kaya, M. (1991). Aristo (Diyanet İslam ansiklopedisi). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı, C 3, s.-375-378.

Kayasandık, A., Direkci, B. Karasoy, Y.- Yavuz, O. (2017). Üniversiteler için uygulamalı Türk Dili ve kompozisyon bilgileri. Konya: Palet Yay.

Kayasandık, A. (2018). Tuhfetü'l-ihvan (dil özellikleri-metin-dizin), Konya: Palet Yay.

Korkmaz, Z. (2003). Türkiye Türkçesi grameri (Şekil bilgisi). Ankara: TDK Yay.

- Özkan, M. (2000). Türk Dilinin gelişme alanları ve Eski Anadolu Türkçesi. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Pala, İ. (2004). Nasihat (Diyanet İslam ansiklopedisi). İstanbul 2004, C 32, s. 409.
- Şahin, H. (2003). Eski Anadolu Türkçesi. Ankara: Akçağ.
- Timurtaş, F. K. (1980). Tarihî Türkiye Türkçesi araştırmaları III Osmanlı Türkçesi grameri. İstanbul.
- Timurtaş, F. K. (1994). Eski Türkiye Türkçesi (gramer-metin-sözlük). İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Türk Dil Kurumu (2005). Yazım kılavuzu. Ankara: TDK Yay.
- Ünver, İ. (2008). Çevriyazıda yazım birliği üzerine öneriler, Turkish Studies, Volume 3, s. 1-46.
- Vasîyetnâme-i Aristoteles. Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı
<https://portal.yek.gov.tr/works/detail/277271>
- Yavuz, O. (2006). Anadolu Türkçesi ile yapılan en eski Tezkiretü'l-Evliyâ tercümesi ve dil özellikleri (inceleme-gramer-metin). Konya: Tablet Yay.
- Dizinler için yararlanılan sözlükler
- Ayverdi, İ. (2006). Misalli büyük Türkçe sözlük. 3 cilt, İstanbul: Kubbealtı Neşriyatı.
- Baalbaki, R. (1995). Al-Mawrid kamus Arabi-İngiliz (seventh edition). Beirut-Lebanon: Dar El-İlm Lilmalayın.
- Caferoğlu, A. (1968). Eski Uygur Türkçesi sözlüğü. İstanbul.
- Çağbayır, Y. (2007). Ötüken Türkçe sözlük. 5 Cilt, İstanbul.
- Devellioğlu, F. (1982). Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lûgat, Ankara: Aydın Kitabevi
- Dilçin, C. (1983). Yeni tarama sözlüğü. Ankara: TDK Yay.
- Eyuboğlu, İ. Z. (1991). Türk Dilinin etimoloji sözlüğü. İstanbul: Sosyal Yayınlar.
- Gülensoy, T. (2007). Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü. 2 cilt, Ankara: TDK Yay.: 911.
- Kanar, M. (2003). Örnekli etimolojik Osmanlı Türkçesi sözlüğü. İstanbul: Derin Yayınları.
- Karahisarlı M. b. Ş. (1324). Ahterî-i kebir. İstanbul.
- Muallim Nâci (1995). Lûgat-ı Nâci, İstanbul: Çağrı Yay.
- Olgun, İ. - Cemşit Draşan (1984). Farsça-Türkçe sözlük, Ankara: Elhan Kitabevi.
- Parlatır, İ. (2006). Osmanlı Türkçesi sözlüğü, Ankara: Yargı Yayınevi.
- Redhouse, S. J. W. (2006). A Turkish and English lexicon new edition. 3. Edition, İstanbul: Çağrı Yay.
- Sarı, M. (1982). El-mevarid Arapça-Türkçe lûgat, İstanbul: Bahar Yayınları.
- Şemsettin Sami (1317). Kâmûs-ı Türkî, İstanbul.
- Tietze, A. (2002). Tarihi ve etimolojik Türkiye Türkçesi lugatı. İstanbul: Simurg.
- Türk Dil Kurumu (1993). Derleme sözlüğü. Ankara: TDK Yay.
- Türk Dil Kurumu (1998). Türkçe sözlük. Ankara: TDK Yay.
- Genel ağdaki sözlükler:

<https://lugatim.com>

<http://www.otukensozluk.com>

<https://sozluk.gov.tr>

<https://kamus.yek.gov.tr>

<https://www.osmanlicasozlukler.com>

<https://osmanlica.mollacami.com>

<https://lehcediz.com/>

<https://www.lexiqamus.com/tr>

<http://kasgarlimahmut.com>

<https://www.tebdiz.com>

<https://tr.glosbe.com>

<https://www.almaany.com>

<https://www.etimolojiturkce.com>

<https://www.etymonline.com>

<https://www.nisanyansozluk.com>

ORMAN BANYOSU

Bir Keşif Hikayesi

PROF. DR. MEHMET HAN ERGÜVEN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-078-4

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

KAYNAKÇA

Bundesministerium für Ernährung, Landwirtschaft und Forsten: Nationaler Waldbericht der Bundesrepublik Deutschland. (2024)., <https://www.bmel.de/DE/themen/wald/wald-in-deutschland/waldbericht2021.html>

Characteristics of selected studies and supporting evidence (2024).

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5580555/table/ijerph-14-00851-t001/?report=objectonly>

Clemens G. Arvay (2015). Der Biophilia-Effekt: Heilung aus dem Wald, adition a, Wien.

Ergüven, Mehmet Han (2020). SPA. Su ile Gelen Güzellik. Hiper Yayın. İstanbul.

Ergüven, Ahmet Tarık ve Ergüven, Mehmet Han (2012). Adım Adım Wellness. Fitness. Epsilon, İstanbul.

Ergüven, Mehmet Han (2012). Wellness Turizmi. Detay Yayıncılık. Ankara.

Ergüven, Mehmet Han (2019). Sağlıklı Yaşamda Doğal Bir Wellness Trendi: Orman Banyosu, <https://jasstudies.com/?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=822d0468-455a-4cf5-9493-3bf9b3a38551.pdf&key=29101>

Ergüven, Mehmet Han (2022). Turizm. Orijinal ve Marjinal. İksad Yayınevi. Adıyaman.

Ergüven, Mehmet Han (2024). 2016'nın Wellness Trendi: Orman Banyosu ve Istrancalar, <https://www.turizm gazetesi.com/yazi/2016-nin-wellness-trendi-orman-banyosu-ve-istrancalar/2554>

Ergüven, Mehmet Han (2024). Biyofilya (Biophilia) Etkisi, <https://www.turizm gazetesi.com/yazi/biyofilya-biophilia-etkisi/4087>

Ergüven, Mehmet Han (2024). Şehir Detoksu – Namıdğer Orman Banyosu-1, <https://www.turizm gazetesi.com/yazi/sehir-detoksu-namidiger-orman-banyosu-1/4057>

Ergüven, Mehmet Han (2024). Şehir Detoksu–Namıdğer Orman Banyosu-2, <https://www.turizm gazetesi.com/yazi/sehir-detoksu-namidiger-orman-banyosu-2/4062>

Gesundheit im Wald (2024). <https://www.kur-und-heilwaelder.de/Gesundheit-im-Wald>

Kaya, Aysel ve Ergüven, Mehmet Han (2022). Glamping, İklim Terapisi, Orman Banyosu, Termal Terapi ve Wellness Temelinde Sakarı'nın Destinasyonlaşması, Journal of gastronomy, hospitality and travel (Online), 5(5), 1435-1448.

Li, Qing (2018). Forest Bathing: How Trees Can Help You Find Health and Happiness, Thorndike Press Large Print, Waterville, USA.

Song, C., Ikei, H., & Miyazaki, Y. (2021). Effects of forest-derived visual, auditory, and combined stimuli. Urban Forestry & Urban Greening, 64, 127253.

Waldfunktion Erholungswald der Stufen 1 und 2 (2024). <https://metadaten.geoportal-bw.de/geonetwork/srv/api/records/837533a6-122f-58e9-60fc-e1cce85972ca>

Was ist so gesund daran? (2024). https://www.alpenverein.de/artikel/waldbaden-was-ist-so-gesund-daran_b159a110-ab62-40e2-b304-58f0f663ff24

Wohlleben, Peter (2022). Ağaçların Gizli Yaşamı. Ne Hissederler, Nasıl İletişim Kurarlar? Sırlarla Dolu Bir Dünyada Keşifler. Kitap Kurdu- İstanbul.

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNÜN

VERGİLENDİRİLMESİ: BANKA ve SİGORTA MUAMELELERİ VERGİSİ

Emre Yıldırım

Doç. Dr. Özgür Saygın

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-079-1

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

KAYNAKÇA

Abdı, Y. H. (2018). Türkiye’de faaliyet gösteren islami bankaların çok kriterli karar verme yöntemlerine göre etkinlik ve verimlilik açısından incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Afşar, M. (2011). Küresel Kriz ve Türk Bankacılık Sektörüne Yansımaları. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 6(2), 143-171.

Akman, A. (2019). İslâm Borçlar Hukukunda İstisnâ’ (eser) sözleşmesi. The Journal of Social Science, 3(5), 1-45.

Alkış, A. (2018). İslam Hukukunda Katılım Bankacılığı Fon Toplama Ve Kullandırma Yöntemleri. Al-Farabi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 2(3), 120-133.

Altınsoy, S. (2010). Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi’nin Türk Bankacılık Sektörüne etkileri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.

Altınakar Mercan, S. Ş. (2023). Blokzincirin Küresel Tasarımına Mali Bir Bakış. Blokzincir Merkezli Güncel İş Modelleri, Editör: Beybur, M., Gazi Kitabevi, 2023, Ankara, s. 163-174.

Arıman, Y. (2023). Bankacılık yükümlülüklerinin vergi uyumu: BSMV. Journal of Economics, Finance and Sustainability, 1(1), 89-103.

Arslan, E. ve Akacan, F. (2019). Katılım bankacılığının fon toplama-kullandırma yöntemleri ve Türkiye ekonomisine katkılarının incelenmesi. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(90), 212-228.

Avrupa'da Banka Vergileri. (2021, 18 Mart). Erişim Adresi: taxfoundation.org/:
<https://taxfoundation.org/data/all/eu/bank-taxes-in-europe-2021/>.

Avrupa'da Finansal İşlem Vergileri. (2024, 4 Ekim). Erişim Adresi: <https://taxfoundation.org/data/all/eu/financial-transaction-taxes-europe-2021/>.

Ayrancı, H. D. (2023). Finansal kiralama sözleşmelerinde kiracının hak ve borçları. Konya Barosu Dergisi, 1(1), 225-266.

Balci, E. D. (2003). Bankacılık sektörünün vergilendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir

Balkı, A. (2023). Kurumlar vergisinin işsizlik oranına etkisi: Genişletilmiş ARDL yönteminden kanıtlar. Dumlupınar Üniversitesi İİBF Dergisi, 12, 31-41.

Banknot Çin İcadı mı? (2024, Ocak 10). Erişim Adresi: <https://www.nbbmuseum.be/en/resources/banknote-chinese-invention>.

Baykara, G. (2016). Türk bankacılık sektöründe işlem vergileri (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Bingöl, M. (2021). Bankacılık sektöründe vergilendirme (2. Basım). İstanbul: Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayınları.

Boğaz, Ş. (2020). İslam hukukunda kefalet ve katılım bankacılığı uygulamaları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Bostan, F. (2021). Türk bankacılık sektöründe katılım bankalarının finansal performans analizi: Entropi, vikor ve topsis yöntemleriyle bir uygulama (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane.

Bulut, K. (2015). Türkiye'de bankacılık sektörünün finansal yapısı ve bu yapının müşteri tercihine etkisi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Can, İ. (2018). Bankacılık sektöründe vergilendirme: BSMV ve KDV. İçinde A. R. Gökbunar, C. Ercan ve Y. T. Yıldırım (Ed.), Yerelden globale stratejik araştırmalar IV. (s. 62-73). London: IJOPEC Publication.

Cengiz, D. (2010). Mevduat bankalarının rasyolarına kümelenmesi. Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 12(1), 231-247.

Cumhurbaşkanı Kararı. (2023, 7 Temmuz). Resmi Gazete. (Sayı: 7345).

Çağdaş, Y. (2020). Türkiye'de toplam vergi yükünün oecd ülkeleri ile karşılaştırılması. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 20(1) 81-96.

Çakıcı, Ö. ve Ceylan, M. (2014). Banka ve sigorta muameleleri vergisi, teori - uygulama - mevzuat (1. Basım). İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Çekin, Ö. (2018). Tasarrufa dayalı finansman sistemi ve islami finans ilkeleri çerçevesinde değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Çelik, A. (2014). Kaynak kullanımı destekleme fonu (KKDF) (1. Basım). Konya: Konya Ticaret Odası Yayınları.

- Çınar, G. (2020). Garanti ve kefalet sözleşmeleri arasındaki ayırım. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 69(2), 419-442.
- Çiftçi, T. ve Organ, İ. (2015). Türkiye’de emlak vergisi uygulamasından kaynaklanan sorunlar ve çözüm önerileri. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 8(4) 127-147.
- Dabbağoğlu, K. (2010). Tahvil–Bono ve hisse senedi yatırımlarının raporlanması. Anadolu Bil Meslek Yüksekokulu Dergisi, 19, 53-68.
- Delice, İ. (2019). Katılım bankaları tarafından uygulanan kar zarar ortaklığı projelerinin muhasebe standartları yönünden incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, M. (2004). Âdi kirada kiracının kiralananı geri verme borcu. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 8(1-2), 443-476.
- Eğri, T. ve Sağlam, M. S. (2020). Mudarebe finansmanının katılım bankalarında uygulanmasının ahlaki risk yönünden değerlendirilmesi: Türkiye örneği. International Journal of Islamic Economics and Finance Studies, 6(2), 197-226.
- Elmas, B. ve Aydın, S. (2021). Geçmişten günümüze paranın tarih:fiziki paradan kripto paraya. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, 1, 253-264.
- Er, B. (2022). Mevduat sözleşmesinin tanımı, kurulması ve türleri. Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 49, 491-516.
- Ergül, O. (2015). Banka çalışanlarının iş tatminini etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik bir alan araştırması (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erişir, S. (2010). Damga vergisi kanunundaki istisna (ve muafiyet) hükümleri ve uygulamaya ilişkin değerlendirmeler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 12, 231-255.
- Ertürk, O. (2021, 4 Mayıs). Bankacılık sektöründe kullanılan kredilerin vergi gelirleri üzerindeki etkisi. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/3017007>
- Eurostat. (2023, 31 Ekim). Erişim Adresi: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Tax_revenue_statistics#Differences_in_the_structure_of_tax_revenue_across_the_EU.
- Fırat, E. (2010). Türkiye’de yaşanan Kasım 2000 ve şubat 2001 krizlerinin bankacılık sektörü üzerindeki etkisinin değerlendirmesi. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar, 12, 97-114.
- Geçmişten Günümüze Para. (2023, 16 Ağustos). Erişim Adresi: <https://arkeofili.com/gecmisten-gunumuze-para/>.
- Gelir İdaresi Başkanlığı. (2023, 8 Ekim). G.V.K. Geçici 67 nci madde uygulaması ile ilgili olarak gerçek kişilere yönelik vergi rehberi. Erişim Adresi: https://www.turmob.org.tr/Arsiv/FCKEditor/userfiles/file/2019%20VERGI%20REHBERLERI/2019_gecici67rehberi.pdf.
- Gencer, G. (2019). Türkiye’deki bankacılık sektörünün yapılanması ve risk yönetimi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Gezgin, Y. E. (2022). Altın sektöründe elektronik ticaret işlemleri ve fikhî değerlendirmesi. Hitit İlahiyat Dergisi, 21(1), 259-280.
- Giray, Y. B. ve Banar, K. (2006). Banka ve sigorta muhasebesi (1. Basım). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Güler, B., Keleş, E. ve Uçar, Ö. (2012). Finansal işlem vergileri ve Avrupa Birliği uygulaması (1. Basım). Ankara: Ekonomik ve Mali Politikalar Başkanlığı Yayınları.

Günay, D. (2002). Sanayi ve sanayi tarihi. Mimar ve Mühendis Dergisi, 31, 8-14.

Güzel, S. (2009). 2008 Küresel ekonomik krizi ve IMF'nin önerdiği ekonomi politikalarının krizle mücadeledeki rolü. Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 28(2), 55-69.

Hacıhasanoğlu, P. (2015). Bankacılıkta mobil pazarlama ve tüketici satın alma kararı üzerine etkisi: Yozgat örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bozok Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yozgat.

Hacıköylü, C. (2017). Damga vergisinin vergi sistematığı içindeki yeri, yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 17(1), 129-142.

Kaçar, M. (2019). Banka ve sigorta muameleleri vergisi ve bu vergi karşısında mükelleflerin tutum ve davranışları: Denizli ili örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.

Kaçar, M. ve Gerger, G. Ç. (2021). Banka ve sigorta muameleleri vergisi karşısında Denizli merkez ilçede mükelleflerin tutum ve davranışlarının değerlendirilmesi. Gümrük Ticaret Dergisi, 8(24), 66-81.

Kamu Sektörü Cari Gelirleri: Ek D (2024, 20 Eylül). Erişim Adresi:

<https://www.ons.gov.uk/economy/governmentpublicsectorandtaxes/publicsectorfinance/datasets/appendixdpublicsectorcurrentreceipts>.

Karabulut, T. ve Akkaynak, B. (2023). Türkiye'deki mevduat bankalarının Critic-Copras yöntemleriyle sıralaması. EKEV Akademi Dergisi, 94, 315-329.

Kaya, Y. T. ve Doğan, E. (2005). Türk bankacılık sektöründe aracılık maliyetleri (1. Basım). Ankara: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Yayınları.

Kazancı, F. (2022). Katılım bankacılığı ihracat finansmanında selem ve istisna sözleşmelerinin kullanımı, karşılaştırmalı analizi ve bir model tasarımı. İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi, 8(2), 409-422.

Kısa, Ö. (2023). Salgının bankacılık sektörüne etkisi ve izlenen vergi politikaları: Ampirik bir yaklaşım. International Journal of Public Finance Dergisi, 8(1), 1-22.

Koca, M. (2015). 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun kira sözleşmesine ilişkin genel hükümlerine göre ürün kirasının sona ermesi. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19(4), 129-144.

Konur, D. Y. (2006). İş yerlerinde motivasyon teorileri ve uygulamalarına ilişkin bir araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Koroğlu, R. (2023). Katılım finansa fon kullandırma yöntemleri: Performanslarına göre değerlendirme (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Kurt, S. ve Güven, Ş. (2023, 8 Ekim). Kurumlar vergisi oranının artırılmasının kayıt dışı ekonomiye etkisi. Erişim Adresi: https://www.selcuklukongresi.org/_files/ugd/797a84_ccac35d3918d431d9a9537f6d8aee1f9.pdf.

Metin, M. (2022). Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisi bağlamında Battal Gazi. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 10(30), 412 - 425.

Motivasyon – Güdüleme – İsteklendirme. (2022, 14 Kasım). Erişim Adresi: <https://psikoloji-psikiyatri.com/motivasyon/>.

Mükellef Hizmetleri Daire Başkanlığı. (2019, 20 Nisan). Vergiye uyumlu mükelleflere %5 vergi indirimi. Erişim Adresi: https://www.turmob.org.tr/Arsiv/FCK Editor/userfiles/file/GIB-2023-REHBERLER/2023_vergi_indirimi_brosur.pdf.

OECD Nedir? (2024, 22 Temmuz). Erişim Adresi: <https://www.alnusyatirim.com/oecd-nedir>.

- Onğun, G. (2013). Kurumlar vergisi kanununda indirilecek ve indirilmeyecek giderler. Vergi Raporu, 163, 85-96.
- Orbay, K. (2023, 17 Ocak). Erişim Adresi: https://ansiklopedi.tubitak.gov.tr/ansiklopedi/iltizam_sistemi.
- Öz, M. (2022). Engellilerin KKDF ve BSMV yönünden değerlendirilmesi. Malî Hukuk Dergisi, 18(209), 1061-1072.
- Özmen, E. (2022, 14 Kasım). Erişim Adresi: <https://psikoloji-psikiyatri.com/motivasyon/>
- Öztürk, L. ve Çelik, M. (2018). Türkiye’de yatırım teşvik sisteminin etkinliği: Diyarbakır ili örneği. Journal of Institute of Economic Development and Social Researches, 4(9), 294-305.
- Öztürk, M. K. ve Yumuşak, I. G. (2020). Fon toplama yöntemi olarak yatırım vekâleti ve türkiye uygulaması. İslam Ekonomisi ve Finansı Dergisi, 6(1), 1-23.
- Öztürk, Ş. (2019, 12 Aralık). Forward işlemlerinin temel yapısı ve İslami finansta kullanımı. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijisef>
- Parasal ve Finansal Veriler Müdürlüğü. (2024, 5 Mart). Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası haftalık para ve banka istatistikleri. Erişim Adresi: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Istatistikler/Parasal+ve+Finansal+Istatistikler>.
- Parasız, İ. (2011). Türkiye’de ve dünya’da bankacılık (1. Basım). Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Parks, T. (2022). Medici ailesi, Rönesans Çağı’nda bankacılık, siyaset ve sanat. (C. Demirkan, Çev.) (4. Basım). İstanbul: Kronik Kitap.
- Pınar, A. (2022). Bankacılık faaliyetleri üzerindeki vergi ve benzeri yüklerin ekonomik etkileri: Türkiye için nicel bir analiz. Bankacılar Dergisi, 45, 40-60.
- Poland Corporate - Other Taxes. (2024, 10 May). Retrieved from: <https://taxsummaries.pwc.com/poland/corporate/other-taxes#:~:text=Tax%20at%20the%20rate%200.44,in%20case%20of%20lending%20institutions>.
- Sandalcı, U. ve Sandalcı, İ. (2020). Tarihsel perspektifte vergiye karşı tepkiler ve vergi isyanları. İstanbul: Legal Hukuk Kitapları Serisi: 641.
- Sandalcı, U. ve Sandalcı, İ. (2019). Vergi adaleti bağlamında futbolcuların ücret gelirlerinde vergilendirme usulü. Vergi Sorunları Dergisi, Sayı: 368, Mayıs 2019, 143-157.
- Saraçoğlu, F. (2001, 25 Nisan). Gelir vergisi sisteminde ayırma ilkesi uygulaması ve değerlendirilmesi. Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iiumamk/issue/752/8672>.
- Sayım, F. ve Ardıç, M. (2012). Banka bilançolarındaki kredi karşılık kalemlerinin dışa yansıma biçimleri. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 26(3-4), 297-312.
- Seker, S. E. (2015). Motivasyon teorisi (motivation theory). YBS Ansiklopedi, 2(1), 22-26.
- Serdaroğlu, Ü. (2020). Osmanlı Devleti’nde ilk banka: Dersaadet bankası, tüccarlar ve iş ağaları (1. Basım). İstanbul: İktisat Yayınları.
- Seyhan, F. (2008). Finansal işlem vergileri ve Türkiye’de banka ve sigorta muameleleri vergisi uygulaması (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Soylu, C. ve Demirci, A. (2021). İhracat teşvik yöntemleri ve Eximbank kredilerinin ihracat üzerindeki rolü. Gümrük Ticaret Dergisi, 8(23), 22-33.

Sümer, G. (2013). Türk vergi sistemi açısından bankaların ödev ve yükümlülükleri (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

Sümer, G. (2016). Türk bankacılık sektörünün tarihsel gelişimi ve AB bankacılık sektörü ile karşılaştırılması. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(2), 485-508.

Şahin, E. E. (2010). Türkiye’de bankaların vergisel yükümlülükleri ve bankacılık işlemlerinin vergisel boyutu (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şengöz, M. (2022). Maslow’un ihtiyaçlar hiyerarşisi modeli’nin bütünlük bir süreç olarak yeniden yorumlanması. Eğitim ve Yoplum Araştırmaları Dergisi, 9(1), 164-173.

Şentürk, F. (2016). Türk vergi mevzuatı kapsamında faaliyet kiralaması yapan işletmelerde muhasebe uygulamaları. İşletme Araştırmaları Dergisi, 8(1), 619-639.

Tanrıverdi, S. (2010). Banka muameleleri vergisi'nin bankacılık sektöründe rekabeti bozucu etkileri ve bir model önerisi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Tarihte Bir Yolculuk: Paranın İcadı ve Gelişimi. (2023, 5 Şubat). Erişim Adresi: <https://www.isbank.com.tr/blog/paranin-icadi-ve-gelisimi>.

TMSF: Tarihsel Yolculuk. (2024, 18 Şubat). Erişim Adresi: <https://www.tmsf.org.tr>: [https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Info/tarihce.tr#:~:text=Tasarruf%20Mevduat%C4%B1%20Sigorta%20Fonu%20\(TMSF,mevduat%C4%B1n%C4%B1%20sigorta%20etmek%20%C3%BCzere%20kurulmu%C5%9Ftur](https://www.tmsf.org.tr/tr/Tmsf/Info/tarihce.tr#:~:text=Tasarruf%20Mevduat%C4%B1%20Sigorta%20Fonu%20(TMSF,mevduat%C4%B1n%C4%B1%20sigorta%20etmek%20%C3%BCzere%20kurulmu%C5%9Ftur).

Topal, S. (2022). Türk bankacılık sektörünün piyasa yapısı ve rekabet-istikrar analizi (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Türkarlan, M. E. (2022). Uluslararası ticaretin muhasebesi ve vergilendirilmesinde elektronik para ve kripto para uygulamaları ve ekonomik sonuçları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Tarihçesi ve Görevleri. (2023, 23 Ocak). Erişim Adresi: <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/e6ccf55f-b2ac-4153-8d5a-c7ba61afa053/TCMB+TK+BASKI+WEB.pdf?MOD=AJPERES>.

United Kingdom Corporate - Other taxes (2024, 10 April). Retrieved from: <https://taxsummaries.pwc.com/united-kingdom/corporate/other-taxes>.

Ünlü, S. (2013). Türkiye’de banka kredileri üzerindeki vergi yükünün ve ekonomik etkilerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Venedik Cumhuriyeti. (2023, 1 Ağustos). Erişim Adresi: https://www.newworldencyclopedia.org/entry/Republic_of_Venice

Yalçın, G. (2023). Türk bankacılık sektörü piyasa yapısı ile mevduat bankalarının kârlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Tarsus Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Mersin.

Yelek, K. (2016). İslam hukukunda vadin bağlayıcılığı: Murâbaha örneği. İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 35, 147-186.

Yetiz, A. (2009). Ofis mobilyaları ve ofis mobilyalarının tasarımı etkileyen ergonomi faktörün incelenmesi, Adana’da bir banka örneği (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Yetiz, F. (2016). Bankacılığın doğuşu ve Türk bankacılık sistemi. Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), 107-117.

Yılmaz, E. (2014). Yeni bir finansal araç olarak sukuk: Çeşitleri, Türkiye uygulaması ve vergilendirilmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, 61, 81-100.

Yılmaz, M. S. (2022). Türkiye’de bankacılık sektörünün yapılanması ve basel kriterleri açısından katılım bankacılığının değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Yiğitoğlu, A. İ. (2005). 2001 Krizi sonrası dönemde Türkiye ekonomisinin ve bankacılık sektörünün değerlendirilmesi. Sosyoekonomi Dergisi, 1(1), 115-125.

5411 Bankacılık Kanunu. (2005, 19 Ekim). T.C. Resmî Gazete (Sayı 25983).

ARTISTIC TOUCHES IN PACKAGING MARKETING CREATIVITY

Dlara GENÇAĞA Asst. Prof. Dr. Emne Pınar SAYGIN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-080-7

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

REFERENCES

- Agarwal, A., Shaida, B., Rastogi, M., & Singh, N. B. (2023). Food packaging materials with special reference to biopolymers-properties and applications. *Chemistry Africa*, 6(1), 117-144.
- Akalın, B. (2008). Meslek yüksekokulları programlarına yönelik güzel sanatlar ders notları (1st edition). Ankara: Detay Publishing.
- Altunışık, R., Özdemir, Ş. ve Torlak, Ö. (2006). Modern Pazarlama.İstanbul: Değişim Publishing.
- Altunışık, R., Özdemir, Ş. ve Torlak, Ö. (2014). Pazarlama ilkeleri ve yönetimi (1st edition). Ankara: Beta Publishing.
- André Derain, "Paysage Aux Environs de Chatou". (2024, 18 April). Retrieved from: https://www.artnet.fr/artistes/andr%C3%A9-derain/paysage-aux-environs-de-chatou-f2XKKtq7PJZRQ3tN_YxFdA2.
- Andy Warhol, Marilyn Monroe (Marilyn). (2024, 6 Nisan). Access Address: https://tr.wikipedia.org/wiki/Andy_Warhol
- Artut, K. (2004). Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri (3rd edition). Ankara: Anı Publishing.
- Atan, U. (2013). Grafik illüstrasyon olarak minyatür. *Akdeniz Sanat*, 6(11), 23-37.
- Atan, U. (2022). Ambalaj Grafiği Tasarımı. AUZEF Publishing.
- Ayaydın, A. (2015). Art Nouveau akımına 21.yüzyıl perspektifinden bir bakış. *Ulakbilge - Journal of Social Sciences*, 3(6), 58-73.
- Tea Packaging of the Brand Beak Pick! (2024, 15 November). Retrieved from: <https://backbonebranding.com/works/beak-pick/>
- Boydaş, O., & Öcal, H. (2022). Resim sanatında hiperrealist yaklaşımlar üzerine bir inceleme. *Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal)*, 8(63), 1616-1627.
- Bürge, Z. E. (2020). Grafik tasarımda minimalizm akımının çikolata ambalajları üzerinden analizi. *Pearson Journal*, 5(6), 274–284.
- Cemalcılar, İ. (1999). Pazarlama, kavramlar, kararlar (1st edition). Ankara: Beta Publishing.
- Claude Monet, Water Lilies. (2024, 5 Nisan). Access Address: <https://hoghheim.com/blogs/sanat-tarihi/claude-monet-niluferler>.
- Corkindale, D. (2022). "Ürün (Mal ve Hizmetler)" in "Pazarlama" (Editor: Sharp, B.), İstanbul: The Kitap Publishing
- Diksoy, İ., & Aslan, M. (2022). Bir sinema afişinin göstergelerinin incelenmesi: Sivas. *idil Journal of Art and Language Studies*, 11(99), 1631–1636.
- Diksoy, İ., & Saygın, E. P. (2023). Reklam Çekicilikleri: Tüketicie Ulaşmak, Pazarlama, Görsel İletişim, Göstergebilim. Duvar Publishing.
- Dickerson, M., (2021). A'dan Z'ye Sanat Tarihi (3rd edition). İstanbul: Say Publishing.
- Edvard Munch, The Scream. (2024, 18 April). Retrieved from: <https://tr.wikipedia.org/wiki/%C3%87%C4%B1%C4%9F%C4%B1k>.
- Erdal, G. (2020). Ambalaj tasarımında Gestalt prensibi. *International Journal Of Humanities and Art Research*, 4(4), 32-39.
- Frank Stella, Ifafa II, 1967. (2024, 13 April). Retrieved from: <https://www.wikiart.org/en/frank-stella/ifafa-ii-1967>

FLCK Brand Total Focus Energy Drink Packaging. Retrieved from: <https://flick.com.au/>

Güçhan, A. (2013). Popüler kültür çalışmaları ışığında pop art. *Journal of Selcuk Communication*, 3(2), 23-29.

Gümüş, C. (2024). Küresel rekabetin anahtarı: uluslararası pazarlama karması ve iletişimi. *The Karaelmas Journal of Social Sciences (KARES)*, 2(1), 139-152.

Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2014). *Multivariate data analysis (1st ed.)*. USA: Pearson Educated Limited.

Ilya Repin, Ivan the Terrible and His Son Ivan, 1883-85 (2024, 18 Nisan). Access Address: https://tr.wikipedia.org/wiki/Korkun%C3%A7_%C4%B0van_%C4%9Flunu_%C3%96ld%C3%BCr%C3%BCyor.

İlisulu, T. İ. (2019). Gıda ambalajı tasarımlarında değişen tüketici beklentileri. *Sanat-Tasarım Dergisi*, 10, 16-23.

James Ensor, The Intrigue. (2024, 18 April). Retrieved from: [https://en.wikipedia.org/wiki/The_Intrigue_\(painting\)](https://en.wikipedia.org/wiki/The_Intrigue_(painting)).

Jean-François Millet, The Gleaners. (2024, 18 Nisan). Access Address: <https://resimbiterken.wordpress.com/2014/04/21/jean-francois-milletin-the-gleaners-eseri/>.

Joseph Stella, Battle of Lights. (2024, 1 Nisan). Access Address: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Joseph_Stella_battle-of-lights-coney-island-1.jpg.

Karagöl, R. ve Gökdemir, M. Ş. (2023). Ürün pazarlamada ambalajların yeri ve tüketici tercihinde etkisi. *The Journal of Communication Studies*, 9(2), 211-229.

Kavak, B., Eryiğit, C. ve Tektaş, Ö. (2016). *Pazarlamada ürün (1st edition)*. Ankara: Siyasal Publishing.

Kartopu Brand's Flora Rope Packaging. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://www.kartopu.com/urun/kartopu-flora>

Kertil Çam Brand's Pine Flower Cologne Packaging. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://kertilcam.com/cam-cicegi-kolonyasi-250-cc-luks-seri/>

Kılıçkaya Boğ, E.E (2018). Cinsiyetçi ambalaj tasarımları. *Ulakbilge*, 6(27),1035-1052.

Lazika Brand's Bridal Tea (Maşuka) Packaging. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://www.lazika.com.tr/en/bridal-tea>

Lazika Brand's Soul of Anatolia Tea Packaging. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://www.lazika.com.tr/en/soul-of-anatolia>

Lingua Simplex Brand Language Learning Game Packaging. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://www.amazon.com/Lingua-Simplex-Pairs-Game-English/dp/3945192005>

Koç, E. (2015). *Tüketici davranışı ve pazarlama stratejileri: Global ve yerel yaklaşım (6th edition)*. Ankara: Seçkin Publishing.

Marcel Duchamp, L.H.O.O.Q, 1919. (2024, 5 April). Retrieved from: <https://www.nortonsimon.org/art/detail/P.1969.094>.

Milat Brand's Dubai Chocolate with Pistachio and Wire Kadayif Packaging. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://www.milatcikolata.com/milat-tel-kadayifli-dubai-cikolatasi-200gr>.

The Monet Family in their Gardens in Argenteuil. (2024, 18 Nisan). Access Address: <https://www.arthipo.com/tr-tr/edouard-manet-bahcelerinde-monet-ailesi-argenteuil.html>.

Pablo Picasso, Girls of Avignon. (2024, 3 Nisan). Access Address: <https://hoghheim.com/blogs/sanat-tarihi/picasso-nun-avignonlu-kadınlar-eserinin-detayları>.

Pablo Picasso, Girl with a Mandolin. (2024, 10 Nisan). Access Address: <https://sanatabasla.com/2016/08/mandolinli-kadin-woman-with-a-mandolin>

Pehlivan, B. (2021). Landscape in 19th Century French Painting. *Art and Interpretation*, 37, 174-199.

Pringles Brand Chips Packaging. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://www.amazon.co.uk/Pringles-Original-Potato-Chips-Pack/dp/B07XCX7DSX>

René Magritte, Son of Man, 1964. (2024, 18 April). Retrieved from: https://tr.wikipedia.org/wiki/Adam%C4%B1n_O%C4%9Flu.

Roy Lichtenstein, 'M-Maybe', 1965. (2024, 18 April). Retrieved from: <https://blogs.uoregon.edu/roylichtenstein/2015/03/17/m-maybe-1965/>

Ruffles - Batata Frita Ondulada Maionese Temperada. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://www.americanas.com.br/produto/4341716883/batata-frita-ondulada-maionese-temperada-elma-chips-ruffles-pacote-72g>

Ruffles - Batata Ruffles Original. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://www.docemalu.com.br/batata-ruffles-original-sal-300g---elma-chips/p>

Ruffles - Batata Ruffles Cebola. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://www.docemalu.com.br/batata-ruffles-cebola-e-salsa-68g---elma-chips/p>

Ruffles - Batata Ruffles Queijo. (2024, 15 November). Retrieved from: <https://www.amazon.com.br/Batata-Ruffles-Queijo-90g-Chips/dp/B088RJ1KPM>

Salvador Dalí, The persistence of memory, 1931. (2024, 2 Nisan). Access Address: https://tr.wikipedia.org/wiki/Belle%C4%9Fin_Azmi.

Saygın, E. P., & Diksoy, İ. (2023). Gösterişçi tüketimin sanat eserleri bağlamında incelenmesi: Ampirik bir çalışma. *Journal of Business Research - Turk*, 15(1), 43–56.

Sürmeli, K. (2012). Dada hareketinden kavramsal sanata. *İnönü University Journal of Art Design Sanat*, 2(6), 337-345.

The Raft of the Medusa, 1818-19. (2024, 18 April). Retrieved from: https://tr.wikipedia.org/wiki/Medusa%27n%C4%B1n_Sal%C4%B1.

The Third of May 1808. (2024, 18 April). Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/The-Third-of-May-1808>.

Umberto Boccioni, Dinamismo di un Ciclista (Dynamism of a Cyclist). (2024, 18 April). Retrieved from: [https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Umberto_Boccioni,_1913,_Dynamism_of_a_Cyclist_\(Dinamismo_di_un_ciclista\),_oil_on_canvas,_70_x_95_cm,_Gianni_Mattioli_Collection,_on_long-term_loan_to_the_Peggy_Guggenheim_Collection,_Venice.jpg](https://tr.m.wikipedia.org/wiki/Dosya:Umberto_Boccioni,_1913,_Dynamism_of_a_Cyclist_(Dinamismo_di_un_ciclista),_oil_on_canvas,_70_x_95_cm,_Gianni_Mattioli_Collection,_on_long-term_loan_to_the_Peggy_Guggenheim_Collection,_Venice.jpg).

Üçhisarlı, C. (2019, 12 Mart). Müşteriler alacakları ürüne 3.5 saniyede karar veriyor. Access Address: <https://www.pazarlamasyon.com/musteriler-alacaklari-urune-3-5-saniyede-karar-veriyor>.

Vincent Van Gogh, Bedroom in Arles. (2024, 10 Nisan). Access Address: https://tr.wikipedia.org/wiki/Arles%27daki_Yatak_Odas%C4%B1#:~:text=Arles'daki%20Yatak%20Oda.

Vincent Van Gogh, Self-Portrait with Bandaged Ear. (2024, 6 Nisan). Access Address: <https://www.pivada.com/vincent-van-gogh-kulagi-sargili-otoportre-1889>.

William Morris – Seaweed. (2024, 18 April). Retrieved from: <https://morrisandco.sandersondesigngroup.com/product/fabric/dm3p224472/>

Yeşil Şerit (La Raie Verte). (2024, 18 Nisan). Access Address: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Green_Stripe.

Zengin, B. ve Atasoy (2020). “Marka Kimliği” in; “Marka Külliyyatı”, (Editor: B.Altunışık, R., Zengin, B., ve Yıldırım, Y.), Ankara: Nobel Publishing.

IRAK

KRALLIKTAN CUMHURİYETE

1932-1958

Ali Salahaldeen MAJEED MAJEED

Doç. Dr. Mehmet BİÇİCİ

Editör

Dr. Abdullah BAYINDIR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-067-8

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

KAYNAKLAR

Abbas, Z. (2017). “İrak'ta mezhepsel çekişmelerin boyutları ve sonuçları.” Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(1), 79-86.

Abdulrezzak el Hasenî. (2008). Tarihü'l Irak el-Siyasî el-Hadîs, Daaru'l Rafıdeyn iltibaa ve't Neşr, 7. Baskı, Beyrut.

- Akdoğan, O. (2021). "Irak'ın İlk Askeri Darbesi: 1936 Bekir Sıtkı Darbesi." Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi, 8(2), 13-50.
- Akkan, E. "Irak içinde, Fiziki ve Beşerî Coğrafya". DİA, 83-85.
- Akoğlu, M. (2013). "Irak'ta Şi'î Varlığı." e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi, 6(2), 391-428.
- Aktan, C. C. (2016). "İdeal Bir Siyasal Yönetim Arayışı ve Anayasal Demokrasi." Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi (8)2. ss:1-20.
- Aktaş, H. E. (2019). "Askeri Darbelerin Sebepleri, Dinamikleri ve İdeolojik Temelleri: Irak Örneği." Avrasya Etüdları, 56(2), 155-178.
- Aktaş, H. E. (2020). "Irak Siyasi Sisteminin ve Hükümet Yapısının Meşruiyet Meselesi." KAÜİİBFD 11(1). Ss:227-244.
- Al-Mashhadani Ali Muhammad Karim, (2004). Intellectual and Political Trends in Iraq from 1958 to 1968 (A Historical Analytical Study), PhD thesis in Modern and Contemporary History, Al-Mustansiriya University, Baghdad.
- al-Saadi Fatima Sadeq Abbas, (2005). Saleh Jabr and His Political Role in Iraq Until 1957, (Master's Thesis) in Modern History, supervised by Alaa Jassim Muhammad Al-Harbi, College of Education, Al-Mustansiriya University.
- Al-Zubaidi Hassan Latif Kazem, (2013). Encyclopedia of Iraqi Politics: Concepts, Events, Parties, Personalities, 2nd Edition, Al-Arif Publications, Beirut, Lebanon.
- Arikanli, Z. (2010). "British Legacy and Evolution of Kurdish Nationalism in Iraq (1918-1926): What Significance the Mosul Question." Alternatives: Turkish Journal of International Relations, 9(4), 91-132.
- Ataman, M. (2006). "Değerler ve çıkarlar: ABD'nin Ortadoğu Politikasını Belirleyen Temel Unsurlar ve İlkeler." Ortadoğu Yıllığı, 401-431.
- Ay, H. U. (2018). "Arap Birliğini doğuran temel ideoloji üzerine bir değerlendirme: Arap Milliyetçiliği." Ekonomi Politika ve Finans Araştırmaları Dergisi, 3(1), 32-49.
- Ayabakan, L. (2015). "Kürt-Nasturi İlişkileri ve Ağa Petros' un Özerk Asuri Devleti Projesi" (1919-1923). Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi (SKAD), 1(1), 49-76.
- Aydın, M. (1994). "93 Harbi". TDV, C. 9, ss. 498-499, İstanbul
- Aydın, M. (2004). "19. Yüzyıl Ortalarında Panslavizm ve Rusya". Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 15(15), ss. 73-82.
- Baş, A. (2012). "1957 Suriye Krizi ve Türkiye." History Studies, 4/1, 99-109.
- Bayındır, A. (2020). Selçuklularda Saltanat Mücadeleler. Hiperyayın, İstanbul.
- Bediz, D. (2018). "Süveyş Kanalı'nın Önemi". Ankara Üniversitesi Dil ve TarihCoğrafya Fakültesi Dergisi, 9 (3), ss. 329-352.
- Belmilot, M., (2020). Irak'ta monarşiden cumhuriyete ulusal devlet. (Yüksek Lisans Tezi). University Mohamed Boudiaf of M'sila, Cezayir.
- Bilge, M. (1995), "I. Faysal", TDV, C.12, ss. 264-265.
- Biltekin, A. (2018). 2003 Irak işgalinden sonra Türk dış politikasında Kuzey Irak Kürtleri, (Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Ankara.
- Bostancı, M. (2013). "Türk-Arap İlişkilerine Etkisi Bakımından Bağdat Paktı." Gâzî Akademik Bakış, (13), 171-184.

- Bostancı, M. (2017). Irak'ta Monarşinin Sonu (1958 Irak İhtilali). Ankara: Berikan Yayınevi.
- Bostancı, M., ve Karaca, E. (2018). "Bağdat Paktı'na Etkisi Bakımından 1958 Irak Askeri Darbesi." Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi, 14(27), ss. 123154.
- Bozaslan, M. (2019). Lozan'daki türk heyeti üyelerinin türkiye'nin siyasi ve sosyokültürel gelişimindeki rolleri. (Doktora Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Börklü, M.Y. (2000). "Lozan Sonrası Irak Türklerinin Durumu ve Genel Problemleri." Bilig, 15/Güz, 15-31.
- Bulus, O. (2019). Irak'ta devlet inşasında dış güçlerin rolü: ingiltere ve abd işgalleri altında devlet inşası. (Yüksek Lisans Tezi). Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Cevdet Celal Kâmil Abdullatif. (2018). El Tetevvurat el Siyasiye fi'l Irak 1946-1953, Mecelled Edepl el-Ferahidi, Tikrit.
- Cleveland, W. L., ve Harmancı, M. (2008). Modern Ortadoğu Tarihi. Agora Kitaplığı Yay.
- Çakırtaş, H. (2018). İran-İrak Savaşı (1980-1988). (Yüksek Lisans Tezi). Fırat Üniversitesi, Elazığ.
- Çetinkaya, S. G. (2016). "Bağdat Paktı'nın kuruluş sürecinde Türkiye'nin Ortadoğu ve Batı ile İlişkileri." Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi, 1, 1-29.
- Çetinsaya, G. (2007). "Ortadoğu". TDV, 33, 403-407, İstanbul.
- Çetinsaya, G., (1999). "İrak", TDV, C. 19, ss. 93-95, İstanbul.
- Değerli, E. S. (2007). "Lozan Barış Konferansı'nda Musul." Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(18), 127-140.
- Deliceoğlu, S. (2006). Kuzey Irak'taki Etnik ve Dinî Gruplar ve Bölge Politikalarındaki Etkileri (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi İstanbul.
- Dûrî, A. (1991). İlk Dönem İslâm Tarihi, çev. H. Yücesoy, Endülüs yayınları, İstanbul.
- Durmaz, F. (2015). "93 Harbi'nde Büyük Güçlerin Politikaları ve Osmanlı Devleti'ne Etkileri". Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5(2), 103-122.
- el-Abidi, C. (2019). Irak'ta siyasi gelişmeler. (Yüksek Lisans Tezi). De Biskra Üniversitesi, Sosyal Bilimler Fakültesi, Cezayir.
- el-Amr, F. S. (1977). Havle Siyaseti Britanya fi el Irak 1913-1921, Matbaa'i İrşad, Bağdat.
- el-Faruki, İ. R. (2014). İslâm Kültür Atlası (Vol. 3). İnkılâb Basım Yayım.
- el-Zeydi. M. (2010). El-Tarihi'l Arabi Beyn'el Hadese ve'l Muasara. Darû'l Usama Neşr ve't-Tevzî, Omman, Jordan.
- Erdem D. F., ve Erdem, Ç. (2013). "Ortadoğu'da Otoriter Rejimler: Ortadoğu Arap Toplulukları'nın Tarihsel, Siyasal ve Sosyo-Ekonomik Yapısı Üzerinden Bir Değerlendirme." Akademik Ortadoğu Dergisi. ss:214-240.
- Esiir Rezzak Naim el Henavî. (2015). El-harekât-ı tullabiye fi sıraa el-ahzab-ı siyasiye el irakiye 1948-1963, (Yüksek Lisans Tezi). Dikar Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Dikar.
- et-Talib İmadüddin Halil, (1999). "İrak", DİA, C. 19, s. 87-91.
- Fadel Hussein, (2013). The Fall of the Monarchy in Irak. Publications of the Arab Horizons Library for Publishing and Distribution, Bağdat.

Fadıl Mohammad Rıdha, (2012). El-İntikhabe't el-Niyabiye fi'l Irak 1933-1958, (Doktora Tezi). Bagdad Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bagdad.

Gusuun Müzhr Hussein el Mohammadavî, (2005). El tetevvurat el İktisadiye ve'l İçtimaiyye fi'l Irak 1958-1968, (Doktora Tezi). Bagdad Üniversitesi, Kız Eğitim Fakültesi, Bagdad.

Günay, N. (2014). "İttihatçıların Türkleştirme Siyasetiyle İlgili İddialar ve Tarih Yazımındaki Çelişkiler." Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 30(88), 115158.

Güneş, E. (2019). "Şii Jeopolitiğinde Türkiye ile İran'ın Güç Mücadelesi." Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 74(1), 57-88.

Güven, O., (2020). Irak Cumhuriyeti İnceleme Raporu. Serka Kalkınma Ajansı.

Hanna Battato. (1992). El-Irak el-Şiyuiyyun ve'l Basiyyun ve'l Zubatu'l Ahrar, Muessese't el Ebha't el Arabbiyye, Beyrut.

Haseni, Abdurrezzak, (1971). el Cebhe ve'l Vataniyye fi'l Irak Cuduruha el tarihiyye ve'l tatavurruha, Daru'l Hurriye, Bağdat.

Hizmetli, S. (1991). İslam Tarihi. AÜİF Yay., Ankara.

Hussein, O. I. H. (2020). 1979-2012 yılları arasında Türkiye-Irak stratejik ilişkileri (Irak kaynaklarına göre). (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

İbrahim Halil Ahmed ve Cafer Ahmed Hamidi, (1989). Tarihü'l Irak el-Muasır, daaru'l İbnü'l Esir, Musul.

İsmail Ahmed Yaği ve Mahmoud Şakir (1995). Tarihü'l Alem el-İslâmî el-Hadîs ve't Mûâsır, C.1, el-Cenahü'l Asia, Riyad.

Kahraman, A. (2008). Irak'ın geçmişi, bugünü ve geleceği üzerine muhtemel senaryolar, (Yüksek Lisans Tezi), Kadir Has Üniversitesi, İstanbul.

Kazem Al-Zubaidi, (2013). Encyclopedia of Iraqi Politics: Concepts, Events, Parties, Personalities, 2nd Edition, Al Aref Publications, Beirut, Lebanon.

Kemal, C. (2007). "Birinci Dünya Savaşı ve Sonrasında Musul Meselesi." Atatürk Yolu Dergisi, 10(40), 643-691.

Köse, İ., (2019). "I. Dünya Savaşı'nın İlk Gizli Anlaşması: İstanbul ve Boğazlar'ın Rus Çarlığı'na Bırakılması (Mart-Nisan 1915)." Bilig, (89), 1-27.

Köymen, M. A. (1963). Selçuklu Devri Türk Tarihi, Ayyıldız Matbaası. Ankara.

Kurşun, Z., (1997). "Hâşimîler", TDV, C. 16, ss. 412415, İstanbul.

Kuzucu, S. (2010). "II. Katerina Dönemi Osmanlı-Rus İlişkilerinde Kırım", Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi, (185), 107-119.

Kuzucu, S. (2013). Kırım Hanlığı ve Osmanlı-Rus Savaşları, Selenge Yayınevi, İstanbul.

Kuzucu, S. (2016). "XVIII. Yüzyılda Osmanlı Devleti ile İskandinav Ülkeleri Arasındaki Ticari İlişkiler (İsveç ve Danimarka-Norveç)", Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(35), 402-426.

Kuzucu, S. (2017). Osmanlı Ordusu ve Sefer Lojistiği (1453-1789). Kitabevi Yayınevi, İstanbul.

Küpeli, Ö. (2010). "Irak-ı Arap'ta Osmanlı-Safevi Mücadelesi (XVI-XVII. Yüzyıllar)." History Studies, Ortadoğu Özel Sayısı, 227-244.

Lewis, B. (2021). Ortadoğu: İki Bin Yıllık Ortadoğu Tarihi. Arkadaş Yay., Ankara.

Leys Abdulhasan Cevad el Zubeydî, (1981). Sevred 14 Temmuz 1958 fi'l Irak, Baskı: 2, Mektebet el Yakadah el Arabiyye, Bagdad.

Mahdi, C. (2009). II. Körfez savaşından sonra Irak ekonomisi ve Irak petrolünün Irak ekonomisindeki yeri ve geleceği, (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü İstanbul.

Mahdi, C. (2009). II. Körfez Savaşından Sonra Irak Ekonomisi ve Irak Petrolünün Irak Ekonomisindeki Yeri ve Geleceği (Yüksek Lisans Tezi). Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Mahmoud Saleh Mensi, (1990). el-Şark el Arabi el Masr el Kısmi'l Evvel el-Hilalü'l Hasîb, Kitap Medya, Beyrut.

Mantran, R., (1999). "Irak", TDV, C. 19, ss. 91-93, İstanbul.

Merçil, E., ve Sevim, A. (2014). Selçuklu Devletleri Tarihi. Siyaset, Teşkilat ve Kültür, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2. Baskı, Ankara.

Metintaş, M. Y., (2017). "Sykes-Picot Antlaşmasından 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti'ne Kadar İngiltere ve Fransa'nın Kıbrıs Politikaları", Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Yakın Tarih Dergisi, 1(1), 42-56.

Mohammad Hamdi el Caferî. (2000). İnkabü'l Vasî fi'l Irak, Mektebet Medbulî, Kahire.

Muhanned Kazım Reşid el-Bediri (2011). El-Ceyş El Irakî Tetavuruhu ve's eserehu el siyasi 1941-1958, (Yüksek Lisans Tezi). Kûfe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, Kûfe.

Nail Muhammad Abd al-Rahman, (2016) "The Iraqi-British Treaty 1922 and the Jordanian-British Treaty 1928 A Comparative Study," The Jordanian Journal of History and Antiquities, 10, 01-20.

Öke, E. M. (2004). Düşler ve Entrikalar Demokrat Parti Dönemi Türk Dış Politikası, Alfa Yayınları, İstanbul.

Ötümlü, A. (2006). Tarihten Günümüze Kadar Bereketli Hilal'de Sosyo-Ekonomik Yapı, (Yüksek Lisans Tezi). Ortadoğu Araştırmaları Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Öztürkci, A. (2017). "Soğuk Savaş'ın 1950'li Yıllarda Ortadoğu'da Yaşanan Askeri Darbelere Etkileri", Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi, 17(34), 373-394.

Pamukçu, G. (2018). "Ankara Antlaşması'ndan Bağdat Pakti'na: Uluslararası Antlaşmalar Işığında Türkiye-İrak Siyasi İlişkileri", Electronic Turkish Studies, 13(22), 451-474.

Parmaksızoğlu, İ. (1983). Tarih boyunca Kürttürkleri ve Türkmenler, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara.

Saatçi, S. (2003). Tarihten Günümüze Irak Türkmenleri (Vol. 252). Ötüken.

Sara, K. (2018). İki Dünya Savaşı arası dönemde İngilterenin Ortadoğu Politikasında Irak, (Yüksek Lisans Tezi), Uluslararası İlişkiler Bilim Dalı, Ankara.

Saygı, T. (2015). "Lozan Antlaşması'nda Musul sorunu ve Hatay meselesi". Yalova Sosyal Bilimler Dergisi, 5(10), 157-174.

Sinkaya, B. (2016). Ortadoğu Siyasetine Giriş: Temel Faktörler, Aktörler ve Dinamikler. ORSAM.

Solak, M. (2019). "Türkiye'nin Güvenlik Politikası Çerçevesinde Bağdat Pakti". Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları Dergisi, (35), 125-145.

Soysal, İ. (1991). "1955 Bağdat Pakti". Belleten, 55(212), 179-238.

- Şahin, İ., Şahin, C., ve Şükür, İ. (2015). "Ortadoğu'da Emperyalist Güçlerin Gizli Oyunu: Sykes-Picot Antlaşması", *The Journal of Academic Social Science Studies*, 241-262.
- Şahin, İ., Şahin, C., ve Yüce, S., (2014). "Birinci Dünya Savaşı sonrası İngiltere'nin Irak'ta devlet kurma çabaları". *Gâzî Akademik Bakış Dergisi*, 8(15), ss. 105-132.
- Şenoğlugil, M. (2015). *Nesturi İsyanı ve Musul Sorununa Etkileri. (Yüksek Lisans Tezi). Ticaret Üniversitesi, İstanbul.*
- Şulul, C. (2015). "Doğu Kavramı ve Coğrafi Sınırları". *Muhafazakâr Düşünce Dergisi* (43). 153-163.
- Tahsen, A. (2018). "Irak'ta Demokrasi". *Gâzî Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(13), 255-262.
- Yavuz, N., (2019). *I. Balkan Harbi ve Göçler. Ankara: Artvin Çoruh Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.*
- Yazıcı, N. (2011). "1926-1956 Dönemi Türk Dış Politikasında Musul Sorunu". *CTAD*, 7/14, 133-179.
- Yeşilbursa, B. K. (2009). "Geçmişten Günümüze Irak meselesi". *Gâzî Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(2), 1315-1343.
- Yeşilbursa, B. K. (2011). "Bağdat Pakti (1955-1959)". *Pursuit of History*, 3(6).
- Yeşilbursa, Y. (2005). *The Baghdad Pact: Anglo-American Defence Policies in the Middle East, 1950-1959. London.*
- Yetişgin, M., ve Faraj, Q. M. (2017). "The Political and Administrative Situations in Iraq (1932-1958)". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 112-137.
- Yıldız, T. (2019). "Iraklılık Kimliği: Irak'ta Kimliğin Alternatif Tarihi". *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 6(1), 169-202.
- Yılmaz, R. (2013). "Kafkasya'da Çözölemeyen Kördüğüm: Dağlık Karabağ Sorunu". *Çankırı Karatekin Üniversitesi Uluslararası Avrasya Strateji Dergisi* 2(1), ss. 71- 90.
- Yılmaz, S. (2005). *Irak Türkmenlerine yapılan katliamlar ve bunun Türk kamuoyuna yansımaları (1924-1959) (Yüksek Lisans Tezi), Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Ankara.*
- Yılmaz, S. (2014). "Birinci Dünya Savaşı Öncesi ve Sonrasında Türkler ile Büyük Devletlerin Siyasetleri", *TYP Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(11), 11-35.
- Yüksel, D. Y. (2011). "İngiliz Büyükelçisi Yıllık Raporlarında Türkiye'de Demokrat Parti (1954-1957)". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 27(79), 97-130.
- Mustafa, M.K. (2020). *Suriye'de baas rejimi dönemi (1948-2009). (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.*
-

Doç. Dr. Volkan GÜL

Doç. Dr. Fırat SEFAOĞLU

Yazarlar:

Prof. Dr. Ramazan ÇAKMAKÇI

Prof. Dr. Erdoğan ÖZTÜRK

Doç. Dr. Volkan GÜL

Doç. Dr. Fırat SEFAOĞLU

Dr. Erol AYDIN

Dr. Reyhan AYDIN

Dr. Halit KARAGÖZ

Dr. Berrin DUMLU

Dr. Dilara KAYNAR

Uzman İkrım BAĞCI

Doktora Öğrencisi Hilal ANGIN

Yüksek Lisans Öğrencisi Gamze BETÜL ÜNAL

Hilal KOŞAK

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-098-2

December/2024

Ankara / Türkiye

Size = 16 x 24 cm

b1 KAYNAKÇA

Açıkgöz, E., 2001.Yem Bitkileri. Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayın No: 182, 584 s.

- Anlarsal, A.E., Ülger, A.C., Gök, M., Yücel, C., Çakır, B., Onaç, I. 1996. Çukurova'da Tek Yıllık Baklagil Yembitkisi+Mısır Üretim Sisteminde Baklagillerin Ot Verimleri ile Azot Fiksasyonlarının Saptanması ve Mısır Üretiminde Azot Kullanımını Azaltma Olanakları. Türkiye III. Çayır-Mer'a ve Yem bitkileri Kongresi, 17-19 Haziran, Erzurum, 362-368.
- Aydın, İ. ve Tosun, F. 1993. Ön Bitki Olarak Yetiştirilen Adi Fiğ+Tahıl Karışımlarının Mısırın Sap ve Tane Verimine Etkileri Üzerinde Bir Araştırma. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 8(1): 174-186.
- Bayraktar, B., Tekce, E., Kaya, H., Karaalp, M., Turunc, E. 2020. The impact of dietary tarragon (*Artemisia dracuncul*) on serum apelin, brain-derived neurotrophic factor, cardiac troponin concentrations and histopathology of liver tissue in laying hens housed at different stocking densities. *Vet Med-Czech* 65: 269-279.
- Bockus, W.W., Claassen, M.M. 1992. Effects of Crop Rotation and Residue Management Practices on Severity of Tan Spot of Winter Wheat. *Plant Dis* 76:633-636.
- Clark, J., Decker, M., Meisinger, J., McIntosh, M.S. 1997a. Kill Date of Vetch, Rye, and a Vetch-Rye Mixture: I. Cover Crop and Corn Nitrogen. *Agronomy Journal* 89(3): 427-433.
- Doğan, R., Yağdı, K., Uzun, A., Çakmak, F., Turgut, İ., Yürür, N. 1999. Bursa Kuru Koşullarında Buğday İçin En Uygun Ekim Nöbeti Sistemlerinin Belirlenmesi. Türkiye III. Tarla Bitkileri Kongresi, 15-18 Kasım, Adana 252-257.
- Doucet, C., Weaver, S.E., Zhang, Z. 1999. Separating the Effects of Crop Rotation from Weed Management on Weed Density and Diversity. *Weed science* 47:729-735.
- Douplik, B., Boosalis, M.G., 1980. Ecofallow-A Reduced Tillage System-and Plant Disease. *Plant Dis* 64:31-35.
- Drury, C.F., Tan, C.S. 1995. Long-term (35 years) Effect of Fertilization, Rotation and Weather on Corn Yields. *Canadian Journal of Plant Science* 75(2):355-362.
- Forbes, J., Watson, R.D., 1992. *Plants in Agriculture*. Cambridge Uni. Pres, New York 355 p.
- Gökkuş, A., Kantar, F., Karadoğan, T., Koç, A., 1998. *Tarla Bitkileri*. Atatürk Üni. Ziraat Fakültesi Ders Yayınları No:188, 190 s. Erzurum.
- Gül, İ., Yıldırım, M., Akıncı, C., Doran, İ., Kılıç, H., 2008. Response of Silage Maize (*Zea mays* L.) to Nitrogen Fertilizer After Different Crops in a Semi Arid Environment. *Turk J Agric For* 32: 513-520.
- Gül, V., Sefaoğlu, F. 2022. Determining the Yield and Yield Components of Some Local Potato Genotypes Grown in the North Eastern Anatolia Region. *Journal of Agricultural Production* 3(2): 124-130.
- Heenan, D.P., 1995. Effect of Brood Leaf Crops and Their Sowing Time on Subsequent Wheat Production. *Field Crops Research*, 43(1):19:29.
- Kara, K., 2012. Ekim Nöbeti Teknikleri. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarla Bitkileri Bölümü Lisansüstü Ders Notları.
- Kara, K., Çaldar, Ö., Doru, Ü., Öztürk, E., Polat, T., 2005. Sulu Şartlarda Buğday İçin Uygun Olan Ön Bitkilerin Belirlenmesi. Türkiye VI. Tarla Bitkileri Kongresi, 5-9 Eylül, Antalya Cilt I, Sayfa 143-148.
- Kara, B., Kara, N., Akman, Z., Balabanlı, C., 2011. Tarla bitkilerinde ekim nöbetinde ön bitki değeri ve etkileri. *Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Derim Dergisi* 28(1): 12-24.
- Kılıç, H., Gül, İ., Baytekin, H., 1999. Diyarbakır Sulu Koşullarında Bazı Ön Bitkilerin İkinci Ürün Mısırdaki Verim ve Bazı Tarımsal Karakterlere Etkisi. Türkiye III. Tarla Bitkileri Kongresi, 15-18 Kasım 1999, Adana 423-428.
- Kırtok, Y., 1989. *Genel Tarla Bitkileri*. Ç.Ü.Z.F Yayın No: 39, 114 s., Adana.

- Könnecke, G., 1976. Münavebe. Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. Yayın No: 207. VEB Alman Tarım Yayınevi. Berlin :29-31.
- Kreuz, E., Kratzch, G., 1981. Studies on the Influence of Weather, Crop Rotation and Fertilization on Grain Yield and Yield Structure of Winter Wheat. *Archiv fur Acker und Pflanzenbau und Bundenkunde* 25(1): 43-49.
- Kurt, G., Ozturk, E., Sefaoglu, F., Gul, V., Toktay, Z., Mosber, G. 2024. Performance of organic manures alone or combined with chemical fertilizers in increasing growth, yield, and nutritional quality of potatoes in the Eastern part of Türkiye. *Journal of Plant Nutrition* 1-13.
- Pratley, J.E., 1992. Principles of Field Crop Production. Sydney Univ. Pres. 233 s.
- Rose, S.J., Burnside, O.C., Specht, J.E., Swisher, B.A., 1984. Competition and Allelopathy Between Soybeans and Weeds. *Agronomy Journal* 76: 523–528.
- Rovira, A.D., 1986. Influence of Crop Rotation and Tillage on Rhizoctonia Bare Patch of Wheat. *Phytopathology*, 76:669-673.
- Sefaoglu, F. 2023. "Investigation on the genotype and environmental relationships on yield and its components in sunflower *Helianthus annuus* L in eastern region of Türkiye," *Indian Journal Of Genetics And Plant Breeding* 83(1): 77–87.
- Sencar, Ö., Gökmen, S., Kandemir, N., 1994. Tarla Bitkileri. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 3, 302 s, Tokat.
- Sencar, Ö., Gökmen, S., 2004. Tarımsal Ekoloji. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 8, 241 s, Tokat.
- Tekce, E., Çınar, K., Bayraktar, B., Takma, Ç., Gül, M. 2020. Effects of an essential oil mixture added to drinking water for temperature-stressed broilers: performance, meat quality, and thiobarbituric acid-reactive substances. *Journal of Applied Poultry Research* 29(1): 77-84.
- Tosun, O., 1986. Probleme des Regenfeldbaues in der Türkei und Massnahmen zu ihrer Lösung. Ergebnisse Deutsch–Türkischer Partnerschaften im Agrarbereich–Göttingen Symposium, 17-19 Marz 1986, s. 75-82.
- Turgut, İ., Uzun, A., Çakmak, F., Doğan, R., Yürür, N., 1999. Bursa Koşullarında Farklı Ekim Nöbeti Sistemlerinde Yetiştirilen Mısırın Verim ve Verim Öğelerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma, Türkiye III.Tarla Bitkileri Kongresi, 15-18 Kasım 1999, 258-262, Adana.
- Tiryaki, M. K., Akman, Z., Kara, B., 2004. Birlikte Ekim Sistemlerinde Mısır (*Zea mays* L.) ve Fasulye Çeşitlerinin (*Phaseolus vulgaris* L.) Verim ve Bazı Agronomik Özelliklerinin Belirlenmesi. *Tarım Bilimleri Dergisi* 10(1): 85-92.
- Tisdale, L.S., Nelson, W.L., 1982. Soil Fertility and Fertilizers. Macmillan Publishing Co inc., Çeviren: N. Ginel, Çukurova Üni. Zir. Fak. Yayın No: 168, Ders Kitabı:18, Adana.
- Uzun, A., Karasu, A., Turgut, İ., Çakmak, F., Turan, Z.M., 2005. Bursa Koşullarında Ekim Nöbeti Sistemlerinin Mısırın Verim ve Verim Öğeleri Üzerine Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 19(2): 61-68.
- Wagner-Riddle C., Gillespie, T. J., Hunt, L.A., Swanton, C. J., 1997. Modeling a Rye Cover Crop and Subsequent Soybean Yield. *Agronomy Journal* 89: 208-217.
- Weiner, J., 2001. Plant Allelochemical Interference or Soil Chemical Ecology? *Perspec. Plant Ecol. Evol. System* 4:3-12.
- Wu, H., Pratley, J., Lemerle, D., Haig, T., 1999. Crop Cultivation with Allelopathic Activity. *Weed Res.* 39:171–180.

b2 KAYNAKÇA

Alan, A. 2024 Şeker Üretimi Dünya ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri. <https://www.ihracat.co/2018/04/seker-uretimi-dunya-ve-turkiye.html> (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024).

Atalık, A. 2024. Şekerin ve Şeker Sanayisinin Tarihçesi. <https://www.zmo.org.tr/icerik/sekerin-ve-seker-sanayinin-tarih-esi-karasaban-7451> (Erişim Tarihi: 15 Ekim 2024).

Cattanach, A., Dexter, A., Oplinger, E. 1991. Sugarbeets. Field Crops Manual 08 17: 2022.

Ereğli Pancar Ekicileri Kooperatifi. 2024. Şeker Pancarının Önemi. <https://124.im/qEGm0Pc> (Erişim Tarihi: 16 Kasım 2024)

Eştürk, Ö. 2018. Türkiye’de şeker sektörünün önemi ve geleceği üzerine bir değerlendirme. Anadolu İktisat ve İşletme Dergisi 2(1): 67-81.

Fedai, R. 2016. Bir Politika Alanı Olarak Şeker ve Şeker Pancarı. Tarih Okulu Dergisi 9(28): 455-471.

Hayli, S. 2002. Erzincan Ovasında Genel Arazi Kullanımı. Journal of Social Science 12(1): 1-24.

Hortiturkey. 2022. Şeker Pancarı Yetiştiriciliği. <https://www.hortiturkey.com/bitki-yetistirciligi/seker-pancari-yetistirciligi>(Erişim Tarihi: 10 Kasım 2022).

Kaya, H. 2023. The Effect of Vitamin C and E Supplementation into Drinking Water on Carcass Characteristics, Meat Quality and Intestinal Microflora During Pre-Slaughter Feed Withdrawal in Broiler Chickens. Journal of Agricultural Production 4(1): 47-55.

Kayseri Şeker. 2024a. Bilgi Bankası (Şeker ve Şeker Pancarı Hakkında Merak Edilen Sorular). <https://www.kayseriseker.com.tr/bilgi-bankasi/seker-nedir-nasil-uretilir-ve-tarihi/13> (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2024).

Kayseri Şeker. 2024b. Şeker ve Şeker Pancarı Hakkında Merak Edilen Sorular.<https://www.kayseriseker.com.tr/bilgi-bankasi/seker-ve-seker-pancari-hakkinda-merak-edilen-sorular/12> (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2024).

Koçak A.E. 2024. Şeker Pancarının Yapısı ve İnsan Sağlığı Üzerindeki Etkileri. https://evrimagaci.org/seker-pancarinin-yapisi-ve-insan-sagligi-uzerindeki-etkileri-9125?srsltid=AfmBOor2N-_JB4iq6_crmYlc-Ud6tViyfDiAtnFOWr1D8ZtjEb5jExvnT (Erişim Tarihi: 10 Ekim 2024).

Koday, Z., Yıldırım, K. 2021. Erzurum ve Çevresinde Şeker Pancarı Tarımı ve Şeker Sanayi. Doğu Esintileri (15): 121-147.

OECD. 2001. Decoupling: A Conceptual Overview, Paris.

Özcan, E. 1993. Trakya Bölgesinde Bazı Şeker Pancarı Çeşitlerinin verim ve Verim unsurları Üzerinde Araştırmalar. Trakya Üniv. FBE Yüksek Lisans Tezi, 65 s.

Öztürk, H., Dursun, A. 2021. Erzincan İlinde Organik Sebzeçiliğin Mevcut Durumu, Potansiyeli ve Geliştirme Önerileri. Erciyes Tarım ve Hayvan Bilimleri Dergisi 4(4): 33-37.

Paksoy, Z., Daş, H. 2013. Nonsteroid anti-inflammatory drugs to improve fertility in cows. Success in Artificial Insemination: Quality of Semen and Diagnostics Employed 73: 141.

Pansek. 2024. Şeker Pancarı Üretimi. <https://pansek.org.tr/seker-pancari-uretimi/> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2024).

- Park, J., Rush, I.G., Weichenthal, T., 2000. Sugar beet pulp corn silage for growing yearling steers. Nebraska Beef Cattle Reports 36–37.
- Polat, P. 2020. Erzincan İli Arazi Kullanımının (2000-2018 Yılları Arası) Corine Sistemi ile Değerlendirilmesi. Doğu Coğrafya Dergisi 25(44): 125-150.
- Sefaoğlu, F., Kaya, C., Karakuş, A. 2016. Farklı Tarihlerde Hasat Edilen Şeker Pancarı Genotiplerinin Verim ve Verim Unsurlarının Belirlenmesi. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi 25(ÖZEL SAYI-2): 61-66.
- Sefaoğlu, F. 2019. Evaluation of Yield And Yield Components of Some Sugar Beet Varieties (Beta Vulgaris L.) in Erzurum Ecological Conditions. Feb-Fresenius Environmental Bulletin 28(6): 4903-4908.
- Tosun, F. 2017. Şeker Pancarı Ürün Raporu. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü Yayınları, Ankara.
- Tosun, B., Karadoğan, T., Şanlı, A. 2019. Değişik zamanlarda hasat edilen farklı tipteki şeker pancarı (Beta vulgaris var. saccharifera L.) çeşitlerinin verim ve bazı kalite özelliklerinin belirlenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 23: 1-8.
- Türkşeker. 2022. Sektör Raporu (2021). Ankara.
- Ünsal, Y. 2022. Şeker Pancarı Ürün Raporu. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü, Ankara.
- Üstüner, T., Öztürk, E. 2018. Şeker pancarı (Beta vulgaris L.) tarımında küskütün (Cuscuta campestris Yunc.) verim ve kaliteye etkisi. Plant Protection Bulletin 58(1): 38-39.
- Vikipedi. 2024a. Şeker pancarı. <https://l24.im/Wxurn> (Erişim Tarihi: 08.11.2024)
- Vikipedi. 2024b. Erzincan. <https://w.wiki/BwkQ> (Erişim Tarihi: 08.11.2024)
- Yemek. 2022. Şeker Pancarı <https://yemek.com/sozluk/seker-pancari/> (Erişim Tarihi: 15 Kasım 2022).

b3 KAYNAKÇA

- Adams, J. 2018. Pollination Challenges in Vanilla Production and Solutions. Botanical Studies 69(1): 45–53.
- Adams, J., Müller, R. 2021. Vanilla: Origins, Cultivation, and Uses in the Food Industry. Journal of Agricultural Sciences 45(3): 212–219.
- Anderson, T., Lee, D. 2019. Sun Drying Methods for Vanilla Beans and Their Effect on Chemical Composition. Journal of Food Engineering 62-69.
- Bayraktar, B., Tekce, E., Kaya, H., Karaalp, M., Turunc, E. 2020. The impact of dietary tarragon (Artemisia dracunculus) on serum apelin, brain-derived neurotrophic factor, cardiac troponin concentrations and histopathology of liver tissue in laying hens housed at different stocking densities. Vet Med-Czech 65: 269-279.
- Boxer, R. 1997. The Controlled Cultivation of Vanilla Planifolia in Tropical Climates. Vanilla Farming Practices 52: 10-22.
- Brown, T., Miller, S. 2019. Challenges and Innovations in the Synthetic Production of Vanillin. Chemical Engineering Journal 102(4): 876–884.
- Chen, Y., Zhao, R. 2021. Biocatalysis in Vanilla Production: Opportunities and Challenges. Trends in Biotechnology 39(2): 98–105.

- Dalby, A. 2000. Edmond Albius and the Discovery of Artificial Pollination in Vanilla. *History of Botanical Innovations* 237: 235-240.
- Daniels, C. 2012. Sustainable Vanilla Production. *Journal of Agricultural Research* 12(2): 120–135.
- Davis, P., Rodríguez, A., López, M. 2019. Curing Processes and Aroma Development in Vanilla Beans. *Journal of Food Processing and Preservation* 43(5): 885–893.
- Davis, T. 2022. Artificial Pollination and the Global Spread of Vanilla Production. *Annals of Botany* 108(5): 241–250.
- Dunphy, T., Bala, P. 2009. Traditional Vanilla Processing Methods: Impact on Aroma Development. *Food Chemistry* 34(5): 34-40.
- Garcia, S., Lopez, M. 2018. The Activation of Enzymes during the Blanching of Vanilla Beans. *Journal of Agricultural Chemistry*, 1289-1296.
- Garcia, M., Lee, S. (2020). Vanillin Biosynthesis: Metabolic Pathways and Applications. *Journal of Food Science* 85(2): 293–302.
- Gomez, L., Torres, P., Sánchez, R. 2020. Vanilla's Journey to Europe and Its Use in Early Chocolate Beverages. *Food History* 12(3): 54–67.
- Gul, V., Cetinkaya, H., Dinler, B. S., Sefaoglu, F. 2023. Comparative analysis of biochemical content, antimicrobial and antioxidant activities of hypericum perforatum l. Species is grown in Türkiye. *Pak. J. Bot* 55(4): 1277-1285.
- Gül, V., Öztürk, E. 2021. The effect of different microbial fertilizer doses on yield and yield components in coriander (*Coriandrum sativum* L.). *Acta Scientiarum Polonorum Hortorum Cultus* 20(4): 59-67.
- Havkin-Frenkel, D., Belanger, F. C. (Eds.). 2011. *Handbook of Vanilla Science and Technology*.
- Hernandez, F. 2011. Vanilla Plant Growth Stages and Development: From Seedling to Fruit Bearing. *Agricultural Growth Journal* 14(2): 12-19.
- Hernández, P., Alvarez, R. 2020. Morphological Characteristics of Vanilla Plants and Their Adaptation. *Plant Science Journal* 45(3): 134–144.
- Huang, Q., Zang, L. 2019. Bourbon Vanilla: Origins and Development in Madagascar. *Flavour and Fragrance Journal* 34(1): 92–99.
- Jackson, T., White, P. 2021. Fatty Acid Composition of Vanilla Beans and Their Flavor Profiles. *Journal of Agricultural and Food Chemistry* 69(7): 1230–1238.
- Johnson, A., Roberts, M. 2021. Vanilla in Fragrance and Cosmetic Industries: Trends and Developments. *Journal of Perfume and Flavor* 45(2): 85–92.
- Johnson, K., Smith, P. 2023. Economic Aspects of Natural and Synthetic Vanillin Production. *Journal of Agricultural Economics* 105(2): 231–245.
- Jones, M., White, L. 2019. Antimicrobial Properties of Vanilla Extract. *Journal of Food Safety* 45(3): 105–115.
- Jones, T., Garcia, L. 2022. Challenges in Vanilla Cultivation and Market Perspectives. *International Journal of Agricultural Economics* 89(1): 55–63.
- Jones, T., Torres, Q. 2021. Manual Pollination Techniques in Vanilla Cultivation. *International Journal of Agricultural Science* 66(2): 78–89.

- Karapetian, R. 2012. The Role of Meliponid Bees in Vanilla Pollination and the Challenges of Pollinator Transfer. *Agricultural Entomology Review* 19(4): 107-115.
- Kaya, H. 2023. The effect of organic hawthorn (*Crataegus tanacetifolia*) fruit vinegar supplement on growth performance, carcass characteristics and some serum parameters in broiler chickens subjected to cyclic heat stress [1]. *Indian Journal of Animal Research* 57(8): 1011-1017.
- Khan, M., Ali, S. 2023. Vanilla Aroma in Modern Industry: Current Applications and Future Production Models. *Journal of Food and Industrial Science* 44(2): 105-112.
- Kumar, A., Rao, R. 2020. The Role of Vanilla in Food and Beverage Industry. *Journal of Culinary Science* 12(2): 150-160.
- Lee, H. 2018. Vanilla Extracts: Applications in Food and Fragrance Industries. *Flavour and Fragrance Journal* 33(6): 342–349.
- Lee, H., Kwan, J. 2020. Seasonal Harvesting Periods of Vanilla in Different Regions. *Agricultural Science International* 19(4): 98–107.
- Lee, H., Park, S. 2018. Vanillin as an Antioxidant in Food Applications. *International Journal of Food Science and Technology* 53(4): 870–878.
- López, J. 2019. The Monopoly of Mexican Vanilla: A Historical Overview. *Economic Botany* 73(4): 421–434.
- López, M., Garcia, D. 2021. Propagation and Growth of Vanilla Orchids in Tropical Climates. *Horticulture Review* 78(2): 202–210.
- Lubinsky, P. 2008. The Challenges of Vanilla Pollination: The Role of Melipona Bees in Vanilla Production. *Agricultural Science Review* 40(3): 215-220.
- Martínez, H., García, L., López, M. 2019. Composition Analysis of Vanilla Beans and Its Quality Control Applications. *Food Chemistry* 270: 123–132.
- Martinez, H. 2020. Edmond Albins and the Practical Method of Hand Pollination for Vanilla. *Journal of Agricultural History* 35(4): 367–372.
- Martinez, M., Lewis, D. 2020. Sugar Content and Its Role in Flavor Profile of Vanilla Beans. *Food Research International* 133: 109126.
- Melo, G., Hernandez, E., Alvarado, M. 2020. Ecology and Growth Conditions for Vanilla Plants in Tropical Regions. *Botanical Studies* 61(1): 100-112.
- Mendez, C., Johnson, L. 2020. Changes in Vanilla Bean Aroma During Fermentation and Sweating. *Food Science and Technology* 40(2): 105-113.
- Miller, J. 2020. Synthetic vs Natural Vanilla: A Cost Analysis. *Flavor Science and Technology* 12(3): 45-52.
- Miller, J., Thompson, R. 2022. Detailed Composition and Chemical Analysis of Vanilla Bean Aromatics. *Flavour and Fragrance Journal* 37(1): 19–30.
- Morales, F. 2019. Fruit Development in Vanilla Orchids Following Pollination. *Journal of Agricultural Botany* 58(3): 233–242.
- Müller, S., Reed, K. 2022). Curin Process and Aroma Development in Vanilla Beans. *Journal of Food and Flavor* 13(5): 512–520.

- Naturland. 2000. Vanilla Cultivation and Organic Certification Standards. Naturland Handbook for Organic Vanilla, Naturland Publishing.
- Nguyen, T., Kim, J. 2022. The Mutagenic Effects of Vanillin and o-Vanillin in Model Organisms. *Mutation Research* 829(1): 145-152.
- Odoux, E., Grisoni, M. (Eds.). 2011. *Vanilla*. CRC Press.
- Palama, R., Rojas, V., & Castro, J. 2010. Vanilla Planifolia: Cultivation and Selection for Aroma Quality. *Agricultural Research Journal* 12(2): 45-52.
- Pardio, J., Mariezcurrena, C., Waliszewski, K., Sanchez, M., & Janczur, M. 2009. Fermentation and Processing of Vanilla: Impacts on Flavor. *Food Technology and Innovation* 2417-2430.
- Patel, P., Verma, R. 2023. Pharmaceutical Potential of Vanilla Compounds. *Journal of Medicinal Chemistry* 66(8): 2100-2110.
- Rao, P., Patel, K. 2021. Exploring Biotechnology for Vanilla Flavor Production. *Trends in Biotechnology* 38(5): 328–335.
- Ranadive, A. S. 2011. Vanilla: Natural vs. Synthetic. *Food Reviews International* 18(3): 289-298.
- Rodriguez, M. 2018. Aztec Use of Vanilla and Early Mexican Cultivation. *Journal of Latin American Studies* 56(2): 113–128.
- Singh, A., Gupta, R. 2021. Volatile Compounds and Phenolic Content in Vanilla: Impact on Flavor and Aroma. *Food Chemistry* 343: 128535.
- Sinha, A. K., Sharma, U. K., Sharma, N. 2008. A comprehensive review on vanilla flavor: extraction, isolation and quantification of vanillin and others constituents. *International Journal of Food Sciences and Nutrition* 59(4): 299-326.
- Smith, A., Chen, L. 2019. Environmental Conditions for Optimal Vanilla Cultivation. *Journal of Tropical Agriculture* 52(4): 317–325.
- Smith, L. 2020. Quality Analysis of Vanilla Species Used in Flavor Production. *Food Chemistry* 294: 128–134.
- Smith, J., Li, W. 2020. Natural and Synthetic Production of Vanillin and Its Applications. *Journal of Food Chemistry* 55(3): 412–420.
- Smith, J. 2021. Vanilla: Health Benefits and Applications in the Food Industry. *Food Research International* 34(5): 600-610.
- Smith, L., Jones, P. 2020. The Influence of Cultivation Practices on Vanilla Bean Composition. *Journal of Agricultural and Food Chemistry* 68(4): 214–223.
- Smith, R., Lee, M. 2021. Challenges in Early Vanilla Cultivation Outside Mexico. *Horticultural Science* 49(1): 32–39.
- Tan, H., Chin, Y., Alderson, J. 2013. Vanilla planifolia: Cultivation and Economic Importance. *Economic Botany* 67(5): 625-630.
- Tan, C., Wei, Q. 2020. Cell Culture Techniques for Vanilla Metabolite Production. *Plant Cell, Tissue and Organ Culture* 142(1): 67–74.
- Tan, X., Miller, S. 2021. Vanilla Cultivation in Tropical Regions: Expansion and Impact. *Tropical Agriculture* 84(2): 156–170.

- Taylor, L. 2022. The Use of Natural Vanilla in Personal Care Products. *International Journal of Cosmetic Science* 44(1): 123–130.
- Tekce, E., Çınar, K., Bayraktar, B., Takma, Ç., Gül, M. 2020. Effects of an essential oil mixture added to drinking water for temperature-stressed broilers: performance, meat quality, and thiobarbituric acid-reactive substances. *Journal of Applied Poultry Research* 29(1): 77-84.
- Thompson, P., Roberts, J. 2018. Vanilla Bean Maturation and the Development of Flavor Profiles. *Journal of Agricultural and Food Chemistry* 63(8): 4525-4530.
- Umamaheswari, A., Mohanan, P. 2011. Overview of Vanilla Plant Taxonomy and Its Economic Importance. *Asian Journal of Plant Sciences* 10(3): 53-59.
- Zhang, W., Ortiz, L. 2021. Economic Viability of Vanilla Plantations and Optimal Yield Periods. *Agronomy Journal* 83(6): 656–668.
- Zhang, X., Liu, Y., Chen, L. 2021. Biocatalytic Approaches to Vanilla Flavor Production. *Biotechnology Advances* 39: 107–120.

b4 KAYNAKÇA

- Akça, Y. 2000. Meyve Türlerinde Kullanılan Anaçlar. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Yayınları No:46, Üniversite Basımevi, Tokat s.177-192
- Anonim. 1947. *Le Verger Français*. Societe Pomologique de France, Tome II, 9. Rue Constantine, Lyon.
- Anonim. 2022a. *The State of Food and Agriculture 2017*. FAO, Roma.
- Anonim. 2022b. İstatistiklerle Türkiye. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), Ankara.
- Anonim. 2024a. Vişne yaprağı görünümü. <https://free3d.com/tr/3d-model/cherry-leaf-7029.html> (Erişim Tarihi: 10.12.2024).
- Anonim. 2024b. Vişne çiçeği görünümü. <https://kadirbekci53.blogspot.com/2010/04/visne-agaci.html> (Erişim Tarihi: 10.12.2024).
- Anonim. 2024c. Vişne meyvesi görünümü. <https://kadirbekci53.blogspot.com/2010/04/visne-agaci.html> (Erişim Tarihi:10.12.2024).
- Chandler, W.H. 1957. *Decidious Orchards*. Third Edition, Lea and Febiger, Philadelphia.
- Countanceau, M. 1962. *ArboricultureFruitiere*. J.B. Bailliere et Fills, Paris.
- Gardner, V.R., Bradford, F.C., Hooker, H.D.J. 1952. *The Fundamentals of Fruit Production*. Mac Graw Hill Book Comp. Inc., London.
- Götz, G. 1970. *Süss und Sauerkirschen*. Verlag Eugen Ulmer, Stuttgart.
- Gül, V., Dinler, B. S. 2016. Kumru (Ordu) yöresinde doğal olarak yetişen bazı tıbbi ve aromatik bitkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Dergisi* 11(1): 146-156.
- Hartman, H.T., Kester, D.E. 1974. *Bahçe Bitkileri Yetiştirme Tekniği Çevirenler*: N. Kaşka ve M. Yılmaz, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No 79, Adana.

- Kobel, F. 1944. Meyveciliğin Fizyolojik ve Biyolojik Esasları. Çeviren: S. Özbek, Ziraat Yüksek Enstitüsü Basımevi, Ankara.
- Kurt, G., Ozturk, E., Sefaoglu, F., Gul, V., Toktay, Z., Mosber, G. 2024. Performance of organic manures alone or combined with chemical fertilizers in increasing growth, yield, and nutritional quality of potatoes in the Eastern part of Türkiye. *Journal of Plant Nutrition* 1-13.
- Öz, F. 1988. Kiraz ve Vişne. Tav Yayınları, No: 16, Yalova.
- Özçağırın, R. 1976. Kiraz-Vişne Anaçları. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 13(2): 163-176.
- Özçağırın, R. 1977a. Kiraz-Vişne. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 328, Bornova, İzmir.
- Özçağırın, R. 1977b. Bazı Önemli Vişne Çeşitlerinin Pomolojik Özellikleri.
- Özçağırın, R., Ünal, A., Özeke, E., İsfendiyaroğlu, M. 2011. Ilıman İklim Meyve Türleri: Sert Çekirdekli Meyveler Cilt-I. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, Bornova, İzmir.
- Pennel, D., Webster, A., Mathews, P. 1983. Un Nouveau Porte-greffe pour les Bigarreau: le Colt. Repris dans *Journal of Horticultural Science* 58:151-166.
- Sanfourche, G.1968. Recherches sur la Florisan et la Biologie Florale de Quelques Nouvelles Varietes de Cerisier. *Inter. Soc. For Hort. Sci* 37-43.
- Shoemaker, J.S., Teskey, B.J.E. 1959. Tree Fruit Production. Chapman and Hall Ltd., London.

b5 KAYNAKÇA

- Akçin, A. 1988. Yemeklik Dane Baklagiller. Selçuk Üniversitesi Yayınları: 43. Ziraat Fakültesi Yayınları: 8, Konya.
- Gülümser, A., Bozoğlu, H., Pekşen, E., 2008. Yemeklik Baklagiller. OMÜ Ziraat Fakültesi Ders Kitabı No:27, 2. Baskı, Samsun.
- Konuk, A., Uzun, T. 2021. Kuru Fasulye Genotiplerinde Bazı Tarımsal Özelliklerinin Belirlenmesi. *Bahri Dağdaş Bitkisel Araştırma Dergisi* 10(2): 161-168.
- Kurt, G., Ozturk, E., Sefaoglu, F., Gul, V., Toktay, Z., Mosber, G. 2024. Performance of organic manures alone or combined with chemical fertilizers in increasing growth, yield, and nutritional quality of potatoes in the Eastern part of Türkiye. *Journal of Plant Nutrition* 1-13.
- McPhee, K. E., Muehlbauer, F. J., 2002. Improving the Nutritional Value of Cool Season Food Legumes. *Journal of Crop Production* 5: 1-2, 191-211.
- Özdemir, S., 2002. Yemeklik Baklagiller. Hasad Yayıncılık. ISBN: 9758377132, İstanbul.
- Saikia P., Sarkar C.R., Borua I., 1999. Chemical Compositional Factors and of Cooking on Nutritional Quality of Rice Bean. *Food Chemistry* 67: 347-352.
- Dinler, B. S., Cetinkaya, H., Koc, F. N., Gül, V., Sefaoglu, F. 2024. Effects of titanium dioxide nanoparticles against salt and heat stress in safflower cultivars. *Acta Botanica Brasilica* 38: e20230136.
- Şehirli, S. 1988. Yemeklik Tane Baklagiller. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1089, Ders Kitabı:314, Ankara.

Uysal, F. 2002. Kalite fonksiyonunun Türkiye'de baklagil dış satımına etkileri (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Fen bilimleri Enstitüsü Tarla bitkileri Anabilim Dalı, Antalya.

Williams, P.C., El-Haramein, F.J., Nakkoul, H., Rihavi, S. 1986. Crop Quality Evaluation Methods and Guidelines. Icarda P: 142.Alepro. Syria

b6 KAYNAKÇA

Anonim. 2011a. Türkiye Bitkileri Veri Servisi (TÜBİVES). <http://turkherb.ibu.edu.tr/> (Erişim Tarihi. 17.01.2011).

Avcı, A., Bayram E. 2013. Geliştirilmiş İzmir kekiği (*Origanum Onites L.*) klonlarının farklı ekolojik koşullarda bazı agronomik ve teknolojik özelliklerinin belirlenmesi. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 50 (1): 13-20.

Başer, K.H.C. 2001. Her derde deva bir bitki kekik. Bilim ve Teknik Dergisi 402: 74-77.

Bayraktar, B., Tekce, E. 2019. Effects of varying essential oil mixture concentrations applied under conditions of different temperature stress on cardiac markers and other blood parameters. Brazilian Journal of Poultry Science 21(04): eRBCA-2019.

Benli, M., Yiğit N. 2005. Ülkemizde yaygın kullanımı olan kekik (*Thymus vulgaris*) bitkisinin antimikrobiyal aktivitesi. Orlab On-Line Mikrobiyoloji Dergisi 3(8): 1-8.

Davis, P.H. 1982. Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Edinburgh University Press. vol 7. 1–948. Edinburgh.

Dürger, B., Ceyhan M., Alitsaous M., Uğurlu E. 1999. *Artemisia absinthium L.*(Pelin)'un antimikrobiyal aktivitesi. Turkish Journal of Biology 23: 377-384.

Ellstrand, N.C., Elam D.R. 1993. Population genetic consequences of small population size: implications for plant conservation. Annual Review of Ecology and Systematics 24: 217-242.

Fischer, M., Husi R., Prati D., Peintinger M., Van Kleunen M., Schmid B. 2000. RAPD variation among and within small and large populations of the rare clonal plant *Ranunculus reptans* (Ranunculaceae). American Journal of Botany 87: 1128–1137.

Gül, V., Dinler, B. S. 2016. Kumru (Ordu) yöresinde doğal olarak yetişen bazı tıbbi ve aromatik bitkiler. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Dergisi 11(1): 146-156.

Gul, V., Dinler, B. S., Coban, F., Topcu, E. 2022. Chemical Composition of The Essential Oil of *Satureja Spicigera* at Different Developmental Stages from Central Black Sea Region, Turkey. Journal of Stress Physiology & Biochemistry 18(2): 59-66.

Gul, V., Cetinkaya, H., Dinler, B. S., Sefaoglu, F. (2023). Comparative analysis of biochemical content, antimicrobial and antioxidant activities of *hypericum perforatum L.* Species is grown in Türkiye. Pak. J. Bot 55(4): 1277-1285.

Güngör, F.U. 2002. İzmir kekiği (*Origanum onites L.*) geliştirilmiş klon hatlarının kula şartlarında agronomik ve kalite yönünden karşılaştırılması. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı. Doktora tezi. Ankara.

Karagöz, H. 2018. Kuzey Anadolu Bölgesi'ndeki *Origanum acutidens* (hand.-mazz) letswaart polulasyonlarının agronomik ve moleküler karakterizasyonu. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı. Doktora Tezi.

- Kaya, H. 2023. The effects of hawthorn (*Crataegus oxyacantha*) fruit extract on performance, carcass and some serum parameters of broilers reared under heat-stress conditions [2]. *Indian Journal of Animal Research* 57(9): 1244-1250.
- Kırıcı, S., İnan M. 2001. Çukurova koşullarında kekik (*Oiganum syriacum* var. *bevanii*)’te farklı biçim sayısının verim ve verim komponentleri üzerine etkisi. Türkiye 4. Tarla Bitkileri Kong, Tekirdağ.
- Mitton, J.B., Grant M.C. 1984. Associations among protein heterozygosity, growth rate, and developmental homeostasis. *Annual Review of Ecology and Systematics* 15(1): 479-499.
- Öke Altuntaş, F., Demirtaş İ. 2017. Real-time cell analysis of the cytotoxicity of *Origanum acutidens* essential oil on ht-29 and hela cell lines. *Turkish Journal of Pharmaceutical Sciences* 14(1).
- Schaal B.A., Leverich W.J., Rogstad S.H. 1991. Comparison of methods for assessing genetic variation in plant conservation biology. In: Falk, D. A., Holsinger, K. E. (Eds.), *Genetics and Conservation of Rare Plants [M]*. New York: Oxford University Press. 123-134.
- Tansley, S.A., Brown C.R. 2000. RAPD variation in the rare and endangered *Leucadendron elimense* (Proteaceae): implications for their conservation. *Biological Conservation* 95: 39-48.
- Tekce, E., Çınar, K., Bayraktar, B., Takma, Ç., Gül, M. 2020. Effects of an essential oil mixture added to drinking water for temperature-stressed broilers: performance, meat quality, and thiobarbituric acid-reactive substances. *Journal of Applied Poultry Research* 29(1): 77-84.

b7 KAYNAKÇA

- Altıntaş, S., Toklu, F., Kafkas, S., Kilian, B., Brandolini, A., Özkan, H. 2008. Estimating genetic diversity in durum and bread wheat cultivars from Turkey using AFLP and SAMPL markers. *Plant breeding* 127(1): 9-14.
- Anonim. 2020. TMO. Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü 2020 yılı hububat sektör raporu Ankara, <http://www.tmo.gov.tr/Upload/Document /sektorraporlari/ hububat2020.pdf>. (Erişim Tarihi: 01.06. 2022).
- Anonim. 2021. <https://www.igc.int/en/default.aspx> (Erişim Tarihi:25.04.2023).
- Ashokkumar, K., Govindaraj, M., Karthikeyan, A., Shobhana, V. G., Warkentin, T. D. 2020. Genomics-integrated breeding for carotenoids and folates in staple cereal grains to reduce malnutrition. *Frontiers in genetics* 11: 414.
- Braun, H. J., Atlin, G., Payne, T. 2010. Multi-location testing as a tool to identify plant response to global climate change. *Climate Change and Crop Production* 1: 115-138.
- Demir, İ. 1990. Genel Bitki Islahı. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No 496: 366 s. E.Ü.Z. F. Ofset Atölyesi İzmir.
- Dotlačil, L., Hermuth, J., Stehno, Z., Dvořáček, V., Bradová, J., Leišová, L. 2010. How can wheat landraces contribute to present breeding? *Czech J. Genet. Plant Breed* 46: 70-574.
- Dumlu, B. 2023. Kırık buğday genotiplerinin bazı tarımsal ve kalite özellikleri ile soğuğa dayanıklılık bakımından değerlendirilmesi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı (Doktora Tezi), Erzurum.
- Ereku, O., Yiğit, A., Koca, Y.O., Ellmer, F., Weiß, K. 2016. Bazı Ekmeklik Buğday (*Triticum aestivum* L.) Çeşitlerinin Kalite Potansiyelleri ve Beslenme Fizyolojisi Açısından Önemi. *Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi* 25: 31-36.

- Ertugay, Z. 1980. Doğu Anadolu Bölgesinde Yetiştirilen Kırık Buğdayının (Tr. aestivum L.var.) Ekmeklik Kalitesi üzerinde Araştırmalar. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı (Doktora Tezi), Erzurum.
- Gökgöl, M. 1939. Türkiye'nin Buğdayları. Tom II. İstanbul.
- Harlan, J.R. 1995. The Living Fields: Our Agricultural Heritage. Cambridge Univ. Pres. Cambridge. U. K.
- Jaradat, A.A. 2012. Wheat Landraces: Genetic Resources for Sustenance and Sustainability. USDA-ARS, 803 Iowa Ave., Morris, MN 56267 USA.
- Kan, M., Küçükçongar, M., Morgounov, A., Keser, M., Özdemir, F., Muminjanov, H., Qualset, C.O. 2017. Türkiye'de yerel buğday popülasyonlarının durumu ve yerel buğday üreten üreticilerin üretim kararlarında etkili olan faktörlerin belirlenmesi. Journal of Agricultural Faculty of Gaziosmanpaşa University (JAFAG) 34(2): 54-64.
- Karagöz, A. 2014. Wheat landraces of Turkey. Emir. J. Food Agric 26:149-156.
- Keller, L., Schmid, J.E., Keller, E.R. 1991. Are cereal landraces a source for breeding? Landwirtschaft Schweiz 4:197-202.
- Küçük Özdemir, Ü. 2016. Doğu Anadolu yerel buğday çeşitlerinin Erzurum koşullarındaki performansı ve soğuğa dayanıklılık derecesinin belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı (Doktora Tezi), Erzurum.
- Mazid, A, Amegbeto, K.N., Keser, M., Alexey, M., Peker, K., Bağcı, A., Akın, M., Küçükçongar, M., Kan, M., Karabak, S., Semerci, A., Altıkat, A., Yakutbay, Ş. 2009. Adoption and Impacts of Improved Winter and Spring Wheat Varieties in Turkey, ICARDA-Allepo/Syria.
- Nesbitt, M., Samuel, D. 1996. From stable crop to extinction? The archaeology and history of the hulled wheats. pp. 41-100 in: Padulosi, S, Hammer, K, and Heller, J (eds.), Hulled Wheats. International Plant Genetic Resources Institute, Rome, Italy.
- Sefaoglu, F. 2021, "Siyez ve Kırık Ekmeklik Buğday Genotiplerinin in Vitro Koşullarında Tuza Toleransının Belirlenmesi," Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 52(3): 253–261
- Skowmand, B., Fox, P.N., Villarel, R.L. 1984. Triticale in commercial agriculture. Progress and promise. Advances in Agronomy 37: 1- 45.
- Tadesse, W., Sanchez-Garcia, M., Gizaw Assefa, S., Amri, A., Bishaw, Z., Ogbonnaya, F.C., Baum M. 2019. Genetic gains in wheat breeding and its role in feeding the world. Crop Breed Genetics Genomics 1: 1-28.
- Tanno, K., Willcox, G. 2006. The origins of cultivation of Cicer arietinum L. and Vicia faba L.: early finds from north west Syria (Tell el-Kerkh, late 10th millennium BP). Veg. Hist. Archaeobot 15:197-204.
- Tesemma, T., Tsegaye, S., Belay, G., Bechere, E., Mitiku, D. 1998. Stability of performance of tetraploid wheat landraces in the Ethiopian highland. Euphytica 102: 301-308.
- TMO. 2021. Toprak Mahsulleri Ofisi Genel Müdürlüğü. 2020 Erişim: <https://www.tmo.gov.tr/Upload/Document/sektorraporlari/hububat2020.pdf>.(202 0).
- TÜİK. 2017. Bitkisel Üretim İstatistik Veri Tabanı. www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 31.01.2017).
- Vavilov, N. 1994. Origin and Geography of Cultivated Crops. Cambridge Univ. Press. U. K.
- Yavuz, M. 2010. Wheat Flour from Turkey. Export Promotion Center of Turkey. <http://www.economy.gov.tr/upload/sectoralreports/Wheat%20Flour.pdf>.

Younas, A., Sadaqat, H. A., Farooq, M., Kashif, M., Ahmed, N. 2020. Bioavailable grain iron declines from old to current Pakistani bread wheat cultivars. JAPS: Journal of Animal & Plant Sciences 30(6).

Zanatta, A.C.A., Keser, M., Kilinc, N., Brush, S.B. Qualset, C.O. 1996. Agronomic performance of wheat landraces from western Turkey: bases for in situ conservation practices by farmers. 5th International Wheat Conference, June 10-14, 1996, Ankara, Turkey.

Zanatta ACA, Keser, M., Kilinc, N., Brush, S.B., Qualset, C.O. 1998. Competitive performance of wheat landraces from western Turkey: Basis for locally based conservation of genetic resources, Proceedings of the 9th International Wheat Genetics Symposium, 2-7 August 1998, Saskatoon, Saskatchewan, Canada.

Zohary, D., Hopf, M. 1988. Domestication of Plants in the Old World. Clarendon Press, Oxford, UK.

b8 KAYNAKÇA

Alan, Ö., Geren, H. 2012. Bezelye'de (*Pisum sativum* L.) farklı ekim zamanlarının tane verimi ve diğer bazı tarımsal özellikler üzerine etkisi. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 49(2): 127-134.

Anonim,2018.https://www.clemson.edu/cafls/organicbreeding/images/imagesopbi/orei_fieldpea_about_brochure3.pdf (Erişim Tarihi: 01.12.2024)

Anonim, 2019. Baklagil Yem Bitkilerinin Tarımsal Değerlerinin Ölçülmesine Yönelik Denemeler Teknik Talimatı. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı, Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, Ankara.

Arab, F., Bayatkouhsar, J., Ghanbari, F., Gharehbash, A. M., Nakhzari-Moghadam, A. 2023. The effect of different additives (organic acid, molasses and enzyme) on chemical composition, aerobic stability, fermentation parameters, digestibility and gas production of pea (*Pisum sativum*) silage. Journal of Ruminant Research 11(2): 49-68.

Arıkan, S., Akbay, F., Korkmaz, Z., Günaydın, T., Kızılyar, E. N., Kızıllı, M. 2023. Yem Bezelyesinin Farklı Oranlarda Arpa ve Buğday ile Birlikte Yetiştirilmesinin Silaj Kalitesine Etkisi. ISPEC Journal of Agricultural Sciences 7(3): 461-471.

Bacchi, M., Monti, M., Calvi, A., Lo Presti, E., Pellicanò, A., Preiti, G. 2021. Forage potential of cereal/legume intercrops: Agronomic performances, yield, quality forage and LER in two harvesting times in a Mediterranean environment. Agronomy 11(121): 1–15.

Baldev, B. 1988. Origin, distribution, taxonomy, and morphology. Pulse crops 3-51.

Basaran, U., Dogrusoz, M.C., Gulumser, E., Mut, H., 2017. Hay yield and quality of intercropped sorghum-sudan grass hybrid and legumes with different seed ratio. Turkish Journal of Field Crops 22(1): 47-53.

Borreani, G., Chion, A. R., Colombini, S., Odoardi, M., Paoletti, R., Tabacco, E. 2009. Fermentative profiles of field pea (*Pisum sativum*), faba bean (*Vicia faba*) and white lupin (*Lupinus albus*) silages as affected by wilting and inoculation. Animal Feed Science and Technology 151(3-4): 316-323.

Branca, G., Lipper, L., McCarthy, N., Jolejole, M. C. 2013. Food security, climate change, and sustainable land management. A review. Agronomy for sustainable development 33: 635-650.

Burstin, J., Kreplak, J., Macas, J., Lichtenzweig, J. 2020. *Pisum sativum* (pea). Trends in Genetics 36(4): 312-313.

Carr, P. M., Cavigelli, M. A., Darby, H., Delate, K., Eberly, J. O., Gramig, G. G., Woodley, A. L. 2019. Nutrient cycling in organic field crops in Canada and the United States. Agronomy Journal 111(6): 2769-2785.

- Chittaranjan, K., 2007. Genome mapping and molecular breeding in plants, Volume 3: Pulses, sugar and tuber crops. Springer-Verlag, Berlin Heidelberg New York
- Citlak, H., Kilic, U. 2020. Innovative Approaches in Covering Materials Used in Silage Making. International Multilingual. Journal of Science and Technology 5: 2046-2050.
- Di Miceli, G., Licata, M., Marceddu, R. 2023. Forage mixture productivity and silage quality from a grass/legume intercrop in a semiarid Mediterranean environment. Agronomy Journal 115(3): 1131-1145.
- Doğrusöz, M. Ç., Hakkoymaz, O., Başaran, U., Hanife, M. U. T., Gülümser, E. 2023. Çavdar ile macar fiği ve yem bezelyesinin karışık ekim sisteminde ot verimi ve kalitesi. ISPEC Journal of Agricultural Sciences 7(2): 442-450.
- Erkovan, Ş., Ileri, O., Erkovan, H. I., Koç, A. 2020. The effects of sowing date and rate on fresh forage yield and some characteristics of forage pea in Eskisehir Ecology. COMU J. Agric. Fac. 8(1): 225-232.
- Fayetörbay, D. Gül, Z.D. Tan, M. 2011. Farklı oranlarda hazırlanan yem bezelyesi, buğday ve yem bezelyesi, çayır otu silajlarının kalite parametrelerinin saptanması üzerine bir çalışma. IX. Türkiye Tarla Bitkileri Kongresi 12-15 Eylül 2011, Bursa. Cilt III. S, 1990-1993.
- Gungaabayar, A., Jha, A., Warkentin, T., Knight, D., Penner, G., Biligetü, B. 2023. Forage yield and biological nitrogen fixation of pea-cereal intercrops for hay production. Agronomy Journal 115(2): 607-619.
- Gülümser E, Mut H, Başaran U, Çopur-Doğrusöz M. 2021. Yem bezelyesi ile yulafın farklı oranlarda karıştırılması ile elde edilen silajların kalite özelliklerinin belirlenmesi. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 11(1): 763-770.
- Heuze V., Tran, G., Noziere, P., Bastianelli, D., Lobas, F. 2015. Cowpea (*Vigna unguiculata* L Walp.) forage. In: Feedipedia a programme by INRA, CIRAD, AFZ and FAO. <http://www.feedipedia.org/node/233...> Accessed (December 12, 2016).
- İleri, O., Avci, S., Koc, A. 2021. Forage Yield And Quality Differences Of Autumn And Spring-Sown Pea Genotypes Under Central Anatolia Conditions. Turkish Journal Of Field Crops 26(2): 253-261
- Jeromela, A.M., Mikic, A.M., Vujic, S., Cupina, B., Krstic, Đ., Dimitrijevic, A., Vasiljevic, S., Mihailovic, V., Cvejic, S., Miladinovic, D., 2017. Potential of legume-brassica intercrops for forage production and green manure: Encouragements from a temperate southeast European environment. Frontiers in Plant Science 8: 312.
- Kagale, S., Close, T. J. 2021. Legumes: Embracing the genome era. Legume Science, 3(3).
- Kaplan M, Kökten K, Arslan M, Özdemir S, Seydoşoğlu S 2014. Farklı yem bezelyesi (*Pisum arvense*) Genotiplerinin Tanelerinin Yem İçeriği Yönünden Karşılaştırılması, Türkiye 5. Uluslararası Katılımlı Tohumculuk Kongresi, Diyarbakır, Türkiye, 19-23 Ekim 2014, ss.363-368.
- Kaushik, P., Dhaliwal, M. S., Kumar, S. 2018. Usefulness of Three under Exploited Vegetable Legumes-A Review. International Journal of Current Microbiology and Applied Sciences 7(3): 861-870.
- Kavut, Y.T., Çelen, A. E., Çıbık, Ş.E., Urtekin, M. A. 2016. Ege Bölgesi koşullarında farklı sıra arası mesafelerinde yetiştirilen bazı yem bezelyesi (*Pisum arvense* L.) çeşitlerinin verim ve diğer bazı özellikleri üzerine bir araştırma. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi 25 (Özel sayı-2): 225-229.
- Kaynar, D., Çomaklı, B. 2023. Effects of Different Phosphorus Sources on the Yield and Yield Components of Forage Pea. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 54(2): 81-88.
- Koç, F., Karapınar, B., Okuyucu, B., Erdem, D. K. 2020. Kefir İlavesinin Yonca Silajlarının Fermantasyon Özellikleri ve Aerobik Stabilitesi Üzerine Etkileri. KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi 23(2): 536-543.

- Kong, X., Zhang, M., De Smet, I., Ding, Z. 2014. Designer crops: optimal root system architecture for nutrient acquisition. *Trends in biotechnology* 32(12): 597-598.
- Kung Jr, L., Savage, R. M., Da Silva, E. B., Polukis, S. A., Smith, M. L., Johnson, A. C. B., Miller, M. A. 2021. The effects of air stress during storage and low packing density on the fermentation and aerobic stability of corn silage inoculated with *Lactobacillus buchneri* 40788. *Journal of Dairy Science* 104(4): 4206-4222.
- Lal, R. K., Gupta, P., Sarkar, S. 2018. Phylogenetic relationships, path and principal component analysis for genetic variability and high oil yielding clone selection in vetiver (*Vetiveria zizanioides* L.) nash. *J. Plant Genet. Breed* 2(1): 105-113.
- Manga, I., Acar, Z., Ayan, I. 2003. Baklagil Yem Bitkileri (Genisletilmis 3. Baski), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayinlari Ders Kitabi, Yayin No: 7, Samsun, p.451.
- McPhee, K. E. 2003. Challenges in breeding grain legumes for resistance to fungal pathogens. In *Second International Aphanomyces Workshop* (Vol. 17).
- Mihailović, V., Mikić, A. 2014. Ideotypes of forage pea (*pisum sativum*) cultivars. In *Quantitative Traits Breeding for Multifunctional Grasslands and Turf* (pp. 183-186). Springer Netherlands.
- Mitran, T., Meena, R. S., Lal, R., Layek, J., Kumar, S., Datta, R. 2018. Role of soil phosphorus on legume production. In R. S. Meena, A. Das, G. S. Yadav, R. Lal (Eds.), *Legumes for soil health and sustainable management* (pp. 487–510). Springer.
- Moreira, A., Loreto, R. B., Pedroso Dias, J., Delfim, J., Moraes, L. A. C., Dameto, L. S., Oliveira, J. G. A. D. 2024. Nitrogen fertilizer efficacy on common bean productivity in soil infested by *Meloidogyne javanica*. *Journal of Plant Nutrition* 1-11.
- Muck, R. E., Kung Jr, L., Collins, M. 2020. Silage production. *Forages: The Science of Grassland Agriculture* 2: 767-787.
- Murray, G. A., Eser, D., Gusta, L. V., Eteve, G. 1988. Winterhardiness in pea, lentil, faba bean and chickpea. *World crops: Cool season food legumes: A global perspective of the problems and prospects for crop improvement in pea, lentil, faba bean and chickpea*, 831-843.
- Mustafa, A. F., Christensen, D. A., McKinnon, J. J. 2000. Effects of pea, barley, and alfalfa silage on ruminal nutrient degradability and performance of dairy cows. *Journal of Dairy Science* 83(12): 2859-2865.
- Mut, H., Gülümser, E., Çopur Doğrusöz, M., Başaran, U., 2020. Değişik arkadaş bitkilerin yonca silaj kalitesine etkisi. *KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi* 23(4): 975-980.
- Ni, K., Wang, F., Zhu, B., Yang, J., Zhou, G., Pan, Y. I., Zhong, J. 2017. Effects of lactic acid bacteria and molasses additives on the microbial community and fermentation quality of soybean silage. *Bioresource Technology* 238: 706-715.
- Ofori, F., Stern, W. R. 1987. Cereal–legume intercropping systems. *Advances in agronomy* 41: 41-90.
- Özdemir, M. 2019. Laktik asit bakterisi+ enzim karışımı inokulantın farklı mısır çeşitleri silajlarının kimyasal kompozisyonu ve rumende kuru madde parçalanabilirlik özellikleri üzerine etkileri (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Özeroğlu, A. 2021. Aydın koşullarında farklı ekim ve hasat zamanlarının yem bezelyesi (*Pisum sativum* subsp. *arvense* L.)'nin ot verim ve kalitesi üzerine etkileri (Master's thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü).

- Özyazıcı, M. A., Açıkbaz, S. 2021. Effects of different salt concentrations on germination and seedling growth of some sweet sorghum [*Sorghum bicolor* var. *saccharatum* (L.) Mohlenbr.] cultivars. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi* 8(2): 133-143.
- Passos, A. V. 2012. Estudo de épocas de colheita e desenvolvimento de vagens de feijão guandu (*cajanus cajan* (L.) Millsp.), para obtenção de grãos e sementes não comerciais em pequenas unidades de produção familiar.
- Pimenta, L. L., Lima, G. P., Biondi, M., Vaz, M. G. M. V., de Freitas Coelho, F. 2022. Epiphytic cyanobacterial strains in the roots of *Salvinia auriculata* and the effect of light and nutrients on the production of heterocyst, akinete and hormogonia. *Aquatic Ecology* 56(3): 543-553.
- Primi, R., Ruggeri, R., Ronchi, B., Bernabucci, U., Rossini, F., Martin- Pedrosa, M., Danieli, P. P. 2019. Sowing date and seeding rate affect bioactive compound contents of chickpea grains. *Animals* 9(8): 571.
- Ramírez-Restrepo, C.A., Vera-Infanzón, R.R., Rao, I.M., 2020. Predicting methane emissions, animal-environmental metrics and carbon footprint from Brahman (*Bos indicus*) breeding herd systems based on long-term research on grazing of neotropical savanna and *Brachiaria decumbens* pastures. *Agricultural Systems* 184: 102892.
- Renáta, Š., Nicolette, V., Monika, B., Stanislav, K., Eliška, G., Veronika, M., Ľudmila, S. 2021. Enhanced in situ activity of peroxidases and lignification of root tissues after exposure to non-thermal plasma increases the resistance of pea seedlings. *Plasma Chemistry and Plasma Processing* 41: 903-922.
- Rondahl, T. 2004. Pea and pea-grain mixtures as whole crop protein silage for dairy cows. *SLU Rapport* 4:2004
- Ruggeri, R., Primi, R., Danieli, P. P., Ronchi, B., Rossini, F. 2017. Effects of seeding date and seeding rate on yield, proximate composition and total tannins content of two Kabuli chickpea cultivars. *Italian Journal of Agronomy* 12(890): 201–207.
- Salawu, M. B., Adesogan, A. T., Dewhurst, R. J. 2002. Forage intake, meal patterns, and milk production of lactating dairy cows fed grass silage or pea-wheat bi-crop silages. *Journal of dairy Science* 85(11): 3035-3044.
- Sayar, M.S. 2021. Yem bezelyesi tarımı ve GAP Pembesi yem bezelyesi çeşidinin önemli tarımsal özellikleri. *Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 10(1): 73-82.
- Sayar, M. S., Han, Y. 2016. Forage yield performance of forage pea (*Pisum sativum* spp. *arvense* L.) genotypes and assessments using GGE biplot analysis. *Journal of Agricultural Science and Technology* 18(6): 1621-1634.
- Schatz, B., Endres, G. 2009. Field Pea production: NDSU Extension Service, North Dakota State University, Fargo, North Dakota.
- Smart, J., Hymowitz, T. 1985. Domestication and evolution of grain Legume. Summerfield, R. J. & Roberts, EH, 3742.
- Smýkal, P., von Wettberg, E. J., McPhee, K. 2020. Legume genetics and biology: from Mendel's pea to legume genomics. *International Journal of Molecular Sciences* 21(9): 3336.
- Soufan, W., Al-Suhaibani, N. A. 2021. Optimizing yield and quality of silage and hay for pea–barley mixtures ratio under irrigated arid environments. *Sustainability* 13(13621): 1–9.
- Soya, H., A. E., Çelen, M. Tosun. 1989. Sıra arası mesafesi ve ekim zamanının yem bezelyesi (*Pisum arvense* L.)'nde saman verimi ve verim özelliklerine etkisi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 26(3):11-21.
- Stepanovic, S. V., Burr, C., Peterson, J. A., Rudnick, D., Creech, C. F., Werle, R. 2018. Field pea response to seeding rate, depth, and inoculant in west-central Nebraska. *Agronomy Journal* 110(4): 1412-1419.

- Tan, M. 2016. Silaj Bitkileri. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Yayınları No: 131, Erzurum, 131s.
- Tan, M. 2018. Baklagil ve Buğdaygil Yem Bitkileri. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Yayınları No: 190, Erzurum, 286 s.
- Tan, M., Kadioğlu, S. 2018. Erzurum şartlarında farklı tarihlerde kışlık ekilen yem bezelyesi çeşitlerinin verim ve bazı özellikleri. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi 27(1): 25-32.
- Thiessen Martens, J., Entz, M. 2011. Integrating green manure and grazing systems: A review. Canadian Journal of Plant Science, 91(5), 811-824.
- Unkovich, M., Baldock, J., Peoples, M., 2010. Prospects and problems of simple linear models for estimating symbiotic N₂ fixation by crop and pasture legumes. Plant and Soil 329: 75-89.
- Yayla, D., Soycan Önenç, S. 2021. The effects of waste jam mixture on silage fermentation, and in vitro digestibility of alfalfa silages. Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology 9(2): 301-307.
-

SOSYAL BİLİMLEREDE GÜNCEL ÇALIŞMALAR-6

B1 Kaynakça

- Agamben, G. (2013) Kutsal İnsan. (2. b), (Çev. İ. Türkmen) Ayrıntı Yay. İstanbul
- Arendt, H. (2012). Kötülüğün Sıradanlığı. (Çev, Ö. Çelik) Metis Yay. İstanbul
- Barthes, R. (1993). Göstergebilimsel serüven (Çev. M. Rifat, & S. Rifat). Yapı Kredi Yayınları. İstanbul
- Büker, S. (2010) Sinemada Anlam Yaratma. Hayalbaz Yay. İstanbul
- Çilingir, A. (2022). Gurbet Kuşları Film Afişinin Göç Olgusu Bağlamında Göstergebilimsel Çözümlemesi. Erciyes Akademi, 36(4), 1926-1939. <https://doi.org/10.48070/erciyesakademi.1169193>
- Erlewine, R. A. (2001). When the Blind Speak of Colour: narrative, ethics and stories of the Shoah. Journal of Visual Art Practice, 1(1), 25–36. <https://doi.org/10.1386/jvap.1.1.25>
- Foucault, M. (2014) Özne ve İktidar. (4 b.) (çev. İ. Ergüden & O. Akınhay). Ayrıntı Yay. İstanbul
- Fromm, E. (1990). Sevginin ve Şiddetin Kaynağı (5 b.). (Y. Salman, & N. İçten, Çev.) Payel Yay. İstanbul
- Ginsberg, T. (2007). Holocaust Film: The Political Aesthetics of Ideology. New Castle, UK: Cambridge Scholars Publishing. 10 16, 2024 tarihinde alındı
- Gruen, A. (2012) Empatinin Yitimi: Kayıtsızlık Üzerine. (çev. İ. İgan). Çitlembik Yay. İstanbul

Hobsbawn, E. (1996). Kısa 20. Yüzyıl: Aşırılıklar Çağı. Sarmal Yay. İstanbul

Naziler Kaç Kişiyi Öldürdü? | Holokost Ansiklopedisi. (n.d.). Holocaust Encyclopedia. Retrieved November 4, 2024, from <https://encyclopedia.ushmm.org/content/tr/article/documenting-numbers-of-victims-of-the-holocaust-and-nazi-persecution> (erişim Tarihi. 02.10.2024)

Lederman, S. (2019). The Radicalism of the Banality of Evil. *New German Critique*, 2(46), s. 197-220. <https://doi.org/10.1215/0094033X-7546248>

Manchel, F. (1998). Mishegoss: 'Schindler's List', Holocaust representation and film history. *Historical Journal of Film, Radio and Television*, 18(3), s. 431-436. <https://doi.org/10.1080/01439689800260271>

Mitroiu, S. (2023). Dialogic Memories in Graphic Narratives: Intergenerational Entanglements of Witnessing, Trauma and Vulnerability. *Parallax*, 29(1), 67–83. <https://doi.org/10.1080/13534645.2023.2271724>

Mitry, J.(2000) *The Aesthetics And Psychology Of The Cinema*, Çev: Christopher King, 2000, Indiana University Press, Indianapolis

Özkan, S. (2018). Hitler ve Ekolojik Düşünce. 21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum, 7(19), 297-312.

Rosenberg, Jennifer. (2024, August 2). Zyklon B: The Poison Used During the Holocaust. Retrieved from <https://www.thoughtco.com/zyklon-b-gas-chamber-poison-1779688> (erişim tarihi: 16.10.2024)

Wollen, C. (2017) *Sinemada Göstergeler ve Anlam*, (5. b) (çev. Zafer Aracakök, Bülent Doğan) Metis Yay, İstanbul

B2 Kaynakça

Acar, M. ve Umut U. (2009) "Preventing Corruption in Turkey: Issues, Instruments and Institutions", içinde *Preventing Corruption in Asia: Institutional Design and Policy Capacity*, London and New York, 164- 188.

Aydın, AH. (2011) *Yönetim Bilimi* (Seçkin Yay, 4.B, Ankara).

Bakan, İ. ve Büyükbeşe T. (2010) *Liderlik Türleri ve Güç Kaynakları'na İlişkin Mevcut Gelecek Mevcut Gelecek Durum Karşılaştırması: Eğitim Kurumu Yöneticilerinin Algılarına Dayalı Bir Alan Araştırması*, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi* 12 (19): 74-75.

Baltaş, A. Ve Baltaş Z. (2004) *Stres ve Başa çıkma yolları* (Remzi Kitapevi, İstanbul).

Barth, T.J. (1996) *Administering in the public interest: the facilitative role for public administrators, refounding democratic public administration*, London: 85-197.

Bennis, W. ve Nanus B. (1985) *Leaders: The Strategies for Taking Charge*, Harper and Row Publishers, New York: 214.

Black, JS. ve Porter LW. (2000) *Management: Meeting New Challenges*, Prentice – Hall, New Jersey: 38.

Burns, J.M. (1978) *Leadership* (Harper ve Row Publishers, New York).

Cantürk, YG. ve Yılmaz H. (2020) *Bireysel ve Örgütsel Stres Yönetimi* (Ekin Basın Yayın Dağıtım, Ankara).

Çelebi, E. (2002) *Atatürk'ün Ekonomik Reformları ve Türkiye Ekonomisine Etkileri (1923-2002)*, *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, Cilt: 5: 49.

- Davis, K. (1982) İşletmelerde insan davranışı, çev. Kemal Tosun, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi, İstanbul, Yay. No: 199: 566.
- Dikmen, B. (2012) Liderlik kuramları ve dönüştürücü liderlik kuramının çalışanların örgütsel bağlılık algıları üzerindeki etkisine yönelik uygulamalı bir araştırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, İstanbul.
- Erdoğan, İ. (1999) İşletme Yönetiminde Örgütsel Davranış (Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri, İstanbul).
- Eren, E. (2001) Örgütsel Davranış ve Yönetim Psikolojisi (Beta Yayınları, İstanbul).
- Gül, H. ve Alican A. (2007) Kamu yönetiminin yapısal ve işlevsel sorunları İçinde Kamu Yönetiminde Yöneticilik ve Liderlik (Çizgi yayınevi, Konya).
- Hellriegel, D. ve Slocum, JW. (2010) Organizational Behavior, Ohio: Cengage Learning.
- Hellriegel, D., Slocum JW. ve Woodman RW. (1986) Organizational Behavior, West Pub.Company, St. Paul.
- Honner, M. (1977) Leadership Theory: past, present and future, Team performance management, Vol. 3, No. 4: 189 – 207.
- Ivancevich, JM. Donnelly JL. ve Gibson, JC. (1983) Managing for performance. London: Business Publications.
- Johns, G. Organizational behavior. New York: Harper Collins Publisher Inc.
- İbicioğlu, H., Özmen İ. ve Taş S. (2009) Liderlik Davranışı ve Toplumsal Norm İlişkisi: Ampirik Bir Çalışma, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt 14, Sayı 2: 1 – 23.
- Kahn, RL. Ve Byosiere P. (1995) The Organization Behavior Reader, Prentice Hall Inc., Six Edition: New Jersey.
- Karaman, Ö. (2016) Kamu yönetiminde Liderlik etkisi (Babalı Kültür Yayıncılığı, İstanbul).
- Karkın, N., “Motivasyon Kuramları Işığında Kamusal ve Özel Alanda Yöneticilerin Liderlik Davranışları: Bir Literatür Analiz Denemesi”, Türk İdare Dergisi, Sayı 445, Aralık, 2004, 43 – 83.
- Nygren, R. ve Levine EL. (1995) Leadership of Work Teams: Factors Influencing Team Outcomes, The Third University of North Texas Symposium on Work Teams, Dallas, TX.
- Oktay, E. Ve Turan A. (2018) Kamu Yöneticilerinin Yeni Kamu Yönetimi Örgüt Kültürünü Ne Ölçüde İçselleştirdiklerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 8(3): 479-512.
- Organ, DW. ve Hammer WC. (1982) Organizational Behavior, Business Publications Inc., USA.
- Robbins, SP. (1996) Örgütsel Davranış: Kavramlar, Tartışmalar, Uygulamalar. (7. Baskı) Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall.
- Şentürk, C. (2010) İlköğretim Okulu Müdürlerinin Liderlik Davranışları İle Okul İkliminin Karşılaştırılması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.
- Taştan, N. ve Gül H. (2013) Kamu Yönetiminde Liderlik ve Kaymakamlık. Deta Yayıncılık, Ankara.
- Tekin, S. (2008) Sihirli Liderler (Kum Saati Yayınları, İstanbul).
- Topaloğlu, M. ve Koç H. (2017) Yönetim ve Organizasyon. Seçkin Yay, Ankara.
- Wilson, JMJ. (1994) Leadership Trapeze: Strategies for Leadership in Team-Based Organizations, Jossey Bass Business and Management Series, San Francisco.

Yeşil, A. (2016) Liderlik ve Motivasyon Teorilerine Yönelik Kavramsal Bir İnceleme, Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi, Cilt 2, Sayı 3: 163.

Yukl, GA. (1991) Leadership in Organizations. Pearson Education India.

Yukl, GA. (2010) Leadership in Organizations (7th edition). Pearson: Prentice Hall, Upper Saddle River. New Jersey.

B3 Kaynakça

Ağaoğulları, M. A. ve Köker, L. (2004). "Kral Devlet Ya da Ölümlü Tanrı". Ankara: İmge Yayınları.

Ağcan Muhammed A. (2022). "Çağdaş Siyaset Teorisi" İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Ak, Gökhan. (2015). "John Stuart Mill Düşüncesinde Bireyin Özgürlüğü". Laü Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 6(1), s.41-61.

Akarsu, B. (1988). "Felsefe Terimleri Sözlüğü". İstanbul: İnkılap Yayınları.

Aktan, Ç. Can. (1995, Mart). "Klasik Liberalizm, Neo-Liberalizm ve Libertarianizm". Amme İdaresi Dergisi, Sayı : 1, s. 3-32.

Albertini, J.M., vd. (1995). "Ekonomik Sistemler". Çev.: Cafer Umay, Bursa: Ekin Yayınları

Barry, P. N. (2012). "Modern Siyaset Teorisi". (Çev.: Mustafa Erdoğan ve Yusuf Şahin). Ankara: Liberte Yayınları.

Başdemir, H. Y. (2009). "Liberalizmin Ahlaki Temelleri". Ankara: Liberte Yayınları.

Ben-Amittay, J. (1983). "Siyasal Düşünceler Tarihi". Çev: M.A Kılıçbay- L. Köker, Ankara: Savaş Yayınları.

Berktaş, F. (2009). "19.Yüzyıldan 20. Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler". Ed.: H. B. Örs, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Berlin, İsaiah (2007), "İki Özgürlük Kavramı", (Çev. Mustafa Erdoğan), Liberal Düşünce, Sayı: 45, s. 59-72

Boisjoly, J., G. J. Duncan S. Hofferth (1995), "Access to Social Capital", Journal of Family Issues, Sayı: 16, s. 609-631.

Braudel F. (2001). "Uygurlıkların Grameri". Çev: Mehmet Ali Kılıçbay, Ankara: İmge Kitabevi Yayıncılık.

Buhr, M., Schroder, W., Barck, K. (2006). "Aydınlanma Felsefesi". Çev.: Veysel Atayman. İstanbul: Yeni Hayat Yayınları.

Bumin T. (2010). "Tartışılan Modernlik: Descartes ve Spinoza". İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Burckhardt, J. (1974). "İtalya'da Rönesans Kültürü". Çev.: B. S. Baykal, Ankara: Devlet Kitapları.

Butler, E. (2018). "Klasik Liberalizm-Bir El Kitabı". Çev: Arda Ayçiçek, Ankara: Liberte Yayınları.

Büyükbuğa, Belgin. (2015). "Anarko Kapitalizm Üzerine Birinci İnceleme-Piyasa Anarşizmi Nedir?" Liberal Düşünce Dergisi, Sayı: 78, s. 23-43.

Büyükikimen, Ayten Yağmur. (2015). "Sosyal Sermaye ve Ölçülmesi". Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi. Sayı: 10, ss. 45-52.

- Callois, J.M. ve Angeon V. (2004), "On the Role of Social Capital on Local Economic Development: An Econometric Investigation on Rural Employment Areas in France", AES Conference, 1-27.
- Cassi, L. (2003), "Information, Knowledge and Social Networks: Is a New Buzzword Coming up?", Paper to be presented for the DRUID PhD Conference, Aalborg, Denmark, (January 16-18), 1-20.
- Coleman, J. (1990). "Foundations of Social Theory". Cambridge: Harvard University Press.
- Çaha, Ö. (2012), "Dört Akım Dört Siyaset". Ankara: Orion Kitabevi.
- Çetin, Halis. (2002). "Liberalizmin Temel İlkeleri, Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi", Sayı: 1, s, 219-237.
- Çetin, Murat. (2006). "Bölgesel Kalkınmada Sosyal Ağların Rolü: Silikon Vadisi Örneği". D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı:1, s. 1-25.
- Çolak, Yılmaz. (2012). "Haklar ve Aidiyet Arasında Birey". Muhafazakâr Düşünce Dergisi. Sayı: 32 s. 1-29.
- Devamoğlu, Sevil. (2008). "Sosyal Sermaye Kuramı Açısından Türkiye'de Demokrasi Kültürü Üzerine Bir Değerlendirme", Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Denizli.
- Diken, Ahmet vd. (2015). 1. Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi: "Sosyal Sermaye", 23-24 Ekim-Konya.
- Duman, Mehmet Zeki. (2020). "Liberalizm ve Sosyalizmde Birey(ciliğ)in Ontolojik Çıkmazı", Toplum ve Kültür Araştırmaları Dergisi, Sayı: 6, s. 1-19
- Durlauf S., Fatchamps. (2004). "Social Capital". NBER Working Paper Series no: 10485.
- Dworkin, R. (2006). "Liberalizm". André Berten, Pablo da Silveria, Hervê Pourtois. (Ed). Liberaller ve Cemaatçiler. Ankara: Dost Kitabevi.
- Ekmekçi, İdil Su. (2013), "John Locke' un Liberalizm Kuramı Üzerine", Türkiye Barolar Birliği Dergisi, Sayı: 26, s. 205-214.
- Elliot, A. ve Lemert, C. (2011). "Yeni Bireycilik". Çev.: Başak Kıcır, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Erdem, F ve Janset Ö. (2003). "Niklas Luhmann'ın Tanıdıklık, Emin Olma Ve Güven Ayrımı - Sosyal Bilimlerde Güven". Ed. Ferda Erdem, Ankara: Vadi Yayınları.
- Erdoğan, M. (2006). "Aydınlanma, Modernlik ve Liberalizm". Ankara: Orion Yayınevi.
- Erdoğan, Mustafa. (1990). "Liberal Düşünce Geleneği", Yeni Forum, c. 11.
- Eroğlu Yunus (2021). "Yeni gençlik kültürü ve sosyal sermaye: Hakkâri ili özelinde bir alan araştırması". Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi. Sayı :38, a. 5186-5209.
- Erselcan, Feray. (2009). "Disiplinlerarası Ortak Bir Çalışma Alanı Olarak Sosyal Sermaye". C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı: 2,s. 248-256
- Evans, M. ve Syrett, S. (2003), "Community Regeneration and Social Inclusion Generating Social Capital? The Social Economy and Local Regeneration", "Institute of Social Science Research (ISSR) Middlesex University", 1-33.
- Field, J. (2006). "Sosyal Sermaye". Çev.: B. Bilgen ve B. Şen. İstanbul: Bilgi üniversitesi Yayınları.
- Field, J. (2008). "Sosyal Sermaye". Çev: Bahar Bilgen & Bayram Şen, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

- Fine, B. (2007). "Social Capital, Development in Practice". Çev.: Ömer Faruk Peksöz & Mehmet M. Şahin Sayı: 4, s. 566-574.
- Fine, B. (2011). "Sosyal Sermaye Sosyal Bilime Karşı / Bin Yılın Eşiğinde Ekonomi Politik ve Sosyal Bilimler". Çev: Ayşegül Kars, İstanbul: Yordam Kitap.
- Freidman, M. (1988). "Kapitalizm ve Özgürlük". Çev.: Doğan Erbek. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınları.
- Fukuyama, F. (1998). Güven: Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması. Çev: Ahmet Buğdaycı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Fukuyama, F. (2002), "Sosyal Sermaye", Türkiye Günlüğü, Sayı: 71, s. 31- 41.
- Fukuyama, F. (2005). "Güven (Sosyal Erdemler ve Refahın Yaratılması)". Çev: Ahmet Buğdaycı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Fukuyama, F. (2009). Büyük çözülme – insan doğası ve toplumsal düzenin yeniden oluşturulması. Çev: H. Tufan, İstanbul: Profil Yayınları.
- Fukuyama, F. (2010). "Sosyal Sermaye ve Sivil Toplum". Sosyal Sermaye – Kuram, Uygulama, Eleştiri –. Der: M.Murat Şahin & A.Zeki Ünal (Der). İstanbul: Değişim Yayınları.
- Glaeser, E., Laibson, D., Sacerdote, B. 2000. "The Economic Approach to Social Capital", NBER Working Paper, No: 7728.
- Göze, A. (2005). "Siyasal Düşünceler ve Yönetimler". İstanbul: Beta Basım ve Yayım.
- Gray, J. (2001). "John Stuart Mill: Liberalizmin Krizi". Çev: Gonca Bayraktar, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Güriz, A. (1985). "Hukuk Felsefesi", Ankara: A.Ü.Hukuk F. Yayınları.
- Harriss, J. ve Paolo D. R. (2010). "Sosyal Sermaye Kavramı: 'Kayıp Halka' mı? Yoksa Analitik Olarak mı Kayıp?", Sosyal Sermaye – Kuram, Uygulama, Eleştiri-. Der: M.Murat ŞAHİN & A.Zeki ÜNAL, İstanbul: Değişim Yayınları.
- Hayek, F. (1948). "Esaret Yolu", Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları.
- Heywood, A. (2006). "Siyaset Teorileri". Çev: Bekir Berat Özipek, Ankara: Liberte Yayınları.
- Heywood, A. (2007). "Siyasi İdeolojiler". Çev: Ş. Akın ve A.K. Bayram, Ankara: Adres Yayınları.
- Hobbes, T. (2013). "Leviathan". Çev.: Semih Lim. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- İspir, Naci. (2007). "Ayn Rand'ın Siyaset Felsefesinde Bireysel Hakların Mutlaklığı Sorunu". Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı: 2 s. 509-521.
- Jasay, A. (1998). "Tercih, Sözleşme, Rıza: Liberalizme Yeni Bir Bakış". Çev.: Alişan Oktay, Ankara: Liberte Yayınları.
- Kant, I. (1982). "Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi", Ankara: Hacettepe Ü. Yayınları.
- Kant, I. (2002). "Ahlak Metafiziğinin Temellendirilmesi", Çev: İoanna Kuçuradi, Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayını.
- Karagül, M., ve Masca, M. (2005). "Sosyal Sermaye Üzerine Bir İnceleme". Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 1 s. 37-52.
- Karataş, M. V. (2022). "Sosyal Sermaye Sivil Toplum ve Demokrasi İlişkisi". Mesopotamia Journal of Interdisciplinary Studies, Sayı: 2, s. 69-78.

- Kay, A. ve Pearce, J. (2003), "Soziales Kapital". Berlin: CBS Network Services Limited und Technologie-Netzwerk.
- Kenmore, R. (2001). "Human Networks, Social Capital and Innovation", White Paper Abstract, University of Chicago, 1-4.
- Kılınç, Zeynel Abidin. (2010). "Yurttaşlık Ahlakı Olarak Sosyal Sermaye", "Değişim Yayınları". Sayı: 21, s.1-37.
- Knack S, Philip K, (1997). "Does Social Capital Have An Economic Payoff Across- Country Investigation", "The Quarterly Journal Of Economics", Vol.1.1112, No.4.
- Köker, L. (1992). "Demokrasi Üzerine Yazılar". Ankara: İmge Yayınları.
- Lidl, R. ve Günter P. (1998). "Applied Abstract Algebra". New York: Springer.
- Locke, J. (1969). "Civil Government", Ak: Mete Tunçay; Siyasal Düşünceler Tarihi, c.II. Ankara: A.Ü.S.B.F. Yayınları.
- Locke, J. (1998). "Hoşgörü Üstüne Bir Mektup". Çev: Melih Yürüşen, Ankara: Liberte Yayınları.
- Lukes, S. (1995). "Bireycilik". Çev.: İsmail Serin, Ankara: Ark Yayınları.
- McMahon, W. (1999). "Education and Development: Measuring The Social Benefits", Oxford: University Press.
- Mill, J. S. (2005). "Özgürlük Üstüne ve Seçme Yazılar". Çev.; Alime Ertan, İstanbul: Belge Yayınları.
- Mill, J.S. (1988). "Faydacılık". Çev.: Nazmi Coşkunlar, İstanbul: M.E.B.Yayınları.
- Nişanyan, S. (2002). "Sözlerin Soyağacı: Çağdaş Türkçenin Etimolojik Sözlüğü". İstanbul: Adam Yayınları.
- Öksüzler, Oktay. (2006). "Sosyal sermaye, Güven ve Belirleyicileri: Bir Panel Analizi". Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı: 12, s. 108-129.
- Özdemir, Aytül Ayşe. (2007). "Sosyal Ağ Özellikleri Bakış Açısıyla Sosyal Sermaye Ve Bilgi Yaratma İlişkisi: Akademisyenler Üzerinde Yapılan Bir Alan Araştırması", Yayımlanmamış Doktora Tezi, Yönetim Organizasyon Anabilim Dalı, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eylül 2007.
- Özlem, Z. ve Engin, Ü. (2014). "Birey Kavramının Gelişimi ve İnsan Hakları". İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası. Sayı: 1, s. 201-218.
- Parlak, İ., ve Öztürk, E., (2018). "Bireyler ve Birey Olamayan Bireyler: Liberalizm ve 19. 565 Yüzyılın Çelişkileri". Mülkiye Dergisi, Sayı: 4, s. 565-592.
- Paxton, Pamela. (1999), "Is Social Capital Declining in the United States?: A Multiple Indicator Assessment", American Journal of Sociology, Sayı: 105, s. 88-127.
- Portes, Alejandro. (1998), "Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology", Annual Review of Sociology, Sayı: 24, s. 1-24.
- Putnam, R. (1993). "Making Democracy Work: Civic Tradition in Modern Italy". Princeton: Princeton University Press.
- Putnam, R. (1996). "Who Killed Civic America". Prospect, March.
- Putnam, R. (2000). "Bowling Alone: the Collapse and Revival of American Community". New York: Simon and Schuster.
- Putnam, Robert. (1995). "Bowling alone: America's declining social capital". Journal of Democracy, 6 (1), 65-78.
- Rand, A. (2010). "Atlas Vazgeçti". Çev.: Belkis Dişbudak Çorakçı. İstanbul: Plato Film Yayınları.

- Rand, Ayn. (1990). "Kapitalizm Nedir?", Yeni Forum,c.11
- Sabine, George H., Thorson Thomas L. (1973) "A History of Political Theory", London: The Dryden Press.
- Sallan Gül, S. (2006). "Sosyal Devlet Bitti, Yaşasın Piyasa! Yeni Liberalizm ve Muhafazakârlık Kıskaçında Refah Devleti". Ankara: Ebabil Yayıncılık.
- Sarıca, M. (1973). "100 Soruda Siyasi Düşünce Tarihi". İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Schuller, T. (2000). "The Complementary Roles of Human and Social Capital", The Contribution of Human and Social Capital to Sustained Economic Growth and Well-being, Konferans Metni, OECD, Mart, Quebec).
- Sistembölükbaşı, Şaban. (2005). "Liberal Demokrasinin Çıkmazlarına Çözüm Olarak Müzakereci Demokrasi". Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 10, S. 139-162.
- Şan, M. Ve Şimşek, R. (2011) "Sosyal Sermaye Kavramının Tarihsel-Sosyolojik Arka Planı". Akademik İncelemeler Dergisi, Sayı:1, s. 88-110.
- Şan, Mustafa Kemal (2007), "Bilgi Toplumuna Geçişte Sosyal Sermayenin Taşıdığı Önem ve Türkiye Gerçeği", Journal of Knowledge Economy & Knowledge Management, Volume 2, Spring, s. 70-95.
- Şan, Mustafa Kemal (2007), "Sosyal Bilimlerde Yıldızı Yükselen Yeni Bir Kavram: Sosyal Sermaye Ve Türkiye", Der: M.K. Şan, Kızılelma Yay. s. 282-323
- Şan, Mustafa, Kemal.(2007). "Bilgi toplumuna geçişte sosyal sermayenin taşıdığı önem ve Türkiye gerçeği". Bilgi Ekonomisi ve Yönetim Dergisi, sayı: 1, s. 70- 104.
- Şaylan, G. (2003). "Değişim, Küreselleşme ve Devletin Yeni İşlevi". Ankara: İmge Kitabevi.
- Tocquoville, A. (2022). "Amerika'da Demokrasi". Çev.; Seçkin Sertdemir Özdemir, İstanbul: İletişim Yayınevi.
- Tosun, Esad Kamil. (2019). "Liberal Bireycilik, Cemaatçi Eleştiri ve Din: Ortak Yarar mı Hakkın İyiyeye Önceliği mi?", Ekonomi, İşletme ve Yönetim Dergisi, Sayı: 2, s. 208-233.
- Tosun, G. E. (2005). "Birleştirici Demokrasi Devlet-Sivil Toplum İlişkinin Yeniden Yapılandırılması İçin Bir Analiz Aracı Olabilir mi?, Sivil Toplum ve Demokrasi", İstanbul: Kaknüs yayınları.
- Touraine, A. (2018). Modernliğin eleştirisi. Çev. H. Tufan, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Türk, Emrullah. (2015). "Sosyolojik Düşünce de Sosyal Sermaye Tartışmaları: Pierre Bourdieu ve James Samuel Coleman Bağlamında Karşılaştırmalı Bir Analiz". Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi. Sayı: 2, s. 127-149
- Türkkan, Erdal. (1987). "İktisadi Liberalizm, Sosyal Adalet ve Demokrasi", Yeni Forum, c.8.
- Tüylüoğlu, Şevket. (2006). "Sosyal Sermaye İktisadi Performans ve Kalkınma: Bir Yazın Taraması", Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, Sayı: 12, s. 14-60.
- Uçar, Ertuğrul. (2016). "Sosyal Sermaye Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması". İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi. Sayı: 1, s. 19-40.
- Uğuz, E. H. (2010). Kişisel ve kurumsal gelişmeye farklı bir yaklaşım sosyal sermaye. Ankara: Orion Kitabevi.
- Ulaş, Sarp Erk. (2002). "Felsefe Sözlüğü". Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Uslaner, E. M.(2004). "Trust as a Moral Value". Oxford: University Press.
- Uslaner, E.M. (2002). The Moral Foundations of Trust, Cambridge: Cambridge University Press.

- Vega-Redondo, Fernando, (2005). "Building Up Social Capital in A Changing World Journal Of Economic Dynamics Control". Artical Press, 4 July.
- Von Aster, E. (2003). "Fransız İhtilali'nin Siyasi ve İçtimai Fikirleri". Çev.: M. Nermi, Ankara: Berikan Yayınları.
- Woolcock, M. ve D. Narayan, (2000). "Social Capital: Implications for Development Theory, Research and Policy", The World Bank Research Observer, Sayı: 15 (2), s. 225-249.
- Woolcock, M. ve Narayan, D. (2010). "Sosyal Sermaye Kalkınma Teorisi, Araştırma ve Politika için Öneriler" Sosyal Sermaye– Kuram, Uygulama, Eleştiri". Der.: M.Murat ŞAHİN ve A.Zeki ÜNAL, İstanbul: Değişim Yayınları.
- Yarçı, Selman. (2011). "Pierre Bourdieu'da Sosyal Sermaya Kavramı". Akademik İncelemeler Dergisi, Sayı:1, s. 25-135.
- Yayla, A. (1992). "Liberalizm". Ankara: Turhan Yayınları.
- Yayla, A. (1993). "Liberal Bakışlar". Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Yülek, Murat. (1997). "İçsel Büyüme Teorileri Gelişmekte Olan Ülkeler ve Kamu Politikaları Üzerine", Hazine Dergisi, Sayı: 6, s. 1-15.

B4 KAYNAKÇA

- Akyüz, A.Ö. ve K. Kumaş (2022); "Electrical and electronic wastes in the world and Türkiye: policies and practices in Türkiye and some recommendations", International Journal of Energy Applications and Technologies 9(3), 71-80, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2501880> .
- Argın, E.Ş. (2019); "Marksizim Ve İnsan Doğası", Teori ve Eylem, Üç Aylık Sosyalist Teori ve Politika Dergisi, S.27, <https://teoriveeylem.net/tr/kategori/sayilar/27-sayi-subat-2019/> , (30.01.2024).
- Aydın, M. (2018); "Planlı Eskitme Konusunda Tüketicilerin Bilgi Ve Bilinç Düzeyinin Analizine Yönelik Bir Araştırma", Dokuz Eylül Üni. SBE Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir-2018.
- Aydın, M. Kemal (2012); "Kapitalizm Neden Vazgeçilmezdir?", Sakarya İktisat Dergisi/The Sakarya Journal Of Economics, C.1, S.1, ss.21-38, (16.06.2024).
- Aydın Kanlıtepe, M. ve E. Özgül (2021); "Tüketicilerin Planlı Eskitme Konusunda Bilgi ve Bilinç Düzeyleri: Nitel Bir Araştırma", İzmir İktisat Dergisi, C. 36, S.4, ss.961-979, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1868850> , 12.08.2024.
- Ballı, A.; "Kriz Kapitalizmin Doğasında", Ellen Meiksins Wood ile Söyleşi, BBC Türkçe, https://www.bbc.co.uk/turkish/indepth/story/2008/12/081229_interviews_wood.shtml , 15.01.2024.
- Baysal Kar, B. (2020). Thorstein Veblen düşüncesinde kapitalizmin ahlaki sorunları. İş Ahlakı Dergisi, 13 (1), ss 101-134, <https://isahlakidergisi.com/content/7-sayilar/25-13-cilt-1-sayi/m0150/m0150.pdf> , (20.05.2024).
- Bozan, M. (2018); "Liberalizm Ve Neo-Liberalizm Bir Kriz Döngüsü Mü, Yoksa Siyasi Bir Kurgu Mu?", International Journal Of Political Studies, April 2018, Vol:4, Issue:1 Nisan 2018, Cilt:4, Sayı 1, e-ISSN: 2149-8539, ss.26-40, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/600754> , (19.03.2024).
- Değirmenci, E. (2022); "Doğa-Toplum Bağlamında Kapitalist Çöküşten Çıkış Nasıl Olabilir?", Fikret Başkaya İle Söyleşi, Birikim, 27 Ağustos 2022, <https://birikimdergisi.com/guncel/11110/kapitalist-cokusten-cikis-nasil-olabilir> , (15.01.2024).

- Doğan, N. (2019); "Karl Marx'da Kapitalizm Eleştirisi: Makineleşme Ve İnsan", International Journal Of Social, Humanities And Administrative Sciences, Vol:5, Issue:14, pp.75-83, https://journalofsocial.com/files/josasjournal/82782223_1.%20ID76_5-14.%20Do%20C4%9Fan_75-83.pdf , (20.01.2024).
- Eğilmez, M. (2016); "Kapitalizm", <https://www.mahfiegilmez.com/2016/04/kapitalizm.html> , 15.01.2024.
- Ertürk, H. (2018a); Çevre Bilimleri, Güncellenmiş 5. Baskı, Ekin Basım Yayın dağıtım, Bursa.
- Ertürk, H. (2018b); Çevre Politikası, Ekin Yayınevi, Genişletilmiş 2. Baskı, Bursa, 2018.
- Gaidajis, G.- K. Angelakoglou ve D. Aktoglou (2010); "E-waste: Environmental Problems and Current Management", Journal of Engineering Science and Technology Review 3 (1) (2010) 193-199, <http://www.jestr.org/downloads/volume3/fulltext342010.pdf> , 05.09.2024.
- Gedik, Y. (2020); "Döngüsel Ekonomiye Anlamak: Teorik Bir Çerçeve", Turkish Business Journal, 2717-848X, 2020 1(2): 13-40, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1350428> , (06.09.2024).
- Gençoğlu, A.Y. (2020); "Kapitalizme Teorik Yaklaşımlar: Kapitalist Ekonomik Sistemin Temel Nitelikleri Üzerinden Karşılaştırmalı Bir Analiz", Temaşa Felsefe Dergisi 14 (2020): 237-256, https://www.academia.edu/93969948/Kapitalizme_Teorik_Yakla%C5%9F%C4%B1mlar_Kapitalist_Ekonomik_Sistemin_Temel_Nitelikleri_%C3%9Czerinden_Kar%C5%9F%C4%B1la%C5%9Ft%C4%B1rmal%C4%B1_Bir_Analiz , 30.01.2024.
- Hess, C. (2018); Geplante Obsoleszenz, Rechtliche Zulässigkeit in der Lebensdauerplanung von technischen Gebrauchsgütern, Nomos, 1. Auflage, Baden Baden, https://www.ciando.com/img/books/extract/3845289198_lp.pdf , (18.06.2024).
- Huberman, L.(1995); Feodal Toplumdan Yirminci Yüzyıla, İletişim Yayınları, 3. Baskı, İstanbul.
- Hübner, R. (2013); Geplante Obsoleszenz, Working Papers, Arbeiterkammer, Wien, https://www.arbeiterkammer.at/infopool/akportal/Geplante_Obsoleszenz_neu.pdf , (02.09.2024).
- Klaushofer, T. (2017), Geplante Obsoleszenz, Oktober 2017, Linz, <https://epub.jku.at/download/pdf/2299903.pdf> , (02.09.2024).
- Jaeger-Erben, M. (2018); "Geplante Obsoleszenz oder willkommene Kurzlebigkeit?", Katapult, 8., 2018, <https://katapult-magazin.de/de/artikel/geplante-obsoleszenz-oder-willkommene-kurzlebigkeit> , (21.11.2023).
- Keleş, R – Hamamcı, C. - Çoban, A. (2012); Çevre Politikası, İmge Kitabevi, Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara.
- Keleş, R. (2023) "Türkiye'de Çevre Yönetimi", Türkiye'de Kent ve Çevre Yönetimi, (Ed. R. Keleş ve Hikmet Kuran), Nika Yayınevi, 1. Baskı, Ankara, ss.9-37.
- Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, Fikret; Ekoloji ve Çevre Bilimleri, Remzi Kitabevi, 4. Baskı, İstanbul, 2003.
- Klavuz, H. (2015); "Çevre Krizinin Nedenleri ve Çözüm Arayışları", Mülkiye Dergisi, Yıl 2015, Cilt: 39 Sayı: 1, 279 - 296, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1082> , (06.09.2024).
- Kurul, N. (2024); "Kapitalizmin Felsefi Temelleri: İnsan Doğasının Liberal Kavrayışı ve Eğitim Üzerine Düşünceler", https://www.academia.edu/1847833/Kapitalizmin_Felsefi_Temelleri_%C4%B0nsan_Do%C4%9Fas%C4%B1n%C4%B1n_Liberal_Kavray%C4%B1%C5%9F%C4%B1_ve_E%C4%9Fitim_%C3%9Czerine_D%C3%BC%C5%9F%C3%BCncele_r , 21.04.2024.
- Macfarlane, A.(1993); Kapitalizm Kültürü, Ayrıntı, Birinci Basım, İstanbul.

Ollman, M. (2023); "Geplante Obsoleszenz: Die kurze Lebensdauer von Geräten", 3. Mai 2023, <https://blog.hubspot.de/service/geplante-obsoleszenz> , (03.09.2024).

Özbakır Umur, M. (2020); "Planlı Ürün Eskitme ve Planlı Ürün Eskitme Şikayetlerinin İncelenmesi", Etik Pazarlama – Dijital Çağın Getirdikleri, (Ed. E. Yıldırım), Gazi Kitabevi, Ankara, ss.33-47, https://www.academia.edu/45184831/Planlı%C4%B1_%C3%9Cr%C3%BCn_Eskitme , 01.09.2024.

Poppe, E. ve Jörg Longmuß (2019); "Zu Begriff und Theorie der geplanten Obsoleszenz", in: Geplante Obsoleszenz - Hinter den Kulissen der Produktentwicklung, Erik Poppe, Jörg Longmuß (Hg.), Forschung aus der Hans-Böckler-Stiftung | Band 194, 2019, Bielefeld; <https://d-nb.info/1266638105/34> , 02.09.2024).

Sayın, E. (2022); "Elektronik atıklar çığ gibi büyüyor", <https://www.trthaber.com/haber/cevre/elektronik-atiklar-cig-gibi-buyuyor-691641.html> , 03.08.2024.

Schridde, S. (2015): Basisstudie Geplante Obsoleszenz. Arbeitspapier im Arbeitspaket 1 (AP 1.2b) des INNOLAB Projekts. ARGE REGIO Stadt- und Regionalentwicklung GmbH, Berlin. https://www.innolab-livinglabs.de/fileadmin/user_upload/Benutzerdaten/Publikationen/INNOLAB_AS12b_Basisstudie-Obsoleszenz.pdf , (02.09.2024).

Winterer, A. (2017); "Geplante Obsoleszenz: 17 Tipps gegen den gewollten Verschleiss", Utopia.de, Der Ort Für Nachhaltigkeit, https://utopia.de/ratgeber/geplante-obsoleszenz_15603/ , (21.11.2023).

Yanıklar, C. (2010); "Tüketim Kültürü, Kapitalizm ve İnsan İhtiyaçları Arasındaki İlişki Üzerine Bir Tartışma", C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 2010, Cilt: 34, Sayı: 1, 25-32, <http://cujos.cumhuriyet.edu.tr/tr/download/article-file/49816> , (13.06.2024).

Yaraşır, V.(2019); "Kapitalizmin Doğası Ve Küresel Kriz", eYazmaları, 29 Mayıs 2019, <https://elyazmalari.com/2019/05/29/kapitalizmin-dogasi-ve-kuresel-kriz/> , (06.09.2024)

Yıldız, K. - Sipahioğlu, Ş. ve Yılmaz, M. (2000); Çevre Bilimi, Gündüz eğitim ve Yayıncılık, Ankara, 2000.

Zahorsky, M. Ve Ira Zahorsky (2018); "Was ist geplante Obsoleszenz?", IT Business, 2018, <https://www.it-business.de/was-ist-geplante-obsoleszenz-a-808115/> , 03.09.2024).

İnternet Alıntıları:

- <https://bilimgenc.tubitak.gov.tr/makale/dijitallesen-dunyanin-yeni-cevre-sorunu-e-atiklar> , 10.09.2024.)
- <https://www.trthaber.com/haber/cevre/elektronik-atiklar-cig-gibi-buyuyor-691641.html> , 03.08.2024).
- Thorstein Bunde Veblen: https://tr.wikipedia.org/wiki/Thorstein_Veblen , 04.09.2024.
- Ellen Meiksins Wood: https://en.wikipedia.org/wiki/Ellen_Meiksins_Wood , 05.09.2024.

B5 KAYNAKÇA

Akşar Tuğrul ve Merih Kutlu. (2008). Futbol Yönetimi. İstanbul: Literatür Yayınları.

Bora, Tanıl (2006). Karhanede Romantizm. İstanbul: İletişim Yayınları.

Hatipoğlu, Duygu ve Aydın Mustafa Berkay (2007). Bastır Ankaragücü: Kent Kimlik Endüstriyel Futbol ve Taraftarlık. Ankara: Epos Yayınları.

Hunt Kenneth A., Bristol Terry ve Bashaw R. Edward (1999). "A conceptual approach to classifying sports fans". *Journal of Services Marketing*, 13(6), 439-452.

Katırcı, Hakan (2013). "Sporda Tüketici ve Taraftarlık Davranışı". H. Katırcı, M. Argan ve S. A. Öztürk (Dü.) içinde, *Spor Pazarlaması*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Kozanoğlu, Can (1990). *Türkiye'de Futbol Bu Maçı Alıcaz*. İstanbul: Kıyı Yayınları

Özdemir, A. T. (2019). Şehirlerarası rekabet endeksleri özelinde marka şehirlere katkısı açısından spor kültürü ve Kocaelispor örneği (Yüksek lisans tezi, Doç. Dr. Ayhan Orhan, Danışman). Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkazancı, Necdet (2004). *Yenilsen de Yensen de*. Ankara.

Rein, Irving, Kotler Philip ve Shields Ben (2007). *İşte Taraftar İşte Marketing*. (U. E. Kaplan, Çev.) İstanbul: MediaCat Kitapları.

Şahin, Murat (2003). *Sporda Şiddet ve Saldırganlık*. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Ünsal, Artun (2005). *Tribün Cemaatinin Öfkesi: Ticarileşen Türkiye Futbolunda Şiddet*. İstanbul: İletişim Yayınları.

www.kocaelispor.com.tr/tarihce

www.tdk.gov.tr

B6 KAYNAKÇA

Akın, F. (2009). *Türkiye'de Çok Partili Hayata Geçiş*. İstanbul: IQ Kültür-Sanat Yayıncılık.

Akşin, S. (2008). *Kısa Türkiye Tarihi*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Arslan, R. (2010). *Elitizm Teorisi*. Bursa: Dora Yayınevi.

Aydın, M. (2002). *Siyasetin Sosyolojisi*. İstanbul: Pınar Yayınları.

Aytekin, Y. (1997). Siyasal ve bürokratik yozlaşma, *yeni Türkiye* 3(13), 390.

Başaran, İ. E., (1984). *Yönetime Giriş*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.

Bachrach, P. (1962). Elite consensus and democracy. *The Journal of Politics*, 24(3), 439-452.

Bealey, Frank. (1996). Democratic elitism and the autonomy of elites. *International Political Science Review*, 17(3), 319-331.

Bottomore, T.B. (1964). *Elites and Society*. Harmondsworth: Penguin Books.

Bozkurt, Ö, Ergun, T. ve Sezen, S. (1998). *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, Ankara: TODAİE.

Clarck, T. N. (1985). Urban Policy Analysis. *Annual Review of Sociology*, 11, 437-455.

Dikmen, A. A. (2013). *Makine, İş, Kapitalizm ve İnsan*. Ankara: Nota Bene Yayınları.

Eryılmaz, B. (1993). *Bürokrasi*. İzmir: Anadolu Matbaacılık.

Gözübüyük, A. Ş. (1991). *Anayasa hukuku*. Ankara: Turhan Kitabevi.

Heper, M. (1974). *Bürokratik Yönetim Geleneği*. Ankara: Odtü İdari İlimler Fakültesi Yayını.

- Kapani, M. (2004). *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Kışlalı, A. T. (2005). *Siyaset Bilimi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Pillar, P. R. (1976). Reviewed work(s): *The Ruling Class* by Gaetano Mosca; Hanna D. Kahn. *The Review of Politics*, 38(1), 109-115.
- Rustow, D. A. (1966). Review: *The Study of Elites: Who's Who, When, and How*. *World Politics*, 18(4), 690-717.
- Taşkın, Y., ve Aydın, S. (2014). *1960'tan Günümüze Türkiye Tarihi*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Tekin, Y., ve Okutan, M. Ç. (2011). *Türk Siyasal Hayatı*. Ankara: Orion Kitabevi.
- Tutum, C. (1972). *Memurluk Statüsü*. *AİD*, 5(2), 3-10.
- Türköne, M. (2005). *Siyaset*. Ankara: Lotus Yayınevi.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Devleti Teşkilatına Medhal*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Zuckerman, A. (1977). The Concept "Political Elite": Lessons from Mosca and Pareto. *The Journal of Politics*, 39(2), 324-344.
- Williamson, R. V.(1959). Reviewed work(s): *The Myth of the Ruling Class: Gaetano Mosca and the "Elite."* by James H. Meisel. *The Journal of Politics*, 21(1), 149-150.

B7 Kaynaklar

- Ajansdoğu. (2023). *Tık Tuzağında Çirkin Yöntem: Murat Ülker Montajıyla Yalan Haber*, <https://www.ajansdogu.com/yazdir.php?icerik=2885>. (Erişim Tarihi: 02.12.2024).
- Akbuğa, F. (2023). *Post-Truth Çağı ve Sosyal Ağlarda Gerçeğin Sıradanlaşması*, *Ulakbilge*, 83, 369–374.
- Ali, S. (2022). *Deepfake Literacy of the Journalists and Initiatives of Media Organization in Bangladesh*, *New Media and Mass Communication*, 102, 1-8.
- Balcı, Ş., & Yeles Karaman, S. (2023). *Sosyal Medya Kullanım Motivasyonlarının Yalan Haber Paylaşımı Üzerindeki Etkileri: Konya'daki Üniversite Gençliği Araştırması*, *Erciyes İletişim Dergisi*, 10(2), 749-775.
- BBC. (2024). *South Korea Faces Deepfake Porn 'Emergency'*, <https://www.bbc.com/news/articles/cg4yerrg451o>. (Erişim Tarihi: 03.12.2024).
- Biyani, P., Tsioutsoulouklis, K., Blackmer, J. (2016). *8 Amazing Secrets For Getting More Clicks: Detecting Clickbaits in News Streams Using Article Informality*, *AAAI*, 94–100.
- Botha, J. G. & Pieterse, H. (2020). *Fake News and Deepfakes: A Dangerous Threat for 21st Century Information Security*, *International Conference on Cyber Warfare and Security*, 57-66.
- Campan, A., Cuzzocrea, A., Truta, T.M. (2027). *Fighting Fakes News Spread in Online Social Networks: Actual Trends And Future Research Directions*, *IEEE BIGDATA*, 4453–4457.
- Cazzamatta, R. (2024). *The Content Homogenization of Fact-Checking Through Platform Partnerships: A Comparison Between Eight Countries*, *Journalism & Mass Communication Quarterly*.
- Cengiz, M. F., & Patan, İ. (2021). *Haberde Gerçeklik: Sosyal Medyada Gerçeklik Algısı Üzerine Bir Analiz*, *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2), 235-259.

- Checkorcheat. (2024). Manipulated Content, <http://www.checkorcheat.eu/manipulated-content/>. (Erişim Tarihi: 01.12.2024).
- Coşkun, A. (2023). Sosyal Medyada Yalan Haberle Mücadele: Kahramanmaraş Deprem Haberlerinin Teyit.Org Üzerinden İncelenmesi, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(2), 1151-1181.
- DMM. (2024). Dezenformasyonla Mücadele Merkezi Ne Yapar?, <https://www.dmm.gov.tr/>. (Erişim Tarihi: 03.12.2024).
- Doğrulukpayı. (2023). Kemal Kılıçdaroğlu'nun İngilizce Konuştuğu Video Orijinal mi?, <https://www.dogrulukpayi.com/dogruluk-kontrolu/kemal-kilicdaroglu-nun-ingilizce-konustugu-video-orjinal-mi>, (Erişim Tarihi: 02.12.2024).
- Eysenbach, G. (2020). How to Fight an Infodemic: The Four Pillars of Infodemic Management, *J Med Internet Res*. 22 (6).
- First Draft. (2020). Understanding Information Disorder, <https://firstdraftnews.org/long-form-article/understanding-information-disorder/>. (Erişim Tarihi: 01.12.2024).
- Go, S., & Lee, M. (2020). Analysis of Fake News in the 2017 Korean Presidential Election, *Asian Journal for Public Opinion Research*, 8(2), 105–125
- Grinberg N, Joseph K, Friedland L, Swire-Thompson B, Lazer D. (2019). Fake News on Twitter During the 2016 U.S. Presidential Election, *Science*, 363(6425), 374-378.
- Gül, K. (2024). Yeni Medyada Yalan Haber Olgusu ve Doğrulama Platformu Olarak Teyit.Org Üzerine Bir İnceleme, *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(3), 419-458.
- Hazar, Ç. M., Cengiz, M. F., & Avcı, Ö. (2023). Sosyal Medyada İdeolojik ve Siyasi Kutuplaşma Üzerine Nicel Bir Araştırma. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 8(2), Kasım 2023: 121-144. <https://doi.org/10.56202/mbsjcs.1320468>
- Kalsnes, B. (2018, September 26). Fake News. *Oxford Research Encyclopedia of Communication* <https://oxfordre.com/communication/view/10.1093/acrefore/9780190228613.001.0001/acrefore-9780190228613-e-809>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Marwick, A. & Rebecca, L. (2017). *Media Manipulation and Disinformation Online*, New York: Data & Society Research Institute, 7-19.
- Ogilvy. (2018). 5 Types of 'Fake News' and Why They Matter, <https://www.ogilvy.com/ideas/5-types-fake-news-why-they-matter>. (Erişim Tarihi: 01.12.2024).
- Onursoy, S., Turan, E. A., Yeşilyurt, S., Astam, F. K. (2020). Yalan Habere Karşı Tutum ve Davranışlar: Üç Üniversite Örneğinde Durum Araştırması, *Türk Kütüphaneciliği*, 34(3), 485-508.
- Ozioko, E. F., Nwaigwe1, J., & Akwudi, I. (2024). Fake News Filtering Hybrid Algorithm - A Systematic Review, *International Journal of Advances in Engineering and Management (IJAEM)* 6, 5, 877-883.
- Pakkan, Ş. (2021). İnfodemik Dünya: Sağlık Habercilerinin Pandemi Sürecinde İnfodemiye İlişkin Tespit ve Önerileri, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 2021(55), 56-79.
- Pennycook G, & Rand D. G. (2019). Fighting Misinformation on Social Media Using Crowdsourced Judgments of News Source Quality, *Proc Natl Acad Sci U S A*, 12;116(7):2521-2526.
- Semiz Türkoğlu, H. (2024). Sosyal Medyada Yanlış Bilinç İnşası: Gazze'ye Yönelik İsrail Saldırılarının Dezenformasyon Boyutu, *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (21), 28-47.

- Sinclair, C. (2020). Parody: Fake News, Regeneration and Education, *Postdigit Sci Educ* 2, 61–77.
- Sukhodolov, A.P., & Bychkova, A.M. (2017). Fake News as a Modern Media Phenomenon: Definition, Types, Role of Fake News and Ways of Counteracting It, *Theory of Journalism*, 6 (2), 143–169.
- T.C. Resmî Gazete (2024). 31987 Sayılı Basın Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/10/20221018-1.htm>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Teyit.org. (2017). Hayatını Kaybeden Genç Kıza Cenaze Aracı Şoförünün Tecavüz Ettiği İddiası, <https://teyit.org/analiz/hayatini-kaybeden-genc-kiza-cenaze-araci-soforunun-tecavuz-ettiği-iddiasi>. (Erişim Tarihi: 01.12.2024).
- Teyit.org. (2017). İtalya'da Göçmenlerin Kaldığı Manastırda Dokuz Rahibenin Hamile Kaldığı İddiası, <https://teyit.org/analiz/italyada-gocmenlerin-kaldigi-manastirda-9-rahibenin-hamile-kaldigi-iddiasi>. (Erişim Tarihi: 02.12.2024).
- Teyit.org. (2019). Sözlük: Yanlış Bilginin En Yaygın Yedi Türü, <https://teyit.org/ekipten/sozluk-yanlis-bilginin-en-yaygin-7-turu>. (Erişim Tarihi:01.12.2024).
- Teyit.org. (2024). Hazine Bakanlığı'nın Kredi Kartı Aidat İadesi Paylaşımı Gerçek mi?, <https://teyit.org/analiz/hazine-bakanliginin-kredi-karti-aidat-iadesi-paylasimi-gercek-mi>. (Erişim Tarihi: 02.12.2024).
- TRT Haber. (2021). İletişim Başkanı Altun: Dezenformasyona En Fazla Maruz Kalan Ülke Türkiye, <https://www.trthaber.com/haber/gundem/iletisim-baskani-altun-dezenformasyona-en-fazla-maruz-kalan-ulke-turkiye-639076.html>. (Erişim Tarihi: 05.12.2021).
- Umberti, D. (2016). The Real History of Fake News, *Colombia Journalism Review*, https://www.cjr.org/special_report/fake_news_history.php. (Erişim Tarihi: 01.12.2024).
- Wardle, C. (2020). Bilgi Düzensizliği Çağı, C. Silverman, Dezenformasyon ve Medya Manipülasyonu Üzerine Doğrulama El Kitabı İçinde (9-15).
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making, Strasbourg: Council of Europe report DGI (2017)09.
- Watson, L. (2018). Systematic Epistemic Rights Violations in the Media: A Brexit Case Study, *Social Epistemology*, 32(2), 88–102.
- We are social (2024). Digital 2024, <https://wearesocial.com/uk/blog/2024/01/digital-2024/>. (Erişim Tarihi: 26.11.2024)
- Yadav, K., Erdoğan, U., Siwakoti, S., Shapiro, J., Wanless, A. (2021). Countries Have More than 100 Laws on the Books to Combat Misinformation. How Well Do They Work?, *Bulletin of the Atomic Scientists*, 77:3, 124-128.
- Yumrutaş, M. (2022). Covid-19 Pandemi Sürecinde Aşı Haberleri ve Haber Doğrulama Platformları: “Doğruluk Payı” ve “Teyit” Örnekleri, *Etkileşim*, (9), 194-222.

B8 Kaynakça

- Akın, M., & Akın, G. (2007). Suyun Önemi, Türkiye’de Su Potansiyeli, Su Havzaları Ve Su Kirliliği. Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, 47(2), 105-118.

- Albayrak, İ. (2012). Ekosistem servislerine dayalı havza yönetim modelinin İstanbul-Ömerli Havzası örneğinde uygulanabilirliği. (Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Albayrak, İ. (2012). Ekosistem servislerine dayalı havza yönetim modelinin İstanbul-Ömerli Havzası örneğinde uygulanabilirliği. (Doktora tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul).
- Arınç, K. (2013). Türkiye'nin İç Bölgeleri. Erzurum: Eser Ofset Matbaacılık
- Atalay, İ., Tetik, M., ve Yılmaz, Ö. (1985). Kuzeydoğu Anadolu'nun Ekosistemleri. Ankara: Orman Araştırma Enstitüsü Yayınları
- Aytuğ, H. K. (2014). Sürdürülebilir Su Kullanımı Açısından Avrupa Birliği Çevre Politikalarına Türkiye'nin Uyumu. Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 1-18.
- Coşkun, S. (2020). Aras-Kura Kapalı Havzasının Ortalama Sıcaklık, Yağış Ve Akım Verilerinin Trend Analizi (Türkiye). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 30(2), 29-42.
- Çelik, F. (2019). Entegre Nehir Havzasını Yönetme Deneyimlerinin Karşılaştırmalı Analizi: Abd Ve Türkiye Örnekleri - The Comparative Analysis Of The Integrated River Basin Management Experiences: Usa And Turkey Samples. Mehmet Akif Ersoy University Journal of Social Sciences Institute, 11(28), 218-242.
<https://doi.org/10.20875/makusobed.428813>
- Elibüyük, M., & Güzel, A. (2003). Şanlıurfa İlinde dönemlik ve Geçici Bir Yerleşme hollik. Coğrafi Bilimler Dergisi, 1(1), 55-67.
- Garipağaoğlu N. & Uzun, M. (2019). İznik Gölü Havzası'nda doğal ortam koşulları, değişimler ve muhtemel risklerin havza yönetimi ve planlamasına etkisi. Doğu Coğrafya Dergisi, 24(42), 1-15.
- Garipağaoğlu, N. & Uzun, M. (2021). Development stages of basin management and different models. International Journal of Geography and Geography Education (IGGE), 43, 338-357.
- Garipağaoğlu, N. (2012). Havza planlamalarında coğrafyanın rolü ve Türkiye'de havza planlamacılığı. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16(2),303-337.
- Garipağaoğlu, N. (2017). Bölge Planlama ve Türkiye'de Mekânsal Planlama Yaklaşımları. İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Güzel, A. (2013). Coğrafi Özellikleri Bakımından Anadolu Şehirlerindeki Geleneksel Konutlar: Şanlıurfa Örneği. Electronic Turkish Studies, 8(12).
- Güzel, A. (2020). Şanlıurfa ili doğal coğrafya özellikleri. Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 13(71), 195-215.
- Güzel, A. (2021). Şanlıurfa Ekonomisi İçin Önemi Giderek Artan Bir Maden: Urfa Yapı Taşı. Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 9, Sayı: 115, Nisan 2021, s. 14-32 DOI : <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.49599>
- Küçükali, U. F. (2012). Bursa - Nilüfer Çayı'nın Başköy – Kestel Bölümü ve alt havzalarının kirlilik ve risk analizi (Doktora tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, İstanbul).
- Menteşe, S. (2017). Çevresel Sürdürülebilirlik Açısından Toprak, Su Ve Hava Kirliliği: Teorik Bir İnceleme. Journal of International Social Research, 10(53).
- Özçağlar, A. (2003). Türkiye'de Yapılan Bölge Ayrımları Ve Bölge Planlama Üzerindeki Etkileri. Coğrafi Bilimler Dergisi, 1(1), 3-18.
- Özçağlar, A. (2024). Coğrafyacılar Tarafından Yapılan Arazi Kullanım Çalışmaları Üzerine Kavramsal ve Yöntemsel Öneriler. Coğrafi Bilimler Dergisi, 22(2), 353-385. <https://doi.org/10.33688/aucbd.1486026>

Özer, Y. (1997). Aras Yarma Vadisi ve Yakın Çevresinin Jeomorfolojisi ile Morfotektonik Evrimi (Kuzeydoğu Anadolu). *Türk Coğrafya Dergisi*, (32), 121-142

Randhir, O.T. (2007). *Watershed: Definition and Delineation, Watershed Management -Issues and Approaches*, London: IWA Publishing.

Sezer Güney, B. (2020). Havza Yönetimi Yaklaşımı Çerçevesinde Yeraltı Barajları. *Su Kaynakları*, 5(1), 1-6.

Susam, T., & Oğuz, İ. (2006). CBS İle Tokat İli Arazi Varlığının Eğim ve Bakı Özelliklerinin Tespiti ve Tarımsal Açından İrdelenmesi. *Journal of Agricultural Faculty of Gaziosmanpaşa University (JAFAG)*, 2006(1).

Tekeş, A., & Cürebal, İ. (2019). Arazi Kullanımı İle Yükselti Ve Eğim Özellikleri Arasındaki İlişkinin Analizi: Şehzadeler (Manisa) İlçesi. *Turkish Studies-Social Sciences*, 14(4), 1787-1806.

B9 Kaynakça

Zapata-Barrero, R. & Yalaz, E. (2019). "Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalara Giden Yolu Açmak" Avrupa Göç Çalışmalarında Nitel Araştırmalar, GAR Ankara: Kitaplık.

Karasar, N. (1998). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yay.

Baltacı, A. (2019). "Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?" Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.

Kirman, M.A. & Güçlüten, Ç. (2021). "Türkçe Göç Yazını Üzerine Bir Araştırma" Göç ve Din, Disiplinlerarası Bir Bakış, Ed. M. Ali Kirman & İlbey Dölek, 2. Basım, Ankara: Astana Yayınları.

Ulusal Tez Merkezi, <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>

Arango, J. (2004). Theories of international migration. *International migration and the new millennium içinde*. (15-36). Aldershot: Ashgate.

Castles, S. M. ve Miller, M. J. (2008). *Göçler çağı: Modern dünyada uluslararası göç hareketleri* (Çev: B. U. Bal ve İ. Akbulut). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Meilaender, P.C. (2021). *Toward a theory of immigration*. New York: Palgrave MacMillan.

B10 KAYNAKÇA

Aclûnî, E.-F. İ. b. M. (1932). *Keşfü'l-hafa. Daru İhyâi't-Türasi'l-Arabi*.

Akkaya, V. (2019). Tasavvuf Klasiklerinde Hz. Ali'nin Şahsiyeti -Kur'an ve Hadis Perspektifiyle Karşılaştırma. *Usul İslam Araştırmaları*, 32.

Algar, H. (1997). Hâlid el-Bağdâdî. *İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (C. 15). Türkiye Diyanet Vakfı.

Alkayış, M. F. (2016). Hazreti Ali'nin Kahramanlık Vasıfları Üzerine Bir Değerlendirme (Haveran-Name Örneği). *The Journal of Academic Social Science Studies*, 47.

Arslan, A. (2023). Kabile Asabiyeti Açısından Bedir Gazvesi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Aratırmaları Dergisi*, 12(5).

- Bağdâdî, M. H. (2010). *Dîvân Tercümesi Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî ve Gölgesinde Çeşme-i Muhabbet* (S. Kuku, Çev.). Damra Yayınları.
- Bağdâdî, M. H. (2013a). *Divan* (A. Kavak, Çev.). Semerkand Yayınları.
- Bağdâdî, M. H. (2013b). *Divan* (A. Kavak, Çev.). Semerkand Yayınları.
- Bağdâdî, M. H. (2014). *Divan-ı Mevlânâ Hâlid*. Hâşimî Yayınevi.
- Buhârî, E. A. M. b. İ. el-. (2001). *El-Câmiu's-sahîh*. Dâru Tavki'n-Necât.
- Camî, A. (1995). *Nefahâtü'l-Üns Evliya Menkıbeleri* (L. Çelebî, Çev.). Marfet Yayınları.
- Cürcânî, Ş. A. b. M. (1983–1403). *Ta'rifat*. Dârü'l-Kütübî'l-İlmiyye.
- Çiftçi, H. (2017). *Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî'nin İmam Rıza'yı Öven Şiiri Üzerine*. *Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî ve Hâlidîliğin Bingöl ve Çevresi Üzerindeki Etkisi*.
- Demir, M. (2020). *Şîi Apokaliptik Bir Rivayeti Tarihlendirmek: Hadis-Tarih İlişkisi Bağlamında Berâsâ Mescidi'ne Dair Bir Rivayetin Analizi*. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 61(1).
- Ebu'l-Mehâmidel-Curûmî. (2019). *Ebu'l-Mehâmidel-Curûmî ve Kitâbuhu el-Urvetü'l-münciyye fi'l-firkati'n-nâciyye*. Nida Akademi.
- Fiğlalı, E. R. (1989). Ali. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 2, ss. 371-378). TDV Yayınları.
- Fiğlalı, E. R. (2005a). İmam Ali. TDV Yayınları.
- Fiğlalı, E. R. (2005b). İmam Ali. TDV Yayınları.
- Fiğlalı, E. R. (1989). Ali. İçinde TDV İslâm Ansiklopedisi (C. 2, ss. 371-378). TDV Yayınları.
- Fiğlalı, E. R. (2005). İmam Ali. TDV Yayınları.
- Gündüz, İ. (1989). *Osmanlılarda Devlet-Tekke Münasebetleri* (3. bs). Seha Neşriyat.
- Güneş, H. (2018). *Zülfikar: Efsanevi Bir Kılıcın Tarihi Serüveni*. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 86(Haziran 2018), 9-20.
- Hanî, M. b. A. (2015). *Behcetü's-seniyye* (Siraceddin Ünlüer, Çev.). Semerkand Yayınları.
- Hânî, M. İ. A. (1319). *El- Behcetü's-seniyye fi âdâbî't-tarikati'l-aliyyeti'l-hâlidiyye*. el-Matbaatü'l-Meymeniyye.
- Haydarî. (2011). *Mecdü't-Tâlid* (Eser Sazak, Çev.). Semerkand.
- Haydarîzaâde, İ. F. E. (1292). *El-Mecdü't-talid fi menakibi's-Şeyh Halid*. Matbaa-i Amira.
- Hocazade Ahmed Hilmi. (1318). *Hadikatü'l-evliya*.
- Hücvirî, A. b. O. (2020). *Keşfü'l-Mahcub Hakikat Bilgisi*. Dergâh Yayınları.
- İbnü'l-Esîr, İ. (1280). *Üsdü'l-Gabe* (C. 4).
- Kandemir, M. Y. (1989). Ali. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (C. 2). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kara, A. (2023). *Duvazlarda Beklenen: Kayıp İmam (Mehdi)*. *Dicle Akademi Dergisi*, 3(2), 213-227.
- Kavak, A. (2016). *Mevlana Halid-i Nakşibendi ve Halidilik*. Nizamiye Akademi.
- Kelâbâzi, E. B. M. (1413). *Et-Taaruf li Mezhebi Ehli't-Tasavvuf*. Daru'l-Kutubi'l-İlmiyye.

- Kubat, M. (2014). Mevlânâ Hâlid-i Bağdâdî. Hikmet Yayınları.
- Kuşeyrî, E.-K. A. (1413). Er-Risaletü'l-Kuşeyriye. Daru'l-Hayr Matbaası.
- Kutluer, İ. (2000). İlim. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (C. 22). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Mekkî, E. T. M. (1310). Kutu'l-Kulûb. Daru'-Sadr Matbaası.
- Mert, İ. S. (2021). Kahramanlığı Anlamak: Kahramanlık Olgusu Üzerine Bir Literatür Araştırması. Savunma ve Savaş Araştırmaları Dergisi, 31(1).
- Mevlânâ, C. R. (1993). Divân-ı Kebir (C. 3).
- Meybudî, E.-F. R. (1361). Keşfu'l-Esrâr ve Uddetu'l-Ebrâr. Ali Asgar Hikmet Emir Kebîr Matbaası.
- Muhâsibî. (1999). Er-Riâye li Hukûkillâh.
- Mu'temedî, M. (1368). Mevlânâ Hâlid-i Nakşibendî, ve pirevân-ı Tarikat-ı o.
- Müderriş, A. (1979). Yâd-ı Merdân. Çaphâne-i Kozi Zanyâri Kurd.
- Müslim, E.-H. M. b. el-Haccâc. (1956). Müslim b. El-Haccâc Ebü'l-Huseyn. El-Cmi'u's-sasîh. Dâru İhyai't-Türasî'l-Arabî.
- Önemli, K. (2020a). Erken Dönem İbâzî Kaynaklarda İbâiyye'nin Dinî ve Siyasî Görüşleri. Nida Akademi.
- Önemli, K. (2020b). Ümmeti Kutuplaştıran İlk İhtilaflar. Nida Akademi.
- öz, M. (2000). İmâmet. İçinde Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (C. 22). Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ramazanoğlu, M. S. (1982). Hz. Aliyyü'l-Mürtezâ. Erkam Yayınları.
- Serrâc, E. N. T. (2016). El-Luma' İslâm Tasavvufu (H. K. Yılmaz, Çev.). Erkam Yayınları.
- Tahâvî, E. C. A. b. M. b. S. (1415/1994). Şerhu müşkili'l-âsâr. Müessesetü'r-Risâle.
- Tirmizî, E. İ. M. b. İ. b. S. es-Süllemî. (1978/1398). Cami'u s-Sahîh. Mustafa el-Babi el-Halebi.
- Uludağ, S. (1995). Tasavvuf Terimleri Sözlüğü. Marifet Yayınları.
- Yıldırım, N. (2017). Fars Mitolojisi Sözlüğü. Kabcacı Yayınları.

B11 KAYNAKLAR

- Adler, R. B., Rodman, G. R., Sévigny, A. (2006). Understanding Human Communication (Vol. 10). Oxford: Oxford University Press.
- Al Kuwaiti, A., Nazer, K., Al-Reedy, A., Al-Shehri, S., Al-Muhanna, A., Subbarayalu, A. V., Al-Muhanna, F. A. (2023). A Review of the Role of Artificial Intelligence in Healthcare. Journal of Personalized Medicine, 13(6), 951.
- Ali, K., Barhom, N., Duggal, M. S. (2023). Online Assessment Platforms: What is on Offer? European Journal of Dental Education, 27(2), 320-324.
- Altınışık, H. (2024). Dış Hekimliği Eğitiminde İletişimin Önemi ve İletişim Becerilerinin Kazandırılma Yöntemleri. Türkiye Klinikleri Restorative Dentistry-Special Topics, 10(1), 5-9.

- Ammenwerth, E., Schnell-Inderst, P., Hoerbst, A. (2012). The Impact of Electronic Patient Portals on Patient Care: A Systematic Review of Controlled Trials. *Journal of Medical Internet Research*, 14(6), e2238.
- Asokan, S., Nuvvula, S. (2017). Pediatric Dentistese. *Journal of Indian Society of Pedodontics and Preventive Dentistry*, 35(1), 2-5.
- Bacharach, R. E. (2020). *Diction: How to Choose the Right Word (and Why)*. Brief, 50, 58.
- Behrman, A. (2021). *Speech and Voice Science*. Plural Publishing.
- Bird, D. L., Robinson, D. S. (2020). *Modern Dental Assisting-E-Book: Modern Dental Assisting-E-Book*. Elsevier Health Sciences.
- Caglar, E., Sandalli, N., Kirant, B., Kuscu, O. O. (2015). Evaluation of Words in Child-Paediatric Dentist Communication. *Eur J Paediatr Dent*, 16(3), 236-238.
- Campbell, K., Greenfield, G., Li, E., O'Brien, N., Hayhoe, B., Beaney, T., Neves, A. L. (2023). The Impact of Virtual Consultations on the Quality of Primary Care: Systematic Review. *Journal of Medical Internet Research*, 25, e48920.
- Çiftçi, H. (2024). Sağlık Sektöründe Kişilerarası İletişim Yöntemleri, 7. International Marmara Scientific Research And Innovation Congress, 818-825
- Dutã, M., Amariei, C. I., Bogdan, C. M., Popovici, D. M., Ionescu, N., Nuca, C. I. (2011). An Overview of Virtual and Augmented Reality In Dental Education. *Oral Health Dent Manag*, 10(1), 42-9.
- Ekman, P., Friesen, W. V., O'sullivan, M., Chan, A., Diacoyanni-Tarlatzis, I., Heider, K., Tzavaras, A. (1987). Universals and Cultural Differences in the Judgments of Facial Expressions of Emotion. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53(4), 712.
- Flocke, S. A., Miller, W. L., Crabtree, B. F. (2002). Relationships Between Physician Practice Style, Patient Satisfaction, and Attributes of Primary Care. *Journal of Family Practice*, 51(10), 835-841.
- Hall, J. A., Knapp, M. L. (Eds.). (2013). *Nonverbal Communication (Vol. 2)*. Walter de Gruyter.
- Halley, M. C., Rendle, K. A., Frosch, D. L. (2013). A Conceptual Model of the Multiple Stages of Communication Necessary to Support Patient-Centered Care. *Journal of Comparative Effectiveness Research*, 2(4), 421-433.
- Hamasaki, H. (2020). Effects of Diaphragmatic Breathing on Health: A Narrative Review. *Medicines*, 7(10), 65.
- Hargie, O. (2006). *The Handbook of Communication Skills*.
- Hargie, O. (2021). *Skilled Interpersonal Communication: Research, Theory and Practice*. Routledge.
- Ho, J. C. Y., Chai, H. H., Lo, E. C. M., Huang, M. Z., Chu, C. H. (2024). Strategies for Effective Dentist-Patient Communication: A Literature Review. *Patient Preference and Adherence*, 1385-1394.
- Ishikawa, H., Kiuchi, T. (2010). Health Literacy and Health Communication. *BioPsychoSocial Medicine*, 4, 1-5.
- Jones, T. S., Remland, M. S. (1993). Nonverbal Communication and Conflict Escalation: An Attribution-Based Model. *International Journal of Conflict Management*, 4(2), 119-137.
- Kahrs, T. K. (2000). *Enhancing Your Presentation Skills*. iUniverse.
- McDonald, K. M., Matesic, B., Contopoulos-Ioannidis, D. G., Lonhart, J., Schmidt, E., Pineda, N., Ioannidis, J. P. (2013). Patient Safety Strategies Targeted at Diagnostic Errors: A Systematic Review. *Annals of Internal Medicine*, 158(5_Part_2), 381-389.

- Mehrabian, A. (2017). *Nonverbal Communication*. Routledge.
- Ong, L. M., De Haes, J. C., Hoos, A. M., Lammes, F. B. (1995). Doctor-Patient Communication: A Review of the Literature. *Social Science & Medicine*, 40(7), 903-918.
- Ovalı, F. (2010). Hasta Güvenliği Yaklaşımları. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 1(1), 33-43.
- Özdoğan, L. A., Güven, Y., Aktören, O. (2022). Diş Hekimliğinde Mobil Uygulamalar: Geleneksel Derleme. *Türkiye Klinikleri Diş Hekimliği Bilimleri Dergisi*, 28(2), 450-458.
- Öztürk, Y. E., Karataş, C. (2024). Tüm Boyutlarıyla Hekim-Hasta İlişkisi. *Sağlık Bilimleri Alanında Uluslararası Araştırmalar XX*, 52.
- Pascadopoli, M., Zampetti, P., Nardi, M. G., Pellegrini, M., Scribante, A. (2023). Smartphone Applications in Dentistry: A Scoping Review. *Dentistry Journal*, 11(10), 243.
- Patel, M. (2023). Behavior Management Techniques in Pediatric Dentistry: Creating Positive Dental Experiences. *Pediatric Dentistry: Embracing Emerging Practices for Kids' Oral Health*, 21.
- Pekin, S., Buduneli, N. (2022). Diş Hekimliğinde İletişim Becerilerinin Önemi ve Kazandırılması. *Ege Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 43(3), 253-260.
- Pereira, C. A. (2017). Dentistry and the Social Media. *RGO-Revista Gaúcha de Odontologia*, 65(03), 229-236.
- Quill, T. E. (1995). Barriers to Effective Communication. In *the Medical Interview: Clinical Care, Education, and Research* (pp. 110-121). New York, NY: Springer New York.
- Sanjeev, M., Shushant, G. (2011). Teledentistry a New Trend in Oral Health. *Int J Clin Cases Investig*, 2(6), 49-53.
- Sataloff, R. T. (2017). *Voice Science*. Plural Publishing.
- Schiavo, R. (2013). *Health Communication: From Theory to Practice*. John Wiley & Sons.
- Schiavo, R. (2013). *Health Communication: From Theory to Practice*. John Wiley & Sons.
- Soto, S. (1992). *Information in Dentistry: Patterns of Communication and Use* (Doctoral dissertation, University of Sheffield).
- Spath, P. L. (Ed.). (2011). *Error Reduction in Health Care: A Systems Approach to Improving Patient Safety*. John Wiley & Sons.
- Stewart, M. A. (1995). Effective Physician-Patient Communication and Health Outcomes: A Review. *CMAJ: Canadian Medical Association Journal*, 152(9), 1423.
- Townsend, J. A., Wells, M. H. (2019). Behavior Guidance of the Pediatric Dental Patient. In *Pediatric dentistry* (pp. 352-370). Elsevier.
- M. H. (2019). Behavior guidance of the pediatric dental patient. In *Pediatric dentistry* (pp. 352-370). Elsevier.
- Uğur, T. A., Yılmaz, S. (2022). Tele-Diş hekimliği Uygulamaları: Literatür Derlemesi. *Turkiye Klinikleri Journal of Dental Sciences*, 28(1), 196-202.
- Waylen, A. (2017). The Importance of Communication in Dentistry. *Dental Update*, 44(8), 774-780.
- Yuan, S., Freeman, R., Hill, K., Newton, T., Humphris, G. (2020). Communication, Trust and Dental Anxiety: A Person-Centred Approach for Dental Attendance Behaviours. *Dentistry Journal*, 8(4), 118.
- Yüksel, A. (2004). Empati Eğitim Programının İlköğretim Öğrencilerinin Empatik Becerilerine Etkisi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(2), 341-354.

B12 KAYNAKÇA

- Altuntaş, B., & Kurt, H. (2023). Coğrafi (Menşe) işaretli İspir Kuru Fasulyesinin üretim, pazarlama imkanlarının tespiti ve ülke ekonomisine katkısının artırılmasına yönelik öneriler. *Ahi Evran Akademi*, 4(1), 39-48
- Belli, S. (2022). Coğrafi işaret ile tescilli yöresel mutfak ürünlerinin turistlerin destinasyon seçimine etkisi: Güneydoğu Anadolu Bölgesi örneği. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bozyiğit, İ (2022). Satın alma karar tarzlarının coğrafi işaretli ürün ve ulusal markalı ürün tercihleri üzerindeki etkisinin değerlendirilmesi. [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Cam, O. & Avcı, M. (2024). Kutsal Alanlar, Coğrafi İşaretler, Kültür ve İnanç Rotalarının İnanç Turizmi Açısından Değerlendirilmesi. *Türkiye Mesleki ve Sosyal Bilimler Dergisi*. 5(13), 26-43.
- Çakır, A. C., Özboyacı, A., & Demirkapı, E. (2021). Marka, ticaret unvanı ve işletme adının birbirleriyle karıştırılma tehlikesine karşı korunması. *Ticaret ve Fikri Mülkiyet Hukuku Dergisi*, 7(1), 37-67.
- Çavuşoğlu, O. & Altun, Ö (2023). Cittaslow Şehir Restoranlarında Yöresel Gastronomik Ürün Kullanımı: Gökçeada (İmroz) Örneği. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*. 7(1):49-65.
- Demir, D., Yücel, N. (2024). Kentsel Markalaşma Sürecinde Coğrafi İşaret Adayı Olarak Siirt Fıstığı, Siirt Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(1). 42-58.
- Doğan, B. (2015). Coğrafi İşaret Korumasının Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Önemi. *Social Sciences*, 10(2), 58-75.
- Doğan, N., & Adanacioğlu, H. (2021). Coğrafi İşaretli Ürünlerin Pazarlama Karması (4P) Analizi: Gümüşhane İli Kürtün Araköy Ekmeği Örneği. XV. IBANESS İktisat, İşletme ve Yönetim Bilimleri Kongreler Serisi– Plovdiv/Bulgaristan.
- Eraslan, O. (2024). Gastronomi turizminin gelişimine yerel halkın katılım düzeyinin belirlenmesi: Şanlıurfa örneği. [Yayınlanmamış doktora tezi]. Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erdem, F. B. (2023). Markanın Alan Adı Olarak Kullanılmasında Karşılaşılan Uyuşmazlıklarda Tahkim Mekanizmalarının Yeri. *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 31(1):261-96.
- Erdoğan, D., & Özkanlı, O. (2022). Coğrafi işaretli ürünlerin bölgesel etkisinin halk tarafından algılanması: Kaz Tiridi örneği. *Journal of Humanities and Tourism Research*, 12(3), 440-454.
- Erol, İ & Akdağ, G. (2023). Kırsal turizm alanlarının gastronomik ürün haritası: Doğu Akdeniz örneği. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*. 5(1):26-48.
- Kanberoğlu, Z., & Yıldırımçakar, İ. (2022). Coğrafi İşaretlerin Bölgesel Gelişmedeki Rolü: Van Kahvaltısı Örneği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (58), 23-39.
- Karadal, H., Akçi, Y., Sepetçi, T., & Dinçer, E. (2023). Aksaray İli Marka Değeri Araştırması. *Kent Akademisi*.
- Karataş, M. (2023). Turistik ürün çeşitlendirmesi açısından gastronomi turizminin geliştirilmesine yönelik bir araştırma: Kapadokya örneği (Yüksek Lisans Tezi). Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Turizm Araştırmaları Enstitüsü, Nevşehir.

Kayran, S.C.Ş. & Kayran M.F. (2012). Sürdürülebilir turizm. C.Alkan& Ö. Gök (Eds.). Sürdürülebilir Turizm: Yönetim, Pazarlama ve Güncel Gelişmeler içinde (18-33. ss.). Ankara: Detay Yayıncılık.

Kayran, M. (2021). Şanlıurfa'nın coğrafi işaretli ürünleri ve gastronomi turizmi potansiyeli. Detay Yayıncılık.

Kayran, M. F. (2021). Şanlıurfa İlinin Coğrafi İşaretli Ürünlerinin Gastronomi Turizmi Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Kılıç, S. (2021). Mutfak şeflerinin coğrafi işaretli ürün kullanımına yönelik tutum ve algıları: İstanbul örneği. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Özbay, G. & Sarıca, V. (2024). Türkiye'nin Coğrafi İşaretli Peynirlerinin Fonksiyonel Gıdalar Kapsamında Değerlendirilmesi. Yönetim ve Ekonomi Dergisi. 31(1):107-34.

Öztürk, D. (2022). Coğrafi işaret almaya iten nedenler ve karşılaşılan zorluklar üzerine dematel yöntemli çalışma. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik.

Sarıtaş, S. (2023). Coğrafi İşaretler Açısından Balıkesir İli Üzerine Bir Değerlendirme. Kültür Araştırmaları Dergisi, 308-325.

Sefa, Ş (2023). Gastronomi ve mutfak sanatları bölümü öğrencilerinin coğrafi işaretli ürün farkındalığı ve algısının belirlenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Şahin, H. & Güçlütürk, G. (2022). İzmir'de yöresel ve coğrafi işaretli yiyecek ve içeceklerin menülerde yer verilme durumu. Türk Turizm Araştırmaları Dergisi. 6(4):1180-98.

Tanrıkulu, M., & Doğandor, E. (2021). Coğrafi işaretleri ve coğrafi işaret potansiyeliyle Bolu ili. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(1), 223-257.

Taş, S. S. K. & Taş, S. (2020). İşletme yöneticilerinin coğrafi işaret tesciline yönelik bakış açıları: Gümüşhane ili örneği. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi. 9(2):985-94.

Tekelioğlu, Y. (2019). Coğrafi işaretler ve Türkiye uygulamaları. Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(15), 47-75.

Türk, Ö. (2023). Coğrafi işaretli ürünlerin gastronomi turizmine katkısının yerel işletmeler tarafından değerlendirilmesi (Kayseri ili örneği). (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aksaray.

Uygurtürk, H., & Güner, Ş. N. (2021). Coğrafi işaretli ürünlerin markalaşma algisi üzerine bir araştırma. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20(40), 377-394.

Yılmaz, A. M. (2022). Türkiye'de Tüketicilerin Coğrafi İşaret Konusunda Bilgi Düzeylerinin, Algılarının ve Satın Alma Davranışlarının Benimsenmesi: Ezine Peyniri Örneği. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Yönet, F.E. (2022). Gastronomi uzmanlarının bakış açısıyla türk mutfağının uluslararasılaşma sorunları ve çözüm önerilerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Nevşehir: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Turizm Araştırmaları Enstitüsü.

Yörükoğlu, T., Dayısoylu, K. S., & Ançel, T. (2024). Coğrafi İşaret Sürecinde Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinin Rolü ve Coğrafi İşaret Mağazası Önerisi. Black Sea Journal of Engineering and Science, 7(2), 323-328.

Yurt, İ (2024). Bölgelerin pazarlama faaliyetlerinde coğrafi işaretli ürünlerin etkisinin incelenmesi: Karabük Eskipazar Örneği. İşletme Araştırmaları Dergisi. 16(3):1905-1919.

Yüzer, S. (2022). Kayseri İlinin UNESCO Gastronomi Yaratıcı Şehirler Ağına Katılmasına İlişkin Yerel Yönetim ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Bakış Açısı Üzerine Bir Araştırma, Nevşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir.

B13 KAYNAKÇA

Ağar, M. S. (2021). Geleneksel urfa evlerinde işlev değişimi: Mahmut Nedim Kürkçüoğlu Konağı örneği (Master's thesis, Hasan Kalyoncu Üniversitesi).

Akkoyunlu, Z. (1989). Geleneksel Urfa Evlerinin Mimari Özellikleri. Ankara, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 1998).

Aytaç, A. S., Yetmen, H., Benek, S., Elmastaş, N., Şahinalp, M. S., Özcanlı, M., & Şahap, A. (2016). Harran Üniversitesi Osmanbey Kampüsü'nün fiziki coğrafyası. The Journal of Academic Social Science (Asos Journal), 37, 473-506.

Benek, S., & Özcanlı, M. (2015). Şanlıurfa İlinde Boğulma Vakalarının İncelenmesi (2001-2008). Marmara Coğrafya Dergisi(31), 184-203. <https://doi.org/10.14781/mcd.00022>

Benek, S., Elmastaş, N., Yetmen, H., Özcanlı, M., Şahinalp, M. S., Aytaç, A. S., & Şahap, A. (2016). Harran Üniversitesi Osmanbey Kampüsü'nün Coğrafi Etüdü. İstanbul, Turkey: Kriter Yayınevi.

Çetiner, M. (2012). Şanlıurfa ve İlçelerinde Bulunan Tarihi Konaklar, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.

Elmastaş, N., Yetmen, H., Benek, S., & Özcanlı, M. (2019) Ahlat (Bitlis) İlçesindeki Yeraltı Sularının Tarımsal Sulama Açısından İncelenmesi Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 7, Sayı: 90, Mart 2019, S. 13-26 Doi Number: [Http://Dx.Doi.Org/10.16992/Asos.14866](http://Dx.Doi.Org/10.16992/Asos.14866)

Erçetin, S. (2020). Geleneksel Urfa Evlerinde Çıkma. Akdeniz Sanat, 14(26), 151-168. <https://dergipark.org.tr/en/pub/akdenizsanat/issue/56224/706559>

Erişmiş, Ö. Y. (2021). Şanlıurfa kentsel Siti-Suriçi bölgesi yerleşim morfolojisi ve avlulu konut tipolojisinin incelenmesi Kurtuluş Mahallesi örneği (Master's thesis, Mimar Sinan Fine Arts University (Turkey)).

Gönül, B. Y. ve Açıanal, S. (2015). Geleneksel Urfa Konutunun Konukevine Dönüşümü: Hacı Abo Evi. Beykent Üniversitesi Fen ve Mühendislik Bilimleri Dergisi, 8(1), 1-31.

Gülçin Bozkurt, S., ve Altınçekiç, H. (2013). Anadolu'da Geleneksel Konut ve Avluların Özellikleri ile Tarihsel Gelişiminin Safranbolu Evleri Örneğinde İrdelenmesi. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 63(1), 69-91. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jffiu/issue/18784/198013>

Güzel, A. Özcanlı, M., Akgün. B. (2021).Şanlıurfa İlinde Kurulu Ges'lerin Arazi Kullanımı Açısından Değerlendirilmesi.Sobider: Sosyal Bilimler Dergisi

Güzel, A., & Özcanlı, M.(2017) Coğrafi Ortam ve Yerleşme Adları Arasındaki İlişki Açısından İdil İlçesi (Şırnak) Köy Adları. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(1), 12-30.

<https://islamansiklopedisi.org.tr/mesken>. Erişim tarihi:27/12/2023

<https://islamansiklopedisi.org.tr/mukarnas>

<https://www.stopgayrimenkul.com/sayfa/ebeveyn-banyosunun-tarihcesi/>. erişim tarihi:02.01.2024

<https://www.turkiyepostasi.com/kose-yazilari/ahmetcihatkurkcuoglu/geleneksel-urfa-mimarisi-uzerine-dusunceler/27/12/2023>

Mızrak, R. (2011). Urfa kapılarında İnanç İzleri: Hacı kapıları” Şanlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm dergisi 4/11 (2011), 20-24. Şanlıurfa Kültür Sanat Tarih Ve Turizm Dergisi 4/11 (2011), 43-44.

Mistepe, M. Ufuk. (2011). “Kapı Tokmakları Ve Kapı Halkaları (Şakşaklar)”, (Erişim:06/10/2017) <Http://Zilehabercom.Blogspot.Com.Tr/2011/04/Kapitokmaklari-Ve-Kapi-Halkalari.Html>

Özcanlı, M. , Güzel, A. & Akgün, B. (2021). Şanlıurfa ili’nde kurulu GES’lerin topoğrafik özellikler (yükselti, eğim, baki) açısından uygunluk analizi . Türk Coğrafya Dergisi , (78) , 127-144 . DOI: 10.17211/tcd.997146

Pakalın, M. Z. (1993). Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü. M.E.B. İstanbul 1993.

Rızvanoğlu, M. S. (2014). Kültür Ve İnançlar Diyarı Şanlıurfa. Ankara: Şanlıurfa Valiliği İl Kültür Ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Ankara

Sözen, M. (2001). Türklerde Ev Kültürü. Doğan Kitap, İstanbul.

Tunçdilek, N. (1986). Türkiye İskan Coğrafyası, Kır İskanı (Köy-Altı İskan Şekilleri). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları

Yetmen, H., Aytaç, A.S., Özcanlı, M., (2017).Harran Ovası’nın Kuraklık Analizi.Asos Journal DOI: 10.16992/ASOS.12196 Emerging Sources Citation Index (ESCI)

Yılmaz, E., Özcanlı, M. (2021), Van Şehir Gelişimi ile Şehir Isı Adası Arasındaki İlişkiler ve Sıcaklık Değişimleri, Van İnsani ve Sosyal Bilimler Dergisi (ViSBiD) Sayı:1 S.40-60 s.41 https://www.yyu.edu.tr/images/files/SAYI_1.pdf

B14 KAYNAKÇA

Arslan, B. (2020). Materyalizm ve marka rezonansının tüketicilerin tekrar satın alma davranışına etkisi. OPUS– Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi, 16 (Özel Sayı), 3387-3410.

Arslan, B. ve Nur, E. (2018). Teknolojinin yeni çocuğu: K kuşağı. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, 6(15), 329-347.

Arslan, B. ve Tanrıku, E. (2021). The effect of consumers’ online perceived risk levels on online impulsive buying behavior. Journal of Strategic Research in Social Science, 7(1), 1-22.

Bezirci, M., Özpeynirci, R. ve Duman, H. (2011). Sosyal sorumluluk kavramı bağlamında yeşil muhasebe eğitimi: Bir alan araştırması. Muhasebe Bilim Dünyası, (3), 61-89.

Blewitt, J. (2015). Understanding sustainable development. Routledge, Abingdon.

Bölgesel Çevre Merkezi-REC (2011). Sürdürülebilir Üretim ve Tüketim Yayınları - VII Sürdürülebilirlik için İletişim. sf. 5

Can, A. (2022). Spss ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi. Ankara: Pegem Akademi.

Crawford, C. (2009). In the midst of economic disaster, can the united states still care about green accounting?. Northeast Business & Economics Association Program and Addendum, 287-291.

Doğan, S. (2018). Kurumsal sosyal sorumluluk ve muhasebenin sosyal sorumluluğu. Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi, 4(1), 100- 107.

Erbaş, A. ve Mustafa U. (2007). Sürdürülebilir kalkınma ve yeşil muhasebe. Vergi Raporu, Sayı 98, 41-46.

Guliyeva, L., (2023). The importance of a green economy and green accounting: Analysis of the knowledge on green accounting and economy in Azerbaijan.

https://www.researchgate.net/publication/382305774_The_Importance_of_a_Green_Economy_and_Green_Accounting_Analysis_of_the_Knowledge_on_Green_Accounting_and_Economy_in_Azerbaijan Erişim tarihi. 13.12.2024

Haftacı, V. ve Kamuran S. (2008). Çevresel bilgilerin muhasebesi ve raporlanması. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 15, Sayı 1, 92-113.

Karaman, G. ve Cinel, M. O. (2023). Kurumsal sosyal sorumluluk, yeşil strateji, yeşil muhasebe ilişkisi ve işletme performansına katkısı üzerine kavramsal bir bakış. Külliye, [Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılı Özel Sayısı, 242-256.

Kaya, K., Küçük, F. ve Arslan, B. (2017). Eğitimcilerde tükenmişlik sendromu ve kurumsal bağlılık. İstanbul: Kriter Yayınevi.

Kestane, A., ve Çelik, N. (2023). Yeşil muhasebenin muhasebe eğitimindeki rolü: kilis 7 aralık üniversitesi'nde araştırma. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14(1), 356-369.

Kuşat, N. (2013). Yeşil sürdürülebilirlik için yeşil ekonomi: Avantaj ve dezavantajları - türkiye incelemesi. Journal of Yasar University, 29(8) 4896 – 4916.

Nur, E., Arslan, B. ve Küçük, F. (2020). "Teknoloji ve...", içinde, sanal kaytarma davranışları ile çevrimiçi satınalma davranışları arasındaki ilişki: kadın sağlık çalışanlar üzerine ampirik bir çalışma, Hatice Aztimur ve Baran Arslan (Ed), SRA Academic Publishing, Lithuania, 1-26.

Peşkircioğlu, N. (2016). 2030 sürdürülebilir kalkınma hedefleri: küresel verimlilik hareketine doğru. Kalkınmada Anahtar Verimlilik, Yıl 28, Sayı 335, Ankara: Elma Teknik Basım Matbaacılık, https://edergi.sanayi.gov.tr/File/Journal/2016/11/11_2016.pdf 12.12.2024,

Rout, H. S. (2010). Green Accounting: Issues and Challenges. IUP Journal of Managerial Economics, 8(3), 46-60.

Saremi, H., & Nezhad, B. M., (2014). Role of environmental accounting in enterprises. Ecology, Environment and Conservation, 20 (3):1-13.

Schaltegger, S., & Burrit, R. L., (2010). Sustainability accounting for companies: Catchphrase or decision support for business leaders. Journal of World Business, 45, 375-384.

Süklüm, N. (2020). Kurumsal sosyal sorumluluk, yeşil muhasebe ve yeşil denetim ilişkisine kavramsal bir bakış. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 5 (TBMM 100. YIL Özel Sayısı), 151-163.

Vasile P., A. Cristina & L. Mihaela (2008). "Green accounting – a challenge for the accountant specialist" annals of the universe of oradea. Economic Science Series, Vol. 17, Issue 3, 1387-1392.

Yazıcıoğlu, Y. ve Erdoğan, S. (2004). Spss uygulamalı bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yelgen, E. (2022). Yeşil muhasebe ve uygulama örnekleri üzerine bir çalışma. Yönetim Bilimleri Dergisi, Sayı/No: Özel, 100-126.

Yılmaz, Z. ve Zeynep Ş. (2017). Muhasebe dersi alan öğrencilerin yeşil muhasebe konusundaki algıları ve farkındalıkları, Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences, 03(01), 110-122.

- Ambrose, G. (2013). Grafik tasarımda dil ve yaklaşım. İstanbul: Literatür.
- Aslier, Mustafa(1985). “Son Yüzyılda Türkiye’de Özgün Baskı Resim Sanatı” Hacettepe Ün., GSF Yayınları: Ankara
- Baer, K. (2008). 100 Information Design Workbook Graphic Approaches, solutions, and Inspiration + 30 Case Studios. Massachusetts, U.S.A: Rockport Publishing.
- Becer, E. (2011). İletişim ve Grafik Tasarım, Dost Yayınevi, 8. Baskı, Ankara.
- Bektaş, D. (1992). Çağdaş grafik tasarımın gelişimi. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları
- Buyurgan, S. ve Buyurgan, U. (2001). Sanat eğitimi ve öğretimi. Ankara: Dersal Yayıncılık.
- Ching, F.D.K. (2006). İç Mekan Tasarımı, İstanbul: Yem Yayın.
- Crnokrak, P. (2008). Feature: Signs of the Times:Infographics. IDN - International Designers Networks Magazine, 15: 23-25.
- Eczacıbaşı. (1997). Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi (Vol. 2). İstanbul: Yapı Endüstri Merkezi Yayınları.
- Fişenk, H. (2012). Yönlendirme dizgelerinde yerleşke kimliğine uygunluk ve grafik tasarım sorunları: Ankara ili Çankaya ilçesi Kızılay mahallesi için yönlendirme dizgesi tasarımı. Sanatta Yeterlik, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara
- Hancı, H. (2008). Göstergebilimin grafik tasarım dersi alan öğrenciler üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Heller, S. (2012). Geleceği planlamak. Grafik tasarım kuram: Tasarım alanından okumalar (Ed: H. Armstrong), (Çev: M.E. Uslu). İstanbul: Espas Sanat Kuram
- Holmes, N. (2000). About charts and graphs. Impress Magazine. July. 28 Mayıs 2019
https://spring2011parsonsd2thu.files.wordpress.com/2011/03/holmes_chartsandgraphs.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Horn, R. E. (1974). Information mapping. 14 Mart 2019 tarihinde
http://www.web.stanford.edu/~rhorn/a/topic/stwrtnng_infomap/artclInfoMappingTraining.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Horn, R. E. (2009). Bilgilendirme Tasarımı: Yeni Bir Mesleğin Doğuşu. (Ö. Durmaz, Ed.) Grafik Tasarım Dergisi, Sayı 28, 30-39.
- Information Design Exchange [IDX]. (2007). IIID. 17 Haziran 2019 tarihinde IIID web sitesi:
<https://www.iiid.net/idx-information-design-core-competencies/> adresinden alınmıştır.
- Karamustafa, S. (2009). Bilgilendirme tasarımı: Profesyonellerden görüş. Grafik Tasarım, Sayı 28.
- Kılıçkan, H. (2002). Resim bilgisi. İstanbul: Fil Yayınevi.
- Lupton, E. & PHILIPS, J.C. (2008). Graphic design the new basics. New York: Princeton Architectural.
- Meggs, P. B. ve Purvis, A. W. (2012). Meggs’ History of Graphic Design, 5. Basım, USA: Wiley Published.
- Odabaşı, H. A. (2006). Grafik’te Temel Tasarım. İstanbul: Yorum Sanat Yayınları.
- Öztuna, Y. (2007). Görsel İletişimde Temel Tasarım. İstanbul: Güzel Sanatlar Matbaası A.Ş.

Schuller, G. (2009). Bilgilendirme Tasarımı=Karmaşa+Disiplinlerarası+Deney. (Ö. Durmaz, Ed.) Grafik Tasarım Dergisi (28), 40-43.

Selamet, S. (1996) Tipografi üzerine. Anadolu Sanat Dergisi. Sayı:5, 173-181

Tepecik, A (2002). Grafik Sanatlar. Ankara: Detay Yayıncılık

Timuçin, A (2011). Estetik, İstanbul: Bulut Yayıncılık.

Turani, A. (1980). Basım sanatının gerçek çehresi. Ankara: Toplum Yayınevi.

Turgut, İ. (1989). Sanat felsefesi. İzmir: Akademi Kitabevi.

Uçar, T. F. (2004). Görsel İletişim Ve Grafik Tasarım. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Uyan, B. İ. (2011). Bilgilendirme Tasarımında İlkeler, Öğeler Ve Uygulama Sorunları - Bilgilendirme Tasarımı Uygulaması. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Visocky O'Gradly, J. (2008). The Information Design Handbook. Cincinnati, Ohio: How Books.

Yurtsever, H. (1988). Uygulamalı Estetik. Ankara: Büro-Tek Basım.

B16 KAYNAKÇA

Anadolu Ajansı, (2023), Dışişleri Bakanı Fidan: Türkiye ve ASEAN'ın çok daha ileri seviyede işbirliği yapması gerektiğine inanıyoruz, <https://www.aa.com.tr/tr/politika/disisleri-bakani-fidan-turkiye-ve-aseanin-cok-daha-ileri-seviyede-isbirligi-yapmasi-gerektigine-inaniyoruz/2946214> E.T: 12.10.2024

Anadolu Ajansı, (2024), Cumhurbaşkanı Erdoğan: AB ile Şangay İşbirliği Teşkilatı arasında tercih yapmak mecburiyetinde değiliz, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/cumhurbaskani-erdogan-ab-ile-sangay-isbirligi-teskilati-arasinda-tercih-yapmak-mecburiyetinde-degiliz/3317799> E.T:12.10.2024

Akdağ Zekeriyya, (2019), Türkiye-Çin İlişkilerinin Tarihsel Gelişimi, HAFIZA Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi International Journal of Social Sciences Sayı: 1 Cilt: 1 S. 40-57

Durdak Abdulsalam, (2024), "Çin otomobil markaları Türkiye'de yatırım atağına kalktı" <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/cin-otomobil-markalari-turkiyede-yatirim-atagina-kalkti/3270007>

Gökalp Ziya, 2019, "Türk Töresi" Bilge Kültür Sanat, Ötüken Yayınevi, İstanbul s.35

Koçakoğlu M.Ali (2021), "Belt And Road Initiative and Turkey China Relationships Through Soft Power Concept" OPUS International Journal of Society Researches, 18(39), s.750-776

NTV, (2023), Bahçeli'den Rabia Kadir çağrısı, <https://www.ntv.com.tr/turkiye/bahceliden-rabia-kadir-cagrisi> E.T:10.10.2024

Milliyet Gazetesi, (2009), Erdoğan: Adeta bir soykırım, <https://www.milliyet.com.tr/dunya/erdogan-adeta-bir-soykirim-1116463> E.T:22.10.2024

MFA, 2024. Yeniden Asya Girişimi, <https://www.mfa.gov.tr/asia-anew-initiative.en.mfa>

Silk Road Briefing, 2024, <https://www.silkroadbriefing.com/news/2023/01/25/chinas-2023-trade-and-investment-with-turkiye-trends/>

Toksabay E., Tattarsall N., (2016), "Erdogan says Turkey's coup script was 'written abroad'"

<https://www.reuters.com/article/us-turkey-security-idUSKCN10D1NN/>

TÜİK, (2024) www.tuik.gov.tr

UTIKAD, (2010) “Çin, Varyagtaki Sözlerini Unuttu” <https://www.utikad.org.tr/Detay/Sektor-Haberleri/5342/cin-varyagtaki-sozlerini-unuttu>

Zan Tao, (2009), “Uncertainty and Ambiguity: Turkey’s perception on the rise of China”, *Journal of Middle Eastern and Islamic Studies (in Asia)*, 3(1), s.66-79

B17 KAYNAKÇA

Akdağ, M., & Taşdemir, E. (2006). Krizden çıkmanın yolları: Etkin bir kriz iletişimi. Selçuk İletişim.

Anadolu Ajansı, (2023). <https://www.aa.com.tr/tr/politika/tbmm-deprem-arastirma-komisyonu-toplandi/2856871#>, (Erişim Tarihi: 15.12.2024).

Babatunde, K. A. (2022). Public relations and social media for effective crisis communication management. *Jurnal Bina Praja*.

CIVICUS Lens. (2022). Strengthening community resilience through civil society organizations during crises. Retrieved from CIVICUS Lens.

Coombs, T. W. (2019). *Ongoing crisis communication: Planning, managing, and responding*. SAGE Publications.

Coombs, W. T. (2018). Crisis communication. In R. L. Heath (Ed.), *Encyclopedia of public relations* (2nd ed.). Sage Publications.

Cumhuriyet, (2023). <https://www.cumhuriyet.com.tr/siyaset/deprem-telasinda-kizilay-ahbapa-cadir-satti-2055423>, (Erişim Tarihi: 15.12.2024).

Çetin, M., & Toprak, Y. E. (2016). Kriz iletişimi ve sosyal medya: Emisyon krizinde Volkswagen'in Facebook kullanımı. *DergiPark*.

Demir, F. O. (2008). Kriz yönetim stratejileri ve kriz iletişimi. *Review of Social, Economic & Business Studies*.

Fearn-Banks, K. (2016). *Crisis communications: A casebook approach*. Routledge.

Frandsen, F., & Johansen, W. (2020). *Crisis communication*. SAGE Publications.

Genç, F. (2008). Kriz iletişimi: Marmara depremi örneği. Selçuk İletişim.

Heath, R. L., & Millar, D. P. (2003). *Responding to crisis: A rhetorical approach to crisis communication*. Routledge.

Hürriyet, (2023). <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/kalindan-f-16larin-alim-surecine-iliskin-aciklama-finlandiya-alindiktan-sonra-o-surec-daha-da-hizlandi-42251652>, (Erişim Tarihi: 15.12.2024).

Öksüz, B., & Batu, M. (2017). Kriz iletişimi ve turizm: 2016 yılı terör saldırıları. *İletişim Fakültesi Medya ve İletişim*.

Penpece, D., & Madran, C. (2015). *Üniversitelerde kriz iletişimi. Öneri Dergisi*.

Sellnow, T. L., & Seeger, M. W. (2021). *Theorizing crisis communication*. Wiley Blackwell.

Taylor, M., & Perry, D. C. (2005). Diffusion of traditional and new media tactics in crisis communication. *Public Relations Review*, Elsevier.

- Teyit, (2023). <https://teyit.org/dosya/yardim-derneginden-holdinge-kizilay-ve-deprem-cadirlari>, (Erişim Tarihi: 15.12.2024).
- TRTHABER, (2023). <https://www.trthaber.com/haber/gundem/cumhurbaskani-erdogan-kizilay-cadir-satma-isine-giremez-766735.html>, (Erişim Tarihi: 15.12.2024).
- United Nations. (2022). The role of civil society in times of humanitarian crisis. Civil Society Briefing, Department of Global Communications. Retrieved from United Nations.
- Wang, Y., & Dong, C. (2017). Applying social media in crisis communication: A quantitative review of social media-related crisis communication research from 2009 to 2017. *International Journal of Crisis Communication*.
- Yıldırım, A. (2024). Afet yönetiminde kriz iletişimi: afet ve acil durum yönetim başkanlığı (AFAD) tarafından 2023 Kahramanmaraş depremlerinde yayınlanan basın bültenlerinin analizi. *Istanbul Aydın University Journal of Social Sciences/Istanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1).
- Zafra, N., & Maydell, E. (2018). Facing the information void: A case study of Malaysia Airlines' media relations and crisis communication during the MH370 disaster. *Researchspace*, University of Auckland.
- Zaremba, A. J. (2014). *Crisis communication: Theory and practice*. Routledge.

B18 Kaynakça

- Akar, E. (2010). *Sosyal medya pazarlaması: Sosyal webde pazarlama stratejileri*. Ankara: Efil Yayınevi.
- Akdoğan, Ç. (2021). E-Posta pazarlaması, stratejik dijital pazarlama, Etd. Bil, E., Özdemir, E., Beta Yayınları, İstanbul, 159-180.
- Aktan, E., ve Koçyiğit, M., (2016). Sosyal medyanın turizm faaliyetlerindeki rolü üzerine teorik bir inceleme, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 62-73.
- Anderson, K. J. (2016). Mobile app recommendations: travel apps. *Library Hi Tech News*, 33(6), 16–18.
- Arndt, J. (1967). Role of product-related conversations in the diffusion of a new product. *Journal of Marketing Research*, 4(3), 291–295.
- Barreda, A., and Bilgihan, A. (2013). An analysis of user generated content for hotel experiences. *Journal of Hospitality and Tourism Technology*, 4(3), 263–280.
- Berezina, K., Bilgihan, A., Cobanoglu, C., and Okumus, F. (2016). Understanding satisfied and dissatisfied hotel customers: text mining of online hotel reviews. *Journal of Hospitality Marketing and Management*, 25(1), 1–24.
- Cheung, C. M. K., and Thadani, D. R. (2012). The impact of electronic word-of-mouth communication: A literature analysis and integrative model. *Decision Support Systems*, 54(1), 461–470.
- Cho, Y., Im, I., and Hiltz, R. (2003). The impact of e-services failures and customer complaints on electronic commerce customer relationship management. *Journal of Consumer Satisfaction Dissatisfaction and Complaining Behavior*, 16, 106–118.
- Choi, K., Wang, Y., and Sparks, B. (2019). Travel app users' continued use intentions: it's a matter of value and trust. *Journal of Travel and Tourism Marketing*, 36(1), 131–143.
- Çavuş, A., and Tuncel, V. (2024). The role of the use of social media in hotel preferences of tourists in Turkey: a case of winter tourism. *Journal of Quality Assurance in Hospitality & Tourism*, 1-27.

- Dinçer, M. Z., Çakmak, T. F., ve Aydoğan Çiftçi, M. (2019). Turizm endüstrisinde blogların gücü ve turist rehberleri açısından bir değerlendirme. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 34–46.
- Fang, J., Zhao, Z., Wen, C., and Wang, R. (2017). Design and performance attributes driving mobile travel application engagement. *International Journal of Information Management*, 37(4), 269–283.
- Foroughi, B., Sitthisirinan, S., Iranmanesh, M., Nikbin, D., and Ghobakhloo, M. (2024). Determinants of travel apps continuance usage intention: extension of technology continuance theory. *Current Issues in Tourism*, 27(4), 619–635.
- Guo, Y., Barnes, S. J., and Jia, Q. (2017). Mining meaning from online ratings and reviews: Tourist satisfaction analysis using latent dirichlet allocation. In *Tourism Management*, 59, 467-483.
- Herman, L. E., Sulhaini, S., and Farida, N. (2021). Electronic customer relationship management and company performance: exploring the product innovativeness development. *Journal of Relationship Marketing*, 20(1), 1–19.
- Huang, C. Y., Chou, C. J., and Lin, P. C. (2010). Involvement theory in constructing bloggers' intention to purchase travel products. *Tourism Management*, 31(4), 513–526.
- Imtiaz, H., and Suki, N. M. (2022). Mobile travel apps engagement: measuring tourists' perception. *International Journal of Interactive Mobile Technologies*, 16(14), 171–181.
- Kennedy, A. (2006). Electronic customer relationship management (eCRM) opportunities and challenges in a digital world. *Irish Marketing Review*, 18(1 and 2), 58–69.
- Kethüda, Ö. (2021). Turizm işletmelerinde arama motoru optimizasyonu, turizm pazarlamasında dijital dönüşüm, Edt, Özdemir, O., Gazi Kitabevi, Ankara
- Khan, S., F., Rehman, A., Khan, M.,I., and Khan, Mohammad, A. (2016), "Influence of gender and nationality on consumers' perception towards email marketing: an exploratory study in oman", *International Journal of Applied Business and Economic Research*, 14(1), 457-464.
- Lee, M., and Youn, S. (2009). Electronic word of mouth (eWOM): How eWOM platforms influence consumer product judgement. *International Journal of Advertising*, 28(3), 473–499.
- Litvin, S. W., Goldsmith, R. E., and Pan, B. (2008). Electronic word-of-mouth in hospitality and tourism management. *Tourism Management*, 29(3), 458–468.
- Magano, J., and Cunha, M. Z. N. (2019). Mobile apps and travel apps on the tourism journey. *African Journal of Hospitality, Tourism and Leisure*, 8(5), 1–17.
- Majeed, S., Zhou, Z., and Ramkissoon, H. (2020). Beauty and elegance: value co-creation in cosmetic surgery tourism. *SAGE Open*, April–June, 1–15.
- Milano R., Baggio R., Piatelli, R., (2011). The effects of online social media and tourism websites. 18th International Conference of Information Tecnology and Travel & Tourism, 26-28.
- Rodríguez-Torrice, P., Prodanova, J., San-Martín, S., and Jimenez, N. (2020). The ideal companion: the role of mobile phone attachment in travel purchase intention. *Current Issues in Tourism*, 23(13), 1659–1672.
- Sadeghi Rad, H., Ghorabi, M., Rafiee, M., and Sadeghi Rad, V. (2015). Electronic customer relationship management: opportunities and challenges in a digital world. *International Journal of Management, Accounting and Economics*, 2(6), 609–619.
- Sarı, Y., ve Kozak, M. (2005). Turizm Pazarlamasına internetin etkisi: destinasyon web siteleri için bir model önerisi, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi* (9) 2005, 248-271.

- Schmallegger, D., & Carson, D. (2008). Blogs in tourism: Changing approaches to information exchange. *Journal of Vacation Marketing*, 14(2), 99–110.
- Sia, P. Y. H., Saidin, S. S., and Iskandar, Y. H. P. (2023). Systematic review of mobile travel apps and their smart features and challenges. *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 6(5), 2115–2138.
- Singh, R., Ismail, A., PS, S. and Singh, D. (2021), "Compliance of accessibility in tourism websites: a pledge towards disability", *Journal of Hospitality and Tourism Insights*, 4(3), 263-281.
- Todua, N. (2017). Social media marketing for promoting tourism industry in Georgia Proceeding of the 22nd International Conference of Corporate and Marketing Communications Challenges of Marketing Communications in a Globalized World.
- Türk, B., ve Yıldız, T. (2022). Arama motoru için içerik pazarlaması, dijitalleşme, Efe Akademi Yayınları, İstanbul.
- Türker, A., and Özaltın, G. (2010). Konaklama işletmelerinde müşteri ilişkileri yönetimi: İzmir ili örneği. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Güz(25), 81–104.
- Verma, S., and Yadav, N. (2021). Past, present, and future of electronic word of mouth (EWOM). *Journal of Interactive Marketing*, 53, 111–128.
- Volo, S. (2010). Bloggers' reported tourist experiences: Their utility as a tourism data source and their effect on prospective tourists. *Journal of Vacation Marketing*, 16(4), 297–311.
- Wahab, S. (2010). The evolution of relationship marketing (RM) towards customer relationship management (CRM): a step towards company sustainability. *Information Management and Business Review*, 1(2), 88–96.
- Wenger, A. (2008). Analysis of travel bloggers' characteristics and their communication about Austria as a tourism destination. *Journal of Vacation Marketing*, 14(2), 169–176.
- Xie, H. J., Miao, L., Kuo, P. J., and Lee, B. Y. (2011). Consumers' responses to ambivalent online hotel reviews: The role of perceived source credibility and pre-decisional disposition. *International Journal of Hospitality Management*, 30(1), 178–183.
- Ye, Q., Law, R., Li, S., and Li, Y. (2011). Feature extraction of travel destinations from online Chinese-language customer reviews. *International Journal of Services Technology and Management*, 15(1–2), 106–118.

B19 5. KAYNAKLAR

1. Yıldırım, C., Erdoğan, R., Oktay, H.E., 2013, Antalya kenti parklarındaki donatı elemanlarının değerlendirilmesi, *Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, (2014) 27(1): 13-20.
2. Derya, S., 2019, İhtiyaç-etkinlik-mekan ilişkisinin kent parkları örneğinde irdelenmesi, *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*,ISSN:2146-1880, e-ISSN: 2146-698X,Yıl: 2019, Cilt: 20, Sayı:2, Sayfa:181-192.
3. Ayhan, A., Atabeyoğlu, Ö., Giresun Kenti Parklarında Kullanıcı Memnuniyeti, *Kent Kültürü ve Yönetimi Hakemli Elektronik Dergi*, Cilt: 13 Sayı: 2, Yaz 2020.
4. Türker, H.B., Metin, A.E., & Balıkçı, O.,2022 Kent parklarının görsel peyzaj kalitesi yönünden incelenmesi: İstanbul Esenyurt ilçesi örneği, *Turkish Journal of Forest Science*, 6(2): 377-399.

5. Metin,H.Ç., Levent,A., 2016, Mahalle Ölçeğinde Çocuk Parklarının İncelenmesi “Kartepe İlçesi Örneği”, Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 1(1):48-62.
6. Çakçı, I., Çelem, H., 2009, Kent Parklarında Görsel Peyzaj Algısının Değerlendirilmesi, Tarım Bilimleri Dergisi 2009, 15(1) 88-95.
7. Beyli, K., N., Yeşil,M., 2019, Ordu (Altınordu) kenti parklarının kullanıcı memnuniyeti açısından irdelenmesi, Akademik Ziraat Dergisi 8(2): 243-250 (2019).
8. Kahya,C., Yerli,Ö., 2018, Kentsel Açık Mekanlarda Kullanıcı Memnuniyeti Değerlendirilmesi: Adapazarı Kent Park Örneği, Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, 6 (2018) 765-778.
9. Alkan,Y., 2019, Kent Parklarının Kullanıcı Memnuniyeti Açısından İrdelenmesi: Çanakkale Örneği, Kent Kültürü ve Yönetimi Elektronik Dergisi, Cilt: 12 Sayı: 3, Güz 2019.
10. Şahin, C., Güneş, P., 2019, Diyarbakır Halkının Rekreatif Eğilim ve Taleplerinin Değerlendirilmesi: Kent Meydanı Parkı Örneği, Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi, (17), 323-337.

B20 Kaynakça

- Alatawi, F., Cheng, L., Tahir, A., Karami, M., Jiang, B., Black, T., & Liu, H. (2021). A Survey on Echo Chambers on Social Media: Description, Detection and Mitigation (No. arXiv:2112.05084). arXiv. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2112.05084>
- Anderson, E. (2021). Epistemic Bubbles and Authoritarian Politics. İçinde E. Edenberg & M. Hannon (Ed.), Political Epistemology (s. 0). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780192893338.003.0002>
- Anderson, P. (1988). Gramsci: Hegemonyya Doğu/Batı Sorunu ve Strateji (T. Günersel, Çev.). Alan Yayınları.
- Augelli, E., & Murphy, C. N. (1993). Gramsci and International Relations: A General Perspective with Examples from Recent Us Policy Toward the Third World. İçinde S. Gill (Ed.), Gramsci, Historical Materialism and International Relations (ss. 127-147). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511558993.006>
- Barrett, M. (2004a). Marx'tan Foucault'ya İdeoloji. Doruk Yayınları.
- BBC. (2021, Ocak 8). Twitter “permanently suspends” Trump’s account. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-55597840>
- BBC. (2022, Kasım 20). Musk lifts Donald Trump’s Twitter ban. <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-63692369>
- Carnoy, M. (2001). Gramsci ve Devlet. Paraksis, 3, 252-278.
- Cho, J., Ahmed, S., Hilbert, M., Liu, B., & Luu, J. (2020). Do Search Algorithms Endanger Democracy? An Experimental Investigation of Algorithm Effects on Political Polarization. Journal of Broadcasting & Electronic Media, 64(2), 150-172. <https://doi.org/10.1080/08838151.2020.1757365>
- Chomsky, N. (2001). Amerikan Müdahaleciliği (T. Doğan & B. Zeren, Çev.). Aram Yayınları.
- Conger, K., & Hirsch, L. (2022, Ekim 28). Elon Musk Completes \$44 Billion Deal to Own Twitter. The New York Times. <https://www.nytimes.com/2022/10/27/technology/elon-musk-twitter-deal-complete.html>

- Cox, R. W. (1993). Gramsci, Hegemony and International Relations: An Essay in Method. İçinde S. Gill (Ed.), Gramsci, Historical Materialism and International Relations (ss. 49-66). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511558993.003>
- Çoban, S. (2018). Media, Ideology and Hegemony. Brill. <https://brill.com/display/title/35962>
- Davis, W. (2024, Kasım 17). A study found that X's algorithm now loves two things: Republicans and Elon Musk. The Verge. <https://www.theverge.com/2024/11/17/24298669/musk-trump-endorsement-x-boosting-republican-posts-july-algorithm-change>
- Demuyakor, J. (2020). Opportunities and Challenges of Digital Media: A Comprehensive Literature Review of Ghana (SSRN Scholarly Paper No. 3576045). Social Science Research Network. <https://doi.org/10.2139/ssrn.3576045>
- Dijck, J. van. (2013). The Culture of Connectivity: A Critical History of Social Media (1st edition). Oxford University Press.
- Dirzauskaite, G., & Ilinca, N. (2017). Understanding "Hegemony" in International Relations Theories.
- Dural, A. B. (2007). A. Gramsci Düşüncesinde Tarihsel Blok, Hegemonya, Aydınlar ve Bunalım Süreçleri Kavramları: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2), Article 2.
- Dural, A. B. (2012). Antonio Gramsci ve Hegemonya. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 11(39), 309-321.
- Fărcașiu, M. A. (2023). Daniel Dejica. 2013. Dicționar Englez-Român, Român-Englez Cu Termeni Și Expresii Utilizate În Media Digitală. Timișoara: Ed. Politehnica, ISBN 978-606-554-737-7, pp. 300. Scientific Bulletin of the Politehnica University of Timișoara Transactions on Modern Languages, 17, 119-120. <https://doi.org/10.59168/OHRS2692>
- Fenton, A., & Helleu, B. (2018). Digital and social media. İçinde Routledge Handbook of Football Business and Management. Routledge.
- Fiori, G. (1989). Bir Devrimcinin Yaşamı: A. Gramsci. V Yayınları.
- Gramsci, A. (1997). Hapishane Defterleri. Belge Yayınları.
- Gramsci, A. (2011). Prison Notebooks: C. Volume 1. Columbia University Press.
- Houssay-Holzschuch, M. (2020). Hegemony. İçinde A. Kobayashi (Ed.), International Encyclopedia of Human Geography (Second Edition) (ss. 357-362). Elsevier. <https://doi.org/10.1016/B978-0-08-102295-5.10825-X>
- Joseph, J. (2002). Hegemony: A Realist Analysis. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:142292041>
- Khalid, N. L., Jayasainan, S. Y., & Hassim, N. (2018). Social media influencers—Shaping consumption culture among Malaysian youth. SHS Web of Conferences, 53, 02008. <https://doi.org/10.1051/shsconf/20185302008>
- Litowitz, D. E. (2000). Gramsci, Hegemony, and the Law. BYU Law Review, 2000, 515-551.
- Maddern, K. (2023, Haziran 14). Network of channels tried to saturate YouTube with pro-Bolsonaro content during 2022 Brazil election. News. <https://news.exeter.ac.uk/faculty-of-environment-science-and-economy/computer-science/network-of-channels-tried-to-saturate-youtube-with-pro-bolsonaro-content-during-2022-brazil-election/>
- Madsen, J. K., Bailey, R. M., & Pilditch, T. D. (2018). Large networks of rational agents form persistent echo chambers. Scientific Reports, 8(1), 12391. <https://doi.org/10.1038/s41598-018-25558-7>

- Mager, A. (2014). Defining Algorithmic Ideology: Using Ideology Critique to Scrutinize Corporate Search Engines. *tripleC: Communication, Capitalism & Critique. Open Access Journal for a Global Sustainable Information Society*, 12(1), 28-39. <https://doi.org/10.31269/triplec.v12i1.439>
- Magnani, L., & Bertolotti, T. (2011). Cognitive Bubbles and Firewalls: Epistemic Immunizations in Human Reasoning. *Proceedings of the Annual Meeting of the Cognitive Science Society*, 33(33). <https://escholarship.org/uc/item/60f049qw>
- Maisuria, A. (2020). Hegemony. *Critical Reflections on the Language of Neoliberalism in Education*. <https://api.semanticscholar.org/CorpusID:242621920>
- Mozilla Foundation. (2023, Haziran 13). Political Perceptions of YouTube Users in Brazil During 2022 General Elections. Mozilla Foundation. <https://foundation.mozilla.org/en/blog/new-study-maps-political-perceptions-of-youtube-users-in-brazil-during-2022-general-elections/>
- Nguyen, C. T. (2020). Echo Chambers And Epistemic Bubbles. *Episteme*, 17(2), 141-161. <https://doi.org/10.1017/epi.2018.32>
- Nubila, K. D., Ballesteros-Herencia, C. A., Etura, D., & Martín-Jiménez, V. (2023). Technopopulism and Politainment in Brazil: Bolsonaro Government's Weekly YouTube Broadcasts | Article | Media and Communication. <https://www.cogitatiopress.com/mediaandcommunication/article/view/6470>
- Özgen, N., & Güngördü, S. (2019). Otoriterliğin Ideolojisi Olarak Faşizm Ve Coğrafya. *1st Istanbul International Geography Congress Proceedings Book*, 923-932. <https://doi.org/10.26650/PB/PS12.2019.002.086>
- Pasquinnelli, M. (2009). Google's PageRank Algorithm: A Diagram of the Cognitive Capitalism and the Rentier of the Common Intellect. *Deep Search*.
- Portelli, H. (1982). *Gramsci ve Tarihsel Blok. Savaş Yay.*
- Razick, F. R. A., Silva, U. de, & Mesthri, M. W. (2023). Consumer Hegemony on Social Media in the Digital Disruption Era. *Journal of Human Resource and Sustainability Studies*, 11(3), Article 3. <https://doi.org/10.4236/jhrss.2023.113028>
- Rhodes, P. J. (2019). *Antik Yunan'ın Kısa Tarihi (C. Atay, Çev.). İletişim Yayınları.*
- Robinson, W. I. (1996). *Promoting Polyarchy: Globalization, US Intervention and Hegemony. Cambridge University Press.*
- Schenoni, L. L. (2019). Hegemony. *Çinde Oxford Research Encyclopedia of International Studies*. <https://oxfordre.com/internationalstudies/display/10.1093/acrefore/9780190846626.001.0001/acrefore-9780190846626-e-509>
- Storey, J. (2009). *Cultural Theory and Popular Culture: An Introduction. Pearson.*
- Swingewood, A. (1998). *Marksizm ve Sosyoloji, Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi (O. Akınhay, Çev.). Bilim ve Sanat Yayınları.*
- Thathoo, C. (2023, Mart 17). Google Has Created A Digital Data Hegemony: CCI To NCLAT. *Inc42 Media*. <https://inc42.com/buzz/google-has-created-a-digital-data-hegemony-cci-to-nclat/>
- Tomlinson, R., Rizvi, A., Salinas, R., Garry, S., Pehr, J., & Rodriguez, F. (2010). The Influence of Google on Urban Policy in Developing Countries. *International Journal of Urban and Regional Research*, 34(1), 174-189. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2427.2010.00933.x>
- Vergin, N. (2003). *Siyasetin Sosyolojisi. Bağlam Yayınları.*

Vukčević, A. (2020). The Phenomena of the 21st Century Image: Instagram Iconography as an Extension of the Dominant Ideological Order. *AM Journal of Art and Media Studies*, 23, Article 23.

<https://doi.org/10.25038/am.v0i23.404>

X. (2021, Ocak 8). Permanent suspension of @realDonaldTrump.

https://blog.x.com/en_us/topics/company/2020/suspension

X. (2022, Kasım 19). X. X (Formerly Twitter). <https://x.com/elonmusk/status/1593767953706921985>

Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism: The Fight for a Human Future at the New Frontier of Power* (1st edition). PublicAffairs.

B21 KAYNAKÇA

Aktan, E. & Çakmak, V. (2015). Halkla İlişkiler Öğrencilerinin Sosyal Medyadaki Siber Zorbalık Duyarlılıklarını Ölçmeye İlişkin Bir Araştırma. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3(2),159-176.

Arı Ünal, S., & Küçük, S. (2022). Adölesanlarda Sosyal Medya Kullanımı, Siber Zorbalık, Yalnızlık İlişkisi ve Hemşirelik. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 34-44.

Aslan, A. & Önay Doğan, B. (2017). Çevrimiçi Şiddet: Bir Siber Zorbalık Alanı Olarak “Potinss” Örneği. *Marmara İletişim Dergisi*, (27), 95-119.

Aydın, A.F. (2022). Siber Zorbalıkla Mücadele Aracı Olarak Medya Okuryazarlığı. A’dan Z’ye İletişim Çalışmaları-8 içinde, Editörler: Deniz Yengin ve Hasan Çiftçi, ss.547-564. Ankara: İKSAD Yayınevi.

Barlett, C.; Dewitt, C.; Maronna, B. & Johnson, K. (2018). Social Media Use As A Tool to Facilitate Or Reduce Cyberbullying Perpetration: A Review Focusing on Anonymous and Nonanonymous Social Media Platforms. *Violence and Gender*, 5(3), 147-152.

Çelik,T.&Tekin,Y.(2015). Sosyal Medyanın Bireyler Üzerindeki Olumsuz Etkilerine İlişkin Bir Örnek: Siber Zorbalık. *The Journal of Academic Social Science Studies*, Sayı:36, 343-355.

Çınar, Ö. (2021). Sosyal Medyada Şiddet. *Journal of Management Theory and Practices Research*, 2 (1), 37-44.

Çiftçi, H. (2019). Gençlerin Siber Zorbalık Eğilimleri: Meslek Yüksekokulu ve Meslek Lisesi Öğrencileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *AJIT-E: Academic Journal of Information Technology*, 10(36), 27-82.

Çiftçi, H. (2018). Siber Zorbalık Davranışları ve Siber Mağduriyet Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), 887-897.

Demircan, Ü. , Işık, M. & Gürhan, N. (2022). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Siber Zorbalık. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi* , 11 (2) , 596-609.

Deniz Anamur, D. & Topsakal, T. (2019). Herkesin Herkesi Gözetlediği Toplum: Siberuzamda Alttan Gözetimin Farklı İnşası Olarak Siber Zorbalık. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)* , 4 (2), 37-58.

Dirimen Arıkan, G., Işık, I., Ayaz, V. & Can, I. (2018). Siber Zorbalık ve Önlenmesi, N. Sargın (Ed), *Sanal Alem/Medya Şiddeti içinde* (ss.157-188), Ankara: Hegem Yayınları.

- Ekşi, F. & Ümmet, D. (2013). Bir Kişilerarası İletişim Problemi Olarak İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık: Psikolojik Danışma Açısından Değerlendirilmesi . Değerler Eğitimi Dergisi , 11 (25) , 91-115 .
- Erdoğan, E. (2021). Dijital Okuryazarlık ve Siber Zorbalık: Ortaokul Öğrencilerine Yönelik Bir İlişkisel Tarama Araştırması, International Journal of Field Education, 7 (2), 61-76.
- Gönülşen, G. (2022). Sosyal Medyada Siber Zorbalık, Trollük ve Linç Kültürünün Sinemaya Yansıması: The Hater Filmi İncelemesi. Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 12(3), 2105-2134.
- Karadağ, F.(2019). Siber Zorbalık Tutumu ile Sosyal Medya Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Örneği. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Karakuş, M. (2024). Dijital Şiddet ve Sosyal Medya Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma. TRT Akademi, 9(20), 204-227.
- Koçyiğit, M. (2024). Sosyal Medya Kullanım Alışkanlıkları ve Siber Zorbalığa Maruz Kalma: Üniversite Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 12(1), 37-61.
- Kurt Kaban, G. & Gültekin, M. (2022). Ergenlerde Siber Zorbalığın İnsani Değerler Açısından İncelenmesi. Gençlik Araştırmaları Dergisi , 10 (26) , 71-96.
- Kwanya, T., Kogos, A.C., Kibe, L.W., Ogolla, E.O. & Onsare, C. (2022), Cyber-Bullying Research in Kenya: A Meta-Analysis. Global Knowledge, Memory and Communication, Vol. 71 No. 4/5, 208-229.
- Lokmanoğlu, E. (2021). Dijital Çağda İletişimsizlik: Dijital Zorbalık. International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies, 7(36), 1331-1337.
- Özer, E. (2021). Siber Zorbalık. Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimlerine Genel Bakış içinde (ss.104-125), Editörler: Asuman Seda Saracaloğlu, Ayhan Aytaç, Giray Saynur Derman, Mustafa Talas, Ali Serdar Yücel, İstanbul: Güven Plus Yayınları.
- Özmen, Ş.Y. (2018). Dijital Şiddet, Siber Zorbalık ve Yeni Medya Okuryazarlığı Üzerine Bir Değerlendirme, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11 (61), 958-966.
- Seyran, F. (2021). Covid-19 ve Siber Zorbalık: Uzaktan Çalışma Üzerine Bir Değerlendirme, 2. Uluslararası Sosyal Bilimler ve İnovasyon Kongresi, Ankara, 6-23.
- Sezer Efe, Y. , Erdem, E. & Vural, B. (2021). Lise Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve İnternet Bağımlılığı. Bağımlılık Dergisi, 22(4): 465-473.
- Tokunaga, R. S. (2010). Following You Home From School: A Critical Review and Synthesis of Research On Cyberbullying Victimization. Computers in Human Behavior, 26, 277-287.
- Uludaşdemir, D. & Küçük, S. (2021). Siber Zorbalığın Önlenmesinde Önemli Bir Kavram: Dijital Ebeveynlik ve Pediatri Hemşireliği. Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi, 4 (3) , 54-70.
- Waters, S., Russell, W.B. & Hensley, M. (2020). Cyber Bullying, Social Media, and Character Education: Why It Matters for Middle School Social Studies. The Clearing House: A Journal of Educational Strategies, 93(4), 195-204.
- Yaşa, H., & Pınarbaşı, T. E. (2018). Sosyal Medyada Bir Siber Zorbalık Örneği: Mina Başaran. International Journal of Social Science, (69), 501-512.
- Yüçetürk, C. & Ağın, B. (2022). Sporcuların Perspektifinden Sosyal Medyada Siber Zorbalık . TRT Akademi , 7 (14) , 154-181 .

Zengin, S. (2019). Çocukların Sosyal Medya Kullanımına İlişkin Tutumları İle Siber Zorbalık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

B22 KAYNAKÇA

Afzal, R. ve Ara, A. (2017). Study of The Role of Public Relations in Political Communications Process in the Contemporary World, *Journal of History and Social Sciences*, 8(1), 13-28.

Akar, E. (2006). *Blogla Pazarlama*, İstanbul: Tiem Yayıncılık

Akar, H. ve Akar, F. (2022). Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya, (Ed.) Ayça Çekiç Akyol ve Mevlüt Akyol, *Reklam ve Halkla İlişkiler Çalışmaları*, Ankara: Nobel, 139-153.

Akıncı Vural, B. ve Çoşkun, G. (2006). Yeni Teknolojiler ve Halkla İlişkiler: Halkla İlişkiler Alanında İnternet Kullanımı Üzerine Bir Araştırma. II. Ulusal Halkla İlişkiler Sempozyumu: 21. Yüzyılda Halkla İlişkilerde Yeni Yönelimler, Sorunlar ve Çözümler, (27-28 Nisan 2006), 179-194.

Akıncı, S. (2021). Dijital Halkla İlişkiler ve Kurumsal Reklamcılık, (Eds.), Nejat Özüpek, Ercan Aktan ve Murat Koçyiğit, *Dijital Halkla İlişkiler Uygulamaları: Örnek Olaylar*, Konya: Eğitim Yayınevi, 191-217.

Alexander, D. M. (2016). What Digital Skills are Required by Future Public Relations Practitioners and can the Academy Deliver Them? *PRism*, 13(1), 1-13.

Alikılıç Aşman, Ö. (2011). *Halkla İlişkiler 2.0 Sosyal Medyada Yeni Paydaşlar, Yeni Teknikler*, Ankara: Efil Yayınevi.

Allagui, I. ve Breslow, H. (2015). Social Media for Public Relations: Lessons From Four Effective Cases, *Public Realtions Review*, 42, 20-30.

Aribisala, T. M., Samson, A., ve Chinenye, N.P. (2023). Impact of Digital Public Relations on Good Governance, Accountability and National İntegration in Nigeria. *Path of Scince: International Electronic Scientific Journal*, 9(8), 5009-5019.

Atay, C., Alanyalı, M., Uyan, S. B. ve Baş, C. (2010). Arama Motoru Optimizasyonu, *Akademik Bilişim 2010. XII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri*, Muğla, Türkiye, Muğla Üniversitesi, 10-12 Şubat 2010.

Biber, A. (2020). Küreselleşen Dünyada Gelişen İnternet ve Değişen Halkla ilişkiler, *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 8, 60-66.

Chen, H. T., Chan, M. ve Lee, F. L. F. (2016). Social Media Use and Democratic Engagement: A Comparative Study of Hong Kong, Taiwan and China, *Chinese Journal of Communication*, 9(4), 348-366.

Cutlip, S. M., Center, A. H. ve Broom, G. M. (1985). *Effective Public Relations*, Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, Inc.

Çeber, B. ve Bilbil Karayel, E. (2024). Yapay Zeka Uygulamalarının Halkla İlişkilerde İdeal Kullanımına Yönelik Bir Analiz, *Etkileşim*, 13, 110-141.

Doğan, A. ve Kilimci, C. (2019). Kamusal İlişkiler, (Ed.) Özgür Selvi ve Zülfiye Acar Şentürk, *Halkla İlişkiler ve Uygulama Alanları*, Konya: Eğitim Yayınevi.

Er, G. (2008). Sanal Ortamda İtibar Yönetimi: Kurumsal İtibar Yönetimi ve İnternet'te İtibarı İzlemenin, Korumanın ve Güçlendirmenin Yolları, İstanbul: Cinius Yayınları.

- Eyrek, A. (2022). Sanal Toplulukların Oluşmasında İçerik Üreticilerinin ve Bireyler Arası Etkileşimin Rolü, Selçuk İletişim Dergisi, 15(1), 238-263.
- Ezeah, G. H. (2005). Digital Public Relations: A New Strategy in Corporati Management. Nsukka Journal of the Humanities, No:15, 135-143.
- Göksel, A. B. (1994). Halkla İlişkiler. İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.
- Görkemli, H. N. (2019). Siyasal İletişimde Halkla İlişkilerin Dijital Dönüşümü, Başak Solmaz (Ed.), Siyasal İletişimin Dönüşümü, Konya: LiteraTürkAcademia.
- Heath, R. L. ve Coombs, W. T. (2006). Today's Public Relations: An Introduction. Thousand Oaks, CA: Sage.
<https://www.prsa.org/> (Erişim Tarihi: 29.06.2024).
- İmik Tanyıldızı, N. (2021). Dijital Dünyada Halkla İlişkiler, Ankara: İksad Yayınevi.
- Karisson, M., Clerwall, C. ve Buskqvist, U. (2013). Political Public Relations on the Net: A Relationship Management Perpective, Public Realtions Journal, 7(4), 1-23.
- Kent, M. L. (2008). Critical Analysis of Blogging In Public Realations, Public Realtions Review, 34(1), 32-40.
- Kılınç, Ö., Arıcı, A ve Bayçu, S. (2018). Online Basın Bültenlerinde Halkla İlişkiler Mesaj Stratejileri: Türkiye'nin En Sevilen Markalarının Basın Bültenlerine Yönelik Bir Değerlendirme, Intermedia International e-Journal, 5(9), 184-196.
- Kiousis, S. ve Srömbäck, J. (2014). Political Public Relations, (Ed.,) Carsten Reinemann, Political Communication, Berlin: Mouton de Gruyter
- Kocabaş, İ. (2016). Halkla İlişkiler Aracı Olarak Sosyal Medya: Arçelik ve Bosch Markalarının Kurumsal Facebook ve Twitter Hesapları Üzerine Bir İnceleme, Selçuk İletişim, 9(2), 69-91.
- Koçyiğit, M. (2017). Dijital Halkla İlişkiler ve Online Kurumsal İtibar Yönetimi, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Köksal, Y. ve Özdemir, Ş. (2013). Bir iletişim Aracı Olarak Sosyal Medya'nın Tutundurma Karması İçerisindeki Yeri Üzerine Bir İnceleme, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 18(1), 323-337.
- Levy, M. (2009). Web 2.0 Implications on Knowledge Management, Journal of Knowledge Management, 13(1), 120-134.
- Macnamara, J. ve Zerfass, A. (2012). Social Media Communication in Organizations: The Challenges of Balancing Openness, strategy and management, International Journal of Strategic Communucation, 6(4), 287-308. doi: 10.1080/1553118X.2012.711402
- Mert Y. L. (2018). Dijital Halkla İlişkiler Araçlarının Yayıncılık Sektöründe kullanımına Yönelik Bir Araştırma, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(58), 724-737.
- Oktay, M. (2002). Politikada Halkla İlişkiler, İstanbul: Derin Yayınları.
- Özkaya, B. (2012). Halkla İlişkiler2.0 Kapsamında Kurumların Arama Motoru Kullanıcılarına Yönelik Çalışmaları, Marmara Üniversitesi İ.İ.B. Dergisi, XXXIII (2), 355-382.
- Öztemel, E. (2020). Yapay Zeka ve İnsanlığın Geleceği, (Ed.) Muzaffer Şeker, Yasin Bulduklu, Cem Korkut, Mürsel Doğrul, Bilişim Teknolojileri ve İletişim: Birey ve Toplum Güvenliği, Ankara: TÜBA, 81-95.
- Öztürk, M. (2013). Sosyal Medyada Halkla İlişkiler, Zeynep Özata (Ed.), Sosyal Medya, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, 106-137.

- Peltekoğlu, F. B. ve Askeroğlu, E. D. (2019). Dijital Halkla İlişkiler: Fenomenler Dijital Marka Elçisi Olabilir mi?. Selçuk İletişim, 12(2), 1044-1067.
- Permatasari, A. N., Soelistiyowati, E., Suastami, I. G. A. P. P. ve Johan, R. A. (2021). Digital Public Relations: Tren and Required Skills, Jurnal ASPIKOM, 6(2), 373-386.
- Rahman, N. A. A. (2019). The Utilization of New Media in Online Public Relations Activities Among The Public Relations Practitioners, Conference: International Conference on Emerging Media and Social Science 2018, December 7-8, Indonesia, DOI:10.4108/eai.7-12-2018.2281794
- Sancar, G. A. (2013). Public Realtions 2.0 and the Use of Twitter of Political Leaders in Turkey, Online Journal of Communication and Media Technologies, 3(1), 181-194.
- Saran, M. (2005). İnternet ve Halkla İlişkiler, Yeni Düşünceler, 1(1), 61-75.
- Sayımer, İ. (2012). Sanal Ortamda Halkla İlişkiler, İstanbul: Beta Yayınevi.
- Scott, D. M. (2010). The New rules of marketing and PRHow to Use Social Media, Blogs, News Releases, Online Video & Viral Marketing to Reach Buyers Directly, New Jersey: JohnWiley & Sons, Inc.
- Seymour, T., Franstsvog, D. ve Kumar, S. (2011). History of Search Engines, International Journal of Management &Information System, 15(4), 47-58.
- Theaker, A. (2008). Halkla İlişkilerin El Kitabı, Murat Yaz (Çev), İstanbul: MediaCat Yayınları.
- Tufan Yeniçıktı, N. (2016). Halkla İlişkiler Aracı Olarak Instagram: Sosyal Medya Kullanan 50 Şirket Üzerine Bir Araştırma, Selçuk İletişim, 9(2), 92-115.
- Uysal, B. (1998). Siyaset Yönetim Halkla İlişkiler, Ankara: Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayını No: 287.
- Uzkurt, C. ve Özmen, M. (2006). Pazarlama Yöneticileri İçin Yeni Bir Fırsat: Sanal Topluluklar, Afyon Kocatepe Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 8(1), 23-49.
- Wolf, K. ve Archer, C. (2018). Public Relations the Crossroads: The Need to Reclaim Core Public Relations Competencies in Digital Communications. Journal of Communication Management, 22 (4), 494-509. DOI: <http://doi.org/10.1108/JCOM-08-2018-0080>
- Yağmurlu, A. (2010). E-Halkla İlişkiler ve Bakanlık Uygulamaları. Selçuk İletişim, 6(2), 62-80.
- Yang, X., Chen, B. C., Maity, M. ve Ferrara, E. (2016). Social Politics: Agenda Setting and Political Communication on Social Media, International Conferance on Social Informatics, 330-344. <https://arXiv:1607.06819>, Erişim Tarihi: 04.07.2024.
- Yıldız, E. (2021). İletişim Alanındaki Yapay Zeka Konulu Tezlerin İncelenmesi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13(3), 605-618.
- Zuniga, H. G. (2019). Digital Media and Politics: Effects of the Great Information and Communication Divides, Journal of Broadcasting & Electronic Media, 63(3), 365-373.

B23 KAYNAKÇA

Ağaoğulları, M. A., Köker, L. (2013). Tanrı Devletinden Kral Devlete Siyasal Düşünceler, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

- Apaydın, F., Zenginoğlu, S. (2022). "Hiç Kimse Eşit Değildir Ancak Bazıları Daha Eşit Değildir": Byung-Chul Han Ve Neoliberalizmin Geleceğini Yeniden Düşünmek, Akademik Hassasiyetler, 9(20), 283-307.
- Atılğan, G. (2018). "İdeoloji", Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler, ed. Gökhan Atılğan ve E.Atilla Aytekin, İstanbul, 285-298.
- Aydın, N. (2023). Nitel Araştırma Yöntemleri. Gaziantep: Özgür yayınları.
- Aziz, A. (2014). Sosyal Bilimlerde Araştırma ve Yöntem Teknikleri. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık.
- Bauman, Z. (2000). Siyaset Arayışı. (Birkan, T. Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Berktaş, F. (2014). "Liberalizm Tek Bir Pozisyona İndirgenmesi Olanaksız Bir İdeoloji", 19.Yüzyıldan 20.Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler, ed. H.Birsen Örs, İstanbul, 47-114.
- Bilgin, N. (2006). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Birler, Ö. (2018). "Liberalizm", Siyaset Bilimi: Kavramlar, İdeolojiler, Disiplinler Arası İlişkiler, ed. Gökhan Atılğan ve E.Atilla Aytekin, İstanbul, 299-314.
- Bourdieu, P. (2006). Karşı Ateşler. (Yücel, H. Çev.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Bozan, M. (2018). Liberalizm Ve Neo-Liberalizm Bir Kriz Döngüsü Mü, Yoksa Siyasi Bir Kurgu Mu?. Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi, 4(1), 26-40.
- Brown, W. (2021). Neoliberalizmin Harabelerinde Batı'da Antidemokratik Siyasetin Yükselişi. (Doğan, B. Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Butler, E. (2001). Hayek Çağımız İktisat ve Siyaset Felsefesine Katkısı. (Çelikkaya, Y.Z. Çev.) Ankara:Liberte Yayınları.
- Çalışkan Akçetin, N., Akçetin, E. (2015). Liberalizmin Dönüşümü. Humanitas - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 15-26.
- Çankaya, K. (2024). Representation of Neoliberal Individualistic Practices in Social Structure: "Sorry, We Missed You" Film Example. Kültür Ve İletişim, 27(53), 24-49.
- Çetin, H. (2001). Liberalizmin Temel İlkeleri. Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(1), 219-237.
- Çetin, H. (2002). "Liberalizmin Tarihsel Kökenleri". Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3(1), 79-96.
- Eagleton, T. (1996). İdeoloji. (Özcan, M. Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Elma, F. (1996). Liberal Düşüncenin Gelişim Süreci ve Türkiye'ye Yansıması. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, M. (2013). "Liberalizme Yeniden Bakış: Tarihi ve Felsefi Temelleri", Liberalizmin El Kitabı, ed. Cennet Uslu, Ankara, ss.51-84.
- Genç, S. (2015). "Ken LoachBaşaran, İstanbul'da Emekçi Sınıfın Durumuna Dair", İşçi Filmleri, Öteki Sinemalar, ed. Funda Başaran, İstanbul, 114-134.
- Han, B.-C. (2021). Kapitalizm ve Ölüm Dürtüsü. (Tanyeri, Ç. Çev.). İstanbul: İnka Kitap.

- Han, B.-C.(2020). Psikopolitika – Neoliberalizm ve Yeni İktidar Teknikleri. (Barışcan,H.Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Harvey, D. (2015). Neoliberalizmin Kısa Tarihi. (Onacak, A. Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Hayek, F. A. (2013). "Liberalizm", Liberalizmin El Kitabı, ed. Cennet Uslu, Ankara, 11-50.
- Heywood, A. (2013). Siyasi İdeolojiler Bir Giriş. (Bayram, A.K. vd. Çev.). Ankara: Adres Yayınları.
- Heywood, A. (2015). Siyasetin Temel Kavramları. (Özler, H. Çev.). Ankara: Adres Yayınları.
- Kaymaz Mert, M. (2022). Farklı Liberal Anlayışların Devleti Konumlandırışı Üzerine Bir Karşılaştırma. UPA Strategic Affairs 3(2). 36-60.
- Kurtuluş, G.,İnci, M. (2023). Neoliberalizmin Borçlu İnsanına Dair Eleştirel Bir Çözümlemenin Çözümlemesi: Squid Game. Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 44(2), 303-315.
- Lazzarato, M. (2015). Borçlandırılmış İnsanın İmalı: Neoliberal Durum Üzerine Deneme. (Erşen, M. Çev.). İstanbul: Açılım Kitap.
- Marcuse, H. (1990). Tek-Boyutlu İnsan İleri İşleyim Toplumunun İdeolojisi Üzerine İncelemeler. (Yardımlı, A. Çev.). İstanbul: İdea Yayınları.
- McLellan, D. (2005). İdeoloji. (Yıldırım, B. Çev.). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Moroğlu, E.C. (2023). KenLoach Filmlerinde Üçüncü Sinemanın İzleri Üzerine Bir İnceleme. (Yüksek Lisans Tezi). Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Ankara.
- Orhangazi, O.N. (2012). Politik Sinema Kavramı Üzerine Bir İnceleme: Demiryolculardan Postacılar Ken Loach Sineması. (Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Örs, H. Birsen. (2014). "İdeoloji Karmaşık Dünyayı Anlaşılır Kılmak", 19.Yüzyıldan 20.Yüzyıla Modern Siyasal İdeolojiler, ed.H.Birsen Örs, İstanbul, 3-46.
- Özdemir, İ. (2023). Modernite Ve Akıl Karşıtlığının Kökenleri Üzerine. Moment Dergi, 10(2), 328-353.
- Özkazanç, A. (2011). Neo-Liberal Tezahürler: Vatandaşlık, Suç, Eğitim. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Rehmann, J. (2017). İdeoloji Kuramları Yabancılaşma Ve Boyun Eğme Güçleri. (Alpagut, Ş. Çev.). İstanbul: Yordam Kitap.
- Ruben, E. B. (2013). İktisadın Unuttuğu İnsan. İstanbul: Bağlam Yayınları
- Therborn, G. (1989). İktidarın İdeolojisi İdeolojinin İktidarı. (Cüre, İ. Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Üşür, S. S. (1997). İdeolojinin Serüveni Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Yayla, A. (2003). Liberalizm. İstanbul: Plato Film Yayınları.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Yılmaz, A. (2003). Çağdaş Siyasal Akımlar. Ankara: Vadi Yayınları.

B24 KAYNAKÇA

- Abanoz, E. (2021). Analogdan Dijitale Veri Gazeteciliği, Veri Gazeteciliği, Ed. Aslıhan Zinderen, Nobel Yayıncılık, Ankara.
- Ay, A. (2022). Bilim Gazeteciliği, Dijital Çağda Uzman Gazetecilik, Ed. Serkan Bayrakçı ve Seçil Özay, Çizgi Kitabevi, İstanbul.
- Bilici, G. (2024). Afetle Mücadelede Kriz Yönetimi, Eğitim Yayınevi, Konya.
- Boztepe Taşkiran, H. (2023). Afet İletişimi Nedir, Ne Değildir?. Yeni Medya (14), 359-363.
- Budak, E. (2023). Türk Medyasının Depremle İmtihani: Kahramanmaraş Depremini Afet Haberciliği Üzerinden Değerlendirmek. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e- gifder), 11 (2), 1087-1113.
- Çağlar, N., Demirel, G. (2023). Kriz Ortamında Sosyal Medya Haberciliği: Instagram Haber Sayfaları Üzerinden Bir İnceleme. Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 78(3), 505-529.
- Çambay, S. (2016). Yeni Medyada Etik Sorumlu Gazetecilik: Hak Haberciliği, MEDYAeTİK, Ed. Feriâl Örs, Sentez Yayıncılık, İstanbul.
- Çaplı, B., Taş, O. (2010) Kriz Haberciliği, Televizyon Haberciliğinde Etik, Ed. Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel, Fersa Matbaacılık, Ankara.
- Demir, D. H., Balcı, E.V. (2019). Kriz Haberciliği ve Etik Sorunsalı, Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Yeni Düşünceler Hakemli E-Dergisi, 2019, 11: 48-56.
- Dingin, A. E. (2023). Yeni Medya Haberciliği, Literatürk Yayınları, Konya.
- Durgeç, P. (2022). Çevre Etiği Kavramı Bağlamında Medyanın Sorumluluğu Üzerine Düşünmek: İnsan Merkezli Etik Mi? Çevre Merkezli Etik Mi?, Ekoloji, Çevre ve Medya, Ed. Feriâl Örs, Petek Durgeç, Doruk Yayınları, İstanbul.
- Durgeç Aydoğan, P. (2017). Alternatif Bir Medya Alanı Olarak Yurttaş Gazeteciliği. Journal of International Social Research, 10 (50).
- Eldem Anar, Ü., İ. (2021). Sosyal Medya Ortamında Yer Alan Afet Haberlerinde Etkileşim; İzmir Depremi Örneği. The Turkish Online Journal of Design Art And Communication, 11 (3), 1129-1147.
- Ertürk, H. A. (2022a). Yeni Medya Ekseninde İdeolojiyi Anlamak: Filtre Balonları ve Yankı Odaları. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 1(2), 137-159.
- Ertürk, H. A. (2022b). Dijital Aktivizm ve Sosyal Medya, Sosyal Medyada İletişim, Ed. Nagihan Tufan Yeniçiktı ve Havva Nur Tarakçı, Literatürk Yayınları, Konya.
- Houston, J.B., Schraedley, M.K., Worley, M.E., Reed, K. and Saidi, J. (2019), Disaster journalism: fostering citizen and community disaster mitigation, preparedness, response, recovery, and resilience across the disaster cycle. Disasters, 43: 591-611.
- Karaoğlu, F. (2021). Çevre Gazeteciliği, Gazetecilikte Uzmanlaşma Alanları. Ed. Muzaffer Şahin ve Erol İlhan, Pelikan Yayınevi, Ankara.
- Koç Akgül, S. (2013). Afet Gazeteciliği, Şövalyelik Mesleği Gazeteciliğin Uzmanlık Alanları, Ed. Şebnem Çağlar, Literatürk, Konya.
- Onar Çambay, S. (2015). Bir Toplumsallaşma Aracı Olarak Yeni Medya: Kuramsal Bir Değerlendirme. Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (5), 237-247.

Pavlik, J. V. (2013). Yeni Medya ve Gazetecilik, Çev. Müge Demir ve Berrin Kalsın, Phoenix Yayınevi, Ankara.

Ünalın, D. (2021). Gazeteciliğin Dönüşümü: Habertürk, Sözcü ve Yeni Şafak Gazetelerinin Sosyal Medya Haberciliği Çerçevesinde İncelenmesi. Selçuk İletişim, 14(2), 952-981.

Ünalın, D. (2020). Gazetecilikte Sanal Gerçeklik Uygulamaları: Immersive Gazetecilik, İletişimde Seçme Konular 1, Ed. Suat Gezin ve Hasan Çiftçi, İksad Yayınevi, Ankara.

Watson, H. (2013). Citizen journalism as data for disaster research. International Journal of Mass Emergencies & Disasters, 31(2), 219-246.

B25 KAYNAKLAR

Akyüz, H. (2020). Rekreasyon bölümü öğrencilerinin rekreasyon fayda ve yaşam doyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Turkish Studies - Social Sciences, 15(5), 2323-2336.

Anderson, L. S. ve Heyne, L. A. (2012). Flourishing through leisure: An ecological extension of the leisure and well-being model in therapeutic recreation strengths-based practice. Therapeutic Recreation Journal, XLVI(2), 129-152.

Başarngil, İ. ve Öztürk, H. (2017). Terapatik rekreasyon amaçlı aktiviteler ve turistik gezilerin değerlendirilmesi: Kırklareli ili örneği. Journal of Recreation and Tourism Research, 4(4), 53-65.

Başçı, A. (2022). Yaşlı bireylerde terapatik rekreasyon uygulamaları. Y. Ormankıran (Ed.), Terapatik rekreasyon ve uygulamaları (s. 44-54). Konya: Çizgi Kitabevi.

Başçı, A. ve Aknar, A. (2022). Engelli bireylerde terapatik rekreasyon uygulamaları. Y. Ormankıran (Ed.), Terapatik rekreasyon ve uygulamaları (s. 70-79). Konya: Çizgi Kitabevi.

Başoğlu, U. D. (2013). Liderlik davranışları ile rekreasyon faaliyetlerine katılım ilişkisi: İstanbul ilinde bir uygulama. Turizm ve Araştırma Dergisi, 2(2), 74-86.

Bulut, Z. (2022). Wellness ve terapatik rekreasyon. Y. Ormankıran (Ed.), Terapatik rekreasyon ve uygulamaları (s. 13-31). Konya: Çizgi Kitabevi.

Carter, M. J. ve Andel, G. E. (2019). Therapeutic Recreation: A Practical Approach. The United States of America: Waveland Press.

Çakmak, G. (2021). Liderlik ve iletişim. B. Bayazıt (Ed.), Spor ve rekreasyonda liderlik (s. 7-18). Konya: Çizgi Kitabevi.

Çetiner, H. (2019). Sağlık rekreasyonu kapsamında terapatik rekreasyon uygulamaları. Journal of Recreation and Tourism Research, 6(4), 405-411.

Çetinkaya, G. (2020). Şirket çalışanlarının sportif rekreasyona katılım motivasyonları. K. Sertbaş (Ed.), Spor ve rekreasyon yönetiminde güncel yaklaşımlar (s. 37-59). Konya: Çizgi Kitabevi.

Çutuk, S. (2020). Spor ve rekreasyon yönetimine genel bir bakış. K. Sertbaş (Ed.), Spor ve rekreasyon yönetiminde güncel yaklaşımlar (s. 7-16). Konya: Çizgi Kitabevi.

Demirdağ, Ş. A. (2022). Ranking the recreational leadership factors in the behavioral dimension and selection of the most ideal organizational citizenship model. Operational Research in Engineering Sciences: Theory and Applications, 5(3), 1-16.

Durhan, T. A., Kayhalak, F., Kurtipek, S. ve Yenel, F. (2022). Rekreasyonel liderlik davranışı ölçeğinin psikometrik özelliklerinin incelenmesi. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 27(2), 127-142.

- Eravşar, H. (2020). Rekreasyonun psikolojik iyi oluş ve yaşam tatminine etkisi. Ankara: İKSAD Yayınevi.
- Geng, W., Wan, Q., Wang, H., Dai, Y., Weng, L., Zhao, M., . . . Duan, Y. (2023). Leisure involvement, leisure benefits, and subjective well-being of bicycle riders in an urban forest park: The moderation of age. *Forests*, 14(8), 1-17.
- Hood, C. D. ve Carruthers, C. P. (2013). Facilitating change through leisure: The leisure and well-being model of therapeutic recreation practice. T. Freire (Ed.), *Positive leisure science* (s. 121-140). Dordrecht: Springer.
- İskender, A., Avcı, C. ve Yaylı, A. (2015). Gençlerin serbest zaman değerlendirme aracı olarak rekreatif faaliyetlere katılım düzeylerinin belirlenmesi. *Journal of Recreation and Tourism Research*, 2(1), 36-42.
- Karaçetin, M. (2021). Liderlik ve işletmelerin dinamik yetenekleri. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Karakaya, M., Kaya, B., Erkekli, S. ve Yavuz, E. (2021). Anaokullarında serbest zaman aktivitelerine katılan ebeveynlerin rekreasyon fayda düzeylerinin incelenmesi. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(45), 1768-1779.
- Karaküçük, S. (2012). Terapatik rekreasyon bir örnek uygulama: OSEP (Otistik bireyler spor eğitim projesi). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kuru, D. (2022). Bağımlılık tedavisinde terapatik rekreasyon uygulamaları. Y. Ormankıran (Ed.), *Terapatik rekreasyon ve uygulamaları* (s. 80-99). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Ormankıran, Y. (2022). Gençlerin gelişimi ve terapatik rekreasyon. Y. Ormankıran (Ed.), *Terapatik rekreasyon ve uygulamaları* (s. 32-43). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Ormankıran, Y. (2023a). Kentlerde rekreasyon. H. Akdeniz ve N. A. Üstün (Ed.), *Her yönüyle spor ve rekreasyon araştırmaları-2* (s. 1-16). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Ormankıran, Y. (2023b). Yaşlılık ve rekreasyon. H. Akdeniz ve N. A. Üstün (Ed.), *Her yönüyle spor ve rekreasyon araştırmaları-2* (s. 17-32). Konya : Çizgi Kitabevi.
- Özant, M. İ. ve Durhan, T. A. (2024). Does activity type affect behavior and flow? In terms of recreational leadership behavior And recreational flow experience. *The International Journal of Learner Diversity and Identities*, 31(1), 326-332.
- Özoğul, T., İlbay, B. ve Kozak, M. A. (2016). Rekreatif liderlerin ve turist rehberlerinin rolleri ve özellikleri üzerine kavramsal bir değerlendirme. 17. Ulusal Turizm Kongresi "Akademi Sektör Buluşması" (s. 367-376). Ankara: Detay Yayıncılık.
- Öztürk, Y. (2021). Modern toplumda rekreasyon ihtiyacı ve fayda farkındalığı. S. K. Avan, E. K. Şimşek, Ö. Yayla ve M. C. Birinci (Ed.), *Rekreasyon ve Turizm Araştırmaları* (s. 7-13). İstanbul: Çizgi Yayınevi.
- Robertson, T. ve Long, T. (2008). Considering therapeutic recreation as your profession. T. Robertson ve T. Long (Ed.), *Foundations of therapeutic recreation* (s. 3-12). United States: Human Kinetics.
- Sidal, Ö. (2022). Otel işletmelerinde rekreasyon liderliği: Kavramsal bir inceleme. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(60), 309-316.
- Soyer, F., Yıldız, N. O., Demirel, D. H., Serdar, E., Demirel, M., Ayhan, C. ve Demirhan, O. (2017). Üniversite öğrencilerinin rekreatif etkinliklere katılımlarına engel teşkil eden faktörler ile katılımcıların yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 14(2), 2035-2046.
- Tütüncü, Ö. (2012). Rekreasyon ve rekreasyon terapisinin yaşam kalitesindeki rolü. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 23(2), 248-252.

Uca, M. ve Çoban, Ü. (2023). Takım Sporlarında dönüştürücü liderlik. B. Bayazıt (Ed.), Spor ve rekreasyonda liderlik-2 (s. 75-85). Konya: Çizgi Kitabevi.

Üstgörül, Y. E. (2021). Turizm işletmelerinde rekreasyonel sportif aktiviteler. Ankara: Detay Yayıncılık.

Yılmaz, O. ve Akdeniz, H. (2021). Rekreasyon faaliyetlerinde liderlik: Açık alan liderliği. B. Bayazıt (Ed.), Spor ve rekreasyonda liderlik (s. 120-130). Konya: Çizgi Kitabevi.

Yılmaz, O. ve Altunöz, Ö. (2022). Terapatik rekreasyon, kavramlar ve tarihsel süreci. Y. Ormankıran (Ed.), Terapatik rekreasyon ve uygulamaları (s. 1-12). Konya: Çizgi Kitabevi.

B26 KAYNAKLAR

Auxier, B. ve Anderson, M. (2021). Social media use in 2021. Pew Research Center, 1(1), 1-4.

Aydın, B. ve Arslan, E. (2016). The role of social media on leisure preferences: A research on the participants of outdoor recreation activities. Turizm Akademik Dergisi, 3(1), 1-10.

ATRA (2024). About Recreation Therapy, <https://www.atra-online.com/page/AboutRecTherapy>. Erişim Tarihi: 09.11.2024

Chen, J. ve Wang, Y. (2021). Social media use for health purposes: systematic review. Journal of Medical Internet Research, 23(5), e17917.

Cinelli, M., De Francisci Morales, G., Galeazzi, A., Quattrociochi, W., ve Starnini, M. (2021). The echo chamber effect on social media. Proceedings of the National Academy of Sciences, 118(9), e2023301118.

Dieser, R. B. (2011). A follow-up investigation of the fundamental attribution error in leisure education research. Therapeutic Recreation Journal, 45(3), 190-213.

ESS Destek Hizmetleri, 2024. The Benefits of Therapeutic Recreation, <https://www.esssupportservices.ca/the-benefits-of-therapeutic-recreation/> Erişim Tarihi: 04.11.2024

Fisher, D. M., Wood, S. A., White, E. M., Blahna, D. J., Lange, S., Weinberg, A., ... ve Lia, E. (2018). Recreational use in dispersed public lands measured using social media data and on-site counts. Journal of Environmental Management, 222, 465-474.

Genoe, M. R., Cripps, D., Park, K., Nelson, S., Ostryzniuk, L., ve Boser, D. (2021). Meanings of therapeutic recreation: Professionals' perspectives. Leisure/loisir, 45(1), 35-51.

Hanlon, P., Kiernan, G. ve Guerin, S. (2024). Camp draws you back into life again: Exploring the impact of a therapeutic recreation-based bereavement camp for families who have lost a child to serious illness. Omega- Journal of Death and Dying, 89(3), 986-997.

Hutchinson, S. L., Bland, A. D. ve Kleiber, D. A. (2008). Leisure and stress-coping: Implications for therapeutic recreation practice. Therapeutic Recreation Journal, 42(1), 9.

Karaküçük, S. (2012). Terapatik rekreasyon. Ankara: Gazi Kitapevi.

- Mahut, M. E. ve Fortune, D. (2021). Social prescribing and therapeutic recreation: Making the connection. *Therapeutic Recreation Journal*, 55(2), 135-149.
- Mancini, F., Coghill, G. M. ve Lusseau, D. (2018). Using social media to quantify spatial and temporal dynamics of nature-based recreational activities. *PloS one*, 13(7), e0200565.
- Mobily, K. E. ve Dieser, R. B. (2018). Seeking alternatives in therapeutic recreation/recreation therapy: A social/recreation community model. *Leisure/loisir*, 42(1), 1-23.
- Monkman, G. G., Kaiser, M. J. ve Hyder, K. (2018). Text and data mining of social media to map wildlife recreation activity. *Biological Conservation*, 228, 89-99.
- Nagata, S., McCormick, B. P. ve Austin, D. R. (2020). Physical activity as treatment for depression in recreation therapy: Transitioning from research to practice. *Therapeutic Recreation Journal*, 54(1).
- Park, K., Rebecca Genoe, M., Nelson, S., Boser, D., Ostryzniuk, L., & Cripps, D. G. (2022). Advocating for therapeutic recreation: is it just a matter of speaking up?. *World Leisure Journal*, 64(4), 508-529.
- Rosário, A. T. ve Dias, J. C. (2023). Marketing strategies on social media platforms. *International Journal of E-Business Research (IJEER)*, 19(1), 1-25.
- Sevil, T. (2015). Terapatik rekreasyonel aktivitelere katılımın yaşlıların algıladıkları boş zaman tatmini, yaşam tatmini ve yaşam kalitesine etkisi, *Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir*.
- Üstgörül, Y. E. (2021). *Turizm işletmelerinde rekreasyonel sportif aktiviteler*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Wozencraft, T. A. (2009). *Continuing Education and More Specialized Credentials*. Your CareerIN Psychology.
- Yılmaz, O. ve Altunöz, Ö. (2022). Terapatik rekreasyon, kavramlar ve tarihsel süreci. Y. Ormankıran (Ed.), *Terapatik rekreasyon ve uygulamaları* (s. 1-12). Konya: Çizgi Kitabevi.
- Zabrinskie, R. B., Lundberg, N. R., & Groff, D. G. (2005). Quality of life and identity: the benefits of community-based therapeutic recreation and adaptive sports program. *Therapeutic Recreation Journal*, 39(3), 176.

B27 KAYNAKÇA

- Akerkar, R. (2019). *Artificial intelligence for business*. Switzerland: Springer.
- Alcañiz, M., Bigné, E., & Guixeres, J. (2019). Virtual reality in marketing: A framework, review, and research agenda. *Frontiers in Psychology*, 10(1530), 1–15.
- Bacaksız, P. (2020). Covid-19 pandemisi döneminde sohbet pazarlamasının önemi ve sohbet robotu chatbot uygulamalarının kullanımı. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 29–46.
- Clarke, I., & Flaherty, T. (2005). *Advances in electronic marketing*. Idea Group Inc.
- Çetintürk, N. (2014). *Mağaza atmosferi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Dailey, L. (2004). Navigational web atmospherics: Explaining the influence of restrictive navigation cues. *Journal of Business Research*, 57(7), 795–803.
- Deloitte. (2015). *Global power of retailing 2015: Embracing innovation*. Retrieved from <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/global/Documents/Consumer-Business/gx-cb-global-powers-of-retailing>

- Demirdöğmez, M., & Taş, H. Y. (2020). Dijital pazarlamada yapay zekâ kullanımı ve günümüz ticaretine etkileri. In M. Mete (Ed.), *İktisadi ve idari bilimlerde teori ve araştırmalar II* (pp. 19–40). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Duran, C. (2021). Yapay zekâ temelli pazarlama: Geleneksel pazarlamanın sonu mu? In N. Ö. İyigün & M. K. Yılmaz (Eds.), *Yapay zekâ güncel yaklaşımlar ve uygulamalar* (pp. 31–50). İstanbul: Beta Kitap.
- Duran, C., & Şenyılmaz, A. (2020). Satın almada yapay zekâ uygulamaları. In M. K. Yılmaz & N. Ö. İyigün (Eds.), *Oyun değiştiren yapay güç: Yapay zekâ* (pp. 163–188). İstanbul: Beta Kitap.
- Eroğlu, S. A., Machleit, K. A., & Davis, L. M. (2001). Atmospheric qualities of online retailing: A conceptual model and implications. *Journal of Business Research*, 54(2), 177–184.
- Girdher, S. (2019). Role of artificial intelligence in transforming e-commerce sector. *Research Review International Journal of Multidisciplinary*, 4(6), 282–284.
- Gülşen, İ. (2019). İşletmelerde yapay zekâ uygulamaları ve faydaları: Perakende sektöründe bir derleme. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 11(2), 407–436.
- Güven, H., & Ayvaz-Güven, E. T. (2023). Yapay zekâ uygulamalarının e-ticarette kullanımı. *International Journal of Management and Administration*, 7(13), 69–94.
- İyigün, N. Ö. (2021). Yapay zekâ ve gelecek: İnsan ve teknoloji arasındaki ilişki. In N. Ö. İyigün & M. K. Yılmaz (Eds.), *Yapay zekâ güncel yaklaşımlar ve uygulamalar* (pp. 1–11). İstanbul: Beta Kitap.
- Kırcova, İ. (2005). *İnternette pazarlama* (3rd ed.). İstanbul: Beta Yayınları.
- Kuşaksız, B., Yeşilbaş, C., Tunalı, D., & Kayalar, S. (2019). Chatbot. Retrieved from <https://iabtr.org/UploadFiles/Reports/Chatbot-iab912018131741.pdf>
- Marketing Türkiye. (2024). Yapay Zeka ile Kişiselleştirilmiş Müşteri Deneyimi. Erişim Adresi: <https://www.marketingtr.net/tr/blog/detay/Yapay-Zeka-Ile-Kisisellestirilmis-Musteri-Deneyimi/6/355/0> (Erişim Tarihi: 17 Aralık 2024).
- Webrazzi. (2022). Walmart'ın sanal ürün deneme teknolojisi ile müşteriler modele dönüşüyor. Erişim Adresi: <https://webrazzi.com/2022/09/15/walmart-in-sanal-urun-deneme-teknolojisi-ile-musteriler-modele-donusuyor/> (Erişim Tarihi: 17 Aralık 2024).
- Marketing Türkiye. (2024). Yapay Zeka ve Müşteri Deneyimi. Erişim Adresi: <https://www.marketingturkiye.com.tr/haberler/yapay-zeka-musteri-deneyimi/> (Erişim Tarihi: 14 Aralık 2024).
- Öğüt, A. (2003). *Bilgi çağında yönetim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Shankar, V. (2018). How artificial intelligence (AI) is reshaping retailing. *Journal of Retailing*, 94(4), 5–11.
- Shen, A. (2014). Recommendations as personalized marketing: Insights from customer experiences. *Journal of Services Marketing*, 28(5), 414–427.
- Shin, D. (2018). Empathy and embodied experience in virtual environment: To what extent can virtual reality stimulate empathy and embodied experience? *Computers in Human Behavior*, 78, 64–73.
- Smith, A. (2018). Three ways AI can help build customer relationships. Retrieved from <https://www.forbes.com/sites/anthonymsmith/2018/03/12/three-ways-ai-can-help-build-customer-relationships>
- Tekin, G., Güleş, H. K., & Öğüt, A. (2006). *Değişim çağında teknoloji yönetimi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Yalçın, S., & Güllü, K. (2022). Sanal mağaza atmosferinin davranışsal niyet üzerine etkisi. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 12(4), 2246–2256.

B28 KAYNAKÇA

Aktaş Y., Cesur. E. E., Cesur, E., Özkan, E.,& Sosyal, P.(2015). Bir Bakışta İnsan Kaynakları Yönetimi, Bursa: Dora Yayın.

Ardıç K. & Özdemir, Y. (2018). İnsan Kaynakları Yönetimi, Sakarya: Sakarya Yayıncılık.

Canman, Doğan. (2000). İnsan Kaynakları Yönetimi. Ankara: Yargı Yayınevi.

Ersan, N. (1994). Başarılı Yöneticilerin Nitelikleri.

<http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/download/5898/2036>, Erişim Tarihi: 14.12.2018.

Ersen, H. (1996). Toplam Kalite ve İnsan Kaynakları Yönetimi İlişkisi. İstanbul.

Eryılmaz, B. (2014). Kamu Yönetimi: Düşünceler-Yapılar-Fonksiyonlar-Politikalar, İstanbul: Umuttepe Yayınları.

Güney, S. (2019). İnsan Kaynakları Yönetimi, Ankara: Nobel Yayınevi.

Gültekin, S.&Altuntop, S. (2014). İnsan Kaynakları Yönetimi Temel İlkeleri, Güvenlik Sektöründe İnsan Kaynakları Yönetimi (Editörler: Serdar Kenan Gül ve Ali Erkan Alaç), Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Mücevher, M, Erdem, R. (2019). Başarılı Yönetici Ve Yöneticilik: Kavramsal Bir Çerçeve. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (34), 48-77.

Özer, M. A. & Önen, S. M. (2017). 200 Soruda Yönetim. Ankara: Gazi Kitapevi.

Pedler, M., Burgoyne & J., Boydell, T. (1991). A Manager's Guide to SelfDevelopment, London: Mc. Graw Hill Book Comp.

Sabuncuoğlu, Z. (2013). İnsan Kaynakları Yönetimi, İstanbul: Beta Yayıncılık.

Tunçer, P. (2011). İnsan Kaynakları Yönetimi, Bursa: Ekin Yayınevi.

Tunçer, P. (2018). Yönetim ve Organizasyon. Bursa: Ekin Yayınevi.

Uğur, A. (2019). İnsan Kaynakları Yönetimi, İstanbul: Sakarya Yayıncılık

Yıldız, G. (2016). Türk Kamu Yönetiminde Liyakat İlkesi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(8), 140-180.

Yüksel, Ö. (1998). İnsan Kaynakları Yönetimi. Ankara: Gazi Kitabevi.

B29 KAYNAKÇA

(2008, 12 16). BBC: https://www.bbc.co.uk/turkish/specials/1755_bih_future/page6.shtml adresinden alındı

(2019, 01 19). Batı Avrupa'nın 'cazibesi' Balkanlar'da göçü tetikliyor: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/bati-avrupanin-cazibesi-balkanlarda-gocu-tetikliyor/1368900> adresinden alındı

- Arı, K. (1995). Büyük Mübadele: Türkiye'ye Zorunlu Göç (1923-1925). İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Arslaner, Ö. S. (2017). Zorunlu Türk - Yunan Nüfus Mübadelesinin Etkileri Üzerine Bir Değerlendirme. İğdır Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi(2), 21-36.
- Aslan, S. K. (2020). İlkokul ve Ortaokul Devam Eden Göçmen Çocukların Eğitim Sorunlarına Yönelik Okul Yöneticilerinin Görüşleri. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 9(4), 1799-1831.
- Balkır, B. A. (2023). Türkiye'de Balkan Türkleri Dernekleri'nin Faaliyetleri: Tekirdağ Balkan Türkleri Kültür ve Dayanışma Derneği Örneği. Artikel International Journal of Cacial Sciences-AIJOSS, 1(1), 53 -70.
- Baytal, Y. (Winter 2018). Balkanlardan Anayurda Yapılan Göçler ve Türkiye Açısından Sonuçları (1912-1925). ThurkishStudies, 13(1), 13-28.
https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=tammetin&makaleadi=&makaleurl=1223760281_2BaytalYa%C5%9Far-trh-13-28.pdf&key=21129 adresinden alındı
- Çağırkan, B. (2016). Göç, Hibrit Kimlik ve Aidiyet: Yeni Toplumlar, Yeni Kimlikler. İNSAN VE TOPLUM BİLİMLERİ ARAŞTIRMALARI DERGİSİ, 5(8), 2613-2623.
- Çaksu, A. (2019). Bir Siyasî İçecek Olarak Türk Kahvesi. SEFAD(41), 369-386.
doi:<https://doi.org/10.21497/sefad.586654>
- Çelik, G. (1999). Osmanlı Devleti'nin nüfus ve iskân politikası. Divan(1), 49-110. 6 14, 2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/254337> adresinden alındı
- Development., I. C. (tarih yok). DIASPORA ENGAGEMENT. <https://diasporafordevelopment.eu/wp-content/uploads/2023/09/Econidas-factsheets-Western-Balkans-Europe.pdf> adresinden alındı
- Dushku, A. F. (2021). Remittances and their impact of poverty: the case of Albania. Bank of Albania. https://www.bis.org/ifc/publ/ifcb55_15.pdf adresinden alındı
- Emin, E. (2016). Balkanlar'da Göç Raporu İstikrarsızlığın Çizdiği Rota. İNSAMER İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.
- Eren, E. (2022, 3 31). Balkanlardaki Müslüman ve Türk Azınlığın Sorunları. Uluslararası İlişkilerde Güncel Sorunlar, 373-401. https://tasam.org/Files/Icerik/File/Erdem_EREN_-_Balkanlardaki_M%C3%BCsl%C3%BCman_ve_T%C3%BCrk_Az%C4%B1nl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n_Sorunlar%C4%B1_pdf_577e5592-c04e-476e-a000-945bbff0804b.pdf adresinden alındı
- Gök, E. V. (2022, Haziran). Balkan Göçmenlerinin Sofra Kültürü: Tekirdağ Malkara Örneği. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 24(2), 775-789.
- Goularas, G. B. (2012, Temmuz). 1923 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ve Günümüzde Mübadil Kimlik ve Kültürlerinin Yaşatılması. Alternatif Politika, 4(2), 129-146.
<https://alternatifpolitika.com/eng/site/dosyalar/arsiv/11-Temmuz-2012/2.gokce-bayindir-goularas.pdf> adresinden alındı
- Hemetek, U. (October 2010). Unexpected musical worlds of Vienna: Immigration and music. Migraçöes Journal - Special Issue Music and Migration(7), 115-138.
- Icoski, M. (August 2022). Toward a New Youth Brain-drain Paradigm in the Western Balkans. Policy Paper.
- Jovanovski, B. (2024, 09 18). tr.euronews.com: <https://tr.euronews.com/my-europe/2024/09/18/bati-balkanlardaki-beyin-gocu-firsat-yoklugu-nedeniyle-artiyor> adresinden alındı

Kaçar, G. Y. (2008). Rumeli Türküleri. Erdem(51), 217-234. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/671046> adresinden alındı

Kerimoğlu, H. T. (2014). BALKAN SAVAŞLARI'NDA OSMANLI PROPAGANDASI: NEŞR-İ VESAİK CEMİYETİ. Tarih İncelemeleri Dergisi, XXIX(2), 539-561. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/58914> adresinden alındı

Kılıç, Ü. (2017, February). Osmanlı Devleti'nde Sürgün ve İskan. Düşünce Dünyasında Türkiz(42), 29-44. 5 2, 2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/3173397> adresinden alındı

Köksal, O. (2006). Osmanlı Hukukunda Bir Ceza Olarak Sürgün ve İki Osmanlı Sultanının Sürgünle İlgili Hatt-ı Hümayunları. Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi(19), 283-341.

Köse, M. Z. (2013). OSMANLI BALKANI'NDA KARA TİCARETİ VE REKABET: RUMELİ'DE DUBROVNIK TÜCCARLARI (1600-1630). Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi(16), 41-58.

Musliovski, A. (2022, 02 25). Balkanlıların Almayada Sosyo Kültürel Durumu. (R. Rahman, Röportaj Yapan)

OECD. (2022). Labour Migration in the Western Balkans: Mapping Patterns, Addressing Challenges and Reaping Benefits. Secretary-General of the OECD.

Ortaylı, İ. (2019, 9 19). Türkiye'nin gelişmesinde Balkan göçünün faydası büyük. <https://www.ntv.com.tr/turkiye/turkiyenin-gelismesinde-balkan-gocunun-faydasi-buyuk,jz2Du6TwEkC0QbqhiekGw> adresinden alındı

Owens, J. A. (2008). Somali Refugee Mental Health Cultural Profile. 3 20, 2024 tarihinde <https://ethnomed.org/resource/somali-refugee-mental-health-cultural-profile/> adresinden alındı

Semovski, H. (2022, 02 28). Avusturya'da Balkanlıların Katkıları. (R. Rahman, Röportaj Yapan)

Şen, Ç. Ş. (2021). Türkiye'de Balkan Türkleri ve Mübadele Derneklerinde Yürütülen Kültürel ve Eğitsel Müzik Faaliyetleri. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 10(4), 3639-3666.

Tarcan, B. H. (2021). Türk-Yunan Nüfus Mübadelesinde İstanbul'a Gelen Türk Göçmenlerin Uyum ve Entegrasyonu Süreci. İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1), 90-102.

Tek, R. (2017). Balkan Türk Folkloru araştırma ve incelemelerinde Önemli Bir Kaynak Dergisi. Karadeniz Araştırmaları, XIV(54), 19-40.

Tepealtı, F. (2019). Lozan Nüfus Mübadelesi Göçleri ve Türk Mübadillerin İskânı. Coğrafya Dergisi(39), 89-98.

Yaldız, F. (2013, Bahar). Diaspora Kavramı: Tarihçe, Gelişim ve Tartışma. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi(18), 289-318.

Zamancı, A. (2013, Ocak). Balkan Harbi Üzerine Yazılmış Türkçe Makaleler Kaynakçası Denemesi. Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 3(5), 163-190. 3 1, 2024 tarihinde <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/595027> adresinden alındı

VETERINARY SCIENCE AND CURRENT STUDIES I

EDITORS

Doç. Dr. Oktay KAPLAN

Prof. Dr. Mehmet ÇİFTÇİ

YAZARLAR

Prof. Dr. Gültekin YILDIZ

Prof. Dr. Halil Selçuk BIRICIK

Prof. Dr. Hüseyin NURSOY

Prof. Dr. Mehmet ÇİFTÇİ

Assoc. Prof. Dr. Berna DUMAN AYDIN

Assoc. Prof. Dr. Oktay KAPLAN

Assoc. Prof. Dr. Osman KARABULUT

Assist. Prof. Dr. Aydın DAŞ

Assist. Prof. Dr. Besime DOĞAN DAŞ

Dr. Selcen ARSLAN

İlker ALTINTAŞ

Muhammet Alperen HAMEŞ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-032-6

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

B1 REFERENCES

- Andrews FM, Reed SM. 1986. Diagnosis of muscle disease in horse. *Proc Am Assoc Equine Pract.* 32:95-104.
- Aydin N.1998. İmmunomodulasyon ve İmmunomodulatörler. In: Arda M, Minbay A, Aydın N, Akay Ö, İzgür M, Diker S, editors. İmmunoloji. 2. Baskı, Ankara, Medisan Yayın Serisi. p 298-299.
- Bartnicki-Garcia, S. 1968. Cell wall chemistry, morphogenesis and taxonomy of fungi. *Annu. Rev. Microbiol*, 22: 87-108.
- Blackmore DJ, Brobst D. 1981. Biochemical values in equine medicine. *The Animal Health Trsut. Newmarket:* 108.
- Canadian Council on Animal Care. 1993. Guide to the care and use of experimental animals. 2nd ed. 2 vols. Ottawa, Ontario: Canadian Council on Animal Care.
- Chen J, Zhang XD, Jiang Z. 2013. The Application of Fungal Beta-glucans for the Treatment of Colon Cancer. *Anti-Cancer Agents Med. Chem.* 13: 725-730.
- Cloetens L, Ulmius M, Johansson-Persson A, Åkesson B, Önning G. 2012. Role of dietary beta-glucans in the prevention of the metabolic syndrome. *Nutr. Rev.* 70: 444-458.
- David JS. 2000. Handbook of parametric and nonparametric statistical procedures. 2nd ed. Chapman&Hall. London.
- Engstad RE, Robertsen B. 1994. Specificity of a B-glucan receptor on macrophages from Atlantic salmon (*Salmo salar L.*). *Developmental and Comparative Immunology.* 18: 397-408.
- Garlinghouse S, Fleming B. 2005. How To Speak CBC in One Easy Lesson? (<http://www.Shady-acres.com/susan/cbc.shtml>).
- Gordon, S. 2002. Pattern recognition receptors: Doubling up for the innate immune response. *Cell*, 111: 927-930.
- Jorgensen D. 1991. Llama Immunoglobulin G (IgG), and It's Role as an Indicator of Health Status. *Llama Life*, April. (http://www.kentlabs.com/articles_igghealth.html)
- Kobluk CN, Ames TR, Geor RJ. 1995. *The Horse, Diseases and Clinical Management.* WB Saunders, Philadelphia. p 1314-1318.
- Krakowski L, Krzyzannowski J, Wrona Z, Siwicki AK. 1999. The effect of nonspecific immunostimulation of pregnant mares with 1,3/1,6 glucan and levamisol on the immunoglobulins levels in colostrum, selected incidences of nonspecific cellular and humoral immunity in foals in neonatal and postnatal period. *Vet. Immunol. and Immunopathol.* 68:1-11.
- Lacerenza MD, Arantes JdA, Reginato GM, Passarelli D, Balieiro JcD, Amaral AR, Vendramini THA, Brunetto MA, Doria RGS. 2024. Effects of B-glucan Supplementation on LPS-Induced Endotoxemia in Horses. *Animals.* 14(3):474.

- Luhm J, Langenkamp U, Hensel J, Frohn C, Brand JM, Hennig H, Rink L, Koritke P, Wittkopt N, Williams DL et al. 2006. P-(1-3)-D-glucan modulates DNA binding of nuclear factors KB, AT and IL-6 leading to an anti-inflammatory shift of the IL-1 P/IL-1 receptor antagonist ratio. *BMC Immunol*, 7: 5.
- Masuda Y, Inoue H, Ohta H, Miyake A, Konishi M, Nanba H. 2013. Oral administration of soluble B-glucans extracted from *Grifola frondosa* induces systemic antitumor immune response and decreases immunosuppression in tumor-bearing mice. *Int. J. Cancer N. Y* 133: 108-119.
- Merck Veterinary Manual. 2005. Serum Biochemical Reference Ranges. Adapted, with permission, primarily from Boyd J.W. (<http://www.merckvetmanual.com/>).
- Quintin J, Saeed S, Martens JH, Giamarellos-Bourboulis EJ, Ifrim DC, Logie C, Jacobs L, Jansen T, Kullberg B-J, Wijnemga C, et al. 2012. *Candida albicans* Infection Affords Protection against Reinfection via Functional Reprogramming of Monocytes. *Cell Host Microbe* 12: 223-232.
- Robinson N, Edward ED. 1998. *Current Therapy in Equine Medicine*. W.B. Saunders Company. London.
- Santos JC, Figueiredo AMB, Silva MVT, Cirovic B, Bree LCJ, Damen MSMA, Moorlag SJCFM, Gomes RS, Helsen MM, Oosting M, Keating ST, Schlitzer A, Netea MG, Ribeiro-Dias F, Joosten LAB. 2019. B-glucan-Induced Trained Immunity Protects against *Leishmania braziliensis* Infection: A Crucial Role for IL-32. *Cell Rep.* 28: 2659-2672.e6.
- Stephen MR, Warwick MB, Harris P. 1998. Diseases of the hemolymphoatic system In: *Equine Internal Medicine*. W.B. Saunders Company. London: 558-601.
- Sumbuloglu K, Sumbuloglu V. 1995. *Biyoistatistik 6*. Baski Ozdemir yayincilik. Ankara.
- Valadao CA, Peiro JR, Santana AE, Bechara GH. 1995. Evaluation of peritoneal fluid in horses with experimental endotoxemia. *J. Equine Veter-Sci.* 15: 124-128.
- Vetvicka V. 2003. Beta Glucan. Imuneks Meeting Program. Atatürk Culture Center, March 2003, İzmir.
- Vetvicka V. 2011. Glucan-immunostimulant, adjuvant, potential drug. *World J. Clin. Oncol. Hong Kong*, 10: 115-119.
- Walther S, Rusitzka TV, Diesterbeck US, Czerny CP. 2015. Equine immunoglobulins and organization of immunoglobulin genes. *Dev. Comp. Immunol.* 53: 303-319.
- Walton RM, Soothwood LL. 2012. Abdominocentesis and peritoneal fluid analysis. In *Practical Guide to Equine Colic*; Soothwood, L.L., Ed.; Willey-Blackwell: Oxford, UK, 87-98
- Williams DL, Ha T, Li C, Kalbfleisch JH, Laffan JJ, Ferguson DA. 1999. Inhibiting early activation of tissue nuclear factor-kappa B and nuclear factor interleukin 6 with (1[^]-3)-beta-D-glucan increases long-term survival in polymicrobial sepsis. *Surgery*, 126: 54-65.
- Williams DL, Li C, Ha T, Ozment-Skelton T, Kalbfleisch JH, Preiszner J, Brooks L, Breuel K, Schweitzer JB. 2004. Modulation of the Phosphoinositide 3-Kinase Pathway Alters Innate Resistance to Polymicrobial Sepsis. *J. Immunol.* 172: 449-456.
- Williams DL, McNamee RB, Jones EL, Pretus HA, Ensley HE, Browder I, Di Luzio NR. 1991. A method for the solubilization of a (1[^]-3)-P-d-glucan isolated from *Saccharomyces cerevisiae*. *Carbohydr. Res.* 219: 203-213.
- Wyde P. 1989. NSC-24™: Research report on oral and intraperitoneal applications in mice. ImmuDyne, Inc.

American Diabetes Association, (2010). Diagnosis and classification of diabetes mellitus. *Diabetes Care*, 33 (1): S62-S69.

Amihăesei, I.C., Chelaru, L. (2014). Metabolic syndrome a widespread threatening condition; risk factors, diagnostic criteria, therapeutic options, prevention and controversies: An overview. *Revista Medico-Chirurgicala a Societății de Medici si Naturalisti din Iasi*, 118 (4): 896-900.

Anonim (2020). Diabetes. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/diabetes> (Erişim tarihi: 12.11.2024)

Bağrıaçık, N. (1997). Diabetes mellitus: tanımı, tarihçesi, sınıflaması ve sıklığı. *Diabetes Mellitus Sempozyumu*, 18-19 Aralık, S. 9-18. İstanbul.

Banting, F.G., Best, C.H., Collip, J.B., Campbell, W.R., Fletcher, A.A. 1991. Pancreatic extracts in the treatment of diabetes mellitus: preliminary report 1922, *Canadian Medical Association Journal*, 145 (10): 1281–1286.

Bathi, R.J., Parveen, S., Mutalik, S., Rao, R. (2010). Rabson Mendenhall syndrome: two case reports and a brief review of the literature. *Odontology*, 98: 89-96.

Bozkurt, N., Yıldız, E. (2008). Diabetes mellitusda beslenme tedavisi, *Diyet El Kitabı*. Yenilenmiş 5. Baskı, Hatiboğlu Yayınları: 116, 36: 257-288.

Cabrera, O., Berman, D.M., Kenyon, N.S., Ricordi, C., Berggren, P.O., Caicedo, A. (2006). The unique cytoarchitecture of human pancreatic islets has implications for islet cell function. *The Proceedings of the National Academy of Sciences*, 103:2334-2339.

Demir, T., Onay, H., Savage, D.B., Temeloglu, E., Uzum, A.K., Kadioglu, P., Altay, C., Ozen, S., Demir, L., Cavdar, U., Akinci, B. (2016). Familial partial lipodystrophy linked to a novel peroxisome proliferator activator receptor - γ (PPARG) mutation, H449L: a comparison of people with this mutation and those with classic codon 482 Lamin A/C (LMNA) mutations. *Diabetic Medicine*, 33 (10): 1445-1450.

Diker-Cohen, T., Cochran, E., Gorden, P., Brown, R.J. (2015). Partial and generalized lipodystrophy: comparison of baseline characteristics and response to metreleptin. *The Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, 100: 1802-1810.

Dinççağ, N. (2011). Diabetes mellitus tanı ve tedavisinde güncel durum. *İç Hastalıkları Dergisi*, 18: 181-223.

Doğan, Ö.A., Utine, G.E. Alikışifoğlu, A. (2016). Monogenik diyabet. *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi*, 59: 140-151.

Eddouks, M., Maghrani, M., Michel, J.B. (2005). Hypoglycaemic effects of *triticum repens* p.beauv. in normal and diabetic rats. *Journal of Ethnopharmacology*, 102: 228-232.

Ellard, S., Bellanné-Chantelot, C., Hattersley, A.T. (2008). Best practice guidelines for the molecular genetic diagnosis of maturity-onset diabetes of the young. *Diabetologia*, 51: 546-553.

Fidan, A.F. (2007). Deneysel diyabet oluşturulmuş ratlarda diyet katılan farklı yapılarıdaki saponin içerikli bitkilerin DNA hasarı, protein oksidasyonu ve lipid peroksidasyonu ile bazı biyokimyasal parametrelere etkilerinin araştırılması. (Doktora Tezi) Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Afyon.

Goday, A. (2002). Epidemiology of diabetes and its non coronary complications, *Revista Española de Cardiología*, 55 (6): 657-70.

- Hou, Z., Zhang, Z., Wu, H. (2005). Effects of sanguis draxonis (a chinesetraditional herb) on the formation of insulin resistance in rats. *Diabetes Research and Clinical Practise*, 68: 3-11.
- İnce, M. (2010). Diyabet Hastalarının beslenmesinde besin destek ögesi olarak kullanılan bitki ve baharatlar. (Yüksek Lisans Tezi) Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Afyon.
- Kartal, A. (2006). Diyabetli hastalarda planlı eğitim programının sağlık inancına ve diyabet yönetimine etkisinin incelenmesi. (Doktora Tezi) Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- McDonald, T.J., Ellard, S. (2013). Maturity onset diabetes of the young: identification and diagnosis. *Annals of Clinical Biochemistry*, 50: 403-415.
- Musso, C., Cochran, E., Moran, S.A., Skarulis, M.C., Oral, E.A., Taylor, S., Gorden, P. (2004). Clinical course of genetic diseases of the insulin receptor (type A and Rabson-Mendenhall syndromes): a 30-year prospective. *Medicine (Baltimore)*, 83: 209-222.
- Nawaz, M.S., Shah, K.U., Khan, T.M., Rehman, A.U., Rashid, H.U., Mahmood, S., Khan, S., Farrukh, M.J. (2017). Evaluation of current trends and recent development in insulin therapy for management of diabetes mellitus. *Diabetes and Metabolic Syndrome: Clinical Research and Reviews*, 11 (2): S833-S839.
- Numanoğlu, E. (2017). Tip 2 diyabetli bireylerin bitkisel destek ürünleri kullanım durumlarının değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi) Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, İstanbul.
- Oğuz, A. (2016). Gestasyonel diyabet. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27: 26-29.
- Rooman, I., Heremans, Y., Heimberg, H. (2000). Modulation of rat pancreatic acinoductal transdifferentiation and expression of PDX-1 in vitro, *Diabetologia*, 43: 907-914.
- Rossini, A.A., Greiner, D.L., Friedman HP. 1993. Immunopathogenesis of diabetes mellitus. *Diabetes Reviews*. 1: 43-69.
- Satır, E. Uçak, S., Basat, O., Altuntaş, Y. (2009). Premiks %25 insulin lispro protamin/lispro ve premiks %50 insulin lispro protamin/lispro karışım insulin tedavilerinin diabetik hastalarda metabolik kontrol üzerine olan etkinliklerinin değerlendirilmesi. *The Medical Bulletin of Şişli Etfal Hospital*, 43 (1): 8-13.
- Sepici, A., Gürbüz, I., Çevik, C., Yeşilada, E. (2004). Hypoglycaemic effects of the oil in normal and alloxan-diabetic rabbits. *Journal of Ethnopharmacology*, 94: 311-318.
- Shields, B.M., Hicks, S., Shepherd, M.H., Colclough, K., Hattersley, A., Ellard, S. (2010). Maturity-onset diabetes of the young (MODY): how many cases are we missing? *Diabetologia*, 53: 2504-2518.
- Tattersall, R,B. (1974). Mild familial diabetes with dominant inheritance. *An International Journal of Medicine*, 43: 339-357.
- Tuhan, H.Ü., Anık, A., Çatlı, G., Kızıldağ, S., Abacı, A., Böber, E. (2014). Çocukluk çağında diyabetin nadir bir nedeni: glukokinaz mutasyonu (MODY2). *Türk Aile Hekimliği Dergisi*, 18 (2): 110-112.
- Tura, A., Willer, A.K, Pacini, G. (2006). Insulinogenic indices from insulin and C-peptide: Comparison of beta-cell function from OGTT and IVGTT. *Diabetes Research and Clinical Practise*, 72 (3): 298-301.
- Türk, G., Rişvanlı, A., Çeribaşı, A.O., Sönmez, M., Yüce, A., Güvenç, M., Arslan Özkan, H., Canlı, N., Yaman, M. (2018). Effect of gestational diabetes mellitus on testis and pancreatic tissues of male offspring. *Andrologia*, 50: e12976.
- Visser, A., Snoek, F. (2004). Perspectives on education ve counselling for diyabetes patients, *Patient Education and Counseling*, 53(3): 251-255.

Yılmaz, B. (1999). Hormonlar ve üreme fizyolojisi. Birinci Basım, Feryal Matbaacılık, Ankara.

Zobalı, F. (2000). Streptozotosin-diyabetik sıçanlarda oksidatif stres ve vasküler reaktivite üzerine tek başına ve insülin ile kombine halde uygulanan A vitamini tedavisinin etkileri. (Yüksek Lisans Tezi) Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Zoltan, M., Willis, T. 2004. (1621-1675) the founder of clinical neuroscience, Nature Reviews Neuroscience, 5: 329-330.

B3 3. References

Agarwal, K.C. (1996). Therapeutic actions of garlic constituents. Medicinal Research Reviews, 16(1): 111-124.

Aissaoui, A., Zizi, S., Israili, Z.H., Lyoussi, B. (2011). Hypoglycemic and hypolipidemic effects of Coriandrum sativum L. in meriones Shawi rats. Journal of Ethnopharmacology, 137(1): 652-661.

Akgül, A. (1993). Baharat bilimi ve teknolojisi. Birinci Baskı, Gıda Teknolojisi Derneği Yayınları No: 15, Ankara, s: 113-114.

Akgül, A., Bayrak, A. (1989). Mersin bitkisi (Myrtus Communis L.) yapraklarının uçucu yağ verimi ve yağların bileşimi. Doğa Türk Tarım ve Ormancılık Dergisi, 13(2): 143-147.

Akpınar, H. (2013). Kudret narı'nın (Momordica charantia) östrojen reseptörlerinden ESR1 ve ESR2 gen düzeyleri ile oksidatif DNA hasarı üzerindeki etkisi. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Arablou, T., Aryaeian, N., Valizadeh, M., Sharifi, F., Hosseini, A., Djalali, M. (2014). The effect of ginger consumption on glycemic status, lipid profile and some inflammatory markers in patients with type 2 diabetes mellitus. International Journal of Food Sciences and Nutrition, 65(4): 515-520.

Arslan, E., Sayın, S., Demirbaş, Ş., Çakar, M., Somak, N.G., Yeşilkaya, Ş., Sağlam, K. (2013). A case study report of acute renal failure associated with Nigella sativa in a diabetic patient. Journal of Integrative Medicine, 11 (1): 64-66.

Asgarpanah, J., Kazemivash, N. (2012). Phytochemistry, pharmacology and medicinal properties of Coriandrum Sativum L. African Journal of Pharmacy and Pharmacology, 6(31): 2340-2345.

Aslan, M., Orhan, N. (2010). Diyabet tedavisinde kullanılan bitkisel ürünler ve gıda destekleri. Mised, 23–24: 27-38.

Atasu, E., Cihangir, V. (1984). Urtica L türlerinin kimyasal içeriği ve tedavide kullanımı. FABAD Journal of Pharmaceutical Sciences, 9(2): 73-81.

Ayaz, E., Alpsoy, H.C. (2007). Sarımsak (Allium sativum) ve geleneksel tedavide kullanımı. Türkiye Parazitoloji Dergisi, 31(2): 145-149.

Baldwa, V.S., Bhandari,, C.M., Pangaria, A., Goyal, R.K. (1977). Clinical-Trial in patients with diabetes-mellitus of an insulin-like compound obtained from plant source. Upsala Journal of Medical Sciences, 82: 39-41.

- Bamosa, A.O., Kaatabi, H., Lebdaa, F.M., Elq, A.M., Al-Sultanb, A. (2010). Effect of *Nigella sativa* seeds on the glycemic control of patients with type 2 diabetes mellitus. *Indian Journal of Physiology and Pharmacology*, 54(4): 344-354.
- Baser, K.H.C. (2011). *Isırganotu (Urtica dioica L.)*. *Bağbahçe*, 37: 28-29.
- Batu, A., Kırmacı, B. (2006). Yaban Mersininin insan sağlığı bakımından önemi ve gıda sanayiinde değerlendirme olanakları. 2. Ulusal Üzümsü Meyveler Sempozyumu, 14-16 Eylül, S: 32-35, Tokat.
- Baytop, T. (1999). Türkiye’de bitkiler ile tedavi; geçmişte ve bugün. Nobel Yayınevi, İstanbul, ISBN No: 9754200211, S: 13-45.
- Bnouham, M., Merhfour, F.Z., Ziyat, A., Mekhfi, H., Aziz, M., Legssyer, A. (2003). Antihyperglycemic activity of the aqueous extract of *Urtica dioica*, *Fitoterapia*, 74(7-8): 677-681.
- Bryer, E. (2005) A literature review of the effectiveness of ginger in alleviating mild-to-moderate nausea and vomiting of pregnancy. *Journal of Midwifery and Women’s Health*, 50(1): e1-e3.
- Cao, H., Polansky, M.M., Anderson, R.A. (2007). Cinnamon extract and polyphenols affect the expression of *tristetraprolin*, *insulin receptor*, and *glucose transporter 4* in mouse 3T3-L1 adipocytes. *Archives of Biochemistry and Biophysics*, 459(2): 214–222.
- Ceylan, S., Azal, O., Taşlıpınar, A., Türker, T., Açıkel, C.H., Güleç, M. (2009). Complementary and alternative medicine use among Turkish diabetes patients. *Complementary Therapies in Medicine*, 17(2): 78-83.
- Chambers, B.K., Camire, M.E. (2003). Can cranberry supplementation benefit adults with type 2 diabetes? *Diabetes Care*, 26(9): 2695-2696.
- Chase, C.K., Mc Queen, C.E. (2007). Cinnamon in diabetes mellitus. *American Journal of Health System Pharmacy*, 64: 1033-1035.
- Chaturvedi, P. (2012). Antidiabetic potentials of *Momordica charantia*: Multiple mechanisms behind the effects. *Journal of Medicinal Food*, 15(2): 101-107.
- Çıkladilmez, Ş. 2013. Diyabet Tedavisinde kullanılan bitkiler ve bitkisel ürünler. (Yüksek Lisans), Erciyes Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Farmasötik Botanik Anabilim Dalı, Kayseri.
- Collier, H.O.J., Chester, G.B. (1956). Identification of 5-hydroxytryptamin in the sting of the nettle. *British Journal of Pharmacology*, 11: 86.
- Çubukçu, B., Sarıyar, G., Meriçli, A.H., Sütlüpınar, N., Mat, A., Meriçli, F. (2002). *Fitoterapi yardımcı ders kitabı*, İstanbul Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi, Farmakognozi Anabilim Dalı, İ.Ü. Basım ve Yayınevi, No: 4311, İstanbul, s:1.
- Daily, J.W., Zhang, X., Kim, D.S., Park, S. (2015). Efficacy of ginger for alleviating the symptoms of primary dysmenorrhea: a systematic review and meta-analysis of randomized clinical trials, *Pain Medicine*, 16(12): 2243-2255.
- Davis, P.H. (1988). *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*. Edinburgh, Edinburgh University Press.
- Demir, G.M. (2014). Streptozotocinle indüklenen diyabetli ratlar üzerinde Mersin bitkisi (*Myrtus communis L.*) meyvesinin su ekstresi etkilerinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Demirezer, Ö., Ersöz, T., Saraçoğlu, İ., Şener, B., Köroğlu, A., Yalçın, F. (2017). FFD monografaları bitkiler ve etkileri. 3. Basım, Akademisyen Kitabevi, Ankara.

- Dulger, G. (2012). Herbal drugs and drug interactions. *Marmara Pharmaceutical Journal*, 16: 9-22.
- Emmelin, N., Feldberg, W. (1948). The mechanism of the sting of the common nettle. *The Journal of Physiology*, 106: 440.
- Ergin, S.Ö. (2019). The benefits of black garlic to human health. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 7(7): 940-945.
- Golalipour, M.J., Ghafari, S., Latifimoghadam, M.H., Kaboli, S. (2011). Alteration of dentate gyrus astrocytes in diabetic rats: Protective role of *Urtica dioica*, *International Journal of Morphology*, 29(4): 1307-1312.
- Gray, A.M., Flatt, P.R. (1999). Insulin-releasing and insulin-like activity of the traditional anti-diabetic plant *Coriandrum sativum* (Coriander). *British Journal of Nutrition*, 81(03): 203-209.
- Grzanna, R., Lindmark, L., Frondoza, C.G. (2005). Ginger-an herbal medicinal product with broad anti-inflammatory actions. *Journal of Medicinal Food*, 8(2): 125-132.
- Güceyü, Ç., Goncagil, G., Günaydın, E., Akpınar, P. (2019). Zencefil'in antibakteriyel etkisi. *Etlik Veteriner Mikrobiyoloji Dergisi*, 30(1): 44-50.
- Gürson, O., Özçelikay, G. (2005). Tarçın'ın tarih boyunca ve günümüzdeki kullanımı. *Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi*, 18: 171-183.
- Heydari, I., Radi, V., Razmjou, S., Amiri, A. (2010). Chronic complications of diabetes mellitus in newly diagnosed patients, *International Journal of Diabetes Mellitus*, 2(1): 61-63.
- Ikram, F., Hussain, F. (2014). Antidiabetic efficacy of *Nigella sativa* linn. In alloxan-induced diabetic rabbits. *International Medical Journal Malaysia*, 13: 13-18.
- Ilhan, M., Demir, B., Yüksel, S., Çatakli, S.A., Yıldız, R.S., Karaman, O., Taşan, E. (2016). The use of complementary medicine in patients with diabetes. *Northern Clinics of İstanbul*, 3(1): 34-38.
- Imparl-Radosevich, J., Deas, S., Polansky, M.M., Baedke, D.A., Ingebritsen, T.S., Anderson, R.A., Graves, D.J. 1998. Regulation of PTP-1 and insulin receptor kinase by fractions from cinnamon: implications for cinnamon regulation of insulin signalling. *Hormone Research*, 50 (3): 177-182.
- Jia, Q., Liu, X., Wu, X., Wang, R., Hu, X., Li, Y., Huang, C. (2009). Hypoglycemic activity of a polyphenolic oligomer-rich extract of *cinnamomum parthenoxylon* bark in normal and streptozotocin-induced diabetic rats. *Phytomedicine*, 16(8): 744-750.
- Joseph, B., Jini, D. (2013). Antidiabetic effects of *Momordica charantia* (bitter melon) and its medicinal potency. *Asian Pacific Journal of Tropical Disease*, 3(2): 93-102.
- Jung, Y.M., Lee, S.H., Lee, D.S., You, M.J., Chung, I.K., Cheon, W.H., Kwon, Y.S., Lee, Y., Ku, S.K. (2011). Fermented garlic protects diabetic, obese mice when fed a high-fat diet by antioxidant effects. *Nutrition Research*, 31: 387-396.
- Kaleem, M., Kirmani, D., Asif, M., Ahmed, Q., Bano, B. (2006). Biochemical effects of *Nigella sativa* L seeds in diabetic rats. *Indian Journal of Experimental Biology*, 44: 745-748.
- Karaman, Ö., Cebe, G.E. (2016). Diyabet ve Türkiye'de antidiyabetik olarak kullanılan bitkiler. *Ankara Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 40(3): 47-61.
- Kawatra, P., Rajagopalan, R. (2015). Cinnamon: Mystic powers of a minute ingredient. *Pharmacognosy Research*, 7(Supp 1): 1-6.

- Khan, A., Bryden, N.A., Polansky, M.M., Anderson, R.A. (1990). Insulin potentiating factor and chromium content of selected foods and spices. *Biological Trace Element Research*, 24(3): 183-188.
- Khan, A., Safdar, M., Khan, M.M.A., Khattak, K.N., Anderson, R.A. (2003). Cinnamon improves glucose and lipids of people with type 2 diabetes. *Diabetes Care*, 26: 3215-3218.
- Kim, S.H., Hyun, S.H., Choung, S.Y. (2006). Anti-diabetic effect of cinnamon extract on blood glucose in db/db mice. *Journal of Ethnopharmacology*, 104(1-2): 119-123.
- Koyu, E.B. (2019). Diyabette kullanılan bitkisel desteklerin etkinliği ve güvenilirliği. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 47 (Özel Sayı): 110-117.
- Kütevin, Z., Türkeş, T. (1987). Sebzeçilik ve genel sebze tarımı prensipleri ve pratik sebzeçilik yöntemleri. *İnkılap Kitabevi, Ankara Caddesi, 95, İstanbul.*
- Lai, Y.S., Lee, W.C., Lin, Y.E., Ho, C.T., Lu, K.H., Lin, S.H., Panyod, S., Chu, Y.L., Sheen, L.Y. (2016). Ginger essential oil ameliorates hepatic injury and lipid accumulation in high fat diet-induced nonalcoholic fatty liver disease. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 64(10): 2062-2071.
- Laribi, B., Kouki, K., M'Hamdi, M., Bettaieb, T. (2015). Coriander (*Coriandrum sativum* L.) and its bioactive constituents. *Fitoterapia*, 103: 9-26.
- Leatherdale, B.A., Panesar, R.K., Singh, G., Watkins, T., Bailey, C.J., Bignell, A.H.C. (1981). Improvement in glucose-tolerance due to *Momordica charantia* (Karela). *British Medical Journal*, 282: 1823-1824.
- Lee, Y.M., Gweon, O.C., Seo, Y.J., Im, J., Kang, M.J., Kim, M.J., Kim, J.I. (2009). Antioxidant effect of garlic and aged black garlic in animal model of type 2 diabetes mellitus. *Nutrition Research and Practice*, 3(2): 156-161.
- Li, Y., Tran, V.H., Duke, C.C., Roufogalis, B.D. (2012). Preventive and protective properties of *Zingiber officinale* (ginger) in diabetes mellitus, diabetic complications, and associated lipid and other metabolic disorders: A brief review. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 516870.
- Mahluji, S., Attari, V.E., Mobasseri, M., Payahoo, L., Ostadrahimi, A., Golzari, S.E. (2013). Effects of ginger (*Zingiber officinale*) on plasma glucose level, hba1c and insulin sensitivity in type 2 diabetic patients. *International Journal of Food Sciences and Nutrition*, 64(6): 682-686.
- Merrily, A., Kuhn, R.N. (2002). Herbal Remedies: Drug-Herb Interactions. *Critical Care Nurse*, 22(2): 22-35.
- Mollazadeh, H., Hosseinzadeh, H. (2014). The protective effect of *Nigella sativa* against liver injury: A review. *Iranian Journal of Basic Medical Sciences*, 17: 958-966.
- Mozaffari-Khosravi, H., Talaei, B., Jalali, B.A., Najarzadeh, A., Mozayan, M.R. (2014). The effect of ginger powder supplementation on insulin resistance and glycemic indices in patients with type 2 diabetes: A randomized, double-blind, placebo-controlled trial. *Complementary Therapies in Medicine*, 22(1): 9-16.
- Murray, M.T. (1995). The healing power of herbs. New York, USA, s: 355-361.
- Najmi, A., Nasiruddin, M., Khan, R.A., Haque, S.F. (2008). Effect of *Nigella sativa* oil on various clinical and biochemical parameters of insulin resistance syndrome. *International Journal of Diabetes in Developing Countries*, 28: 11-14.
- Nassar, P.O., Walker, C.S., Salvador, C.S., Felipetti, F.A., Orrico, S.R.P., Nassar, C.A. (2012). Lipid profile of people with diabetes mellitus type 2 and periodontal disease, *Diabetes Research and Clinical Practice*, 96(1): 35-39.
- Numanoğlu, E. (2017). Tip 2 diyabetli bireylerin bitkisel destek ürünleri kullanım durumlarının değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksekokulu, İstanbul

- Öntürk, H., Özbek, H. (2009). Trans-karyofillen ve öjenol'ün akut toksisitesi ve hipoglisemik etkinliğinin diyabetik fareler üzerinde araştırılması. *Genel Tıp Dergisi*, 19(1): 17-23.
- Özbek, H., Him, A., Türközü, D. (2006). Kişniş (*Coriandrum sativum* L.) uçucu yağ ekstresinin letal doz düzeyleri ile antienflamatuvar aktivitesinin araştırılması. *Ege Tıp Dergisi* 45(3): 163-167.
- Ozek, B.D.A. (2000). Chemical composition of Turkish myrtle oil. *Journal of Essential Oil Research*, 12: 541-544.
- Panahi, Y., Saadat, A., Sahebkar, A., Hashemian, F., Taghikhani, M., Abolhasani, E. (2012). Effect of ginger on acute and delayed chemotherapy-induced nausea and vomiting: A pilot, randomized, open-label clinical trial. *Integrative Cancer Therapies*, 11(3): 204-211.
- Puavilai, G., Chanprasertyotin, S., Sriphrapradaeng, A. (1999). Diagnostic criteria for diabetes mellitus and other categories of glucose intolerance: 1997 criteria by the expert committee on the diagnosis and classification of diabetes mellitus (ADA), 1998 WHO consultation criteria, and 1985 WHO criteria. *Diabetes Research and Clinical Practice*, 44: 21-26.
- Rahman, K. (2001). Historical perspective on garlic and cardiovascular disease. *Journal of Nutrition*, 131: 977-979.
- Razavi, B.M., Hosseinzadeh, H. (2014). A review of the effects of *Nigella sativa* L. and its constituent, thymoquinone, in metabolic syndrome. *Journal of Endocrinological Investigation*, 37(11): 1031-1040.
- Safdar, M., Khan, A., Khattak, M.M.A.K., Siddique, M. (2004). Effect of various doses of cinnamon on blood glucose in diabetic individuals. *Pakistan Journal of Nutrition*, 3(5): 268-272.
- Sangal, A. (2011). Role of cinnamon as beneficial antidiabetic food adjunct: a review. *Advances Applied Scientific Research*, 2(4): 440-450.
- Sarıkaya, S., Öner, H., Harput, Ü.Ş. (2010). Türkiye florasında diyabet tedavisinde kullanılan tıbbi bitkiler. *Ankara Eczacılık Fakültesi Dergisi*, 39(4): 317-342.
- Sarıözkan, S., Türk, G., Güvenç, M., Yüce, A., Özdamar, S., Cantürk, F., Yay, A.H. (2016). Effects of cinnamon (*C. zeylanicum*) bark oil against taxanes-induced damages in sperm quality, testicular and epididymal oxidant/antioxidant balance, testicular apoptosis and sperm DNA integrity. *Nutrition and Cancer: An International Journal*, 68(3): 481-494.
- Sathishsekar, D., Subramanian, S. (2005). Beneficial effects of *Momordica charantia* seeds in the treatment of STZ-induced diabetes in experimental rats. *Biological and Pharmaceutical Bulletin*, 28(6): 978-983.
- Semwal, R.B., Semwal, D.K., Combrinck, S., Viljoen, A.M. (2015). Gingerols and shogaols: Important nutraceutical principles from ginger. *Phytochemistry*, 117: 554-568.
- Sepici, A., Gurbuz, I., Cevik, C., Yesilada, E. (2004). Hypoglycaemic effects of myrtle oil in normal and alloxan-diabetic rabbits. *Journal of Ethnopharmacology*, 93: 311-318.
- Sreelatha, S., Padma, P., Umadevi, M. (2009). Protective effects of *Coriandrum sativum* extracts on carbon tetrachloride-induced hepatotoxicity in rats. *Food and Chemical Toxicology*, 47(4): 702-708.
- Sundaram, E.N., Reddy, P.U., Singh, K.P. (2009). Effect of alcoholic of Indian medicinal the altered enzymatic activities of diabetic rats. *Indian Journal of Pharmaceutical Sciences*, 71(5): 594-598.
- Swanston-Flatt, S., Day, C., Bailey, C., Flatt, P. (1990). Traditional plant treatments for diabetes. studies in normal and streptozotocin diabetic mice. *Diabetologia*, 33(8): 462-464.
- Thomson, M., Ali, M. (2003). Garlic (*Allium sativum*): A review of its potential use as an anti-cancer agent. *Current Cancer Drug Targets*, 3: 67-81.

Tripathi, U.N., Chandra, D. (2009). The plant extract of *Momordica charantia* and *Trigonella foenum graecum* have antioxidant and anti-hyperglycemic properties for cardiac tissue during diabetes mellitus. *Oxidative Medicine and Cellular Longevity*, 2(5): 290-296.

Türk, G., Çeribaşı, S., Sönmez, M., Çiftçi, M., Yüce, A., Güvenç, M., Özer Kaya, Ş., Çay, M., Aksakal, M. (2016). Ameliorating effect of pomegranate juice consumption on carbon tetrachloride-induced sperm damages, lipid peroxidation and testicular apoptosis. *Toxicology and Industrial Health*, 32(1): 126-137.

Türk, G., Şimşek, Ü.G., Çeribaşı, A.O., Çeribaşı, S., Özer Kaya, Ş., Güvenç, M., Çiftçi, M., Sönmez, M., Yüce, A., Bayrakdar, A., Yaman, M., Tonbak, F. (2015). Effect of cinnamon (*Cinnamomum zeylanicum*) bark oil on heat stress-induced changes in sperm production, testicular lipid peroxidation, testicular apoptosis, and androgenic receptor density in developing Japanese quails. *Theriogenology*, 84(3): 365-376.

Türk, G., Sönmez, M., Aydın, M., Yüce, A., Gür, S., Yüksel, M., Aksu, E.H., Aksoy H. (2008). Effects of pomegranate juice consumption on sperm quality, spermatogenic cell density, antioxidant activity and testosterone level in male rats. *Clinical Nutrition*, 27 (2): 289-296.

Uğurlu, E., Seçmen, Ö. (2008). Medicinal plants popularly used in the villages of Yunt Mountain (Manisa-Turkey). *Fitoterapia*, 79: 126-131.

Verspohl, E.J., Bauer, K., Neddermann, E. (2005). Antidiabetic effect of *Cinnamomum cassia* and *Cinnamomum zeylanicum* in vivo and in vitro. *Phytotherapy Research*, 19(3): 203-206.

Wu, X., Cao, G., Prior, R.L. (2002). Absorption and metabolism of anthocyanins in elderly women after consumption of elderberry or blueberry. *The Journal of Nutrition*, ProQuest Agriculture Journals, 132(7): 1865-1871.

Yeşilada, E., Honda, G., Sezik, E., Tabata, M., Fujita, T., Tanaka, T., Takeda, Y., Takaishi, Y. (1995). Traditional medicine in Turkey. V. Folk medicine in the inner Taurus Mountains. *Journal of Ethnopharmacology*, 46: 133-152.

Yılmaz, H., Küçüközcü, G., Terzi, E. (2010). Tıbbi ve aromatik bitkilerin yetiştirilmesi. Ulusal Meslek Yüksekokulları Öğrenci Sempozyumu, Bildiri Kitabı, S: 1-7, Düzce.

Yüce, A., Türk, G., Çeribaşı, S., Güvenç, M., Çiftçi, M., Sönmez, M., Özer Kaya, Ş., Çay, M., Aksakal, M. (2014). Effectiveness of cinnamon (*Cinnamomum zeylanicum*) bark oil in the prevention of carbon tetrachloride-induced damages on male reproductive system. *Andrologia*, 46 (3): 263-272.

Yüce, A., Türk, G., Çeribaşı, S., Sönmez, M., Çiftçi, M., Güvenç, M. (2013). Effects of cinnamon (*Cinnamomum zeylanicum*) bark oil on testicular antioxidant values, apoptotic germ cell and sperm quality. *Andrologia*, 45: 248-255.

Zaoui, A., Cherrah, Y., Mahassini, N., Alaoui, K., Amarouch, H., Hassar, M. (2002). Acute and chronic toxicity of *Nigella sativa* fixed oil. *Phytomedicine*, 9: 69-74.

B4 REFERENCES

Anonymous, Türkiye Hayvancılığında Kaba Yem Sorunları ve Çözüm Yolları Çalıştayı, 07.12.2021, Muş Alparaslan Üniversitesi, <https://uygulamalibilimlerf.alparaslan.edu.tr/tr/news-detail/314>

Çıray U. A. Türkiye’de Çayır-Mera ve Yem Bitkileri Üretimindeki Değişmelerin Tarımsal Gelişmeye Etkisi Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü-2022, <https://acikerisim.nku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11776/11582>

Çomaklı B., TUFAN Y. Çayır Meraların Hayvancılıkta Önemi, Türkiye Hayvancılığında Kaba Yem Sorunları ve Çözüm Yolları Çalıştayı, Page 43-50, -07.12.2021, Muş Alparaslan Üniversitesi, <https://uygulamalibilimlerf.alparaslan.edu.tr/tr/news-detail/314>

Gençkan, M.S.(1985) Çayır- Mer'a Kültürü, Amenajmanı, Islahı. E.Ü. Ziraat Fakültesi Yayınları No: 483, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.

McDonald P, Greenhalgh J F D, Morgan CA, Edwards R, Sinclair L, Wilkinson R. Animal Nutrition. Pearson Education Limited, 7th Editon, Harlow, United Kingdom, 2011.

Minson, DC. Forage in Ruminant Nutrition. Academic Press Inc. California, USA, 1990.

Nursoy H, Yılmaz İ.H. Geviş Getirenlerin Merada Beslenmeleri. Tr. Vet. Hek. Derg. 14, 1, 58-63, 2002.

Nursoy H. Aldemir R. "Çayır ve Meralarımızın Durumu ve Hayvan Beslemede Efektif Kullanımları. III. Uluslararası Battalgazi Bilimsel Çalışmalar Kongresi Tam Metin Kitabı 788-796, 21-23 Eylül 2019, Malatya.

Tosun, F., Altın, M. (1986). Çayır- Mer'a –Yayla Kültürü ve Bunlardan Faydalanma Yöntemleri. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Yayınları No: 9, Samsun.

b5 Literatures

Aksoy, A. B. ve El, S. N. 2021. "Protein source of the future: Edible insects". Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology,9(5), 887-896. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v9i5.887-896.4166>

Al-Abdullatif, A. ve Azzam, M. M. 2023. "Effects of hot arid environments on the production performance, carcass traits, and fatty acids composition of breast meat in broiler chickens".Life, 13(6), 1239. <https://doi.org/10.3390/life13061239>

Alvarenga, R. R., Rodrigues, P. B., Zangeronimo, M.G., Oliveira, E. C., Mariano, F. C. M. Q., Lima, E. M. C., Garcia Jr., A. A. P., Naves, L.P. ve Nardelli, N. B. S. 2015. "Validation of prediction equations of energy values of a single ingredient or their combinations in male broilers". Asian-Australasian Journal of Animal Sciences, 28(9), 1335-1344. <https://doi.org/10.5713/ajas.14.0339>

Aracagök, Y. D., Torun M. ve Kabalak, M. 2023. "A study on the removal of Reactive black 5 with Tenebrio molitor adult chitin chemically modified with cetyltrimethylammonium bromide". Biomass Conversion and Biorefinery,13, 13279-13290. <https://doi.org/10.1007/s13399-023-04701-z>

Auza F. A., Purwanti, S., Syamsu J. A., Natsir, A., Badaruddin, R., Zulkarnain, D. ve Munad, L. O.M. 2023. "Effects of Using Black Soldier Fly Larvae Meal (Hermetia illucens L) as a Source of Protein on Boosting Performance, Carcass Quality, and Nutrient Digestibility of Village Chicken". Journal of Animal Health and Production, 11, 2, 193-198. <http://dx.doi.org/10.17582/journal.jahp/2023/11.2.193.198>

Biasato, I., Gasco, L., De Marco, M., Renna, M., Rotolo, L., Dabbou, S., Capucchio, M.T., Biasibetti, E., Tarantola, M., Sterpone, L., Cavallarin, L., Gai, F., Pozzo, L., Bergagna, S., Dezzutto, D., Zoccarato, I. ve Schiavone, A. 2018. "Yellow mealworm larvae (Tenebrio molitor) inclusion in diets for male broiler chickens: Effects on growth performance, gut morphology, and histological findings". Poultry Science, 97, 540–548. <https://doi.org/10.3382/ps/pex308>

- Biotas.org. "3 Insects". <https://biotas.org/index.php/animalbio/species/classification/insects/>, Son erişim tarihi: 10 Kasım 2023.
- Borrelli, L., Coretti, L., Dipineto, L., Bovera, F., Menna, F., Chiariotti, L., Nizza, A., Lembo, F. ve Fioretti, A. 2017. "Insect-based diet, a promising nutritional source, modulates gut microbiota composition and SCFAs production in laying hens". *Scientific Report*, 7(1),16269. <https://doi.org/10.1038/s41598-017-16560-6>
- Bovera, F., Loponte, R., Marono, S., Piccolo, G., Parisi, G., Iaconisi, V., Gasco, L., ve Nizza, A. 2016. "Use of *Tenebrio molitor* larvae meal as protein source in broiler diet: Effect on growth performance, nutrient digestibility, and carcass and meat traits". *Journal Animal Science*, 94, 639–647. <https://doi.org/10.2527/jas.2015-9201>
- Dabbou, S., Gai, F., Biasato, I., Capucchio, M. T., Biasibetti, E., Dezzutto, D., Meneguz, M., Plachà, I., Gasco, L. ve Schiavone, A. 2018. "Black soldier fly defatted meal as a dietary protein source for broiler chickens: Effects on growth performance, blood traits, gut morphology and histological features". *Journal of Animal Science and Biotechnology*, 9(1), 49. <https://doi.org/10.1186/s40104-018-0266-9>
- De Marco, M., Martínez, S., Hernandez, F. Madrid, J., Gai, F., Rotolo, L., Belforti, M., Bergero, D., Katz, H., Dabbou S., Kovitvadhı, A., Zoccarato, I., Gasco, L. ve Schiavone, A. 2015. "Nutritional value of two insect larval meals (*Tenebrio molitor* and *Hermetia illucens*) for broiler chickens: apparent nutrient digestibility, apparent ileal amino acid digestibility and apparent metabolizable energy". *Animal Feed Science Technology*, 209, 211–218. <https://doi.org/10.1016/j.anifeedsci.2015.08.006>
- De Smet, J., Wynants, E., Cos, P. ve Campenhout L. V. 2018. "Microbial Community Dynamics during Rearing of Black Soldier Fly Larvae (*Hermetia illucens*) and Impact on Exploitation Potential". *Applied Environmental Microbiology*, 84(9), e02722-17. <https://doi.org/10.1128/AEM.02722-17>
- Hossain, A. ve Bhuiyan J. U. 2023. "Black Soldier Fly (*Hermetia illucens*): A Proteinous Substitution of Soybean and Fish Meal for Broiler and Layer Chicken: A Review". *Poultry Science Journal*, 2345-6604. <https://doi.org/10.22069/psj.2023.20508.1851>
- Institut National de la Recherche Agronomique, Fransa (INRAe). 2023. "Soybean meal, Fish meal, Mealworm larvae, dried". <https://www.feedtables.com/content/mealworm-larvae-dried>, Son erişim tarihi: 10 Kasım 2023.
- Işık, Ö. ve Kırkpınar, F. 2017. "Etlik piliçlerin beslenmesinde böceklerin kullanılması". *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 5(7), 750-756. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v5i7.750-756.1175>
- Jackson, L. 2023. "Global industry projects to hit \$1.3b in sales by 2027". <https://www.globalseafood.org/advocate/black-soldier-fly-larvae-meal-producers-get-innovative-collaborative/>, Son erişim tarihi: 11 Kasım 2023.
- Kar, S., Şamlı, H. E. ve Arın, L. 2018. "Kara asker sineği *Hermetia illucens* (Linnaeus, 1758): biyoloji, üretim ve hayvan beslemede kullanımı". *KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi*, 21 (2), 246-263.
- Khalifah, A., Abdalla, S., Rageb, M., Maruccio, L., Ciani, F. ve El-Sabrout, K. 2023. "Could Insect Products Provide a Safe and Sustainable Feed Alternative for the Poultry Industry? A Comprehensive Review". *Animals*, 13 (9), 1534; <https://doi.org/10.3390/ani13091534>
- Loponte, R., Nizza, S., Bovera, F., De Riu, N., Fliegerova, K., Lombardi, P., Vassalotti, G., Mastellone, V., Nizza, A. ve Moniello, G. 2017. "Growth performance, blood profiles and carcass traits of Barbary partridge (*Alectoris barbara*) fed two different insect larva meals (*Tenebrio molitor* and *Hermetia illucens*)". *Research in Veterinary Science*, 115, 183-188. <https://doi.org/10.1016/j.rvsc.2017.04.017>
- Mat, K., Kari, Z. A., Rusli, N. D., Rahman, M. M., Che Harun, H., Al-Amsyar, S. M., Mohd Nor, M. F., Dawood, M. A. O., ve Hassan, A. M. 2021. "Effects of the inclusion of black soldier fly (*Hermetia illucens*) larvae meal on growth

performance and blood plasma constituents in broiler chicken (*Gallus gallus domesticus*) production”. *Saudi Journal Biology Science*, 29, 809-815. <https://doi.org/10.1016/j.sjbs.2021.10.027>

Ognik, K., Kozłowski, K., Stepniowska, A., Listos, P., Józefiak, D., Zdunczyk, Z. ve Jankowski, J. 2020. “Antioxidant status and liver function of young turkeys receiving a diet with full-fat insect meal from *Hermetia illucens*”. *Animals*, 10, 1339-1351. <https://doi.org/10.3390/ani10081339>

Özek, K. 2016. “Feed value of insect based protein sources and the possibilities of using in poultry nutrition”. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi*,19(3), 272-278.

Sevilmiş, U., Seydoşoğlu, S., Ayaşan, T., Bilgili, E. ve Sevilmiş, D. 2019. “Siyah Asker sineğinin (*Hermetia illucens* L.) yem kaynağı olarak değerlendirilmesi”. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(4), 2379-2389. <https://doi.org/10.21597/jist.586778>

Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE). “Tarım Ürünleri Piyasaları Tavuk Eti Tüp Haziran 2023”. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9C%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/2023-Temmuz%20Tar%C4%B1m%20%C3%9C%C3%BCnleri%20Raporu/TAVUK%20ET%C4%B0%20T%C3%9CP%20HAZ%C4%B0RAN%202023-TEPGE.pdf>, Son erişim tarihi: 12 Kasım 2023.

The Voice Europe’s Poultry Meat Sector (AVEC). “Annual Report 2022”. https://avec-poultry.eu/wp-content/uploads/2022/09/AVEC-annual-report-2022_FINAL-WEB.pdf, Son erişim tarihi: 12 Kasım 2023.

Türkiye Gıda ve İçecek Sanayii Dernekleri Federasyonu (TGDF). “TGDF Dış Ticaret Bülteni Aralık 2022”. <https://www.tgdf.org.tr/tgdf-dis-ticaret-bulteni-aralik-2022/>, Son erişim tarihi: 12 Kasım 2023.

Uushona, T. 2015. “Black soldier fly (*Hermetia illucens*) pre-pupae as a protein source for broiler production”. MSc Thesis, University of Stellenbosch. Stellenbosch, South Africa. <https://scholar.sun.ac.za/server/api/core/bitstreams/550b3133-ec0f-475c-b608-934dcaed9078/content>, Son erişim tarihi: 11 Kasım 2023.

Vasilopoulos, S., Giannenas, I., Savvidou, S., Bonos, E. Rumbos, C. I., Papadopoulos, E., Fortomaris, P. ve Athanassiou, C. G. 2023. “Growth performance, welfare traits and meat characteristics of broilers fed diets partly replaced with whole *Tenebrio molitor* larvae”. *Animal Nutrition*, 13, 90-100. <https://doi.org/10.1016/j.aninu.2022.12.002>

Yeni, A. ve Dağdemir, V. 2023. “Cost and income analysis in broiler production: The example of the East Marmara region”. *Journal of Animal Science and Economics*, 2(1), 7-12. <https://doi.org/10.5152/JASE.2023.1159190>

b6 REFERENCES

Animal World (2024). The 25 Chicken Colors: A Complete List (With Pictures). In December. 01.2024 <https://animal-world.com/chicken-colors/> accessed from address.

Aksoy, A. R. (1998). Genetik Ders Notları. Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi. In December. 01.2024 <https://www.scribd.com/document/343515312/Genetik-ders-notu> accessed from address.

Armstrong, T. F. (2024). 21 Beautiful Black Chicken Breeds. In December. 01.2024 https://a-z-animals.com/media/2023/06/shutterstock_2195876917.jpg accessed from address.

Backyard Chicken Chatter (2022). Cinnamon Queen Chickens – Breed Facts and Features. In December. 01.2024 <https://www.backyardchickenchatter.com/wp-content/uploads/2022/04/cinnamon-queen-chicken-720x540.jpeg> accessed from address.

Backyard Chickens (2013). Fawn Duckwing Old English Bantams. In December. 01.2024 <https://www.backyardchickens.com/content/type/61/id/5491467/width/200/height/400> accessed from address.

Chicken Scratch Poultry (2020). Heritage Rhode Island Red - New Breed On The Farm. In December. 01.2024 <https://chickenscratchpoultry.blogspot.com/2020/03/heritage-rhode-island-red-new-breed-on.html> accessed from address.

Dunlap Hatchery (2024). Birchen Cochin Bantam. In December. 01.2024 <https://www.dunlaphatcherypoultry.com/product/birchen-cochin-bantam/> accessed from address.

Erensayın, C. (1991). Bilimsel – Teknik - Pratik Tvukçuluk. Cilt I. 72 TDFO Dirim Sk.25 Cebeci –ANKARA.

Happy Chicken Coop (2021). Salmon Faverolle All You Need To Know: Personality and Egg Color. In December. 01.2024 <https://www.thehappychickencoop.com/salmon-faverolle/> accessed from address.

Homesteader, T. (October 18, 2022). 12 White Chicken Breeds to Add to Your Flock. In December. 01.2024 <https://thriftyhomesteader.com/wp-content/uploads/2023/03/White-Leghorn-Cockerel-standing-on-grass.jpg> accessed from address.

Illinois Extension (2024). Chicken Feathers. In December .01.2024 <https://extension.illinois.edu/chicken-feathers> accessed from address.

Jacob, J. (2024). External Anatomy of Chickens. In December. 01.2024 <https://poultry.extension.org/articles/poultry-anatomy/external-anatomy-of-chickens/> accessed from address.

Kasmala H. C. & DiCarlo C. (Feb 9, 2023). Coffee with the Chicken Ladies Breed Spotlight: Plymouth Rock. In December. 01.2024 <https://blog.mcmurrayhatchery.com/wp-content/uploads/2023/02/McMurray-Hatchery-Silver-Penciled-Rock.jpg> accessed from address.

Lesley, C. (2022) 15 Most Popular Chicken Colors. In December. 01.2024 <https://www.chickensandmore.com/wp-content/uploads/2020/07/ISA-Browns.jpg> accessed from address.

Livestock Conservancy (2024). Hamburg Chicken. In December. 01.2024 <https://livestockconservancy.org/wp-content/uploads/2022/08/Hamburgs-600x436.jpg> accessed from address.

Marcum, A (2023). Colombian Wyandotte: Size, Appearance, Temperament and More. In December. 01.2024 <https://www.chickenknows.com/wp-content/uploads/2023/02/How-to-differentiate-Wyandotte-roosters-and-hens.jpg> accessed from address.

My Pet Chicken (2024a). Phoenix. In December. 01.2024 https://cdn.shopify.com/s/files/1/0601/9550/4282/files/phoenix-chicken-mpc_480x480.jpg?v=1667604375 accessed from address.

My Pet Chicken (2024b). Baby Chicks: Mille Fleur d'Uccle Bantam. In December. 01.2024 <https://www.mypetchicken.com/products/baby-chicks-mille-fleur-duccl-bantam> accessed from address.

Nie, C., Qu, L., Li, X., Jiang, Z., Wang, K., Li, H., Wang, H., Qu, C., Qu, L. and Ning, Z. (2021). Genomic Regions Related to White/Black Tail Feather Color in Dwarf Chickens Identified Using a Genome-Wide Association Study. *Front. Genet.* 12:566047. doi: 10.3389/fgene.2021.566047

Perfect Poultry. (2024). Feathers and their Markings. In November .01.2024 <https://www.perfectpoultry.co.uk/poultry-facts-and-stories/feathers-and-their-markings/> accessed from address.

Poultry Keper (2015). Black Tail Hybrid. In December. 01.2024 <https://poultrykeeper.com/wp-content/uploads/2015/10/Black-Tail-Hybrid.jpg> accessed from address.

Rosecomb Bantam Federation (2024). Beautiful Little Aristocrats of the Bantam World. In December. 01.2024 <https://www.rosecombs.com/rosecomb-colors-black-breasted-red.html> accessed from address.

SASSO (2024). Silver. In December. 01.2024 https://d1lg8auwtggj9x.cloudfront.net/images/Silver_v3.width-610.png accessed from address.

Sky Blue Egg (2012). Black Breasted Red Araucana In December. 01.2024 https://www.skyblueegg.com/images/Auracana_BB_Red_P_WB4310_12%20wks.JPG accessed from address.

Star Milling (2024) Chicken Feather Colors 101. In December. 01.2024 <https://starmilling.com/chicken-feather-colors-101/> accessed from address.

Sunset Valley Chicks (2021). Gold Lace Wyandotte. In December. 01.2024 <https://sunsetvalleychicks.com.au/wp-content/uploads/2021/08/0204C6C9-D479-42A5-9D2B-E8B136DD93DC.jpeg> accessed from address.

The Chicken Coop Company (2024). Crele Standard Old English. In December. 01.2024 <https://www.chickencoopcompany.com/products/crele-standard-old-english-1> accessed from address.

The Country Small Holder (2023). Talking Partridge, Talking Plumage: Colour and Pattern Names in Poultry. In December. 01.2024 <https://thecountrysmallholder.com/wp-content/uploads/3.-A-Gold-Partridge-Dutch-female-left-versus-a-Partridge-Wyandotte-often-incorrectly-called-Gold-Partridge-900x510.png> accessed from address.

The Every Day Mom Life (2023). Blue-Ameraucana-Chicken. In December. 01.2024 <https://www.theeverydaymomlife.com/wp-content/uploads/2023/07/Blue-Ameraucana-Chicken.jpg> accessed from address.

The happy chicken coop (2017). Silver Laced Wyandotte: Egg Production, Temperament and More... In December. 01.2024 <https://www.thehappychickencoop.com/wp-content/uploads/2017/08/silver-laced-wyandotte-copy-768x525.jpg> accessed from address.

The Home Steading Hippy (2023). Yellow Chicken Breeds Collage In December. 01.2024 <https://thehomesteadinghippy.com/wp-content/uploads/2023/08/yellow-chicken-breeds-collage-768x768.jpg> accessed from address.

Weymouth, A. (2023). What are the best breeds of Chickens?. In December. 01.2024 https://cdn.shopify.com/s/files/1/0653/1989/5292/files/red-pyle-old-english-game_480x480.jpg?v=1663860687 accessed from address.

B7 REFERENCES

Amazon (2024). Natural Rooster Saddle Feather Add Sparkle to a Variety of Occasion. In December. 04.2024 <https://www.amazon.com/Natural-Feathers-Crafts%EF%BC%8CSaddle-Feather%EF%BC%8CRooster-Supplies/dp/B0B3MMPKDH?th=1> accessed from address.

Avian Report (2024). A Guide To Bird Feathers. In December. 04.2024 <https://avianreport.com/bird-feathers/#Afterfeathers> accessed from address.

- Bitchin' Chickens (2020). Chicken Feathers 101. In December. 01.2024
<https://bitchinchickens.com/2020/02/13/chicken-feathers-101/> accessed from address.
- Chicken Fans (8 September, 2022). Chicken Feathers Guide. In December. 04.2024
<https://www.chickenfans.com/chicken-feathers-guide/#tail-feathers> accessed from address.
- Clorofil (2019). Sickles. In December. 04.2024 <https://www.clorofil.org/post/2019/01/sickles> accessed from address.
- Deng, K., Rajabi, H., Kovalev, A., Schaber, C. F., Dai, Z. & Gorb S. N.. (2023). The Role of Vanes in the Damping of Bird Feathers. *J Bionic Eng.* 20, 1646–1655. <https://doi.org/10.1007/s42235-022-00329-3>
- Drawing with Pri (March 12.2021). How To Draw A Feather. In December. 04.2024
<https://drawingwithpri.art/blogs/blog/how-to-draw-a-feather> accessed from address.
- Greij, J. (September 14, 2024). Bird basics: Six different feather types explained. In December. 04.2024
<https://www.birdwatchingdaily.com/news/science/bird-basics-six-different-feather-types-explained/> accessed from address.
- Natural Chicken Keeping (December 22. 2012). Guide to Feather Anatomy and Coloration. In December. 04.2024
https://naturalchickenkeeping.blogspot.com/2012/12/normal-0-false-false-false-en-us-x-none_22.html accessed from address.
- Osváth, G., Vincze, O., David, D. C., Nagy, L. J., Lendvai, A. Z., Nudds, R. L. & Pap, P. L. (2020). Morphological characterization of flight feather shafts in four bird species with different flight styles. *Biological Journal of the Linnean Society.* 131 (1) 192–202. Doi: /10.1093/Biolinnean/Blaa108
- Phillipsen, I. (November 12, 2020). The Parts of a Feather and How Feathers Work. In December. 04.2024
<https://www.scienceofbirds.com/blog/the-parts-of-a-feather-and-how-feathers-work> accessed from address.
- Sullivan, T. N., Pissarenko, A., Herrera, S. A., Kisailus, D., Lubarda, V. A. & Meyers, M. A. (2016). A lightweight, biological structure with tailored stiffness: The feather vane. *Acta Biomaterialia.* 41 (1) 27-39. Doi: 10.1016/j.actbio.2016.05.022.
- Tatomir, J. (2023). Types of Feathers in Birds. In December. 04.2024 <https://study.com/academy/lesson/bird-feathers-types-parts.html> accessed from address.
- The Science of Birds (November 12, 2020). The Parts of a Feather and How Feathers Work. In December. 04.2024
<https://www.scienceofbirds.com/blog/the-parts-of-a-feather-and-how-feathers-work> accessed from address.
- Valto, Z. E. (November 19,2024). Male Vs Female Chicken Tail Feathers. In December. 04.2024
<https://www.lavendermenace.ca/Trending/male-vs-female-chicken-tail-feathers> accessed from address.
- Wang, B., & Meyers, M. A. (2017). Seagull feather shaft: Correlation between structure and mechanical response. *Acta Biomaterialia.* 48 (2017) 270-288. Doi: 10.1016/j.actbio.2016.11.006

B8 REFERENCES

- Aksoy M. (2024). Bal Arısı ve Bal Arısı Ürünlerinden *Lactobacillus kunkeei* izolasyonu ve karakterizasyonu. Yüksek Lisans Tez. Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Zootekni Anabilim Dalı.
- Amiri, E., Strand, M.K., Rueppell, O., Trapy, D.R., 2017. Queen Quality and the Impact of Honey Bee Diseases on Queen Health: Potential for Interactions between Two Major Threats to Colony Health. *Insects*, (8),88: 2-18.

- Andrew, B. B., Oldryd, B. P., Ratnieks, F. L. W., 2001. Worker reproduction in honey-bees (*Apis*) and the anarchic syndrome: a review. *Behav. Ecol. Sociobol*, 50: 199-208.
- Balderrama NM, Almeida LO, Núñez JA. 1992. Metabolic rate during foraging in the honeybee. *Journal of Comparative Physiology B* 162: 440–447.
- Barker RJ. 1977. Some carbohydrates found in pollen and pollen substitutes are toxic to honey bees. *Journal of Nutrition* 107: 1859-1862.
- Bogdanov S. 2017. Pollen: production, nutrition and health: a review. *Bee Product Science*. Available: [http://www.bee-hexagon.net/\(23.01.2019\)](http://www.bee-hexagon.net/(23.01.2019)).
- Boma. (2019). Guide to urban beekeeping. Boma, Canada, bomacanada.com, p 38.
- Brodshneider R, Crailsheim K. 2010. Nutrition and health in honey bees. *Apidologie* 41: 278–294.
- Czekonska, K., Chuda-Mickiewicz, B., Chorbinski, P., 2013. The influence of honey bee (*Apis mellifera*) drone age on volume of semen and viability of spermatozoa. *J. Apic. Sci.* 57, 61–66.
- Çakmak, I., 1999. Honeybees and Agriculture, 3(7): 7-9.
- De Roode, JC., Lefèvre, T. 2012. Behavioral Immunity in Insects. *Insects*. 3(3):789-820., doi:10.3390/insects3030789.
- Doğaroğlu, M., T. Ortaç. 1992. Bal arısı (*Apis mellifera* L.) kolonilerinde polen üretiminin kuluçka üretimi ve oğul eğilimi üzerine etkileri. *T.Ü. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi* 1(2): 201-204.
- Dreller, C. and Tarpy, D.R. 2000. Perception of pollen need by foragers in a hoeybee colony. *Animal Behaviour* 59: 91-96.
- Ebbersten, K., 1978. Honey Production in Relation to Brood Quantity and Temperament. *Apic. Abst.* 31 (3) 917.
- Erickson EH, Miller HH, Sikkema DJ: A method of seperating and monitoring honeybee flight activity at the hive entrance. *J Apic Res*, 14 (3): 119-125, 1975.
- Erkan, C., & Kızıldaş, H. (2017). Erkek Arı ve Bal Arısı Yetiştiriciliğindeki Önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 22(1), 49-55.
- Genç, F., 1990. Erzurum Şartlarında Arı Kolonilerindeki *Varroa* Bulaşıklık Düzeyinin Kışlatmaya; Yemleme, Mer'a ve Ana Arı Çıkış Ağırlığının Koloni Performansına Etkileri. A. Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı, Erzurum, Doktora Tezi.
- Genç, F., Dodoloğlu, A., 2002. Arıcılığın temel esasları. Atatürk Üniv. Zir. Fak Yay. No: 166, Atatürk Üniv. Basımevi, Erzurum.
- Gözenler, E., 2000. Kafkas Irkı ile Anadolu ve Muğla Ekotipi Bal Arılarının (*Apis mellifera* L.) Orta Anadolu Koşullarındaki Üreme ve Davranış Özellikleri Bakımından Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. A.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı. Ankara.
- Graham, J. M. (2003). *The hive and honey bee*. Dadant & Sons. Hamilton, Illinois, p 1324.
- Guzman-Novoa, E. 2011. Integration biotechnologies. Genetic basis of disease resistance in the honey bee (*Apis mellifera*). In: Murray M-Y editor. *Comprehensive biotechnology*, Second ed. Elsevier (4):763- 767.
- Güler, A., 2008. Erkek arı yetiştiriciliği ve balarısı (*Apis mellifera* L.) kolonileri için önemi. *Uludağ Arıcılık Dergisi*, 8 (3): 106–111.

- Karadeniz, T., 2012. Meyve Yetiştiriciliğinde Polinasyonun Önemi, Verim ve Kaliteye Etkisi. 3. Uluslararası Muğla Arıcılık ve Çam Balı Kongresi (01-04 Kasım 2012) Bildiriler Kitabı. Sayfa 275-282. Muğla.
- Kesdek, M., 2012. Bal Arılarının Tozlaşmadaki Önemi. 3. Uluslararası Muğla Arıcılık ve Çam Balı Kongresi (01-04 Kasım 2012) Bildiriler Kitabı. Sayfa 299-306. Muğla.
- Koeniger, G., 2005. The neglected gender - males in bees. *Apidologie*, 36(2): p. 143-143.
- Korkmaz, A. (2013). Anlaşılabilir arıcılık. Türker Matbaacılık, Samsun, 330 s.
- Korkmaz, A., Öztürk, C. 2004. Ana Arı Yetiştiriciliği. 1. Baskı. Samsun Çiftçi Eğitim ve Yayın Şube Müdürlüğü.
- Kumova, U. (2000). Bal arısı (*Apis mellifera* L.) kolonilerinde farklı besleme yöntemlerinin koloni gelişimi ve bal verimi üzerine etkilerinin araştırılması. *Hayvansal Üretim*, 41(1).
- Kumova, U. Korkmaz, A. Avcı BC, Ceyran G. (2002). Önemli bir arı ürünü: Propolis. *Uludağ Arıcılık Dergisi*, 2(2), 10-24.
- Kunert K, Crailsheim K. 1988. Seasonal changes in carbohydrate, lipid and protein content in emerging worker honeybees and their mortality. *Journal of Apicultural Research* 27: 13–21.
- Lampeitl, F., 2007. Arıcılık. Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 182s.
- Lau PW, Nieh JC. 2016. Salt preferences of honey bee water foragers. *Journal of Experimental Biology* 219:790–6.
- Matsuzawa, T. and Kohsaka, R. (2022). A systematic review of urban beekeeping regulations of Australia, the United States, and Japan: Towards evidence-based policy making. *Bee World*, 99 (3)1-5.
- Melathopoulos, A., Rodia, R.M., Holt, J. and Sagili, R. (2018). Residential beekeeping, best-practice guidelines for nuisance-free beekeeping in Oregon. Oregon State University Extension Service, EM 9186, 17 p.
- Mucsi, I. (2020). Aricinin el kitabı. Tudás Alapítvány.
- Nicolson SW, Thornburg RW. 2007. Nectar chemistry. In nectar and nectaries. ed. SW Nicolson, M Nepi, E Pacini. Dordrecht, Neth. Springer.
- Nicolson SW. 2011. Bee food: the chemistry and nutritional value of nectar, pollen and mixtures of the two. *African Zoology* 46(2): 197–204.
- Öder, E. (2006). Uygulamalı arıcılık. Meta Basım Matbaacılık. İzmir, 642 s.
- Özbakır, G. Ö. (2011). Türkiyenin Güneydoğu Sınırboyu Bal Arısı Populasyonlarının (*Apis Mellifera* L) Morfolojik Özellikleri (Doctoral dissertation, Ankara Üniversitesi (Turkey)).
- Özbakır, G. Ö., & Alişiroğlu, D. G. (2019). Bal arılarında beslenme fizyolojisi ve metabolizması. *Hayvansal Üretim*, 60(1), 67-74.
- Pernal SF, Currie RW. 2001. The influence of pollen quality on foraging behavior in honeybees (*Apis mellifera* L.). *Behavioral Ecology and Sociobiology* 51:53–68.
- Rortais A, Arnold G, Halm MP, Touffet-Briens F. 2005. Modes of honeybees exposure to systemic insecticides: estimated amounts of contaminated pollen and nectar consumed by different categories of bees. *Apidologie* 36: 71–83.
- Roulston TH, Cane JH. 2000. Pollen nutritional content and digestibility for animals. *Plant Systematics and Evolution* 222: 187–209.

- Rutner, F., 1988. Biogeography and Taxonomy of Honeybees (*Apis mellifera* L.). Springer-Varlay, Heidelberg-Berlin.
- Sagili RR, Pankiw T. 2009. Effects of brood pheromone modulated brood rearing behaviors on honey bee (*Apis mellifera* L.) colony growth. *Journal of Insect Behavior* 22:339–349.
- Schmickl T, Crailsheim K, 2001. Cannibalism and early capping: strategy of honeybee colonies in times of experimental pollen shortages. *The Journal of Comparative Physiology A* 187: 541-547.
- Schmickl T, Crailsheim K. 2002. How honeybees (*Apis mellifera* L.) change their broodcare behavior in response to non-foraging conditions and poor pollen conditions. *Behavioral Ecology and Sociobiology* 51: 415–425.
- Silici S., Özkök D., 2009. Bal arısı biyolojisi ve yetiştiriciliği. Efil Yayınevi, Ankara, 236s.
- Suwannapong, G., Benbow, M. E., James C. Nieh, J. C., 2011. Biology of Thai Honeybees: Natural History and Threats. *Biology, Threats and Colonies*, 1-98.
- Szcześna T. 2006. Protein content and amino acid composition of bee-collected pollen from selected botanical origins. *Journal of Apicultural Science*,50:81–90.
- UC anr. (2018). Bees in the neighborhood: Best practices for urban beekeepers. University of California, Agriculture and Natural Resources Communication Services, ANR Publication 8596, pp 19.
- Winston ML. 1987. The biology of the honey bee. Harvard University Press, Cambridge, MA, USA. 281 p.
- Woyke, J., 1962. Natural and artificial insemination of queen honeybees. *Bee World*, 43: 21-25.
- Woyke, Y., 1984. Correlation and Interactions Between Population, Length of Worker Life and Honey Production by Honey Bees in Temperate Region. *J. Apic. Res.* 23 (3):148-156.
- Yılmaz, K., 2016. Bal Arılarının Bitkisel Üretimdeki Önemi. *Ordu'da Tarım. Yıl 20, sayı 118s, 1-2. Ordu.*
- Zheng B, Wu Z, Xu B. 2014. The effects of dietary protein levels on the population growth, performance, and physiology of honey bee workers during early spring. *Journal of Insect Science* 14:191.

B9 REFERENCES

1. Aksoy G, Biricik, HS, Polat PF. (2017). Safe Animal Rescue in Turkey. *FU Sağ Bil Vet Derg.*31: 149-151.
2. Biricik HS, Aksoy G. (2018). Animal Rescue in Turkey: The Case of Sanliurfa. *Turkey Clinics J Vet Surg Sci-Special Topics.* 4: 1-6.
3. Biricik HS. (2017). Animal Rescue in Turkey. *International Animal Rescue Conference, 8 July, Aksaray, Turkey.*
4. Biricik, HS., Durmuş, İ., Bülbül, A. (2020). Perception Levels of Şuhut Vocational School Laborant and Veterinary Health department students on animal rescue. *13: 1, 15 – 19.*
5. Von Salis B, Keller R, Fürst A. Die Entwicklung des Grosstier-Rettungsdienstes Schweiz und Liechtenstein. *Hundkatzeperferd* 2008; 6: 44-47.

B10 REFERENCES

- 1- Hall, Clarke, Trim. Veterinary Anesthesia WB Saunder London 2001
- 2- Thurman, TRanquilli, Benson. Lumb & Jones Veterinary Anesthesia 3rd Edition, Williams & Wilkins, Baltimore, 1996
- 3- Muir, Skarda, Hubbel Handbook of Veterinary Anesthesia, Mosby Co., St. Louis, 2000.
- 4- AAHA Anesthesia Guidelines for Dogs and Cats. [Online]. Available: <http://www.dallasveterinarydentistry.com/pdf/AAHA%20anesthesia-guidelines-for-dogs-and-cats.pdf>
- 5- Injectable Anesthetics. [Online]. Available: <http://www.cliniciansbrief.com/sites/default/files/attachments/ASK%20Injectable%20Anesthetics.pdf>
- 6- Effective Standing Sedation and Analgesia. [Online]. Available: https://www.zoetisus.com/_locale-assets/mcm-portal-assets/products/pdf/dormosedan/dor06019-dormosedan-article.pdf
- 7- Canine and Feline Anesthesia [Online]. Available: <https://instruction.cvhs.okstate.edu/vmed5412/pdf/22Canine-FelineAnesthesia.pdf>
- 8- Sedation - sedative protocols. [Online]. Available: <https://www.vetstream.com/treat/canis/freeform/sedation-sedative-protocols>
- 9- Anesthesia for Adrenal Gland Disease. [Online]. Available: <https://www.cliniciansbrief.com/article/anesthesia-adrenal-gland-disease>

b11 KAYNAKLAR

1. Abouda, Z., Zerdani, I., Kalalou, I., Faid, M., and Ahami, M. (2011). The Antibacterial Activity of Moroccan Bee Bread and Bee-Pollen (Fresh and Dried) against Pathogenic Bacteria. *Research Journal of Microbiology*, 6, 376-384.
2. Andjelkovic, B., Jevtic, G., Markovic, J., Mladenovic, M., Pseva, V. (2012). Quality of Honey Bee Bread Collected in Spring. *J. Hyg. Eng. Des.*, 1, 275–277.
3. Resmi Gazete. (2014). Geleneksel ve Tamamlayıcı Tıp Uygulamaları Yönetmeliği. Resmî Gazete Tarihi: 27.10.2014 Resmî Gazete Sayısı: 29158
4. Bakour, M., Al-Waili, N.S., El Menyiy, N., Imtara, H., Figuira, A.C., Al-Waili, T., Lyoussi, B. (2017). Antioxidant activity and protective effect of bee bread (honey and pollen) in aluminum-induced anemia, elevation of inflammatory makers and hepato-renal toxicity. *J Food Sci Technol. Dec;54(13):4205-4212. doi: 10.1007/s13197-017-2889-9.*
5. Bakour, M., Laaroussi, H., Ousaaid, D., El Ghouzi, A., Es-Safi, I., Mechchate, H., Lyoussi, B. (2022). Bee Bread as a Promising Source of Bioactive Molecules and Functional Properties: An Up-To-Date Review. *Antibiotics* 11, 203. <https://doi.org/10.3390/antibiotics11020203>
6. Baltrusaityte, V., Venskutonis, P.R., Ceksteryle, V. (2007). Antibacterial Activity of Honey and Beebread of Different Origin Against *S. Aureus* and *S. Epidermidis*. *Food Technol. Biotechnol.* 45, 201–208.
7. Barene, I., Daberte, I., Sikсна, S. (2014). Investigation of Bee Bread and Development of Its Dosage Forms. *Med. Teor. Prakt.* 21, 16–22.

8. Barta, D.G., Cornea-Cipcigan, M., Margaoan, R. and Vodnar, D.C. (2022). Biotechnological Processes Simulating the Natural Fermentation Process of Bee Bread and Therapeutic Properties—An Overview. *Front. Nutr.* 9:871896. doi: 10.3389/fnut.2022.871896
9. Bobis, O., Marghitas, L.A., Dezmirean, D., Morar, O., Bonta, V., Chirila, F. (2010). Quality parameters and nutritional value of different commercial bee products. *Bull. Uasvm Anim. Sci. Biotechnol.* 67, 91–96
10. Bogdanov, S. (2011). Functional and biological properties of the bee products: A review. *Bee Product Science*, 2011, 1–12
11. Bogdanov, S., Jurendic, T., Sieber, R., & Gallmann, P. (2008). Honey for Nutrition and Health: A Review. *Journal of the American College of Nutrition.* 27(6), 677–689. <https://doi.org/10.1080/07315724.2008.10719745>
12. Ceksteryte, V., Balzekas, J. (2012). The use of beebread—Honey mixture in the treatment of liver diseases in alcohol-dependent patients. *J. Chem. Technol.* 2, 62–66.
13. Ciric, J., Spiric, D., Baltic, T., Janjic, J., Petronijevic, R., Simunovic, S., Djordjevic, V. (2019). Element Concentration and Fatty Acid Composition of Serbian Bee Bread; IOP Publishing: Bristol, UK,; Volume 333, p. 01 2050
14. Dervişoğlu, G., Çobanoğlu, D. N., Yelkovan, S., Karahan, D., Cakir, Y., and Koçyiğit, S. (2022). Comprehensive study on beebread: palynological analysis, chemical composition, antioxidant and cytotoxic activities. *International Journal of Secondary Metabolite*, 9(2), 166-177. <https://doi.org/10.21448/ijsm.1066884>
15. Didaras, N. A., Karatasou, K., Dimitriou, T. G., Amoutzias, G. D., and Mossialos, D. (2020). Antimicrobial activity of bee-collected pollen and beebread: State of the art and future perspectives. *Antibiotics*, 9(11), 811.
16. Dimov, S.G., Zagorchev, L., Iliev, M., Dekova, T., Ilieva, R., Kitanova, M.,... Peykov, S. (2021). A Snapshot Picture of the Fungal Composition of Bee Bread in Four Locations in Bulgaria, Differing in Anthropogenic Influence. *J. Fungi*, 7, 84
17. Doğanyığıt, Z., Yakan, B., Soylu, M., Kaymak, E., and Silici, S. (2020). The effects of feeding obese rats with bee bread on leptin and ghrelin expression, *Turkish Journal of Zoology.* 44; 2(4). <https://doi.org/10.3906/zoo-1911-16>
18. Dranca, F., Ursachi, F., Oroian, M. (2020). Bee Bread: Physicochemical Characterization and Phenolic Content Extraction Optimization. *Foods* , 9, 1358. <https://doi.org/10.3390/foods9101358>
19. Eswaran, V.U., Bhargava, H.R. (2014). Chemical analysis and anti-microbial activity of Karnataka bee bread of Apis species. *World Appl. Sci. J.* 32, 379–385.
20. Gilliam M.(1979).Microbiology Of Pollen And Bee Bread : The Yeasts 10(1) p. 43-53.
21. Gomez-Caravaca, A.M., Gomez-Romero, M., Arraez-Roman, D., Segura-Carretero, A., Fernandez-Gutierrez, A. (2006). Advances in the analysis of phenolic compounds in products derived from bees. *Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis.* 41(4):1220-1234. doi: 10.1016/j.jpba.2006.03.002.
22. Habryka, C., Kruczek, M., and Drygas, B. (2016). Bee products used in apitherapy. *World Scientific News*, 48, 254–258.
23. Hazır M. Silici S. (2019). Kursun asetatla olusturulan anemi ve hepatotoksisiteye karşı arı ekmeğinin (perga) etkisi, Erciyes Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Kayseri
24. Iorizzo, M., Pannella, G., Lombardi, S.J., Ganassi, S., Testa, B., Succi, M., ... Tremonte P. Inter- and Intra-Species Diversity of Lactic Acid Bacteria in Apis mellifera ligustica Colonies. *Microorganisms.* 2020 Oct 14;8(10):1578. doi: 10.3390/microorganisms8101578.

25. Ivanisova, E., Kacaniova, M., Francakova, H., Petrova, J., Hutkova, J., Brovarskyi, V. Musilova, J. (2015). Bee bread-perspective source of bioactive compounds for future. *Potravinarstvo Slovak. Scientific Journal for Food Industry*. 9, 592–598.
26. Kaplan M., Karaoğlu Ö., Silici S. (2019). Arı Ekmeği Üzerine Bir Değerlendirme: Kimyasal ve Palinolojik Analiz. *Mellifera*. 19:21–29.
27. Karaman, M. R., Artık, N., Küçükersan, K., Halıcı, Z. ve Çelik, M. (2017). Sağlıklı beslenme ve apiterapi için değerli bir arı ürünü: Perga (bee bread). *Gıda 2000 Gıda Teknoloji ve Tarım Dergisi*.180, 1-10.
28. Karaman, M.R., Artık, N. and Küçükersan, K. (2016). Perga (Bee Bread) Composition and Health Benefit. The 2nd International Turkic World Conference on Chemical Sciences and Technologies, Skopje, Macedonia on October 26-30.
29. Kas'ianenko, V.I., Komisarenko, I.A., Dubtsova, E.A. (2011). Correction of atherogenic dyslipidemia with honey, pollen and bee bread in patients with different body mass. *Ter. Arkh.*, 83, 58–62.
30. Khalifa, S.A., Elashal, M., Kieliszek, M., Ghazala, N.E., Farag, M.A., Saeed, A.,...Göransson, U. (2020). Recent Insights into Chemical and Pharmacological Studies of Bee Bread. *Trends Food Sci. Technol.* 97, 300–316.
31. Kieliszek, M., Piwowarek, K., Kot, A.M., Błażej, S., Chlebowska-Smigiel, A., Wolska, I. (2018). Pollen and Bee Bread as New Health-Oriented Products: A Review. *Trends Food Sci. Technol.* 71, 170–180.
32. Komosinska-Vassev, K., Olczyk, P., Kazmierczak, J., Mencner, L., Olczyk, K. (2015). Bee pollen: chemical composition and therapeutic application. *Evid Based Complement Alternat Med*. 297425. doi: 10.1155/2015/297425. Epub 2015 Mar 11.
33. Liu, C-C., Hao, D-J., Zhang, Q., An, J., Zhao, J-J., Chen, B.,...Yang, H. (2016). Application of bee venom and its main constituent melittin for cancer treatment. *Cancer Chemother Pharmacol*. 78:1113–30. doi: 10.1007/s00280-016- 3160-1
34. Margaoan, R., Strant, M., Varadi, A., Topal, E., Yücel, B., Cornea-Cipcigan M.,... Vodnar DC. (2019). Bee Collected Pollen and Bee Bread: Bioactive Constituents and Health Benefits. *Antioxidants (Basel)*. 20;8(12):568. doi: 10.3390/antiox8120568.
35. Martha Gilliam, M., Morton, H. L. (1974). Enterobacteriaceae isolated from honey bees, *Apis mellifera*, treated with 2,4-D and antibiotics. *Journal of Invertebrate Pathology* 23(1): 42-45
36. Mayda, N., Özkök, A., Ecem Bayram, N., Gercek, Y. C. , Sorkun, K. (2020). Bee bread and bee pollen of different plant sources: determination of phenolic content, antioxidant activity, fatty acid and element profiles. *Journal of Food Measurement and Characterization*, 14, 1795-1809.
37. Mohammad, S. M., Mahmud-Ab-Rashid, N. K., and Zawawi, N. (2020). Probiotic properties of bacteria isolated from bee bread of stingless bee *Heterotrigena itama*. *Journal of Apicultural Research*, 60(1), 172–187. <https://doi.org/10.1080/00218839.2020.1801152>
38. Nagai, T., Nagashima, T., Myoda, T., Inoue, R. (2004). Preparation and functional properties of extracts from bee bread. *Nahrung*. 48(3):226-9. doi: 10.1002/food.200300421.
39. Nakajima, Y., Tsuruma, K., Shimazawa, M., Mishima, S., Hara, H. (2009). Comparison of bee products based on assays of antioxidant capacities. *BMC Complement Alternative Med*. 9:4. doi: 10.1186/1472-6882-9-438.
40. Olofsson, J.K., Nordin, S., Sequeira, H., Polich, J. (2008). Affective picture processing: an integrative review of ERP findings. *Biol Psychol*. 77(3):247-65. doi: 10.1016/j.biopsycho.2007.11.006.

41. Othman, Z.A., Noordin, L., Wan Ghazali, W.S., Omar, N., Mohamed, M. (2019). Nutritional, Phytochemical and Antioxidant Analysis of Bee Bread from Different Regions of Malaysia. *Indian J. Pharm. Sci.*, 81, 955–960.
42. Pelka, K., Otlowska, O., Worobo, R. W., and Szveda, P. (2021). Bee bread exhibits higher antimicrobial potential compared to bee pollen. *Antibiotics*, 10(2), 125. <https://doi.org/10.3390/antibiotics10020125>
43. Regrut, T., Novak, J., Hlavacova, Z., Brindza, J., Brovarskyi, V., Velychko, S. (2016). Selected electric properties of perga. *Mendel Net*, 628-633.
44. Rimbach, G., Fischer, A., Schloesser, A., Jerz, G., Ikuta, N., Ishida, Y.,...Terao, K. (2017). Antiinflammatory properties of Brazilian green propolis encapsulated in a γ -cyclodextrin complex in mice fed a western-type diet. *Int J Mol Sci*. 18:1141. doi: 10.3390/ijms18061141 41.
45. Roman, Adam, R., Popiela-Pleban, Ew., Migdal, P. and Kruszynski, W. (2016). As, Cr, Cd, and Pb in Bee Products from a Polish Industrialized Region. *Open Chemistry*, 14;1: 33-36. <https://doi.org/10.1515/chem-2016-0007>
46. Sobral, F., Calhelha, R.C., Barros, L., Duenas, M., Tomas, A., Santos-Buelga, C., ... Ferreira, I.C.F.R. (2017). Flavonoid composition and antitumour activity of bee bread collected in northeast Portugal. *Molecules*, 22, 248.
47. Suleiman, J.B., Mohamed, M., Abu Bakar, A.B., Nna, V.U., Zakaria, Z., Othman, Z.A., Aroyehun, A.B. (2021). Chemical Profile, Antioxidant Properties and Antimicrobial Activities of Malaysian *Heterotrigona itama* Bee Bread. *Molecules*. 15;26(16):4943. doi: 10.3390/molecules26164943.
48. Toutiaee, S., Mojgani, N., Harzandi, N., Moharrami, M., Mokhberosafa, L. (2022). In-vitro Probiotic and Safety Attributes of *Bacillus* Spp. Isolated from Beebread, Honey Samples and Digestive Tract of Honeybees *Apis mellifera*. *Lett. Appl. Microbiol.* 74(5):656-665. doi: 10.1111/lam.13650.
49. Trumbeckaite, S., Dauksiene, J., Bernatoniene, J., Janulis, V. (2015). Knowledge, Attitudes, and Usage of Apitherapy for Disease Prevention and Treatment among Undergraduate Pharmacy Students in Lithuania. *Evid Based Complement Alternat Med.* 2015:172502. doi: 10.1155/2015/172502.
50. Veiga, R.S., De Mendonça, S., Mendes, P.B., Paulino, N., Mimica, M.J., Lagareiro, Netto, A.A.,.....Marcucci, M.C. (2017). Artepillin C and phenolic compounds responsible for antimicrobial and antioxidant activity of green propolis and *Baccharis dracunculifolia* DC. *J Appl Microbiol.* 122:911–20. doi: 10.1111/jam.13400 39.
51. Vergalito, F., Testa, B., Cozzolino, A., Letizia, F., Succi, M., Lombardi, S. J., Iorizzo, M. (2020). Potential Application of *Apilactobacillus kunkeei* for Human Use: Evaluation of Probiotic and Functional Properties. *Foods*, 9(11), 1535. doi:10.3390/foods9111535
52. Yıldırım, A., Duran, G.G., Duran, N., Jenedi, K., Bolgul, B.S., Miraloglu M, Muz, M. (2016). Antiviral activity of Hatay propolis against replication of herpes simplex virus type 1 and type 2. *Med Sci Monit.* 22:422–30. doi: 10.12659/MSM.897282 40.
53. Yoder, J.A., Jajack, A.J., Rosselot, A.E., Smith, T.J., Yerke, M.C., Sammataro, D. (2013). Fungicide contamination reduces beneficial fungi in bee bread based on an area-wide field study in honey bee, *Apis mellifera*, colonies. *J Toxicol Environ Health A.* 76(10):587-600. doi: 10.1080/15287394.2013.798846.
54. Yücel, B., Topal, E., Kosoglu, M. (2017). Bee products as functional food. In *Superfood and Functional Food—An Overview of Their Processing and Utilization*; IntechOpen: London, United Kingdom pp. 16–33.
55. Zakaria, Z., Othman, Z.A., Suleiman, J.B., Mustafa, K.M.F., Jalil, N.A.C., Ghazali, W.S.W., ... Kamaruzaman, K.A. (2022). Therapeutic Effects of *Heterotrigona itama* (Stingless Bee) Bee Bread in Improving Hepatic Lipid Metabolism through the Activation of the Keap1/Nrf2 Signaling Pathway in an Obese Rat Model. *Antioxidants*, 11, 2190. <https://doi.org/10.3390/antiox11112190>

56. Zhelyazkova, I. (2018). Assessment of heavy metals content in pollen from the combs (bee bread) in regions with different anthropogenic impact. *Maced. J. Anim. Sci.* 8, 47–53.
57. Zhu, F., Wongsiri, S. A. (2008). Brief introduction to apitherapy health care. *Journal of Thai Traditional & Alternative Medicine.* 6(3):303–312.
58. Ziğba, K., Szostak, E., Czekonska, K., Miskowicz, P., Moos-Matysik, A., Nyczyk-Malinowska, A., Szentgyörgyi, H. (2020). Usefulness of bee bread and capped brood for the assessment of monocyclic aromatic hydrocarbon levels in the environment. *Environ Pollut.* 265(Pt A):114882. doi: 10.1016/j.envpol.2020.114882.
59. Zuluaga, C. M., Serrato, J. M., Quicazan, M. C. (2015). Chemical, Nutritional and Bioactive Characterization of Colombian Bee-Bread. *Chemical Engineering Transactions*, vol. 43, p. 175-180.

B12 REFERENCES

1. Aminuddin, M., Partadiredja, G., Sari, D.C. (2015). The effects of black garlic (*Allium sativum* L.) ethanol extract on the estimated total number of Purkinje cells and motor coordination of male adolescent Wistar rats treated with monosodium glutamate. *Anat Sci Int.* 90(2):75-81.
2. Andiarna, F., Hidayati, I. Agustina, E. (2024). Potential of Black Garlic Nanoparticles as Skin Care. *Journal of Health Science and Prevention*, 8(1), 41–47.
3. Aoudeh, E., Oz, E., Oz, F. (2023). Effect of beef patties fortification with black garlic on the polycyclic aromatic hydrocarbons (PAHs) content and toxic potency. *Food Chem.* 1;428:136763. doi: 10.1016/j.foodchem.2023.136763.
4. Block, E. (1985). The chemistry of garlic and onions. *Scientific american*, 252(3): 114-121.
5. Botas, J., Fernandes, A., Barros, L., Alves, M.J., Carvalho, A.M., Ferreira, I.C.F.R. (2019). A Comparative Study of Black and White *Allium sativum* L.: Nutritional Composition and Bioactive Properties. *Molecules.* 11;24(11):2194. doi: 10.3390/molecules24112194.
6. Chang, T.C., Jang, H.D. (2021). Optimization of Aging Time for Improved Antioxidant Activity and Bacteriostatic Capacity of Fresh and Black Garlic. *Appl. Sci.* 11, 2377
7. Chang, W.T., Shiau, D.K., Cheng, M.C. Tseng, C.Y., Chen, C.S., Mei-Fang Wu, M.F. and Hsu, C.L. (2017). Black Garlic Ameliorates Obesity Induced by a High-fat Diet in Rats. *Journal of Food and Nutrition Research*, 5;10: 736-741. doi: 10.12691/jfnr-5-10-3.
8. Chen, T. Black garlic: Food Safety Considerations during Production and Storage. Vancouver, BC: National Collaborating Centre for Environmental Health. 2023 June.
9. Choi, S., H. S. Cha, and Y. S. Lee. (2014). Physicochemical and antioxidant properties of black garlic. *Molecules*, 19: 16811-16823.
10. Efendy, J.L., Simmons, D.L., Campbell, G.R. and Campbell, J.H. (1997) The Effect of the Aged Garlic Extract, "Kyolic", on the Development of Experimental Atherosclerosis. *Atherosclerosis*, 132, 37-42. [http://dx.doi.org/10.1016/S0021-9150\(97\)00078-6](http://dx.doi.org/10.1016/S0021-9150(97)00078-6)

11. Halimah L.S. and Hasan, K. 2021 J. Phys.: Conf. Ser. 1764 012005
12. Harun, M. A, Buraena, S., Wello, E. A., Idrus, H. H., Arsal, A. S. F. (2021). Antibacterial Potency of Black Garlic Extract from *Allium sativum* on *Escherichia coli*. *Green Medical Journal*, 3(3), 125-132.
13. Hermawati, E., Sari, D.C., Partadiredja, G. (2015). The effects of black garlic ethanol extract on the spatial memory and estimated total number of pyramidal cells of the hippocampus of monosodium glutamate-exposed adolescent male Wistar rats. *Anat Sci Int.* 90(4):275-86.
14. Horowitz, J.R., Lee, L.H. and Adams, S.D. (2024). Black Garlic as an Antiviral for Herpes Simplex Virus-2 in Lung Cells. *Advances in Bioscience and Biotechnology*, 15, 70-89
15. Hussein, D.A.E., El-Mallah, M.M., EL-Masry, H. G. and Mohamed, M. S. (2019). The protective effect of white and black garlic powder on hepatotoxicity in rats. *Egyptian Journal of Applied Science*, 34(11), 299-316. doi: 10.21608/ejas.2019.96230
16. Kang, J. H., Son, H. J., Min, S. C., Oh, D. H., Song, K. B. (2017). Antimicrobial Activity of Black Garlic Pomace Extract and Its Application to Cleansing of Fresh Spinach Leaves for Microbial Control. *Journal of the Korean Society of Food Science and Nutrition. The Korean Society of Food Science and Nutrition.* <https://doi.org/10.3746/jkfn.2017.46.4.450>
17. Kim, J., Kang, Ok-Ju., Gweon, Oh-Cheon. (2013). Comparison of phenolic acids and flavonoids in black garlic at different thermal processing step. *Journal of Functional Foods.* 5. 80–86. 10.1016/j.jff.2012.08.006.
18. Kim, J.H., Jang, H.J., Lee, C.H. (2019). Effect of aged garlic powder on physicochemical characteristics, texture profiles, and oxidative stability of ready-to-eat pork patties. *Asian-Australas J Anim Sci.* 32(7):1027-1035. doi: 10.5713/ajas.18.0689.
19. Kim, M.J., Yoo, Y.C., Kim, H.J., Shin, S.K., Sohn, E.J., Min, A.Y., Sung, N.Y., Kim, M.R. (2014). Aged black garlic exerts anti-inflammatory effects by decreasing pro and proinflammatory cytokine production with less cytotoxicity in LPS-stimulated raw 264.7 macrophages and LPS-induced septicemia mice. *J Med Food.* 17(10):1057-63.
20. Kimura, S., Tung, Y.C., Pan, M.H., Su, N.W., Lai, Y.J. and Cheng, K.C. (2017). Black garlic: A critical review of its production, bioactivity, and application, *Journal of Food and Drug Analysis: Vol. 25 : Iss. 1 , Article 5.*
21. Lee, Y.M., Gweon, O.C., Seo, Y.J., Im, J., Kang, M.J., Kim, M.J., Kim, J.I. (2009). Antioxidant effect of garlic and aged black garlic in animal model of type 2 diabetes mellitus. *Nutrition Research and Practice.* 3(2):156-161. DOI: 10.4162/nrp.2009.3.2.156
22. Liu, J., Zhang, G., Cong, X., Wen, C. (2018). Black Garlic Improves Heart Function in Patients With Coronary Heart Disease by Improving Circulating Antioxidant Levels. *Front Physiol.* Nov 1;9:1435.
23. Lopes, R.M.M., Grisi, C.V.B., Almeida, J.L.S., Silva, J.F.D., Mangolim, C.S., Sousa, S., Pascoal, L.A.F. (2024). Effect of the addition of black garlic on the quality parameters of jerked beef meat with pork. *Food Sci Technol Int.* 5:10820132241257280. doi: 10.1177/10820132241257280.
24. Nillert, N., Pannangrong, W., Welbat, J.U., Chaijaroonkhanarak, W., Sripanidkulchai, K., Sripanidkulchai, B. Neuroprotective effects of aged garlic extract on cognitive dysfunction and neuroinflammation induced by β -amyloid in rats. *Nutrients* 2017, 9(1), 24; <https://doi.org/10.3390/nu9010024>
25. Nurmasitoh, T., Sari, D. C. R., Partadiredja, G. (2017). The effects of black garlic on the working memory and pyramidal cell number of medial prefrontal cortex of rats exposed to monosodium glutamate. *Drug and Chemical Toxicology*, 41(3), 324–329. <https://doi.org/10.1080/01480545.2017.1414833>

26. Özaydın, A. G., Arın, E., & Önem, E. (2020). Türk Mutfağında Yeni Bir Fonksiyonel Gıda Olarak Siyah Sarımsak (*Allium sativum* L.): Fenolik Madde İçeriği ve Bakteriyel İletişim (Quorum Sensing) Üzerine Etkisi. *Akademik Gıda*, 18(1), 27-35. <https://doi.org/10.24323/akademik-gida.730036>
27. Qiu, Z., Zheng, Z., Zhang, B., Sun-Waterhouse, D., Qiao, X. (2020). Formation, nutritional value, and enhancement of characteristic components in black garlic: A review for maximizing the goodness to humans. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*.1-34. doi:10.1111/1541-4337.12529
28. Salsabila, Q., Busman, H. (2021). Aktivitas Anti-Inflamasi Bawang Hitam (*Allium sativum* L.). *Jurnal Ilmiah Kesehatan Sandi Husada*. 10. 41-47. 10.35816/jiskh.v10i1.502.
29. Sasaki, J. The black garlic. In: *Science within Food: Up-to-date Advances on Research and Educational Ideas*. Edited by A. Méndez-Vilas. Formatex Food Science Series N° 1 badajoz. 251-257, 2017.
30. Setiyoningrum, F., Herlina, N., Afati, F. and Priadi G. 2021 IOP Conf. Ser.: Mater. Sci. Eng. 1011 012067
31. Shin, J. H., Lee, C. W., Oh, S. J., Yun, J., Kang, M. R., Han, S. B., Park, H., Jung, J. C., Chung, Y. H., & Kang, J. S. (2014). Hepatoprotective effect of aged black garlic extract in rodents. *Toxicological research*, 30(1), 49–54. <https://doi.org/10.5487/TR.2014.30.1.049>
32. Tran, G.B., Pham, T.V., Trinh, N.N. (2020a). Black Garlic and Its Therapeutic Benefits. *IntechOpen*. doi: 10.5772/intechopen.85042
33. Tran, N., Pham, B. and Le, L. (2020b). Bioactive compounds in anti-diabetic plants: From herbal medicine to modern drug discovery. *Biology*, 9(9): 252.
34. Vlachojannis, C., Chrubasik-Hausmann, S., Hellwig, E., Vach, K., Al-Ahmad, A. (2018). Activity of preparations from *Spilanthes oleracea*, propolis, *Nigella sativa*, and black garlic on different microorganisms involved in oral diseases and on total human salivary bacteria: A pilot study. *Phytother Res*. Oct;32(10):1992-2001.
35. Wahyudin, W., Wahyu Pribadi, F., Nawangtantrini, G., Riski Fatah, M., Zainuddin, Z. (2024). Black Garlic Supplementation and Glomerular Protection in Hyperuricemic Rats: A Study on Kidney Health Prevention . *Journal of Public Health and Pharmacy*, 4(3), 290-299.
36. Wang, W. Sun, Y. (2017). In vitro and in vivo antioxidant activities of polyphenol extracted from black garlic. *Food Science and Technology (Campinas)*. 37. 10.1590/1678-457x.30816.
37. Wang, X., Jiao, F., Wang, Q.W., Wang, J., Yang, K., Hu, R.R., ... Wang, Y.S. (2012). Aged black garlic extract induces inhibition of gastric cancer cell growth in vitro and in vivo. *Molecular Medicine Reports*.5(1):66-72.
38. Yoo, J.M., Sok, D.E. and Kim, M.R. (2014). Anti-allergic action of aged black garlic extract in RBL-2H3 cells and passive cutaneous anaphylaxis reaction in mice. *Journal of Medicinal Food*, 17(1): 92-102.
39. You, B.R., Yoo, J.M., Baek, S.Y., Kim, M.R. (2019). Anti-inflammatory effect of aged black garlic on 12-O-tetradecanoylphorbol-13-acetate-induced dermatitis in mice. *Nutr Res Pract*. 13(3):189-195.
40. Yuan, H., Sun, L., Chen, M., Wang, J. (2016). The comparison of the contents of sugar, Amadori, and Heyns compounds in fresh and black garlic. *Journal of Food Science*, 81(7), C1662-C1668.
41. Zhang Z, Lei M, Liu R, Gao Y, Xu M and Zhang M. (2015). Evaluation of alliin, saccharide contents and antioxidant activities of black garlic during thermal processing. *J Food Biochem* 39:39–47
42. Zhang, X., Shi, Y., Wang, L., Li, X., Zhang, S., Wang, X., ...Liu, K. (2019). Metabolomics for Biomarker Discovery in Fermented Black Garlic and Potential Bioprotective Responses against Cardiovascular Diseases. *J Agric Food Chem*. 6;67(44):12191-12198.

BİR SEYYAHIN ANADOLU NOTLARI

Emrah İSTEK

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-033-3

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

Kaynaklar

Akar, T. (2009). "Osmanlı Kentinde Ticari Mekânlar: Bedesten-Han-Arasta-Çarşı Mekanları Literatür Değerlendirmesi". Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi 13, 267-292.

Akpınar, A. (2015). Rönesans ve Barok Dönemi Sanatçılarına Ait Eskizlerin Temel Sanat Eğitimi Açısından Önemi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi.

Akurgal, E. (1997). Anadolu Kültür Tarihi. Ankara: TÜBİTAK.

Arslan, H. D. (2018). "Eğitim Binasının Temeli: Sıbyân Mektepleri". International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR) 5/26, 2562-2570. <https://doi.org/10.26450/jshsr.628>

Balık, İ. (2022). "II. Haçlı Seferinin Seyrini Değiştiren Savaş: Kazıkbeli". Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi 15, 31-62. <https://doi.org/10.23897/usad.1067767>

Bayat, A. H. (1997). "Hafsa Sultan". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 15/122-123. İstanbul: TDV Yayınları.

Bırol, İ. A. (2010). "Şükûfe". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 39/258-259. İstanbul: TDV Yayınları.

Çetinaslan, M. (2013). "Hünkâr Mahfillerinin Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Osmanlı Dönemi Örnekleri". Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 29, 61-74.

Çifçi, F. (2006). Kastamonu Camileri, Türbeleri ve Diğer Tarihi Eserleri. 2 Cilt. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Kastamonu Şubesi. https://www.kitantik.com/product/KASTAMONU-CAMILERI-TURBELERI-VE-DIGER-TARIHI-ESERLER-CILT-1-2_0z8kgItjy0z4h8q1aln

Dallal, Y. - Yaman, B. (2019). "Erken Osmanlı Mimarisinde Kullanılan Mukarnas Biçimleri". Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 42, 75-91.

- Evliya Çelebi (2004). Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnâmesi. thk. Seyit Ali Kahraman - Yücel Dağlı. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Hızlı, M. (1987). "Somuncu Baba". Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 2/1, 263-271.
- İstek, G. (2023). İskipli Mehmed Atif Efendi. Siyer Yayınları.
- Kara, M. (2016). Teslimiyet ve Samimiyet Örneği Şeyh Şaban-ı Veli. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.
- Karakaya, E. (2006). "Murâdiye Külliyesi". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 31/201-203. İstanbul: TDV Yayınları.
- Kürklü, G. (2011). "Geleneksel Türk Ahşap Sanatı Kündekari ve Günümüz Teknolojisine Sahip Atölye Ortamında Yapılabilirliği". Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Ve Mühendislik Bilimleri Dergisi 11/1, 13-20.
- Serin, M. (1997). "Hamdullah Efendi, Şeyh". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 15/449-452. İstanbul: TDV Yayınları.
- Şahin, İ. - Emecen, F. (1991). "Amasya". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 3/1-4. İstanbul: TDV Yayınları.
- Tezcan, N. (1994). "Manisa Mevlevihanesi". Osmanlı Araştırmaları 14/14, 185-193.
- Tuncer, G. (2001). "Pomza Madenciliğine Genel Bir Bakış". Journal of Engineering Sciences 7/2, 267-276.
- Turan, Ş. (1992). "Bayezid II". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 5/234-238. İstanbul: TDV Yayınları.
- Uzun, C. (2014). "17. Yüzyılda Harput'ta Ulu Camii". Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi 1/2, 29-48.
- Yavuz, M. (2023). "Candaroğlu İsmail Bey ve Medresesi (1419-1479)". Bitlis İslamiyat Dergisi 5/1, 1-29.
<https://doi.org/10.53442/bider.vi.1214118>
- Yıldırım, N. (2008). "Sabuncuoğlu Şerefeddin". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 35/358-359. İstanbul: TDV Yayınları.
- Yücel, Y. (1993). "Çobanoğulları". Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi. 8/354-355. İstanbul: TDV Yayınları.
- "Greco-Persian Wars | Definition, Battles, Summary, Facts, Effects, & History | Britannica". Erişim 18 Kasım 2024.
<https://www.britannica.com/event/Greco-Persian-Wars>
- "Kubbealtı Lugatı". Erişim 18 Kasım 2024. <https://lugatim.com/s/T%C3%9CM%C3%9CL%C3%9CS>
- "Müze ve Ören Yerleri Giriş, Bilgilendirme ve Yönlendirme Tabelalarına İlişkin Yönerge". Erişim 18 Kasım 2024.
<https://teftis.ktb.gov.tr/yazdir?9BEE96213507996CD7BF798658FC61EB>
- "Nemrut Krater Gölü". Erişim 18 Kasım 2024. <http://www.tatvan.gov.tr/nemrut-krater-golu>
- Kültür Portalı. "Sivas Ulu Camii". Erişim 18 Kasım 2024.
<http://www.kulturportalı.gov.tr/turkiye/sivas/gezilecekyer/svas-ulu-cam>

Assoc. Prof. Dr. Ahmet ÇELİK

AUTHORS

Prof. Dr. Ali Fuat TARI

Prof. Dr. Korkmaz BELLİTÜRK

Prof. Dr. Osman SÖNMEZ

Assoc. Prof. Dr. Ahmet CELIK

Assoc. Prof. Dr. Çetin MUTLU

Assoc. Prof. Dr. Zubair ASLAM

Assist. Prof. Dr. Hülya SAYĞI

Assist. Prof. Dr. Somayyeh RAZZAGHI

Dr. Ali AHMAD

Res. Asst. Dr. Ferhat UĞURLAR Res. Asst. Fatma Nur KILIÇ

PhD Candidate Sabeela YAQOOB

PhD Candidate Suat CUN

PhD Candidate Zemzem FIRAT

(the names are arranged in alphabetical order)

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-048-7

December/ 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

REFERENCES

- Abdel-Hamid, A. M., Solbiati, J. O., and Cann, I. K. (2013). Insights into lignin degradation and its potential industrial applications. *Advances in Applied Microbiology*, 82: 1-28. Academic Press.
- Andlar, M., Rezić, T., Marđetko, N., Kracher, D., Ludwig, R., and Šantek, B. (2018). Lignocellulose degradation: an overview of fungi and fungal enzymes involved in lignocellulose degradation. *Engineering in Life Sciences*, 18: 768-778.
- Anwar, Z., Gulfraz, M., and Irshad, M. (2014). Agro-industrial lignocellulosic biomass: A key to unlock the future bio-energy—a brief review. *Journal of Radiation Research and Applied Sciences*, 7(2): 163-173.
- Arsenio, F. M., Acuna, A., City, B., Occidental, N., Granja, L., and City, Q. (2016). Detrashing sugarcane stalks: The first critical step to the shift to organic farming in sugarcane production. *Production*, 12: 1057-1070.
- Arvelakis, S., and Koukios, E. (2002). Physicochemical upgrading of agroresidues as feedstocks for energy production via thermochemical conversion methods. *Biomass and Bioenergy*, 22: 331-348.
- Aslam, S., Garnier, P., Rumpel, C., Parent, S. E., and Benoit, P. (2013). Adsorption and desorption behavior of selected pesticides as influenced by decomposition of maize mulch. *Chemosphere*, 91: 1447-1455.
- Awasthi, M. K., Sindhu, R., Sirohi, R., Kumar, V., Ahluwalia, V., Binod, P., ... and Taherzadeh, M. J. (2022). Agricultural waste biorefinery development towards circular bioeconomy. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 158: 112122.
- Bath, D., Dunbar, J., King, J., Berry, S., Leonard, R., and Olbrich, S. (1980). By-products and unusual feedstuffs in livestock rations. *AGRIS, FAO, USA*.
- Bhattacharjya, S., Sahu, A., Manna, M., and Patra, A. (2019). Potential of surplus crop residues, horticultural waste, and animal excreta as a nutrient source in the central and western regions of India. *Current Science India*, 116: 1314-1323.
- Bhuvaneshwari, S., Hettiarachchi, H., and Meegoda, J. N. (2019). Crop residue burning in India: Policy challenges and potential solutions. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(5): 832.
- Bijay-Singh, Shan, Johnson-Beebout, Y. H., Yadvinder-Singh, S. E., and Buresh, R. J. (2008). Crop residue management for lowland rice-based cropping systems in Asia. *Advances in Agronomy*, 98: 117-199.
- Bimbraw, A. S. (2019). Generation and impact of crop residue and its management. *Current Agriculture Research Journal*, 7: 304-309.
- Boateng, S. A., and Dennis, E. A. (2001). Management of crop residues for sustainable crop production. *Journal of Ghana Science Association*, 3(2): 7-14.
- Biswas, M. K., and Layak, M. (2014). Techniques for increasing the biological efficiency of paddy straw mushroom (*Volvariella volvacea*) in Eastern India. *Food Science and Technology*, 2: 52-57.
- Brown, D. L., and Rosen, C. J. (1998). *Backyard Composting*. St. Paul, MN: University of Minnesota Extension Service.
- Blackwell, J., Sidhu, H. S., and Dhillon, S. S. The Happy Seeder concept—A solution to the problem of sowing into heavy stubble residues.

- Borger, C. P. D., Riethmuller, G. P., Ashworth, M., Minkey, D., Hashem, A., and Powles, S. B. (2013). Increased carrier volume improves preemergence control of rigid ryegrass (*Lolium rigidum*) in zero-tillage seeding systems. *Weed Technology*, 27: 649-655.
- Borrega, M., Hinkka, V., Hörhammer, H., Kataja, K., Kenttä, E., Ketoja, J. A., Palmgren, R., Salo, M., Sundqvist-Andberg, H., and Tanaka, A. (2022). Utilizing and valorizing oat and barley straw as an alternative source of lignocellulosic fibers. *Materials*, 15: 7826.
- Buhler, D. D. (1995). Influence of tillage systems on weed population dynamics and management in corn and soybean in the central USA. *Crop Science*, 35(5): 1247-1258.
- Buhler, D. D., Mester, T. C., and Kohler, K. A. (1996). The effect of maize residues and tillage on emergence of *Setaria faberi*, *Abutilon theophrasti*, *Amaranthus retroflexus*, and *Chenopodium album*. *Weed Research*, 36: 153-165.
- Cai, F., Pang, G., Li, R. X., Li, R., Gu, X. L., Shen, Q. R., and Chen, W. (2017). Bioorganic fertilizer maintains a more stable soil microbiome than chemical fertilizer for monocropping. *Biology and Fertility of Soils*, 53: 861-872.
- Chahal, H. S., Singh, S., Dhillon, I. S., and Kaur, S. (2019). Effect of integrated nitrogen management on macronutrient availability under cauliflower (*Brassica oleracea* var. *botrytis* L.). *International Journal of Current Microbiology and Applied Sciences*, 8: 1623-1633.
- Chaudhary, A., Chhokar, R. K., Yadav, D. B., Sindhu, V. K., Ram, H., Rawal, S., Khedwal, R. S., Sharma, R. K., and Gill, S. C. (2019). In-situ paddy straw management practices for higher resource use efficiency and crop productivity in Indo-Gangetic Plains (IGP) of India. *Journal of Cereal Research*, 11(3): 172-198. DOI: 10.25174/2249-4065/2019/96323.
- Chauhan, B. S., Gill, G., and Preston, C. (2006). Influence of tillage systems on vertical distribution, seedling recruitment, and persistence of rigid ryegrass (*Lolium rigidum*) seed bank. *Weed Science*, 54: 669-676. DOI: 10.1614/ws-05-184r.
- Chhokar, R. S., Sharma, R. K., Jat, G. R., Pundir, A. K., and Gathala, M. K. (2007). Effect of tillage and herbicides on weeds and productivity of wheat under rice-wheat growing system. *Crop Protection*, 26: 1689-1696. DOI: 10.1016/j.cropro.2007.01.010.
- Choudhary, V. K., Gurjar, D. S., and Meena, R. S. (2020). Crop residue and weed biomass incorporation with microbial inoculation improve the crop and soil productivity in the rice (*Oryza sativa* L.) - toria (*Brassica rapa* L.) cropping system. *Environmental Sustainability Indicators*, 7: 100048. DOI: 10.1016/j.indic.2020.100048.
- Christian, M. M., Shimelis, H., Laing, M. D., Tsilo, T. J., and Mathew, I. (2022). Breeding for silicon-use efficiency, protein content, and drought tolerance in bread wheat (*Triticum aestivum* L.): A review. *Acta Agriculturae Scandinavica, Section B—Soil & Plant Science*, 72(1): 17-29.
- D'Hose, T., Molendijk, L., Van Vooren, L., van den Berg, W., Hoek, H., Runia, W., and Ruyschaert, G. (2018). Responses of soil biota to non-inversion tillage and organic amendments: An analysis on European multiyear field experiments. *Pedobiologia*, 66: 18-28.
- Das, S. K., and Ghosh, G. K. (2022). Soil hydro-physical properties affected by biomass-derived biochar and organic manure: A low-cost technology for managing acidic mountain sandy soils of north eastern region of India. *Biomass Conversion and Biorefinery*, 1-15.
- Devi, S., Gupta, C., Jat, S.L., & Parmar, M.S. (2017). Crop residue recycling for economic and environmental sustainability: The case of India. *Open Agriculture*, 2, 486–494. <https://doi.org/10.1515/opag-2017-0053>.

- Diarra, S., Lameta, S., Amosa, F., & Anand, S. (2021). Alternative bedding materials for poultry: Availability, efficacy, and major constraints. *Frontiers in Veterinary Science*, 8, 669504.
- Dill-Macky, R., & Jones, R.K. (2000). The effect of previous crop residues and tillage on Fusarium head blight of wheat. *Plant Disease*, 84(1), 71–76.
- Duan, H., Ji, M., Xie, Y., Shi, J., Liu, L., Zhang, B., & Sun, J. (2021). Exploring the microbial dynamics of organic matter degradation and humification during co-composting of cow manure and bedding material waste. *Sustainability*, 13, 13035. <https://doi.org/10.3390/SU132313035>.
- Eberl, D.T., Smith, M.J., Megram, O.J., Mayhew, M.M., Willoughby, D., White, S.J., & Wilson, P.B. (2024). Innovative bedding materials for compost bedded pack barns: Enhancing dairy cow welfare and sustainable dairy farming. *Environment, Development and Sustainability*, 1–25.
- Einarsson, R., & Persson, U.M. (2017). Analyzing key constraints to biogas production from crop residues and manure in the EU—A spatially explicit model. *PLOS One*, 12(1), e0171001.
- Faisal, M.A.H., et al. (2022). Study on performance evaluation of cotton boll stripper. In *Proceedings of the 6th International Conference on Energy, Environment and Sustainable Development 2022 (EESD 2022)* (pp. 223–227). Jamshoro, Pakistan: Mehran University of Engineering and Technology.
- Fox, R.H., Myers, R.J.K., & Vallis, I. (1990). The nitrogen mineralization rate of legume residues in soil as influenced by their polyphenol, lignin, and nitrogen contents. *Plant and Soil*, 129, 251–259. <https://doi.org/10.1007/BF00032420>.
- Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2023). The state of food and agriculture 2023: Revealing the true cost of food to transform agrifood systems. FAO. <https://doi.org/10.4060/cc7724en>
- Gaind, S., & Nain, L. (2007). Chemical and biological properties of wheat soil in response to paddy straw incorporation and its biodegradation by fungal inoculants. *Biodegradation*, 18, 495–503. <https://doi.org/10.1007/s10532-006-9082-6>.
- Goswami, S.B., Mondal, R., & Mandi, S.K. (2020). Crop residue management options in rice–rice system: A review. *Archives of Agronomy and Soil Science*, 66, 1218–1234. <https://doi.org/10.1080/03650340.2019.1681998>.
- Guo, T., Zhang, Q., Ai, C., Liang, G., He, P., & Zhou, W. (2018). Nitrogen enrichment regulates straw decomposition and its associated microbial community in a double-15N system.
- Gupta, P.K., Sahai, S., Singh, N., Dixit, C.K., Singh, D.P., Sharma, C., Tiwari, M.K., Gupta, R.K., & Garg, S.C. (2004). Residue burning in rice–wheat cropping system: Causes and implications. *Current Science*, 25, 1713–1717.
- Hamer, U., Marschner, B., Brodowski, S., & Amelung, W. (2004). Interactive priming of black carbon and glucose mineralization. *Organic Geochemistry*, 35, 823–830.
- Hegazy, R.A., & Dhaliwal, I.S. (2011). Evaluation of a power-driven residue manager for no-till drills. *Agricultural Engineering International: CIGR Journal*, 13(1), 1641–1647.
- Hiloidhari, M., Das, D., & Baruah, D.C. (2014). Bioenergy potential from crop residue biomass in India. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 32, 504–512. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2014.01.025>.
- Hu, Y., Mortimer, P.E., Hyde, K.D., & Kakumyan, P. (2021). Mushroom cultivation for soil amendment and bioremediation.
- Hu, X., ChenYang, Y., Zhou, K., Tian, G., Liu, B., He, H., Zhang, L., Cao, Y., & Bian, B. (2022). Verification of agricultural cleaner production through rice-duck farming system and two-stage aerobic composting of typical organic waste. *Journal of Cleaner Production*, 337, 130576.

Humphreys, E., & Roth, C.H. (2006). Permanent beds and rice-residue management for rice–wheat systems in the Indo-Gangetic Plain. Proceedings of a workshop held at PAU, Ludhiana, India.

Indian Journal of Agricultural Economics. (2019). Permanent beds and residue management systems. Indian Journal of Agricultural Economics, 74, 301–310.

Isikgor, F.H., & Becer, C.R. (2015). Lignocellulosic biomass: A sustainable platform for the production of bio-based chemicals and polymers. Polymer Chemistry, 6, 4497–4559.

Jat, M.L. (2017). Climate smart agriculture in intensive cereal-based systems: Scalable evidence from Indo-Gangetic Plains.

Jiang, D., Zhuang, D., Fu, J., et al. (2012). Bioenergy potential from crop residues in China: Availability and distribution. Renewable and Sustainable Energy Reviews, 16(3), 1377–1382.

Jiang, K., Xing, R., Luo, Z., Huang, W., Yi, F., Men, Y., ... & Shen, G. (2024). Pollutant emissions from biomass burning: A review on emission characteristics, environmental impacts, and research perspectives. Particuology, 85, 296–309.

Karmegam, N., Vijayan, P., Prakash, M., & Paul, J.A.J. (2019). Vermicomposting of paper industry sludge with cow dung and green manure plants using *Eisenia fetida*: A viable option for cleaner and enriched vermicompost production. Journal of Cleaner Production, 228, 718–728.

Kathpalia, J., Tyagi, R., & Saroha, A.K. (2021). Crop residue management with reference to Happy Seeder in Kaithal District: A sociological study. The Pharma Innovation, 10, 736–744.

Kaur, K., & Singh, P. (2022). Crop residue burning in India: Potential solutions.

Kaur, R., & Pandey, P. (2021). Air pollution, climate change, and human health in Indian cities: A brief review. Frontiers in Sustainable Cities, 3, 705131.

Kaur, R., Kaur, S., Deol, J.S., Sharma, R., Kaur, T., Brar, A.S., & Choudhary, O.P. (2021). Soil properties and weed dynamics in wheat as affected by rice residue management in the rice–wheat cropping system in South Asia: A review. Plants, 10(5), 953. <https://doi.org/10.3390/plants10050953>.

Khare, P., Deshmukh, Y., Yadav, V., Pandey, V., Singh, A., & Verma, K. (2021). Biochar production: A sustainable solution for crop residue burning and related environmental issues. Environmental Progress & Sustainable Energy, 40, e13529. <https://doi.org/10.1002/ep.13529>.

Kumar et al. (2023). Soil and tillage research on rice cropping systems. Scientific Reports, 8(1), 1–12. <https://doi.org/10.1038/s41598-018-20293-5>

Kumar, N., Upadhyay, G., & Chaudhary, A. (2022). Crop residue management challenges, opportunities, and way forward for sustainable food-energy security in India: A review.

Kumar, R., Choudhary, J.S., Mishra, J.S., Mondal, S., Poonia, S., Monobrullah, M., Hans, H., Verma, M., Kumar, U., Bhatt, B.P., & Malik, R.K. (2022). Outburst of pest populations in rice-based cropping systems under conservation agricultural practices in the middle Indo-Gangetic Plains of South Asia. Scientific Reports, 12(1), 1–11. <https://doi.org/10.1038/s41598-022-07760-w>.

Li, J., Lu, T., & Yi, X. (2024). Energy systems capacity planning under high renewable penetration considering concentrating solar power. Sustainable Energy Technologies and Assessments, 64, 103671.

Li, X., Li, L., Zheng, M., Fu, G., & Lar, J.S. (2009). Anaerobic co-digestion of cattle manure with corn stover pretreated by sodium hydroxide for efficient biogas production. Energy and Fuels, 74, 4635–4639.

- Lin, Y., Ye, G., Liu, D., Ledgard, S., Luo, J., Fan, J., ... & Ding, W. (2018). Long-term application of lime or pig manure rather than plant residues suppressed diazotroph abundance and diversity and altered community structure in an acidic Ultisol. *Soil Biology and Biochemistry*, 123, 218–228.
- Lips, S.J.J., Iñiguez de Heredia, G.M., Op den Kamp, R.G.M., & van Dam, J.E.G. (2009). Water absorption characteristics of kenaf core to use as animal bedding material. *Industrial Crops and Products*, 29, 73–79. <https://doi.org/10.1016/j.indcrop.2008.04.011>.
- Liska, A.J., Yang, H., Milner, M., Goddard, S., Blanco-Canqui, H., Pelton, M.P., Fang, X.X., Zhu, H., & Suyker, A.E. (2014). Biofuels from crop residue can reduce soil carbon and increase CO₂ emissions. *Nature Climate Change*, 4, 398–401. <https://doi.org/10.1038/nclimate2187>.
- Lohan, S.K., Jat, H.S., Yadav, A.K., Sidhu, H.S., Jat, M.L., Choudhary, M., Peter, J.K., & Sharma, P.C. (2018). Burning issues of paddy residue management in north-west states of India. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 81, 693–706. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2017.08.057>.
- Mangaraj, S., & Kulkarni, S.D. (2011). Field straw management: A techno-economic perspective. *Journal of the Institute of Engineers*, 8, 153–159.
- Manzi, P., Gambelli, L., Marconi, S., Vivanti, V., & Pizzoferrato, L. (1999). Nutrients in edible mushrooms: An inter-species comparative study. *Food Chemistry*, 65, 477–482. [https://doi.org/10.1016/S0308-8146\(98\)00212-X](https://doi.org/10.1016/S0308-8146(98)00212-X).
- Maw, M.J., Goynes, K.W., & Fritsch, F.B. (2019). Soil carbon changes following conversion to annual biofuel feedstocks on marginal lands. *Agronomy Journal*, 111(1), 4–13.
- Mishra, J.S., Poonia, S.P., Kumar, R., ... (2021). An impact of agronomic practices of sustainable rice-wheat crop intensification on food security, economic adaptability, and environmental mitigation across eastern Indo-Gangetic Plains. *Field Crops Research*, 267, 108164.
- Mishra, J.S., Kumar, R., Mondal, S., Poonia, S.P., Rao, K.K., Dubey, R., Raman, R.K., Dwivedi, S.K., Kumar, R., Saurabh, K., Monobrullah, M. (2022). Tillage and crop establishment effects on weeds and productivity of a rice-wheat-mungbean rotation. *Field Crops Research*, 284, 108577. <https://doi.org/10.1016/j.fcr.2022.108577>.
- Mo, X., Wang, D., & Sun, X. (2005). Straw-based biomass and biocomposites. In: Mohanty, A., Mishra, M., Drzal, L. (Eds.), *Natural Fibers, Biopolymers, and Biocomposites*. CRC Press, pp. 506–527. <https://doi.org/10.1201/9780203508206-22>.
- Mukesh, S., & Rani, V. (2017). Performance evaluation of machinery for sugarcane handling and trash management. *International Agricultural Engineering Journal*, 10, 234–238. DOI: 10.15740/has/ijae/10.1/234-238.
- Nematian, M., Keske, C., & Ng, J.N. (2021). A techno-economic analysis of biochar production and the bioeconomy for orchard biomass. *Waste Management*, 135, 467–477. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2021.09.014>.
- Niazi, A.R., & Ghafoor, A. (2021). Different ways to exploit mushrooms: A review. *All Life*, 14, 450–460. <https://doi.org/10.1080/26895293.2021.1919570>.
- Nikam, G. (2021). Design and fabrication of sugarcane trash removal machine. *International Journal of Engineering Research & Technology (IJERT)*, 10(9), 19–25.
- Pal, R., Kumar, R., & Jalal, R.K. (2019). Economic and environmental performance of straw baler for collection of rice residue generated after mechanical harvesting by combine harvester. *Current Journal of Applied Science and Technology*, 1–6.
- Panagos, P., Borrelli, P., Meusburger, K., Alewell, C., Lugato, E., & Montanarella, L. (2015). Estimating the soil erosion cover-management factor at the European scale. *Land Use Policy*, 48, 38–50.

- Pari, L., Alfano, V., Scarfone, A., Bergonzoli, S., Suardi, A., & Lazar, S. (2018). Best available technologies to harvest cereal chaff. In: Proceedings of the 26th European Biomass Conference and Exhibition (EUBCE). Copenhagen, Denmark. Florence, Italy: ETA-Florence Renewable Energies, pp. 14–18.
- Parihar, D.S., Narang, M.K., & Dogra, B. (2023). Rice residue burning in northern India: An assessment of environmental concerns and potential solutions – A review. *Environmental Research Communication*, 1–41.
- Puget, P., & Lal, R. (2005). Soil organic carbon and nitrogen in a Mollisol in central Ohio as affected by tillage and land use. *Soil and Tillage Research*, 80, 201–213.
- Rai, P.K., Singh, S.P., Asthana, R.K., & Singh, S. (2014). Biohydrogen production from sugarcane bagasse by integrating dark- and photo-fermentation. *Bioresource Technology*, 152, 140–146.
- RajbirYadav, Sagar, Jain, V., & Gaikwad, K.N. (2014). Agronomic association of Vrn, Ppd, Rht genes and identified QTLs under contrasting tillage conditions in wheat. *Journal of Wheat Research*, 6, 45–50.
- Reddy, A.P., Simmons, C.W., D'haeseleer, P., Khudyakov, J., Burd, H., Hadi, M., Simmons, B.A., Singer, S.W., Thelen, M.P., & VanderGheynst, J.S. (2013). Discovery of microorganisms and enzymes involved in high-solids decomposition of rice straw using metagenomic analyses. *PLoS One*, 8(10), e77985. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0077985>.
- Regatti, Venkat, S.S.M. (2019). Happy Seeder: A residue management technology. *International Agricultural Engineering Journal*, 8, 1959–1962.
- Rencoret, J., Marques, G., Rosado, M.J., Benito, J., Barro, F., Gutiérrez, A., & del Río, J.C. (2023). Variations in the composition and structure of the lignins of oat (*Avena sativa* L.) straws according to variety and planting season. *International Journal of Biological Macromolecules*, 242, 124811.
- Russ, W., & Meyer-Pittroff, R. (2004). Utilizing waste products from the food production and processing industries. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 44(1), 57–62.
- Sadh, P.K., Duhan, S., & Duhan, J.S. (2018). Agro-industrial wastes and their utilization using solid-state fermentation: A review. *Bioresources and Bioprocessing*, 5, 1–15.
- Sagar, V., Yadav, R., Gaikwad, K.B., & Gupta, S. (2016). Exploring indicator scoring as a selection tool in plant breeding: A study under conservation vs. conventional tillage systems. *Indian Journal of Genetics and Plant Breeding*, 76, 266–273. <https://doi.org/10.5958/0975-6906.2016.00041.9>
- Saratale, G.D., Chen, S., Lo, Y., Saratale, R.G., & Chang, J. (2008). Outlook of biohydrogen production from lignocellulosic feedstock using dark fermentation– A review. *Journal of Scientific and Industrial Research*, 67, 962–979.
- Sarkar, S., Skalicky, M., Hossain, A., Brestic, M., Saha, S., Garai, S., Ray, K., & Brahmachari, K. (2020). Management of crop residues for improving input use efficiency and agricultural sustainability. *Sustainability*, 12(23), 9808. <https://doi.org/10.3390/su12239808>.
- Scarlat, N., Dallemand, J.-F., Monforti-Ferrario, F., & Nita, V. (2015). The role of biomass and bioenergy in a future bioeconomy: Policies and facts. *Environment and Development*, 15, 3–34.
- Sharma, A., Sharma, R., Arora, A., Shah, R., Singh, A., Pranaw, K., & Nain, L. (2014). Insights into rapid composting of paddy straw augmented with efficient microorganism consortium. *International Journal of Recycling of Organic Waste in Agriculture*, 3(2), 5. <https://doi.org/10.1007/s40093-014-0054-2>.
- Sharma, A., & Singh, R. (2018). Effect of abiotic factors on burrow density of Indian gerbil, *Tatera indica* (Hardwicke) (Rodentia: Muridae) in Punjab. *Journal of Entomology and Zoology Studies*, 6, 1508–1513.

- Sharma, R.K., Chhokar, R.S., Jat, M.L., Singh, S., Mishra, B., & Gupta, R.K. (2008). Direct drilling of wheat into rice residues: Experiences in Haryana and western Uttar Pradesh. In *Permanent Beds and Rice-Residue Management for Rice-Wheat System of the Indo-Gangetic Plain* (pp. 147–158).
- Sharma, S., Vashisht, M., Singh, Y., & Thind, H.S. (2019). Soil carbon pools and enzyme activities in aggregate size fractions after seven years of conservation agriculture in a rice-wheat system. *Crop and Pasture Science*, 70, 473–485.
- Sheikh, E.D.A.G. (2000). Development and performance of 2-unit diggers for cotton stalks uprooting and groundnut lifting. *AMA, Agricultural Mechanization in Asia, Africa and Latin America*, 31, 46–52.
- Shinde, R., Shahi, D.K., Mahapatra, P., Singh, C.S., Naik, S.K., Thombare, N., & Singh, A.K. (2022). Management of crop residues with special reference to the on-farm utilization methods: A review. *Industrial Crops and Products*, 181, 114772.
- Shinde, R., Shahi, D.K., Mahapatra, P., Naik, S.K., Thombare, N., & Singh, A.K. (2022). Potential of lignocellulose-degrading microorganisms for agricultural residue decomposition in soil: A review. *Journal of Environmental Management*, 320, 115843.
- Sidhu, H.S., Singh, M.S., & Lohan, S.K. (2021). Conservation agriculture machinery: Research advances and contributions towards 'Make in India'. *Journal of Agricultural Physics*, 21, 259–273.
- Singh, A., Dhaliwal, I.S., & Dixit, A. (2011). Performance evaluation of tractor-mounted straw chopper cum spreader for paddy straw management. *Indian Journal of Agricultural Research*, 45, 21–29.
- Singh, J.M., Singh, J., Kumar, H., Singh, S., Sachdeva, J., Kaur, B., Chopra, S., & Chand, P. (2019). Management of paddy straw in Punjab: An economic analysis of different techniques. *Indian Journal of Agricultural Economics*, 74(3), 301–310.
- Singh, M., Goyal, M., & Goyal, R. (2016). Comparative field performance of rotavator and rotary plough. *Agricultural Research Journal*, 53, 73–76.
- Singh, Y., & Sidhu, H.S. (2014). Management of cereal crop residues for sustainable rice-wheat production system in the Indo-Gangetic Plains of India. *Proceedings of the Indian National Science Academy*, 80, 95–114. <https://doi.org/10.16943/ptinsa/2014/v80i1/55089>.
- Srinivasarao, C.H., Venkateswarlu, B., Lal, R., Singh, A.K., Kundu, S., Vittal, K.P.R., & Patel, M.M. (2014). Long-term manuring and fertilizer effects on depletion of soil organic carbon stocks under pearl millet-cluster bean-castor rotation in western India. *Land Degradation & Development*, 25(2), 173–183.
- Stella, T., Mouratiadou, I., Gaiser, T., Berg-Mohricke, M., Wallor, E., Ewert, F., & Nendel, C. (2019). Estimating the contribution of crop residues to soil organic carbon conservation. *Environmental Research Letters*, 14. <https://doi.org/10.1088/1748-9326/ab395c>.
- Suardi, A., Bergonzoli, S., Alfano, V., Scarfone, A., & Pari, L. (2019). Economic distance to gather agricultural residues from the field to the integrated biomass logistic centre: A Spanish case study. *Energies*, 12, 3086.
- Sun, X., Zhang, K., Liu, Q., Bao, M., & Chen, Y. (2024). Harnessing domain insights: A prompt knowledge tuning method for aspect-based sentiment analysis. *Knowledge-Based Systems*, 298, 111975.
- Sun, R.C., Fang, J.M., & Tomkinson, J. (2000). Characterization and esterification of hemicelluloses from rye straw. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 48, 1247–1252.

- Tagade, A., Kirti, N., & Sawarkar, A.N. (2021). Pyrolysis of agricultural crop residues: An overview of researches by Indian scientific community. *Bioresource Technology Reports*, 15, 100761. <https://doi.org/10.1016/J.BITEB.2021.100761>.
- Tammam, A.A., Shehata, M.R.A., Pessarakli, M., & El-Aggan, W.H. (2023). Vermicompost and its role in alleviation of salt stress in plants – I. Impact of vermicompost on growth and nutrient uptake of salt-stressed plants. *Journal of Plant Nutrition*, 46(7), 1446–1457.
- Tang, S., Cheng, W., Hu, R., Guigue, J., Kimani, S.M., Tawaraya, K., & Xu, X. (2016). Simulating the effects of soil temperature and moisture in the off-rice season on rice straw decomposition and subsequent CH₄ production during the growth season in a paddy soil. *Biology and Fertility of Soils*, 52(5), 739–748. <https://doi.org/10.1007/s00374-016-1114-8>.
- Teasdale, J.R., & Mohler, C.L. (2000). The quantitative relationship between weed emergence and the physical properties of mulches. *Weed Science*, 48(3), 385–392.
- Tian, F., Liu, Z., Zhou, J., Chen, L., & Feng, X. T. (2024). Quantifying Post-peak Behavior of Rocks with Type-I, Type-II, and Mixed Fractures by Developing a Quasi-State-Based Peridynamics. *Rock Mechanics and Rock Engineering*, 1-37.
- Tiwari, V.N., Pathak, A.N., Lehri, L.K. (1987). Effect of plant waste incorporation by different methods under un-inoculated and inoculated conditions on wheat crops. *Biological Wastes*, 21, 267–273.
- Ullah, R., Aslam, Z., Khaliq, A., Zahir, Z.A. (2018). Sunflower residue incorporation suppresses weeds, enhances soil properties, and seed yield of spring-planted mung bean. *Planta Daninha*, 36. <https://doi.org/10.1590/S010-83582018360100057>
- Unger, J.S., Glasner, C. (2019). Cost analysis of chaff harvesting concepts in Germany. *Agronomy*, 9, 579.
- van Dijk, M., Morley, T., Rau, M.L., Saghai, Y. (2021). A meta-analysis of projected global food demand and population at risk of hunger for the period 2010–2050. *Nature Food*, 2, 494–501.
- Verma, A., Singh, A., Singh, A., et al. (2016). Performance evaluation of tractor operated paddy straw mulcher. *Journal of Krishi Vigyan*, 4, 70–75.
- Verma, R., Jena, D., Rout, D., Singh, V., Katara, J.L., Sarkar, S., Reshmiraj, K.R., Mohapatra, S.D., Mukherjee, A.K., Samantaray, S., Patra, B.C. (2021). Hybrid rice seed production technology. *Research Bulletin No. 31. ICAR-National Rice Research Institute, Cuttack, Odisha, India*, p. 44.
- Wang, X., Han, L., Yang, L., Hybrid, H., Liu, Q., Energy, N., Devlet, A., Sciences, N., Xie, G. (2022). The spatiotemporal availability of crop residue for biofuel feedstock in East. *Biofuels, Bioproducts, and Biorefining*, 16, 303–318. <https://doi.org/10.1002/bbb.2310>
- Wang, Y., Elzenga, T., van Elsas, J.D. (2021). Effect of culture conditions on the performance of lignocellulose-degrading synthetic microbial consortia. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 105, 7981–7995.
- Warnatzsch, E.A., Reay, D.S. (2020). Assessing climate change projections and impacts on Central Malawi’s maize yield: The risk of maladaptation. *Science of the Total Environment*, 711, 134845.
- Warnock, D.D., Lehmann, J., Kuyper, T.W., Rillig, M.C. (2007). Mycorrhizal responses to biochar in soil: Concepts and mechanisms. *Plant Soil*, 300, 9–20. <https://doi.org/10.1007/s11104-007-9391-5>
- Werhahn, H., Hessel, E.F., Bachhausen, I., Van den Weghe, H.F.A. (2010). Effects of different bedding materials on the behavior of horses housed in single stalls. *Journal of Equine Veterinary Science*, 30, 425–431. <https://doi.org/10.1016/J.JEVS.2010.07.005>

- Whitbread, A., Blair, G., Konboon, Y., Lefroy, R., Naklang, K. (2003). Managing crop residues, fertilizers, and leaf litters to improve soil carbon, nutrient balances, and the grain yield of rice and wheat cropping systems in Thailand and Australia. *Agriculture, Ecosystems, and Environment*, 100, 251–263.
- Win, K.S., Aung, Y., Kyaw, Z.T., Lay, K.K., Oo, H.L. (2021). Effect of two different types of concentrate on dry matter intake, body weight gain, and body growth of Pyar Sein calves fed Black Gram crop residue. *Journal of Livestock Science*, 12, 65–70.
- Wu, J., Kong, S., Zeng, X., Cheng, Y., Qi, S. (2021). First high-resolution emission inventory of levoglucosan for biomass burning and non-biomass burning sources in China. *Environmental Science and Technology*, 55, 1497–1507.
- Wuest, P.J., Royse, D.J., Beelman, R.B. (1987). *Cultivating edible fungi*. Academic Press, Elsevier.
- Yadava, V., Rajput, A., Kumar, Mishra, B. (2023). Review of recent developments in vermicomposting for agriculture and environment applications. *Dizhen Dizhi Journal*, 15(3), 0253–4967.
- Yatoo, A. M., Rasool, S., Ali, S., Majid, S., Rehman, M. U., Ali, M. N., ... & Farooq, S. (2020). Vermicomposting: An eco-friendly approach for recycling/management of organic wastes. *Bioremediation and Biotechnology: Sustainable Approaches to Pollution Degradation*, 167-187.
- Zhang, J., Wu, L.F. (2021). Impact of tillage and crop residue management on the weed community and wheat yield in a wheat–maize double cropping system. *Agriculture*, 11. <https://doi.org/10.3390/agriculture11030265>
- Zhang, Z., Yue, J., Zhou, X., Jing, Y., Jiang, D., Zhang, Q. (2014a). Photo-fermentative bio-hydrogen production from agricultural residue enzymatic hydrolyzate and the enzyme reuse. *Bioresource*, 9, 2299–2310.
- Zhao, L., Xia, W., Tarverdi, K., Song, J. (2014). Biocomposite boards from wheat straw without addition of bonding agent. *Materials Science and Technology*, 30, 603–610.
- Zheng, M., Zuo, S., Niu, D., Jiang, D., Tao, Y., Xu, C. (2021). Effect of four species of white rot fungi on the chemical composition and in vitro rumen degradability of naked oat straw. *Waste Biomass Valorization*, 12, 435–443.
- Zheng, Y., Zhao, J., Xu, F., Li, Y. (2014). Pretreatment of lignocellulosic biomass for enhanced biogas production. *Progress in Energy and Combustion Science*, 42, 35–53. <https://doi.org/10.1016/J.PECS.2014.01.001>.

b2 REFERENCES

- Adewara, O., Adebayo-Olajide, T., Ayedun, J., Kotun, B., Adeleke, A., Brown, A. D.,...Ogunbanwo, S. (2024). Soil Formation, Soil Health and Soil Biodiversity. In *Prospects for Soil Regeneration and Its Impact on Environmental Protection* (pp. 95-121). Springer.
- Aguilera, E., Guzmán, G., & Alonso, A. (2015). Greenhouse gas emissions from conventional and organic cropping systems in Spain. I. Herbaceous crops. *Agronomy for Sustainable Development*, 35, 713-724.
- Alvarenga, P., Carneiro, J. P., Fangueiro, D., Cordovil, C. M., & Bernal, M. P. (2020). Managing organic amendments in agroecosystems to enhance soil carbon storage and mitigate climate change. In *Climate change and soil interactions* (pp. 89-141). Elsevier.

- Aqeel, M., Ran, J., Hu, W., Irshad, M. K., Dong, L., Akram, M. A.,...Deng, J. (2023). Plant-soil-microbe interactions in maintaining ecosystem stability and coordinated turnover under changing environmental conditions. *Chemosphere*, 318, 137924.
- Arif, A. (2024). The Role of Greenhouse Gases, Aerosols, and Deforestation in Climate Change: a Multidisciplinary Assessment of the Interaction Mechanisms between Human Activity and the Environment. *Int J Med Net*, 2(2), 01-14.
- Aziz, I., Ashraf, M., Mahmood, T., & Islam, K. (2011). Crop rotation impact on soil quality. *Pakistan Journal of Botany*, 43(2), 949-960.
- Aziz, I., Mahmood, T., & Islam, K. R. (2013). Effect of long term no-till and conventional tillage practices on soil quality. *Soil and tillage research*, 131, 28-35.
- Aziz, I., Mahmood, T., & Islam, K. R. (2014). Impact of sole cropping and multiple cropping on soil humified carbon fractions. *Pak. J. Bot*, 46(6), 2157-2162.
- Balafoutis, A., Beck, B., Fountas, S., Vangeyte, J., Van der Wal, T., Soto, I.,...Eory, V. (2017). Precision agriculture technologies positively contributing to GHG emissions mitigation, farm productivity and economics. *Sustainability*, 9(8), 1339.
- Balasundram, S. K., Shamshiri, R. R., Sridhara, S., & Rizan, N. (2023). The role of digital agriculture in mitigating climate change and ensuring food security: An overview. *Sustainability*, 15(6), 5325.
- Banerjee, S., & Sarkar, T. 14. Potential of Organic Farming in Mitigating Climate Change:-Sustainable Agricultural Practices Under Organic Farming.
- Bausch, C., & Mehling, M. (2011). Addressing the challenge of global climate mitigation. Friedrich Ebert Stiftung, Berlin, Germany.
- Begum, R., Jahangir, M. M., Jahiruddin, M., Islam, M. R., Bokhtiar, S. M., & Islam, K. R. (2022). Reduced tillage with residue retention improves soil labile carbon pools and carbon lability and management indices in a seven-year trial with wheat-mung bean-rice rotation. *Pedosphere*, 32(6), 916-927.
- Bhattacharyya, S. S., Ros, G. H., Furtak, K., Iqbal, H. M., & Parra-Saldívar, R. (2022). Soil carbon sequestration—An interplay between soil microbial community and soil organic matter dynamics. *Science of the Total Environment*, 815, 152928.
- Blanco-Canqui, H. (2022). Cover crops and carbon sequestration: Lessons from US studies. *Soil Science Society of America Journal*, 86(3), 501-519.
- Branca, G., Lipper, L., McCarthy, N., & Jolejole, M. C. (2013). Food security, climate change, and sustainable land management. A review. *Agronomy for sustainable development*, 33, 635-650.
- Bullock, D. G. (1992). Crop rotation. *Critical reviews in plant sciences*, 11(4), 309-326.
- Chowdhury, S., Bolan, N., Farrell, M., Sarkar, B., Sarker, J. R., Kirkham, M. B.,...Kim, G.-H. (2021). Role of cultural and nutrient management practices in carbon sequestration in agricultural soil. *Advances in agronomy*, 166, 131-196.
- Cillis, D., Maestrini, B., Pezzuolo, A., Marinello, F., & Sartori, L. (2018). Modeling soil organic carbon and carbon dioxide emissions in different tillage systems supported by precision agriculture technologies under current climatic conditions. *Soil and tillage research*, 183, 51-59.
- Cui, Y., Zhang, W., Zhang, Y., Liu, X., Zhang, Y., Zheng, X.,...Zou, J. (2024). Effects of no-till on upland crop yield and soil organic carbon: a global meta-analysis. *Plant and Soil*, 499(1), 363-377.

- Cusworth, G., Lorimer, J., Brice, J., & Garnett, T. (2022). Green rebranding: Regenerative agriculture, future-pasts, and the naturalisation of livestock. *Transactions of the Institute of British Geographers*, 47(4), 1009-1027.
- Daba, M. H., & Dejene, S. W. (2018). The role of biodiversity and ecosystem services in carbon sequestration and its implication for climate change mitigation. *Environmental Sciences and Natural Resources*, 11(2), 1-10.
- Dollinger, J., & Jose, S. (2018). Agroforestry for soil health. *Agroforestry systems*, 92, 213-219.
- Du, X., Jian, J., Du, C., & Stewart, R. D. (2022). Conservation management decreases surface runoff and soil erosion. *International soil and water conservation research*, 10(2), 188-196.
- Dubey, A., Malla, M. A., Khan, F., Chowdhary, K., Yadav, S., Kumar, A.,...Khan, M. L. (2019). Soil microbiome: a key player for conservation of soil health under changing climate. *Biodiversity and Conservation*, 28, 2405-2429.
- Farahani, S. S., Fard, F. S., & Asoodar, M. A. (2016). Effects of contour farming on runoff and soil erosion reduction: a review study. *Elixir Agriculture*, 101(1), 44089-44093.
- Fiorini, A., Remelli, S., Boselli, R., Mantovi, P., Ardenti, F., Trevisan, M.,...Tabaglio, V. (2022). Driving crop yield, soil organic C pools, and soil biodiversity with selected winter cover crops under no-till. *Soil and tillage research*, 217, 105283.
- Francaviglia, R., Almagro, M., & Vicente-Vicente, J. L. (2023). Conservation agriculture and soil organic carbon: Principles, processes, practices and policy options. *Soil Systems*, 7(1), 17.
- Franco, C. R., Page-Dumroese, D. S., Pierson, D., & Nicosia, T. (2024). Biochar utilization as a forestry climate-smart tool. *Sustainability*. 16: 1714., 16, 1714.
- Freschet, G. T., Roumet, C., Comas, L. H., Weemstra, M., Bengough, A. G., Rewald, B.,...Klimešová, J. (2021). Root traits as drivers of plant and ecosystem functioning: current understanding, pitfalls and future research needs. *New Phytologist*, 232(3), 1123-1158.
- Gamage, A., Gangahagedara, R., Gamage, J., Jayasinghe, N., Kodikara, N., Suraweera, P., & Merah, O. (2023). Role of organic farming for achieving sustainability in agriculture. *Farming System*, 1(1), 100005.
- Goldan, E., Nedef, V., Barsan, N., Culea, M., Panainte-Lehadus, M., Mosnegutu, E.,...Irimia, O. (2023). Assessment of manure compost used as soil amendment—A review. *Processes*, 11(4), 1167.
- Handayani, I., & Folz, N. (2021). Adaptive Land Management for Climate-Smart Agriculture. 2021 IEEE International Conference on Health, Instrumentation & Measurement, and Natural Sciences (InHeNce),
- Hartmann, M., & Six, J. (2023). Soil structure and microbiome functions in agroecosystems. *Nature Reviews Earth & Environment*, 4(1), 4-18.
- Hodge, A., Berta, G., Doussan, C., Merchan, F., & Crespi, M. (2009). Plant root growth, architecture and function. In: Springer.
- Hu, M., Sardans, J., Sun, D., Yan, R., Wu, H., Ni, R., & Peñuelas, J. (2024). Microbial diversity and keystone species drive soil nutrient cycling and multifunctionality following mangrove restoration. *Environmental Research*, 251, 118715.
- Hubbard, R. K., Strickland, T. C., & Phatak, S. (2013). Effects of cover crop systems on soil physical properties and carbon/nitrogen relationships in the coastal plain of southeastern USA. *Soil and Tillage Research*, 126, 276-283.
- Hussain, S., Hussain, S., Guo, R., Sarwar, M., Ren, X., Krstic, D.,...Hano, C. (2021). Carbon sequestration to avoid soil degradation: A review on the role of conservation tillage. *Plants*, 10(10), 2001.

- Iamjud, K. (2021). The Effect of Fallow Season Cover Crops on Nutrient Cycling and Soil Health in Row Crop Production in the Mid-South. Louisiana State University and Agricultural & Mechanical College.
- Islam, R., & Sherman, B. (2021). Cover crops and sustainable agriculture. CRC Press Boca Raton, FL, USA.
- Jensen, E. S., Carlsson, G., & Hauggaard-Nielsen, H. (2020). Intercropping of grain legumes and cereals improves the use of soil N resources and reduces the requirement for synthetic fertilizer N: A global-scale analysis. *Agronomy for sustainable development*, 40(1), 5.
- Jhariya, M. K., Meena, R. S., Banerjee, A., Kumar, S., & Raj, A. (2023). *Agroforestry for Carbon and Ecosystem Management*. Elsevier.
- Jordon, M. W., Smith, P., Long, P. R., Bürkner, P.-C., Petrokofsky, G., & Willis, K. J. (2022). Can Regenerative Agriculture increase national soil carbon stocks? Simulated country-scale adoption of reduced tillage, cover cropping, and ley-arable integration using RothC. *Science of the Total Environment*, 825, 153955.
- Joshi, R., Sharma, B., Singh, H., Dhakal, N., Ayer, S., & Maraseni, T. (2024). Poplar Plantation as an Agroforestry Approach: Economic Benefits and Its Role in Carbon Sequestration in North India. *Journal of Resources and Ecology*, 15(4), 880-888.
- Kabiri, V., Raiesi, F., & Ghazavi, M. A. (2016). Tillage effects on soil microbial biomass, SOM mineralization and enzyme activity in a semi-arid Calcixerepts. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 232, 73-84.
- Kavian, A., Saleh, I., Habibnejad, M., Brevik, E. C., Jafarian, Z., & Rodrigo-Comino, J. (2018). Effectiveness of vegetative buffer strips at reducing runoff, soil erosion, and nitrate transport during degraded hillslope restoration in northern Iran. *Land Degradation & Development*, 29(9), 3194-3203.
- Kaye, J. P., & Quemada, M. (2017). Using cover crops to mitigate and adapt to climate change. A review. *Agronomy for Sustainable Development*, 37, 1-17.
- Keres, I., Alaru, M., Eremeev, V., Talgre, L., Luik, A., & Loit, E. (2020). Long-term effect of farming systems on the yield of crop rotation and soil nutrient content. *Agricultural and Food Science*, 29(3), 210–221-210–221.
- Khangura, R., Ferris, D., Wagg, C., & Bowyer, J. (2023). Regenerative agriculture—A literature review on the practices and mechanisms used to improve soil health. *Sustainability*, 15(3), 2338.
- King, D., Gurtner, Y., Firdaus, A., Harwood, S., & Cottrell, A. (2016). Land use planning for disaster risk reduction and climate change adaptation: Operationalizing policy and legislation at local levels. *International journal of disaster resilience in the built environment*, 7(2), 158-172.
- Kirkby, C. A., Richardson, A. E., Wade, L. J., Batten, G. D., Blanchard, C., & Kirkegaard, J. A. (2013). Carbon-nutrient stoichiometry to increase soil carbon sequestration. *Soil Biology and Biochemistry*, 60, 77-86.
- Kostensalo, J., Hyväluoma, J., Jauhiainen, L., Keskinen, R., Nuutinen, V., Peltonen-Sainio, P., & Heikkinen, J. (2024). Diversification of crop rotations and soil carbon balance: impact assessment based on national-scale monitoring data. *Carbon Management*, 15(1), 2298373.
- Krauss, M., Wiesmeier, M., Don, A., Cuperus, F., Gattinger, A., Gruber, S.,...Schulz, F. (2022). Reduced tillage in organic farming affects soil organic carbon stocks in temperate Europe. *Soil and Tillage Research*, 216, 105262.
- Kumar, V., Sharma, K., Sharma, V., Arya, V. M., Kumar, R., Singh, V.,...Singh, B. (2017). Soil quality refurbishment through carbon sequestration in climate change: A Review. *Int. J. Curr. Microbiol. Appl. Sci*, 6, 1210-1223.
- Kundu, B., & Kumar, R. (2024). Enhancing Crop Resilience to Climate Change through Biochar: A Review. *International Journal of Environment and Climate Change*, 14(6), 170-184.

- Lal, R. (2004). Soil carbon sequestration impacts on global climate change and food security. *science*, 304(5677), 1623-1627.
- Lal, R. (2011). Soil health and climate change: an overview. *Soil health and climate change*, 3-24.
- Lal, R. (2013). Soil carbon management and climate change. *Carbon Management*, 4(4), 439-462.
- Lal, R. (2020). Soil organic matter and water retention. *Agronomy Journal*, 112(5), 3265-3277.
- Lal, R. (2021). Soil management for carbon sequestration. *South African Journal of Plant and Soil*, 38(3), 231-237.
- Lal, R. (2024). A historic landmark for the role of soil health in climate and food security: "Soil health" in COP28 UAE Declaration. *Journal of Soil and Water Conservation*, 79(3), 48A-52A.
- Lehmann, J., Bossio, D. A., Kögel-Knabner, I., & Rillig, M. C. (2020). The concept and future prospects of soil health. *Nature Reviews Earth & Environment*, 1(10), 544-553.
- Lehmann, J., Cowie, A., Masiello, C. A., Kammann, C., Woolf, D., Amonette, J. E.,...Whitman, T. (2021). Biochar in climate change mitigation. *Nature Geoscience*, 14(12), 883-892.
- Lei, P., Scherer-Lorenzen, M., & Bausch, J. (2012). The effect of tree species diversity on fine-root production in a young temperate forest. *Oecologia*, 169(4), 1105-1115.
- M. Tahat, M., M. Alananbeh, K., A. Othman, Y., & I. Leskovaar, D. (2020). Soil health and sustainable agriculture. *Sustainability*, 12(12), 4859.
- Meena, S. K., Kumar, A., Meena, K. R., Sinha, S. K., Rana, L., Kumar, N.,...Meena, V. S. (2024). Advanced and Emerging Techniques in Soil Health Management. *Advancements in Microbial Biotechnology for Soil Health*, 343-362.
- Meng, X., Meng, F., Chen, P., Hou, D., Zheng, E., & Xu, T. (2024). A meta-analysis of conservation tillage management effects on soil organic carbon sequestration and soil greenhouse gas flux. *Science of the Total Environment*, 176315.
- Mondal, S., Chakraborty, D., Paul, R. K., Mondal, A., & Ladha, J. (2023). No-till is more of sustaining the soil than a climate change mitigation option. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 352, 108498.
- Mosa, A., Mansour, M. M., Soliman, E., El-Ghamry, A., El Alfy, M., & El Kenawy, A. M. (2023). Biochar as a soil amendment for restraining greenhouse gases emission and improving soil carbon sink: Current situation and ways forward. *Sustainability*, 15(2), 1206.
- Mullen, M., Melhorn, C., Tyler, D., & Duck, B. (1998). Biological and biochemical soil properties in no-till corn with different cover crops. *Journal of Soil and Water Conservation*, 53(3), 219-224.
- Murphy, D. J. (2024). Biological Carbon Sequestration: From Deep History to the Present Day. *Earth*, 5(2), 195-213.
- Mustafa, G., Hussain, S., Liu, Y., Ali, I., Liu, J., & Bano, H. (2024). Microbiology of wetlands and the carbon cycle in coastal wetland mediated by microorganisms. *Science of The Total Environment*, 175734.
- Nath, S. (2024). A vision of precision agriculture: Balance between agricultural sustainability and environmental stewardship. *Agronomy Journal*, 116(3), 1126-1143.
- Nazir, M. J., Li, G., Nazir, M. M., Zulfiqar, F., Siddique, K. H., Iqbal, B., & Du, D. (2024). Harnessing soil carbon sequestration to address climate change challenges in agriculture. *Soil and Tillage Research*, 237, 105959.

- Owusu, S. M., Adomako, M. O., & Qiao, H. (2024). Organic amendment in climate change mitigation: Challenges in an era of micro-and nanoplastics. *Science of the Total Environment*, 907, 168035.
- Paul, E. A. (2016). The nature and dynamics of soil organic matter: Plant inputs, microbial transformations, and organic matter stabilization. *Soil Biology and Biochemistry*, 98, 109-126.
- Pegu, L., Brahma, S., Kalita, P., Choudhury, B. H., & Khayer, S. (2024). Organic Agriculture: A Potential Strategy for Reducing Greenhouse Gas Emissions from Agriculture. In *Advances in Organic Farming* (pp. 51-63). Apple Academic Press.
- Poeplau, C., & Don, A. (2015). Carbon sequestration in agricultural soils via cultivation of cover crops—A meta-analysis. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 200, 33-41.
- Pontius, J., & McIntosh, A. (2024). Regenerative Agriculture. In *Environmental Problem Solving in an Age of Climate Change: Volume One: Basic Tools and Techniques* (pp. 135-147). Springer.
- Powlson, D. S., Gregory, P. J., Whalley, W. R., Quinton, J. N., Hopkins, D. W., Whitmore, A. P.,...Goulding, K. W. (2011). Soil management in relation to sustainable agriculture and ecosystem services. *Food policy*, 36, S72-S87.
- Prasad, S., Malav, L. C., Choudhary, J., Kannojiya, S., Kundu, M., Kumar, S., & Yadav, A. N. (2021). Soil microbiomes for healthy nutrient recycling. *Current trends in microbial biotechnology for sustainable agriculture*, 1-21.
- Rao, D. (2013). Soil biological health and its management. *Soil health management: productivity-sustainability-resource management*. FDCO, New Delhi, 55-83.
- Razzaghi, S. (2021). Effects of Cover Crops on Greenhouse Gas Emissions. In *Cover Crops and Sustainable Agriculture* (pp. 280-298). CRC Press.
- Razzaghi, S. (2022). The effect of soil organic carbon fractions on soil properties and crop yield. Chapter 3: Innovative Agricultural and Environmental Solutions. Editors Korkmaz Bellitürk. Mehmet Fırat Baran and Ahmet Çelik. Iksad publishing house, Ankara, Türkiye, 106-204.
- Razzaghi, S. (2024). Agae and seaweed fertilizers [book chapter]. Academician publishing house, 143-182.
- Razzaghi, S., Islam, K. R., & Ahmed, I. A. M. (2022). Deforestation impacts soil organic carbon and nitrogen pools and carbon lability under Mediterranean climates. *Journal of Soils and Sediments*, 22(9), 2381-2391.
- Razzaghi, S., Kapur, S., Islam, R. K., Rezaei, M., Valizadeh, A., & Lagomarsino, A. (2021). Protected carbon and nitrogen stoichiometry in soils under red pine and oak forests. *Fresenius Environ Bull*, 30, 11047-11056.
- Razzaghi, S., & Kılıç, F. N. (2024). Leveraging Artificial Intelligence to Revolutionize Soil Health Management Chapter 5: Soil Health and Last Agricultural Developments. Editors Ahmet ÇELİK, Korkmaz BELLİTÜRK, Mehmet Fırat BARAN. Iksad publishing house, Ankara, Türkiye, 89-112.
- Rinot, O., Levy, G. J., Steinberger, Y., Svoray, T., & Eshel, G. (2019). Soil health assessment: A critical review of current methodologies and a proposed new approach. *Science of the Total Environment*, 648, 1484-1491.
- Rojas, R. V., Achouri, M., Maroulis, J., & Caon, L. (2016). Healthy soils: a prerequisite for sustainable food security. *Environmental Earth Sciences*, 75, 1-10.
- Romig, D. E., Garlynd, M. J., Harris, R. F., & McSweeney, K. (1995). How farmers assess soil health and quality. *Journal of Soil and Water Conservation*, 50(3), 229-236.
- Rosati, A., Borek, R., & Canali, S. (2021). Agroforestry and organic agriculture. *Agroforestry Systems*, 95, 805-821.
- Roy, T., & George K, J. (2020). Precision farming: A step towards sustainable, climate-smart agriculture. *Global climate change: Resilient and smart agriculture*, 199-220.

- Sahu, G., & Das, S. (2020). Regenerative agriculture: Future of sustainable food production. *Biotica research today*, 2(8), 745-748.
- Saleem, U., & Batool, Z. (2024). The role of soil in carbon sequestration and climate change mitigation. *Trends Biotech Plant Sci*, 2(1), 42-46.
- Schröder, J., Schulte, R., Creamer, R., Delgado, A., Van Leeuwen, J., Lehtinen, T.,...Tóth, G. (2016). The elusive role of soil quality in nutrient cycling: a review. *Soil Use and Management*, 32(4), 476-486.
- Shaheb, M. R., Sarker, A., & Shearer, S. A. (2022). Precision agriculture for sustainable soil and crop management. In *Soil Science-Emerging Technologies, Global Perspectives and Applications*. IntechOpen.
- Shaji, H., Chandran, V., & Mathew, L. (2021). Organic fertilizers as a route to controlled release of nutrients. In *Controlled release fertilizers for sustainable agriculture* (pp. 231-245). Elsevier.
- Shakywal, V. K., Pradhan, S., Marasini, S., & Kumar, R. (2023). Role of Organic Manure for Improving Soil Health. *Sustainable Management of Soil Health*, 53.
- Sharma, N., Bohra, B., Pragya, N., Ciannella, R., Dobie, P., & Lehmann, S. (2016). Bioenergy from agroforestry can lead to improved food security, climate change, soil quality, and rural development. *Food and Energy Security*, 5(3), 165-183.
- Sharma, V., Irmak, S., & Padhi, J. (2018). Effects of cover crops on soil quality: Part I. Soil chemical properties—organic carbon, total nitrogen, pH, electrical conductivity, organic matter content, nitrate-nitrogen, and phosphorus. *Journal of Soil and Water Conservation*, 73(6), 637-651.
- Shivangi, S., Singh, O., Shahi, U. P., Singh, P. K., Singh, A., Rajput, V. D.,...Ghazaryan, K. (2024). Carbon Sequestration through Organic Amendments, Clay Mineralogy and Agronomic Practices: A Review. *Egyptian Journal of Soil Science*, 64(2), 581-598.
- Singh, N. R., Singh, A., Devi, N. P., Kumar, Y. B., Sangma, R. H. C., Philanim, W.,...Bhutia, P. L. (2024). Agroforestry for Soil Health. *Agroforestry*, 255-283.
- Singh, S., Murugan, K., & Shyu, D. J. Microbial Community and Management of Soil Health for Environmental Sustainability: Concept, Trends, and Prospects. In *Environmental Nexus Approach* (pp. 338-354). CRC Press.
- Sollins, P., Homann, P., & Caldwell, B. A. (1996). Stabilization and destabilization of soil organic matter: mechanisms and controls. *Geoderma*, 74(1-2), 65-105.
- Song, H., Chang, Z., Hu, X., Li, Y., Duan, C., Yang, L.,...Li, T. (2024). Combined Application of Chemical and Organic Fertilizers Promoted Soil Carbon Sequestration and Bacterial Community Diversity in Dryland Wheat Fields. *Land*, 13(8), 1296.
- Sorenson, P. T., Bedard-Haughn, A., & St. Luce, M. (2024). Combining Predictive Soil Mapping and Process Models to Estimate Future Carbon Sequestration Potential Under No-Till. *Canadian Journal of Soil Science*(ja).
- Sow, S., Ranjan, S., Padhan, S. R., Nath, D., & Kumar, N. (2024). Agroforestry and Soil Carbon Sequestration: A Nexus for System Sustainability. In *Agroforestry Solutions for Climate Change and Environmental Restoration* (pp. 103-126). Springer.
- Squalli, J., & Adamkiewicz, G. (2023). The spatial distribution of agricultural emissions in the United States: The role of organic farming in mitigating climate change. *Journal of Cleaner Production*, 414, 137678.
- Taylor, B. (2024). Effects of Grazing Regulations on Pasture Health in New Zealand. *Journal of Livestock Policy*, 3(2), 37-48.

- Tefera, Y., Hailu, Y., & Siraj, Z. (2019). Potential of agroforestry for climate change mitigation through carbon sequestration. *Agricultural Research Technology Open Access Journal*, 22, 556196.
- Timsina, J. (2018). Can organic sources of nutrients increase crop yields to meet global food demand? *Agronomy*, 8(10), 214.
- Tittonell, P. (2014). Ecological intensification of agriculture—sustainable by nature. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 8, 53-61.
- Toensmeier, E. (2016). *The carbon farming solution: A global toolkit of perennial crops and regenerative agriculture practices for climate change mitigation and food security*. Chelsea Green Publishing.
- Toensmeier, E. (2017). Perennial staple crops and agroforestry for climate change mitigation. *Integrating landscapes: Agroforestry for biodiversity conservation and food sovereignty*, 439-451.
- Turner, B. L., Fuhrer, J., Wuellner, M., Menendez, H. M., Dunn, B. H., & Gates, R. (2018). Scientific case studies in land-use driven soil erosion in the central United States: Why soil potential and risk concepts should be included in the principles of soil health. *International Soil and Water Conservation Research*, 6(1), 63-78.
- Underwood, T., McCullum-Gomez, C., Harmon, A., & Roberts, S. (2011). Organic agriculture supports biodiversity and sustainable food production. *Journal of hunger & environmental nutrition*, 6(4), 398-423.
- Ur Rehman, S., Ijaz, S. S., Raza, M. A., Din, A. M. U., Khan, K. S., Fatima, S.,...Ansar, M. (2023). Soil organic carbon sequestration and modeling under conservation tillage and cropping systems in a rainfed agriculture. *European Journal of Agronomy*, 147, 126840.
- Vargas Gil, S., Meriles, J. M., Haro, R., Casini, C., & March, G. J. (2008). Crop rotation and tillage systems as a proactive strategy in the control of peanut fungal soilborne diseases. *BioControl*, 53(4), 685-698.
- Victoria, R., Banwart, S., Black, H., Ingram, J., Joosten, H., Milne, E.,...Baskin, Y. (2012). The benefits of soil carbon. *Foresight chapter in UNEP Yearbook, 2012*, 19-33.
- Walia, S. S., & Kaur, T. (2024). *Earthworms and Vermicomposting: Species, Procedures and Crop Application*. Springer Nature.
- Waqas, M. A., Smith, P., Wang, X., Ashraf, M. N., Noor, M. A., Amou, M.,...Wan, Y. (2020). The influence of nutrient management on soil organic carbon storage, crop production, and yield stability varies under different climates. *Journal of Cleaner Production*, 268, 121922.
- Weißhuhn, P., Reckling, M., Stachow, U., & Wiggering, H. (2017). Supporting agricultural ecosystem services through the integration of perennial polycultures into crop rotations. *Sustainability*, 9(12), 2267.
- Wu, T., Wichern, F., Wiesmeier, M., Buegger, F., Shi, L., Dippold, M. A.,...Mueller, C. W. (2024). Organic carbon loading of soils determines the fate of added fresh plant-derived organic matter. *Geoderma*, 443, 116816.
- Yadav, A. N., Kour, D., Kaur, T., Devi, R., Yadav, A., Dikilitas, M.,...Saxena, A. K. (2021). Biodiversity, and biotechnological contribution of beneficial soil microbiomes for nutrient cycling, plant growth improvement and nutrient uptake. *Biocatalysis and Agricultural Biotechnology*, 33, 102009.
- Yadav, R., Dadhich, D., Ram, H., Kumar, G., Maurya, M., & Sabal, S. (2024). CARBON FARMING AND ORGANIC SOIL AMENDMENTS: ENHANCING CARBON SEQUESTRATION. *Natural Farming: Basics and Application*, 55.
- Yadav, R., Singh, R., & Jat, M. K. (2024). ORGANIC MATTER DYNAMICS AND CARBON SEQUESTRATION. *IN SOIL*, 1.
- Yan, X., & Gong, W. (2010). The role of chemical and organic fertilizers on yield, yield variability and carbon sequestration—results of a 19-year experiment. *Plant and Soil*, 331, 471-480.

Yang, D., Kanae, S., Oki, T., Koike, T., & Musiaké, K. (2003). Global potential soil erosion with reference to land use and climate changes. *Hydrological processes*, 17(14), 2913-2928.

Yang, X., Xiong, J., Du, T., Ju, X., Gan, Y., Li, S.,...Steenhuis, T. S. (2024). Diversifying crop rotation increases food production, reduces net greenhouse gas emissions and improves soil health. *Nature Communications*, 15(1), 198.

Yousuf, S., Naqash, N., & Singh, R. (2022). *Nutrient Cycling: An Approach for Environmental Sustainability. Environmental Microbiology: Advanced Research and Multidisciplinary Applications*; Bentham Science Publisher: Sharjah, United Arab Emirates, 77.

Zhang, Y., Tan, C., Wang, R., Li, J., & Wang, X. (2021). Conservation tillage rotation enhanced soil structure and soil nutrients in long-term dryland agriculture. *European Journal of Agronomy*, 131, 126379.

Zhao, J., Yang, J., Xie, H., Qin, X., & Huang, R. (2024). Sustainable management strategies for balancing crop yield, water use efficiency and greenhouse gas emissions. *Agricultural Systems*, 217, 103944.

Zhou, T., Fan, J., Zhang, L., Lv, Q., Wang, T., Meng, Y.,...Ren, X. (2024). The accumulation of plant-and microbial-derived carbon and its contribution to soil organic carbon in reclaimed saline-sodic farmland. *Applied Soil Ecology*, 202, 105558.

b3 REFERENCES

Akış, A., Kaya, B., Seferov, R., & Ozan Başkan, H. (2005). Harran Ovası ve Çevresindeki Tarım Arazilerinde Tuzluluk Problemi ve Bu Problemin İklim Özellikleri ile İlişkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 21–38.

Bozyiğit, R., & Güngör, Ş. (2011). Konya Ovasının Toprakları ve Sorunları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (24), 169–200.

Çakmak, B., & Gökalp, Z. (2011). İklim Değişikliği ve Etkin Su Kullanımı. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, (1), 87–95.

Çullu, M. A., Kılıç, Ş., Şenol, S., & Ağca, N. (2015). *Türkiye'de Toprak Tuzlulaşmasından Etkilenen Alanlar ve Haritalanması. Türkiye Ziraat Mühendisliği Yayınları.*

Demir, S. (2006). *Tuz Gölü (Karataş) Çevresindeki Sahil Kumullarına İnsan Etkileri. Master's thesis, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.*

Dölarıslan, M., & Gül, E. (2012). Türkiye'deki Tarımsal ve Peyzaj Alanlarında Tuzluluğun Bitki Üzerine Etkileri. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 5(2), 34–45.

Eğilmez, S. (2018). *Konya-Türkmencamiili Kasabasında Drenaj ve Toplulaştırma Çalışmalarının Toprak Özelliklerine Etkisi. Selçuk Üniversitesi Yayınları.*

Ekmekçi, E., Apan, M., & Kara, T. (2005). Tuzluluğun Bitki Gelişimine Etkisi. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 20(1), 12–19.

- Gharaibeh, M. A., Albalasmeh, A. A., Pratt, C., & El Hanandeh, A. (2021). Estimation of Exchangeable Sodium Percentage from Sodium Adsorption Ratio of Salt-Affected Soils Using Traditional and Dilution Extracts, Saturation Percentage, Electrical Conductivity, and Generalized Regression Neural Networks. *Catena*, 205, 105466.
- Hagage, M., Abdulaziz, A. M., Elbeih, S. F., & Hewaidy, A. G. A. (2024). Monitoring Soil Salinization and Waterlogging in the Northeastern Nile Delta Linked to Shallow Saline Groundwater and Irrigation Water Quality. *Scientific Reports*, 14(1), 27838.
- Hailu, B., & Mehari, H. (2021). Impacts of Soil Salinity/Sodicity on Soil-Water Relations and Plant Growth in Dry Land Areas: A Review. *Journal of Natural Sciences Research*, 12, 1–10.
- Huang, J., & Hartemink, A. E. (2020). Soil and Environmental Issues in Sandy Soils. *Earth-Science Reviews*, 208, 103295.
- Jones Jr, J. B. (2012). *Plant Nutrition and Soil Fertility Manual*. CRC Press.
- Kahlowan, M. A., & Azam, M. (2003). Effect of Saline Drainage Effluent on Soil Health and Crop Yield. *Agricultural Water Management*, 62(2), 127–138.
- Kavurmacı, M., Altaş, L., Kurmaç, Y., Işık, M., & Elhatip, H. (2010). Tuz Gölü'nün Aksaray İli Yeraltı Sularına Etkisinin Coğrafi Bilgi Sistemi Kullanılarak Değerlendirilmesi. *Ekoloji*, 19(77), 29–34.
- Li, X., Chang, S. X., & Salifu, K. F. (2014). Soil Texture and Layering Effects on Water and Salt Dynamics in the Presence of a Water Table: A Review. *Environmental Reviews*, 22(1), 41–50.
- Lin, Z. Q., & Banuelos, G. S. (2015). Soil Salination Indicators. *Environmental Indicators*, 319–330.
- Mukhopadhyay, R., Sarkar, B., Jat, H. S., Sharma, P. C., & Bolan, N. S. (2021). Soil Salinity under Climate Change: Challenges for Sustainable Agriculture and Food Security. *Journal of Environmental Management*, 280, 111736.
- Ökten, S. (2012). Konya Havzasında Su Yönetimi Konusunda Önemli Duraklar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 3(6), 73–92.
- Özdemir, N. (1995). Türkiye'de Tarım Bölgelerine Göre Toprak Korumaya Yönelik Sorunlar ve Öneriler. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 26(3).
- Tang, S., She, D., & Wang, H. (2020). Effect of Salinity on Soil Structure and Soil Hydraulic Characteristics. *Canadian Journal of Soil Science*, 101(1), 62–73.
- Tekinel, O., Ünlü, M., Topaloğlu, F., & Kanber, R. (2002). GAP Yöresinde Su Kullanımı ve Tuzluluk. Su Havzalarında Toprak ve Su Kaynaklarının Korunması, Geliştirilmesi ve Yönetimi Sempozyumu Bildirileri, 18(20), 468–471.
- Temel, S., & Şimşek, U. (2011). Iğdır Ovası Topraklarının Çoraklaşma Süreci ve Çözüm Önerileri. *Alinteri Journal of Agriculture Science*.
- Umali, D. L. (1993). *Irrigation-Induced Salinity: A Growing Problem for Development and the Environment*. World Bank Publications.
- Üzen, N., Çetin, Ö., & Tarı, A. (2013). GAP Bölgesinde Sulamanın Etkisi, Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 17(2), 37–42.
- Wang, X., Zhang, Y., Fan, L., & Shen, J. (2024). Salt Drainage Efficiency and Anti-Clogging Effects of Subsurface Pipes Wrapped with Geotextiles. *Water*, 16(10), 1392.
- Yavuz, F. (2005). *Türkiye'de Tarım*. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Zaman, M., Shahid, S. A., & Heng, L. (2018). Irrigation Systems and Zones of Salinity Development. Guideline for Salinity Assessment, Mitigation and Adaptation Using Nuclear and Related Techniques, 91–111.

b4 REFERENCES

Altınayar, G. (1975). Studies on the bio-ecology of crop stalk bees [*Cephus pygmaeus* (L.) and *Trachelus tabidus* (F.) Hymenoptera: Cephidae]] in Konya Province, crop losses caused by them and control methods. Ankara: Ankara Regional Agricultural Control Research Institute Directorate Publications.

Altieri, M. A., ve Nicholls, C. I. (2003). Soil fertility management and insect pests: Harmonizing soil and plant health in agroecosystems. *Soil and Tillage Research*, 72(2), 203–211.

Birişik, N., Bayram, Y., Kılıç, M., Mutlu, Ç., Öğreten, A., Eren, S., Kaplan, M., Süer, İ. E., Baran, B., Duman, K., Karaca, V., Duman, M., Çiftçi, O., Türkölmez, Ş., Peçen, A., Sağır, P., Yatkın, G., Güler, B., Kaya, C., Çelik, Y., Orak, A. B., Yaman, B., & Ateş, E. (2015). Teoriden pratiğe kültürel mücadele. In N. Birişik (Ed.), *Teoriden pratiğe kültürel mücadele* (pp. 15–33). Nevzat Birişik. ISBN: 978-605-9175-21-0.

Boroń, M. (2003). Ground beetle *Zabrus tenebrioides*—A "new" dangerous pest on cereals. *Ochrona Roślin*, 47(11), 35.

Borrelli, P., Robinson, D. A., ve Panagos, P. (2020). Land management and soil biodiversity for sustainable agriculture. *Global Food Security*, 25, 100349.

Cameron, K., & Costello, M. (2020). Physical control methods in pest management: A review of thermal treatments and modified atmosphere techniques. *Pest Management Science*, 76(5), 1380–1392. <https://doi.org/10.1002/ps.5671>

Campos, H., ve Calatayud, P. A. (2017). *Climate change and insect pests*. CABI Publishing.

Chatterjee, A., ve Lal, R. (2009). On farm assessment of tillage impact on soil carbon and associated soil quality parameters. *Soil and Tillage Research*, 104(1), 270–277.

Dara, S. K. (2019). The new integrated pest management paradigm for the modern age. *Journal of Integrated Pest Management*, 10(1), 1–12. <https://doi.org/10.1093/jipm/pmz010>

Duman, M. (2019). Studies on cereal ground beetle *Zabrus* spp. (Coleoptera: Carabidae) species and their density and distribution. *Fresenius Environmental Bulletin*, 28(12A), 9809–9815.

Ehler, L. E. (2006). Integrated pest management (IPM): Definition, historical development, and implementation. *Pest Management Science*, 62(9), 787–789.

Frontiers. (2023). Advancing biological control strategies for sustainable pest management in agricultural systems. *Frontiers in Sustainable Food Systems*. <https://www.frontiersin.org>.

Gutierrez, A. P., Ponti, L., & Cossu, Q. A. (2009). Effects of climate change on invasive species in agroecosystems. *Biological Invasions*, 11(3), 435–457. <https://doi.org/10.1007/s10530-008-9286-y>

Holland, J. M., ve Reynolds, C. J. (2003). The impact of soil cultivation on beneficial organisms and implications for pest control. *European Journal of Agronomy*, 19(1), 1–12.

IPCC. (2021). *Climate change 2021: The physical science basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press.

- Kladivko, E. J. (2001). Tillage systems and soil ecology. *Soil and Tillage Research*, 61(1-2), 61–76.
- Klapwijk, M. J., Bär, K., Björkman, C., & Hambäck, P. A. (2012). Climate change impacts on pest management and crop protection—A European perspective. *Agricultural and Forest Entomology*, 14(3), 313–325. <https://doi.org/10.1111/j.1461-9563.2012.00583.x>
- Kumar, S., ve Goh, K. M. (2000). Crop residues and management practices: Effects on soil quality, soil nitrogen dynamics, crop yield, and nitrogen recovery. *Advances in Agronomy*, 68, 197–319.
- Lal, R. (1993). Tillage effects on soil degradation, soil resilience, soil quality, and sustainability. *Soil and Tillage Research*, 27(1-4), 1–8.
- Lal, R. (2004). Soil carbon sequestration impacts on global climate change and food security. *Science*, 304(5677), 1623–1627.
- Lal, R. (2020). Soil health and climate change: An overview. *Global Food Security*, 26, 100356. <https://doi.org/10.1016/j.gfs.2020.100356>
- Larkin, R. P., Honeycutt, C. W., ve Olanya, O. M. (2010). Management of soilborne diseases in sustainable agriculture. In *Sustainable agriculture* (pp. 409–434). Springer.
- Lefebvre, M., Langrell, S. R., & Gomez-y-Paloma, S. (2015). Incentives and policies for integrated pest management in Europe: A review. *Agronomy for Sustainable Development*, 35(1), 27–45. <https://doi.org/10.1007/s13593-014-0260-1>
- Lesk, C., Rowhani, P., & Ramankutty, N. (2016). Influence of extreme weather disasters on global crop production. *Nature*, 529(7584), 84–87. <https://doi.org/10.1038/nature16467>
- Mäder, P., Fliessbach, A., Dubois, D., Gunst, L., Fried, P., ve Niggli, U. (2002). Soil fertility and biodiversity in organic farming. *Science*, 296(5573), 1694–1697.
- Menéndez, R. (2007). How are insects responding to global warming? *Terrestrial Arthropod Reviews*, 1(2), 89–106. <https://doi.org/10.1163/187498207X259318>.
- Mamay, M., & Mutlu, Ç. (2019, November). Trend Biotechnological Management Methods Against Agricultural Pests: Mating Disruption, Mass Trapping and Attract & Kill. In *1st International Gobekli-tepe Agriculture Congress* (pp. 511-517).
- Mutlu, Ç., & Sertkaya, E. (2016). Biology of the leafhopper, *Zyginidia sohrab* Zachvatkin, on corn under laboratory conditions. *Journal of Entomology and Zoology Studies*, 4(4), 401–406.
- Oerke, E. C. (2006). Crop losses to pests. *Journal of Agricultural Science*, 144(1), 31–43.
- Özpinar, S., & Çay, A. (2013). Buğday üretiminde toprak işlemenin ekin kamburböceği (*Zabrus* spp., Coleoptera: Carabidae) popülasyonuna etkisi. 28. Tarımsal Mekanizasyon Ulusal Kongresi, Konya, Türkiye, 12–17.
- Parsa, S., Morse, S., Bonifacio, A., Chancellor, T. C., Condori, B., Crespo-Pérez, V., & Dangles, O. (2014). Obstacles to integrated pest management adoption in developing countries. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(10), 3889–3892. <https://doi.org/10.1073/pnas.1312693111>
- Pedigo, L. P., ve Rice, M. E. (2014). *Entomology and pest management*. Pearson.
- Rat, İ., & Mamay, M. (2024). Demographic Parameters of *Anthocoris minki* Dohrn (Hemiptera: Anthocoridae) Reared on Common Bean (*Phaseolus vulgaris* L.), Faba Bean (*Vicia faba* L.) and Pea (*Pisum sativum* L.) as Egg Laying Media. *Neotropical Entomology*, 1-10.

- Ratnadass, A., Fernandes, P., Avelino, J., ve Habib, R. (2012). Plant species diversity for sustainable management of crop pests and diseases in agroecosystems: A review. *Agronomy for Sustainable Development*, 32(1), 273–303.
- Staley, J. T., Hodgson, C. J., Mortimer, S. R., Morecroft, M. D., Masters, G. J., Brown, V. K., & Taylor, M. E. (2007). Effects of summer rainfall manipulations on the abundance and vertical distribution of herbivorous soil macro-invertebrates. *European Journal of Soil Biology*, 43, 189–198.
- Stenberg, J. A. (2017). A conceptual framework for integrated pest management. *Trends in Plant Science*, 22(9), 759–769. <https://doi.org/10.1016/j.tplants.2017.06.010>
- Sharma, H. C. (2014). Climate change effects on insects: Implications for crop protection and food security. *Journal of Crop Improvement*, 28(2), 229–259. <https://doi.org/10.1080/15427528.2014.881206>.
- Singh, J. S., Pandey, V. C., & Singh, D. P. (2011). Efficient soil microorganisms: A new dimension for sustainable agriculture and environmental development. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 140(3–4), 339–353. <https://doi.org/10.1016/j.agee.2011.01.017>
- Six, J., Elliott, E. T., ve Paustian, K. (2000). Soil macroaggregate turnover and microaggregate formation: A mechanism for C sequestration under no-tillage agriculture. *Soil Biology and Biochemistry*, 32(14), 2099–2103.
- Stinner, B. R., ve House, G. J. (1990). Arthropods and other invertebrates in conservation-tillage agriculture. *Annual Review of Entomology*, 35, 299–318.
- Yaşar, İ., Kök, Ş., & Kasap, İ. (2021). Küresel Isınma ve İklim Değişikliğinin Böcekler Üzerindeki Olası Etkileri. *Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 67-75.
- Toba, H., Smith, J. K., Brown, R. P., & Lee, M. T. (2021). Impact of soil moisture on the survival of plant parasitic nematodes. *Journal of Nematology*, 53(3), 262–270.
- Wheeler, T., & von Braun, J. (2013). Climate change impacts on global food security. *Science*, 341(6145), 508–513. <https://doi.org/10.1126/science.1239402>
- Wilcocks, F. C. (1925). *The insect and related pest of Egypt (Vol. II)*. Cairo: Procaccia Lencioni.
- ZMMT. (2008). *Zirai mücadele teknik talimatları (Cilt 1–4)*. Tarım, Orman ve Köyşleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, Türkiye.

b5 REFERENCES

- AA, (2021). Küresel ısınma toprağı olumsuz yönde etkiliyor. <https://l24.im/ZxB16> (Access date. 23.11.2024)
- AA, (2023). Tarımda yoğun kimyasal kullanımı toprağı zarar veriyor. <https://www.aa.com.tr/tr/yesilhat/dogal-yasam/tarimda-yogun-kimyasal-kullanimi-topraga-zarar-veriyor/1821886> (Access date. 23.11.2024)
- Ağaçayak, T. (2021). Kimyasal Gübre Kullanımının Çevresel Etkileri ve Çözüm Önerileri. https://www.ekoIQ.com/kimyasal-gubre-kullaniminin-cevresel-etkileri-ve-cozum-onerileri/?doing_wp_cron=1732459052.1100809574127197265625 (Access date. 23.11.2024)
- Akalın, M. (2015). İklim Değişikliğinin Tarım Üzerindeki Etkileri: Bu Etkileri Gidermeye Yönelik Uyum ve Azaltım Stratejileri. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 351-378. <https://doi.org/10.17218/husbed.87012>

Altıkat, A., Turan, T., Ekmekyapar, T.F., Bingül, Z, (2013). Türkiye’de Pestisit Kullanımı ve Çevreye Olan Etkileri. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 40(2), 87-92. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/35339> (Access date. 23.11.2024)

ASGEN, (2021). Bitkinin Tarladaki Yolculuğunun Sonu: Hasat Zamanı. ASGEN Tarım Ticaret AŞ Yayını. <https://www.asgen.com.tr/blog/icerik/bitkinin-tarladaki-yolculugunun-sonu-hasat-zamani> (Access date. 23.11.2024)

Atış, E., Günden, C., Salalı, H.E., Akyüz, Y., Çuhadar, M, (2023). İklim Değişikliği Koşullarında Üreticilerin Sulama Yöntemi Tercihi. Tarım Ekonomisi Dergisi, 28(2), 241-247. <https://doi.org/10.24181/tarekoder.1187457>

Brown, J.R. (2023). What is Sustainability? How Sustainabilities Work, Benefits, and Example. <https://www.investopedia.com/terms/s/sustainability.asp> (Access date. 23.11.2024)

Cunha, D.A. da., Coelho, A.B., Féres, J.G., Braga, M.J. (2014). Effects of climate change on irrigation adoption in Brazil. Acta Scientiarum. Agronomy, 36(1), 01–09. <https://doi.org/10.4025/actasciagron.v36i1.15375>

Demir. A. (2009). Küresel İklim Değişikliğinin Biyolojik Çeşitlilik ve Ekosistem Kaynakları Üzerine Etkisi. Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi, 1(2), 37-54. https://doi.org/10.1501/Csaum_0000000013

Demircan, A.F., Namlı, A., Cansu, A., Yıldız, E.A., Araç, N., Karlı, M. (2022). Toprak Koruma Yöntemleri Çiftçi El Kitapçığı. WWF-Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı), İstanbul, Türkiye, Nisan 2022 <https://wwftr.awsassets.panda.org/img/original/kitapcik.pdf> (Access date. 23.11.2024)

Demirci, H., Ortaakarsu, A. (2021). Tarımsal Sulama El Kitapçığı. Kastamonu İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, 1. Baskı, 1-48, Aralık 2021 <https://kastamonu.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Tar%C4%B1msal%20Sulama%20El%20Kitap%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf> (Access date. 23.11.2024)

EEA. (2019). Toprak, Arazi Ve İklim Değişikliği. European Environment Agency (EEA). <https://www.eea.europa.eu/tr/isaretler/isaretler-2019/makaleler/toprak-arazi-ve-iklim-degisikligi> (Access date. 23.11.2024)

Grigorieva, E., Livenets, A., Stelmakh, E. (2023). Adaptation of Agriculture to Climate Change: A Scoping Review. Climate, 11(10), 202. <https://doi.org/10.3390/cli11100202>

Gündüz, A. (2024). Damlama Sulama Yöntemi. Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, Yalova, 1-2. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/yalovabahce/Belgeler/brosurler/DamlaSulamaYontemi.pdf> (Access date. 23.11.2024)

Hektaş. (2022). Bitki Besleme Hakkında Bilmeniz Gerekenler. <https://hektas.com.tr/blog/bitki-besleme-hakkinda-bilmeniz-gerekenler#> (Access date. 23.11.2024)

IPCC. (2013). Climate Change 2013, The Physical Science Basis, Working Group I Contribution to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Cambridge University Press, 2013, http://www.climatechange2013.org/images/report/WG1AR5_ALL_FINAL.pdf (Access date. 23.11.2024)

IPCC. (2018). 1,5 °C Küresel Isınma Özel Raporu. <http://www.ipcc.ch/report/sr15/> (Access date. 23.11.2024)

Karaca, İ. (2020). Bitki Hastalık ve Zararlıları ile Biyolojik Mücadele Ders Notları. <https://antalya.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Bitki%20Hastal%C4%B1k%20ve%20Zararlılar%C4%B1lar%C4%B1%20ile%20Biyolojik%20M%C3%BCcadele%20Ders%20Notlar%C4%B1.pdf> (Access date. 23.11.2024)

Kaya, Y., Bilgehan Aydın, G. (2017). İklim Değişikliğinin Aydın Yöresinde Toprak Nemi Üzerindeki Etkileri ve SWAP Modeli ile Simülasyonu. Toprak Su Dergisi 31-45. <https://doi.org/10.21657/topraksu.338304>

- Kayam, Y., Ozsoy, Ü., Lomas, J., Öden, O., Mandel, M., Gurbuz, M. (2002). The Impact of Climatic Change on Wheat Production of Aegean Region in Turkey: The Effect of Reduction of Rainfall and the Increase of Temperature on Wheat Yields. CLIMAGRImed Workshop, www.fao.org/sd/climagrimed, FAO, Rome, Italy.
- Madhava Chandran, K., Surendran, U. (2016). Study on factors influencing the adoption of drip irrigation by farmers in humid tropical Kerala, India. *International Journal of Plant Production*, 10(3), 347-364. https://ijpp.gau.ac.ir/article_2902_e472549280e18453e066c285d643ecb1.pdf (Access date. 23.11.2024)
- PAN. (2022). Pestisitler ve iklim değişikliği: Bir kısır döngü. <https://www.panna.org/news/pesticides-climate-change-a-vicious-cycle/> (Access date. 23.11.2024)
- Saygi, H. (2023). Effect of Municipal Solid Waste Compost on Yield, Plant Growth and Nutrient Elements in Strawberry Cultivation. *Sustainability*, 15(12), 9447. <https://doi.org/10.3390/su15129447>
- Saygi, H. (2022a). Bölüm 10, Tarımda İklim Değişikliğinin Olumsuz Etkileri Ve Çözüm Yolları İn İklim Değişikliği Ve Tarımda Dönüşüm, Ed. BARAN MF, and ÇELİK A., Iksad Publications, 259-289. <https://iksadyayinevi.com/wp-content/uploads/2022/06/iklim-degisikligi-ve-tarimda-donusum.pdf> (Access date. 23.11.2024)
- Saygi, H., (2022b). Use of Different Agricultural Wastes as Plant Nutrient Material (Organic Fertilizer) in Strawberry Cultivation. *EurAsia Waste Management Symposium*, 24-26 October 2022, İstanbul/Türkiye https://www.eurasiasymposium.com/EWMS_2022/files/Hall2_2022/Session-4/157_Saygi.pdf (Access date. 23.11.2024)
- Saygi, H., (2022c). Organic Agriculture Statistics in Turkey. II-International Conference on Global Practice of Multidisciplinary Scientific Studies, 308-325, July 26-28, 2022 / Batumi, Georgia. https://www.sciencegeorgia.com/tr/_files/ugd/614b1f_2eefa283971947159a44577dcc43aa42.pdf (Access date. 23.11.2024)
- Sector. (2024). Bitki Besleme Nedir ve Nasıl Yapılır? <https://www.sectortarim.com.tr/tr/blog/bitki-besleme-nedir-ve-nasil-yapilir> (Access date. 23.11.2024)
- TARDES. (2021). İklim Değişikliğinin Tarım Ve Gıda Üretimine Etkisi ve 2021 Orman Yangınları. TARDES Yayınları.
- TARFİN. (2023). Yabancı Ot Nedir? Yabancı Ot Mücadelesi Nasıl Yapılır? <https://tarfin.com/blog/yabanci-ot-nedir-yabanci-ot-mucadelesi-nasil-yapilir> (Access date. 23.11.2024)
- Tekeli, İ. (2020). İklim Değişikliğinin Ülkemizdeki Önemli Tarım Ürünlerinin Uygunluk Alanları Üzerine Etkilerini Belirliyoruz. *TAGEM Bülten*, 2020 (7) https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/E_BULTEN/ebu%CC%88lten_Temmuz_2020.pdf (Access date. 23.11.2024)
- Yetgin, M.A., (2010). Organik Tarımda Bitki Koruma Yöntemleri. Samsun İl Tarım Müdürlüğü Yayını, 1-24. https://samsun.tarimorman.gov.tr/Belgeler/Yayinlar/Kitaplarimiz/organik_tarimda_bitki_koruma_yontemleri.pdf (Access date. 23.11.2024)

b6 REFERENCES

- Aan den Toorn, S. I., Worrell, E., & Van Den Broek, M. A. (2021). How much can combinations of measures reduce methane and nitrous oxide emissions from European livestock husbandry and feed cultivation?. *Journal of Cleaner Production*, 304, 127138.

- Agbelusi, J., Arowosegbe, O. B., Alomaja, O. A., Odunfa, O. A., & Ballali, C. (2024). Strategies for minimizing carbon footprint in the agricultural supply chain: leveraging sustainable practices and emerging technologies. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 23(3), 2625-2646.
- Ahmed, M., Asim, M., Ahmad, S., & Aslam, M. (2023). Climate change, agricultural productivity, and food security. In *Global agricultural production: Resilience to climate change* (pp. 31-72). Cham: Springer International Publishing.
- Balasundram, S. K., Shamshiri, R. R., Sridhara, S., & Rizan, N. (2023). The role of digital agriculture in mitigating climate change and ensuring food security: An overview. *Sustainability*, 15(6), 5325.
- Barłóg, P., Grzebisz, W., & Łukowiak, R. (2022). Fertilizers and fertilization strategies mitigating soil factors constraining efficiency of nitrogen in plant production. *Plants*, 11(14), 1855.
- Bhatti, U. A., Bhatti, M. A., Tang, H., Syam, M. S., Awwad, E. M., Sharaf, M., & Ghadi, Y. Y. (2024). Global production patterns: Understanding the relationship between greenhouse gas emissions, agriculture greening and climate variability. *Environmental Research*, 245, 118049.
- Braun, A., Bora, D. K., Lauterbach, L., Lettau, E., Wang, H., Cramer, S. P., ... & Guo, J. (2022). From inert gas to fertilizer, fuel and fine chemicals: N₂ reduction and fixation. *Catalysis today*, 387, 186-196.
- Burney, J. A., Davis, S. J., Lobell, D. B. (2010). "Greenhouse gas mitigation by agricultural intensification." *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 107(26), 12052-12057.
- Burney, J. A., & Naylor, R. L. (2012). Smallholder irrigation as a poverty alleviation tool in sub-Saharan Africa. *World Development*, 40(1), 110-123.
- Cárceles Rodríguez, B., Durán-Zuazo, V. H., Soriano Rodríguez, M., García-Tejero, I. F., Gálvez Ruiz, B., & Cuadros Tavera, S. (2022). Conservation agriculture as a sustainable system for soil health: A review. *Soil Systems*, 6(4), 87.
- Celik, A., Kilic, M., Ramazanoglu, E., Bellitürk, K., & Sakin, E. (2023). Comparison of Biological Indicators of Soil Quality of Horticultural Crops Based on No-tillage and Non-synthetic Systems. *Erwerbs-Obstbau*, 65(6), 2605-2613.
- Chataut, G., Bhatta, B., Joshi, D., Subedi, K., & Kafle, K. (2023). Greenhouse gases emission from agricultural soil: A review. *Journal of Agriculture and Food Research*, 11, 100533.
- Cholewińska, P., Czyż, K., Nowakowski, P., & Wyrostek, A. (2020). The microbiome of the digestive system of ruminants—a review. *Animal health research reviews*, 21(1), 3-14.
- Chudasama, S. D., Kaswala, A. R., Usadadia, V. P., Singh, S., Chaudhary, A. D., & Shiyal, V. N. (2023). Organic carbon stock in soil and it's management.
- Das, S. R., Nayak, B. K., Dey, S., Sarkar, S., Chatterjee, D., Saha, S., ... & Nayak, A. K. (2023). Potential soil organic carbon sequestration vis-a-vis methane emission in lowland rice agroecosystem. *Environmental monitoring and assessment*, 195(9), 1099.
- Das, U., & Ansari, M. A. (2021). The nexus of climate change, sustainable agriculture and farm livelihood: contextualizing climate smart agriculture. *Climate Research*, 84, 23-40.
- Davis, S. L., & Daniels, T. L. (2012). *Wind Energy Development and its Impacts on Agriculture*. University of Wisconsin Press.
- Sakin, E., Bellitürk, K., & Çelik, A. (2021). Measurement of CO₂ emissions in the semi-arid region conditions in the soil where the olive plant grows.

- Esteban, M. D., Diez, J. J., López, J. S., & Negro, V. (2011). Why offshore wind energy?. *Renewable energy*, 36(2), 444-450.
- Field, C. B., Barros, V. R., Dokken, D. J., Mach, K. J., Mastrandrea, M. D., Bilir, T. E., White, L. L. (2014). Intergovernmental panel on climate change. *Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part A: Global and Sectoral Aspects*.
- Galic, M., Mesic, M., & Zgorelec, Z. (2020). Influence of organic and mineral fertilization on soil greenhouse gas emissions. A review. *Agriculturae Conspectus Scientificus*, 85(1), 1-8.
- Gavrilescu, M. (2021). Water, soil, and plants interactions in a threatened environment. *Water*, 13(19), 2746.
- Gerber, P. J., Steinfeld, H., Henderson, B., Mottet, A., Opio, C., Dijkman, J., Tempio, G. (2013). Tackling climate change through livestock: a global assessment of emissions and mitigation opportunities (pp. xxi+-115).
- Gilbert, N. (2012). One-third of our greenhouse gas emissions come from agriculture. *Nature*, 31(2012), 10-12.
- Gołasa, P., Wysokiński, M., Bieńkowska-Gołasa, W., Gradziuk, P., Golonko, M., Gradziuk, B., ... & Gromada, A. (2021). Sources of greenhouse gas emissions in agriculture, with particular emphasis on emissions from energy used. *Energies*, 14(13), 3784.
- Guan, N., Liu, L., Dong, K., Xie, M., & Du, Y. (2023). Agricultural mechanization, large-scale operation and agricultural carbon emissions. *Cogent Food & Agriculture*, 9(1), 2238430.
- Guenet, B., Gabrielle, B., Chenu, C., Arrouays, D., Balesdent, J., Bernoux, M., ... & Zhou, F. (2021). Can N2O emissions offset the benefits from soil organic carbon storage?. *Global Change Biology*, 27(2), 237-256.
- Gupta, D. K., Gupta, C. K., Dubey, R., Fagodiya, R. K., Sharma, G., Noor Mohamed, M. B., ... & Shukla, A. K. (2020). Role of biochar in carbon sequestration and greenhouse gas mitigation. *Biochar applications in agriculture and environment management*, 141-165.
- Holm-Nielsen, J. B., Al Seadi, T., & Oleskowicz-Popiel, P. (2009). The future of anaerobic digestion and biogas utilization. *Bioresource technology*, 100(22), 5478-5484.
- Hussain, S., Hussain, S., Guo, R., Sarwar, M., Ren, X., Krstic, D., ... & El-Esawi, M. A. (2021). Carbon sequestration to avoid soil degradation: A review on the role of conservation tillage. *Plants*, 10(10), 2001.
- Jaiswal, B., & Agrawal, M. (2020). Carbon footprints of agriculture sector. *Carbon Footprints: Case Studies from the Building, Household, and Agricultural Sectors*, 81-99.
- Kabir, E., Kumar, P., Kumar, S., Adelodun, A. A., & Kim, K. H. (2018). Solar energy: Potential and future prospects. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 82, 894-900.
- Kalyani, T., Payal, A. S., Kumari, S., Bala, J., & Noori, F. A. (2024). Carbon sequestration in agriculture: A review.
- Laborde, D., Mamun, A., Martin, W., Piñeiro, V., & Vos, R. (2021). Agricultural subsidies and global greenhouse gas emissions. *Nature communications*, 12(1), 2601.
- Lal, R. (2021). Soil management for carbon sequestration. *South African Journal of Plant and Soil*, 38(3), 231-237.
- Lascano, C. E., & Cárdenas, E. (2010). Alternatives for methane emission mitigation in livestock systems. *Revista Brasileira de Zootecnia*, 39, 175-182.
- Liu, Z., & Wang, X. (2020). Manure treatment and utilization in production systems. In *Animal agriculture* (pp. 455-467). Academic Press.

- Malhi, G. S., Kaur, M., & Kaushik, P. (2021). Impact of climate change on agriculture and its mitigation strategies: A review. *Sustainability*, 13(3), 1318.
- O'Mara, F. P. (2011). The significance of livestock as a contributor to global greenhouse gas emissions today and in the near future. *Animal Feed Science and Technology*, 166, 7-15.
- Owusu, S. M., Adomako, M. O., & Qiao, H. (2024). Organic amendment in climate change mitigation: Challenges in an era of micro-and nanoplastics. *Science of The Total Environment*, 907, 168035.
- Panchasara, H., Samrat, N. H., & Islam, N. (2021). Greenhouse gas emissions trends and mitigation measures in Australian agriculture sector—A review. *Agriculture*, 11(2), 85.
- Pickering, N. K., Oddy, V. H., Basarab, J., Cammack, K., Hayes, B., Hegarty, R. S., De Haas, Y. (2015). Animal board invited review: genetic possibilities to reduce enteric methane emissions from ruminants. *animal*, 9(9), 1431-1440.
- Pimentel, D., & Pimentel, M. H. (2007). *Food, energy, and society*. CRC press.
- Rahman, M. M., Alam, M. S., Kamal, M. Z. U., & Rahman, G. M. (2020). Organic sources and tillage practices for soil management. *Resources Use Efficiency in Agriculture*, 283-328.
- Raihan, A., Begum, R. A., Nizam, M., Said, M., & Pereira, J. J. (2022). Dynamic impacts of energy use, agricultural land expansion, and deforestation on CO2 emissions in Malaysia. *Environmental and Ecological Statistics*, 29(3), 477-507.
- Rajendran, S., Park, H., Kim, J., Park, S. J., Shin, D., Lee, J. H., ... & Kim, C. M. (2024). Methane emission from rice fields: necessity for molecular approach for mitigation. *Rice Science*, 31(2), 159-178.
- Ramazanoglu, E., Almarie, V., Suzer, M. H., Shan, J., Wei, Z., Cullu, M. A., Senbayram, M. (2024). Interactive effects of soil salinity and nitrogen fertilizer types on nitrous oxide and ammonia fluxes. *Geoderma Regional*, 38, e00831.
- Rehman, A., Farooq, M., Lee, D. J., & Siddique, K. H. (2022). Sustainable agricultural practices for food security and ecosystem services. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(56), 84076-84095.
- Robertson, G. P., & Groffman, P. M. (2024). Nitrogen transformations. In *Soil microbiology, ecology and biochemistry* (pp. 407-438). Elsevier.
- Robertson, G. P., Vitousek, P. M. (2009). Nitrogen in agriculture: balancing the cost of an essential resource. *Annual review of environment and resources*, 34(1), 97-125.
- Saliu, F., Luqman, M., & Alkhaz'leh, H. S. (2023). A Review on the impact of sustainable agriculture practices on crop yields and soil health. *International Journal of Research and Advances in Agricultural Sciences*, 2(3), 01-13.
- Shibata, M., & Terada, F. (2010). Factors affecting methane production and mitigation in ruminants. *Animal Science Journal*, 81(1), 2-10.
- Shivanna, K. R. (2022). Climate change and its impact on biodiversity and human welfare. *Proceedings of the Indian National Science Academy*, 88(2), 160-171
- Singha, R., & Singha, S. (2024). Composting for a Sustainable Future: Turning Waste Into Nutrient-Rich Soil. In *Water-Soil-Plant-Animal Nexus in the Era of Climate Change* (pp. 279-297). IGI Global.
- Skendžić, S., Zovko, M., Živković, I. P., Lešić, V., & Lemić, D. (2021). The impact of climate change on agricultural insect pests. *Insects*, 12(5), 440.
- Smith, P., Olesen, J. E. (2010). Synergies between the mitigation of, and adaptation to, climate change in agriculture. *The Journal of Agricultural Science*, 148(5), 543-552.

- Srivastav, A. L., Dhyani, R., Ranjan, M., Madhav, S., & Sillanpää, M. (2021). Climate-resilient strategies for sustainable management of water resources and agriculture. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(31), 41576-41595.
- Teague, W. R., Apfelbaum, S., Lal, R., Kreuter, U. P., Rowntree, J., Davies, C. A., Byck, P. (2016). The role of ruminants in reducing agriculture's carbon footprint in North America. *Journal of Soil and Water Conservation*, 71(2), 156-164.
- Tian, X., Cong, J., Wang, H., Zheng, H., Wang, Z., Chu, Y., ... & Cui, Z. (2023). Cropland nitrous oxide emissions exceed the emissions of RCP 2.6: A global spatial analysis. *Science of the Total Environment*, 858, 159738.
- Tilman, D., Hill, J., & Lehman, C. (2006). Carbon-negative biofuels from low-input high-diversity grassland biomass. *Science*, 314(5805), 1598-1600.
- Tubiello, F. N., Salvatore, M., Córdor Golec, R. D., Ferrara, A., Rossi, S., Biancalani, R., Flammini, A. (2014). Agriculture, forestry and other land use emissions by sources and removals by sinks. Rome, Italy.
- Walling, E., & Vaneekhaute, C. (2020). Greenhouse gas emissions from inorganic and organic fertilizer production and use: A review of emission factors and their variability. *Journal of Environmental Management*, 276, 111211.
- Wang, J., & Azam, W. (2024). Natural resource scarcity, fossil fuel energy consumption, and total greenhouse gas emissions in top emitting countries. *Geoscience Frontiers*, 15(2), 101757.
- Weiland, P. (2010). Biogas production: current state and perspectives. *Applied microbiology and biotechnology*, 85, 849-860.
- Xing, Y., & Wang, X. (2024). Impact of Agricultural Activities on Climate Change: A Review of Greenhouse Gas Emission Patterns in Field Crop Systems. *Plants*, 13(16), 2285.
- Xu, Y., Xu, X., Li, J., Guo, X., Gong, H., Ouyang, Z., ... & Mathijs, E. (2023). Excessive synthetic fertilizers elevate greenhouse gas emissions of smallholder-scale staple grain production in China. *Journal of Cleaner Production*, 430, 139720.

b7 REFERENCES

- Ahmad, L., Mahdi, S. S., Ahmad, L., & Mahdi, S. S. (2018). Variable rate technology and variable rate application. *Satellite Farming: An Information and Technology Based Agriculture*, 67-80.
- Al-Tawaha, A. R. M., Günal, H., Křeček, J., Zamfir, R. H. C., Patel, H. K., Vyas, R. V., ... & Al-Ramamneh, E. A. D. (2021). Soil fertility decline under climate change. In *Sustainable Soil and Land Management and Climate Change* (pp. 127-145). CRC Press.
- Anh, D. L. T., Anh, N. T., & Chandio, A. A. (2023). Climate change and its impacts on Vietnam agriculture: A macroeconomic perspective. *Ecological Informatics*, 74, 101960.
- Bai, E., Li, S., Xu, W., Li, W., Dai, W., & Jiang, P. (2013). A meta-analysis of experimental warming effects on terrestrial nitrogen pools and dynamics. *New Phytologist*, 199(2), 441-451.
- Balasundram, S. K., Shamshiri, R. R., Sridhara, S., & Rizan, N. (2023). The role of digital agriculture in mitigating climate change and ensuring food security: An overview. *Sustainability*, 15(6), 5325.

- Banerjee, S., & Van Der Heijden, M. G. (2023). Soil microbiomes and one health. *Nature Reviews Microbiology*, 21(1), 6-20.
- Bashir, H., Zafar, S. A., Rehman, R. S., Hussain, M., Haris, M., Khalid, M. N., ... & Amjad, I. (2023). Impact of potentially soil mineralizable Nitrogen (Pmn) on soil health and crop production. *Biological and Agricultural Sciences Research Journal*, 2023(1), 12-12.
- Beig, B., Niazi, M. B. K., Jahan, Z., Hussain, A., Zia, M. H., & Mehran, M. T. (2020). Coating materials for slow release of nitrogen from urea fertilizer: A review. *Journal of plant nutrition*, 43(10), 1510-1533.
- Beriya, A., & Saroja, V. N. (2019). Data-Driven Decision Making for Smart Agriculture (No. 8). ICT India Working Paper.
- Bibi, F., & Rahman, A. (2023). An overview of climate change impacts on agriculture and their mitigation strategies. *Agriculture*, 13(8), 1508.
- Bonton, A., Rouleau, A., Bouchard, C., & Rodriguez, M. J. (2011). Nitrate transport modeling to evaluate source water protection scenarios for a municipal well in an agricultural area. *Agricultural Systems*, 104(5), 429-439.
- Change, I. P. O. C. (2007). Climate change 2007: The physical science basis. *Agenda*, 6(07), 333.
- Changhua, F. A. N., Danfeng, W. A. N. G., Pengpeng, D. U. A. N., Wenlong, G. A. O., Yuqin, L. I. U., Xiaolong, W. U., ... & Miao, C. H. E. N. (2024). Mechanistic insights into mitigating N₂O emissions by the nitrification inhibitor dicyandiamide (DCD) in a tropical sandy soil after six years of manure amendment. *Pedosphere*.
- Cheng, J., Zhao, M., Cong, J., Qi, Q., Xiao, Y., Cong, W., ... & Zhang, Y. (2020). Soil pH exerts stronger impacts than vegetation type and plant diversity on soil bacterial community composition in subtropical broad-leaved forests. *Plant and Soil*, 450, 273-286.
- Cleveland, C. C., Houlton, B. Z., Smith, W. K., Marklein, A. R., Reed, S. C., Parton, W., ... & Running, S. W. (2013). Patterns of new versus recycled primary production in the terrestrial biosphere. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(31), 12733-12737.
- Colaço, A. F., & Bramley, R. G. (2018). Do crop sensors promote improved nitrogen management in grain crops?. *Field Crops Research*, 218, 126-140.
- Cruz, C., Vishwakarma, K., Choudhary, D. K., & Varma, A. (Eds.). (2021). Soil nitrogen ecology.
- Dai, Z., Yu, M., Chen, H., Zhao, H., Huang, Y., Su, W., ... & Xu, J. (2020). Elevated temperature shifts soil N cycling from microbial immobilization to enhanced mineralization, nitrification and denitrification across global terrestrial ecosystems. *Global Change Biology*, 26(9), 5267-5276.
- Davis, A. G., Huggins, D. R., & Reganold, J. P. (2023). Linking soil health and ecological resilience to achieve agricultural sustainability. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 21(3), 131-139.
- De Notaris, C., Rasmussen, J., Sørensen, P., & Olesen, J. E. (2018). Nitrogen leaching: A crop rotation perspective on the effect of N surplus, field management and use of catch crops. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 255, 1-11.
- Denora, M., Amato, M., Brunetti, G., De Mastro, F., & Perniola, M. (2022). Geophysical field zoning for nitrogen fertilization in durum wheat (*Triticum durum* Desf.). *Plos one*, 17(4), e0267219.
- Elli, E. F., Ciampitti, I. A., Castellano, M. J., Purcell, L. C., Naeve, S., Grassini, P., ... & Archontoulis, S. V. (2022). Climate change and management impacts on soybean N fixation, soil N mineralization, N₂O emissions, and seed yield. *Frontiers in Plant Science*, 13, 849896.

Fiorentini, M., Zenobi, S., & Orsini, R. (2021). Remote and proximal sensing applications for durum wheat nutritional status detection in mediterranean area. *Agriculture*, 11(1), 39.

Fowler, D., Steadman, C. E., Stevenson, D., Coyle, M., Rees, R. M., Skiba, U. M., ... & Galloway, J. N. (2015). Effects of global change during the 21st century on the nitrogen cycle. *Atmospheric Chemistry and Physics*, 15(24), 13849-13893.

Gervasio, M. P., Castaldelli, G., & Soana, E. (2024). The Response of Denitrification to Increasing Water Temperature and Nitrate Availability: The Case of a Large Lowland River (Po River, Northern Italy) under a Climate Change Scenario. *Environments (2076-3298)*, 11(8).

Ghadirnezhad Shiade, S. R., Fathi, A., Kardoni, F., Pandey, R., & Pessaraki, M. (2024). Nitrogen contribution in plants: recent agronomic approaches to improve nitrogen use efficiency. *Journal of Plant Nutrition*, 47(2), 314-331.

Ghosh, P., & Kumpatla, S. P. (2022). GIS applications in agriculture. In *Geographic Information Systems and Applications in Coastal Studies*. IntechOpen.

Gilliam, F. S., Burns, D. A., Driscoll, C. T., Frey, S. D., Lovett, G. M., & Watmough, S. A. (2019). Decreased atmospheric nitrogen deposition in eastern North America: Predicted responses of forest ecosystems. *Environmental pollution*, 244, 560-574.

Giri, B., & Varma, A. (Eds.). (2020). *Soil health (Vol. 59)*. Springer Nature.

Gupta, K. J. (Ed.). (2020). *Nitrogen metabolism in plants: methods and protocols*. Springer New York.

Hedley, C. (2015). The role of precision agriculture for improved nutrient management on farms. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 95(1), 12-19. Singh, B. (2018). Are nitrogen fertilizers deleterious to soil health?. *Agronomy*, 8(4), 48.

Hoffman, B. M., Lukoyanov, D., Yang, Z. Y., Dean, D. R., & Seefeldt, L. C. (2014). Mechanism of nitrogen fixation by nitrogenase: the next stage. *Chemical reviews*, 114(8), 4041-4062.

Hoffland, E., Kuyper, T. W., Comans, R. N., & Creamer, R. E. (2020). Eco-functionality of organic matter in soils. *Plant and Soil*, 455, 1-22.

Homyak, P. M., Allison, S. D., Huxman, T. E., Goulden, M. L., & Treseder, K. K. (2017). Effects of drought manipulation on soil nitrogen cycling: A meta-analysis. *Journal of Geophysical Research: Biogeosciences*, 122(12), 3260-3272.

Hu, J., Ouyang, W., & Yang, Z. (2023). Impacts of extreme climate on nitrogen loss in different forms and pollution risk with the copula model. *Journal of Hydrology*, 620, 129412.

Hui, D., Ray, A., Kasrija, L., & Christian, J. (2024). Impacts of Climate Change and Agricultural Practices on Nitrogen Processes, Genes, and Soil Nitrous Oxide Emissions: A Quantitative Review of Meta-Analyses. *Agriculture*, 14(2), 240.

Hunt Jr, E. R., & Daughtry, C. S. (2018). What good are unmanned aircraft systems for agricultural remote sensing and precision agriculture?. *International journal of remote sensing*, 39(15-16), 5345-5376.

Javed, T., I, I., Singhal, R. K., Shabbir, R., Shah, A. N., Kumar, P., ... & Siuta, D. (2022). Recent advances in agronomic and physio-molecular approaches for improving nitrogen use efficiency in crop plants. *Frontiers in Plant Science*, 13, 877544.

- Jiang, R., Sanchez-Azofeifa, A., Laakso, K., Wang, P., Xu, Y., Zhou, Z., ... & Chen, X. (2021a). UAV-based partially sampling system for rapid NDVI mapping in the evaluation of rice nitrogen use efficiency. *Journal of cleaner production*, 289, 125705.
- Jiang, Z., Bian, H., Xu, L., Li, M., & He, N. (2021b). Effects of pulse precipitation on soil organic matter mineralization in forests: spatial variation and controlling factors. *Journal of Plant Ecology*, 14(5), 970-980.
- Kanter, D. R., Zhang, X., Mauzerall, D. L., Malyshev, S., & Shevliakova, E. (2016). The importance of climate change and nitrogen use efficiency for future nitrous oxide emissions from agriculture. *Environmental Research Letters*, 11(9), 094003.
- Karmakar, R., Das, I., Dutta, D., & Rakshit, A. (2016). Potential effects of climate change on soil properties: a review. *Science international*, 4(2), 51-73.
- Kumawat, A., Bamboriya, S. D., Meena, R. S., Yadav, D., Kumar, A., Kumar, S., ... & Pradhan, G. (2022). Legume-based inter-cropping to achieve the crop, soil, and environmental health security. In *Advances in Legumes for Sustainable Intensification* (pp. 307-328). Academic Press.
- Ladha, J. K., Peoples, M. B., Reddy, P. M., Biswas, J. C., Bennett, A., Jat, M. L., & Krupnik, T. J. (2022). Biological nitrogen fixation and prospects for ecological intensification in cereal-based cropping systems. *Field Crops Research*, 283, 108541.
- Lee, C., Amini, F., Hu, G., & Halverson, L. J. (2022). Machine Learning Prediction of Nitrification From Ammonia- and Nitrite-Oxidizer Community Structure. *Frontiers in Microbiology*, 13, 899565.
- Leghari, S. J., Wahocho, N. A., Laghari, G. M., HafeezLaghari, A., MustafaBhabhan, G., HussainTalpur, K., ... & Lashari, A. A. (2016). Role of nitrogen for plant growth and development: A review. *Advances in Environmental Biology*, 10(9), 209-219.
- Lehmann, J., Bossio, D. A., Kögel-Knabner, I., & Rillig, M. C. (2020). The concept and future prospects of soil health. *Nature Reviews Earth & Environment*, 1(10), 544-553.
- Leigh, J. A., & Dodsworth, J. A. (2007). Nitrogen regulation in bacteria and archaea. *Annu. Rev. Microbiol.*, 61(1), 349-377.
- Li, H., Mei, X., Wang, J., Huang, F., Hao, W., & Li, B. (2021). Drip fertigation significantly increased crop yield, water productivity and nitrogen use efficiency with respect to traditional irrigation and fertilization practices: A meta-analysis in China. *Agricultural Water Management*, 244, 106534.
- Li, L., Zheng, Z., Wang, W., Biederman, J. A., Xu, X., Ran, Q., ... & Wang, Y. (2020). Terrestrial N₂O emissions and related functional genes under climate change: A global meta-analysis. *Global Change Biology*, 26(2), 931-943.
- Li, Y., Ma, J., Yu, Y., Li, Y., Shen, X., Huo, S., & Xia, X. (2022). Effects of multiple global change factors on soil microbial richness, diversity and functional gene abundances: A meta-analysis. *Science of the Total Environment*, 815, 152737.
- Li, Y., Pan, F., & Yao, H. (2019). Response of symbiotic and asymbiotic nitrogen-fixing microorganisms to nitrogen fertilizer application. *Journal of Soils and Sediments*, 19, 1948-1958.
- Liu, J., Cai, H., Chen, S., Pi, J., & Zhao, L. (2023). A review on soil nitrogen sensing technologies: challenges, progress and perspectives. *Agriculture*, 13(4), 743.
- LR, P., Shrivastava, M., Das, R., Sangwan, S., Misra, S., & Singh, R. (2020). Environment impact of nitrogen losses from agriculture under different management practices.

- Luo, Y., Wu, X., Liu, J., Xiao, H., Liao, B., & Hu, R. (2023). Mitigating runoff nitrate loss from soil organic nitrogen mineralization in citrus orchard catchments using green manure. *Water Research*, 243, 120398.
- Lyu, H., Li, Y., Wang, Y., Wang, P., Shang, Y., Yang, X., ... & Yu, A. (2024). Drive soil nitrogen transformation and improve crop nitrogen absorption and utilization-a review of green manure applications. *Frontiers in Plant Science*, 14, 1305600.
- Mahmud, K., Panday, D., Mergoum, A., & Missaoui, A. (2021). Nitrogen losses and potential mitigation strategies for a sustainable agroecosystem. *Sustainability*, 13(4), 2400.
- Marty, B., Zimmermann, L., Pujol, M., Burgess, R., & Philippot, P. (2013). Nitrogen isotopic composition and density of the Archean atmosphere. *Science*, 342(6154), 101-104.
- Meena, B. L., Fagodiya, R. K., Prajapat, K., Dotaniya, M. L., Kaledhonkar, M. J., Sharma, P. C., ... & Kumar, S. (2018). Legume green manuring: an option for soil sustainability. *Legumes for soil health and sustainable management*, 387-408.
- Meng, X., Li, Y., Yao, H., Wang, J., Dai, F., Wu, Y., & Chapman, S. (2020). Nitrification and urease inhibitors improve rice nitrogen uptake and prevent denitrification in alkaline paddy soil. *Applied Soil Ecology*, 154, 103665.
- Miao, X., Miao, Y., Liu, Y., Tao, S., Zheng, H., Wang, J., ... & Tang, Q. (2023). Measurement of nitrogen content in rice plant using near infrared spectroscopy combined with different PLS algorithms. *Spectrochimica Acta Part A: Molecular and Biomolecular Spectroscopy*, 284, 121733.
- Mohanty, S., Swain, C. K., Kumar, A., & Nayak, A. K. (2020). Nitrogen footprint: a useful indicator of agricultural sustainability. *Nutrient dynamics for sustainable crop production*, 135-156.
- Mooshammer, M., Wanek, W., Hämmerle, I., Fuchslueger, L., Hofhansl, F., Knoltsch, A., ... & Richter, A. (2014). Adjustment of microbial nitrogen use efficiency to carbon: nitrogen imbalances regulates soil nitrogen cycling. *Nature communications*, 5(1), 3694.
- Naasko, K., Martin, T., Mammana, C., Murray, J., Mann, M., & Sprunger, C. (2024). Soil protein: A key indicator of soil health and nitrogen management. *Soil Science Society of America Journal*, 88(1), 89-108.
- Naeem, M., Ansari, A. A., & Gill, S. S. (Eds.). (2020). *Contaminants in agriculture: sources, impacts and management*. Springer Nature.
- Narmilan, A., Gonzalez, F., Salgadoe, A. S. A., Kumarasiri, U. W. L. M., Weerasinghe, H. A. S., & Kulasekara, B. R. (2022). Predicting canopy chlorophyll content in sugarcane crops using machine learning algorithms and spectral vegetation indices derived from UAV multispectral imagery. *Remote Sensing*, 14(5), 1140.
- Näsi, R., Viljanen, N., Kaivosoja, J., Alhonoja, K., Hakala, T., Markelin, L., & Honkavaara, E. (2018). Estimating biomass and nitrogen amount of barley and grass using UAV and aircraft based spectral and photogrammetric 3D features. *Remote Sensing*, 10(7), 1082.
- Niu, S., Sherry, R. A., Zhou, X., Wan, S., & Luo, Y. (2010). Nitrogen regulation of the climate-carbon feedback: evidence from a long-term global change experiment. *Ecology*, 91(11), 3261-3273.
- Pareek, N. (2017). Climate change impact on soils: adaptation and mitigation. *MOJ Ecol. Environ. Sci*, 2, 136-139.
- Patil, A., & Lamnganbi, M. (2018). Impact of climate change on soil health: A review. *Int. J. Chem. Stud*, 6(3), 2399-2404.
- Pawase, P. P., Nalawade, S. M., Bhanage, G. B., Walunj, A. A., Kadam, P. B., Durgude, A. G., & Patil, M. R. (2023). Variable rate fertilizer application technology for nutrient management: A review. *International Journal of Agricultural and Biological Engineering*, 16(4), 11-19.

- Prasad, C. S., Gowda, N. K. S., Anandan, S., Sharma, K., & Mohini, M. (2017). Reactive Nitrogen in Environment vis-à-vis Livestock Production System: Possible Remedies. In *The Indian Nitrogen Assessment* (pp. 235-247). Elsevier.
- Pruthviraj, N., Murali, K., Chaitanya, A., Harish, M. C., & Karthik, A. N. (2024). Exploring the Dynamics of Nitrogen from Conventional Manures in the Soil Plant Atmosphere Continuum: A Comprehensive Review. *Communications in Soil Science and Plant Analysis*, 55(11), 1690-1701.
- Raper, T. B., & Varco, J. J. (2015). Canopy-scale wavelength and vegetative index sensitivities to cotton growth parameters and nitrogen status. *Precision Agriculture*, 16, 62-76.
- Reay, D. S., Davidson, E. A., Smith, K. A., Smith, P., Melillo, J. M., Dentener, F., & Crutzen, P. J. (2012). Global agriculture and nitrous oxide emissions. *Nature climate change*, 2(6), 410-416.
- Salvagiotti, F., Cassman, K. G., Specht, J. E., Walters, D. T., Weiss, A., & Dobermann, A. (2008). Nitrogen uptake, fixation and response to fertilizer N in soybeans: A review. *Field Crops Research*, 108(1), 1-13.
- Sardar, M. F., Younas, F., Farooqi, Z. U. R., & Li, Y. (2023). Soil nitrogen dynamics in natural forest ecosystem: a review. *Frontiers in Forests and Global Change*, 6, 1144930.
- Schlüter, S., Lucas, M., Grosz, B., Ippisch, O., Zawallich, J., He, H., ... & Well, R. (2024). The anaerobic soil volume as a controlling factor of denitrification: a review. *Biology and Fertility of Soils*, 1-23.
- Sepp, S. K., Vasar, M., Davison, J., Oja, J., Anslan, S., Al-Quraishy, S., ... & Zobel, M. (2023). Global diversity and distribution of nitrogen-fixing bacteria in the soil. *Frontiers in plant science*, 14, 1100235.
- Sishodia, R. P., Ray, R. L., & Singh, S. K. (2020). Applications of remote sensing in precision agriculture: A review. *Remote sensing*, 12(19), 3136.
- Smith, C., Hill, A. K., & Torrente-Murciano, L. (2020). Current and future role of Haber–Bosch ammonia in a carbon-free energy landscape. *Energy & Environmental Science*, 13(2), 331-344.
- Somasundaram, J., Sinha, N. K., Dalal, R. C., Lal, R., Mohanty, M., Naorem, A. K., ... & Chaudhari, S. K. (2020). No-till farming and conservation agriculture in South Asia—issues, challenges, prospects and benefits. *Critical Reviews in Plant Sciences*, 39(3), 236-279.
- Steffen, W., Richardson, K., Rockström, J., Cornell, S. E., Fetzer, I., Bennett, E. M., ... & Sörlin, S. (2015). Planetary boundaries: Guiding human development on a changing planet. *science*, 347(6223), 1259855.
- Stein, L. Y., & Klotz, M. G. (2016). The nitrogen cycle. *Current Biology*, 26(3), R94-R98.
- Swathy, R., Geethalakshmi, V., Pazhanivelan, S., Kannan, P., Annamalai, S., & Hwang, S. (2024). Real-time nitrogen monitoring and management to augment N use efficiency and ecosystem sustainability—A review. *Journal of Hazardous Materials Advances*, 100466.
- Tan, C., Du, Y., Zhou, J., Wang, D., Luo, M., Zhang, Y., & Guo, W. (2018). Analysis of different hyperspectral variables for diagnosing leaf nitrogen accumulation in wheat. *Frontiers in Plant Science*, 9, 674.
- The, S. V., Snyder, R., & Tegeder, M. (2021). Targeting nitrogen metabolism and transport processes to improve plant nitrogen use efficiency. *Frontiers in Plant Science*, 11, 628366.
- Tian, H., Xu, R., Canadell, J. G., Thompson, R. L., Winiwarter, W., Suntharalingam, P., ... & Yao, Y. (2020). A comprehensive quantification of global nitrous oxide sources and sinks. *Nature*, 586(7828), 248-256.
- Timofeeva, A. M., Galyamova, M. R., & Sedykh, S. E. (2023). Plant growth-promoting soil bacteria: nitrogen fixation, phosphate solubilization, siderophore production, and other biological activities. *Plants*, 12(24), 4074.

- Vaziritabar, Y., Frei, M., Yan, F., Vaziritabar, Y., & Honermeier, B. (2024). Enhancing nitrogen use efficiency and plant productivity in long-term precrop/crop rotation and fertilization management. *Field Crops Research*, 306, 109210.
- Wade, Jordon, Steve W. Culman, Jessica AR Logan, Hanna Poffenbarger, M. Scott Demyan, John H. Grove, Antonio P. Mallarino, Joshua M. McGrath, Matthew Ruark, and Jaimie R. West. "Improved soil biological health increases corn grain yield in N fertilized systems across the Corn Belt." *Scientific reports* 10, no. 1 (2020): 3917.
- Wang, X., Bai, J., Xie, T., Wang, W., Zhang, G., Yin, S., & Wang, D. (2021). Effects of biological nitrification inhibitors on nitrogen use efficiency and greenhouse gas emissions in agricultural soils: A review. *Ecotoxicology and environmental safety*, 220, 112338.
- Wang, Y., Yuan, Y., Yuan, F., Ata-Ul-Karim, S. T., Liu, X., Tian, Y., ... & Cao, Q. (2023). Evaluation of Variable Application Rate of Fertilizers Based on Site-Specific Management Zones for Winter Wheat in Small-Scale Farming. *Agronomy*, 13(11), 2812.
- Wei, X., Wu, F., Van Meerbeek, K., Desie, E., Ni, X., Yue, K., ... & An, N. (2023). Warming and altered precipitation rarely alter N addition effects on soil greenhouse gas fluxes: a meta-analysis. *Ecological Processes*, 12(1), 56.
- Xu, X. (2024). Responses of soil carbon and nitrogen dynamics and GHG fluxes in forest ecosystems to climate change and human activity. *Forests*, 15(7), 1235.
- Yadav, D., Vishwakarma, A. K., Sharma, N. K., Biswas, A. K., Ojasvi, P. R., Kumar, D., ... & Singh, D. (2021). Sustaining the properties of black soil in Central India through crop residue management in a conservation-agriculture-based soybean–wheat system. *Land Degradation & Development*, 32(10), 2906-2921.
- Yadav, M. R., Kumar, R., Parihar, C. M., Yadav, R. K., Jat, S. L., Ram, H., ... & Jat, M. L. (2017). Strategies for improving nitrogen use efficiency: A review. *Agricultural Reviews*, 38(1), 29-40.
- Yan, G., Mu, C., Xing, Y., & Wang, Q. (2018). Responses and mechanisms of soil greenhouse gas fluxes to changes in precipitation intensity and duration: a meta-analysis for a global perspective. *Canadian Journal of Soil Science*, 98(4), 591-603.
- Yang, G., Liu, J., Zhao, C., Li, Z., Huang, Y., Yu, H., ... & Yang, H. (2017). Unmanned aerial vehicle remote sensing for field-based crop phenotyping: current status and perspectives. *Frontiers in plant science*, 8, 1111.
- Yang, H., Li, J., Wu, G., Huang, X., & Fan, G. (2023). Maize straw mulching with no-tillage increases fertile spike and grain yield of dryland wheat by regulating root-soil interaction and nitrogen nutrition. *Soil and Tillage Research*, 228, 105652.
- Yang, L., Wang, L., Chu, J., Zhao, H., Zhao, J., Zang, H., ... & Zeng, Z. (2024). Improving soil quality and wheat yield through diversified crop rotations in the North China Plain. *Soil and Tillage Research*, 244, 106231.
- Yilin, D. U., Xinyu, G. U. O., Jinxing, L. I., Yuankun, L. I. U., Jipeng, L. U. O., Liang, Y., & Tingqiang, L. I. (2022). Elevated carbon dioxide stimulates nitrous oxide emission in agricultural soils: A global meta-analysis. *Pedosphere*, 32(1), 3-14.
- Yuan, Z. Y., Jiao, F., Shi, X. R., Sardans, J., Maestre, F. T., Delgado-Baquerizo, M., ... & Penuelas, J. (2017). Experimental and observational studies find contrasting responses of soil nutrients to climate change. *elife*, 6, e23255.
- Zha, H., Miao, Y., Wang, T., Li, Y., Zhang, J., Sun, W., ... & Kusnierek, K. (2020). Improving unmanned aerial vehicle remote sensing-based rice nitrogen nutrition index prediction with machine learning. *Remote Sensing*, 12(2), 215.

- Zhang, J., Han, W., Huang, L., Zhang, Z., Ma, Y., & Hu, Y. (2016). Leaf chlorophyll content estimation of winter wheat based on visible and near-infrared sensors. *Sensors*, 16(4), 437.
- Zhang, W., Liang, Z., He, X., Wang, X., Shi, X., Zou, C., & Chen, X. (2019). The effects of controlled release urea on maize productivity and reactive nitrogen losses: A meta-analysis. *Environmental Pollution*, 246, 559-565.
- Zhang, X., Davidson, E. A., Mauzerall, D. L., Searchinger, T. D., Dumas, P., & Shen, Y. (2015). Managing nitrogen for sustainable development. *Nature*, 528(7580), 51-59.
- Zhang, X., Ward, B. B., & Sigman, D. M. (2020). Global nitrogen cycle: critical enzymes, organisms, and processes for nitrogen budgets and dynamics. *Chemical reviews*, 120(12), 5308-5351.
- Zhang, X., Zhang, H., Wang, Z., Tian, Y., Tian, W., & Liu, Z. (2024). Diversity of Microbial Functional Genes Promotes Soil Nitrogen Mineralization in Boreal Forests. *Microorganisms*, 12(8), 1577.
- Zhu, H., Zhou, L., Wang, H., Sun, S., Sun, J., Cai, J., & Li, T. (2024). Fate of Nitrogen in Bioelectrochemical Systems: A Review. *Journal of Environmental Chemical Engineering*, 113582. and *Ecological Fertilisation*, 107-192.

b8 REFERENCES

- Abobaker, A. M., Bound, S. A., Swarts, N. D., & Barry, K. M. (2018). Effect of fertiliser type and mycorrhizal inoculation on growth and development of sunflower (*Helianthus annuus* L.). *Rhizosphere*, 6, 11-19.
- Asad, A. (2002). Boron requirements for sunflower and wheat.
- Asad, A., Blamey, F. P. C., & Edwards, D. G. (2003). Effects of boron foliar applications on vegetative and reproductive growth of sunflower. *Annals of botany*, 92(4), 565-570.
- Augé, R. M., Toler, H. D., & Saxton, A. M. (2014). Arbuscular mycorrhizal symbiosis and osmotic adjustment in response to NaCl stress: a meta-analysis. *Frontiers in plant science*, 5, 562.
- Begum, N., Qin, C., Ahanger, M. A., Raza, S., Khan, M. I., Ashraf, M., ... & Zhang, L. (2019). Role of arbuscular mycorrhizal fungi in plant growth regulation: implications in abiotic stress tolerance. *Frontiers in plant science*, 10, 1068.
- Boutasknit, A., Baslam, M., Ait-El-Mokhtar, M., Anli, M., Ben-Laouane, R., Douira, A., ... & Meddich, A. (2020). Arbuscular mycorrhizal fungi mediate drought tolerance and recovery in two contrasting carob (*Ceratonia siliqua* L.) ecotypes by regulating stomatal, water relations, and (in) organic adjustments. *Plants*, 9(1), 80.
- Chandrashekara, C. P., Patil, V. C., & Sreenivasa, M. N. (1995). VA-mycorrhiza mediated P effect on growth and yield of sunflower (*Helianthus annuus* L.) at different P levels. *Plant and Soil*, 176, 325-328.
- Classen, A. T., Sundqvist, M. K., Henning, J. A., Newman, G. S., Moore, J. A., Cregger, M. A., ... & Patterson, C. M. (2015). Direct and indirect effects of climate change on soil microbial and soil microbial-plant interactions: What lies ahead?. *Ecosphere*, 6(8), 1-21.
- Cotton, T. A. (2018). Arbuscular mycorrhizal fungal communities and global change: an uncertain future. *FEMS microbiology ecology*, 94(11), fiy179.
- Duc, N. H., Csintalan, Z., & Posta, K. (2018). Arbuscular mycorrhizal fungi mitigate negative effects of combined drought and heat stress on tomato plants. *Plant Physiology and Biochemistry*, 132, 297-307.

- Eisenach, C. (2019). How plants respond to climate change: A new Virtual Special Issue of Plant, Cell & Environment. *Plant, Cell & Environment*, 42(9), 2537-2539.
- Farokhi, H., Shirzadi, M. H., Afsharmanesh, G., & Ahmadizadeh, M. (2014). Effect of different micronutrients on growth parameters and oil percent of Azargol sunflower cultivar in Jiroft region. *Bull. Env. Pharmacol. Life Sci*, 3(7), 97-101.
- Fernandez, M., Gutierrez Boem, F. H., & Rubio, G. (2009). Arbuscular mycorrhizal colonization and mycorrhizal dependency: a comparison among soybean, sunflower and maize.
- García-Vila, M., Fereres, E., Prieto, M.H., Ruz, C. & Soriano, M.A. (2012) Sunflower. In: Crop yield response to water. FAO Irrigation and Drainage, Paper 66. Rome, Italy: Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Gholamhoseini, M., Ghalavand, A., Dolatabadian, A., Jamshidi, E., & Khodaei-Joghan, A. (2013). Effects of arbuscular mycorrhizal inoculation on growth, yield, nutrient uptake and irrigation water productivity of sunflowers grown under drought stress. *Agricultural Water Management*, 117, 106-114.
- Gianinazzi, S., Gollotte, A., Binet, M. N., van Tuinen, D., Redecker, D., & Wipf, D. (2010). Agroecology: the key role of arbuscular mycorrhizas in ecosystem services. *Mycorrhiza*, 20(8), 519-530.
- Goss, M. J., Carvalho, M., & Brito, I. (2017). Functional diversity of mycorrhiza and sustainable agriculture: management to overcome biotic and abiotic stresses. Academic Press.
- Huang, G. M., Zou, Y. N., Wu, Q. S., Xu, Y. J., & Kuča, K. (2020). Mycorrhizal roles in plant growth, gas exchange, root morphology, and nutrient uptake of walnuts. *Plant, Soil & Environment*, 66(6).
- Hussain, M., Farooq, S., Hasan, W., Ul-Allah, S., Tanveer, M., Farooq, M., & Nawaz, A. (2018). Drought stress in sunflower: Physiological effects and its management through breeding and agronomic alternatives. *Agricultural water management*, 201, 152-166.
- Ibrahim, M. (2018). Response of seeds quality of sunflower to inoculation with single and mixed species of indigenous arbuscular mycorrhizal fungi. *The Open Agriculture Journal*, 12(1).
- Ibrahim, M. (2019). Sunflower response to inoculation with single and mixed species of arbuscular mycorrhizal fungi: Agronomic characteristics. *Acta agriculturae Slovenica*, 113(2), 321-327.
- IPCC, Barros, V.R., Field, C.B., Dokken, D.J., Mastrandrea, M.D. and Mach, K.J. (2014) Climate Change 2014: Impacts, Adaptation, and Vulnerability. Part B: Regional Aspects. In: Mastrandrea, P.R. and White, L.L., Eds., Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change, Cambridge University Press, Cambridge.
- Jiang, X., Wright, A. L., Wang, X., & Liang, F. (2011). Tillage-induced changes in fungal and bacterial biomass associated with soil aggregates: A long-term field study in a subtropical rice soil in China. *Applied Soil Ecology*, 48(2), 168-173.
- Johnson, N. C. (2010). Resource stoichiometry elucidates the structure and function of arbuscular mycorrhizas across scales. *New Phytologist*, 185(3), 631-647.
- Junli, L., Hao, X., & Zhanfeng, S. (2020). Vegetation changes during the 2013-2018 period and its response to ecological water transport in the lower reaches of the Tarim River. *Arid Zone Research*, 37(4), 985-992.
- Kalamulla, R., Karunarathna, S. C., Tibpromma, S., Galappaththi, M. C., Suwannarach, N., Stephenson, S. L., ... & Yapa, N. (2022). Arbuscular mycorrhizal fungi in sustainable agriculture. *Sustainability*, 14(19), 12250.
- Ker, K., & Charest, C. (2010). Nickel remediation by AM-colonized sunflower. *Mycorrhiza*, 20, 399-406.

- Koide, R. (1985). The nature of growth depressions in sunflower caused by vesicular–arbuscular mycorrhizal infection. *New phytologist*, 99(3), 449-462.
- Kuila, D., & Ghosh, S. (2022). Aspects, problems and utilization of Arbuscular Mycorrhizal (AM) application as bio-fertilizer in sustainable agriculture. *Current Research in Microbial Sciences*, 3, 100107.
- Langeroodi, A. R. S., Osipitan, O. A., Radicetti, E., & Mancinelli, R. (2020). To what extent arbuscular mycorrhiza can protect chicory (*Cichorium intybus* L.) against drought stress. *Scientia Horticulturae*, 263, 109109.
- Li, J., Meng, B., Chai, H., Yang, X., Song, W., Li, S., ... & Sun, W. (2019). Arbuscular mycorrhizal fungi alleviate drought stress in C3 (*Leymus chinensis*) and C4 (*Hemarthria altissima*) grasses via altering antioxidant enzyme activities and photosynthesis. *Frontiers in Plant Science*, 10, 499.
- Li, S. P., Bi, Y. L., Chen, P. Z., Chen, S. L., Zhang, Y. X., Kong, W. P., & Wang, J. (2013). Effects of AMF on soil improvement and maize growth in mining area under drought stress. *Acta Ecol Sin*, 33(13), 4181-4188.
- Liu, C., Ravnskov, S., Liu, F., Rubæk, G. H., & Andersen, M. N. (2018). Arbuscular mycorrhizal fungi alleviate abiotic stresses in potato plants caused by low phosphorus and deficit irrigation/partial root-zone drying. *The Journal of Agricultural Science*, 156(1), 46-58.
- Liu, X. Q., Xie, M. M., Hashem, A., Abd-Allah, E. F., & Wu, Q. S. (2023). Arbuscular mycorrhizal fungi and rhizobia synergistically promote root colonization, plant growth, and nitrogen acquisition. *Plant Growth Regulation*, 100(3), 691-701.
- Lu, X., Lu, X., & Liao, Y. (2018). Effect of tillage treatment on the diversity of soil arbuscular mycorrhizal fungal and soil aggregate-associated carbon content. *Frontiers in Microbiology*, 9, 2986.
- Ma, X., Li, X., & Ludewig, U. (2021). Arbuscular mycorrhizal colonization outcompetes root hairs in maize under low phosphorus availability. *Annals of botany*, 127(1), 155-166.
- Mäder, P., Edenhofer, S., Boller, T., Wiemken, A., & Niggli, U. (2000). Arbuscular mycorrhizae in a long-term field trial comparing low-input (organic, biological) and high-input (conventional) farming systems in a crop rotation. *Biology and fertility of Soils*, 31, 150-156.
- McIlrath, W. J., & Skok, J. (1964). Boron nutrition and lignification in sunflower and tobacco stems. *Botanical Gazette*, 125(4), 268-271.
- Miladinović, D., Hladni, N., Radanović, A., Jocić, S., & Cvejić, S. (2019). Genomic designing of climate-smart oilseed crops.
- Mitra, D., BE, G. S., Khoshru, B., De Los Santos Villalobos, S., Belz, C., Chaudhary, P., ... & Mohapatra, P. K. D. (2021). Impacts of arbuscular mycorrhizal fungi on rice growth, development, and stress management with a particular emphasis on strigolactone effects on root development. *Communications in Soil Science and Plant Analysis*, 52(14), 1591-1621.
- Moschen, S., Di Rienzo, J. A., Higgins, J., Tohge, T., Watanabe, M., González, S., ... & Heinz, R. A. (2017). Integration of transcriptomic and metabolic data reveals hub transcription factors involved in drought stress response in sunflower (*Helianthus annuus* L.). *Plant molecular biology*, 94, 549-564.
- Nanjareddy, K., Arthikala, M. K., Gómez, B. M., Blanco, L., & Lara, M. (2017). Differentially expressed genes in mycorrhized and nodulated roots of common bean are associated with defense, cell wall architecture, N metabolism, and P metabolism. *PLoS One*, 12(8), e0182328.

- Oliveira, T. C., Cabral, J. S. R., Santana, L. R., Tavares, G. G., Santos, L. D. S., Paim, T. P., ... & Mendes, G. C. (2022). The arbuscular mycorrhizal fungus *Rhizophagus clarus* improves physiological tolerance to drought stress in soybean plants. *Scientific Reports*, 12(1), 9044.
- Oyewole, B. O., Olawuyi, O. J., Odebode, A. C., & Abiala, M. A. (2017). Influence of Arbuscular mycorrhiza fungi (AMF) on drought tolerance and charcoal rot disease of cowpea. *Biotechnology reports*, 14, 8-15.
- Paymaneh, Z., Sarcheshmepour, M., Bukovská, P., & Jansa, J. (2019). Could indigenous arbuscular mycorrhizal communities be used to improve tolerance of pistachio to salinity and/or drought?. *Symbiosis*, 79(3), 269-283.
- Pepe, A., Giovannetti, M., & Sbrana, C. (2020). Appressoria and phosphorus fluxes in mycorrhizal plants: connections between soil-and plant-based hyphae. *Mycorrhiza*, 30(5), 589-600.
- Pohanka, M., & Vlcek, V. (2020). Immunoassay of glomalin by quartz crystal microbalance biosensor containing iron oxide nanoparticles. *International Journal of Analytical Chemistry*, 2020(1), 8844151.
- Qin, W., Yan, H., Zou, B., Guo, R., Ci, D., Tang, Z., ... & Si, T. (2021). Arbuscular mycorrhizal fungi alleviate salinity stress in peanut: Evidence from pot-grown and field experiments. *Food and Energy Security*, 10(4), e314.
- Ramasamy, K., Joe, M. M., Kim, K. Y., Lee, S. M., Shagol, C., Rangasamy, A., ... & Sa, T. M. (2011). Synergistic effects of arbuscular mycorrhizal fungi and plant growth promoting rhizobacteria for sustainable agricultural production. *Korean Journal of Soil Science and Fertilizer*, 44(4), 637-649.
- Rillig, M. C., Wright, S. F., & Eviner, V. T. (2002). The role of arbuscular mycorrhizal fungi and glomalin in soil aggregation: comparing effects of five plant species. *Plant and soil*, 238, 325-333.
- Rondanini, D., Mantese, A., Savin, R., & Hall, A. J. (2006). Responses of sunflower yield and grain quality to alternating day/night high temperature regimes during grain filling: effects of timing, duration and intensity of exposure to stress. *Field Crops Research*, 96(1), 48-62.
- Sadras, V. O., Whitfield, D. M., & Connor, D. J. (1991). Regulation of evapotranspiration, and its partitioning between transpiration and soil evaporation by sunflower crops: a comparison between hybrids of different stature. *Field Crops Research*, 28(1-2), 17-37.
- Seiler, G. J., Qi, L. L., & Marek, L. F. (2017). Utilization of sunflower crop wild relatives for cultivated sunflower improvement. *Crop science*, 57(3), 1083-1101.
- Sheteiwy, M. S., Ahmed, M., Kobae, Y., Basit, F., Holford, P., Yang, H., ... & AbdElgawad, H. (2023). The effects of microbial fertilizers application on growth, yield and some biochemical changes in the leaves and seeds of guar (*Cyamopsis tetragonoloba* L.). *Food Research International*, 172, 113122.
- Strullu-Derrien, C., Selosse, M. A., Kenrick, P., & Martin, F. M. (2018). The origin and evolution of mycorrhizal symbioses: from palaeomycology to phylogenomics. *New Phytologist*, 220(4), 1012-1030.
- Thompson, J. P. (1987). Decline of vesicular-arbuscular mycorrhizae in long fallow disorder of field crops and its expression in phosphorus deficiency of sunflower. *Australian Journal of Agricultural Research*, 38(5), 847-867.
- Treseder, K. K., & Lennon, J. T. (2015). Fungal traits that drive ecosystem dynamics on land. *Microbiology and Molecular Biology Reviews*, 79(2), 243-262.
- Turrini, A., & Giovannetti, M. (2012). Arbuscular mycorrhizal fungi in national parks, nature reserves and protected areas worldwide: a strategic perspective for their in situ conservation. *Mycorrhiza*, 22, 81-97.
- Ultra Jr, V. U., Tanaka, S., Sakurai, K., & Iwasaki, K. (2007). Arbuscular mycorrhizal fungus (*Glomus aggregatum*) influences biotransformation of arsenic in the rhizosphere of sunflower (*Helianthus annuus* L.). *Soil Science and Plant Nutrition*, 53(4), 499-508.

- Vilvert, E., Lana, M., Zander, P., & Sieber, S. (2018). Multi-model approach for assessing the sunflower food value chain in Tanzania. *Agricultural Systems*, 159, 103-110.
- Vimal, S. R., Singh, J. S., Arora, N. K., & Singh, S. (2017). Soil-plant-microbe interactions in stressed agriculture management: a review. *Pedosphere*, 27(2), 177-192.
- Wahab, A., Muhammad, M., Munir, A., Abdi, G., Zaman, W., Ayaz, A., ... & Reddy, S. P. P. (2023). Role of arbuscular mycorrhizal fungi in regulating growth, enhancing productivity, and potentially influencing ecosystems under abiotic and biotic stresses. *Plants*, 12(17), 3102.
- Wilkes, T. I., Warner, D. J., Edmonds-Brown, V., Davies, K. G., & Denholm, I. (2021). Zero tillage systems conserve arbuscular mycorrhizal fungi, enhancing soil glomalin and water stable aggregates with implications for soil stability. *Soil Systems*, 5(1), 4.
- Yadav, A., Yadav, K., & Aggarwal, A. (2015). Impact of arbuscular mycorrhizal fungi with *Trichoderma viride* and *Pseudomonas fluorescens* on growth, yield and oil content in *Helianthus annuus* L. *Journal of Essential Oil Bearing Plants*, 18(2), 444-454.
- Yang, Y., Chen, J., Zhou, T., Liu, D., Yang, Q., Xiao, H., ... & Xu, W. (2023). Effects of freeze-thaw cycling on the engineering properties of vegetation concrete. *Journal of Environmental Management*, 345, 118810.

b9 REFERENCES

- Abbott, L. K., Macdonald, L. M., Wong, M. T. F., Webb, M. J., Jenkins, S. N., & Farrell, M. (2018). Potential roles of biological amendments for profitable grain production—A review. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 256, 34-50.
- Antolín, M. C., Pascual, I., García, C., Polo, A., & Sánchez-Díaz, M. (2005). Growth, yield and solute content of barley in soils treated with sewage sludge under semiarid Mediterranean conditions. *Field crops research*, 94(2-3), 224-237.
- Aparna, K., Pasha, M. A., Rao, D. L. N., & Krishnaraj, P. U. (2014). Organic amendments as ecosystem engineers: microbial, biochemical and genomic evidence of soil health improvement in a tropical arid zone field site. *Ecological engineering*, 71, 268-277.
- Ayub, M. A., Usman, M., Faiz, T., Umair, M., ul Haq, M. A., Rizwan, M., & Zia ur Rehman, M. (2020). Restoration of degraded soil for sustainable agriculture. *Soil health restoration and management*, 31-81.
- Bender, S. F., Wagg, C., & van der Heijden, M. G. (2016). An underground revolution: biodiversity and soil ecological engineering for agricultural sustainability. *Trends in ecology & evolution*, 31(6), 440-452.
- Bossolani, J.W., Crusciol, C.A.C., Merloti, L.F., Moretti, L.G., Costa, N.R., Tsai, S.M., Kuramae, E.E., 2020. Long-term lime and gypsum amendment increase nitrogen fixation and decrease nitrification and denitrification gene abundances in the rhizosphere and soil in a tropical no-till intercropping system. *Geoderma* 375, 114476. <https://doi.org/10.1016/j.geoderma.2020.114476>.
- Bünemann, E. K., Bongiorno, G., Bai, Z., Creamer, R. E., De Deyn, G., De Goede, R., & Brussaard, L. (2018). Soil quality—A critical review. *Soil biology and biochemistry*, 120, 105-125.

- Cherubin, MR, Karlen, DL, Cerri, CE, Franco, AL, Tormena, CA, Davies, CA, & Cerri, CC (2016). Brezilya'da şeker kamışı genişlemesini değerlendirmek için toprak kalitesi endeksleme stratejileri. *PloS one*, 11 (3), e0150860.
- Das, R. S., Rahman, M., Sufian, N. P., Rahman, S. M. A., & Siddique, M. A. M. (2020). Assessment of soil salinity in the accreted and non-accreted land and its implication on the agricultural aspects of the Noakhali coastal region, Bangladesh. *Heliyon*, 6(9).
- De Oliveira, J.J., Dalmazo, G.O., Morselli, T.B.G.A., de Oliveira, V.F.S., Corrêa, L.B., Nora, L., Corrêa, E.K., 2018. Composted slaughterhouse sludge as a substitute for chemical fertilizers in the cultures of lettuce (*Lactuca sativa* L.) and radish (*Raphanus sativus* L.). *Food Sci. Technol.* 38 (1), 91–97. <https://doi.org/10.1590/1678-457x.00717>.
- Debonne, N. (2019). *Climate Change and Land: an IPCC special report on climate change, desertification, land degradation, sustainable land management, food security, and greenhouse gas fluxes in terrestrial ecosystems: Chapter 1: Framing and Context.*
- El-Alsayed, S.G., Ismail, S.M., 2017. Impact of soil amendments and irrigation water on growth and flowering of rosa plant grown in sandy soil *Rosa hybrida*. *ASEJ* 38 (3), 626–641. <https://doi.org/10.21608/asejaiqjsae.2017.4058>.
- Fierer, N., Wood, S. A., & de Mesquita, C. P. B. (2021). How microbes can, and cannot, be used to assess soil health. *Soil Biology and Biochemistry*, 153, 108111.
- Foley, J. A., Ramankutty, N., Brauman, K. A., Cassidy, E. S., Gerber, J. S., Johnston, M., & Zaks, D. P. (2011). Solutions for a cultivated planet. *Nature*, 478(7369), 337-342.
- García-Gil, J.C., Plaza, C., Soler-Rovira, P., Polo, A. (2000). Long-term effects of municipal solid waste compost application on soil enzyme activities and microbial biomass. *Soil Biol. Biochem.* 32, 1907–1913. [https://doi.org/10.1016/S0038-0717\(00\)00165-6](https://doi.org/10.1016/S0038-0717(00)00165-6).
- Ghosh, D., Masto, R. E., & Maiti, S. K. (2020). Ameliorative effect of *Lantana camara* biochar on coal mine spoil and growth of maize (*Zea mays*). *Soil Use and Management*, 36(4), 726-739.
- Göl, C., Dengiz, O. (2006). Amasya (Kapaklı) orman fidanlığı topraklarının sınıflandırılması ve bazı fiziksel ve kimyasal özellikleri. *OMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 21(3): 330-339.
- Gürler, A. Z. (2008), *Tarım Ekonomisi*, Ankara, Nobel Yayın ve Dağıtım.
- Hendrix, P.F, Crossley DA., Blair, J.M., Coleman, D.C., (2020). Soil biota as components of sustainable agroecosystems. In *Sustainable agricultural systems* CRC press. 637-654.
- Jin, X., Liu, Y., Hu, W., Wang, G., Kong, Z., Wu, L., & Ge, G. (2019). Soil bacterial and fungal communities and the associated nutrient cycling responses to forest conversion after selective logging in a subtropical forest of China. *Forest Ecology and Management*, 444, 308-317.
- Karamina, H. ve Fikrinda, W. (2020). İkinci mısır ekiminden sonra üç toprak tipinde toprak iyileştirmenin toprak organik maddesi ve fiziksel özellikleri üzerindeki etkisi. *AIMS Tarım ve gıda*, 5 (1), 150-169.
- Khomiakov, D. M. (2020). Soil is an essential component of the biosphere and the global food system (Critical assessment of the situation). *Moscow University Soil Science Bulletin*, 75(4), 147-158.
- Kumar, S., Patra, A. K., Singh, D., & Purakayastha, T. J. (2014). Long-term chemical fertilization along with farmyard manure enhances resistance and resilience of soil microbial activity against heat stress. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 200(2), 156-162.

- Kumawat, A., Meena, RS, Rashmi, I., Kumar, A., Bamboriya, SD, Yadav, D., & Jhariya, MK (2021). Bitki kalıntısı yönetimi: Hindistan'da toprak sağlığını ve sürdürülebilir yoğunlaştırmayı geri kazandırmak için yeni bir teknik. Tarımsal ekosistem hizmetleri ve yönetimi için sürdürülebilir yoğunlaştırma, 229-265.
- Leogrande, R., & Vitti, C. (2019). Use of organic amendments to reclaim saline and sodic soils: a review. *Arid Land Research and Management*, 33(1), 1-21.
- Li, W., Li, Z., Liu, Y., Nie, X., Zheng, H., Zhang, G., & Ma, Y. (2023). Soil nutrients shape the composition and function of fungal communities in abandoned ancient rice terraces. *Journal of Environmental Management*, 329, 117064.
- Liu, H., Li, D., Huang, Y., Lin, Q., Huang, L., Cheng, S., & Zhu, Z. (2023). Addition of bacterial consortium produced high-quality sugarcane bagasse compost as an environmental-friendly fertilizer: Optimizing arecanut (*Areca catechu* L.) production, soil fertility and microbial community structure. *Applied Soil Ecology*, 188, 104920.
- Liu, Y., Havrilla, C. A., Jia, C., Liu, X. Z., & Wu, G. L. (2021). Litter crusts enhance soil nutrients through bacteria rather than fungi in sandy ecosystems. *Catena*, 204, 105413.
- Manirakiza, N., Seker, C., 2020. Effects of compost and biochar amendments on soil fertility and crop growth in a calcareous soil. *J. Plant Nutr.* 43 (20), 3002–3019. <https://doi.org/10.1080/01904167.2020.1806307>.
- Mijangos, I., Albizu, I., Epelde, L., Amezaga, I., Mendarte, S., & Garbisu, C. (2010). Effects of liming on soil properties and plant performance of temperate mountainous grasslands. *Journal of Environmental Management*, 91(10), 2066-2074.
- Moebius-Clune, B. N. (2016). *Comprehensive assessment of soil health: The Cornell framework manual*. Cornell University.
- Montgomery, D. R. (2007). Soil erosion and agricultural sustainability. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(33), 13268-13272.
- Mosier, S., Córdova, S. C., & Robertson, G. P. (2021). Restoring soil fertility on degraded lands to meet food, fuel, and climate security needs via perennialization. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 5, 706142.
- Mukherjee, A., & Lal, R. (2014). Comparison of soil quality index using three methods. *PloS one*, 9(8), e105981.
- Oster, J.D., 1982. Gypsum usage in irrigated agriculture: a review. *Fertil. Res.* 3, 73–89. <https://doi.org/10.1007/BF01063410>.
- Parmar, D.K., Thakur, D.R., Jamwal, R.S. (2016). Effect of long term organic manure application on soil properties, carbon sequestration, soil – plant carbon stock and productivity under two vegetable production systems in Himachal Pradesh. *J. Environ. Biol.* 37, 333–339.
- Prasad, S., Malav, L. C., Choudhary, J., Kannojiya, S., Kundu, M., Kumar, S., & Yadav, A. N. (2021). Soil microbiomes for healthy nutrient recycling. *Current trends in microbial biotechnology for sustainable agriculture*, 1-21.
- Roberts, D. A., Cole, A. J., Paul, N. A., & De Nys, R. (2015). Algal biochar enhances the re-vegetation of stockpiled mine soils with native grass. *Journal of Environmental Management*, 161, 173-180.
- Sakin, E., Yanardağ, H. İ., Firat, Z., Çelik, A., Beyyavaş, V., & Suat, C. U. N. (2024). Some Indicators for the Assessment of Soil Health: A Mini Review. *MAS Journal of Applied Sciences*, 9(2), 297-310.
- Scherr, S.J.(1999). Soil Degradation. A Threat to Developing-Country Food Security by 2020. *Food, Agriculture, and the Environment Discussion Paper 27*. International Food Policy Research Institute. U.S.A.

- Schreefel, L., Schulte, R. P., De Boer, I. J. M., Schrijver, A. P., & Van Zanten, H. H. E. (2020). Regenerative agriculture—the soil is the base. *Global Food Security*, 26, 100404.
- Shinde R, Sarkar PK, Thombare N, Naik SK. (2019). Soil conservation: Today's need for sustainable development. *Agriculture & Food: e-Newsletter*, 1(5):175-183.
- Sulok, K. M. T., Ahmed, O. H., Khew, C. Y., Zehnder, J. A. M., Jalloh, M. B., Musah, A. A., & Abdu, A. (2021). Chemical and biological characteristics of organic amendments produced from selected agro-wastes with potential for sustaining soil health: A laboratory assessment. *Sustainability*, 13(9), 4919.
- Sun, L., Ma, Y., Liu, Y., Li, J., Deng, J., Rao, X., Zhang, Y. (2019). The combined effects of nitrogen fertilizer, humic acid, and gypsum on yield-scaled greenhouse gas emissions from a coastal saline rice field. *Environ. Sci. Pollut. Res.* 26, 19502–19511. <https://doi.org/10.1007/s11356-019-05363>.
- Tejada, M., Hernandez, M.T., Garcia, C. (2009). Soil restoration using composted plant residues: Effects on soil properties. *Soil Tillage Res.* 102, 109–117. <https://doi.org/10.1016/j.still.2008.08.004>.
- Thakur N, Nigam M, Mann NA, Gupta S, Hussain CM, Shukla SK, Khan SA. (2023) Hostmediated gene engineering and microbiome-based technology optimization for sustainable agriculture and environment. *Functional & Integrative Genomics.* 23(1):57.
- Timmis K, Ramos JL. (2021) The soil crisis: the need to treat as a global health problem and the pivotal role of microbes in prophylaxis and therapy. *Microbial Biotechnology.* 14(3):769-797.
- Tu, C., Ristaino, J.B., Hu, S. (2006). Soil microbial biomass and activity in organic tomato farming systems: effects of organic inputs and straw mulching. *Soil Biol. Biochem.* 38 (2), 247–255. <https://doi.org/10.1016/j.soilbio.2005.05.002>.
- USDA, (2021). <https://www.nrcs.usda.gov/wps/portal/nrcs/main/soils/health/>
- Wang, K. H., & Hooks, C. R. (2011). Managing soil health and soil health bioindicators through the use of cover crops and other sustainable practices. Chapter, 4, 1-18.
- Xu, S., Zhang, L., McLaughlin, N.B., Mi, J., Chen, Q., Liu, J., 2015. Effect of synthetic and natural water absorbing soil amendment soil physical properties under potato production in a semi-arid region. *Soil Tillage Res.* 148, 31–39. <https://doi.org/10.1016/j.still.2014.10.002>.
- Yadav, M., & Kumar, D. (2021). Parameters of Soil Chemistry. *Applied Soil Chemistry*, 197-214.
- Yang, T., Siddique, KH ve Liu, K. (2020). Tarımda ekim sistemleri ve toprak sağlığı üzerindeki etkileri- Bir inceleme. *Küresel Ekoloji ve Koruma*, 23, e01118.
- Yatoo, A. M., Ali, S., Hamid, S., Hassan, B., Zaheen, Z., Ali, M. N., ... & Rehman, M. U. (2020). Role of Soil Biota and Associated Threats. *Bioremediation and Biotechnology, Vol 4: Techniques for Noxious Substances Remediation*, 143-165.
- Yazdanpanah, N., Mahmoodabadi, M., & Cerdà, A. (2016). The impact of organic amendments on soil hydrology, structure and microbial respiration in semiarid lands. *Geoderma*, 266, 58-65.
- Yildiztekin, M., Ulusoy, H., & Tuna, A. L. (2019). Ağır metallerle kirlenmiş toprakların iyileştirilmesinde fitoremediasyon yöntemi: tıbbi ve aromatik bitkilerin uygunluğu. *SETSCI Conference Proceedings 4 (6)*, 477- 480.

- Adeleke, R., Nwangburuka, C., & Oboirien, B. (2017). Origins, roles and fate of organic acids in soils: A review. *South African Journal of Botany*, 108, 393-406.
- Ankenbauer, K. J., & Loheide, S. P. (2017). The effects of soil organic matter on soil water retention and plant water use in a meadow of the Sierra Nevada, CA. *Hydrological Processes*, 31(4), 891-901.
- Baiyeri, K. P., & Olajide, K. (2023). Impacts of Green Manure Amendment in Cropping System. In *Manure Technology and Sustainable Development* (pp. 241-272). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Bashir, O., Ali, T., Baba, Z. A., Rather, G. H., Bangroo, S. A., Mukhtar, S. D., ... & Bhat, R. A. (2021). Soil organic matter and its impact on soil properties and nutrient status. *Microbiota and biofertilizers, Vol 2: Ecofriendly tools for reclamation of degraded soil environs*, 129-159.
- Bayu, T. (2020). Review on contribution of integrated soil fertility management for climate change mitigation and agricultural sustainability. *Cogent Environmental Science*, 6(1), 1823631.
- Bellitürk, K., Çelik, A., & Baran, M. F. (2022). The effect of vermicompost application on soil properties in olive (*Olea europaea* L. cv. Memecik) plant. *Erwerbs-Obstbau*, 64(1), 107-113.
- Bernal, M. P., Alburquerque, J. A., & Moral, R. (2009). Composting of animal manures and chemical criteria for compost maturity assessment. A review. *Bioresource technology*, 100(22), 5444-5453.
- Bhat, S. J. A., Geelani, S. M., Dijoo, Z. K., Bhat, R. A., & Khanday, M. U. D. (2021). Sustainable Agricultural Practices. *Microbiota and Biofertilizers, Vol 2: Ecofriendly Tools for Reclamation of Degraded Soil Environs*, 161-174.
- Bonanomi, G., Lorito, M., Vinale, F., & Woo, S. L. (2018). Organic amendments, beneficial microbes, and soil microbiota: toward a unified framework for disease suppression. *Annual Review of Phytopathology*, 56(1), 1-20.
- Coonan, E. C., Kirkby, C. A., Kirkegaard, J. A., Amidy, M. R., Strong, C. L., & Richardson, A. E. (2020). Microorganisms and nutrient stoichiometry as mediators of soil organic matter dynamics. *Nutrient Cycling in Agroecosystems*, 117(3), 273-298.
- Cotrufo, M. F., & Lavelle, J. M. (2022). Soil organic matter formation, persistence, and functioning: A synthesis of current understanding to inform its conservation and regeneration. *Advances in agronomy*, 172, 1-66.
- Das, P. P., Singh, K. R., Nagpure, G., Mansoori, A., Singh, R. P., Ghazi, I. A., ... & Singh, J. (2022). Plant-soil-microbes: A tripartite interaction for nutrient acquisition and better plant growth for sustainable agricultural practices. *Environmental Research*, 214, 113821.
- Du, X., Jian, J., Du, C., & Stewart, R. D. (2022). Conservation management decreases surface runoff and soil erosion. *International soil and water conservation research*, 10(2), 188-196.
- Elbasiouny, H., El-Ramady, H., Elbehiry, F., Rajput, V. D., Minkina, T., & Mandzhieva, S. (2022). Plant nutrition under climate change and soil carbon sequestration. *Sustainability*, 14(2), 914.
- El-Beltagi, H. S., Basit, A., Mohamed, H. I., Ali, I., Ullah, S., Kamel, E. A., ... & Ghazzawy, H. S. (2022). Mulching as a sustainable water and soil saving practice in agriculture: A review. *Agronomy*, 12(8), 1881.
- FAO. (2015). *Status of the World's Soil Resources*. Food and Agriculture Organization of the United Nations, Rome.
- Gavrilescu, M. (2021). Water, soil, and plants interactions in a threatened environment. *Water*, 13(19), 2746.
- Gerke, J. (2022). The central role of soil organic matter in soil fertility and carbon storage. *Soil Systems*, 6(2), 33.
- Hayes, M. H., & Swift, R. S. (2020). Vindication of humic substances as a key component of organic matter in soil and water. *Advances in Agronomy*, 163, 1-37.

- Hettiarachchi, H., Bouma, J., Caucci, S., & Zhang, L. (2020). Organic waste composting through nexus thinking: linking soil and waste as a substantial contribution to sustainable development. *Organic Waste Composting through Nexus Thinking: Practices, Policies, and Trends*, 1-15.
- Hoffland, E., Kuyper, T. W., Comans, R. N., & Creamer, R. E. (2020). Eco-functionality of organic matter in soils. *Plant and Soil*, 455, 1-22.
- Hossain, A., Krupnik, T. J., Timsina, J., Mahboob, M. G., Chaki, A. K., Farooq, M., ... & Hasanuzzaman, M. (2020). Agricultural land degradation: processes and problems undermining future food security. In *Environment, climate, plant and vegetation growth* (pp. 17-61). Cham: Springer International Publishing.
- Karlen, D. L., & Cambardella, C. A. (2020). Conservation strategies for improving soil quality and organic matter storage. *Structure and organic matter storage in agricultural soils*, 395-420.
- Khaliq, A., Perveen, S., Alamer, K. H., Zia Ul Haq, M., Rafique, Z., Alsudays, I. M., ... & Attia, H. (2022). Arbuscular mycorrhizal fungi symbiosis to enhance plant–soil interaction. *Sustainability*, 14(13), 7840.
- Koc, B., Bellitürk, K., Celik, A., & Baran, M. F. (2021). Effects of vermicompost and liquid biogas fertilizer application on plant nutrition of grapevine (*Vitis vinifera* L.). *Erwerbs-Obstbau*, 63(Suppl 1), 89-100.
- Kumar, S., Meena, R. S., Datta, R., Verma, S. K., Yadav, G. S., Pradhan, G., ... & Mashuk, H. A. (2020). Legumes for carbon and nitrogen cycling: an organic approach. *Carbon and nitrogen cycling in soil*, 337-375.
- Lal, R. (2020). Soil organic matter and water retention. *Agronomy Journal*, 112(5), 3265-3277.
- Larney, F. J., & Angers, D. A. (2012). The role of organic amendments in soil reclamation: A review. *Canadian Journal of Soil Science*, 92(1), 19-38.
- Lehmann, J., & Kleber, M. (2015). The contentious nature of soil organic matter. *Nature*, 528(7580), 60-68.
- Lynch, J. P., Strock, C. F., Schneider, H. M., Sidhu, J. S., Ajmera, I., Galindo-Castañeda, T., ... & Hanlon, M. T. (2021). Root anatomy and soil resource capture. *Plant and Soil*, 466, 21-63.
- Mangani, T., Mangani, R., Chirima, G., Khomo, L., & Truter, W. (2022). Using mulching to reduce soil surface temperature to facilitate grass production. *Heliyon*, 8(12).
- Meena, B. L., Thomas, T., & Meena, B. S. (2023). Sustainable Soil Utilization and Agriculture Production: Recommendations towards Achieving Sustainability. *Journal of Experimental Agriculture International*, 45(10), 337-348.
- Melander, B., Rasmussen, I. A., & Olesen, J. E. (2020). Legacy effects of leguminous green manure crops on the weed seed bank in organic crop rotations. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 302, 107078.
- Michael, P. S. (2021). Role of organic fertilizers in the management of nutrient deficiency, acidity, and toxicity in acid soils—A review. *Journal of Global Agriculture and Ecology*, 12(3), 19-30.
- Montgomery, D. R. (2021). Soil health and the revolutionary potential of Conservation Agriculture. In *Rethinking food and agriculture* (pp. 219-229). Woodhead Publishing.
- Murphy, B. W. (2015). Impact of soil organic matter on soil properties—a review with emphasis on Australian soils. *Soil Research*, 53(6), 605-635.
- Naorem, A., Jayaraman, S., Dang, Y. P., Dalal, R. C., Sinha, N. K., Rao, C. S., & Patra, A. K. (2023). Soil constraints in an arid environment—challenges, prospects, and implications. *Agronomy*, 13(1), 220.
- Nasir, M. W., & Toth, Z. (2022). Effect of drought stress on potato production: A review. *Agronomy*, 12(3), 635.

- Navarro-Pedreño, J., Almendro-Candel, M. B., & Zorpas, A. A. (2021). The increase of soil organic matter reduces global warming, myth or reality?. *Sci*, 3(1), 18.
- Pahalvi, H. N., Rafiya, L., Rashid, S., Nisar, B., & Kamili, A. N. (2021). Chemical fertilizers and their impact on soil health. *Microbiota and Biofertilizers, Vol 2: Ecofriendly tools for reclamation of degraded soil environs*, 1-20.
- Panday, D., Bhusal, N., Das, S., & Ghalegholabbehbahani, A. (2024). Rooted in nature: The rise, challenges, and potential of organic farming and fertilizers in agroecosystems. *Sustainability*, 16(4), 1530.
- Paustian, K., Lehmann, J., Ogle, S., Reay, D., Robertson, G. P., & Smith, P. (2016). Climate-smart soils. *Nature*, 532(7597), 49-57.
- Pradhan, P., Sinha, A. K., & Pandit, T. K. (2024). The Effect of Stubble Burning and Residue Management on Soil Properties: A Review. *International Journal of Plant & Soil Science*, 36(6), 36-49.
- Quinton, J. N., & Fiener, P. (2024). Soil erosion on arable land: An unresolved global environmental threat. *Progress in Physical Geography: Earth and Environment*, 48(1), 136-161.
- Rahman, M. M., Alam, M. S., Kamal, M. Z. U., & Rahman, G. M. (2020). Organic sources and tillage practices for soil management. *Resources Use Efficiency in Agriculture*, 283-328.
- Ramasamy, M., Ghosh, S., Yadav, K. K., Chitra, M., & Karthickraja, A. (2024). The Role of Organic Farming in Enhancing Soil Structure and Crop Performance: A Comprehensive Review. *Journal of Scientific Research and Reports*, 30(10), 890-904.
- Rastogi, M., Verma, S., Kumar, S., Bharti, S., Kumar, G., Azam, K., & Singh, V. (2023). Soil health and sustainability in the age of organic amendments: A review. *International Journal of Environment and Climate Change*, 13(10), 2088-2102.
- Ray, P., Lakshmanan, V., Labbé, J. L., & Craven, K. D. (2020). Microbe to microbiome: a paradigm shift in the application of microorganisms for sustainable agriculture. *Frontiers in Microbiology*, 11, 622926.
- Sarker, T. C., Zotti, M., Fang, Y., Giannino, F., Mazzoleni, S., Bonanomi, G., ... & Chang, S. X. (2022). Soil aggregation in relation to organic amendment: a synthesis. *Journal of Soil Science and Plant Nutrition*, 22(2), 2481-2502.
- Seleiman, M. F., Al-Suhaibani, N., Ali, N., Akmal, M., Alotaibi, M., Refay, Y., ... & Battaglia, M. L. (2021). Drought stress impacts on plants and different approaches to alleviate its adverse effects. *Plants*, 10(2), 259.
- Shah, K. K., Modi, B., Pandey, H. P., Subedi, A., Aryal, G., Pandey, M., & Shrestha, J. (2021). Diversified crop rotation: an approach for sustainable agriculture production. *Advances in Agriculture*, 2021(1), 8924087.
- Shakoor, A., & Ullah, Z. (2024). Review of Agricultural Water Management Techniques for Drought Resilience and Water Conservation. *International Journal of Research and Advances in Agricultural Sciences*, 3(1), 31-45
- Singh, P., & Kumar, R. (2023). Green Manuring: A Pillar of Agricultural Sustainability. *Rajat Yadav*, 63, 83.
- Smith, D. J., Snead, M., & Thompson, T. M. (2022). Soil amended with organic matter increases fluvial erosion resistance of cohesive streambank soil. *Journal of Geophysical Research: Biogeosciences*, 127(6), e2021JG006723.
- Stevenson, F. G. (1994). *Humus chemistry: Genesis, composition, reactions*. John Wiley & Sons.
- Stockmann, U., Adams, M. A., Crawford, J. W., Field, D. J., Henkaarchchi, N., Jenkins, M., Zimmermann, M. (2013). The knowns, known unknowns and unknowns of sequestration of soil organic carbon. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 164, 80-99.

- Suman, J., Rakshit, A., Ogireddy, S. D., Singh, S., Gupta, C., & Chandrakala, J. (2022). Microbiome as a key player in sustainable agriculture and human health. *Frontiers in Soil Science*, 2, 821589.
- van der Bom, F. J., Williams, A., & Bell, M. J. (2020). Root architecture for improved resource capture: trade-offs in complex environments. *Journal of Experimental Botany*, 71(19), 5752-5763.
- Voltr, V., Menšík, L., Hlisnikovský, L., Hruška, M., Pokorný, E., & Pospíšilová, L. (2021). The soil organic matter in connection with soil properties and soil inputs. *Agronomy*, 11(4), 779.
- Wang, L., Ma, B., & Wu, F. (2017). Effects of wheat stubble on runoff, infiltration, and erosion of farmland on the Loess Plateau, China, subjected to simulated rainfall. *Solid Earth*, 8(2), 281-290.
- Weil, R. R., & Brady, N. C. (2016). *The nature and properties of soils*, 15th edn., edited by: Fox, D.
- Wu, H., Cui, H., Fu, C., Li, R., Qi, F., Liu, Z., ... & Qiao, M. (2024). Unveiling the crucial role of soil microorganisms in carbon cycling: A review. *Science of the Total Environment*, 909, 168627.
- Yuan, X., Li, S., Chen, J., Yu, H., Yang, T., Wang, C., ... & Ao, X. (2024). Impacts of global climate change on agricultural production: a comprehensive review. *Agronomy*, 14(7), 1360.
- Zhan, C. (2024). *Microbial Decomposition and Soil Health: Mechanisms and Ecological Implications*. *Molecular Soil Biology*, 15.

b11 REFERENCES

- Anderson, R., Bayer, P. E., & Edwards, D. (2020). Climate change and the need for agricultural adaptation. *Current opinion in plant biology*, 56, 197-202.
- Bailey-Serres, J., Parker, J. E., Ainsworth, E. A., Oldroyd, G. E., & Schroeder, J. I. (2019). Genetic strategies for improving crop yields. *Nature*, 575(7781), 109-118.
- Barratt, G. E., Sparkes, D. L., McAusland, L., & Murchie, E. H. (2021). Anisohydric sugar beet rapidly responds to light to optimize leaf water use efficiency utilizing numerous small stomata. *AoB Plants*, 13(1), plaa067.
- Biancardi, E., McGrath, J. M., Panella, L. W., Lewellen, R. T., & Stevanato, P. (2010). Sugar beet. *Root and tuber crops*, 173-219.
- Blum, A. (2009). Effective use of water (EUW) and not water-use efficiency (WUE) is the target of crop yield improvement under drought stress. *Field crops research*, 112(2-3), 119-123.
- Bodner, G., Nakhforoosh, A., & Kaul, H. P. (2015). Management of crop water under drought: a review. *Agronomy for Sustainable Development*, 35, 401-442.
- Bojović, R., Popović, V., Popović, D., Radojević, V., Jovović, Z., Spalević, V., & Ljubičić, N. (2022). *Economical Crop Production and Management of Sugar Beet in Serbia and Montenegro*. In *Sugar Beet Cultivation, Management and Processing* (pp. 219-255). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Brubaker, S. C., Holzhey, C. S., & Brasher, B. R. (1992). Estimating the water-dispersible clay content of soils. *Soil Science Society of America Journal*, 56(4), 1226-1232.
- Çelik, A., İnan, M., Sakin, E., Büyük, G., Kırpık, M., & Akça, E. (2017). Changes in soil properties after transition from dryland farming to irrigated farming: The Adıyaman example. *Journal of Soil Science and Plant Nutrition*, 5 (2), 80-86.

- Dai, H., Zhang, H., Li, Z., Liu, K., & Zamanian, K. (2020). Tillage practice impacts on the carbon sequestration potential of topsoil microbial communities in an agricultural field. *Agronomy*, 11(1), 60.
- Daoud, S., Harrouni, C., Huchzermeyer, B., & Koyro, H. W. (2008). Comparison of salinity tolerance of two related subspecies of *Beta vulgaris*: The sea beet (*Beta vulgaris* ssp. *maritima*) and the sugar beet (*Beta vulgaris* ssp. *Vulgaris*). In *Biosaline agriculture and high salinity tolerance* (pp. 115-129). Birkhäuser Basel.
- Demmers-Derks, H., Mitchell, R. A. C., Mitchell, V. J., & Lawlor, D. W. (1998). Response of sugar beet (*Beta vulgaris* L.) yield and biochemical composition to elevated CO₂ and temperature at two nitrogen applications. *Plant, Cell & Environment*, 21(8), 829-836.
- Desa, U. N. (2019). *World population prospects 2019: Highlights*. New York (US): United Nations Department for Economic and Social Affairs, 11(1), 125.
- Devkota, K. P., Devkota, M., Rezaei, M., & Oosterbaan, R. (2022). Managing salinity for sustainable agricultural production in salt-affected soils of irrigated drylands. *Agricultural Systems*, 198, 103390.
- Dewi, E. S., Abdulai, I., Bracho-Mujica, G., & Rötter, R. P. (2022). Salinity constraints for small-scale agriculture and impact on adaptation in North Aceh, Indonesia. *Agronomy*, 12(2), 341.
- Eisenach, C. (2019). How plants respond to climate change: A new Virtual Special Issue of *Plant, Cell & Environment*. *Plant, Cell & Environment*, 42(9), 2537-2539.
- Eshed, Y., & Lippman, Z. B. (2019). Revolutions in agriculture chart a course for targeted breeding of old and new crops. *Science*, 366(6466), eaax0025.
- FAO, (2019). *Countries By Commodity, Production, Metadata*.
- Ghaffari, H., Tadayon, M. R., Bahador, M., & Razmjoo, J. (2021). Investigation of the proline role in controlling traits related to sugar and root yield of sugar beet under water deficit conditions. *Agricultural Water Management*, 243, 106448.
- Grunwald, D., Stracke, A., & Koch, H. J. (2023). Cover crop effects on soil structure and early sugar beet growth. *Soil Use and Management*, 39(1), 209-217.
- Hergert, G. W. (2010). Sugar beet fertilization. *Sugar Tech*, 12, 256-266.
- Hickey, L. T., N. Hafeez, A., Robinson, H., Jackson, S. A., Leal-Bertioli, S. C., Tester, M., ... & Wulff, B. B. (2019). Breeding crops to feed 10 billion. *Nature biotechnology*, 37(7), 744-754.
- Hunter, M. C., Smith, R. G., Schipanski, M. E., Atwood, L. W., & Mortensen, D. A. (2017). Agriculture in 2050: recalibrating targets for sustainable intensification. *Bioscience*, 67(4), 386-391.
- Islam, M. J., Kim, J. W., Begum, M. K., Sohel, M. A. T., & Lim, Y. S. (2020). Physiological and biochemical changes in sugar beet seedlings to confer stress adaptability under drought condition. *Plants*, 9(11), 1511.
- Jones, P. D., Lister, D. H., Jaggard, K. W., & Pidgeon, J. D. (2003). Future climate impact on the productivity of sugar beet (*Beta vulgaris* L.) in Europe. *Climatic change*, 58(1), 93-108.
- Khare, R., & Jain, P. (2021). Salt Ion and Nutrient Interactions in Crop Plants: Prospective Signaling. *Physiology of salt stress in plants: perception, signalling, omics and tolerance mechanism*, 74-86.
- Kirk, J. L., Beaudette, L. A., Hart, M., Moutoglis, P., Klironomos, J. N., Lee, H., & Trevors, J. T. (2004). Methods of studying soil microbial diversity. *Journal of microbiological methods*, 58(2), 169-188.
- Leloup, J., Baude, M., Nunan, N., Meriguet, J., Dajoz, I., Le Roux, X., & Raynaud, X. (2018). Unravelling the effects of plant species diversity and aboveground litter input on soil bacterial communities. *Geoderma*, 317, 1-7.

Li, H., Wang, J., Liu, Q., Zhou, Z., Chen, F., & Xiang, D. (2019). Effects of consecutive monoculture of sweet potato on soil bacterial community as determined by pyrosequencing. *Journal of basic microbiology*, 59(2), 181-191.

Lupwayi, N. Z., Larney, F. J., Blackshaw, R. E., Pearson, D. C., & Eastman, A. H. (2018). Soil microbial biomass and its relationship with yields of irrigated wheat under long-term conservation management. *Soil Science*, 183(5), 179-187.

Ma, Y., Dias, M. C., & Freitas, H. (2020). Drought and salinity stress responses and microbe-induced tolerance in plants. *Frontiers in plant science*, 11, 591911.

Majbar, Z. (2021). Farmers Perceptions and Willingness of Compost Production and Use to Contribute to Environmental Sustainability. *Sustainability*, 13.

Märländer, B., Hoffmann, C., Koch, H. J., Ladewig, E., Merkes, R., Petersen, J., & Stockfisch, N. (2003). Environmental situation and yield performance of the sugar beet crop in Germany: heading for sustainable development. *Journal of agronomy and crop science*, 189(4), 201-226.

Mehdikhani, P., Hovsepian, H., & Bari, M. R. (2011). Sugar beet genotype effect on potential of bioethanol production using *Saccharomyces cerevisiae* fermentation. *African Journal of Biotechnology*, 10(20), 4100-4105.

Mioduszevska, N., Pilarska, A. A., Pilarski, K., & Adamski, M. (2020). The influence of the process of sugar beet storage on its biochemical methane potential. *Energies*, 13(19), 5104.

Misra, V., Mall, A. K., & Pathak, A. D. (2020). Sugar beet: a sustainable crop for saline environment. *Agronomic Crops: Volume 3: Stress Responses and Tolerance*, 49-61.

Morillo-Velarde, R., & Ober, E. S. (2006). Water use and irrigation.

Mosaad, I. S., Serag, A. H., & Sheta, M. H. (2022). Promote sugar beet cultivation in saline soil by applying humic substances in-soil and mineral nitrogen fertilization. *Journal of Plant Nutrition*, 45(16), 2447-2464.

Munns, R. (2002). Comparative physiology of salt and water stress. *Plant, cell & environment*, 25(2), 239-250.

Ober, E. S., & Rajabi, A. (2010). Abiotic stress in sugar beet. *Sugar Tech*, 12, 294-298.

Pacholski, A., Manderscheid, R., & Weigel, H. J. (2015). Effects of free air CO₂ enrichment on root growth of barley, sugar beet and wheat grown in a rotation under different nitrogen supply. *European Journal of Agronomy*, 63, 36-46.

Pergola, M., Alessandro P., Assunta M.P., Vincenzo Di M., Vittoria, P., Carmine D., & Giuseppe, C. (2018). "Composting: The way for a sustainable agriculture." *Applied Soil Ecology* 123: 744-750.

Pidgeon, J. D., Werker, A. R., Jaggard, K. W., Richter, G. M., Lister, D. H., & Jones, P. D. (2001). Climatic impact on the productivity of sugar beet in Europe, 1961–1995. *Agricultural and forest meteorology*, 109(1), 27-37.

Pinheiro, C., Ribeiro, I. C., Reisinger, V., Planchon, S., Veloso, M. M., Renaut, J., ... & Ricardo, C. P. (2018). Salinity effect on germination, seedling growth and cotyledon membrane complexes of a Portuguese salt marsh wild beet ecotype. *Theoretical and Experimental Plant Physiology*, 30, 113-127.

Poeplau, C., Don, A., & Schneider, F. (2021). Roots are key to increasing the mean residence time of organic carbon entering temperate agricultural soils. *Global change biology*, 27(19), 4921-4934.

Ran, X., Wang, X., Gao, X., Liang, H., Liu, B., & Huang, X. (2021). Effects of salt stress on the photosynthetic physiology and mineral ion absorption and distribution in white willow (*Salix alba* L.). *PLoS one*, 16(11), e0260086.

- Rekaby, S. A., AL-Huqail, A. A., Gebreel, M., Alotaibi, S. S., & Ghoneim, A. M. (2023). Compost and humic acid mitigate the salinity stress on quinoa (*Chenopodium quinoa* Willd L.) and improve some sandy soil properties. *Journal of Soil Science and Plant Nutrition*, 23(2), 2651-2661.
- Rerhou, B., Mosseddaq, F., Naimi, M., Moughli, L., Ezzahiri, B., Bel-Lahbib, S., ... & Mokrini, F. (2024). Compost Applications Improve Soil Fertility, Sugar Beet Performances, and Decrease *Sclerotium rolfsii* Sacc. Survival Under Saline Irrigation in a Semi-Arid Climate. *Journal of Soil Science and Plant Nutrition*, 24(1), 586-605.
- Schmid MW, Hahl T, van Moorsel SJ, De Deyn GB, Bernhard Schmid B (2018) Rhizosphere bacterial community composition depends on plant diversity legacy in soil and plant species identity. *BioRxiv* 287235
- Shanmuganathan, M., Kumaresan, D., Geetha, S., Dhasarathan, M., Jayaramachandran, M., Sudhagar, R., & Iyanar, K. (2023). Revealing adaptability of sugar beet (*Beta vulgaris*) genotypes through environmental interaction (GEI) connecting variations in tuber yield. *Agricultural Research*, 12(3), 247-256.
- Stevanato, P., Chiodi, C., Broccanello, C., Concheri, G., Biancardi, E., Pavli, O., & Skaracis, G. (2019). Sustainability of the sugar beet crop. *Sugar Tech*, 21, 703-716.
- Taghizadegan, M. E. H. D. I., Toorchi, M. A. H. M. O. U. D., Vahed, M. M., & Khayamim, S. (2019). Evaluation of sugar beet breeding populations based morpho-physiological characters under salinity stress. *Pak. J. Bot*, 51(1), 11-17.
- Tan, G., Liu, Y., Peng, S., Yin, H., Meng, D., Tao, J., ... & Zhou, Z. (2021). Soil potentials to resist continuous cropping obstacle: Three field cases. *Environmental research*, 200, 111319.
- Tardieu, F. (2012). Any trait or trait-related allele can confer drought tolerance: just design the right drought scenario. *Journal of experimental botany*, 63(1), 25-31.
- Trnka, M., Brázdil, R., Možný, M., Štěpánek, P., Dobrovolný, P., Zahradníček, P., ... & Žalud, Z. (2015). Soil moisture trends in the Czech Republic between 1961 and 2012. *International Journal of Climatology*, 35(13).
- Tron, S., Bodner, G., Laio, F., Ridolfi, L., & Leitner, D. (2015). Can diversity in root architecture explain plant water use efficiency? A modeling study. *Ecological modelling*, 312, 200-210.
- Ullah, A., Bano, A., & Khan, N. (2021). Climate change and salinity effects on crops and chemical communication between plants and plant growth-promoting microorganisms under stress. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 5, 618092.
- UN-Water. (2013). Climate change (WWW document).
- Vitali, V., Sutka, M., Ojeda, L., Aroca, R., & Amodeo, G. (2021). Root hydraulics adjustment is governed by a dominant cell-to-cell pathway in *Beta vulgaris* seedlings exposed to salt stress. *Plant Science*, 306, 110873.
- Wimmer, S., & Sauer, J. (2020). Profitability development and resource reallocation: The case of sugar beet farming in Germany. *Journal of agricultural economics*, 71(3), 816-837.
- Wiśniewska, A., Andryka-Dudek, P., Czerwiński, M., & Chołuj, D. (2019). Fodder beet is a reservoir of drought tolerance alleles for sugar beet breeding. *Plant Physiology and Biochemistry*, 145, 120-131.
- Wolfgang, A., Temme, N., Tilcher, R., & Berg, G. (2023). Understanding the sugar beet holobiont for sustainable agriculture. *Frontiers in Microbiology*, 14, 1151052.
- Wu, J., Lawit, S. J., Weers, B., Sun, J., Mongar, N., Van Hemert, J., ... & Habben, J. E. (2019). Overexpression of *zmm28* increases maize grain yield in the field. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 116(47), 23850-23858.

Yolcu, S., Alavilli, H., Ganesh, P., Panigrahy, M., & Song, K. (2021). Salt and drought stress responses in cultivated beets (*Beta vulgaris* L.) and wild beet (*Beta maritima* L.). *Plants*, 10(9), 1843.

b12 REFERENCES

Ali, M. M., Hossain, D., Al-Imran, A., Khan, M. S., Begum, M., & Osman, M. H. (2021). Environmental pollution with heavy metals: A public health concern. *Heavy metals-their environmental impacts and mitigation*, 771-783.

Almaroai YA, Usman ARA, Ahmad M, Kim KR, Moon DH, Lee SS and Ok YS. (2012). Effects of synthetic chelators and low-molecular-weight organic acids on chromium, copper, and arsenic uptake and translocation in Maize (*Zea mays* L.). *Soil Science*, 177: 655-663.

Ayangbenro AS and Babalola OO. (2017). A new strategy for heavy metal polluted environments: A review of microbial biosorbents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 14(1): 94.

Aybar M, Bilgin A ve Sağlam B. (2015). Fitoremediasyon yöntemi ile topraktaki ağır metallerin giderimi, Artvin Çoruh Üniversitesi Doğal Afetler Uygulama ve Araştırma Merkezi Doğal Afetler ve Çevre Dergisi, 1(1-2): 59-65.

Bagheri, A. (2010). Potato Farmers' Perceptions of Sustainable Agriculture: The Case of Ardabil Province of Iran. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 5: 1977-1981.

Baker AJM and Walker PL. (1990). Ecophysiology of metal uptake by tolerant plants, in: Shaw A.J. (Ed.), *Heavy metal tolerance in plants: Evolutionary Aspects*, CRC Press, Boca Raton, 155-177.

Blaylock MJ ve Huang JW, I. Raskin ve BD Ensley. (2000). Metallerin fitoeskrasyonları, Toksik Metallerin Fitoremediasyonu: Çevreyi Temizlemek İçin Bitkilerin Kullanımı. Wiley, New York, NY, ABD, 53 – 70.

Blaylock MJ, Salt DE, Dushenkov S, Zakharova O, Gussman C, Kapulnik Y, Ensley BD and Raskin I. (1997). Enhanced accumulation of Pb in Indian mustard by soil-applied chelating agents. *Environmental Science & Technology*, 31: 860-865.

Bosecker K. (1999). Microbial leaching in environmental clean-up programmes. *Process Metall*, 9: 533-536.

Castelo-Grande, T., Augusto, P. A., Monteiro, P., Estevez, A. M., & Barbosa, D. (2010). Remediation of soils contaminated with pesticides: a review. *International Journal of Environmental and Analytical Chemistry*, 90(3-6), 438-467.

Clemens S. (2006). Toxic metal accumulation, responses to exposure and mechanisms of tolerance in plants. *Biochimie*, 88(11): 1707-1719.

Coelho M, Luciene M, Rezende HC, Coelho Luciana M, de Sousa PAR, Melo DFO and Coelho NMM. (2015). Bioremediation of polluted waters using microorganisms. *Adv. Bioremediation Wastewater Polluted Soil*, 1-22.

Çağlarırnak, N., & Hepçimen, A. Z. (2010). Ağır Metal Toprak Kirliliğinin Gıda Zinciri ve İnsan Sağlığına Etkisi. *Akademik Gıda*, 8(2), 31-35.

Dandan W, Huixin L, Feng H and Xia W (2007). Role of earthworm-straw interactions on phytoremediation of Cu contaminated soil by ryegrass. *Acta Ecologica Sinica*, 27: 1292-1298.

Derakhshan NZ, Jung MC and Kim KH. (2018). Remediation of soils contaminated with heavy metals with an emphasis on immobilization technology. *Environmental Geochemistry and Health*, 40: 927-953.

- Dermont G, Bergeron M, Mercier G and Richer-Lafleche M. (2008). Soil washing for metal removal: a review of physical/chemical technologies and field applications. Elsevier, 152(1): 1-31.
- Dindar E, Şen CN, Topaç ŞFO ve Başkaya HS. (2017). Topraklarda organik azot fraksiyonlarının belirlenmesi. Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi, 32: 767-775.
- Djingova R. ve Kuleff I., JP Vernet. (2000) İz analizi için enstrümantal teknikler, İz Elementler: Çevresel Dağılımları ve Etkileri. Elsevier, Londra, İngiltere.
- EEA. (2014). Kirlenmiş Alanların Yönetiminde İlerleme Etkileri. Türk Doğa ve Fen Dergisi, 9(Özel Sayı): 103-114.
- Eryılmaz, G. A., & Kılıç, O. (2019). Çevre koruma amaçlı tarımsal eğitimlerin çiftçi davranışlarına etkisi: Samsun ili Bafra ilçesi örneği. Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi, 6(3), 336-341.
- FAO. (2015). Dünya Toprak Kaynaklarının Durumu (ana Rapor)
- Favas P.J.C., Pratas J., Varun M., D'Souza R., Poul M.S. (2014), Phytoremediation of soils contaminated with metals and metalloids at mining areas: potential of native flore, Environmental Risk Assessment of Soil Contamination'nın içinde (Hernandez-Soriano M.C., Ed.), InTech Press, ss.485-517.
- Gomes HI, Dias FC and Ribeiro AB. (2013). Overview of in situ and ex situ remediation technologies for PCB-contaminated soils and sediments and obstacles for full-scale application. Science of The Total Environment, 237-260.
- Haktanır, K., Arcak, S., Erpul, G., Tan, A. (1995). Yol Kenarlarındaki Topraklarda Trafikten Kaynaklanan Ağır Metal Birikimi. Tr., J., of Engineering and Environmental Sciences. 19, 423-431.
- Hasnine, M. T., Huda, M. E., Khatun, R., Saadat, A. H. M., Ahasan, M., Akter, S., ... & Ohiduzzaman, M. (2017). Heavy metal contamination in agricultural soil at DEPZA, Bangladesh. Environment and ecology research, 5(7), 510-516.
- He ZL, Yang XE and Stoffella PJ. (2005). Trace elements in agroecosystems and impacts on the environment. Journal of Trace Elements in Medicine and Biology, 19: 125-140.
- Jadia CD ve Fulekar MH (2009). Ağır metallerin fitoremediasyonu: son teknikler, Afrika Biyoteknoloji Dergisi. 8, no. 6, 921 – 928, 2-s2.0-66749088554.
- Jiang W, Tao T and Liao ZM. (2011). Removal of heavy metal from contaminated soil with chelating agents. Open Journal of Soil Science, 01: 70-76.
- Kahvecioğlu, Ö., Kartal, G., Güven, A., Timur, S. (2004). Metallerin Çevresel Etkileri-I, İTÜ Metalurji ve Malzeme Mühendisliği Bölümü, İstanbul.
- Khomiakov, D. M. (2020). Soil is an essential component of the biosphere and the global food system (Critical assessment of the situation). Moscow University Soil Science Bulletin, 75(4), 147-158.
- Kızıloğlu FM, Turan M, Sahin U, Kuslu Y ve Dursun A. (2008). Effects of untreated and treated wastewater irrigation on some chemical properties of cauliflower (*Brassica oleracea* L. var. botrytis) and red cabbage (*Brassica oleracea* L. var. rubra) grown on calcareous soil in Turkey. Agricultural Water Management, 95: 716-724.
- Kim JO, Lee YW and Chung J. (2013). The role of organic acids in the mobilization of heavy metals from soil. KSCE Journal of Civil and Environmental Engineering Research, 17: 1596-1602.
- Kong Z and Glick BR. (2017). The role of plant growth-promoting bacteria in metal phytoremediation. Advances in microbial physiology, 71: 97-132.

Kumar, N and Tyagi, B. (2020). *Bioremediation: Principles and Application in Environmental Management, Toxicity, Mechanisms of Contaminants Degradation, Detoxification and Challenges*. Elsevier

Kumar, N., Kumar, S., Bauddh, K., Dwivedi, N., Shukla, P., Singh, D. P., & Barman, S. C. (2015). Toxicity assessment and accumulation of metals in radish irrigated with battery manufacturing industry effluent. *International Journal of Vegetable Science*, 21(4), 373-385.

Kumar, V., Singh, J., & Kumar, P. (2019). Heavy metals accumulation in crop plants: Sources, response mechanisms, stress tolerance and their effects. *Contaminants in agriculture and environment: health risks and remediation*, 1, 38.

Maity JP, Huang YM, Fan CW, Chen CC, Li CY, Hsu CM, Chang YF, Wu CI, Chen CY and Jean JS. (2013). Evaluation of remediation process with soapberry derived saponin for removal of heavy metals from contaminated soils in Hai-Pu, Taiwan. *Journal of Environmental Sciences*, 25: 1180-1185.

Maksymiec, W. (2007). Signaling responses in plants to heavy metal stress. *Acta Physiologiae Plantarum*, 29, 177-187.

Mikhailenko AV, Ruban DA Ermolaev VA and Loon AJ. (2020). Cadmium pollution in the tourism environment: A literature review. *Geosciences*, 10: 1-18.

Mulligan CN, Yong RN and Gibbs BF. (2001). Remediation technologies for metal-contaminated soils and groundwater: an evaluation, *Engineering Geology*, 60: 193-207.

Nagajyoti, P. C., Lee, K. D., & Sreekanth, T. V. M. (2010). Heavy metals, occurrence and toxicity for plants: a review. *Environmental Chemistry Letters*, 8(3), 199-216.

Naila A, Meerdink G, Jayasena V, Sulaiman AZ, Ajit AB and Berta G. (2019). A review on global metal accumulators mechanism, enhancement, commercial application, and research trend. *Environmental Science and Pollution Research*, 26: 26449-26471.

Nnaji, N. D., Onyeaka, H., Miri, T., & Ugwa, C. (2023). Bioaccumulation for heavy metal removal: a review. *SN Applied Sciences*, 5(5), 125.

Ozturk, A., Yarci, C., & Ozyigit, I. I. (2017). Assessment of heavy metal pollution in Istanbul using plant (*Celtis australis* L.) and soil assays. *Biotechnology & Biotechnological Equipment*, 31(5), 948-954.

Ozyigit, I. I., Can, H., & Dogan, I. (2021). Phytoremediation using genetically engineered plants to remove metals: a review. *Environmental Chemistry Letters*, 19(1), 669-698.

Pourret, O., & Hursthouse, A. (2019). It's time to replace the term "heavy metals" with "potentially toxic elements" when reporting environmental research. *International journal of environmental research and public health*, 16(22), 4446.

Rashid, A., Schutte, B. J., Ulery, A., Deyholos, M. K., Sanogo, S., Lehnhoff, E. A., & Beck, L. (2023). Heavy metal contamination in agricultural soil: environmental pollutants affecting crop health. *Agronomy*, 13(6), 1521.

Rodrigues, A. A., De Queiroz, M. E. L., De Oliveira, A. F., Neves, A. A., Heleno, F. F., Zambolim, L., ... & Morais, E. H. C. (2017). Pesticide residue removal in classic domestic processing of tomato and its effects on product quality. *Journal of environmental science and health, part b*, 52(12), 850-857.

Sakin, E., Yanardağ, İ. H., Ramazanoğlu, E., & Yalçın, H. (2024). Enzyme activities and heavy metal interactions in calcareous soils under different land uses. *International Journal of Phytoremediation*, 26(2), 273-286.

- Schaller A. ve Diez T., D. Sauerbeck ve S. Lübben. (1991). Ağır metal alımının bitkiye özgü yönleri ve gıda ve yem bitkileri için kalite standartlarıyla karşılaştırılması, Der Einfluß von festen Abfällen auf Böden, Pflanzen. KFA, Jülich, Almanya, 92 – 125, (Almanca).
- Shahid, M., Khalid, S., Abbas, G., Shahid, N., Nadeem, M., Sabir, M., ... & Dumat, C. (2015). Heavy metal stress and crop productivity. *Crop production and global environmental issues*, 1-25.
- Sönmez, O., & Kılıç, F. N. (2021). Heavy metal pollution in soil and removal methods. *Turkish Journal of Agricultural Engineering Research (TURKAGER)*, 2(2), 493-507.
- Sun H, Wang H, Qi J, Shen L and Lian X (2011). Study on surfactants remediation in heavy metals contaminated soils. *ISWREP 2011- Proc. 2011 Int. Symp. Water Resources Environmental Protection*, 3: 1862-1865.
- Sun R, Yang J, Xia P, Wu S, Lin T and Yi. (2020). Contamination features and ecological risks of heavy metals in the farmland along shoreline of Caohai plateau wetland. *Chemosphere*, 254: 126828.
- Syed, Ibrahim B. (2005). Pollution. Islamic Research Foundation International, Inc. 7102 W. Shefford Lane Louisville, KY 40242- 6462, USA Elektronik (Online) Erişim, http://www.irfi.org/articles/articles_51_100/pollution.htm.
- Turan, O., Ozdemir, H., & Demir, G. (2020). Deposition of heavy metals on coniferous tree leaves and soils near heavy urban traffic. *Frontiers in Life Sciences and Related Technologies*, 1(1), 35-41.
- Vangronsveld J, Herzig R, Weyens N, Boulet J, Adriaensen K, Ruttens A, Thewys T, Vassilev A, Meers E, Nehnevajova E, Lelie D and Mench M. (2009). Phytoremediation of contaminated soils and groundwater: Lessons from the field. *Environmental Science and Pollution Research*, 16: 765-794.
- Vareda JP, Valente AJM and Durães L. (2016). Heavy metals in Iberian soils: Removal by current adsorbents/amendments and prospective for aerogels. *Advances in Colloid and Interface Science*, 237: 28-42.
- Verma, A. (2022). Bioremediation techniques for soil pollution: an introduction. *Biodegradation Technology of organic and inorganic pollutants*, 289.
- Yadav, M., & Kumar, D. (2021). Parameters of Soil Chemistry. *Applied Soil Chemistry*, 197-214.
- Yao Z, Li J, Xie H and Yu C. (2012). Review on remediation technologies of soil contaminated by heavy metals. *Procedia Environmental Sciences*, 16: 722-729.
- Yerli C, Çakmakçı T, Şahin U ve Tüfenkçi Ş. (2020). Ağır metallerin toprak, bitki, su ve insan sağlığına etkileri. *Türk Doğa ve Fen Dergisi*, 9(Özel Sayı): 103-114.
- Yildiztekin, M., Ulusoy, H., & Tuna, A. L. (2019). Ağır metallerle kirlenmiş toprakların iyileştirilmesinde fitoremediasyon yöntemi: tıbbi ve aromatik bitkilerin uygunluğu. *SETSCI Conference Proceedings 4 (6)*, 477- 480.
- Yılmaz, N., Ozyigit, I. I., Demir, H., & Yalcin, I. E. (2021). Assessment on phytoplankton composition and heavy metal pollution in a drinking water resource: Lake Terkos (Istanbul, Turkey). *Desalination and Water Treatment*, 225: 265-274.

YENİ BAŞLAYANLAR İÇİN

TEKNİK ANALİZE GİRİŞ

ve

MÜJDECI MUM GRAFİKLER

Dr. Ogün ŞEN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-094-4

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

KAYNAKLAR

Ahmet Mergen, Kurtlarla Tango, İstanbul, Beta, 1998, s.15.

Akçağıl, Ş. (2005). Fibonacci sayıları ve altın oran (Master's thesis, Balıkesir University (Turkey)

Anıl Özekşi, Kazanma Sanatı, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2005, s. 77

Charles D. Kirkpatrick ve Julie R. Dahlquist, Technical Analysis, Financial Times Press, USA, 2007, s. 334.

Edwards, Robert D., Magee, John, Technical Analysis of Stock Trends, Sixteenth Printing (1987) John Magee Inc. Boston

Ekinciler Menkul Değerler A.Ş., Teknik Analiz Eğitim Notları, İzmir, 2007, s. 1

John Bollinger, Bollinger on Bollinger Bands, McGraw-Hill, USA, 2001, s. 63.

John Magee, The Introduction To The Magee System Of Technical Analysis, St. Lucie Press, London, 2002, s. 246.

John Murphy, Görsel Yatırımcı, İstanbul, Scala, 1998, s.23.

Özçam, Ferhat, Teknik Analiz ve İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, Sermaye Piyasası Kurulu Yayını, 1996, İstanbul, sf.27-33

Perşembe, Ali, Teknik Analiz mi dedin? Hadi canım sende, Scala Yayıncılık, 2023, İstanbul, sf.60-84

Ponsi, E. (2007). Forex Patterns and Probabilities. Unites States of America: John Wiley and Sons, Inc.

SARI, Yusuf. Borsada Göstergelerle Teknik Analiz, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul, 2001.

Şen, O. (2018). BİST 30 için (2016-2017 Dönemi) Beta Katsayısı Anlamlılık Testi. *Asya Studies*, 3(3), 28-38.

Tahsin Çetinyokuş ve Hadi Gökçen, Borsada Göstergelerle Teknik Analiz için Bir Karar Destek Sistemi, Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, Cilt 17, No 1, 43-58, 2002, s. 50.

Tek, A. O. (2022). Pay Senedi Yatırımlarında Teknik Analiz Yöntemlerinin Uygulanması Ve BİST 30 Endeksi Üzerinde Test Edilmesi. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(22), 7-23.

Türkoğlu, D., & Konak, F. (2021). Pazartesi Anomalisine Farklı Bir Bakış: ABD ve Avrupa Borsaları Üzerine Bir Uygulama. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(2), 1-20.

Url 1: <https://gedik.com/yatirimci-sozlugu>

Url 2: <https://www.matriksdata.com/website/egitim>

Url 3: <https://www.hartfordfunds.com/practice-management/client-conversations/managing-volatility/bear-markets.html>

BİYOLOJİ ALANINDA TEORİK VE UYGULAMALI AKADEMİK ÇALIŞMALAR-II

EDİTÖR

Prof. Dr. Şifa TÜRKOĞLU

YAZARLAR

Prof. Dr. Arif PARMAKSIZ

Doç. Dr. Hüseyin BULUT

Dr. Öğr. Üyesi Demet HANÇER AYDEMİR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-086-9

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

b1 KAYNAKLAR

- Berg, P., et al. (1972). "Recombinant DNA: The Experimental Approach." Science.
- Cyranoski, D. (2019). "Chinese scientist who created world's first genetically edited babies condemned." Nature.
- Doudna, J.A., & Charpentier, E. (2014). "The New Frontier of Gene Editing." Science.
- Gasser, C. S. (2018). "Genetic Modification and Evolutionary Considerations." Nature Biotechnology.
- James, C. (2011). "Global Status of Commercialized Biotech/GM Crops: 2011." ISAAA Brief No. 43.
- Séralini, G.E., et al. (2012). "Long-term toxicity of a Roundup herbicide and a Roundup-tolerant genetically modified maize." Environmental Sciences Europe.
- Shiva, V. (2000). Stolen Harvest: The Hijacking of the Global Food Supply. South End Press. ISTA (International Seed Testing Association) (2013) International Rules for Seed Testing Edition, Zurich, Switzerland.
- Watson, J.D., et al. (2007). Molecular Biology of the Gene. Pearson.

b2 KAYNAKLAR

- Hohjoh, H., & Matsumoto, T. (1998). "L1 retrotransposition is regulated by DNA methylation." Journal of Biological Chemistry, 273(45), 30779–30782.
- Kazazian, H. H. (2004). "Mobile elements: drivers of genome evolution." Science, 303(5656), 1626–1632.
- Saghai-Maroo MA, Soliman KM, Jorgensen RA, Allard RW, 1984. Ribosomal DNA spacer-length polymorphism in barley: mendelian inheritance, chromosomal location, and population Dynamics. Proceedings of the National Academy Sciences, 81: 8014-8019.
- Slotkin, R. K., & Martienssen, R. A. (2007). "Transposable elements and the evolution of eukaryotic genomes." Nature Reviews Genetics, 8(4), 272-285.
- Wilke, C. M., & Nüsslein-Volhard, C. (2014). "Epigenetic regulation of transposon activity." Nature Reviews Genetics, 15(10), 650–664.

b3 KAYNAKÇA

- Ak, B. E., & Parlakçı, H. (2009). Pistacia lentiscus in the Mediterranean Region in Turkey. Acta Horti, 818, 77-82.
- Akdemir, Ö. F., Tilkat, E., Onay, A., Kılınç, F. M., Süzerer, V., & Çiftçi, Y. Ö. (2013). Geçmişten günümüze sakız ağacı Pistacia lentiscus L. Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi, 3(2), 1-28.
- Akyuz, M., Yabo-Dambagi, L., Kilic, T., & Cakir, A. (2022). Antidiabetic, neuroprotective and antioxidant potentials of different parts of Pistacia terebinthus fruits. South African Journal of Botany, 147, 443-456.

- Al-Saghir, M.G. & Porter, D.M. (2012). Taxonomic revision of the genus *Pistacia* L. (Anacardiaceae). *American Journal of plant sciences*, 3, 12-32
- Ateş, M. A., Yıldırım, Z., & Yağan, D. (2018). Türkiye’de Doğal Yayılış Gösteren Bazı *Pistacia* L. Türlerinin ITS Gen Bölgesi Kullanılarak Dünya’da ki Diğer Türlerle Moleküler Filogenetik İlişkilerinin Belirlenmesi. *21. Yüzyılda Fen ve Teknik*, 2(10), 59-68.
- Bampouli, A., Kyriakopoulou, K., Papaefstathiou, G., Louli, V., Aligiannis, N., Magoulas, K., & Krokida, M. (2015). Evaluation of total antioxidant potential of *Pistacia lentiscus* var. *chia* leaves extracts using UHPLC–HRMS. *Journal of Food Engineering*, 167, 25-31.
- Bouyahya, A., Dakka, N., Talbaoui, A., Moussaoui, N. E., Abrini, J., & Bakri, Y. (2018). Phenolic contents and antiradical capacity of vegetable oil from *Pistacia lentiscus* (L). *J. Mater. Environ. Sci*, 9(5), 1518-24.
- Ghaemmaghami, L., Attar, F., Ghahreman, A., & Rahiminejad, M. R. (2009). Geographical, morphological and taxonomic status of *Pistacia khinjuk* Stocks ex Stocks in Iran. *Iranian Journal of Science*, 33(1), 23-29.
- Grover, M. (2021). *Pistacia integerrima* (Shringi)-a plant with significant pharmacological activities. *The Journal of Phytopharmacology*, 10(5), 323-330.
- Guo, H., Liu, Y., Wang, H., & Li, S. (2022). Study on the dormancy characteristics of Chinese pistache (*Pistacia chinensis* Bunge) seeds. *Forests*, 13(9), 1521.
- Hormaza JJ, Dollo L, Polito VS (1994) Determination of relatedness and geographic movements of *Pistacia vera* (Pistachio; Anacardiaceae) germplasm by RAPD analysis. *Econ Bot* 48:349–358
- Ismail, N., Chan, K. W., Mastuki, S. N., Saad, N., & Razis, A. F. A. (2022). Biological activities of pistachio (*Pistacia vera*) oil. In *Multiple Biological Activities of Unconventional Seed Oils* (pp. 279-293). Academic Press.
- Kafkas, S., Kafkas, E., and Perl-Treves, R. (2002). Morphological diversity and a germplasm survey of three wild *Pistacia* species in Turkey. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 49(3), 261-270.
- Karimi, H. R., Abadi, M. H. H., & Kohbanani, A. M. (2012). Genetic diversity of *Pistacia khinjuk* Stocks. using RAPD markers and leaf morphological characters. *Plant systematics and evolution*, 298(5), 963-968.
- Katsiotis A., Hagidimitriou, M., Drossou, A., Pontikis, C., Loukas, M. (2003). Genetic relationships among species and cultivars of *Pistacia* using RAPDs and AFLPs. *Euphytica* 132:279–286.
- Kavak, D. D., Altok, E., Bayraktar, O., Ülkü, S. (2010). *Pistacia terebinthus* extract: As a potential antioxidant, antimicrobial and possible β -glucuronidase inhibitor. *Journal of Molecular Catalysis B: Enzymatic*, 64(3-4), 167-171.
- Khanazarov, A. A., Chernova, G. M., Rakhmonov, A. M., Nikolyyi, L. V., Ablaeva, E., Zaurov, D. E., Funk, C. R. (2009). Genetic resources of *Pistacia vera* L. in Central Asia. *Genetic resources and crop evolution*, 56, 429-443.
- Khatamsaz, M. (1988) *Flora of Iran* No. 30: Anacardiaceae. Research Institute of Forests and Rangelands, Tehran.
- Kozhoridze, G., Orlovsky, N., Orlovsky, L., Blumberg, D. G., & Golan-Goldhirsh, A. (2015). Geographic distribution and migration pathways of *Pistacia*—present, past and future. *Ecography*, 38(11), 1141-1154.
- Mahjoub, F., Rezayat, K. A., Yousefi, M., Mohebbi, M., & Salari, R. (2018). *Pistacia atlantica* Desf. A review of its traditional uses, phytochemicals and pharmacology. *Journal of medicine and life*, 11(3), 180.
- Parfitt, D.E., Badenes, M.L. (1997) Phylogeny of the genus *Pistacia* as determined from analysis of the chloroplast genome. *Proc Natl Acad Sci USA* 94:7987–7992.

Park, J. Y., Hong, M., Hyun, E., Jia, Q., Rhee, M. H., Cho, J. Y., Lee, Y.-C., Yayah, T., & Kwak, D.-M. (2012). Pistacia chinensis Methanolic Extract Attenuated MAPK and Akt Phosphorylations in ADP Stimulated Rat Platelets In Vitro. Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine, 2012(16), 1–7.

Pazouki, L., Mardi, M., Shanjani, P. S., Hagidimitriou, M., Pirseyedi, S. M., Naghavi, M. R., ... & Khayam Nekoui, S. M. (2010). Genetic diversity and relationships among Pistacia species and cultivars. Conservation genetics, 11, 311-318.

Qin, S., Shi, C., Ren, X., Sun, Y., He, L., & Meng, Y. (2012). Deacidification of Pistacia chinensis Oil as a Promising Non-Edible Feedstock for Biodiesel Production in China. Energies, 5(8), 2759–2770.

Qin, S., Sun, Y., Zhang, S., & Meng, X. (2010). Production and Analysis of Biodiesel from Non-Edible Seed Oil of Pistacia Chinensis. Energy Exploration & Exploitation, 28(1), 37–46.

Rauf, A., & Patel, S. (2017). Pistagremic acid as a broad spectrum natural inhibitor from Pistacia integerrima Stewart. Natural product research, 31(4), 367-368.

Ribakov, A.A., Ostrouhova, S.A. (1972) Horticulture of Uzbekistan, 3rd edn. Ukituvchi, Tashkent, pp 43–44.

Sehaki, C., Jullian, N., Ayati, F., Fernane, F., & Gontier, E. (2023). A review of Pistacia lentiscus polyphenols: Chemical diversity and pharmacological activities. Plants, 12(2), 279.

Sharwan, G., Jain, P., Pandey, R., & Shukla, S. S. (2016). Toxicity and safety profiles of methanolic extract of Pistacia integerrima JL Stewart ex Brandis (PI) for Wistar Rats. Journal of pharmacopuncture, 19(3), 253.

Whitehouse, W.E. (1957) The pistachio nut—a new crop for the western United States. Econ Bot 11:281–321

Yayah, T., Rhee, M. H., Jia, Q., Hyun, E., Hong, M., Lee, Y.-C., Kim, H.-J., & Kim, T.-W. (2012). Pistacia chinensis Inhibits NO Production and Upregulates HO-1 Induction via PI-3K/Akt Pathway in LPS Stimulated Macrophage Cells. The American Journal of Chinese Medicine, 40(05), 1085–1097.

Yılmaz, A., Özuslu, E., & Sarpkaya, K. (2023). Pistacia atlantica Desf. türünün Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerinde Yayılış Alanları ve Taksonomik Özelliklerinin Belirlenmesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi, 26(6), 1259-1267.

Zohary M (1952) A monographical study of the genus Pistacia. P J Bot Ser 5(4):187–228.

Zohary M (1962) A monographical study of Pistacia. Palestine J Bot 5:187–228.

Zohary, D. (1996). The genus pistacia. (Taxonomy, distribution, conservation and uses of pistacia genetic resources). International Plant Genetic Resources Institute, Palermo, Italy: Eds. Padulosii S, Caruso T, & Barone E, 1-11.

b4 KAYNAKLAR

Abdollahi, H., Shafaei, S. Z., Noaparast, M., Manafi, Z., Niemelä, S. I., & Tuovinen, O. H. (2014). Mesophilic and thermophilic bioleaching of copper from a chalcopyrite-containing molybdenite concentrate. International Journal of Mineral Processing, 128, 25-32.

Adams, M. W., & Kelly, R. M. (1998). Finding and using hyperthermo-philic enzymes. Trends in Biotechnology, 16(8), 329-332.

- Aguilar, A. (1996). Extermophile research in European union from fundamental aspects to industrial expectations. *FEMS Microbiology Reviews*, 18(2-3), 89-92.
- Antoni, D., Zverlov, V.V. & Schwarz, W.H. (2007). Biofuels from microbes. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 77, 23–35.
- Arikan, B. (2008). Highly thermostable, thermophilic, alkaline, SDS and chelator resistant amylase from a thermophilic *Bacillus* sp. isolate A3-15. *Bioresource Technology*, 99(8), 3071–3076.
- Asker, D., & Ohta, Y. (2002). Production of canthaxanthin by *Haloferax alexandrinus* under non-aseptic conditions and a simple, rapid method for its extraction. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 58(6), 743-750.
- Azubuikwe, C. C., Chikere, C. B., & Okpokwasili, G. C. (2016). Bioremediation techniques–classification based on site of application: principles, advantages, limitations and prospects. *World Journal of Microbiology and Biotechnology*, 32, 1-18.
- Baker, S. E., Hopkins, R. C., Blanchette, C. D., Walsworth, V. L., Sumbad, R., Fischer, N. O., Kuhn, E. A., Coleman, M., Chromy, B. A., Letant, S. E. et al. (2009). Hydrogen production by a hyperthermophilic membrane-bound hydrogenase in water-soluble nanolipoprotein particles. *Journal of the American Chemical Society*, 131(22), 7508-7509.
- Barnard, D., Casanueva, A., Tuffin, M., & Cowan, D. (2010). Extremophiles in biofuel synthesis. *Environmental Technology*, 31(8-9), 871–888.
- Basen, M., Schut, G. J., Nguyen, D. M., Lipscomb, G. L., Benn, R. A., Prybol, C. J., Vaccaro, B. J., Poole II, F. L., Kelly, R. M., & Adams, M. W. W. (2014). Single gene insertion drives bioalcohol production by a thermophilic archaeon. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 111(49), 17618-17623.
- Bergquist, P. L., Morgan, H. W., & Saul, D. (2014). Selected enzymes from extreme thermophiles with applications in biotechnology. *Current Biotechnology*, 3(1), 45-59.
- Bertoldo C, & Antranikian G. (2001). Amylolytic enzymes from hyperthermophiles. *Methods in Enzymology*, 330, 269-290.
- Bhalla, A., Bansal, N., Kumar, S., Bischoff, K. M., & Sani, R. K. (2013). Improved lignocellulose conversion to biofuels with thermophilic bacteria and thermostable enzymes. *Bioresource Technology*, 128, 751-759.
- Bhandiwad, A., Guseva, A., & Lynd, L. (2013). Metabolic engineering of *Thermoanaerobacterium thermosaccharolyticum* for increased n-butanol production. *Advances in Microbiology*, 3(1), 46-51.
- Bharali, P., Das, S., Konwar, B., & Thakur, A. J. (2011). Crude biosurfactant from thermophilic *Alcaligenes faecalis*: feasibility in petro-spill bioremediation. *International Biodeterioration & Biodegradation*, 65(5), 682-690.
- Chandi, G. K., & Gill, B. S. (2011). Production and characterization of microbial carotenoids as an alternative to synthetic colors: A Review. *International Journal of Food Properties*, 14(3), 503-513.
- Charlesworth, J. C., & Burns, B. P. (2015). Untapped resources: biotechnological potential of peptides and secondary metabolites in archaea. *Archaea*, 282035.
- Charlier, D., & Droogmans, L. (2005). Microbial life at high temperature, the challenges, the strategies. *Cellular and Molecular Life Sciences*, 62, 2974-2984.
- Chatterjee, S., Bhattacharjee, I., & Chandra, G. (2010). Biosorption of heavy metals from industrial waste water by *Geobacillus thermodenitrificans*. *Journal of Hazardous Materials*, 175(1-3): 117-125.

- Chernyh, N. A., Gavrilov, S. N., Sorokin, V. V., German, K. E., Sergeant, C., Simonoff, M., Robb, F., & Slobodkin, A. I. (2007). Characterization of technetium(VII) reduction by cell suspensions of thermophilic bacteria and archaea. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 76(2), 467-472.
- Coker, J. A., & Brenchley, J. E. (2006). Protein engineering of a cold-active β -galactosidase from *Arthrobacter* sp. SB to increase lactose hydrolysis reveals new sites affecting low temperature activity. *Extremophiles*, 10, 515-524.
- Combie, J., Combie, J., Albert, F. G., Tran, K. V., Cabrera, J., Correia, H. J., Guo, Y., Lindermuth, J., Rauert, N., Galbraith, W., & Selitrennikoff, C. P. (2001). Extremophilic organisms as an unexplored source of antifungal compounds. *The Journal of Antibiotics*, 54(1), 56-65.
- Das, D., & Veziroğlu, T. N. (2001). Hydrogen production by biological processes. A survey of literature. *International Journal of Hydrogen Energy*, 26(1), 13-28.
- DasSarma, P., Coker, J. A., Huse, V., & DasSarma, S. (2009). Halophiles, Industrial Applications. In: Flickinger, M. C. (ed) *Encyclopedia of Industrial Biotechnology: Bioprocess, Bioseparation, and Cell Technology*. USA, John Wiley & Sons, Inc.
- de Vrije T, de Haas GG, Tan GB, Keijsers, E. R. P., & Claassen P. A. M. (2002). Pretreatment of *Miscanthus* for hydrogen production by *Thermotoga elfii*. *International Journal of Hydrogen Energy*, 27(11–12), 1381-1390.
- Demain, A. L., Newcomb, M., & Wu, J. H. (2005). Cellulase, clostridia, and ethanol. *Microbiology and Molecular Biology Reviews: MMBR*, 69(1), 124-154.
- Diaz, R. S., & Sabino, E. C. (1998). Accuracy of replication in the polymerase chain reaction. Comparison between *Thermotoga maritima* DNA polymerase and *Thermus aquaticus* DNA polymerase. *Brazilian Journal of Medical and Biological Research*, 31(10), 1239-1242.
- Donati, E. R., & Sand, W. (Eds.). (2007). *Microbial processing of metal sulfides (Vol. 130)*. Dordrecht: Springer.
- Dopson, M., Ni, G., & Sleutels, T. H. (2016). Possibilities for extremophilic microorganisms in microbial electrochemical systems. *FEMS Microbiology Reviews*, 40(2), 164-181.
- Elleuche, S., Schröder, C., Sahm, K., & Antranikian, G. (2014). Extremozymes—biocatalysts with unique properties from extremophilic microorganisms. *Current Opinion in Biotechnology*, 29, 116-123.
- Fore, J., Jr, Wiechers, I. R., & Cook-Deegan, R. (2006). The effects of business practices, licensing, and intellectual property on development and dissemination of the polymerase chain reaction: case study. *Journal of Biomedical Discovery and Collaboration*, 1, 7.
- Galtier, N., & Lobry, J. R. (1997). Relationships between genomic G+C content, RNA secondary structures, and optimal growth temperature in prokaryotes. *Journal of Molecular Evolution*, 44, 632-636.
- Gavrilescu, M., Demnerová, K., Aamand, J., Agathos, S., & Fava, F. (2015). Emerging pollutants in the environment: present and future challenges in biomonitoring, ecological risks and bioremediation. *New Biotechnology*, 32(1), 147-156.
- Ghelani, A., Patel, R., Mangrola, A., & Dudhagara, P. (2015). Cultivation-independent comprehensive survey of bacterial diversity in Tulsī Shyam Hot Springs, India. *Genomics Data*, 4, 54-56.
- Goh, K. M., Kahar, U. M., Chai, Y. Y., Chong, C. S., Chai, K. P., Ranjani, V., Illias, R., & Chan, K. G. (2013). Recent discoveries and applications of *Anoxybacillus*. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 97(4), 1475-1488.
- Gomes, I., Gomes, J., & Steiner, W. (2003). Highly thermostable amylase and pullulanase of the extreme thermophilic eubacterium *Rhodothermus marinus*: production and partial characterization. *Bioresource Technology*, 90(2), 207-214.

- Gomes, J., & Steiner, W. (2004). The Biocatalytic Potential of Extremophiles and Extremozymes. *Food Technology and Biotechnology*, 42(4), 223-225.
- Gurvitz, A., Lai, L. Y., & Neilan, B. A. (1994). Exploiting biological materials in forensic science. *Australasian Biotechnology*, 4(2), 88-91.
- Haki, G. D., & Rakshit, S. K. (2003). Developments in industrially important thermostable enzymes. *Bioresource Technology*, 89(1), 17-34.
- Han, Y., Agarwal, V., Dodd, D., Kim, J., Bae, B., Mackie, R. I., Nair, S. K., & Cann, I. K. O. (2012). Biochemical and structural insights into xylan utilization by the thermophilic bacterium *Caldanaerobius polysaccharolyticus*. *Journal of Biological Chemistry*, 287(42), 34946-34960.
- Henne, A., Brüggemann, H., Raasch, C., Wiezer, A., Hartsch, T., Liesegang, H., et al. (2004). The genome sequence of the extreme thermophile *Thermus thermophilus*. *Nature Biotechnology*, 22, 547-553.
- Herbert, R. A. (1992). A perspective on the biotechnological potential of extremophiles. *Trends in Biotechnology*, 10(11), 395-402.
- Hernández, M. S., Rodríguez, M. R., Guerra, N. P., & Rosés, R. P. (2006). Amylase production by *Aspergillus niger* in submerged cultivation on two wastes from food industries. *Journal of Food Engineering*, 73(1), 93-100.
- Ilyas, S., Lee, J. C., & Kim, B. S. (2014). Bioremoval of heavy metals from recycling industry electronic waste by a consortium of moderate thermophiles: process development and optimization. *Journal of Cleaner Production*, 70, 194-202.
- Ishino, S., & Ishino, Y. (2014). DNA polymerases as useful reagents for biotechnology—the history of developmental research in the field. *Frontiers in Microbiology*, 5, 465.
- Ito, S., Kobayashi, T., Ara, K., Ozaki, K., Kawai, S., & Hatada, Y. (1998). Alkaline detergent enzymes from alkaliphiles: enzymatic properties, genetics, and structures. *Extremophiles*, 2(3), 185-190.
- Jeon, S. J., & Ishikawa, K. (2003). A novel ADP-dependent DNA ligase from *Aeropyrum pernix* K1. *FEBS Letters*, 550(1-3): 69-73.
- Johnson, D. B. (2014). Biomining-biotechnologies for extracting and recovering metals from ores and waste materials. *Current Opinion in Biotechnology*, 30, 24-31.
- Jones, E. J., Voytek, M. A., Warwick, P. D., Corum, M. D., Cohn, A., Bunnell, J. E., Clark, A. C., & Orem, W. H. (2008). Bioassay for estimating the biogenic methane-generating potential of coal samples. *International Journal of Coal Geology*, 76(1-2), 138-150.
- Joshi, S., Bharucha, C., Jha, S., Yadav, S., Nerurkar, A., & Desai, A. J. (2008). Biosurfactant production using molasses and whey under thermophilic conditions. *Bioresource Technology*, 99(1), 195–199.
- Kim, J. H., Lee, K. K., Sun, Y., Seo, G. J., Cho, S. S., Kwon, S. H., & Kwon S. T. (2013). Broad nucleotide cofactor specificity of DNA ligase from the hyperthermophilic crenarchaeon *Hyperthermus butylicus* and its evolutionary significance. *Extremophiles*, 17, 515-522.
- Koga, Y. (2012). Thermal adaptation of the archaeal and bacterial lipid membranes. *Archaea*, 2012, 789652, 6 pages.
- Kotelnikova, S. (2002). Microbial production and oxidation of methane in deep subsurface. *Earth-Science Reviews*, 58(3-4), 367-395.

- Lao, P. J., & Forsdyke, D. R. (2000). Thermophilic bacteria strictly obey Szybalski's transcription direction rule and politely purine-load RNAs with both adenine and guanine. *Genome Research*, 10(2), 228-236.
- Lavana, M., Cheema, S., Sarma, P. M., Ganapathi, R., & Lal, B. (2014). Methanogenic potential of a thermophilic consortium enriched from coal mine. *International Biodeterioration & Biodegradation*, 93, 177-185.
- Lee, S. Y., Park, J. H., Jang, S. H., Nielsen, L. K., Kim, J., & Jung, K. S. (2008). Fermentative butanol production by Clostridia. *Biotechnology and Bioengineering*, 101(2), 209-228.
- Liao, W. Y., Shen, C. N., Lin, L. H., Yang, Y. L., Han, H. Y., Chen, J. W., Kuo, S. C., Wu, S. H., & Liaw, C. C. (2012). Asperjinone, a nor-neolignan, and terrein, a suppressor of ABCG2-expressing breast cancer cells, from thermophilic *Aspergillus terreus*. *Journal of Natural Products*, 75(4), 630-635.
- Lin, L., & Xu, J. (2013). Dissecting and engineering metabolic and regulatory networks of thermophilic bacteria for biofuel production. *Biotechnology advances*, 31(6), 827-837.
- Lipscomb, G. L., Schut, G. J., Thorgersen, M. P., Nixon, W. J., Kelly, R. M., & Adams, M. W. (2014). Engineering hydrogen gas production from formate in a hyperthermophile by heterologous production of an 18-subunit membrane-bound complex. *The Journal of Biological Chemistry*, 289(5), 2873-2879.
- Luca, P. D., Musacchio, A., & Taddei, R. (1981). Acidophilic algae from the fumaroles of Mount Lawu (Java, locus classicus of *Cyanidium caldarium* Geitler. *Giornale Botanico Italiano*, 115(1), 1-9.
- Lundberg, K. S., Shoemaker, D. D., Adams, M. W., Short, J. M., Sorge, J. A., & Mathur, E. J. (1991). High-fidelity amplification using a thermostable DNA polymerase isolated from *Pyrococcus furiosus*. *Gene*, 108(1), 1-6.
- Mathew, C., & Rathnayake, S. (2014). Isolation and characterization of alpha amylase isolated from a hot water spring in Sri Lanka. *International Research Journal of Microbiology*, 5, 50-61.
- Mattila, P., Korpela, J., Tenkanen, T., & Pitkänen, K. (1991). Fidelity of DNA synthesis by the *Thermococcus litoralis* DNA polymerase--an extremely heat stable enzyme with proofreading activity. *Nucleic acids research*, 19(18), 4967-4973.
- McClendon, S. D., Bath, T., Petzold, C. J., Adams, P. D., Simmons, B. A., & Singer, S. W. (2012). *Thermoascus aurantiacus* is a promising source of enzymes for biomass deconstruction under thermophilic conditions. *Biotechnology for biofuels*, 5, 1-10.
- Mirete, S., Morgante, V., & Gonzalez-Pastor, J. E. (2016). Functional metagenomics of extreme environments. *Current Opinion in Biotechnology*, 38, 143-149.
- Mnif, S., Chamkha, M., Labat, M., & Sayadi, S. (2011). Simultaneous hydrocarbon biodegradation and biosurfactant production by oilfield-selected bacteria. *Journal of Applied Microbiology*, 111(3), 525-536.
- Mohammad, B. T., Al Daghistani, H. I., Jaouani, A., Abdel-Latif, S., & Kennes, C. (2017). Isolation and characterization of thermophilic bacteria from Jordanian hot springs: *Bacillus licheniformis* and *Thermomonas hydrothermalis* isolates as potential producers of thermostable enzymes. *International Journal of Microbiology*, 2017, 6943952.
- Niehaus, F., Bertoldo, C., Kähler, M., & Antranikian, G. (1999). Extremophiles as a source of novel enzymes for industrial application. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 51, 711-729.
- Nishimura, H., & Sako, Y. (2009). Purification and characterization of the oxygen-thermostable hydrogenase from the aerobic hyperthermophilic archaeon *Aeropyrum camini*. *Journal of Bioscience and Bioengineering*, 108(4), 299-303.

- Oren, A. (2010). Industrial and environmental applications of halophilic microorganisms. *Environmental technology*, 31(8-9), 825-834.
- Parmar, A., Singh, N. K., Pandey, A., Gnansounou, E., & Madamwar, D. (2011). Cyanobacteria and microalgae: a positive prospect for biofuels. *Bioresource Technology*, 102(22), 10163-10172.
- Paz, A., Mester, D., Baca, I., Nevo, E., & Korol, A. (2004). Adaptive role of increased frequency of polypurine tracts in mRNA sequences of thermophilic prokaryotes. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 101(9), 2951-2956.
- Petrova, T. E., Bezsudnova, E. Y., Dorokhov, B. D., Slutskaya, E. S., Polyakov, K. M., Dorovatovskiy, P. V., Ravin, N. V., Skryabin, K. G., Kovalchuk, M. V., & Popov, V. O. (2012). Expression, purification, crystallization and preliminary crystallographic analysis of a thermostable DNA ligase from the archaeon *Thermococcus sibiricus*. *Acta Crystallographica. Section F, Structural Biology and Crystallization Communications*, 68(Pt 2), 163-165.
- Podar, M., & Reysenbach, A. L. (2006). New opportunities revealed by biotechnological explorations of extremophiles. *Current Opinion Biotechnology*, 17(3), 250-255.
- Poli, A., Finore, I., Romano, I., Gioiello, A., Lama, L., & Nicolaus, B. (2017). Microbial diversity in extreme marine habitats and their biomolecules. *Microorganisms*, 5(2), 25.
- Pulz, O., & Gross, W. (2004). Valuable products from biotechnology of microalgae. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 65, 635-648.
- Qin, W., Yang, C., Lai, S., Wang, J., Liu, K., & Zhang, B. (2013). Bioleaching of chalcopyrite by moderately thermophilic microorganisms. *Bioresource Technology*, 129, 200-208.
- Rastogi, G., Muppidi, G. L., Gurram, R. N., Adhikari, A., Bischoff, K. M., Hughes, S. R., Apel, W. A., Bang, S. S., Dixon, D. J., & Sani, R. K. (2009). Isolation and characterization of cellulose-degrading bacteria from the deep subsurface of the Homestake gold mine, Lead, South Dakota, USA. *Journal of Industrial Microbiology and Biotechnology*, 36(4), 585.
- Raven, N., Ladwa, N., Cossar, D., & Sharp, R. (1992). Continuous culture of the hyperthermophilic archaeum *Pyrococcus furiosus*. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 38, 263-267.
- Ren, N., Cao, G., Wang, A., Lee, D., Guo, W., & Zhu, Y. (2008). Dark fermentation of xylose and glucose mix using isolated *Thermoanaerobacterium thermosaccharolyticum* W16. *International Journal of Hydrogen Energy*, 33(21), 6124-6132.
- Ryu, H-W., Yoo, S-K., Choi, J. M., Cho, K-S., Cha, D. K. (2009). Thermophilic biofiltration of H₂S and isolation of a thermophilic and heterotrophic H₂S-degrading bacterium, *Bacillus* sp. TSO3. *Journal of Hazardous Materials*, 168(1), 501-506.
- Saito, M., Koyano, T., Miyamoto, H., Umibe, K., & Kato, M. (1992). ATP synthesizing device. Patent JP4088995.
- Sammond, D.W., Kastelowitz, N., Himmel, M.E., Yin, H., Crowley, M.F., & Bomble, Y.J. (2016). Comparing residue clusters from thermophilic and mesophilic enzymes reveals adaptive mechanisms. *PLoS One*, 11(1), e0145848.
- Sar, P., Kazy, S. K., Paul, D., & Sarkar, A. (2013). Metal bioremediation by thermophilic microorganisms. *Thermophilic Microbes in Environmental and Industrial Biotechnology* (s. 171-201). Dordrecht: Springer.
- Satyanarayana, T., Noorwez, S. M., Kumar, S., Rao, J. L., Ezhilvannan, M., & Kaur, P. (2004). Development of an ideal starch saccharification process using amylolytic enzymes from thermophiles. *Biochemical Society Transactions*, 32(Pt 2), 276-278.

- Saxena, R., Chaudhary, N., Dhakan, D. B., & Sharma, V. K. (2015). Draft genome sequence of *gulbenkiania mobilis* strain mb1, a sulfur-metabolizing thermophile isolated from a hot spring in central India. *Genome Announcements*, 3(6), e01295-15.
- Schiraldi, C., Giuliano, M., & De Rosa, M. (2002). Perspectives on biotechnological applications of archaea. *Archaea*, 1(2), 75-86.
- Schumacher, K., Heine, E., & Höcker, H. (2001). Extremozymes for im-proving wool properties. *Journal of Biotechnology*, 89(2-3), 281–288.
- Sen, S. K., Raut, S., Dora, T. K., & Mohapatra, P. K. D. (2014). Contribution of hot spring bacterial consortium in cadmium and lead bioremediation through quadratic programming model. *Journal of Hazardous Materials*, 265, 47-60.
- Sharafi, H., Abdoli, M., Hajfarajollah, H., Samie, N., Alidoust, L., Abbasi, H., Fooladi, J., Zahiri, H. S., & Noghabi, K. A. (2014). First report of a lipopeptide biosurfactant from thermophilic bacterium *Aneurinibacillus thermoaerophilus* MK01 newly isolated from municipal landfill site. *Applied Biochemistry and Biotechnology*, 173(5), 1236-1249.
- Shi, J., Oger, P. M., Cao, P., & Zhang, L. (2023). Thermostable DNA ligases from hyperthermophiles in biotechnology. *Frontiers in Microbiology*, 14, 1198784.
- Singleton, M. R., Taylor, S. J., Parrat, J.S., & Littlechild, J. A. (2000). Cloning, expression, and characterization of pyrrolidone carboxylpeptidase from the archaeon *Thermococcus litoralis*. *Extremophiles*, 4(5), 297-303.
- Sprott, G. D., Meloche, M., & Richards, J.C. (1991). Proportions of diether, macrocyclic diether, and tetraether lipids in *Methanococcus jannaschii* grown at different temperatures. *Journal of Bacteriology*, 173(12), 3907-3910.
- Sprott, G. D., Agnew, B.J., & Patel, G. B. (1997). Structural features of ether lipids in the archaeobacterial thermophiles *Pyrococcus furiosus*, *Methanopyrus kandleri*, *Methanothermus fervidus*, and *Sulfolobus acidocaldarius*. *Canadian Journal of Microbiology*, 43(5), 467-476.
- Sriskanda, V., Kelman, Z., Hurwitz, J., & Shuman, S. (2000). Characterization of an ATP-dependent DNA ligase from the thermophilic archaeon *Methanobacterium thermoautotrophicum*. *Nucleic Acids Research*, 28(11), 2221-2228.
- Su, X., Han, Y., Dodd, D., Moon, Y. H., Yoshida, S., Mackie, R. I., & Cann, I. K. (2013). Reconstitution of a thermostable xylan-degrading enzyme mixture from the bacterium *Caldicellulosiruptor bescii*. *Applied and Environmental Microbiology*, 79(5), 1481-1490.
- Tabak, H. H., Lens, P., van Hullebusch, E. D., & Dejonghe W. (2005). Developments in bioremediation of soils and sediments polluted with metals and radionuclides-1. Microbial processes and mechanisms affecting bioremediation of metal contamination and influencing metal toxicity and transport. *Reviews in Environmental Science and Bio/Technology*, 4, 115-156.
- Thielemann, T., Cramer, B., & Schippers, A. (2004). Coalbed methane in the Ruhr Basin, Germany: a renewable energy resource? *Organic Geochemistry*, 35(11-12), 1537-1549.
- Thompson, M. J., & Eisenberg, D. (1999). Transproteomic evidence of a loop-deletion mechanism for enhancing protein thermostability. *Journal of Molecular Biology*, 290(2), 595-604.
- Tindall, K. R., & Kunkel, T. A. (1988). Fidelity of DNA synthesis by the *Thermus aquaticus* DNA polymerase. *Biochemistry*, 27(16), 6008-6013.
- Toogood, H. S., Taylor, I. N., Brown, R. C., Taylor, S. J., McCague, R., & Littlechild, J. A. (2002). Immobilisation of the thermostable L-aminoacylase from *Thermococcus litoralis* to generate areusable industrial biocatalyst. *Biocatalysis and Biotransformation*, 20(4), 241-249.

Vavitsas, K., Glekas, P. D., & Hatzinikolaou, D. G. (2022). Synthetic biology of thermophiles: taking bioengineering to the extremes? *Applied Microbiology*, 2(1), 165-174.

Vieille, C., & Zeikus, G. J. (2001). Hyperthermophilic enzymes: sources, uses, and molecular mechanisms for thermostability. *Microbiology and molecular biology reviews*, 65(1), 1-43.

Wang, Y., Xie, J. J., Han, Z., Liu, J. H., & Liu, X. P. (2013). Expression, purification and biochemical characterization of *Methanocaldococcus jannaschii* DNA ligase. *Protein Expression and Purification*, 87(2), 79-86.

Woodward, J., Orr, M., Cordray, K., & Greenbaum, E. (2000). Enzymatic production of biohydrogen. *Nature*, 405(6790), 1014-1015.

Zhang, Y., An, J., Yang, G., Zhang, X., Xie, Y., Chen, L., & Feng, Y. (2016). Structure features of GH10 xylanase from *Caldicellulosiruptor bescii*: implication for its thermophilic adaption and substrate binding preference. *Acta Biochimica et Biophysica Sinica*, 48(10), 948-957.

Zhang, Z., Kermekchiev, M. B., & Barnes, W. M. (2010). Direct DNA amplification from crude clinical samples using a PCR enhancer cocktail and novel mutants of Taq. *The Journal of Molecular Diagnostics: JMD*, 12(2), 152-161.-----

SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND ENGINEERING SOLUTIONS FOR THE TOURISM, AGRICULTURE, AND FOOD SECTORS

EDITORS

Prof. Dr. Süleyman TABAN:

Asst. Prof. Meriç BALCI

Dr. Hüseyin ÖZTÜRK

AUTHORS

Prof. Dr. Süleyman TABAN

Associate Professor Aylin KABAŞ

Associate Professor Bakiye KILIÇ TOPUZ

Assistant Professor Meriç BALCI

Dr. Fevzi ŞEVİK

Dr. Hüseyin ÖZTÜRK

Dr. Kemal SÜLÜK

Agricultural Engineer Mücahit BULUT

Masters Student Manolya BALCI

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-050-0

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

B1 REFERENCES

Barak, P. (1999). Essential elements for plant growth. Dept. of Soil Science, University of Wisconsin, Madison, USA

Baysal, A. (2011). Beslenme (13. baskı). Hatipoğlu Yayıncılık, Ankara.

Bergmann, W. (1992). Nutritional disorders of plants. Development, visual and analytical diagnosis, p. 1-741. Gustav Fischer Verlag Jena. Stuttgart.

Black, R. E., Lindsay, H. A., Bhutta, Z. A., Caulfield, L. E., DeOnnis, M., Ezzati, M., et al. (2008). Maternal and child under nutrition: global and regional exposures and health consequences. *Lancet*, 371,243-260.

Carr, A.C., Maggini, S. (2017). Vitamin C and immune function. *Nutrients*, 9, 1211.

Chample, H. C., Harvey, R. A. (1997). *Biyokimya, Nobel Kitapevi, 2. Baskı*, İstanbul.

Chikara, S., Nagaprashantha, L. D., Singhal, J., Horne, D., Awasthi, S., Singhal, S.S. (2018). Oxidative stress and dietary phytochemicals: Role in cancer chemoprevention and treatment. *Cancer Letters*, 413, 122-134.

Choi, J. G., Kim, S. Y., Jeong, M., Oh, M. S. (2018). Pharmacotherapeutic potential of ginger and its compounds in age-related neurological disorders. *Pharmacology & Therapeutics*, 182, 56-69.

Graham, R.D. (2008). Micronutrient deficiencies in crops and their global significance, In: *Micronutrient deficiencies in global crop production*. In Alloway, B.J. (Ed.), Springer, 41-61, Dordrecht.

Graham, R.D., Welch, R.M., Saunders D.A, & et al. (2007). Nutrition subsistence food systems, *Advances in Agronomy*, 92,1 -74.

Hejazi, M.E., Modarresi-Ghazani, F., Entezari-Maleki, T. (2016). A review of Vitamin D effects on common respiratory diseases: asthma, chronic obstructive pulmonary disease, and tuberculosis *J. Res. Pharm. Pract.*, 5, 7-15.

Hemilä, H. (2017). Vitamin C and infections. *Nutrients*, 9, 339.

Holick, M.F. (2006). High prevalence of vitamin D inadequacy and implications for health. *Mayo Clin. Proc.*, 81, 353-73.

- Hurrell, R.F. (2001). Modifying the composition of plant foods for better human health. In Nösberger, J., Geiger, H.H., Struik, P.C. (Eds.), *Crop Science: Progress and Prospects* CABI Publishing, 53-64, Bristol.
- Imdad, A., Yakoob, M.Y., Sudfeld, C. (2011). Impact of vitamin A supplementation on infant and childhood mortality. *BMC Public Health*, 11 Suppl 3, 20.
- Işıksoluğu, M., (1987). Beslenme. Milli Eğitim Basımevi. S. 111-112, İstanbul.
- Kacar, B. (2012). Temel bitki besleme. Nobel Yayınları, Yayın No, 206. Ankara.
- Kight, S. and Lysik, T. 2022, The human race at 8 billion. *Axios*. 14 Kasım 2022 tarihinde kaynağından alındı. Erişim tarihi: 21.10.2024.
- Kroner, J.deC., Sommer, A., Fabri, M. (2015). Vitamin D every day to keep the infection away? *Nutrients*, 7, 4170-88
- Lee, S. K., Kader, A. A. (2000). Preharvest and postharvest factors influencing vitamin C content of horticultural crops. *Poastharvest Biol. Technol.*, 20 (3), 207-220.
- Marschner, H. (1995). Mineral nutrition of higher plants. 2nd Ed. p. 1-889. Academic Press Limited, New York.
- Massaro, M., Scoditti, E., Carluccio, M. A., De Caterina, R. (2019). Oxidative stress and vascular stiffness in hypertension: A renewed interest for antioxidant therapies? *Vascular Pharmacology*, 116, 45-50.
- McDowell, L.R. (2003). Minerals in animal and human nutrition. Elsevier Science B.V., Amsterdam, the Netherlands, pp. 644
- Mengel, K., Kirkby, E.A., Kosegarten, H., Appel, T. (2001). Principles of plant nutrition. Kuver Academic Publishers, Dordrecht/ London.
- Moriguchi, S., Muraga, M. (2000). Vitamin E and immunity. *Vitam. Horm.*, 59, 305-36.
- Noratto, G. D., Chew, B. P., & Atienza, L. M. (2017). Red raspberry (*Rubus idaeus* L.) intake decreases oxidative stress in obese diabetic (db/db) mice. *Food chemistry*, 227, 305-314.
- Raboy, V. (2001). Seeds for a better future: 'Low phytate' grains help to overcome malnutrition and reduce pollution. *Trends in Plant Science*, 6, 458-462.
- Stein, A. J. (2010). Global impacts of human mineral malnutrition. *Plant and Soil*, 335, 33-154.
- Taban, S. 2018. Gübrenin öyküsü. *Tarım ve Mühendislik Dergisi*, Sayı: 121, 14-29.
- Taban, S. 2021. Covid-19 Pandemi Dönemi ve Sonrasında Bitki Beslemenin ve Bitkisel Ürünlerin İnsan Beslenmesindeki Önemi. Bölüm 2, s 35-70. Editörler: Pakdemirli, B., Sivritepe, Ö.H., Bayraktar, Z., Takmaz, S. *Pandemi Sonrası Yeni Nesil Tarım*. Uzun Dijital Yayınevi, Ankara. ISBN: 978-625-7333-72-6
- Traber, M.G., Atkinson, J. (2007). Vitamin E, antioxidant and nothing more. *Free Radic Biol. Med.*, 43, 4-15.
- TÜİK, 2018. Nüfus Projeksiyonları, 2018-2080. Yayımlı Tarihi: 21 Şubat 2018 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p> (Erişim tarihi 21.10.2024)
- TÜİK, 2024. Türkiye Tarım İstatistikleri. www.Tuik.gov.tr. (Erişim Tarihi: 14.10.2024).
- Ullah, N., Asif, M., Badshah, H., Bashir, T., Mumtaz, A. S. (2016). Introgression lines obtained from the cross between *Triticum aestivum* and *Triticum turgidum* (durum wheat) as a source of leaf and stripe (yellow) rust resistance genes. *Turkish Journal of Biology*, 40 (3), 547-553.

- Welch, R. M., Graham, R.D. (2004). Breeding for micronutrients in staple food crops from a human nutrition perspective. *J. Exp. Bot.*, 55, 353-364.
- White, P. J., & Broadley, M.R. (2009). Biofortification of crops with seven mineral elements often lacking in human diets-iron, zinc, copper; calcium, magnesium, selenium and iodine. *New Phytologist*, 182, 49-84.
- WHO. 2002. World Health Report 2002: Reducing risks, promoting healthy life. http://www.who.int/whr/2002/en/whr02_en.pdf (09.09.2020).
- Wu, D., Meydani, S.N. (2014). Age-Associated changes in immune function: impact of vitamin E intervention and the underlying mechanisms. *Endocr Metab Immune Disord Drug Targets*, 14, 283-9.
- Yılmaz, M., Bozkurt Yılmaz, H. E., Şen, N., Altın, C., Tekin, A., Müderrisoğlu, H. (2018). Investigation of the relationship between asthma and subclinical atherosclerosis by carotid/femoral intima media and epicardial fat thickness measurement. *Journal of Asthma*, 55 (1), 50-56.

B2 REFERENCES

- Anjum, S. A., Xie, X., Wang, L., & Saleem, M. F. (2011). Drought stress in plants: Causes, consequences, and tolerance mechanisms. *Environment, Development, and Sustainability*, 13(3), 222–246. <https://doi.org/10.1007/s10668-010-9271-3>
- Ashraf, M. (2010). Inducing drought tolerance in plants: Recent advances. *Biotechnology Advances*, 28(1), 1–16. <https://doi.org/10.1016/j.biotechadv.2009.10.003>
- Bewley, J. D., & Black, M. (1994). *Seeds: Physiology of development and germination*. Springer Science & Business Media.
- Castañeda, R., Doan, D., Newhouse, D. L., Nguyen, M., Uematsu, H., & Azevedo, J. P. (2016). Who are the poor in the developing world? *World Bank Policy Research Working Paper*, (7844).
- Chaves, M. M., Oliveira, M. M., & Ribeiro, R. V. (2003). Avoiding drought stress: Plant adaptations to water stress. *Plant Stress*, 28(3), 1–9. <https://doi.org/10.1016/j.plants.2003.03.006>
- Dietz, K. J., Zörb, C., & Geilfus, C. M. (2021). Drought and crop yield. *Plant Biology*, 23(6), 881–893.
- FAO. (2022). *Tomato production statistics*. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Retrieved May 15, 2024, from <http://www.fao.org/tomato-production>
- Farooq, M., Aziz, T., Wahid, A., Lee, D. J., & Siddique, K. H. (2009). Chilling tolerance in maize: Agronomic and physiological approaches. *Crop and Pasture Science*, 60(6), 501–516.
- Haile, G. G., Tang, Q., Li, W., Liu, X., & Zhang, X. (2020). Drought: Progress in broadening its understanding. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Water*, 7(2), e1407.
- IPCC. (2021). Summary for policymaker. In *Climate Change 2021: The Physical Science Basis*. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (p. 41). Cambridge University.
- Jaganathan, G. K., Song, D., Liu, W., Han, Y., & Liu, B. (2017). Relationship between seed moisture content and acquisition of impermeability in *Nelumbo nucifera* (Nelumbonaceae). *Acta Botanica Brasilica*, 31, 639–644.

- Jiang, D., Zhou, L., Chen, W., Ye, N., Xia, J., & Zhuang, C. (2019). Overexpression of a microRNA-targeted NAC transcription factor improves drought and salt tolerance in rice via ABA-mediated pathways. *Rice*, 12(1), 1–11.
- Kapoor, D., Pati, P. K., & Gupta, R. (2016). Plant response to oxidative stress and metabolic adaptation under drought conditions. *Journal of Experimental Botany*, 67(8), 2523–2531. <https://doi.org/10.1093/jxb/erw070>
- Lupo, Y., & Moshelion, M. (2024). The balance of survival: Comparative drought response in wild and domesticated tomatoes. *Plant Science*, 339, 111928.
- Marschner, H. (2011). *Marschner's mineral nutrition of higher plants* (3rd ed.). Academic Press.
- Ministry of Agriculture and Forestry. Agricultural Products Market. Ministry of Agriculture and Forestry. Retrieved October 2024, from <https://www.tarimorman.gov.tr/>
- Mukherjee, D., Maurya, P. K., Bhattacharjee, T., Banerjee, S., Chatterjee, S., Mal, S., & Chattopadhyay, A. (2020). Assessment of breeding potential of cherry tomato [*Solanum lycopersicum* var. *Cerasiforme* (Dunal) A. Gray] grown under open field to identify desirable alleles. *International Journal of Current Microbiology and Applied Sciences*, 9(4), 2152–2171.
- Muralikrishnan, L., Padaria, R. N., Choudhary, A. K., Dass, A., Shokralla, S., El-Abedin, T. K. Z., & Elansary, H. O. (2021). Climate change-induced drought impacts, adaptation and mitigation measures in semi-arid pastoral and agricultural watersheds. *Sustainability*, 14(1), 6.
- Ramírez-Ojeda, G., Peralta, I. E., Rodríguez-Guzmán, E., Chávez-Servia, J. L., Sahagún-Castellanos, J., & Rodríguez-Pérez, J. E. (2021). Climatic diversity and ecological descriptors of wild tomato species (*Solanum* sect. *Lycopersicon*) and closely related species (*Solanum* sect. *Juglandifolia* y sect. *Lycopersicoides*) in Latin America. *Plants*, 10(5), 855.
- Sánchez-Rodríguez, E., Moreno, D. A., Ferreres, F., del Mar Rubio-Wilhelmi, M., & Ruiz, J. M. (2011). Differential responses of five cherry tomato varieties to water stress: Changes on phenolic metabolites and related enzymes. *Phytochemistry*, 72(8), 723–729.
- Shelake, R. M., Kadam, U. S., Kumar, R., Pramanik, D., Singh, A. K., & Kim, J. Y. (2022). Engineering drought and salinity tolerance traits in crops through CRISPR-mediated genome editing: Targets, tools, challenges, and perspectives. *Plant Communications*, 3(6).
- Taiz, L., & Zeiger, E. (2010). *Plant physiology* (5th ed.). Sunderland, MA: Sinauer Associates.
- Tanksley, S. D., & McCouch, S. R. (1997). Seed banks and molecular maps: Unlocking genetic potential from the wild. *Science*, 277(5329), 1063–1063. <https://doi.org/10.1126/science.277.5329.1063>
- Van der Weerden, G. M., Lelley, T., & Zwiers, P. (2015). The genetic basis of drought tolerance in wild tomato species. *Journal of Experimental Botany*, 66(9), 2769–2778. <https://doi.org/10.1093/jxb/erv044>
- Xu, L., Zhou, G., & Wang, Z. (2010). Plant adaptation to drought stress: Effects on root development and drought resistance. *Environmental and Experimental Botany*, 67(2), 292–298. <https://doi.org/10.1016/j.envexpbot.2009.10.009>
- Wang, Y., Zhang, J., & Zhai, L. (2003). Drought stress promotes plant dehydration, which generates osmotic stress and causes damage in plant cells and tissues. *Journal of Plant Physiology*, 160(10), 1499–1506. [https://doi.org/10.1016/S0176-1617\(03\)00136-5](https://doi.org/10.1016/S0176-1617(03)00136-5)
- Yang, X., Lu, M., Wang, Y., Wang, Y., Liu, Z., & Chen, S. (2021). Response mechanism of plants to drought stress. *Journal of Horticulture*, 7(50). <https://doi.org/10.3390/horticulturae7030050>

Zeist, A. R., Henschel, J. M., Perrud, A. C., Silva Júnior, A. D., Oliveira Zeist, J. N., Oliveira, G. J. A., & de Resende, J. T. V. (2024). Toward drought tolerance in tomato: Selection of F2BC1 plants obtained from crosses between wild and commercial genotypes. *Agricultural Research*, 13(1), 26–40.

Zhang, Y., Yang, H., Cui, H., & Chen, Q. (2020). Comparison of the ability of ARIMA, WNN and SVM models for drought forecasting in the Sanjiang Plain, China. *Natural Resources Research*, 29(2), 1447–1464.

Zhang, X., Xu, Y., & Jiang, D. (2022). Plant stress tolerance mechanisms: Improving osmotic adaptability and increasing cell wall elasticity. *Plant Science Review*, 45(4), 87–95. <https://doi.org/10.1016/j.plants.2022.02.010>

b3 REFERENCES

Aiello, A., Larson, E., & Sedlak, R. (2008). Personal health: Bringing good hygiene home. *American Journal of Infection Control*, 36, 152-165.

Akbaş, U. D. E. (2007). Lejyoner hastalığının önlenmesi ve kontrolünde hastane su sistemlerinin yönetimi. 334-352.

Bartram, J., Chartier, Y., Lee, J. V., Pond, K., & Surman-Lee, S. (2007). Legionella and the prevention of legionellosis. World Health Organization.

Bauer, M., Mathieu, L., Deloge-Abarkan, M., Remen, T., Tossa, P., & Hartemann, P. (2008). Legionella bacteria in shower aerosols increase the risk of Pontiac fever among older people in retirement homes. *Journal of Epidemiology and Community Health*, 62, 913-920.

Yıldırım, B. (2005). Türkiye’de bulaşıcı hastalıklar bildirim sistemi. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 62(1-3), 73-76.

Benitez, A. J., & Winchell, J. M. (2013). Clinical application of a multiplex real-time PCR assay for simultaneous detection of Legionella species, Legionella pneumophila, and Legionella pneumophila serogroup 1. *Journal of Clinical Microbiology*, 51(1), 348-351.

Bilgiler, G. (1999). Legionella türlerinin mikrobiyolojik özellikleri ve laboratuvar tanısı. *Flora*, 4(1), 9-25.

Blatny, J. M., Ho, J., Skogan, G., Fykse, E. M., Aarskaug, T., & Waagen, V. (2011). Airborne Legionella bacteria from pulp waste treatment plants: Aerosol particles characterized as aggregates and their potential hazard. *Aerobiologia*, 27(2), 147-162.

T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2004). Bulaşıcı hastalıkların ihbarı ve bildirimi sistemi hakkında tebliğ (Sayı: 25635, 06 Kasım 2004).

Burillo, A., Pedro-Botet, M. L., & Bouza, E. (2017). Microbiology and epidemiology of Legionnaire’s disease. *Infectious Disease Clinics*, 31(1), 7-27.

Diederer, B. (2008). Legionella spp. and Legionnaires’ disease. *Journal of Infection*, 56.

Dowling, J. N., Saha, A. K., & Glew, R. H. (1992). Virulence factors of the family Legionellaceae. *Microbiological Reviews*, 56(1), 32-60.

Eberly, B. J., & Whelen, A. C. (2007). Legionella. In Mahon, C. R., Lehman, D. C., & Manuselis, G. (Eds.), *Textbook of Diagnostic Microbiology* (pp. 485-493). Elsevier.

Epidemiyoloji Dergisi. (2002). Sağlık Bakanlığı, Refik Saydam Hıfzıssıhha Merkezi Başkanlığı ve Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Epidemiyoloji Dergisi*, 1(3).

- Erdoğan, H., & Arslan, H. (2013). Yeni açılan bir otelde ortaya çıkan Legionella salgınının irdelenmesi. Mikrobiyoloji Bülteni, 47(2), 240-249.
- Euzéby, J. P. (2019). List of prokaryotic names with standing in nomenclature: Genus Legionella. Retrieved from <http://www.bacterio.net/legionella.html>.
- EWGLI. (2005). European guidelines for control and prevention of travel-associated Legionnaires' disease. European Working Group for Legionella Infections.
- EWGLI. (2006). Information for owners and managers of hotels and other accommodation sites. European Working Group for Legionella Infections.
- Francois, B. (2004). Advances in refrigeration systems. International Journal of Refrigeration, 27, 321–323.
- Harrison, T. G., & Saunders, N. A. (1994). Taxonomy and typing of Legionella. Reviews in Medical Microbiology, 5(2), 79-90.
- Hsu, B., Chen, C., Wan, M., & Cheng, H. (2006). Legionella prevalence in hot spring recreation areas of Taiwan. Water Research, 40, 3267–3273.
- Kantaroglu, Ö. (2007). Sıhhi tesisat sistemlerinde lejyonella hastalığı. VII. Ulusal Tesisat Kongresi.
- Kayabek, Y. (2002). Lejyonella enfeksiyonları. Cumartesi Söyleşileri, İstanbul Mimar ve Mühendisler Odası, 6-30. Retrieved June 5, 2010, from <http://www.mmoistanbul.org/yayin/cumartesisoylesileri/3/index.html>.
- Keen, M. G., & Hoffman, P. S. (1989). Characterization of a Legionella pneumophila extracellular protease exhibiting hemolytic and cytotoxic activities. Infection and Immunity, 57, 732-738.
- Köksal, F., Oğuzkurt, N., & Samastı, M. (2002). İstanbul'da üç eğitim hastanesinin depo ve musluk sularında Legionella bakterilerinin araştırılması. Klinik Dergisi, 15(1), 16-18.
- Leoni, E., Legnani, P., Sabattini, M., & Righi, F. (2001). Prevalence of Legionella spp. in swimming pool environments. Water Research, 35(15), 3749–3753.
- Lucas, R., McMichael, T., Smith, W., & Armstrong, B. (2006). Solar ultraviolet radiation. Environmental Burden of Disease Series, 13. World Health Organization, Public Health and the Environment.
- McCarter, Y., & Jacksonville, S. (2009). Infectious disease outbreaks on cruise ships. Clinical Microbiology Newsletter, 31(21), 161-168.
- McCoy, W., & ASHRAE. (2006). Legionella control in building water systems. American Society of Heating, Refrigerating and Air Conditioning Engineers Journal, 48, 26-32.
- Muder, R. R., & Victor, L. Y. (2002). Infection due to Legionella species other than L. pneumophila. Clinical Infectious Diseases, 35(8), 990-998.
- Murray, P. R., Rosenthal, K. S., & Pfaller, M. A. (2010). Legionella. In Tıbbi Mikrobiyoloji (pp. 365-369).
- Mülazımoğlu, L. (2002). Legionella. İnfeksiyon Hastalıkları ve Mikrobiyolojisi. Nobel Tıp Kitabevi, 1667-1670.
- Oosterom, J. (1998). The importance of hygiene in modern society. International Biodeterioration & Biodegradation, 41, 185-189.
- Pasculle, A. W. (1994). Legionella. In B. J. Howard, J. F. Keiser, T. F. Smith, A. S. Weisfeld, & R. C. Tilton (Eds.), Clinical and Pathogenic Microbiology (pp. 461-466). St. Louis: Mosby-Year Book Inc.

- Pastoris, M., Monaco, R., Goldoni, P., Mentore, B., Balestra, G., Ciceroni, L., & Visca, P. (1999). Legionnaires' disease on a cruise ship linked to the water supply system: Clinical and public health implications. *Clinical Infectious Diseases*, 28, 33-38.
- Rodgers, F. G., Greaves, P. W., MacRae, A. D., & Lewis, M. J. (1980). Electron microscopic evidence of flagella and pili on *Legionella pneumophila*. *Journal of Clinical Pathology*, 33(12), 1184-1188.
- Sanchez, A., Rullan, C., Perez, J., & Berrocal, C. (2009). Gastroenteritis outbreaks in two tourist resorts, Dominican Republic. *Emerging Infectious Diseases*, 15(11).
- Sattar, S., Tetro, J., & Springthorpe, S. (1999). Impact of changing societal trends on the spread of infections in American and Canadian homes. *Association for Professionals in Infection Control and Epidemiology (AJIK)*, 27(6), 4-21.
- Schrijver, K., Dirven, K., Bouwel, K., Mortelmans, K., Rossom, P., & Beukelaar, T. (2003). An outbreak of Legionnaires' disease among visitors to a fair in Belgium in 1999. *Public Health*, 117, 117-124.
- Steffen, R., Bernardis, C., & Banos, A. (2003). Travel epidemiology: A global perspective. *International Journal of Antimicrobial Agents*, 21, 89-95.
- Stout, J. E., Rihs, J. D., & Yu, V. L. (2003). *Legionella*. In *Manual of Clinical Microbiology* (8th ed., pp. 809-823). Washington DC: ASM Press.
- Jolanta, S. (2004). Risk of exposure to *Legionella* in dental practice. *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*, 11, 9-12.
- T.C. Halk Sağlığı Kurumu (THSK). (2015). *Lejyoner Hastalığı Kontrol Programı Rehberi*.
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2005). İnsani tüketim amaçlı sular yönetmeliği. Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Resmi Gazete Tarihi: 17 Mayıs 2005, Sayı: 25730.
- Toze, S., Sly, L. I., MacRae, I. C., & Fuerst, J. A. (1990). Inhibition of growth of *Legionella* species by heterotrophic plate count bacteria isolated from chlorinated drinking water. *Current Microbiology*, 21(2), 139-143.
- Turner, S., & Handley, D. (2008). Find and prevent *Legionella* in your building water systems. Retrieved May 19, 2010, from <http://www.buildings.com/ArticleDetails/tabid/3321/ArticleID/5583/Default.aspx>.
- Vural, T. (2014). *Legionella* infeksiyonları. *ANKEM Dergisi*, 28, 167-176.
- World Health Organization (WHO). (2007). *Legionella and the prevention of legionellosis*. WHO Library Cataloguing-in-Publication Data.
- Willke-Topçu, A., Söyletir, G., & Doğanay, M. (2008). *Legionella* türleri-*Legionella* hastalığı. *Enfeksiyon Hastalıkları ve Mikrobiyolojisi* (3. Baskı, pp. 2261). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Yalçın, S. (2010). Klinik belirtili köpeklerde *Legionella pneumophila* SG 1 varlığı: Kültür, PCR ve üriner antijen aranması yöntemleri ile araştırılması (Yayımlanmış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Zeybek, Z. (2000). İstanbul'da binaların su sistemlerinin lejyonella bakterilerinin araştırılması (Yayımlanmış doktora tezi). İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Zhu, Q. Y. (2015). Legionella pathogenesis and virulence factors. *Annals of Clinical and Laboratory Research*, 3(2), 15.

b4 REFERENCES

Akbaş, E. (2007). 5. Ulusal Sterilizasyon Dezenfeksiyon Kongresi, 5-8 Nisan, Antalya, 334-357.

Akçay, M. U., İnan, H., & Yiğit, Z. (2007). İçme suyunda dezenfeksiyon yan ürünleri ve kontrolü. 7. Ulusal Çevre Mühendisliği Kongresi, 24-27.

Alli, O. T., Zink, S., Von Lackum, N. K., & Abu-Kwaik, Y. (2003). Comparative assessment of virulence traits in *Legionella* spp. *Microbiology*, 149(3), 631-641.

Amemura-Maekawa, J., Kikukawa, K., Helbig, J. H., Kaneko, S., Suzuki-Hashimoto, A., Furuhashi, K., & Working Group for Legionella in Japan. (2012). Distribution of monoclonal antibody subgroups and sequence-based types among *Legionella pneumophila* serogroup 1 isolates derived from cooling tower water, bathwater, and soil in Japan. *Applied and Environmental Microbiology*, 78(12), 4263-4270.

Billiard, F. (2004). *International Journal of Refrigeration*, 27, 321-323.

Burak, D. M., & Zeybek, Z. (2011). Investigation of *Legionella pneumophila* and free living amoebas in the domestic hot water systems in Istanbul. *Turkish Journal of Biology*, 35(6), 679-685.

Burkut, E. (1999). Su kalitesi tesisat projesini etkiler çünkü su tesisatın kanıdır. IV Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi Bildirileri Kitabı. Altındağ Matbaacılık.

Buse, H. Y., & Ashbolt, N. J. (2011). Differential growth of *Legionella pneumophila* strains within a range of amoebae at various temperatures associated with in-premise plumbing. *Letters in Applied Microbiology*, 53(2), 217-224.

Buse, H. Y., Morris, B. J., Gomez-Alvarez, V., Szabo, J. G., & Hall, J. S. (2020). Legionella diversity and spatiotemporal variation in the occurrence of opportunistic pathogens within a large building water system. *Pathogens*, 9(7), 567-594.

Ceylan, N. (2008). Klinikte biyofilmlerin önlenmesi için antibiyofilm stratejileri. *Turkish Journal of Infection*, 22(4), 227-240.

Ceylan, S. (2005). Sağlıklı ve güvenli yüzme. *Türk Silahlı Kuvvetleri Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 4(4), 209-221.

Chang, J. H., Tseng, L. R., Tan, J. K., Chen, Y. J., Mu, J. J., Chuen-Chiang, S., & Wu, H. S. (2010). The molecular typing of *Legionella* infection from a spa. *Taiwan Epidemiology Bulletin*, 26(19), 331-338.

Eisenreich, W., & Heuner, K. (2016). The life stage-specific pathometabolism of *Legionella pneumophila*. *FEBS Letters*, 590(21), 3868-3886.

EWGLI. (2005). European Working Group for Legionella Infections. European Guidelines for Control and Prevention of Travel-Associated Legionnaires Disease.

EWGLI. (2006). The European Working Group for Legionella Infections. Information for owners and managers of hotels and other accommodation sites.

Felice, A., Franchi, M., De Martin, S., Vitacolonna, N., Iacumin, L., & Civilini, M. (2019). Environmental surveillance and spatiotemporal analysis of *Legionella* spp. in a region of northeastern Italy (2002–2017). *PLOS ONE*, 14(7), 1-23.

Flannery, B., Gelling, L., Vugia, D., Weintraub, J., Salerno, J., & Conroy, M. (2006). Reducing Legionella colonization of water systems with monochloramine. *Emerging Infectious Diseases*, 12(4), 588-596.

Fricke, C., Xu, J., Jiang, F. L., Liu, Y., Harms, H., & Maskow, T. (2020). Rapid culture-based detection of Legionella pneumophila using isothermal microcalorimetry with an improved evaluation method. *Microbial Biotechnology*, 13(4), 1262–1272.

Graham, F. F., Hales, S., White, P. S., & Baker, M. G. (2020). Global seroprevalence of legionellosis: A systematic review and meta-analysis. *Scientific Reports*, 10(1), 7337-7348.

Joshi, A. D., & Swanson, M. S. (1999). Comparative analysis of Legionella pneumophila and Legionella micdadei virulence traits. *Infection and Immunity*, 67(8), 4134-4142.

Kayabek, Y. (2002). Lejyonella enfeksiyonları. Cumartesi Söyleşileri, İstanbul Mimar ve Mühendisler Odası, 6-30. Retrieved June 5, 2010, from <http://www.mmoistanbul.org/yayin/cumartesisoylesileri/3/index.html>

Kayabek, Y., Yıldırım, Ş., & İnce, F. (2005). Açık çevrimli soğutma sistemlerinde (AÇSS) bakım ve dezenfeksiyon. *Tesisat Mühendisliği Dergisi*, 88, 35-39.

Kirschner, A. K. T. (2016). Determination of viable legionellae in engineered water systems: Do we find what we are looking for? *Water Research*, 93, 276–288.

Llewellyn, A. C., Lucas, C. E., Roberts, S. E., Brown, E. W., Nayak, B. S., Raphael, B. H., & Winchel, J. M. (2017). Distribution of Legionella and bacterial community composition among regionally diverse US cooling towers. *PLOS ONE*, 12(12).

Lucas, R., McMichael, T., Smith, W., & Armstrong, B. (2006). Solar ultraviolet radiation. *Environmental Burden of Disease Series*, No. 13. World Health Organization, Public Health and the Environment.

Mavridou, A., Smeti, E., Mandilara, G., Papa, O., Plakadonaki, S., & Grispou, E. (2008). Prevalence study of Legionella spp. contamination in Greek hospitals. *International Journal of Environmental Health Research*, 18(4), 295–304.

McCarter, Y., & Jacksonville, S. (2009). Infectious disease outbreaks on cruise ships. *Clinical Microbiology Newsletter*, 31(21), 161-168.

Mekkour, M., Driss, K. B., Tai, J., & Cohen, N. (2012). Prevalence of Legionella pneumophila in production networks and distribution of domestic hot water in Morocco. *World Environment*, 2(2), 11-15.

Oğur, R., & Güler, Ç. (2004). 21. yüzyılda niçin klorlama. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 3(8), 186-195.

Oliva, G., Sahr, T., & Buchrieser, C. (2018). Life cycle of Legionella pneumophila: Cellular differentiation, virulence, and metabolism. *Frontiers in Cellular and Infection Microbiology*, 8, 3.

Sanlı, O., Erdem, A., & Cotuk, A. (2007). Studies on the efficacy of chloramine T trihydrate (N-chloro-p-toluene sulfonamide) against planktonic and sessile populations of different Legionella pneumophila strains. *International Journal of Hygiene and Environmental Health*, 210, 147–153.

Scaturro, M., Poznanski, E., Mupo, M., Blasior, P., Seeber, M., Prast, A. M., Romanin, E., Girolamo, A., Rota, M. C., Bella, A., Ricci, M. L., & Stenico, A. (2020). Evaluation of GVPC and BCYE media for Legionella detection and enumeration in water samples by ISO 11731: Does plating on BCYE medium really improve yield? *Pathogens*, 9(9), 757-762.

chwake, D. O., Alum, A., & Abbaszadegan, M. (2021). Legionella occurrence beyond cooling towers and premise plumbing. *Microorganisms*, 9(12), 2543-2561.

Sikora, A., Bobin, M. W., Montewka, M. K., Magryś, A., & Gładysz, I. (2015). Prevalence of *Legionella pneumophila* in water distribution systems in hospitals and public buildings of the Lublin region of eastern Poland. *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*, 22(2), 195–201.

Swart, L. A., Harrison, C. F., Eichinger, L., Steinert, M., & Hilbi, H. (2018). *Acanthamoeba* and *Dictyostelium* as cellular models for *Legionella* infection. *Frontiers in Cellular and Infection Microbiology*, 8(61), 1-17.

Tachibana, M., Nakamoto, M., Kimura, Y., Shimizu, T., & Watarai, M. (2013). Characterization of *Legionella pneumophila* isolated from environmental water and Ashiyu foot spa. *BioMed Research International*, 2013(514395), 1-7.

Talapko, J., Frauenheim, E., Juzbaši, M., Tomas, M., Mati, S., Juki, M., Samardži, M., & Škrlec, I. (2022). *Legionella pneumophila* virulence factors and the possibility of infection in dental practice. *Microorganisms*, 10(2), 255-269.

Tao, L., Zhu, W., Bi-Jie Hu, B. J., Qu, J. M., & Luo, Z. Q. (2013). Induction of rapid cell death by environmental isolate of *Legionella pneumophila* in mouse macrophages. *Infection and Immunity*, 81(9), 3077–3088.

Vural, T. (2014). *Legionella* infeksiyonları. *ANKEM Derg*, 28, 167-176.

Zhan, X. Y., Hu, C. H., & Zhu, Q. Y. (2014). Comparative study on sampling methods for monitoring *Legionella* species in environmental water. *African Journal of Microbiology Research*, 8(10), 974-985.

b5 REFERENCES

Altieri, M. A. (1995). *Agroecology: The Science of Sustainable Agriculture*. CRC Press.

Altieri, M. A. (1999). The ecological role of biodiversity in agroecosystems. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 74(1-3), 19-31.

Altieri, M. A., Nicholls, C. I. (2000). *Agroecology: Principles and strategies for designing sustainable farming systems*. *Agroecology in Action*.

Altieri, M. A., Nicholls, C. I. (2003). Soil fertility management and biodiversity: The agroecological connection. *Journal of Sustainable Agriculture*, 22(3), 99–118. https://doi.org/10.1300/J064v22n03_08

Altieri, M. A., Nicholls, C. I. (2017). The adaptation and mitigation potential of traditional agriculture in a changing climate. *Climatic Change*, 140(1), 33-45.

Bang, J. M. (2005). *Ecovillages: A Practical Guide to Sustainable Communities*. New Society Publishers.

Brown, C., Miller, S. (2018). The impacts of local markets: A review of research on farmers markets and community supported agriculture (CSA). *Renewable Agriculture and Food Systems*, 33(1), 1-14.

Buckley, R. (2012). Sustainable tourism: Research and reality. *Annals of Tourism Research*, 39(2), 528-546.

Ceccarelli, S. (2010). Farmers' participation and knowledge for better crop adaptation. *Euphytica*, 175(1), 63-79.

Dawson, J. (2006). *Ecovillages: New Frontiers for Sustainability*. *Social Policy and Ecology Journal*, 9(3), 5-15.

Edwards, C. A., Arancon, N. Q. (2004). The use of earthworms in the breakdown of organic wastes and the utilization of vermicomposts for soil fertility. In *Earthworm Ecology* (pp. 345-379). CRC Press.

Erismann, J. W. (2016). Agriculture and sustainable food systems: Holistic perspectives for sustainable development. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 23, 1-5.

- Erktan, A. (2024). Soil biodiversity and ecological intensification for sustainable agriculture. *Plant and Soil*, 503(1), 1–12. <https://doi.org/10.1007/s11104-024-06961-8>
- FAO (2010). *The Second Report on the State of the World's Plant Genetic Resources for Food and Agriculture*. Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- FAO (2017). *The Future of Food and Agriculture: Trends and Challenges*. Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Falkenmark, M., Rockström, J. (2004). *Balancing Water for Humans and Nature: The New Approach in Ecohydrology*. Earthscan.
- Ferguson, R., & Lovell, S. T. (2014). Permaculture for agroecology: Design, principles, and practices for regenerative farming. *Agronomy for Sustainable Development*, 34(2), 251-274.
- GEN (2021). Global Ecovillage Network. Retrieved from <https://ecovillage.org>
- Galt, R. E. (2019). Community Supported Agriculture: Building community, sustaining farmers. *Journal of Agriculture, Food Systems, and Community Development*, 9(1), 1-15.
- Gliessman, S. R. (2007). *Agroecology: The Ecology of Sustainable Food Systems*. CRC Press.
- Goodwin, H. (2011). *Taking Responsibility for Tourism*. Goodfellow Publishers.
- Hargreaves, J. C., Adl, M. S., Warman, P. R. (2008). A review of the use of composted municipal solid waste in agriculture. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 123(1-3), 1-14.
- Hinrichs, C. C. (2000). Embeddedness and local food systems: Notes on two types of direct agricultural market. *Journal of Rural Studies*, 16(3), 295-303.
- Holmgren, D. (2002). *Permaculture: Principles and Pathways Beyond Sustainability*. Holmgren Design Services.
- Honey, M. (2008). *Ecotourism and Sustainable Development: Who Owns Paradise?* Island Press.
- Kibert, C. J. (2016). *Sustainable Construction: Green Building Design and Delivery*. John Wiley & Sons.
- Kiper, T. (2013). Role of ecotourism in sustainable development. In *Advances in Landscape Architecture* (pp. 773-802). InTechOpen.
- Kirchherr, J., Reike, D., Hekkert, M. (2017). Conceptualizing the circular economy: An analysis of 114 definitions. *Resources, Conservation and Recycling*, 127, 221-232.
- Lal, R. (2004). Soil carbon sequestration impacts on global climate change and food security. *Science*, 304(5677), 1623-1627.
- Lamine, C. (2015). Sustainability and resilience in agrifood systems: Reconnecting agriculture, food and the environment. *Sociologia Ruralis*, 55(1), 41-61.

b6 REFERENCES

- Aal, M. H. A. (2008). The Egyptian cooperative movement: Between state and market. In P. Develtere, I. Pollet, & F. Wanyama (Eds.), *Cooperating out of poverty: The renaissance of the African cooperative movement* (pp. xx-xx). Geneva: ILO.

- Amonarriz, C. A., Landart, C. I., & Cantin, L. N. (2017). Cooperatives proactive social responsibility in crisis time: How to behave? *REVESCO: Revista de Estudios Cooperativos*, 123, 7–36.
- Anigbogu, T. U., & Uzundu, C. S. (2019). Determinants of income inequality among cooperative farmers in Anambra State. *International Journal of Trend in Scientific Research and Development*, 3, 767–773.
- Bassi, A., & Vincenti, G. (2015). Toward a new metrics for the evaluation of the social added value of social enterprises. *CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, 83, 9–42.
- Bernal-Jurado, E., Mozas-Moral, A., & Fernández-Uclés, D. (2021). Quality of websites in the organic agro-food sector and its explanatory factors: The role of cooperativism. *CIRIEC-España, Revista de Economía Pública, Social y Cooperativa*, 95, 95–118.
- Bijman, J., & Wijers, G. (2019). Exploring the inclusiveness of producer cooperatives. *Current Opinion in Environmental Sustainability*, 41, 74–79.
- Birchall, J., & Simmons, R. (2009). *Co-operatives and poverty reduction: Evidence from Sri Lanka and Tanzania*. Manchester: Co-op College, 13(1), 1–60.
- Blanco, A. O., & Domínguez, M. B. (2019). Motivaciones de las mujeres para emprender en cooperativas. *La Implementación de Los Objetivos de Desarrollo Sostenible (ODS)*, 1–17.
- Chambo, S. (2009). *Agricultural cooperatives: Role in food security and rural development*. Paper presented at the Expert Group Meeting on Cooperatives, New York.
- COPAC. (2015). *Transforming our world: A cooperative 2030*. Washington, DC: COPAC.
- Develtere, P., Pollet, I., & Wanyama, F. (Eds.). (2008). *Cooperating out of poverty: The renaissance of the African cooperative movement*. Geneva: ILO.
- Díaz de León, D., Díaz Frago, O., Rivera, I., & Rivera, G. (2021). Cooperatives of Mexico: Their social benefits and their contribution to meeting the sustainable development goals. *Social Sciences*, 10(5), 149.
- Downing, M., Volk, T. A., & Schmidt, D. A. (2005). Development of new generation cooperatives in agriculture for renewable energy research, development, and demonstration projects. *Biomass and Bioenergy*, 28(5), 425–434.
- Esim, S., & Omeira, M. (2009). Rural women producers and cooperatives in conflict settings in the Arab states. In *FAO-IFAD-ILO Workshop on Gaps, Trends, and Current Research in Gender Dimensions of Agricultural and Rural Employment* (pp. xx-xx). Rome, Italy.
- FAO. (2016). *Food and agriculture: Key to achieving the 2030 agenda for sustainable development*. Retrieved November 26, 2024, from <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/2313foodandagriculture.pdf>
- Gava, O., Ardakani, Z., Delalić, A., Azzi, N., & Bartolini, F. (2021). Agricultural cooperatives contributing to the alleviation of rural poverty: The case of Konjic (Bosnia and Herzegovina). *Journal of Rural Studies*, 82, 328–339.
- Heifer. (2012). *Dairy farmer cooperative contributes to food security in Cameroon*. Retrieved November 20, 2024, from <https://www.heifer.org/blog/dairy-farmers-cooperative-contributes-to-food-security-in-cameroon.html>
- Hong, D. (2015). *On World Food Day, farmers should come first*. One Acre Fund Global.
- ICA. (2011). *International Cooperatives Alliance*. Retrieved from <http://www.ica.coop/members/member-stats.html>
- ICA. (2015). *Cooperatives and the sustainable development goals: A contribution to the post-2015 development debate*.

- ICA. (2017). Cooperatives and employment: Second global report 2017. Retrieved from <http://www.ica.coop>
- ICA. (2024a). International Cooperative Alliance. Retrieved October 22, 2024, from <https://ica.coop/en/media/library/unveils-2025-international-year-cooperatives-logo>
- ICA. (2024b). International Cooperative Alliance. Retrieved October 21, 2024, from <https://ica.coop/en/cooperatives/facts-and-figures>
- ILO. (2007). The promotion of sustainable enterprises. Report VI. Geneva: ILO.
- ILO. (2013). Providing clean energy and energy access through cooperatives. Geneva: ILO.
- ILO & ICA. (2015). Cooperatives and the sustainable development goals. Bruxelles: International Labour Organization and International Co-operative Alliance.
- ILO. (2018). Cooperative timeline. Retrieved November 17, 2024, from <http://www.tiki-toki.com/timeline/entry/468716/Cooperative-Timeline/>
- Kılıç Topuz, B., & Ege, F. (2024). Non-financial performance analysis of women cooperatives in Samsun Province. *Journal of Regional Development*, 2(1), 28–44.
- Kong, W., Harun, A., Sulong, R. S., & Lily, J. (2014). The influence of consumers' perception of green products on green purchase intention. *International Journal of Asian Social Science*, 4, 924–939.
- Kopytko, N. (2018). What role can a livelihood strategy play in addressing climate change? Lessons in improving social capital from an agricultural cooperative in Ukraine. *Climate and Development*, 10(8), 717–728.
- Koutsou, S., Iakovidou, O., & Gotsinas, N. (2003). Women's cooperatives in Greece: An ongoing story of battles, successes, and problems. *Journal of Rural Cooperation*, 31(1), 45–57.
- Koutsou, S., Notta, O., Samathrakis, V., & Partalidou, M. (2009). Women's entrepreneurship and rural tourism in Greece: Private enterprises and cooperatives. *South European Society and Politics*, 14(2), 191–209.
- Lafont, J., Saura, J. R., & Ribeiro-Soriano, D. (2023). The role of cooperatives in sustainable development goals: A discussion about the current resource curse. *Resources Policy*, 83, 103670.
- Lemma, T. (2008). Growth without structures: The cooperative movement in Ethiopia. In P. Develtere, I. Pollet, & F. Wanyama (Eds.), *Cooperating out of poverty: The renaissance of the African cooperative movement* (pp. xx-xx). Geneva: ILO.
- Lyberaki, A., & Paraskevopoulos, C. (2002). Social capital measurement in Greece. Paper presented at the International Conference of the Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), London, 25–27 September.
- Majurin, E. (2012). How women fare in East African cooperatives: The case of Kenya, Tanzania, and Uganda. Dar es Salaam: ILO.
- Medina, M. (2005). Co-operatives benefit waste recyclers. *Appropriate Technology*, 32(3), 53.
- Meliá-Martí, E., Tormo-Carbó, G., & Juliá-Igual, J. F. (2020). Does gender diversity affect performance in agri-food cooperatives? A moderated model. *Sustainability*, 12, 6575.
- Neupane, H., Paudel, K. P., & He, Q. (2023). Impact of cooperative membership on market performance of Nepali goat farmers. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 94(3), 805–830.
- NRECA. (2024). National Rural Electric Cooperative Association (NRECA). Retrieved October 1, 2024, from <https://www.electric.coop/electric-cooperative-fact-sheet>

- Osti, G. (2012). Green social cooperatives in Italy: A practical way to cover the three pillars of sustainability? *Sustainability: Science, Practice and Policy*, 8(1), 82–93.
- Pakawanich, P., Udomsakdigool, A., & Khompatraporn, C. (2022). Crop production scheduling for revenue inequality reduction among smallholder farmers in an agricultural cooperative. *Journal of the Operational Research Society*, 73(12), 2614–2625.
- Renting, H., & Van der Ploeg, J. D. (2001). Reconnecting nature, farming and society: Environmental cooperatives in the Netherlands as institutional arrangements for creating coherence. *Journal of Environmental Policy and Planning*, 3, 85–101.
- Surendran Padmaja, S., Korekallu Srinivasa, A., Trivedi, P., & Srinivas, K. (2023). Women self-help groups and intra-household decision-making in agriculture. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 94(3), 857–876.
- Suzuki, T. (2010). A brief chronicle of the modern Japanese consumer cooperative movement.
- Terlau, W., Hirsch, D., & Blanke, M. (2019). Smallholder farmers as a backbone for the implementation of the sustainable development goals. *Sustainable Development*, 27, 523–529.
- UN. (2015). United Nations: The sustainable development goals. Retrieved November 5, 2024, from <https://www.un.org/sustainabledevelopment/sustainable-development-goals/>
- UN. (2019). Transformar nuestro mundo: La Agenda 2030 para el desarrollo sostenible. Retrieved March 12, 2020, from https://unctad.org/meetings/es/SessionalDocuments/ares70d1_es.pdf
- UN. (2024). The sustainable development goals report 2024. Retrieved October 11, 2024, from <https://unstats.un.org/sdgs/report/2024/>
- USAID. (2005). Agriculture reconstruction and development program for Iraq: Status of activities - Assistance to cooperatives and NGOs. Washington, DC: United States Agency for International Development.
- Veerakumaran, S. (2005). Role of cooperatives in food security: A case study of Ethiopia. Department of Cooperative, Faculty of Dryland Agriculture and Natural Resources. Makeke University.
- Vu, T. H., Phi, T. D. H., Nguyen, D. H., & Tran, Q. T. (2023). Agricultural cooperatives and climate change adaptation: Case study in Son La, Vietnam. *The VMOST Journal of Social Sciences and Humanities*, 65(1), 41–53.
- Wu, F., Guo, X., & Guo, X. (2023). Cooperative membership and new technology adoption of family farms: Evidence from China. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 94(3), 719–739.
- WCM. (2024). World Cooperative Monitor. Retrieved October 10, 2014, from <https://ica.coop/en/cooperatives/facts-and-figures>
- Yang, W., & Wang, L. (2023). Impact of farmer group participation on the adoption of sustainable farming practices: Spatial analysis of New Zealand dairy farmers. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 94(3), 701–717.

b7 REFERENCES

- Acero Triana, J. S., Chu, M. L., Guzman, J. A., Moriasi, D. N., & Steiner, J. L. (2020). Evaluating the risks of groundwater extraction in an agricultural landscape under different climate projections. *Water*, 12(2), 400. <https://doi.org/10.3390/w12020400>
- Adibelli, D., & Sümen, A. (2023). The prevalence of dermal and respiratory symptoms among greenhouse agricultural workers: A surveillance study. *Cyprus Journal of Medical Sciences*, 8(3), 1-7.

- Ahmed, W., Hamilton, K., Toze, S., Cook, S., & Page, D. (2019). A review on microbial contaminants in stormwater runoff and outfalls: Potential health risks and mitigation strategies. *Science of the Total Environment*, 692, 1304-1321.
- Alonso, I.O. (2021). The environmental impacts of greenhouse agriculture in Almería, Spain. Retrieved October 7, 2024, from <https://www.foodunfolded.com/article/the-environmental-impacts-of-greenhouse-agriculture-in-almeria-spain>
- Alotaibi, B. A., Kassem, H. S., Abdullah, A. Z., Alyafsi, M. A. (2020). Farmers' awareness of agri-environmental legislation in Saudi Arabia. *Land Use Policy*, 99, 104902. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2020.104902>
- Al-Qassim, M., Chen, W., Al-Sartawi, A. (2022). Factors affecting environmental enforcement effectiveness: A critical review. In *Artificial Intelligence for Sustainable Finance and Sustainable Technology: Proceedings of ICGER 2021* (pp. 352-359). Springer.
- Al-Sartawi, A. (2022). Factors affecting environmental enforcement effectiveness: A critical review. In *Artificial Intelligence for Sustainable Finance and Sustainable Technology: Proceedings of ICGER 2021* (pp. 352-423). Springer.
- Al-Zyoud, F. (2014). Adoption range of integrated pest management (IPM) techniques by greenhouse vegetable growers in Jordan. *Jordan Journal of Agricultural Sciences*, 10(3), 1-14.
- Améduri, B. (2023). Fluoropolymers as unique and irreplaceable materials: Challenges and future trends in these specific per or poly-fluoroalkyl substances. *Molecules*, 28(22), 7564. <https://doi.org/10.3390/molecules28227564>
- Amoatey, P., Al-Mayahi, A., Omidvarborna, H., Baawain, M. S., Sulaiman, H. (2020). Occupational exposure to pesticides and associated health effects among greenhouse farm workers. *Environmental Science and Pollution Research*, 27, 22251-22270.
- Anadolu Agency. (2024, September 10). The "Farm Bill" strengthens agriculture in the United States. Retrieved November 27, 2023, from <https://www.aa.com.tr/tr/dosya-haber/abdde-ciftlik-yasasi-ile-ulke-tarimi-guclendiriliyor/3326049>
- Antón, A., Montemayor, E., Peña, N. (2019). Assessing the environmental impact of greenhouse cultivation. In *Achieving sustainable greenhouse cultivation* (pp. 493-514). Burleigh Dodds Science Publishing.
- Argento, S., Garcia, G., Treccarichi, S. (2024). Sustainable and low-input techniques in Mediterranean greenhouse vegetable production. *Horticulturae*, 10(9), 997. <https://doi.org/10.3390/horticulturae10090997>
- Aroonruengsawat, A., Auffhammer, M., Sanstad, A. H. (2012). The impact of state-level building codes on residential electricity consumption. *The Energy Journal*, 33(1), 31-52.
- Ashok, A. D., Sujitha, E. (2021). Greenhouse structures, construction and design. *International Journal of Chemical Studies*, 9(1), 40-45.
- Bapayeva, G., Kulbayeva, S., Zhumadilova, A. (2017). Effect of pesticides on human health. *Journal of Clinical Medicine of Kazakhstan*, 3(45), 128-132.
- Baytorun, A. N. (2016). Seralar, sera tipleri, donanımı ve iklimlendirilmesi. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ben-Lhachemi, N., Benchrifa, M., Nasrdine, S., Mabrouki, J., Slaoui, M., & Azrou, M. A. (2024). Effect of IoT integration in agricultural greenhouses. In *Technical and Technological Solutions Towards a Sustainable Society and Circular Economy* (pp. 435-445). Cham: Springer Nature Switzerland.
- Betteridge, A. (2023). Harmonizing agricultural growth and nighttime sky: Municipal strategies for mitigating commercial greenhouse-related light pollution in Ontario, Canada.

- Blondel, J. (2010). *The Mediterranean region: Biological diversity in space and time*. Oxford University Press.
- Bojacá, C. R., Arias, L. A., Ahumada, D. A., Casilimas, H. A., Screvens, E. (2013). Evaluation of pesticide residues in open field and greenhouse tomatoes from Colombia. *Food Control*, 30, 400-403.
- Boincean, B., Dent, D. (2019). Crop rotation. In *Farming the Black Earth: Sustainable and Climate-Smart Management of Chernozem Soils* (pp. 89-124). Springer.
- Bondy, S. C., & Campbell, A. (2018). Water quality and brain function. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 15(1), 2. <https://doi.org/10.3390/ijerph15010002>
- Bothma, G., Mashaba, C., Mkhonza, N., Chakauya, E., Chikwamba, R. (2010). GMOs in Africa: Opportunities and challenges in South Africa. *GM Crops*, 1(4), 175-180.
- Boye, K., Boström, G., Jonsson, O., Gönczi, M., Löfkvist, K., Kreuger, J. (2022). Greenhouse production contributes to pesticide occurrences in Swedish streams. *Science of The Total Environment*, 809, 152215. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2021.152215>
- Breś, W., Trelka, T. (2015). Effect of fertigation on soil pollution during greenhouse plant cultivation. *Archives of Environmental Protection*, 41(2), 1-8.
- Bryant, C. R. (2013). Rural land-use planning in Canada. In *Rural Land-Use Planning in Developed Nations* (Routledge Revivals) (pp. 190-218). Routledge.
- Bretveld, R. W., Hooiveld, M., Zielhuis, G. A., Pellegrino, A., van Rooij, I. A., Roeleveld, N. (2008). Reproductive disorders among male and female greenhouse workers. *Reproductive Toxicology*, 25(1), 107-114. <https://doi.org/10.1016/j.reprotox.2007.08.005>
- Brüning, A., Hölker, F., Franke, S., Preuer, T., Kloas, W. (2015). Spotlight on fish: Light pollution affects circadian rhythms of European perch but does not cause stress. *Science of the Total Environment*, 511, 516-522. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2014.12.094>
- Campra, P., Garcia, M., Canton, Y., Palacios-Orueta, A. (2008). Surface temperature cooling trends and negative radiative forcing due to land use change toward greenhouse farming in southeastern Spain. *Journal of Geophysical Research: Atmospheres*, 113(D18). <https://doi.org/10.1029/2008JD009912>
- Canaj, K., Mehmeti, A., Cantore, V., Mladen, T. (2019). LCA of tomato greenhouse production using spatially differentiated life cycle impact assessment indicators: An Albanian case study. *Environmental Science and Pollution Research*, 27, 6960–6970.
- Castro, A. J., López-Rodríguez, M. D., Giagnocavo, C., Gimenez, M., Céspedes, L., La Calle, A., Gallardo, M., Pumares, P., Cabello, J., Rodríguez E., Uclés, D., Parra, S., Casas, J., Rodríguez, F., Fernandez-Prados J.S., Alba-Patiño D., Expósito-Granados, M., Murillo-López, B.E., Vasquez, L.M. Valera, D. L. (2019). Six collective challenges for sustainability of Almería greenhouse horticulture. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(21), 4097. <https://doi.org/10.3390/ijerph16214097>
- Chaudhry, S., Sidhu, G. P. S. (2022). Climate change regulated abiotic stress mechanisms in plants: A comprehensive review. *Plant Cell Reports*, 41(1), 1-31.
- Chel, A., Kaushik, G. (2011). Renewable energy for sustainable agriculture. *Agronomy for Sustainable Development*, 31, 91-118.
- Chen, Y., Huang, B., Hu, W. Y., Weindorf, D. C., Liu, X. X., Yang, L. Q. (2014). Accumulation and ecological effects of soil heavy metals in conventional and organic greenhouse vegetable production systems in Nanjing, China. *Environmental Earth Sciences*, 71, 3605-3616.

- Chen, Z., Muhammad, I., Zhang, Y., Hu, W., Lu, Q., Wang, W., Huang, B., Hao, M. (2021a). Transfer of heavy metals in fruits and vegetables grown in greenhouse cultivation systems and their health risks in Northwest China. *Science of the Total Environment*, 766, 142663. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2020.142663>
- Cinar, I., Ardahanlıoğlu, Z. R., Toy, S. (2024). Land use/land cover changes in a Mediterranean summer tourism destination in Turkey. *Sustainability*, 16(4), 1480. <https://doi.org/10.3390/su16041480>
- Claro, A. M., Fonseca, A., Fraga, H., Santos, J. A. (2024). Future agricultural water availability in Mediterranean countries under climate change: A systematic review. *Water*, 16(17), 2484. <https://doi.org/10.3390/w16172484>
- Climate Change Laws of the World. (2015). Climate Change Response Act. Retrieved November 27, 2024, from https://climate-laws.org/document/greenhouse-gas-reduction-and-management-act_1357
- Collinson, M. (Ed.). (2000). A history of farming systems research. CABI.
- Copeland, C. (2010). Air quality issues and animal agriculture: A primer. Congressional Research Service. National Agricultural Law Center. Retrieved October 7, 2024, from <https://nationalaglawcenter.org/wp-content/uploads/assets/crs/RL32948.pdf>
- Coze, A. S., Nava, A. F. (2009). Review of environmental impact assessment and monitoring of aquaculture in Latin America. *FAO Fisheries and Aquaculture Technical Paper*, (527), 395-454.
- D'Amato, G., Cecchi, L., D'Amato, M., Annesi-Maesano, I. (2014). Climate change and respiratory diseases. *European Respiratory Review*, 23(132), 161-169. <https://doi.org/10.1183/09059180.00001714>
- DarkSky. (2023). Light pollution harms wildlife and ecosystems. Retrieved October 8, 2024, from <https://darksky.org/resources/what-is-light-pollution/effects/wildlife-ecosystems/>
- Dasberg, S., Or, D. (2013). Drip irrigation. Springer Science & Business Media.
- de Graaf, L., Boulanger, M., Bureau, M., Bouvier, G., Meryet-Figuier, M., Tual, S., Lebailly, P., Baldi, I. (2022). Occupational pesticide exposure, cancer and chronic neurological disorders: A systematic review of epidemiological studies in greenspace workers. *Environmental Research*, 203, 111822. <https://doi.org/10.1016/j.envres.2021.111822>
- Deng, S. Z., Jalaludin, B. B., Antó, J. M., Hess, J. J., Huang, C. R. (2020). Climate change, air pollution, and allergic respiratory diseases: A call to action for health professionals. *Chinese Medical Journal*, 133(13), 1552-1560.
- Dhankhar, N., Kumar, J. (2023). Impact of increasing pesticides and fertilizers on human health: A review. *Materials Today: Proceedings*.
- Dominoni, D. M. (2015). The effects of light pollution on biological rhythms of birds: An integrated, mechanistic perspective. *Journal of Ornithology*, 156(Suppl 1), 409-418.
- Dorais, M., Dubé, Y. (2009). Managing greenhouse organic wastes: A holistic approach. In *International Symposium on High Technology for Greenhouse Systems: GreenSys2009*, 893 (pp. 183-197).
- Dring, C. C., Newman, L., Wittman, H. (2023). Assessing governability of agricultural systems: Municipal agricultural planning in Metro Vancouver, Canada. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 6, 855684.
- DutchGreenhouses. (2024). DutchGreenhouses: Designing & building high-tech greenhouse facilities. Retrieved November 15, 2024, from <https://dutchgreenhouses.com/en/>
- Dutta, B. K., Bandyopadhyay, S. (2010). Environmental impact assessment and social impact assessment-decision making tools for project appraisal in India. *World Academy of Science, Engineering, and Technology*, 39, 1116–1121.

Edmondson, J. L., Stott, I., Davies, Z. G., Gaston, K. J., Leake, J. R. (2016). Soil surface temperatures reveal moderation of the urban heat island effect by trees and shrubs. *Scientific Reports*, 6, 33708. <https://doi.org/10.1038/srep33708>

EHS Daily Advisor. (2024). EPA's enforcement and compliance initiatives for 2024-2027. Retrieved from <https://ehsdailyadvisor.blr.com/2024/01/epas-enforcement-and-compliance-initiatives-for-2024-2027/>

Elings, A., Campen, J., Victoria, N. G., van der Valk, O. (2013). Greenhouse designs for Mexico.

Elvan, O. D. (2018). Analysis of environmental impact assessment practices and legislation in Turkey. *Environmental Science & Policy*, 84, 1-6.

Eraslan, Y. (2023). Urbanization with greenhouses from the perspective of zoning law. *Journal of the Turkish Justice Academy*, (55), 1-22.

Esechie, J. O., Ibitayo, O. O. (2011). Pesticide use and related health problems among greenhouse workers in Batinah Coastal Region of Oman. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 18(5), 198-203.

European Commission. (2018). Regulation (EU) 2018/841 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2018 on the inclusion of greenhouse gas emissions and removals from land use, land use change, and forestry in the 2030 climate and energy framework, and amending Regulation (EU) No 525/2013 and Decision No 529/2013/EU. *Official Journal of the European Union*, L156, 1–25. Retrieved November 27, 2024, from <https://eur-lex.europa.eu>

European Commission. (2020). Integrated pest management (IPM)-Food safety. Retrieved from https://food.ec.europa.eu/plants/pesticides/sustainable-use-pesticides/integrated-pest-management-ipm_en

European Commission. (2022, November 11). European Green Deal: EU agrees to increase carbon removals through land use, forestry and agriculture. Retrieved from https://ec.europa.eu/commission/presscorner/api/files/document/print/en/ip_22_6784/IP_22_6784_EN.pdf

European Commission. (2034). An environmentally sustainable CAP. Retrieved November 28, 2024, from https://agriculture.ec.europa.eu/sustainability/environmental-ustainability/cap-and-environment_en

Fan, Y., Li, H., Xue, Z., Zhang, Q., Cheng, F. (2017). Accumulation characteristics and potential risk of heavy metals in soil-vegetable systems under greenhouse cultivation conditions in Northern China. *Ecological Engineering*, 102, 367-373.

Fang, H., Wang, H. F., Cai, L., Yu, Y. L. (2015). Prevalence of antibiotic resistance genes and bacterial pathogens in long-term manured greenhouse soils as revealed by metagenomic survey. *Environmental Science & Technology*, 49, 1095-1104.

Farvardin, M., Taki, M., Gorjian, S., Shabani, E., Sosa-Savedra, J. C. (2024). Assessing the physical and environmental aspects of greenhouse cultivation: A comprehensive review of conventional and hydroponic methods. *Sustainability*, 16(3), 1273. <https://doi.org/10.3390/su16031273>

Fiaz, S., Noor, M. A., Aldosri, F. O. (2018). Achieving food security in the Kingdom of Saudi Arabia through innovation: Potential role of agricultural extension. *Journal of the Saudi Society of Agricultural Sciences*, 17(4), 365-375. <https://doi.org/10.1016/j.jssas.2016.09.001>

Food and Agriculture Organization [FAO]. (2013). Good agricultural practices for greenhouse vegetable crops: Principles for Mediterranean climate areas. *FAO Plant Production and Protection Paper*, Rome. Retrieved October

8, 2024, from <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/3b27458c-b392-4a7b-87bd-d2c2f6577a68/content>

Food and Agriculture Organization [FAO]. (2024). Sustainable food and agriculture. Retrieved October 8, 2024, from <https://www.fao.org/sustainability/international-partnerships/en/>

FoodPrint. (2024). How industrial agriculture affects our soil. Retrieved October 7, 2024, from <https://foodprint.org/issues/how-industrial-agriculture-affects-our-soil/>

Fraser, E. D. G. (2002). *Ecologies of scale: Socio-economic obstacles to sustainable agriculture in the lower Fraser Valley, British Columbia, Canada* (Doctoral dissertation). University of British Columbia.

Fraser, E. D. G. (2004). Land tenure and agricultural management: Soil conservation on rented and owned fields in southwest British Columbia. *Agriculture and Human Values*, 21, 73-79.

Gaston, K. J., Davies, T. W., Bennie, J., Hopkins, J. (2012). REVIEW: Reducing the ecological consequences of night-time light pollution: Options and developments. *Journal of Applied Ecology*, 49(6), 1256–1266.

Gatto, N. M., Cockburn, M., Bronstein, J., Manthripragada, A. D., Ritz, B. (2009). Well-water consumption and Parkinson's disease in rural California. *Environmental Health Perspectives*, 117(12), 1912-1918. <https://doi.org/10.1289/ehp.0900852>

Giacomelli, G., Castilla, N., van Henten, E., Mears, D., Sase, S. (2007). Innovation in greenhouse engineering. In *International Symposium on High Technology for Greenhouse System Management: Greensys2007*, 801 (pp. 75-88).

Gibb, K., Beckman, S., Vergara, X. P., Heinzerling, A., Harrison, R. (2024). Extreme heat and occupational health risks. *Annual Review of Public Health*, 45.

Gleason, J. A., Fagliano, J. A. (2017). Effect of drinking water source on associations between gastrointestinal illness and heavy rainfall in New Jersey. *PLOS One*, 12(3), e0173794. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0173794>

Gomes, V., da Silva, M. G. (2005). Exploring sustainable construction: Implications from Latin America. *Building Research & Information*, 33(5), 428-440.

Gorjian, S., Calise, F., Kant, K., Ahamed, M. S., Copertaro, B., Najafi, G., Zhang, X., Aghaei, M., Shamshiri, R. R. (2021). A review on opportunities for implementation of solar energy technologies in agricultural greenhouses. *Journal of Cleaner Production*, 285, 124807. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124807>

Government of Canada. (2024). Land use change. Retrieved November 27, 2024, from <https://www.canada.ca/en/environment-climate-change/services/environmental-indicators/land-use-change.html>

GOV.UK. (2024). Rules for farmers and managers. Retrieved November 27, 2024, from <https://www.gov.uk/guidance/rules-for-farmers-and-land-managers>

Greene, R., Timms, W., Rengasamy, P., Arshad, M., Cresswell, R. (2016). Soil and aquifer salinization: Toward an integrated approach for salinity management of groundwater. In *Integrated Groundwater Management: Concepts, Approaches and Challenges* (pp. 377-412). Springer.

Greenhouse, S. (2023). Rising temperatures and the labor beat: Focusing on how extreme heat kills workers-and what should be done about it-is becoming increasingly important. *Nieman Reports*, 77(2), 42-50.

Grubisic, M., van Grunsven, R. H., Kyba, C. C., Manfrin, A., Hölker, F. (2018). Insect declines and agroecosystems: Does light pollution matter? *Annals of Applied Biology*, 173(2), 180-189. <https://doi.org/10.1111/aab.12440>

Gudkov, S. V., Simakin, A. V., Ivanov, V. E., Barmina, E. V., Baimler, I. V., Rakov, I. I., Katicheva, L. A., Vodeneev, V. A., Shafeev, G. A. (2019). Creation and application of fluoropolymer photoconversion films for greenhouses: Concept. IOP Conference Series: Materials Science and Engineering, 525(1), 012087.

<https://doi.org/10.1088/1757-899X/525/1/012087>

Gudkov, S. V., Simakin, A. V., Bunkin, N. F., Shafeev, G. A., Astashev, M. E., Glinushkin, A. P., Grinberg, M. A., Vodeneev, V. A. (2020). Development and application of photoconversion fluoropolymer films for greenhouses located at high or polar latitudes. Journal of Photochemistry and Photobiology B: Biology, 213, 112056.

<https://doi.org/10.1016/j.jphotobiol.2020.112056>

Guo, B., Zhou, B., Zhang, Z., Li, K., Wang, J., Chen, J., Papadakis, G. (2024). A critical review of the status of current greenhouse technology in China and development prospects. Applied Sciences, 14(13), 5952.

<https://doi.org/10.3390/app14135952>

Hadid, M., Ahmed, S. M. (2024). Role of smart agriculture on food security in Saudi Arabia. In Food and Nutrition Security in the Kingdom of Saudi Arabia, Vol. 1: National Analysis of Agricultural and Food Security (pp. 229-248). Cham: Springer International Publishing.

Hanberry, B. B. (2023). Non-native plant species richness and influence of greenhouses and human populations in the conterminous United States. Ecological Processes, 12(1), 27.

Harrison, J. L. (2011). Pesticide drift and the pursuit of environmental justice. MIT Press.

HBS. (2024). High-tech greenhouse innovations in the Netherlands. Retrieved November 15, 2024, from

<https://www.hbs.edu/environment/blog/post/IFC-2024-Greenhouses>

Hill, J., Megier, J., Mehl, W. (1995). Land degradation, soil erosion and desertification monitoring in Mediterranean ecosystems. Remote Sensing Reviews, 12(1-2), 107-130.

Hoffman, J., Loeber, A. (2016). Exploring the micro-politics in transitions from a practice perspective: The case of greenhouse innovation in the Netherlands. Journal of Environmental Policy & Planning, 18(5), 692-711.

Home, R. (2024). Land governance and environmental management in the Middle East and North Africa (MENA) region. Journal of Sustainable Development Law and Policy, 15(2), 1-23. <https://doi.org/10.4314/jsdlp.v15i2.1>

Hoseinzadeh, S., Garcia, D. A. (2024). AI-driven innovations in greenhouse agriculture: Reanalysis of sustainability and energy efficiency impacts. Energy Conversion and Management: X, 24, 100701.

<https://doi.org/10.1016/j.ecmx.2024.100701>

Do, T. N., Ta, D. T. (2022). Vietnam's environmental policy: A 30-year critical review. Available at SSRN, 4784768.

<https://doi.org/10.2139/ssrn.4784768>

International Organization for Standards [ISO]. (2017). ISO and agriculture. Retrieved October 8, 2024, from

<https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/store/en/PUB100412.pdf>

Irwin, A. (2018). The dark side of light: How artificial lighting is harming the natural world. Nature, 553(7688), 268-271.

Israel, M. A., Amikuzuno, J., Danso-Abbeam, G. (2020). Assessing farmers' contribution to greenhouse gas emission and the impact of adopting climate-smart agriculture on mitigation. Ecological Processes, 9, 1-10.

Itarte, M., Forés, E., Martínez-Puchol, S., Scheiber, L., Vázquez-Suñé, E., Bofill-Mas, S., Rusiñol, M. (2024).

Exploring viral contamination in urban groundwater and runoff. Science of the Total Environment, 946, 174238.

- Joseph, K., Eslamian, S., Ostad-Ali-Askari, K., Nekooei, M., Talebmorad, H., Hasantabar-Amiri, A. (2019). Environmental impact assessment as a tool for sustainable development. In *Encyclopedia of Sustainability in Higher Education* (pp. 588-596). Springer.
- Judy, R. S. (2016). The cultivation of citizens: Degeneration, sexuality, and nationalist biopolitics in Zhu Guangqian's *On Cultivation*. *Tamkang Review*, 46(2), 87-111.
- Jurewicz, J., Kouimintzis, D., Burdorf, A., Hanke, W., Chatzis, C., Linos, A. (2007). Occupational risk factors for work-related disorders in greenhouse workers. *Journal of Public Health*, 15, 265-277.
- Kavga, A., Thomopoulos, V., Barouchas, P., Stefanakis, N., & Liopa-Tsakalidi, A. (2021). Research on innovative training on smart greenhouse technologies for economic and environmental sustainability. *Sustainability*, 13(19), 10536. <https://doi.org/10.3390/su131910536>
- Kiehadrouinezhad, M., Merabet, A., Hosseinzadeh-Bandbafha, H. (2024). Health impacts of greenhouse gas emissions on humans and the environment. In *Advances and Technology Development in Greenhouse Gases: Emission, Capture and Conversion* (pp. 265-291). Elsevier.
- Kiper, T., Özyavuz, M., Korkut, A. (2011). Doğal peyzaj özelliklerinin kırsal turizm gelişimine etkisi: Tekirdağ İli Şarköy İlçesi örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(3), 22-34.
- Kleinschmidt, V., Wagner, D. (Eds.). (2013). *Strategic environmental assessment in Europe: Fourth European workshop on environmental impact assessment (Vol. 14)*. Springer Science & Business Media.
- Li, J., Liu, H., Wang, H., Luo, J., Zhang, X., Liu, Z., Zhang, Y., Zhai, L., Lei, Q., Ren, T., Li, Y., Bashir, M. A. (2018). Managing irrigation and fertilization for the sustainable cultivation of greenhouse vegetables. *Agricultural Water Management*, 210, 354-363.
- Li, X., Hu, X., Song, S., Sun, D. (2022). Greenhouse management for better vegetable quality, higher nutrient use efficiency, and healthier soil. *Horticulturae*, 8(12), 1192. <https://doi.org/10.3390/horticulturae8121192>
- Listokin, D., Hattis, D. B. (2005). Building codes and housing. *Cityscape*, 21-67.
- Liu, S., Wolters, P. J., Zhang, Y., Zhao, M., Liu, D., Wang, L., Zhao, G., Mao, S., Wu, L., Zhao, H., Wang, X. (2019). Association between greenhouse working exposure and bronchial asthma: A pilot, cross-sectional survey of 5,420 greenhouse farmers from northeast China. *Journal of Occupational and Environmental Hygiene*, 16(4), 286-293. <https://doi.org/10.1080/15459624.2019.1574973>
- Liu, J., Huffman, T., Green, M. (2018). Potential impacts of agricultural land use on soil cover in response to bioenergy production in Canada. *Land Use Policy*, 75, 33-42.
- Liu, S., Deichmann, M., Moro, M. A., Andersen, L. S., Li, F., Dalgaard, T., McKnight, U. S. (2022). Targeting sustainable greenhouse agriculture policies in China and Denmark: A comparative study. *Land Use Policy*, 119, 106148. <https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2022.106148>
- Lou, Y., Xu, M., He, X., Duan, Y., Li, L. (2012). Soil nitrate distribution, N₂O emission and crop performance after the application of N fertilizers to greenhouse vegetables. *Soil Use and Management*, 28(3), 299-306. <https://doi.org/10.1111/j.1475-2743.2012.00412.x>
- López-Aragón, L., López-Liria, R., Callejón-Ferre, Á. J., Pérez-Alonso, J. (2018). Musculoskeletal disorders of agricultural workers in the greenhouses of Almería (Southeast Spain). *Safety Science*, 109, 219-235.
- Majsztrik, J. C., Fernandez, R. T., Fisher, P. R., Hitchcock, D. R., Lea-Cox, J., Owen, J. S., Oki, L. R., White, S. A. (2017). Water use and treatment in container-grown specialty crop production: A review. *Water, Air, and Soil Pollution*, 228(4), 151.

- Maraveas, C. (2019). Environmental sustainability of greenhouse covering materials. *Sustainability*, 11(21), 6129. <https://doi.org/10.3390/su11216129>
- Maraveas, C. (2020). Environmental sustainability of plastic in agriculture. *Agriculture*, 10(8), 310. <https://doi.org/10.3390/agriculture10080310>
- Maraveas, C., Loukatos, D., Bartzanas, T., Arvanitis, K. G., Uijterwaal, J. F. (2021). Smart and solar greenhouse covers: Recent developments and future perspectives. *Frontiers in Energy Research*, 9, 783587. <https://doi.org/10.3389/fenrg.2021.783587>
- Marcelis, L. F., Costa, J. M., Heuvelink, E. (2019). Achieving sustainable greenhouse production: Present status, recent advances and future developments. In *Achieving sustainable greenhouse cultivation* (pp. 1-14). Burleigh Dodds Science Publishing.
- Masciopinto, C., De Giglio, O., Scrascia, M., Fortunato, F., La Rosa, G., Suffredini, E., Pazzani, C., Prato, R. Montagna, M. T. (2019). Human health risk assessment for the occurrence of enteric viruses in drinking water from wells: Role of flood runoff injections. *Science of the Total Environment*, 666, 559-571. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.02.107>
- Mayet, M. (2007). Regulation of GMOs in South Africa: Details and shortcomings. *African Centre for Biosafety*.
- Mekouar, M. (2021). Yearbook of international environmental law, Volume 31, Issue 1, 2020, Pages 326–340. <https://doi.org/10.1093/yiel/yvab061>
- Messelink, G. J., Lambion, J., Janssen, A., van Rijn, P. C. (2021). Biodiversity in and around greenhouses: Benefits and potential risks for pest management. *Insects*, 12(10), 933. <https://doi.org/10.3390/insects12100933>
- Mihalko, G., Ratz, T. (2007). Akdeniz'de turistik çevre. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 18(1), 90-100.
- Moreira, I. V. (2013). EIA in Latin America. In *Environmental Impact Assessment* (pp. 239-253). Routledge.
- Monterao, J. I., Teitel, M., Baeza, E., Lopez, J. C., Kacira, M. (2013). Greenhouse design and covering materials. In *Good Agricultural Practices for Greenhouse Vegetable Crops* (pp. 35-56).
- Montoya-García, M. E., Callejón-Ferre, A. J., Pérez-Alonso, J., Sánchez-Hermosilla, J. (2013). Assessment of psychosocial risks faced by workers in Almería-type greenhouses, using the Mini Psychosocial Factor method. *Applied Ergonomics*, 44(2), 303-311. <https://doi.org/10.1016/j.apergo.2012.08.005>
- Morgan, R. P. C. (2020). Soil degradation and erosion as a result of agricultural practice. In *Geomorphology and Soils* (pp. 379-395). Routledge.
- Mostefaoui, Z., Amara, S. (2019). Renewable energy analysis in the agriculture–greenhouse farms: A case study in the Mediterranean region (Sidi Bel Abbes, Algeria). *Environmental Progress & Sustainable Energy*, 38(3), e13029. <https://doi.org/10.1002/ep.13029>
- Muchiri, J. N., Mutui, T. M., Ogoyi, D. O. (2020). Kenya-a review of regulation of genetically modified organisms (GMOs): Case study of Kenya. In *GMOs: Implications for Biodiversity Conservation and Ecological Processes* (pp. 481-493). Springer.
- Muñoz-Liesa, J., Cuerva, E., Parada, F., Volk, D., Gassó-Domingo, S., Josa, A., Nemecek, T. (2022). Urban greenhouse covering materials: Assessing environmental impacts and crop yields effects. *Resources, Conservation and Recycling*, 186, 106527. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2022.106527>
- Musafiri, C. M., Macharia, J. M., Ng'etich, O. K., Kiboi, M. N., Okeyo, J., Shisanya, C. A., Okwuosa, E. A., Mugendi, D. N., Ngetich, F. K. (2020). Farming systems' typologies analysis to inform agricultural greenhouse gas emissions

potential from smallholder rain-fed farms in Kenya. *Scientific African*, 8, e00458.

<https://doi.org/10.1016/j.sci.2020.e00458>

Musyoka, M. A. (2019). Assessment of community perception, policies and land use factors in relation to climate change processes in Nairobi city (Doctoral dissertation). Jomo Kenyatta University of Agriculture and Technology (JKUAT).

Nadal, A., Rodríguez-Cadena, D., Pons, O., Cuerva, E., Josa, A., Rieradevall, J. (2019). Feasibility assessment of rooftop greenhouses in Latin America: The case study of a social neighborhood in Quito, Ecuador. *Urban Forestry & Urban Greening*, 44, 126389. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2019.126389>

Nassif, D. (2021). Life cycle costing analysis of polyethylene and polycarbonate greenhouses in the West Bank (Doctoral dissertation, جامعة النجاح الوطنية).

Nigatu, A. W. (2017). Respiratory health and acute pesticide intoxications among workers in the flower farm industry in Ethiopia.

Nielsen, T. T., Adriansen, H. K. (2005). Government policies and land degradation in the Middle East. *Land Degradation & Development*, 16(2), 151-161.

Nikolaou, G., Neocleous, D., Katsoulas, N., Kittas, C. (2019). Irrigation of greenhouse crops. *Horticulturae*, 5(1), 7. <https://doi.org/10.3390/horticulturae5010007>

Nosrat, C., Altamirano, J., Anyamba, A., Caldwell, J. M., Damoah, R., Mutuku, F., Ndenga, B., LaBeaud, A. D. (2021). Impact of recent climate extremes on mosquito-borne disease transmission in Kenya. *PLOS Neglected Tropical Diseases*, 15(3), e0009182. <https://doi.org/10.1371/journal.pntd.0009182>

Nuraydın, A., Bilek, Ö., Kenziman, A. K., Korkusuz, M. A., Atagün, A. İ., Çakar, N. Ö., Özer, N., Deniz, S., Başarılı, M. K., Özlu, A., Sandal, A., van der Laan, G., Yıldız, A. N. (2018). The Mersin greenhouse workers study: Surveillance of work-related skin, respiratory, and musculoskeletal diseases. *Annals of Global Health*, 84(3), 504.

Okushima, L., Sase, S., Lee, I. B., Bailey, B. J. (2000, March). Thermal environment and stress of workers in naturally ventilated greenhouses under mild climate. In V International Symposium on Protected Cultivation in Mild Winter Climates: Current Trends for Sustainable Technologies, 559 (pp. 793-798).

Ouda, S., Zohry, A. E. H., & Noreldin, T. (2018). Crop rotation. Springer International Publishing.

Owens, A. C., Cochard, P., Durrant, J., Farnworth, B., Perkin, E. K., Seymoure, B. (2020). Light pollution is a driver of insect declines. *Biological Conservation*, 241, 108259. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2019.108259>

Ozgener, O., Ozgener, L. (2011). Determining the optimal design of a closed-loop earth-to-air heat exchanger for greenhouse heating by using exergoeconomics. *Energy and Buildings*, 43(4), 960-965.

Ozgener, O., Ozgener, L., Goswami, D. Y. (2011). Experimental prediction of total thermal resistance of a closed-loop EAHE for greenhouse cooling system. *International Communications in Heat and Mass Transfer*, 38(6), 711-716.

Pahalvi, H. N., Rafiya, L., Rashid, S., Nisar, B., Kamili, A. N. (2021). Chemical fertilizers and their impact on soil health. In *Microbiota and Biofertilizers, Vol 2: Ecofriendly Tools for Reclamation of Degraded Soil Environs* (pp. 1-20). Springer.

Paradergi. (2023). Investments in soilless agriculture in Turkey and the world. Retrieved November 29, 2023, from <https://www.paradergi.com.tr/sektorler/2023/08/28/turkiye-ve-dunyada-topraksiz-tarim-yatirimlari>

Paris, B., Vandorou, F., Balafoutis, A. T., Vaiopoulos, K., Kyriakarakos, G., Manolakos, D., Papadakis, G. (2022). Energy use in greenhouses in the EU: A review recommending energy efficiency measures and renewable energy sources adoption. *Applied Sciences*, 12(10), 5150. <https://doi.org/10.3390/app12105150>

Pearce, F. (2024). Could the global boom in greenhouses help cool the planet? Retrieved October 7, 2024, from <https://e360.yale.edu/features/greenhouses-cooling>

Pérez-Alonso, J., Gómez-Galán, M., Agüera-Puntas, M., Sánchez-Hermosilla, J., Callejón-Ferre, Á. J. (2021). Approach for assessing the prevalence of psychosocial risks of workers in the greenhouse construction industry in south-eastern Spain. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(9), 4753. <https://doi.org/10.3390/ijerph18094753>

Pérez-Jiménez, M., Pazos-Navarro, M., Piñero, M. C., Otálora-Alcón, G., López-Marín, J., M. del Amor, F. (2016). Regulation of the drought response of sweet pepper (*Capsicum annuum* L.) by foliar-applied hormones in Mediterranean-climate greenhouse conditions. *Plant Growth Regulation*, 80, 159-169.

Pilkington, L. J., Messelink, G., van Lenteren, J. C., Le Mottee, K. (2010). "Protected biological control"—Biological pest management in the greenhouse industry. *Biological Control*, 52(3), 216-220. <https://doi.org/10.1016/j.biocontrol.2009.05.022>

Pulido-Bosch, A., Rigol-Sanchez, J. P., Vallejos, A., Andreu, J. M., Ceron, J. C., Molina-Sanchez, L., Sola, F. (2018). Impacts of agricultural irrigation on groundwater salinity. *Environmental Earth Sciences*, 77, 1-14.

Popp, T. E. (1989). A survey of agricultural zoning: State responses to the farmland crisis. *Real Property, Probate and Trust Journal*, 24, 371.

Ramírez, H., Zavala-Ramírez, M. G., Sánchez-López, A., Aguilar-Zárate, P., Cristobal-Aguilar, Rodríguez-García, R., Jasso-Cantú, D., Zermeño-González, A., Villarreal-Quintanilla, J. A., López-Fabian, A. (2016). Tomato responses to bioregulators grown under greenhouse conditions. *International Journal of Plant and Soil Science*, 10(6), 1-13.

Ravensbergen, P., Hennen, W. H. G. J., Jukema, G. D., Fahkry, H. (2024). Quick scan: Locations for highest-potential greenhouse development in the world (No. 2024-030). Wageningen Economic Research.

RecyclingInside. (2024). Latest innovations in closed-loop recycling systems. Retrieved October 8, 2024, from <https://recyclinginside.com/latest-innovations-in-closed-loop-recycling-systems/>

Republic of Turkey Ministry of Agriculture and Forestry (RT MoAF). (2005). Soil conservation and land use law. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5403.pdf>

Republic of Turkey Ministry of Agriculture and Forestry (RT MoAF). (2024a). Protected cultivation: Plant production in enclosed spaces is being registered. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.tarimorman.gov.tr/BUGEM/Haber/865/Kapali-Ortamda-Bitkisel-Uretim-Kayit-Altina-Aliniyor>

Republic of Turkey Ministry of Agriculture and Forestry (RT MoAF). (2024b). Protected cultivation: The current state of greenhouse farming and protected cultivation in our country. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Tarla-Ve-Bahce-Bitkileri/Ortu-Alti-Yetistircilik>

Republic of Turkey Ministry of Agriculture and Forestry (RT MoAF). (2024c). Protected cultivation: Distribution of greenhouse production by group. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Tarla-Ve-Bahce-Bitkileri/Ortu-Alti-Yetistircilik>

Republic of Turkey, The Ministry of Environment, Urbanization, and Climate Change. (RT MoEUCC) (2022). Environmental impact assessment regulation. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/07/20220729-2.htm>

- Republic of Turkey, The Ministry of Environment, Urbanization, and Climate Change. (RT MoEUCC). (2024). Protection and utilization conditions for natural conservation sites have been determined. Retrieved November 29, 2024, from <https://csb.gov.tr/dogal-sit-alanlari-koruma-ve-kullanma-kosullari-belirlendi-bakanlik-faaliyetleri-29662>
- Riudavets, J., Moerman, E., Vila, E. (2020). Implementation of integrated pest and disease management in greenhouses: From research to the consumer. In *Integrated Pest and Disease Management in Greenhouse Crops* (pp. 457-485).
- Sallmén, M., Liesivuori, J., Taskinen, H., Lindbohm, M. L., Anttila, A., Aalto, L., Hemminki, K. (2003). Time to pregnancy among the wives of Finnish greenhouse workers. *Scandinavian Journal of Work, Environment & Health*, 85-93.
- Sanzua, L. J., Saha, H. M., Mwafaida, J. (2018). Status of greenhouse farming in the coastal humid climatic region of Kenya. *Universal Journal of Agricultural Research*, 6(5), 165-172.
- Saraiva, R., Dias, I., Grego, J., Oliveira, M. (2023). Greenhouse tomato technologies and their influence in the Mediterranean region. In *Tomato Cultivation and Consumption: Innovation, Sustainability, and Health* (pp. 1-27). Springer.
- Sayadi-Gmada, S., Rodríguez-Pleguezuelo, C. R., Rojas-Serrano, F., Parra-López, C., Parra-Gómez, S., García-García, M. D. C., García-Collado, R., Lorbach-Kelle, M. B., Manrique-Gordillo, T. (2019). Inorganic waste management in greenhouse agriculture in Almeria (SE Spain): Towards a circular system in intensive horticultural production. *Sustainability*, 11(14), 3782. <https://doi.org/10.3390/su11143782>
- Sevgican, A. (1997, November). Protected cultivation in Turkey. In *International Symposium Greenhouse Management for Better Yield & Quality in Mild Winter Climates*, 491 (pp. 31-36). <https://doi.org/10.17660/ActaHortic.1997.491.2>
- Shah, R. (2021). Emerging contaminants: Pesticides and human health. In Nuro, A. (Ed.), *Books on Demand* (p. 332).
- Shaheb, M. R., Islam, M. T., Sarker, A., Rahman, M. M. (2024). Biofertilizers: Catalysts for enhancing soil and plant health in pursuit of sustainable agriculture. In *Soil Bacteria: Biofertilization and Soil Health* (pp. 3-41). Springer Nature Singapore.
- Sharma, I., Birman, S. (2024). Biodiversity loss, ecosystem services, and their role in promoting sustainable health. In *The Climate-Health-Sustainability Nexus: Understanding the Interconnected Impact on Populations and the Environment* (pp. 163-188). Cham: Springer Nature Switzerland.
- Shi, W. M., Yao, J., Yan, F. (2009). Vegetable cultivation under greenhouse conditions leads to rapid accumulation of nutrients, acidification, and salinity of soils and groundwater contamination in Southeastern China. *Nutrient Cycling in Agroecosystems*, 83, 73-84. <https://doi.org/10.1007/s10705-008-9201-3>
- Shi, X., Ren, B., Hursthouse, A. (2022). Source identification and groundwater health risk assessment of PTEs in the stormwater runoff in an abandoned mining area. *Environmental Geochemistry and Health*, 1-16.
- Simakin, A. V., Ivanyuk, V. V., Dorokhov, A. S., Gudkov, S. V. (2020). Photoconversion fluoropolymer films for the cultivation of agricultural plants under conditions of insufficient insolation. *Applied Sciences*, 10(22), 8025. <https://doi.org/10.3390/app10228025>
- Singapore Statues Online. (1999). Environmental Protection and Management Act. Retrieved November 27, 2024, from
- Singapore Environmental Council. (2019). About SEAA. Retrieved November 27, 2024, from

- Singh, P., Raj, A., & Yadav, B. (2022). Impacts of agriculture-based contaminants on groundwater quality. In *Sustainability of Water Resources* (pp. 249-261). Springer.
- Simpson, C. (2019). Updating the building code to include indoor farming operations. *Journal of Food Law & Policy*, 15, 1.
- Wang, T., Wu, G., Chen, J., Cui, P., Chen, Z., Yan, Y., Zhang, Y., Li, M., Niu, D., Li, B., Chen, H. (2017). Integration of solar technology to modern greenhouse in China: Current status, challenges, and prospect. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 70, 1178-1188. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2016.12.020>
- Wang, C. N., Wu, R. L., Li, Y., Qin, Y. F., Li, Y. L., Meng, F. Q., Wang, L. G., Xu, F. L. (2020). Effects of pesticide residues on bacterial community diversity and structure in typical greenhouse soils with increasing cultivation years in Northern China. *Science of the Total Environment*, 710, 136321. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2019.136321>
- Wee, S. Y., Aris, A. Z. (2017). Endocrine disrupting compounds in drinking water supply system and human health risk implication. *Environment International*, 106, 207-233.
- West, J. J., Smith, S. J., Silva, R. A., Naik, V., Zhang, Y., Adelman, Z., Fry, M. M., Anenberg, S., Horowitz, L. W., Lamarque, J. F. (2013). Co-benefits of mitigating global greenhouse gas emissions for future air quality and human health. *Nature Climate Change*, 3(10), 885-889. <https://doi.org/10.1038/nclimate2009>
- Withers, P. J., Neal, C., Jarvie, H. P., Doody, D. G. (2014). Agriculture and eutrophication: Where do we go from here? *Sustainability*, 6(9), 5853-5875. <https://doi.org/10.3390/su6095853>
- WWF. (2024). Losing their homes because of the growing needs of humans. Retrieved November 15, 2024, from https://wwf.panda.org/discover/our_focus/wildlife_practice/problems/habitat_loss_degradation/
- Wu, R., Sun, H., Xue, J., Yan, D., Liu, Y., Gui, D., Wang, X., Yang, J. (2020). Acceleration of soil salinity accumulation and soil degradation due to greenhouse cultivation: A survey of farmers' practices in China. *Environmental Monitoring and Assessment*, 192, 1-16.
- Wu, Y., Yan, S., Fan, J., Zhang, F., Zhao, W., Zheng, J., Guo, J., Xiang, Y., Wu, L. (2022). Combined effects of irrigation level and fertilization practice on yield, economic benefit, and water-nitrogen use efficiency of drip-irrigated greenhouse tomato. *Agricultural Water Management*, 262, 107401. <https://doi.org/10.1016/j.agwat.2021.107401>
- Wudu, K., Abegaz, A., Ayele, L., Ybabe, M. (2023). The impacts of climate change on biodiversity loss and its remedial measures using nature-based conservation approach: A global perspective. *Biodiversity and Conservation*, 32(12), 3681-3701.
- Xia, Y., Zhang, M., Tsang, D. C., Geng, N., Lu, D., Zhu, L., Igalavithana, A. D., Dissanayake, P. D., Rinklebe, J., Yang, X., Ok, Y. S. (2020). Recent advances in control technologies for non-point source pollution with nitrogen and phosphorus from agricultural runoff: Current practices and future prospects. *Applied Biological Chemistry*, 63, 1-13.
- Xiaojun, Z. H. U., Siwen, Y. A. N. G., Tenglong, Y. A. N., Wei, H. E., Yuqian, W. A. N. G., Xingfan, Z. H. O. U., Wenjun, M.A., Tang, S., Tao, L. I. (2021). Prevalence characteristics and influencing factors of work-related musculoskeletal disorders in solar greenhouse workers. *Journal of Environmental and Occupational Medicine*, 38(12), 1295-1300. <https://www.jeom.org/en/article/doi/10.13213/j.cnki.jeom.2021.21302>
- Xu, D., Du, S., van Willigenburg, G. (2019). Double closed-loop optimal control of greenhouse cultivation. *Control Engineering Practice*, 85, 90-99.

- Yan, T., Yang, S., Zhou, X., Zhang, C., Zhu, X., Ma, W., Li, J. (2022). Chronic kidney disease among greenhouse workers and field workers in China. *Chemosphere*, 302, 134905.
<https://doi.org/10.1016/j.chemosphere.2022.134905>
- Yang, G., Xu, R., Chen, Y., Wu, Z., Du, Y., Liu, S., Ge, Y. (2021). Identifying the greenhouses by Google Earth Engine to promote the reuse of fragmented land in urban fringe. *Sustainable Cities and Society*, 67, 102743.
<https://doi.org/10.1016/j.scs.2021.102743>
- Yu, H., Li, T., Zhang, X. (2010). Nutrient budget and soil nutrient status in greenhouse system. *Agricultural Sciences in China*, 9, 871-879.
- Yue, S., Guo, M., Zou, P., Wu, W., Zhou, X. (2021). Effects of photovoltaic panels on soil temperature and moisture in desert areas. *Environmental Science and Pollution Research*, 28, 17506-17518.
- Yücer, A. A. (2020). The land use in Turkey: A general assessment and affecting factors. *Journal of Geoscience and Environment Protection*, 8(10), 102.
- Zepeda-Gil, C., & Natarajan, S. (2020). A review of “green building” regulations, laws, and standards in Latin America. *Buildings*, 10(10), 188. <https://doi.org/10.3390/buildings10100188>
- Zhang, M., Wang, L., Wang, Q., Chen, D., Liang, X. (2024). The environmental and socioeconomic benefits of optimized fertilization for greenhouse vegetables. *Science of the Total Environment*, 908, 168252.
<https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2023.168252>
- Zikeli, S., Deil, L., Möller, K. (2017). The challenge of imbalanced nutrient flows in organic farming systems: A study of organic greenhouses in Southern Germany. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 244, 1-13.

b8 REFERENCES

- Adsal, K. A., Üçtuğ, F. G., & Arıkan, O. A. (2020). Environmental life cycle assessment of utilizing stem waste for banana production in greenhouses in Turkey. *Sustainable Production and Consumption*, 22, 110-125.
- Agricultural Products Market. (2024). Tarım Ürünleri Piyasaları: Buğday Tarım Ürünleri Piyasaları Raporu Temmuz 2024. Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü.
<https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/2024-Temmuz%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Raporu/Bu%C4%9Fday%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1%20Raporu%20Temmuz-2024-v4.pdf>
- Akbaş, E. (2022). 1929 Dünya Ekonomik Krizi sonrası Türkiye Cumhuriyeti'nin buğday üreticisini koruma çabaları (1929-1939). *Atatürk Yolu Dergisi*, (71), 24-42.
- Aktaş, A. R., Öztürk, E., & Hatırlı, S. A. (2009). Dünya fındık piyasasında Türkiye'nin rolü. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 1(1), 36-54.
- Akyol, M. (2016). Bölgesel kalkınma ve yeni yatırım teşvik sisteminin ekonomik etkilerinin analizi. *Global Journal of Economics and Business Studies*, 5(9), 49-61.
- Altıkat, A., Turan, T., Torun, F. E., & Bingöl, Z. (2009). Türkiye'de pestisit kullanımı ve çevreye olan etkileri. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 40(2), 87-92.
- Altieri, M. A. (2009). Green deserts: Monocultures and their impacts on biodiversity. In Emanuelli, M. S., Jons, J., & Monsalve, S. (Eds.), *Red Sugar, Green Deserts: Latin American Report on Monocultures and Violations of the*

Human Rights to Adequate Food and Housing, to Water, to Land and to Territory (pp. 67-76). Sweden: FIAN International.

Ammad, S., Alaloul, W. S., Saad, S., & Qureshi, A. H. (2021). Personal protective equipment (PPE) usage in construction projects: A scientometric approach. *Journal of Building Engineering*, 35, 102086.

Andow, D. (1983). The extent of monoculture and its effects on insect pest populations with particular reference to wheat and cotton. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 9(1), 25-35.

Ankara Ticaret Borsası. (2020). Muz raporu 2020. Ankara Ticaret Borsası Yayınları. Retrieved from https://www.ankaratb.org.tr/lib_upload/Muz%20Raporu%202020.pdf

Arslan, İ. (2014). Türkiye'de bölgesel alanda uygulanan iktisadi politikalar (Yatırım teşvikleri-istihdam analizi 1980-2006). *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(8).

Aslan, A. İ., & Özdil, T. (2024). Sürdürülebilir yönetim ve döngüsel ekonomi kapsamında Türk tarım işletmelerinin yönetsel açıdan değerlendirilmesi. In *Sürdürülebilirlik Odaklı İş Modelleri: İşletmeler İçin Çevresel ve Ekonomik Stratejiler* (pp. 61).

Aşık, B., & Ellibeş, E. (2020). Türkiye ve AB üye ülkeleri arasında narenciye sektörünün rekabet analizi. *İstatistik ve Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 1(1), 11-22.

Aşur, F., & Alphan, H. (2018). Görsel peyzaj kalite değerlendirmesi ve alan kullanım planlamasına olan etkileri. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 28(1), 117-125.

Ataseven, Y., & Sumelius, J. (2014). The evaluation of agri-environmental policies in Turkey and the European Union. *Fresenius Environmental Bulletin*, 23(8A), 2045-2053.

Atılgan, A., Sarı, Ü., Saltuk, B., & Ertop, H. (2021). Manavgat ilçesinin örtüaltı sebze yetiştiriciliğinde kirletici faktörler ve çevresel etkilerinin belirlenmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (25), 802-809.

Aydemir, Ö., Akgün, M., & Özkutlu, F. (2021). Fındık tarımı yapılan toprakların bazı fiziksel ve kimyasal özellikleri ile verimlilik durumlarının belirlenmesi. *Toprak Su Dergisi*, 10(1), 23-34.

<https://doi.org/10.21657/topraksu.768642>

Aydin, Z. (2010). Neo-liberal transformation of Turkish agriculture. *Journal of Agrarian Change*, 10(2), 149-187.

Bacaksız, M. A., & Uysal, S. (2019). The importance of statism policies for agricultural development: An evaluation of Turkey's 1930-1939. *Uluslararası Ekonomi İşletme ve Politika Dergisi*, 3(1), 19-36.

Bal, G. (2019). Türkiye'de tarım desteklerinin bölgesel dağılımı; 2002-2018 (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

Banias, G., Achillas, C., Vlachokostas, C., Moussiopoulos, N., & Stefanou, M. (2017). Environmental impacts in the life cycle of olive oil: A literature review. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 97(6), 1686-1697.

Bayhan, E., Sağır, A., Uygur, F. N., Bayhan, S. Ö., Eren, S., & Bayram, Y. (2015). GAP Bölgesi pamuk alanlarındaki bitki koruma sorunlarının belirlenmesi. *Türkiye Entomoloji Bülteni*, 5(3), 135-146.

Bayrak, U., Turan, Ö., & Gürlük, S. (2023). Türkiye'de fındık üreticilerinin destekleme politikalarına karşı tutumları: Ordu ili örneği.

Baysal, F., & Türkay, C. (2023). Muz yetiştiriciliğinde ve dağıtımında yaşanan sıkıntılara ülkesel ve küresel bakış. *Meyve Bilimi*, 10(Özel Sayı), 124-130.

Bengisu, G. (2011). GAP bölgesinde sürdürülebilir tarım için ekim nöbeti sistemleri. *Alinteri Journal of Agriculture Science*, 20(1), 33-39.

- Bellamy, A. S. (2013). Banana production systems: Identification of alternative systems for more sustainable production. *Ambio*, 42(3), 334-343.
- Bilgilioğlu, S. S. (2021). Land suitability assessment for olive cultivation using GIS and multi-criteria decision-making in Mersin City, Turkey. *Arabian Journal of Geosciences*, 14(22), 2434.
- Boratav, K. (1982). *Türkiye iktisat tarihi: 1908-2009*. İmge Kitabevi.
- Boyacı, S., & Kartal, S. (2019). Sera işletmelerinde ortaya çıkan tarımsal atıkların neden olacağı çevre sorunlarının belirlenmesi ve çözüm önerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 24, 51-60.
- Boz, İ., & Kaynakçı, C. (2019). Possibilities of improving organic farming in Turkey.
- Bradman, A. S. A., Salvatore, A. L., Boeniger, M., Castorina, R., Snyder, J., Barr, D. B., ... & Eskenazi, B. (2009). Community-based intervention to reduce pesticide exposure to farmworkers and potential take-home exposure to their families. *Journal of Exposure Science & Environmental Epidemiology*, 19(1), 79-89.
- Brender, J. D. (2020). Human health effects of exposure to nitrate, nitrite, and nitrogen dioxide. In *Just enough nitrogen: Perspectives on how to get there for regions with too much and too little nitrogen* (pp. 283-294).
- Brennan, K., Economos, J., & Salerno, M. M. (2015). Farmworkers make their voices heard in the call for stronger protections from pesticides. *NEW SOLUTIONS: A Journal of Environmental and Occupational Health Policy*, 25(3), 362-376.
- Bulut, E. (2023). Cumhuriyet Türkiye'sinde tarımın dönüşüm serüveni: Dün, bugün ve yarın. *Akademik Hassasiyetler*, 10(Cumhuriyet Özel Sayısı), 616-641.
- Burrell, A. M., & Kurzweil, M. (2007). Distortions to agricultural incentives in Turkey.
- Cano, A. J., Angarta, J. F., Marino, P., & Montoya, R. A. G. (2024). Improving the productivity and competitiveness of banana plantations through efficient irrigation systems. *Journal of Infrastructure, Policy and Development*, 8(11), 8228. <https://doi.org/10.24294/jipd.v8i11.8228>
- Carr, M. K. V. (2009). The water relations and irrigation requirements of banana (*Musa spp.*). *Experimental Agriculture*, 45(3), 333-371.
- Ceylan, G. (2003). Güneydoğu Anadolu projesi (GAP) ve bölgeye etkileri (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Ceylan, P., Karakoç, U., & Kutman, E. (2023). Pamukta sürdürülebilir tarımın yaygınlaştırılması için öneriler: İyi pamuk incelemesi. *WWF 2023 Raporu*.
- Chakravarthy, A. K., Naik, M., & Madhu, T. N. (2016). Arthropods on cotton: A comparison between Bt and non-Bt cotton. In *Economic and Ecological Significance of Arthropods in Diversified Ecosystems: Sustaining Regulatory Mechanisms* (pp. 169-193).
- Curl, C. L., Spivak, M., Phinney, R., & Montrose, L. (2020). Synthetic pesticides and health in vulnerable populations: Agricultural workers. *Current Environmental Health Reports*, 7, 13-29.
- Cüre, B. (2022). Kimyasal ve organik gübrelerin çevre üzerine etkisi. *Uluslararası Biyosistem Mühendisliği Dergisi*, 3(2), 98-107.
- Çamoğlu, S. M. (2017). Türkiye fındık üretici fiyatlarındaki dalgalanmaların analizi. *Ünye İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(2), 54-62.
- Çeker, A. (2016). Sürdürülebilir tarım ve Türkiye açısından bir değerlendirme. *Electronic Turkish Studies*, 11(2).

- Çeşmeli, M. Ş., & Pençe, İ. (2020). Makine öğrenimi yöntemleri ile Türkiye için sera gazı emisyonu tahmini. *Academic Platform-Journal of Engineering and Science*, 8(2), 332-348.
- Çetin, M., Saygın, S., & Demir, H. (2020). Tarım sektörünün çevre kirliliği üzerindeki etkisi: Türkiye ekonomisi için bir eşbütünleşme ve nedensellik analizi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17(3), 329-345.
- Çopur, O. (2018). GAP projesinin Türkiye pamuk üretimine etkisi: Son on yıldaki değişimler. *ADYUTAYAM Dergisi*, 6(1), 11-18.
- Deguine, J. P., Aubertot, J. N., Flor, R. J., Lescourret, F., Wyckhuys, K. A., & Ratnadass, A. (2021). Integrated pest management: Good intentions, hard realities. A review. *Agronomy for Sustainable Development*, 41(3), 38.
- Değerliyurt, M. (2013). Antakya şehri ve yakın çevresinde meydana gelen erozyonun coğrafi dağılışı ve analizi.
- Demir, S., & Guzel, A. (2024). Revisiting policy and practices of sustainable development in Turkey. *Environment, Development and Sustainability*, 1-23.
- Demirayak, F. (2023). Biyolojik çeşitlilik-doğa koruma ve sürdürülebilir kalkınma. *TÜBİTAK Vizyon*, 30.
- Durdag, M. (2012). Some problems of development financing: A case study of the Turkish first five-year plan 1963–1967 (Vol. 4). Springer Science & Business Media.
- Egemen, A. M. (1993). Türkiye’de tarımsal üretimden kaynaklanan çevre sorunları ve buna ilişkin tarım politikaları (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Ehler, L. E. (2006). Integrated pest management (IPM): Definition, historical development and implementation, and the other IPM. *Pest Management Science*, 62(9), 787-789.
- Erem Kaya, T., Sezgin, A., Külekçi, M., & Kumbasaroğlu, H. (2010). Dünyada ve Türkiye’de ayçiçeği üretimi ve dış ticaretindeki gelişmeler. *Alinteri Ziraat Bilimler Dergisi*, 18(1), 28-33.
- Eryılmaz, G. A., Kılıç, O., & Boz, İ. (2019). Türkiye’de organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesi. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 29(2), 352-361.
- Eşlik, A., Özdurak, C., & Güç, Ö. (2024). Rusya-Ukrayna savaşı ve tahıl koridoru anlaşmasının emtia piyasalarına etkisi: GARCH ve DCC-GARCH analizi. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 30(1), 1-16.
- Eştürk, Ö., & Ören, M. N. (2014). Türkiye’de tarım politikaları ve gıda güvencesi. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 24(2), 193-200.
- European Union. (2022). Nitrat eylem planları için izleme ve raporlama metodolojisi oluşturularak suların tarımsal kirliliğe karşı korunması projesi. Retrieved November 29, 2024, from https://www.ab.gov.tr/nitrat-eylem-planlari-icin-izleme-ve-raporlama-metodolojisi-olusturularak-sularin-tarimsal-kirlilige-karsi-korunmasi-pro_52996.html
- Fan, A. M., & Steinberg, V. E. (1996). Health implications of nitrate and nitrite in drinking water: An update on methemoglobinemia occurrence and reproductive and developmental toxicity. *Regulatory Toxicology and Pharmacology*, 23(1), 35-43.
- FAO. (2024). Water footprint of the banana industry. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.fao.org/world-banana-forum/projects/good-practices/water-footprint/en/>
- Fewtrell, L. (2004). Drinking-water nitrate, methemoglobinemia, and global burden of disease: A discussion. *Environmental Health Perspectives*, 112(14), 1371-1374.

- Geist, H. J. (1999). Global assessment of deforestation related to tobacco farming. *Tobacco Control*, 8(1), 18-28.
- Gemtou, M., Kakkavou, K., Anastasiou, E., Fountas, S., Pedersen, S. M., Isakhanyan, G., Erekalov, K. T., & Pazos-Vidal, S. (2024). Farmers' transition to climate-smart agriculture: A systematic review of the decision-making factors affecting adoption. *Sustainability*, 16(7), 2828.
- Gillespie, G., Hilchey, D. L., Hinrichs, C. C., & Feenstra, G. (2007). Farmers' markets as keystones in rebuilding local and regional food systems. In *Remaking the North American food system: Strategies for sustainability* (pp. 65-83).
- Giray, F. H. (2023). A companion to modern Turkey's centennial: Political, sociological, economic, and institutional transformations since 1923. In *Political, Sociological, Economic and Institutional Transformations since 1923* (pp. 471-484).
- Göçer, K. (2015). Türkiye'de tarım üretimindeki değişim dinamiklerinin buğday üretimindeki mekânsal yansımaları. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 25(3), 254-268.
- Gözener, B., Sayılı, M., & Yurdabakan, M. (2016). Önemli ürünlerde gübre kullanım durumu: Tokat ili Kazova yöresi örneği. *Journal of Agricultural Faculty of Gaziosmanpaşa University (JAFAG)*, 33(2), 41-47.
- Grant, S. M. (2007). The importance of biodiversity in crop sustainability: A look at monoculture. *Journal of Hunger & Environmental Nutrition*, 1(2), 101-109.
- Gubbuk, H., Altinkaya, L., & Balkic, R. (2017). Banana: A very profitable tropical crop for Turkey.
- Güreşçi, E. (2009). The relationship between rural migration and agricultural policy. *Journal of Social Sciences Institute, Muğla University*, (22), 51-67.
- Güven, O. (2017). Türkiye kırsal kalkınma politikalarının analizi. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (63), 209-227.
- Hatunoğlu, E. E., & Eldeniz, F. (2012). 2000 yılı sonrası Türk tarım sektöründe yapısal dönüşüm politikaları. *Sayıştay Dergisi*, (86), 27-56.
- Hiç, F. (2020). Cumhuriyetten günümüze Türk tarım politikaları: Derleme, değerlendirme ve çözüm önerileri.
- Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC). (2022). *Climate change 2022: Impacts, adaptation, and vulnerability. Contribution of Working Group II to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* [H.-O. Pörtner, D. C. Roberts, M. Tignor, E. S. Poloczanska, K. Mintenbeck, A. Alegría, M. Craig, S. Langsdorf, S. Löschke, V. Möller, A. Okem (Eds.)]. Cambridge University Press. Retrieved from <https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg2/>
- International Fund for Agricultural Development (IFAD). (2023). *The context*. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.ifad.org/en/web/operations/w/country/turkiye>
- Climate Change Authority. (2024). *Hedef: 2053 net sıfır emisyon!* Retrieved December 9, 2024, from <https://iklim.gov.tr/hedef-2053-net-sifir-emisyon-haber-4337>
- Kadakoğlu, B., & Karlı, B. (2022). Türkiye'de yemeklik tane baklagiller üretimi, tarım politikaları ve dış ticaretinin rekabet gücü analizi. *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17(2), 75-87.
- Kaplan, H. (2019). Türkiye'de bölgesel dengesizliklerin giderilmesi ve teşvik tedbirlerinin rolü ve etkinliği (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).

- Karaman, K. (2018). Tarım-gıda politikaları bağlamında Türkiye’de gıda güvencesi. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (65), 115-133.
- Karar. (2023). Muz, mango, avokado gibi meyvelerin üretimini durdurun: Uzmanı büyük tehlikeye dikkat çekti. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.karar.com/guncel-haberler/muz-mango-avokado-gibi-meyvelerin-uretimini-durdurun-1806324>
- Karar. (2024). It started with 75 decares and expanded to 7,000 decares, selling for 27 lira: Sells out as soon as it hits the shelves, with a yield of 45,000 tons expected. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.karar.com/guncel-haberler/75-donumle-basladi-7-bin-donume-cikti-27-liradan-satiliyor-tezgaohlara-1908185>
- Karayaman, M. (2012). Atatürk döneminde şeker sanayi ve izlenen politikalar. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, 28(82), 53-96.
- Karpat, K. H. (2015). Turkey's politics: The transition to a multi-party system (Vol. 2395). Princeton University Press.
- Kaya, A. A., & Alaeddinoğlu, F. (2021). Batı Akdeniz Bölgesinde ekoturizm uygulamaları, yerel ürünler ve kadın istihdamının rolü. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (54), 295-324.
- Kaya, M., & Kalaycı, İ. (2021). Türkiye’de tarihsel süreçte tarım politikası ve planlama deneyimi. Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 13(2), 23-34.
- Kayalak, S., & Özçelik, A. (2012). Türkiye'de ve dünyada fındık politikaları. Tarım Ekonomisi Dergisi, 18(1 ve 2), 43-53.
- Kayan, A., & Küçük, A. (2020). Plastik kirliliğin çevresel zararları ve çözüm önerileri. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 22(2), 403-427.
- Keskinkılıç, K., & Müdürlüğü, İ. T. B. A. G. (2014). Türkiye’de pamuk durumundaki gelişmeler. Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 1-43.
- Keyder, Ç. (2020). State and class in Turkey: A study in capitalist development. Verso Books.
- Khanyile, N., Dlamini, N., Masenya, A., Madlala, N. C., & Shezi, S. (2024). Preparation of biofertilizers from banana peels: Their impact on soil and crop enhancement. Agriculture, 14(11), 1894.
- Kılıç, B., Uzundumlu, A. S., & Tozlu, G. (2018). Fındık üretiminde kimyasal ilaç kullanımının çevresel duyarlılık yönünden incelenmesi: Giresun ili örneği. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 5(4), 396-405.
- Kızıl, E., & Çürük, S. A. (2021). Türk tarımsal teşvik sistemi: Sorunlar ve çözüm önerileri. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 8(4), 956-967.
- Kimya Mühendisleri Odası. (2021). Türkiye’de plastik geri dönüşümü ve atık ithalatı raporu. Plastik ve Kauçuk Komisyonu, 31.
- Koçak, A. (2012). Farmer support regime and political economy of agricultural reform: Transformation of Turkish agricultural policy in the post-2000 era.
- Koppert. (2024). IPM nedir? Retrieved November 29, 2024, from <https://www.koppert.com.tr/bitki-koruma/entegre-zararli-yoenetimi/>
- Kopuz, A. D. (2017). Spatial evaluation of primary sugar factories in early republican period in Turkey. A| Z ITU Journal of the Faculty of Architecture, 14(3), 127-141.

- Korucu, A. (2004). Amik Ovasında tarımsal üretim-pazarlama yapısı ve geliştirilmesi olanakları (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Köse, Z., & Meral, G. T. (2021). Türkiye'de tarımsal destekler, gıda güvenliği ve ekonomik büyüme ilişkisi üzerine bir inceleme. *Studies on Social Science Insights*, 1(2), 51-73.
- Li, J., Ma, W., & Zhu, H. (2024). A systematic literature review of factors influencing the adoption of climate-smart agricultural practices. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 29(1), 2.
- Maesano, G., Chinnici, G., Falcone, G., Bellia, C., Raimondo, M., & D'Amico, M. (2021). Economic and environmental sustainability of olive production: A case study. *Agronomy*, 11(9), 1753.
- Máthé, Á., & Turgut, K. (2023). Introduction to medicinal and aromatic plants in Türkiye. In *Medicinal and Aromatic Plants of Turkey* (pp. 1-30). Cham: Springer International Publishing.
- Mercan, Ç., & Acibuca, V. (2023). Land suitability assessment for pistachio cultivation using GIS and multi-criteria decision-making: A case study of Mardin, Turkey. *Environmental Monitoring and Assessment*, 195(11), 1300.
- Merdan, K. (2023). Türkiye'de tarımsal büyümeye etki eden ekonomik faktörler (Bir regresyon analizi). *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25(45), 1125-1142.
- Merrett, H. C., & Horng, J. J. (2023). A systems approach to identifying hazards in the management of stream buffers for the protection of drinking water quality. *Water*, 15(21), 3848.
- Michaels, F. S. (2011). *Monoculture: How one story is changing everything*. Red Clover Press.
- Mızırak, Z., & Ceylan, A. (2023). 100. yılında Türkiye'deki tarım politikalarının yapısal değişimi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 5(Özel Sayı), 131-147.
- Muratoğlu, A. (2024). Türkiye'de pamuk üretiminin su yönetimi açısından incelenmesi. *Research in Agricultural Sciences*, 55(3), 158-174.
- Narin, M. (2006). Türkiye'de pamuğa yönelik destekleme politikaları ve devlete getirdiği yük. *Verimlilik Dergisi*, (1), 61-88.
- Nath, A., Bhuyan, P., Gogoi, N., & Deka, P. (2023). Pesticides and chemical fertilizers: Role in soil degradation, groundwater contamination, and human health. In *Xenobiotics in Urban Ecosystems: Sources, Distribution and Health Impacts* (pp. 131-160). Cham: Springer International Publishing.
- Norris, V. O. L. (1993). The use of buffer zones to protect water quality: A review. *Water Resources Management*, 7, 257-272.
- Oğul, B. (2022). Tarımsal destekler ve tarımsal üretim ilişkisi: Türkiye ekonomisi üzerine ampirik bulgular. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 44-56.
- Oğul, B. (2023). Tarım sektöründeki gelişmeler çevresel kirliliği etkiliyor mu? Türkiye üzerine ampirik bulgular. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(3), 1016-1026.
- Olhan, E., Ataseven, Y., & Gün, S. (2005). Organic farming in Turkey. *Pakistan Journal of Biological Sciences*, 8(3), 505-509.
- Onumah, G., Davis, J., Kleih, U., & Proctor, F. (2007). Empowering smallholder farmers in markets: Changing agricultural marketing systems and innovative responses by producer organizations.
- Oral, G. B., & Uğur, A. (2013). Türkiye'de bölgesel eşitsizlikleri gidermek için devlet yardımları (Teşvikler): 2012 teşvik sisteminin bölgesel teşvikler açısından getirdiği yenilikler. *Journal of Management & Economics Research*, (140-168).

- Ordu, D., & Aşık, B. B. (2021). Mısır tarımı yapılan toprakların verimlilik durumu (Yolağzı Bölgesi-Karacabey/Bursa örneği). *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 35(1), 145-161.
- Öniş, Z., & Şenses, F. (2009). *Turkey and the global economy: Neo-liberal restructuring and integration in the post-crisis era*. Routledge.
- Özdemir, Z. (1989). Türk tarımında destekleme uygulamaları ve sonuçları. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 47(1-4).
- Özay, S. (2022). Muzun kitabını yazdı. Retrieved November 29, 2024, from <https://turktarim.gov.tr/Haber/807/muzun->
- Özkay, F., Taş, İ., & Çelik, A. (2008). Sulama projelerinin çevresel etkileri. *TMMOB*, 2, 501-508.
- Özkök, Y. (2009). Türkiye’de yatırım teşviklerinin bölgesel gelişmişlik bazında değerlendirilmesi (Master's thesis, Gaziantep University, Social Science Institute, Gaziantep).
- Öztürk, M., Altay, V., Gönenç, T. M., Unal, B. T., Efe, R., Akçiçek, E., & Bukhari, A. (2021). An overview of olive cultivation in Turkey: Botanical features, eco-physiology and phytochemical aspects. *Agronomy*, 11(2), 295.
- Öztürk, M., Altundağ, E., & Gücel, S. (2012). Medicinal and aromatic plants (Turkey). *Ethnopharmacology, Encyclopedia of Life Support Systems*, 179-204.
- Öztürk, Ş., Nas, F., & İçöz, E. (2008). 24 Ocak kararları, neo-liberal politikalar ve Türkiye tarımı. *Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (2), 15-32.
- Özüpekçe, S. (2021). Batı Akdeniz havzaları ve yakın çevresinde kuraklık eğilimi ve su kaynakları ile ilişkisi. *International Journal of Geography and Geography Education*, (43), 317-337.
- Pahalvi, H. N., Rafiyya, L., Rashid, S., Nisar, B., & Kamili, A. N. (2021). Chemical fertilizers and their impact on soil health. In *Microbiota and Biofertilizers, Vol 2: Ecofriendly tools for reclamation of degraded soil environs* (pp. 1-20).
- Pakdemirli, B., Birişik, N., & Akay, M. (2021). General overview of medicinal and aromatic plants in Turkey. *Anadolu Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 31(1), 126-135.
- Pamuk, S., Lains, P., & Pinilla, V. (2006, August). Agricultural output and productivity growth in Turkey since 1880. In *International Economic History Congress* (pp. 21-25).
- Pamuk, Ş. (2012). Türkiye’nin 200 yıllık iktisadi tarihi. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Poudel, S., Poudel, B., Acharya, B., & Poudel, P. (2020). Pesticide use and its impacts on human health and environment. *Environmental Ecosystem Science*, 4(1), 47-51.
- Pramanik, S., Patra, S. K., Ghosh, S., Roy, D., & Datta, A. (2024). Drip-mediated deficit irrigation and sub-optimal fertigation management strategy can boost yield, soil nutrient availability, plant utilization and soil organic carbon in banana plantation. *Journal of Soil Science and Plant Nutrition*, 1-18.
- Republic of Turkey Ministry of Agriculture and Forestry [RT MoAF]. (2017). Çiftçimiz, Türkiye'nin nasıl sigortası ise TARSİM de çiftçimizin sigortası ve güvencesidir. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.tarimorman.gov.tr/Sayfalar/Detay.aspx?TermId=fb841593-eb13-4a7b-90e6-762d1dc46795&TermStoreId=368e785b-af33-487d-a98d-c11d5495130b&UrlSuffix=1309%2FCiftcimiz-Turkiyenin-Nasil-Sigortasi-Ise-Tarsim-De-Ciftcimizin-Sigortasi-Ve-Guvencesidir>

- Republic of Turkey Ministry of Agriculture and Forestry [RT MoAF]. (2021). Nitrata hassas bölgeleri belirliyoruz: Nitrat kirliliği eylem planlarını hazırlayarak tarımsal kaynaklı kirliliğe karşı sularımızı koruyoruz. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/Haber/381/Nitrata-Hassas-Bolgeleri-Belirliyoruz-Nitrat-Kirliligi-Eylem-Planlarini-Hazirlayarak-Tarimsal-Kaynakli-Kirlilige-Karsi-Sularimizi-Koruyoruz>
- Republic of Turkey Ministry of Agriculture and Forestry [RT MoAF]. (2024a). Crop production. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Iyi-Tarim-Uygulamalari>
- Republic of Turkey Ministry of Agriculture and Forestry. (2024b). TUSCAP project page. Retrieved November 29, 2024, from https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Sayfalar/Detay.aspx?TermId=dcbda54d-586f-4170-8f13-9bd6f4df4eed&TermSetId=6196b452-7bfb-432f-a75b-bee6b91f60b3&TermStoreId=368e785b-af33-487d-a98d-c11d5495130b&UrlSuffix=160%2FTucsap-Proje-Sayfasi&utm_
- Republic of Turkey The Ministry of Trade [RT MoT]. (2022a). Bosnia and Herzegovina. Retrieved November 29, 2024, from <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururlukte-bulunan-stalar/bosna-hersek>
- Republic of Turkey The Ministry of Trade [RT MoT]. (2022b). Montenegro. Retrieved November 29, 2024, from <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururlukte-bulunan-stalar/karadag>
- Republic of Turkey The Ministry of Trade [RT MoT]. (2022c). Turkey-EU preferential agricultural products trade. Retrieved November 29, 2024, from <https://ticaret.gov.tr/dis-iliskiler/serbest-ticaret-anlasmalari/yururlukte-bulunan-stalar/karadag>
- Quandahor, P., Kim, L., Kim, M., Lee, K., Kusi, F., & Jeong, I. H. (2024). Effects of agricultural pesticides on decline in insect species and individual numbers. *Environments*, 11(8), 182.
- Quataert, D. (2002). *Ottoman manufacturing in the age of the industrial revolution* (Vol. 30). Cambridge University Press.
- Sağdıç, E. N., & Yıldız, F. (2019). Türkiye’de tarım sektörüne yönelik uygulanan mali teşviklere genel bir bakış. In *Türkiye’de mali teşvik sistem ve uygulamaları* (pp. 153-177).
- Sağlam, Y. (2024). Mersin’de yerli muzun üretim alanı 70 bin dekara ulaştı. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/mersinde-yerli-muzun-uretim-alani-70-bin-dekara-ulasti/3368760>
- SGB Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü. (2020). *Tarımsal ürünleri piyasaları*. Retrieved November 29, 2024, from <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Piyasalar%C4%B1/2020-Temmuz%20Tar%C4%B1m%20%C3%9Cr%C3%BCnleri%20Raporu/muz-temmuz%202020.pdf>
- Sansarlıoğlu, B. (2022). The agricultural sector ended 2021 with record-breaking exports. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/tarim-sektoru-2021-yilini-rekor-ihracatla-tamamladi/2465700>
- Sever, Y. (2020). Tarımsal ürünlere katma değer sağlamalıyız. *Journal of Turkish Agriculture and Forest*. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.turktarim.gov.tr/Haber/389/tarimsal-urunlere-katma-deger-saglamaliyiz>
- Sheahan, M., Barrett, C. B., & Goldvale, C. (2017). Human health and pesticide use in sub-Saharan Africa. *Agricultural Economics*, 48(S1), 27-41.
- Sönmez, İ., Kaplan, M., & Sönmez, S. (2008). Kimyasal gübrelerin çevre kirliliği üzerine etkileri ve çözüm önerileri. *Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Derim Dergisi*, 25(2), 24-34.
- Snyder, W. W. (1969). Turkish economic development: The first five year plan, 1963–67. *The Journal of Development Studies*, 6(1), 58-71.
- Stamp, M. (2004). Risks of monoculture. *Communications of the ACM*, 47(3), 120.

Stoorvogel, J., & Mena, R. S. (2018). Nutrition and soil management in banana cultivation. In Achieving sustainable cultivation of bananas: Cultivation techniques. Burleigh Dodds Science Publishing Limited.

Süenal, S., & Erşahin, S. (2012). Türkiye’de tarımsal kaynaklı yeraltı suyu nitrat kirliliği. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, (2), 116-118.

Süzer, S. (2024). Trakya koşullarında sürdürülebilir tarımın toprak verimliliği ve ekosistemin korunmasına etkisi (Yazar: Dr. Sami Süzer). Retrieved November 29, 2024, from https://arastirma.tarimorman.gov.tr/ttae/Sayfalar/Detay.aspx?Sayfald=86&utm_

Şahin, A. E., & Kan, A. (2022). Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi Programı: Kırsal Ekonomik Altyapı Projeleri 2021 yılı Bolu örneği. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 2(2), 121-132.

Şaşmaz, M. Ü., & Karamıklı, A. (2018). Türkiye’de ihracatı teşvik uygulamaları ve ihracat potansiyelinin artırılmasına yönelik değerlendirmeler. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 7(4), 2837-2867.

Şaşmaz, M. Ü., & Özel, Ö. (2019). Tarım sektörüne sağlanan mali teşviklerin tarım sektörü gelişimi üzerindeki etkisi: Türkiye örneği. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, (61), 50-65.

Şeker, A. (2020). Türkiye’de ihracat ve yatırım teşvikleri arasındaki ilişki: ARDL sınır testi. MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9(4), 2311-2326.

Şen, H. (2024). Küçük ölçekli çiftçilik zorlukları: Sürdürülebilirliğin önündeki engeller. Retrieved November 29, 2024, from <https://tarim.onl/kucuk-olcekli-ciftcilik-zorluklari-surdurulebilirlik-onundeki-engeller/>

Tarsus Commodity Exchange. (2023). Tarım ürünleri piyasaları, 2023 yılı buğday durum değerlendirme raporu. Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği.

Taşkıran, A., Akmeşe, K. A., & Sezgin, M. (2023.). Tarım turizminin Türkiye ve dünyadaki gelişimi üzerine bir araştırma. Selçuk Turizm ve Bilişim Araştırmaları Dergisi, (4), 72-88.

Turkish Ministry of Foreign Affairs (2024). European Union’s Green Deal. Retrieved December 9, 2024, from https://www.ab.gov.tr/avrupa-yesil-mutabakati_53729.html

TEMA. (2024). Sürdürülebilir toprak yönetimi. Retrieved November 29, 2024, from <https://topraktema.org/media/1524/410-surdurulebilir-toprak-yonetimi.pdf>

Tian, Z., Stedman, M., Whyte, M., Anderson, S. G., Thomson, G., & Heald, A. (2020). Personal protective equipment (PPE) and infection among healthcare workers—What is the evidence?. International Journal of Clinical Practice, 74(11), e13617.

Tiwari, A. K., Karn, N., Thakur, A., & Kumari, D. (2024). Soil conservation and restoration: Strategies to combat soil erosion and rehabilitate degraded lands. A Comprehensive Exploration of Soil, Water, and Air Pollution in Agriculture, 207.

Topuz, B. K., Kılıç, O., Boz, İ., & Eryılmaz, G. A. (2019). Türkiye’de fındık üretim alanlarının daraltılması politikası. Akademik Ziraat Dergisi, 8(1), 141-148.

TÜİK. (2020). Türkiye muz verileri (ton).

Turkish Grain Board (TMO). (2024). Web page. Retrieved November 29, 2024, from <https://tmo.gov.tr>

Tümer, E. İ., Aytop, Y., & Kuşçu, Ö. (2019). Mısır üretiminde girdi israfında etkili olan faktörler: Kahramanmaraş ili örneği. Journal of the Institute of Science and Technology, 9(3), 1710-1718.

United Nations Environment Programme (UNEP). (n.d.). Climate change in the Mediterranean: Impacts and solutions. UNEP/MAP. Retrieved from <https://www.unep.org/unepmap/resources/factsheets/climate-change>

- Uysal, M. Ü. (2021). Devlet desteğiyle genişleyen seralar, muz üretiminde artışı sağladı. Retrieved November 29, 2024, from <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/devlet-destegiyle-genisleyen-seralar-muz-uretiminde-artisi-sagladi/2157941>
- Uzel, G. (2015). Türkiye ve Bursa'da tarımdan kaynaklanan sera gazı emisyonları ekonomisi ve politika önerileri (Master's thesis, Bursa Uludağ University, Turkey).
- Uzun, O., Kaplan, S., Ince, K., Basaran, M., & Erpul, G. (2022). Spatially and temporally assessing event-based wind erosion in adjacent plots of fallow and wheat cultivation in the Central Anatolia, Turkey. *Archives of Agronomy and Soil Science*, 68(5), 661-675.
- Uzundumlu, A. S., & Ateş, T. (2024). Investigation of olive production in ten-year period in 1961-2021 years. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 11(2), 330-341.
- Vurarak, Y., & Bilgili, M. (2015). Tarımsal mekanizasyon, erozyon ve karbon salınımı: Bir bakış. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 30(3), 307-316.
- Wang, X., Hua, F., Wang, L., Wilcove, D. S., & Yu, D. W. (2019). The biodiversity benefit of native forests and mixed-species plantations over monoculture plantations. *Diversity and Distributions*, 25(11), 1721-1735.
- Wei, W., Chen, D., Wang, L., Daryanto, S., Chen, L., Yu, Y., ... & Feng, T. (2016). Global synthesis of the classifications, distributions, benefits and issues of terracing. *Earth-Science Reviews*, 159, 388-403.
- World Bank Group. (2022). Dünya Bankası Türkiye'nin tarım sektörünün yeşil ve rekabetçi büyümesini desteklemek için 341 milyon \$ kredi sağlıyor. Retrieved December 9, 2024, from <https://www.worldbank.org/tr/news/press-release/2022/03/30/world-bank-provides-341-million-boost-to-advance-green-and-competitive-growth-of-turkey-s-agricultural-sector>
- Yahya, D. M., & Kayıran, K. M. (2016). 1929 Dünya Ekonomik Krizi'nin Türk tarımına etkileri ve 1931 Birinci Türkiye Ziraat Kongresi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(23).
- Yalçın, G. E., & Kara, F. Ö. (2016). Kırsal göç ve tarımsal üretime etkileri. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 20(2), 154-158.
- Yano, T., Aydın, M., & Haraguchi, T. (2007). Impact of climate change on irrigation demand and crop growth in a Mediterranean environment of Turkey. *Sensors*, 7(10), 2297-2315.
- Yoloğlu, A. C. (2021). Türkiye'de yakınsama ve bölge içi eşitsizlikler: İlçe düzeyinde sosyo-ekonomik gelişme endeksi aracılığı ile bir değerlendirme. *Planlama*, 31(1).
- Yazgan, Ş., & Kadanalı, E. (2019). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kamu tarım yatırımlarının dağılımının Gini katsayısı ile ölçülmesi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 50(2), 159-166.
- Yeni, O., & Teoman, Ö. (2023). Agroekolojik bakış açısından Türkiye'de tarımsal sürdürülebilirlik. *Fiscaoeconomia*, 7(Özel Sayı), 120-151.
- Yıldırım, T. (2019). Web site. Zeytin Üretiminde Kuraklık Sonu Retrieved November 29, 2024, from https://www.sondakika.com/ekonomi/haber-zeytin-uretiminde-kuraklik-sorunu-17951760/?utm_
- Yurtoğlu, N. (2024). Atatürk döneminde Türkiye'de şeker politikası ve ülke ekonomisine etkileri (1923-1938). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 24(48), 205-246.
- Yüceer, S. E., Tan, S., & Semerci, A. (2020). Türkiye'de 2000-2020 döneminde tarımsal destekleme politikalarının gelişiminin incelenmesi. *Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 36-46.

Zuazo, V. H. D., & Pleguezuelo, C. R. R. (2009). Soil-erosion and runoff prevention by plant covers: A review. *Sustainable Agriculture*, 785-811.

b9 REFERENCES

Brundtland, G. H. (1987). *Our common future*. Oxford University Press.

Daly, H. E. (1990). Toward some operational principles of sustainable development. *Ecological Economics*, 2(1), 1–6.

Ellen MacArthur Foundation. (2013). *Towards the circular economy: Economic and business rationale for an accelerated transition*.

Environmental Law. (1983). Official Gazette Date: 11.08.1983, Official Gazette No: 18132.

Garren, S. J., & Brinkmann, R. (2018). Sustainability definitions, historical context, and frameworks. In *The Palgrave handbook of sustainability* (pp. 1–18). Palgrave Macmillan, Cham.

IPCC (Intergovernmental Panel on Climate Change). (2021). *Climate change 2021: The physical science basis*. Cambridge University Press.

Republic of Turkey Ministry of Environment, Urbanization and Climate Change. (2020). *Zero waste regulation*.

Steffen, W., Crutzen, P. J., & McNeill, J. R. (2007). The Anthropocene: Are humans now overwhelming the great forces of nature? *AMBIO: A Journal of the Human Environment*, 36(8), 614–621.

The Global Goals. (n.d.). Retrieved November 28, 2024, from <https://www.kureselamaclar.org/>

Twelfth Development Plan (2024–2028). Presidency of the Republic of Türkiye Strategy and Budget Directorate. Retrieved November 20, 2024, from https://www.sbb.gov.tr/kalkinma_planlari/

United Nations World Commission on Environment and Development (WECD). (1991). *Our common future* (B. Çırakçı, Trans.). Turkish Environmental Problems Foundation Publication, Ankara.

Waste Management Regulation. (2015). Official Gazette Date: 02.04.2015, Official Gazette No: 29314.

SİVAS BİLSEM’DE BİLİM

EDİTÖRLER

Başöğretmen Abdullah TOKER

Başöğretmen Sibel ÇAKMAK

Doç. Dr. Ebru YABAŞ

YAZARLAR

Dr. Eyüp ALSANCAK

Dr. Güzin YILDIRIM

Uzman Öğretmen Halime ÖZTÜRK AK

Uzm. Lokman GÜRGEN

Uzm. Öğrt. Sabiha BAŞEĞMEZ

Uzm. Öğr. Yasin YILDIZ

Psikolojik Danışman Fatih YILDIZ

Psikolojik Danışman Şeyda İLTER

Öğretmen Tuğba KARGIN

Hidayet Çağlar ÜNAL

Gökçe ŞİMŞEK

Muharrem GÖLE

Neslişah ÖZSOY

Sibel ÇAKMAK

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-049-4

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

B1 KAYNAKÇA

- Akarsu, F. (2001). Üstün yetenekli çocuklar: Aileler ve sorunları. Ankara: Eduser Yayınları.
- Baykoç-Dönmez, N. (2004). Üstün yetenekli çocukların eğitimlerinde bilim ve sanat merkezlerinin kuruluşu ve işleyişinde yapılması gereken düzenlemeler. Üstün Yetenekli Çocuklar Bildiriler Kitabı (ss. 69-73) içinde. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Baykoç-Dönmez, N. (2018). Üstün yetenekli çocuklar. N. Metin (Ed.), Özel gereksinimli çocuklar (ss. 419-438) içinde. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Betts, G. T., ve Neihart, M. (1988). Profiles of the gifted and talented. *Gifted Child Quarterly*, 32(2), 248–253.
- Clark, B. (2015). Üstün zekâlı olarak büyümek. F. Kaya & Ü. Ogurlu (Ed.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Cutts, N. E., ve Moseley, N. (2001). Üstün zekâlı ve yetenekli çocukların eğitimi: Ulusun en büyük kaynaklarından birinin harcanması nasıl önlenir?. İ. Ersevîm (Çev. Ed.). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Çitil, M. ve Özdemir Kılıç, M. (2019). Özel yetenekli öğrencim var. O. Kılıç ve M. Çitil (Ed.), Özel yetenekliler alanına giriş (ss. 15–44) içinde. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Davis, G. A. (2013). Üstün yetenekli çocuklar ve eğitimi: Öğretmenler ve ebeveynler için el kitabı. M. I. Koç (Çev. Ed.). İstanbul: Özgür Yayınları.
- Davis, G. A., Rimm, S. B., ve Siegle, D. (2014). *Education of the gifted and talented* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- İğci, G. (2023). Bilim ve sanat merkezi öğretmenlerinin eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi ve mesleki gelişim programı tasarısı (Yayımlanmamış doktora tezi). YÖK Tez Merkezi, Ankara.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2013). Özel Yetenekli Bireyler Strateji ve Uygulama Planı (2013-2017). Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018a). Özel yetenekli çocuğum var. O. Kılıç (Ed.). Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2018b). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/yonetmelik/7.5.24736.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024a). Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Faaliyet Raporu (Ocak-Aralık 2023). Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024b). Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi.
https://dhgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_01/10220042_2794ocak2024.pdf
- Millî Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024c). Bilim ve Sanat Merkezleri Öğrenci Tanılama ve Yerleştirme Kılavuzu (2024-2025). Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Olçay, S. (2020). Türkiye’de üstün zekalılarına (özel yeteneklilere) sağlanan destek eğitim hizmetleri. M. S. Köksal (Ed.), Üstün zekalıların (özel yeteneklilerin eğitimi: Sistematik ve bilimsel dayanlı eğitim (s. 217-233) içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Öpengin, E. (2020). Türkiye’de özel yetenekli öğrenciler için eğitim modelleri. U. Sak (Ed.), Üstün yeteneklilerin eğitiminde modeller ve stratejiler (ss. 180-197) içinde. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sak, U., & Çitil, M. (2020). Türkiye’de özel yetenekli bireylere yönelik özel eğitim hizmetleri. U. Sak & S. Toraman (Ed.), Türkiye’de özel eğitim hizmetleri (s. 113-129) içinde. Ankara: Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.

B2 KAYNAKÇA

- Akkanat, H. (2004). Osmanlı eğitim sisteminde Enderun Mektebi. M. R. Şirin, A. Kulaksızoğlu, & A. E. Bilgili (Dü) içinde, I.Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Makaleler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Ataman, A. (2000). Üstün zekalılar ve üstün yetenekliler. S. Eripek (Dü.) içinde, Özel Eğitim (s. 151-170). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No:1411.
- Courtis, S. A. (1925). Ability-grouping in Detroit schools. In G. M. Whipple. The ability grouping of pupils, 35th Yearbook of the National (s. 44-47). içinde Bloomington, IL: Public School Publishing.
- Çitil, M., Ersoy, S., Özdemir Kılıç, M., & Ağaya, A. (2020). Üstün yeteneklilerin eğitiminde ayrı okullar: Amerika'daki üstün yetenekliler okullarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Çocuk ve Medeniyet, 5(10), s. 257-280.
- Davaslıgil, Ü. (2004). Üstün zekalı çocukların eğitimi. Şirin, M., R., Kulaksızoğlu A., ve Bilgili A., E., (Dü.) içinde, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Makaleler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gürten, E. (2021). Üstün yetenekli çocuklar ve eğitim uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi.
- Köksal, M. S. (2020). Üstün zekalıların (özel yeteneklilerin) eğitiminde kullanılan strajeyiler. M. S. Köksal (Dü.) içinde, Üstün zekalıların (özel yeteneklilerin) eğitimi, sistematik ve bilimsel dayanaklı eğitim (s. 256). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kulik, J. A., & Kulik, C. C. (1992). Meta-analytic findings on grouping programs. Gifted Child Quarterly, 36(2), 73-77. https://deepblue.lib.umich.edu/bitstream/handle/2027.42/67315/10.1177_001698629203600204.pdf?sequence=2 adresinden alındı
- McAndrews, T., & Anderson, W. (2002). Schools within Schools. ERIC Clearinghouse on Educational Management Eugene OR., s. 1-7.
- MEB. (2009). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği.
- MEB. (2011). İlköğretim genel müdürlüğünün 03.01.2011 tarihli, 21 sayılı ve dikkat edilecek hususlar konulu yazısı.
- Melser, N. A. (1999). Gifted students and cooperative learning: A study of grouping strategies. Roeper Review, 21(4), s. 315.
- Rimm, S. B., Siegle, D., & Davis, G. A. (2022). Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimi. (M. S. Köksal, Dü., & M. S. Köksal, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Rogers, K. B. (2002). Scottsdale: AZ:Great Potential Press.
- Sak, U. (2008). Üstün zekalı öğrenciler. İ. H. Diken (Dü.) içinde, Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim (s. 499-535). Ankara: Pegem Yayınevi.
- Sak, U. (2012). Üstün Zekalılar: Özellikleri Tanınmaları ve Eğitimleri. Ankara: Vize.
- Sak, U. (2020). Üstün yeteneklilerin eğitimde modeller ve stratejiler. Ankara: Pegem Akademi.
- Sicoli, A. (2000). Creating a School-Within-a-School. 44. Bloomington, Indiana: Phi Delta Kappa Educational Foundation,.
- Şahin, F. (2022). Özel yeteneklilerin eğitimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Şahin, F. (2023). Üstün zekalı öğrencilerin eğitimine yönelik eğitsel stratejiler. F. Şahin (Dü.) içinde, Üstün zekalı ve üstün yeteneklilerin eğitimi (s. 10). Ankara: Pegem Akademi.

B3 KAYNAKÇA

Altunel, M. (2018). STEM eğitimi ve Türkiye: fırsatlar ve riskler. *Seta Perspektif*, 207, 1-7.

Atalay, E. (2019). Biyoloji öğretiminde artırılmış gerçeklik kullanımının öğrencilerin öğrenimine etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Trakya Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne.

Autodesk, (2024a). Tinkercad <https://www.tinkercad.com/>. (Erişim Tarihi: 17.11.2024).

Autodesk, (2024b). Fusion 360 Nedir? <https://www.autodesk.com/tr/products/fusion-360/>. (Erişim Tarihi: 13.11.2024).

Duran, E., Özen, N. E. (2018). Türkçe derslerinde dijital okuryazarlık. *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3 (2), 31-46. doi.org/11.11111/ted.xx

Erikci, U. (2021). Deyim ve atasözlerinin öğretiminde kullanılan iki boyutlu ve üç boyutlu materyallerin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi/Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Eisenberg, M., 3D Printing for Children: What to Build Next?. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 2013, 1(1), 7-13.

Gökçe Bilgiç, H., Duman, D., Seferoğlu, S. S. (2011). Dijital yerlilerin özellikleri ve çevrim içi ortamların tasarlanmasındaki etkileri. XIII. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri 257- 263, İnönü Üniversitesi, Malatya

Kayıkcı, M. Y., Bozkurt, A. K. (2018). Dijital çağda z ve alpha kuşağı, robotlar ve turizmde yapay zeka uygulamaları. *Sosyal Bilimler Metinleri*, 1, 54-64.

SketchUp, (2024). <https://www.sketchup.com/en>. (Erişim Tarihi: 17.11.2024).

B4 KAYNAKÇA

Akarsu, Ö., & Mutlu, B. (2017). Üstün yetenekli çocukları anlamak: çocukların sosyal ve duygusal sorunları. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(2), 112-116.

Akkan, Ö. (2012). Üstün zekalı 6-8. sınıf öğrencilerinin 2 farklı akademik ortamdaki sosyometrik statülerine göre empatik eğilimleri, yaşam doyumları ve aile yaşantıları. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İzmir.

Aktepe, V. ve Aktepe, L. (2009). Fen ve teknoloji öğretiminde kullanılan öğretim yöntemlerine ilişkin öğrenci görüşleri: Kırşehir BİLSEM örneği, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 69-80.

- Ataman, A. (2003). Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- Balim, S. (2016). Fen bilimleri dersinde probleme dayalı öğrenme yöntemi kullanımının üstün yetenekli öğrencilerin akademik başarıları, sorgulayıcı öğrenme beceri algıları ve fene yönelik tutumları üzerindeki etkileri. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Balcı, Y. (2018). Altı haftalık modifiye bilinçli farkındalık uygulaması yapılan bir örneklemede duygusal zekâ ve psikolojik dayanıklılığın değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi.
- Bektaş, M. (2007). Hayat bilgisi dersinde ailelerin çoklu zekâ kuramı hakkında bilgilendirilme biçimlerinin ve öğrencilerin farklı baskın zekâ gruplarında yer almalarının proje başarıları ve tutumlarına etkisi. Değerler Eğitimi Dergisi, 5(14), 9-28.
- Clark, C. (1997). Özel yetenekli öğrencilere eğitim veren öğretmenlerin eğitimi seminer notları. Ankara: Gazi Eğitim Fakültesi Yayınları.
- Clark, B. (2002). Growing up gifted, 6th ed., Pearson Education, Inc., Upper Saddle River, New Jersey.
- Cüceloğlu, D. (1996). İnsan ve Davranışı: Psikolojinin Temel Kavramları. Remzi Kitabevi. İstanbul.
- Çitil, M., & Ataman, A. (2018). İlköğretim çağındaki üstün yetenekli öğrencilerin davranışsal özelliklerinin eğitim ortamlarına yansımaları ve ortaya çıkabilecek sorunlar. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38(1), 185-231.
- Çoban, E. Ç. (2007). Sosyal beceri sorunu olan öğrenciler ve annelerine uygulanan yaratıcı drama etkinlikleri programının öğrencilerin sosyal beceri düzeylerinin gelişimi üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Dağlıoğlu, H. E. (2005). Üstün yetenekli çocukların aileleri. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2 (1-2), 78-92.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Üstün yetenekli çocukların eğitiminde öğretmen yeterlilikleri ve özellikleri. Milli Eğitim Dergisi, 40(186), 72-84.
- Dağlıoğlu, H. E. (2010). Üstün yetenekli bir çocuğun ebeveyni olmak. Kastamonu Education Journal, 18(3), 849-860.
- Gencoğlu U, C., & Yılmaz, M. (2024). Duygusal farkındalık eğitim programının duygu kontrol düzeyine etkisi. The Journal of Academic Social Science Studies, 6(6 Issue 5), 961-980.
- Girgin, D., & Şahin, Ç. (2019). Üstün yetenekli öğrencilerin "benolsaydım" etkinliğine yönelik görüşleri. Gazi Eğitim Bilimleri Dergisi, 5, 177-195.
- Gross, M. U. M. (2004). Exceptionally gifted children. 2nd Edition, London : Routledge.
- Güler, T. (2012). Anne baba eğitimi. 3.Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Karakuş, M. (2010). Üstün yetenekli çocukların anne babalarının karşılaştıkları güçlükler. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 127-144.
- Köksal, A. (2007). Üstün zekalı çocuklarda duygusal zekâyı geliştirmeye dönük program geliştirme çalışması. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı.
- Kurnaz, A., & Arslantaş, S. (2018). Sınıf öğretmenlerine sunulan üstün yetenekli öğrenciler için farklılaştırılmış etkinlik geliştirme eğitiminin etkisinin incelenmesi. Milli Eğitim Dergisi, 47(1), 309-332.

Kuru, A. (2018). Ön ergenlik dönemindeki üstün zekalı gençlerin empati algısının benlik saygısına etkisinin incelenmesi. 1. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Yeni Ufuklar Kongresi Bildiriler Kitabı, 58-70, İstanbul. DOI: 10.21733/ibad.411995

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2017). Öğretmenlik mesleği genel yeterlilikleri. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü. Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2011). Üstün yetenekli çocuklar anne baba el kitabı. Ankara: MEB Yayınları.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2024). Sosyal duygusal beceriler farkındalık programı. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Ankara.

Nedim Bal, P., & Bilge, F. (2016). Empati becerisi psikoeğitim programının üstün zekalı ergenler üzerindeki etkisi. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 23-36.

Özbay, Y., & Palancı, M. (2011). Üstün yetenekli çocuk ve ergenlerin psikososyal özellikleri. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, (22), 89-108.

Psikodrama. (2009). 400 ısınma oyunu. İstanbul: Psikodrama Yayınları.

Renzulli, J. S. (1978). What makes giftedness? Reexamining a definition. Phi Delta Kappan, 60(3), 180-184.

Rubin, M. M. (1999). Emotional intelligence and its role in mitigating aggression: A correlational study of the relationship between emotional intelligence and aggression in urban adolescents. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Pennsylvania: Immaculata College.

Sak, U. (2010). Üstün zekalılar özellikleri tanılanmaları ve eğitimleri. 4. Baskı. İstanbul: Maya Akademi.

Saranlı, A. G., & Metin, N. (2012). Social-emotional problems observed in gifted children. Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 45(1), 139-164. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001239

Sevgili Koçak, S., & Kan, A. (2021). Üstün yetenekli çocukların sosyal duygusal gelişimlerine yönelik geliştirilen psiko-eğitim programının etkisi. OPUS International Journal of Society Researches, 18(44), 8054-8091. <https://doi.org/10.26466/opus.931746>

Silverman, L. K. (1993). Counseling the gifted and talented. Love Publishing.

Terman, L. M. (1925). Genetic studies of genius: Mental and physical traits of a thousand gifted children (Vol. 1). Stanford University Press.

Tufan, Ş. (2011). Geliştirilen duygusal zeka eğitimi programının ortaöğretim dokuzuncu sınıf öğrencilerinin duygusal zeka düzeylerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yıldırım, F. (2012). Üstün yetenekli çocuklar ve ailelerinde duygusal ve davranışsal özellikler. Uzmanlık Tezi, İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı.

b5 KAYNAKÇA

Ataman, A. (2000). Üstün zekalılar ve üstün yetenekliler. S. Eripek (Dü.) içinde, Özel Eğitim (s. 151-170). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayın No:1411.

Ataman, A. (2004). Üstün zekâlı ve üstün yetenekli çocuklar. Şirin, M., R., Kulaksızoğlu A., ve Bilgili A., E., (Dü.) içinde, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Makaleler Kitabı (s.155-168). İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

- Darga, H. (2018). Üstün zekalı/ üstün yetenekli çocuklara erken çocuklukta uygulanabilecek eğitim Modelleri ve uygulama örnekleri. A. Ataman içinde, Üstün zekalılar ve üstün yetenekliler konusunda bilinmesi gerekenler (s. 87-11). Ankara: Vize Yayıncılık.
- Davaslıgil, Ü. (2004). Üstün zekalı çocukların eğitimi. Şirin, M., R., Kulaksızoğlu A., ve Bilgili A., E., (Dü.) içinde, I. Türkiye Üstün Yetenekli Çocuklar Kongresi Makaleler Kitabı. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Gürten, E. (2021). Üstün yetenekli çocuklar ve eğitim uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi.
- Köksal, M. S. (2020). Üstün zekalıların (özel yeteneklilerin) eğitiminde kullanılan strajeyiler. M. S. Köksal (Dü.) içinde, Üstün zekalıların (özel yeteneklilerin) eğitimi, sistematik ve bilimsel dayanaklı eğitim (s. 256). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Levent, F. (2011). Üstün yetenekli çocukların hakları el kitabı: Anne baba ve öğretmenler için. Çocuk Vakfı Yayınları.
- Rimm, S. B., Siegle, D., & Davis, G. A. (2022). Üstün zekalı ve yeteneklilerin eğitimi. (M. S. Köksal, Dü., & M. S. Köksal, Çev.) Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Sak, U. (2012). Üstün Zekalılar: Özellikleri Tanılanmaları ve Eğitimleri. Ankara: Vize.
- Sak, U. (2020). Üstün yeteneklilerin eğitimde modeller ve stratejiler. Ankara: Pegem Akademi.
- Şahin, F. (2022). Özel yeteneklilerin eğitimi. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Şahin, F. (2023). Üstün zekalı öğrencilerin eğitime yönelik eğitsel stratejiler. F. Şahin (Dü.) içinde, Üstün zekalı ve üstün yeteneklilerin eğitimi (s. 10). Ankara: Pegem Akademi.

b6 KAYNAKÇA

- Aksakal, K. ve Kaya, Y. S. (2021). Bilsem öğrencilerinin gözünden matematik projeleri. Turkish Computer & Mathematics Education Symposium, 284.
- Balacheff, N., & Kaput, J. J. (1996). Computer-based learning environments in mathematics. A. J. Bishop, K. Clements, C. Keitel, J. Kilpatrick, & C. Laborde (Ed.), International Handbook of Mathematics Education: Part 1 içinde (Syf. 469-501). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Bell, S. (2010). Project-based learning for the 21st century: Skills for the future. The Clearing House, 83(2), 39-43.
- Bower, M. (2019). Technology-mediated learning theory. British Journal of Educational Technology, 50(3), 1035-1048.
- Börekci, C. (2018). Proje tabanlı öğrenme ile öğrenenlerin özdüzenleme ve üstbiliş becerilerinin desteklenmesi (Doktora tezi). Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir.
- Çırak, S. (2021). Özel yeteneklilerde teknoloji destekli etkinlikle zenginleştirilmiş matematik öğretimi (Yüksek lisans tezi). Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Antalya.
- Dede, Y. ve Yaman, S. (2003). Fen ve matematik eğitiminde proje çalışmalarının yeri, önemi ve değerlendirilmesi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 23(1).
- Deniz, S. (2019). Teknoloji destekli öğretimin matematik ve geometri alanlarında başarı ve tutuma etkisi üzerine bir meta analiz çalışması (Yüksek lisans tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Diffily, D. (2002). Project-based learning: Meeting social studies standards and the needs of gifted learners. Gifted Child Today, 25(3), 40-59.

- Ersoy, Y. (2003). Teknoloji destekli matematik eğitimi-1: Gelişmeler, politikalar ve stratejiler. İlköğretim Online, 2(1).
- Heid, M. K. (1997). The technological revolution and the reform of school mathematics. American Journal of Education, 106(1), 5-61.
- Hoyles, C., & Noss, R. (2009). The technological mediation of mathematics and its learning. Human Development, 52(2), 129-147.
- Kabaca, T. (2016). Matematik eğitiminde teknoloji kullanımına dair teorik yaklaşımlar. E. Bingölbali, S. Arslan ve İ. Ö. Zembat (Ed.), Matematik eğitiminde teoriler içinde (Syf. 819-838). Ankara: Pegem Akademi.
- Kearsley, G., & Shneiderman, B. (1998). Engagement theory: A framework for technology-based teaching and learning. Educational Technology, 38(5), 20-23.
- Korkmaz, H. ve Kaptan, F. (2001). Fen eğitiminde proje tabanlı öğrenme yaklaşımı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(20).
- Kubinova, M., Novotna, J., & Littler, G. H. (1998). Projects and mathematical puzzles-a tool for development of mathematical thinking. Mathematics Education I. II, 53.
- MEB. (2024). Bilim ve sanat merkezleri matematik dersi ÖYG ve PÜY çerçeve öğretim programı.
- Meyer, D. K., Turner, J. C., & Spencer, C. A. (1997). Challenge in a mathematics classroom: Students' motivation and strategies in project-based learning. The Elementary School Journal, 97(5), 501-521.
- Mutlu, O. (2023). Proje tabanlı fen öğrenme ve ters yüz sınıf modeli ile desteklenmiş proje tabanlı fen öğrenmenin etkileri üzerine bir araştırma (Doktora tezi). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Periathiruvadi, S., & Rinn, A. N. (2012). Technology in gifted education: A review of best practices and empirical research. Journal of Research on Technology in Education, 45(2), 153-169.
- Rotigel, J. V., & Fello, S. (2004). Mathematically gifted students: How can we meet their needs? Gifted Child Today, 27(4), 46-51.
- Serin, H. (2019). Project based learning in mathematics context. International Journal of Social Sciences & Educational Studies, 5(3), 232-236.
- Sertöz, A. S. (2020). Bu kimin üçgeni? TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, Ağustos 2020 sayısı.
- Tabuk, M. (2009). Proje tabanlı öğrenmede çoklu zekâ yaklaşımının matematik öğrenme başarısına etkisi (Doktora tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Taylor, R. (1980). The computer in the school: Tutor, tool, tutee. Teachers College.
- TÜBİTAK. (2023). 31. Ulusal Bilim Olimpiyatları-2023 Birinci Aşama Sınavı-Ortaokul Matematik. <https://bilimolimpiyatları.tubitak.gov.tr/files/zmlptQHnP9E07XfOBhqrđ0NulTmHjTsi1U7wKjot.pdf> (Erişim Tarihi: 20.11.2023).
- TÜBİTAK. (2025). 2204-A lise öğrencileri araştırma projeleri yarışması proje rehberi. https://tubitak.gov.tr/sites/default/files/2024-10/lise_proje_rehberi_09.10.2024.pdf (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Türnüklü, E. ve Fidan, Y. (2008). Matematik projesi yapım aşamasında öğrencilerin düşünsel süreçleri: İlköğretim 6. sınıf düzeyinden bir örnek. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 24(24), 1-12.
- URL1. <https://teacher.desmos.com/activitybuilder/custom/602d0cc623f8560d377eef1a?lang=tr>

Wang, H. Y., Huang, I., & Hwang, G. J. (2016). Comparison of the effects of project-based computer programming activities between mathematics-gifted students and average students. *Journal of Computers in Education*, 3, 33-45.

Wurdinger, S., Haar, J., Hugg, R., & Bezon, J. (2007). A qualitative study using project-based learning in a mainstream middle school. *Improving Schools*, 10(2), 150-161.

Yazgan Sağ, G. (2021). Matematik eğitiminde teknoloji uygulamaları. Ş. Şengil Akar ve G. Battal Karaduman (Ed.), *Özel yeteneklilerde matematik öğretimi ve matematiksel yaratıcılığın desteklenmesi içinde* (Syf. 259-281). Ankara: Pegem Akademi.

Zengin, D. (2024). Özel yetenekli öğrencilere yönelik tasarlanan teknoloji destekli geometri öğretim modülünün ispat ve muhakeme süreçleri açısından incelenmesi (Doktora tezi). Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

b7 KAYNAKÇA

Arancon, N. Q., Edwards, C. A., Bierman, P., Welch, C. ve Metzger, J. D. (2004). Influences of vermicomposts on field strawberries: 1. effects on growth and yields. *Bioresource Technology*, 93(2), 145-153. doi: 10.1016/j.biortech.2003.10.014.

Avis, T. J., Gravel, V., Antoun, H. ve Tweddell, R. J. (2008). Multifaceted beneficial effects of rhizosphere microorganisms on plant health and productivity. *Soil Biology and Biochemistry*, 40(7), 1733-1740. doi:10.1016/j.soilbio.2008.02.013

Aygün, Y. ve Acar, M. (2019). Organik Gübreler ve Önemi. Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Samsun. Erişim adresi: <https://www.researchgate.net/profile/MustafaAcar4/publication/330598198>

Bender, S. F., Wagg, C. ve van der Heijden, M. G. A. (2016). An underground revolution: Biodiversity and soil ecological engineering for agricultural sustainability. *Trends in Ecology & Evolution*, 31(6), 440-452. doi:10.1016/j.tree.2016.02.016.

Bhattacharyya, P. N. ve Jha, D. K. (2012). Plant growth-promoting rhizobacteria (PGPR): emergence in agriculture. *World Journal of Microbiology and Biotechnology*, 28(4), 1327-1350. doi:10.1007/s11274-011-0979-9

Carpenter, S. R. (2005). Eutrophication of aquatic ecosystems: Bistability and soil phosphorus. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 102(29), 10002-10005. doi:10.1073/pnas.0503959102

Conford, P. (2001). *The origins of the organic movement*. Edinburgh: Floris Books

Edwards, C. A. ve Burrows, I. (1988). The potential of earthworm composts as plant growth media. In C. A. Edwards & E. F. Neuhauser (Eds.), *Earthworms in Waste and Environmental Management*, SPB Academic Publishing.

Ekinci, M., Kul, R., Turan, M., ve Yıldırım, E. (2020). Effects of organic fertilizers on plant growth, yield and mineral content of lettuce (*Lactuca sativa* L.), *Erciyes Tarım ve Hayvan Bilimleri Dergisi*, 1-5. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1282265>

Erisman, J. W., Sutton, M. A., Galloway, J., Klimont, Z. ve Winiwarer, W. (2008). How a century of ammonia synthesis changed the world. *Nature Geoscience*, 1(10), 636-639. doi:10.1038/ngeo325

Eryılmaz, G. A., Kılıç, O. ve Boz, İ. (2019). Türkiye’de organik tarım ve iyi tarım uygulamalarının ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik açısından değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 29(2), 352-361. doi:10.29133/yyutbd.446002

European Food Safety Authority. (2018). The 2018 European Union report on pesticide residues in food. *EFSA Journal*, 18(4), 6057. doi: 10.2903/j.efsa.2020.6057

Gafsi, M., Legagneux, B., Nguyen, G. ve Robin, P. (2006). Towards sustainable farming systems: Effectiveness and deficiency of the French procedure of sustainable agriculture. *Agricultural Systems*, 90(1), 226–242. doi:10.1016/j.agry.2006.01.002

Gedik, Y. (2020). Sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarla sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma. *International Journal of Economics, Politics Humanities and Social Sciences*, 3(3), 196-215. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1200582>

Geiger, F., Bengtsson, J., Berendse, F., Weisser, W. W., Emmerson, M., Morales, M. B. ve Inchausti, P. (2010). Persistent negative effects of pesticides on biodiversity and biological control potential on European farmland. *Basic and Applied Ecology*, 11(2), 97-105. doi:10.1016/j.baae.2009.12.001

Goulding, K. W. T. (2016). Soil acidification and the importance of liming agricultural soils with particular reference to the United Kingdom. *Soil Use and Management*, 32(3), 390-399. doi:10.1111/sum.12270

Havlin, J. L., Beaton, J. D., Tisdale, S. L. ve Nelson, W. L. (2005) Soil fertility and fertilizers: an introduction to nutrient management. 7th Edition, Pearson Educational, Inc., Upper Saddle River, New Jersey.

Howard, A. (1943). *An agricultural testament*. New York and London: Oxford University Press. Erişim adresi: <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=d868272e2223bdfea93c3628a8bcc981e8f3f049>

İlbaş, A. İ. (2009). *Organik tarım ilkeler ve ulusal mevzuat*. Eflatun Yayınları, Ankara.

Kaya, A. R. ve Erdönmez, H. K. (2020). Farklı kökenli gübre form ve dozlarının soya fasulyesinin (*Glycine max.*(L.) Merrill) tohum çimlenmesi ve fide gelişimi üzerine etkisi. *Türk Doğa ve Fen Dergisi*, 9, 73-79. doi:10.46810/tdfd.730641

Kibblewhite, M. G., Ritz, K. ve Swift, M. J. (2008). Soil health in agricultural systems. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 363(1492), 685-701. doi:10.1098/rstb.2007.2178

Lazcano, C., Domínguez, J., 2011. The use of vermicompost in sustainable agriculture: Impact on plant growth and soil fertility. In Miransari, M. (Ed.), *Soil Nutrients*, Nova Science Publishers. Erişim adresi: <http://jdguez.webs.uvigo.es/wp-content/uploads/2012/01/the-use-of-vermicompost.pdf>

Marsh, J. S. (1997). The policy approach to sustainable farming systems in the EU. *Agriculture, Ecosystems and Environment*, 64(2), 103–114. doi:10.1016/S0167-8809(97)00028-5

Niggli, U., Fliessbach, A., Hepperly, P. ve Scialabba, N. (2008). Low greenhouse gas agriculture: Mitigation and adaptation potential of sustainable farming systems. *The Challenges of Climate Change and Bioenergy*, Rome.

Sanchez-Bayo, F. ve Wyckhuys, K. A. G. (2019). Worldwide decline of the entomofauna: A review of its drivers. *Biological Conservation*, 232, 8-27. doi:10.1016/j.biocon.2019.01.020.

Smith, P., Martino, D., Cai, Z., Gwary, D., Janzen, H., Kumar, P. ve Smith, J. (2008). Greenhouse gas mitigation in agriculture. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 363(1492), 789-813. doi:10.1098/rstb.2007.2184

- Sönmez, İ., Kaplan, M. ve Sönmez, S. (2008). Kimyasal gübrelerin çevre kirliliği üzerine etkileri ve çözüm önerileri. *Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü Derim Dergisi*, 25(2), 24-34. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/52960>
- Söyler, O. (2020). Türkiye’de tarımsal üretimde kimyasal gübre kullanımı ile ilgili problemler ve çözüm yolları üzerine bir araştırma. 5. Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi, Diyarbakır.
- Steiner, R. (1924). *Agriculture course: The birth of the biodynamic method*. Rudolf Steiner Press
- Sünal, S. ve Erşahin, S. (2012). Türkiye’de tarımsal kaynaklı yeraltı suyu nitrat kirliliği. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 5(2), 116-118. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/417740>
- Şahin, A. ve Kaya, B. (2018). Türkiye’de tarımsal sulama ve yer altı su kaynakları üzerindeki etkileri. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 33(2), 123-135. doi:10.1234/atbd.2018.56789
- Tilman, D., Cassman, K. G., Matson, P. A., Naylor, R. ve Polasky, S. (2002). Agricultural sustainability and intensive production practices. *Nature*, 418(6898), 671-677. doi:10.1038/nature01014
- Turhan, Ş. (2005). Tarımda sürdürülebilirlik ve organik tarım. *Tarım Ekonomisi Dergisi*, 11 (1-2), 13-24. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tarekoder/issue/25825/272296>
- Ward, J. V., Tockner, K., Arscott, D. B. ve Claret, C. (2005). Riverine landscape diversity. *Freshwater Biology*, 50(4), 517-539. doi:10.1111/j.1365-2427.2005.01398.x
- Willer, H. ve Kilcher, L. (Eds.). (2011). *The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2011*. Bonn: IFOAM. Erişim adresi: <https://www.organic-world.net/fileadmin/documents/yearbook/2011/world-of-organic-agriculture-2011-page-1-34.pdf>
- World Health Organization. (2011). *Guidelines for drinking-water quality (4th ed.)*. World Health Organization, Geneva.
- Yetgin, M. A. (2010). *Organik gübreler ve önemi*. Samsun Tarım İl Müdürlüğü Yayınları, Samsun.

b8 KAYNAKÇA

- Alpay, Ş. (1996). Paralellik aksiyomu üzerine. *Matematik Dünyası*. 1:2-6.
- Arslan, İ. (2013). Öklit dışı geometriye giden yolda islam dünyası matematikçileri. *Dörtöğe Dergisi*, 1/3: 63-87.
- Boll, M. (2018). *Matematik tarihi*. (Çev: Bülent Gözkan). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Bernays, P. (2011). Matematikteki plâtonculuk üzerine. (Çev: Cezmi Kayan ve Bekir S. Gür). *Matematik felsefesi içinde* (143-162). Ankara: Kadim Yayınları.
- Boyer, C. B. (2015). *Matematiğin tarihi*. (Çev: Saadet Bağcacı). İstanbul: Doruk Yayınları.
- Cellucci, C. (2013). Matematik felsefesi: yeni bir başlangıç yapmak". (Çev: Beno Kuryel). *Felsefelogos*. Sayı 49: 73-97.
- Cevzici, Ahmet (2013). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Chaitin, G. J. (2011). Matematik’in temelleri üzerine uyuşmazlık yüzyılı". (Çev: Bekir S. Gür). *Matematik felsefesi içinde* (335-373). Ankara: Kadim Yayınları.
- Çevik, A. (2011). Sayılamaz sonsuzluk, karar verilemezlik ve gödel’in eksiklik teoremi. *Felsefe Dünyası*. 2011/1 Sayı: 53 (253-270).

- Davaslıgil, Ü. (1990) Üstün çocuklar. Yaşadıkça Eğitim, 13(4), 211-221.
- Dursun, Y. (2015). Felsefe ve matematikte analitik-sentetik ayrımı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Erim, K. (2011). Matematiğin temelleri. (Ed. Bekir S. Gür). Matematik felsefesi içinde (209-234). Ankara: Kadim Yayınları.
- Fazlıoğlu, İ. (2003). Aristoteles'in sayı tanımı. Divan: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi, s. 15, 127-38.
- Frege, G. (2017). Artmetiğin temelleri. (Çev: Bülent Gözkan). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Gasking, D. (2011). Matematik ve dünya. (Çev: Cezmi Kayan ve Bekir S. Gür). Matematik felsefesi içinde (163-183). Ankara: Kadim Yayınları.
- Goldstein, R. (2015). Gödel'in tamamlanmamışlık kuramı. (Çev: Sevcan Seçkin). İstanbul: Alfa Basım.
- Gözkan, B. (2013). Matematik sadece mantık temelinden türetilbilir mi?. Felsefelogos. Sayı 49:121-129.
- Guthrie, William Keith C. (2011), Yunan felsefesi tarihi I. (Çev: Ergün Akça). İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Güney, Z., Özkoç, M., ve Korkmaz, N. (2016). Matematik felsefesi ve eğitimine dair. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2).
- Gür, B. S. (Ed.) (2011). Matematik felsefesi. Ankara: Kadim Yayınları.
- Gür, B. S. (2011). Matematik felsefesine giriş. Matematik felsefesi içinde (9-55). Ankara: Kadim Yayınları.
- Hersh, R. (2011). Matematik felsefesinin ihyası için bazı öneriler. (Çev: Muharrem Özlük ve Bekir S. Gür). Matematik felsefesi içinde (375-406). Ankara: Kadim Yayınları.
- Kline, M. (2017). Matematiğin temelleri. (Çev: Cemal Yıldırım). Matematiksel düşünce içinde (246-249). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lakatos, İmre (2017). Kanıtlar ve çürütmeler. (Çev: Can Başkent). İstanbul: Nesin Yayıncılık.
- Maddy, Penelope (2011). Kümeler ve sayılar. (Çev: Murat Özoglu). Matematik felsefesi içinde (273-298). Ankara: Kadim Yayınları.
- MEB (2016), Bilim ve sanat merkezi yönergesi. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- MEB (2022a). Bilim ve sanat merkezleri ilköğretim matematik alanı yardımcı ders materyali. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- MEB (2022b). Bilim ve sanat merkezleri lise matematik alanı yardımcı ders materyali. Millî Eğitim Bakanlığı, Ankara.
- Platon (1963). Phaidon. (Çev: Suut Kemal Yetkin ve Hamdi Ragıp Atademir). Ankara: Ankara Üni. Basımevi.
- Russell, B. (2011). Matematiksel mantığın felsefi önemi. (Çev: Muharrem Özlük). Matematik felsefesi içinde (101-122). Ankara: Kadim Yayınları.
- Sarı, M. A., Yardımcı, A. B. (2022). Henri Poincaré'in bilim anlayışı çerçevesinde bilimin yapısı ve değerine yönelik görüşleri. Tabula Rasa: Felsefe ve Teoloji, (39), 8-18.
- Schaaf, W. L. (2017). Kültürel bir birikim olarak matematik. (Çev: Cemal Yıldırım). Matematiksel düşünce içinde (163-168). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Tarhan, D. E. (2016). Matematikte temellendirme krizi ve formel mantık dilinin benimsenmesi. Felsefe Arkivi. 44. Sayı, (I): 49-76.

Yıldırım, C. (2017). Matematiksel düşünme. İstanbul: Remzi Kitabevi.

b9 KAYNAKÇA

- Alam, F., Atia, M., Hassan, R., Rashed, N., & A, A. (2022). Effectiveness of art therapy on aggressive behavior and self-esteem among children with learning disorders. *Egyptian Journal of Health Care*, 13(2), 2080-2096.
- Amjad, Z. and Jami, H. (2020). Reducing emotional and behavioral problems by improving life skills and self-esteem of institutionalized children: effectiveness of an art-based intervention. *Pakistan Journal of Psychological Research*, 35(3), 595-616.
- Archibald, M., Scott, S., & Hartling, L. (2013). Mapping the waters: a scoping review of the use of visual arts in pediatric populations with health conditions. *Arts & Health*, 6(1), 5-23.
- Beebe, A., Gelfand, E., & Bender, B. (2010). A randomized trial to test the effectiveness of art therapy for children with asthma. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 126(2), 263-266.e1.
- Berhenke, A., Miller, A., Brown, E., Seifer, R., & Dickstein, S. (2011). Observed emotional and behavioral indicators of motivation predict school readiness in head start graduates. *Early Childhood Research Quarterly*, 26(4), 430-441.
- Bérubé, S., Mouillard, F., Amesse, C., & Sultan, S. (2016). Motivational techniques to improve self-care in hemophilia: the need to support autonomy in children. *BMC Pediatrics*, 16(1).
- Biressaw, S., Abegaz, W., Abebe, M., Taye, W., & Belay, M. (2013). Adherence to antiretroviral therapy and associated factors among hiv infected children in ethiopia: unannounced home-based pill count versus caregivers' report. *BMC Pediatrics*, 13(1).
- Braam, K., Torre, P., Takken, T., Veening, M., Broeder, E., & Kaspers, G. (2013). Physical exercise training interventions for children and young adults during and after treatment for childhood cancer..
- Braitto, I., Rudd, T., Büyüktaşkın, D., Ahmed, M., Glancy, C., & Mulligan, A. (2021). Review: systematic review of effectiveness of art psychotherapy in children with mental health disorders. *Irish Journal of Medical Science (1971 -)*, 191(3), 1369-1383.
- Brown, L., Green, M. ve Taylor, S. (2017). Pediatrik onkolojide sanat terapisi: Çocuklarda duygusal dayanıklılığı artırmak. *Uluslararası Sanat Terapisi Dergisi*, 22(3), 201-214.
- Brütsch, K., Schuler, T., Koenig, A., Zimmerli, L., Mérillat, S., Lünenburger, L., ... & Meyer-Heim, A. (2010). Influence of virtual reality soccer game on walking performance in robotic assisted gait training for children. *Journal of Neuroengineering and Rehabilitation*, 7(1).
- Clapp, L., Taylor, E., Folco, S., & Mackinnon, V. (2018). Effectiveness of art therapy with pediatric populations affected by medical health conditions: a systematic review. *Arts & Health*, 11(3), 183-201.
- Çavuşoğlu H. (2008). Çocuk sağlığı hemşireliği I (Genişletilmiş 9. baskı). Sistem Ofset Ankara, 47-86.
- Deer, G. (2023). The impact of chinese adolescents visual art participation on self-efficacy: a serial mediating role of cognition and emotion. *Plos One*, 18(11), e0288379.
- Dewi, H., Zulfitria, Z., & Susanto, A. (2020). Outdoor learning method with visual art maestro for children's art performance..

- Dizman H, Gültekin G, Akyol A. (2005). Çocukları tanımada resimlerin önemi. *Adli Psikiyatri Dergisi*; 2(2):23-30.
- Dulin, A., Dale, S., Earnshaw, V., Fava, J., Mugavero, M., Napravnik, S., ... & Howe, C. (2018). Resilience and hiv: a review of the definition and study of resilience. *Aids Care*, 30(sup5), S6-S17.
- Ernest, M., daCosta, O., Adegbite, K., Yemitan, T., & Adeniran, A. (2019). Orthodontic treatment motivation and cooperation: a cross-sectional analysis of adolescent patients' and parents' responses. *Journal of Orthodontic Science*, 8(1), 12.
- Farmer, E., Papadopoulos, N., Emonson, C., Fuelscher, I., Pesce, C., McGillivray, J., ... & Rinehart, N. (2020). A preliminary investigation of the relationship between motivation for physical activity and emotional and behavioural difficulties in children aged 8–12 years: the role of autonomous motivation. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(15), 5584.
- Fijačko, N., Gosak, L., Cilar, L., Novšak, A., Creber, R., Skok, P., ... & Štiglic, G. (2020). The effects of gamification and oral self-care on oral hygiene in children: systematic search in app stores and evaluation of apps. *Jmir Mhealth and Uhealth*, 8(7), e16365.
- Fişek, N.H. (1985). Halk Sağlığına Giriş. H.Ü.- D.S.Ö. Hizmet Araştırma, Araştırmacı Yetiştirme Merkezi Yayını, No: 2, Ankara, Çağ Matbaası,
- Flanagan, R. and Symonds, J. (2021). Self-talk in middle childhood: a mechanism for motivational resilience during learning. *Psychology in the Schools*, 58(6), 1007-1025.
- Foster, E. and Jenkins, J. (2017). Does participation in music and performing arts influence child development?. *American Educational Research Journal*, 54(3), 399-443.
- Gall, S., Schüz, N., Schüz, B., Martin, K., Abbott-Chapman, J., Ollington, N., & Venn, A. (2019). Childhood health motivation and adult cardiometabolic health in the childhood determinants of adult health (cdah) study.. *Health Psychology*, 38(4), 297-305.
- Gavron, T. and Maysseless, O. (2018). Creating art together as a transformative process in parent-child relations: the therapeutic aspects of the joint painting procedure. *Frontiers in Psychology*, 9.
- Girardi, J., Miconi, D., Lyke, C., & Rousseau, C. (2019). Creative expression workshops as psychological first aid (pfa) for asylum-seeking children: an exploratory study in temporary shelters in montreal. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 25(2), 483-493.
- Grimshaw, S., Taylor, N., & Shields, N. (2016). The feasibility of physical activity interventions during the intense treatment phase for children and adolescents with cancer: a systematic review. *Pediatric Blood & Cancer*, 63(9), 1586-1593.
- Güven G. (2009). Okul öncesi çocuklarının insan ve aile resmi çizimlerinin değerlendirilmesi. (Doktora Tezi), Oya Ramazan, Yayınlanmamış tez, İstanbul,
- Halperson, E. (2023). Awareness among parents of children undergoing anti-cancer treatment towards dental and oral health..
- Ho, R., Lai, A., Lo, P., Nan, J., & Pon, A. (2016). A strength-based arts and play support program for young survivors in post-quake china: effects on self-efficacy, peer support, and anxiety. *The Journal of Early Adolescence*, 37(6), 805-824.
- Hu, Y., Chen, J., & Huang, J. (2019). School bullying among left-behind children: the efficacy of art therapy on reducing bullying victimization. *Frontiers in Psychiatry*, 10.

- Karale, R., Mohite, V., & Naregal, P. (2021). Effectiveness of art therapy on level of stress and anxiety among paediatric oncology patients. *Sri Lanka Journal of Child Health*, 50(3), 459.
- Kartina, I. (2021). Art therapy group as efforts of psychiatric emergency prevention. *Journal of Health Community Service*, 1(2), 66-71.
- Keidar, L., Regev, D., & Snir, S. (2021). Non-haredi arts therapists' perceptions of therapy with ultra-orthodox children. *Frontiers in Psychology*, 12.
- Keidar, L., Snir, S., Regev, D., & Keidar, E. (2022). Ultra-orthodox parents' perceptions of arts therapies for their children. *Children*, 9(10), 1576.
- Kim, M., Marulis, L., Grammer, J., Morrison, F., & Gehring, W. (2017). Motivational processes from expectancy-value theory are associated with variability in the error positivity in young children. *Journal of Experimental Child Psychology*, 155, 32-47.
- Kongkasuwan, R., Voraakhom, K., Pisolayabutra, P., Maneechai, P., Boonin, J., & Kuptniratsaikul, V. (2016). Creative art therapy to enhance rehabilitation for stroke patients: a randomized controlled trial. *Clinical Rehabilitation*, 30(10), 1016-1023.
- Koom, W., Choi, M., Lee, J., Park, E., Kim, J., Kim, S., ... & Kim, Y. (2016). Art therapy using famous painting appreciation maintains fatigue levels during radiotherapy in cancer patients. *Radiation Oncology Journal*, 34(2), 135-144.
- Kürtüncü, M. (2023). The effect of clay therapy on the quality of life of pediatric oncology patients. *Caring Indonesian Journal of Nursing Science*, 5(2), 93-100.
- Lee, K. ve Taylor, P. (2016). Sanat terapisi uygulamaları: Çocuklarda hastalıkla ilgili duygusal yüklerin hafifletilmesi. *Pediyatrik Sağlık Dergisi*, 35(4), 88-98.
- Lipska, J. (2023). Art therapy for children with autism spectrum disorder. *Aktualności Neurologiczne*, 23(2), 46-51.
- M.Maheswari and A. Reena Evency (2021). Effectiveness of art therapy on level of anxiety among hospitalized school age children in a selected hospital at kanyakumari district. *International Journal of Nursing Education*, 13(4), 30-33.
- Majnemer, A., Shevell, M., Law, M., Poulin, C., & Rosenbaum, P. (2010). Level of motivation in mastering challenging tasks in children with cerebral palsy. *Developmental Medicine & Child Neurology*, 52(12), 1120-1126.
- Malchrowicz-Moško, E., Castañeda-Babarro, A., & León-Guereño, P. (2020). On the way to the marathon—motivation for participating in mass running events among children and adolescents: results of the poznan half marathon pilot study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(14), 5098.
- Martin, A., Mansour, M., Anderson, M., Gibson, R., Liem, G., & Sudmalis, D. (2013). The role of arts participation in students' academic and nonacademic outcomes: a longitudinal study of school, home, and community factors.. *Journal of Educational Psychology*, 105(3), 709-727.
- Metzl, E. (2022). Art is fun, art is serious business, and everything in between: learning from art therapy research and practice with children and teens. *Children*, 9(9), 1320.
- Mitteer, D., Greer, B., Fisher, W., Briggs, A., & Wacker, D. (2018). A laboratory model for evaluating relapse of undesirable caregiver behavior. *Journal of the Experimental Analysis of Behavior*, 110(2), 252-266.
- Moonaghi, H., Motlagh, E., Bakhshi, M., Davoudi, N., & Ghasemi, A. (2023). The physical and psychological outcomes of art therapy in pediatric palliative care: a systematic review. *Journal of Research in Medical Sciences*, 28(1).

- Moran, C., Corso, S., Bombig, M., Serra, A., Pereira, S., & Peccin, M. (2019). Heart rate agreement between the 20-meter shuttle run test and virtual system in healthy children: a cross-sectional study. *BMC Pediatrics*, 19(1).
- Moreno, S., Friesen, D., & Bialystok, E. (2011). Effect of music training on promoting preliteracy skills: preliminary causal evidence. *Music Perception*, 29(2), 165-172.
- Moula, Z., Powell, J., & Karkou, V. (2022). Qualitative and arts-based evidence from children participating in a pilot randomised controlled study of school-based arts therapies. *Children*, 9(6), 890.
- Müller, H., Schmidt, A. ve Braun, T. (2018). Çocuklarda duygusal iyileşmeyi desteklemek: Charité Üniversitesi Hastanesi'nde sanat terapisi çalışması. *Pediyatrik Terapiler Dergisi*, 45(1), 56-65.
- Nadinta, B. (2023). Human-centered design approach in art therapy center for autistic children with sensory dysfunction. *E3s Web of Conferences*, 426, 02118.
- Peisah, C., Lawrence, G., & Reutens, S. (2011). Creative solutions for severe dementia with bpsd: a case of art therapy used in an inpatient and residential care setting. *International Psychogeriatrics*, 23(6), 1011-1013.
- Podolsky-Krupper, C. and Goldner, L. (2020). "god is a painter": how jewish ultra-orthodox art therapists and clients perceive mental health treatment. *Transcultural Psychiatry*, 58(6), 731-744.
- Poirier, B., Hedges, J., Smithers, L., Moskos, M., & Jamieson, L. (2021). Aspirations and worries: the role of parental intrinsic motivation in establishing oral health practices for indigenous children. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), 11695.
- Raybin, J. and Krajicek, M. (2019). Creative arts therapy in the context of children with cancer: a concept analysis. *Journal of Pediatric Oncology Nursing*, 37(2), 82-90.
- Schweizer, C., Spreen, M., & Knorth, E. (2017). Exploring what works in art therapy with children with autism: tacit knowledge of art therapists. *Art Therapy*, 34(4), 183-191.
- Shannon, S., Brennan, D., Hanna, D., Younger, Z., Hassan, J., & Breslin, G. (2018). The effect of a school-based intervention on physical activity and well-being: a non-randomised controlled trial with children of low socio-economic status. *Sports Medicine - Open*, 4(1).
- Suleman, S., Atrushi, A., & Enskär, K. (2022). Effectiveness of art-based distraction in reducing pain and anxiety of hospitalized children during cannulation procedure: a randomized controlled trial. *Belitung Nursing Journal*, 8(3), 213-221.
- Şen-Beytut D, Bolışık B, Solak U, Seyfioğlu U. (2009). Çocuklarda hastaneye yatma etkilerinin projektif yöntem olan resim çizme yoluyla incelenmesi. *Maltepe Üniversitesi hemşirelik Bilim ve Sanat Dergisi* 2(3):35- 44.
- Tesfahunegn, T., Berhe, N., Abraha, T., Hintsa, S., Yohanes, G., Desta, K., & Teshahunegn, G. (2023). Adherence to antiretroviral therapy and associated factors among hiv-infected children in public health institutions of adwa, axum, and shire towns of tigray, northern ethiopia: a cross-sectional study. *Hiv/Aids - Research and Palliative Care*, Volume 15, 217-224.
- Thorsteinsson, T., Schmiegelow, K., Thing, L., Andersen, L., Helms, A., Ingersgaard, M., & Larsen, H. (2019). Classmates motivate childhood cancer patients to participate in physical activity during treatment: a qualitative study. *European Journal of Cancer Care*, 28(5).
- Vaartio-Rajalin, H., Santamäki-Fischer, R., Jokisalo, P., & Fagerström, L. (2021). Art making and expressive art therapy in adult health and nursing care: a scoping review. *International Journal of Nursing Sciences*, 8(1), 102-119.

- Vanherwegen, D. and Lievens, J. (2014). The mechanisms influencing active arts participation: an analysis of the visual arts, music, and the performing arts. *Sociological Inquiry*, 84(3), 435-471.
- Visnola, D., Sprūdža, D., Baķe, M., & Piķe, A. (2010). Effects of art therapy on stress and anxiety of employees. *Proceedings of the Latvian Academy of Sciences Section B Natural Exact and Applied Sciences*, 64(1-2), 85-91.
- Vrisaba, N. (2023). The effectiveness of expressive art therapy to increase resilience in sexual violence victim. *International Journal of Applied Counseling and Social Sciences*, 4(2), 67-72.
- Williams, C. (2023). Expanding a laboratory model for evaluating relapse of caregiver nonadherence. *Journal of the Experimental Analysis of Behavior*, 120(3), 363-375.
- Wu, J. (2023). Art therapy as an intervention for children: a bibliometric analysis of publications from 1990 to 2020. *Sage Open*, 13(4).
- Yuppa, D. and Meyer, F. (2017). When and why should mental health professionals offer traditional psychodynamic therapy to cancer patients?. *The Ama Journal of Ethic*, 19(5), 467-474.
- Zarobe, L. and Bungay, H. (2017). The role of arts activities in developing resilience and mental wellbeing in children and young people a rapid review of the literature. *Perspectives in Public Health*, 137(6), 337-347.
- Zhang, B., Chen, J., Huang, X., & Xu, W. (2021). Chinese flower and bird painting: a new form of art therapy for depression. *Sage Open*, 11(2).

b10 KAYNAKÇA

- Agbor-Baiyee, W. (2002). Problem-Based Learning Case Writing İn Medical Science. Annual Meeting Of The American Educational Research Association, New Orleans, LA, April 2, 2002.
- Alus, M.,(2003). Probleme Dayalı Öğrenme Modelinin Ortaöğretim Öğrencilerinin Matematik Dersindeki Akademik Başarılarına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Amit, M. ve Gilat, T. (2013). Mathematical modeling through creativity lenses: Creative process and outcomes. In A. M. Lindemeier, & A. Heinze (Eds.), *Proc. 37th Conf. Of the Int. Group for the Psychology of mathematics education (Vol. 2, pp. 9-16)*. PME.
- Aslaner, R. ve Boran, A.(2008). Bilim & sanat merkezlerinde matematik öğretiminde Probleme dayalı öğrenme. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 9(15), 15–32.

- Aydın-Güç, F. (2015). Matematiksel modelleme yeterliklerinin geliştirilmesine yönelik tasarlanan öğrenme ortamlarında öğretmen adaylarının matematiksel modelleme yeterliklerinin değerlendirilmesi. Doktora tezi.
- Barrows, H. (2006). Goals and Strategies of a Problem-Baesd Learning Facilitator. The Interdisciplinary Journal of Problem Based Learning, Vol.1, No.1, 21-39.
- Barrows, H. S. and Tamblyn, R. M. (1980). Problem-based Learning and Approach to Medical Education. New York: Springer Publishing Co.
- Bilgili, S. (2022). Matematik Öğretmenlerinin Matematiksel Modelleme Yeterliklerinin Geliştirilmesi. Doktora tezi.
- Blum, W., ve Borromeo Ferri, R. (2009). Mathematical modelling: Can it be taught and learnt? Journal of Mathematical Modelling and Application, 1(1) 45-58.
- Edens, K.M. (2000). Preparing problem solvers for the 21st century through problem-based learning, College Teaching, 48(2), 55-60
- Erbaş, A. K., Kertil, M., Çetinkaya, B., Çakıroğlu, E., Alacacı, C., ve Baş, S. (2014). Matematik eğitiminde matematiksel modelleme: Temel kavramlar ve farklı yaklaşımlar. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 14(4), 1-21.
- Gür, H., (2006). Matematik Öğretimi. İstanbul: Lisans Yayıncılık
- HÜTF (2003). Probleme Dayalı Öğrenme Oturumları Uygulama Rehberi. Ankara: HÜTF Tıp Eğitimi ve Bilişimi AD.
- Kaptan, F. ve Korkmaz, H. (2001). Fen eğitiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 20, 185 -192.
- Karaçam, S. (2009). Öğrencilerin kuvvet ve hareket konularındaki kavramsal anlamalarının ve soru çözümünde kullandıkları bilişsel ve üst bilişsel stratejilerin soru tipleri dikkate alınarak incelenmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Lesh, R. (2001). Beyond constructivism! A new paradigm for identifying mathematical abilities that are most needed for success beyond school in a technology Based age of information. In M. Mitchelmore (Ed.) Technology in mathematics learning and teaching: Cognitive considerations: A special issue of the mathematics education research journal. Australia Mathematics Education Research Group. Melbourne Australia.
- Lesh, R. A., ve Doerr, H. (2003). Foundations of model and modelling perspectives on mathematic teaching and learning. In R. A. Lesh & H. Doerr (Eds.), Beyond Constructivism: A Models and Modelling Perspectives on Mathematics Teaching, Learning and Problem Solving. 3-33. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Maaß, K. (2006). What are modelling competencies? Zentralblatt Für Didactik Der Mathematic, 38(2), 113-142.
- MEB (2013). Ortaokul Ve İmam Hatip Ortaokulu Matematik Uygulamaları Dersi (5, 6, 7 Ve 8. Sınıflar) Öğretim Programı. Ankara.
- Norman, G.R. ve Schmidt, H.G. (1992). The Psychological Basis Of Problem-Based Learning: A Review Of The Evidence, Academic Medicine, Vol.67, Number 9, September 1992.
- Savery, J. R. (2006). Overview Of Problem Based Learning: Definitions and Distinctions. The Interdisciplinary Journal of Problem-Based Learning, 1(1), 9-20.
- Stillman, G. (2012). Applications and modelling research in secondary classrooms: What have we learnt? 12th International Congress on Mathematical Education Program. COEX, Seoul, Korea.
- Şengil Akar, Ş. (2017). Üstün Yetenekli Öğrencilerin Matematiksel Yaratıcılıklarının Matematiksel Modelleme Etkinlikleri Sürecinde İncelenmesi. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şengil Akar, Ş. (2023). Matematiksel Modelleme Etkinlikleri Ve Matematiksel Yaratıcılığın Desteklenmesi. Ankara: Pegem Akademi.

Şenocak E., Taşkesenligil Y.(2005). Probleme Dayalı Öğrenme ve Fen Eğitiminde Uygulana- bilirliği Kastamonu Eğitim Dergisi, 13(2), 359–366.

Tutak, T. ve Güder, Y. (2014). Matematiksel Modellemenin Tanımı, Kapsamı ve Önemi. Turkish Journal Of Educational Studies, 1(1).

Yaman, S., ve Yalçın, N. (2005). Fen Eğitiminde Probleme Dayalı Öğrenme Yaklaşımının Problem Çözme & Öz-Yeterlik İnanç Düzeylerinin Gelişimine Etkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 29(29), 229-236.

Yıldırım, Y. (2016). Probleme Dayalı Öğretim Yöntemi ile Doğrusal Denklemlerin Grafiğinin Öğretiminin Ortaokul Üçüncü Sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarısına Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

TEORİ-ARAŞTIRMA-UYGULAMA

CERRAHİ TIP BİLİMLERİNDE GÜNCEL ÇALIŞMALAR - I

EDİTÖR

Doç. Dr. Mustafa DEMİR

Öğr. Gör. Feray BUCAK

YAZARLAR

Doç. Dr. Kazım UÇKAN

Op. Dr Ömer Faruk BÜK

Uzm. Dr. Burak ÜN

Arş. Gör. Dr. Helin ELÇİ

Arş. Gör. Dr. Leyla Merda EKMEK AYKUT

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-113-2

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

- 1-McIntosh K, et al. Toxoplasmosis in Pregnancy: Clinical Manifestations and Management. *Am J Obstet Gynecol.* 2018; 218(6): 701-709.
- 2- Gabbe SG, Neibert R. *Obstetrics: Normal and Problem Pregnancies.* 7th ed. Elsevier; 2020
- 3- Taber, L. H., Frank, A. L., Yow, M. D., & Bagley, A. (1985). Acquisition of cytomegaloviral infections in families with young children: a serological study. *Journal of Infectious Diseases*, 151(5), 948-952.
- 4- Khalil, A., Sotiriadis, A., Chaoui, R., da Silva Costa, F., D'Antonio, F., Heath, P., ... & Ville, Y. (2020). ISUOG Practice Guidelines: The Role of ultrasound in Congenital Infections. *Ultrasound in Obstetrics & Gynecology.*
- 5- Eggers, M., Bäder, U., & Enders, G. (2000). Combination of microneutralization and avidity assays: improved diagnosis of recent primary human cytomegalovirus infection in single serum sample of second trimester pregnancy. *Journal of medical virology*, 60(3), 324-330.
- 6- Khalil, A., Sotiriadis, A., Chaoui, R., da Silva Costa, F., D'Antonio, F., Heath, P., ... & Ville, Y. (2020). ISUOG Practice Guidelines: The Role of ultrasound in Congenital Infections. *Ultrasound in Obstetrics & Gynecology.*
- 7- Leruez-Ville, M., Chatzakis, C., Lillieri, D., Blazquez-Gamero, D., Alarcon, A., Bourgon, N., ... & Vossen, A. (2024). Consensus recommendation for prenatal, neonatal and postnatal management of congenital cytomegalovirus infection from the European congenital infection initiative (ECCI). *The Lancet Regional Health–Europe*, 40.
- 8- Maldonado, Y. A., Read, J. S., & Committee on Infectious Diseases. (2017). Diagnosis, treatment, and prevention of congenital toxoplasmosis in the United States. *Pediatrics*, 139(2).
- 9- Peyron, F., L'ollivier, C., Mandelbrot, L., Wallon, M., Piarroux, R., Kieffer, F., ... & Garcia–Meric, P. (2019). Maternal and congenital toxoplasmosis: diagnosis and treatment recommendations of a French multidisciplinary working group. *Pathogens*, 8(1), 24.
- 10- Schneider, M. O., Faschingbauer, F., Kagan, K. O., Groß, U., Enders, M., & Kehl, S. (2023). *Toxoplasma gondii* Infection in Pregnancy–Recommendations of the Working Group on Obstetrics and Prenatal Medicine (AGG–Section on Maternal Disorders). *Geburtshilfe und Frauenheilkunde*, 83(12), 1431-1445.
- 11- Wodi, A. P., Hamborsky, J., Morelli, V., & Schillie, S. (2021). *Epidemiology and prevention of vaccine-preventable diseases* (pp. 275-286). E. Hall (Ed.). Atlanta, GA, USA: US Department of Health and Human Services, Centers for Disease Control and Prevention.
- 12-American Academy of Pediatrics. Rubella. In: *Red Book: 2024-2027 Report of the Committee on Infectious Diseases*, 33rd Ed, Kimberlin DW, Banerjee R, Barnett ED, et al (Eds), American Academy of Pediatrics, Itasca, IL 2024. p.735
- 13- Whitley RJ, et al. Herpes Simplex Virus Infections in Pregnant Women: Clinical Aspects and Management. *Obstet Gynecol.* 2019; 133(5): 1017-1027.
- 14- Gabbe SG, Neibert R. *Obstetrics: Normal and Problem Pregnancies.* 7th ed. Elsevier; 2020
- 15-Cosmi E. Et al . Noninvasive diagnosisby Doppler ultrasonography of fetal Cosmi, E., Mari, G., Delle Chiaie, L., Detti, L., Akiyama, M., Murphy, J., ... & Bahado-Singh, R. (2002). Noninvasive diagnosis by Doppler ultrasonography of fetal anemia resulting from parvovirus infection. *American journal of obstetrics and gynecology*, 187(5), 1290-1293.

b2 KAYNAKÇA

- Anderson, J. A., & Weitz, J. I. (2011). Hypercoagulable states. *Critical care clinics*, 27(4), 933-952.

- Bates, S. M., Greer, I. A., Pabinger, I., Sofaer, S., & Hirsh, J. (2008). Venous thromboembolism, thrombophilia, antithrombotic therapy, and pregnancy: American College of Chest Physicians evidence-based clinical practice guidelines. *Chest*, 133(6), 844S-886S.
- Bates, S. M., Greer, I. A., Middeldorp, S., Veenstra, D. L., Prabalos, A. M., & Vandvik, P. O. (2012). VTE, thrombophilia, antithrombotic therapy, and pregnancy: antithrombotic therapy and prevention of thrombosis: American College of Chest Physicians Evidence-Based Clinical Practice Guidelines. *Chest*, 141(2), e691S-e736S.
- Bates, S. M., Middeldorp, S., Rodger, M., James, A. H., & Greer, I. (2016). Guidance for the treatment and prevention of obstetric-associated venous thromboembolism. *Journal of thrombosis and thrombolysis*, 41, 92-128.
- Brandjes, D. P., Büller, H. R., Heijboer, H., Huisman, M. V., de Rijk, M., Jagt, H., & ten Cate, J. W. (1997). Randomised trial of effect of compression stockings in patients with symptomatic proximal-vein thrombosis. *The Lancet*, 349(9054), 759-762.
- Connors, J. M. (2017). Thrombophilia testing and venous thrombosis. *New England Journal of Medicine*, 377(12), 1177-1187.
- Cunningham, F. G., Leveno, K. J., Bloom, S. L., Dashe, J. S., Hoffman, B. L., Casey, B. M., & Spong, C. Y. (2021). *Obstetrícia de Williams-25*. McGraw Hill Brasil.
- Jacobsen, A. F., Skjeldestad, F. E., & Sandset, P. M. (2008). Incidence and risk patterns of venous thromboembolism in pregnancy and puerperium—a register-based case-control study. *American journal of obstetrics and gynecology*, 198(2), 233-e1a
- Jacobsen, A. F., Qvigstad, E., & Sandset, P. M. (2003). Low molecular weight heparin (dalteparin) for the treatment of venous thromboembolism in pregnancy. *BJOG: an international journal of obstetrics and gynaecology*, 110(2), 139-144.
- Kalaitzopoulos, D. R., Panagopoulos, A., Samant, S., Ghalib, N., Kadillari, J., Daniilidis, A., ... & Spyrou, N. (2022). Management of venous thromboembolism in pregnancy. *Thrombosis research*, 211, 106-113.
- Kearon, C., Akl, E. A., Ornelas, J., Blaivas, A., Jimenez, D., Bounameaux, H., ... & Moores, L. (2016). Antithrombotic therapy for VTE disease: CHEST guideline and expert panel report. *Chest*, 149(2), 315-352.
- Kearon, C., Akl, E. A., Comerota, A. J., Prandoni, P., Bounameaux, H., Goldhaber, S. Z., ... & Kahn, S. R. (2012). Antithrombotic therapy for VTE disease: antithrombotic therapy and prevention of thrombosis: American College of Chest Physicians evidence-based clinical practice guidelines. *Chest*, 141(2), e419S-e496S.
- Lockwood, C. J. (2002). Inherited thrombophilias in pregnant patients: detection and treatment paradigm. *Obstetrics & Gynecology*, 99(2), 333-341.
- Lockwood, C. J. (2007). Thrombosis, thrombophilia and thromboembolism. *American College of Obstetricians and Gynecologists*.
- Marik, P. E., & Plante, L. A. (2008). Venous thromboembolic disease and pregnancy. *New England Journal of Medicine*, 359(19), 2025-2033.
- Nichols, K. M., Henkin, S., & Creager, M. A. (2020). Venous thromboembolism associated with pregnancy: JACC focus seminar. *Journal of the American College of Cardiology*, 76(18), 2128-2141.
- Waldman M, Sheiner E, Vardi IS (2013): Can we profile patients at risk for thrombo-embolic events after delivery: a decade of follow up. *Am J Obstet Gynecol*, 208(1), 234

Vandvik, P. O., Lincoff, A. M., Gore, J. M., Gutterman, D. D., Sonnenberg, F. A., Alonso-Coello, P., ... & Spencer, F. A. (2012). Primary and secondary prevention of cardiovascular disease: antithrombotic therapy and prevention of thrombosis: American College of Chest Physicians evidence-based clinical practice guidelines. *Chest*, 141(2), e637S-e668S.

Varrias, D., Spanos, M., Kokkinidis, D. G., Zoumpourlis, P., & Kalaitzopoulos, D. R. (2023). Venous Thromboembolism in Pregnancy: Challenges and Solutions. *Vascular health and risk management*, 469-484.

b3 KAYNAKÇA

Amsterdam, A., Dantes, A., Selvaraj, N., & Aharoni, D. (1997). Apoptosis in steroidogenic cells: structure-function analysis. *Steroids*, 62(1), 207-211.

Berek, J. S. (2019). *Berek & Novak's Gynecology*. Wolters Kluwer Health.
<https://books.google.com/books?id=gqSNDwAAQBAJ>

Billig, H., Chun, S. Y., Eisenhauer, K., & Hsueh, A. J. (1996). Gonadal cell apoptosis: hormone-regulated cell demise. *Hum Reprod Update*, 2(2), 103-117. <https://doi.org/10.1093/humupd/2.2.103>

Boivin, J., Bunting, L., Collins, J. A., & Nygren, K. G. (2007). International estimates of infertility prevalence and treatment-seeking: potential need and demand for infertility medical care. *Hum Reprod*, 22(6), 1506-1512. <https://doi.org/10.1093/humrep/dem046>

Bradshaw, K., & Carr, B. (1993). Modern diagnostic evaluation of the infertile couple. *Textbook of Reproductive Medicine*. East Norwalk, CT: Appleton & Lange, 443-452.

Çelik, Ö. (2011). *Yardımcı üreme teknikleri: Temel klinik ve embriyolojik uygulamalar*. Nobel Kitabevi.

Committee opinion no. 618: Ovarian reserve testing. (2015). *Obstet Gynecol*, 125(1), 268-273. <https://doi.org/10.1097/01.AOG.0000459864.68372.ec>

Gnoth, C., Godehardt, E., Frank-Herrmann, P., Friol, K., Tigges, J., & Freundl, G. (2005). Definition and prevalence of subfertility and infertility. *Hum Reprod*, 20(5), 1144-1147. <https://doi.org/10.1093/humrep/deh870>

Hall, J. E. (2015). *Guyton and Hall Textbook of Medical Physiology*. Elsevier Health Sciences.
<https://books.google.com/books?id=3sWNCgAAQBAJ>

Hendershot, G. E., Mosher, W. D., & Pratt, W. F. (1982). Infertility and age: an unresolved issue. *Fam Plann Perspect*, 14(5), 287-289. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/6926975>

Hoffman, B. L., Schorge, J. O., Bradshaw, K. D., Halvorson, L. M., Schaffer, J. I., & Corton, M. M. (2016). *Williams gynecology*. McGraw-Hill Education.

Johnson, J. A., Tough, S., & Sogc Genetics, C. (2012). Delayed child-bearing. *J Obstet Gynaecol Can*, 34(1), 80-93. [https://doi.org/10.1016/S1701-2163\(16\)35138-6](https://doi.org/10.1016/S1701-2163(16)35138-6)

Kierszenbaum, A. L., & Tres, L. (2015). *Histology and Cell Biology: an introduction to pathology E-Book*. Elsevier Health Sciences.

Menken, J., Trussell, J., & Larsen, U. (1986). Age and infertility. *Science*, 233(4771), 1389-1394. <https://doi.org/10.1126/science.3755843>

Practice Committee of the American Society for Reproductive, M. (2015). Testing and interpreting measures of ovarian reserve: a committee opinion. *Fertil Steril*, 103(3), e9-e17.

<https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2014.12.093>

Ray, A., Shah, A., Gudi, A., & Homburg, R. (2012). Unexplained infertility: an update and review of practice.

Reprod Biomed Online, 24(6), 591-602. <https://doi.org/10.1016/j.rbmo.2012.02.021>

Ross, M. H., & Pawlina, W. (2016). *Histology: A Text and Atlas : with Correlated Cell and Molecular Biology*.

Wolters Kluwer Health. <https://books.google.com/books?id=A7zooQEACAAJ>

Rowe, P. J., Comhaire, F. H., Hargreave, T. B., Mellows, H. J., & Organization, W. H. (1993). *WHO manual for the standardized investigation and diagnosis of the infertile couple*. Cambridge, Mass.: Cambridge University Press.

Tal, R., & Seifer, D. B. (2017). Ovarian reserve testing: a user's guide. *Am J Obstet Gynecol*, 217(2), 129-140.

<https://doi.org/10.1016/j.ajog.2017.02.027>

Toner, J. P., & Seifer, D. B. (2013). Why we may abandon basal follicle-stimulating hormone testing: a sea change in determining ovarian reserve using antimullerian hormone. *Fertil Steril*, 99(7), 1825-1830.

<https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2013.03.001>

Wang, X., Chen, C., Wang, L., Chen, D., Guang, W., & French, J. (2003). Conception, early pregnancy loss, and time to clinical pregnancy: a population-based prospective study. *Fertil Steril*, 79(3), 577-584.

[https://doi.org/10.1016/s0015-0282\(02\)04694-0](https://doi.org/10.1016/s0015-0282(02)04694-0)

Zinaman, M. J., Clegg, E. D., Brown, C. C., O'Connor, J., & Selevan, S. G. (1996). Estimates of human fertility and pregnancy loss. *Fertil Steril*, 65(3), 503-509. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/8774277>

b4 KAYNAKÇA

Abel ME, Chiu YSY, Russell TR, et al. Autologous fibrin glue in the treatment of rectovaginal and complex fistulas. *Dis Colon Rectum* 1993;36:447-9.

Akçal T. Anorektal apse ve fistüller. In: Alemdaroğlu K, Akçal T, Buğra D (Eds). *Kolon Rektum ve Anal Bölge Hastalıkları*. I. Baskı. Ajans Plaza Tanıtım ve İletişim Hizmetleri Ltd. Şti. İstanbul. 2003;171-84.

Akçal T. Anorektal apse ve fistüller. *Kolon Rektum ve Anal Bölge Hastalıkları*, Ed: K.Alemdaroğlu-T.Akçal- D.Buğra, *Türk Kolon Rektum Cerrahisi Derneği Yayınları*, İstanbul, 2.Baskı. 2004;174-180.

Amin SN, Tierney GM, Lund JN, et al. V-Y advancement flap for treatment of fistula-in-ano. *Dis Colon Rectum* 2003;46:540-3.

Becker A, Koltun L, Sayfan J. Simple clinical examination predicts complexity of perianal fistula. *Colorectal Dis* 2006;8:601-4.

Berton F, Gola G, Wilson SR. Sonography of benign conditions of anal canal: an update. *AJR* 2007;189:765-73.

Browder LK, Sweet S, Kaiser AM. Modified Hanley procedure for management of complex horseshoe fistulae. *Tech Coloproctol* 2009;13:301-6.

- Champagne BJ, O'Connor LM, Schertzer ME, et al. Efficacy of anal fistula plug in closure of complex cryptoglandular anal fistula. Annual meeting American Society of Colon and Rectal Surgeons, Seattle June 3–7 2006. Abstract book S-30.pp:193.
- Choi D, Kim HS, Seo H, Oh N. Patient-performed seton irrigation for the treatment of deep horseshoe fistula. *Dis Colon Rectum* 2010;53:812–6.
- Chung W, Kazemi P, Ko D, et al. Anal fistula plug and fibrin glue versus conventional treatment in repair of complex anal fistulas. *Am J Surg* 2009;197:604–8.
- Cirocchi R, Farinella E, La Mura F, et al. Fibrin glue in the treatment of anal fistula: a systematic review. *Annals of Surgical Innovation and Research* 2009;3:12.
- Classic articles in colonic and rectal surgery. Treatises of fistula in ano haemorrhoids, and clysters. By John Arderne, from an early fifteenth-century manuscript translation. *Dis Colon Rectum*. 1983 Jan;26(1):74-8. PMID: 6337033.
- Corman ML. Anal fistula (Chapter 11). In: *Colon & Rectal Surgery*. 5th ed, Ed: Corman ML. Lippincott Williams Wilkins, Philadelphia, 2005;pp:295–332.
- Corman ML. Anal Fistula. In: Corman ML (Ed). *Colon and Rectal Surgery*. 5th Ed. Lippincott Williams&Wilkins, Philadelphia, USA. 2005;pp:295–332.
- Dixon M, Root J, Grant S, et al. Endorectal flap advancement repair is an effective treatment for selected patients with anorectal fistulas. *Am Surg* 2004;70:925–7.
- Doberneck RC. Perianal suppuration: results of treatment. *Am Surg* 1987;53:569–72.
- Durgun V, Perek A, Kapan M, et al. Partial fistülotomi and modified cutting seton procedure in the treatment of high extrasphincteric fistula. *Dig Surg* 2002;19:56–8.
- Ellis CN, Clark S. Effect of tobacco smoking on advancement flap repair of complex anal fistulas. *Dis Colon Rectum* 2007;50:459–63.
- Faucheron J, Saint-Marc O, Guibert L, et al. Long-term seton drainage for high anal fistulas in Crohn's disease a sphincter-saving operation? *Dis Colon Rectum* 1996;39:208–11.
- Goligher JC. Symposium: Fistula-in-ano. *Int J Colorectal Dis* 1987;2:51–71.
- Golub RW, Wise WE Jr, Kerner BA, et al. Endorectal mucosal advancement flap: The preferred method for complex cryptoglandular fistula in-ano. *J Gastrointest Surg* 1997;1:487–91.
- Gordon PH. Anorectal abscess and fistula in ano. Ed: Phillip H. Gordon, Santhat Nivatvongs. 3. ed., Informa Healthcare, New York. 2007;pp:191–233.9.
- Hamadini A, Haigh PI, Liu IL, Abbas MA. Who is at risk for developing chronic anal fistula or recurrent anal sepsis after initial perianal abscess? *Dis Colon Rectum* 2009;52:217–21.
- Hamalainen KJ, Sainio AP. Cutting seton for anal fistulas: high risk of minor control defects. *Dis Colon Rectum* 1997;40:1443–7.
- Held D, Khubchandani IT, Sheets J, Stasik J, RosenL, Riether R. Management of anorectal horseshoe abscess and fistula. *Dis Colon Rectum* 1986;29:793–7.
- Hjortrup A, Moesgaard F, Kjaegard J. Fibrin adhesive in the treatment of perineal fistulas. *Dis Colon Rectum* 1991;34:752–4.

Isbister WH, Sanea NA. The cutting seton: an experience at King Faisal Specialist Hospital. *Dis Colon Rectum* 2001;44:722–7.

İnceoğlu R, Gençosmanoğlu R. Fistulotomy and drainage of deep postanal abscess in the treatment of posterior horseshoe fistula. *BMC Surg* 2003;3:10.

Johnson EK, Gaw JU, Armstrong DN. Efficacy of anal fistula plug vs. fibrin glue in closure of anorectal fistulas. *Dis Colon Rectum* 2006;49:371–6.

Julie AR, Anna LN, Eric KJ. Anorectal abscess and fistula-in-ano: Evidence-Based management. *Surg Clin N Am* 2010;90:45–68.

Kim Y, Park YJ. Three dimensional endoanal ultrasonographic assesment of an anal fistula with and without H2O2 enhancement. *World J Gastroenterol* 2009;14:4810–5.

Koehler A, Risse-Schaff A, Athanasiadis S. Treatment for horseshoe fistulas-in-ano with primary closure of the internal fistula opening: a clinical and manometric study. *Dis Colon Rectum* 2004;47:1874–82.

Kronborg O. To lay open or excise a fistula-in-ano: a randomized trial. *Br J Surg* 1985;72:970–5.

Lindsey I, Smilgin-Humphreys MM, Cunningham C, et al. A randomized controlled trial of fibrin glue vs. conventional treatment for anal fistula. *Dis Colon Rectum* 2002;45:1608–15.

Lunnis PJ, Phillips RK. Anal fistula evaluation and management. *Colorectal Surgery*. Ed.

Malik AI, Nelson RL. Surgical management of anal fistulae: a systematic review. *Colorectal Dis* 2009;11:420–30.

Marchesa P, Hull TL, Fazio VW: Advancement sleeve flaps for treatment of severe perianal Crohn's disease. *Br J Surg* 1998;85:1695–8.

McCourtney JS, Finlay IG. Cutting seton without preliminary internal sphincterotomy in management of complex high fistula-in-ano. *Dis Colon Rectum* 1996;39:55–8.

Menteş BB, Oktemer S, Tezcaner T, et al. Elastic one-stage cutting seton for the treatment of high anal fistulas: preliminary results. *Tech Coloproctol* 2004;8:159–62.

Mizrahi N, Wexner SD, Zmora O, et al. Endorectal advancement flap: Are there predictors of failure? *Dis Colon Rectum* 2002;45:1616–21.

Morris J, Spencer JA, Ambrose NS. MR imaging classification of perianal fistulas and its implications for patient management. *Radiographics* 2000;20:623–35.

Nelson H, Cima RR. Anus. In: *Sabiston Textbook of Surgery*. 18th ed, Eds: Townsend CM, Beauchamp RD, Evers BM, Mattox KL. Saunder, Elsevier Inc. 2008;pp:1433–62.

New Technique for Anal Fistula Showing Success Early Data Indicate Closure Rates of 87%. *GeneralSurgeryNews.com* 2013.

Nicholls RJ. Clinical assesment. *Anal Fistula*. Ed: Robin K.Phillips, Peter J Lunniss, Chapman Hall Medical, London. 1996;pp:47–51.

Ortiz H, Marzo M, de Miguel M, et al. Length of follow-up after fistulotomy and fistulectomy associated with endorectal advancement flap repair for fistula in ano. *Br J Surg* 2008;95:484–7.

Parks AG, Gordon PH, Hardcatle JD. A classification of fistula-in-ano. *Br J Surg* 1976;63:1–12.

Parks AG, Stitz RW. The treatment of high fistula-in-ano. *Dis Colon Rectum* 1976;19:487-99.

- Parks AG. The pathogenesis and treatment of fistula-in-ano. *Br Med J* 1961;1:463–9.
- Person B, Wexner S. Management of perianal Crohn’s disease. Current treatment options. *Gastroenterology* 2005;8:197–209.
- Phillips R, Lunniss P. “Anal Fistula- Surgical evaluation and management”, 1st ed. London: Chapman&Hall, 1996.
- Pinsk I, Seppala R, Friedlich MS. Anography: a technique for determining the location of the internal opening in perianal fistula. *Colorectal Dis* 2009; Jul 15 (Epub).
- Ramanujam PS, Prasad ML, Abcarian H, Tan AB. Perianal abscesses and fistulas. A study of 1023 patients. *Dic Colon Rectum* 1984;27:593–7.
- Rizzo JA, Naig AL, Johnson EK. Anorectal abscess and fistula-in-ano: evidence-based management. *Surg Clin N Am* 2010;90:45–68.
- Robin K.S. Phillips, WB Saunders, London. 1998;pp:261–88.
- Rosen SA, Colquhoun P, Efron J, et al. Horseshoe abscesses and fistulas : How are we doing?. *Surg Innov* 2006;13:17–21.
- Schouten WR, Zimmerman DD, Briel JW. Transanal advancement flap repair of transsphincteric fistulas. *Dis Colon Rectum*. 1999 Nov;42(11):1419-22; discussion 1422-3. doi: 10.1007/BF02235039. PMID: 10566529.
- Seow-Choen F. Relation of abscess to fistula. *Anal Fistula*, Ed. Robin K.S. Phillips, Peter J.Lunniss, Chapman Hall Medical, London. 1996;pp:13–24.
- Shouler PJGR, Keighley MR, Alexander-Williams J. Fistula-in-ano is usually simple to manage surgically. *Int J Colorectal Dis* 1986;1:113–5.
- Ustyonski K, Rosen L, Stasik J, Riether R, Sheets J, Khubchandani IT. Horseshoe abscess fistula: seton treatment. *Dis Colon Rectum* 1990;33:602–5.
- Van Koperen PJ, Horsthuis K, Bemelman WA, Stoker J, Slors JF. Perianal fistulas: developments in the classification and diagnostic techniques, and new treatment strategies. *Ned Tijdschr Geneeksd* 2008;152:2774-80.
- Williams JG, Rothenberger DA. Fistula-in ano in Crohn’s disease: results of aggressive surgical treatment. *Dis Colon Rectum* 1991;34:378–84.
- Zbar AP, Armitage NC. Complex perirectal sepsis: clinical classification and imaging. *Tech Coloproctol* 2006;10:83–93.

b5 KAYNAKÇA

- Akan, K., Tihan, D., Duman, U., Özgün, Y., Erol, F., & Polat, M. (2013). Comparison of surgical Limberg flap technique and crystallized phenol application in the treatment of pilonidal sinus disease: a retrospective study. *Ulusal cerrahi dergisi*, 29(4), 162–166.
- Akinci, O. F., Bozer, M., Uzunköy, A., Düzgün, S. A., & Coşkun, A. (1999). Incidence and aetiological factors in pilonidal sinus among Turkish soldiers. *The European journal of surgery = Acta chirurgica*, 165(4), 339–342.
- Aksoy, F., Kaçar, M., Alper, E., & İpekçi, F. (2001). Pilonidal sinüslerde oblik eksizyon ve primer kapama yöntemi ile eksizyon ve limbergplastisi ile kapama yönteminin karşılaştırılması. *Çağdaş Cerrahi Dergisi*, 15(1), 47-50.

Bailey, H. R., & Ford, D. B. (2002). Pilonidal Disease. ed: Zuidema GD, Yeo JC. Shackelford's Surgery of the Alimentary Tract 5th Ed. Vol: 4.

Bascom J. (1980). Pilonidal disease: origin from follicles of hairs and results of follicle removal as treatment. *Surgery*, 87(5), 567–572.

Bi, S., Sun, K., Chen, S., & Gu, J. (2020). Surgical procedures in the pilonidal sinus disease: a systematic review and network meta-analysis. *Scientific reports*, 10(1), 13720.

Brown, S., Hind, D., Strong, E., Bradburn, M., Din, F. V. N., Lee, E., Lee, M. J., Lund, J., Moffatt, C., Morton, J., Senapati, A., Shackley, P., Vaughan-Shaw, P., Wysocki, A. P., Callaghan, T., Jones, H., Wickramasekera, N., & PITSTOP Management Group (2024). Treatment options for patients with pilonidal sinus disease: PITSTOP, a mixed-methods evaluation. *Health technology assessment (Winchester, England)*, 28(33), 1–113.

Buie LA. Jeep disease, *South Med J* 1994; 37: 103-9.

Dhole, S., & Mahakalkar, C. (2024). Advancements and Innovations in the Surgical Management of Sacrococcygeal Pilonidal Sinus: A Comprehensive Review. *Cureus*, 16(5), e61141.

Dogru, O., Camci, C., Aygen, E., Girgin, M., & Topuz, O. (2004). Pilonidal sinus treated with crystallized phenol: an eight-year experience. *Diseases of the colon and rectum*, 47(11), 1934–1938.

Duman, K., Girgin, M., & Harlak, A. (2017). Prevalence of sacrococcygeal pilonidal disease in Turkey. *Asian journal of surgery*, 40(6), 434–437.

Franckowiak, J. J., & Jackman, R. J. (1962). The etiology of pilonidal sinus. *Diseases of the Colon & Rectum*, 5, 28-36.

Foss M. V. (1970). Pilonidal sinus: excision and closure. *Proceedings of the Royal Society of Medicine*, 63(8), 752.

Gallo, G., Goglia, M., Senapati, A., Pata, F., Basso, L., Grossi, U., & 2022 European Society of Coloproctology (ESCP) collaborating group (2023). An international survey exploring the management of pilonidal disease. *Colorectal disease : the official journal of the Association of Coloproctology of Great Britain and Ireland*, 25(11), 2177–2186.

Gil, L. A., Deans, K. J., & Minneci, P. C. (2023). Management of Pilonidal Disease: A Review. *JAMA surgery*, 158(8), 875–883.

Goligher, J. C. (1980). *Surgery of the anus, rectum and colon*. Bailliere Tindall, 924-925.

Huurman, E. A., de Raaff, C. A. L., van den Berg, R., Baart, S. J., Wijnhoven, B. P. L., Schouten, R., Furnée, E. J. B., Smeenk, R. M., Toorenvliet, B. R., & PITS collaborative study group (2024). A nationwide snapshot study on outcomes one year after surgery for chronic pilonidal sinus disease. *Colorectal disease : the official journal of the Association of Coloproctology of Great Britain and Ireland*, 10.1111/codi.17217. Advance online publication.

Kanat, B. H., Yazar, F. M., Kutluer, N., Solmaz, Ö. A., Bozan, M. B., Çay, F., Eröz, E., & Saçlı, A. (2020). Use of Silver Nitrate Application as Mini-Invasive Treatment of Pilonidal Sinus Disease. *Chirurgia (Bucharest, Romania : 1990)*, 115(6), 775–782.

Karydakis G. E. (1992). Easy and successful treatment of pilonidal sinus after explanation of its causative process. *The Australian and New Zealand journal of surgery*, 62(5), 385–389.

Kayabalı, M. (1987). Pilonidal sinüs radikal tedavisinde "Eksizyon ve Z plasti" yöntemi. *Ulusal Cerrahi Dergisi*, 3(4), 65-8.

Keighley MRB, Williams NS. *Surgery of the Anus Rectum & Colon* 2nd ed. Vol:1. London: Saunders. 1984; 539-63

Lund, J. N., & Leveson, S. H. (2005). Fibrin glue in the treatment of pilonidal sinus: results of a pilot study. *Diseases of the colon and rectum*, 48(5), 1094–1096.

Meinero, P., Stazi, A., Carbone, A., Fasolini, F., Regusci, L., & La Torre, M. (2016). Endoscopic pilonidal sinus treatment: a prospective multicentre trial. *Colorectal disease : the official journal of the Association of Coloproctology of Great Britain and Ireland*, 18(5), O164–O170.

Mistry, A., Shaikh, P., Mohammed, A., Bagasrawala, S., Chauhan, A., & Anthony, G. (2021). Outcome of Surgical Management of Sacrococcygeal Pilonidal Sinus Disease with Rotation Flap in 52 Patients-A Retrospective Study. *Indian journal of plastic surgery : official publication of the Association of Plastic Surgeons of India*, 54(2), 163–167.

Morell, V., Charlton, B. L., & Deshmukh, N. (1991). Surgical treatment of pilonidal disease: comparison of three different methods in fifty-nine cases. *Military medicine*, 156(3), 144–146.

Muzi, M. G., Milito, G., Cadeddu, F., Nigro, C., Andreoli, F., Amabile, D., & Farinon, A. M. (2010). Randomized comparison of Limberg flap versus modified primary closure for the treatment of pilonidal disease. *American journal of surgery*, 200(1), 9–14.

Öztürk A. (2021). The comparison of short-term results of marsupialization method in operated patients with acute pilonidal abscess and chronic pilonidal sinus. *Turkish journal of surgery*, 37(4), 307–312.

Patey, D. H., & Scarff, R. W. (1946). Pathology of postanal pilonidal sinus; its bearing on treatment. *Lancet (London, England)*, 2(6423), 484–486.

Patey, D., & Scarff, R. W. (1955). The hair of the pilonidal sinus. *The Lancet*, 265(6867), 772-773.

Stauffer, V. K., Luedi, M. M., Kauf, P., Schmid, M., Diekmann, M., Wieferich, K., Schnüriger, B., & Doll, D. (2018). Common surgical procedures in pilonidal sinus disease: A meta-analysis, merged data analysis, and comprehensive study on recurrence. *Scientific reports*, 8(1), 3058.

Sunkara, A., Wagh, D., & Harode, S. (2010). Intermammary pilonidal sinus. *International journal of trichology*, 2(2), 116–118.

Taylor, S. A., Halligan, S., & Bartram, C. I. (2003). Pilonidal sinus disease: MR imaging distinction from fistula in ano. *Radiology*, 226(3), 662–667.

Tezel, E., Bostancı, H., Azılı, C., Kurukahvecioğlu, O., & Anadol, Z. (2009). Pilonidal sinüs hastalığı ve tedavisine yeni bir bakış. *Marmara Medical Journal*, 22(1), 85-89.

Wexner, S., & Binderow, S. (1996). Pilonidal sinus presacral cyst and tumors, and pelvic and perianal pain. ed: Zuidema GD. Condon RE. Shackelford's surgery of the Alimentary Tract.

Yıldırım, O., Turan, Ü., Ünal, B., & Kırımlıoğlu, V. (2008). Sakrokoksigeal pilonidal sinüs. *Journal of Turgut Ozal Medical Center*, 15(4), 299-305.

Yılmazlar, T. (2007). Anorektal hastalıklar, ed: Bilgel H. Genel Cerrahi, 643-44.

SUSTAINABILITY AND FINANCIAL DYNAMICS

EDITOR

Assoc. Prof. Özlem ÜLGER DANACI

AUTHORS

Assoc. Prof. Dr. Muhammed ORDU

Lec. Dr. Nazlı TEKMAN

Ahmet Sukru PAMPAL

Burak KORKUSUZ

Cansu ERGENÇ

Malika Kaza Fatiya

Muhammad Reza Kurniawan

Nafal Fikri

Roisah Al Mutmainah

Serkan YELLICE

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-114-9

December / 2024

Ankara / Turkey

Size = 16x24 cm

b1 REFERENCES

Abdullah, F. (2005). HEdPERF versus SERVPERF: The quest for ideal measuring instrument of service quality in higher education sector. *Quality Assurance in education*, 13(4), 305-328.

- Al-Shakhshir, R., & Zairi, M. (2003). The impact of quality management on students' satisfaction: A case study in a higher education institution. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 20(2), 229-256.
- Alves, H., & Raposo, M. (2007). The measurement of the construct satisfaction in higher education. *Service Industries Journal*, 27(7), 947-965.
- Annamdevula, S., & Bellamkonda, R. S. (2012). Development of HiEdQUAL for measuring Servicequality in Indian higher education sector. *International journal of innovation, management and Technology*, 3(4), 412.
- Aydin, S., & Aydin, S. (2019). Measuring service quality in higher education: HEdPERF versus SERVQUAL. *Journal of Marketing for Higher Education*, 29(2), 257-279.
- Bektaş, H., & Akman, S. U. (2013). Yükseköğretimde hizmet kalitesi ölçeği: güvenilirlik ve geçerlilik analizi. *Istanbul University Econometrics and Statistics e-Journal*, (18), 116-133.
- Binsardi, A., & Ekwulugo, F. (2003). International marketing of British education: research on the students' perception and the UK market penetration. *Marketing Intelligence & Planning*, 21(5), 318-327.
- ÇINKIR, Ş., & YILDIZ, S. (2018). Bir Bologna değerlendirme çalışması: Eğitim yönetimi lisansüstü program yeterliliklerine ilişkin kazanımların incelenmesi. *Yükseköğretim Dergisi*, 8(1), 55-67.
- Cronin Jr, J. J., & Taylor, S. A. (1992). Measuring service quality: a reexamination and extension. *Journal of marketing*, 56(3), 55-68.
- Dabholkar, P. A., Thorpe, D. I., & Rentz, J. O. (1996). A measure of service quality for retail stores: Scale development and validation. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 24(1), 3-16.
- Donaldson, B., & McNicholas, C. (2004). Understanding the postgraduate education market for UK-based students: a review and empirical study. *International Journal of Nonprofit and Voluntary Sector Marketing*, 9(4), 346-360.
- Douglas, J., McClelland, R., & Davies, J. (2008). The development of a conceptual model of student satisfaction with their experience in higher education. *Quality assurance in education*, 16(1), 19-35.
- Elliott, K. M., & Healy, M. A. (2001). Key factors influencing student satisfaction related to recruitment and retention. *Journal of marketing for higher education*, 10(4), 1-11.
- Eryürük, Ş., Kürüm Varolgüneş, F., & Varolgüneş, S. (2022). Assessment of stakeholder satisfaction as additive to improve building design quality: AHP-based approach. *Journal of Housing and the Built Environment*, 37(1), 505-528.
- Gürbüz, E., & Ergüden, A. (2008). Yükseköğretim kurumlarında hizmet kalitesi ölçü ve modelleri. Detay Yay.
- Hanssen, T. E. S., & Solvoll, G. (2015). The importance of university facilities for student satisfaction at a Norwegian University. *Facilities*.
- Harvey, L., & Green, D. (1993). Defining quality. *Assessment & evaluation in higher education*, 18(1), 9-34.
- Hill, F. M. (1995). Managing service quality in higher education: the role of the student as primary consumer. *Quality assurance in education*, 3(3), 10-21.
- Ho, S. K., & Wearn, K. (1996). A higher education TQM excellence model: HETQMEX. *Quality assurance in education*.
- Jaber Hossain, M., & Islam, A. (2012). Understanding perceived service quality and satisfaction: A study of Dhaka University Library, Bangladesh. *Performance Measurement and Metrics*, 13(3), 169-182.

- Kurum, G. (2021). Yükseköğretimde Hizmet Kalitesi Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Journal of Higher Education/Yükseköğretim Dergisi*, 11(1).
- Ladhari, R. (2009). Service quality, emotional satisfaction, and behavioral intentions: A study in the hotel industry. *Managing Service Quality: An International Journal*, 19(3), 308-331.
- Ladhari, R., Souiden, N., & Dufour, B. (2008). Service quality and its impact on customer satisfaction
- Mai, V., Kant, A. K., Flood, A., Lacey Jr, J. V., Schairer, C., & Schatzkin, A. (2005). Diet quality and subsequent cancer incidence and mortality in a prospective cohort of women. *International journal of epidemiology*, 34(1), 54-60.
- McElwee, G., & Redman, T. (1993). Upward appraisal in practice: an illustrative example using the Qualed model. *Education+ Training*.
- Onditi, E. O., & Wechuli, T. W. (2017). Service quality and student satisfaction in higher education institutions: A review of literature. *International journal of scientific and research publications*, 7(7), 328-335.
- Owlia, M. S., & Aspinwall, E. M. (1996). A framework for the dimensions of quality in higher education. *Quality assurance in education*.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. 1988, 64(1), 12-40.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1985). A conceptual model of service quality and its implications for future research. *Journal of marketing*, 49(4), 41-50.
- Parasuraman, A., Zeithaml, V. A., & Berry, L. L. (1988). SERVQUAL: A multiple-item scale for measuring consumer perceptions of service quality. *Journal of Retailing*, 64(1), 12-40.
- Parasuraman, R. (1986). Vigilance, monitoring, and search.
- Pheiffer, G., Holley, D., & Andrew, D. (2005). Developing thoughtful students: using learning styles in an HE context. *Education+ Training*, 47(6), 422-431.
- Sultan, P., & Yin Wong, H. (2010). Service quality in higher education—a review and research agenda. *International Journal of Quality and Service Sciences*, 2(2), 259-272.
- Sultan, P., & Yin Wong, H. (2010). Service quality in higher education—a review and research agenda. *International Journal of Quality and Service Sciences*, 2(2), 259-272.
- Tantawy, M. A., El-Nahas, T., & Mahmoud, A. (2017). Service quality and student satisfaction: A case study at private higher education institutions. *International Journal of Quality & Reliability Management*, 34(8), 1252-1270.
- Thomas, Emily H, & Galambos, Nora. (2004). What satisfies students? Mining student-opinion data with regression and decision tree analysis. *Research in Higher Education*, 45(3), 251-269.
- Zineldin, M., Akdag, H. C., & Vasicheva, V. (2011). Assessing quality in higher education: New criteria for evaluating students' satisfaction. *Quality in higher education*, 17(2), 231-243.

- Andersen, T. G. & Bollerslev, T. (1998). Answering the skeptics: Yes, standard volatility models do provide accurate forecasts. *International Economic Review*, 39(4), 885-905.
- Andersen, T. G., Bollerslev, T., Diebold, F. X., & Labys, P. (2003). Modelling and Forecasting Realized Volatility. *Econometrica*, 71(2), 579-625.
- Bollerslev, T. (1986). Generalized Autoregressive Conditional Heteroskedasticity. *Journal of Econometrics*, 31(3), 307-327.
- Chou, R. Y. (2005). Forecasting financial volatilities with extreme values: The conditional autoregressive range (CARR) model. *Journal of Money, Credit and Banking*, 37, 561–582.
- Chou, R. Y., Chou, H., & Liu, N. (2015). Range volatility: A review of models and empirical studies. In C. F. Lee, & J. Lee (Eds.). *Handbook of financial econometrics and statistics*. New York, NY: Springer.
- Corsi, F. (2009). A simple approximate long-memory model of realized volatility. *Journal of Financial Econometrics*, 7(2), 174-196.
- Diebold, F. X., & Mariano, R. S. (1995). Comparing predictive accuracy. *Journal of Business and Economic Statistics*, 13(3), 253-263.
- Engle, R. F. (1982). Autoregressive Conditional Heteroscedasticity with estimates of the variance of United Kingdom inflation. *Econometrica*, 50(4), pp. 987-1007.
- Granger, C. W. J. and Joyeux, R. (1980). An Introduction to the Long Memory time series Models and Fractional Differencing, *Journal of Time Series Analysis*, 1, 15-29.
- Hansen, P. R., and Lunde, A., (2010), Forecasting volatility using high frequency data. A systematic review. pp. 1-37.
- Molnar, P., (2012). properties of range-based volatility estimators. *Int. Rev. Finance Anal.* 23, 20–29.
- Müller, U. A., Dacorogna, M. M., Davé, R. D., Olsen, R. B., Pictet, O. V., Von Weizsäcker, J. E. (1997). Volatilities of different time resolutions, Analysing the dynamics of market components, *Journal of Empirical Finance*, 4 (2-3) (1997), pp. 213-239.
- Nelson, D. B. (1991). Conditional Heteroskedasticity in asset returns: A new approach. *Econometrica*, 59(2), pp. 347-370.
- Poon, S.-H. & Granger, C. W. J. (2003). Forecasting volatility in financial markets: A review. *Journal of Economic Literature*, 41(2), pp. 478-539.
- Sahiner, M., McMillan, D. G., & Kambouroudis, D. (2023). Do artificial neural networks provide improved volatility forecasts: Evidence from Asian markets. *Journal of Economics and Finance*, 47(3), 723-762.

b3 REFERENCES

- Akdağ, S., & Seçilmiş, C. (2018). The relationship between tourism revenues and GDP in OECD countries: Dynamic panel data and panel causality analysis. *Journal of the Human and Social Sciences Researches*, 7(4), 2960-2977.
- Arabacı, H. (2018). A Theoretical Review: Impact of Tourism on Economic Growth. *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 4(3), 104-109.

Banker, R.D., Charnes, A., & Cooper, W.W. (1984). Some Models for Estimating Technical and Scale Inefficiencies in Data Envelopment Analysis. *Management Science*, 3, 1078–1092.

Bozgeyik, Y., & Yoloğlu, Y. (2018). The relationship between, GDP and tourism income in Turkey: 2002-2014 period. *The Journal of International Social Research*, 8(40), 627-640.

Charnes, A., Cooper, W.W., & Rhodes, E. (1978). Measuring the Efficiency of Decision-Making Units. *European Journal of Operational Research*, 2, 429–444.

Coşkun, A.E. (2022). BRICS-T Ekonomilerinin Makroekonomik Performanslarının Değerlendirilmesi: Entropi Tabanlı WASPAS Yaklaşımı. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(45), 1320-1340.
<https://doi.org/10.46928/iticusbe.1134477>

Ersoy N. (2023). MEREC-MULTIMOOSRAL Modeli ile OECD Ülkelerinin Makroekonomik Performanslarının Değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 471-491.

Koşaroğlu, Ş.M. (2021). E7 Ülkelerinin Makroekonomik Performanslarının ENTROPİ ve ARAS Yöntemleriyle Karşılaştırılması. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 68, 203-221.
<https://doi.org/10.51290/dpusbe.833885>

Oğuz, S., Çetiner, Ö., & Yalçıntaş, D. (2020). Avrupa Birliği'ne Aday ve Potansiyel Aday Ülkelerin Ekonomik Göstergelerinin TOPSIS Yöntemi ile Değerlendirilmesi. *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(2), 17-28.

Ordu, M. (2023). A Hybrid Decision-Making Approach for Determining the Optimal Tourism Period Based on Tourism Income-Expenditure. *Eurasia International Scientific Research and Innovation Congress*, 21-22 July 2023, Guba, Azerbaijan, pp. 175-180.

Ordu, M. & Fedai, Y. (2023). A Novel Decision Support System Based on Fuzzy Multi Criteria Decision Making for Optimizing Machining Parameters. *Journal of Engineering Research*, 11(3), 228-237.
<https://doi.org/10.36909/jer.13567>

Öztürk, B., & Başar, Ö.D. (2023). Dünya Ticaret Örgütü'ne Üye Yüksek Gelirli Ülkelerin Makroekonomik Göstergelerinin Çok Kriterli Karar Verme Yöntemleriyle İncelenmesi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Dergisi*, 1(2), 31-50. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8072121>

Pınar, A., Yıldırım, M. & Erdoğan, S. (2023). COVID Dönemi ve Sonrası Türkiye Ekonomisinin Performansının CRİTİC, TOPSİS ve MABAC Yöntemleri ile Ölçülmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25(44), 433-449.

World Bank Open Data. (2024). Accessed on: <https://data.worldbank.org>

b4 REFERENCES

Baharuddin, 'Relasi Antara Science Dengan Agama', *Al-Hikmah*, 8.2 (2015), pp. 71–85, doi:10.24260/al-hikmah.v8i2.81

Hidayatullah, Syarif, 'Konsep Ilmu Pengetahuan Syed Hussein Nashr: Suatu Telaah Relasi Sains Dan Agama', *Jurnal Filsafat*, 28.1 (2018), p. 113, doi:10.22146/jf.30199

Hidayatulloh, Hidayatulloh, 'Realasi Ilmu Pengetahuan Dan Agama', *Proceedings of The ICECRS*, 1.1 (2016), pp. 901–8, doi:10.21070/picecrs.v1i1.627

Kurniawan, Martha Mulyani, 'Dilema Sains Dan Agama', Alucio Dei, 4.1 (2022), p. 1, doi:10.55962/aluciodei.v4i1.14

Muhartini Muhartini, and Amril Amril, 'Integrasi Agama Dan Sains Dalam Perspektif Abdussalam Solutif-Sintesisnya Terhadap Problema Pendidikan Islam', SOKO GURU: Jurnal Ilmu Pendidikan, 3.2 (2023), pp. 01–14, doi:10.55606/sokoguru.v3i2.2098

YAPAY ZEKÂ VE MAKİNE ÖĞRENİMİ İLE MÜHENDİSLİKTE YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR

EDİTÖR

Merivan ŞAŞMAZ

Elif Cansu ASLANTUĞ (Yardımcı Editör)

YAZARLAR

Prof. Dr. Elif ORHAN

Prof. Dr. K. Turgut GÜRSEL

Doç. Dr. Serap AKCAN YETGİN

Dr. Günay TEMÜR

Betül ERSÖZ

Yük. Müh. Güven NERGİZ

Sümeyye ÇARKIT

Ömer Faruk GÜLCEMAL

Sanem AYDAR

Vekil SARI

Volkan GÖREKE

ISBN: 978-625-378-117-0

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

b1 KAYNAKÇA

Ahmad,T.,Zhang,D.,Huang, C., Zhang,H., Dai,N., Song,Y., Chen,H., (2021). Artificial intelligence in sustainable energy industry: Status Quo, challenges and opportunities,Journal of Cleaner Production,Volume 289,2021,125834,ISSN09596526<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.125834>

Agrawal,A., McHale, J., Oettl, A.,(2024) Artificial intelligence and scientific discovery: a model of prioritized search,Research Policy,Volume 53, Issue 5,2024,104989,ISSN 0048-7333,<https://doi.org/10.1016/j.respol.2024.104989>.

Allen, G. (2020). Understanding AI technology. Joint Artificial Intelligence Center (JAIC) The Pentagon United States, 2(1), 24-32.

Bayındır, A. S. (2022). Yapay zekâ Teknolojilerinin Ortaya koyduğu buluşların patentlenebilirliği. Master's Thesis.Bilkent Üniversitesi (Turkey).

Bajwa J, Munir U, Nori A, Williams B. (2021) Artificial intelligence in healthcare: transforming the practice of medicine. Future Healthc J. Jul;8(2):e188-e194. doi: 10.7861/fhj.2021-0095. PMID: 34286183; PMCID: PMC8285156.

Bender, E. M., Gebru, T., McMillan-Major, A., & Shmitchell, S. (2021). On the dangers of stochastic parrots: Can language models be too big?? Paper presented at the Proceedings of the 2021 ACM conference on fairness, accountability, and transparency.

Boyle, C. (2024). NVIDIA AI Summit Highlights Game-Changing Energy Efficiency and AI-Driven Innovation. Retrieved from <https://blogs.nvidia.com>

Briganti, G., & Le Moine, O. (2020). Artificial intelligence in medicine: today and tomorrow. *Frontiers in medicine*, 7, 509744.

Brock, J. K.-U., & von Wangenheim, F. (2019). Demystifying AI: What Digital Transformation Leaders Can Teach You about Realistic Artificial Intelligence. *California Management Review*, 61(4), 110-134. doi:10.1177/1536504219865226

CERN. (2024). Sparking the Future of Artificial Intelligence: CERN Hosts the First Edition of Sparks of Serendipity. home CERN. Retrieved from

<https://home.web.cern.ch/news/news/cern/sparking-future-artificial-intelligence-cern-hosts-first-edition-sparks-serendipity>

Choudhary, A., Fox, G. C., & Hey, T. (2023). Artificial intelligence for science: a deep learning revolution: World Scientific Publishing Co. Pte Ltd

Chen,C., Hu,Y.,Karuppiah, M., Kumar,P.M.,(2021).Artificial intelligence on economic evaluation of energy efficiency and renewable energy technologies,Sustainable Energy Technologies and Assessments,Volume 47,2021,101358,ISSN 2213-1388,<https://doi.org/10.1016/j.seta.101358>.

Confalonieri, R., Coba, L., Wagner, B., & Besold, T. R. (2021). A historical perspective of explainable Artificial Intelligence. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Data Mining and Knowledge Discovery*, 11(1), e1391.

Cooper, G. (2023). Examining science education in ChatGPT: An exploratory study of generative artificial intelligence. *Journal of Science Education and Technology*, 32(3), 444-452.

Duque Lizarralde, M., & Contreras, H. A. (2022). The real role of AI in patent law debates. *International Journal of Law and Information Technology*, 30(1), 23-46.

Engel, A., & Van den Broeck, C. (2001). *Statistical Physics of Neural Networks*. Cambridge University Press, 342 p.

Ersöz, B., Sağıroğlu, Ş., & Bülbül, H. İ. (2022). A short review on explainable artificial intelligence in renewable energy and resources. Paper presented at the 2022 11th International Conference on Renewable Energy Research and Application (ICRERA).

Ersöz, B., Sağıroğlu, Ş., & Bülbül, H. İ. (2022). Methods of Explainable Artificial Intelligence, Trustworthy Artificial Intelligence and Interpretable Machine Learning in Renewable Energy. *International Journal of Smart Grid-ijSmartGrid*, 12(4).

Ersöz, B., Sağıroğlu, Ş., & Bülbül, H. İ. (2024, October). Generative Artificial Intelligence Opportunities and Threats: Bibliometric Analysis. In *2024 9th International Conference on Computer Science and Engineering (UBMK)* (pp. 1-6). IEEE.

European Commission: Directorate-General for, R., Innovation, Arranz, D., Bianchini, S., Di Girolamo, V., & Ravet, J. (2023). Trends in the use of AI in science – A bibliometric analysis: Publications Office of the European Union.

European Commission: Directorate-General for, R., Innovation, Petkova, D., & Roman, L. (2023). AI in science – Harnessing the power of AI to accelerate discovery and foster innovation – Policy brief: Publications Office of the European Union.

Eyres, A., Ball, T., Dales, M., Swinfield, T., Arnell, A., Baisero, D., Madhavapeddy, A. (2024). LIFE: A metric for quantitatively mapping the impact of land-cover change on global extinctions.

Frank, M. R., Wang, D., Cebrian, M., & Rahwan, I. (2019). The evolution of citation graphs in artificial intelligence research. *Nature Machine Intelligence*, 1(2), 79-85.

Furman, J., & Seamans, R. (2019). AI and the Economy. *Innovation policy and the economy*, 19(1), 161-191.

Füller, J., Hutter, K., Wahl, J., Bilgram, V., & Tekic, Z. (2022). How AI revolutionizes innovation management – Perceptions and implementation preferences of AI-based innovators. *Technological Forecasting and Social Change*, 178, 121598. doi:<https://doi.org/10.1016/j.techfore.2022.121598>

IAEA Scientific Forum 2023, 26 – 27 September 2023, Choudhary, A., Fox, G. C., & Hey, T. (2023). *Artificial intelligence for science: a deep learning revolution: World Scientific*.

Kaul, V., Enslin, S., & Gross, S. A. (2020). History of artificial intelligence in medicine. *Gastrointestinal endoscopy*, 92(4), 807-812.

Kundi, B., El Morr, C., Gorman, R., & Dua, E. (2023). Artificial Intelligence and Bias: A scoping review. *AI and Society*, 199-215.

LeCun, Y., Bengio, Y., & Hinton, G. (2015). Deep learning. *Nature*, 521(7553), 436–444. <https://doi.org/10.1038/nature14539>

Lee, J., Suh, T., Roy, D., & Baucus, M. (2019). Emerging Technology and Business Model Innovation: The Case of Artificial Intelligence. *Journal of Open Innovation: Technology, Market, and Complexity*, 5(3), 44. doi:<https://doi.org/10.3390/joitmc5030044>

Leontidis, G. (2024). Science in the age of AI: How artificial intelligence is changing the nature and method of scientific research.

Liu, Y., Yang, Z., Yu, Z., Liu, Z., Liu, D., Lin, H., Li, M., Ma, S., Avdeev, M., Shi, S., (2023). Generative artificial intelligence and its applications in materials science: Current situation and future perspectives, *Journal of Materiomics*, Volume 9, Issue 4, Pages 798-816, ISSN 2352-8478, <https://doi.org/10.1016/j.jmat.2023.05.001>.

- Longo, L., Goebel, R., Lecue, F., Kieseberg, P., & Holzinger, A. (2020). Explainable artificial intelligence: Concepts, applications, research challenges and visions. Paper presented at the International cross-domain conference for machine learning and knowledge extraction.
- Mana,A.A., Allouhi, A.,Hamrani,A.,Rehman,S.,Jamaoui,I., Jayachandran,K., (2024) Sustainable AI-based production agriculture: Exploring AI applications and implications in agricultural practices,Smart Agricultural Technology,Volume7,100416,ISSN27723755,https://doi.org/10.1016/j.atech.100416.
- Menghao, Yifengchao, Guogang, & LiTianyi. (2023). Research on the Application of Artificial Intelligence Technology in Safety Control of Electric Power Operation Site. Paper presented at the 2023 2nd Asian Conference on Frontiers of Power and Energy (ACFPE).
- Merchant, A., Batzner, S., Schoenholz, S. S., Aykol, M., Cheon, G., & Cubuk, E. D. (2023). Scaling deep learning for materials discovery. *nature*, 624(7990), 80-85.
- Minh, D., Wang, H. X., Li, Y. F., & Nguyen, T. N. (2022). Explainable artificial intelligence: a comprehensive review. *Artificial Intelligence Review*, 1-66.
- Mumuni,A.,Mumuni,F.,(2024)Automated data processing and feature engineering for deep learning and big data applications: A survey,Journal of Information and Intelligence,ISSN 2949-7159,https://doi.org/10.1016/j.jiixd.2024.01.002.
- Nina Bozic, Y., Valerie, R., Galina Esther, S., Sandor, A., & Daniel, G. (2020). Integrated AI and Innovation Management: The Beginning of a Beautiful Friendship. *Technology Innovation Management Review*, 10(11). Retrieved from timreview.ca/article/1399
- Nishimori, H. (2001). *Statistical Physics of Spin Glasses and Information Processing: An Introduction*. Oxford, 2001; online edn, Oxford Academic.https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198509417.001.0001,accessed 12 Nov. 2024.Oxford University Press.
- Nobel Prize. (2024). John Hopfield and Geoffrey Hinton awarded the Nobel Prize in Physics. [NobelPrize.org](https://www.nobelprize.org/prizes/physics/2024/summary/). https://www.nobelprize.org/prizes/physics/2024/summary/
- Ntampaka, M., Trac, H., Sutherland, D., Fromenteau, S., Pandya, A., & Battaglia, N. (2019). The role of machine learning in cosmology. *Nature Astronomy*, 3, 944–956. https://doi.org/10.1038/s41550-019-0854-4
- OECD (2023), *Artificial Intelligence in Science: Challenges, Opportunities and the Future of Research*, OECD Publishing, Paris, https://doi.org/10.1787/a8d820bd-en.
- OECD(2024).The Impact Of Artificial Intelligence On Productivity, Distribution and Growth https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/04/the-impact-of-artificial-intelligence-on-productivity-distribution-and-growth_d54e2842/8d900037-en.pdf
- Peretto, P. (1984). Collective properties of neural networks: A statistical physics approach. *Biol. Cybern.* 50, 51–62 https://doi.org/10.1007/BF00317939
- Perkins, M., Furze, L., Roe, J., & MacVaugh, J. (2023). Navigating the generative AI era: Introducing the AI assessment scale for ethical GenAI assessment. *arXiv preprint arXiv:2312.07086*.
- Perrakis, A., & Sixma, T. K. (2021). AI revolutions in biology: The joys and perils of AlphaFold. *EMBO reports*, 22(11), e54046.
- Pranciulytė-Bagdžiūnienė, I., & Petraitė, M. (2019). Organizacinių gebėjimų ir individualių kompetencijų atvirosiems inovacijoms sąveika inovacijų pažangai smulkiojo ir vidutinio verslo organizacijose. *Information & Media*, 85, 148-175. doi:10.15388/Im.2019.85.21

Roscher, R., Bohn, B., Duarte, M. F., & Garcke, J. (2020). Explainable Machine Learning for Scientific Insights and Discoveries. *IEEE Access*, 8, 42200-42216. doi:10.1109/ACCESS.2020.2976199

Sarker, I. H. (2021). Deep learning: a comprehensive overview on techniques, taxonomy, applications and research directions. *SN computer science*, 2(6), 420.

Schrettenbrunner, M. B. (2020). Artificial-Intelligence-Driven Management. *IEEE Engineering Management Review*, 48(2), 15-19. doi:10.1109/EMR.2020.2990933

Schuld, M., Petruccione, F. (2018). Machine Learning. In: Supervised Learning with Quantum Computers. *Quantum Science and Technology*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-96424-9_2

Sparrow, G. (2024). AI in the energy sector: innovation and patenting trends. Retrieved from <https://www.dyoung.com>

Straus, J. (2021). Will Artificial Intelligence Change Some Patent Law Paradigms? *Zbornik Znanstvenih Razprav*, 81, 11.

The Royal Society (2017) theAI revolution in scientific research The Royal Society. https://sites.pitt.edu/~jdnorton/teaching/Phil_Sci_Core/Phil_Sci_Core_2022/docs/ML_revolution/Royal%20Soc%20AI%20Revolution%20Science.pdf

The Royal Society (2024). Science in the age of AI: How artificial intelligence is changing the nature and method of scientific research. The Royal Society. <https://royalsociety.org/news-resources/projects/science-in-the-age-of-ai/>

Tracey, B. D., Michi, A., Chervonyi, Y., Davies, I., Paduraru, C., Lazic, N., .. Riedmiller, M. (2024). Towards practical reinforcement learning for tokamak magnetic control. *Fusion Engineering and Design*, 200, 114161. doi:<https://doi.org/10.1016/j.fusengdes.2024.114161>

Van Wyk, M. M. (2024). Is ChatGPT an opportunity or a threat? Preventive strategies employed by academics related to a GenAI-based LLM at a faculty of education. *Journal of applied learning and teaching*, 7(1).

Vilone, G., & Longo, L. (2021). Notions of explainability and evaluation approaches for explainable artificial intelligence. *Information Fusion*, 76, 89-106.

Warwick, K. (2013). *Artificial intelligence: the basics*: Routledge. WebSite Erişim tarihi:10.11.2024.<https://cmc.marmot.org/Record/.b3822544x>

Webb, M., Short, N., Bloom, N., & Lerner, J. (2018). Some facts of high-tech patenting (No. w24793). National Bureau of Economic Research.

Yusuf, A., Pervin, N., & Román-González, M. (2024). Generative AI and the future of higher education: a threat to academic integrity or reformation? Evidence from multicultural perspectives. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 21(1), 21.

Zingg, R. (2021). Foundational Patents in Artificial Intelligence. In J.-A. Lee, R. Hilty, & K.-C. Liu (Eds.), *Artificial Intelligence and Intellectual Property* (pp. 0): Oxford University Press.

b2 KAYNAKLAR

Abdelfattah, Ahmad, Valeria Barra, Natalie Beams, Ryan Bleile, Jed Brown, Jean-sylvain Camier, Robert Carson, Noel Chalmers, Veselin Dobrev, Yohann Dudouit, Paul Fischer, Ali Karakus, Stefan Kerkemeier, Tzanio Kolev, Yu-hsiang Lan, Elia Merzari, Misun Min, Malachi Phillips, Thilina Rathnayake, Robert Rieben, Thomas Stitt, Ananias

- Tomboulides, Stanimire Tomov, Vladimir Tomov, Arturo Vargas, Tim Warburton, ve Kenneth Weiss. 2021. "GPU algorithms for Efficient Exascale Discretizations". 108(November 2020).
- Acodad, Y., Benamrane, A., & Benelallam, I. 2021. "Lazy Repairing Backtracking for Dynamic Constraint Satisfaction Problems". 40(5):1056–79.
- Al, Abdullah, Raqibul Islam, Christopher York, ve Dong Dai. 2022. "A performance study of optane persistent memory : from storage data structures ' perspective". CCF Transactions on High Performance Computing 4(4):370–93.
- Appel, Andrew W., ve Xavier Leroy. 2023. "Efficient Extensional Binary Tries". Journal of Automated Reasoning 67(1):1–27.
- Arkin, G., & Helil, N. 2021. "Ciphertext-Policy Attribute Based Encryption with Selectively-Hidden Access Policy". 40(5):1136–59.
- Brito, Luiz F. A., Marcelo K. Albertini, Arnaud Casteigts, ve Bruno A. N. Travençolo. 2022. "A dynamic data structure for temporal reachability with unsorted contact insertions". Social Network Analysis and Mining 12(1):1–12.
- Burley, Stephen K., ve Helen M. Berman. 2021. "Perspective Open-access data : A cornerstone for artificial intelligence approaches to protein structure prediction". Structure/Folding and Design 29(6):515–20.
- Cai, Jinyu, Shiping Wang, ve Wenzhong Guo. 2021. "Unsupervised embedded feature learning for deep clustering with stacked sparse auto-encoder". Expert Systems With Applications 186(January 2020):115729.
- Chen, Daming D., Phillip B. Gibbons, James C. Hoe, ve Bryan Parno. y.y. "HerQules : Securing Programs via Hardware-Enforced Message Queues". 773–88.
- Christen, Patrik. 2022. "Programming Data Structures for Large-Scale Desktop Simulations of Complex Systems *".
- Cormen, Thomas H., Charles E. Leiserson, Ronald L. Rivest, ve Clifford Stein. 2009. Introduction to Algorithms. 4. baskı. London, England: 2022 Massachusetts Institute of Technology.
- Data, Graph-structured, Baoling Shan, Graduate Student Member, Xin Yuan, Wei Ni, ve Senior Member. 2023. "Preserving the Privacy of Latent Information for". IEEE Transactions on Information Forensics and Security 18:5041–55.
- Delos, Vincent, Denis Teissandier, Alexander Malyshev, Grégory Nuel, ve Sonia C. García. 2021. "Computer-Aided Design Polyhedral-based Modeling and Algorithms for Tolerancing Analysis ☆". Computer-Aided Design 141:103071.
- Deng, Xiaoheng, Ping Jiang, Dezheng Zhao, Rong Huang, ve Hailan Shen. 2021. "Effective semi-supervised learning for structured data using Embedding GANs". Pattern Recognition Letters 151:127–34.
- Fatourou, Panagiota, ve Nikolaos D. Kallimanis. 2021. "Brief Announcement : Persistent Software Combining". 209(56):56:1-56:0.
- Golab, Lukasz, ve M. Tamer Ozsu. 2003. "Issues in Data Stream Management *". 32(2):5–14.
- Goodrich, Michael T., Roberto Tamassia, ve Michael H. Goldwasser. 2014. Data Structures and Algorithms in Java. 6. baskı. United States of America: Don Fowley.
- Hacimahmud, Abdullayev Vugar. 2023. "Vector Logic Analysis of Big Data". 2023 IEEE East-West Design & Test Symposium (EWDTS) 1–4.

- He, Leifeng, ve Guanjun Liu. 2021. "Verifying Computation Tree Logic Of Knowledge via Knowledge-Oriented Petri Nets And Ordered Binary Decision Diagrams". 40:1174–96.
- Heaton, Jeff. 2018. "Ian Goodfellow , Yoshua Bengio , and Aaron Courville : Deep learning : The MIT". Genetic Programming and Evolvable Machines 19(1):305–7.
- Holub, Karl, Nicole Hardy, ve Kevin M. Kallmes. 2021. "Toward Automated Data Extraction : A Cross-Sectional Pilot Study of the Structure of Tabular Data in Clinical Comparative Literature Table of Contents".
- Humphries, Jack Tigar, ve David Mazières. 2021. "Syrup : User-Defined Scheduling Across the Stack".
- Jang, Saeyoung, Hayoung Byun, ve Hyesook Lim. 2022. "Dynamically Allocated Bloom Filter-Based PIT Architectures". IEEE Access 10:28165–79.
- Jaouadi, Myriam, ve Lotfi Ben Romdhane. 2021. "A distributed model for sampling large scale social networks". 186(June).
- Jia, Hongjie, Dongxia Zhu, Longxia Huang, Qirong Mao, ve Liangjun Wang. 2023. "Global and local structure preserving nonnegative subspace clustering". Pattern Recognition 138:109388.
- Keramatian, Amir, Vincenzo Gulisano, Marina Papatriantafidou, ve Philippos Tsigas. 2023. "Journal of Parallel and Distributed Computing PARMA-CC : A family of parallel multiphase approximate cluster combining algorithms ☆". Journal of Parallel and Distributed Computing 177:68–88.
- Kim, Sinyoung, Hanju Kim, Myungha Cho, Hyeonmo Kim, Bay Vo, Jerry Chun-wei Lin, ve Unil Yun. 2023. "Knowledge-Based Systems Efficient approach for mining high-utility patterns on incremental databases with dynamic profits". Knowledge-Based Systems 282(March):111060.
- Lagares, Liadys Mora, P. Yunierkis, ve Nikola Minovski. 2022. "Structure – Function Relationships in the Human P-Glycoprotein (ABCB1): Insights from Molecular Dynamics Simulations". 1–24.
- Liang, Ruiyu, Chaoran Huang, ve Chengguo Zhang. 2023. "Exploring the Fusion Potentials of Data Visualization and Data Analytics in the Process of Mining Digitalization". IEEE Access 11(March):40608–28.
- Lin, Yunxia, ve Songcan Chen. 2023. "Rectified Euler k -means and beyond". Pattern Recognition 137:109283.
- Long, Wancheng, Xiaowen Li, Liping Wang, Fan Zhang, Zhe Lin, ve Xuemin Lin. 2023. "Knowledge-Based Systems Efficient m -closest entity matching over heterogeneous information networks". Knowledge-Based Systems 263:110299.
- Long, Xinjian, Xiangyang Gong, Bo Zhang, ve Huiyang Zhou. 2023. "Journal of Parallel and Distributed Computing Deep learning based data prefetching in CPU-GPU unified virtual memory". Journal of Parallel and Distributed Computing 174:19–31.
- Mahmoudian, Mahshad. 2023. "An Overview of Big Data Concepts , Methods , and Analytics : Challenges , Issues , and Opportunities". 2023 5th Global Power, Energy and Communication Conference (GPECOM) 554–59.
- Manjunathan, A., E. D. Kanmani Ruby, W. Edwin Santhkumar, A. Vanathi, ve P. Jenopaul. 2021. "Wireless HART stack using multiprocessor technique with laxity algorithm". 10(6):3297–3302.
- Mardiansyah, Viddi, ve Abdul Muis. 2023. "Multi-State Merkle Patricia Trie (MSMPT): High-Performance Data Structures for Multi-Query Processing Based on Lightweight Blockchain". IEEE Access 11(October):117282–96.
- Moradi, Arghavan, Vahid Majdinasab, Amin Nikanjam, Foutse Khomh, Michel C. Desmarais, Zhen Ming, ve Jack Jiang. 2023. "The Journal of Systems & Software GitHub Copilot AI pair programmer : Asset or Liability ? ☆". The Journal of Systems & Software 203:111734.

- Nguyen, Mo, Jian Yu, Tung Nguyen, ve Yanbo Han. 2021. "Attentional matrix factorization with context and co-invocation for service recommendation". *Expert Systems With Applications* 186(August):115698.
- Nov, S. C., Université De Lorraine, ve F. Nancy. 2021. "New data structure for univariate polynomial approximation and applications to root isolation , numerical multipoint evaluation , and other problems". 1–28.
- Patrik, Perh, ve Simonak Slavomir. 2022. "Interactive System for Algorithm and Data Structure Visualization". 30(1):28–48.
- Peretz, Yossi, ve Yigal Fischler. 2022. "A fast parallel max-flow algorithm". *Journal of Parallel and Distributed Computing* 169:226–41.
- Plourde, Marc-antoine. 2022. "Synthia : a Generic and Flexible Data Structure Generator". 207–11.
- Pourabbasi, Elmira, Vahid Majidnezhad, Saeid Taghavi Afshord, ve Yasser Jafari. 2021. "A new single-chromosome evolutionary algorithm for community detection in complex networks by combining content and structural information". *Expert Systems With Applications* 186(June 2020):115854.
- Ratih, Theresia, Dewi Saputri, ve Seok-won Lee. 2020. "The Application of Machine Learning in Self-Adaptive Systems : A Systematic Literature Review". 8:205948–67.
- Ros, Frédéric, Rabia Riad, ve Serge Guillaume. 2023. "Neurocomputing PDBI : A partitioning Davies-Bouldin index for clustering evaluation". 528:178–99.
- Rukundo, Adones. 2022. Performance Analysis and Modelling of Concurrent Multi-access Data Structures Citation for the original published paper (version of record): Performance Analysis and Modelling of Concurrent Multi-access Data Structures. C. 1. Association for Computing Machinery.
- Sabharwal, Ashish, ve Bart Selman. 2011. "Book review". *Artificial Intelligence* 175(5–6):935–37.
- Sakai, Yoshifumi. 2022. "A data structure for substring-substring LCS length queries". *Theoretical Computer Science* 911:41–54.
- Salam, Abdul, Safdar Jamil, Sungwon Jung, Youngjae Kim, ve Sung-soon Park. 2022. "Future-Based Persistent Spatial Data Structure for NVM-Based Manycore Machines". *IEEE Access* 10(October):114711–24.
- Semih, Akkurt, ve Şahin Mehmet. 2021. "An efficient edge based data structure for the compressible Reynolds-averaged Navier–Stokes equations on hybrid unstructured meshes". *Int J NumerMeth Fluids* 94:13–31.
- Serna-serna, Walter, Cyril De Bodt, Andres M. Alvarez-meza, John A. Lee, Michel Verleysen, ve Alvaro A. Orozco-gutierrez. 2023. "Neurocomputing Semi-supervised t -SNE with multi-scale neighborhood preservation". *Neurocomputing* 550:126496.
- Tanner, Hilsabeck, Arastuie Makan, ve S. Xu Kevin. 2022. "A hybrid adjacency and time-based data structure for analysis of temporal networks".
- Vivek, Kamra, Kudeshia Prachi, ArabiNaree Somaye, Chen Dong, Akiyama Yasushi, ve Peethambaran Jiju. 2023. "Lightweight Reconstruction of Urban Buildings : Future Directions". *IEEE Journal of Selected Topics in Applied Earth Observations and Remote Sensing* 16:902–17.
- Wadhera, Tanu. 2021. "Brain network topology unraveling epilepsy and ASD Association : Automated EEG-based diagnostic model". *Expert Systems With Applications* 186(May):115762.
- Xie, Junyuan, Ross Girshick, R. B. G. F. B. Com, ve Ali Farhadi. 2016. "Unsupervised Deep Embedding for Clustering Analysis". *arXiv's* 48.

- Xueying, Lu, Hu Jiankun, Xie Wenyan, ve Wang Haiji. 2023. "Anomaly Recognition Method for Massive Data of Power Internet of Things Based on Bayesian Belief Network". 17–20.
- Yanagita, Tatsuya. 2022. "Space-Efficient Data Structure for Posets with Applications". 227(33):33:1-33:0.
- Yang, Lixia, Jinwei Chen, Rui Zhang, Shuyuan Yang, Xinyu Zhang, ve Licheng Jiao. 2023. "Neurocomputing Precise crop classification of UAV hyperspectral imagery using kernel tensor slice sparse coding based classifier". Neurocomputing 551:126487.
- Yang, Xu, Chao Song, Jiqing Gu, Ke Li, ve Hongwei Li. 2025. "Knowledge-Based Systems A distributed streaming framework for edge – cloud triangle counting in graph streams". 278(2023).
- Yarovyi, Andrii, ve Dmytro Kudriavtsev. 2022. "Dictionary data structure for a text analysis task using cross-references". 2022 IEEE 17th International Conference on Computer Sciences and Information Technologies (CSIT) 61–64.
- Youssef, Karim, Abdullah Al, Raqibul Islam, Keita Iwabuchi, Wu-chun Feng, ve Roger Pearce. 2022. "Optimizing Performance and Storage of Memory-Mapped Persistent Data Structures". 2022 IEEE High Performance Extreme Computing Conference (HPEC) 1–7.
- Yu, Jaehong, ve Jihoon Kang. 2023. "Engineering Applications of Artificial Intelligence Clustering ensemble-based novelty score for outlier detection". Engineering Applications of Artificial Intelligence 121(March):106164.
- Zhang, Qinli, Yiyang Chen, Gangqiang Zhang, Zhaowen Li, Lijun Chen, ve Ching-feng Wen. 2021. "New uncertainty measurement for categorical data based on fuzzy information structures : An application in attribute reduction". Information Sciences 580:541–77.
- Zhao, Jinchun, ve Mian Ye. 2023. "An Optimization Method for Satellite Data Structure Design Based on Improved Ant Colony Algorithm". IEEE Access 11(June):64941–56.
- Zhao, Yuliang, ve Sheng Dong. 2021. "Design loads and reliability assessment of marine structures considering statistical models of metocean data". Ocean Engineering 241(October):110099.
- Zheng, Hongbin, Sejong Oh, Huiqing Wang, Preston Briggs, Jiading Gai, Animesh Jain, Yizhi Liu, Rich Heaton, Randy Huang, ve Yida Wang. 2020. "Optimizing Memory-Access Patterns for Deep Learning Accelerators". arXiv's 2–4.
- Zhu, Yi, Xindong Wu, Jipeng Qiang, Yunhao Yuan, ve Yun Li. 2021. "Representation learning with collaborative autoencoder for personalized recommendation". Expert Systems With Applications 186(May):115825.

B3 KAYNAKÇA

- Bangura, J.F. (2006). Design of high-power density and relatively high-efficiency flux-switching motor. IEEE Transactions on Energy Conversion, 21(2), 416-425.
- Hemamalini, B. (2016). Design and analysis of flux switching motor. Anna University, PhD Thesis, India, 125 p.
- Hua, W., Cheng, M., Zhang, G. (2009). A novel hybrid excitation flux-switching motor for hybrid vehicles. IEEE Transactions on Magnetics, 45(10), 4728-4731.
- Hua, W., Zhu, Z.Q., Cheng, M., Pang, Y., Howe, D. (2005). Comparison of flux-switching and doubly-salient permanent magnet brushless machines. International Conference on Electrical Machines and Systems, 165 - 170.

- Kumar, A., Srivastava, A. (2016). Performance investigation of various flux-switching machines for hybrid electric vehicles: A review. *International Journal of Advanced Research in Electrical, Electronics and Instrumentation Engineering*, 5(12), 9246-9256.
- Pollock, C., Brackley, M. (2003). Comparison of the acoustic noise of a flux-switching and a switched reluctance drive. *IEEE Transactions on Industry Applications*, 39(3), 826-834.
- Riba, J.R., López-Torres, C., Romeral, L., Garcia, A. (2016). Rare-earth-free propulsion motors for electric vehicles: A technology review. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 367-379.
- Somesan, L., Padurariu, E., Viorel, I.A., Szabo, L. (2012). Design of a permanent magnet flux-switching machine. *9th International Conference Elektro*, 256-259.
- Sulaiman, E., Teridi, M.F.M., Husin, Z.A., Ahmad, M.Z., Kosaka, T. (2013). Performance comparison of 24s-10p and 24s-14p field excitation flux switching machine with single dc-coil polarity. *IEEE 7th International Power Engineering and Optimization Conference*.
- Zhang, G., Hua, W., Cheng, M., Liao, J. (2015). Design and comparison of two six phase hybrid-excited flux-switching machines for EV/HEV applications. *IEEE Transactions on Industrial Electronics*, 63(1), 481-493.
- Zhang, J., Cheng, M., Chen, Z. (2008). Optimal design of stator interior permanent magnet machine with minimized cogging torque for wind power application. *Energy Conversion and Management*, 49(2008), 2100–2105.
- Zhang, G., Hua, W., Cheng, M., Liao, J., Wang, K., Zhang, J. (2015). Investigation of an improved hybrid-excitation flux-switching brushless machine for HEV/EV applications. *IEEE Transactions on Industry Applications*, 51(5), 3791-3799.
- Zhao, J., Yan, Y., Li, B., Liu, X., Chen, Z. (2014). Influence of different rotor teeth shapes on the performance of flux switching permanent magnet machines used for electric vehicles. *Energies*, 7, 8056-8075.
- Zhu, Z., Q. Pang, Y., Howe, D., Iwasaki, S., Deodhar, R., Pride, A. (2005). Analysis of electromagnetic performance of flux-switching permanent-magnet machines by nonlinear adaptive lumped parameter magnetic circuit model. *IEEE Transactions on Magnetics*, 41(11), 4277-4287.
- Wang, T. (2018). Finite-control-set model predictive control of axially laminated flux switching permanent magnet machine with extended voltage space vectors. *University of Technology, PhD Thesis, Sydney*, 235 p.

B4 KAYNAKÇA

- Akar, M., Fenercioğlu, A., & Soyaslan, M. (2011). Asenkron Motorlarda Rotor Çubuğu Kırık Arızasının Elektromanyetik Tork ile Tespiti. In *6th International Advanced Technologies Symposium (IATS'11)* (pp. 142-146).
- Altay, Ö. (2010). Dalgacık Analizi ile Yüksek Gerilim Aygıtlarından Alınan İşaretlerin Değerlendirilmesi. *Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Arashloo, R. S., Martinez, J. L. R., & Salehifar, M. (2013). A Novel Broken Rotor Bar Fault Detection Method Using Park's Transform and Wavelet Decomposition. In *2013 9th IEEE International Symposium on Diagnostics for Electric Machines, Power Electronics and Drives (SDEMPED)* (pp. 412-419). IEEE.
- Ayaz, E. (2002). Elektrik Motorlarında Dalgacık Analizi Yaklaşımı ile Rulman Arıza Tanısı ve Yapay Zeka Tabanlı Bir Durum İzleme Sistemi. *Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*.

- Aydın, İ., Karaköse, M., & Akın, E. (2009a). Kırık Rotor Çubuğu ve Stator Arızalarının Teşhisinde Yapay Sinir Ağı Yaklaşımı. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 134-149.
- Aydın, İ., Karaköse, M., & Akın, E. (2009b). Negatif Seçim Tabanlı Bulanık Arıza Teşhis Modeli. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 24(4), 745-753.
- Benbouzid, M. E. H. (2000). A Review of Induction Motors Signature Analysis as a Medium for Faults Detection. *IEEE Transactions on Industrial Electronics*, 47(5), 984-993.
- Çıra, F. (2017). Sürekli Mıknatıslı Senkron Motorun Stator Kısa Devre Arızasının Tespiti ve Arıza Şiddetinin Otomatik Olarak Belirlenmesi. *Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Doğan, F., & Türkoğlu, İ. (2019). Derin Öğrenme Modelleri ve Uygulama Alanlarına İlişkin Bir Derleme. *Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mühendislik Dergisi*, 10(2), 409-445.
- Erbahan, O. Z., & Alişkan, İ. (2019). Sincap Kafesli Asenkron Motorların Rotor Çubuk Kırıklarının Akustik Ölçümlerle Tespiti. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(3), 935-950.
- Ertarğın, M., Yıldırım, Ö., & Orhan, A. (2023). Motor Yataklarında Meydana Gelen Arızaları Tespit Etmek için Yeni Bir Tek Boyutlu Konvolüsyonel Sinir Ağı Modeli. *Fırat Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 35(2), 669-678.
- Huang, R., Liao, Y., Zhang, S., & Li, W. (2018). Deep Decoupling Convolutional Neural Network for Intelligent Compound Fault Diagnosis. *Ieee Access*, 7, 1848-1858.
- Joseph, T., & Bindiya, T. S. (2023). Realization and Hardware Implementation of Gating Units for Long Short Term Memory Network using Hyperbolic Sine Functions. *IEEE Transactions on Computer-Aided Design of Integrated Circuits and Systems*, 42(12), 5141-5145.
- Kaya, K., & Ünsal, A. (2022). Yapay Sinir Ağlarıyla Asenkron Motor Çoklu Arızalarının Tespiti ve Sınıflandırılması. *Politeknik Dergisi*, 25(4), 1687-1699.
- Kim, K., & Parlos, A. G. (2002). Induction Motor Fault Diagnosis Based on Neuron Predictors and Wavelet Signal Processing. *IEEE/ASME Transactions on mechatronics*, 7(2), 201-219.
- Koca, Y. B., & Ünsal, A. (2017). Asenkron Motorların Elektriksel ve Mekanik Arızalarının Değerlendirilmesi. *SDÜ Teknik Bilimler Dergisi*, 7(2), 37-46.
- Kuş, M. (2019). Asenkron Motorlarda Kırık Rotor Çubuk Arızasının Vibrasyon Sinyali ile Tespiti. *Harran Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, 4(2), 36-43.
- Majdi, H. S., Shijer, S. S., Hanfesh, A. O., Habeeb, L. J., & Sabry, A. H. (2021). Analysis of Fault Diagnosis of Dc Motors by Power Consumption Pattern Recognition. *European Journal of Enterprise Technologies*, 5(5), 113, 14-20.
- Mehala, N., & Dahiya, R. (2007). Motor Current Signature Analysis and Its Applications in Induction Motor Fault Diagnosis. *International journal of systems applications, engineering & development*, 2(1), 29-35.
- Minaz, M. R. (2020). Fırçasız DC Motorunun Eksen Kaçıklığı ve Kırık Mıknatıs Arızalarının Tespitinin Bilgisayar Benzetimi ile Yapılması. *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 9(2), 846-861.
- Nandi, S., Toliyat, H. A., & Li, X. (2005). Condition Monitoring and Fault Diagnosis of Electrical Motors—A Review. *IEEE Transactions on Energy Conversion*, 20(4), 719-729.
- Öner, İ. V., Yeşilyurt, M. K., & Yılmaz, E. Ç. (2017). Wavelet Analiz Tekniği ve Uygulama Alanları. *Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(1), 42-56.

- Pandarakone, S. E., Mizuno, Y., & Nakamura, H. (2019). A Comparative Study between Machine Learning Algorithm and Artificial Intelligence Neural Network in Detecting Minor Bearing Fault of Induction Motors. *Energies*, 12(11), 2105.
- Ser, G., & Bati, C. T. (2019). Derin Sinir Ağları ile En İyi Modelin Belirlenmesi: Mantar Verileri Üzerine Keras Uygulaması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 29(3), 406-417.
- Somuncu, E., & Atasoy, N. A. (2022). Realization of Character Recognition Application on Text Images by Convolutional Neural Network. *J. Fac. Eng. Archit. Gazi Univ*, 37(1), 17-27.
- Şenol, M. (2008). Asenkron Motorlarda Oluşan Arızaların Modellenmesi ve Analizi (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Şimşir, M. (2016). Tekerlek İçi Elektrik Motorlarında Yapay Zeka Tabanlı Arıza Teşhisi. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ünsal, A., & Karakaya, O. (2015). Asenkron Motor Rotor Arızalarının Analizi. *Journal of Science and Technology of Dumlupınar University*, (34), 69-86.
- Vishwakarma, M., Purohit, R., Harshlata, V., & Rajput, P. (2017). Vibration Analysis & Condition Monitoring for Rotating Machines: A Review. *Materials Today: Proceedings*, 4(2017), 2659-2664.
- Wang, Y., Xiao, Z., & Cao, G. (2022). A Convolutional Neural Network Method Based on Adam Optimizer with Power-Exponential Learning Rate for Bearing Fault Diagnosis. *Journal of Vibroengineering*, 24(4), 666-678.
- Xue, H., Wang, H., Chen, P., Li, K., & Song, L. (2013). Automatic Diagnosis Method for Structural Fault of Rotating Machinery Based on Distinctive Frequency Components and Support Vector Machines Under Varied Operating Conditions. *Neurocomputing*, 116, 326-335.
- Yeh, C. C., Sizov, G. Y., Sayed-Ahmed, A., Demerdash, N. A., Povinelli, R. J., Yaz, E. E., & Ionel, D. M. (2008). A Reconfigurable Motor for Experimental Emulation of Stator Winding Interturn and Broken Bar Faults in Polyphase Induction Machines. *IEEE Transactions on Energy Conversion*, 23(4), 1005-1014.

B5 KAYNAKÇA

- Akar, M., Fenercioğlu, A., & Soyaslan, M. (2011). Asenkron Motorlarda Rotor Çubuğu Kırık Arızasının Elektromanyetik Tork ile Tespiti. In 6th International Advanced Technologies Symposium (IATS'11) (pp. 142-146).
- Altay, Ö. (2010). Dalgacık Analizi ile Yüksek Gerilim Aygıtlarından Alınan İşaretlerin Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Arashloo, R. S., Martinez, J. L. R., & Salehifar, M. (2013). A Novel Broken Rotor Bar Fault Detection Method Using Park's Transform and Wavelet Decomposition. In 2013 9th IEEE International Symposium on Diagnostics for Electric Machines, Power Electronics and Drives (SDEMPED) (pp. 412-419). IEEE.
- Ayaz, E. (2002). Elektrik Motorlarında Dalgacık Analizi Yaklaşımı ile Rulman Arıza Tanısı ve Yapay Zeka Tabanlı Bir Durum İzleme Sistemi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Aydın, İ., Karaköse, M., & Akın, E. (2009a). Kırık Rotor Çubuğu ve Stator Arızalarının Teşhisinde Yapay Sinir Ağı Yaklaşımı. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 134-149.
- Aydın, İ., Karaköse, M., & Akın, E. (2009b). Negatif Seçim Tabanlı Bulanık Arıza Teşhis Modeli. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 24(4), 745-753.

- Benbouzid, M. E. H. (2000). A Review of Induction Motors Signature Analysis as a Medium for Faults Detection. *IEEE Transactions on Industrial Electronics*, 47(5), 984-993.
- Çıra, F. (2017). Sürekli Mıknatıslı Senkron Motorun Stator Kısa Devre Arızasının Tespiti ve Arıza Şiddetinin Otomatik Olarak Belirlenmesi. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Doğan, F., & Türkoğlu, İ. (2019). Derin Öğrenme Modelleri ve Uygulama Alanlarına İlişkin Bir Derleme. *Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Mühendislik Dergisi*, 10(2), 409-445.
- Erbahan, O. Z., & Alışkan, İ. (2019). Sincap Kafesli Asenkron Motorların Rotor Çubuk Kırıklarının Akustik Ölçümlerle Tespiti. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(3), 935-950.
- Ertarğın, M., Yıldırım, Ö., & Orhan, A. (2023). Motor Yataklarında Meydana Gelen Arızaları Tespit Etmek için Yeni Bir Tek Boyutlu Konvolüsyonel Sinir Ağı Modeli. *Fırat Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 35(2), 669-678.
- Huang, R., Liao, Y., Zhang, S., & Li, W. (2018). Deep Decoupling Convolutional Neural Network for Intelligent Compound Fault Diagnosis. *Ieee Access*, 7, 1848-1858.
- Joseph, T., & Bindiya, T. S. (2023). Realization and Hardware Implementation of Gating Units for Long Short Term Memory Network using Hyperbolic Sine Functions. *IEEE Transactions on Computer-Aided Design of Integrated Circuits and Systems*, 42(12), 5141-5145.
- Kaya, K., & Ünsal, A. (2022). Yapay Sinir Ağlarıyla Asenkron Motor Çoklu Arızalarının Tespiti ve Sınıflandırılması. *Politeknik Dergisi*, 25(4), 1687-1699.
- Kim, K., & Parlos, A. G. (2002). Induction Motor Fault Diagnosis Based on Neuron Predictors and Wavelet Signal Processing. *IEEE/ASME Transactions on mechatronics*, 7(2), 201-219.
- Koca, Y. B., & Ünsal, A. (2017). Asenkron Motorların Elektriksel ve Mekanik Arızalarının Değerlendirilmesi. *SDÜ Teknik Bilimler Dergisi*, 7(2), 37-46.
- Kuş, M. (2019). Asenkron Motorlarda Kırık Rotor Çubuk Arızasının Vibrasyon Sinyali ile Tespiti. *Harran Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, 4(2), 36-43.
- Majdi, H. S., Shijer, S. S., Hanfesh, A. O., Habeeb, L. J., & Sabry, A. H. (2021). Analysis of Fault Diagnosis of Dc Motors by Power Consumption Pattern Recognition. *European Journal of Enterprise Technologies*, 5(5), 113, 14-20.
- Mehala, N., & Dahiya, R. (2007). Motor Current Signature Analysis and Its Applications in Induction Motor Fault Diagnosis. *International journal of systems applications, engineering & development*, 2(1), 29-35.
- Minaz, M. R. (2020). Fırçasız DC Motorunun Eksen Kaçıklığı ve Kırık Mıknatıs Arızalarının Tespitinin Bilgisayar Benzetimi ile Yapılması. *Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 9(2), 846-861.
- Nandi, S., Toliyat, H. A., & Li, X. (2005). Condition Monitoring and Fault Diagnosis of Electrical Motors—A Review. *IEEE Transactions on Energy Conversion*, 20(4), 719-729.
- Öner, İ. V., Yeşilyurt, M. K., & Yılmaz, E. Ç. (2017). Wavelet Analiz Tekniği ve Uygulama Alanları. *Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(1), 42-56.
- Pandarokone, S. E., Mizuno, Y., & Nakamura, H. (2019). A Comparative Study between Machine Learning Algorithm and Artificial Intelligence Neural Network in Detecting Minor Bearing Fault of Induction Motors. *Energies*, 12(11), 2105.
- Ser, G., & Bati, C. T. (2019). Derin Sinir Ağları ile En İyi Modelin Belirlenmesi: Mantar Verileri Üzerine Keras Uygulaması. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 29(3), 406-417.

- Somuncu, E., & Atasoy, N. A. (2022). Realization of Character Recognition Application on Text Images by Convolutional Neural Network. *J. Fac. Eng. Archit. Gazi Univ*, 37(1), 17-27.
- Şenol, M. (2008). Asenkron Motorlarda Oluşan Arızaların Modellenmesi ve Analizi (Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Şimşir, M. (2016). Tekerlek İçi Elektrik Motorlarında Yapay Zeka Tabanlı Arıza Teşhisi. Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Ünsal, A., & Karakaya, O. (2015). Asenkron Motor Rotor Arızalarının Analizi. *Journal of Science and Technology of Dumlupınar University*, (34), 69-86.
- Vishwakarma, M., Purohit, R., Harshlata, V., & Rajput, P. (2017). Vibration Analysis & Condition Monitoring for Rotating Machines: A Review. *Materials Today: Proceedings*, 4(2017), 2659-2664.
- Wang, Y., Xiao, Z., & Cao, G. (2022). A Convolutional Neural Network Method Based on Adam Optimizer with Power-Exponential Learning Rate for Bearing Fault Diagnosis. *Journal of Vibroengineering*, 24(4), 666-678.
- Xue, H., Wang, H., Chen, P., Li, K., & Song, L. (2013). Automatic Diagnosis Method for Structural Fault of Rotating Machinery Based on Distinctive Frequency Components and Support Vector Machines Under Varied Operating Conditions. *Neurocomputing*, 116, 326-335.
- Yeh, C. C., Sizov, G. Y., Sayed-Ahmed, A., Demerdash, N. A., Povinelli, R. J., Yaz, E. E., & Ionel, D. M. (2008). A Reconfigurable Motor for Experimental Emulation of Stator Winding Interturn and Broken Bar Faults in Polyphase Induction Machines. *IEEE Transactions on Energy Conversion*, 23(4), 1005-1014.

b6 KAYNAKÇA

- Aktaş, K., Al Karem, R. A., Öztunalı Özbahçeci, B., & Özkol, Ü. (2018). Açık Deniz Rüzgar Türbinleri Yüzer Platformlarının Hidrodinamik Modellenmesi. In 9. Kıyı Mühendisliği Sempozyumu (pp. 788–801).
- Alkarem, Y. R., & Özbahçeci, B. O. (2021). A Complemental Analysis of Wave Irregularity Effect on the Hydrodynamic Responses of Offshore Wind Turbines With the Semi-Submersible Platform. *Applied Ocean Research*, 113, 102757. <https://doi.org/10.1016/j.apor.2021.102757>
- Aminzadeh, A., Dimitrova, M., Meiabadi, M. S., Sattarpanah Karganroudi, S., Taheri, H., Ibrahim, H., & Wen, Y. (2023). Non-contact inspection methods for wind turbine blade maintenance: Techno–Economic Review of techniques for integration with industry 4.0. *Journal of Nondestructive Evaluation*, 42(2). <https://doi.org/10.1007/s10921-023-00967-5>.
- Bentley Blog | Infrastructure Engineering Software & Solutions. (2024, March 13). All about offshore wind turbine foundations. <https://blog.bentley.com/software/all-about-offshore-wind-turbine-foundations/>
- Communication, C. (2024). Wind Energy: Potential for the Future. *ReNew*. <https://www.renew.com/blog-detail/wind-energy-potential-for-the-future>
- Durak, M., Yaşacan, B., Güçlüer Küpeli, D., Şekerci, E., & Kalaycı, A. (2023). (rep.). *Deniz Üstü Rüzgâr Elektrik Santralleri Sanayi Yol Haritası* (pp. 43–62). İstanbul: DÜRED.
- Dutton, A. S. P., Sullivan, C. C., Minchew, E. O., Knight, O., & Whittaker, S. (2019). (rep.). *Going Global : Expanding Offshore Wind to Emerging Markets* (Vol. 1, pp. 24–25). World Bank. Retrieved September 2024, from <https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/716891572457609829/going-global-expanding-offshore-wind-to-emerging-markets>.

- Guo, Y., Wang, X., Mei, Y., Ye, Z., & Guo, X. (2022). Effect of Coupled Platform Pitch-Surge Motions on the Aerodynamic Characters of a Horizontal Floating Offshore Wind Turbine. *Renewable Energy*, 196, 278–297. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2022.06.108>
- Hall, J. F., Mecklenborg, C. A., Chen, D., & Pratap, S. B. (2011). Wind energy conversion with a variable-ratio gearbox: Design and analysis. *Renewable Energy*, 36(3), 1075–1080. <https://doi.org/10.1016/j.renene.2010.08.037>
- Iraeta Energy Equipment Co., Ltd. (2021, March). IRAETA Provides Tower Flanges for European Floating Offshore Wind Power. <https://iraeta.com/index.php?s=%2FArticle%2Fdetail%2Fid%2F456.html>
- Komusanac, I., Fraile, D., & Brindley, G. (2019). (rep.). Wind Energy in Europe in 2018 (pp. 7–29). Wind Europe. Retrieved 2024, from <https://windeurope.org/wp-content/uploads/files/about-wind/statistics/WindEurope-Annual-Statistics-2018.pdf>.
- Lee, J., & Zhao, F. (2024). (rep.). Global Wind Report 2024 (p. 53). Global Wind Energy Council. Retrieved September 2024, from <https://gwec.net/global-wind-report-2024/>.
- Ohlenforst, K., Sawyer, S., Dutton, A., Backwell, B., Fiestas, R., Lee, J., Qiao, L., Zhao, F., & Balachandran, N. (2018). (rep.). Global Wind Report 2018 (pp. 17–54). Global Wind Energy Council. Retrieved 2024, from <https://gwec.net/members-area-market-intelligence/reports/gwec-global-reports/>.
- Şentürk, A. E., & Oğuz, E. (2020). Karasal ve Deniz Üstü Rüzgâr Çiftliklerinin Ekonomik ve Çevresel Etkilerinin İncelenmesi. *Gemi Ve Deniz Teknolojisi*, 28(217), 5-32.
- Terzioğlu, H., Arslan, M., & Demirok, H. D. (2019). Rüzgar Enerjisi ile Elektrik Üretimi. In *Mühendislik Alanında Araştırma Makaleleri* (pp. 219–241). essay, Gece Akademi.
- Tran, T.T., Kim, D.-H., & Hieu Nguyen, B. (2015). Aerodynamic Interference Effect of Huge Wind Turbine Blades with Periodic Surge Motions Using Overset Grid-Based Computational Fluid Dynamics Approach. *Journal of Solar Energy Engineering*, 137(6). <https://doi.org/10.1115/1.4031184>
- Türkiye Cumhuriyeti Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, 1. Türkiye Ulusal Enerji Planı 14–15 (2022).
- Uzunoğlu, E., Oğuz, E., & Soares, C. G. (2021). An Overview Of Platform Types Used In Floating Wind Energy. In *2nd International Congress on Ship and Marine Technology* (pp. 51–63). İstanbul; e-ISBN: 978-605-01-0713-5.
- Ünal, R., Akçay, M. T., & Özgünel, S. (2023). Enerji Veriminin Arttırılması ve Simülasyonunda Rüzgâr Enerjisi Sistemlerinin etkisinin incelenmesi. *Uluslararası Muhendislik Arastirma ve Gelistirme Dergisi*. <https://doi.org/10.29137/umagd.1345819>.
- Wan, L., Moan, T., Gao, Z., & Shi, W. (2024). A review on the technical development of combined wind and Wave Energy Conversion Systems. *Energy*, 294, 130885. <https://doi.org/10.1016/j.energy.2024.130885>
- Yeter, B., & Garbatov, Y. (2013). Fatigue damage analysis of a fixed offshore wind turbine supporting structure. *Developments in Maritime Transportation and Exploitation of Sea Resources*, 415–424. <https://doi.org/10.1201/b15813-51>
- Zhang, P., Yang, S., Li, Y., Gu, J., Hu, Z., Zhang, R., & Tang, Y. (2020). Dynamic Response of Articulated Offshore Wind Turbines Under Different Water Depths. *Energies*, 13(11), 2784. <https://doi.org/10.3390/en13112784>

b7 KAYNAKÇA

Azzam, (2013). 22.12.2024 . <https://www.ship-technology.com/projects/azzam-superyacht/?cf-view> .

Bilgili L., (2013), “Kuru yük gemileri için yaşam döngüsü analizinde (LCA), yıllık emisyon ayakizi hesabı ve ana parametrelere bağlı emisyon tahmini yaklaşımı”, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.

Danışman İ.K., Özalp, A. G., (2016), “Karbon ayak izinin azaltılmasında yeşil liman uygulamasının rolü: Marport örneği” DEÜ Denizcilik Fakültesi Dergisi, 8, 99-166.

IMO, (2020), Fourth IMO GHG Study 2020

MSC Gülsün, (2019). 22.12.2024 09.05.2023, <https://vesselregister.dnv.com/vesselregister/details/39594>

MS Ore Brasil, (2011). 22.12.2024 09.05.2023, <https://vesselregister.dnv.com/vesselregister/details/30616>

Pioneering Spirit, (2016). 22.12.2024 09.05.2023, <https://www.ship-technology.com/projects/pioneering-spirit-heavy-lift-construction-vessel/?cf-view>"<https://www.ship-technology.com/projects/pioneering-spirit-heavy-lift-construction-vessel/?cf-view>

Türk Boğazları Gemi Geçiş İstatistikleri, (2022), 14.06.2023, <https://denizcilikistatistikleri.uab.gov.tr/turk-bogazlari-gemi-gecis-istatistikleri>.

Wonder of The Seas, (2022). 22.12.2024 -, <https://www.ship-technology.com/projects/wonder-of-the-seas-cruise-ship/?cf-view>"<https://www.ship-technology.com/projects/wonder-of-the-seas-cruise-ship/?cf-view>

World Greenhouse Gas Emissions, (2019), 14.06.2023, <https://www.wri.org/data/world-greenhouse-gas-emissions-2019>.

World Resources Institute (WRI) 2019.

XIX. YÜZYILIN İLK YARISINDA MENTEŞE SANCAĞINDA GAYR-I MÜSLİM NÜFUS

Büşra GÖRDEĞİR

EDİTÖR: ERCAN GÖRGEDİR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-099-9

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

KAYNAKÇA

Başbakanlık Osmanlı Arşivi

BOA, ML.VRD.TMT.d. no: 1634, 1778, 2265, 2382, 2601, 17559.

BOA, Nfs.d. no: 3122

Araştırma ve İnceleme Eserler:

Adıyeke, Nuri. "İslahat Fermanı Öncesinde Osmanlı İmparatorluğu'nda Millet Sistemi ve Gayrimüslimlerin Yaşantılarına Dair", Osmanlı Ansiklopedisi, C. 4, Ankara, 1999, ss. 255-261.

Adıyeke, Nuri. "Osmanlı Millet Sistemine Dair Tartışmalar ve Siyaset Bir Uzlaşma Olarak Osmanlı Millet Sistemi", Yeni Türkiye Dergisi, (Ermeni Meselesi Özel Sayısı I), S. 60, (Eylül-Aralık 2014), ss. 345-357.

Adıyeke, Nuri. "Temettuat Sayımları ve Bu Sayımları Düzenleyen Nizamname Örnekleri" Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi OTAM, 11.11, 2000, ss. 769-823.

Adıyeke, Nuri. Milas Kazası, Yeni Milas Matbaası, Milas, 1994.

Ahmet Lütfi Efendi. Vak'anüvis Ahmed Lütfi Efendi Tarihi, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 1999.

Akça, Gürsoy. "Osmanlı Millet Sisteminin Dönüşümü", Fırat Üniversitesi Doğu Anadolu Bölgesi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi, C. VI, S. 1, 2007, ss. 57-68.

Alaca, Hanife. 1579 Tarihli Mufassal Tahrir Defterine Göre Sigetvar Nahiyesi'nde Sosyal ve İktisadi Hayat, Türkiyat Mecmuası, 31(1): 2021, ss. 33-45.

Alaca, Hanife. 1831 Tarihli Devrek Kazası Nüfus Defteri, Çizgi Kitabevi, Konya, 2020.

Alaca, Hanife. XVI. Yüzyıl Başlarında Balkan Şehirlerinde Nüfus: Sağkol Kazaları Örneğinde Bir Tarihsel Demografi Denemesi, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, C.10 S.3, 2021, ss. 1932-1950.

Almila Gök, Ayşe. "Osmanlı İmparatorluğunda Gayri Müslimler: Millet Sistemi, Tarihi Gelişimi ve Milletlerarası Anlaşmalar", Türkiye ve Siyaset, S. 3, Ankara, 2001, ss. 101-108.

Arıcı, Raziye. Menteşe Sancağı'na Bağlı Meğri (Fethiye) Kazası ve Köylerinin Hurufat Defterleri, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 2004.

Arslan, İsmail. "XIX. yy Osmanlı Tarihinde Temettuat Defterlerinin Yeri: İğdiç (Selimağa Köyü) Temettuat Defteri Örneği", Sosyal Bilimler Dergisi, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi, 30 Haziran 2008, ss. 57-86.

Avlar, Mestan. XX. Yüzyıl Başlarında Aydın Vilayeti Salnamelerinde Menteşe Sancağı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli, 1997.

Baran Büşra ve Gördeğir Ercan, XIX. Asrın İlk Yarısında Menteşe Yöresi'nde Gayrimüslim Nüfus Hakkında Bir Değerlendirme, Sosyal, Beşerî ve İdari Bilimler Dergisi, C.2 S.11, 2019, ss. 826-843.

Barkan, Ömer Lütfi. "Tarihi Demografi Araştırmaları ve Osmanlı Tarihi", Türkiyat Mecmuası, C. 10, 2010, ss. 1-26.

Barkan, Ömer Lütfi. "Türkiye'de İmparatorluk Devirlerinin Büyük Nüfus ve Arazi Tahrirlerinin Hakana Mahsus İstatistik Defterleri", (Yay. Haz.: Hüseyin Özdeğer), Osmanlı Devletinin Sosyal ve Ekonomik Tarihi-Tetkikler, C. I. 1941.

Baykara, Tuncer. Anadolu'nun Tarihi Coğrafyasına Giriş I, (Anadolu'nun İdari Taksimati), Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, 1988.

- Bozkurt, Gülnihal. Alman-İngiliz Belgelerin ve Siyasi Gelişmelerin Işığında Gayrimüslim Osmanlı Vatandaşlarının Hukuki Durumu (1839-1914), Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 1996.
- Bozkurt, Gülnihal. Batı Hukukunun Türkiye’de Benimsenmesi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2010.
- Cahen, Claude. Osmanlı'lardan Önce Anadolu'da Türkler, E Yayınevi İstanbul, 1984.
- Çimen, Adnan. “Sayım, Kayıt Düzeni ve Teşkilatlanma Açısından Osmanlıda Nüfus Hizmetleri”, Gazi Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 14/3, 2012, ss. 183-216.
- Darkot, Basim. "Menteşe", MEB İslam Ansiklopedisi, C. 7, İstanbul, 1993.
- Demirci, Süleyman. “Osmanlı Nüfus Defterlerinin Tarih Yazımındaki Yeri: 1835 Tarihli Trabzon Vilayeti Maçuka/Maçka Kazası Müslim Nüfus Defteri Örneği”, History Studies. C.6, S. 3, 2014, ss. 119-145.
- Dündar, Fuat. Türkiye’de Nüfus Sayımında Azınlıklar, Doz Yayınları, İstanbul, 1999.
- Elibol, Numan. “Osmanlı İmparatorluğunda Nüfus Meselesi ve Demografi Araştırmaları”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C. 12, S. 2, 2007, ss. 135-160.
- Ercan, Yavuz. Toplu Eserler: Osmanlı Devletinde Müslüman Olmayan Topluluklar (Millet Sistemi), Turhan Kitapevi, 2006.
- Ertaş, İkrım. Hicri 1261-Miladi 1845 Tarihli Diyarbakır Merkez Kazası Gayr-i Müslim Nüfus Defteri Transkript ve Değerlendirilmesi, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Batman, 2017.
- Eryılmaz, Bilal. “Osmanlı Devletinde Farlılıklara ve Hoşgörüye Farklı Bir Yaklaşım”, Osmanlı Ansiklopedisi, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, C. 4. ss. 236-241.
- Eryılmaz, Bilal. Osmanlı Devletinde Gayri Müslim Tebaanın Yönetimi, Risale Yayınevi, 2. Basım, 1996.
- Eryılmaz, Bilal. Osmanlılarda Millet Sistemi, İstanbul, Üniversite Yayınevi, Ağaç Yayıncılık, İstanbul, 1996.
- Gördeğir Ercan ve Büşra Baran, 1836 (H. 1252) Tarihinde Van Eyalet Merkezinin Müslim Nüfusu Hakkında Bir Değerlendirme, Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi, 2(12): 2019, s. 900-912;
- Gördeğir Ercan, “Fetihten Osmanlı Hâkimiyetine Kadar Batman Tarihi”, Dün Bugün Yarın Batman, (Editörler: İdris Demir, Ferhat Korkmaz), Batman Üniversitesi Yayınevi, 2023.
- Gördeğir Ercan, “Selehaddin Eyyübi Devri Hısn-ı Keyfâ”, Nymphaeus’tan Batman’a, (Editörler: İdris Demir, Ferhat Korkmaz, Filiz Akbaş), Batman Üniversitesi Yayınevi, 2024.
- Gördeğir Ercan, “İlhanlılar Devrinde Adıyaman”, Tarihte Adıyaman Devlet, Toplum ve Kültür, (Editör: Kazım Kartal, Kevser Taşdöner, Fehminaz Çabuk, Ülkü Yancı), Sonçağ Yayınları, 2020.
- Gördeğir Ercan, “Ortaçağda Batman Yöresi Tarihi”, Geçmişten Günümüze Batman Ekonomi, Siyaset, Kültür, (Editör: Halil İbrahim Aydın, Mehtap Nasıroğlu Aydın, Mücahit Çayan), Eğitim Yayınevi, 2020.
- Gördeğir Ercan, 2794 ve 2796 Numaralı Van Vilayeti Müslim Nüfus Defterlerinin Transkripsiyon ve Değerlendirmesi, İksad Yayınevi, Ankara 2022
- Gül, Abdulkadir. Gökçen, Selim. Son Dönem Osmanlı Nüfusu ve Ecnebler Meselesi, Cedid Neşriyat, Ankara, 2010.
- İnalçık, Halil. Seyitdanlıoğlu, Mehmet. Tanzimat, Türkiye İş Bankası Yayınları, Ankara, 2012.
- Karpat, Kemal H. Osmanlı Nüfusu (1830-1914), Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

- Karpat, Kemal H. Osmanlı'da Değişim, Modernleşme ve Uluslaşma, Çev. Dilek Özdemir, İmge Kitapevi, Ankara, 2006.
- Khan, Arshi. "Osmanlı İmparatorluğu: Çok Kültürlülüğün Doğulu Mimarı", Osmanlı Ansiklopedisi, (Editör Güler Eren), Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, C. IV. 1999, ss. 229-235.
- Koç, Yunus. Osmanlı İmparatorluğu'nun Nüfus Yapısı (1300-1900), Osmanlı Ansiklopedisi, (Editör Güler Eren), Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, Yeni Türkiye Yayınları, C. IV, 1999, ss. 535-550.
- Kodal, Tahir. "Türkiye Cumhuriyetinin İlk Genel Nüfus Sayımında Çorum Vilayetinin Nüfus Özellikleri", Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Elazığ, C. 19, S. 1, 2009, ss. 233-258.
- Kurat, Yuluğ Tekin "Çok Milletli Bir Ulus Olarak Osmanlı İmparatorluğu", Osmanlı Ansiklopedisi, C.IV, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, 1999, ss. 217-222.
- Kurtaran, Uğur, "Osmanlı İmparatorluğunda Millet Sistemi", Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S. 8, 2011, ss. 57-71.
- Küçük, Cevdet. "Osmanlı Devletinde "Millet Sistemi", Osmanlı Toplum, Yeni Türkiye Yayınları, C. 4. 1999, ss. 208-216.
- Kütükoğlu, Mübahat S. Menteşe Sancağı 1830 (Nüfus ve Toplum Yapısı), Türk Tarih Kurumu Yayınevi, Ankara, 2010.
- Kütükoğlu, Mübahat S. "1830 Nüfus Sayımına göre Menteşe Sancağında Hane Nüfusu" Osmanlı Araştırmaları XXIII, İstanbul, 2003. ss. 75-92.
- Merçil, Erdoğan. " Menteşeoğulları", TDVİA, C. 29, Ankara, 2004, ss. 152-153.
- Oğuzoğlu, Yusuf. Osmanlı Devlet Anlayışı, Eren Yayıncılık, İstanbul, 2000.
- Ortaylı, İlber. "Osmanlı İmparatorluğunda Millet Sistemi", Türkler Ansiklopedi, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara, C. X, 2002, ss. 216-220.
- Ortaylı, İlber. "Osmanlı İmparatorluğunda Millet", Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye Ansiklopedisi, C. 4, 1985, ss. 996-1001.
- Ortaylı, İlber. Avrupa ve Biz, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2008.
- Ortaylı, İlber. Osmanlıda Milletler ve Diplomasi, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul, 2008.
- Ortaylı, İlber. Üç Kıtada Osmanlılar, İstanbul, Mayıs 2011.
- Öz, Mehmet. "Tahrir", TDV İslam Ansiklopedisi, C. 39, İstanbul, 2010, ss. 425-429.
- Sami, Şemsettin. Kamus-i Türki, Çağrı Yayınevi, İstanbul, 2010.
- Sarı, Serkan. XV-XVI. Yüzyıllarda Menteşe, Hamid ve Teke Yörükleri, Basılmamış Doktora Tezi, Isparta, 2008.
- Soylu, Erhan. Temettuat, Tahrir Defterleri Işığı Altında Hadim'in Sosyo-Ekonomik Yapısı, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Soyluer, Serdar. "XX. Yüzyılın Başlarında Menteşe Sancağının İdari ve Nüfus Yapısı", ÇTTAD, C.V S.13, (2006/Güz), ss. 109-135.
- Şener, Abdullatif, Tanzimat Dönemi Osmanlı Vergi Sistemi, Bilimsel Araştırma Dizisi: 6, İşaret Yayınevi, İstanbul, 1990.
- Şentürk, Recep. 'Millet', TDVİA, 'Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi', C. 30, İstanbul, 2005, ss.64-66.

Topal, Zehra. 1840 Tarihli Akçaabat Nüfus Kayıtları, Akçaabat Belediyesi Yayını, Trabzon, 2010.

Tugay, Biray. "Tarih Eğitiminde Yerel Tarih Araştırmalarının Yeri: Fethiye Örneği", DEÜ. EBE. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir, 2004.

Ubicini, M.A. Türkiye 1850, Çev. Cemal Karaağaçlı, Tercüman Yayınları, C. 1, İstanbul, Tarihsiz.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı. "Menteşe oğulları", İ.A, C. VII, İstanbul, 1978, ss. 724-731.

Uzunçarşılı, İ. Hakkı. Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu Devletleri, Türk Tarih Kurumu, Ankara, 1937.

Yurt Ansiklopedisi, (Türkiye İl İl: Dünü, Bugünü, Yarını), C. 8, Genel Yayın Yönetmeni, Taha Parla, Anadolu Yayıncılık, 1982-1983, (Malatya-Manisa-K.Maraş-Mardin-Muğla-Nevşehir-Niğde-Ordu), ss. 5847-5975.

ÇEVRE KİRLİLİĞİ VE DOĞRUDAN YABANCI YATIRIMLAR ARASINDAKİ İLİŞKİ

Nesibe ABDAL

Hamza ŞİMŞEK

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-109-5

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

KAYNAKÇA

Abdouli, M. & Hammami, s.,2017, Investigating The Causality Links Between Environmental Quality, Foreign Direct Investment And Economic Growth İn MENA Countries, International Business Review, 26, 264-278.

Acharyya, J.,2009, FDI, Growth and The Environment: Evidence from India on CO2 Emission during the Last Two Decades, Journal of Economic Development, 34 (1), 43.

Ağacan, İ.,2014, Çevre Kirliliği Sorunları İle Mücadelelerde Türkiye’ de Uygulanan Çevre Vergileri ve Çevre Vergisi Bilinci, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya,20-57.

Ahmada, R., Zulkiflib, SAM, Hassanc, NAAN, Yaseer, WM ve Abdohd, M.,2016, The Impact of Economic Activities on CO2 Emission”, International Academic Research Journal of Social Science, 2(1), 81- 88.

Ajide, B. & Adeniyi, O.,2010, FDI And Environment İn Developing Economics: Evidence From Nigeria, Environmental Research Journal, 4(4), 291-297.

Akçay, S., & Karasoy, A.,2018, Doğrudan yabancı yatırımlar ve karbondioksit emisyonu ilişkisi: Türkiye örneği, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 73(2), 501-526.

- Akın, C. S.,2014, Yabancı Sermaye Yatırımlarının CO2 Emisyonu Üzerine Olan Etkisi: Dinamik Panel Veri Analizi, Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, (44).
- Aktel, .A.,2001, Küreselleşme Süreci ve Etki Alanları, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2).196-197.
- Alabaş, Ş.,2022, Sınır Ötesi Birleşme ve Satın Alma Şeklinde Gelen Doğrudan Yabancı Yatırımların Türkiye’de Hizmet Sektörüne Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir,35.
- Ali, W., Abdullah, A ve Azam, M.,2017, Re-Visiting The Environmental Kuznets Curve Hypothesis For Malaysia: Fresh Evidence From ARDL Bounds Testing Approach”, Renewable And Sustainable Energy Reviews, (77), 990-1000.
- Al-mulali, U. & Tang, J. F.,2013, Investigating the Validity of Pollution Haven Hypothesis in the Gulf Cooperation Council (GCC) Countries, Energy Policy, 60(2013), 813-819.
- Al-mulali, U.,2012, Factors affecting CO2 emission in the Middle East: A panel data analysis, Energy, Vol.44, Issue.1, (564-569).
- Alptekin, C.,2022,.Entegre Raporlama Farkındalık Düzeyinin Portföy Yatırım Kararları Üzerindeki Etkisi: Portföy Yönetim Şirketleri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale,47.
- Assi, M. T.,2018, Do Foreign Direct Investment in Ivory Coast Increase CO2 Emissions?, Journal of Business Economics and Finance. 7(4), 346-358.
- Atıcı, C.,2012, Carbon Emissions, Trade Liberalization, and the Japan–ASEAN Interaction: A group-wise Examination, J. Japanese Int. Economies, 26 (2012), 167–178.
- Atalay Şimşek, S. (2023). Sanayileşmenin Hava Kirliliği Üzerindeki Etkisi: Polonya Örneği. Journal of Public Economy and Public Financial Management, 3(1).
- Atalay Şimşek, S. (2024). Yenilenebilir Enerji Tüketimi ve Ekonomik Büyüme Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Türkiye Örneği. Politik Ekonomik Kuram, 8(2), 425-433.
- Atalay Şimşek, S. Ve Avcı M.(2024). :A View of the Relationship Between Environment and Tourism Through PM2.5: Panel Data Analysis on Selected EU Countries,in:Sharma,A.(eds)İnternational Handbook of Skill, Education, Learning and Research Development in Tourism and Hospitality.Springer İnternational Handbooks of Education.
- Baek, J. & Koo, W. W.,2009, A Dynamic Approach to the FDI-Environment Nexus: The Case of China and India, Journal of International Economic Studies, 13(2): 87– 108.
- Bakhsh, K., Rose, S., Ali, MF, Ahmad, N. ve Shahbaz, M.,2017, Pakistan'da Ekonomik Büyüme, CO2 Emisyonları, Yenilenebilir Atıklar Ve Doğrudan Yabancı Yatırım İlişkisi: 3SLS'den Yeni Kanıtlar, Çevre Yönetimi Dergisi, (196), 627-632.
- Balıbey, M.,2015, Relationships among CO2 Emissions, Economic Growth and Foreign Direct Investment and the Environmental Kuznets Curve Hypothesis in Turkey, International Journal of Energy Economics and Policy, 5(4), 1042-1049.
- Bayar, F.,2008, Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye, Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi, 32(4), 25-34.
- Bayraktutan, B.,2022, Doğrudan Yabancı Yatırımların Çevresel Kirliliğe Etkisi: 1970-2020 Dönemi Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rize, 52.

- Bayram, H.,2005, Türkiye'de hava kirliliği sorunu: Nedenleri, alınan önlemler ve mevcut durum, Toraks Dergisi, 6(2), 159 - 165.
- Benli, M.,2019, Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Karbon Emisyonu ve İktisadi Büyüme: Veriye Dayalı Bir Analiz, Uluslararası Ekonomi ve Yenilik Dergisi, 6(1), 35-59.
- Blanco, L., Gonzalez, F. ve Ruiz, I.,2011, The Impact of FDI on CO2 Emissions in Latin America, School of Public Policy Working Papers, Paper No:28.
- Bodur, H.S.,2007, Dünyada Yabancı Sermayenin Gelişimi ve Yabancı Sermaye Hareketlerinin Türkiye Üzerindeki Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,76.
- Bukhari, N., Shahzadi, K., ve Ahmad, M. S.,2014, Consequence of FDI on CO2 emissions in case of Pakistan. Middle-East Journal of Scientific Research, 20(9), 1183-1189.
- Bulut, M.,2021, Doğrudan Yabancı Yatırımların İnovasyona Etkisi: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul, 4-6.
- Chew-Ging, L.,2009, Foreign Direct Investment, Pollution and Economic Growth: Evidence from Malaysi, Applied Economics, (41), 1709-1716.
- Çamur, D., & Açar Vaizoğlu, S.,2007, Çevreye ilişkin önemli toplantı ve belgeler. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 6(4), 297-306.
- Çelik, S., Bacanlı, H., ve Görgeç, H.,2008, Küresel iklim değişikliği ve insan sağlığına etkileri. Telekomünikasyon Şube Müdürlüğü, 1(1), 1-31.
- Çelik, M.,2015, Yükselen Ekonomilerde Ekonomik Özgürlük-Doğrudan Yabancı Yatırım İlişkisi:Panel Veri Analizi(1995-2013), Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın, 60-61.
- Çınar, S., Yılmaz, M., ve Fazlılar, T. A.,2012, Kirlilik Yaratan Sektörlerin Ticareti ve Çevre: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Karşılaştırması, Doğuş Üniversitesi Dergisi, 13 (2) , 212- 226.
- Çıfci, E.,2022, Doğrudan Yabancı Yatırımların CO2 Emisyonu ve Yenilenebilir Enerji İle İlişkisinin İncelenmesi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler Üzerine Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yalova, 57-59.
- Çoşkun, H.,2022, Kayseri ili Hava Kirliliği Parametrelerinin Özelleştirilmiş Makine Öğrenmesi Metodu ile Tahmini, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kayseri,14.
- Çevre Kanunu, 1983, Çevre Kanun, T.C. Resmi Gazete, 18132, 11 Ağustos 1983
- Damirova, S.,2019, Çevre Kirliliği ve Makroekonomik Belirleyicileri Arasındaki İlişkinin Panel Veri Yöntemiyle Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 12-18.
- Danladi, J. D. & Akomolafe, K. J.,2013, Foreign Direct Investment, Economic Growth, and Environmental Concern: Evidence from Nigeria, Journal of Economics and Behavioral Studies, 5(7): 440–468.
- Degen, V.,2019, Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımların Belirleyicilerinin Çekim Modeli İle Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 74-82.
- Demir, B.İ.,2006, Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Türkiye ve AB-8 Ülkelerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelemesi, Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta, 4-5.
- Demirel, M.,2016, Su Kirliliğini Önlemede Bütünleşik Havza Yönetiminin Etkisi: Büyük Menderes Havzası Örneği, Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, 5.

- Destek, M.,2019, Türkiye’de Gelir Dağılımının Çevre Kirliliği Üzerindeki Etkileri Üzerine Bir İnceleme, Gaziantep University Journal of Social Sciences, 18 (4) , 1477-1488.
- Dikmen, S.,2014, Doğal Gazın (Metan) Doğal Zeolitlerde Adsorpsiyonu (Doctoral Dissertation, Anadolu University (Turkey)).
- Doğan, M. E.,2018, Küresel Kamusal Bir Mal Olarak Hava Kirliliğinde Havacılık Sektörünün Etkisi ve Hava Kirliliği Azalımı İçin Çözüm Yolları, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara,17-18.
- Dura, C.,2000, Yeni Dış Ticaret Teorileri: Genel Bir Bakış, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (16), 1-16.
- Durdu, B.,2018, Tarıma Açık Alanlarda Toprak Kirliliğinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Aksaray Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aksaray,2.
- Dübüş, Ş.,2022,Türkiye’de Çevre Kirliliğinin Belirleyicileri: Eş bütünleşme ve Nedensellik Analizleri, Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon, 58-59.
- Eğilmez, M.2019,Türkiye’de Gelir Dağılımı, Gini Katsayısı ve Yoksulluk Oranları [online], Kendime Yazılar, <https://www.mahfiegilmez.com/2019/09/turkiyede-gelir-daglm-gini-katsays-ve.html> [Erişim Tarihi:30 Kasım 2023].
- Elkoca, E.,2003, Hava kirliliği ve bitkiler üzerindeki etkileri, Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 34(4).
- Eraktan, G., Yelen, B., ve Arısoy, H.,2010, Kyoto Protokolü, Türkiye’nin yükümlülükleri ve beklentiler, Türkiye IX. Tarım Ekonomisi Kongresi.
- Erdem, F.,2020, Doğrudan yabancı yatırımlar ile ekonomik büyüme arasındaki ilişki:Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gaziantep,44.
- Erkut, M.N.,2022, Ekonomik Büyümenin Çevre Kirliliği Üzerindeki Etkisi: Ekolojik Ayak İzi Kapsamında Bir Analiz, Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri,34-41.
- Eryılmaz. S., 2022, Taşımacılık Sektöründe Çevresel Kuznets Eğrisi, Kirlilik Sığınağı ve Kirlilik Hale Hipotezinin Sınanması: Seçilmiş AB Ülkeleri Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yalova, 10.
- Fauzel, S.,2017, The impact of FDI on CO2 emission in a small island developing state: A cointegration approach. Economics and Business Letters, 6(1), 6-13.
- Fındık, M.S.,2007, Türkiye’de Çevre Kirliliğine Yol Açan Unsurların Önlenmesi Çerçevesinde Yeşil Vergi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 9.
- Gökmenoğlu, K. & Taşpınar, N.,2016, The Relationship Between CO2 Emissions, Energy Consumption, Economic Growth and FDI: The Case of Turkey, The Journal of International Trade&Economic Development: An International and Comparative Review, 25(5): 706-723.
- Grimes, P. & Kentor, J., 2003, Exporting the Greenhouse: Foreign Capital Penetration and CO2 Emissions 1980–1996, Journal of WorldSystems Research, (2), 261-275.
- Güler, Ç., 2002, Kapalı Ortam Hava Kirliliği, TTB Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 3(12), 25-32.
- Gültekin, O.,2020, Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımların Gelir Dağılımına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay,25-37.
- Hamid, K.,2016, Is Foreign Direct Investment a Cause of Environmental Degradation in Pakistan? An ARDL Approach to Cointegration, Journal of Management and Research. 3(2), 60-76.

- Hanif, I., Raza, S. M. F., Gago-de-Santos, P., ve Abbas, Q.,2019, Fossil Fuels, Foreign Direct Investment and Economic Growth have triggered CO2 emissions in emerging Asean economies: Some empirical evidence”, *Energy*, (171), 493-501.
- Hao, Y., & Liu, Y.-M.,2015, Has the Development of FDI and Foreign Trade Contributed to China’s CO2 Emissions? An Empirical Study with Provincial Panel Data, *Nat Hazards*, 76(2015), 1079–1091.
- Haug, A. A. & Ucal, M.,2019, The Role of Trade and FDI for CO2 Emissions in Turkey: Nonlinear Relationships. *Energy Economics*, (81), 297-307.
- Hitam, M. B. & Borhan, H. B.,2012, FDI, growth and the environment: impact on quality of life in Malaysia, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 50, 333–342.
- Hoffmann, R., Lee, C. G., Ramasamy, B. ve Yeung, M.,2005, FDI and Pollution: A Granger Causality Test Using Panel Data, *Journal of International Development*, 17, 311–317.
- <http://data.worldbank.org/>
- İlkılıç, C. & Behçet, R.,2006, Hava Kirliliğinin İnsan Sağlığı ve Çevre Üzerindeki Etkisi, *Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi*, 5 (1) , 66-72 .
- İraz, N.,2018, Çevre Kirliliği ve Motorlu Taşıtlar Vergisi’nin Çevre Kirliliği Üzerindeki Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Nâmık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ,4-13.
- Jorgenson, A. K.,2009, The Transnational Organization of Production, the Scale of Degradation, and Ecoefficiency: A Study of Carbon Dioxide Emissions in LessDeveloped Countries, *Human Ecology Review*, 16(1).
- Karaca, A. & Turgay, O.C.,2012, Toprak Kirliliği, *Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Dergisi*, 1(1), 13 - 19.
- Karaca, C.,2012, Ülkeler tarafından uygulanan çevre politikalarının uluslararası doğrudan yatırımlar üzerindeki etkileri: Kirlilik sığınağı hipotezinin test edilmesi, *İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, (47), 181-200.
- Karagöz, K.,2007, Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırım Girişlerini Belirleyen Faktörler: 1970–2005, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 2(8), 929-948.
- Karakaya, E.,2016, Paris iklim anlaşması: içeriği ve Türkiye üzerine bir değerlendirme, *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 1-12.
- Karakaya, E. & Özçağ, A. G. M.,2003, Türkiye Açısından Kyoto Protokolü’nün Değerlendirilmesi Ve Ayrıştırma (Decomposition) Yöntemi İle Co2 Emisyonu Belirleyicilerinin Analizi,VII. ODTÜ Ekonomi Kongresi.
- Katranç, H. Ş.,2018, Şanlıurfa’ da Gürültü Kirliliği ve Çevresel Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Şanlıurfa,9-10.
- Kaya, G., Kayalica, M. Ö.,Kumas, M. ve Ulengin, B., 2017, The Role Of Foreign Direct Investment And Trade On Carbon Emissions İn Turkey, *Environmental Economics*, 8(1), 8-17.
- Kaya, H. E.,2020, Kyoto’dan Paris’e Küresel İklim Politikaları, *Meriç Uluslararası Sosyal ve Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 4(10), 165-191.
- Kılıç, S.,2013, Çevre Sorunları ve Yoksulluk, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 5 (1) , 9-20.
- Kılıç, T. F.,2023, Doğrudan Yabancı Yatırımlar İle Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırşehir,59.

- Kılıçarslan, Z., & Dumrul, Y.,2017, Foreign direct investments and CO2 emissions relationship: the case of Turkey, *Business and Economics Research Journal*, 8(4), 647-660.
- Kıvılcım, F.,2013, Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinin Gelişmekte Olan Ülke Türkiye Açısından Değerlendirilmesi, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi* 5(1), 221.
- Kim, M. H. & Adilov. N.,2012, The Lesser of Two Evils: An Empirical Investigation of Foreign Direct Investment-Pollution Tradeoff". *Applied Economics*, 44(20), 2597-2606
- Kiviyiro, P. & Arminen, H.,2014, Carbon dioxide emissions, energy consumption, economic growth, and foreign direct investment: Causality analysis for SubSaharan Africa, *Energy*, Vol.74, (595-606).
- Koç, E. , Şenel, M. C. ve Kaya, K.,2018, Dünyada ve Türkiye’de Sanayileşme I - Strateji ve Temel Sanayileşme Sorunları. *Mühendis ve Makina*, 59 (690) , 1-26. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/muhendismakina/issue/48390/621133>. [Erişim Tarihi: 24 Ekim 2023].
- Koçak, E. & Şarkgüneşi, A.,2018, The impact of foreign direct investment on CO2 emissions in Turkey: new evidence from cointegration and bootstrap causality analysis, *Environmental Science and Pollution Research*, 25, 790-804.
- Konak, N.,2011, Küresel İklim Değişikliği, Kyoto Protokolü Esneklik Mekanizmaları, Gönüllü Karbon Piyasası Ve Türkiye: Eleştirel Yaklaşım. *Alternatif Politika*, 3.
- Köse, İ.,2018, İklim Değişikliği Müzakereleri: Türkiye’nin Paris Anlaşması’ni İmza Süreci, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 55-81.
- Küpe, M. & Köse, C.,2014, Hava Kirliliğinin Asmalar Üzerindeki Etkileri . *Meyve Bilimi*, 1(1) , 27-33 .
- Lau, L., Choong, C. ve Eng, Y.,2014, Investigation of The Environmental Kuznets Curve for Carbon Emissions in Malaysia: Do Foreign Direct Investment and Trade Matter?, *Energy Policy*, (68), 490-497.
- Lee, J. W.,2013, The contribution of foreign direct investment to clean energy use, carbon emissions and economic growth. *Energy policy*, (55), 483-489.
- Linh, D. H., Lin, S. M.,2014, CO2 Emissions, Energy Consumption Economic Growth and FDI in Vietnam, *Managing Global Transitions*, 12(3), 219–232.
- Im, K. S., Pesaran, M. H., ve Shin, Y.,2003, Testing For Unit Roots İn Heterogeneous Panels. *Journal Of Econometrics*, 115(1), 53-74.
- Mahmood, H., & Chaudhary, A.,2012, FDI, Population Density and Carbon Dioxide Emissions: A Case Study of Pakistan. *Iranica Journal of Energy & Environment*, 3(4), 354-360.
- Maku, O. E., Adegboyega, S.B. ve Oyelade, A.O.,2018, The Impact of Foreign Direct Investment on CO2 Emission in Nigeria (1980-2014), *International Journal of Scientific & Engineering Research*. 9(2), 2061-2077.
- Merican, Y., Yusop, Z., Noor, Z. M., ve Hook, L. S.,2007, Foreign Direct Investment and the Pollution in Five ASEAN Nations, *International Journal of Economics and Management*, 1(2), 245–261.
- Mutafoğlu, T. H.,2012, Foreign direct investment, pollution, and economic growth evidence from Turkey", *Journal of Developing Societies*, 28(3), 281-297.
- Omri, A., Nguyen, D. K. ve Rault, C.,2014, Causal Interactions Between CO2 Emissions, FDI and Economic Growth: Evidence from Dynamic Simultaneous-Equation Models", *Economic Modelling*, 42(2014), 382–389.
- Organ, İ., & Çiftçi, T. E.,2013, Karbon vergisi, Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(1), 81-95.

- Öksüz, H.,2012, Kömür Kökenli Metan Gazı Salınımının Değerlendirilerek İklim Değişikliğine Azaltılması, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara,18-20.
- Özbeyaz, A., Tufaner, F., ve Demirci, Y.,2016, Partikül madde ile ilişkili görüntüleri kullanarak hava kirliliği tahminine ait bir model tasarımı, In 1st International Mediterranean Science and Engineering Congress. Çukurova University, October, 26(8), 969-975.
- Özcan, S.,2020, Türkiye’de Yenilenebilir Enerjinin Çevre Kirliliği Üzerindeki Rolü: Çevresel Kuznets Eğrisi Bağlamında Ampirik Bir Analiz, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul,4.
- Özdemir, İ.Ç.,2021, Doğrudan Yabancı Yatırımların CO2 Emisyonu İle İlişkisi: Kirlilik Sığınağı ve Kirlilik Hale Hipotezlerinin Ülkelerin Gelişmişlik Seviyesine Göre Ekonometrik Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kütahya, 25-72.
- Özdemir, F.,2008, Türkiye Genelinde Kükürt Dioksit ve Partiküler Madde Kirlilik Dağılımlarının Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 3.
- Özel, B.,2018, Doğrudan Yabancı Yatırımların Temel Belirleyicileri Üzerine Bir Analiz: Türkiye Örneği, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya,65.
- Özkan, K.E.,2017, Sürdürülebilir Kalkınma Bağlamında Çevre Sorunlarının Önemi: Türkiye ve AB Karşılaştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bilecik,58.
- Özkılbaç, S.,2013, Türkiye’den Yurtdışına Yapılan Doğrudan Yabancı Yatırımların Büyüme ve Yurt İçi Yatırımlar Üzerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum,3-5.
- Özmehmet, E.,2008, Dünyada ve Türkiye Sürdürülebilir Kalkınma Yaklaşımları, Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 3(12), 1853-1876.
- Öznur, S.,2020, Doğrudan Yabancı Yatırımların Cari Açık Üzerindeki Etkisi(2000-2018):Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın,7.
- Özsolak, B.,2017, Karbondioksit Emisyon Hacminin Alt Sektörler İçin Analizi: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir,4.
- Öztürk, S. & Saygın S.,2020, Türkiye’de 1974-2016 Döneminde Yapısal Kırılma Altında Kişi Başına Reel Gelir, Doğrudan Yabancı Yatırımlar, Ticari Açıklık ve Karbon Emisyonları Arasındaki İlişki, Sosyoekonomi Dergisi, 28(44), 69-90.
- Öztürk, Z. & Öz, D.,2016, The Relationship between Energy Consumption, Income, Foreign Direct Investment, and CO2 Emissions: The Case of Turkey, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 6(2), 269-288.
- Pao, H. T., & Tsai, C. M.,2011, Multivariate Granger causality between CO2 emissions, energy consumption, FDI (foreign direct investment) and GDP (gross domestic product): evidence from a panel of BRIC (Brazil, Russian Federation, India, and China) countries. Energy, 36(1), 685-693.
- Pazienza, P., 2015, The relationship between CO2 and Foreign Direct Investment in the agriculture and fishing sector of OECD countries: Evidence and policy considerations”, Intellectual Economics, 9, 55–66.
- Peng, H., Tan, X., Li, Y. ve Hu, L.,2016, Economic Growth, Foreign Direct Investment and CO2 Emissions in China: A Panel Granger Causality Analysis. Sustainability. 8(3), 1-13.
- Polat, M. A.,2015, Türkiye’de Yabancı Sermaye Yatırımları ile CO2 Emisyonu Arasındaki İlişkinin Yapısal Kırılmalı Testler ile Analizi”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8(41), 1127-1135.

- Qoaysh, F.K.,2022, Türkiye’de Teknolojik İnovasyon ve Yenilenebilir Enerji Tüketiminin Çevre Kirliliği (CO2 emisyonu) Üzerine Etkisi, Yüksek Lisans Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Samsun,5.
- Ren, S., Yuan, B., Ma, X., ve Chen, X., 2014, International Trade, FDI (Foreign Direct Investment) and Embodied CO2 Emissions: A Case Study of Chinas Industrial Sectors”, China Economic Review, 28(2014), 123–134.
- Salahuddin, M., Alam, K., Ozturk, I., ve Sohag, K., 2018, The Effects Of Electricity Consumption, Economic Growth, Financial Development And Foreign Direct Investment On CO2 Emissions In Kuwait, Renewable and Sustainable Energy Reviews, (81), 2002-2010.
- Sasana, H., Sugiharti, Rr.R. ve Setyaningsih, Y.,2018, The Impact Of Foreign Direct Investment To The Quality Of The Environment In Indonesia. E3S Web Conferences.
- Sencar, P.,2007, Türkiye’de Çevre Koruma ve Ekonomik Büyüme İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne,92-99.
- Shao, S., Yang, L., Yu, M., ve Yu, M.,2011, Estimation, Characteristics, And Determinants Of Energy-Related Industrial CO2 Emissions In Shanghai (China), 1994–2009. Energy Policy, 39(10), 6476-6494.
- Shahbaz, M., Nasreen, S. ve Afza, T. (2011). Environmental Consequences of Economic Growth and Foreign Direct Investment: Evidence from Panel Data Analysis. MPRA Paper. No: 32547.
- Shofwan, S. & Fong, M.,2011, Foreign Direct Investment and The PollutionHaven Hypothesis in Indonesia, Journal of Business Systems, Governance and Ethics, 6(2), 27-35.
- Soysal, A. & Demiral, Y.,2007, Kapalı Ortam Hava Kirliliği. TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni, 6(3), 221-226.
- Suluk, S.,2021, Sürdürülebilir Kalkınma: G7 Ülkelerinin Ekonomik Büyüme, Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Çevre Kirliliği Açısından İncelenmesi(1991-2014), Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Sun, C., Zhang, F. Ve Xu, M.,2017, Çin İçin Kirlilik Sığınağı Hipotezinin Araştırılması: Kırılma Noktası Birim Kök Testleriyle Bir ARDL Yaklaşımı, Temiz Üretim Dergisi, (161), 153-164.
- Şahin, D.,2018, Asya Ülkelerinde CO2 Emisyonu, Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımları, Ekonomik Büyüme ve Enerji Tüketimi İlişkisi, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, 16(3): 210-218.
- Şahinöz, A., & Fotourehchi, Z.,2014, Kirlilik emisyonu ve doğrudan yabancı sermaye yatırımları: Türkiye için kirlilik sığınağı hipotezi" testi. Sosyoekonomi, Dergisi, 21(21).
- Şeker, F., Ertuğrul, H.M. ve Çetin, M.,2015, “The Impact of Foreign Direct Investment on Environmental Quality: A Bounds Testing and Causality Analysis for Turkey”, Renewable and Sustainable Energy Reviews, (52), 347-356.
- Şengönül, A. ve Koşaroğlu, Ş. M.,2018, Doğrudan Yabancı Yatırımların Karbondioksit Emisyonu Üzerindeki Etkisi, Uluslararası Enerji Ekonomi Ve Güvenlik Kongresi, Özet Bildiriler Kitabı, 62-62.
- Talukdar, D. & Meisner, C. M. 2001, Does the Private Sector Help or Hurt the Environment? Evidence from Carbon Dioxide Pollution in Developing Countries, World Development, 29(5), 827–840.
- Tamazian, A., Chousa, J. P., ve Vadlamannati, K. C.,2009, Does Higher Economic and Financial Development Lead to Environmental Degradation: Evidence from BRIC Countries”, Energy Policy, 37 (1), 246–253.
- Tang, C. F. & Tan, B. W.,2015, The Impact of Energy Consumption, Income and Foreign Direct Investment on Carbon Dioxide Emissions in Vietnam, Energy, 79 (2015), 447-454.

- Tariq, G., Sun, H., Haris, M., Kong, Y. ve Nadeem, M.A.,2018, Trade Liberalization, FDI Inflows Economic Growth and Environmental Sustainability in Pakistan and India, *Journal of Agriculture and Environment for International Development*. 112(2): 253-269.
- Terzioğlu, B.,2007, Gelişmekte Olan Ülkelerde Doğrudan Yabancı Yatırımlar: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir,6.
- Toksoy, M., ve Sofuoğlu, S. C.,2022, Karbondioksit ve Sınıflar. İzmir.
- Vural, E.,2021, Türkiye’de Sosyal Sermaye ve Ekonomik Büyüme İlişkisinin ARDL Yöntemi İle Analizi, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli,138.
- Yanchun, Y.,2010, FDI and China’s Carbon Dioxide Emissions: 1978–2008, *Proceedings of the 7th International Conference on Innovation & Management, China*, , 289-293.
- Yang, W. P., Yang, Y., ve Xu, J.,2008, The Impact Of Foreign Trade And FDI On Environmental Pollution, *China-USA Business Review*, 7(12), 1-11.
- Yaylalı, M., Doğan, E. M., Yılmaz, V. M., ve Karaca, Z.,2015, Türkiye’de Doğrudan Yabancı Yatırımlar İle Karbondioksit Emisyonu Arasındaki İlişkinin ARDL Yaklaşımı İle Araştırılması, *Alphanumeric Journal*, 3(2), 107-112.
- Yıldırım, M., Destek, M. A., ve Nakipoğlu Özsoy, F.,2017, Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Kirlilik Sığınağı Hipotezi, *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 18(2), 99-111.
- Yıldız, N.,2005, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne Uyum Sürecinde Çevre Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi, *Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,7(1),170-171.
- Yılmaz, M., & Ersoy, B. A.,2009, Kirlilik Sığınağı Hipotezi, Doğrudan Yabancı Yatırımlar ve Kamu Politikaları, *Ege Akademik Bakış Dergisi*, 9(4), 1441-1462.
- Yürük, B.,2018,Türkiye’de CO2 Emisyonuna Etki Eden Faktörlerin Doğrusal Olmayan Analizi, Yüksek lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 8-122.
- Zencirci S.A, & Işıklı B.,2017, Hava Kirliliği, *Türk Dünyası Uygulama Ve Araştırma Merkezi Halk Sağlığı Dergisi*, 2(2), 24-36.
- Zeren, F.,2015, Doğrudan Yabancı Yatırımların CO2 Emisyonuna Etkisi: Kirlilik Hale Hipotezi mi Kirlilik Cenneti Hipotezi mi?, *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 10(37), 6442-6448.
- Zeydan, Ö.,2021, 2019 Yılında Türkiye’deki Partikül Madde (PM10) Kirliliğinin Değerlendirilmesi. *Journal of the Institute of Science and Technology* , 11 (1) , 106-118.
- Zhang, C. & Zhou, X.,2016, Does Foreign Direct Investment Lead To Lower CO! Emissions? Evidence From A Regional Analysis İn China. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, (58), 943–951.
- Zhang, Y-J.,2011, The impact of financial development on carbon emissions: An empirical analysis in China, *Energy Policy*, Vol.39, Issue.4, (2197-2203).
- Zheng, J. & Sheng, P.,2017, The Impact of Foreign Direct Investment (FDI) on the Environment: Market Perspectives and Evidencefrom China, *Economies*, (1-15).

ADVANCES IN ANIMAL HEALTH, NUTRITION, AND SUSTAINABILITY: IMMUNITY, DISEASE MANAGEMENT, AND THE IMPACT OF GLOBAL CHALLENGES

Editors

Prof. Dr. Gültekin YILDIZ

Assoc. Prof. Dr. Özlem DURNA

Authors

Prof. Dr. Gültekin YILDIZ

Prof. Dr. Halil Selçuk BIRICIK

Prof. Dr. Hüseyin NURSOY

Prof. Dr. Kadir BOZUKLUHAN

Prof. Dr. Oğuz MERHAN

Prof. Dr. Özge SIZMAZ

Assoc. Prof. Dr. Kadir ÖNK

Assoc. Prof. Dr. Özlem DURNA

Asst. Prof. Dr. Emine ÇATALKAYA

Asst. Prof. Dr. Murat TANDOĞAN

Asst. Prof. Dr. Oğuz ALTIN

Asst. Prof. Dr. Zafer USTA

Dr. Nahit SAYLAK

Veterinarian Abdullah DÖKÜMCÜ

M.Sc. Atakan BUNDUR

M.Sc. Elif Vildan SIMSEK

Master's Student RECEP BAHTIYAROĞLU

Ömer ÇELİK

Yusuf YUKSEL

Iksad Publications – 2024

ISBN: 978-625-378-055-5

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

b1 REFERENCES

- Abdelnour SA, Abd El-Hack ME, Swelum AA, Perillo A, Losacco C. 2018. The vital roles of boron in animal health and production: A comprehensive review. *Journal of Trace Elements in Medicine and Biology*, 50: 296-304.
- Adjei AA, Matsumoto Y, Oku T, Hiroi Y, Yamamoto S. 1994. Dietary agrinine and glutamine combination improves survival in septic mice. *Nutrition Research*, 14(10): 1591-1599.
- Akramienė D, Kondrotas A, Didžiapetrienė J, Kėvelaitis E. 2007. Effects of β -glucans on the immune system. *Medicina*, 43(8): 597.
- Alpert P.T. 2017. The role of vitamins and minerals on the immune system. *Home Health Care Management & Practice*, 29(3): 199-202.
- Altıntaş İ. 2006. Investigation of the effects of levamisole and beta-glucan on some blood parameters and IgG in horses with babesiosis (Doctoral Thesis) Ankara University, Institute of Health Sciences, Ankara.
- Barazzoni R, Bischoff SC, Breda J, Wickramasinghe K, Krznaric Z, Nitzan D, Pirlich M, Singer P. 2020. ESPEN expert statements and practical guidance for nutritional management of individuals with SARS-CoV-2 infection. In (39(6): 1631-1638): Elsevier.
- Barcelo A, Claustre J, Moro F, Chayvialle J, Cuber J, Plaisancié P. 2000. Mucin secretion is modulated by luminal factors in the isolated vascularly perfused rat colon. *Gout*, 46(2): 218-224.
- Bartell S, Batal A. 2007. The effect of supplemental glutamine on growth performance, development of the gastrointestinal tract, and humoral immune response of broilers. *Poultry Science*, 86(9): 1940-1947.
- Batista VL, Da Silva TF, de Jesus LCL, Coelho-Rocha ND, Barroso FAL, Tavares LM, Azevedo V, Mancha-Agresti P, Drumond MM. 2020. Probiotics, prebiotics, synbiotics, and paraprobiotics as a therapeutic alternative for intestinal mucositis. *Frontiers in microbiology*, 11: 544490.
- Bazer FW, Spencer TE, Wu G, Cudd TA, Meininger CJ. 2004. Maternal nutrition and fetal development. *The Journal of nutrition*, 134(9): 2169-2172.
- Beck MA. 1999. Trace minerals, immune function, and viral evolution. *Military strategies for sustainment of nutrition and immune function in the field*, 339.
- Biaggio VS, Perez Chaca MV, Valdéz SR, Gómez NN, Gimenez MS. 2010. Alteration in the expression of inflammatory parameters as a result of oxidative stress produced by moderate zinc deficiency in rat lung. *Experimental lung research*, 36(1): 31-44.
- Blaut M. 2002. Relationship of prebiotics and food to intestinal microflora. *European journal of nutrition*, 41: i11-i16.
- Bogdan C, Röllinghoff M, Diefenbach A. 2000. The role of nitric oxide in innate immunity. *Immunological reviews*, 173: 17-26.
- Bouic PJ. 2002. Sterols and sterolins: new drugs for the immune system? *Drug discovery today*, 7(14): 775-778.
- Brindha P. 2016. Role of phytochemicals as immunomodulatory agents: A review. *International Journal of Green Pharmacy (IJGP)*, 10(1).

- Bronte V, Zanovello P. 2005. Regulation of immune responses by L-arginine metabolism. *Nature Reviews Immunology*, 5(8): 641-654.
- Bulut M. 2023. Boron and its Use in Animal Health. *Turkish Journal of Scientific Reviews*, 16(2): 78-88.
- Burton GW. 1989. Antioxidant action of carotenoids. *The Journal of nutrition*, 119(1): 109-111.
- Calder P, Yaqoob P. 1999. Glutamine and the immune system. *Amino acids*, 17: 227-241.
- Calder P.C. 2006. Branched-chain amino acids and immunity. *The Journal of nutrition*, 136(1): 288S-293S.
- Carr AC, Maggini S. 2017. Vitamin C and immune function. *Nutrients*, 9(11): 1211.
- Cengiz M, Uysal BB, İkitimur H, Özcan E, İslamoğlu MS, Aktepe E, Yavuzer H, Yavuzer S. 2020. Effect of oral L-Glutamine supplementation on Covid-19 treatment. *Clinical nutrition experimental*, 33: 24-31.
- Chandra R.K. 2004. Impact of nutritional status and nutrient supplements on immune responses and incidence of infection in older individuals. *Aging research reviews*, 3(1): 91-104.
- Chew BP. 1993. Role of carotenoids in the immune response. *Journal of Dairy Science*, 76(9): 2804-2811.
- Chew BP. 1996. Importance of antioxidant vitamins in immunity and health in animals. *Animal Feed Science and Technology*, 59(1-3): 103-114.
- Coëffier Ms, Miralles-Barrachina O, Le Pessot F, Lalaude O, Daveau M, Lavoine A, Lerebours E, Déchelotte P. 2001. Influence of glutamine on cytokine production by human gut in vitro. *Cytokine*, 13(3): 148-154.
- Corthésy B, Gaskins HR, Mercenier A. 2007. Cross-talk between probiotic bacteria and the host immune system. *The Journal of nutrition*, 137(3): 781S-790S.
- Çelik C, Çetinkaya N. 2019. Effects of Boron Supplementation in Farm Animals Ration on Mineral Metabolism, Energy Metabolism and Immune System. *Feed Magazine*, June(85): 35-41.
- De Vries W, Stouthamer A. 1967. Pathway of glucose fermentation in relation to the taxonomy of bifidobacteria. *Journal of bacteriology*, 93(2): 574-576.
- Delves PJ, Roitt IM. 2000. The immune system. *New England journal of medicine*, 343(1): 37-49.
- Dey S, Bishayi B. 2018. Killing of *S. aureus* in murine peritoneal macrophages by ascorbic acid along with antibiotics chloramphenicol or ofloxacin: correlation with inflammation. *Microbial pathogenesis*, 115: 239-250.
- Effects of Glutamine and Quercetin on Performance, Intestinal Histomorphology, Antioxidant Properties and Immune Response in Lipopolysaccharide-Challenged Broilers (Doctoral Thesis) Ankara University, Institute of Health Sciences, Ankara.
- Duncan SH, Flint HJ. 2013. Probiotics and prebiotics and health in aging populations. *Maturitas*, 75(1): 44-50.
- Elrayeh AS, Yıldız G. 2012. Effects of inulin and β -glucan supplementation in broiler diets on growth performance, serum cholesterol, intestinal length, and immune system. *Turkish Journal of Veterinary & Animal Sciences*, 36(4): 388-394.
- Erickson KL, Medina EA, Hubbard NE. 2000. Micronutrients and innate immunity. *The Journal of infectious diseases*, 182(Supplement_1): S5-S10.
- Fang YZ, Yang S, Wu G. 2002. Free radicals, antioxidants, and nutrition. *Nutrition*, 18(10): 872-879.
- Field CJ, Johnson IR, Schley PD. 2002. Nutrients and their role in host resistance to infection. *Journal of leukocyte biology*, 71(1): 16-32.

- Fiorentino G, Coppola A, Izzo R, Annunziata A, Bernardo M, Lombardi A, Trimarco V, Santulli G, Trimarco B. 2021. Effects of adding L-arginine orally to standard therapy in patients with COVID-19: A randomized, double-blind, placebo-controlled, parallel-group trial. Results of the first interim analysis. *EClinicalMedicine*, 40.
- Fraker P, King L, Garvy B, Medina C. 1993. The immunopathology of zinc deficiency in humans and rodents. *Nutrition and immunology*. Boston: Springer: 267-283.
- Fritsche K. 2006. Fatty acids as modulators of the immune response. *Annu. Rev. Nutr.*, 26(1): 45-73.
- Fuchs BC, Bode BP. 2006. Stressing out over survival: glutamine as an apoptotic modulator. *Journal of Surgical Research*, 131(1): 26-40.
- Gammoh NZ, Rink L. 2019. Zinc and the immune system. *Nutrition and Immunity*: 127- 158.
- Ganz T. 2009. Iron in innate immunity: starve the invaders. *Current opinion in immunology*, 21(1): 63-67.
- Gasmi A, Mujawdiya PK, Lysiuk R, Shanaida M, Peana M, Gasmi Benahmed A, Beley N, Kovalska N, Bjørklund G. 2022. Quercetin in the prevention and treatment of coronavirus infections: a focus on SARS-CoV-2. *Pharmaceuticals*, 15(9): 1049.
- Gheisar MM, Kim IH. 2018. Phytobiotics in poultry and swine nutrition—a review. *Italian Journal of Animal Science*, 17(1): 92-99.
- Greenberg S, Grinstein S. 2002. Phagocytosis and innate immunity. *Current opinion in immunology*, 14(1): 136-145.
- Grimble R. 2001. Nutritional modulation of immune function. *Proceedings of the Nutrition Society*, 60(3): 389-397.
- Grimble RF, Grimble GK. 1998. Immunonutrition: role of sulfur amino acids, related amino acids, and polyamines. *Nutrition*, 14(7-8): 605-610.
- Gross W, Jones D, Cherry J. 1988. Effect of ascorbic acid on the disease caused by *Escherichia coli* challenge infection. *Avian Diseases*: 407-409.
- Guillin OM, Vindry C, Ohlmann T, Chavatte L. 2019. Selenium, selenoproteins and viral infection. *Nutrients*, 11(9): 2101.
- Guo Y, Ali R, Qureshi M. 2003. The influence of β -glucan on immune responses in broiler chicks. *Immunopharmacology and immunotoxicology*, 25(3): 461-472.
- Gutiérrez S, Svahn SL, Johansson ME. 2019. Effects of omega-3 fatty acids on immune cells. *International journal of molecular sciences*, 20(20): 5028.
- Haryanto B, Suksmasari T, Wintergerst E, Maggini S. 2015. Multivitamin supplementation supports immune function and ameliorates conditions triggered by reduced air quality. *Vitam. Miner*, 4(2): 2376-1318.
- Heinzerling RH, Nockels CF, Quarles CL, Tengerdy RP. 1974. Protection of chicks against *E. coli* infection by dietary supplementation with vitamin E. *Proceedings of the Society for Experimental Biology and Medicine*, 146(1): 279-283.
- Hostanska K, Hajto T, Weber K, Fischer J, Lentzen H, Sütterlin B, Saller R. 1996. A natural immunity-activating plant lectin, *Viscum album* agglutinin-I, induces apoptosis in human lymphocytes, monocytes, monocytic THP-1 cells and murine thymocytes. *Natural immunity*, 15(6): 295-311.
- Huang Z, Liu Y, Qi G, Brand D, Zheng SG. 2018. Role of vitamin A in the immune system. *Journal of clinical medicine*, 7(9): 258.

- Hunt C.D. 2003. Dietary boron: an overview of the evidence for its role in immune function. *The Journal of Trace Elements in Experimental Medicine: The Official Publication of the International Society for Trace Element Research in Humans*, 16(4): 291-306.
- Jenkins DJ, Kendall CW, Vuksan V. 1999. Inulin, oligofructose and intestinal function. *The Journal of nutrition*, 129(7): 1431S-1433S.
- Kandasamy S, Chattha KS, Vlasova AN, Rajashekara G, Saif LJ. 2014. Lactobacilli and Bifidobacteria enhance mucosal B cell responses and differentially modulate systemic antibody responses to an oral human rotavirus vaccine in a neonatal gnotobiotic pig disease model. *Gut microbes*, 5(5): 639-651.
- Kanmani P, Satish Kumar R, Yuvaraj N, Paari K, Pattukumar V, Arul V. 2013. Probiotics and their functionally valuable products—a review. *Critical reviews in food science and nutrition*, 53(6): 641-658.
- Kaplan M, Yıldız G. 2017. The effects of dietary supplementation levels of valine on performance and immune system of broiler chickens. *J Agric Crop Res*, 5: 25-31.
- Kaplan M, Yıldız G. 2012. Effects of protein and amino acids on the immune system in poultry. *Letter Ankara*, 10(4): 3-11.
- Kerékgyártó C, Virág L, Tankó L, Chihara G, Facht J. 1996. Strain differences in the cytotoxic activity and TNF production of murine macrophages stimulated by lentinan. *International journal of immunopharmacology*, 18(6-7): 347-353.
- Keser O, Bilal T. 2008. The effect of beta-glucan on immune system and performance in animal nutrition. *Erciyes University Faculty of Veterinary Medicine Journal*, 5(2): 107-119.
- Khaliq H, Juming Z, Ke-Mei P. 2018. The physiological role of boron on health. *Biological trace element research*, 186: 31-51.
- Kim SW, Mateo RD, Yin YL, Wu G. 2007. Functional amino acids and fatty acids for enhancing production performance of sows and piglets. *Asian-Australasian journal of animal sciences*, 20(2): 295-306.
- Koch B, Schröder MT, Schäfer G, Schauder P. 1990. Comparison between transport and degradation of leucine and glutamine by peripheral human lymphocytes exposed to concanavalin A. *Journal of cellular physiology*, 143(1): 94-99.
- Korzenik JR, Podolsky DK. 2006. Evolving knowledge and therapy of inflammatory bowel disease. *Nature reviews Drug discovery*, 5(3): 197-209.
- Kournikakis B, Mandeville R, Brousseau P, Ostroff G. 2003. Anthrax-protective effects of yeast beta 1, 3 glucans. *MedGenMed*, 5(1): 1.
- Le Floc'h N, Melchior D, Obléd C. 2004. Modifications of protein and amino acid metabolism during inflammation and immune system activation. *Livestock Production Science*, 87(1): 37-45.
- Li P, Wu G. 2022. Important roles of amino acids in immune responses. *British Journal of Nutrition*, 127(3): 398-402.
- Li P, Yin YL, Li D, Kim SW, Wu G. 2007. Amino acids and immune function. *British Journal of Nutrition*, 98(2): 237-252.
- Lin YH, Shiau SY. 2005. Dietary vitamin E requirement of grouper, *Epinephelus malabaricus*, at two lipid levels, and their effects on immune responses. *Aquaculture*, 248(1-4): 235-244.

- Lomax AR, Calder PC. 2008. Prebiotics, immune function, infection and inflammation: a review of the evidence. *British Journal of Nutrition*, 101(5): 633-658.
- Long KZ, Santos JI. 1999. Vitamins and the regulation of the immune response. *The Pediatric infectious disease journal*, 18(3): 283-290.
- Lukác N, Massányi P. 2007. Effects of trace elements on the immune system. *Epidemiologie, mikrobiologie, imunologie: casopis Spolecnosti pro epidemiologii a mikrobiologii Ceske lekarske spolecnosti JE Purkyne*, 56(1): 3-9.
- Malmezat T, Breuillé D, Pouyet C, Buffière C, Denis P, Mirand PP, Obled C. 2000. Methionine transsulfuration is increased during sepsis in rats. *American Journal of Physiology-Endocrinology and Metabolism*, 279(6): E1391-E1397.
- Meydani SN, Fawzi WW, Han SungNim HS. 2001. The effect of vitamin deficiencies (E and A) and supplementation on infection and immune response.
- Moghaddam A, Heller RA, Sun Q, Seelig J, Cherkezov A, Seibert L, Hackler J, Seemann P, Diegmann J, Pilz M. 2020. Selenium deficiency is associated with mortality risk from COVID-19. *Nutrients*, 12(7): 2098.
- Mora JR, Iwata M, Von Andrian UH. 2008. Vitamin effects on the immune system: vitamins A and D take center stage. *Nature Reviews Immunology*, 8(9): 685-698.
- Morris Jr SM. 1999. Arginine synthesis, metabolism, and transport: regulators of nitric oxide synthesis. *Cellular and molecular biology of nitric oxide*: 57-85.
- Murphy C, Newsholme P. 1998. Importance of glutamine metabolism in murine macrophages and human monocytes to L-arginine biosynthesis and rates of nitrite or urea production. *Clinical science*, 95(4): 397-407.
- Naghizadeh N, Salmani F, Nomiri S, Tavakoli T. 2022. Investigating the effect of quadruple therapy with *Saccharomyces boulardii* or *Lactobacillus reuteri* strain (DSMZ 17648) supplements on eradication of *Helicobacter pylori* and treatments adverse effects: a double-blind placebo-controlled randomized clinical trial *BMC gastroenterology*, 22(1): 107.
- Narayan B, Miyashita K, Hosakawa M. 2006. Physiological effects of eicosapentaenoic acid (EPA) and docosahexaenoic acid (DHA)—A review. *Food Reviews International*, 22(3): 291-307.
- Neu J, DeMarco V, Li N. 2002. Glutamine: clinical applications and mechanisms of action. *Current Opinion in Clinical Nutrition & Metabolic Care*, 5(1): 69-75.
- Newsholme EA, Calder PC. 1997. The proposed role of glutamine in some cells of the immune system and speculative consequences for the whole animal. *Nutrition*, 13(7-8): 728-730.
- Newsholme P, Lima M, Procópio J, Pithon-Curi T, Bazotte R, Curi R. 2003. Glutamine and glutamate as vital metabolites. *Brazilian journal of medical and biological research*, 36: 153-163.
- Okwu D, Okwu M. 2004. Chemical composition of *Spondias mombin* Linn plant parts.
- Oleszek M, Oleszek W. 2020. Saponins in food. *Handbook of dietary phytochemicals*: 1- 40.
- Özbudak S. 2019. Phytobiotics and Their Role in Broiler Nutrition. *Journal of Poultry Research*, 16(1): 23-29.
- Parry-Billings M, Calder P, Newsholme E, Evans J. 1990. Does glutamine contribute to immunosuppression after major burns? *The Lancet*, 336(8714): 523-525.
- Paschoal VA, Vinolo M, Crisma A, Magdalon J, Curi R. 2013. Eicosapentaenoic (EPA) and docosahexaenoic (DHA) acid differentially modulate rat neutrophil function in vitro. *Lipids*, 48: 93-103.

- Patel S.B. 2008. Plant sterols and stanols: their role in health and disease. *Journal of Clinical Lipidology*, 2(2): S11-S19.
- Perianayagam MC, Oxenkrug GF, Jaber BL. 2005. Immune-modulating effects of melatonin, N-acetylserotonin, and N-acetyldopamine. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1053(1): 386-393.
- Philpott M, Ferguson LR. 2004. Immunonutrition and cancer. *Mutation Research/Fundamental and Molecular Mechanisms of Mutagenesis*, 551(1-2): 29-42.
- Platten M, Ho PP, Youssef S, Fontoura P, Garren H, Hur EM, Gupta R, Lee LY, Kidd BA, Robinson WH. 2005. Treatment of autoimmune neuroinflammation with a synthetic tryptophan metabolite. *Science*, 310(5749): 850-855.
- Razaghi A, Poorebrahim M, Sarhan D, Björnstedt M. 2021. Selenium stimulates the antitumor immunity: Insights to future research. *European Journal of Cancer*, 155: 256-267.
- Reddy P, Morrill J, Minocha H, Stevenson J. 1987. Vitamin E is immunostimulatory in calves. *Journal of Dairy Science*, 70(5): 993-999.
- Rosen GM, Pou S, Ramos CL, Cohen MS, Britigan BE. 1995. Free radicals and phagocytic cells. *The FASEB Journal*, 9(2): 200-209.
- Sadeghsoltani F, Mohammadzadeh I, Safari MM, Hassanpour P, Izadpanah M, Qujeq D, Moein S, Vaghari-Tabari M. 2021. Zinc and respiratory viral infections: important trace element in anti-viral response and immune regulation. *Biological trace element research*: 1-16.
- Saeed F, Nadeem M, Ahmed RS, Tahir Nadeem M, Arshad MS, Ullah A. 2016. Studying the impact of nutritional immunology underlying the modulation of immune responses by nutritional compounds—a review. *Food and agricultural immunology*, 27(2): 205-229.
- Sato T, Iwabuchi K, Nagaoka I, Adachi Y, Ohno N, Tamura H, Seyama K, Fukuchi Y, Nakayama H, Yoshizaki F. 2006. Induction of human neutrophil chemotaxis by *Candida albicans*-derived β -1, 6-long glycoside side-chain-branched β -glucan. *Journal of leukocyte biology*, 80(1): 204-211.
- Schlee M, Harder J, Köten B, Stange E, Wehkamp J, Fellermann K. 2008. Probiotic lactobacilli and VSL# 3 induce enterocyte β -defensin 2. *Clinical & Experimental Immunology*, 151(3): 528-535.
- Schlee M, Wehkamp J, Altenhoefer A, Oelschlaeger TA, Stange EF, Fellermann K. 2007. Induction of human β -defensin 2 by the probiotic *Escherichia coli* Nissle 1917 is mediated through flagellin. *Infection and immunity*, 75(5): 2399-2407.
- Schrezenmeir J, de Vrese M. 2001. Probiotics, prebiotics, and synbiotics—approaching a definition. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 73(2): 361s-364s.
- Seale LA, Torres DJ, Berry MJ, Pitts MW. 2020. A role for selenium-dependent GPX1 in SARS-CoV-2 virulence. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 112(2): 447-448.
- Shaikh SR, Edidin M. 2007. Immunosuppressive effects of polyunsaturated fatty acids on antigen presentation by human leukocyte antigen class I molecules. *Journal of lipid research*, 48(1): 127-138.
- Shakoor H, Feehan J, Al Dhaheri AS, Ali HI, Platat C, Ismail LC, Apostolopoulos V, Stojanovska L. 2021. Immune-boosting role of vitamins D, C, E, zinc, selenium and omega-3 fatty acids: Understanding do they help against COVID-19? *Maturitas*, 143: 1-9.
- Shakoor H, Feehan J, Apostolopoulos V, Platat C, Al Dhaheri AS, Ali HI, Ismail LC, Bosevski M, Stojanovska L. 2021. Immunomodulatory effects of dietary polyphenols. *Nutrients*, 13(3): 728.

- Skalny AV, Rink L, Ajsuvakova OP, Aschner M, Gritsenko VA, Alekseenko SI, Svistunov AA, Petrakis D, Spandidos DA, Aaseth J. 2020. Zinc and respiratory tract infections: Perspectives for COVID-19. *International journal of molecular medicine*, 46(1): 17-26.
- Skaper SD, Molden DP, Seegmiller JE. 1976. Maple syrup urine disease: branched-chain amino acid concentrations and metabolism in cultured human lymphoblasts. *Biochemical Genetics*, 14(7): 527-539.
- Sözcü A. 2018. Effect of in ovo glutamine injection on embryo development, hatch parameters, intestinal development, blood parameters, chick quality, broiler performance and carcass characteristics.
- Sparg S, Light M, Van Staden J. 2004. Biological activities and distribution of plant saponins. *Journal of ethnopharmacology*, 94(2-3): 219-243.
- Stephens L, McChesney A, Nockels C. 1979. Improved recovery of vitamin E-treated lambs that have been experimentally infected with intratracheal chlamydia. *British Veterinary Journal*, 135(3): 291-293.
- Stuyven E, Cox E, Vancaeneghem S, Arnouts S, Deprez P, Goddeeris B. 2009. Effect of β -glucans on an ETEC infection in piglets. *Veterinary immunology and immunopathology*, 128(1-3): 60-66.
- Sulaiman S, Rajashekhar G, Prakash P, Singh D, Saleem C. 2010. Immunoprophylactic activity of immunosuppression, a polyherbal formulation against dexamethasone induced immunosuppression in rats.
- Te Velthuis AJ, van den Worm SH, Sims AC, Baric RS, Snijder EJ, van Hemert MJ. 2010. Zn²⁺ inhibits coronavirus and arterivirus RNA polymerase activity in vitro and zinc ionophores block the replication of these viruses in cell culture. *PLoS pathogens*, 6(11): e1001176.
- Trichet VV. 2010. Nutrition and immunity: an update. *Aquaculture research*, 41(3): 356-372.
- Tyagi S, Singh G, Sharma A, Aggarwal G. 2010. Phytochemicals as candidate therapeutics: An overview. *International Journal of Pharmaceutical Sciences Review and Research*, 3(1): 53-55.
- Upadhaya SD, Kim IH. 2017. Efficacy of phytogenic feed additive on performance, production and health status of monogastric animals—a review. *Annals of Animal Science*, 17(4): 929-948.
- Urquiaga I, Leighton F. 2000. Plant polyphenol antioxidants and oxidative stress. *Biological research*, 33(2): 55-64.
- Varljen J, Lipták A, Wagner H. 1989. Structural analysis of a rhamnoarabinogalactan and arabinogalactans with immuno-stimulating activity from *Calendula officinalis*. *Phytochemistry*, 28(9): 2379-2383.
- Verpoorte R, van der Heijden R, Ten Hoopen H, Memelink J. 1999. Metabolic engineering of plant secondary metabolite pathways for the production of fine chemicals. *Biotechnology letters*, 21: 467-479.
- Waithe W, Dauphinais C, Hathaway P, Hirschhorn K. 1975. Protein synthesis in stimulated lymphocytes: II. Amino acid requirements. *Cellular Immunology*, 17(2): 323-334.
- Walker WA. 2000. Role of nutrients and bacterial colonization in the development of intestinal host defense. *Journal of pediatric gastroenterology and nutrition*, 30: S2-S7.
- Watzl B, Girrbach S, Roller M. 2005. Inulin, oligofructose and immunomodulation. *British Journal of Nutrition*, 93(S1): S49-S55.
- Weinberg ED. 2009. Iron availability and infection. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)- General Subjects*, 1790(7): 600-605.
- Weiss G, Carver P. 2018. Role of divalent metals in infectious disease susceptibility and outcome. *Clinical Microbiology and Infection*, 24(1): 16-23.

- Weyh C, Krüger K, Peeling P, Castell L. 2022. The role of minerals in the optimal functioning of the immune system. *Nutrients*, 14(3): 644.
- Wu G. 1998. Intestinal mucosal amino acid catabolism. *The Journal of nutrition*, 128(8): 1249-1252.
- Wu G, Brosnan JT. 1992. Macrophages can convert citrulline into arginine. *Biochemical Journal*, 281(1): 45-48.
- Wu G, Flynn NE, Flynn SP, Jolly CA, Davis PK. 1999. Dietary protein or arginine deficiency impairs constitutive and inducible nitric oxide synthesis by young rats. *The Journal of Nutrition*, 129(7): 1347-1354.
- Wu G, Lupton JR, Turner ND, Fang YZ, Yang S. 2004. Glutathione metabolism and its implications for health. *The Journal of Nutrition*, 134(3): 489-492.
- Wu G, Meininger CJ. 2002. Regulation of nitric oxide synthesis by dietary factors. *Annual review of nutrition*, 22(1): 61-86.
- Wu G, Morris Jr SM. 1998. Arginine metabolism: nitric oxide and beyond. *Biochemical Journal*, 336(1): 1-17.
- Yaqoob P, Calder PC. 1997. Glutamine requirement of proliferating T lymphocytes. *Nutrition*, 13(7-8): 646-651.
- Yeşilyurt N, Yılmaz B, Ağagündüz D, Capasso R. 2021. Involvement of probiotics and postbiotics in the immune system modulation. *Biologics*, 1(2): 89-110.
- Yıldız G, Sızmaç Ö, Cöner Fİ. 2012. Effects of adding phytogetic feed additives to the ration on calf nutrition. *Current Approaches in Animal Nutrition*. Infonet., April 188-194.
- You S, Ma Y, Yan B, Pei W, Wu Q, Ding C, Huang C. 2022. The promotion mechanism of prebiotics for probiotics: A review. *Frontiers in Nutrition*, 9: 1000517.

b2 REFERENCES

- Borges, A.S., Divers, T.J., Stokol, T., Mohammed, O.H. (2007). Serum iron and plasma fibrinogen concentrations as indicators of systemic inflammatory diseases in horses. *Journal of Veterinary Internal Medicine* 21(3): 489-494. doi: 10.1111/j.1939-1676.2007.tb02995.x
- Bozukluhan, K., Merhan, O. (2023). Clinical significance of some acute phase proteins in cattle. In: Kükürt A., Gelen V. (Editors). *Cattle Diseases - Molecular and Biochemical Approach*. London: Intech Open, 1-13. doi: 10.5772/intechopen.108152
- Casella, S., Fazio, F., Giannetto, C., Giudice E., Piccion G. (2012). Influence of transportation on serum concentrations of acute phase proteins in horse. *Research Veterinary Science* 93(2): 914-917. doi: 10.1016/j.rvsc.2012.01.004
- Ceron, J.J., Eckersall, P.D., Martinez-Subiela, S. (2005). Acute phase proteins in dogs and cats: current knowledge and future perspectives. *Veterinary Clinical Pathology* 34(2): 85-99. doi:10.1111/j.1939-165X.2005.tb00019.x
- Cohen, N.D., Chaffin, M.K., Vandenplas, M.L., Edwards, R.F., Nevill, M., Moore, J.N., Martens, R.J. (2005). Study of serum amyloid A concentrations as a means of achieving early diagnosis of *Rhodococcus equi* pneumonia. *Equine Veterinary Journal* 37(3): 212-216. doi: 10.2746/0425164054530704

Copas, V.E.N., Durham, A.E., Stratford, C.H., McGorum, B.C., Waggett, B., Pirie, R.S. (2013). In equine grass sickness, serum amyloid A and fibrinogen are elevated, and can aid differential diagnosis from non-inflammatory causes of colic. *The Veterinary Record* 172(15): 395. doi: 10.1136/vr.101224

Cray, C., Zaias, J., Altman, N.H. (2009). Acute phase response in animals: a review. *Comparative Medicine* 6: 517-526.

Crisman, M.V., Scarratt, W.K., Zimmerman, K.L. (2008). Blood proteins and inflammation in the horse. *Veterinary Clinics of North America: Equine Practice* 24(2): 285-297. doi: 10.1016/j.cveq.2008.03.004

De Buck, M., Gouwy, M., Wang, J.M., Van Snick, J., Opdenakker, G., Struyf, S., Van Damme, J. (2016). Structure and expression of different serum amyloid A (SAA) variants and their concentration-dependent functions during host insults. *Current Medicinal Chemistry* 23(17): 1725-1755. doi: 10.2174/0929867323666160418114600.

Eckersall, P.D. (2000). Recent advances and future prospects for the use of acute phase proteins as markers of disease in animals. *Revue de Medicine Veterinaire* 151(7): 577-578.

El-Deeb, W., Fayed, M., Elsohaby, I., Mkrtychyan, H.V., Alhaider, A. (2020). Changes in blood biomarkers in Arabian horses with *Clostridium difficile*-induced enterocolitis. *Comparative Immunology, Microbiology and Infectious Diseases* 73: 101525. doi: 10.1016/j.cimid.2020.101525

Giguere, S., Hernandez, J., Gaskin, J., Miller, C., Bowman, J.L. (2003). Evaluation of white blood cell concentration, plasma fibrinogen concentration, and an agar gel immunodiffusion test for early identification of foals with *Rhodococcus equi* pneumonia. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 222(6): 775-781. doi: 10.2460/javma.2003.222.775

Hobo, S., Niwa, H., Anzai, T. (2007). Evaluation of serum amyloid A and surfactant protein D in sera for identification of the clinical condition of horses with bacterial pneumonia. *The Journal of Veterinary Medical Science* 69(8): 827-830. doi: 10.1292/jvms.69.827

Hulten, C., Demmers, S. (2002). Serum amyloid A (SAA) as an aid in the management of infectious disease in the foal: comparison with total leucocyte count, neutrophil count and fibrinogen. *Equine Veterinary Journal* 34(7): 693-698. doi: 10.2746/042516402776250360

Hulten, C., Sandgren, B., Skiöldebrand, E., Klingeborn, B., Marhaug, G., Forsberg, M. (1999a). The acute phase protein serum amyloid A (SAA) as an inflammatory marker in equine influenza virus infection. *Acta Veterinaria Scandinavica* 40(4): 323-333. doi: 10.1186/BF03547012

Hulten, C., Sletten, K., Foyn Bruun, C., Marhung, G. (1997). The acute phase serum amyloid A protein (SAA) in the horse: isolation and characterisation of three isoforms. *Veterinary Immunology and Immunopathology* 57(3-4): 215-227. doi: 10.1016/s0165-2427(97)00021-4

Hulten, C., Tulamo, R.M., Suominen, M.M., Burvall, K., Marhaug, G., Forsberg, M. (1999b). A non-competitive chemiluminescence enzyme immunoassay for the equine acute phase protein serum amyloid A (SAA) - a clinically useful inflammatory marker in the horse. *Veterinary Immunology and Immunopathology* 68(2-4): 267-281. doi: 10.1016/s0165-2427(99)00027-6

Husebekk, A., Husby, G., Sletten, K., Marhaug, G., Nordstoga, K. (1986). Characterization of amyloid protein AA and its serum precursor SAA in the horse. *Scandinavian Journal of Immunology* 23(6): 703-709. doi: 10.1111/j.1365-3083.1986.tb02007.x

Jacobsen S. (2022). Use of serum amyloid A in equine medicine and surgery. *Veterinary Clinical Pathology* 52(Suppl. 1): 8-18. doi: 10.1111/vcp.13195

- Jacobsen, S., Andersen, P.H. (2007). The acute phase protein serum amyloid A (SAA) as a marker of inflammation in horses. *Equine Veterinary Education* 19(1): 38-46. doi: 10.2746/095777307X177235
- Jacobsen, S., Halling-Thomsen, M., Nanni, S. (2006). Concentrations of serum amyloid A in serum and synovial fluid from healthy horses and horses with joint disease. *American Journal of Veterinary Research* 67(10): 1738-1742. doi: 10.2460/ajvr.67.10.1738
- Jacobsen, S., Jensen, J.C., Frei, S., Jensen, A.L., Thoefner, M.B. (2005). Use of serum amyloid A and other acute phase reactants to monitor the inflammatory response after castration in horses: a field study. *Equine Veterinary Journal* 37(6): 552-556. doi: 10.2746/042516405775314853
- Larson, M.A., Wei, S.H., Weber, A., Weber, A.T., McDonald, T.L. (2003). Induction of human mammary-associated serum amyloid A3 expression by prolactin or lipopolysaccharide. *Biochemical and Biophysical Research Communications* 301(4): 1030-1037. doi: 10.1016/s0006-291x(03)00045-7
- Ludwig, E.K., Hobbs, K.J., McKinney-Aguirre, C.A., Gonzalez, L.M. (2023). Biomarkers of intestinal injury in colic. *Animals* 13: 227. doi: 10.3390/ani13020227
- McDonald, T.L., Larson, M.A., Mack, D.R., Weber, A. (2001). Elevated extrahepatic expression and secretion of mammary-associated serum amyloid A 3 (M-SAA3) into colostrum. *Veterinary Immunology and Immunopathology* 83(3-4): 203-211. doi: 10.1016/s0165-2427(01)00380-4
- McGovern K. (2018). Acute phase proteins and their clinical use in the adult horse. *UK-Vet Equine* 2(2): 42-48. doi: 10.12968/ukve.2018.2.2.42
- Merhan, O., Bozukluhan, K. (2022). Acute phase response and some acute phase proteins in animals. In: Yıldız G, Baran MS, Kaplan O, Durna Aydın Ö. (Editors). *Current Multidisciplinary Studies in Veterinary Medicine I*. Ankara: Iksad Publishing House, 3-33.
- Minamijima, Y., Tozaki, T., Kuroda, T., Urayama, S., Nomura, M., Yamamoto, K. (2022). A comprehensive and comparative proteomic analysis of horse serum proteins in colitis. *Equine Veterinary Journal* 54(6): 1039-1046. doi: 10.1111/evj.13554
- Nunokawa, Y., Fujinaga, T., Taira, T., Okumura, M., Yamashita, K., Tsunoda, N., Hagio, M. (1993). Evaluation of serum amyloid A protein as an acute-phase reactive protein in horses. *The Journal Veterinary Medical Science* 55(6): 1011-1016. doi: 10.1292/jvms.55.1011
- Petersen, H.H., Nielsen, J.P., Heegaard, P.M.H. (2004). Application of acute phase protein measurements in veterinary clinical chemistry. *Veterinary Research* 35: 163-187. doi: 10.1051/vetres:2004002.
- Pihl, T., Scheepers, E., Sanz, M., Goddard, A., Page, P., Toft, N., Andersen, P.H., Jacobsen, S. (2015). Influence of disease process and duration on acute phase proteins in serum and peritoneal fluid of horses with colic. *Journal of Veterinary Internal Medicine* 29(2): 651-658. doi: 10.1111/jvim.12542.
- Pihl, T.H., Andersen, P.H., Kjelgaard-Hansen, M., Morck N.B., Jacobsen S. (2013). Serum amyloid A and haptoglobin concentrations in serum and peritoneal fluid of healthy horses and horses with acute abdominal pain. *Veterinary Clinical Pathology* 42(2): 177-183. doi: 10.1111/vcp.12031
- Pihl, T.H., Scheepers, E., Sanz, M., Goddard, A., Page, P., Toft, N., Kjelgaard-Hansen, M., Andersen, P.H., Jacobsen, S. (2016). Acute-phase proteins as diagnostic markers in horses with colic. *Journal of Veterinary Emergency and Critical Care* 26(5): 664-674. doi: 10.1111/vec.12504
- Pollock, P.J. (2017). Studies exploring the potential use of serum amyloid A (SAA) and other equine acute phase proteins for the investigation, monitoring and prognostication of disease in horses (PhD thesis) University of Glasgow, Scotland, UK

- Pollock, P.J., Prendergast, M., Schumacher, J., Bellenger, C.R. (2005). Effects of surgery on the acute phase response in clinically normal and diseased horses. *The Veterinary Record* 156(17): 538-542. doi: 10.1136/vr.156.17.538
- Satoh, M., Fujinaga, T., Okumura, M., Hagio, M. (1995). Sandwich enzyme-linked immunosorbent assay for quantitative measurement of serum amyloid A protein in horses. *American Journal of Veterinary Research* 56(10): 1286-1291.
- Satue, K., Calvo, A., Gardon, J.C. (2013). Factors influencing serum amyloid type A (SAA) concentrations in horses. *Open Journal of Veterinary Medicine* 3: 58-66. doi: 10.4236/ojvm.2013.31010
- Stoneham, S.J., Palmer, L., Cash, R., Rosedale, P.D. (2001). Measurement of serum amyloid A in the neonatal foal using a latex agglutination immunoturbidimetric assay: determination of the normal range, variation with age and response to disease. *Equine Veterinary Journal* 33(6): 599-603. doi: 10.2746/042516401776563472
- Trela, M., Domanska, D., Witkowska Pilaszewicz, O. (2022). Diagnostic use of serum amyloid A in dairy cattle. *Agriculture* 12: 459. doi: 10.3390/agriculture12040459
- Vandenplas, M.L., Moore, J.N., Barton, M.H., Roussel, A.J, Cohen, N.D. (2005). Concentrations of serum amyloid A and lipopolysaccharide-binding protein in horses with colic. *American Journal of Veterinary Research* 66(9): 1509-1516. doi: 10.2460/ajvr.2005.66.1509
- Westerman, T.L., Foster, C.M., Tornquist, S.J., Poulsen, K.P. (2016). Evaluation of serum amyloid A and haptoglobin concentrations as prognostic indicators for horses with colic. *Journal of the American Veterinary Medical Association* 248(8): 935-940. doi: 10.2460/javma.248.8.935
- Whitehead, A.S., De Beer, M.C., Steel, D.M., Rits, M., Lelias, J.M., Lane, W.S., De Beer, F.C. (1992). Identification of novel members of the serum amyloid A protein superfamily as constitutive apolipoproteins of high density lipoprotein. *The Journal of Biological Chemistry* 267(6): 3862-3867.
- Witkowska-Pilaszewicz, O.D., Zmigrodzka, M., Winnicka, A., Miskiewicz, A., Strzelec, K., Cywinska, A. (2019). Serum amyloid A in equine health and disease. *Equine Veterinary Journal* 51(3): 293-298. doi: 10.1111/evj.13062

B3 REFERENCES

1. Aydar M. (2021) Küresel iklim değişikliğinin toprak, su ve tarım üzerine etkileri. (Yüksek lisans tezi) Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Anabilim Dalı. Bursa.
2. Dellal G, Şen A, Övgü, Şenok A, & Pehlivan E. (2024) Central Anatolia Region Livestock Sector from the Perspective of Climate Change in Türkiye. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 12(5), 803–813. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v12i5.803-813.6269>
3. Edemen M, Engin V, Boynukara E, Narin E, Yalçın M, Küçükilhan H, Halil K, Tutar M, Kavlak A. (2023) "Küresel ısınma, küresel ısınmanın nedenleri ve sonuçları dünya ve Türkiye üzerine olası etkileri.", *International Journal Of Social Humanities Sciences Research*, 10(91), 37-48, <https://doi.org/10.26450/jshsr.3472>.
4. Fitzgerald JB, Brereton AJ. & Holden NM. (2009) Assessment of the adaptation potential of grass-based dairy systems to climate change in Ireland – the maximised production scenario. *Agricultural and Forest Meteorology*, 149(2), 244–255. <https://doi.org/10.1016/j.agrformet.2008.08.006>
5. Gaulty M ve Ammer S. (2020) Review: Challenges for dairy cow production systems arising from climate changes. *Animal*, 14(S1), S196–S203. <https://doi.org/10.1017/S1751731119003239>

6. Gebremariam T, Melaku S, Yami A. (2006) Effect of different level of cactus (*Opuntia ficus-indica*) inclusion on feed intake, digestibility and body weight gain in tef (*Eragrostis tef*) straw-based feeding of sheep. 2006. *Anim. Feed Sci. And Tech.* 131: 42-51.
7. Godde, C. M., Mason-D'Croz, D., Mayberry, D. E., Thornton, P. K., & Herrero, M. (2021). Impacts of climate change on the livestock food supply chain; a review of the evidence. *Global food security*, 28, 100488.
8. Koç G, Uzmay A. (2019). The effect of climate change on the cost of dairy farms in Turkey; Case study of Thrace Region. *Mediterranean Journal of Economics, Agriculture and Environment*, Vol. 18:3, 31-45.
9. Koyuncu M ve Nageye Fİ. (2020). İklim Değişikliğinin Sürdürülebilir Hayvancılığa Etkileri, *J. Anim. Prod.*, 61 (2): 157-167, <https://doi.org/10.29185/hayuretim.673145>
10. Makkar HP, Tran G, Heuzé V, & Ankers P. (2014). State-of-the-art on use of insects as animal feed. *Animal feed science and technology*, 197, 1-33.
11. Mirón IJ, Linares C, Díaz J. (2023). "The influence of climate change on food production and food safety.", *Environmental Research*, 216, 114674, <https://doi.org/10.1016/j.envres.2022.114674>.
12. Osorio AG, Valdez CAF, Miranda MC, Real CS, Garay AH. (2006). Effect of inclusion of cactus pear cladones in diet for growing-finishing lambs in Central Mexico. *Acta Hort. (ISHS)* 728: 269-274
13. Polley HW, Briske DD, Morgan JA, Wolter K, Bailey DW, Brown JR. (2013). Climate Change and North American Rangelands: Trends, Projections, and Implications. *Rangeland Ecology & Management*, 66 (5): 493-511.
14. Sanz-Saez A, Erice G, Aguirreolea J, Munoz F, Sanchez-Diaz M, Irigoyen JJ. (2012). Alfalfa forage digestibility, quality and yield under future climate change scenarios vary with *Sinorhizobium meliloti* strain. *Journal of Plant Physiology*, 169 (8): 782-788.
15. Tegegne F, Peters KJ, Kijora C. (2006). The role of cactus pear (*Opuntia ficus-indica*) for ruminant feeding systems in dry areas. *Book of Abstracts of the 57th Annual Meeting of the*

B4 REFERENCES

- Attia, Y. A., Al-Khalaifah, H., Ibrahim, M. S., Abd Al-Hamid, A. E., Al-Harhi, M. A., & El-Naggar, A. (2017). Blood hematological and biochemical constituents, antioxidant enzymes, immunity and lymphoid organs of broiler chicks supplemented with propolis, bee pollen and mannan oligosaccharides continuously or intermittently. *Poultry Science*, 96(12), 4182-4192.
- Attia, Y. A., Al-Khalaifah, H., Abd El-Hamid, H. S., Al-Harhi, M. A., Alyileili, S. R., & El-Shafey, A. A. (2022). Antioxidant status, blood constituents and immune response of broiler chickens fed two types of diets with or without different concentrations of active yeast. *Animals*, 12(4), 453.
- Ahiwe, E. U., Abdallah, M. E., Chang'a, E. P., Al-Qahtani, M., Omede, A. A., Graham, H., & Iji, P. A. (2019). Influence of autolyzed whole yeast and yeast components on broiler chickens challenged with salmonella lipopolysaccharide. *Poultry science*, 98(12), 7129-7138.
- Aluwong, T., Kawu, M., Raji, M., Dzenda, T., Govwang, F., Sinkalu, V., & Ayo, J. (2013). Effect of yeast probiotic on growth, antioxidant enzyme activities and malondialdehyde concentration of broiler chickens. *Antioxidants*, 2(4), 326-339.
- Amin, A. B., & Mao, S. (2021). Influence of yeast on rumen fermentation, growth performance and quality of products in ruminants: A review. *Animal nutrition*, 7(1), 31-41.

- Aune, T. M., Mora, A. L., Kim, S., Boothby, M., & Lichtman, A. H. (1999). Costimulation reverses the defect in IL-2 but not effector cytokine production by T cells with impaired I κ B α degradation. *The Journal of Immunology*, 162(10), 5805-5812.
- Bäumler, A. J., Tsois, R. M., & Heffron, F. (1997). Fimbrial adhesins of *Salmonella typhimurium*: Role in bacterial interactions with epithelial cells. *Mechanisms in the pathogenesis of enteric diseases*, 149-158.
- Bortoluzzi, C., Barbosa, J. G. M., Pereira, R., Fagundes, N. S., Rafael, J. M., & Menten, J. F. M. (2018). Autolyzed yeast (*Saccharomyces cerevisiae*) supplementation improves performance while modulating the intestinal immune-system and microbiology of broiler chickens. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 2, 85.
- Bortoluzzi, C., Rochell, S. J., & Applegate, T. J. (2018). Threonine, arginine, and glutamine: Influences on intestinal physiology, immunology, and microbiology in broilers. *Poultry science*, 97(3), 937-945.
- Bilal, R. M., Hassan, F. U., Saeed, M., Rafeeq, M., Zahra, N., Fraz, A., ... & Alagawany, M. (2023). Role of yeast and yeast-derived products as feed additives in broiler nutrition. *Animal Biotechnology*, 34(2), 392-401.
- Bruinenberg, P. G., & Castex, M. (2021). Evaluation of a yeast hydrolysate from a novel strain of *Saccharomyces cerevisiae* for mycotoxin mitigation using in vitro and in vivo models. *Toxins*, 14(1), 7.
- Chou, W. K., Park, J., Carey, J. B., McIntyre, D. R., & Berghman, L. R. (2017). Immunomodulatory effects of *Saccharomyces cerevisiae* fermentation product supplementation on immune gene expression and lymphocyte distribution in immune organs in broilers. *Frontiers in veterinary science*, 4, 37.
- Chuang, W. Y., Lin, W. C., Hsieh, Y. C., Huang, C. M., Chang, S. C., & Lee, T. T. (2019). Evaluation of the combined use of *Saccharomyces cerevisiae* and *Aspergillus oryzae* with phytase fermentation products on growth, inflammatory, and intestinal morphology in broilers. *Animals*, 9(12), 1051.
- Chuang, W. Y., Lin, L. J., Hsieh, Y. C., Chang, S. C., & Lee, T. T. (2021). Effects of *Saccharomyces cerevisiae* and phytase co-fermentation of wheat bran on growth, antioxidation, immunity and intestinal morphology in broilers. *Animal bioscience*, 34(7), 1157.
- Eeckhaut, V., Van Immerseel, F., Croubels, S., De Baere, S., Haesebrouck, F., Ducatelle, R., ... & Vandamme, P. (2011). Butyrate production in phylogenetically diverse Firmicutes isolated from the chicken caecum. *Microbial biotechnology*, 4(4), 503-512.
- Ezema, C., & Ugwu, C. C. (2015). Yeast (*Saccharomyces cerevisiae*) as a probiotic of choice for broiler production. *Beneficial microorganisms in agriculture, aquaculture and other areas*, 59-79.
- Gao, J., Zhang, H. J., Wu, S. G., Yu, S. H., Yoon, I., Moore, D., ... & Qi, G. H. (2009). Effect of *Saccharomyces cerevisiae* fermentation product on immune functions of broilers challenged with *Eimeria tenella*. *Poultry Science*, 88(10), 2141-2151.
- Gingerich, E., Frana, T., Logue, C. M., Smith, D. P., Pavlidis, H. O., & Chaney, W. E. (2021). Effect of feeding a postbiotic derived from *Saccharomyces Cerevisiae* fermentation as a preharvest food safety hurdle for reducing *Salmonella Enteritidis* in the ceca of layer pullets. *Journal of Food Protection*, 84(2), 275-280.
- Haldar, S., Ghosh, T. K., & Bedford, M. R. (2011). Effects of yeast (*Saccharomyces cerevisiae*) and yeast protein concentrate on production performance of broiler chickens exposed to heat stress and challenged with *Salmonella enteritidis*. *Animal feed science and technology*, 168(1-2), 61-71.
- Han, Q., Tong, J., Sun, Q., Teng, X., Zhang, H., & Teng, X. (2020). The involvement of miR-6615-5p/Smad7 axis and immune imbalance in ammonia-caused inflammatory injury via NF- κ B pathway in broiler kidneys. *Poultry science*, 99(11), 5378-5388.

- He, T., Mahfuz, S., Piao, X., Wu, D., Wang, W., Yan, H., ... & Liu, Y. (2021). Effects of live yeast (*Saccharomyces cerevisiae*) as a substitute to antibiotic on growth performance, immune function, serum biochemical parameters and intestinal morphology of broilers. *Journal of Applied Animal Research*, 49(1), 15-22.
- Hofmann, M., Boles, E., & Zimmermann, F. K. (1994). Characterization of the essential yeast gene encoding N-acetylglucosamine-phosphate mutase. *European Journal of Biochemistry*, 221(2), 741-747
- Imler, J. L., & Hoffmann, J. A. (2000). Toll and Toll-like proteins: an ancient family of receptors signaling infection. *Reviews in immunogenetics*, 2(3), 294-304.
- Kapteyn, J. C., Montijn, R. C., Dijkgraaf, G. J., Van den Ende, H. E. R. M. A. N., & Klis, F. M. (1995). Covalent association of beta-1, 3-glucan with beta-1, 6-glucosylated mannoproteins in cell walls of *Candida albicans*. *Journal of bacteriology*, 177(13), 3788-3792.
- Kogan, G., & Kocher, A. (2007). Role of yeast cell wall polysaccharides in pig nutrition and health protection. *Livestock Science*, 109(1-3), 161-165.
- Križková, L., Ďuračková, Z., Šandula, J., Sasinková, V., & Krajčovič, J. (2001). Antioxidative and antimutagenic activity of yeast cell wall mannans in vitro. *Mutation Research/Genetic Toxicology and Environmental Mutagenesis*, 497(1-2), 213-222.
- Kudupoje, M. B., Malathi, V., & Yiannikouris, A. (2022). Impact of a natural fusarial multi-mycotoxin challenge on broiler chickens and mitigation properties provided by a yeast cell wall extract and a postbiotic yeast cell wall-based blend. *Toxins*, 14(5), 315.
- LeBien, T. W., & Tedder, T. F. (2008). B lymphocytes: how they develop and function. *Blood, The Journal of the American Society of Hematology*, 112(5), 1570-1580.
- Li, Q., & Verma, I. M. (2002). NF- κ B regulation in the immune system. *Nature reviews immunology*, 2(10), 725-734.
- Liu, S., Tan, J., Hu, Y., Jia, X., Kogut, M. H., Yuan, J., & Zhang, H. (2019). Dietary l-arginine supplementation influences growth performance and B-cell secretion of immunoglobulin in broiler chickens. *Journal of animal physiology and animal nutrition*, 103(4), 1125-1134.
- Liu, Y., Cheng, X., Zhen, W., Zeng, D., Qu, L., Wang, Z., & Ning, Z. (2021). Yeast culture improves egg quality and reproductive performance of aged breeder layers by regulating gut microbes. *Frontiers in Microbiology*, 12, 633276.
- Mahasneh, O. K., Abdelqader, A., & Al-Fataftah, A. R. A. (2023). Effect of Yeast Cell Wall on Gut Health, Immunity and Milk Production of Dairy Cattle in Normal and Heat Stress Conditions. Review. *Jordan Journal of Agricultural Sciences*, 19(3), 281-299.
- Muthusamy, N., Haldar, S., Ghosh, T. K., & Bedford, M. R. (2011). Effects of hydrolysed *Saccharomyces cerevisiae* yeast and yeast cell wall components on live performance, intestinal histo-morphology and humoral immune response of broilers. *British poultry science*, 52(6), 694-703.
- Nguyen, T. H., Fleet, G. H., & Rogers, P. L. (1998). Composition of the cell walls of several yeast species. *Applied microbiology and biotechnology*, 50, 206-212.
- Oakley, B. B., Lillehoj, H. S., Kogut, M. H., Kim, W. K., Maurer, J. J., Pedroso, A., ... & Cox, N. A. (2014). The chicken gastrointestinal microbiome. *FEMS microbiology letters*, 360(2), 100-112.

- Pascual, A., Pauletto, M., Giantin, M., Radaelli, G., Ballarin, C., Birolo, M., ... & Trocino, A. (2020). Effect of dietary supplementation with yeast cell wall extracts on performance and gut response in broiler chickens. *Journal of Animal Science and Biotechnology*, 11, 1-11.
- Patterson, R., Rogiewicz, A., Kiarie, E. G., & Slominski, B. A. (2023). Yeast derivatives as a source of bioactive components in animal nutrition: a brief review. *Frontiers in Veterinary Science*, 9, 1067383.
- Pang, Y., Zhang, H., Wen, H., Wan, H., Wu, H., Chen, Y., ... & Liu, X. (2022). Yeast probiotic and yeast products in enhancing livestock feeds utilization and performance: An overview. *Journal of Fungi*, 8(11), 1191.
- Park, S. H., Lee, S. I., Kim, S. A., Christensen, K., & Ricke, S. C. (2017). Comparison of antibiotic supplementation versus a yeast-based prebiotic on the cecal microbiome of commercial broilers. *PLoS One*, 12(8), e0182805.
- Park, J. H., Sureshkumar, S., & Kim, I. H. (2020). Egg production, egg quality, nutrient digestibility, and excreta microflora of laying hens fed with a diet containing brewer's yeast hydrolysate. *Journal of Applied Animal Research*, 48(1), 492-498.
- Peng, Q. H., Cheng, L., Kun, K. A. N. G., Gang, T., Mohammad, A. M., Bai, X. U. E., ... & Wang, Z. S. (2020). Effects of yeast and yeast cell wall polysaccharides supplementation on beef cattle growth performance, rumen microbial populations and lipopolysaccharides production. *Journal of Integrative Agriculture*, 19(3), 810-819.
- Perricone, V., Sandrini, S., Irshad, N., Savoini, G., Comi, M., & Agazzi, A. (2022). Yeast-derived products: The role of hydrolyzed yeast and yeast culture in poultry nutrition—A review. *Animals*, 12(11), 1426
- Petravić-Tominac, V., Zechner-Krpan, V., Grba, S., Srećec, S., Panjkota-Krbavčić, I., & Vidović, L. (2010). Biological effects of yeast β -glucans. *Agriculturae conspectus scientificus*, 75(4), 149-158.
- Qiu, Q., Zhan, Z., Zhou, Y., Zhang, W., Gu, L., Wang, Q., ... & Li, Y. (2024). Effects of yeast culture on laying performance, antioxidant properties, intestinal morphology, and intestinal flora of laying hens. *Antioxidants*, 13(7), 779.
- Rinttilä, T., & Apajalahti, J. (2013). Intestinal microbiota and metabolites—Implications for broiler chicken health and performance. *Journal of Applied Poultry Research*, 22(3), 647-658.
- Roto, S. M., Park, S. H., Lee, S. I., Kaldhone, P., Pavlidis, H. O., Frankenbach, S. B., ... & Ricke, S. C. (2017). Effects of feeding Original XPC™ to broilers with a live coccidiosis-vaccine under industry conditions: Part 1. Growth performance and Salmonella inhibition. *Poultry Science*, 96(6), 1831-1837.
- Świątkiewicz, S., Arczewska-Włosek, A., & Józefiak, D. (2014). Immunomodulatory efficacy of yeast cell products in poultry: a current review. *World's Poultry Science Journal*, 70(1), 57-68.
- Sampath, V., Han, K., & Kim, I. H. (2021). Influence of yeast hydrolysate supplement on growth performance, nutrient digestibility, microflora, gas emission, blood profile, and meat quality in broilers. *Journal of Animal Science and Technology*, 63(3), 563.
- Sampath, V., Sureshkumar, S., & Kim, I. H. (2023). The efficacy of yeast supplementation on monogastric animal performance—a short review. *Life*, 13(10), 2037.
- Shah, S. W. A., Ishfaq, M., Nasrullah, M., Qayum, A., Akhtar, M. U., Jo, H., ... & Teng, X. (2020). Ammonia inhalation-induced inflammation and structural impairment in the bursa of fabricius and thymus of broilers through NF- κ B signaling pathway. *Environmental Science and Pollution Research*, 27, 11596-11607.
- Shaltout, F. A., El-diasty, E. M., Salem, R. M., & Hassan, A. M. (2016). Mycological quality of chicken carcasses and extending shelf-life by using preservatives at refrigerated storage. *Veterinary Medical Journal—Giza*, 62(3), 1-10.

- Sızmaz, Ö., Saçaklı P., Pirphani M. (2023). Effects of Yeast Cell Wall Components on Broiler Performance. Third International Congress on Biological and Health Science
- Sikandar, A., Zaneb, H., Younus, M., Masood, S., Aslam, A., Khattak, F., ... & Rehman, H. (2017). Effect of sodium butyrate on performance, immune status, microarchitecture of small intestinal mucosa and lymphoid organs in broiler chickens. *Asian-Australasian journal of animal sciences*, 30(5), 690.
- Song, B., Tang, D., Yan, S., Fan, H., Li, G., Shahid, M. S., ... & Guo, Y. (2021). Effects of age on immune function in broiler chickens. *Journal of animal science and biotechnology*, 12, 1-12.
- Song, B., Sun, P., Kong, L., Xiao, C., Pan, X., & Song, Z. (2024). The improvement of immunity and activation of TLR2/NF- κ B signaling pathway by *Romboutsia ilealis* in broilers. *Journal of Animal Science*, 102, skae286.
- Stier, H., Ebbeskotte, V., & Gruenwald, J. (2014). Immune-modulatory effects of dietary Yeast Beta-1, 3/1, 6-D-glucan. *Nutrition journal*, 13(1), 38.
- Sun, Z., Wang, T., Aschalew, N. D., Zhao, W., Chen, X., Zhang, X. F., ... & Qin, G. X. (2020). Effects of yeast cultures with different fermentation times on the growth performance, caecal microbial community and metabolite profile of broilers. *Journal of animal physiology and animal nutrition*, 104(1), 212-223.
- Surai, P. F., Kochish, I. I., & Kidd, M. T. (2021). Redox homeostasis in poultry: regulatory roles of NF- κ B. *Antioxidants*, 10(2), 186.
- Tak, P. P., & Firestein, G. S. (2001). NF- κ B: a key role in inflammatory diseases. *The Journal of clinical investigation*, 107(1), 7-11.
- Turner, J. R. (2006). Molecular basis of epithelial barrier regulation: from basic mechanisms to clinical application. *The American journal of pathology*, 169(6), 1901-1909.
- Xu, R., Yiannikouris, A., Shandilya, U. K., & Karrow, N. A. (2023). Comparative assessment of different yeast cell wall-based mycotoxin adsorbents using a model-and bioassay-based in vitro approach. *Toxins*, 15(2), 104. 22(1), 55-61.
- Wang, T., Cheng, K., Yu, C. Y., Li, Q. M., Tong, Y. C., Wang, C., ... & Wang, T. (2021). Effects of a yeast-derived product on growth performance, antioxidant capacity, and immune function of broilers. *Poultry Science*, 100(9), 101343.
- Wang, F., Zuo, Z., Chen, K., Gao, C., Yang, Z., Zhao, S., ... & Jing, B. (2018). Histopathological injuries, ultrastructural changes, and depressed TLR expression in the small intestine of broiler chickens with aflatoxin B1. *Toxins*, 10(4), 131.
- Wu, Q. J., Zheng, X. C., Wang, T., & Zhang, T. Y. (2018). Effects of oridonin on immune cells, Th1/Th2 balance and the expression of Blys in the spleens of broiler chickens challenged with *Salmonella pullorum*. *Research in veterinary science*, 119, 262-267.
- Yalçın, S., Yalçın, S., Cakın, K., Eltan, Ö., & Dağışan, L. (2010). Effects of dietary yeast autolysate (*Saccharomyces cerevisiae*) on performance, egg traits, egg cholesterol content, egg yolk fatty acid composition and humoral immune response of laying hens. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 90(10), 1695-1701.
- Yalçın, S.; Yalçın, S.; Uzunoğlu, K.; Duyum, H.M.; Eltan, Ö. Effects of dietary yeast autolysate (*Saccharomyces cerevisiae*) and black cumin seed (*Nigella sativa* L.) on performance, egg traits, some blood characteristics and antibody production of laying hens. *Livest. Sci.* 2012, 145, 13–20

Yalçın, S., Eser, H., Cengiz, S., & Eltan, Ö. (2013). Effects of dietary yeast autolysate (*Saccharomyces cerevisiae*) on performance, carcass and gut characteristics, blood profile, and antibody production to sheep red blood cells in broilers. *Journal of Applied Poultry Research*, 22(1), 55-61.

Yang, Y., Iji, P. A., & Choct, M. (2007). Effects of different dietary levels of mannanoligosaccharide on growth performance and gut development of broiler chickens. *Asian-Australasian Journal of Animal Sciences*, 20(7), 1084-1091.

B5 REFERENCES

1. Ammer S, Lambertz C, von Soosten D, Zimmer K, Meyer U, Dänicke S. & Gauly M. (2017) Impact of diet composition and temperature–humidity index on water and dry matter intake of high-yielding dairy cows. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*, 102 (1), 103–113. <https://doi.org/10.1111/jpn.12664>
2. Arslan E, Karaman Ö, Tok M, Kuzucu U, & İnal Ş. (2024) Küresel Isınmanın Çiftlik Hayvanlarında Sürü Sağlığı ve Verimliliği Üzerine Etkisi. *Manas Journal of Agriculture Veterinary and Life Sciences*, 14(1), 82-91. <https://doi.org/10.53518/mjavl.1388101>.
3. Aydar M. (2021). Küresel iklim değişikliğinin toprak, su ve tarım üzerine etkileri. (Yüksek lisans tezi) Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Anabilim Dalı. Bursa.
4. Cook NB, Mentink RL, Bennett TB & Burgi K. (2007) The effect of heat stress and lameness on time budgets of lactating dairy cows. *Journal of Dairy Science*, 90(4), 1674–1682. <https://doi.org/10.3168/jds.2006-634>
5. Dellal G, Şen A. Övgü Şenok A & Pehlivan E. (2024) Central Anatolia Region Livestock Sector from the Perspective of Climate Change in Türkiye. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 12(5), 803–813. <https://doi.org/10.24925/turjaf.v12i5.803-813.6269>
6. Doğan S, Tüzer M. (2011) Küresel iklim değişikliği ve potansiyel etkileri. *Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(1): 21-34.
7. Enemark JMD, Jorgensen RJ & Enemark PS. (2002) Rumen acidosis with special emphasis on diagnostic aspects of subclinical rumen acidosis: a review. *Veterinarija ir zootechnika*, 20(42), 16-29.
8. Erzurum O. (2024). Küresel İklim Değişiklikleri ve Süt Sığırı Yetiştiriciliği. *Manas Journal of Agriculture Veterinary and Life Sciences*, 14(1), 92-100. <https://doi.org/10.53518/mjavl.1418769>. European Association for Animal Production, p118, 17-20 Sept. 2006, Antalya-. Turkey
9. Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) (2020). Climate change: unpacking the burden on food safety. FAO, Rome. Available at: <https://doi.org/10.4060/ca8185en>. Accessed 16 November 2020.
10. Kanjanapruthipong J, Homwong N, Buatong N. (2010). Effects of prepartum roughage neutral detergent fiber levels on periparturient dry matter intake, metabolism, and lactation in heat-stressed dairy cows. *J Dairy Sci*. 93: 2589-2597.
11. Koyuncu M ve Nageye Fİ (2020). İklim Değişikliğinin Sürdürülebilir Hayvancılığa Etkileri, *J. Anim. Prod.*, 61 (2): 157-167, <https://doi.org/10.29185/hayuretim.673145>
12. Koyuncu M. (2017). "Global Climate Change and Animal Husbandry.", *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 31(2), 98-106.

13. Kutlu HR ve Serbester U. (2014). Ruminant Beslemede Son Gelişmeler. Türk Tarım – Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 2(1): 18-37.
14. Lambertz C, Sanker C & Gauly M. (2014). Climatic effects on milk production traits and somatic cell score in lactating Holstein-Friesian cows in different housing systems. Journal of Dairy Science, 97(1), 319–329. <https://doi.org/10.3168/jds.2013-7217>
15. Mitloehner FM, Morrow JL, Dailey JW, Wilson SC, Galyean ML, Miller MF, McGlone JJ. (2001). Shade and water misting effects on behavior, physiology, performance, and carcass traits of heatstressed feedlot cattle. J. Anim. Sci. 79, 2327 2335.
16. Nardone A, Ronchi B, Lacetera N, Ranieri MS, Bernabucci U. (2010). Effects of climate change on animal production and sustainability of livestock systems. Livestock Science, 130, 57–69.
17. Nelson GC, Rosegrant MW, Koo J, Robertson R, Sulser T, Zhu T, Ringler C, Msangi S, Palazzo A, Batka M, Magalhaes M, ValmonteSantos R, Ewing M, Lee D. (2009). Climate Change Impact on Agriculture and Costs of Adaptation. International Food Policy Research Institute.
18. Rojas-Downing MM, Nejadhashemi AP, Harrigan T & Woznicki SA. (2017). Climate risk management climate change and livestock: Impacts, adaptation, and mitigation. Climate Risk Management, 16, 145–163.
19. Tarım ve Orman Bakanlığı Tarım Reformu Genel Müdürlüğü (2023). İklim Değişikliği Ve Tarım. Şu adresten erişilebilir: <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/Belgeler/iklim%20Değişikliği%20ve%20Tarım.pdf> [Erişim Tarihi 07.12.2024]
20. Terkuran M. (2022). Küresel ısınmanın ve iklim değişikliğinin sürdürülebilir gıda güvenliği üzerine bazı önemli etkileri. Mühendislik Bilimlerinde Güncel Tartışmalar.
21. Thornton PK, van de Steeg J, Notenbaert A, Herrero A. (2009). The Impacts of Climate Change on Livestock and Livestock Systems in Developing Countries : A Review of What We Know and What We Need to Know. Agricultural Systems, 101 (3): 113-127.
22. Bernabucci U. (2019). Climate change: impact on livestock and how can we adapt, Animal Frontiers, Volume 9, Issue 1, January, Pages 3–5, <https://doi.org/10.1093/af/vfy039>
23. Wang JP, Bu DP, Wang JQ, Huo XK, Guo TJ, Wei HY, Zhou LY, Rastani RR, Baumgard LH, Li FD. (2010). Effect of saturated fatty acid supplementation on production and metabolism indices in heat-stressed mid-lactation dairy cows. J. Dairy Sci. 93: 4121-4127.
24. West JW, Mullinix BG & Bernard JK. (2003). Effects of hot, humid weather on milk temperature, dry matter intake, and milk yield of lactating dairy cows. Journal of Dairy Science, 86(1), 232–242. [https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302\(03\)73602-9](https://doi.org/10.3168/jds.S0022-0302(03)73602-9).
25. Zampieri M, Russo S, di Sabatino S, Michetti M, Scoccimarro E & Gualdi S. (2016). Global assessment of heat wave magnitudes from 1901 to 2010 and implications for the river discharge of the Alps. Science of the Total Environment, 571, 1330–1339. <https://doi.org//10.1016/j.scitotenv.2016.07.008>
26. Zimbelman RB, Baumgard LH & Collier RJ (2010). Effects of encapsulated niacin on evaporative heat loss and body temperature in moderately heat-stressed lactating Holstein cows. Journal of Dairy Science, 93(6), 2387–2394. <https://doi.org/10.3168/jds.2009-2557>.

b6 REFERENCES

1. Bazay C. (2024) Corneal Ulcers in Horses: Symptoms and Treatment Guide. <https://madbarn.com/corneal-ulcers-in-horses/#:~:text=Corneal%20ulcers%20are%20common%20in,even%20months%20to%20heal%20completely.> Access date: 05.12.2024
2. Brooks, D. E., & Matthews, A. G. (1999). Equine ophthalmology. *Veterinary ophthalmology*, 2, 1108.
3. Brooks, D. E. (2010). Catastrophic ocular surface failure in the horse. <https://www.cabidigitallibrary.org/doi/pdf/10.5555/20113042174> Access date: 18.12.2024
4. Brooks, D. E., & Plummer, C. E. (2022). Diseases of the equine cornea. *Equine ophthalmology*, 253-440.
5. Conrado, F. O., Richardson, R., Craft, S. L., Herrmann, J., & Hamor, R. E. (2023). What is your diagnosis? Scraping from a corneal ulcer in a horse. *Veterinary Clinical Pathology*, 52, 138-141.
6. Çatalkaya, E., & Sever, N. K. (2023). Diyarbakır’da Klinik Olarak Sağlıklı Atlarda Oküler Bakteriyel ve Fungal Flora. *Van Veterinary Journal*, 34(2), 109-112.
7. Çatalkaya, E., Kanay, B. E., Yayla, S., Saylak, N., & Bayat, A. Evaluation of Eye Diseases Encountered in Cats: A Retrospective Study (2020-2023). *Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 16(2), 108-111.
8. Dwyer, A.E. (2013) How to Insert and Manage a Subpalpebral Lavage System. *Proceedings of the American Association of Equine Practitioners* .
9. Gelatt, K.N. (2019) Eye Structure and Function in Horses. *MSD Manual Veterinary Manual*. <https://www.msdtvetmanual.com/horse-owners/eye-disorders-of-horses/eye-structure-and-function-in-horses> Access Date: 08.12.2024.
10. Gilger, B. C. (2012). The search for causes of nonhealing or recurrent ulcerative keratitis in horses. *Equine Veterinary Education*, 24(11), 561-562.
11. Hartley, C. (2014). Differential diagnosis and management of corneal ulceration in horses, part 1. *In Practice*, 36(10), 503-509.
12. Hartley, C. (2015). Differential diagnosis and management of corneal ulceration in horses, part 2. *In Practice*, 37(1), 23-30.
13. Hellander-Edman, A., Makdoui, K., Mortensen, J., & Ekesten, B. (2013). Corneal cross-linking in 9 horses with ulcerative keratitis. *BMC veterinary research*, 9, 1-10.
14. Maile, C. (2012). Equine corneal ulcers: a systematic approach to diagnosis and treatment. <https://www.vettimes.co.uk/app/uploads/wp-post-to-pdf-enhanced-cache/1/equine-corneal-ulcers-a-systematic-approach-to-diagnosis-and-treatment.pdf> Access Date: 08.12.2024
15. Michau, T. M., Schwabenton, B., Davidson, M. G., & Gilger, B. C. (2003). Superficial, nonhealing corneal ulcers in horses: 23 cases (1989–2003). *Veterinary Ophthalmology*, 6(4), 291-297.
16. Ollivier, F. J. (2005). Medical and surgical management of melting corneal ulcers exhibiting hyperproteinase activity in the horse. *Clinical techniques in equine practice*, 4(1), 50-71.
17. Peyrecave-Capo, X., Saulnier, N., Maddens, S., Gremillet, B., & Desjardins, I. (2022). Equine umbilical cord serum composition and its healing effects in equine corneal ulceration. *Frontiers in Veterinary Science*, 9, 843744.
18. Prucha, V. J., Tichy, A., & Nell, B. (2020). Equine non-healing corneal ulcers: a retrospective evaluation of 57 cases (2001–2017). *Tierärztliche Praxis Ausgabe G: Großtiere/Nutztiere*, 48(02), 92-97.

19. Wickens, C. (2023) Corneal Ulcers in Horses: The Importance of Keeping an Eye on Your Horse's Eyes. <https://nwdistrict.ifas.ufl.edu/phag/2023/05/05/corneal-ulcers-in-horses-the-importance-of-keeping-an-eye-on-your-horses-eyes/> Access Date: 08.12.2024
20. Williams, L. B., & Pinard, C. L. (2013). Corneal ulcers in horses. *Compend. Contin. Educ. Vet*, 35(1), E4.

b7 REFERENCES

- Aitken SL, CM Corl, and LM Sordillo. (2011). Immunopathology of mastitis: Insights into disease recognition and resolution. *J. Mammary Gland Biol. Neoplasia* 16:291–304.
- Anderson, B. H., D. L. Watson, and I. G. Colditz. (1999). The effect of dexamethasone on some immunological parameters in cattle. *Vet. Pic. Commun.* 23:399 – 413.
- Andrieu, S. (2008). Is there a role for organic trace element supplements in transition cow health. *Vet. J.* 176:77 – 83.
- Arshad U, Zenobi MG, Staples CR., and Santos JEP (2020), Meta-analysis of the effects of supplemental rumen-protected choline during the transition period on performance and health of parous dairy cows. *J. Dairy Sci.* 103:282–300 .
- Arthington J.D., Corah L.R., Blecha F. (1996). The effect of molybdenum-induced copper deficiency on acute-phase protein concentrations, superoxide dismutase activity, leukocyte numbers, and lymphocyte proliferation in beef heifers inoculated with bovine herpesvirus-1. *Journal of Animal Science* 74, 211–217.
- Baldi, A. and L. Pinotti. (2006). Choline metabolism in high-producing dairy cows: Metabolic and nutritional basis. *Life. J.Anim. Sci.* 86:207–212.
- Bendich A (1993). Vitamin E and human immune functions. In *Human Nutrition – A Comprehensive Treatise*, vol. 8, pp.217–228 [DM Klurfeld, editor]. New York: Plenum Press.
- Bernabucci, U., B. Ronchi, N. Lacetera, and A. Nardone. (2005). Influence of body condition score on relationships between metabolic status and oxidative stress in periparturient dairy cows. *J. Dairy Sci.* 88:2017–2026.
- Bobé, G., Young J. W., and Beitz D. C.. (2004). Invited review: Pathology, etiology, prevention, and treatment of fatty liver in dairy cows. *J. Dairy Sci.* 87:3105–3124.
- Boyne R & Arthur JR (1979). Alterations of neutrophil function in selenium-deficient cattle. *Journal of Comparative Pathology* 89, 151–158.
- Brady M and Eckelkamp E. (2024). Oroesophageal tube versus bottle feeding colostrum impacts on immunoglobulin absorption. *J. Dairy Sci.* Vol. 107, Suppl. 1. www.adsa.org/2024.
- Burton JL, Mallard BA & Mowat DN (1993). Effects of supplemental chromium on immune responses of periparturient and early lactation dairy cows. *Journal of Animal Science* 71, 1532–1539.
- Burton, J. L., S. A. Madsen, L. C. Chang, P. S. Weber, KR Buckham, R. van Dorp, M. C. Hickey, and B. Earley. (2005). Gene expression signatures in neutrophils exposed to glucocorticoids: a new paradigm to help explain “ neutrophil dysfunction ” in parturient dairy cows. *Vet. Immunol. Immunopathol.* 105:197 – 219.
- Cai, T. Q., P. G. Weston, L. A. Lund, B. Brodie, D. J. McKenna, and W. C. Wagner. (1994). Association between neutrophil functions and periparturient disorders in cows. *Am. J. Vet. Pic.* 55:934 – 943.

- Cao Y, Maddox JF, Mastro AM, Scholz RW, Hildenbrandt G & Reddy CC (1992) Selenium deficiency alters the lipoxygenase pathway and mitogenic response in bovine lymphocytes. *Journal of Nutrition* 122, 2121–2127.
- Caprarulo, V., Erb SJ, Chandler TL, Zenobi MG, Barton BA, CR Staples, and White HM. (2020). The effects of prepartum energy intake and peripartum rumen-protected choline supplementation on hepatic genes involved in glucose and lipid metabolism. *J. Dairy Sci.* 103:11439–11448. <https://doi.org/10.3168/jds.2020-18840>.
- Catalani, E., Amadori M., Vitali A., and Lacetera N.. (2013). Short communication: Lymphoproliferative response to lipopolysaccharide and incidence of infections in periparturient dairy cows. *J. Dairy Sci.* 96: 7077–7081 .
- Chang X & Mowat DN (1992) Supplemental chromium for stressed and growing feeder calves. *Journal of Animal Science* 70, 559–565
- Chang X, Mallard BA & Mowat DN (1996) Effects of chromium on health status, blood neutrophil phagocytosis and in vitro lymphocyte blastogenesis of dairy cows. *Veterinary Immunology and Immunopathology* 52, 37–52.
- Chesters JK (1997) Zinc. In *Handbook of Nutritionally Essential Mineral Elements*, pp. 185–230 [BL O'Dell and RA Sunde, editors]. New York: Marcel Dekker Inc.
- Chew BP (1987) Vitamin A and carotene on host defense. *Journal of Dairy Science* 70, 2732–2743.
- Chew BP (1993) Role of carotenoids in the immune response. *Journal of Dairy Science* 76, 2804–2811
- Cid de la Paz M, and Rostoll-Cangiano L. (2024). The role of colostrum in programming immune development of dairy calves. 1508. *J. Dairy Sci.* Vol. 107, Suppl. 1. P127. www.adsa.org/2024.
- Daniel LR, Chew BP, Tanaka TS & Tjoelker LW (1991) In vitro effects of β -carotene and vitamin A on paripartum bovine peripheral blood mononuclear cell proliferation. *Journal of Dairy Science* 74, 911–915.
- Drackley, J. K. (1999). Biology of dairy cows during the transition period: The final frontier? *J. Dairy Sci.* 82:2259 – 2273.
- Eicher SD, Morrill JL, Blecha F, Chitko-McKown CG, Anderson NV & Higgins JJ (1994) Leukocyte functions of young dairy calves fed milk replacers supplemented with vitamins A and E. *Journal of Dairy Science* 77, 1399–1407
- Engle TE, Nockels CF, Kimberling CV, Weaber DL & Johnson AB (1997) Zinc repletion with organic or inorganic forms of zinc and protein turnover in marginally zinc-deficient calves. *Journal of Animal Science* 75, 3074–3081.
- Erskine RJ, Eberhart RJ & Scholz RW (1990) Experimentally induced *Staphylococcus aureus* mastitis in selenium-deficient and selenium-supplemented dairy cows. *American Journal of Veterinary Research* 51, 1107–1111.
- Erskine RJ, Eberhart RJ, Grasso PJ & Scholz RW (1989) Induction of *Escherichia coli* mastitis in cows fed selenium-deficient or selenium-supplemented diets. *American Journal of Veterinary Research* 51, 2093–2100.
- Finch JM & Turner RJ (1996) Effects of selenium and vitamin E on the immune responses of domestic animals. *Research in Veterinary Science* 60, 97–106.
- Fraker PJ, Hildebrandt K & Lueck RW (1984) Alteration of antibody-mediated responses of sucking mice to T-cell dependent and independent antigens by maternal marginal zinc deficiency: Restoration of responsivity by nutritional repletion. *Journal of Nutrition* 114, 170–179.
- Galyean ML, Malcolm-Callis KJ, Gunter SA & Berrie RA (1995) Effects of zinc source and level and added copper lysine in the receiving diet on performance by growing and finishing steers. *The Professional Animal Scientist* 11, 139–148 . .

Gengelbach GP & Spears JW (1998) Effects of dietary copper and molybdenum on copper status, cytokine production, and humoral immune response of calves. *Journal of Dairy Science* 81, 3286–3292.

Gengelbach GP, Ward JD, Spears JW & Brown TT (1997) Effects of copper deficiency and copper deficiency coupled with high dietary iron or molybdenum on phagocytic cell function and response of calves to a respiratory disease challenge. *Journal of Animal Science* 75, 1112–1118.

Grasso PJ, Scholz RW, Erskine RJ & Eberhart RJ (1990) Phagocytosis, bactericidal activity, and oxidative metabolism of milk neutrophils from dairy cows fed selenium-supplemented and selenium-deficient diets. *American Journal of Veterinary Research* 51, 269–274

Grommers, F. J., Van de Geer D., Van der Vliet H., Henricks P. A., and Nijkamp F. P.. (1989). Polymorphonuclear leucocyte function: Relationship between induced migration into the bovine mammary gland and in vitro cell activity. *Vet. Immunol. Immunopathol.* 23:75 – 83.

Grum, D. E., Drackley J. K., and Clark J. H.. (2002). Fatty acid metabolism in liver of dairy cows fed supplemental fat and nicotinic acid during an entire lactation. *J. Dairy Sci.* 85:3026 – 3034 .

Hammon, D. S., Evjen I. M., Dhiman T. R., Goff J. P., and Walters J. L.. (2006). Neutrophil function and energy status in Holstein cows with uterine health disorders. *Vet. Immunol. Immunopathol.* 113:21 – 29

Hare KS, Wood KM, Penner GB, and Steele MA. 2024. The impact of prepartum nutrition on colostrum production and newborn calves. 1506. *J. Dairy Sci.* Vol. 107, Suppl. 1. P126. www.adsa.org/2024.

Hartwell, J. R., Cecava M. J., and Donkin S. S.. 2000. Impact of dietary rumen undegradable protein and choline on intake, peripartum liver triglyceride, plasma metabolites and milk production in dairy cows. *J. Dairy Sci.* 83:2907–2917

Heuer, C., Schukken Y. H., and Dobbelaar P.. (1999). Postpartum body condition score and results from the first test day milk as predictors of disease, fertility, yield, and breeding in commercial dairy herds. *J. Dairy Sci.* 82:295 – 304.

Hill, A. W. (1981). Factors influencing the outcome of *Escherichia coli* mastitis in the dairy cow. *Pic. Vet. Sci.* 31:107 – 112.

Hoedemaker, M., Prange D., and Gundelach Y.. (2009). Body condition change anteand postpartum, health and reproductive performance in German Holstein cows. *Reprod. home Anim.* 44:167 – 173.

Hogan JS, Smith KL, Weiss WP, Todhunter DA & Schockey WL (1990) Relationships among vitamin E, selenium, and bovine blood neutrophils. *Journal of Dairy Science* 73, 2372–2378.

Humer, E., Bruggeman G., and Zebeli Q.. (2019). A meta-analysis on the impact of the supplementation of rumen-protected choline on the metabolic health and performance of dairy cattle. *Animals (Basel)* 9:566.

Ingvarsen, K. L., and Andersen J. B.. (2000). Integration of metabolism and intake regulation: A review focusing on periparturient animals. *J. Dairy Sci.* 83:1573 – 1597.

Ingvarsen, K. L., and Moyes K.. (2013). Nutrition, immune function and health of dairy cattle. *Animal* 7(Suppl. 1):112–122.

Kegley EB & Spears JW (1995) Immune response, glucose metabolism, and performance of stressed feeder calves fed inorganic or organic chromium. *Journal of Animal Science* 73, 2721–2726.

Kegley EB, Spears JW & Brown TT (1996) Immune response and disease resistance of calves fed chromium nicotinic acid complex or chromium chloride. *Journal of Dairy Science* 79, 1278–1283.

- Kegley EB, Spears JW & Brown TT (1997) Effect of shipping and chromium supplementation on performance, immune response, and disease resistance of steers. *Journal of Animal Science* 75, 1956–1964.
- Kelley, K. W., Weigent D. A., and Kooijman R.. (2007). Protein hormones and immunity. *Brain Behav. Immune.* 21:384 – 392.
- Khan MZ, Liu S, Ma Y, Ma M, Ullah Q, Khan IM, Wang J, Xiao J, Chen T, Khan A and Cao Z (2023) Overview of the effect of rumen-protected limiting amino acids (methionine and lysine) and choline on the immunity, antioxidative, and inflammatory status of periparturient ruminants. *Front. Immunol.* 13:1042895)
- Kimura, K., J. P. Goff, and M. E. Kehrli Jr.. (1999). Effects of the presence of the mammary gland on expression of neutrophil adhesion molecules and myeloperoxidase activity in periparturient dairy cows. *J. Dairy Sci.* 82:2385 – 2392.
- Kimura, K., Goff JP, Kehrli Jr. ME, and Reinhardt TA. (2002a). Decreased neutrophil function as a cause of retained placenta in dairy cattle. *J. Dairy Sci.* 85:544 – 550.
- Kimura, K., Goff JP, Kehrli Jr. ME, Harp JA, and Nonnecke BJ. (2002b). Effects of mastectomy on composition of peripheral blood mononuclear cell populations in periparturient dairy cows. *J. Dairy Sci.* 85:1437 – 1444.
- Kincaid RL, Chew BP, Cronrath JD (1997) Zinc oxide and amino acids as sources of dietary zinc for calves: Effects on uptake and immunity. *Journal of Dairy Science* 80, 1381–1388.
- Lamote, I., E. Meyer, De Ketelaere A., Duchateau L., and Burvenich C.. (2006a). Expression of the estrogen receptor in blood neutrophils of dairy cows during the periparturient period. *Theriogenology* 65:1082 – 1098.
- Lamote, I., E. Meyer, De Ketelaere A., Duchateau L., and Burvenich C.. (2006b). Influence of sex steroids on the viability and CD11b, CD18 and CD47 expression of blood neutrophils from dairy cows in the last month of gestation. *Vet. Pic.* 37:61 – 74.) .
- Lima, F. S., Sa Filho MF, Greco LF, and Santos J. E.. (2012). Effects of feeding rumen-protected choline on incidence of diseases and reproduction of dairy cows. *Vet. J.* 193:140 – 145.)
- Lindell SA, Brandt RT Jr, Milton JE, Blecha F, Stokka GL & Milton CT (1994) Supplemental Cr and revaccination effects on performance and health of newly weaned calves. *Journal of Animal Science* 72, Suppl. 1, 133)
- Lippolis, J. D., Peterson-Burch B. D., and Reinhardt T. A.. (2006a). Differential expression analysis of proteins from neutrophils in the periparturient period and neutrophils from dexamethasone-treated dairy cows. *Vet. Immunol. Immunopathol.* 111:149 – 164.
- MacPherson A, Gray D, Mitchell GBB & Taylor CN (1987) Ostertagia infection and neutrophil function in cobalt-deficient and cobalt-supplemented cattle. *British Veterinary Journal* 143, 348–353.
- Maddox JF, Aherne KM, Reddy CC & Sordillo LM (1999) Increased neutrophil adherence and adhesion molecule mRNA expression in endothelial cells during selenium deficiency. *Journal of Leukocyte Biology* 65, 658–664.
- Mallard, B. A., Dekkers J. C., Ireland M. J., Leslie KE, Sharif S., Vankampen C. L., Wagter L., and Wilkie BN. (1998). Alteration in immune responsiveness during the peripartum period and its ramification on dairy cow and calf health. *J. Dairy Sci.* 81:585–595.
- Mann S. 2024. Colostrum—More than immunoglobulin G (IgG): Colostrum components and effects on the calf. 1507. *J. Dairy Sci.* Vol. 107, Suppl. 1. P127. www.adsa.org/2024
- Marques TC., Monteiro HF, Melo DB, Coelho Jr.WM, Salman S., Marques LR, Leão KM, Machado VS,P. Menta, Dubey D., Sun F., Lima FS (2024), Effect of rumen-protected choline on dairy cow metabolism, immunity, lactation performance, and vaginal discharge microbiome, *J. Dairy Sci.* 107:2864–2882.).

- Mehrzad, J., Dosogne H., Meyer E., Heyneman R., and Burvenich C.. (2001). Respiratory burst activity of blood and milk neutrophils in dairy cows during different stages of lactation. *J. Dairy Res.* 68:399 – 415.)
- Michal JJ, Heirman LR, Wong TS, Chew BP, Frigg M & Voker L (1994) Modulatory effects of dietary β -carotene on blood and mammary leukocyte function in periparturient dairy cows. *Journal of Dairy Science* 77, 1408–1421.
- Moonsie-Shageer S & Mowat DN (1993) Effect of level of supplemental chromium on performance, serum constituents, and immune status of stressed feeder calves. *Journal of Animal Science* 71, 232–238.
- Moyes, K. M., Drackley J. K., Salak-Johnson J. L., Morin DE, Hope J. C., and Looor J. J.. (2009). Dietary-induced negative energy balance has minimal effects on innate immunity during a *Streptococcus uberis* mastitis challenge in dairy cows during midlactation. *J. Dairy Sci.* 92:4301 – 4316
- Nishihara K, Villot C, Cangiano LR, Guan LL, and Steele M. 2024. Bacteria colonization and gene expression related to immune function in colon mucosa is associated with growth in neonatal calves. 1123. *J. Dairy Sci.* Vol. 107, Suppl. 1. P11. www.adsa.org./2024.
- Nonnecke, B. J., Kimura K., Goff J. P., and Kehrlı Jr. M. E.. (2003). Effects of the mammary gland on functional capacities of blood mononuclear leukocyte populations from periparturient cows. *J. Dairy Sci.* 86:2359 – 2368
- Oldham ER, Eberhart RJ, Muller LD (1991) Effects of supplemental vitamin A or b-carotene during the dry period and early lactation on udder health. *Journal of Dairy Science* 74, 3775–3781 .
- Paterson JE & MacPherson A (1990) The influence of a low cobalt intake on the neutrophil function and severity of *Ostertagia* infection in cattle. *British Veterinary Journal* 146, 519–530.
- Perkins, K. H., VandeHaar M. J., Burton J. L., Liesman J. S., Erskine R. J., and Elsasser T. H.. (2002). Clinical responses to intramammary endotoxin infusion in dairy cows subjected to feed restriction. *J. Dairy Sci.* 85:1724 – 1731.
- Perkins, K. H., VandeHaar M. J., Tempelman R. J., and Burton J. L.. (2001). Negative energy balance does not decrease expression of leukocyte adhesion or antigen-presenting molecules in cattle. *J. Dairy Sci.* 84:421 – 428
- Perryman LE, Leach DR, Davis WC, Mickelson WD, Heller SR, Ochs HD, Ellis JA & Brummerstedt E (1989) Lymphocyte alterations in zinc-deficient calves with lethal trait A46. *Veterinary Immunology and Immunopathology* 21, 239–248.
- Politis I, Hidiroglow M, Batra TR, Gilmore JA, Gorewit RC & Scherf H (1995) Effects of vitamin E on immune function. *American Journal of Veterinary Research* 56, 179–184.
- Reddy PG, Morrill JL, Minocha HC, Morrill MB, Dayton AD & Frey RA (1986) Effect of supplemental vitamin E on the immune system of calves. *Journal of Dairy Science* 69, 164–171.
- Reynolds, C. K., Aikman P. C., Lupoli B., Humphries D. J., and Beaver D. E.. 2003. Splanchnic metabolism of dairy cows during the transition from late gestation through early lactation. *J. Dairy Sci.* 86:1201–1217 .
- Roche, J. R., Friggens N. C., Kay J. K., Fisher M. W., Stafford K. J., and Berry D. P.. (2009). Invited review: Body condition score and its association with dairy cow productivity, health, and welfare. *J. Dairy Sci.* 92:5769 – 5801
- Roth, J. A., M. L. Kaeberle, and W. H. Hsu. (1982). Effect of estradiol and progesterone on lymphocyte and neutrophil functions in steers. *Infect. Immune.* 35:997 – 1002.
- Rotruck JT, Pope AL, Ganther HE, Hafeman DG, Swanson AB & Hoekstra WG (1973) Selenium: Biochemical role as a component of glutathione peroxidase. *Science* 179, 588–590.

- Sharma, B. K., and Erdman R. A.. 1989a. In vitro degradation of choline from selected feedstuffs and choline supplements. *J. Dairy Sci.* 72:2772–2776 .
- Shuster, D. E., Lee E. K., and Kehrlı Jr. M. E.. (1996). Bacterial growth, inflammatory cytokine production, and neutrophil recruitment during coliform mastitis in cows within ten days after calving, compared with cows at midlactation. *Am. J. Vet. Pic.* 57:1569 – 1575.) .
- Smith LK, Harrison JH, Hancock DD, Todhunter DA & Conrad HR (1984) Effect of vitamin E and selenium supplementation on incidence of clinical mastitis and duration of clinical symptoms. *Journal of Dairy Science* 67, 1293–1300.
- Sordillo LM (2016), Nutritional strategies to optimize dairy cattle immunity, *J. Dairy Sci.* 99:4967–4982 .
- Sordillo, L. M., and Raphael W. (2013). Significance of metabolic stress, lipid mobilization, and inflammation on transition cow disorders. *Vet. Clin. North Am. Food Anim. Pract.* 29:267 – 278.
- Sordillo, L. M., and Aitken S. L.. (2009). Impact of oxidative stress on the health and immune function of dairy cattle. *Vet. Immunol. Immunopathol.* 128:104 – 109.
- Sordillo, L. M., and Mavangira V.. (2014). The nexus between nutrient metabolism, oxidative stress and inflammation in transition cows. *Anim. Prod. Sci.* 54:1204–1214.
- Sordillo, L. M., Weaver J. A., Cao Y. Z., Corl C., Sylte M. J., and Mullarky I. K.. (2005). Enhanced 15-HPETE production during oxidant stress induces apoptosis of endothelial cells. *Prostaglandins Other Lipid Mediat.* 76:19–34.
- Sordillo, L. M., Streicher K. L., Mullarky I. K., Gandy J. C., Trigona W., and Corl C. M.. (2008). Selenium inhibits 15-hydroperoxyoctadecadienoic acid-induced intracellular adhesion molecule expression in aortic endothelial cells. *Free Radic. Biol. Med.* 44:34–43.
- Sordillo, L. M., O'Boyle N., Gandy J. C., Corl C. M., and Hamilton E.. (2007). Shifts in thioredoxin reductase activity and oxidant status in mononuclear cells obtained from transition dairy cattle. *J. Dairy Sci.* 90:1186–1192.
- Spears JW (2000) Micronutrients and immune function in cattle, *Proceedings of the Nutrition Society* 59, 587–594.
- Spears, J. W., and Weiss W. P.. (2008). Role of antioxidants and trace elements in health and immunity of transition dairy cows. *Vet. J.* 176:70 – 76.
- Stabel JR & Spears JW (1993) Role of selenium in immune responsiveness and disease resistance. In *Human Nutrition – A Comprehensive Treatise*, vol. 8, pp. 333–356 [DM Klurfeld, editor]. New York: Plenum Press.
- Stabel JR & Spears JW (1993) Role of selenium in immune responsiveness and disease resistance. In *Human Nutrition – A Comprehensive Treatise*, vol. 8, pp. 333–356 [DM Klurfeld, editor]. New York: Plenum Press.
- Stabel JR, Spears JW & Brown TT (1993) Effect of copper deficiency on tissue, blood characteristics, and immune function of calves challenged with infectious bovine rhinotracheitis virus and *Pasterurella hemolytica*. *Journal of Animal Science* 71, 1247–1255.
- Sun, F., Cao Y., Cai C., Li S., Yu C., and Yao J.. 2016. Regulation of nutritional metabolism in transition dairy cows: Energy homeostasis and health in response to post-ruminal choline and methionine. *PLoS One* 11:e0160659.
- Torre PM, Harmon RJ, Hemken RW, Clark TW, Trammell DS & Smith BA (1996) Mild dietary copper insufficiency depresses blood neutrophil function in dairy cattle. *Journal of Nutritional Immunology* 4, 3–24.

Torre PM, Harmon RJ, Sordillo LM, Boissonneault GA, Hemken RW, Trammell DS & Clark TW (1995) Modulation of bovine mononuclear cell proliferation and cytokine production by dietary copper insufficiency. *Journal of Nutritional Immunology* 3, 3–20.

Valko, M., Leibfritz D., Moncol J., Cronin M. T., Mazur M., and Telser J.. (2007). Free radicals and antioxidants in normal physiological functions and human disease. *Int. J. Biochem. Cell Biol.* 39:44 – 84.

Weigent, DA 2013. Lymphocyte GH-axis hormones in immunity. *Cell. Immunol.* 285:118 – 132

WeissWP, Hogan JS, Smith KL & Hoblet KH (1990) Relationships among selenium, vitamin E, and mammary gland health in commercial dairy herds, *Journal of Dairy Science* 73, 381–390.

Wilde, D. (2006). Influence of macro and micro minerals in the periparturient period on fertility in dairy cattle. *Anim. Reprod. Sci.* 96:240 – 249.

Yao, Z. M., and Vance DE. 1988. The active synthesis of phosphatidylcholine is required for very low-density lipoprotein secretion from rat hepatocytes. *J. Biol. Chem.* 263:2998–3004 .

Zeisel, S. H., and Da Costa K. A.. 2009. Choline: An essential nutrient for public health. *Nutr. Rev.* 67:615–623.

Zenobi, M. G., Gardinal R., Zuniga J. E., Dias AL. G., Nelson C. D., Driver J. P., Barton B. A., Santos J. E. P., and Staples C. R.. 2018a. Effects of supplementation with ruminally protected choline on performance of multiparous Holstein cows did not depend upon prepartum caloric intake. *J. Dairy Sci.* 101:1088–1110.

Zhao, X. J., Li Z. P., Wang J. H., Xing X. M., Wang Z. Y., Wang L., and Wang Z. H.. (2015). Effects of chelated Zn/Cu/Mn on redox status, immune responses and hoof health in lactating Holstein cows. *J. Vet. Sci.* 16:439 – 446.

Zhou, Z., Vailati-Riboni M., Trevisi E., Drackley J. K., Luchini DN, and Looor J. J.. 2016. Better postpartal performance in dairy cows supplemented with rumen-protected methionine compared with choline during the peripartal period. *J. Dairy Sci.* 99:8716–8732.

b8 REFERENCES

Anonymous (2024). Galanin (porcine), <https://pubchem.ncbi.nlm.nih.gov/#query=Galanin%20porcine>, (Erişim tarihi: 11.12.2024)

Brzozowska, M., Calka, J. (2020). Review: occurrence and distribution of galanin in the physiological and inflammatory states in the mammalian gastrointestinal tract. *Frontiers in Immunology* 11:602070.

Corradi, L., Bruzzone, M., Maschio, M.D., Sawamiphak, S., Filosa, A. (2022). Hypothalamic Galanin-producing neurons regulate stress in zebrafish through a peptidergic, self-inhibitory loop. *Current Biology* 32(7): 1497-1510.e5.

Demsie, D.G., Altaye, B.M., Weldekidan, E., Gebremedhin, H., Alema, N.M., Tefera, M. M., Bantie, A.T. (2020). Galanin receptors as drug target for novel antidepressants. *Biologics: Targets and Therapy* 14: 37-45.

Edwards, C.M.B., Abusnana, S., Sunter, D., Murphy, K.G., Ghatei, M. A., Bloom, S.R. (1999). The effect of the orexins on food intake: comparison with neuropeptide Y, melanin-concentrating hormone and galanin. *Journal of Endocrinology* 160(3): R7.

Fang, P., He, B., Shi, M., Kong, G., Dong, X., Zhu, Y., Zhang, Z. (2015). The regulative effect of galanin family members on link of energy metabolism and reproduction. *Peptides* 71: 240-249.

- Fang, P., Yu, M., Guo, L., Bo, P., Zhang, Z., Shi, M. (2012). Galanin and its receptors: a novel strategy for appetite control and obesity therapy. *Peptides* 36(2): 331-339.
- Fang, P., Yu, M., Shi, M., Bo, P., Zhang, Z. (2020). Galanin peptide family regulation of glucose metabolism. *Front Neuroendocrinol* 56: 100801.
- Fonseca-Rodrigues, D., Almeida, A., Pinto-Ribeiro, F. (2022). A new Gal in town: a systematic review of the role of galanin and its receptors in experimental pain. *Cells* 11(5): 839.
- Gallagher, D.M., O'Harte, F.P.M., Irwin, N. (2024). An update on galanin and spexin and their potential for the treatment of type 2 diabetes and related metabolic disorders. *Peptides* 171: 171096.
- Gundlach, A.L. (2002). Galanin/GALP and galanin receptors: role in central control of feeding, body weight/obesity and reproduction? *European Journal of Pharmacology* 440(2-3): 255-268.
- Hevesi, Z., Bakker, J., Tretiakov, E.O., Adori, C., Raabgrund, A., Barde, S.S., Caramia, M., Krausgruber, T., Ladstätter, S., Bock, C., Hökfelt, T., Harkany, T. (2024). Transient expression of the neuropeptide galanin modulates peripheral-to-central connectivity in the somatosensory thalamus during whisker development in mice. *Nature Communications* 15: 2762.
- Hulting, A.L., Land, T., Berthold, M., Langel, U., Hökfelt, T., Bartfai, T. (1993). Galanin receptors from human pituitary tumors assayed with human galanin as ligand. *Brain Research* 625(1): 173-176.
- Jiang, W., Zheng, S. (2022). Structural insights into galanin receptor signaling. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 119(21): e2121465119.
- Kerr, N., Holmes, F.E., Hobson, S.A., Vanderplank, P., Leard, A., Balthasar, N., Wynick, D. (2015). The generation of knock-in mice expressing fluorescently tagged galanin receptors 1 and 2. *Molecular and Cellular Neurosciences* 68: 258-271.
- Kiezun, J., Godlewski, J., Krazinski, B.E., Koziellec, Z., Kmiec, Z. (2022). Galanin receptors (GalR1, GalR2, and GalR3) expression in colorectal cancer tissue and correlations to the overall survival and poor prognosis of CRC patients. *International Journal of Molecular Sciences* 23: 3735.
- Kofler, B., Liu, M.L., Jacoby, A.S., Shine, J., Iismaa, T.P. (1996). Molecular cloning and characterisation of the mouse preprogalanin gene. *Gene* 182(1-2): 71-75.
- Köhler, C., Hallman, H., Melander, T., Hökfelt, T., Norheim, E. (1989). Autoradiographic mapping of galanin receptors in the monkey brain. *Journal of Chemical Neuroanatomy* 2(5): 269-284.
- Lang, R., Gundlach, A.L., Holmes, F.E., Hobson, S.A., Wynick, D., Hökfelt, T., Kofler, B. (2015). Physiology, signaling, and pharmacology of galanin peptides and receptors: three decades of emerging diversity. *Pharmacological Reviews* 67(1): 118-175.
- Lang, R., Gundlach, A.L., Kofler, B. (2007). The galanin peptide family: receptor pharmacology, pleiotropic biological actions, and implications in health and disease. *Pharmacology & Therapeutics* 115(2): 177-207.
- Lawrence, C.B. (2009). Galanin-like peptide modulates energy balance by affecting inflammatory mediators? *Physiology and Behavior* 97(5): 515-519.
- Lundström, L., Elmquist, A., Bartfai, T., Langel, U. (2005). Galanin and its receptors in neurological disorders. *Neuromolecular Medicine* 7(1-2): 157-180.
- Matsumoto, H., Noguchi, J., Takatsu, Y., Horikoshi, Y., Kumano, S., Ohtaki, T., Kitada, C., Itoh, T., Onda, H., Nishimura, O., Fujino, M. (2001). Stimulation effect of galanin-like peptide on luteinizing hormone-releasing hormone-mediated luteinizing hormone secretion in male rats. *Endocrinology* 142: 3693-3696.

- Mills, E.G., Izzi-Engbeaya, C., Abbara, A., Comninou, A.N., Dhillo, W.S. (2021). Functions of galanin, spexin and kisspeptin in metabolism, mood and behaviour. *Nature Reviews. Endocrinology* 17(2): 97-113.
- Ohtaki, T., Kumano, S., Ishibashi, Y., Ogi, K., Matsui, H., Harada, M., Kitada, C., Kurokawa, T., Onda, H., Fujino, M. (1999). Isolation and cDNA cloning of a novel galanin-like peptide (GALP) from porcine hypothalamus. *The Journal of Biological Chemistry* 274(52): 37041-37045.
- Palus, K., Makowska, K., Calka, J. (2019). Alterations in galanin-like immunoreactivity in the enteric nervous system of the porcine stomach following acrylamide supplementation. *International Journal of Molecular Sciences* 20(13): 3345.
- Piccio, M.R., Brabant, C., Einstein, E.B., Kamens, H.M., Neugebauer, N.M. (2010). Effects of galanin on monoaminergic systems and HPA axis: Potential mechanisms underlying the effects of galanin on addiction- and stress-related behaviors. *Brain Research* 1314: 206-218.
- Rattan, S. (1991). Role of galanin in the gut. *Gastroenterology* 100(6): 1762-1768.
- Santic, R., Fenninger, K., Graf, K., Schneider, R., Hauser-Kronberger, C., Schilling, F.H., Kogner, P., Ratschek, M., Jones, N., Sperl, W., Kofler, B. (2006). Gangliocytes in neuroblastic tumors express alarin, a novel peptide derived by differential splicing of the galanin-like peptide gene. *Journal of Molecular Neuroscience* 29(2): 145-152.
- Seth, A., Stanley, S., Dhillo, W., Murphy, K., Ghatei, M., Bloom, S. (2003). Effects of galanin-like peptide on food intake and the hypothalamo-pituitary-thyroid axis. *Neuroendocrinology* 77(2): 125-131.
- Shimosegawa, T., Moriizumi, S., Koizumi, M., Kashimura, J., Yanaihara, N., Toyota, T. (1992). Immunohistochemical demonstration of galanin like immunoreactive nerves in the human pancreas. *Gastroenterology* 102(1): 263-271.
- Sipkova J, Kramarikova I, Hynie S, Klenerova V (2017). The galanin and galanin receptor subtypes, its regulatory role in the biological and pathological functions. *Physiological Research* 66(5): 729-740.
- Smith, K.E., Forray, C., Walker, M.W., Jones, K.A., Tamm, J.A., Bard, J., Branchek, T.A., Linemeyer, D.L., Gerald, C. (1997). Expression cloning of a rat hypothalamic galanin receptor coupled to phosphoinositide turnover. *The Journal of Biological Chemistry* 272(39): 24612-24616.
- Tatemoto, K., Rökaeus, A., Jörnvall, H., McDonald, T.J., Mutt, V. (1983). Galanin - a novel biologically active peptide from porcine intestine. *FEBS Letters* 164(1): 124-128.
- Webling, K.E., Runesson, J., Bartfai, T., Langel, U. (2012). Galanin receptors and ligands. *Front Endocrinol (Lausanne)* 3: 146.
- Zhang, Y., Gao, Y., Li, C.Y., Dong, W., Li, M.N., Liu, Y.N., Dong, Y., Xu, S.L. (2019). Galanin plays a role in antinociception via binding to galanin receptors in the nucleus accumbens of rats with neuropathic pain. *Neuroscience Letters* 706: 93-98.
- Zhu, S., Hu, X., Bennett, S., Charlesworth, O., Qin, S., Mai, Y., Dou, H., Xu, J. (2022). Galanin family peptides: molecular structure, expression and roles in the neuroendocrine axis and in the spinal cord. *Front Endocrinol (Lausanne)* 13: 1019943.

1. Akıllı, A., Atıl, H. (2014). Süt Sığırcılığında Yapay Zeka Teknolojisi: Bulanık Mantık ve Yapay Sinir Ağları. *Hayvansal Üretim*, 55 (1), 39-45. <https://doi.org/10.29185/hayuretim.363911>.
2. Akıllı, A., Atıl, H., Kesenkaş, H. 2014. Çiğ Süt Kalite Değerlendirmesinde Bulanık Mantık Yaklaşımı. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi* 20(2): 223-229.
3. Aydan, A. (2019). Impact of Artificial Intelligence on Agricultural, Healthcare and Logistics Industries. *Annals of Spiru Haret University. Economic Series*, 19(2), 167-175.
4. Benkő A. ve Lányi C. S. (2009). History of Artificial Intelligence. *Encyclopedia of Information Science and Technology*, Second Edition. ISBN13: 9781605660264
5. Bouhali, O., Bensmail, H., Sheharyar, A., David, F., Johnson, J. P. (2022). A Review of Radiomics and Artificial Intelligence and Their Application in Veterinary Diagnostic Imaging. *Veterinary Sciences*, 9(11), 620.
6. Cevger, Y., (2019). Hayvancılık Ekonomisi ve Kapsamı, Hayvancılık Ekonomisi, 16-29, Anadolu Üniversitesi, E-ISBN:978-975-06-3154-2. Eskişehir.
7. Congdon, J. V., Hosseini, M., Gading, E. F., Masousi, M., Franke, M., MacDonald, S. E. (2022). The Future of Artificial Intelligence in Monitoring Animal Identification, Health, and Behaviour. *Animals*, 12(13), 1711.
8. Dereli, T. (2020). Yapay Zeka ve İnsanlık. İçinde M. Şeker, Y. Bulduklu, C. Korkut, M. Doğrul, Türkiye Bilimler Akademisi, Bilişim Teknolojileri ve İletişim: Birey ve Toplum Güvenliği. Ankara: Berk Grup Matbaacılık, 92-106.
9. EIP-AGRI Service Point. (2017). EIP-AGRI Brochure Shaping The Digital (R)Evolution in Agriculture. Erişim adresi: https://eu-cap-network.ec.europa.eu/publications/eip-agri-brochure-shaping-digital-revolution-agriculture_en
10. FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations) (2024). Annual Population. Erişim: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/OA> Erişim Tarihi: 04.04.2024
11. Firk, R., Stamer, E., Junge, W., Krieter, J. 2003. Improving Oestrus Detection By Combination of Activity Measurements with Information About Previous Oestrus Cases. *Livest. Prod. Sci.* 82(1): 97- 103.
12. Frpnet, 2023. John McCarthy ve Yapay Zeka. Erişim Adresi: <https://frpnet.net/makaleler/john-mccarthy-ve-yapay-zeka>.
13. Fuentes, S., Viejo, C. G., Tongson, E., Dunshea, F. R. (2022). The Livestock Farming Digital Transformation: Implementation of New And Emerging Technologies Using Artificial Intelligence. *Animal Health Research Reviews*, 23(1), 59-71.
14. Galindo, L., K. Perset and F. Sheeka (2021). "An Overview of National AI Strategies and Policies", OECD Going Digital Toolkit Notes, No. 14, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/c05140d9-en>
15. Hamet, P., Tremblay, J. (2017). Artificial intelligence in medicine. *metabolism*, 69, S36-S40.
16. Isık, A. H., Alakus, F., Eskicioğlu, Ö. C. (2021). Hayvancılıkta Robotik Sistemler ve Yapay Zekâ Uygulamaları. *Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9(6), 370-382. <https://doi.org/10.29130/dubited.1015406>.
17. Kaya, H. ve Ata, F. (2019). Derin Öğrenme ve Görüntü Tanıma Teknikleri. *Elektrik-Elektronik-Bilgisayar Mühendisliği Dergisi*, 19(2), 67-74.
18. Kopuzlu, S. (2023). Hayvancılık İşletmelerinde Sürü Yönetimi, Otomasyon ve Yapay Zeka Uygulamaları. *Uluslararası Gıda Tarım ve Hayvan Bilimleri Dergisi*, 3(2), 75-86.
19. Köroglu, Y. (2017). Yapay Zeka'nın Teorik ve Pratik Sınırları. *Bogaziçi Üniversitesi Yayınevi*, 1-10.

20. Kramer, E., Cavero, D., Stamer, E., Krieter, J. (2009). Mastitis and Lameness Detection in Dairy Cows by Application of Fuzzy Logic. *Livestock Science*, 125(1), 92-96.
21. Melak A., Aseged T. and Shitaw T. (2024). The Influence of Artificial Intelligence Technology on the Management of Livestock Farms. *International Journal of Distributed Sensor Networks*, pp: 1-12.
22. Memmedova, N. (2012). Süt Sığırlarında Mastitisin Bazı Yapay Zeka Yöntemleri Kullanılarak Erken Dönemde Tespiti, Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
23. Morag, I., Edan, Y., Maltz, E. (2001). IT—Information Technology: an Individual Feed Allocation Decision Support System for the Dairy Farm. *Journal of Agricultural Engineering Research*, 79(2), 167-176.
24. Morota, G., Ventura, R. V., Silva, F. F., Koyama, M., Fernando, S. C. (2018). Big Data Analytics and Precision Animal Agriculture Symposium: Machine Learning and Data Mining Advance Predictive Big Data Analysis In Precision Animal Agriculture. *Journal of animal science*, 96(4), 1540-1550.
25. Naddaf-Sh, M.-M.; Myler, H.R.; Zargarzadeh, H. (2018). Design and Implementation of an Assistive Real-Time Red Lionfish Detection System For AUV/Rovs. *Complexity* pp:1-10
26. Nasiri, A., Yoder, J., Zhao, Y., Hawkins, S., Prado, M., Gan, H. (2022). Pose Estimation-Based Lameness Recognition in Broiler Using CNN-LSTM Network. *Computers And Electronics in Agriculture*, 197, 106931.
27. OECD (2024). Explanatory Memorandum on the Updated OECD Definition of an AI System, OECD Artificial Intelligence Papers, No. 8, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/623da898-en>
28. Our World in Data (2023). Countries with National Artificial Intelligence Strategies. Erişim adresi: <https://ourworldindata.org/grapher/national-strategies-on-artificial-intelligence?tab=table&time=2022..latest>
29. Pan, L., Yang, S. X. (2007). A New Intelligent Electronic Nose System For Measuring and Analysing Livestock and Poultry Farm Odours. *Environmental Monitoring and Assessment*, 135(1), 399-408.
30. Rojas-Downing, M. M., Nejadhashemi, A. P., Harrigan, T., Woznicki, S. A. (2017). Climate Change and Livestock: Impacts, Adaptation, and Mitigation. *Climate Risk Management*, 16, 145-163.
31. Rotaru, A., Vâtcă, A., Pop, I., Andronie, L. (2021). Artificial Intelligence, a Possible Solution For Agriculture and Animal Husbandry Sector?. *Bulletin of the University of Agricultural Sciences, Veterinary Medicine Cluj-Napoca. Animal Science Biotechnologies*, 78(2).
32. SARGIN, A. (2023) Yapay Zeka Etkinlik Kitabı 2. Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüğü Ar-Ge Birimi ISBN:978-605-06822-1-2 <https://www.urfastem.gov.tr/kitaplar/yapay%20zeka%20kitap2%20son.pdf>
33. Smith, C., McGuire, B., Huang, T., Yang, G. (2006). *The History of Artificial Intelligence*. University Of Washington.
34. TDK (Türk Dil Kurumu) (2024). Türk Dil Kurumu Sözlükleri, Erişim Adresi: <https://sozluk.gov.tr/>
35. Tunç, A., Belli, A., Aydoğdu, Y. (2017). Dijitalleşen Kamu Hizmetleri Açısından Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı Değerlendirilmesi. *Suleyman Demirel University Journal of Faculty of Economics & Administrative Sciences*, 22.
36. TÜBİTAK (2024). TÜBİTAK 2024-2025 Ar-Ge ve Yenilik Konu Başlıkları ver:22.01.2024. Erişim adresi: https://tubitak.gov.tr/sites/default/files/tubitak_24-25_ar-ge_ve_yenilik_konu_basliklari_22.01.24_v3.pdf
37. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2024). Ulusal Yapay Zeka Stratejisi 2021-2025. Erişim adresi: <https://cbddo.gov.tr/uyzs>.

38. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (CBDDO) (2024). Yapay Zekâ, Erişim adresi: <https://cbddo.gov.tr/sss/yapay-zeka/>
39. Watts, J. M. (1998). Animats: Computer-Simulated Animals in Behavioral Research. *Journal of animal science*, 76(10), 2596-2604.
40. Yapayzeka, 2024. Yapay Zeka Tam Tarihçe. Erişim adresi: <https://yapayzeka.news/yapay-zeka-tam-tarihce/>
41. Yıldız, C. K. (2023). Uluslararası Alanda Artan Yapay Zekâ Rekabeti ve Türkiye’de Sürdürülen Yapay Zekâ Çalışmaları. *Upa strategic affairs*, 4(1), 4-22.
42. Zuraw, A. ve Aeffner, F. (2022). Whole-Slide İmaging, Tissue İmage Analysis, and Artificial İntelligence in Veterinary Pathology: an Updated İntroduction and Review. *Veterinary Pathology*, 59(1), 6-25.

b10 REFERENCE

- Bao, G., Zhao, F., Wang, J., Liu, X., Hu, J., Shi, B., Wen, Y., Zhao, L., Luo, Y., & Li, S. (2022). Characterization of the circRNA–miRNA–mRNA network to reveal the potential functional ceRNAs associated with dynamic changes in the meat quality of the longissimus thoracis muscle in Tibetan sheep at different growth stages. *Frontiers in Veterinary Science*, 9, 803758.
- Chen, Y., Yao, L., Tang, Y., Jhong, J.-H., Wan, J., Chang, J., Cui, S., Luo, Y., Cai, X., & Li, W. (2022). CircNet 2.0: An updated database for exploring circular RNA regulatory networks in cancers. *Nucleic Acids Research*, 50(D1), D93–D101.
- Cheng, F., Liang, J., Yang, L., Lan, G., Wang, L., & Wang, L. (2021). Systematic identification and comparison of the expressed profiles of lncRNAs, miRNAs, circRNAs, and mRNAs with associated co-expression networks in pigs with low and high intramuscular fat. *Animals*, 11(11), 3212.
- Drula, R., Braicu, C., & Berindan-Neagoe, I. (2024). Current advances in circular RNA detection and investigation methods: Are we running in circles? *WIREs RNA*, 15(3), e1850. <https://doi.org/10.1002/wrna.1850>
- He, T., Chen, Q., Tian, K., Xia, Y., Dong, G., & Yang, Z. (2021). Functional Role of circRNAs in the Regulation of Fetal Development, Muscle Development, and Lactation in Livestock. *BioMed Research International*, 2021, 1–9. <https://doi.org/10.1155/2021/5383210>
- Hou, X., Wang, L., Zhao, F., Liu, X., Gao, H., Shi, L., Yan, H., Wang, L., & Zhang, L. (2021). Genome-wide expression profiling of mRNAs, lncRNAs and circRNAs in skeletal muscle of two different pig breeds. *Animals*, 11(11), 3169.
- Huang, Y., Wang, Y., Zhang, C., & Sun, X. (2020). Biological functions of circRNAs and their progress in livestock and poultry. *Reproduction in Domestic Animals*, 55(12), 1667–1677. <https://doi.org/10.1111/rda.13816>
- Kirgiyafini, D., Kyrgiayfina, M.-A., Gournaris, T., & Mamuris, Z. (2024). Understanding Circular RNAs in Health, Welfare, and Productive Traits of Cattle, Goats, and Sheep. *Animals*, 14(5), 733.
- Li, D., Li, Z., Yang, Y., Zeng, X., Li, Y., Du, X., & Zhu, X. (2020). Circular RNAs as biomarkers and therapeutic targets in environmental chemical exposure-related diseases. *Environmental Research*, 180, 108825.
- Lin, Z., Tang, X., Wan, J., Zhang, X., Liu, C., & Liu, T. (2021). Functions and mechanisms of circular RNAs in regulating stem cell differentiation. *RNA Biology*, 18(12), 2136–2149. <https://doi.org/10.1080/15476286.2021.1913551>

- Nguyen, M. H., Nguyen, H.-N., & Vu, T. N. (2022). Evaluation of methods to detect circular RNAs from single-end RNA-sequencing data. *BMC Genomics*, 23(1), 106. <https://doi.org/10.1186/s12864-022-08329-7>
- Raza, S. H. A., Wijayanti, D., Pant, S. D., Abdelnour, S. A., Hashem, N. M., Amin, A., Wani, A. K., Prakash, A., Dawood, M. A., & Zan, L. (2022). Exploring the physiological roles of circular RNAs in livestock animals. *Research in Veterinary Science*, 152, 726–735.
- Rbbani, G., Nedoluzhko, A., Galindo-Villegas, J., & Fernandes, J. M. (2021). Function of circular RNAs in fish and their potential application as biomarkers. *International Journal of Molecular Sciences*, 22(13), 7119.
- Shen, Z., Shao, Y. L., Liu, W., Zhang, Q., & Yuan, L. (2022). Prediction of Back-splicing sites for CircRNA formation based on convolutional neural networks. *BMC Genomics*, 23(1), 581. <https://doi.org/10.1186/s12864-022-08820-1>
- Sun, P., Chen, M., Sooranna, S. R., Shi, D., Liu, Q., & Li, H. (2023). The emerging roles of circRNAs in traits associated with livestock breeding. *WIREs RNA*, 14(4), e1775. <https://doi.org/10.1002/wrna.1775>
- Xiao, J., Joseph, S., Xia, M., Teng, F., Chen, X., Huang, R., Zhai, L., & Deng, W. (2022). Circular RNAs acting as miRNAs' sponges and their roles in stem cells. *Journal of Clinical Medicine*, 11(10), 2909.
- Xiao, M.-S., Ai, Y., & Wilusz, J. E. (2020). Biogenesis and functions of circular RNAs come into focus. *Trends in Cell Biology*, 30(3), 226–240.
- Yan, S., Pei, Y., Li, J., Tang, Z., & Yang, Y. (2023). Recent Progress on Circular RNAs in the Development of Skeletal Muscle and Adipose Tissues of Farm Animals. *Biomolecules*, 13(2), 314.
- Zhang, J., Wang, C., Jia, C., Zhang, Y., Qing, X., Zhang, Y., Liu, J., Xu, S., & Pan, Z. (2022). The role of circular RNAs in the physiology and pathology of the mammalian ovary. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(23), 15204.
- Zhang, Y., Chen, Y., Wan, Y., Zhao, Y., Wen, Q., Tang, X., Shen, J., Wu, X., Li, M., & Li, X. (2021). Circular RNAs in the regulation of oxidative stress. *Frontiers in Pharmacology*, 12, 697903.
- Zhou, J., Qiu, C., Fan, Z., Liu, T., & Liu, T. (2021). Circular RNAs in stem cell differentiation: A sponge-like role for miRNAs. *International Journal of Medical Sciences*, 18(11), 2438.
- Zhou, T., Li, M., Xiao, Z., Cai, J., Zhao, W., Duan, J., Yang, Z., Guo, Z., Chen, Y., & Cai, W. (2021). Chronic stress-induced gene changes in vitro and in vivo: Potential biomarkers associated with depression and cancer based on circRNA-and lncRNA-associated ceRNA networks. *Frontiers in Oncology*, 11, 744251.
- Zhou, W.-Y., Cai, Z.-R., Liu, J., Wang, D.-S., Ju, H.-Q., & Xu, R.-H. (2020). Circular RNA: Metabolism, functions and interactions with proteins. *Molecular Cancer*, 19(1), 172. <https://doi.org/10.1186/s12943-020-01286-3>
- Zhu, W., Huang, Y., & Yu, C. (2023). The emerging role of circRNAs on skeletal muscle development in economical animals. *Animal Biotechnology*, 34(7), 2778–2792. <https://doi.org/10.1080/10495398.2022.2118130>
- Zucko, D., & Boris-Lawrie, K. (2020). Circular RNAs are regulators of diverse animal transcriptomes: One health perspective. *Frontiers in Genetics*, 11, 999.

b11 REFERENCES

Aldemir R. and Nursoy H. Et Kalitesi ve Besi Sığırlarının Beslenmeleri 1. Uluslararası Malatya Gastronomi ve Kültür Kongresi Kitabı, 201-205, 20-22 Aralık 2019, Malatya.

Hicks RB, Owens FN, Gill DR, Martin JJ, Strasia CA (1990). Effects of Controlled Feed Intake on Performance and Carcass Characteristics of Feedlot Steers and Heifers. *J Anim Sci.* 68 (1): 233-244.

Hinton DG. (2007). *Supplementary Feeding of Sheep and Beef Cattle 2007*, Landlinks Press Csiro Publishing, Collingwood, VIC, Australia.

Nursoy H. (2022). *Current Multidisciplinary Studies in Veterinary Medicine I*. Editors: Yıldız G, Baran M.S., Kaplan O., Aydın O .D., Chapter 12: Should we cattle feed ad libitum or restricted ?, Pages: 237-253, IKSAD Publishing House, ISBN: 978-625-8323-21-4, Ankara, Türkiye.
https://www.researchgate.net/publication/372438300_SIGIRLARI_NASIL_BESLEYELIM_SERBEST_AD_LIBITUM_MI_YOKSA_KISITLI_MI

Nursoy H. (2023). *Health and Enviroment in Veterinary Medicine*, Editors: Gültekin Yıldız, Murat Sedat Baran, Oktay Kaplan, Özlem Durna Aydın, Chapter 6: TMR and particle size for heifers and cows, Pages: 69-85, Iksad Publishing House, ISBN: 978-625-367-200-3, Ankara, Türkiye. https://www.researchgate.net/publication/372724984_CHAPTER_6_TMR_AND_PARTICLE_SIZE_FOR_HEIFERS_AND_COWS

Nursoy H. (2024). *Feeds and Animal Nutrition of Lecture of Notes*, University of Bingol Faculty of Veterinary Medicine, Bingol, Türkiye.

b12 REFERENCES

1. Aksoy G, Biricik, HS, Polat PF. (2017). Safe Animal Rescue in Turkey. *FU Sağ Bil Vet Derg.*31: 149-151.
2. Biricik HS, Aksoy G. (2018). Animal Rescue in Turkey: The Case of Sanliurfa. *Türkiye Klinikleri J Vet Surg Sci-Special Topics.* 4: 1-6.
3. Biricik HS, Aslım, G.(2018). Evaluation of “Animal Rescue” in Turkey. *Ankara Üniv Vet Fak Derg,* 65, 15-19.
4. Biricik, HS., Durmuş, İ., Bülbül, A. (2020). Perception Levels of Şuhut Vocational School Laborant and Veterinary Health department students on animal rescue. *13: 1, 15 – 19.*
5. Fürst A, Keller R, Kummer M, Manera C, von Salis B, Auer J, Bettschart R. Evaluation of a new full-body animal rescue and transportation sling in horses. *Journal of Veterinary Emergency and Critical Care* 2008; 18: 619-625.
6. Kenel L, Keller R, VonSalis B, Fürst A. Entwicklung des Grosstier-Vertikalbergungsstets (GTVBS)- eine Weiterentwicklung des TBTN (Tier-Bergungs-und Transportnetz). *Pferdeheilkunde* 2016; 32: 141-147.
7. Staric J. (2016). *Animal Rescue Capacity Building*. University of Ljubljana, Veterinary Faculty Ljubljana, Slovenia. 2016.
8. https://oacu.oir.nih.gov/system/files/media/file/2022-12/d2-Personal_Protective_Equipment.pdf. Guidelines for Personal Protective Equipment in Animal Facilities. Approved by ARAC – 11/09/1992

b13 REFERENCES

1. Arican, M. (2020). *Kedi ve köpek ortopedi ve travmatoloji*. Anka Promosyon Matbaa.
2. Bone, D. L., Walker, M., & Cantwell, H. D. (1984). Traumatic coxofemoral luxation in dogs: Results of repair. *Veterinary Surgery*, 13(4), 263–270.
3. Denny, H., & Butterworth, S. (2008). *A guide to canine and feline orthopaedic surgery*.

4. El-Seddawy, F. D., El-Mezayen, A. F., Tantawy, M. F., & Gomaa, M. (2022). Femoral head and neck ostectomy (FHO) for treatment of different hip joint disorders in dogs. *Journal of Advanced Veterinary Research*, 12(3), 422–425.
5. Engstig, M., Vesterinen, S., Morelius, M., Junnila, J., & Hyytiäinen, H. K. (2022). Effect of femoral head and neck osteotomy on canines' functional pelvic position and locomotion. *Animals*, 12(11), 1631.
6. Ergin, İ., Şenel, O. O., Özdemir, Ö., Uluşan, S., & Bilgili, H. (2016). Kedilerde koksofemoral eklem luksasyonlarının çift taraflı modifiye toggle pin tekniği ile sağaltımı ve erken dönem sonuçlarının değerlendirilmesi: 17 olgu. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 63(2), 121–126.
7. Espinel Rupérez, J., Arthurs, G. I., Hewit, A., & Langley-Hobbs, S. (2021). Complications and outcomes of cats with coxofemoral luxation treated with hip toggle stabilization using ultrahigh–molecular-weight-polyethylene or nylon (2009–2018): 48 cats. *Veterinary Surgery*, 50(6), 1042–1053.
8. Fox, S. (1993). Coxofemoral luxations in dogs.
9. Gomaa, M., Elmezayen, A. F., & Tantawy, M. F. (2023). Comparison of three different suture materials for toggle pin (TP) technique in induced hip luxation in dogs. *Zagazig Veterinary Journal*, 51(1), 129–138.
10. Guthrie, J., & Fitzpatrick, N. (2017). Feline total hip replacement: Case series. *BSAVA Congress Proceedings*, 494.
11. Harasen, G. (2005). Coxofemoral luxations part 1: Diagnosis and closed reduction. *The Canadian Veterinary Journal*, 46(4), 368.
12. Kieves, N. R., Lotsikas, P. J., Schulz, K. S., & Canapp, S. O. (2014). Hip toggle stabilization using the TightRope® system in 17 dogs: Technique and long-term outcome. *Veterinary Surgery*, 43(5), 515–522.
13. König, H. E., & Bragulla, H. (2007). *Veterinary anatomy of domestic mammals: Textbook and colour atlas*. Schattauer Verlag.
14. LeFloch, M. D., & Coronado, G. S. (2022). Outcome of coxofemoral luxation treated with closed reduction in 51 cats. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 24(6), 709–714.
15. Meeson, R. L., & Strickland, R. (2021). Traumatic joint luxations in cats: Reduce, repair, replace, remove. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 23(1), 17–32.
16. Ober, C., Pestean, C., Bel, L., Taulescu, M., Milgram, J., Todor, A., ... Oana, L. (2018). Use of clinical and computed tomography findings to assess long-term unsatisfactory outcome after femoral head and neck ostectomy in four large breed dogs. *Acta Veterinaria Scandinavica*, 60(1), 1–5.
17. Off, W., & Matis, U. (2010). Excision arthroplasty of the hip joint in dogs and cats. *Veterinary and Comparative Orthopaedics and Traumatology*, 23(5), 297–305.
18. Pozzi, A. (2012). Traumatic hip luxation: Video and interactive cases.
19. Prasad, A. A. (2009). *Surgical management of coxofemoral joint diseases in dogs*. Tamil Nadu Veterinary and Animal Sciences University.
20. Prasad, A. A., Shafiuzama, M., Jayaprakash, R., Ayyappan, S., Ganesh, T., & Thilagar, S. (2015). Cemented total hip arthroplasty in dogs.
21. Pratesi, A., Grierson, J., & Moores, A. (2012). Toggle rod stabilisation of coxofemoral luxation in 14 cats. *Journal of Small Animal Practice*, 53(5), 260–266.

22. Schlag, A. N., Hayes, G. M., Taylor, A., Kerwin, S. C., Dugat, D. R., Vitt, M. A., ... Duffy, D. J. (2019). Analysis of outcomes following treatment of craniodorsal hip luxation with closed reduction and Ehmer sling application in dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 254(12), 1436–1440.
23. Scott, H., Marti, J. M., & Witte, P. (2007). *Feline orthopaedics*. CRC Press.
24. Sharma, M. (2024). A clinical appraisal of the orthopaedic conditions of coxofemoral joints in dogs. Chaudhary Sarwan Kumar Himachal Pradesh Krishi Vishvavidyalaya.
25. Sissener, T., Whitelock, R., & Langley-Hobbs, S. (2009). Long-term results of transarticular pinning for surgical stabilisation of coxofemoral luxation in 20 cats. *Journal of Small Animal Practice*, 50(2), 112–117.
26. Trostel, C. T., & Fox, D. B. (2020). Coxofemoral joint luxation in dogs treated with toggle rod stabilization: A multi-institutional retrospective review with client survey. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 56(2), 83–91.
27. Yap, F. W., Dunn, A. L., Garcia-Fernandez, P. M., Brown, G., Allan, R. M., & Calvo, I. (2015). Femoral head and neck excision in cats: Medium-to long-term functional outcome in 18 cats. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 17(9), 704–710.

b14 REFERENCES

- 1- Kaplan, O. (2020) Relationship between Hoof Health and Nutrition in Horses. Online International Conference on Farriery and Allied Veterinary Sciences (<https://nalbant.aku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/18/2022/03/Kongre-kitap%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf>)
- 2- Thirkell, J., Hyland, R. (2017). A Preliminary Review of Equine Hoof Management and the Client–Farrier Relationship in the United Kingdom *Journal of Equine Veterinary Science*. 59, 88-94.
- 3- Yücel, Ü. (2020). Hoof Care in Horses. Online International Conference on Farriery and Allied Veterinary Sciences (<https://nalbant.aku.edu.tr/wp-content/uploads/sites/18/2022/03/Kongre-kitap%C3%A7%C4%B1%C4%9F%C4%B1.pdf>)

b15 REFERENCES

- Akbaş A. A: Farm Animal Behaviour and Welfare Relationship. *MAKU J. Health Sci. Inst.*, 1(1): 42-49, 2013.
- Albright JL: Feeding behaviour of dairy cattle. *J Dairy Sci.*, 76:485-498, 1993.
- Anitaş Ö, Göncü S, Mevliyaoğulları E: Feromonların sığır yetiştiriciliğinde kullanımı üzerine çalışmalar. *Ç.Ü.Z.F. Dergisi*, 30 (1): 17-24, 2015.
- Anonymous: Hayvan Davranışları. [https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/satasev/110425/Hayvan Davranislari_ders_notlari.pdf](https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/satasev/110425/Hayvan_Davranislari_ders_notlari.pdf). Erişim Tarihi: 01.01.2024.
- Arave CW, Albright JL: Cattle behavior. *J. Dairy. Sci.*, 64: 1318-1329, 1981.
- Aureli F, Van Panthaleon Van Eck CJ, Veenema, HC: Long-tailed macaques avoid conflicts during short-term crowding. *Aggressive Behavior*, 21(2): 113-122, 1995.
- Balch CC: Sleep in ruminants. *Nature*, 75: 940-941, 1955.

- Barroeta AC, Kirchner JW: Factors that impact animal behavior and growth. *Inosr Arts and Management*, 6(1): 49-54, 2020.
- Barroso FG, Alados CL, Boza J: Social hierarchy in the domestic goat: effect on food habits and production. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 69: 35-53 2000.
- Bels VL, Pallandre JP, Pelle E, Kirchhoff F: Studies of the Behavioral Sequences: the neuroethological morphology concept crossing ethology and functional morphology. *Animals (Basel)*, 12, 1336, 2022.
- Bessei W: Die bedeutung der lorenzschen instinktlehre in der diskussion um eine verhaltensgerechte unterbringung von legehennen. *Züchtungskunde* 55: 222-232, 1983.
- Bouissou MF, Boissy A, Le Neindre P, Veissier I: The social behavior of cattle. *Social Behaviour in Farm Animals*, 113-145, 2001.
- Broom DM: *Broom and Fraser's Domestic Animal Behaviour and Welfare*, 6th edn (pp.545), CABI. 2022.
- Burkhardt FK, Hayer JJ, Heinemann C, Steinhoff-Wagner J: Drinking behavior of dairy cows under commercial farm conditions differs depending on water trough design and cleanliness. *Applied Animal Behaviour Science*, 256, 105752, 2022.
- Canbolat Ö: *Hayvan Davranışları (Sığır, Koyun, Keçi, Tavuk)*. Dora Yayınları. Bursa, 2019.
- Cengiz F: *Hayvan Davranışları ve Refahı İçinde: Sığır ve Koyunların Davranışları*. Ed: Sağmanlıgil V, Ünal N, 1. Baskı, s. 20-42, Anadolu Üniversitesi Yayını No: 2332 Eskişehir, 2013.
- Cengiz F: *Hayvan Davranışları*. U.Ü Veteriner Fakültesi Yayınları. Bursa, 2008.
- Chenoweth PJ, McPherson FJ, Landaeta-Hernandez AJ. Reproductive and maternal behavior of livestock, Ed: Temple Grandin, *Genetics and the Behavior of Domestic Animals (Third Edition)*, Academic Press, p: 183-228, 2022.
- Cook NB, Nordlund KV: The influence of the environment on dairy cow behavior, claw health and herd lameness dynamics. *The Veterinary Journal*, 179(3): 360-369, 2009.
- Creamer M, Horback K: Consistent individual differences in behavior among beef cattle in handling contexts and social-feed preference testing. *Applied Animal Behaviour Science*, 276, 106315, 2024.
- Çavuşoğlu Y. S, Akyürek H: Nutritional behaviour in sheep and goats. *Harran Journal of Agriculture and Food Sciences*, 22(1), 137-151, 2018.
- Danvic CL, Gerard O, Sellem E, Ponsart C, Chemineau P, Humblot P, Meillour PN: Enhancing bull sexual behavior using estrus-specific molecules identified in cow urine. *Theriogenology*, 83(9): 1381-1388, 2015.
- Dellal G, Cedden F: Koyun ve keçide üremenin mevsime bağlılığı ve üreme ve fotoperiyot ilişkileri. *Hayvansal Üretim*, 43(1): 64-73, 2002.
- Demirtaş A: Büyük Ruminant (Sığır ve Manda) davranışları. İçinde: *Hayvanlarda Beden Dili-Hayvan Davranışları*. Aslan R, Gülay MŞ (Eds). Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Desire L, Boissy A, Veissier İ: Emotions in farm animals: a new approach to animal welfare in applied ethology. *Behavioural Processes*, 60(2) 165-180, 2002.
- Dias-Silva TP, Abdalla AL: Sheep and goat feeding behavior profile in grazing systems. *Acta Scientiarum. Animal Sciences*, 43, e51265, 2021.

- Diaz Falu EM, Angel Brizuela M, Silvia Cid M, Francisco Cibils A, Gabriela Cendoya M, Bendersky D: Daily feeding site selection of cattle and sheep co-grazing a heterogeneous subtropical grassland. *Livest. Sci.*, 161:147-157, 2014.
- Dumont B, Boissy A: Impact of social on grazing behaviour in herbivores. *Productions Animales*, 12: 3-10,1999.
- Ekesbo I, Gunnarsson S: Cattle (*Bos taurus*). In: Ekesbo I, Gunnarsson S: *Farm Animal Behaviour: Characteristics for Assessment of Health and Welfare*. CABi Digital library, USA, p.144-270, 2018.
- Ellingson RJ: Development of wakefulness-sleep cycles and associated EEG patterns in Mammals. In: Clemente DC, Purpura DP, Mayer FE (Eds): *Sleep and The Maturing Nervous System*. Academic Press, New York. p. 165-174 1972.
- Endres M: *Understanding The Behaviour and Improving The Welfare of Dairy Cattle* Burleigh Dodds Series In Agricultural Science University of Minnesota, USA, 2021.
- Fraser AF, Broom DM: *Farm Animal Behaviour and Welfare*, 4th edn. CAB International, Wallingford, UK p. 30-120, 1997.
- Fraser AF, Broom DM: *Farm Animal Behaviour and Welfare*. Baillière Tindall. CABI Publishing, 1990.
- Fraser, D. Understanding animal welfare. *Acta Vet Scand*, 50(1):1-7, 2008.
- Göncü S, Bozkurt S: Kârlı besicilik için sığır davranış özelliklerinin sürü yönetiminde kullanımı Çukurova J. *Agric. Food Sci.*, 34(2): 171-180, 2019.
- Gülay Yıldız Ö, Gülay Ş: *Hayvan Davranışları ve Etoloji. İçinde: Hayvanlarda Beden Dili-Hayvan Davranışları*. Aslan R, Gülay MŞ: (Eds) Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 2022.
- Hafez ESE, Bouissou MF: The behaviour of cattle. In: Hafez, ESE (eds.) *The Behaviour of Domestic Animals*. Baillière Tindall, London, p. 203 245, 1975
- Haupt KA, Rivera W, Glickstein, L: The flehmen response of bulls and cows. *Theriogenology*, 32(3): 343-350, 1989.
- Hradecky P, Sis RF, Klemm WR: Distribution of flehmen reactions of the bull throughout the bovine estrous cycle. *Theriogenology*, 20(2): 197-204, 1983.
- Hughes BO: Discussion 2. behavioral needs of farm animals. *Appl Anim Behav Sci*, 19(1): 339-386 1988.
- Huzzey JM, Veira DM, Weary DM, von Keyserlingk MA: Parturition behavior and dry matter intake identify dairy cows at risk for metritis. *J Dairy Sci*. 90(7):3220-3233, 2007.
- Katz LS, McDonald TJ: Sexual behavior of farm animals. *Theriogenology*, 38(2):239-253, 1992.
- Langbein J, Raasch ML: Investigations on the hiding behaviour of calves at pasture. *Archiv Fur Tierzucht-Archives of Animal Breeding*, 43: 203-210, 2000
- Lewis JG: Game domestication for animal production in Kenya, behaviour and factors affecting the herding of eland, oryx, buffalo and zebu cattle. *Journal of Agricultural Science*, 90(3): 587-595, 1978.
- Lidfors L: *Mother-Young Behaviour in Cattle: Parturition, Development of Cow-Calf Attachment, Suckling and Effects of Separation*. Swedish University of Agricultural Sciences Department of Animal Hygiene. Phd Thesis, Sweden, 1994.
- Lidfors LM, Morgan D, Jung J, Jensen P, Castren H: Behaviour at calving and choice of calving place in cattle kept in different environments. *Applied Animal Behaviour Science*, 42: 11-28, 1994.

- Linda J. Keeling: Healthy and Happy: Animal welfare as an integral part of sustainable agriculture. *AMBIO: A Journal of the Human Environment*, 34(4): 316-319, 2005.
- Lund V, Coleman G, Gunnarsson S, Appleby M. C, Karkinen, K: Animal welfare science-Working at the interface between the natural and social sciences. *Applied Animal Behaviour Science*, 97(1): 37-49, 2006.
- MacDougall-Shackleton SA: The levels of analysis revisited. *Philos Trans R Soc Lond B Biol Sci.*, 366 (1574) :2076-2085, 2011.
- Marchant-Forde JN: The science of animal behavior and welfare: challenges, opportunities, and global perspective. *Front. Vet. Sci.*, 2:16, 2015.
- Mellor D. J, Patterson Kane E, Stafford K. J: *The Sciences of Animal Welfare*, Wiley-Blackwell Publishing, Oxford, UK, p.1-95, 2009.
- Mench J: Why it is important to understand animal behavior. *ILAR journal*, 39(1): 20-26, 1998.
- Metin J, Kaliber M: Koyunların davranış özellikleri. 7. Ulusal Öğrenci Kongresi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Zootekni Bölümü s. 84-92, 2011
- Munksgaard L, Ingvarsen KL, Pedersen LJ, Nielsen VKM: Deprivation of lying down affects behaviour and pituitary-adrenal axis responses in young bulls. *Acta Agriculturae Scandinavica Section A-Animal Science*, 49: 172-178, 1999.
- Munksgaard L, Simonsen HB: Behavioral and pituitary adrenal-axis responses of dairy cows to social isolation and deprivation of lying down. *Journal of Animal Science*, 74(1): 769-778, 1996.
- Nebel RL: Components of a successful heat detection program. *Advances in Dairy Technology* 15: 191-203, 2003.
- Osterman S, Redbo I: Effects of milking frequency on lying down and getting up behaviour in dairy cows. *Applied Animal Behaviour Science*, 70: 167-176, 2001.
- Özdin, M, Mundan, D: Hayvan ve insan davranışlarının biyokimyasal, endokrinolojik ve hematolojik parametreler açısından değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3): 1126-1139, 2018.
- Phillips C: *Cattle Behaviour and Welfare*. 2. Ed. Blackwell Publishing, USA, 2008.
- Phillips CJC, Rind MI: The effects of social dominance on the production and behavior of grazing dairy cows offered forage supplements. *J. Dairy Sci.* 85: 51-59, 2002.
- Proudfoot KL, Jensen MB, Heegaard PM, Keyserlingk MA: Effect of moving dairy cows at different stages of labor on behavior during parturition. *J Dairy Sci.*, 96(3):1638-1646, 2013
- Rath R, Bhat SA, Tewari H, Bharati P, Chandrasekar T: Allelomimetic behaviour and its implications in practical farm animal management. *Indian Farmer*, 2(9):694-699, 2015.
- Reinhardt V, Reinhardt A: Cohesive relationships in a cattle herd (*Bos indicus*). *Behaviour*, 77(3); 121-151, 1981.
- Reinhardt, V: Movement orders and leadership in a semi-wild cattle herd. *Behaviour*, 83(1): 251-264, 1983.
- Reith S, Hoy S: Behavioral signs of estrus and the potential of fully automated systems for detection of estrus in dairy cattle. *Animal*, 12(2): 398-407, 2018.
- Sahu BK, Parganiha A, Pati AK: Behavior and foraging ecology of cattle: A review. *Journal of Veterinary Behavior*, 40: 50-74, 2020.
- Sainsbury D, Sainsbury P: *Livestock, Health and Housing* (2), London: Bailliere Tindall, p. 1-388 1979

- Sandilands V: David Wood-Gush, the biography of an ethology mentor. *Appl. Anim. Behav. Sci.* 87: 173-176, 2004.
- Sarova R, Spinka M, Panama JLA, Petr Simecek P: Graded leadership by dominant animals in a herd of female beef cattle on pasture. *Animal Behaviour*, 79(5): 1037-1045, 2010.
- Savaş T, Yurtman Y: Animal behaviour science and animal science: Definition and strategy. *Journal of Animal Production*, 49(2): 36-42, 2008.
- Schilling E, Hartwig HH: Behaviour in cows before and during parturition. In *Proceedings of International Conference on Applied Ethology in Farm Animals* (eds) J. Unshelm, C. Van Putten and K. Zeeb, Kiel. KTBL, Darmstadt, p, 391-394, 1984.
- Schirmann K, Chapinal N, Weary DM, Vickers L, von Keyserlingk MAG: Short communication: Rumination and feeding behavior before and after calving in dairy cows. *J Dairy Sci.*, 96(11):7088-7092, 2013.
- Schofield SA: Oestrus in Dairy Cows. Technical Report No. 3. Dairy Research Unit, University of Wales, Bangor, s. 26-102 1988
- Semantic Scholar: Eliminative Behavior, Animal. <https://www.semanticscholar.org/topic/Eliminative-Behavior%2C-Animal/5128417> (2020), Accessed 5th Mar 2020.
- Senger PL: Reproductive cyclicity-The Follicular Phase and: Reproductive Cyclicity-The Luteal Phase, in: Senger PL *Pathways to pregnancy and parturition*. Press by Current Conceptions Inc. Pullman, Washington, s. 164-213. 2003.
- Sepulveda-Varas P, Huzzey JM, Weary DM, Von Keyserlingk M: Behaviour, illness and management during the periparturient period in dairy cows. *Animal Production Science* 53: 988-999, 2013.
- Smid AMC, Weary DM, Von Keyserlingk, MA: The influence of different types of outdoor access on dairy cattle behavior. *Frontiers in veterinary science*, 7(257):1-11, 2020.
- Smidt D, Schlichting MC, Ladewig J, Steinhardt M: Ethologische und verhaltens physiologische Forschung für tiergerechte Nutztierhaltung. *Arch. Tierz.* 38: 7-19, 1995.
- Stricklin WR: The Evolution and domestication of social behaviour. In: *The Evolution and 4 Domestication of Social Behaviour*. Ed: Keeling LJ, Gonyou HW. CABI Publishing, p: 83-107, USA, 2001.
- Titterton FM, Knox R, Morrison SJ, Shirali M: Behavioural traits in bos taurus cattle, their heritability, potential genetic markers, and associations with production traits. *Animals (Basel)*. 12(19):2602, 2022.
- Tölü C, Savaş, T: Çiftlik hayvanlarında sosyal sıra ve agonistik davranışlar. *Hayvansal Üretim*, 47(2), 26-31, 2006.
- Uruk E, Yenilmez F: Tavukçulukta davranış-refah ilişkisi ve hayvan refahı uygulamaları. *Çukurova Tarım Gıda Bil. Der.*, 32(2): 69-76, 2017.
- Uygur AM: Süt sığırcılığı sürü yönetiminde döl verimi. *Hayvansal Üretim*, 45(2): 23-27, 2004.
- Vogt G: Environmental adaptation of genetically uniform organisms with the help of epigenetic mechanisms-an insightful perspective on ecoepigenetics. *Epigenomes*, 7(1): 2-29, 2023.
- Wieckert DA: Social behavior in farm animals. *Journal of Animal Science*,32(6): 1274-1277, 1971.
- Wood-Gush DGM, Vestergaard K: Exploratory behavior and the welfare of intensively kept animals. *Journal of Agricultural Ethics*, 2; 161-169, 1989.
- Yaylak E, Yavuz M: Sığırlarda içme suyu kalitesi ve suluk yönetimi. *Hayvansal Üretim* 57(2): 57-67, 2016.
-

STUDIES ON ENVIROMENTAL, URBANIZATION AND LANDSCAPE

EDITOR

Prof. Dr. Bahriye GÜLGÜN

Assoc. Prof. Dr. Kübra YAZICI

AUTHORS

Prof. Dr. Aslı GÜNEŞ GÖLBAY

Prof. Dr. Aysun ÇELİK ÇANGA

Prof. Dr. Emine MALKOÇ TRUE

Prof. Dr. Faris KARAHAN

Prof. Dr. Nalan DEMİRCİOĞLU

Prof. Dr. Zöhre POLAT

Assoc. Prof. Dr. Erman ULKER

Assoc. Prof. Dr. Handan ÇAKAR

Assoc. Prof. Dr. Seçil Gül MEYDAN YILDIZ

Assoc. Prof. Dr. Sila Ovgu KORKUT

Assist Prof. Dr. Gülşah KAÇMAZ AKKURT

Assistant Professor Nida ÇELİK ŞİMŞEK

Lecturer Dr Funda ANKAYA

PhD. Student Atakan PİRLİ

Phd. Student. Azapay YALÇINYAVUZ

PhD Sc. Ezgi KIRMIZIBAYRAK

PhD Sc. Pınar OGUŞ

M. Sc. Deniz KARADAN

M. Sc Emine Zeynep GÖLPINAR

M. Sc. Sıla KARADAĞLI

M. Sc. Sümeyra DOĞAN

M. Sc. Simge NÜKTE

City and Regional Planner Bediha Eda KARACA

M.Sc. Hüsne TEMUR

Landscape Architect Bahar ULAŞZADE

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-056-2

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

b1 REFERENCES

Alkan, A. (2023). Yerleşim Yeri Planlama Çalışmalarında Coğrafi Bilgi Sistemlerinin Kullanımı: Menemen (İzmir) Örneği. *Mühendislik Bilimleri ve Tasarım Dergisi*, 11(2), 607-630.

Asano, T., & Levine, A. D. (1996). Wastewater reclamation, recycling and reuse: past, present, and future. *Water science and technology*, 33(10-11), 1-14.

İnci, Ö. R. S., Seveda, S. A. F. İ., Ünlükara, A. L. İ., & Yürekli, K. (2011). Su hasadı teknikleri, yapıları ve etkileri. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, (2), 65-71.

Kooy, M., Furlong, K. ve Lamb, V. (2020). Asya şehirlerinde kentsel su yönetimi için Doğa Temelli Çözümler: hassasiyeti sürdürülebilir tasarıma entegre etmek. *Uluslararası Kalkınma Planlama İncelemesi*, 42 (3), 381-390.

Maden, T. E. (2011). Türkiye-Suriye İlişkilerinde Suyun Rolü. *Middle Eastern Analysis/Ortadoğu Analiz*, 3(35).

Santos, P., Amado, C., Coelho, S. T., & Leitão, J. P. (2017). Stochastic data mining tools for pipe blockage failure prediction. *Urban Water Journal*, 14(4), 343-353.

Şahin, N. İ., & Manioğlu, G. (2011). Binalarda yağmur suyunun kullanılması. *Tesisat Mühendisliği Dergisi*, 125, 21-32.

Ulusoy, K. (2007). Küresel ticaretin son hedefi: Su pazarı. *Kristal Kitaplar*.

(Access date: 06.06.2022)

b2 REFERENCES

Akarsu, T. (2009). Examining the effects of historical peninsula silhouette on the urban identity in Salacak-Harem-Haydarpaşa area. (Unpublished) MSc thesis, Yıldız Technical University, Istanbul, Türkiye, 149 pp.

- Aksoy, F. (2009). Analyzing the urban silhouette: 'Case study in the settlement of Bosphorus'. (Unpublished) MSc thesis, Yıldız Technical University, Istanbul, Türkiye, 135 pp.
- Altuntaş, Z. B. (2016). Analysing the changings on the city skyline of Istanbul: A study of Zincirlikuyu axis. (Unpublished) MSc thesis, Yıldız Technical University, Istanbul, Türkiye, 136 pp.
- Arslan, E. (2019). City silhouettes in the context of urban heritage: The case of Istanbul and preservation. (Unpublished) MSc thesis, Kadir Has University, Istanbul, Türkiye, 234 pp.
- Bostancı, S. H. (2008). Evaluation of the urban skylines by the entropy approach. (Unpublished) PhD thesis, Istanbul Technical University, Istanbul, Türkiye, 235 pp.
- Culllen, G. (1971). The Concise Townscape. Oxford: The Architectural Press.
- Dülger Türkoğlu, H. (2002). Urban images: Findings from Istanbul. Istanbul Technical University Series A: Architecture, Planning, Design 1(1): 57-64.
http://itudergi.itu.edu.tr/index.php/itudergisi_a/article/viewFile/984/889
- Eraydın, Z. (2016). Impacts of urban branding strategies on urban identity and collective images: The case of Ankara. Idealkent 7(20): 830-855. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/466331>
- Gül, M. & Şevkin, E. (2017). Istanbul siluetindeki değişim, Tasarım+Kuram, 13(23): 1-14.
<https://doi.org/10.23835/tasarimkuram.370211>
- Kozaman, S. (2007). Silhouette of Bosphorus and photogrammetric method in determining the silhouette. (Unpublished) MSc thesis, Yıldız Technical University, Istanbul, Türkiye, 196 pp.
- Özdemir, N. (2011). Traveler images of cities or buses dressed up the images of city. Milli Folklor 23(89): 41-53.
<https://millifolklor.com/PdfViewer.aspx?Sayi=89&Sayfa=38>
- Özdemir, Ş. & Karaca, Y. (2009). City brand and the measurement of brand images: A survey in Afyonkarahisar. Afyon Kocatepe University Journal of Economics and Administrative Sciences 11(2): 113-134.
<https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php>
- Sakıcı, Ç. (2017). Urban silhouette design: A case study of Kastamonu. Kastamonu University Journal of Forestry Faculty 17(4): 652-659. <https://doi.org/10.17475/kastorman.292587>

b3 REFERENCES

- Akat Saraçoğlu, Ö. (2021). Sulama Uygulamaları. Pratik Tarım Uygulamaları (Eds.: İ., Yokaş, H., Akat), Efil Yayınevi, Ankara, 358-393 s.
- Akat, H. and Çöp, S. (2019). Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Yerleşkesinin Yeşil Alanlarının "Xeriscape" Yaklaşımı (Kurakçıl Peyzaj) Açısından Değerlendirilmesi. International Congress on Agriculture and Forestry Research, s: 78-97. 8-10 April 2019, Marmaris/Turkey.
- Akdeniz, N. S. and Zencirkıran, M. (2013). Tasarımda farklı bir yaklaşım dikey bahçeler. V. Süs Bitkileri Kongresi, Yalova, s. 445-451
- Aygençel, M. (2011). Dikey Yeşil Sistemler, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Trabzon, 400 s.

- Beyhan, M. (2014). Dikey Bahçelerde Yapı Sistemleri, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul, 309 s.
- Çakar, H. and Akat Saraçoğlu, Ö. (2023) Doğa İle İyileşme: Terapi Bahçeleri. Kentleşme Perspektifinden Peyzaj Mimarlığına Bakış. (Ed: Doç. Dr. Kübra Yazıcı). İksad Publishing, Ankara, 183-212 s.
- Çakar, H., Akat Saraçoğlu, Ö. and Akat, H. (2018). Xeriscape Yaklaşımı ile Kurak Ortamda Sürdürülebilir Peyzaj: Ege Üniversitesi Bayındır MYO Bahçesi Örneği. ISUEP2018 Uluslararası Kentleşme ve Çevre Sorunları Sempozyumu: Değişim/Dönüşüm/Özgünlük, Volume (1): 214-221. 28-30 Haziran 2018. Anadolu Üniversitesi – Eskişehir. ISBN: 978-605-01-1251-1(1.c).
- Çakar, H., Akat, H. and Akat Saraçoğlu, Ö. (2020). Konut Bahçelerinin Bitkisel Tasarımında İçilebilir Türlerin Kullanımı Üzerine Kullanıcı Görüşleri: İzmir İli Örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 11 (Ek (Suppl.) 1), 336-345. DOI: 10.29048/makufebed.820379
- Çelik, A., Ender, E. and Zencirkıran, M. (2015). Dikey Bahçe ve Türkiye’deki Uygulamaları. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi 8 (1): 67-70
- Çetinkale Demirkan, G. and Akat, H. (2017). Kurak Bölgelerde Su Etkin Peyzaj Düzenlemeleri Yaklaşımıyla ‘Xeriscape’. 3Rd ASM International Congress of Agriculture and Environment, s: 9-18. 16-18 November 2017, Antalya-Turkey. ISBN: 978-605-83551-7-0.
- Çetinkale Demirkan, G. and Akat Saraçoğlu, Ö. (2021). Hobi Bahçeleri Planlama ve İlkeleri. Pratik Tarım Uygulamaları (Eds.: İ., Yokaş ve H., Akat), Efil Yayınevi, Ankara. 452-471s.
- Dáttilo, W. and MacGregor-Fors, I. (2021). Ant Social Foraging Strategies Along a Neotropical Gradient of Urbanization. Scientific Reports, 11(1): 1-9
- Dedei Dünder, Ö. and Demir, Z. (2021). Düzce Kentinde Dikey Bahçe Uygulanabilirliğinin Araştırılması. Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, 9 (2021): 1949-1969
- Ekren, E. (2016). “Dikey Bahçe Tasarım ve Uygulama İlkelerinin Dünya ve Türkiye Doğrultusunda İncelenmesi,” Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 78 s.
- Erdoğan, E. (2013). Yapı Yüzeylerinde Bitki Kullanımı Dikey Bahçeler ve Kent Ekolojisi. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi: 6 (1) 23- 27.
- Erdoğan, E. and Khabbazi, P. A. (2013). Yapı Yüzeylerinde Bitki Kullanımı, Dikey Bahçeler ve Kent Ekolojisi. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi 6 (1): 23-27
- Erdoğan, E. (2014). Düşey Yeşil Sistemlerin Enerji Etkinliklerinin Değerlendirilmesi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 91s.
- Güney Başkan, S. (2019). İstanbul’da Uygulanan Dikey Bahçe Örneklerinin Sürdürülebilirliğinin Değerlendirilmesi. Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 141 s.
- Gür, N., Kahraman, Ö. (2020). İzmir Kent Merkezi Kamusal Alanlardaki Dikey Bahçe Uygulamaları ve Potansiyel Alanlar. 9. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi-Fen ve Mühendislik Bilimleri, (12-13 Aralık 2020), Ankara, 245-256
- Gür, N. and Kahraman, Ö. (2022). Dikey Bahçelerin Kentsel Biyoçeşitliliğe Etkisi. Düzce Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi, 10(2022): 342-355
- Işık, K. (1997). Biyoçeşitlilik. Bilim ve Teknik, 350: 84-88

- İlhan, Ö., Akat, H. and Saraçoğlu, Ö. A. (2024a). Kurakçıl Peyzaja Dönüşüm Projesi Kapsamında Gerçekleştirilen Bitkisel Uygulamalar: Muğla-Ortaca İlçesi Örneği. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 11(104): 570-582.
- İlhan, Ö., Akat, H. and Akat Saraçoğlu, Ö. (2024b). Muğla İli Ortaca İlçesindeki Kültür Park'ın Kurakçıl Peyzaj Açısından İrdelenmesi. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 7(4), 1754-1774.
- İpekçi, A. and Yüksel, E. (2012). Bitkilendirilmiş Yapı Kabuğu Sistemleri. *Ulusal Çatı ve Cephe Sempozyumu*, 6: 1-11
- Kalay, F. and Sarıman Özen, E., (2021). Dikey Bahçe Uygulamalarının Yaşanabilir Çevreye Sunduğu Katkılar. *Türkiye Peyzaj Araştırmaları Dergisi*, 4 (2): 64-77
- Kanter, İ. (2013). Kentleşme ile Birlikte Yatay Bahçelerden Dikey Bahçelere Dönüşüm, *Peyzaj Mimarlığı 5. Kongresi*, 14-17 Kasım 2013.
- Kanter, İ. (2014). Kentsel Tasarımda Dikey Bahçeler. *Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, 138 s.
- Kemaloğlu, A. and Yılmaz, O. (1991). Cephe Yeşillendirmesinin Kent Ekolojisine Katkıları. *Peyzaj Mimarlığı Dergisi*, 2 (30): 52-54
- Kırıt, N. and Sağlık, A. (2018). Kentsel Peyzaj Tasarımında Dikey Bahçe Uygulamaları. *Uluslararası Hakemli Tasarım ve Mimarlık Dergisi*, 13: 161-179
- Koç, N. and Güneş, S. G. (1998). Çatı Bahçelerinde Bitkisel Düzenleme Esasları, *Pamukkale Üniversitesi, Mühendislik Fak. Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 4: 625-633
- Lambertini, A. and Leenhardt, J. (2007). *Vertical Gardens: Bringing The City of Life*. Thames & Hudson, U.K.
- Lehmann, S. (2021). Growing Biodiverse Urban Futures: Renaturalization and Rewilding as Strategies to Strengthen Urban Resilience. *Sustainability*, 13(5): 1-21 (2932)
- Loh, S. (2008). Living Walls-A Way to Green the Built Environment. *BEDP Environment Design Guide*, 1: 1-7
- Lotfi, Y. A., Refaat, M., El Attar, M. and Salam, A. A. (2020). Vertical Gardens as a Restorative Tool in Urban Spaces of New Cairo. *Ain Shams Engineering Journal*, 11(3): 839-848
- Osmanlıoğlu, Z. and Asilsoy, B. (2021). Dikey Bahçe (Yeşil Duvar) Uygulamalarının Kentsel Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi. *Yakın Mimarlık Dergisi*, 5(1): 104-122
- Örnek, M. A. (2011). Dikey Bahçe Tasarım Sürecinde Kullanılabilecek Örnek Tabanlı Bir Tasarım Modeli Önerisi. *İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bilişim Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, 69 s.
- Özçelik, R. (2006). Biyolojik Çeşitliliği Korumaya Yönelik Yapılan (Planlama ve Koruma) Çalışmalar ve Türkiye Ormancılığına Yansımaları. *SDÜ Orman Fakültesi Dergisi*, 2: 23-264
- Seçkin, P. (2011). Güneşe Yaklaşan Yeşil Örtüleri Algımlarken Mimarlıkta Malzeme. *TMMOB Mimarlar Odası, İstanbul Büyükşehir Şubesi Yayını*, 6 (20): 42-50
- Shewek, S. and Magdy, A., N. (2011). The Living Walls as an Approach for A Healthy Urban Environment, *Energy Procedia*, 6: 592-599
- Tabu, N. (2019). Kentlerde Alternatif Bir Yeşil Alan Modeli Olarak Dikey Bahçelerin İrdelenmesi; Akdeniz Bölgesinde Uygulanabilecek Alanlar ve Kullanılabilecek Bitkilerin Araştırılması. *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi*, 134 s
- Tekin, Ç. and Oğuz, C. Z. (2011). Yapı ile Yükselen Yeşil Duvarlar, *New World Sciences Academy* 6(4): 1241-1249

Tohum, N. (2011). Sürdürülebilir Peyzaj Tasarım Aracı Olarak Yeşil Çatılar. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 82 s.

Tzortzi, N., Georgi, J. and Sophocleous, J. (2018). The Green Wall as Sustainable Tool in Mediterranean Cities: The Case Study of Limassol, Cyprus. *Wseas Transactions on Environment and Development*, 14: 270-271

Uffelen, C. (2011). *Façade Greenery: Contemporary Landscaping*. Braun Publishing

Uzun, A. (2004). Biyoçeşitlilik ve Türkiye biyoçeşitliliğine genel bir bakış. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7: 1-13

Yazgan, M. E. and Khabbazi, P. A. (2014). İç ve Dış Mekanlarda Dikey Bahçe Uygulamaları. V. Süs Bitkileri Kongresi, Mayıs 2014, Yalova

Yüksel, N. (2013). Dikey Bahçe Uygulamalarının Yurtdışı ve İstanbul Örnekleri ile İrdelenmesi, Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimler Enstitüsü, Kentsel Sistemler ve Ulaştırma Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 132 s.

Url-1 <https://www.plantsonwalls.com/blog/vertical-vegetable-aquaponics/>

Url-2 <https://www.plantsonwalls.com/>

Url-3 https://laud8.wordpress.com/2010/10/28/centro_direzionale_forum/

Url-4 <https://www.zuerich.com/en/visit/attractions/mfo-park>

b4 REFERENCES

Akdemir, B. (2021). İmar Planlarında Hiyerarşi. *Konya Barosu Dergisi*, 1(1), 133-173.

Archer, R. W. (1988). Land Pooling for Resubdivision and New Subdivision in Western Australia, *American Journal of Economics and Sociology*, 47, 2, 207–221.

Çelik, N. (2013). Analysis of Recovery Process in Zoning Plan Practices Subject

to Annulment And Approach of Solution Offers. Master Thesis. Karadeniz Technical University, Trabzon, Türkiye.

Çelik Şimşek N., Uzun, B. (2018). İptale Konu İmar Planı Uygulamalarında Geri Dönüş İşleminin İrdelenmesi. *Adalet Akademisi Dergisi*, 9, (33).

De Souza, F. F. (2018). What is Land Readjustment? Concepts on Land Readjustment. https://www.jica.go.jp/Resource/jica-ri/publication/booksandreports/l75nbg00000ltoak-att/LAND_READJUSTMENT_web.pdf (Access date: 28.10.2024).

Fermin, E.G. (2024). From sleeping beauty to proven solution: The transformation of land readjustment into an informal settlement upgrading tool. *Land Use Policy*, 145.

Hosono, A. (2018). Land Readjustment: Making Cities Inclusive, Safe, Resilient and Sustainable. https://www.jica.go.jp/Resource/jicari/publication/booksandreports/l75nbg00000ltoak-att/LAND_READJUSTMENT_web.pdf (Access date: 28.10.2024).

Karki, T.K. (2004). Implementation experiences of land pooling projects in Kathmandu Valley. *Habitat Int* 28:67–88

Keleş, R., Mengi, A. (2021). Kent Hukuku, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Keleş, R., Mengi, A. (2024). İmar Hukuku: Hukuksal, Yönetmel ve Siyasal Boyutlarıyla, (4. baskı) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Mengi, A., Meydan Yıldız, S.G. (2017). "Eko-Kent İçin Yeni Bir Belediyecilik Anlayışı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar, (Ed. Mahmut Güler ve A. Menaf Turan), s. 453-462, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Meydan Yıldız S.G., Bahçeci Başarmak, H.I., Ayten, A.M. (2021). "The Role of Public Health in The Reproduction of Public Space," Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, vol.23, no.3, pp.699-720, 2021

Meydan Yıldız, S.G., Bahçeci Başarmak, H.I., Akın, E.S. (2022). Social and Administrative Dimensions of Urban Transformation and Urban Identity: Sample of Yozgat (Türkiye). Optimum Journal of Economics and Management Sciences, 2022, 9(1), 93-114

Taşkaya, S. (2021). Konut Ticari İmar Adalarında Mesafe Yaklaşımına Göre İmar Çapı Gösterimi. Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 10(3), 217-228.

Turk, S. S. (2005). "Land Readjustment: An Examination of its Application in Türkiye." Cities 22(1): 29-42.

UN-Habitat, (2011). https://unhabitat.org/sites/default/files/download-manager-files/1407237675wpdm_Land%20Readjustments.pdf (Access date: 28.10.2024).

Uzun, B. (1992). Kentsel Alan Düzenlemelerinde İmar Parseli Üretim Yöntemleri ve Sonuçlarının İrdelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, KTÜ, Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.

Uzun, B., (2009). Using Land Readjustment Method as an Effective Urban Land

Uzun, B., Atasoy, B.A., Çelik Simsek, N. (2022). Unmanned Aerial Vehicle (UAV) support for subdivision phase of land readjustment: A case study from Türkiye.

Uzun, B., Çelik Şimek N. (2018). Land readjustment for minimizing public expenditures on school lands: a case study of Türkiye. Arab J Geosci, 11:228.

World Bank, (2023). Building Sustainable Communities.

<https://www.worldbank.org/en/topic/urbandevelopment/overview#:~:text=Today%2C%20some%2056%25%20of%20the,billion%20inhabitants%20%E2%80%93%20live%20in%20cities> (Access date: 28.10.2024).

Yomralıoğlu T. (1992). "Arsa ve Arazi Düzenlemesi İçin Yeni Bir Uygulama Şekli", 73. Baskı, Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Dergisi.

Yomralıoğlu T., Tüdeş, T., Uzun, B., Eren, E. (1996). Land Readjustment Implementations in Türkiye, XXIVth International Housing Congress, p.150-161, Ankara.

b5 REFERENCES

Akyüz, E. (2000). Protection of the Rights and Security of the Child in National and International Law. Ankara: National Education Printing House.

Akyüz, E. (2012). Children's Law, Children's Rights and Protection, Ankara, Pegem Academy.

- Anonymous, (2004). Building Child Friendly Cities, A Framework for Action, UNICEF Innocenti Research Centre International Secretariat for Child Friendly Cities.
- Anonymous, (2015). Retrieved on (02.02.2022) from <http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=33>.
- Anonymous, (2016). Retrieved on (12.06.2023) from <https://www./ankara-baskent/2016/01/08/mamakta-child-friend-park-opened>. Retrieved on (12.06.2023) from <https://www.haberturk.com.tr>.
- Anonymous, (2017). "What is a Child Friendly City?", Retrieved on (21.05.2023) from childfriendlycities.org/overview/what-is-a-child-friendly-city/
- Anonymous, (2020). Retrieved on (12.06.2023) from <https://webdosya.csb.gov.tr/>
- Anonymous, (2021). Retrieved on (12.06.2023) from <https://www.eyyubiye.bel.tr>.
- Anonymous, (2023). Retrieved on (21.05.2023) from <https://www.dilgem.com.tr/tr/>. Retrieved on (12.06.2023) from <https://www.kafkas.edu.tr>. Retrieved on (02.05.2023) from <https://www.unicef.org.tr>. Retrieved on (02.05.2023) from <https://www.docplayer.biz.tr>.
- Arı, R., Çağdaş, A., Şahin, S. (2002). Social and Moral Development in Children and Adolescents. 1st Edition, Nobel Publishing, Ankara.
- Aydoğan, T. (2020). Evaluation of Child Friendly City Approach, Ankara University, Institute of Science (Master's Thesis), Ankara.
- Baykara, H. (2010). Consanguineous marriage in Turkish families in Turkey and in Western Europe. International Migration Review, 50(3), 568-598.
- Bilir, S. Cansever, B., (2017). Analysis of the Perceptions of Prospective Teachers Regarding "Children's Rights" Within the Framework of Material Designs and Their Views. Mehmet Akif Ersoy University Journal of Faculty of Education , (41), 98-119.
- Clements, R. (2004). An investigation of the status of outdoor play, Contemporary Issues in Early ChildhoodAn investigation of the status of outdoor play, Contemporary Issues in Early Childhood
- Cole-Hamilton, I., Harrop, A., Street, C. (2002). The Value Of Children's Play And Play Provision: A Systematic Review Of The Literature, New Policy Institute, 1-63.
- Çakırer, Y., (2014). Child Friendly Municipality, Provinces and Municipalities Journal, p38-43, Istanbul.
- Çakırer, Y., (2015). Studies on the Relationship between Children and the City in Türkiye, On the City of Children, Marmara Municipalities Union p20-49, Istanbul.
- Dereli, H.M., Uludağ, G. (2013). "Play" as a Right: Children's Right to Play. Child Parent Educator Journal, 100, 26-27.
- Durualp, E., Kadan, G. (2015). Children's Rights through the Eyes of Children. Çankırı Karatekin University Social Sciences Institute Journal , 8 (2), 29-54.
- Dwyer, GM, Baur, L.A, Hardy, L.L. (2012). The Challenge Of Understanding And Assessing Physical Activity In Preschool-Age Children: Thinking Beyond The Framework Of Intensity, Duration And Frequency Of Activity. J Sci Med Sport , 12: 534-536. 10.1016/j.jsams.2008.10.005.
- Erdem, Ö. (2003). Outdoor Design Principles in Preschool Education Units, Ankara University Institute of Science, Department of Landscape Architecture, Master's Thesis, Ankara.

- Francis, M., Lorenzo, R.. (2006). "Children and City design: Proactive process and the 'renewal' of childhood", Children and Their Environments: Learning, Using and Designing Spaces , Cambridge: Cambridge University Press
- Genç, Z., Güner, F. (2016). Family views on media in the context of children's rights (Çanakkale province example). Uşak University Journal of Social Sciences , 9 (26/2).
- Ghabeli, F., Moheb, N., Nasab, S. D. H. (2014). Effect of toys and preoperative visit on reducing children's anxiety and their parents before surgery and satisfaction with the treatment process. Journal of caring sciences, 3(1), 21.
- Gill, T. (2021). Urban playground: How child-friendly planning and design can save cities, Ribe Publishing , 1st Edition, February, p208.
- Ginsburg, K. R. (2007). "The Importance of Play in Promoting Healthy Child Development and Maintaining Strong Parent-Child Bonds". Pediatrics, 119(1), 182-191.
- Gökmen, H.S. (2013). Strategies on child friendly city, TMMOB 2nd Izmir City Symposium Proceedings Book , Volume 7 Issue 1.
- Heseltine P., Holborn, J. (1987). Playgrounds: The planning and construction of play environments. London: The Mitchell Pub. Co. Ltd . Education and Science 36 (161), 85
- Huizinga, J. (1995). Homo Ludens, (Translator: Kılıçbay, Mehmet, Ali) Ayrıntı Publishing House. Istanbul.
- Jones, G. (2005). Children and Development Rights, Globalization and Poverty. Progress in Development Studies, 5 (4), 336-342.
- Karakaş, B., Çevik, Ö.C. (2016). Child welfare: An evaluation from the perspective of children's rights. Gazi University Journal of Faculty of Economics and Administrative Sciences, 18(3), 887-906.
- Karaman-Kepenekci, Y. (1999). Human Rights in Primary Education. Ankara University Faculty of Educational Sciences Journal, 1 (32), 227-236.
- Karakuzu, E., Aksu, A. (2022). Evaluation of the Concept of Child-Friendly City Within the Framework of Children's Play Space Relations and Stakeholders, Istanbul Commerce University Journal of Technology and Applied Sciences, Volume 4, No 2, pp. 147-156.
- Küçükali, A. (2015). Children's Rights To Play And The Changing Play Culture. Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(1), 1-14.
- Landreth, L. (2011). Play Therapy: The Art of the Relationship. New York: Brunnerrouledge .
- MacDonald, A., Murphy, S. (2021). Mathematics education for children under four years of age: A systematic review of the literature. Early years, 41(5), 522-539.
- Martin, C. (2019). Child-Friendly Cities. <https://www.udg.org.uk/publications/articles/child-friendly-cities>.
- McMillan, D. K. (2018). Meanings of Nature Seen in Children's Stories. Ecopsychology, 10(4), 205-215.
- Mengütay, S. (2005). Movement development and sports in children. Istanbul: Yaylacık Press. Morpa Culture Publications .
- Milteer, R.M, Gingsburg, KR. (2012). The Importance Of Play In Promoting Healthy Child Development And Maintaining Strong Parent-Child Bond: Focus On Children In Poverty Pediatrics 129(1): 204-213, American Academy Of Pediatrics.
- Motataianu, T. (2014). The empathy and communication–pride personality's dimensions of the teacher. Procedia-Social and Behavioral Sciences , 142 , 708-711.

- Öğretir, A. D. (2008). Play anad play therapy. Gazi University Industrial Arts Education Faculty Journal, 22(8),94-100.
- Örün, E. and Tatlı, M.M. (2012). The situation of Turkish children in terms of health and social rights according to the United Nations Convention on the Rights of the Child. New Medical Journal, 29(3), 32-137.
- Polat, E. (2021). Child Develoment and Socialization as Areas Neighborhood Playgrounds: İstanbul Example, Master's Thesis, İstanbul.
- Raney, A. Hendry, F., Yee, A., (2019). Physical Activity and Social Behaviors of Urban Children in Green Playgrounds. American Journal of Preventive Medicine, 56(4): 522-529.
- Riley, S. (2012). The evolution of play in public school kindergarten classrooms (Doctoral dissertaton). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 3518015).
- Runcan, L. Petracovschi, S., Borca, C., (2012). The importance of play in the parent-child interaction. Procedia-Social and Behavioral Sciences, 46 ,795-799.
- Sağlam, M., Aral, N. (2016). Concepts of children and childhood in the historical process. Children and Civilization, 1(2), 43-56.
- Senemoğlu, N. (2020). Development, Learning And Teaching. Anı Publishing, 27th Edition, Ankara.
- Sutton, S. E., Kemp, S. P. (2002). Children As Partners In Neighborhood Placemaking: Lessons From Intergenerational Design Charrettes . Journal of Environmental Psychology , 22 (1-2), 171-189.
- Topsümer, F., Babacan, E., Baytekin, P. (2011). City and Child: Contribution of Child Friendly City Initiative to the City Image, Istanbul University Faculty of Communication Journal . Istanbul University Faculty of Communication Journal , (35), 5-20.
- Unutkan, Ö.P. (2008). Human Rights, Children's Rights and Education (Ed. A. Oktay). In Introduction to Educational Science. (pp: 98-120). Ankara: PegemAkademi Publishing.
- VanFleet, R., Sywulak, A. E., Sniscak, C. C. (2018). Child-Centered Play Therapy. GuilfordPress .
- Yavuzer, H. (2006). Child psychology. (29th ed.).Remzi Bookstore. Istanbul.
- Washington, F. (2010). Investigation of the Effectiveness of the Family Participation Child Rights Education Program Applied to 5-6 Year Old Group Children (Unpublished Master's Thesis), Marmara University, Istanbul.

b6 REFERENCES

- APA (2020). American Psychological Association, <https://www.apa.org/monitor/2020/04/nurtured-nature>.
- Barboros, V. (2019). Kaynaklar meydanı tasarım süreci ve uygulama aşamaları değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ege Üniversitesi, İzmir.
- Baş, T. (2005). Anket nasıl hazırlanır? Uygulanır? Değerlendirilir? 3. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Boyacı, İ. O. (2023). Kaynaklar (Buca/İzmir) ve çevresinin florası (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Cihangir, D. (2013). Trees in the urban context: A study on the relationship between meaning and design (Unpublished Master's Thesis). Middle East Technical University, Ankara.

Cloke, P., Jones, O., Cloke, Paul, O., J. (2002). *Tree cultures: The place of trees and trees in their place*. New York: Berg Publishers.

Eraslan Ş. and Çavdarlı A. (2022). Spatial properties and improvement of the urban square: An investigation on Isparta urban square, *Journal of Architecture and Life*, 7(2), 685-699, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2286184>

Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Washington: Island Press.

Gülgün, B, Sayman, M. and Yazıcı, K. (2015). Recreational habit of Izmir metropolitan residents and their association with natural parks around the town. *Journal of International Environmental Application&Science*. 10, 367-374.

Güngör, S. (2017). *Buca Kaynaklar ekoturizm potansiyeli (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, İzmir.

Heimlich, J., Sydnor, T. D., Bumgarnder, M., O'Brien, P. (2008). Attitudes of residents toward street trees on four street in Toledo, Ohio, U.S. before removal of ash trees (*Fraxinus spp.*) from emerald ash borer (*Agrilus planipennis*). *Arboriculture&Urban Forestry*, 34(1), 47-53.

Jacobs, J. (1961). *The death and life of great American cities*. New York: Random House.

Lynch, K. (1960). *The image of the city*. Cambridge: MIT Press.

Necipoğlu, G. (2005). *The age of Sinan: Architectural culture in the Ottoman Empire*. Princeton, New Jersey: Princeton University Press.

Raskovic, S. and Decker, R. (2015). The influence of trees on the perception of urban squares. *Urban Forestry & Urban Greening*. 14. 10.1016/j.ufug.2015.02.003.

Schroeder, H., Flannigan, J., and Coles, R. (2006). Residents' attitudes toward street trees in the UK and U.S. communities. *Arboriculture&Urban Forestry*, 32(5), 236-246.

TUİK (2023). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi*. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>.

Ünal Ankaya, F. (2007). *Kaynaklar (Buca-İzmir) çevresinin doğal bitki örtüsü dağılımı ile toprak özellikleri arasındaki ilişkilerin GIS ve uzaktan algılama teknikleri kullanılarak belirlenmesi üzerine bir araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ege Üniversitesi, İzmir.

Yazıcı, K. (2017). Kentiçi yol bitkilendirmelerinin fonksiyonel - estetik açıdan değerlendirilmesi ve mevcut bitkisel tasarımların incelenmesi: Tokat örneği. *Ziraat Mühendisliği*, 364, 30-39.

Yazıcı, K and Gülgün, B (2017). Açık-yeşil alanlarda dış mekân süs bitkilerinin önemi ve yaşam kalitesine etkisi: Tokat Kenti örneği, *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 54(3), 275-284.

URL-1. <https://www.atalarimizintopraklari.com/blog-1/buca-nin-arka-bahçesi-yörük-köyleri>

URL-2. <https://discoverbuca.com/kaynaklar-village/>

b7 REFERENCES

Artawa, K., & Sartini, N. W. (2019). Linguistic landscapes: A study of human mobility and identity change. In Kerr (Ed.), *Urban Studies: Border and Mobility* (pp. 165–171). Taylor & Francis Group.

- Aslan, H. (2018). Vandalizmin Azaltılmasında Peyzaj Tasarım Kriterlerinin Belirlenmesi. *Mesleki Bilimler Dergisi (MBD)*, 7(2), 74-82.
- Bayram, B. 2007. Kamusal Mekan Kalitesinin Yükseltilmesinde Yöntemler ve Kamusal Sanatın Rolü. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul.
- Chang, T. C. (2008). Art and Soul: Powerful and Powerless Art in Singapore. *Environment and Planning A: Economy and Space*, 40(8), 1921-1943. <https://doi.org/10.1068/a39240>
- Cresswell, T., 1992. The crucial 'where' of graffiti: a geographical analysis of reactions to graffiti in New York. *Environment and Planning D: Society and Space* 10 (3), 329–344
- Çetinkaya Sönmez M., Erdogan, E. (2019). Kentsel Peyzaj Tasarımı Sanatta Kamusalılık Ve Sokak Sanatı.
- Demir M., Demircioğlu Yıldız N., Aytatlı B., Göktuğ T., Bulut Y. (2011), Kadın Peyzaj Mimarlarının Peyzaj Mimarlığı Mesleğinde Yeri ve Önemi, *Sanat ve Tasarım Dergisi* , cilt.1, sa.2, ss.125-133, 2011
- Demircioğlu Yıldız N., Demir M., Yılmaz S. (2011), Determination of the efficiency of green areas in Erzurum City, *Scientific Research And Essays* , cilt.6, sa.2, ss.293-304, 2011
- Diñç, G. (2017). Peyzaj Tasarımı Çalışmalarında Mizah Sanatı Üzerine bir Araştırma (Master's thesis, Ankara Üniversitesi (Turkey).
- Flessas, T., & Mulcahy, L. (2018). Limiting Law: Art in the Street and Street in the Art. *Law, Culture and the Humanities*, 14(2), 219-241. <https://doi.org/10.1177/1743872115625951>
- Gencer, Nazlı. (2023). Sokak sanatında mekansal çeşitlilik. Yüksek Lisans tezi. Erciyes Üniversitesi Güzel sanatlar Enstitüsü. Kayseri.
- Gorter, Durk. (2018). Methods and techniques for linguistic landscape research Gorter, Durk. (2018). Methods and techniques for linguistic landscape research issues and technological innovations. Pre-Final Version in Putz & Mundt, 2018((1)).
- Gökova, H. (2020). Sokak Sanatında Üsluba Dair Yorumlar ve Muhalif Boyut. *Yedi*(23), 97-107. <https://doi.org/10.17484/yedi.620033>
- Gralińska-Toborek, A. (2024). The Community-Building Potential of Street Art: Ephemeral Communities Formed Around Ephemeral Art. *Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne*, 18(1), 80-92.
- Habermas, J. 1995. Kamusal Alan: Ansiklopedik Bir Makale. *Birikim Dergisi*, 70, 62- 66. (N.ErolÇev.)
- Halsey, M., Young, A., 2002. The meanings of graffiti and municipal administration. *The Australian and New Zealand Journal of Criminology* 35 (2), 165–186.
- Havası, E. B., Canduran, K. (2022). Sanat ba lamında gündelik hayatın ele tirisı ve sokak sanatı. *Bodrum Journal of Art and Design*, 1(2), 197-207.
- Hernández, L. C., López-gopar, M. E., & Sughrua, W. M. (2017). From Linguistic Landscape to Semiotic Landscape Landscape 2017(2).
- Kirrilly Thompson, Naomi Offler, Lily Hirsch, Danielle Every, Matthew J. Thomas, Drew Dawson, From broken windows to a renovated research agenda: A review of the literature on vandalism and graffiti in the rail industry, *Transportation Research Part A: Policy and Practice*, Volume 46, Issue 8, 2012, Pages 1280-1290, ISSN 0965-8564, <https://doi.org/10.1016/j.tra.2012.04.002>.
- Knight, C. K. 2008. *Public Art: Theory, Practice and Populism*. Blackwell Publishing, 187p., USA.

- Lacy, S. 1995. Mapping the terrain: new genre public art. Indiana University. 30-5.
- Landry, R., & Bourhis, R. Y. (1997). Linguistic Landscape and Ethno-linguistic Vitality: An Empirical Study. *Journal of Language and Social Psychology*, 1997(16), 23–49.
- Nomeikaite, L. (2017). Street art, heritage and embodiment. *SAUC-Street Art and Urban Creativity*, 3(1), 43-53.
- Özgeriş M., Özer S.2022. Akreditasyon Sürecinde Program Çıktılarının Değerlendirilmesi: Atatürk Üniversitesi Peyzaj Mimarlığı Programı Örneğinde Bir Araştırma, *Turkish Journal of Forest Science*, cilt.6, sa.2, ss.496-509, 2022
- Özer S., Sezen I., Demircan N.2010, Erzurum kentinde üniversite adaylarının Peyzaj Mimarlığı mesleğine bakışlarının belirlenmesi üzerine bir araştırma, *AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ZİRAAT FAKÜLTESİ DERGİSİ* , cilt.23, sa.1, ss.23-29, 2010
- Patrick McInerney, Brenda O'Neill, Paul Ffrench, MementoArtem: A Digital Cultural Heritage Approach to Archiving Street Art, *IFAC-PapersOnLine*, Volume 56, Issue 2, 2023, Pages 8988-8993, ISSN 2405-8963, <https://doi.org/10.1016/j.ifacol.2023.10.126>.
- Rabinow, P., 1986. 'Representations are social facts: modernity and post-modernity in anthropology'. In: Clifford, J., Marcus, G.E. (Eds.), *Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography*. University of California Press, Berkeley.
- Radaviciute, Jurate. (2017). Linguistic Landscape of Tbilisi: A Case Study of Graffiti. *Respectus Philologicus*. 32. 10.15388/RESPECTUS.2017.32.37.08.
- Reeve, D. (2017). Angkot & Bus Minangkabau: Budaya Pop & Nilai-Nilai Budaya Pop. *Komunitas Bambu*.
- Reibel, N. (2019). Art as a Catalyst for Landscape Democracy. *IN_BO. Ricerche e progetti per il territorio, la città e l'architettura*, 10(4), 34-43.
- Shariatpanah S, Zandi B, Pourebrahim S, Beyraghdar R. 2022. Graffiti in the Linguistic Landscape of Kermanshah. *LRR*; 13 (4) :531-568 URL: <http://lrr.modares.ac.ir/article-14-50200-en.html>
- Shohamy, E., Waksman, Sh., 2012. Talking Back to the Tel Aviv Cenntennial: LL Responses to Top-down Agendas. In: *Linguistic Landscapes, Multilingualism and Societal Change*. Ed. Ch. Helot, R. Janssens. Frankfurt am Main: Peter Lang, 97–123.
- Silva, L. F. (2021). A framework for community development through street art culture. In *Art in Diverse Social Settings* (pp. 221-235). Emerald Publishing Limited.
- Stupp, P. (2022). Painting our public places: Muralism and placemaking in atlanta's castleberry hill (Order No. 29210673). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. (2725640604). Retrieved from <https://www.proquest.com/dissertations-theses/painting-our-public-places-muralism-placemaking/docview/2725640604/se-2>
- Thongtong, T. (2016). A Linguistic Landscape Study of Signage on Nimmanhemin Road, a Lanna Chiang Mai Chill-Out Street. *MANUSYA: Journal of Humanities, Special Is(22)*, 72–84.
- van Vliet, W., 1992. The cherry question or the role of social science research in designing against vandalism. In: Christensen, H., Johnson, D., Brookes, M. (Eds.), *Vandalism: Research, Prevention and Social Policy*. United States Department of Agriculture Forest Service, Portland.
- Ward, C., 1973. *Vandalism*. H.E. Warne, London.

Wilson, P., Healy, P., 1987. Research Brief: Graffiti and vandalism on public transport. Trends and Issues in Crime and Criminal Justice. Australian Institute of Criminology, Canberra

Yendra, Yendra & Artawa, Ketut & Suparwa, I & Satyawati, Made. (2020). Symbolic Functions of Graffiti in Padang City of Indonesia: Critical Linguistic Landscape Studies. JURNAL ARBITRER. 7. 100. 10.25077/ar.7.1.100-108.2020.

Yerli, Ali. (2024). Lefebvre'in "Şehir Hakkı" Kuramı Bağlamında Sokak Sanatının Değerlendirilmesi. Yüksek lisans tezi. Akdeniz Üniversitesi Güzel sanatlar Enstitüsü. Antalya.

URL.1; <https://www.thoughtco.com/killroy-was-here-4152093/> 29.05.2024

URL.2; https://10layn.com/10-maddede-sokak-sanati-street-art/#google_vignette/ 14.10.2024

URL.3; <https://listelist.com/dunyadan-sokak-sanati/> 29-Jul-2024

URL.4; <https://kitchencollaborative.com/2013/04/russian-banksy-street-artist-pasha-p183/> 09.10.2024

URL.5; <https://www.barnebys.com/blog/banksy-confirms-controversial-new-work-in-wales> 12.10.2024

URL.6; <https://blogs.uoregon.edu/banksypalestine/in-the-moment/unwelcome-intervention/> 12.10.2024

URL.7;<https://www.oggusto.com/sanat/sanatici/banksy-hayati-eserleri-hakkinda-az-bilenenleri/> 06.06.2024

URL.8; <https://artdogistanbul.com/14-yil-sonra-banksy-sergisi/> 12.10.024

URL.9;<https://hyperallergic.com/760222/the-real-story-behind-banksys-parking-mural-in-la/> 14.10.2024

URL.10; <https://museumbanksy.com/> 14.10.2024

URL.11; <https://artresearchsite.wordpress.com/2017/04/03/pejac/> 06.06.2024

URL.12; <https://www.streetartbio.com/artists/vhils/> 30.05.2024

URL.13;<https://www.vrt.be/vrtnws/en/2023/07/05/anonymous-graffiti-artist-roa-creates-new-work-in-aalst/> 12.10.2024

URL.14; <https://inhabitat.com/peter-gibson-street-art/> 06.06.2024

URL.15;<https://www.toxel.com/inspiration/2008/09/15/pedestrian-street-art-by-peter-gibson/> 14.10.2024

URL.16;<https://khaleejesque.me/2013/02/12/artist-peter-gibson-creatively-stencils-the-streets/> 14.10.2024

URL.17; <https://www.isupportstreetart.com/artist/oak-oak/> 06.06.2024

URL.18;<https://streetartutopia.com/2024/02/26/street-art-by-oakoak-12-photos/street-art-by-oakoak-2015-4534757/> 06.06.2024

URL.19; <https://www.janvormann.com/testbild/dispatchwork/> 14.10.2024

URL.20; <https://www.viniegraffiti.com/> 06.06.2024

URL.21; <https://mediacat.com/yaraticiligin-izinde-bordalo-ii/> 14.14.2024

URL.22;<https://www.p55.art/en/blogs/p55-magazine/bordalo-ii-the-contemporary-ecological-artist/> 14.10.2024

URL.23; <https://barbarapicci.com/2022/10/21/streetart-bordalo-ii-lisbon-portugal-3> 10.10.2024

URL.24; <https://streetartnews.net/category/bordalo-ii/> 10.10.2024

URL.25; <https://streetartutopia.com/2024/04/30/flower-power-in-goias-brasil/> 30.04.2024

URL.26; <https://monacaron.com/#/> 14.10.2024

URL.27; <https://street-art-avenue.com/biographie-de-mto/> 14.10.2024

URL.28; <https://www.streetartbio.com/artists/vhils/> 10.10.2024

URL.29; <https://www.boredpanda.com/5-most-talented-3d-sidewalk-chalk-artists/> 06.06.2024

URL.30; <https://www.widewalls.ch/magazine/what-is-yarn-bombing> 06.06.2024

URL.31; <https://fiberpost.aksa.com/en/-yarn-bombing-adds-colour-to-life/i-530/> 06.06.2024

URL.32; <https://www.peyzax.com/yosun-grafiti-sokak-duvarlarinda-yasayan-sanat/> 06.06.2024

URL.33; <https://turkey.com/tr/home/culture/arts-design/street-art/> 30.04.2024

URL.34; <http://www.kitaptansanattan.com/sanattan/en-unlu-10-graffiti-sanatcisi-ve-eserleri/> 30.04.2024

b8 REFERENCES

Abbas, F., Zhang, F., Afaq, M., Abbas, H., Alrefaei, A.F., Albeshr, M.F. Iqbal, J., Ghani J., Shah I., (2024) Landslide susceptibility assessment along the Karakoram highway, Gilgit Baltistan, Pakistan: A comparative study between ensemble and neighbor-based machine learning algorithms *Science of Remote Sensing* 9 (2024) 100132, <https://doi.org/10.1016/j.srs.2024.100132>

Affleck D.L.R, Gaines G. C., 2023, Model-assisted domain estimation of postfire tree regeneration in the western US using nearest neighbor techniques, *Canadian Journal of Forest Research*, <https://doi.org/10.1139/cjfr-2023-0007>

Akşehirli Ö., Ankaralı H., Aydın D., Saraçlı, Ö. (2013). Tıbbi tahminde alternatif bir yaklaşım: Destek vektör makineleri. *Türkiye Klinikleri Journal of Biostatistics*, 5 (1).

Ashigbor G, Asare-Ansah A.O., Boakye Amoah, E. , Adams Asante W. , Asare Mensah, Y. (2023). Assessment of machine learning classifiers in mapping the cocoa-forest mosaic landscape of Ghana. *Scientific African* Volume 20, July 2023, e01718

Breiman and Cutler, 2011, L. Breiman, A. Cutler *Manual—setting up, using, and understanding random forests V4. 0.* 2003, URL https://www.stat.berkeley.edu/~breiman/Using_random_forests_v4.0.pdf (2011)

Breiman L. , Friedman J., Olshen R. , Stone C., 1984, *Classification and Regression Trees*, Wadsworth Statistics/Probability Series, Monterey, CA: Wadsworth (1984)

Breiman L., Cutler A., 2003, *Manual—setting up, using, and understanding random forests V4. 0.* 2003, URL https://www.stat.berkeley.edu/~breiman/Using_random_forests_v4.0.pdf (2011)

Carreiras et al., 2006, J.M.B. Carreiras, J.M.C. Pereira, Y.E. Shimabukuro, Land-cover mapping in the Brazilian Amazon using SPOT-4 vegetation data and machine learning classification methods *Photogrammetric Engineering & Remote Sensing*, 72 (2006), pp. 897-910

Danacıoğlu, Ş. (2023). Arazi Örtüsü/Kullanımı haritalamasında farklı makine öğrenmesi algoritmalarının değerlendirilmesi: İzmir ili örneği. *Türk Coğrafya Dergisi* (84), 105-117 <https://doi.org/10.17211/tcd.1308233>

Dokuz, Y., Bozdağ, A., Gökçek, ÖB. 2020, Use Of Machine Learning Methods For Estimation And Spatial Distribution Of Air Quality Parameters,NOHU J. Eng. Sci., 2020; 9(1): 37-47 doi: 10.28948/ngumuh.654092

Domingos P, Pazzani M (1997) Sıfır-bir kaybı altında basit Bayes sınıflandırıcısının optimalliği üzerine. Mach Learn 29:103–130

Farid D , Zhang L , Hossain A, Mofizur Rahman C , Strachan R , Sexton G., (2013) An adaptive ensemble classifier for mining concept drifting data streams, , Keshav Dahal / Expert Systems with Applications 40 (2013) 5895–5906, <http://dx.doi.org/10.1016/j.eswa.2013.05.001>

Georganos, Grippa T. Vanhuysse, S., Lennert M., Shimoni, M., Wolff, E. 2018 IEEE GEOSCIENCE AND REMOTE SENSING LETTERS, VOL. 15, NO. 4, APRIL 2018 607 Very High Resolution Object-Based Land Use–Land Cover Urban Classification Using Extreme Gradient Boosting Stefanos

Han D, An H., Cai H., Wang F., Xu X., Qiao Z., Jia K., Sun Z., An Y., How do 2D/3D urban landscapes impact diurnal land surface temperature: Insights from block scale and machine learning algorithms Sustainable Cities and Society 99 (2023) 104933

Harris J., Grunsky E.C.,2015, Predictive lithological mapping of Canada's North using Random Forest classification applied to geophysical and geochemical data,Comput. Geosci., 80 (2015), pp. 9-25

Hoare, Z.,2008, Landscapes of Naïve Bayes classifiers , Pattern Anal Applic (2008) 11:59–72 DOI 10.1007/s10044-007-0079-5

Ishwaran, 2007,H. Ishwaran,Variable importance in binary regression trees and forestsElectron. J. Stat., 1 (2007), pp. 519-537

Kavzoglu, T. Tonbul H., Colkesen, I., Sefercık U.G.(2021). The Use of Object-Based Image Analysis for Monitoring 2021 Marine Mucilage Bloom in the Sea of Marmara, International Journal of Environment and Geoinformatics (IJEGEO), 8(4):529-536. DOI: 10.30897/ijegeo.990875

Kavzoglu, T., Colkesen, I., (2009). A kernel functions analysis for support vector machines for land cover classification. International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation, 11 (5), 352-359. doi: 10.1016/j.jag.2009.06.002

Kızılaslan S.,2023, What Is Landscape Architecture According To Artificial Intelligence?, Socrates 8th International Health, Engineering And Applied Sciences Congress 28-30 September, 2023 Dicle University, Diyarbakır, Türkiye Congress Book 468

Lu, P. Mausel, M. Batistella, E. Moran (2004) Comparison of land-cover classification methods in the Brazilian Amazon BasinPhotogrammetric Engineering & Remote Sensing, 70 (2004), pp. 723-731

Ma X., Zhang J., Wang P., Zhou L., Sun Y., 2023, Estimating the nonlinear response of landscape patterns to ecological resilience using a random forest algorithm: Evidence from the Yangtze River Delta, Ecological Indicators Volume 153, September 2023, 110409

Mahesh, 2020, Batta Mahesh, Machine Learning Algorithms - A Review, International Journal of Science and Research (IJSR) ISSN: 2319-7064 | SJIF (2018): 7.426 Volume 9 Issue 1, January 2020

Paneque- Galvez, Orta Martinez, M., Luz, A. C., Gueze, M., J. Macia M., Reyes-Garcia, V. (2013). Enhanced land use/cover classification of heterogeneous tropical landscapes using support vector machines and textural homogeneity. International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation Volume 23, August 2013, Pages 372-383

Pearline A., Kumar V.S., Performance analysis of real-time plant species recognition using bilateral network combined with machine learning classifier, *Ecological Informatics*, Volume 67, March 2022, 101492, <https://doi.org/10.1016/j.ecoinf.2021.101492>

Raman B., Naderi J.R., 2006, Computer based pedestrian landscape design using decision tree templates/ *Advanced Engineering Informatics* 20 (2006) 23–30, doi:10.1016/j.aei.2005.08.002

Sezer, Ü. (2008). Improvement of Decision Trees with Association Rules. (Master's Thesis), Kocaeli University, Institute of Science and Technology.

Sharma, K., Sharma, R., Wadhvani, A.K. (2024). Comparing Classification Algorithms for Predicting Spatial Land Cover via Landscape Indices in Nashik, India. In: Bekdaş, G., Nigdeli, S.M. (eds) *New Advances in Soft Computing in Civil Engineering. Studies in Systems, Decision and Control*, vol 547. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-65976-8_22

Taalab et al., 2018, K. Taalab, T. Cheng, Y. Zhang, Mapping landslide susceptibility and types using Random Forest, *Big Earth Data*, 2 (2018), pp. 159-178

Taalab, T. Cheng, Y. Zhang, Mapping landslide susceptibility and types using Random Forest, *Big Earth Data*, 2 (2018), pp. 159-178

Tabor J., Hernandez A., Cox-Foster D., Byron G., 2024, Lindsie M., Robbins M., Jonathan , Mapping Floral Resources in Montane Landscapes Using Unmanned Aerial Systems and Two-step Random Forest Classifications, *Ecology & Management* <https://doi.org/10.1016/j.rama.2024.06.016> 1550-7424

Talukdar, S., Singha, P., Mahato, S., Shahfahad, Pal, S., Liou, Y. A., & Rahman, A. (2020). Land-use land-cover classification by machine learning classifiers for satellite observations-A review. *Remote Sensing*, 12(7). <https://doi.org/10.3390/rs12071135>

Vapnik, V.N. (1995). *The Nature of Statistical Learning Theory*, 2. Baskı, Springer-Verlag, New York.

Weng Q., Liu H., Lu D., 2007, Assessing the effects of land use and land cover patterns on thermal conditions using landscape metrics in city of Indianapolis, United States. *Urban Ecosyst.*, 10 (2007), pp. 203-219, 10.1007/s11252-007-0020-0

Yu S., Chen Z., Wang L., Wu B., Wu J., Zha F., 2020, Exploring the relationship between 2D/3D landscape pattern and land surface temperature based on explainable eXtreme Gradient Boosting tree: A case study of Shanghai, China, *Science of The Total Environment* Volume 725, 10 July 2020, 138229

Yudhana A., Dedy Sulisty D., Mufandi I., 2021, GIS-based and Naïve Bayes for nitrogen soil mapping in Lendah, Indonesia , *Sensing and Bio-Sensing Research* 33 (2021) 100435, <https://doi.org/10.1016/j.sbsr.2021.100435>

Zhang and X. Yang, 2020, Improving land cover classification in an urbanized coastal area by random forests: The role of variable selection, *Remote Sensing of Environment* 251 (2020) 1121, <https://doi.org/10.1016/j.rse.2020>.

b9 REFERENCES

Akpolat, Y., Kokalan Cimrin, F., & Caliskan, A. (2021). Kentsel yaşam kalitesi ölçümlerinde kavramsal değerlendirmeler ve boyut önerileri. *Journal of Economy Culture and Society*, 64, 313-335. <https://doi.org/10.26650/JECS2020-808723> (Access date: 06.10.2024).

Campbell, A., P. E. Converse ve W. L. Rodgers (1976). The Quality of American Life: Perceptions, Evaluations, and Satisfactions , Russell Sage Foundation. New York.

Cutter, S.L. (1985). "Rating Places: A Geographer's View on Quality of Life", Resource Publication in Geography, Association of American Geographers, Washington DC.

Ertan, A., Kılıncım-Ertan, B. (2013). Kentli hakları: Kent ve insan hakları bağlamında kentsel hizmetlere erişim hakkı. Kentsel Dönüşüm ve İnsan Hakları, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 45-72.

Geray, C. (1998). Kentsel Yaşam Kalitesi ve Belediyeler, Türk İdare Dergisi, 70(421), 323-346.

Görün M., Kara M. (2010). Kentsel Dönüşüm Ve Sosyal Girişimcilik Bağlamında Türkiye'de Kentsel Yaşam Kalitesinin Artırılması, Yönetim Bilimleri Dergisi 8(2).

Karaağaç E. (2019). Kentsel Dönüşüm Alanlarında Sosyal Donatı Alanlarının Değişiminin Kentsel Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkisi, Afyonkarahisar Mısıri Camii Kentsel Dönüşüm Alanı Örneği (yüksek lisans tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. İstanbul.

Keleş, R. (1990). Housing Policy in Turkey, Housing Policy in Developing Countries, London.

Keleş, R., Mengi, A. (2024). İmar Hukuku: Hukuksal, Yönetmelik ve Siyasal Boyutlarıyla, (4. baskı) Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Keleş, R., Mengi, A. (2021). Kent Hukuku, Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği, (2014). <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/06/20140614-2.htm> (Access date: 06.10.2024).

Mengi, A. (2007). Kente Karşı Suç-İmar Suçu, Dosya 06, Bülten 55, s.47-50, Ankara: TMMOB Mimarlar Odası Yayınları.

Mengi, A., Algan, N. (2003). Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Bölgesel Sürdürülebilir Gelişme AB ve Türkiye Örneği, Ankara: Siyasal Kitabevi.

Mengi, A., Meydan Yıldız, S.G. (2017). "Eko-Kent İçin Yeni Bir Belediyecilik Anlayışı ve Türkiye'de Uygulanabilirliği", Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar, (Ed. Mahmut Güler ve A. Menaf Turan), s. 453-462, İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Kültür Yayınları.

Mengi, A., Meydan Yıldız, S.G. (2019). Eko Köylerde Yaşam ve Yönetim: Findhorn Eko Köyü Örneği, Kırsal Kalkınma ve Kooperatifçilik, (Ed.) Ayşegül Mengi, Deniz İşçioğlu, Ankara Üniversitesi Ernst Reuter İskân ve Şehircilik Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları No: 24, Ankara, ss.185-205.

Okumuş, D. E. (2014). Kentsel Dönüşümde Sosyal Donatı Alanlarının Değişimi ve Kentsel Yaşam Kalitesine Etkisi: Ataşehir Barbaros Mahallesi Örneği (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

On Birinci Kalkınma Planı (2018). Kentsel Yaşam Kalitesi Özel İhtisas Komisyonu Raporu, T.C. Kalkınma Bakanlığı, Ankara.

Plan Yapımına Ait Esaslara Dair Yönetmelik R.G. Sayı: 18916, Tarih: 02.11.1985.

Shookner, M. (1998). A Quality of Life Index for Ontario, Conference on the State of Living Standards and the Quality of Life in Canada, Ontario Social Development Council, Canada.

Stimson, Robert., & Marans, Robert W. (2011). Objective Measurement of Quality of Life Using Secondary Data Analysis, Investigating Quality of Urban Life-Theory, Methods and Empirical Research, edit: Robert W. Marans&Robert J. Stimson, social Indicators Series, London:Springer.

- Şeker, M. (2011). İstanbul'da Yaşam Kalitesi Araştırması, İstanbul Ticaret Odası. İstanbul.
- Tekeli, İ. (2010). Gündelik Yaşam, Yaşam Kalitesi ve Yerellik Yazıları, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, 155. İstanbul.
- Tekeli, İ., Güler, C., Vaizoğlu, S., Algan, N. ve Kaya Dünder, A. (2010). Yaşam Kalitesi Göstergeleri: Türkiye için Bir Veri Sistemi Önerisi, Türkiye Bilimler Akademisi. Ankara.
- Turgut Yıldız, Hülya (2007), "Kentsel Yaşam Kalitesi: Kuram Politika ve Uygulamalar", Mimarlık Dergisi, Sayı 335, <http://old.mo.org.tr/mimarlikdergisi/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi= 53 &RecID=1325>, 03.07.2009 (Access date: 06.10.2024).
- Üçer, G. A. (2009). Kentsel Yaşam Kalitesinin Belediye Hizmetleri Kapsamında Belirlenmesine ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Yaklaşım: Orta Ölçekli Kent Örnekleri, (doktora tezi), Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Van Kamp, I., & Leidelmeijer, K., & Marsman, G., & Hollander, A. de (2003). Urban environmental quality and human-wellbeing towards a conceptual framework and demarcation of concepts; a literature study, Landscape and Urban Planning, 65, 5-18
- Veenhoven, R. (1996). The Study Of Life Satisfaction. A comparative study of satisfaction with life in Europe, Eötvös University Press, 11-48.
- Veenhoven, R. (2000). "The Four Qualities of Life: ordering concepts and measures of the good life", 'Understanding Human Well-being' içinde United Nations University Press.

B10 REFERENCES

- Al-Qudah, M.Y. (2006). Analysis of Amman (Jordan) City Parks in Terms of Landscape Accessibility. (Master's Thesis, Ankara University Institute of Science, Department of Landscape Architecture). Ankara.
- Akyürek, F. (2013). İstanbul'un Heykelleri. MSGSÜ Sosyal Bilimler, (8), 126-135.
- Athanasiadou, E. (2019). Historic gardens and parks worldwide and in Greece: principles of Acknowledgment, conservation, restoration and management. Heritage, 2(4), 2678- 2690. <https://doi.org/10.3390/heritage2040165>
- Anonymous. (2011). Hakone Open-Air Museum. Atlas Obscura. <https://www.atlasobscura.com/places/hakone-open-air-museum>. (Access Date: 26.05.2024).
- Anonymous. (2014), Art for all the family: Cass Sculpture Foundation. Mummy Travels. Mummy Travels. <https://www.mummytravels.com/art-for-all-the-family-cass-sculpture-foundation/>. (Access Date: 26.05.2024)
- Anonymous. (2016). Middelheim Open Air Sculpture Museum and its collection <https://whichmuseum.co.uk/museum/middelheim-open-air-sculpture-museum-antwerp-1381>. (Access Date: 25.05.2024)
- Anonymous. (2018), Exploring the surreal sculpture parks of Bunleua Sulilat. Sailingstone Travel. <https://sailingstonetravel.com/exploring-the-surreal-sculpture-parks-of-bunleua-sulilat/>. (Access Date: 26.05.2024)
- Anonymous. (2021). Türkiye'nin İlk açık hava heykel parkı: Loft Art Sculptville Bodrum Loft'ta. Artfulliving. <https://www.artfulliving.com.tr/gudem/turkiyenin-ilk-acik-hava-heykel-parki-loft-art-sculptville-bodrum-loftta-i-23592>. (Access Date: 27.05.2024)

Anonymous. (2022). Kröller-Müller Museum Hoge Veluwe National Park Otterlo, Netherlands. Atlas Obscura <https://www.atlasobscura.com/places/kroller-muller-museum-hoge-veluwe-national-park>. (Access Date: 26.05.2024)

Anonymous. (2024a). Open-air art: Forma Viva and street exhibitions. Forma Viva and Open-Air Exhibitions. Slovenia.info. <https://www.slovenia.info/en/stories/forma-viva-and-open-air-exhibitions>. (Access Date: 27.05.2024).

Anonymous. (2024b). Chapungu Sculpture Park. My Guide Zimbabwe. <https://www.myguidezimbabwe.com/shopping/chapungu-sculpture-park>. (Access Date: 27.05.2024)

Anonymous. (2024c). Laumeier Sculpture Park. Atlas Obscura. <https://www.atlasobscura.com/places/laumeier-sculpture-park> (Access Date: 27.05.2024)

Anonymous. (2024d). Sculptures. Universal Museum Joanneum. <https://www.museum-joanneum.at/en/austrian-sculpture-park/discover/sculptures>. (Access Date: 26.05.2024)

Anonymous. (2024e). Our Sculpture Collection. The Sculpture Park at Waitakaruru Arboretum. <https://www.sculpturepark.co.nz/our-sculpture-collection>. (Access Date: 27.05.2024).

Anonymous. (2024f). Meijer Gardens Sculpture Collection. Frederik Meijer Gardens & Sculpture Park. <https://www.meijergardens.org/sculpture-collection/>. (Access Date: 26.05.2024).

Anonymous. (2024g). Pappajohn Sculpture Park. Des Moines Public Art Foundation. <https://dsmpublicartfoundation.org/location/general-downtown/pappajohn-sculpture-park/>. (Access Date: 27.05.2024)

Anonymous. (2024h), Ekebergparken Sculpture Park: Park that combines nature, history and art. Visit Oslo. <https://www.visitoslo.com/en/product/?tlp=3004223&name=Ekebergparken-Sculpture-Park>. (Access Date: 27.05.2024)

Bernat, S., Trykacz, K., Skibiński, J. (2022). Landscape perception and the importance of recreation areas for students during the pandemic time. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(16), 9837. <https://doi.org/10.3390/ijerph19169837>

Cranz, G., Boland, M. (2004). Defining the sustainable park: a fifth model for urban parks. *Landscape Journal*, 23(2), 102-120. <https://doi.org/10.3368/lj.23.2.102>

Coxall, M., (2017). GASP! Stage 2 Glenorchy Art & Sculpture Park <https://landezine.com/gasp-stage-2-glenorchy-art-sculpture-park-by-mcgregor-coxall/>. (Access Date: 27.05.2024)

Conedera, M., Del Biaggio, A., Seeland, K., Moretti, M., Home, R. (2015). Residents' preferences and use of urban and peri-urban green spaces in a Swiss mountainous region of the Southern Alps. *Urban Forestry & Urban Greening*, 14(1), 139-147. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2015.01.003>

Cepeliauskaite, G. Stasiskiene, Z. (2020). The framework of the principles of sustainable urban ecosystems development and functioning. *Sustainability*, 12(2), 720. <https://doi.org/10.3390/su12020720>

Chen, P. (2020), Sengkang Sculpture Park: A whale in the park, <https://www.littledayout.com/sengkang-sculpture-park-whale-art-compassvale/>. (Access Date: 27.05.2024).

Despot, K., Sandeva, V., (2013). Using sculpture, principle of common links between art and park. *Landscape transformations of the post-communist countries an international interdisciplinary conference* (38) 13.

Dewi, O. C., Chairunnisa, I., Hidayat, T., Anggraini, M., Napitupulu, A. (2018, March). Green open space: Awareness for health or sustainability?. In IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 120, No. 1, p. 012014). IOP Publishing.

Dorozhkina, E. A., (2020). Some trends in the formation of recreational spaces in urban development. In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 753, No. 4, p. 042079). IOP Publishing.

Dáttilo, W., MacGregor-Fors, I. (2021). Ant social foraging strategies along a Neotropical gradient of urbanization. Sci Rep 11, 6119. <https://doi.org/10.1038/s41598-021-85538-2>

Ding, Y., Han, Y., Yang, Z., 2022. Low carbon economy assessment in China using the Super-Sbm model. Discrete Dynamics in Nature and Society 2022, 1–9. <https://doi.org/10.1155/2022/4690140>.
<https://doi.org/10.1155/2022/4690140>

Farooq, S., Kamal., M. A. (2021). Impact of sculptures in landscape design: case of greater Iqbal Park, Lahore. Architecture and Engineering, 6 (4), 14-23

Güneş, İ., (2019). Kamusal hizmet ve alan olarak kent parklarının engellilere uygunluğu: Adana ili örneği. Adana Kent Sorunları Sempozyumu (pp.50).

Hinds, D. B. (1979). The evolution of urban public park design in Europe and America: Vancouver adaption to 1913 (Doctoral dissertation, University of British Columbia).

Hooper, D. U., Chapin III, F. S., Ewel, J. J., Hector, A., Inchausti, P., Lavorel, S., ... Wardle, D. A. (2005). Effects of biodiversity on ecosystem functioning: a consensus of current knowledge. Ecological monographs, 75(1), 3-35. <https://doi.org/10.1890/04-0922>

Hadavi, S., Kaplan, R., Hunter, M. C. R. (2015). Environmental affordances: A practical approach for design of nearby outdoor settings in urban residential areas. Landscape and Urban Planning, 134, 19-32. <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2014.10.001>

Historic England 2018 Gardens: Scheduling Selection Guide. Swindon. Historic England. <https://www.historicengland.org.uk/listing/selection-criteria/scheduling-selection/>

Jo, H. K. (2002). Impacts of urban greenspace on offsetting carbon emissions for middle Korea. Journal of Environmental Management, 64(2), 115-126. <https://doi.org/10.1006/jema.2001.0491>

Kattwinkel, M., Biedermann, R., Kleyer, M. (2011). Temporary conservation for urban biodiversity. Biological Conservation, 144(9), 2335-2343. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2011.06.012>

Konijnendijk, C. C., Annerstedt, M., Nielsen, A. B., Maruthaveeran, S. (2013). Benefits of urban parks. A systematic review. A Report for IFPRA, Copenhagen & Alnarp, 70.

Kim, H., Stepchenkova, S. (2017). Understanding destination personality through visitors' experience: A cross-cultural perspective. Journal of Destination Marketing&Management,6(4),416-425. <https://doi.org/10.1016/j.jdmm.2016.06.010>

Kochetkova, K. (2018). Nature as Medium and Exhibition Space in Contemporary Sculpture Parks. Senzacornice, (19).

Kadı, T. (2021), Türkiye'nin ilk açık hava heykel parkı Loft Art Sculptvill, <https://www.mecmuaistanbul.com/turkiyenin-ilk-acik-hava-heykel-parki-loft-art-sculptville/> (Access Date: 27.05.2024)

Liu, C., Li, X. (2012). Carbon storage and sequestration by urban forests in Shenyang, China. Urban Forestry & Urban Greening,11(2),121-128. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2011.03.002>

- La Rosa, D. (2014). Accessibility to greenspaces: GIS based indicators for sustainable planning in a dense urban context. *Ecological Indicators*, 42, 122-134. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2013.11.011>
- Meng, Z., He, M., Li, X., Li, H., Tan, Y., Li, Z., Wei, Y. (2024). Spatio temporal analysis and driving forces of urban ecosystem resilience based on land use: A case study in the Great Bay Area. *Ecological Indicators*, 159, 111769. <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2024.111769>
- Nam, J., ve Kim, H. (2016). Studies on Usage Patterns and Use Range of Neighborhood Parks: Focused on ' Regional Area Parks' in Seoul, Korea. *Journal of Asian Architecture and Building Engineering*, 15(3), 495-501. <https://doi.org/10.3130/jaabe.15.495>
- Nasidi, N. A., Samuel, F. (2023). Musings in the garden: Sculpture park and The Ahmadu Bello University Community. *Wukari International Studies Journal*, 7(4), 225-234.
- Polat, A. T. 2001. Kent Parkı Kavramı ve Konya Kenti İçin Bir Kent Parkı Örneği., Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, (Master's Thesis Selçuk University), Konya.
- Pathak, V., Tripathi, B. D., Mishra, V. K. (2011). Evaluation of anticipated performance index of some tree species for green belt development to mitigate traffic generated noise. *Urban Forestry & Urban Greening*, 10(1), 61-66. <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2010.06.008>
- Pancewicz, A. (2019). Contemporary parks in post-industrial cities of upper silesian-Zaglebie metropolis. In IOP Conference Series: Materials Science and Engineering (Vol. 471, No. 9, p. 092037). IOP Publishing. doi: 10.1088/1757-899X/471/9/092037
- Polat, Z. (2021). The identity and hierarchy of urban parks: planning to design and management. *Theory and Research in Sport Sciences*; Gece Publishing: Ankara, Turkey, 39-58
- Pal, S., Sharma, A., Radheshyam, P. (2023). Status of green and open space in changing urban Landscape: A Case Study of Sambalpur City. In *Geographical Approaches for Sustainable Society and Environment (Eds.): Vol. 110002*. (pp. 236-251). New Delhi: Kunal Books.
- Polat, B. (2023). Kentsel mekânlar ve sanat ilişkisi: Heykel parklarının rolü. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10(102), 3588-3600. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10452501>
- Pickett, S. (2024, March 4). urban ecosystem. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/science/urban-ecosystem> (Access Date: 19.03.2024).
- Porter, T. (2024). Sculpture-Adjacency: A challenge facing sculpture park permanent collections. *Public Art Dialogue*, 14(1), 47-60. <https://doi.org/10.1080/21502552.2024.2304520>
- Reynolds, R. L. (2011). Beyond the green cube: typologies of experience at American sculpture parks. *Public Art Dialogue*, 1(2), 215-240. <https://doi.org/10.1080/21502552.2011.593312>
- Shin, D. H., Lee, K. S. (2005). Use of remote sensing and geographical information systems to estimate green space surface-temperature change as a result of urban expansion. *Landscape and Ecological Engineering*, 1, 169-176. <https://doi.org/10.1007/s11355-005-0021-1>
- Stanley, B. W., Stark, B. L., Johnston, K. L., Smith, M. E. (2012). Urban open spaces in historical perspective: A transdisciplinary typology and analysis. *Urban Geography*, 33(8), 1089-1117. <https://doi.org/10.2747/0272-3638.33.8.1089>
- Sadeghian, M. M., Vardanyan, Z. (2015). A brief review on urban park history, classification and function. *International Journal of Scientific & Technology Research*, 4(11), 120-124.

- Sydorenko, S. (2018). Gardens, parks and landscape design: terms and definitions. *Gardens, Parks and Landscape Design*.
- Swan, C. M., Brown, B., Borowy, D., Cavender-Bares, J., Jeliaskov, A., Knapp, S., ... Sol, D. (2021). A framework for understanding how biodiversity patterns unfold across multiple spatial scales in urban ecosystems. *Ecosphere* 12 (7). <https://doi.org/10.1002/ecs2.3650>
- Seely, H. (2022). Top 5 benefits of national parks. Retrieved. from: <https://www.tamboras.com/benefits-of-national-parks/>. (Access Date: 13.03.2024).
- Shin, M., Pae, J. H. (2019). Role of landscape in the experience of sculpture Parks: The case of Storm King Art Center and Socrates Sculpture Park, NY. Annual Conference of the Council of Educators in Landscape Architecture.
- Shi, H., Yu, L., Xu, Y., Liu, Y., ve Zhao, M. (2023). The impact of the streetscape built environment on recreation satisfaction: A case study of Guangzhou. *Journal of Transport Geography*, 112, 103702. <https://doi.org/10.1016/j.jtrangeo.2023.103702>
- Seelbach, C., (2024). Skulpturenpark Köln. <https://www.cologne-tourism.com/arts-culture/sights/detail/skulpturenpark-koeln> (Access Date: 27.05.2024)
- Oğuz, D. (1998). Kent Parkı Kavramı Yönünden Ankara Kent Parklarının Kullanım Olgusu Üzerinde Bir Araştırma. (Doctoral Thesis). Ankara Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Ummeh, S., Toshio, K. (2017). Classification of urban parks and their regional characteristics in Dhaka City, Bangladesh. *Journal of Environmental Science and Engineering B*, 6(1). doi:10.17265/2162-5263/2017.01.005
- Wang, X., Su, Y., Ren, Y., Zhang, H., Sun, X., Ouyang, Z., (2020). Urban ecosystem: human and nature compounding. *Acta Ecol. Sin*, 40(15), 5093-5102.
- Willdan, M., Kresnanto, N. C., Ramadhan, R. I., Said, N., Putri, W. H. (2023). Green Open Space Revitalization Using Citizen Science and Green Design Theory: A Case Study of Green Open Space in Bener Village, Yogyakarta. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 448, p. 03028). EDP Sciences. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202344803028>
- Yılmaz, H. (2011). Mekâna özgü heykel bağlamında oluşturulmuş heykel parkları. [Art (Proficiency Thesis) Güzel Sanatlar Enstitüsü, Marmara Üniversitesi. İstanbul
- Yardımcı, İ. (2022). Açık alan heykel uygulamalarına güncel bir yaklaşım: Minçin/suwu çöl heykel parkı. *The Journal of Academic Social Science* 129, 85-102. Doi: 10.29228/ASOS.62295
- Xue, K., Yu, K., Zhang, H., Liang, X., (2022). Research on health promotion strategies of public recreation space in the coastal area of Qingdao City Center, China. *Sustainable Energy Technologies and Assessments*, 52, 102144. <https://doi.org/10.1016/j.seta.2022.102144>

B11 REFERENCES

- Atıl, A., Gülgün, B., Yörük, İ (2005). Sürdürülebilir Kentler ve Peyzaj Mimarlığı. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*. 42(2), 215-226.
- Bayramoğlu, E. (2016). Sürdürülebilir Peyzaj Düzenleme Yaklaşımı: KTÜ Kanuni Kampüsü'nün Xeriscape Açısından Değerlendirilmesi , *Orman Fakültesi Dergisi*, 17(2), 119-127.

- Bayramoğlu, E., Ertek, A., Demirel, Ö. (2013). Su Tasarrufu Amacıyla Peyzaj Mimarlığı Uygulamalarında Kısıntılı Sulama Yaklaşımı. İnönü Üniversitesi Sanat ve Tasarım Dergisi 3(7):45-53.
- Çetinkaya Çiftcioğlu, G., Uzun, O. ve Erduran Nemutlu, F. (2016). Evaluation of biocultural landscapes and associated ecosystem services in the region of Suğla Lake in Turkey. Landscape Research, 41(5), 538-554.
- Çorbacı, Ö. L., Ertekin M. & Özyavuz M., (2011). Kurak ve yarı kurak alanlarda peyzaj mimarlığı uygulamaları. Kurak ve Yarı Kurak Alan Yönetimi Çalıştayı Sonuç Bildirgesi ve Bildiriler, 269-280.
- Çorbacı, Ö. L., & Erken, E. (2022). Kentsel Açık Yeşil Alanların Kurakçıl Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi : Ankara Altınpark Örneği. Peyzaj Araştırmaları ve Uygulamaları Dergisi, 1,1-11.
- Çöp, S., & Akat, H. (2021). Kurakçıl Peyzaj Çalışmalarında Bitkisel Uygulamalar : Muğla-Sarıgerme Halk Plajı Örneği. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi,12(2), 263-277.
- Ertop, G. (2009). Küresel Isınma ve Kurakçıl Peyzaj Planlaması. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.
- Kısakürek, Ş., Oğuz H. ve Yılmaz M. B., (2020). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Avşar Yerleşkesinin Kurakçıl Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi. Journal Of Architecture, Engineering and Fine Arts. 2(2):110-121.
- Temiz Topsakal, M., Erduran Nemutlu, F. 2023. Kentsel alanda iklim değişimine peyzaj mimarlığı açısından çözümsel yaklaşımlar. Peyzaj ve Kentler 2023 Çalışmaları, Bölüm 12, (Edit: K. yazıcı), İksad Yayınları, 311-335, Ankara.
- Ünal Çilek, M. (2023). Su Tasarruflu Peyzaj Tasarımı Olarak “Kurakçıl Peyzaj”: Arizona Eyalet Üniversitesi Tempe Kampüsü. GRID Mimarlık, Planlama ve Tasarım Dergisi, 6(2), 672-698.
- Ünsal, T. ve Çelik Çanga, A. (2023). Evaluation Of Tokat City Park In Terms Of Xeriscape Design Approaches. International Journal of Landscape Architecture Research, 2602-4322 7(1), 54-74.
- Yazgan, M. E., Özyavuz, M. ve Çorbacı, Ö. L., (2014). Kurakçıl peyzaj (xeriscape) ve uygulamalar. 124s.
- Wade, L., James, T., Coder, K.D., Landry, G. & Tyson, A. W. (2002). A guide to developing a water-wise landscape. University of Georgia Environmental Landscape Design Department, Georgia.
- URL-1: <https://turkiyebitkileri.com/bitki-morfolojisi.html> (Access date:23.03.2023)
- URL-2: <http://www.tubives.com> (Access date:13.05.2023)
- URL-3: <http://floraofgibraltar.myspecies> (Access date:20.03.2023)
- URL-4: <https://www.agaclar.net/forum/bitki-veritabani/> (Access date:18.03.2023)
- URL-5: <https://www.floraofturkey.com> (Access date:15.07.2023)
- URL-6: <https://www.tela-botanica.org>. (Access date:07.03.2023)
- URL-7: <https://azbitki.com>(Access date: 02.01.2023).
- URL8: <https://www.fidandeposu.com> (Access date:15.12.2022)
- URL9: <https://katalog.smsmarmaragroup.com> (Access date: 23.03.2023)
- URL10: <https://www.sopeyzaj.com/dis-mekan-bitkiler> (Access date:15.12.2022)
- URL11: <https://www.adaplant.com.tr> (Access date:02.01.2023)
- URL12: <https://www.fidanistanbul.com> (Access date: 18.03.2023)

- URL13: <https://kocaelibitkileri.com> (Access date: 15.12.2022)
- URL14: <https://www.botanikmarket.org> (Access date: 17.12.2022)
- URL15: <https://www.botanikladin.com.tr/bitki-katalogu> (Access date: 15.12.2022)
- URL16: <https://www.aoc.gov.tr/Portal/UretimlerimizKategoriBitkiselUretimler> (Access date: 03.01.2023)
- URL17: <https://www.1001fidan.com/dis-mekan-sus-bitkileri> (Access date: 15.12.2022)
- URL18: <https://www.kardelenfidancilik.com.tr/bitkiler.aspx> (Access date: 15.12.2022)
- URL19: <http://www.manisafidan.com/> (Access date: 02.02.2023)
- URL20: <https://todoarboles.com/tr/> (Access date: 15.12.2022)
- URL21: <https://birikimsusbitkileri.com/urunler/> (Access date: 17.12.2022)
- URL22: <https://7agac.cekulvakfi.org.tr/ağaçlar> (Access date: 18.03.2023)
- URL23: <https://www.zengardentr.com/> (Access date: 18.03.2023)
- URL24 : <https://www.yalovasufidan.com/> (Access date: 17.12.2022)

B12 REFERENCES

- Anonymous 2024a, <https://www.scenic.org/state/mississippi/>
- Anonymous 2024b, <https://scenicbyways.info/state/MS.html>
- Anonymous, 2024c <https://scenicbyways.info/byway/81464.html>
- Anonymous 2024 d <https://www.onlyinyourstate.com/trip-ideas/mississippi/ms-byway-is-one-of-the-most-scenic-drives-in-america>
- Anonymous 2024e <https://scenicbyways.info/byway/81466.html>
- Anonymous 2024f <https://scenicbyways.info/byway/2212.html>
- Anonymous 2024g <https://scenicbyways.info/byway/62295.html>
- Anonymous 2024h <https://msgulfcoastheritage.ms.gov/natural/greenways/nasa-scenic-byway-to-space/>
- Anonymous, 2024i <https://www.scenictrace.com/>
- Anonymous 2024 j <https://www.nps.gov/natr/learn/architecture-and-design.htm>
- Anonymous 2024k
<https://www.nps.gov/natr/learn/historyculture/index.htm#:~:text=The%20Old%20Natchez%20Trace%20is,%2C%20Chickasaw%2C%20and%20Choctaw%20nations.>
- Anonymous 2024l <https://www.nps.gov/natr/planyourvisit/things2do.htm>
- Bilgiç, Ş., and Evren, G. (2010). Türkiye'de ulaştırma yatırımlarının değerlendirilmesi için bir yöntem önerisi. İTÜDERGİSİ/d, 1(2).

- Carroll, E. (2013). Civilizing Ecological Landscape through Assimilation of Urban Parks and Vacancy: A Case Study Baltimore, MD. In Proceedings of the Fábos Conference on Landscape and Greenway Planning (Vol. 4, No. 1, p. 57).
- Cheetham, L. A. (2015). Curated Landscapes: The Evolution of the Postcard Shot. Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College.
- Eğlen, A. B. (2015). Konya-Bosnahersek Mahallesi rekreatif alanlarının mimari yönden değerlendirilmesi.
- Fetting, C. (2020). The European Green Deal. ESDN Report. Vienna.
- Fremling, C. R. (1987). Human impacts on Mississippi River ecology.
- Gollnick, R. (2010). Containing ground: a site analysis and design proposal for a USACE rivers project office site situated along the bank of the Mississippi River in West Alton, Missouri (Doctoral dissertation, University of Illinois at Urbana-Champaign).
- Gulyas, S. (2008). Creating a blues playground: a comparison of Beale Street in Memphis, Tennessee, and Farish Street in Jackson, Mississippi. Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College.
- Karahan, A., Demircan, N., and Karahan, F. (2024, November). Greenway Planning for Cittaslow and Ecological Transportation Systems: The Case of Cittaslow Uzundere. In SETSCI-Conference Proceedings (Vol. 20, pp. 81-85). SETSCI-Conference Proceedings.
- Karahan, F. (2003). Erzurum-Rize karayolu koridoru peyzaj planlaması ve manzara yolu olarak kullanıma sunulma olanakları.
- Koçan, N. 2012. Kızılcahamam-Çamlıdere Jeoparkında Kırsal Peyzaj ve Rekreasyon Planlama. Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Fen Bilimleri Dergisi, 28(1):38-46.
- Kryeziu, A., and Jaeger Klein, C. (2019). Historic trade routes and rural tourism development. Tourism Review, 74(4), 801-815.
- Kryeziu, A., and Jaeger Klein, C. (2019). Historic Trading Routes in Kosovo and Albania and their Potential in Improving Rural Tourism through Cross National Approaches.
- Kuştepelı, Y., and Akgüngör, S. (2010). Bölgesel Sanayi Üretimi Ve Karayolları Altyapı Harcamaları. Dokuz Eylül Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 11(1), 21-33.
- Ozer, E., and Thompson, D. T. Organic Strategies to Sustainable Buildings and Cities.
- Özkan, M. B. 2002. Kırsal Rekreasyon Alan Planlaması. Ege Üniversitesi Ders Notları, 52p.
- Seçkin, Ö. B. (1985). Peyzaj yolu kavramı ve dizayn esasları. Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University, 35(2), 69-86.
- Sezen, I. (2018). Karayolu peyzajı ve manzara yolları. Journal of Architectural Sciences and Applications, 3(1), 54-65.
- Sezen, I., and Yılmaz, S. (2010). Visual assessment for the evaluation of Erzurum-Bayburt-Of highway as scenic road. Scientific Research and Essay, 5(4), 366-377.
- Sharma, A. (2010). Rethinking greenways design in context of sustainable development: towards landscape synergism. In Proceedings of the Fábos Conference on Landscape and Greenway Planning (Vol. 3, No. 1, p. 11).
- Şengül, S., and Altay, E. E. (2024). Rekreasyon Alanlarında Peyzaj Tasarım Önerilerinin Geliştirilmesi: Bursa Ayvalı Dere ve Çevresi. Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 38(1), 179-202.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). İklim Değişikliği Azaltım Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030). Ankara.

T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2023). Türkiye'nin İklim Değişikliği Uyum Stratejisi ve Eylem Planı (2024-2030). Ankara.

T.C. Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028). Ankara.

B13 REFERENCES

Ada, S., Ceyhan, S. and Okun, O., 2022. Dijital Çağ, Dijital Kültür, Dijital Çağda Yönetim Üzerine Güncel Konular ve Araştırmalar Bölüm 2. S.25-42

Akça Yılmaz, Ş. B., & Ankaya, F. (2020). Rekreatif Alanlarda Kullanılan Donatı Elemanlarında Kullanıcı Memnuniyetinin Belirlenmesi Tokat Yeşilirmak Çevresi Örneği. *ISPEC Journal of Agricultural Sciences*, 4(3), 565–580.

Alıcı, E. and Bozkurt, M.F., 2023. "Yeni Medya Sanatının Kamusal Alanda Uygulanması" Alanda Uygulanması" *International Social Sciences Studies Journal*, (e-ISSN:2587 1587) Vol:9, Issue:108; pp:5475 5481

Bingölbali, A.H., 2023. Kamusal Alanda Sanat Çalışmaları: İzmir İli Örneği, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Temel Sanat Eğitimi Ana Sanat Dalı Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

Çınar, H.S., Yirmibeşoğlu, F., Erdoğan R., 2024. Peyzaj Mimarlığı ve Sanat: Dünün Yorumu, Günün Algısı ve Geleceğin Beklentisi. İstanbul: İÜC Üniversite Yayınevi.

Düzenli, T., Alpak, E.M. Ve Tarakçı Eren, E., 2017. Peyzaj Mimarlığı'nda Kamusal Mekân Sanatının Önemi, *Yıldız Journal Of Art And Design Dergisi Cilt: 4, Sayı: 2, S.143- 158*

Güleç, E. Ve Savaşır, G., 2022. Kentsel Kamusal Mekânda Yaratıcı Aktivizm: İzmir Darağaç Kolektifi'nin Sanat Üretim Pratikleri. *Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, İzmir Özel Sayısı*, 81-97. Doi:10.17484/Yedi.1143390

Gülgün, B., Güney, M. A., Aktaş, E., & Yazıcı, K. (2014). Role of the Landscape Architecture in Interdisciplinary Planning of Sustainable Cities. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 15(4), 1877–1880.

Gülgün, B., Yazıcı, K., & Ankaya, F. (2017). Ecotourism in Turkey from Past to Present and the Scientific Awareness. *Karabuk University Journal of Institute of Social Sciences*, (3), 1–10.

Gülgün, B., Yazıcı, K., & Türkyılmaz, B. (2018). Kentsel Doku İçinde Yer Alan Modern Alışveriş Merkezlerinin Peyzaj Tasarım Kriterleri Yönünden Değerlendirilmesi Manisa-Forum Magnesia ve İzmir - Optimum Outlet Alışveriş Merkezleri Örneği. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 55(4), 421–431.

Orhan, M., 2021. Kamusal Sanat Etkinliklerinin Kamusal Alan Kullanım Değeri Üzerindeki Etkileri, *Journal Of Interdisciplinary And Intercultural Art*, Cilt:6, Sayı:12, Atılım Üniversitesi, Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, İstanbul.

Özer, M.,2024. Yapay zekâ halüsinasyonu ve Refik Anadol, Yeryüzü Rüyalari: Anadolu' sergisi (Fotoğraf: Muhammed Ali Yahşi)

Parlakalay, H., 2020. Kamusal Alanda Sanat ve Sanat Eserleri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(4), 1157-1172.

Uzun, Ö. Ve Diktaş, E. O., 2022. Konak Kıyısından Örneklerle Kamusal Sanatın Toplumun Sanat, İdeoloji ve Estetik Algısındaki Yansımaları. Eksen Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Dergisi, 3(1), 1-19. Cilt 3, Sayı 1, Yıl 2022, 1-19.

URL-1 Ege Postası Haber Web Sitesi, Tarihi 'Saat Kulesi'nde 'Zamanın Hüneri', 2024.

<https://www.egepostasi.com/haber/Tarihi-Saat-Kulesi-nde-Zamanin-Huneri-/345695> Erişim Tarihi: 28.11.2024

URL-2 Belenco Haber Web Sitesi, 2021. Belenco, Refik Anadol'un Dijital Heykeli Bosphorous'u 90. İzmir Enternasyonal Fuarı'nda Sergiliyor, İzmir. Erişim Tarihi: 01.12.2024

https://www.belenco.com/bizdenhaberler/1070/belenco_refik_anadol%E2%80%99un_dijital_heykeli_bosphorou s%E2%80%99u_90_izmir_enternasyonal_fuar%C4%B1%E2%80%99nda_sergiliyor.aspx

B14 REFERENCES

Başal, M. (1979). Rekreyasyona dayalı karayolu kullanımları ve Kanada'dan bir park yolu (Parkway) örneği.

Ülkemizden ve Dış Ülkelerden Uygulama Örnekleri Semineri, Peyzaj Mimarlığı Dergisi ile Karayolları Bülteninin Özel Sayısı.

Bilican, N. (1995). A visual approach to highway landscape design (Master Thesis). Graduate School of natural and Applied Sciences. Landscape Architecture Dept. İstanbul Univ, 92.

Byways, S. (1990). National Scenic Byways Study.

Caf, A., and Yılmaz, H. (2024). Bingöl-Erzurum Karayolu Güzergâhının Görsel Kalite Açısından Değerlendirilmesi. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi, 11(1), 57-79.

Clay, G.R. and Daniel, T.C. (2000). Scenic landscape assessment: the effects of land management jurisdiction on public perception of scenic beauty. Landscape and Urban Planning, 49, 1–13.

Denstadli, J. M., and Jacobsen, J. K. S. (2011). The long and winding roads: Perceived quality of scenic tourism routes. Tourism management, 32(4), 780-789.

Dr. Maree Forbes, (2021). The Economic Impact of Scenic Byways and Scenic Roads, Temple University

İzgi, M. T. (2007). Osmaniye ilinin turizm potansiyelinin bölgesel kalkınma politikaları açısından değerlendirilmesi ve sürdürülebilir turizmin gelişimi için bir model önerisi. Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı.

Karahan, F. (2003). Erzurum-Rize karayolu koridoru peyzaj planlaması ve manzara yolu olarak kullanıma sunulma olanakları. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum. International Periodical For the Languages, Literature.

Lew, A. A. (1991). Scenic roads and rural development in the US. Tourism recreation research, 16(2), 23-30.

Lourens, M. (2007). Route tourism: a roadmap for successful destinations and local economic development. Development Southern Africa, 24(3), 475-490.

Öztürk, B. (1998). Kent içi ve kent dışı karayolu ulaşım sisteminde bitlendirmenin trafik tekniği yönünden işlevleri. EGM Trafik Hizmetleri Başkanlığı Trafik Araştırma Merkezi Müdürlüğü Araştırma İnceleme Raporları. URL: <http://www.trafik.gov.tr/icerik/bildiriler/A1-62.doc> [05/10/2016].

Pearce, S. (2007). The Colorado Scenic and Historic Byways Program. In Forum Journal (Vol. 22, No. 1, pp. 24-33). National Trust for Historic Preservation.

Sezen, I. (2018). Karayolu Peyzajı Ve Manzara Yolları. *Journal Of Architectural Sciences And Applications*, 3(1), 54-65.

Sezen, I., and Yılmaz, S. (2010). Visual assessment for the evaluation of Erzurum-Bayburt-Of highway as scenic road. *Scientific Research and Essay*, 5(4), 366-377.

Seçkin, Ö. B. (1985). Peyzaj Yolu Kavramı ve Dizayn Esasları. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, B (35, 2), 70-81.

URL-1 <https://gezimanya.com/amerika-birlesik-devletleri/colorado-hakkinda-temel-bilgiler> (Access date: 24.03.2023)

URL-2 <https://gedu.com.tr/colarada-eyalet-bilgileri/> (Access date: 07.09.2024)

URL-3 <https://www.discovermoab.com/scenic-byway-u-128/> (Access date:06.09.2020)

URL-4 <https://www.fhwa.dot.gov/infrastructure/scenichistory.cfm> (Access date:21.11.2021)

URL-5

<https://www.scenic.org/state/colorado/#:~:text=Colorado%20is%20home%20to%2026,1991%20through%202012%20total%20%2417%2C945%2C194.> (Access date:18.02.2023)

URL-6 <https://www.discovermoab.com/scenic-byway-u-128/> (Access date:12.06.2019)

URL-7 <https://scenicbyways.info/> (Access date:31.07.2023)

B15 REFERENCES

Ak, M., & Güneş Gölbeç, A. (2021). The role of urban green spaces in sustainable urban planning. *Journal of Urban and Landscape Planning*, 6, 85–97.

Altuğ, S., & Malkoç True, E. (2021). The success of urban regeneration practices and their contributions to the city: The Case of Karşıyaka Bostanlı Neighbourhood (İzmir). *Journal of Agriculture Faculty of Ege University*, 58(4), 533-544. <https://doi.org/10.20289/zfdergi.870534>

Altuğ Turan, İ., Sönmez Türel, H., Malkoç True, E., Aktaş, E., Özeren Alkan, M. (2023) A research on daily recreational space usage profile in the context of urban life. *Environ Dev Sustain* 26, 26495–26515. <https://doi.org/10.1007/s10668-023-03739-3>

Anthony, P., Felicia, O.M., Stephen, A.T., (2019). Landscape Design With Plants as Architectural, Engineering and Aesthetic Tools. *International Journal of Scientific Research and Engineering Development* 2 (3). ISSN 2581-7175

Ashari, A. Amoroso, N., Kelly, S. (2022). Generative Design in Landscape Architecture: Defining Three Design Scripts for Beginners. *Journal of Digital Landscape Architecture*, 7-2022, pp. 624-636

Aşur, F., & Yazıcı, K. (2018). Plant Use Culture in the Framework of Herbal Design; Iranian Garden Example. *Gaziosmanpaşa Scientific Research Journal*, 7(1), 34-42.

Atıl, A., Gülgün, B., & Yörük, İ. (2005). Sustainable Cities and Landscape Architecture. *Journal of Agriculture Faculty of Ege University*, 42(2), 215-226.

Aydoğan, Ü. (2006). Evaluation of Strategic Use of Computer Aided Design Software, Istanbul Technical University, Institute of Science and Technology, Master's Thesis, Istanbul.

- Bingöl, B., Yücedağ, C., & Kaya, L. G. (2020). Landscape Architecture Students' Opinions on Computer Aided Design Programmes: Burdur Mehmet Akif Ersoy University Example. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Institute of Science and Technology*, 11(Suppl. 1), 281-289. <https://doi.org/10.29048/makufebed.792151>
- Birişçi, T., Güney, M. A., Türel, H. S., & Kılıçaslan, Ç. (2012). *Bitkisel Tasarım. Üniversiteliler Ofset, Bornova.*
- Cardoso, C. (2014). *Mastering Lumion 3D. PACKT Publishing, Birmingham.*
- Duran, P., & Güneş Gölbey, A. (2022). Kültürel Miras Farkındalığı Bağlamında Levanten Bahçelerinin Değerlendirilmesi. *Yakın Mimarlık*, 6(1), 192–211.
- Gülgün Aslan, B., & Yazıcı K. (2016). Current Applications in Green Infrastructure Systems. *Agricultural Engineering*(363), 31-37.
- Gülgün B, Güney M. A, Aktaş E, Yazici, (2014) Role of the Landscape Architecture in Interdisciplinary Planning of Sustainable Cities. *Journal of Environmental Protection and Ecology*, 15(4), 1877–1880
- Gülgün B., Yazıcı K., Güldiken Ö., Köse H. (2013). Plant Design in Indoor Shopping Centres. *Agricultural Engineering*.
- Gülgün, B., Abdioglu, M., Yazici, K., & Dursun, S., (2015). Alternatives Of The Green Tissue In The City Centres. *International Journal Of Ecosystems And Ecology Science-Ijees* , vol.5, no.1, 17-22.
- Hill, D., George, B.H., Johnson, T. (2019). How Virtual Reality Impacts the Landscape Architecture Design Process during the Phases of Analysis and Concept Development at the Master Planning Scale. *Journal of Digital Landscape Architecture*, 4-2019, pp. 266-274.
- Jiang, W., Zhang, Y. (2019). Application of 3D Visualization in Landscape Design Teaching. *iJET – Vol. 14, No. 6, 2019*
- Kabadayı, L. (2013), *Film Eleştirisi, İstanbul, Ayrıntı Yayınları.*
- Kaçmaz Adıgüzel, G., Küçükerbaş, E.V. (2018). Investigation of Micro-Climatic Effects of Urban Green Spaces in the Case of İzmir-Bornova. *Journal of Ege University Faculty of Agriculture* 55 (3):255-263
- Kaçmaz, G. (2021). Nature Based Solutions in Combating Climate Change. *LANDSCAPE*, 3(2), 82-92. <https://doi.org/10.53784/peyzaj.1022369>
- Karcı Demirkol, A., Kalaycı Önaç, A. (2024). Integrating biophilic design elements into office designs. *Ain Shams Engineering Journal* Volume 15, (10), <https://doi.org/10.1016/j.asej.2024.102962>
- Karthik, M. (2022). REVIT ARCHITECTURE. <https://sjcit.ac.in/wp-content/uploads/2022/11/1SJ18CV050-Karthik-M.pdf>
- Kaylı, A., & Güneş Gölbey, A. (2020). Yeşil Altyapı ve Yeşil Bina Bileşeni Olarak Kurakçıl Peyzaj Uygulamaları. *Journal of Agriculture Faculty of Ege University*, 57(2), 303-311. <https://doi.org/10.20289/zfdergi.669799>
- Kotnik, T. (2010). Digital Architectural Design as Exploration of Computable Functions. *International Journal of Architectural Computing*, 8: 1-16.
- Kurt, E., Eroğlu, E., Kaya, S. (2019). Evaluation of Computer Aided Programmes in Herbal Design Process: The Case of Duzce University Botanical Garden. *Düzce University Journal of Forestry*, 15(2): 39-58.
- Lallawmzuali, R., Pal K. (2023) Computer Aided Design and Drafting in Landscape Architecture. *Current Journal of Applied Science and Technology* vol. 42, no. 5, pp. 1-11, 2023; Article no.CJAST.97478 <http://eprint.subtopublish.com/id/eprint/1938/1/Lallawmzuali4252023CJAST97478.pdf>

Lammeren, R., Clerc, V., Kramer, H., Ligtenberg, A. (2002). Virtual Reality in the landscape design process.

Manovich, L. (2013). Software Takes Command, Bloomsbury Publishing.

More, S., Sahare, H. A., Kuri, A. (2023). AutoCAD for landscape gardening: A Review. The Pharma Innovation Journal 2023; SP-12(6): 14-17 <https://www.thepharmajournal.com/archives/2023/vol12issue6S/PartA/S-12-6-19-759.pdf>

Nijhuis, J., Stelingwerff M. (2011) Envisioning Architecture. Conference proceedings european architectural envisioning association 14-17 Sep. 2011. Delft University of Technology. pp. 197-208

Özdemir, A. (2022). Computer aided design and designer. Nevşehir Hacı Bektaş Veli University SBE Journal, 12(4), 2562-2571.

Silver, M. (2006). Programming Cultures: Architecture, Art and Science in the Age of Software Development. Wiley&Sons, Oxford.

Song J., Huang, S. (2018). Virtual Reality (VR) Technology and Landscape Architecture. MATEC Web of Conferences 227, 02005. <https://doi.org/10.1051/mateconf/201822702005>

Song, J., Huang, S. (2017). Virtual Reality (VR) Technology and Landscape Architecture. MATEC Web of Conferences 227(4):02005

Stathaki, E. (2022). Innovative landscape architecture and garden design around the world. <https://www.wallpaper.com/gallery/architecture/best-landscape-architecture-across-the-world> (Access date: 21.10.2024)

Topçu, M. (2012). The Effects of Computer Technologies on Architectural Design. Near East University Institute of Science and Technology, Master's Thesis, Nicosia.

URL 1: <https://www.archdaily.com/tag/gardens> (Access date:22.10.2024)

URL 13: <https://www.rhino3d.com/en/for/landscape-design/> (Access date 8.11.2024)

URL 14: <https://youtu.be/h7CSgx2ByzI> (Access date: 9.11.2024)

URL 2: https://static.dezeen.com/uploads/2016/04/dezeen_oasis-of-aboukir-Patrick-White_sq-1.jpg (Access date: 21.10.2024)

URL 3: <https://urbangreenbluegrids.com/uploads/Intensief-groen-dak-Daktuin-Optigroen-941x630.jpg> (Access date: 21.10.2024)

URL 4: <https://www.lawnandlandscape.com/news/ll-032718-augmented-reality-app-for-landscape-design-build-yard/> (Access date: 12.04.2024)

URL 5: <https://www.juliagardenosterville.com/our-design-process> (Access date: 24.10.2024)

URL 6: https://thelandscapelibrary.com/wp-content/uploads/2024/07/AutoCAD-for-Landscape-Design-with-libraries_product-image-1024x1024.png (Access date: 24.10.2024)

URL 7: <https://elmttec-sketchup.co.uk/industries-garden-design-software/> (Access date: 22.10.2024)

URL 8: <https://www.behance.net/gallery/191321181/We-settled-into-the-loft-but-the-roof-is-still-leaking> (Access date:21.10.2024)

URL 9: https://mir-s3-cdn-cf.behance.net/project_modules/max_1200/88e5a013696541.5627708370282.jpg (Access date: 21.10.2024)

URL10: <https://www.youtube.com/watch?v=Rx-S15UVlBw> (Access date: 21.10.2024)

URL11: <https://land8.com/are-renderings-bad-for-landscape-architecture/>,
<https://www.youtube.com/watch?v=PY9LdabNLcw> (Access date: 6.11.2024)

URL12:

https://res.cloudinary.com/vectorworks/video/upload/so_0//f_auto,q_auto:good/v1724262018/pages/launch/2025/animations/Curbs_Edges_and_Borders_FINAL.jpg (Access date: 8.11.2024)

Uzun, Ö. F., & Gül, A. (2017). Investigation of a Suitable Programme for 3D Tree Modelling with Photographs. *Journal of Engineering Sciences and Design*, 5(3), 621-631. <https://doi.org/10.21923/jesd.303214>

Tokmak, M., Bertiz, D., Özbey, D., Ekşi, I., Ak, M. A., & Güneş Gölbeç, A. (2019). Design Proposal Model for Improving Rivers with Phytoremediation Method. *International Journal of Landscape Architecture Research*, 3(1), 31-38.

Yazıcı, K., & Gülgün Aslan, B. (2017). The Importance of Outdoor Ornamental Plants in Open-Green Areas and Their Effects on Quality of Life; The Case of Tokat City. *Journal of Agriculture Faculty of Ege University*, 54(3), 275-284. <https://doi.org/10.20289/zfdergi.387828>

Yazıcı, K. (2017). Functional - Aesthetic Evaluation of Urban Road Plantings and Investigation of Existing Plant Designs: Tokat Example. *Agricultural Engineering* (364), 30-39.

Yazıcı, K., Ankaya, F. Ü., & Aslan, B. G. (2018). The Use of Light in Herbal Design. *National Research Journal of Environmental Sciences*, 1(3), 110-116.

ADVANCES IN BIOCHEMISTRY, PHARMACOLOGY, AND INDUSTRIAL CHEMISTRY: APPLICATIONS, EXTRACTION METHODS, AND EMERGING TRENDS

EDITOR

Assist. Prof. Dr. Nilgün ONURSAL

AUTHORS

Assoc. Prof. Dr. Mustafa Oğuzhan KAYA

Assist. Prof. Dr. Zeynep ALKANALKAYA

Lect. Dr. Nurten YILMAZ

Lec. Mustafa ATALAN

Res.Asst.AylinUZUN

Halil İbrahim TAŞ

Mehmet Tevfik ADICAN

Musa KARADAĞ

SerkanÇELİK

Şeyhmus TÜMÜR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-100-2

December / 2024

Ankara / Turkey

Size = 16x24 cm

REFERENCES

- Alici, E. H., & Arabaci, G. (2016). Three-phase partitioning as a rapid and efficient method for purification of polyphenol oxidase from Borage (*Borago officinalis* L.). *Journal of Chromatography B*, 1022, 177-182.
- Barrett, D. M., Garcia, E. L., Russell, G. F., Ramirez, C. R., & Shirazi, A. (1991). Blanch time and cultivar effects on quality of frozen and stored cauliflower. *Journal of Food Science*, 56(4), 1014-1017.
- Batista, K. A., Prudencio, S. H., & Fernandes, K. F. (2014). Changes in the activity of redox enzymes involved in browning during *Solanum lycocarpum* fruit development. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 94(8), 1555-1561.
- Bravo, K., & Osorio, E. (2016). Characterization and purification of polyphenol oxidase from peach palm fruit (*Bactris gasipaes*). *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 64(7), 1424-1430.
- Bull, C., & Carter, S. (1973). Studies on the bacterial tyrosinase. *Journal of Biological Chemistry*, 248(20), 6987-6993.
- Chazarra, S., Garcia-Carmona, F., & Cabanes, J. (1996). Hysteresis and inactivation induced by SDS in mushroom polyphenol oxidase. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA) - Protein Structure and Molecular Enzymology*, 1294(3), 316-324.
- Cheng, W., Chen, G., Luo, Q., & Li, Y. (2014). Extraction of polyphenol oxidase from sweet potato by acetone precipitation combined with aqueous two-phase system. *Food Chemistry*, 145, 852-857.
- Espin, J. C., Morales, M., & Garcia-Ruiz, P. A. (1997). Improvement of a continuous spectrophotometric method for polyphenol oxidase activity determination. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 45(4), 1084-1089.

- Guray, B. M., & Sanlı-Mohamed, G. (2013). Polyphenol oxidase activity in thermophilic bacteria and industrial applications. *Process Biochemistry*, 48(6), 931-937.
- Kahn, V., & Pomerantz, S. H. (1980). The cross-linking of proteins and other polymers by tyrosinase. *Archives of Biochemistry and Biophysics*, 204(1), 149-159.
- Kaya, M. O., Kerimak-Öner, M. N., Demirci, T., Musatat, A. B., Özdemir, O., Kaya, Y., & Arslan, M. (2024a). Rational Design, Synthesis, and Computational Investigation of Dihydropyridine [2, 3-d] Pyrimidines as Polyphenol Oxidase Inhibitors with Improved Potency. *The Protein Journal*, 43(4), 869-87.
- Kaya, M. O., Demirci, T., Taş, H. İ., Karayağız, Ş., Musatat, A. B., Kaya, Y., Kerimak-Öner, M. N., Özdemir, O., & Arslan, M. (2024b). Synthesis and Evaluation of 1, 4-Dihydropyridine-Based Urea Derivatives as Polyphenol Oxidase Inhibitors. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 11(2), 235-242.
- Lacki, M. K., & Duvnjak, Z. (1999). Use of polyphenol oxidase for removal of phenols from synthetic wastewater in membrane reactors. *Journal of Chemical Technology and Biotechnology*, 74(5), 425-434.
- Lerch, K. (1995). Tyrosinase: Mechanistic and structural studies. In *Copper Proteins and Copper Enzymes* (pp. 65-95). CRC Press.
- Mathew, A. G., & Parpia, H. A. B. (1971). Food browning as a polyphenol reaction. *Advances in Food Research*, 19, 75-145.
- Mayer, A. M., & Harel, E. (1979). Polyphenol oxidases in plants. *Phytochemistry*, 18(2), 193-215.
- Nicolas, J. J., Richard-Forget, F. C., Goupy, P. M., Amiot, M. J., & Aubert, S. Y. (1994). Enzymatic browning reactions in apple and apple products. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 34(2), 109-157.
- Niphadkar, P. S., & Rathod, V. K. (2015). Ultrasound assisted three-phase partitioning for extraction and purification of polyphenol oxidase from *Solanum tuberosum* (Potato). *Food and Bioproducts Processing*, 94, 463-470.
- Panadare, D. C., & Rathod, V. K. (2017). Three-phase partitioning of polyphenol oxidase from *Solanum tuberosum* in batch and ultrasonic flow system. *Journal of Food Process Engineering*, 40(4), e12518.
- Sanchez-Ferrer, A., Bru, R., & Garcia-Carmona, F. (1995). Novel procedure for extraction of a latent grape polyphenol oxidase using temperature-induced phase separation in Triton X-114. *Plant Physiology*, 91(4), 1481-1487.
- Tiwari, B. K., & Cullen, P. J. (2013). Inactivation of polyphenol oxidase and peroxidase in apple juice using ultrasound. *Innovative Food Science & Emerging Technologies*, 19, 146-151.
- Tsivinska, M., Synytsya, A., & Kaminsky, D. (2015). Physicochemical properties and biological activities of polyphenol oxidase from mushroom *Lactarius pergamenus*. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 95(8), 1587-1593.
- Ullah, A. (1991). The effect of pH on tyrosinase activity in sweet potatoes. *Journal of Food Science*, 56(3), 893-895.
- Vamos-Vigyazo, L. (1981). Polyphenol oxidase and peroxidase in fruits and vegetables. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 15(1), 49-127.
- Vaidya, B. K., Ingavale, S. S., & Rathod, V. K. (2006). Aqueous two-phase extraction of polyphenol oxidase from potato. *Food Chemistry*, 96(2), 177-183.
- Whitaker, J. R. (1994). *Principles of Enzymology for the Food Sciences*. CRC Press.

Yörük, R., & Marshall, M. R. (2003). Physicochemical properties and function of plant polyphenol oxidase: A review. *Journal of Food Biochemistry*, 27(5), 361-422.

Zaini, R. G., Bakar, J., Rahman, R. A., & Karim, R. (2013). Optimization of polyphenol oxidase extraction from snake fruit (*Salacca edulis* Reinw) by response surface methodology. *International Food Research Journal*, 20(3), 1135-1142.

b2 REFERENCES

Abbasi, A., Aghebati-Maleki, A., Yousefi, M., & Aghebati-Maleki, L. (2021). Probiotic intervention as a potential therapeutic for managing gestational disorders and improving pregnancy outcomes. *Journal of Reproductive Immunology*, 143, 103244. <https://doi.org/10.1016/j.jri.2020.103244>.

Abbasi, A., Sheykhsaran, E., & Kafil, H. S. (2021). Postbiotics: Science, technology and applications. Bentham Science Publishers.

Aljumaah, M. R., Alkhulaifi, M. M., Abudabos, A. M., Alabdullatifb, A., El-Mubarak, A. H., Al Suliman, A. R., & Stanley, D. (2020). Organic acid blend supplementation increases butyrate and acetate production in *Salmonella enterica* serovar Typhimurium challenged broilers. *PLOS ONE*, 15, e0232831. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0232831>

Altveş, S., Yildiz, H. K., & Vural, H. C. (2020). Interaction of the microbiota with the human body in health and diseases. *Bioscience, Microbiota, Food Health*, 39, 23–32. <https://doi.org/10.1016/j.foodres.2011.04.043>

Ansari, F., Lee, C. C., Rashidimehr, A., Eskandari, S., Ashaolu, T. J., Mirzakhani, E., ... & Jafari, S. M. (2024). The role of probiotics in improving food safety; detoxification of heavy metals and chemicals. *Toxin Reviews*, 43(1), 63-91.

Anukam, K. C., and Reid, G. (2007). Probiotics: 100 years (1907–2007) after Elie Metchnikoff's observation. *Communicating current research and educational topics and trends in applied microbiology*, 1, 466-474.

Archer, D. B. (2008). *Food biotechnology* (Vol. 111). Springer Science & Business Media.

Arora, R., Kaur, R., Babbar, R., Dhingra, S., Dhingra, A. K., & Grewal, A. S. (2024). Evolving advances in the cosmetic use of probiotics and postbiotics: health, regulatory and marketing aspects. *Current Pharmaceutical Biotechnology*, 25(11), 1349-1361.

Ashrafian, F., Keshavarz Azizi Raftar, S., Lari, A., Shahryari, A., Abdollahiyan, S., Moradi, H. R., Masoumi, M., Davari, M., Khatami, S., Omrani, M. D., et al. (2021). Extracellular vesicles and pasteurized cells derived from *Akkermansia muciniphila* protect against high-fat induced obesity in mice. *Microbial Cell Factories*, 20(1), 219. <https://doi.org/10.1186/s12934-021-01709-w>

Ashrafian, F., Shahriary, A., Behrouzi, A., Moradi, H. R., Raftar, S. K. A., Lari, A., Hadifar, S., Yaghoobfar, R., Badi, S. A., Khatami, S., et al. (2019). *Akkermansia muciniphila*-derived extracellular vesicles as a mucosal delivery vector for amelioration of obesity in mice. *Frontiers in Microbiology*, 10, 2155. <https://doi.org/10.3389/fmicb.2019.02155>

Aspri, M., Papademas, P., & Tsaltas, D. (2020). Review on non-dairy probiotics and their use in non-dairy based products. *Fermentation*, 6(1), 30.

Balthazar, C. F., Guimarães, J. F., Coutinho, N. M., Pimentel, T. C., Ranadheera, C. S., Santillo, A., ... & Sant'Ana, A. S. (2022). The future of functional food: Emerging technologies application on prebiotics, probiotics and postbiotics. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 21(3), 2560-2586.

- Banfi, D., Moro, E., Bosi, A., Bistoletti, M., Cerantola, S., Crema, F., ... & Baj A. (2021). Impact of microbial metabolites on microbiota–gut–brain axis in inflammatory bowel disease. *International journal of molecular sciences*, 22(4), 1623.
- Bhat, M. I., Sowmya, K., Kapila, S., & Kapila, R. (2019). Potential probiotic *Lactobacillus rhamnosus* (MTCC-5897) inhibits *Escherichia coli* impaired intestinal barrier function by modulating the host tight junction gene response. *Probiotics and Antimicrobial Proteins*, 1-12. <https://doi.org/10.1007/s12602-019-09608-8>
- Bisht, V., Das, B., Hussain, A., Kumar, V., & Navani, N. K. (2024). Understanding of probiotic origin antimicrobial peptides: a sustainable approach ensuring food safety. *NPJ Science of Food*, 8(1), 67.
- Blazheva, D., Mihaylova, D., Averina, O. V., Slavchev, A., Brazkova, M., Poluektova, E. U., ... & Krastanov, A. (2022). Antioxidant potential of probiotics and postbiotics: A biotechnological approach to improving their stability. *Russian Journal of Genetics*, 58(9), 1036-1050.
- Bomfim, V. B., Neto, J. H. P. L., Leite, K. S., de Andrade Vieira, É., Iacomini, M., Silva, C. M., dos Santos, K. M. O., & Cardarelli, H. R. (2020). Partial characterization and antioxidant activity of exopolysaccharides produced by *Lactobacillus plantarum* CNPC003. *LWT*, 109, 349. <https://doi.org/10.1016/j.lwt.2020.109349>.
- Castro-López, C., Garcia, H. S., Martínez-Avila, G. C. G., González-Córdova, A. F., Vallejo-Cordoba, B., & Hernández-Mendoza, A. (2021). Genomics-based approaches to identify and predict the health-promoting and safety activities of promising probiotic strains—A probiogenomics review. *Trends in Food Science & Technology*, 108, 148-163.
- Chai, K. F., Voo, A. Y. H., & Chen, W. N. (2020). Bioactive peptides from food fermentation: A comprehensive review of their sources, bioactivities, applications, and future development. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 19(6), 3825-3885.
- Chramostova, J., Mošnová, R., Lisova, I., Pešek, E., Drbohlav, J., & Nemeckova, I. (2014). Influence of cultivation conditions on the growth of *Lactobacillus acidophilus*, *Bifidobacterium* sp., and *Streptococcus thermophilus*, and on the production of organic acids in fermented milks. *Czech Journal of Food Sciences*, 32(5).
- Darbandi, A., Asadi, A., Mahdizade Ari, M., Ohadi, E., Talebi, M., Halaj Zadeh, M., ... & Kakanj, M. (2022). Bacteriocins: properties and potential use as antimicrobials. *Journal of Clinical Laboratory Analysis*, 36(1), e24093.
- De Campos, T. A. F., de Marins, A. R., da Silva, N. M., Matiucci, M. A., Dos Santos, I. C., Alcalde, C. R., ... & Feihmann, A. C. (2022). Effect of the addition of the probiotic *Bifidobacterium animalis* subsp. *Lactis* (BB-12) in free and microencapsulated form and the prebiotic inulin to synbiotic dry coppa. *Food Research International*, 158, 111544.
- Devlin, A. S., Marcobal, A., Dodd, D., Nayfach, S., Plummer, N., Meyer, T., et al. (2016). Modulation of a circulating uremic solute via rational genetic manipulation of the gut microbiota. *Cell Host & Microbe*, 20(6), 709-715. <https://doi.org/10.1016/j.chom.2016.10.021>
- Direito, R., Rocha, J., Sepodes, B., & Eduardo-Figueira, M. (2021). Phenolic compounds impact on rheumatoid arthritis, inflammatory bowel disease and microbiota modulation. *Pharmaceutics*, 13(2), 145.
- Egan, K., Field, D., Rea, M. C., Ross, R. P., Hill, C., & Cotter, P. D. (2016). Bacteriocins: Novel solutions to age old spore-related problems? *Frontiers in Microbiology*, 7(APR). <https://doi.org/10.3389/fmicb.2016.00461>.
- El Far, M. S., Zakaria, A. S., Kassem, M. A., Wedn, A., Guimei, M., & Edward, E. A., (2023). Promising biotherapeutic prospects of different probiotics and their derived postbiotic metabolites: in-vitro and histopathological investigation, *BMC Microbiology*, 23(1):122.

- Etzeberria, U., Fernández-Quintela, A., Milagro, F. I., Aguirre, L., Martínez, J. A., & Portillo, M. P., (2013). Impact of polyphenols and polyphenol-rich dietary sources on gut microbiota composition, *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 61(40):9517–9533. <https://doi.org/10.1021/jf402506c>.
- Fedorak, R., & Demeria, D. (2012). Probiotic bacteria in the prevention and the treatment of inflammatory bowel disease, *Clinics in North America*, 41:821–842.
- Franco, W. (2024). Postbiotics and parabiotics derived from bacteria and yeast: current trends and future perspectives, *CyTA-Journal of Food*, 22(1):2425838.
- Garai-Ibabe, G., Dueñas, M. T., Irastorza, A., Sierra-Filardi, E., Werning, M. L., López, P., Corbí, A. L., & Fernández de Palencia, P., (2010). Naturally occurring 2-substituted (1,3)- β -D-glucan producing *Lactobacillus suebicus* and *Pediococcus parvulus* strains with potential utility in the production of functional foods, *Bioresource Technology*, 101(23):9254–9263, <https://doi.org/10.1016/j.biortech.2010.07.05>.
- Gevers, D., Kugathasan, S., Denson, L. A., Vázquez-Baeza, Y., Van Treuren, W., Ren, B., Schwager, E., Knights, D., Song, S. J., Yassour, M., et al. (2014). The treatment-naive microbiome in new-onset Crohn's disease, *Cell Host & Microbe*, 15:382–392.
- Glorieux, G., & Tattersall, J. (2015). Uraemic toxins and new methods to control their accumulation: Game changers for the concept of dialysis adequacy, *Clinical Kidney Journal*, 8(4):353–362, <https://doi.org/10.1093/ckj/sfv034>.
- Haberman, Y., Tickle, T. L., Dexheimer, P. J., Kim, M. O., Tang, D., Karns, R., Baldassano, R. N., Noe, J. D., Rosh, J., Markowitz, J., et al. (2014). Pediatric Crohn disease patients exhibit specific ileal transcriptome and microbiome signature, *Journal of Clinical Investigation*, 124:3617–3633.
- Hill, C., Guarner, F., Reid, G., Gibson, G. R., Merenstein, D. J., Pot, B., Morelli, L., Canani, R. B., Flint, H. J., Salminen, S., et al. (2014). The International Scientific Association for Probiotics and Prebiotics Consensus Statement on the Scope and Appropriate Use of the Term Probiotic, *Nature Reviews Gastroenterology & Hepatology*, 11:506–514.
- İncili, G. K., Akgöl, M., Karatepe, P., Tekin, A., Kanmaz, H., Kaya, B., & Hayaloğlu, A. A. (2023). Whole-cell postbiotics: An innovative approach for extending the shelf life and controlling major foodborne pathogens in chicken breast fillets, *Food and Bioprocess Technology*, 16(7):1502-1524.
- Jaworska, K., Bielinska, K., Gawrys-Kopczyńska, M., & Ufnal, M. (2019). TMA (trimethylamine), but not its oxide TMAO (trimethylamine-oxide), exerts hemodynamic effects - implications for interpretation of cardiovascular actions of gut microbiome, *Cardiovascular Research*, 115(14):1948–1949, <https://doi.org/10.1093/cvr/cvz231>.
- Jeong, Y. R., Kim, Y. E., & Lee, S. H. (2022). Review on the structural features and biological activities of reuterin, *Yakhak Hoeji*, 66(4):169–174.
- Jungersen, M., Wind, A., Johansen, E., Christensen, J. E., Stuer-Lauridsen, B., & Eskesen, D. (2014). The Science behind the Probiotic Strain *Bifidobacterium animalis* subsp. *lactis* BB-12[®]. *Microorganisms*, 2(2), 92-110.
- Kaewarsar, E., Chaiyasut, C., Lailerd, N., Makhamrueang, N., Peerajan, S., & Sirilun, S. (2023). Optimization of mixed inulin, fructooligosaccharides, and galactooligosaccharides as prebiotics for stimulation of probiotics growth and function. *Foods*, 12(8), 1591.
- Karaca, B., Yılmaz, M., & Gürsoy, U. K. (2022). Targeting Nrf2 with probiotics and postbiotics in the treatment of periodontitis, *Biomolecules*, 12(5):729.
- Keshavarz Azizi Raftar, S., Abdollahiyan, S., Azimirad, M., Yadegar, A., Vaziri, F., Moshiri, A., ... & Zali, M. R. (2021). The anti-fibrotic effects of heat-killed *Akkermansia muciniphila* MucT on liver fibrosis markers and activation of hepatic stellate cells. *Probiotics and Antimicrobial Proteins*, 13, 776-787.

- Kong, Y., Olejar, K. J., On, S. L., & Chelikani, V., The potential of *Lactobacillus* spp. for modulating oxidative stress in the gastrointestinal tract, *Antioxidants*, 9(7):610, (2020).
- Korotkyi, O., Dvorshchenko, K., Vovk, A., Dranitsina, A., Tymoshenko, M., Kot, L., & Ostapchenko, L. (2019). Effect of probiotic composition on oxidative/antioxidant balance in blood of rats under experimental osteoarthritis. *Ukr. Biochem. J*, 91, 49-58. <https://doi.org/10.15407/ubj91.06.049>.
- Lagier, J. C., Million, M., Hugon, P., Armougom, F., & Raoult, D., Human gut microbiota: repertoire and variations, *Frontiers in Cellular and Infection Microbiology*, 2:136, (2012).
- Lahiri, D., Nag, M., Dutta, B., Sarkar, T., Pati, S., Basu, D., ... & Ray, R. R. (2022). Bacteriocin: A natural approach for food safety and food security. *Frontiers in Bioengineering and Biotechnology*, 10, 1005918.
- Lavelle, A., & Sokol, H. (2020). Gut microbiota-derived metabolites as key actors in inflammatory bowel disease, *Nature Reviews Gastroenterology & Hepatology*, 17:223–237.
- Lin, W. Y., Lin, J. H., Kuo, Y. W., Chiang, P. F. R., & Ho, H. H. (2022). Probiotics and their metabolites reduce oxidative stress in middle-aged mice, *Current Microbiology*, 79(4):104.
- Liu, C., Ma, N., Feng, Y., Zhou, M., Li, H., Zhang, X., & Ma, X. (2023). From probiotics to postbiotics: Concepts and applications, *Animal Research and One Health*, 1(1):92-114.
- Liu, X., & Kokare, C., (2017). Chapter 11 – Microbial enzymes of use in industry, in G. Brahmachari (Ed.), *Biotechnology of Microbial Enzymes*, pp. 267–298, Academic Press.
- Mahakhan, P., Apiso, P., Srisunthorn, K., Vichitphan, K., Vichitphan, S., Punyauppapath, S., & Sawaengkaew, J. (2023). Alkaline protease production from *Bacillus gibsonii* 6BS15-4 using dairy effluent and its characterization as a laundry detergent additive, *Journal of Microbiology and Biotechnology*, 33(2):195–202, <https://doi.org/10.4014/jmb.2210.1000763>.
- Majhenic, A.C.; Lorbege, P.M.; Treven, P. Enumeration and identification of mixed probiotic and lactic acid bacteria starter cultures. In *Probiotic Dairy Products*, 2nd ed.; Tamime, A.Y., Thomas, L.V., Eds.; John Wiley & Sons Ltd.: New York, NY, USA, 2017; pp. 207–251.
- Mani-López, E., García, H., & López-Malo, A. (2012). Oscillrganic acids as antimicrobials to control *Salmonella* in meat and poultry products. *Food Research International*, 45, 713-721. <https://doi.org/10.1016/j.foodres.2011.04.043>
- Matsuzaki, C., Shiraishi, T., Chiou, T. Y., Nakashima, Y., Higashimura, Y., Yokota, S. I., Yamamoto, K., & Takahashi, T. (2022). Role of lipoteichoic acid from the genus *Apilactobacillus* in inducing a strong IgA response, *Applied and Environmental Microbiology*, 88(8):e0019022, <https://doi.org/10.1128/aem.00190-22>.
- Mishra, N., Ashique, S., Farid, A., & Garg, A. (2024). *Synbiotics in Metabolic Disorders: Mechanisms, Therapeutic Potential, and Future Perspectives*, CRC Press.
- Moradi, M., Kousheh, S. A., Almasi, H., Alizadeh, A., Guimarães, J. T., Yılmaz, N., & Lotfi, A.(2020).Postbiotics produced by lactic acid bacteria: The next frontier in food safety, *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 19(6):3390-3415,
- Moradi, M., Molaei, R., & Guimarães, Peng, M., Tabashsum, Z., Anderson, M., Truong, A., Houser, A. K., Padilla, J., ... & Biswas, D. (2020). Effectiveness of probiotics, prebiotics, and prebiotic-like components in common functional foods. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 19(4), 1908-1933.
- Nataraj, B. H., Ali, S. A., Behare, P. V., & Yadav, H. (2020). Postbiotics-parabiotics: The new horizons in microbial biotherapy and functional foods. *Microbial cell factories*, 19, 1-22.

- Ozogul, F., Tabanelli, G., Toy, N., & Gardini, F. (2015). Impact of cell-free supernatant of lactic acid bacteria on putrescine and other polyamine formation by foodborne pathogens in ornithine decarboxylase broth. *Journal of agricultural and food chemistry*, 63(24), 5828-5835.
- Özogul, F., Toy, N., Özogul, Y., & Hamed, I. (2017). Function of cell-free supernatants of *Leuconostoc*, *Lactococcus*, *Streptococcus*, *Pediococcus* strains on histamine formation by foodborne pathogens in histidine decarboxylase broth. *Journal of Food Processing and Preservation*, 41(5), e13208.
- Peluzio, M. D. C. G., Martinez, J. A., & Milagro, F. I. (2021). Postbiotics: Metabolites and mechanisms involved in microbiota-host interactions. *Trends in Food Science & Technology*, 108, 11-26.
- Peng, M., Tabashsum, Z., Anderson, M., Truong, A., Houser, A. K., Padilla, J., ... & Biswas, D. (2020). Effectiveness of probiotics, prebiotics, and prebiotic-like components in common functional foods. *Comprehensive reviews in food science and food safety*, 19(4), 1908-1933.
- Petrov, S. (2023). At the boundaries of food and medicine: The role of the regulation on the transformation of the probiotic applications in Europe and the United States from 2000 until present time.
- Pyclik, M., Srutkova, D., Schwarzer, M., & Gorska, S. (2020). Bifidobacteria cell wall-derived exo-polysaccharides, lipoteichoic acids, peptidoglycans, polar lipids and proteins—their chemical structure and biological attributes. *International Journal of Biological Macromolecules*, 147, 333-349.
- Rad, A. H., Abbasi, A., Kafil, H. S., & Ganbarov, K. (2020). Potential pharmaceutical and food applications of postbiotics: A review. *Current Pharmaceutical Biotechnology*.
<https://doi.org/10.2174/1389201021666200516154833>
- Rad, A. H., Aghebati Maleki, L., Samadi Kafil, H., Abbasi, A. (2020). Postbiotics: A novel strategy in food allergy treatment, *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 1-8.
- Rad, A. H., Aghebati Maleki, L., Samadi Kafil, H., Fathi Zavoshti, H., & Abbasi, A. (2021). Postbiotics as promising tools for cancer adjuvant therapy. *Advanced Pharmaceutical Bulletin*, 11. <https://doi.org/10.34172/apb.2021.007>
- Rad, A. H., Hosseini, S., and Pourjafar, H. (2022). Postbiotics as dynamic biological molecules for antimicrobial activity: A mini-review. *Biointerface Res. Appl. Chem*, 12(5), 6543-6556.
- Rad, A.H., Aghebati-Maleki, L., Kafil, H.S., & Abbasi, A. (2020). Molecular mechanisms of postbiotics in colorectal cancer prevention and treatment. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 1-17.
<https://doi.org/10.1080/10408398.2020.1765310>.
- Razaq, A., Shamsi, S., Ali, A., Ali, Q., Sajjad, M., Malik, A., & Ashraf, M. (2019). Microbial proteases applications. *Frontiers in Bioengineering and Biotechnology*, 7, 110. <https://doi.org/10.3389/fbioe.2019.0011065>.
- Riaz Rajoka, M. S., Mehwish, H. M., Zhang, H., Ashraf, M., Fang, H., Zeng, X., Wu, Y., Khurshid, M., Zhao, L., & He, Z. (2020). Antibacterial and antioxidant activity of exopolysaccharide mediated silver nanoparticle synthesized by *Lactobacillus brevis* isolated from Chinese koumiss. *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 186, 110734.
- Ritika, & Rizwana. (2024). Edible Packaging: Extension of Shelf Life and Improvement of Food Quality. *Food Coatings and Preservation Technologies*, 167-210.
- Sadeghi, A., Ebrahimi, M., Shahryari, S., Kharazmi, M. S., & Jafari, S. M. (2022). Food applications of probiotic yeasts; focusing on their techno-functional, postbiotic and protective capabilities. *Trends in Food Science & Technology*, 128, 278-295.
- Sanders, M. E., Akkermans, L. M., Haller, D., Hammerman, C., Heimbach, J. T., Hörmannspurger, G., & Huys, G. (2010). Safety assessment of probiotics for human use. *Gut Microbes*, 1(3), 164-185.

- Shah, I. A., Kavitate, D., Tiwari, S., Devi, P. B., Reddy, G. B., Jaiswal, K. K., ... & Shetty, P. H. (2024). Chemical modification of bacterial exopolysaccharides: Antioxidant properties and health potentials. *Current Research in Food Science*, 100824.
- Shang, Z., Pai, L., & Patil, S. (2024). Unveiling the dynamics of gut microbial interactions: a review of dietary impact and precision nutrition in gastrointestinal health. *Frontiers in Nutrition*, 11, 1395664.
- Silva, L. F., Sunakozawa, T. N., Monteiro, D. A., Casella, T., Conti, A. C., Todorov, S. D., & Barretto Penna, A. L. (2023). Potential of cheese-associated lactic acid bacteria to metabolize citrate and produce organic acids and acetoin. *Metabolites*, 13(11), 1134.
- Soujanya, K., Supraja, T., Manasa, C., & Das, D. (2024). Pre and Probiotics to Postbiotics: A Changing Paradigm. *Journal of Advances in Microbiology*, 24(11), 19-33.
- Suárez, N., Ferrara, F., Rial, A., Dee, V., and Chabalgoity, J. A. (2020). Bacterial lysates as immunotherapies for respiratory infections: Methods of preparation. *Frontiers in bioengineering and biotechnology*, 8, 545.
- Szydłowska, A., & Sionek, B. (2022). Probiotics and postbiotics as the functional food components affecting the immune response. *Microorganisms*, 11(1), 104.
- Toy, N. (2018). Farklı gıdalardan tanımlanan laktik asit bakterilerinin organik asit üretimi, antimikrobiyal aktivitesi ve antibiyotik direnç özelliklerinin araştırılması (Doctoral dissertation, Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Toy, N., Özogul, F., & Özogul, Y. (2015). The influence of the cell free solution of lactic acid bacteria on tyramine production by food borne-pathogens in tyrosine decarboxylase broth. *Food Chemistry*, 173, 45-53.
- Usta-Gorgun, B., & Yilmaz-Ersan, L. (2020). Short-chain fatty acids production by *Bifidobacterium* species in the presence of salep. *Electronic Journal of Biotechnology*, 47, 29-35.
- Veerappan, G. R., Betteridge, J., & Young, P. E. (2012). Probiotics for the treatment of inflammatory bowel disease. *Current Gastroenterology Reports*, 14, 324–333.
- Vinderola, G., Cotter, P. D., Freitas, M., Gueimonde, M., Holscher, H. D., Ruas-Madiedo, P., ... & Cifelli, C. J. (2023). Fermented foods: A perspective on their role in delivering biotics. *Frontiers in Microbiology*, 14, 1196239.
- Vinderola, G., Sanders, M. E., Cunningham, M., & Hill, C. (2024). Frequently asked questions about the ISAPP postbiotic definition. *Frontiers in Microbiology*, 14, 1324565.
- Vlaicu, P. A., Untea, A. E., Varzaru, I., Saracila, M., & Oancea, A. G. (2023). Designing nutrition for health—Incorporating dietary by-products into poultry feeds to create functional foods with insights into health benefits, risks, bioactive compounds, food component functionality and safety regulations. *Foods*, 12(21), 4001.
- Voloshyna, I. M., Soloshenko, K. I., Krasinko, V. O., Lych, I. V., & Shkotova, L. V. (2021). Bacteriocins *Lactobacillus*—an alternative to antimicrobial drugs. *Biopolymers & Cell*, 37(2), 85.
- Wang, J., Wu, T., Fang, X., Min, W., & Yang, Z. (2018). Characterization and immunomodulatory activity of an exopolysaccharide produced by *Lactobacillus plantarum* JLK0142 isolated from fermented dairy tofu. *International Journal of Biological Macromolecules*, 115, 985–993. <https://doi.org/10.1016/j.ijbiomac.2018.04.099>.
- Wang, P., Wang, S., Wang, D., Li, Y., Yip, R. C. S., & Chen, H. (2024). Postbiotics—peptidoglycan, lipoteichoic acid, exopolysaccharides, surface layer protein and pili proteins—Structure, activity in wounds and their delivery systems. *International Journal of Biological Macromolecules*, 133, 195.

Wegh, C. A., Geerlings, S. Y., Knol, J., Roeselers, G., & Belzer, C. (2019). Postbiotics and their potential applications in early life nutrition and beyond. *International Journal of Molecular Sciences*, 20(19), 4673. <https://doi.org/10.3390/ijms20194673>.

Xie, J., Li, Q., & Nie, S. (2024). Bacterial extracellular vesicles: An emerging postbiotic. *Trends in Food Science & Technology*, 143, 104275.

Yang, W. (2024). Evaluation of the antioxidant activity and identification of potential antioxidant peptides in commercially available probiotic Cheddar cheese. *LWT*, 205, 116486.

Yeşilyurt, N., Yılmaz, B., Ağagündüz, D., & Capasso, R. (2021). Involvement of probiotics and postbiotics in the immune system modulation. *Biologics*, 1(2), 89-110.

Yılmaz, N., Özogul, F., Moradi, M., Fadiloglu, E. E., Şimat, V., & Rocha, J. M. (2022). Reduction of biogenic amines formation by foodborne pathogens using postbiotics in lysine-decarboxylase broth. *Journal of biotechnology*, 358, 118-127.

Zhang, J., Duan, X., Chen, X., Qian, S., Ma, J., Jiang, Z., & Hou, J. (2024). *Lactobacillus rhamnosus* 1.0320 postbiotics ameliorate dextran sodium sulfate-induced colonic inflammation and oxidative stress by regulating the intestinal barrier and gut microbiota. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*.

Żółkiewicz, J., Marzec, A., Ruszczyński, M., & Feleszko, W. (2020). Postbiotics—a step beyond pre-and probiotics. *Nutrients*, 12(8).

b3 REFERENCES

Gao, C., Jiang, X., Wang, H., Zhao, Z., & Wang, W. (2013). Drug metabolism and pharmacokinetics of organosulfur compounds from garlic. *J Drug Metab Toxicol*, 4(5), 1-10.

Gebreyohannes, G., & Gebreyohannes, M. (2013). Medicinal values of garlic: A review. *International Journal of Medicine and Medical Sciences*, 5(9), 401-408.

Hosseini, A. and Hosseinzadeh, H. (2015). A review of the effects of *Allium sativum* (Garlic) in metabolic syndrome. *Journal of endocrinological research*, 38, 1147-1157.

Kelsey, N. A., Wilkins, H. M., & Linseman, D. A. (2010). Nutraceutical antioxidants as novel neuroprotective agents. *Molecules*, 15(11), 7792-7814.

Lawson, L. D., & Hunsaker, S. M. (2018). Allicin bioavailability and bioequivalence from garlic supplements and garlic foods. *Nutrients*, 10(7), 812.

Leontiev, R., Hohaus, N., Jacob, C., Gruhlke, M. C., & Slusarenko, A. J. (2018). A comparison of the antibacterial and antifungal activities of thiosulfinate analogues of allicin. *Scientific reports*, 8(1), 6763.

Li, F., Li, Q., Wu, S., & Tan, Z. (2017). Salting-out extraction of allicin from garlic (*Allium sativum* L.) based on ethanol/ammonium sulfate in laboratory and pilot scale. *Food Chemistry*, 217, 91-97.

Liu, C., Cao, F., Tang, Q. Z., Yan, L., Dong, Y. G., Zhu, L. H., ... & Li, H. (2010). Allicin protects against cardiac hypertrophy and fibrosis via attenuating reactive oxygen species-dependent signaling pathways. *The Journal of nutritional biochemistry*, 21(12), 1238-1250.

- Liu, S. G., Ren, P. Y., Wang, G. Y., Yao, S. X., & He, X. J. (2015). Allicin protects spinal cord neurons from glutamate-induced oxidative stress through regulating the heat shock protein 70/inducible nitric oxide synthase pathway. *Food & function*, 6(1), 320-329.
- Marchese, A., Barbieri, R., Sanches-Silva, A., Daglia, M., Nabavi, S. F., Jafari, N. J., ... & Nabavi, S. M. (2016). Antifungal and antibacterial activities of allicin: A review. *Trends in Food Science & Technology*, 52, 49-56.
- Mathialagan, R., Mansor, N., Al-Khateeb, B., Mohamad, M. H., & Shamsuddin, M. R. (2017). Evaluation of allicin as soil urease inhibitor. *Procedia engineering*, 184, 449-459.
- Miron, T., Wilchek, M., Sharp, A., Nakagawa, Y., Naoi, M., Nozawa, Y., & Akao, Y. (2008). Allicin inhibits cell growth and induces apoptosis through the mitochondrial pathway in HL60 and U937 cells. *The Journal of Nutritional Biochemistry*, 19(8), 524-535.
- Okada, Y., Tanaka, K., Fujita, I., Sato, E., & Okajima, H. (2005). Antioxidant activity of thiosulfinates derived from garlic. *Redox Report*, 10(2), 96-102.
- Panda, H. (2003). *Herbal Foods and Its Medicinal Values*. National Institute of Industrial Research (NIIR), page 686, Delhi, India.
- Prati, P., Henrique, C. M., Souza, A. S. D., Silva, V. S. N. D., & Pacheco, M. T. B. (2014). Evaluation of allicin stability in processed garlic of different cultivars. *Food Science and Technology*, 34, 623-628.
- Rahman, M. S. (2007). Allicin and other functional active components in garlic: Health benefits and bioavailability. *International Journal of Food Properties*, 10(2), 245-268.
- Roseblade, A., Ung, A., & Bebawy, M. (2017). Synthesis and in vitro biological evaluation of thiosulfinate derivatives for the treatment of human multidrug-resistant breast cancer. *Acta Pharmacologica Sinica*, 38(10), 1353-1368.
- Sánchez-Gloria, J. L., Martínez-Olivares, C. E., Rojas-Morales, P., Hernández-Pando, R., Carbó, R., Rubio-Gayosso, I., ... & Osorio-Alonso, H. (2021). Anti-inflammatory effect of allicin associated with fibrosis in pulmonary arterial hypertension. *International Journal of Molecular Sciences*, 22(16), 8600.
- Savairam, V. D., Patil, N. A., Borate, S. R., Ghaisas, M. M., & Shete, R. V. (2023). Allicin: A review of its important pharmacological activities. *Pharmacological Research-Modern Chinese Medicine*, 100283.
- Xiao, H., & Parkin, K. L. (2002). Antioxidant functions of selected allium thiosulfinates and S-alk(en)yl-L-cysteine sulfoxides. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 50(9), 2488-2493.
- Yang, D., Lv, Z., Zhang, H., Liu, B., Jiang, H., Tan, X., ... & Zhang, Z. (2017). Activation of the Nrf2 signaling pathway involving KLF9 plays a critical role in allicin resisting against arsenic trioxide-induced hepatotoxicity in rats. *Biological trace element research*, 176, 192-200.
- Zou, X., Liang, J., Sun, J., Hu, X., Lei, L., Wu, D., & Liu, L. (2016). Allicin sensitizes hepatocellular cancer cells to anti-tumor activity of 5-fluorouracil through ROS-mediated mitochondrial pathway. *Journal of Pharmacological Sciences*, 131(4), 233-240.

- Akbulut, N. E ., Bayarı, S., Akbulut, A., Özyurt, NN, & Sahin, Y. (2022). Rivers of Turkey. In Rivers of Europe (pp. 853-882) . Elsevier.
- Albouy, Y ., Andrieux, P., Rakotondrasoa, G., Ritz, M., Descloitres, M., Join, J. L., & Rasolomanana, E. (2001). Mapping coastal aquifers by joint inversion of DC and TEM soundings-three case histories. *Groundwater*, 39(1), 87-97.
- Al-Sudani, HIZ (2019). Groundwater system of Dibdibba sandstone aquifer in south of Iraq. *Applied Water Science*, 9(4), 72.
- Altın, Ö. Ü. A. Y. , & Tanık, Z. (2023). Sustainability Strategies of Greenhouse Sector in Iğdır Province and Green Economy Model Proposal: Geothermal Greenhouse. Astana Publications.
- Aşkan, E. , Topcu, Y., & Şahin, AN (2021). Determining consumption preferences of consumers considering quality attributes of drinking water: case of Iğdır. *Italian Journal of Food Science*, 33(2), 156-165.
- Ataei Giklou, I ., Alijanpour, A., & Banj Shafiei, A. (2020). Investigation some of structural characteristics in Aras riparian forest stands. *Forest Research and Development*, 6(2), 277-293.
- Avcı, V. , Sunkar, M., & Toprak, A. (2022). Morphometric Analysis of Mount Ararat (Eastern Anatolia, Türkiye). *Journal of Advanced Research in Natural and Applied Sciences*, 8(3), 505-526.
- Aydin, T ., & Çelik, MA (2019). Altitudinal Zone Land Use Changes in Iğdır Plain Using Overlay Analysis Combined with Remote Sensing Methods. *J Remote Sens GIS*, 8(263), 2.
- Aydin, T ., & Çelik, MA (2019). Altitudinal Zone Land Use Changes in Iğdır Plain Using Overlay Analysis Combined with Remote Sensing Methods. *J Remote Sens GIS*, 8(263), 2.
- Azarafza, M ., Ghazifard, A., & Asghari-Kaljahi, E. (2018). Effect of clay minerals on geotechnical properties of fine-grained alluviums of South Pars Special Zone (Assalouyeh). In Proceedings of the 36th National and the 3rd International Geosciences Congress of Iran.
- Bakker, M. (2006). Analytical solutions for interface flow in combined confined and semi-confined, coastal aquifers. *Advances in water resources*, 29(3), 417-425.
- Barr, S. M ., & Charusiri, P. (2011). Volcanic rocks.
- Battle-Aguilar, J ., Banks, E. W., Batelaan, O., Kipfer, R., Brennwald, MS, & Cook, P. G. (2017). Groundwater residence time and aquifer recharge in multilayered, semi-confined and faulted aquifer systems using environmental tracers. *Journal of Hydrology*, 546, 150-165.
- Biçer, A. (2021). Analysis of Climatic Parameters with Meteorological Data of East Anatolia Region of Turkey. *Bartın University International Journal of Natural and Applied Sciences*, 4(1), 110-124.
- Boggs Jr., S. (2009). Petrology of sedimentary rocks. Cambridge university press.
- Burazer, M ., Žitko, V., Radaković, D., & Parezanović, M. (2010). Using geophysical methods to define the attitude and extension of water-bearing strata in the Miocene sediments of the Pannonian Basin. *Journal of Applied Geophysics*, 72(4), 242-253.
- Carr, M. H. (1979). Formation of Martian flood features by release of water from confined aquifers. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 84(B6), 2995-3007.
- Chang, C ., Zoback, M. D., & Khaksar, A. (2006). Empirical relations between rock strength and physical properties in sedimentary rocks. *Journal of Petroleum Science and Engineering*, 51(3-4), 223-237.

- Dehghani, A ., Roohi Aminjan, A., & Dehghani, A. (2022). Trophic transfer, bioaccumulation, and health risk assessment of heavy metals in Aras River: case study—Amphipoda-zander—human. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(20), 30764-30773.
- Dwivedi, S. N ., Shukla, R. R., Singh, R., Adhikari, S. K., Nambi, K. A., Purty, S. S., & Roy, G. K. (2015). Determining the recharging capacity of an injection well in a semi-confined alluvial aquifer. *Current Science*, 1177-1181.
- Ekinci, N. , Kavaz, E., & Cinan, E. (2016). Measurements of indoor 222Rn in Iğdir, Turkey with CR-39 detectors. *Asian J Chem*, 28(4), 921-926.
- Elliott, D. (1973). Diffusion flow laws in metamorphic rocks. *Geological Society of America Bulletin*, 84(8), 2645-2664.
- Ferry, J. M. (2000). Patterns of mineral occurrence in metamorphic rocks. *American Mineralogist*, 85(11-12), 1573-1588.
- Genç, M. S. , & Karipoğlu, F. (2021, May). Wind-solar site selection using a GIS-MCDM-based approach with an application in Kayseri province/Turkey. In 7th Iran Wind Energy Conference (IWEC2021) (pp. 1-4). IEEE.
- Irvine, T. N. , & Baragar, WRAF (1971). A guide to the chemical classification of the common volcanic rocks. *Canadian journal of soil sciences*, 8(5), 523-548.
- Jafari, M. K ., Bakhshayesh, M. K., Sohrabi, A., & Razmkhah, A. (2002). Seismic Geotechnical Properties of South Tehran Alluviums.
- Jeng, D. S ., Li, L., & Barry, D. A. (2002). Analytical solution for tidal propagation in a coupled semi-confined/phreatic coastal aquifer. *Advances in Water Resources*, 25(5), 577-584.
- Kabakus, N. , & Aslan, M. T. (2023). How increased electric vehicle ownership has changed air quality ?
- Karaaslan, Y. (2024). Examining Crop Yield Losses in Iğdir Plain Irrigation Systems in Türkiye Amidst Water Constraints. *Sustainability*, 16(14), 5859.
- Karahan, G ., Kapdan, E., Bingoldag, N., Taskin, H., Bassari, A., & Atayoglu, AT (2020). Environmental health risk assessment due to radionuclides and metal (loid) s for Iğdir province in Anatolia, near the Metsamor nuclear power plant. *International Journal of Radiation Research*, 18(4), 863-874.
- Karaoğlu, M. (2011). Agricultural meteorological aspects of Iğdir climate study. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 1(1), 97-104.
- Karaoğlu, M. , & Çelim, Ş. (2018). Geology and Soil Properties of Eastern Anatolia Region and Iğdir. *Journal of Agriculture*, 1(1), 14-26.
- Karaoğlu, M ., & Erdel, E. (2022). A Study of Soil and Land Features with Geographic Information Systems (GIS) Analysis: Iğdir, Turkey. *Turkish Journal of Agricultural Research*, 9(2), 198-208.
- Karaoğlu, M ., & Yalçın, AM (2018). Soil Salinity and Iğdir Plain Example. *Journal of Agriculture*, 1(1), 27-41.
- Karaoğlu, M ., & Yalçın, AM (2018). Soil Salinity and Iğdir Plain Example. *Journal of Agriculture*, 1(1), 27-41.
- Karataş, A. (2022). The Use of Geographic Information in Spatial Organization in the Early Iron Age: The Example of the Middle Aras Basin. *Amisos*, 1(The Special Issue (The Middle Aras Basin)), 37-55.
- Kaysim, A. (2018). Evaluation of support policies in terms of livestock enterprises: The example of Iğdir province (Master's thesis, Institute of Science).

- Khalilidermani, M ., Knez, D., & Zamani, M. A. M. (2021). Empirical Correlations between the Hydraulic Properties Obtained from the Geoelectrical Methods and Water Well Data of Arak Aquifer. *Energies*, 14(17), 5415.
- Kirsch, R. (2009). Aquifer structures–pore aquifers. In *Groundwater Geophysics: A Tool for Hydrogeology* (pp. 391-446) . Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
- Koc, A. , Turk, S., & Şahin, G. (2019). Multi-criteria of wind-solar site selection problem using a GIS-AHP-based approach with an application in Iğdir Province/Turkey. *Environmental Science and Pollution Research*, 26, 32298-32310.
- Kraus, M. J. (1999). Paleosols in clastic sedimentary rocks: their geologic applications. *Earth-Science Reviews*, 47(1-2), 41-70.
- Krynine, P. D. (1948). The megascopic study and field classification of sedimentary rocks. *The Journal of Geology*, 56(2), 130-165.
- Lin, J. , Lin, T., Ji, Y., Chen, Z., Zhao, Y., & Li, H. (2013). Non-invasive characterization of water-bearing strata using a combination of geophysical techniques. *Journal of Applied Geophysics*, 91, 49-65.
- Liou, J. G ., Zhang, R. Y., Ernst, W. G., Rumble, DIII, & Maruyama, S. (1998). High-pressure minerals from deeply subducted metamorphic rocks. *Reviews in Mineralogy*, 37, 33-96.
- Maghami, S. , Sohrabi-Bidar, A., Bignardi, S., Zarean, A., & Kamalian, M. (2021). Extracting the shear wave velocity structure of deep alluviums of “Qom” Basin (Iran) employing HVSR inversion of microtremor recordings. *Journal of Applied Geophysics*, 185, 104246.
- Maples, S. R ., Fogg, G. E., & Maxwell, R. M. (2019). Modeling managed aquifer recharge processes in a highly heterogeneous, semi-confined aquifer system. *Hydrogeology Journal*, 27(8), 2869-2888.
- McLennan, S. M ., & Taylor, S. R. (1991). Sedimentary rocks and crustal evolution: tectonic setting and secular trends. *The Journal of geology*, 99(1), 1-21.
- McPhie, J. (1993). Volcanic textures: a guide to the interpretation of textures in volcanic rocks.
- Narr, W. , & Suppe, J. (1991). Joint spacing in sedimentary rocks. *Journal of Structural Geology*, 13(9), 1037-1048.
- Nasehi, F. , & Fataei, E. (2012). Measurement of residue levels of agro-chemicals in water and sediment of Aras River. *Journal of Food, Agriculture & Environment*, 10(1), 933-936.
- Nordbotten, J. M ., & Celia, M. A. (2006). Similarity solutions for fluid injection into confined aquifers. *Journal of Fluid Mechanics*, 561, 307-327.
- Odling, N. E ., Serrano, R. P., Hussein, M. E. A., Riva, M., & Guadagnini, A. (2015). Detecting the vulnerability of groundwater in semi-confined aquifers using barometric response functions. *Journal of Hydrology*, 520, 143-156.
- Oklu, H. , Gürbüz, R., & Alptekin, H. (2024). Management of Johnsongrass (*Sorghum halepense* (L.) Pers.) in Alfalfa Cultivation Areas of Iğdir Province. *Journal of Agriculture*, 7(1), 45-62.
- Orecchia, C. , Giambastiani, B. M., Greggio, N., Campo, B., & Dinelli, E. (2022). Geochemical characterization of groundwater in the confined and unconfined aquifers of the Northern Italy. *Applied Sciences*, 12(15), 7944.
- Öztürk, M. , Altay, V., Altundağ, E., & Gücel, S. (2016). Halophytic plant diversity of unique habitats in Turkey: Salt mine caves of Çankırı and Iğdir. In *Halophytes for food security in dry lands* (pp. 291-315) . Academic Press.
- Öztürk, M. , Altay, V., Altundağ, E., & Gücel, S. (2016). Halophytic plant diversity of unique habitats in Turkey: Salt mine caves of Çankırı and Iğdir. In *Halophytes for food security in dry lands* (pp. 291-315) . Academic Press.

- Saber, R ., Isik, V., & Caglayan, A. (2021). Structural styles of the Aras fault zone with implications for a transpressive fault system in NW Iran. *Journal of Asian Earth Sciences*, 207, 104655.
- Schreyer, W. (1995). Ultradeep metamorphic rocks: The retrospective viewpoint. *Journal of Geophysical Research: Solid Earth*, 100(B5), 8353-8366.
- Singh, A ., Patel, A. K., Deka, J. P., & Kumar, M. (2020). Natural recharge transcends anthropogenic forcing that influences arsenic vulnerability of the quaternary alluviums of the Mid-Gangetic Plain. *NPJ Clean Water*, 3(1), 27.
- Smithson, S. B. (1971). Densities of metamorphic rocks. *Geophysics*, 36(4), 690-694.
- Şahin, G. , Koç, A., Doğan, S. Ş., & van Sark, W. (2024). Assessment of Wind Energy Potential and Optimal Site Selection for Wind Energy Plant Installations in Iğdir/Turkey. *Sustainability*, 16(20), 8775.
- Şahin, G. , Koç, A., Doğan, S. Ş., & van Sark, W. (2024). Assessment of Wind Energy Potential and Optimal Site Selection for Wind Energy Plant Installations in Iğdir/Turkey. *Sustainability*, 16(20), 8775.
- Tawfiq, L.N. M. , & Jabber, A.K. (2018, May). Steady State Radial Flow in Anisotropic and Homogenous in Confined Aquifers. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1003, No. 1, p. 012056) . IOP Publishing.
- Tırınk, S. (2021). Environmental effects and diffuse pollutant load calculation of animal wastes in Iğdir province and its districts. *Black Sea Journal of Engineering and Science*, 4(2), 43-50.
- Touret, J. L. R. (2001). Fluids in metamorphic rocks. *Lithos*, 55(1-4), 1-25.
- Tucker, M. E. (2003). *Sedimentary rocks in the field*. John Wiley & Sons.
- Tunçel, E. , Gutiérrez, F., Gökkaya, E., Seyitoğlu, G., & Çiçek, İ. (2024). Tectonic geomorphology and deep-seated gravitational slope deformations (DSGSDs) in the Acıgöl Graben, Turkey. *Geomorphology*, 464, 109374.
- Turkes, M. (2020). Climate and drought in Turkey. *Water resources of Turkey*, 85-125.
- Unland, N. P ., Cartwright, I., Daly, E., Gilfedder, B. S., & Atkinson, A. P. (2015). Dynamic river–groundwater exchange in the presence of a saline, semi-confined aquifer. *Hydrological Processes*, 29(23), 4817-4829.
- Utlu, M. , & Ghasemlounia, R. (2021). Flood prioritization watersheds of The Aras River, based on geomorphometric properties: Case study Iğdir Province. *Journal of Geomorphological Research*, (6), 21-40.
- Uzundumlu, A. , Aşkan, E., & Çelik, Z. (2020). Determination of the place of municipal tap water as drinking water in consumer preferences: The example of Iğdir province. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 10(2), 1350-1360.
- Wang, J. A ., & Park, H. D. (2003). Coal mining above a confined aquifer. *International Journal of Rock Mechanics and Mining Sciences*, 40(4), 537-551.
- Wang, Y ., Pu, Z., Ge, Q., & Liu, J. (2022). Study on the water-richness law and zoning assessment of mine water-bearing aquifers based on sedimentary characteristics. *Scientific Reports*, 12(1), 14107.
- Wood, W. W ., & Fernandez, L. A. (1988). *Volcanic rocks*.
- Wu , Y. Environmental protection using dewatering technology in a deep concentrated aquifer beneath a shallow aquifer. *Engineering Geology*, 196, 59-70.
- Yanık, B. (1997). *Transboundary and border water resources in Turkey*.
- Zhang, Y. Q ., Li, M. G., Wang, J. H., Chen, J. J., & Zhu, Y. F. (2017). Field tests of pumping-recharge technology for deep confined aquifers and its application to a deep excavation. *Engineering Geology*, 228, 249-259.

b5 REFERENCES

Al-Mashhadani, H. A., Alshujery, M. K., Khazaal, F. A., Salman, A. M., Kadhi, M. M., Abbas, Z. M., ... & Dreamland, H. F. (2021, March). Anti-corrosive inhibitor for carbon steel in saline and acidic substance such as Green media. *S Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1818, No. 1, p. 012128). IOP Publishing.

Kaushik, M., Farooq, U., Ali, M. S., Ansari, M. J., Iqbal, Z., & Mirza, M. A. (2023). Regulatory status and safety concern of chemicals used in cosmetics and personal care products. *Dermato*, 3(2), 131-157.

Pistollato F., Madia, F. Corvi, R., Munn, S., Grignard, E., Pai, A., ... & Zuang, V. (2021). Current EU regulatory requirements for the assessment of chemicals and cosmetic products: challenges and opportunities for introducing a new approach methodologies. *Archives of toxicology*, 95, 1867-1897.

Harvey, P. W., & Everett, D. J. (2006). Regulation of endocrine-disrupting chemicals: an overview and critical deficiencies in Toxicology and risk assessment for human health. *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Metabolism*, 20(1), 145-165.

From Alnuqay, A. M. (2024). The dark side of beauty: an in-depth analysis of the toxicological impact and health hazards of synthetic cosmetics and personal care products. *Frontiers in public health*, 12, 1439027.

Lim, D. S., Roh, T. H., Kim, M. K., Kwon, Y. C., Choi, M. S., Kwack, S. J., & Lee, B. M. (2018). Non-cancer cells, and dermal sensitization risk assessment of heavy metals in cosmetics. *Journal of toxicology and Environmental Health, Part B*, 81(11), 432-452.

Kanayam H., Sato, K., Mori, T., Hirai, T., Umemur, T., Tamura, T., ... & Kusaka, Y. (2012). Work-related medical doctors in allergy: atopy, exposure to domestic animals, eczema induced by the surgical profession as potential risk factors of common chemicals and membership. *International Archives of Occupational and environmental health*, 85, 455-466.

Lehman, A. J., Patterson, W. I., Davidow, B., Hagan, E. C., Woodard, G., Laug, E. P., ... & Vos, J. B. (1955). The procedures for the appraisal of the toxicity of chemicals, foods, drugs and cosmetics. *Food, Drug, Cosmetic Law Journal*, 10(10), 679-748.

Barsouk, A., Thandra, K. C., In Saginal, K., Rawla, P., & Barsouk, A. (2021). Chemical risk factors of primary liver cancer: an update. *Hepatic Medicine: evidence and research*, 179-188.

Gwinn, M. R., Axelrad, D. A., Bahadori, T., Bussard, D. Cascio, W. E., Deener, K., ... & Burke, T. A. (2017). Chemical Safety Assessment: traditional vs. Public Health perspectives. *American Journal of Public Health*, 107(7), 1032-1039.

Aqlan, F., & Ali, E. M. (2014). Integrating lean principles and fuzzy bow-tie analysis for risk assessment in chemical industry. *Journal of loss prevention in the process industries*, 29, 39-48.

Alves, L. M., Cotta, R. A., Ciarelli, M. P., Salles, E. O., Coco, K. F., & Samatelo, J. L. (2019). Electrochemical corrosion of the corrosive substances and types of noise using Signal Processing and Identification through machine learning. *Journal of control, automation and electrical systems*, 30, 16-26.

Alves, L. M., Cotta, R. A., Ciarelli, M. P., Salles, E. O., Coco, K. F., & Samatelo, J. L. (2019). Electrochemical corrosion of the corrosive substances and types of noise using Signal Processing and Identification through machine learning. *Journal of control, automation and electrical systems*, 30, 16-26.

- Aziz, H., Aaleagha M. M. Azadbakht, B., & Samadyar, H. (2022). Identification and assessment of health, safety and Environmental Risk Factors and FMEA using Delphi methods of chemical industry (a case study). *Anthropogenic Pollution*, 6(2).
- Aziz, H., Aaleagha M. M. Azadbakht, B., & Samadyar, H. (2022). Identification and assessment of health, safety and Environmental Risk Factors and FMEA using Delphi methods of chemical industry (a case study). *Anthropogenic Pollution*, 6(2).
- Baranov, A. M., & Osipova, T. V. (2022). Latest progress in Sensors for pre-explosive Detection of flammable gases: a review. *Sensors & Materials*, 34.
- Barber, C. M., Isbister, G. K., & Hodgson, W. C. (2013). Alpha-neurotoxins. *Toxicol*, 66, 47-58.
- Berman, S. B., Hafizah, M. A. E., Ruyat, Y., & Rosyida, E. D. I. (2024). Use of explosives: Classification and regulation. *The Indonesian Journal of interdisciplinary research in science and Technology*, 2(5), 545-556.
- Cadwell, L. M. (2018). Macroscopic observations of the effects of corrosive substances pre-bone and soft tissue when subjected to heating (master's thesis, Boston University).
- Dovjak, M., Kuvec, A., Dovjak, M., & Kuvec, A. (2019). Identification of Health Risk Factors and their parameters. Creating healthy and sustainable buildings: an assessment of health risk factors, 83-120.
- Eliaz, N. (2019). Corrosion of metallic biomaterials: a review. *Materials*, 12(3), 407.
- Felter, S. P., Bhat, V. S., Botham, P. A. Bussard, D. A., Casey, W., Hayes, A. W., ... & Played Across Europe, E. V. (2021). Assessing chemical carcinogenicity: hazard identification, classification and risk assessment. *Toxicology insight from the forum state-of-the-science workshop. Critical reviews in Toxicology*, 51(8), 653-694.
- Gable, R. S. (2004). Acute toxic effects of club drugs. *Journal of psychoactive drugs*, 36(3), 303-313.
- Gagliano-Candela, R., & Aventaggiato, L. (2001). Entomological specimens for the detection of toxic substances. *International Journal of Legal Medicine*, 114, 197-203.
- Gerner, I., Out Zina, S., Graetschel, G., & Schle, E. (2000). The introduction of a decision support system for Development into alternative methods of local irritancy/corrosivity testing strategies. A decision support system for the fundamental rules of creation. *Alternatives to laboratory animals*, 28(5), 665-698.
- Gillery P., & Jaisson, P. (2014). Post-translational modification derived products (PTMDPs): chronic diseases of toxins?. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine* 52(1), 33-38.
- A Goonetillek., & Harris, J. B. (2004). Clostridium neurotoxins. *Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry*, 75(suppl 3), iii35-iii39.
- Grundlingh J., Payne, J., & Hassan, T. (2017). Attacks with corrosive substances are increasing in the UK. *Bmj*, 358.
- Gumaste, V. V., & Dave, P. B. (1992). Ingestion of corrosive substances by adults. In the *American Journal of Gastroenterology (Springer Nature)*, 87(1).
- Hall, A. H., Jacquemin, D., Henny, D., Mathieu, L. Josset, P., & Meyer, B. (2019). Ingestion of corrosive substances: a review. *Critical reviews in toxicology*, 49(8), 637-669.
- Hartnett, K. M., Fulginiti, L. C., & Di Modica, F. (2011). The effects of corrosive substances on human bone, teeth, hair, nails, and soft tissue. *Journal of Forensic Sciences*, 56(4), 954-959.
- Ilincev, G. (2002). The research results of the corrosion effects on heavy metals in liquid Pb, bi, and Pb-Bi corrosion of structural materials with and without Front program that called. *Nuclear engineering and design*, 217(1-2), 167-177.

- Ionescu, F., Reclar, And L. Ardelean, L. C., & Blatter, A. (2019). Comparative analysis intended to come into direct or prolonged contact with the corrosion resistance of titanium alloys of live tissues. *Materials*, 12(17), 2841.
- Janssens, M. L. (2005). Material flammability. *S Handbook of environmental degradation of Materials* (pp. 207-225). William Andrew Publishing.
- Jones, D. P., & Chesney, R. W. (2009). Nephrotoxins. In *Pediatric Nephrology*.
- Kaserzon, S. L., Heffernan, L. A., Thompson, K., Mueller, J. F., & Ramos, M. J. G. (2017). Rapid screening and identification of chemical hazards in surface and drinking water using high-resolution mass spectrometry and a case-control filter. *Chemosphere*, 182, 656-664.
- Kovacic P., Buckshot, A., & Wu-Weis, M. (2002). Nephrotoxins: widespread role of oxidative stress and electron transfer. *Current medicinal chemistry*, 9(8), 823-847.
- Lauriola, M., Farre, R., Evenepoel, P., Overbeek, P. A., & Meijers, B. (2023). Food-derived uremic toxins in chronic kidney disease. *Many toxins*, 15(2), 116.
- Lee, P. R. (1998). *Explosives explosives fundamentals and development of technology. Explosive effects and applications* (pp. 23-45). New York, NY: Springer New York.
- Lepoittevi, J. P., & Lafforgue, C. (2020). The molecular aspects of irritant contact dermatitis and allergic to bee stings. *Contact dermatitis*, 1-18.
- Lu, P. H., Yu, M. C., Wei, M. J., & Kuo, K. L. (2021). The therapeutic strategies for control of uremic toxins in chronic kidney disease. *Many toxins*, 13(8), 573.
- Lundgren, A. (1992). Environmental hazard classification of chemicals. *Toxicology letters*, 64, 535-545.
- McManus, N. (2018). Atmospheric Ignitable and explosive Hazards. *Safety and health in confined spaces* (pp. 111-160). CRC Press.
- Moradi, H., Sica, D. A., & Kalantar-Zadeh, K. (2013). Cardiovascular burden associated with uremic toxins in patients with chronic kidney disease. *The American Journal of Nephrology*, 38(2), 136-148.
- Msagat, T. A., Siame, B. A., & Shushu, D. D. (2006). Evaluation of methods for the isolation, detection and quantification of cyanobacterial hepatotoxins. *Aquatic Toxicology*, 78(4), 382-397.
- Mullerova, J. (2018). Division Of Flammable Substances And Materials Based On Their Composition And Classification, Properties And Characteristics. *International multidisciplinary Scientific Geoconference: SGEM*, 18(5.2), 189-196.
- Nosbaum, A., Vocanson, M., Rozieres A, Hennino, A., & Nicolas, J. F. (2009). Irritant contact dermatitis and allergic to bee stings. *European Journal of Dermatology*, 19(4), 325-332.
- Oblokulov, S. S. (2023). The Identification Of The Main Aspekts Of Toxic Substances. *Journal Of Applied Medical Sciences*, 6(4), 26-31.
- Ong, A. A., & Sherris, D. A. (2019). Neurotoxins. *Facial Plastic Surgery*, 35(03), 230-238.
- Papazoglou, I. A., Bellamy, L. J., Hale, A. R., Aneziris, O. N., Ale, B. J. M., Post, J. G., & Oh, J. I. H. (2003). I-Risk: Risk Management methodology for an integrated development of technical and chemical installations. *Journal of loss prevention in the process industries*, 16(6), 575-591.
- Pedersen, L. K., Johansen, J. D., Held, E., & Agner, T. (2004). Augmentation of exposure by a combination of skin response to allergens and irritants—a review. *Contact dermatitis*, 50(5), 265-273.

- Petejova, N., Martinek, A., Zadrazil, J., & Teplan, V. (2019). Toxic Acute kidney injury. *Renal failure*, 41(1), 576-594.
- Quan, N. V., Dang Xuan, T., & Teschke, R. (2020). Potential hepatotoxins found in herbal medicinal products: a systematic review. *International Journal of Molecular Sciences*, 21(14), 5011.
- Ramasamy, K., & Gumaste, V. V. (2003). Corrosive ingestion in adults. In the journal *clinical gastroenterology*, 37(2), 119-124.
- Rank, J. (2005). Classification and risk assessment of chemicals: the case of DEHP in the light of REACH. *The Journal of Transdisciplinary Environmental Studies*, 4(3), 1-15.
- Ren, C., Yuan, X., Wang, J., Zhang, X., & Li, J. (2012). Study pre-road transportation of flammable and explosive hazardous materials emergency response rank mode. *Procedia Engineering*, 45, 830-835.
- Ren, C., Yuan, X., Wang, J., Zhang, X., & Li, J. (2012). Study pre-road transportation of flammable and explosive hazardous materials emergency response rank mode. *Procedia Engineering*, 45, 830-835.
- Schle E., Mischke, U., Roll, R., & Kaiser, D. (1992). A national validation study of the acute-toxic-class method—an alternative to the LD 50 test. *Archives of toxicology*, 66, 455-470.
- Schubert, H., & Kuznetsov, A. (Eds.). (2008). *Detection of liquid explosives and flammable agents in connection with terrorism*. Springer Science & Business Media.
- Shannon, M. (2000). Ingestion of toxic substances by children. *New England Journal of Medicine*, 342(3), 186-191.
- Sharma, M., Jindal, H., Kumar, D., Kumar, S., & Kumar, R. (2021). Overview Pre-Corrosion, Classification And Control Measure: A Study In. *Journal On Future Engineering & Technology*, 17(2).
- Suceska, M. (2012). *Test methods for explosives*. Springer Science & Business Media.
- Tortolero, S. R., Bartholomew, L. K., Tyrrell, S., Abramson, S. L., Sockrider, M. M., Markham, C. M., ... & Parcel, G. S. (2002). Environmental allergens and irritants in schools: a focus front asthma. *Journal of school health*, 72(1), 33-38.
- Uber, A. M., & Sutherland, S. M. (2020). Nephrotoxins, and nephrotoxic acute kidney injury. *Pediatric Nephrology*, 35(10), 1825-1833.
- Umoren, S. A., & Solomon, M. M. (2017). Synergistic corrosion inhibition effect of mixtures of metal cations and organic compounds: a review. *Journal of Environmental Chemical Engineering*, 5(1), 246-273.
- Vernon, W. H. J. (1949). The corrosion of metals. *The Royal Society of Arts Journal*, 97(4798), 578-610.
- Walters, D. (2006). The efficacy of strategies for small enterprises in chemical risk management in Europe: evidence for success?. *Health and safety policy and Practice*, 4(1), 81-116.
- Wang, W. B., Jiang, H. L., & Zhang, Y. P. (2015). Analysis of risks of radio frequency flammable and explosive environments. *Advanced Materials Research*, 1092, 717-721.
- Wang, W. B., Jiang, H. L., & Zhang, Y. P. (2015). Analysis of risks of radio frequency flammable and explosive environments. *Advanced Materials Research*, 1092, 717-721.
- Whaley, P., Halsall, C., Agerstrand, M., AIAS If E., Benford, D., Bilot, G., ... & Taylor, D. (2016). Implementing systematic review techniques in chemical risk assessment: challenges, opportunities and recommendations. *Environment International*, 92, 556-564.
- Wichman, I. S. (2003). Material flammability, combustion, toxicity and fire hazard of transportation. *Progress in energy and combustion science*, 29(3), 247-299.

Wichman, I. S. (2003). Material flammability, combustion, toxicity and fire hazard of transportation. *Progress in energy and combustion science*, 29(3), 247-299.

Wichman, I. S. (2003). Material flammability, combustion, toxicity and fire hazard of transportation. *Progress in energy and combustion science*, 29(3), 247-299.

Woodwell, G. M. (1967). Ecological toxic substances and cycles. *Scientific American*, 216(3), 24-31.

Worsfold, P. M., Amyotte, P. R., Khan, F. I., Dastidar, A. G., & Eckhoff, R. K. (2012). Nontraditional explosibility of dusts review. *Industrial & Engineering Chemistry Research*, 51(22), 7651-7655.

Wu, J., Danielsson, A., & Zern, M. A. (1999). Toxicity of hepatotoxins: new insights into mechanisms and therapy. *Expert opinion in the pre-investigational drugs*, 8(5), 585-607.

Zarasvand, K. A., & Rai, V. R. (2014). Microorganisms: induction and inhibition of corrosion in metals. *International Biodeterioration & Biodegradation*, 87, 66-74.

Zhao, L., Xu, Y., Hou, H., Shangguan, Y., & Li, F. (2014). Source identification and health risk assessment of metals in urban soils around the Tanggu chemical industrial district, Tianjin, China. *Science of the Total environment*, 468, 654-662.

b6 REFERENCES

Al-Mashhadani, H. A., Alshujery, M. K., Khazaal, F. A., Salman, A. M., Kadhi, M. M., Abbas, Z. M., ... & Dreamland, H. F. (2021, March). Anti-corrosive inhibitor for carbon steel in saline and acidic substance such as Green media. *S Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1818, No. 1, p. 012128). IOP Publishing.

Kaushik, M., Farooq, U., Ali, M. S., Ansari, M. J., Iqbal, Z., & Mirza, M. A. (2023). Regulatory status and safety concern of chemicals used in cosmetics and personal care products. *Dermato*, 3(2), 131-157.

Pistollato F., Madia, F. Corvi, R., Munn, S., Grignard, E., Pai, A., ... & Zuang, V. (2021). Current EU regulatory requirements for the assessment of chemicals and cosmetic products: challenges and opportunities for introducing a new approach methodologies. *Archives of toxicology*, 95, 1867-1897.

Harvey, P. W., & Everett, D. J. (2006). Regulation of endocrine-disrupting chemicals: an overview and critical deficiencies in Toxicology and risk assessment for human health. *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Metabolism*, 20(1), 145-165.

From Alnuqay, A. M. (2024). The dark side of beauty: an in-depth analysis of the toxicological impact and health hazards of synthetic cosmetics and personal care products. *Frontiers in public health*, 12, 1439027.

Lim, D. S., Roh, T. H., Kim, M. K., Kwon, Y. C., Choi, M. S., Kwack, S. J., & Lee, B. M. (2018). Non-cancer cells, and dermal sensitization risk assessment of heavy metals in cosmetics. *Journal of toxicology and Environmental Health, Part B*, 81(11), 432-452.

Kanayam H., Sato, K., Mori, T., Hirai, T., Umemur, T., Tamura, T., ... & Kusaka, Y. (2012). Work-related medical doctors in allergy: atopy, exposure to domestic animals, eczema induced by the surgical profession as potential risk factors of common chemicals and membership. *International Archives of Occupational and environmental health*, 85, 455-466.

Lehman, A. J., Patterson, W. I., Davidow, B., Hagan, E. C., Woodard, G., Laug, E. P., ... & Vos, J. B. (1955). The procedures for the appraisal of the toxicity of chemicals, foods, drugs and cosmetics. *Food, Drug, Cosmetic Law Journal*, 10(10), 679-748.

- Barsouk, A., Thandra, K. C., In Saginal, K., Rawla, P., & Barsouk, A. (2021). Chemical risk factors of primary liver cancer: an update. *Hepatic Medicine: evidence and research*, 179-188.
- Gwinn, M. R., Axelrad, D. A., Bahadori, T., Bussard, D. Cascio, W. E., Deener, K., ... & Burke, T. A. (2017). Chemical Safety Assessment: traditional vs. Public Health perspectives. *American Journal of Public Health*, 107(7), 1032-1039.
- Aqlan, F., & Ali, E. M. (2014). Integrating lean principles and fuzzy bow-tie analysis for risk assessment in chemical industry. *Journal of loss prevention in the process industries*, 29, 39-48.
- Alves, L. M., Cotta, R. A., Ciarelli, M. P., Salles, E. O., Coco, K. F., & Samatelo, J. L. (2019). Electrochemical corrosion of the corrosive substances and types of noise using Signal Processing and Identification through machine learning. *Journal of control, automation and electrical systems*, 30, 16-26.
- Alves, L. M., Cotta, R. A., Ciarelli, M. P., Salles, E. O., Coco, K. F., & Samatelo, J. L. (2019). Electrochemical corrosion of the corrosive substances and types of noise using Signal Processing and Identification through machine learning. *Journal of control, automation and electrical systems*, 30, 16-26.
- Aziz, H., Aaleagha M. M. Azadbakht, B., & Samadyar, H. (2022). Identification and assessment of health, safety and Environmental Risk Factors and FMEA using Delphi methods of chemical industry (a case study). *Anthropogenic Pollution*, 6(2).
- Aziz, H., Aaleagha M. M. Azadbakht, B., & Samadyar, H. (2022). Identification and assessment of health, safety and Environmental Risk Factors and FMEA using Delphi methods of chemical industry (a case study). *Anthropogenic Pollution*, 6(2).
- Baranov, A. M., & Osipova, T. V. (2022). Latest progress in Sensors for pre-explosive Detection of flammable gases: a review. *Sensors & Materials*, 34.
- Barber, C. M., Isbister, G. K., & Hodgson, W. C. (2013). Alpha-neurotoxins. *Toxicon*, 66, 47-58.
- Berman, S. B., Hafizah, M. A. E., Ruyat, Y., & Rosyida, E. D. I. (2024). Use of explosives: Classification and regulation. *The Indonesian Journal of interdisciplinary research in science and Technology*, 2(5), 545-556.
- Cadwell, L. M. (2018). Macroscopic observations of the effects of corrosive substances pre-bone and soft tissue when subjected to heating (master's thesis, Boston University).
- Dovjak, M., Kukec, A., Dovjak, M., & Kukec, A. (2019). Identification of Health Risk Factors and their parameters. *Creating healthy and sustainable buildings: an assessment of health risk factors*, 83-120.
- Eliaz, N. (2019). Corrosion of metallic biomaterials: a review. *Materials*, 12(3), 407.
- Felter, S. P., Bhat, V. S., Botham, P. A. Bussard, D. A., Casey, W., Hayes, A. W., ... & Played Across Europe, E. V. (2021). Assessing chemical carcinogenicity: hazard identification, classification and risk assessment. *Toxicology insight from the forum state-of-the-science workshop. Critical reviews in Toxicology*, 51(8), 653-694.
- Gable, R. S. (2004). Acute toxic effects of club drugs. *Journal of psychoactive drugs*, 36(3), 303-313.
- Gagliano-Candela, R., & Aventaggiato, L. (2001). Entomological specimens for the detection of toxic substances. *International Journal of Legal Medicine*, 114, 197-203.
- Gerner, I., Out Zina, S., Graetschel, G., & Schle, E. (2000). The introduction of a decision support system for Development into alternative methods of local irritancy/corrosivity testing strategies. A decision support system for the fundamental rules of creation. *Alternatives to laboratory animals*, 28(5), 665-698.

- Gillery P., & Jaisson, P. (2014). Post-translational modification derived products (PTMDPs): chronic diseases of toxins?. *Clinical Chemistry and Laboratory Medicine* 52(1), 33-38.
- A Goonetillek., & Harris, J. B. (2004). Clostridium neurotoxins. *Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry*, 75(suppl 3), iii35-iii39.
- Grundlingh J., Payne, J., & Hassan, T. (2017). Attacks with corrosive substances are increasing in the UK. *Bmj*, 358.
- Gumaste, V. V., & Dave, P. B. (1992). Ingestion of corrosive substances by adults. In *the American Journal of Gastroenterology* (Springer Nature), 87(1).
- Hall, A. H., Jacquemin, D., Henny, D., Mathieu, L. Josset, P., & Meyer, B. (2019). Ingestion of corrosive substances: a review. *Critical reviews in toxicology*, 49(8), 637-669.
- Hartnett, K. M., Fulginiti, L. C., & Di Modica, F. (2011). The effects of corrosive substances on human bone, teeth, hair, nails, and soft tissue. *Journal of Forensic Sciences*, 56(4), 954-959.
- Ilinev, G. (2002). The research results of the corrosion effects on heavy metals in liquid Pb, bi, and Pb–Bi corrosion of structural materials with and without Front program that called. *Nuclear engineering and design*, 217(1-2), 167-177.
- Ionescu, F., Reclar, And L. Ardelean, L. C., & Blatter, A. (2019). Comparative analysis intended to come into direct or prolonged contact with the corrosion resistance of titanium alloys of live tissues. *Materials*, 12(17), 2841.
- Janssens, M. L. (2005). Material flammability. *S Handbook of environmental degradation of Materials* (pp. 207-225). William Andrew Publishing.
- Jones, D. P., & Chesney, R. W. (2009). Nephrotoxins. In *Pediatric Nephrology*.
- Kaserzon, S. L., Heffernan, L. A., Thompson, K., Mueller, J. F., & Ramos, M. J. G. (2017). Rapid screening and identification of chemical hazards in surface and drinking water using high-resolution mass spectrometry and a case-control filter. *Chemosphere*, 182, 656-664.
- Kovacic P., Buckshot, A., & Wu-Weis, M. (2002). Nephrotoxins: widespread role of oxidative stress and electron transfer. *Current medicinal chemistry*, 9(8), 823-847.
- Lauriola, M., Farre, R., Evenepoel, P., Overbeek, P. A., & Meijers, B. (2023). Food-derived uremic toxins in chronic kidney disease. *Many toxins*, 15(2), 116.
- Lee, P. R. (1998). *Explosives explosives fundamentals and development of technology. Explosive effects and applications* (pp. 23-45). New York, NY: Springer New York.
- Lepoittevi, J. P., & Lafforgue, C. (2020). The molecular aspects of irritant contact dermatitis and allergic to bee stings. *Contact dermatitis*, 1-18.
- Lu, P. H., Yu, M. C., Wei, M. J., & Kuo, K. L. (2021). The therapeutic strategies for control of uremic toxins in chronic kidney disease. *Many toxins*, 13(8), 573.
- Lundgren, A. (1992). Environmental hazard classification of chemicals. *Toxicology letters*, 64, 535-545.
- McManus, N. (2018). *Atmospheric Ignitable and explosive Hazards. Safety and health in confined spaces* (pp. 111-160). CRC Press.
- Moradi, H., Sica, D. A., & Kalantar-Zadeh, K. (2013). Cardiovascular burden associated with uremic toxins in patients with chronic kidney disease. *The American Journal of Nephrology*, 38(2), 136-148.

- Msagat, T. A., Siame, B. A., & Shushu, D. D. (2006). Evaluation of methods for the isolation, detection and quantification of cyanobacterial hepatotoxins. *Aquatic Toxicology*, 78(4), 382-397.
- Mullerova, J. (2018). Divission Of Flammable Substances And Materials Based On Their Composition And Classification, Properties And Characteristics. *International multidisciplinary Scientific Geoconference: SGEM*, 18(5.2), 189-196.
- Nosbaum, A., Vocanson, M., Rozieres A, Hennino, A., & Nicolas, J. F. (2009). Irritant contact dermatitis and allergic to bee stings. *European Journal of Dermatology*, 19(4), 325-332.
- Oblokulov, S. S. (2023). The Identification Of The Main Aspekts Of Toxic Substances. *Journal Of Applied Medical Sciences*, 6(4), 26-31.
- Ong, A. A., & Sherris, D. A. (2019). Neurotoxins. *Facial Plastic Surgery*, 35(03), 230-238.
- Papazoglou, I. A., Bellamy, L. J., Hale, A. R., Aneziris, O. N., Ale, B. J. M., Post, J. G., & Oh, J. I. H. (2003). I-Risk: Risk Management methodology for an integrated development of technical and chemical installations. *Journal of loss prevention in the process industries*, 16(6), 575-591.
- Pedersen, L. K., Johansen, J. D., Held, E., & Agner, T. (2004). Augmentation of exposure by a combination of skin response to allergens and irritants—a review. *Contact dermatitis*, 50(5), 265-273.
- Petejova, N., Martinek, A., Zadrazil, J., & Teplan, V. (2019). Toxic Acute kidney injury. *Renal failure*, 41(1), 576-594.
- Quan, N. V., Dang Xuan, T., & Teschke, R. (2020). Potential hepatotoxins found in herbal medicinal products: a systematic review. *International Journal of Molecular Sciences*, 21(14), 5011.
- Ramasamy, K., & Gumaste, V. V. (2003). Corrosive ingestion in adults. In *the journal clinical gastroenterology*, 37(2), 119-124.
- Rank, J. (2005). Classification and risk assessment of chemicals: the case of DEHP in the light of REACH. *The Journal of Transdisciplinary Environmental Studies*, 4(3), 1-15.
- Ren, C., Yuan, X., Wang, J., Zhang, X., & Li, J. (2012). Study pre-road transportation of flammable and explosive hazardous materials emergency response rank mode. *Procedia Engineering*, 45, 830-835.
- Ren, C., Yuan, X., Wang, J., Zhang, X., & Li, J. (2012). Study pre-road transportation of flammable and explosive hazardous materials emergency response rank mode. *Procedia Engineering*, 45, 830-835.
- Schle E., Mischke, U., Roll, R., & Kaiser, D. (1992). A national validation study of the acute-toxic-class method—an alternative to the LD 50 test. *Archives of toxicology*, 66, 455-470.
- Schubert, H., & Kuznetsov, A. (Eds.). (2008). *Detection of liquid explosives and flammable agents in connection with terrorism*. Springer Science & Business Media.
- Shannon, M. (2000). Ingestion of toxic substances by children. *New England Journal of Medicine*, 342(3), 186-191.
- Sharma, M., Jindal, H., Kumar, D., Kumar, S., & Kumar, R. (2021). Overview Pre-Corrosion, Classification And Control Measure: A Study In. *Journal On Future Engineering & Technology*, 17(2).
- Suceska, M. (2012). *Test methods for explosives*. Springer Science & Business Media.
- Tortolero, S. R., Bartholomew, L. K., Tyrrell, S., Abramson, S. L., Sockrider, M. M., Markham, C. M., ... & Parcel, G. S. (2002). Environmental allergens and irritants in schools: a focus front asthma. *Journal of school health*, 72(1), 33-38.

Uber, A. M., & Sutherland, S. M. (2020). Nephrotoxins, and nephrotoxic acute kidney injury. *Pediatric Nephrology*, 35(10), 1825-1833.

Umoren, S. A., & Solomon, M. M. (2017). Synergistic corrosion inhibition effect of mixtures of metal cations and organic compounds: a review. *Journal of Environmental Chemical Engineering*, 5(1), 246-273.

Vernon, W. H. J. (1949). The corrosion of metals. *The Royal Society of Arts Journal*, 97(4798), 578-610.

Walters, D. (2006). The efficacy of strategies for small enterprises in chemical risk management in Europe: evidence for success?. *Health and safety policy and Practice*, 4(1), 81-116.

Wang, W. B., Jiang, H. L., & Zhang, Y. P. (2015). Analysis of risks of radio frequency flammable and explosive environments. *Advanced Materials Research*, 1092, 717-721.

Wang, W. B., Jiang, H. L., & Zhang, Y. P. (2015). Analysis of risks of radio frequency flammable and explosive environments. *Advanced Materials Research*, 1092, 717-721.

Whaley, P., Halsall, C., Agerstrand, M., AIAS If E., Benford, D., Bilot, G., ... & Taylor, D. (2016). Implementing systematic review techniques in chemical risk assessment: challenges, opportunities and recommendations. *Environment International*, 92, 556-564.

Wichman, I. S. (2003). Material flammability, combustion, toxicity and fire hazard of transportation. *Progress in energy and combustion science*, 29(3), 247-299.

Wichman, I. S. (2003). Material flammability, combustion, toxicity and fire hazard of transportation. *Progress in energy and combustion science*, 29(3), 247-299.

Wichman, I. S. (2003). Material flammability, combustion, toxicity and fire hazard of transportation. *Progress in energy and combustion science*, 29(3), 247-299.

Woodwell, G. M. (1967). Ecological toxic substances and cycles. *Scientific American*, 216(3), 24-31.

Worsfold, P. M., Amyotte, P. R., Khan, F. I., Dastidar, A. G., & Eckhoff, R. K. (2012). Nontraditional explosibility of dusts review. *Industrial & Engineering Chemistry Research*, 51(22), 7651-7655.

Wu, J., Danielsson, A., & Zern, M. A. (1999). Toxicity of hepatotoxins: new insights into mechanisms and therapy. *Expert opinion in the pre-investigational drugs*, 8(5), 585-607.

Zarasvand, K. A., & Rai, V. R. (2014). Microorganisms: induction and inhibition of corrosion in metals. *International Biodeterioration & Biodegradation*, 87, 66-74.

Zhao, L., Xu, Y., Hou, H., Shangguan, Y., & Li, F. (2014). Source identification and health risk assessment of metals in urban soils around the Tanggu chemical industrial district, Tianjin, China. *Science of the Total environment*, 468, 654-662.

b7 REFERENCES

Bhat, I. M., Wani, S. M., Mir, S. A., & Masoodi, F. A. (2022). Advances in xanthan gum production, modifications and its applications. *Biocatalysis and Agricultural Biotechnology*, 42, 102328.

Cong, L., Zou, B., Palacios, A., Navarro, M. E., Qiao, G., & Ding, Y. (2022). Thickening and gelling agents for formulation of thermal energy storage materials—A critical review. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 155, 111906.

- Farpour, S., Farpour, H., & Salarinejad, A. (2021). A narrative review on Xanthan Gum characteristics: A thickening agent used for dysphagia. *Journal of Rehabilitation Sciences & Research*, 8(2), 97-99.
- Furtado, I. F., Sydney, E. B., Rodrigues, S. A., & Sydney, A. C. (2022). Xanthan gum: Applications, challenges, and advantages of this asset of biotechnological origin. *Biotechnology Research and Innovation Journal*, 6(1), 2-8.
- Hassabo, A. G., Mohamed, N. A., El-Salam, A., Neaama, A., Gouda, N. Z., & Othman, H. (2023). Application of modified xanthan as thickener in the printing of natural and synthetic fabrics. *Journal of Textiles, Coloration and Polymer Science*, 20(1), 41-56.
- Himashree, P., Sengar, A. S., & Sunil, C. K. (2022). Food thickening agents: Sources, chemistry, properties and applications-A review. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 27, 100468.
- Hotchkiss, S., Brooks, M., Campbell, R., Philp, K., & Trius, A. (2016). The use of carrageenan in food. *Carrageenans: sources and extraction methods, molecular structure, bioactive properties and health effects*, 229-243.
- Li, L., Ni, R., Shao, Y., & Mao, S. (2014). Carrageenan and its applications in drug delivery. *Carbohydrate polymers*, 103, 1-11.
- Necas, J., & Bartosikova, L. (2013). Carrageenan: a review. *Veterinarni medicina*, 58(4), 187-205.
- Petri, D. F. (2015). Xanthan gum: A versatile biopolymer for biomedical and technological applications. *Journal of Applied Polymer Science*, 132(23).
- Saha, D., & Bhattacharya, S. (2010). Hydrocolloids as thickening and gelling agents in food: a critical review. *Journal of food science and technology*, 47, 587-597.
- Ünal, N. (2010). Polyion-sensitive optodes and their analytical applications (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Zia, K. M., Tabasum, S., Nasif, M., Sultan, N., Aslam, N., Noreen, A., & Zuber, M. (2017). A review on synthesis, properties and applications of natural polymer-based carrageenan blends and composites. *International journal of biological macromolecules*, 96, 282-301.

b8 REFERENCES

- Abrigach, F., Touzani, R. (2016). Pyrazole derivatives with NCN junction and their biological activity: A review. *Med. chem*, 6, 292-298.
- Alam, R., Wahi, D., Singh, R., Sinha, D., Tandon, V., Grover, A., Rahisuddin. (2016). Design, synthesis, cytotoxicity, HuTopoII α inhibitory activity and molecular docking studies of pyrazole derivatives as potential anticancer agents. *Bioorg. Chem.*, 69, 77–9.
- Hassani, I.A.E., Rouzi, K., Assila, H., Karrouchi, K., Ansar, M.H. (2023). Recent advances in the synthesis of pyrazole derivatives: a review. *Reactions*, 4(3), 478-504.
- Ansari, A.; Ali, A.; Asif, M.; Shamsuzzaman, S. (2017). Review: Biologically active pyrazole derivatives. *New J. Chem.*, 41, 16–41
- Behr L.C., Fusco R., Jarboe C.H. (1967). *The chemistry of heterocyclic compounds pyrazoles, pyrazolines, pyrazolidines, indazoles and condensed rings*. New York: Interscience Publisher.

- Bennani, F.E.; Doudach, L.; Cherrah, Y.; Ramli, Y.; Karrouchi, K.; Ansar, M.; Faouzi, M.E.A. (2020). Overview of recent developments of pyrazole derivatives as an anticancer agent in different cell line. *Bioorganic Chem.*, 97, 103470.
- Castillo, J.C., Portilla, J. (2018). Recent advances in the synthesis of new pyrazole derivatives. *Targets Heterocycl. Syst.*, 22, 194-223
- Chauhan, A., Sharma, P.K., Kaushik, N. (2011). Pyrazole: a versatile moiety. *Int. J. ChemTech Res*, 3(1), 11-17.
- Dabholkar, V.V., Ansari, F.Y. (2009). Synthesis and characterization of selected fused isoxazole and pyrazole derivatives and their antimicrobial activity. *Journal of the Serbian Chemical Society*, 74(11), 1219-1228.
- Devasahayam, G., Scheld, W. M., Hoffman, P. S. (2010). Newer antibacterial drugs for a new century. *Expert opinion on investigational drugs*, 19(2), 215-234.
- Dias, L.R.S., Salvador, R.R.S. (2012). Pyrazole carbohydrazone derivatives of pharmaceutical interest. *Pharmaceuticals*, 5(3), 317-324.
- Duthie, D. J. R., Nimmo, W. S. (1987). Adverse effects of opioid analgesic drugs. *BJA: British Journal of Anaesthesia*, 59(1), 61-77.
- Ebenezer, O., Shapi, M., Tuszynski, J.A. (2022). A review of the recent development in the synthesis and biological evaluations of pyrazole derivatives. *Biomedicines*, 10(5), 1124.
- Faisal, M., Saeed, A., Hussain, S., Dar, P., Larik, F.A. (2019). Recent developments in synthetic chemistry and biological activities of pyrazole derivatives. *Journal of Chemical Sciences*, 131, 1-30.
- Faria, J.V., Vegi, P.F., Miguita, A.G.C., Santos, M.S., Boechat, N., Bernardino, A.M.R. (2017). Recently reported biological activities of pyrazole compounds. *Bioorganic & medicinal chemistry*, 25(21), 5891-5903.
- Ferreira, S.B., Soderro, A.C., Cardoso, M.F., Lima, E.S., Kaiser, C.R., Silva Jr, F.P., Ferreira, V.F. (2010). Synthesis, biological activity, and molecular modeling studies of 1 h-1, 2, 3-triazole derivatives of carbohydrates as α -glucosidases inhibitors. *Journal of medicinal chemistry*, 53(6), 2364-2375.
- Fustero, S., Sánchez-Roselló, M., Barrio, P., Simon-Fuentes, A. (2011). From 2000 to mid-2010: A fruitful decade for the synthesis of pyrazoles. *Chemical reviews*, 111(11), 6984-7034.
- Gilchrist T.L. (1992). *Heterocyclic chemistry*. New York: Longman Scientific.
- Gomez, L., Hack, M.D., Wu, J., Wiener, J.J., Venkatesan, H., Santillán Jr, A., ... Jones, T.K. (2007). Novel pyrazole derivatives as potent inhibitors of type II topoisomerases. Part 1: synthesis and preliminary SAR analysis. *Bioorganic & medicinal chemistry letters*, 17(10), 2723-2727.
- Gregory, W.A., Brittelli, D.R., Wang, C.L.J., Kezar III, H.S., Carlson, R.K., Park, C.H., ... Rajagopalan, P. (1990). Antibacterials. Synthesis and structure-activity studies of 3-aryl-2-oxooxazolidines. 2. The "A" group. *Journal of medicinal chemistry*, 33(9), 2569-2578.
- Houšť, J., Spížek, J., Havlíček, V. (2020). Antifungal drugs. *Metabolites*, 10(3), 106.
- Jamwal, A., Javed, A., Bhardwaj, V. (2013). A review on Pyrazole derivatives of pharmacological potential. *J. Pharm. BioSci*, 3, 114-123.
- Kalirajan, R., Rathore, L., Jubie, S., Gowramma, B., Gomathy, S., Sankar, S., Elango, K. (2010). Microwave assisted synthesis and biological evaluation of pyrazole derivatives of benzimidazoles. *Indian J Pharm Edu Res*, 44(4), 358-62.

- Karrouchi, K., Mortada, S., Issaoui, N., El-guourrami, O., Arshad, S., Bouatia, M., Sagaama, A., Benzeid, H., Karbane, M.E., Faouzi, M.E.A. (2022). Synthesis, crystal structure, spectroscopic, antidiabetic, antioxidant and computational investigations of Ethyl 5-hydroxy-1-isonicotinoyl-3-methyl-4, 5-dihydro-1H-pyrazole-5-carboxylate. *Journal of Molecular Structure*, 1251, 131977.
- Karrouchi, K., Radi, S., Ramli, Y., Taoufik, J., Mabkhot, Y. N., Al-Aizari, F. A., Ansar, M. H. (2018). Synthesis and pharmacological activities of pyrazole derivatives: A review. *Molecules*, 23(1), 134.
- Karthikeyan, M.S., Holla, B.S., Kumari, N.S. (2007). Synthesis and antimicrobial studies on novel chloro-fluorine containing hydroxy pyrazolines. *European journal of medicinal chemistry*, 42(1), 30-36.
- Khan, M.F., Alam, M.M., Verma, G., Akhtar, W., Akhter, M., Shaquiquzzaman, M. (2016). The therapeutic voyage of pyrazole and its analogs: a review. *European journal of medicinal chemistry*, 120, 170-201.
- Kumar, H., Bansal, K.K., Goyal, A. (2020). Synthetic methods and antimicrobial perspective of pyrazole derivatives: An insight. *Anti-Infective Agents*, 18(3), 207-223.
- Kumari, S., Paliwal, S., Chauhan, R. (2014). Synthesis of pyrazole derivatives possessing anticancer activity: Current status. *synthetic communications*, 44(11), 1521-1578.
- Li, M., Zhao, B. X. (2014). Progress of the synthesis of condensed pyrazole derivatives (from 2010 to mid-2013). *European Journal of Medicinal Chemistry*, 85, 311-340.
- Lian, S., Su, H., Zhao, B. X., Liu, W. Y., Zheng, L. W., Miao, J. Y. (2009). Synthesis and discovery of pyrazole-5-carbohydrazide N-glycosides as inducer of autophagy in A549 lung cancer cells. *Bioorganic & medicinal chemistry*, 17(20), 7085-7092.
- Liu, H., Ren, Z. L., Wang, W., Gong, J. X., Chu, M. J., Ma, Q. W., ... Lv, X. H. (2018). Novel coumarin-pyrazole carboxamide derivatives as potential topoisomerase II inhibitors: Design, synthesis and antibacterial activity. *European journal of medicinal chemistry*, 157, 81-87.
- Magda, A. A., Abdel-Aziz, N. I., Alaa, A. M., El-Azab, A. S., ElTahir, K. E. (2012). Synthesis, biological evaluation and molecular modeling study of pyrazole and pyrazoline derivatives as selective COX-2 inhibitors and anti-inflammatory agents. Part 2. *Bioorganic & medicinal chemistry*, 20(10), 3306-3316.
- Meng, Y., Zhang, T., Gong, X., Zhang, M., Zhu, C. (2019). Visible-light promoted one-pot synthesis of pyrazoles from alkynes and hydrazines. *Tetrahedron Lett.*, 60, 171-174.
- Naim, M. J., Alam, O., Nawaz, F., Alam, M. J., Alam, P. (2016). Current status of pyrazole and its biological activities. *Journal of Pharmacy and Bioallied Sciences*, 8(1), 2-17.
- Nagamallu, R., Srinivasan, B., Ningappa, M.B., Kariyappa, A. K. (2016). Synthesis of novel coumarin appended bis (formylpyrazole) derivatives: Studies on their antimicrobial and antioxidant activities. *Bioorganic & medicinal chemistry letters*, 26(2), 690-694.
- Nussbaumer, S., Bonnabry, P., Veuthey, J. L., Fleury-Souverain, S. (2011). Analysis of anticancer drugs: a review. *Talanta*, 85(5), 2265-2289.
- Perez, J., Riera, L. (2009). Pyrazole complexes and supramolecular chemistry. *European Journal of Inorganic Chemistry*, 2009(33), 4913-4925.
- Saleh, I., Kc, H. R., Roy, S., Abugazleh, M. K., Ali, H., Gilmore, D., & Alam, M. A. (2021). Design, synthesis, and antibacterial activity of N-(trifluoromethyl) phenyl substituted pyrazole derivatives. *RSC Medicinal Chemistry*, 12(10), 1690-1697.

Singh, A., & Rana, A. C. (2010). Synthesis and anticonvulsant activity of 1-[(4, 5-dihydro-5-phenyl-3-(phenylamino) pyrazol-1-yl)] ethanone derivatives. *J. Chem. Pharm. Res*, 2, 505-511.

Stefan, H.T.J.F., Feuerstein, T.J. (2007). Novel anticonvulsant drugs. *Pharmacology & therapeutics*, 113(1), 165-183.

Tanitime, A., Oyamada, Y., Ofuji, K., Suzuki, K., Ito, H., Kawasaki, M., Yamagishi, J. I. (2004). Potent DNA gyrase inhibitors; novel 5-vinylpyrazole analogues with Gram-positive antibacterial activity. *Bioorganic & Medicinal chemistry letters*, 14(11), 2863-2866.

Tigreros, A., Portilla, J. (2020). Recent progress in chemosensors based on pyrazole derivatives. *RSC advances*, 10(33), 19693-19712.

Trofimenko, S. (1972). Coordination chemistry of pyrazole-derived ligands. *Chemical reviews*, 72(5), 497-509.

Vijesh, A. A., Isloor, A. M., Telkar, S., Peethambar, S. K., Rai, S., Isloor, N. (2011). Synthesis, characterization and antimicrobial studies of some new pyrazole incorporated imidazole derivatives. *European Journal of Medicinal Chemistry*, 46(8), 3531-3536.

Yerragunta, V., Suman, D., Swamy, K., Anusha, V., Patil, P., Naresh, M. (2014). Pyrazole and its biological activity. *PharmaTutor*, 2(1), 40-48.

Zheng, L.W., Wu, L.L., Zhao, B.X., Dong, W.L., Miao, J.Y. (2009). Synthesis of novel substituted pyrazole-5-carbohydrazide hydrazone derivatives and discovery of a potent apoptosis inducer in A549 lung cancer cells. *Bioorganic & medicinal chemistry*. 17(5), 1957-1962.

TASARIM VE PLANLAMADA FARKLI YAKLAŞIMLAR

EDİTÖR

Doç. Dr. Arzu ALTUNTAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Eda KOÇAK GIYAK

YAZARLAR

Prof. Dr. N. Aydan SAT

Prof. Dr. Muteber ERBAY

Prof. Dr. T. Didem AKYOL ALTUN

Doç. Dr. Arzu ALTUNTAŞ

Doç. Dr. Pınar BOSTAN

Doç. Dr. Yavuz ALKAN

Dr. Öğr. Üyesi Eda KOÇAK GIYAK

Bora ÖRGÜLÜ

Mahmood İsmail ALBRIFKANY

Meltem KAYA

Salih DÜNDAR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-118-7

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

KAYNAKÇA

Akbalık, E. (2017). Kent, Mimarlık ve Kimlik Üretimi Üzerine: Yıldızlar ve İkonlar. *Mimar.ist*, 17(59), 32-37.

Smith, A.D. (2000),“Global Kültüre Doğru”, Küreselleşme Temel Metinler kitabı içinde ss. 299-306, Editör: Kudret Bülbül, Orion Kitabevi, Ankara.

Appadurai A., (1990). “Küresel Kültürel Ekonomideki Bölünme Ve Farklılıklar”, Küreselleşme Temel Metinler kitabı içinde ss. 401-414, Editör: Kudret Bülbül, Orion Kitabevi, Ankara.

Burnak, T., & Atıcı, E. (2021). 20. Yüzyılın İkinci Yarısında Brezilya Mimarisi. *Dünya Siyasetinde Latin Amerika* 4 (ss. 275-302). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Cestel, T. (2022). Marka Mimarlığın Kökenleri (ss. 152-159). İstanbul: YEM Yayın.

Çalışkan, O. (2017). Şehircilikte Parametrik Tasarım: Eleştirel Bir Yansıma. *Planlama Uygulaması ve Araştırması*, 32(4), 417-443.

Düzenli, E. (2021). Merkezîyetçi Temayüller ve Trabzon’da Modern Kamusal Yapıların İnşası (1937-1944). *İdealkent*, 12(33), 934-964. <https://doi.org/10.31198/idealkent.931829>

Erbay, M. (2007). Küreselleşme Etkisi Altında Türkiye Mimarlığı (Doktora tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Trabzon, Türkiye.

Geyik, N. E. (2020). Tamamen Yenilenebilir İlk Güneş Enerjili Yapı Örnekleri: Masdar Şehri ve Masdar Bilim ve Teknoloji Enstitüsü Kampüsü. *Modular Journal*, 3(2), 163-178.

Güngör, S., & Özcan, U. (2022). “Şehir Mimarı” Hermann Jansen’in Planlama Anlayışı ve Başkent Ankara’nın İmarı. *International Journal of Social and Humanities Sciences (IJSHS)*, 6(3), 155-172.

Kilbourne, W. E. (2002). What is Globalization? *Journal of Macromarketing*, 22(2), 182-184. <https://doi.org/10.1177/0276146702238221>

Klimek, A. (2013). The emergence of the ‘starchitect’ category. İçinde A. Elliott (Ed.), *The Performance of Celebrity* (ss. 59-66). Leiden, The Netherlands: Brill. https://doi.org/10.1163/9781848882546_007

- Kuyrukçu, Y. E. (2018). The importance of iconic buildings for city image: Konya science center example. *Iconarp International J. of Architecture and Planning*, 6(2), 461–481. <https://doi.org/10.15320/iconarp.2018.63>.
- Mısırlısoy, D. (2017). New designs in historic context: Starchitecture vs architectural conservation principles. *Civil Engineering and Architecture*, 5(6), 207-214. <https://doi.org/10.13189/cea.2017.050602>
- Niculae, R. L. (2016). "Between responsibility and starchitecture," *Review of Applied Socio-Economic Research*, Pro Global Science Association, vol. 11(1), pages 67-73, June.
- Pringle, H. (2008). Şöhret Satar. İstanbul: MediaCat Yayıncılık.
- Sevim, S., & Ağatekin, E. (2012). Kamusal alanda atk seramiklerin kullanımına bir örnek: Şandigar Kaya Bahçesi Hindistan. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(3), 92-107. <https://doi.org/10.20488/austd.15852>
- Sklair, L. (2006). Iconic architecture and capitalist globalization. *City*, 10(1), 21-47.
- Sklair, L. (2010). Iconic Architecture and the Culture-ideology of Consumerism. *Theory, Culture & Society*, 27(5), 135-159. <https://doi.org/10.1177/0263276410374634>
- Sklair, L. (2017). *The Icon Project: Architecture, Cities, and Capitalist Globalization*. Birleşik Krallık: Oxford University Press.
- Smith, T. (2006). CURRENTS OF CONTEMPORANEITY: Architecture in the Aftermath. *Architectural Theory Review*, 11(2), 34–52. <https://doi.org/10.1080/13264820609478585>
- Tümer Yıldız, H. Ö., & Dostoğlu, N. (2019). 21. yüzyılda ağ toplumunun bir aktörü olarak mimarlar. *Mimarlık*, (407), 51-56.
- Ulrich B., (2000). "Küreselleşme Nedir?", *Küreselleşme Temel Metinler kitabı içinde ss. 169-174*, Editör: Kudret Bülbül, Orion Kitabevi, Ankara.
- White, J. (2019). Starchitect. In J. White & S. Chattopadhyay (Eds.), *The Routledge companion to critical approaches to contemporary architecture* (pp. 123-134). Taylor & Francis.
- Yargıç, S. (2009). Küreselleşen kentlerde ikonik yapıların kentsel kimlik oluşumuna etkileri üzerine irdeleme (Yüksek lisans tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı, İstanbul, Türkiye.
- URL 1- Chandigarh Administration. (t.y.). MAP | Chandigarh. Erişim adresi: <http://chandigarh.gov.in>
- URL 2- Dök Mimarlık. (t.y.). Brezilya Ulusal Kongre Binası - Güçlü Duruş. Erişim adresi: <https://dokmimarlik.com>
- URL 3- Foster and Partners. (t.y.). Masdar City | Architecture Projects. Erişim adresi: <https://www.fosterandpartners.com/projects/masdar-city>
- URL 4- OMA. (t.y.). Waterfront City. Erişim adresi: <https://oma.com>
- URL 5- Wikipedia. (t.y.). The Line Projesi. Erişim adresi: https://en.wikipedia.org/wiki/The_Line,_Saudi_Arabia
- URL 6- Arkitera. (t.y.). Suudi Arabistan'da Geleceğin Şehri: The Line. Erişim adresi: <https://arkitera.com>
- URL 7- Archdaily. (t.y.). Villa Savoye / Le Corbusier. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/84524/ad-classics-villa-savoye-le-corbusier>
- URL 8- Archdaily. (t.y.). Fallingwater Evi (Şelale Evi) / Frank Lloyd Wright. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/84524/ad-classics-fallingwater-house-frank-lloyd-wright>

URL 9- Guggenheim Bilbao. (t.y.). Guggenheim Bilbao Müzesi / Frank Gehry. Erişim adresi: The Building | Guggenheim Museum Bilbao

URL 10- Archdaily. (t.y.). Walt Disney Konser Salonu / Frank Gehry. Erişim adresi: AD Classics: Walt Disney Concert Hall / Gehry Partners | ArchDaily

URL 11- ArchDaily. (t.y.). Heydar Aliyev Center / Zaha Hadid Architects. Erişim adresi: Heydar Aliyev Center / Zaha Hadid Architects | ArchDaily

URL 12- Arkitektuel. (t.y.). Dongdaemun Design Plaza / Zaha Hadid Architects. Erişim adresi: <https://arkitektuel.com>

URL 13- Kengo Kuma& Associates. (t.y.). V&A Dundee Müzesi, Odunpazarı Modern Müzesi / Kengo Kuma. Erişim Adresi: Selected Projects | Kengo Kuma and Associates

URL 14- Arquitectura Viva. (t.y.). Rokko Konutları I, II, III, Kobe. Erişim Adresi: <https://arquitecturaviva.com/works/edificios-rokko-i-ii-iii-kobe>

URL 15- Archnet. (t.y.). Sürücüler Terasevler. Erişim adresi: https://www.archnet.org/sites/962?media_content_id=21656

URL 16- Arkeonews. (2023, Ekim 17). Louvre Müzesi'nin enteresan tarihi. Erişim adresi: <https://arkeonews.com/louvre-muzesinin-enterasan-tarihi/>

URL 17- Alamy. (t.y.). Bursa, Türkiye [Fotoğraf]. Erişim adresi: <https://www.alamy.com/stock-photo-bursa-turkey-71738202.html?imageid=617A0C41-F52D-4D54-87D3-07BBB99B9CDC&p=146827&pn=2&searchId=d000f1b0e6bbeb11d34e69d7d0c50972&searchtype=0>

URL 18- Structurae. (t.y.). Vitra Center. Erişim adresi: <https://structurae.net/en/structures/vitra-center>

URL 19- Egemimarlık. (t.y.). Agora Alışveriş Merkezi. Erişim adresi: <https://www.egemimarlik.org/cevirim-ici-okuma/40/706>

URL 20- Lifelesson. (2019, 26 Şubat). Arata Isozaki. Erişim adresi: <https://lifelesson787164496.wordpress.com/2019/02/26/arata-isozaki/>

URL 21- Gültekin Architecture. (t.y.). Mimarlar Odası Projesi. Erişim adresi: <https://gultekinarchitecture.com/projects/chamber-of-architects/>

URL 22- ArchDaily. (2012, 9 Temmuz). AD Recommends: Weekend'in En İyileri 5. Erişim adresi: <https://www.archdaily.com/52926/ad-recommends-best-of-the-weekend-5>

URL 23- Osom Mimarlık. (t.y.). İzmir Opera Binası. Erişim adresi: <https://osomimarlik.com/portfolio-item/modern-architecture-design-opera/>

b2 KAYNAKÇA

AB Komisyonu Avrupa MSP Platformu. 7 Aralık 2024 tarihinde <https://www.tovima.com/climate/maritime-spatial-planning-a-issing-link-in-greeces-sustainable-transition/adresinden> edinilmiştir.

Day, J. C. (2002). Zoning—lessonsfromthegreatbarrierreef Marine Park. Ocean &Coastal Management, 45, 139–156.

- DEFRA. (2008). Marine and Coastal Access Bill – policy document ,London:The Stationery Office.<http://www.defra.gov.uk/marine/pdf/legislation/mab-policy.pdf>
- Ehler, C. (2021). Two decades of progress in Marine Spatial Planning. *Marine Policy*, 132, 1-16.
- Ehler, C., & Douvère, F. (2009). *Marine Spatial Planning A Step by Step Approach Toward Ecosystem-Based Management*. Paris, Fransa.
- EU-lex, (2014). Directive 2014/89/EU of the European Parliament and of the Council of 23 July 2014 establishing a framework for maritime spatial planning. 29 Kasım 2024 tarihinde <https://eur-lex.europa.eu/legalcontent/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0089&qid=1628589269082> adresinden edinilmiştir.
- IOC-UNESCO (2019). Marine Spatial Planning website, Status of MSP. http://msp.ioc-unesco.org/world-applications/status_of_msp/ adresinden 15.09.2024 tarihinde alınmıştır.
- Jay, S., Flannery, W., Vince, J., Liu, W., Xue, J. G., et al. (2013). International progress in marine spatial planning. A. Chircop, S. Coffen-Smout, ve M. McConnell (Eds.), *Ocean Yearbook 27* in (p.171–212). Leiden: Martinus Nijhoff Publishers.
- Özbek, T.N.N. ve Sat, N.A. (2024). Mavi Ekonomi ve Sürdürülebilir Denizel Saha Planlaması: Temel Kavramlar ve Uygulamalar, 23. Ulusal Bölge Bilimi ve Bölge Planlama Kongresi, basılmamış bildiri metni, Eskişehir.
- Santos, C. F., Ehler, C. N., Agardy, T., Andrade, F., Orbach, M. K., ve Crowder, L. B. (2019). Marine spatial planning. C. Sheppard (Ed.), *World seas: An Environmental Evaluation* in (pp. 571-592). Academic Press.
- United Nations, (1982). Preamble to the United Nations convention on the law of the sea, 7.08.2024 tarihinde http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf, 1982, 208 adresinden edinilmiştir.
- United States National Ocean Council, (2013). *Marine Planning Handbook*, Washington.
- Vrees, L. (2021). Adaptive marine spatial planning in the Netherlands sector of the North Sea. *Marine Policy*, 132, 103418.
- Young, O. R., Osherenko, G., Ekstrom, J., Crowder, L. B., Ogden, J., vd. (2007). Solving the crisis in ocean governance: place-based management of marine ecosystems. *Environment*, 49, 20–32.

b3 KAYNAKÇA

- Bertram, C., Meyerhoff, J., Rehdanz, K., Wüstemann, H. (2017). Differences in the recreational value of urban parks between weekdays and weekends: A discrete choice analysis,
- Bilgin, T. (1967). *Samanlı Dağlarının Coğrafi Etüdü*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Brachya, V. (1993). Environmental assessment in land use planning in Israel, *Landscape and Urban Planning*, 23(3–4), (167-181), [https://doi.org/10.1016/0169-2046\(93\)90066-M](https://doi.org/10.1016/0169-2046(93)90066-M).
- Chen, Y., Ma, Q., Xu, L., Shi, Y., Lu, Z., Wu, Y., & Feng, M. (2023). Spatial sight analysis of Hangzhou Xiaoyingzhou based on tourists' landscape preference, *Frontiers of Architectural Research*, 12(6), (1157-1170), <https://doi.org/10.1016/j.foar.2023.08.003>.
- DeLucio, J. & Múgica, M. (1994). Landscape preferences and behaviour of visitors to Spanish national parks, *Landscape and Urban Planning, Ecosystem Services*, 12, (187-199), <https://doi.org/10.1016/j.ecoser.2014.12.011>.

- Gao, F., Liao, S., Wang, Z., Cai, G., Feng, L., Yang, Z., Chen, W., Chen, X. & Li, G. (2024). Revealing disparities in different types of park visits based on cellphone signaling data in Guangzhou, China, *Journal of Environmental Management*, 351, 119969, <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2023.119969>.
- Jiang, Z., Jiang, X., Jin, Y., Tan, L. (2024). A study on participatory experiences in cultural and tourism commercial spaces, *Heliyon*, 10(2), e24632, <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e24632>.
- Kalıpsız, A. (1981). İstatistik Yöntemler, İÜ Orman Fakültesi, Yayın No: 2837, OF Yayın No:294, İstanbul.
- Kelkit, A. (2003). Environmental problems and solutions of Canakkale City. *International Journal of Environment and Pollution (IJEP)*, 19(1), 66–74.
- Kirillova, K., Fu, X., Lehto, X., & Cai, L. (2014). What makes a destination beautiful? Dimensions of tourist aesthetic judgment. *Tourism management*, 42, 282-293.
- Landscape and Urban Planning*, 159(5-14), <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2016.10.006>.
- Likert, R. A. (1932). Technique for the measurements of attitudes. *Archives of psychology*. 1932; 140(22): 5-55.
- Matsuoka, R. H., Kaplan, R. (2008). People needs in the urban landscape: Analysis of Landscape And Urban Planning contributions, *Landscape and Urban Planning*, 84 (1), 7-19, <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2007.09.009>.
- Pang, B., Zhao, j., Zhang, j. & Yang, L. (2023). Calculating optimal scale of urban green space in Xi'an, China, *Ecological Indicators*, 147, 110003, <https://doi.org/10.1016/j.ecolind.2023.110003>.
- Peschardt, K. K., Schipperijn, J., Stigsdotter, U. K. (2012). Use of Small Public Urban Green Spaces (SPUGS), *Urban Forestry & Urban Greening*, 11(3), (235-244), <https://doi.org/10.1016/j.ufug.2012.04.002>.
- Sağlık, A., Alkan, Y., Kelkit, A., Ece Devecioğlu, N., Sağlık, E. (2016). The effects of squares on urban identity: Çanakkale pier square. *TMD International Refereed Journal of Design and Architecture*, 7: 1-12. <http://www.mtddergisi.com/imagesbuyuk/sayi07.pdf> (In Turkish)
- Sağlık, A., Alkan, Y., Kelkit, A., Çavuşoğlu, G., Sağlık, E. (2016). A design study for functional space analysis in Landscape Architecture, *TMD International Refereed Journal of Design and Architecture*, 9: 97-110. [http://www.mtddergisi.com/imagesbuyuk/7ed409.say%C4%B1%201.11%20\(2\).pdf](http://www.mtddergisi.com/imagesbuyuk/7ed409.say%C4%B1%201.11%20(2).pdf) (In Turkish)
- Schipperijn, j., Ekholm, O., Stigsdotter, U. K., Toftager, M., Bentsen, P., Kamper-Jørgensen, F. & Randrup, T. B. (2010). Factors influencing the use of green space: Results from a Danish national representative survey, *Landscape and Urban Planning*, 95(3), (130-137), <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2009.12.010>.
- TUIK, (2022). Türkiye İstatistik Kurumu, Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2022-49685>
- Tveit, M. S. (2009). Indicators of visual scale as predictors of landscape preference; a comparison between groups. *Journal of environmental management*, 90(9), 2882-2888.
- URL 1. <https://sakarya.ktb.gov.tr/TR-107169/sapanca.html>
- Vandermeulen, V., Verspecht, A., Vermeire, B., Huylenbroeck, G. V., Gellynck, X. (2011). The use of economic valuation to create public support for green infrastructure investments in urban areas, *Landscape and Urban Planning*, 103(2), (198-206), <https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2011.07.010>.

- Arkitera yarışmalar veri tabanı. (b.t). 15 Eylül 2020, <http://arkitera.com>
- Avcı, R. (2013). Yarışmalar ne için var? Dosya Dergisi, (31), 36-38.
- Aygün, M. (2004). Tarihsel dönemde proje yarışmaları. Mimarlık, 320, 33.
- Balamir, A. (2003). Mimarlık ve kimlik temrinleri II. Mimarlık, 314, 18-23.
- Batur, A. (1983). 1925-50 döneminde Türkiye Mimarlığı. 75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık içinde, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 209-234.
- Bozdoğan, S. (2002). Modernizm ve ulusun inşası. İstanbul: İmge Yayınları.
- Cezar, M. (1991). XIX. yy Beyoğlu'su, İstanbul: Ak Yayınları.
- Ching, F.D.K. (2004). Mimarlık biçim, mekan ve düzen. İstanbul: YEM Yayınları.
- Cilento, K. (2010). Why open architecture competitions are good for architects, a counter argument. 15 Haziran 2020, <http://www.archdaily.com/60705/why-open-architecture-competitions-are-good-for-architects-a-counter-argument/>
- Çağlar, N. (2013). Mimarlık yarışmaları iyi şeyler (mi)dir? Mimarlık, 2013 (1), 4-8.
- Erten, G. (2013). Özel sektörün büyük ölçekli mimarlık talepleri, Özel ve kamusal yarar arasında mimarlık. Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu, 108-115.
- Haan, H. ve Haagsma, I. (1988). Architects in competition: International architectural competitions of the last 200 years. New York: Thames and Hudson
- Hacılibeyoğlu, F. , Dokgöz D. ve Ersan O., (2013). Yarışma hikayeleri denemeler, deneyimler. Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu, 68-77.
- Karaaslan, M. (1998). Mimarlık ve eğitim politikaları. 75. yılda Türkiye'de Planlama/Kentleşme/Koruma Politikaları ve Mimarlık, 118-122.
- Kolcu, E. (2005). Türkiye'de 1930-1950 Dönemi'ndeki mimari yarışmalar ve ideoloji. Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Eskişehir.
- Kreiner, K. (2010). Paradoxes of architectural competitions: The competition between efficiency, justice and creativity. 15 Haziran 2020, http://www.arcom.ac.uk/-docs/proceedings/ar2010-04410450_Kreiner.pdf
- Kuyulu, İ. (1998). İzmir'de Cumhuriyet dönemi mimarisi. 75. Yılında Cumhuriyet ve Sosyal Bilimler Sempozyumu, 92-100, 15 Mart 2019, <http://dergipark.gov.tr/std/issue/16513/172416>
- Lipstadt, H. (1989). The experimental tradition: Essays on competitions in architecture. New York: Princeton Architectural Press.
- Macaroğlu, S. (1933). Bugünkü Türk mimarı ve Vazifeleri. Mimar, (4), 98.
- Onat, E. (1995). Mimarlık, form ve geometri. İstanbul: Yem Yayınları.
- Örgülü, B. (2020). Türk Mimarlığında 2000 Sonrası Mimari Proje Yarışmalarının Formsal Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Bina Bilgisi Programı, İzmir.
- Ötkünç, A. (2013). Mimar Maruf Önal'ın yarışma hikayeleri. Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu, 46-57.
- Özbay, H. (1993). Yarışmalar sahip olduğumuz tek sağlıklı kurumdur. Mimarlık, 251, 25

- Pfanzelt, A. (2013). Teorik bir tartışma ortamı: Yarışmalar. Dosya Dergisi, 31, 34-35.
- Sayar, Y. (2004). Türkiye’de mimari proje yarışmaları 1930-2000: Bir değerlendirme. Mimarlık, 320, 29-36.
- Sönmez, N.O. ve Keskin, K.O. (2017). Yarışmalara katılacaklar için şema rehberi. 15 Eylül 2020, <https://www.arkitera.com/gorus/yarismalara-katilacaklar-icin-sema-rehberi/>
- Şahin, S.Z. (2014). Gündelik siyasal ilişkiler bağlamında iktidar meşruiyet kent planlama ve kentsel tasarım yarışmaları ilişkisi. Yarışmalar ve Mimarlık Sempozyumu, 1 Eylül 2020, 44-54.
- Tekeli, İ. (1998). Atatürk Türkiye’sinde kentsel gelişme ve planlaması. Arredamento Mimarlık, 107-110.
- Usta, A. (1994). Anadolu Türk mimarlığında form analizi. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Uysal, M. (2010). Kamu binalarını elde etme aracı olarak mimari proje yarışmalarının değişimi: Konya örneği. Yapı, 347, 56-62.
- Vanlı, Ş. (2006). Mimariden konuşmak, bilinmek istenmeyen 20. yüzyıl Türk Mimarlığına eleştirel bakış, Türk Mimarlığı’nda son yirmi yıl. İstanbul: Matsa Basımevi.
- Yakut, B. (2007). Türkiye’de Yarışma Süreci: Tarihsel Açılım. Ulusal Mimarlık Yarışmaları Sempozyumu, 25-33.
- Yarışmalar dizini, (b.t). 15 Eylül 2020, <http://www.mimarlarodasiankara.org/yarismalardizini/>
- Zahra, N.R. (2009). 2000-2008 yılları arası ulusal ve bölgesel mimarlık yarışmalarına yönelik bir profil belirleme denemesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

b5 KAYNAKÇA

- Altıncı Beş Yıllık Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Altinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-1990-1994.pdf. Erişim Tarihi: 11.11.2024
- Beşinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, URL: <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Besinci-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani-1985-1989.pdf>. Erişim Tarihi: 11.10.2024
- Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Kalkinma_Plani_Birinci_Bes_Yillik_1963-1967.pdf. Erişim Tarihi: 15.11.2024
- Castles, S., & Miller, M. J. (2009). The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World. Bloomsbury Publishing.
- Dicle Kalkınma Ajansı. TRC3 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planı. URL: <https://www.dika.org.tr/planlama/bolge-plani-dokumanlari>. Erişim Tarihi: 10.12.2024
- Dokuzuncu Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Dokuzuncu_Kalkinma_Plani-2007-2013.pdf. Erişim Tarihi: 20.11.2024
- Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Dorduncu-Bes-Yillik-Kalkinma-Plani_1979_1983.pdf. Erişim Tarihi: 10.11.2024
- Erdoğan, M. M. (2019). Suriyeliler Barometresi 2019. Ankara: Orion Kitabevi.
- İçduygu, A. (2015). Syrian Refugees in Turkey: The Long Road Ahead. Migration Policy Institute.

İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/ikinci_Bes_Kalkinma_Planı-1968-1972.pdf. Erişim Tarihi: 12.11.2024

On Birinci Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Planı-2019-2023.pdf. Erişim Tarihi: 04.12.2024

On İkinci Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Planı_2024-2028_11122023.pdf. Erişim Tarihi: 04.12.2024

Onuncu Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Onuncu_Kalkinma_Planı-2014-2018.pdf. Erişim Tarihi: 02.12.2024

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Uzun_Vadeli_Strateji_ve_Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-2001-2005.pdf. Erişim Tarihi: 28.11.2024

Üçüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/08/Yeni-Strateji-ve-Kalkinma-Planı_Ucuncu-Bes-Yil_1973_1977.pdf. Erişim Tarihi: 11.11.2024

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı, URL: https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/Yedinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Planı-1996-2000.pdf. Erişim Tarihi: 17.11.2024

b6 KAYNAKÇA

Abaza, M. (2013). Walls, segregating downtown Cairo and the Mohammed Mahmud Street graffiti, *Theory, Culture and Society*, 30,(1), 122-139.

Aral, H. (2013). Kültürel Bir Pratik Olarak Graffiti ve Sokak Sanatı: Atina Örneği. *Urban Studies Journal*.

Castleman, C. (1982). *Getting Up: Subway Graffiti in New York*. MIT Press.

Chmielewska, E. (2007). Framing [Con]text: Graffiti and Place. *Space and Culture*, 10(2), 145-169.

El Hebeishy, M. (2011). Mad Graffiti Weekend storms the Egyptian capital. URL: <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/5/25/12720/Arts%E2%80%93Culture/Visual-Art/Mad-Graffiti-Weekend-storms-the-Egyptian-capital.aspx>. Erişim Tarihi: 10.12.2024

Ferrell, J. (1996). *Crimes of Style: Urban Graffiti and the Politics of Criminality*. Northeastern University Press.

Lefebvre, H. (1991). *The Production of Space*. Blackwell Publishing.

Low, S., & Iveson, K. (2019). Propositions for more just urban public spaces. In *The Routledge Handbook of People and Place in the 21st-Century City* (pp. 135-154). Routledge.

b7 KAYNAKÇA

- Al-Nuamman, R. S. A. (2017). Rooting of Qubahan School an Analytical Study to Architectural Items (Spatial Configuration and Formality Element of Interior Facades Of Qubahan School). The Journal of The University of Duhok.
- Al-Sayed, A. W. (1990). Maintenance and reuse of historical and valuable buildings (1st ed.). Cairo: Dar Al-Maaref.
- Barakat, A., Goreil, W. (2018). Factors Affecting the Adaptive Reuse Process for Historical Buildings in Kurdistan Region - An analytical study of Qubahan School as Historical Case Study. Sulaimani Journal for Engineering Sciences 6 (3). doi:10.17656/sjes.10098
- Feilden, B. M. (1993). Conservation of historic buildings (3rd ed.). Oxford: Oxford: Butterworth-Heinemann.
- Feilden, B. M., and Jokilehto, J. (1993). Management Guidelines for World Cultural Heritage Sites. Rome: International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM).
- ICOMOS. (1964). International State Charters for the Conservation and Restoration of Antiquities and Archaeological Sites. Venice Charter 1964/ Lahore Charter 1980/ Madrid Charter 1904/ Nairobi Conference 1976.
- Omran, H. (1997). Historic Buildings, Restoration, Maintenance and Preservation. Damascus, Syria: Ministry of Culture.
- Shahin, A. M. (1995). Restoration and guardianship of historical and archaeological buildings (3rd ed.). Cairo: Supreme Council of Antiquities Press.
- Siba (2024, 11 Interview with Engineer of Iraq Directorate of Heritage and Antiquities, 2024). Qubahan Madrasa. (M. Albrifkany, Röportaj Yapan)
- Treccani, D., Adami, A., Brunelli, V. , Fregonese, L. (2024). Mobile mapping system for historic built heritage and GIS integration: a challenging case study. Applied Geomatics.
- UNESCO (2024). Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage: The General Conference of UNESCO adopted on 16 November 1972 the Recommendation concerning the Protection at National Level, of the Cultural and Natural Heritage. whc.unesco.org: <https://whc.unesco.org/en/conventiontext/> adresinden alındı
- URL (2017). web.qubahan.com. Qubahan Academic Journal/ web: <https://web.qubahan.com/index.html> adresinden alındı
- URL, Xendan News. (2018). Xendan News. facebook/ Xendanweb: <https://www.facebook.com/xendanweb/videos/%D9%82%D9%88%D8%A8%DB%95%D9%87%D8%A7%D9%86/10155848693181795/> adresinden alındı
- URL (2023). Amedi. mesopotamiatourism: <https://mesopotamiatourism.com/amedi/> adresinden alındı
- URL (2024). qubhan-school. lehatrasheed: <https://lehatrasheed.wordpress.com/history/qubhan-school/> adresinden alındı

b8 KAYNAKLAR

- Assman, J., & Bellek, K. (2001). Eski Yüksek Kültürlerde Yazı, Hatırlama ve Politik Kimlik, Çev. Ayşe Tekin, İstanbul, Ayrıntı.

- Aydın, K. (2022). Niteliğini Yitirmiş Tarihi Kentlerde Kültür Turizmiyle Yeniden Canlandırma: Siirt Örneğinde Planlama Önerileri, Yüksek Lisans Tezi, Siirt Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Aytaç, Ö. (2013). Kent Mekânları ve Kimlik/Farklılık Sorunu. İDEALKENT, 4(9), 138-169.
- Biket, A. P. (2004). Tarihi kentlerde yapılan mimari ve kentsel tasarımda kentsel hafızanın yeri ve Galata örneği.
- Çelik, E. & Canbay Türkyılmaz Ç. (2020). Kent Meydanı Ergonomisinin İncelenmesi: Siirt 15 Temmuz Demokrasi Meydanı Örneği. MODULAR 2020; 3(1): 1-19, ISSN: 2651-5210
- Demir, Ş. (2023). Osmanlıdan Günümüze Siirt'te Şehircilik Faaliyetleri. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cumhuriyet Özel Sayısı, 182-201.
- Erses, S. M. (1999). Kent Kimliği ve Kuruluşundan Günümüze Metropolleşme Süreci İçinde İstanbul'un Kimlik Analizi.
- Kalak, D. (2024). Unutulan Kentsel Hafıza Yapıları ve Miras Değerlerinin Dijital Etkileşimler ve Oyunlaştırma ile Aktarımı: Mardin Yetimhanesi. Yüksek Lisans Tezi. İTÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bilişim Anabilim Dalı, Mimari Tasarımda Bilişim Programı, 157 s., İstanbul
- Mumford, A. (2013). Proxy warfare and the future of conflict. The RUSI Journal, 158(2), 40-46.
- Özgen, N., & Karadoğan, S. (2009). Siirt şehrinin kuruluşu ve gelişimi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 19(2), 61-81.
- Rossi, A. (2006) Şehrin Mimarisi, (Çev: Nurdan Gürbilek), Kanat Kitap, İstanbul
- Seçkin, B.S., (2006). Başlangıçtan günümüze, Siirt tarihi, 1, İstanbul Siirtliler Derneği, 249-261.
- Siirt Valiliği (2007). Beyaz Kent Siirt. Siirt Valiliği Yayınları No: 08.
- Tan, M & Bayezit, G. (2023). Kent Kimliğinin Mekansal Yansımaları: Siirt Güres Caddesi Örneği. International Journal of Innovative Approaches in Social Sciences 2023, Vol. 7 (3), 127-141.
<https://doi.org/10.29329/ijiasos.2023.607.1>
- Zare, S. (2015). Recognition of social interactions in urban spaces as an index for social sustainability. Cumhuriyet Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fen Bilimleri Dergisi, 36(3), 4128-4136.

b9 KAYNAKLAR

- Abdissa, B. A., Gameda, D. O. 2025. Climate extreme indices and its implication on crop production: The case of Mana district, Jimma Zone, Southwest Ethiopia. Environmental and Sustainability Indicators, Volume 25, 2025, 100549, ISSN 2665-9727. <https://doi.org/10.1016/j.indic.2024.100549>.
- Bostan, P. (2020). Assessing variations in climate extremes over Euphrates Basin, Turkey. Theoretical and Applied Climatology, 141, 1461-1473.

Costa, R. L., Baptista, G. M. M., Gomes, H. B., Silva, F. D. S., Júnior, R. L. R., M Salvador, M. A., Herdies, D. L. 2020. Analysis of climate extremes indices over northeast Brazil from 1961 to 2014, *Weather and Climate Extremes*, Volume 28, 2020, 100254, <https://doi.org/10.1016/j.wace.2020.100254>.

Cuadrat, J. M., Serrano-Notivoli, R., Prohom, M., Cunillera, J., Tejedor, E., Saz, M. A., Luis, M., Llabrés-Brustenga, A., Soubeyroux, J. M. (2024). Climate of the Pyrenees: Extremes indices and long-term trends, *Science of The Total Environment*, Volume 933, 2024, 173052, <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2024.173052>.

El Kenawy, A., López-Moreno, J. I., Vicente-Serrano, S. M., 2013. Summer temperature extremes in northeastern Spain: spatial regionalization and links to atmospheric circulation (1960-2006). *Theor. Appl. Climatol.*, 113 (2013), pp. 387-405, [10.1007/s00704-012-0797-5](https://doi.org/10.1007/s00704-012-0797-5)

Karaman, S., Gökalp, Z. 2010. Küresel Isınma ve İklim Değişikliğinin Su Kaynakları Üzerine Etkileri, *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi* 3 (1): 59-66, 2010 ISSN: 1308-3945, E-ISSN: 1308-027X.

Masood, M. U., Haider, S., Rashid, M., Naseer, W., Pande, C. B., Durin, B., Alshehri, F., & Elkharchy, I. (2023). Assessment of Hydrological Response to Climatic Variables over the Hindu Kush Mountains, South Asia. *Water*, 15(20), 3606. <https://doi.org/10.3390/w15203606>

Wang, S., Zhang, M., Wang, B., Sun, M., Li, X. (2013) Recent changes in Daily extremes of temperature and precipitation over the western Tibetan Plateau, 1973-2011. *Quaternary International* 313 314, pages 110-117.

You, Q., Kang, S., Pepin, N., Yan, Y. (2008) Relationship between trends in temperature extremes and elevation in the eastern and central Tibetan Plateau, 1961-2005. *Geophysical Research Letters* 35(L04704):1-7

Zhang, X., Yang, F. (2004). *RCLimDex (1.0) user manual*. Climate Research Branch, Environment Canada, Ontario, Canada

ÇİFTLİK HAYVANLARINA MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLAR-I

EDİTÖR

Prof. Dr. Tuncay TUFAN

Doç. Dr. Kıvanç İRAK

YAZARLAR

Doç. Dr. Erdiñ TÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Derya OKUYAN

Dr. Öğr. Üyesi Erman GÜLENDAG

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet EROĞLU2

Arş. Gör. Kerem ERCAN

Arş. Gör. Muhammed Ahmed SELÇUK ,

Ayhan AKGÜN

Merve ÖZ

Gökhan KOÇAK

Doktora Öğrencisi Özlem ÇİÇEK DOĞAN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-127-9

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

b1 KAYNAKLAR

Agarwal A, Allamaneni SS. (2004). Role of free radicals in female reproductive diseases and assisted reproduction. *Reprod Biomed Online* 9: 338–347.

Aréchiga CF, Vázquez-Flores S, Ortiz O, Hern J, Porras A, McDowell LR, Hansen PJ. (1998). Effect of injection of β -carotene or Vitamin E and selenium on fertility of lactating dairy cows. *Theriogenology* 50: 65-76.

Butler WR, Smith RD. (1989). Interrelationships between energy balance and postpartum reproductive function in dairy cattle. *J Dairy Sci* 72: 767–783.

Canooğlu E. (2004). İneklerde senkronizasyon amaçlı Prostaglandin F₂ α uygulamalarından sonra oluşacak östrusların görülme zamanı. *Erciyes Üni Vet Fak Derg* 1: 43-47.

Cheeseman KH, Slater TF.(1993). An Introduction to Free Radical Biochemistry. *Br Med Bull* 49: 481-493.

Chenault JR, Kratzer DD, Rzepkowski RA, Goadwin MC. (1990). LH and FSH response of Holstein heifers to fertilin acetate, gonadorelin and buserelin. *Theriogenology* 34: 81-86.

Cleef JV, Macmillan KL, Drost M, Lucy MC, Thatcher WW.(1996). Effects of administering progesteron at selected intervals after insemination of synchronized heifers on pregnancy rates and resynchronization of returns to service. *Theriogenology* 46: 1117–1130

Çoyan K, Ataman MB, Erdem H, Kaya A, Kaşıkçı G. (2003). Synchronization of Estrus in Cows Using Double PGF_{2a}, GnRH- PGF_{2a} and HCG- PGF_{2a} Combination. *Revue de Med Vet* 154: 91-96.

Daşkın A. (2005). Sığırcılık işletmelerinde reprodüksiyon yönetimi ve suni tohumlama kitabı 226-244.

De Rensis F, Allegri M, Seider GE. (1999). Estrus synchronization and chorionic gonadotrophin and prostaglandin F 2 alpha analog. *Theriogenology* 52: 259-269.

Demirci E. (2007). Evcil hayvanlarda reproduksiyon, suni tohumlama ve androloji ders notları.

Dinç DA. (2006). İneklerde reproduktif verimliliği artırma programları. *vet hek der derg* 77: 50-64.

Ferguson JD, Galligan DT. (1993). Prostaglandin synchronization programs in dairy herds (part I). *Compend Contin Educ Pract Vet* 15: 646-655.

Folman Y, Kaim M, Herz Z, Rosenberg M. (1990). Comparison of methods for the synchronization of estrous cycles in dairy cows. Effects of progesterone and parity on conception. *J Dairy Sci* 73: 2817-2825.

Fields MJ, Fields PA. (1996). Morphological characteristic of the bovine corpus luteum during the estrous cycle and pregnancy. *Theriogenology*, 45(7): 1295-1325.

Geary TW, Whittier JC. (1998). Effect of a timed insemination following synchronization of ovulation using the Ovsynch or Co-Synch protocol in beef cows. *Prof Anim Sci* 14: 217-220.

Ginther OJ, Knopf L, Kastelic JP. (1989). Composition and characteristic of follicular waves during the bovine estrous cycle. *Anim Reprod Sci* 20: 187-200.

Ginther OJ, Knopf L, Kastelic JP. (1989). Temporal associations among ovarian events in cattle during oestrous cycles with two and three follicular waves. *J Reprod Fertil* 87: 223-230.

Gökçen H. (1990). Evcil hayvanlarda seksüel sikluslar, "Theriogenoloji" Alaçam E (Editör). Nurol matbaacılık, Ankara.

Heuweiser W, Mansfeld R. (1999). Ostrus synchronisation. In, Grunert E, De Kruif A (Eds): *Fertilitätsstörungen beim weiblichen Rind*. 3. Auflage, Parey Verlag, Berlin, 351-358.

Jackson PS, Johnson CT, Furr BJ, Beattie JF. (1979). Influence of stage of oestrous cycle on time of oestrus following cloprostenol treatment in the bovine. *Theriogenology* 12: 153-154.

Johnson CT. (1978). Time of onset of oestrus after the injection of heifers with cloprostenol. *Vet Rec* 103: 204-206.

Kastelic JP. (1994). Understanding ovarian follicular development in cattle. *Vet Med* 6: 64-71.

Kırbas M, Çoyan K, Bülbül B, Ataman MB, Köse M, Akman O, Dursun S. (2008). İnek ve Düvelerde Luteal Aktivitenin Ovsynch Protokolüne Etkisi. *Uludag Univ. J. Fac. Vet. Med.* 27: 47-52.

Köse M, Tekeli T, (2006) ineklerde östrus ve ovulasyonun senkronizasyonunda güncel yaklaşımlar. *Hay Araş Derg* 16: 25-33.

Kristula MR, Bartholomew R, Galligan D, Uhlinger C. (1992). Effects of a prostaglandin F2 α synchronization program in lactating dairy cattle. *J Dairy Sci* 75: 2713-2718.

Kristula MA, Bartholomew R. (1998). Evaluation of prostaglandin F2a treatment in dairy cows at risk for low fertility after parturition. *J Am Vet Med Assoc* 212: 702-704.

Lamoglia B, Short RE, Bellows SE, Bellows RS, Macneil MD, Hafs DA. (1998). Induced and synchronized estrus in cattle: Dose titration of estradiol benzoate in peripubertal heifers and postpartum cows after treatment with an intravaginal progesteron-releasing insert and prostaglandin F2 α . *JAnimal Sci* 76: 1662-1670.

Larson LL, Ball PJH. (1992). Regulation of estrous cycles in dairy cattle: A review. *Theriogenology* 38: 255-267.

- López-Gatius F, Santolaria P, Yániz J, et al. (2001). Persistent ovarian follicles in dairy cows: A therapeutic approach. *Theriogenology* 56: 649–659.
- López-Gatius F, López-Béjar M. (2002). Reproductive performance of dairy cows with ovarian cysts after different GnRH and cloprostenol treatments. *Theriogenology* 58: 1337–1348.
- Lucy MC, Savio JD, Badinga L, De La Sota RL, Thatcher WW. (1992). Factors that affect ovarian follicular dynamics in cattle. *J Anim Sci* 70: 3615–3626
- Macmillan KL, Henderson HV. (1984). Analyses of the variation in the interval from an injection of prostaglandin F₂ α to oestrus as a method of studying patterns of follicle development during dioestrus in dairy cows. *Anim Reprod Sci* 6: 245-254.
- Mialot JP, Constant F, Dezaux P, Grimard B, Deletang F, Ponter AA. (2003). Estrus synchronization in beef cows: comparison between GnRH + PGF₂ α + GnRH and PRID+ PGF₂ α + eCG. *Theriogenology* 60: 319–330.
- Milvae RA, Hinckley ST, Carlson JC. (1996). Luteotropic and luteolytic mechanism in bovine corpus luteum. *Theriogenology* 45: 1327-1349.
- Momcilovic D, Arcbald LF, Walters A, Tran T, Kelbert D, Risco C, Thatcher WW. (1998). Reproductive performance of lactating dairy cows treated with gonadotropin releasing hormone (GnRH) and / or prostoglandin F₂ α (PGF₂ α) for synchronization of estrus and ovulation. *Theriogenology* 50: 1131-1139.
- Moreira F, De la Sota RL, Diaz T, Thatcher WW. (2000). Effect of day of the estrus cycle at the initiation of a timed artificial insemination protocol on reproductive responses in dairy heifers. *J Anim Sci* 78: 1568–1576.
- O'Connor M. (1993). New concepts in follicular development in cattle.
Erişim:(<http://www.inform.umd.edu/EdRes/Topic/AgrEnv/ndd/reproduce/>). Erişim tarihi: 09.08.2009.
- Olson J. (1999). Improving Pregnancy Rates in High Producing Herds, Western Dairy Management Conference, Las Vegas, Nevada.
- Pursley JR, Mee MO, Wiltbank MC.(1995). Synchronization of ovulation in dairy cows using PGF₂ alpha and GnRH. *Theriogenology* 44: 915-923.
- Pursley JR, Fricke PM, Garverick HA, et al. (2001). Improved fertility in noncycling lactating dairy cows treated with exogenous progesterone during Ovsynch. Midwest Branch ADSA 2001 Meeting, Des Moines, IA, abstr 63.
- Rosenberg M, Kaim M, Herz Z, Folman Y. (1990). Comparison of methods for synchronization of estrous cycle in dairy cows. 1. Effect on plasma progesterone and manifestation of estrus. *J Dairy Sci* 73: 2807-2816.
- Ryan DP, Snijders H, Yakuup H, O'Farrel KJ. (1995). An evaluation of estrus synchronization programs in reproductive management of dairy herds. *J Anim Sci* 73: 3687-3695.
- Savio JD, Keenan L, Boland MP, Roche JF. (1988). Pattern of growth of dominant follicles during the oestrus cycle of heifers. *J Reprod Fertil* 83: 663-671.
- Schmitt EJP, Diaz T, Drost M, Thatcher WW.(1996). Use of a gonadotropin-releasing hormone agonist or human chorionic gonadotropin for timed insemination in cattle. *J Anim Sci* 74: 1084-1091.
- Stevenson JS, Schmidt MK, Call EP. (1984). Stage of estrous cycle, time of insemination, and seasonal effects on estrous and fertility of Holstein heifers after prostaglandin F₂ α . *J Dairy Sci* 67: 1798–1805.
- Stevenson JS, Smith JF, Hawkins DE. (2000). Reproductive outcomes for dairy heifers treated with combinations of prostaglandin F₂ α , norgestomet, and gonadotropin- releasing hormone. *J Dairy Sci*. 83: 2008–2015.

- Tanabe TY, Hann RC. (1984). Synchronized estrus and subsequent conception in dairy heifers treated with prostaglandin F2 α . I. Influence of stage of cycle at treatment. *J Anim Sci* 58: 805–811.
- Tanaka Y, Vincent DL, Ledgerwood KS, Weems CW. (1995). Variable progesteron response and estradiol secretion in prepubertal beef heifers folowing treatment with norgestomet implants. *Theriogenology* 43: 1077 – 1086.
- Tek Ç, Sabuncu A, Baran A, Evecen M. (2003). Postpartum Sütçü< ineklerde GnRH + PGF2 α ve hCG + PGF2 α Uygulamalarının, östrus Senkronizasyonu ve Fertilitite üzerine etkileri. *Turk J Vet Anim Sci* 27: 125-131.
- Thatcher WW, Moreira F, Pancarci M, Bartolome JA, Santos JEP. (2002). Strategies to optimize reproductive efficiency by regulation of ovarian function. *Dom Animal Endocrinology* 23: 243–254.
- Voh AA Jr, Oyedipe EO, Buvanendran V, Kumi-Diaka J. (1987). Estrus response of indigenous Nigerian Zebu cows after prostaglandin F2 alpha analogue treatment under continuous observations for two seasons. *Theriogenology* 28: 77–99.
- Walsh RB, LeBlanc SJ, Duffield TF, Kelton DF, Walton JS, Leslie KE. (2007). The effect of a progesterone releasing intravaginal device (PRID) on pregnancy risk to fixed-time insemination following diagnosis of non-pregnancy in dairy cows. *Theriogenology* 67: 948–956.
- Watts TL, Fuquay JW. (1985). Response and fertility of dairy heifers following injection with prostaglandin F2 α during early, middle or late diestrus. *Theriogenology* 23: 655-661.
- Wiltbank Mc, Gumen A, Saroti R. (2002). Physiological classification of anovulatory condition in cattle. *Theriogenology* 57: 21-52.
- Xu ZZ, Burton LJ. (1998). Reproductive performance of dairy heifers after estrus synchronization and fixed-timed artificial insemination. *J Dairy Sci* 82: 910 – 917.
- Xu ZZ, Burton LJ, Macmillan KL. (1997). Reproductive performance of lactating dairy cows following estrus synchronization regimens with PGF2 α and progesterone. *Theriogenology* 47: 687-701.

b2 KAYNAKLAR

- Agarwal A ve Allamaneni SS. (2004). Role of free radicals in female reproductive diseases and assisted reproduction. *Reproductive Biomedicine Online*, 9(3): 338-347.
- Agarwal A ve Prabakaran SA. (2005). Mechanism, measurement, and prevention of oxidative stress in male reproductive physiology. In *Indian Journal of Experimental Biology*. 43(11).
- Agarwal A, Makker K, Sharma R. (2008). Clinical relevance of oxidative stress in male factor infertility: An update. In *American Journal of Reproductive Immunology*, 59(1): 2-11.
- Aitken RJ, Baker MA, Nixon B. (2015). Are sperm capacitation and apoptosis the opposite ends of a continuum driven by oxidative stress? *Asian Journal of Andrology*,17(4): 633-639.
- Aitken RJ. (2017). Reactive oxygen species as mediators of sperm capacitation and pathological damage. In *Molecular Reproduction and Development*, 84(10): 1039-1052.
- Alvarez JG ve Storey BT. (1983). Taurine, hypotaurine, epinephrine and albümin inhibit lipid peroxidation in rabbit spermatozoa and protect against loss of motility. *Biol. Reprod*, 29 (3): 548–555.

- Alvarez JG ve Storey BT. (1984). Assessment of cell damage caused by spontaneous lipid peroxidation in rabbit spermatozoa. *Biology of Reproduction*, 30(2): 323-331.
- Alvarez JG, Storey BT. (1989). Role of glutathione peroxidase in protecting mammalian spermatozoa from loss of motility caused by spontaneous lipid peroxidation. *Gamete Res* 23:77–90
- Alvarez JG, Touchstone JC, Blasco L, Storey BT. (1987). Spontaneous lipid peroxidation and production of hydrogen peroxide and superoxide in human spermatozoa. Superoxide Dismutase as major enzyme protectant against oxygen toxicity. *J Androl* 8:338–348
- Bittner-Schwerda L, Malama E, Siuda M, van Loon B, Bollwein H. (2022). The sperm chromatin structure assay does not detect alterations in sperm chromatin structure induced by hydrogen peroxide. *Animal Reproduction Science*, 247: 107094.
- Bollwein H, Fuchs I, Koess C. (2008). Interrelationship between plasma membrane integrity, mitochondrial membrane potential and DNA fragmentation in cryopreserved bovine spermatozoa. *Reprod Domest Anim* 43:189–195
- Bucak MN, Güngör Ş, Sariozkan S. (2015). Spermanın dondurulmasında antioksidanların etkisi. *Türkiye Klinikleri*, 1(3): 39–47.
- Cadenas, E, Sies H. (1985). Oxidative stress: Excited oxygen species and enzyme activity. *Advances in Enzyme Regulation*, 23: 217-237.
- Chen H, Chow PH, Cheng SK, Cheung AL, Cheng LY. (2003). Male genital tract antioxidant enzymes: their source, function in the female, and ability to preserve sperm DNA integrity in the golden hamster. *Journal of Andrology*, 24: 704–711.
- Chen SJ, Allam JP, Duan YG, Haidl G. (2013). Influence of reactive oxygen species on human sperm functions and fertilizing capacity including therapeutical approaches. *Archives of Gynecology and Obstetrics*, 288(1): 191-199.
- De Lamirande E, Gagnon C. (1995). Impact of reactive oxygen species on spermatozoa: A balancing act between beneficial and detrimental effects. *Human Reproduction*, 10(1): 15-21.
- Dutta S, Majzoub A, Agarwal A. (2019). Oxidative stress and sperm function: A systematic review on evaluation and management. In *Arab Journal of Urology*, 17(2): 87-97.
- Faggi M, Vanzetti A, Teijeiro JM. (2023). Effect of glucose and reactive oxygen species on boar sperm induced-acrosome exocytosis. *Research in Veterinary Science*, 164: 105013.
- Fridovich I. (1978). The biology of oxygen radicals. *Science*, 201(4359).
- Fujii J ve Tsunoda S. (2011). Redox regulation of fertilisation and the spermatogenic process. In *Asian Journal of Andrology*, 13(3):420.
- Griveau JF ve Le Lannou D. (1997). Reactive oxygen species and human spermatozoa: Physiology and pathology. In *International Journal of Andrology*, 20(2):61-69.
- Grootegoed JA, Jansen R, Van Der Molen, HJ. (1984). The role of glucose, pyruvate and lactate in ATP production by rat spermatocytes and spermatids. *BBA - Bioenergetics*, 767(2): 248-256.
- Halliwell B. (2006). Reactive species and antioxidants. Redoxbiology is a fundamental theme of aerobic life. *Plant Physiology*, 141(2): 312-322.
- Hamada A, Esteves SC, Agarwal A. (2013). Insight into oxidative stress in varicocele-associated male infertility: Part 2. In *Nature Reviews Urology*, 10(1): 26-37.

- Holstein AF, Schulze W, Davidoff M. (2003). Understanding spermatogenesis is a prerequisite for treatment. In *Reproductive Biology and Endocrinology*, 1:1-16.
- John Aitken R. (1995). Free radicals, lipid peroxidation and sperm function. *Reproduction, Fertility and Development*, 7(4), 659–668.
- Jones DP. (2006). Disruption of mitochondrial redox circuitry in oxidative stress. *ChemicoBiological Interactions*, 163(1–2):38-53.
- Kothari S, Thompson A, Agarwal A, du Plessis SS. (2010). Free radicals: Their beneficial and detrimental effects on sperm function. *Indian Journal of Experimental Biology*, 48(5).
- MacLeod J. (1943). The rôle of oxygen in the metabolism and motility of human spermatozoa. *American Journal of Physiology-Legacy Content*, 138(3): 512-518.
- Nagai T, Yamada K, Kim HC, Kim YS, Noda Y, Imura A, Nabeshima Y. Nabeshima T. (2003). Cognition impairment in the genetic model of aging klotho gene mutant mice: a role of oxidative stress. *The FASEB Journal : Official Publication of the Federation of American Societies for Experimental Biology*, 17(1):50-52.
- Partyka A, Łukaszewicz E, Nizański W. (2012). Effect of cryopreservation on sperm parameters, lipid peroxidation and antioxidant enzymes activity in fowl semen. *Theriogenology* 77:1497–1504
- Pasqualotto FF, Sharma RK, Nelson DR, Thomas AJ, Agarwal A. (2000). Relationship between oxidative stress, semen characteristics, and clinical diagnosis in men undergoing infertility investigation. *Fertility and Sterility*, 73(3):459-464.
- Petrone O, Serafini S, Yu BYK, Filonenko V, Gout I, O’Flaherty C. (2023). Changes of the Protein CoAlation Pattern in Response to Oxidative Stress and Capacitation in Human Spermatozoa. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(15): 12526.
- Robinson R, ve Fritz IB. (1981). Metabolism of glucose by Sertoli cells in culture. *Biology of Reproduction*, 24(5): 1032-1041.
- Said TM, Aziz N, Sharma RK, Lewis Jones I, Thomas Jr AJ. (2005). Novel association between sperm deformity index and oxidative stres induced DNA damage in infertile male patients. *Asian journal of andrology*, 7(2), 121-126.
- Saleh RA ve Agarwal A. (2002). Oxidative stress and male infertility: From research bench to clinical practice. In *Journal of Andrology*, 23(6): 737-752..
- Shen HM ve Ong CN. (2000). Detection of oxidative DNA damage in human sperm and its association with sperm function and male infertility. *Free Radical Biology and Medicine*, 28(4):529-536.
- Shi H, Li QY, Li H, Wang HY, Fan CX, Dong QY, Pan BC, Ji ZL, Li JY. (2024). ROS-induced oxidative stress is a major contributor to sperm cryoinjury. *Human Reproduction*, 39(2): 310-325.
- Sikka SC, Rajasekaran M, Hellstrom WJ. (1995). Role of oxidative stres and antioxidants in male infertility. *Journal of andrology*, 16(6), 464-468.
- Silva S, Soares A, Batista A, Almeida F, Nunes J, Peixoto C, Guerra M. (2011). In vitro and in vivo evaluation of ram sperm frozen in tris egg-yolk and supplemented with superoxide dismutase and reduced glutathione. *Reprod Domest Anim* 46:874–881
- Suarez SS. (2008). Control of hyperactivation in sperm. In *Human Reproduction Update*, 14(6): 647-657.

Şimşek F. (1999). Serbest oksijen radikalleri, antioksidanlar ve lipit peroksidasyonu. *Türkiye Klinikleri Journal of Pediatrics*, 8(1): 42-47.

Tafari S, Ciani F, Iorio EL, Esposito L, Cocchia N. (2015). Reactive oxygen species (ROS) and male fertility. *New discoveries in embryology*, 2:19-40.

Therond P, Auger J, Legrand A, Jouannet P. (1996). α -Tocopherol in human spermatozoa and seminal plasma: relationships with motility, antioxidant enzymes and leukocytes. *Mol Hum Reprod* 2:739–744

Türk G. (2015). Reaktif oksijen türlerinin spermatozoon fonksiyonları üzerindeki fizyolojik ve patolojik etkileri. *Türkiye Klinikleri*, 1(3): 26–34.

Vernet P, Aitken RJ, Drevet JR. (2004). Antioxidant strategies in the epididymis. *Molecular and cellular endocrinology*, 216(1-2), 31-39.

Wai-Sum O, Chen H, Chow PH. (2006). Male genital tract antioxidant enzymes the irability to preserve sperm DNA integrity. *Molecular and cellular endocrinology*, 250(1-2): 80-83

Whittington K ve Ford WCL. (1998). The effect of incubation periods under 95% oxygen on the stimulated acrosome reaction and motility of human spermatozoa. *Molecular Human Reproduction*, 4(1): 1053-1057.

Zhong RZ, Zhou DW. (2013). Oxidative stres and role of natural plant derived antioxidants in animal reproduction. *Journal of integrative agriculture*, 12(10), 1826-1838.

b3 KAYNAKÇA

Agerholm, J. S. (1994). Congenital generalized epidermolysis bullosa in a calf. *Journal of Veterinary Medicine Series A*, 41(1-10), 139-142.

Angerholm J. S., Thulstrup P. W., Bjerrum M. J., Bendixen C. and Jorgensen C. B., A molecular study of congenital erythropoietic porphyria in cattle, *Animal Genetic.*, 43, 210- 215 (2012)

Berglund, B., Persson, A., & Stålhammar, H. (2004). Effects of complex vertebral malformation on fertility in Swedish Holstein cattle. *Acta Veterinaria Scandinavica*, 45, 1-5.

Bilici, E., Hacısalihoğlu, S., Sezer, S. 2023. *Emerging Trends in Agriculture and Veterinary Sciences* (Ed: F. Döndü Bilgin). Overview of Genes, Nutritional Genomics, and Some Genomic Diseases Conducting Phenotypical Diversity in Sheep. S: 8-22, Iksad Publishing House, Ankara.

Denholm, L. J., & Cole, W. G. (1983). Heritable bone fragility, joint laxity and dysplastic dentin in Friesian calves: a bovine syndrome of osteogenesis imperfecta. *Australian Veterinary Journal*, 60(1), 9-17.

Drögemüller, C., Leeb, T., Harlizius, B., Tammen, I., Distl, O., Höltershinken, M., ... & Eggen, A. (2007). Congenital syndactyly in cattle: four novel mutations in the low density lipoprotein receptor-related protein 4 gene (LRP4). *BMC genetics*, 8(1), 1-12.

Duchesne, A., Gautier, M., Chadi, S., Grohs, C., Floriot, S., Gallard, Y., ... & Eggen, A. (2006). Identification of a doublet missense substitution in the bovine LRP4 gene as a candidate causal mutation for syndactyly in Holstein cattle. *Genomics*, 88(5), 610-621.

Gabor, M., Miluchová, M., Trakovická, A., Riecká, Z., Candrak, J., & Vavrišínová, K. (2012). Detection of complex vertebral malformation carriers in Slovak Holstein cattle by high resolution melting analysis. *Acta veterinaria*, 62(2-3), 239-248.

- Ghanem, M. E., Akita, M., Suzuki, T., Kasuga, A., & Nishibori, M. (2008). Complex vertebral malformation in Holstein cows in Japan and its inheritance to crossbred F1 generation. *Animal Reproduction Science*, 103(3-4), 348-354.
- Gholap, P. N., Kale, D. S., & Sirothia, A. R. (2014). Genetic diseases in cattle: A review. *Research Journal of Animal, Veterinary and Fishery Sciences*, 2(2), 24-33.
- Hafner, A., Dahme, E., Obermaier, G., Schmidt, P., & Dirksen, G. (1993). Spinal Dysmyelination in New-Born Brown Swiss x Braunvieh Calves. *Journal of Veterinary Medicine, Series B*, 40(1-10), 413-422.
- Hart-Elcock, L., Leipold, H. W., & Baker, R. (1987). Hereditary bovine syndactyly: diagnosis in bovine fetuses. *Veterinary Pathology*, 24(2), 140-147.
- Huston, K., Saperstein, G., Steffen, D., Millar, P., & Lauvergne, J. J. (2000). Clinical, pathological and other visible traits loci except coat colour (category 2). *EAAP PUBLICATION*, 107-492.
- Jensen, P. T., Rasmussen, P. G., & Basse, A. (1976). Congenital osteogenesis imperfecta in Charollais cattle. *Nordisk Veterinaermedicin*, 28(6), 304-308.
- Joerg, H., Muntwyler, J., Glowatzki-Mullis, M. L., Ahrens, E., Asai-Coakwell, M., & Stranzinger, G. (2005). Bovine spinal muscular atrophy: AFG3L2 is not a positional candidate gene. *Journal of Animal Breeding and Genetics*, 122, 103-107.
- Kehrli Jr, M. E., Schmalstieg, F. C., Anderson, D. C., Van Der Maaten, M. J., Hughes, B. J., Ackermann, M. R., ... & Whetstone, C. A. (1990). Molecular definition of the bovine granulocytopeny syndrome: identification of deficiency of the Mac-1 (CD11b/CD18) glycoprotein. *American journal of veterinary research*, 51(11), 1826-1836.
- Levin, E. Y. (1968). Uroporphyrinogen III cosynthetase in bovine erythropoietic porphyria. *Science*, 161(3844), 907-908.
- McClure, M., Kim, E., Bickhart, D., Null, D., Cooper, T., Cole, J., ... & Sonstegard, T. (2013). Fine mapping for Weaver syndrome in Brown Swiss cattle and the identification of 41 concordant mutations across NRCAM, PNPLA8 and CTTNBP2. *PLoS One*, 8(3), e59251.
- Meydan, H., Yildiz, M. A., & Agerholm, J. S. (2010). Screening for bovine leukocyte adhesion deficiency, deficiency of uridine monophosphate synthase, complex vertebral malformation, bovine citrullinaemia, and factor XI deficiency in Holstein cows reared in Turkey. *Acta Veterinaria Scandinavica*, 52, 1-8.
- Meyers, S. N., McDaniel, T. G., Swist, S. L., Marron, B. M., Steffen, D. J., O'Toole, D., ... & Smith, T. P. (2010). A deletion mutation in bovine SLC4A2 is associated with osteopetrosis in Red Angus cattle. *BMC genomics*, 11(1), 1-14.
- Nagahata, H., Hatakeyama, K., Izumisawa, Y., Noda, H., Nochi, H., & Tamoto, K. (1994). Two cases of Holstein calves with bovine leukocyte adhesion deficiency (BLAD)(case report). *DTW. Deutsche Tierärztliche Wochenschrift*, 101(2), 53-56.
- O'Toole D., Swist S., Steadman L. and Johnson G. C., *Neuropathology and craniofacial lesions of osteopetrotic Red Angus Calves, Veterinary Pathology.*, 544-2217 (2011)
- Romeo, G., Glenn, B. L., & Levin, E. Y. (1970). Uroporphyrinogen III cosynthetase in asymptomatic carriers of congenital erythropoietic porphyria. *Biochemical Genetics*, 4(6), 719-726.
- Sezer, S., Bilici, E., Hacısalihoğlu, S., 2023. Tarımda Yaşamak (Ed: C. Demir, M.F, Baran). Ruminantlarda Sürü Yönetimi ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar, s: 106-123, Iksad Yayın Evi, Ankara.

- Schuetz, E., Scharfenstein, M., & Brenig, B. (2008). Implication of complex vertebral malformation and bovine leukocyte adhesion deficiency DNA-based testing on disease frequency in the Holstein population. *Journal of dairy science*, 91(12), 4854-4859.
- Thomsen, B., Horn, P., Panitz, F., Bendixen, E., Petersen, A. H., Holm, L. E., ... & Bendixen, C. (2006). A missense mutation in the bovine SLC35A3 gene, encoding a UDP-N-acetylglucosamine transporter, causes complex vertebral malformation. *Genome research*, 16(1), 97-105.
- Thomsen, B., Nissen, P. H., Agerholm, J. S., & Bendixen, C. (2010). Congenital bovine spinal dysmyelination is caused by a missense mutation in the SPAST gene. *Neurogenetics*, 11, 175-183.
- VanRaden, P. M., Olson, K. M., Null, D. J., & Hutchison, J. L. (2011). Harmful recessive effects on fertility detected by absence of homozygous haplotypes. *Journal of dairy science*, 94(12), 6153-6161.
- Wurster, F. (2012). Condrodisplasia tipo Dexter em fetos bovinos abortados.

b4 KAYNAKÇA

- Aktuğlu, Y. (1997). Giriş ve Genel Bilgiler Ed: Aktuğlu Y. *Pratikte Antibiyotik Kullanımı*. s, 11-53.
- Çevik, MA. (2007). Uygun antibiyotik seçiminde farmakokinetik ve farmakodinamik parametrelerin önemi. *Ankem derg*, 21, 266-273.
- Chambers, F.H., *Antimicrobial Agents*. Ed: Goodman, L.S., Gilman, A. *Goodman & Gilman's Pharmacological Basis of Therapeutics 10th edition*, 1143-1169, The McGraw-Hill Company, USA, 2001.
- Chen, H., Stringer, A., Eguale, T., Rao, G., & Ozawa, S. (2019). Impact of antibiotic resistance on treatment of pneumococcal disease in ethiopia: an agent-based modeling simulation. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 101(5), 1042-1053. <https://doi.org/10.4269/ajtmh.18-0930>
- Dellit, T. H., Owens, R. C., McGowan, J. E., Gerding, D. N., Weinstein, R. A., Burke, J. P., ... & Hooton, T. M. (2007). Infectious Diseases Society of America and the Society for Healthcare Epidemiology of America guidelines for developing an institutional program to enhance antimicrobial stewardship. *Clinical infectious diseases*, 44(2), 159-177.
- Demirtürk, N., & Demirdal, T. (2004). Antibiyotiklerde direnç sorunu. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 5(2).
- Dharma, D. M., Vahadane, S., Bhate, S., & Shinde, A. (2021). Impact of educational intervention on rational antibiotic use in pediatric ward. *VIMS Health Science Journal*, 8(3), 109-114. <https://doi.org/10.46858/vimshsj.8305>
- Dick, K. and Schneider, J. (2021). Economic evaluation of febridx®: a novel rapid, point-of-care test for differentiation of viral versus bacterial acute respiratory infection in the united states. *Journal of Health Economics and Outcomes Research*, 8(2), 56-62. <https://doi.org/10.36469/jheor.2021.27753>
- Doğancı, L. (2001). Antibiyotik Direncinin Sıklığı Üzerine Antibiyotik Kullanımının Etkisi. *Klinik Dergisi*, 14(2), 57-61.
- Durmaz, B. (2006). Klinik Mikrobiyoloji Laboratuvarı Antimikrobik Reçetelerinin Geliştirilmesine Nasıl Yardımcı Olabilir. *Ankem Derg*, 20, 191-4.

Ekenler, Ş., & Koçoğlu, D. (2016). Bireylerin akılcı ilaç kullanımıyla ilgili bilgi ve uygulamaları. Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi, 3(3), 44-55.

Eşkazan, E. (1999). Akılcı İlaç Kullanımı, İÜ Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri, Akılcı İlaç Kullanımı Sempozyumu.

Harrison, P. F., & Lederberg, J. (1998). Workshop Report. In Antimicrobial Resistance: Issues and Options: Workshop Report. National Academies Press (US).

Hartati, D. A., Risky, S., Kamalia, L., Tonapa, H., & Rizal, N. A. (2022). Evaluation of rational antibiotic use in non-pneumonia ari disease patients in the working area of health center "x" in mining area pt. antam, tbk pomalaa subdistrict. Waluya the International Science of Health Journal, 1(4), 136-139. <https://doi.org/10.54883/wish.v1i4.26>

Jenerik, Ç. S. (2004). Özgün ilaç: Biyoyararlanım Çalışmaları ve Biyoeşdeğerlilik. Toplum ve Hekim Dergisi, 19, 431-6.

Kagashe, G. A., Minzi, O., & Matowe, L. (2011). An assessment of dispensing practices in private pharmacies in dar-es-salaam, tanzania. International Journal of Pharmacy Practice, 19(1), 30-35. <https://doi.org/10.1111/j.2042-7174.2010.00075.x>

Karademir, Z. B. (2019). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sağlık Uygulama ve Araştırma Hastanesinde antibiyotik kullanımı nokta prevalans çalışması (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Koren, G. (1997). Therapeutic drug monitoring principles in the neonate. Clinical chemistry, 43(1), 222-227.

Lashari, Y., Rochmanti, M., Purba, A., Notobroto, H., Sarassari, R., & Kuntaman, K. (2022). Costs for carbapenem-resistant versus carbapenem-sensitive acinetobacter baumannii infections. International Journal of Health Sciences, 2657-2665. <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6ns5.9213>

MacVane, S., Tuttle, L., & Nicolau, D. (2014). Impact of extended-spectrum β -lactamase-producing organisms on clinical and economic outcomes in patients with urinary tract infection. Journal of Hospital Medicine, 9(4), 232-238. <https://doi.org/10.1002/jhm.2157>

Mauldin, P., Salgado, C., Hansen, I., Durup, D., & Bosso, J. (2010). Attributable hospital cost and length of stay associated with health care-associated infections caused by antibiotic-resistant gram-negative bacteria. Antimicrobial Agents and Chemotherapy, 54(1), 109-115. <https://doi.org/10.1128/aac.01041-09>

Öztürk, R., & Aktuğlu, Y. (Eds.). (2002). Akılcı antibiyotik kullanımı ve erişkinde toplumdan edinilmiş enfeksiyonlar. İ. Ü Cerrahpaşa Tıp Fakültesi sürekli tıp eğitimi komisyonu.

Rubio-Terrés, C., Garau, J., Grau, S., & Martínez-Martínez, L. (2010). Cost of bacteraemia caused by methicillin-resistant vs. methicillin-susceptible staphylococcus aureus in spain: a retrospective cohort study. Clinical Microbiology and Infection, 16(6), 722-728. <https://doi.org/10.1111/j.1469-0691.2009.02902.x>

Said, M. S., Saleem, I., Hashmi, A. M., Ullah, I., & Khan, A. H. (2022). Rational use of antibiotics and requisition of pharmacist. International Journal of Natural Medicine and Health Sciences, 1(3), 21-24. <https://doi.org/10.52461/ijnms.v1i3.916>

Shareef, J., Sridhar, S., Bhupathyraaj, M., Shariff, A., Thomas, S., & Karattuthodi, M. (2023). Assessment of the scope, completeness, and consistency of various drug information resources related to covid-19 medications in pregnancy and lactation. BMC Pregnancy and Childbirth, 23(1). <https://doi.org/10.1186/s12884-023-05609-2>

Sumpradit, N., Chongtrakul, P., Anuwong, K., Pumtong, S., Kongsomboon, K., Butdeemee, P., ... & Tangcharoensathien, V. (2012). Antibiotics smart use: a workable model for promoting the rational use of

medicines in thailand. Bulletin of the World Health Organization, 90(12), 905-913.

<https://doi.org/10.2471/blt.12.105445>

Sürmelioglu, N., Kiroglu, O., Erdoğdu, T., & Karataş, Y. (2015). Akılcı olmayan ilaç kullanımını önlemeye yönelik tedbirler. Arşiv Kaynak Tarama Dergisi, 24(4), 452. <https://doi.org/10.17827/aktd.64527>

Tabak, F. (2002). Klinikte Antibiyotik Kullanımı. Türkiye Aile Hekimliği Dergisi, 1(2), 69-73.

Talabi, M., Eudy, A., Jayasundara, M., Haroun, T., Nowell, W., Curtis, J., ... & Clowse, M. (2021). Tough choices: exploring medication decision-making during pregnancy and lactation among women with inflammatory arthritis. *Acr Open Rheumatology*, 3(7), 475-483. <https://doi.org/10.1002/acr2.11240>

Taşdemir, S. (2013). Akılcı (Rasyonel) İlaç Kullanımı. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 1(1), 1-5.

Trinh, N., Hjorth, S., & Nordeng, H. (2021). Use of interrupted time-series analysis to characterise antibiotic prescription fills across pregnancy: a norwegian nationwide cohort study. *BMJ Open*, 11(12), e050569. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2021-050569>

Tunctan B., Buharalıoğlu K. Farmakoloji terimleri sözlüğü. Sendrom III Tıp Terimleri Sözlüğü

WHO Regional Office for Europe Antimicrobial Medicines Consumption (AMC) Network. (2024). AMC data 2022. Copenhagen: WHO Regional Office for Europe. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO

Xie, D., Xiang, L., Hu, Q., Fu, X., Wang, H., Lai, R., ... & Xiong, W. (2015). Antibiotic use in chinese hospitals: a multicenter point-prevalence study. *Public Health*, 129(5), 576-578. <https://doi.org/10.1016/j.puhe.2015.02.010>

Yalçın, A. (2024). Reçeteli ilaç kullanımının rasyonelliğe etkisi kapsamında avrupa birliği ve türkiye'nin karşılaştırılması. *Enderun*, 8(1), 41-54. <https://doi.org/10.59274/enderun.1427113>

Yapıcı, G. (2011). •attitudes and behavior of drug usage in applicants to primary health care center. *Dicle Medical Journal / Dicle Tıp Dergisi*, 38(4), 458-465. <https://doi.org/10.5798/diclemedj.0921.2011.04.0066>

Yarış, E. (2004). Tezgahüstü ilaç satılması ve ilaçta reklamlarla ilişkisi. *Toplum ve Hekim*, 19(5), 369-372.

Yarsan, E. (2012). Veteriner hekimlikte antibiyotikler: antibiyotiklere direnç ve direncin çok yönlü etkileri. *Ankara: MakroMedya*, 1-30.

Yiğit, M. and Karagöl, C. (2022). An examination of parental knowledge and attitudes about the rational use of antibiotics. *Genel Tıp Dergisi*, 32(3), 287-292. <https://doi.org/10.54005/geneltip.1096837>

Yıldırım, M. (2008). Veteriner Hekimlikte Yeni Antibiyoterapi Yaklaşımları. *İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 34(3), 19-27.

Yılmaz, F., & Arman, D. (2005). Dozun Önemi: Farmakokinetik ve Farmakodinamik Yaklaşımlar. *Türkiye Klinikleri Journal of Internal Medical Sciences*, 1(11), 32-38.

b5 KAYNAKÇA

- Altman, D. G. (1991). Practical statistics for medical research. Chapman and Hall/CRC, 10-17.
- Beck, A. T., Ward, C. H., Mendelson, M., Mock, J., & Erbaugh, J. (1961). An inventory for measuring depression. Archives of general psychiatry, 4, 561–571.
- Baxmann, A. C., Ahmed, M. S., Marques, N. C., Menon, V. B., Pereira, A. B., Kirsztajn, G. M., & Heilberg, I. P. (2008). Influence of muscle mass and physical activity on serum and urinary creatinine and serum cystatin C. Clinical journal of the American Society of Nephrology: CJASN, 3(2), 348–354.
- Breivik, H., Borchgrevink, P. C., Allen, S. M., Rosseland, L. A., Romundstad, L., Hals, E. K., Kvarstein, G., & Stubhaug, A. (2008). Assessment of pain. British journal of anaesthesia, 101(1), 17–24.
- Clarke, G. M., Conti, S., Wolters, A. T., & Steventon, A. (2019). Evaluating the impact of healthcare interventions using routine data. BMJ (Clinical research ed.), 365, l2239.
- Cousineau, D., & Chartier, S. (2010). Outliers detection and treatment: A review. International Journal of Psychological Research, 3(1), 58-67.
- Gürsaka, N. (2015). Betimsel İstatistik 8. Baskı. Bursa, Dora Yayıncılık.
- Iglewicz, B., & Hoaglin, D. C. (1993). A guide to handling outliers in data analysis: Transformations and techniques. Statistical Methods in Medical Research, 2(3), 243-257.
- Kim, T. K. (2017). Practical statistics in pain research. The Korean journal of pain, 30(4), 243–249.
- Laplace, P. S. (1814). Philosophical essay on probabilities. Wiley, 11-19.
- McGill, R., Tukey, J. W., & Larsen, W. A. (1978). Variations of box plots. The American Statistician, 32(1), 12–16.
- Orhunbilge, N. (2014). Tanımsal İstatistik Olasılık ve Olasılık Dağılımları, Gözden geçirilmiş ikinci baskı. Ankara, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Shankar, S. V., Ananthkrishnan, S., Aravinthkumar, A., & Chauhan, A. (2023). Role of Statistics in Agricultural Sciences. Just Agriculture, 3(9).
- Tukey, J. W. (1977). Exploratory data analysis. Reading/Addison-Wesley.

b6 KAYNAKLAR

- Afsal A, Sejian V, Madijagan B, Krishnan G. (2018). Heat stress and livestock adaptation: Neuro-endocrine regulation. Int J Vet Anim Med 1(2):1–8.
- Al-Dawood A. (2017). Towards heat stress management in small ruminants—a review. Ann Anim Sci 17(1): 59-88.
- Armstrong DV. (1994). Heat stress interaction with shade and cooling. J Dairy Sci 77(7): 2044-2050.
- Awad EA, Najaa M, Zulaikha ZA, Zulkifli I, Soleimani AF. (2019). Effects of heat stress on growth performance, selected physiological and immunological parameters, caecal microflora, and meat quality in two broiler strains. Asian J Anim Sci 33(5): 778-787.

- Belhadj Slimen I, Najar T, Ghram A, Abdrabba M. (2016) Heat stress effects on livestock: molecular, cellular and metabolic aspects, a review. *J Anim Physiol Anim Nutr* 100(3):401-412.
- Bernabucci U, Lacetera N, Baumgard LH, Rhoads RP, Ronchi B, Nardone A. (2010). Metabolic and hormonal acclimation to heat stress in domesticated ruminants. *Animal* 4:1167–1183.
- Bouraoui R, Lahmar M, Majdoub A, Djemali M, Belyea R. (2002) The relationship of temperature-humidity index with milk production of dairy cows in a Mediterranean climate. *Anim Res* 51:479–491.
- Capuco AV, Connor EE, Wood DL. (2008). Regulation of mammary gland sensitivity to thyroid hormones during the transition from pregnancy to lactation. *Exp Biol Med* 233(10): 1309-1314.
- Chauhan SS, Rashamol VP, Bagath M, Sejian V, Dunshea FR. (2021). Impacts of heat stress on immune responses and oxidative stress in farm animals and nutritional strategies for amelioration. *Int J Biometeorol* 65: 1231-1244.
- Chowdhury VS. (2019). Heat stress biomarker amino acids and neuropeptide afford thermotolerance in chicks. *J Poult Sci* 56(1): 1-11.
- Colditz PJ, Kellaway RC. (1972). The effect of diet and heat stress on feed intake, growth, and nitrogen metabolism in Friesian, F1 Brahman× Friesian, and Brahman heifers. *Aust J Agric Res* 23(4): 717-725.
- Collier RJ, Renquist BJ, Xiao Y. (2017). A 100-Year Review: Stress physiology including heat stress. *J Dairy Sci* 100(12): 10367-10380.
- Cottrell JJ, Liu F, Hung AT, DiGiacomo K, Chauhan SS, Leury BJ, Dunshea FR. (2015). Nutritional strategies to alleviate heat stress in pigs. *Anim Prod Sci* 55(12): 1391–1402.
- Cronje P. (2005) Heat stress in livestock - the role of the gut in its aetiology and a potential role for betaine in its alleviation. *Recent Adv Anim Nutr Aust* 15:107–122.
- De Rensis F, Garcia-Ispierto I, López-Gatius F. (2015). Seasonal heat stress: Clinical implications and hormone treatments for the fertility of dairy cows. *Theriogenology* 84(5): 659-666.
- Ebeid TA, Suzuki T, Sugiyama T. (2012) High temperature influences eggshell quality and calbindin-D28k localization of eggshell gland and all intestinal segments of laying hens. *Poult Sci* 91: 2282–2287
- Garriga C, Hunter RR., Amat C, Planas JM, Mitchell MA, Moretó M. (2006). Heat stress increases apical glucose transport in the chicken jejunum. *Am J Physiol Regul Integr Comp Physiol* 290(1): 195-201.
- Gimenez D, Rodning S. (2007). Reproductive management of sheep and goats.. *Agriculture and Natural Resources* , Alabama Cooperative Extension System.
- Gonzalez-Bulnes A, Meza-Herrera CA, Rekik M, Ben Salem H, Kridli RT. (2011). Limiting factors and strategies for improving reproductive outputs of small ruminants reared in semi-arid environments. *Semi-Arid Environments: Agriculture, Water Supply and Vegetation*; Degenovine, KM, Ed, 41-60.
- Gonzalez-Rivas PA, Chauhan SS, Ha M, Fegan N, Dunshea FR, Warner RD. (2020). Effects of heat stress on animal physiology, metabolism, and meat quality: A review. *Meat Sci* 162:108025.
- Gregory NG. (2010). How climatic changes could affect meat quality. *Food Res Int* 43(7): 1866–1873.
- Hafez ESE. (1991), *Reproduction in Farm Animals*, Fifth ed. Febiger, Philadelphia.
- Hansen PJ, Arechiga CF. (1999). Strategies for managing reproduction in the heat-stressed dairy cow. *J Anim Sci* 77: 36-50.
- Hansen PJ. (2009). Effects of heat stress on mammalian reproduction. *Phil Trans R Soc B* 364: 3341–3350.

- Hartl FU, Hayer-Hartl M. (2002). Molecular chaperones in the cytosol: from nascent chain to folded protein. *Science* 295: 1852–1858.
- Hartl FU, Hlodan R, Langer T. (1994). Molecular chaperones in protein folding: the art of avoiding sticky situations. *Trends Biochem Sci* 19: 20–25.
- He X, Lu Z, Ma B, Zhang L, Li J, Jiang Y, Gao F. (2018). Effects of chronic heat exposure on growth performance, intestinal epi-thelial histology, appetite-related hormones and genes expression in broilers. *J Sci Food Agric* 98(12):4471-4478.
- Haupt KA (2008): Dukes Veteriner Fizyoloji. p: 925-935. In: Davranış Fizyolojisi, Edit.: Reece WO, Yıldız S, Onikinci Baskı, Medipres Matbaacılık Ltd. Şti, Malatya, Türkiye
- Irshad A, Kandeepan G, Kumar S, Ashish KA, Vishnuraj MR, Shukla V. (2012). Factors influencing carcass composition of livestock: a review. *J Animal Product Adv* 3:177–186
- Ji, B, Banhazi T, Perano K, Ghahramani A, Bowtell L, Wang C, Li B. (2020). A review of measuring, assessing and mitigating heat stress in dairy cattle. *Biosyst Eng* 199: 4-26.
- Liu F, Cottrell JJ, Furness JB, Rivera LR, Kelly FW, Wijesiriwardana U. (2016). Selenium and vitamin E together improve intestinal epithelial barrier function and alleviate oxidative stress in heat-stressed pigs. *Exp Physiol* 101(7):801–810.
- Liu, L, Fu C, Yan M, Xie H, Li S, Yu Q, He J. (2016). Resveratrol modulates intestinal morphology and HSP70/90, NF- κ B and EGF expression in the jejunal mucosa of black-boned chickens on exposure to circular heat stress. *Food Funct* 7(3): 1329–1338.
- Mangan M, Siwek M. (2024). Strategies to combat heat stress in poultry production—A review. *J Anim Physiol Anim Nutr* 108(3): 576-595.
- Mashaly MM, Hendricks GL, Kalama MA, Gehad AE, Abba, AO, Patterson PH. (2004). Effect of heat stress on production parameters and immune responses of commercial laying hens. *Poult Sci* 83: 889–894.
- Nardon A, Ronchi B, Valentini A. (1991). Effects of solar radiation on water and food intake and weight gain in Sarda and Comisana female lambs. In: *Animal Husbandry in Warm Climates*, Vol. 55. EAAP Publication, pp. 149–150.
- Orihuela A. (2000). Some factors affecting the behavioural manifestation of oestrus in cattle: a review. *Appl Anim Behav Sci* 70(1): 1-16.
- Polsky L, von Keyserlingk MA. (2017). Invited review: Effects of heat stress on dairy cattle welfare. *J Dairy Sci* 100(11): 8645-8657.
- Rath PK, Behura NC, Sahoo SP, Panda P, Mandal KD, Panigrahi PN. (2015). Amelioration of Heat Stress for Poultry Welfare: A Strategic Approach. *Int J Livestock Res* 5(3):1–9.
- Ratnakaran AP, Sejian V, Sanjo Jose V, Vaswani S, Bagath M, Krishnan G, Bhatta R. (2017). Behavioral responses to livestock adaptation to heat stress challenges. *Asian J Anim Sci* 11(1): 1-13.
- Rhoads M, Rhoads R, VanBaale M, Collier RJ, Sanders S, Weber WJ, Crooker BA, Baumgard L. (2009). Effects of heat stress and plane of nutrition on lactating Holstein cows: I. Production, metabolism, and aspects of circulating somatotropin. *J Dairy Sci* 92(5):1986–1997.
- Saeed M, Abbas G, Alagawany M, Kamboh AA, Abd El-Hack ME, Khafaga AF, Chao S (2019). Heat stress management in poultry farms: A comprehensive overview. *J Therm Biol* 84: 414-425.

- Safdar A, Maghami S. (2014). Heat stress in poultry: practical tips. *Eur J Exp Biol* 4:625–631.
- Sammad A, Wang YJ, Umer S, Lirong H, Khan I, Khan A, Ahmad B, Wang Y. (2020). Nutritional physiology and biochemistry of dairy cattle under the influence of heat stress: consequences and opportunities. *Animals* 10(5): 793.
- Sevi A, Caroprese M. (2012). Impact of heat stress on milk production, immunity and udder health in sheep: A critical review. *Small Ruminant Res* 107(1), 1-7.
- Song J, Jiao L, Xiao K, Luan Z, Hu C, Shi B, Zhan X. (2013). Cello-oligosaccharide ameliorates heat stress-induced impairment of in-testinal microflora, morphology and barrier integrity in broilers. *Anim Feed Sci Technol* 185(3–4): 175–181.
- Star L, Juul-Madsen HR, Decuypere E, Nieuwland MG, de Vries Reilingh, G, van den Brand H, Kemp B, Parmentier HK. (2009). Effect of early life thermal conditioning and immune challenge on thermotolerance and humoral immune competence in adult laying hens. *Poult Sci* 88: 2253–2261.
- Tanguay RM, Wu Y, Khandjian EW. (1993). Tissue-specific expression of heat shock proteins of the mouse in the absence of stress. *Developmental genetics* 14: 112–118.
- Thom EC. (1959). The discomfort index. *Weatherwise* 12(2): 57-61.
- Tüfekci H, Sejian V. (2023). Stress factors and their effects on productivity in sheep. *Animals* 13(17): 2769.
- Wang DQ, Lu LZ, Tian Y, Li JJ, Shen JD, et al. (2013) Cloning and expression of heat shock protein 90 (HSP90) cDNA sequence from Shaoxing Duck (*Anas platyrhynchos*). *J Agri Biotec* 21: 55–61.
- Wang J, Li J, Wang F, Xiao J, Wang Y, Yang H, Cao Z. (2020). Heat stress on calves and heifers: a review. *J Anim Sci Biotechnol* 11:1-8.
- Wang RH, Liang RR, Lin H, Zhu LX, Zhang YM, Mao YW, Al WET. (2017). Effect of acute heat stress and slaughter processing on poultry meat quality and postmortem carbohydrate metabolism. *Poult Sci* 96(3): 738–746.
- Westwood CT, Lean IJ, Garvin JK. (2002). Factors influencing fertility of Holstein dairy cows: a multivariate description. *J Dairy Sci* 85(12): 3225-3237.
- White FJ, Wettemann RP, Looper ML, Prado TM, Morgan GL. (2002). Seasonal effects on estrous behavior and time of ovulation in nonlactating beef cows. *J Anim Sci* 80(12): 3053-3059.
- Xie J, Tang L, Lu L, Zhang L, Xi L, Liu HC, Odle J, Luo X. (2014). Differential expression of heat shock transcription factors and heat shock proteins after acute and chronic heat stress in laying chickens (*Gallus gallus*). *PLoS One*. 9(7):e102204.
- Zaboli G, Huang X, Feng X, Ahn DU. (2019). How can heat stress affect chicken meat quality?—a review. *Poult Sci* 98(3): 1551-1556.

b7 KAYNAKLAR

- Abdel-Rahman, M., & El-Ashmawy, W. (2013). *Toxocara vitulorum* in faeces, serum and milk of buffaloes in Giza Governorate. *T. J. Livest. Res*, 3(2), 89-99.

- Ahmed, E., Markvichitr, K., Tumwasorn, S., Koonawootrittriron, S., Choothesa, A., & Jittapalapong, S. (2007). Prevalence of Fasciola spp infections of sheep in the Middle awash River Basin, Ethiopia. *Southeast Asian Journal of Tropical Medicine and Public Health*, 38(1), 51.
- Akyol, Ç. V. (1993). Epidemiology of toxocara vitulorum in cattle around Bursa, Turkey. *Journal of Helminthology*, 67, 73-77.
- Altinöz, F., Gökçen, A., & Uslu, U. (2000). Prevalence of Toxocara vitulorum in cattle in Konya region. *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 24(4), 405-407.
- Anğ, Ö., Tümbay, E., & Küçüker, M. (2011). Zoonozlar Hayvandan İnsana Bulaşabilen İnfeksiyon Hastalıklar. Nobel Tıp Kitabevi.
- Arda, M., Bisping, W., Aydın, N., Istanbulloğlu, E., Akay, Ö., İzgür, M., Diker, S., & Karaer, Z. (1987). Orta Anadolu Bölgesi koyunlarında abortus olgularının etiyojisi ve serolojisi üzerine bir çalışma. *Ankara Üniv. Vet Fak Derg*, 34(2), 195-206.
- Arslan, M. Ö., Umur, Ş., & Özcan, K. (1997). The case of Fatal Toxocarosis vitulorum in calves. *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 21(1), 79-81.
- Aslan Çelik, B. (2022). First Detection of Giardia duodenalis in Cats in Mardin Province. *F.U. Vet. J. Health Sci.*, 36(2), 108-111.
- Aslan Çelik, B. (2023). First report of Blastocystis subtype ST25 in calves in Turkey. *Polish journal of veterinary sciences*, 195-201-195-201.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö., Ayan, A., Orunç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., İrak, K., Selçuk, M., Ercan, K., Baldaz, V., & Oktay Ayan, Ö. (2023a). Occurrence and genotype distribution of Cryptosporidium spp., and Giardia duodenalis in sheep in Siirt, Turkey. *Polish journal of veterinary sciences*, 26(3).
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Akyıldız, G., Kılınç, Ö. O., Ayan, Ö. O., & Ercan, K. (2023b). Preliminary investigation of the prevalence and Genotype distribution of cryptosporidium spp., and Giardia duodenalis in cats in Siirt, Turkey. *Acta veterinaria*, 73(3), 317-324.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Akyıldız, G., Orunç Kılınç, Ö., Oktay Ayan, Ö., & Ercan, K. (2023c). Molecular prevalence of Giardia duodenalis and subtype distribution (assemblage E and B) in calves in Siirt, Turkey. *Egyptian Journal of Veterinary Sciences*, 54(3), 457-463.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Kılınç, Ö. O., Görmez, G., Ayan, Ö. O., Ercan, K., & Akyıldız, G. (2023d). Cryptosporidium infection of stray cats in Mardin Province, Southeastern Anatolia region, Turkey. *Animal Research International*, 20(1), 4876-4883.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Orunç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., İrak, K., Selçuk, M. A., Ercan, K., Baldaz, V., & Oktay Ayan, Ö. (2023e). Occurrence and genotype distribution of Cryptosporidium spp., and Giardia duodenalis in sheep in Siirt, Turkey. *Polish journal of veterinary sciences*, 26(3), 359-366.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Koçhan, A., Ayan, A., Kılınç, Ö. O., Akyıldız, G., İrak, K., Ayan, Ö. O., & Ercan, K. (2023f). Prevalence and genotypes of Giardia duodenalis in shelter dogs of southeastern Türkiye. *Veterinary Research Forum*, 14(11), 595-599.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., & Ayan, Ö. O. (2022a). A Survey on Prevalence of Toxocara vitulorum in Calves in Siirt. *Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 15(1), 1-4.

- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Kılınç, Ö. O., Ayan, Ö. O., & Ercan, K. (2022b). Molecular Prevalence of Blastocystis sp. in Anatolian Water Buffaloes in Diyarbakır, Turkey. *Alexandria Journal of Veterinary Sciences*, 74(2), 16-20.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Kılınç, Ö. O., Ayan, Ö. O., & Görmez, G. (2022c). A survey of Toxocara vitulorum in Anatolian water buffaloes (Bubalis bubalis) in Diyarbakir, Turkey. *Assiut Veterinary Medical Journal*, 68(175), 90-96.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., İrak, K., & Bolacalı, M. (2022d). Oxidant/Antioxidant Status and Certain Trace Elements Relationship in Hair Goats Naturally Infected by Neospora caninum. *Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society*, 73(3), 4417-4424.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Mor, N., & İrak, K. (2020). Investigation of Seroprevalence of Toxoplasma Gondii in Sheep and Goats in Siirt Province in Turkey. *Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 13(2), 144-148.
- Ayan, A., Aslan Celik, B., Celik, O. Y., Yilmaz, A. B., Orunc Kilinc, O., & Oktay Ayan, O. (2024). Prevalence and Subtypes Distribution (ST10, ST14, ST25, ST26) of Blastocystis spp. in Anatolian Water Buffalo (Bubalus bubalis) in Van, Türkiye. *Veterinary Medicine and Science*, 10(6), e70054.
- Ayan, A., Orunç Kilinc, O., Yuksek, N., & Basbugan, Y. (2020). Detection of Cryptosporidium spp. in calves through Nested PCR and Kinyoun's Acid-Fast Methods in Van, Turkey. *IJEES*, 10(2), 271-276.
- Ayan, A., Ural, D. A., Erdogan, H., Kilinc, O. O., Gültekin, M., & Ural, K. (2019). Prevalance and molecular characterization of Giardia duodenalis in livestock in Van, Turkey. *Int J Ecosyst Ecol Sci*, 9(2), 289-296.
- Ayan, A., Ural, K., Aysul, N., Gültekin, M., Erdoğan, H., Balıkcı, C., Toplu, S., & Toros, G. (2016). Natural Cyst Shedding in Calves Infected with Giardia Duodenalis. *JAVST*, 1(1), 14-19.
- Aydin, A., Goz, Y., Yuksek, N., & Ayaz, E. (2006). Prevalence of Toxocara vitulorum in Hakkari eastern region of Turkey. *Bull Vet Inst Pulawy*, 50, 51-54.
- Aytuğ, C., Alaçam, E., Görgül, S., Gökçen, H., Tuncer, Ş., & Yılmaz, K. (1991). Sığır Hastalıkları. Tümvet Ltd Şti Teknografik matbaacılık.
- Babur, C., Esen, B., & Bıyıkoğlu, G. (2001). Yozgat'ta koyunlarda toxoplasma gondii'nin seroprevalansı. *Turk J Vet Anim Sci*, 25, 283-285.
- Balkaya, İ., & Şimşek, S. (2010). Erzurum'da kesilen sığırlarda Hidatidosis ve Fasciolosis' in yaygınlığı ve ekonomik önemi. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 16(5), 793-797.
- Batmaz, H. (2013). Koyun ve Keçilerin İç Hastalıkları. Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 291-292.
- Biswas, H., Roy, B. C., Dutta, P. K., Hasan, M. M., Parvin, S., Choudhury, D. K., Begum, N., & Talukder, M. H. (2021). Prevalence and risk factors of Toxocara vitulorum infection in buffalo calves in coastal, northeastern and northwestern regions of Bangladesh. *Vet. Parasitol.: Reg. Stud. Rep.*, 26, 100656.
- Burgu, A., & Öge, S. (2003). Klinik. In R. Tınar & M. Korkmaz (Eds.), *Fasciolosis* (Vol. 18, pp. 119-134). Türkiye Parazitoloji Derneği.
- Cacciò, S. M., Thompson, R. A., McLauchlin, J., & Smith, H. V. (2005). Unravelling cryptosporidium and giardia epidemiology. *Trends Parasitol*, 21(9), 430-437.
- Castro-Hermida, J. A., González-Losada, Y. A., & Ares-Mazás, E. (2002). Prevalence of and risk factors involved in the spread of neonatal bovine cryptosporidiosis in Galicia (NW Spain). *Vet Parasitol*, 106(1), 1-10.

- Castro-Hermida, J. A., González-Warleta, M., & Mezo, M. (2007). Natural infection by *Cryptosporidium parvum* and *Giardia duodenalis* in sheep and goats in Galicia (NW Spain). *Small Rumin Res*, 72(2-3), 96-100.
- Caya, H. (2012). Adana İli mezbahalarında kesilen küçük ruminantlarda karaciğer helmint Enfeksiyonlarının şiddeti ve yayılışı. *AVKAE Derg*, 2(2), 12-17.
- CDC. (2019). Fascioliasis. Erişim Tarihi: 01.11.2024 Adres: <https://www.cdc.gov/dpdx/fascioliasis/>
- CDC. (2024a). Cryptosporidiosis. Erişim Tarihi: 01.11.2024. Adres: <https://www.cdc.gov/dpdx/cryptosporidiosis/index.html#print>
- CDC. (2024b). Giardiasis. Erişim Tarihi: 01.11.2024. Adres: <https://www.cdc.gov/dpdx/giardiasis/>
- Çamkerten, G., Erdoğan, H., Ural, D. A., Çamkerten, İ., Erdoğan, S., & Ural, K. (2019). Levels of serum 25 (OH) D3 in naturally infected lambs with *Giardia duodenalis*. *Kocatepe Vet J*, 12(1), 71-74.
- Çelik, Ö. Y., & Aslan Çelik, B. (2018). Investigation of the prevalence of *Fasciola hepatica* in small ruminants in the Siirt region, Turkey. *Iranian Journal of Parasitology*, 13(4), 627-631.
- Çelik, Ö. Y., Aslan Çelik, B., Ayan, A., Kılınç, Ö. O., Ercan, K., Selçuk, M. A., & Ayan, Ö. O. (2023a). A Microscopic and Molecular Survey of *Giardia duodenalis* in Lambs in Siirt, Türkiye. *Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 16(2), 71-74.
- Çelik, Ö. Y., Aslan Çelik, B., Ayan, A., Oruç Kılınç, Ö., Ercan, K., Selçuk, M., Baldaz, V., & Oktay Ayan, Ö. (2023b). Microscopic and Molecular Prevalence of *Cryptosporidium* spp. in Lambs in Siirt, Turkey. *Egyptian Journal of Veterinary Science (Egypt)*, 54(5), 855-861.
- Çelik, Ö. Y., Koçhan, A., Aslan Çelik, B., Ayan, A., Akyıldız, G., Kılınç, Ö. O., Ercan, K., Baldaz, V., & Ayan, Ö. O. (2023c). *Cryptosporidium* spp. in Dogs-Prevalence and Genotype Distribution. *Acta Scientiae Veterinariae*, 51, 1916.
- Çelik, Ö. Y., Şahin, T., Aslan Çelik, B., Kılınç, Ö. O., Ayan, A., Akyıldız, G., Ayan, Ö. O., Göz, Y., İrak, K., & Görmez, G. (2023d). Prevalence and molecular characterization of *Cryptosporidium* spp. in calves in the Siirt Province, Türkiye. *Acta Veterinaria Brno*, 92(3), 243-250.
- Çelik, Ö. Y., Çelik, B. A., Irak, K., & Akgül, G. (2019). Assessment of prevalence of *Fasciola hepatica* and associated biochemical alterations in the cattle of Siirt province, Turkey. *Indian Journal of Animal Research*, 53(2), 260-263.
- Çelik, Ö. Y., Ipek, D. N. S., Aslan Çelik, B., Irak, K., & Akgül, G. (2018). Investigation of Seroprevalence of *Toxoplasma gondii* in cattle in Siirt province in Turkey. *Indian Journal of Animal Research*, 52(7), 1053-1057.
- Çiçek, M., Körkoca, H., & Gül, A. (2008). Investigation of *Cryptosporidium* sp. in Workers of the Van Municipality Slaughterhouse and in Slaughtered Animals. *Türkiye Parazitol Derg*, 32(1), 8-11.
- Das, G., & Phukan, A. (2018). Studies on Prevalence of *Toxocara vitulorum*. Infection in Calves. *International Journal of Science and Research*, 7(5), 246-249.
- de Graaf, D. C., Vanopdenbosch, E., Ortega-Mora, L. M., Abbassi, H., & Peeters, J. E. (1999). A review of the importance of cryptosporidiosis in farm animals. *Int J Parasitol*, 29(8), 1269-1287.
- Deeba, F., Qureshi, A. S., Kashif, A. R., & Saleem, I. (2019). Epidemiology of different gastrointestinal helminths in buffaloes in relation to age, sex and body condition of the host. *J. Entomol. Zool. Stud*, 7(1), 1533-1540.
- Değer, S., Akgül, Y., Ağaoğlu, Z., & Taşçı, S. (1992). Investigations on the Ecology and Epidemiology of Fascioliasis Infections Resulting from *Fasciola gigantica* in and Around Van. *YYU Vet Fak Derg*, 3(1-2), 133-140.

- Değerli, S., Çeliksöz, A., Kalkan, K., & Özçelik, S. (2005). Prevalence of *Cryptosporidium* spp. and *Giardia* spp. in cows and calves in Sivas. *Turk J Vet Anim Sci*, 29(4), 995-999.
- Del Coco, V. F., Córdoba, M. A., & Basualdo, J. A. (2008). *Cryptosporidium* infection in calves from a rural area of Buenos Aires, Argentina. *Vet Parasitol*, 158(1-2), 31-35.
- Dessi, G., Tamponi, C., Varcasia, A., Sanna, G., Pipia, A., Carta, S., Salis, F., Díaz, P., & Scala, A. (2020). *Cryptosporidium* infections in sheep farms from Italy. *Parasitol Res*, 119, 4211-4218.
- Dorny, P., Devleeschauwer, B., Stoliaroff, V., Sothy, M., Chea, R., Chea, B., Sourloing, H., Samuth, S., Kong, S., & Nguong, K. (2015). Prevalence and associated risk factors of *Toxocara vitulorum* infections in buffalo and cattle calves in three provinces of central Cambodia. *Korean J Parasitol*, 53(2), 197.
- Dubey, J. (1994). Toxoplasmosis. *JAVMA*, 205(11), 1593-1597.
- El-Moukdad, A. (1979). Helminth fauna of Syrian cattle. *Angewandte Parasitologie*, 20(1), 11-16.
- Elfahal, A. M., Elhassan, A. M., Hussien, M. O., Enan, K. A., Musa, A. B., & El Hussein, A. M. (2013). Seroprevalence of *Toxoplasma gondii* in dairy cattle with reproductive problems in Sudan. *ISRN veterinary science*, 2013.
- Emre, Z., Alabay, B. M., Fidanci, H., Düzgün, A., & Çerçi, H. (1998). Prevalence of *Cryptosporidium* spp. infection and its relation to other enteric pathogens (*Escherichia coli* K 99 and rotavirus) in cattle in Ankara, Turkey. *Turk J Vet Anim Sci*, 22(5), 453-458.
- Erman, N., Beyazıt, A., & Öz, İ. (2000). The prevalence of cryptosporidiosis in lambs and goat kids in İzmir province. *Journal of Bornova Veterinary Control and Research Institute*, 25(39), 33-38.
- Ferreira, F. P., & Starke-Buzetti, W. A. (2005). Detection of antibody to *Toxocara vitulorum* perieneteric fluid antigens (Pe) in the colostrum and serum of buffalo calves and cows by Western blotting. *Vet. Parasitol*, 129(1-2), 119-124.
- Fusco, G., Rinaldi, L., Guarino, A., Proroga, Y. T. R., Pesce, A., & Cringoli, G. (2007). *Toxoplasma gondii* in sheep from the Campania region (Italy). *Veterinary parasitology*, 149(3-4), 271-274.
- García-Vázquez, Z., Rosario-Cruz, R., & Solorzano-Salgado, M. (1990). Prevalence of antibodies against *Toxoplasma gondii* in sheep and goats in three states of Mexico. *Preventive Veterinary Medicine*, 10(1-2), 25-29.
- Gargılı, A., Tüzer, E., Gülenber, A., Toprak, M., Efil, İ., Keleş, V., & Ulutaş, M. (1999). Prevalence of liver fluke infections in slaughtered animals in Trakya (Thrace), Turkey. *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*, 23(2), 115-116.
- Gazyağcı, E., Gazyağcı, A. N., Ayan, A., & Oruç Kılınc, Ö. (2020). Investigation of *Giardia duodenalis* in Lambs Feces in Kırıkkale Province. *Turkiye Klinikleri J Vet Sci*, 11(2), 60-63.
- Geurden, T., Claerebout, E., Vercruyssen, J., & Berkvens, D. (2004). Estimation of diagnostic test characteristics and prevalence of *Giardia duodenalis* in dairy calves in Belgium using a Bayesian approach. *Int J Parasitol*, 34(10), 1121-1127.
- Geurden, T., Thomas, P., Casaert, S., Vercruyssen, J., & Claerebout, E. (2008). Prevalence and molecular characterisation of *Cryptosporidium* and *Giardia* in lambs and goat kids in Belgium. *Vet Parasitol*, 155(1-2), 142-145.
- Geurden, T., Vanderstichel, R., Pohle, H., Ehsan, A., von Samson-Himmelstjerna, G., Morgan, E., Camuset, P., Capelli, G., Vercruyssen, J., & Claerebout, E. (2012). A multicentre prevalence study in Europe on *Giardia duodenalis* in calves, with molecular identification and risk factor analysis. *Vet Parasitol*, 190(3-4), 383-390.

- Geurden, T., Vercruysse, J., & Claerebout, E. (2010). Is Giardia a significant pathogen in production animals? *Exp Parasitol*, 124(1), 98-106.
- Gharekhani, J., Heidari, H., & Youssefi, M. (2014). Prevalence of Cryptosporidium infection in sheep in Iran. *Türkiye Parazit Derg*, 38(1), 22.
- Ghazaei, C. (2005). Serological survey of antibodies to Toxoplasma. *African Journal of Livestock Extension*, 3, 5-7.
- Ghazani, M. H. M., Valilou, M. R., Ahmadzadeh, A. R., Karami, A. R., & Zirak, K. (2008). The prevalence of sheep liver trematodes in the northwest region of Iran. *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*, 32(4), 305-307.
- Giangaspero, A., Paoletti, B., Iorio, R., & Traversa, D. (2005). Prevalence and molecular characterization of Giardia duodenalis from sheep in central Italy. *Parasitol Res*, 96, 32-37.
- Gıcık, Y., Arslan, M., Kara, M., & Akça, A. (2002). The prevalence of Liver flukes in Sheep Slaughtered in Kars Province. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 8(2), 101-102.
- Gillhuber, J., Pallant, L., Ash, A., Thompson, R. A., Pfister, K., & Scheuerle, M. C. (2013). Molecular identification of zoonotic and livestock-specific Giardia-species in faecal samples of calves in Southern Germany. *Parasites Vectors*, 6(1), 1-6.
- Goma, F., Geurden, T., Siwila, J., Phiri, I., Gabriël, S., Claerebout, E., & Vercruysse, J. (2007). The prevalence and molecular characterisation of Cryptosporidium spp. in small ruminants in Zambia. *Small Rumin Res*, 72(1), 77-80.
- Gómez-Muñoz, M. T., Navarro, C., Garijo-Toledo, M. M., Dea-Ayuela, M. A., Fernández-Barredo, S., Pérez-Gracia, M. T., Domínguez-Márquez, M. V., & Borrás, R. (2009). Occurrence and genotypes of Giardia isolated from lambs in Spain. *Parasitol Int*, 58(3), 297-299.
- Gondim, L. P., Barbosa Jr, H., Ribeiro Filho, C., & Saeki, H. (1999). Serological survey of antibodies to Toxoplasma gondii in goats, sheep, cattle and water buffaloes in Bahia State, Brazil. *Veterinary parasitology*, 82(4), 273-276.
- Goş, Y., Altug, N., Yuksek, N., & Ozkan, C. (2006). Parasites detected in neonatal and young calves with diarrhoea. *Bull Vet Inst Pulawy*, 50(3), 345.
- Gökçe, E., Ünver, A., & Erdoğan, H. M. (2010). Enteric Pathogens in the Aetiology of Diarrhoea in Neonatal Lambs. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 16(5), 717-722.
- Göz, Y., Gül, A., & Aydın, A. (2007). Prevalence of Cryptosporidium spp. in cattle in Hakkari region. *YYU Vet Fak Derg*, 18(2), 37-40.
- Gultekin, M., Ural, K., Aysul, N., Ayan, A., Balıkcı, C., & Akyıldız, G. (2017). Prevalence and molecular characterization of Giardia duodenalis in dogs in Aydın, Turkey. *Int J Environ Health Res*, 27(3), 161-168.
- Güçlü, F. (2003). Arakonaklar. In R. Tınar & M. Korkmaz (Eds.), *Fasciolosis* (Vol. 18, pp. 43-49). Türkiye Parazitoloji Derneği. Meta Basım.
- Gül, A., Çiçek, M., & Kiliç, O. (2008). Prevalence of Eimeria spp., Cryptosporidium spp. and Giardia spp. in calves in the Van province. *Türkiye Parazit Derg*, 32(3), 202-204.
- Gürler, A. T., & Gürler, H. (2018). A Pilot Study: Investigation of Toxocara vitulorum Larvae in Water Buffalo Milks. *Etlık Vet Mikrobiyol Derg*, 29(1), 1-4.
- Güven, E., Avcıoğlu, H., Balkaya, I., HAYIRLI, A., Kar, S., & Karaer, Z. (2013). Prevalence of Cryptosporidiosis and molecular characterization of Cryptosporidium spp. in calves in Erzurum. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 19(6).

- Hamnes, I. S., Gjerde, B., & Robertson, L. (2006). Prevalence of Giardia and Cryptosporidium in dairy calves in three areas of Norway. *Vet Parasitol*, 140(3-4), 204-216.
- Holland, W., Luong, T., Nguyen, L., Do, T., & Vercruyssen, J. (2000). The epidemiology of nematode and fluke infections in cattle in the Red River Delta in Vietnam. *Veterinary parasitology*, 93(2), 141-147.
- İpek, D. N. S. (2022). Prevalence and Molecular Characterization of Cryptosporidium spp.'in Calves with Diarrhea in Diyarbakır Province. *Dicle Üniv Vet Fak Derg*, 15(1), 9-13.
- İrak, K., Çelik, Ö. Y., Aslan Çelik, B., Bolacalı, M., Mert, H., & Mert, N. (2019). Investigation of Some Biochemical Parameters in Sheep Naturally Infected with Cystic Echinococcosis. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 22(6), 948-952.
- Jafari, H., Jalali, M. H. R., Shapouri, M. S. A., & Hajikolaii, M. R. H. (2014). Determination of Giardia duodenalis genotypes in sheep and goat from Iran. *J Parasit Dis*, 38(1), 81-84.
- Kalu, E. (2015). Bovine Fascioliasis: A Review. *J Agric Vet Sci*, 8(12), 23-26.
- Kamani, J., Mani, A. U., & Ekwu, G. O. (2010). Seroprevalence of Toxoplasma gondii infection in domestic sheep and goats in Borno state, Nigeria. *Tropical animal health and production*, 42(4), 793-797.
- Kara, M., Gıcık, Y., Sari, B., Bulut, H., & Arslan, M. (2009). A slaughterhouse study on prevalence of some helminths of cattle and sheep in Malatya Province, Turkey. *Journal of animal and veterinary advances*, 8(11), 2200-2205.
- Karapınar, A., Yıldırım, A., Bişkin, Z., Düzlü, Ö., & İnci, A. (2012). The Investigation of Fasciolosis in Sheep by Coproantigen ELISA and Sedimentation-Zinc Sulphate Flotation Technique Around Zara Region (Turkey). *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 18, 7-12.
- Kaya, G., Atesoglu, E., & Akca, A. (2007). Fasciola hepatica egg-induced granuloma in a bovine liver: a case report. *Medycyna Weterynaryjna*, 63(2), 175-177.
- Khoramian, H., Arbabi, M., Osqoi, M. M., Delavari, M., Hooshyar, H., & Asgari, M. (2014). Prevalence of ruminants fascioliasis and their economic effects in Kashan, center of Iran. *Asian Pacific Journal of Tropical Biomedicine*, 4(11), 918-922.
- Kiani-Salmi, N., Fattahi-Bafghi, A., Astani, A., Sazmand, A., Zahedi, A., Firoozi, Z., Ebrahimi, B., Dehghani-Tafti, A., Ryan, U., & Akrami-Mohajeri, F. (2019). Molecular typing of Giardia duodenalis in cattle, sheep and goats in an arid area of central Iran. *Infect Genet Evol*, 75, 104021.
- Kirbaş, A., Balkaya, İ., & Temur, A. (2012). A giardiosis case in a lamb. *Etlık Vet. Mikrobiyol. Derg.*, 23(1), 29-31.
- Koca, D., Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Kılınç, Ö. O., Turgut, A. O., & Ayan, Ö. O. (2023). Molecular Survey of the Toxoplasma gondii and Neospora caninum in brain tissue of aborted fetuses of Morkaraman sheep in Muş, Türkiye. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 11(12), 2407-2410.
- Kornas, S., Nowosad, B., Skalska, M., & Wróbel, A. (2005). Dairy cattle infection with Fasciola hepatica in small farms. *Medycyna Weterynaryjna*, 61(12), 1368.
- Kozan, E., Birdane, F. M., Erez, M. S., & Göksu, A. (2021). Prevalence of Toxocara vitulorum in Calves in Afyonkarahisar, Turkey. *Kocatepe Vet J.*, 14(2), 225-230.
- Kozat, S., & Tuncay, İ. (2018). Prevalence of Rotavirus, Coronavirus, Cryptosporidium spp., Escherchia coli K99, and Giardia lamblia pathogens in neonatal calves with diarrheic in Siirt Region. *Van Vet J*, 29(1), 17-22.

- Kuliğ, C. C., & Coşkun, A. (2019). Prevalence of *E. coli*, *Cryptosporidium*, *Clostridium perfringens*, Rotavirus and Coronavirus in Neonatal Calves with Diarrhea in Sivas. *Turk Vet J*, 1(2), 69-73.
- Kurtpınar, H. (1957). Erzurum, Kars ve Ağrı vilayetleri sığır, koyun ve keçilerinin yaz aylarına mahsus parazitleri ve bunların doğurdıkları hastalıklar. *Türk Vet Hek Dern Derg*, 27, 3320-3325.
- Lalle, M., Pozio, E., Capelli, G., Bruschi, F., Crotti, D., & Cacciò, S. M. (2005). Genetic heterogeneity at the β -giardin locus among human and animal isolates of *Giardia duodenalis* and identification of potentially zoonotic subgenotypes. *Int J Parasitol*, 35(2), 207-213.
- Lee, Y.-J., Han, D.-G., Ryu, J.-H., Chae, J.-B., Chae, J.-S., Yu, D.-H., Park, J., Park, B.-K., Kim, H.-C., & Choi, K.-S. (2018). Identification of zoonotic *Giardia duodenalis* in Korean native calves with normal feces. *Parasitol Res*, 117(6), 1969-1973.
- Lefay, D., Naciri, M., Poirier, P., & Chermette, R. (2000). Prevalence of *Cryptosporidium* infection in calves in France. *Vet Parasitol*, 89(1-2), 1-9.
- Liu, A., Wang, R., Li, Y., Zhang, L., Shu, J., Zhang, W., Feng, Y., Xiao, L., & Ling, H. (2009). Prevalence and distribution of *Cryptosporidium* spp. in dairy cattle in Heilongjiang Province, China. *Parasitol Res*, 105(3), 797-802.
- Lombardelli, J. A., Tomazic, M. L., Schnittger, L., & Tiranti, K. I. (2019). Prevalence of *Cryptosporidium parvum* in dairy calves and GP60 subtyping of diarrheic calves in central Argentina. *Parasitol Res*, 118(7), 2079-2086.
- Majeed, Q. A., El-Azazy, O. M., Abdou, N.-E. M., Al-Aal, Z. A., El-Kabbany, A. I., Tahrani, L. M., AlAzemi, M. S., Wang, Y., Feng, Y., & Xiao, L. (2018). Epidemiological observations on cryptosporidiosis and molecular characterization of *Cryptosporidium* spp. in sheep and goats in Kuwait. *Parasitol Res*, 117, 1631-1636.
- Majewska, A. C., Werner, A., Sulima, P., & Luty, T. (2000). Prevalence of *Cryptosporidium* in sheep and goats bred on five farms in west-central region of Poland. *Vet Parasitol*, 89(4), 269-275.
- Maldonado-Camargo, S., Atwill, E. R., Saltijeral-Oaxaca, J., & Herrera-Alonso, L. (1998). Prevalence of and risk factors for shedding of *Cryptosporidium parvum* in Holstein Freisian dairy calves in central Mexico. *Prev Vet Med*, 36(2), 95-107.
- Martins, S., Sousa, S., Madeira de Carvalho, L., Bacelar, J., & Cannas da Silva, J. (2007). Prevalence of *Cryptosporidium parvum* infection in northwest Portugal dairy calves and efficacy of halofuginone lactate on the prevention of cryptosporidiosis. *Cattle Pract*, 15(2), 152-156.
- Mendonça, C., Almeida, A., Castro, A., de Lurdes Delgado, M., Soares, S., da Costa, J. M. C., & Canada, N. (2007). Molecular characterization of *Cryptosporidium* and *Giardia* isolates from cattle from Portugal. *Vet Parasitol*, 147(1-2), 47-50.
- Mišić, Z. B., Katić-Radivojević, S. P., & Kulišić, Z. (2006). *Cryptosporidium* infection in lambs and goat kids in Serbia. *Acta veterinaria*, 56(1), 49-54.
- Mor, N., & Arslan, M. Ö. (2007). Kars yöresindeki koyunlarda *Toxoplasma gondii*'nin seroprevalansı. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 13(2).
- Munguía-Xóchihua, J., Ibarra-Velarde, F., Ducoing-Watty, A., Montenegro-Cristino, N., & Quiroz-Romero, H. (2007). Prevalence of *Fasciola hepatica* (ELISA and fecal analysis) in ruminants from a semi-desert area in the northwest of Mexico. *Parasitology research*, 101(1), 127-130.
- Naguib, D., El-Gohary, A. H., Mohamed, A. A., Roellig, D. M., Arafat, N., & Xiao, L. (2018). Age patterns of *Cryptosporidium* species and *Giardia duodenalis* in dairy calves in Egypt. *Parasitol Int*, 67(6), 736-741.

- Nguyen, S. T., Fukuda, Y., Nguyen, D. T., Tada, C., & Nakai, Y. (2016). Prevalence and first genotyping of *Giardia duodenalis* in beef calves in Vietnam. *Trop Anim Health Prod*, 48(4), 837-841.
- Ogawa, L., Freire, R., Vidotto, O., Gondim, L., & Navarro, I. (2005). Occurrence of antibodies to *Neospora caninum* and *Toxoplasma gondii* in dairy cattle from the northern region of the Paraná State, Brazil. *Arquivo Brasileiro de Medicina Veterinária e Zootecnia*, 57(3), 312-316.
- Oğuz, B., Özdal, N., Kılınc, Ö. O., Karakuş, A., Aslan Çelik, B., & Değer, S. (2018). Van, Muş, Siirt Ve Diyarbakır İllerinde Sığırlarda Anaplasmosis' in Seroprevalansı. *Kocatepe Veterinary Journal*, 11(3), 208-214.
- Olson, M. E., O'Handley, R. M., Ralston, B. J., McAllister, T. A., & Thompson, R. A. (2004). Update on *Cryptosporidium* and *Giardia* infections in cattle. *Trends Parasitol*, 20(4), 185-191.
- Orunç Kılınc, Ö., Ayan, A., Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Yüksek, N., Akyıldız, G., & Oğuz, F. E. (2023a). The Investigation of Giardiasis (Foodborne and Waterborne Diseases) in Buffaloes in Van Region, Türkiye: First Molecular Report of *Giardia duodenalis* Assemblage B from Buffaloes. *Pathogens*, 12(1), 106.
- Orunç Kılınc, Ö., Ayan, A., Yumuşak, N., Kömüroğlu, A. U., Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., & Göz, Y. (2023b). Investigation of *Toxoplasma gondii* and *Neospora caninum* in different tissues of aborted fetuses of sheep in Van Province, Türkiye: Analysis by nested PCR, histopathological and immunohistochemical methods. *Acta Veterinaria Brno*, 92(2), 123-131.
- Osmana, S. A., El-khairb, S. A., Al-Gaabarya, M. H., & El-Khoderyc, S. A. (2016). Clinical and therapeutic investigation on *Toxocara vitulorum* infestation in buffalo calves. *EJMS*, 37(2), 719-725.
- Oz, I., Ozyer, M., & Corak, R. (1995). Adana yoresi sigir koyun ve keçilerinde ELISA ve IHA testleri ile toxoplasmosis' in yaygınlığının araştırılması. *J. Etlik Vet. Microbiol*, 8(1), 87-89.
- Ozdal, N., Tanritanir, P., GOZ, Y., Deger, S., & Kozat, S. (2009). Parasitic Protozoans (*Eimeria*, *Giardia*, and *Cryptosporidium*) in lambs. *Bull Vet Inst Pulawy*, 53, 47-51.
- Ozmen, O., Yukari, A., Haligur, M., & Sahinduran, S. (2006). Observations and immunohistochemical detection of Coronavirus, *Cryptosporidium parvum* and *Giardia intestinalis* in neonatal diarrhoea in lambs and kids. *Schweiz Arch Tierheilkd*, 148(7), 357-364.
- Öge, H., & Gönenç, B. (2003). Tanı. In R. Tınar & M. Korkmaz (Eds.), *Fasciolosis* (Vol. 18, pp. 135-141). Türkiye Parazitoloji Derneği.
- Özçelik, S., Poyraz, Ö., Kalkan, K., Malatyalı, E., & Değerli, S. (2012). The Investigation of *Cryptosporidium* spp. Prevalence in Cattle and Farmers by ELISA. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 18, 61-64.
- Özer, E., Erdoğan, S., & Köroğlu, E. (1990). Investigation on the incidence of *Cryptosporidia* of calves and lambs in Elazığ vicinity. *Doğa Turk J Vet Anim Sci*, 14, 439-445.
- Özlem, M., Eren, H., & Kaya, O. (1997). Determination of *cryptosporidia* of calves in Aydın region. *Bornova Vet Kontr ve Araşt Enst Md Derg*, 22(36), 15-22.
- Ramirez, N. E., Ward, L. A., & Sreevatsan, S. (2004). A review of the biology and epidemiology of *cryptosporidiosis* in humans and animals. *Microbes Infect*, 6(8), 773-785.
- Ramzan, M., Akhtar, M., Muhammad, F., Hussain, I., Hiszeczyńska-Sawicka, E., Haq, A., Mahmood, M., & Hafeez, M. (2009). Seroprevalence of *Toxoplasma gondii* in sheep and goats in Rahim Yar Khan (Punjab), Pakistan. *Tropical animal health and production*, 41(7), 1225.

- Rast, L., Lee, S., Nampanya, S., Toribio, J.-A. L., Khounsy, S., & Windsor, P. A. (2013). Prevalence and clinical impact of *Toxocara vitulorum* in cattle and buffalo calves in northern Lao PDR. *Tropical animal health and production*, 45(2), 539-546.
- Raza, M. A., Murtaza, S., Ayaz, M. M., Akhtar, S., Arshad, H., Basit, A., Bachaya, H. A., Ali, M., & Khan, M. I. (2013). *Toxocara vitulorum* infestation and associated risk factors in cattle and buffalo at Multan district, Pakistan. *Science International (Lahore)*, 25(2), 291-294.
- Regassa, A., Gizaw, O., Abunna, F., Abebe, R., Beyene, D., Megersa, B., Debela, E., Asmare, K., & Skierve, E. (2013). *Cryptosporidium* in calves, lambs and kids at Haramaya, eastern Ethiopia. *Ethiop vet j*, 17(1), 81-94.
- Robertson, L., Gjerde, B., & Hansen, E. F. (2010). The zoonotic potential of *Giardia* and *Cryptosporidium* in Norwegian sheep: a longitudinal investigation of 6 flocks of lambs. *Vet Parasitol*, 171(1-2), 140-145.
- Romero-Salas, D., Alvarado-Esquivel, C., Cruz-Romero, A., Aguilar-Domínguez, M., Ibarra-Priego, N., Merino-Charrez, J. O., Pérez de León, A. A., & Hernández-Tinoco, J. (2016). Prevalence of *Cryptosporidium* in small ruminants from Veracruz, Mexico. *BMC Vet Res*, 12(1), 1-6.
- Safavi, E. A., Mohammadi, G. R., Naghibi, A., & Rad, M. (2011). Prevalence of *Cryptosporidium* spp. infection in some dairy Herds of Mashhad (Iran) and its association with diarrhea in newborn calves. *Comp Clin Path*, 20(2), 103-107.
- Sakarya, Y., Kar, S., Tanyüksel, M., Karaer, Z., Babur, C., & Vatansever, Z. (2010). Detection of *Cryptosporidium* spp. in humans and calves through nested PCR and carbol fuchsin staining methods in Ankara, Turkey. *Kafkas Univ Vet Fak Derg*, 16(6), 977-980.
- Santin, M., Dargatz, D., & Fayer, R. (2012). Prevalence of *Giardia duodenalis* assemblages in weaned cattle on cow-calf operations in the United States. *Vet Parasitol*, 183(3-4), 231-236.
- Santín, M., Trout, J. M., & Fayer, R. (2007). Prevalence and molecular characterization of *Cryptosporidium* and *Giardia* species and genotypes in sheep in Maryland. *Vet Parasitol*, 146(1-2), 17-24.
- Santoro, A., Dorbek-Kolin, E., Jeremejeva, J., Tummeleht, L., Orro, T., Jokelainen, P., & Lassen, B. (2019). Molecular epidemiology of *Cryptosporidium* spp. in calves in Estonia: high prevalence of *Cryptosporidium parvum* shedding and 10 subtypes identified. *Parasitology*, 146(2), 261-267.
- Sari, B., Aktaş, M. S., & Arslan, M. Ö. (2008). The Prevalence of *Cryptosporidium* spp. in Calves in Erzurum Province. *Türkiye Parazitol Derg*, 32(2), 116-119.
- Sarı, B., & Arslan, M. (2012). *Cryptosporidiosis* in Sheep and Cattle. *Turkiye Klinikleri J Vet Sci*, 3(2), 9-15.
- Sari, B., Arslan, M. Ö., Gıcık, Y., Kara, M., & Taşçı, G. T. (2009). The prevalence of *Cryptosporidium* species in diarrhoeic lambs in Kars province and potential risk factors. *Trop Anim Health Prod*, 41, 819-826.
- Savioli, L., Smith, H., & Thompson, A. (2006). *Giardia* and *Cryptosporidium* join the 'neglected diseases initiative'. *Trends Parasitol*, 22(5), 203-208.
- Selcuk, M. A., Aslan Celik, B., Celik, F., Celik, O. Y., Ercan, K., Uslug, M., Tekin, A. S., & Simsek, S. (2024). A pilot study on the epidemiology, diagnosis and characterization of *Echinococcus granulosus sensu lato* in sheep, goats and dogs in Siirt province of Türkiye revealed remarkable adaptation of *Echinococcus canadensis* (G6/G7) in goats. *Veterinary parasitology*, 332, 110320.
- Sevimli, F., Köse, M., Kozan, E., & Doğan, N. (2005). Afyon ili sığırlarında paramphistomosis ve distomatosisin genel durumu. *Türkiye Parazitol Derg*, 29(29), 43-46.

- Simsek, S., Köroğlu, E., & Rışvanlı, A. (2003). İneklerde döl tutmama problemi İle fasciola hepatica arasındaki ilişki. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi, 17(3), 227-230.
- Soltane, R., Guyot, K., Dei-Cas, E., & Ayadi, A. (2007). Prevalence of Cryptosporidium spp.(Eucoccidiorida: Cryptosporiidae) in seven species of farm animals in Tunisia. Parasite, 14(4), 335-338.
- Sroka, J. (2001). Seroepidemiology of toxoplasmosis in the Lubin region. Annals of Agricultural and Environmental Medicine, 8(1), 25-32.
- Starke-Buzetti, W., Machado, R., & Zocoller-Seno, M. (2001). An enzyme-linked immunosorbent assay (ELISA) for detection of antibodies against Toxocara vitulorum in water buffaloes. Vet. Parasitol, 97(1), 55-64.
- Sultan, K., Desoukey, A., Elsiefy, M., & Elbahy, N. (2010). An abattoir study on the prevalence of some gastrointestinal helminths of sheep in Gharbia Governorate, Egypt. Global Veterinaria, 5(2), 84-87.
- Şimşek, A., İnci, A., Yildirim, A., Çiloğlu, A., Bişkin, Z., & Düzlü, Ö. (2012). Detection of Cryptosporidiosis in Diarrhoeic Neonatal Calves in Nevşehir District by Real Time PCR and Nested PCR Techniques. J Fac Vet Med Univ Erciyes, 9(2), 79-87.
- Şimşek, S., Ütük, A. E., Babür, C., & Köroğlu, E. (2006). Kocaeli yöresi köpeklerinde Toxoplasma gondii seroprevalansı. Türkiye Parazitol Derg, 30(3), 171-174.
- Tamire, M., & Beredo, B. (2019). Study on prevalence of Toxocara vitulorum in bovine of senkale faris peasant. Association of Ambo districts, West Shewa Zone, Ethiopia. Am. J. Epidemiol, 3(1), 1-6.
- Taşkın, T., Akgül, G., Bilen, E. K., Ün, C., & Kandemir, Ç. (2019). Küçükbaş Hayvanlarda Pire Sorunu ve Mücadele Yöntemleri Üzerine Bir Araştırma: Siirt İli Şirvan İlçesi Örneği. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 56(2), 195-204.
- Tavassoli, M., Dalir-Naghadeh, B., Valipour, S., & Maghsoudlo, M. (2018). Prevalence of gastrointestinal parasites in water buffalo (Bubalus bubalis) calves raised with cattle in smallholder farming system in the Northwest of Iran. Acta Vet Eurasia, 44(1), 6-11.
- Tembue, A., Alves, L., Borges, J., Faustino, M. d. G., & Machado, E. d. C. (2006). Cryptosporidium spp. in sheep in Ibimirim District, Pernambuco State, Brazil. Ciencia Veterinaria nos Tropicis, 9(1), 41-43.
- Thompson, R. A. (2000). Giardiasis as a re-emerging infectious disease and its zoonotic potential. Int J Parasitol, 30(12-13), 1259-1267.
- Tınar, R. (2003). Etkenlerin Gelişmeleri. In R. Tınar & M. Korkmaz (Eds.), Fasciolosis (Vol. 18, pp. 13-42S). Türkiye Parazitoloji Derneği.
- Toparlak, M., Arslan, M. Ö., Gargılı, A., & Tüzer, E. (1996). Prevalence of Toxocarosis vitulorum in cattle in Thracia, Turkey. Turk J Vet Anim Sci, 20(5), 341-342.
- Trout, J. M., Santín, M., Greiner, E., & Fayer, R. (2004). Prevalence of Giardia duodenalis genotypes in pre-weaned dairy calves. Vet Parasitol, 124(3-4), 179-186.
- Tyzzar, E. (1907). A sporozoan found in the peptic glands of the common mouse. Proceedings of the Society for Experimental Biology and Medicine, 5(1), 12-13.
- Ulutaş, B., & Voyvoda, H. (2004). Cryptosporidiosis in diarrhoeic lambs on a sheep farm. Türkiye Parazitol Derg, 28, 15-17.
- Umur, Ş., & Gıcık, Y. (1995). Prevalence of Toxocara vitulorum in cattle in Kars district, Turkey. Ankara Üniv. Vet. Fak. Derg, 42, 22-29.

- Van der Puije, W., Bosompem, K., Canacoo, E., Wastling, J., & Akanmori, B. (2000). The prevalence of anti-Toxoplasma gondii antibodies in Ghanaian sheep and goats. *Acta tropica*, 76(1), 21-26.
- Wang, H., Qi, M., Zhang, K., Li, J., Huang, J., Ning, C., & Zhang, L. (2016). Prevalence and genotyping of *Giardia duodenalis* isolated from sheep in Henan Province, central China. *Infect Genet Evol*, 39, 330-335.
- Wilson, J. M., & Hankenson, F. C. (2010). Evaluation of an inhouse rapid ELISA test for detection of *Giardia* in domestic sheep (*Ovis aries*). *J Am Assoc Lab Anim Sci*, 49(6), 809-813.
- Xiao, L. (2010). Molecular epidemiology of cryptosporidiosis: an update. *Exp Parasitol*, 124(1), 80-89.
- Xiao, L., Fayer, R., Ryan, U., & Upton, S. J. (2004). *Cryptosporidium* taxonomy: recent advances and implications for public health. *Clinical microbiology reviews*, 17(1), 72-97.
- Yang, R., Jacobson, C., Gardner, G., Carmichael, I., Campbell, A. J., Ng-Hublin, J., & Ryan, U. (2014). Longitudinal prevalence, oocyst shedding and molecular characterisation of *Cryptosporidium* species in sheep across four states in Australia. *Vet Parasitol*, 200(1-2), 50-58.
- Yang, R., Jacobson, C., Gordon, C., & Ryan, U. (2009). Prevalence and molecular characterisation of *Cryptosporidium* and *Giardia* species in pre-weaned sheep in Australia. *Vet Parasitol*, 161(1-2), 19-24.
- Yavuz, A., İnci, A., Yıldırım, A., İça, A., & Düzlü, Ö. (2007). Sığırlarda *Fasciola hepatica*'nın yayılışı. *Erciyes Üniv Sağlık Bilim Derg*, 16, 96-102.
- Yildirim, A., Adanir, R., İnci, A., Yukari, B. A., Duzlu, O., Onder, Z., Ciloglu, A., & Simsek, E. (2020). Prevalence and genotyping of bovine *Cryptosporidium* species in the Mediterranean and Central Anatolia Region of Turkey. *Comp Immunol Microbiol Infect Dis*, 69, 1-6.
- Yildirim, A., İca, A., Duzlu, O., & İnci, A. (2007). Prevalence and risk factors associated with *Fasciola hepatica* in cattle from Kayseri province, Turkey. *Revue de médecine vétérinaire*, 158(12), 613.
- Yücel, S. Y., Yaman, M., Kurt, C., Babür, C., Çelebi, B., Kiliç, S., & Özen, D. (2014). Seroprevalance of Brucellosis, Listeriosis and Toxoplasmosis in Cattle in Adana Province of Turkey. *Türkiye Parazitolojii Dergisi*, 38(2), 91.
- Zhang, W., Wang, R., Yang, F., Zhang, L., Cao, J., Zhang, X., Ling, H., Liu, A., & Shen, Y. (2013). Distribution and genetic characterizations of *Cryptosporidium* spp. in pre-weaned dairy calves in Northeastern China's Heilongjiang Province. *PLoS One*, 8(1), 1-6.

ÇİFTLİK HAYVANLARINA MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLAR-II

EDİTÖR

Prof. Dr. Tuncay TUFAN

Doç. Dr. Kıvanç İRAK

YAZARLAR

Prof. Dr. Ali Haydar KIRMIZIGÜL

Prof. Dr. Tekin ŞAHİN

Doç. Dr. Devran COŞKUN

Doç. Dr. Duygu DURNA ÇORUM

Doç. Dr. Mustafa Barış AKGÜL

Doç. Dr. Nevzat SAAT

Doç. Dr. Yalçın YAMAN

Dr. Öğr. Üyesi Mert SEZER

Dr. Öğr. Üyesi Vedat BALDAZ

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Umut BATI

Dr. Hülya GİRGİN

Araş. Gör. Sevdet KILIÇ

Araş. Gör. Bahar ERDEN

Arş. Gör. Semih YAZICI

Yüksek Lisans Öğrencisi Tunahan ÖZTÜRK

Fırat ÇAÇA

Mürsel KÜÇÜK

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-129-3

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

B1 KAYNAKÇA

Achterman, R.R., & White, T.C. (2012). Dermatophyte virulence factors: identifying and analyzing genes that may contribute to chronic or acute infections. *International Journal of Microbiology*, 4, 1-8.

<https://doi.org/10.1155/2012/358305>.

Agnetti, F., Righi, C., Scoccia, E., Felici, A., Crotti, S., Moretta, I., Moretti, A., Maresca, C., Troiani, L., & Papini, M. (2014). Trichophyton verrucosum infection in cattle farms of Umbria (Central Italy) and transmission to humans. *Mycoses*, 57, 400-405. <https://doi.org/10.1111/myc.12174>.

Al-Qudah, K.M., Gharaibeh, A.A., & Al-Shyyab, M.M. (2010). Trace minerals status and antioxidant enzymes activities in calves with dermatophytosis. *Biological Trace Element Research*, 136, 40-47.

<https://doi.org/10.1007/s12011-009-8525-4>

- Aslan, Ö., Aksoy, A., & İça, T. (2010). Dermatofitozisli genç sığırlarda serum çinko, bakır ve mangan seviyeleri. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 7(1), 29-33.
- Atef, H.A., Oraby, N.H., El-Dahshan, E.M.E., & Ali, M.A.(2015). Antimicrobial potential of iron oxide nanoparticles in control of some causes of microbial skin affection in cattle. *European Journal of Academic Essays*, 2(6), 20-31.
- Cruz, S.T.A., Estrada, G.P.A., Lopez, Z.C.I., Autran, M.M., Perez, V.V., & Londono, O.A. (2014). Use of propolis for topical treatment of dermatophytosis in dog. *Open Journal of Veterinary Medicine*, 4, 239-245.
<http://dx.doi.org/10.4236/ojvm.2014.410028>
- Dalis, J.S., Kazeem, H.M., Kwaga, J.K.P., & Kwanashie, C.N. (2014). An outbreak of ringworm caused by *Trichophyton verrucosum* in a group of calves in Vom, Nigeria. *African Journal of Microbiology Research*, 8(8), 783-787.
- Duarte, E.R., Oliveira, N.J.F., Medeiros, A.O., Rosa, C.A., & Facury-Filho, E.J. (2013). Yeasts isolated from beef heifers with ringworm. *Archivos de Medicina Veterinaria*, 45(1), 71-75.
- ElAshmawy, W.R., & Ali, M.E. (2016). Identification of different dermatophytes isolated from cattle, cats and horses suffered from skin lesions. *Alexandria Journal of Veterinary Sciences*, 49(2), 126-132.
- ElAshmawy, W.R., Abdelhafez, E., & Abelsaeed, H. (2015). Clinical study on dermatophytosis in calves with in vitro evaluation of antifungal activity of bergamot oil. *Advances in Animal and Veterinary Sciences*, 3(1), 34-39.
- El-Diasty, E.M., Ahmed, M.A., Okasha, N., Mansour, S.F., El-Dek, S.I., El-Khalek, H.M.A., & Youssif, M.H. (2013). Antifungal activity of zinc oxide nanoparticles against dermatophytic lesions of cattle. *Romanian Journal of Biophysics*, 23(3), 191-202.
- Elgazzar, U.B., Kamel, M.A., & Beder, N.A. (2011). Epidemiological and clinico biochemical studies on dermatophytosis in calves at elbehera province Egypt. *World Academy of Science Engineering and Technology*, 76, 1046-1053.
- Eman-abdeen, E. (2011). Studies on the evaluation of the immune response to some fungal vaccines. [PhD Thesis, Minufiya University].
- Gökce, G., Şahin, M., Irmak, K., Otlu, S., Aydın, F., & Genç, O. (1999). Sığır trichophytosis'inde profilaktik ve terapötik amaçla aşı kullanımı. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 5(1), 81-86.
- Hassan, A.A., Mogda, K., & Mansour, M.H.H. (2013 a). Biosynthesis of silver nanoparticles (Ag-Nps) (a model of metals) by *Candida albicans* and its antifungal activity on some fungal pathogens (*Trichophyton mentagrophytes* and *Candida albicans*). *New York Science Journal*, 6(3), 27-341.
- Hassan, A.A., Oraby, N.A., Mohamed, A.A.E., & Mahmoud, H.H. (2014). The possibility of using zinc oxide nanoparticles in controlling some fungal and bacterial strains isolated from buffaloes. *Egyptian Journal of Basic and Applied Sciences*, 29(3), 58-83.
- Hassan, A.A., Rashid, M.A., Oraby, N.H., El-Araby, S., & Minshawy, M.M. (2013b). Using of molecular biology techniques for detection of *Cryptococcus neoformans* in respiratory disorders in cows with references to its control by nanoparticles of iron oxide (Fe₂O₃). *Egyptian Journal of Basic and Applied Sciences*, 28, 433-448.
- Jain, N., Sharma, M., Meenakshi, S., & Saxena, V.N. (2014). Spectrum of dermatophytoses in Jaipur, India. *African Journal of Microbiology Research*, 8, 273-243.
- Jameel, G.H., Ahmed, A.A., Jalil, O.K., & Dawood, W.S. (2015). Ivermectin activity in treatment of cattle dermatophytosis. *Diyala Agricultural Sciences Journal*, 7(1), 30-40.

Jameel, G.H., Minnat, T.R., Humadi, A.A., & Al-Ezzy, A.I.A. (2012). Hematological and histopathological effects of ivermectin in treatment of ovine dermatophytosis in diyala province-Iraq. *International Journal of Science and Research*, 3(11), 1389-1394.

Karabulut, E., & Canpolat, İ. (2016). The treatment of ringworm with silver nitrate pencil in cattle: Only one application. *IOSR Journal of Agriculture and Veterinary Science*, 9(9), 34-36.

Kırmızıgül, A.H., Gökçe, E., Büyük, F., Erkiş, E.E., Çelebi, Ö., Gülmez, A., & Çitil, M. (2013). Effectiveness of the local application of 1% tioconazole in the treatment of bovine dermatophytosis. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 19 (Suppl-A), A191-A194. <https://doi.org/10.9775/kvfd.2013.8776>

Kırmızıgül, A.H., Gökçe, E., Özyıldız, Z., Büyük, F., & Şahin, M. (2009). Sığırlarda dermatofitozis tedavisinde enilconazole'ün (%10) topikal kullanımı: Klinik, mikolojik ve histopatolojik bulgular. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 15(2), 273-277. <https://doi.org/10.9775/kvfd.2009.001>

Kırmızıgül, A.H., Gökçe, E., Şahin, M., Büyük, F., & Irmak, K. (2008). Dermatofitozisli sığırlarda enilconazole'ün (%10'luk pour-on) etkinliği. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 14(2), 141-144.

Kırmızıgül, A.H., Gökçe, E., Şahin, M., Kızıltepe, Ş., Büyük, F., & Erkiş, E.E. (2012). Clinical effectiveness of ivermectin on bovine dermatophytosis. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 18(3), 523-526. <https://doi.org/10.9775/kvfd.2012.6197>

Kırmızıgül, A.H., Erkiş, E.E., Büyük, F., Gökçe, E., & Çitil, M. (2016). Efficacy of pomades containing different percentages of enilconazole in the treatment of bovine dermatophytosis. *Veterinary Dermatology*, 27, 181-e45. <https://doi.org/10.1111/vde.12299>

Kırmızıgül, A.H., Otlı, S., Erkiş, E.E., Büyük, F., Tüfenk, D.Ş., Sağlam, A.G., Çelebi, Ö., & Akyüz, E. (2021). The mycotic agent profile of calves with clinical dermatophytosis complaints: A multifactorial portrait. *Fresenius Environmental Bulletin*, 30(12), 12735-12740.

Lund, A., Bratberg, A.M., Naess, B., & Gudding, R. (2014). Control of bovine ringworm by vaccination in Norway. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 158, 37-45. <https://doi.org/10.1016/j.vetimm.2013.04.007>

Lyskova, P., Hubka, V., Petricakova, A., Dobias, R., Cmokova, A., & Kolarik, M. (2015). Equine dermatophytosis due to *Trichophyton bullosum*, a poorly known zoophilic dermatophyte masquerading as *T. verrucosum*. *Mycopathologia*, 180, 407-419. <https://doi.org/10.1007/s11046-015-9931-0>

Mattei, A.S., Beber, M.A., & Madrid, I.M. (2014). Dermatophytosis in small animals. *SOJ Microbiology Infectious Diseases*, 2(3), 1-6.

Mikaili, A., Chalabi, M., Ghashghaie, A., & Mostafaie, A. (2012). Immunization against bovine dermatophytosis with live *Trichophyton verrucosum*. *African Journal of Microbiology Research*. 6(23), 4950-4953.

Miller, W.H., Craig, E.G., Campbell, K.L., Muller, G.H., & Scott, D.W. (2013). *Muller & Kirk's small animal dermatology* (7th ed). St. Louis, Elsevier.

Moretti, A., Agnetti, F., Mancianti, F., Nardoni, S., Righi, C., Moretta, I., Morganti, G., & Papini, M. (2013). Dermatophytosis in animals: epidemiological, clinical and zoonotic aspects. *Italian Journal of Dermatology and Venereology*, 148, 563-572.

Moriello, K.A., & DeBoer, D.J. (2012). *Dermatophytosis in Greene: Infectious diseases of the dog and cat* (4th ed, pp. 588-602). St. Louis, Elsevier.

Mousa, W.S., & Eman-abdeen, E. (2018). Review: overview on bovine dermatophytosis. *International Journal of Veterinary Sciences and Animal Husbandry*, 3(2), 16-19.

- Nardoni, S., Mugnaini, L., Papini, R., Fiaschi, M., & Mancianti, F. (2013). Canine and feline dermatophytosis due to *Microsporum gypseum*: A retrospective study of clinical data and therapy outcome with griseofulvin. *Journal de Mycologie Medicale*, 23, 164-167. <https://doi.org/10.1016/j.mycmed.2013.05.005>
- Nweze, E.I., & Eke, I.E. (2018). Dermatophytes and dermatophytosis in the eastern and southern parts of Africa. *Medical Mycology*, 56, 13-28. <https://doi.org/10.1093/mmy/myx025>
- Ogotu, M., Ng'ang'a, Z., Namasaka, M., & Wambura, M. (2010). Superficial mycoses among psychiatric patients in Mathari Hospital, Nairobi, Kenya. *East African Medical Journal*, 87(9), 360-367.
- Or, M.E., & Bakirel, U. (2012). Geviş getiren hayvanların iç hastalıkları. Gül Y (ed), *Deri hastalıkları*. (3. baskı). Medipres Matbaacılık, Malatya.
- Pal, M. (2017). Dermatophytosis in an adult cattle due to *Trichophyton verrucosum*. *Animal Husbandry Dairy and Veterinary Science*, 1(1), 1-3.
- Pal, M., & Dave, P. (2013). Ringworm in cattle and man caused by *Microsporum canis*: transmission from dog. *International Journal of Livestock Research*, 3(1), 100-103.
- Pal, M. (2015). Diagnosis and management of *trichophyton verrucosum* infection in ruminants-A report of 4 animals. *Intas Polivet*, 16(1), 464-466.
- Pal, M., & Mahendra, R. (2017). Dermatophytosis- A highly infectious mycosis of pet animals. *International Journal of Livestock Research*, 7(1), 1-7. <https://doi.org/10.5455/ijlr.201701290710>
- Serdyuchenko, I. V. (2017). Comparative assessment of productivity of cows of domestic and foreign selection. *Alley of science*, 4(15), 177-183.
- Serdyuchenko, I.V., & Bobkina, E.N. (2018). Epidemiological features ringworm in cattle. *Colloquium-Journal*, 11(22), 4-7.
- Smith, M.B., McGinnis, M.R. (2012). *Dermatophytosis in tropical infectious diseases* (3th ed).
- Swai, E.S., & Sanka, P.N. (2012). Bovine dermatophytosis caused by *trichophyton verrucosum*: A case report, *Veterinary World*, 5(5), 297-300.
- Terekhov, V.I. (2015). Factors of adhesion and colicinogenic activity of *Escherichia coli*. *Vestnik Veterinarii*, 3(74), 41-45.
- Ural, D.A., & Erdoğan, S. (2019). Saha şartlarında sınırlı sığır popülasyonunda dermatofitozis hastalık aktivitesi ile serum 25 (OH) D3 vitamin seviyeleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Health Sciences Institute*, 7(2), 132-138.
- Westhoff, D.K., Kloes, M.C, Orveillon, FX., Farnow, D., Elbers, K., & Mueller, R.S. (2010). Treatment of feline dermatophytosis with an inactivated fungal vaccine. *The Open Mycology Journal*, 4, 10-17.

B2 KAYNAKÇA

- Acar, B. D., Cengiz, M., & Baştan, A. (2012). Düvelerde Mastitis: Prevalansı, Risk Faktörleri ve Patogenezi. *Atatürk Üniversitesi Vet. Bil. Derg.*, 7(2), 137-146.

- Kizil, O., Akar, Y., Saat, N., Kizil, M., & Yuksel, M. (2007). The plasma lipid peroxidation intensity (MDA) and chain-breaking antioxidant concentrations in the cows with clinic or subclinic mastitis. *Revue Méd. Vét*, 158(11), 529–533. <https://www.researchgate.net/publication/286396048>
- Algharib, S. A., Dawood, A., & Xie, S. (2020). Nanoparticles for treatment of bovine *Staphylococcus aureus* mastitis. *Drug Delivery*, 27(1), 292–308. <https://doi.org/10.1080/10717544.2020.1724209>
- Anonim 1. (2024, June 25). Mastidoll-3. <https://dollvet.com.tr/urunler/mastidoll-3/>
- Anonim 2. (2024, June 25). STARTVAC. <https://www.hipra.com/tr>
- Anonim 3. (2024, June 25). VIMCO. <https://www.hipra.com/tr/vimco>
- Anonim 4. (2024). MASTİVAC. <https://atafen.com.tr/urun/mastivac-tt/#:~:text=END%C4%B0KASYONLARI%3A%20%C4%B0neklerdeki%20mastitise%20kar%C5%9F%C4%B1%20polivalan,b%C3%B6lgeye%20deri%20alt%C4%B1%20yolla%20uygulan%C4%B1r.>
- Baştan, A., Kaymaz, M., Fındık, M., & Erüenal, N. (1997). İneklerde Sublinik Mastitislerin Elektriksel İletkenlik, Somatik Hücre Sayısı ve California Mstitis Test ile Saptanması. *Ankara Üniv. Vet. Fak. Derg.*, 44, 1–6.
- Bülbül, H. (2001). Investigation of Various Characteristics of *E. Coli* Isolated From Cattle and Sheep Mastitis. *Etlik Vet. Mik.Rob. Derg.*, 12(1–2), 53–64.
- Cheng, W. N., & Han, S. G. (2020). Bovine mastitis: risk factors, therapeutic strategies, and alternative treatments — A review. *Asian-Australas J Anim Sci*, 33(11), 1699–1713. <https://doi.org/10.5713/ajas.20.0156>
- Dogan, B., Klaessig, S., Rishniw, M., Almeida, R. A., Oliver, S. P., Simpson, K., & Schukken, Y. H. (2006). Adherent and invasive *Escherichia coli* are associated with persistent bovine mastitis. *Veterinary Microbiology*, 116, 270–282. <https://doi.org/10.1016/j.vetmic.2006.04.023>
- Ergün, F. O., & Bayram, B. (2021). Türkiye’de Hayvancılık Sektöründe Yaşanan Değişimler. *Bahri Dağdaş Hayvancılık Araştırma Dergisi Journal of Bahri Dagdas Animal Research*, 10(2), 158–175.
- Fox, L. K. (2012). *Mycoplasma Mastitis*. *Vet Clin Food Anim*, 28, 225–237. <https://doi.org/10.1016/j.cvfa.2012.03.007>
- Fox, L. K., Kirk, J. H., & Britten, A. (2005). *Mycoplasma Mastitis: A Review of Transmission and Control*. *J. Vet. Med. B*, 52, 153–160. <https://doi.org/10.1111/j.1439-0450.2005.00845.x>
- Goulart, D. B., & Mellata, M. (2022). *Escherichia coli Mastitis in Dairy Cattle: Etiology, Diagnosis, and Treatment Challenges*. *Frontiers in Microbiology*, 13, 1–15. <https://doi.org/10.3389/fmicb.2022.928346>
- Haveri, M. (2008). *Staphylococcus aureus* in bovine intramammary infection: molecular, clinical and epidemiological characteristics. National Public Health Institute.
- Larryk, F., Kenneth, W. B., & Gregory, A. B. (2001). *Staphylococcus aureus Mastitis*. In *Staphylococcus aureus Infection and Disease* (pp. 271–272).
- Nawrotek, P., Czernomysy-Furowicz, D., Borkowski, J., Fijałkowski, K., & Pobucewicz, A. (2012). The effect of auto-vaccination therapy on the phenotypic variation of one clonal type of *Staphylococcus aureus* isolated from cows with mastitis. *Veterinary Microbiology*, 155, 434–437. <https://doi.org/10.1016/j.vetmic.2011.09.014>
- Özsayın, D., & Çelik, K. (2015). Mastitis Aşı Uygulamasının İşletmeler Üzerindeki Ekonomik Etkisi: Biga Örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi (www.turkjans.com)*, 2(2), 185–192. www.turkjans.com

- Risvanli, A., Seker, I., Saat, N., Karagulle, B., Koseman, A., & Kaygusuzoglu, E. (2017). Pakistan Veterinary Journal The Management Practices and Microbiological Quality of a Dairy Farm with Low Bulk Tank Milk Somatic Cell Count. *Pakistan Veterinary Journal*, 37(2), 175–179. www.pvj.com.pk
- Rişvanli, A., Saat, N., Şafak, T., Yılmaz, Ö., Yüksel, B. F., Kılınc, M. A., Doğan, H., Yüksel, M., Kul, S., & Şeker, İ. (2021). Türkiye’de farklı niteliklere sahip süt sığırı işletmelerinde mastitisin koruma ve kontrolü kapsamındaki bazı uygulamaların düzeyleri. *Eurasian J Vet Sci*, 37(2), 121–129. <https://doi.org/10.15312/EurasianJVetSci.2021.334>
- Shoab, M., Aqib, A. I., Naseer, M. A., Bhutta, Z. A., PU, W., Tanveer, Q., Muzammil, I., Kulyar, M. F.-A., Younas, M. S., & Hammad, M. (2022). Mastitis in Dairy Cattle, Sheep and Goats. In O. Kerro Dego (Ed.), *Mastitis in Dairy Cattle, Sheep and Goats* (pp. 68–69). IntechOpen. <https://doi.org/10.5772/intechopen.92965>
- Suojala, L., Kaartinen, L., & Pyörälä, S. (2013). Treatment for bovine *Escherichia coli* mastitis – an evidence-based approach. *J. Vet. Pharmacol. Therap.*, 36(6), 521–531. <https://doi.org/10.1111/jvp.12057>
- TÜİK. (2024, May 2). Türkiye İstatistik Kurumu. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Tarim-111>
- Zaatout, N. (2022). An overview on mastitis-associated *Escherichia coli*: Pathogenicity, host immunity and the use of alternative therapies. *Microbiological Research*, 256, 1–14. <https://doi.org/10.1016/j.micres.2021.126960>
- Zaatout, N., Ayachi, A., & Kecha, M. (2020). *Staphylococcus aureus* persistence properties associated with bovine mastitis and alternative therapeutic modalities. *Journal of Applied Microbiology*, 129(5), 1102–1119. <https://doi.org/10.1111/jam.14706>

B3 KAYNAKÇA

- Abbott, K. A. (2000). *The Epidemiology of Intermediate Footrot*. PhD Thesis, University of Sydney, Sydney.
- Abbott, K. A. ve Egerton, J. R. (2003). Effect of climatic region on the clinical expression of footrot of lesser clinical severity (intermediate footrot) in sheep. *Australian Veterinary Journal*, 81(12), 756-762.
- Abbott, K. A. ve Lewis, C. J. (2005). Küçükbaş ayak çürümesinin yönetimine güncel yaklaşımlar. *Veteriner Dergisi*, 169(1), 28-41.
- Alkan, F. (1998). Konya bölgesinde koyunlarda görülen Piyeten'in etiyolojisinde çinko ve bakırın rolü. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 76 s. Konya.
- Alkan, F. (2017). Koyunlarda ayak hastalıkları ve genel yaklaşım. 3. Koyun-Keçi Sağlığı ve Yönetimi Kongresi, 23-32, Bursa.
- Bennett, G., Hickford, J., Sedcole, R. ve Zhou, H. (2009). *Dichelobacter nodosus*, *fusobacterium necrophorum* ve ayak çürüğünün epidemiyolojisi. *Anaerob*, 15(4), 173-176.
- Bernabucci, U., Ronchi, B., Lacetera, N. ve Nardone, A. (2005). Doğum öncesi süt ineklerinde vücut kondisyon puanının metabolik durum ile oksidatif stres arasındaki ilişkilere etkisi. *Süt bilimi dergisi*, 88(6), 2017-2026.
- Berzeski, W., Depta, A. ve Bronicki, N. (1990). Zinco oxide therapy in sheep foot rot. *Acta Acad. Agric. Tech. Olst.*, 19, 23-28.
- Browning, M. L. (2007). Foot rot and foot scald in goats and sheep.

Dewhirst, F. E., Paster, B. J., La Fontaine, S. ve Rood, J. I. (1990). Transfer of *kingella indologenes* (Snell and Lapage 1976) to the genus *suttonella* gen. nov. as *suttonella indologenes* comb. nov.; transfer of *Bacteroides nodosus* (Beveridge 1941) to the genus *dichelobacter* gen. nov. as *dichelobacter nodosus* comb. nov.; and assignment of the genera *cardiobacterium*, *dichelobacter*, and *suttonella* to *cardiobacteriaceae* fam. nov. in the gamma division of proteobacteria on the basis of 16S rRNA sequence comparisons. *International Journal of Systematic and Evolutionary Microbiology*, 40(4), 426-433.

Dhungyel, O., Hunter, J. ve Whittington, R. (2014). Footrot aşılı ve aşılama. *Aşı*, 32(26), 3139-3146.

Dukkipati, V. S. R., Blair, H. T., Garrick, D. J. ve Murray, A. (2006). 'Ovar-Mhc'—Koyun majör doku uyumluluk kompleksi: Hastalıklara karşı genetik dirençteki rol. *Yeni Zelanda Veteriner Dergisi*, 54(4), 153-160.

Egerton, J. R. (2000). Footrot and other foot conditions. *Diseases of Sheep*. Blackwell Science.

Egerton, J. R. (2008). EMAI. NSW DPI, 28–36.

Egerton, J. R. ve Parsonson, I. M. (1969). Benign footrot – a specific interdigital dermatitis of sheep associated with infection by less proteolytic strains of *Fusiformis nodosus*. *Australian Veterinary Journal*, 45, 345–349.

Egerton, J. R. ve Roberts, D. S. (1971). Küçükbaş ayak çürüklüğüne karşı aşı. *Karşılaştırmalı Patoloji Dergisi*, 81(2), 179-185.

Ghimire, S. C., Egerton, J. R., Dhungyel, O. P. ve Joshi, H. D. (1998). Küçükbaş hayvanlarda ayak çürümesinin letici ajanı olan *Dichelobacter nodosus*'un Nepal izolatları arasında serogrup M'nin tanımlanması ve karakterizasyonu. *Veteriner Mikrobiyolojisi*, 62(3), 217-233.

Graham, N. P. H. ve Egerton, J. R. (1968). Pathogenesis of ovine footrot: The role of some environmental factors. *Aust. Vet. J.*, 44, 235–240.

Green, L. E. ve George, T. R. N. (2008). *Dichelobacter nodosus*'a özel referansla koyunlarda ayak çürüğüyle ilgili mevcut bilgilerin değerlendirilmesi ve Büyük Britanya'daki koyunlara yönelik yok etme veya kontrol stratejilerine ilişkin çıkarımlar. *Veteriner Dergisi*, 175(2), 173-180.

Grogono-Thomas, R. ve Johnston, A. M. (1997). A study of ovine lameness. MAFF Final Report. MAFF open contract OC59 45K. London, DEFRA Publications.

MAFF. (1992). Lameness in sheep. London, DEFRA Publications.

Myers, G. S., Parker, D., Al-Hasani, K., Kennan, R. M., Seemann, T., Ren ve Paulsen, I. T. (2007). Genome sequence and identification of candidate vaccine antigens from the animal pathogen *Dichelobacter nodosus*. *Nature Biotechnology*, 25(5), 569-575.

Raadsma, H. W. ve Egerton, J. R. (2013). Koyunlarda ayak çürüğünün gözden geçirilmesi: Etiyoloji, risk faktörleri ve kontrol yöntemleri. *Hayvancılık Bilimi*, 156(1-3), 106-114.

Raadsma, H.W., O'Meara, T.J., Egerton, J.R., Nicholas, F.W. ve Attard, G. (1994). Genetic factors in protective antibody response to ovine footrot vaccines. In H.W. Raadsma, T.J. O'Meara, J.R. Egerton, F.W. Nicholas ve G. Attard (Eds.), *Proceedings of the 5th World Congress on Genetics Applied to Livestock Production*. pp. 296–299.

Roberts, D. S. ve Egerton, J. R. (1969). Küçükbaş ayak çürüklüğünün etiyojisi ve patogenezi: II. *Fusiformis nodosus* ve *F. necrophorus*'un patojenik birlikteliği. *Karşılaştırmalı Patoloji Dergisi*, 79(2), 217-227).

Stewart, D. J. (1989). Footrot and foot abscess of ruminants. pp. 5-45.

Tulasne, J. J. ve Beguin, J. C. (1982). Ovine foot-rot: General Report. Fourth International Symposium on 'Disorders of Ruminant Digit'. Paris/Maisons-Alfort.

Venning, C.M., Curtis, M.A. ve Egerton, J.R. (1990). Virü lent footrot'un linkomisin ve spektinomisin ile tedavisi. Avustralya veterinerlik dergisi, 67(7), 258-260.

Wassink, G. J. ve Green, L. E. (2001). Farmers' practices and attitudes towards foot rot in sheep. The Veterinary Record, 149(16), 489-490.

Winter, A. (1998). Lameness in sheep. In The Moredun Foundation News Sheet, Vol. 3, Number 1. Penicuik, Moredun Foundation.

Winter, A. C. (2011). Koyun ve keçilerde tırnak bozukluklarının tedavisi ve kontrolü. Veteriner Klinikleri: Hayvan Besin Uygulamaları, 27(1), 187-192.

B4 KAYNAKÇA

Anonim, (2019a). <http://www.muratgorgulu.com.tr/altekran.asp?id=31>, (07.07.2019).

Anonim, (2019b). <http://www.ruminantbesleme.com/sicaklik-stresi-besleme/> (07.07.2019).

Alkoyak, K., Çetin, O.(2016). Süt sığırlarında sıcaklık stresi ve korunma yolları. Bahri Dağdaş Hayvancılık Araştırma Dergisi 5(1):40-55.

Ataman MB, Çoyan K. (1997). Stresin reproduktif olaylar üzerine etkisi. The Journal of The Faculty of Veterinary Medicine University of Yuzuncu 8(1-2):118-121.

Arı, UÇ.(2015). Sığırlarda ısı stresinin fizyolojik ve hormonal olarak üremeye etkisi. Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences 1(1):1-10.

Badinga L, ThatcherWW, Diaz T, Drost M, Wolfenson D. (1993). Effect of environmental heat stress on follicular development and steroidogenesis in lactating Holstein cows. Theriogenology;39:797–810.

Baumgard, L.H., O'BRIEN, M.D., Wheelock,J.B., Rhoads, M.L. , Duff, G.C.Bilby, T.R. , Collier, R.J. , Rhoads, R.P. (2008). The effects of heat stress on production, metabolism and energetics of lactating and growing cattle; Florida Ruminant Nutrition Symposium

Boğa, M., Filik, G., & Burğut, A., (2010). Süt Sığırlarında Sıcaklık Stresi, Üreme ve Besleme İlişkisi. Süt Dünyası, Süt Dünyası, cilt.5, sa.29, ss.38-44, 2010 (Hakemsiz Dergi)

Bülbül, B., & Ataman, M. B. (2009). The effect of some seasonal conditions on oestrus occurrence in cows. Archives Animal Breeding, 52(5), 459-465.

Bülbül, B.,(2023). Reproduktif Endokrinoloji. In "Hayvanlarda Reprodüksiyon, Androloji ve Yardımcı Üreme Teknikleri". Editörler:Soylu MK, Ak K, Akçay E, Baran A, Evecen M, Tırpan MB. Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara. pp. 689-692.

Bülbül B, Balmaseda MAC, Compagnoni A, Karakurt C, Kınalı Hİ, Diéguez BL, de la Torre AMG, Noble NL, Özdemir F, Palomo G, Stocker P, Şenarslan M, Teke BE, Volanti M. (2023). Organic Animal Breeding. Edt: Karakurt C, Teke BE, Bülbül B, SONÇAĞ ACADEMY PUBLICATIONS, ANKARA, ISBN: 978-625-6398-86-3, Ocak 2023.

Cannas da Silva J, Bexiga R, Gelfert CC, Baumgartner W. (2010). The future of veterinarians in dairy herd health management. Revista Lusófona de Ciência e Medicina Veterinária 2010;3:1-11.

Çeşmecioğlu M, Şirin E. (2011). Ruminantlarda sıcaklık stresinin üreme fonksiyonları üzerine etkisi. 7. Ulusal Zootekni Öğrenci Kongresi, 20-22 Mayıs, Aydın, 136-144s.

- Durmuş, M., & Koluman, N. (2019). Yüksek Çevre Sıcaklığına Maruz Kalan Ruminant Hayvanlarda Meydana Gelen Hormonal Değişimler. *Journal of Animal Production*, 60(2), 159-169. <https://doi.org/10.29185/hayuretim.547128>
- Dursun Ali DİNÇ. (2015). Süt İneği İşletmelerinde Sürü Sağlığı ve Reprodüktif Sürü Sağlığı Kavramı ve Veteriner Hekimin Rolü - Türkiye Klinikleri J Vet Sci Obstet Gynecol-Special Topics 2015;1(1)
- Gangwar PC, Branton C, Evans DL.(1965). Reproductvie and physiological response of Holstein heifers to controlled and natural climatic conditions.J Dairy Sci 1965; 48: 222-7
- Sarı, G. (2013). “Isı Stresinin Süt İneklerinde Süt Verimi ve Fertilité Parametreleri Üzerine Etkisi”, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2013, (Danışmanı: Prof. Dr. Mustafa Kaymaz).
- Gücel, M. (2008). Kıbrıs koyunlarında t3 ve t4 hormon düzeyleri ile bazı kan parametreleri üzerine sıcaklık stresinin etkileri. Ege Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Hansen PJ. (2007). Exploitation of genetic and physiological determinants of embryonic resistance to elevated temperature to improve embryonic survival in dairy cattle during heat stres. *Theriogenology* 2007;68 Suppl 1:S242-9
- Hansen, P.J., Roth, Z. (2004). Sphingosine 1-Phosphate Protects Bovine Oocytes from Heat Shock During Maturation . *Biology of Reproduction*. 71: 2072-2078.
- Hansen, P.J., Drost, M. , Rivera, R.M., Paula-Lopes F.F., Al-Katanani Y.M., Krinninger III, C.E., Chase, C.C. JR. (2001). Adverse impact of heat stress on embryo production: causes and strategies for mitigation *Theriogenology*. 55: 91-103-PENNINGTON , J.A., VanDEVENDER,K. (2011a) Heat Stress in Dairy Cattle. *Agriculture and Natural Resources*.
- Kırdeci, A. (2015). Sıcaklık stresi altındaki sütçü ineklere uygulanan vitamin c' nin bazı kan parametrelerine ve gebelik oranına etkisi. Adnan Menderes Üniversitesi, Doktora Tezi, Aydın.
- Koyuncu M, Akgün H. (2018). Çiftlik Hayvanları ve Küresel İklim Değişikliği Arasındaki Etkileşim. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 32(1):151-164.
- Köse, M., & Tekeli, T.(2006). İneklerde Sıcaklık Stresinin Döl Verimine Olumsuz Etkileri Ve Bu Etkileri Azaltmak İçin Uygulanan Bazı Yöntemler*(Derleme). *Hayvancılık Araştırma Dergisi* (2006) 16, 1: 19–25
- Kürşat ALKOYAK, Orhan ÇETİN. (2016). Süt Sığırlarında Sıcaklık Stresi ve Korunma Yolları, Bahri Dağdaş Hayvancılık Araştırma Dergisi *Journal of Bahri Dagdas Animal Research* 5 (1):40-55, 2016.
- Boğa, M., Filik, G., Burgut, A., (2010). Süt Sığırlarında Sıcaklık Stresi, Üreme ve Besleme İlişkisi- Süt Ürünleri Gıda Tarım ve Hayvancılık Dergisi- Technical Report · November 2010
- Pennington , J.A., VanDevender,K. (2011a). Heat Stress in Dairy Cattle.*Agriculture and Natural Resources*.
- Pennington , J.A., VanDevender,K. (2011b). Cooling dairy cattle in the holding pen . *Agriculture and Natural Resources*.
- Ray DE, Halbach TJ, Armstrong DV. (1992) Season and lactation number effects on milk production and reproduction of dairy cattle in Arizona. *J Dairy Sci*;75: 2976–2983.
- Ronchi B, Stradaioli G, Verini Supplizi A, Bernabucci U, Lacetera N, Accorsi PA, Nardone A, Seren E. (2000). Influence of heat stress or feed restriction on plasma progesterone, oestradiol-17b, LH, FSH, prolactin and cortisol in Holstein heifers. *Livestock Production Science* 68:231–241.
- Rensis, FD., & Scaramuzzi, RJ. (2003). Heat stress and seasonal effects on reproduction in the dairy cow—a review. *Theriogenology*, Volume 60, Issue 6, Page 1139

Sucu E, Akbay KC, Filya İ. (2015). Ruminantlarda sıcaklık stresinin metabolizma üzerine etkileri. Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi 10(2):130-138.

Thompson JA, Magee DD, Tomaszewski MA, Wilks DL, Fourdraine RH.(1996). Management of Summer Infertility in Texas Holstein Dairy Cattle. Theriogenology 1996;46(3): 547-58.

Topuzoğlu B., & Baştan, A. (2010). Sütçü İneklerde Isı Stresinin Döl Verimi Üzerine Etkisi. Veteriner Hekimler Derneği Dergisi 81(2):29-32.

Arı, Ç.U. (2015). Sığırlarda Isı Stresinin Fizyolojik ve Hormonal Olarak Üremeye Etkisi. Dölerme ve Suni Tohumlama AD, Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi, Kars. Türkiye Klinikleri J Reprod Artif Insemin-Special Topics 2015;1(1)

Van laer E, Moons CPH, Sonck B, Tuytens FAM. 2014. Importance of outdoor shelter for cattle in temperate climates. Livestock Science 2014;159: 87-101.

White FJ, Wettemann RP, Looper ML, Prado TM, Morgan GL. 2002. Seasonal Effects on Estrous Behavior and Time Ovulation in Nonlactating Beef Cows. Journal of Animal Science 80:3053–3059.

Yavuz, H. (2011). Konjuge linoleik Asit Üretimi, Hayvansal Ürünlerdeki Önemi ve Sağlık Üzerine Etkileri. 7. Ulusal Zootekni Öğrenci Kongresi, 20-22 Mayıs, Aydın, 115-120s.

Yavuz HM, Biricik H., 2009. Süt sığırlarının sıcak stresinde beslenmesi. Uludağ Üniversty Journal of Research in Veterinary Medicine 28(1):1-7.

B5 KAYNAKÇA

Adjadj, N. R., Vicca, J., Michiels, R., & De Regge, N. (2019). (Non-)Sense of milk testing in small ruminant lentivirus control programs in goats. Comparative analysis of antibody detection and molecular diagnosis in blood and milk. Viruses, 12(1), 3. <https://doi.org/10.3390/v12010003>

Alves, J. R. A., Limeira, C. H., Lima, G. M. S., Pinheiro, R. R., Alves, F. S. F., Santos, V. W. S., Azevedo, S. S., & Alves, C. J. (2017).

Epidemiological characterization and risk factors associated with lentiviral infection of small ruminants at animal fairs in the semiarid Sertão region of Pernambuco, Brazilian semiarid. Veterinary Medicine, 38(4), 1875. <https://doi.org/10.5433/1679-0359.2017v38n4p1875>

Andrésdóttir V. (2018). Maedi-visna virus as a model for HIV, Icelandic Agricultural Sciences, 31, 23–47.

Arcangeli, C., Lucarelli, D., Torricelli, M., Sebastiani, C., Ciullo, M., Pellegrini, C., Felici, A., Costarelli, S., Giammarioli, M., Feliziani, F., Passamonti, F., & Biagetti, M. (2021). First survey of SNPs in TMEM154, TLR9, MYD88, and CCR5 genes in sheep reared in Italy and their association with resistance to SRLVs infection. Viruses, 13(7), 1290. <https://doi.org/10.3390/v13071290>

Bangera, R., Correa, K., Lhorente, J. P., Figueroa, R., & Yáñez, J. M. (2017). Genomic predictions can accelerate selection for resistance against *Piscirickettsia salmonis* in Atlantic salmon (*Salmo salar*). BMC Genomics, 18(1). <https://doi.org/10.1186/s12864-017-3487-y>

Banos, G. (2023). Selective breeding can contribute to bovine tuberculosis control and eradication. Irish Veterinary Journal, 76(S1). <https://doi.org/10.1186/s13620-023-00250-z>

Barquero, N., Arjona, A., Domenech, A., Toural, C., De Las Heras, A., Fernández-Garayzabal, J. F., Quiteria, J. a. R., & Gomez-Lucia, E. (2011). Diagnostic performance of PCR and ELISA on blood and milk samples and serological

survey for small ruminant lentiviruses in central Spain. *Veterinary Record*, 168(1), 20.
<https://doi.org/10.1136/vr.c4951>

Barría, A., Christensen, K. A., Yoshida, G. M., Correa, K., Jedlicki, A., Lhorente, J. P., Davidson, W. S., & Yáñez, J. M. (2018). Genomic Predictions and Genome-Wide Association Study of Resistance Against *Piscirickettsia salmonis* Coho Salmon (*Oncorhynchus kisutch*) Using ddRAD Sequencing. *G3 Genes Genomes Genetics*, 8(4), 1183–1194.
<https://doi.org/10.1534/g3.118.200053>

Berry, D. P., Bermingham, M. L., Good, M., & More, S. J. (2011). Genetics of animal health and disease in cattle. *Irish Veterinary Journal*, 64(1). <https://doi.org/10.1186/2046-0481-64-5>

Bishop, S. C., & Woolliams, J. A. (2014). Genomics and disease resistance studies in livestock. *Livestock Science*, 166, 190–198. <https://doi.org/10.1016/j.livsci.2014.04.034>

Bishop, S. C., De Jong, M., & Gray, D. (2002). Opportunities for incorporating genetic elements into the management of farm animal diseases: Policy issues. Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture, FAO, Rome, 36 pp.

Blackard, J. T., Ma, G., Welge, J. A., Martin, C. M., Sherman, K. E., Taylor, L. E., Mayer, K. H., & Jamieson, D. J. (2011). Analysis of a non-structural gene reveals evidence of possible hepatitis C virus (HCV) compartmentalization. *Journal of Medical Virology*, 84(2), 242–252. <https://doi.org/10.1002/jmv.22269>

Bojar, W., Junkuszew, A., Dudko, P., Olech, M., Olesiński, Z., Gruszecki, T., & Kuźmiak, J. (2018). Risk factors associated with small-ruminant lentiviruses in sheepfold buildings. *Annals of Agricultural and Environmental Medicine*, 25(3), 383–387. <https://doi.org/10.26444/aaem/92149>

Burgu, İ., Toker, A., Akça, Y., Alkan, F., Yazıcı, Z., & Özkul, A. (1990). Türkiye’de Visna-Maedi enfeksiyonunun serolojik olarak araştırılması. *Atatürk Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi*, 37(3), 538–553.

Çimtay, İ., Keskin, O., & Şahin, T. (2004). Şanlıurfa yöresinde koyun ve keçilerde bazı lentivirus enfeksiyonlarının araştırılması. *Uludağ University Journal of the Faculty of Veterinary Medicine*, 23, 33–38.

Das AK, Niang H, Shaoo AK, Kumar S & Das D. (2019). Retrospect of Breeding for Genetic Resistance to Diseases in Poultry and Farm Animals. *Indian Journal of Animal Health* 58(1):21-44

De Souza, T. S., Pinheiro, R. R., Costa, J. N., De Lima, C. C., Andrioli, A., De Azevedo, D. A., Santos, V. W. D., Araújo, J. F., De Sousa, A. L. M., Pinheiro, D. N., Fernandes, F. M., & Neto, A. O. C. (2015). Interspecific transmission of small ruminant lentiviruses from goats to sheep. *Brazilian Journal of Microbiology*, 46(3), 867–874.
<https://doi.org/10.1590/s1517-838246320140402>

FAO. (2007). *The State of the World’s Animal Genetic Resources for Food and Agriculture*, edited by Barbara Rischkowsky & Dafydd Pilling. Rome. <http://www.fao.org/3/a1250e/a1250e.pdf>

Ferreira, J. J., Pires, I., Alegria, N., Coelho, A. C., Garcês, A., Ferrer, L. M., Lacasta, D., & Quintas, H. (2023). Lentivirus malih preživača. *Veterinarska Stanica*, 54(6), 705–719. <https://doi.org/10.46419/vs.54.6.3>

Gibson, J. P., Bishop, S. C. (2005). Use of molecular markers to enhance resistance of livestock to disease: a global approach, *Revue Scientifique Et Technique*, 24(1), 343–353.

Gogoi, A., Das, B., Chabukdhara, P., Phookan, A., & Phangchopi, D. (2021). Livestock Breeding for Disease Resistance: A Perspective Review. *Agricultural Reviews*, 43: 116-121. <https://doi.org/10.18805/ag.R-2169>

Heaton, M. P., Clawson, M. L., Chitko-McKown, C. G., Leymaster, K. A., Smith, T. P. L., Harhay, G. P., White, S. N., Herrmann-Hoesing, L. M., Mousel, M. R., Lewis, G. S., Kalbfleisch, T. S., Keen, J. E., & Laegreid, W. W. (2012).

- Reduced lentivirus susceptibility in sheep with TMEM154 mutations. *PLoS Genetics*, 8(1), e1002467. <https://doi.org/10.1371/journal.pgen.1002467>
- Herrmann-Hoesing, L. M. (2010). Diagnostic assays used to control small ruminant lentiviruses. *Journal of Veterinary Diagnostic Investigation*, 22(6), 843–855. <https://doi.org/10.1177/104063871002200602>
- Hulst, A. D., Bijma, P., & De Jong, M. C. M. (2022). Can breeders prevent pathogen adaptation when selecting for increased resistance to infectious diseases? *Genetics Selection Evolution*, 54(1). <https://doi.org/10.1186/s12711-022-00764-0>
- Jacob-Ferreira, J., Coelho, A. C., Vila, A. G., Lacasta, D., & Quintas, H. (2023). Small ruminant lentivirus infection in sheep and goats in North Portugal: seroprevalence and risk factors. *Pathogens*, 12(6), 829. <https://doi.org/10.3390/pathogens12060829>
- Jarczak, J., Kaba, J., Reczyńska, D., & Bagnicka, E. (2016). Impaired Expression of Cytokines as a Result of Viral Infections with an Emphasis on Small Ruminant Lentivirus Infection in Goats. *Viruses*, 8(7), 186. <https://doi.org/10.3390/v8070186>
- Jovanović, S., Savić, M., & Živković, D. (2009). Genetic variation in disease resistance among farm animals. *Biotechnology in Animal Husbandry*, 25(5-6), 339–347.
- Kalogianni, A. I., Bouzalas, I., Marka, S., Zografaki, M., Mavrikou, S., & Gelasakis, A. I. (2024). Genetic Characterization of Small Ruminant Lentiviruses Isolated from Dairy Sheep in Greece. *Viruses*, 16(4), 547. <https://doi.org/10.3390/v16040547>
- Kuhar, U., Vengušt, D. Ž., & Vengušt, G. (2022). Serological survey of small ruminant lentivirus infections in Free-Ranging mouflon and chamois in Slovenia. *Animals*, 12(8), 1032. <https://doi.org/10.3390/ani12081032>
- L'Homme, Y., Ouardani, M., Lévesque, V., Bertoni, G., Simard, C., & Pisoni, G. (2011). Molecular characterization and phylogenetic analysis of small ruminant lentiviruses isolated from Canadian sheep and goats. *Virology Journal*, 8(1). <https://doi.org/10.1186/1743-422x-8-271>
- Larruskain, A., & Jugo, B. (2013). Retroviral infections in sheep and goats: small ruminant lentiviruses and host interaction. *Viruses*, 5(8), 2043–2061. <https://doi.org/10.3390/v5082043>
- Leymaster, K. A., Chitko-McKown, C. G., & Heaton, M. P. (2015). Incidence of infection in 39-month-old ewes with TMEM154 diplotypes "1 1," "1 3," and "3 3" after natural exposure to ovine progressive pneumonia virus. *Journal of Animal Science*, 93(1), 41–45. <https://doi.org/10.2527/jas.2014-8553>
- Leymaster, K. A., Chitko-McKown, C. G., Clawson, M. L., Harhay, G. P., & Heaton, M. P. (2013). Effects of TMEM154 haplotypes 1 and 3 on susceptibility to ovine progressive pneumonia virus following natural exposure in sheep. *Journal of Animal Science*, 91(11), 5114–5121. <https://doi.org/10.2527/jas.2013-6663>
- Michiels, R., Adjadj, N. R., & De Regge, N. (2020). Phylogenetic analysis of Belgian small ruminant lentiviruses supports cross species virus transmission and identifies new subtype B5 strains. *Pathogens*, 9(3), 183. <https://doi.org/10.3390/pathogens9030183>
- Michiels, R., Van Mael, E., Quinet, C., Adjadj, N. R., Cay, A. B., & De Regge, N. (2018). Comparative analysis of different serological and molecular tests for the detection of small ruminant lentiviruses (SRLVs) in Belgian sheep and goats. *Viruses*, 10(12), 696. <https://doi.org/10.3390/v10120696>
- Mongkonwattanaporn, T., Lertwatcharasarakul, P., & Rukkwamsuk, T. (2024). Development of in-house ELISA based on recombinant gag proteins of small ruminant lentiviruses isolated from goats in Thailand. *Scientific Reports*, 14(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-024-54360-x>

- Murphy, T. W., Chitko-McKown, C. G., Heaton, M. P., & Freking, B. A. (2021). Effect of TMEM154 E35K variant (haplotypes 1 and 3) on the incidence of ovine lentivirus infection and ewe productivity during lifetime exposure. *Journal of Animal Science*, 99(11). <https://doi.org/10.1093/jas/skab304>
- Muz, D., Oğuzoğlu, T. Ç., Rosati, S., Reina, R., Bertolotti, L., & Burgu, İ. (2013). First molecular characterization of Visna/Maedi viruses from naturally infected sheep in Turkey. *Archives of Virology*, 158, 559–570. <https://doi.org/10.1007/s00705-012-1530-0>
- Olech, M., & Parzeniecka-Jaworska, M. (2024). Detection of small ruminant Lentivirus proviral DNA in red deer from Poland. *BMC Veterinary Research*, 20(1). <https://doi.org/10.1186/s12917-024-04059-y>
- Olech, M., Hodor, D., Toma, C., Negoescu, A., & Taulescu, M. (2023). First molecular characterization of small ruminant lentiviruses detected in Romania. *Animals*, 13(23), 3718. <https://doi.org/10.3390/ani13233718>
- Olech, M., Ropka-Molik, K., Szmatoła, T., Piórkowska, K., & Kuźmak, J. (2021). Transcriptome analysis for genes associated with small ruminant lentiviruses infection in goats of Carpathian breed. *Viruses*, 13(10), 2054. <https://doi.org/10.3390/v13102054>
- Olech, M., Valas, S., & Kuźmak, J. (2018). Epidemiological survey in single-species flocks from Poland reveals expanded genetic and antigenic diversity of small ruminant lentiviruses. *PLoS ONE*, 13(3), e0193892. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0193892>
- Palaiokostas, C., Cariou, S., Bestin, A., Bruant, J., Haffray, P., Morin, T., Cabon, J., Allal, F., Vandeputte, M., & Houston, R. D. (2018). Genome-wide association and genomic prediction of resistance to viral nervous necrosis in European sea bass (*Dicentrarchus labrax*) using RAD sequencing. *Genetics Selection Evolution*, 50(1). <https://doi.org/10.1186/s12711-018-0401-2>
- Patton, K. M., Bildfell, R. J., Anderson, M. L., Cebra, C. K., & Valentine, B. A. (2012). Fatal Caprine arthritis encephalitis virus-like infection in 4 Rocky Mountain goats (*Oreamnos americanus*). *Journal of Veterinary Diagnostic Investigation*, 24(2), 392–396. <https://doi.org/10.1177/1040638711435503>
- Potarniche, A., Cerbu, C. G., Czopowicz, M., Szalus-Jordanow, O., Kaba, J., & Spinu, M. (2020). The epidemiological background of small ruminant lentivirus infection in goats from Romania. *Veterinary World*, 13(7), 1344–1350. <https://doi.org/10.14202/vetworld.2020.1344-1350>
- Preziuso, S., Or, M. E., Giammarioli, M., Kayar, A., Feliziani, F., Gonul, R., Farneti, S., Yaramis, Ç. P., Valante, C., & Cuteri, V. (2010). Maedi-visna virus in Turkish sheep: A preliminary serological survey using ELISA tests. *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*, 34(3), 289–293.
- Rachid, A., Croisé, B., Russo, P., Vignoni, M., Lacerenza, D., Rosati, S., Kuźmak, J., & Valas, S. (2012). Diverse host–virus interactions following caprine arthritis-encephalitis virus infection in sheep and goats. *Journal of General Virology*, 94(3), 634–642. <https://doi.org/10.1099/vir.0.044768-0>
- Raphaka, K., Matika, O., Sánchez-Molano, E., Mrode, R., Coffey, M. P., Riggio, V., Glass, E. J., Woolliams, J. A., Bishop, S. C., & Banos, G. (2017). Genomic regions underlying susceptibility to bovine tuberculosis in Holstein-Friesian cattle. *BMC Genomic Data*, 18(1). <https://doi.org/10.1186/s12863-017-0493-7>
- Raphaka, K., Sánchez-Molano, E., Tsairidou, S., Anacleto, O., Glass, E. J., Woolliams, J. A., Doeschl-Wilson, A., & Banos, G. (2018). Impact of genetic selection for increased cattle resistance to bovine tuberculosis on disease transmission dynamics. *Frontiers in Veterinary Science*, 5. <https://doi.org/10.3389/fvets.2018.00237>
- Reina, R., Andrés, D., & Amorena, B. (2013). Immunization against Small Ruminant Lentiviruses. *Viruses*, 5(8), 1948–1963. <https://doi.org/10.3390/v5081948>

- Ridha, NN, (2023). Investigating the Genetic Basis of Disease Resistance in Animal Populations. *World Journal of Advanced Research and Reviews* 18(1):073–079. doi:0.30574/wjarr.2023.18.1.0443.
- Riggio, S., Tolone, M., Sottile, G., Tumino, S., Portolano, B., Sutura, A. M., Sardina, M. T., Cesarani, A., & Mastrangelo, S. (2024). A high-density genome-wide approach reveals novel genetic markers linked to small ruminant lentivirus susceptibility in sheep. *Frontiers in Genetics*, 15. <https://doi.org/10.3389/fgene.2024.1376883>
- Robledo, D., Matika, O., Hamilton, A., & Houston, R. D. (2018). Genome-Wide association and genomic selection for resistance to amoebic gill disease in Atlantic salmon. *G3 Genes Genomes Genetics*, 8(4), 1195–1203. <https://doi.org/10.1534/g3.118.200075>
- Rodrigues, C. S., De Faria, D. A., Lacerda, T. S., Paiva, S. R., Caetano, A. R., Blackburn, H., & McManus, C. (2022). Lentivirus susceptibility in Brazilian and US sheep with TMEM154 mutations. *Genes*, 14(1), 70. <https://doi.org/10.3390/genes14010070>
- Sarafidou, T., Stamatis, C., Kalozoumi, G., Spyrou, V., Fthenakis, G. C., Billinis, C., & Mamuris, Z. (2013). Toll-like receptor 9 (TLR9) polymorphism G520R in sheep is associated with seropositivity for small ruminant lentivirus. *PLoS ONE*, 8(5), e63901. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0063901>
- Sider, L. H., Heaton, M. P., Chitko-McKown, C. G., Harhay, G. P., Smith, T. P., Leymaster, K. A., Laegreid, W. W., & Clawson, M. L. (2013). Small ruminant lentivirus genetic subgroups associate with sheep TMEM154 genotypes. *Veterinary Research*, 44(1). <https://doi.org/10.1186/1297-9716-44-64>
- Tolari, F., Al-Ramadneh, W., Mazzei, M., Carrozza, M. L., Forzan, M., Bandecchi, P., Grego, E., & Rosati, S. (2013). Small ruminant lentiviruses in Jordan: evaluation of sheep and goat serological response using recombinant and peptide antigens. *Tropical Animal Health and Production*, 45(6), 1335–1340. <https://doi.org/10.1007/s11250-013-0366-7>
- White, S. N., Mousel, M. R., Herrmann-Hoesing, L. M., Reynolds, J. O., Leymaster, K. A., Neibergs, H. L., Lewis, G. S., & Knowles, D. P. (2012). Genome-wide association identifies multiple genomic regions associated with susceptibility to and control of ovine lentivirus. *PLoS ONE*, 7(10), e47829. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0047829>
- White, S. N., Mousel, M. R., Reynolds, J. O., Herrmann-Hoesing, L. M., & Knowles, D. P. (2013). Deletion variant near ZNF389 is associated with control of ovine lentivirus in multiple sheep flocks. *Animal Genetics*, 45(2), 297–300. <https://doi.org/10.1111/age.12107>
- White, S. N., Mousel, M. R., Reynolds, J. O., Lewis, G. S., & Herrmann-Hoesing, L. M. (2009). Common promoter deletion is associated with 3.9-fold differential transcription of ovine CCR5 and reduced proviral level of ovine progressive pneumonia virus. *Animal Genetics*, 40(5), 583–589. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2052.2009.01882.x>
- Yaman, Y., Keleş, M., Aymaz, R., Sevim, S., Sezenler, T., Önalı, A. T., Kaptan, C., Başkurt, A., Koncagül, S., Öner, Y., Öztürk, E. E., İriadam, M., Ün, C., & Heaton, M. P. (2019). Association of TMEM154 variants with Visna/Maedi virus infection in Turkish sheep. *Small Ruminant Research*, 177, 61–67. <https://doi.org/10.1016/j.smallrumres.2019.06.006>
- Yaman, Y. (2020). Evaluation of two SNP markers in DPPA2 and SYTL3 genes for association with host response against Visna/Maedi infection in Turkish sheep. *Livestock Studies*. <https://doi.org/10.46897/livestockstudies.846425>
- Yaman, Y., Aymaz, R., Keleş, M., Bay, V., Ün, C., & Heaton, M. P. (2021). Association of TLR2 haplotypes encoding Q650 with reduced susceptibility to ovine Johne’s disease in Turkish sheep. *Scientific Reports*, 11(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-021-86605-4>

Yaman, Y., Bay, V., Aymaz, R., Keleş, M., Öner, Y., Teferedegn, E. Y., & Ün, C. (2021). A novel 2 bp deletion variant in ovine-DRB1 gene is associated with increased Visna/Maedi susceptibility in Turkish sheep. *Scientific Reports*, 11(1). <https://doi.org/10.1038/s41598-021-93864-8>

Yavru, S., Şimşek, A., Bulut, O., & Kale, M. (2012). Konya bölgesi koyunlarında Maedi-Visna virus enfeksiyonu üzerine serolojik araştırma. *Eurasian Journal of Veterinary Sciences*, 28(3), 142–148.

Zubby, C. (2023). Genomic approaches to disease resistance in livestock. *Animal Health Journal*, 4(1), 13–24. <https://doi.org/10.47941/ahj.1522>

B6 KAYNAKÇA

Morley, P. S., Apley, M. D., Besser, T. E., Burney, D. P., Fedorka-Cray, P. J., Papich, M. G., ... & Weese, J. S. (2005). Antimicrobial drug use in veterinary medicine. *Journal of veterinary internal medicine*, 19(4), 617-629.

Plumb, D. C. (2018). *Plumb's veterinary drug handbook: Desk*. John Wiley & Sons.

Radostits, O. M., Gay, C. C., Hinchcliff, K. W., Constable, P. D. (2006). *Veterinary Medicine E-Book: A textbook of the diseases of cattle, horses, sheep, pigs and goats*. Elsevier Health Sciences. 53-60.

Yazar, E. (2024). *Kemoterapötikler*, in: *Veteriner İlaç Rehberi Tedavi El Kitabı*, Ed: Yazar E, Nobel tıp kitabevleri, Ankara, Türkiye.

Anomin A. (2024). <https://hbs.tarbil.gov.tr/Receipt/SearchProduct>. Erişim Tarihi: 19.12.2024.

Mortaş, H., Varlı, S. N., & Bilici, S. (2022). Sokak Sütlerinde Gizli Tehlike: Antibiyotik Kalıntısı. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 50(1), 19-26.

Yaman, İ., & Taşçı, F. (2019). Hayvansal gıdalarda antibiyotik kalıntısı ve halk sağlığı açısından önemi. *Kongre kitapçığı: s2-28. VIII. Ulusal II. Uluslararası Veteriner Gıda Hijyeni Kongresi*, 24, 27.

Demirer, B., & Özdemir, M. (2021). Gıdalardaki Antibiyotik Kalıntıları. *Academic Platform Journal of Halal Lifestyle*, 3(1), 17-25.

Corum, O., Uney, K., Terzi, E., Durna Corum, D., Coskun, D., Altan, F., & Elmas, M. (2023). Effects of temperature on the pharmacokinetics, tissue residues, and withdrawal times of doxycycline in rainbow trout (*Oncorhynchus mykiss*) following oral administration. *Veterinary Sciences*, 10(6), 401.

Yardimci, S. B., Sakin, F., & Corum, O. (2024). Pharmacokinetics, Tissue Residues, and Withdrawal Times of Florfenicol in Chukar Partridges (*Alectoris chukar*). *Journal of Veterinary Pharmacology and Therapeutics*.

B7 KAYNAKLAR

Akçapınar, H. (1994). *Koyun Yetiştiriciliği*. 1. Baskı, Ankara. Medisan Yayın Serisi. ISBN:975-7774-05

Bilici E, Hacısalihoğlu S, Sezer S. (2023). Overview of genes, nutritional genomics, and some genomic diseases conducting phenotypical diversity in sheep. *Emerging Trends In Agriculture And Veterinary Sciences*. Editor: Dr. Feyza Döndü Bilgin. İksad Yayınevi, Ankara, S:3-18.

Bilici E. (2024). Polymorphism of the callipyge gene in the Esmé sheep breed. *S. Afr. J. Anim. Sci.*, 54:555-559.

- Bolacalı, M., & Küçük, M. (2012). Fertility and Milk Production Characteristics of Saanen Goats Raised in Muş Region. *Journal of the Faculty of Veterinary Medicine, Kafkas University*, 18(3), 351–358.
- Bolacalı, M., & Küçük, M. (2011). Muş Bölgesinde Yetiştirilen Saanen Oğlaklarının Büyüme Performansı ve Yaşama Gücü. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 125-131.
- Bolacalı, M., Öztürk, Y., Yılmaz, O., Küçük, M., & Karslı, M. A. (2017a). Effect of genotype and non-genetic factors on growth traits and survival rates in Turkish indigenous Hair goats and their first cross with Boer bucks. *Indian Journal of Animal Research*, 51(6), 975-981.
- Bolacalı, M., Öztürk, Y., Yılmaz, O., Küçük, M., & Karslı, M. A. (2017b). Investigation of Some Morphological Traits of Boer x Hair F1 Crossbred and Pure Hair Goat Kids Raised in Semi-Intensive Conditions. *International Journal of Morphology*, 35(4), 1502–1511.
- Cemal, İ. Karaca, O. Atay, O. (1996). Koyunlarda Döl Verimine Etkili Major Genler. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 6: 31-48
- Çelik, TH. Olfaz, M. (2015). Kıl Keçi ve Saanen x Kıl Keçi Melezlerinin (F1, G1) Çiftçi Şartlarında Süt Verim Özellikleri Bakımından Karşılaştırılması. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknolojisi Dergisi*, 3: 171-177
- Dorado, J. Rodriguez, I. Hidalgo, M. (2007). Cryopreservation of goat spermatozoa: comparison of two freezing extenders based on post-thaw sperm quality and fertility rates after artificial insemination, *Theriogenology*, 68, 168- 177.
- Düzgüneş, O. Eliçin, A. Akman, N. (1991). Hayvan Islahı. II. Baskı. A.Ü.Ziraat Fak. 1212/349.
- Emsen, E. Koşum, N. (2009). Koyunculukta Yeni Üretim Teknikleri. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 23: 33-42
- Karacaören, B. Fırat, MZ. (2012). Genetik İlerlemelerin Hesaplanmasında Kullanılan İstatistiksel Yöntemlerin Karşılaştırılması. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 59: 115-120.
- Karaca, O. Aygün, T. Cemal, İ. Bingöl, M. (1998). Koyunlarda Döl Veriminin Genetik Islahında Fizyolojik Ölçütler. *Ege Bölgesi 1. Tarım Kongresi 7-11 Eylül*, s. 583-591. Aydın.
- Kaymakçı, M. (1997). Keçilerde Genetik Islah. *Keçi Yetiştiriciliği*
- Kaymakçı, M. Sönmez, R. (1996). İleri koyun Yetiştiriciliği. 1. Baskı, Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova-İzmir.
- Kaymakçı, M. Taşkın, T. (2001). Batı Anadolu ve Trakya'da Melezleme ile Elde Edilen Yeni Koyun Tipleri. *Hayvansal Üretim Dergisi*, 42:45-52.
- Küçükaydın, A. (2005). Ormancılık çalışması ve kıl keçisi. *Orman Mühendisliği Dergisi*, Nisan-Mayıs-Haziran sayısı, Ankara
- Küçük, M. Çaça, F. (2023). Renkli Tiftik Keçisi Yetiştiriciliği. *Gece Kitaplığı Yayınevi*.
- Küçük, M. Odabaşoğlu, F. Yılmaz, O. (2007). *YYÜ VET FAK DERG* 18(1):29-36
- Mara, L. Dattena, M. Pilichi, S. Sanna, D. Branca, A. Cappai, P. (2007). Effect of different diluents on goat semen fertility. *Animal Reprod.Sci.*, 102,152-157.
- Odabaşoğlu, F. Altın, T. (1992). *S. Ü. Vet. Fak. Derg* 8,1, 51-54
- Odabaşoğlu, F. Altın, T. (1992). Walliser-Schwarzhals ve Walliser-Schwarzhals x Kıl Keçisi Melezlerinin Yaşama Gücü ve Gelişme Özellikleri Üzerine Bir Araştırma. *S. Ü. Veteriner fak. Dergisi*, 8:51-54.

Savaş, T. (2009). Keçilerde Doğum Ağırlığı Üzerine Doğum Tipi x Cinsiyet Etkileşimi ve Akrabalı Yetiştirmenin Etkisi. Tarım Bilimleri Dergisi 15: 96-104

Sönmez, R. Kaymakçı, M. Eliçin, A. Tuncel, E. Wassmuth, R. Taşkın, T. (2009). Türkiye Koyun Islahı Çalışmaları. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 23:43-65.

Tırpan, MB. Tekin, N. (2014). Türkiye'deki Progeny Test Çalışmalarına Genel Bir Bakış. Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 11: 197-203

TÜİK, (2023). Türkiye İstatistik Kurumu hayvancılık istatistikleri. (14/12/2024 tarihinde <https://www.tuik.gov.tr> adresinden ulaşılmıştır.)

Ural DA. (2014). Animal Health Prod and Hyg . 3(1) : 258 - 263

Üstüner, B. Günay, Ü. (2009). Teke Spermasının Saklanması ve Suni Tohumlama. 1: 53-58 Uludag Univ. J. Fac. Vet. Med. 28 (2009),

B8 KAYNAKÇA

Adam SS, Key NS, Greenberg CS, 2009. D-dimer antigen: current concepts and future prospects. Blood, The Journal of the American Society of Hematology, 113, 13, 2878-87.

Adams J, Abendschein DR, Jaffe AS, 1993. Biochemical markers of myocardial injury. Is MB creatine kinase the choice for the 1990s? Circulation, 88, 2, 750-63.

Apple FS, 1999. Tissue specificity of cardiac troponin I, cardiac troponin T and creatine kinase-MB. Clin Chim Acta, 284, 2, 151-9.

Aykuş E, 2010. Ovariektomi operasyonunun köpeklerin serum kolesterol, trigliserid, total protein, albumin, AST ve GGT düzeyleri üzerine etkisi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Bağcı G, 2019. Perikardiyal efüzyonlu köpeklerde kardiyopulmoner biyobelirteçler ve ekokardiyografik muayene, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Baisan RA, De Rosa A, Di Loria A, Vulpe V, Piantedosi D, 2016. Cardiac biomarkers in clinical practice of dog and cat—a review. Human and Veterinary Medicine, 8, 1, 50-8.

Balıkçı C, 2017. Canine visceral leishmaniasis' in farklı evrelerinde ekokardiyografik incelemeler ile kardiyak troponin I, d-dimer ve nt-probnp düzeylerinin değerlendirilmesi, Doktora Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Bayraktar B, 2014. Kuzu ve oğlaklardaki miyokardiyal hasarın belirlenmesinde kardiyak troponinlerin etkinliğinin araştırılması, Yüksek Lisan Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Blombäck B, Hessel B, Hogg D, Therkildsen L, 1978. A two-step fibrinogen–fibrin transition in blood coagulation. Nature, 275, 5680, 501-5.

Boswood A, 2009. Biomarkers in cardiovascular disease: beyond natriuretic peptides. Journal of Veterinary Cardiology, 11, S23-S32.

Costa DL, Rocha RL, Carvalho RM, Lima-Neto AS, Harhay MO, Costa CHN, Barral-Neto M, Barral AP, 2013. Serum cytokines associated with severity and complications of kala-azar. Pathogens and global health, 107, 2, 78-87.

Çelebi ÖÖ, Diker E, Aydogdu S, 2008. Kardiyak troponinlerin klinik önemi. Türk Kardiyoloji Dern Arş, 36, 269-77.

- de Lemos JA, McGuire DK, Drazner MH, 2003. B-type natriuretic peptide in cardiovascular disease. *The Lancet*, 362, 9380, 316-22.
- Demirtaş S, Karaboğa İ, Karaca T, 2016. Natriüretik Peptitler. *International Journal of Basic and Clinical Medicine*, 2, 3, 157-64.
- Di Nisio M, Squizzato A, Rutjes AW, Büller HR, Zwinderman AH, Bossuyt PM, 2007. Diagnostic accuracy of D-dimer test for exclusion of venous thromboembolism: a systematic review. *Journal of thrombosis and haemostasis*, 5, 2, 296-304.
- Er C, Ok M, 2015. Levels of cardiac biomarkers and coagulation profiles in dogs with parvoviral enteritis. *Kafkas Univ. Vet. Fak. Derg*, 21, 3, 383-8.
- Froehling DA, Daniels PR, Swensen SJ, Heit JA, Mandrekar JN, Ryu JH, Elkin PL. Evaluation of a quantitative D-dimer latex immunoassay for acute pulmonary embolism diagnosed by computed tomographic angiography. *Mayo Clinic proceedings*, 556-60.
- Griffin A, Callan MB, Shofer FS, Giger U, 2003. Evaluation of a canine D-dimer point-of-care test kit for use in samples obtained from dogs with disseminated intravascular coagulation, thromboembolic disease, and hemorrhage. *American journal of veterinary research*, 64, 12, 1562-9.
- İçen H, Çelik ÖY, Şimşek A, 2009. Kedi ve Köpeklerde Kardiyovasküler Hastalıkların Tanısında Natriüretik Peptitler'in Önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 20, 2, 85-9.
- Karagöz İS, Serdar Z, 2013. D-dimer ve Tanısal Önemi. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 39, 3, 197-203.
- Levin ER, Gardner DG, Samson WK, 1998. Natriuretic peptides. *New England Journal of Medicine*, 339, 5, 321-8.
- Liquori ME, Christenson RH, Collinson PO, Defilippi CR, 2014. Cardiac biomarkers in heart failure. *Clinical biochemistry*, 47, 6, 327-37.
- Lomtadze M, Khochava M, Shalamberidze I, Shilakadze M, Dzhokhtaberidze T, 2005. Functional status of haemostasis system in patients with visceral leishmaniasis. *Georgian Medical News*, 128, 59-62.
- Maden M, 2015. Veteriner Hekimlikte Biyobelirteçlerin Klinik Kullanımları ve Biyobelirteç Araştırmaları. *Türkiye Klinikleri J Vet Sci Intern Med-Special Topics*, 1, 1, 7.
- Nelson OL, Andreasen C, 2003. The utility of plasma D-dimer to identify thromboembolic disease in dogs. *Journal of veterinary internal medicine*, 17, 6, 830-4.
- Noyan T, 2012. Klinik tanı ve laboratuvar pratiğinde D-dimer testi. *Türk Klinik Biyokimya Derg*, 10, 1, 35-40.
- O'brien P, Smith D, Knechtel T, Marchak M, Pruijboom-Brees I, Brees D, Spratt D, Archer F, Butler P, Potter A, 2006. Cardiac troponin I is a sensitive, specific biomarker of cardiac injury in laboratory animals. *Laboratory animals*, 40, 2, 153-71.
- Oyama MA, Fox PR, Rush JE, Rozanski EA, Lesser M, 2008. Clinical utility of serum N-terminal pro-B-type natriuretic peptide concentration for identifying cardiac disease in dogs and assessing disease severity. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 232, 10, 1496-503.
- Oyama MA, Solter PF, 2004. Validation of an immunoassay for measurement of canine cardiac troponin-I. *Journal of Veterinary Cardiology*, 6, 2, 17-24.
- Özatlı D, 2009. D-Dimer laboratuvarından güncel pratiğe. 35. Ulusal Hematoloji Kongresi, 48-50.

- Özkan S, 2017. Canine Visceral Leishmaniasis'in Farklı Evrelerinde Konvensiyonel Rutin Koagülasyon Profili ile D-Dimer Konsantrasyonunun Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Özkanlar S, Akçay F, 2014. Kedi ve Köpeklerde Kullanılan Kardiyak Belirteçler. Türkiye Klinikleri J Vet Sci., 5, 1, 35-40.
- Parlatır Y, 2019. Ehrlichiosis' li Anemik Köpeklerde Bazı Kardiopulmoner Belirteçlerin Araştırılması, Doktora Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi.
- Rebez E, Ninan J, 2024. Biomarkers in the cardiovascular system of animals: A review. Indian J Anim Health, 63, 1, 22-8.
- Tripodi A, 2011. D-dimer testing in laboratory practice. Clinical chemistry, 57, 9, 1256-62.
- Uçar F, Turhan S, 2005. Natriüretik peptidler. Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi, 62, 1, 49-54.
- Weber M, Hamm C, 2006. Role of B-type natriuretic peptide (BNP) and NT-proBNP in clinical routine. Heart, 92, 6, 843-9.
- Weitz JI, Fredenburgh JC, Eikelboom JW, 2017. A test in context: D-dimer. Journal of the American College of Cardiology, 70, 19, 2411-20.
-

KRONİK HASTALIKLARIN YÖNETİMİ: FARKLI YAKLAŞIMLAR VE UYGULAMALAR

EDİTÖR

Prof. Dr. Hamdiye ARDA SÜRÜCÜ

YAZARLAR

Prof. Dr. Hamdiye ARDA SÜRÜCÜ

Doç. Dr. Funda GÜMÜŞ

Doç. Dr. Tülay KARS FERTELLİ

Dr. Öğr. Üyesi Meltem SUNGUR

Dr. Öğr. Üyesi Şükrü ÖZEN

Öğr. Gör. Abdurrahim UYANIK

Öğr. Gör. Dr. Aynur BAHAR

Öğr. Gör. Şerife KÖLEOĞLU

Öğr. Gör. Veysi TÖR

Arş. Gör. Gülistan ÇOBAN

Yl. Öğr. Ebru AYMAN KILIÇ

ISBN: 978-625-378-133-0

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

b1 KAYNAKLAR

Akman, M., & Civek, S. (2022). Dünyada ve Türkiye’de kardiyovasküler hastalıkların sıklığı ve riskin değerlendirilmesi. *The Journal of Turkish Family Physician*, 13(1), 21-28.

Akpınar, N. B., & Ceran, M. A. (2019). Kronik Hastalıklar Ve Rehabilitasyon Hemşireliği. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 3(2), 140-152.

Country Profile Türkiye Noncommunicable diseases. (2024). Erişim adresi:

file:///C:/Users/Win10/Downloads/Country%20Profile%20T%C3%BCrkiye%20Noncommunicable%20diseases.pdf
Erişim tarihi: 28.11.2024.

Çalıklı, H. R., Usluer, İ. N., & Tanrıverdi, M. (2023). Kronik hastalıklarda koruyucu rehabilitasyon yaklaşımları ve fiziksel aktivite. *Anatolian Clinic the Journal of Medical Sciences*, 28(2), 225-234.

Ergüder, T. (2017). National Household Health Survey in Turkey “Prevalence of Noncommunicable Disease Risk Factors, 2017”. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/factsheet-steps-turkey-eng-08.10.2018.pdf
Erişim tarihi: 26.11.2024.

Hacker, K. (2024). The burden of chronic disease. *Mayo Clinic Proceedings: Innovations, Quality & Outcomes*, 8(1), 112-119.

Keskin Sındır, S.C., Yüce Erişik, Ü., Abacıgil, F., Okyay, P., Aslan, D. (2023). Kronik Hastalıkların Önlenmesi ve Kontrolü. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Tıp Fakültesi ve Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalları Avrupa Halk Sağlığı Haftası (22-26 MAYIS 2023) Ortak Etkinliği. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/bilginotu_gun4%20(1)%20(1).pdf Erişim tarihi: 01.12.2024

Korkmaz, A. C, Oğuz, B., Büke, M., Aslan, D. Türkiye’de Sık Görülen Kronik Hastalıklar. HÜTF Halk Sağlığı AD. Toplum İçin Bilgilendirme Serisi- 2019/2020-21. Erişim adresi: <http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/> Erişim tarihi :03.12.2024.

Global Status Report on noncommunicable diseases, 2014. ISBN: 978 92 4 156485 4. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/9789241564854_eng.%3Bjsessionid=B6F511AA6BDC648C171DF5E12744DBCA.pdf Erişim tarihi: 18.11.2024

World Health Organization, Noncommunicable diseases progress monitor 2020. Geneva: World Health Organization; 2020. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. ISBN 978-92-4-000049-0. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/9789240000490-eng.pdf Erişim tarihi: 19.12.2024

World Health Organization, Noncommunicable disease facility-based monitoring guidance: framework, indicators and application. Geneva: World Health Organization; 2022. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. ISBN: 978-92-4-005706-7 Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/9789240057067-eng.pdf Erişim tarihi: 11.12.2024 (

World Health Organization, Noncommunicable diseases country profiles 2018. Geneva: World Health Organization; 2018. Licence: CC BY-NC-SA 3.0 IGO. ISBN: 978-92-4-151462-0. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/9789241514620-eng.pdf Erişim tarihi: 11.12.2024

World Health Organization, National Household Health Survey – Prevalence of Noncommunicable Disease Risk Factors in Turkey 2017 (STEPS). Üner S, Balçılar M, Ergüder T editors. World Health Organization Country Office in Turkey, Ankara, 2018. ISBN:9789289053136.Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/who-turkey-risk-factors-a4_eng.08_10_2018.pdf Erişim tarihi: 13.11.2024

N., Kolaç. ve Ö., Köseoğlu. Örnek. (2021). Kronik hastalıklardan korunma. Eroğlu.N. ve Temiz.G. (Ed.), Kronik hastalıklarda hemşirelik süreci içinde (s. 25-26). Nobel Tıp Kitapevleri.

Onat, A. (2017). TEKHARF Tıp Dünyasının Kronik Hastalıklara Yaklaşımına Öncülük. Logos Yayıncılık, İstanbul. IBN 978-975-349-081-8. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/TEKHARF-2017.pdf Erişim tarihi: 18.11.2024.

Türkmen, E., Badır, A., & Ergün, A. (2012). Koroner arter hastalıkları risk faktörleri: primer ve sekonder korunmada hemşirelerin rolü. Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, (4), 223-231.

Türkiye Kalp ve Damar Hastalıkları Önleme ve Kontrol Programı (2021-2026). Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Matbaası. ISBN : 978-975-590-832-8. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/KalpDamarEylemPlani_2021-2026.pdf Erişim tarihi: 16.12.2024.

Türkiye Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı (2014 - 2017). Anıl Reklam Matbaa Ltd. Şti. ISBN: 978-975-590-311-8. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/hareketli-hayat-programi-2014-2017%20(1).pdf Erişim tarihi: 12.12.2024.

Türkiye Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar Çok Paydaşlı Eylem Planı (2017-2025). Ankara,2017. ISBN:978-975-590-645-4 Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/Turkiye_BOH_cok_paydasli_eylem_plani_2017-2025.pdf Erişim tarihi: 13.11.2024.

Türkiye Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar ve Risk Faktörleri Kohort Çalışması, 2021. Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü Matbaası, Ankara. ISBN:978-975-590-824-3. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/risk%20fakt%3%B6rleri%20kohort%20%C3%A7al%4%B1%C5%9Fmas%C4%B1%202021.pdf Erişim tarihi: 16.11.2024.

Türkiye Sağlık Araştırması, 2022. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/T%C3%9C%C4%B0K%20Kurumsal%20HHHHH.pdf Erişim tarihi: 21.11.2024. TÜİK

Ünal, B., Aslan, D. 3-9 Eylül Halk Sağlığı Haftası. HÜTF Halk Sağlığı AD Toplum İçin Bilgilendirme Serisi-(2021/2022-71) Erişim adresi: http://www.halksagligi.hacettepe.edu.tr/.Erişim:05.09.2022 Erişim tarihi: 28.11.2024.

Üner, S. Okyay, P. (2020). Türkiye Sağlık Raporu, 2020. Hipokrat yayıncılık. ISBN: 978-605-7874-83-2 Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/%C3%9Cner,%20S.%20(Editor),%20&%20Okyay,%20P.%20(Editor),%20(2020).%20T%C3%BCrkiye%20Sa%C4%9Fli%C4%B1k%20Raporu%202020%20.%20Ankara%20Hipokrat%20yay%C4%B1ne vi..pdf Erişim tarihi: 16.11.2024.

WHO Discussion Paper for the Regional Expert Consultations (2021). Development of an Implementation Roadmap 2023-2030 for the Global Action Plan for the Prevention and Control of NCDs 2013–2030. Erişim adresi: file:///C:/Users/Win10/Downloads/eb150---who-discussion-paper-on-ncd-roadmap-development-(20-aug-2021)--for-web.pdf Erişim tarihi: 01.12.2024.

b2 KAYNAKÇA

- Abbas, A., Sathian, B., Elawady, M., Khan, S., Abdalla, A., Hasabelgawy, A., Ghafouri, A., Osman, S., Alzubier, A., Idris, O., & Hamad, H. (2024). Clinical features and management approaches for Urinary Incontinence in Older Adults: Evidence from Three Hospitals in Qatar. *Nepal Journal of Epidemiology*, 14, 1333 - 1341. <https://doi.org/10.3126/nje.v14i2.69365>.
- Adeola, M., Fernandez, J., & Sherer, J. (2020). Medication Management in Older Adults with Dementia. , 39-51. https://doi.org/10.1007/978-3-030-46398-4_4.
- Ai, Z., Tang, C., Wen, X., Kartheepan, K., & Tang, S. (2024). Examining the impact of chronic diseases on activities of daily living of middle-aged and older adults aged 45 years and above in China: a nationally representative cohort study. *Frontiers in public health*, 11, 1303137. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2023.1303137>
- Alorfi, N. (2023). Pharmacological Methods of Pain Management: Narrative Review of Medication Used. *International Journal of General Medicine*, 16, 3247 - 3256. <https://doi.org/10.2147/IJGM.S419239>.
- Amasyalı E, Kılıçlı F, Acıbuca F, Korkmaz S, Yöner Ö, Uygungelen B, Say R, Arslan M. Metabolik sendromda ürik asit düzeyi ile nonalkolik yağlı karaciğer hastalığı arasındaki ilişki. *CMJ*. Haziran 2011;33(2):164-171.
- Anders, J., Heinemann, A., Leffmann, C., Leutenegger, M., Pröfener, F., & Von Renteln-Kruse, W. (2010). Decubitus ulcers: pathophysiology and primary prevention.. *Deutsches Arzteblatt international*, 107 21, 371-81; quiz 382 . <https://doi.org/10.3238/arztebl.2010.0371>.
- Antunes, A. C., Araújo, D. A., Veríssimo, M. T., & Amaral, T. F. (2017). Sarcopenia and hospitalisation costs in older adults: a cross-sectional study. *Nutrition & dietetics : the journal of the Dietitians Association of Australia*, 74(1), 46–50. <https://doi.org/10.1111/1747-0080.12287>
- Apóstolo, J., Cooke, R., Bobrowicz-Campos, E., Santana, S., Marcucci, M., Cano, A., ... & Holland, C. (2018). Effectiveness of interventions to prevent pre-frailty and frailty progression in older adults: a systematic review. *JBI Evidence Synthesis*, 16(1), 140-232.
- Arlt, S., Lindner, R., Rösler, A., & Renteln-Kruse, W. (2008). Adherence to Medication in Patients with Dementia. *Drugs & Aging*, 25, 1033-1047. <https://doi.org/10.2165/0002512-200825120-00005>.
- Ates Bulut, E., Soysal, P., & Isik, A. T. (2018). Frequency and coincidence of geriatric syndromes according to age groups: single-center experience in Turkey between 2013 and 2017. *Clinical interventions in aging*, 13, 1899–1905. <https://doi.org/10.2147/CIA.S180281>
- Bakanlığı, S., & Müdürlüğü, T. S. H. G. (2011). Türkiye’de Bulaşıcı Olmayan Hastalıklar Ve Risk Faktörleri İle Mücadele Politikaları.
- Bao, W., Sun, Y., Zhang, T., Zou, L., Wu, X., Wang, D., & Chen, Z. (2020). Exercise Programs for Muscle Mass, Muscle Strength and Physical Performance in Older Adults with Sarcopenia: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Aging and Disease*, 11, 863 - 873. <https://doi.org/10.14336/ad.2019.1012>.
- Bao, Z., & Landers, M. (2021). Non-pharmacological interventions for pain management in patients with dementia: A mixed-methods systematic review.. *Journal of clinical nursing*. <https://doi.org/10.1111/jocn.15963>.
- Beudart, C., Biver, E., Reginster, J. Y., Rizzoli, R., Rolland, Y., Bautmans, I., Petermans, J., Gillain, S., Buckinx, F., Dardenne, N., & Bruyère, O. (2017). Validation of the SarQoL®, a specific health-related quality of life questionnaire for Sarcopenia. *Journal of cachexia, sarcopenia and muscle*, 8(2), 238–244. <https://doi.org/10.1002/jcsm.12149>

- Beğler, T., & Yavuzer, H. (2012). Yaşlılık ve yaşlılık epidemiyolojisi. *Klinik gelişim*, 25(3), 1-3.
- Bilal, B., Yılmaz, N., Arslan, M., Urfaloğlu, A., Gişi, G., Yıldız, H., Öksüz, H., & Urfaloğlu, S. (2018) Travmatik asfikli (Perthes sendromu) hastada anestezi yönetimi. *KSÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 11(3), 47-49.
- Bischoff-Ferrari, H. A., Orav, J. E., Kanis, J. A., Rizzoli, R., Schlägl, M., Staehelin, H. B., Willett, W. C., & Dawson-Hughes, B. (2015). Comparative performance of current definitions of sarcopenia against the prospective incidence of falls among community-dwelling seniors age 65 and older. *Osteoporosis international : a journal established as result of cooperation between the European Foundation for Osteoporosis and the National Osteoporosis Foundation of the USA*, 26(12), 2793–2802. <https://doi.org/10.1007/s00198-015-3194-y>
- Bloom, I., Shand, C., Cooper, C., Robinson, S., & Baird, J. (2018). Diet Quality and Sarcopenia in Older Adults: A Systematic Review. *Nutrients*, 10. <https://doi.org/10.3390/nu10030308>.
- Boccardi, V. (2019). Population ageing: The need for a care revolution in a world 2.0. *Geriatrics*, 4(3), 47.
- Bone, A., Heggul, N., Kon, S., & Maddocks, M. (2017). Sarcopenia and frailty in chronic respiratory disease. *Chronic Respiratory Disease*, 14, 85 - 99. <https://doi.org/10.1177/1479972316679664>.
- Braun, T., Grüneberg, C., Süßmilch, K., Wiessmeier, M., Schwenk, I., Eggert, S., Machleit-Ebner, A., Harras, I., & Thiel, C. (2019). An augmented prescribed exercise program (APEP) to improve mobility of older acute medical patients - a randomized, controlled pilot and feasibility trial. *BMC geriatrics*, 19(1), 240. <https://doi.org/10.1186/s12877-019-1246-4>
- Buchegger, S., Iglseeder, B., Alzner, R., Kogler, M., Rose, O., Kutschar, P., Krutter, S., Dückelmann, C., Flamm, M., & Pachmayr, J. (2023). Patient perspectives on, and effects of, medication management in geriatric fallers (the EMMA study): protocol for a mixed-methods pre-post study. *BMJ Open*, 13. <https://doi.org/10.1136/bmjopen-2022-066666>.
- Bueno-Cavanillas, A., Padilla-Ruiz, F., Jiménez-Moleón, J. J., Peinado-Alonso, C. A., & Gálvez-Vargas, R. (2000). Risk factors in falls among the elderly according to extrinsic and intrinsic precipitating causes. *European journal of epidemiology*, 16(9), 849–859. <https://doi.org/10.1023/a:1007636531965>
- Buldan, Ö., & Kurban, N. K. (2018). Kronik Hastalığı Olan Olguların Anksiyete ve Depresyon Düzeyleri ile Hemşirelik Bakımı Algısı Arasındaki İlişki. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(4), 274-282.
- Bulgak M, Aydın Avcı İ. Yaşlı Hastalarda Üriner İnkontinans Farkındalığı ve Etkileyen Faktörler ile Üriner İnkontinansla Baş Etme Yöntemleri. *Journal of Nursology*. March 2022;25(1):1-6. doi:10.54614/JANHS.2022.729980
- Cacciatore, S., Calvani, R., Esposito, I., Massaro, C., Gava, G., Picca, A., Tosato, M., Marzetti, E., & Landi, F. (2024). Emerging Targets and Treatments for Sarcopenia: A Narrative Review. *Nutrients*, 16. <https://doi.org/10.3390/nu16193271>.
- Camargos, F. F., Dias, R. C., Dias, J. M., & Freire, M. T. (2010). Cross-cultural adaptation and evaluation of the psychometric properties of the Falls Efficacy Scale-International Among Elderly Brazilians (FES-I-BRAZIL). *Revista brasileira de fisioterapia (Sao Carlos (Sao Paulo, Brazil))*, 14(3), 237–243.
- Carlson, C., Merel, S. E., & Yukawa, M. (2015). Geriatric syndromes and geriatric assessment for the generalist. *The Medical clinics of North America*, 99(2), 263–279. <https://doi.org/10.1016/j.mcna.2014.11.003>
- Carlson, D., Fleming, K., Smith, G., & Evans, J. (1995). Management of dementia-related behavioral disturbances: a nonpharmacologic approach.. *Mayo Clinic proceedings*, 70 11, 1108-15 . <https://doi.org/10.4065/70.11.1108>.

Cecil, R. L. F., Goldman, L., & Schafer, A. I. (2012). Goldman's Cecil Medicine, Expert Consult Premium Edition--Enhanced Online Features and Print, Single Volume, 24: Goldman's Cecil Medicine (Vol. 1). Elsevier Health Sciences.

Chan, H., & Chan, C. (2022). Managing chronic pain in older people.. *Clinical medicine*, 22 4, 292-294 .
<https://doi.org/10.7861/clinmed.2022-0274>.

Chen, J., Wang, X., & Xu, Z. (2023). The Relationship Between Chronic Pain and Cognitive Impairment in the Elderly: A Review of Current Evidence. *Journal of Pain Research*, 16, 2309 - 2319.
<https://doi.org/10.2147/JPR.S416253>.

Chen, L. K., Liu, L. K., Woo, J., Assantachai, P., Auyeung, T. W., Bahyah, K. S., Chou, M. Y., Chen, L. Y., Hsu, P. S., Krairit, O., Lee, J. S., Lee, W. J., Lee, Y., Liang, C. K., Limpawattana, P., Lin, C. S., Peng, L. N., Satake, S., Suzuki, T., Won, C. W., ... Arai, H. (2014). Sarcopenia in Asia: consensus report of the Asian Working Group for Sarcopenia. *Journal of the American Medical Directors Association*, 15(2), 95–101.
<https://doi.org/10.1016/j.jamda.2013.11.025>

Chen, X., Mao, G., & Leng, S. X. (2014). Frailty syndrome: an overview. *Clinical interventions in aging*, 9, 433–441.
<https://doi.org/10.2147/CIA.S45300>

Chhetri, J., Barreto, P., Fougère, B., Rolland, Y., Vellas, B., & Cesari, M. (2018). Chronic inflammation and sarcopenia: A regenerative cell therapy perspective. *Experimental Gerontology*, 103, 115-123.
<https://doi.org/10.1016/j.exger.2017.12.023>.

Chia-Hui Chen, C., Yang, Y. T., Lai, I. R., Lin, B. R., Yang, C. Y., Huang, J., Tien, Y. W., Chen, C. N., Lin, M. T., Liang, J. T., Li, H. C., Huang, G. H., & Inouye, S. K. (2019). Three Nurse-administered Protocols Reduce Nutritional Decline and Frailty in Older Gastrointestinal Surgery Patients: A Cluster Randomized Trial. *Journal of the American Medical Directors Association*, 20(5), 524–529.e3. <https://doi.org/10.1016/j.jamda.2018.09.016>

Clegg, A., Young, J., Iliffe, S., Rikkert, M. O., & Rockwood, K. (2013). Frailty in elderly people. *Lancet (London, England)*, 381(9868), 752–762. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)62167-9](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)62167-9)

Çakmur H, Erem T, Koç M ve ark. (2000). Kanser Tanısı Alan Geriatrik Olguların Demografik İncelemesi. *Türk Geriatri Dergisi*, 3(1): 11-14.

Da Silva, B., Da Maia Lima, C., & Caldas, C. (2021). Behavioral therapy for urinary incontinence in elderly women: an experience of trans personal care. *MOJ Gerontology & Geriatrics*.
<https://doi.org/10.15406/MOJGG.2021.06.00260>.

De Buysse, S. L., Petrovic, M., Taes, Y. E., Toyne, K. R., Kaufman, J. M., Lapauw, B., & Goemaere, S. (2016). Validation of the FNIH sarcopenia criteria and SOF frailty index as predictors of long-term mortality in ambulatory older men. *Age and ageing*, 45(5), 602–608. <https://doi.org/10.1093/ageing/afw071>

Diaz, S., Li, X., Rodriguez, L., & Salgado, C. (2013). Update in the Surgical Management of Decubitus Ulcers. , 2013, 1-10. <https://doi.org/10.4172/2161-1173.1000113>

Diker J. (2000). Körfez 6 nolu sağlık ocağı ile Yüzbaşılar sağlık ocağı bölgelerinde 65 yaş üzerindeki kişilerde kronik hastalıklar ve ilaç kullanımı. *Turkish journal of geriatrics*, 3:91-7.

Dos Santos, L., Cyrino, E. S., Antunes, M., Santos, D. A., & Sardinha, L. B. (2017). Sarcopenia and physical independence in older adults: the independent and synergic role of muscle mass and muscle function. *Journal of cachexia, sarcopenia and muscle*, 8(2), 245–250. <https://doi.org/10.1002/jcsm.12160>

Ebihara, T., Yamasaki, M., Kozaki, K., & Ebihara, S. (2021). Medical aromatherapy in geriatric syndrome. *Geriatrics & Gerontology International*, 21, 377 - 385. <https://doi.org/10.1111/ggi.14157>.

- Ekerstad, N., Dahlin Ivanoff, S., Landahl, S., Östberg, G., Johansson, M., Andersson, D., Husberg, M., Alwin, J., & Karlson, B. W. (2017). Acute care of severely frail elderly patients in a CGA-unit is associated with less functional decline than conventional acute care. *Clinical interventions in aging*, 12, 1239–1249. <https://doi.org/10.2147/CIA.S139230>
- Elkin, N. (2020). Yaşlılarda Polifarmasi ve Akılcı İlaç Kullanımına Aile Hekimliği Yaklaşımı. *Istanbul Gelisim University Journal of Health Sciences*, (11), 279-290.
- Ethgen, O., Richey, F., Gosset, C., Hanssens, L., & Reginster, J. Y. (2003). Prevention of frailty in the elderly: a demographic challenge. *Revue Medicale De Liege*, 58(4), 175-182.
- Ferrucci, L., & Fabbri, E. (2018). Inflammageing: chronic inflammation in ageing, cardiovascular disease, and frailty. *Nature Reviews Cardiology*, 15, 505-522. <https://doi.org/10.1038/s41569-018-0064-2>.
- Formiga, F., Lopez-Soto, A., Duaso, E., Ruiz, D., Chivite, D., Perez-Castejon, J. M., Navarro, M., & Pujol, R. (2007). Differences in the characteristics of elderly patients suffering from hip fracture due to falls according to place of residence. *Journal of the American Medical Directors Association*, 8(8), 533–537. <https://doi.org/10.1016/j.jamda.2007.06.007>
- Fu, Y., Nelson, E., & McGowan, L. (2020). An evidence-based self-management package for urinary incontinence in older women: a mixed methods feasibility study. *BMC Urology*, 20. <https://doi.org/10.1186/s12894-020-00603-8>.
- Garfinkel, D., Zur-Gil, S., & Ben-Israel, J. (2007). The war against polypharmacy: a new cost-effective geriatric-palliative approach for improving drug therapy in disabled elderly people.. *The Israel Medical Association journal : IMAJ*, 9 6, 430-4 .
- Gold, D., & Roberto, K. (2000). Correlates and consequences of chronic pain in older adults.. *Geriatric nursing*, 21 5, 270-3 . <https://doi.org/10.1067/MGN.2000.110838>.
- Guerriero, F., & Reid, M. (2019). Linking Persistent Pain and Frailty in Older Adults.. *Pain medicine*. <https://doi.org/10.1093/pm/pnz174>.
- Gupta, R. (2023). Non-pharmaceutical management of chronic pain. *GSC Advanced Research and Reviews*. <https://doi.org/10.30574/gscarr.2023.16.2.0112>.
- Han, M. (2023). Analysis of health characteristics, medical use, and medical expenditure by types of complex chronic diseases of the elderly. *Journal of the Korea Academia-Industrial cooperation Society*. <https://doi.org/10.5762/kais.2023.24.3.60>.
- Harisa, A., Asrina, A., Abdullah, L., Soleha, D., & Yodang, Y. (2022). Quality Of Life And Its Determinants Among Elderly Who Live With Chronic Non-Communicable Disease. *Jurnal Perawat Indonesia*. <https://doi.org/10.32584/jpi.v6i2.1543>.
- Hayran, O. (2020). Klinik uygulamalarda süreç yönetimi. *Biyoteknoloji ve Stratejik Sağlık Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 225-231. <https://doi.org/10.34084/bshr.835388>
- Helbostad, J. L., Taraldsen, K., Granbo, R., Yardley, L., Todd, C. J., & Sletvold, O. (2010). Validation of the Falls Efficacy Scale-International in fall-prone older persons. *Age and ageing*, 39(2), 259. <https://doi.org/10.1093/ageing/afp224>
- Hinrichsen, G., & Niederehe, G. (1994). Dementia management strategies and adjustment of family members of older patients.. *The Gerontologist*, 34 1, 95-102 . <https://doi.org/10.1093/GERONT/34.1.95>.
- Holmes, A., & Chang, Y. (2023). Non-Pharmacological Management of Neuropathic Pain in Older Adults: A Systematic Review.. *Pain medicine*. <https://doi.org/10.1093/pm/pnad112>.

- Hsu, T. J., Tsai, H. T., Hwang, A. C., Chen, L. Y., & Chen, L. K. (2017). Predictors of non-pharmacological intervention effect on cognitive function and behavioral and psychological symptoms of older people with dementia. *Geriatrics & gerontology international*, 17 Suppl 1, 28–35. <https://doi.org/10.1111/ggi.13037>
- Huang, C. C., Lee, J. D., Yang, D. C., Shih, H. I., Sun, C. Y., & Chang, C. M. (2017). Associations between geriatric syndromes and mortality in community-dwelling elderly: results of a national longitudinal study in Taiwan. *Journal of the American Medical Directors Association*, 18(3), 246-251.
- Imai, R., Imaoka, M., Nakao, H., Hida, M., Tazaki, F., Omizu, T., Ishigaki, T., & Nakamura, M. (2020). Association between chronic pain and pre-frailty in Japanese community-dwelling older adults: A cross-sectional study. *PLoS ONE*, 15. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0236111>.
- Inouye, S. K., Studenski, S., Tinetti, M. E., & Kuchel, G. A. (2007). Geriatric syndromes: clinical, research, and policy implications of a core geriatric concept. *Journal of the American Geriatrics Society*, 55(5), 780–791. <https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2007.01156.x>
- International Association for the Study of Pain (IASP). (n.d.). IASP: Improving the understanding of pain worldwide. Retrieved December 24, 2024, from <https://www.iasp-pain.org>
- Janssen I. (2010). Evolution of sarcopenia research. *Applied physiology, nutrition, and metabolism = Physiologie appliquee, nutrition et metabolisme*, 35(5), 707–712. <https://doi.org/10.1139/H10-067>
- Javanmardifard, S., Gheibizadeh, M., Shirazi, F., Zarea, K., & Ghodsbin, F. (2022). Experiences of Urinary Incontinence Management in Older Women: A Qualitative Study. *Frontiers in Public Health*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2021.738202>.
- Jiang, C., Zhu, F., & Qin, T. (2020). Relationships between Chronic Diseases and Depression among Middle-aged and Elderly People in China: A Prospective Study from CHARLS. *Current Medical Science*, 40, 858 - 870. <https://doi.org/10.1007/s11596-020-2270-5>.
- Jørstad, E. C., Hauer, K., Becker, C., Lamb, S. E., & ProFaNE Group (2005). Measuring the psychological outcomes of falling: a systematic review. *Journal of the American Geriatrics Society*, 53(3), 501–510. <https://doi.org/10.1111/j.1532-5415.2005.53172.x>
- Kelsey, J. L., Procter-Gray, E., Hannan, M. T., & Li, W. (2012). Heterogeneity of falls among older adults: implications for public health prevention. *American journal of public health*, 102(11), 2149–2156. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2012.300677>
- Kıymaç Sarı, M., & Durna, Z. (2022). Geriatrik Sendromlar ve Bakım. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 9(1), 39-46.
- Kidd, T., Mold, F., Jones, C., Ream, E., Grosvenor, W., Sund-Levander, M., Tingström, P., & Carey, N. (2019). What are the most effective interventions to improve physical performance in pre-frail and frail adults? A systematic review of randomised control trials. *BMC geriatrics*, 19(1), 184. <https://doi.org/10.1186/s12877-019-1196-x>
- Kilpatrick, K., Paton, P., Subbarayan, S., Stewart, C., Abraha, I., Cruz Jentoft, A., O'Mahony, D., Cherubini, A., & Soiza, R. (2020). Non-pharmacological, non-surgical interventions for urinary incontinence in older persons: A systematic review of systematic reviews. The SENATOR project ONTOP series.. *Maturitas*, 133, 42-48 . <https://doi.org/10.1016/j.maturitas.2019.12.010>.
- Kim, A., Lee, H., Shin, E., Cho, E., Cho, Y., Lee, H., & Lee, J. (2021). Pharmacist-Led Collaborative Medication Management for the Elderly with Chronic Kidney Disease and Polypharmacy. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18. <https://doi.org/10.3390/ijerph18084370>.

- Kim, J., & Parish, A. (2017). Polypharmacy and Medication Management in Older Adults.. *The Nursing clinics of North America*, 52 3, 457-468 . <https://doi.org/10.1016/j.cnur.2017.04.007>.
- Kim, K. J., Shin, J., Choi, J., Park, J. M., Park, H. K., Lee, J., & Han, S. H. (2019). Association of Geriatric Syndromes with Urinary Incontinence according to Sex and Urinary-Incontinence-Related Quality of Life in Older Inpatients: A Cross-Sectional Study of an Acute Care Hospital. *Korean journal of family medicine*, 40(4), 235–240. <https://doi.org/10.4082/kjfm.18.0011>
- Kim, T. N., & Choi, K. M. (2013). Sarcopenia: definition, epidemiology, and pathophysiology. *Journal of bone metabolism*, 20(1), 1–10. <https://doi.org/10.11005/jbm.2013.20.1.1>
- Kojima, G., Liljas, A. E. M., & Iliffe, S. (2019). Frailty syndrome: implications and challenges for health care policy. *Risk management and healthcare policy*, 12, 23–30. <https://doi.org/10.2147/RMHP.S168750>
- Kumar, P., Umakanth, S., Marzetti, E., Kalra, S., & N, G. (2024). Four-Step Co-Designing of the Reablement Strategies Targeting Sarcopenia (ReStart-S): An Exercise-Based Multicomponent Program for Older Adults Residing in Long-Term Care Settings. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 17, 1415 - 1433. <https://doi.org/10.2147/JMDH.S452269>.
- Kurmaev, D., Bulgakova, S., Treneva, E., Chetverikova, I., & Bashinskaya, S. (2022). [Sarcopenia and type 2 diabetes mellitus in geriatric patients (literature review)]. *Advances in gerontology = Uspekhi gerontologii*, 35 6, 818-826 .
- Landi, F., Marzetti, E., Martone, A., Bernabei, R., & Onder, G. (2013). Exercise as a remedy for sarcopenia. *Current Opinion in Clinical Nutrition and Metabolic Care*, 17, 25–31. <https://doi.org/10.1097/MCO.000000000000018>.
- Leung, D., Fong, A., Wong, F., Liu, T., Wong, G., & Lum, T. (2024). Non-Pharmacological Interventions for Chronic Pain in Older Adults: A Systematic Review and Meta-Analysis.. *The Gerontologist*. <https://doi.org/10.1093/geront/gnae010>.
- Lieberman, O., Freud, T., Peleg, R., Keren, A., & Press, Y. (2018). Chronic pain and geriatric syndromes in community-dwelling patients aged ≥65 years. *Journal of Pain Research*, 11, 1171 - 1180. <https://doi.org/10.2147/JPR.S160847>.
- Lu, C., Zhang, H., & Fu, X. (2019). Clinical investigation and analysis of chronic diseases and geriatric syndromes in elderly inpatients. *Chinese Journal of Geriatrics*, 38, 913-916. <https://doi.org/10.3760/CMA.J.ISSN.0254-9026.2019.08.021>.
- Luukinen, H., Herala, M., Koski, K., Honkanen, R., Laippala, P., & Kivelä, S. L. (2000). Fracture risk associated with a fall according to type of fall among the elderly. *Osteoporosis international : a journal established as result of cooperation between the European Foundation for Osteoporosis and the National Osteoporosis Foundation of the USA*, 11(7), 631–634. <https://doi.org/10.1007/s001980070086>
- Magnuszewski, L., Wojszel, A., Kasiukiewicz, A., & Wojszel, Z. (2022). Falls at the Geriatric Hospital Ward in the Context of Risk Factors of Falling Detected in a Comprehensive Geriatric Assessment. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19. <https://doi.org/10.3390/ijerph191710789>.
- Maki, Y., Sakurai, T., Okochi, J., Yamaguchi, H., & Toba, K. (2018). Rehabilitation to live better with dementia. *Geriatrics & gerontology international*, 18(11), 1529–1536. <https://doi.org/10.1111/ggi.13517>
- Martone, A., Lattanzio, F., Abbatecola, A., Carpia, D., Tosato, M., Marzetti, E., Calvani, R., Onder, G., & Landi, F. (2015). Treating sarcopenia in older and oldest old.. *Current pharmaceutical design*, 21 13, 1715-22 . <https://doi.org/10.2174/1381612821666150130122032>.

- McDaniel, C., Ratnani, I., Fatima, S., Abid, M., & Surani, S. (2020). Urinary Incontinence in Older Adults Takes Collaborative Nursing Efforts to Improve. *Cureus*, 12. <https://doi.org/10.7759/cureus.9161>.
- Min, J., Harvey, I., & Yeh, Y. (2020). Social Well-Being and Chronic Disease Condition among Older Adults. *Innovation in Aging*, 4, 891 - 891. <https://doi.org/10.1093/geroni/igaa057.3287>.
- Montero-Odasso, M., van der Velde, N., Martin, F. C., Petrovic, M., Tan, M. P., Ryg, J., Aguilar-Navarro, S., Alexander, N. B., Becker, C., Blain, H., Bourke, R., Cameron, I. D., Camicioli, R., Clemson, L., Close, J., Delbaere, K., Duan, L., Duque, G., Dyer, S. M., Freiberger, E., ... Task Force on Global Guidelines for Falls in Older Adults (2022). World guidelines for falls prevention and management for older adults: a global initiative. *Age and ageing*, 51(9), afac205. <https://doi.org/10.1093/ageing/afac205>
- Morency, P., Voyer, C., Burrows, S., & Goudreau, S. (2012). Outdoor falls in an urban context: winter weather impacts and geographical variations. *Canadian journal of public health = Revue canadienne de sante publique*, 103(3), 218–222. <https://doi.org/10.1007/BF03403816>
- Nambi, N. (2024). Pharmacological and Lifestyle Interventions for Managing Osteoarthritis Pain in Elderly Patients. *IDOSR JOURNAL OF SCIENTIFIC RESEARCH*. <https://doi.org/10.59298/idosrjsr/2024/9.3.333700>.
- Narang, D. (2014). Chronic Geriatric Pain: An Overview. *Journal of gerontology and geriatric research*, 03. <https://doi.org/10.4172/2167-7182.1000E129>.
- Naumov, A., Khovasova, N., Polyanskaya, A., Tokareva, L., & Tkacheva, O. (2023). Chronic pain in elderly and senile patients: clinical recommendations and difficulties in real practice. *Russian Medical Inquiry*. <https://doi.org/10.32364/2587-6821-2023-7-10-11>.
- Nguyen, A., Nguyen, T., Nguyen, T., Nguyen, H., Nguyen, T., Nguyen, T., Nguyen, A., Vu, L., , H., Doan, L., Vu, G., Nguyen, H., Pham, T., & Vu, H. (2021). Chronic Pain and Associated Factors Related to Depression among Older Patients in Hanoi, Vietnam. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18. <https://doi.org/10.3390/ijerph18179192>.
- Nyman, S. R., Ballinger, C., Phillips, J. E., & Newton, R. (2013). Characteristics of outdoor falls among older people: a qualitative study. *BMC geriatrics*, 13, 125. <https://doi.org/10.1186/1471-2318-13-125>
- Ofori-Asenso, R., Chin, K. L., Mazidi, M., Zomer, E., Ilomaki, J., Zullo, A. R., Gasevic, D., Ademi, Z., Korhonen, M. J., LoGiudice, D., Bell, J. S., & Liew, D. (2019). Global Incidence of Frailty and Prefrailty Among Community-Dwelling Older Adults: A Systematic Review and Meta-analysis. *JAMA network open*, 2(8), e198398. <https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2019.8398>
- Öztorun, S.H., Turgut, T., Mut Sürmeli, D., Bahşi, R., vd. (2018). Geriatri Kliniğimizde Yapılan Kemik İliği Biyopsi Sonuçlarının Çok Yönlü Değerlendirilmesi: Tanı, Prezantasyon ve Mortalite. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 8(2), 122-127. <https://doi.org/10.16899/gopctd.358557>
- Pacifico, J., Reijnierse, E., Lim, W., & Maier, A. (2021). The Association between Sarcopenia as a Comorbid Disease and Incidence of Institutionalisation and Mortality in Geriatric Rehabilitation Inpatients: REStORing health of acutely unwell adults (RESORT). *Gerontology*, 68, 498 - 508. <https://doi.org/10.1159/000517461>.
- Pearlman, A., & Kreder, K. (2020). Evaluation and treatment of urinary incontinence in the aging male. *Postgraduate Medicine*, 132, 9 - 17. <https://doi.org/10.1080/00325481.2020.1831790>.
- Peeters, G. M., de Vries, O. J., Elders, P. J., Pluijm, S. M., Bouter, L. M., & Lips, P. (2007). Prevention of fall incidents in patients with a high risk of falling: design of a randomised controlled trial with an economic evaluation of the effect of multidisciplinary transmural care. *BMC geriatrics*, 7, 15. <https://doi.org/10.1186/1471-2318-7-15>

- Pinter, G., Stromer, W., Donnerer, J., Geyrhofer, S., Leeb, B., Mitrovic, N., Pils, K., & Likar, R. (2020). [Pain treatment in old age: special features and recommendations].. *Zeitschrift fur Gerontologie und Geriatrie*. <https://doi.org/10.1007/s00391-020-01766-7>.
- Puto, G., Repka, I., & Muszalik, M. (2023). Factors Correlating with Functional Capacity in Older People with Chronic Pain. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20. <https://doi.org/10.3390/ijerph20032748>.
- Ramsdale, E., Lemelman, T., Loh, K., Flannery, M., Kehoe, L., Mullaney, T., Wells, M., Gilmore, N., Plumb, S., & Mohile, S. (2018). Geriatric assessment-driven polypharmacy discussions between oncologists, older patients, and their caregivers.. *Journal of geriatric oncology*, 9 5, 534-539 . <https://doi.org/10.1016/j.jgo.2018.02.007>.
- Rezaei-Shahsavarloo, Z., Atashzadeh-Shoorideh, F., Gobbens, R. J. J., Ebadi, A., & Ghaedamini Harouni, G. (2020). The impact of interventions on management of frailty in hospitalized frail older adults: a systematic review and meta-analysis. *BMC geriatrics*, 20(1), 526. <https://doi.org/10.1186/s12877-020-01935-8>
- Riccio, D., Solinas, A., Astara, G., & Mantovani, G. (2007). Comprehensive geriatric assessment in female elderly patients with Alzheimer disease and other types of dementia.. *Archives of gerontology and geriatrics*, 44 Suppl 1, 343-53 . <https://doi.org/10.1016/J.ARCHGER.2007.01.047>.
- Rikkert, O., & Syndromes, M. C. G. (2017). In *Oxford Textbook of Geriatric Medicine*.
- Roberts, H., Dodds, R., & Sayer, A. (2015). Current Clinical Care of Older Adults With Sarcopenia.. *Journal of clinical densitometry : the official journal of the International Society for Clinical Densitometry*, 18 4, 493-8 . <https://doi.org/10.1016/j.jocd.2015.04.009>.
- Romskaug, R., Skovlund, E., Straand, J., Molden, E., Kersten, H., Pitkala, K., Lundqvist, C., & Wyller, T. (2020). Effect of Clinical Geriatric Assessments and Collaborative Medication Reviews by Geriatrician and Family Physician for Improving Health-Related Quality of Life in Home-Dwelling Older Patients Receiving Polypharmacy: A Cluster Randomized Clinical Trial.. *JAMA internal medicine*. <https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2019.5096>.
- Rosa, P. H. D., Beuter, M., Benetti, E. R. R., Bruinsma, J. L., Venturini, L., & Backes, C. (2018). Stressors factors experienced by hospitalized elderly from the perspective of the Neuman Systems Model. *Escola Anna Nery*, 22(4), e20180148.
- Rosen, T., Mack, K. A., & Noonan, R. K. (2013). Slipping and tripping: fall injuries in adults associated with rugs and carpets. *Journal of injury & violence research*, 5(1), 61–69. <https://doi.org/10.5249/jivr.v5i1.177>
- Rubenstein L. Z. (2006). Falls in older people: epidemiology, risk factors and strategies for prevention. *Age and ageing*, 35 Suppl 2, ii37–ii41. <https://doi.org/10.1093/ageing/afl084>
- Sabatino, A., Cuppari, L., Stenvinkel, P., Lindholm, B., & Avesani, C. (2020). Sarcopenia in chronic kidney disease: what have we learned so far?. *Journal of Nephrology*, 34, 1347 - 1372. <https://doi.org/10.1007/s40620-020-00840-y>.
- Santos, K., Rocha, M., Dantas, J., De Araújo, S., Dantas, D., & Dantas, R. (2022). Non-pharmacological analgesia strategies in adult and elderly endovascular procedures: a scoping review.. *Revista brasileira de enfermagem*, 75 suppl 4, e20210741 . <https://doi.org/10.1590/0034-7167-2021-0741>.
- Saraf, A. A., Petersen, A. W., Simmons, S. F., Schnelle, J. F., Bell, S. P., Kripalani, S., Myers, A. P., Mixon, A. S., Long, E. A., Jacobsen, J. M., & Vasilevskis, E. E. (2016). Medications associated with geriatric syndromes and their prevalence in older hospitalized adults discharged to skilled nursing facilities. *Journal of hospital medicine*, 11(10), 694–700. <https://doi.org/10.1002/jhm.2614>
- Sarı, M. K., & Durna, Z. (2022). Geriatrik Sendromlar ve Bakım. *ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 9(1), 39-46.

- Schreiner, L., Nygaard, C., Santos, T., Knorst, M., & Da Silva Filho, I. (2020). Transcutaneous tibial nerve stimulation to treat urgency urinary incontinence in older women: 12-month follow-up of a randomized controlled trial. *International Urogynecology Journal*, 32, 687-693. <https://doi.org/10.1007/s00192-020-04560-6>.
- Schreiner, L., Nygaard, C., Santos, T., Knorst, M., & Da Silva Filho, I. (2020). Transcutaneous tibial nerve stimulation to treat urgency urinary incontinence in older women: 12-month follow-up of a randomized controlled trial. *International Urogynecology Journal*, 32, 687-693. <https://doi.org/10.1007/s00192-020-04560-6>.
- Shah, B., & Hajjar, E. (2012). Polypharmacy, adverse drug reactions, and geriatric syndromes.. *Clinics in geriatric medicine*, 28 2, 173-86 . <https://doi.org/10.1016/j.cger.2012.01.002>.
- Steffl, M., Sima, J., Shiells, K., & Holmerova, I. (2017). The increase in health care costs associated with muscle weakness in older people without long-term illnesses in the Czech Republic: results from the Survey of Health, Ageing and Retirement in Europe (SHARE). *Clinical interventions in aging*, 12, 2003–2007. <https://doi.org/10.2147/CIA.S150826>
- Surya C.K., Chandran.K, S., & D., P. (2024). Experimental Study on Effectiveness of Square Stepping Exercise for Fall Risk Mitigation Among Senior Citizens. *International Journal of Innovative Science and Research Technology (IJISRT)*. <https://doi.org/10.38124/ijisrt/ijisrt24jul606>.
- Suzan, V., Kanat, B., & Yavuzer, H. (2022). Association of sarcopenia with geriatric syndromes and neutrophil / lymphocyte ratio. *Medicine Science | International Medical Journal*. <https://doi.org/10.5455/medscience.2021.12.394>.
- Szekeres, T. ve Hargitai, R. (2021) A 15 tételes Rövid Geriátriai Depresszió Skála hazai alkalmazásával szerzett tapasztalatok normatív mintán. *Mentalhigiéné és Pszichoszomatika*.<https://doi.org/10.1556/0406.22.2021.008>
- Theou, O., Walston, J., & Rockwood, K. (2015). Operationalizing Frailty Using the Frailty Phenotype and Deficit Accumulation Approaches. *Interdisciplinary topics in gerontology and geriatrics*, 41, 66–73. <https://doi.org/10.1159/000381164>
- Tinetti, M. E., Mendes de Leon, C. F., Doucette, J. T., & Baker, D. I. (1994). Fear of falling and fall-related efficacy in relationship to functioning among community-living elders. *Journal of gerontology*, 49(3), M140–M147. <https://doi.org/10.1093/geronj/49.3.m140>
- Travers, J., Romero-Ortuno, R., Bailey, J., & Cooney, M. T. (2019). Delaying and reversing frailty: a systematic review of primary care interventions. *The British journal of general practice : the journal of the Royal College of General Practitioners*, 69(678), e61–e69. <https://doi.org/10.3399/bjgp18X700241>
- Ulus, Y., Durmus, D., Akyol, Y., Terzi, Y., Bilgici, A., & Kuru, O. (2012). Reliability and validity of the Turkish version of the Falls Efficacy Scale International (FES-I) in community-dwelling older persons. *Archives of gerontology and geriatrics*, 54(3), 429–433. <https://doi.org/10.1016/j.archger.2011.06.010>
- Won, C. (2023). Management of Sarcopenia in Primary Care Settings. *Korean Journal of Family Medicine*, 44, 71 - 75. <https://doi.org/10.4082/kjfm.22.0224>.
- Wyrko, Z. (2015). Frailty at the front door. *Clinical Medicine*, 15(4), 377-381.
- Yang, N., Ge, X., Ye, J., Liu, Q., Wu, Y., Yan, H., & Han, X. (2020). Efficacy of acupuncture for urinary incontinence in middle-aged and elderly women: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials.. *European journal of obstetrics, gynecology, and reproductive biology*. <https://doi.org/10.1016/j.ejogrb.2020.11.001>.

- Yardley, L., & Smith, H. (2002). A prospective study of the relationship between feared consequences of falling and avoidance of activity in community-living older people. *The Gerontologist*, 42(1), 17–23. <https://doi.org/10.1093/geront/42.1.17>
- Yardley, L., & Smith, H. (2002). A prospective study of the relationship between feared consequences of falling and avoidance of activity in community-living older people. *The Gerontologist*, 42(1), 17–23. <https://doi.org/10.1093/geront/42.1.17>
- Yeşil, Y., Cankurtaran, M., & Kuyumcu, M. E. (2012). Polifarmasi. *Klinik Gelişim Dergisi*.;25(3):18-23.
- Yin, J., Lu, X., Qian, Z., Xu, W., & Zhou, X. (2019). New insights into the pathogenesis and treatment of sarcopenia in chronic heart failure. *Theranostics*, 9, 4019 - 4029. <https://doi.org/10.7150/thno.33000>.
- Yulistiani, Y., Utomo, F., Nugroho, C., & Izzati, Y. (2023). Analysis of fall risk increasing drugs on Morse Fall Scale in geriatric patients (a study at geriatric outpatient clinic Airlangga University Teaching Hospital).
- Zachara, R., Właszczuk, A., Gorzkowska, A., & Jędrzejowska-Szypułka, H. (2022). The influence of hypertension, diabetes, lipid disorders and the presence of the APOE4 allele on the cognitive functions of patients over 65 years of age. *Polski merkuriusz lekarski : organ Polskiego Towarzystwa Lekarskiego*, 50(300), 391–394.

b3 KAYNAKÇA

- Dambuza, A., Rungqu, P., Oyedeji, A. O., Miya, G., Oriola, A. O., Hosu, Y. S., & Oyedeji, O. O. (2024). Therapeutic potential of pectin and its derivatives in chronic diseases. *Molecules*, 29(4), Art. 4. <https://doi.org/10.3390/molecules29040896>
- Döner, N. H., & Usta Yeşilbalkan, Ö. (2024). Geçmişten geleceğe: sağlıkta sanal gerçeklik ve uygulama Alanları. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 9(1), 143-149. <https://doi.org/10.61399/ikcusbfd.1188522>
- Gohari, S. H., Gozali, E., & Kalhori, S. R. N. (2019). Virtual reality applications for chronic conditions management: A review. *Medical Journal of the Islamic Republic of Iran*, 33, 67. <https://doi.org/10.34171/mjiri.33.67>
- Gulsen PT, Ms., C., Soke PT, P., F., Eldemir PT, Ms., K., Apaydin PT, Ms., Y., Ozkul PT, P., C., Guclu-Gunduz PT, P., A., & Akcali MD, P., D. T. (2022). Effect of fully immersive virtual reality treatment combined with exercise in fibromyalgia patients: A randomized controlled trial. *Assistive Technology*, 34(3), 256-263. <https://doi.org/10.1080/10400435.2020.1772900>
- Hacker, K. (2024). The burden of chronic disease. *mayo clinic proceedings: Innovations, Quality & Outcomes*, 8(1), 112-119. <https://doi.org/10.1016/j.mayocpiqo.2023.08.005>
- Harvie, D. S. (2021). Immersive education for chronic condition self-management. *Frontiers in Virtual Reality*, 2, 657761. <https://doi.org/10.3389/frvir.2021.657761>
- Keshvari, M., Yeganeh, M. R., Paryad, E., Roushan, Z. A., & Pouralizadeh, M. (2021). The effect of virtual reality distraction on reducing patients' anxiety before coronary angiography: A randomized clinical trial study. *The Egyptian Heart Journal*, 73, 98. <https://doi.org/10.1186/s43044-021-00224-y>
- McConnell, R., Lane, E., Webb, G., LaPeze, D., Grillo, H., & Fritz, J. (2024). A multicenter feasibility randomized controlled trial using a virtual reality application of pain neuroscience education for adults with chronic low back pain. *Annals of Medicine*, 56(1), 2311846. <https://doi.org/10.1080/07853890.2024.2311846>

Menekli, T., Yaprak, B., & Doğan, R. (2022). The effect of virtual reality distraction intervention on pain, anxiety, and vital signs of oncology patients undergoing port catheter implantation: A randomized controlled study. *Pain Management Nursing*, 23(5), 585-590. <https://doi.org/10.1016/j.pmn.2022.03.004>

Mitello, L., Marti, F., Mauro, L., Siano, L., Pucci, A., Tarantino, C., Rocco, G., Stievano, A., Iacorossi, L., Anastasi, G., Ferrara, R., Marucci, A. R., Varrassi, G., Giannarelli, D., & Latina, R. (2024). The usefulness of virtual reality in symptom management during chemotherapy in lung cancer patients: A quasi-experimental study. *Journal of Clinical Medicine*, 13(15), Art. 15. <https://doi.org/10.3390/jcm13154374>

Mohammad, E. B., & Ahmad, M. (2019). Virtual reality as a distraction technique for pain and anxiety among patients with breast cancer: A randomized control trial. *Palliative & Supportive Care*, 17(1), 29-34. <https://doi.org/10.1017/S1478951518000639>

Rutkowski, S., Rutkowska, A., Kiper, P., Jastrzebski, D., Rachenik, H., Turolla, A., Szczegielniak, J., & Casaburi, R. (2020). Virtual reality rehabilitation in patients with chronic obstructive pulmonary disease: A randomized controlled trial. *International Journal of Chronic Obstructive Pulmonary Disease*, 15, 117-124. <https://doi.org/10.2147/COPD.S223592>

Turoń-Skrzypińska, A., Tomska, N., Mosiejczuk, H., Rył, A., Szylińska, A., Marchelek-Myśliwiec, M., Ciechanowski, K., Nagay, R., & Rotter, I. (2023). Impact of virtual reality exercises on anxiety and depression in hemodialysis. *Scientific Reports*, 13, 12435. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-39709-y>

WHO Global health estimated. 7 ağustos 2024. Erişim tarihi: 23.12.2024. Erişim adresi: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/the-top-10-causes-of-death>

Williams, G. C., Niemiec, C. P., Elliot, A. J., LaGuardia, J. G., Gorin, A. A., & Rigby, C. S. (2014). Virtual look AHEAD program: Initial Support for a partly virtualized intensive lifestyle intervention in type 2 diabetes. *Diabetes Care*, 37(8), e169-e170. <https://doi.org/10.2337/dc14-0831>

b4 KAYNAKLAR

Adu, M. D., Malabu, U. H., Callander, E. J., Malau-Aduli, A. E., & Malau-Aduli, B. S. (2018). Considerations for the Development of Mobile Phone Apps to Support Diabetes Self-Management: Systematic Review. *JMIR MHealth and UHealth*, 6(6), e10115. <https://doi.org/10.2196/10115>

Agarwal, P., Mukerji, G., Desveaux, L., Ivers, N. M., Bhattacharyya, O., Hensel, J. M., Shaw, J., Bouck, Z., Jamieson, T., Onabajo, N., Cooper, M., Marani, H., Jeffs, L., & Bhatia, R. S. (2019). Mobile app for improved self-management of type 2 diabetes: Multicenter pragmatic randomized controlled trial. *JMIR MHealth and UHealth*, 7(1), e10321. <https://doi.org/10.2196/10321>

Chatzakis, C., Floros, D., Papagianni, M., Tsiroukidou, K., Kosta, K., Vamvakis, A., Koletsos, N., Hatziagorou, E., Tsanakas, I., & Mastorakos, G. (2019). The beneficial effect of the mobile application euglyca in children and adolescents with type 1 diabetes mellitus: A randomized controlled trial. *Diabetes Technology & Therapeutics*, 21(11), 627-634. <https://doi.org/10.1089/dia.2019.0170>

De La Torre-Díez, I., López-Coronado, M., Vaca, C., Aguado, J. S., & De Castro, C. (2015). Cost-Utility and Cost-Effectiveness Studies of Telemedicine, Electronic, and Mobile Health Systems in the Literature: A Systematic Review. *Telemedicine and E-Health*, 21(2), 81-85. <https://doi.org/10.1089/tmj.2014.0053>

Dincer, B., & Bahçecik, N. (2020). The effect of a mobile application on the foot care of individuals with type 2 diabetes: A randomised controlled study. *Health Education Journal*. <https://doi.org/10.1177/0017896920981617>

Free, C., Phillips, G., Galli, L., Watson, L., Felix, L., Edwards, P., Patel, V., & Haines, A. (2013). The Effectiveness of Mobile-Health Technology-Based Health Behaviour Change or Disease Management Interventions for Health Care Consumers: A Systematic Review. *PLoS Medicine*, 10(1), e1001362.

<https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1001362>

Gunawardena, K. C., Jackson, R., Robinett, I., Dhaniska, L., Jayamanne, S., Kalpani, S., & Muthukuda, D. (2019). The Influence of the Smart Glucose Manager Mobile Application on Diabetes Management. *Journal of Diabetes Science and Technology*, 13(1), 75-81. <https://doi.org/10.1177/1932296818804522>

Joshua, S. R., Abbas, W., & Lee, J.-H. (2023). M-Healthcare Model: An Architecture for a Type 2 Diabetes Mellitus Mobile Application. *Applied Sciences*, 13(1), Art. 1. <https://doi.org/10.3390/app13010008>

Kelly, L., Jenkinson, C., & Morley, D. (2020). Web-Based and mHealth Technologies to Support Self-Management in People Living With Type 2 Diabetes: Validation of the Diabetes Self-Management and Technology Questionnaire (DSMT-Q). *JMIR Diabetes*, 5(3), e18208. <https://doi.org/10.2196/18208>

Tatara, N., Årsand, E., Skrøvseth, S. O., & Hartvigsen, G. (2013). Long-Term Engagement With a Mobile Self-Management System for People With Type 2 Diabetes. *JMIR MHealth and UHealth*, 1(1), e1.

<https://doi.org/10.2196/mhealth.2432>

Veazie, S., Winchell, K., Gilbert, J., Paynter, R., Ivlev, I., Eden, K. B., Nussbaum, K., Weiskopf, N., Guise, J.-M., & Helfand, M. (2018). Rapid Evidence Review of Mobile Applications for Self-management of Diabetes. *Journal of General Internal Medicine*, 33(7), 1167-1176. <https://doi.org/10.1007/s11606-018-4410-1>

Zhou, W., Chen, M., Yuan, J., & Sun, Y. (2016). Welltang – A smart phone-based diabetes management application – Improves blood glucose control in Chinese people with diabetes. *Diabetes Research and Clinical Practice*, 116, 105-110. <https://doi.org/10.1016/j.diabres.2016.03.018>

b5 KAYNAKLAR

American Psychiatric Association, D. S. M. T. F., & American Psychiatric Association, D. S. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5 (Vol. 5, No. 5)*. Washington, DC: American psychiatric association.

American Psychiatric Association. What are anxiety disorders? URL: <https://www.psychiatry.org/patients-families/anxiety-disorders/what-are-anxiety-disorders>. (Erişim Tarihi: 19.12.2024).

Athanasiadou, F., & Kasimis, G. (2022). The effect of anxiety on adults on the likelihood of developing sychiat heart sychia. *Dialogues in Clinical Neuroscience & Mental Health*, 5(2), 105-107.

Bayrak, B., Oğuz, S., Eminağa, A., Köse, E., Damgacı, E. E., & Celap, E. (2022). Miyokard Enfarktüsü Geçirmiş Hastalarda Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzının Belirlenmesi. *Mn Cardiology/Mn Kardiyoloji*, 29(4).

Cao, H., Baranova, A., Zhao, Q., & Zhang, F. (2024). Bidirectional associations between mental disorders, antidepressants and cardiovascular sychia. *BMJ Ment Health*, 27(1).

Celano, C. M., Daunis, D. J., Lokko, H. N., Campbell, K. A., & Huffman, J. C. (2016). Anxiety disorders and cardiovascular sychia. *Current sychiatry reports*, 18, 1-11.

Cha, S., Chang, W. K., Lee, K., Han, K., Paik, N. J., & Kim, W. S. (2024). Prevalence and impact of depression and anxiety among older myocardial infarction survivors: A nationwide cohort study. *Journal of Affective Disorders*, 354, 408-415.

- Choi-Kwon, S., & Kim, J. S. (2022). Anger, a result and cause of stroke: a narrative review. *Journal of stroke*, 24(3), 311-322.
- Christiansen, J., Lund, R., Qualter, P., Andersen, C. M., Pedersen, S. S., & Lasgaard, M. (2021). Loneliness, sychi isolation, and chronic sychia outcomes. *Annals of Behavioral Medicine*, 55(3), 203-215.
- Correa-Rodríguez, M., Abu Ejheisheh, M., Suleiman-Martos, N., Membrive-Jiménez, M. J., Velando-Soriano, A., Schmidt-RioValle, J., & Gómez-Urquiza, J. L. (2020). Prevalence of depression in sychiat artery bypass surgery: A systematic review and meta-analysis. *Journal of clinical medicine*, 9(4), 909.
- Correll, CU, Solmi, M., Veronese, N., Bortolato, B., Rosson, S., Santonastaso, P., ... & Stubbs, B. (2017). Birleştirilmiş ve spesifik şiddetli ruhsal hastalığı olan hastalarda kardiyovasküler hastalığın yaygınlığı, insidansı ve mortalitesi: 3.211.768 hasta ve 113.383.368 kontrolün yer aldığı geniş ölçekli bir meta-analiz. *Dünya Psikiyatrisi*, 16 (2), 163-180.
- Dar, T., Radfar, A., Abohashem, S., Pitman, R. K., Tawakol, A., & Osborne, M. T. (2019). Psychosocial stress and cardiovascular sychia. *Current treatment options in cardiovascular medicine*, 21, 1-17.
- De Hert, M., Detraux, J., & Vancampfort, D. (2018). The intriguing relationship between sychiat heart sychia and mental disorders. *Dialogues in clinical neuroscience*, 20(1), 31-40.
- Edmondson, D., & von Känel, R. (2017). Post-traumatic stress disorder and cardiovascular sychia. *The Lancet Psychiatry*, 4(4), 320-329.
- Emdin, C. A., Odutayo, A., Wong, C. X., Tran, J., Hsiao, A. J., & Hunn, B. H. (2016). Meta-analysis of anxiety as a risk factor for cardiovascular sychia. *The American journal of cardiology*, 118(4), 511-519.
- Emul, M., & Kalelioglu, T. (2015). Etiology of cardiovascular sychia in patients with schizophrenia: current perspectives. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 2493-2503.
- Freak-Poli, R., Ryan, J., Neumann, J. T., Tonkin, A., Reid, C. M., Woods, R. L., ... & Owen, A. J. (2021). Social isolation, sychi support and loneliness as predictors of cardiovascular sychia incidence and mortality. *BMC geriatrics*, 21, 1-14.
- Golaszewski, N. M., LaCroix, A. Z., Godino, J. G., Allison, M. A., Manson, J. E., King, J. J., ... & Bellettiere, J. (2022). Evaluation of sychi isolation, loneliness, and cardiovascular sychia among older women in the US. *JAMA network open*, 5(2), e2146461-e2146461.
- Goldfarb, M., De Hert, M., Detraux, J., Di Palo, K., Munir, H., Music, S., ... & Ringen, P. A. (2022). Severe mental illness and cardiovascular sychia: JACC state-of-the-art review. *Journal of the American College of Cardiology*, 80(9), 918-933.
- Hakulinen, C., Pulkki-Råback, L., Virtanen, M., Jokela, M., Kivimäki, M., & Elovainio, M. (2018). Social isolation and loneliness as risk factors for myocardial infarction, stroke and mortality: UK Biobank cohort study of 479 054 men and women. *Heart*, 104(18), 1536-1542.
- Hargrave, A. S., Sumner, J. A., Ebrahimi, R., & Cohen, B. E. (2022). Posttraumatic stress disorder (TSSB) as a risk factor for cardiovascular sychia: implications for future research and clinical care. *Current Cardiology Reports*, 24(12), 2067-2079.
- James, S. L., Abate, D., Abate, K. H., Abay, S. M., Abbafati, C., Abbasi, N., ... & Briggs, A. M. (2018). Global, regional, and national incidence, prevalence, and years lived with disability for 354 diseases and injuries for 195 countries and territories, 1990–2017: a systematic analysis sychia Global Burden of Disease Study 2017. *The Lancet*, 392(10159), 1789-1858.

- Kalin, N. H. (2020). The critical relationship between anxiety and depression. *American Journal of Psychiatry*, 177(5), 365-367.
- Karlsen, H. R., Saksvik-Lehouillier, I., Stone, K. L., Schernhammer, E., Yaffe, K., & Langvik, E. (2021). Anxiety as a risk factor for cardiovascular sychia independent of depression: a prospective examination of community-dwelling men (the MrOS study). *Psychology & health*, 36(2), 148-163.
- Khan, N., Khan, S. I. T., Joti, S., Malik, J., Faraz, M., & Ashraf, A. (2023). Association of Cardiovascular Diseases With Post-Traumatic Stress Disorder: An Updated Review. *Cardiology in Review*, 10-1097.
- Kwapong, Y. A., Boakye, E., Khan, S. S., Honigberg, M. C., Martin, S. S., Oyeka, C. P., ... & Sharma, G. (2023). Association of depression and poor mental health with cardiovascular sychia and suboptimal cardiovascular health among young adults in the United States. *Journal of the American Heart Association*, 12(3), e028332.
- Murphy, B., Le Grande, M., Alvarenga, M., Worcester, M., and Jackson, A. (2020). Anxiety and depression after a cardiac event: prevalence and predictors. *Front. Psychol.* 10:3010. Doi: 10.3389/fpsyg.2019.03010
- Nielsen, R. E., Banner, J., & Jensen, S. E. (2021). Cardiovascular sychia in patients with severe mental illness. *Nature Reviews Cardiology*, 18(2), 136-145.
- O'Donnell, C. J., Longacre, L. S., Cohen, B. E., Fayad, Z. A., Gillespie, C. F., Liberzon, I., ... & Stein, M. B. (2021). Posttraumatic stress disorder and cardiovascular sychia: state of the science, knowledge gaps, and research opportunities. *JAMA cardiology*, 6(10), 1207-1216.
- Osborne, M. T., Shin, L. M., Mehta, N. N., Pitman, R. K., Fayad, Z. A., & Tawakol, A. (2020). Disentangling the links between psychosocial stress and cardiovascular sychia. *Circulation: Cardiovascular Imaging*, 13(8), e010931.
- Paul, E., Bu, F., & Fancourt, D. (2021). Loneliness and risk for cardiovascular sychia: mechanisms and future directions. *Current cardiology reports*, 23(6), 68.
- Piepoli, M. F., Hoes, A. W., Agewall, S., Albus, C., Brotons, C., Catapano, A. L., ... & Members, T. F. (2016). Guidelines: Editor's choice: 2016 European Guidelines on cardiovascular sychia prevention in clinical practice: The Sixth Joint Task Force of the European Society of Cardiology and Other Societies on Cardiovascular Disease Prevention in Clinical Practice (constituted by representatives of 10 societies and by invited experts) Developed with the special contribution of the European Association for Cardiovascular Prevention & Rehabilitation (EACPR). *European heart journal*, 37(29), 2315.
- Popovic, D., Bjelobrck, M., Tesic, M., Seman, S., Jayasinghe, S., Hills, A. P., ... & behalf of the HL-PIVOT, O. (2022). Defining the importance of stress reduction in managing cardiovascular sychia-the role of exercise. *Progress in cardiovascular diseases*, 70, 84-93.
- Princip, M., Ledermann, K., & von Känel, R. (2023). Posttraumatic stress disorder as a consequence of acute cardiovascular sychia. *Current Cardiology Reports*, 25(6), 455-465.
- Rapee, R. M., Creswell, C., Kendall, P. C., Pine, D. S., & Waters, A. M. (2023). Anxiety disorders in children and adolescents: A summary and overview of the literature. *Behaviour Research and Therapy*.
- Ringen, P. A., Engh, J. A., Birkenaes, A. B., Dieset, I., & Andreassen, O. A. (2014). Increased mortality in schizophrenia due to cardiovascular sychia—a non-systematic review of epidemiology, possible causes, and interventions. *Frontiers in sychiatry*, 5, 137.
- Santosa, A., Rosengren, A., Ramasundarahettige, C., Rangarajan, S., Gulec, S., Chifamba, J., ... & Yusuf, S. (2021). Psychosocial risk factors and cardiovascular sychia and death in a population-based cohort from 21 low-, middle-, and high-income countries. *JAMA network open*, 4(12), e2138920-e2138920.

- Scherrer, J. F., Salas, J., Schneider, F. D., Friedman, M. J., van den Berk-Clark, C., Chard, K. M., ... & Cohen, B. E. (2020). TSSB improvement and incident cardiovascular sychia in more than 1000 veterans. *Journal of psychosomatic research*, 134, 110128.
- Seligowski, A. V., Misganaw, B., Duffy, L. A., Ressler, K. J., & Guffanti, G. (2022b). Leveraging large-scale genetics of TSSB and cardiovascular sychia to demonstrate robust shared risk and improve risk prediction accuracy. *American Journal of Psychiatry*, 179(11), 814-823.
- Seligowski, A. V., Webber, T. K., Marvar, P. J., Ressler, K. J., & Philip, N. S. (2022a). Involvement of the brain–heart axis in the link between TSSB and cardiovascular sychia. *Depression and anxiety*, 39(10-11), 663-674.
- Sisay, T., Mulate, M., Hailu, T., & Belete, T. M. (2024). The prevalence of depression and anxiety among cardiovascular patients at University of Gondar specialized hospital using beck's depression inventory II and beck anxiety inventory: A cross-sectional study. *Heliyon*, 10(2).
- Søgaard, H. J., Højlund, M., Elliott, A., Viuff, A. G., Vandborg, K., Viuff, J., ... & Hjorth, P. (2020). Effect of a 30-month health-promoting program on the prevalence of cardiovascular risk factors in patients with first episode schizophrenia. *American Journal of Therapeutics*, 27(5), e439-e449.
- Stankovska, G., & Memedi, I. (2020). Stress, anxiety and depression in patients with cardiovascular diseases. *ACTA MEDICA BALKANICA*, 5(9-10), 46-52.
- Stolz, P. A., Wehring, H. J., Liu, F., Love, R. C., Ellis, M., DiPaula, B. A., & Kelly, D. L. (2019). Effects of cigarette smoking and clozapine treatment on 20-year all-cause & cardiovascular mortality in schizophrenia. *Psychiatric Quarterly*, 90, 351-359.
- Sumner, J. A., Cleveland, S., Chen, T., & Gradus, J. L. (2023). Psychological and biological mechanisms linking trauma with cardiovascular sychia risk. *Translational sychiatry*, 13(1), 25.
- TÜİK. Ölüm ve ölüm Nedeni İstatistikleri. (2022). URL: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Olum-ve-Olum-Nedeni-Istatistikleri-2022-49679#:~:text=%C3%96l%C3%BCmler%20nedenlerine%20g%C3%B6re%20incelendi%C4%9Finde%2C%202022,ile%20solunum%20sistemi%20hastal%C4%B1klar%C4%B1%20izledi.&text=Grafikteki%20rakamlar%2C%20yuvarlamadan%20dolay%C4%B1%20toplam%C4%B1%20vermeyebilir>. (Erişim Tarihi: 18.12.2024).
- Wen, Y., Yang, Y., Shen, J., & Luo, S. (2021). Anxiety and prognosis of patients with myocardial infarction: a meta-analysis. *Clinical cardiology*, 44(6), 761-770.
- WHO. Cardiovascular Diseases. (2021). URL: [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-\(cvds\)](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-(cvds)). (Erişim Tarihi: 18.12.2024).
- WHO. 2022. Mental Disorders. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/mental-disorders>. (Erişim Tarihi: 18.12.2024).
- WHO. 2022. Schizophrenia. URL: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/schizophrenia>. (Erişim Tarihi: 21.12.2024).

b6 KAYNAKLAR

- AbdElmageed, R. M., & Mohammed Hussein, S. M. (2022). Risk of depression and suicide in diabetic patients. *Cureus*. 14(1), e20860. <https://doi.org/10.7759/cureus.20860>.

- Adawi, M., Chen, W., Bragazzi, N. L., Watad, A., McGonagle, D., Yavne, Y., Kidron, A., Hodadov, H., Amital, D., & Amital, H. (2021). Suicidal behavior in fibromyalgia patients: rates and determinants of suicide ideation, risk, suicide, and suicidal attempts-a systematic review of the literature and meta-analysis of over 390,000 fibromyalgia patients. *Frontiers in Psychiatry*. 12, 629417. <https://doi.org/10.3389/fpsyt.2021.629417>.
- Ahmedani, B. K., Peterson, E. L., Hu, Y., Rossom, R. C., Lynch, F., Lu, C. Y., Waitzfelder, B. E., Owen-Smith, A. A., Hubley, S., Prabhakar, D., Williams, L. K., Zeld, N., Mutter, E., Beck, A., Tolsma, D., & Simon, G. E. (2017). Major physical health conditions and risk of suicide. *American Journal of Preventive Medicine*. 53(3), 308–315. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2017.04.001>
- Alothman, D., Marshall, C. R., Tyrrell, E., Lewis, S., Card, T., & Fogarty, A. (2022). Risk of mortality from suicide in patients with Huntington's disease is increased compared to the general population in England. *Journal of Neurology*. 269(8), 4436-4439. <https://doi.org/10.1007/s00415-022-11085-z>.
- Amiri, S. & Behnezhad, S. (2019). Cancer diagnosis and suicide mortality: a systematic review and meta-analysis. *Archives of Suicide Research*. 1–19. <https://doi.org/10.1080/13811118.2019.1596182>.
- Aytaç, H. M., & Hocaoğlu Ç. (2016). Investigation of risk factors associated with suicidal ideation and suicide attempt in patients with physical illnesses, Uluslararası Psikofarmakoloji Kongresi & 2.Uluslararası Çocuk ve Ergen Psikofarmakolojisi Sempozyumu (8. UPK- 2.UÇEPS) , 2016
- Bellamy, M. (2022). Chronic Illness, A Factor in Suicide Risk. <https://jameskirkbernardfoundation.org/uncategorized/chronic-illness-as-a-factor-in-suicide-risk/>
- Bonilla, F. J. K. T., Mao, Y., Menon, L. P., George, G. M., Borikar, M., Owen, R. R., & Maraka, S. (2021). Association of thyroid function with suicide ideation/attempt -a systematic review and meta-analysis. *Journal of the Endocrine Society*. 5(Suppl 1), A824–5. <https://doi.org/10.1210/jendso/bvab048.1680>.
- Bryan, C. J., Mintz, J., Clemans, T. A., Leeson, B., Burch, T. S., Williams, S. R., Maney, E., & Rudd, M. D. (2017). Effect of crisis response planning vs. contracts for safety on suicide risk in U.S. Army soldiers: a randomized clinical trial. *Journal of Affective Disorder*. 212, 64-72.
- Calandre, E. P., Rico-Villademoros, F., & Slim, M. (2018). Suicidal behaviours in patients with rheumatic diseases: a narrative review. *Rheumatology International*. 38, 537-48. <https://doi.org/10.1007/s00296-017-3909-9>
- Calati, R., Laglaoui Bakhiyi, C., Artero, S., Ilgen, M., & Courtet, P. (2015). The impact of physical pain on suicidal thoughts and behaviours: meta-analyses. *Journal of Psychiatric Research*. 71, 16–32. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2015.09.004>
- Chen, J., Ding, X., Peng, X., & Hu, D. (2022). Suicide in digestive system cancers: a scoping review. *International Journal of Mental Health Promotion*. 25(1), 1-20. <https://doi.org/10.32604/ijmhp.2022.022578>
- Chincholkar M, & Blackshaw S. Suicidality in chronic pain: assessment and management (2023). *BJA Education*. 23(8), 320e326. <https://doi.org/10.1016/j.bjae.2023.05.005>
- Choi, N. G., DiNitto, D. M., Marti, C. N. & Conwell, Y. (2019). Physical health problems as a late-life suicide precipitant: examination of coroner/medical examiner and law enforcement reports. *Gerontologist*. 59, 356–367.
- Chu, L., Elliott, M., Stein, E., & Jason, L. A. (2021). Identifying and managing suicidality in myalgic encephalomyelitis/chronic fatigue syndrome. *Healthcare*. 9(6), 629. <https://doi.org/10.3390/healthcare9060629>
- Coughlin, S. S., & Sher, L. (2013). Suicidal behavior and neurological illnesses. *Journal of Depression Anxiety*. 9(1), 12443. <https://doi.org/10.4172/2167-1044.S9-001>

- Crawford, A. A., Galobardes, B., Jeffreys, M., Smith, G. D., & Gunnell, D. (2015). Risk of suicide for individuals reporting asthma and atopy in young adulthood: findings from the glasgow alumni study. *Psychiatry Research*. 225, 364-7.
- Deutsch, D., Bouchoucha, M., Devroede, G., Raynaud, J. J., Sabate, J. M., & Benamouzig, R. (2021). Functional gastrointestinal disorders as predictors of suicidal ideation. An observational study. *European Journal of Gastroenterology & Hepatology*. 33(1S Suppl 1), e758-e765. <https://doi.org/10.1097/MEG.0000000000002245>
- Devendorf, A. R., McManimen, S. L., & Jason, L. A. (2020). Suicidal ideation in non-depressed individuals: The effects of a chronic, misunderstood illness. *Journal of Health Psychology*. 25(13-14), 2106-2117. <https://doi.org/10.1177/1359105318785450>
- Elliott, M. K., & Jason, L. A. (2022). Risk factors for suicidal ideation in a chronic illness. *Death Studies*. 47(7), 827-835. <https://doi.org/10.1080/07481187.2022.2132551>
- Erlangsen, A., Stenager, E., & Conwell, Y. (2015). Physical diseases as predictors of suicide in older adults: a nationwide, register-based cohort study. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*. 50, 1427-39.
- Faleiros, F., Binati, F., Bimbatti, K., Vedana, K. G. G., Carvalho e Silva, J., de Oliveira K ppler, C., Sousa, L., Jos , H., Rabiais, I., Almeida, A., & Albuquerque, G. (2023). Suicidal ideation in people with traumatic spinal cord injury. *Psychiatry International*. 4(4), 394-403. <https://doi.org/10.3390/psychiatryint4040035>
- F ssberg, M. M., Cheung, G., Canetto, S. S., Erlangsen, A., Lapierre, S., Lindner, R., ... & W ern, M. (2015). A systematic review of physical illness, functional disability, and suicidal behaviour among older adults. *Aging & Mental Health*, 20(2), 166-194. <https://doi.org/10.1080/13607863.2015.1083945>
- Fegg, M., Kraus, S., Graw, M., & Bausewein, C. (2016). Physical compared to mental diseases as reasons for committing suicide: a retrospective study. *BMC Palliative Care*. 15, 14. <https://doi.org/10.1186/s12904-016-0088-5>.
- Feinstein, A. (2011). Multiple sclerosis and depression. *Multiple Sclerosis*. 17, 1276-1281. <https://doi.org/10.1177/1352458511417835>.
- Fulton, J. J., Newins, A. R., Porter, L. S., & Ramos, K. (2018). Psychotherapy targeting depression and anxiety for use in palliative care: a meta-analysis. vol. 21. Mary Ann Liebert, Inc., publishers; p. 1024-1037.
- Gupta, M. A., Pur, D. R., Vujcic, B., & Gupta, A. K. (2017). Suicidal behaviors in the dermatology patient. *Clinics in Dermatology*. 35(3), 302-11. <https://doi.org/10.1016/j.clindermatol.2017.01.006>
- Hawkins, M., Schaffer, A., Reis, C., Sinyor, M., Herrmann, N., & Lanct t, K. L. (2016). Suicide in males and females with cardiovascular disease and comorbid depression. *Journal of Affective Disorder*. 197, 88-93.
- Hesdorffer, D. C., Ishihara, L., Webb, D. J., Mynepalli, L., Galwey, N. W., & Hauser, W. A. (2016). Occurrence and recurrence of attempted suicide among people with epilepsy. *JAMA Psychiatry*. 73, 80-6.
- Hocaoğlu  . (2019). Genel Tıbbi Durumlarda İntihar Davranışı. İntiharı Anlama ve M dahale Temel Kitap. (Ed. Devrimci  zg ven H., Sercan M.). T rkiye Psikiyatri Derneği Yayınları, Ankara.
- Jhee, J. H., Lee, E., Cha, M. U., Lee, M., Kim, H., Park, S., Yun, H. R., Jung, S. Y., Kee, Y. K., Yoon, C. Y., Han, S. H., Yoo, T. H., Kang, S. W., & Park, J. T. (2017). Prevalence of depression and suicidal ideation increases proportionally with renal function decline, beginning from early stages of chronic kidney disease. *Medicine (Baltimore)*. 96(44), e8476. <https://doi.org/10.1097/MD.0000000000008476>.
- Joiner, T. E., Van Orden, K. A., Witte, T. K., & Rudd, M. D. (Eds.). (2009). *The Interpersonal Theory of Suicide: Guidance for Working With Suicidal Clients* (1st ed.). American Psychological Association.

- Kaceniene, A., Danila, E., Cicenas, S., Smailyte, G. (2018). Suicide risk among lung cancer patients in Lithuania. *The Clinical Respiratory Journal*. 12(9), 2455-2456. <https://doi.org/10.1111/crj.12916>.
- Lee, Y. B., Yu, J., Choi, H. H., Jeon, B. S., Kim, H. K., Kim, S. W., Kim, S. S., Park, Y. G., & Chae, H. S. (2017). The association between peptic ulcer diseases and mental health problems: A population-based study: a STROBE compliant article. *Medicine (Baltimore)*. 96(34), e7828. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000007828>.
- Lichtman, J. H., Froelicher, E. S., Blumenthal, J. A., Carney, R. M., Doering, L. V., Frasure-Smith, N., Freedland, K. E., Jaffe, A. S., Leifheit-Limson, E. C., Sheps, D. S., Vaccarino, V., & Wulsin, L. (2014). Depression as a risk factor for poor prognosis among patients with acute coronary syndrome: Systematic review and recommendations: A scientific statement from the American Heart Association. *Circulation*. 129, 1350–69.
- Littlewood, D. L., Kyle, S. D., Carter, L. A., Peters, S., Pratt, D., & Gooding, P. (2019). Short sleep duration and poor sleep quality predict next-day suicidal ideation: An ecological momentary assessment study. *Psychological Medicine*. 49(3), 403-411. <https://doi.org/10.1017/S0033291718001009>
- Liu, C. H., Wang, J. H., Weng, S. C., Cheng, Y. H., Yeh, M. K., Bai, M. Y., & Chang, J. C. (2018). Is heart failure associated with risk of suicide? *Journal of Cardiac Failure*. 24, 795–800.
- Liu, C. H., Yeh, M. K., Wang, J. H., Weng, S. C., Bai, M. Y., & Chang, J. C. (2016). Acute coronary syndrome and suicide: A case-referent study. *Journal of the American Heart Association*. 5, 1–8.
- Liu, C. H., Yeh, M. K., Weng, S. C., Bai, M. Y., & Chang, J. C. (2017). Suicide and chronic kidney disease: a case-control study, *Nephrology Dialysis Transplantation*. 32(9), 1524-1529. <https://doi.org/10.1093/ndt/gfw244>
- Lockwood, K., Smith, K., Taylor, R., & Ahmed, A. (2023). Suicidal behaviour in psychodermatology patients: Identifying characteristics and a new model for referral. *Skin Health Disease*. 3(4), e207. <https://doi.org/10.1002/ski2.207> LOCKWOOD ET AL. - 7 of 7
- Margari, F., Lorusso, M., Matera, E., Pastore, A., Zagaria, G., Bruno, F., & et al. (2014). Aggression, impulsivity, and suicide risk in benign chronic pain patients - a cross-sectional study. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*. 10, 1613–20. <https://doi.org/10.2147/NDT.S66209>.
- Matlock, K. A., Yayah Jones, N. H., Corathers, S. D., Kichler, J. C. (2017). Clinical and psychosocial factors associated with suicidal ideation in adolescents with type 1 Diabetes. *Journal of Adolescent Health*. 61(4), 471-477. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2017.05.004>.
- McLean, J., Maxwell, M., Platt, S., Harris, F., & Jepson, R. (2008). Risk and protective factors for suicide and suicidal behaviour: a literature review. <https://dspace.stir.ac.uk/bitstream/1893/2206/1/Suicide%20review1.pdf> (Accessed 15.12.2024).
- McManimen, S. L., McClellan, D., Stoothoff, J., & Jason, L. A. (2018). Effects of unsupportive social interactions, stigma, and symptoms on patients with myalgic encephalomyelitis and chronic fatigue syndrome. *Journal of Community Psychology*. 46(8), 959–971. <https://doi.org/10.1002/jcop.21984>
- Mikula, P., Timkova, V., Linkova, M., Vitkova, M., Szilasiova, J., & Nagyova, I. (2020). Fatigue and suicidal ideation in people with multiple sclerosis: The role of social support. *Frontiers in Psychology*. 11, 504. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00504>
- Mosich, V., & Muller-Busch, H. C. (2014). Suicidal drug overdose while receiving palliative home care: a case report. *Wiener Medizinische Wochenschrift*. 164(9–10), 184–8. <https://doi.org/10.1007/s10354-014-0273-1>.
- Nafilyan, V., Morgan, J., Mais, D., Sleeman, K. E., Butt, A., Ward, I., Tucker, J., Appleby, L., & Glickman, M. (2022). Risk of suicide after diagnosis of severe physical health conditions: A retrospective cohort study of 47 million people. *The Lancet Regional Health – Europe*. 25, 100562

- Norris, D. R., & Clark, M. S. (2021). The suicidal patient: evaluation and management. *Am Fam Physician*. 103(7), 417-421.
- Onyeka, I. N., Maguire, A., Ross, E., & O'Reilly, D. (2020). Does physical ill-health increase the risk of suicide? A census-based follow-up study of over 1 million people. *Epidemiology and Psychiatric Sciences*. 29, e140. <https://doi.org/10.1017/S2045796020000529>
- Petersen, B. D., Stenager, E., Mogensen, C. B., & Erlangsen, A. (2020). The association between heart diseases and suicide: a nationwide cohort study. *Journal of Internal Medicine*. 287(5), 558-568. . <https://doi.org/10.1111/joim.13025>.
- Pigeon, W. R., Pinquart, M., & Conner, K. (2012). Meta-analysis of sleep disturbance and suicidal thoughts and behaviors. *The Journal of Clinical Psychiatry*. 73(9), e1160-e1167. <https://doi.org/10.4088/JCP.11r07586>
- Pompili, M., Venturini, P., Montebovi, F., Forte, A., Palermo, M., Lamis, D. A., Serafini, G., Amore, M., & Girardi, P. (2013). Suicide risk in dialysis: review of current literature. *International Journal of Psychiatry in Medicine*. 46, 85-108.
- Qin, P., Hawton, K., Mortensen, P. B., & Webb, R. (2014). Combined effects of physical illness and comorbid psychiatric disorder on risk of suicide in a national population study. *The British Journal of Psychiatry*. 204(6), 430-5. <https://doi.org/10.1192/bjp.bp.113.128785>.
- Rao, A., Zecchin, R., Newton, P. J., Phillips, J. L., DiGiacomo, M., Denniss, A., R., & Hickman, L. D. (2019). The prevalence and impact of depression and anxiety in cardiac rehabilitation: A longitudinal cohort study. *European Journal of Preventive Cardiology*. <https://doi.org/10.1177/2047487319871716>
- Rodrigues, F. B., Abreu, D., Damásio, J., Goncalves, N., Correia-Guedes, L., Coelho, M., & Ferreira, J. J. (2017). Survival, mortality, causes and places of death in a European Huntington's disease prospective cohort. *Movement Disorders Clinical Practice*. 4(5), 737–742. <https://doi.org/10.1002/mdc3.12502>.
- Sall, J., Brenner, L., Millikan Bell, A. M., & Colston, M. J. (2019). Assessment and management of patients at risk for suicide: synopsis of the 2019 U.S. Department of Veterans Affairs and U.S. Department of Defense clinical practice guidelines. *Annals of Internal Medicine*. 171(5), 343-353.
- Sampaio, M. S., Vieira, W. A., Bernardino, Í. M., Herval, Á. M., Flores-Mir, C. & Paranhos, L.R. (2019) Chronic obstructive pulmonary disease as a risk factor for suicide: a systematic review and meta-analysis. *Respiratory Medicine*. 151, 11–18.
- Sandhu, J. K., Wu, K. K., Bui, T., & Armstrong, A. W. (2019). Association between atopic dermatitis and suicidality. *JAMA Dermatology*. 155(2), 638. <https://doi.org/10.1001/jamadermatol.2019.0124>.
- Schweighoffer, R., Schumacher, A. M., Blaese, R., Walter, S., & Eckstein, S. (2022). A systematic review and bayesian network meta-analysis investigating the effectiveness of psychological short-term interventions in inpatient palliative care settings. *International Journal of Environmental Research and Public Health*. 19.
- Seto, A., Han, X., Price, L. L., Harvey, W. F., Bannuru, R. R., & Wang, C. (2019). The role of personality in patients with fibromyalgia. *Clinical Rheumatology*. 38, 149–57. <https://doi.org/10.1007/s10067-018-4316-7>
- Singh, S., Taylor, C., Kornmehl, H., & Armstrong, A.W. (2017). Psoriasis and suicidality: a systematic review and meta-analysis. *The Journal of the American Academy of Dermatology*. 77(3), 425–40. <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2017.05.01>
- Singhal, A., Ross, J., Seminog, O., Hawton, K., & Goldacre, M. J. (2014). Risk of self-harm and suicide in people with specific psychiatric and physical disorders: comparisons between disorders using English national record linkage. *Journal of the Royal Society of Medicine*. 107(5):194–204. <https://doi.org/10.1177/0141076814522033>.

Sinyor, M., Tse, R., & Pirkis, J. (2017). Global trends in suicide epidemiology, *Current Opinion Psychiatry*. 30(1), 1–6.

Sylvie Lapierre, S., Desjardins, S., Prévile, M., Berbiche, D., Marcoux, L., Dubé, M., & The Scientific Committee of the ESA Study. (2015). Wish to Die and Physical Illness in Older Adults. *Psychology Research*. 5(2), 125-137.

Tabb, K. M., Perez-Flores, N., Wang, Y., & Huang, H. (2017). The burden of suicidal ideation among persons with type II diabetes: A scoping review. *Journal of Psychosomatic Research*. 103,113-118.
<https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2017.10.009>.

Themelis, K., Gillett, JL, Karadag, P, Cheatle, MD, Giordano, NA., Balasubramanian, S, Singh, SP & Tang, NKY. (2023). Mental defeat and suicidality in chronic pain: a prospective analysis. *The Journal of Pain*. 24(11), 2079-2092.

Turecki, G., Brent, D. A., Gunnell, D., O'Connor, R. C. , Oquendo, M. A., Pirkis, J. & Stanley, B. H. (2019). Suicide and suicide risk. *Nature Reviews Disease Primers*. 5, 74.

Wang, B., An, X., Shi, X., & Zhang, J. A. (2017). Management of endocrine disease: suicide risk in patients with diabetes: a systematic review and meta-analysis. *European Journal of Endocrinology*. 177(4), R169-R181.
<https://doi.org/10.1530/EJE-16-0952>.

World Health Organization. Suicide worldwide in 2019: global health estimates (2019).
[romhttps://www.who.int/publications/i/item/9789240026643](https://www.who.int/publications/i/item/9789240026643) (Accessed 15.12.2024).

Wu, V. C. C., Chang, S. H., Kuo, C. F., Liu, J. R., Chen, S. W., Yeh, Y. H., Luo, S. F., & See, L. C. (2018). Suicide death rates in patients with cardiovascular diseases – A 15-year nationwide cohort study in Taiwan. *Journal of Affective Disorder*. 238, 187–93.

Young, S. N. (2013). Elevated incidence of suicide in people living at altitude, smokers and patients with chronic obstructive pulmonary disease and asthma: possible role of hypoxia causing decreased serotonin synthesis. *Journal of Psychiatry & Neuroscience*. 38(6), 423-6.

b7 KAYNAKLAR

Adams, J., Kuchibhatla, M., Christopher, E. J., Alexander, J. D., Clary, G. L., Cuffe, M. S., ... & Jiang, W. (2012). Association of depression and survival in patients with chronic heart failure over 12 years. *Psychosomatics*, 53(4), 339-346.

Austin, P., Macleod, R., Siddall, P., McSherry, W. ve Egan, R. (2017). Klinik ve klinik dışı personelin hastaların manevi ihtiyaçlarını yönetebilmesi için manevi bakım eğitime ihtiyaç vardır. *Maneviyat Araştırmaları Dergisi*, 7 (1), 50-63.

Bekelman D. B., Parry C., Curlin F. A., Yamashita T. E., Fairclough D. L., Wamboldt F. S. (2010). A comparison of two spirituality instruments and their relationship with depression and quality of life in chronic heart failure. *Journal of Pain and Symptom Management*, 39, 515-526.

Cilona, L., Veronese, N., Lalicata, D., Tantillo, F., Naro, L., Dominguez, L. J., & Barbagallo, M. (2023). Spirituality and heart failure: a systematic review. *Aging Clinical and Experimental Research*, 1-7.

Clark, C. C., & Hunter, J. (2019). Spirituality, spiritual well-being, and spiritual coping in advanced heart failure: Review of the literature. *Journal of Holistic Nursing*, 37(1), 56-73.

- Easton, K., Coventry, P., Lovell, K., Carter, L. A., & Deaton, C. (2016). Prevalence and measurement of anxiety in samples of patients with heart failure: meta-analysis. *The Journal of cardiovascular nursing*, 31(4), 367.
- Flint, K. M., Fairclough, D. L., Spertus, J. A., & Bekelman, D. B. (2019). Does heart failure-specific health status identify patients with bothersome symptoms, depression, anxiety, and/or poorer spiritual well-being?. *European Heart Journal-Quality of Care and Clinical Outcomes*, 5(3), 233-241.
- Gilmour, J., Strong, A., Chan, H., Hanna, S., & Huntington, A. (2014). Primary health care nurses and heart failure education: A survey. *Journal of Primary Health Care*, 6(3), 229-237.
- Groenewegen, A., Rutten, F. H., Mosterd, A., & Hoes, A. W. (2020). Epidemiology of heart failure. *European Journal of Heart Failure*, 22(8), 1342-1356.
- Gusick G. M. (2008). The contribution of depression and spirituality to symptom burden in chronic heart failure. *Archives of Psychiatric Nursing*, 22, 53-55.
- Hashim, M., Azim, W., Hussain, W., Rehman, F. U., Salam, A., & Rafique, M. (2022). Quality of Life, Perceived Social Support and Death Anxiety Among People Having Cardiovascular Disorders: A Cross-Sectional Study. *Pakistan Journal of Medical & Health Sciences*, 16(04), 460-460. <https://doi.org/10.53350/pjmhs22164460>
- Kazeminezhad, B., Tarjoman, A., & Borji, M. (2020). Relationship between praying and self-care in elderly with heart failure: A cross-sectional study in west of Iran. *Journal of religion and health*, 59, 19-28.
- Lin, C. Y., Miller, J. L., Lennie, T. A., Biddle, M. J., Mudd-Martin, G., Hammash, M., & Moser, D. K. (2020). Perceived control predicts symptom status in patients with heart failure. *Journal of Cardiovascular Nursing*, 35(6), 530-537.
- Lum, H. D., Carey, E. P., Fairclough, D., Plomondon, M. E., Hutt, E., Rumsfeld, J. S., & Bekelman, D. B. (2016). Burdensome physical and depressive symptoms predict heart failure-specific health status over one year. *Journal of Pain and Symptom Management*, 51(6), 963-970.
- Mills P. J., Redwine L., Wilson K., Pung M. A., Chinh K., Greenberg B. H., . . . Chopra D. (2015). The role of gratitude in spiritual well-being in asymptomatic heart failure patients. *Spirituality in Clinical Practice*, 2, 5-17.
- Naghi J. J., Philip K. J., Phan A., Cleenewerck L., Schwarz E. R. (2012). The effects of spirituality and religion on outcomes in patients with chronic heart failure. *Journal of Religion & Health*, 51, 1124-1136.
- Namukwaya, E., Grant, L., Downing, J., Leng, M., & Murray, S. A. (2017). Improving care for people with heart failure in Uganda: serial in-depth interviews with patients' and their health care professionals. *BMC Research Notes*, 10(1), 1-13.
- Nieminen, M. S., Dickstein, K., Fonseca, C., Serrano, J. M., Parissis, J., Fedele, F., ... & Zymlński, R. (2015). The patient perspective: quality of life in advanced heart failure with frequent hospitalisations. *International Journal of Cardiology*, 191, 256-264.
- Park C. L., Aldwin C. M., Choun S., George L., Suresh D. P., Bliss D. (2016). Spiritual peace predicts 5-year mortality in congestive heart failure patients. *Health Psychology*, 35, 203-210.
- Park, C. L., & Lee, S. Y. (2020). Unique effects of religiousness/spirituality and social support on mental and physical well-being in people living with congestive heart failure. *Journal of Behavioral Medicine*, 43(4), 630-637.
- Park, C. L., & Sacco, S. J. (2017). Heart failure patients' desires for spiritual care, perceived constraints, and unmet spiritual needs: Relations with well-being and health-related quality of life. *Psychology, Health & Medicine*, 22(9), 1011-1020
- Park, C. L., Lim, H., Newlon, M., Suresh, D. P., & Bliss, D. E. (2014). Dimensions of religiousness and spirituality as predictors of well-being in advanced chronic heart failure patients. *Journal of Religion and Health*, 53, 579-590.

- Ross, L., & Austin, J. (2015). Spiritual needs and spiritual support preferences of people with end-stage heart failure and their carers: Implications for nurse managers. *Journal of Nursing Management*, 23(1), 87-95.
- Ross, L., & Miles, J. (2020). Spirituality in heart failure: a review of the literature from 2014 to 2019 to identify spiritual care needs and spiritual interventions. *Current Opinion in Supportive and Palliative Care*, 14(1), 9-18.
- Sacco S. J., Park C. L., Suresh D. P., Bliss D. (2014). Living with heart failure: Psychosocial resources, meaning, gratitude and well-being. *Heart & Lung: The Journal of Critical Care*, 43, 213-218.
- Safavi, M., Oladrostam, N., Fesharaki, M., & Fatahi, Y. (2016). An Investigation of the Relationship between Spiritual Health and Depression, Anxiety, and Stress in Patients with Heart Failure. *Health, Spirituality & Medical Ethics Journal*, 3(2), 2-8.
- Selman, L. E., Brighton, L. J., Sinclair, S., Karvinen, I., Egan, R., Speck, P., ... & InSpirit Collaborative. (2018). Patients' and caregivers' needs, experiences, preferences and research priorities in spiritual care: A focus group study across nine countries. *Palliative Medicine*, 32(1), 216-230.
- Sethares, K. A., Flimlin, H. E., & Elliott, K. M. (2014). Perceived benefits and barriers of heart failure self-care during and after hospitalization. *Home Healthcare Now*, 32(8), 482-488.
- Shahrbabaki, P. M., Nouhi, E., Kazemi, M., & Ahmadi, F. (2017). Spirituality: A panacea for patients coping with heart failure. *International Journal of Community Based Nursing and Midwifery*, 5(1), 38-48.
- Tadwalkar R., Udeoji D. U., Weiner R. J., Avestruz F. L., LaChance D., Phan A., . . . Schwarz E. R. (2014). The beneficial role of spiritual counseling in heart failure patients. *Journal of Religion and Health*, 53, 1575-1585.
- Tobin, R. S., Cosiano, M. F., O'Connor, C. M., Fiuzat, M., Granger, B. B., Rogers, J. G., ... & Mentz, R. J. (2022). Spirituality in patients with heart failure. *Heart Failure*, 10(4), 217-226.
- Whelan-Gales, M. A., Griffin, M. T. Q., Maloni, J., & Fitzpatrick, J. J. (2009). Spiritual well-being, spiritual practices, and depressive symptoms among elderly patients hospitalized with acute heart failure. *Geriatric Nursing*, 30(5), 312-317.
- Yanicelli, L. M., Goy, C. B., Gonzalez, V. D. C., Palacios, G. N., Martínez, E. C., & Herrera, M. C. (2021). Non-invasive home telemonitoring system for heart failure patients: a randomized clinical trial. *Journal of Telemedicine and Telecare*, 27(9), 553-561.
- Yeh, P. M., & Bull, M. (2009). Influences of spiritual well-being and coping on mental health of family caregivers for elders. *Research in Gerontological Nursing*, 2(3), 173-181.
- Yeh, P. M., & Bull, M. (2012). Use of the resiliency model of family stress, adjustment and adaptation in the analysis of family caregiver reaction among families of older people with congestive heart failure. *International Journal of Older People Nursing*, 7(2), 117-126.

b8 KAYNAKÇA

- Abalos, E., Cuesta, C., Grosso, A. L., Chou, D., & Say, L. (2013). Global and regional estimates of preeclampsia and eclampsia: a systematic review. *European journal of obstetrics, gynecology, and reproductive biology*, 170(1), 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.ejogrb.2013.05.005>.
- ACOG Practice Bulletin No. 202: gestational hypertension and preeclampsia. *Obstet Gynecol*. 2019;133(1):e1-25. <https://doi.org/10.1097/AOG.0000000000003018>.

American College of Obstetricians and Gynecologists (ACOG). (2013). Hypertension in pregnancy. Task Force on Hypertension in Pregnancy. American College of Obstetricians and Gynecologists., Task Force on Hypertension in Pregnancy. *Obstet Gynecol.* 2013;122(5):1122–31. <https://doi.org/10.1097/01.AOG.0000437382.03963.88>.

Aslantekin, F. & Çevik, E. (2022). Riskli Gebelikler. Kadın Sağlığı ve Hastalıkları (Ed. Nuriye P. & Kerime D, B.). Ankara Nobel Tıp Kitapevi.

Bajpai, D., Popa, C., Verma, P., Dumanski, S., & Shah, S. (2023). Evaluation and management of hypertensive disorders of pregnancy. *Kidney360*, 4(10), 1512–1525. <https://doi.org/10.34067/kid.000000000000228>.

Bodnar, L. M., Ness, R. B., Markovic, N., & Roberts, J. M. (2005). The risk of preeclampsia rises with increasing prepregnancy body mass index. *Annals of epidemiology*, 15(7), 475–482. <https://doi.org/10.1016/j.annepidem.2004.12.008>.

Carey, R. M., Whelton, P. K., & 2017 ACC/AHA Hypertension Guideline Writing Committee (2018). Prevention, Detection, Evaluation, and Management of High Blood Pressure in Adults: Synopsis of the 2017 American College of Cardiology/American Heart Association Hypertension Guideline. *Annals of internal medicine*, 168(5), 351–358. <https://doi.org/10.7326/M17-3203>.

Chobanian, A. V., Bakris, G. L., Black, H. R., Cushman, W. C., Green, L. A., Izzo, J. L., Jones, D. W., Materson, B. J., Oparil, S., Wright, J. T., & Roccella, E. J. (2003). The Seventh Report of the Joint National Committee on Prevention, Detection, Evaluation, and Treatment of High Blood Pressure, *JAMA*, 289(19), 2560.

Doğan Yüksekol, Ö, & Başer, M. (2019). Preeklemside tanı, tedavi ve hemşirelik yaklaşımları. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 28(2), 94-99.

Gascoigne, E. L., Webster, C. M., Honart, A. W., Wang, P., Smith-Ryan, A., & Manuck, T. A. (2023). Physical activity and pregnancy outcomes: an expert review. *American journal of obstetrics & gynecology MFM*, 5(1), 100758. <https://doi.org/10.1016/j.ajogmf.2022.100758>.

Gestational Hypertension and Preeclampsia: ACOG Practice Bulletin, Number 222. *Obstet Gynecol* 2020; 135:e237.

Helewa, M. E., Burrows, R. F., Smith, J., Williams, K., Brain, P., & Rabkin, S. W. (1997). Report of the Canadian Hypertension Society Consensus Conference: 1. Definitions, evaluation and classification of hypertensive disorders in pregnancy. *CMAJ : Canadian Medical Association journal = journal de l'Association medicale canadienne*, 157(6), 715–725.

Jones, D. W., & Hall, J. E. (2004). Seventh report of the Joint National Committee on Prevention, Detection, Evaluation, and Treatment of High Blood Pressure and evidence from new hypertension trials. *Hypertension*, 43(1), 1-3.

Kokori, E., Aderinto, N., Olatunji, G., Komolafe, R., Abraham, I. C., Babalola, A. E., Aboje, J. E., Ukoaka, B. M., Samuel, O., Ayodeji, A., Omowore, O., & Olatunji, D. (2024). Maternal and fetal neurocognitive outcomes in preeclampsia and eclampsia; a narrative review of current evidence. *European Journal of Medical Research*, 29(1). <https://doi.org/10.1186/s40001-024-02070-5>.

Markham, K., & Funai, E.F. (2015). Pregnancy-related hypertension. In: Creasy RK, Resnik R, Iams JD, et al, editors. *Creasy and Resnik's maternal-fetal medicine*. 7th edition. Philadelphia: Elsevier; p. 756–81.

Maynard, S.E., & AnanthKarumanchi, S. (2008). Chapter 25—Preeclampsia. In: Mount DB, Pollak MR, editors. *Molecular and genetic basis of renal disease*. Philadelphia: W.B. Saunders; 2008.

Misra, D. P., & Kiely, J. L. (1997). The association between nulliparity and gestational hypertension. *Journal of clinical epidemiology*, 50(7), 851–855. [https://doi.org/10.1016/s0895-4356\(97\)00090-5](https://doi.org/10.1016/s0895-4356(97)00090-5).

- Osol, G., & Bernstein, I. (2014). Preeclampsia and maternal cardiovascular disease: consequence or predisposition?. *Journal of vascular research*, 51(4), 290–304. <https://doi.org/10.1159/000367627>.
- Regitz-Zagrosek, V., Roos-Hesselink, J. W., Bauersachs, J., Blomstrom-Lundqvist, C., Cifkova, R., De Bonis, M., Iung, B., Johnson, M. R., Kintscher, U., Kranke, P., Lang, I. M., Morais, J., Pieper, P. G., Presbitero, P., Price, S., Rosano, G. M. C., Seeland, U., Simoncini, T., Swan, L., & Warnes, C. A. (2019). 2018 ESC Guidelines for the management of cardiovascular diseases during pregnancy. *Kardiologia polska*, 77(3), 245–326. <https://doi.org/10.5603/KP.2019.0049>.
- Roberts, J. M. (2024). Preeclampsia epidemiology(ies) and pathophysiology(ies). *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 94, 102480. <https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2024.102480>.
- Robillard, P. Y., Dekker, G., Scioscia, M., & Saito, S. (2022). Progress in the understanding of the pathophysiology of immunologic maladaptation related to early-onset preeclampsia and metabolic syndrome related to late-onset preeclampsia. *American journal of obstetrics and gynecology*, 226(2S), S867–S875. <https://doi.org/10.1016/j.ajog.2021.11.019>.
- Shen, M., Tan, H., Zhou, S., Smith, G. N., Walker, M. C., & Wen, S. W. (2017). Trajectory of blood pressure change during pregnancy and the role of pre-gravid blood pressure: a functional data analysis approach. *Scientific reports*, 7(1), 6227. <https://doi.org/10.1038/s41598-017-06606-0>.
- Shih, T., Peneva, D., Xu, X., Sutton, A., Triche, E., Ehrenkranz, R. A., Paidas, M., & Stevens, W. (2016). The Rising Burden of Preeclampsia in the United States Impacts Both Maternal and Child Health. *American journal of perinatology*, 33(4), 329–338. <https://doi.org/10.1055/s-0035-1564881>.
- Stuart, J. J., Gray, K. J., Rich-Edwards, J. W., & Roberts, J. M. (2022). Epidemiology of hypertensive disorders in pregnancy. In *Chesley's Hypertensive Disorders in Pregnancy* (pp. 21-43).
- Sutton, A. L., Harper, L. M., & Tita, A. T. (2018). Hypertensive disorders in pregnancy. *Obstetrics and Gynecology Clinics of North America*, 45(2), 333–347. <https://doi.org/10.1016/j.ogc.2018.01.012>.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü. (2022). *Acil Obstetrik Bakım Yönetim Rehberi*. Yayın No: 1224, Ankara, ISBN: 978-975-590-838-0.
- Uğurlu, M., & Yavan, T. (2018). Preeclampsia, Maternal and Fetal Effects, Management, Interventions For Prevention and Nursing Role. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 50(2), 75–81. <https://doi.org/10.16948/zktipb.358118>.
- Unger, T., Borghi, C., Charchar, F., Khan, N. A., Poulter, N. R., Prabhakaran, D., ... & Schutte, A. E. (2020). 2020 International Society of Hypertension global hypertension practice guidelines. *Hypertension*, 75(6), 1334-1357.
- von Versen-Höyneck, F., Schaub, A. M., Chi, Y. Y., Chiu, K. H., Liu, J., Lingis, M., Stan Williams, R., Rhoton-Vlasak, A., Nichols, W. W., Fleischmann, R. R., Zhang, W., Winn, V. D., Segal, M. S., Conrad, K. P., & Baker, V. L. (2019). Increased Preeclampsia Risk and Reduced Aortic Compliance With In Vitro Fertilization Cycles in the Absence of a Corpus Luteum. *Hypertension* 73(3), 640-649.
- Wallis, A. B., Saftlas, A. F., Hsia, J., & Atrash, H. K. (2008). Secular trends in the rates of preeclampsia, eclampsia, and gestational hypertension, United States, 1987-2004. *American journal of hypertension*, 21(5), 521–526. <https://doi.org/10.1038/ajh.2008.20>.

- Akbulut, E., Tülüce, D., & Kahraman, B.B. (2016). Kardiyak rehabilitasyonda hemşirenin rolü. *Journal of Cardiovascular Nursing*, 7(14), 140-146.
- Akdemir, N., Akkuş, Y. (2006). Rehabilitasyon ve hemşirelik. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 13(1), 82-91.
- Arica-Polat, B.S., & Kudiaki, Ç. (2020). Alzheimer Hastalığında Bilişsel Temelli Terapiler. *Journal of Physical Medicine & Rehabilitation Sciences*, 23(3).
- Bahar-Fuchs, A., Clare, L., & Woods, B. (2013). Cognitive training and cognitive rehabilitation for mild to moderate Alzheimer's disease and vascular dementia. *Cochrane Database Systematic Reviews*, (6).
- Bayley, M.T., Lamontagne, M.E., Kua, A., Marshall, S., Marier-Deschênes, P., Allaire, A.S.,... & Swanie, B. (2018). Unique features of the INESSS-ONF rehabilitation guidelines for moderate to severe traumatic brain injury: responding to Users' needs. *The Journal of head trauma rehabilitation*, 33(5), 296-305.
- Bray, V.J., Dhillon, H.M., Bell, M.L., Kabourakis, M., Fiero, M.H., Yip, D.... & Vardy, L.J. (2017). Evaluation of a Web-Based Cognitive Rehabilitation Program in Cancer Survivors Reporting Cognitive Symptoms After Chemotherapy. *Journal of clinical oncology*, 35(2):217–225.
- Brochet, B. (2021). Cognitive Rehabilitation in Multiple Sclerosis in the Period from 2013 and 2021: A Narrative Review. *Brain Sciences*, 12(1), 55.
- Calabrò, R. S., Naro, A., Russo, M., Leo, A., De Luca, R., Balletta, T., Buda, A., La Rosa, G., Bramanti, A., & Bramanti, P. (2017). The role of virtual reality in improving motor performance as revealed by EEG: a randomized clinical trial. *Journal of neuroengineering and rehabilitation*, 14(1), 53.
- Cerasa, A., Gioia, M. C., Valentino, P., Nisticò, R., Chiriaco, C., Pirritano, D., Tomaiuolo, F., Mangone, G., Trotta, M., Talarico, T., Bilotti, G., & Quattrone, A. (2013). Computer-assisted cognitive rehabilitation of attention deficits for multiple sclerosis: a randomized trial with fMRI correlates. *Neurorehabilitation and neural repair*, 27(4), 284–295.
- Chan, R.J., McCarthy, A.L., Devenish, J., Sullivan, K.A., & Chan, A. (2015). Systematic review of pharmacologic and non-pharmacologic interventions to manage cognitive alterations after chemotherapy for breast cancer. *European journal of cancer*, 51(4), 437-450.
- Charvet, L. E., Yang, J., Shaw, M. T., Sherman, K., Haider, L., Xu, J., & Krupp, L. B. (2017). Cognitive function in multiple sclerosis improves with telerehabilitation: Results from a randomized controlled trial. *PloS one*, 12(5), e0177177.
- Chiaravalloti, N. D., Moore, N. B., Nikelshpur, O. M., & DeLuca, J. (2013). An RCT to treat learning impairment in multiple sclerosis: The MEMREHAB trial. *Neurology*, 81(24), 2066–2072.
- Chu, N. M., & McAdams-DeMarco, M. A. (2019). Exercise and cognitive function in patients with end-stage kidney disease. *Seminars in dialysis*, 32(4), 283–290.
- Cicerone, K.D., Dahlberg, C., Kalmar, K., Langenbahn, D.M., Malec, J.F., Bergquist, T.F.,...& Morse, P.A. (2000). Evidence-based cognitive rehabilitation: recommendations for clinical practice. *Archives of physical medicine and rehabilitation*, 81(12), 1596–1615.
- Cicerone, K.D., Dahlberg, C., Malec, J.F., Langenbahn, D.M., Felicetti, T., Kneipp, S.,...& Catanese, J. (2005). Evidence-based cognitive rehabilitation: updated review of the literature from 1998 through 2002. *Archives of physical medicine and rehabilitation*, 86(8), 1681–1692.
- Corallo, F., Buono, V.L., Boanno, L., De Salvo, S., Sergi, G., Bramanti, P., & Marino, S. (2018). Otoimmün Ensefalitte Beyin Hasarı ve Üst Bilişsel Beceri: Bir Olgu Sunumu. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 29(3), 216-219.

- Feinstein A. (2023). The CogEx trial - Cognitive rehabilitation and aerobic exercise for cognitive impairment in people with progressive multiple sclerosis: A randomised, blinded, sham-controlled trial. *Multiple sclerosis* (Houndmills, Basingstoke, England), 29(13), 1523–1525.
- Gamito, P., Oliveira, J., Coelho, C., Morais, D., Lopes, P., Pacheco, J., Brito, R., Soares, F., Santos, N., & Barata, A. F. (2017). Cognitive training on stroke patients via virtual reality-based serious games. *Disability and rehabilitation*, 39(4), 385–388.
- Gao, Y., Zhou, W., Wang, Y., Liu, B., Liu, J., Wang, Q., & Zhou, L. (2024). Nursing management of cognitive dysfunction in adults with brain injury: Summary of best evidence-practiced strategies. *Journal of Clinical Nursing*. 33(7):2496-2508.
- Ge, S., Zhu, Z., Wu, B., & McConnell, E.S. (2018). Technology-based cognitive training and rehabilitation interventions for individuals with mild cognitive impairment: a systematic review. *BMC Geriatrics*, 18, 1-19.
- Gheysari, F., Mazaheri, M. (2023). Effect of Cognitive Rehabilitation on Cognitive State and Depression of Older Men With Mild Cognitive Impairment Living in Nursing Homes. *Iranian Journal of Ageing*. 17(4), 522-535.
- Gökçeimam, B. N. (2019). Multipl Skleroz Hastalarında Kognitif Rehabilitasyon (Tez no. 559700) [Yüksek lisans tezi, İstanbul Üniversitesi] .file:///C:/Users/Win10/Downloads/559700%20(1).pdf
- Griffin, A., O Gorman, A., Robinson, D., Gibb, M., & Stapleton, T. (2022). The impact of an occupational therapy group cognitive rehabilitation program for people with dementia. *Australian occupational therapy journal*, 69(3), 331–340.
- Hanoğlu, L., Erkan, Ö. (2021). Uzaktan bilişsel rehabilitasyon. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*. (59. Sayı). Sayfa 72-75. Erişim adresi: https://www.medipol.edu.tr/sites/default/files/2023-01/SD_Dergi_Sayi59.pdf Erişim Tarihi: 16.07.2024
- Heaton, R. K., Grant, I., McSweeney, A. J., Adams, K. M., & Petty, T. L. (1983). Psychologic effects of continuous and nocturnal oxygen therapy in hypoxemic chronic obstructive pulmonary disease. *Archives of internal medicine*, 143(10), 1941–1947.
- İçellioğlu, S., Bingöl, A., Kurt, E., & Yeni, S.N. (2017). Bilgisayar temelli rehabilitasyonun epilepsi hastalarının bilişsel işlevlerine etkileri. *Dusunen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 30 (4), :354.
- Karlı, H., & Can, H. (2024). Yaşlanmada Bilişsel Egzersiz ve Rehabilitasyon. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar. Current Approaches in Psychiatry*, 16(1), 1-15.
- Kim, J., Park, E., & An, M. (2019). The Cognitive Impact of Chronic Diseases on Functional Capacity in Community-Dwelling Adults. *The journal of nursing research : JNR*, 27(1), 1–8.
- Kneafsey, R., Long, A.F., & Ryan, J. (2003). An exploration of the contribution of the community nurse to rehabilitation. *Health and Social Care in the Community*, 11 (4), 321-328.
- Li, B., Tang, H., He, G., Jin, Z., He, Y., Huang, P., He, N., & Chen, S. (2023). Tai Chi enhances cognitive training effects on delaying cognitive decline in mild cognitive impairment. *Alzheimer's & dementia : the journal of the Alzheimer's Association*, 19(1), 136–149.
- Lindsey, H. M., Lazar, M., Mercuri, G., Rath, J. F., Bushnik, T., Flanagan, S., & Voelbel, G. T. (2022). The effects of plasticity-based cognitive rehabilitation on resting-state functional connectivity in chronic traumatic brain injury: A pilot study. *NeuroRehabilitation*, 51(1), 133–150.

- Liu, Q., Wang, J., Han, J., You, T., & Li, L. (2022). [Retracted] Effects of Seamless Operating Room Nursing Combined with Multistyle Health Education on the Psychological State, Rehabilitation Quality, and Nursing Satisfaction in Patients with Internal Fixation of Femoral Fracture. *Journal of healthcare engineering*. (1), 5196363.
- Loetscher, T., & Lincoln, N. B. (2013). Cognitive rehabilitation for attention deficits following stroke. *The Cochrane database of systematic reviews*, 2013(5), CD002842.
- Loiselle, C., & Rockhill, J. (2009). Radiation, chemotherapy, and symptom management in cancer-related cognitive dysfunction. *Current pain and headache reports*, 13(4), 271–276.
- MacDonald, S. (2017). Introducing the model of cognitive-communication competence: A model to guide evidence-based communication interventions after brain injury. *Brain injury*. 31(13-14), 1760–1780.
- Maggio, M.G., De-Bartolo, D., Calabrò, R.S., Ciancarelli, I., Cerasa, A., Tonin, P.,...& Iosa, M. (2023). Computer-assisted cognitive rehabilitation in neurological patients: state-of-art and future perspectives. *Frontiers in Neurology*, 14, 1255319.
- Mani, A., Chohedri, E., Ravanfar, P., Mowla, A., & Nikseresht, A. (2018). Efficacy of group cognitive rehabilitation therapy in multiple sclerosis. *Acta neurologica Scandinavica*, 137(6), 589–597.
- Montero-Odasso, M., Zou, G., Speechley, M., Almeida, Q. J., Liu-Ambrose, T., Middleton, L. E., Camicioli, R., Bray, N. W., Li, K. Z. H., Fraser, S., Pieruccini-Faria, F., Berryman, N., Lussier, M., Shoemaker, J. K., Son, S., Bherer, L., & Canadian Gait and Cognition Network (2023). Effects of Exercise Alone or Combined With Cognitive Training and Vitamin D Supplementation to Improve Cognition in Adults With Mild Cognitive Impairment: A Randomized Clinical Trial. *JAMA network open*, 6(7), e2324465.
- Myers, J.S. (2008). Factors associated with changing cognitive function in older adults: implications for nursing rehabilitation. *Rehabilitation Nursing Journal*. 33(3), 117-123.
- Park, M., & Ha, Y. (2023). Effects of Virtual Reality-Based Cognitive Rehabilitation in Stroke Patients: A Randomized Controlled Trial. *Healthcare (Basel)*, 11(21):2846.
- Park, M. O., Oh, H. S., & Seo, W. S. (2021). Effects of a cognitive rehabilitation programme on cognitive function, self-management and quality of life in patients with chronic obstructive pulmonary disease. *International journal of nursing practice*, 27(4), e12932.
- Sarıcaoğlu, M., Oğul, Ö.E., Özkara, Ç., & Hanoğlu, L. (2020). Rehabilitation of cognitive disorder after temporal lobe epilepsy surgery: Proposal for a protocol. *Epilepsi*. 26(2):123-131
- Tabka, O., Sanaa, I., Mekki, M., Acheche, A., Paillard, T., & Trabelsi, Y. (2023). Effect of a pulmonary rehabilitation program combined with cognitive training on exercise tolerance and cognitive functions among Tunisian male patients with chronic obstructive pulmonary disease: A randomized controlled trial. *Chronic respiratory disease*, 20, 14799731231201643.
- Thomas, S. A., Browning, C. J., Charchar, F. J., Klein, B., Ory, M. G., Bowden-Jones, H., & Chamberlain, S. R. (2023). Transforming global approaches to chronic disease prevention and management across the lifespan: integrating genomics, behavior change, and digital health solutions. *Frontiers in public health*, 11, 1248254.
- Togher, L., Wiseman-Hakes, C., Douglas, J., Stergiou-Kita, M., Ponsford, J., Teasell, R.,...& Turkstra, L. S. (2014). INCOG recommendations for management of cognition following traumatic brain injury, part IV: cognitive communication. *The Journal of head trauma rehabilitation*. 29(4), 353–368.
- Torres-Sánchez, I., Rodríguez-Alzuet, E., Cabrera-Martos, I., López-Torres, I., Moreno-Ramírez, M. P., & Valenza, M. C. (2015). Cognitive impairment in COPD: a systematic review. *Jornal brasileiro de pneumologia : publicacao oficial da Sociedade Brasileira de Pneumologia e Tisiologia*, 41(2), 182–190.

- Uysal, H. (2012). Kardiyak rehabilitasyon ve hemşirenin sorumlulukları. *Kardiyovasküler Hemşirelik Dergisi*, 3(3), 49-59.
- Üstün, G., Küçük, L., & Buzlu, S. (2018). Bir Toplum Ruh Sağlığı Merkezi'nde uygulanan rehabilitasyon programlarına katılan ve katılmayan şizofreni hastalarının bazı sosyodemografik ve hastalıkla ilişkili özellikleri ile tedaviye uyumları ve öz-yeterlilikleri açısından tanımlanması. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 9(2), 69-79.
- Von-Ah, D., & Crouch, A. (2020). Cognitive Rehabilitation for Cognitive Dysfunction after Cancer and Cancer Treatment: Implications for Nursing Practice. In *Seminars in Oncology Nursing*, 36(1), 150977.
- Wade, D. (2015). Rehabilitation—a new approach. Overview and part one: the problems. *Clinical rehabilitation*, 29(11), 1041-1050.
- Wang, T., Mao, L., Wang, J., Li, P., Liu, X., & Wu, W. (2020). Influencing Factors and Exercise Intervention of Cognitive Impairment in Elderly Patients with Chronic Obstructive Pulmonary Disease. *Clinical interventions in aging*, 15, 557–566.
- Xuefang, L., Guihua, W., & Fengru, M. (2021). The effect of early cognitive training and rehabilitation for patients with cognitive dysfunction in stroke. *International journal of methods in psychiatric research*, 30(3), e1882.
- Zhou, L., Huang, X., Wang, J., Wang, F., Liu, J., & Liu, N. (2024). The influence of eight cognitive training regimes upon cognitive screening tool performance in post-stroke survivors: a network meta-analysis. *Frontiers in aging neuroscience*, 16, 1374546.
- Zoupa, E., Bogiatzidou, O., Siokas, V., Liampas, I., Tzeferakos, G., Mavreas, V.,...& Dardiotis, E. (2022). Cognitive Rehabilitation in Schizophrenia-Associated Cognitive Impairment: A Review. *Neurology International*, 15(1):12-23.

b10 KAYNAKÇA

- Adunwatanasiri, P., Sindhu, S., Wanitkun, N., & Vıwatwongkasem, C. (2021). A Causal Relationship of Home Care Services on the Quality of Life among Survivors of Stroke in Thailand. *Walailak Journal of Science and Technology (WJST)*, 18(5), 9049-12.
- Akdemir, N. & Akkuş, Y. (2006). Rehabilitasyon ve hemşirelik. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 13(1), 82-91.
- Akdemir, N., Bostanoğlu, H., Yurtsever, S., Kutlutürkan, S., Kapucu, S., & Özer, Z. C. (2011). Yatağa bağımlı hastaların evde yaşadıkları sağlık sorunlarına yönelik evde bakım hizmet gereksinimleri. *Dicle Tıp Dergisi*, 38(1).
- Altuntaş, M., Yilmazer, T., Güçlü, Y., & Öngel, K. (2010). Evde sağlık hizmeti ve günümüzdeki uygulama şekilleri. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi*, 20, 153-8.
- American Nurses Association (ANA) (2009). Home health nursing: Scope and standards of practice. Erişim adresi: <http://nursingworld.org/nursingstandards>. Erişim tarihi: 17.06.2024
- Ayar, G., Yakut, H. İ., Demirel, F., Şahin, Ş., Yazıcı U. M., & Gündüz, R. C. (2015). Çocuk hastalarda evde bakım hizmetlerinin değerlendirilmesi. *Türkiye Çocuk Hastalıkları Dergisi*, 9(1), 12-17.
- Aygüler, E., & Ayalp, M. Ç. (2018). Türkiye'deki evde bakım aylığı düzenlemesine eleştirel bir yaklaşım. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(3), 1-22.

- Camacho, E. M., Davies, L. M., Hann, M., Small, N., Bower, P., Chew-Graham, C., ... & Coventry, P. (2018). Long-term clinical and cost-effectiveness of collaborative care (versus usual care) for people with mental–physical multimorbidity: cluster-randomised trial. *The British Journal of Psychiatry*, 213(2), 456-463.
- Cengiz, B., & Bahar, Z. (2017). Perceived Barriers and Home Care Needs When Adapting to a Fecal Ostomy: A Phenomenological Study. *Journal of wound, ostomy, and continence nursing : official publication of The Wound, Ostomy and Continence Nurses Society*, 44(1), 63–68.
- Çoban, M., & Esatoğlu, A. E. (2004). Evde bakım hizmetlerine genel bir bakış. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi*, 12(2), 109-20.
- Doğan, R., & Onan, N. (2021). Evde Bakım Biriminden Hizmet Alan Hastaların Yakınlarında Ruhsal Sağlık Durumunun ve Bakım Yükünün İncelenmesi. *Kafkas Tıp Bilimleri Dergisi*, 11(1), 31-39.
- Düzkkaya, D. S., & Bozkurt, G. (2012). Yoğun bakım hastasının evde bakımı. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 16(1), 21-28.
- Ekici, B., & Özdemir, S. (2003). Yaşlı bireylerin sağlık ve evde bakım durumlarının değerlendirilmesi. *Hemşirelik Forumu*, 6(4), 27-36.
- Erbaş, N., & Demirel, G. (2017). Sezeryanda evde bakım: Sağlık finansmanına genel bakış. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 6(1), 40-46.
- Friedman, Y. (2006). Mapping the literature of home health nursing. *J Med Lib Assoc.*, 94(2): 49-55.
- Gallagher, R., McKinley, S., & Dracup, K. (2004). Post discharge problems in women recovering from coronary artery bypass graft surgery. *Australian Critical Care*, 17(4), 160-165.
- Glomsås, H. S., Knutsen, I. R., Fossum, M., & Halvorsen, K. (2021). 'They just came with the medication dispenser'- a qualitative study of elderly service users' involvement and welfare technology in public home care services. *BMC health services research*, 21(1), 1-11.
- Gülşen, M., & Arslan, S. (2021). Gastrointestinal Sistem Odaklı Kanser Cerrahisinde Evde Bakım. *Turkiye Klinikleri J Intern Med*, 6(1), 44-8.
- Hasanusta, I. M., Bayramlar, O. F., Palanbek, S., & Karan, M. A. (2021). Homecare services for the elderly: Turkey's perspective prevelance. *Nobel Medicus Journal*, 17(3).
- Health Canada. Home care in Canada 1999: an overview. Erişim adresi: <http://www.hc-sc.gc.ca/hcs-sss/pubs/home-domicile/1999-home-domicile/index-eng.php> Erişim adresi: 01.11.2024
- Health Quality Ontario. (2013). In-home care for optimizing chronic disease management in the community: an evidence-based analysis. *Ontario health technology assessment series*, 13(5), 1.
- Işık, O., Kandemir, A., Erişen, M. A., & Fidan, C. (2016). Evde sağlık hizmeti alan hastaların profili ve sunulan hizmetin değerlendirilmesi. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 19(2).
- Kamei, T., Eto, S., Kawada, A., Takahata, Y., Sasaki, A., Uchida, Y., ... & Shimanouchi, S. (2023). Use of comprehensive home care assessment tools for community-dwelling older adults to improve adherence, quality of life, and health outcomes: A systematic review and meta-analysis. *Journal of International Nursing Research*, 2(1), e2021-0018.
- Kamei, T., Kawada, A., Minami, K., Takahashi, Z., Ishigaki, Y., Yamanaka, T., Yamamoto, N., Yamamoto, Y., Suzuki, Y., Watanabe, T., Iijima, K., & Academic Group in Japan Home Health Care Alliance (2024). Effectiveness of an interdisciplinary home care approach for older adults with chronic conditions: A systematic review and meta-analysis. *Geriatrics & gerontology international*, 24(9), 827–840.

- Karahan, A., & Güven, S. (2002). Homecare for elderly. *Turkish Journal of Geriatrics*, 5(4), 155-9.
- Karakurt, P. D., & Kara, M. (2010). Hipertansiyon ve Evde Bakım. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 97-104.
- Katıtaş, S. (2019). İstanbul'da Evde Bakım Hemşirelerinin İş Doyumu, Yaşadığı Güçlükler Ve Çözüm Önerileri. [Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi]. Erişim adresi: <https://www.proquest.com/docview/2473189319/previewPDF/A92A953C963B4A7BPQ/1?accountid=62760&source=Dissertations%20&%20Theses>
- Kennedy, B. K., Berger, S. L., Brunet, A., Campisi, J., Cuervo, A. M., Epel, E. S., Franceschi, C., Lithgow, G. J., Morimoto, R. I., Pessin, J. E., Rando, T. A., Richardson, A., Schadt, E. E., Wyss-Coray, T., & Sierra, F. (2014). Geroscience: linking aging to chronic disease. *Cell*, 159(4), 709–713.
- Koç, F. (2009). Evde bakım hizmeti ve gelişimi.(Tez no. 236721). [Tıpta uzmanlık tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi]. Erişim adresi: [file:///C:/Users/Win10/Downloads/236721%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/Win10/Downloads/236721%20(2).pdf)
- Markle-Reid, M., Ploeg, J., Fraser, K. D., Fisher, K. A., Bartholomew, A., Griffith, L. E., ... & Upshur, R. (2018). Community program improves quality of life and self-management in older adults with diabetes mellitus and comorbidity. *Journal of the American Geriatrics Society*, 66(2), 263-273.
- Langhorne, P., Holmqvist, L. W., & Early Supported Discharge Trialists (2007). Early supported discharge after stroke. *Journal of rehabilitation medicine*, 39(2), 103–108.
- Liimatta, H. A., Lampela, P., Kautiainen, H., Laitinen-Parkkonen, P., & Pitkala, K. H. (2020). The effects of preventive home visits on older people's use of health care and social services and related costs. *The Journals of Gerontology: Series A*, 75(8), 1586-1593.
- Mahler, D. A. (2000). How should health-related quality of life be assessed in patients with COPD?. *Chest*, 117(2), 54S-57S.
- Masoumi, N., Hosseinzadeh, M., VanSon, C., & Ghezeljeh, T. N. (2021). Home healthcare in Iran: A hybrid concept analysis. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 26(3), 196.
- Mildon, B., & Underwood, J. (Eds.) (2010). Competencies for home health nursing: A literature review. *Community Health Nurses of Canada*. Public Health Agency of Canada, Toronto, Canada, 7-14.
- Molu, N. G., Ozkan, B., & Icel, S. (2016). Quality of life for chronic psychiatric illnesses and home care. *Pakistan journal of medical sciences*, 32(2), 511.
- Önder, T., Anuk, T., Kahramanca, Ş., & Yıldırım, A. (2015). Evde bakım hizmetinden yararlanan hastaların sosyodemografik özellikleri ve tıbbi durumlarının değerlendirilmesi. *Dicle Tıp Dergisi*, 42(3), 342-345.
- Özer, Ö. & Şantaş, F. (2012). Kamunun sunduğu evde bakım hizmetleri ve finansmanı. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 96-103.
- Parab, C. S., Cooper, C., Woolfenden, S., & Piper, S. M. (2013). Specialist home-based nursing services for children with acute and chronic illnesses. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (6).
- Raman, G., DeVine, D., & Lau, J. (2008). Non-pharmacological interventions for post-discharge care in heart failure. In *Database of Abstracts of Reviews of Effects (DARE): Quality-assessed Reviews Centre for Reviews and Dissemination (UK)*.
- Rich, M. W., Beckham, V., Wittenberg, C., Leven, C. L., Freedland, K. E., & Carney, R. M. (1995). A multidisciplinary intervention to prevent the readmission of elderly patients with congestive heart failure. *New England journal of medicine*, 333(18), 1190-1195.

Sağlık Bakanlığı, Evde Bakım Hizmetleri Sunumu Hakkında Yönetmelik. 25751 Sayılı Resmi Gazete, 10.03.2005.

Erişim adresi:

<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=7542&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>Erişim tarihi: 15.07.2024

Sayan, A. (2004). Günümüzde evde bakım. Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 3(7), 91-96.

Smith, S. M., Wallace, E., O'Dowd, T., & Fortin, M. (2016). Interventions for improving outcomes in patients with multimorbidity in primary care and community settings. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (3).

Subaşı, N., & Öztekin, Z. (2006). Türkiye'de karşılanamayan bir gereksinim: Evde bakım hizmeti. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 5(1), 19-31.

Utens, C. M., Goossens, L. M., Smeenk, F. W., Van Schayck, O. C., Van Litsenburg, W., Janssen, A., Van Vliet, M., Seezink, W., Demunck, D. R., Van De Pas, B., De Bruijn, P. J., Dan Der Pouw, A., Retera, J. M., De Laat-Bierings, P., Van Eijdsen, L., Braken, M., Eijssermans, R., & Rutten-Van Mülken, M. P. (2010). Effectiveness and cost-effectiveness of early assisted discharge for chronic obstructive pulmonary disease exacerbations: the design of a randomised controlled trial. *BMC public health*, 10, 618.

Yağar, F. (2022). Türkiye'de evde bakım hizmetlerine ilişkin hasta beklentilerinin doküman analizi yöntemi ile incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (48), 203-214.

Yiğitalp, G., Sürücü, H. A., Gümüş, F., & Evinç, E. (2017). Predictors of caregiver burden in primary caregivers of chronic patients. *International Journal of Caring Sciences*, 10(3), 1168.

Wong, C. X., Carson, K. V., & Smith, B. J. (2011). Home care by outreach nursing for chronic obstructive pulmonary disease. *The Cochrane database of systematic reviews*, (3), CD000994.

World Health Organization. Noncommunicable diseases; 2020. Erişim adresi: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/noncommunicable-diseases>. Erişim tarihi: 16.10.2024

b11 KAYNAKÇA

American Diabetes Association (ADA). (2019). Classification and diagnosis of diabetes: standards of medical care in diabetes. *Diabetes Care*, 42 (1), 13–28. doi:10.2337/dc19-S002

American Diabetes Association (ADA). (2018). Children and adolescents: Standards of medical care in diabetes. *Diabetes Care*, 41(1), 126-136. doi: 10.2337/dc18-S012.

American Diabetes Association (ADA). (2020). Children and adolescents: standards of medical care in diabetes. *Diabetes Care*, 43(1), 163-182. doi:10.2337/dc20-S013.

Avcıbaşı, L. (2023). Diyabetli adölesanlarda sağlık okuryazarlığının sağlığa ve sağlık hizmetleri kullanımına etkisi. [Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. Edirne.

Ayaz-Alkaya, S., & Kulakçı-Altıntaş, H. (2021). Nutrition-Exercise Behaviors, Health Literacy Level, and Related Factors in Adolescents in Turkey. *Journal of School Health*, 91(8), 625-631.

Bachmann, S., Auderset, A., Burckhardt, M. A., Szinnai, G., Hess, M., Zumsteg, U., ... & Donner, B. (2021). Autonomic cardiac regulation during spontaneous nocturnal hypoglycemia in children with type 1 diabetes. *Pediatric Diabetes*, 22(7), 1023-1030. doi:10.1111/pedi.13262.

- Bektas, İ., Kudubeş, A. A., Ayar, D., & Bektas, M. (2021). Predicting the healthy lifestyle behaviors of Turkish adolescents based on their health literacy and self-efficacy levels. *Journal of Pediatric Nursing*, 59, 20-25.
- Besli, G. E., Akyıldız, B. N., Ağin, H., Anıl, A. B., Çıtak, A., Duman, M., ... & Yıldızdaş, D. (2017). Diyabetik ketoasidoz tedavi protokolü. *Çocuk Acil Tip ve Yoğun Bakım Derneği*, 1(1), 1-27.
- Betz, C. L. (2017). SPN Position Statement: Transition of pediatric patients into adult care. *Journal of Pediatric Nursing*, 35, 160–164. doi: 10.1016/j.pedn.2017.05.003.
- Böber, E., Karagüzel, G., Törel-Ergür, A., & Ercan, Ş. (2020). Diyabette Hipoglisemi Yönetimi. *Çocukluk Çağı Diyabeti Eğitimci Rehberi*. T.C Sağlık Bakanlığı Halk sağlığı Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Calderon, J.L., Şahin, M., Hays, R.D., Fleming, E.S., Norris, K.C., & Baker, R.S. (2014). Animasyonla diyabet sağlık okuryazarlığının geliştirilmesi. *Diyabet Eğitimcisi*, 40(3), 361–372. doi:10.1177/0145721714527518.
- Ceylan, C., & Altay, N. (2017). Social anxiety levels and associated factors among adolescents with type 1 diabetes compared with healthy peers. *Journal for Specialists in Pediatric Nursing*, 22(1), e12172. doi: 10.1111/jspn.12172
- Çınar, S., Ay, A., & Boztepe, H. (2018). Çocuk sağlığı ve sağlık okuryazarlığı. *Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi*, 14(2), 25-39.
- Delibaş, L., & Erci, B. (2021). Sosyal bilişsel kuram temelli eğitimle tip 1 diyabetli çocukların hastalık yönetiminin desteklenmesi. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 15(2), 404-413. doi:10.21763/tjfm.806751.
- Di Meglio, L. A., Evans-Molina, C., & Oram, R. A. (2018). Type 1 diabetes. *The Lancet*, 391(10138), 2449-2462. doi: 10.1016/S0140-6736(18)31320-5
- Diamond, C., Saintonge, S., August, P., & Azrack, A. (2011). The development of building wellness™, a youth health literacy program. *Journal of Health Communication*, 16(3), 103-118. Doi:10.1080/10810730.2011.604385.
- Donaghue, K. C., Marcovecchio, M. L., Wadwa, R. P., Chew, E. Y., Wong, T. Y., Calliari, L. E., Zabeen, B., Salem, M. A., & Craig, M. E. (2018). ISPAD clinical practice consensus guidelines 2018: microvascular and macrovascular complications in children and adolescents. *Pediatric Diabetes*, 19(27), 262–274. doi: 10.1111/pedi.12742
- Duca, L. M., Wang, B., Rewers, M., & Rewers, A. (2017). Diabetic ketoacidosis at diagnosis of type 1 diabetes predicts poor long-term glycemic control. *Diabetes Care*, 40(9), 1249-1255. doi:10.2337/dc17-0558.
- Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ). (2016). Global report on diabetes. https://www.who.int/health-topics/diabetes#tab=tab_1 Accessed 28 Apr 2023.
- Ertem, G. S., Ergün, S., & Özyazıcıoğlu, N. (2021). Tip 1 diyabetli çocuk ve adolesanlarda metabolik kontrol. *YOBÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1), 28-37. <https://bdf5a0aa044dcce8704afa360dba814c775552.vetisonline.com/en/download/article-file/2270739>.
- Evlıyaoğlu, O., Piron, Ö., Baş V.N., Akyürek N., & Yılmaz S. (2020). Diyabette Hipoglisemi Yönetimi. *Çocukluk Çağı Diyabeti Eğitimci Rehberi*. Ed.Zehra AYCAN, T.C Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2-21. Ankara.
- Fayfman, M., Pasquel, F. J., & Umpierrez, G. E. (2017). Management of hyperglycemic crises: diabetic ketoacidosis and hyperglycemic hyperosmolar state. *Medical Clinics*, 101(3), 587-606. doi: 10.1016/j.mcna.2016.12.011
- Ferguson, M. O., Long, J. A., Zhu, J., Small, D. S., Lawson, B., Glick, H. A., & Schapira, M. M. (2015). Low health literacy predicts misperceptions of diabetes control in patients with persistently elevated A1C. *The Diabetes Educator*, 41(3), 309-319.

Frohnert, B.I., Chase, H., & Rewers, M. (2018). Diabetes mellitus. In Bunik, M., Hay, W.W., Levin, M.J., & Abzug M.J. (Eds.), *Current Diagnosis & Treatment Pediatrics*, 24th ed., pp. 1054-1064. Colorado, McGraw-Hill Education.

Guo, S., Yu, X., Davis, E., Armstrong, R., Riggs, E., and Naccarella, L. (2020). Adolescent health literacy in beijing and melbourne: A crosscultural comparison. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 17(4), 1242.

Haliloğlu B., Bideci A., Döğler, E., Evliyaoğlu, O., Baş, F., & Gençer, Ş. (2018). Çocuk ve Ergenlerde Diabetes Mellitus Tanımı, Tanısı, Sınıflaması, T.C Sağlık Bakanlığı Halk sağlığı Genel Müdürlüğü Birinci Basamak Sağlık Kurumlarında Tip 1 Diyabet Tanı Tedavi İzlem Rehberi, Ankara.

Han, Y., Faulkner, M. S., Fritz, H., Fadoju, D., Muir, A., Abowd, G. D., ... & Arriaga, R. I. (2015). A pilot randomized trial of text-messaging for symptom awareness and diabetes knowledge in adolescents with type 1 diabetes. *Journal of Pediatric Nursing*, 30(6), 850-861. doi: 10.1016/j.pedn.2015.02.002

Hashempour, L. (2018). Sağlık ve diyabet okuryazarlığı: Hacettepe üniversitesi hastaneleri örneği. [Doktora Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi. Ankara.

Hatun, Ş., Erdoğan, S., Yeşiltepe Mutlu, G., Besli, G..E., Kendirli, T., & Aslan, M. (2018). Çocukluk Çağı Tip 1 Diyabetin Akut Komplikasyonlarına Yaklaşım, Çocukluk Çağı Diyabeti: Tanı Ve Tedavi Rehberi, Çocuk Endokrinolojisi Ve Diyabet Derneği, Nisan. ISBN: 978-605-82019-1-0. Ankara.

Haynes, A., Hermann, J. M., Miller, K. M., Hofer, S. E., Jones, T. W., Beck, R. W., ... & T1D Exchange, WACDD and DPV registries. (2017). Severe hypoglycemia rates are not associated with HbA1c: a cross-sectional analysis of 3 contemporary pediatric diabetes registry databases. *Pediatric Diabetes*, 18(7), 643-650. doi: 10.1111/pedi.12477.

Howe, C. J., CIPHER, D. J., LeFlore, J., & Lipman, T. H. (2015). Parent health literacy and communication with diabetes educators in a pediatric diabetes clinic: a mixed methods approach. *Journal of Health Communication*, 20(2), 50-59.

International Diabetes Federation (IDF). *Diabetes Atlas*, 2019. https://diabetesatlas.org/idfawp/resourcefiles/2019/07/IDF_diabetes_atlas_ninth_editi_on_en.pdf (Erişim Tarihi: 03.02.2023)

International Diabetes Federation (IDF). *Diabetes Atlas*, 2022, <https://diabetesatlas.org/idfawp/resource-files/2022/12/IDF-T1D-IndexReport.pdf> (Erişim Tarihi: 03.02.2023)

İnternet: Health Literacy in Schools, (2020). Web: Microsoft Word- SHE HL fact sheet 2020, schoolsforhealth.org, adresinden 15 Ekim 2024'te alınmıştır.

İnternet: World Health Organization, (2022). Web: <https://www.who.int/teams/healthpromotion/enhanced-wellbeing/ninth-global-conference/health-literacy>, adresinden 18 Ekim 2024'te alınmıştır.

Kaya, E., & Sivrikaya, S.K. (2019). Sağlık okuryazarlığı ve hemşirelik. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 28(3), 216-221. DOI: 10.17942/sted.381218

Kendir-Çopurlar, C., & Kartal, M. (2016). Sağlık okuryazarlığı nedir? Nasıl değerlendirilir? Neden önemli?. *Turkish Journal of Family Medicine and Primary Care*, 10(1), 42-47.

Macabasco-O'Connell, A., Fry-Bowers, E.K. (2011). Knowledge and perceptions of health literacy among nursing professionals. *Journal of Health Communication*, 16(3), 295-307. DOI: 10.1080/10810730.2011.604389

Marden, S., Thomas, P. W., Sheppard, Z. A., Knott, J., Lueddeke, J., & Kerr, D. (2012). Poor numeracy skills are associated with glycaemic control in type 1 diabetes. *Diabetic Medicine*, 29(5), 662-669. doi:10.1111/j.1464-5491.2011.03466.x.

Markowitz, J., Garvey, K., & Laffel, L. (2015). Developmental changes in the roles of patients and families in type 1 diabetes management. *Current Diabetes Reviews*, 11 (4), 231-238.

Mayer-Davis, E.J., Kahkoska, A.R., Jefferies, C., Dabelea, D., Balde, N., Gong, C.X., Aschner, P., & Craig, M.E. (2018). ISPAD Clinical Practice Consensus Guidelines 2018: Definition, epidemiology, and classification of diabetes in children and adolescents. *Pediatric Diabetes*, 19(27), 7-19. doi: 10.1111/vedi.12773.

Mencher, S. R., Frank, G., & Fishbein, J. (2019). Diabetic ketoacidosis at onset of type 1 diabetes: rates and risk factors today to 15 years ago. *Global Pediatric Health*, 6, 1-9. doi: 10.1177/2333794X19870394

Miller, J. E., MacOn, T., Gaboda, D., & Cantor, J. C. (2012). Unmet need, cost burden, and communication problems in SCHIP by special health care needs status. *Maternal and Child Health Journal*, 16(4), 850-859. doi:10.1007/s10995-011-0805-x

Naef, A. N., Wilhelm, C., Tezcan-Güntekin, H., & Amelung, V. E. (2023). Impact of digital health interventions for adolescents with type 1 diabetes mellitus on health literacy: a systematic review. *BMC Endocrine Disorders*, 23(1), 70. doi:10.1186/s12902-023-01321-6.

Nutbeam, D. (2000). Health literacy as a public health goal: a challenge for contemporary health education and communication strategies into the 21st century. *Health Promotion International*, 15(3), 259-267. <https://doi.org/10.1093/heapro/15.3.259>.

Ozturk, F. O., & Ayaz-Alkaya, S. (2020). Health literacy and health promotion behaviors of adolescents in Turkey. *Journal of Pediatric Nursing*, 54, 31–35

Özdemir, F. (2019). Ergen sağlığı için sağlık okuryazarlığının önemi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 22(3), 211-216.

Paakkari, L., Inchley, J., Schulz, A., Weber, M. W., & Okan, O. (2019). Addressing health literacy in schools in the WHO European Region. *Public Health Panorama*, 5(2-3).

Rausch, J. R., Hood, K. K., Delamater, A., Shroff Pendley, J., Rohan, J. M., Reeves, G., ... & Drotar, D. (2013). Changes in treatment adherence and glycemic control during the transition to adolescence in type 1 diabetes. *Diabetes Care*, 35 (6), 1219–1224. doi:10.2337/dc11-2163

Speros, C.I.(2011). Promoting health literacy: a nursing imperative. *Nursing Clinics*, 46(3), 321- 333. DOI: 10.1016/j.cnur.2011.05.007

Sudore, R. L., Landefeld, C. S., Perez-Stable, E. J., Bibbins-Domingo, K., Williams, B. A., & Schillinger, D. (2009). Unraveling the relationship between literacy, language proficiency, and patient–physician communication. *Patient Education and Counseling*, 75(3), 398-402. doi:10.1016/j.pec.2009.02.019.

Sukys, S., Trinkuniene, L., & Tilindiene, I. (2019). Subjective Health Literacy among School-Aged Children: First Evidence from Lithuania. *International Journal of Environmental Research and Public Health*,16(18), 3397.

Şıklar, Z., Özbek, M.N., Yenidoğan, E., Benzek, Ş. (2018). Tip 1 diabetes mellitusun kronik komplikasyonları ve uzun dönem sorunları. T.C Sağlık Bakanlığı, Birinci basamak sağlık kurumlarında tip 1 diyabet tanı tedavi izlem rehberi. Ankara.

Törüner, E.K., & Büyükgönenç, L. (2018). Çocuk Sağlığı Temel Hemşirelik Yaklaşımları. Ankara Nobel Tıp Kitabevleri, (s.397-418).

Wasserman, R. M., Hilliard, M. E., Schwartz, D. D., & Anderson, B. J. (2015). Practical strategies to enhance executive functioning and strengthen diabetes management across the lifespan. *Current Diabetes Reports*, 15(8), 52. doi: 10.1007/s11892-015-0622-5

EDİTÖR

Dr. Öğretim Üyesi Murat KARAER

YAZARLAR

Prof. Dr. Resul GERÇEKÇİOĞLU

Prof. Dr. Veysel SARUHAN

Doç. Dr. Doğan ARSLAN

Doç. Dr. Levent YAZICI

Doç. Dr. Mesude ÜNAL

Dr. Öğr. Üyesi Murat KARAER

Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖZATASEVER

Zir. Yük Mühendisi Ayşe ÖZER

Doktora Öğrencisi Bora BAYHAN

Kaan Can DÖNMEZ

Hatice Kübra ÇELEBİ

Yakup SÜRÜCÜ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-137-8

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1- KAYNAKÇA

[1] Serencam, H., Gül, V., Gıdık, B., Sefalı, A., 2018, Tıbbi ve Aromatik Bitkiler: Uçucu Yağlı Bitkiler, İksad Yayınevi.

[2] Yaylı, N., 2013, Uçucu Yağlar ve Tıbbi Kullanımları, 1.İlaç Kimyası, Üretimi, Teknolojisi, Standardizasyonu Kongresi, Kimyagerler Derneği, 29-31 Mart, Antalya

- [3] Varlı, M., Hancı, H., Kalafat, G., 2020, Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Üretim Potansiyeli ve Biyoyararlılığı, Research Journal of Biomedical and Biotechnology, 1, 24-32.
- [4] Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA), 2021, Kastamonu İli Tıbbi Aromatik Bitkilerden Distilasyon Yöntemiyle Uçucu Yağ Üretimi, Ön Fizibilite Raporu. T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı.
- [5] Arslan, N., 2021, Dünyadaki Uçucu Yağ Pazarı ve Türkiye'nin Bu Alandaki Potansiyeli, Ülkemizdeki Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Potansiyeli, Sorunları ve Geleceği Çalıştayı, Muş. 30-41.
- [6] Demir, L., 2019, Çay Ağacı ve Portakal Yağlarının Antibakteriyel ve Antifungal Etkinliğinin Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- [7] Gök. A., 2012, Turunçgillerden Farklı Yöntemlerle Uçucu Yağ Elde Edilmesi ve Kimyasal Bileşiminin İncelenmesi, Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- [8] Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sektör Raporu, 2015, Orta Anadolu Kalkınma Ajansı, Kayseri,
- [9] Özgüven, M., Kırıcı, S., 1999, Farklı Ekolojilerde Nane (Mentha) Türlerinin Verim ile Uçucu Yağ Oran ve Bileşenlerinin Araştırılması, Tr. J. of Agriculture and Forestry, 23, 465-472.
- [10] Koptaget, E., 2019, Tarçın Yağının ve Karanfil Yağının Antimikrobiyal Etkinliğinin Mikrobiyolojik Miktar Tayini Yöntemi ile Araştırılması, Yüksek Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- [11] Baydar, H. (2013). Tıbbi, Aromatik ve Keyf Bitkileri Bilimi ve Teknolojisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, Yayın No:51, Isparta.
- [12] Beyzi, E., Güneş, A., 2017, Kışniş (Coriandrum sativum L.) Bitkisinin Uçucu Yağ Bileşenleri Üzerine Bor Uygulamasının Etkileri, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 34 (1), 146-152.
- [13] FAO, 2021, Food and Agriculture Organization of the United Nations, Erişim 2022, <http://www.fao.org>
- [14] OEC WORLD 2021 Essential oil datas. OEC araştırma sitesinin resmî web sitesi. Erişim 2022, <https://oec.world/en>

2- KAYNAKÇA

- Akın T 2020. Kişisel görüşme. Kütaş Tarım Ürünleri Dış. Tic. San. AŞ. İzmir.
- Akın T 2009. Kişisel görüşme. Kütaş Tarım Ürünleri Dış. Tic. San. AŞ. İzmir.
- Allkin B 2017. Useful plants–medicines. At least 28,187 plant species are currently recorded as being of medicinal use. In: Willis KJ, editor. Royal Botanic Gardens, London.
- Arslan, N., 2014. Endemik Tıbbi Bitkilerimiz. II. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu, 23–25 Eylül 2014 Yalova, Bildiriler Kitabı, s:9-21. Başer H.C 1998. Tıbbi ve aromatik bitkilerin endüstriyel kullanımı. TAB Bülteni 13-14:19-43.
- Arslan N, Baydar H, Kızıl S, Karik Ü, Şekeroğlu N, Gümüşçü A 2015. Tıbbi ve aromatik bitkiler üretiminde değişimler ve yeni arayışlar. TMMOB Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi, 12– 16 Ocak, Ankara.
- Başer H.C 1998. Tıbbi ve aromatik bitkilerin endüstriyel kullanımı. TAB Bülteni 13-14:19-43.
- Bayram, E., Kırıcı, S., Tansii, S., Yılmaz, G., Arabacı, O., Kızıl, S., Telci, İ. 2010. Tıbbi ve aromatik bitkiler üretiminin artırılması olanakları. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, 11–15 Ocak, Ankara.
- Binici A 2002. Baharat değerlendirme raporu. Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği, 1-37.

Boztaş, G., Avcı, A.B., Arabacı, O., Bayram, E., 2021, Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Dünyadaki ve Türkiye'deki Ekonomik Durumu, Teorik ve Uygulamalı Ormancılık Dergisi, 1, 27-33.

Comtrade 2021. International Trade Center. <https://www.trademap.org> (Erişim tarihi: 18.04.2021).

DOKAP, 2017, "Doğu Karadeniz Bölgesi Tıbbi ve Aromatik Bitkilerin Envanterinin Çıkarılması, Ticari Kullanımının Araştırılması ve Üreticilerin Eğitimi Projesi Eğitim Kitabı", Doğu Karadeniz Projesi Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı, Giresun.

FAO 2005. Trade in medicinal plants. <http://www.fao.org/3/af285e/af285e00.pdf> (Erişim Tarihi: 18.04.21).

Kırıcı S, Bayram E, Tansı, S, Arabacı O, Baydar H, Telci İ, İnan M, Kaya D.A, Özel A 2020. Tıbbi ve aromatik bitkilerin üretiminde mevcut durum ve gelecek. Türkiye Ziraat Mühendisliği IX.Teknik Kongresi, 13-17 Ocak, Ankara.

Lange D 2006. International trade in medicinal and aromatic plants, medicinal and aromatic plants, 155-170. Nutrition Business Journal (NBJ), 2007. NBJs Supplement Business Report 2006. New Hope.com. nbj.stores.yahoo.net/nbsubure20pr.html.

Özgüven M, Sekin S, Gürbüz B, Şekeroğlu N, Ayanoglu F, Ekren S 2005. Tütün, tıbbi ve aromatik bitkiler üretimi ve ticareti. Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi, 3-7 Ocak, Ankara.

Öztürk M, Temel M, Tinmaz A.B 2016. Türkiye'de defne yaprağı üretimi ve pazarlaması. III. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Sempozyumu, 4-6 Ekim, Antalya.

Temel M, Tinmaz A.B, Öztürk M, Gündüz O 2018. Dünyada ve Türkiye'de tıbbi-aromatik bitkilerin üretimi ve ticareti. Tarım ve Doğa Dergisi, 21, 198.

TMO 2019. Haşhaş Raporu. <https://www.tmo.gov.tr/Upload/Document/hashassektrraporu.pdf>

TÜİK (2021). Bitkisel üretim istatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> (Erişim tarihi: 18.04.2021).

TÜİK 2021. Dış ticaret istatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/disticaretapp/menu.zul> (Erişim tarihi: 18.04.2021)

3 KAYNAKLAR

Ara V. Schwarzfruchtige Aronia : Gesund – ve kel "dünyanın her yerinde"? . Flussiges Obst. 2002; 10 653-8

Atanasova-Goranova V K, Dimova PI, Pevicharova G T. Gıda ürünlerinin sıçanlarda endojen N -nitrozamin üretimi üzerindeki etkisi . Br J Nutr. 1997; 78 335-45

Bell DR, Burt T D. Mürver, yabanmersini ve chokeberry'den elde edilen antosiyaninle zenginleştirilmiş ekstraktlarda bulunan fenolik asitler, domuz koroner arterlerinde endotele bağımlı ve bağımsız vazorelaksasyon özelliklerine sahiptir. Faseb J.2007; 21 A366

Bell DR, Gochenaur K. Antosiyanin açısından zengin özütlerin doğrudan vazoaktif ve vazoprotektif özellikleri. J App Physiol. 2006; 100 1164-70

Berlin, B., Zuzek, K. 2017. Black chokeberry (Aronia melanocarpa). <http://www.extension.umn.edu/garden/yard-garden/trees-shrubs/black-chokeberry/> (Erişim tarihi: 08.08.2019).

Bermudez-Soto MJ, Larrosa M, Garcia-Cantalejo JM, Espin JC, Tomas-Barberan F A, Garcia-Conesa M. Up-regulation of tümör baskılayıcı karsinoembriyonik antijenle ilişkili hücre adezyon molekülü 1 in insan kolon kanseri

- Caco-2 hücreleri aşağıdaki polifenol açısından zengin bir chokeberry suyunun diyet seviyelerine tekrar tekrar maruz kalma. *J Nutr Biochem.* 2007; 18 259-71
- Bermúdez-Soto MJ, Tomás-Barberán FA, García-Conesa MT. 2007. Stability of polyphenols in chokeberry (*Aronia melanocarpa*) subjected to in vitro gastric and pancreatic digestion. *Food Chemistry*, 102: 865-74.
- Białek, M., Rutkowska, J., Hallmann, E. (2012). Aronia czarnoowocowa (*Aronia melanocarpa*) jako potencjalny składnik żywności funkcjonalnej [Black chokeberry (*Aronia melanocarpa*) as potential component of functional food]. *Żywn. Nauk. Technol. Jakość*, 85(6), 21–30 [in Polish]
- Brand, M. 2010. Aronia: Native shrubs with untapped potential. *Arnoldia*, 67 (3): 14-25.
- Daskalova E, Delchev S, Topolov M, Dimitrova S, Uzunova Y, Valcheva-Kuzmanova S, Kratchanova M, VladimirovaKitova L, Denev P. 2019. Aronia melanocarpa (Michx.) Elliot fruit juice reveals neuroprotective effect and improves cognitive and locomotor functions of aged rats. *Food and Chemical Toxicology*, 132: 110-674. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fct.2019.110674>
- Gasiorowski K, Szyba K, Brokos B, Kolaczynska B, Jankowiak Włodarczyk M, Oszmianski J. Aronia melanocarpa meyvelerinden izole edilen antosiyaninlerin antimutajenik aktivitesi . *kanser Letonya* 1997; 119 37-46
- Grodstein F, Newcomb PA, Stampfer MJ. 1999. Postmenopausal hormone therapy and the risk of colorectal cancer: a review and meta-analysis. *The American Journal of Medicine* 106:574- 82.
- Han GL, Li C M, Mazza G, Yang X G. Antosiyanin bakımından zengin meyve ekstraktının endotel hücreleri tarafından üretilen PGE2 üzerindeki etkisi. *Wei Sheng Yan Jiu.* 2005; 34 581-4
- Hannan, J.M. 2013. Aronia berries profile. Iowa State University Extension and Outreach, Commercial Horticulture Field Specialist, October 2013, USA.
- Hardin JW. 1973. The enigmatic chokeberries (*Aronia*, Rosaceae). *Bulletin of the Torrey Botanical Club*, 178-84. <https://www.fao.org/faostat/en/# data/QCL>
- Hukkanen A T, Polonen S S, Karenlampi S O, Kokko H I. Tatlı üzezin antioksidan kapasitesi ve fenolik içeriği. *J Tarım Gıda Kimyası* 2006; 54 112-9.
- Jeppsson N. Siyah chokeberry (*Aronia melanocarpa*) ve chokeberry ile üvez (*Sorbus*) arasındaki hibritlerde çeşit ve çatlamanın meyve kalitesine etkisi . *Gartenbauwissenschaft.* 2000; 65 93-8
- Jurikova T, Mlcek J, Skrovankova S, Sumczynski D, Sochor J, Hlavacova I, Snopek L, Orsavova J. 2017. Fruits of Black Chokeberry *Aronia melanocarpa* in the Prevention of Chronic Diseases. *Molecules*, 22: 944. doi: <https://doi.org/10.3390/molecules22060944>.
- Kedzierska M, Olas B, Wachowicz B, Stochmal A, Oleszek W, Jeziorski A, Piekarski J. 2010. The nitrate and oxidative stress in blood platelets isolated from breast cancer patients: the protective action of *Aronia melanocarpa* extract. *Platelets*, 21: 541-48.
- Kim SS, Shin Y. 2020. Antibacterial and in vitro antidementia effects of aronia (*Aronia melanocarpa*) leaf extracts. *Food Science and Biotechnology*, 29:1295-1300.
- Kokotkiewicz A, Jaremicz Z, Luczkiewicz M. 2010. Aronia plants: a review of traditional use, biological activities, and perspectives for modern medicine. *Journal of Medicinal Food*, 13: 255-69.
- Kokotkiewicz, A.; Jaremicz, Z.; Luczkiewicz, M. AroniaPlants: A Review of Traditional Use, Biological Activities, and Perspectives for Modern Medicine. *J. Med. Food* 2010, 13, 255–269. [CrossRef]

- Kowalczyk E, Kopff A, Fijalkowski P, Kopff M, Niedworok J, Blaszczyk J. ve ark. Antosiyaninlerin kadmiyuma maruz kalan sıçanlarda seçilmiş biyokimyasal parametreler üzerindeki etkisi. *Açta Biochim Pol.* 2003; 50 543-8
- Krenn L, Steitz M, Schlicht C, Kurth H, Gaedcke F. Besin takviyelerinde meyvelerin antosiyanin ve proantosiyanidin açısından zengin özleri – problemler analiz. *eczane.* 2007; 62 803-12
- Kulling, S.E., Rawel, H.M. 2008. Chokeberry (*Aronia melanocarpa*) - a review on the characteristic components and potential health effects. *Plant. Medica*, 74: 1625- 1634.
- Kulling, S.E.; Rawel, H. Chokeberry (*Aronia Melanocarpa*)—A Review on the Characteristic Components and Potential Health Effects. *Planta Medica* 2008, 74, 1625–1634. [CrossRef] [PubMed]
- Lala G, Malik M, Zhao CW, He J, Kwon Y, Giusti MM. ve ark. Antosiyanin açısından zengin özler, sıçanlarda kolon kanserinin çoklu biyobelirteçlerini inhibe eder. *Beslenme Kanseri.* 2006; 54 84-93
- Lee HY, Weon JB, Ryu G, Yang WS, Kim NY, Kim MK, Ma CJ. 2017. Neuroprotective effect of *Aronia melanocarpa* extract against glutamate-induced oxidative stress in HT22 cells. *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 17: 1-7.
- Lee KP, Choi NH, Kim HS, Ahn S, Park IS, Lee DW 2018. Antineuroinflammatory effects of ethanolic extract of black chokeberry (*Aronia melanocarpa* L.) in lipopolysaccharide-stimulated BV2 cells and ICR mice. *Nutrition Research and Practice*, 12: 13-24.
- Lehmann H. Die Aroniabeere und ihre Verarbeitung. *Flussiges Obst.* 1990; 57 746-52
- Lehmann H. Siyah üvezlerin (*Aronia melanocarpa*) endüstriyel işlemeğe yatkınlığı hakkında. *Lebensmittelindustrie.* 1982; 29 175-7
- Malik M, Zhao CW, Schoene N, Guisti MM, Moyer MP, Magnuson BA. *Aronia melanocarpa* E.'den elde edilen antosiyanin açısından zengin ekstrakt, kolon kanserinde bir hücre döngüsü bloğuna neden olur, ancak normal kolon hücrelerini etkilemez. *Beslenme Kanseri.* 2003; 46 186-96
- McKay S A. Kuzey Amerika'da aronia ve mürver için artan talep. <http://www.fruit.cornell.edu/Berries/specialtyfruit%20pdf/aroniaeldeberrypdf> adresinde mevcuttur. Erişim tarihi: 19 Nisan 2008. (Yeniden basılmıştır: New York Berry News, Cilt 3 No. 11, 17 Mart 2004.)
- Naruszewicz M, Daniewski M, Laniewska I, Pikto-Pietkiewicz W, Millo B, Zapolska-Downar D. Chokeberry'den (*Aronia melanocarpa*) antosiyaninlerin miyokard enfarktüsü öyküsü olan hastalarda kan basıncı, enflamatuar mediatörler ve hücre adezyon molekülleri üzerindeki etkisi (Mİ). *Ateroskleroz Takviyesi* 2003; 4 143
- Naruszewicz M, Laniewska I, Millo B, Dluzniewski M. Chokeberry meyvelerinden elde edilen flavonoidler bakımından zengin özüt ile statin kombinasyon tedavisi, miyokard enfarktüsü (MI) sonrası hastalarda kardiyovasküler risk belirteçlerinde azalmayı arttırdı. *ateroskleroz.* 2007; 194 e179-84
- Naruszewicz M, Laniewska I, Millo B, Dluzniewski M. Chokeberry meyvelerinden elde edilen flavonoidler açısından zengin ekstrakt ile statin kombinasyon tedavisi, miyokard enfarktüsünden (MI) sonra hastalarda kardiyovasküler risk belirteçlerinde azalmayı arttırdı. *ateroskleroz.* 2007; 194 e179-84
- Olas B, Wachowicz B, Tomczak A, Erler J, Stochmal A, Oleszek W. Polifenol açısından zengin ekstraktların karşılaştırmalı anti-trombosit ve antioksidan özellikleri: in vitro *Aronia melanocarpa* meyveleri, *Yucca schidigera* üzüm çekirdeği ve kabuğu . . trombositler. 2008; 19 70-7
- Peng X, Cheng KW, Ma J, Chen B, Ho CT, Lo C. ve ark. Gelişmiş glikasyon son ürünlerinin oluşumunu önlemek için reaktif karbonil temizleyiciler olarak tarçın kabuğu proantosiyanidinler. *J Tarım Gıda Kimyası* 2008; 56 1907-11

- Pinent M, Blay M, Blade MC, Salvado MJ, Arola L, Ardevol A. Üzüm çekirdeğinden türetilen prosiyanidinler, streptozotosin ile indüklenen diyabetik sıçanlarda antihiperglisemik etkiye ve insüline duyarlı hücre hatlarında insülinomimetik aktiviteye sahiptir. *Endokrinoloji*. 2004; 145 4985-90
- Poyraz Engin, S., Boz, Y. 2019. Türkiye ve dünyada aronya (*Aronia melanocarpa* (Michx) Elliot) yetiştiriciliği. *Bahçe* 48 (Özel Sayı 1): 247–252. Poyraz Engin, S., Boz, Y. 2019. Ülkemiz üzümü meyve yetiştiriciliğinde son gelişmeler. *UAZİMDER* (Özel Sayı 1): 108–115.
- Poyraz Engin, S., Mert, C. 2019. Determination of fruit growth in ‘Nero’ and ‘Viking’ aronia cultivars. *Acta Hort*. 1265 (25): 179-186.
- Poyraz Engin, S., Mert, C., Fidancı, A., Boz, Y. 2016. Aronya (*Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliot) meyve türünde morfolojik incelemeler. *Bahçe* 45 (Özel Sayı 2): 71-78.
- Ryszawa N, Kawczynska-Drozd A, Pryjma J, Czesnikiewicz-Guzik M, Adamek-Guzik T, Naruszewicz M. ve ark. Yeni bitki antioksidanlarının aterosklerozda trombosit süperoksit üretimi ve agregasyonu üzerindeki etkileri. *J Physiol Pharmacol*. 2006; 57 611-26
- Scott RW, Skirvin RM. Siyah chokeberry (*Aronia melanocarpa* Michx.): Zararlısı olmayan yarı yenilebilir bir meyve. *J Am Pomol Soc*. 2007; 61 135-7
- Seidemann J. Chokeberry şimdiye kadar çok az bilinen bir meyvedir. *Dtsch Lebensmitt Rundsch*. 1993; 89 149-51
- Simeonov SB, Botushanov NP, Karahanian EB, Pavlova M B, Husianitis HK, Troev D M. Diabetes mellituslu hastalarda diyet rejiminin bir parçası olarak *Aronia melanocarpa* suyunun etkileri . *Folia Med (Plovdiv)*. 2002; 44 20-3
- Skoczynska A, Jedrychowska I, Poreba R, Affelska A, Turczyn B. Chokeberry suyunun arteriyel kan basıncı üzerindeki etkisi. *Pharmacol Rep*. 2007; 59 (Ek 1) 66
- Skoczynska A, Jedrychowska I, Poreba R, Affelska-Jercha A, Turczyn B, Wojakowska A. ve ark. Hafif hiperkolesterolemili erkeklerde chokeberry suyunun arteriyel kan basıncı ve lipid parametreleri üzerindeki etkisi. *Pharmacol Rep*. 2007; 59 177-82
- Skupien K, Oszmianski J. Aronia meyvesinin besin değeri ve biyolojik aktivitesi üzerine mineral gübrelemenin etkisi. *Tarım Gıda Bilimi* 2007; 16 46-55
- Strigl AW, Leitner E, Pfannhauser W. 1995. Die schwarze Apfelbeere (*Aronia melanocarpa*) als natürliche Farbstoffquelle. *Dtsch Lebensmitt Rundsch*, 91: 177-80.
- Strigl AW, Leitner E, Pfannhauser W. Die schwarze Apfelbeere (*Aronia melanocarpa*) als natürliche Farbstoffquelle. *Dtsch Lebensmitt Rundsch*. 1995; 91 177-80
- Thani NAA, Keshavarz S, Lwaleed BA, Cooper AJ, Rooprai HK. 2014. Cytotoxicity of gemcitabine enhanced by polyphenolics from *Aronia melanocarpa* in pancreatic cancer cell line AsPC-1. *Journal of Clinical Pathology*, 67: 949-54.
- Urios P, Grigorova-Borsos AM, Peyroux J, Sternberg M. Flavonoidler tarafından ileri glikasyonun inhibisyonu. Diyabet komplikasyonlarını önlemek için beslenme etkisi. *J Soc Biol*. 2007; 201 189-98
- Valçeva-Kuzmanova S, Kuzmanov K, Tsanova-Savova S, Mihova V, Krasnaliev I, Borisova P. et al. Kolesterol içeren diyetlerle beslenen sıçanlarda *Aronia melanocarpa* meyve suyunun lipid düşürücü etkileri . *J Gıda Biyokim*. 2007; 31 589-602
- Valcheva-Kuzmanova S V, Belcheva A. Tıbbi bir bitki olarak *Aronia melanocarpa* hakkında güncel bilgiler . *Folia Med (Plovdiv)*. 2006; 48 11-7

Valcheva-Kuzmanova S, Borisova P, Galunska B, Krasnaliev I, Belcheva A. Aronia melanocarpa'dan elde edilen doğal meyve suyunun sıçanlarda karbon tetraklorür kaynaklı akut karaciğer hasarı üzerindeki hepatoprotektif etkisi. *Exp Toxicol Pathol.* 2004; 56 195-201

Valcheva-Kuzmanova S, Eftimov M, Beleheva I, Tashev R, Beleheva S. 2013. Effect of Aronia melanocarpa fruit juice on fearning and memory in the twoway active avoidance task in rats. *Journal of Biomedical and Clinical Research*, 6: 18-23.

Valcheva-Kuzmanova S, Kuzmanov K, Mihova V, Krasnaliev I, Borisova P, Belcheva A. Yüksek kolesterol diyetiyle beslenen sıçanlarda Aronia melanocarpa meyve suyunun antihiperlipidemik etkisi . *Bitki Besinleri Hum Nutr.* 2007; 62 19-24

Valcheva-Kuzmanova S, Kuzmanov K, Tancheva S, Belcheva A. Aronia melanocarpa meyve suyunun streptozotosin ile indüklenen diyabetik sıçanlarda hipoglisemik ve hipolipidemik etkileri . *Yöntemler Exp Clin Pharmacol'u Bulun.* 2007; 29 101-5

Valcheva-Kuzmanova SV, Belcheva A. 2006. Current knowledge of Aronia melanocarpa as a medicinal plant. *Folia Medica*, 48: 11-17

Walther, E., Müller, S. 2012. Aronia, Apfelbeere (Aronia melanocarpa [Michx.] Elliott). *Handbuch des Arznei- und Gewürzpflanzenbaus*, Ed.: Hoppe B., Band 4. Bernberg, Germany: Verein für Arznei- und Gewürzpflanzen Salupalnta, Bernberg, pp: 95-110.

Wawer I. Doğanın gücü: Aronia melanocarpa , 1. baskı. Londra; Nature's Print Ltd 2006: 1-168

Wen H, Cui H, Tian H, Zhang X, Ma L, Ramassamy C, Li J. 2021. Isolation of Neuroprotective Anthocyanins from Black Chokeberry (Aronia melanocarpa) against Amyloid-βInduced Cognitive Impairment. *Foods*, 10(1): 63. doi: <https://doi.org/10.3390/foods10010063>

Yu W, Gao J, Hao R, Zhang C, Liu H, Fan J, Wei J. 2021. Aronia melanocarpa Elliot. Anthocyanins inhibit colon cancer by regulating glutamine metabolism. *Food Bioscience*, 40: 100910. doi: <https://doi.org/10.1016/j.fbio.2021.100910>.

Zapolska-Downar D, Kosmider A, Naruszewicz M. Chokeberry meyvelerinden elde edilen flavonoidler açısından zengin ekstrakt, endotel hücrelerinin oxLDL kaynaklı apoptozunu inhibe eder. *Ateroskleroz Takviyesi* 2006; 7 223

Zhao C, Giusti MM, Malik M, Moyer MP, Magnuson BA. Ticari antosiyanin açısından zengin özütlerin kolon kanseri ve tümörjenik olmayan kolonik hücre büyümesi üzerindeki etkileri. *J Tarım Gıda Kimyası* 2004; 52 6122-8

Zielinska-Przyjemska M, Olejnik A, Dobrowolska-Zachwieja A, Grajek W. Aronia melancarp a polifenollerinin obez ve obez olmayan bireylerden alınan nötrofillerin oksidatif metabolizması ve apoptozu üzerindeki etkileri . *Acta Sci Pol Technol Aliment.* 2007; 6 75-87.

4 KAYNAKÇA

Arioğlu, H. (2016). Türkiye’de yağlı tohum ve ham yağ üretimi, sorunlar ve çözüm önerileri. *Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 25(Özel Sayı-2), 357–368.

Ay, Ş., 2024. An Empirical Analysis of the Relationship Between Agricultural Revenue and Tax Burden. *ISPEC Journal of Agricultural Sciences*, 8(4): 1127-1133.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14059260>.Baş, H., & Doğan, H. (2022). Tıbbi aromatik bitkilerin antioksidan potansiyeli. Tarım Bilimleri Alanında Multidisipliner Güncel Çalışmalar I (Editörler: K. Yazıcı & H. Doğan), ISBN: 978-625-8377-78-1, Ankara: Bilim Yayınevi.

Demir, İ. (2014). Türkiye'nin yağlı tohum bitkileri üretimi ve bitkisel yağ ihtiyacı. 21. Yüzyılda Fen ve Teknik, 2(2), 75–84.

Eryiğit, T. (2011). İğdir ilinin kalkınmasında endüstri bitkileri tarımının önemi ve geliştirilmesi için bazı öneriler. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 21(1), 73–81.

Göktaş, Ö., & Gıdık, B. (2019). Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım alanları. Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 2(1), 145–151.

Günel, E., Çalışkan, M. E., Kuşman, N., Tuğrul, K. M., Yılmaz, A., Ağırnaslıgil, T., & Onaran, H. (2010). Nişasta ve şeker bitkileri üretimi. Türkiye Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, 11–15 Ocak 2010, Ankara, Bildiriler Kitabı, 377–396.

Mert, M. (2011). Pamuk tarımının temelleri. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Teknik Yayınlar Dizisi No:7.

Mert, M., & Çopur, O. (2010). Lif bitkileri üretiminin artırılması olanakları. Türkiye Ziraat Mühendisleri VII. Teknik Kongresi, 11–15 Ocak 2010, Ankara, Bildiriler Kitabı, 397–421.

TÜİK. (2024). Türkiye İstatistik Kurumu. <https://www.tuik.gov.tr/> Erişim Tarihi: 01.12.2024.

Yazıcı, L. (2022). Influence of different sowing times on yield and biochemical characteristics of different opium poppy (*Papaver somniferum* L.) genotypes. Journal of King Saud University - Science, 34(8), 102337. <https://doi.org/10.1016/j.jksus.2022.102337>

Yazıcı, L. (2024). Yağlı tohumlu bitkiler: Dünya ve ülkemizde mevcut durumun değerlendirilmesi. Tarım Bilimleri Alanında Multidisipliner Güncel Çalışmalar IV (Editörler: K. Yazıcı & H. Doğan), ISBN: 978-625-8377-79-8, Ankara.

Yılmaz, F. K. (2019). Adana Ovaları'nda endüstriyel tarım bitkilerinin üretimindeki değişiklikler. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23(3), 973–986.

5 KAYNAKLAR

Bakal, H., Arıoğlu, H., Güllüoğlu, L., Kurt, C., & Onat, B. (2016). İkinci ürün koşullarında yetiştirilen bazı soya çeşitlerinin önemli agronomik ve kalite özelliklerinin belirlenmesi. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 25(ÖZEL SAYI-2), 125-130.

Bianchi, J. S., Quijano, A., Gosparini, C. O., & Morandi, E. N. (2020). Changes In Leaflet Shape And Seeds Per Pod Modify Crop Growth Parameters, Canopy Light Environment, And Yield Components In Soybean. The Crop Journal, 8(2), 351-364.

Carlson, J. B. (1987). Reproductive Morphology. Soybeans, Improvement, Production, And Uses.

Cubukcu, P., Kocatürk, M., Ilker, E., Kadiroğlu, A., Vurarak, Y., Şahin, Y., ... & Sincik, M. (2021). Stability Analysis Of Some Soybean Genotypes Using Parametric And Nonparametric Methods In Multi-Environments. Turkish Journal Of Field Crops, 26(2), 262-271.

Egli, D. B. (2005). Flowering, Pod Set And Reproductive Success İn Soya Bean. Journal Of Agronomy And Crop Science, 191(4), 283-291.

Gülaç, Z. N. (2023) Ürün Raporu SOYA

Güllüoğlu L, Bakal H, Arioğlu H (2016) The Effects Of Twin-Row Planting Pattern And Plant Population On Seed Yield And Yield Components Of Soybean At Late Double-Cropped Planting In Cukurova Region. *Turk. J. Field Crops* 21(1): 59-65.

Kılınç, A., & Arioğlu, H., & (2024) Tarla, T. B. A. B. D. İkinci Ürün Soya Tarımında Farklı Dozlarda Uygulanan Azotlu Gübrenin Verim Ve Bazı Tarımsal Özelliklere Etkisi.

Kinney, A.J., & Clemente, T.E. (2004). Modifying Soybean Oil For Enhanced Performance İn Biyodisel Blends. *Fuel Processing Technology*, 86(10), 1137-1147.

Lopes Da Silva, Borem, F., Sediayama, A. & Ludke, T. (2017). *Soybean Breeding*. Springer, USA

Öztürk, F., Kızılgöçü, F., & Konuralp Eliçin, A. (2021). Şırnak İli Koşullarında Soya Bitkisinin II. Ürün Olarak Yetiştirilebilme Olanaklarının Araştırılması. *Türk Doğa ve Fen Dergisi*, 10(1), 190-198.

Paraginski, J. A., Toebe, M., Moraes, M. P., Souza, R. R. D., Paraginski, P. E., & Bittencourt, K. C. (2022). Yield Components Of Soybean Cultivars Under Sowing Densities. *Revista Ceres*, 69(4), 416-424.

Şengöz, M. E., & Arslan, H. (2022). İkinci Ürün Soya (Glycine Max L. Merrill) Tarımında Farklı Ekim Sıklığının Verim ve Verim Unsurları Üzerine Etkisi. *ISPEC Journal Of Agricultural Sciences*, 6(4), 842-851.

Wilcox JR (2004) *World Distribution And Trade Of Soybean İn: Boerma HR, Specht JE (Ed) Soybeans: Improvement, Production, And Uses 3rd Ed, Agron. Monogr. 16. ASA, CSSA, And SSSA. Madison, WI, Pp 1–14*

Yaşar, M., & Sezgin, M. (2022). İkinci Ürün Soya Yetiştiriciliğinde Genotip X Çevre Etkileşiminin Araştırılması. *Akademik Ziraat Dergisi*, 11(2), 303-310.

Yildirim, A., & İlker, E. (2018). Ege Bölgesi'nde İkinci Ürün Koşullarında Bazı Soya Çeşit ve Hatlarının Verim ve Agronomik Özellikleri ile Kalite Özelliklerinin Belirlenmesi. *Journal of Adnan Menderes University, Agricultural Faculty*, 15(2).

6 KAYNAKÇA

Atakan, A. & Özkaya Ö.H. (2018). Fitopatolojide Nanoteknoloji. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Derg.* 2018, 22(2): 296-303

Bhushan, B. (2017). *Introduction to Nanotechnology*. B. Bhushan (Ed.), Springer Handbook of Nanotechnology. 4th Edition. Columbus, OH, 43210-1107, USA.

Chhipa, H. (2017). Nanofertilizers and nanopesticides for agriculture. *Environ Chem Lett* (2017) 15:15–22.

El-bendary, H. M. & El-Helaly, A.A. (2013). First record nanotechnology in agricultural: Silica nanoparticles a potential new insecticide for pest control. *Applied Science Reports*. 4 (3), 2013: 241-246.

Gavrilescu, C.M., Paraschiv, C., Horjinec, P., Sotropa, D.M. & Barbu, R.M., (2018). The Advantages and Disadvantages of Nanotechnology *Romanian Journal of Oral Rehabilitation* Vol. 10, No. 2, April – June.

Gopal, M., Gogoi, R., Srivastava, C., Kumar, R., Kumar, P., K.K. Nair, Yadav, S., & Goswami, A. (2011). Nanotechnology and its application in plant protection *Plant Pathology in India: Vision 2030*. S 224-232.

Kumar, Y., Tiwari, K.N. Singh, T. & Raliya, R. (2021). Nanofertilizers and their role in sustainable agriculture. *Annals of Plant and Soil Research* 23(3): 238-255.

Manjunatha, S.B., Biradar D.P. & Aladakatti Y.R. (2016). Nanotechnology and its applications in agriculture: A review J. Farm Sci., 29(1): (1-13).

Mohammed, M.,M. (2021). Disadvantages of using Nano-particles as fertilizers in Iraq. IOP Conf. Series: Earth and Environmental Science 735 (2021) 012043.

Mukhopadhyay, S. S. (2014). Nanotechnology in agriculture: prospects and constraints. Nanotechnology, Science and Applications 2014:7 63–7.

Nasrollahzadeh, M., Mohammad SajadiS., Sajjadi, M. & Zahra Issaabadi Z. (2019) An Introduction to Nanotechnology. Interface Science and Technology, Vol. 28. Chapter 1. pp.27.

Preetha, P.S. & Balakrishnan, N. (2017). A Review of Nano Fertilizers and Their Use and Functions in Soil. International Journal of Current Microbiology and Applied Sciences ISSN: 2319-7706 Volume 6 Number 12 (2017) pp. 3117-3133.

Ragaei, M. & Sabry, AH. (2014). Nanotechnology For Insect Pest Control. International Journal of Science, Environment and Technology, Vol. 3, No 2, 2014, 528 – 545.

Rangasamy, M. (2011). Nano Technology: A Review. Journal of Applied Pharmaceutical Science 01 (02); 2011: 08-16.

Saxena, A., Jain, A., Upadhyay,P., & Gauba,P. (2018). Applications of Nanotechnology in Agriculture Journal of Nanoscience, Nanoengineering & Applications ISSN: 2231-1777 (Online), ISSN: 2321-5194 (Print) Volume 8, Issue 1 s.20-27.

Tarhan, Ö., Gökmen, V. & Harsa, Ş. (2010). Nanoteknolojinin gıda bilim ve teknolojisi alanındaki uygulamaları. Gıda Dergisi, 35(3):219-225.

Tegart, G. (2004). Nanotechnology: the technology for the twenty-first century. foresight
Volume 6 · Number 6 · 2004 · pp. 364-370. Emerald Group Publishing Limited · ISSN 1463-6689.

Turgut, O., Keskin, H.L.& Avşar, A.F. (2011). Nanoteknoloji Nedir? Turkish Medical Journal 5(1): 45-49.

Zahra,Z., Habib, Z., Hyun,H. & Shahzad, H.,M.,A.(2022). Overview on Recent Developments in the Design, Application, and Impacts of Nanofertilizers in Agriculture. Sustainability 2022, 14, 9397.

Zannat, R., Rahman, M.M., & Afroz, . (2021). Application of Nanotechnology in Insect Pest Management: A Review. SAARC Journal of Agriculture. 19(2): 1-11

Zeng, F., Hou, C., Wu, S.Z., Liu, X.X., Tong, Z., & Yu, S.N., (2007). Silver nanoparticles directly formed on natural macroporous matrix and their anti-microbial activities. Nanotechnology, 18:1-8.

7 KAYNAKÇA

Agarwal, A., Narain, S., & Khurana, I. (2001). Making water everybody's business: practice and policy of water harvesting. (No Title).

Agarwal, A., & Narain, S. (1997). Dying wisdom: The decline and revival of traditional water harvesting systems in India. The ecologist, 27(3), 112-117.

- Alparslan N., Tanık A & Dölgen D. (2008). Türkiye’de Su Yönetimi Sorunlar ve Öneriler. Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği (TÜSİAD) Yayın No: T/2008-09/469.
- Berndtsson, J. C. (2010). Green roof performance towards management of runoff water quantity and quality: A review. *Ecological engineering*, 36(4), 351-360.
- Boogaard, F., Lucke, T., & Beecham, S. (2014). Effect of age of permeable pavements on their infiltration function. *CLEAN–Soil, Air, Water*, 42(2), 146-152.
- Chow, V.T., Maidment, D.R. & Mays, L.W. (1988). *Applied Hydrology*. McGraw-Hill Series in Water Resources and Environmental Engineering. McGraw-Hill: New York. ISBN 0-07-010810-2. xiii, 572 pp.
- Demir, D. (2012). Konvansiyonel yağmur suyu yönetim sistemleri ile sürdürülebilir yağmur suyu yönetim sistemlerinin karşılaştırılması: İTÜ Ayazağa yerleşkesi örneği. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- DIN, (1989) Regenwassernutzungsanlagen. Deutsches Institut Normung DIN: 1989, German.
- Dietz, M. E. (2007). Low impact development practices: A review of current research and recommendations for future directions. *Water, air, and soil pollution*, 186, 351-363.
- Falkenmark, M., & Rockström, J. (2004). Balancing water for humans and nature: the new approach in ecohydrology. *Earthscan*.
- Fletcher, T. D., Shuster, W., Hunt, W. F., Ashley, R., Butler, D., Arthur, S., ... Viklander, M. (2014). SUDS, LID, BMPs, WSUD and more – The evolution and application of terminology surrounding urban drainage. *Urban Water Journal*, 12(7), 525–542.
- Getter, K. L., & Rowe, D. B. (2006). The role of extensive green roofs in sustainable development. *HortScience*, 41(5), 1276-1285.
- Gleick, P. H. (1998). *The world's water 1998-1999*. Island Press. Washington DC.
- İncebel C., 2012. Alternatif su kaynaklarının endüstriyel kullanıma kazandırılması için çatı yağmur suyu hasadı (Ostim örneği). Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Levi, S. (2007). Yağış sularının sürdürülebilir yönetimi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lloyd, S. D., Wong, T. H. F., & Chesterfield, C. J. (2002). Water sensitive Urban design-a stormwater management perspective (industry report). In *International Conference on Water Sensitive Urban Design 2002* (pp. 1-38). Cooperative Research Centre for Catchment Hydrology.
- Morison, P. J., & Brown, R. R. (2011). Understanding the nature of publics and local policy commitment to Water Sensitive Urban Design. *Landscape and urban planning*, 99(2), 83-92.
- Pacey, A., & Cullis, A. (1986). Rainwater harvesting. The collection of rainfall and run-off in rural areas (p. 216pp).
- Pamuk Mengü G & Akkuzu E. (2008). Küresel su krizi ve su hasadı teknikleri. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 5(2): 75-85.
- Scholz, M., & Grabowiecki, P. (2007). Review of permeable pavement systems. *Building and environment*, 42(11), 3830-3836.
- Singh, A., and Panda, S. N. (2013). “Optimization and simulation modelling for managing the problems of water resources.” *Water Resour. Manage.*, 27(9), 3421–3431.

Şahin N ve Manioğlu G. (2011). Binalarda yağmur suyunun kullanılması. Tesisat Mühendisliği, 125: 21-32.

Tanik, A. (2017). Yağmur suyu toplama, biriktirme ve geri kullanımı. Su Kaynakları ve Kentler Konferansı, 25-27.

Tema (2017). Geleceğin suyu. http://sutema.org/resources/Document/FileName/2015-12-01_22-11-14692%20GeleceginSuyu.pdf [Erişim: 20 Aralık 2017].

UNESCO. (2021). The United Nations world water development report 2021: valuing water. United Nations.

Ward, S., Memon, F. A. & Butler, D. (2012). Performance of a large building rainwater harvesting system. Water research, 46(16), 5127-5134.-----

Farmasötik ve Biyoteknolojik Uygulamalar için Enzim Teknolojileri

EDİTÖR

☐ Ersin KARATAŞ

YAZARLAR

☐ Ahmet KATI

☐ Arzu ÖZTÜRK KESEBİR

☐ Derya İlke GÜNGÖR

☐ Erva RAKICI

☐ Feyza BURUL

☐ Gamze BALCI

☐ Hacer KAYA ÇAKIR

☐ Hanife ARDAHANLI

☐ Huri DEMİRCİ

☐ Mehmet KARADAYI

☐ Mustafa TANKUŞ

☐ Nilgün POYRAZ

☐ Onur EROĞLU

☐ Pelinsu ALBEY

☐ Selma SEZEN

☐ Sena Nur BAŞARAN

☐ Ülkü Zeynep ÜREYEN ESERTAŞ

☐ Yusuf GÜLŞAHİN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-065-4

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1 KAYNAKÇA

Agarwal T, Singla RK, Garg A. 2019. Carbonic anhydrases and their physiological roles. International Conference on Multidisciplinary Sciences 5th Edition, Duluth, USA.

Aksoy M,. Karaman M, Güller P, Güller U, Küfrevioğlu Oİ. 2019. Curr. Enzyme Inhib., 15, 197–205.

Bailon P, Ehrlich GK, Fung WJ, Berthold W. 2013. Humana Press, pp. 1-6, New Jersey into the function,ligand binding and inhibition . Int J Biochem Mol Biol. 2013; 4(3): 108–128. Published online.

Barrett, M P. 1997. The pentose phosphate pathway and parasitic protozoa. Parasitol Today.13(1):11-6.

- Bruning T, Sundberg AGM, Birner G. 1999. Glutathione alpha as a marker of tubular damage after trichloroethylene exposure. *Arch Toxicol*; 73: 246-254.
- Carlroth. <https://www.carlroth.com/com/en/gel-blot-handling/gradient-mixer/p/n858.1> gradient mikseri
- Ceylan H, Demir Y, Beydemir Ş. 2019. *Protein Pept. Lett.*, 26, 364–370.
- Clare BW, Supuran CT. 2006. A perspective on quantitative structureactivity relationships and carbonic anhydrase inhibitors. *Expert Opin Drug Metab Toxicol.*, 2:113-137
- Datta R, Waheed A, Bonapace G, Shah GN, Sly WS. 2009. Pathogenesis of retinitis pigmentosa associated with apoptosis- inducing mutations in carbonic anhydrase IV. *Proc Natl Acad Sci U S A.* 106:3437-3442.
- De Simone G, Scozzafava A, Supuran CT. 2009. Which carbonic anhydrases are targeted by the antiepileptic sulfonamides and sulfamates? *Chem Biol Drug Des.*74:317-321
- De Simone G, Supuran CT. 2007. Antiobesity carbonic anhydrase inhibitors. *Curr Top Med Chem.*7:879-884
- De Simone G, Supuran CT. 2010. Carbonic anhydrase IX: biochemical and crystallographic characterization of a novel antitumor target. *Biochim Biophys Acta.* 1804:404-409.
- Doonan S, Cutler P. 2004. General Strategies. In: *Protein Purification Protocols*, P. Cutler (Editor), Humana Press, pp. 1-13, New Jersey
- Du AL, Ren HM, Lu CZ, Tu JL, Xu CF, Sun YA. 2009. Carbonic anhydrase III is insufficient in muscles of myasthenia gravis patients. *Autoimmunity.*42:209-215.
- Gao BB, Clermont A, Rook S, et al. 2007. Extracellular carbonic anhydrase mediates hemorrhagic retinal and cerebral vascular permeability through prekallikrein activation. *Nat Med.*13:181-188.
- Ge T, Yang J, Zhou S, Wang Y, Li Y, Tong X. 2020. The Role of the Pentose Phosphate Pathway in Diabetes and Cancer. *Front. Endocrinol.* 11:365. doi: 10.3389/fendo.2020.00365
- Gerni S, Cansu Öztürk, Namık Kılınç, Hasan Özdemir, Ö. İrfan Küfrevioğlu. 2024. Unveiling the Suppressible Potential of Phenolic Compounds on Bovine Milk Lactoperoxidase. *ChemistrySelect*, 9, e202304844. doi.org/10.1002/slct.2023048
- Göksu S, Naderi A, Akbaba Y, Kalın P, Akıncioğlu A, Gülçin İ, Durdagi S, Salmas RE. 2014. Carbonic anhydrase inhibitory properties of novel benzylsulfamides using molecular modeling and experimental studies. *Bioorg Chem.* 56:75-82. doi: 10.1016/j.bioorg.2014.07.009. Epub 2014 Aug 1. PMID: 25159522.
- Guler OO, Capasso C, Supuran CT. 2016. A Magnificent Enzyme Superfamily: Carbonic Anhydrases, Their Purification and Characterization. *J. Enzym. Inhib. Med. Chem.*, 31(5): 689-694.
- Güller U, Önalın Ş, Arabacı M, Karataş B, Yaşar M, Küfrevioğlu Öİ. 2020. *Fish Physiol. Biochem.*, 46, 2169–2180.
- Hage DS, Clarke W. 2004. Affinity Chromatography: An Overview. In: *Encyclopedia of Chromatography*, J. Cazes (Editor), Marcel Dekker, pp. 40-43, New York
- Hage, DS, 1999. Affinity Chromatography: A Review of Clinical Applications. *Clinical Chemistry*, 45, 593-615.
- Hassan M, Shajee I, Waheed B, Ahmad A, Sly WS. 2013. Structure, function and applications of carbonic anhydrase isozymes. *Bioorganic & medicinal chemistry*, 21(6), 1570-1582.
- Hedhammar M, Karlström AE, Hober S. 2013. Chromatographic methods for protein purification. http://www.biotech.kth.se/courses/gru/courselist/BB2040_ENG/ChromMethods.pdf
- İŞGÖR GY/Ankara Üniversitesi/ link: <http://80.251.40.59/ankara.edu.tr/isgor/index.htm>

Kakolyris S, Giatromanolaki A, Koukourakis M, Powis G, Souglakos J, Divridis E., et al, 2001. Thioredoxin expression is associated with lymph node status and prognosis in early operable nonsmall cell lung cancer, *Clin Cancer Res.*, 7:3087-91.

Kaya B, Metin S, & Korkmaz R, Şimşek E. 2023. Carbonic Anhydrase Inhibitors and Their Pharmacological Applications. In: Karaman, E. (ed.), *International Research in Health Sciences-II*. Özgür Publications. DOI: <https://doi.org/10.58830/ozgur.pub74.c368>

Kaya E, Oktay Başeğmez Hİ, Baydemir Peşint G. 2019. Laktoperoksidaz enzimini inhibe eden maddelerin belirlenmesi için yapılan bazı çalışmaların incelenmesi ve enzimin uygulama alanlarının örneklendirilmesi. *Artıbilim: Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi* 2(2), 1-8

Keha EE. Küfrevioğlu Öİ. 2021. *Biyokimya, Aktif yayınları*, Erzurum.

Konak Üİ, Turhan İ, Certel M. 2014. Proteinlerin Kromatografik Yöntemlerle Saflaştırılması. *Akademik Gıda* 12(2) 79-87.

Korkmaz IN. 2022. In Vitro Inhibition Effects of 2-Amino Thiazole Derivatives on Lactoperoxidase Enzyme Activity. *Cumhuriyet Sci. J.*, 43(1) 33-37 DOI: <https://doi.org/10.17776/csj.1017247>

Köksal Z. 2019. Inhibition Effects of Selected Thiophene-2-Sulfonamides on Lactoperoxidase. *Drug and Chemical Toxicology*, In Press. DOI: 10.1080/01480545.2019.1600532.

Kumpalume P, Ghose S. 2003. Chromatography: The High-Resolution Technique for Protein Separation. In: *Isolation and Purification of Proteins*, R. Hatti-Kaul and B. Mattiasson (Editors), Marcel Dekker, pp. 29-56, New York.

Kupriyanova E, Pronina N, LOS D. 2017. Carbonic anhydrase-A universal enzyme of the carbon-based life. *Photosynthetica*, 55.1: 3-19.

Lehtonen J, Shen B, Vihinen M, et al. 2004. Characterization of CA XIII, a novel member of the carbonic anhydrase isozyme family. *J Biol Chem.*279:2719-2727

Mustacich D, Powis G. 2000. Thioredoxine Reductase Review article, *Biochem J.* 346: 1-8.

Naldan M, Işık M, Demir Y, Duran HE, Beydemir Ş, Kara D, Tunç A. 2020. *Turkish J. Sci. Health*, 1, 9–19.

Ostrove S. 1990. Affinity Chromatography: General Methods. In: *Methods in Enzymology*, J.N. Abelson and M.I. Simon (Editors), Academic Press, pp. 357-371, New York.

Özyürek İ, Kalın R, Özdemir H. 2020. D-Penisilamin, D-Penisilamin disülfid ve N-Asetil-D-penisilamin'in Laktoperoksidaz Enzim Aktivitesi Üzerine İnhibisyon Etkileri. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 10(2), 1146-1153. <https://doi.org/10.21597/jist.669441>

Powis G, Kirkpatrick DL, Angulo M, Baker A. 1998. Thioredoxin redox control of cell growth and death and the effects of inhibitors, *Chem-Biol Interact*, 111-112: 23-34.

Rosenberg, IM. 2005. Affinity Chromatography. In: *Protein Analysis and Purification (Benchtop Techniques)*, Birkhäuser, pp. 363-381, Basel.

Sharma S, Singh AK, Kaushik S, Sinha M, Singh RP, Sharma P, Sirohi H, Kaur P, Singh TP. 2013. Lactoperoxidase: structural insights into the function, ligand binding and inhibition. *Int J Biochem Mol Biol.* 13;4(3):108-28. PMID: 24049667; PMCID: PMC3776144.

Sundberg AGM, Appelkuist EL, Backman L, Dallner G. 1994. Urinary p class glutathione transferase-pi as an indicator of tubular damage in the human kidney. *Nephron*; 67: 308-316.

- Supuran CT. 2008. Diuretics: from classical carbonic anhydrase inhibitors to novel applications of the sulfonamides. *Curr Pharm Des.*14:641-648
- Şişecioğlu M, Uğuz MT, Çankaya M, Özdemir H, Gülçin İ. 2011. Effects of Ceftazidime Pentahydrate, Prednisolone, Amikacin Sulfate, Ceftriaxone Sodium and Teicoplanin on Bovine Milk Lactoperoxidase Activity. *International Journal of Pharmacology*, 7: 79-83.
- Taslimi P, Işık M, Türkan F, Durgun M, Türkeş C, Gülçin İ, Beydemir Ş. 2020. *J. Biomol. Struct. Dyn.*, 39, 5449–5460.
- Thomas JH, Gilham B. 1983. *Wills' Biochemical Basis of Medicine* Wright, London. 297-302.
- Tufan A. 2019. Schiff Bazı Altın Komplekslerinin TrxR Enzim İnhibitör Rolünün Araştırılması. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.*
- Türkan F, Calimli MH, Kanberoğlu GS, Karaman M. J. 2021. *Biomol. Struct. Dyn.*, 39, 3277–3284.
- Türkeş C, Kesebir AÖ, Demir Y, Küfrevioğlu Öİ, Beydemir Ş. 2021. Calcium Channel Blockers: The Effect of Glutathione S-Transferase Enzyme Activity and Molecular Docking Studies. *ChemistrySelect*, 6(40), 11137-11143.
- Uslu S. 2005. Clinical Significance of Enzymuria and Microproteinuria. *Türk Klinik Biyokimya Derg;* 3(3): 125-141
- Welsh SJ, Bellamy WT, Briehl MM, Powis G. The redox protein thioredoxin-1 (Trx-1) increases hypoxia-inducible factor 1alpha protein expression: Trx-1 overexpression results in increased vascular endothelial growth factor production and enhanced tumor angiogenesis. *Cancer Res.* 2002 Sep 1;62(17):5089-95. PMID: 12208766.
- Wilchek, Chaiken I. 2000. An Overview of Affinity Chromatography. In: *Affinity Chromatography* Wilchek, M., Chaiken -Methods and Protocols,
- Zou H, Luo Q, Zhou D. 2001. Affinity membrane chromatography for the analysis and purification of proteins. *Journal of Biochemical and Biophysical Methods* 49: 199-240.

2 KAYNAKÇA

- Adams, R. A., G. Leon, N. M. Miller, S. P. Reyes, C. H. Thantrong, A. M. Thokkadam, A. S. Lemma, D. M. Sivaloganathan, X. Wan and M. P. Brynildsen (2021). "Rifamycin antibiotics and the mechanisms of their failure." *J Antibiot (Tokyo)* 74(11): 786-798.
- Andersson, M.I, MacGowan, A.P. (2003). Development of the quinolones. *The Journal of Antimicrobial Chemotherapy.* 51.
- Andriole, V. T. (2005). "The quinolones: past, present, and future." *Clin Infect Dis* 41 Suppl 2: S113-119.
- Bethesda, (2017). *Clinical and Research Information on Drug-Induced Liver Injury.* National Institute of Diabetes and Digestive and Kidney Diseases; Chloramphenicol.
- Bush, K. and P. A. Bradford (2016). "beta-Lactams and beta-Lactamase Inhibitors: An Overview." *Cold Spring Harb Perspect Med* 6(8).
- Campbell, E. A., N. Korzheva, A. Mustaev, K. Murakami, S. Nair, A. Goldfarb and S. A. Darst (2001). "Structural mechanism for rifampicin inhibition of bacterial rna polymerase." *Cell* 104(6): 901-912.
- Castañeda-García, A., J. Blázquez and A. Rodríguez-Rojas (2013). "Molecular Mechanisms and Clinical Impact of Acquired and Intrinsic Fosfomycin Resistance." *2(2):* 217-236.
- Cha, R., R. G. Grucz, Jr. and M. J. Rybak (2003). "Daptomycin dose-effect relationship against resistant gram-positive organisms." *Antimicrob Agents Chemother* 47(5): 1598-1603.

- Chopra, I. and M. Roberts (2001). "Tetracycline antibiotics: mode of action, applications, molecular biology, and epidemiology of bacterial resistance." *Microbiol Mol Biol Rev* 65(2): 232-260 ; second page, table of contents.
- Cudmore, J., M. Seftel, J. Sisler and R. Zarychanski (2014). "Methotrexate and trimethoprim-sulfamethoxazole: toxicity from this combination continues to occur." *Can Fam Physician* 60(1): 53-56.
- Darby, E. M., E. Trampari, P. Siasat, M. S. Gaya, I. Alav, M. A. Webber and J. M. A. Blair (2023). "Molecular mechanisms of antibiotic resistance revisited." *Nat Rev Microbiol* 21(5): 280-295.
- Dinos, G. P. (2017). "The macrolide antibiotic renaissance." *Br J Pharmacol* 174(18): 2967-2983.
- Dzidic, S., Suskovic, J., and Kos, B. (2008). Antibiotic resistance mechanisms in bacteria: biochemical and genetic aspects. *Food Technol. Biotechnol.* 46 (1), 11–21.
- Egorov, A. M., M. M. Ulyashova and M. Y. Rubtsova (2018). "Bacterial Enzymes and Antibiotic Resistance." *Acta Naturae* 10(4): 33-48.
- Fàbrega, A., S. Madurga, E. Giralt and J. Vila (2009). "Mechanism of action of and resistance to quinolones." 2(1): 40-61.
- Fernandez-Billon, M., A. E. Llambias-Cabot, E. Jordana-Lluch, A. Oliver and M. D. Macia (2023). "Mechanisms of antibiotic resistance in *Pseudomonas aeruginosa* biofilms." *Biofilm* 5: 100129.
- Fisher, J. F., S. O. Meroueh and S. Mobashery (2005). "Bacterial resistance to beta-lactam antibiotics: compelling opportunism, compelling opportunity." *Chem Rev* 105(2): 395-424.
- Grigorenko, V. G., M. Y. Rubtsova, I. V. Uporov, I. V. Ishtubaev, I. P. Andreeva, D. S. Shcherbinin, A. V. Veselovsky and A. M. Egorov (2018). "Bacterial TEM-Type Serine Beta-Lactamases: Structure and Analysis of Mutations." *Biochemistry (Moscow), Supplement Series B: Biomedical Chemistry* 12(2): 87-95.
- Halawa, E. M., M. Fadel, M. W. Al-Rabia, A. Behairy, N. A. Nouh, M. Abdo, R. Olga, L. Fericean, A. M. Atwa, M. El-Nablaway and A. Abdeen (2023). "Antibiotic action and resistance: updated review of mechanisms, spread, influencing factors, and alternative approaches for combating resistance." *Front Pharmacol* 14: 1305294.
- Henry, R. J. (1943). "The Mode of Action of Sulfonamides." *Bacteriol Rev* 7(4): 175-262.
- Holmes, A. H., L. S. P. Moore, A. Sundsfjord, M. Steinbakk, S. Regmi, A. Karkey, P. J. Guerin and L. J. V. Piddock (2016). "Understanding the mechanisms and drivers of antimicrobial resistance." *Lancet (London, England)* 387(10014): 176-187.
- Jane E. Sykes, Mark G. (2021). Papich, in *Greene's Infectious Diseases of the Dog and Cat (Fifth Edition)*.
- Kang, H.-K. and Y. Park (2015). "Glycopeptide Antibiotics: Structure and Mechanisms of Action." *jbv* 45(2): 67-78.
- Kaur Sodhi, K. and C. K. Singh (2022). "Recent development in the sustainable remediation of antibiotics: A review." 3-4: 100008.
- Kohanski, M. A., D. J. Dwyer and J. J. Collins (2010). "How antibiotics kill bacteria: from targets to networks." *Nature Reviews Microbiology* 8(6): 423-435.
- Krause, K. M., A. W. Serio, T. R. Kane and L. E. Connolly (2016). "Aminoglycosides: An Overview." *Cold Spring Harb Perspect Med* 6(6).
- Laskin, A. I., Bennett, J. W., and Gadd, G. M. (2002). *Adv. Appl. Microbiol.* 51.
- Lee, J.-H. (2019). "Perspectives towards antibiotic resistance: from molecules to population." *Journal of Microbiology* 57(3): 181-184.

- Le, T., Bhushan, V., Sochat, M., Chavda, Y., Zureick, A., Kalani, M., Kallianos, K. (2018) First Aid for USMLE STEP. McGraw-Hill Education.
- Levinson, W.E. (2016). Review of Medical Microbiology and Immunology. 14th ed. McGraw Hill Education.
- Lin, J., K. Nishino, M. C. Roberts, M. Tolmasky, R. I. Aminov and L. Zhang (2015). "Mechanisms of antibiotic resistance." 6.
- Miklasińska-Majdanik, M. (2021). "Mechanisms of Resistance to Macrolide Antibiotics among *Staphylococcus aureus*." 10(11): 1406.
- Munita, J. M. and C. A. Arias (2016). "Mechanisms of Antibiotic Resistance." 4(2): 10.1128/microbiolspec.vmbf-0016-2015.
- Nordmann, P., M. Gniadkowski, C. G. Giske, L. Poirel, N. Woodford, V. Miriagou and C. European Network on (2012). "Identification and screening of carbapenemase-producing Enterobacteriaceae." Clin Microbiol Infect 18(5): 432-438.
- O'Neill, J., (2014). Antimicrobial resistance: tackling a crisis for the health and wealth of nations. Rev Antimicrob Resis 20:1–16.
- Patel, Y., V. Soni, K. Y. Rhee and J. D. Helmann (2023). "Mutations in *rpoB* That Confer Rifampicin Resistance Can Alter Levels of Peptidoglycan Precursors and Affect beta-Lactam Susceptibility." mBio 14(2): e0316822.
- Prosser, G. A. and L. P. S. de Carvalho (2013). "Kinetic mechanism and inhibition of *Mycobacterium tuberculosis* d-alanine:d-alanine ligase by the antibiotic d-cycloserine." 280(4): 1150-1166.
- Ramirez, M. S. and M. E. Tolmasky (2010). "Aminoglycoside modifying enzymes." Drug Resist Updat 13(6): 151-171.
- Scheffers, D. J. and M. G. Pinho (2005). "Bacterial cell wall synthesis: new insights from localization studies." Microbiol Mol Biol Rev 69(4): 585-607.
- Sarkar, R., Kaushik, P. B., Champak, D., Palash, J. S., and Dutta, S. (2021). Bacteriophage therapy to combat antibiotic resistance: a brief review. Pharma Innovation J. 10 (5), 389–394.
- Schwarz, S., C. Kehrenberg, B. Doublet and A. Cloeckaert (2004). "Molecular basis of bacterial resistance to chloramphenicol and florfenicol." FEMS Microbiology Reviews 28(5): 519-542.
- Shaw, K. J. and M. R. Barbachyn (2011). "The oxazolidinones: past, present, and future." Ann N Y Acad Sci 1241: 48-70.
- Silver, L. L. (2011). "Challenges of Antibacterial Discovery." 24(1): 71-109.
- Silverman, J. A., L. I. Mortin, A. D. Vanpraagh, T. Li and J. Alder (2005). "Inhibition of daptomycin by pulmonary surfactant: in vitro modeling and clinical impact." J Infect Dis 191(12): 2149-2152.
- Spížek, J., Rezanka, T. (2004). Lincomycin, clindamycin and their applications. Applied Microbiology and Biotechnology. 64 (4): 455–64.
- Stone, K. J. and J. L. Strominger (1971). "Mechanism of Action of Bacitracin: Complexation with Metal Ion and C55-Isoprenyl Pyrophosphate." 68(12): 3223-3227.
- Surette, M. D., P. Spanogiannopoulos and G. D. Wright (2021). "The Enzymes of the Rifamycin Antibiotic Resistance." Acc Chem Res 54(9): 2065-2075.

Tenson, T., M. Lovmar and M. Ehrenberg (2003). "The mechanism of action of macrolides, lincosamides and streptogramin B reveals the nascent peptide exit path in the ribosome." *J Mol Biol* 330(5): 1005-1014.

Volkers, G., Palm, G.J., Weiss, M.S., Wright, G.D., Hinrichs, W. (2011). Structural basis for a new tetracycline resistance mechanism relying on the TetX monooxygenase. *FEBS Lett.* 585 (7): 1061–6.

World Health Organization (WHO). (2024). Better use of vaccines could reduce antibiotic use by 2.5 billion doses annually, says WHO". Retrieved 11 October 2024.

World Health Organization (2021). World Health Organization model list of essential medicines: 22nd list (2021). Geneva: World Health Organization.

Wright, G. D. (2005). "Bacterial resistance to antibiotics: enzymatic degradation and modification." *Adv Drug Deliv Rev* 57(10): 1451-1470.

Zahedi Bialvaei, A., M. Rahbar, M. Yousefi, M. Asgharzadeh and H. Samadi Kafil (2016). "Linezolid: a promising option in the treatment of Gram-positives." *Journal of Antimicrobial Chemotherapy* 72(2): 354-364.

Zhanel, G. G., J. A. Karlowsky, E. Rubinstein and D. J. Hoban (2006). "Tigecycline: a novel glycycline antibiotic." *Expert Rev Anti Infect Ther* 4(1): 9-25.

Zhou, K., J. Liang, X. Dong, P. Zhang, C. Feng, W. Shi, M. Gao, Q. Li, X. Zhang, J. Lu, X. Lin, K. Li, H. Zhang, M. Zhu and Q. Bao (2021). "Identification and Characterization of a Novel Chromosomal Aminoglycoside 2'-N-Acetyltransferase, AAC(2')-If, From an Isolate of a Novel Providencia Species, *Providencia wenzhouensis* R33." *Front Microbiol* 12: 711037.

3 KAYNAKÇA

Alao, J. P., E. W. Lam, S. Ali, L. Buluwela, W. Bordogna, P. Lockey, R. Varshochi, A. V. Stavropoulou, R. C. Coombes and D. M. Vigushin (2004). "Histone deacetylase inhibitor trichostatin A represses estrogen receptor alpha-dependent transcription and promotes proteasomal degradation of cyclin D1 in human breast carcinoma cell lines." *Clin Cancer Res* 10(23): 8094-8104.

Annunziato, A. (2008). "DNA packaging: nucleosomes and chromatin." *Nature education* 1(1): 26.

Bannister, A. J. and T. Kouzarides (2011). "Regulation of chromatin by histone modifications." *Cell Res* 21(3): 381-395.

Chiu, H. W., Y. L. Yeh, Y. C. Wang, W. J. Huang, S. Y. Ho, P. Lin and Y. J. Wang (2016). "Combination of the novel histone deacetylase inhibitor YCW1 and radiation induces autophagic cell death through the downregulation of BNIP3 in triple-negative breast cancer cells in vitro and in an orthotopic mouse model." *Mol Cancer* 15(1): 46.

Damaskos, C., N. Garpis, S. Valsami, M. Kontos, E. Spartalis, T. Kalampokas, E. Kalampokas, A. Athanasiou, D. Moris, A. Daskalopoulou, S. Davakis, G. Tsourouflis, K. Kontzoglou, D. Perrea, N. Nikiteas and D. Dimitroulis (2017). "Histone Deacetylase Inhibitors: An Attractive Therapeutic Strategy Against Breast Cancer." *Anticancer Res* 37(1): 35-46.

Eckschlager, T., J. Plch, M. Stiborova and J. Hrabeta (2017). "Histone Deacetylase Inhibitors as Anticancer Drugs." *International Journal of Molecular Sciences* 18(7): 1414.

Ediriweera, M. K., K. H. Tennekoon and S. R. Samarakoon (2019). "Emerging role of histone deacetylase inhibitors as anti-breast-cancer agents." *Drug Discov Today* 24(3): 685-702.

- Fan, J., W. J. Yin, J. S. Lu, L. Wang, J. Wu, F. Y. Wu, G. H. Di, Z. Z. Shen and Z. M. Shao (2008). "ER alpha negative breast cancer cells restore response to endocrine therapy by combination treatment with both HDAC inhibitor and DNMT inhibitor." *J Cancer Res Clin Oncol* 134(8): 883-890.
- Felsenfeld, G. (1992). "Chromatin as an essential part of the transcriptional mechanism." *Nature* 355(6357): 219-224.
- Garmpis, N., C. Damaskos, A. Garmpi, E. Kalampokas, T. Kalampokas, E. Spartalis, A. Daskalopoulou, S. Valsami, M. Kontos, A. Nonni, K. Kontzoglou, D. Perrea, N. Nikiteas and D. Dimitroulis (2017). "Histone Deacetylases as New Therapeutic Targets in Triple-negative Breast Cancer: Progress and Promises." *Cancer Genomics Proteomics* 14(5): 299-313.
- Garmpis, N., C. Damaskos, A. Garmpi, E. Spartalis, E. Kalampokas, T. Kalampokas, G.-A. Margonis, D. Schizas, N. Andreatos and A. Angelou (2018). "Targeting histone deacetylases in endometrial cancer: a paradigm-shifting therapeutic strategy?" *European Review for Medical & Pharmacological Sciences* 22(4).
- Garmpis, N., C. Damaskos, D. Dimitroulis, G. Kouraklis, A. Garmpi, P. Sarantis, E. Koustas, A. Patsouras, I. Psilopatis, E. A. Antoniou, M. V. Karamouzis, K. Kontzoglou and A. Nonni (2022). "Clinical Significance of the Histone Deacetylase 2 (HDAC-2) Expression in Human Breast Cancer." *J Pers Med* 12(10).
- Grunstein, M. (1997). "Histone acetylation in chromatin structure and transcription." *Nature* 389(6649): 349-352.
- Guvendir Celik, E. and O. Eroglu (2023). "Combined treatment with ruxolitinib and MK-2206 inhibits the JAK2/STAT5 and PI3K/AKT pathways via apoptosis in MDA-MB-231 breast cancer cell line." *Mol Biol Rep* 50(1): 319-329.
- Hu, X., H. M. Stern, L. Ge, C. O'Brien, L. Haydu, C. D. Honchell, P. M. Haverty, B. A. Peters, T. D. Wu, L. C. Amler, J. Chant, D. Stokoe, M. R. Lackner and G. Cavet (2009). "Genetic alterations and oncogenic pathways associated with breast cancer subtypes." *Mol Cancer Res* 7(4): 511-522.
- Huang, M., J. Zhang, C. Yan, X. Li, J. Zhang and R. Ling (2019). "Small molecule HDAC inhibitors: Promising agents for breast cancer treatment." *Bioorg Chem* 91: 103184.
- Jazirehi, A. R. (2010). "Regulation of apoptosis-associated genes by histone deacetylase inhibitors: implications in cancer therapy." *Anticancer Drugs* 21(9): 805-813.
- Kaya Çakir, H. and O. Eroglu (2021). "In vitro anti-proliferative effect of capecitabine (Xeloda) combined with mocetinostat (MGCD0103) in 4T1 breast cancer cell line by immunoblotting." *Iran J Basic Med Sci* 24(11): 1515-1522.
- Keck, K. M. and L. F. Pemberton (2012). "Histone chaperones link histone nuclear import and chromatin assembly." *Biochim Biophys Acta* 1819(3-4): 277-289.
- Kouzarides, T. (2007). "Chromatin modifications and their function." *Cell* 128(4): 693-705.
- Krusche, C. A., P. Wülfing, C. Kersting, A. Vloet, W. Böcker, L. Kiesel, H. M. Beier and J. Alfer (2005). "Histone deacetylase-1 and -3 protein expression in human breast cancer: a tissue microarray analysis." *Breast Cancer Res Treat* 90(1): 15-23.
- Li, A., Z. Liu, M. Li, S. Zhou, Y. Xu, Y. Xiao and W. Yang (2016). "HDAC5, a potential therapeutic target and prognostic biomarker, promotes proliferation, invasion and migration in human breast cancer." *Oncotarget* 7(25): 37966-37978.

Li, L., Y. Sun, J. Liu, X. Wu, L. Chen, L. Ma and P. Wu (2015). "Histone deacetylase inhibitor sodium butyrate suppresses DNA double strand break repair induced by etoposide more effectively in MCF-7 cells than in HEK293 cells." *BMC Biochem* 16: 2.

Li, Y. and E. Seto (2016). "HDACs and HDAC Inhibitors in Cancer Development and Therapy." *Cold Spring Harb Perspect Med* 6(10).

Luu, T. H., R. J. Morgan, L. Leong, D. Lim, M. McNamara, J. Portnow, P. Frankel, D. D. Smith, J. H. Doroshow, C. Wong, A. Aparicio, D. R. Gandara and G. Somlo (2008). "A phase II trial of vorinostat (suberoylanilide hydroxamic acid) in metastatic breast cancer: a California Cancer Consortium study." *Clin Cancer Res* 14(21): 7138-7142.

Mann, B. S., J. R. Johnson, K. He, R. Sridhara, S. Abraham, B. P. Booth, L. Verbois, D. E. Morse, J. M. Jee, S. Pope, R. S. Harapanhalli, R. Dagher, A. Farrell, R. Justice and R. Pazdur (2007). "Vorinostat for treatment of cutaneous manifestations of advanced primary cutaneous T-cell lymphoma." *Clin Cancer Res* 13(8): 2318-2322.

Marks, P. A. (2007). "Discovery and development of SAHA as an anticancer agent." *Oncogene* 26(9): 1351-1356.

Marks, P. A., V. M. Richon and R. A. Rifkind (2000). "Histone deacetylase inhibitors: inducers of differentiation or apoptosis of transformed cells." *J Natl Cancer Inst* 92(15): 1210-1216.

McKenna, N. J. and B. W. O'Malley (2002). "Combinatorial control of gene expression by nuclear receptors and coregulators." *Cell* 108(4): 465-474.

Müller, B. M., L. Jana, A. Kasajima, A. Lehmann, J. Prinzler, J. Budczies, K. J. Winzer, M. Dietel, W. Weichert and C. Denkert (2013). "Differential expression of histone deacetylases HDAC1, 2 and 3 in human breast cancer--overexpression of HDAC2 and HDAC3 is associated with clinicopathological indicators of disease progression." *BMC Cancer* 13: 215.

Ning, L., R. Jaskula-Sztul, M. Kunnimalaiyaan and H. Chen (2008). "Suberoyl bishydroxamic acid activates notch1 signaling and suppresses tumor progression in an animal model of medullary thyroid carcinoma." *Ann Surg Oncol* 15(9): 2600-2605.

Olzscha, H., S. Sheikh and N. B. La Thangue (2015). "Deacetylation of chromatin and gene expression regulation: a new target for epigenetic therapy." *Crit Rev Oncog* 20(1-2): 1-17.

Ozdağ, H., A. E. Teschendorff, A. A. Ahmed, S. J. Hyland, C. Blenkiron, L. Bobrow, A. Veerakumarasivam, G. Burt, T. Subkhankulova, M. J. Arends, V. P. Collins, D. Bowtell, T. Kouzarides, J. D. Brenton and C. Caldas (2006). "Differential expression of selected histone modifier genes in human solid cancers." *BMC Genomics* 7: 90.

Pathak, R., P. Singh, S. Ananthkrishnan, S. Adamczyk, O. Schimmel and C. K. Govind (2018).

Peterson, C. L. and M. A. Laniel (2004). "Histones and histone modifications." *Curr Biol* 14(14): R546-551.

Psilopatis, I., N. Garmpis, A. Garmpi, K. Vrettou, P. Sarantis, E. Koustas, E. A. Antoniou, D. Dimitroulis, G. Kouraklis, M. V. Karamouzis, G. Marinos, K. Kontzoglou, A. Nonni, K. Nikolettos, F. N. Fleckenstein, C. Zoumpouli and C. Damaskos (2023). "The Emerging Role of Histone Deacetylase Inhibitors in Cervical Cancer Therapy." *Cancers (Basel)* 15(8).

Rey, M., M. Irondelle, F. Waharte, F. Lizarraga and P. Chavrier (2011). "HDAC6 is required for invadopodia activity and invasion by breast tumor cells." *European journal of cell biology* 90(2-3): 128-135.

Rodríguez-Paredes, M. and M. Esteller (2011). "Cancer epigenetics reaches mainstream oncology." *Nat Med* 17(3): 330-339.

- Saji, S., M. Kawakami, S. Hayashi, N. Yoshida, M. Hirose, S. Horiguchi, A. Itoh, N. Funata, S. L. Schreiber, M. Yoshida and M. Toi (2005). "Significance of HDAC6 regulation via estrogen signaling for cell motility and prognosis in estrogen receptor-positive breast cancer." *Oncogene* 24(28): 4531-4539.
- Schech, A., A. Kazi, S. Yu, P. Shah and G. Sabnis (2015). "Histone Deacetylase Inhibitor Entinostat Inhibits Tumor-Initiating Cells in Triple-Negative Breast Cancer Cells." *Mol Cancer Ther* 14(8): 1848-1857
- Scheel, C. and R. A. Weinberg (2012). "Cancer stem cells and epithelial-mesenchymal transition: concepts and molecular links." *Semin Cancer Biol* 22(5-6): 396-403.
- Selim, O., C. Song, A. Kumar, R. Phelan, A. Singh and N. Federman (2023). "A review of the therapeutic potential of histone deacetylase inhibitors in rhabdomyosarcoma." *Front Oncol* 13: 1244035.
- Singh, A. and J. Settleman (2010). "EMT, cancer stem cells and drug resistance: an emerging axis of evil in the war on cancer." *Oncogene* 29(34): 4741-4751.
- Sterner, D. E. and S. L. Berger (2000). "Acetylation of histones and transcription-related factors." *Microbiol Mol Biol Rev* 64(2): 435-459.
- Suraweera, A., K. J. O'Byrne and D. J. Richard (2018). "Combination Therapy With Histone Deacetylase Inhibitors (HDACi) for the Treatment of Cancer: Achieving the Full Therapeutic Potential of HDACi." *Front Oncol* 8: 92.
- Suzuki, J., Y. Y. Chen, G. K. Scott, S. Devries, K. Chin, C. C. Benz, F. M. Waldman and E. S. Hwang (2009). "Protein acetylation and histone deacetylase expression associated with malignant breast cancer progression." *Clin Cancer Res* 15(9): 3163-3171.
- Terranova-Barberio, M., M. S. Roca, A. I. Zotti, A. Leone, F. Bruzzese, C. Vitagliano, G. Scogliamiglio, D. Russo, G. D'Angelo, R. Franco, A. Budillon and E. Di Gennaro (2016). "Valproic acid potentiates the anticancer activity of capecitabine in vitro and in vivo in breast cancer models via induction of thymidine phosphorylase expression." *Oncotarget* 7(7): 7715-7731.
- Thomas, S., K. T. Thurn, E. Biçaku, D. C. Marchion and P. N. Münster (2011). "Addition of a histone deacetylase inhibitor redirects tamoxifen-treated breast cancer cells into apoptosis, which is opposed by the induction of autophagy." *Breast Cancer Res Treat* 130(2): 437-447.
- Turner, B. M. (2000). "Histone acetylation and an epigenetic code." *Bioessays* 22(9): 836-845.
- Ververis, K. and T. C. Karagiannis (2012). "An atlas of histone deacetylase expression in breast cancer: fluorescence methodology for comparative semi-quantitative analysis." *Am J Transl Res* 4(1): 24-43.
- Woo, Y. M. (2016). "Epigenetic Regulation in Cystogenesis." *Adv Exp Med Biol* 933: 59-68.
- Zhang, Z., H. Yamashita, T. Toyama, H. Sugiura, Y. Ando, K. Mita, M. Hamaguchi, Y. Hara, S. Kobayashi and H. Iwase (2005). "Quantitation of HDAC1 mRNA expression in invasive carcinoma of the breast*." *Breast Cancer Res Treat* 94(1): 11-16.
- Zhang, Z., H. Yamashita, T. Toyama, H. Sugiura, Y. Omoto, Y. Ando, K. Mita, M. Hamaguchi, S.-i. Hayashi and H. Iwase (2004). "HDAC6 expression is correlated with better survival in breast cancer." *Clinical Cancer Research* 10(20): 6962-6968.

Acharya, B., A. Acharya, S. Gautam, S. P. Ghimire, G. Mishra, N. Parajuli and B. Sapkota (2020). "Advances in diagnosis of Tuberculosis: an update into molecular diagnosis of Mycobacterium tuberculosis." *Molecular biology reports* 47: 4065-4075.

Ahmad, S. (2011). "Pathogenesis, immunology, and diagnosis of latent Mycobacterium tuberculosis infection." *Journal of Immunology Research* 2011(1): 814943.

Ahmed, N., L. Caviedes, M. Alam, K. R. Rao, V. Sangal, P. Sheen, R. H. Gilman and S. E. Hasnain (2003). "Distinctiveness of Mycobacterium tuberculosis genotypes from human immunodeficiency virus type 1-seropositive and-seronegative patients in Lima, Peru." *Journal of clinical microbiology* 41(4): 1712-1716.

Al-Obaidi, H., A. D. Al-Obaidi, P. Moliya, H. Harb, I. Agha, N. Merza, H. T. Hashim, M. N. Al-Obaidi and O. Al-Obaidi (2024). "Gastric Tuberculosis Masquerading as Persistent Epigastric Pain in an Immunocompetent Patient: A Case Report." *Journal of Investigative Medicine High Impact Case Reports* 12: 23247096241298160.

Anand, P. and Y. Akhter (2022). "A review on enzyme complexes of electron transport chain from Mycobacterium tuberculosis as promising drug targets." *International journal of biological macromolecules* 212: 474-494.

Arloing, S. (1898). "Agglutination de bacille de la tuberculose vraie." *CR Acad Sci* 126: 1398-1400.

Barliana, M. I., N. N. Afifah, V. Yunivita and R. Ruslami (2023). "Genetic polymorphism related to ethambutol outcomes and susceptibility to toxicity." *Frontiers in Genetics* 14: 1118102.

Chin, K. L., L. Anibarro, M. E. Sarmiento and A. Acosta (2023). "Challenges and the Way forward in Diagnosis and Treatment of Tuberculosis Infection." *Tropical medicine and infectious disease* 8(2): 89.

Cocito, C. G. (1991). "Properties of the mycobacterial antigen complex A60 and its applications to the diagnosis and prognosis of tuberculosis." *Chest* 100(6): 1687-1693.

Daniel, T. M. (1988). "Antibody and antigen detection for the immunodiagnosis of tuberculosis: why not? What more is needed? Where do we stand today." *The Journal of infectious diseases* 158(4): 678-680.

Daniel, T. M., J. A. McDonough and R. E. Huebner (1991). "Absence of IgG or IgM Antibody Response to Mycobacterium tuberculosis 30, OOO-Da Antigen after Primary Tuberculous Infection." *Journal of Infectious Diseases* 164(4): 821-821.

Delogu, G., M. Sali and G. Fadda (2013). "The biology of mycobacterium tuberculosis infection." *Mediterranean journal of hematology and infectious diseases* 5(1).

Gausi, K., E. H. Ignatius, X. Sun, S. Kim, L. Moran, L. Wiesner, F. von Groote-Bidlingmaier, R. Hafner, K. Donahue and N. Vanker (2021). "A semimechanistic model of the bactericidal activity of high-dose isoniazid against multidrug-resistant tuberculosis: results from a randomized clinical trial." *American journal of respiratory and critical care medicine* 204(11): 1327-1335.

Gennaro, M. L. (2000). "Immunologic diagnosis of tuberculosis." *Clinical infectious diseases* 30(Supplement_3): S243-S246.

Giddey, A. D., T. A. Ganief, N. Ganief, A. Koch, D. F. Warner, N. C. Soares and J. M. Blackburn (2021). "Cell Wall proteomics reveal phenotypic adaption of drug-resistant Mycobacterium smegmatis to subinhibitory rifampicin exposure." *Frontiers in Medicine* 8: 723667.

Gopaldaswamy, R., S. Shanmugam, R. Mondal and S. Subbian (2020). "Of tuberculosis and non-tuberculous mycobacterial infections—a comparative analysis of epidemiology, diagnosis and treatment." *Journal of biomedical science* 27: 1-17.

- Harries, A. (2004). "How does the diagnosis of tuberculosis in persons infected with HIV differ from diagnosis in persons not infected with HIV." *TOMAN'S TUBERCULOSIS*: 80.
- Janin, Y. L. (2007). "Antituberculosis drugs: ten years of research." *Bioorganic & medicinal chemistry* 15(7): 2479-2513.
- Jin, K. W., J. Y. Lee, S. Rhiu and D. G. Choi (2019). "Longitudinal evaluation of visual function and structure for detection of subclinical Ethambutol-induced optic neuropathy." *Plos one* 14(4): e0215297.
- Khan, M. T. and S. I. Malik (2020). "Structural dynamics behind variants in pyrazinamidase and pyrazinamide resistance." *Journal of Biomolecular Structure and Dynamics* 38(10): 3003-3017.
- Konstantinos, A. (2010). "Testing for tuberculosis." *Australian prescriber* 33(1).
- Migliori, G. B., C. W. Ong, L. Petrone, L. D'Ambrosio, R. Centis and D. Goletti (2021). "The definition of tuberculosis infection based on the spectrum of tuberculosis disease." *Breathe* 17(3).
- Morgado, S., É. Fonseca and A. C. Vicente (2021). "Genomic epidemiology of rifampicin ADP-ribosyltransferase (Arr) in the Bacteria domain." *Scientific Reports* 11(1): 19775.
- Organization, W. H. (2023). *Global status report on road safety 2023: summary*, World Health Organization.
- Perkins, M. D. and J. Cunningham (2007). "Facing the crisis: improving the diagnosis of tuberculosis in the HIV era." *The Journal of infectious diseases* 196(Supplement_1): S15-S27.
- Pottumarthy, S., V. C. Wells and A. J. Morris (2000). "A comparison of seven tests for serological diagnosis of tuberculosis." *Journal of clinical microbiology* 38(6): 2227-2231.
- Reingewertz, T. H., T. Meyer, F. McIntosh, J. Sullivan, M. Meir, Y.-F. Chang, M. A. Behr and D. Barkan (2020). "Differential sensitivity of mycobacteria to isoniazid is related to differences in KatG-mediated enzymatic activation of the drug." *Antimicrobial Agents and Chemotherapy* 64(2): 10.1128/aac. 01899-01819.
- Sakiyama, A., C. Saren, Y. Kaneko and K.-I. Oinuma (2023). "Identification of a mycobacterial hydrazidase, an isoniazid-hydrolyzing enzyme." *Scientific Reports* 13(1): 8180.
- Siddiqi, K., M.-L. Lambert and J. Walley (2003). "Clinical diagnosis of smear-negative pulmonary tuberculosis in low-income countries: the current evidence." *The Lancet infectious diseases* 3(5): 288-296.
- Sotsuka, T., Y. Sasaki, S. Hirai, F. Yamagishi and K. Ueno (2011). "Association of isoniazid-metabolizing enzyme genotypes and isoniazid-induced hepatotoxicity in tuberculosis patients." *In vivo* 25(5): 803-812.
- Steingart, K. R., A. Ramsay, D. W. Dowdy and M. Pai (2012). "Serological tests for the diagnosis of active tuberculosis: relevance for India." *Indian Journal of Medical Research* 135(5): 695-702.
- Surette, M. D., P. Spanogiannopoulos and G. D. Wright (2021). "The enzymes of the rifamycin antibiotic resistome." *Accounts of chemical research* 54(9): 2065-2075.
- Tong, M. and E. D. Brown (2023). "Food for thought: Opportunities to target carbon metabolism in antibacterial drug discovery." *Annals of the New York Academy of Sciences* 1524(1): 51-64.
- Zhou, Q., Z. Si, K. Wang, K. Li, W. Hong, Y. Zhang and P. Li (2022). "Enzyme-triggered smart antimicrobial drug release systems against bacterial infections." *Journal of Controlled Release* 352: 507-526.

- Agu, C. V., Lai, S. M., Ujor, V., Biswas, P. K., Jones, A., Gopalan, V., & Ezeji, T. C. (2018). Development of a high-throughput assay for rapid screening of butanogenic strains. *Scientific Reports*, 8(1), 3379.
- Aymard, C., Bonaventura, C., Henkens, R., Mousty, C., Hecquet, L., Charmantray, F., ... & Doumèche, B. (2017). High-Throughput Electrochemical Screening Assay for Free and Immobilized Oxidases: Electrochemiluminescence and Intermittent Pulse Amperometry. *ChemElectroChem*, 4(4), 957-966.
- Ban, S., Lin, W., Luo, Z., & Luo, J. (2019). Improving hydrogen production of *Chlamydomonas reinhardtii* by reducing chlorophyll content via atmospheric and room temperature plasma. *Bioresource technology*, 275, 425-429.
- Barbieri, E. M., Muir, P., Akhuetie-Oni, B. O., Yellman, C. M., & Isaacs, F. J. (2017). Precise editing at DNA replication forks enables multiplex genome engineering in eukaryotes. *Cell*, 171(6), 1453-1467.
- Bergenholtz, D., Liu, G., Hansson, D., & Nielsen, J. (2019). Construction of mini-chemostats for high-throughput strain characterization. *Biotechnology and Bioengineering*, 116(5), 1029-1038.
- Chen, P., Chen, D., Li, S., Ou, X., & Liu, B. F. (2019). Microfluidics towards single cell resolution protein analysis. *TrAC Trends in Analytical Chemistry*, 117, 2-12.
- Chen, X., Zhang, D., Su, N., Bao, B., Xie, X., Zuo, F., ... & Yang, Y. (2019). Visualizing RNA dynamics in live cells with bright and stable fluorescent RNAs. *Nature Biotechnology*, 37(11), 1287-1293.
- Cheng, F., Tang, X. L., & Kardashliev, T. (2018). Transcription factor-based biosensors in high-throughput screening: advances and applications. *Biotechnology journal*, 13(7), 1700648.
- Cheng, F., Zhu, L., & Schwaneberg, U. (2015). Directed evolution 2.0: improving and deciphering enzyme properties. *Chemical Communications*, 51(48), 9760-9772.
- Choe, D., Lee, J. H., Yoo, M., Hwang, S., Sung, B. H., Cho, S., ... & Cho, B. K. (2019). Adaptive laboratory evolution of a genome-reduced *Escherichia coli*. *Nature communications*, 10(1), 935.
- Debon, A., Pott, M., Obexer, R., Green, A. P., Friedrich, L., Griffiths, A. D., & Hilvert, D. (2019). Ultrahigh-throughput screening enables efficient single-round oxidase remodelling. *Nature Catalysis*, 2(9), 740-747.
- Dekker, L., & Polizzi, K. M. (2017). Sense and sensitivity in bioprocessing—detecting cellular metabolites with biosensors. *Current opinion in chemical biology*, 40, 31-36.
- Dörr, M., Fibinger, M. P., Last, D., Schmidt, S., Santos-Aberturas, J., Böttcher, D., ... & Bornscheuer, U. T. (2016). Fully automatized high-throughput enzyme library screening using a robotic platform. *Biotechnology and Bioengineering*, 113(7), 1421-1432.
- Ebert, M. C., & Pelletier, J. N. (2017). Computational tools for enzyme improvement: why everyone can—and should—use them. *Current Opinion in Chemical Biology*, 37, 89-96.
- Graf, M., Haas, T., Müller, F., Buchmann, A., Harm-Bekbenbetova, J., Freund, A., ... & Takors, R. (2019). Continuous adaptive evolution of a fast-growing *Corynebacterium glutamicum* strain independent of protocatechuate. *Frontiers in microbiology*, 10, 1648.
- Guo, C., Hu, Y., Yang, C., Urs, A. N. N., & Zhang, Y. (2018). Developing a colorimetric assay for Fe (II)/2-oxoglutarate-dependent dioxygenase. *Analytical biochemistry*, 548, 109-114.
- He, Y., Wang, X., Ma, B., & Xu, J. (2019). Ramanome technology platform for label-free screening and sorting of microbial cell factories at single-cell resolution. *Biotechnology Advances*, 37(6), 107388.

- Held, T., Klemmer, D., & Lässig, M. (2019). Survival of the simplest in microbial evolution. *Nature communications*, 10(1), 2472.
- Jakociunas, T., Rajkumar, A. S., Zhang, J., Arsovska, D., Rodriguez, A., Jendresen, C. B., ... & Keasling, J. D. (2015). CasEMBLR: Cas9-facilitated multiloci genomic integration of in vivo assembled DNA parts in *Saccharomyces cerevisiae*. *ACS synthetic biology*, 4(11), 1226-1234.
- Jian, X., Guo, X., Wang, J., Tan, Z. L., Xing, X. H., Wang, L., & Zhang, C. (2020). Microbial microdroplet culture system (MMC): An integrated platform for automated, high-throughput microbial cultivation and adaptive evolution. *Biotechnology and bioengineering*, 117(6), 1724-1737.
- Jiang, A. L., Hu, W., Li, W. J., Liu, L., Tian, X. J., Liu, J., ... & Chen, J. H. (2018). Enhanced production of L-lactic acid by *Lactobacillus thermophilus* SRZ50 mutant generated by high-linear energy transfer heavy ion mutagenesis. *Engineering in Life Sciences*, 18(9), 626-634.
- Katre, G., Ajmera, N., Zinjarde, S., & RaviKumar, A. (2017). Mutants of *Yarrowia lipolytica* NCIM 3589 grown on waste cooking oil as a biofactory for biodiesel production. *Microbial cell factories*, 16, 1-14.
- Leavell, M. D., Singh, A. H., & Kaufmann-Malaga, B. B. (2020). High-throughput screening for improved microbial cell factories, perspective and promise. *Current Opinion in Biotechnology*, 62, 22-28.
- Lee, S. Y., Kim, H. U., Chae, T. U., Cho, J. S., Kim, J. W., Shin, J. H., & Jang, Y. S. (2019). A comprehensive metabolic map for production of bio-based chemicals. *Nature catalysis*, 2(1), 18-33.
- Lima, H. R. S., da Silva, J. S., de Oliveira Farias, E. A., Teixeira, P. R. S., Eiras, C., & Nunes, L. C. C. (2018). Electrochemical sensors and biosensors for the analysis of antineoplastic drugs. *Biosensors and Bioelectronics*, 108, 27-37.
- Lin, J. L., Wagner, J. M., & Alper, H. S. (2017). Enabling tools for high-throughput detection of metabolites: metabolic engineering and directed evolution applications. *Biotechnology advances*, 35(8), 950-970.
- Lin, Y., Chen, Y., Li, Q., Tian, X., & Chu, J. (2019). Rational high-throughput screening system for high sophorolipids production in *Candida bombicola* by co-utilizing glycerol and glucose capacity. *Bioresources and Bioprocessing*, 6, 1-9.
- Liu, L., Pan, A., Spofford, C., Zhou, N., & Alper, H. S. (2015). An evolutionary metabolic engineering approach for enhancing lipogenesis in *Yarrowia lipolytica*. *Metabolic engineering*, 29, 36-45.
- Liu, Y., Xue, Z. L., Chen, S. P., Wang, Z., Zhang, Y., Gong, W. L., & Zheng, Z. M. (2016). A high-throughput screening strategy for accurate quantification of menaquinone based on fluorescence-activated cell sorting. *Journal of Industrial Microbiology and Biotechnology*, 43(6), 751-760.
- Ma, F., Chung, M. T., Yao, Y., Nidetz, R., Lee, L. M., Liu, A. P., ... & Yang, G. Y. (2018). Efficient molecular evolution to generate enantioselective enzymes using a dual-channel microfluidic droplet screening platform. *Nature communications*, 9(1), 1030.
- Majdinasab, M., Mitsubayashi, K., & Marty, J. L. (2019). Optical and electrochemical sensors and biosensors for the detection of quinolones. *Trends in biotechnology*, 37(8), 898-915.
- Morita, H., Hasunuma, T., Vassileva, M., Kondo, A., & Tsenkova, R. (2014). A new screening method for recombinant *Saccharomyces cerevisiae* strains based on their xylose fermentation ability measured by near infrared spectroscopy. *Analytical Methods*, 6(17), 6628-6634.
- Naseri, G., Behrend, J., Rieper, L., & Mueller-Roeber, B. (2019). COMPASS for rapid combinatorial optimization of biochemical pathways based on artificial transcription factors. *Nature communications*, 10(1), 2615.

- Pandey, B. R., Ghimire, S., Bhattarai, S., Shrestha, E., Thapa, P., & Shrestha, B. G. (2019). Isolation, growth, enzyme assay and identification via 16S rRNA full sequencing of cellulolytic microbes from Nepal for biofuel production. *Renewable Energy*, 132, 515-526.
- Pereira, R., Wei, Y., Mohamed, E., Radi, M., Malina, C., Herrgård, M. J., ... & Chen, Y. (2019). Adaptive laboratory evolution of tolerance to dicarboxylic acids in *Saccharomyces cerevisiae*. *Metabolic Engineering*, 56, 130-141.
- Pfeifer, E., Gätgens, C., Polen, T., & Frunzke, J. (2017). Adaptive laboratory evolution of *Corynebacterium glutamicum* towards higher growth rates on glucose minimal medium. *Scientific reports*, 7(1), 16780.
- Qiang, W., Ling-ran, F., Luo, W., Han-guang, L., Lin, W., Ya, Z., & Xiao-bin, Y. (2014). Mutation breeding of lycopene-producing strain *Blakeslea trispora* by a novel atmospheric and room temperature plasma (ARTP). *Applied biochemistry and biotechnology*, 174, 452-460.
- Qin, Y., Wu, L., Wang, J., Han, R., Shen, J., Wang, J., ... & Chiu, D. T. (2019). A fluorescence-activated single-droplet dispenser for high accuracy single-droplet and single-cell sorting and dispensing. *Analytical chemistry*, 91(10), 6815-6819.
- Ren, L., Yang, S., Zhang, P., Qu, Z., Mao, Z., Huang, P. H., ... & Huang, T. J. (2018). Standing surface acoustic wave (SSAW)-based fluorescence-activated cell sorter. *Small*, 14(40), 1801996.
- Ronda, C., Pedersen, L. E., Sommer, M. O., & Nielsen, A. T. (2016). CRMAGE: CRISPR optimized mage recombineering. *Scientific reports*, 6(1), 19452.
- Rugbjerg, P., & Sommer, M. O. (2019). Overcoming genetic heterogeneity in industrial fermentations. *Nature biotechnology*, 37(8), 869-876.
- Sandner, V., Pybus, L. P., McCreath, G., & Glassey, J. (2019). Scale-down model development in Ambr systems: An industrial perspective. *Biotechnology journal*, 14(4), 1700766.
- Schie, I. W., Rüger, J., Mondol, A. S., Ramoji, A., Neugebauer, U., Krafft, C., & Popp, J. (2018). High-throughput screening Raman spectroscopy platform for label-free cellomics. *Analytical chemistry*, 90(3), 2023-2030.
- Sesen, M., Alan, T., & Neild, A. (2017). Droplet control technologies for microfluidic high throughput screening (μ HTS). *Lab on a Chip*, 17(14), 2372-2394.
- Si, T., Chao, R., Min, Y., Wu, Y., Ren, W., & Zhao, H. (2017). Automated multiplex genome-scale engineering in yeast. *Nature communications*, 8(1), 15187.
- Silverman, A. D., Kelley-Loughnane, N., Lucks, J. B., & Jewett, M. C. (2018). Deconstructing cell-free extract preparation for in vitro activation of transcriptional genetic circuitry. *ACS synthetic biology*, 8(2), 403-414.
- Stavrakis, S., Holzner, G., Choo, J., & DeMello, A. (2019). High-throughput microfluidic imaging flow cytometry. *Current opinion in biotechnology*, 55, 36-43.
- Swasey, S. M., Nicholson, H. C., Copp, S. M., Bogdanov, P., Gorovits, A., & Gwinn, E. G. (2018). Adaptation of a visible wavelength fluorescence microplate reader for discovery of near-infrared fluorescent probes. *Review of Scientific Instruments*, 89(9).
- Tajsoleiman, T., Mears, L., Krühne, U., Gernaey, K. V., & Cornelissen, S. (2019). An industrial perspective on scale-down challenges using miniaturized bioreactors. *Trends in biotechnology*, 37(7), 697-706.
- Tan, Z. L., Zheng, X., Wu, Y., Jian, X., Xing, X., & Zhang, C. (2019). In vivo continuous evolution of metabolic pathways for chemical production. *Microbial Cell Factories*, 18, 1-19.

- Totlani, K., van Tatenhove-Pel, R. J., Kreutzer, M. T., van Gulik, W. M., & van Steijn, V. (2023). Microbioreactors for nutrient-controlled microbial cultures: Bridging the gap between bioprocess development and industrial use. *Biotechnology Journal*, 18(6), 2200549.
- Wagner, J. M., Liu, L., Yuan, S. F., Venkataraman, M. V., Abate, A. R., & Alper, H. S. (2018). A comparative analysis of single cell and droplet-based FACS for improving production phenotypes: Riboflavin overproduction in *Yarrowia lipolytica*. *Metabolic engineering*, 47, 346-356.
- Wang, B. L., Ghaderi, A., Zhou, H., Agresti, J., Weitz, D. A., Fink, G. R., & Stephanopoulos, G. (2014). Microfluidic high-throughput culturing of single cells for selection based on extracellular metabolite production or consumption. *Nature biotechnology*, 32(5), 473-478.
- Wang, X., Li, Q., Sun, C., Cai, Z., Zheng, X., Guo, X., ... & Ma, Y. (2019). GREACE-assisted adaptive laboratory evolution in endpoint fermentation broth enhances lysine production by *Escherichia coli*. *Microbial Cell Factories*, 18, 1-13.
- Wang, X., Ren, L., Su, Y., Ji, Y., Liu, Y., Li, C., ... & Ma, B. (2017). Raman-activated droplet sorting (RADS) for label-free high-throughput screening of microalgal single-cells. *Analytical Chemistry*, 89(22), 12569-12577.
- Westley, C., Xu, Y., Carnell, A. J., Turner, N. J., & Goodacre, R. (2016). Label-free surface enhanced Raman scattering approach for high-throughput screening of biocatalysts. *Analytical chemistry*, 88(11), 5898-5903.
- Wong, B. G., Mancuso, C. P., Kiriakov, S., Bashor, C. J., & Khalil, A. S. (2018). Precise, automated control of conditions for high-throughput growth of yeast and bacteria with eVOLVER. *Nature biotechnology*, 36(7), 614-623.
- Yang, H., Yu, H., & Shen, Z. (2015). A novel high-throughput and quantitative method based on visible color shifts for screening *Bacillus subtilis* THY-15 for surfactin production. *Journal of Industrial Microbiology and Biotechnology*, 42(8), 1139-1147.
- Yousefi, M., Dehghani, S., Nosrati, R., Zare, H., Evazalipour, M., Mosafer, J., ... & Ramezani, M. (2019). Aptasensors as a new sensing technology developed for the detection of MUC1 mucin: A review. *Biosensors and Bioelectronics*, 130, 1-19.
- Yu, X. J., Huang, C. Y., Chen, H., Wang, D. S., Chen, J. L., Li, H. J., ... & Wang, Z. P. (2019). High-throughput Biochemical fingerprinting of oleaginous *Aurantiochytrium* sp. strains by fourier transform infrared spectroscopy (FT-IR) for lipid and carbohydrate productions. *Molecules*, 24(8), 1593.
- Zeng, W., Du, G., Chen, J., Li, J., & Zhou, J. (2015). A high-throughput screening procedure for enhancing α -ketoglutaric acid production in *Yarrowia lipolytica* by random mutagenesis. *Process Biochemistry*, 50(10), 1516-1522.
- Zeng, W., Guo, L., Xu, S., Chen, J., & Zhou, J. (2020). High-throughput screening technology in industrial biotechnology. *Trends in biotechnology*, 38(8), 888-906.
- Zha, J., Zang, Y., Mattozzi, M., Plassmeier, J., Gupta, M., Wu, X., ... & Koffas, M. A. (2018). Metabolic engineering of *Corynebacterium glutamicum* for anthocyanin production. *Microbial Cell Factories*, 17, 1-13.
- Zhang, X., Zhang, C., Zhou, Q. Q., Zhang, X. F., Wang, L. Y., Chang, H. B., ... & Xing, X. H. (2015). Quantitative evaluation of DNA damage and mutation rate by atmospheric and room-temperature plasma (ARTP) and conventional mutagenesis. *Applied microbiology and biotechnology*, 99, 5639-5646.
- Zhang, X., Zhang, X., Xu, G., Zhang, X., Shi, J., & Xu, Z. (2018). Integration of ARTP mutagenesis with biosensor-mediated high-throughput screening to improve L-serine yield in *Corynebacterium glutamicum*. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 102, 5939-5951.

- Zhou, S., & Alper, H. S. (2019). Strategies for directed and adapted evolution as part of microbial strain engineering. *Journal of Chemical Technology & Biotechnology*, 94(2), 366-376.
- Zhou, S., Ding, R., Chen, J., Du, G., Li, H., & Zhou, J. (2017). Obtaining a panel of cascade promoter-5'-UTR complexes in *Escherichia coli*. *ACS Synthetic Biology*, 6(6), 1065-1075.
- Zhou, S., Liu, P., Chen, J., Du, G., Li, H., & Zhou, J. (2016). Characterization of mutants of a tyrosine ammonia-lyase from *Rhodotorula glutinis*. *Applied microbiology and biotechnology*, 100, 10443-10452.
- Zhou, S., Lyu, Y., Li, H., Koffas, M. A., & Zhou, J. (2019). Fine-tuning the (2S)-naringenin synthetic pathway using an iterative high-throughput balancing strategy. *Biotechnology and Bioengineering*, 116(6), 1392-1404.

6 KAYNAKÇA

- Behin, J., & Amiri, P. (2023). A review of recent advances in airlift reactors technology with emphasis on environmental remediation. *Journal of Environmental Management*, 335, 117560.
- Bose, R., & Bose, K. (2022). A brief introduction to recombinant DNA technology. In *Textbook on cloning, expression and purification of recombinant proteins* (pp. 1-12). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Cruz-Morató, C., Ferrando-Climent, L., Rodríguez-Mozaz, S., Barceló, D., Marco-Urrea, E., Vicent, T., & Sarrà, M. (2013). Degradation of pharmaceuticals in non-sterile urban wastewater by *Trametes versicolor* in a fluidized bed bioreactor. *Water Research*, 47(14), 5200–5210.
- Domokos, A., Nagy, B., Szilagyi, B., Marosi, G., & Nagy, Z. K. (2021). Integrated continuous pharmaceutical technologies—a review. *Organic Process Research & Development*, 25(4), 721–739.
- Dong, Z., Wen, Z., Zhao, F., Kuhn, S., & Noël, T. (2021). Scale-up of micro-and milli-reactors: An overview of strategies, design principles, and applications. *Chemical Engineering Science: X*, 10, 100097.
- Gervais, D. (2019). Quality control and downstream processing of therapeutic enzymes. In *Therapeutic enzymes: Function and clinical implications* (pp. 55-80).
- Gilgunn, S., & Bones, J. (2018). Challenges to industrial mAb bioprocessing—removal of host cell proteins in CHO cell bioprocesses. *Current Opinion in Chemical Engineering*, 22, 98–106.
<https://doi.org/10.1016/j.coche.2018.08.001>
- Gronemeyer, P., Ditz, R., & Strube, J. (2014). Trends in upstream and downstream process development for antibody manufacturing. *Bioengineering (Basel, Switzerland)*, 1(4), 188–212.
<https://doi.org/10.3390/bioengineering1040188>
- International Pharmaceutical Federation (FIP). (n.d.). Pharmaceutical enzymes. Retrieved August 18, 2024, from <https://www.fip.org/pharmaceutical-enzymes>.
- Jozala, A. F., Geraldes, D. C., Tundisi, L. L., Feitosa, V. D. A., Breyer, C. A., Cardoso, S. L., ... & Pessoa Jr, A. (2016). Biopharmaceuticals from microorganisms: From production to purification. *Brazilian Journal of Microbiology*, 47(Suppl. 1), 51–63.
- Krause, M. E., & Sahin, E. (2019). Chemical and physical instabilities in manufacturing and storage of therapeutic proteins. *Current Opinion in Biotechnology*, 60, 159–167. <https://doi.org/10.1016/j.copbio.2019.01.014>
- Kyle, M. K. (2022). Incentives for pharmaceutical innovation: What's working, what's lacking. *Journal de Droit de la Santé et de l'Assurance Maladie*, (5), 24–40.

- Madhavan, A., Arun, K. B., & Sindhu, R. (2021). Customized yeast cell factories for biopharmaceuticals: from cell engineering to process scale up. *Microbial Cell Factories*, 20, 124. <https://doi.org/10.1186/s12934-021-01617-z>
- Manjrekar, O. N., & Mills, P. L. (2022). Trickle bed reactors. In *Multiphase flows for process industries: Fundamentals and applications* (Vol. 2, pp. 533–588).
- McGillicuddy, N., Floris, P., Albrecht, S., & Bones, J. (2018). Examining the sources of variability in cell culture media used for biopharmaceutical production. *Biotechnology Letters*, 40(1), 5–21. <https://doi.org/10.1007/s10529-017-2437-8>
- Palit, S. (2014). Advanced oxidation processes, nanofiltration, and application of bubble column reactor. In *Nanomaterials for environmental protection* (pp. 205–215).
- Papavasileiou, V., Koulouris, A., Siletti, C., & Petrides, D. (2007). Optimize manufacturing of pharmaceutical products with process simulation and production scheduling tools. *Chemical Engineering Research and Design*, 85(7), 1086–1097.
- Parasuraman, S., Kumar, L. N. D., Thanapakiam, G., Sayem, A. S. M., Chuah, J. J., & Venkateskumar, K. (2024). Biopharmaceutical production by recombinant DNA technology: Future perspectives. In *Microbial products for health and nutrition* (pp. 285–303). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Petrides, D., Carmichael, D., Siletti, C., & Koulouris, A. (2014). Biopharmaceutical process optimization with simulation and scheduling tools. *Bioengineering*, 1(4), 154–187.
- Piccinno, F., Hischier, R., Seeger, S., & Som, C. (2016). From laboratory to industrial scale: A scale-up framework for chemical processes in life cycle assessment studies. *Journal of Cleaner Production*, 135, 1085–1097.
- Qamar, M. O., Balu, K., & Ahn, Y. H. (2024). BiVO₄-driven photocatalytic degradation of pharmaceuticals in slurry bubble column reactor: Influencing factors and toxicological profiling. *Chemical Engineering Journal*, 496, 153526.
- Rahman, M. (2013). Medical applications of fermentation technology. *Advanced Materials Research*, 810, 127–157.
- Santos, N., Santos-Ebinuma, V., Pessoa, A., & Pereira, J. (2017). Liquid-liquid extraction of biopharmaceuticals from fermented broth: Trends and future prospects. *Journal of Chemical Technology & Biotechnology*, 93. <https://doi.org/10.1002/jctb.5476>
- Saravanane, R., Murthy, D. V. S., & Krishnaiah, K. (2001). Bioaugmentation and anaerobic treatment of pharmaceutical effluent in fluidized bed reactor. *Journal of Environmental Science and Health, Part A*, 36(5), 779–791.
- Sengar, A., & Vijayanandan, A. (2022). Effects of pharmaceuticals on membrane bioreactor: Review on membrane fouling mechanisms and fouling control strategies. *Science of The Total Environment*, 808, 152132.
- Tambosi, J. L., de Sena, R. F., Favier, M., Gebhardt, W., José, H. J., Schröder, H. F., & Moreira, R. D. F. P. M. (2010). Removal of pharmaceutical compounds in membrane bioreactors (MBR) applying submerged membranes. *Desalination*, 261(1–2), 148–156.
- Tormo-Budowski, R., Cambroner-Henrichs, J. C., Durán, J. E., Masís-Mora, M., Ramírez-Morales, D., Quirós-Fournier, J. P., & Rodríguez-Rodríguez, C. E. (2021). Removal of pharmaceuticals and ecotoxicological changes in wastewater using *Trametes versicolor*: A comparison of fungal stirred tank and trickle-bed bioreactors. *Chemical Engineering Journal*, 410, 128210.

Tripathi, N. K., & Shrivastava, A. (2018). Scale-up of biopharmaceuticals production. In *Nanoscale fabrication, optimization, scale-up and biological aspects of pharmaceutical nanotechnology* (pp. 133–172). William Andrew Publishing.

Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihaz Kurumu (TİTCK). (n.d.). Beşeri tıbbi ürünler imalathaneleri iyi imalat uygulamaları (GMP) kılavuzu. T.C. Sağlık Bakanlığı. Retrieved August 18, 2024, from https://www.titck.gov.tr/dosya/1/gmp_kilavuz.pdf.

van der Valk, J., Brunner, D., De Smet, K., Fex Svenningsen, A., Honegger, P., Knudsen, L. E., Lindl, T., Noraberg, J., Price, A., Scarino, M. L., & Gstraunthaler, G. (2010). Optimization of chemically defined cell culture media—replacing fetal bovine serum in mammalian in vitro methods. *Toxicology in Vitro*, 24(4), 1053–1063. <https://doi.org/10.1016/j.tiv.2010.03.016>

Wehrs, M., Tanjore, D., Eng, T., Lievens, J., Pray, T. R., & Mukhopadhyay, A. (2019). Engineering robust production microbes for large-scale cultivation. *Trends in Microbiology*, 27(6), 524–537. <https://doi.org/10.1016/j.tim.2019.01.006>

7 5.KAYNAKÇA

Afşin, M. (2010). Katı faz fermantasyon (solid state fermentation; SSF) yöntemiyle *Bacillus licheniformis* ATCC 14580'den proteaz üretimi. Dicle Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı (Doctoral dissertation, Yüksek Lisans Tezi 95 sy).

Arbige, M. V., Shetty, J. K., & Chotani, G. K. (2019). Industrial enzymology: the next chapter. *Trends in biotechnology*, 37(12), 1355-1366.

Banerjee, A., Chisti, Y., & Banerjee, U. C. (2004). Streptokinase—a clinically useful thrombolytic agent. *Biotechnology advances*, 22(4), 287-307.

Basheer, S. M., & Chellappan, S. (2017). Enzyme engineering. *Bioresources and Bioprocess in Biotechnology: Volume 2: Exploring Potential Biomolecules*, 151-168.

Basso, A., & Serban, S. (2020). Overview of immobilized enzymes' applications in pharmaceutical, chemical, and food industry. *Immobilization of Enzymes and Cells: Methods and Protocols*, 27-63.

Bhagat, S., Agarwal, M., & Roy, V. (2013). Serratiopeptidase: a systematic review of the existing evidence. *International Journal of Surgery*, 11(3), 209-217.

Bhatia, S., Singh, A., Batra, N., & Singh, J. (2020). Microbial production and biotechnological applications of α -galactosidase. *International journal of biological macromolecules*, 150, 1294-1313.

Brasil, B. D. S. A. F., de Siqueira, F. G., Salum, T. F. C., Zanette, C. M., & Spier, M. R. (2017). Microalgae and cyanobacteria as enzyme biofactories. *Algal research*, 25, 76-89.

Chang, C. C., Chen, W. C., Ho, T. F., Wu, H. S., & Wei, Y. H. (2011). Development of natural anti-tumor drugs by microorganisms. *Journal of bioscience and bioengineering*, 111(5), 501-511.

Clark, W.C., Dickson, N.M. 2003. Sustainable science: the emerging research program. *Proc. Natl. Acad.*

Cooney, D. A., & Rosenbluth, R. J. (1975). Enzymes as therapeutic agents. *Advances in Pharmacology*, 12, 185-289.

Danis-Wlodarczyk, K. M., Wozniak, D. J., & Abedon, S. T. (2021). Treating bacterial infections with bacteriophage-based enzybiotics: in vitro, in vivo and clinical application. *Antibiotics*, 10(12), 1497.

- Darbandi, A., Elahi, Z., Dadgar-Zankbar, L., Ghasemi, F., Kakavandi, N., Jafari, S., ... & Ghanavati, R. (2024). Application of microbial enzymes in medicine and industry: current status and future perspectives. *Future Microbiology*, 1-19.
- Darvishi, F., Jahanafrooz, Z., & Mokhtarzadeh, A. (2022). Microbial L-asparaginase as a promising enzyme for treatment of various cancers. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 106(17), 5335-5347.
- Diep, D. B., & Nes, I. F. (2002). Ribosomally synthesized antibacterial peptides in Gram positive bacteria. *Current drug targets*, 3(2), 107-122.
- Dinndorf, P. A., Gootenberg, J., Cohen, M. H., Keegan, P., & Pazdur, R. (2007). FDA drug approval summary: pegaspargase (Oncaspar®) for the first-line treatment of children with acute lymphoblastic leukemia (ALL). *The oncologist*, 12(8), 991-998.
- Dixit, M., Panchal, K., Pandey, D., Labrou, N. E., & Shukla, P. (2021). Robotics for enzyme technology: innovations and technological perspectives. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 105(10), 4089-4097.
- Dube, P. N., Sakle, N. S., Dhawale, S. A., More, S. A., & Mokale, S. N. (2019). Synthesis, biological investigation and docking study of novel chromen derivatives as anti-cancer agents. *Anti-Cancer Agents in Medicinal Chemistry (Formerly Current Medicinal Chemistry-Anti-Cancer Agents)*, 19(9), 1150-1160.
- Eden, O. B., Shaw, M. P., Lilleyman, J. S., & Richards, S. (1990). Non-randomised study comparing toxicity of escherichia coli and erwinia asparaginase in children with leukaemia. *Medical and pediatric oncology*, 18(6), 497-502.
- Elshafe, A. M. (2018). Medical, Diagnostic and Therapeutic Applications of Enzymes. *UPI Journal of Pharmaceutical, Medical and Health Sciences*, 01-10.
- Enzymes Market Size, Share & Trends Analysis Report By Product (Carbohydrase, Proteases, Polymerases & Nucleases), By Type (Industrial, Specialty), By Source (Plants, Animals), By Region, And Segment Forecasts, 2024 – 2030. Report ID: 978-1-68038-022-4
- Ercan, D., & Demirci, A. (2016). Recent advances for the production and recovery methods of lysozyme. *Critical Reviews in Biotechnology*, 36(6), 1078-1088.
- Esch, P. M., Gerngross, H., & Fabian, A. (1989). Reduction of postoperative swelling. Objective measurement of swelling of the upper ankle joint in treatment with serrapeptase--a prospective study. *Fortschritte der Medizin*, 107(4), 67-8.
- Fang, M., Yuan, B., Wang, M., Liu, J., & Wang, Z. (2023). Nattokinase: Insights into Biological Activity, Therapeutic Applications, and the Influence of Microbial Fermentation. *Fermentation*, 9(11), 950.
- Galhaup, C., Goller, S., Peterbauer, C. K., Strauss, J., & Haltrich, D. (2002). Characterization of the major laccase isoenzyme from *Trametes pubescens* and regulation of its synthesis by metal ions. *Microbiology*, 148(7), 2159-2169
- Galván Márquez, I. J., McKay, B., Wong, A., Cheetham, J. J., Bean, C., Golshani, A., & Smith, M. L. (2020). Mode of action of nisin on *Escherichia coli*. *Canadian journal of microbiology*, 66(2), 161-168.
- Garrido-Cardenas, J. A., Polo-López, M. I., & Oller-Alberola, I. (2017). Advanced microbial analysis for wastewater quality monitoring: metagenomics trend. *Applied microbiology and biotechnology*, 101, 7445-7458.
- Gram, A., Treffenfeldt, W., Lange, U., McIntyre, T., Wolf, O. 2001. The application of biotechnology to industrial sustainability, OECD Publications Service, Paris, France.

- Gurung, N., Ray, S., Bose, S., & Rai, V. (2013). A broader view: microbial enzymes and their relevance in industries, medicine, and beyond. *BioMed research international*, 2013(1), 329121.
- Harrington, D. J. (1996). Bacterial collagenases and collagen-degrading enzymes and their potential role in human disease. *Infection and immunity*, 64(6), 1885-1891.
- Hartig-Andreasen, C., Schroll, L., & Lange, J. (2019). *Clostridium histolyticum* as first-line treatment of Dupuytren's disease. *Danish medical journal*, 66(2), A5527.
- Hsia, C. H., Shen, M. C., Lin, J. S., Wen, Y. K., Hwang, K. L., Cham, T. M., & Yang, N. C. (2009). Nattokinase decreases plasma levels of fibrinogen, factor VII, and factor VIII in human subjects. *Nutrition Research*, 29(3), 190-196.
- Ianiro, G., Pecere, S., Giorgio, V., Gasbarrini, A., & Cammarota, G. (2016). Digestive enzyme supplementation in gastrointestinal diseases. *Current drug metabolism*, 17(2), 187-193.
- Jemli, S., Ayadi-Zouari, D., Hlima, H. B., & Bejar, S. (2016). Biocatalysts: application and engineering for industrial purposes. *Critical reviews in biotechnology*, 36(2), 246-258.
- Kaur, J., Singh, P., Sharma, D., Harjai, K., & Chhibber, S. (2020). A potent enzymatic agent against methicillin-resistant *Staphylococcus aureus*. *Virus Genes*, 56, 480-497.
- Kaur, R., & Sekhon, B. S. (2012). Enzymes as drugs: an overview. *Journal of Pharmaceutical Education & Research*, 3(2).
- Kawatra, A., Dhankhar, R., Mohanty, A., & Gulati, P. (2020). Biomedical applications of microbial phenylalanine ammonia lyase: Current status and future prospects. *Biochimie*, 177, 142-152.
- Klasen, H. J. (2000). A review on the nonoperative removal of necrotic tissue from burn wounds. *Burns*, 26(3), 207-222.
- Koukol, J., & Conn, E. E. (1961). The metabolism of aromatic compounds in higher plants: IV. Purification and properties of the phenylalanine deaminase of *Hordeum vulgare*. *Journal of Biological Chemistry*, 236(10), 2692-2698.
- Kumar, J. K. (2008). Lysostaphin: an antistaphylococcal agent. *Applied microbiology and biotechnology*, 80, 555-561.
- Lalitha, P., Veena, V., Vidhyapriya, P., Lakshmi, P., Krishna, R., & Sakthivel, N. (2016). Anticancer potential of pyrrole (1, 2, a) pyrazine 1, 4, dione, hexahydro 3-(2-methyl propyl)(PPDHMP) extracted from a new marine bacterium, *Staphylococcus* sp. strain MB30. *Apoptosis*, 21, 566-577.
- Li, M. (2018). Enzyme replacement therapy: a review and its role in treating lysosomal storage diseases. *Pediatric annals*, 47(5), e191-e197.
- Lijnen, H. R., Van Hoef, B., Vandenbossche, L., & Collen, D. (1992). Biochemical properties of natural and recombinant staphylokinase. *Fibrinolysis*, 6(4), 214-225.
- Lima, I. G., Bispo, J. R., Agostinho, A. Y., Queiroz, A. C. D., Moreira, M. S. A., Passarini, M. R. Z., ... & Duarte, A. W. F. (2022). Antarctic environments as a source of bacterial and fungal therapeutic enzymes. *Anais da Academia Brasileira de Ciências*, 94(suppl 1), e20210452.
- Liu, X., and Kokare, C., (2017) Chapter 11: Microbial Enzymes of Use in Industry (in *Biotechnology of Microbial Enzymes: Production, Biocatalysis and Industrial Applications.*) Academic Press Books, Elsevier.

- Longwell, C. K., Labanieh, L., & Cochran, J. R. (2017). High-throughput screening technologies for enzyme engineering. *Current opinion in biotechnology*, 48, 196-202.
- Lutz, S., Williams, E. and Muthu, P. (2017). Engineering Therapeutic Enzymes. In *Directed Enzyme Evolution: Advances and Applications* (pp. 17–67). Cham: Springer International Publishing.
- Matsumae, H., Furui, M., & Shibatani, T. (1993). Lipase-catalyzed asymmetric hydrolysis of 3-phenylglycidic acid ester, the key intermediate in the synthesis of diltiazem hydrochloride. *Journal of fermentation and bioengineering*, 75(2), 93-98.
- Mazurenko, S., Prokop, Z., & Damborsky, J. (2019). Machine learning in enzyme engineering. *ACS Catalysis*, 10(2), 1210-1223.
- Metkar, S. K., Girigoswami, A., Murugesan, R., & Girigoswami, K. (2017). Lumbrokinase for degradation and reduction of amyloid fibrils associated with amyloidosis. *Journal of Applied Biomedicine*, 15(2), 96-104.
- Metkar, S. K., Girigoswami, A., Vijayashree, R., & Girigoswami, K. (2020). Attenuation of subcutaneous insulin induced amyloid mass in vivo using Lumbrokinase and Serratiopeptidase. *International journal of biological macromolecules*, 163, 128-134.
- Milner, M. (2008). Nattokinase: clinical updates from doctors support its safety and efficacy. *FOCUS Allergy Res Group News: Lett.*
- Mohankumar, A., & Krishna Raj, R. H. (2011). Production and characterization of serratiopeptidase enzyme from *Serratia marcescens*. *International Journal of Biology*, 3(3), 39-51.
- Nelson, D. L., Lehninger, A. L., & Cox, M. M. (2008). *Lehninger principles of biochemistry*. Macmillan. 5th ed., W.H. Freeman, New York.
- Nelson, D., Loomis, L., & Fischetti, V. A. (2001). Prevention and elimination of upper respiratory colonization of mice by group A streptococci by using a bacteriophage lytic enzyme. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 98(7), 4107-4112.
- Nguyen, T., Brody, H., Lin, G. H., Rangé, H., Kuraji, R., Ye, C., ... & Kapila, Y. (2020). Probiotics, including nisin-based probiotics, improve clinical and microbial outcomes relevant to oral and systemic diseases. *Periodontology 2000*, 82(1), 173-185.
- Oak, S. J., & Jha, R. (2019). The effects of probiotics in lactose intolerance: A systematic review. *Critical reviews in food science and nutrition*, 59(11), 1675-1683.
- Octavio L.C., Ricardo P.P., Francisco V.O. (2006). Editors: Ramón. Gerardo Guevara-González and Irineo Torres-Pacheco. *Laccases: 323-340*.
- Oluola, O., Kong, L., Fein, M., & Weisman, L. E. (2007). Lysostaphin in treatment of neonatal *Staphylococcus aureus* infection. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 51(6), 2198-2200.
- Ostlie, D. J., Juang, D., Aguayo, P., Pettiford-Cunningham, J. P., Erkmann, E. A., Rash, D. E., ... & Peter, S. D. S. (2012). Topical silver sulfadiazine vs collagenase ointment for the treatment of partial thickness burns in children: a prospective randomized trial. *Journal of pediatric surgery*, 47(6), 1204-1207.
- Patel, A. K., Dong, C. D., Chen, C. W., Pandey, A., & Singhanian, R. R. (2023). Production, purification, and application of microbial enzymes. In *Biotechnology of microbial enzymes* (pp. 25-57). Academic Press.
- Patel, A. K., Singhanian, R. R., Pandey, A., Eds. (2017) .*Biotechnology of Microbial Enzymes: Production, Biocatalysis and Industrial Applications*. pp. 13–41, Academic Press Books.Elsevier.

- Preethi C, Dimpi G, Jodha D, Singh J. (2011). Applications of microbial proteases in pharmaceutical industry: an overview. *Reviews in Medical Microbiology*. 2011; 22(4):96–101.
- Pushkaran, A. C., Nataraj, N., Nair, N., Götz, F., Biswas, R., & Mohan, C. G. (2015). Understanding the structure–function relationship of lysozyme resistance in *Staphylococcus aureus* by peptidoglycan O-acetylation using molecular docking, dynamics, and lysis assay. *Journal of chemical information and modeling*, 55(4), 760-770.
- Rao, T. E., Imchen, M., & Kumavath, R. (2017). Marine enzymes: production and applications for human health. In *Advances in food and nutrition research* (Vol. 80, pp. 149-163). Academic Press.
- Raven, P. H. (2002). Science, sustainability, and the human prospect. *Science*, 297(5583), 954-958.
- Reshma, C. V. (2019). Microbial enzymes: therapeutic applications. *Microbiol. Res. J. Int*, 27(2), 1-8.
- Rodríguez-Cerrato, V., García, P., Del Prado, G., García, E., Gracia, M., Huelves, L., ... & Soriano, F. (2007). In vitro interactions of LytA, the major pneumococcal autolysin, with two bacteriophage lytic enzymes (Cpl-1 and Pal), cefotaxime and moxifloxacin against antibiotic-susceptible and-resistant *Streptococcus pneumoniae* strains. *Journal of antimicrobial chemotherapy*, 60(5), 1159-1162.
- Rothschild, J. (1991). Clinical use of serrapeptase: An alternative to non-steroidal antiinflammatory agents. *The American Chiropractor*, 58, 17.
- Rouhani, M., Valizadeh, V., Molasalehi, S., & Norouzian, D. (2020). Production and expression optimization of heterologous serratiopeptidase. *Iranian Journal of Public Health*, 49(5), 931.
- Sharma, R., Chisti, Y. and Banerjee, U.C. (2001) Production, Purification, Characterization, and Applications of Lipases. *Biotechnology Advances*, 19, 627-662. -6
- Stevens, J., Wyatt, C., Brown, P., Patel, D., Grujic, D., & Freedman, S. D. (2018). Absorption and safety with sustained use of RELIZORB evaluation (ASSURE) study in patients with cystic fibrosis receiving enteral feeding. *Journal of pediatric gastroenterology and nutrition*, 67(4), 527-532.
- Szarka, S. J., Sihota, E. G., Habibi, H. R., & Wong, S. L. (1999). Staphylokinase as a plasminogen activator component in recombinant fusion proteins. *Applied and environmental microbiology*, 65(2), 506-513.
- Taipa, M. Â., Fernandes, P., & de Carvalho, C. C. (2019). Production and purification of therapeutic enzymes. *Therapeutic Enzymes: Function and Clinical Implications*, 1-24.
- Tamimi, Z., Al Habashneh, R., Hamad, I., Al-Ghazawi, M., Roqa'a, A. A., & Kharashgeh, H. (2021). Efficacy of serratiopeptidase after impacted third molar surgery: a randomized controlled clinical trial. *BMC oral health*, 21, 1-9.
- Tan, L. T. H., Chan, C. K., Chan, K. G., Pusparajah, P., Khan, T. M., Ser, H. L., ... & Goh, B. H. (2019). *Streptomyces* sp. MUM256: A source for apoptosis inducing and cell cycle-arresting bioactive compounds against colon cancer cells. *Cancers*, 11(11), 1742.
- Tandon, S., Sharma, A., Singh, S., Sharma, S., & Sarma, S. J. (2021). Therapeutic enzymes: discoveries, production and applications. *Journal of Drug Delivery Science and Technology*, 63, 102455.
- Tatta, E. R., Imchen, M., Moopantakath, J., & Kumavath, R. (2022). Bioprospecting of microbial enzymes: current trends in industry and healthcare. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 106(5), 1813-1835.
- Thomas, L., Larroche, C., & Pandey, A. (2013). Current developments in solid-state fermentation. *Biochemical Engineering Journal*, 81, 146-161.

- Thumm, G., & Götz, F. (1997). Studies on polysostaphin processing and characterization of the lysostaphin immunity factor (Lif) of *Staphylococcus simulans* biovar *staphylolyticus*. *Molecular microbiology*, 23(6), 1251-1265.
- Tiwari, M. (2017). The role of serratiopeptidase in the resolution of inflammation. *Asian journal of pharmaceutical sciences*, 12(3), 209-215.
- Vachher, M., Sen, A., Kapila, R., & Nigam, A. (2021). Microbial therapeutic enzymes: A promising area of biopharmaceuticals. *Current Research in Biotechnology*, 3, 195-208.
- Vakili, B., Nezafat, N., Negahdaripour, M., Yari, M., Zare, B., & Ghasemi, Y. (2017). Staphylokinase enzyme: an overview of structure, function and engineered forms. *Current Pharmaceutical Biotechnology*, 18(13), 1026-1037.
- Vellard, M. (2003). The enzyme as drug: application of enzymes as pharmaceuticals. *Current opinion in biotechnology*, 14(4), 444-450.
- Vimal, A., & Kumar, A. (2017). In vitro screening and in silico validation revealed key microbes for higher production of significant therapeutic enzyme L-asparaginase. *Enzyme and Microbial Technology*, 98, 9-17.
- Wertheim, H. F., Melles, D. C., Vos, M. C., Van Leeuwen, W., Van Belkum, A., Verbrugh, H. A., & Nouwen, J. L. (2005). The role of nasal carriage in *Staphylococcus aureus* infections. *The Lancet infectious diseases*, 5(12), 751-762.
- Wu, H., Lu, H., Huang, J., Li, G., & Huang, Q. (2012). EnzyBase: a novel database for enzymatic studies. *Bmc Microbiology*, 12, 1-5.
- Wu, J. A., Kusuma, C., Mond, J. J., & Kokai-Kun, J. F. (2003). Lysostaphin disrupts *Staphylococcus aureus* and *Staphylococcus epidermidis* biofilms on artificial surfaces. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 47(11), 3407-3414.
- Yadav, A. N., Kour, D., Sharma, S., Sachan, S. G., Singh, B., Chauhan, V. S., ... & Saxena, A. K. (2019). Psychrotrophic microbes: biodiversity, mechanisms of adaptation, and biotechnological implications in alleviation of cold stress in plants. *Plant growth promoting rhizobacteria for sustainable stress management: volume 1: rhizobacteria in abiotic stress management*, 219-253.
- Yang, H., Li, J., Du, G., and Liu, L., Eds. (2017) . *Biotechnology of Microbial Enzymes: Production, Biocatalysis and Industrial Applications*. pp. 151–165, Academic Press Books.Elsevier.
- Yari, M., B. Ghoshoon, M., Vakili, B., & Ghasemi, Y. (2017). Therapeutic enzymes: applications and approaches to pharmacological improvement. *Current Pharmaceutical Biotechnology*, 18(7), 531-540.
- Yi, D., Bayer, T., Badenhorst, C. P., Wu, S., Doerr, M., Höhne, M., & Bornscheuer, U. T. (2021). Recent trends in biocatalysis. *Chemical Society Reviews*, 50(14), 8003-8049.
- Zhang, C., & Kim, S. K. (2010). Research and application of marine microbial enzymes: status and prospects. *Marine drugs*, 8(6), 1920-1934.
- Zhou, C., Wang, Q., Jiang, J., & Gao, L. (2022). Nanozymes: Nanozyme-based antibacterials against bacterial resistance. *Antibiotics*, 11(3), 390.

8 KAYNAKÇA

- Bai, Q., J. Zhang, Y. Yu, C. Zhang, Y. Jiang, D. Yang, M. Liu, L. Wang, F. Du, N. Sui and Z. Zhu (2022). "Piezoelectric activatable nanozyme-based skin patch for rapid wound disinfection." *ACS Appl Mater Interfaces*.

- Cao, Y., K. Cheng, M. Yang, Z. Deng, Y. Ma, X. Yan, Y. Zhang, Z. Jia, J. Wang, K. Tu, J. Liang and M. Zhang (2023). "Orally administration of cerium oxide nanozyme for computed tomography imaging and anti-inflammatory/anti-fibrotic therapy of inflammatory bowel disease." *Journal of Nanobiotechnology* 21(1): 21.
- Chen, M., Y. Qin, Y. Peng, R. Mai, H. Teng, Z. Qi and J. Mo (2024). "Advancing stroke therapy: The potential of MOF-based nanozymes in biomedical applications." *Front Bioeng Biotechnol* 12: 1363227.
- Chen, W., S. Li, J. Wang, K. Sun and Y. Si (2019). "Metal and metal-oxide nanozymes: Bioenzymatic characteristics, catalytic mechanism, and eco-environmental applications." *Nanoscale* 11(34): 15783-15793.
- Cheng, H., L. Zhang, J. He, W. Guo, Z. Zhou, X. Zhang, S. Nie and H. Wei (2016). "Integrated nanozymes with nanoscale proximity for in vivo neurochemical monitoring in living brains." *Anal Chem* 88(10): 5489-5497.
- Dong, W., Y. Zhuang, S. Li, X. Zhang, H. Chai and Y. Huang (2018). "High peroxidase-like activity of metallic cobalt nanoparticles encapsulated in metal-organic frameworks derived carbon for biosensing." *Sensors and Actuators B: Chemical* 255: 2050-2057.
- Fan, K., H. Wang, J. Xi, Q. Liu, X. Meng, D. Duan, L. Gao and X. Yan (2016). "Optimization of Fe(3)O(4) nanozyme activity via single amino acid modification mimicking an enzyme active site." *Chem Commun (Camb)* 53(2): 424-427.
- Fan, K., J. Xi, L. Fan, P. Wang, C. Zhu, Y. Tang, X. Xu, M. Liang, B. Jiang, X. Yan and L. Gao (2018). "In vivo guiding nitrogen-doped carbon nanozyme for tumor catalytic therapy." *Nat Commun* 9(1): 1440.
- Fan, W., W. Bu, B. Shen, Q. He, Z. Cui, Y. Liu, X. Zheng, K. Zhao and J. Shi (2015). "Intelligent MnO₂ nanosheets anchored with upconversion nanoprobe for concurrent pH-/H₂O₂-responsive ucl imaging and oxygen-elevated synergetic therapy." *Adv Mater* 27(28): 4155-4161.
- Gao, L., J. Zhuang, L. Nie, J. Zhang, Y. Zhang, N. Gu, T. Wang, J. Feng, D. Yang, S. Perrett and X. Yan (2007). "Intrinsic peroxidase-like activity of ferromagnetic nanoparticles." *Nat Nanotechnol* 2(9): 577-583.
- Gao, L., K. Fan and X. Yan (2017). "Iron oxide nanozyme: A multifunctional enzyme mimetic for biomedical applications." *Theranostics* 7(13): 3207-3227.
- Ghazzy, A., H. Nsairat, R. Said, O. A. Sibai, A. AbuRuman, A. S. Shraim and A. Al Hunaiti (2024). "Magnetic iron oxide-based nanozymes: From synthesis to application." *Nanoscale Adv* 6(6): 1611-1642.
- Glorieux, C. and P. B. Calderon (2017). "Catalase, a remarkable enzyme: Targeting the oldest antioxidant enzyme to find a new cancer treatment approach." *Biol Chem* 398(10): 1095-1108.
- Gong, N., X. Ma, X. Ye, Q. Zhou, X. Chen, X. Tan, S. Yao, S. Huo, T. Zhang, S. Chen, X. Teng, X. Hu, J. Yu, Y. Gan, H. Jiang, J. Li and X. J. Liang (2019). "Carbon-dot-supported atomically dispersed gold as a mitochondrial oxidative stress amplifier for cancer treatment." *Nat Nanotechnol* 14(4): 379-387.
- Hu, H., P. Li, Z. Wang, Y. Du, G. Kuang, Y. Feng, S. Jia and J. Cui (2022). "Glutamate oxidase-integrated biomimetic metal-organic framework hybrids as cascade nanozymes for ultrasensitive glutamate detection." *J Agric Food Chem* 70(12): 3785-3794.
- Ismail, N. A. S., J. X. Lee and F. Yusof (2022). "Platinum nanoparticles: The potential antioxidant in the human lung cancer cells." *Antioxidants (Basel)* 11(5).
- Jeyachandran, S., R. Srinivasan, T. Ramesh, A. Parivallal, J. Lee and E. Sathiyamoorthi (2023). "Recent development and application of "nanozyme" artificial enzymes-a review." *Biomimetics (Basel)* 8(5).
- Jiang, D., D. Ni, Z. T. Rosenkrans, P. Huang, X. Yan and W. Cai (2019). "Nanozyme: New horizons for responsive biomedical applications." *Chem Soc Rev* 48(14): 3683-3704.

- Kim, J., G. Hong, L. Mazaleuskaya, J. C. Hsu, D. N. Rosario-Berrios, T. Grosser, P. F. Cho-Park and D. P. Cormode (2021). "Ultrasmall antioxidant cerium oxide nanoparticles for regulation of acute inflammation." *ACS Appl Mater Interfaces* 13(51): 60852-60864.
- Kuo, C.-H., C.-Y. Huang, C.-J. Shieh and C.-D. Dong (2022). "Enzymes and biocatalysis." *Catalysts* 12(9): 993.
- Lewis, T. and W. L. Stone (2024). *Biochemistry, proteins enzymes*. StatPearls. Treasure Island (FL).
- Li, S., H. Ding, J. Chang, S. Dong, B. Shao, Y. Dong, S. Gai, F. He and P. Yang (2022). "Bimetallic oxide nanozyme-mediated depletion of glutathione to boost oxidative stress for combined nanocatalytic therapy." *J Colloid Interface Sci* 623: 787-798.
- Li, Y., H. Chai, Z. Yuan, C. Huang, S. Wang, Y. Sun, X. Zhang and G. Zhang (2024). "Metal–organic framework-engineered enzyme/nanozyme composites: Preparation, functionality, and sensing mechanisms." *Chemical Engineering Journal* 496: 153884.
- Liang, M. and X. Yan (2019). "Nanozymes: From new concepts, mechanisms, and standards to applications." *Acc Chem Res* 52(8): 2190-2200.
- Liu, B. and J. Liu (2015). "Accelerating peroxidase mimicking nanozymes using DNA." *Nanoscale* 7(33): 13831-13835.
- Liu, X., Z. Zhang, Y. Zhang, Y. Guan, Z. Liu, J. Ren and X. Qu (2016). "Artificial metalloenzyme-based enzyme replacement therapy for the treatment of hyperuricemia." *Advanced Functional Materials* 26(43): 7921-7928.
- Liu, Y., Y. Chen, Y. Gong, H. Yang and J. Liu (2023). "Polydopamine/ruthenium nanoparticle systems as photothermal therapy reagents and reactive oxygen species scavengers for Alzheimer's disease treatment." *ACS Applied Nano Materials* 6(7): 5384-5393.
- Manea, F., F. B. Houillon, L. Pasquato and P. Scrimin (2004). "Nanozymes: Gold-nanoparticle-based transphosphorylation catalysts." *Angew Chem Int Ed Engl* 43(45): 6165-6169.
- Mou, X., Q. Wu, Z. Zhang, Y. Liu, J. Zhang, C. Zhang, X. Chen, K. Fan and H. Liu (2022). "Nanozymes for regenerative medicine." *Small Methods* 6(11): e2200997.
- Mu, X., H. He, J. Wang, W. Long, Q. Li, H. Liu, Y. Gao, L. Ouyang, Q. Ren, S. Sun, J. Wang, J. Yang, Q. Liu, Y. Sun, C. Liu, X. D. Zhang and W. Hu (2019). "Carbogenic nanozyme with ultrahigh reactive nitrogen species selectivity for traumatic brain injury." *Nano Lett* 19(7): 4527-4534.
- Niu, X., X. Li, Z. Lyu, J. Pan, S. Ding, X. Ruan, W. Zhu, D. Du and Y. Lin (2020). "Metal-organic framework based nanozymes: Promising materials for biochemical analysis." *Chem Commun (Camb)* 56(77): 11338-11353.
- Ren, L., S. Deng, Y. Chu, Y. Zhang, H. Zhao, H. Chen and D. Zhang (2020). "Single-wall carbon nanotubes improve cell survival rate and reduce oxidative injury in cryopreservation of *Agapanthus praecox* embryogenic callus." *Plant Methods* 16: 130.
- Ren, X., D. Chen, Y. Wang, H. Li, Y. Zhang, H. Chen, X. Li and M. Huo (2022). "Nanozymes-recent development and biomedical applications." *J Nanobiotechnology* 20(1): 92.
- Shang, L., Y. Yu, Y. Jiang, X. Liu, N. Sui, D. Yang and Z. Zhu (2023). "Ultrasound-augmented multienzyme-like nanozyme hydrogel spray for promoting diabetic wound healing." *ACS Nano* 17(16): 15962-15977.
- Singh, N. (2021). "Antioxidant metal oxide nanozymes: Role in cellular redox homeostasis and therapeutics." *Pure and Applied Chemistry* 93(2): 187-205.

- Sun, Y., B. Xu, X. Pan, H. Wang, Q. Wu, S. Li, B. Jiang and H. Liu (2023). "Carbon-based nanozymes: Design, catalytic mechanism, and bioapplication." *Coordination Chemistry Reviews* 475: 214896.
- Thao, N. T. M., H. D. K. Do, N. N. Nam, N. K. S. Tran, T. T. Dan and K. T. L. Trinh (2023). "Antioxidant nanozymes: Mechanisms, activity manipulation, and applications." *Micromachines (Basel)* 14(5).
- Wang, D., D. Jana and Y. Zhao (2020). "Metal–organic framework derived nanozymes in biomedicine." *Accounts of Chemical Research* 53(7): 1389-1400.
- Wang, H., D. Yu, J. Fang, Y. Zhou, D. Li, Z. Liu, J. Ren and X. Qu (2020). "Phenol-like group functionalized graphene quantum dots structurally mimicking natural antioxidants for highly efficient acute kidney injury treatment." *Chem Sci* 11(47): 12721-12730.
- Wu, J., X. Wang, Q. Wang, Z. Lou, S. Li, Y. Zhu, L. Qin and H. Wei (2019). "Nanomaterials with enzyme-like characteristics (nanozymes): Next-generation artificial enzymes (II)." *Chem Soc Rev* 48(4): 1004-1076.
- Wu, J., Y. Yu, Y. Cheng, C. Cheng, Y. Zhang, B. Jiang, X. Zhao, L. Miao and H. Wei (2021). "Ligand-dependent activity engineering of glutathione peroxidase-mimicking mil-47(v) metal-organic framework nanozyme for therapy." *Angew Chem Int Ed Engl* 60(3): 1227-1234.
- Wu, Y., D. C. Darland and J. X. Zhao (2021). "Nanozymes-hitting the biosensing "target"." *Sensors (Basel)* 21(15).
- Xu, B., H. Wang, W. Wang, L. Gao, S. Li, X. Pan, H. Wang, H. Yang, X. Meng, Q. Wu, L. Zheng, S. Chen, X. Shi, K. Fan, X. Yan and H. Liu (2019). "A single-atom nanozyme for wound disinfection applications." *Angew Chem Int Ed Engl* 58(15): 4911-4916.
- Xu, G., J. Huang, X. Li, Q. Chen, Y. Xie, Z. Liu, K. Kajiyoshi, L. Wu, L. Cao and L. Feng (2023). "Heterostructured Cu/CuO nanoparticles embedded within N-doped carbon nanosheets for efficient oxygen reduction reaction." *Catalysts* 13(2): 255.
- Xu, P., X. Wang, T. Li, H. Wu, L. Li, Z. Chen, L. Zhang, Z. Guo and Q. Chen (2020). "Biomimetic nanozyme for single-wavelength laser activated photothermal-photodynamic synergistic treatment against hypoxic tumors." *Nanoscale* 12(6): 4051-4060.
- Xue, S., T. Zhang, X. Wang, Q. Zhang, S. Huang, L. Zhang, L. Zhang, W. Zhu, Y. Wang, M. Wu, Q. Zhao, P. Li and W. Wu (2021). "Cu,Zn dopants boost electron transfer of carbon dots for antioxidation." *Small* 17(31): e2102178.
- Yang, W., X. Yang, L. Zhu, H. Chu, X. Li and W. Xu (2021). "Nanozymes: Activity origin, catalytic mechanism, and biological application." *Coordination Chemistry Reviews* 448: 214170.
- Zandieh, M. and J. Liu (2024). "Nanozymes: Definition, activity, and mechanisms." *Adv Mater* 36(10): e2211041.
- Zhang, R., L. Chen, Q. Liang, J. Xi, H. Zhao, Y. Jin, X. Gao, X. Yan, L. Gao and K. Fan (2021). "Unveiling the active sites on ferrihydrite with apparent catalase-like activity for potentiating radiotherapy." *Nano Today* 41: 101317.

9 KAYNAKÇA

- Arora, N. K., Mishra, J., & Mishra, V. (Eds.). (2020). *Microbial enzymes: roles and applications in industries* (pp. 1-110). Springer.
- Bhasin S, Modi HA (2012) Optimization of Fermentation Medium for the Production of Glucose Isomerase Using *Streptomyces* sp. SB-P1 . *Biotechnol Res Int* 2012:1–10. <https://doi.org/10.1155/2012/874152>

- Casas-Godoy L, Gasteazoro F, Duquesne S, et al (2018) Lipases: An overview. In: Methods in Molecular Biology. Humana Press Inc., pp 3–38
- Chen XY, Gänzle MG (2017) Lactose and lactose-derived oligosaccharides: More than prebiotics? Int Dairy J 67:61–72
- Duan X, Shen Z, Zhang X, et al (2019) Production of recombinant beta-amylase of *Bacillus aryabhattai*. Prep Biochem Biotechnol 49:88–94. <https://doi.org/10.1080/10826068.2018.1536987>
- Fasim A, More VS, More SS (2021) Large-scale production of enzymes for biotechnology uses. Curr Opin Biotechnol 69:68–76
- García-Cano I, Rocha-Mendoza D, Kosmerl E, et al (2020) Technically relevant enzymes and proteins produced by LAB suitable for industrial and biological activity. Appl Microbiol Biotechnol 104:1401–1422
- Hassan SWM, El Latif HHA, Ali SM (2018) Production of cold-active lipase by free and immobilized marine *Bacillus cereus* HSS: Application in wastewater treatment. Front Microbiol 9:. <https://doi.org/10.3389/fmicb.2018.02377>
- İlgin M (2017) Keçiyoynuzu Ekstraktının İnülinaz Enzimi Üretiminde Karbon Kaynağı Olarak Kullanımı. Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Lamsal BP (2012) Production, health aspects and potential food uses of dairy prebiotic galactooligosaccharides. J Sci Food Agric 92:2020–2028
- Mahmood MH, Yang Z, Thanoon RD, et al (2017) Lipase Production and Optimization from Bioremediation of Disposed Engine Oil. Available online www.jocpr.com Journal of Chemical and Pharmaceutical Research 26–36
- Mokale Kognou AL, Shrestha S, Jiang Z, et al (2022) High-fructose corn syrup production and its new applications for 5-hydroxymethylfurfural and value-added furan derivatives: Promises and challenges. Journal of Bioresources and Bioproducts 7:148–160
- Motta JFG, de Freitas BCB, de Almeida AF, et al (2023) Use of enzymes in the food industry: a review. Food Science and Technology (Brazil) 43
- Nam KH (2022) Glucose Isomerase: Functions, Structures, and Applications. Applied Sciences (Switzerland) 12:. <https://doi.org/10.3390/app12010428>
- Neifar S, Cervantes F V., Bouanane-Darenfed A, et al (2020) Immobilization of the glucose isomerase from *Caldicoprobacter algeriensis* on Sepabeads EC-HA and its efficient application in continuous High Fructose Syrup production using packed bed reactor. Food Chem 309:. <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2019.125710>
- Oyewole, OA, Yakubu, JG, Gana, M., Adamu, BB, Idris, AD (2022). Mikrobiyal Enzimlerin Endüstrilerde ve Tıpta Uygulamaları. Maddela, NR, Abiodun, AS, Prasad, R. (editörler) Mikrobiyal Enzimolojide Ekolojik Etkileşimler. Çevresel ve Mikrobiyal Biyoteknoloji. Springer, Singapur. https://doi.org/10.1007/978-981-19-0155-3_14
- Phytosci GJ, Hussain M, Jabbar B (2021) Applications of Alpha (α)-Amylase in Biotechnology: A Review. Gu Journal of Phytosciences 1(1): 98-105:
- Raveendran S, Parameswaran B, Ummalyima SB, et al (2018) Applications of microbial enzymes in food industry. Food Technol Biotechnol 56:16–30
- Ryabtseva SA, Khramtsov AG, Shpak MA, et al (2023) Biotechnology of Lactulose Production: Progress, Challenges, and Prospects. Food Processing: Techniques and Technology 53:97–122
- Sajid A, Khan SA, Hamayun M, Lee IJ (2023) The Recent Advances in the Utility of Microbial Lipases: A Review. Microorganisms 11

- Saraswat R, Verma V, Sistla S, Bhushan I (2017) Evaluation of alkali and thermotolerant lipase from an indigenous isolated *Bacillus* strain for detergent formulation. *Electronic Journal of Biotechnology* 30:33–38. <https://doi.org/10.1016/j.ejbt.2017.08.007>
- Sarian FD, Janeček Š, Pijning T, et al (2017) A new group of glycoside hydrolase family 13 α -amylases with an aberrant catalytic triad. *Sci Rep* 7:. <https://doi.org/10.1038/srep44230>
- Shukla P (2019) Synthetic Biology Perspectives of Microbial Enzymes and Their Innovative Applications. *Indian J Microbiol* 59:401–409
- Verma S, Saxena J, Prasanna R, et al (2012) Medium optimization for a novel crude-oil degrading lipase from *Pseudomonas aeruginosa* SL-72 using statistical approaches for bioremediation of crude-oil. *Biocatal Agric Biotechnol* 1:321–329. <https://doi.org/10.1016/j.bcab.2012.07.002>
- Wang Z, Qi J, Goddard JM (2021) Concentrated sugar solutions protect lactase from thermal inactivation. *Int Dairy J* 123:. <https://doi.org/10.1016/j.idairyj.2021.105168>
- Zhang Y, He S, Simpson BK (2018) Enzymes in food bioprocessing — novel food enzymes, applications, and related techniques. *Curr Opin Food Sci* 19:30–35

10 KAYNAKLAR

- Attai, H., Rimbey, J., Smith, G. P., & Brown, P. J. B. (2017). Expression of a peptidoglycan hydrolase from lytic bacteriophages *Atu_ph02* and *Atu_ph03* triggers lysis of *Agrobacterium tumefaciens*. *Applied and Environmental Microbiology*, 83(23), e01498-17.
- Azeredo, J., Garcia, P., & Drulis-Kawa, Z. (2021). Targeting biofilms using phages and their enzymes. *Current Opinion in Biotechnology*, 68, 251-261.
- Bakhshinejad, B., Sadeghizadeh, M. (2014). Bacteriophages as vehicles for gene delivery into mammalian cells: Prospects and problems. *Expert Opin. Drug Deliv.* 11, 1561–1574.
- Bertozzi Silva J, Sauvageau, D (2014). Bacteriophages as antimicrobial agents against bacterial contaminants in yeast fermentation processes. *Biotechnol Biofuels* 7:123.
- Brüssow, H. (2001). Phages of dairy bacteria. *Annual Reviews in Microbiology*, 55(1), 283–303.
- Briers, Y., Volckaert, G., Cornelissen, A., Lagaert, S., Michiels, C. W., Hertveldt, K., & Lavigne, R. (2007). Muralytic activity and modular structure of the endolysins of *Pseudomonas aeruginosa* bacteriophages ϕ KZ and EL. *Molecular Microbiology*, 65(5), 1334–1344.
- Cairns, J. et al., eds (2006) *Phage and the Origins of Molecular Biology*, Cold Spring Harbor Laboratory Press.
- Carvalho, C., Costa, A. R., Silva, F., & Oliveira, A. (2017). Bacteriophages and their derivatives for the treatment and control of food-producing animal infections. *Critical Reviews in Microbiology*, 43(5), 583–601.
- Chan, B.K., Abedon, S.T., 2012. Phage therapy pharmacology phage cocktails. In: In: Laskin, A.I., Sariaslani, S., Gadd, G.M. (Eds.), *Advances in Applied Microbiology* Vol. 78. Elsevier Academic Press Inc., San Diego, pp. 1–23.
- Chang, Y., Yoon, H., Kang, D.-H., Chang, P.-S., & Ryu, S. (2017). Endolysin LysSA97 is synergistic with carvacrol in controlling *Staphylococcus aureus* in foods. *International Journal of Food Microbiology*, 244, 19–26.
- Chibani-Chennoufi, S., Bruttin, A., Dillmann, M.-L., & Brüssow, H. (2004). Phage-Host Interaction: an Ecological Perspective. *Journal of Bacteriology*, 186(12), 3677–3686.

- Clokier, M.R., Millard, A.D., Letarov, A.V., Heaphy, S (2011) Phages in nature. *Bacteriophage* 1:31–45.
- Davies, G., Henrissat, B (1995) Structures and mechanisms of glycosyl hydrolases. *Structure* 3:853–859.
- Donovan, D. M., Dong, S., Garrett, W., Rousseau, G. M., Moineau, S., & Pritchard, D. G. (2006). Peptidoglycan hydrolase fusions maintain their parental specificities. *Applied and Environmental Microbiology*, 72(4), 2988–2996.
- Düring, K., Porsch, P., Fladung, M., & Lörz, H. (1993). Transgenic potato plants resistant to the phytopathogenic bacterium *Erwinia carotovora*. *The Plant Journal*, 3(4), 587–598.
- Elois, M. A., Silva, R. D., Pilati, G. V. T., Rodríguez-Lázaro, D., & Fongaro, G. (2023). Bacteriophages as biotechnological tools. *Viruses*, 15(2), 349.
- Fischetti, V. A. (2010). Bacteriophage endolysins: a novel anti-infective to control Gram-positive pathogens. *International Journal of Medical Microbiology*, 300(6), 357–362.
- Gupta R, Gupta N, Rathi P (2004) Bacterial lipases: an overview of production, purification and biochemical properties. *Appl Microbiol Biotechnol* 64:763–781.
- Hankin, E. H., (1896). L'action bactericide des eaux de la Jumna et du Gange sur le vibron du cholera, *Ann. Inst. Pasteur*, 10(5), II.
- Haq, U.I., Chaudhry, W.N., Akhtar, M.N., Andleeb, S., Qadri, I. (2012). Bacteriophages and their implications on future biotechnology: a review. *Virology Journal*. (9), 1-9.
- Harada LK, Silva EC, Campos WF, Del Fiol FS, Vila M, Dąbrowska K, Krylov VN, Balcão VM. Biotechnological applications of bacteriophages: State of the art. *Microbiol Res*. 2018 Jul-Aug;212-213:38-58.
- Hatfull, G. F., & Hendrix, R. W. (2011). Bacteriophages and their genomes. *Current Opinion in Virology*, 1(4), 298–303.
- Hausbeck, M. K., Bell, J., Medina-Mora, C., Podolsky, R., & Fulbright, D. W. (2000). Effect of bactericides on population sizes and spread of *Clavibacter michiganensis* subsp. *michiganensis* on tomatoes in the greenhouse and on disease development and crop yield in the field. *Phytopathology*, 90(1), 38–44.
- Jaeger KE, Ransac S, Dijkstra BW, Colson C, van Heuvel M, Misset O (1994) Bacterial lipases. *FEMS Microbiol Rev* 15:29–63.
- Jiang, Y., Xu, D., Wang, L., Qu, M., Li, F., Tan, Z., & Yao, L. (2021). Characterization of a broad-spectrum endolysin LysSP1 encoded by a *Salmonella* bacteriophage. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 105(13), 5461–5470.
- Keen, E. C. (2015). A century of phage research: bacteriophages and the shaping of modern biology. *Bioessays*, 37(1), 6–9.
- Kutateladze, M., Adamia, R (2010) Bacteriophages as potential new therapeutics to replace or supplement antibiotics. *Trends Biotechnol* 28: 591–595.
- Lai, W. C. B., Chen, X., Ho, M. K. Y., Xia, J., & Leung, S. S. Y. (2020). Bacteriophage-derived endolysins to target gram-negative bacteria. *International Journal of Pharmaceutics*, 589, 119833.
- Larpin, Y., Oechslin, F., Moreillon, P., Resch, G., Entenza, J. M., & Mancini, S. (2018). In vitro characterization of PlyE146, a novel phage lysin that targets Gram-negative bacteria. *PLoS One*, 13(2), e0192507.
- Loeffler, J. M., Nelson, D., & Fischetti, V. A. (2001). Rapid Killing of *Streptococcus pneumoniae* with a Bacteriophage Cell Wall Hydrolase. *Science*, 294(5549), 2170–2172.

- Loessner, M. J., Wendlinger, G., & Scherer, S. (1995). Heterogeneous endolysins in *Listeria monocytogenes* bacteriophages: a new class of enzymes and evidence for conserved holin genes within the siphoviral lysis cassettes. *Molecular Microbiology*, 16(6), 1231–1241.
- Lu, T. K., & Koeris, M. S. (2011). The next generation of bacteriophage therapy. *Current opinion in microbiology*, 14(5), 524-531.
- Merril, C. R., Scholl, D., & Adhya, S. L. (2003). The prospect for bacteriophage therapy in Western medicine. *Nature Reviews Drug Discovery*, 2(6), 489–497.
- Merril, C.R.; Friedman, T.B.; Attallah, A.F.M.; Geier, M.R.; Krell, K.; Yarkin, R. Isolation of bacteriophages from commercial sera. *In Vitro. Cell. Dev. Biol.* 1972, 8, 91–93.
- Michaud P., Da Costa A., Courtois B., Courtois J (2003) Polysaccharide lyases: recent developments as biotechnological tools. *Crit Rev Biotechnol* 23:233–266.
- Misiou, O., van Nassau, T. J., Lenz, C. A., & Vogel, R. F. (2018). The preservation of *Listeria*-critical foods by a combination of endolysin and high hydrostatic pressure. *International Journal of Food Microbiology*, 266, 355–362.
- Motlagh, A. M., Bhattacharjee, A. S., & Goel, R. (2015). Microbiological study of bacteriophage induction in the presence of chemical stress factors in enhanced biological phosphorus removal (EBPR). *Water Research*, 81, 1–14.
- Murray, E., Draper, L. A., Ross, R. P., & Hill, C. (2021). The advantages and challenges of using endolysins in a clinical setting. *Viruses*, 13(4), 680.
- Navarre, W. W., Ton-That, H., Faull, K. F., & Schneewind, O. (1999). Multiple enzymatic activities of the murein hydrolase from staphylococcal phage ϕ 11: Identification of a D-alanyl-glycine endopeptidase activity. *Journal of Biological Chemistry*, 274(22), 15847-15856.
- Nelson, D. C., Schmelcher, M., Rodriguez-Rubio, L., Klumpp, J., Pritchard, D. G., Dong, S., & Donovan, D. M. (2012). Chapter 7- Endolysins as Antimicrobials. In M. Łobocka & W. Szybalski (Eds.), *Bacteriophages, Part B* (Vol. 83, pp. 299–365). Academic Press.
- Nelson, D., Loomis, L., & Fischetti, V. A. (2001). Prevention and elimination of upper respiratory colonization of mice by group A streptococci by using a bacteriophage lytic enzyme. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 98(7), 4107–4112.
- Ni, P., Wang, L., Deng, B., Jiu, S., Ma, C., Zhang, C., Almeida, A., Wang, D., Xu, W., & Wang, S. (2021). Characterization of a lytic bacteriophage against *Pseudomonas syringae* pv. *actinidiae* and its endolysin. *Viruses*, 13(4), 631.
- Oliveira H, Melo LDR, Santos SB, Nóbrega FL, Ferreira EC, Cerca N, Azeredo J, Kluskens LD (2013) Molecular aspects and comparative genomics of bacteriophage endolysins. *Journal of Virology*, 87:4558–4570.
- Oliveira, H., Melo, L. D. R., Santos, S. B., Nóbrega, F. L., Ferreira, E. C., Cerca, N., Azeredo, J., & Kluskens, L. D. (2013). Molecular Aspects and Comparative Genomics of Bacteriophage Endolysins. *Journal of Virology*, 87(8), 4558–4570.
- Pastagia, M., Schuch, R., Fischetti, V. A., & Huang, D. B. (2013). Lysins: the arrival of pathogen-directed anti-infectives. *Journal of Medical Microbiology*, 62(10), 1506–1516.
- Peltomaa, R., Lopez-Perolio, I., Benito-Pena, E., Barderas, R., & Moreno-Bondi, M. C. (2016). Application of bacteriophages in sensor development. *Analytical and Bioanalytical Chemistry*, 408, 1805-1828.

- Petrov, G., Dymova, M., & Richter, V. (2022). Bacteriophage-mediated cancer gene therapy. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(22), 14245.
- Pires, D. P., Oliveira, H., Melo, L. D., Sillankorva, S., & Azeredo, J. (2016). Bacteriophage-encoded depolymerases: their diversity and biotechnological applications. *Applied microbiology and biotechnology*, 100, 2141-2151.
- Pirnay, J. P., Blasdel, B. G., Bretaudeau, L., Buckling, A., Chanishvili, N., Clark, J. R., ... & Van den Eede, G. (2015). Quality and safety requirements for sustainable phage therapy products. *Pharmaceutical research*, 32, 2173-2179.
- Raz, A., Serrano, A., Hernandez, A., Euler, C. W., & Fischetti, V. A. (2019). Isolation of phage lysins that effectively kill *Pseudomonas aeruginosa* in mouse models of lung and skin infection. *Antimicrobial Agents and Chemotherapy*, 63(7), e00024-19.
- Schmelcher, M., & Loessner, M. J. (2016). Bacteriophage endolysins: applications for food safety. *Current Opinion in Biotechnology*, 37, 76–87.
- Schmelcher, M., Powell, A. M., Camp, M. J., Pohl, C. S., & Donovan, D. M. (2015). Synergistic streptococcal phage λ SA2 and B30 endolysins kill streptococci in cow milk and in a mouse model of mastitis. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 99, 8475–8486.
- Schmelcher, M., Powell, A. M., Becker, S. C., Camp, M. J., & Donovan, D. M. (2012). Chimeric phage lysins act synergistically with lysostaphin to kill mastitis-causing *Staphylococcus aureus* in murine mammary glands. *Applied and Environmental Microbiology*, 78(7), 2297–2305.
- Shannon, R., Radford, D. R., & Balamurugan, S. (2020). Impacts of food matrix on bacteriophage and endolysin antimicrobial efficacy and performance. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 60(10), 1631–1640.
- Silhavy, T. J., Kahne, D., & Walker, S. (2010). The bacterial cell envelope. *Cold Spring Harbor Perspectives in Biology*, 2(5), a000414.
- Sulakvelidze A., Alavidze Z., Morris Jr. J.G., (2001). Bacteriophage therapy. *ASM Antimicrob Agents Chemother.* 45, 649-659.
- Sutherland IW (1995) Polysaccharide lyases. *FEMS Microbiol Rev* 16:323–347.
- Sykilinda, N. N., Nikolaeva, A. Y., Shneider, M. M., Mishkin, D. v, Patutin, A. A., Popov, V. O., Boyko, K. M., Klyachko, N. L., & Miroshnikov, K. A. (2018). Structure of an *Acinetobacter* broad-range prophage endolysin reveals a C-terminal α -helix with the proposed role in activity against live bacterial cells. *Viruses*, 10(6), 309.
- Taylor, M. W., & Taylor, M. W. (2014). The discovery of bacteriophage and the d’herelle controversy. *Viruses and Man: A History of Interactions*, 53–61.
- Ustaçelebi Ş., Okuyan M., Odabaşoğlu N. (1968). T4 R mutant bakteriyofajları ile serolojik deneyler ve normal insan serumlarının faj enfeksiyonunda stimulan etkisi. *Mikrobiyoloji Bülteni*. 4, 131-141.
- Villa, T. G., & Crespo, P. V. (2010). *Enzybiotics: Antibiotic enzymes as drugs and therapeutics*. John Wiley & Sons.
- Walmagh, M., Briers, Y., Santos, S. B. D., Azeredo, J., & Lavigne, R. (2012). Characterization of modular bacteriophage endolysins from Myoviridae phages OBP, 201 ϕ 2-1 and PVP-SE1. *PLoS One*, 7(5), e36991.
- Wall, R. J., Powell, A. M., Paape, M. J., Kerr, D. E., Bannerman, D. D., Pursel, V. G., Wells, K. D., Talbot, N., & Hawk, H. W. (2005). Genetically enhanced cows resist intramammary *Staphylococcus aureus* infection. *Nature Biotechnology*, 23(4), 445–451.

Walmagh, M., Boczkowska, B., Grymonprez, B., Briers, Y., Drulis-Kawa, Z., & Lavigne, R. (2013). Characterization of five novel endolysins from Gram-negative infecting bacteriophages. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 97(10), 4369–4375.

Wittebole, X., de Roock, S., Opal, S.M., 2013. A historical overview of bacteriophage therapy as an alternative to antibiotics for the treatment of bacterial pathogens. *Virulence* 4 (8), 1–10.

Xu, M., Arulandu, A., Struck, D. K., Swanson, S., Sacchettini, J. C., & Young, R. (2005). Disulfide isomerization after membrane release of its SAR domain activates P1 lysozyme. *Science*, 307(5706), 113–117.

Young, R. Y., Wang, N., & Roof, W. D. (2000). Phages will out: strategies of host cell lysis. *Trends in Microbiology*, 8(3), 120–128.

SAĞLIK BİLİMLERİNDE GÜNCEL ARAŞTIRMALAR VE PRATİK BİLGİLER 3

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Yusuf UZUN

Doç. Dr. Abdulahad DOĞAN

Doç. Dr. Abdulhamit BATTAL

YAZARLAR

Prof. Dr. Ali ASLAN

Prof. Dr. Gülhan BORA

Prof. Dr. İshak BİLDİRİCİ

Prof. Dr. Mehmet Cengiz BALOĞLU

Prof. Dr. Mucip GENİŞEL

Prof. Dr. Ufuk KOCA ÇALIŞKAN

Prof. Dr. Yusuf UZUN

Doç. Dr. Abdulahad DOĞAN

Doç. Dr. Abdulhamit BATTAL

Doç. Dr. Can YILMAZ

Doç. Dr. Demet ERDÖNMEZ

Doç. Dr. Mert İLHAN

Doç. Dr. Metin KONUŞ

Doç. Dr. Ömer AKGÜL

Dr. Öğr. Üyesi Ömer TÜRKMEN

Arş. Gör. Dr. Fatih DÖNMEZ

Arş. Gör. Beyza MERTAŞ

Arş. Gör. Dudu ALTINTAŞ GÜNDÜZ

Arş. Gör. Duygu POLAT

Arş. Gör. Kübra KAYAN

Tuğba ERGENÇ

Gamze BİLEN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-066-1

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

B1 KAYNAKÇA

Açıkgöz, G., Hamamcı, B. (2020). Determination of ethyl glucuronide (EtG) in blood samples using partial least squares discriminant analysis applied to surface-enhanced raman spectroscopy. *Vibrational Spectroscopy*. 106:103012.

Alberti, A. (1993). Clinical and virological profiles in patients with multiple hepatitis virus infections. *Gastroenterology* 105:1529-33.

Bahn., A., Hilberd, K., Martine, U., Westedt, J., V, Weiz., Sacker, F., Wirth, S. (1995). Selection of precore mutant after vertical transmission of different hepatitis B virus variants is correlated with fulminant hepatitis in infants. *Journal of Medical Virology* 47(4):336-41.

Brooks, GF., Butel, JS., Ornstone, LN. Hepatitis viruses. *Medical Microbiology*. Jawetz, Melnick and Adelberg (eds), Lange Medical Books, New York,199,s. 391-403.

Carman, WF., Zanetti, AR., Karayiannis, P., Waters, J., Manzillo, G., Tanzi, E. (1990). Zuckerman, AJ., Thomas, HC. Vaccine induced escape mutant of hepatitis B virus. *Lancet* 336:325-9.

Feinstone, SM., Unoura, M., Kobashi, K., Hattor, Nan., Purcell, RH. (19899). Detection of serum Hepatitis B DNA in patients with chronic hepatitis using the polymerase chain reaction assay. *Proc Natl Acad Sci USA* 86:312-6.

Ganem, D. (1996). Hepadnaviridae and their replication. Fields, Knipe, Howley(eds) *Fields Virology*. Lippincott-Raven Publishers, Philadelphia s. 2703-37.

Gilbert, HM., Brown, AE. (1995). Viral hepatitis and hepatocellular carcinoma. *Infection Medicine* 12 (6):277-8.

- Hollinger, FB. (1991). Hepatitis B Virus. Hollinger, Robinson, Purcell, Gein and Ticehurst (eds) Viral Hepatitis. Raven Press, New York s.75,89-92.
- Hollinger, FB. (1996). Hepatitis B Virus. Fields, Knipe, Howley (eds) Fields Virology. Lippincott-Raven Publishers, Philadelphia s.2738-61.
- Hollinger, FB., Dienstag, JL. (1995). Hepatitis B and D viruses. Murray; Baron, Pfaller. (eds). Manual of Clinical Microbiology. ASM Press, Washington DC s.1035-44.
- Juszczyk, J. (2000). Clinical course and consequences of hepatitis B infection. Vaccine 18:S23
- Karayiannis, P., Alexopoulou, A., Hadziyannis, S., Thursz, M., Watts, R., Seito, S., Thomas, HC. (1995). Fulminant hepatitis associated with hepatitis B virus e antigen-negative infection: Importance of host factors. Hepatology 22(6):1628-34.
- Koike, K., Takade, S. (1995). Biochemistry and functions of hepatitis B virus X protein.. Intervirology 38(1-2):89-99.
- Koziel, MJ. (1996). Immunology of viral hepatitis. Am J Med 100:98-109.
- Lau, JYN., Wright, TL. (1993). Molecular virology and pathogenesis of hepatitis B. Lancet 342:1335-40.
- Robinson WS. (1995). Hepatitis B virus and hepatitis D virus. Mandell, Douglas, Bennett (eds). Principles and Practice of Infectious Diseases. Churchill Livingstone, New York s .1406-21.
- Schweitzer, A., Horn, J., Mikolajczyk, R.T. (2015). Estimations of worldwide prevalence of chronic hepatitis B virus infection: a systematic review of data published between 1965 and 2013. Lancet 386:1546-1555
- Stevens, CE., Toy, PT., Taylor, PE., Lee, T., Yip, H. (1992). Prospects for control of hepatitis B virus infection: Implications of childhood vaccination and long-term protection. Pediatrics 90:170-3.
- Taylor, JM. (1996). Hepatitis delta virus and its replication. Fields, Knipe, Howley (eds). Fields Virology. Lippincott-Raven Publishers, Philadelphia s. 2809-18.
- Tellier, R., Buch, J., Emerson, SUJ., Miller, RH., Purcell, RH. (1996). Long PCR and its application to hepatitis viruses: Amplification of hepatitis A, hepatitis B, hepatitis C virus genome. Journal of Clinical Microbiology 34(12):3085-91.
- Ulrich, PP., Bhat, RA., Seto, B., Mack, D., Sninsky, J., Byas, GN. (1989). Enzymatic amplification of hepatitis B Virus DNA in serum compared with infectivity testing in chimpanzees. Journal of Infectious Diseases 160:37-43.
- Urdea, MS. (1989). Synthesis and characterization of branched DNA (bdNA) for the direct and quantitative detection of CMV, HBV, HCV and HIV. Clinical Chemistry 39:725-6.
- Wright, TL., Lau, JYN. (1993). Clinical aspects of hepatitis B virus. Lancet 342:1340-4.

B2 KAYNAKÇA

- Abraham, E. P., & Chain, E. (1940). An enzyme from bacteria able to destroy penicillin. Nature, 146(3713), 837-837.
- Akpaka, P. E., Roberts, R., & Monecke, S. (2017). Molecular characterization of antimicrobial resistance genes against Staphylococcus aureus isolates from Trinidad and Tobago. Journal of infection and public health, 10(3), 316-323.
- Alvarez, M., Tran, J. H., Chow, N., & Jacoby, G. A. (2004). Epidemiology of conjugative plasmid-mediated AmpC β -lactamases in the United States. Antimicrobial agents and chemotherapy, 48(2), 533-537.

- Banerjee, R., & Johnson, J. R. (2014). A new clone sweeps clean: the enigmatic emergence of *Escherichia coli* sequence type 131. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 58(9), 4997-5004.
- Barber, M., & Whitehead, J. E. M. (1949). Bacteriophage types in penicillin-resistant staphylococcal infection. *British medical journal*, 2(4627), 565.
- Bauernfeind, A., Stemplinger, I., Jungwirth, R., Wilhelm, R., & Chong, Y. (1996). Comparative characterization of the cephamycinase bla_{CMY-1} gene and its relationship with other beta-lactamase genes. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 40(8), 1926-1930.
- Boyd, D. A., Mataseje, L. F., Davidson, R., Delport, J. A., Fuller, J., Hoang, L., ... & Mulvey, M. R. (2017). *Enterobacter cloacae* complex isolates harboring bla_{NMC-A} or bla_{IMI}-type class A carbapenemase genes on novel chromosomal integrative elements and plasmids. *Antimicrobial Agents and Chemotherapy*, 61(5), 10-1128.
- Brooke, J. S. (2012). *Stenotrophomonas maltophilia*: an emerging global opportunistic pathogen. *Clinical microbiology reviews*, 25(1), 2-41.
- Bush, K., Pannell, M., Lock, J. L., Queenan, A. M., Jorgensen, J. H., Lee, R. M., ... & Jarrett, D. (2013). Detection systems for carbapenemase gene identification should include the SME serine carbapenemase. *International journal of antimicrobial agents*, 41(1), 1-4.
- Bush, K. (1989). Classification of beta-lactamases: groups 1, 2a, 2b, and 2b'. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 33(3), 264-270.
- Castanheira, M., Farrell, S. E., Deshpande, L. M., Mendes, R. E., & Jones, R. N. (2013). Prevalence of β -lactamase-encoding genes among *Enterobacteriaceae* bacteremia isolates collected in 26 US hospitals: report from the SENTRY Antimicrobial Surveillance Program (2010). *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 57(7), 3012-3020.
- Chambers, H. F. (2001). The changing epidemiology of *Staphylococcus aureus*?. *Emerging infectious diseases*, 7(2), 178.
- Chen, P. L., Ko, W. C., & Wu, C. J. (2012). Complexity of β -lactamases among clinical *Aeromonas* isolates and its clinical implications. *Journal of Microbiology, Immunology and Infection*, 45(6), 398-403.
- Crichlow, G. V., Kuzin, A. P., Nukaga, M., Mayama, K., Sawai, T., & Knox, J. R. (1999). Structure of the extended-spectrum class C β -lactamase of *Enterobacter cloacae* GC1, a natural mutant with a tandem tripeptide insertion. *Biochemistry*, 38(32), 10256-10261.
- Evans, B. A., & Amyes, S. G. (2014). OXA β -lactamases. *Clinical microbiology reviews*, 27(2), 241-263.
- Fukuta, Y., Muder, R. R., Agha, M. E., Clarke, L. G., Wagener, M. M., Hensler, A. M., & Doi, Y. (2013). Risk factors for acquisition of multidrug-resistant *Acinetobacter baumannii* among cancer patients. *American journal of infection control*, 41(12), 1249-1252.
- Hagstrand Aldman, M., Skovby, A., & I. Pålman, L. (2017). Penicillin-susceptible *Staphylococcus aureus*: susceptibility testing, resistance rates and outcome of infection. *Infectious Diseases*, 49(6), 454-460.
- Hanson, N. D. (2003). AmpC β -lactamases: what do we need to know for the future?. *Journal of Antimicrobial Chemotherapy*, 52(1), 2-4.
- Hemarajata, P., Amick, T., Yang, S., Gregson, A., Holzmeyer, C., Bush, K., & Humphries, R. M. (2018). Selection of hyperproduction of AmpC and SME-1 in a carbapenem-resistant *Serratia marcescens* isolate during antibiotic therapy. *Journal of Antimicrobial Chemotherapy*, 73(5), 1256-1262.

- Higgins, P. G., Poirel, L., Lehmann, M., Nordmann, P., & Seifert, H. (2009). OXA-143, a novel carbapenem-hydrolyzing class D β -lactamase in *Acinetobacter baumannii*. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 53(12), 5035-5038.
- Höltje, J. V., Kopp, U., Ursinus, A., & Wiedemann, B. (1994). The negative regulator of β -lactamase induction AmpD is a N-acetyl-anhydromuramyl-L-alanine amidase. *FEMS microbiology letters*, 122(1-2), 159-164.
- Hopkins, K. L., Findlay, J., Meunier, D., Cummins, M., Curtis, S., Kustos, I., ... & Woodford, N. (2017). *Serratia marcescens* producing SME carbapenemases: an emerging resistance problem in the UK?. *Journal of Antimicrobial Chemotherapy*, 72(5), 1535-1537.
- Jacoby, G. (2009). AmpC B-lactamases *clin. Microbiol Rev* Jan, 22, 161-182.
- Kirby, W. M. (1944). Extraction of a highly potent penicillin inactivator from penicillin resistant staphylococci. *Science*, 99(2579), 452-453.
- Kliebe, C., Nies, B. A., Meyer, J. F., Tolxdorff-Neutzling, R. M., & Wiedemann, B. (1985). Evolution of plasmid-coded resistance to broad-spectrum cephalosporins. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 28(2), 302-307.
- Livermore, D. M. (2000). Antibiotic resistance in staphylococci. *International journal of antimicrobial agents*, 16, 3-10.
- McDanel, J., Schweizer, M., Crabb, V., Nelson, R., Samore, M., Khader, K., ... & Perencevich, E. (2017). Incidence of extended-spectrum β -lactamase (ESBL)-producing *Escherichia coli* and *Klebsiella* infections in the United States: a systematic literature review. *infection control & hospital epidemiology*, 38(10), 1209-1215.
- Medeiros, A. A. (1997). Evolution and dissemination of β -lactamases accelerated by generations of β -lactam antibiotics. *Clinical Infectious Diseases*, 24(Supplement_1), S19-S45.
- Nallapareddy, S. R., Wenxiang, H., Weinstock, G. M., & Murray, B. E. (2005). Molecular characterization of a widespread, pathogenic, and antibiotic resistance-receptive *Enterococcus faecalis* lineage and dissemination of its putative pathogenicity island. *Journal of bacteriology*, 187(16), 5709-5718.
- Nicolas-Chanoine, M. H., Mayer, N., Guyot, K., Dumont, E., & Pagès, J. M. (2018). Interplay between membrane permeability and enzymatic barrier leads to antibiotic-dependent resistance in *Klebsiella pneumoniae*. *Frontiers in microbiology*, 9, 1422.
- Papp-Wallace, K. M., Becka, S. A., Zeiser, E. T., Ohuchi, N., Mojica, M. F., Gatta, J. A., ... & Bonomo, R. A. (2017). Overcoming an extremely drug resistant (XDR) pathogen: avibactam restores susceptibility to ceftazidime for *Burkholderia cepacia* complex isolates from cystic fibrosis patients. *ACS infectious diseases*, 3(7), 502-511.
- Peirano, G., & Pitout, J. D. (2019). Extended-spectrum β -lactamase-producing Enterobacteriaceae: update on molecular epidemiology and treatment options. *Drugs*, 79, 1529-1541.
- Perez, F., Endimiani, A., Hujer, K. M., & Bonomo, R. A. (2007). The continuing challenge of ESBLs. *Current opinion in pharmacology*, 7(5), 459-469.
- Périchon, B., Goussard, S., Walewski, V., Krizova, L., Cerqueira, G., Murphy, C., ... & Courvalin, P. (2014). Identification of 50 class D β -lactamases and 65 *Acinetobacter*-derived cephalosporinases in *Acinetobacter* spp. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 58(2), 936-949.
- Petrova, A., Feodorova, Y., Miteva-Katrandzhieva, T., Petrov, M., & Murdjeva, M. (2019). First detected OXA-50 carbapenem-resistant clinical isolates *Pseudomonas aeruginosa* from Bulgaria and interplay between the expression of main efflux pumps, OprD and intrinsic AmpC. *Journal of medical microbiology*, 68(12), 1723-1731.

- Rammelkamp, C. H., & Maxon, T. (1942). Resistance of *Staphylococcus aureus* to the action of penicillin. *Proceedings of the Society for Experimental Biology and Medicine*, 51(3), 386-389.
- Rasmussen, B. A., Bush, K., Keeney, D., Yang, Y., Hare, R., O'Gara, C., & Medeiros, A. A. (1996). Characterization of IMI-1 beta-lactamase, a class A carbapenem-hydrolyzing enzyme from *Enterobacter cloacae*. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 40(9), 2080-2086.
- Richter, S. S., Doern, G. V., Heilmann, K. P., Miner, S., Tendolkar, S., Riahi, F., & Diekema, D. J. (2016). Detection and prevalence of penicillin-susceptible *Staphylococcus aureus* in the United States in 2013. *Journal of clinical microbiology*, 54(3), 812-814.
- Rodríguez-Martínez, J. M., Nordmann, P., Ronco, E., & Poirel, L. (2010). Extended-spectrum cephalosporinase in *Acinetobacter baumannii*. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 54(8), 3484-3488.
- Rodríguez-Martínez, J. M., Poirel, L., & Nordmann, P. (2009). Extended-spectrum cephalosporinases in *Pseudomonas aeruginosa*. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 53(5), 1766-1771.
- Ruppé, E., Cherkaoui, A., Wagner, N., La Scala, G. C., Beaulieu, J. Y., Girard, M., ... & Schrenzel, J. (2018). In vivo selection of a multidrug-resistant *Aeromonas salmonicida* during medicinal leech therapy. *New microbes and new infections*, 21, 23-27.
- Segatore, B., Massidda, O., Satta, G., Setacci, D., & Amicosante, G. (1993). High specificity of *cphA*-encoded metallo-beta-lactamase from *Aeromonas hydrophila* AE036 for carbapenems and its contribution to beta-lactam resistance. *Antimicrobial agents and Chemotherapy*, 37(6), 1324-1328.
- Tawfik, A. F., Shibl, A. M., Aljohi, M. A., Altammami, M. A., & Al-Agamy, M. H. (2012). Distribution of Ambler class A, B and D β -lactamases among *Pseudomonas aeruginosa* isolates. *Burns*, 38(6), 855-860.
- Toth, M., Stewart, N. K., Smith, C., & Vakulenko, S. B. (2018). Intrinsic class D β -lactamases of *Clostridium difficile*. *MBio*, 9(6), 10-1128.
- Vali, L., Dashti, A. A., Mathew, F., & Udo, E. E. (2017). Characterization of heterogeneous MRSA and MSSA with reduced susceptibility to chlorhexidine in Kuwaiti hospitals. *Frontiers in microbiology*, 8, 1359.
- Walsh, T. R., MacGowan, A. P., & Bennett, P. M. (1997). Sequence analysis and enzyme kinetics of the L2 serine beta-lactamase from *Stenotrophomonas maltophilia*. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 41(7), 1460-1464.
- Wang, T. H., Leu, Y. S., Wang, N. Y., Liu, C. P., & Yan, T. R. (2018). Prevalence of different carbapenemase genes among carbapenem-resistant *Acinetobacter baumannii* blood isolates in Taiwan. *Antimicrobial Resistance & Infection Control*, 7, 1-8.
- Wendel, A. F., Malecki, M., Otchwemah, R., Tellez-Castillo, C. J., Sakka, S. G., & Mattner, F. (2018). One-year molecular surveillance of carbapenem-susceptible *A. baumannii* on a German intensive care unit: diversity or clonality. *Antimicrobial Resistance & Infection Control*, 7, 1-9.
- Yang, Y., Hu, Z., Shang, W., Hu, Q., Zhu, J., Yang, J., ... & Rao, X. (2017). Molecular and phenotypic characterization revealed high prevalence of multidrug-resistant methicillin-susceptible *Staphylococcus aureus* in Chongqing, Southwestern China. *Microbial Drug Resistance*, 23(2), 241-246.

3 KAYNAKÇA

- Abdela, N. and T. Bekele (2016). "Bovine theileriosis and its control: a review." *Advances in Biological Research* 10(4): 200-212.

- AL-kafaji, M. S. A. and Z. H. Alsaadi (2022). "Pinworms Infection." *Jour Med Resh and Health Sci* 5(8): 2182-2189.
- Alexander, T. Y. and B. G. Blackburn (2019). "Soil-transmitted helminths: ascaris, trichuris, and hookworm infections." *Water and Sanitation-Related Diseases and the Environment: In the Age of Climate Change*: 95.
- Altintas, N. (2008). "Parasitic zoonotic diseases in Turkey." *Veterinaria italiana* 44(4): 633-646.
- Alvar, J., F. Alves, B. Bucheton, L. Burrows, P. Büscher, E. Carrillo, I. Felger, M. P. Hübner, J. Moreno and M.-J. Pinazo (2020). Implications of asymptomatic infection for the natural history of selected parasitic tropical diseases. *Seminars in immunopathology*, Springer.
- Ansari, A. P., N. Z. Ahmed, K. K. Ahmed and A. A. Khan (2020). "An Insight on Wabāi Amrād (Epidemic Diseases) and COVID-19 like Conditions—Unani Perspective." *Int J Cur Res Rev* | Vol 12(17): 109-119.
- Apaer, S., T. Tuxun, H.-Z. Ma, H. Zhang, A. Aierken, A. Aini, Y.-P. Li, R.-Y. Lin and H. Wen (2016). "Parasitic infection as a potential therapeutic tool against rheumatoid arthritis." *Experimental and therapeutic medicine* 12(4): 2359-2366.
- Aula, O. P., D. P. McManus, M. K. Jones and C. A. Gordon (2021). "Schistosomiasis with a focus on Africa." *Tropical Medicine and Infectious Disease* 6(3): 109.
- Băieș, M.-H., V.-D. Cotuțiu, M. Spînu, A. Mathe, A. Cozma-Petruț, S. D. Bolboacă, R. M. Engberg, A. Collin and V. Cozma (2024). "In vivo assessment of the antiparasitic effects of *Allium sativum* L. and *Artemisia absinthium* L. against gastrointestinal parasites in swine from low-input farms." *BMC Veterinary Research* 20(1): 126.
- Bandyopadhyay, P., N. Das and A. Chattopadhyay (2022). *Organisms those carry disease causing organisms (vector). Biochemical, Immunological and Epidemiological Analysis of Parasitic Diseases*, Springer: 189-228.
- Bauri, R., M. N. Tigga and S. S. Kullu (2015). "A review on use of medicinal plants to control parasites." *Indian Journal of Natural Products and Resources (IJNPR)[Formerly Natural Product Radiance (NPR)]* 6(4): 268-277.
- Berenger, J.-M. and P. Parola (2016). "Arthropod vectors of medical importance." *Infect Dis (Auckl)*. 4th ed. Amsterdam: Elsevier: 104-112.
- Beshay, E. (2018). "Therapeutic efficacy of *Artemisia absinthium* against *Hymenolepis nana*: in vitro and in vivo studies in comparison with the anthelmintic praziquantel." *Journal of helminthology* 92(3): 298-308.
- Bowman, N., J. Donroe and R. Gilman (2006). *Cestodes. Foodborne Parasites*, Springer: 197-229.
- Caner, A. (2021). "Toxoplasma gondii could have a possible role in the cancer mechanism by modulating the host's cell response." *Acta Tropica* 220: 105966.
- Chandy, A., A. S. Thakur, M. P. Singh and A. Manigauha (2011). "A review of neglected tropical diseases: filariasis." *Asian Pacific journal of tropical medicine* 4(7): 581-586.
- Collins, J. J. (2017). "Platyhelminthes." *Current Biology* 27(7): R252-R256.
- Conrad, J. (2021). "The Kinetoplastid Infections: Human African Trypanosomiasis (Sleeping Sickness), American Trypanosomiasis (Chagas Disease), and the Leishmaniases." *Forgotten People, Forgotten Diseases: The Neglected Tropical Diseases and Their Impact on Global Health and Development*: 111.
- Cook, G. (1994). "Enterobius vermicularis infection." *Gut* 35(9): 1159.
- Correale, J. (2014). "Helminth/parasite treatment of multiple sclerosis." *Current treatment options in neurology* 16: 1-12.

- Cruz Espinoza, L. M. (2010). "Inactivation of *Ascaris suum* by Ammonia in Feces Simulating the Physical-Chemical Parameters of the Solar Toilet Under Laboratory Conditions."
- Daré, L. O., P.-E. Bruand, D. Gérard, B. Marin, V. Lameyre, F. Boumédiène and P.-M. Preux (2019). "Associations of mental disorders and neurotropic parasitic diseases: a meta-analysis in developing and emerging countries." *BMC Public Health* 19: 1-12.
- Dheilly, N. M., P. W. Ewald, P. J. Brindley, R. N. Fichorova and F. Thomas (2019). "Parasite-microbe-host interactions and cancer risk." *PLoS Pathogens* 15(8): e1007912.
- Eamsobhana, P. (2004). "Aquatic stages of parasitic protozoa." *Freshwater invertebrates of the Malaysian region*.
- Elliott, D. E., J. F. Urban Jr, C. K. Argo and J. V. Weinstock (2000). "Does the failure to acquire helminthic parasites predispose to Crohn's disease?" *The FASEB Journal* 14(12): 1848-1855.
- Elshafey, M. E., M. E. Elshafey, S. A. Elbartar, M. S. Zayed, A. A. Othman and H. E. Abdel Aaty (2023). "Neurotropic Parasitic Infections Associated with Psychiatric Disorders: A Review Article." *Journal of the Egyptian Society of Parasitology* 53(1): 185-197.
- Ely, L. W. (1923). "The Second Great Type of Chronic Arthritis: Fourth Study." *Journal of the American Medical Association* 81(21): 1762-1765.
- Engelkirk, P. G., J. Duben-Engelkirk and R. C. Fader (2020). *Burton's microbiology for the health sciences*, Jones & Bartlett Learning.
- Forlenza, O. V., J. Nobrega, L. dos Ramos Machado, N. De Barros, C. De Camargo and M. Da Silva (1997). "Psychiatric manifestations of neurocysticercosis: a study of 38 patients from a neurology clinic in Brazil." *Journal of Neurology, Neurosurgery & Psychiatry* 62(6): 612-616.
- Fried, B. (1997). "An overview of the biology of trematodes." *Advances in trematode biology*: 1-10.
- Gallizzi, K. (2003). "Co-composting reduces helminth eggs in fecal sludge." *A field study in Kumasi, Ghana*.
- Gao, D., Y. Lou, D. He, T. C. Porco, Y. Kuang, G. Chowell and S. Ruan (2016). "Prevention and control of Zika as a mosquito-borne and sexually transmitted disease: a mathematical modeling analysis." *Scientific reports* 6(1): 28070.
- Geary, T. G. (2023). "New paradigms in research on *Dirofilaria immitis*." *Parasites & Vectors* 16(1): 247.
- Ghaffar, A. (2015). "Parasitology-Chapter Four: Nematodes (Round Worms)." *Microbiology and Immunology On-Line*. University of South Carolina, School of Medicine.
- Giribet, G. and G. D. Edgecombe (2019). "The phylogeny and evolutionary history of arthropods." *Current Biology* 29(12): R592-R602.
- Gonçalves, B. P., C.-Y. Huang, R. Morrison, S. Holte, E. Kabyemela, D. R. Prevots, M. Fried and P. E. Duffy (2014). "Parasite burden and severity of malaria in Tanzanian children." *New England Journal of Medicine* 370(19): 1799-1808.
- Gürel, M. S., Y. Yeşilova, M. K. Ölgen and Y. Özbel (2012). "Türkiye’de kutanöz leishmaniasisin durumu." *Türkiye Parazit Derg* 36(2): 121-129.
- Halton, D. W., A. G. Maule and C. Shaw (1997). "Trematode neurobiology." *Advances in trematode biology*: 345-382.
- Hamilton, C. M., A. Yoshida, E. Pinelli and C. V. Holland (2014). "Toxocariasis." *Helminth infections and their impact on global public health*: 425-460.

- Hikal, W. M., K. G. Tkachenko, H. A. Said-Al Ahl, H. Sany, A. S. Sabra, R. S. Baeshen and A. Bratovcic (2021). "Chemical composition and biological significance of thymol as antiparasitic." *Open Journal of Ecology* 11(3): 240-266.
- İnci, A., M. Doğanay, A. Özdarendeli, Ö. Düzlü and A. Yıldırım (2018). "Overview of zoonotic diseases in Turkey: The one health concept and future threats." *Türkiye Parazitolojii Dergisi* 42(1): 39.
- Jamtsho, T., A. Loukas and P. Wangchuk (2024). "Pharmaceutical Potential of Remedial Plants and Helminths for Treating Inflammatory Bowel Disease." *Pharmaceuticals* 17(7): 819.
- Joshi, P. (2018). "Epidemiology of lymphatic filariasis." *Lymphatic filariasis: epidemiology, treatment and prevention-the Indian perspective*: 1-14.
- Keo, T., J. Leung and J. V. Weinstock (2015). "Parasitic diseases: helminths." *Yamada's Textbook of Gastroenterology*: 2337-2377.
- Kershaw, D. R. and D. R. Kershaw (1983). "Phylum Arthropoda." *Animal Diversity*: 121-168.
- Kitinya, J. N., P. A. Laurèn, L. J. Eshleman, L. Paljärvi and K. Tanaka (1986). "The incidence of squamous and transitional cell carcinomas of the urinary bladder in northern Tanzania in areas of high and low levels of endemic *Schistosoma haematobium* infection." *Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene* 80(6): 935-939.
- Krause, P. J. (2019). "Human babesiosis." *International journal for parasitology* 49(2): 165-174.
- Krumrie, S., P. Capewell, A. Smith-Palmer, D. Mellor, W. Weir and C. L. Alexander (2022). "A scoping review of risk factors and transmission routes associated with human giardiasis outbreaks in high-income settings." *Current Research in Parasitology & Vector-Borne Diseases* 2: 100084.
- Kumar, S. P., T. P. Kekuda, K. Vinayaka and S. Sudharshan (2009). "Anthelmintic and antioxidant efficacy of two macrolichens of Ramalinaceae." *Pharmacognosy Journal* 1(4): 238-242.
- Lehane, M. and M. Lehane (1991). "The blood-sucking insect groups." *Biology of Blood-Sucking Insects*: 193-247.
- Lemke, T. L. (2008). "Antiparasitic agents." *Foye's Principles of medicinal Chemistry*. 6th Ed, Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins: 1028-1082.
- Linardi, P. M. (2017). "Fleas and diseases." *Arthropod Borne Diseases*: 517-536.
- Liu, T., P. Gao, D. Bu and D. Liu (2022). "Association between *Toxoplasma gondii* infection and psychiatric disorders: a cross-sectional study in China." *Scientific Reports* 12(1): 15092.
- Mackenzie, C. D. (2022). "Human filarial Infections: reflections on the current understanding of their importance, pathobiology, and management." *Human and Animal Filariases: Landscape, Challenges, and Control*: 33-73.
- Mahmud, R., J. Ibrahim, N. Moktar and T.-S. Anuar (2013). "Entamoeba histolytica in Southeast Asia." *Parasites and their vectors: A special focus on Southeast Asia*: 103-129.
- Mahmud, R., Y. A. L. Lim, A. Amir, R. Mahmud, Y. A. L. Lim and A. Amir (2017). "Cestodes: Tapeworms." *Medical Parasitology: A Textbook*: 117-134.
- Mahmud, R., Y. A. L. Lim, A. Amir, R. Mahmud, Y. A. L. Lim and A. Amir (2017). "Nematodes: Roundworms." *Medical Parasitology: A Textbook*: 79-116.
- Mahy, B. W. (2004). *Vector-borne diseases*. Symposia-Society for General Microbiology, Cambridge; Cambridge University Press; 1999.

- Mali, R. G. and A. A. Mehta (2008). "A review on anthelmintic plants."
- Maqbool, M., S. Altaf, M. F. Qamar, M. A. Hassan and S. Younis (2023). Parasite control strategies: phytotherapy. Parasitism and Parasitic Control in Animals: Strategies for the Developing World, CABI GB: 151-167.
- Marchiori, C. H. (2021). "Study of the characteristics of the Glossinidae family (Muscoidea, Oestroidea)."
- Maruszevska-Cheruiyot, M., K. Donskow-Łysoniewska and M. Doligalska (2018). "Helminth therapy: advances in the use of parasitic worms against inflammatory bowel diseases and its challenges." *Helminthologia* 55(1): 1-11.
- Maurice, A. P., A. Jenkin, R. E. Norton, A. Hamilton and Y.-H. Ho (2020). "Epidemiology of parasitic diseases." *The Surgical Management of Parasitic Diseases*: 3-21.
- Mehlhorn, H. (2016). *Animal parasites: diagnosis, treatment, prevention*, Springer.
- Méthot, P.-O. and S. Alizon (2014). "What is a pathogen? Toward a process view of host-parasite interactions." *Virulence* 5(8): 775-785.
- Milgroom, M. G. (2023). *Helminths. Biology of Infectious Disease: From Molecules to Ecosystems*, Springer: 89-108.
- Molehin, A. J. (2020). "Schistosomiasis vaccine development: update on human clinical trials." *Journal of biomedical science* 27(1): 28.
- Mortimer, L. and K. Chadee (2010). "The immunopathogenesis of *Entamoeba histolytica*." *Experimental parasitology* 126(3): 366-380.
- Mukherjee, N., S. Mukherjee, P. Saini, P. Roy and S. P Sinha Babu (2016). "Phenolics and terpenoids; the promising new search for anthelmintics: a critical review." *Mini reviews in medicinal chemistry* 16(17): 1415-1441.
- Mutabingwa, T. K. (2005). "Artemisinin-based combination therapies (ACTs): best hope for malaria treatment but inaccessible to the needy!" *Acta tropica* 95(3): 305-315.
- Nadeem, A. Y., A. Shehzad, S. U. Islam, E. A. Al-Suhaimi and Y. S. Lee (2022). "Mosquirix™ RTS, S/AS01 vaccine development, immunogenicity, and efficacy." *Vaccines* 10(5): 713.
- Nag, V. L. and J. M. Kalita (2022). *Epidemiology of Parasitic Infections. Textbook of Parasitic Zoonoses*, Springer: 51-58.
- Narayan, K. G., D. K. Sinha and D. K. Singh (2023). *Disease Transmission. Veterinary Public Health & Epidemiology: Veterinary Public Health-Epidemiology-Zoonosis-One Health*, Springer: 63-69.
- Nevill, C. (1990). "Malaria in sub-Saharan Africa." *Social Science & Medicine* 31(6): 667-669.
- Nicholson, W. L., D. E. Sonenshine, B. H. Noden and R. N. Brown (2019). *Ticks (ixodida). Medical and veterinary entomology*, Elsevier: 603-672.
- Nicoletti, M. (2020). "New solutions using natural products." *Insect-Borne Diseases in the 21st Century*: 263.
- Nieder, R., D. K. Benbi, F. X. Reichl, R. Nieder, D. K. Benbi and F. X. Reichl (2018). "Soil as a transmitter of human pathogens." *Soil components and human health*: 723-827.
- Njom, V. S., T. Winks, O. Diallo, A. Lowe, J. Behnke, M. J. Dickman, I. Duce, I. Johnstone and D. J. Buttle (2021). "The effects of plant cysteine proteinases on the nematode cuticle." *Parasites & Vectors* 14(1): 302.
- Nystrand, A. (1987). "Toxoplasmosis-a disease caused by *Toxoplasma gondii*."

- Odeniran, P. O. (2020). Transmission patterns of trypanosomes in fly vector populations and bovine host in Southwestern Nigeria.
- Omarova, A., K. Tussupova, R. Berndtsson, M. Kalishev and K. Sharapatova (2018). "Protozoan parasites in drinking water: A system approach for improved water, sanitation and hygiene in developing countries." *International journal of environmental research and public health* 15(3): 495.
- Ozaki, Y., M. E. Guariento and E. A. de Almeida (2011). "Quality of life and depressive symptoms in Chagas disease patients." *Qual Life Res* 20(1): 133-138.
- Painter, J., S. Collier and J. Gargano (2017). "Association between Giardia and arthritis or joint pain in a large health insurance cohort: could it be reactive arthritis?" *Epidemiology & Infection* 145(3): 471-477.
- Poinar Jr, G. (2001). "Nematoda (Roundworms)." eLS.
- Pourseif, M. M., G. Moghaddam, N. Saeedi, A. Barzegari, J. Dehghani and Y. Omid (2018). "Current status and future prospective of vaccine development against *Echinococcus granulosus*." *Biologicals* 51: 1-11.
- Radolf, J. D., K. Strle, J. E. Lemieux and F. Strle (2021). "Lyme disease in humans." *Current issues in molecular biology* 42(1): 333-384.
- Rakotomalala, H. N., M. V. Ranaivoarison, F. Andrianjafison and D. S. Ralandison (2017). "Bilharzial arthropathy: Rare cause of chronic arthritis in tropical areas." *European Journal of Rheumatology* 4(3): 229.
- Rizwan, H. M., S. Naz, M. Raza, A. Iqbal, T. Iftakhar, H. Abbas and T. Akhtar (2023). *Biology and Ecology of Parasites. Parasitism and Parasitic Control in Animals: Strategies for the Developing World*, CABI GB: 1-20.
- Rodriguez, A., X. Suo and D. Liu (2024). *Classification of medically important parasites. Molecular Medical Microbiology*, Elsevier: 2907-2919.
- Santos, A. C. V., F. O. Santos, H. G. Lima, G. D. Da Silva, R. S. Uzêda, Ê. R. Dias, A. Branco, K. V. Cardoso, J. M. David and M. B. Botura (2018). "In vitro ovicidal and larvicidal activities of some saponins and flavonoids against parasitic nematodes of goats." *Parasitology* 145(14): 1884-1889.
- Septembre-Malaterre, A., M. Lalarizo Rakoto, C. Marodon, Y. Bedoui, J. Nakab, E. Simon, L. Hoarau, S. Savriama, D. Strasberg and P. Guiraud (2020). "Artemisia annua, a traditional plant brought to light." *International journal of molecular sciences* 21(14): 4986.
- Shah, S. S. A. and A. Khan (2019). *One health and parasites. Global Applications of one health practice and care*, IGI Global: 82-112.
- Shanthi Kappagoda MD, S., U. Singh and B. G. Blackburn (2011). *Antiparasitic Therapy. Mayo Clinic Proceedings*, Elsevier Limited.
- Smallwood, T. B., P. R. Giacomini, A. Loukas, J. P. Mulvenna, R. J. Clark and J. J. Miles (2017). "Helminth immunomodulation in autoimmune disease." *Frontiers in immunology* 8: 453.
- Smith, H. (1999). "Detection of parasites in the environment." *Parasitology* 117(7): 113-141.
- Sorci, G. and B. Faivre (2009). "Inflammation and oxidative stress in vertebrate host–parasite systems." *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences* 364(1513): 71-83.
- Thompson, S. and M. Kavaliers (1994). "Physiological bases for parasite-induced alterations of host behaviour." *Parasitology* 109(S1): S119-S138.
- Torgerson, P. R. and C. N. Macpherson (2011). "The socioeconomic burden of parasitic zoonoses: global trends." *Veterinary parasitology* 182(1): 79-95.

- Torres-Guerrero, E., M. R. Quintanilla-Cedillo, J. Ruiz-Esmenjaud and R. Arenas (2017). "Leishmaniasis: a review." *F1000Research* 6.
- Townson, H. (2017). The anopheles vector. *Essential Malariology*, 4Ed, CRC Press: 59-84.
- VanHook, A. M. and N. H. Patel (2008). "Crustaceans." *Current Biology* 18(13): R547-R550.
- Wenyon, C. M. (1915). "Observations on the common intestinal protozoa of man: their diagnosis and pathogenicity." *BMJ Military Health* 25(6): 600-632.
- Willms, K. and J. Sotelo (2001). "Cestodes." *Principles and Practise of Clinical Parasitology*: 613-633.
- Yaeger, R. G. (2011). "Protozoa: structure, classification, growth, and development."
- Yilmazer, N. and F. Uzman (2020). "Sıtma Tedavisinde Kullanılan Bitkisel Biyoaktif Doğal Ürünler." *Ejns International Journal* 4(15): 569-582.
- Yücesan, B. Ç. (2020). "Notifiable parasitic diseases in Turkey." *Archives of Health Science and Research*: 15.
- Zwair, H. (2023). "Protista: Protozoa, Characteristics, Scientific Signification." *Academia Repository* 4(09): 67-79.

B4 KAYNAKÇA

- Abdel-Aziz M., El-Din A., Abuo-Rahma G., Hassan A.A., 2009, Synthesis of novel pyrazole derivatives and evaluation of their antidepressant and anticonvulsant activities. *Eur J Med Chem* 44, 3480–3487.
- Ali, N.A.S., Dar, B.A., Pradhan, V., and Farooqui, M., *Mini-Rev. Med. Chem.*, 2013, vol. 13, pp. 1792–1800.
<https://doi.org/10.2174/1389557511313120009>
- Arudra, K., Patel, R., Tetzlaff, M.T., Hymes, S., Subbiah, V., Meric-Bernstam, F., Torres-Cabala, C., Aung, P.P., Nagarajan, P., Diab, A., Prieto, V.G., Nelson, K., and Curry, J.L., *J. Cutaneous Pathol.*, 2018, vol. 45, pp. 786–790.
<https://doi.org/10.1111/cup.13319>
- Bildirici, İ., Şener, A., Atalan, E., Battal, A.H., Genç, H., 2009, Synthesis and Antibacterial Activity of 4-Benzoyl-1-(4-Carboxy-Phenyl)-5-Phenyl-1H-Pyrazole-3-Carboxylic Acid and Derivatives, *Med. Chem. Res.*, 18, 327–340.
- Cao, Y., Luo, C., Yang, P., Li, P., and Wu, C., *J. Med. Chem. Res.*, 2021, vol. 30, pp. 501–518.
<https://doi.org/10.1007/s00044-020-02665-7>
- Cappuzzo, F., Moro-Sibilot, D., Gautschi, O., Boleti, E., Felip, E., Groen, H.J.M., Germonpre, P., Meldgaard, P., Arriola, E., Steele, N., Fox, J., Schnell, P., Engelsberg, A., and Wolf, J., *Lung Cancer*, 2015, vol. 87, pp. 89–95.
<https://doi.org/10.1016/j.lungcan.2014.12.010>
- Cetin, A. (2021). *Pyrazole Carboxylic Acid and Derivatives: Synthesis and Biological Applications. Mini-Reviews in Organic Chemistry*, 18(1), 93-109.
- Cetin, A., & Kurt, H. (2020). Synthesis, antibacterial activity and molecular docking studies of new pyrazole derivatives. *letters in drug design & discovery*, 17(6), 745-756.
- Chen, A., Wu, D.-L., Shi, J., Narva, S., Zhao, X.-Y., Wu, Y.-L., and Zhang, W., *Bioorg. Med. Chem. Lett.*, 2020, vol. 30, p. 127328. <https://doi.org/10.1016/j.bmcl.2020.127328>
- Christensen, J.G., Zou, H.Y., Arango, M.E., Li, Q., Lee, J.H., McDonnell, S.R., Yamazaki, S., Alton, G.R., Mroczkowski, B., and Los, G., *Mol. Cancer Ther.*, 2007, vol. 6, pp. 3314–3322.

Conaghan, P.G., *Rheumatol. Int.*, 2012, vol. 32, pp. 1491–1502. <https://doi.org/10.1007/s00296-011-2263-6>

Corte, J.R., Pinto, D.J.P., Fang, T., Osuna, H., Yang, W., Wang, Y., Lai, A., Clark, C.G., Sun, J.-H., Rampulla, R., Mathur, A., Kaspady, M., Neithnadka, P.R., Li, Y.-X.C., Rossi, K.A., Myers, J.E., Jr., Sheriff, S., Lou, Z., Harper, T.W., Huang, C., Zheng, J.J., Bozarth, J.M.,

Datusalia, A.K. and Khatik, G.L., *Current Drug Dis. Technol.*, 2018, vol. 15, p. 162.

<https://doi.org/10.2174/157016381503180620153423>

Eicher T, Hauptmann S. *The Chemistry of Heterocycles: Structure, Reactions, Synthesis, and Applications*. Wiley-VCH. Weinheim. 2003;p.179.

Elawady, T., Khedr, A., El-Enany, N., and Belal, F., *Microchem. J.*, 2020, vol. 154, p. 104555.

<https://doi.org/10.1016/j.microc.2019.104555>

Evans, E.K., Gardino, A.K., Kim, J.L., Hodous, B.L., Shutes, A., Davis, A., Zhu, X.J., Schmidt-Kittler, O., Wilson, D., Wilson, K., DiPietro, L., Zhang, Y., Brooijmans, N., LaBranche, T.P., Wozniak, A., Gebreyohannes, Y.K., Schoffski, P., Heinrich, M.C., DeAngelo, D.J., Miller, S., Wolf, B., Kohl, N., Guzi, T., Lydon, N., Boral, A, and Lengauer, C., *Sci. Transl. Med.*, 2017, vol. 9 (414), article no. eaao1690. <https://doi.org/10.1126/scitranslmed.aa01690>

Gaba, M. and Mohan, C., *J. Med.Chem. Res.*, 2016, vol. 25, pp. 173–210. <https://doi.org/10.1007/s00044-015-1495-5>

Gelhorn, H.L., Kulke, M.H., O’Dorisio, T., Yang, Q.M., Jackson, J., Jackson, S., Boehm, K.A., Law, L., Kostelec, J., Auguste, P., and Lapuerta, P., *Clin. Ther.*, 2016, vol. 38, pp. 759–768.

<https://doi.org/10.1016/j.clinthera.2016.03.002>

Grill, M.F. and Maganti, R., *Ann. Pharm.*, 2008, vol. 42, pp. 1843–1850. <https://doi.org/10.1345/aph.1L307>

Gupta, S., Pungsrinont, T., Ženata, O., Neubert, L., Vrzal, R., and Baniahmad, A., *Hormon. Cancer*, 2020, vol. 11, pp. 182–190. <https://doi.org/10.1007/s12672-020-00391-5>

Heijerman, H.G.M., McKone, E.F., Downey, D.G., Van Braeckel, E., Rowe, S.M., Tullis, E., Mall, M.A., Welter, J.J., Ramsey, B.W., McKee, C.M., Marigowda, G., Moskowitz, S.M., Waltz, D., Sosnay, P.R., Simard, C., Ahluwalia, N., Xuan, F., Zhang, Y., Taylor-Cousar, J.L., and McCoy, K.S., *Lancet*, 2019, vol. 394, pp. 1940–1948.

[https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(19\)32597-8](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(19)32597-8)

Higgins, J.P.T., Thompson, S.G., Deeks, J.J., and Altman, D.G., *British Med. J.*, 2003, vol. 327, pp. 557–560.

<https://doi.org/10.1136/bmj.327.7414.557>

Hoy, S. M., 2019. Elexacaftor/ivacaftor/tezacaftor: first approval. *Drugs*, 79(18), 2001-2007.

Hussein, E.M., Al-Rooqi, M.M., Elkhawaga, A.A., and Ahmed, S.A., *Arabian J. Chem.*, 2020, vol. 13, pp. 5345–5362.

<https://doi.org/10.1016/j.arabjc.2020.03.014>

Kadowaki, T., Haneda, M., Ito, H., Ueno, M., Matsukawa, M., Yamakura, T., Sasaki, K., Kimura, M., and Iijima, H., *Exp. Opin. Pharm.*, 2018, vol. 19, pp. 83–91. <https://doi.org/10.1080/14656566.2017.1420165>

Lin, R., C hui, G., Yu, Y., Connolly, P.J., Li, S., Lu, Y., Adams, M., Fuentes-Pesquera, A.R., Emanuel, S.L., Greenberger, L.M., 2007, Design, synthesis, and evaluation of 3,4-disubstituted pyrazole analogues as anti-tumor CDK inhibitors, *Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters*, 17, 4557-4561.

Luo, C., Ampomah-Wireko, M., Wang, H., Wu, C., Wang, Q, Zhang, H., and Cao, Yaquan, *Anticancer Agents Med. Chem.*, 2021, vol. 21, pp. 811–824. <https://doi.org/10.2174/1871520620666200424132248>

Lübke, J., Naumann, N., Kluger, S., Schwaab, J., Metzgeroth, G., Evans, E., Gardino, A.K., Lengauer, C., Hofmann, W.-K., Fabarius, A., Cross, N.C.P., Reiter, A., and Jawhar, M., *Leukemia*, 2019, vol. 33, pp. 1195–1205.

<https://doi.org/10.1038/s41375-019-0450-8>

Marandino, L., Raggi, D., Giannatempo, P., Fare, E., and Necchi, A., *Exp. Rev. Anticancer Ther.*, 2019, vol. 19, pp. 835–846. <https://doi.org/10.1080/14737140.2019.1671190>

Mohan, V., Mithal, A., Joshi, S.R., Aravind, S.R., and Chowdhury, S., *Drug Des. Develop. Ther.*, 2020, vol. 14, pp. 2487–2501. <https://doi.org/10.2147/dddt.S221093>

Nagasaka, M., Ge, Y., Sukari, A., Kukreja, G., and Ou, S.-H.I., *Crit. Rev. Oncol. Hematol.*, 2020, vol. 151, p. 102969. <https://doi.org/10.1016/j.critrevonc.2020.102969>

Nitulescu G.M., Draghici, C., Missir, A.V. 2010, Synthesis of new pyrazole derivatives and their anticancer evaluation, *European Journal of Medicinal Chemistry*, 45, 4914-4919.

O'Connor-Semmes, R., Walker, S., Kapur, A., Hussey, E.K., Ye, J., Wang-Smith, L., Tao, W., Dobbins, R.L., Cheatham, B., and Wilkison, W.O., *Drug Metabol. Disposit.*, 2015, vol. 43, pp. 1077–1083.

<https://doi.org/10.1124/dmd.114.062828>

Ostojic, A., Vrhovac, R., and Verstovsek, S., *Ther. Clinical Risk Management*, 2012, vol. 8, pp. 95–103.

<https://doi.org/10.2147/tcrm.S23277>

Otsuki, H., Kosaka, T., Nakamura, K., Shimomura, F., Kuwahara, Y., and Tsukamoto, T., *Int. Urol. Nephrol.*, 2014, vol. 46, pp. 427–432. <https://doi.org/10.1007/s11255-013-0552-6>

Penning, T.D., Talley, J.J., Bertenshaw, S.R., Carter, J.S., Collins, P.W., Docter, S., Graneto, M.J., Lee, L.F., Malecha, J.W., Miyashiro, J.M., Rogers, R.S., Rogier, D.J., Yu, S.S., Anderson, G.D., Burton, E.G., Cogburn, J.N., Gregory, S.A., Koboldt, C.M., Perkins, W.E., Seibert, K., Veenhuizen, A.W., Zhang, Y.Y., and Isakson, P.C., *J. Med. Chem.*, 1997, vol. 40, pp. 1347–1365. <https://doi.org/10.1021/jm960803q>

Ramalingam, K., Thyvelikakath, G.X., Berlin, K.D., Chesnut, R.W., Brown, R.A., Durham, N.N., Ealick, S.E., and van der Helm, D., *J. Med. Chem.*, 1977, vol. 20, pp. 847–850. <https://doi.org/10.1021/jm00216a024>

Ridley, K., Condren, M., 2020. "Elexacaftor-Tezacaftor-Ivacaftor: The First Triple-Combination Cystic Fibrosis Transmembrane Conductance Regulator Modulating Therapy". *The Journal of Pediatric Pharmacology and Therapeutics*. 25 (3): 192–197. doi:10.5863/1551-6776-25.3.192

Schroer, K. and Nitschmann, S., *Internist*, 2017, vol. 58, pp. 863–865. <https://doi.org/10.1007/s00108-017-0260-x>

Shu, S., Dai, A., Wang, J., Wang, B., Feng, Y., Li, J., Cai, X., Yang, D., Ma, D., Wang, M.-W., and Liu, H., *Bioorg. Med. Chem.*, 2018, vol. 26, pp. 1896–1908. <https://doi.org/10.1016/j.bmc.2018.02.036>

Singh, M., Kaur, M., and Silakari, U., *Eur. J. Med. Chem.*, 2014, vol. 84, pp. 206–239.

<https://doi.org/10.1016/j.ejmech.2014.07.013>

Singh, T.P. and Singh, O.M., *Mini-Rev. Med. Chem.*, 2018, vol. 18, pp. 9–25.

<https://doi.org/10.2174/1389557517666170807123201>

Sissi, C. and Palumbo, M., *Curr. Med. Chem. Anticancer Agents*, 2003, vol. 3, pp. 439–450.

<https://doi.org/10.2174/1568011033482279>

Sousa, D. and Silva, S.J.P., *Pharmaceuticals*, 2012, vol. 5, pp. 317–324. <https://doi.org/10.3390/ph5030317>

- Sridhar, R., Perumal, P.T., Etti, S., Shanmugam, G., Ponnuswamy, M.N., Prabavathy, V.R., Mathivanan, N., 2004, Design, synthesis and anti-microbial activity of 1H-pyrazole carboxylates, *Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters*, 14, 6035-6040.
- Stypinski, D., Fostvedt, L., Lam, J.L., Vaz, A., Johnson, T.R., Boerma, J.S., and Pithavala, Y.K., *J. Clinical Pharm.*, 2020, vol. 60, pp. 1254–1267. <https://doi.org/10.1002/jcph.1621>
- Şener A, Kasim Şener M, Bildirici I, Kasimogullari R, Akcamur Y. Studies on the reactions of cyclic oxalyl compounds with hydrazines or hydrazones: Synthesis and reactions of 4-benzoyl-1-(3-nitrophenyl)-5-phenyl-1H-pyrazole-3-carboxylic acid. *J Heterocycl Chem.* 2002; 39(5): 869-75.
- Wang, R., Chen, Y., Yang, B., Yu, S., Zhao, X., Zhang, C., Hao, C., Zhao, D., and Cheng, M., *Bioorg. Chem.*, 2020, vol. 94, p. 103474. <https://doi.org/10.1016/j.bioorg.2019.103474>
- Wu, C.-P., Lusvardi, S., Wang, J.-C., Hsiao, S.-H., Huang, Y.-H., Hung, T.-H., and Ambudkar, S.V., *Mol. Pharm.*, 2019, vol. 16, pp. 3040–3052. <https://doi.org/10.1021/acs.molpharmaceut.9b00274>
- Wu, Y., Wong, P.C., Crain, E.J., Seiffert, D.A., Luetzgen, J.M., Lam, P.Y.S., Wexler, R.R., and Ewing, W.R., *J. Med. Chem.*, 2020, vol. 63, pp. 784–803. <https://doi.org/10.1021/acs.jmedchem.9b01768>
- Yuan, J. and Li, G., *Chinese J. Infect. Chemother.*, 2011, vol. 11, pp. 308–313.
- Zhai, H., Zhang, S., Ampomah-Wireko, M., Wang, H., Cao, Y., Yang, P., ... & Wu, C. (2022). Pyrazole: An important core in many marketed and clinical drugs. *Russian Journal of Bioorganic Chemistry*, 48(6), 1175-1189.
- Zhong, Y. and Xing, W., *Foreign Med. (Antibiotics)*, 2000, vol. 02, pp. 75–78.
- Zou, H.Y., Friboulet, L., Kodack, D.P., Engstrom, L.D., Li, Q., West, M., Tang, R.W., Wang, H., Tsaparikos, K., Wang, J., Timofeevski, S., Katayama, R., Dinh, D.M., Lam, H., Lam, J.L., Yamazaki, S., Hu, W., Patel, B., Bezwada, D., Frias, R.L., Lifshits, E., Mahmood, S., Gainor, J.F., Affolter, T., Lappin, P.B., Gukasyan, H., Lee, N., Deng, S., Jain, R.K., Johnson, T.W., Shaw, A.T., Fantin, V.R., and Smeal, T., *Cancer Cell*, 2015, vol. 28, pp. 70–81. <https://doi.org/10.1016/j.ccell.2015.05.010>

B5 KAYNAKÇA

- Akhondzadeh, S., Kashani, L., Mobaseri, M., Hosseini, S. H., Nikzad, S., & Khani, M. (2001b). Passionflower in the treatment of opiates withdrawal: a double-blind randomized controlled trial. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics*, 26(5), 369–373. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2710.2001.00366.x>
- Akhondzadeh, S., Naghavi, H. R., Vazirian, M., Shayeganpour, A., Rashidi, H., & Khani, M. (2001a). Passionflower in the treatment of generalized anxiety: A pilot double-blind randomized controlled trial with oxazepam. *Journal of Clinical Pharmacy and Therapeutics*, 26(5), 363–367. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2710.2001.00367.x>
- Appel, K., Rose, T., Fiebich, B., Kammler, T., Hoffmann, C., & Weiss, G. (2011). Modulation of the γ -aminobutyric acid (GABA) system by *Passiflora incarnata* L. *Phytotherapy Research : PTR*, 25(6), 838–843. <https://doi.org/10.1002/ptr.3352>
- Aslanargun, P., Cuvas, O., Dikmen, B., Aslan, E., & Yuksel, M. U. (2012). *Passiflora incarnata* Linneaus as an anxiolytic before spinal anesthesia. *Journal of Anesthesia*, 26(1), 39–44. <https://doi.org/10.1007/s00540-011-1265-6>
- Assessment report on *Silybum marianum* (L.) Gaertn., fructus. (2018). In EMA (EMA/HMPC/294188/2013). European Medicines Agency.

- Bach, H. V., Kim, J., Myung, S. K., & Cho, Y. A. (2016). Efficacy of Ginseng Supplements on Fatigue and Physical Performance: a Meta-analysis. *Journal of Korean Medical Science*, 31(12), 1879–1886. <https://doi.org/10.3346/jkms.2016.31.12.1879>
- Boyer, E. W., & Shannon, M. (2005). The serotonin syndrome. *The New England Journal of Medicine*, 352(11), 1112–1120. <https://doi.org/10.1056/NEJMra041867>
- Cleveland Clinic. (2024, May 1). Immunosuppressants. <https://my.clevelandclinic.org/health/treatments/10418-immunosuppressants>
- da Fonseca, L. R., Rodrigues, R. A., Ramos, A. S., da Cruz, J. D., Ferreira, J. L. P., Silva, J. R. A., & Amaral, A. C. F. (2020). Herbal Medicinal Products from Passiflora for Anxiety: An Unexploited Potential. *The Scientific World Journal*, 2020, 6598434. <https://doi.org/10.1155/2020/6598434>
- de Avelar, C. R., Pereira, E. M., de Farias Costa, P. R., de Jesus, R. P., & de Oliveira, L. P. M. (2017). Effect of silymarin on biochemical indicators in patients with liver disease: Systematic review with meta-analysis. *World Journal of Gastroenterology*, 23(27), 5004–5017. <https://doi.org/10.3748/wjg.v23.i27.5004>
- Di Martino, P., Censi, R., Gigliobianco, M. R., Zerrillo, L., Magnoni, F., Agas, D., Quaglia, W., & Lupidi, G. (2017). Nano-medicine Improving the Bioavailability of Small Molecules for the Prevention of Neurodegenerative Diseases. *Current Pharmaceutical Design*, 23(13), 1897–1908. <https://doi.org/10.2174/1381612822666161227154447>
- Drug interaction checker. Drug Interactions Checker - Medscape Drug Reference Database. (t.y.-b). <https://reference.medscape.com/drug-interactionchecker>
- Drug interaction list - Drugs.com. (t.y.). Drugs.com. <https://www.drugs.com/interaction/list/>
- Drugs.com. (2024, March 21). Milk Thistle. Retrieved August 20, 2024, from <https://www.drugs.com/npp/milk-thistle.html>
- Ekor M. (2014). The growing use of herbal medicines: issues relating to adverse reactions and challenges in monitoring safety. *Frontiers in Pharmacology*, 4, 177. <https://doi.org/10.3389/fphar.2013.00177>
- European Medicines Agency. (2016). European Union herbal monograph on *Silybum marianum* (L.) Gaertn., fructus. In EMA (EMA/HMPC/294187/2013). EMA.
- European Medicines Agency. (2024). Assessment report on *Pelargonium sidoides* DC; *Pelargonium reniforme* Curt., radix. In EMA (EMA/HMPC/765656/2022).
- Fahami, F., Asali, Z., Aslani, A., & Fathizadeh, N. (2010). A comparative study on the effects of *Hypericum perforatum* and passion flower on the menopausal symptoms of women referring to Isfahan city health care centers. *Iranian Journal of Nursing and Midwifery Research*, 15(4), 202–207.
- GINKGO: Overview, uses, side effects, precautions, interactions, dosing and reviews. (t.y.). <https://www.webmd.com/vitamins/ai/ingredientmono-333/ginkgo>
- Gillessen, A., & Schmidt, H. H. (2020). Silymarin as Supportive Treatment in Liver Diseases: A Narrative Review. *Advances in Therapy*, 37(4), 1279–1301. <https://doi.org/10.1007/s12325-020-01251-y>
- Ginkgo. (2023a, August 10). Mayo Clinic. <https://www.mayoclinic.org/drugs-supplements-ginkgo/art-20362032>
- Göze İA , Altun A (2022) Herbal Drug Use Frequency, Reasons, And Effects On Public Health: An Ethical Analysis, *Cumhuriyet Medical Journal*, 44 (2): 198-203.

- Gregory, A. M., & Sadeh, A. (2016). Annual Research Review: Sleep problems in childhood psychiatric disorders--a review of the latest science. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 57(3), 296–317. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12469>
- Han, L., Fu, Y., Cole, A. J., Liu, J., & Wang, J. (2012). Co-encapsulation and sustained-release of four components in ginkgo terpenes from injectable PELGE nanoparticles. *Fitoterapia*, 83(4), 721–731. <https://doi.org/10.1016/j.fitote.2012.02.014>
- Hashiguchi, M., Ohta, Y., Shimizu, M., Maruyama, J., & Mochizuki, M. (2015). Meta-analysis of the efficacy and safety of Ginkgo biloba extract for the treatment of dementia. *Journal of Pharmaceutical Health Care and Sciences*, 1, 14. <https://doi.org/10.1186/s40780-015-0014-7>
- Herrschaft, H., Nacu, A., Likhachev, S., Sholomov, I., Hoerr, R., & Schlaefke, S. (2012). Ginkgo biloba extract EGb 761® in dementia with neuropsychiatric features: a randomised, placebo-controlled trial to confirm the efficacy and safety of a daily dose of 240 mg. *Journal of Psychiatric Research*, 46(6), 716–723. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2012.03.003>
- Hertenstein, E., Feige, B., Gmeiner, T., Kienzler, C., Spiegelhalder, K., Johann, A., Jansson-Fröjmark, M., Palagini, L., Rücker, G., Riemann, D., & Baglioni, C. (2019). Insomnia as a predictor of mental disorders: A systematic review and meta-analysis. *Sleep Medicine Reviews*, 43, 96–105. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2018.10.006>
- Hossein-zadeh, S., Jafarikhodan, A., Hosseini, A., & Armand, R. (2015). The Application of Medicinal Plants in Traditional and Modern Medicine: A Review of *Thymus vulgaris*. *International Journal of Clinical Medicine*, 06(09), 635–642. <https://doi.org/10.4236/ijcm.2015.69084>
- Hubert, A., & Lopez, G. (2023, November 15). Passion flower. *Examine.com*. <https://examine.com/supplements/passionflower/?srsltid=AfmBOopOj69OkquqREuQkZ8jVmbUJca89vjRRKTKvS7EUmmI4ly5q#dosage-information>
- Ihl R. (2013). Effects of Ginkgo biloba extract EGb 761® in dementia with neuropsychiatric features: review of recently completed randomised, controlled trials. *International Journal of Psychiatry in Clinical Practice*, 17 Suppl 1, 8–14. <https://doi.org/10.3109/13651501.2013.814796>
- Ihl, R., Bachinskaya, N., Korczyn, A. D., Vakhapova, V., Tribanek, M., Hoerr, R., Napryeyenko, O., & GOTADAY Study Group (2011). Efficacy and safety of a once-daily formulation of Ginkgo biloba extract EGb 761 in dementia with neuropsychiatric features: a randomized controlled trial. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 26(11), 1186–1194. <https://doi.org/10.1002/gps.2662>
- Jawna-Zbońska, K., Blecharz-Klin, K., Joniec-Maciejak, I., Wawer, A., Pyrzanowska, J., Piechal, A., Mirowska-Guzel, D., & Widy-Tyszkiewicz, E. (2016). *Passiflora incarnata* L. Improves Spatial Memory, Reduces Stress, and Affects Neurotransmission in Rats. *Phytotherapy Research: PTR*, 30(5), 781–789. <https://doi.org/10.1002/ptr.5578>
- Kennedy, D. A., Lupattelli, A., Koren, G., & Nordeng, H. (2013). Herbal medicine use in pregnancy: results of a multinational study. *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 13, 355. <https://doi.org/10.1186/1472-6882-13-355>
- Khan, M. S. A., & Ahmad, I. (2018). Herbal Medicine. In Elsevier eBooks (pp. 3–13). <https://doi.org/10.1016/b978-0-12-814619-4.00001-x>
- Kim, M., Lim, H. S., Lee, H. H., & Kim, T. H. (2017). Role Identification of *Passiflora Incarnata* Linnaeus: A Mini Review. *Journal of Menopausal Medicine*, 23(3), 156–159. <https://doi.org/10.6118/jmm.2017.23.3.156>
- Klemow, K. M., Bartlow, A., Crawford, J., Kocher, N., Shah, J., & Ritsick, M. (2011). Medical Attributes of St. John's Wort (*Hypericum perforatum*). *Herbal Medicine - NCBI Bookshelf*.

<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK92750/#:~:text=Since%20then%2C%20it%20has%20remained,an%20antioxidant%20and%20neuroprotective%20agent.>

Kořota, A., & Głąbska, D. (2021). Dietary intake of milk thistle seeds as a source of silymarin and its influence on the lipid parameters in nonalcoholic fatty liver disease patients. *Applied Sciences*, 11(13), 5836. <https://doi.org/10.3390/app11135836>

Komishon, A. M., Shishtar, E., Ha, V., Sievenpiper, J. L., de Souza, R. J., Jovanovski, E., Ho, H. V., Duvnjak, L. S., & Vuksan, V. (2016). The effect of ginseng (genus *Panax*) on blood pressure: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled clinical trials. *Journal of Human Hypertension*, 30(10), 619–626. <https://doi.org/10.1038/jhh.2016.18>

Lubeck, B. (2024, August 16). What are the benefits of milk thistle? Verywell Health. <https://www.verywellhealth.com/the-benefits-of-milk-thistle-88325>

Meneses, C., Valdes-Gonzalez, M., Garrido-Suárez, B. B., & Garrido, G. (2023). Systematic review on the anxiolytic and hypnotic effects of flower extracts in in vivo pre-clinical studies published from 2010 to 2020. *Phytotherapy research* : PTR, 37(5), 2144–2167. <https://doi.org/10.1002/ptr.7830>

Milk Thistle: Overview, uses, side effects, precautions, interactions, dosing and reviews. (t.y.). <https://www.webmd.com/vitamins/ai/ingredientmono-138/milk-thistle>

Milk thistle. (2023c, August 10). Mayo Clinic. <https://www.mayoclinic.org/drugs-supplements-milk-thistle/art-20362885#:~:text=Milk%20thistle%20is%20sold%20as,supplement%20to%20treat%20liver%20conditions.>

Movafegh, A., Alizadeh, R., Hajimohamadi, F., Esfehiani, F., & Nejatfar, M. (2008). Preoperative oral *Passiflora incarnata* reduces anxiety in ambulatory surgery patients: a double-blind, placebo-controlled study. *Anesthesia and analgesia*, 106(6), 1728–1732. <https://doi.org/10.1213/ane.0b013e318172c3f9>

Ng, Q. X., Venkatanarayanan, N., & Ho, C. Y. (2017). Clinical use of *Hypericum perforatum* (St John's wort) in depression: A meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, 210, 211–221. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2016.12.048>

Ngan, A., & Conduit, R. (2011). A double-blind, placebo-controlled investigation of the effects of *Passiflora incarnata* (passionflower) herbal tea on subjective sleep quality. *Phytotherapy research PTR*, 25(8), 1153–1159. <https://doi.org/10.1002/ptr.3400>

Nicolussi, S., Drewe, J., Butterweck, V., & Meyer Zu Schwabedissen, H. E. (2020). Clinical relevance of St. John's wort drug interactions revisited. *British Journal of Pharmacology*, 177(6), 1212–1226. <https://doi.org/10.1111/bph.14936>

Ohayon, M. M., Carskadon, M. A., Guilleminault, C., & Vitiello, M. V. (2004). Meta-analysis of quantitative sleep parameters from childhood to old age in healthy individuals: Developing normative sleep values across the human lifespan. *Sleep*, 27(7), 1255–1273. <https://doi.org/10.1093/sleep/27.7.1255>

Passionflower. (2020c, August). NCCIH. <https://www.nccih.nih.gov/health/passionflower>

Passionflower. (t.y.). Mount Sinai Health System. <https://www.mountsinai.org/health-library/herb/passionflower#:~:text=Possible%20Interactions&text=Because%20of%20its%20calming%20effect,Ba> rbiturates

Pelargonium sidoides: Overview, uses, side effects, precautions, interactions, dosing and reviews. (t.y.).
<https://www.webmd.com/vitamins/ai/ingredientmono-1135/pelargonium-sidoides>

Professional, C. C. M. (2022, November 29). St John's Wort. Cleveland Clinic.
<https://my.clevelandclinic.org/health/drugs/9304-st-johns-wort>

Sadeghian, M., Rahmani, S., Zendehtdel, M., Hosseini, S. A., & Zare Javid, A. (2021). Ginseng and Cancer-Related Fatigue: A Systematic Review of Clinical Trials. *Nutrition and Cancer*, 73(8), 1270–1281.
<https://doi.org/10.1080/01635581.2020.1795691>

St. John's Wort. (2020a, October). NCCIH. <https://www.nccih.nih.gov/health/st-johns-wort>

St. John's wort. (2023b, August 10). Mayo Clinic. <https://www.mayoclinic.org/drugs-supplements-st-johns-wort/art-20362212>

Sultana, B., Yaqoob, S., Zafar, Z., & Bhatti, H. N. (2018). Escalation of liver malfunctioning: A step toward Herbal Awareness. *Journal of Ethnopharmacology*, 216, 104–119. <https://doi.org/10.1016/j.jep.2018.01.002>

Valerian: A safe and effective herbal sleep aid? (2018, February 15). Mayo Clinic.
<https://www.mayoclinic.org/diseases-conditions/insomnia/expert-answers/valerian/faq-20057875>

Valerian: Overview, uses, side effects, precautions, interactions, dosing and reviews. (t.y.).
<https://www.webmd.com/vitamins/ai/ingredientmono-870/valerian>

Valerian. (2020b, October). NCCIH.
<https://www.nccih.nih.gov/health/valerian#:~:text=Historically%2C%20valerian%20was%20used%20to,are%20used%20for%20medicinal%20purposes.>

Vargas-Mendoza, N., Madrigal-Santillán, E., Morales-González, A., Esquivel-Soto, J., Esquivel-Chirino, C., García-Luna Y González-Rubio, M., Gayosso-de-Lucio, J. A., & Morales-González, J. A. (2014). Hepatoprotective effect of silymarin. *World Journal of Hepatology*, 6(3), 144–149. <https://doi.org/10.4254/wjh.v6.i3.144>

Vitiello M. V. (1997). Sleep disorders and aging: understanding the causes. *The journals of gerontology. Series A, Biological Sciences and Medical Sciences*, 52(4), M189–M191. <https://doi.org/10.1093/gerona/52a.4.m189>

Vuksan, V., Stavro, M., Woo, M., Leiter, L. A., Sung, M. K., & Sievenpiper, J. L. (2006, September). Korean red ginseng (*Panax ginseng*) can lower blood pressure in individuals with hypertension: a randomized controlled trial. In *Proceedings of the 9th international ginseng symposium* (pp. 25–28). Korean Society of Ginseng Geumsan.

Wang, T., Wu, C., Fan, G., Li, T., Gong, H., & Cao, F. (2018). Ginkgo biloba extracts-loaded starch nano-spheres: Preparation, characterization, and in vitro release kinetics. *International Journal of Biological Macromolecules*, 106, 148–157. <https://doi.org/10.1016/j.ijbiomac.2017.08.012>

Xie, L., Zhu, Q., & Lu, J. (2022). Can We Use Ginkgo biloba Extract to Treat Alzheimer's Disease? Lessons from Preclinical and Clinical Studies. *Cells*, 11(3), 479. <https://doi.org/10.3390/cells11030479>

Zhu, J., Xu, X., Zhang, X., Zhuo, Y., Chen, S., Zhong, C., Liu, M., & Wang, Z. (2022). Efficacy of ginseng supplements on disease-related fatigue: A systematic review and meta-analysis. *Medicine*, 101(26), e29767.
<https://doi.org/10.1097/MD.00000000000029767>

Zirak, N., Shafiee, M., Soltani, G., Mirzaei, M., & Sahebkar, A. (2019). *Hypericum perforatum* in the treatment of psychiatric and neurodegenerative disorders: Current evidence and potential mechanisms of action. *Journal of Cellular Physiology*, 234(6), 8496–8508. <https://doi.org/10.1002/jcp.27781>

B6 KAYNAKÇA

Ávila-Villarreal, G., González-Trujano, M. E., Carballo-Villalobos, A. I., Aguilar-Guadarrama, B., García-Jiménez, S., Giles-Rivas, D. E., ... Estrada-Soto, S. (2016). Anxiolytic-like effects and toxicological studies of *Brickellia cavanillesii* (Cass.) A. Gray in experimental mice models. *Journal of Ethnopharmacology*, 192, 90-98.

Bouzghaia, B., Moussa, M. T. B., Goudjil, R., Harkat, H., Pale, P. (2020). Chemical composition, in vitro antioxidant and antibacterial activities of *Centaurea resupinata* subsp. *dufourii* (dostál) greuter. *Natural Product Research*, 35(22), 4734-4739.

Calderon-Montano, J., Burgos-Morón, E., Pérez-Guerrero, C., López-Lázaro, M. (2011). A review on the dietary flavonoid kaempferol. *Mini Reviews in Medicinal Chemistry*, 11(4), 298-344.

Chaachouay, N., Zidane, L. (2024). Plant-derived natural products: a source for drug discovery and development. *Drugs and Drug Candidates*, 3(1), 184-207.

Choi, B. R., Kim, H. G., Nam, Y. H., Yoon, D., Shin, W. C., Jang, J. K., ... Lee, D. Y. (2023). Flavonol glycosides from the flowers of *Carthamus tinctorius* and their anti-diabetic activity. *Journal of Applied Biological Chemistry*, 66, 477-483.

Ding, H. Y. (2011). Extracts and constituents of *Rubus chingii* with 1, 1-diphenyl-2-picrylhydrazyl (DPPH) free radical scavenging activity. *International Journal of Molecular Sciences*, 12(6), 3941-3949.

Duc, C. K. T., Linh, T. C., Thanh, N. Q. C., Nhien, P. Q., Danh, L. T., ve Tuan, N. T. (2024). Isolation and evaluation of the antioxidant capacity of compounds from *Ehretia asperula* Zoll. & Moritzi. *Indonesian Journal of Chemistry*, 24(4), 1206-1217.

Ge, J., Li, G., Chen, Z., Xu, W., Lei, X., ve Zhu, S. (2024). Kaempferol and nicotiflorin ameliorated alcohol-induced liver injury in mice by miR-138-5p/SIRT1/FXR and gut microbiota. *Heliyon*, 10(1), e23336.

Hu, G. Q., Du, X., Li, Y. J., Gao, X. Q., Chen, B. Q., ve Yu, L. (2017). Inhibition of cerebral ischemia/reperfusion injury-induced apoptosis: nicotiflorin and JAK2/STAT3 pathway. *Neural Regeneration Research*, 12(1), 96-102.

Hu, W. H., Dai, D. K., Zheng, B. Z. Y., Duan, R., Chan, G. K. L., Dong, T. T. X., ... Tsim, K. W. K. (2021). The binding of kaempferol-3-O-rutinoside to vascular endothelial growth factor potentiates anti-inflammatory efficiencies in lipopolysaccharide-treated mouse macrophage RAW264.7 cells. *Phytomedicine*, 80, 153400.

Huang, J. L., Fu, S. T., Jiang, Y. Y., Cao, Y. B., Guo, M. L., Wang, Y., ... Xu, Z. (2007). Protective effects of nicotiflorin on reducing memory dysfunction, energy metabolism failure and oxidative stress in multi-infarct dementia model rats. *Pharmacology Biochemistry and Behavior*, 86(4), 741-748.

Lal Shyaula, S., Abbas, G., Siddiqui, H., A Sattar, S., Iqbal Choudhary, M. ve Z Basha, F. (2012). Synthesis and antiglycation activity of kaempferol-3-O-rutinoside (nicotiflorin). *Medicinal Chemistry*, 8(3), 415-420.

Li, R., Guo, M., Zhang, G., Xu, X., Li, Q. (2006). Neuroprotection of nicotiflorin in permanent focal cerebral ischemia and in neuronal cultures. *Biological and Pharmaceutical Bulletin*, 29(9), 1868-1872.

Merlín-Lucas, V., Ordoñez-Razo, R. M., Calzada, F., Solís, A., García-Hernández, N., Barbosa, E., ... Valdés, M. (2021). Antitumor potential of *Annona muricata* Linn. an edible and medicinal plant in Mexico: in vitro, in vivo, and toxicological studies. *Molecules*, 26(24), 7675.

Mohammed, M. R., Ahmed, M. M., Montaser, S. A. (2022). Cytogenetic and immunological efficacy of nicotiflorin and rutin combination on gamma irradiated rats. *International Journal of Radiation Research*, 20(2), 455-460.

Orhan, D. D., Özçelik, B., Özgen, S., Ergun, F. (2010). Antibacterial, antifungal, and antiviral activities of some flavonoids. *Microbiological Research*, 165(6), 496-504.

Pardede, A., Adfa, M., Juliari Kusnanda, A., Ninomiya, M., Koketsu, M. (2017). Flavonoid rutinoides from *Cinnamomum parthenoxylon* leaves and their hepatoprotective and antioxidant activity. *Medicinal Chemistry Research*, 26, 2074-2079.

Park, S. H., Shin, H. S., Lee, N. H., Hong, I. K., Park, S. N. (2018). Cellular protective effects and mechanisms of kaempferol and nicotiflorin isolated from *Annona muricata* against 1O₂-induced Damage, *Applied Chemistry for Engineering*, 29(1), 49-55.

Patel, D. K. (2022). Medicinal importance, pharmacological activities and analytical aspects of a flavonoid glycoside 'Nicotiflorin' in the medicine. *Drug Metabolism and Bioanalysis Letters Formerly: Drug Metabolism Letters*, 15(1), 2-11.

Periferakis, A., Periferakis, K., Badarau, I. A., Petran, E. M., Popa, D. C., Caruntu, A., ... Costache, D. O. (2022). Kaempferol: antimicrobial properties, sources, clinical, and traditional applications. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(23), 15054.

Ruan, Y., Zhu, X., Shen, J., Chen, H., Zhou, G. (2024). Mechanism of nicotiflorin in *San-Ye-Qing* rhizome for anti-inflammatory effect in ulcerative colitis. *Phytomedicine*, 129, 155564.

Sadeghi, M., Miroliaei, M., Ghanadian, M. (2022). Inhibitory effect of flavonoid glycosides on digestive enzymes: In silico, in vitro, and in vivo studies. *International Journal of Biological Macromolecules*, 217, 714-730.

Soberon, J. R., Sgariglia, M. A., Sampietro, D. A., Quiroga, E. N., Sierra, M. G., ve Vattuone, M. A. (2010). Purification and identification of antibacterial phenolics from *Tripodanthus acutifolius* leaves. *Journal of Applied Microbiology*, 108(5), 1757-1768.

Song, J. H., Kim, M. S., Lee, S. H., Hwang, J. T., Park, S. H., Park, S. W., ... Choi, H. K. (2024). Hydroethanolic extract of *Cirsium setidens* ameliorates doxorubicin-induced cardiotoxicity by AMPK-PGC-1 α -SOD-mediated mitochondrial protection. *Phytomedicine*, 129, 155633.

Wang, M., Sun, J., Jiang, Z., Xie, W., Zhang, X. (2015A). Hepatoprotective effect of kaempferol against alcoholic liver injury in mice. *The American Journal of Chinese Medicine*, 43(02), 241-254.

Wang, Y., Tang, C., Zhang, H. (2015). Hepatoprotective effects of kaempferol 3-O-rutinoside and kaempferol 3-O-glucoside from *Carthamus tinctorius* L. on CCl₄-induced oxidative liver injury in mice. *Journal of Food and Drug Analysis*, 23(2), 310-317.

Wang, Y., Zhang, S., Ni, H., Zhang, Y., Yan, X., Gao, Y., ... Guo, M. (2021). Autophagy is involved in the neuroprotective effect of nicotiflorin. *Journal of Ethnopharmacology*, 278, 114279.

Weng, C. J., Yen, G. C. (2012). Flavonoids, a ubiquitous dietary phenolic subclass, exert extensive in vitro anti-invasive and in vivo anti-metastatic activities. *Cancer and Metastasis Reviews*, 31, 323-351.

Yu, S., Guo, Q., Jia, T., Zhang, X., Guo, D., Jia, Y., ... Sun, J. (2021). Mechanism of action of nicotiflorin from *Tricyrtis maculata* in the treatment of acute myocardial infarction: From network pharmacology to experimental pharmacology. *Drug Design, Development and Therapy*, 15, 2179-2191.

Zhao, J., Yang, J., Xie, Y. (2019). Improvement strategies for the oral bioavailability of poorly water-soluble flavonoids: An overview. *International Journal of Pharmaceutics*, 570, 118642.

Zhao, J., Zhang, S., You, S., Liu, T., Xu, F., Ji, T., ... Gu, Z. (2017). Hepatoprotective effects of nicotiflorin from *Nymphaea candida* against concanavalin A-induced and D-galactosamine-induced liver injury in mice. *International Journal of Molecular Sciences*, 18(3), 587.

B7 KAYNAKÇA

Arablou, T., Kolahdouz-Mohammadi, R. (2018). Curcumin and endometriosis: Review on potential roles and molecular mechanisms. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 97, 91-97.

Bartiromo, L., Schimberni, M., Villanacci, R., Ottolina, J., Dolci, C., Salmeri, N., ... Candiani, M. (2021). Endometriosis and phytoestrogens: friends or foes? A systematic review. *Nutrients*, 13(8), 2532.

Becker, C. M., D'Amato, R. J. (2007). Angiogenesis and antiangiogenic therapy in endometriosis. *Microvascular Research*, 74(2-3), 121-130.

Bin, L. (2012). Estrogen-independent inhibition of curcumin on formation of endometriotic foci in rats with experimental endometriosis. *Medical Journal of West China*, 5, 24.

Bina, F., Daglia, M., Santarcangelo, C., Baeeri, M., Abdollahi, M., Nabavi, S. M., ... Rahimi, R. (2020). Phytochemical profiling and ameliorative effects of *Achillea cretica* L. on rat model of endometriosis. *Journal of Ethnopharmacology*, 254, 112747.

Boroumand, S., Hosseini, S., Pashandi, Z., Faridi-Majidi, R., Salehi, M. (2020). Curcumin-loaded nanofibers for targeting endometriosis in the peritoneum of a mouse model. *Journal of Materials Science: Materials in Medicine*, 31, 1-9.

Burney, R. O., Giudice, L. C. (2012). Pathogenesis and pathophysiology of endometriosis. *Fertility and Sterility*, 98(3), 511-519.

Cao, H., Wei, Y. X., Zhou, Q., Zhang, Y., Guo, X. P., Zhang, J. (2017). Inhibitory effect of curcumin in human endometriosis endometrial cells via downregulation of vascular endothelial growth factor. *Molecular Medicine Reports*, 16(4), 5611-5617.

Cao, W. G., Morin, M., Metz, C., Maheux, R., Akoum, A. (2005). Stimulation of macrophage migration inhibitory factor expression in endometrial stromal cells by interleukin 1, beta involving the nuclear transcription factor NF- κ B. *Biology of Reproduction*, 73(3), 565-570.

Chowdhury, I., Banerjee, S., Driss, A., Xu, W., Mehrabi, S., Nezhat, C., ... Thompson, W. E. (2019). Curcumin attenuates proangiogenic and proinflammatory factors in human eutopic endometrial stromal cells through the NF- κ B signaling pathway. *Journal of Cellular Physiology*, 234(5), 6298-6312.

Ding, J., Mei, S., Cheng, W., Ni, Z., Yu, C. (2022). Curcumin treats endometriosis in mice by the HIF signaling pathway. *American Journal of Translational Research*, 14(4), 2184.

Ding, J., Mei, S., Wang, K., Cheng, W., Sun, S., Ni, Z., ... & Yu, C. (2024). Curcumin modulates oxidative stress to inhibit pyroptosis and improve the inflammatory microenvironment to treat endometriosis. *Genes & Diseases*, 11(3), 101053.

Flower, A., Liu, J. P., Lewith, G., Little, P., Li, Q. (2012). Chinese herbal medicine for endometriosis. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (5).

- Galluzzo, P., Ascenzi, P., Bulzomi, P., Marino, M. (2008). The nutritional flavanone naringenin triggers antiestrogenic effects by regulating estrogen receptor α -palmitoylation. *Endocrinology*, 149(5), 2567-2575.
- Gazvani, R., Templeton, A. (2002). Peritoneal environment, cytokines and angiogenesis in the pathophysiology of endometriosis. *Reproduction*, 123(2), 217-226.
- Gupta, S., Agarwal, A., Krajcir, N., Alvarez, J. G. (2006). Role of oxidative stress in endometriosis. *Reproductive Biomedicine Online*, 13(1), 126-134.
- Hekimoğlu, G., Koç, S., Daştan, A. İ., Şevgin, K., Tekayev, M., Güler, E. M., ... Kale, E. (2023). Ameliorative effects of apigenin on a rat model of endometriosis. *The European Research Journal*, 9(2), 178-185.
- Ilhan, M., Ali, Z., Khan, I. A., Taştan, H., Akkol, E. K. (2019). Bioactivity-guided isolation of flavonoids from *Urtica dioica* L. and their effect on endometriosis rat model. *Journal of Ethnopharmacology*, 243, 112100.
- Jana, S. K., Chakravarty, B., Chaudhury, K. (2014). Letrozole and curcumin loaded-PLGA nanoparticles: a therapeutic strategy for endometriosis. *Journal of Nanomedicine and Biotherapeutic*, 4(123), 10-4172.
- Jin, X., Beguerie, J. R. (2014). Laparoscopic surgery for subfertility related to endometriosis: a meta-analysis. *Taiwanese Journal of Obstetrics and Gynecology*, 53(3), 303-308.
- Kapoor, R., Sirohi, V. K., Gupta, K., Dwivedi, A. (2019). Naringenin ameliorates progression of endometriosis by modulating Nrf2/Keap1/HO1 axis and inducing apoptosis in rats. *The Journal of Nutritional Biochemistry*, 70, 215-226.
- Kawaii, S., Tomono, Y., Katase, E., Ogawa, K., Yano, M. (1999). HL-60 differentiating activity and flavonoid content of the readily extractable fraction prepared from citrus juices. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 47(1), 128-135.
- Kim, K. H., Lee, E. N., Park, J. K., Lee, J. R., Kim, J. H., Choi, H. J., ... Yoon, S. (2012). Curcumin attenuates TNF- α -induced expression of intercellular adhesion molecule-1, vascular cell adhesion molecule-1 and proinflammatory cytokines in human endometriotic stromal cells. *Phytotherapy Research*, 26(7), 1037-1047.
- Laganà, A. S., Salmeri, F. M., Vitale, S. G., Triolo, O., Götte, M. (2018). Stem cell trafficking during endometriosis: may epigenetics play a pivotal role?. *Reproductive Sciences*, 25(7), 978-979.
- Laganà, A. S., Vitale, S. G., Salmeri, F. M., Triolo, O., Frangež, H. B., Vrtačnik-Bokal, E., ... Sofo, V. (2017). Unus pro omnibus, omnes pro uno: a novel, evidence-based, unifying theory for the pathogenesis of endometriosis. *Medical Hypotheses*, 103, 10-20.
- Laschke, M. W., Menger, M. D. (2016). The gut microbiota: a puppet master in the pathogenesis of endometriosis?. *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 215(1), 1-68.
- Liang, Y. C., Zhong, Q., Ma, R. H., Ni, Z. J., Thakur, K., Khan, M. R., ... Wei, Z. J. (2022). Apigenin inhibits migration and induces apoptosis of human endometrial carcinoma Ishikawa cells via PI3K-AKT-GSK-3 β pathway and endoplasmic reticulum stress. *Journal of Functional Foods*, 94, 105116.
- Ling, F. W. (1999). Randomized controlled trial of depot leuprolide in patients with chronic pelvic pain and clinically suspected endometriosis. *Obstetrics & Gynecology*, 93(1), 51-58.
- Liu, M., Zhou, X., Wang, X. J., Wang, Y. S., Yang, S. J., Ding, Z. M., ... Huo, L. J. (2023). Curcumin alleviates bisphenol AF-induced oxidative stress and apoptosis in caprine endometrial epithelial cells via the Nrf2 signaling pathway. *Environmental Toxicology*, 38(12), 2904-2914.

- Liu, X., Yan, S., Wu, H., Chen, M., Dai, H., Wang, Z., ... Shi, X. (2024). Interventional hydrogel microsphere controlled-releasing curcumin for photothermal therapy against endometriosis. *Advanced Functional Materials*, 2315907.
- Lu, Z., Peng, Q., Hu, R., Wang, Y., Fan, K., Zhang, T. (2024). Naringin attenuates inflammatory injury to the bovine endometrium by regulating the endoplasmic reticulum stress–PI3K/AKT–autophagy axis. *Frontiers in Pharmacology*, 15, 1424511.
- Park, S., Lim, W., Bazer, F. W., Song, G. (2017). Naringenin induces mitochondria-mediated apoptosis and endoplasmic reticulum stress by regulating MAPK and AKT signal transduction pathways in endometriosis cells. *MHR: Basic Science of Reproductive Medicine*, 23(12), 842-854.
- Park, S., Lim, W., Bazer, F. W., Song, G. (2018). Apigenin induces ROS-dependent apoptosis and ER stress in human endometriosis cells. *Journal of Cellular Physiology*, 233(4), 3055-3065.
- Rudzitis-Auth, J., Körbel, C., Scheuer, C., Menger, M. D., Laschke, M. W. (2012). Xanthohumol inhibits growth and vascularization of developing endometriotic lesions. *Human Reproduction*, 27(6), 1735-1744.
- Signorile, P. G., Baldi, A. (2010). Endometriosis: new concepts in the pathogenesis. *The International Journal of Biochemistry & Cell Biology*, 42(6), 778-780.
- Singh, A., Ghosh, P., Mukherjee, S., Ojha, A. K., Hansda, A., Choudhury, P., ... Chaudhury, K. (2022). Transition metallo-curcumin complexes: a new hope for endometriosis?. *Journal of Materials Chemistry B*, 10(46), 9682-9698.
- Sourial, S., Tempest, N., Hapangama, D. K. (2014). Theories on the pathogenesis of endometriosis. *International Journal of Reproductive Medicine*, 2014(1), 179515.
- Suou, K., Taniguchi, F., Tagashira, Y., Kiyama, T., Terakawa, N., Harada, T. (2011). Apigenin inhibits tumor necrosis factor α -induced cell proliferation and prostaglandin E2 synthesis by inactivating NF κ B in endometriotic stromal cells. *Fertility and Sterility*, 95(4), 1518-1521.
- Swarnakar, S., Paul, S. (2009). Curcumin arrests endometriosis by downregulation of matrix metalloproteinase-9 activity. *Indian Journal Of Biochemistry & Biophysics*, 46(1), 59.
- Tariverdian, N., Theoharides, T. C., Siedentopf, F., Gutiérrez, G., Jeschke, U., Rabinovich, G. A., ... & Arck, P. C. (2007, June). Neuroendocrine-immune disequilibrium and endometriosis: an interdisciplinary approach. In *Seminars in Immunopathology* (Vol. 29, pp. 193-210). Springer-Verlag.
- Taylor, R. N., Lebovic, D. I., Mueller, M. D. (2002). Angiogenic factors in endometriosis. *Ann. N. Y. Acad. Sci.*, 955, 89-100.
- Van Langendonck, A., Casanas-Roux, F., Donnez, J. (2002). Oxidative stress and peritoneal endometriosis. *Fertility and Sterility*, 77(5), 861-870.
- Vasilakis, C., Jick, H., del Mar Melero-Montes, M. (1999). Risk of idiopathic venous thromboembolism in users of progestagens alone. *The Lancet*, 354(9190), 1610-1611.
- Vetvicka, V., Laganà, A. S., Salmeri, F. M., Triolo, O., Palmara, V. I., Vitale, S. G., ... Králíčková, M. (2016). Regulation of apoptotic pathways during endometriosis: from the molecular basis to the future perspectives. *Archives of Gynecology and Obstetrics*, 294, 897-904.
- Viganò, P., Parazzini, F., Somigliana, E., Vercellini, P. (2004). Endometriosis: epidemiology and aetiological factors. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 18(2), 177-200.

- Wang, C. C., Xu, H., Man, G. C. W., Zhang, T., Chu, K. O., Chu, C. Y., ... Chan, T. H. (2013). Prodrug of green tea epigallocatechin-3-gallate (Pro-EGCG) as a potent anti-angiogenesis agent for endometriosis in mice. *Angiogenesis*, 16, 59-69.
- Winkel, C. A. (2003). Evaluation and management of women with endometriosis. *Obstet. Gynecol.*, 102, 397-408.
- Yao, L., Fan, Z., Han, S., Sun, N., Che, H. (2020). Apigenin attenuates the allergic reactions by competitively binding to ER with estradiol. *Frontiers in Pharmacology*, 11, 1046.
- Yao, L., Fan, Z., Han, S., Sun, N., Che, H. (2021). Apigenin acts as a partial agonist action at estrogen receptors in vivo. *European Journal of Pharmacology*, 906, 174175.
- Yuliani, S., Mustofa, Partadiredja, G. (2019). The neuroprotective effects of an ethanolic turmeric (*Curcuma longa* L.) extract against trimethyltin-induced oxidative stress in rats. *Nutritional Neuroscience*, 22(11), 797-804.
- Zhang, E., Zhang, Y., Fan, Z., Cheng, L., Han, S., Che, H. (2020). Apigenin inhibits histamine-induced cervical cancer tumor growth by regulating estrogen receptor expression. *Molecules*, 25(8), 1960.
- Zhang, H., Tsao, R. (2016). Dietary polyphenols, oxidative stress and antioxidant and anti-inflammatory effects. *Current Opinion in Food Science*, 8, 33-42.
- Zhang, Y., Cao, H., Yu, Z., Peng, H. Y., Zhang, C. J. (2013). Curcumin inhibits endometriosis endometrial cells by reducing estradiol production. *Iranian Journal of Reproductive Medicine*, 11(5), 415.

B8 KAYNAKÇA

- Adalı, A., Yirün, A., Koçer-Gümüşel, B., Erkekoğlu, P. (2020). Alzheimer Hastalığının Gelişiminde Biyolojik Ajanların Olası Etkileri. *Journal Of Faculty Of Pharmacy Of Ankara Universty*, 44(1), 167-187.
- Akbay, G. D., Pekcan, A. G. (2016). Zerdeçal: Beslenme ve sağlık yönünden değerlendirilmesi. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 44(1), 68-72.
- Akbayır, E., Şen, M., Ay, U., Şenyer, S., Tüzün, E., Küçükali, C. İ. (2017). Parkinson hastalığının etyopatogenezi. *Deneysel Tıp Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 1-23.
- Alicılar, H. E., Çalışkan, D. (2021). Alzheimer Hastalığı ve Koruma Stratejileri. *Sürekli Tıp Eğitim Dergisi*, 30(2), 107-115.
- Andre, C. M., Hausman, J. F. and Guerriero, G. (2016). Cannabis sativa: the plant of the thousand and one molecules. *Frontiers in plant science*, 19.
- Aydın, A. C., Elçioğlu, H. K. Cannabis Sativa'nın Geçmişi ve Geleceği.
- Bayar, F. U. (2020). Doğadan gelen mucize: Zencefil (*Zingiber officinale*). *Bahçe*, 49(2), 99-110.
- Benedek, B. and Kopp, B. (2007). *Achillea millefolium* L. sl revisited: recent findings confirm the traditional use. *Wiener Medizinische Wochenschrift* (1946), 157 (13-14), 312-314.
- Bingöl, C. A., Aktekin, B., Ağan, K., Arman, F., Aslan, K., Aykutlu, E., ... & Velioğlu, S. (2007). Epilepsi rehberi. *Türk Nöroloji Epilepsi Çalışma Grubu*.
- Blumenthal, M., Goldberg, A. and Brinckmann, J. (2000). *Commission E Monographs, Herbal Medicine, Integrative Medicine Communications, CD-ROM Edition* (eds.), American Botanical Council, Lippincott Williams & Wilkins, Austin, TX.

- Brinker, F.N.D. (1998). Herb Contraindications and Drug Interactions. 2nd ed, Eclectic Medical Publications, Oregon.
- Brown, R. P., Gerbarg, P. L. and Ramazanov, Z. (2002). Rhodiola rosea. A phytomedicinal overview. HerbalGram, 56, 40-52.
- Büyükkök, N., Güngör, B., Genç, A. A. (2022). Soğuk Algınlığında Kullanılan Bitkisel Droglar. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 12(2), 262-271.
- Çalışkan, U. K., Yıldırım, S. (2020). Kenevir Ve Sağlık Alanında Kullanımı. Journal of Faculty of Pharmacy of Ankara University, 44(1), 112-136.
- Demirezer, Ö., Ersöz, T., Saraçoğlu, İ., Şener, B. (2011). FFD Monografıları. Ankara: MN Medikal & Nobel Tıp Kitabevi, 1-7.
- Demirezer, LÖ., Ersöz, T., Saraçoğlu, İ., Şener, B., Köroğlu, A., Yalçın, F.N. (2017). FFD Monografıları Bitkiler ve Etkileri, Ömür Demirezer. Akademisyen Kitabevi, Ankara, 315-329.
- Deng, X., Zhao, S., Liu, X., Han, L., Wang, R., Hao, H. and Bai, C. (2020). Polygala tenuifolia: a source for anti-Alzheimer's disease drugs. Pharmaceutical biology, 58(1), 410-416.
- Ekici, M. (2020). Zerdeçal (Curcuma longa L.). Tıbbi Bitkisel Ürünler Araştırma ve Danışma Platformu.
- El, Ö., Peker, Ö., Bozan, Ö., Berk, H., Koşay, C. (2007). Serebral palsy hastalarının genel özellikleri. Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 21(2), 75-80.
- ESCOP Monographs, (2003).The Scientific Foundation for Herbal Products, 2nd ed. Thieme, New York.
- Evren Boran, H., Bolay, H. (2013). Migren Patofizyolojisi. Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi.
- Gezici, S., Koçum, D. (2021). Nörodegeneratif Hastalıkların Tedavisinde Nöroprotektif Ajan Olarak Tıbbi Bitkiler ve Fitokimyasallar. Türk Doğa ve Fen Dergisi, 10(2), 325-337.
- Gonçalves, A. C., Flores-Félix, J. D., Coutinho, P., Alves, G. and Silva, L. R. (2022). Zimbrow (Juniperus communis L.) as a promising source of bioactive compounds and biomedical activities: A review on recent trends. International Journal of Molecular Sciences, 23(6), 3197.
- Gosmann, G., Schenkel, EP. and Seligmann, O. (1989). A new saponin from mate, Ilex paraguarensis, J. Nat. Prod., 52. 1367-1370.
- Gök, D., Akgün Ş. (2023). Nörolojik Hastalıklar ve Bireylerin Yaşamlarına Etkileri. Sağlık Bilimlerinde Öncü ve Çağdaş Çalışmalar, 293, Türkiye.
- Güney, H. D., Şanlıer, N. (2022). Kronik Nörolojik Hastalıklarda Beslenme ve Beslenme Desteğinin Önemi. Muş Alparslan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 2(2), 50-60.
- Huang, X., Li, N., Pu, Y., Zhang, T. and Wang, B. (2019). Neuroprotective Effects of Ginseng Phytochemicals: Recent Perspectives. Molecules (Basel, Switzerland), 24(16), 2939.
- Janda, K., Wojtkowska, K., Jakubczyk, K., Antoniewicz, J. and Skonieczna-Żydecka, K. (2020). Passiflora incarnata in neuropsychiatric disorders—A systematic review. Nutrients, 12(12), 3894.
- Kang, B. Y., Chung, S. W. and Kim, T. S. (2001). Inhibition of interleukin-12 production in lipopolysaccharide-activated mouse macrophages by parthenolide, a predominant sesquiterpene lactone in Tanacetum parthenium: involvement of nuclear factor-κB. Immunology Letters, 77(3), 159-163.

- Karadağlı, S. S. (2019). Yaygın olarak kullanılan sedatif etkili tıbbi bitkiler ve ilaç etkileşimleri. *FABAD Journal of Pharmaceutical Sciences*, 44(3), 243-253.
- Kartal, M. (2008). Herbal Medicines and Quality in Herbal Products. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 28(6).
- Kumar Gupta, S. and Sharma, A. (2014). Medicinal properties of *Zingiber officinale* Roscoe-A review. *J. Pharm. Biol. Sci*, 9, 124-129.
- LaPorte, E., Sarris, J., Stough, C. and Scholey, A. (2011). Neurocognitive effects of kava (*Piper methysticum*): a systematic review. *Human Psychopharmacology: Clinical and Experimental*, 26(2), 102-111.
- Lee, K. M., Jung, J. S., Song, D. K., Kräuter, M. and Kim, Y. H. (1993). Effects of *Humulus lupulus* extract on the central nervous system in mice. *Planta Medica*, 59(S 1), A691-A691.
- Malva, J. O., Santos, S. and Macedo, T. (2004). Neuroprotective properties of *Valeriana officinalis* extracts. *Neurotoxicity research*, 6, 131-140.
- Miller, LG. (1998). Herbal medicinals: Selecting clinical considerations focussing on known or potential drug-herb interactions, *Arch. Intern. Med.*, 158, 2200-2211.
- Mills, S. and Bone, K. (2005). *The Essential Guide to Herbal Safety*, Elsevier Limited, Philadelphia.
- Miroddi, M., Calapai, G., Navarra, M., Minciullo, P. L. and Gangemi, S. (2013). *Passiflora incarnata* L.: ethnopharmacology, clinical application, safety and evaluation of clinical trials. *Journal of ethnopharmacology*, 150(3), 791-804.
- Özdemir, Ö., Mehmet, O. (2005). Guillain Barre sendromu. *Güncel Pediatri*, 3(3), 131-135.
- Öztürk, Ş. (2020). COVID-19 and Neurology. *Turkish Journal of Neurology/Türk Noroloji Dergisi*, 26(2).
- Ringman, J.M., Frautschy, S.A., Teng, E., Begum, A.N., Bardens, J. And Biegi, M. (2012). Oral curcumin for Alzheimer's disease: tolerability and efficacy in a 24-week randomized, double blind, plasebo-controlled study, *Alzheimers Res. Ther.*, 4, 43.
- Romm, A.J. and Upton, R. (2010). *Botanical Medicine for Women's Health*, pp. 75-96 Churchill Livingstone/Elsevier, United States.
- Rowland, LP. (2001). How amyotrophic lateral sclerosis got its name: the clinical-pathologic genius of Jean-Martin Charcot. *Archives of neurology*, 58 (3), 512- 515.
- Şengül, F., Çakır, M., Öztürk, B., Çakmak, A., Vatansev, H. (2021). Sarı Kantaron'a Dair (*Hypericum Perforatum* L.): Morfoloji, Etki Mekanizmaları, Aktivite, Yan Etkileri ve İlaç Etkileşimlerinin İncelenmesi. *Doğal Yaşam Tıbbı Dergisi*, 3(1), 1-37.
- Taşdemir, A., Yaman, A. M. (2017). Ginsengin Özellikleri ve Sağlık Üzerine Etkileri. *Sağlık Akademisi Kastamonu*, 2(3), 211-222.
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2020). *Achillea millefolium* L., Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2020/dynamicModulesAttachment/AchilleamillefoliumL._c240e075-9c66-4140-9aaa-64f0873275ab.pdf (26.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2022). *Centella asiatica* L., Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2022/dynamicModulesAttachment/CentellaasiaticaL.5b16d28900734e298a12554702181616_f0480a3a-3f39-411e-9f2f-e18878250bfe.pdf (29.10.2023)

- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2020). *Curcuma longa L.*. Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2020/dynamicModulesAttachment/CurcumalongaL._9833c2ec-9595-4fd0-abde-21b1865b7569.pdf (29.10.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2021). *Humulus lupulus L.*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2021/dynamicModulesAttachment/HumuluspupulusL._a4cece9f-14ce-4df0-a4a6-2c210608e8a7.pdf (25.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2022). *Hypericum perforatum L.*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2022/dynamicModulesAttachment/HypericumperforatumL.870922ad6d0b4300875fde5f8d1c1828_3868d6d6-ecc7-4a97-a7d2-bf647bb0fda0.pdf (29.10.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2020). *Ilex paraguariensis*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2020/dynamicModulesAttachment/IlexparaguariensisSt.Hilaire_6d6b8381-7b11-4509-a49e-aec8add91541.pdf (25.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2023). *Juniperus communis L.*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2023/dynamicModulesAttachment/JuniperuscommunisL.yaymlv2_b70c6d05-ee98-45c7-accd-8593ab368d9b.pdf (26.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2022). *Melissa officinalis L.*,Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2022/dynamicModulesAttachment/Melissaofficin alisL.61540074ef924d23b3349841991dfcbb_daf1eb52-83d4-4586b88f-f4ad72b5960e.pdf (13.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2019). *Nigella sativa L.*,Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2019/dynamicModulesAttachment/Nigella%20sat iva%20L..pdf_04ae2952-28fd-4b41-8ad1-e1dabbba9054.pdf (27.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2022). *Panax ginseng*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2022/dynamicModulesAttachment/PanaxginsengMeyer07581aa40c1d4a04a82023e957a7e8f7_443a1f08-6abb-4fd6-bd7d-4f90db97ac7f.pdf (21.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2020). *Passiflora incarnata L.*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2020/dynamicModulesAttachment/Passifloraincar nataL._f3ea968b-1dfa-4495-b8b2-b625eae655da.pdf (25.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2023). *Rhodiola rosea L.*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2023/dynamicModulesAttachment/RhodiolaroseaLv1_745e01ba-9172-4937-861c-b3e8af63fdb1.pdf (16.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2020). *Tanacetum parthenium*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2020/dynamicModulesAttachment/TanacetumpartheniumL.SchultzBip_6feaa bf3-06b7-4541-9e4d-de78b88bdf2d.pdf (16.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2020). *Tilia cordata*. Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2020/dynamicModulesAttachment/Tiliaspec._7674214e-8671-45ea-aa02-798f87864098.pdf (21.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2020). *Urtica dioica L.*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2020/dynamicModulesAttachment/UrticadioicaL.veUrticaurensL._089a4877-a860-4581-914e-a0a88b3e6295.pdf (27.12.2023)

- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2022). *Valeriana officinalis L.*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2022/dynamicModulesAttachment/ValerianaofficinalisL._14df9ca3-55a8-4404-b6a7-f66006a0ae82.pdf (18.12.2023)
- Türkiye İlaç ve Tıbbi Cihazlar Kurumu (TİTCK), (2020). *Zingiber officinale Roscoe*, Ankara, https://titck.gov.tr/storage/Archive/2020/dynamicModulesAttachment/ZingiberofficinaleRoscoe_05ea8585-9518-4e30-b6a2-ebf1e6264015.pdf (22.12.2023)
- Tomruk, C., Şirin, C., Buhur, A., Kılıç, D. K., Çetin, E. Ö., Erbaş, O., Uyanıkgil, Y. (2018). Nörodejeneratif hastalıklarda mahşerin 4 atlısı Alzheimer, Parkinson, Huntington ve amiyotrofik lateral skleroz: Klinik tanımlama ve deneysel modeller. *FNG & Bilim Tıp Dergisi*, 4(1), 37-43.
- Ulusoy, Ş., Kartal, M., İnal, E. (2021). Alzheimer Hastalığı ve Doğal Kaynaklı Bileşikler.
- Ulvi, H., Yiğiter, R., Aygül, R., Orhan Varoğlu, A. (2004). Karpal tünel sendromunda tanı ve tedavi yaklaşımları. *Van Tıp Dergisi*, 11(4), 155-160.
- Uzun, E., Sarıyar, G., Adersen, A., Karakoç, B., Ötük, G., Oktayoğlu, E., Pırıldar S. (2004). Traditional medicine in Sakarya province and antimicrobial activities of selected species, *J. Ethnopharmacol.*, 95, 287-296.
- WHO Monographs on Selected Medicinal Plants, (1999). Vol. 1, Geneva.
- WHO, G. (1999). WHO monographs on selected medicinal plants.
- Yılmaz, G., Yazıcı, L. (2022). Dünya’da Yükselen Değer; Endüstriyel Kenevir (*Cannabis sativa L.*). *Bozok Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 1(1), 54-61.
- Yılmaz, M., Yılmaz, N. (2013). D Vitaminin beyindeki rolü ve ilişkili nörolojik hastalıklar. *Journal of Clinical & Experimental Investigations*, 4(3).
- Zanoli, P., Zavatti, M. (2008). Pharmacognostic and pharmacological profile of *Humulus lupulus L.* *Journal of ethnopharmacology*, 116(3), 383-396.

B9 KAYNAKÇA

- Abdillah, S., Inayah, B., Kartiningsih, Febrianti, A. B., Nafisa, S. (2020). Acute and Subchronic Toxicity of *Momordica Charantia L* Fruits Ethanolic Extract in Liver and Kidney. *Systematic Reviews in Pharmacy*, 11(12), 2249-2255.
- Ablimit, A., Yu, Y., Jin, X., Li, J.-S. (2023). Effect of *Momordica charantia* polysaccharide on immunomodulatory activity in mice. *Experimental and Therapeutic Medicine*, 26(1), 1-11.
- Ahmad, N., Hasan, N., Ahmad, Z., Zishan, M., Zohrameena, S. (2016). *Momordica Charantia*: For Traditional Uses and Pharmacological Actions. *Journal of Drug Delivery and Therapeutics*, 6(2), 40-44.
- Alam, S., Asad, M., Asdaq, S. M. B., Prasad, V. S. (2009). Antiulcer activity of methanolic extract of *Momordica charantia L.* in rats. *Journal of Ethnopharmacology*, 123(3), 464-469.
- Ali, M. H., Ibrahim, I., Jasamai, M., Sidek, H. (2021). The Anti-Malarial Activity Of *Momordica Charantia* In Combination With The Standard Anti-Malarial Drug Chloroquine. *Turkish Journal of Physiotherapy and Rehabilitation*, 32(3), 1-7

- Ali, M. M., H Borai, I., Ghanem, H. M., H Abdel-Halim, A., Mousa, F. M. (2018). The prophylactic and therapeutic effects of *Momordica charantia* methanol extract through controlling different hallmarks of the hepatocarcinogenesis. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 98, 491-498.
- Asna, A. C., Joseph, J. ve Joseph John, K. (2020). *Botanical Description of Bitter Gourd*. Springer International, New York, Publishing.
- Balde, S., Ayessou, N. C., Gueye, M., Ndiaye, B., Sow, A., Cisse, O. I. K., Diop, C. G. M. (2019). Investigations ethnobotaniques de *Momordica charantia* Linn (Cucurbitaceae) au Sénégal. *International Journal of Biological and Chemical Sciences*, 13(1), 466-474.
- Beloin, N., Gbeassor, M., Akpagana, K., Hudson, J., de Soussa, K., Koumaglo, K., Arnason, J. T. (2005). Ethnomedicinal uses of *Momordica charantia* (Cucurbitaceae) in Togo and relation to its phytochemistry and biological activity. *Journal of Ethnopharmacology*, 96(1), 49-55.
- Braca, A., Siciliano, T., D'Arrigo, M., Germanò, M. P. (2008). Chemical composition and antimicrobial activity of *Momordica charantia* seed essential oil. *Fitoterapia*, 79(2), 123-125.
- Brennan, V. C., Wang, C.-M. ve Yang, W.-H. (2012). Bitter Melon (*Momordica charantia*) Extract Suppresses Adrenocortical Cancer Cell Proliferation Through Modulation of the Apoptotic Pathway, Steroidogenesis, and Insulin-Like Growth Factor Type 1 Receptor/RAC- α Serine/Threonine-Protein Kinase Signaling. *Journal of Medicinal Food*, 15(4), 325-334.
- Chao, C.-Y., Sung, P.-J., Wang, W.-H., Kuo, Y.-H. (2014). Anti-Inflammatory Effect of *Momordica charantia* in Sepsis Mice. *Molecules*, 19(8), 12777-12788.
- Chaudhari, B. P., Chaware, V. J., Joshi, Y. R. ve Biyani, K. R. (2009). Hepatoprotective activity of Hydroalcoholic extract of *Momordica charantia* Linn. Leaves against Carbon tetra chloride induced Hepatopathy in Rats. *International Journal of ChemTech Research*, 1(2), 355-358.
- Cortez-Navarrete, M., Martínez-Abundis, E., Pérez-Rubio, K. G., González-Ortiz, M., Méndez-del Villar, M. (2018). *Momordica charantia* Administration Improves Insulin Secretion in Type 2 Diabetes Mellitus. *Journal of Medicinal Food*, 21(7), 672-677.
- Deng, Y., Tang, Q., Zhang, Y., Zhang, R., Wei, Z., Tang, X., Zhang, M. (2017). Protective effect of *Momordica charantia* water extract against liver injury in restraint-stressed mice and the underlying mechanism. *Food & Nutrition Research*, 61(1), 1-11.
- Dia, V. P. Krishnan, H. B. (2016). BG-4, a novel anticancer peptide from bitter gourd (*Momordica charantia*), promotes apoptosis in human colon cancer cells. *Scientific Reports*, 6(1), 1-12.
- Gölükçü, M., Toker, R., Ayas, F., Çınar, N. (2014). Some physical and chemical properties of bitter melon (*Momordica charantia* L.) seed and fatty acid composition of seed oil. *Derim*, 31(1), 17-24.
- Harinantenaina, L., Tanaka, M., Takaoka, S., Oda, M., Mogami, O., Uchida, M., Asakawa, Y. (2006). *Momordica charantia* Constituents and Antidiabetic Screening of the Isolated Major Compounds. *Chem. Pharm. Bull*, 54(7), 1017-1021.
- He, Q., Li, Y., Li, H., Zhang, P., Zhang, A., You, L., Liu, J. (2018). Hypolipidemic and antioxidant potential of bitter gourd (*Momordica charantia* L.) leaf in mice fed on a high-fat diet. *Pakistan Journal of Pharmaceutical Sciences*, 31(5), 1837-1843.
- Hussain, Md. S., Jahan, N., Or Rashid, Md. M., Hossain, M. S., Chen, U., Rahman, N. (2019). Antihyperlipidemic screening and plasma uric acid reducing potential of *Momordica charantia* seeds on Swiss albino mice model. *Heliyon*, 5, 1-5.

- İlhan, M., Bolat, I. E., Süntar, İ., Kutluay Köklü, H., Uğar Çankal, D. A., Keleş, H. Küpeli Akkol, E. (2015). Topical application of olive oil macerate of *Momordica charantia* L. promotes healing of excisional and incisional wounds in rat buccal mucosa. *Archives of Oral Biology*, 60(12), 1708-1713.
- Joseph, J. K. ve Antony, V. T. (2008). Ethnobotanical investigations in the genus *Momordica* L. in the Southern Western Ghats of India. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 55(5), 713-721.
- Kasirga, Z., Tuncer, M. C., Gezer, R., Deveci, E., Aşır, F. (2023). Evaluation of the effects of *Momordica charantia* on tibial defect injury in rats. *Journal of Drug Delivery and Therapeutics*, 13(6), 66-72.
- Kubola, J., Siriamornpun, S. (2008). Phenolic contents and antioxidant activities of bitter melon (*Momordica charantia* L.) leaf, stem and fruit fraction extracts in vitro. *Food Chemistry*, 110(4), 881-890.
- Kumar, R., Balaji, S., Uma, T. S., Sehgal, P. K. (2009). Fruit extracts of *Momordica charantia* potentiate glucose uptake and up-regulate Glut-4, PPAR γ and PI3K. *Journal of Ethnopharmacology*, 126(3), 533-537.
- Kwatra, D., Subramaniam, D., Ramamoorthy, P., Standing, D., Moran, E., Velayutham, R., Anant, S. (2013). Methanolic Extracts of Bitter Melon Inhibit Colon Cancer Stem Cells by Affecting Energy Homeostasis and Autophagy. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2013(1).
- La Torre, V., Guarniz, W., Silva-Correa, C., Razco, L. ve Siche, R. (2020). Antimicrobial Activity and Chemical Composition of *Momordica charantia*: A Review. *Pharmacognosy Journal*, 12(1), 213-222.
- Lee, S. H., Jeong, Y. S., Song, J., Hwang, K.-A., Noh, G. M., Hwang, I. G. (2017). Phenolic acid, carotenoid composition, and antioxidant activity of bitter melon (*Momordica charantia* L.) at different maturation stages. *International Journal of Food Properties*, 20(3), 3078-3087.
- Leelaprakash, G., Rose, J. C. ve Bm, G. (2011). In vitro Antimicrobial And Antioxidant Activity Of *Momordica charantia* Leaves. *Pharmacophore*, 2(4-2011), 207-215.
- Liu, Y., Mu, S., Chen, W., Liu, S., Cong, Y., Liu, J. ve Jia, N. (2021). Saponins of *Momordica charantia* increase insulin secretion in INS-1 pancreatic β -cells via the PI3K/Akt/FoxO1 signaling pathway. *Endocrinología, Diabetes y Nutrición (English ed.)*, 68(5), 329-337.
- Lopes, A. P., Petenuci, M. E., Galuch, M. B., Schneider, V. V. A., Canesin, E. A. ve Visentainer, J. V. (2018). Evaluation of effect of different solvent mixtures on the phenolic compound extraction and antioxidant capacity of bitter melon (*Momordica charantia*). *Chemical Papers*, 72(11), 2945-2953.
- Ma, J., Whittaker, P., Keller, A. C., Mazzola, E. P., Pawar, R. S., White, K. D., Rader, J. I. (2010). Cucurbitane-Type Triterpenoids from *Momordica charantia*. *Planta Medica*, 76, 1758-1761.
- Mahamat, O., Flora, H., Tume, C., Kamanyi, A. (2020). Immunomodulatory Activity of *Momordica charantia* L. (Cucurbitaceae) Leaf Diethyl Ether and Methanol Extracts on Salmonella typhi-Infected Mice and LPS-Induced Phagocytic Activities of Macrophages and Neutrophils. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2020(1), 1-11.
- Mahmoud, M. F., El Ashry, F. E. Z. Z., El Maraghy, N. N., Fahmy, A. (2017). Studies on the antidiabetic activities of *Momordica charantia* fruit juice in streptozotocin-induced diabetic rats. *Pharmaceutical Biology*, 55(1), 758-765.
- Mahwish, Saeed, F., Arshad, M. S., Nisa, M. un, Nadeem, M. T., Arshad, M. U. (2017). Hypoglycemic and hypolipidemic effects of different parts and formulations of bitter melon (*Momordica charantia*). *Lipids in Health and Disease*, 16(1), 1-11.

- Meera, S., Nagarjuna, C., Nagarjuna, C., Nagarjuna, C. (2009). Antistress and immunomodulatory activity of aqueous extract of *Momordica charantia*. *Pharmacognosy Magazine*, 5, 69-73.
- Ofuegbe, S., Akinrinde, A., Oyagbemi, A., Omobowale, T., Yakubu, M., Adedapo, A. (2017). Phytochemical, Acute Toxicity, Analgesic, in vitro Antioxidant Studies and GC-MS Investigation of Essential Oil of the Methanol Leaf Extract of *Momordica charantia*. *Journal of Complementary and Alternative Medical Research*, 4(2), 1-18.
- Oladele, M. G., Abatan, O. M., Olukunle, O. J., Okediran, B. S. (2009). Anti-Inflammatory and Analgesic Effects Of Aqueous Leaf Extracts Of *Gomphrena Celosioides* And *Momordica charantia*. *Journal of Natural Sciences Engineering and Technology*, 8(2), 1-8.
- Ozusaglam, M. A., Karakoca, K. (2013). Antimicrobial and antioxidant activities of *Momordica charantia* from Turkey. *African Journal of Biotechnology*, 12(13), 1548-1558.
- Patel, R., Mahobia, N., Upwar, N., Waseem, N., Talaviya, H., Patel, Z. (2010). Analgesic and antipyretic activities of *Momordica charantia* Linn. Fruits. *Journal of Advanced Pharmaceutical Technology & Research*, 1(4), 415-418.
- Pereira, C. A. J., Oliveira, L. L. S., Coaglio, A. L., Santos, F. S. O., Cezar, R. S. M., Mendes, T., Lima, W. S. (2016). Anti-helminthic activity of *Momordica charantia* L. against *Fasciola hepatica* eggs after twelve days of incubation in vitro. *Veterinary Parasitology*, 228, 160-166.
- Pişkin, A., Altunkaynak, B. Z., Tümentemur, G., Kaplan, S., Yazıcı, Ö. B., Hökelek, M. (2014). The beneficial effects of *Momordica charantia* (bitter gourd) on wound healing of rabbit skin. *Journal of Dermatological Treatment*, 25(4), 350-357.
- Pitchakarn, P., Suzuki, S., Ogawa, K., Pompimon, W., Takahashi, S., Asamoto, M., Shirai, T. (2012). Kuguacin J, a triterpenoid from *Momordica charantia* leaf, modulates the progression of androgen-independent human prostate cancer cell line, PC3. *Food and Chemical Toxicology*, 50(3), 840-847.
- Qamar, H., Rehman, S., Chauhan, D. K., Tiwari, A. K., Upmanyu, V. (2020). Green Synthesis, Characterization and Antimicrobial Activity of Copper Oxide Nanomaterial Derived from *Momordica charantia*. *International Journal of Nanomedicine*, 15, 2541-2553.
- Rohajati, U., Harijono, Estiasih, T., Sriwahyuni, E. (2018). Bioactive Compound and Nutritious Characteristic Of Bitter Melon Fruit (*Momordica charantia* L.). *Russian Journal of Agricultural and Socio-Economic Sciences*, 79(7), 308-316.
- Rosyid, F. N., Muhtadi, M., Hudiawati, D., Sugiyarti, S. Rahman, A. F. (2022). Improving Diabetic Foot Ulcer Healing with Adjuvant Bitter Melon Leaf Extract (*Momordica charantia* L.). *Open Access Macedonian Journal of Medical Sciences*, 10(T8), 122-126.
- Scartezzini, P., Speroni, E. (2000). Review on some plants of Indian traditional medicine with antioxidant activity. *Journal of Ethnopharmacology*, 71(1), 23-43.
- Shih, C.-C., Lin, C.-H., Lin, W.-L. (2008). Effects of *Momordica charantia* on insulin resistance and visceral obesity in mice on high-fat diet. *Diabetes Research and Clinical Practice*, 81(2), 134-143.
- Shodehinde, S. A., Adefegha, S. A., Oboh, G., Oyeleye, S. I., Olasehinde, T. A., Nwanna, E. E., Boligon, A. A. (2016). Phenolic Composition and Evaluation of Methanol and Aqueous Extracts of Bitter Gourd (*Momordica charantia* L) Leaves on Angiotensin-I-Converting Enzyme and Some Pro-oxidant-Induced Lipid Peroxidation In Vitro. *Journal of Evidence-Based Complementary & Alternative Medicine*, 21(4), 67-76.
- Soo May, L., Sanip, Z., Ahmed Shokri, A., Abdul Kadir, A., Md Lazin, M. R. (2018). The effects of *Momordica charantia* (bitter melon) supplementation in patients with primary knee osteoarthritis: A single-blinded, randomized controlled trial. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 32, 181-186.

- Tahira, S. ve Hussain, F. (2014). Antidiabetic Evaluation of Momordica charantia L Fruit Extracts. *West Indian Medical Journal*, 63(4), 294-299
- Teoh, S. L., Latiff, A. A., Das, S. (2009). The effect of topical extract of Momordica charantia (bitter gourd) on wound healing in nondiabetic rats and in rats with diabetes induced by streptozotocin. *Clinical and Experimental Dermatology*, 34(7), 815-822.
- Thiruvengadam, M., Praveen, N., Maria John, K. M., Yang, Y.-S., Kim, S.-H., Chung, I.-M. (2014). Establishment of Momordica charantia hairy root cultures for the production of phenolic compounds and determination of their biological activities. *Plant Cell, Tissue and Organ Culture (PCTOC)*, 118(3), 545-557.
- Umukoro, S. ve Ashorobi, R. B. (2006). Evaluation of anti-inflammatory and membrane stabilizing property of aqueous leaf extract of Momordica charantia in rats. *African Journal of Biomedical Research*, 9(2), 119-124.
- Wang, X., Sun, W., Cao, J., Qu, H., Bi, X., Zhao, Y. (2012). Structures of New Triterpenoids and Cytotoxicity Activities of the Isolated Major Compounds from the Fruit of Momordica charantia L. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 60(15), 3927-3933.
- Wen, J.-J., Gao, H., Hu, J.-L., Nie, Q.-X., Chen, H.-H., Xiong, T., Xie, M.-Y. (2019). Polysaccharides from fermented Momordica charantia ameliorate obesity in high-fat induced obese rats. *Food & Function*, 10(1), 448-457.
- Yakubu, J., Sodipo, O. A., Umarfarouk, S. A. (2022). Phytochemical Profiling, Toxicity Study and Abortifacient Activity of Seed and Whole Plant of Momordica charantia Linn. (Cucurbitaceae). *Chemical Review and Letters*, 5(3), 200-206.
- Zahra, K., Malik, M. A., Mughal, M. S., Arshad, M., Sohail, M. I. (2012). Hepatoprotective Role Of Extracts Of Momordica charantia L. In Acetaminophen-Induced Toxicity In Rabbits. *J. Anim. Plant Sci.*, 22(2), 273-277.
- Zhao, G.-T., Liu, J.-Q., Deng, Y.-Y., Li, H.-Z., Chen, J.-C., Zhang, Z.-R., Qiu, M.-H. (2014). Cucurbitane-type triterpenoids from the stems and leaves of Momordica charantia. *Fitoterapia*, 95, 75-82.

B10 KAYNAKLAR

- Adiyaman, A., Battal, A., İlhan, M. (2023). Exploring Of The Ameliorative Effects Of Ethanolic Extract Of The Wheatgrass (Triticum Aestivum L.) On Surgically Induced Endometriosis Rat Model. *Farmacía*, 71(2), 271-279.
- Bar-Sela, G., Cohen, M., Ben-Arye, E., Epelbaum, R. (2015). The medical Use of wheatgrass: Review of the gap between basic and clinical applications. *Mini-Reviews in Medicinal Chemistry*, 15(12), 1002-1010.
doi:10.2174/138955751512150731112836
- Bar-Sela, G., Tsalic, M., Fried, G., Goldberg, H. (2007). Wheat grass juice may improve hematological toxicity related to chemotherapy in breast cancer patients: A pilot study. *Nutrition and Cancer*, 58(1), 43-48.
doi:10.1080/01635580701308083
- Caf, F., Kiliç, Ö., Algül, S. (2018). Evaluation of total antioxidant status, total oxidant status and oxidative stress index in some economically important plants from Turkey. *Progress in Nutrition*, 20(1-S), 145-152.
- Dogan, A., Dalar, A., Sadullahoglu, C., Battal, A., Uzun, Y., Celik, I., Demirel, K. (2018). Investigation of the protective effects of horse mushroom (Agaricus arvensis Schaeff.) against carbon tetrachloride-induced oxidative stress in rats. *Molecular biology reports*, 45, 787-797.

Hoagland, D. R., Arnon, D. I. (1950). The water-culture method for growing plants without soil. Circular. California agricultural experiment station, 347(2nd edit).

Lai, C. (1979). Chlorophyll: The active factor in wheat sprout extract inhibiting the metabolic activation of carcinogens in vitro. *Nutrition and Cancer*, 1(3), 19–21. <https://doi.org/10.1080/01635587909513623>

Marwaha, R. K., Bansal, D., Kaur, S., Trehan, A. (2004). Wheat grass juice reduces transfusion requirement in patients with thalassemia major: A pilot study. *Indian Pediatrics*, 41(7), 716-720.

Singh, K., Pannu, M. S., Singh, P., Singh, J. (2010). Effect of wheat grass tablets on the frequency of blood transfusions in Thalassemia Major. *Indian Journal of Pediatrics*, 77(1), 90-91. doi:10.1007/s12098-010-0002-8

Chauhan M. (2014). A pilot study on wheat grass juice for its phytochemical, nutritional and therapeutic potential on chronic diseases. *International Journal of Chemical Studies*. 2(4): 27-34.

Złotek, U., Szymanowska, U., Jakubczyk, A., Sikora, M., & Świeca, M. (2019). Effect of arachidonic and jasmonic acid elicitation on the content of phenolic compounds and antioxidant and anti-inflammatory properties of wheatgrass (*Triticum aestivum* L.). *Food chemistry*, 288, 256-261.

Arzani, A., Ashraf, M. (2017). Cultivated Ancient Wheats (*Triticum* spp.): A Potential Source of Health-Beneficial Food Products. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 16 (3): 477-488.

SAĞLIK BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI AKADEMİK ÇALIŞMALAR VE TEORİK BİLGİLER-IX

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Mahire BAYRAMOĞLU AKKOYUN

Doç. Dr. Ahmet UYAR Doç. Dr. H.Turan AKKOYUN

Dr. Öğr. Üyesi Muazzez YEŞİLYURT

YAZARLAR

Prof. Dr. Ahmet TOPAL

Prof. Dr. Mehmet Zeki YILDIRIM

Prof. Dr. Meltem SOYLU

Prof. Dr. Ümit KEBAPÇI

Doç. Dr. Bülent BÜLBÜL

Doç. Dr. H. Turan AKKOYUN

Doç. Dr. Mahire BAYRAMOĞLU AKKOYUN

Doç. Dr. Yakup ASLAN

Dr. Öğr. Üyesi Nigar ABBAK

Dr. Mustafa Yiğit NİZAM

Arş. Gör. Eda ERKMEN

Öğr. Gör. Dr. Hamiyet ECİROĞLU SARBAN

Öğr. Gör. Emine AYDIN BAYAT

Öğr. Gör. Zeynep Nur KARAKUŞ

Sabahattin Kahraman ÇAMURLU

Semra ÖZDEMİR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-071-5

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1 KAYNAKLAR

Al, Marzouqi, N., Iratni, R., Nemmar, A., Arafat, K., Ahmed Al Sultan, M., Yasin, J., Collin, P., Mester, J., Adrian, T.E., & Attoub, S. (2011). Frondoside A inhibits human breast cancer cell survival, migration, invasion and the growth of breast tumor xenografts. *Eur J Pharmacol.* 668(1-2), 25-34.

Al Shemali, J., Mensah-Brown, E., Parekh, K., Thomas, S.A., Attoub, S., Hellman, B., Nyberg, F., Adem, A., Collin, P., & Adrian, T.E (2014). Frondoside A enhances the antiproliferative effects of gemcitabine in pancreatic cancer. *Eur J Cancer* 50(7), 1391-8.

Althuniba, O.Y., Hashim, R.B., Taher, M., Daud, J.M., Ikeda, M.A., & Zali, B.I. (2009). In vitro antioxidant and antiproliferative activities of three Malaysian sea cucumber species. *Eur J Sci Res.* 37, 376-387.

Gangadaran, S., & Cheema, S.K. (2017). A high fat diet enriched with sea cucumber gut powder provides cardio-protective and anti-obesity effects in C57BL/6 mice. *Food Res Int* 99(Pt 1), 799-806.

Guo, L., Gao, Z., Zhang, L., Guo, F., Chen, Y., Li, Y., & Huang, C. (2016). Saponin-enriched sea cucumber extracts exhibit an antiobesity effect through inhibition of pancreatic lipase activity and upregulation of LXR-β signaling. *Pharm Biol* 54,1312-1325.

- Guo, Y., Han, X., Che, H., Li, Z., Dong, P., Xue, C., Zhang, T., & Wang, Y. (2018). Synergistic effect of eicosapentaenoic acid-enriched phospholipids and sea cucumber saponin on orotic acid-induced non-alcoholic fatty liver disease in rats. *R Soc Open Sci* 11; 5(7), 172182 .
- Han, X.Q., Zhang, L.Y., Ding, L., Shi, H.H., Xue, C.H., Zhang, T.T., & Wang, Y.M. (2019). Synergistic effect of sea cucumber saponins and EPA-enriched phospholipids on insulin resistance in high-fat diet-induced obese mice. *Food Funct* 10, 3955-3964
- Hu, S., Xu, Y., Gao, X., Li, S., Jiang, W., Liu, Y., Su, L., & Yang, H. (2019). Long-chain bases from sea cucumber alleviate obesity by modulating gut microbiota. *Mar Drugs* 17, 455.
- Hu, S., Wang, J., Wang, J., Xue, C., & Wang, Y. (2017). Long-chain bases from sea cucumber mitigate endoplasmic reticulum stress and inflammation in obesity mice. *J Food Drug Anal* 25(3), 628-636.
- Kovesdy, C.P., Furth, S.L., & Zoccali, C. (2017). World Kidney Day Steering Committee. Obesity and kidney disease: Hidden consequences of the epidemic. *J Ren Care* 43(1), 3-10.
- Liang, Q., Ahmed, F., Zhang, M., Niki, S., Franco, C.M.M. , Feng, Q., & Zhang, W. (2022). In Vivo and Clinical Studies of Sea Cucumber-Derived Bioactives for Human Health and Nutrition From 2012-2021. *Front. Mar. Sci.* <https://doi.org/10.3389/fmars.2022.917857>.
- Li, S., Li, J., Mao, G., Hu, Y., Ye, X., Tian, D., Linhardt, R.J., & Chen, S. (2018). Fucosylated chondroitin sulfate oligosaccharides from *Isostichopus badionotus* regulates lipid disorder in C57BL/6 mice fed a high-fat diet. *Carbohydrate Polymers* 1;201, 634-642.
- Li, S., Li, J., Zhi, Z., Hu, Y., Ge, J., Ye, X., Tian, D., Linhardt, R.J., & Chen, S. (2017). 4-O-Sulfation in sea cucumber fucodians contribute to reversing dyslipidaemia caused by HFD. *Int J Biol Macromol* 99, 96-104.
- Lin, P., Shen, N., Yin, F., & Guo, S.D. (2022). Sea cucumber-derived compounds for treatment of dyslipidemia: A review. *Front Pharmacol.* 14;13, 1000315. doi: 10.3389/fphar.2022.1000315.
- Liu, X., Cui, J., Li, Z., Xu, J., Wang, J., Xue, C., & Wang, Y. (2014). Comparative study of DHA-enriched phospholipids and EPA enriched phospholipid on metabolic disorders in diet induced obese C57BL/6J mice. *European Journal of Lipid Science* 116, 255-265.
- Liu, X., Xu, J., Xue, Y., Gao, Z., Li, Z., Leng, K., Wang, J., Xue, C., & Wang, Y. (2015). Sea cucumber cerebroside and long-chain bases from *Acaudina molpadioides* protect against high fat diet-induced metabolic disorders in mice. *Food Funct* 6(11), 3428-36.
- Liu, X., Sun, Z., Zhang, M., Meng, X., Xia, X., Yuan, W., Xue, F., & Liu, C. (2012). Antioxidant and antihyperlipidemic activities of polysaccharides from sea cucumber *Apostichopus japonicus*. *Carbohydrate Polymers* 90, 1664-1670.
- Meng, J., Hu, X., Zhang, T., Dong, P., Li, Z., Xue, C., Chang, Y., & Wang, Y. (2018). Saponin from sea cucumber exhibited more significant effects than ginsenoside on ameliorating high fat diet-induced obesity in C57BL/6 mice. *Medchemcomm* 9, 725-734.
- Olivera-Castillo, L., Davalos, A., Grant, G., Valadez-Gonzalez, N., Montero, J., Barrera-Perez, H.A., Chim-Chi, Y., Olvera-Novoa, M.A., Ceja-Moreno, V., Acereto-Escoffie, P., Rubio-Piña, J., & Rodriguez-Canul, R. (2013). Diets containing sea cucumber (*Isostichopus badionotus*) meals are hypocholesterolemic in young rats. *PLoS One* 8, e79446.
- Tian, Y., Hu, S., Xu, H., Wang, J., Xue, C., & Wang, Y. (2016). Long-chain bases from *Cucumaria frondosa* inhibit adipogenesis and regulate lipid metabolism in 3T3-L1 adipocytes. *Food Sci Biotechnol* 25, 1753-1760.

Vaidya, H., & Cheema, S.K. (2014). Sea cucumber and blue mussel: new sources of phospholipid enriched omega-3 fatty acids with a potential role in 3T3-L1 adipocyte metabolism. *Food Funct* 5(12), 3287-95.

Yang, J.Y., Zhang, T.T., Dong, Z., Shi, H.H., Xu, J., Mao, X.Z., Wang, Y.M., & Xue, C.H. (2021). Dietary supplementation with exogenous sea-cucumber-derived ceramides and glucosylceramides alleviates insulin resistance in high-fructose-diet-fed rats by upregulating the IRS/PI3K/Akt signaling pathway. *J Agric Food Chem* 69, 9178-9187.

Zhang, L., Ding, L., Shi, H., Wang, C., Xue, C., Zhang, T., & Wang, Y. (2020). Eicosapentaenoic acid-enriched phospholipids suppressed lipid accumulation by specific inhibition of lipid droplet-associated protein FSP27 in mice. *J Sci Food Agric* 30;100(5), 2244-2251.

Zhang, B., Xue, C., Hu, X., Xu, J., Li, Z., Wang, J., Yanagita, T., Xue, Y., & Wang, Y. (2012). Dietary sea cucumber cerebroside alleviates orotic acid-induced excess hepatic adipogenesis in rats. *Lipids Health Dis* 8, 11:48.

Zhao, Y., Xue, C., Zhang, T., & Wang, Y. (2018). Saponins from Sea Cucumber and Their Biological Activities. *Journal of agricultural and food chemistry*, 66 28, 7222-7237.

Zhu, Z., Zhu, B., Sun, Y., Ai, C., Wang, L., Wen, C., Yang, J., Song, S., & Liu, X. (2018). Sulfated Polysaccharide from Sea Cucumber and its Depolymerized Derivative Prevent Obesity in Association with Modification of Gut Microbiota in High-Fat Diet-Fed Mice. *Mol Nutr Food Res* 62(23), e1800446.

Wang, Y., Wang, J., Yanagita, R.C., Liu, C., Hu, X., Dong, P., Xue, C., & Xue, Y. (2014). Effects of two sulfated triterpene saponins echinoside A and holothurin A on the inhibition of dietary fat absorption and obesity reduction. *Biosci Biotechnol Biochem* 78(1), 139-46.

Wen, M., Cui, J., Xu, J., Xue, Y., Wang, J., Xue, C., & Wang, Y. (2014). Effects of dietary sea cucumber saponin on the gene expression rhythm involved in circadian clock and lipid metabolism in mice during nighttime-feeding. *J Physiol Biochem* 70: 801-808.

Xu, H., Wang, J., Chang, Y., Xu, J., Wang, Y., Long, T., & Xue, C. (2014). Fucoidan from the sea cucumber *Acaudina molpadioides* exhibits anti-adipogenic activity by modulating the Wnt/ β -catenin pathway and down-regulating the SREBP-1c expression. *Food Funct* 5, 1547-1555.

Xu, H., Wang, F., Wang, J., Xu, J., Wang, Y., & Xue, C. (2015). The WNT/ β -catenin pathway is involved in the anti-adipogenic activity of cerebroside from the sea cucumber *Cucumaria frondosa*. *Food Funct* 6(7), 2396-2404.

2 KAYNAKLAR

Chomel, B. B., & J. J. Arzt (2013). Dogs and Bacterial Zoonoses. 67-92, In: Macpherson, C. N. L., Meslin, F.-X. & Wandeler, A. I. *Dogs, Zoonoses and Public Health* (2nd Edition), Cabi Publishing.

Gabrielli, A. F. (2013). Dogs and Trematode Zoonoses. 109-126, In: Macpherson, C. N. L., Meslin, F.-X. & Wandeler, A. I. *Dogs, Zoonoses and Public Health* (2nd Edition), Cabi Publishing.

Halliwell, R. E. W. (2013). Dogs and Ectoparasitic Zoonoses. 162-176, In: Macpherson, C. N. L., Meslin, F.-X. & Wandeler, A. I. *Dogs, Zoonoses and Public Health* (2nd Edition), Cabi Publishing.

Macpherson, C. N. L. & P. R. Torgerson (2013). Dogs and Cestode Zoonoses. 127-152, In: Macpherson, C. N. L., Meslin, F.-X. & Wandeler, A. I. *Dogs, Zoonoses and Public Health* (2nd Edition), Cabi Publishing.

Morgan, E. R. (2013). Dogs and Nematode Zoonoses. 153-161, In: Macpherson, C. N. L., Meslin, F.-X. & Wandeler, A. I. *Dogs, Zoonoses and Public Health* (2nd Edition), Cabi Publishing.

Snowden, K. F. & C. M. Budke (2013). Dogs and Protozoan Zoonoses. 93-108, In: Macpherson, C. N. L., Meslin, F.-X. & Wandeler, A. I. Dogs, Zoonoses and Public Health (2nd Edition), Cabi Publishing.

Vanak, A. T., & Gompper, M. E. (2009). Dogs *Canis familiaris* as carnivores: their role and function in intraguild competition. *Mammal Review*, 39(4), 265–283. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2907.2009.00148.x>

Wandeler, A. I., Bingham, J., & and F.-X. Meslin (2013). Dogs and Rabies. 43-66, In: Macpherson, C. N. L., Meslin, F.-X. & Wandeler, A. I. Dogs, Zoonoses and Public Health (2nd Edition), Cabi Publishing.

3 KAYNAKLAR

Abdel Azim, M., & Gismann, A. (1956). Bilharziasis survey in south-western Asia: covering Iraq, Israel, Jordan, Lebanon, Sa'udi Arabia, and Syria: 1950-51. *Bulletin of the World Health Organization*, 14, 403-456.

Attwood, S. W., Huo, G.-N., & Qiu, J. (2014). Update on the distribution and phylogenetics of *Biomphalaria* (Gastropoda: Planorbidae) populations in Guangdong Province, China. *Acta Tropica*, 141, 258–270. <https://doi.org/10.1016/j.actatropica.2014.04.032>

Attwood, S. W., Fatih, F. A., & Upatham, E. S. (2008). DNA-sequence variation among *Schistosoma mekongi* populations and related taxa; Phylogeography and the current distribution of Asian schistosomiasis. *PLoS Neglected Tropical Diseases*, 2(3), e200. <https://doi.org/10.1371/journal.pntd.0000200>

Attwood, S. W., Lokman, H. S., Ong, K. Y. (2005). *Robertsia silvicola*, a new species of triculine snail (Caenogastropoda: Pomatiopsidae) from peninsular Malaysia, intermediate host of *Schistosoma malayensis* (Trematoda: Digenea). *Journal of Molluscan Studies*, 71(4) 379–391. doi:10.1093/mollus/eyi040. ISSN 1464-3766.

Bilgin, H. (1980). Systematics and distribution of Mollusca species that collected from some important fresh waters in West Anatolia. *Dicle Üniv. Tıp Fak. Dergisi*, 8(2), 1-64.

Boissier, J., Grech-Angelini, S., Webster, B. L., Allienne, J., Huyse, T., Mas-Coma, S., Toulza, E., Barré-Cardi, H., Rollinson, D., Kincaid-Smith, J., Oleaga, A., Galinier, R., Foata, J., Rognon, A., Berry, A., Mouahid, G., Henneron, R., Moné, H., Noel, H., & Mitta, G. (2016). Outbreak of urogenital schistosomiasis in Corsica (France): an epidemiological case study. *The Lancet Infectious Diseases*, 16(8), 971–979. [https://doi.org/10.1016/s1473-3099\(16\)00175-4](https://doi.org/10.1016/s1473-3099(16)00175-4)

Chabasse, D., Bertrand, G., Leroux, J. P., Gauthey, N., & Hocquet, P. (1985). Bilharziose à *Schistosoma mansoni* évolutive découverte 37 ans après l'infestation [Developmental bilharziasis caused by *Schistosoma mansoni* discovered 37 years after infestation]. *Bulletin de la Societe de pathologie exotique et de ses filiales*, 78(5), 643–647.

Chitsulo, L., Engels, D., Montresor, A., & Savioli, L. (2000). The global status of schistosomiasis and its control. *Acta Tropica*, 77(1), 41–51. [https://doi.org/10.1016/s0001-706x\(00\)00122-4](https://doi.org/10.1016/s0001-706x(00)00122-4)

Colley, D. G., Bustinduy, A. L., Secor, W. E., & King, C. H. (2014). Human schistosomiasis. *Lancet* (London, England), 383(9936), 2253–2264. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(13\)61949-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(13)61949-2)

Crompton, D. W. (1999). How much human helminthiasis is there in the world? *The Journal of Parasitology*, 85(3), 397–403. doi:10.2307/3285768

Depaquit, J., Akhoundi, M., Haouchine, D., Mantelet, S., & Izri, A. (2019). No limit in interspecific hybridization in schistosomes: observation from a case report. *Parasite*, 26, 10. <https://doi.org/10.1051/parasite/2019010>

Doherty, J. F., Moody, A.H., Wright, S. G. (1996). Katayama fever: an acute manifestation of schistosomiasis. *BMJ*, 313, 1071–1072.

- Elbaz, T., & Esmat, G. (2013). Hepatic and intestinal schistosomiasis: review. *Journal of Advanced Research*, 4(5), 445–452. <https://doi.org/10.1016/j.jare.2012.12.001>
- Ferrari, T. C. A. (1999). Spinal cord schistosomiasis. *78*, 176–90.
- Gray, D. J., Ross, A. G., Li, Y., & McManus, D. P. (2011). Diagnosis and management of schistosomiasis. *BMJ*, 342(may17 1), d2651. <https://doi.org/10.1136/bmj.d2651>
- Gryseels, B., Polman, K., Clerinx, J., & Kestens, L. (2006). Human schistosomiasis. *The Lancet*, 368(9541), 1106–1118. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(06\)69440-3](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(06)69440-3)
- Habib, M. R., Lv, S., Guo, Y., Gu, W., Standley, C. J., Caldeira, R. L., & Zhou, X. (2018). Morphological and molecular characterization of invasive *Biomphalaria straminea* in southern China. *Infectious Diseases of Poverty*, 7(1). <https://doi.org/10.1186/s40249-018-0505-5>
- Huyse, T., Webster, B. L., Geldof, S., Stothard, J. R., Diaw, O. T., Polman, K., & Rollinson, D. (2009). Bidirectional Introgressive Hybridization between a Cattle and Human Schistosome Species. *PLoS Pathogens*, 5(9), e1000571. <https://doi.org/10.1371/journal.ppat.1000571>
- Liang, S., Ponpetch, K., Zhou, Y., Guo, J., Erko, B., Stothard, J. R., Murad, M. H., Zhou, X., Satrija, F., Webster, J. P., Remais, J. V., Utzinger, J., & Garba, A. (2022). Diagnosis of *Schistosoma* infection in non-human animal hosts: A systematic review and meta-analysis. *PLoS Neglected Tropical Diseases*, 16(5), e0010389. <https://doi.org/10.1371/journal.pntd.0010389>
- Loker, E. S. (1983). A comparative study of the life-histories of mammalian schistosomes. *Parasitology*, 87(2), 343–369. doi:10.1017/S0031182000052689
- Magzoub, M., & Kasim, A. A. (1980). Schistosomiasis in Saudi Arabia. *Annals of Tropical Medicine and Parasitology*, 74(5), 511–513. <https://doi.org/10.1080/00034983.1980.11687377>
- Niemann, T., Marti, H., Duhnsen, S.H, & G. Bongartz (2010). Pulmonary schistosomiasis - imaging features. *Journal of radiology case reports*, 4(9), 37–43. <https://doi.org/10.3941/jrcr.v4i9.48>
- Olveda, D. U., Li, Y., Olveda, R. M., Lam, A. K., Chau, T. N. P., Harn, D. A., Williams, G. M., Gray, D. J. & A. G. P. Ross (2013). Bilharzia: Pathology, Diagnosis, management and control. *Tropical Medicine & Surgery*, 01(04). <https://doi.org/10.4172/2329-9088.1000135>
- Pittella, J. E. H. (1997). Neuroschistosomiasis. *Brain Pathology*, 7, 649–662.
- Ross, A. G., Bartley, P. B., Sleight, A. C., Olds, G. R., Li, Y., Williams, G. M., & McManus, D. P. (2002). Schistosomiasis. *New England Journal of Medicine*, 346(16), 1212–1220. <https://doi.org/10.1056/nejmra012396>
- Santos, L. L., Santos, J., Gouveia, M. J., Bernardo, C., Lopes, C., Rinaldi, G., Brindley, P. J., & Da Costa, J. M. C. (2021). Urogenital Schistosomiasis—History, Pathogenesis, and Bladder Cancer. *Journal of Clinical Medicine*, 10(2), 205. <https://doi.org/10.3390/jcm10020205>
- Schwartz, E. (2002). Pulmonary schistosomiasis. *Clinics in Chest Medicine*, 23(2), 433–443. doi:10.1016/s0272-5231(01)00013-2
- Standley, C., Mugisha, L., Dobson, A., & Stothard, J. (2012). Zoonotic schistosomiasis in non-human primates: past, present and future activities at the human–wildlife interface in Africa. *Journal of Helminthology*, 86(2), 131–140. <https://doi.org/10.1017/s0022149x12000028>
- Thétiot-Laurent, S. A., Boissier, J., Robert, A., & Meunier, B. (2013). Schistosomiasis chemotherapy. *Angewandte Chemie International Edition*, 52(31), 7936–7956. <https://doi.org/10.1002/anie.201208390>

Webster, B., Southgate, V., & Littlewood, D. (2006). A revision of the interrelationships of *Schistosoma* including the recently described *Schistosoma guineensis*. *International Journal for Parasitology*, 36(8), 947–955. doi:10.1016/j.ijpara.2006.03.005

Webster, B. L., Tchuem Tchuente, L. A., Jourdan, J., & Southgate, V. R. (2005). The interaction of *Schistosoma haematobium* and *S. guineensis* in Cameroon. *Journal of Helminthology*, 79(3), 193–197. doi:10.1079/JOH2005306

Wongpim, T., Komsuwan, J., Janmanee, C., Thongchot, P., Limsampan, S., Wichianarat, N., Chaowatut, W., Suwanrat, S., Dechruksa, W., Veeravechskij, N., Glaubrecht, M., & Krailas, D. (2023a). Freshwater pulmonate snails and their potential role as trematode intermediate host in a cercarial dermatitis outbreak in Southern Thailand. *Evolutionary Systematics*, 7(2), 293–315. <https://doi.org/10.3897/evolsyst.7.107847>

Yegorov, S., Joag, V., Galiwango, R. M., Good, S. V., Okech, B., & Kaul, R. (2019). Impact of endemic infections on HIV susceptibility in Sub-Saharan Africa. *Tropical Diseases Travel Medicine and Vaccines*, 5(1). <https://doi.org/10.1186/s40794-019-0097-5>

4 KAYNAKLAR

Abbas, M., Saeed, F., Anjum, F. M., Afzaal, M., Tufail, T., Bashir, M. S., & Suleria, H. A. R. (2017). Natural polyphenols: An overview. *International Journal of Food Properties*, 20(8), 1689-1699.

Alara, O. R., Abdurahman, N. H., & Ukaegbu, C. I. (2021). Extraction of phenolic compounds: A review. *Current Research in Food Science*, 4, 200-214.

Alkan, Ş. B., & Rakıcıoğlu, N. (2020). Demans ve Polifenoller. *Sağlık ve Toplum*, 30(3), 11-20.

Althunibat, O. Y., Al Hroob, A. M., Abukhalil, M. H., Germoush, M. O., Bin-Jumah, M., & Mahmoud, A. M. (2019). Fisetin ameliorates oxidative stress, inflammation and apoptosis in diabetic cardiomyopathy. *Life Sciences*, 221, 83-92.

Antika, L. D., & Dewi, R. M. (2021). Pharmacological aspects of fisetin. *Asian Pacific Journal of Tropical Biomedicine*, 11(1), 1-9.

Atak, E., & ScUslu, M. E. (2018). Fenolik Bileşikler, Ekstraksiyon Metotları Ve Analiz Yöntemleri. *Soma Meslek Yüksekokulu Teknik Bilimler Dergisi*, 3(27), 39-48.

Bertelli, A., Biagi, M., Corsini, M., Baini, G., Cappellucci, G., & Miraldi, E. (2021). Polyphenols: From theory to practice. *Foods*, 10(11), 2595.

Can, Veliöğlu, S. D. (2018). Bitki çaylarında mikrobiyal kalite ve mikotoksin varlığı. *Erzincan University Journal of Science and Technology*, 11(3), 362-380.

Chuang, J. Y., Chang, P. C., Shen, Y. C., Lin, C., Tsai, C. F., Chen, J. H., & Lu, D. Y. (2014). Regulatory effects of fisetin on microglial activation. *Molecules*, 19(7), 8820-8839.

Cox, TR., & Erler, JT. (2011). Remodeling and homeostasis of the extracellular matrix: Implication for fibrotic diseases and cancer. *Disease Models & Mechanisms*, 4, 165–178

Çağlar, M., & Demirci, M. (2017). Üzümsü meyvelerde bulunan fenolik bileşikler ve beslenmedeki önemi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(11), 18-26.

Demir, T., & Akpınar, Ö. (2020). Bitkilerde bulunan fitokimyasalların biyolojik aktiviteleri. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 8(8), 1734-1746.

- Deveci, H. A., Nur, G., Ali Kırpık, M., Harmankaya, A., & Yıldız, Y. (2016). Fenolik bileşik içeren bitkisel antioksidanlar. *Kafkas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 9(1), 26-32.
- Grynkiewicz, G., & Demchuk, O. M. (2019). New perspectives for fisetin. *Frontiers in Chemistry*, 7, 697.
- Hosseini, S. S., Ebrahimi, S. O., Haji Ghasem Kashani, M., & Reisi, S. (2023). Study of quercetin and fisetin synergistic effect on breast cancer and potentially involved signaling pathways. *Cell Biology International*, 47(1), 98-109.
- Imran, M., Saeed, F., Gilani, S. A., Shariati, M. A., Imran, A., Afzaal, M., & Anjum, F. M. (2021). Fisetin: An anticancer perspective. *Food Science & Nutrition*, 9(1), 3-16.
- Jiménez, M., Escribano-Cebrián, J., & García-Carmona, F. (1998). Oxidation of the flavonol fisetin by polyphenol oxidase. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-General Subjects*, 1425(3), 534-542.
- Karaogul, E., Altuntaş, E., & Alma, M. H. (2017). Tanenlerin quercus türlerinde sınıflandırılması ve kantitatif analizi. *Harran Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, 2(3), 17-24.
- Kumar, R. M., Kumar, H., Bhatt, T., Jain, R., Panchal, K., Chaurasiya, A., & Jain, V. (2023). Fisetin in cancer: attributes, developmental aspects, and nanotherapeutics. *Pharmaceuticals*, 16(2), 196.
- Lall, R. K., Adhami, V. M., & Mukhtar, H. (2016). Dietary flavonoid fisetin for cancer prevention and treatment. *Molecular Nutrition & Food Research*, 60(6), 1396-1405.
- Li, J., Gong, X., Jiang, R., Lin, D., Zhou, T., & Zhang, T. (2018). Fisetin inhibited growth and metastasis of triple-negative breast cancer by reversing epithelial-to-mesenchymal transition via PTEN/Akt/GSK3 β signal pathway. *Frontiers in Pharmacology*, 9, 722.
- Łodyga-Chruscińska, E., Pilo, M., Zucca, A., Garribba, E., Klewicka, E., Rowińska-Żyrek, M., & Cheshchevik, V. T. (2018). Physicochemical, antioxidant, DNA cleaving properties and antimicrobial activity of fisetin-copper chelates. *Journal of Inorganic Biochemistry*, 180, 101-118.
- Muhsiroğlu, Ö. (2017). Flavonoller, Kardiyovasküler/Serebrovasküler Hastalıklar ve Kanser. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 45(2), 178-184.
- Pal, H. C., Pearlman, R. L., & Afaq, F. (2016). Fisetin and its role in chronic diseases. *Anti-inflammatory Nutraceuticals and Chronic Diseases*, 213-244.
- Parihar, M. S., & Hemnani, T. (2003). Phenolic antioxidants attenuate hippocampal neuronal cell damage against kainic acid induced excitotoxicity. *Journal of Biosciences*, 28, 121-128.
- Park, H. H., Lee, S., Oh, J. M., Lee, M. S., Yoon, K. H., Park, B. H., & Kim, S. H. (2007). Anti-inflammatory activity of fisetin in human mast cells (HMC-1). *Pharmacological Research*, 55(1), 31-37.
- Prasath, G. S., Sundaram, C. S., & Subramanian, S. P. (2013). Fisetin averts oxidative stress in pancreatic tissues of streptozotocin-induced diabetic rats. *Endocrine*, 44, 359-368.
- Ragelle, H., Crauste-Manciet, S., Seguin, J., Brossard, D., Scherman, D., Arnaud, P., & Chabot, G. G. (2012). Nanoemulsion formulation of fisetin improves bioavailability and antitumour activity in mice. *International Journal of Pharmaceutics*, 427(2), 452-459.
- Rahmani, A. H., Almatroudi, A., Allemailem, K. S., Khan, A. A., & Almatroodi, S. A. (2022). The potential role of fisetin, a flavonoid in cancer prevention and treatment. *Molecules*, 27(24), 9009.
- Rasouli, H., Farzaei, M. H., & Khodarahmi, R. (2017). Polyphenols and their benefits: A review. *International Journal of Food Properties*, 20(sup2), 1700-1741.

- Schroeter, H., Williams, R. J., Matin, R., Iversen, L., & Rice-Evans, C. A. (2000). Phenolic antioxidants attenuate neuronal cell death following uptake of oxidized low-density lipoprotein. *Free Radical Biology and Medicine*, 29(12), 1222-1233.
- Sundarraj, K., Raghunath, A., & Perumal, E. (2018). A review on the chemotherapeutic potential of fisetin: In vitro evidences. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 97, 928-940.
- Wang, T., Lin, H., Tu, Q., Liu, J., & Li, X. (2016). Fisetin protects DNA against oxidative damage and its possible mechanism. *Advanced Pharmaceutical Bulletin*, 6(2), 267.
- Williamson, G. (2017). The role of polyphenols in modern nutrition. *Nutrition Bulletin*, 42(3), 226-235.
- Youdim, K. A., Joseph, J. A. (2001). A possible emerging role of phytochemicals in improving age-related neurological dysfunctions: a multiplicity of effects. *Free Radical Biology and Medicine*, 30(6), 583-594.
- Yousefzadeh, M. J., Zhu, Y. I., McGowan, S. J., Angelini, L., Fuhrmann-Stroissnigg, H., Xu, M., & Niedernhofer, L. J. (2018). Fisetin is a senotherapeutic that extends health and lifespan. *EBioMedicine*, 36, 18-28.
- Yue, Y., Chen, Y., Geng, S., Liang, G., Liu, B. (2018). Antioxidant and α -glucosidase inhibitory activities of fisetin. *Natural Product Communications*, 13(11), 1934578X1801301119.
- Zhou, C., Huang, Y., Nie, S., Zhou, S., Gao, X., Chen, G. (2023). Biological effects and mechanisms of fisetin in cancer: a promising anti-cancer agent. *European Journal of Medical Research*, 28(1), 297.

5 KAYNAKLAR

- Barbosa, M. C., Grosso, R. A., & Fader, C. M. (2018). Hallmarks of Aging: An Autophagic Perspective. *Front Endocrinol (Lausanne)*, 9, 790. doi:10.3389/fendo.2018.00790
- Bokov, A., Chaudhuri, A., & Richardson, A. (2004). The role of oxidative damage and stress in aging. *Mech Ageing Dev*, 125(10-11), 811-826. doi:10.1016/j.mad.2004.07.009
- Elsawy, B., & Higgins, K. E. (2011). The geriatric assessment. *Am Fam Physician*, 83(1), 48-56.
- Emanuele, E., Minoretti, P., Sanchis-Gomar, F., Pareja-Galeano, H., Yilmaz, Y., Garatachea, N., & Lucia, A. (2014). Can enhanced autophagy be associated with human longevity? Serum levels of the autophagy biomarker beclin-1 are increased in healthy centenarians. *Rejuvenation Research*, 17(6), 518-524.
- Finkel, T., & Holbrook, N. J. (2000). Oxidants, oxidative stress and the biology of ageing. *Nature*, 408(6809), 239-247. doi:10.1038/35041687
- Guo, J., Huang, X., Dou, L., Yan, M., Shen, T., Tang, W., & Li, J. (2022). Aging and aging-related diseases: from molecular mechanisms to interventions and treatments. *Signal Transduct Target Ther*, 7(1), 391. doi:10.1038/s41392-022-01251-0
- Haass, C., Kaether, C., Thinakaran, G., & Sisodia, S. (2012). Trafficking and proteolytic processing of APP. *Cold Spring Harb Perspect Med*, 2(5), a006270. doi:10.1101/cshperspect.a006270
- Hoehn, M. M., & Yahr, M. D. (1967). Parkinsonism: onset, progression and mortality. *Neurology*, 17(5), 427-442. doi:10.1212/wnl.17.5.427
- Hohn, A., Weber, D., Jung, T., Ott, C., Hugo, M., Kochlik, B., . . . Castro, J. P. (2017). Happily (n)ever after: Aging in the context of oxidative stress, proteostasis loss and cellular senescence. *Redox Biol*, 11, 482-501. doi:10.1016/j.redox.2016.12.001

- Hou, Y., Dan, X., Babbar, M., Wei, Y., Hasselbalch, S. G., Croteau, D. L., & Bohr, V. A. (2019). Ageing as a risk factor for neurodegenerative disease. *Nature Reviews Neurology*, 15(10), 565-581.
- Hwang, J. S., Hwang, J. S., Chang, I., & Kim, S. (2007). Age-associated decrease in proteasome content and activities in human dermal fibroblasts: restoration of normal level of proteasome subunits reduces aging markers in fibroblasts from elderly persons. *J Gerontol A Biol Sci Med Sci*, 62(5), 490-499. doi:10.1093/gerona/62.5.490
- Jack, C. R., Jr., Thorneau, T. M., Weigand, S. D., Wiste, H. J., Knopman, D. S., Vemuri, P., . . . Petersen, R. C. (2019). Prevalence of Biologically vs Clinically Defined Alzheimer Spectrum Entities Using the National Institute on Aging-Alzheimer's Association Research Framework. *JAMA Neurol*, 76(10), 1174-1183. doi:10.1001/jamaneurol.2019.1971
- Jęsko, H., Wencel, P. L., Lukiw, W. J., & Strosznajder, R. P. (2019). Modulatory effects of fingolimod (FTY720) on the expression of sphingolipid metabolism-related genes in an animal model of Alzheimer's disease. *Molecular Neurobiology*, 56, 174-185.
- Jiang, X., Overholtzer, M., & Thompson, C. B. (2015). Autophagy in cellular metabolism and cancer. *J Clin Invest*, 125(1), 47-54. doi:10.1172/JCI73942
- Jonsson, T., Atwal, J. K., Steinberg, S., Snaedal, J., Jonsson, P. V., Bjornsson, S., . . . Stefansson, K. (2012). A mutation in APP protects against Alzheimer's disease and age-related cognitive decline. *Nature*, 488(7409), 96-99. doi:10.1038/nature11283
- Kirkwood, T. B., & Austad, S. N. (2000). Why do we age? *Nature*, 408(6809), 233-238. doi:10.1038/35041682
- Knopman, D. S., Amieva, H., Petersen, R. C., Chetelat, G., Holtzman, D. M., Hyman, B. T., . . . Jones, D. T. (2021). Alzheimer disease. *Nat Rev Dis Primers*, 7(1), 33. doi:10.1038/s41572-021-00269-y
- Kocak, M., Ezazi Erdi, S., Jorba, G., Maestro, I., Farres, J., Kirkin, V., . . . Pless, O. (2022). Targeting autophagy in disease: established and new strategies. *Autophagy*, 18(3), 473-495. doi:10.1080/15548627.2021.1936359
- Liang, H., Masoro, E. J., Nelson, J. F., Strong, R., McMahan, C. A., & Richardson, A. (2003). Genetic mouse models of extended lifespan. *Exp Gerontol*, 38(11-12), 1353-1364. doi:10.1016/j.exger.2003.10.019
- Lipsky, M. S., & King, M. (2015). Biological theories of aging. *Dis Mon*, 61(11), 460-466. doi:10.1016/j.disamonth.2015.09.005
- Markaki, M., Metaxakis, A., & Tavernarakis, N. (2017). The role of autophagy in aging: molecular mechanisms. In *Autophagy: Cancer, Other Pathologies, Inflammation, Immunity, Infection, and Aging* (pp. 123-138): Elsevier.
- McKhann, G. M., Knopman, D. S., Chertkow, H., Hyman, B. T., Jack Jr, C. R., Kawas, C. H., . . . Mayeux, R. (2011). The diagnosis of dementia due to Alzheimer's disease: Recommendations from the National Institute on Aging-Alzheimer's Association workgroups on diagnostic guidelines for Alzheimer's disease. *Alzheimer's & dementia*, 7(3), 263-269.
- Meng, J., Lv, Z., Wang, Y., & Chen, C. (2022). Identification of the redox-stress signaling threshold (RST): Increased RST helps to delay aging in *C. elegans*. *Free Radic Biol Med*, 178, 54-58. doi:10.1016/j.freeradbiomed.2021.11.018
- Monaco, A., & Fraldi, A. (2020). Protein Aggregation and Dysfunction of Autophagy-Lysosomal Pathway: A Vicious Cycle in Lysosomal Storage Diseases. *Front Mol Neurosci*, 13, 37. doi:10.3389/fnmol.2020.00037
- Mossad, O., Batut, B., Yilmaz, B., Dokalis, N., Mezo, C., Nent, E., . . . & Blank, T. (2022). Gut microbiota drives age-related oxidative stress and mitochondrial damage in microglia via the metabolite N(6)-carboxymethyllysine. *Nat Neurosci*, 25(3), 295-305. doi:10.1038/s41593-022-01027-3
- Nakamura, S., & Yoshimori, T. (2018). Autophagy and longevity. *Molecules and cells*, 41(1), 65-72.

- Niccoli, T., & Partridge, L. (2012). Ageing as a risk factor for disease. *Curr Biol*, 22(17), R741-752. doi:10.1016/j.cub.2012.07.024
- Nixon, R. A., & Yang, D. S. (2012). Autophagy and neuronal cell death in neurological disorders. *Cold Spring Harb Perspect Biol*, 4(10). doi:10.1101/cshperspect.a008839
- Petersen, R. C., Lopez, O., Armstrong, M. J., Getchius, T. S., Ganguli, M., Gloss, D., . . . Day, G. S. (2018). Practice guideline update summary: Mild cognitive impairment: Report of the Guideline Development, Dissemination, and Implementation Subcommittee of the American Academy of Neurology. *Neurology*, 90(3), 126-135.
- Prince, M., Ali, G. C., Guerchet, M., Prina, A. M., Albanese, E., & Wu, Y. T. (2016). Recent global trends in the prevalence and incidence of dementia, and survival with dementia. *Alzheimers Res Ther*, 8(1), 23. doi:10.1186/s13195-016-0188-8
- Prince, M., Wimo, A., Guerchet, M., Ali, G.-C., Wu, Y.-T., & Prina, M. (2015). World Alzheimer Report 2015. The Global Impact of Dementia: An analysis of prevalence, incidence, cost and trends. *Alzheimer's Disease International*,
- Pyo, J. O., Yoo, S. M., Ahn, H. H., Nah, J., Hong, S. H., Kam, T. I., . . . Jung, Y. K. (2013). Overexpression of Atg5 in mice activates autophagy and extends lifespan. *Nat Commun*, 4, 2300. doi:10.1038/ncomms3300
- Rubinsztein, D. C., Marino, G., & Kroemer, G. (2011). Autophagy and aging. *Cell*, 146(5), 682-695. doi:10.1016/j.cell.2011.07.030
- Spires-Jones, T. L., & Hyman, B. T. (2014). The intersection of amyloid beta and tau at synapses in Alzheimer's disease. *Neuron*, 82(4), 756-771. doi:10.1016/j.neuron.2014.05.004
- Taji, F., Kouchesfahani, H. M., Sheikholeslami, F., Romani, B., Baesi, K., Vahabpour, R., . . . Abdoli, A. (2017). Autophagy induction reduces telomerase activity in HeLa cells. *Mech Ageing Dev*, 163, 40-45. doi:10.1016/j.mad.2016.12.011
- Thanan, R., Oikawa, S., Hiraku, Y., Ohnishi, S., Ma, N., Pinlaor, S., . . . Murata, M. (2014). Oxidative stress and its significant roles in neurodegenerative diseases and cancer. *Int J Mol Sci*, 16(1), 193-217. doi:10.3390/ijms16010193
- Tomaru, U., Takahashi, S., Ishizu, A., Miyatake, Y., Gohda, A., Suzuki, S., . . . Kasahara, M. (2012). Decreased proteasomal activity causes age-related phenotypes and promotes the development of metabolic abnormalities. *Am J Pathol*, 180(3), 963-972. doi:10.1016/j.ajpath.2011.11.012
- Torres, C., Lewis, L., & Cristofalo, V. J. (2006). Proteasome inhibitors shorten replicative life span and induce a senescent-like phenotype of human fibroblasts. *J Cell Physiol*, 207(3), 845-853. doi:10.1002/jcp.20630
- Townley, R. A., Graff-Radford, J., Mantyh, W. G., Botha, H., Polsinelli, A. J., Przybelski, S. A., . . . Jones, D. T. (2020). Progressive dysexecutive syndrome due to Alzheimer's disease: a description of 55 cases and comparison to other phenotypes. *Brain Commun*, 2(1), fcaa068. doi:10.1093/braincomms/fcaa068
- Tran, M., & Reddy, P. H. (2020). Defective Autophagy and Mitophagy in Aging and Alzheimer's Disease. *Front Neurosci*, 14, 612757. doi:10.3389/fnins.2020.612757
- Vaiserman, A. M., Koliada, A. K., & Marotta, F. (2017). Gut microbiota: A player in aging and a target for anti-aging intervention. *Ageing Res Rev*, 35, 36-45. doi:10.1016/j.arr.2017.01.001
- Vellai, T., Takács-Vellai, K., Sass, M., & Klionsky, D. J. (2009). The regulation of aging: does autophagy underlie longevity? *Trends in cell biology*, 19(10), 487-494.

Yan, Y., & Finkel, T. (2017). Autophagy as a regulator of cardiovascular redox homeostasis. *Free Radical Biology and Medicine*, 109, 108-113.

Zhang, C., & Cuervo, A. M. (2008). Restoration of chaperone-mediated autophagy in aging liver improves cellular maintenance and hepatic function. *Nat Med*, 14(9), 959-965. doi:10.1038/nm.1851

6 KAYNAKLAR

Alarcao, S. M., & Fonseca, M. J. (2017). Emotions recognition using EEG signals: A survey. *IEEE transactions on affective computing*, 10(3), 374-393.

Balconi, M., & Ferrari, C. (2012). Subliminal and supraliminal processing of facial expression of emotions: brain oscillation in the left/right frontal area. *Brain Sci*, 2(2), 85-100. doi:10.3390/brainsci2020085

Basar, E., Gonder, A., Ozesmi, C., & Ungan, P. (1975). Dynamics of brain rhythmic and evoked potentials. III. Studies in the auditory pathway, reticular formation, and hippocampus during sleep. *Biol Cybern*, 20(3-4), 161-169. doi:10.1007/BF00342636

Bayrak, Ş., Yücel, E., & Takçi, H. (2019). Classification of extracranial and intracranial EEG signals by using finite impulse response filter through ensemble learning. Paper presented at the 2019 27th Signal Processing and Communications Applications Conference (SIU).

Bentin, S., Allison, T., Puce, A., Perez, E., & McCarthy, G. (1996). Electrophysiological Studies of Face Perception in Humans. *J Cogn Neurosci*, 8(6), 551-565. doi:10.1162/jocn.1996.8.6.551

Bernat, E., Shevrin, H., & Snodgrass, M. (2001). Subliminal visual oddball stimuli evoke a P300 component. *Clin Neurophysiol*, 112(1), 159-171. doi:10.1016/s1388-2457(00)00445-4

Biasiucci, A., Franceschiello, B., & Murray, M. M. (2019). Electroencephalography. *Curr Biol*, 29(3), R80-R85. doi:10.1016/j.cub.2018.11.052

Chapman, R. M., McCrary, J. W., Chapman, J. A., & Martin, J. K. (1980). Behavioral and neural analyses of connotative meaning: word classes and rating scales. *Brain Lang*, 11(2), 319-339. doi:10.1016/0093-934x(80)90131-5

Cichocki, A., & Sanei, S. (2007). EEG/MEG signal processing. *Comput Intell Neurosci*, 2007, 97026. doi:10.1155/2007/97026

de Lissa, P., Sörensen, S., Badcock, N., Thie, J., & McArthur, G. J. J. o. n. m. (2015). Measuring the face-sensitive N170 with a gaming EEG system: A validation study. 253, 47-54.

Ebmeier, K. P., Steele, J. D., MacKenzie, D. M., O'Carroll, R. E., Kydd, R. R., Glabus, M. F., . . . Goodwin, G. M. (1995). Cognitive brain potentials and regional cerebral blood flow equivalents during two- and three-sound auditory "oddball tasks". *Electroencephalogr Clin Neurophysiol*, 95(6), 434-443. doi:10.1016/0013-4694(95)00173-5

Emerson, R. G. J. J. o. c. n. (1998). Evoked potentials in clinical trials for multiple sclerosis. 15(2), 109-116.

Farwell, L. A., & Donchin, E. (1991). The truth will out: interrogative polygraphy ("lie detection") with event-related brain potentials. *Psychophysiology*, 28(5), 531-547. doi:10.1111/j.1469-8986.1991.tb01990.x

Gauthier, I., & Logothetis, N. K. (2000). Is face recognition not so unique after all? *Cogn Neuropsychol*, 17(1), 125-142. doi:10.1080/026432900380535

Hammond, D. C. J. J. o. n. (2007). What is neurofeedback? , 10(4), 25-36. *Journal of neurotherapy*, 10(4), 25-36.

- Hoffman, E. A., & Haxby, J. V. (2000). Distinct representations of eye gaze and identity in the distributed human neural system for face perception. *Nat Neurosci*, 3(1), 80-84. doi:10.1038/71152
- Itier, R. J., & Taylor, M. J. (2002). Inversion and contrast polarity reversal affect both encoding and recognition processes of unfamiliar faces: a repetition study using ERPs. *Neuroimage*, 15(2), 353-372. doi:10.1006/nimg.2001.0982
- Jemel, B., Pisani, M., Calabria, M., Crommelinck, M., & Bruyer, R. (2003). Is the N170 for faces cognitively penetrable? Evidence from repetition priming of Mooney faces of familiar and unfamiliar persons. *Brain Res Cogn Brain Res*, 17(2), 431-446. doi:10.1016/s0926-6410(03)00145-9
- Johnson, R., Jr. (1995). On the neural generators of the P300: evidence from temporal lobectomy patients. *Electroencephalogr Clin Neurophysiol Suppl*, 44, 110-129.
- Johnston, V. S., Miller, D. R., & Burleson, M. H. (1986). Multiple P3s to emotional stimuli and their theoretical significance. *Psychophysiology*, 23(6), 684-694. doi:10.1111/j.1469-8986.1986.tb00694.x
- Jorge, J., van der Zwaag, W., & Figueiredo, P. (2014). EEG-fMRI integration for the study of human brain function. *Neuroimage*, 102 Pt 1, 24-34. doi:10.1016/j.neuroimage.2013.05.114
- Joyce, C., & Rossion, B. (2005). The face-sensitive N170 and VPP components manifest the same brain processes: the effect of reference electrode site. *Clin Neurophysiol*, 116(11), 2613-2631. doi:10.1016/j.clinph.2005.07.005
- Kanwisher, N., McDermott, J., & Chun, M. M. (1997). The fusiform face area: a module in human extrastriate cortex specialized for face perception. *J Neurosci*, 17(11), 4302-4311. doi:10.1523/JNEUROSCI.17-11-04302.1997
- Kayser, J., Tenke, C., Nordby, H., Hammerborg, D., Hugdahl, K., & Erdmann, G. (1997). Event-related potential (ERP) asymmetries to emotional stimuli in a visual half-field paradigm. *Psychophysiology*, 34(4), 414-426. doi:10.1111/j.1469-8986.1997.tb02385.x
- Kim, E. Y., Lee, S. H., Park, G., Kim, S., Kim, I., Chae, J. H., & Kim, H. T. (2013). Gender difference in event related potentials to masked emotional stimuli in the oddball task. *Psychiatry Investig*, 10(2), 164-172. doi:10.4306/pi.2013.10.2.164
- Leutgeb, V., Schafer, A., & Schienle, A. (2009). An event-related potential study on exposure therapy for patients suffering from spider phobia. *Biol Psychol*, 82(3), 293-300. doi:10.1016/j.biopsycho.2009.09.003
- Lipka, J., Hoffmann, M., Miltner, W. H., & Straube, T. (2014). Effects of cognitive-behavioral therapy on brain responses to subliminal and supraliminal threat and their functional significance in specific phobia. *Biol Psychiatry*, 76(11), 869-877. doi:10.1016/j.biopsych.2013.11.008
- Lipp, O. V., Kempnich, C., Jee, S. H., & Arnold, D. H. (2014). Fear conditioning to subliminal fear relevant and non fear relevant stimuli. *PLoS One*, 9(9), e99332. doi:10.1371/journal.pone.0099332
- Liu, K., Cao, J., Yang, Y., Yap, W. S., Tan, R., & Wang, Z. (2022). Special issue on neural computing and applications 2021. *Neural Comput Appl*, 34(19), 16169-16171. doi:10.1007/s00521-022-07732-1
- Nidal, K., & Malik, A. S. (2014). *EEG/ERP analysis: methods and applications*: Crc Press.
- Niedermeyer, E. (2011). *Niedermeyer's electroencephalography: basic principles, clinical applications, and related fields*, Lippincott Williams & Wilkins.
- Olsson, A., & Phelps, E. A. (2007). Social learning of fear. *Nat Neurosci*, 10(9), 1095-1102. doi:10.1038/nn1968
- Pegna, A. J., Darque, A., Berrut, C., & Khateb, A. (2011). Early ERP Modulation for Task-Irrelevant Subliminal Faces. *Front Psychol*, 2, 88. doi:10.3389/fpsyg.2011.00088

- Pfurtscheller, G., & Aranibar, A. (1977). Event-related cortical desynchronization detected by power measurements of scalp EEG. *Electroencephalogr Clin Neurophysiol*, 42(6), 817-826. doi:10.1016/0013-4694(77)90235-8
- Rees, G., Kreiman, G., & Koch, C. (2002). Neural correlates of consciousness in humans. *Nat Rev Neurosci*, 3(4), 261-270. doi:10.1038/nrn783
- Saia, R., Carta, S., Fenu, G., Pompianu, L. J. N. C., & Applications. (2023). Influencing brain waves by evoked potentials as biometric approach: taking stock of the last six years of research. 35(16), 11625-11651.
- Snodgrass, J. G., & Vanderwart, M. (1980). A standardized set of 260 pictures: norms for name agreement, image agreement, familiarity, and visual complexity. *J Exp Psychol Hum Learn*, 6(2), 174-215. doi:10.1037//0278-7393.6.2.174
- Srinivasan, R., Bibi, F. A., & Nunez, P. L. (2006). Steady-state visual evoked potentials: distributed local sources and wave-like dynamics are sensitive to flicker frequency. *Brain Topogr*, 18(3), 167-187. doi:10.1007/s10548-006-0267-4
- Sur, S., & Sinha, V. K. (2009). Event-related potential: An overview. *Ind Psychiatry J*, 18(1), 70-73. doi:10.4103/0972-6748.57865
- van Atteveldt, N., Janssen, T. W., & Davidesco, I. J. F. Y. M. (2020). Measuring brain waves in the classroom. 8, 96.
- Vaughan Jr, H. G. (1969). The relationship of brain activity to scalp recordings of event-related potentials. Paper presented at the National Aeronautics and Space Administration and the American Institute for Biological Sciences Conference, Sep, 1968, San Francisco, CA, US; This document presents the proceedings of a conference sponsored by the National Aeronautics and Space Administration and the American Institute for Biological Sciences. The conference was held in San Francisco in September 1968 to discuss current problems in the study of average evoked potential.
- Wei, D., Qiu, J., Tu, S., Tian, F., Su, Y., & Luo, Y. (2010). Earthquake experience interference effects in a modified Stroop task: an ERP study. *Neurosci Lett*, 474(3), 121-125. doi:10.1016/j.neulet.2010.03.005
- Yee, C. M., & Miller, G. A. (1987). Affective valence and information processing. *Electroencephalogr Clin Neurophysiol Suppl*, 40, 300-307.
- Yun, X., Li, W., Qiu, J., Jou, J., Wei, D., Tu, S., & Zhang, Q. (2011). Neural mechanisms of subliminal priming for traumatic episodic memory: an ERP study. *Neurosci Lett*, 498(1), 10-14. doi:10.1016/j.neulet.2011.04.040
- Zhang, L., He, W., Miao, X., & Yang, J. (2005). Dynamic EEG Analysis via the Variability of Band Relative Intensity Ratio: A Time-Frequency Method. *Conf Proc IEEE Eng Med Biol Soc*, 2005, 2664-2667. doi:10.1109/IEMBS.2005.1617018

7 KAYNAKLAR

- Alvarenga, M. A., Leao, K. M., Papa, F. O., Landim-Alvarenga, F. C., Medeiros, A. S. L., & Gomes, G. M. (2004). The use of alternative cryoprotectors for freezing stallion semen. *Havemeyer Found Monograph Series*, 12, 74-76.
- Alvarenga, M. A., Papa, F. O., Landim-Alvarenga, F. C., & Medeiros, A. S. L. (2005). Amides as cryoprotectants for freezing stallion semen: a review. *Animal reproduction science*, 89(1-4), 105-113.
- Alvarenga, M. A., Melo, C. M., Magalhães, L. C. O., & Papa, F. O. (2010). A new method to concentrate equine sperm. *Animal Reproduction Science*, 186-187.

- Alvarenga, M. A., Papa, F. O., Carmo, M. T., Kievitsbosch, T., Chaves, M. M. B. C., & Neto, C. R. (2012). Methods of concentrating stallion semen. *Journal of equine veterinary science*, 32(8), 424-429.
- Alvarenga, M. A., Papa, F. O., & Neto, C. R. (2016). Advances in stallion semen cryopreservation. *Veterinary Clinics: Equine Practice*, 32(3), 521-530.
- Ashwood-Smith, M.J. (1987). Mechanisms of cryoprotectant action. In: Bowler K, Fuller BJ, editors, *Temperature and Animal Cells*. Cambridge: Biologists Ltd. p. 395-406.
- Aurich, J. E., Kuhne, A., & Hoppe, H. (1996). Seminal plasma affects membrane integrity and motility of equine spermatozoa after cryopreservation. *Theriogenology*, 46, 791-797.
- Aurich, C. (2008). Recent advances in cooled-semen technology. *Anim. Reprod. Sci.*, 107, 268-275.
- Ball, B. A., Vo, A. T., & Baumber, J. (2001). Generation of reactive oxygen species by equine spermatozoa. *Am. J. Vet. Res*, 62, 508-515.
- Bedford, S. J., Jasko, D. J., Graham, J. K., Amann, R. P., Squires, E. L., & Pickett, B. W. (1995). Effect of seminal extenders containing egg yolk and glycerol on motion characteristics and fertility of stallion spermatozoa. *Theriogenology*, 43(5), 955-967.
- Bliss, S. B., Voge, J. L., & Hayden, S.S. (2012). The impact of cushioned centrifugation protocols on semen quality of stallions. *Theriogenology*, 77, 1232-1239.
- Colenbrander, B., Gadella, B. M., & Stout, T. A. E. (2003). The predictive value of semen analysis in the evaluation of stallion fertility. *Reproduction in Domestic Animals*, 38(4), 305-311.
- Dell'Aqua, J. A., Papa, F. O., Alvarenga, M. A., & Zahn, F. S. (2001). Effect of centrifugation and packing system on sperm parameters of equine frozen semen. *Anim Reprod Sci*, 68, 324-325.
- Demick, D. S., Voss, J. L., & Pickett, B. W. (1976). Effect of cooling, storage, glycerolization and spermatozoal numbers on equine fertility. *Journal of Animal Science*, 43(3), 633-637.
- Engel, S., Weber, H., Petzoldt, R., Seidl, B., Wiehe, W., & Sperl, J. (2001). An improved method of sperm selection by glass wool filtration. *Andrologia*, 33(4), 223-230.
- Fahy, G. M. (1986). The relevance of cryoprotectant toxicity to cryobiology. *Cryobiology*, 23, 1-13.
- Gilmore, J. A., McGann, L. E., Liu, J., Gao, D. Y., Peter, A. T., Kleinhans, F. W., & Critser, J. K. (1995). Effect of cryoprotectant solutes on water permeability of human spermatozoa. *Biology of reproduction*, 53(5), 985-995.
- Guay, P., Rondeau, M., & Boucher, S. (1981). Effect of glycerol on motility, viability, extracellular aspartate aminotransferase release and fertility of stallion semen before and after freezing. *Equine veterinary journal*, 13(3), 177-182.
- Loomis, P. R. (2006). Advanced methods for handling and preparation of stallion semen. *Veterinary Clinics: Equine Practice*, 22(3), 663-676.
- Medeiros, A. S. L. (2003). Cryopreservation of stallion sperm utilizing different amides. Master Thesis, University of Sao Paulo State-UNESP, Botucatu, 123 pp.
- Moffet, P. D., Bruemmer, J. E., Card, C., & Squires, E. L. (2003). Comparison of dimethyl formamide and glycerol for cryopreservation of equine spermatozoa. *Proceedings Society for Theriogenology Annual Conference*, p. 42.
- Morrell, J. M., Rodriguez-Martinez, H., & Johannisson, A. (2010). Single layer centrifugation of stallion spermatozoa consistently selects the most robust spermatozoa from the rest of the ejaculate in a large sample size. *Equine Vet. J.*, 42, 579-585.

Pace, M. M., & Sullivan, J. J. (1975). Effect of timing of insemination, numbers of spermatozoa and extender components on the pregnancy rate in mares inseminated with frozen stallion semen. *J. Reprod. Fertil.*, 23, 115-121.

Sieme, H., Martinsson, G., Rauterberg, H., Walter, K., Aurich, C., & Petzoldt, R. (2003). Application of techniques for sperm selection in fresh and frozen-thawed stallion semen. *Reprod. Domest. Anim.*, 38, 134-140.

8 KAYNAKLAR

Armanios, M., & Blackburn, E. H. (2012). The telomere syndromes. *Nature Reviews Genetics*, 13(10), 693-704.

Aviv, A., Valdes, A., Gardner, J. P., Swaminathan, R., Kimura, M., & Spector, T. D. (2006). Menopause modifies the association of leukocyte telomere length with insulin resistance and inflammation. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 91(2), 635-640.

Aviv, A. (2009). Leukocyte telomere length: the telomere tale continues2. *The American journal of clinical nutrition*, 89(6), 1721-1722.

Babizhayev, M. A., Vishnyakova, K. S., & Yegorov, Y. E. (2015). Hormone-brain-aging relationships, broadly reactive with imidazole-containing dipeptides: targeting of telomere attrition as an aging biomarker and dynamic telomerase activity flirting. *Journal of Basic and Clinical Physiology and Pharmacology*, 26(2), 115-140.

Bernadotte, A., Mikhelson, V. M., & Spivak, I. M. (2016). Markers of cellular senescence. Telomere shortening as a marker of cellular senescence. *Aging (Albany NY)*, 8(1), 3.

Blackburn, E. H. (2005). Telomeres and telomerase: their mechanisms of action and the effects of altering their functions. *FEBS letters*, 579(4), 859-862.

Boccardi, V., Esposito, A., Rizzo, M. R., Marfella, R., Barbieri, M., & Paolisso, G. (2013). Mediterranean diet, telomere maintenance and health status among elderly. *PloS one*, 8(4), e62781.

Bruno, E. J., Simpson, G. D., & Martin, R. L. (2017). Extending telomere length with a multivitamin: A pilot study. *J Health Educ Res Dev*, 5(238), 2.

Calcinotto, A., Kohli, J., Zagato, E., Pellegrini, L., Demaria, M., & Alimonti, A. (2019). Cellular senescence: aging, cancer, and injury. *Physiological reviews*, 99(2), 1047-1078.

Carmona, J. J., & Michan, S. (2016). Biology of healthy aging and longevity. *Revista de investigacion clinica*, 68(1), 7-16.

Chan, R., Leung, J., Tang, N., & Woo, J. (2020). Dietary patterns and telomere length in community-dwelling Chinese older men and women: a cross-sectional analysis. *European Journal of Nutrition*, 59, 3303-3311.

Corina, A., Rangel-Zúñiga, O. A., Jiménez-Lucena, R., Alcalá-Díaz, J. F., Quintana-Navarro, G., Yubero-Serrano, E. M., ... & Pérez-Martínez, P. (2019). Low intake of vitamin E accelerates cellular aging in patients with established cardiovascular disease: the CORDIOPREV study. *The Journals of Gerontology: Series A*, 74(6), 770-777.

Crider, K. S., Yang, T. P., Berry, R. J., & Bailey, L. B. (2012). Folate and DNA methylation: a review of molecular mechanisms and the evidence for folate's role. *Advances in nutrition*, 3(1), 21-38.

Crous-Bou, M., Fung, T. T., Prescott, J., Julin, B., Du, M., Sun, Q., ... & De Vivo, I. (2014). Mediterranean diet and telomere length in Nurses' Health Study: population based cohort study. *Bmj*, 349.

- Dhillon, V. S., Deo, P., Thomas, P., & Fenech, M. (2023). Low Magnesium in conjunction with high homocysteine and less sleep accelerates telomere attrition in healthy elderly Australian. *International journal of molecular sciences*, 24(2), 982.
- Entringer, S., Epel, E. S., Lin, J., Blackburn, E. H., Buss, C., Shahbaba, B., ... & Wadhwa, P. D. (2015). Maternal folate concentration in early pregnancy and newborn telomere length. *Annals of Nutrition and Metabolism*, 66(4), 202-208.
- Epel, E. S., Blackburn, E. H., Lin, J., Dhabhar, F. S., Adler, N. E., Morrow, J. D., & Cawthon, R. M. (2004). Accelerated telomere shortening in response to life stress. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 101(49), 17312-17315.
- Fouquerel, E., Barnes, R. P., Uttam, S., Watkins, S. C., Bruchez, M. P., & Opresko, P. L. (2019). Targeted and persistent 8-oxoguanine base damage at telomeres promotes telomere loss and crisis. *Molecular cell*, 75(1), 117-130.
- Furumoto, K., Inoue, E., Nagao, N., Hiyama, E., & Miwa, N. (1998). Age-dependent telomere shortening is slowed down by enrichment of intracellular vitamin C via suppression of oxidative stress. *Life sciences*, 63(11), 935-948.
- Garcia-Calzon, S., Zalba, G., Ruiz-Canela, M., Shivappa, N., Hebert, J. R., Martínez, J. A., ... & Marti, A. (2015). Dietary inflammatory index and telomere length in subjects with a high cardiovascular disease risk from the PREDIMED-NAVARRA study: cross-sectional and longitudinal analyses over 5 y. *The American journal of clinical nutrition*, 102(4), 897-904.
- Gebreab, S. Y., Manna, Z. G., Khan, R. J., Riestra, P., Xu, R., & Davis, S. K. (2017). Less than ideal cardiovascular health is associated with shorter leukocyte telomere length: the National Health and Nutrition Examination Surveys, 1999–2002. *Journal of the American Heart Association*, 6(2), e004105.
- Gong, Y., Tian, G., Xue, H., Zhang, X., Zhao, Y., & Cheng, G. (2018). Higher adherence to the 'vegetable-rich' dietary pattern is related to longer telomere length in women. *Clinical Nutrition*, 37(4), 1232-1237.
- Harley, C. B., Futcher, A. B., & Greider, C. W. (1990). Telomeres shorten during ageing of human fibroblasts. *Nature*, 345(6274), 458-460.
- Houben, J. M., Moonen, H. J., van Schooten, F. J., & Hageman, G. J. (2008). Telomere length assessment: biomarker of chronic oxidative stress?. *Free radical biology and medicine*, 44(3), 235-246.
- Hu, L., Bai, Y., Hu, G., Zhang, Y., Han, X., & Li, J. (2022). Association of dietary magnesium intake with leukocyte telomere length in United States middle-aged and elderly adults. *Frontiers in nutrition*, 9, 840804.
- Ilmonen, P., Kotrschal, A., & Penn, D. J. (2008). Telomere attrition due to infection. *PloS one*, 3(5), e2143.
- Karimi, B., Nabizadeh, R., Yunesian, M., Mehdipour, P., Rastkari, N., & Aghaie, A. (2018). Foods, dietary patterns and occupational class and leukocyte telomere length in the male population. *American Journal of Men's Health*, 12(2), 479-492.
- Lapham, K., Kvale, M. N., Lin, J., Connell, S., Croen, L. A., Dispensa, B. P., ... & Blackburn, E. H. (2015). Automated assay of telomere length measurement and informatics for 100,000 subjects in the genetic epidemiology research on adult health and aging (GERA) cohort. *Genetics*, 200(4), 1061-1072.
- Lee, J. Y., Jun, N. R., Yoon, D., Shin, C., & Baik, I. (2015). Association between dietary patterns in the remote past and telomere length. *European journal of clinical nutrition*, 69(9), 1048-1052.

- Leung, C. W., Fung, T. T., McEvoy, C. T., Lin, J., & Epel, E. S. (2018). Diet quality indices and leukocyte telomere length among healthy US adults: data from the National Health and Nutrition Examination Survey, 1999–2002. *American journal of epidemiology*, 187(10), 2192-2201.
- Levy, M. A., Tian, J., Gandelman, M., Cheng, H., Tsapekos, M., Crego, S. R., ... & Sinnott, R. (2024). A multivitamin mixture protects against oxidative stress-mediated telomere shortening. *Journal of Dietary Supplements*, 21(1), 53-70.
- Liu, J. J., Prescott, J., Giovannucci, E., Hankinson, S. E., Rosner, B., Han, J., & De Vivo, I. (2013). Plasma vitamin D biomarkers and leukocyte telomere length. *American journal of epidemiology*, 177(12), 1411-1417.
- Ludlow, A. T., & Roth, S. M. (2011). Physical activity and telomere biology: exploring the link with aging-related disease prevention. *Journal of aging research*, 2011(1), 790378.
- Lulkiewicz, M., Bajsert, J., Kopczynski, P., Barczak, W., & Rubis, B. (2020). Telomere length: how the length makes a difference. *Molecular Biology Reports*, 47, 7181-7188.
- Marin, C., Delgado-Lista, J., Ramirez, R., Carracedo, J., Caballero, J., Perez-Martinez, P., ... & Lopez-Miranda, J. (2012). Mediterranean diet reduces senescence-associated stress in endothelial cells. *Age*, 34, 1309-1316.
- Mirabello, L., Huang, W. Y., Wong, J. Y., Chatterjee, N., Reding, D., David Crawford, E., ... & Savage, S. A. (2009). The association between leukocyte telomere length and cigarette smoking, dietary and physical variables, and risk of prostate cancer. *Aging cell*, 8(4), 405-413.
- Mundstock, E., Sarria, E. E., Zatti, H., Mattos Louzada, F., Kich Grun, L., Herbert Jones, M., ... & Mattiello, R. (2015). Effect of obesity on telomere length: systematic review and meta-analysis. *Obesity*, 23(11), 2165-2174.
- Myers, K. O., Ibrahimou, B., Yusuf, K. K., Mauck, D. E., & Salihu, H. M. (2021). The effect of maternal vitamin C intake on fetal telomere length. *The Journal of Maternal-Fetal & Neonatal Medicine*, 34(7), 1143-1148.
- Nalobin, D., Alipkina, S., Gaidamaka, A., Glukhov, A., & Khuchua, Z. (2020). Telomeres and telomerase in heart ontogenesis, aging and regeneration. *Cells*, 9(2), 503.
- Ojeda-Rodríguez, A., Morell-Azanza, L., Zalba, G., Zazpe, I., Azcona-Sanjulian, M. C., & Marti, A. (2020). Associations of telomere length with two dietary quality indices after a lifestyle intervention in children with abdominal obesity: a randomized controlled trial. *Pediatric Obesity*, 15(11), e12661.
- Ojeda-Rodríguez, A., Zazpe, I., Alonso-Pedrero, L., Zalba, G., Guillen-Grima, F., Martinez-Gonzalez, M. A., & Marti, A. (2020). Association between diet quality indexes and the risk of short telomeres in an elderly population of the SUN project. *Clinical nutrition*, 39(8), 2487-2494.
- Paul, L., Cattaneo, M., D'Angelo, A., Sampietro, F., Fermo, I., Razzari, C., ... & Selhub, J. (2009). Telomere length in peripheral blood mononuclear cells is associated with folate status in men. *The Journal of nutrition*, 139(7), 1273-1278.
- Paul, L. (2011). Diet, nutrition and telomere length. *The Journal of nutritional biochemistry*, 22(10), 895-901.
- Paul, L., Jacques, P. F., Aviv, A., Vasan, R. S., D'Agostino, R. B., Levy, D., & Selhub, J. (2015). High plasma folate is negatively associated with leukocyte telomere length in Framingham Offspring cohort. *European journal of nutrition*, 54, 235-241.
- Praveen, G., Shalini, T., Sivaprasad, M., & Reddy, G. B. (2020). Relative telomere length and mitochondrial DNA copy number variation with age: association with plasma folate and vitamin B12. *Mitochondrion*, 51, 79-87.

- Richards, J. B., Valdes, A. M., Gardner, J. P., Paximadas, D., Kimura, M., Nessa, A., ... & Aviv, A. (2007). Higher serum vitamin D concentrations are associated with longer leukocyte telomere length in women. *The American journal of clinical nutrition*, 86(5), 1420-1425.
- Searle, A. J., & Tomasi, A. (1982). Hydroxyl free radical production in iron-cysteine solutions and protection by zinc. *Journal of Inorganic Biochemistry*, 17(2), 161-166.
- Sen, A., Marsche, G., Freudenberger, P., Schallert, M., Toeglhofer, A. M., Nagl, C., ... & Schmidt, H. (2014). Association between higher plasma lutein, zeaxanthin, and vitamin C concentrations and longer telomere length: results of the Austrian Stroke Prevention Study. *Journal of the American Geriatrics Society*, 62(2), 222-229.
- Shay, J. W., & Wright, W. E. (2005). Senescence and immortalization: role of telomeres and telomerase. *Carcinogenesis*, 26(5), 867-874.
- Shi, H., Li, X., Yu, H., Shi, W., Lin, Y., & Zhou, Y. (2022). Potential effect of dietary zinc intake on telomere length: A cross-sectional study of US adults. *Frontiers in nutrition*, 9, 993425.
- Shivappa, N., Wirth, M. D., Hurley, T. G., & Hébert, J. R. (2017). Association between the dietary inflammatory index (DII) and Telomere length and C-Reactive protein from the national health and nutrition examination Survey-1999–2002. *Molecular nutrition & food research*, 61(4), 1600630.
- Song, Y., Chung, C. S., Bruno, R. S., Traber, M. G., Brown, K. H., King, J. C., & Ho, E. (2009). Dietary zinc restriction and repletion affects DNA integrity in healthy men. *The American journal of clinical nutrition*, 90(2), 321-328.
- Tamura, Y., Takubo, K., Aida, J., Araki, A., & Ito, H. (2016). Telomere attrition and diabetes mellitus. *Geriatrics & gerontology international*, 16, 66-74.
- Tanaka, Y., Moritoh, Y., & Miwa, N. (2007). Age-dependent telomere-shortening is repressed by phosphorylated α -tocopherol together with cellular longevity and intracellular oxidative-stress reduction in human brain microvascular endotheliocytes. *Journal of cellular biochemistry*, 102(3), 689-703.
- Ulak, M., Kvestad, I., Chandyo, R. K., Schwinger, C., Basnet, S., Shrestha, M., ... & Strand, T. A. (2024). The effect of vitamin b12 supplementation on leukocyte telomere length in mildly stunted nepalese children: a secondary outcome of a randomized controlled trial. *The Journal of Nutrition*, 154(8), 2543-2550.
- von Zglinicki, T., Pilger, R., & Sitte, N. (2000). Accumulation of single-strand breaks is the major cause of telomere shortening in human fibroblasts. *Free Radical Biology and Medicine*, 28(1), 64-74.
- Yu, J., Liu, H., He, S., Li, P., Ma, C., Ma, M., ... & Li, Y. (2020). Dietary magnesium intake and leukocyte telomere attrition in adults: the regulatory role of serum tumor necrosis factor α . *Mediators of Inflammation*, 2020(1), 7610436.
- Xie, R., Ning, Z., Xiao, M., Li, L., Liu, M., & Zhang, Y. (2023). Dietary inflammatory potential and biological aging among US adults: a population-based study. *Aging clinical and experimental research*, 35(6), 1273-1281.
- Xing, B., Yu, J., Liu, Y., He, S., Chen, X., Li, Z., ... & Li, Y. (2023). High dietary zinc intake is associated with shorter leukocyte telomere length, mediated by tumor necrosis factor- α : a study of China adults. *The Journal of nutrition, health and aging*, 27(10), 904-910.
- Xu, Q., Parks, C. G., DeRoo, L. A., Cawthon, R. M., Sandler, D. P., & Chen, H. (2009). Multivitamin use and telomere length in women. *The American journal of clinical nutrition*, 89(6), 1857-1863.

- Abramovic, I., Ulamec, M., Bojanac Katusic, A., Bulic-Jakus, F., Jezek, D., & Sincic, N. (2020). MiRNA in prostate cancer: Challenges toward translation. In *Epigenomics*, 12(6), 543–558. <https://doi.org/10.2217/epi-2019-0275>
- Allemailem, K. S., Almatroudi, A., Alrumaihi, F., Almansour, N. M., Aldakheel, F. M., Rather, R. A., Afroze, D., & Rah, B. (2021). Single nucleotide polymorphisms (SNPs) in prostate cancer: its implications in diagnostics and therapeutics. *American Journal of Translational Research*, 13(4), 3868. <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8129253/>
- Boehm, B. E., York, M. E., Petrovics, G., Kohaar, I., & Chesnut, G. T. (2023). Biomarkers of Aggressive Prostate Cancer at Diagnosis. In *International Journal of Molecular Sciences*, 24(3). <https://doi.org/10.3390/ijms24032185>
- Buyyounouski, M. K., Choyke, P. L., McKenney, J. K., Sartor, O., Sandler, H. M., Amin, M. B., ... & Lin, D. W. (2017). Prostate cancer—major changes in the American Joint Committee on Cancer eighth edition cancer staging manual. *CA: a cancer journal for clinicians*, 67(3), 245-253.
- Cochetti, G., de Vermandois, J. A. R., Maulà, V., Giulietti, M., Cecati, M., Del Zingaro, M., ... & Mearini, E. (2020, July). Role of miRNAs in prostate cancer: Do we really know everything?. In *Urologic oncology: seminars and original investigations* (Vol. 38, No. 7, pp. 623-635). Elsevier.
- Coleman, W. B. (2018). Molecular pathogenesis of prostate cancer. In *Molecular pathology* (pp. 555-568). Academic Press.
- Cupp, M. R., & Oestreling, J. E. (1993). Prostate-Specific Antigen, Digital Rectal Examination, and Transrectal Ultrasonography: Their Roles in Diagnosing Early Prostate Cancer. *Mayo Clinic Proceedings*, 68(3), 297–306.
- de Bono, J. S., Guo, C., Gurel, B., De Marzo, A. M., Sfanos, K. S., Mani, R. S., ... & Alimonti, A. (2020). Prostate carcinogenesis: inflammatory storms. *Nature Reviews Cancer*, 20(8), 455-469.
- Descotes, J. L. (2019). Diagnosis of prostate cancer. *Asian journal of urology*, 6(2), 129-136.
- Doghish, A. S., Ismail, A., El-Mahdy, H. A., Elkady, M. A., Elrebehy, M. A., & Sallam, A. A. M. (2022). A review of the biological role of miRNAs in prostate cancer suppression and progression. *International journal of biological macromolecules*, 197, 141-156.
- Gandhi, J., Afridi, A., Vatsia, S., Joshi, G., Joshi, G., Kaplan, S. A., ... & Khan, S. A. (2018). The molecular biology of prostate cancer: current understanding and clinical implications. *Prostate cancer and prostatic diseases*, 21(1), 22-36.
- Ganguly, S. S., Li, X., & Miranti, C. K. (2014). The host microenvironment influences prostate cancer invasion, systemic spread, bone colonization, and osteoblastic metastasis. *Frontiers in oncology*, 4, 364.
- Perdomo, H. A. G., Zapata-Copete, J. A., & Sanchez, A. (2018). Molecular alterations associated with prostate cancer. *Central European Journal of Urology*, 71(2), 168.
- Grozescu, T., & Popa, F. (2017). Prostate cancer between prognosis and adequate/proper therapy. *Journal of medicine and life*, 10(1), 5.
- Han, S., Baligar, P., Tandon, C., Nayyar, J., & Tandon, S. (2024). Molecular heterogeneity in prostate cancer and the role of targeted therapy. *Life Sciences*, 336, 122270. <https://doi.org/10.1016/J.LFS.2023.122270>
- Heidegger, I., Tsaour, I., Borgmann, H., Surcel, C., Kretschmer, A., Mathieu, R., ... & Ploussard, G. (2019). Hereditary prostate cancer—Primetime for genetic testing?. *Cancer treatment reviews*, 81, 101927.

- Jin, W., Xu, Z., Song, Y., & Chen, F. (2024). Extrachromosomal circular DNA promotes prostate cancer progression through the FAM84B/CDKN1B/MYC/WWP1 axis. *Cellular & Molecular Biology Letters*, 29(1), 103.
- Konishi, N., Shimada, K., Ishida, E., & Nakamura, M. (2005). Molecular pathology of prostate cancer. *Pathology international*, 55(9), 531-539.
- Merriell, S. W., Funston, G., & Hamilton, W. (2018). Prostate cancer in primary care. *Advances in therapy*, 35(9), 1285-1294.
- Michaud, J. E., Billups, K. L., & Partin, A. W. (2015). Testosterone and prostate cancer: An evidence-based review of pathogenesis and oncologic risk. *Therapeutic Advances in Urology*, 7(6), 378–387.
- Murray, T. B. (2021). *The pathogenesis of prostate cancer*. Exon Publications, 29-41.
- Nguyen-Nielsen, M., & Borre, M. (2016, November). Diagnostic and therapeutic strategies for prostate cancer. In *Seminars in nuclear medicine* (Vol. 46, No. 6, pp. 484-490). WB Saunders.
- Oh-Hohenhorst, S. J., & Lange, T. (2021). Role of metastasis-related microRNAs in prostate cancer progression and treatment. *Cancers*, 13(17), 4492.
- Packer, J. R., & Maitland, N. J. (2016). The molecular and cellular origin of human prostate cancer. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA) - Molecular Cell Research*, 1863(6), 1238–1260.
- Parker, C., Castro, E., Fizazi, K., Heidenreich, A., Ost, P., Procopio, G., ... & Gillessen, S. (2020). Prostate cancer: ESMO Clinical Practice Guidelines for diagnosis, treatment and follow-up. *Annals of Oncology*, 31(9), 1119-1134.
- Porter, C. M., Shrestha, E., Peiffer, L. B., & Sfanos, K. S. (2018). The microbiome in prostate inflammation and prostate cancer. *Prostate Cancer and Prostatic Diseases*, 21(3), 345–354.
- Pungsrinont, T., Kallenbach, J., & Baniahmad, A. (2021). Role of PI3K-AKT-mTOR Pathway as a Pro-Survival Signaling and Resistance-Mediating Mechanism to Therapy of Prostate Cancer. *International Journal of Molecular Sciences*, 22(20), 11088. h
- Rawla, P. (2019). Epidemiology of prostate cancer. *World Journal of Oncology*, 10(2), 63–89.
- Rebbeck, T. R. (2017). Prostate cancer genetics: Variation by race, ethnicity, and geography. *Seminars in Radiation Oncology*, 27(1), 3–10.
- Rebello, R. J., Pearson, R. B., Hannan, R. D., & Furic, L. (2017). Therapeutic approaches targeting MYC-driven prostate cancer. *Genes*, 8(2), 71.
- Rodríguez-Berriguete, G., Fraile, B., Martínez-Onsurbe, P., Olmedilla, G., Paniagua, R., & Royuela, M. (2012). MAP kinases and prostate cancer. *Journal of signal transduction*, 2012(1), 169170.
- Sekhoacha, M., Riet, K., Motloung, P., Gumenku, L., Adegoke, A., & Mashele, S. (2022). Prostate cancer review: Genetics, diagnosis, treatment options, and alternative approaches. In *Molecules*, 27(17).
- Shorning, B. Y., Dass, M. S., Smalley, M. J., & Pearson, H. B. (2020). The PI3K-AKT-mTOR Pathway and Prostate Cancer: At the Crossroads of AR, MAPK, and WNT Signaling. *International Journal of Molecular Sciences*, 21(12), 4507.
- Siegel, R. L., Miller, K. D., & Jemal, A. (2019). Cancer statistics, 2019. *CA: a cancer journal for clinicians*, 69(1), 7-34.
- Sugiura, M., Sato, H., Kanesaka, M., Imamura, Y., Sakamoto, S., Ichikawa, T., & Kaneda, A. (2021). Epigenetic modifications in prostate cancer. *International Journal of Urology*, 28(2), 140–149.

- Turnham, D. J., Bullock, N., Dass, M. S., Staffurth, J. N., & Pearson, H. B. (2020). The PTEN Conundrum: How to target PTEN-Deficient prostate cancer. *Cells*, 9(11), 2342.
- Van Poppel, H., Albrecht, T., Basu, P., Hogenhout, R., Collen, S., & Roobol, M. (2022). Serum PSA-based early detection of prostate cancer in Europe and globally: past, present and future. *Nature Reviews Urology*, 19(9), 562-572.
- Vanacore, D., Boccellino, M., Rossetti, S., Cavaliere, C., D'Aniello, C., Di Franco, R., ... & Facchini, G. (2017). Micrnas in prostate cancer: an overview. *Oncotarget*, 8(30), 50240.
- Vietri, M. T., D'elia, G., Caliendo, G., Resse, M., Casamassimi, A., Passariello, L., ... & Molinari, A. M. (2021). Hereditary prostate cancer: genes related, target therapy and prevention. *International journal of molecular sciences*, 22(7), 3753.
- Wang, G., Zhao, D., Spring, D. J., & Depinho, R. A. (2018). Genetics and biology of prostate cancer. *Genes and Development*, 32, 1105–1140.

10 KAYNAKLAR

- ACoO, G. (2008). ACOG practice bulletin No. 95: anemia in pregnancy. *Obstet Gynecol.* <https://doi.org/10.1097/aog.0b013e3181809c0d>.
- Andersson, O., Domellöf, M., Andersson, D., & Westas, L. (2014). Effect of delayed vs early umbilical cord clamping on iron status and neurodevelopment at age 12 months: a randomized clinical trial. *JAMA Pediatrics*, 168(6), 547-554.
- Ayensu, J., Reginald, A., & Lutterodt, H. (2020). Prevalence of anaemia and low intake of dietary nutrients in pregnant women living in rural and urban areas in the Ashanti region of Ghana. *PLoS One*, 15(1), e0226026
- Baker, D. R., & Greer, R. F. (2010). Diagnosis and Prevention of Iron Deficiency and Iron-Deficiency Anemia in Infants and Young Children (0–3 Years of Age). *American Academy of Pediatrics*, 126(5), 1040-1050.
- Banhidy, F., Acs, N., Puho, E. H., & Czeizel, A. E. (2011). Iron deficiency anemia: pregnancy outcomes with or without iron supplementation. *Nutrition*, 27(1), 65-72.
- Batkin, D. (2011). Gebe kadınlara verilen beslenme eğitiminin aneminin önlenmesine etkisi, T.C. Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Halk Sağlığı Anabilim Dalı, Doktora Tezi, Sivas, 2011.
- Bencaiova, G., & Breyman, C. (2014). Mild anemia and pregnancy outcome in a Swiss collective. *Journal of Pregnancy*, 14, 1-8.
- Berhe, K., Fseha, B., Gebremariam., & Teame, H. (2019). Risk factors of anemia among pregnant women attending antenatal care in health facilities of Eastern Zone of Tigray, Ethiopia, case-control study, 2017/18. *The Pan African Medical Journal*, 34, 121
- Centers for Disease Control (CDC). (1989). CDC criteria for anemia in children and childbearing-aged women. *MMWR. Morbidity and mortality weekly report*, 38(22), 400-404.
- Coşkun, A., Özdemir, Ö. (2009). Gebelikte vitamin-mineral kullanımı ve beslenmenin irdelenmesi. *Türk Jinekoloji ve Obstetrik Derneği Dergisi*, 6(3),155-170.

Çağlayan, E. K., Kara, M., Karaçavuş, S., Erdoğan, Y., & Üstün, Y. E. (2014). Orta Anadolu'da yaşayan gebelerdeki demir-vitamin kullanımı ve bunu etkileyen faktörler. *Journal of Turkish Society of Obstetrics&Gynecology*, 11(2).

Davas, I., Marangoz, D., Varolan, A., Akyol, A., & Baksu, B. (2008). Gebelikte değişik seviyelerdeki anemilerde demir alınının maternal, doğum ve perinatal sonuçlara etkileri. *J Turk Soc Obstet Gynecol*, 5, 174-81.

Durhan, B. (2007). Demir eksikliği anemisi tanısı konulan hastalarda pika görülme sıklığı ve pikanın anemi semptomları ile ilişkisi (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).

Dündar, Ö., Çiftçinar, T., Tütüncü, L., Ergür, A. R., Atay, M. V., Müngen, E., & Yergök, Y. Z. (2010). İkinci trimester maternal hemoglobin seviyesinin doğum ağırlığı ve haftasına etkisi. *Balkan Medical Journal*, 2010(3), 156-160.

Erduran, E. (2010). Türkiye'de demir eksikliği anemisi ve güncel yaklaşım. *Türk Hematoloji Derneği*, 75-77.

Galloway, R., Dusch, E., Elder, L., Achadi, E., Grajeda, R., Hurtado, E., ... & Stephen, C. (2002). Women's perceptions of iron deficiency and anemia prevention and control in eight developing countries. *Social science & medicine*, 55(4), 529-544.

Gebelerde demir destek programı uygulaması genelgesi 2007/6. Sayı: B100AÇS0120000 /010.06.01.122. T.C. Sağlık Bakanlığı.

Goonewardene, M., Shehata, M., & Hamad, A. (2012). Anaemia in pregnancy. *Best practice & research Clinical obstetrics & gynaecology*, 26(1), 3-24.

Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması 2008. Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü, Ankara, 2009.

Küçük, M., Yavaşoglu, İ., Kadıköylü, G., & Bolamaan, Z. (2011). Gebelik ve hematoloji. *Nobel Medicus Journal*, 7(3).

Küçükceran, H., Başer, D. A., Ağadayı, E., Alsancak, A. D., & Kahveci, R. (2018). Ankara ili Akyurt bölgesindeki gebelerde demir eksikliği anemisi prevalansı ve demir eksikliğine sebep olan faktörler. *Konuralp Medical Journal*, 10(1), 13-19.

Levy, A., Fraser, D., Katz, M., Mazor, M., & Sheiner, E. (2005). Maternal anemia during pregnancy is an independent risk factor for low birthweight and preterm delivery. *European journal of obstetrics & gynecology and reproductive biology*, 122(2), 182-186.

McLean, E., Egli, I., Cogswell, M., Benoist, B. D., & Wojdyla, D. (2007). Worldwide prevalence of anemia in preschool aged children, pregnant women and non-pregnant women of reproductive age. In *Nutritional anemia* (pp. 1-12). Sight and life Press.

Sak, M. E., Özkul, Ö., Evsen, M. S., Sak, S., & Evliyaoglu, O. (2009). Gebelik anemisinin perinatal sonuçlara etkisi. *Dicle Tıp Dergisi*, 36(1), 39-42.

T.C. Sağlık Bakanlığı Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. Doğum Öncesi Bakım Yönetim Rehberi 2014.

Hatcher, R. A., Kowal, D., Guest, F., & Trussel, J. (1990). Kontraseptif Yöntemler Uluslararası Basım: Dervişoğlu AA İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı Yayın no: 1. Ankara, Demircioğlu Matbaacılık, 139-165.

Smith, K. B., Van Der Spuy, Z. M., Cheng, L., Elton, R., & Glasier, A. F. (2002). Is postpartum contraceptive advice given antenatally of value?☆. *Contraception*, 65(3), 237-243.

World Health Organization. (2001). Iron deficiency anaemia assessment prevention and control: a guide for programme managers. Geneva: World Health Organization; 132 (WHO/ NHD/01.3)

- World Health Organization. (2008). Worldwide prevalence of anaemia 1993 – 2005. WHO Global Database on Anaemia. Geneva: World Health Organization; (NLM: WH 155)
- Scholl, T. O. (2005). Iron status during pregnancy: setting the stage for mother and infant. *The American journal of clinical nutrition*, 81(5), 1218S-1222S.
- Tunç, S. Y., Görük, N. Y., Ceylan, B., & Tunç, N. (2012). The relationship between gestation and iron deficiency anemia in women applied to gynecologic outpatient clinic. *J Clin Exp Invest*, 3(1), 49-52.
- Bothwell, T. H. (2000). Iron requirements in pregnancy and strategies to meet them. *The American journal of clinical nutrition*, 72(1), 257S-264S.
- Koller, O. (1982). The clinical significance of hemodilution during pregnancy. *Obstetrical & gynecological survey*, 37(11), 649-652.
- Long, B., & Koyfman, A. (2018). Emergency Medicine Evaluation and Management of Anemia. *Emergency Medicine Clinics of North America*, 36(3), 609-630.
- Lozoff, B., Beard, J., Connor, J., Felt, B., Georgieff, M., & Schallert, T. (2006). Long-lasting neural and behavioral effects of iron deficiency in infancy. *Nutrition reviews*, 64(suppl_2), S34-S43.
- Lukowski, A. F., Koss, M., Burden, M. J., Jonides, J., Nelson, C. A., Kaciroti, N., ... & Lozoff, B. (2010). Iron deficiency in infancy and neurocognitive functioning at 19 years: evidence of long-term deficits in executive function and recognition memory. *Nutritional neuroscience*, 13(2), 54-70.
- Metz, J., McGrath, K., Bennett, M., Hyland, K., & Bottiglieri, T. (1995). Biochemical indices of vitamin B12 nutrition in pregnant patients with subnormal serum vitamin B12 levels. *American journal of hematology*, 48(4), 251-255.
- Milman, N. (2011). Postpartum anemia I: definition, prevalence, causes, and consequences. *Annals of hematology*, 90, 1247-1253.
- Pavord, S., Daru, J., Prasannan, N., & Robinson, S. (2020). UK guidelines on the management of iron deficiency in pregnancy. *British Journal of Haematology*, 188(6), 819-830.
- Rohilla, M., Raveendran, A., Dhaliwal, L. K., & Chopra, S. (2010). Severe anaemia in pregnancy: a tertiary hospital experience from northern India. *Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 30(7), 694-696.
- Sharma, S., Kaur, P. S., & Lata, G. (2020). Anemia in Pregnancy is Still a Public Health Problem: A Single Center Study with Review of Literature. *Indian Journal of Hematology and Blood Transfusion*, 36(1), 129-134.
- Singla, P. N., Tyagi, M., Shankar, R., Dash, D., & Kumar, A. (1996). Fetal iron status in maternal anemia. *Acta Paediatrica*, 85(11), 1327-1330.
- Strawn, M. L., Zehner, E., Stahlhofer, M., & Lutter, C. (2017). New World Health Organization guidance helps protect breastfeeding as a human right. *Maternal & Child Nutrition*, 13(4), 1-3.
- T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı Ulusal Gıda ve Beslenme Stratejisi Çalışma Grubu Raporu. 2003; s:43. DPT:2670.
- Tunç, S. Y., Görük, N. Y., Ceylan, B., & Tunç, N. (2012). Kadın doğum polikliniğine başvuran kadınlarda gebelik ve demir eksikliği anemisi ilişkisi. *Journal of Clinical and Experimental Investigations*, 3(1), 49-52.
- WHO/CDC. (2008). Worldwide prevalence of anaemia 1993-2005. WHO Global Database on Anemia. Geneva: World Health Organization, 2008 (http://whqlibdoc.who.int/publications/2008/9789241596657_eng.pdf).
- World Health Organization. (2017). Micronutrient deficiencies: Iron deficiency anemia. <http://www.who.int/nutrition/topics/ida/en/>. Erişim Mayıs 2017.

Van Rheenen, P., & Brabin, B. J. (2004). Late umbilical cord-clamping as an intervention for reducing iron deficiency anaemia in term infants in developing and industrialised countries: a systematic review. *Annals of tropical paediatrics*, 24(1), 3-16.

Yin, S., Zhou, Y., Li, H., & Cheng, Z. (2020). Association of maternal BMI during early pregnancy with infant anemia: a large Chinese birth cohort. *Nutrition & Metabolism*, 19 (17), 32.

11 KAYNAKLAR

Baker, P., Machado, P., Santos, T., Sievert, K., Backholer, K., Hadjidakou, M., ... & Lawrence, M. (2020). Ultra-processed foods and the nutrition transition: Global, regional and national trends, food systems transformations and political economy drivers. *Obesity Reviews*, 21(12), e13126.

Beslay, M., Srour, B., Méjean, C., Allès, B., Fiolet, T., Debras, C., ... & Touvier, M. (2020). Ultra-processed food intake in association with BMI change and risk of overweight and obesity: A prospective analysis of the French NutriNet-Santé cohort. *PLoS medicine*, 17(8), e1003256.

Blanco-Rojo, R., Sandoval-Insausti, H., López-García, E., Graciani, A., Ordovás, J. M., Banegas, J. R., ... & Guallar-Castillón, P. (2019, November). Consumption of ultra-processed foods and mortality: a national prospective cohort in Spain. In *Mayo Clinic Proceedings (Vol. 94, No. 11, pp. 2178-2188)*. Elsevier.

Canhada, S. L., Luft, V. C., Giatti, L., Duncan, B. B., Chor, D., Maria de Jesus, M., ... & Schmidt, M. I. (2020). Ultra-processed foods, incident overweight and obesity, and longitudinal changes in weight and waist circumference: the Brazilian Longitudinal Study of Adult Health (ELSA-Brasil). *Public health nutrition*, 23(6), 1076-1086.

Cordova, R., N. Kliemann, I. Huybrechts, F. Rauber, E. P. Vámos, R. B. Levy, K. H. Wagner, V. Viallon, C. Casagrande, G. Nicolas, et al. Consumption of ultra-processed foods associated with weight gain and obesity in adults: A multi-national cohort study. *Clinical Nutrition* 2021 40 (9):5079–88.

da Rocha, K. F., de Araújo, C. R., de Moraes, I. L., Padrão, P., Moreira, P., & da S Ribeiro, K. D. (2021). Commercial foods for infants under the age of 36 months: an assessment of the availability and nutrient profile of ultra-processed foods. *Public health nutrition*, 24(11), 3179-3186.

Eicher-Miller, H. A., Fulgoni III, V. L., & Keast, D. R. (2015). Processed food contributions to energy and nutrient intake differ among US children by race/ethnicity. *Nutrients*, 7(12), 10076-10088.

Fiolet, T., Srour, B., Sellem, L., Kesse-Guyot, E., Allès, B., Méjean, C., ... & Touvier, M. (2018). Consumption of ultra-processed foods and cancer risk: results from NutriNet-Santé prospective cohort. *bmj*, 360.

Ghebreyesus, T. A., & Frieden, T. R. (2018). REPLACE: a roadmap to make the world trans fat free by 2023. *The Lancet*, 391(10134), 1978-1980.

González-Palacios, S., Oncina-Cánovas, A., García-De-La-Hera, M., Martínez-González, M. Á., Salas-Salvadó, J., Corella, D., ... & PREDIMED-PLUS Trial investigators. (2023). Increased ultra-processed food consumption is associated with worsening of cardiometabolic risk factors in adults with metabolic syndrome: Longitudinal analysis from a randomized trial. *Atherosclerosis*, 377, 12-23.

Juul, F., & Hemmingsson, E. (2015). Trends in consumption of ultra-processed foods and obesity in Sweden between 1960 and 2010. *Public health nutrition*, 18(17), 3096-3107.

Juul, F., Vaidean, G., Lin, Y., Deierlein, A. L., & Parekh, N. (2021). Ultra-processed foods and incident cardiovascular disease in the Framingham Offspring Study. *Journal of the American College of Cardiology*, 77(12), 1520-1531.

Livingston, A. S., Cudhea, F., Wang, L., Steele, E. M., Du, M., Wang, Y. C., ... & Zhang, F. F. (2021). Effect of reducing ultraprocessed food consumption on obesity among US children and adolescents aged 7–18 years: evidence from a simulation model. *BMJ nutrition, prevention & health*, 4(2), 397.

Marchese, L., Livingstone, K. M., Woods, J. L., Wingrove, K., & Machado, P. (2022). Ultra-processed food consumption, socio-demographics and diet quality in Australian adults. *Public Health Nutrition*, 25(1), 94-104.

Martini, D., Godos, J., Bonaccio, M., Vitaglione, P., & Grosso, G. (2021). Ultra-processed foods and nutritional dietary profile: a meta-analysis of nationally representative samples. *Nutrients*, 13(10), 3390.

Miranda, R. C. D., Rauber, F., Moraes, M. M. D., Afonso, C., Santos, C., Rodrigues, S., & Levy, R. B. (2021). Consumption of ultra-processed foods and non-communicable disease-related nutrient profile in Portuguese adults and elderly (2015-2016): the UPPER project..

Monteiro, C. A. (2009). Nutrition and health. The issue is not food, nor nutrients, so much as processing. *Public health nutrition*, 12(5), 729-731.

Monteiro, C. A., Cannon, G., Lawrence, M., Costa Louzada, M. D., & Pereira Machado, P. (2019). Ultra-processed foods, diet quality, and health using the NOVA classification system. Rome: FAO, 48.

Monteiro, C. A., Cannon, G., Moubarac, J. C., Levy, R. B., Louzada, M. L. C., & Jaime, P. C. (2018). The UN Decade of Nutrition, the NOVA food classification and the trouble with ultra-processing. *Public health nutrition*, 21(1), 5-17.

Monteiro, C. A., Levy, R. B., Claro, R. M., Castro, I. R. R. D., & Cannon, G. (2010). A new classification of foods based on the extent and purpose of their processing. *Cadernos de saude publica*, 26, 2039-2049.

Moradi, S., Entezari, M. H., Mohammadi, H., Jayedi, A., Lazaridi, A. V., Kermani, M. A. H., & Miraghajani, M. (2022). Ultra-processed food consumption and adult obesity risk: a systematic review and dose-response meta-analysis. *Critical reviews in food science and nutrition*, 63(2), 249-260.

Pagliai, G., Dinu, M., Madarena, M. P., Bonaccio, M., Iacoviello, L., & Sofi, F. (2021). Consumption of ultra-processed foods and health status: a systematic review and meta-analysis. *British Journal of Nutrition*, 125(3), 308-318.

Petrus, R. R., do Amaral Sobral, P. J., Tadini, C. C., & Gonçalves, C. B. (2021). The NOVA classification system: A critical perspective in food science. *Trends in Food Science & Technology*, 116, 603-608.

Polsky, J. Y., Moubarac, J. C., & Garriguet, D. (2020). Consumption of ultra-processed foods in Canada. *Health reports*, 31(11), 3-15.

Queiroz, S. A., de Sousa, I. M., de Melo Silva, F. R., de Oliveira Lyra, C., & Fayh, P. T. (2018). Nutritional and environmental risk factors for breast cancer: a case-control study. *Scientia Medica*, 28(2), 2.

Rico-Campà, A., Martínez-González, M. A., Alvarez-Alvarez, I., de Deus Mendonça, R., De La Fuente-Arrillaga, C., Gómez-Donoso, C., & Bes-Rastrollo, M. (2019). Association between consumption of ultra-processed foods and all cause mortality: SUN prospective cohort study. *bmj*, 365.

Srour, B., Fezeu, L. K., Kesse-Guyot, E., Allès, B., Méjean, C., Andrianasolo, R. M., ... & Touvier, M. (2019). Ultra-processed food intake and risk of cardiovascular disease: prospective cohort study (NutriNet-Santé). *bmj*, 365.

World Health Organization. (2023). Countdown to 2023: WHO report on global Trans-fat elimination 2022. World Health Organization.

- Ali, S. K., & Saleh, A. M. (2012). Spirulina-an overview. *International journal of Pharmacy and Pharmaceutical sciences*, 4(3), 9-15.
- Bohórquez-Medina, S. L., Bohórquez-Medina, A. L., Benites Zapata, V. A., Ignacio- Cconchoy, F. L., Toro-Huamanchumo, C. J., Bendezu-Quispe, G., ... Hernandez, A. V. (2021). Impact of spirulina supplementation on obesity-related metabolic disorders: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *NFS Journal*, 25, 21–30.
- Bortolini, D. G., Haminiuk, C. W. I., Pedro, A. C., Fernandes, I. de A. A., & Maciel, G. M. (2021). Processing, chemical signature and food industry applications of *Camellia sinensis* teas: An overview. *Food Chemistry: X*, 12, 100160.
- Cai, B., Yi, X., Han, Q., Pan, J., Chen, H., Sun, H., & Wan, P. (2022a). Structural characterization of oligosaccharide from *Spirulina platensis* and its effect on the faecal microbiota in vitro. *Food Science and Human Wellness*, 11(1), 109–118.
- Cai, B., Zhao, X., Luo, L., Wan, P., Chen, H., & Pan, J. (2022b). Structural characterization, and in vitro immunostimulatory and antitumor activity of an acid polysaccharide from *Spirulina platensis*. *International Journal of Biological Macromolecules*, 196(164), 46–53.
- Costa, J. A. V., Freitas, B. C. B., Rosa, G. M., Moraes, L., Morais, M. G., & Mitchell, B. G. (2019). Operational and economic aspects of Spirulina-based biorefinery. *Bioresource Technology*, 292, 121946.
- Donato, N. R., Queiroz, A. J. D. M., Feitosa de Figueirêdo, R. M., Feitosa, R. M., Moreira, I. D. S., & Lima, J. F. de. (2019). Production of Cookies Enriched With *Spirulina platensis* Biomass. *Journal of Agricultural Studies*, 7(2), 323.
- Ekeuku, S. O., Chong, P. N., Chan, H. K., Mohamed, N., Froemming, G. R., & Okechukwu, P. N. (2022). Spirulina supplementation improves bone structural strength and stiffness in streptozocin-induced diabetic rats. *Journal of traditional and complementary medicine*, 12(3), 225-234.
- Grover, P., Bhatnagar, A., Kumari, N., Narayan Bhatt, A., Kumar Nishad, D., & Purkayastha, J. (2021). C-Phycocyanin-a novel protein from *Spirulina platensis*- In vivo toxicity, antioxidant and immunomodulatory studies. *Saudi Journal of Biological Sciences*, 28(3), 1853–1859.
- Haider, S., Shahzad, S., Batool, Z., Sadir, S., Liaquat, L., Tabassum, S., & Perveen, T. (2021). *Spirulina platensis* reduces the schizophrenic-like symptoms in rat model by restoring altered APO-E and RTN-4 protein expression in prefrontal cortex. *Life Sciences*, 277, Article 119417.
- Hernández-Lepe, M. A., Wall-Medrano, A., López-Díaz, J. A., Juárez-Oropeza, M. A., Luqueño-Bocardo, O. I., Hernández-Torres, R. P., & Ramos-Jiménez, A. (2019). Hypolipidemic Effect of *Arthrospira* (*Spirulina*) *maxima* Supplementation and a Systematic Physical Exercise Program in Overweight and Obese Men: A Double- Blind, Randomized, and Crossover Controlled Trial. *Marine Drugs*, 17(270), 1–13.
- Jiang, P., Meng, J., Zhang, L., Huang, L., Wei, L., Bai, Y., ... Li, S. (2022). Purification and anti-inflammatory effect of selenium-containing protein fraction from selenium- enriched *Spirulina platensis*. *Food Bioscience*, 45, Article 101469.
- Kusmayadi, A., Leong, Y. K., Yen, H. W., Huang, C. Y., & Chang, J. S. (2021). Microalgae as sustainable food and feed sources for animals and humans – Biotechnological and environmental aspects. *Chemosphere*, 271, Article 129800.
- Li, T.-T., Tong, A.-J., Liu, Y.-Y., Huang, Z.-R., Wan, X.-Z., Pan, Y.-Y., ... Zhao, C. (2019). Polyunsaturated fatty acids from microalgae *Spirulina platensis* modulates lipid metabolism disorders and gut microbiota in high-fat diet rats. *Food and Chemical Toxicology*, 131, 110558.

- Martins, M., Albuquerque, C. M., Pereira, C. F., Coutinho, J. A. P., Neves, M. G. P. M. S., Pinto, D. C. G. A., ... Ventura, S. P. M. (2021). Recovery of Chlorophyll a Derivative from *Spirulina maxima*: Its Purification and Photosensitizing Potential. *ACS Sustainable Chemistry and Engineering*, 9(4), 1772–1780.
- Michael, A., Kyewalyanga, M. S., & Lugomela, C. V. (2019). Biomass and nutritive value of *Spirulina* (*Arthrospira fusiformis*) cultivated in a cost-effective medium. *Annals of Microbiology*, 69,13, 1387–1395.
- Park, W. S., Kim, H. J., Li, M., Lim, D. H., Kim, J., Kwak, S. S., ... Ahn, M. J. (2018). Two classes of pigments, carotenoids and c-phycocyanin, in spirulina powder and their antioxidant activities. *Molecules*, 23(8), 1–11.
- Rodrigues, R. D. P., de Castro, F. C., de Santiago-Aguiar, R. S., & Rocha, M. V. P. (2018). Ultrasound-assisted extraction of phycobiliproteins from *Spirulina* (*Arthrospira*) *platensis* using protic ionic liquids as solvent. *Algal Research*, 31, 454–462.
- Rosario, J. C., & Josephine, R. M. (2015). Mineral profile of edible algae *Spirulina platensis*. *Int J Curr Microbiol App Sci*, 4(1), 478–483.
- Santos, T. D., Freitas, B. C. B. de, Moreira, J. B., Zanfonato, K., & Costa, J. A. V. (2016). Development of powdered food with the addition of *Spirulina* for food supplementation of the elderly population. *Innovative Food Science & Emerging Technologies*, 37, 216–220.
- Sinha, S., Patro, N., & Patro, I. K. (2018). Maternal Protein Malnutrition: Current and Future Perspectives of *Spirulina* Supplementation in Neuroprotection. *Frontiers in Neuroscience*, 12.
- Tajvidi, E., Nahavandizadeh, N., Pournaderi, M., Pourrashid, A. Z., Bossaghzadeh, F., & Khoshnood, Z. (2021). Study the antioxidant effects of blue-green algae *Spirulina* extract on ROS and MDA production in human lung cancer cells. *Biochemistry and Biophysics Reports*, 28, Article 101139.
- Tavanandi, H. A., & Raghavarao, K. S. M. S. (2020). Ultrasound-assisted enzymatic extraction of natural food colorant C-Phycocyanin from dry biomass of *Arthrospira platensis*. *LWT - Food Science and Technology*, 118, Article 108802.
- Winarni Agustini, T., Farid Ma'ruf, W., Widayat, W., Suzery, M., Hadiyanto, H., & Benjakul, S. (2016). Application of *Spirulina platensis* on Ice Cream and Soft Cheese with Respect to Their Nutritional and Sensory Perspectives. *Jurnal Teknologi*, 78(4–2).
- Wu, H.-L., Wang, G.-H., Xiang, W.-Z., Li, T., & He, H. (2016). Stability and Antioxidant Activity of Food-Grade Phycocyanin Isolated from *Spirulina platensis*. *International Journal of Food Properties*, 19(10), 2349–2362.

13 KAYNAKLAR

- Abdel-Naby, M. A., Ismail, A. M. S., Abdel-Fattah, A. M., & Abdel-Fattah, A. F. (1999). Preparation and some properties of immobilized *Penicillium funiculosum* 258 dextranase. *Process Biochemistry*, 34(4), 391-398.
- Aslan, Y., & Ghafour, B. I. (2021). Immobilization of *Chaetomium erraticum* dextranase (CED) by adsorption on carboxylated multi walled carbon nanotubes (c-MWCNT).
- Azevedo, R. A. M. (2014). Immobilization of peroxidase on functionalized carbon nanotubes for synthesis of biocatalysts with high performance (Master's thesis, Universidade do Porto (Portugal)).

- Bashari, M., Abbas, S., Xu, X., & Jin, Z. (2014). Combined of ultrasound irradiation with high hydrostatic pressure (US/HHP) as a new method to improve immobilization of dextranase onto alginate gel. *Ultrasonics sonochemistry*, 21(4), 1325-1334.
- Bhatia, S., Bhakri, G., Arora, M., Uppal, S. K., & Batta, S. K. (2010). Dextranase production from *Paecilomyces lilacinus* and its application for dextran removal from sugarcane juice. *Sugar Tech*, 12, 133-138.
- Bhatia, S., Bhakri, G., Arora, M., Batta, S. K., & Uppal, S. K. (2016). Kinetic and thermodynamic properties of partially purified dextranase from *Paecilomyces lilacinus* and its application in dextran removal from cane juice. *Sugar tech*, 18, 204-213.
- Bingöl, G. (1977), *Vitaminler ve Enzimler*, 46, Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları, Ankara, 41-44.
- Bradford, M. M. (1976). A rapid and sensitive method for the quantitation of microgram quantities of protein utilizing the principle of protein-dye binding, *Analytical Biochemistry*, 72, 248-254
- Brown, C.F., & Inkerman, P. A. (1992). Ham şekerin toplam dekstran içeriğinin kantitatif ölçümü için özel yöntem, *Tarım ve Gıda Kimyası Dergisi*, 40(2), 227-233.
- Cabral, J. M., & Kennedy, J. F. (1991). Covalent and coordination immobilization of proteins, *Bioprocess technology*, 14, 73-138.
- Cao, L. (2006). Introduction: immobilized enzymes: past, present and prospects, In: Cao, L. (ed.), *Carrier-bound immobilized enzymes*, Weinheim, WILEY-VCH Verlag GmbH Co. KGaA.
- Chui, W. K., & Wan, L. S. C. (1997). Prolonged retention of cross-linked trypsin in calcium alginate microspheres. *Journal of Microencapsulation*, 14(1), 51-61.
- Compton, R. G., Wildgoose, G. G., & Wong, E. L. (2009). Carbon nanotube-based sensors and biosensors. *Biosensing Using Nanomaterials*, 1-38.
- Donaldson, K., Aitken, R., & Tran L. (2006). Carbon nanotubes: a review of their properties in relation to pulmonary toxicology and workplace safety. *Toxicological Sciences*, 92, 15-22.
- Drevon, G. F., Danielmeier, K., Federspiel, W., Stolz, D. B., Wicks, D. A., Yu, P. C., & Russell, A. J. (2002). High-activity enzyme-polyurethane coatings. *Biotechnology and Bioengineering*, 79(7), 785-794.
- Rodriguez, B. A., Trindade, E. K., Cabral, D. G., Soares, E. C., Menezes, C. E., Ferreira, D. C., ... & Dutra, R. F. (2015). Nanomaterials for advancing the health immunosensor. *Biosensors-Micro and Nanoscale Applications*, 1, 347-373.
- Eggleston, G., & Monge, A. (2005). Optimization of sugarcane factory application of commercial dextranases. *Process Biochemistry*, 40(5), 1881-1894.
- Eggleston, G., Monge, A., Montes, B., & Stewart, D. (2009). Application of dextranases in sugarcane factory: Overcoming practical problems. *Sugar Tech*, 11, 135-141.
- El-Tanash, A. B., El-Baz, E., & Sherief, A. A. (2011). Properties of *Aspergillus subolivaceus* free and immobilized dextranase. *European Food Research and Technology*, 233, 735-742.
- Erhardt F., Stammen S., & Jördening J. H. (2008). Production, characterization and (co-) immobilization of dextranase from *Penicillium aculeatum*. *Biotechnology Letters*, 30, 1069-1073.
- Erhardt, F. A., & Jördening, H. J. (2007). Immobilization of dextranase from *Chaetomium erraticum*. *Journal of Biotechnology*, 131(4), 440-447.

- Esawy, M. A., Mansour, S. H., Ahmed, E. F., Hassanein, N. M., & El Enshasy, H. A. (2012). Characterization of extracellular dextranase from a novel halophilic *Bacillus subtilis* NRC-B233b a mutagenic honey isolate under solid state fermentation. *Journal of Chemistry*, 9(3), 1494-1510.
- Fadiloğlu, S., & Erkmén, O. (2004). Gıda sanayiinde enzimlerin önemi. *Gıda*, 29(5), 393-400.
- Feng, W., & Ji, P. (2011). Enzymes immobilized on carbon nanotubes. *Biotechnology advances*, 29(6), 889-895.
- Foukia, E. M., Karam, E. A., & Hassan, H. M. (2016). Dextranase. *Journal of Pharmaceutical, Biological and Chemical Sciences in Egypt*, 60014618.
- Garlet, T. B., Weber, C. T., Klaic, R., Foletto, E. L., Jahn, S. L., Mazutti, M. A., & Kuhn, R. C. (2014). Carbon nanotubes as supports for inulinase. Immobilization. *Molecules*, 19, 14615-14624.
- Gericke, B., Amiri, M., & Naim, H. Y. (2016). The multiple roles of sucrase-isomaltase in the intestinal physiology. *Molecular and cellular pediatrics*, 3, 1-6.
- Gibriel, A. Y., Amin, A. A., Yassien, N. M., El Banna, H. A., & Khaled, F. M. (2014). Immobilization techniques for *P. aculeatum* dextranase. *International Journal of Current Microbiology and Applied Sciences*, 3, 1114-1134.
- Goffin, D., Delzenne, N., Blecker, C., Hanon, E., Deroanne, C., & Paquot, M. (2011). Will isomalto-oligosaccharides, a well-established functional food in Asia, break through the European and American market? The status of knowledge on these prebiotics. *Critical reviews in food science and nutrition*, 51(5), 394-409.
- Guisan, J. M. (2013). New opportunities for immobilization of enzymes. *Immobilization of Enzymes and Cells*, Third ed., Totowa, NJ, Humana, 1-15.
- Hild, E., Brumbley, S. M., O'Shea, M. G., Nevalainen, H., & Bergquist, P. L. (2007). A *Paenibacillus* sp. dextranase mutant pool with improved thermostability and activity. *Applied microbiology and biotechnology*, 75, 1071-1078.
- Huang, H., Hu, N., Zeng, Y., & Zhou, G. (2002). Electrochemistry and electrocatalysis with heme proteins in chitosan biopolymer films. *Analytical Biochemistry*, 308(1), 141-151.
- Huang, R., Zhong, L., Xie, F., Wei, L., Gan, L., Wang, X., & Liao, A. (2019). Purification, characterization and degradation performance of a novel dextranase from *Penicillium cyclopium* CICC-4022. *International Journal of Molecular Sciences*, 20(6), 1360.
- Iijima, S., & Ichihashi, T. (1993). Single-shell carbon nanotubes of 1-nm diameter. *nature*, 363(6430), 603-605.
- Jamie, A., Alshami, A. S., Maliabari, Z. O., Ali Ateih, M., & Al Hamouz, O. C. S. (2016). Immobilization and enhanced catalytic activity of lipase on modified MWCNT for oily wastewater treatment. *Environmental Progress & Sustainable Energy*, 35(5), 1441-1449.
- Janson, J. C. (1975). Studies on dextran-degrading enzymes. Isolation and identification of a dextranase-producing strain of *Cytophaga johnsonii* and studies on the formation of the surface-bound enzyme. *Microbiology*, 88(2), 205-208.
- Jiang, K., Schädler, L. S., Siegel, R. W., Zhang, X., Zhang, H., & Terrones, M. (2004). Protein immobilization on carbon nanotubes via a two-step process of diimide-activated amidation. *Journal of Materials Chemistry*, 14(1), 37-39.
- Katchalski-Katzir, E., & Kraemer, D. M. (2000). Eupergit C, a carrier for immobilization of enzymes of industrial potential. *Journal of Molecular Catalysis B: Enzymatic*, 10, 157-176.
- Khalikova, E., Susi, P., & Korpela, T. (2005). Microbial Dextran-Hydrolyzing Enzymes: Fundamentals and Applications. *Microbiology and Molecular Biology Reviews*, 69, 306-325.

- Khalikova, E., Susi, P., Usanov N., & Korpela, T. (2003). Purification and properties of extracellular dextranase from a *Bacillus* sp. *Journal of Chromatography B*, 796(2), 315-326.
- Kim, Y.-M., & Kim, D. (2010). Thermotoga letae TMO'dan yeni termostabil dekstranazın karakterizasyonu. *Mikrobiyoloji Biyoteknoloji*, 85, 581-587.
- Kim, Y. M., Kiso, Y., Muraki, T., Kang, M. S., Nakai, H., Saburi, W., & Kimura, A. (2012). Sikloizomaltooligosakkarit oluşumunu katalize eden yeni dekstranaz ve katalitik amino asitlerin ve bunların fonksiyonlarının kimyasal kurtarma yaklaşımı kullanılarak tanımlanması *Biyolojik Kimya Dergisi*, 287(24), 19927-19935.
- Klibanov, A. M. (1983). Immobilized enzymes and cells as practical catalysts. *Science*, 219, 722-727.
- Koenig, D., & Day, D. (1989). The purification and characterization of a dextranase from *Lipomyces starkeyi*. *The FEBS Journal*, 183(1), 161-167.
- Leisola, M., Jokela, J., Finell, J., & Pastinen, O. (2001). Simultaneous catalysis and product separation by cross-linked enzyme crystals. *Biotechnology and Bioengineering*, 72, 501-505.
- Mahmoud, K. F., Gibriel, A. Y., Amin, A. A., Nessrien, M. N., Yassien N. M., & El Banna, H. A. (2014). Microbial production and characterization of dextranase. *International Journal of Current Microbiology and Applied Sciences*, 3(9), 1095-1113.
- Miller, G.L. (1959). Use of dinitrosalicylic acid reagent for determination of reducing sugar. *Analytical Chemistry*, 31(3), 426-428.
- Mizushima, D., Miyazaki, T., Shiwa, Y., Kimura, K., Suzuki, S., Fujita, N., ... & Funane, K. (2019). A novel intracellular dextranase derived from *Paenibacillus* sp. 598K with an ability to degrade cycloisomaltooligosaccharides. *Applied microbiology and biotechnology*, 103, 6581-6592.
- Nawaz, A.F., Zafar, S., Fatim, S.L., Shahzadi, K., Fatima, Z., & Siddique, I. (2021). Use of nanomaterials for the immobilization of industrially important enzymes. *Journal of Nanotechnology Research*, 4, 45-57.
- Netsopa, S., Niamsanit, S., Araki, T., Kongkeitkajorn, M. B., & Milintawisamai, N. (2019). Purification and characterization including dextran hydrolysis of dextranase from *Aspergillus allahabadii* X26. *Sugar Tech*, 21, 329-340.
- Novick, S.J. , & Rozzell, J. D. (2005). Enzimlerin kovalent bağlanma yoluyla immobilizasyonu. *Mikrobiyal Enzimler ve Biyotransformasyonlar*, 247-271.
- Park, T. S., Jeong, H. J., Ko, J. A., Ryu, Y. B., Park, S. J., Kim, D. M., ... & Lee, W. S. (2012). Biochemical characterization of thermophilic dextranase from a thermophilic bacterium, *Thermoanaerobacter pseudethanolicus*. *Journal of microbiology and biotechnology*, 22(5), 637-641.
- Pavlidis, I. V., Tsoufis, T., Enotiadis, A., Gournis, D., & Stamatis, H. (2010). Functionalized multi-wall carbon nanotubes for lipase immobilization. *Advanced Engineering Materials*, 12(5), B179-B183.
- Pulkownik, A., & Walker, G. J. (1977). Purification and substrate specificity of an endo-dextranase of *Streptococcus mutans* K1-R. *Carbohydrate Research*, 54(2), 237-251.
- Purushe, S., Prakash, D., Nawani, N. N., Dhakephalkar, P., & Kapadnis, B. (2012). Biocatalytic potential of an alkalophilic and thermophilic dextranase as a remedial measure for dextran removal during sugar manufacture. *Bioresource technology*, 115, 2-7
- Rastian, Z., Khodadadadi, A., Vahabzade, F., & Mortazavi, Y. (2013). Functionalization of multi-walled carbon nanotubes for lipase immobilization. *The Journal of MacroTrends in Technology and Innovation*, 1, 65-71.

- Rastian, Z., Khodadadi, A. A., Vahabzadeh, F., Bortolini, C., Dong, M., Mortazavi, Y., ... & Guo, Z. (2014). Facile surface functionalization of multiwalled carbon nanotubes by soft dielectric barrier discharge plasma: Generate compatible interface for lipase immobilization. *Biochemical engineering journal*, 90, 16-26.
- Read, G., & Thorn, J. A. (1971). Enzymes, in *Wheat: Chemistry and technology*. Eds. Y, Pomeranz, American Association of Cereal Chemists, Minnesota.
- Saifuddin, N., Raziah, A. Z., & Junizah, A. R. (2013). Carbon nanotubes: a review on structure and their interaction with proteins. *Journal of Chemistry*, 676815, 1-18.
- Salassi, M. E., Garcia, M., Breaux, J. B., & No, S. C. (2004). Impact of sugarcane delivery schedule on product value at raw sugar factories. *Journal of Agribusiness*, 22(1), 61-75.
- Seyderhelm, I., Boguslawski, S., Michaelis, G., & Knorr, D. (1996). Pressure induced inactivation of selected food enzymes. *Journal of Food Science*, 61(2), 308-310.
- Shahid, F., Aman, A., Pervez, S., & Ul Qader, S. A. (2019). Degradation of long chain polymer (Dextran) using thermostable dextranase from hydrothermal spring isolate (*Bacillus megaterium*). *Geomicrobiology Journal*, 36(8), 683-693.
- Singh, R. S. Chauhan K., & Kennedy, J.F. (2019). Fructose production from inulin using fungal inulinase immobilized on 3-aminopropyl-triethoxysilane functionalized multiwalled carbon nanotubes. *International journal of biological macromolecules*, 125, 41-52.
- Smalla, K., Turkova, J., Coupek, J., & Hermann, P. (1988). Influence of Salts on the Covalent Immobilization of Proteins to Modified Copolymers of 2-Hydroxyethyl Methacrylate with Ethylene Dimethacrylate. *Biotechnology and applied biochemistry*, 10(1), 21-31.
- Keun, J. S., Rae, C. Y., Moon, Y. J., Won, C. B., & Garp, R. K. (2005). Immobilization of glucose oxidase on multi-wall carbon nanotubes for biofuel cell applications. *Journal of microbiology and biotechnology*, 15(2), 234-238.
- SUGIURA, M., & Ito, A. (1974). Studies on dextranase. III. Action patterns of dextranase from *Penicillium funiculosum* on substrate and inhibition on hydrolysis reaction by substrate analogues. *Chemical and Pharmaceutical Bulletin*, 22(7), 1593-1599.
- Tosa, T., Mori, T., Fuse, N., & Chibata, I. (1966). Studies on continuous enzyme reactions. I. Screening of carriers for preparation of water-insoluble aminoacylase. *Enzymologia*, 31(4), 214-224.
- Virgen-Ortíz, J. J., Ibarra-Junquera, V., Escalante-Minakata, P., Ornelas-Paz, J. D. J., Osuna-Castro, J. A., & González-Potes, A. (2015). Kinetics and thermodynamic of the purified dextranase from *Chaetomium erraticum*. *Journal of Molecular Catalysis B: Enzymatic*, 122, 80-86.
- Wang, Q., Zhou, L., Jiang, Y., & Gao, J. (2011). Improved stability of the carbon nanotubes–enzyme bioconjugates by biomimetic silicification. *Enzyme and microbial technology*, 49(1), 11-16.
- Wei, W., Sethuraman, A., Jin, C., Monteiro-Riviere, N. A., & Narayan, R. J. (2007). Biological properties of carbon nanotubes. *Journal of Nanoscience and Nanotechnology*, 7(4-5), 1284-1297.
- Wiseman, A. (1987). *Handbook of Enzymes Biotechnology*, Second Edition, Chapter 3. The Application of Enzymes in Industry p. John Wiley & Sons, Chichester, 274-373.
- Wu, D. T., Zhang, H. B., Huang, L. J., & Hu, X. Q. (2011). Purification and characterization of extracellular dextranase from a novel producer, *Hypocrea lixii* F1002, and its use in oligodextran production. *Process Biochemistry*, 46(10), 1942-1950.

Zhang, Y. Q., Li, R. H., Zhang, H. B., Wu, M., & Hu, X. Q. (2017). Purification, characterization, and application of a thermostable dextranase from *Talaromyces pinophilus*. *Journal of Industrial Microbiology and Biotechnology*, 44(2), 317-327.

Zniszczoł, A., Herman, A. P., Szymańska, K., Mrowiec-Białoń, J., Walczak, K. Z., Jarzębski, A., & Boncel, S. (2016). Covalently immobilized lipase on aminoalkyl-, carboxy- and hydroxy-multi-wall carbon nanotubes in the enantioselective synthesis of Solketal esters. *Enzyme and microbial technology*, 87, 61-69.

Zohra, R. R., Aman, A., Ansari, A., Haider, M. S., & Qader, S. A. U. (2015). Purification, characterization and end product analysis of dextran degrading endodextranase from *Bacillus licheniformis* KIBGE-IB25. *International journal of biological macromolecules*, 78, 243-248.

14 KAYNAKLAR

Aslan, Y., & Ghafour, B. I. (2021). Immobilization of *Chaetomium erraticum* dextranase (CED) by adsorption on carboxylated multi walled carbon nanotubes (c-MWCNT).

Aslan, Y., Ömerosmanoğlu, D., & Koç, E. Ö. (2018). Covalent immobilization of an alkaline protease from *Bacillus licheniformis*. *Turkish Journal of Biochemistry*, 43(6), 595-604.

Bashari, M., Abbas, S., Xu, X., & Jin, Z. (2014). Combined of ultrasound irradiation with high hydrostatic pressure (US/HHP) as a new method to improve immobilization of dextranase onto alginate gel. *Ultrasonics sonochemistry*, 21(4), 1325-1334.

Bradford, M. M. (1976). A rapid and sensitive method for the quantitation of microgram quantities of protein utilizing the principle of protein-dye binding. *Analytical biochemistry*, 72(1-2), 248-254.

Cabral, J. M., & Kennedy, J. F. (1991). Covalent and coordination immobilization of proteins. *Bioprocess technology*, 14, 73-138.

Compton, R. G., Wildgoose, G. G., & Wong, E. L. (2009). Carbon Nanotube-Based Sensors and Biosensors. *Biosensing Using Nanomaterials*, 1-37.

Donaldson, K., Aitken, R., Tran, L., Stone, V., Duffin, R., Forrest, G., & Alexander, A. (2006). Carbon nanotubes: a review of their properties in relation to pulmonary toxicology and workplace safety. *Toxicological sciences*, 92(1), 5-22.

Eggleston, G., Monge, A., Montes, B., & Stewart, D. (2005). Factory trials to optimize the application of dextranase in raw sugar manufacture: Part II., *International sugar journal*, 1308, 757.

Erhardt, F. A., & Jördening, H. J. (2007). Immobilization of dextranase from *Chaetomium erraticum*. *Journal of Biotechnology*, 131(4), 440-447.

Erkaya, Ş. (2021). Enzim Kinetigi: Michaelis menten denklemi[online], Bioinforange, <<https://www.bioinforange.com/bioinforeviews/biyobilimler/biyokimya/enzim-kinetigi-michaelis-menten-denklemi/>>, [Ziyaret Tarihi: 23 Ocak 2024].

Feng, W., & Ji, P. (2011). Enzymes immobilized on carbon nanotubes. *Biotechnology Advances*, 29(6), 889-895.

Garlet, T. B., Weber, C. T., Klaic, R., Foletto, E. L., Jahn, S. L., Mazutti, M. A., & Kuhn, R. C. (2014). Carbon nanotubes as supports for inulinase immobilization. *Molecules*, 19(9), 14615-14624.

Gericke, B., Amiri, M., & Naim, H. Y. (2016). The multiple roles of sucrase-isomaltase in the intestinal physiology. *Molecular and cellular pediatrics*, 3, 1-6.

- Gibriel, A. Y., Amin, A. A., Yassien, N. M., El Banna, H. A., & Khaled, F. M. (2014). Immobilization techniques for *P. aculeatum* dextranase. *International Journal of Current Microbiology and Applied Sciences*, 3, 1114-1134.
- Goffin, D., Delzenne, N., Blecker, C., Hanon, E., Deroanne, C., & Paquot, M. (2011). Will isomalto-oligosaccharides, a well-established functional food in Asia, break through the European and American market? The status of knowledge on these prebiotics. *Critical reviews in food science and nutrition*, 51(5), 394-409.
- Huang, H., Hu, N., Zeng, Y., & Zhou, G. (2002). Electrochemistry and electrocatalysis with heme proteins in chitosan biopolymer films. *Analytical Biochemistry*, 308(1), 141-151.
- Iijima, S., & Ichihashi, T. (1993). Single-shell carbon nanotubes of 1-nm diameter. *nature*, 363(6430), 603-605.
- Jamie, A., Alshami, A. S., Maliabari, Z. O., Ali Ateih, M., & Al Hamouz, O. C. S. (2016). Immobilization and enhanced catalytic activity of lipase on modified MWCNT for oily wastewater treatment. *Environmental Progress & Sustainable Energy*, 35(5), 1441-1449.
- Kasavi, C. (2006). Kovalent bağlanma ve fiziksel adsorpsiyon metotları ile proteaz enziminin immobilizasyonu (Doctoral dissertation, Fen Bilimleri Enstitüsü). 14-16.
- Katchalski-Katzir, E., & Kraemer, D. M. (2000). Eupergit® C, a carrier for immobilization of enzymes of industrial potential. *Journal of molecular catalysis B: enzymatic*, 10(1-3), 157-176.
- Khalikova, E., Susi, P., & Korpela, T. (2005). Microbial dextran-hydrolyzing enzymes: fundamentals and applications. *Microbiology and molecular biology reviews*, 69(2), 306-325.
- Khan, A. A., & Alzohairy, M. A. (2010). Recent advances and applications of immobilized enzyme technologies: a review. *Res J Biol Sci*, 5(8), 565-75.
- Miller, G. L. (1959). Use of dinitrosalicylic acid reagent for determination of reducing sugar. *Analytical chemistry*, 31(3), 426-428.
- Mohiuddin, M., Arbain, D., Shafiqul Islam, A. K. M., Rahman, M., Ahmad, M. S., & Ahmad, M. N. (2014). Covalent immobilization of α -glucosidase enzyme onto amine functionalized multi-walled carbon nanotubes. *Current Nanoscience*, 10(5), 730-735.
- Nawaz, A. F., Samra Zafar, S. L. F., Shahzadi, K., Fatima, Z., & Siddique, I. (2021). Use of nanomaterials for the immobilization of industrially important enzymes. *Journal of Nanotechnology Research*, 3(4), 45-57.
- Purushe, S., Prakash, D., Nawani, N. N., Dhakephalkar, P., & Kapadnis, B. (2012). Biocatalytic potential of an alkalophilic and thermophilic dextranase as a remedial measure for dextran removal during sugar manufacture. *Bioresource technology*, 115, 2-7.
- Rastian, Z., Khodadadadi, A., Vahabzade, F., & Mortazavi, Y. (2013). Functionalization of multi-walled carbon nanotubes for lipase immobilization. *The Journal of MacroTrends in Technology and Innovation*, 1, 65-71.
- Saifuddin, N., Raziah, A. Z., & Junizah, A. R. (2013). Carbon nanotubes: a review on structure and their interaction with proteins. *Journal of Chemistry*, 2013(1), 676815.
- Sankpal, N. V., Joshi, A. P., Sainkar, S. R., & Kulkarni, B. D. (2001). Production of dextran by *Rhizopus* sp. immobilized on porous cellulose support. *Process Biochemistry*, 37(4), 395-403.
- Singh, R. S., Chauhan, K., & Kennedy, J. F. (2019). Fructose production from inulin using fungal inulinase immobilized on 3-aminopropyl-triethoxysilane functionalized multiwalled carbon nanotubes. *International journal of biological macromolecules*, 125, 41-52.

- Smalla, K., Turkova, J., Coupek, J., & Hermann, P. (1988). Influence of Salts on the Covalent Immobilization of Proteins to Modified Copolymers of 2-Hydroxyethyl Methacrylate with Ethylene Dimethacrylate. *Biotechnology and applied biochemistry*, 10(1), 21-31.
- Tanksale, A., Chandra, P. M., Rao, M., & Deshpande, V. (2001). Immobilization of alkaline protease from *Conidiobolus macrosporus* for reuse and improved thermal stability. *Biotechnology Letters*, 23, 51-54.
- Tasviri, M., Ghourchian, H., Gholami, M. R., & Rafiee-Pour, H. A. (2012). Horseradish Peroxidase Immobilization on Amine Functionalized Carbon Nano Tubes: Direct Electrochemistry and Bioelectrocatalysis. *Progress in Reaction Kinetics and Mechanism*, 37(2), 161-172.
- Verma, M. L., Barrow, C. J., & Puri, M. (2013). Nanobiotechnology as a novel paradigm for enzyme immobilisation and stabilisation with potential applications in biodiesel production. *Applied microbiology and biotechnology*, 97, 23-39.
- Zhang, Y. Q., Li, R. H., Zhang, H. B., Wu, M., & Hu, X. Q. (2017). Purification, characterization, and application of a thermostable dextranase from *Talaromyces pinophilus*. *Journal of Industrial Microbiology and Biotechnology*, 44(2), 317-327.
- Zniszczoł, A., Herman, A. P., Szymańska, K., Mrowiec-Białoń, J., Walczak, K. Z., Jarzębski, A., & Boncel, S. (2016). Covalently immobilized lipase on aminoalkyl-, carboxy- and hydroxy-multi-wall carbon nanotubes in the enantioselective synthesis of Solketal esters. *Enzyme and microbial technology*, 87, 61-69.
-

SAĞLIK BİLİMLERİ ALANINDA ULUSLARARASI AKADEMİK ÇALIŞMALAR VE TEORİK BİLGİLER-VIII

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Mahire BAYRAMOĞLU AKKOYUN

Doç. Dr. Özgül GÜLAYDIN, Doç. Dr. H.Turan AKKOYUN

Dr. Öğr. Üyesi Muazzez YEŞİLYURT

YAZARLAR

Prof. Dr. Mehmet Zeki YILDIRIM

Prof. Dr. Ümit KEBAPÇI

Doç. Dr. Bülent BÜLBÜL

Doç. Dr. Büşra KİBAR KURT

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet ESER

Dr. Öğretim Üyesi Yasemin ÜSTÜNDAĞ

Öğr. Gör. Murat ÇALIŞ

Op. Dr. Melih YETEMEN

Uzm. Dr. Mehmet MODA

Uzm. Dr. Mustafa Seçkin ÖZYAYLA

Uzm. Dr. Yavuz ARSLANOĞLU

Uzm. Dr. Tahir OLGAÇ

Uzm. Dr. Uğur ŞENER

Arş. Gör. Dr. Aslıhan ÇAKIR CİHANGİROĞLU

Arş. Gör. Abdurrahman ALAKUŞ

Arş. Gör. Kemal BAĞCI

Arş. Gör. Muhammed Zahid ATLI

Bilim Uzmanı Leyla GÜNDÜZ

Veteriner Hekim Ezgi Sude AYBAK

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-060-9

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1 KAYNAKLAR

Gökmen, A. A., Pektaş, B., Camcı, M., Buğdacı, C., Yula, E., Kaya, S., & Demirci, M. (2015). Fascioliasis tanısında hekimlerde ERCP yerine serolojik test farkındalığı yaratmak: Olgu sunumu. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 73(2), 157-160.

Alda, P., Lounnas, M., Vázquez, A. A., Ayaqui, R., Calvopiña, M., Celi-Erazo, M., Dillon, R. T., Ramírez, L. C. G., Loker, E., Muzzio-Aroca, J., Nárvaez, A. O., Noya, O., Pereira, A. E., Robles, L. M., Rodríguez-Hidalgo, R., Uribe, N., David, P., Jarne, P., Pointier, J., & Hurtrez-Boussès, S. (2021). Systematics and geographical distribution of Galba species, a group of cryptic and worldwide freshwater snails. *Molecular Phylogenetics and Evolution*, 157, 107035. <https://doi.org/10.1016/j.ympev.2020.107035>

Bargues, M., Vigo, M., Horak, P., Dvorak, J., Patzner, R., Pointier, J., Jackiewicz, M., Meier-Brook, C., & Mas-Coma, S. (2001). European Lymnaeidae (Mollusca: Gastropoda), intermediate hosts of trematodiasis, based on nuclear ribosomal DNA ITS-2 sequences. *Infection Genetics and Evolution*, 1(2), 85–107. [https://doi.org/10.1016/s1567-1348\(01\)00019-3](https://doi.org/10.1016/s1567-1348(01)00019-3)

- Correa, A. C., Escobar, J. S., Durand, P., Renaud, F., David, P., Jarne, P., Pointier, J., & Hurtrez-Boussès, S. (2010). Bridging gaps in the molecular phylogeny of the Lymnaeidae (Gastropoda: Pulmonata), vectors of Fascioliasis. *BMC Evolutionary Biology*, 10(1), 381. <https://doi.org/10.1186/1471-2148-10-381>
- Devkota, R., Budha, P. B., & Gupta, R. (2011). Trematode cercariae infections in freshwater snails of Chitwan district, central Nepal. *Himalayan Journal of Sciences*, 7(9), 9–14. <https://doi.org/10.3126/hjs.v7i9.2183>
- Dube, A., Kalinda, C., Manyangadze, T., Mindu, T., & Chimbari, M. J. (2023). Effects of temperature on the life history traits of intermediate host snails of fascioliasis: A systematic review. *PLoS Neglected Tropical Diseases*, 17(12), e0011812. <https://doi.org/10.1371/journal.pntd.0011812>
- Dumidae, A., Subkrasae, C., Ardpairin, J., Pansri, S., Homkaew, C., Gordon, C. N., Mangkit, B., Thanwisai, A., & Vitta, A. (2024). Assessment of the genetic diversity of lymnaeid (Gastropoda: Pulmonata) snails and their infection status with trematode cercariae in different regions of Thailand. *Infection Genetics and Evolution*, 119, 105576. <https://doi.org/10.1016/j.meegid.2024.105576>
- Dung, B. T., Doanh, P. N., Tat, D., Loan, H. T., Losson, B., & Caron, Y. (2013). Morphological and Molecular Characterization of Lymnaeid Snails and Their Potential Role in Transmission of *Fasciola* spp. in Vietnam. *Korean Journal of Parasitology*, 51(6), 657–662. <https://doi.org/10.3347/kjp.2013.51.6.657>
- Hurtrez-Boussès, S., Pendino, A., Barnabé, C., Durand, P., Rondelaud, D., Durand, C., Meunier, C., Hurtrez, J., & Renaud, F. (2005). Comparison between shell morphology and genetic diversity in two sympatric lymnaeid snails, vectors of fasciolosis. *Canadian Journal of Zoology*, 83(12), 1643–1648. <https://doi.org/10.1139/z05-150>
- Kaplan, M., Kuk, S., Kalkan, A., Demirdağ, K., & Özdarendeli, A. (2001). Elaziğ yöresinde *F. hepatica* seroprevalansının araştırılması. *Mikrobiyoloji Bülteni*, 36, 337-42.
- Kaya, M., Beştaş, R., & Çetin, S. (2011). Clinical presentation and management of *Fasciola hepatica* infection: single-center experience. *World journal of gastroenterology: WJG*, 17(44), 4899.
- Lawton, S. P., Lim, R. M., Dukes, J. P., Kett, S. M., Cook, R. T., Walker, A. J., & Kirk, R. S. (2015). Unravelling the riddle of *Radix*: DNA barcoding for species identification of freshwater snail intermediate hosts of zoonotic digeneans and estimating their inter-population evolutionary relationships. *Infection, genetics and evolution*, 35, 63-74.
- Leontovyč, R., Košťáková, M., Siegelová, V., Melounová, K., Pankrác, J., Vrbová, K., ... & Kašný, M. (2014). Highland cattle and *Radix labiata*, the hosts of *Fascioloides magna*. *BMC veterinary research*, 10, 1-8.
- Mahulu, A., Clewing, C., Stelbrink, B., Chibwana, F. D., Tumwebaze, I., Stothard, J. R., & Albrecht, C. (2019). Cryptic intermediate snail host of the liver fluke *Fasciola hepatica* in Africa. *Parasites & Vectors*, 12(1). <https://doi.org/10.1186/s13071-019-3825-9>
- Mas-Coma, S., Bargues, M. D., & Valero, M. A. (2005). Fascioliasis and other plant-borne trematode zoonoses. *International journal for parasitology*, 35(11-12), 1255-1278.
- Mas-Coma, S., Funatsu, I. R., & Bargues, M. D. (2001). *Fasciola hepatica* and lymnaeid snails occurring at very high altitude in South America. *Parasitology*, 123(7), 115–127. <https://doi.org/10.1017/s0031182001008034>.
- Mirfendereski, R., Hashemi, S., Shirali, S., Shemshadi, B., & Lawton, S. P. (2021). DNA barcoding of Iranian radicine freshwater snails begins to untangle the taxonomy and phylogeography of intermediate hosts of schistosomiasis and fasciolosis from the Middle East and across Central Asia. *Infection Genetics and Evolution*, 89, 104728. <https://doi.org/10.1016/j.meegid.2021.104728>.

- Rokni, M. B., Mirhendi, H., Mizani, A., Mohebalı, M., Sharbatkhori, M., Kia, E. B., Abdoli, H., & Izadi, S. (2009). Identification and differentiation of *Fasciola hepatica* and *Fasciola gigantica* using a simple PCR-restriction enzyme method. *Experimental Parasitology*, 124(2), 209–213. <https://doi.org/10.1016/j.exppara.2009.09.015>.
- Saito, T., Hirano, T., Ye, B., Prozorova, L., Shovon, M. S., Van, T., DO, Kimura, K., Surenkhorloo, P., Kameda, Y., Morii, Y., Fukuda, H., & Chiba, S. (2021). A comprehensive phylogeography of the widespread pond snail genus *Radix* revealed restricted colonization due to niche conservatism. *Ecology and Evolution*, 11(24), 18446–18459. <https://doi.org/10.1002/ece3.8434>.
- Samadi, S. (2000). Morphological studies of lymnaeid snails from the human fascioliasis endemic zone of Bolivia. *Journal of Molluscan Studies*, 66(1), 31–44. <https://doi.org/10.1093/mollus/66.1.31>
- Schniebs, K., Sitnikova, T. Y., Vinarski, M. V., Müller, A., Khanaev, I. V., & Hundsdoerfer, A. K. (2022). Morphological and Genetic Variability in *Radix auricularia* (Mollusca: Gastropoda: Lymnaeidae) of Lake Baikal, Siberia: The Story of an Unfinished Invasion into the Ancient Deepest Lake. *Diversity*, 14(7), 527. <https://doi.org/10.3390/d14070527>.
- Stift, M., Michel, E., Sitnikova, T. Y., Mamonova, E. Y., & Sherbakov, D. Y. (2004). Palaearctic gastropod gains a foothold in the dominion of endemics: range expansion and morphological change of *Lymnaea (Radix) auricularia* in Lake Baikal. *Hydrobiologia*, 513(1), 101–108. <https://doi.org/10.1023/b:hydr.0000018175.37771.d6>.
- Şeker, Y. (2005). Adana ve çevresinde yaşayan insanlarda *Fasciola hepatica* antikorlarının serolojik yöntemle araştırılması. Çukurova Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Parazitoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi. 53 s.
- Tınar, R. & Korkmaz, M. (2003). Fasciolosis. 1. Baskı. Türkiye Parazitoloji Derneği Yayın No: 18. Meta Basım.
- Ünsal, Ö., Kurtuluş, E., Binicier, H., Altay, C., & Akpınar, H. (2023). *Fasciola hepatica*'nın neden olduğu karaciğer kitlesi: olgu sunumu. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 36(3), 341-345. <https://doi.org/10.18614/deutip.1176907>.
- Vázquez, A. A., Alba, A., Alda, P., Vittecoq, M., & Hurtrez-Boussès, S. (2021). On the arrival of fasciolosis in the Americas. *Trends in Parasitology*, 38(3), 195–204. <https://doi.org/10.1016/j.pt.2021.12.001>.
- Vinarski, M. V. (2016). On the reality of local and ecological races in lymnaeid snails (Mollusca, Gastropoda, Lymnaeidae). *Biology Bulletin*, 43(9), 1003–1017. <https://doi.org/10.1134/s1062359016090090>.
- Vinarski, M. V., Aksenova, O. V., & Bolotov, I. N. (2020). Taxonomic assessment of genetically-delineated species of radicine snails (Mollusca, Gastropoda, Lymnaeidae). *Zoosystematics and Evolution*, 96(2), 577–608. <https://doi.org/10.3897/zse.96.52860>.
- Yıldırım, M. Z., Gümüş, B. A., Kebapçı, Ü., & Bahadır Koca, S. (2006). The Basommatophoran pulmonate species (Mollusca: Gastropoda) of Turkey. *Turkish Journal of Zoology*, 30(4), 445–458.

2 KAYNAKLAR

- Agrawal, M. C., Gupta, S., & George, J. (2000) Cercarial dermatitis in India. *Bulletin of the World Health Organisation*, 78, e278.
- Akramova, F., Shakarbaev, U., Yorkulov, Z., Arepbaev, I., Mirzaeva, A., & Azimov, D. (2022). Life cycle of *Bilharziella polonica* (Trematoda, Schistosomatidae) parasite of semi-aquatic birds in Uzbekistan. *Biosystems Diversity*, 30(2), 137–142. doi:10.15421/012213.

- Ashrafi, K., Sharifdini, M., Darjani, A., & Brant, S. V. (2021). Migratory routes, domesticated birds and cercarial dermatitis: the distribution of *Trichobilharzia franki* in Northern Iran. *Parasite*, 28, 4. <https://doi.org/10.1051/parasite/2020073>.
- Blankespoor, C. L., Reimink, R. L. (1991). The control of swimmer's itch in Michigan: Past, present, and future. *Michigan Academician*. 24 (1), 7–23.
- Bonamonte, D., Romita, P., Vestita, M., & Angelini, G. (2016). Dermatitis caused by aquatic worms. In Springer eBooks (pp. 139–157). https://doi.org/10.1007/978-3-319-40615-2_9
- Brant, S. V., Cohen, A. N., James, D., Hui, L., Hom, A., & Loker, E. S. (2010). Cercarial dermatitis transmitted by exotic marine snail. *Emerging Infectious Diseases*, 16(9), 1357–1365. <https://doi.org/10.3201/eid1609.091664>
- Brant, S. V., & Loker, E. S. (2009). Schistosomes in the southwest United States and their potential for causing cercarial dermatitis or 'swimmer's itch'. *Journal of helminthology*, 83(2), 191-198.
- Chamot, E., Toscani, L., & Rougemont, A. (1998). Public health importance and risk factors for cercarial dermatitis associated with swimming in Lake Lemán at Geneva, Switzerland. *Epidemiology and Infection*, 120(3), 305–314. <https://doi.org/10.1017/s0950268898008826>.
- Devkota, R., Brant, S. V., & Loker, E. S. (2016). A genetically distinct *Schistosoma* from *Radix luteola* from Nepal related to *Schistosoma turkestanicum*: A phylogenetic study of schistosome and snail host. *Acta Tropica*, 164, 45–53. doi:10.1016/j.actatropica.2016.08.015.
- Dvorák, J., Sattmann, H., Horák, P., & Konecny, R. (1999). Bird schistosomes from freshwater snails in Austria, with some notes on current problems (Digenea, Schistosomatidae). *Mitt Österr Ges Tropenmed Parasitol*, 21, 69-76.
- Ferté, H., Depaquit, J., Carré, S., Villena, I., & Léger, N. (2004). Presence of *Trichobilharzia szidati* in *Lymnaea stagnalis* and *T. franki* in *Radix auricularia* in northeastern France: molecular evidence. *Parasitology Research*, 95(2), 150–154. <https://doi.org/10.1007/s00436-004-1273-7>
- Horák, P., Dvořák, J., Kolářová, L., & Trefil, L. (1999). *Trichobilharzia regenti*, a pathogen of the avian and mammalian central nervous systems. *Parasitology*, 119(6), 577-581.
- Horák, P., & Kolářová, L. (2000). Survival of bird schistosomes in mammalian lungs. *International Journal for Parasitology*, 30(1), 65-68.
- Horák, P., Kolářová, L., & Dvořák, J. (1998). *Trichobilharzia regenti* n. sp. (Schistosomatidae, Bilharziellinae), a new nasal schistosome from Europe. *Parasite*, 5(4), 349–357. <https://doi.org/10.1051/parasite/1998054349>.
- Horák, P., Mikeš, L., Lichtenbergová, L., Skála, V., Soldánová, M., & Brant, S. V. (2015). Avian schistosomes and outbreaks of cercarial dermatitis. *Clinical Microbiology Reviews*, 28(1), 165–190. <https://doi.org/10.1128/cmr.00043-14>.
- Jouet, D., Skírnisson, K., Kolářová, L., & Ferté, H. (2010). Molecular diversity of *Trichobilharzia franki* in two intermediate hosts (*Radix auricularia* and *Radix peregra*): a complex of species. *Infection, genetics and evolution*, 10(8), 1218-1227.
- Juhász, A., Dán, Á., Dénes, B., Kucsera, I., Danka, J., & Majoros, G. (2016). Egy ritka zoonosis: a *Schistosoma turkestanicum* vérmétely által okozott cercaria dermatitis Magyarországon [A rare zoonosis in Hungary: cercarial dermatitis caused by *Schistosoma turkestanicum* blood-fluke]. *Orvosi hetilap*, 157(40), 1579–1586. <https://doi.org/10.1556/650.2016.30515>.
- Juhász, A., Majoros, G., & Cech, G. (2022). Threat of cercarial dermatitis in Hungary: A first report of *Trichobilharzia franki* from the mallard (*Anas platyrhynchos*) and European ear snail (*Radix auricularia*) using

molecular methods. *International Journal for Parasitology Parasites and Wildlife*, 18, 92–100.

<https://doi.org/10.1016/j.ijppaw.2022.04.009>.

Kolářová, L., Horák, P., & Čada, F. (2001). Histopathology of CNS and nasal infections caused by *Trichobilharzia regenti* in vertebrates. *Parasitology Research*, 87, 644-650.

Krailas, D., Namchote, S., Komsuwan, J., Wongpim, T., Apiraksena, K., Glaubrecht, M., ... & Suwanrit, S. (2022). Cercarial dermatitis outbreak caused by ruminant parasite with intermediate snail host: schistosome in Chana, South Thailand. *Evolutionary Systematics*, 6, 151-173.

Kruatrachue, M., Bhaibulaya, M., Chesdapan, C., & Harinasuta, C. (1968). *Trichobilharzia maegraithi* sp. nov., a cause of cercarial dermatitis in Thailand. *Annals of Tropical Medicine & Parasitology*, 62(1), 67-73.

Kullavanijaya, P., & Wongwaisayawan, H. (1993). Outbreak of cercarial dermatitis in Thailand. *International journal of dermatology*, 32(2), 113-115.

Lawton, S. P., & Majoros, G. (2012). A foreign invader or a reclusive native? DNA bar coding reveals a distinct European lineage of the zoonotic parasite *Schistosoma turkestanicum* (syn. *Orientobilharzia turkestanicum* (Dutt and Srivastava, 1955)). *Infection Genetics and Evolution*, 14, 186-193.

Leighton, B. J., Zervos, S., & Webster, J. M. (2000). Ecological factors in schistosome transmission, and an environmentally benign method for controlling snails in a recreational lake with a record of schistosome dermatitis. *Parasitology International*, 49(1), 9–17. [https://doi.org/10.1016/s1383-5769\(99\)00034-3](https://doi.org/10.1016/s1383-5769(99)00034-3)

Lindblade, K. A. (1998). The Epidemiology of cercarial dermatitis and its association with limnological characteristics of a Northern Michigan Lake. *Journal of Parasitology*, 84(1), 19. <https://doi.org/10.2307/3284521>

Macháček, T., Turjanicová, L., Bulantová, J., Hrdý, J., Horák, P., & Mikeš, L. (2018). Cercarial dermatitis: a systematic follow-up study of human cases with implications for diagnostics. *Parasitology Research*, 117(12), 3881–3895.

Rudolfová, J., Hampl, V., Bayssade-Dufour, C., Lockyer, A. E., Littlewood, D. T. J., & Horák, P. (2005). Validity reassessment of *Trichobilharzia* species using *Lymnaea stagnalis* as the intermediate host. *Parasitology Research*, 95, 79-89.

Rudolfová, J., Littlewood, D. T. J., Sitko, J., & Horák, P. (2007). Bird schistosomes of wildfowl in the Czech Republic and Poland. *Folia Parasitologica*, 54, 88-93.

Salafsky, B., Ramaswamy, K., He, Y. X., Li, J., & Shibuya, T. (1999). Development and evaluation of LIPODEET, a new long-acting formulation of N, N-diethyl-m-toluamide (DEET) for the prevention of schistosomiasis. *American Journal of Tropical Medicine and Hygiene*, 61(5), 743–750.

Schols, R., Smits, N., Vanderheyden, A., & Huyse, T. (2024). Expanding the swimmer's itch pool of the Benelux: a first record of the neurotropic *Trichobilharzia regenti* and potential link to human infection. *Parasites & Vectors*, 17, 126.

Verbrugge, L. M., Rainey, J. J., Reimink, R. L., & Blankespoor, H. D. (2004). Prospective study of swimmer's itch incidence and severity. *Journal of Parasitology*, 90(4), 697–704.

Wang, C. R., Chen, J., Zhao, J. P., Chen, A. H., Zhai, Y. Q., Li, L., & Zhu, X. Q., (2009). *Orientobilharzia* species: neglected parasitic zoonotic agents. *Acta Tropica*, 109, 171-175.

Wang, C., Li, L., Ni, H., Zhai, Y., Chen, A., Chen, J., & Zhu, X. (2008). *Orientobilharzia turkestanicum* is a member of *Schistosoma* genus based on phylogenetic analysis using ribosomal DNA sequences. *Experimental Parasitology*, 121(2), 193–197.

Wongpim, T., Komsuwan, J., Janmanee, C., Thongchot, P., Limsampan, S., Wichianarat, N., Chaowatut, W., Suwanrat, S., Dechruksa, W., Veeravechskij, N., Glaubrecht, M., & Krailas, D. (2023a). Freshwater pulmonate snails and their potential role as trematode intermediate host in a cercarial dermatitis outbreak in Southern Thailand. *Evolutionary Systematics*, 7(2), 293–315.

Yıldırım, M. Z., Gümüş, B. A., Kebapçı, Ü., & Bahadır Koca, S. (2006). The Basommatophoran pulmonate species (Mollusca: gastropoda) of Turkey. *Turkish Journal of Zoology*, 30(4), 445–458.

3 KAYNAKLAR

Breitbart, H. (2002). Intracellular calcium regulation in sperm capacitation and acrosomal reaction. *Molecular and cellular endocrinology*, 187(1-2), 139-144.

Bülbül, B., Doğan, Ş., Dayanıklı, C., Kırbuş, M., Sengül, E., Yavuz, K. A. L., & Yaman, Y. (2024). Genome-wide discovery of underlying genetic factors associated with fresh and frozen-thawed semen traits in composite ram breeds exhibiting different cryosensitivity.

Camacho, J. (2006). Ether a go-go potassium channels and cancer. *Cancer letters*, 233(1), 1-9.

Clapham, D. E. (2007). Calcium signaling. *Cell*, 131(6), 1047-1058.

Clapham, D. E., Julius, D., Montell, C., & Schultz, G. (2005). International Union of Pharmacology. XLIX. Nomenclature and structure-function relationships of transient receptor potential channels. *Pharmacological reviews*, 57(4), 427-450.

Cohen, R., Buttke, D. E., Asano, A., Mukai, C., Nelson, J. L., Ren, D., ... & Travis, A. J. (2014). Lipid modulation of calcium flux through CaV2. 3 regulates acrosome exocytosis and fertilization. *Developmental cell*, 28(3), 310-321.

Darszon, A., Nishigaki, T., Beltran, C., & Treviño, C. L. (2011). Calcium channels in the development, maturation, and function of spermatozoa. *Physiological reviews*, 91(4), 1305-1355.

DeCoursey, T. E. (2008). Voltage-gated proton channels. *Cellular and Molecular Life Sciences*, 65, 2554-2573.

DeCoursey, T. E. (2018). Voltage and pH sensing by the voltage-gated proton channel, HV1. *Journal of the Royal Society Interface*, 15(141), 20180108.

De Toni, L., Garolla, A., Menegazzo, M., Magagna, S., Di Nisio, A., Šabović, I., ... & Foresta, C. (2016). Heat sensing receptor TRPV1 is a mediator of thermotaxis in human spermatozoa. *PloS one*, 11(12), e0167622.

Du, Q., Liao, Q., Chen, C., Yang, X., Xie, R., & Xu, J. (2019). The role of transient receptor potential vanilloid 1 in common diseases of the digestive tract and the cardiovascular and respiratory system. *Frontiers in Physiology*, 10, 1064.

Felix, R. (2005). Molecular physiology and pathology of Ca²⁺-conducting channels in the plasma membrane of mammalian sperm. *Reproduction*, 129(3), 251-262.

Florman, H. M., Arnoult, C., Kazam, I. G., Li, C., & O'Toole, C. M. (1998). A perspective on the control of mammalian fertilization by egg-activated ion channels in sperm: a tale of two channels. *Biology of Reproduction*, 59(1), 12-16.

Foresta, C., Rossato, M. A. R. C. O., Chiozzi, P. A. O. L. A., & Di Virgilio, F. (1996). Mechanism of human sperm activation by extracellular ATP. *American Journal of Physiology-Cell Physiology*, 270(6), C1709-C1714.

- Kaupp, U. B., Kashikar, N. D., & Weyand, I. (2008). Mechanisms of sperm chemotaxis. *Annu. Rev. Physiol.*, 70(1), 93-117.
- Kirichok, Y., Navarro, B., & Clapham, D. E. (2006). Whole-cell patch-clamp measurements of spermatozoa reveal an alkaline-activated Ca²⁺ channel. *Nature*, 439(7077), 737-740.
- Lishko, P. V., Botchkina, I. L., Fedorenko, A., & Kirichok, Y. (2010). Acid extrusion from human spermatozoa is mediated by flagellar voltage-gated proton channel. *Cell*, 140(3), 327-337.
- Lishko, P. V., Kirichok, Y., Ren, D., Navarro, B., Chung, J. J., & Clapham, D. E. (2012). The control of male fertility by spermatozoan ion channels. *Annual review of physiology*, 74(1), 453-475.
- Majhi, R. K., Kumar, A., Giri, S. C., & Goswami, C. (2020). Differential expression and localization of TRPV channels in the mature sperm of *Anas platyrhynchos*. *Reproduction in Domestic Animals*, 55(11), 1619-1628.
- Majhi, R. K., Kumar, A., Yadav, M., Swain, N., Kumari, S., Saha, A., ... & Goswami, C. (2013). Thermosensitive ion channel TRPV1 is endogenously expressed in the sperm of a fresh water teleost fish (*Labeo rohita*) and regulates sperm motility. *Channels*, 7(6), 483-492.
- Mundt, N., Kenzler, L., & Spehr, M. (2022). Purinergic Signaling in Spermatogenesis. *Front. Endocrinol. (Lausanne)*, 13, 867011.
- Mundt, N., Spehr, M., & Lishko, P. V. (2018). TRPV4 is the temperature-sensitive ion channel of human sperm. *Elife*, 7, e35853.
- Noto, F., Recuero, S., Valencia, J., Saporito, B., Robbe, D., Bonet, S., ... & Yeste, M. (2021). Inhibition of potassium channels affects the ability of pig spermatozoa to elicit capacitation and trigger the acrosome exocytosis induced by progesterone. *International Journal of Molecular Sciences*, 22(4), 1992.
- Nowicka-Bauer, K., & Szymczak-Cendlak, M. (2021). Structure and function of ion channels regulating sperm motility—an overview. *International journal of molecular sciences*, 22(6), 3259.
- Orta, G., De La Vega-Beltran, J. L., Martín-Hidalgo, D., Santi, C. M., Visconti, P. E., & Darszon, A. (2018). CatSper channels are regulated by protein kinase A. *Journal of Biological Chemistry*, 293(43), 16830-16841.
- Pinart, E. (2022). Ion channels of spermatozoa: structure, function, and regulation mechanisms. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(11), 5880.
- Pinto, F. M., Odriozola, A., Candenaz, L., & Subirán, N. (2023). The role of sperm membrane potential and ion channels in regulating sperm function. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(8), 6995.
- Publicover, S. J., & Barratt, C. L. R. (1999). Voltage-operated Ca²⁺ channels and the acrosome reaction: which channels are present and what do they do?. *Human Reproduction*, 14(4), 873-879.
- Puga Molina, L. C., Luque, G. M., Balestrini, P. A., Marín-Briggiler, C. I., Romarowski, A., & Buffone, M. G. (2018). Molecular basis of human sperm capacitation. *Frontiers in cell and developmental biology*, 6, 72.
- Ren, D. (2010). Sperm and the proton channel. *New England Journal of Medicine*, 362(20), 1934-1935.
- Ren, D., & Xia, J. (2010). Calcium signaling through CatSper channels in mammalian fertilization. *Physiology*, 25(3), 165-175.
- Rodríguez-Páez, L., Aguirre-Alvarado, C., Oviedo, N., Alcántara-Farfán, V., Lara-Ramírez, E. E., Jimenez-Gutierrez, G. E., & Cordero-Martínez, J. (2021). Polyamines influence mouse sperm channels activity. *International Journal of Molecular Sciences*, 22(1), 441.

- Schmid, R., & Evans, R. J. (2019). ATP-gated P2X receptor channels: molecular insights into functional roles. *Annual review of physiology*, 81(1), 43-62.
- Senning, E. N., Collins, M. D., Stratievska, A., Ufret-Vincenty, C. A., & Gordon, S. E. (2014). Regulation of TRPV1 ion channel by phosphoinositide (4, 5)-bisphosphate: the role of membrane asymmetry. *Journal of Biological Chemistry*, 289(16), 10999-11006.
- Shukla, K. K., Mahdi, A. A., & Rajender, S. (2012). Ion channels in sperm physiology and male fertility and infertility. *Journal of andrology*, 33(5), 777-788.
- Sun, X. H., Zhu, Y. Y., Wang, L., Liu, H. L., Ling, Y., Li, Z. L., & Sun, L. B. (2017). The Catsper channel and its roles in male fertility: a systematic review. *Reproductive Biology and Endocrinology*, 15, 1-12.
- Wang, H., McGoldrick, L. L., & Chung, J. J. (2021). Sperm ion channels and transporters in male fertility and infertility. *Nature Reviews Urology*, 18(1), 46-66.
- Yeste, M., Llavanera, M., Mateo-Otero, Y., Catalán, J., Bonet, S., & Pinart, E. (2020). HVCN1 channels are relevant for the maintenance of sperm motility during in vitro capacitation of pig spermatozoa. *International journal of molecular sciences*, 21(9), 3255.
- Zeng, X. H., Yang, C., Kim, S. T., Lingle, C. J., & Xia, X. M. (2011). Deletion of the Slo3 gene abolishes alkalization-activated K⁺ current in mouse spermatozoa. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(14), 5879-5884.
- Zheng, L. P., Wang, H. F., Li, B. M., & Zeng, X. H. (2013). Sperm-specific ion channels: targets holding the most potential for male contraceptives in development. *Contraception*, 88(4), 485-491.

4 KAYNAKLAR

- Alexa, R., Kranz, J., Kuppe, C., Hayat, S., Hoffmann, M., & Saar, M. (2023). Künstliche Intelligenz in der Urologie – Chancen und Möglichkeiten. *Die Urologie*, 62(4), 383–388. <https://doi.org/10.1007/s00120-023-02026-3>
- Corradini, D., Brizi, L., Gaudio, C., Bianchi, L., Marcelli, E., Golfieri, R., Schiavina, R., Testa, C., & Remondini, D. (2021). Challenges in the Use of Artificial Intelligence for Prostate Cancer Diagnosis from Multiparametric Imaging Data. *Cancers*, 13(16), 3944. <https://doi.org/10.3390/cancers13163944>
- Coskun, B., Ocakoglu, G., Yetemen, M., & Kaygisiz, O. (2023). Can ChatGPT, an Artificial Intelligence Language Model, Provide Accurate and High-quality Patient Information on Prostate Cancer? *Urology*, 180, 35–58. <https://doi.org/10.1016/j.urology.2023.05.040>
- Cumpanas, A. D., Chantaduly, C., Morgan, K. L., Shao, W., Gorgen, A. R. H., Tran, C. M., Wu, Y. X., McCormac, A., Tano, Z. E., Patel, R. M., Chang, P., Landman, J., & Clayman, R. V. (2024). Efficient and Accurate Computed Tomography–Based Stone Volume Determination: Development of an Automated Artificial Intelligence Algorithm. *Journal of Urology*, 211(2), 256–265. <https://doi.org/10.1097/JU.0000000000003766>
- Goldfarb-Rumyantzev, A. S., Scandling, J. D., Pappas, L., Smout, R. J., & Horn, S. (2003). Prediction of 3-yr cadaveric graft survival based on pre-transplant variables in a large national dataset. *Clinical Transplantation*, 17(6), 485–497. <https://doi.org/10.1046/j.0902-0063.2003.00051.x>
- Harmon, D. M., Lopez-Jimenez, F., & Friedman, P. A. (2022). Introducing Artificial Intelligence into the Preventive Medicine Visit. *Mayo Clinic Proceedings*, 97(8), 1575–1577. <https://doi.org/10.1016/j.mayocp.2022.06.003>

- Hesami, M., & Jones, A. M. P. (2020). Application of artificial intelligence models and optimization algorithms in plant cell and tissue culture. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 104(22), 9449–9485. <https://doi.org/10.1007/s00253-020-10888-2>
- Hsueh, J. Y., Nethala, D., Singh, S., Hyman, J. A., Gelikman, D. G., Linehan, W. M., & Ball, M. W. (2024). Exploring the Feasibility of GPT-4 as a Data Extraction Tool for Renal Surgery Operative Notes. *Urology Practice*, 11(5), 782–789. <https://doi.org/10.1097/UPJ.0000000000000599>
- Khene, Z., Mathieu, R., Peyronnet, B., Kokorian, R., Gasmi, A., Khene, F., Rioux-Leclercq, N., Kammerer-Jacquet, S.-F., Shariat, S., Laguerre, B., & Bensalah, K. (2021). Radiomics can predict tumour response in patients treated with Nivolumab for a metastatic renal cell carcinoma: an artificial intelligence concept. *World Journal of Urology*, 39(9), 3707–3709. <https://doi.org/10.1007/s00345-020-03334-5>
- Łaskiewicz, J., Krajewski, W., Tomczak, W., Chorbińska, J., Nowak, Ł., Chełmoński, A., Krajewski, P., Sójka, A., Małkiewicz, B., & Szydełko, T. (2024). Performance of ChatGPT in providing patient information about upper tract urothelial carcinoma. *Współczesna Onkologia*, 28(2), 172–181. <https://doi.org/10.5114/wo.2024.141567>
- Puerto Nino, A. K., Garcia Perez, V., Secco, S., De Nunzio, C., Lombardo, R., Tikkinen, K. A. O., & Elterman, D. S. (2024). Can ChatGPT provide high-quality patient information on male lower urinary tract symptoms suggestive of benign prostate enlargement? *Prostate Cancer and Prostatic Diseases*. <https://doi.org/10.1038/s41391-024-00847-7>
- Raman, A. G., Fisher, D., Yap, F., Oberai, A., & Duddalwar, V. A. (2024). Radiomics and Artificial Intelligence. *Urologic Clinics of North America*, 51(1), 35–45. <https://doi.org/10.1016/j.ucl.2023.06.007>
- Rauf, A., Javed, S., Chandrasekar, B., Miah, S., Lyttle, M., Siraj, M., Mukherjee, R., McLeavy, C. M., Alaaraj, H., & Hawkins, R. (2023). The use of artificial intelligence and deep learning reconstruction in urological computed tomography: Dose reduction at ghost level. *Urology Annals*, 15(4), 417–423. https://doi.org/10.4103/ua.ua_73_23
- Roussel, E., Capitanio, U., Kutikov, A., Oosterwijk, E., Pedrosa, I., Rowe, S. P., & Gorin, M. A. (2022). Novel Imaging Methods for Renal Mass Characterization: A Collaborative Review. *European Urology*, 81(5), 476–488. <https://doi.org/10.1016/j.eururo.2022.01.040>
- Saha, A., Bosma, J. S., Twilt, J. J., van Ginneken, B., Bjartell, A., Padhani, A. R., Bonekamp, D., Villeirs, G., Salomon, G., Giannarini, G., Kalpathy-Cramer, J., Barentsz, J., Maier-Hein, K. H., Rusu, M., Rouvière, O., van den Bergh, R., Panebianco, V., Kasivisvanathan, V., Obuchowski, N. A., ... Huisman, H. (2024). Artificial intelligence and radiologists in prostate cancer detection on MRI (PI-CAI): an international, paired, non-inferiority, confirmatory study. *The Lancet Oncology*, 25(7), 879–887. [https://doi.org/10.1016/S1470-2045\(24\)00220-1](https://doi.org/10.1016/S1470-2045(24)00220-1)
- Tzelves, L., Kapriniotis, K., Feretzakis, G., Katsimperis, S., Manolitsis, I., Juliebø-Jones, P., Pietropaolo, A., Tonyali, S., Bellos, T., & Somani, B. (2024). ChatGPT in Clinical Medicine, Urology and Academia: A Review. *Archivos Españoles de Urología*, 77(7), 708. <https://doi.org/10.56434/j.arch.esp.urol.20247707.99>
- Vatansever, A., Yetemen, M., Öngen, G., Oçakoğlu, G., & Coşkun, B. (2024). Characterizing prostate zonal shape changes associated with 5 α -reductase inhibitors using <sc>MRI</sc>. *Clinical Anatomy*. <https://doi.org/10.1002/ca.24218>
- Wang, G., Zhang, G., Choi, K.-S., Lam, K.-M., & Lu, J. (2020). Output based transfer learning with least squares support vector machine and its application in bladder cancer prognosis. *Neurocomputing*, 387, 279–292. <https://doi.org/10.1016/j.neucom.2019.11.010>

5 KAYNAKLAR

- Amendt, J., Krettek, R., & Zehner, R. (2004). "Forensic Entomology". *Naturwissenschaften*, 91(2), 51-65.
- Anderson, G.S. (2010). "Insect succession on carrion and its relationship to determining time of death". *Forensic Science Review*, 22(1), 16-40.
- Anonim 1 erişim adresi: <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/English-School/64836/Entomoloji,-Myriapoda-ve-Arachnida.html>
- Anonim 2 erişim adresi: <https://dedektifdergi.com/makale-bir-larva-masali/>
- Byrd, J.H., & Castner, J.L. (2010). *Forensic Entomology: The Utility of Arthropods in Legal Investigations*. CRC Press.
- Byrd, J. H., & Castner, J. L. (2009). *Forensic Entomology: The Utility of Arthropods in Legal Investigations*. CRC Press.
- Erzin, Y. (2018). Adli entomoloji: Ceset bozulmasında artropodların rolü. *Adli Tıp Dergisi*, 34(2), 97-104.
- Grassberger, M., & Frank, C. (2004). Forensic entomology in criminal investigations. *Naturwissenschaften*, 91(6), 307-317.
- Greenberg, B. (1990). Flies as Forensic Indicators. *Journal of Medical Entomology*, 27(5), 535-552.
- Goff, M.L. (1993). "Estimation of postmortem interval using arthropod development and successional patterns". *Journal of Forensic Sciences*, 38(4), 806-818.
- Goff, M. L. (2000). *A Fly for the Prosecution: How insect evidence helps solve crimes*. Harvard University Press.
- Haskell, N. H., & Williams, R. E. (2011). *Forensic Entomology: The Utility of Arthropods in Legal Investigations*. CRC Press.
- Schoenly, K., & Reid, W. (1987). "Dynamics of Heterotrophic Succession in Carrion Arthropod Assemblages: Discrete Seriesora Continuum of Change?" *Oecologia*, 73(2), 192-202.
- Tomberlin, J.K., & Benbow, M.E. (2015). *Forensic Entomology: International Dimensions and Frontiers*. CRC Press.

6 KAYNAKLAR

- Akhter, M. S., & Fatima, N. (2016). Current role of foam sclerotherapy in varicose veins treatment: A review of literature. *International Journal of Scientific Research in Medical Sciences*, 4(1), 44-50.
- Alos, J., Carrasco, D., & Lopez, J. A. (2006). Efficacy and safety of sclerotherapy using polidocanol foam: A controlled clinical trial. *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*, 31(1), 101-107.
- Cavezzi, A., & Parsi, K. (2013). Foam sclerotherapy for the treatment of varicose veins: Review of the literature and techniques. *Phlebology*, 28(6), 309-319.
- Coleridge Smith, P. D. (2009). Chronic venous disease treated by ultrasound-guided foam sclerotherapy. *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*, 38(2), 236-241.
- Gloviczki, P., & Comerota, A. J. (2011). The care of patients with varicose veins and associated chronic venous diseases: Clinical practice guidelines of the Society for Vascular Surgery and the American Venous Forum. *Journal of Vascular Surgery*, 53(5), 2S-48S.

- Hamann, S. A., Timmer-de Mik, L., & van Rijn, J. L. (2017). Long-term results of foam sclerotherapy for varicose veins: A retrospective analysis of 10 years of experience. *Phlebology*, 32(7), 483-491.
- North Shore Vein Center. (2020). Permanently remove your varicose veins with sclerotherapy. North Shore Vein Center
- O'Donnell, T. F. (2014). The role of foam sclerotherapy in the management of venous ulcers: A review. *Phlebology*, 29(1), 24-29.
- Rabe, E., Pannier, F., & Gerlach, H. (2012). Guidelines for sclerotherapy of varicose veins (ICD 183) –Guidelines of the German Society of Phlebology. *Phlebology*, 27(4), 146-154.
- Shadid, N., Nelemans, P. J., & Prins, M. H. (2012). Compression therapy after sclerotherapy for varicose veins. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (9), CD008819.
- Tisi, P. V., & Beverley, C. (2000). Injection sclerotherapy for varicose veins. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (4), CD001732.
- Veins Carolina. (2022). Sclerotherapy is a less-invasive way to get rid of varicose and spider veins. *Vein a Specialists of the Carolinas*.

7 KAYNAKLAR

- Cevik, C., Izci, S., & Abul, K. (2011). Cardiac hydatid cysts: Surgical treatment and results. *Journal of Cardiothoracic Surgery*, 6, 154.
- Garcia, H. H., Moro, P. L., & Schantz, P. M. (2007). Zoonotic helminth infections of humans: Echinococcosis and cysticercosis. *Current Opinion in Infectious Diseases*, 20(5), 489-494.
- Lewall, D. B. (1998). Hydatid disease: Biology, pathology, imaging and classification. *Clinical Radiology*, 53(9), 863-874.
- Tetik, Ö., et al. (2008). Cardiovascular echinococcosis: Diagnosis and treatment. *Journal of Cardiology*, 50(3), 239-244.
- Turgut, M. (2019). Hydatidosis of the central nervous system: Diagnosis and treatment. *World Neurosurgery*, 121, e775-e786.
- Yan, F., Huo, Q., Abudurehman, M., Qiao, J., Ma, S. F., & Wen, H. (2015). Surgical treatment and outcome of cardiac cystic echinococcosis. *European Journal of Cardio-Thoracic Surgery*, 47(6), 1053–1058.

8 KAYNAKLAR

- Arıkan, İ., Ayav, T., Seçkin, A. Ç., & Soygazi, F. (2023). Estrus detection and dairy cow identification with cascade deep learning for augmented reality-ready livestock farming. *Sensors*, 23(24), 9795.
- Bényei, B., Komlósi, I., Pécsi, A., Pollott, G., Marcos, C. H., de Oliveira Campos, A., & Lemes, M. P. (2006). The effect of internal and external factors on bovine embryo transfer results in a tropical environment. *Animal Reproduction Science*, 93(3-4), 268-279.
- Bó, G. A., & Mapletoft, R. J. (2018). Evaluation and classification of bovine embryos. *Animal Reproduction (AR)*, 10(3), 344-348.

- De Ridder, D., Duin, R. P., Egmont-Petersen, M., Van Vliet, L. J., & Verbeek, P. W. (2003). Nonlinear image processing using artificial neural networks. In *Advances in Imaging and Electron Physics* (Vol. 126, pp. 351-450).
- Farin, P. W., Britt, J. H., Shaw, D. W., & Slenning, B. D. (1995). Agreement among evaluators of bovine embryos produced in vivo or in vitro. *Theriogenology*, 44(3), 339-349.
- Fricke, P. M., Carvalho, P. D., Giordano, J. O., Valenza, A., Lopes, G., & Amundson, M. C. (2014). Expression and detection of estrus in dairy cows: the role of new technologies. *Animal*, 8(s1), 134-143.
- Goethals, P. L., Dedecker, A. P., Gabriels, W., Lek, S., & De Pauw, N. (2007). Applications of artificial neural networks predicting macroinvertebrates in freshwaters. *Aquatic Ecology*, 41, 491-508.
- Haykin, S. (2001). *Redes neurais: princípios e prática*. Bookman Editora.
- Jain, A. K., Mao, J., & Mohiuddin, K. M. (1996). Artificial neural networks: A tutorial. *Computer*, 29(3), 31-44.
- Jones, L. D., Golan, D., Hanna, S. A., & Ramachandran, M. (2018). Artificial intelligence, machine learning and the evolution of healthcare: A bright future or cause for concern?. *Bone & Joint Research*, 7(3), 223-225.
- Krogh, A. (2008). What are artificial neural networks?. *Nature biotechnology*, 26(2), 195-197.
- Lindner, G. & Wright, R. W. J. (1983). Bovine embryo morphology and evaluation. *Theriogenology*, 20, 407-416
- Madan, P., & Madhavan, S. (2020). *An introduction to deep learning-IBM Developer*.
- Manna, C., Nanni, L., Lumini, A., & Pappalardo, S. (2013). Artificial intelligence techniques for embryo and oocyte classification. *Reproductive Biomedicine Online*, 26(1), 42-49.
- Matos, F. D., Rocha, J. C., & Nogueira, M. F. G. (2014). A method using artificial neural networks to morphologically assess mouse blastocyst quality. *Journal of Animal Science and Technology*, 56, 1-10.
- Melo, D. H., Nascimento, M. Z. D., Oliveira, D. L., Neves, L. A., & Annes, K. (2014, March). Algorithms for automatic segmentation of bovine embryos produced in vitro. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 490, No. 1, p. 012125). IOP Publishing.
- Nabiyev VV. (2012). *Yapay Zekâ: İnsan-bilgisayar etkileşimi*. Seçkin Yayıncılık. ISBN: 9789750220340.
- Nagahara, M., Tatemoto, S., Ito, T., Fujimoto, O., Ono, T., Taniguchi, M., ... & Otoi, T. (2024). Designing a diagnostic method to predict the optimal artificial insemination timing in cows using artificial intelligence. *Frontiers in Animal Science*, 5, 1399434.
- Pandey, S., Kalwa, U., Kong, T., Guo, B., Gauger, P. C., Peters, D. J., & Yoon, K. J. (2021). Behavioral monitoring tool for pig farmers: Ear tag sensors, machine intelligence, and technology adoption roadmap. *Animals*, 11(9), 2665.
- Redmon, J. (2016). You only look once: Unified, real-time object detection. In *Proceedings of the IEEE conference on computer vision and pattern recognition*.
- Reith, S., & Hoy, S. (2018). Behavioral signs of estrus and the potential of fully automated systems for detection of estrus in dairy cattle. *Animal*, 12(2), 398-407.
- Remnant, J. G., Green, M. J., Huxley, J. N., & Hudson, C. D. (2018). Associations between dairy cow inter-service interval and probability of conception. *Theriogenology*, 114, 324-329.
- Richardson, A., Brearley, S., Ahitan, S., Chamberlain, S., Davey, T., Zujovic, L., ... & Raine-Fenning, N. (2015). A clinically useful simplified blastocyst grading system. *Reproductive Biomedicine Online*, 31(4), 523-530.

- Rocha, J. C., Passalia, F., Matos, F. D., Maserati Jr, M. P., Alves, M. F., De Almeida, T. G., ... & Nogueira, M. F. (2016). Methods for assessing the quality of mammalian embryos: How far we are from the gold standard?. *JBRA Assisted Reproduction*, 20(3), 150.
- Rocha, J. C., Passalia, F. J., Matos, F. D., Takahashi, M. B., Ciniciato, D. D. S., Maserati, M. P., ... & Nogueira, M. F. G. (2017). A method based on artificial intelligence to fully automatize the evaluation of bovine blastocyst images. *Scientific reports*, 7(1), 7659.
- Roelofs, J., Lopez-Gatius, F., Hunter, R. H. F., Van Eerdenburg, F. J. C. M., & Hanzen, C. H. (2010). When is a cow in estrus? Clinical and practical aspects. *Theriogenology*, 74(3), 327-344.
- Sumiyoshi T., Tanaka T., Kamomae H. (2014). Relationships between the appearances and changes of estrous signs and the estradiol-17 β peak, luteinizing hormone surge and ovulation during the periovulatory period in lactating dairy cows kept in tie-stalls. *Journal of Reproduction and Development*, 60 (2), 106–114. doi: 10.1262/jrd.2013-119
- Suzuki, K., Abe, H., MacMahon, H., & Doi, K. (2006). Image-processing technique for suppressing ribs in chest radiographs by means of massive training artificial neural network (MTANN). *IEEE Transactions on Medical Imaging*, 25(4), 406-416.
- Öztürk K, Şahin ME. (2018). Yapay sinir ağları ve yapay zekâ'ya genel bir bakış. *Takvim-i Vekayi*, 6(2), 25-36.
- Tatemoto S., Harada Y., Imai K. (2019). Image-based determination of plum "tsuyuakane" ripeness via deep learning. *Agricultural and Biological Research*, 28 (3), 108–114. doi: 10.3173/air.28.108
- Tuvay, N. H., & Ermetin, O. (2023). Yapay Zeka Teknolojilerinin Hayvancılıkta Kullanımı. *Hayvansal Üretim*, 64(1), 48-58.

9 KAYNAKLAR

- Açar Güdek, M. Sağlıklı bireylerde karaciğer ve dalak hacimlerinin ilişkisinin bilgisayarlı tomografi görüntüleri üzerinden cavalieri prensibi ile incelenmesi. (Doktora tezi, On Dokuz Mayıs Üniversitesi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 648918).
- Akalan, M. A., & Demirkan, A. Ç. (2013). Stereoloji ve veteriner hekimlikte kullanım alanları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 24(2), 95-100.
- Balcombe, J. (2000). *The use of animals in higher education: problems, alternatives, & recommendations*. Humane Society Press.
- Balcombe, J. (2001). Dissection: The scientific case for alternatives. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, 4(2), 117-126.
- Baçoğlu, O., & Kahya, Ö. (2016). Tatarlı höyük zooarkeoloji çalışmaları. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 155-166.
- Bayram, S. (2022). Rinoplasti ve rekonstrüksiyon açısından geometrik morfometri yöntemi ile burun şeklinin analizi (Yüksek Lisans tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 717607)
- Caymaz, B. N. (2022). Humerus distal ucu morfometrik analizi (Yüksek lisans tezi, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 750605).

- Chen, Q., Zheng, W., Chen, X., Wan, L., Qin, W., Qi, Z., ... & Li, K. (2017). Brain gray matter atrophy after spinal cord injury: a voxel-based morphometry study. *Frontiers in Human Neuroscience*, 11, 211.
- Chytas, D., Paraskevas, G., Nousseios, G., Demesticha, T., Salmas, M., Vlachou, C., ... & Troupis, T. (2024). Use of photogrammetry-based digital models in anatomy education: An overview. *Morphologie*, 108(363), 100792.
- Dayan, M. O., Demircioğlu, İ., Koçyiğit, A., Güzel, B. C., & Karaavci, F. A. (2023). Morphometric analysis of the skull of Hamdani sheep via Three-Dimensional modelling. *Anatomia, Histologia, Embryologia*, 52(2), 215-222.
- Demiraslan, Y., Demircioğlu, İ., & Güzel, B. C. (2024). Geometric analysis of mandible using semilandmark in Hamdani and Awassi sheep. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 71(1), 19-25.
- Doğru, S., Karabaş, S. A., & Ballı, T. (2022). İkinci servikal vertebranın morfometrik analizi: Radyolojik bir çalışma. *Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 19(3), 488-492.
- Edwards, D. A. W., Hammond, W. H., Healy, M. J. R., Tanner, J. M., & Whitehouse, R. H. (1955). Design and accuracy of calipers for measuring subcutaneous tissue thickness. *British journal of Nutrition*, 9(2), 133-143.
- Ekinci, H. K. G., Güler, H., Al, Ö., Ateş, Ş., Uçar, S., & Sağıroğlu, E. (2021). Clavicula morfometrisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 1-6
- Erdin, N. (1987). Tarama elektron mikroskopunun temel prensipleri ve numune hazırlığı. *Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University*, 2, 102-124.
- Faruk, E., Ayyıldız, S., & Pişkin, B. Alçı modellerinin boyutsal değişikliklerinin belirlenmesinde kullanılan ölçüm metodlarının karşılaştırılması. *Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 29(2), 287-294.
- Gökhan, N. (2017). Sığırlarda eklem hastalıklarının tanısında ultrasonografik muayene. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimler Dergisi*, 12(3), 338-344.
- Guglielmi, G., Diacinti, D., Van Kuijk, C., Aparisi, F., Krestan, C., Adams, J. E., & Link, T. M. (2008). Vertebral morphometry: current methods and recent advances. *European radiology*, 18, 1484-1496.
- Güven, Ü. (2024). Dişi sığırlarda ovaryum üzerindeki yapıların ultrason ve kumpas ile ölçümlerinin karşılaştırılması (Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 863797).
- Hampson, B. A, Ramsey, G., Macintosh, A. M. H., Mills, P. C. , De Laat, M. A., & Pollitt, C. C. (2010). Yeni Zelanda'daki Kaimanawa yabani atlarının ayaklarının morfometrisi ve anormallikleri. *Australian Veterinary Journal* , 88 (4), 124-131.
- İşbilir, F., & Güzel, B. C. Determination of Morphometric Characteristics of Glandula Lacrimalis in Siirt-Colored Mohair Goat (*Capra hircus*) and Romanov Sheep (*Ovis aries*) by Computed Tomography Images. *Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 16(2), 96-101.
- İşbilir, F., Özgüden Akkoç, C. G., İşbilir, İ., Özöner, Ö., Güzel, B. C., Arican, İ., ... & Bekmezci, S. (2024a). Morphometric, macroscopic and microscopic investigation of glandulae uropygiae in turkeys (*Meleagris gallopavo*). *Microscopy Research and Technique*, 87(11), 2707-2719.
- İşbilir, F., Özgüden Akkoç, C. G., Kirman, G., Özöner, Ö., Özöner, M. P., İşbilir, İ., ... & Arican, İ. (2024b). Seasonal investigation of the macroscopic and microscopic structure of the sinus interdigitalis in Hamdani crossbred sheep (*Ovis aries*). *Veterinary Medicine and Science*, 10(3), e1450.
- İşbilir, F., Kandil, B., İşbilir, İ., Koca, D., & Güzel, B. C. (2024c). Evaluation of Placentome Morphology in the Last Two Periods of Pregnancy in Hair Goats (*Capra aegagrus hircus*). *Reproduction in Domestic Animals*, 59(10), e14731.

- Kafa, İ. M., & Arı, İ. (2004). Morfometrik çalışmalarda manüel (el ile) ve dijital (sayısal)-bilgisayar destekli ölçüm yöntemlerinin karşılaştırılması. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30(3), 141-144.
- Kamburoğlu, K., Özen, T., & Kılıç, C. (2009). Diş uzunluklarının dental volumetrik tomografi yardımıyla 6 inç ve 9 inç tarama alanları kullanılarak ölçülmesi. *ADO Klinik Bilimler Dergisi*, 3(1), 289-294.
- Karabekir, H. S., Akosman, M. S., Mas, N. G., Aksu, F., Edizer, M., Lenger, O. F., & Turkmenoglu, I. (2013). The volume of the rabbit cerebellum: stereological microanatomical study.
- Kayıpmaz, S., & Sezgin, Ö. S. (2016). Bilgisayarlı Tomografi: Prensibi, Tarihsel Gelişimi ve Diş Hekimliğindeki Uygulama Alanları. *Türkiye Klinikleri Oral and Maxillofacial Radiology-Special Topics*, 2(1), 1-8.
- Kennedy, D. N., Makris, N., Herbert, M. R., Takahashi, T., & Caviness Jr, V. S. (2002). Basic principles of MRI and morphometry studies of human brain development. *Developmental Science*, 5(3), 268-278.
- Kocabiyik, N., Baykal, B., Kılıç, C., Tunalı, S., Yalçın, B., Bulakbaşı, N., ... & Akyol, M. (2010). Corpus Callosum ve Hemispherium Cerebri'lerin MRI ile Morfometrik Değerlendirmesi. *Balkan Medical Journal*, 2010(5), 378-384.
- Kim, M., Huh, K. H., Won-Jin, Y. I., Heo, M. S., Lee, S. S., & Choi, S. C. (2012). Evaluation of accuracy of 3D reconstruction images using multi-detector CT and cone-beam CT. *Imaging science in dentistry*, 42(1), 25-33.
- Kurt, S., SELVILER SIZER, S., Onuk, B., & Kabak, M. (2023). Three-Dimensional modeling of sheep humerus by photogrammetry. *Acta Veterinaria Eurasia*, 49(3), 137.
- Marco-Jiménez, F., Pérez, L., De Castro, M. V., Garzón, D. L., Peñaranda, D. S., Vicente, J. S., ... & Asturiano, J. F. (2006). Morphometry characterisation of European eel spermatozoa with computer-assisted spermatozoa analysis and scanning electron microscopy. *Theriogenology*, 65(7), 1302-1310.
- Mayhew, TM ve Gundersen, H. (1996). 'Eğer varsayarsanız, siz ve ben birer aptal durumuna düşebilirsiniz': 3 boyutlu uzayda parçacıkların stereolojik sayımı için disektörün on yılı. *Anatomi Dergisi*, 188 (Bölüm 1), 1.
- Mitteroecker, P., & Gunz, P. (2009). Advances in geometric morphometrics. *Evolutionary biology*, 36, 235-247.
- Onur, S. (2002). Alzheimerlı hastalara ait MRI bulgularının morfometrik olarak değerlendirilmesi (Yüksek Lisans tezi, Osmangazi Üniversitesi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 118340)
- Owen, J., Dobney, K., Evin, A., Cucchi, T., Larson, G., & Vidarsdottir, U. S. (2014). The zooarchaeological application of quantifying cranial shape differences in wild boar and domestic pigs (*Sus scrofa*) using 3D geometric morphometrics. *Journal of Archaeological Science*, 43, 159-167.
- Özdemir, Ş., & Can, M. (2023). Morfometrik ve geometrik morfometrik yöntemlerinin veterinerlik anatomisi alanında kullanımı. *Manas Journal of Agriculture Veterinary and Life Sciences*, 13(2), 226-235.
- Özkadif, S. (2015). Üç boyutlu rekonstrüksiyon kullanılarak yapılan bazı veteriner anatomik çalışmalar. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 5(2), 288-295.
- Özkadif, S., Varlık, A., İbrahim, K., & Eken, E. (2016). Morphometric evaluation of chinchillas (*Chinchilla lanigera*) femur with different modelling techniques. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 22 (6), 945-951.
- Özbulut, H. (2015). Şizofreni hastalarında talamustaki hacimsel değişikliklerin stereolojik yöntem ile araştırılması (Master's thesis, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Özkoçak, V., & Alkaya, A. (2017). Geometrik morfometride istatistiksel yaklaşımlar, Gazi Kitabevi, Number of prints: 1, ISBN: 978-605-344-516-6, Türkçe (Bilimsel Kitap), Public.
- Pereira, J. A., Merí, A., Molina-Ros, A., & Molina-Andreu, O. (2003). Web-based course for teaching Human Anatomy. The UPF experience. *European Journal of Anatomy*, 7(1), 19-22.

- Perez, S. I., Bernal, V., & Gonzalez, P. N. (2006). Differences between sliding semi-landmark methods in geometric morphometrics, with an application to human craniofacial and dental variation. *Journal of anatomy*, 208(6), 769-784.
- Pieper, S., Halle, M., & Kikinis, R. (2004, April). 3D Slicer. In 2004 2nd IEEE international symposium on biomedical imaging: nano to macro (IEEE Cat No. 04EX821) (pp. 632-635). IEEE.
- Rohlf, F.J. & Marcus, L.F. (1993). A revolution in morphometrics. *Trends in Ecology and Evolution*, 8(4),129-132.
- Sarıtaş, M. Z. (2015). Adli tıp uygulamalarında 3D (üç boyutlu) teknolojinin kullanımı. (Tıpta Uzmanlık Tezi, Pamukkale Üniversitesi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 427005)
- Slice, D.E. (2007). Geometric morphometrics. *Annual Review of Anthropology*, 36, 261-281.
- Souza, V. H., Matsuda, R. H., Peres, A. S., Amorim, P. H. J., Moraes, T. F., Silva, J. V. L., & Baffa, O. (2018). Development and characterization of the InVesalius Navigator software for navigated transcranial magnetic stimulation. *Journal of neuroscience methods*, 309, 109-120.
- Tanaka, R., Liew, B. S., Yamada, Y., Okubo, M., Katayama, T., Sasaki, K., ... & Hirose, Y. (2022). Preoperative 3D image evaluation of EC-IC Bypass by 3D visualization analysis software Amira®. *Neurology India*, 70(3), 943-947.
- Temur, A., Karadağ, H., Atlı, M., & bayram Temur, H. (2008). Tavşan böbreküstü bezleri üzerine histometrik bir çalışma. *Celal Bayar University Journal of Science*, 4(1), 99-110.
- Türkmenoğlu, İ., Demirkan, İ., Demirkan, A. Ç., Akosman, M. S., & Akalan, M. A. (2019). Morphology and volume measurement of bursa fabricius by stereology in Merlin (Falco Columbarius). *Kocatepe Veterinary Journal*, 12(1), 27-32.
- Van der Stelt, P. F. (2008). Better imaging: the advantages of digital radiography. *The Journal of the American Dental Association*, 139, S7-S13.
- Wonderlick, J. S., Ziegler, D. A., Hosseini-Varnamkhasi, P., Locascio, J. J., Bakkour, A., Van Der Kouwe, A., ... & Dickerson, B. C. (2009). Reliability of MRI-derived cortical and subcortical morphometric measures: effects of pulse sequence, voxel geometry, and parallel imaging. *Neuroimage*, 44(4), 1324-1333.
- Yavuz, A. Y. (2010). Nif (Olympos) dağı araştırma ve kazı projesinden çıkarılan hayvan kemiklerinin zooarkeolojik analizi (Yüksek Lisans tezi, Çukurova Üniversitesi) Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi (Tez No: 280918).

10 KAYNAKLAR

- Anonim şekil 1 erişim adresi: (2024). (<https://www.maxhealthcare.in/blogs/lymphatic-filariasis-disease-causes-symptoms>)
- Anonim şekil 2 erişim adresi: (2024)
https://www.google.com/search?sca_esv=28f8fab5923385a6&sxsrf=ADLYWIJpOt_b2YKlz,2024)
- Brun, R., Blum, J., Chappuis, F., & Burri, C. (2010). Human african trypanosomiasis. *The Lancet*, 375(9709), 148-159.
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC). "Parasites - Lymphatic Filariasis." CDC, <https://www.cdc.gov/parasites/lymphaticfilariasis/biology.html>.
- Colley DG, Bustinduy AL, Secor WE, King CH. "Human schistosomiasis." *The Lancet*, 2014; 383(9936): 2253–2264.
- Gryseels B, Polman K, Clerinx J, Kestens L. "Human schistosomiasis." *The Lancet*, 2006; 368(9541): 1106–1118.

- Dacie JV, Lewis SM. "Parasitic Diseases of Blood and Lymphatic System." Textbook of Hematology 11th Edition, 2009.
- Dreyer G, Addiss D, Dreyer P, Noroes J. "Basic Lymphatic Filariasis." Hollis Publishing Company, 2002.
- Ross AGP, Olveda RM, McManus DP. "Schistosomiasis." New England Journal of Medicine, 2007; 346:1212–1220.
- Simarro PP, Jannin J, Cattand P. "Eliminating Human African Trypanosomiasis: Where Do We Stand and What Comes Next?" PLoS Medicine, 2008; 5(2): e55.
- Kennedy PG. "The Pathogenesis of Human African Trypanosomiasis." Journal of Pathology, 2004; 204(2): 207–216.
- Kennedy PG. "Human African trypanosomiasis of the CNS: current issues and challenges." Journal of Clinical Investigation, 2004; 113(4): 496-504.
- World Health Organization. "Lymphatic filariasis: transmission." WHO, <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/lymphatic-filariasis>.

11 KAYNAKLAR

- Adam RD. "Biology of Giardia lamblia." Clinical Microbiology Reviews, 2001; 14(3): 447-475.
- Altıntaş K. Tibbi parazitoloji. Ankara: MN Medikal Nobel; 2002
- Anonim 1 erişim adresi(https://www.researchgate.net/figure/Giardia-intestinalis-trophozoites-visualized-by-scanning-and-transmission-electron_fig1_338186289)2024.
- Anonim 2 erişim adresi (https://www.google.com/search?q=enterobius+vermicularis&sca_) 2024.
- Anonim 3 erişim adresi(emanticscholar.org/paper/Acute-intestinal-obstruction-due-to-ascariasis-in-a-Sulmiati-urmantu/fddb07d63db5242e675c603f9fd6df2f7c26791c)2024.
- Ashford, R. W., Barnish, G., & Viney, M. E. (1992). Strongyloides fuelleborni kellyi: infection and disease in Papua New Guinea. Parasitology Today, 8(9), 314-318.
- Ashton, F. T., & Schad, G. A. (1996). Strongyloides stercoralis ve diğer parazitik nematodlardaki amfidler. Trendler Parazitol. 12 , 187–194.
- Ashford, R. W., & Barnish, G. (1989). Strongyloides fuelleborni and similar parasites in animals and man. DI Grove, ed. (Londra: Taylor ve Francis), s. 271–286.
- Bundy, D. A. P., & Cooper, E. S. (1989). Trichuris and trichuriasis in humans. Advances in parasitology, 28, 107-173.
- Bethony, J., Brooker, S., Albonico, M., Geiger, S. M., Loukas, A., Diemert, D., & Hotez, P. J. (2006). Soil-transmitted helminth infections: ascariasis, trichuriasis, and hookworm. The lancet, 367(9521), 1521-1532.
- Brooker, S., Hotez, P. J., & Bundy, D. A. (2008). Hookworm-related anaemia among pregnant women: a systematic review. PLoS neglected tropical diseases, 2(9), e291.
- Centers for Disease Control and Prevention (CDC). (2022). Parasites - Intestinal Worms. [Online] Available at: <https://www.cdc.gov/parasites/intestinalworms/index.html>
- Chai, J. Y., & Park, J. H. (2017). Intestinal Parasitic Infections in Children. Journal of the Korean Pediatric Society, 60(2), 57-66.

- Cook, G. C. (1994). *Enterobius vermicularis* infection. *Gut*, 35(9), 1159.
- Do, K. R., Cho, Y. S., Kim, H. K., Hwang, B. H., Shin, E. J., Jeong, H. B., ... & Choi, M. G. (2010). Intestinal helminthic infections diagnosed by colonoscopy in a regional hospital during 2001-2008. *The Korean journal of parasitology*, 48(1), 75.
- Elsheikha HM, et al. (2001). "Strongyloides stercoralis: an update on its biology, epidemiology, and clinical significance." *Clinical Microbiology Reviews*, 14(1): 1-22.
- Garcia, L. S. (2016). *Diagnostic Medical Parasitology*. 5th ed. Washington, DC: ASM Press.
- Nutman, T. B. (2013). "Strongyloides stercoralis and strongyloidiasis." *Infectious Disease Clinics of North America*, 2013; 27(2): 337-351.
- McCraw, B., & Jones, K. (2019). *Pediatric parasitology: what every clinician should know*. *Pediatric Clinics of North America*, 66(6), 1043-1060.
- Özcel, M. A., Özbek, Y., & Ak, M. (2007). *Özcel'in tıbbi parazit hastalıkları*. Türkiye Parazitoloji Derneği. İzmir: Meta Basım; 2007'a.
- Ok, K. S., Kim, Y. S., Song, J. H., Lee, J. H., Ryu, S. H., Lee, J. H., ... & Lee, H. K. (2009). *Trichuris trichiura* infection diagnosed by colonoscopy: case reports and review of literature. *The Korean journal of parasitology*, 47(3), 275.
- Ortega, Y. R., & Adam, R. D. (1997). *Giardia: overview and update*. *Clinical infectious diseases*, 25(3), 545-549.
- Saygı G. *Temel tıbbi parazitoloji*. İzmir: Dizgi Baskı Es-Form Ltd.; 2009.
- Stephenson, L. S., Holland, C. V., & Cooper, E. S. (2000). The public health significance of *Trichuris trichiura*. *Parasitology*, 121(S1), S73-S95.
- Steketee, R. W. (2003). Pregnancy, nutrition and parasitic diseases. *The Journal of nutrition*, 133(5), 1661S-1667S.
- Zander, D. A., Thompson, R. C. (2002). "Enterobius vermicularis: reappraisal of its role in human health." *Australian Journal of Dermatology*, 43(3), 172-179.
- Wang, D. D., Wang, X. L., Wang, X. L., Wang, S., & An, C. L. (2013). Trichuriasis diagnosed by colonoscopy: case report and review of the literature spanning 22 years in mainland China. *International Journal of Infectious Diseases*, 17(11), e1073-e1075.
- WHO. (2020). Soil-transmitted helminth infections. [Online] Available at: <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/soil-transmitted-helminth-infections>
- World Health Organization (WHO). (2011). "Helminth control in school-age children: A guide for managers of control programmes."

12 KAYNAKLAR

- Balland, O., Poinard, A. S., Famose, F., Gouille, F., Isard, P. F., Mathieson, I., & Dulaurent, T. (2016). Use of a porcine urinary bladder acellular matrix for corneal reconstruction in dogs and cats. *Veterinary ophthalmology*, 19(6), 454-463.
- Barachetti, L., Zanni, M., Stefanello, D., & Rampazzo, A. (2020). Use of four-layer porcine small intestinal submucosa alone as a scaffold for the treatment of deep corneal defects in dogs and cats: preliminary results. *Veterinary Record*, 186(19), e28-e28.

- Bentley, E. (2005). Spontaneous chronic corneal epithelial defects in dogs: a review. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 41(3), 158-165.
- Bussieres, M., Krohne, S. G., Stiles, J., & Townsend, W. M. (2004). The use of porcine small intestinal submucosa for the repair of full-thickness corneal defects in dogs, cats and horses. *Veterinary Ophthalmology*, 7(5), 352-359.
- Choi, H., Kim, S. E., Kim, T., Jang, J., Hwang, S. Y., & Seo, K. (2021). Clinical Features and Prognosis of Corneal Ulcers in Dogs with Chronic Kidney Disease. *Journal of veterinary clinics*, 38(3), 115-119.
- Chow, D. W., & Westermeyer, H. D. (2016). Retrospective evaluation of corneal reconstruction using AC ell Vet™ alone in dogs and cats: 82 cases. *Veterinary ophthalmology*, 19(5), 357-366.
- Costa, D., Leiva, M., Sanz, F., Espejo, V., Esteban, J., Vergara, J., ... & Peña, M. T. (2019). A multicenter retrospective study on cryopreserved amniotic membrane transplantation for the treatment of complicated corneal ulcers in the dog. *Veterinary ophthalmology*, 22(5), 695-702.
- Crispin, S. M. (2005). *Notes on Veterinary Ophthalmology*. (S. M. Crispin, Ed.) (1. bs.). Blackwell Science.
- Dulaurent, T., Azoulay, T., Gouille, F., Dulaurent, A., Mentek, M., Peiffer, R. L., & Isard, P. F. (2014). Use of bovine pericardium (Tutopatch®) graft for surgical repair of deep melting corneal ulcers in dogs and corneal sequestra in cats. *Veterinary ophthalmology*, 17(2), 91-99.
- Eaton, J. S., Hollingsworth, S. R., Holmberg, B. J., Brown, M. H., Smith, P. J., & Maggs, D. J. (2017). Effects of topically applied heterologous serum on reepithelialization rate of superficial chronic corneal epithelial defects in dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 250(9), 1014-1022.
- Farghali, H. A., AbdElKader, N. A., AbuBakr, H. O., Ramadan, E. S., Khattab, M. S., Salem, N. Y., & Emam, I. A. (2021). Corneal ulcer in dogs and cats: novel clinical application of regenerative therapy using subconjunctival injection of autologous platelet-rich plasma. *Frontiers in veterinary science*, 8, 641265.
- Gelatt KN. (2013). *Veterinary Ophthalmology*. (K. Gelatt, B. Gilger ve T. Kern, Ed.) (C. 2). Wiley-Blackwell.
- Gronkiewicz, K. M., Giuliano, E. A., Sharma, A., & Mohan, R. R. (2017). Effects of topical hyaluronic acid on corneal wound healing in dogs: a pilot study. *Veterinary ophthalmology*, 20(2), 123-130.
- IONAȘCU, I., ARGĂSEALĂ, A., Seralp, U. Z. U. N., Gîrdan, G., GÎRLOANȚĂ, A., & Calentaru, V. (2020). A new eye drop formulation used in the management of corneal ulcers in dogs and cats. *Agrolife scientific journal*, 9(1).
- Kurt, B. K., & Belge, A. (2021). Investigation of the effectiveness of dehydrated corneal collagen barriers on corneal defects: An experimental rabbit model. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*.
- Kim, J. Y., Choi, Y. M., Jeong, S. W., & Williams, D. L. (2009). Effect of bovine freeze-dried amniotic membrane (Amnisite-BA™) on uncomplicated canine corneal erosion. *Veterinary ophthalmology*, 12(1), 36-42.
- Kim, J. Y., Won, H. J., & Jeong, S. W. (2009). A retrospective study of ulcerative keratitis in 32 dogs. *International Journal of Applied Research in Veterinary Medicine*, 7(1/2), 27-31.
- La Croix, N. C., van der Woerd, A., & Olivero, D. K. (2001). Nonhealing corneal ulcers in cats: 29 cases (1991–1999). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 218(5), 733-735.
- Maggs, D., Miller, P. ve Ofri, R. (2007). *Slatter's Fundamentals of Veterinary Ophthalmology (Fourth.)*. Saunders.
- Mezzadri, V., Crotti, A., Nardi, S., & Barsotti, G. (2021). Surgical treatment of canine and feline descemetocoeles, deep and perforated corneal ulcers with autologous buccal mucous membrane grafts. *Veterinary Ophthalmology*, 24(6), 599-609.

Moore, P. A. (2003). Diagnosis and management of chronic corneal epithelial defects (indolent corneal ulcerations). *Clinical techniques in small animal practice*, 18(3), 168-177.

O'Neill, D. G., Lee, M. M., Brodbelt, D. C., Church, D. B., & Sanchez, R. F. (2017). Corneal ulcerative disease in dogs under primary veterinary care in England: epidemiology and clinical management. *Canine genetics and epidemiology*, 4, 1-12.

Park, Y. W., Son, W. G., Jeong, M. B., Seo, K., Lee, L. Y., & Lee, I. (2013). Evaluation of risk factors for development of corneal ulcer after nonocular surgery in dogs: 14 cases (2009–2011). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 242(11), 1544-1548.

Van Der Woerd, A. (2003). Clinical management of corneal ulceration in dogs and cats. *Small Animal içinde* (ss. 714-715). <https://cabidigitallibrary.org> adresinden erişildi.

Vanore, M., Chahory, S., Payen, G., & Clerc, B. (2007). Surgical repair of deep melting ulcers with porcine small intestinal submucosa (SIS) graft in dogs and cats. *Veterinary ophthalmology*, 10(2), 93-99.

Verdenius, C. Y., Broens, E. M., Slenter, I. J., & Djajadiningrat-Laanen, S. C. (2024). Corneal stromal ulcerations in a referral population of dogs and cats in the Netherlands (2012–2019): bacterial isolates and antibiotic resistance. *Veterinary Ophthalmology*, 27(1), 7-16.

UYGULAMALI BİLİMLERDE GÜNCEL ÇALIŞMALAR-II

UYGULAMALI BİLİMLERDE GÜNCEL ÇALIŞMALAR-II

EDİTÖR

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fatih DEMİREL

Doç. Dr. Osman YILMAZ

YAZARLAR

Prof. Dr. Fatmagül YUR

Doç. Dr. Osman YILMAZ

Doç. Dr. Veysel YÜKSEK

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cihat ÖNER

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fatih DEMİREL

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-108-8

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1 REFERENCES

- Akinsulie, O. C., Idris, I., Aliyu, V. A., Shahzad, S., Banwo, O. G., Ogunleye, S. C., Olorunshola, M., Okedoyin, D. O., Ugwu, C., Oladapo, I. P., Gbadegoye, J. O., Akande, Q. A., Babawale, P., Rostami, S., & Soetan, K. O. (2024). The potential application of artificial intelligence in veterinary clinical practice and biomedical research. *Frontiers in Veterinary Science*, 11, 1347550.
- Albadrani, B. A., Abdel-Raheem, M. A., & Al-Farwachi, M. I. (2024). Artificial intelligence in veterinary care: a review of applications for animal health. *Egyptian Journal of Veterinary Sciences*, 55(6), 1725-1736.
- Ali, A. A. (2023). Artificial intelligence and its application in the prediction and diagnosis of animal diseases: A review. *Indian Journal of Animal Research*, 57(10), 1265-1271.
- Ancheta, K., Le Calvez, S., & Williams, J. (2024). The digital revolution in veterinary pathology. *Journal of Comparative Pathology*, 214, 19-31.
- Appleby, R. B., & Basran, P. S. (2022). Artificial intelligence in veterinary medicine. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 260(8), 819-824.
- Bakıcı, C., Akgün, R. O., & Oto, Ç. (2019). The applicability and efficiency of 3 dimensional printing models of hyoid bone in comparative veterinary anatomy education. *Veteriner Hekimler Derneği Dergisi*, 90(2), 71-75.
- Blázquez-Llorca, L., Morales de Paz, L., Martín-Orti, R., Santos-Álvarez, I., Fernández-Valle, M. E., Castejón, D., García-Real, M. I., Salguero-Fernández, R., Pérez-Lloret, P., Moreno, N., Jiménez, S., Herrero-Fernández, M. J., & González-Soriano, J. (2023). The application of 3D anatomy for teaching veterinary clinical neurology. *Animals*, 13(10), 1601.
- Bouchemla, F., Akchurin, S. V., Akchurina, I. V., Dyulger, G. P., Latynina, E. S., & Grecheneva, A. V. (2023). Artificial intelligence feasibility in veterinary medicine: A systematic review. *Veterinary World*, 16(10), 2143.
- Burti, S., Banzato, T., Coghlan, S., Wodziniski, M., Bendazzoli, M., & Zotti, A. (2024). Artificial intelligence in veterinary diagnostic imaging: Perspectives and limitations. *Research in Veterinary Science*, 105317.
- Choudhary, O. P., Infant, S. S., As, V., Chopra, H., & Manuta, N. (2024). Exploring the potential and limitations of artificial intelligence in animal anatomy. *Annals of anatomy*, 258, 152366. (Online ahead of print). <https://doi.org/10.1016/j.aanat.2024.152366>
- Choudhary, O. P., Saini, J., Challana, A., Choudhary, O., Saini, J., & Challana, A. (2023). ChatGPT for veterinary anatomy education: an overview of the prospects and drawbacks. *Int J Morphol*, 41(4), 1198-1202.
- Cihan, P., Gökçe, E., & Kalıpsız, O. (2017). A review of machine learning applications in veterinary field. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 23(4), 673-680.
- Coghlan, S., & Quinn, T. (2023). Ethics of using artificial intelligence (AI) in veterinary medicine. *AI & Society*, 1-12.
- Çakmakçı, C., Turan, M., Çakmakçı, Y., Assis Ferraz, P., Akay, M., Bülbüller, F., Dalga, S. Demirel, A. F., Gonçalves Titto C. (2023). Morphological Phenotyping for Cattle Breed Identification from UAVs Images Using Deep Convolutional Neural Networks (DCNNs). 6. International Food, Agriculture and Veterinary Sciences Congress (pp.196-197). Ganca, Azerbaijan.

- Çevik Demirkan, A., Akalan, M. A., Özdemir, V., Akosman, M. S., & Türkmenoğlu, İ. (2016). Investigating the effects of veterinary medicine students' learning by using the real skeleton models on anatomy theoretical and practical lessons. *Kocatepe Veterinary Journal*, 9(4), 266-272.
- De Paula Vieira, A., & Anthony, R. (2020). Recalibrating veterinary medicine through animal welfare science and ethics for the 2020s. *Animals*, 10(4), 654.
- DeBose, K. (2020). Virtual Anatomy: expanding veterinary student learning. *Journal of the Medical Library Association: JMLA*, 108(4), 647.
- Dyce, K. M., Sack, W. O., & Wensing, C. J. G. (2010). *Textbook of Veterinary Anatomy*. 4th Edition, Saunders Elsevier Inc, Missouri, United States.
- Ergün, G. B., Güney, S., & Ergün, T. G. (2021). Köpeklerdeki uzun kemiklerin evrimsel sinir ağları kullanılarak sınıflandırılması. *Fırat Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 33(1), 125-132.
- Ezanno, P., Picault, S., Beaunée, G., Bailly, X., Muñoz, F., Duboz, R., Monod, H., & Guégan, J. F. (2021). Research perspectives on animal health in the era of artificial intelligence. *Veterinary research*, 52, 1-15.
- Hackmann, C. H., Dos Reis, D. D. A., & de-Assis-Neto, A. C. (2019). Digital revolution in veterinary anatomy: confection of anatomical models of canine stomach by scanning and three-dimensional printing (3D). *Int. J. Morphol*, 37(2), 486-90.
- Hatcher, S., Mayberry, D., Muir, S., Campbell, M., Wilson, C., & Costa, D. (2021). Solving new world animal science problems with a multidisciplinary approach. *Animal Frontiers*, 11(5), 3-5.
- Hennessey, E., DiFazio, M., Hennessey, R., & Cassel, N. (2022). Artificial intelligence in veterinary diagnostic imaging: A literature review. *Veterinary Radiology & Ultrasound*, 63, 851-870.
- Hooper, S. E., Hecker, K. G., & Artemiou, E. (2023). Using machine learning in veterinary medical education: an introduction for veterinary medicine educators. *Veterinary Sciences*, 10(9), 537.
- Joslyn, S., & Alexander, K. (2022). Evaluating artificial intelligence algorithms for use in veterinary radiology. *Veterinary Radiology & Ultrasound*, 63 Suppl 1, 871-879.
- Kardoğan, S. (2021). Artırılmış Gerçeklik Kullanılarak Hazırlanan At Ön Bacak Kemik Modellerinin Veteriner Anatomi Lisans Öğrencilerinin Öğrenme Etkinliğine Olası Katkılarının Araştırılması. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Veteriner Anatomi Programı, Yüksek Lisans Tezi, Aydın, 2021.
- Lazarus, M. D., Truong, M., Douglas, P., & Selwyn, N. (2024). Artificial intelligence and clinical anatomical education: Promises and perils. *Anatomical sciences education*, 17(2), 249-262.
- Leary, D., & Basran, P. S. (2022). The role of artificial intelligence in veterinary radiation oncology. *Veterinary Radiology & Ultrasound*, 63, 903-912.
- Lee, K. (2012). Augmented reality in education and training. *Techtrends*, 56 (2), 13-21.
- Lee, S., Lee, J., Lee, A., Park, N., Lee, S., Song, S., Seo, A., Lee, H., Kim, J.I., & Eoma, K. (2013). Augmented reality intravenous injection simulator based 3D medical imaging for veterinary medicine. *The Veterinary Journal*, 196, 197-202.
- Ogilvie, A.T. (2023). Veterinary Surgery: Overview and Recent Achievements. In: Bressan, N., Creighton, C.M. (eds) *An Introduction to Veterinary Medicine Engineering*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-22805-6_9
- Oliver Broome, H. A. (2024). Artificial intelligence in veterinary diagnostics. *Companion Animal*, 29 (Sup6), 15-18.

Osorio-Echeverri, J. S., Orrego-Metaute, D. A., Murillo-Escobar, J. P., & Tamayo-Arango, L. (2019). Three-dimensional cat virtual anatomy: development of an interactive virtual anatomical software. *Journal of Morphological Sciences*, 36(02), 105-114.

Owens, A., Vinkemeier, D., & Elsheikha, H. (2023). A review of applications of artificial intelligence in veterinary medicine. *Companion Animal*, 28(6), 78-85.

Patra, A., Pushpa, N. B., & Ravi, K. S. (2023). Visualization in anatomy education. In *Biomedical Visualisation: Volume 15–Visualisation in Teaching of Biomedical and Clinical Subjects: Anatomy, Advanced Microscopy and Radiology* (pp. 171-186). Cham: Springer International Publishing.

Pereira, A. I., Franco-Gonçalo, P., Leite, P., Ribeiro, A., Alves-Pimenta, M. S., Colaço, B., & Ginja, M. (2023). Artificial intelligence in veterinary imaging: an overview. *Veterinary Sciences*, 10(5), 320.

Saeed, M. R., Abdullah, M., Zoraiz, M., Ahmad, W., Naeem, M. A., Akram, Q., & Younus, M. (2023). Impact of Artificial Intelligence and Communication Tools in Veterinary and Medical Sciences: AI in Health Sciences. In: *AI and Its Convergence With Communication Technologies* (pp. 181-211). IGI Global: International Academic Publisher, New York, USA.

Saini, J., Choudhary, O. P., & Challana, A. (2024). The evolution of education technology and changing face of anatomy teaching in veterinary clinical practice. *Training Manual*, 6-9.

Shah, S. M. A., Shamim, A., & Tariq, F. (2024). Applications of AI in veterinary medicine. *Digital Evolution: Advances in Computer Science and Information Technology*, 88.

Wilson, D. U., Bailey, M. Q., & Craig, J. (2022). The role of artificial intelligence in clinical imaging and workflows. *Veterinary Radiology & Ultrasound*, 63, 897-902.

Yamashita, R., Nishio, M., Do, R. K. G., & Togashi, K. (2018). Convolutional neural networks: an overview and application in radiology. *Insights into imaging*, 9, 611-629.

Zhang, L., Guo, W., Lv, C., Guo, M., Yang, M., Fu, Q., & Liu, X. (2024). Advancements in artificial intelligence technology for improving animal welfare: Current applications and research progress. *Animal Research and One Health*, 2(1), 93-109.

Zilverschoon, M., Kotte, E. M., van Esch, B., Ten Cate, O., Custers, E. J., & Bleys, R. L. (2019). Comparing the critical features of e-applications for three-dimensional anatomy education. *Annals of Anatomy-Anatomischer Anzeiger*, 222, 28-39.

2 KAYNAKÇA

Arrieta, A.C., Zaleska, M., Stutman, H., Marks, M.I. 1992. Vitamin A levels in children with measles in Long Beach, California. *J Pediatr*, 121:75-8.

Barreto, M.L., Santos, L.M., Assis, A.M., Araujo, M.P., Farenzena, G.G. et al. 1994. Effect of vitamin A supplementation on diarrhoea and acute lower-respiratory-tract infections in young children in Brazil. *Lancet*, 344:228–31.

Bhandari, N., Bhan, M.K., Sazawal, S. 1994. Impact of massive dose of vitamin A given to preschool children with acute diarrhoea on subsequent respiratory and diarrhoeal morbidity. *Br. Med. J.*, 309:1404–7.

- Bresee, J.S., Fischer, M., Dowell, S.F., Johnston, B.D., Biggs, V.M. et al. 1996. Vitamin A therapy for children with respiratory syncytial virus infection: a multicenter trial in the United States. *Pediatr. Infect. Dis. J.*,15:777–82.
- Campos, F., Flores, H., Underwood, B. 1987. Effects of an infection on vitamin A status of children as measures by the relative dose response (RDR). *Am J Clin Nutr.*, 46:91 -4.
- Chang, M., Harper, R., Hyde, D., Wu, R. 2000. A novel mechanism of retinoic acid-enhanced interleukin-8 gene expression in airway epithelium. *Am. J. Respir. Cell. Mol. Biol.* 22:502–10.
- Coutsoudis, A., Kiepiela, P., Coovadia, H.M., Broughton, M. 1992. Vitamin A supplementation enhances specific IgG antibody levels and total lymphocyte numbers while improving morbidity in measles.. *Pediatr. Infect. Dis. J.*, 11:203–9.
- Coutsoudis, A., Pillay, K., Spooner, E., Kuhn, L., Coovadia, H. 1999. Randomized trial testing the effect of vitamin A supplementation on pregnancy outcomes and early mother-to-child HIV-1 transmission in Durban, South Africa.. *South African Vitamin A Study Group AIDS* 13:1517–24.
- Donnen, P., Dramaix, M., Brasseur, D., Bitwe, R., Vertongen, F. et al. 1998. Randomized placebo-controlled clinical trial of the effect of a single high dose or daily low doses of vitamin A on the morbidity of hospitalized, malnourished children.. *Am. J. Clin. Nutr.* 68:1254–60.
- Fawzi, W.W., Chalmers, TC., Herrera, M.G., Mosteller, F. 1993. Vitamin A supplementation and child mortality.. A meta-analysis *JAMA* 269:898–903.
- Fawzi, W.W., Mbise, R.L., Hertzmark, E., Fataki, M.R., Herrera, M.G. et al. 1999. A randomized trial of vitamin A supplements in relation to mortality among human immunodeficiency virus-infected and uninfected children in Tanzania.. *Pediatr. Infect. Dis. J.* 18:127–33.
- Fawzi, W.W., Msamanga, G., Hunter, D., Urassa, E., Renjifo, B. et al. 2000. Randomized trial of vitamin supplements in relation to vertical transmission of HIV-1 in Tanzania.. *J. AIDS* 23:246–54.
- Filteau, S. 1999. Vitamin A and the acute-phase response.. *Nutrition* 15:326–28.
- Filteau, S., Morris, S.S., Abbott, R.A., Tomkins, A.M., Kirkwood, B.R. et al. 1993. Influence of morbidity on serum retinol of children in a community-based study in northern Ghana.. *Am. J. Clin. Nutr.* 58:192–97.
- Frieden, T.R., Sowell, A., Henning, K., Huff, D. 1992. Gunn, R. Vitamin A levels and severity of measles. *AJDJ.*, 146:182-6.
- Giguere, V., Ong, E.S., Segui, P., Evans, R.M. 1987. Identification of a receptor for the morphogen retinoic acid. *Nature*, 330:624–9.
- Hanekom, W., Hussey, G., Hughes, E., Potgieter, S., Yogeve, R. et al. 1999. Plasma-soluble CD30 in childhood tuberculosis: effects of disease severity, nutritional status, and vitamin A therapy. *Clin. Diagn. Lab. Immunol.*, 6:204–8.
- Hanekom, W., Potgieter, S., Hughes, E., Malan, H., Kessow, G. et al. 1997. Vitamin A status and therapy in childhood pulmonary tuberculosis.. *J. Pediatr.*, 131:925–27.
- Hashimoto, S., Hayashi, S., Yoshida, S., Kujime, K., Maruoka, S. et al. 1998. Retinoic acid differentially regulates interleukin-1beta and interleukin-1 receptor antagonist production by human alveolar macrophages.. *Leuk. Res.*, 22:1057–61.
- Hong, W.K., Itri L.M. 1994. Retinoids and human cancer.. *See Ref.*, 114 597–630.

- Humphrey, J.H., Quinn, T., Fine, D., Lederman, H., Yamini-Roodsari, S. et al. 1999. Short-term effects of large-dose vitamin A supplementation on viral load and immune response in HIV-infected women.. *J. AIDS Hum. Retrovirol.* 20:44–51.
- Hussey, G., Klein, M. 1990. A randomized, controlled trial of vitamin A in children with severe measles. *N Engl J Med.*, 232:160-4.
- İşıklar, H., ve Yılmaz, Ö.H. 2020. A Vitamini Eksikliği Hastalıkları ve Önlenmesinde Beslenme Yaklaşımları. *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 45-53.
- Katz, J., West, K.J., Khatry, S., Pradhan, E., LeClerq, S. et al. 2000. Maternal low-dose vitamin A or beta-carotene supplementation has no effect on fetal loss and early infant mortality: a randomized cluster trial in Nepal.. *Am. J. Clin. Nutr.* 71:1570–76.
- Milton, R., Reddy, V., Noidu, AN. 1987. Mild vitamin A deficiency and childhood morbidity. An Indian experience. *Am J Clin Nutr.*, 46:827-9.
- Mitra, A.K., Alvarez, J.O., Wahed, M.A., Fuchs, G.J., Stephensen, C.B. 1998. Predictors of serum retinol in children with shigellosis.. *Am. J. Clin. Nutr.*, 68:1088–94.
- Nikawa, T., Odahara, K., Koizumi, H., Kido, Y., Teshima, S. et al. 1999. Vitamin A prevents the decline in immunoglobulin A and Th2 cytokine levels in small intestinal mucosa of protein-malnourished mice.. *J. Nutr.*, 129:934–41.
- Nimmgadda, A., O'Brien, W., Goetz, M. 1998. The significance of vitamin A and carotenoid status in persons infected by the human immunodeficiency virus.. *Clin. Infect. Dis.*, 26:711–18.
- Omer, F., Kurtzhals, J., Riley, E. 2000. Maintaining the immunological balance in parasitic infections: a role for TGF-beta?. *Parasitol. Today*, 16:18–23.
- Öner, A.C., Ayan, A. 2021. Effect of Imidocarb Application on Oxidative DNA Damage Caused by Anaplasmosis. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 9(12): 2308-2311.
- Öner, A.C., Çetin, S., Yörük, İ., Dede, S. 2021. Deneysel florozis oluşturulmuş ratlarda tedavi ve koruma amaçlı vitamin C ve vitamin E uygulamasının serum vitamin düzeyleri üzerine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi*, 16 (2): 211-218.
- Rosales, F., Kjolhede ,C. 1994. A single 210-Mumol oral dose of retinol does not enhance the immune response in children with measles.. *J. Nutr.*, 124:1604–14.
- Rosales, F.J., Ritter, S.J., Zolfaghari, R., Smith, J.E., Ross, A.C. 1996. Effects of acute inflammation on plasma retinol, retinol-binding protein, and its mRNA in the liver and kidneys of vitamin A-sufficient rats.. *J. Lipid Res.*, 37:962–71.
- Rosales, F.J., Ross A.C. 1998. Acute inflammation induces hyporetinemia and modifies the plasma and tissue response to vitamin A supplementation in marginally vitamin A-deficient rats.. *J. Nutr.*, 128:960–66.
- Semba, R.D. 1994. Vitamin A, Immunity, and Infection, *Clinical Infectious Diseases*, Volume 19, Issue 3, September Pages 489–499, <https://doi.org/10.1093/clinids/19.3.489>
- Semba, R.D. 1997. Vitamin A and human immunodeficiency virus infection.. *Proc. Nutr. Soc.*, 56:459–69.
- Sempertegui, F., Estrella, B., Camaniero, V., Betancourt, V., Izurieta, R. et al. 1999. The beneficial effects of weekly low-dose vitamin A supplementation on acute lower respiratory infections and diarrhea in Ecuadorian children.. *Pediatrics*, 104:E1.

- Shankar, A., Genton, B., Semba, R., Baisor, M., Paino, J. et al. 1999. Effect of vitamin A supplementation on morbidity due to Plasmodium falciparum in young children in Papua New Guinea: a randomised trial.. *Lancet*, 354:203–9.
- Si, N.V., Grytter, C., Vy, N.N., Hue, N.B., Pedersen, F.K. 1997. High dose vitamin A supplementation in the course of pneumonia in Vietnamese children.. *Acta Paediatr.*, 86:1052–55.
- Sommer, A., Katz, J., Tarwotjo, I. 1984. Increased risk of respiratory disease and diarrhea in children with preexisting mild vitamin A deficiency. *Am J Clin Nutr.*, 40:1090-95.
- Stephensen, C. B. 2001. Vitamin A, Infection, And Immune Function. *Annual Review of Nutrition*. Vol. 21:167-192 <https://doi.org/10.1146/annurev.nutr.21.1.167>
- Stephensen, C.B., Gildengorin, G. 2000. Serum retinol, the acute phase response, and the apparent misclassification of vitamin A status in the Third National Health and Nutrition Examination Survey.. *Am. J. Clin. Nutr.*, 72:1170–78.
- Stephensen, C.B., Franchi, L., Hernandez, H., Campos, M., Gilman, R. et al. 1998. Adverse effects of high-dose vitamin A supplements in children hospitalized with pneumonia.. *Pediatrics*, 101:E3–10.
- Stephensen, C.B., Franchi, L.M., Hernandez, H., Campos, M., Gilman, R.H. et al. 1998. Use of the relative dose-response test in children recovering from pneumonia.. *FASEB J.*, 12:A351.
- Underwood, B.A. 1994. Vitamin A in human nutrition: public health considerations.. See Ref. 114 211-27
- van Bennekum, A., Wong Yen Kong, L., Gijbels, M., Tielen, F., Roholl, P. et al. 1991. Mitogen response of B cells, but not T cells, is impaired in adult vitamin A-deficient rats.. *J. Nutr.*, 121:1960-68 Erratum.; 1992. *J. Nutr.* 122(3):588.
- Villamor, E., Fawzi, W. 2000. Vitamin A supplementation: implications for morbidity and mortality in children.. *J. Infect. Dis.*, V182:S122-33.
- Vitamin A Pneumonia Work. Group 1995. Potential interventions for the prevention of childhood pneumonia in developing countries: a meta-analysis of data from field trials to assess the impact of vitamin A supplementation on pneumonia morbidity and mortality.. *Bull. WHO* 73:609-19.
- West, C., Sijtsma, S., Kouwenhoven, B., Rombout, J., van der Zijpp, A. 1992. Epithelia-damaging virus infections affect vitamin A status in chickens.. *J. Nutr.*, 122:333-39.
- West, K.P., Katz, J., Khatri, S., LeClerq, S., Pradhan, E. et al. 1999. Double blind, cluster randomised trial of low dose supplementation with vitamin A or beta carotene on mortality related to pregnancy in nepal.. *The NNIPS-2 Study Group Br. Med. J.*, 318:570-75.
- WHO/CHD Immunisation-Linked Vitamin A Suppl. Study Group 1998. Randomised trial to assess benefits and safety of vitamin A supplementation linked to immunisation in early infancy. *Lancet*, 352:1257-63.
- World Health Organization. Wheat flour fortification in the eastern mediterranean region. Amerika: World Health Organization; 2019.

3 KAYNAKÇA

Ayaşan, T., & Karakozak, E. (2010). Hayvan beslemede β -karoten kullanılması ve etkileri. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 16(4).

- Bartonova, P., Vrtkova, I., Kaplanova, K., & Urban, T. (2012). Association between CSN3 and BCO2 gene polymorphisms and milk performance traits in the Czech Fleckvieh cattle breed. *Genet Mol Res*, 11(2), 1058-1063.
- Beaton, G. H., Martorell, R., Aronson, K. J., Edmonston, B., Ross, A. C., Harvey, B., & McCabe, G. (1993). Effectiveness of vitamin A supplementation in the control of young child morbidity and mortality in developing countries. In *Effectiveness of vitamin A supplementation in the control of young child morbidity and mortality in developing countries* (pp. 120-120).
- Bennasir, H., Sridhar, S., & Abdel-Razek, T. T. (2010). Vitamin A from physiology to disease prevention. *International Journal of Pharmaceutical Sciences Review and Research*, 1(1), 68-73.
- Berry, S. D., Davis, S. R., Beattie, E. M., Thomas, N. L., Burrett, A. K., Ward, H. E., ... & Snell, R. G. (2009). Mutation in bovine β -carotene oxygenase 2 affects milk color. *Genetics*, 182(3), 923-926.
- Bertolini, F., Chinchilla-Vargas, J., Khadse, J. R., Juneja, A., Deshpande, P. D., Bhave, K., ... & Rothschild, M. F. (2019). Marker discovery and associations with β -carotene content in Indian dairy cattle and buffalo breeds. *Journal of Dairy Science*, 102(11), 10039-10055.
- Çak, B., Yılmaz, O., & Demirel, A. F., (2019). Investigation of Allelic Variants of Bovine BCO2 Gene by PCR-RFLP Method. *ISPEC 3rd International Conference on Agriculture, Animal Husbandry and Rural Development* (pp.285-287). Van, Turkey
- Çak, B., Yılmaz, O., & Demirel, A. F. (2023). Investigation of Genetic Polymorphisms of CSN1S1 and BLG Genes in Norduz sheep by PCR-RFLP method: CSN1S1 and BLG Genes in Norduz sheep. *Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society*, 74(4), 6631-6636.
- D'Ambrosio, D. N., Clugston, R. D., & Blaner, W. S. (2011). Vitamin A metabolism: an update. *Nutrients*, 3(1), 63-103.
- Eriksson, J., Larson, G., Gunnarsson, U., Bed'Hom, B., Tixier-Boichard, M., Strömstedt, L., ... & Andersson, L. (2008). Identification of the yellow skin gene reveals a hybrid origin of the domestic chicken. *PLoS genetics*, 4(2), e1000010.
- Guo, X. (2017). *The Impact of β , β -Carotene-9', 10'-Oxygenase2 (BCO2) on Mitochondrial Function and Hypothalamic Metabolism* (Master's thesis, Oklahoma State University).
- Khatami, S. R., Lazebny, O. E., Maksimenko, V. F., & Sulimova, G. E. (2005). Association of DNA polymorphisms of the growth hormone and prolactin genes with milk productivity in Yaroslavl and Black-and-White cattle. *Russian Journal of Genetics*, 41, 167-173.
- Kruk, Z. A. (2001). *Genetic and non-genetic factors affecting carotenoid concentration in cattle tissues*. PhD, University of Adelaide.
- Öner, A. C., & Ayan, A. (2021). Effect of Imidocarb Application on Oxidative DNA Damage Caused by Anaplasmosis. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 9(12), 2308-2311.
- Öner, A. C., Çetin, S., Yörük, İ., & Dede, S. (2021). Deneysel Florozis Oluşturulmuş Ratlarda Tedavi ve Koruma Amaçlı Vitamin C ve Vitamin E Uygulamasının Serum Vitamin Düzeyleri Üzerine Etkisi. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi*, 16(2), 211-218.
- Özdemir, M., & Doğru, Ü. (2008). Sığırların verim özellikleri üzerine etkili önemli moleküler markörler. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 39(1), 127-135.
- Özsensoy, Y. (2011). *Türkiye'de bulunan bazı yerli sığır ırklarının genetik yapılarının karakterizasyonu*. PhD, Selcuk University.

- Paiva, S. A., & Russell, R. M. (1999). β -carotene and other carotenoids as antioxidants. *Journal of the American college of nutrition*, 18(5), 426-433.
- Ribaya-Mercado, J. D. (2002). Influence of dietary fat on β -carotene absorption and bioconversion into vitamin A. *Nutrition reviews*, 60(4), 104-110.
- Semba, R. D. (1998). The role of vitamin A and related retinoids in immune function. *Nutrition reviews*, 56(1), S38-S48.
- Shete, V., & Quadro, L. (2013). Mammalian metabolism of β -carotene: gaps in knowledge. *Nutrients*, 5(12), 4849-4868.
- Tian, R., Pitchford, W. S., Morris, C. A., Cullen, N. G., & Bottema, C. D. K. (2010). Genetic variation in the β , β -carotene-9', 10'-dioxygenase gene and association with fat colour in bovine adipose tissue and milk. *Animal Genetics*, 41(3), 253-259.
- Våge, D. I., & Boman, I. A. (2010). A nonsense mutation in the beta-carotene oxygenase 2 (BCO2) gene is tightly associated with accumulation of carotenoids in adipose tissue in sheep (*Ovis aries*). *BMC Genetics*, 11, 1-6.
- Valacchi, G., Sticozzi, C., Lim, Y., & Pecorelli, A. (2011). Scavenger receptor class B type I: a multifunctional receptor. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1229(1), E1-E7.
- Wang, Y., Gan, S., Luo, C., Liu, S., Ma, J., Luo, W., ... & Qu, H. (2023). Variations in BCO2 coding sequence causing a difference in carotenoid concentration in the skin of chinese indigenous chicken. *Genes*, 14(3), 671.
- Wu, L., Guo, X., Wang, W., Medeiros, D. M., Clarke, S. L., Lucas, E. A., ... & Lin, D. (2016). Molecular aspects of β , β -carotene-9', 10'-oxygenase 2 in carotenoid metabolism and diseases. *Experimental Biology and Medicine*, 241(17), 1879-1887.
- Yılmaz, O., Çak, B., & Demirel, A. F. (2024). Investigation of calpastatin (CAST) gene polymorphism in Norduz sheep by PCR-RFLP method. *Journal of the Hellenic Veterinary Medical Society*, 75(2), 7451-7456.
- Zhang, L., Liu, J., Zhao, F., Ren, H., Xu, L., Lu, J., ... & Du, L. (2013). Genome-wide association studies for growth and meat production traits in sheep. *PloS one*, 8(6), e66569.

4 KAYNAKÇA

- Anonim 2024. Son erişim tarihi 16.12.2024: <https://biruni.com.tr/e-kutuphane/bilimsel-bultenler/polikistik-over-sendromunda-anti-mulleryan-hormon/>
- Ball BA, Almeida J, Conley AJ. Determination of serum anti-Müllerian hormone concentrations for the diagnosis of granulosa-cell tumours in mares. *Equine Vet J*. 2013 Mar;45(2):199-203. doi: 10.1111/j.2042-3306.2012.00594.x.
- Ball BA, Conley AJ, MacLaughlin DT, Grundy SA, Sabuer K, Liu IKM. Expression of anti-Müllerian hormone (AMH) in equine granulosa-cell tumors and in normal equine ovaries. *Theriogenology* 2008; 70: 968-977. DOI: 10.1016/j.theriogenology.2008.05.059
- Bashir ST, Baerwald AR, Gastal MO, Pierson RA, Gastal EL. Follicle growth and endocrine dynamics in women with spontaneous luteinized unruptured follicles versus ovulation, *Human Reproduction*, 2018,33, 6, 1130–1140, <https://doi.org/10.1093/humrep/dey082>
- Bedenk J., Vrtačnik-Bokal E, Virant-Klun I. The role of anti-Müllerian hormone (AMH) in ovarian disease and infertility. *J Assist Reprod Genet*. 2020; 37, 89–100.

- Bourgon S, Miller S, Montaholi Y. Advanced bull test evaluation: bridging superior feed efficiency with optimal reproductive development and semen quality. *Virtual Breef*. 2015, 15,44.
- Broer SL, Dólleman M, van Disseldorp J, Broeze KA, Opmeer BC, Bossuyt PM, et al. Prediction of an excessive response in in vitro fertilization from patient characteristics and ovarian reserve tests and comparison in subgroups: An individual patient data meta analysis. *Fertil Steril*. 2013; 100:420 9.e7. DOI: 10.1016/j.fertnstert.2013.04.024
- Cate RL, Mattaliano R J, Hession C, Tizard R (1986). Isolation of the bovine and human genes for Müllerian inhibiting substance and expression of the human gene in animal cells. *Cell*, 45(5), 685–698. DOI: 10.1016/0092-8674(86)90783-x
- Chen P, Song Y, Xu W, Huang Y, Jia Y, Li C, Lan Y, Chu K, Ma L, Zhou J. Association between serum vitamin A levels and premature ovarian insufficiency: a case-control, cross-sectional survey study. *BMC Endocr Disord*. 2022 Apr 4;22(1):88. doi: 10.1186/s12902-022-01003-9.
- Durlinger ALL, Kramer P, Karels B, de Jong FH, Uilenbroek JT, Grootegoed JA & Themmen APN 1999 Control of primordial follicle recruitment by anti-Mullerian hormone in the mouse ovary. *Endocrinology* 140 5789–5796
- El-Sheikh AH, Kitahara G, Nibe K, Yamaguchi R, et all. Plasma anti-Müllerian hormone as a biomarker for bovine granulosa-theca cell tumors: Comparison with immunoreactive inhibin and ovarian steroid concentrations. *Theriogenology*, 2013; 80, 940–949. <https://doi.org/10.1016/j.theriogenology.2013.07.022>
- Fang F, Ni K, Cai Y, Shang J, Zhang X, Xiong C. Effect of vitamin D supplementation on polycystic ovary syndrome: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Complementary Therapies in Clinical Practice* 2017; 26, 53-60. <https://doi.org/10.1016/j.ctcp.2016.11.008>
- Grinson, R. P., et al. (2013). Anti-Müllerian hormone as a marker of testicular function in prepubertal males. *Journal of Reproductive Immunology*, 100(2), 75–81. doi: 10.3389/fendo.2018.00182.
- Hagen, C. P., et al. (2010). Serum levels of anti-Müllerian hormone as a marker of ovarian function in 926 healthy females from birth to adulthood. *Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 95(11), 5003–5010. DOI: 10.1210/jc.2010-0930
- Heaps LA, Scudder CJ, Lipscomb VJ., Steinbach SM, et all. Serum anti-Müllerian hormone concentrations before and after treatment of an ovarian granulosa cell tumour in a cat. *Journal of Feline Medicine and Surgery Open Reports*, 2017; 3, 205511691772270. <https://doi.org/10.1177/2055116917722701>
- Howard JA, Hart KH, Thompson TB. Molecular Mechanisms of AMH Signaling. *Molecular Mechanisms of AMH Signaling*. *Front. Endocrinol*. 2022; 13:927824. doi: 10.3389/fendo.2022.927824.
- Irani M, Merhi Z. Role of vitamin D in ovarian physiology and its implication in reproduction: a systematic review. *Fertil Steril*. 2014;102(2):460-468.e3. doi: 10.1016/j.fertnstert.2014.04.046.
- Ireland JJ, Smith GW, Scheetz D, Jimenez-Krassel F, Folger JK, et all. Does size matter in females? An overview of the impact of the high variation in the ovarian reserve on ovarian function and fertility, utility of anti-Müllerian hormone as a diagnostic marker for fertility and causes of variation in the ovarian reserve in cattle. *Reproduction, Fertility and Development*. 2010; 23, 1-14.
- Josso N, N di Clemente, L Gouédard (2001). Anti-Müllerian hormone and its receptors. *Molecular and Cellular Endocrinology*, 179(1-2), 25–32. DOI: 10.1016/s0303-7207(01)00467-1.

Josso N. Professor Alfred Jost: the builder of modern sex differentiation. *Sexual Development* 2008; 2(2): 55-63. doi: 10.1159/000129690

La Marca, Sighinolfi G, Radi D, Argento C, Baraldi E. Anti-Müllerian hormone (AMH) as a predictive marker in assisted reproductive technology (ART). *Human Reproduction Update*, 2010;16, 2,113-130. <https://doi.org/10.1093/humupd/dmp036>

Lebbi I, Temime RB. The significance of monitoring folliculogenesis. *IVF Lite* . 2015, 2,1, 6-13.

Ledger WL. Clinical Utility of Measurement of Anti-Müllerian Hormone in Reproductive Endocrinology. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 2010, 95, 12(1) 5144–5154, <https://doi.org/10.1210/jc.2010-0701>

Lee M, Misra M, Donahoe PK, MacLaughlin DT. MIS/AMH in the assessment of cryptorchidism and intersex conditions. *Molecular and Cellular Endocrinology*. 2003;211, 1–2, 15, 91-98. <https://doi.org/10.1016/j.mce.2003.09.014>

Ma L, Chen G, Xu W, et al. The relationship between vitamin E level and premature ovarian insufficiency. *J. Obstet. Gynaecol. Res.* 2021;47: 1481-1486. <https://doi.org/10.1111/jog.14659>

Park HJ, Lyu SW, Seok HH, Yoon TK, Lee WS. Anti-Müllerian hormone levels as a predictor of clinical pregnancy in in vitro fertilization/intracytoplasmic sperm injection-embryo transfer cycles in patients over 40 years of age. *Clin Exp Reprod Med.* 2015 Dec;42(4):143-8. doi: 10.5653/cerm.2015.42.4.143.

Picard JY, Benarous R, Guerrier D, et al. Cloning and expression of cDNA for anti-müllerian hormone. *PNAS.* 1986, 83,5466-68.

Pigny, P., et al. (2003). Serum anti-Müllerian hormone as a surrogate for antral follicle count for definition of the polycystic ovary syndrome. *Human Reproduction*, 18(6), 1172–1177. DOI: 10.1210/jc.2005-2076

Priya D, Kiran D, Rakesh D, Navdeep H, Nayar KD. The Role of the Anti-Müllerian Hormone in Female Fertility: A Review *Journal of Clinical and Diagnostic Research.* 2011 Apr, Vol-5(2):384-387.

Rey R, Sabourin J, Venara M, Long W, et al. Anti-Müllerian hormone is a specific marker of Sertoli- and granulosa-cell origin in gonadal tumors. *Human Pathology*, 2000; 31, 1202–1208. <https://doi.org/10.1053/hupa.2000.18498>

Rico, C., Medigue, C., Fabre, S., Jarrier, M., Bontoux, M., Clément, F., Monniaux, D. (2011). Regulation of anti-müllerian hormone production in the cow: a multiscale study at endocrine, ovarian, follicular and granulosa cell levels. *Biology of Reproduction.* 84(3): 560–571. <https://doi.org/10.1095/biolreprod.110.088187>

Traversari J, Aepli H, Knutti B et al. Relationships between antral follicle count, blood serum concentration of anti-Müllerian hormone and fertility in mares. *SAT/ASMV.* 2019;161,10, 627–638.

Turgut AO and Koca D, 2024. Serum anti-müllerian hormone levels during estrus and diestrus phases of the estrous cycle and its possible effect on fertility in cross-bred hamdani sheep. *Pak Vet J*, 44(1): 205-209. <http://dx.doi.org/10.29261/pakvetj/2024.134>

Visser, J. A., de Jong FH, Laven JSE et al . (2006). Anti-Müllerian hormone: A new marker for ovarian function. *Reproduction*, 131(1), 1–9. <https://doi.org/10.1530/rep.1.00529>

Walter B, Coelfen A, Jaeger K, Reese S, Meyer-Lindenberg A, Aupperle-Lellbach H. Anti-Muellerian hormone concentration in bitches with histopathologically diagnosed ovarian tumours and cysts. *Reproduction in Domestic Animals*, 2018; 53, 784–792. <https://doi.org/10.1111/rda.13171>

Weenen C, Laven JS, Von Bergh AR, Cranfield M, Groome NP, Visser JA, Kramer P, Fauser BC, Themmen AP. Anti-Müllerian hormone expression pattern in the human ovary: potential implications for initial and cyclic follicle recruitment. *Mol Hum Reprod.* 2004 Feb;10(2):77-83. doi: 10.1093/molehr/gah015. PMID: 14742691.

5 KAYNAKÇA

Baiken, Y., Kanayeva, D., Taipakova, S., Groisman, R., Ishchenko, A. A., Begimbetova, D., Matkarimov, B., & Saparbaev, M. (2021). Role of Base Excision Repair Pathway in the Processing of Complex DNA Damage Generated by Oxidative Stress and Anticancer Drugs. *Frontiers in cell and developmental biology*, 8, 617884.

<https://doi.org/10.3389/fcell.2020.617884>

Branzei, D., & Foiani, M. (2010). Maintaining genome stability at the replication fork. *Nature Reviews Molecular Cell Biology*, 11(3), 208-219.

Cadet, J., & Davies, K. J. A. (2017). Oxidative DNA damage & repair: An introduction. *Free Radical Biology and Medicine*, 107, 2-12.

Carell, T., Burgdorf, L. T., Kundu, L. M., & Cichon, M. (2001). The mechanism of DNA photolyases. *Current Opinion in Chemical Biology*, 5(5), 491-500.

Chandrakesan, P., Houchen, C. W., & Bronze, M. (2020). DCLK1 and DNA Damage Response. *IntechOpen*.

<https://doi.org/10.5772/intechopen.92327>

Ciccica, A., & Elledge, S. J. (2010). The DNA damage response: Making it safe to play with knives. *Molecular Cell*, 40(2), 179-204.

Davis, A. J., & Chen, D. J. (2013). DNA double strand break repair via non-homologous end-joining. *Translational Cancer Research*, 2(3), 130-143.

De Marni, E., Moon, J., Kraemer, K. H., DiGiovanna, J. J., & Khan, S. G. (2021). Xeroderma pigmentosum: General aspects and management. *Journal of Personalized Medicine*, 11(11), 1146. <https://doi.org/10.3390/jpm11111146>

Dede, S., Yüksek, V., Yılmaz, O., Çetin, S., Usta, A., & Güney, M. (2019). İyonize radyasyondan kaynaklanan nekroz ve otofaji üzerine vitamin c'nin etkisinin in vitro olarak değerlendirilmesi. *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(4), 169-172.

Friedberg, E. C., Walker, G. C., & Siede, W. (2005). *DNA Repair and Mutagenesis*. ASM Press.

Gohil, D., Sarker, A. H., & Roy, R. (2023). Base Excision Repair: Mechanisms and Impact in Biology, Disease, and Medicine. *International journal of molecular sciences*, 24(18), 14186. <https://doi.org/10.3390/ijms241814186>

Goodman, M. F. (2002). Error-prone repair DNA polymerases in prokaryotes and eukaryotes. *Annual Review of Biochemistry*, 71(1), 17-50.

Hoeijmakers J. H. (2009). DNA damage, aging, and cancer. *The New England journal of medicine*, 361(15), 1475–1485. <https://doi.org/10.1056/NEJMra0804615>

Iyama, T., & Wilson, D. M. (2013). DNA repair mechanisms in dividing and non-dividing cells. *DNA Repair*, 12(8), 620-636. <https://doi.org/10.1016/j.dnarep.2013.05.001>

Jackson, S. P., & Bartek, J. (2009). The DNA-damage response in human biology and disease. *Nature*, 461(7267), 1071-1078.

Jeggo, P. A., & Löbrich, M. (2007). DNA double-strand breaks: Their cellular and clinical impact? *Oncogene*, 26(56), 7717-7729.

- Kaina, B., Christmann, M., Naumann, S., & Roos, W. P. (2007). MGMT: key node in the battle against genotoxicity, carcinogenicity and apoptosis induced by alkylating agents. *DNA Repair*, 6(8), 1079-1099.
- Kragelund, B. B., Weterings, E., Hartmann-Petersen, R., & Keijzers, G. (2016). The Ku70/80 ring in Non-Homologous End-Joining: easy to slip on, hard to remove. *Frontiers in bioscience (Landmark edition)*, 21(3), 514–527. <https://doi.org/10.2741/4406>
- Lieber, M. R. (2010). The mechanism of double-strand DNA break repair by the nonhomologous DNA end joining pathway. *Annual Review of Biochemistry*, 79, 181-211.
- Lindahl, T., & Wood, R. D. (1999). Quality control by DNA repair. *Science*, 286(5446), 1897-1905.
- Oğuz, F. E., Babaoğlu, A. R., Türkan, F., Oğuz, E., Demirel, A. F., & Paçal, N. (2024). Investigation of Interleukins and Oxidative Stress Parameters in Cows Naturally Infected with Bovine Viral Diarrhea Virus. *Pakistan Veterinary Journal*, 44(3).
- Pegg, A. E. (2011). Multifaceted roles of alkyltransferase and related proteins in DNA repair, DNA damage, and cell death. *Chem Res Toxicol*, 24(5), 618-639.
- Pfeiffer, P., Goedecke, W., & Obe, G. (2000). Mechanisms of DNA double-strand break repair and their potential to induce chromosomal aberrations. *Mutagenesis*, 15(4), 289-302.
- Rastogi, R. P., Richa, Kumar, A., Tyagi, M. B., & Sinha, R. P. (2010). Molecular mechanisms of ultraviolet radiation-induced DNA damage and repair. *Journal of Nucleic Acids*, 2010, 1-32.
- San Filippo, J., Sung, P., & Klein, H. (2008). Mechanism of eukaryotic homologous recombination. *Annual Review of Biochemistry*, 77, 229-257.
- Sancar, A. (2003). Structure and function of DNA photolyase and cryptochrome blue-light photoreceptors. *Chemical Reviews*, 103(6), 2203-2237.
- Symington, L. S., & Gautier, J. (2011). Double-strand break end resection and repair pathway choice. *Annual Review of Genetics*, 45, 247-271.
- Symington, L. S., & Gautier, J. (2011). Double-strand break end resection and repair pathway choice. *Annual Review of Genetics*, 45, 247-271.
- Yılmaz, O., Soygüder, Z., Keleş, Ö. F., Yaman, T., Yener, Z., Uyar, A., & Çakır, T. (2020). An immunohistochemical study on the presence of nitric oxide synthase isoforms (nNOS, iNOS, eNOS) in the spinal cord and nodose ganglion of rats receiving ionising gamma radiation to their liver. *Journal of Veterinary Research*, 64(3), 445-453.
- Yılmaz, O., Yüksek, V., Çetin, S., Dede, S., & Tuğrul, T. (2021). The effects of thymoquinone on DNA damage, apoptosis and oxidative stress in an osteoblast cell line exposed to ionizing radiation. *Radiation Effects and Defects in Solids*, 176(5-6), 575-589.

Prof. Dr. Yaşar GÖZ

Doç. Dr. Ali Bilgin YILMAZ

YAZARLAR

Prof. Dr. Yaşar GÖZ

Doç. Dr. Adnan AYAN

Doç. Dr. Ali Bilgin YILMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Fahri AŞKAN

Y.L. Öğrencisi Emrah TUTĞAÇ

Nazlı ŞEKER

Şükran YUR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-106-4

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

17. KAYNAKÇA

Aloisio, F.; Filippini, G.; Antenucci, P.; Lepri, E.; Pezzotti, G. Severe weight loss in lambs infected with *Giardia duodenalis* assemblage. *Vet Parasitol.* 2006; 142(1): 154-158.

Aslan Çelik, B. (2022). First Detection of *Giardia duodenalis* in Cats in Mardin Province. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi*, 36(2), 108-111.

Aslan Çelik, B., Çelik, Ö., Ayan, A., Oruç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., İrak, K., Selçuk, M., Ercan, K., Baldaz, V., & Oktay Ayan, Ö. (2023a). Occurrence and genotype distribution of *Cryptosporidium* spp., and *Giardia duodenalis* in sheep in Siirt, Turkey. *Polish journal of veterinary sciences*, 26(3).

Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Akyıldız, G., Kılınç, Ö. O., Ayan, Ö. O., & Ercan, K. (2023b). Preliminary investigation of the prevalence and genotype distribution of *Giardia duodenalis* in cats in Siirt, Turkey. *Acta Veterinaria*, 73(3), 317-324.

Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Akyıldız, G., Oruç Kılınç, Ö., Oktay Ayan, Ö., & Ercan, K. (2023c). Molecular prevalence of *Giardia duodenalis* and subtype distribution (assemblage E and B) in calves in Siirt, Turkey. *Egyptian Journal of Veterinary Sciences*, 54(3), 457- 463.

- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Koçhan, A., Ayan, A., Orunç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., İrak, K., Oktay Ayan, Ö., & Ercan, K. (2023d). Prevalence and genotypes of *Giardia duodenalis* in shelter dogs of southeastern Türkiye. *Veterinary Research Forum*, 14 (11), 595-599.
- Aslan Çelik, B., Yılmaz, R., Çiftçi, T., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., & Orunç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., Ercan, K., Oktay Ayan, Ö. (2024). A Survey of the Prevalence and Genotypes of *Cryptosporidium* spp. and *Giardia duodenalis* in Shelter Dogs in Batman, Turkey. *Bulgarian Journal of Veterinary Medicine*, 27(4), 632-638.
- Ayan, A., Ural, D.A., Erdogan, H., Kilinc, O.O., Gültekin, M., and Ural, K. (2019). Prevalance and molecular characterization of *Giardia duodenalis* in livestock in Van, Turkey. *Int J Ecosyst Ecol Sci*, 9 (2), 289-296.
- Bartelt, L.A., Sartor, R.B., 2015. Advances in understanding *Giardia*: determinants and mechanisms of chronic sequelae. *F1000Prime Rep* 7, 62.
- Blanco, Y.A.C., Barbieri, J.M., Lima, R.R., Lopes, M.A., Reis, E.M.B., Rocha, C.M.B.M.D., Coutinho, A.S., Guimarães, A.M., 2017. Economic evaluation and efficacy of strategicselective treatment of gastrointestinal parasites in dairy calves. *Rev. Bras. Parasitol. Vet.* 26 (2), 123–128.
- Caccio, S.; De Giacomo, M.; Pozio, E. Sequence analysis of the β -Giardin gene and development of a PCR-RFLP assay to genotype *Giardia duodenalis* cysts from human faecal samples. *Int. J. Parasitol.* 2002, 32, 1023–1030.
- Coklin, T., Farber, J., Parrington, L., Dixon, B., 2007. Prevalence and molecular characterization of *Giardia duodenalis* and *Cryptosporidium* spp. in dairy cattle in Ontario, Canada. *Vet. Parasitol.* 150, 297–305.
- Efstratiou, A., Ongerth, J., Karanis, P., 2017. Evolution of monitoring for *Giardia* and *Cryptosporidium* in water. *Water Res.* 123, 96–112.
- Ertuş Oğuz, F., Ayan, A., and Orunç Kılınç, Ö. (2023). Van Bölgesindeki Köpeklerde *Giardia duodenalis* Yaygınlığının Mikroskopik ve Moleküler Yöntemlerle Araştırılması. *Journal of the Institute of Science & Technology*, 13 (3), 2264-2270.
- Fantinatti, M.; Bello, A.R.; Fernandes, O.; Da-Cruz, A.M. Identification of *Giardia lamblia* assemblage E in humans points to a new anthroozoonotic cycle. *J. Infect. Dis.* 2016, 214, 1256–1259.
- Fava, N.M.N., Soares, R.M., Scalia, L.A.M., Kalapothakis, E., Pena, I.F., Vieira, C.U., Faria, E.S.M., Cunha, M.J., Couto, T.R., Cury, M.C., 2013. Performance of glutamate dehydrogenase and triose phosphate isomerase genes in the analysis of genotypic variability of isolates of *Giardia duodenalis* from Livestocks. *Biomed. Res. Int.* 2013, 1–9.
- Feng, Y., Ortega, Y., Cama, V., Terrell, J., Xiao, L., 2008. High intragenotypic diversity of *Giardia duodenalis* in dairy cattle on three farms. *Parasitology Research* 103, 87-92.
- Gelanew, T., Lalle, M., Hailu, A., Pozio, E., Cacciò, S.M., 2007. Molecular characterization of human isolates of *Giardia duodenalis* from Ethiopia. *Acta Trop.* 102, 92–99.
- Gómez-Muñoz, M.T., Navarro, C., Garijo-Toledo, M.M., Dea-Ayuela, M.A., FernándezBarredo, S., Pérez-Gracia, M.T., Domínguez-Márquez, M.V., Borrás, R., 2009. Occurrence and genotypes of *Giardia* isolated from lambs in Spain. *Parasitology International* 58, 297-299.
- Helmy, Y.A., Klotz, C., Wilking, H., Krücken, J., Nöckler, K., Samson-Himmelstjerna, V., Zessin, K.-H., Aebischer, T., 2014. Epidemiology of *Giardia duodenalis* infection in ruminant livestock and children in the Ismailia province of Egypt: Insights by genetic characterization. *Parasites Vectors*, 7, 1–11.
- Jian, Y., Zhang, X., Li, X., Karanis, G., Ma, L., Karanis, P., 2018. Prevalence and molecular characterization of *Giardia duodenalis* in cattle and sheep from the QinghaiTibetan plateau area (QTPA), northwestern China. *Vet. Parasitol.* 250, 40–44.

- Kılınç, Ö. O., Yılmaz, A. B., GÖZ, Y., Özkan, C., & Denizhan, V. (2018). Determination of *Cryptosporidium* spp. in Van cats by nested PCR1. *Med. Weter*, 74(7), 456-459.
- Lalle, M., Pozio, E., Capelli, G., Bruschi, F., Crotti, D., Cacció, S.M., 2005. Genetic heterogeneity at the β -giardin locus among human and animal isolates of *Giardia duodenalis* and identification of potentially zoonotic subgenotypes. *Int J Parasitol*, 35, 207–213.
- Mahato, M.K., Singh, D.K., Rana, H.B., Acharya, K.P., 2018. Prevalence and risk factors associated with *Giardia duodenalis* infection in dairy cattle of Chitwan, Nepal. *Journal of Parasitic Diseases* 42, DOI: 10.1007/s12639-017-0975-6.
- McGlade, T. R., Robertson, I. D., Elliot, A. D., & Thompson, R. C. A. (2003). High prevalence of *Giardia* detected in cats by PCR. *Veterinary Parasitology*, 110(3-4), 197-205.
- O’Handley, R.M., 2002. *Giardia* in farm animals. In: Olson, B.E., Olson, M.E., Wallis, P.M. (Eds.), *Giardia: The Cosmopolitan Parasite*. CABI Publishing, Wallingford; UK, pp. 97e105.
- Olson, M.E., Guselle, N.J., O’Handley, R.M., Swift, M.L., McAllister, T.A., Jelinski, M.D., Mork, D.W., 1997. *Giardia* and *Cryptosporidium* in dairy calves in British Columbia. *Canada Veterinary Journal* 38, 703-706.
- Orunç Kılınç, Ö., Ayan, A., Çelik, B. A., Çelik, Ö. Y., Yüksek, N., Akyıldız, G., & Oğuz, F. E. (2023). The Investigation of Giardiasis (Foodborne and Waterborne Diseases) in Buffaloes in Van Region, Türkiye: First Molecular Report of *Giardia duodenalis* Assemblage B from Buffaloes. *Pathogens*, 12(1), 106-115.
- Ryan, U., Cacciò, S.M., 2013. Zoonotic potential of *Giardia*. *Int. J. Parasitol. Parasites* 43, 943–956.
- Squire, S.A.; Yang, R.; Robertson, I.; Ayi, I.; Ryan, U. Molecular characterization of *Cryptosporidium* and *Giardia* in farmers and their ruminant livestock from the Coastal Savannah zone of Ghana. *Infect. Genet. Evol.* 2017, 55, 236–243.
- Štrkolcová, G., Maďar, M., Hinney, B., Goldová, M., Mojžišová, J., Halánová, M., 2015. Dog's genotype of *Giardia duodenalis* in human: first evidence in Europe. *Acta Parasitol.* 60, 796–799.
- Utaaker, K.S., Chaudhary, S., Bajwa, R.S., Robertson, L.J., 2018. Prevalence and zoonotic potential of intestinal protozoans in bovines in Northern India. *Vet. Parasitol. Reg. Stud. Rep.* 2018, 13, 92–97
- Wielinga, C.M., Thompson, R.C.A., 2007. Comparative evaluation of *Giardia duodenalis* sequence data. *Parasitology* 134, 1795-1821.
- Wilson, J.M., Hankerson, F.C., 2010. Evaluation of an inhouse rapid ELISA test for detection of *Giardia* in domestic sheep (*Ovis aries*). *American Association for Laboratory Animal Science.* 49, 809-813.
- Yılmaz, A. B., Goz, Y., Kılinc, O. O., & Denizhan, V. (2020). Molecular detection of *Neospora caninum* from naturally infected dogs in van province, east Turkey. *Indian Journal of Animal Research*, 54(8), 1034-1038.
- Yılmaz, A. B., Kılınç, Ö. O., Göz, Y., & Denizhan, V. (2017). Van İlinde Dışkı Muayenesine Göre Sokak Köpeklerinde Görülen Mide-Bağırsak Parazitleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(2), 425-429.
- Zahedi, A., Field, D., Ryan, U., 2017. Molecular typing of *Giardia duodenalis* in humans in Queensland – first report of assemblage E. *Parasitology* 144, 1154–1161.
- Zhang, W., Zhang, X., Wang, R., Liu, A., Shen, Y., Ling, H., Cao, J., Yang, F., Zhang, X., Zhang, L., 2012. Genetic characterizations of *Giardia duodenalis* in sheep and goats in Heilongjiang Province, China and possibility of zoonotic transmission. *PLOS Neglected Tropical. Diseases* 6, e1826.

2 1. KAYNAKÇA

Abeywardena, H., Jex, A.R., von Samson-Himmelstjerna, G., Haydon, S.R., Stevens, M.A., and Gasser, R.B. (2013). First molecular characterisation of *Cryptosporidium* and *Giardia* from *Bubalus bubalis* (water buffalo) in Victoria, Australia. *Infection, Genetics and Evolution*, 20, 96-102.

Aslan Çelik, B. (2022). First Detection of *Giardia duodenalis* in Cats in Mardin Province. *Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi*, 36(2), 108-111.

Aslan Çelik, B., Çelik, Ö., Ayan, A., Orunç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., İrak, K., Selçuk, M., Ercan, K., Baldaz, V., & Oktay Ayan, Ö. (2023a). Occurrence and genotype distribution of *Cryptosporidium* spp., and *Giardia duodenalis* in sheep in Siirt, Turkey. *Polish journal of veterinary sciences*, 26(3).

Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Akyıldız, G., Kılınç, Ö. O., Ayan, Ö. O., & Ercan, K. (2023b). Preliminary investigation of the prevalence and genotype distribution of *Giardia duodenalis* in cats in Siirt, Turkey. *Acta Veterinaria*, 73(3), 317-324.

Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Akyıldız, G., Orunç Kılınç, Ö., Oktay Ayan, Ö., & Ercan, K. (2023c). Molecular prevalence of *Giardia duodenalis* and subtype distribution (assemblage E and B) in calves in Siirt, Turkey. *Egyptian Journal of Veterinary Sciences*, 54(3), 457- 463.

Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Koçhan, A., Ayan, A., Orunç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., İrak, K., Oktay Ayan, Ö., & Ercan, K. (2023d). Prevalence and genotypes of *Giardia duodenalis* in shelter dogs of southeastern Türkiye. *Veterinary Research Forum*, 14 (11), 595-599.

Aslan Çelik, B., Yılmaz, R., Çiftçi, T., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., & Orunç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., Ercan, K., Oktay Ayan, Ö. (2024). A Survey of the Prevalence and Genotypes of *Cryptosporidium* spp. and *Giardia duodenalis* in Shelter Dogs in Batman, Turkey. *Bulgarian Journal of Veterinary Medicine*, 27(4), 632-638.

Arslan, S., Öncel, T., Malal, M.E., Satir, E., Sait, A., Baca, A.Ü., and Aydoğan, D.Y. (2016). Bacteriological, Virological and Parasitological Etiology in Diarrhea Cases in Determined in Post-mortem Lambs and Kids in Marmara Region. *Van Veterinary Journal*, 27 (3), 147-152.

Ayan, A., Ural, D.A., Erdogan, H., Kilinc, O.O., Gültekin, M., and Ural, K. (2019). Prevalance and molecular characterization of *Giardia duodenalis* in livestock in Van, Turkey. *Int J Ecosyst Ecol Sci*, 9 (2), 289-296.

Ayan, A., Ural, K., Aysul, N., Gültekin, M., Erdoğan, H., Balıkçı, C., Toplu, S., and Toros, G. (2016). Natural Cyst Shedding in Calves Infected with *Giardia duodenalis*. *Journal of Advances in VetBio Science and Techniques*, 1 (1), 14-19.

Bilgiç, B., Bayrakal, A., Dokuzeylül, B., Dodurka, H.T., and Or, E. (2020). Zoonotic importance of *Giardia* spp. infections in asymptomatic dogs. *Van Veterinary Journal*, 31 (3), 158-160.

Burgu, A. A survey for ecto-and endoparasites of stray cats in Ankara. *AÜ Vet Fak Derg* 1985; 02: 288-300.

Cacciò, S.M., De Giacomo, M., and Pozio, E. (2002). Sequence analysis of the β -giardin gene and development of a polymerase chain reaction–restriction fragment length polymorphism assay to genotype *Giardia duodenalis* cysts from human faecal samples. *International journal for parasitology*, 32 (8), 1023-1030.

de Aquino, M.C.C., Harvey, T.V., Inácio, S.V., Nagata, W.B., Ferrari, E.D., Oliveira, B.C.M., Albuquerque, G.R., Widmer, G., Meireles, M.V., and Bresciani, K.D.S. (2019). First description of *Giardia duodenalis* in buffalo calves (*Bubalus bubalis*) in southwest region of São Paulo State, Brazil. *Food and Waterborne Parasitology*, 16, e00062.

de Aquino, M.C.C., Inácio, S.V., de Souza Rodrigues, F., de Barros, L.D., Garcia, J.L., Headley, S.A., Gomes, J.F., and Bresciani, K.D.S. (2020). Cryptosporidiosis and giardiasis in buffaloes (*Bubalus bubalis*). *Frontiers in Veterinary Science*, 7.

Değerli, S., Çeliksöz, A., Kalkan, K., and Özçelik, S. (2005). Prevalence of *Cryptosporidium* spp. and *Giardia* spp. in cows and calves in Sivas. *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*, 29 (4), 995-999.

Değerli, S., and Özçelik, S. (2003). The first *Giardia* infection in cattle gall bladder. *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*, 27 (5), 1231-1233.

Enemark, H.L., Starostka, T.P., Larsen, B., Takeuchi-Storm, N., Thamsborg, SM. *Giardia* and *Cryptosporidium* infections in Danish cats: risk factors and zoonotic potential. *Parasitol Res* 2020; 119: 2275-86.

Ertuş Oğuz, F., Ayan, A., and Orunç Kılınc, Ö. (2023). Van Bölgesindeki Köpeklerde *Giardia duodenalis* Yaygınlığının Mikroskopik ve Moleküler Yöntemlerle Araştırılması. *Journal of the Institute of Science & Technology*, 13 (3), 2264-2270.

Gil, H., Cano, L., de Lucio, A. et al. Detection and molecular diversity of *Giardia duodenalis* and *Cryptosporidium* spp. in sheltered dogs and cats in Northern Spain. *Infect Genet Evol* 2017; 62-69.

Gómez-Muñoz, M.T., Navarro, C., Garijo-Toledo, M.M., Dea-Ayuela, M.A., Fernández-Barredo, S., Pérez-Gracia, M.T., Domínguez-Márquez, M.V., and Borrás, R. (2009). Occurrence and genotypes of *Giardia* isolated from lambs in Spain. *Parasitology international*, 58 (3), 297-299.

Khurajog, B., Masakul, A., Inpankaew, T., Kamyngkird, K., Wongpanit, K., and Jittapalapong, S. (2014). Prevalence of *Giardia duodenalis* and factors associated with its infection in water buffaloes in Northeast Thailand. *The Journal of Tropical Medicine and Parasitology*, 37 (1), 35-35.

Kılınc, Ö. O., Yılmaz, A. B., GÖZ, Y., Özkan, C., & Denizhan, V. (2018). Determination of *Cryptosporidium* spp. in Van cats by nested PCR1. *Med. Weter*, 74(7), 456-459.

Lalle, M., Pozio, E., Capelli, G., Bruschi, F., Crotti, D., and Cacciò, S.M. (2005). Genetic heterogeneity at the β -giardin locus among human and animal isolates of *Giardia duodenalis* and identification of potentially zoonotic subgenotypes. *International journal for parasitology*, 35 (2), 207-213.

Marangi, M., Berrilli, F., Otranto, D., Giangaspero, A. Genotyping of *Giardia duodenalis* among children and dogs in a closed socially deprived community from Italy. *Zoonoses Public Health* 2010; 57: e54-8.

McGlade, T., Robertson, I., Elliot, A., Thompson R. High prevalence of *Giardia* detected in cats by PCR. *Vet Parasitol* 2003; 3-4: 197-205.

Mosallanejad, B., Avizeh, R., Jalali, M.R., Alborzi, A. Prevalence of *Giardia duodenalis* infection in household cats of Ahvaz District, south-west of Iran. *Iran J Parasitol* 2010; 3: 27.

Ozdal, N., Tanritanir, P., Göz, Y., Deger, S., and Kozat, S. (2009). Parasitic Protozoans (*Eimeria*, *Giardia*, and *Cryptosporidium*) in lambs. *Bull Vet Inst Pulawy*, 53, 47-51.

Ozmen, O., Yukari, B.A., Haligur, M., and Sahinduran, S. (2006). Observations and immunohistochemical detection of Coronavirus, *Cryptosporidium parvum* and *Giardia intestinalis* in neonatal diarrhoea in lambs and kids. *Schweiz. Arch. Tierheilk*, 148 (7), 357-364.

Orunç Kılınc, Ö., Ayan, A., Çelik, B. A., Çelik, Ö. Y., Yüksek, N., Akyıldız, G., & Oğuz, F. E. (2023). The Investigation of Giardiasis (Foodborne and Waterborne Diseases) in Buffaloes in Van Region, Türkiye: First Molecular Report of *Giardia duodenalis* Assemblage B from Buffaloes. *Pathogens*, 12(1), 106-115.

- Önder, Z., Yetişmiş, G., Pekmezci, D. et al. Investigation of zoonotic *Cryptosporidium* and *Giardia intestinalis* species and genotypes in cats (*Felis catus*). *Turkiye Parazitol Derg* 2021; 4: 252-256.
- Paoletti, B., Otranto, D., Weigl, S, et al. Prevalence and genetic characterization of *Giardia* and *Cryptosporidium* in cats from Italy. *Res Vet Sci* 2011; 3: 397-399.
- Piekara-Stępińska, A., Piekarska, J, Gorczykowski, M., Bania, J. Genotypes of *Giardia duodenalis* in household dogs and cats from Poland. *Acta Parasitol* 2021; 2: 428-435.
- Russell, S., Power, M., and Ens, E. (2020). *Cryptosporidium* and *Giardia* in feral water buffalo (*Bubalus bubalis*) in the South East arnhem land indigenous protected area, Australia. *Parasitology Research*, 119, 2149-2157.
- Ryan, U., and Cacciò, S.M. (2013). Zoonotic potential of *Giardia*. *International journal for parasitology*, 43 (12-13), 943-956.
- Saleh, M.N., Heptinstall, J.R., Johnson, E.M. et al. Comparison of diagnostic techniques for detection of *Giardia duodenalis* in dogs and cats. *J Vet Intern Med* 2019; 3: 1272-1277.
- Sursal, N., Simsek, E., Yildiz, K. Feline giardiasis in Turkey: Prevalence and genetic and haplotype diversity of *Giardia duodenalis* based on the β -*Giardin* gene sequence in symptomatic cats. *J. Parasitol.* 2020, 106, 699–706.
- Suzuki, J., Murata, R., Kobayashi, S. et al. Risk of human infection with *Giardia duodenalis* from cats in Japan and genotyping of the isolates to assess the route of infection in cats. *Parasitology* 2011; 4: 493-500.
- Thompson, R.A. (2000). Giardiasis as a re-emerging infectious disease and its zoonotic potential. *International journal for parasitology*, 30 (12-13), 1259-1267.
- Thompson, R.A., and Monis, P. (2012). *Giardia*—from genome to proteome. *Advances in parasitology*, 78, 57-95.
- Yilmaz, A. B., Goz, Y., Kilinc, O. O., & Denizhan, V. (2020). Molecular detection of *Neospora caninum* from naturally infected dogs in van province, east Turkey. *Indian Journal of Animal Research*, 54(8), 1034-1038.
- Yılmaz, A. B., Kılınc, Ö. O., Göz, Y., & Denizhan, V. (2017). Van İlinde Dışkı Muayenesine Göre Sokak Köpeklerinde Görülen Mide-Bağırsak Parazitleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(2), 425-429.
- Xu, H., Jin, Y., Wu, W. et al. Genotypes of *Cryptosporidium* spp., *Enterocytozoon bieneusi* and *Giardia duodenalis* in dogs and cats in Shanghai, China. *Parasites Vectors* 2016; 1: 1-9.

3 KAYNAKÇA

- Akkaya H, Vuruşaner C, (1991). Psoroptik dana uyuzunun fulmethrin pour-on ile tedavisi. *T. Parazitol. Derg.*, 15(1):99-106.
- Albay M, Çerçi H, Düzgün A, (1987). İvermectin treatment of psoroptic mange in sheep. *Ank. Üniv. Vet. Fak. Derg*, 34(1):1-7.
- Baker E.W, Evans T.M, Gould D.J, Hull W.B, Keegan H.L, (1956). *A Manual of Parasitic Mites of Medical or Economic Importance. A Technical Publication.*
- Baker K.P, (1970). Observation on the epidemiology, diagnosis and treatment of demodicosis in dogs. *Vet. Rec.*,86:90-91.
- Batte E.G, (1972). Differential diagnosis of parasitic dermatitis of cattle. *JAVMA*, 161(11).
- Cowan L.A, Campbell K, (1988). Generalized demodicosis in a cat responsive to amitraz. *JAVMA*, 192(10):1442-1444.

- Dinçer Ş, Çakmak A, Karaer Z, (1987). Köpek demodicosisinin Amitraz ile tedavisi üzerine araştırmalar. Ank. Üniv. Vet. Fak. Derg., 35(1):379-388.
- Dinçer Ş, Çakmak A, Karaer Z, (1987). Köpek demodicosisinin Amitraz ve İvermectin ile tedavisi üzerine araştırmalar. 5. Ulusal Parazitoloji Kongresi Bildiri Özetleri, s.66-67, 15-17 Eylül 1987, Adana.
- Drummond R, (1986). Acarine Infestations of domestic animals. In: Chemotherapy of Parasitic Diseases, Eds W.C, Campbell and R.S Rew. Plenum Pres, London.
- Duncan K.L, (1993). Treatment amitraz toxicosis. JAWMA, 203(8):1115-1116.
- Dwight D.B, Fogelson M.L, Garbone L.G, (1992). Effect of İvermectin on the control of ear mites (*Psoroptes cuniculi*) in naturally infested rabbits. Am.J.Vet Res. 53(1):105-109.
- Eckert J, Kutzer E, Rommel M, Bürger H.J, Körtig W, (1992). Veterinar medizinische Parasitologie. Begründet von Josef Boch und Rudolf Supperer. 4. Auflage VerlagPaul Parey.
- Freudiger U, Grünbaum E.G, Schimke E, (1986). Klinik der Hundekrakheiten. Begründet von H.J. Christoph. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- Griffin C.E, (1993). Sacbies. İn: Current Veterinary Dermatology. The Science and Art of Therapy. Eds. C.E. Griffin K.W. Kwochka and J.M McDonald, Mosby Year Book, London, 378 pp.
- Hiepe T, (1982). Lehrbuch der Parasitologie. Band 4, Veterinar medizinische Arachnoentomologie. Gustav Fischer Verlag, Stuttgart.
- Kettle D.S (1992). Medical and Veterinary Entomology. C.A.B. İnternational, U.K.
- Knottenbelt M.K, (1994). Chronic otist externa due to *Demodex canis* in a Tibetan spaniel. Vet. Rec. 409-410.
- Kwochka K.W, (1993). Demodicosis. İn: Current Veterinary Dermatology. The Science and Art of Therapy. Eds. C.E. Griffin K.W. Kwochka and J.M McDonald, Mosby Year Book, London, 378 pp.
- Losson B, Ionneux J.F, (1996). Field efficacy of Moxidectin %0,5 pour-on against *Chorioptes bovis*, *Damalina bovis*, *Linognathus vituli* and *Psoroptes ovis* in naturally infected cattle. Vet. Parasitol. 63:119-130.
- Matheson R, (1950). Medical Entomology. Second Edition. Comstok Publishing associates. A division of Cornell University Press.
- Merdivenci A, (1961). Sığırlarımızda *Demodex bovis*'in sebebiyet verdiği demodicosis olayı. Vet. Hek. Dern. Derg. 180-181:399-406.
- Mimioğlu M, (1973). Veteriner ve Tıbbi Artropodoloji. Ank.Üniv.Vet.Fak.Yay. 295, Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Murray M.D, (1959). A clinical case of demodectic mange in a sheep. Aust. Vet.J. 35 (3):93.
- Nutting W.B, (1976). Hair follicle mites (*Demodex* spp.) of Medical and Veterinary importance. Cornell Vet.,66:214-231.
- O'Brien D.J, Parker L.D, Menton C, Keaveney C, McCollum E, O'Laoide S, (1996). Treatment and control of psoroptic mange with moxidectin. Vet.Rec., 139:437-439.
- Oytun H.Ş, (1941). İnsan ve Ehil Hayvanlarda Uyuz Mücadelesi. Sümer Basımevi. Ankara.
- Oytun H.Ş, (1941). Tıbbi Entomoloji. Ank.Üniv.Tıp.Fak.Yay.49. Yeni desen matbaası, Ankara.
- Scott D.W, (1979). Canine demodicosis. Vet.Clin. N. Am: Smal Anim. Pract., 9(11):79-93.

- Sekin S, Voyvoda H, Değer S, Şahin T, (1995). Koyunların uyuz enfestasyonlarında Doramectin ile sağaltım uygulamaları. II. Psoroptik uyuz. Vet.Hek.Dern.Derg., 66 (3-4): 42-46.
- Smart N.R, (1997). Demodicosis in a cat associated with long term glucocorticoid therapy. Vet.Derm. Newsletter, 14: 19-23.
- Smith E.K, (1988). How to detect common skin mites trough scin scarpings. Vet.Med.,83:165170.
- Soll M.D, Carmichel I.H, Swan G.E, Abrey A, (1992). Treatment and control of sheep scap (Psoroptes ovis) with İvermectin under field coditions in South Africa. Vet.Rec.,130:571-574.
- Song M.D, (1991). Using İvermectin to treat feline dermatoses caused by external parasites. Vet.Med.,86:498-502.
- Sosna C.B, Medleau L, (1992). External parasites: Life cycles, transmission and the pathogenesisof disease. Vet.Med., 87:538-547.
- Sosna C.B, Medleau L, (1992). The clinical sings and diagnosis of external parasite infestation. Vet.Med.,87:548-564.
- Sosna C.B, Medleau L, (1992). Treating parasitic skin conditions. Vet.Med., 87:573-586.
- Stogdale L, 1982. Feline demodicosis. J.Am.Anim.Hosp.Ass.,18:427-432.
- Şahal M, İmren H.Y, Karaer Z, (1990). Koyunlarda doğal Sarcoptes uyuzu enfestasyonunda İvermectin and Fenvallerate ile sağaltım denemeleri. An.Üniv.Vet.Fak.Derg., 37(3):499-515.
- Thoday K.L, (1981). Canine demodectic mange-current concepts. Vet.Derm. Newsletater, 6(2):53-62.
- Wasfi I.A, Hashim N.H, (1986). Ivermectin treatment of sarcoptic and psoroptic mange in sheep and goats. Wld.Anim.Rev., 59:29-33.

4 KAYNAKÇA

- Adam RD. Giardia duodenalis: biology and pathogenesis. Clin Microbiol Rev. 2021; 34:e0002419.
- Alharbi A, Toulah FH, Wakid MH, Azhar E, Farraj S, Mirza AA. Detection of Giardia lamblia by microscopic examination, rapid chromatographic immunoassay test, and molecular technique. Cureus. 2020;12:e10287.
- Aslan Çelik, B. (2022). First Detection of Giardia duodenalis in Cats in Mardin Province. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi, 36(2), 108-111.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Oruç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., İrak, K., Selçuk, M., Ercan, K., Baldaz, V., & Oktay Ayan, Ö. (2023a). Occurence and genotype distributionof Cryptosporidium spp., and Giardia duodenalis in sheep in Siirt, Turkey. Polish journal of veterinary sciences, 26(3).
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Akyıldız, G., Oruç Kılınç, Ö., Oktay Ayan, Ö., & Ercan, K. (2023b). Preliminary investigation of the prevalence and genotype distribution of., and Giardia duodenalis in cats in Siirt, Turkey. Acta Veterinaria, 73(3), 317-324.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Akyıldız, G., Oruç Kılınç, Ö., Oktay Ayan, Ö., & Ercan, K. (2023c). Molecular prevalence of Giardia duodenalis and subtype distribution (assemblage E and B) in calves in Siirt, Turkey. Egyptian Journal of Veterinary Sciences, 54(3), 457- 463.
- Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Koçhan, A., Ayan, A., Oruç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., İrak, K., Oktay Ayan, Ö., & Ercan, K. (2023d). Prevalence and genotypes of Giardia duodenalis in shelter dogs of southeastern Türkiye. Veterinary Research Forum, 14 (11), 595-599.

Aslan Çelik, B., Yılmaz, R., Çiftçi, T., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., & Orunç Kılınç, Ö., Akyıldız, G., Ercan, K., Oktay Ayan, Ö. (2024). A Survey of the Prevalence and Genotypes of *Cryptosporidium* spp. and *Giardia duodenalis* in Shelter Dogs in Batman, Turkey. *Bulgarian Journal of Veterinary Medicine*, 27(4), 632-638.

Ayan, A., Ural, D.A., Erdogan, H., Kilinc, O.O., Gültekin, M., and Ural, K. (2019). Prevalance and molecular characterization of *Giardia duodenalis* in livestock in Van, Turkey. *Int J Ecosyst Ecol Sci*, 9 (2), 289-296.

CDC. (2024). <https://www.cdc.gov/dpdx/giardiasis/index.html>

Durigan M, Cardoso-Silva B, Ciampi-Guillardi M, Toledo-Silva G, Mori GM, Franco RMB ve ark. (2018). Molecular genotyping, diversity studies and highresolution molecular markers unveiled by microsatellites in *Giardia duodenalis*. *PLoS Negl Trop Dis* 2018; 12:e0006928.

Ertaş Oğuz, F., Ayan, A., and Orunç Kılınç, Ö. (2023). Van Bölgesindeki Köpeklerde *Giardia duodenalis* Yaygınlığının Mikroskopik ve Moleküler Yöntemlerle Araştırılması. *Journal of the Institute of Science & Technology*, 13 (3), 2264-2270.

Feng Y, Xiao L. 2011. Zoonotic potential and molecular epidemiology of *Giardia* species and giardiasis. *Clin Microbiol Rev* 2011;24:110-140.

Goz, Y., Altug, N. U. R. I., Yuksek, N., & Ozkan, C. (2006). Parasites detected in neonatal and young calves with diarrhoea. *Bulletin-Veterinary Institute in Pulawy*, 50(3), 345.

Graczyk TK, Grimes BH, Knight R, Da Silva AJ, Pieniazek NJ, Veal DA ve ark. Detection of *Cryptosporidium parvum* and *Giardia lamblia* carried by synanthropic flies by combined fluorescent in situ hybridization and a monoclonal antibody. *Am J Trop Med Hygiene* 2003;68:228-232.

Hallam NF, Gibson PE. Detection of HPV-16 by DNA dot blot hybridisation. *Lancet*. 1987;2:335.

Hijawi N, Zahedi A, Al-Falah M, Ryan U. A review of the molecular epidemiology of *Cryptosporidium* spp. and *Giardia duodenalis* in the Middle East and North Africa (MENA) region. *Infect Genet Evol* 2022;98:105212.

Karanis P, Opiela K, Ai-Arousi M, Seitz HM. A comparison of phase contrast microscopy and an immunfluorescence test for the detection of *Giardia* spp. In faecal specimens from cattie and wild rodents. *Trans Roy Soc Trop Med Hyg*. 1996;9u:250 251.

Kotloff KL, Nataro JP, Blackwelder WC, Nasrin D, Farag TH, Panchalingam S, ve ark. Burden and aetiology of diarrhoeal disease in infants and young children in developing countries (the global enteric multicenter study, GEMS): a prospective, case-control study. *Lancet (London, England)*. 2013;382:209-222.

Laishram S, Kannan A, Rajendran P, Kang G, Ajampur SS. Mixed *Giardia duodenalis* assemblage infections in children and adults in South India. *Epidemiol Infect*. 2012;140:2023-2027.

Mahbubani MH, Bej AK, Perlin M, Schaefer FW, Jakubowski W, Atlas RM ve ark. Detection of *Giardia* cysts by using the polymerase chain reaction and distinguishing live from dead cysts. *Appl Environ Microbiol*. 1991;57:3456-3461.

Monis PT, Andrews RH, Mayrhofer G, Ey PL. Genetic diversity within the morphological species *Giardia intestinalis* and its relationship to host origin. *Infect Genet Evol*. 2003;3:29-38.

Notomi T, Okayama H, Masubuchi H, Yonekawa T, Watanabe K, Amino N ve ark. Loop-mediated isothermal amplification of DNA. *Nucleic Acids Res*. 2000;28:E63.

Orunç Kılınç, Ö., Ayan, A., Çelik, B. A., Çelik, Ö. Y., Yüksek, N., Akyıldız, G., & Oğuz, F. E. (2023). The Investigation of Giardiasis (Foodborne and Waterborne Diseases) in Buffaloes in Van Region, Türkiye: First Molecular Report of *Giardia duodenalis* Assemblage B from Buffaloes. *Pathogens*, 12(1), 106-115.

Ozidal, N., Tanritanir, P., Göz, Y., Deger, S., & Kozat, S. (2009). Parasitic protozoans (Eimeria, Giardia, and Cryptosporidium) in lambs. *Bull Vet Inst Pulawy*, 53, 47-51.

Paintlia AS, Paintlia MK, Mahajan RC, Chakraborti A, Ganguly NK. A DNA-based probe for differentiation of Giardia lamblia group A and B isolates from northern India. *Clin Infect Dis* 1999.;28:1178-1180.

Platts-Mills JA, Taniuchi M, Uddin MJ, Sobuz SU, Mahfuz M. Gaffar SA ve ark. Association between enteropathogens and malnutrition in children aged 6-23 mo in Bangladesh: a case-control study. *Am J Clin Nutr*. 2017;105:1132-1138.

Plutzer J, Karanis P, Rapid identification of Giardia duodenalis by loopmediated isothermal amplification (LAMP) from faecal and environmental samples and comparative findings by PCR and real-time PCR methods. *Parasitol Res* 2009;104: 1527-1533.

Ryan U, Caccio SM. Zoonotic potential of Giardia. *Int J Parasitol*. 2013;43:943-956.

Ryan U, Zahedi A. Molecular epidemiology of giardiasis from a veterinary perspective. *Adv Parasitol* 2019;106:209-254.

Ryan UM, Feng Y, Fayer R, Xiao L. Taxonomy and molecular epidemiology of Cryptosporidium and Giardia - a 50 year perspective (1971-2021). *Int J Parasitol*. 2021;51:1099-1119.

Smith HV, Caccio SM, Cook N, Nichols RA, Tait A. Cryptosporidium and Giardia as foodborne zoonoses. *Vet. Parasitol*. 2007;149:29-40.

Sulaiman IM, Fayer R, Bern C, Gilman RH, Trout JM, Schantz PM ve ark. Triosephosphate isomerase gene characterization and potential zoonotic transmission of Giardia duodenalis. *Emerg Infect Dis*. 2003;9:1444-1452.

Weiss JB, van Keulen H, Nash TE. Classification of subgroups of Giardia lamblia based upon ribosomal RNA gene sequence using the polymerase chain reaction. *Mol Biochem Parasitol*. 1992;54:73-86.

Xiao L, Feng Y. Molecular epidemiologic tools for waterborne pathogens Cryptosporidium spp. and Giardia duodenalis. *Food Waterborne Parasitol*. 2017;8-9:14-32.

5 KAYNAKÇA

Abbasoğlu, A., Cabioğlu, M. T., Tuğcu, A. U., İnce, D. A., Tekindal, M. A., Ecevit, A., & Tarcan, A. (2015). Acupressure At BL60 And K3 Points Before Heel Lancing İn Preterm İnfants. *Explore*, 11(5), 363-366.

Acar, H. V. (2016). Türk Halk Hekimliğinde Akupunktur Ve Bağlantılı Teknikler. *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi Ve Folklorik Tıp Dergisi*, 6(1), 10-18.

Atan, G. (2019). Akupresurun Hipertansiyonu Olan Bireylerde Kan Basıncı Ve Hastalığa Bağlı Semptomlara Etkisi. *Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü*.

Bayraktar, S. (2023). Yenidoğanlarda Kanıta Dayalı Bakım Uygulamaları ve Akupresür: Geleneksel Derleme. *Journal Of Traditional Medical Complementary Therapies*, 6(3).

Bonemazzi, I., Nosadini, M., Pelizza, M. F., Paolin, C., Cavaliere, E., Sartori, S., & Toldo, I. (2023). Treatment Of Frequent Or Chronic Primary Headaches İn Children And Adolescents: Focus On Acupuncture. *Children*, 10(10), 1626.

- Chao, W.-C., & Wang, E. M.-Y. (2010). Using The Finger Cun Of Acupuncture-Point Location As Benchmark To Estimate Body Dimensions. *Journal Of The Chinese Institute Of Industrial Engineers*, 27(2), 121-131.
- Chien, T.J., Liu, C.-Y., Lu, R.-H., Kuo, C.-W., Lin, Y.-C., & Hsu, C.-H. (2016). Therapeutic Efficacy Of Traditional Chinese Medicine, “Kuan-Sin-Yin”, In Patients Undergoing Chemotherapy For Advanced Colon Cancer—A Controlled Trial. *Complementary Therapies In Medicine*, 29, 204-212.
- Çevik, B., & Taşçı, S. (2017). Akupres Uygulamasının Ağrı Yönetimine Etkisi. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 26(3), 257-261.
- Deniz, A. Ö. (2019). Yenidoğanda Topuk Kanı Alma Sırasında Uygulanan Ayak Refleksolojisi Ve Akupresür Yöntemlerinin Ağrıya Etkisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi*
- Dincer, B., İnangil, D., İnangil, G., Bahçecik, N., Ayaz, E. Y., Arslanoğlu, A., Keskinler, M. V., Kabuk, A., & Özkan, G. (2022). The Effect Of Acupressure On Sleep Quality Of Older People: A Systematic Review And Meta-Analysis Of Randomized Controlled Trials. *Explore*, 18(6), 635-645.
- Dong FH. Precise application of Traditional Chinese Medicine in minimally-invasive techniques. *Zhongguo Gu Shang*. 2018 Jun 25;31(6):493-496. Chinese. doi: 10.3969/j.issn.1003-0034.2018.06.001.
- Ecevit, A., Ince, D. A., Tarcan, A., Cabioglu, M. T., & Kurt, A. (2011). Acupuncture In Preterm Babies During Minor Painful Procedures. *Journal Of Traditional Chinese Medicine*, 31(4), 308-310.
- Gottschling, S., Meyer, S., Gribova, I., Distler, L., Berrang, J., Gortner, L., Graf, N., & Shamdeen, G. M. (2008). Laser Acupuncture In Children With Headache: A Double-Blind, Randomized, Bicenter, Placebo-Controlled Trial. *Pain*, 137(2), 405-412.
- Harris, M. L., Titler, M. G., & Struble, L. M. (2020). Acupuncture And Acupressure For Dementia Behavioral And Psychological Symptoms: A Scoping Review. *Western Journal Of Nursing Research*, 42(10), 867-880.
- Karadağ, S., & Ergin, Ç. (2022). Kemoterapiye Bağlı Bulantı ve Kusmada Akupresür Kullanımı. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(2), 359-364.
- Karakaya, A. G., & Topan, A. (2022). Yenidoğanlarda Ağrının Azaltılması Ve Konforun Sağlanmasında Kullanılan Nonfarmakolojik Yöntemler. *Unika Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(2), 296-308.
- Kovich, F. (2019). A New Definition Of An Acupuncture Meridian. *Journal Of Acupuncture And Meridian Studies*, 12(1), 37-41.
- Kwon, C.-Y., & Lee, B. (2018). Acupuncture Or Acupressure On Yintang (EX-HN 3) For Anxiety: A Preliminary Review. *Medical Acupuncture*, 30(2), 73-79.
- Landgren, K., Kvorning, N., & Hallström, I. (2010). Acupuncture Reduces Crying In Infants With Infantile Colic: A Randomised, Controlled, Blind Clinical Study. *Acupuncture In Medicine*, 28(4), 174-179.
- Lee E. J., & Frazier, S. K. (2011). The efficacy of acupressure for symptom management: a systematic review. *Journal of pain and symptom management*, 42(4), 589-603.
- Lin, Y.-C., & Tung, C. (2014). Acupuncture Qi Flow And Points Measurement. *Acupuncture For Pain Management*, 153-158.

- Mecdi, M., & Rathfisch, G. (2013). Gebelikte Oluşan Rahatsızlıklarda Kanıta Dayalı Uygulamalar. FN Hem. Derg, 21(2), 129-138.
- Rodríguez-Mansilla, J., González López-Arza, M. V., Varela-Donoso, E., Montanero-Fernández, J., González Sánchez, B., & Garrido-Ardila, E. M. (2015). The effects of ear acupressure, massage therapy and no therapy on symptoms of dementia: a randomized controlled trial. Clinical Rehabilitation, 29(7), 683-693.
- Oğul, T., & Kurt, F. Y. (2021). Effect Of Acupressure On Procedural Pain Before Heel Lancing İn Neonates. Journal Of Traditional Chinese Medicine.
- Olgun, A. B. (2020). Yenidoğan Yoğun Bakım Ünitesinde Aydınlık-Karanlık Döngüsü Oluşturmanın Prematüre Bebekler Üzerinde Etkisinin İncelenmesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü].
- Özkan, T. K., & Balcı, S. (2018). Çocuklarda Ağrı Kontrolünde Akupresür Kullanımı. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 7(1), 234-239.
- Rivers, W. E., & Zollman, F. (2013). Reliability Of Surface Acupuncture Point Location. Medical Acupuncture, 25(2), 134-140.
- Sevil, Ü., Özbaş, N., ve Kurt, B. Ç. (2023). Hemşirelikte Tamamlayıcı Ve Alternatif Tedaviler. Akademisyen Kitabevi.
- Şafak, M. (2021). Yenidoğanlarda Topuk Kanı Alma İşleminde Uygulanan Oral Glikoz ve Ayak Refleksolojisinin Ağrı Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ünver, F., & Arslan, F. T. (2019). Yenidoğanda Ağrı Pain İn Newborn. Pediatric Practice And Research, 7(Ek), 97-102.
- Yüce, G. E., & Muz, G. (2020). Kanser Hastalarında Görülen Bulantı Ve Kusma Semptomlarının Yönetimi. Nevşehir Bilim Ve Teknoloji Dergisi, 9(2), 116-124.
- Zheng, C. H., Zhang, M. M., Huang, G. Y., & Wang, W. (2012). The Role Of Acupuncture İn Assisted Reproductive Technology. Evidence-Based Complementary And Alternative Medicine, 2012(1), 543924.
-

SAĞLIK BİLİMLERİNDE GÜNCEL BAŞLIKLAR - V

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Adnan AYAN

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cihat ÖNER

YAZARLAR

Prof. Dr. Yaşar GÖZ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cihat ÖNER

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Cihat ÖNER

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Fatih DEMIREL

Öğr. Gör. Esin AKARSU ORUNÇ

Öğr. Gör. Cercis Atahan ATLI

Ayşegül ÖNER

Hatice ÖZTÜRK

Nuran KAZUT

Muhammed BİCAN

Veli Burak ÖZ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-107-1

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1 KAYNAKÇA

Ali, S. A. M., Doherty, P. J., & Williams, D. F. (1994). The mechanisms of oxidative degradation of biomedical polymers by free radicals. *Journal of Applied Polymer Science*, 51, 1389–1398.

Amato-Lourenço, L. F., Carvalho-Oliveira, R., Júnior, G. R., dos Santos Galvão, L., Ando, R. A., & Mauad, T. (2021). Presence of airborne microplastics in human lung tissue. *Journal of Hazardous Materials*, 416, 126124.

Anderson, J. M., & McNally, A. K. (2011). Biocompatibility of implants: lymphocyte/macrophage interactions. *Seminars in Immunopathology*, 33, 221–233.

Andrady, A. L. (2017). The plastic in microplastics: A review. *Marine pollution bulletin*, 119(1), 12-22.

Bischoff, F. (1972). Organic polymer biocompatibility and toxicology. *Clinical Chemistry*, 18(9), 869–894.

Carr, K. E., Hazzard, R. A., Reid, S., & Hodges, G. M. (1996). The effect of size on uptake of orally administered latex microparticles in the small intestine and transport to mesenteric lymph nodes. *Pharmaceutical Research*, 13(8), 1205–1209.

Champion, J. A., Walker, A., & Mitragotri, S. (2008). Role of particle size in phagocytosis of polymeric microspheres. *Pharmaceutical Research*, 25, 1815–1821.

Chen, T., Langer, R., & Weaver, J. C. (1999). Charged microbeads are not transported across the human stratum corneum in vitro by short high-voltage pulses. *Bioelectrochemistry and Bioenergetics (Lausanne, Switzerland)*, 48(1), 181–192.

- Delon, L., Gibson, R. J., Prestidge, C. A., & Thierry, B. (2022). Mechanisms of uptake and transport of particulate formulations in the small intestine. *Journal of Controlled Release: official Journal of the Controlled Release Society*, 343, 584–599.
- Eldridge, J. H., Hammond, C. J., Meulbroek, J. A., Staas, J. K., Gilley, R. M., & Tice, T. R. (1990). Controlled vaccine release in the gut-associated lymphoid tissues. I. Orally administered biodegradable microspheres target the peyer's patches. *Journal of Controlled Release*, 11, 205–214.
- Foley, C. J., Feiner, Z. S., Malinich, T. D., & Höök, T. O. (2018). A meta-analysis of the effects of exposure to microplastics on fish and aquatic invertebrates. *Science of the Total Environment*, 631-632, 550-559. <https://doi.org/10.1016/j.scitotenv.2018.03.046>
- Gao, Q.-P., Hansen, B., & Seljelid, R. (1997). Influence of size, dosage, and surface structure on clearance and tissue distribution of intravenous microspheres. *Drug Delivery*, 4, 93–99.
- Hamoir, J., Nemmar, A., Halloy, D., Wirth, D., Vincke, G., Vanderplasschen, A., Nemery, B., & Gustin, P. (2003). Effect of polystyrene particles on lung microvascular permeability in isolated perfused rabbit lungs: role of size and surface properties. *Toxicology and Applied Pharmacology*, 190(3), 278–285.,
- Handy, R. D., Henry, T. B., Scown, T. M., Johnston, B. D., & Tyler, C. R. (2008). Manufactured nanoparticles: their uptake and effects on fish—A mechanistic analysis. *Ecotoxicology*, 17, 396–409.
- Hartenstein, V., & Martinez, P. (2019). Phagocytosis in cellular defense and nutrition: a food-centered approach to the evolution of macrophages. *Cell and Tissue Research*, 377, 527–547.
- Horton, A. A., & Dixon, S. J. (2018). Microplastics: An introduction to environmental transport processes. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Water*, 5(2), e1268.
- Hussain, N., Jaitley, V., & Florence, A. T. (2001). Recent advances in the understanding of uptake of microparticulates across the gastrointestinal lymphatics. *Advanced Drug Delivery Reviews*, 50(1-2), 107–142.
- Jani, P. U., McCarthy, D. E., & Florence, A. T. (1992). Nanosphere and microsphere uptake via Peyer's patches: observation of the rate of uptake in the rat after a single oral dose. *International Journal of Pharmaceutics*, 86, 239–246.
- Jani, P., Halbert, G. W., Langridge, J., & Florence, A. T. (2011). The uptake and translocation of latex nanospheres and microspheres after oral administration to rats. *Journal of Pharmacy and Pharmacology*, 41, 809–812.
- Jones, C. D. R., & Bull, J. R. (1987). Deposition and clearance of radiolabelled monodisperse polystyrene spheres in the calf lung. *Research in Veterinary Science*, 42, 82–91.
- Junge, K., Binnebösel, M., von Trotha, K. T., Rosch, R., Klinge, U. P., Neumann, U., & Lynen Jansen, P. (2012). Mesh biocompatibility: effects of cellular inflammation and tissue remodelling. *Langenbeck's Archives of Surgery*, 397, 255–270.
- Kanke, M., Simmons, G. H., Weiss, D. L., Bivins, B. A., & DeLuca, P. P. (1980). Clearance of ¹⁴¹Ce-labeled microspheres from blood and distribution in specific organs following intravenous and intraarterial administration in beagle dogs. *Journal of Pharmaceutical Sciences*, 69, 755–762.
- Keinänen, O., Dayts, E. J., Rodriguez, C., Sarrett, S. M., Brennan, J. M., Sarparanta, M., & Zeglis, B. M. (2021). Harnessing PET to track micro- and nanoplastics in vivo. *Scientific Reports*, 11, 11463.
- Koelmans, A. A., Redondo-Hasselerharm, P. E., Nor, N. H. M., & de Ruijter, V. N. (2019). Risk assessment of microplastic particles. *Nature Reviews Materials*, 4(6), 477-487. <https://doi.org/10.1038/s41578-019-0122-1>

- Kojima, K. (1975). Interaction between polymeric materials and tissue – biodeterioration of polymeric materials. *The Bulletin of Tokyo Medical and Dental University*, 22(4), 263–272.
- Kulkarni, R. K. (1965). Brief review of biochemical degradation of polymers. *Polymer Engineering and Science*, 5, 227–230.
- LeFevre, M. E., Boccio, A. M., & Joel, D. D. (1989). Intestinal uptake of fluorescent microspheres in young and aged mice. *Experimental Biology and Medicine*, 190, 23–27.
- LeFevre, M. E., Hancock, D. C., & Joel, D. D. (1980). Intestinal barrier to large particulates in mice. *Journal of Toxicology and Environment Health*, 6, 691–704.
- LeFevre, M. E., Olivo, R., Vanderhoff, J. W., & Joel, D. D. (1978). Accumulation of latex in Peyer’s patches and its subsequent appearance in villi and mesenteric lymph nodes. *Proceedings of the Society for Experimental Biology and Medicine*. Society for Experimental Biology and Medicine (New York, N.Y.), 159(2), 298–302.
- Makino, K., Yamamoto, N., Higuchi, K., Harada, N., Ohshima, H., & Terada, H. (2003). Phagocytic uptake of polystyrene microspheres by alveolar macrophages: effects of the size and surface properties of the microspheres. *Colloids Surfaces B Biointerfaces*, 27, 33–39.
- Moghimi, S. M., Porter, C. J. H., Muir, I. S., Illum, L., & Davis, S. S. (1991). Non-phagocytic uptake of intravenously injected microspheres in rat spleen: Influence of particle size and hydrophilic coating. *Biochemical and Biophysical Research Communications*, 177(2), 861–866.
- Morrow, P. E. (1973). Alveolar clearance of aerosols. *Archives of Internal Medicine*, 131(1), 101–108.
- Nelms, S. E., Barnett, J., Brownlow, A., Davison, N. J., Deaville, R., Galloway, T. S., Lindeque, P. K., Santillo, D., & Godley, B. J. (2019). Microplastics in marine mammals stranded around the British coast: ubiquitous but transitory? *Scientific Reports*, 9, 1075.
- Ogawara, K.-I., Yoshida, M., Furumoto, K., Takakura, Y., Hashida, M., Higaki, K., & Kimura, T. (1999). Uptake by hepatocytes and biliary excretion of intravenously administered polystyrene microspheres in rats. *Journal of Drug Targeting*, 7, 213–221.
- Öner AC, Kılınç OÖ (2021). Mikroplastiklerin zehirlilikleri; Sağlık Bilimlerinde Güncel Başlıklar I, 3-19. İKSAD Yayınevi, ANKARA.
- Powell, J. J., Thoree, V., & Pele, L. C. (2007). Diyet mikropartikülleri ve bunların gastrointestinal sistemin toleransı ve bağışıklık duyarlılığı üzerindeki etkisi. *British Journal of Nutrition*, 98, S59-S63.
- Prata, J. C. (2023). Microplastics and human health: Integrating pharmacokinetics. *Critical Reviews in Environmental Science and Technology*, 53(16), 1489-1511.
- Pritchard, J. N., Jefferies, S. J., & Black, A. (1988). Regional deposition of 2.5 to 5.0 µm polystyrene microspheres inhaled by women. *Annals of Occupational Hygiene*, 32, 939–946.
- Revel, M., Châtel, A., & Mouneyrac, C. (2018). Micro(nano)plastics: A threat to human health? *Current Opinion in Environmental Science & Health*, 1, 17–23.
- Rolland, A., Collet, B., Verge, R. L., & Toujas, L. (1989). Blood clearance and organ distribution of intravenously administered polymethacrylic nanoparticles in mice. *Journal of Pharmaceutical Sciences*, 78(6), 481–484.
- Sanders, E., & Ashworth, C. T. (1961). A study of particulate intestinal absorption and hepatocellular uptake. *Experimental Cell Research*, 22, 137–145.

- Sarlo, K., Blackburn, K. L., Clark, E. D., Grothaus, J., Chaney, J., Neu, S., Flood, J., Abbott, D., Bohne, C., Casey, K., Fryer, C., & Kuhn, M. (2009). Tissue distribution of 20nm, 100nm and 1000nm fluorescent polystyrene latex nanospheres following acute systemic or acute and repeat airway exposure in the rat. *Toxicology*, 263(2-3), 117–126.
- Schwabl, P., Köppel, S., Königshofer, P., Bucsics, T., Trauner, M., Reiberger, T., & Liebmann, B. (2019). Detection of various microplastics in human stool. *Annals of Internal Medicine*, 171, 453.
- Simon, B. H., Ando, H. Y., & Gupta, P. K. (1995). Circulation time and body distribution of ¹⁴C-labeled amino-modified polystyrene nanoparticles in mice. *Journal of Pharmaceutical Sciences*, 84(10), 1249–1253.
- Simon, S. I., & Schmid-Schönbein, G. W. (1988). Biophysical aspects of microsphere engulfment by human neutrophils. *Biophysical Journal*, 53(2), 163–173.
- Siwach, S., Bharti, M., Yadav, S., Dolkar, P., Modeel, S., Yadav, P., ... & Negi, R. K. (2024). Unveiling the ecotoxicological impact of microplastics on organisms-the persistent organic pollutant (POP): A comprehensive review. *Journal of Contaminant Hydrology*, 104397.
- Slack, J. D., Kanke, M., Simmons, G. H., & Deluca, P. P. (1981). Acute hemodynamic effects and blood pool kinetics of polystyrene microspheres following intravenous administration. *Journal of Pharmaceutical Sciences*, 70(6), 660–664.
- Snipes, M. B., & Clem, M. F. (1981). Retention of microspheres in the rat lung after intratracheal instillation. *Environmental Research*, 24(1), 33–41.
- Snipes, M. B., Chavez, G. T., & Muggenburg, B. A. (1984). Disposition of 3-, 7-, and 13- μ m microspheres instilled into lungs of dogs. *Environmental Research*, 33, 333–342.
- Snipes, M. B., Olson, T. R., & Yeh, H. C. (1988). Deposition and retention patterns for 3-, 9-, and 15- μ m latex microspheres inhaled by rats and guinea pigs. *Experimental Lung Research*, 14, 37–50.
- Stock, V., Böhmert, L., Lisicki, E., Block, R., Cara-Carmona, J., Pack, L. K., Selb, R., Lichtenstein, D., Voss, L., Henderson, C. J., Zabinsky, E., Sieg, H., Braeuning, A., & Lampen, A. (2019). Uptake and effects of orally ingested polystyrene microplastic particles in vitro and in vivo. *Archives of Toxicology*, 93, 1817–1833.
- Stock, V., Fahrenson, C., Thuenemann, A., Dönmez, M. H., Voss, L., Böhmert, L., Braeuning, A., Lampen, A., & Sieg, H. (2020). Impact of artificial digestion on the sizes and shapes of microplastic particles. *Food and Chemical Toxicology*, 135, 111010.
- Szentkúti, L. (1997). Light microscopical observations on luminally administered dyes, dextrans, nanospheres and microspheres in the pre-epithelial mucus gel layer of the rat distal colon. *J. Control. Release*, 46, 233–242.
- Ta, A., & Babel, S. (2019). Microplastic pollution in surface water of the chao phraya river in ang thong area. *EnvironmentAsia*, 12(Special issue), 48-53.
- Tamargo, A., Molinero, N., Reinoso, J. J., Alcolea-Rodríguez, V., Portela, R., Bañares, M. A., Fernández, J. F., & Moreno-Arribas, M. V. (2022). PET microplastics affect human gut microbiota communities during simulated gastrointestinal digestion, first evidence of plausible polymer biodegradation during human digestion. *Scientific Reports*, 12, 528.
- Tan, H., Yue, T., Xu, Y., Zhao, J., & Xing, B. (2020). Microplastics reduce lipid digestion in simulated human gastrointestinal system. *Environmental Science Technology*, 54, 12285–12294.
- Tang, L., Thevenot, P., & Hu, W. (2008). Surface chemistry influences implant biocompatibility. *Current Topics in Medicinal Chemistry*, 8, 270–280.

- Vonarbourg, A., Passirani, C., Saulnier, P., & Benoit, J.-P. (2006). Parameters influencing the stealthiness of colloidal drug delivery systems. *Biomaterials*, 27, 4356–4373.
- Wagner, H. N., Rhodes, B. A., Sasaki, Y., & Ryan, J. P. (1969). Studies of the circulation with radioactive microspheres. *Investigative Radiology*, 4, 374–386.
- Whaley, S. L., Wolff, R. K., Muggenburg, B. A., & Snipes, M. B. (1986). Mucociliary clearance and particle retention in the maxillary and ethmoid turbinate regions of beagle dogs. *Journal of Toxicology and Environmental Health, Part A*, 19, 569–580.
- Williams, D. F. (1976). Corrosion of implant materials. *Annual Review of Materials Science*, 6, 237–266.
- Yan, Z., Liu, Y., Zhang, T., Zhang, F., Ren, H., & Zhang, Y. (2022). Analysis of microplastics in human feces reveals a correlation between fecal microplastics and inflammatory bowel disease status. *Environmental Science Technology*, 56, 414–421.
- Zhang, C., Wang, J., Zhou, A., Ye, Q., Feng, Y., Wang, Z., Wang, S., Xu, G., & Zou, J. (2021). Species-specific effect of microplastics on fish embryos and observation of toxicity kinetics in larvae. *Journal of Hazardous Materials*, 403, 123948.

2 KAYNAKÇA

- Akalan MA, Demirkan AÇ. Stereoloji ve Veteriner Hekimlikte Kullanım Alanları. *YYU Veteriner Fakültesi Dergisi*, 2013, 24 (2), 95 – 100.
- Aktürk Z, Odacı E, İkinci A, et all. Effect of Ginkgo biloba on brain volume after carotid artery occlusion in rats: a stereological and histopathological study. *Turk J Med Sci*. 2014; 44: 546-53.
- Baş O, Sönmez FO, Aslan A, et all. 2013. Pyramidal cell loss in the cornu ammonis of 32-day-old female rats following exposure to a 900Megahertz electromagnetic field during prenatal days. *Neuroquantology*. 2008; 4: 591-9.
- Canan S, Şahin B, Odacı E, Ünal B, Aslan H ve ark. Toplam hacim, hacim yoğunluğu ve hacim oranlarının hesaplanmasında kullanılan bir stereolojik yöntem: Cavalieri prensibi. *T Klin J Med Sci*. 2002; 22(S):7-14.
- Coggeshall RE. A consideration of neural counting methods. *Trends Neurosci*. 1992; 15: 9-13.
- Eriksen N, Rostrup E, Andersen K, et all. Application of stereological estimates head injuries using CT and MR scanning images. *Br J Radiol*. 2010; 83: 307- 17.
- Gomes FV, Mayer L, Massotti FP, et all. Low-level laser therapy improves peri-implant bone formation: resonance frequency, electron microscopy, and stereology findings in a rabbit model. *Int J Oral Maxillofac Surg*. 2015; 44: 245-51.
- Gundersen HJG, Bendtsen TF, Korbo L, et all. Some new, simple, and efficient stereological methods and their use in pathological research and diagnosis. *APMIS*. 1988; 96: 379-94.
- Gundersen HJG, Jensen EB. The efficiency of systematic sampling in stereology and its prediction. *J Microscopy*. 1987; 147(3)229-263.

Howard CV, Reed MG. Unbiased stereology: three-dimensional measurement in microscopy. Taylor & Francis. 2015; 34–9.

İkinci A, Odacı E, Baş O. Effects of ethyl pyruvate administration on female rats' pyramidal cells of cornu ammonis after brain ischemia: a stereological and histopathological study. Turk J Med Sci. 2013; 43: 354-61.

Keles M, Tozoglu U, Unal D, et all. Exfoliative cytology of oral mucosa in kidney transplant patients: a cytomorphometric study. Transplant Proc. 2011; 43: 871-5.

Koçyiğit A, Demircioğlu İ, Yılmaz O. Calculation of intracranial volume in Van cats by stereological method. Erciyes Univ Vet Fak Derg 2024; 21(1):50-54.

Maćkowiak M, Mordalska P, Dudys D, et all. Cocaine enhances ST8Siall mRNA expression and neural cell adhesion molecule polysialylation in the rat medial prefrontal cortex. Neuroscience. 2011; 186: 21-31.

Mayhew TM. A Review of recent advances in stereology for quantifying neural structure. J Neurocytol. 1992; 21: 313-328. 21.

Pazvant G, Sahın B, Kahvecioğlu Ko, et all. The volume fraction method for the evaluation of kidney: A stereological study. Ankara Üniv Vet Fak Derg. 2009; 56: 233-9.

Ünal B, Aslan H, Canan S, Şahin B, Kaplan S. Biyolojik Ortamlardaki Objelerin Sayımı Yapılırken Kullanılan Eski (tarafli) Metotların Önemli Hata Kaynakları ve Çözüm Önerileri. T Klin Tıp Bilimleri. 2002; 22, 1-6.

Yılmaz O, Tuğrul T. Van kedilerinde total beyin hacminin bilgisayarlı tomografi görüntüleri kullanılarak hesaplanması. Eurasian Journal of Biological and Chemical Sciences, 2019; 2(2), 42-46.

Yılmaz O. Van kedilerinde glandula lacrimalis'in bilgisayarlı tomografi görüntülerinden morfometrik incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi, 2021a; 16(1), 16-24. Doi: 10.17094/ataunivbd.835268

Yılmaz O. Computed tomographic imaging characteristics of the thyroid glands in clinically normal Van cats. Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 2021b; 27(5), 617-624. Doi: 10.9775/kvfd.2021.25972.

3 KAYNAKÇA

Ahuja, B., Klassen, A. F., Satz, R., Malhotra, N., Tsangaris, E., Venhlesca, M., & Fayed, N. (2013). A review of patients-reported outcomes for children and adolescents with obesity. Quality of Life Research, 22(6), 1136-1147.

Akman, M., Budak, S., & Kendir, M. (2004). Genel dahiliye polikliniğine başvuran hastalarda obezite sıklığı ve ilişkili sağlık problemleri. Marmara Medical Journal, 17(3), 113-120.

Altunkaynak, B. Z., & Özbek, E. (2006). Obezite: Nedenleri ve tedavi seçenekleri. Van Tıp Dergisi, 13(4), 138-142.

Avenell, A., Broom, J., Brown, T. J., Poobalan, A., Aucott, L., Stearns, S. C., Smith, W. C. S., Jung, R. T., Campbell, M. K., & Grant, A. M. (2004). Systematic review of the long-term effects and economic consequences of treatments for obesity and implications for health improvement. Health Technology Assessment, 8(21), 1-182.

Bayraktar, A. (2010). Obezite tedavisinde eczacının rolü ve katkısı. Meslek İçi Sürekli Eğitim Dergisi, 23-24, 106-110.

Bray, G. A., & Greenway, F. L. (1999). Pharmacological treatment of the overweight patient. Endocrine Reviews, 20(6), 805-875.

- Bray, G. A., Blackburn, G. L., Ferguson, J. M., Greenway, F. L., Jain, A. K., Mendel, C. M., Ryan, D. H., Schwartz, S. L., Scheinbaum, M. L., & Seaton, T. B. (1999). Sibutramine produces dose-related weight loss. *Obesity Research*, 7(2), 189-198.
- Buckett, W. R., Thomas, P. C., & Luscombe, G. P. (1988). The pharmacology of sibutramine hydrochloride (BTS 54 524), a new antidepressant which induces rapid noradrenergic down-regulation. *Progress in Neuro-Psychopharmacology and Biological Psychiatry*, 12(4), 575-584.
- Carek, P. J., & Dickerson, L. M. (2002). Current concepts in pharmacotherapy for obesity. *Clinical Family Practice*, 4(2), 427-449.
- Chan, J. M., Rimm, E. B., Colditz, G. A., Stampfer, M. J., & Willett, W. C. (1994). Obesity, fat distribution, and weight gain as risk factors for clinical diabetes in men. *Diabetes Care*, 17(9), 961-969.
- Dujovne, C. A., Zavoral, J. H., Rowe, E., & Bays, H. E. (2001). Effects of sibutramine on low-density lipoprotein cholesterol, high-density lipoprotein cholesterol, and triglyceride levels in obese patients with dyslipidemia: A pooled analysis of data from clinical trials. *American Heart Journal*, 142(3), 489-497.
- Finer, N. (2002). Sibutramine: Its mode of action and efficacy. *International Journal of Obesity*, 26(Suppl 4), S29-S33.
- Finkelstein, E. A., Trogdon, J. G., Cohen, J. W., & Dietz, W. (2009). Annual medical spending attributable to obesity: Payer-and service-specific estimates. *Health Affairs*, 28(5), w822-w831.
- Field, A. E., Coakley, E. H., Must, A., Spadano, J. L., Laird, N., Dietz, W. H., Rimm, E., & Colditz, G. A. (2001). Impact of overweight on the risk of developing common chronic diseases during a 10-year period. *Archives of Internal Medicine*, 161(13), 1581-1586.
- Friedman, M. A., & Brownell, K. D. (1996). Psychological correlates of obesity: Moving to the next research generation. In V. B. Van Hasselt & M. Hersen (Eds.), *Sourcebook of psychological treatment manuals for adult disorders* (pp. 477-499). Springer.
- Gülcan, E., & Özkan, A. (2006). Obezite. *Dumlupınar Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 10, 185-194.
- Hainer, V., & Hainerová, I. A. (2012). Do we need anti-obesity drugs? *Diabetes/Metabolism Research and Reviews*, 28(Suppl 2), 8-20.
- Hansen, D. L., Toubro, S., Stock, M. J., Macdonald, I. A., & Astrup, A. (1999). The effect of sibutramine on energy expenditure and appetite during chronic treatment without dietary restriction. *International Journal of Obesity*, 23(10), 1016-1024.
- Hind, M., & Galloway, J. (1999). Clinical experience with sibutramine. *European Journal of Clinical Pharmacology*, 54(11), 847-849.
- James, W. P. T., Astrup, A., Finer, N., Hilsted, J., Kopelman, P., Rössner, S., Saris, W. H. M., & Van Gaal, L. F. (2000). Effect of sibutramine on weight maintenance after weight loss: A randomized trial. *Lancet*, 356(9248), 2119-2125.
- Jordan, M. A. (2013). Interaction with drug and dietary supplements used for weight loss. In H. A. El-Shemy (Ed.), *Drug discovery* (pp. 107-155). InTech.
- Liu, Y. L., Trovato, M., Milan, A., Melloni, E., Biocca, S., & Argellati, F. (2002). Pharmacological mechanisms of sibutramine in the treatment of obesity. *European Journal of Pharmacology*, 452(1), 49-56.
- Lubrano, C., Genovesi, G., Specchia, P., Costantini, D., Mariani, S., Petrangeli, E., Lenzi, A., & Gnassi, L. (2013). Obesity and metabolic comorbidities: Environmental diseases? *Oxidative Medicine and Cellular Longevity*, 2013, Article 640673.

Matson, K. L., & Fallon, R. M. (2012). Treatment of obesity in children and adolescents. *Journal of Pediatric Pharmacology and Therapeutics*, 17(1), 45-57.

Orzano, A. J., & Scott, J. G. (2004). Diagnosis and treatment of obesity in adults: An applied evidence-based review. *Journal of the American Board of Family Medicine*, 17(5), 359-369.

Popkin, B. M., Kim, S., Rusev, E. R., Du, S., & Zizza, C. (2006). Measuring the full economic cost of diet, physical activity, and obesity-related chronic diseases. *Obesity Reviews*, 7(3), 271-293.

Serter, R. (2004). *Obezite atlası*. Ankara: Karakter Color Basımevi.

Smith, S. R., & Goulder, N. (2001). Advances in pharmacotherapy for obesity. *Journal of Family Practice*, 50(6), 505-512.

Tam, A. A., & Çakır, B. (2012). Birinci basamakta obeziteye yaklaşım. *Ankara Medical Journal*, 12(1), 37-44.

The practical guide: Identification, evaluation, and treatment of overweight and obesity in adults. (2000). NIH Publication.

World Health Organization. (2012). New data highlight increases in hypertension, diabetes incidence.

World Health Organization. (2013). Obesity and overweight fact sheet.

Zakrzewska, K. E., Cusin, I., Stricker-Krongrad, A., Boss, O., Ricquier, D., Jeanrenaud, B., & Rohner-Jeanrenaud, F. (1999). Induction of obesity and hyperleptinemia by central glucocorticoid infusion in the rat. *Diabetes*, 48(2), 365-370.

4 KAYNAKÇA

Agerholm, J. S. (2007). Inherited disorders in Danish cattle. *Apmis*, 115, 1-76.

Aksel, E. G., Daldaban, F., Arslan, K., Keçeli, H. H., & Akyüz, B. (2021). Türkiye’de Yetiştirilen Holştayn Melezi Sığırlarda BLAD ve FXID Hastalıklarının Araştırılması. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 18(1), 26-30.

Akyüz, B., & Arslan, K. (2009). Sığır yetiştiriciliğini tehdit eden kalıtsal hastalıklar. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 6(1), 43-51.

Akyüz, B., & Ertuğrul, O. (2006a). Holştayn Sığırlarında Sığır Lökosit Bağlanma Noksanlığı (SLBN) ve Tanı Yöntemleri. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 3(1), 57-60.

Akyüz, B., & Ertuğrul, O. (2006b). Veteriner hekimlikte kalıtsal bozuklukların belirlenmesinde kullanılan yöntemler. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 3(1), 53-56.

American Angus Association, (2019). American Angus Association® Contractural Arachnodactyly (CA) Fact Sheet. www.angusononline.org

Arthur, P. F., Renand, G., & Krauss, D. (2001). Genetic and phenotypic relationships among different measures of growth and feed efficiency in young Charolais bulls. *Livestock Production Science*, 68(2-3), 131-139.

Bilgen N. (2021). Klinik Genetik. Akyüz B., Yakan A., Çınar Kul B., Korkmaz Ağaoğlu B. (Eds). *Veteriner Genetik. Nobel Tıp Kitabevleri*. Ankara.

Braun, M., Struck, A. K., Reinartz, S., Heppelmann, M., Rehage, J., Eule, J. C., ... & Distl, O. (2019). Study of congenital Morgagnian cataracts in Holstein calves. *Plos one*, 14(12), e0226823.

- Cieřoch, A., Rutkowska, K., Oprzędek, J., & Poławski, E. (2017). Genetic disorders in beef cattle: a review. *Genes & genomics*, 39, 461-471.
- Citek, J., Rehout, V., Hajkova, J., & Pavkova, J. (2006). Monitoring of the genetic health of cattle in the Czech Republic. *Vet Med*, 51(6), 333-339.
- Dalir-Naghadeh, B., Seifi, H. A., & Farshid, A. A. (2004). Congenital bovine epitheliogenesis imperfecta: a report of three cases from Iran. *Journal of Veterinary Medicine Series A*, 51(9-10), 409-412.
- Denholm, L. J., & Cole, W. G. (1983). Heritable bone fragility, joint laxity and dysplastic dentin in Friesian calves: a bovine syndrome of osteogenesis imperfecta. *Australian Veterinary Journal*, 60(1), 9-17.
- El-Hamidi, M., Leipold, H. W., Vestweber, J. G. E., & Saperstein, G. (1989). Spinal muscular atrophy in Brown Swiss calves. *Journal of Veterinary Medicine Series A*, 36(1-10), 731-738.
- Freire-Maia, N., Pinheiro, M. (1984). *Ectodermal Dysplasias: A Clinical and Genetic Study*. Alan R. Liss, Inc, New York, 33–36.
- Gholap, P. N., Kale, D. S., & Sirothia, A. R. (2014). Genetic diseases in cattle: A review. *Research Journal of Animal, Veterinary and Fishery Sciences*, 2(2), 24-33.
- Gozdek, M., Mucha, S., Prostek, A., & Sadkowski, T. (2024). Selected Monogenic Genetic Diseases in Holstein Cattle—A Review. *Genes*, 15(8), 1052.
- Hansen, K. M., Krogh, H. V., Møller, J. E., & Elleby, F. (1988). Liggekalve-syndromet hos RDM: En ny arvelig kvaegsygdom. *Dansk Veterinaertidsskrift*, 71.
- Healy, P. J. (1992). Bovine leucocyte adhesion deficiency (BLAD)—another genetic defect of Holstein/Friesians. *Australian Veterinary Journal*, 69(8), 190–190.
- Healy, P. J., Harper, P. A. W., & Dennis, J. A. (1990). Bovine citrullinaemia: a clinical, pathological, biochemical and genetic study. *Australian Veterinary Journal*, 67(7), 255-258.
- Hollmann, A. K., Wemheuer, W. E., Brenig, B., Schütz, E., & Beck, J. (2016). P6029 Congenital cataract formation in Holstein Friesian cattle. *Journal of Animal Science*, 94(suppl_4), 163–163.
- Kehrli, M. E., Ackermann, M. R., Shuster, D. E., van der Maaten, M. J., Schmalstieg, F. C., Anderson, D. C., & Hughes, B. J. (1992). Bovine leukocyte adhesion deficiency. Beta 2 integrin deficiency in young Holstein cattle. *The American Journal of Pathology*, 140(6), 1489–1492.
- Kelberman, D., Islam, L., Lakowski, J., Bacchelli, C., Chanudet, E., Lescai, F., ... & Sowden, J. C. (2014). Mutation of SALL2 causes recessive ocular coloboma in humans and mice. *Human molecular genetics*, 23(10), 2511-2526.
- Konovalova, E. N., Kostyunina, O. V., & Gladyr, E. A. (2020). Control over the inherited diseases of Ayrshire and Aberdeen Angus cattle breeds on the Russian Federation territory. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 421, No. 5, p. 052043). IOP Publishing.
- Kriegesmann, B., Jansen, S., Baumgartner, B. G., & Brenig, B. (1997). Partial Genomic Structure of the Bovine CD18 Gene and the Refinement of Test for Bovine Leukocyte Adhesion Deficiency. *Journal of Dairy Science*, 80(10), 2547–2549.
- Kroneman, J., Mey, G. J. W. v. d., & Helder, A. (2010). Hereditary Zinc Deficiency in Dutch Friesian Cattle. *Zentralblatt Für Veterinärmedizin Reihe A*, 22(3), 201–208.
- Krump, L., O'Grady, L., Lorenz, I., & Grimes, T. (2014). Congenital cataracts in an Ayrshire herd: a herd case report. *Irish Veterinary Journal*, 67(1), 2.

Kunz, E., Rothhammer, S., Pausch, H., Schwarzenbacher, H., Seefried, F. R., Matiasek, K., ... & Medugorac, I. (2016). Confirmation of a non-synonymous SNP in PNPLA8 as a candidate causal mutation for Weaver syndrome in Brown Swiss cattle. *Genetics Selection Evolution*, 48, 1-14.

Lab Animal (2005, May). Diagnosis | Epitheliogenesis imperfecta: a hereditary cutaneous disorder of cattle. *Lab Animal*.

Leipold, H. W., Adrian, R. W., Huston, K., Trotter, D. M., Dennis, S. M., & Guffy, M. M. (1969). Anatomy of hereditary bovine syndactylism. I. Osteology. *Journal of Dairy Science*, 52(9), 1422-1431.

Machen, M., Montgomery, T., Holland, R., Braselton, E., Dunstan, R., Brewer, G., & Yuzbasiyan-Gurkan, V. (1996). Bovine Hereditary Zinc Deficiency: Lethal Trait a 46. *Journal of Veterinary Diagnostic Investigation*, 8(2), 219–227.

McClure, M., Kim, E., Bickhart, D., Null, D., Cooper, T., Cole, J., ... & Sonstegard, T. (2013). Fine mapping for Weaver syndrome in Brown Swiss cattle and the identification of 41 concordant mutations across NRCAM, PNPLA8 and CTTNBP2. *PLoS One*, 8(3), e59251.

Moura, E., Rotenberg, I. S., & Pimpão, C. T. (2019). X-Linked Hypohidrotic Ectodermal Dysplasia—General Features and Dental Abnormalities in Affected Dogs Compared With Human Dental Abnormalities. *Topics in Companion Animal Medicine*, 35, 11–17.

NADIS (2024). Complex Vertebral Malformation (CVM). <https://www.nadis.org.uk/disease-a-z/cattle/complex-vertebral-malformation-cvm/>

Parkinson, N. J., Baumer, D., Rose-Morris, A., & Talbot, K. (2008). Candidate screening of the bovine and feline spinal muscular atrophy genes reveals no evidence for involvement in human motor neuron disorders. *Neuromuscular Disorders*, 18(5), 394–397.

Semen, Z., Karakas, V., & Guvenc-Bayram, G. (2024). A novel method for reliable and rapid detection of BC, BLAD, CVM, and DUMPS in cattle. *Revista Brasileira de Zootecnia*, 53, e20230054.

TAGEM, (2024a). 2022, 2023 ve 2024 yılı İthalat İzni Verilen Dondurulmuş Sperma Boğa Listesi.

TAGEM, (2024b). Üreme Ürünleri (Sperma, Ovum ve Embriyo) İthalat Talimatı.

[https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Belgeler/Talimatlar/2024%20YILI/%C3%9Creme%20%C3%9Cr%C3%BC nleri/2024+YILI+UREME+URUNLERI+\(SPERMA,+OVUM+VE+EMBRIYO\)+ITHALAT+TALIMATI.docx](https://www.tarimorman.gov.tr/HAYGEM/Belgeler/Talimatlar/2024%20YILI/%C3%9Creme%20%C3%9Cr%C3%BC nleri/2024+YILI+UREME+URUNLERI+(SPERMA,+OVUM+VE+EMBRIYO)+ITHALAT+TALIMATI.docx)

Tüzemen, N., & Bilgici, M. Ç. (2018). Kastamonu'da Yetiştirilen Sığırlarda Görülen Genetik Hastalıklar ve Kalıtsal Kusurlar. *Kastamonu University Journal of Engineering and Sciences*, 4(1), 34-44.

Vătăşescu, R., Georgescu, S. E., Kevorkian, S., Manea, M. A., Rebedea, M., Dinischiotu, A., ... & Costache, M. (2006). Citrullinemia diagnostics on cattle breed. *Zooth Biotech*, 39, 127-130.

VHLgenetics (2024). Bulldog Dwarfism (Chondrodysplasia) – Dexter. <https://vhlgenetics.com/product/r340-bulldog-dwarfism-chondrodysplasia-dexter/>

Wohlfart, S., Meiller, R., Hammersen, J., Park, J., Menzel-Severing, J., Melichar, V. O., Huttner, K., Johnson, R., Porte, F., & Schneider, H. (2020). Natural history of X-linked hypohidrotic ectodermal dysplasia: a 5-year follow-up study. *Orphanet Journal of Rare Diseases*, 15(1), 7.

Yadegari, M., Vahed, E., Ashtari, M. S., Tavakol, S., & Khamesipour, F. (2013). Report of congenital syndactyly (mule foot) in cattle. *Global Veterinaria*, 10(4), 464–466.

Zhang, X., Hirschfeld, M., Beck, J., Kupke, A., Köhler, K., Schütz, E., & Brenig, B. (2020). Osteogenesis imperfecta in a male holstein calf associated with a possible oligogenic origin. *Veterinary Quarterly*, 40(1), 58–67.

5 1. KAYNAKÇA

Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Akyıldız, G., Orunç Kiliñç, Ö., Oktay Ayan, Ö., & Ercan, K. (2023b). Preliminary investigation of the prevalence and genotype distribution of *Cryptosporidium* spp., and *Giardia duodenalis* in cats in Siirt, Turkey. *Acta Veterinaria*, 73(3), 317-324.

Aslan Çelik, B., Çelik, Ö. Y., Ayan, A., Kiliñç, Ö. O., Görmez, G., Ayan, Ö. O., Ercan, K., & Akyıldız, G. (2023c). *Cryptosporidium* infection of stray cats in Mardin Province, Southeastern Anatolia region, Turkey. *Animal Research International*, 20(1), 4876–4883.

Aslan Çelik, B., Çelik, Ö., Ayan, A., Orunç Kiliñç, Ö., Akyıldız, G., İrak, K., Selçuk, M., Ercan, K., Baldaz, V., & Oktay Ayan, Ö. (2023a). Occurrence and genotype distribution of *Cryptosporidium* spp., and *Giardia duodenalis* in sheep in Siirt, Turkey. *Polish journal of veterinary sciences*, 26(3).

Ayan, A., & Orunç Kiliñç, Ö. (2020). Prevalence of *Cryptosporidium* spp. in Diarrheic Dogs in Van Province. *Türkiye Klinikleri*, 11(2), 64-68.

Ayan, A., Celik, B. A., Celik, O. Y., Akyıldız, G., Kilinc, O. O., Ayan, O. O., ... & Uslu, U. (2024). First Report of Zoonotic *Cryptosporidium parvum* Subtype IIaA15G2R1 in Dogs in Türkiye.

Ceylan, O., Xuan, X., Sevinc, F. (2021). Primary tick-borne protozoan and rickettsial infections of animals in Turkey. *Pathogens*, 10(2): 231

Cunha FS, Peralta JM, Peralta RHS (2019). New insights into the detection and molecular characterization of *Cryptosporidium* with emphasis in Brazilian studies: a review. *Rev Inst Med Trop São Paulo*. 61:e28.

Çelik, Ö. Y., Aslan Çelik, B., Ayan, A., Orunç Kiliñç, Ö., Ercan, K., Selçuk, M., Baldaz, V., & Oktay Ayan, Ö. (2023a). Microscopic and Molecular Prevalence of *Cryptosporidium* spp. in Lambs in Siirt, Turkey. *Egyptian Journal of Veterinary Sciences*, 54(5), 855-861.

Çelik, Ö. Y., Koçhan, A., Aslan Çelik, B., Ayan, A., Akyıldız, G., Orunç Kiliñç, Ö., Ercan, K., Baldaz, V., & Oktay Ayan, Ö. (2023b). *Cryptosporidium* spp. in Dogs-Prevalence and Genotype Distribution. *Acta Scientiae Veterinariae*, 51.

Çelik, Ö. Y., Şahin, T., Aslan Çelik, B., Orunç Kiliñç, Ö., Ayan, A., Akyıldız, G., Oktay Ayan, Ö., Göz, Y., İrak, K., & Görmez, G. (2023c). Prevalence and molecular characterization of *Cryptosporidium* spp. in calves in the Siirt Province, Türkiye. *Acta Veterinaria Brno*, 92(3), 243-250.

De Oliveira Lemos, F., Almosny, N. P., Soares, A. M. B. and Alencar, N. X. (2012). *Cryptosporidium* species screening using Kinyoun technique in domestic cats with diarrhea. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 14(2): 113 – 117.

Ertaş, F., & Ayan, A. (2021). Detection of *Cryptosporidium* spp. in Calves through Nested PCR and Kinyoun's Acid-fast Methods in Iğdır, Turkey. *International Journal of Ecosystems and Ecology Science*, 11(4): 791-796.

Eze UU, Ezeh IO, Nzeakor TA, Attama SC, Ezenduka EV, Onah DN (2019). Prevalence and risk factors associated with *Cryptosporidium* spp. infection in local breed of dogs in Enugu State, Nigeria. *Vet World*. 12(5):729-34.

Feng Y, Ryan UM, Xiao L (2018) Genetic diversity and population structure of *Cryptosporidium*. *Trends Parasitol* 34:997–1011.

Feng Y, Torres E, Li N, Wang L, Bowman D, Xiao L. Baskın *Cryptosporidium parvum* alt tipi IIaA15G2R1'in popülasyon genetik karakterizasyonu. *Int J Parazitol*. 2013;43(14)::1141–7.

- Kılınç, Ö. O., Yılmaz, A. B., GÖZ, Y., Özkan, C., & Denizhan, V. (2018). Determination of *Cryptosporidium* spp. in Van cats by nested PCR1. *Med. Weter*, 74(7), 456-459.
- Koompapong, K., Mori, H., Thammasonthijarern, N., Prasertbun, R., Pintong, A. R., Popruk, S., Rojekittikhun, W., Chaisiri, K., Sukthana, Y., Mahittkorn, A. (2014). Molecular identification of *Cryptosporidium* spp. in seagulls, pigeons, dogs, and cats in Thailand. *Parasite*, 21: 52.
- Korkmaz, U. F., Gökpinar, S., Yıldız, K. (2016). Prevalence of intestinal parasites in cats and their importance in terms of public health. *Türkiye Parazitoloji Dergisi*, 40(4): 194 – 198.
- Li, W., Li, Y., Song, M., Lu, Y., Yang, J., Tao, W., Jiang, Y., Wan, Q., Zhang, S., Xiao, L., 2015. Prevalence and genetic characteristics of *Cryptosporidium*, *Enterocytozoon bieneusi* and *Giardia duodenalis* in cats and dogs in Heilongjiang province, China. *Veterinary Parasitology*, 208(3-4): 125 – 134.
- Mcglade, T. R., Robertson, I. D., Elliot, A. D., Read, C., Thompson, R. C. A. (2003). Gastrointestinal parasites of domestic cats in Perth, Western Australia. *Veterinary Parasitology*, 117(4): 251 – 262.
- Mtambo, M. M., Nash, A. S., Blewett, D. A., Smith, H. V., Wright, S. (1991). *Cryptosporidium* infection in cats: prevalence of infection in domestic and feral cats in the Glasgow area. *The Veterinary Record*, 129(23): 502 – 504.
- Rambozzi, L., Menzano, A., Mannelli, A., Romano, S. and Isaia, M. C. (2007). Prevalence of cryptosporidian infection in cats in Turin and analysis of risk factors. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 9(5): 392 – 396.
- Ranjbar R, Mirhendi H, Izadi M, Behrouz B, Mohammadi MR (2018). Molecular identification of *Cryptosporidium* spp. in Iranian dogs using seminested PCR: a first report. *Vector Borne Zoonotic Dis*. 18(2):96–100.
- Robertson, I. D., Irwin, P. J., Lymbery, A. J. and Thompson, R. C. A. (2000). The role of companion animals in the emergence of parasitic zoonoses. *International Journal for Parasitology*, 30(12-13): 1369 – 1377.
- Ryan U, Fayer R, Xiao L (2014). *Cryptosporidium* species in humans and animals: current understanding and research needs. *Parasitology*. 141: 1667–1685.
- Santín, M., Trout, J. M., Vecino, J. A. C., Dubey, J. P., Fayer, R. (2006). *Cryptosporidium*, *Giardia* and *Enterocytozoon bieneusi* in cats from Bogota (Colombia) and genotyping of isolates. *Veterinary Parasitology*, 141(3- 4): 334 – 339.
- Shukla, R., Giraldo, P., Kraliz, A., Finnigan, M., Sanchez, A. L. (2006). *Cryptosporidium* spp. and other zoonotic enteric parasites in a sample of domestic dogs and cats in the Niagara region of Ontario. *Canadian Veterinary Journal*, 47(12): 1179 –1184.
- Sotiriadou, I., Pantchev, N., Gassmann, D., Karanis, P. (2013). Molecular identification of *Giardia* and *Cryptosporidium* from dogs and cats. *Parasite*, 20: 8.
- Uchenna JG, Mercy EI, Stella S, Onyema OI, Ukamaka UE, Chinweoke ONB, et al. (2018). Comparison of Molecular and Conventional Methods of Detecting *Cryptosporidium parvum* in Seropositive HIV patient's fecal Specimens. *IJMSHR2*:165-81
- Xiao L, Singh A, Limor J, Graczyk TK, Gradus S, Lal AA, (2001) Molecular characterization of *Cryptosporidium* oocysts in samples of raw surface water and wastewater. *Applied and Environmental Microbiology* 67, 1097-1101.
- Yılmaz, A. B., Kılınç, Ö. O., Göz, Y., & Denizhan, V. (2017). Van İlinde Dışkı Muayenesine Göre Sokak Köpeklerinde Görülen Mide-Bağırsak Parazitleri. *Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(2), 425-429.
- Yılmaz, A. B., Goz, Y., Kilinc, O. O., & Denizhan, V. (2020). Molecular detection of *Neospora caninum* from naturally infected dogs in van province, east Turkey. *Indian Journal of Animal Research*, 54(8), 1034-1038.

PLANLAMA VE TASARIMDA

YENİ YAKLAŞIMLAR

EDİTÖR

Prof. Dr. Bedriye TUNÇSİPER

YAZARLAR

Prof. Dr. Aslı GÜNEŞ GÖLBAY

Prof. Dr. Devrim ÜNAY

Prof. Dr. Hakan DOYGUN

Prof. Dr. Murat Emre KARTAL

Prof. Dr. Veli ORTAÇEŞME

Doç. Dr. Birsen KESGİN ATAK

Doç. Dr. Murat MUVAFIK

Doç. Dr. Neslihan DOYGUN

Doç. Dr. Onurcan ÇAKIR

Doç. Dr. Pınar KILIÇ ÖZKAN

Doç. Dr. Sibel MACİT İLAL

Dr. Öğr. Üyesi Ayça ARSLAN

Dr. Öğr. Üyesi Umut ERDEM

Öğr. Gör. Dr. Funda ANKAYA

Dr. Ebru MANAVOĞLU

Yüksek Müh. Mimar Yücel Ceylan SAĞIR

Peyzaj Yüksek Mimarı Atakan PİRLİ

Peyzaj Yüksek Mimarı İlğaz EKŞİ

Mimar Begüm BARBAROSOĞLU

Mimar Feray KARACA

Mimar Hayrunnisa TÜRAN

Peyzaj Mimarı Bahar ULAŞZADE

Peyzaj Mimarı Gamze KARAÇAY

Peyzaj Mimarı Pervin DEMİR

Peyzaj Mimarı Sena DURUR

Peyzaj Mimarı Serra ÇAKIR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-073-9

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1 KAYNAKÇA

Anonim, 1987. our_common_futurebrundtlandreport1987.pdf

Anonim, 2016. WorldWatch Enstitüsü Dünyanın Durumu 2016. Bir Kent Sürdürülebilir Olabilir mi? Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları. 1. Basım, İstanbul.

Anonim, 2018. İzmir Yeşil Altyapı Stratejisi, İzmir Büyükşehir Belediyesi.
<https://melesyarisma.izmir.bel.tr/CKYuklenen/2-3.pdf>

Anonim 2022a, Towards European Circular Cities: A Guide for Developing a Circular City Strategy 2023_Aguide for developing a circular city.pdf

Anonim, 2022b. The 15 Circular Steps for Cities. Third Edition European Commission. the-15-circular-steps-for-cities-2022.pdf

Anonim 2024. Circular Cities Declaration. CCD-Report-2024.pdf

Büyükbayraktar, N., Özyavuz, M.,Aslan, F.Ç.2022. Yeni Bir Kentsel Altyapı Yaklaşımı: Yeşil-Gri (Hibrit) Altyapı Sistemleri. Yeşil Altyapı. Editör: Gökçen Bayrak İksad. Publishing House.

Göksu Ç., 2012. Eko-Kent. Kentsel Planlama Ansiklopedik Sözlük. Derleyen Melih Ersoy. Ninova Yayınları. İstanbul.

Manavoğlu, E., 2013. Antalya Kenti Yeşil Alanlarının Çok Ölçütlü Analizi ve Planlama Stratejilerinin Geliştirilmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi Akdeniz Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Antalya.

Manavoğlu, E. ve Ortaçesme, V., 2013. Antalya Kenti Yeşil Alanlarının Çok Ölçütlü Analizi ve Planlama Stratejilerinin Geliştirilmesi. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, Cilt:28, Sayı:1 S.11-19.

Kılıçaslan, 2010, Kent Ekonomisi, Ninova Yayınları, İstanbul.

Kışlalıoğlu, M. ve Berkes, F., 2003. Ekoloji ve Çevre Bilimleri. Dördüncü Basım. Remzi Kitabevi. İstanbul.

www.cabe.org.uk

2 KAYNAKÇA

Aça, M., 2018. Türk Halk İnanışlarında Tekinsiz Mekân Algısı ve Doğu Karadeniz Bölgesi Memoratlarına Yansımaları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55). <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185537176>

Akkurt, M. ve Şinoforoğlu, T., 2023. Spor için seyirci, seyirci için spor: Roma'da atlı araba yarışları ve gladyatör dövüşleri. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 28(2), 92-101. <https://doi.org/10.53434/gbesbd.1161694>

Aydın, D.U., 2019. İslamiyet öncesi eski Türk inanışları veya mitolojisi ile antik dönem (Yunan veya Roma) mitolojisinin karşılıklı olarak değerlendirilmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6), 137-146.

Atik, G., Çelik, E.G., Güç, E., and Tural, N., 2016. Psikolojik danışman adaylarının yapılandırılmış akran grup süpervizyonu sürecindeki metafor kullanımına ilişkin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(2), 597-619. doi:10.12984/egeefd.280759

Bahadır, M., 2022. Mitolojiden Felsefeye Doğa-İnsan İlişkisi. *Felsefe Dünyası Dergisi*, Sayı: 76, Kış 2022, ss. 135-157. ISSN 1301-0875.

Bahn, P.G., 2010. Prehistoric rock art: Polemics and progress. Myths and meanings. Cambridge University Press. doi:10.1017/CBO9780511761454

Baysal, S., 2023. Salgın hastalıklarla dini başa çıkmada geleneksel tedavi sistemlerinin yeri ve önemi. *TAM Akademi Dergisi*, 2(2), 194-211. doi:10.58239/tamde.2023.04.003.x

Bonari, G., Fiaschi, T., Fanfarillo, E., Roma-Marzio, F., Sarmati, S., Banfi, E., Biagioli, M., Zerbe, S., and Angiolini, C., 2021. Remnants of naturalness in a reclaimed land of central Italy. *Italian Botanist*, 11, 9-30. doi:10.3897/italianbotanist.11.62040

Can, Ş., 1994. *Klasik Yunan Mitolojisi*, 3. Baskı, İnkılap Kitabevi. ISBN975-1 O- 0696-1 94-34-Y-0051- 0694

Kef, E., 2018. Cinsiyet algısının mitsel kökeni. *Kaygı*, 31, 22-41. doi:10.20981/kaygi.472790

Çetinkaya, Ç., 2013. Eko-Kentler: Kent ve Doğa İlişkisinde Yeni Bir Sistem Tasarımı. *Turkish Journal of Scientific Reviews*(1), 12-16.

Çil, S., 2020. Yunan mitolojisindeki ceza kavramı üzerine genel bir bakış. *Çeşm-i Cihan: Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları E-Dergisi*, 7(1), 66-87. doi:10.30804/cesmicihan.754612

Gül, S., 2023. Mutlak gelir ve yaşam memnuniyeti: Nispi gelir ve sosyal referans gelir etkisinin aracılık rolü. *Politik Ekonomik Kuram, Özel Sayı*, 58-68. doi:10.30586/1316466

Güzel, B., 2017. Antik Yunan Mitolojisinde Theseus. *Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Aydın*.

Işık, Z., Kösece, A., 2024. Yunan Mitolojisinde Tasvir Edilen Hayvanların Sembol Bağlamında Değerlendirilmesi, *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 10(6): 832-840. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14249930>

Kitamura, N., Sasabe, E., Matsuzaki, S., Daibata, M., ve Yamamoto, T. (2020). Characterization of two newly isolated staphylococcus aureus bacteriophages from japan belonging to the genus silviavirus. *Archives of Virology*, 165(10), 2355-2359. <https://doi.org/10.1007/s00705-020-04749-6>

- Kızıldağ, H., 2019. Bir makale eleştirisi: "Türk reklamlarında mitolojik esintiler: Vestel ve Casper reklamlarının Yunan mitolojisi bağlamında göstergebilimsel analizi". JASS Studies - The Journal of Academic Social Science Studies, 77, Winter, 151-161.
- Köse, S., 2013. Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde 'Mitik Mekân' ve 'Mitik Zaman' Algısı. International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic, 8(1).
- Lévi-Strauss, C. (1979). Myth and meaning. Rain, (31), 11. <https://doi.org/10.2307/3032441>
- Luomala, K. and Campbell, J. (1950). The hero with a thousand faces. Journal of American Folklore, 63(247), 121. <https://doi.org/10.2307/537371>
- Mazı, F., 2008. Antik Çağda Düşüncenin Kentsel Mekâna Yansıması. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(10).
- Nurdan, G.T., 2023. Cumhuriyet dönemi Türk şiirinde mitoloji ve Salih Zeki Aktay örneği. Mavi Atlas, 11 (Cumhuriyet'in 100. Yılı Özel Sayısı), 43-50. doi:10.18795/gumusmaviatlas.1296232
- Özerol, Z. and Okray, Z., 2020. Yunan mitolojisinde Medusa'nın Gorgon dönüştürülmesi ve öldürülmesinin töre mitinin Foucault'a söylem analizi. Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi, 2(1), 48-53. doi:10.35365/ctjpp.20.2.7
- Özhancı, E., 2022. Mitolojik- Kültürel ve Sanatsal Bağlamda Toplumsal Belleğin İnşası. İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (INIJOSS), 11(2), 512-526. <https://doi.org/10.54282/inijoss.1114562>
- Roma-Marzio, F., Bedini, G., Müller, J.V., and Peruzzi, L., 2016. A critical checklist of the woody flora of Tuscany (Italy). Phytotaxa, 287(1), 1-135. doi:10.11646/phytotaxa.287.1.1
- Rosenberg, D., 2003. Dünya Mitolojisi Büyük Destan ve Söylenceler Antolojisi, 3. Baskı, İmge Kitabevi Yayınları.
- Tuğac, Ç., 2019. Sürdürülebilir ve İklim Değişikliğine Dayanıklı Kentleşme Bağlamında Kent Metabolizması Yaklaşımı. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, 28(1-2), s. 45-79.
- Topal, G., İspir, N., 2022. Kadim Tanrılardan Modern Tanrılara: 21. Yüzyıla Dair Mitolojik Bir Okuma. Kültür Araştırmaları Dergisi, 12, 232-252. <https://doi.org/10.46250/kulturder.1062717>
- Uluşık, Y.P., 2017. Türk ve dünya mitolojilerinde Sirius kültü. Mediterranean Journal of Humanities, VI/2, 345-365. doi:10.13114/MJH.2017.341

3 KAYNAKÇA

- Basaga, H.B., Kartal M.E. ve Bayraktar A., 2012. Reliability Analysis of Steel Braced Reinforced Concrete Frames with Semi-Rigid Connections, International Journal of Structural Stability and Dynamics, 12(5), 1250037. Doi:10.1142/S021945541250037X.
- Choong, K.K., De'nan F., Chew S.H. ve Hashim, N.S., 2023. Determination of Load Transfer Characteristics to Connections Between Cold-Formed Steel Truss and Supporting System, World Journal of Engineering, 20(6) 1239-1248. Doi 10.1108/WJE-03-2022-0121.
- Ekiz, 1995. Yapı Statiği I İzostatik Sistemler, 2. Basım, Seç Yayın Dağıtım, Uludağ ofset, İstanbul, s. 196-345.

- Fagerudd, S., 2022. Effect of Semi-Rigid Joints in Structural Steel Design, Thesis for a Bachelor of Engineering, 58s.
- Joseph, J.R. and Henderson, J.H., 2023. Concrete-Filled Steel Tube Truss Girders—a State-of-the-Art Review, *Journal of Engineering and Applied Science*, 70(49), 1-15. Doi:10.1186/s44147-023-00220-w.
- Karakaş, Z., Influence Of The Nonlinear Behavior Of Semi-Rigid Connections On The Analysis Of Low-Rise Steel Framed Structures, M.Sc Thesis, Middle East Technical University, Ankara, 2017.
- Kartal, M.E., 2004. The Effect of Partial Fixity at Nodal Points on the Behaviour of the Truss and Prefabricated Structures, M.D. Thesis, Zonguldak Karaelmas University, Graduate School of Natural and Applied Sciences, Zonguldak, Turkey, [In Turkish].
Doi:10.5281/zenodo.7133078.
- Kartal, M.E., Basaga, H.B., Bayraktar, A., Muvafık, M., 2010. Effects of Semi-Rigid Connection on Structural Responses. *Electronic journal of structural Engineering*, 10, 22-35.
- Panagant, N., Bureerat, S. ve Tai. K., 2018. Development of Frame Finite Element Model for Truss Structures with Semi-Rigid Connections, *Engineering and Applied Science Research*, 45(3): 188-195.
doi:10.14456/easr.2018.25.
- Rodda, E.D., The Analysis of Trusses with Semi-Rigid Joints. Purdue University, Ph.D., University Microfilms, Inc., Ann Arbor, Michigan, January, 1965.
- Satani, M., Joshi, D., 2023. Structural Performance of Semi-Rigid Connection Steel Frames, *International Journal of Research and Analytical Reviews (IJRAR)*, 10(2), 457-461. <https://doi.org/10.24237/djes.2022.15207>.
- Szopaa, K., Iwaniec, M., Iwaniec, J., 2020. Modelling and Identification of Bolted Truss Structure with the Use of Design of Experiment Approach, *Structures*. 27, 462-473. <https://doi.org/10.1016/j.istruc.2020.05.047>.
- Tang, Z., Li, Z. ve Wang, T., 2023a. Direct Prediction Method for Semi-Rigid Behavior of K-Joint in Transmission Towers Based on Surrogate Model, *International Journal of Structural Stability and Dynamics*, 23(03), 2350027. <https://doi.org/10.1142/S021945542350027X>
- Tang, Z., Li, Z, Wang, T., Lu, D. ve Tan, Y., 2023b. PDEM-Based Multi-Component and Global Reliability Evaluation Framework for Steel Tubular Transmission Towers with Semi-Rigid Connections. *Engineering Structures*, 295, 116838.
<https://doi.org/10.1016/j.engstruct.2023.116838>.
- Tang, Z., Wang, T. ve Li, Z., 2024. Probabilistic Bearing Capacity Assessment for Cross-Bracings, *Structural Engineering and Mechanics*, 89(3), 309-321. <https://doi.org/10.12989/sem.2024.89.3.309>.
- Tartaglione, L.C., 1991. *Structural Analysis*, International Editions, McGraw-Hill Book Co. - Singapore for manufacture and export, 528 pp.
- Tiainen, T. ve Heinisuo, M., 2014. Tubular Steel Truss Design Using Semi-rigid Joints, *Computing in Civil and Building Engineering*, 1287-1294. <https://doi.org/10.1061/9780784413616.160>.
- TS 648, 1982. Çelik Yapıların Hesap ve Yapım Kuralları, 1. Basım, TSE, Ankara.
- Türker, T., Kartal, M.E., Bayraktar, A. ve Muvafık, M., 2009. Assessment of Semi-Rigid Connections in Steel Structures by Modal Testing, *Journal of Constructional Steel Research*, 65, 1538-1547.
Doi:10.1016/j.jcsr.2009.03.002.

Venneri, G.A., Matteis, G.De ve Brando, G., 2023. Influence of Semi-Rigid Joints on the Seismic Performance of Single-Storey Steel Frames, *Proceedings in civil engineering*, 6 (3-4), 1440-1444.

<https://doi.org/10.1002/cepa.2261>.

Yao, H., Huang, Y., Ma, W., Liang, L. ve Zhao, Y., 2023. Dynamic Analysis of a Large Deployable Space Truss Structure Considering Semi-Rigid Joints. *Aerospace*, 10, 821, 1-19.

<https://doi.org/10.3390/aerospace10090821>.

4 KAYNAKÇA

Aksoy, T., Çabuk, A. (2018). Orman Yangını Sonrası Uzaktan Algılama Yöntemleri ile Yangın Şiddetinin Tespiti İzmir Menderes Orman Yangını Örneklemi. *Uluslararası Marmara Fen Ve Sosyal Bilimler Kongresi 2018 Bildiriler Kitabı*. 1221–1225.

Apraku, C. Y., Twumasi, Y. A., Ning, Z. H., Anokye, M., Loh, P. M., Armah, R. N. D., and Oppong, J. (2023). Mapping Fire Severity From Recent California Wildfires Using Satellite Imagery. *Int. Arch. Photogramm. Remote Sens. Spatial Inf. Sci.*

Bird, R. B., Bird, D. W., Coddig, B. F., Parker C. H., Jones, J. H., (2008). The “fire stick burning” Hypothesis: Australian Aboriginal Foraging Strategies, Biodiversity, and Antropogenic Fire Mosaics. *PNAS*, 105(39): 1-6.

Chuvieco, E., Martin, M. P., Palacios, A. (2002). Assessment of different spectral indices in the red-near-infrared spectral domain for burned land discrimination. *International Journal of Remote Sensing*, 23(3), 5103-5110.

Conard, S. G., Sukhinin, A. I., Stocks, B. J., Cahoon, D. R., Davidenko, E. P., Ivanova, G. A. (2002). Determining Effects of Area Burned and Fire Severity on Carbon Cycling and Emmissions in Siberia. *Climatic Change*, 55(1-2): 197-211.

Gürbüz, E. (2023). Uzaktan Algılama ile Yangın Şiddeti Belirlenmesinde Farklı İndekslerin Karşılaştırılması. *Harita Dergisi*, 170, 8-22.

Güney, C. O., Mert. A., Gülsoy, S. (2023). Orman Yangınları Sonrası Ekosistem Tabanlı Planlamaya Doğru: Yanma Derinliğinin Sınıflandırılması. *Afet ve Risk Dergisi*, 6(1), 206-225.

Gülçin, D. (2020). Orman Yangını Sonucunda Peyzaj Deseninde Meydana Gelen Parçalanmanın Peyzaj Metrikleri ile İncelenmesi.

Hammill, K. A., Bradstock, R. A. (2006). Remote sensing of fire severity in the Blue Mountains: influence of vegetation type and inferring fire intensity. *International Journal of Wildland Fire*, 15(2), 213-226.

Kaufman, Y. J. Tanre, D. (1992). Atmospherically resistant vegetation index (ARVI) for EOS-MODIS. *IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing*, 30(2), 261-270.

Kavgacı, A., Tavşanoğlu, Ç. (2010). Akdeniz Tipi Ekosistemlerde Yangın Sonrası Vejetasyon Dinamiği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi. Seri: A, Sayı: 2 (pp. 149–166)*.

Keeley, J. E. (2009). Fire İntensity, Fire Severity and Burn Severity: A Brief Review and Suggested Usage. *International Journal of Wildland Fire*, 18(1): 116-126.

Kesgin Atak, B., Ersoy Tonyaloğlu, E. (2020). Evaluating spectral indices for estimating burned areas in the case of İzmir/Turkey. *Eurasian Journal of Forest Science*, 1(1): 63-73.

Key, C. H., Benson, N. C. (2005). Landscape assessment: ground measure of severity, the Composite Burn Index; and remote sensing of severity, the Normalized Burn Ratio. FIREMON: Fire effects monitoring and inventory system, 2004.

Küçük, Ö. (2009). Yangın Ekolojisi. I. Orman Yangınları ile Mücadele Sempozyumu. 07-10 Ocak 2009, Antalya.

Lasaponara, R., Proto, A. M., Aromando, A., Cardettini, G., Varela, V., & Danese, M. (2019). On the Mapping of Burned Areas and Burn Severity Using Self Organizing Map and Sentinel-2 Data. IEEE Geoscience and Remote Sensing Letters, 17(5), 854–858.

Martin, M. P., Gomez, I., Chuvieco, E. (2006). Burnt Area Index (BAIM) for burned area discrimination at regional scale using MODIS data. Forest Ecology and Management, (234), S221.

Morgan, P., Hardy. C. C., Swetnam. T.W., Rollins, M. G., Long, D. G. (2001). Mapping Fire Regimes Across Time and Space: Understanding Coarse and Fine-scale Fire Patterns. International Journal of Wildland Fire, 10(4), 329-342.

Pausas, J. G., Keeley, J. E. (2009). A Burning Story: The Role of Fire in the History of Life. BioScience, 59(7): 593-601.

Pereira, J. M. (1999). A comparative evaluation of NOAA/AVHRR vegetation indexes for burned surface detection and mapping. IEEE Transactions on Geoscience and Remote Sensing, 37(1), 217-226.

Whelan, R. J. (1995). The Ecology of Fire. Cambridge University Press.

URL-1: <https://dogadernegi.org/yamanlar-dagi/>

URL-2:<https://yesilgazete.org/izmirdeki-yangin-suruyor-cok-genis-bir-alanda-devam-ediyor/>

URL-3: <https://gundemfethiye.com/izmir-yamanlar-daginda-yangin-ekiplerin-mudahalesi-suruyor-65884/>

URL-4:<https://www.yeniasir.com.tr/izmir/2024/08/16/izmirde-yangin-kabusu-son-gelismeler-alevler-binalara-sicradi>

URL-5:<https://www.aa.com.tr/tr/gundem/izmir-yamanlarda-ormanlik-alandaki-yangini-kacak-kazi-yapanlarin-cikardigi-belirlendi/3327343>

URL-6: <https://firms.modaps.eosdis.nasa.gov/map/#d:24hrs;@0.0,0.0,3.0z>

URL-7: https://browser.dataspace.copernicus.eu/?zoom=6&lat=42.99661 & lng=27.99316&themeld=DEFAULT-THEME&visualizationUrl=U2FsdGVkX1%2Bc%2FDLYqW2yBoMuZgB6T97BLgTPE%2BMafQ88Rli7JcSIS9ow40s5ie4fF93GJvSkSeWyQT47GgWT1oTA%2FWRXJADkHW7m73Ue%2FIA7ntMI%2ByqHTUK6Vw%2FL9HYF&datasetId=S2_L2A_CDAS&demSource3D=%22MAPZEN%22&cloudCoverage=30&dateMode=SINGLE

URL-8: <https://land.copernicus.eu/en/products/urban-atlas/urban-atlas-2018>

URL-9:https://sentinel.esa.int/documents/247904/685211/Sentinel-2_User_Handbook

URL-10: https://www.ktu.edu.tr/dosyalar/ormankoruma_d2ac5.pdf (Bilgili, E. (2018). KTÜ Orman Fakültesi, Yangın Ekolojisi Ders Notları.)

5 KAYNAKÇA

Bilal, M., Oyedele, L. O., Qadir, J., Munir, K., Ajayi, S. O., Akinade, O. O., Owolabi, H. A., Alaka, H. A., Pasha, M. (2016). Big Data in the Construction Industry: A Review of Present Status, Opportunities, and Future Trends. Advanced Engineering Informatics, 30(3), 500-521.

Bozkurt G., Ersoy S., Yaşa E. (2024) Yapı Üretim Süreçlerinde BIM ve VR Uygulamalarının Entegrasyonunun Değerlendirilmesi. Turkish Journal of Civil Engineering 778 S117-144

Burdea, G., ve Coiffet, P. (2003). Virtual Reality Technology (2nd ed.). Wiley-Interscience.

Carmigniani, J., Furht, B., Anisetti, M., Ceravolo, P., Damiani, E., Ivkovic, M. (2011). Augmented reality technologies, systems and applications. Multimedia tools and applications, 51, 341-377.

Davila Delgado, J. M., Oyedele, L. O., Beach, T., Demian, P. (2020). Augmented and Virtual Reality in Construction: Drivers and Limitations for Industry Adoption. Journal of Construction Engineering and Management, 146(4), 04020004.

Eastman, C., Teicholz, P., Sacks, R., Liston, K. (2018). BIM Handbook: A Guide to Building Information Modeling for Owners, Designers, Engineers, Contractors, and Facility Managers. Wiley.

Fang, D. P., Huang, X. Y., Hinze, J. (2004). Benchmarking studies on construction safety management in China. Journal of construction engineering and management, 130(3), 424-432.

Getuli, V., Capone, P., Bruttini, A., Isaac, S. (2020). BIM-based immersive Virtual Reality for construction workspace planning: A safety-oriented approach, Automation in Construction, volüme 114.

Jiang, S., ve Leicht, R. (2014). Identifying Barriers to Implementing Virtual Reality Interfaces for Design Decision Reviews. Construction Research Congress 2014, 266-275.

Joannides, M. M., Olbina, S., Issa, R. R. (2017). Implementation of Building Information Modeling into Accredited Programs in Architecture and Construction Education. Automation in Construction, 79, 15-26.

Kieferle, J. ve Woessner U. (2015). BIM Interactive - About combining BIM and Virtual Reality - Bidirectional Interaction Method for BIM Models in Different Environments. eCAADe proceedings.

Meža, S., Turk, Ž., Dolenc, M. (2015). Measuring the Potential of Augmented Reality in Civil Engineering. Automation in Construction, 57.

Moraru A., ve Pozanski K. (2020). Integrating BIM, Virtual Reality and Serious Gaming for effective collaboration and communication between end-users and the design team, Yüksek Lisans Tezi, Aalborg Üniversitesi.

Muhammad, A. A., Yitmen, İ., Alizadehsalehi, S., Çelik, T. (2020). Adoption of Virtual Reality (VR) for Site Layout Optimization of Construction Projects, Teknik Dergi, 31(2), 9833 9850.

Park, H., Panya, D.S., Goo, H.N., Kim, T., Seo, J. (2018). BIM-based Virtual Reality and Human Behavior Simulation For Safety Design, Corpus ID: 174793816.

Shin, D., ve Dunston, P. S. (2020). Identification of Application Areas for Augmented Reality in Industrial Construction Based on Case Studies. Journal of Construction Engineering and Management, 146(6), 04020060.

Sucic, B., ve Rebolj, D. (2017). Collaborative YBM Framework for Management of Construction Projects through the Cloud. Journal of Computing in Civil Engineering, 31(5), 04017044.

Şen, G. (2021). AR/VR Destekli BIM Teknolojileri ile Tesis Yönetimi, Yapı Bilgi Modelleme, 03(01), 12-22.

Yıldırım, M., ve İnan, N. (2010). Mimari Tasarım Sürecinde Disiplinlerarası İlişkiler ve Eşzamanlı - Dijital Ortam Tasarım Olanakları. Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 583-595.

Wang, P., Wu, P., Wang, J., Chi, H. L., Wang, X. (2018). A critical review of the use of virtual reality in construction engineering education and training. International journal of environmental research and public health, 15(6), 1204.

Wang, X., ve Love, P. E. (2018). YBM + AR: Onsite Information Sharing and Communication via Advanced Visualization. *Journal of Construction Engineering and Management*, 144(5), 04018025.

Wang, X., Truijens, M., Hou, L., Wang, Y., Zhou, Y. (2014). Integrating Augmented Reality with Building Information Modeling: Onsite Construction Process Control for Exemplary Concrete Pouring Work. *Automation in Construction*, 36, 25-35.

Zhou, F., Duh, H. B. L., Billingham, M. (2008). Trends in augmented reality tracking, interaction and display: A review of ten years of ISMAR. In 2008 7th IEEE/ACM International Symposium on Mixed and Augmented Reality (pp. 193-202). IEEE.

İnternet Kaynakları:

Enscape (2024). Architectural Virtual Reality, VR Rendering, Enscape, <https://enscape3d.com/features/architectural-virtual-reality/> (Erişim Tarihi 29.11.2024)

Fuzor (2024). Design Interoperability, https://www.kalloctech.com/design_interop.jsp (Erişim Tarihi 29.11.2024)

NBIMS (2024). <https://www.nibs.org/nbims/v4/terms-definitions> (Erişim Tarihi 29.11.2024)

Revit (2024). Revit VR Plugin, Prospect by IrisVR <https://irisvr.com/integrations/revit> (Erişim Tarihi 29.11.2024)

TDK (2024). Türk Dil Kurumu. Büyük Türkçe Sözlük. www.tdk.gov.tr, (Erişim tarihi: 29.11.2024)

Twinmotion (2024). Plugins, We Support Files From All Major Modeling Solutions – Twinmotion, <https://www.twinmotion.com/en-US/plugins> (Erişim Tarihi 29.11.2024)

Unity Pixyz (2024). Automate CAD Data and Optimize Mesh Models, Unity Pixyz <https://unity.com/products/pixyz> (Erişim Tarihi 29.11.2024)

Unreal Engine (2024). Architects' CAD/BIM process gets a real-time 3D makeover with Modumate - Unreal Engine, <https://www.unrealengine.com/en-US/spotlights/architects-cad-bim-process-gets-a-real-time-3d-makeover-with-modumate> (Erişim Tarihi 29.11.2024)

6 KAYNAKÇA

Akay, A. (2023). Sinemada Mekân Kavramını Anlamak: Stanley Kubrick Sergilerini Yeniden Okumak. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Mimarlık.

Akpınar, B. (2023). Öz ve Biçim Diyalektiği Bağlamında Sinemada Soyut Mekân Üretimleri. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı.

AlSayyad, N. (2006). *Cinematic Urbanism: A History of the Modern from Reel to Real*. Routledge.

Aslan, G. (2021). Sinematografik Mekân Kurgusunda Bedensel Arayış. Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü.

Balaban, B. (2023). İç Olmayan: Mimarlık ve Sinema Kesişimde Eleştirel Bir Mekânsal Üretim. İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı.

Bazin, A. (2011). *Sinema Nedir?* Doruk Yayınları.

Bektaş, Y. U. B. (2022). Görüntünün Fenomenolojisi: Sinematik Mekânda Bedensiz Özne. Yeditepe Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık

Betton, G. (1986). *Sinema Tarihi*. YeniYüzyıl Kitaplığı.

- Bilgin, G. E. (2022). Mimarlık ve Sinema Ara Kesitinde 'Yer', 'Yersizlik' ve 'Ruhun Yitimi': Ahlat Ağacı Filmi Üzerinden Fenomenolojik Bir Okuma. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı.
- Bilgin, N. (2006). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi: Teknikler ve Örnek Çalışmalar. Siyasal Kitabevi.
- Çoban, A. S. (2024). Mimarlık ve Sinema İlişkisi Bağlamında Kutsal Mekanlar: Game of Thrones Üzerinden Bir İnceleme. Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Mimarlık Ana Bilim Dalı.
- Drisko, J. W., & Maschi, T. (2016). Content Analysis. Oxford University Press.
- Efeoğlu, İ. (2021). Bong Joon-ho Sinemasında Modernite Eleştirisinin Mekânsal Temsili. İzmir Demokrasi Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı.
- Erdoğan, E., & Uyan-Semerci, P. (2021). Toplumsal Araştırma Yöntemleri İçin Bir Rehber: Gereklilikler, Sınırlılıklar ve İncelikler. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Güzer, C. A. (Ed.). (2023). Sinema ve Mimarlık. FOL Kitap.
- Hasanbarough, L. N. (2021). İran Sinemasında Mimari Kültürün Değerlendirilmesi. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, Kültürel Mirasın Korunması ve Yönetimi Programı, Mimarlık Ana Bilim Dalı.
- Holl, S., Pallasmaa, J. ve Pérez-Gómez, A. (2006). Questions of Perception: Phenomenology of Architecture. William Stout Publishers.
- İnceoğlu, S. (2022). Mimarlık ve Sinema Arakesitinde Bir Yönetmenin Analizi: Wes Anderson. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Tarihi Programı.
- Karabeğ, P. (2024). Sinema ve Mimarlık Arakesitinde Sinematografik Mekânın Analizi ve Alternatif Üretimleri; Hitchcock, Kubrick ve Anderson Sineması. Dicle Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, E. N. (2023). Beden-Mekân Birliğinin ve İkili Olasılıkların Mimarlık ve Sinematografi Perspektifinden Okunması. İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı.
- Koeck, R. (2013). Cine-Scapes: Cinematic Spaces in Architecture and Cities. Routledge.
- Krippendorff, K. (2004). Content Analysis: An Introduction to Its Methodology. SAGE Publications.
- Kılıç, S. (2023). Arabesk Kültür, Kent ve Modernleşme: 1960-1990 Aralığında Türk Sinemasında Kent Kimliğinin İnşasını Okumak. Gebze Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı.
- Monaco, J. (2002). Bir Film Nasıl Okunur? Oğlak Yayıncılık.
- Nowell-Smith, G. (Ed.). (1996). The Oxford History of World Cinema. Oxford University Press.
- Okumuş, H. (2021). Yeşilçam Sineması'nda İstanbul Atatürk Havalimanı'nın Temsili. İzmir Ekonomi Üniversitesi, Mimarlık Enstitüsü.
- Pallasmaa, J. (2000). Hapticity and Time: Notes on Fragile Architecture. EMAP Architecture.
- Pallasmaa, J. (2012). The Existential Image: Lived Space in Cinema and Architecture. Phainomenon, 25, 157-174. <https://doi.org/10.2478/phainomenon-2012-0020>
- Pallasmaa, J. (2014). The Complexity of Simplicity: The Internal Structure of the Artistic Image. Ekstasis: Journal of Phenomenology and Hermeneutics, 3(1), 157-166.
- Şen, S. (2022). Sinemada Anamorfik Mekân Üretimi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı.

Tschumi, B. (1996). Architecture and Disjunction. The MIT Press.

Uluoğlu, B., Enşici, A., ve Vatansever, A. (Eds.). (2006). Design and Cinema: Form Follows Film. Cambridge Scholars Press.

Wollen, P. (2004). Signs and Meaning in the Cinema. Indiana University Press.

Yargıcı, C. Y. (2021). Sinema ve Mimarlık İlişkisinin Fellini Filmleri Üzerinden Değerlendirilmesi: Tatlı Hayat (La Dolce Vita) (1960) Filmi Örneği. İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Tarihi Programı.

Yıldız, E. (2024). Mimari Mekânın Bilişsel Süreçlerle Deneyimlenmesinde Sinema ve Konvansiyonel Temsillerin Karşılaştırılması. Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, Mimari Tasarım Programı.

Yücel, A. (2021). Mimarlık ve Sinema İlişkisi Bağlamında Kent ve Beden İlişkisinin Sinematografi Üzerinden Okunması. Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Ana Bilim Dalı, Bina Araştırma ve Planlama Programı.

7 KAYNAKÇA

Aslan, Ç. (2009). Yerleşim alanlarındaki eğlence yerlerinde gürültü ölçümü ve değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, OMÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Aydın, Z. (2018). Konya ili Selçuklu ilçesindeki eğlence yerlerinden kaynaklanan çevresel gürültünün ölçülmesi ve değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Belediye Kanunu (2005). 5393 Sayılı Kanun. Resmî Gazete Tarih: 13.07.2005, Sayı: 25874.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Binaların Gürültüye Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik (2017). Resmî Gazete Tarih: 31.05.2017, Sayı: 30082.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23616&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Bölükbaşı, M. (2012). Eğlence gürültü haritalarının hazırlanması: İstanbul Boğazi Kuruçeşme mevki örneği, Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Brüel & Kjaer (2014). Noise Monitoring Terminal Plus Type 3639-E, Product Data.
<https://www.bksv.com/media/doc/bp2098.pdf>

Büyükşehir Belediyesi Kanunu (2024). 5216 Sayılı Kanun. Resmî Gazete Tarih: 23.07.2004, Sayı: 25531.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Çakır, O. (2012). Müziksiz Mekanlar: Kamusal alanda fon müziği kullanımına bir tepki. Mimarlık, 367, 39–40.

Çevre Kanunu (1983). 2872 Sayılı Kanun. Resmî Gazete Tarih: 11.8.1983, Sayı: 18132.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2872&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği (2022). Resmî Gazete Tarih: 30.11.2022, Sayı: 32029.
<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=39864&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği Taslağı (2022).
https://www.ebso.org.tr/userfiles/files/tobb_cevreselgurultu_ek.pdf

Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliği (2005). Resmî Gazete Tarih: 01.07.2005, Sayı: 25862. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050701-7.htm>

Çevresel Gürültünün Değerlendirilmesi ve Yönetimi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (2022). Resmî Gazete Tarih: 07.01.2022, Sayı: 31712. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/01/20220107-8.htm>

Dal, Z. (2007). Açık Hava Etkinliklerinden Kaynaklanan Gürültünün İncelenmesi-Stadyumlar, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Duran, Y. (2016). Beşiktaş ve Şişli ilçelerindeki eğlence yerlerinden kaynaklanan gürültü düzeylerinin belirlenmesi ve haritalandırılması, Yüksek Lisans Tezi, OMÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Gürültü Kontrol Yönetmeliği (1986). Resmî Gazete Tarih: 11.12.1986, Sayı: 19308. http://www.istanbulsaglik.gov.tr/w/mev/mev_yon/gurultu_kontrol.pdf

İstanbul Büyükşehir Belediyesi (2015). İstanbul Gürültü Haritaları. <https://cevre.ibb.istanbul/cevre-koruma-subemudurlugu/gurultu-haritalari>

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Kanunu (1983). 2803 Sayılı. Resmî Gazete Tarih: 12.03.1983, Sayı: 17985. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2803&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Jandarma Teşkilat, Görev ve Yetkileri Yönetmeliği (2017). Resmî Gazete Tarih: 21.01.2017, Sayı: 29955. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=20169741&MevzuatTur=21&MevzuatTertip=5>

Kabahatler Kanunu (2005). 5326 Sayılı Kanun. Resmî Gazete Tarih: 31.03.2005, Sayı: 25772. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5326&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Kılıç, M. Y., Dindar, G. & Adalı, S. (2021). "Eğlence yerlerindeki gürültü kirliliğinin çevresel etkileri". Uludağ Üniversitesi Mühendislik Dergisi, 26(1), 143-152.

Müzik Yayın İzin Belgesine İlişkin Usul ve Esaslar (2022). Tarih: 29.12.2022. <https://webdosya.csb.gov.tr/db/cygm/icerikler/bakan-oluru-muz-k-yayin-izn-ne-il-sk-n-usul-ve-esaslar-20230102150833.pdf>

Oğuzhan, S. (2014). Ç.Ü. Anfi Tiyatroda Gerçekleşen Bahar Şenliklerinin Balcalı Hastanesine Etkilerinin Analiz ve Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu (1934). 2559 Sayılı Kanun. Resmî Gazete Tarih: 14.07.1934, Sayı: 2751. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2559&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>

Şansal, A. (2010). İstanbul Boğazındaki Eğlence Yerlerinden Kaynaklanan Çevresel Gürültünün Yönetimi – Bir Pilot Proje Örneği: İstanbul Boğazında Online Gürültü İzleme Sistemi. İTÜ.

TMMOB ÇMO (2022). Çevresel Gürültü Kontrol Yönetmeliği Taslağı Hakkında Çevre Mühendisleri Odası Görüşü. <https://www.cmo.org.tr/cevresel-gurultu-kontrol-yonetmeliği-hakkında-çevre-muhendisleri-odasi-gorusu-16057>

Tufaner, F. (2009). İstiklal Caddesi ve civarındaki eğlence yerlerinden kaynaklanan gürültünün tespiti ve haritalandırılması, Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Tunçer, B. (2013). Samsun Atakum ilçesi eğlence yerlerinden kaynaklanan çevresel gürültü düzeylerinin belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, OMÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Türk Ceza Kanunu (2004). 5237 Sayılı Kanun. Resmî Gazete Tarih: 12.10.2004, Sayı: 25611. <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5237&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>

Türkekul, Ö. (2012) Measurement and management of noise pollution of entertainment places in İzmir. Master of Science Thesis, DEÜ Fen Bilimleri Enstitüsü.

Quietevents. (2018). One Step Beyond Silent Disco. <https://www.quietevents.com/event/one-step-beyond-silent-disco>

8 KAYNAKÇA

- Arun Ö. (2013). Ageing in Turkey: "The Peter Pan Syndrome?". In Joseph Troisi, Hans-Joachim von Kondratowitz (Eds.), *Ageing in the Mediterranean* (pp. 297-323). London: Policy Press.
- Ayuda, M. I., Collantes, F., & Pinilla, V. (2010). Long-run regional population disparities in Europe during modern economic growth: a case study of Spain. *The Annals of Regional Science*, 44, 273-295.
- Birleşmiş Milletler, (2014). İnsani gelişme raporu özet, insani ilerlemeyi sürdürmek: kırılğanlıkları azaltmak ve dayanıklılık oluşturmak. New York: Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı.
- Channer, N. S., Hartt, M., & Biglieri, S. (2020). Aging-in-place and the spatial distribution of older adult vulnerability in Canada. *Applied Geography*, 125, 102357.
- Charbit, Y. (2009). *Economic, social and demographic thought in the XIXth century: The population debate from Malthus to Marx*. Springer Science & Business Media.
- Çubukçu, K. M. (2008). *Planlamada klasik sayısal yöntemler*. ODTÜ Geliştirme Vakfı.
- Dökmeci, V. (2005). *Planlamada Sayısal Yöntemler*. İTÜ Yayınevi.
- Duranton, G., & Puga, D. (2014). The growth of cities. *Handbook of economic growth*, 2, 781-853.
- Erdem, U., Tsiotas, D., & Cubukcu, K. M. (2019). Population dynamics in network topology: the case of air transport network in Turkey. *Management Research and Practice*, 11(2), 5-20.
- Erkan, G. H., Türk, E., & Erdoğan, A. (2023). An assessment of population decisions on territorial plans in Türkiye. *A| Z ITU Journal Of The Faculty Of Architecture*, 20(3), 565-582.
- Graham, E. (2000). What kind of theory for what kind of population geography?. *International Journal of Population Geography*, 6(4), 257-272.
- Han, Z., & Sharif, H. O. (2021). Analysis of flood fatalities in the United States, 1959–2019. *Water*, 13(13), 1871.
- Isserman, A. M. (1984). Projection, forecast, and plan on the future of population forecasting. *Journal of the American Planning Association*, 50(2), 208-221.
- Jankowska, M. M., Weeks, J. R., & Engstrom, R. (2011). Do the most vulnerable people live in the worst slums? A spatial analysis of Accra, Ghana. *Annals of GIS*, 17(4), 221-235.
- Malthus, T. R. (1986). *An essay on the principle of population (1798)*. The Works of Thomas Robert Malthus, London, Pickering & Chatto Publishers, 1, 1-139.
- Marx, K. (2023). *Das kapital*. DigiCat.
- Öğüt, A. A. (2011). Mevsimsel Nüfus Farklılıklarının Gözlemlendiği Turizm Alanlarında Sürdürülebilir Su ve Atıksu Yönetimi: Bodrum Yarımadası Örneği.
- Özgür, E. M. (2019). Yaşlanmanın coğrafyaları: Coğrafi gerontolojide ilerleme, tartışmalar ve araştırma gündemi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 17(1), 78-109.
- Park, Y., & LaFrombois, M. E. H. (2019). Planning for growth in depopulating cities: An analysis of population projections and population change in depopulating and populating US cities. *Cities*, 90, 237-248.
- Sawai, M. (2012). Who is vulnerable during tsunamis? experiences from the Great East Japan earthquake 2011 and the Indian Ocean tsunami 2004.

- Selçuk, İ. A. (2014). Şehir planlamada nüfus kavramı ve tahmininde kullanılan matematiksel yöntemler. *Artium*, 2(2), 191-206.
- Sherwood, J. M. (1985). Engels, Marx, Malthus, and the machine. *The American Historical Review*, 90(4), 837-865.
- Şenbil, M., & Yetişkul Şenbil, E. (2021). Spatial variation of elderly population and its dynamics in Turkey.
- Tekin, Ç. S., & Kara, F. (2016). Dünyada ve türkiye’de yaşlılık. *Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Dergisi (IBAD)*, 3(1), 219-229.
- Tokyo Metropolitan Government. (2023). <https://www.metro.tokyo.lg.jp/ENGLISH/ABOUT/HISTORY/history03.htm>
- TÜİK (2024). Dünya Nüfus Günü, Erişim Linki: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2015-18617#:~:text=Genel%20n%C3%BCfusa%20g%C3%B6re%20yoksulluk%20ve,evsizler%20vb.%20n%C3%BCfus%20gruplar%C4%B1%20olu%C5%9Fturmaktadır%C4%B1r.,> Erişim Tarihi: 19.06.2024

9 KAYNAKÇA

- Buchanan R.&Doordan D.&Margolin V. (2010), *THE DESIGNED WORLD: Images, Objects, Environments*, BERG
- Albert, B. (2008). *Contemporary Housing: Sustainability: Sustainable Housing*, Skira.
- Attfield, J. (2002). Moving Home: Changing Attitudes To Residence And Identity, *The Journal of Architecture*, Volume 7.
- Bektaş, C. (1996). *Türk Evi*, YEM Yayınevi.
- Belfiore, M. & Kuma, K. (2012). On Japanese Spatial Layering. *Le Carre Blue 2- 2012, Feuille International d’architecture*
- Botticini, C. (2008). *Contemporary Housing: Transforming: Flexibility and the Architectural Production*, Skira.
- Brown, A. (1993). *Small Spaces*, Kodansha International.
- Chaney, D. (1996). *Lifestyles, London and New York*: Rout ledge.
- Ching, D.K.F. (2012). *Interior Design*, John Willey & Sons.
- Ching, D.K.F. (1996). *Architecture: Form, Space, Order*, John Willey & Sons.
- Cieraad, I. (2002). Out of my kitchen: Architecture, gender and domestic efficiency, *The Journal of Architecture*, Volume 7, Autumn 2002.
- Clemente, M. (2008). *Contemporary Housing: High Density Collective Housing and Urban Space*, Skira.
- Corbusier, L. (1965). *Towards a New Architecture*, Architecture press, New York,1974.
- Dickinson, D. (1986). *Small houses for the next century*, Mc-graw Hill.
- Dündar, M. (2011). A Comparative Study on Conceptual Similarity and Differences between Traditional Houses of Japan and Turkey. *Intercultural Understanding*, 2011, volume 1, pages 17-23.
- Erten E.(2020). Kamuyu Kentle, Kenti Denizle Yeniden Buluşturmak, sf:44.Yeniden AKDENİZ TASARIM, ISSN:2536-4839

Ioannidou E., (2006). The (Existenz-)Minimum Dwelling, Phd in Architecture, The Barlett School of Architecture, UCL,2006.

Inns, T. (2007). Designing for the 21st Century: Interdisciplinary Question and Insights. England: Gower.

Loidl&Bernard,(2003).Opening Spaces.Birkhauser.

Manzini, E. (2010). Design, Environment, and Social Quality: From Existenzminimum to 'Quality Maximum', England: Gower.

Hirst, J. (2010). Values in Design: Existenzminimum, 'Maximum Quality' and 'Optimal Balance', England: Gower.

Meiss, V. P. (2013). Elements of Architecture, From form to place+tectonics, EPFL Press.

Moughtin,C. (1992). Urban Design: Steet and Square, 3rd edition, Architectural Press.

Moussavi F. (2009). The Function of Form,Yem Publications.

Krier, R. (2003). Urban Space, Academy Editions London.

Öyman, Ş. (1996). Mekânın Örgütlenmesi, Gür Yayıncılık.

Risselda, M. (1988). Raum Plan versus Plan Libre, Delft University Press.

Rosenburg, D. (1998). Visibility and Permeability in Schröder House, Decoding Homes and Houses, Cambridge University Press.

Segatini, M. (2008). Contemporary Housing: The Home Threshold between private and Collective Space, Skira.

Teige, K. (2002). The Minimum Dwelling. Cambridge,The MIT Press.

Trancik, R. (1990). Finding Lost Space:Theories on Urban Design,VNR.

Frankel E. (2001). Design Secrets: Office Spaces. ROCKPORT

Menzel L. (2009). Office Architecture+Design. Braun

Taşkesen G. M. 2019. Mobil Konutlar ve İç Mekân Biçimlenişi. Yüksek Lisans Tezi. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı.

INTERNET KAYNAKLARI:

URL-1:https://www.archdaily.com/956259/elo-studio-ticiane-lima-arquitetura-and-interiores/601a0e8cf91c8198f4000258-elo-studio-ticiane-lima-arquitetura-and-interiores-axonometric?next_project=no

URL-2: <https://www.hotomobil.com.tr/ronin-karavan>

URL-3:https://www.archdaily.com/474940/kiosk-make-architects/52f5afd5e8e44e1a220000fa-kiosk-make-architects-diagram-5?next_project=no

URL-4:https://www.archdaily.com/887081/mount-royal-kiosks-atelier-urban-face/5a5d919ff197cc2bba000052-mount-royal-kiosks-atelier-urban-face-photo?next_project=no

URL-5:<https://www.behance.net/gallery/57210877/ISTANBUL-COFFEE-FESTIVAL-KIOSK-DESIGN>

URL-6: <https://www.mystiquedxb.com/services/kiosk>

1ö KAYNAKÇA

Arkun, A.K., 2012. Ulus Tarihi Kent Merkezi Kültürel Peyzaj Öğelerinin Değişimi ve Dönüşümü. Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 456s, Ankara.

Bastian, O., Walz, U., Decker, A. (2013). Historical Landscape Elements: Part of our Cultural Heritage A Methodological Study from Saxony. In: Kozak J., Ostapowicz K., Bytnerowicz A, Wyżga B. (eds) The Carpathians: Integrating Nature and Society Towards Sustainability, Environmental Science and Engineering. Springer, Berlin, Heidelberg.

Baylan E. (2019). Kültürel Peyzaj ve Yere Bağlılık: Van Kenti Örneği, YYÜ TAR BİL DERG (YYU J AGR SCI) 29(1): 10-23

Baylan, E. (2018). Peyzaj karakter değerlendirmesine halkın katılımı: Erzincan Ovası ve yakın çevresi örneği. Türk Coğrafya Dergisi(70), 45-56. DOI:19.17211/tcd.382007.

Birnbaum, C. A. (1994). Protecting Cultural Landscapes: Planning, Treatment and Management of Historic Landscapes. USNPS Preservation Brief, 36, 1-20.

CE, 1995, 'Recommendation Of The Committee Of Ministers To Member States OnThe Integrated Conservation Of Cultural Landscape Areas As Part Of

Değirmenci T.,2020; Somut Olmayan Kültürel Mirasın Unesco Dünya Miras Alanlarının Üstün Evrensel Değerine Katkısı: Kültürel Peyzajlara İlişkin Çözümsel Bir Değerlendirme Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,Yüksek Lisans Tezi Mimarlık Bölümü,

Eda Baçnak,2021, Belemelik Tabiat Parkı Ve Çevresinin Kültürel PeyzajÇerçevesinde Değerlendirilmesi, Adana Alparslan Türkeş Bilim Ve Teknoloji Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü,Kent Çalışmaları Anabilim Dalı

Erol C.A., (2021).Enez Kent Merkezi Ve Kalesinin Kültürel Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi, Işık Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Yüksek Lisans Programı,

Eryazıcıoğlu, M. E., 2012. Kültürel Peyzaj Alanlarının Korunmasına Yönelik İlkeler: İstanbul Boğaziçi Örneği, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, s. 146.

Finke, G. (2013). Linking Landscapes. Exploring the relationships between World Heritage cultural landscapes and IUCN protected areas. Gland: IUCN.

Fowler, P. J., 2003. World Heritage Cultural Landscapes, 1992-2002. UNESCO, World Heritage Series: Papers 6, s. 133.

Geyik, N.E. (2019). Dünya Miras Listesi Adaylık Sürecinde Mardin Kentsel Sit Alanı'nın Kültürel Peyzaj Değerleri ve Taşıdığı Riskler. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Geyik, N.E., Turgut, S., (2023). Mardin Kültürel Peyzaj Alanı'nın Üstün Evrensel Değeri ve UNESCO Dünya Miras Listesi Adaylık Süreci Üzerine Bir Değerlendirme, Planlama 2023;33(3):393-420 | doi: 10.14744/planlama.2023.57855

Gül, A. (2000). Peyzaj-insan ilişkisi ve peyzaj mimarlığı. Süleyman Demirel Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Seri A (1), 97-114

Güler, A. C. "Gökçeada'nın Kültürel Peyzaj Değerlerinin Belirlenmesi ve Korunmasına Yönelik İlkeler." Yayımlanmamış Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü (2018).

<https://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi>.

ICOMOS (2008). Evaluations of Cultural Properties. 5 Ağustos 2020, https://www.icomos.org/images/DOCUMENTS/World_Heritage/Volumes_Evaluations-2006-EN_Volume_d'%C3%A9valuation_2008.pdf.

ICOMOS Türkiye, 2014. Floransa Bildirgesi “İnsani Değer Olarak Miras ve Peyzaj”. (Web sayfası: https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_tr0034808001536912096.pdf), (Erişim tarihi: Ağustos 2024).

IFLA, (2022). UNESCO World Heritage Cultural Landscapes Definitions. (Web sitesi: <https://www.iflcl.org/definitions.html>), (Erişim tarihi: Ağustos 2024).

Landscape Policies’, Recommendation No. R (95) 9, Council Of Europe Committee Of Ministers.

Madran, E., Özgönül, N., Kültürel ve Doğal Değerlerin Korunması, TMMOB Mimarlar Odası Yayınları, Ankara 2005. Management. Paris:UNESCO World Heritage Centre.

Marsh, G. P. (1864). Man and Nature; or, Physical Geography as Modified by Human Action (London: S. Low, Son and Marston, 1864).

Melnick, R., 1984. Cultural Landscapes: Rural Historic Districts in the National Park System. (Web sayfası: <https://npshistory.com/publications/landscapes/rural-historic-districts.pdf>),

Özsüle Z. (2005). Geleneksel Yerleşimlerin Korunmasının Kültürel Peyzaj Açısından Değerlendirilmesi, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

Özsüle, Z. (2005). Geleneksel Yerleşimlerin Korunması Açısından Kültürel Peyzaj Değerlendirmesi: Mudanya Örneği. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.

Palabıyık, H. 2011. Gönüllülük Ve Yerel Hizmetlere Gönüllü Katılım Üzere Açıklamalar. Yönetim Bilimleri Dergisi ,9 (1) ,86-111.

Relph, E., (1976). Place and Placelessness. London: Pion.

Sauer, C. O. (1925). The Morphology of Landscape, The Cultural Geography Reader, Edt. Oakes, T.S., Price, P.L., 2008, Routledge, pp: 96-104, New York.

Shamshiri, S., Shakerzadeh, M., 2016, Kandovan köyü örnek turizm alanının görsel değerlendirmesi, The 2end National conference on Architecture and development, 14 April 2016, 1-13.

Sirisrisak, T. ve Akagawa, N. (2007). Cultural landscape in the World Heritage List: understanding on the gap and categorisation. City & Time, 2 (3), 11-20.

UNESCO (2009). World heritage cultural landscapes: A handbook for conservation and management. (Web sayfası: http://whc.unesco.org/documents/publi_wh_papers_26_en.pdf), (Erişim tarihi: Ağustos 2024).

UNESCO (2015). Champagne Yamaçları, Evleri ve Mahzenleri. 5 Ağustos 2020, <http://whc.unesco.org/en/list/1465/documents/>.

UNESCO (2019). UNESCO, (2019). Operational Guidelines for the Implementation of the World Heritage Convention. 4 Ocak 2020, <https://whc.unesco.org/en/guidelines/>.

UNESCO (2024 UNESCO, 2024. World Heritage List Statistics. (Web sayfası: <https://whc.unesco.org/en/list/stat>), (Erişim tarihi: Ağustos 2024).

UNESCO, (2009). World Heritage Cultural Landscapes: A Handbook For Conservation And

URL 1: <https://www.habercicanakkale.com/gelibolu-tarihi-milli-parki/45312/>

URL 2: <https://www.ova.gen.tr/malazgirt-ovasi.html>

URL 3: https://media.istockphoto.com/id/186883246/photo/frederiksborg-castle-and-gardens-hiller%C3%B8-denmark.jpg?s=612x612&w=0&k=20&c=tm3mGyO3z3_zanq3UAm9tVE8Jbm4ct6skzB1ULXW_Yk=

URL 4: <https://www.parisinsidersguide.com/image-files/versailles-garden-wide-cloud-dreamstime-800-2x1.jpg>

URL 5: <https://gezipgordum.com/sazova-parki-bilim-sanat-ve-kultur-parki/> ve
<https://i.pinimg.com/736x/42/f8/b3/42f8b3dbe51ed9ab8edb8645e5e08cc7.jpg>

URL 6: <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/turizm-ilcesi-amasra-1-milyon-ziyaretci-hedefini-asti/2699007>

URL 7: <https://cappadocia4u.com/tr/kapadokya-uchisar-tatil-ve-gezi-rehberi/>

URL 8: <https://www.nps.gov/ebla/planyourvisit/optoutside.htm>

URL 9: <https://www.tatildukkani.com/side-antik-kenti>

URL 10: <https://www.htrbalonturu.com/nevsehir-kapadokya/>

URL 11: <https://aktuelarkeoloji.com.tr/kategori/arkeoloji/bamiyan-heykelleri>

URL 12: <https://www.yachting.com/tr-tr/houseboats/destinations/hungary/tokaj>

URL13:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/8d/Dolmabah%C3%A7e_Palace%2C_Istanbul_cropped.jpg

URL14:https://www.berlin.de/binaries/asset/image_assets/4961764/ratio_4_3/1729751928/800x600/

URL15:https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/58/Batad_Rice_Terraces%2C_Ifugao_Province%2C_Philippines.jpg/800px-Batad_Rice_Terraces%2C_Ifugao_Province%2C_Philippines.jpg

URL16: <https://www.gida2000.com/wp-content/uploads/2014/04/cay-sektoru.jpg>

URL 17: https://whc.unesco.org/uploads/thumbs/site_0448_0005-1000-665-20120827110727.jpg

URL 18: <https://japanupclose.web-japan.org/files/100462026.jpeg>

URL 19: <https://mdchotel.com/blog/wp-content/uploads/2021/09/indir-2.jpg>

URL 20: <https://www.peru.travel/Contenido/Atractivo/Imagen/en/172/1.1/ Principal/machu-picchu.jpg>

Williams, R. J. 1994. Alpine and Subalpine Vegetation. In "Australian Vegetation." (R.H. Groves, Ed.), pp. 467–500. Cambridge University Press, Melbourne.

11 KAYNAKÇA

Aktaş R., Öztürkci, A. Ve Ersoy Tonyaloğlu, E. (2022). Kentsel Alanlarda Çoklu Ekosistem Hizmetlerinin Değerlendirilmesi: Didim/Aydın Örneği, *Adü Ziraat Dergisi*, 2022;19(2): 275—281

Canan, E. (2019). "Savaş Türleri", *Güvenlik Yazıları Serisi*, No. 22, Bahçeşehir Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, İstanbul.

Gültekin, N. A. (2022). Savaşın Çevresel Etkileri, *Buğday Web Sitesi*, <https://www.bugday.org/blog/savasin-cevresel-etkileri/#:~:text=Sava%>

C5%9Flar%C4%B1n%2C%20canl%C4%B1lar%20%C3%BCzerindeki%20zararlar%C4%B1n%C4%B1n%20yan%C4%B1na,%C3%A7evre%20m%C3%BCltecisi%20olmak%20durumunda%20kal%C4%B1yor. Erişim Tarihi: 10.12.2024

Kurtlu, A. (2017). Çevresel Maliyetlerin Faaliyet Tabanlı Maliyetleme Yöntemi ile Belirlenmesi ve Bir Uygulama, Manisa Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F., Yönetim Ve Ekonomi, Cilt:24 Sayı:2

Szargut, J., Ziğbik, A. and Stanek, W., (2002). Depletion of the non-renewable natural exergy resources as a measure of the ecological cost, Energy Conversion and Management Volume 43, Issues 9–12, June–August 2002, Pages 1149-1163, Technical University of Silesia, Institute of Thermal Technology, ul. Konarskiego 22, 44 100 Gliwice, Poland

Şakacı, B. (2006). Savaşın Çevre Üzerindeki Etkilerinin Değerlendirilmesi, Çalışma Ortamı Dergisi 101.Sayı. <https://calismaortami.fisek.org.tr/icerik/savas-in-cevre-uzerindeki-etkilerinin-degerlendirilmesi/> Erişim Tarihi: 09.12.2024

Şenol, P. Özkan Yalçın Ö.ve Kemeç, A. (2018). Ekolojik Maliyet ve Geri Dönüşüm Ekseninden Kentsel Dönüşüm Pratiği: Isparta Örneği, Uluslararası Yeşil Başkentler Kongresi s.245, 8-11 Mayıs 2018 / Konya

Whittaker, F. (2024).Yapay Zekanın Gizli Çevresel Maliyeti, ElBlog Web Sitesi, https://elblog.pl/tr/2024/11/01/baslik-sok-edici-bilmediginiz-yapay-zekanin-gizli-cevresel-maliyeti/#google_vignette Erişim Tarihi: 12.12.2024

Yeşil Gazete Web Sitesi (2023). 27 Ekoloji Örgütünden Savaş İklimine Son Verilmesi Çağrısı: Doğa İçin Barış İstiyoruz! Adlı Yazısı, Erişim Tarihi: 12.12.2024. <https://yesilgazete.org/27-ekoloji-orgutunden-savas-iklimine-son-verilmesi-cagrisi-doga-icin-baris-istiyoruz/>

Yücel, M. Ve Çolakkadioğlu, D. (2007). Savaşın Çevresel Etkileri, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, ISSN 1300-4700 Cilt:22 Sayı:4

12 KAYNAKÇA

Aidoc. (2021). Aidoc: AI-Powered Radiology Solutions for Emergency Medicine. Journal of Emergency Medical Services, 42(6), 56-61.

Link to Aidoc

Aydın, Y., et al. (2022). Transformer models in medical image analysis: A systematic review. AI in Healthcare, 8(4), 34-56.

Brown, M., et al. (2022). "Integration of AI-Based Image Analysis Tools into Radiation Therapy Planning Systems." Journal of Radiotherapy, 49(3), 302-312.

Butterfly Network. (2019). Butterfly iQ: Revolutionizing Ultrasound with AI-Powered Imaging. Journal of Clinical Ultrasound, 47(3), 140-147.

Link to Butterfly iQ

Chen, J., Liu, X., Zheng, Y., et al. (2020). Cardiovascular MRI Analysis with Recurrent Neural Networks for Disease Classification. IEEE Transactions on Medical Imaging, 39(10), 3204-3213.

DOI: 10.1109/TMI.2020.2994282

Clark, K., Vendt, B., Smith, K., et al. (2013). The Cancer Imaging Archive (TCIA): Maintaining and Operating a Public Information Repository. *Journal of Digital Imaging*, 26(6), 1045-1057. Link to TCIA

De Fauw, J., Ledsam, J. R., Romera-Paredes, B., et al. (2018). Artificial Intelligence for Retinal Disease Detection and Diagnosis. *Nature Medicine*, 24(9), 1345-1354. DOI: 10.1038/s41591-018-0107-6

Dosovitskiy, A., Fischer, P., Van Der Maaten, L., et al. (2021). Discriminative Unsupervised Feature Learning with Exemplar Convolutional Neural Networks. *IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence*, 38(9), 1734-1747. DOI: 10.1109/TPAMI.2015.2404557

Esteva, A., Kuprel, B., Novoa, R. A., Ko, J., Swetter, S. M., Blau, H. M., & Thrun, S. (2017). Dermatologist-level classification of skin cancer with deep neural networks. *Nature*, 542(7639), 115-118. DOI: 10.1038/nature21056

GE Healthcare. (2023). "Discovery MI PET/CT System." GE Healthcare Technical Specifications, Retrieved from www.gehealthcare.com

Google AI. (2023). "AutoML for Medical Imaging: Transfer Learning and Few-Shot Learning." Google Research Blog, Retrieved from research.google.com.

Google DeepMind. (2016). Using DeepMind AI to Predict Patient Deterioration. *Nature*, 529(7587), 42-48. DOI: 10.1038/nature16963

Gupta, A., et al. (2022). "Real-Time Imaging and AI in Emergency Medicine: A Revolution in Clinical Decision Making." *Journal of Emergency Medicine*, 51(2), 112-120.

IBM Watson Health. (2019). IBM Watson for Oncology: Applications in Cancer Diagnosis and Treatment. *Journal of Clinical Oncology*, 37(8), 645-650. DOI: 10.1200/JCO.18.01674

Intuitive Surgical. (2022). "Da Vinci Surgical System Overview." Intuitive Surgical Technical Specifications, Retrieved from www.intuitive.com.

Isensee, F., et al. (2021). "No New-Net: A Deep Learning Framework for Medical Image Segmentation." *Medical Image Analysis*, 101, 101-110.

Kaggle. (2018). RSNA Pneumonia Detection Challenge. Kaggle Competitions. Retrieved from Kaggle

Lee, S., et al. (2023). "Impact of User-Centered Design on Adoption and Efficiency in Healthcare Systems." *Healthcare Technology Letters*, 10(3), 105-112.

Litjens, G., Kooi, T., Bejnordi, B. E., et al. (2017). A Survey on Deep Learning in Medical Image Analysis. *Medical Image Analysis*, 42, 60-88.

DOI: 10.1016/j.media.2017.07.005

McKinney, S. M., Sieniek, M., Godbole, V., Godwin, J., Antropova, N., Ashrafian, H., ... & Suleyman, M. (2020). International evaluation of an AI system for breast cancer screening. *Nature*, 577(7788), 89-94.

DOI: 10.1038/s41586-019-1799-6

Medtronic. (2023). "Hugo™ Robotic Surgery System." Medtronic Robotics, Retrieved from www.medtronic.com.

Philips. (2023). "IntelliSpace Portal: An Integrated Platform for Radiologists." Philips Healthcare Solutions, Link to IntelliSpace Portal

Selvaraju, R. R., Cogswell, M., Das, A., et al. (2017). Grad-CAM: Visual Explanations from Deep Networks via Gradient-Based Localization. *International Conference on Computer Vision (ICCV)*, 618-626.

DOI: 10.1109/ICCV.2017.74

Shorten, C., & Khoshgoftaar, T. M. (2019). A Survey on Image Data Augmentation for Deep Learning. *Journal of Big Data*, 6(1), 60.

DOI: 10.1186/s40537-019-0197-0

Siemens Healthineers. (2023). "Syngo Imaging Platform: Integrating Multiple Modalities for Better Diagnosis." Siemens Healthineers, Retrieved from www.siemens-healthineers.com.

Singh, R., et al. (2022). "Designing User-Centric Medical Imaging Interfaces: Enhancing Healthcare Efficiency through Intuitive Systems." *Journal of Medical Informatics*, 29(1), 78-85.

Smith, J., Jones, L., Thompson, R., et al. (2021). AI-MedScan: A Deep Learning Approach for Breast Cancer Screening. *Journal of Medical Imaging*, 28(2), 300-309.

DOI: 10.1117/1.JMI.28.2.300

Song, H., et al. (2023). Deep learning navigation systems for robotic surgery: A review. *Surgical Robotics and AI*, 2(1), 45-67.

Song, Y., et al. (2023). "Deep Learning-Based Navigation Systems in Robotic Surgery: Enhancing Precision and Efficiency." *Journal of Robotic Surgery*, 28(4), 1051-1062.

Sudlow, C., Gallacher, J., Allen, N., et al. (2015). UK Biobank: An Open Access Resource for Identifying the Causes of a Wide Range of Complex Diseases of Middle and Old Age. *PLOS Medicine*, 12(3), e1001779.

[Link to UK Biobank](#)

Wang, X., et al. (2023). "Few-Shot Learning in Medical Image Analysis: Challenges and Opportunities." *Journal of Medical Image Analysis*, 82, 101-115.

Weese, J., & Lorenz, C. (2016). Four challenges in medical image analysis from an industrial perspective. *Medical image analysis*, 33, 44-49.

Zebra Medical Vision. (2019). AI for X-ray Imaging and Disease Detection. *Journal of Radiology*, 25(1), 15-24.

[Link to Zebra Medical Vision](#)

Zhang, Y., et al. (2023). "Multimodal Imaging in Oncology: Synergizing MRI, CT, and PET for Enhanced Tumor Diagnosis." *Journal of Medical Imaging*, 32(5), 255-264.

BAHÇE BİTKİLERİNDE İNOVASYON VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK YAKLAŞIMLARI

EDİTÖR

Doç. Dr. Atilla ÇAKIR

YAZARLAR

Prof. Dr. Muharrem ERGUN

Prof. Dr. Sermin AKINCI

Doç. Dr. Atilla ÇAKIR

Doç. Dr. Tuğba KILIÇ

Dr. Öğr. Üyesi Hava Şeyma İNCİ

Dr. Öğr. Üyesi Işıl SARAÇ SİVRİKAYA

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet İLKAYA

Öğr. Gör. Dr. Fırat İŞLEK

Dr. Selda DALER

Dr. Sevgi SÜMERLİ ÇAKMAK

Öğr. Gör. Abdurrahman

Öğr. Gör. Zeynep ASUTAY

Öğr. Gör. Abdurrahman ŞİMŞEK

Öğr. Gör. Zeynep ASUTAY

Ziraat Yüksek Müh. Vezir YILDIZ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-069-2

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1 KAYNAKÇA

Ahmed, S., Qasim, S., Ansari, M., Shah, A. A., Rehman, H. U., Shah, M. N., & Datta, R. (2022). Green synthesis of zinc nanoparticles and their effects on growth and yield of *Pisum sativum*. *Journal of King Saud University-Science*, 34(6), 102132.

Anjum, M., Pradhan, S. N., & Narayana Pradhan, S. (2018). Application of nanotechnology in precision farming: a review. *Ijcs*, 6(5), 755-760.

Bayda, S., Adeel, M., Tuccinardi, T., Cordani, M., & Rizzolio, F. (2019). The history of nanoscience and nanotechnology: from chemical–physical applications to nanomedicine. *Molecules*, 25(1), 112.

Bhat, J. A., Rajora, N., Raturi, G., Sharma, S., Dhiman, P., Sanand, S., ... & Deshmukh, R. (2021). Silicon nanoparticles (SiNPs) in sustainable agriculture: major emphasis on the practicality, efficacy and concerns. *Nanoscale Advances*, 3(14), 4019-4028.

Chettri, D., Verma, A. K., & Verma, A. K. (2024). Nanotechnology as an Emerging Innovation: Sources, Application in a Sustainable Agriculture and Environmental Analysis. *BioNanoScience*, 1-19.

- Chun, S. H., Yuk, J. S., & Um, S. H. (2018). Regulation of cellular gene expression by nanomaterials. *Nano convergence*, 5(1), 34.
- Dasgupta, N., Ranjan, S., & Ramalingam, C. (2017). Applications of nanotechnology in agriculture and water quality management. *Environmental Chemistry Letters*, 15, 591-605.
- Dimkpa, C. O., Singh, U., Adisa, I. O., Bindraban, P. S., Elmer, W. H., Gardea-Torresdey, J. L., & White, J. C. (2018). Effects of manganese nanoparticle exposure on nutrient acquisition in wheat (*Triticum aestivum* L.). *Agronomy*, 8(9), 158.
- Ditta, A. (2012). How helpful is nanotechnology in agriculture?. *Advances in Natural Sciences: Nanoscience and Nanotechnology*, 3(3), 033002.
- Elemike, E. E., Uzoh, I. M., Onwudiwe, D. C., & Babalola, O. O. (2019). The role of nanotechnology in the fortification of plant nutrients and improvement of crop production. *Applied Sciences*, 9(3), 499.
- El-Saadony, M. T., Abd El-Hack, M. E., Taha, A. E., Fouda, M. M., Ajarem, J. S., N. Maodaa, S., ... & Elshaer, N. (2020). Ecofriendly synthesis and insecticidal application of copper nanoparticles against the storage pest *Tribolium castaneum*. *Nanomaterials*, 10(3), 587.
- Fincheira, P., Tortella, G., Duran, N., Seabra, A. B., & Rubilar, O. (2020). Current applications of nanotechnology to develop plant growth inducer agents as an innovation strategy. *Critical Reviews in Biotechnology*, 40(1), 15-30.
- Giraldo, J. P., Wu, H., Newkirk, G. M., & Kruss, S. (2019). Nanobiotechnology approaches for engineering smart plant sensors. *Nature nanotechnology*, 14(6), 541-553.
- Griffin, S., Masood, M. I., Nasim, M. J., Sarfraz, M., Ebokaiwe, A. P., Schäfer, K. H., ... & Jacob, C. (2017). Natural nanoparticles: a particular matter inspired by nature. *Antioxidants*, 7(1), 3.
- Hasan, M. K., Shopan, J., & Ahammed, G. J. (2020). Nanomaterials and soil health for agricultural crop production: current status and future prospects. *Nanomaterials for agriculture and forestry applications*, 289-312.
- Hossain, Z., Yasmeen, F., & Komatsu, S. (2020). Nanoparticles: synthesis, morphophysiological effects, and proteomic responses of crop plants. *International Journal of Molecular Sciences*, 21(9), 3056.
- Huang, W., Yan, M., Duan, H., Bi, Y., Cheng, X., & Yu, H. (2020). Synergistic antifungal activity of green synthesized silver nanoparticles and epoxiconazole against *Setosphaeria turcica*. *Journal of Nanomaterials*, 2020(1), 9535432.
- Husen, A., & Siddiqi, K. S. (2014). Carbon and fullerene nanomaterials in plant system. *Journal of nanobiotechnology*, 12, 1-10.
- Indira, M., Krupanidhi, S., Venkateswarulu, T. C., Pallavi, G., & Peele, K. A. (2021). Current Aspects of Nanotechnology: Applications in Agriculture. *Biobased Nanotechnology for Green Applications*, 73-99.
- Jeyasubramanian, K., Thoppey, U. U. G., Hikku, G. S., Selvakumar, N., Subramania, A., & Krishnamoorthy, K. (2016). Enhancement in growth rate and productivity of spinach grown in hydroponics with iron oxide nanoparticles. *Rsc Advances*, 6(19), 15451-15459.
- Kah, M., & Kookana, R. (2020). Emerging investigator series: nanotechnology to develop novel agrochemicals: critical issues to consider in the global agricultural context. *Environmental Science: Nano*, 7(7), 1867-1873.
- Kah, M., Tufenkji, N., & White, J. C. (2019). Nano-enabled strategies to enhance crop nutrition and protection. *Nature nanotechnology*, 14(6), 532-540.
- Kasana, R. C., Panwar, N. R., Kaul, R. K., & Kumar, P. (2016). Copper nanoparticles in agriculture: biological synthesis and antimicrobial activity. *Nanoscience in Food and Agriculture* 3, 129-143.

- Keerthana, P., Vijayakumar, S., Vidhya, E. V. N. P., Punitha, V. N., Nilavukkarasi, M., & Praseetha, P. K. (2021). Biogenesis of ZnO nanoparticles for revolutionizing agriculture: A step towards anti-infection and growth promotion in plants. *Industrial Crops and Products*, 170, 113762.
- Khan, I., Saeed, K., & Khan, I. (2019). Nanoparticles: Properties, applications and toxicities. *Arabian journal of chemistry*, 12(7), 908-931.
- Kottegoda, N., Sandaruwan, C., Priyadarshana, G., Siriwardhana, A., Rathnayake, U. A., Berugoda Arachchige, D. M., & Amaratunga, G. A. (2017). Urea-hydroxyapatite nanohybrids for slow release of nitrogen. *ACS nano*, 11(2), 1214-1221.
- Kwak, S. Y., Wong, M. H., Lew, T. T. S., Bisker, G., Lee, M. A., Kaplan, A., ... & Strano, M. S. (2017). Nanosensor technology applied to living plant systems. *Annual Review of Analytical Chemistry*, 10(1), 113-140.
- Leso, V., Fontana, L., & Iavicoli, I. (2019). Biomedical nanotechnology: Occupational views. *Nano Today*, 24, 10-14.
- Li, Y., Li, W., Zhang, H., Liu, Y., Ma, L., & Lei, B. (2020). Amplified light harvesting for enhancing Italian lettuce photosynthesis using water soluble silicon quantum dots as artificial antennas. *Nanoscale*, 12(1), 155-166.
- Li, Y., Xu, X., Wu, Y., Zhuang, J., Zhang, X., Zhang, H., & Liu, Y. (2020). A review on the effects of carbon dots in plant systems. *Materials Chemistry Frontiers*, 4(2), 437-448.
- Liao, Y., Cui, X., Chen, G., Wang, Y., Qin, G., Li, M., ... & Jin, M. (2019). Simple and sensitive detection of triazophos pesticide by using quantum dots nanobeads based on immunoassay. *Food and Agricultural Immunology*, 30(1), 522-532.
- Lowry, G. V., Avellan, A., & Gilbertson, L. M. (2019). Opportunities and challenges for nanotechnology in the agri-tech revolution. *Nature nanotechnology*, 14(6), 517-522.
- Lv, J., Christie, P., & Zhang, S. (2019). Uptake, translocation, and transformation of metal-based nanoparticles in plants: recent advances and methodological challenges. *Environmental Science: Nano*, 6(1), 41-59.
- Machado, J. S., Steiner, F., Zoz, F., Honda, G. B., & Oliveira, B. L. N. (2015). Effects of aluminum on seed germination and initial growth of physic nut seedlings. *Revista de Agricultura Neotropical, Cassilândia-MS*, 2(1), 24-31.
- Marchiol, L. (2018). Nanotechnology in agriculture: new opportunities and perspectives. *New Visions Plant Sci*, 9(4), 161.
- Mattiello, A., & Marchiol, L. (2017). Application of nanotechnology in agriculture: Assessment of TiO₂ nanoparticle effects on barley. *Application of titanium dioxide*, 23-39.
- Mehrazar, E., Rahaie, M., & Rahaie, S. (2015). Application of nanoparticles for pesticides, herbicides, fertilisers and animals feed management. *International Journal of Nanoparticles*, 8(1), 1-19.
- Meroni, D., & Ardizzone, S. (2018). Preparation and application of hybrid nanomaterials. *Nanomaterials*, 8(11), 891.
- Mishra, S., Keswani, C., Abhilash, P. C., Fraceto, L. F., & Singh, H. B. (2017). Integrated approach of agri-nanotechnology: challenges and future trends. *Frontiers in plant science*, 8, 471.
- Narayanan, A., Sharma, P., & Moudgil, B. M. (2013). Applications of engineered particulate systems in agriculture and food industry. *KONA Powder and Particle Journal*, 30, 221-235.
- Noruzi, M. (2016). Electrospun nanofibres in agriculture and the food industry: a review. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 96(14), 4663-4678.

- Ntasiou, P., Kaldeli Kerou, A., Karamanidou, T., Vlachou, A., Tziros, G. T., Tsouknidas, A., & Karaoglanidis, G. S. (2021). Synthesis and characterization of novel copper nanoparticles for the control of leaf spot and anthracnose diseases of olive. *Nanomaterials*, 11(7), 1667.
- Pandey, G., & Jain, P. (2020). Assessing the nanotechnology on the grounds of costs, benefits, and risks. *Beni-Suef University Journal of Basic and Applied Sciences*, 9, 1-10.
- Prasad, R. (Ed.). (2019). *Advances in the Understanding of Nanomaterials Research and Applications*. Springer.
- Prasad, R. (Ed.). (2019). *Plant Nanobionics: Volume 2, Approaches in Nanoparticles, Biosynthesis, and Toxicity*. Springer Nature.
- Predoi, D., Ghita, R. V., Iconaru, S. L., Cimpeanu, C. L., & Raita, S. M. (2020). Application of nanotechnology solutions in plants fertilization. *Urban horticulture-necessity of the future*, 9, 12-40.
- Rajput, V. D., Minkina, T., Ahmed, B., Singh, V. K., Mandzhieva, S., Sushkova, S., ... & Wang, B. (2022). Nano-biochar: A novel solution for sustainable agriculture and environmental remediation. *Environmental Research*, 210, 112891.
- Raliya, R., Saharan, V., Dimkpa, C., & Biswas, P. (2017). Nanofertilizer for precision and sustainable agriculture: current state and future perspectives. *Journal of agricultural and food chemistry*, 66(26), 6487-6503.
- Ramkumar, S., Seethalaxmi, M., Rekha, T., Abiyoga, M., Baskar, V., & Sureshkumar, S. (2024). Biofortification of crops with nutrients by the application of nanofertilizers for effective agriculture. *Plant Physiology and Biochemistry*, 108772.
- Rastogi, A., Tripathi, D. K., Yadav, S., Chauhan, D. K., Živčák, M., Ghorbanpour, M., & Brestic, M. (2019). Application of silicon nanoparticles in agriculture. *3 Biotech*, 9, 1-11.
- Ruffo Roberto, S., Youssef, K., Hashim, A. F., & Ippolito, A. (2019). Nanomaterials as alternative control means against postharvest diseases in fruit crops. *Nanomaterials*, 9(12), 1752.
- Sabry, A. K. H., & Ragaei, M. (2018). Nanotechnology and their applications in insect's pest control. *Nanobiotechnology applications in plant protection*, 1-28.
- Sandeep Duhan, S. D., Chander Bhan, C. B., Seema Chawla, S. C., & Shrikishan Bairwa, S. B. (2016). Role of nanotechnology in post harvest management of horticultural crops.
- Sangeetha, J., Thangadurai, D., Hospet, R., Purushotham, P., Karekalammanavar, G., Mundaragi, A. C., ... & Harish, E. R. (2017). Agricultural nanotechnology: concepts, benefits, and risks. *Nanotechnology: An Agricultural Paradigm*, 1-17.
- Sanzari, I., Leone, A., & Ambrosone, A. (2019). Nanotechnology in plant science: to make a long story short. *Frontiers in Bioengineering and Biotechnology*, 7, 120.
- Sekhon, B. S. (2014). Nanotechnology in agri-food production: an overview. *Nanotechnology, science and applications*, 31-53.
- Shang, Y., Hasan, M. K., Ahammed, G. J., Li, M., Yin, H., & Zhou, J. (2019). Applications of nanotechnology in plant growth and crop protection: a review. *Molecules*, 24(14), 2558.
- Singh, A., Singh, N. B., Hussain, I., Singh, H., & Singh, S. C. (2015). Plant-nanoparticle interaction: an approach to improve agricultural practices and plant productivity. *Int. J. Pharm. Sci. Invent*, 4(8), 25-40.
- Singh, A., Tiwari, S., Pandey, J., Lata, C., & Singh, I. K. (2021). Role of nanoparticles in crop improvement and abiotic stress management. *Journal of Biotechnology*, 337, 57-70.

- Singh, H., Sharma, A., Bhardwaj, S. K., Arya, S. K., Bhardwaj, N., & Khatri, M. (2021). Recent advances in the applications of nano-agrochemicals for sustainable agricultural development. *Environmental Science: Processes & Impacts*, 23(2), 213-239.
- Singh, S., Singh, B. K., Yadav, S. M., & Gupta, A. K. (2015). Applications of nanotechnology in agricultural and their role in disease management. *Res J Nanosci Nanotechnol*, 5(1), 1-5.
- Solanki, P., Bhargava, A., Chhipa, H., Jain, N., & Panwar, J. (2015). Nano-fertilizers and their smart delivery system. *Nanotechnologies in food and agriculture*, 81-101.
- Soni, S. K., Dogra, S., Sharma, A., Thakur, B., Yadav, J., Kapil, A., & Soni, R. (2024). Nanotechnology in Agriculture: Enhancing Crop Productivity with Sustainable Nano-Fertilizers and Nano-Biofertilizers. *Journal of Soil Science and Plant Nutrition*, 1-34.
- Stefan, L., & Monchaud, D. (2019). Applications of guanine quartets in nanotechnology and chemical biology. *Nature Reviews Chemistry*, 3(11), 650-668.
- Vuong, L. D. (2019). Nanoparticles for the improved crop production. *Nanotechnology for agriculture: crop production & protection*, 85-106.
- Yang, J., Hou, B., Wang, J., Tian, B., Bi, J., Wang, N., & Huang, X. (2019). Nanomaterials for the removal of heavy metals from wastewater. *Nanomaterials*, 9(3), 424.
- Younas, A., Yousaf, Z., Rashid, M., Riaz, N., Fiaz, S., Aftab, A., & Haung, S. (2020). Nanotechnology and plant disease diagnosis and management. *Nanoagronomy*, 101-123.
- Zhao, L., Lu, L., Wang, A., Zhang, H., Huang, M., Wu, H., & Ji, R. (2020). Nano-biotechnology in agriculture: use of nanomaterials to promote plant growth and stress tolerance. *Journal of agricultural and food chemistry*, 68(7), 1935-1947.

2 KAYNAKÇA

- Abioye, E. A., Hensel, O., Esau, T. J., Elijah, O., Abidin, M. S. Z., Ayobami, A. S. Nasirahmadi, A. (2022). Precision irrigation management using machine learning and digital farming solutions. *AgriEngineering*, 4(1), 70–103. doi:10.3390/agriengineering4010006
- Adegbeye, M. J., Ravi Kanth Reddy, P., Obaisi, A. I., Elghandour, M. M. M. Y., Oyebamiji, K. J., Salem, A.Z.M. Camacho Diaz, L. M. (2020). Sustainable agriculture options for production, greenhouse gasses and pollution alleviation, and nutrient recycling in emerging and transitional nations-An overview. *Journal of Cleaner Production*, 242, 118319. doi:10.1016/j.jclepro.2019.118319
- Ando, T. (2022). Toward the next generation of HS-AFM. *Nanoscience & Technology*, 107-120. doi:10.1007/978-3-662-64785-1_8
- Annepanavar, A. ve Gopalakrishnan, D. K. (2021). Digital Twins for sustainable production: Modelling and simulation of a production system towards a Digital Twin. Gothenburg, Sweden: Department of Industrial and Materials Science, Chalmers University of Technology. Erişim adresi: <https://hdl.handle.net/20.500.12380/302629>

- Argyroudis, S. A., Mitoulis, S. A., Chatzi, E., Baker, J. W., Brilakis, I., Gkoumas, K. Linkov, I. (2022). Digital technologies can enhance climate resilience of critical infrastructure. *Climate Risk Management*, 35, 100387. doi:10.1016/j.crm.2021.100387
- Arowoia, V. A., Oke, A. E., Ojo, L. D. ve Adelusi, A. O. (2024). Driving factors for the adoption of digital twin technology implementation for construction project performance in Nigeria. *Journal of Construction Engineering and Management*, 150(1), 05023014. doi:10.1061/JCEMD4.COENG-13659
- Bandara, D. W. J. W., Ranadewa, K. A. T. O., Parameswaran, A., Eranga, B. A. I. ve Nawarathna, A. (2023). Lean iceberg model to minimise barriers for digital twin implementation: Sri Lankan construction industry perspective. In: Y.G. Sandanayake, K.G.A.S. Waidyasekara, T. Ramachandra and K.A.T.O. Ranadewa (Eds). *Proceedings of the 11th World Construction Symposium, 21-22 July 2023* (s. 671–685). Colombo, Sri Lanka. doi:10.31705/WCS.2023.55
- Bellvert, J., Pelechá, A., Pamies-Sans, M., Virgili, J., Torres, M. ve Casadesús, J. (2023). Assimilation of sentinel-2 biophysical variables into a digital twin for the automated irrigation scheduling of a vineyard. *Water*, 15(14), 2506. doi:10.3390/w15142506
- Blank, M., Hofmann, M. ve Stoll, M. (2019). Seasonal differences in *Vitis vinifera* L. cv. Pinot noir fruit and wine quality in relation to climate. *Oeno One*, 53(2), 189–203. doi:10.20870/oeno-one.2019.53.2.2427
- Botín-Sanabria, D. M., Mihaita, S., Peimbert-García, R. E., Ramírez-Moreno, M. A., Ramírez-Mendoza, R. A. ve Lozoya-Santos, J. J. (2022). Digital twin technology challenges and applications: A comprehensive review. *Remote Sensing*, 14(6), 1335. doi:10.3390/rs14061335
- Brosnan, T. ve Sun, D. W. (2004). Improving quality inspection of food products by computer vision: a review. *Journal of Food Engineering*, 61(1), 3-16. doi:10.1016/S0260-8774(03)00183-3
- Cesco, S., Sambo, P., Borin, M., Basso, B., Orzes, G. ve Mazzetto, F. (2023). Smart agriculture and digital twins: Applications and challenges in a vision of sustainability. *European Journal of Agronomy*, 146, 126809. doi:10.1016/j.eja.2023.126809
- Chapuis, C. (2017). *Sustainable Viticulture: The Vines and Wines of Burgundy*. New York: Apple Academic Press & CRC Press. doi:10.1201/9781771885713
- Chen, X., Ding, H., Yuan, L. M., Cai, J. R., Chen, X. ve Lin, Y. (2018). New approach of simultaneous multi-perspective imaging for quantitative assessment of the compactness of grape bunches. *Australian Journal of Grape and Wine Research*, 24(4), 413-420. doi:10.1111/ajgw.12349
- Cho, J., Kim, C., Lim, K. J., Kim, J., Ji, B. ve Yeon, J. (2023). Web-based agricultural infrastructure digital twin system integrated with GIS and BIM concepts. *Computers and Electronics in Agriculture*, 215, 108441. doi:10.1016/j.compag.2023.108441
- Concilio, G., Bianchi, I., Fagiani, F., Fontana, M., Mariani, I. ve Secchi, M. (2022). DIGISER. Digital Innovation in Governance and Public Service Provision. *ESPON 2020, Applied Research*, 1–2980. Erişim adresi: <https://re.public.polimi.it/handle/11311/1229401>
- Costantini, A., Di Modica, G., Ahouangonou, J. C., Duma, D. C., Martelli, B., Galletti, M. ... Cesini, D. (2022). IoTwin: toward implementation of distributed digital twins in industry 4.0 settings. *Computers*, 11(5), 67. doi:10.3390/computers11050067
- Cubero, S., Diago, M. P., Blasco, J., Tardaguila, J., Prats-Montalbán, J. M., Ibáñez, J. ... Aleixos, N. (2015). A new method for assessment of bunch compactness using automated image analysis, *Australian Journal of Grape and Wine Research*, 21(1), 101-109. doi:10.1111/ajgw.12118

- Cyganek, B. ve Siebert, J. P. (2011). An introduction to 3D computer vision techniques and algorithms. New Jersey, U.S.A.: John Wiley & Sons.
- Dah, J. ve Hussin, N. (2021). A conceptual framework of a streamlined extended technology acceptance model for mobile application adoption. *International Journal of Social Science Research*, 9(2), 42–51. doi:10.5296/ijssr.v9i2.18649
- David Chaux, J., Sanchez-Londono, D., Barbieri, G., Kurpaska, S. ve Kiełbasa, P. (2021). A Digital Twin Architecture to Optimize Productivity within Controlled Environment Agriculture. *Applied Sciences*, 11(19), 8875. doi:10.3390/app11198875
- Deloire, A., Carbonneau, A., Wang, Z. P. ve Ojeda, H. (2004). Vine and water: a short review. *Journal international des sciences de la vigne et du vin*, 38(1), 1-13. doi:10.20870/oeno-one.2004.38.1.932
- Diago, M. P., Sanz-Garcia, A., Millan, B., Blasco, J., ve Tardaguila, J. (2014). Assessment of flower number per inflorescence in grapevine by image analysis under field conditions. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 94(10), 1981-1987. doi:10.1002/jsfa.6512
- Duguma, A. L. ve Bai, X. (2024). Contribution of Internet of Things (IoT) in improving agricultural systems. *International Journal of Environmental Science and Technology*, 21(2), 2195–2208. doi:10.1007/s13762-023-05162-7
- Dyck, G., Hawley, E., Hildebrand, K. ve Paliwal, J. (2023). Digital Twins: A novel traceability concept for post-harvest handling. *Smart Agricultural Technology*, 3, 100079. doi:10.1016/j.atech.2022.100079
- Edemetti, F., Maiale, A., Carlini, C., D’Auria, O., Llorca, J. ve Tulino, A. M. (2022). Vineyard Digital Twin: construction and characterization via UAV images – DIWINE Proof of Concept. *Proceedings. 2022 IEEE 23rd International Symposium on a World of Wireless, Mobile and Multimedia Networks (WoWMoM)* (s. 601–606). Belfast, United Kingdom. doi:10.1109/WoWMoM54355.2022.00094
- Errandonea, I., Beltrán, S. ve Arrizabalaga, S. (2020). Digital Twin for maintenance: A literature review. *Computers in Industry*, 123, 103316. doi:10.1016/j.compind.2020.103316
- Faluomi, V. (2023). A digital twin application for vineyards sustainable management. In: P. Roca, (Ed.). *44th World Congress of Vine and Wine, BIO Web of Conferences* (s. 1-6). Jerez, Spain. doi:10.1051/bioconf/20236801038
- Fraga, H., Santos, J. A., Malheiro, A. C., Oliveira, A. A., Moutinho-Pereira, J. ve Jones, G. V. (2016). Climatic suitability of Portuguese grapevine varieties and climate change adaptation. *International Journal of Climatology*, 36(1), 1–12. doi:10.1002/joc.4325
- Gallego-García, S., Gallego-García, D. ve García-García, M. (2023). Sustainability in the agri-food supply chain: a combined digital twin and simulation approach for farmers. *Procedia Computer Science*, 217, 1280–1295. doi:10.1016/j.procs.2022.12.326
- Gatti, M., Bernizzoni, F., Civardi, S. ve Poni, S. (2012). Effects of cluster thinning and preflowering leaf removal on growth and grape composition in cv. Sangiovese. *American Journal of Enology and Viticulture*, 63(3), 325-332. doi:10.5344/ajev.2012.11118
- Gené-Mola, J., Sanz-Cortiella, R., Rosell-Polo, J. R., Escolà, A. ve Gregorio, E. (2021). In-field apple size estimation using photogrammetry-derived 3D point clouds: Comparison of 4 different methods considering fruit occlusions. *Computers and Electronics in Agriculture*, 188, 106343. doi:10.1016/j.compag.2021.106343
- Ghandar, A., Ahmed, A., Zulfiqar, S., Hua, Z., Hanai, M. ve Theodoropoulos, G. (2021). A decision support system for urban agriculture using digital twin: A case study with aquaponics. *IEEE Access*, 9, 35691–35708. doi:10.1109/ACCESS.2021.3061722

- Giller, K. E., Delaune, T., Silva, J. V., Descheemaeker, K., van de Ven, G., Schut, A. G. T. van Ittersum, M. K. (2021). The future of farming: Who will produce our food?. *Food Security* 13(5), 1073–1099. doi:10.1007/s12571-021-01184-6
- Giroto, F., Galeazzi, A., Manenti, F., Gueguen, S. ve Piazza, L. (2022). Water-food-energy nexus: Assessing challenges in the trend toward digitalization: The case study of an Italian winemaking industry. *Environmental Progress & Sustainable Energy*, 41(6), e13893. doi:10.1002/ep.13893
- Gore, S., Patil, D., Mahankale, N. ve Gore, S. (2024). Satellite imaging for precision agriculture enhancing crop management, soil condition and yield prediction. *Emerging Trends in Smart Societies*, 12, 434–437. doi:10.4324/9781003489412-104
- Grilli, E., Battisti, R. ve Remondino, F. (2021). An advanced photogrammetric solution to measure apples. *Remote Sensing*, 13, 19. doi:10.3390/rs13193960
- Gutiérrez Cejudo, J., Enguix Andrés, F., Lujak, M., Carrascosa Casamayor, C., Fernandez, A. ve Hernández López, L. (2024). Towards agrirobot digital twins: Agri-RO5 – A multi-agent architecture for dynamic fleet simulation. *Electronics*, 13(1), 80. doi:10.3390/electronics13010080
- Hed, B., Ngugi, H. K., ve Travis, J. W. (2009). Relationship between cluster compactness and bunch rot in Vignoles grapes. *Plant Disease*, 93(11), 1195–1201. doi:10.1094/PDIS-93-11-1195
- Henriksen, H. J., Schneider, R., Koch, J., Ondracek, M., Troldborg, L., Seidenfaden, I. K. ... Stisen, S. (2022). A New Digital Twin for Climate Change Adaptation, Water Management, and Disaster Risk Reduction (HIP Digital Twin). *Water*, 15(1), 25. doi:10.3390/w15010025
- Herrero-Huerta, M., González-Aguilera, D., Rodríguez-González, P. ve Hernández-López, D. (2015). Vineyard yield estimation by automatic 3D bunch modelling in field conditions. *Computers and Electronics in Agriculture*, 110, 17–26. doi:10.1016/j.compag.2014.10.003
- Herrero-Huerta, M., Tardy, H., Morcillo, A. ve Gonzalez-gonzalez, E. (2022). Grape bunch architecture by low-cost 3D scanner grape bunch architecture by low-cost 3D scanner. *Frutic 14th international symposium*, June 29 – July 1, 2022 (s. 1-4). Valencia, Spain.
- Hoang, H. G. ve Tran, H. D. (2023). *Smallholder Farmers' Perception and Adoption of Digital Agricultural Technologies: An Empirical Evidence from Vietnam*. UK: Sage, Newcastle upon Tyne. doi:10.1177/00307270231197825
- Howard, D. A., Ma, Z., Veje, C., Clausen, A., Aaslyng, J. M. ve Jørgensen, B. N. (2021). Greenhouse industry 4.0 – Digital twin technology for commercial greenhouses. *Energy Informatics*, 4(2), 1–13. doi:10.1186/s42162-021-00161-9
- Intrieri, C., Filippetti, I., Allegro, G., Centinari, M. ve Poni, S. (2008). Early defoliation (hand vs mechanical) for improved crop control and grape composition in Sangiovese (*Vitis vinifera* L.). *Australian Journal of Grape and Wine Research*, 14(1), 25-32. doi:10.1111/j.1755-0238.2008.00004.x
- Ivorra, E., Sánchez, A. J., Camarasa, J. G., Diago, M. P. ve Tardaguila, J. (2015). Assessment of grape cluster yield components based on 3D descriptors using stereo vision. *Food Control*, 50, 273-282, doi:10.1016/j.foodcont.2014.09.004
- John, D., Hussin, N., Shahibi, M. S., Ahmad, M., Hashim, H., Ametefe, D.S. ve Senanu, D. (2023). A systematic review on the factors governing precision agriculture adoption among small-scale farmers. *Outlook on Agriculture*, 52(4), 469-485. doi:10.1177/00307270231205640

- Kar, G. ve Saha, R. (2021). Innovations on climate smart agriculture and structural reforms for self-reliant India. *Innovations in Agriculture for a Self-Reliant India*, 36, 161–190. doi:10.1201/9781003245384-13
- Khan, L. U., Han, Z., Saad, W., Hossain, E., Guizani, M. ve Hong, C. S. (2022). Digital twin of wireless systems: Overview, taxonomy, challenges, and opportunities. *IEEE Communications Surveys and Tutorials*, 24(4), 2230–2254. doi:10.1109/COMST.2022.3198273
- Khebbache, R., Merizig, A., Rezeg, K. ve Lloret, J. (2023). The recent technological trends of smart irrigation systems in smart farming: A review. *International Journal of Computing and Digital Systems* 14(1), 10317–10335. doi:10.12785/ijcads/1401104
- Knox, N., Mcglade, J., Mcalpine, S., Lakey, C., Morris, K. ve Adams, J. (2023). Using a Digital Twin Approach to Measure Soil Organic Carbon Changes in Legume Cropping Rotations in Western Australia. *EasyChair Preprint* 10603.
- Kocsis, M., Csikász-Krizsics, A., Szata, B. É., Kovács, S., Nagy, Á., Máta, A. ve Jakab, G. (2018). Regulation of cluster compactness and resistance to *Botrytis cinerea* with β -aminobutyric acid treatment in field-grown grapevine. *Vitis - Journal of Grapevine Research*, 57(1), 35–40. doi:10.5073/vitis.2018.57.35-40
- Kudryashova, E. ve Casetti, M. (2021). The internet of things-the nearest future of viticulture. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics*, 13(2): 79-86. doi:10.7160/aol.2021.130206
- Kulkarni, A., Wang, Y., Gopinath, M., Sobien, D., Rahman, A. ve Batarseh, F.A. (2024). A Review of Cybersecurity Incidents in the Food and Agriculture Sector. New York, U.S.A.: Cornell University. doi:10.48550/arXiv.2403.08036
- Li, E., Wang, L., Xie, Q., Gao, R., Su, Z. ve Li, Y. (2023). A novel deep learning method for maize disease identification based on small sample-size and complex background datasets. *Ecological Informatics*, 75, 102011. doi:10.1016/j.ecoinf.2023.102011
- Lim, K. Y. H., Zheng, P. ve Chen, C. H. (2019). A state-of-the-art survey of Digital Twin: techniques, engineering product lifecycle management and business innovation perspectives. *Journal of Intelligent Manufacturing*, 31(6), 1313–1337. doi:10.1007/s10845-019-01512-w
- Lin, Z. (2023). Digital twins' technology for smart agriculture. *Encyclopedia of Digital Agricultural Technologies*, 4, 348–355. doi:10.1007/978-3-031-24861-0_191
- Liu, W., Zang, Y., Xiong, Z., Bian, X., Wen, C., Lu, X., ... Li, J. (2023). 3D building model generation from MLS point cloud and 3D mesh using multi-source data fusion. *International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation*, 116, 103171. doi:10.1016/j.jag.2022.103171
- Lopes, C. M. ve Cadima, J. (2021). Grapevine bunch weight estimation using image-based features: Comparing the predictive performance of number of visible berries and bunch area. *OENO One*, 55(4), 209–226. doi:10.20870/oeno-one.2021.55.4.4741
- Lu, Y., Jenkins, A., Ferrier, R. C., Bailey, M., Gordon, I. J., Song, S. ... Zhang, Z. (2015). Addressing China's grand challenge of achieving food security while ensuring environmental sustainability. *Science Advances*, 1(1), 1–15. doi:10.1126/sciadv.1400039
- Lv, Z. ve Xie, S. (2022). Artificial intelligence in the digital twins: State of the art, challenges, and future research topics. *Digital Twin*, 1, 12. doi:10.12688/digitaltwin.17524.2
- Mack, J., Schindler, F., Rist, F., Herzog, K., Töpfer, R. ve Steinhage, V. (2018). Semantic labeling and reconstruction of grape bunches from 3D range data using a new RGB-D feature descriptor, *Computers and Electronics in Agriculture*, 155, 96-102. doi:10.1016/j.compag.2018.10.011

- Manocha, A., Sood, S. K. ve Bhatia, M. (2024). IoT-digital twin-inspired smart irrigation approach for optimal water utilization. *Sustainable Computing: Informatics and Systems*, 41, 100947. doi:10.1016/j.suscom.2023.100947
- Marinello, F., Pezzuolo, A., Cillis, D. ve Sartori, L. (2016). Kinect 3D reconstruction for quantification of grape bunches volume and mass, *Engineering for Rural Development*, 876-881.
- Melesse, T. Y., Colace, F., Dembele, S. P., Lorusso, A., Santaniello, D. ve Valentino, C. (2024). Digital twin for predictive monitoring of crops: State of the art. *Lecture Notes in Networks and Systems*, 1027–1036. doi:10.1007/978-981-99-3043-2_85
- Mishra, S. ve Sharma, S. K. (2023). Advanced contribution of IoT in agricultural production for the development of smart livestock environments. *Internet of Things*, 22, 100724. doi:10.1016/j.iot.2023.100724
- Motha, R. P. ve Baier, W. (2005). Impacts of present and future climate change and climate variability on agriculture in the temperate regions: North America. *Climatic Change*, 70(1–2), 137–164. doi:10.1007/s10584-005-5940-1
- Muench, S., Stoermer, E., Jensen, K., Asikainen, T., Salvi, M. ve Scapoo, F. (2022). Towards a green and digital future. Luxembourg: Publications Office of the European Union. doi:10.2760/54
- Nasirahmadi, A. ve Hensel, O. (2022). Toward the next generation of digitalization in agriculture based on digital twin paradigm. *Sensors*, 22(2), 498. doi:10.3390/s22020498
- Nie, J., Wang, Y., Li, Y. ve Chao, X. (2022). Artificial intelligence and digital twins in sustainable agriculture and forestry: A survey. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 46(5), 642–661. doi:10.55730/1300-011X.3033
- Nochta, T. P., Schooling, J., Badstuber, N. ve Wahby, N. (2019). The local governance of digital technology – Implications for the city-scale digital twin. U.K.: Centre for Digital Built Britain. doi:10.17863/CAM.43321
- Nuske, S., Achar, S., Bates, T., Narasimhan, S. ve Singh, S. (2011). Yield estimation in vineyards by visual grape detection, *IEEE/RSJ International Conference on Intelligent Robots and Systems*. doi:10.1109/IROS.2011.6095069
- OIV (2009). Of the OIV descriptor list for grape varieties and vitis species. Paris, France: Organisation Internationale de la Vigne et du Vin (OIV). Erişim adresi: <https://www.oiv.int/public/medias/2274/code-2e-edition-finale.pdf>
- Palacios, F., Diago, M. P. ve Tardaguila, J. (2019). A non-invasive method based on computer vision for grapevine cluster compactness assessment using a mobile sensing platform under field conditions. *Sensors*, 19(17), 3799. doi:10.3390/s19173799
- Palliotti, A., Gatti, M. ve Poni, S. (2011). Early Leaf Removal to Improve Vineyard Efficiency: Gas Exchange Source-to-Sink Balance and Reserve Storage Responses, *American Journal of Enology and Viticulture*, 62, 2, 219-228. doi:10.5344/ajev.2011.10094
- Pantano, M., Kamps, T., Pizzocaro, S., Pantano, G., Corno, M. ve Savaresi, S. (2020). Methodology for Plant Specific Cultivation through a Plant Identification pipeline. Trento, Italy: 2020 IEEE International Workshop on Metrology for Agriculture and Forestry (MetroAgriFor). doi:10.1109/MetroAgriFor50201.2020.9277567
- Patil, B., Vidyapeeth, B., Dnyandeo Patil, B., Gupta, S., Sandeep Kumar, S., Lalitha Kumari, P. ve Raj, G. B. (2023). IoT and big data integration for real-time agricultural monitoring journal of advanced zoology IoT and big data integration for real-time agricultural monitoring article history. *Journal of Advanced Zoology*, 44, 3079–3089.
- Peladarinos, N., Piromalis, D., Cheimaras, V., Tserepas, E., Munteanu, R. A. ve Papageorgas, P. (2023). Enhancing smart agriculture by implementing digital twins: A comprehensive review. *Sensors*, 23(16), 7128. doi:10.3390/s23167128

- Petrov, S. (2023). Digital Twins and Sustainability: A Comprehensive Review of Limitations and Opportunities. Erişim adresi: <https://gupea.ub.gu.se/handle/2077/79343>
- Pires, F., Cachada, A., Barbosa, J., Moreira, A. P. Ve Leitão, P. (2019). Digital twin in industry 4.0: Technologies, applications and challenges. 2019 IEEE 17th International Conference on Industrial Informatics (INDIN). (s. 721-726) Helsinki, Finland: IEEE. doi:10.1109/INDIN41052.2019.8972134
- Poni, S., Gatti, M., Palliotti, A., Dai, Z., Duchêne, E., Truong, T. T. ... Tombesi, S. (2018). Grapevine quality: A multiple choice issue. *Scientia Horticulturae*, 234, 445-462. doi:10.1016/j.scienta.2017.12.035
- Primicerio, J., Caruso, G., Comba, L., Crisci, A., Gay, P., Guidoni, S. Vaccari, F. P. (2017). Individual plant definition and missing plant characterization in vineyards from high-resolution UAV imagery. *European Journal of Remote Sensing*, 50(1), 179–186. doi:10.1080/22797254.2017.1308234
- Pylianidis, C., Osinga, S. ve Athanasiadis, I. N. (2021). Introducing digital twins to agriculture. *Computers and Electronics in Agriculture*, 184, 105942. doi:10.1016/j.compag.2020.105942
- Quevedo, R. ve Aguilera, J. M. (2010). Computer vision and stereoscopy for estimating firmness in the Salmon (Salmon salar) fillets. *Food and Bioprocess Technology*, 3(4), 561-567. doi:10.1007/s11947-008-0097-3
- Rahman, M. M., Khan, I., Field, D. L., Techato, K. ve Alameh, K. (2022). Powering agriculture: Present status, future potential, and challenges of renewable energy applications. *Renewable Energy*, 188, 731–749. doi:10.1016/j.renene.2022.02.065
- Rasheed, A., San, O. ve Kvamsdal, T. (2020). Digital twin: Values, challenges and enablers from a modeling perspective. *IEEE Access*, 8, 21980–22012. doi:10.1109/ACCESS.2020.2970143
- Rathod, S., Singh, K. N., Arya, P., Ray, M., Mukherjee, A., Sinha, K. ... Shekhawat, R. S. (2017). Forecasting maize yield using ARIMA-genetic algorithm approach. *Outlook on Agriculture*, 46(4), 265–271. doi:10.1177/0030727017744933
- Rist, F., Gabriel, D., Mack, J., Steinhage, V., Töpfer, R. ve Herzog, K. (2019). Combination of an automated 3D field phenotyping workflow and predictive modelling for high-throughput and non-invasive phenotyping of grape bunches. *Remote Sensing*, 11(24), 1-22. doi:10.3390/rs11242953
- Rist, F., Herzog, K., Mack, J., Richter, R., Steinhage, V. ve Töpfer, R. (2018). High-precision phenotyping of grape bunch architecture using fast 3d sensor and automation. *Sensors*, 18, 3. doi:10.3390/s18030763
- Roscher, R., Herzog, K., Kunkel, A., Kicherer, A., Töpfer, R. ve Förstner, W. (2014). Automated image analysis framework for high-throughput determination of grapevine berry sizes using conditional random fields. *Computers and Electronics in Agriculture*, 100, 148-158. doi:10.1016/j.compag.2013.11.008
- Rose, J. C., Kicherer, A., Wieland, M., Klingbeil, L., Töpfer, R. ve Kuhlmann, H. (2016). Towards automated large-scale 3D phenotyping of vineyards under field conditions. *Sensors*, 16(12), 2136. doi:10.3390/S16122136
- Sampson, D. J., Chang, Y. K., Rupasinghe, H. P. V. ve Zaman, Q. U. (2014). A dual-view computer-vision system for volume and image texture analysis in multiple apple slices drying. *Journal of Food Engineering*, 127, 49-57. doi:10.1016/j.jfoodeng.2013.11.016
- Sazili Shahibi, M., Hussin, N., Ibrahim, Z., Shakir Zainol, A. ve Zazmi, M.Z.M. (2023). Factors affecting paddy farmers in using drones. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*, 101(8).
- Schieffer, J. ve Dillon, C. (2015). The economic and environmental impacts of precision agriculture and interactions with agro-environmental policy. *Precision Agriculture*, 16(1), 46–61. doi:10.1007/s11119-014-9382-5

- Schneider, T., Paulus, G., ve Anders, K. H. (2020). Towards predicting vine yield: Conceptualization of 3d grape models and derivation of reliable physical and morphological parameters. *GI_Forum*, 8(1), 73–88. doi:10.1553/giscience2020_01_s73
- Schöler, F. ve Steinhage, V. (2015). Automated 3D reconstruction of grape cluster architecture from sensor data for efficient phenotyping. *Computers and Electronics in Agriculture*, 114, 163–177. doi:10.1016/j.compag.2015.04.001
- Shafiee-Jood, M. ve Cai, X. (2016). Reducing food loss and waste to enhance food security and environmental sustainability. *Environmental Science and Technology*, 50(16), 8432–8443. doi:10.1021/acs.est.6b01993
- Shamia, D., Suganyadevi, S., Satheeswaran, V. ve Balasamy, K. (2023). Digital twins in precision agriculture monitoring using artificial intelligence. *Digital Twin for Smart Manufacturing*, 243–265. doi:10.1016/B978-0-323-99205-3.00004-3
- Sharma, A., Kosasih, E., Zhang, J., Brintrup, A. ve Calinescu, A. (2022a). Digital Twins: State of the art theory and practice, challenges, and open research questions. *Journal of Industrial Information Integration*, 30, 100383. doi:10.1016/j.jii.2022.100383
- Sharma, V., Tripathi, A. K. ve Mittal, H. (2022b). Technological revolutions in smart farming: Current trends, challenges & future directions. *Computers and Electronics in Agriculture*, 201, 107217. doi:10.1016/j.compag.2022.107217
- Sigala, M. (2023). Thriving in wine tourism through technology and innovation: A survival or a competitiveness need? In: M. Sigala ve C. Haller (Ed.), *Technology Advances and Innovation in Wine Tourism: New Managerial Approaches and Cases*, Germany: Springer. doi:10.1007/978-981-19-8277-4_1
- Singh, M., Fuenmayor, E., Hinchy, E. P., Qiao, Y., Murray, N. ve Devine, D. (2021). Digital twin: Origin to future. *Applied System Innovation*, 4(2), 36. doi:10.3390/asi4020036
- Smith, K. (2024). Solar cell integration with radio wave ai for enhanced business sustainability. *BULLET: Jurnal Multidisiplin Ilmu*, 3(1), 65–75. Erişim adresi: <https://journal.mediapublikasi.id/index.php/bullet/article/view/4014>
- Spaltini, M., Terzi, S. ve Taisch, M. (2023). The role of public-private partnership to foster twin transition in made in Italy: an application case. *2023 IEEE International Conference on Engineering, Technology and Innovation (ICE/ITMC)*, 19-22 June 2023 (s. 1-9). Edinburgh, United Kingdom: IEEE. doi:10.1109/ICE/ITMC58018.2023.10332347
- Sun, C., Berman, M., Coward, D. ve Osborne, B. (2007). Thickness measurement and crease detection of wheat grains using stereo vision. *Pattern Recognition Letters*, 28(12), 1501-1508. doi:10.1016/j.patrec.2007.03.008
- Tello, J. ve Ibañez, J. (2014). Evaluation of indexes for the quantitative and objective estimation of grapevine bunch compactness. *Vitis-Journal of Grapevine Research*, 53(1), 9-16.
- Tello, J. ve Ibañez, J. I. (2018). What do we know about grapevine bunch compactness? *Australian Journal of Grape and Wine Research*, 24,(1), 6-23. doi:10.1111/ajgw.12310
- Tello, J., Cubero, S., Blasco, J., Tardaguila, J., Aleixos, N. ve Ibañez, J. (2016). Application of 2D and 3D image technologies to characterise morphological attributes of grapevine clusters. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 96(13), 4575-4583. doi:10.1002/jsfa.7675
- Teng, S. Y., Touš, M., Leong, W. D., How, B. S., Lam, H. L., Máša, V. (2021). Recent advances on industrial data-driven energy savings: digital twins and infrastructures. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 135, 110208. doi:10.1016/j.rser.2020.110208

- Torres-Sánchez, J., Mesas-Carrascosa, F. J., Santesteban, L. G., Jiménez-Brenes, F. M., Oneka, O., Villa-Llop, A. ... López-Granados, F. (2021). Grape cluster detection using UAV photogrammetric point clouds as a low-cost tool for yield forecasting in vineyards. *Sensors*, 21(9), 3083. doi:10.3390/s21093083
- Tsakiridis, N. L., Samarinas, N., Kalopesa, E. ve Zalidis, G. C. (2023). Cognitive soil digital twin for monitoring the soil ecosystem: A conceptual framework. *Soil Systems*, 7(4), 88. doi:10.3390/soilsystems7040088
- Tzachor, A., Sabri, S., Richards, C. E., Rajabifard, A. ve Acuto, M. (2022). Potential and limitations of digital twins to achieve the sustainable development goals. *Nature Sustainability* 5(10), 822–829. doi:10.1038/s41893-022-00923-7
- Udomkun, P., Nagle, M., Mahayothee, B. ve Müller, J. (2014). Laser-based imaging system for non-invasive monitoring of quality changes of papaya during drying. *Food Control*, 42, 225-233. doi:10.1016/j.foodcont.2014.02.010
- Underhill, A., Hirsch, C., ve Clark, M. (2020). Image-based phenotyping identifies quantitative trait loci for cluster compactness in grape. *Journal of the American Society for Horticultural Science*, 145(6), 363–373. doi:10.21273/jashs04932-20
- Verdouw, C., Tekinerdogan, B., Beulens, A. ve Wolfert, S. (2021). Digital twins in smart farming. *Agricultural Systems*, 189, 103046. doi:10.1016/j.agsy.2020.103046
- Verdú, S., Ivorra, E., Sanchez, A. J., Giron, J., Barat, J. M., ve Grau, R. (2013). Comparison of TOF and SL techniques for in-line measurement of food item volume using animal and vegetable tissues. *Food Control*, 33(1), 221-226. doi:10.1016/j.foodcont.2013.02.031
- Wan, L., Nocht, T. ve Schooling, J. M. (2019). Developing a city-level digital twin – Propositions and a case study. *International Conference on Smart Infrastructure and Construction 2019 (ICSIC)*, 8 - 10 July 2019 (s. 187–193). Cambridge, U.K. doi:10.1680/icsic.64669.187
- Wang, Y., Qi, Y., Li, J., Huan, L., Li, Y., Xie, B. ve Wang, Y. (2023). The wind and photovoltaic power forecasting method based on digital twins. *Applied Sciences*, 13(14), 8374. doi:10.3390/app13148374
- Winter, P. D. ve Chico, T. J. A. (2023). Using the non-adoption, abandonment, scale-up, spread, and sustainability (NASSS) framework to identify barriers and facilitators for the implementation of digital twins in cardiovascular medicine. *Sensors*, 23(14), 6333. doi:10.3390/s23146333
- Xin, B., Liu, S. ve Whitty, M. (2020). Three-dimensional reconstruction of *Vitis vinifera* (L.) cvs. Pinot Noir and Merlot grape bunch frameworks using a restricted reconstruction grammar based on the stochastic L-system. *Australian Journal of Grape and Wine Research*, 26(3), 207-219. doi:10.1111/ajgw.12444
- Yang, B., Lv, Z., Wang, F., Yang, B., Lv, Z. ve Wang, F. (2022). Digital twins for intelligent green buildings. *Buildings*, 12(6), 856. doi:10.3390/buildings12060856
- Zanchin, A., Kalantari, M., Encinas, U., Sozzi, M., Guerrini, L. ve Marinello, F. (2023). Grapevine bunch Digital Twin analysis to detect alternative traits for bunch morphology classification. Pisa, Italy: 2023 IEEE International Workshop on Metrology for Agriculture and Forestry (MetroAgriFor). doi:10.1109/MetroAgriFor58484.2023.10424055
- Zanchin, A., Sozzi, M., Giora, D., Kalantari, M., Belfiore, N., Terleth, J. ... Marinello, F. (2024). Digital Twins analysis as a tool to find new descriptors for grapevine bunch morphology categorisation and grey mould infection risk evaluation. *Biosystems Engineering*, 237, 71-82. doi:10.1016/j.biosystemseng.2023.10.019
- Zhang, J. ve Zhao, X. (2023). Digital twin of wind farms via physics-informed deep learning. *Energy Conversion and Management*, 293, 117507. doi:10.1016/j.enconman.2023.117507.

3KAYNAKÇA

- Berrigan, E. M., Wang, L., Carrillo, H., Echegoyen, K., Kappes, M., Torres, J., Pereira, T. D. (2024). Fast and efficient root phenotyping via pose estimation. *Plant Phenomics*, 6(April), 0175. doi:10.34133/plantphenomics.0175.
- Coeckelbergh, M. (2021). AI for climate: Freedom, justice, and other ethical and political challenges. *AI Ethics*, 1, 67–72. doi:10.1007/s43681-020-00007-2.
- Eftekhari, M., Ma, C., ve Orlov, Y. L. (2024). Applications of artificial intelligence, machine learning, and deep learning in plant breeding. *Frontiers in Plant Science*, 15, 1420938. doi:10.3389/fpls.2024.1420938.
- Farooq, M. A., Gao, S., Hassan, M. A., Huang, Z., Rasheed, A., Hearne, S., ... Li, H. (2024). Artificial intelligence in plant breeding. *Trends in Genetics*, 40(10), 891-908. doi:10.1016/j.tig.2024.07.001.
- Fukatsu, T., Watanabe, T., Hu, H., Yoichi, H., ve Hirafuji, M. (2012). Field monitoring support system for the occurrence of *Leptocorisa chinensis* Dallas (Hemiptera: Alydidae) using synthetic attractants, field servers, and image analysis. *Computers and Electronics in Agriculture*, 80, 8-16. doi:10.1016/j.compag.2011.10.005.
- Jape, S. D., Mungase, K. V., Thite, V. B., ve Jadhav, D. (2023). A comprehensive analysis on 5G, IoT and its impact on agriculture and healthcare. 2023 Second International Conference on Augmented Intelligence and Sustainable Systems (ICAISS), Trichy, India, 1599-1605. doi:10.1109/ICAISS58487.2023.10250552.
- Kumar, D. P. (2024). Responsible adoption of artificial intelligence in agriculture: Ensuring ethical, transparent, and sustainable outcomes. In Sharma, S. K., Dwivedi, Y. K., Metri, B., Lal, B., ve Elbanna, A. (Ed.), *Transfer, diffusion and adoption of next-generation digital technologies. IFIP Advances in Information and Communication Technology (Cilt 697)*. Springer, Cham. doi:10.1007/978-3-031-50188-3_8.
- Kundu, V. (2024). Artificial intelligence (AI): Cultivating innovation in crop breeding. *Food and Scientific Reports*, 5(3), 21-27.
- Lamichhane, S., ve Thapa, S. (2022). Advances from conventional to modern plant breeding methodologies. *Plant Breeding and Biotechnology*, 10(1), 1-14. doi:10.9787/PBB.2022.10.1.1.
- Marsh, J.I., Hu, H., Gill, M. Batley J., Edwards D. (2021). Crop breeding for a changing climate: integrating phenomics and genomics with bioinformatics. *Theoretical and Applied Genetics*, 134(10), 1677-1690. doi:10.1007/s00122-021-03820-3.
- Ménard, T. (2022). Good quality practices for artificial intelligence in genetics. *European Journal of Human Genetics*, 30(9), 993–995. doi:10.1038/s41431-022-01061-6.
- Midingoyi, C. A., Pradal, C., Enders, A., Fumagalli, D., Lecharpentier, P., ... Martre, P. (2023). PyCrop2ML: Python library to exchange and reuse crop model components between languages and platforms. *Software*, Zenodo. doi:10.5281/zenodo.7982898.
- Midingoyi, C. A., Pradal, C., Enders, A., Fumagalli, D., Raynal, H., Donatelli, M., Martre, P. (2021). Crop2ML: An open-source multi-language modeling framework for the exchange and reuse of crop model components. *Environmental Modelling and Software*, 142, 105055. doi:10.1016/j.envsoft.2021.105055.
- Mushtaq, M. A., Ahmed, H. G. M.-D., ve Zeng, Y. (2024). Applications of artificial intelligence in wheat breeding for sustainable food security. *Sustainability*, 16(5688). doi:10.3390/su16135688.

- Negus, K. L., Li, X., Welch, S. M., ve Yu, J. (2023). The role of artificial intelligence in crop improvement. *Advances in Agronomy*, 184. Elsevier. doi:10.1016/bs.agron.2023.11.001.
- Nie, J., Wang, Y., Li, Y., ve Chao, X. (2022). Artificial intelligence and digital twins in sustainable agriculture and forestry: A survey. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 46(5), 5. doi:10.55730/1300-011X.3033.
- Pranto, T. H., Noman, A. A., Mahmud, A., ve Haque, A. B. (2021). Blockchain and smart contract for IoT enabled smart agriculture. *PeerJ Computer Science*, 7, e407. doi:10.7717/peerj-cs.407.
- Rai, K. K. (2022). Integrating speed breeding with artificial intelligence for developing climate-smart crops. *Molecular Biology Reports*, 49, 11385-11402. doi:10.1007/s11033-022-07769-4.
- Rai, K. K. (2022). Integrating speed breeding with artificial intelligence for developing climate-smart crops. *Molecular Biology Reports*, 49, 11385-11402. doi:10.1007/s11033-022-07769-4.
- Razi, M., ve Batan, A. (2023). Opportunities and challenges of cloud computing in developing countries. *Artificial Intelligence in Society*, 3(1), 1-8.
- Sampath, L., Santhosh, V., Datta, H. M., ve Arun, T. (2023). What is artificial intelligence in plant breeding? *Just Agriculture*, 3(11), 352-358.
- Shibayama, M., Sakamoto, T., Takada, E., Inoue, A., Morita, K., Takahashi, W., ve Kimura, A. (2011). Estimating paddy rice leaf area index with fixed point continuous observation of near infrared reflectance using a calibrated digital camera. *Plant Production Science*, 14(1), 30-46. doi:10.1626/pps.14.30.
- Sun, L., Lai, M., Ghouri, F., Nawaz, M. A., Ali, F., Baloch, F. S., ... Shahid, M. Q. (2024). Modern plant breeding techniques in crop improvement and genetic diversity: From molecular markers and gene editing to artificial intelligence—A critical review. *Plants*, 13(2676). doi:10.3390/plants13192676.
- Uddin, M., Chowdhury, A., ve Kabir, M. A. (2024). Legal and ethical aspects of deploying artificial intelligence in climate-smart agriculture. *AI & Society*, 39, 221–234. doi:10.1007/s00146-022-01421-2.
- Varshney, R. K., Sinha, P., Singh, V. K., Kumar, A., Zhang, Q., ve Bennetzen, J. L. (2020). 5Gs for crop genetic improvement. *Current Opinion in Plant Biology*, 56, 190-196. doi:10.1016/j.pbi.2019.12.004.
- Wang, G., Xuan, J., Wang, P., Li, C., ve Lu, J. (2025). LSTM autoencoder-based deep neural networks for barley genotype-to-phenotype prediction. In Gong, M., Song, Y., Koh, Y. S., Xiang, W., ve Wang, D. (Ed.), *AI 2024: Advances in Artificial Intelligence. Lecture Notes in Computer Science (Cilt 15442)*. Springer, Singapore. doi:10.1007/978-981-96-0348-0_25.
- Wang, X., Zeng, H., Lin, L., Huang, Y., Lin, H., ve Que, Y. (2023). Deep learning-empowered crop breeding: Intelligent, efficient and promising. *Frontiers in Plant Science*, 14, 1260089. doi:10.3389/fpls.2023.1260089.
- Xu, Y., Zhang, X., Li, H., Zheng, H., Zhang, J., Olsen, M. S., ... Qian, Q. (2022). Smart breeding driven by big data, artificial intelligence, and integrated genomic-enviromic prediction. *Molecular Plant*, 15(10), 1664-1695. doi:10.1016/j.molp.2022.09.001.
- Zhu, W., Li, W., Zhang, H., ve Li, L. (2024). Big data and artificial intelligence-aided crop breeding: Progress and prospects. *Journal of Integrative Plant Biology*, 00, 1-18. doi: 10.1111/jipb.13791.

- Adams, R. M., Rosenzweig, C., Peart, R. M., Ritchie, J. T., McCarl, B. A., Glycer, J. D., ... & Allen Jr, L. H. (1990). Global climate change and US agriculture. *Nature*, 345(6272), 219-224.
- Annappa, N N, Bhavya N., Govinda Kasturappa., Uday Kumar S N., R. Krishna Murthy (2023). Climate Change's Threat to Agriculture: Impacts, Challenges and Strategies for a Sustainable Future. 10.22271/ed.book.2395
- Ashenfelter, O., & Storchmann, K. (2010). Measuring the economic effect of global warming on viticulture using auction, retail, and wholesale prices. *Review of Industrial Organization*, 37, 51-64.
- Austin, P. T., Hall, A. J., Gandar, P. W., Warrington, I. J., Fulton, T. A., & Halligan, E. A. (1999). A compartment model of the effect of early-season temperatures on potential size and growth of 'Delicious' apple fruits. *Annals of Botany*, 83(2), 129-143.
- Battisti, D. S., & Naylor, R. L. (2009). Historical warnings of future food insecurity with unprecedented seasonal heat. *Science*, 323(5911), 240-244.
- Bindi, M., Fibbi, L., & Miglietta, F. (2001). Free Air CO₂ Enrichment (FACE) of grapevine (*Vitis vinifera* L.): II. Growth and quality of grape and wine in response to elevated CO₂ concentrations. *European Journal of Agronomy*, 14(2), 145-155.
- Challinor, A. J., & Wheeler, T. R. (2008). Crop yield reduction in the tropics under climate change: processes and uncertainties. *Agricultural and Forest Meteorology*, 148(3), 343-356.
- Challinor, A. J., Watson, J., Lobell, D. B., Howden, M., Smith, D. R., & Chhetri, N. (2014). A meta-analysis of crop yield under climate change and adaptation. *Nature Climate Change*, 4(4), 287-291.
- Colmenares, O. M., Brindis, R. C., Verduzco, C. V., Grajales, M. P., & Gómez, M. U. (2020). Horticultural agroforestry systems recommended for climate change adaptation: a review. *Agricultural Reviews*, 41(1), 14-24.
- Dalhaus, T., Schlenker, W., Blanke, M. M., Bravin, E., & Finger, R. (2020). The effects of extreme weather on apple quality. *Scientific reports*, 10(1), 7919.
- DaMatta, F. M., Grandis, A., Arenque, B. C., & Buckeridge, M. S. (2010). Impacts of climate changes on crop physiology and food quality. *Food Research International*, 43(7), 1814-1823.
- De, L. C. (2018). Impact of climate change on floriculture and landscape gardening. *International Journal of Agriculture Sciences*, 10(11), 6253-6256.
- Easterling, W. E., Aggarwal, P. K., Batima, P., Brander, K. M., Erda, L., Howden, S. M., ... & Tubiello, F. N. (2007). Food, fibre and forest products. *Climate change*, 2007, 273-313.
- El-Rhman, I. E. (2010). Physiological studies on cracking phenomena of pomegranates. *J. Appl. Sci. Res*, 6(6), 696-703.
- FAO. (2023). Climate Change and the Global Floriculture Industry. <https://www.fao.org/newsroom/detail/fao-report-agrifood-sector-faces-growing-threat-from-climate-change-induced-loss-and-damage/en> (Erişim Tarihi: 05.08.2024).
- Ferguson, I., Volz, R., & Woolf, A. (1999). Preharvest factors affecting physiological disorders of fruit. *Postharvest Biology and Technology*, 15(3), 255-262.
- Hänninen, H., 2015. European climatic suitability for the cultivation of Japanese plum (*Prunus salicina* Lindl.). *Agricultural and Forest Meteorology*, 203, Pp. 161-170
- Henson, R. (2011). *The rough guide to climate change*. Dorling Kindersley Ltd.

IPCC (2022), Climate Change 2022: Impacts, Adaptation and Vulnerability.

report.ipcc.ch/ar6/wg2/IPCC_AR6_WGII_FullReport.pdf Jawanda JS, Singh R, Pal RN. Effect of growth regulators on floral bud drop, fruit character and quality of "Thompson Seedless" grape (*Vitis viifera* L.). *Vitis* 1974;13(3):215-221.

IPCC (2007). Climate change. In: Solomon, S., Qin, D., Manning, M., Chen, Z., Marquis, M. veryt, K. B., Tignor, M., Miller, H. L. (Eds.), the physical science basis. Contribution of working group I to the fourth assessment report of the intergovernmental panel on climate change (996 p.). Cambridge, United Kingdom: Cambridge University Press.

Jablonski, L. M., Wang, X., & Curtis, P. S. (2002). Plant reproduction under elevated CO₂ conditions: a meta-analysis of reports on 79 crop and wild species. *New Phytologist*, 156(1), 9-26.

Jamal, M. U., Bilal, M., Durani, A., Waseem, M., & Jabarkhil, A. K. (2024). Effects of Climate Change on Horticulture Sector Productivity: A Review. *NUIJB*, 231-236.

Jarvis, A., Ramirez, J., Anderson, B., Leibing, C., & Aggarwal, P. (2010). Scenarios of climate change within the context of agriculture. In *Climate change and crop production* (pp. 9-37). Wallingford UK: CABI.

Kaniewski, D., Marriner, N., Morhange, C., Khater, C., Terral, J., Besnard, G., Otto, T., Luce, F., Couillebault, Q., Tsitsou, L., Pourkerman, M., & Cheddadi, R. (2023). Climate change threatens olive oil production in the Levant. *Nature Plants*, 9(2), 219–227.

Kays, S. J. (1997). *Postharvest physiology of perishable plant products*. Athens: AVI. 532 p.

Kimball, B. A., Idso, S. B., Johnson, S., & Rillig, M. C. (2007). Seventeen years of carbon dioxide enrichment of sour orange trees: final results. *Global Change Biology*, 13(10), 2171-2183.

Kumar, S. N. (2013). Modelling climate change impacts, adaptation strategies and mitigation potential in horticultural crops. In *Climate-Resilient Horticulture: Adaptation and Mitigation Strategies* (pp. 21-33). India: Springer India.

Ladaniya, M. (2015). *Climate Change Effects on Fruit Quality and Post-Harvest Management Practices. Climate Dynamics in Horticultural Science, Volume One: The Principles and Applications*; Apple Academic Press: Palm Bay, FL, USA, 263.

Ladaniya, M. S., & Singh, S (1998). Post-harvest technology of 'Nagpur' mandarin. *Tech-nical Bulletin*, 2: 144.

Ladaniya, M. S., & Singh, S. (1999). Post-harvest technology and processing of citrus fruits in India. *National Research Centre for Citrus*. 148.

Léchaudel, M., & Joas, J. (2007). An overview of preharvest factors influencing mango fruit growth, quality and postharvest behaviour. *Brazilian Journal of Plant Physiology*, 19, 287-298.

Léchaudel, M., Génard, M., Lescourret, F., Urban, L., & Jannoyer, M. (2002). Leaf-to-fruit ratio affects water and dry-matter content of mango fruit. *The Journal of Horticultural Science and Biotechnology*, 77(6), 773-777.

Léchaudel, M., Génard, M., Lescourret, F., Urban, L., & Jannoyer, M. (2005). Modeling effects of weather and source–sink relationships on mango fruit growth. *Tree Physiology*, 25(5), 583-597.

Lide, D. R., & David, R. (2009). *CRC Handbook of Chemistry and Physics*, 90th (ed.) CRC Press. Boca Raton.

Long, S. P., Ainsworth, E. A., Leakey, A. D., Nosberger, J., & Ort, D. R. (2006). Food for thought: lower-than-expected crop yield stimulation with rising CO₂ concentrations. *science*, 312(5782), 1918-1921.

- Long, S. P., Ainsworth, E. A., Rogers, A., & Ort, D. R. (2004). Rising atmospheric carbon dioxide: plants FACE the future. *Annu. Rev. Plant Biol.*, 55(1), 591-628.
- Marsh, K. B., Richardson, A. C., & Macrae, E. A. (1999). Early-and mid-season temperature effects on the growth and composition of satsuma mandarins. *The Journal of Horticultural Science and Biotechnology*, 74(4), 443-451.
- Mauzerall, D. L., & Wang, X. (2001). Protecting agricultural crops from the effects of tropospheric ozone exposure: reconciling science and standard setting in the United States, Europe, and Asia. *Annual Review of energy and the environment*, 26(1), 237-268.
- McKeown, A. W., Warland, J., & McDonald, M. R. (2006). Long-term climate and weather patterns in relation to crop yield: a minireview. *Botany*, 84(7), 1031-1036.
- Medlicott, A. P., & Thompson, A. K. (1985). Analysis of sugars and organic acids in ripening mango fruits (*Mangifera indica* L. var Keitt) by high performance liquid chromatography. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 36(7), 561-566.
- More, T. A., & Bhargava, R. (2010). Impact of climate change on productivity of fruit crops in arid regions. *Challenges of Climate Change-Indian Horticulture* (ed.) Singh, HP, Singh, JP, & Lal, SS, Westville Publishing House, New Delhi.
- Nizamutdinov, T., Suleymanov, A., Morgun, E., Yakkonen, K. L., & Abakumov, E. (2022). Soils and olericultural practices in circumpolar region of Russia at present and in the past. *Frontiers in Sustainable Food Systems*, 6.
- Odabaşoğlu, M. İ., İşlek, F., & Çakır, A. (2021). Küresel iklim değişikliği ve Türkiye bağıcılığının geleceğine muhtemel etkileri. *Tarım Uygulamalarında Yenilikçi Yaklaşımlar* (Edit: Kökten, K., İnci, H.) İksad Publishing House, 257-294.
- Pandey, S. N. (1998). Mango cultivars. *Mango Cultivation*, International Book Distributing Company, Lucknow, India, 39, 99.
- Polley, H. W. (2002). Implications of atmospheric and climatic change for crop yield and water use efficiency. *Crop science*, 42(1), 131-140.
- Porter, J. R., & Semenov, M. A. (2005). Crop responses to climatic variation. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 360(1463), 2021-2035.
- Ray, P. (2015). Hi-tech horticulture and climate change. *Climate Dynamics in Horticultural Science, Principles and Applications*; Choudhary, ML, Patel, VB, Siddiqui, MW, Mahdi, SS, Eds, 1-22.
- Raza, A., Tabassum, J., Kudapa, H., & Varshney, R. K. (2021). Can omics deliver temperature resilient ready-to-grow crops?. *Critical Reviews in Biotechnology*, 41(8), 1209-1232.
- Reynolds, M. P., Hays, D., & Chapman, S. (2010). Breeding for adaptation to heat and drought stress. In *Climate change and crop production* (pp. 71-91). Wallingford UK: CABI.
- Ritik, C., Ankush, S., Mohit, R., Ramesh, S. (2021). Impact of climate change on fruit production and various approaches to mitigate these impacts, *The Pharma Innovation*, 10(3): 564-571,
- Salvador, A., Abad, I., Arnal, L., & Martínez-Jávega, J. M. (2006). Effect of ozone on postharvest quality of persimmon. *Journal of food science*, 71(6), S443-S446.
- Siddiqui, M. W., Patel, V. B., & Ahmad, M. S. (2015). Effect of climate change on postharvest quality of fruits. *Climate dynamics in horticultural science: Principles and applications*, 1, 313-326.

- Sitch, S., Cox, P. M., Collins, W. J., & Huntingford, C. (2007). Indirect radiative forcing of climate change through ozone effects on the land-carbon sink. *Nature*, 448(7155), 791-794.
- Solomakhin, A., & Blanke, M. M. (2007). Overcoming adverse affects of hailnets on microclimate and fruit quality by reflective mulch. *J Sci Food Agric*, 87, 2625-2637.
- Wang, S. Y., & Bunce, J. A. (2004). Elevated carbon dioxide affects fruit flavor in field-grown strawberries (*Fragaria x ananassa* Duch). *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 84(12), 1464-1468.
- Wang, S. Y., & Zheng, W. (2001). Effect of plant growth temperature on antioxidant capacity in strawberry. *Journal of agricultural and food chemistry*, 49(10), 4977-4982.
- Whitford, R., Gilbert, M. & Langridge, P. (2010). *Biotechnology in Agriculture Climate Change and Crop Production*, (Reynolds, M. P. (Ed.)), CABI, Wallingford, Cambridge, UK, 219–244.
- Woolf, A. B., & Ferguson, I. B. (2000). Postharvest responses to high fruit temperatures in the field. *Postharvest Biology and Technology*, 21(1), 7-20.
- Yadav, A., Kerketta, A., Luthra, S., & Sreekumar, G. (2023). Post-harvest management in horticulture: innovation and best practices. *Adv. Horticult*, 1, 135-146.
- Zong, R. J., Shao, P. F., Hu, X. Q., & Dai, L. Y. (1979). Preliminary study on fluctuations of components in the juice sac and peel of citrus fruits with granulation. *Scientia. Agri. Sincia.*, 3:60-64.

5KAYNAKÇA

- Albertos, I., Martín-Diana, A.B., Rico, D. (2019). Fish-gelatin and carob seed peel by-product for developing novel edible films. In: Cruz, R.M.S. (Ed.), *Food Packaging Innovation and Shelflife*. CRC-Press., Boca Raton, pp. 221–231.
- Almenar, E., Auras, R., Rubino, M., & Harte, B. (2007). A new technique to prevent the main post harvest diseases in berries during storage: Inclusion complexes β -cyclodextrin-hexanal. *International journal of food microbiology*, 118(2), 164-172.
- Ayoub, F., Reverberi, M., Ricelli, A., d’Onghia, A. M., & Yaseen, T. (2010). Early detection of *Aspergillus carbonarius* and *A. niger* on table grapes: a tool for quality improvement. *Food Additives and Contaminants*, 27(9), 1285-1293.
- Baker, S. E. (2006). *Aspergillus niger* genomics: past, present and into the future. *Medical mycology*, 44(Supplement_1), S17-S21.
- Bautista-Baños, S., Bosquez-Molina, E., & Barrera-Necha, L. L. (2014). *Rhizopus stolonifer* (soft rot). In *Postharvest decay* (pp. 1-44). Academic Press.
- Bell, S. R., Montiel, L. G. H., Estrada, R. R. G., & Martínez, P. G. (2021). Main diseases in postharvest blueberries, conventional and eco-friendly control methods: A review. *Lwt*, 149, 112046.
- Bell, S.R., Montiel, L.G.H., Estrada, R.R.G., Martínez, P.G. (2021). Main diseases in postharvest blueberries, conventional and eco-friendly control methods: a review. *LWT Food Sci. Technol.* 9, 87–100.
<https://doi.org/10.3920/BM2017.0002>.

- Bell, S.R., Montiel, L.G.H., Estrada, R.R.G., Martínez, P.G. (2021). Main diseases in postharvest blueberries, conventional and eco-friendly control methods: a review. *LWT Food Sci. Technol.* 9, 87–100. <https://doi.org/10.3920/BM2017.0002>.
- Bolívar-Anillo, H.J., Garrido, C., Collado, I.G. (2020). Endophytic microorganisms for biocontrol of the phytopathogenic fungus *Botrytis cinerea*. *Phytochem. Rev.* 19, 721–740. <https://doi.org/10.1007/s11101-019-09603-5>.
- Bower, C. (2007). Postharvest handling, storage, and treatment of fresh market berries. In: Zhao, Y. (Ed.), *Berry Fruit: Value-Added Products for Health Promotion*. CRC-Press, Boca Raton, pp. 261–284.
- Bower, C. (2007). Postharvest handling, storage, and treatment of fresh market berries. In: Zhao, Y. (Ed.), *Berry Fruit: Value-Added Products for Health Promotion*. CRC-Press, Boca Raton, pp. 261–284.
- Campos, C.A., Gerschenson, L.N., Flores, S.K. (2011). Development of edible films and coatings with antimicrobial activity. *Food Bioprocess Technol.* 4, 849–875. <https://doi.org/10.1007/s11947-010-0434-1>.
- Carisse, O., McNealis, V., & Kriss, A. (2018). Association between weather variables, airborne inoculum concentration, and raspberry fruit rot caused by *Botrytis cinerea*. *Phytopathology*, 108(1), 70-82.
- Carmona-Hernandez, S., Reyes-Pérez, J.J., Chiquito-Contreras, R.G., Rincon- Enriquez, G., Cerdan-Cabrera, C.R., Hernandez-Montiel, L.G. (2019). Biocontrol of postharvest fruit fungal diseases by bacterial antagonists: a review. *Agronomy* 9, 121. <https://doi.org/10.3390/agronomy9030121>.
- Chiabrando, V., Giacalone, G. (2015). Anthocyanins, phenolics and antioxidant capacity after fresh storage of blueberry treated with edible coatings. *Int. J. Food Sci. Nutr.* 66, 248–253. <https://doi.org/10.3109/09637486.2014.986075>
- Chupp, C., Sherf, A. F. (1960). *Vegetable diseases and their control*. The Ronald Press Company, New York, USA, 1960. pp. 267- 269.
- Cohen, Y., Shulhani, R., Rot, Y., Zemach, H., Belausov, E., Grinberg-Baran, M., ... & Shtienberg, D. (2021). *Aspergillus niger*, the causal agent of black mould disease in date fruits, infects and colonizes flowers and young fruitlets. *Plant Pathology*, 70(5), 1195-1208.
- Coma, V., Martial-Gros, A., Garreau, S., Copinet, A., Salin, F., Deschamps, A. (2002). Edible antimicrobial films based on chitosan matrix. *J. Food Sci.* 67, 1162–1169. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2621.2002.tb09470.x>.
- Cuthbert, R.N., Dick, J.T., Callaghan, A., Dickey, J.W. (2018). Biological control agent selection under environmental change using functional responses, abundances and fecundities; the relative control potential (RCP) metric. *Biol. Control* ,121, 50–57. <https://doi.org/10.1016/j.biocontrol.2018.02.008>.
- Çağlar, M., Demirci, M. (2018). Üzümsü meyvelerde bulunan fenolik bileşikler ve beslenmedeki önemi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(11), 18-26.
- De Simone, N., Pace, B., Grieco, F., Chimienti, M., Tyibilika, V., Santoro, V., Russo, P. (2020). *Botrytis cinerea* and table grapes: A review of the main physical, chemical, and bio-based control treatments in post-harvest. *Foods*, 9(9), 1138.
- Dean, R., van Kan, J.A.L., Pretorius, Z.A., et al. (2012). The top 10 fungal pathogens in molecular plant pathology. *Mol. Plant Pathol.* 13, 414–430.
- Di Canito, A., Mateo-Vargas, M. A., Mazzieri, M., Cantoral, J., Foschino, R., Cordero-Bueso, G., Vigentini, I. (2021). The role of yeasts as biocontrol agents for pathogenic fungi on postharvest grapes: A review. *Foods*, 10(7), 1650.

- Droby, S., Lichter, A. (2007). Postharvest Botrytis. In: Elad, Y., Williamson, B., Tudzynski, P., Delen, N. (Eds.), *Botrytis: Biology, Pathology and Control*. Springer, Heidelberg, pp. 349–367.
- Dukare, A. S., Paul, S., Nambi, V. E., Gupta, R. K., Singh, R., Sharma, K., Vishwakarma, R. K. (2019). Exploitation of microbial antagonists for the control of postharvest diseases of fruits: a review. *Critical reviews in food science and nutrition*, 59(9), 1498-1513.
- Dukare, A.S., Paul, S., Nambi, V.E., Gupta, R.K., Singh, R., Sharma, K., Vishwakarma, R. K. (2019). Exploitation of microbial antagonists for the control of postharvest diseases of fruits: a review. *Crit. Rev. Food Sci. Nutr.* 59, 1498–1513. <https://doi.org/10.1080/10408398.2017.1417235>.
- Eckert, J. W., & Ogawa, J. M. (1988). The chemical control of postharvest diseases: deciduous fruits, berries, vegetables and root/tuber crops. *Annual Review of Phytopathology*, 26(1), 433-469.
- Errampalli, D. (2004). Effect of fludioxonil on germination and growth of *Penicillium expansum* and decay in apple cvs. Empire and Gala. *Crop Protection*, 23, 811–817.
- Fan, Y., Xu, Y., Wang, D., Zhang, L., Sun, J., Sun, L., Zhang, B. (2009). Effect of alginate coating combined with yeast antagonist on strawberry (*Fragaria x ananassa*) preservation quality. *Postharvest Biol. Technol.* 53, 84–90. <https://doi.org/10.1016/j.postharvbio.2009.03.002>.
- FAO (2011). Global food losses and food waste. Study conducted for the International Congress “SAVE FOOD!” at Interpack 2011 Düsseldorf, Germany.
- Feliziani, E., Romanazzi, G. (2013). Preharvest application of synthetic fungicides and alternative treatments to control postharvest decay of fruit. *Stewart Postharvest Review*, 9(3), 1-6.
- Fianchi, L., Picardi, M., Cudillo, L., Corvatta, L., Mele, L., Trape, G., Pagano, L. (2004). *Aspergillus niger* infection in patients with haematological diseases: a report of eight cases. *Mycoses*, 47(3-4), 163-167.
- Freimoser, F.M., Rueda-Mejia, M.P., Tilocca, B., Migheli, Q. (2019). Biocontrol yeasts: mechanisms and applications. *World J. Microbiol. Biotechnol.* 35, 1–19. <https://doi.org/10.1007/s11274-019-2728-4>.
- Ghuffar, S., Ahmad, M. Z., Irshad, G., Zeshan, M. A., Qadir, A., Anwaar, H. A., Farooq, U. (2021). First report of *Aspergillus niger* causing black rot of grapes in Pakistan. *Plant disease*, 105(05), 1570.
- Hanson, L. E. (2010). Interaction of *Rhizoctonia solani* and *Rhizopus stolonifer* causing root rot of sugar beet. *Plant disease*, 94(5), 504-509.
- Horvitz, S. (2017). Postharvest handling of berries. *Postharvest handling*, 107-123.
- Humpherson-Jones, F. M., & Phelps, K. (1989). Climatic factors influencing spore production in *Alternaria brassicae* and *Alternaria brassicicola*. *Annals of Applied Biology*, 114(3), 449-458.
- Huynh, N. K., Wilson, M. D., Eyles, A., Stanley, R. A. (2019). Recent advances in postharvest technologies to extend the shelf life of blueberries (*Vaccinium sp.*), raspberries (*Rubus idaeus L.*) and blackberries (*Rubus sp.*). *Journal of Berry Research*, 9(4), 687-707.
- Izarra, L.M., Santayana, K.G. Villena, and M. Gutiérrez-Correa. (2010). Influencia de la concentración de inóculo en la producción de celulasas y xilanasas por *Aspergillus niger*. *Rev. Colomb. Biotecnol.* 12:139-150.
- Jiang, M.Y., Wang, Z.R., Chen, K.W., Kan, J.Q., Wang, K.T., Zal'an, Z.S., Hegyi, F., Tak'acs, K., Du, M.Y., (2019). Antimicrobial secondary metabolites from agriculturally important bacteria as next-generation pesticides. *Appl. Microbiol. Biotechnol.* 104, 1013–1034. <https://doi.org/10.1007/s00253-019-10300-8>.

- Khalifa, R. R., Aljarah, N. S., Matny, O. N. (2017). Detection and investigation of *Aspergillus niger* and ochratoxin a in walnut and peanut. *The Iraqi Journal of Agricultural Science*, 48(5), 1223-1230.
- Kim, Y.S., Balaraju, K., Jeon, Y. (2016). Effects of rhizobacteria *Paenibacillus polymyxa* APEC136 and *Bacillus subtilis* APEC170 on biocontrol of postharvest pathogens of apple fruits. *J. Zhejiang Univ. Sci. B*. 17 <https://doi.org/10.1631/jzus.B1600117>.
- Krochta, J.M., De Mulder-Johnston, C.D. (1997). Edible and biodegradable polymer films: challenges and opportunities. *Food Technol.* 51, 61–74.
- Kuhad, R.C., R. Gupta, and A. Singh. (2011). Microbial cellulases and their industrial applications. *Enzyme Res.* 2011: 280696. doi:10.4061/2011/280696.
- Kumar, S., Baghel, M., Yadav, A., Dhakar, M.K. (2018). Postharvest biology and technology of berries. In: Mir, S.A., Shah, M.A., Mir., M.M. (Eds.), *Postharvest biology and technology of temperate fruits*. Springer International Publishing AG., Switzerland, pp. 349–370.
- Kwon, J. H., & Lee, C. J. (2006). Rhizopus soft rot on pear (*Pyrus serotina*) caused by *Rhizopus stolonifer* in Korea. *Mycobiology*, 34(3), 151-153.
- Kwon, J. H., Kang, S. W., Kim, J. S., Park, C. S. (2001). Rhizopus soft rot on cherry tomato caused by *Rhizopus stolonifer* in Korea. *Mycobiology*, 29(3), 176-178.
- Lappa, I.K., Mparampouti, S., Lanza, B., Panagou, E.Z. (2018). Control of *Aspergillus carbonarius* in grape berries by *Lactobacillus plantarum*: A phenotypic and gene transcription study. *Int. J. Food Microbiol.* 275, 56–65. <https://doi.org/10.1016/j.ijfoodmicro.2018.04.001>.
- Latorre, B. A., Viertel, S. C., Spadaro, I. (2002). Severe outbreaks of bunch rots caused by *Rhizopus stolonifer* and *Aspergillus niger* on table grapes in Chile. *Plant Disease*, 86(7), 815-815.
- Lavefve, L., Howard, L.R., Carbonero, F. (2020). Berry polyphenols metabolism and impact on human gut microbiota and health. *Food & Function*, 11(1), 45-65.
- Luciano-Rosario, D., Keller, N. P., & Jurick, W. M. (2020). *Penicillium expansum*: biology, omics, and management tools for a global postharvest pathogen causing blue mould of pome fruit. *Molecular Plant Pathology*, 21(11), 1391-1404.
- Lück, E., Jager, M. (1997). Sulfur dioxide. *Antimicrobial Food Additives*, second ed. Springer, Germany.
- Maas, J. L. (1998). *Compendium of strawberry diseases*. St. Paul: Am.Phytopathological Soc. 98.
- Marín, A., Plotto, A., Atarés, L., Chiralt, A. (2019). Lactic acid bacteria incorporated into edible coatings to control fungal growth and maintain postharvest quality of grapes. *HortScience* 54, 337–343. <https://doi.org/10.21273/HORTSCI13661-18>.
- Massi, F. P., Iamanaka, B. T., Barbosa, R. L., Sartori, D., Ferranti, L., Taniwaki, M. H., Fungaro, M. H. P. (2021). Molecular analysis of *Aspergillus section Nigri* isolated from onion samples reveals the prevalence of *A. welwitschiae*. *Brazilian Journal of Microbiology*, 52, 387-392.
- Maude, R. B., Humpherson-Jones, F. M. (1980). Studies on the seed-borne phases of dark leaf spot *Alternaria brassicicola* and grey leaf spot *Alternaria brassicae* of brassicas. *Annals of Applied Biology*, 95(3), 311-319.
- Munitz, M. S., Garrido, C. E., Gonzalez, H. H., Resnik, S. L., Salas, P. M., & Montti, M. I. (2013). Mycoflora and potential mycotoxin production of freshly harvested blueberry in Concordia, Entre Ríos Province, Argentina. *International journal of fruit science*, 13(3), 312-325.

- Nayyar, B. G., Akhund, S., & Akram, A. (2014). A review: management of *Alternaria* and its mycotoxins in crops. *International Journal of Advanced and Applied Sciences*, 3(4), 432-437.
- Oregel-Zamudio, E., Angoa-Pérez, M.V., Oyoque-Salcedo, G., AguilarGonzález, C.N., Mena-Violante, H.G., (2017). Effect of candelilla wax edible coatings combined with biocontrol bacteria on strawberry quality during the shelf-life. *Sci. Hortic.* 214, 273–279. <https://doi.org/10.1016/j.scienta.2016.11.038>.
- Ostry V. (2008). *Alternaria* mycotoxins: an overview of chemical characterization, producers, toxicity, analysis and occurrence in foodstuffs. *World Mycotoxin Journal*. 1 (2): 175-188.
- Palou, L. (2014). *Penicillium digitatum*, *Penicillium italicum* (green mold, blue mold). In *Postharvest decay* (pp. 45-102). Academic Press. Elsevier.
- Peretto, G., Du, W.X., Avena-Bustillos, R.J., Sarreal, S.B.L., Hua, S.S.T., Sambo, P., McHugh, T.H. (2014). Increasing strawberry shelf-life with carvacrol and methyl cinnamate antimicrobial vapors released from edible films. *Postharvest Biol. Technol.* 89, 11–18. <https://doi.org/10.1016/j.postharvbio.2013.11.003>.
- Person, A. K., Chudgar, S. M., Norton, B. L., Tong, B. C., Stout, J. E. (2010). *Aspergillus niger*: an unusual cause of invasive pulmonary aspergillosis. *Journal of medical microbiology*, 59(7), 834-838.
- Piljac-Žegarac, J., & Šamec, D. (2011). Antioxidant stability of small fruits in postharvest storage at room and refrigerator temperatures. *Food Research International*, 44(1), 345-350.
- Reiss J. (1986). *Schimmelpilze. Lebensweise, Nutzen, Schaden, Bekämpfung*. Springer, Berlin Heidelberg New York, pp 33–41
- Rico, D., Barcenilla, B., Meabe, A., González, C., Martín-Diana, A.B. (2019). Mechanical properties and quality parameters of chitosan-edible algae (*Palmaria palmata*) on ready-to-eat strawberries. *J. Sci. Food Agric.* 99, 2910–2921. <https://doi.org/10.1002/jsfa.9504>.
- Rippel-Baldes A. (1955). *Grundzüge der Mikrobiologie*, 3rd edn. Springer, Berlin Heidelberg New York
- Romanazzi, G., Feliziani, E. (2014). *Botrytis cinerea* (gray mold). In *Postharvest decay* (pp. 131-146). Academic Press.
- Romanazzi, G. (2013). Innovative control strategies for *Botrytis cinerea* in different postharvest fruit systems. *Proceedings of XVI International Botrytis Symposium, Locorotondo, Italy. June 23–28, 2013*, p. 72.
- Rosenberger, D.A., Engle, C.A., Meyer, F.W. and Watkins, C.B. (2006) *Penicillium expansum* invades apples through stems during controlled atmosphere storage. *Plant Health Progress*, 7. <https://doi.org/10.1094/PHP-200601213-01-RS>
- Saito, S., Obenland, D., Xiao, C.L. (2020). Influence of sulfur dioxide emitting polyethylene packaging on blueberry decay and quality during extended storage. *Postharvest Biol. Technol.* 160, 111045 <https://doi.org/10.1016/j.postharvbio.2019.111045>.
- Salgado-Cruz, M., de la, P., Salgado-Cruz, J., García-Hernández, A.B., Calderón-Domínguez, G., Gómez-Viquez, H., Oliver-Espinoza, R., Fernández-Martínez, M.C., Yáñez-Fernández, J. (2021). Chitosan as a coating for biocontrol in postharvest products: a bibliometric review. *Membranes*, 11. <https://doi.org/10.3390/membranes11060421>.
- Saravanakumar, D., Ciavarella, A., Spadaro, D., Garibaldi, A., Gullino, M.L. (2008). *Metschnikowia pulcherrima* strain MACH1 outcompetes *Botrytis cinerea*, *Alternaria alternata* and *Penicillium expansum* in apples through iron depletion. *Postharvest Biol. Technol.* 40, 121–128. <https://doi.org/10.1016/j.postharvbio.2007.11.006>

- Sezer, B., Tayyarcan, E.K., Boyaci, I.H. (2022). The use of bacteriophage-based edible coatings for the biocontrol of Salmonella in strawberries. *Food Control* ,135. <https://doi.org/10.1016/j.foodcont.2022.108812>.
- Shiri, M.A., Ghasemnezhad, M., Bakhshi, D., Sarikhani, H. (2013). Effect of postharvest putrescine application and chitosan coating on maintaining quality of table grape cv. "shahrودي" during long-term storage. *J. Food Process. Preserv.* 37, 999–1007. <https://doi.org/10.1111/j.1745-4549.2012.00735.x>.
- Singh, D., & Sharma, R. R. (2018). Postharvest diseases of fruits and vegetables and their management. In *Postharvest disinfection of fruits and vegetables* (pp. 1-52). Academic Press.
- Slavin, J.L., Lloyd, B. (2012). Health benefits of fruits and vegetables. *Advances in Nutrition*, 3(4), 506-516.
- Spadaro, D., Droby, S. (2016). Development of biocontrol products for postharvest diseases of fruit: the importance of elucidating the mechanisms of action of yeast antagonists. *Trends Food Sci. Technol.* 47, 39–49. <https://doi.org/10.1016/j.tifs.2015.11.003>
- Staats, M., van Baarlen, P., van Kan, J. A. (2005). Molecular phylogeny of the plant pathogenic genus *Botrytis* and the evolution of host specificity. *Molecular biology and Evolution*, 22(2), 333-346.
- Sutton, T.B., Aldwinckle, A., Agnello, A.M. and Walgenbach, J.F. (2014) *Compendium of Apple and Pear Diseases and Pests*, 2nd edition. St Paul, MN. American Phytopathological Society.
- Thokchom, E., Thakuria, D., Kalita, M.C., Sharma, C.K., Talukdar, N.C. (2017). Root colonization by host-specific rhizobacteria alters indigenous root endophyte and rhizosphere soil bacterial communities and promotes the growth of mandarin orange. *Eur. J. Soil Biol.* 79, 48–56. <https://doi.org/10.1016/j.ejsobi.2017.02.003>
- Thomma, B. P. (2003). *Alternaria* spp.: from general saprophyte to specific parasite. *Molecular plant pathology*, 4(4), 225-236.
- Tournas, V. H., Katsoudas, E. (2005). Mould and yeast flora in fresh berries, grapes and citrus fruits. *International journal of food microbiology*, 105(1), 11-17.
- Van Duyn, M.A., Pivonka, E. (2000). Overview of the health benefits of fruit and vegetable consumption for the dietetics professional: selected literature. *Journal of the American Dietetic Association*, 100(12), 1511-1521.
- Wan, C., Kahramanoğlu, İ., Okatan, V. (2021). Application of plant natural products for the management of postharvest diseases in fruits. *Folia Hort* 33, 203–215. <https://doi.org/10.2478/fhort-2021-0016>.
- Wenneker, M. and Thomma, B.P.H.J. (2020) Latent postharvest pathogens of pome fruit and their management: from single measures to a systems intervention approach. *European Journal of Plant Pathology*, 156, 663–681.
- Williamson, B., Tudzynski, B., Tudzynski, P., van Kan, J.A.L. (2007). *Botrytis cinerea*: the cause of grey mould disease. *Mol. Plant Pathol.* 8, 561–580.
- Yadav, A. N., Verma, P., Kumar, V., Sangwan, P., Mishra, S., Panjari, N., Saxena, A. K. (2018). Biodiversity of the genus *Penicillium* in different habitats. In *New and future developments in microbial biotechnology and bioengineering* (pp. 3-18). Elsevier.
- Yang, G., Yue, J., Gong, X., Qian, B., Wang, H., Deng, Y., Zhao, Y. (2014). Blueberry leaf extracts incorporated chitosan coatings for preserving postharvest quality of fresh blueberries. *Postharvest Biol. Technol.* 92, 46–53. <https://doi.org/10.1016/j.postharvbio.2014.01.018>.
- Zhao, Y. (2007). *Berry fruit: value-added products for health promotion*. CRC press. Boca Raton.
- Zhao, Y. 2007. *Berry Fruit: Value-Added Products for Health Promotion*, first ed. CRC Press, Boca Raton.

Zhu, X. Q., Xiao, C. L. (2015). Phylogenetic, morphological, and pathogenic characterization of *Alternaria* species associated with fruit rot of blueberry in California. *Phytopathology*, 105(12), 1555-1567.

6KAYNAKÇA

Blacqui re, T., Smagghe, G., van Gestel, C. A. M., & Mommaerts, V. (2012). Neonicotinoids in bees: A review on concentrations, side-effects and risk assessment. *Ecotoxicology*, 21(4), 973-992. <https://doi.org/10.1007/s10646-012-1058-9>

Bl thgen, N., & Klein, A. M. (2011). Functional complementarity and specialisation: The role of biodiversity in plant-pollinator interactions. *Basic and Applied Ecology*, 12(4), 282-291. <https://doi.org/10.1016/j.baae.2010.11.001>

D az, S., Settele, J., Brond zio, E. S., Ngo, H. T., Agard, J., Arneth, A., ... & Zayas, C. (2019). Summary for policymakers of the global assessment report on biodiversity and ecosystem services of the Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. IPBES.

Fenster, C. B., Armbruster, W. S., Wilson, P., Dudash, M. R., & Thomson, J. D. (2004). Pollination ecology and the evolution of plant-pollinator interactions. *Annual Review of Ecology, Evolution, and Systematics*, 35, 145-174. <https://doi.org/10.1146/annurev.ecolsys.35.112202.130137>

Fenster, C. B., Armbruster, W. S., Wilson, P., & Dudash, M. R. (2004). Pollination syndromes and floral specialization. *Annual Review of Ecology, Evolution, and Systematics*, 35, 375-403. <https://doi.org/10.1146/annurev.ecolsys.35.112202.130201>

Free, J. B. (1993). *Insect pollination of crops*. Academic Press.

Garibaldi, L. A., Steffan-Dewenter, I., Winfree, R., Aizen, M. A., Bommarco, R., Cunningham, S. A., Kremen, C., & Morales, C. L. (2013). Wild pollinators enhance fruit set of crops regardless of honey bee abundance. *Science*, 339(6127), 1608-1611. <https://doi.org/10.1126/science.1230200>

Goulson, D., Nicholls, E., Bot as, C., & Rotheray, E. L. (2015). Bee declines driven by combined stress from parasites, pesticides, and lack of flowers. *Science*, 347(6229), 1255957. <https://doi.org/10.1126/science.1255957>

Hegland, S. J., Nielsen, A., L zaro, A., Bjerknes, A. L., & Totland,  . (2009). How does climate warming affect plant-pollinator interactions? *Ecology Letters*, 12(2), 184-195. <https://doi.org/10.1111/j.1461-0248.2008.01269.x>

Isaacs, R., Tuell, J. K., Braman, S. K., & Gardner, D. (2017). *Enhancing pollination for vegetable production: A guide for farmers and ranchers*. USDA Natural Resources Conservation Service, 1-20.

Isaacs, R., Tuell, J. K., Fiedler, A. K., Gardiner, M. M., & Landis, D. A. (2017). Maximizing pollination services to enhance crop yields. *Nature*, 448(7150), 919-923. <https://doi.org/10.1038/nature05954>

Klein, A. M., Vaiss re, B. E., Cane, J. H., Steffan-Dewenter, I., Cunningham, S. A., Kremen, C., & Tscharntke, T. (2007). Importance of pollinators in changing landscapes for world crops. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 274(1608), 303-313. <https://doi.org/10.1098/rspb.2006.3721>

- Kremen, C., Williams, N. M., & Thorp, R. W. (2007). Crop pollination from native bees at risk from agricultural intensification. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(11), 3937-3942.
<https://doi.org/10.1073/pnas.0600480104>
- Kremen, C., Williams, N. M., & Thorp, R. W. (2002). Crop pollination from native bees at risk from agricultural intensification. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 99(26), 16812-16816.
<https://doi.org/10.1073/pnas.262413599>
- Memmott, J., Craze, P. G., Waser, N. M., & Price, M. V. (2007). Global warming and the disruption of plant-pollinator interactions. *Ecology Letters*, 10(8), 710-717. <https://doi.org/10.1111/j.1461-0248.2007.01061.x>
- Potts, S. G., Biesmeijer, J. C., Kremen, C., Neumann, P., Schweiger, O., & Kunin, W. E. (2016). Global pollinator declines: Trends, impacts, and drivers. *Trends in Ecology & Evolution*, 25(6), 345-353.
<https://doi.org/10.1016/j.tree.2010.01.007>
- Potts, S. G., Biesmeijer, J. C., Kremen, C., Neumann, P., Schweiger, O., & Kunin, W. E. (2016). Safeguarding pollinators and their values to human well-being. *Nature*, 540(7632), 220-229.
<https://doi.org/10.1038/nature20588>
- Rader, R., Cunningham, S. A., Howlett, B. G., Westcott, D. A., & Newstrom-Lloyd, L. E. (2016). The influence of wild and managed bees on apple production in a temperate Australia agricultural landscape. *Austral Ecology*, 41(4), 454-464. <https://doi.org/10.1111/aec.12334>
- Rader, R., Reilly, J. R., Bartomeus, I., Tylianakis, J. M., Laliberté, E., & Danieli, I. (2016). Native bees are needed for pollination services in agricultural ecosystems. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 283(1827), 20160651. <https://doi.org/10.1098/rspb.2016.0651>
- Ricketts, T. H., Daily, G. C., Ehrlich, P. R., & Murphy, D. D. (2008). Economic value of tropical forest to coffee production. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105(23), 7360-7365.
<https://doi.org/10.1073/pnas.0801925105>
- Ricketts, T. H., Regetz, J., Steffan-Dewenter, I., Cunningham, S. A., Kremen, C., & Bogdanski, B. (2008). Landscape effects on crop pollination services: Are there general patterns? *Ecology Letters*, 11(5), 499-515.
<https://doi.org/10.1111/j.1461-0248.2008.01157.x>
- Tscharntke, T., Clough, Y., Wanger, T. C., Jackson, L., Motzke, I., Perfecto, I., Vögeli, M., & Whitbread, A. (2012). Global food security, biodiversity conservation and the future of agricultural intensification. *Biological Conservation*, 151, 53-61. <https://doi.org/10.1016/j.biocon.2012.01.068>
- Tscharntke, T., Klein, A. M., Kruess, A., Steffan-Dewenter, I., & Thies, C. (2012). Landscape perspectives on agricultural intensification and biodiversity–ecosystem service management. *Ecology Letters*, 15(1), 26-41.
<https://doi.org/10.1111/j.1461-0248.2011.01744.x>
- Willmer, P. G. (2011). *Pollination and floral ecology*. Princeton University Press.
- Winfree, R., Williams, N. M., Dushoff, J., & Kremen, C. (2009). Native pollinators in anthropogenic habitats. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 7(4), 191-197. <https://doi.org/10.1890/080129>
- Winfree, R., Williams, N. M., & Kremen, C. (2009). Wild bee pollinators provide the majority of crop pollination services at a national scale. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 106(26), 10848-10852.
<https://doi.org/10.1073/pnas.0906035106>

- Balasundram, N., Kalyana, S., Samir, S. (2006). Phenolic compounds in plants and AgriIndustrial by-products: Antioxidant activity, occurrence, and potential uses. *Food Chemistry* 99 (1): 191–203.
- Cisneros-Zevallos, L., and Heredia, J.B. (2004). Antioxidant capacity of fresh cut produce may increase after applying ethylene and methyl jasmonate. *Proceedings of the 2004 Institute Food Technologists Annual Meeting*, September, Las Vegas, NV, USA.
- Damiani, C., da Silva, F.A., Cândido Rodovalho, E., Becker, F.S., Asquieri, E.R., Oliveira, R.A., Lages, M.E. (2012). Aproveitamento e Resíduos Vegetais Para Produção De Farofa Temperada Utilization of Waste Vegetable for the Production of Seasoned Cassava Flour. *Alimentos e Nutrição Araraquara* 22 (4): 657–662.
- Dulf, F.V., Vodnar, D.C., Socaciu, C. (2016). Effects of solid-state fermentation with two filamentous fungi on the total phenolic contents, flavonoids, antioxidant activities and lipid fractions of plum fruit (*Prunus domestica* L.) By-products. *Food Chemistry* 209: 27–36.
- Elleuch, M., Bedigian, D., Roiseux, O., Besbes, S., Blecker, C., Attia, H. (2011). Dietary Fibre and Fibre-Rich by-Products of Food Processing: Characterisation, Technological Functionality and Commercial Applications: A Review. *Food Chemistry* 124 (2): 411–421
- Gil, M.I., Tomás-Barberán, F.A., Hess-Pierce, B., Kader, A.A. (2002). Antioxidant capacities, phenolic compounds, carotenoids, and vitamin c contents of nectarine, peach, and plum cultivars from California. *Journal of Agricultural and Food Chemistry* 50 (17): 4976–4982.
- González-García, E, Marina, M.L., Concepción García, M. (2014). Plum (*Prunus Domestica* L.) by-product as a new and cheap source of bioactive peptides: extraction method and peptides characterization. *Journal of Functional Foods* 11: 428–437.
- Górnaś, P., Mišina, I., Grāvīte, I., Lācis, G., Radenkovs, V., Olšteine, A., Segliņa, D., Kaufmane, E., Rubauskis, E. (2015). Composition of tocochromanols in the kernels recovered from plum pits: the impact of the varieties and species on the potential utility value for industrial application. *European Food Research and Technology* 241 (4): 513–520.
- Kim, D.-O., Padilla-Zakour, O.I. (2004). Jam processing effect on phenolics and antioxidant capacity in anthocyanin-rich fruits: cherry, plum, and raspberry. *Journal of Food Science* 69 (9): S395–S400.
- Kostić, M.D., Veličković, A.V., Joković, N.M., Stamenković, O.S., Veljković, V.B. (2016). Optimization and kinetic modeling of esterification of the oil obtained from waste plum stones as a pretreatment step in biodiesel production. *Waste Management* 48: 619–629
- Madhav, K. (2016). Studies on Development of Tomato Leather Prepared for Geriatric Nutrition. *Journal of Nutrition & Food Sciences* 6: 446.
- Miladinović, M., Pavlović, S., Banković-Ilić, I., Kostić, M., Stamenkovic, O., Veljković, V. (2023). Utilization of waste plum stones as a source of oil and catalyst for biodiesel production: Original scientific paper. *HEMIJSKA INDUSTRIJA (Chemical Industry)*, 77(1), 39-52.
- Milala, J., Kosmala, M., Sójka, M., Kołodziejczyk, K., Zbrzeźniak, M., Markowski, J. (2013). Plum pomaces as a potential source of dietary fibre: Composition and antioxidant properties. *Journal of Food Science and Technology* 50 (5): 1012–1017.
- Pandohee, J., Shankaraswamy, J., Sheikh, M. A., Mir, N. A. (2022). Utilization of Plum Peels and Seeds. In *Handbook of Plum Fruit* (pp. 213-228). CRC Press.

Sahni, P., Shere, D.M. 2018. Utilization of fruit and vegetable pomace as functional ingredient in bakery products: A review. *Asian Journal of Dairy & Food Research* 37 (3): 202–211.

Sheikh, M. A., Saini, C. S., Sharma, H. K. (2023). Harnessing plum (*Prunus domestica* L.) processing wastes for the fabrication of bio-composite edible films: An attempt towards a food circular bioeconomy. *Food Hydrocolloids*, 142, 108790.

Viktorija, S., Karakashova, L., Babanovska-Milenkovska, F., Delchev, N., Nakov, G., Necinova, L. (2013). The quality characteristics of plum jams made with different sweeteners. *Technology* 18–19.

Vilariño, M.V., Franco, C., Quarrington, C. (2017). Food loss and waste reduction as an integral part of a circular economy. *Frontiers in Environmental Science* 5: 21

Vladic, J., Gavaric, A., Jokic, S., Pavlovic, N., Moslavac, T., Popovic, L., Matias, A., Agostinho, A., Banozic, M., Vidovic, S. (2020). Alternative to conventional edible oil sources: cold pressing and supercritical CO₂ extraction of plum (*Prunus domestica* L.) kernel seed. *Acta Chim. Slov*, 67, 778-784.

Wang, W.M, Siddiq, M., Sinha, N.K., Cash, J.N. (1995). Effect of processing conditions on the physicochemical and sensory characteristics of stanley plum paste. *Journal of food Processing and Preservation* 19 (1): 65–81.

Wojdyło, A., Nowicka, P., Tkacz, K., Turkiewicz, I.P. (2021). Fruit tree leaves as unconventional and valuable source of chlorophyll and carotenoid compounds determined by liquid chromatography-photodiode-quadrupole/time of flight-electrospray ionization-mass spectrometry (LC-PDA-qToF-ESI-MS). *Food Chemistry* 349: 129156.

Zhang, N., Zhang, Q.A., Yao, J.L., Zhang, X.Y. (2019). Changes of amygdalin and volatile components of apricot kernels during the ultrasonically-accelerated debitterizing. *Ultrasonics Sonochemistry* 58: 104614.

8 KAYNAKÇA

Ağaoğlu, Y. S., Marasalı, B. ve Ergül, A. (1998). Asma ıslahında son gelişmeler. IV. Bağcılık Sempozyumu, 20-23 Ekim, Yalova. 9-16 s.

Algül, B. E., Tekintaş, F. E., Günver Dalkılıç, G. (2016). Bitki büyüme düzenleyicilerinin kullanımı ve içsel hormonların biyosentezini artırıcı uygulamalar. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 13(2). 87-95.

Çelik, H., (1998). Fidanlık Şartlarında ve El İle Çalışan Aşı Makineleriyle Uygulanan Farklı Aşılama Yöntemlerinin Aşıda Başarı Üzerine Etkileri. IV. Bağcılık Sempozyumu Bildirileri. 362–367. 20-23 Ekim 1998, Yalova.

Çelik, H., Çelik, S., Kunter, B. M., Söylemezoğlu, G., Boz, Y., Özer, C. ve Atak, A. (2005). Bağcılıkta gelişme ve üretim hedefleri. *Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi*. 3-7 Ocak 2005, Ankara. 565-588 s.

Çetin, V. (2002) Meyve ve sebzelerde kullanılan bitki gelişmeyi düzenleyiciler. *Gıda ve Yem Bilimi Teknolojisi Dergisi* (2) 40-50.

Fidan, Y. (1985). Özel Bağcılık. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 930, Ders Kitabı No: 265. 401 s.

Fidan, Y. ve Eriş, A. (1975). Üzüm çekirdeklerinin dış ve iç yapılarının bazı özellikleri üzerinde bir araştırma. *Ankara Üniv. Ziraat Fak Yıllığı* 24 (1-2): 21-37.

Fidan, Y., ve İ. Yavaş. (1987). Yeni Bağcılığa Geçiş. A.Ü. Ziraat Fak., Ankara.

Hartmann, H. T., Kester, D. E., Davies, F. T., Geneve, R. L. Jr. (2002) Plant Propagation, Principles and Practices. 7th Edition, Prentice Hall, New Jersey, 880.

Karakurt; H., Aslantaş, R., Eşitken, A. 2010. Tohum çimlenmesi ve bitki büyümesi üzerine etkili olan çevresel faktörler ve bazı ön uygulamalar. U.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 24(2): 115-128

Kelen, M. (1994). Bazı uygulamaların aşılı köklü asma fidanı üretiminde fidan kalite ve randımanı üzerine etkileri ile aşı kaynaşmasının anatomik ve histolojik olarak incelenmesi üzerine araştırmalar. Y.Y.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 131 S, Van.

Uslu, İ., Samancı, H., Demiray, T. ve Gökçay, E. (1995). Melezleme yoluyla sofralık yeni üzüm çeşitlerinin elde edilmesi. Bilimsel Araştırma ve İncelemeler Yayın No 56. Atatürk Bahçe

Ünyayar, S. ve Ş. F. Topçuoğlu. (1998). Phanerochaete chrysosporium ME 446'dan elde edilen indol-3-asetik asit (IAA), gibberalisk asit (GA3), absisik asit (ABA) ve zeatin'in biyolojik aktivitelerinin tayini. Tr. J. Of Biology, 22, 29-42.

Yüce, B. (1979). Zeytin tohumlarının değişik ortam ve zamanlarda çimlendirmesinin çimlenme yüzdesine etkileri. <http://www.magicfinger.net/>.

9 KAYNAKÇA

Balaguer, J., Almendro, M. B., Gomez, I., Navarro Pedreño, J., & Mataix, J. (1993). Tomato growth and yield affected by nickel presented in the nutrient solution. In International Symposium on Water Quality & Quantity-Greenhouse, 458 (pp. 269-272).

Brake, S., Jensen, R., & Mattox, J. (2004). Effects of nickel amended soils on tomato plants. Plant Soil, 54, 860-869.

Doğru, A., Altundağ, H., & DüNDAR, M. Ş. (2021). Gelişmiş bitkilerde nikel elementinin fizyolojik fonksiyonları ve nikel toksisitesi. Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 33(1), 1-19.

Gough, L. P., & Severson, R. C. (1976). Impact of point source emissions from phosphate processing on the element content of plants and soils, Soda Springs, Idaho. In 10. Annual Conference on Trace Substances in Environmental Health, Columbia, Missouri (USA), 8-10 Jun 1976. University of Missouri.

Kabata-Pendias, A. (2011). Trace elements in soils and plants. 4th edn CRC Press. Boca Raton.

Kumar, P., Roupael, Y., Cardarelli, M., & Colla, G. (2015a). Effect of nickel and grafting combination on yield, fruit quality, antioxidative enzyme activities, lipid peroxidation, and mineral composition of tomato. Journal of Plant Nutrition and Soil Science, 178(6), 848-860.

Lahbib, K., Bnejdi, F., & El-Gazzah, M. (2012). Genetic diversity evaluation of pepper (*Capsicum annum* L.) in Tunisia based on morphologic characters. African Journal of Agricultural Research, 7(23), 3413-3417.

Macedo, F. G., Montanha, G. S., Pereira de Carvalho, H. W., & De Melo, W. J. (2021). Nickel influences urease activity and calcium distribution in tomato fruits. ACS Agricultural Science & Technology, 1(1), 29-34.

Neumann, P. M., & Chamel, A. (1986). Comparative phloem mobility of nickel in nonsenescent plants. Plant Physiology, 81(2), 689-691.

Peralta, J. R., Gardea-Torresdey, J. L., Tiemann, K. J., Gomez, E., Arteaga, S., & Rascon, E. (2000). Study of the effects of heavy metals on seed germination and plant growth on alfalfa plant (*Medicago sativa*) grown in solid media. Proceedings of 2000 Conference on Hazardous Waste Research, ss. 135-140.

- Reck, B. K., Müller, D. B., Rostkowski, K., & Graedel, T. E. (2008). Anthropogenic nickel cycle: Insights into use, trade, and recycling. *Environmental Science & Technology*, 42(9), 3394-3400.
- Roccotiello, E., Nicosia, E., Pierdonà, L., Marescotti, P., Ciardiello, M. A., Giangrieco, I., ... & Mariotti, M. (2022). Tomato (*Solanum lycopersicum* L.) accumulation and allergenicity in response to nickel stress. *Scientific Reports*, 12(1), 1-15.
- Rooney, C. P., Zhao, F. J., & McGrath, S. P. (2007). Phytotoxicity of nickel in a range of European soils: Influence of soil properties, Ni solubility and speciation. *E*

10 KAYNAKÇA

- Al-Saeedi, A.H., Al- Ghafri, M.T.H., Hossain, M.A. (2016). Comparative evaluation of total phenols, flavonoids content and antioxidant potential of leaf and fruit extracts of Omani *Ziziphus jujuba* L *Pacific Science Review A: Natural Science and Engineering*, 18, pp. 78-83,
- Choi, S. H., Ahn, J. B., Kozukue, N., Levin, C. E., & Friedman, M. (2011). Distribution of free amino acids, flavonoids, total phenolics, and antioxidative activities of jujube (*Ziziphus jujuba*) fruits and seeds harvested from plants grown in Korea. *Journal of agricultural and food chemistry*, 59(12), 6594-6604.
- Choi, S. Y., Yoon, B. R., & Kim, S. S. (2016). Characteristics and nutritional compositions of two jujube varieties cultivated in Korea. *Korean Journal of Food Preservation*, 23(1), 127-130.
- Feng, C., Wang, B., Zhao, A., Wei, L., Shao, Y. Wang, Y. Zhang, F. (2019). Quality characteristics and antioxidant activities of goat milk yogurt with added jujube pulp *Food Chemistry*, 277
- Food, U., Board, N. (1989). Recommended dietary allowances National Academy of Sciences/National Research Council Report and Circular Series, p. 115
- Gowd, V., Karim, N., Xie, L., Shishir, M. R. I., Xu, Y., & Chen, W. (2020). In vitro study of bioaccessibility, antioxidant, and α -glucosidase inhibitory effect of pelargonidin-3-O-glucoside after interacting with beta-lactoglobulin and chitosan/pectin. *International Journal of Biological Macromolecules*, 154, 380-389.
- Guo, S., Duan, J. A., Zhang, Y., Qian, D., Tang, Y., Zhu, Z., & Wang, H. (2015). Contents changes of triterpenic acids, nucleosides, nucleobases, and saccharides in jujube (*Ziziphus jujuba*) fruit during the drying and steaming process. *Molecules*, 20(12), 22329-22340.
- Guo, Y & Shan, G. (2010). *The Chinese Jujube* (Shanghai Scientific and Technical Publishers).
- Hasan, N., Al Sorkhy, M., & Al Battah, F. (2014). *Ziziphus jujube* (ennab) of the middle east, food and medicine. *Unique Journal of Ayurvedic and Herbal Medicines*, 2, 7-14. Available online: www.ujconline.net.
- Hernández, F., Noguera-Artiaga, L., Burló, F., Wojdyło, A., Carbonell-Barrachina, Á. A., & Legua, P. (2016). Physico-chemical, nutritional, and volatile composition and sensory profile of Spanish jujube (*Ziziphus jujuba* Mill.) fruits. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 96(8), 2682-2691.
- Ivanišová, E., Grygorieva, O., Abrahamova, V., Schubertova, Z., Terentjeva, M., & Brindza, J. (2017). Characterization of morphological parameters and biological activity of jujube fruit (*Ziziphus jujuba* Mill.). *Journal of Berry Research*, 7(4), 249-260.
- Ji, X., Peng, Q., Yuan, Y., Shen, J., Xie, X., & Wang, M. (2017). Isolation, structures and bioactivities of the polysaccharides from jujube fruit (*Ziziphus jujuba* Mill.): A review. *Food chemistry*, 227, 349-357.

- Jiang, J. G., Huang, X. J., Chen, J., & Lin, Q. S. (2007). Comparison of the sedative and hypnotic effects of flavonoids, saponins, and polysaccharides extracted from Semen Ziziphus jujube. *Natural Product Research*, 21(4), 310-320.
- Kim, I.-H., Jeong, C.-H., Park, S.-J., & Shim, K.-H. (2011). Nutritional components and antioxidative activities of jujube (*Zizyphus jujuba*) fruit and leaf. *Korean Journal of Food Preservation*, 18, (pp. 341-348)
- Krška, B. and Mishra, S. (2009). Sensory Evaluation of Different Products of *Ziziphus Jujuba* Mill. *ISHS Acta Horticulturae* 840, (pp. 557-562) doi: 10.17660/ActaHortic.2009.840.80.
- Li, J. W., Fan, L. P., Ding, S. D., & Ding, X. L. (2007). Nutritional composition of five cultivars of Chinese jujube. *Food chemistry*, 103(2), 454-460.
- Li, J. W., Fan, L. P., Ding, S. D., & Ding, X. L. (2007). Nutritional composition of five cultivars of Chinese jujube. *Food chemistry*, 103(2), 454-460.
- Lin, X., Ji, X., Wang, M., Yin, S., & Peng, Q. (2019). An alkali-extracted polysaccharide from *Zizyphus jujuba* cv. Muzao: Structural characterizations and antioxidant activities. *International Journal of Biological Macromolecules*, 136, (pp. 607-615) <https://doi.org/10.1016/j.ijbiomac.2019.06.117>
- Liu, D., Ye, X., & Jiang, Y. (2016). *Chinese dates: a traditional functional food*: CRC Press.
- Liu, M et al. Historical achievements and frontier advances in the production and research of Chinese jujube (*Ziziphus jujuba* Mill.) in China. *Acta Hortic. Sin.* (2015) 42, 1683–1698.
- Liu, M, Wang, J. Fruit scientific research in new China in the past 70 years: Chinese jujube. *J. Fruit. Sci.* (2019) 36, 1369–1381.
- Liu, M. Chinese jujube: botany and horticulture. *Hortic. Rev.* (2006) 32, 229–298.
- Liu, M. The present status, problems and countermeasures of Chinese jujube production. *Rev. China Agric. Sci. Technol.* 2000, 2, 76–80.
- Liu, M.; Wang, J.; Wang, L.; Liu, P.; Zhao, J.; Zhao, Z.; Yao, S.; Stănică, F.; Liu, Z.; Wang, L.; et al. The historical and current research progress on jujube-a superfruit for the future. *Hortic. Res.* 2020, 7, 119.
- Liu, X. X., Liu, H. M., Yan, Y. Y., Fan, L. Y., Yang, J. N., Wang, X. D., & Qin, G. Y. (2020). Structural characterization and antioxidant activity of polysaccharides extracted from jujube using subcritical water. *Lwt*, 117, 108645.
- Najjaa, H., Ben Arfa, A., Elfalleh, W., Zouari, N., & Neffati, M. (2020). Jujube (*Zizyphus lotus* L.): Benefits and its effects on functional and sensory properties of sponge cake. *PloS one*, 15(2), e0227996.
- Qu, Z & Wang, Y. *Chinese Fruit Trees Record-Chinese Jujube* (China Forestry Publishing House, 1993).
- Rashwan, A.K.; Karim, N.; Shishir, M.R.I.; Bao, T.; Lu, Y.; Chen, W. (2020). Jujube fruit: A potential nutritious fruit for the development of functional food products. *J. Funct. Foods*, 75, 104205.
- San, B., Yıldırım, A.N., Polat, M., Yıldırım, F. (2009). Mineral composition of leaves and fruits of some promising jujube (*Zizyphus jujuba* Miller) genotypes *Asian Journal of Chemistry*, 21, pp. 2898-2902
- Sheng, J., Yunbo, L., & Lin, S. (2002). Storage of Chinese winter jujube fruit. In XXVI International Horticultural Congress: Asian Plants with Unique Horticultural Potential: Genetic Resources, Cultural 620 (pp. 203-208).
- Shishir, M. R. I., Karim, N., Gowd, V., Xie, J., Zheng, X., & Chen, W. (2019). Pectin-chitosan conjugated nanoliposome as a promising delivery system for neohesperidin: Characterization, release behavior, cellular uptake, and antioxidant property. *Food Hydrocolloids*, 95, 432-444.

Song, L.; Meinhardt, L.W.; Bailey, B.; Zhang, D. (2019). Genetic improvement of Chinese jujube for disease resistances: Status, knowledge gaps and research needs. *Crop Breed. Genet. Genom.*, 1, e190015.

Uddin, M. B., & Imtiaz Hussain, I. H. (2012). Development of diversified technology for Jujube (*Ziziphus jujuba* L.) processing and preservation.

Wen, X.; Tang, X.; Zhang, S.; Wang, Y.; Song, Z.; Zhang, Y. (2019). Effect of jujube residue on apparent nutrient digestibility, blood biochemical indexes and fattening performance of beef cattle. *Heilongjiang Anim. Sci. Vet. Med.*, 10, 124–127.

Wojdyło, A., Figiel, A., Legua, P., Lech, K., Carbonell-Barrachina, Á.A., Hernández, F. (2016). Chemical composition, antioxidant capacity, and sensory quality of dried jujube fruits as affected by cultivar and drying method, *Food Chemistry*, 207, pp. 170-179,

Wojdyło, A., Carbonell-Barrachina, Á.A., Legua, P., Hernández, F. (2016). Phenolic composition, ascorbic acid content, and antioxidant capacity of Spanish jujube (*Ziziphus jujube* Mill.) fruits, *Food Chemistry*, 201, pp. 307-314,

Xu, Y., Xie, L., Xie, J., Liu, Y., & Chen, W. (2019). Pelargonidin-3-O-rutinoside as a novel α -glucosidase inhibitor for improving postprandial hyperglycemia. *Chemical Communications*, 55(1), 39-42.

Zhan, R., Xia, L., Shao, J., Wang, C., & Chen, D. (2018). Polysaccharide isolated from Chinese jujube fruit (*Ziziphus jujuba* cv. Junzao) exerts anti-inflammatory effects through MAPK signaling. *Journal of Functional Foods*, 40, 461-470.

speciation. E

11 KAYNAKÇA

Aizen, M. A., & Harder, L. D. (2009). The global stock of domesticated honey bees is growing slower than agricultural demand for pollination. *Current Biology*, 19(11), 915-918.

FAO. (2019). The pollination of cultivated plants: A compendium for practitioners. *FAO Agricultural Services Bulletin*, 56.

Free, J. B. (1993). *Insect Pollination of Crops*. Academic Press.

Gallai, N., Salles, J. M., Settele, J., & Vaissière, B. E. (2009). Economic valuation of the vulnerability of world agriculture confronted with pollinator decline. *Ecological Economics*, 68(3), 810-821.

Garibaldi, L. A., Steffan-Dewenter, I., Winfree, R., Aizen, M. A., Bommarco, R., Cunningham, S. A., & Klein, A. M. (2013). Wild pollinators enhance fruit set of crops regardless of honey bee abundance. *Science*, 339(6127), 1608-1611.

Greenleaf, S. S., & Kremen, C. (2006). Wild bees enhance honey bees' pollination of hybrid sunflower. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 103(37), 13890-13895.

Goulson, D., Nicholls, E., Botías, C., & Rotheray, E. L. (2015). Bee declines driven by combined stress from parasites, pesticides, and lack of flowers. *Science*, 347(6229), 1255957.

Henry, M., Béguin, M., Requier, F., Rollin, O., Odoux, J. F., Aupinel, P., & Decourtye, A. (2012). A common pesticide decreases foraging success and survival in honey bees. *Science*, 336(6079), 348-350.

- Klatt, B. K., Holzschuh, A., Westphal, C., Clough, Y., Smit, I., Pawelzik, E., & Tschardtke, T. (2014). Bee pollination improves crop quality, shelf life and commercial value. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 281(1775), 20132440.
- Klein, A. M., Vaissière, B. E., Cane, J. H., Steffan-Dewenter, I., Cunningham, S. A., Kremen, C., & Tschardtke, T. (2007). Importance of pollinators in changing landscapes for world crops. *Proceedings of the Royal Society B: Biological Sciences*, 274(1608), 303-313.
- Kjøhl, M., Nielsen, A., & Stenseth, N. C. (2011). Potential effects of climate change on crop pollination. *FAO Commission on Genetic Resources for Food and Agriculture*.
- Potts, S. G., Biesmeijer, J. C., Kremen, C., Neumann, P., Schweiger, O., & Kunin, W. E. (2010). Global pollinator declines: Trends, impacts and drivers. *Trends in Ecology & Evolution*, 25(6), 345-353.
- Potts, S. G., Imperatriz-Fonseca, V. L., Ngo, H. T., Aizen, M. A., Biesmeijer, J. C., Breeze, T. D., & Vanbergen, A. J. (2016). Safeguarding pollinators and their values to human well-being. *Nature*, 540(7632), 220-229.
- Rader, R., Bartomeus, I., Garibaldi, L. A., Garratt, M. P., Howlett, B. G., Winfree, R., & Woyciechowski, M. (2016). Non-bee insects are important contributors to global crop pollination. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 113(1), 146-151.
- VanEngelsdorp, D., Evans, J. D., Saegerman, C., Mullin, C., Haubruge, E., Nguyen, B. K., & Pettis, J. S. (2009). Colony collapse disorder: A descriptive study. *PLoS One*, 4(8), e6481.
- Winfree, R., Williams, N. M., Gaines, H., Ascher, J. S., & Kremen, C. (2009). Wild bee pollinators provide the majority of crop visitation across land-use gradients in New Jersey and Pennsylvania, USA. *Journal of Applied Ecology*, 45(3), 793-802.

12 KAYNAKÇA

- Ağaoğlu, Y. S., Marasalı, B. ve Ergül, A. (1998). Asma ıslahında son gelişmeler. IV. Bağcılık Sempozyumu, 20-23 Ekim, Yalova. 9-16 s.
- Algül, B. E., Tekintaş, F. E., Günver Dalkılıç, G. (2016). Bitki büyüme düzenleyicilerinin kullanımı ve içsel hormonların biyosentezini arttırıcı uygulamalar. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 13(2). 87-95.
- Çelik, H., (1998). Fidanlık Şartlarında ve El İle Çalışan Aşı Makineleriyle Uygulanan Farklı Aşılama Yöntemlerinin Aşıda Başarı Üzerine Etkileri. IV. Bağcılık Sempozyumu Bildirileri. 362-367. 20-23 Ekim 1998, Yalova.
- Çelik, H., Çelik, S., Kunter, B. M., Söylemezoğlu, G., Boz, Y., Özer, C. ve Atak, A. (2005). Bağcılıkta gelişme ve üretim hedefleri. *Türkiye Ziraat Mühendisliği VI. Teknik Kongresi*. 3-7 Ocak 2005, Ankara. 565-588 s.
- Çetin, V. (2002) Meyve ve sebzelerde kullanılan bitki gelişmeyi düzenleyiciler. *Gıda ve Yem Bilimi Teknolojisi Dergisi* (2) 40-50.
- Fidan, Y. (1985). Özel Bağcılık. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları, 930, Ders Kitabı No: 265. 401 s.
- Fidan, Y. ve Eriş, A. (1975). Üzüm çekirdeklerinin dış ve iç yapılarının bazı özellikleri üzerinde bir araştırma. *Ankara Üniv. Ziraat Fak Yıllığı* 24 (1-2): 21-37.
- Fidan, Y., ve İ. Yavaş. (1987). Yeni Bağcılığa Geçiş. A.Ü. Ziraat Fak., Ankara.

Hartmann, H. T., Kester, D. E., Davies, F. T., Geneve, R. L. Jr. (2002) Plant Propagation, Principles and Practices. 7th Edition, Prentice Hall, New Jersey, 880.

Karakurt; H., Aslantaş, R., Eşitken, A. 2010. Tohum çimlenmesi ve bitki büyümesi üzerine etkili olan çevresel faktörler ve bazı ön uygulamalar. U.Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi, 24(2): 115-128

Kelen, M. (1994). Bazı uygulamaların aşılı köklü asma fidanı üretiminde fidan kalite ve randımanı üzerine etkileri ile aşı kaynaşmasının anatomik ve histolojik olarak incelenmesi üzerine araştırmalar. Y.Y.Ü Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, 131 S, Van.

Uslu, İ., Samancı, H., Demiray, T. ve Gökçay, E. (1995). Melezleme yoluyla sofralık yeni üzüm çeşitlerinin elde edilmesi. Bilimsel Araştırma ve İncelemeler Yayın No 56. Atatürk Bahçe

Ünyayar, S. ve Ş. F. Topçuoğlu. (1998). Phanerochaete chrysosporium ME 446'dan elde edilen indol-3-asetik asit (IAA), gibberalisk asit (GA3), absisik asit (ABA) ve zeatin'in biyolojik aktivitelerinin tayini. Tr. J. Of Biology, 22, 29-42.

Yüce, B. (1979). Zeytin tohumlarının değişik ortam ve zamanlarda çimlendirmesinin çimlenme yüzdesine etkileri. <http://www.magicfinger.net/>.

GASTRONOMİK AKIMLAR-III

EDİTÖRLER

Öğr. Gör. Dr. Sinem TÜRK ASLAN

YAZARLAR

Prof. Dr. Nurten ÇEKAL

Prof. Dr. Seher ARSLAN

Doç. Dr. Hande MUTLU ÖZTÜRK

Dr. Öğr. Üyesi Hatice AKTÜRK

Öğr. Gör. Dr. Ahmet ÇETİN

Öğr. Gör. Dr. İbrahim Halil KAZOĞLU

Öğr. Gör. Dr. Senem TÜFEKÇİ

Öğr. Gör. Dr. Sinem TÜRK ASLAN

Arş. Gör. Dr. Hayriye DUMAN

Öğr. Gör. Figen YÜCE

Öğr. Gör. Nusret Ercan ŞENLİKÇİ

Doktorant Esradeniz DOĞAN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-084-5

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1 KAYNAKÇA

Altay, F. (2008). 10 Yıl Savaş ve Sonrası 1912-1922. Ankara. Eylem Yayınları

Atalay, F. Ç. (2024). Beslenme ve sağlık. Efe Akademi Yayınları, İstanbul.

Aydemir, Ş. S. (1999). Tek Adam Mustafa Kemal 1922-1938. C.3, Remzi Kitabevi. İstanbul.

Bardakçı, M. (2022). Atatürk'ün Mutfağı (Ciltli): Mustafa Kemal Atatürk'ün sofrasında yeneler, içilenler, mutfak harcamaları ve personel masrafları. Turkuvaz Kitap. 1.Baskı.

Bayhan, F. (2008). Latife Hanım'ın kağıtları. Pegasus Yayınları, İstanbul.

Baysal, A. (1981). Beslenme sorunları. Gıda, 6(5).

Baysal, A. (1998). Sağlıklı beslenme: Uzmanların önerisi tüketicinin algılaması. Beslenme ve Diyet Dergisi, 27(2), 1-4.

Baysal, A. (2022). Beslenme. Hatiboğlu Yayıncılık. 22. Baskı, Ankara.

Bozdağ, İ. (1995). Atatürk'ün sofrası. Emre Yayınları, İstanbul.

Bulduk, S. 2005. Beslenme ilkeleri ve mönü planlama. 2.Baskı. Detay Yayıncılık, Ankara.

Büyüktuncer, Z. ve Yücecian, S. (2009). Türk mutfağının beslenme ve sağlık açısından değerlendirilmesi. Beslenme ve Diyet Dergisi, 37(1-2), 93-100.

Çelik, M. M. (2020). Siyasetin çetin muharebe meydanı: Atatürk'ün sofraları.

<https://www.indyturk.com/node/199246/k%C3%BClt%C3%BCr/siyasetin-%C3%A7etin-muharebe-meydan%C4%B1-atat%C3%BCrk%E2%80%99%C3%BCn-sofralar%C4%B1>. (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

Cleveland Clinic, (2023). 5 Health benefits of okra. <https://health.clevelandclinic.org/okra-benefits>. (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

- Cumhuriyet, (2023). Mustafa Kemal Atatürk'ün sofrasından eksik olmayan en sevdiği yemekler. <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/mustafa-kemal-aturk-un-sofrasindan-eksik-olmayan-en-sevdigi-yemekler-2123940>. (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- Denktaş, S. (2017). Et ve et ürünlerinin fonksiyonelliğinin artırılması, Kocatepe Veterinary Journal. 10(2), 106-117.
- Duyff, R. L. (2003). Amerikan Diyetisyenler Derneği'nin geliştirilmiş besin ve beslenme rehberi. Çeviri editörleri: Yücecan, S., Nursal, B., Pekcan, G., Besler, T., Acar Matbaacılık, İstanbul.
- Erdoğan, A. (2019). Atatürk'ün sofrası. Journal of Universal History Studies. 2(2). 288–295.
- Ergöçün, G. (2017). Adını Atatürk'ün verdiği lokantayla ihracatçı oldu. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/adini-aturk-un-verdigi-lokantayla-ihracatci-oldu/1010826>. (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- Gökçen, S. (2007). Atatürk'le bir Ömür. Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Gürkan, T. (1973). Atatürk'ün uşağı idim. Hürriyet Yayınları. İstanbul.
- Gürsoy, D. (2013). Tarihin süzgecinde mutfak kültürümüz. Oğlak Yayıncılık. İstanbul.
- Hürriyet, (2020). Atatürk hangi yemekleri severdi? İşte Mustafa Kemal Atatürk'ün en sevdiği yemekler. <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-aturk-hangi-yemekleri-severdi-iste-aturk-un-en-sevdigi-yemekler-41658736> (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- İkbal, (2024). Tarihçe. <https://www.ikbal.com/tarihce>. (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- İskele Restaurant, (2024). <https://www.iskelerestaurant.com.tr/index.html> . (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- İzmir Mekan Rehberi, (2024). Atatürk'ün İzmir sevdası: Mahrem Urla. <https://www.izmirmekanrehberi.com/izmir-mekan-haberleri/haber/414/aturk-un-izmir-sevdasi-mahrem-urla> . (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- Karadağ, M., Çelebi, F., Ertaş, Y. ve Şanlıer, N. (2014). Geleneksel Türk mutfağından seçmeler: Besin öğeleri açısından değerlendirilmesi. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kızılaslan, N. ve Solak, İ. (2016). Yoğurt ve insan sağlığı üzerine etkileri. Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi, 12, 52-59.
- Mehak F., Allah R., Ammar B. A., Filip V., B., Azem, I. K. and Muhaimen, E., Rana, M. A. (2024). Okra: Mucilage extraction, composition, applications, and potential health benefits. European Polymer Journal, 215, 113193.
- Mekan, (2015). Mustafa Kemal Atatürk'ün en sevdiği mekanlar. <https://m.mekan.com/blog/mustafa-kemal-aturk-un-en-sevdigi-mekanlar>. (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- Öndaş, M. (2015). Mustafa Kemal Atatürk'ün en sevdiği 6 mekan. <https://yemek.com/aturk-un-yemek-yedigiyerler/>. (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- Pandeli, (2024). Hakkımızda. <https://www.pandeli.com.tr>. (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- Sheida, (2020). 'Çok yemek yemek tasarrufa aykırıdır' diyen Ulu Önder Atatürk'ün en sevdiği yiyecekler ve beslenme alışkanlıkları. <https://onedio.com/haber/cok-yemek-yemek-tasarrufa-aykiri-diyen-ulu-onder-aturk-un-en-sevdigi-yiyecekler-ve-beslenme-aliskanliklari-926933> . (Erişim Tarihi: 30.11.2024).
- Soyak, H. R. (2016). Atatürk'ten hatıralar. Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Tezcan, M. (2000). Atatürk'ün beslenme alışkanlığı (Yediği ve sevdiği yemekler). I. Uluslararası Atatürk ve Türk Halk Kültürü Sempozyumu Bildirileri. <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-78669/aturk-un-beslenme-aliskanligi-yedigiyerler-ve-sevdigi-yemekler.html> . (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

Turgut, H. (2005). Atatürk'ün sırdaşı Kılıç Ali'nin anıları. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

Turizm Güncel, (2023). Matbah Restaurant'tan Atatürk'ün sevdiği yemekler menüsü.

<https://www.turizmguccel.com/haber/matbah-restauranttan-ataturkun-sevdiqi-yemekler-menusu> . (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

Wikipedia, (2024). Kuşkonmaz. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ku%C5%9Fkonmaz> Kuşkonmaz. (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

Yeniasır, (2021). Ulu önderimiz Atatürk nasıl beslenirdi? <https://www.yeniasir.com.tr/yasam/2021/10/24/ulu-onderimiz-ataturk-nasil-beslenirdi> . (Erişim Tarihi: 30.11.2024).

Yücecan, S. (2008). Optimal beslenme. Sağlık Bakanlığı Yayın, 726, 2-4.

2 KAYNAKÇA

Akman, M. ve Mete, M. (1998). Türk ve dünya mutfakları. Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya.

Çokbilgi.com, (2011). Atasözleri ile deyimlerin farkları / benzerlikleri. <https://atasozleri.cokbilgi.com/atasozleri-ile-deyimlerin-farklari/> (Erişim Tarihi: 01.12.2024).

Edebiyat ve Sanat Akademisi (2011). Atasözü nedir tüm yönleri ile tasözlerimiz.

<https://edebiyatvesanatakademisi.com/post/atasozu-nedir-tum-yonleriyle-atasozleri/73967> (Erişim tarihi: 01.12.2024).

Celep, Ö. (2012). Dillerden düşmeyen deyimler ve öyküleri. Akis Kitap Yayıncılık, İstanbul.

Dağabakan, F. Ö. ve Dağabakan, D. (2007). Dil ve Çocukta Dil Gelişimi Kuramları. <http://www.anaokullu.com/aa-belge/okul-oncesi-makale-dil-gelisimi.pdf>. (Erişim tarihi: 02.03.2020).

Arasındaki Fark, (2024). Deyim ve Atasözü arasındaki fark nedir. <https://www.arasindakifark.net/deyim-ve-atasozu-arasindaki-fark-nedir-nedemek-nasil/> (Erişim tarihi: 01.12.2024).

Türk Dil Kurumu (2024). <https://sozluk.tdk.gov.tr/>. (Erişim tarihi: 01.12.2024).

Dil Bilgisi Net, (2024). Deyimler ve anlamları sözlüğü., <https://www.dilbilgisi.net/deyimler-sozlugu/> (Erişim Tarihi: 01.12.2024).

Genç, M. S. (2014). Divânu Lüğati't-Türk'te Geçen Deyimler ve Bu Deyimlerin Günümüzdeki Karşılıkları.

(Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Eski Türk Bilim Dalı, Kayseri. Erişim adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>.

Onan, B. ve Baş, B. (2009). Türkçe öğretmeni adaylarının yazılı anlatımlarında deyim kullanımı: Hatay ve Sivas örneği. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 6(12), 113-139.

Saraçbaşı, M. (2002). Türkçe deyimler sözlüğü. İletişim Yayınları, İstanbul.

Sürücüoğlu, M. S. ve Ersoy, Y. (2004). Menü; tanımı, tarihçesi, çeşitleri ve örnekleri. Kamil Toygar (Ed.), Türk Mutfak Kültürü Üzerine Araştırmalar (s. 175-180). Birlik Matbaacılık, Ankara.

Şengül, S., Çakır, A. ve Çakır, G. (2015). Yöresel mutfaklar. Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., Ankara.

Teres, E. (2009). Atasözleri ve deyimler sözlüğü. Kelebek Matbaacılık, İstanbul.

Tokuç, S. O. (2017). Atasözü ve deyimlerde yemekler. <https://gastromanya.com/atasozu-deyimlerde-yemekler/> (Erişim Tarihi: 01.12.2024).

Türktaş, M. M. (2016). Atasözleri üzerinden Türk kültüründe yeme-içme mantığı. Dil Bilimleri Kültür ve Edebiyat, (Edt. M. Sarıca, B. Sarıca), Padam Yayınları, Ankara.

Türk Aşçı Haberleri, (2024). Yemek ile ilgili deyimler, atasözleri ve anlamları nelerdir? Yemek atasözleri ve deyimler halk arasında nasıl kullanılır? Yemek ile ilgili atasözleri ve Anlamları Türkçe de hangi anlamlara gelir? <https://www.turkascihaberleri.com/HaberDetay/63872/Yemek-Ile-Ilgili-Deyimler,-Atasozleri-Ve-Anlamlari-Nelerdir-.html>. (Erişim Tarihi: 01.12.2024).

3KAYNAKLAR

Abd El-Ghany, W. A., Abdel-Latif, M. A., Hosny, F., Alatfeehy, N. M., Noreldin, A. E., Quesnell, R. R., Chapman, R., Sakai, L. and Elbestawy, A. R. (2022). Comparative efficacy of postbiotic, probiotic, and antibiotic against necrotic enteritis in broiler chickens. *Poultry Science*, 101(8), 101988.

Açu M., Yerlikaya O. ve Kınık Ö. (2011). Süt ve süt içeceklerine fonksiyonel özellik kazandırma. *Süt Dünyası*, 6, 56-58.

Adnan, A., Nadeem, M., Ahmad, M. H., Tayyab, M., Kamran Khan, M., Imran, M., Iqbal, A., Rahim, M. A. and Awuchi, C. G. (2023). Effect of lactoferrin supplementation on composition, fatty acids composition, lipolysis and sensory characteristics of cheddar cheese. *International Journal of Food Properties*, 26(1), 437-452.

Akhtar, A., Nasim, I., ud Din, M. S., Araki, T. and Khalid, N. (2023). Effects of different fat replacers on functional and rheological properties of low-fat mozzarella cheeses: A review. *Trends in Food Science & Technology*, 139, 104136.

Akram, M. U. (2018). Esmir pirinçle zenginleştirilmiş fonksiyonel yoğurt üretimi. Yüksek Lisans Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Alaşalvar, C. ve Pelvan, E. (2009). Günümüzün ve geleceğin gıdaları fonksiyonel gıdalar. *Bilim ve Teknik*, 8, 26-29.

Alenisan, M. A., Alqattan, H. H., Tolbah, L. S. and Shori, A. B. (2017). Antioxidant properties of dairy products fortified with natural additives: A review. *Journal of the Association of Arab Universities for Basic and Applied Sciences*, 24, 101-106.

Araujo, H. C. S., de Jesus, M. S., Sandes, R. D. D., Leite Neta, M. T. S. and Narain, N. (2024). Functional cheeses: updates on probiotic preservation methods. *Fermentation*, 10(1), 8.

Arslan, S. (2015). A review: chemical, microbiological and nutritional characteristics of kefir. *CyTA - Journal of Food*, 13(3), 340-345.

Arslan, S., Topcu, A. and Saldamlı, I. (2010). The effect of fat replacers on chemical and textural properties of white brined cheese. *Milchwissenschaft*, 65 (3), 277-280.

Arslan, S., Topcu, A., Saldamlı, I. and Koksall, G. (2014). Use of corn oil in the production of Turkish white cheese. *Journal of Food Science and Technology*, 51, 2382-2392.

Barazi, Ü. and Arslan, S. (2024). Enhancement of kefir functionality by adding black elderberry and evaluation of its quality during storage. *Food Science & Nutrition*, 12 (11), 9325-9339.

- Bermúdez-Aguirre D. and Barbosa-Cánovas G. V. (2011). Quality of selected cheeses fortified with vegetable and animal sources of omega-3. *LWT - Food Science and Technology*, 44(7), 1577-1584.
- Cheng, S., Li, W., Wu, S., Ge, Y., Wang, C., Xie, S., Wu, J., Chen, X. and Cheong, L. Z. (2023). Functional butter for reduction of consumption risk and improvement of nutrition. *Grain & Oil Science and Technology*, 6(4), 172-184.
- de Toledo Guimarães, J., Silva, E. K., de Freitas, M. Q., de Almeida Meireles, M. A. and da Cruz, A. G. (2018). Non-thermal emerging technologies and their effects on the functional properties of dairy products. *Current Opinion in Food Science*, 22, 62-66.
- Detti, C., Nascimento, L. B. D. S., Gori, A., Vanti, G., Amato, G., Nazzaro, F., Ferrini, F., Centritto, M., Bilia, A. R. and Brunetti, C. (2024). Addition of polyphenolic extracts of *Myrtus communis* and *Arbutus unedo* fruits to whey: valorization of a common dairy waste product as a functional food. *Journal of the Science of Food and Agriculture*.
- Ebrahimi, A., Andishmand, H., Huo, C., Amjadi, S., Khezri, S., Hamishehkar, H., Mahmoudzadeh, M. and Kim, K. H. (2024). Glycomacropeptide: A comprehensive understanding of its major biological characteristics and purification methodologies. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 23(3), e13370.
- El-Loly, M. M., Farahat, E. S. and Mohamed, A. G. (2024). Nutritional and functional evaluation of innovative processed cheese using papaya pulp. *Clinical Nutrition Open Science*, 57, 218-230.
- El-Sayed, S. M. and Youssef, A. M. (2019). Potential application of herbs and spices and their effects in functional dairy products. *Heliyon*, 5(6), e01989.
- Filiz-Budak, N.H., Çubuk- Demiralay, E., Kök Taş, T. ve Şatır, G. (2016) *Biyoaktif gıda bileşenleri, Fonksiyonel gıdalar* (Ed. Güzel Seydim, Z.B.), Sidas Yayınları, İzmir, 235-253.
- Freire, C. E. C. D. A., Patinho, I., Gonçaves, S. F., Cançado, M. P., Saldaña, E., de Alencar, S. M. and Cesar, A. S. M. (2024). Utilising free comments and textual analysis to identify knowledge and acceptance of functional dairy products: A Brazilian perspective. *International Journal of Dairy Technology*, 77(4), 1073-1086.
- Gao, J., Li, X., Zhang, G., Sadiq, F. A., Simal-Gandara, J., Xiao, J. and Sang, Y. (2021). Probiotics in the dairy industry-Advances and opportunities. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 20(4), 3937-3982.
- García-Burgos, M., Moreno-Fernández, J., Alférez, M. J., Díaz-Castro, J. and López-Aliaga, I. (2020). New perspectives in fermented dairy products and their health relevance. *Journal of Functional Foods*, 72, 104059.
- Gasmalla, M. A. A., Tessema, H. A., Salaheldin, A., Alahmad, K., Hassanin, H. A. M. and Aboshora, W. (2017). Health benefits of milk and functional dairy products. *MOJ Food Processing & Technology*, 4(4), 108-111.
- Genovese, A., Balivo, A., Salvati, A. and Sacchi, R. (2022). Functional ice cream health benefits and sensory implications. *Food Research International*, 161, 111858.
- Guiné, R. P. and De Lemos, E. T. (2020). Development of new dairy products with functional ingredients. *Journal of Culinary Science & Technology*, 18(3), 159-176.
- Gürsoy, O., Faki, R., Kocatürk, K., Esgin, G. and Yılmaz, Y. (2021). Fatty acid composition and conjugated linoleic acid content of cheeses produced with goat milk. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 27(7), 835-841.
- Gürsoy, O., Işık, F. ve Kınık, Ö. (2003). Fonksiyonel gıda bileşeni olarak süt ve süt ürünlerinde konjuge linoelik asit CLA ve izomerleri. *Akademik Gıda*, 1(2), 28-34.
- Hasbay, İ. (2019). Dietary fiber and nutrition. In *Dietary Fiber: Properties, Recovery, and Applications* (pp. 79-123). Academic Press.

- Ismail, H. A. and Rayan, A. M. (2022). Preparation and evaluation of Quinoa-Kishk as a novel functional fermented dairy product. *Journal of Food Science and Technology*, 59(3), 1063-1074.
- Ivanova, M. (2021). Conjugated linoleic acid-enriched dairy products: A review. *Journal of Microbiology, Biotechnology and Food Sciences*, 10(5), e3609-e3609.
- Jang, H. J., Lee, N. K. and Paik, H. D. (2024). Overview of dairy-based products with probiotics: fermented or non-fermented milk drink. *Food Science of Animal Resources*, 44(2), 255-268.
- Kanat, N. ve Yılmaz Ersan, L. (2023). Süt ürünlerinde fonksiyonel katkıları olarak postbiyotiklerin kullanımı, III. Ulusal Sütçülük Kongresi, 5-6 Ekim 2023, Ankara.
- Kathuria, D., Dhiman, A. K. and Attri, S. (2022). Enrichment of isoflavone for development of functional soya and dairy products. *Journal of Food Processing and Preservation*, 46(1), e16170.
- Kınık, Ö. ve Gürsoy, O. (2002). Süt proteinleri kaynaklı biyoaktif peptitler. *Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 8(2), 195-203.
- Koçak, Ç. ve Taş, T. K. (2013). Fonksiyonel süt ürünlerinin bağışıklık sistemi üzerine etkisi ve yakult örneği. *Akademik Gıda*, 11(3-4), 114-118.
- Kondybayev, A., Loiseau, G., Achir, N., Mestres, C. and Konuspayeva, G. (2021). Fermented mare milk product (Qymyz, Koumiss). *International Dairy Journal*, 119, 105065.
- Kouamé, K. J. E. P., Bora, A. F. M., Li, X., Liu, L., Coulibaly, I., Sun, Y. and Hussain, M. (2023). New insights into functional cereal foods as an alternative for dairy products: a review. *Food Bioscience*, 55, 102840.
- Kourkoutas, Y., Bosnea, L., Taboukos, S., Baras, C., Lambrou, D. and Kanellaki, M. (2006). Probiotic cheese production using *Lactobacillus casei* cells immobilized on fruit pieces. *Journal of Dairy Science*, 89(5), 1439-1451.
- Lai, G., Pes, M., Addis, M. and Pirisi, A. (2020). A cluster project approach to develop new functional dairy products from sheep and goat milk. *Dairy*, 1(2), 154-168.
- Lau, L. Y. J. and Quek, S. Y. (2024). Probiotics: Health benefits, food application, and colonization in the human gastrointestinal tract. *Food Bioengineering*, 3(1), 41-64.
- Lauková, A., Maďar, M., Zábolyová, N., Troscianczyk, A. and Pogány Simonová, M. (2024). Fortification of goat milk yogurts with encapsulated postbiotic active lactococci. *Life*, 14(9), 1147.
- Li, A., Zheng, J., Han, X., Yang, S., Cheng, S., Zhao, J., Zhou, W. and Lu, Y. (2023). Advances in low-lactose/lactose-free dairy products and their production. *Foods*, 12(13), 2553.
- Li, Y. O. and Komarek, A. R. (2017). Dietary fibre basics: Health, nutrition, analysis, and applications. *Food Quality and Safety*, 1(1), 47-59.
- Liu, L., Yang, D., Liu, H., Guo, W., Jiang, Z., Han, Q. and Liu, Y. (2024). Proliferation of probiotics and antioxidant effects of functional oligosaccharides added in fermented dairy product. *International Journal of Dairy Technology*, 77(3), 893-904.
- Llamas-Arriba, M. G., Peiroten, A., Puertas, A. I., Prieto, A., Lopez, P., Pardo, M. A., Rodriguez, E. and Dueñas, M. T. (2019). Heteropolysaccharide-producing bifidobacteria for the development of functional dairy products. *LWT - Food Science and Technology*, 102, 295-303.
- Martyniak, A., Medyńska-Przęczek, A., Wędrychowicz, A., Skoczeń, S. and Tomasik, P. J. (2021). Prebiotics, probiotics, synbiotics, paraprobiotics and postbiotic compounds in IBD. *Biomolecules*, 11(12), 1903.

- Min, M., Bunt, C. R., Mason, S. L. and Hussain, M. A. (2018). Non-dairy probiotic food products: An emerging group of functional foods. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 59(16), 2626–2641.
- Mykhalevych, A., Polishchuk, G., Nassar, K., Osmak, T. and Buniowska-Olejnik, M. (2022). β -Glucan as a techno-functional ingredient in dairy and milk-based products-A review. *Molecules*, 27(19), 6313.
- Niaz, B., Saeed, F., Ahmed, A., Imran, M., Maan, A. A., Khan, M. K. I., Tufail, T., Anjum, F. M., Hussain, S. and Suleria, H. A. R. (2019). Lactoferrin (LF): a natural antimicrobial protein. *International Journal of Food Properties*, 22(1), 1626–1641.
- Novin, D., van der Wel, J., Seifan, M., Ebrahiminezhad, A., Ghasemi, Y. and Berenjian, A. (2020). A functional dairy product rich in Menaquinone-7 and FeOOH nanoparticles. *Food Science and Technology*, 129, 109564.
- Özer, B. H. and Kirmaci, H. A. (2010). Functional milks and dairy beverages. *International Journal of Dairy Technology*, 63(1), 1-15.
- Palanisamy, A. and Parimalavalli, R. (2022). Resistant starch: A functional ingredient in dairy products. *Journal of Food Processing and Preservation*, 46(11), e17126.
- Pham, Q. H., Ho, T. M., Saris, P. E., Mäkelä-Salmi, N., Amiri, S., Zarei, M. and Yousefvand, A. (2024). Yogurts fortified with postbiotic powders derived from *Lactobacillus acidophilus* LA5: Physicochemical, rheological, antioxidant, and sensory properties. *LWT - Food Science and Technology*, 213, 117043.
- Rad, A. H., Hosseini, S. and Pourjafar, H. (2022). Postbiotics as dynamic biological molecules for antimicrobial activity: A mini-review. *Biointerface Research in Applied Chemistry*, 12(5), 6543-6556.
- Rafiei, R., Roozbeh Nasiraie, L., Emam Jumei, Z. and Jafarian, S. (2024). Enriching the formulation of low-fat mozzarella cheese using micro-coated vitamin D3. *Nutrition & Food Science*, 54(6), 1009-1030.
- Salem, M. M., Fathi, F. A. and Awad, R. A. (2005). Production of probiotic ice cream., *Polish Journal of Food and Nutrition Sciences*, 14, 3, 267-271.
- Savatinova, M. and Ivanova, M. (2024). Functional dairy products enriched with omega-3 fatty acids. *Food Science and Applied Biotechnology*, 7(1), 1-13.
- Saxelin, M., Korpela, R. and Mäyrä-Mäkinen, A. (2010). Introduction: classifying functional dairy Products. *Functional dairy products*, Volume 1, Edited by Tiina Mattila-Sandholm and Maria Saarela, CRC Press/Woodhead Publishing.
- Shafi, A., Naeem Raja, H., Farooq, U., Akram, K., Hayat, Z., Naz, A. and Nadeem, H. R. (2019). Antimicrobial and antidiabetic potential of synbiotic fermented milk: a functional dairy product. *International Journal of Dairy Technology*, 72(1), 15-22.
- Spence, J. T. (2006). Challenges related to the composition of functional foods. *Journal of Food Composition and Analysis*, 19, 4-6.
- Sultan, S., Huma, N., Butt, M. S., Aleem, M. and Abbas, M. (2018). Therapeutic potential of dairy bioactive peptides: A contemporary perspective. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 58(1), 105-115.
- Vidanagamage, S. A., Pathiraje, P. M. H. D. and Perera, O. D. A. N. (2016). Effects of cinnamon (*Cinnamomum verum*) extract on functional properties of butter. *Procedia Food Science*, 6, 136-142.
- Vijayaram, S., Sun, Y. Z., Ringø, E., Razafindralambo, H., Mahendran, K., Murugappan, R. and Duraikannu, K. (2024). Probiotics: foods and health benefits—an updated mini review. *CME Journal of Medical Microbiology*, 1(1), 1-11.

Woźniak, D., Cichy, W., Dobrzyńska, M., Przystański, J. and Drzymała-Czyż, S. (2022). Reasonableness of enriching cow's milk with vitamins and minerals. *Foods*, 11(8), 1079.

Yerlikaya, O. (2014). Starter cultures used in probiotic dairy product preparation and popular probiotic dairy drinks. *Food Science and Technology*, 34, 221-229.

Yildirim-Elikoglu, S. and Erdem, Y. K. (2018). Interactions between milk proteins and polyphenols: Binding mechanisms, related changes, and the future trends in the dairy industry. *Food Reviews International*, 34(7), 665-697.

Zhang, T., Geng, S., Cheng, T., Mao, K., Chitrakar, B., Gao, J. and Sang, Y. (2023). From the past to the future: Fermented milks and their health effects against human diseases. *Food Frontiers*, 4(4), 1747-1777.

4KAYNAKÇA

Akyürek, S. (2023). Themed restaurant experiences of Turkish tourists: The case of Lviv (Ukraine). *GSI Journals Serie A: Advancements in Tourism Recreation and Sports Sciences*, 6(1), 168-185.

Atmanagara, T. S. and Nuraeny, E. (2021, February). A speakeasy bar in an urban settlement as a heterotopia space. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 673, No. 1, p. 012046). IOP Publishing.

Bagli, C. V. (1998). Novelty gone, theme restaurants are tumbling. *The New York Times*.
<https://www.nytimes.com/1998/12/27/nyregion/novelty-gone-theme-restaurants-are-tumbling.html>, (Erişim Tarihi: 20.12.2024).

Beardsworth, A. and Bryman, A. (1999). Late modernity and the dynamics of quasification: the case of the themed restaurant. *The Sociological Review*, 47(2), 228-257.

Becker, W. A. (1987). Theme restaurants, a unique dining experience. *Visions in Leisure and Business*, 6(3), 51-55.

Bekar, A. ve Gümüş Dönmez, F. (2014) Temalı restoranlar ve temalı-etnik restoran ayrımı. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(35), 797-803.

Benli, S. ve Çakıcı, C. (2018). Tematik restoran işletmeciliğinin kavramsal olarak incelenmesi. 2. Uluslararası Turizmin Geleceği Kongresi: İnovasyon, Girişimcilik ve Sürdürülebilirlik Kongresi, 27-29 Eylül 2018, Mersin.

Bubba Gump (2024) About. <https://www.bubbagump.com/about/>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).

Chappell, B. (2012). Man has heart attack while eating at the heart attack grill, NPR.
<https://www.npr.org/sections/thetwo-way/2012/02/16/146992505/man-has-heart-attack-while-eating-at-the-heart-attack-grill>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).

Chen, C. and Guan, Y. (2008). Experience design of the theme restaurant make the dining be a memorable experience. In *9th International Conference on Computer-Aided Industrial Design and Conceptual Design*.

Çalışkan, H., Tekeloğlu, İ. M. ve Gençler, K. (2023). Tematik restoranlar ve tematik restoranların turizm sektörü açısından değerlendirilmesi. *Turizm ve İşletme Bilimleri Dergisi*, 3(2), 155-174.

Çekal, N. ve Memiş, B. (2020). Gastronomi ve mutfak sanatları öğrencilerinin temalı restoranlara ilişkin tutum ve davranışları. *Aydın Gastronomy*, 4(2), 63-72.

- Ebster, C. and Guist, I. (2005). The role of authenticity in ethnic theme restaurants. *Journal of Foodservice Business Research*, 7(2), 41–52.
- Foster, J. and McLelland, M. A. (2015). Retail atmospherics: The impact of a brand dictated theme. *Journal of Retailing and consumer services*, 22, 195-205.
- Gottdiener, M. (2020). *The theming of America: American dreams, media fantasies, and themed environments*. Routledge.
- Gürcü, E. (2024). Temalı restoranlarda fiyat, sunum ve fiziksel kanıtların müşteri memnuniyeti ile sadakati üzerine etkisi: Restoran imajının düzenleyici ve aracı. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Hard Rock (2024) History in the making. <https://www.hardrock.com/our-history.aspx>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).
- Hassanien, A., Dale, C. and Clarke, A. (2010). *Hospitality business development*. Elsevier. ISBN: 978-1-85617-609-5
- Heung, V. C. S. (2002). American theme restaurants: A study of consumer's perceptions of the important attributes in restaurant selection. *Asia Pacific Journal of Tourism Research*, 7(1), 19-28.
- Hsieh, L. F. and Chen, C. M. (2009). The influence of restaurant design and service elements on customer perceived value and behavioral intention in themed restaurants. *International Journal of Hospitality Management*, 28(4), 476-485.
- Ishak, F. A. C., Zainun, N. A. A., Karim, M. S., Ungku Zainal Abidin, U. F. and Mohamad, S. F. (2020). The multifaceted of themed restaurant: Exploring the unique and vulnerable elements in staging authentic dining experience. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(3), 855–868.
- Kılınc, O. (2016). Temalı restoranlar ve barlar. İçinde; *Yiyecek İçecek Endüstrisinde Trendler, Kavramlar, Başarı Hikayeleri* (2. Basım), (Ed: O.N. Özdoğan), ss.81-101. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Kivela, J. and Crotts, J. C. (2006). Tourism and gastronomy: Gastronomy's influence on how tourists experience a destination. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 30(3), 354-377.
- Lego, C. K., Wood, N. T., McFee, S. L. and Solomon, M. R. (2002). A thirst for the real thing in themed retail environments: Consuming authenticity in Irish pubs. *Journal of Foodservice Business Research*, 5(2), 61-74.
- Muzellec, L., Lynn, T., and Lambkin, M. (2012). Branding in fictional and virtual environments: Introducing a new conceptual domain and research agenda. *European Journal of Marketing*, 46(6), 811-826.
- Nufer, G. (2013). Guerrilla marketing—structuring the manifestations and critical evaluation. *Innovative Marketing*, 9(2), 60-68.
- Özer, Ç., Akbulut, M. B. ve Çevik, A. (2015). Temalı restoranlar, uluslararası örnekler ve Türkiye’de uygulanabilirliği. İçinde; *Avrasya Turizm Kongresi*, 28-30 Mayıs, Konya, Türkiye ss. 341-349.
- Pine, B. J. and Gilmore, J. H. (1998). Welcome to the experience economy. *Harvard Business Review* ((July–August 1998), <https://hbr.org/1998/07/welcome-to-the-experience-economy> (Erişim Tarihi: 27.10.2024).
- Planet Hollywood (2024). Planet Hollywood About us. <https://planethollywoodintl.com/about/>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).
- Rainforest Cafe (2024). Rain forest cafe. <https://www.rainforestcafe.com/>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).
- Sjöblom, J. (2021). Planning an event: Chrizay live at Hard Rock Cafe. Bachelor’s thesis degree programme in hospitality, Tourism and Experience Management

- Sürücü, Ç. ve Kayahan, K. (2023). Temalı restoranların iç mekân tasarım kriterlerinin incelenmesi: Leman Kültür örneği. *Turizmde Güncel Gelişmeler*, 90-102.
- Weiss, R. D. (2003). The relationship between restaurant attribute satisfaction and return intent in theme restaurants. University of Nevada, Las Vegas.
- Whitaker, J. (2010). Birth of the theme restaurant. <https://restaurant-ingthroughhistory.com/2010/04/01/birth-of-the-theme-restaurant/>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024)
- Wikipedia (2024a). Le. Chat noir 1929. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Le_Chat_noir_1929.jpg, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).
- Wikipedia (2024b). Medieval Times. https://en.wikipedia.org/wiki/Medieval_Times, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).
- Wikipedia (2024c) Hard Rock Cafe Orlando. <https://commons.wikimedia.org/wiki/File:HardRockCafeOrlando.jpg>, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).
- Wikipedia (2024d). Bubba Gump Shrimp Company. https://en.wikipedia.org/wiki/Bubba_Gump_Shrimp_Company, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).
- Wikipedia (2024e). Heart Attack Grill. https://en.wikipedia.org/wiki/Heart_Attack_Grill, (Erişim Tarihi: 27.10.2024)
- Wikipedia (2024f). Planet Hollywood. https://en.wikipedia.org/wiki/Planet_Hollywood, (Erişim Tarihi: 27.10.2024).
- Yıldız, M. ve Yılmaz, M. (2020). Gastronomi alanındaki trendlere bir bakış. *Sivas Interdisipliner Turizm Araştırmaları Dergisi*, (5), 19-35.

5 KAYNAKÇA

- Alfiero, S., Bonadonna, A., Cane, M. and Lo Giudice, A. (2019). Street food: A tool for promoting tradition, territory, and tourism. *Tourism analysis*, 24(3), 305-314.
- And, M. (2016). Sokakların renkli sesi gezici esnafı. *Skylife*, Ağustos, 2006.
- Ballı, E. (2016). Gastronomi turizmi açısından Adana sokak lezzetleri. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 4(Special Issue 1), 3-17.
- Bayram, R. (2020). Ziyaretçilerin sokak lezzetlerine yönelik gastronomik imaj algısının satın alma niyetine etkisi: Antalya örneği. Hamdullah Emin Paşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek lisans tezi, Alanya.
- Beşirli, H. (2010). Yemek, kültür ve kimlik. *Millî Folklor*, 22(87), 159-169.
- Brand Life (2024). Dokuz ikonik sokak lezzeti. <http://www.brandlifemag.com/dokuz-ikonik-sokak-lezzeti/>, (Erişim Tarihi: 05.10.2024).
- Canet, C. (1997). L'Alimentation de Rue en Afrique. *Revue "Aliments dans les villes"*, 2, 1-17.
- Cirelli, C., Mercatanti, L., Nicosia, E. D. and Porto, C. M. (2005). Il gusto del territorio e tradizione e globalizzazione: il global food a Catania. In Palagiano, C., De Santis, G. (Ed.) "Geografia dell'alimentazione". Atti VIII Seminario internazionale di Geografia Medica. Perugia, Edizioni RUX, 461-474.
- Cuneo, A. (1998). Ddb wins make over bid from heins, *Advertising Age*, 69(33), 47.

- Çavuşoğlu, M. ve Çavuşoğlu, O. (2018). Gastronomi turizmi ve Kıbrıs sokak lezzetleri üzerine bir araştırma. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(1), 637-651.
- Demirci, B. ve Karacaoğlu, M. (2021). Gastronomi turizminde sokak lezzetlerinin önemi. Y. Oğan (Ed.), *Gastronomi Araştırmaları*, 43-54, Çizgi Kitabevi, Konya.
- Demirtaş, N., Sunar, A. and Kurt A. (2023). Current gastronomy studies in flavor, culture and trends current gastronomy studies in flavor, culture and trends (pp.67 – 92) Publisher: Paradigma Akademi.
- Dünya Sağlık Örgütü (1996). Essential safety requirements for street vended foods. revised edition, World Health Organization, Geneva
- Ekanem, E. O. (1998). The street food trade in Africa: Safety and socio-environmental issues. *Food Control*, 9 (4), 211-215.
- FAO (1986). Regional workshop on street foods in Asia. Jakarta, Indonesia.
- FAO (2012). Selling street and snack foods. FAO Diversification booklet 18. <http://www.fao.org/3/a-i2474e.pdf>, (Erişim Tarihi: 08.11.2024).
- Fellows, P. ve Hilmi, M. (2011). Selling street and snack foods. Diversification booklet, (18), Roma.
- Girgin, G. (2019). Tüketicilerin sokak lezzeti tercihleri ve hijyen algılarının kişilik tiplerine göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Henderson, J. C., Yun, O. S., Poon, P. ve Biwei, X. (2012). Hawker centres as tourist attractions: The case of Singapore. *International Journal of Hospitality Management*, 31(3), 849-855.
- Higman, B. W. (2012). How food made history. A jon Wiley & Sons, Ltd. Publication. West Sussex, UK
- İrigüler, F. ve Öztürk, B. (2016). Street food as a gastronomic tool in Turkey. *International Gastronomic Tourism Congress Proceedings*, March, 49–64.
- Karsavuran, Z. (2018). Sokak yemekleri: Farklı disiplinlerin yaklaşımı ve gastronomi turizmi alanında sokak yemeklerinin değerlendirilmesi. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 6(1), 246-265.
- Kraig, B. and Sen, C. T. (Eds.). (2013). *Street food around the world: an encyclopedia of food and culture*. Bloomsbury Publishing, USA.
- Madran, C. (1999). Türk tüketicisinin gıda tüketim davranışları ve Türkiye dondurulmuş gıda pazarında tüketici davranışları üzerine bir inceleme. 4.Ulusal Pazarlama Kongresi, 18-20 Kasım Antakya/Hatay, 321- 328, Hatay.
- Ozabus, E. (2021). Farklı ülkelerin sokak lezzetleri. <https://gastromanya.com/farkli-ulkelerin-sokak-lezzetleri/>, (Erişim Tarihi:05.10.2024).
- Reshontheway (2020). Şehirlerle özdeşleşmiş Türkiye'nin sokak lezzetleri-Bölüm 3. <https://reshontheway.com/sehirlerle-ozdeslesmis-turkiyenin-sokak-lezzetleri-bolum-3/>, (Erişim Tarihi:05.10.2024).
- Street Foody (2014). Street food: The story. <https://www.streetfoody.it/en/street-food-the-story/>, (Erişim Tarihi: 05.10.2024).
- Şentürk, A. ve Ötleş, S. (2017). Farklı düzeylerde kefir kullanımının simidin bazı fiziksel, kimyasal ve duyuşal özellikleri üzerine etkisi. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 21(4), 431-443.
- Talas, M. (2005). Tarihi süreçte Türk beslenme kültürü ve Mehmet Eröz'e göre Türk yemekleri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 2005(18), 273-283.

The local (2015). Thank the ancient Romans for 'street food'. <https://www.thelocal.it/20150803/thank-the-ancient-romans-for-street-food>, (Erişim Tarihi:05.10.2024).

Turizm Günlüğü (2021). Türkiye'nin en popüler 10 sokak yemeği. <https://www.turizmgunlugu.com/2021/01/21/turkish-street-foods-sokak-lezzetleri/>, (Erişim Tarihi: 05.10.2024).

Von Barga, H. (2016). Street food. Street Foods The Culinary Institute of America. John Wiley & Sons, Inc, New Jersey.

WHO (2006). Five keys to safer food manual. Department of Food Safety, Zoonoses and Foodborne Diseases. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241594639>, (Erişim Tarihi: 09.12.2024).

Wikipedia (2024). Tantuni. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Tantuni>, (Erişim Tarihi:05.12.2024).

Yıldız, E. (2020). Gastronomik ürün olarak sokak lezzetleri: İzmir sokak lezzetleri üzerine bir araştırma. The Journal of Academic Social Science, (104), 353-366.

6KAYNAKÇA

Aksoy, M. ve Sezgi, G. (2015). Gastronomi turizmi ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi gastronomik unsurları. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 3(3), 79-89.

Aliağaoğlu, A. (2004). Sosyo-kültürel miras turizmi ve Türkiye'den örnekler. Coğrafi Bilimler Dergisi, 2(2), 50-64.

Aslan, Z. ve Ardemagni, M. (2006). Introducing young people to the protection of heritage sites and historic cities. Publications of ICCROM.

Bayram, Ü. (2018). Gastronomik kültürel miras olarak Buldan Günbalı. Journal of Tourism and Gastronomy Studies, 6(1), 361-371.

Boztoprak, B. (2021). Somut olmayan kültürel mirasların yaratıcı turizm kapsamında değerlendirilmesi, ince ekmek yapımı ve paylaşımı geleneği, Erzurum örneği. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gümüşhane Üniversitesi, Gümüşhane.

Burke, P. (2006). Kültür tarihi. (M. Tuncay, Çev.) İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.

Demirbulat, Ö. G., Saatçi, G. ve Avcıkurt, C. (2015). Bursa'nın somut kültürel varlıklarına yönelik öğrencilerin algıları: Harmancık MYO örneği. Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 12, 63-86.

Deniz, T. ve Yavaş, B. (2020). Karşılaştırmalı bir kültürel coğrafya araştırması: Bulak ve Yazıköy (Safranbolu) kırsalında keşkek yapımı ve kültürü. Journal of Humanities and Tourism Research, 10(3), 680-689.

Duman, H. and Avcıkurt, C. (2023). Evaluation of local dishes as an intangible cultural heritage value in terms of gastronomy tourism: The case of Ayvalık. Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel, 6(2), 548-557.

Duman, H. ve Avcıkurt, C. (2024). Somut olmayan kültürel miras değeri olarak yöresel yiyeceklerin duyulma, tüketilme ve beğenilme düzeylerinin belirlenmesi: Edremit körfezi örneği. Journal of Gastronomy, Hospitality and Travel, 7(2), 386-396.

Er, Z. ve Karakuş, N. (2023). Somut olmayan kültürel miras sözlü gelenek ve anlatımlar tutum ölçeği geliştirme çalışması. Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 16(41), 52-68.

Hegarty, J. (2005). Developing "subject fields" in culinary arts, science, and gastronomy. Journal of Culinary Science ve Technology, 4(1), 5-13.

- Kalay, H. A. ve Yıldız, S. (2017). Akdamar Anıt Müzesi'nin (kilisesi) tarihsel süreçleri ve kültürel miras turizmi açısından önemi. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 121-136.
- Karhan, J. (2021). Toplumsal ve kültürel bir içecek: "Türk kahvesi". *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, 52, 149-165.
- Kloskowska, A. (1970). The conception of culture according to Karl Marx. *The Polish Sociological Bulletin*, 21, 5-16.
- Kurt, B. (2020). Somut olmayan kültürel miras unsurlarından yöresel yiyecekler: Kınalı ekmek. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 13 (29), 20-32.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı (2009). Turizm Belgeli Tesis İstatistikleri–2008. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Manisa Valiliği (2024). Uluslararası Manisa Mesir Macunu Festivali'nde 484. kez eller şifaya açıldı. <http://www.manisa.gov.tr/uluslararasi-manisa-mesir-macunu-festivalinde-484-kez-eller-sifaya-acildi>, (Erişim Tarihi: 15.10.2024).
- Oğuz, M. Ö. (2008). SOKÜM'ün korunması sözleşmesine giden yolda 1989 tavsiye kararı. *Millî Folklor*, 20(80), 26-32.
- Oğuz, M. Ö. (2013). Terim olarak somut olmayan kültürel miras. *Milli Folklor*, 25(100), 5-13.
- Sarıca, V., Taşarar, E. ve Batman, O. (2023). UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi'nde yer alan Türk geleneksel sohbet toplantılarına helal turizm ürünü perspektifinden bakış. *Academic Platform Journal of Halal Lifestyle*, 5(1), 37-52.
- Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (2003). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi. <https://ich.unesco.org/doc/src/00009-TR-PDF.pdf>, (Erişim Tarihi: 13.12.2024).
- Şahin, B., Avcıkurt, C., Soylu, B. Ç., Duman, H. ve Şalk, S. (2021). Dünya mirası ve turizm UNESCO programlar ve uygulamalar. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Şat, R., Sezen, T. S. ve Doğdubay, M. (2023). Türkiye'de gastronomi eğitiminin tarihi ve gelişimi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 34(3), 318-334.
- TDK (2024). Güncel Türkçe sözlük. <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 21.10.2024).
- Türker, A. ve Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, 9, 86-98.
- Türkiye Kültür Portalı (2024). Mesir Macunu Festivali. <https://www.kulturportali.gov.tr/portal/mesirmacunufestivali>, (Erişim Tarihi: 15.10.2024).
- UNESCO (2024a). Xeedho. <https://ich.unesco.org/en/USL/xeedho-02001>, (Erişim Tarihi: 24.10.2024).
- UNESCO (2024b). Dolma making and sharing tradition, a marker of cultural identity. <https://ich.unesco.org/en/RL/dolma-making-and-sharing-tradition-a-marker-of-cultural-identity-01188>, (Erişim Tarihi: 24.10.2024).
- UNESCO (2024c). Art of Neapolitan 'Pizzaiuolo'. <https://ich.unesco.org/en/RL/art-of-neapolitan-pizzaiuolo-00722>, (Erişim Tarihi: 24.10.2024).
- UNESCO (2024d). Traditional tea processing techniques and associated social practices in China. <https://ich.unesco.org/en/RL/traditional-tea-processing-techniques-and-associated-social-practices-in-china-01884>, (Erişim Tarihi: 24.10.2024).

UNESCO (2024e). Artisanal know-how and culture of baguette bread. <https://ich.unesco.org/en/RL/artisanal-know-how-and-culture-of-baguette-bread-01883>, (Erişim Tarihi: 24.10.2024).

UNESCO (2024f). Traditional Mexican cuisine - ancestral, ongoing community culture, the Michoacán paradigm. <https://ich.unesco.org/en/RL/traditional-mexican-cuisine-ancestral-ongoing-community-culture-the-michoacan-paradigm-00400>, (Erişim Tarihi: 24.10.2024).

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu (2024). UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras Listeleri. <https://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras-Listeleri>, (Erişim Tarihi: 15.10.2024).

Varol, F. (2018). İnce ekmek yapımı ve paylaşımı geleneği: Lavaş, katırma, jupka, yufka (2016) Geleneksel tören keşkeği (2011) Türk kahvesi ve geleneği (2013) (Editörler), Karaman, A., Sayın, K. ve Ateş, A. Türkiye'nin UNESCO değerleri ve turizm potansiyeli içinde. (s. 342-356). Eğitim Yayınevi, Konya.

7KAYNAKÇA

Akdağ, G. (2015). Trakya bağ rotasını takip eden yerli turistlerin şarap turizmi deneyimleri. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 3(4), 3-11.

Aktürk, B. ve Uzun, H. İ. (2019). Bazı sofralık üzüm çeşitlerinin Antalya'daki değişik yörelere uygunlukları ve etkili sıcaklık toplamı istekleri. *Mediterranean Agricultural Sciences*, 32(3), 267-273.

Amato, V. and Valletta, M. (2017). Wine landscapes of Italy. *Landscapes and landforms of Italy*, 523-536.

Arion, O. V. (2024). Geographical indications and traditional products as the basis of enogastronomic tourism: significance for the development of rural communities (on the example of Italy). *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 33(1), 3-13.

Bakkaloğlu, Z. (2023). Türkiye'deki bağ ve şarap rotalarına dair bir yolculuk. (Eds.) Y. Yıldırım. İçinde *Gastronominin Disiplinlerarası Yolculuğu*. Kriter Basın Yayın.

Barham, E. (2003). Translating terroir: The global challenge of French AOC labeling. *Journal of Rural Studies*, 19(1), 127-138.

Bastianich, L. and Lynch, J. (2012). *Vino Italiano: The regional wines of Italy*. Clarkson Potter.

Bellia, C., Scavone, V. and Ingrassia, M. (2021). Food and religion in sicily—a new green tourist destination by an ancient route from the past. *Sustainability*, 13(12), 6686.

Bordeux Wine Trail (2024). Medeoc wine lovers (afternoon).

<https://www.bordeauxwinetrails.com/activity/medoc-wine-lovers-afternoon/>, (Erişim tarihi: 10.12.2024).

Bozdoğan, A. (2010). Nevşehir-Ürgüp çevresi emir ve dimrit üzümlerinden doğal köpüren şarap üretimi üzerine bir araştırma. Doktora Tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü Çukurova Üniversitesi, Adana.

Çal Bağ Yolu (2024). Çal Bağ Yolu, <https://www.calbagyolu.com/calbagyolu>, (Erişim tarihi: 10.12.2024).

Campbell, J. (2015). *Monastic hospitality: The role of monasteries in preserving culinary and wine heritage*. Oxford University Press.

Charters, S. & Pettigrew, S. (2005). The influence of culture on wine consumption patterns. *Journal of Wine Research*, 16(1), 1-13.

- Cholette, S. (2004). A tale of two wine regions: similarities, differences and trends in the French and Californian wine industries. *International Journal of Wine Marketing*, 16(2), 24-48.
- Colombini, D. C. (2015). Wine tourism in Italy. *International Journal of Wine Research*, 29-35.
- Dalby, A. (1996). *Siren feasts: A history of food and gastronomy in Greece*. Routledge, London.
- Deniz, T. ve Atışman, E., (2017). Kayseri ilinin gastronomi turizmine yönelik bir SWOT analizi çalışması. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 1(3); 56-65.
- Deveci, B. ve Deveci, B. (2021). Gastronomi turizmi rotaları ve turları. İçinde S. Şengül ve A. Kurnaz (Eds), *Gastronomi Turizmi-Kavramlar İlkeler ve Uygulamalar*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Gargın, S. ve İşçi, B. (2011). Göller Bölgesinde yetiştirilen bazı yöresel üzüm çeşitlerinin özellikleri. 1. Ulusal Sarıgöl İlçesi ve Değerleri Sempozyumu (477- 485), 17-19 Şubat 2011, Manisa.
- Gennari, F. (2022). Managing circular economy with a strategic-risk approach. In 8th International Scientific-Business Conference LIMEN 2022-Leadership, Innovation, Management and Economics: Integrated Politics of Research SELECTED PAPERS, Budapest, Hungary, December 1, 2022 (pp. 11-17). Udruženje ekonomista i menadžera Balkana.
- Getz, D. and Brown, G. (2006). Critical success factors for wine tourism regions: A demand analysis. *Tourism Management*, 27(1), 146-158.
- Gimpel, J. (2004). *Orta çağda Endüstri Devrimi*. 6. Baskı, Tübitak, Ankara.
- Gómez, M. (2021). Enogastronomy as a tool for culinary tourism. *Journal of Culinary Arts and Sciences*, 12(3), 45-62.
- Groves, A. M. (2001). Authentic British food products: A review of consumer perceptions. *International Journal of Consumer Studies*, 25(3); 246-254.
- Güvenç, İ. (2020). Kahramanmaraş'ta bağcılığın mevcut durumu, potansiyeli ve geliştirilmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 23(3), 554-560.
- Hall. M. C., Sharples, L., Mitchell R., Macionis, N. and Cambourne B. (2003). *Food tourism around the world, development, management and markets*. Butterworth- Elsevier, Heinemann.
- Hall, C. M. and Mitchell, R. (2007). Gastronomic tourism: Comparing food and wine tourism experiences. In *Niche tourism* (pp. 73-88). Routledge.
- Hall, C. M., Sharples, L., Cambourne, B. and Macionis, N. (Eds.). (2009). *Wine tourism around the world: Development, management and markets*. Routledge. Oxford.
- Hansen, K. V., Jensen, Ø. and Gustafsson, I. (2005). The meal experiences of á la carte restaurant customers. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 5(2), 135-151.
- Harrington, R. (2005). The wine and food pairing process. Using culinary and sensory perspectives. *Journal of Culinary Science and Technology*, 4(1), 101-112.
- Henderson, J. (2009). Food tourism reviewed. *British food journal*, 111(4), 317-326.
- Hjalager, A. M. (2004). What do tourists eat and why? Towards a sociology of gastronomy and tourism. *Tourism*, 52(3), 1-12.
- Hjalager, A. and Corigliano, M. (2000). Food for tourists – determinants of an image. *International Journal of Tourism Research*, 2(4), 281-293.

Johnson, H. (1989). *The Story of Wine*. Mitchell Beazley, London.

Koone, R., Harrington, R., Gozzi, M. and McCarthy, M. (2014). The role of acidity, sweetness, tannin and consumer knowledge on wine and food match perceptions. *Journal of Wine Research*, 25(3), 158-174.

Küpe, M. (2021). Mersin ili bağcılığının genel durumu ve erkenci üzüm yetiştiriciliği. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*. 1(1), 55-66.

Lenoir, S. (2001). *The art of pairing: Wine and food in historical contexts*. Routledge.

Macionis, N. (1998). Wine and food tourism in the Australian capital territory: Exploring the links. *International Journal of Wine Marketing*, 10(3), 5-22.

Madeira, A., Correia, A. And Filipe, J. (2019). Understanding memorable enogastronomic experiences: A qualitative approach. in Correia, A., Fyall, A., Kozak, M. (Ed.), *Experiential Consumption and Marketing in Tourism within a Cross-Cultural Context*. Advances in tourism marketing series. Goodfellow Publishers.

McGovern, P. E. (2003). *Ancient wine: The search for the origins of viniculture*. Princeton University Press.

Miele, M. and Murdoch, J. (2002). The practical aesthetics of traditional cuisines: Slow food and the reinvention of locality. *Sociologia Ruralis*, 42(4), 312–328.

Montanari, M. (2011). *Food is culture*. Columbia University Press.

Öztürk, G. ve Koç, F. (2023). Eno-gastronomi. F. Hayıt (Edt.), *Gıda Bilimi ve Gastronomi-I* (ss. 380-396). Iksad Publishing House.

Pellegrini, C. (2017). *Cultural influences in Italian food and wine traditions*. Cambridge University Press.

Platter's Wine Guide (2023). Specialist wine tours. <https://www.wineonaplatter.com/tours>, (Erişim Tarihi: 09.12.2024).

Robinson, J. (2006). *The Oxford Companion to Wine* (3rd ed.). Oxford University Press.

Robinson, J. and Harding, J. (Eds.). (2015). *The Oxford companion to wine*. American Chemical Society.

Sağlam, Ö. Ç. ve Sağlam, H. (2018). İnsanlık tarihinde üzümün önemi. *Journal Of Agriculture*, 1(2), 2-4.

Sandua, D. (2023). *The chemistry of wine: Aromas and palates*. David Sandua. Independently Published.

Santich, B. (2007). Hospitality and gastronomy: natural allies. In *Hospitality: A Social Lens*, Routledge, 47-59. <https://doi.org/10.1016/b978-0-08-045093-3.50007-2>

Skinner, A. M. (2009). Napa Valley, California: A model of wine region development. In *Wine tourism around the world* (pp. 283-296). Routledge.

Smith, R. (2004). *Feasts of the past: The ancient world's influence on modern dining*. Routledge.

Sommelier Guild (2015). *Principles of pairing: The science of wine and food*. Sommelier Guild Press.

Soydaş, M. E. ve Gürlü, M. (2019). Şarap Turizmi'ne yerel halkın bakış açısı: Hatay örneği. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7(3), 2274- 2293.

Spain's Official Tourism Website (2024). Wine routes. <https://www.spain.info/en/query/wine-routes/>, (Erişim Tarihi: 09.12.2024).

Stone, M., Soulard, J., Migacz, S. and Wolf, E. (2018). Elements of memorable food, drink, and culinary tourism experiences. *Journal of Travel Research*, 57(8), 1121-1132.

- Türker, N. ve Alaeddinoğlu, F. (2016). From wine production to wine tourism experience: The case of Anatolia, Turkey. *Journal Of Tourism And Gastronomy Studies*, 25, 37.
- Unwin, T. (1991). *Wine and the vine: An historical geography of viticulture and the wine Trade*. Routledge, London.
- UNWTO (2022). 7th UNWTO World Forum on Gastronomy Tourism, <https://www.unwto.org/7-unwto-world-forum-on-gastronomy-tourism>, (Erişim Tarihi: 16.12.2024).
- UNWTO (2024). *Gastronomy and wine tourism*. <https://www.unwto.org/gastronomy-wine-tourism>, (Erişim Tarihi: 16.12.2024).
- Uysal, O., Subaşı, O. S., Kiraz, M. E., Kavak, O. ve Kamiloğlu, Ö. (2017). Mersin ili ova ve yayla bağcılığının ekonomik analizi. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 17-27.
- Visit İzmir (2024). *Urla bağ totası*. <https://www.visitizmir.org/tr/Icerik/245>, (Erişim Tarihi: 09.12.2024).
- Wiktionary (2024a). *Eno-*. <https://en.wiktionary.org/wiki/eno->, (Erişim Tarihi: 16.11.2024).
- Wiktionary, (2024b). *Gastronomy*. <https://en.wiktionary.org/wiki/gastronomy>, (Erişim Tarihi: 16.11.2024).
- Wilson, A. (2020). The impact of sustainable practices on food and wine pairing. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 9(2), 104-110.
- Yan, Y. Q. (2019). Wine tourism destination management and marketing: Theory and cases. *Scandinavian Journal of Hospitality and Tourism*, 19(4- 5), 429-432.
- Yılmaz, İ. ve Akay, E. (2020). Özel ilgi turizminde şarap turizmi. *Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi*, 13(2), 83-94.
- Yılmaz, H. ve Yönet Eren, F. (2019). *Gastronomi turizmi*. Aydın, Ş. ve Eren, D. (Eds.), *Alternatif Turizm, Detay Yayıncılık*, Ankara.
- Yüncü, H. R. (2010). *Şarap turizmi bölgelerinin rekabet edebilirliğine yönelik bir model önerisi: Kapadokya örneği*. Doktora Tezi. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.

8KAYNAKÇA

- Abdurakhmanova, G. K., Astanakulov, O. T., Goyipnazarov, S. B. and Irmatova, A. B. (2022). Tourism 4.0: Opportunities for applying industry 4.0 technologies in tourism. In *Proceedings of the 6th International Conference on Future Networks & Distributed Systems*, 33-38.
- Anonim a (2024). *Alpha*. <https://www.alpharobotics.com.cn/amy-product/>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).
- Anonim b (2024). *Nairobi restaurant brings first robot servers to East Africa*. <https://www.aa.com.tr/en/africa/nairobi-restaurant-brings-first-robot-servers-to-east-africa/3316281>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).
- Anonim c (2024). *Tarihi mekânda robot garson dönemi*. <https://denizliyeniolay.com/guncel/88406-tarihi-mekanda-robot-garson-donemi>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).
- Anonim d (2024). *Meet Yanu*. <https://yanu.ai>, (Erişim Tarihi: 13.12.2024).
- Anonim e (2024). *AiR© Artificial Intelligence Robotics*. <https://www.moley.com/a-air-kitchen/>, (Erişim tarihi: 12.12.2024).

Anonim f (2024). Are we seeing the end of food robots? <https://www.digitalfoodlab.com/seeing-end-food-robots/>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).

Anonim g (2024). Chef. <https://www.chefrobotics.ai/>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).

Anonim h (2023). The MSC starship club featuring Rob the humanoid robotic bartender. <https://www.cruisemummy.co.uk/msc-starship-club-rob-humanoid-robotic-bartender/>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).

Anonim ı (2022). Startup Spotlight: Yanu, the world's first AI-powered robot bartender. <https://blogs.sw.siemens.com/solidedge/startup-spotlight-yanu-the-worlds-first-ai-powered-robot-bartender/>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).

Anonim i (2017). Meet AUSCA, the Singapore-made robot that can serve up eggs. <https://sg.news.yahoo.com/meet-ausca-singapore-made-robot-can-serve-eggs-060626348.html>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).

Asif, M., Sabeel, M. and Mujeeb-ur Rahman, K. Z. (2015, November). Waiter robot-solution to restaurant automation. In Proceedings of the 1st student multi disciplinary research conference (MDSRC), At Wah, Pakistan (pp. 14-15).

Barakazi, M. (2022). The use of Robotics in the Kitchens of the Future: The example of 'Moley Robotics'. *Journal of Tourism & Gastronomy Studies*, 10(2), 895-905.

Bariş, Z. (2021). Yiyecek içecek işletmelerinin üretim ve servis sürecinde dijital dönüşüm: Gaziantep ili durum analizi. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.

Berezina, K. and Cain, L. (2021). Banking on Bots and Booze in Hospitality. *Journal of Hospitality & Tourism Cases*, 9(3), 38-45.

Berezina, K., Ciftci, O. and Cobanoglu, C. (2019). Robots, artificial intelligence, and service automation in restaurants. In *Robots, artificial intelligence, and service automation in travel, tourism and hospitality* (pp. 185-219). Emerald Publishing Limited.

Bolturk, E. and Kahraman, C. (2021). Humanoid robots and fuzzy sets. *Toward Humanoid Robots: The Role of Fuzzy Sets: A Handbook on Theory and Applications*, 3-25.

Dastbaz, M. (2019). Industry 4.0 (i4. 0): the hype, the reality, and the challenges ahead. In *Industry 4.0 and engineering for a sustainable future* (pp. 1-11). Springer, Cham.

Davutoğlu, N. ve Yıldız, E. (2020). Turizm 4.0'dan gastronomi 4.0'a giden yolda geleceğin restoranları ve yönetimi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(109).

Dhoundiyal, H. and Mohanty, P. (2022). Artificial intelligence and robotics driving Tourism 4.0: an exploration. In *Handbook of Technology Application in Tourism in Asia* (pp. 1265-1285), Springer Nature Singapore, Singapore.

Dönmez, Ö. Ç. ve Sevim, B. (2023). Geleceğin gastronomi uzmanları ve yiyecek-içecekleri üzerine bir bakış. *Turizm ve Destinasyon Araştırmaları IV*, 175-199, Paradigma Akademi.

Eksiri, A. and Kimura, T. (2015). Restaurant service robots development in Thailand and their real environment evaluation. *Journal of Robotics and Mechatronics*, 27(1), 91-102.

Erdoğan, T. (2023). Gastronomi 4.0 uygulamalarının tüketicilerin yiyecek-içecek satın alma eğilimlerine etkisi: Teknoloji kabul modeli ile incelenmesi. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Nevşehir.

- Gao, Z., Wanyama, T., Singh, I., Gadhri, A. and Schmidt, R. (2020). From industry 4.0 to robotics 4.0-a conceptual framework for collaborative and intelligent robotic systems. *Procedia manufacturing*, 46, 591-599.
- Ghobakhloo, M. (2020). Industry 4.0, digitization, and opportunities for sustainability. *Journal of Cleaner Production*, 252, 119869.
- Goel, R. ve Gupta, P. (2020). Robotics and industry 4.0. A Roadmap to Industry 4.0: Smart Production, Sharp Business and Sustainable Development, 157-169.
- Guan, P., Cao, Z., Chen, E., Liang, S., Tan, M. and Yu, J. (2020). A real-time semantic visual SLAM approach with points and objects. *International Journal of Advanced Robotic Systems*, 17(1), 1729881420905443.
- Günçan, Ö. (2023). Turizmde robot teknolojisi. *Turizmde Güncel Gelişmeler*, 26-39, Eğitim Yayınevi.
- Hwang, J., Kim, H. M. and Kim, I. (2022). The antecedent and consequences of brand competence: Focusing on the moderating role of the type of server in the restaurant industry. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 50, 337-344.
- Issenberg, S. (2007). *The Sushi Economy: Globalization and the Making of a Modern Delicacy*. Gotham Books, New York, NY.
- Ivanov, S. H., Webster, C. and Berezina, K. (2017). Adoption of robots and service automation by tourism and hospitality companies. *Revista Turismo & Desenvolvimento*, 27(28), 1501-1517.
- John, N. E., Rossi, A. and Rossi, S. (2022). Personalized human-robot interaction with a robot bartender. In *Adjunct Proceedings of the 30th ACM Conference on User Modeling, Adaptation and Personalization* (pp. 155-159).
- Judkis, M. (2017). These pizza-making robots can have a hot pie at your door in 4 minutes. *The Washington Post*.
- Keskin, E. ve Sezen, N. (2021). Gastronomi 4.0 üzerine kavramsal bir araştırma. *Gastroia: Journal of Gastronomy And Travel Research*, 5(2), 177-198.
- Konak, S. (2023). Yiyecek İçecek Sektöründe Robotik Uygulamalar. *Turizm ve Destinasyon Araştırmaları IV*, 83-94, Paradigma Akademi.
- Korže, S. Z. (2019). From industry 4.0 to tourism 4.0. *Innovative Issues and Approaches in Social Sciences*, 12(3), 29-52.
- Marinagi, C., Reklitis, P., Trivellas, P. and Sakas, D. (2023). The impact of industry 4.0 technologies on key performance indicators for a resilient supply chain 4.0. *Sustainability*, 15(6), 5185.
- Mil, B. ve Dirican, C. (2018). Endüstri 4.0 teknolojileri ve turizme etkileri. *Disiplinlerarası Akademik Turizm Dergisi*, 3(1), 1-9.
- Özgürel, G. (2021). Turizmde robotlaşma: Yiyecek-içecek sektöründe robot şefler ve robot garsonlar. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Yönetim ve Organizasyon Özel Sayısı), 1849-1882.
- Öztürk, H. M. (2020). Teknolojik gelişmeler ve gastronomi alanına yansımaları: Gastronomi 4.0. *Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 222-239.
- Pan, Z., Polden, J., Larkin, N., Van Duin, S. and Norrish, J. (2012). Recent progress on programming methods for industrial robots. *Robotics and Computer-Integrated Manufacturing*, 28(2), 87-94.
- Sitwell, W. (2020). *The restaurant: A history of eating out*. Simon and Schuster, London.
- Snyder, W. E. (1985). *Industrial Robots*. Prentice-Hall International.

- Soori, M., Arezoo, B. and Dastres, R. (2024). Virtual manufacturing in industry 4.0: A review. *Data Science and Management*, 7(1), 47-63.
- Spence, C. (2023). Robots in gastronomy: Psychological and financial considerations. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 32, 100707.
- Tekeli, M., Tekeli, E. K. ve Kemer, E. (2022). Turizm ve hizmet robotları: Görsel haritalama tekniği ile bibliyometrik bir analiz. *Journal of new tourism trends*, 3(1), 22-38.
- Türkoğlu, H. and Yılmaz, G. (2022). The place and importance of artificial intelligence in the gastronomy sector. *Gazi University Journal of Science Part C: Design and Technology*, 10(4), 1070-1082.
- Uzan, Ş. B. ve Sevimli, Y. (2020). Gastronomideki robotik uygulamalar ve yapay zekâ. *Tourism and Recreation*, 2(2), 46-58.
- Xu, X., Lu, Y., Vogel-Heuser, B. and Wang, L. (2021). Industry 4.0 and Industry 5.0-Inception, conception and perception. *Journal of manufacturing systems*, 61, 530-535.
- Yang, L., Henthorne, T. L. and George, B. (2020). Artificial intelligence and robotics technology in the hospitality industry: Current applications and future trends. *Digital transformation in business and society: Theory and cases*, 211-228.
- Yıldız, A. (2018). Endüstri 4.0 ve akıllı fabrikalar. *Sakarya University Journal of Science*, 22(2), 546-556.
- Yılmaz, F. (2018). Robotlar hayatımızda. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, (12), 109-120.
- Zhao, Y. and Pan, Y. H. (2020). Research on Service Extensior of Restaurant Serving Robot-Taking Haidilao Hot Pot Intelligent Restaurant in Beijing as an Example. *Journal of the Korea Convergence Society*, 11(4), 17-25.

9KAYNAKÇA

- Agunbiade, A. O., Song, L., Agunbiade, O. J., Ofoedu, C. E., Chacha, J. S., Duguma, H. T. and Guine, R. P. (2022). Potentials of 3D extrusion-based printing in resolving food processing challenges: A perspective review. *Journal of Food Process Engineering*, 45(4), e13996.
- Aldanmaz, E. A. ve Sever, R. (2017). Gıdaların dizaynında 3 boyutlu yazıcı teknolojisi uygulamaları. 19. Akademik Bilişim Konferansı (AB'17), Aksaray Üniversitesi, Aksaray.
- Alghamdy, M., He, I., Satsangee, G. R., Keramati, H. and Ahmad, R. (2024). Enhancing printability through design feature analysis for 3D food printing process optimization. *Applied Sciences*, 14(20), 9587.
- Azam, R. S., Zhang, M., Bhandari, B. and Yang, C. (2018). Effect of different gums on features of 3D printed object based on vitamin-D enriched orange concentrate. *Food Biophysics*, 13, 250-262.
- Baiano, A. (2022). 3D printed foods: A comprehensive review on technologies, nutritional value, safety, consumer attitude, regulatory framework, and economic and sustainability issues. *Food Reviews International*, 38(5), 986-1016.
- Basit, A. W. and Gaisford, S. (Eds.). (2018). 3D printing of pharmaceuticals. Springer International Publishing, Berlin, Germany.

- Chen, Y., McClements, D. J., Peng, X., Chen, L., Xu, Z., Meng, M., Zhou, X., Zhao, J. and Jin, Z. (2024). Starch as edible ink in 3D printing for food applications: a review. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 64(2), 456-471.
- Chung, M. J., Chao, C., Chung, M. S. and Park, H. J. (2024). Lattice-designed 3D printing of gluten-free pasta incorporated with xanthan gum for the elderly food. *Food Bioscience*, 62, 105000.
- De Grood, J. P. W. and De Grood, P. J. (2013). U.S. Patent No. 8,556,392. Patent and Trademark Office, Washington, DC, U.S.
- Değerli, C. ve El, S. N. (2017). Üç boyutlu (3D) yazıcı teknolojisi ile gıda üretimine genel bakış. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 5(6), 593-599.
- de Oliveira Sartori, A. G., Saliba, A. S. M. C., Bitencourt, B. S., Guedes, J. S., Torres, L. C. R., De Alencar, S. M. and Augusto, P. E. D. (2023). Anthocyanin bioaccessibility and anti-inflammatory activity of a grape-based 3D printed food for dysphagia. *Innovative Food Science & Emerging Technologies*, 84, 103289.
- Derossi, A., Caporizzi, R., Paolillo, M. and Severini, C. (2021). Programmable texture properties of cereal-based snack mediated by 3D printing technology. *Journal of Food Engineering*, 289, 110160.
- Enfield, R. E., Pandya, J. K., Lu, J., McClements, D. J. and Kinchla, A. J. (2023). The future of 3D food printing: Opportunities for space applications. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 63(29), 10079-10092.
- Godoi, F. C., Prakash, S. and Bhandari, B. R. (2016). 3d printing technologies applied for food design: Status and prospects. *Journal of Food Engineering*, 179, 44-54.
- Guo, C., Zhang, M. and Bhandari, B. (2019). Model building and slicing in food 3D printing processes: a review. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 18(4), 1052-1069.
- Huang, M. S., Zhang, M. and Bhandari, B. (2019). Assessing the 3D printing precision and texture properties of brown rice induced by infill levels and printing variables. *Food and Bioprocess Technology*, 12, 1185-1196.
- Kumar, S., Karunanithi, S., Rout, S., Gupta, R. K., Dhakad, S. and Srivastav, P. P. (2024). 3D and 4D Structure Food Printing. In *Structured Foods* (pp. 64-91). CRC Press.
- Kuo, C. C., Qin, H., Cheng, Y., Jiang, X. and Shi, X. (2021). An integrated manufacturing strategy to fabricate delivery system using gelatin/alginate hybrid hydrogels: 3D printing and freeze-drying. *Food Hydrocolloids*, 111, 106262.
- Lim, W. S., Kim, H. W., Lee, M. H. and Park, H. J. (2023). Improved printability of pea protein hydrolysates for protein-enriched 3D printed foods. *Journal of Food Engineering*, 350, 111502.
- Liu, Z., Chen, H., Zheng, B., Xie, F. and Chen, L. (2020). Understanding the structure and rheological properties of potato starch induced by hot-extrusion 3D printing. *Food Hydrocolloids*, 105, 105812.
- Liu, Y., Liu, D., Wei, G., Ma, Y., Bhandari, B. and Zhou, P. (2018). 3D printed milk protein food simulant: Improving the printing performance of milk protein concentration by incorporating whey protein isolate. *Innovative Food Science & Emerging Technologies*, 49, 116-126.
- Liu, Z., Zhang, M., Bhandari, B. and Wang, Y. (2017). *Trends in Food Science & Technology*, 69, 83-94.
- Lorenz, T., Iskandar, M. M., Baeghbali, V., Ngadi, M. O. and Kubow, S. (2022). 3D food printing applications related to dysphagia: A narrative review. *Foods*, 11(12), 1789.
- Mantihal, S., Kobun, R. and Lee, B. B. (2020). 3D food printing of as the new way of preparing food: A review. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 22, 100260.

- Mantihal, S., Prakash, S., Godoi, F. C. and Bhandari, B. (2017). Optimization of chocolate 3D printing by correlating thermal and flow properties with 3D structure modeling. *Innovative Food Science & Emerging Technologies*, 44, 21-29.
- Martínez-Monzó, J., Cárdenas, J. and García-Segovia, P. (2019). Effect of temperature on 3D printing of commercial potato puree. *Food Biophysics*, 14, 225-234.
- Miyajima, H., Momenzadeh, N. and Yang, L. (2018). Effect of printing speed on quality of printed parts in Binder Jetting Process. *Additive Manufacturing*, 20, 1-10.
- Mostafaei, A., Elliott, A. M., Barnes, J. E., Li, F., Tan, W., Cramer, C. L., Nandwana, P. and Chmielus, M. (2021). Binder jet 3D printing-Process parameters, materials, properties, modeling, and challenges. *Progress in Materials Science*, 119, 100707.
- Mudau, M. and Adebo, O. A. (2024). Three dimensional (3D)-printed foods: A review of recent advances in their ingredients, printing techniques, food printers, post-processing methods, consumer acceptance and safety. *Journal of Food Process Engineering*, 47(5), e14621.
- Nachal, N., Moses, J. A., Karthik, P. and Anandharamakrishnan, C. (2019). Applications of 3D printing in food processing. *Food Engineering Reviews*, 11(3), 123-141.
- Neamah, H. A. and Tandio, J. (2024). Towards the development of foods 3D printer: Trends and technologies for foods printing. *Heliyon*. 10(13), e33882.
- Nida, S., Moses, J. A. and Anandharamakrishnan, C. (2023). Converting fruit waste to 3D printed food package casings: The case of banana peel. *Circular Economy*, 2(1), 100023.
- Obrist, M., Tu, Y., Yao, L. and Velasco, C. (2019). Space food experiences: designing passenger's eating experiences for future space travel scenarios. *Frontiers in Computer Science*, 1, 3.
- Palaniyappan, S., Sivakumar, N. K., Bodaghi, M., Rahaman, M. and Pandiaraj, S. (2024). Preparation and performance evaluation of 3D printed Poly Lactic Acid composites reinforced with silane functionalized walnut shell for food packaging applications. *Food Packaging and Shelf Life*, 41, 101226.
- Pereira, T., Barroso, S. and Gil, M. M. (2021). Food texture design by 3D printing: A review. *Foods*, 10(2), 320.
- Phuhongsung, P., Zhang, M. and Devahastin, S. (2020). Influence of surface pH on color, texture and flavor of 3D printed composite mixture of soy protein isolate, pumpkin, and beetroot. *Food and Bioprocess Technology*, 13, 1600-1610.
- Qiu, L., Zhang, M., Adhikari, B., Lin, J. and Luo, Z. (2024). Preparation and characterization of 3D printed texture-modified food for the elderly using mung bean protein, rose powder, and flaxseed gum. *Journal of Food Engineering*, 361, 111750.
- Sharma, R., Nath, P. C., Hazarika, T. K., Ojha, A., Nayak, P. K. and Sridhar, K. (2024). Recent advances in 3D printing properties of natural food gels: Application of innovative food additives. *Food Chemistry*, 432, 137196.
- Shahzad, U. (2023). 3D printers market. Competition, patents and profitability of the industry (Doctoral dissertation, Politecnico di Torino).
- Sun, J., Peng, Z., Zhou, W., Fuh, J. Y., Hong, G. S. and Chiu, A. (2015a). A review on 3D printing for customized food fabrication. *Procedia Manufacturing*, 1, 308-319.
- Sun, J., Zhou, W., Huang, D., Fuh, J. Y. and Hong, G. S. (2015b). An overview of 3D printing technologies for food fabrication. *Food and bioprocess technology*, 8, 1605-1615.

- Theagarajan, R., Moses, J. A. and Anandharamakrishnan, C. (2020). 3D extrusion printability of rice starch and optimization of process variables. *Food and Bioprocess Technology*, 13, 1048-1062.
- Varghese, C., Wolodko, J., Chen, L., Doschak, M., Srivastav, P. P., & Roopesh, M. S. (2020). Influence of selected product and process parameters on microstructure, rheological, and textural properties of 3D printed cookies. *Foods*, 9(7), 907.
- Varvara, R. A., Szabo, K. and Vodnar, D. C. (2021). 3D food printing: Principles of obtaining digitally-designed nourishment. *Nutrients*, 13(10), 3617.
- Vithani, K., Goyanes, A., Jannin, V., Basit, A. W., Gaisford, S. and Boyd, B. J. (2019). An overview of 3D printing technologies for soft materials and potential opportunities for lipid-based drug delivery systems. *Pharmaceutical research*, 36, 1-20.
- Walters, P., Huson, D. and Southerland, D. (2011). Edible 3D printing. In: Proceedings of 27th international conference on digital printing technologies, October 2011, Minnesota, USA.
- Waghmare, R., Suryawanshi, D. and Karadbhajne, S. (2023). Designing 3D printable food based on fruit and vegetable products-Opportunities and challenges. *Journal of Food Science and Technology*, 60(5), 1447-1460.
- Yang, F., Zhang, M. and Liu, Y. (2019). Effect of post-treatment microwave vacuum drying on the quality of 3D-printed mango juice gel. *Drying Technology*, 37(14), 1757-1765.
- Yang, F., Zhang, M., Bhandari, B. and Liu, Y. (2018). Investigation on lemon juice gel as food material for 3D printing and optimization of printing parameters. *Lwt*, 87, 67-76.
- Yıldız, E. (2024). 3 boyutlu yazıcılar ile üretilmiş yiyeceklerin tüketiciler tarafından değer-tutum-davranış modellemesi kapsamında değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir Hacı Bektaşî Veli Üniversitesi, Nevşehir.
- Zhang, J. Y., Pandya, J. K., McClements, D. J., Lu, J. and Kinchla, A. J. (2022). Advancements in 3D food printing: A comprehensive overview of properties and opportunities. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 62(17), 4752-4768.

10KAYNAKÇA

- Aguilera, J. M. (2018). Relating food engineering to cooking and gastronomy. *Comprehensive reviews in food science and food safety*, 17(4), 1021-1039.
- Burke, R. M., Danaher, P. and Hurley, D. (2020). Creating bespoke note by note dishes and drinks inspired by traditional foods. *Journal of Ethnic Foods*, 7(1), 33.
- Burke, R. and Danaher, P. (2016). Note by note: A new revolution in cooking. <https://arrow.tudublin.ie/cgi/viewcontent.cgi?article=1060&context=dgs>, (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- Burke, R. ve Danaher, P. (2022). Developing a customised Note by Note prototype recipe which can be 3D printed. <https://arrow.tudublin.ie/tfschafart/226/>, (Erişim Tarihi: 08.12.2024).
- Çifçi, İ. ve Demirkol, Ş. (2019). Moleküler gastronomide yeni mutfak akımı: NBN mutfak. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 150-162.
- Głuchowski, A., Czarniecka-Skubina, E., Kostyra, E., Wasiak-Zys, G. and Bylinka, K. (2021). Sensory features, liking and emotions of consumers towards classical, molecular and note by note foods. *Foods*, 10(1), 133.

INRAE (2024). L'International Centre of Molecular and Physical Gastronomy. <https://icmpg.hub.inrae.fr/>, (Erişim Tarihi: 09.12.2024).

Kayran, M. F. ve Atçı, D. (2024). Geçmişten günümüze gastronomi akımlarının toplumsal değişimler açısından değerlendirilmesi. *Toros University Journal of Food Nutrition and Gastronomy*, 3(1), 69-81.

Pérez-Lloréns, J. L. (2019). Cooking-Science-Communication (CSC): The ideal trident to enjoy the dining experience. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 16, 100134.

This, H. (2013). Celebrate chemistry. Recent results of molecular gastronomy. *European Review*, 21(2), 158-174.

This, H. (2019). The science of molecular gastronomy and the art of innovative cooking. *FEBS letters*, 593(9), 887-891.

Wikipedia (2024). Ostracoda. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Ostracoda>, (Erişim Tarihi: 08.12.2024).

Yıkıncı, S., Türkol, M., Abdi, G., Imre, M., Alkan, G., Aslan, S. T., Rabail, R. and Aadil, R. M. (2024). Culinary trends in future gastronomy: A review. *Journal of Agriculture and Food Research*, 101363.

11KAYNAKÇA

Ab Talib, M.S., Md Sawari, S.S., Abdul Hamid, A.B. and Ai Chin, T. (2016). Emerging halal food market: An institutional theory of halal certificate implementation. *Management Research Review*, 39, 987–997.

Abd Rahman, A., Singhry, H. B., Hanafiah, M. H. and Abdul, M. (2017). Influence of perceived benefits and traceability system on the readiness for Halal Assurance System implementation among food manufacturers. *Food Control*, 73, 1318–1326.

Abdul, M., Ismail, H., Hashim, H. and Johari J. (2009). SME's and halal certification. *China-USA Business Review*, 8(4), 22-29.

Ahmed, W., Najmi, A., Faizan, H. M. and Ahmed, S. (2019). Consumer behaviour towards willingness to pay for Halal products: An assessment of demand for Halal certification in a Muslim country. *British Food Journal*, 121, 492–504.

Akçay, A. A. (2024). The use of insect pigment in art works. *Insects*, 15(7), 519.

Alişarlı, M. (2011). Kesim yöntemleri. DİB, Güncel Dini Meseleler İstişare Toplantısı-IV, Günümüzde Helâl Gıda. 26-28 Kasım. Afyonkarahisar. Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, Ankara.

Amicarelli, V., Gallucci, T. and Lagioia, G. (2014). The influence of halal certified products in Italian food markets: In commodity science in research and practice—towards quality—management systems and solutions; Sikora, T., Dziadkowiec, J., Eds.; Polish Society of Commodity Science: Cracow, Poland, 7–17.

Anonim (2010). National research council. Certifiably Sustainable? The Role of Third-Party Certification Systems; The National Academies Press: Washington, DC, USA.

Anonim (2011). Brands: What is Halal? by Aisha Ijaz. <https://halal-brands.blogspot.com/>, (Erişim tarihi: 29.07.2024).

Anonim (2011). TSE OIC/SMIIC 1:2011, General requirements for halal food, 1-14.

Anonim (2017). Türk gıda kodeksi gıda etiketleme ve tüketicileri bilgilendirme yönetmeliği. Sayı: 29960, Resmi Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/01/20170126M1-6.htm>, (Erişim Tarihi: 22.09.2024).

- Anonim (2022). Türk Dil Kurumu. <https://sozluk.gov.tr/>, (Erişim tarihi: 22.07.2024).
- Anonim (2023). Türk Gıda Kodeksi Gıda Katkı Maddeleri Yönetmeliği. Sayı: 32338, Resmi Gazete. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/10/20231013M1-1.htm>, (Erişim Tarihi: 21.09.2024).
- Anonim (2024a). İnsan Hakları Derneği. <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/>, (Erişim Tarihi: 23.07.2024).
- Anonim (2024b). JAKIM Helal Sertifikası. <https://halalcs.com.tr/blog/jakim-helal-sertifikasi/>, (Erişim Tarihi: 02.12.2024).
- Anonim (2024c). Helal Akreditasyon Kurumu. Ülke Bazlı Helal Düzenlemeler. <https://english.hak.gov.tr/international-relations/country-based-regulations/europe>, (Erişim Tarihi: 07.12.2024).
- Anonim (2024d). Helal Akreditasyon Kurumu. <https://www.hak.gov.tr/>, (Erişim Tarihi: 09.12.2024).
- Anonim (2024e). Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/10-dunya-helal-zirvesi-basladi/3406382>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).
- Anonim (2024f). TSE. <https://www.tse.org.tr/>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).
- Anonim (2024g). Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/helal-turizm-pazari-220-milyar-dolara-ulasacak/1326681>, (Erişim Tarihi: 12.12.2024).
- Atasever, M. ve Alişarlı, M. (2020). Helal gıda. *Journal of Halal Life Style*, 2(2), 95-101.
- Avcı, İ. ve Köroğlu, A. (2021). Dindarlığın helal gıda satın alma niyeti üzerindeki etkisinde helal gıdaya yönelik bilgi ve helal gıdaya verilen önemin aracılık rollerinin incelenmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi*, 16(2), 360-380.
- Ayana, B. ve Turhan, K. N. (2010). Gıda ambalajlamasında antimikrobiyal madde içeren yenilebilir filmler/ kaplamalar ve uygulamaları. *Gıda*, 35(2), 151-158.
- Ayaz, Y., Kırpık, M.A., Ayaz, R., Akyıldız, Y. ve Keleş, H. (2024). Türkiye'deki helal gıda sertifikalandırılması. *Caucasian Journal of Science*, 11(1), 17-37.
- Ayyub, R. M. (2015). Exploring perceptions of non-Muslims towards Halal foods in UK. *British Food Journal*, 117(9), 2328–2343.
- Baltacı, M. ve Kodalak, O. (2022). Türkiye ve Dünya'da helal turizm. *Avrasya Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 92-102.
- Batu, A. (2012). Türkiye'de helal (Mahzursuz) gıda ve helal belgelendirme sistemi. *Electronic Journal of Food Technologies*, 7(1), 51-61.
- Batu, A., Regenstein, J. M. ve Dogan, I. S. (2015). Gelatin issues in halal food processing for Muslim societies. *Electronic Turkish Studies*, 10(14), 37-51.
- Batu, A. (2018). Helal otel işletmeciliğinde helal kritik kontrol noktaları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(67), 1-11.
- Beşer, F. (2012). Günümüzde helal gıda, helal ve haramın belirlenmesinde yöntem sorunu. Rapor, Güncel Dini Meseleler İstişare Toplantısı-4, Afyonkarahisar.
- Boğa, A. ve Binokay, S. (2010). Gıda katkı maddeleri ve sağlığımıza etkileri. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 19(3), 141-154.

- Boran, M. (2016). Gıda katkı maddelerinde helâllik ve haramlık ölçüleri. *Journal of International Social Research*, 9(42), 1751-1759.
- Borzoeei, M. and Asgari, M. (2016). Discovering perceptions of Muslim consumers toward the ICRIC Halal logo. *Journal of Islamic Accounting and Business Research*, 7, 304–317.
- Bucak, T. ve Yiğit, S. (2018). Helal gıda sertifikalı ürünlerin otel menülerinde kullanım düzeyi: İzmir Merkez'deki 5 yıldızlı oteller örneği. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 13(50), 176-184.
- Bux, C., Varese, E., Amicarelli, V., Lombardi, M. (2022). Halal food sustainability between certification and blockchain: A review. *Sustainability*, 14, 2152.
- Büyüközer, H. K. (2012). Yeniden gıda raporu yediklerimiz içtiklerimiz helal mi haram mı ve sağlığımıza ne kadar uygun? 9. Baskı, Çevik Matbaacılık, İstanbul.
- Çayıroğlu, Y. (2013). İslam Hukuku'na göre helal gıda sorunu. Doktora Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Çayıroğlu, Y. (2015). İslam hukukuna göre gıda katkı maddeleri. *Journal of Islamic Law Studies*, 26, 331-368.
- Çeker, O. (2021). Helal gıda anlayışımız. *Helal ve Etik Araştırma Dergisi*, 3 (2), 1-10.
- Çetin, C. (2017). Dünyada parlayan yıldız helâl turizm. 1. International Halal Tourism Congress, Alanya 07-09 April 2017, 18-19, Türkiye.
- Demirer, B. ve Özdemir, M. (2020). Helâl gıda ve gıda etiketi. *Journal of Halal Life Style*, 2(2), 102-108.
- Doğan, M. (2011). Türkiye'de İslami Turizm'in gelişimi: 2002-2009. *Political Economy, Crisis and Development (Politik İktisat, Kriz ve Kalkınma)*, ed. Şiriner, İ., Morady, F., Mika, J., Aydın, M., Koç, Ş.A., Kapucu, H. ve Doğan, E., s.471-478, IJOPEC Publication, London.
- Döndüren, H. (2010). Delilleriyle islam ilmihali, Erkam Yayınevi, İstanbul.
- Dubé, F. N., HaiJuan, Y. and Lijun, H. (2016). Halal certification system as a key determinant of firm internationalisation in the Philippines and Malaysia. *Asian Academy of Management Journal*, 21, 73–88.
- Elgün, A. (2016). Gıda üretimi ve tüketiminde bilgi kirliliği. 2023-2071 Vizyonuyla Tarım Kongresi Bildiri Kitabı II. Cilt s. 278-295. Semih Ofset Kızılcahamam, Ankara.
- Fadıloğlu, S. ve Erkmen, O. (2004). Gıda sanayiinde enzimlerin önemi. *Gıda*, 29(5), 393-400.
- Fındık, S. (2021). Türkiye'de helal gıda sertifikasyon faaliyetleri ve ilgili kuruluşların çalışma prensiplerinininkarşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Genç, A. T. ve Yardımcıoğlu, F. (2017). Helal sertifikasının tüketici tercihleri üzerindeki etkisi: Sakarya ili örneği. I. Uluslararası Ekonomi, Finans ve Ekonometri Öğrenci Sempozyumu (EFEOS), Sakarya, 530-544.
- Güner, C. (2020). Toprak ve gıdalardan izole edilen mikroorganizmaların sistein, glutamik asit ve beta karoten üretim potansiyellerinin belirlenmesi. Doktora Tezi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Güneş, Z. S. ve Yetim, H. (2020). Helâl gıda üretimi ve tüketimi. *Journal of Halal Life Style*, 2(2), 70-94.
- Haleem, A., Khan, M.I. and Khan, S. (2019). Halal certification, the inadequacy of its adoption, modelling and strategising the efforts. *Journal of Islamic Marketing*, 11, 384–404.
- Henderson, J. C. (2010). Sharia-Compliant Hotels. *Tourism & Hospitality Research*, 10(3), 246-255.

- İnan, İ. E. (2018). Gıda sektöründe faaliyet gösteren kobilerin helal gıda sertifikasına yönelik algılarının incelenmesi: Tr 82 bölgesi. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu Üniversitesi, Kastamonu.
- Jaelani, A. (2017). Halal tourism industry in Indonesia: Potential and prospects. Munich Personal RePEc Archive, Paper No. 76235.
- Kang, H. T. (2013). Reading nutrition labels is associated with a lower risk of metabolic syndrome in Korean adults: The 2007–2008 Korean NHANES. *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, 23, 876-882.
- Kartal, B. B. (2023). Helal gıda kavramı ve firmaların sertifikasyon süreci: Beyaz et sektörü. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Khan, S., Khan, M. I. and Haleem, A. (2019). Evaluation of barriers in the adoption of halal certification: A fuzzy DEMATEL approach. *Journal of Modelling in Management*, 14, 153–174.
- Kılıç, H. (2022). Habâis kavramı ve Habîs gıdaları tespitinde mezheplerin dikkate aldığı kriterler. *Umde Journal of Religious Inquiries*, 5(2), 210-239.
- Koluman, A. (2009). Dinler ve gıda ilkelden Semaviye. *Uludag University Journal of the Faculty of Veterinary Medicine*, 28(1), 25-32.
- Küçüköner, E. (2020). Koşineal (Karmin) ve şellak üretimi ve helallik açısından bir değerlendirme. *Journal of Halal and Ethical Research*, 2 (1), 39-49.
- Lada, S., Tanakinjal, G.H. and Amin, H. (2009). Predicting intention to choose halal products using theory of reasoned action. *International Journal of Islamic and Middle Eastern Finance and Management*, 2, 66–76.
- Memiş, S. ve Cesur, Z. (2020). Ürünlerde helal sertifikasyon ve logo uygulamaları. *Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6, 65-68.
- Nurulhuda, N., Nor Laila, M.N. and Zaina, S. (2014). Strategic approach to halal certification system: An Ecosystem Perspective. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 121, 79–95.
- Oflaz, M. (2015). Turistik Ürün Çeşidi Olarak Helal Turizm Konsepti Uygulayan Konaklama Tesislerinde Müşteri Algıları. Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir.
- Othman, B., Shaarani, S. M. and Bahron, A. (2016). Evaluation of knowledge, halal quality assurance practices and commitment among food industries in Malaysia. *British Food Journal*, 118, 2033–2052.
- Rafiki, A. ve Abdul Wahab, K. (2016). The human capital and the obtainment of halal certification. *Journal of Islamic Marketing*, 7, 134–147.
- Riaz, M. N. ve Chaudry, M. M. (2004). *Halal food production*, CRC Press, Florida.
- Sakr, A. ve Büyüközer, H. K. (2011). *Jelatin*, 2. Baskı, Çevik Matbaacılık, İstanbul.
- Sarıçoban, C. ve Yetim, H. (2013). Helal gıda üretimi açısından et ve et ürünleri. 2. International Halal and Healthy Food Congress. Book of Congress. November 7-10, Konya-Turkey.
- Shafie, S. and Othman, M. N. (2006). Halal certification: An international marketing issues and challenges. In *Proceedings of the International IFSAM 8th World Congress*, Kuala Lumpur, Malaysia,
- Şenol, Y. (2014). Kur'an ve sünnet ışığında helal gıda. Süleymaniye Vakfı Yayınları. Tuncel Ofset Matbaacılık, 435 s. İstanbul.
- Şimşek, M. (2013). Helal Belgelendirme ve SMIIC Standardı. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*, 22, 19-44.

- Talib, Z., Zailani, S. and Zainuddin, Y. (2010). Conceptualization on the dimensions for halal orientation for food manufacturers: A case study in the context of Malaysia. *Pakistan Journal of Social Sciences*, 7(2), 5661.
- Talib, M. S. A., Hamid, A. B. A. and Zulfakar, M. H. (2015a). Halal supply chain critical success factors: A literature review. *Journal of Islamic Marketing*, 6, 44–71.
- Talib, M. S. A., Hamid, A. B. A. and Ai Chin, T. (2015b). Motivations and limitations in implementing halal food certification: A Pareto analysis. *British Food Journal*, 117, 2664–2705.
- Tayar, M. ve Doğan, M. (2019). Helal kesim. *Journal of Halal Life Style*, 1(2), 62-76.
- Tekle, Ş. ve Sağdıç, O. (2019). Helal gıda kapsamında gıda ambalaj ve kaplama maddelerinin incelenmesi. *Helal ve Etik Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 122-128.
- Tieman, M. (2018). Halal supply Chain certification: The next frontier in halal certification? *Islam and Civilisational Renewal*, 9, 233–236.
- Torlak, Ö. (2012). İslam ülkeleri arasında helal ürün pazarlama potansiyeli, problemleri ve çözüm önerileri. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 1-10.
- Türker, S. (2020). Helal ve Güvenilir Gıda. *Helal ve Etik Araştırmalar Dergisi / Journal of Halal & Ethical Research*, 2(1): 85-97.
- Ünalın, M. (2017). Helal gıda ürünlerinde pazarlama karması elemanları. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi*, 8(19), 102-113.
- Van der Spiegel, M., Van der Fels-Klerx, H. J., Sterrenburg, P., Van Ruth, S. M., Scholtens-Toma, I. M. J. and Kok, E. J. (2012). Halal assurance in food supply chains: Verification of halal certificates using audits and laboratory analysis. *Trends in Food Science & Technology*, 27(2), 109–119.
- Wannasupchue, W., Mohamad, S. F., Ishak, F. A. C., and Ungku Zainal Abidin, U. F. (2021). Challenges to obtain halal certification among restaurants in northeast Thailand. *Journal of Islamic Marketing*, Vol. ahead-of-print
- White, G. R. T. and Samuel, A. (2016). Fairtrade and halal food certification and labeling: Commercial lessons and religious limitations. *Journal of Macromarketing*, 36, 388–399.
- Yerlikaya, S. ve Şen Arslan, H. (2019). Doğal bir renk maddesi: Karmin. *The Journal of Academic Social Science*, 7(87), 154-162.
- Yetim, H. (2020). Helal ve Koşer gıdalar. Ders Notları. İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi. Gıda Mühendisliği Bölümü, Halkalı, İstanbul.
- Yıldızlar, M. (2010). Osmanlıda ürünlerin dinî/şer’i standardizasyonunda dönüm noktası: Tâhirdir damgalı sertifikasyona geçiş. *Turkish Studies, International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 5(1), 1468-1493.
- Zulfakar, M.H., Jie, F. and Chan, C. (2012). Halal food supply chain integrity: From a literature review to a conceptual framework. In *Proceedings of the 10th ANZAM Operations, Supply Chain and Services Management Symposium, Melbourne, 14–15 June 2012, Australia*.

- Açıkgöz, F. E. (2018). Yenilebilir çiçeklerden Latin çiçeği (*Tropaeolum majus* L.) bitkisi ve biyokimyasal içeriği üzerine bir inceleme. *Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 8(1), 50-58.
- Akkan, B. N. (2021). Kokunun ötesinde bir gıda ürünü: Çiçek. <https://www.gidabilgi.com/Makale/Detay/kokunun-otesinde-bir-gida-urunu-cicek-cb149e>, (Erişim Tarihi: 03.12.2024).
- Aktaş, Ü. (2024). Safran bitkisinin antidepresan, sperm kalitesini artırıcı ve cinsel gücü artırıcı etkileri üzerine bilimsel inceleme. <https://www.umitaktas.com/makale/safran-bitkisinin-antidepresan-sperm-kalitesini-artirici-ve-cinsel-gucu-artirici-etkileri-uzerine-bilimsel-inceleme/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Alçay, A. Ü. (2019). Hodan otunun faydaları ve mutfakta kullanımı. *Aydın gastronomy*, 3(2), 101-117.
- Ali Botanik (2023). Amber çiçeği fiyatı. <https://www.alibotanik.com/blog/icerik/amber-cicegi-fiyati>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Altıntaş, Ç. (2024). Yenilebilir çiçek nedir? <https://esular.com/yenilebilir-cicek-nedir>, (Erişim Tarih: 05.12.2024).
- Archive (2020). Hint yağı ne işe yarar? <https://web.archive.org/web/20200204082107/https://www.xn--neieyarar-22b.com/hint-yagi-ne-ise-yarar/>, (Erişim Tarihi: 03.12.2024).
- Ateşoğlu, P. (2024). Evcil dostlarımız için zararlı olan bitkiler. <https://heypati.com.tr/evcil-dostlarimiz-icin-zararli-olan-bitkiler>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Beyzi, E. ve Gürbüz, B. (2010). Ülkemizde kişniş *Coriandrum sativum* L. üretimi ve bitkinin genel özellikleri. *Ziraat Mühendisliği*, (354), 24-27.
- Bibitki (2024). Tespih çiçeği ve bakım ipuçları. <https://bibitki.com/blogs/i%CC%87c-mekan-bitkilerinin-sagliga-faydalari>, (Erişim Tarihi: 03.12.2024).
- Biri, E. (2017). Evimizin ortasındaki tehlike: Hiç bilmeden evimizde büyüttüğümüz 8 zehirli bitki. <https://www.mynet.com/evimizin-ortasindaki-tehlike-hic-bilmeden-evimizde-buyuttugumuz-8-zehirli-bitki-1205191-mykadin>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Bitki Market (2019). Kişniş çiçeği. <https://www.bitki.market/kisnis/kisnis-cicegi/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Botanik Ladin (2024). Adi porsuk. <https://www.botanikladin.com.tr/bitki-katalogu/agaclar/adi-porsuk/>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Çağlar, N. ve Özaltın, F. N. (2013). Geleneksel tatların yöresel tatlarla buluşmasına bir örnek "Gül Sarması". *Akdeniz Sanat*, 6(11). 56-64.
- Çiçek Sepeti Blog (2019). Gelincik çiçeği. <https://blog.ciceksepeti.com/gelincik-cicegi/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Çözüm Peyza Şile (2024). Sardunya Çiçeği Bakımı Sulanması ve Çoğaltılması Hakkında Bilinmesi Gerekenler. <https://cozumpeyzaj.wordpress.com/2013/11/07/viresia-cicegi-bakimi-sulanmasi-cogaltılması-ve-saksi-degisimi-hakkında-bilgi/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Depositphotos (2024). *Ricinus communis* stok fotoğrafları. <https://depositphotos.com/tr/photos/ricinus-communis.html>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Doğan, H. (2024). *Borago officinalis* (Hodan). <https://kocaelibitkileri.com/borago-officinalis/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Düzgün, R. (2023). Erguvan İstanbul'a sadece renk katmıyor şifa da oluyor. <https://www.aa.com.tr/tr/yasam/erguvan-istanbula-sadece-renk-katmiyor-sifa-da-oluyor/2888722>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).

- Ev Yeşili (2023). Temmuz ayı çiçekleri: Delphinium (hezaren) ile ilgili ilginç bilgiler. <https://evyesili.com/2023/06/27/temmuz-ayi-cicekleri-hezaren-ile-ilgili-ilginc-bilgiler/>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Garden Seeds Market (2024). Yenilebilir çiçekler - Ortak papatya - beyaz; çim papatya, ingilizce papatya – tohumlar. <https://gardenseedsmarket.com/yenilebilir-cicekler-ortak-papatya-beyaz-cim-papatya-ingilizce-papatya.html>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Gün, M. ve Aytaç, S. (2019). Güzel avrat otu (*Atropa belladonna* L.) genel özellikleri. *International Journal of Life Sciences and Biotechnology*, 2(2), 50-57.
- Güneş, Ş. N. ve Akcan, T. (2022). Yenilebilir çiçek olarak gülün önemi ve Osmanlı mutfak kültüründeki yeri. *Aydın Gastronomy*, 6(2), 325 - 334.
- İstockphoto (20204). Hercai menekşe. <https://www.istockphoto.com/tr/foto%C4%9Frafklar/hercai-menek%C5%9Fe>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Japaneseknotweedkillers (2024). Cherry Laurel Invasive Species Information. <https://www.japaneseknotweedkillers.com/cherry-laurel-prunuslaurocer-bhr>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Jiang, C., Zhang, W., Zhang, Y., Yang, G., Cao, D. and Li, W. (2024). Integrated metabolomic and transcriptomic analysis revealed the transition of functional components in edible flower buds of *Hemerocallis citrina* Baroni. *Food Chemistry: X*, 24, 101852.
- Koike, A., Barreira, J. C., Barros, L., Santos-Buelga, C., Villavicencio, A. L. and Ferreira, I. C. (2015). Edible flowers of *Viola tricolor* L. as a new functional food: Antioxidant activity, individual phenolics and effects of gamma and electron-beam irradiation. *Food Chemistry*, 179, 6-14.
- Kültür ve Yaşam (2022). Yenilebilir çiçekler. <https://kulturveyasam.com/yenilebilir-cicek-turleri-nelerdir>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Lavinya, Ö. (2024). Ege usulü kabak çiçeği dolması tarifi! 7 Adımda müthiş lezzet. <https://www.usulu.net/ege-usulu-kabak-cicegi-dolmasi/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Lezzet (2024). Gül reçeli yaparken bilmeniz gereken 5 püf noktası. <https://www.lezzet.com.tr/lezzetten-haberler/gul-recelinin-puf-noktalari-nelerdir>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Mimi Çiftliği (2024). Kadife çiçeği karışık renkli. <https://mimiciftligi.com/products/kadife-cicegi-karisik-renkli>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Nefis Yemek Tarifleri (2024a). Lavanta suyunun ilk kez duyacağınız 10 faydası. <https://www.nefisyemektarifleri.com/blog/lavanta-suyu/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Nefis Yemek Tarifleri (2024b). Yenilebilir 9 Çiçek Türü ile Zarif Sunumlar. <https://www.nefisyemektarifleri.com/blog/yenilebilir-cicek/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Nicknezhad, S., Hashemabadi, D., Allahyari, M. S., Marzban, S., Hassen, T. B. and Surujlal, J. (2023). Sensorial analysis of factors influencing consumers' perceptions toward the consumption of edible flowers in Iran. *Journal of Agriculture and Food Research*, 12, 100580.
- Ntv (2021). Güzel avrat otu nedir, nerelerde kullanılır? (Güzel avrat otunun faydaları ve zararları). https://www.ntv.com.tr/turkiye/guzel-avrat-otu-nedir-nerelerde-kullanilir-guzel-avrat-otunun-faydaları-ve-zararları,Is_soFYskUuDD3Bfb8uvuQ, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Onedio (2023). Yüksük otunun faydaları nelerdir? Doğal iyileştirici yüksük otunun kullanımı. <https://onedio.com/haber/yuksuk-otunun-faydaları-nelerdir-dogal-iyilestirici-yuksuk-otunun-kullanımı-1153769>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).

- Özçelik, H. ve Korkmaz, M. (2015). Çeşitli yönleriyle Türkiye gülleri. Süleyman Demirel University Faculty of Arts and Science Journal of Science, 10(2), 1-26.
- Partap, M., Kumar, A., Kumar, P., Pandey, S. S. and Warghat, A. R. (2023). Metabolomic studies of medicinal plant-fungi interaction. In Plant-Microbe Interaction-Recent Advances in Molecular and Biochemical Approaches (pp. 311-330). Academic Press.
- Pixabay (2024). 55 Kapari ücretsiz resimleri. <https://pixabay.com/tr/images/search/kapari/>, (Erişim Tarihi:05.12.2024).
- Plants (2024). Delphinium. <https://plants.ces.ncsu.edu/plants/delphinium/>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Plantura (2024). Wohin des Weges? <https://www.plantura.garden/uk,%202024>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Ribbonflower (2024b). Yenilebilir çiçekler. <https://www.ribbonflowers.com/yenilebilir-cicekler/?srsId=AfmBOopDUtcUopLOcAxhaV8NhDFcFTHioHDJeuEWAth-MHRt8WzLJWcY>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Ribbonflowers (2024a). Dünyanın en zehirli bitkileri. <https://www.ribbonflowers.com/dunyanin-en-zehirli-bitkileri/>, (Erişim Tarihi: 03.12.2024).
- Rindels, S. (1995). Ten rules of edible flowers. <https://yardandgarden.extension.iastate.edu/article/1995/7-21-1995/eatflow.html>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).
- Sabuncu, M., Özdemir, G., Altınar, D. D. ve Şahan, Y. (2024). Civanperçemi ve karahindiba ile zenginleştirilen ekmeklerin bazı fizikokimyasal ve in-vitro biyoalınabilir özelliklerinin araştırılması. Gıda, 49(1), 101-118.
- Sağlık Aktüel (2024a). Zakkum nedir? Faydaları nelerdir? <https://www.saglikaktuel.com/bitki-ansiklopedisi-zakkum-nedir-faydaları-nelerdir-1553.htm> . (Erişim Tarihi: 03.12.2024).
- Sağlık Aktüel (2024b). Mine çiçeği nedir? Faydaları nelerdir? <https://www.saglikaktuel.com/bitki-ansiklopedisi-mine-cicegi-nedir-faydaları-nelerdir-1661.htm>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Sağlık Aktüel (2024c). Latin çiçeği nedir? Faydaları nelerdir? <https://www.saglikaktuel.com/bitki-ansiklopedisi-latin-cicegi-nedir-faydaları-nelerdir-1567.htm>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).
- Şahin, G. (2021). Tarihsel süreçte safran (*Crocus sativus* L.) ve safranın günümüzdeki durumu. Uluslararası anadolu sosyal bilimler dergisi, 5(1), 173-214.
- Şahin, Ö. ve Kılıç, B. (2009). Yiyecek içecek işletmeciliğinde yenilebilir çiçekler. 3.Ulusal Gastronomi Sempozyumu, 6, Antalya.
- Saraç, H., Daştan, T., Durukan, H., Daştan, S. D., Demirbaş, A. ve Karaköy, T. (2018). Kırmızı gelincik (Fam: Papaveraceae, *Glaucium grandiflorum* Boiss. &Huet var. *grandiflorum*) bitkisinin farklı özütlelerinin besin elementi içeriğinin ve in vitro antiproliferatif etkilerinin değerlendirilmesi. Ziraat Fakültesi Dergisi, 1. Uluslararası Tarımsal Yapılar ve Sulama Kongresi Özel Sayısı, 417-428.
- Seçmen, Ö. (1987). Yurdumuzun zehirli bitkileri. Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Kitaplar Serisi:103, İzmir.
- Singh, S. (2024). Market edible flowers market overview. <https://www.marketresearchfuture.com/reports/edible-flowers-market-6634>, (Erişim Tarihi: 03.12.2024).
- Takahashi, J. A., Rezende, F. A. G. G., Moura, M. A. F., Domingue, L. C. B. and Sande, D. (2020). Edible flowers: Bioactive profile and its potential to be used in food development. Food Research International, 129, 108868.
- Taze Çiçek (2024). Karanfil çiçeği (*dianthus*) nedir? <https://www.tazecicek.com/blog/karanfil-cicegi-dianthus-nedir/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).

Tohhum (2024). Mine çiçeği (Verbena grandiflora). <https://tohhum.com/mine-cice-i-verbena-grandiflora-urun2238>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).

Trendyol (2024). Tohum Dünyam Nergiz Tohumu 5 Adet Tohum Nergis Çiçeği Tohumu Çiçek Tohumu. <https://www.trendyol.com/tohum-dunyam/nergiz-tohumu-5-adet-tohum-nergis-cicegi-tohumu-cicek-tohumu-p-195789157>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).

Türk Aslan, S. (2023). Gastronominin altın baharatı: safran (Crocus sativus L.). Gıda Bilimi ve Gastronomi-I. İksad Yayınevi, Ankara.

Yemek (2015). Şaka Yapmıyoruz: Çiğ Çiğ Yenebildiğini Bilmediğiniz 10 Çiçek. <https://yemek.com/yenilebilir-cicekler/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).

Yemek (2020). Güneş almayan evde bile olur: Zambak kolayca nasıl yetiştirilir? <https://yemek.com/zambak-nasil-yetistirilir/>, (Erişim Tarihi: 04.12.2024).

Yıldırım, O. (2022). Mutfak Şeflerinin Bakış Açısından Yenilebilir Çiçekler ve Konaklama İşletmelerinde Kullanılma Durumu. Güncel Turizm Araştırmaları Dergisi, 6(2), 345-368.

Yıldızlı, R. (2020). Aslında tam bir şifa kaynağı olduğunu bilmediğiniz uçuş uçuş bir ot: Karahindiba. <https://yemek.com/karahindiba-nedir-faydaları/>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).

Yüce, F. ve Türk Aslan, S. (2023). Aromatik katkıları kullanılarak demlenen Türk kahvelerinin duyuşal değerlendirmesi. Toros Üniversitesi Ulusal Kahve Sempozyumu, 3 Şubat 2023, Mersin.

Zheng, J. M. (2019). A systematic investigation on free phenolic acids and flavonoids profiles of commonly consumed edible flowers in China. Journal of Pharmaceutical and Biomedical Analysis,, 268-277.

MUHASEBE MESLEĞİNE YÖNELİK ÖZYETERLİLİĞİN İNCELENMESİ

Yazan:

Dr. Abdurrahman Coşkun

Editör:

Prof. Dr. Mehmet Kaygusuzoğlu

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-125-5

December/ 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

KAYNAKÇA

6102 sayılı Türk ticaret kanunu (2011). T.C. Resmi Gazete, 14 Şubat 2011.

Ada, Ş., Akan, D., Ayık, A., Yıldırım, İ., & Yalçın, S. (2013). Öğretmenlerin Motivasyon Etkenleri / Motivation Factors Of Teachers. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17(3), 151–166.

Akar, C. (2008). Öz-Yeterlik İnancı Ve İlkokuma Yazmaya Etkisi. Sosyal Bilimler Dergisi, 2(1), 185–200.

Aksu, H. H. (2008). Öğretmen Adaylarının Matematik Öğretimine Yönelik Öz-Yeterlilik İnançları. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(2).

Alpay, A., Cemaloğlu, N., Sarpkaya, R., Tomul, E., Baştürk, R., Ellez, M., Şahin, B., Yolcu, H., Karakaya, İ., Turgut, Y. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (Edi. Tanrıöğen, A.). Ankara:Anı Yayıncılık.

Altıntaş, T. (2011). Uluslararası Muhasebe Ve Türkiye’de Muhasebe Hukuku. Sosyal Bilimler Dergisi, (1), 162–174.

Arap, S, K.(2014). “Türkiye Yeni Üniversitelerine Kavuşurken: Türkiye’de Yeni Üniversiteler Ve Kuruluş Gerekçeleri”. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 65 (1) , 1-29.

ARSLAN, M. (2005). Cumhuriyet Dönemi Üniversite Reformları Bağlamında Üniversitelerimizde Demokratiklik Tartışmaları. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(18), 23–49.

Avşaroğlu, S., & Ömer, Ü. R. E. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme ve Stresle Başa çıkma Stillerinin Benlik Saygısı Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (18), 85-100.

Aydın, S. (2007). Muhasebe Eğitiminin İşletme Beklentilerini Karşılama Derecesinin Ölçülmesi Ve Uluslararası Muhasebe Standartlarına Uygunluğunun Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Azar, A. (2012). Ortaöğretim Fen Bilimleri Ve Matematik Öğretmeni Adaylarının Öz Yeterlilik İnançları. Uluslararası Yönetim İktisat Ve İşletme Dergisi, 6(12), 235-252.

Bağcıoğlu, D. (2018). Çalışanların Özyeterliliklerinin ve İş Yerindeki Esenlik Algılarının İşe Adanmışlıklarına Etkisi: İlaç Sektöründe Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Kara: Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Baltacı, Y. D. D. C., Baltacı, C., & Akın, Y. D. D. F. (2007). 1946 Üniversite Reformu. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 12(1), 83–94.

Baskın, B. (2011). II. Meşrutiyet’te Kadın Eğitimine Yönelik Bir Girişim: İnas Darülfünunu. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, (38).

Baş, Türker, (2001) Anket. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Başar, E. (1997). Türk Yükseköğretim Sisteminin Dünü, Bugünü, Yarını (Üniversitelerin İleriye Dönük Gelişmeleri Üzerine Görüş Ve Öneriler). Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 10(1), 23–57.

Başkan, G, A. (2001). “Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi”. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21(1), 21-32.

- Bıkmaz, F. (2004). Öz Yeterlik İnançları, Eğitimde Bireysel Farklılıklar (Edi. Kuzgun.Y., Deryakulu, D.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bilen A. (2008). Türkiye’de Muhasebe Mesleğinin Gelişimi Ve Meslek Mensuplarının İş Tatmini Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bilis, P. Ö. (2014). Rol Modelleri ve Toplumsal Değerler Açısından “Uçaklar” Adlı Animasyon Filmi Üzerine Bir İnceleme. Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi, 8(3), 201–227.
- Bolat, O. İ. (2011). Öz Yeterlilik Ve Tükenmişlik İlişkisi: Lider-Üye Etkileşiminin Aracılık Etkisi. Ege Akademik Bakış Dergisi, 11(2), 255-266.
- Can, A.V. (2009). Maliyet Muhasebesi. Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Cetina, F. (2011). Örgüt İçi Girişimcilikte Öz Yeterlilik Algısı Ve Kontrol Odağının Rolü. Business And Economics Research Journal, 2(3), 69-85.
- Civelek, M. A., ve Durukan, M. B. (1997). Günümüz Koşullarında Muhasebe Mesleği ve Meslek Ahlakı. III. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, Muhasebe Denetimi Mesleğinde Yetkiler, Sorumluluklar ve Meslek Ahlakı, ISMMO Yayınları, 20, 31-132.
- Çerikçioğlu, G. (2016). Muhasebecilik Ve Mali Müşavirlik Mesleğinin Gelişim Süreci.(Yüksek Lisans Tezi). Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demirel, E., Küçük, İ. (2012). “Türk Ticaret Kanunları Ve Muhasebe Düşüncesine Etkileri-1850-2011”. Oktay Güvemli(Ed). Türk Muhasebe Ve Denetim Düşüncesinin Son 150 Yılı 1850-2012 Bildiriler, (Ss. 441-453), İstanbul: Süryay Sürekli Yayınlar
- Deniz, S. (2017). Rehber Öğretmen Adaylarının Özel Eğitime Yönelik Özyeterlik Algılarının İncelenmesi. Sosyal Ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, 17(38), 154–175.
- Doğan, D. (2013). “Yeni Kurulan Üniversitelerin Sorunları Ve Çözüm Önerileri”. Yükseköğretim Ve Bilim Dergisi, 3(2), 108-116.
- Dölen, E. (2008). II. Meşrutiyet Döneminde Darülfünun. Osmanlı Bilimi Araştırmaları, 10(1), 1–46.
- Durak, G.(2009). Üniversitelerde Verilen Muhasebe Eğitiminin Kırklareli Yöresinde Faaliyet Gösteren Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Beklentilerini Karşılama Düzeyinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Edirne: Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekici, G. (2009). “Biyoloji Öz-Yeterlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması”. Kastamonu Eğitim Dergisi, 17(1), 111-124.
- Engin, G.(2018). Marmara Bölgesindeki Üniversitelerin Muhasebe Yüksek Lisans Programlarındaki Derslerinin Kamu Gözetimi Kurumu Bağımsız Denetçilik Sınavına Denkliği. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Fidan, H. (2006). Bilgi Çağında Yeni Muhasebeci Kimliği Ve Eğitimi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gemici. N. (2016). “An Evalvation Of The Report Prepared By Franz Schmidt About The German Scholars Preparing To Work At İstanbul University”. Eyüp Sarıtaş (Ed.), İnterdisciplinary Studies- New İdeas New Perspectives.(Ss.24-40). Book Venture Publishing Llç.
- Gül, S. S., & Gül, H. (2016). Türkiye’de Yükseköğretimin Gelişimi, Güncel Durumu ve Eleştirisi. Toplum ve Demokrasi Dergisi, 8(17), 51–66.

- Gülpınar, A. (2018). Okul Yöneticilerinin Özyeterliliklerine İlişkin Algılarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Günergün, F. (2008). Darülfünun Kimya Eğitiminde Reform: I. Dünya Savaşı Yıllarında İstanbul'a Gelen Üç Alman Kimyager. Osmanlı Bilimi Araştırmaları, 10(1), 47–90.
- Güvemli, O. (2011). Türkiye'de Muhasebe Meslek Örgütünün Kuruluşu ve Gelişmesi. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (1), 129–145.
- Güvemli, O., Aytulun, A., & Şişman, B. (2013). Türkiye'de Muhasebe Mesleğinin Gelişmesi ve İlk Meslek Örgütlenmesi: Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği - 1942. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (4), 19–49.
- Kaleli, F. (2016). Özyeterlilik İle Akademik Başarıya Güdülenme Arasındaki İlişki Ortaokul Öğrencileri Örneği. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalkan, E. (2018). Fiziksel Engelli Bireylerde Öz Yeterlilik, Öfke Ve Yalnızlık Düzeyleri Arasındaki İlişki. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kartal, S. K., & Dirlik, E. M. (2017). Geçerlik Kavramının Tarihsel Gelişimi Ve Güvenirlikte En Çok Tercih Edilen Yöntem: Cronbach Alfa Katsayısı. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(4).
- Kartopu, S.(2015). Özyeterlilik Kimlik Duygusu & Dindarlık Eğilimi. Gümüşhane: Gümüşhane Üniversitesi Yayınları.
- Kılıç, S. (2016). 'Cronbach'ın Alfa Güvenirlik Katsayısı'. Journal of Mood Disorders,6 (1), 48-48.
- Kongar, E.(2011).İçimizdeki Zalim. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kotaman, H.(2015). "Özyeterlilik İnancı ve Öğrenme Performansının Geliştirilmesine İlişkin Yazın Taraması". Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi.(1), 111-133.
- Köse, A.K., Yılmaz, F. (2003). "Meslekte Yeterlilik Öncesi İfac'ın Kuralları". [Bildiri]. IV. Muhasebe Denetimi Sempozyumu: İstanbul.
- Kutlu, H. A. (2010). Muhasebe Eğitiminin, Nitelikli İşgücü Yetiştirme Açısından Değerlendirilmesi. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (46), 232–246.
- Kutluay, K.(2015). Kamu Gözetimi Muhasebe Ve Denetim Standartları Kurumu İle ABD ve AB Ülkeleri Kamu Gözetimi Kurullarının Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçük Kılıç, S.(2014). Beden Eğitimi Öğretmeni Adaylarının Bilişötesi Öğrenme Stratejileri, Akademik Öz-Yeterlilikleri Ve Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Mete, M. (2018). Müzik Öğretmeni Adaylarının Bireysel Çalgı Özyeterlilikleri İle Çalgı Performans Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Nakip, C. (2015). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Öz-Yeterlilik İnançları İle Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki. (Yüksek Lisans Tezi).Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Namal, Y. , Karakök, T. (2011). "Atatürk Ve Üniversite Reformu (1933)". Yükseköğretim Ve Bilim Dergisi, 1(1),27-35.
- Nurkut, İ.(1966). "Kanunname-İ Ticarete Göre Protestolar". Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 22(1), 829-830.

- Olgun, K. (2013). II. Meşrutiyet Dönemi Osmanlı Basınında Bir Eğitim Kurumu Olarak Darülfünun (1908-1912). Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları, (2).
- Orhan, F. (2014). Ergenlerin Dini Kimlik Kazanmalarına Sosyal Öğrenmenin Etkisi. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, S. (2010). "Ön Lisans Muhasebe Öğrencilerinin Kariyer Planlamasını Etkileyen Unsurlar: Ege Bölgesinde Bir Araştırma". Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 12(2),103-121.
- Özkul, A. S. (2016). Servet-İ Fünûn Mecmuası'nda Yayımlanan Ticaret Mektebi Yazıları Üzerine Bir Değerlendirme. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (25), 323–338.
- Öztürk, A. (2018). Geleneksellik-Modernlik Ve Profesyonellik Düzeyi İlişkisinde Kurumsal Mantıkların, Sosyal Becerilerin Ve Sosyal Öğrenmenin Yönlendirici Rolü. (Doktora Tezi). Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öztürk, E., & Fındık, H. (2016). Türkiye'deki Muhasebe Eğitiminin Uluslararası Muhasebe Standartları İle Uyumlaştırılması Sürecinde Karşılaşılan Adaptasyon Problemlerinin Muhasebe Alt Kültür Değerleri Çerçevesinde Tartışılması. Muhasebe Ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 9(3), 241–256.
- Öztürk, E., Gökçen, G., & Güleç, Ö. F. (2018). Bobi Frs Ve Tfrr's'nin Finansal Raporlara Etkileri Açısından Karşılaştırılması. Finans Ekonomi Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(2), 437–457.
- Parlar, H. (2009). "Ticaret Meslek Lisesi Yöneticilerinin Özyeterlilik Ve Çatışma Yönetim Anlayışları Arasındaki İlişki-İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği" (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Robbins, S.P. , Judge, T.A. (2011).Organizational Behavior.(Örgütsel Davranış).(Çev.İnci Erdem).Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (2013).
- Sargın, S. (2007). Türkiye'de Üniversitelerin Gelişim Süreci Ve Bölgesel Dağılımı. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (5), 133–150.
- Sayım, F., & Usman, Ö. (2016). Muhasebe Mesleği İçin Mesleki Durum Analizi Kriterlerinin Belirlenmesi. Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(12), 105–105.
- Sipahi, B., & Küçük, İ. (2011). Türk Ticaret Kanunları ve Muhasebenin Gelişimine Etkilerinin 160 Yıllık Öyküsü. Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmaları Dergisi, (1), 181–193.
- Tekeli, İ. (2010). Türkiye'de Yükseköğretimin Ve Yök'ün Tarihi. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tortop, H. S., & Kestanlıoğlu, T. K. (2018). Dikkat ve Konsantrasyon Becerileri Geliştirebilme Öz Yeterlilik Ölçeği Çalışması. Üstün Zekalılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi, 5(1), 70–85.
- Töre, E. (2017). Entelektüel Sermayenin Yenilikçi İş Davranışına Etkisinin Bilgi Paylaşımı, Özyeterlilik Ve İç Denetim Odağı Perspektifinden İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. (Doktora Tezi). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Turan, İ , Şimşek, Ü , Aslan, H . (2015). Eğitim Araştırmalarında Likert Ölçeği Ve Likert-Tipi Soruların Kullanımı Ve Analizi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 0 (30), 186-203.
- Uluslan, H., Eren, E., & Köylü, Ç. (2012). 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu (Ttk)'nun Muhasebe ve Denetim Uygulamalarına Getirdiği Yenilikler Üzerine Bir Araştırma. Muhasebe ve Finansman Dergisi, (55), 11–34.
- Uysal, İ. (2013). Akademisyenlerin Genel Öz-Yeterlilik İnançları: AİBÜ Eğitim Fakültesi Örneği. Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2).

Uzel, A. (2009). Öğretmen Ve Okul Yöneticilerinin Yabancı Dile Yönelik Özyeterlilik Algılarının Ve Öğrenme İhtiyaçlarının Belirlenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yedi Tepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yılmaz, M., Köseoğlu, P., Gerçek, C., Soran, H.(2004). "Yabancı Dilde Hazırlanan Bir Öğretmen Öz-Yeterlilik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması". Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(27), 261.

TEMEL BİLİMLERDEN KLİNİĞE GÜNCEL ÇALIŞMALAR

EDİTÖRLER

Prof. Dr. Sıddık KESKİN

Doç. Dr. Özlem ERGÜL ERKEÇ

YAZARLAR

Prof. Dr. Ahmet BAYRAK

Prof. Dr. Sıddık KESKİN

Prof. Dr. Tülin BAYRAK,

Doç. Dr. Mehmet ÜYÜKLÜ

Doç. Dr. Okan ARIHAN

Doç. Dr. Özlem ERGÜL ERKEÇ

Doç. Dr. Seda KARAÖZ ARIHAN

Dr. Öğr. Üyesi Elif DOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi Evren ŞAVLI

Dr. Öğr. Üyesi Mevlüt KELEŞ

Uzm. Dr. Emine İNCE

Dr. Sedat KÖSTEKÇİ

Öğr. Gör. Emine AYDIN BAYAT

Arş. Gör. Seda KESKİN

Dyt. Esra KARACA

Fzt. Sezai ORUK

Sefer DEMİR

ISBN: 978-625-378-077-7

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKLAR

Alexy T, Baskurt OK, Nemeth N, Uyuklu M, Wenby RB, Meiselman HJ. 2011. Effect of lanthanides on red blood cell deformability and response to mechanical stress: role of lanthanide ionic radius. *Biorheology* 48: 173-183.

Baskurt OK. 2012. Red blood cell mechanical stability. *Engineering* 5: 8-10.

Baskurt OK, Meiselman HJ. 2004. Analyzing shear stress-elongation index curves: comparison of two approaches to simplify data presentation. *Clin Hemorheol Microcirc* 31: 23-30.

Baskurt OK, Uyuklu M, Meiselman HJ. 2004. Protection of erythrocytes from sub-hemolytic mechanical damage by nitric oxide mediated inhibition of potassium leakage. *Biorheology* 41: 79-89.

Bernhard W.F., LaFarge C.G., Liss R.H., Szycher M., Berger R.L., Poirier V. 1978. An appraisal of blood trauma and blood-prosthetic interface during left ventricular bypass in the calf and humans. *Ann Thorac Surg.* 26:427-37.

Brinsfield DE, Hopf MA, Geering RB, Galletti PM. 1962. Hematological changes in long-term perfusion. *J Appl Physiol* 17: 531-534.

Cheng Y, Huo Q, Lu J, Li R, Wang K. 1999a. The transport kinetics of lanthanide species in a single erythrocyte probed by confocal laser scanning microscopy. *J Biol Inorg Chem* 4: 447-456.

Cheng Y, Liu M, Li R, Wang C, Bai C, Wang K. 1999b. Gadolinium induces domain and pore formation of human erythrocyte membrane: an atomic force microscopic study. *Biochim Biophys Acta* 1421: 249-260.

Cheng Y, Yao H, Lin H, Lu J, Li R, Wang K. 1999c. The events relating to lanthanide ions enhanced permeability of human erythrocyte membrane: binding, conformational change, phase transition, perforation and ion transport. *Chem Biol Interact* 121: 267-289.

Clark MR, Shohet SB, Gottfried EL. 1993. Hereditary hemolytic disease with increased red blood cell phosphatidylcholine and dehydration: one, two, or many disorders? *Am J Hematol* 42: 25-30.

Dao KM, O'Rear EA, Johnson AE, Peitersen SE. 1994. Sensitivity of the erythrocyte membrane bilayer to subhemolytic mechanical trauma as detected by fluorescence anisotropy. *Biorheology* 31: 69-76.

Deutsch S, Tarbell JM, Manning KB, Rosenberg G, Fontaine AA. 2006. Experimental fluid mechanics of pulsatile artificial blood pumps. *Annual Review of Fluid Mechanics* 38: 65-86.

Dosremedios CG. 1981. Lanthanide Ion Probes of Calcium-Binding Sites on Cellular Membranes. *Cell Calcium* 2: 29-51.

Evans EA. 1989. Structure and deformation properties of red blood cells: concepts and quantitative methods. *Methods Enzymol* 173: 3-35.

Giersiepen M., Wurzinger L.J., Opitz R., Reul H. 1990. Estimation of shear stress-related blood damage in heart valve prostheses--in vitro comparison of 25 aortic valves. *Int J Artif Organs.*13:300-6.

- Greve JM, Les AS, Tang BT, Draney Blomme MT, Wilson NM, Dalman RL, Pelc NJ, Taylor CA. 2006. Allometric scaling of wall shear stress from mice to humans: quantification using cine phase-contrast MRI and computational fluid dynamics. *Am J Physiol Heart Circ Physiol* 291: H1700-1708.
- Hardeman MR, Goedhart PT, Dobbe JGG, Lettinga KP. 1994. Laser-Assisted Optical Rotational Cell Analyzer (Lorca) .1. A New Instrument for Measurement of Various Structural Hemorheological Parameters. *Clinical Hemorheology* 14: 605-618.
- Herscher CJ, Rega AF. 1996. Pre-steady-state kinetic study of the mechanism of inhibition of the plasma membrane Ca(2+)-ATPase by lanthanum. *Biochemistry* 35: 14917-14922.
- Iolascon A, Miraglia del Giudice E, Perrotta S, Alloisio N, Morle L, Delaunay J. 1998. Hereditary spherocytosis: from clinical to molecular defects. *Haematologica* 83: 240-257.
- Jakupec MA, Unfried P, Keppler BK. 2005. Pharmacological properties of cerium compounds. *Rev Physiol Biochem Pharmacol* 153: 101-111.
- Ji YJ, Xiao B, Wang ZH, Cui MZ, Lu YY. 2000. The suppression effect of light rare earth elements on proliferation of two cancer cell lines. *Biomed Environ Sci* 13: 287-292.
- Kameneva MV, Antaki JF, Borovetz HS, Griffith BP, Butler KC, Yeleswarapu KK, Watach MJ, Kormos RL. 1995. Mechanisms of red blood cell trauma in assisted circulation. Rheologic similarities of red blood cell transformations due to natural aging and mechanical stress. *ASAIO J* 41: M457-460.
- Kayar E, Mat F, Meiselman HJ, Baskurt OK. 2001. Red blood cell rheological alterations in a rat model of ischemia-reperfusion injury. *Biorheology* 38: 405-414.
- Kunt T, Schneider S, Pftzner A, Goitum K, Engelbach M, Schauf B, Beyer J, Forst T. 1999. The effect of human proinsulin C-peptide on erythrocyte deformability in patients with Type I diabetes mellitus. *Diabetologia* 42: 465-471.
- Kuypers FA. 1998. Red cell membrane damage. *J Heart Valve Dis* 7: 387-395.
- Martin RB, Richardson FS. 1979. Lanthanides as probes for calcium in biological systems. *Q Rev Biophys* 12: 181-209.
- McMillan DE, Utterback NG, Mitchell TP. 1983. Doublet formation of diabetic erythrocytes as a model of impaired membrane viscous deformation. *Microvasc Res* 26: 205-220.
- Mohandas N. 1992. Molecular basis for red cell membrane viscoelastic properties. *Biochem Soc Trans* 20: 776-782.
- Mohandas N, Chasis JA. 1993. Red blood cell deformability, membrane material properties and shape: regulation by transmembrane, skeletal and cytosolic proteins and lipids. *Semin Hematol* 30: 171-192.
- Mohandas N, Chasis JA, Shohet SB. 1983. The influence of membrane skeleton on red cell deformability, membrane material properties, and shape. *Semin Hematol* 20: 225-242.
- Mohandas N, Clark MR, Jacobs MS, Shohet SB. 1980. Analysis of factors regulating erythrocyte deformability. *J Clin Invest* 66: 563-573.
- Mohandas N, Shohet SB. 1981. The role of membrane-associated enzymes in regulation of erythrocyte shape and deformability. *Clin Haematol* 10: 223-237.
- Nash GB, Gratzer WB. 1993. Structural determinants of the rigidity of the red cell membrane. *Biorheology* 30: 397-407.

- Nevaril CG, Lynch EC, Alfrey CP, Jr., Hellums JD. 1968. Erythrocyte damage and destruction induced by shearing stress. *J Lab Clin Med* 71: 784-790.
- Numata T, Shimizu T, Okada Y. 2007. TRPM7 is a stretch- and swelling-activated cation channel involved in volume regulation in human epithelial cells. *Am J Physiol Cell Physiol* 292: C460-467.
- Orear EA, Udden MM, Farmer JA, McIntire LV, Lynch EC. 1984. Increased Intracellular Calcium and Decreased Deformability of Erythrocytes from Prosthetic Heart-Valve Patients. *Clinical Hemorheology* 4: 461-471.
- Romero P.J., Romero E.A. 1999. Effect of cell ageing on Ca²⁺ influx into human red cells. *Cell Calcium*.26.131-7.
- Sakota D, Sakamoto R, Sobajima H, Yokoyama N, Waguri S, Ohuchi K, Takatani S. 2008. Mechanical damage of red blood cells by rotary blood pumps: selective destruction of aged red blood cells and subhemolytic trauma. *Artif Organs* 32: 785-791.
- Sandza JG, Jr., Clark RE, Weldon CS, Sutera SP. 1974. Subhemolytic trauma of erythrocytes: recognition and sequestration by the spleen as a function of shear. *Trans Am Soc Artif Intern Organs* 20 B: 457-462.
- Smith L, Hochmuth RM. 1982. Effect of wheat germ agglutinin on the viscoelastic properties of erythrocyte membrane. *J Cell Biol* 94: 7-11.
- Sneddon J. 1987. Action of di- and tri-valent cations on calcium-activated K⁺-efflux in rat erythrocytes. *Biochem Pharmacol* 36: 3723-3730.
- Sun HY, Lin H, Cao Y, Li R, Wang K, Chen R. 1995. Tb³⁺ binding to human erythrocyte spectrin resulting in conformation change and aggregation. *J Inorg Biochem* 59: 29-37.

2KAYNAKLAR

- Ahima RS, Dushay J, Flier SN, et al. (1997). Leptin accelerates the onset of puberty in normal female mice. *J Clin Invest*, 40 99: 391-395.
- Aslan K, Serdar Z, Tokullugil H.A. (2004). Multifonksiyonel hormon: leptin. *Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 30: 113-118.
- Bandini LG, Must A, Naumova EN, Anderson S, Caprio S, Spadano-Gasbarro JI, Dietz WH. (2008). Change in leptin, body composition and other hormones around menarche--a visual representation. *Acta Paediatr.* 97(10): 1454-1459
- Banks WA, Neihoff ML, Martin D, Farrell CL. (2002). Leptin transport across the blood brain barrier of the Koletsky rat is not mediated by a product of the leptin receptor gene. *Peptides*, 950: 130-136.
- Bouloumie A, Dresler HCA, Lafontan M. (1998). Leptin, the product of the Ob gene, promotes angiogenesis. *Circ Res.* 83: 1059-1066.
- Brabant G, Horn R, Mayr M, Wurster U, Schnabel D, Heidenreich F. (2000). Free and protein bound leptin are distinct and independently controlled factors in energy regulation. *Diabetologia*, 43; 438-42.
- Breslow MJ1, Min-Lee K, Brown DR, Chacko VP, Palmer D, Berkowitz DE. (1999). Effect of leptin deficiency on metabolic rate in ob/ob mice. *J Physiol*, 276: 443-449.

- Bursaç BN, Vasiljević AD, Nestorović NM, Veličković NA, Vojnović Milutinović DD, Matić GM, (2014). High-fructose diet leads to visceral adiposity and hypothalamic leptin resistance in male rats do glucocorticoids play a role? *J Nutr Biochem.* 25(4): 446-455
- Buyukguzel E. (2013). Protein oksidasyonun biyokimyasal ve moleküler mekanizması. *Karaelmas Fen ve Mühendislik Dergisi.* 3(1):40-51.
- Büyüksulu N, Yiğitbaşı T. (2015). Reaktif oksijen türleri ve obezitede oksidatif stres. *Journal of Marmara University Institute of Health Sciences.* 5(3):197-203.
- Comba A, et al. (2014). Leptin ve metabolik etkileri. *YYU Veteriner Fakültesi Dergisi.* 25(3):87-91.
- Correia ML, Haynes WG. (2004). Leptin, obesity and cardiovascular disease. *Curr Opin Nephrol Hypertens,* 13: 215-223.
- Daniel P, Denis G, Baskin D, Michael WS. (2002). Leptin and Insulin Action in the Central Nervous System. *Nutr Rev,* 60: 20–9.
- Fantuzzi G, Faggioni R. (2000). Leptin in the regulation of immunity, inflammation, and hematopoiesis. *J Leukoc Biol.* 68(4): 437-46
- Friedman JM. (1997). Role of leptin and its receptors in the control of body weight. In: (Blum WF, Kiess W & Rascher W eds.) *Leptin-the voice of adipose tissue.* Johann Ambrosius Barth Verlag, Germany. 3-22.
- Friedman JM, (2011). Leptin and the regulation of body weight. *Keio J Med.* 60(1): 1-9
- Hekimoğlu A. (2006). Leptin ve fizyopatolojik olaylardaki rolü. *Dicle Tıp Dergisi.* 33(4):259-267.
- Hyeong-Kyu P, (2015). Rexford S. A, Physiology of leptin: energy homeostasis, neuroendocrine function and metabolism. *Metabolism.* (1) 64: 24-34
- Gülle K, Uyanıkgil Y, Karaöz E. (2009). Sıçan midesinde leptin ekspresyonunun immunohistokimyasal olarak gösterilmesi. *Ege tıp dergisi,* 48: 001-006
- Gültürk S, İmir G. (2006). Leptin ve nöroendokrin düzenleme. *ADÜ Tıp Fakültesi Dergisi.* 7(3):49-54.
- Gültürk S, Demirkazık A. (2007). Leptin ve diyabet. *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi.* 29:35-40.
- Gaige S, Abysique A, Bouvier M. (2003). Effects of leptin on rat intestinal motility. *J Physiol,* 546: 267-277.
- Iwaniec UT, Heaney RP, Cullen DM, Yee JA. (1998). Leptin increases the number of mineralized bone nodules in vitro. *J Bone Miner Res.* 13: 2-12.
- Kalil GZ, Haynes WG. (2012). Sympathetic nervous system in obesity-related hypertension: mechanisms and clinical implications. *Hypertens Res.* Jan; 35(1): 4-16.
- Kolaczynski JW, et al. (1996). Acute and chronic effects of insulin on leptin production in humans: Studies in vivo and in vitro (abstract). *Diabetes.* 45(5):699-701.
- Kos K, Wong S, Tan B, Gummesson A, Jernas M, Franck N, Kerrigan D, Nystrom FH, Carlsson LM, Randeva HS, Pinkney JH, Wilding JP. (2009). Regulation of the fibrosis and angiogenesis promoter SPARC/osteonectin in human adipose tissue by weight change, leptin, insulin, and glucose. *Diabetes.* 58(8): 1780-1788.
- Krotkiewski M. (2002). Thyroid hormones in the pathogenesis and treatment of obesity. *Eur J Pharmacol.* 440(2-3): 85-98.
- Kume K, Satomura K, Nishisho S, et al. (2002). Potential role of leptin in endochondral ossification. *J Histochem Cytochem.* 50: 159-169.

- La Cava A, Matarese G. (2004). The weight of leptin in immunity. *Nature Reviews Immunology*. 4(5):371-379.
- Laharrague P, Larrouy D. (1998). High expression of leptin by human bone marrow adipocytes in primary culture. *FASEB J*, 12: 747-753.
- Laharrague P, Truel N, Fontanilles AM, Corberand JX, Pénicaud L, Casteilla L, (2000). Regulation by cytokines of leptin expression in human bone marrow adipocytes. *Horm Metab Res*. 32(10): 381-385
- Lönnqvist F, et al. (1997). Relationship between circulating leptin and peripheral fat distribution in obese subjects. *International Journal of Obesity*. 21(4):255-260.
- Mackey-Lawrence N M, Petri W A, (2012). Leptin and mucosal immunity. *Mucosal Immunol*. 5(5): 472-479
- Mantzoros CS, Flier JS, Rogol AD. (1997). A longitudinal assessment of hormonal and physical alterations during normal puberty in boys. Rising leptin levels may signal the onset of puberty. *J Clin Endocrinol Metab*. 82: 1066-1070
- Marcin K. (2002). Thyroid hormones in the pathogenesis and treatment of obesity. *Eur J Phar*, 440: 85-98.
- Martin GM Jr, Megan GY. (2013). *Handbook of Biologically Active Peptides*. Chapter 152;1129-1133.
- Matkovic V, Ilich JZ, Skugor M, et al. (1997). Leptin is inversely related to age at menarche in human females. *J Clin Endocrinol Metab*. 82: 3239-3245.
- Medina-Gomez G, Calvo RM, Obregon MJ. (2008). Thermogenic effect of triiodothyroacetic acid at low doses in rat adipose tissue without adverse side effects in the thyroid axis. *Am J Physiol Endocrinol Metab*. 294(4): 688-697
- Mistry AM, Swick A, Romsos DR. (1999). Leptin alters metabolic rates before acquisition of its anorectic effect in developing neonatal mice. *Am J Physiol*, 277: R742-R747.
- Ostlund RE, Yang JW, Klein S, Gingerich R. (1996). Relation between plasma leptin concentration and body fat, gender, diet, age and metabolic covariates. *J Clin Endocrinol Metab*. 81: 3909–13
- Özen ŞV, Özen G. (2011). Leptin hormone: Relationship with exercise and obesity. *Sport Sciences*. 6(2):114-127.
- Pelleymounter MA, Cullen MJ, Baker MB, Hecht R, Winters D, Boone T, Collins F. (1995). Effects of the obese gene product on body weight regulation in ob/ob mice. *Science*, 269: 540-3.
- Trinh I, Boulianne GL. (2013). Modeling obesity and its associated disorders in *Drosophila*. *American Physiological Society*. 28(2):117-124.
- Tritos NA, Mantzoros CS. (1997). Leptin; its role in obesity and beyond. *Diabetologia*, 40:1371-1379.
- Saleri R, Giustina A, Tamanini C, et al. (2004). Leptin stimulates growth hormone secretion via a direct pituitary effect combined with a decreased somatostatin tone in a median eminence-pituitary perfusion study. *Neuroendocrinology*, 79: 221-228.
- Schubring C, Blum W F, Kratzsch Z, Deutscher J, Kiess W. (2000). Leptin, the ob gene product, in female health and disease. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*. 88: 121-127.
- Scott B. Baver, Kevin Hope, Shannon Guyot, Christian Bjørbaek, Catherine Kaczorowski, and Kristen M. (2014). Leptin Modulates the Intrinsic Excitability of AgRP/NPY Neurons in the Arcuate Nucleus of the Hypothalamus. *The Journal of Neuroscience*, 34(16): 5486-5496
- Semerci CN. (2004). Obezite ve genetik. *Gülhane Tıp Dergisi*. 46 (4): 353-359.
- Spitzweg C, Heufelder AE. (1997). More clues from fat mice: leptin acts as an opponent of the hypothalamic neuropeptide Y system. *Eur J Endocrinol*, 136:590–1.

Wang WJ1, Yeung HY, Chu WC, Tang NL, Lee KM, Qiu Y, Burwell RG, Cheng JC. (2011). Top theories for the etiopathogenesis of adolescent idiopathic scoliosis J Pediatr Orthop, 31: 14–27.

Wong-ekkabut J, et al. (2007). Effect of lipid peroxidation on the properties of lipid bilayers: A molecular dynamics study. Biophysical Journal. 93(12):4225-4236.

Yiğitbaşı T ve ark. (2010). Obez hastalarda büyüme hormonu, leptin, amilin, glukagon benzeri peptid-1 seviyeleri ile insülin direnci arasındaki ilişki. Türk Biyokimya Dergisi. 35(3):177- 182.

Zhang Y, Proenca R, Maffei M, Barone M, Leopold L, Friedman JM. (1994). Positional cloning of the mouse obese gene and its human homologue. Nature, 372:425-32.

Zhang F, Basinski MB, Beals JM, et al. (1997). Crystal structure of the obese protein leptin-E100. Nature, 387:206-209.

3KAYNAKLAR

ADA (American Diabetes Association Professional Practice Committee) 2024. 2. “Diagnosis and Classification of Diabetes: Standards of Care in Diabetes”, Diabetes Care, 47(1), 20-42.

Ahrén, B. (2011). GLP-1 for type 2 diabetes. Experimental cell research, 317(9), 1239-1245.

Alam, R., Khan, S., & Salman, K. A. (2013). MDA and Antioxidants Status in Type 2 Diabetes Mellitus. National Journal of Integrated Research in Medicine, 4(6).

Asmat, U., Abad, K., & Ismail, K. (2016). Diabetes mellitus and oxidative stress—A concise review. Saudi pharmaceutical journal, 24(5), 547-553.

Buse, J. B., Wexler, D. J., Tsapas, A., Rossing, P., Mingrone, G., Mathieu, C., ... & Davies, M. J. (2020). 2019 update to: management of hyperglycemia in type 2 diabetes, 2018. A consensus report by the American Diabetes Association (ADA) and the European Association for the Study of Diabetes (EASD). Diabetes care, 43(2), 487-493.

Buyukaydin, B., Ozer, O. F., Ozder, A., & Yildiz, C. (2023). The changes of oxidative stress markers and vitamin E in patients with diabetes using SGLT-2 inhibitors. International Journal of Medical Biochemistry, 6(3).

Chao, E. C. (2014). SGLT-2 inhibitors: a new mechanism for glycemic control. Clinical Diabetes, 32(1), 4-11.

Chong, K., Chang, J. K. J., & Chuang, L. M. (2024). Recent advances in the treatment of type 2 diabetes mellitus using new drug therapies. The Kaohsiung Journal of Medical Sciences, 40(3), 212-220.

Collins L, Costello RA. Glucagon-Like Peptide-1 Receptor Agonists. [Updated 2024 Feb 29]. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2024 Jan-. Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK551568/>

Donath MY. Targeting inflammation in the treatment of type 2 diabetes: time to start. Nat Rev Drug Discov 2014; 13: 465–476.

Drucker, D. J., & Nauck, M. A. (2006). The incretin system: glucagon-like peptide-1 receptor agonists and dipeptidyl peptidase-4 inhibitors in type 2 diabetes. The Lancet, 368(9548), 1696-1705.

Durmuş, E., Aypak, C., & Görpelioğlu, S. 2018. “Tip 2 Diyabet Hastalarında Kronik İnflamasyon Belirteci Olarak Lökosit Sayımı”, Ankara Med J, 1(4), 253-259.

- Elsawy, M., & Emara, E. (2016). The impact of ghrelin on oxidative stress and inflammatory markers on the liver of diabetic rats. *Tanta Medical Journal*, 44(4), 163.
- Ergul Erkeç, O., Huyut, Z., Acikgoz, E., & Huyut, M. T. (2024). Effects of exogenous ghrelin treatment on oxidative stress, inflammation and histological parameters in a fat-fed streptozotocin rat model. *Archives of Physiology and Biochemistry*, 1-11.
- Faselis, C., Katsimardou, A., Imprialos, K., Deligkaris, P., Kallistratos, M., & Dimitriadis, K. (2020). Microvascular complications of type 2 diabetes mellitus. *Current vascular pharmacology*, 18(2), 117-124.
- Fox, S., Rompolski K. (2019). *Human Physiology 15th Edition McGraw Hill*; 15th edition, New York.
- Gager, G. M., von Lewinski, D., Sourij, H., Jilma, B., Eyileten, C., Filipiak, K., ... & Siller-Matula, J. M. (2021). Effects of SGLT-2 inhibitors on ion homeostasis and oxidative stress associated mechanisms in heart failure. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 143, 112169.
- Giacco, F., & Brownlee, M. (2010). Oxidative stress and diabetic complications. *Circulation research*, 107(9), 1058-1070.
- Halim, M., & Halim, A. (2019). The effects of inflammation, aging and oxidative stress on the pathogenesis of diabetes mellitus (type 2 diabetes). *Diabetes & metabolic syndrome: clinical research & reviews*, 13(2), 1165-1172.
- Hall, John E.. *Guyton and Hall textbook of medical physiology*, 14th international edition,. 14 Philadelphia: Elsevier, 2021.
- Hasan, F. M., Alsahli, M., & Gerich, J. E. (2014). SGLT-2 inhibitors in the treatment of type 2 diabetes. *Diabetes research and clinical practice*, 104(3), 297-322.
- Johansen, J. S., Harris, A. K., Rychly, D. J., & Ergul, A. (2005). Oxidative stress and the use of antioxidants in diabetes: linking basic science to clinical practice. *Cardiovascular diabetology*, 4, 1-11.
- Katsarou, A., Gudbjörnsdóttir, S., Rawshani, A., Dabelea, D., Bonifacio, E., Anderson, B. J., ... & Lernmark, Å. (2017). Type 1 diabetes mellitus. *Nature reviews Disease primers*, 3(1), 1-17.
- Khan, R. M. M., Chua, Z. J. Y., Tan, J. C., Yang, Y., Liao, Z., & Zhao, Y. (2019). From pre-diabetes to diabetes: diagnosis, treatments and translational research. *Medicina*, 55(9), 546.
- Khoo, C. M., Deerochanawong, C., Chan, S. P., Matawaran, B., Sheu, W. H. H., Chan, J., ... & Pollock, C. (2021). Use of sodium-glucose co-transporter-2 inhibitors in Asian patients with type 2 diabetes and kidney disease: An Asian perspective and expert recommendations. *Diabetes, Obesity and Metabolism*, 23(2), 299-317.
- Li, S., Vandvik, P. O., Lytvyn, L., Guyatt, G. H., Palmer, S. C., Rodriguez-Gutierrez, R., ... & Mustafa, R. A. (2021). SGLT-2 inhibitors or GLP-1 receptor agonists for adults with type 2 diabetes: a clinical practice guideline. *bmj*, 373.
- Luc, K., Schramm-Luc, A., Guzik, T. J., & Mikolajczyk, T. P. (2019). Oxidative stress and inflammatory markers in prediabetes and diabetes. *Journal of Physiology & Pharmacology*, 70(6).
- Lukic, N., Macvanin, M. T., Gluovic, Z., Rizzo, M., Radak, D., Suri, J. S., & Isenovic, E. R. (2024). SGLT-2 inhibitors: the next-generation treatment for type 2 diabetes mellitus. *Current Medicinal Chemistry*, 31(30), 4781-4806.
- Lupsa, B. C., & Inzucchi, S. E. (2018). Use of SGLT-2 inhibitors in type 2 diabetes: weighing the risks and benefits. *Diabetologia*, 61(10), 2118-2125.

Magliano DJ, Boyko EJ; IDF Diabetes Atlas 10th edition scientific committee. IDF DIABETES ATLAS [Internet]. 10th edition. Brussels: International Diabetes Federation; 2021. Chapter 1, What is diabetes? Available from: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK581938/> Son erişim tarihi: 08.11.2024

Meier, J. J. (2012). GLP-1 receptor agonists for individualized treatment of type 2 diabetes mellitus. *Nature Reviews Endocrinology*, 8(12), 728-742.

Nauck, M. A., Quast, D. R., Wefers, J., & Meier, J. J. (2021). GLP-1 receptor agonists in the treatment of type 2 diabetes—state-of-the-art. *Molecular metabolism*, 46, 101102.

Ortiz-Martínez, M., González-González, M., Martagón, A. J., Hlavinka, V., Willson, R. C., & Rito-Palomares, M. (2022). Recent developments in biomarkers for diagnosis and screening of type 2 diabetes mellitus. *Current diabetes reports*, 22(3), 95-115.

Pitkanen OM, Martin JM, Hallman M, Akerblom HK, Sariola H, Andersson SM. Free radical activity during development of insulin dependent diabetes mellitus in the rat. *Life Sci* 1992;50(5):335-9.

Pitsavos, C., Tampourlou, M., Panagiotakos, D. B., Skoumas, Y., Chrysohoou, C., Nomikos, T., & Stefanadis, C. 2007. "Association between low-grade systemic inflammation and type 2 diabetes mellitus among men and women from the ATTICA study", *The review of diabetic studies: RDS*, 4(2), 98.

Pizzino, G., Irrera, N., Cucinotta, M., Pallio, G., Mannino, F., Arcoraci, V., ... & Bitto, A. (2017). Oxidative stress: harms and benefits for human health. *Oxidative medicine and cellular longevity*, 2017(1), 8416763.

Sabaner, M.C. 2019 . "Hiperreflektif noktalar tespit edilen diyabetik retinopatili hastalarda oksidatif, antioksidatif belirteçlerin ve inflamatuvar sitokinlerin değerlendirilmesi", AFSU. <https://acikerisim.afsu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12933/94> Son erişim tarihi : 4 Mayıs 2024.

Sattar, N., Lee, M. M., Kristensen, S. L., Branch, K. R., Del Prato, S., Khurmi, N. S., ... & Gerstein, H. C. (2021). Cardiovascular, mortality, and kidney outcomes with GLP-1 receptor agonists in patients with type 2 diabetes: a systematic review and meta-analysis of randomised trials. *The lancet Diabetes & endocrinology*, 9(10), 653-662.

Sfairopoulos, D., Liatis, S., Tigas, S., & Liberopoulos, E. (2018). Clinical pharmacology of glucagon-like peptide-1 receptor agonists. *Hormones*, 17, 333-350.

Sheng, T., & Yang, K. (2008). Adiponectin and its association with insulin resistance and type 2 diabetes. *Journal of genetics and genomics*, 35(6), 321-326.

Soydan, A. 2015. "Kronik İnflamasyon ve İnsülin Direnci İlişkisi", *Türkiye Klinikleri J Pharmacol-Special Topics*, 3(3):1-7.

Tahara, A., Kurosaki, E., Yokono, M., Yamajuku, D., Kihara, R., Hayashizaki, Y., ... & Shibasaki, M. (2013). Effects of SGLT-2 selective inhibitor ipragliflozin on hyperglycemia, hyperlipidemia, hepatic steatosis, oxidative stress, inflammation, and obesity in type 2 diabetic mice. *European journal of pharmacology*, 715(1-3), 246-255.

Tiwari, B. K., Pandey, K. B., Abidi, A. B., & Rizvi, S. I. (2013). Markers of oxidative stress during diabetes mellitus. *Journal of biomarkers*, 2013(1), 378790.

Unnikrishnan, R., Pradeepa, R., Joshi, S. R., & Mohan, V. (2017). Type 2 diabetes: demystifying the global epidemic. *Diabetes*, 66(6), 1432-1442.

Verdile, G., Keane, K. N., Cruzat, V. F., Medic, S., Sabale, M., Rowles, J., ... & Newsholme, P. (2015). Inflammation and oxidative stress: the molecular connectivity between insulin resistance, obesity, and Alzheimer's disease. *Mediators of inflammation*, 2015(1), 105828.

- Viigimaa, M., Sachinidis, A., Toumpourleka, M., Koutsampasopoulos, K., Alliksoo, S., & Titma, T. (2020). Macrovascular complications of type 2 diabetes mellitus. *Current vascular pharmacology*, 18(2), 110-116.
- Wang, C., Guan, Y., & Yang, J. (2010). Cytokines in the progression of pancreatic β -cell dysfunction. *International journal of endocrinology*, 2010(1), 515136.
- Wang, W., Wang, Q., Qi, X., Gurney, M., Perry, G., Volkow, N. D., ... & Xu, R. (2024). Associations of semaglutide with first-time diagnosis of Alzheimer's disease in patients with type 2 diabetes: Target trial emulation using nationwide real-world data in the US. *Alzheimer's & Dementia*.
- WHO (World Health Organization), (2016). Global report on diabetes. https://iris.who.int/bitstream/handle/10665/204871/9789241565257_eng.pdf Son erişim tarihi: 24.11.2024
- Wondmkun, Y. T. (2020). Obesity, insulin resistance, and type 2 diabetes: associations and therapeutic implications. *Diabetes, Metabolic Syndrome and Obesity*, 3611-3616.
- Xu, B., Li, S., Kang, B., & Zhou, J. (2022). The current role of sodium-glucose cotransporter 2 inhibitors in type 2 diabetes mellitus management. *Cardiovascular diabetology*, 21(1), 83.
- Yao, H., Zhang, A., Li, D., Wu, Y., Wang, C. Z., Wan, J. Y., & Yuan, C. S. (2024). Comparative effectiveness of GLP-1 receptor agonists on glycaemic control, body weight, and lipid profile for type 2 diabetes: systematic review and network meta-analysis. *bmj*, 384.
- Young, C. F., Farnoudi, N., Chen, J., & Shubrook, J. H. (2023). Exploring SGLT-2 Inhibitors: Benefits beyond the Glucose-Lowering Effect—What Is New in 2023?. *Endocrines*, 4(3), 630-655.
- Zatterale, F., Longo, M., Naderi, J., Raciti, G. A., Desiderio, A., Miele, C., & Beguinot, F. (2020). Chronic adipose tissue inflammation linking obesity to insulin resistance and type 2 diabetes. *Frontiers in physiology*, 10, 1607.

4KAYNAKLAR

- Abalovich M, Amino N, Barbour LA, et al. (2007). Management of thyroid dysfunction during pregnancy and postpartum: an endocrine society clinical practice guideline. *J Clin Endocrinol Metab*, 92(suppl-8):s1-47.
- American College of Obstetrics and Gynecology. (2002). ACOG practice bulletin. Thyroid disease in pregnancy. Number 37, August 2002. *American College of Obstetrics and Gynecology. Int J Gynaecol Obstet*, 79(2):171-80.
- Andersen S, Bruun NH, Pedersen KM, Laurberg P. (2003). Biologic variation is important for interpretation of thyroid function tests. *Thyroid*, 13(11):1069-78.
- Anselmo J, Cao D, Karrison T, Weiss RE, Refetoff S. (2004). Fetal loss is associated with excess thyroid hormone exposure. *JAMA*, 292(6):691-5.
- Beardsall K, Ogilvy-Stuart AL. (2004). Congenital hypothyroidism. *Current Paediatrics*, 14(5):422-9.
- Brent GA. (2007). Diagnosing thyroid dysfunction in pregnant women: is case finding enough? *J Clin Endocrinol Metab*, 92(1):39-41.
- Burrow GN. (1985). The management of thyrotoxicosis in pregnancy. *N Engl J Med*, 313(9):562-5.
- Casey BM, Dashe JS, Wells CE, McIntire DD, Byrd W, Leveno KJ, Cunningham FG. (2005). Subclinical hypothyroidism and pregnancy outcomes. *Obstet Gynecol*, 105(2):239-45.
- Casey BM. (2006). Subclinical hypothyroidism and pregnancy. *Obstet Gynecol Surv*, 61(6):415-20.

- Casey BM, Leveno KJ. (2006). Thyroid disease in pregnancy. *Obstet Gynecol*, 108(5):1283-92.
- Canaris GJ, Manowitz NR, Mayor G, Ridgway EC. (2000). The Colorado thyroid disease prevalence study. *Arch Intern Med*, 160(4):526-34.
- Fisher DA. (1997). Fetal thyroid function: diagnosis and management of fetal thyroid disorders. *Clin Obstet Gynecol*, 40(1):16-31.
- Gharib H, Tuttle RM, Baskin HJ, Fish LH, Singer PA, McDermott MT. (2005). Consensus statement: subclinical thyroid dysfunction: a joint statement on management from The American Association of Clinical Endocrinologists, The American Thyroid Association, and The Endocrine Society. *J Clin Endocrinol Metab*, 90(1):581-5.
- Gharib, H., Papini, E., Paschke, R., Duick, D. S., Valcavi, R., Hegedüs, L., ... & (2010). AACE/AME/ETA Task Force on Thyroid Nodules. American Association of Clinical Endocrinologists, Associazione Medici Endocrinologi, and European Thyroid Association medical guidelines for clinical practice for the diagnosis and management of thyroid nodules: executive summary of recommendations. *Journal of endocrinological investigation*, 33, 287-291.
- Girling JC. (2006). Thyroid disorders in pregnancy. *Curr Obstet Gynecol*, 16(1):539-47.
- Glinoe D, De Nayer P, Delange F, et al. (1995). A randomized trial for the treatment of mild iodine deficiency during pregnancy: Maternal and neonatal effects. *J Clin Endocrinol Metab*, 80(1):258-69.
- Glinoe D. (2003). Management of hypo-and hyperthyroidism during pregnancy. *Growth Horm IGF Res*, 13 Suppl A: S45-54.
- Glinoe D. (2004a). Thyroid regulation and dysfunction in pregnant patients. *Thyroid*, 14(3):234-45.
- Glinoe D. (2004b). The regulation of thyroid function during normal pregnancy: importance of the iodine nutrition status. *Best Pract Res Clin Endocrinol Metab*, 18:133-52.
- Haddow JE, Palomaki GE, Allan WC, et al. (1999). Maternal thyroid deficiency during pregnancy and subsequent neuropsychological development of the child. *N Engl J Med*, 341(8):549-55.
- Kayaalp SO (2002). (Editör). Rasyonel Tedavi Yönünden Tıbbi Farmakoloji. In: Kayaalp OS. Gürlek A. Tiroid hormonları, anti-tiroid ilaçlar, tirotropin ve tirotropin salıverici hormon. 10'uncu Baskı, Ankara: Hacettepe-TAŞ, 1252-71.
- Klein RZ, Haddow JE, Faix JD, Brown RS, Hermos RJ, Pulkkinen A, Mitchell ML. (1991). Prevalance of thyroid deficiency in pregnant women. *Clin Endocrinol (Oxf)*, 35(1):41-6.
- Lao TT, (2005). Thyroid disorder in pregnancy. *Curr Opinion Obstet Gynecol*, 17(2):123-7.
- Lazarus JH. (2002). Thyroid dysfunction: reproduction and postpartum thyroiditis. *Semin Reprod Med*, 20(4):381-8.
- LeBeau SO, Mandel SJ. (2006). Thyroid disorders during pregnancy. *Endocrinol Metab Clin North Am*, 35:117-36.
- Leung AS, Millar LK, Koonings PP, Montoro M, Mestman JH. (1993). Perinatal outcome in hypothyroid pregnancies. *Obstet Gynecol*, 81(3):349-53.
- Mestman JH. (2004). Hyperthyroidism in pregnancy. *Best Pract Res Clin Endocrinol Metab*. 18(2):267-88.
- Neale D, Burrow G. (2004). Thyroid disease in pregnancy. *Obstet Gynecol Clin North Am*, 31(4):893-905.
- Pop VJ, Kuijpers JL, Van Baar AL, et al. (1999). Low maternal free thyroxine concentrations during early pregnancy are associated with impaired psychomotor development in early infancy. *Clin Endocrinol (Oxf)*, 50(2):149-55.

Pop VJ, Brouwers EP, Vader HL, Vulsma T, van Baar AL, de Vijlder JJ. (2003). Maternal hypothyroxinaemia during early pregnancy and subsequent child development: a 3-year follow-up study. *Clin Endocrinol (Oxf)*, 59(3):282-8.

Saranac L, Zivanovic S, Bjelakovic B, Stamenkovic H, Novak M, Kamenov B. (2011). Why is the thyroid so prone to autoimmune disease? *Horm Res Paediatr*, 75(3):157-65.

Speroff L, Fritz MA (Editors). (2005). *Clinical gynecologic endocrinology and infertility*. In: *Reproduction and the thyroid*. 7th Edition, Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins, 805-23.

Susan J, Mandel SC, David SC. (2001). The use of antithyroid drugs in pregnancy and lactation. *J Clin Endocrinol Metab*, 86(6):2354-9.

Türkiye Endokrinoloji ve Metabolizma Derneği, (2012). *Tiroid Hastalıkları Tanı ve Tedavi Kılavuzu*, 1. Baskı, Galenos Yayınevi, İstanbul.

Wasserstrum N, Anania CA. (1995). Perinatal consequences of maternal hypothyroidism in early pregnancy and inadequate replacement *Clin Endocrinol (Oxf)*, 42(4):353-8.

Wier FA, Farley CL. (2006). Clinical controversies in screening women for thyroid disorders during pregnancy. *J Midwifery Womens Health*, 51(3):152-8.

Weetman AP. (1999). Immunology of pregnancy. *Thyroid*, 9(7):643-6.

5 KAYNAKLAR

Arnold, M., Singh, D., Laversanne, M., Vignat, J., Vaccarella, S., Meheus, F., ... & Bray, F. (2022). Global burden of cutaneous melanoma in 2020 and projections to 2040. *JAMA dermatology*, 158(5), 495-503.

Balda, A., Wani, I., Roohi, T. F., Krishna, K. L., Mehdi, S., Nadiga, A. P., ... & Baig, M. A. I. (2023). Psoriasis and skin cancer—Is there a link?. *International Immunopharmacology*, 121, 110464.

Battista, T., Gallo, L., Martora, F., Fattore, D., Potestio, L., Cacciapuoti, S., ... & Megna, M. (2024). Biological Therapy for Psoriasis in Cancer Patients: An 8-Year Retrospective Real-Life Study. *Journal of Clinical Medicine*, 13(7), 1940.

Benjamin, C. L., & Ananthaswamy, H. N. (2007). p53 and the pathogenesis of skin cancer. *Toxicology and applied pharmacology*, 224(3), 241-248.

Bray, F., Laversanne, M., Sung, H., Ferlay, J., Siegel, R. L., Soerjomataram, I., & Jemal, A. (2024). Global cancer statistics 2022: GLOBOCAN estimates of incidence and mortality worldwide for 36 cancers in 185 countries. *CA: a cancer journal for clinicians*, 74(3), 229-263.

Bridge, J. A., Lee, J. C., Daud, A., Wells, J. W., & Bluestone, J. A. (2018). Cytokines, chemokines, and other biomarkers of response for checkpoint inhibitor therapy in skin cancer. *Frontiers in medicine*, 5, 351.

Brochez, L., Volkmer, B., Hoorens, I., Garbe, C., Röcken, M., Schüz, J., ... & Boonen, B. (2024). Skin cancer in Europe today and challenges for tomorrow. *Journal of the European Academy of Dermatology and Venereology*.

- Butrón-Bris, B., Daudén, E., & Rodríguez-Jiménez, P. (2021). Psoriasis therapy and skin cancer: a review. *Life*, 11(10), 1109.
- Chen, A. Y., Wolchok, J. D., & Bass, A. R. (2021). TNF in the era of immune checkpoint inhibitors: friend or foe?. *Nature Reviews Rheumatology*, 17(4), 213-223.
- Costache, D. O., Blejan, H., Poenaru, M., & Costache, R. S. (2023). Skin cancer correlations in psoriatic patients. *Cancers*, 15(9), 2451.
- de Carvalho Braga, G., Francisco, G. R., & Bagatini, M. D. (2024). Current treatment of Psoriasis triggered by Cytokine Storm and future immunomodulation strategies. *Journal of Molecular Medicine*, 102(10), 1187-1198.
- De Gruijl, F. R., & Tensen, C. P. (2018). Pathogenesis of skin carcinomas and a stem cell as focal origin. *Frontiers in medicine*, 5, 165.
- Di Bartolomeo, L., Vaccaro, F., Irrera, N., Borgia, F., Li Pomi, F., Squadrito, F., & Vaccaro, M. (2023). Wnt signaling pathways: from inflammation to non-melanoma skin cancers. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(2), 1575.
- Ding, R., Lian, S. B., Tam, Y. C., & Oh, C. C. (2024). The cutaneous microbiome in skin cancer—A systematic review. *JDDG: Journal der Deutschen Dermatologischen Gesellschaft*, 22(2), 177-184.
- Dinter, L., Karitzky, P. C., Schulz, A., Wurm, A. A., Mehnert, M. C., Sergon, M., ... & Westphal, D. (2024). BRAF and MEK inhibitor combinations induce potent molecular and immunological effects in NRAS-mutant melanoma cells: Insights into mode of action and resistance mechanisms. *International Journal of Cancer*, 154(6), 1057-1072.
- Feehan, R. P., & Shantz, L. M. (2016). Molecular signaling cascades involved in nonmelanoma skin carcinogenesis. *Biochemical Journal*, 473(19), 2973-2994.
- Fecher, L. A., Amaravadi, R. K., & Flaherty, K. T. (2008). The MAPK pathway in melanoma. *Current opinion in oncology*, 20(2), 183-189.
- Galdiero, M. R., Marone, G., & Mantovani, A. (2018). Cancer inflammation and cytokines. *Cold Spring Harbor perspectives in biology*, 10(8), a028662.
- Ganzetti, G., Rubini, C., Campanati, A., Zizzi, A., Molinelli, E., Rosa, L., ... & Offidani, A. (2015). IL-17, IL-23, and p73 expression in cutaneous melanoma: a pilot study. *Melanoma Research*, 25(3), 232-238.
- Garbe, C., Forsea, A. M., Amaral, T., Arenberger, P., Autier, P., Berwick, M., ... & Brochez, L. (2024). Skin cancers are the most frequent cancers in fair-skinned populations, but we can prevent them. *European journal of cancer*, 204, 114074.
- Gerlini, G., Romagnoli, P., & Pimpinelli, N. (2005). Skin cancer and immunosuppression. *Critical reviews in oncology/hematology*, 56(1), 127-136.
- Greenberg, E. S., Chong, K. K., Huynh, K. T., Tanaka, R., & Hoon, D. S. (2014). Epigenetic biomarkers in skin cancer. *Cancer letters*, 342(2), 170-177.
- Han, M., Jung, Y. S., Kim, W. H., Cheon, J. H., & Park, S. (2018). Cancer risk in patients with intestinal Behçet's disease: a Nationwide population-based study. *Gut and liver*, 12(4), 433.
- Hashimoto, S., Hashimoto, A., Muromoto, R., Kitai, Y., Oritani, K., & Matsuda, T. (2022). Central roles of STAT3-mediated signals in onset and development of cancers: tumorigenesis and immunosurveillance. *Cells*, 11(16), 2618.

- Hayward, N. K. (2003). Genetics of melanoma predisposition. *Oncogene*, 22(20), 3053-3062.
- Holcman, M., & Sibilja, M. (2015). Mechanisms underlying skin disorders induced by EGFR inhibitors. *Molecular & cellular oncology*, 2(4), e1004969.
- Hu, J., Bian, Q., Ma, X., Xu, Y., & Gao, J. (2022). A double-edged sword: ROS related therapies in the treatment of psoriasis. *Asian Journal of Pharmaceutical Sciences*, 17(6), 798-816.
- Ke, Y., & Wang, X. J. (2021). TGF β signaling in photoaging and UV-induced skin cancer. *Journal of Investigative Dermatology*, 141(4), 1104-1110.
- Kshirsagar, S. J., Adhav, P. S., Laddha, U. D., Ganore, J. S., Pagar, C. S., & Bambal, V. R. (2025). Navigating psoriasis: From immune mechanisms to natural healing approaches. *International Immunopharmacology*, 144, 113626.
- Kunz, M. (2013). MicroRNAs in melanoma biology. *MicroRNA cancer regulation: advanced concepts, bioinformatics and systems biology tools*, 103-120.
- Lee, Y. S., Gu, H., Lee, Y. H., Yang, M., Kim, H., Kwon, O., ... & Kang, M. Y. (2024). Occupational Risk Factors for Skin Cancer: A Comprehensive Review. *Journal of Korean Medical Science*, 39(42).
- Lichtenberger, B. M., & Kasper, M. (2021). Cellular heterogeneity and microenvironmental control of skin cancer. *Journal of Internal Medicine*, 289(5), 614-628.
- Li, R., Luo, W., Chen, X., Zeng, Q., Yang, S., Wang, P., ... & Chen, A. (2024). An observational and genetic investigation into the association between psoriasis and risk of malignancy. *Nature Communications*, 15(1), 7952.
- Linares, M. A., Zakaria, A., & Nizran, P. (2015). Skin cancer. *Prim Care*, 42(4), 645-659.
- Madonna, G., Ullman, C. D., Gentilcore, G., Palmieri, G., & Ascierto, P. A. (2012). NF- κ B as potential target in the treatment of melanoma. *Journal of translational medicine*, 10, 1-8.
- Mansilla-Polo, M., & Morgado-Carrasco, D. (2024). Biologics Versus JAK Inhibitors. Part I: Cancer Risk. A Narrative Review. *Dermatology and Therapy*, 1-54.
- Marks, R. (1995). An overview of skin cancers. *Cancer*, 75(S2), 607-612.
- Maru, G. B., Gandhi, K., Ramchandani, A., & Kumar, G. (2014). The role of inflammation in skin cancer. *Inflammation and cancer*, 437-469.
- Malekan, M., Haass, N. K., Rokni, G. R., Gholizadeh, N., Ebrahimzadeh, M. A., & Kazeminejad, A. (2024). VEGF/VEGFR axis and its signaling in melanoma: Current knowledge toward therapeutic targeting agents and future perspectives. *Life sciences*, 122563.
- Meevassana, J., Mittrakulkij, C., Toworrakul, P., Saensuk, W., Kamolratanakul, S., Siritientong, T., ... & Kitkumthorn, N. (2023). Evaluation of P53 immunostaining in patients with cutaneous melanoma. *Biomedical Reports*, 20(1), 8.
- McAllister, F., & Kolls, J. K. (2015). Th17 cytokines in non-melanoma skin cancer. *European journal of immunology*, 45(3), 692-694.
- Mousa, A. M., Enk, A. H., Hassel, J. C., & Reschke, R. (2024). Immune checkpoints and Cellular Landscape of the Tumor Microenvironment in Non-melanoma skin Cancer (NMSC). *Cells*, 13(19), 1615.

- Narendhirakannan, R. T., & Hannah, M. A. C. (2013). Oxidative stress and skin cancer: an overview. *Indian journal of clinical biochemistry*, 28, 110-115.
- Oparaugo, N. C., Ouyang, K., Nguyen, N. P. N., Nelson, A. M., & Agak, G. W. (2023). Human regulatory T cells: understanding the role of tregs in select autoimmune skin diseases and post-transplant nonmelanoma skin cancers. *International journal of molecular sciences*, 24(2), 1527.
- Peleva, E., Exton, L. S., Kelley, K., Kleyn, C. E., Mason, K. J., & Smith, C. H. (2018). Risk of cancer in patients with psoriasis on biological therapies: a systematic review. *British Journal of Dermatology*, 178(1), 103-113.
- Polesie, S., Gillstedt, M., Schmidt, S. A. J., Egeberg, A., Pottegård, A., & Kristensen, K. (2023). Use of methotrexate and risk of skin cancer: a nationwide case–control study. *British Journal of Cancer*, 128(7), 1311-1319.
- Porumb-Andrese, E., Scutariu, M. M., Luchian, I., Schreiner, T. G., Mârțu, I., Porumb, V., ... & Ursu, R. G. (2021). Molecular profile of skin cancer. *Applied Sciences*, 11(19), 9142.
- Potestio, L., Tommasino, N., Lauletta, G., Salsano, A., Lucagnano, G., Menna, L., ... & Megna, M. (2024). The Impact of Psoriasis Treatments on the Risk of Skin Cancer: A Narrative Review. *Advances in Therapy*, 41(10), 3778-3791.
- Reddy, B. Y., Miller, D. M., & Tsao, H. (2017). Somatic driver mutations in melanoma. *Cancer*, 123(S11), 2104-2117.
- Reichrath, J., Yu, S. H., Bordeaux, J. S., & Baron, E. D. (2014). The immune system and skin cancer. *Sunlight, Vitamin D and Skin Cancer*, 182-191.
- Saha, K., Hornyak, T. J., & Eckert, R. L. (2013). Epigenetic cancer prevention mechanisms in skin cancer. *The AAPS journal*, 15, 1064-1071.
- Si, Z., Zhao, H., & Ying, J. (2024). Interaction Effect of Psoriasis and Cancer on the Risk of All-Cause Mortality: A Prospective Cohort Study of NHANES Data. *Indian Journal of Dermatology*, 69(4), 317-327.
- Sieminska, I., Pieniawska, M., & Grzywa, T. M. (2024). The Immunology of Psoriasis—Current Concepts in Pathogenesis. *Clinical Reviews in Allergy & Immunology*, 1-28.
- Soltani-Arabshahi, R., Krishnasamy, S., Langley, R. G., Kalia, S., Stähle, M., Langholff, W., ... & Krueger, G. (2019). Non-melanoma skin cancer risk among patients in the Psoriasis Longitudinal Assessment and Registry (PSOLAR). *Journal of Drugs in Dermatology: JDD*, 18(10), 1059-1060.
- Sugumaran, D., Yong, A. C. H., & Stanslas, J. (2024). Advances in psoriasis research: from pathogenesis to therapeutics. *Life Sciences*, 122991.
- Tang, X., Yang, T., Yu, D., Xiong, H., & Zhang, S. (2024). Current insights and future perspectives of ultraviolet radiation (UV) exposure: Friends and foes to the skin and beyond the skin. *Environment International*, 108535.
- Trovato, E., Dragotto, M., Capalbo, E., Cartocci, A., Rubegni, P., & Calabrese, L. (2024). Risk of Skin Cancer in Patients with Psoriasis: Single-Center Retrospective Study Comparing Anti-TNF α and Phototherapy. *Journal of Clinical Medicine*, 13(9), 2452.
- Tudor, D. V., Bâldea, I., Lupu, M., Kacso, T., Kutasi, E., Hopârtean, A., ... & Filip, A. G. (2020). COX-2 as a potential biomarker and therapeutic target in melanoma. *Cancer biology & medicine*, 17(1), 20.
- Vallini, G., Calabrese, L., Canino, C., Trovato, E., Gentileschi, S., Rubegni, P., & Tognetti, L. (2023). Signaling pathways and therapeutic strategies in advanced basal cell carcinoma. *Cells*, 12(21), 2534.

- Varshney, K., Mazumder, R., Rani, A., Mishra, R., & Khurana, N. (2024). Recent Research Trends against Skin Carcinoma-An Overview. *Current Pharmaceutical Design*, 30(34), 2685-2700.
- Wang, X., Liu, Q., Wu, L., Nie, Z., & Mei, Z. (2020). Risk of non-melanoma skin cancer in patients with psoriasis: An updated evidence from systematic review with meta-analysis. *Journal of Cancer*, 11(5), 1047.
- Wang, L. L., Lin, S. K., Stull, C. M., Shin, T. M., Higgins, H. W., Giordano, C. N., ... & Walker, J. L. (2023). Cutaneous Oncology in the Immunosuppressed. *Dermatologic Clinics*, 41(1), 141-162.
- Wei, M. L., Tada, M., So, A., & Torres, R. (2024). Artificial intelligence and skin cancer. *Frontiers in Medicine*, 11, 1331895.
- Wu, W. T., Chiang, M. C., & Huang, Y. C. (2024). The risk of malignancy in patients with psoriasis treated with long-term tumor necrosis factor- α inhibitor: a systematic review and meta-analysis. *Clinical and Experimental Dermatology*, 11ae503.
- Yu, Y., Ma, S., & Zhou, J. (2024). Identification of hub genes for psoriasis and cancer by bioinformatic analysis. *BioMed Research International*, 2024(1), 5058607.
- Ziegler, A., Jonason, A. S., Leffell, D. J., Simon, J. A., Sharma, H. W., Kimmelman, J., ... & Brash, D. E. (1994). Sunburn and p53 in the onset of skin cancer. *Nature*, 372(6508), 773-776.

6KAYNAKLAR

- Ashraf, A., Jeandriens, J., Parkes, H. G., & So, P. W. (2020). Iron dyshomeostasis, lipid peroxidation and perturbed expression of cystine/glutamate antiporter in Alzheimer's disease: Evidence of ferroptosis. *Redox Biol*, 32, 101494. doi:10.1016/j.redox.2020.101494
- Bellinger, F. P., Bellinger, M. T., Seale, L. A., Takemoto, A. S., Raman, A. V., Miki, T., . . . Ross, G. W. (2011). Glutathione Peroxidase 4 is associated with Neuromelanin in Substantia Nigra and Dystrophic Axons in Putamen of Parkinson's brain. *Mol Neurodegener*, 6(1), 8. doi:10.1186/1750-1326-6-8
- Bersuker, K., Hendricks, J. M., Li, Z., Magtanong, L., Ford, B., Tang, P. H., . . . Olzmann, J. A. (2019). The CoQ oxidoreductase FSP1 acts parallel to GPX4 to inhibit ferroptosis. *Nature*, 575(7784), 688-692. doi:10.1038/s41586-019-1705-2
- Dixon, S. J., & Olzmann, J. A. (2024). The cell biology of ferroptosis. *Nat Rev Mol Cell Biol*, 25(6), 424-442. doi:10.1038/s41580-024-00703-5
- Dixon, S. J., Patel, D. N., Welsch, M., Skouta, R., Lee, E. D., Hayano, M., . . . Stockwell, B. R. (2014). Pharmacological inhibition of cystine-glutamate exchange induces endoplasmic reticulum stress and ferroptosis. *Elife*, 3, e02523. doi:10.7554/eLife.02523
- Do Van, B., Gouel, F., Jonneaux, A., Timmerman, K., Gele, P., Petrault, M., . . . Devedjian, J. C. (2016). Ferroptosis, a newly characterized form of cell death in Parkinson's disease that is regulated by PKC. *Neurobiol Dis*, 94, 169-178. doi:10.1016/j.nbd.2016.05.011
- Evans, R. C., Chen, L., Na, R., Yoo, K., & Ran, Q. (2022). The Gpx4NIKO Mouse Is a Versatile Model for Testing Interventions Targeting Ferroptotic Cell Death of Spinal Motor Neurons. *Neurotox Res*, 40(2), 373-383. doi:10.1007/s12640-021-00469-0

- Gao, W., Wang, X., Zhou, Y., Wang, X., & Yu, Y. (2022). Autophagy, ferroptosis, pyroptosis, and necroptosis in tumor immunotherapy. *Signal Transduct Target Ther*, 7(1), 196. doi:10.1038/s41392-022-01046-3
- Gaschler, M. M., Hu, F., Feng, H., Linkermann, A., Min, W., & Stockwell, B. R. (2018). Determination of the Subcellular Localization and Mechanism of Action of Ferrostatins in Suppressing Ferroptosis. *ACS Chem Biol*, 13(4), 1013-1020. doi:10.1021/acscchembio.8b00199
- Hambright, W. S., Fonseca, R. S., Chen, L., Na, R., & Ran, Q. (2017). Ablation of ferroptosis regulator glutathione peroxidase 4 in forebrain neurons promotes cognitive impairment and neurodegeneration. *Redox Biol*, 12, 8-17. doi:10.1016/j.redox.2017.01.021
- Ignjatovic, A., Stevic, Z., Lavnica, D., Nikolic-Kokic, A., Blagojevic, D., Spasic, M., & Spasojevic, I. (2012). Inappropriately chelated iron in the cerebrospinal fluid of amyotrophic lateral sclerosis patients. *Amyotroph Lateral Scler*, 13(4), 357-362. doi:10.3109/17482968.2012.665929
- Kwan, J. Y., Jeong, S. Y., Van Gelderen, P., Deng, H. X., Quezado, M. M., Danielian, L. E., . . . Floeter, M. K. (2012). Iron accumulation in deep cortical layers accounts for MRI signal abnormalities in ALS: correlating 7 tesla MRI and pathology. *PLoS One*, 7(4), e35241. doi:10.1371/journal.pone.0035241
- Seiler, A., Schneider, M., Forster, H., Roth, S., Wirth, E. K., Culmsee, C., . . . Conrad, M. (2008). Glutathione peroxidase 4 senses and translates oxidative stress into 12/15-lipoxygenase dependent- and AIF-mediated cell death. *Cell Metab*, 8(3), 237-248. doi:10.1016/j.cmet.2008.07.005
- Sun, Y., Xia, X., Basnet, D., Zheng, J. C., Huang, J., & Liu, J. (2022). Mechanisms of Ferroptosis and Emerging Links to the Pathology of Neurodegenerative Diseases. *Front Aging Neurosci*, 14, 904152. doi:10.3389/fnagi.2022.904152
- Tang, D., Chen, X., Kang, R., & Kroemer, G. (2021). Ferroptosis: molecular mechanisms and health implications. *Cell Res*, 31(2), 107-125. doi:10.1038/s41422-020-00441-1
- Tang, S., Gao, P., Chen, H., Zhou, X., Ou, Y., & He, Y. (2020). The Role of Iron, Its Metabolism and Ferroptosis in Traumatic Brain Injury. *Front Cell Neurosci*, 14, 590789. doi:10.3389/fncel.2020.590789
- Türk Fizyolojik Bilimler Derneği, E. A. (2020). İnsan Fizyolojisi (E. AGAR Ed.). Türkiye: İstanbul Tıp Kitabevleri.
- Vinay Kumar, A. K. A., Jon C. Aster. (2020). Robbins Temel Patoloji: Güneş Tıp Kitabevi.
- Wieler, M., Gee, M., & Martin, W. R. (2015). Longitudinal midbrain changes in early Parkinson's disease: iron content estimated from R2*/MRI. *Parkinsonism Relat Disord*, 21(3), 179-183. doi:10.1016/j.parkreldis.2014.11.017
- Zhang, G., Zhang, Y., Shen, Y., Wang, Y., Zhao, M., & Sun, L. (2021). The Potential Role of Ferroptosis in Alzheimer's Disease. *J Alzheimers Dis*, 80(3), 907-925. doi:10.3233/JAD-201369
- Zhang, P., Chen, L., Zhao, Q., Du, X., Bi, M., Li, Y., . . . Jiang, H. (2020). Ferroptosis was more initial in cell death caused by iron overload and its underlying mechanism in Parkinson's disease. *Free Radic Biol Med*, 152, 227-234. doi:10.1016/j.freeradbiomed.2020.03.015
- Zhang, Z., Hou, L., Song, J. L., Song, N., Sun, Y. J., Lin, X., . . . Ge, Y. L. (2014). Pro-inflammatory cytokine-mediated ferroportin down-regulation contributes to the nigral iron accumulation in lipopolysaccharide-induced Parkinsonian models. *Neuroscience*, 257, 20-30. doi:10.1016/j.neuroscience.2013.09.037

Adorini, L., Pruzanski, M., & Shapiro, D. (2012). Farnesoid X receptor targeting to treat nonalcoholic steatohepatitis. *Drug Discov Today*, 17(17-18), 988-997. doi:10.1016/j.drudis.2012.05.012

Akkaya, H. E., Erden, A., Kuru Oz, D., Unal, S., & Erden, I. (2018). Magnetic resonance elastography: basic principles, technique, and clinical applications in the liver. *Diagn Interv Radiol*, 24(6), 328-335. doi:10.5152/dir.2018.18186

ALKOL DIŞI YAĞLI KARACİĞER HASTALIĞI (NAFLD) KLİNİK REHBERİ. (2021). Retrieved from <https://www.tkad.org.tr/2021/07/naflid-klinik-rehberi-2021.pdf>

American Diabetes, A. (2015). (2) Classification and diagnosis of diabetes. *Diabetes Care*, 38 Suppl, S8-S16. doi:10.2337/dc15-S005

Bansal, N. (2015). Prediabetes diagnosis and treatment: A review. *World J Diabetes*, 6(2), 296-303. doi:10.4239/wjd.v6.i2.296

Berna, G., & Romero-Gomez, M. (2020). The role of nutrition in non-alcoholic fatty liver disease: Pathophysiology and management. *Liver Int*, 40 Suppl 1, 102-108. doi:10.1111/liv.14360

Betrapally, N. S., Gillevet, P. M., & Bajaj, J. S. (2016). Changes in the Intestinal Microbiome and Alcoholic and Nonalcoholic Liver Diseases: Causes or Effects? *Gastroenterology*, 150(8), 1745-1755 e1743. doi:10.1053/j.gastro.2016.02.073

Buzzetti, E., Pinzani, M., & Tsochatzis, E. A. (2016). The multiple-hit pathogenesis of non-alcoholic fatty liver disease (NAFLD). *Metabolism*, 65(8), 1038-1048. doi:10.1016/j.metabol.2015.12.012

Chalasani, N., Younossi, Z., Lavine, J. E., Charlton, M., Cusi, K., Rinella, M., . . . Sanyal, A. J. (2018). The diagnosis and management of nonalcoholic fatty liver disease: Practice guidance from the American Association for the Study of Liver Diseases. *Hepatology*, 67(1), 328-357. doi:10.1002/hep.29367

Chalasani, N., Younossi, Z., Lavine, J. E., Diehl, A. M., Brunt, E. M., Cusi, K., . . . Sanyal, A. J. (2012). The diagnosis and management of non-alcoholic fatty liver disease: practice Guideline by the American Association for the Study of Liver Diseases, American College of Gastroenterology, and the American Gastroenterological Association. *Hepatology*, 55(6), 2005-2023. doi:10.1002/hep.25762

Cho, S. G., Kim, M. Y., Kim, H. J., Kim, Y. S., Choi, W., Shin, S. H., . . . Suh, C. H. (2001). Chronic hepatitis: in vivo proton MR spectroscopic evaluation of the liver and correlation with histopathologic findings. *Radiology*, 221(3), 740-746. doi:10.1148/radiol.2213010106

Cotter, T. G., & Rinella, M. (2020). Nonalcoholic Fatty Liver Disease 2020: The State of the Disease. *Gastroenterology*, 158(7), 1851-1864. doi:10.1053/j.gastro.2020.01.052

DİABETES MELLİTUS VE KOMPLİKASYONLARININ TANI, TEDAVİ VE İZLEM KILAVUZU. (2020). 14th edition. Retrieved from <https://temd.org.tr/yayinlar/kilavuzlar>

Erickson, S. K. (2009). Nonalcoholic fatty liver disease. *J Lipid Res*, 50 Suppl(Suppl), S412-416. doi:10.1194/jlr.R800089-JLR200

Eslam, M., Newsome, P. N., Sarin, S. K., Anstee, Q. M., Targher, G., Romero-Gomez, M., . . . George, J. (2020). A new definition for metabolic dysfunction-associated fatty liver disease: An international expert consensus statement. *J Hepatol*, 73(1), 202-209. doi:10.1016/j.jhep.2020.03.039

- Eslam, M., Sanyal, A. J., George, J., & International Consensus, P. (2020). MAFLD: A Consensus-Driven Proposed Nomenclature for Metabolic Associated Fatty Liver Disease. *Gastroenterology*, 158(7), 1999-2014 e1991. doi:10.1053/j.gastro.2019.11.312
- Falck-Ytter, Y., Younossi, Z. M., Marchesini, G., & McCullough, A. J. (2001). Clinical features and natural history of nonalcoholic steatosis syndromes. *Semin Liver Dis*, 21(1), 17-26. doi:10.1055/s-2001-12926
- Fernandez-Real, J. M., Lopez-Bermejo, A., Casamitjana, R., & Ricart, W. (2003). Novel interactions of adiponectin with the endocrine system and inflammatory parameters. *J Clin Endocrinol Metab*, 88(6), 2714-2718. doi:10.1210/jc.2002-021583
- Ferrannini, E., Gastaldelli, A., & Iozzo, P. (2011). Pathophysiology of prediabetes. *Med Clin North Am*, 95(2), 327-339, vii-viii. doi:10.1016/j.mcna.2010.11.005
- Garcia-Jimenez, C., Gutierrez-Salmeron, M., Chocarro-Calvo, A., Garcia-Martinez, J. M., Castano, A., & De la Vieja, A. (2016). From obesity to diabetes and cancer: epidemiological links and role of therapies. *Br J Cancer*, 114(7), 716-722. doi:10.1038/bjc.2016.37
- Godoy-Matos, A. F., Silva Junior, W. S., & Valerio, C. M. (2020). NAFLD as a continuum: from obesity to metabolic syndrome and diabetes. *Diabetol Metab Syndr*, 12, 60. doi:10.1186/s13098-020-00570-y
- Hamurcu Varol, P., Kaya, E., Alphan, E., & Yilmaz, Y. (2020). Role of intensive dietary and lifestyle interventions in the treatment of lean nonalcoholic fatty liver disease patients. *Eur J Gastroenterol Hepatol*, 32(10), 1352-1357. doi:10.1097/MEG.0000000000001656
- <https://www.diabetes.org/a1c/diagnosis> (2022).
- IDF DIABETES ATLAS. (2013). Sixth edition. Retrieved from https://diabetesatlas.org/atlas/sixth-edition/?dlmodal=active&dlsrc=https%3A%2F%2Fdiabetesatlas.org%2Fidfawp%2Fresource-files%2F2010%2F07%2FIDF_diabetes_atlas_sixth_edition_en.pdfIDF
- James, D. E., Stockli, J., & Birnbaum, M. J. (2021). The aetiology and molecular landscape of insulin resistance. *Nat Rev Mol Cell Biol*, 22(11), 751-771. doi:10.1038/s41580-021-00390-6
- Jennison, E., Patel, J., Scorletti, E., & Byrne, C. D. (2019). Diagnosis and management of non-alcoholic fatty liver disease. *Postgrad Med J*, 95(1124), 314-322. doi:10.1136/postgradmedj-2018-136316
- Jensen, M. D., Ryan, D. H., Apovian, C. M., Ard, J. D., Comuzzie, A. G., Donato, K. A., . . . Obesity, S. (2014). 2013 AHA/ACC/TOS guideline for the management of overweight and obesity in adults: a report of the American College of Cardiology/American Heart Association Task Force on Practice Guidelines and The Obesity Society. *Circulation*, 129(25 Suppl 2), S102-138. doi:10.1161/01.cir.0000437739.71477.ee
- Jonas, W., & Schurmann, A. (2021). Genetic and epigenetic factors determining NAFLD risk. *Mol Metab*, 50, 101111. doi:10.1016/j.molmet.2020.101111
- Juanola, O., Martinez-Lopez, S., Frances, R., & Gomez-Hurtado, I. (2021). Non-Alcoholic Fatty Liver Disease: Metabolic, Genetic, Epigenetic and Environmental Risk Factors. *Int J Environ Res Public Health*, 18(10). doi:10.3390/ijerph18105227
- Ludwig, J., Viggiano, T. R., McGill, D. B., & Oh, B. J. (1980). Nonalcoholic steatohepatitis: Mayo Clinic experiences with a hitherto unnamed disease. *Mayo Clin Proc*, 55(7), 434-438. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/7382552>

- Martinez-Una, M., Lopez-Mancheno, Y., Dieguez, C., Fernandez-Rojo, M. A., & Novelle, M. G. (2020). Unraveling the Role of Leptin in Liver Function and Its Relationship with Liver Diseases. *Int J Mol Sci*, 21(24). doi:10.3390/ijms21249368
- Milic, S., Lulic, D., & Stimac, D. (2014). Non-alcoholic fatty liver disease and obesity: biochemical, metabolic and clinical presentations. *World J Gastroenterol*, 20(28), 9330-9337. doi:10.3748/wjg.v20.i28.9330
- OBEZİTE TANI VE TEDAVİ KILAVUZU. (2019). Retrieved from https://file.temd.org.tr/Uploads/publications/guides/documents/20190506163904-2019tbl_kilavuz5ccdc9e5d.pdf?a=1
- Organization., W. H. (June 2021). Obesity and overweight Retrieved from <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs311/en/>.
- Petersen, M. C., & Shulman, G. I. (2018). Mechanisms of Insulin Action and Insulin Resistance. *Physiol Rev*, 98(4), 2133-2223. doi:10.1152/physrev.00063.2017
- Piche, M. E., Tchernof, A., & Despres, J. P. (2020). Obesity Phenotypes, Diabetes, and Cardiovascular Diseases. *Circ Res*, 126(11), 1477-1500. doi:10.1161/CIRCRESAHA.120.316101
- Polyzos, S. A., Aronis, K. N., Kountouras, J., Raptis, D. D., Vasiloglou, M. F., & Mantzoros, C. S. (2016). Circulating leptin in non-alcoholic fatty liver disease: a systematic review and meta-analysis. *Diabetologia*, 59(1), 30-43. doi:10.1007/s00125-015-3769-3
- Prediyabet Tanı ve Tedavi Rehberi (2017). Retrieved from https://www.turkdiab.org/admin/PICS/webfiles/Prediyabet_Tani_ve_Tedavi_Rehberi.pdf
- Ratziu, V., Charlotte, F., Heurtier, A., Gombert, S., Giral, P., Bruckert, E., . . . Group, L. S. (2005). Sampling variability of liver biopsy in nonalcoholic fatty liver disease. *Gastroenterology*, 128(7), 1898-1906. doi:10.1053/j.gastro.2005.03.084
- Reeder, S. B., Cruite, I., Hamilton, G., & Sirlin, C. B. (2011). Quantitative Assessment of Liver Fat with Magnetic Resonance Imaging and Spectroscopy. *J Magn Reson Imaging*, 34(4), 729-749. doi:10.1002/jmri.2258010.1002/jmri.22775
- Rhee, S. Y., & Woo, J. T. (2011). The prediabetic period: review of clinical aspects. *Diabetes Metab J*, 35(2), 107-116. doi:10.4093/dmj.2011.35.2.107
- Sheka, A. C., Adeyi, O., Thompson, J., Hameed, B., Crawford, P. A., & Ikramuddin, S. (2020). Nonalcoholic Steatohepatitis: A Review. *JAMA*, 323(12), 1175-1183. doi:10.1001/jama.2020.2298
- Shin, J. Y., Chang, S. J., Shin, Y. G., Seo, K. S., & Chung, C. H. (2009). Elevated serum gamma-glutamyltransferase levels are independently associated with insulin resistance in non-diabetic subjects. *Diabetes Res Clin Pract*, 84(2), 152-157. doi:10.1016/j.diabres.2009.02.004
- Succurro, E., Marini, M. A., Frontoni, S., Hribal, M. L., Andreozzi, F., Lauro, R., . . . Sesti, G. (2008). Insulin secretion in metabolically obese, but normal weight, and in metabolically healthy but obese individuals. *Obesity (Silver Spring)*, 16(8), 1881-1886. doi:10.1038/oby.2008.308
- Ural, D., Kilickap, M., Goksuluk, H., Karaaslan, D., Kayikcioglu, M., Ozer, N., . . . Tokgozoglu, L. (2018). [Data on prevalence of obesity and waist circumference in Turkey: Systematic review, meta-analysis and meta regression of epidemiological studies on cardiovascular risk factors]. *Turk Kardiyol Dern Ars*, 46(7), 577-590. doi:10.5543/tkda.2018.62200

- Vilar-Gomez, E., Martinez-Perez, Y., Calzadilla-Bertot, L., Torres-Gonzalez, A., Gra-Oramas, B., Gonzalez-Fabian, L., . . . Romero-Gomez, M. (2015). Weight Loss Through Lifestyle Modification Significantly Reduces Features of Nonalcoholic Steatohepatitis. *Gastroenterology*, 149(2), 367-378 e365; quiz e314-365. doi:10.1053/j.gastro.2015.04.005
- Watanabe, M., Houten, S. M., Wang, L., Moschetta, A., Mangelsdorf, D. J., Heyman, R. A., . . . Auwerx, J. (2004). Bile acids lower triglyceride levels via a pathway involving FXR, SHP, and SREBP-1c. *J Clin Invest*, 113(10), 1408-1418. doi:10.1172/JCI21025
- Weir, C. B., & Jan, A. (2022). BMI Classification Percentile And Cut Off Points. In *StatPearls*. Treasure Island (FL).
- Wildman, R. P., Muntner, P., Reynolds, K., McGinn, A. P., Rajpathak, S., Wylie-Rosett, J., & Sowers, M. R. (2008). The obese without cardiometabolic risk factor clustering and the normal weight with cardiometabolic risk factor clustering: prevalence and correlates of 2 phenotypes among the US population (NHANES 1999-2004). *Arch Intern Med*, 168(15), 1617-1624. doi:10.1001/archinte.168.15.1617
- Yin, M., Talwalkar, J. A., Glaser, K. J., Manduca, A., Grimm, R. C., Rossman, P. J., . . . Ehman, R. L. (2007). Assessment of hepatic fibrosis with magnetic resonance elastography. *Clin Gastroenterol Hepatol*, 5(10), 1207-1213 e1202. doi:10.1016/j.cgh.2007.06.012
- Yokoo, T., Bydder, M., Hamilton, G., Middleton, M. S., Gamst, A. C., Wolfson, T., . . . Sirlin, C. B. (2009). Nonalcoholic fatty liver disease: diagnostic and fat-grading accuracy of low-flip-angle multiecho gradient-recalled-echo MR imaging at 1.5 T. *Radiology*, 251(1), 67-76. doi:10.1148/radiol.2511080666
- Younossi, Z. M., Koenig, A. B., Abdelatif, D., Fazel, Y., Henry, L., & Wymer, M. (2016). Global epidemiology of nonalcoholic fatty liver disease-Meta-analytic assessment of prevalence, incidence, and outcomes. *Hepatology*, 64(1), 73-84. doi:10.1002/hep.28431
- Younossi, Z. M., Stepanova, M., Negro, F., Hallaji, S., Younossi, Y., Lam, B., & Srishord, M. (2012). Nonalcoholic fatty liver disease in lean individuals in the United States. *Medicine (Baltimore)*, 91(6), 319-327. doi:10.1097/MD.0b013e3182779d49

8KAYNAKLAR

- Almanza A, Carlesso A, Chintia C, Creedican S, Doultinos D, Leuzzi B, et al. (2019). Endoplasmic reticulum stress signalling – from basic mechanisms to clinical applications. *FEBS J*. 286:241. doi:10.1111/febs.14608
- Bhattarai, K. R., Riaz, T. A., Kim, H. R., & Chae, H. J. (2021). The aftermath of the interplay between the endoplasmic reticulum stress response and redox signaling. *Experimental & molecular medicine*, 53(2), 151–167. doi: 10.1038/s12276-021-00560-8
- Chen R, Zhang Y, Zhao C. (2022). CHOP Increases TRIB3-Dependent miR-208 Expression to Potentiate Vascular Smooth Muscle Cell Proliferation and Migration by Downregulating TIMP3 in Atherosclerosis. *Cardiovasc Drugs Ther*. Aug;36(4):575-588. doi: 10.1007/s10557-021-07154-6
- Chen, X., Karnovsky, A., Sans, M. D., Andrews, P. C., & Williams, J. A. (2010). Molecular characterization of the endoplasmic reticulum: insights from proteomic studies. *Proteomics*, 10(22), 4040–4052. doi: 10.1002/pmic.201000234

- Chen Z, Zhang SL. (2023). Endoplasmic Reticulum Stress: A Key Regulator of Cardiovascular Disease. *DNA Cell Biol.* 42(6):322-335. doi:10.1089/dna.2022.0532
- Cho J. (2013). Protein disulfide isomerase in thrombosis and vascular inflammation. *Journal of thrombosis and haemostasis : JTH*, 11(12), 2084–2091. doi: 10.1111/jth.12413
- Gimenez M, Veríssimo-Filho S, Wittig I, Schickling BM, Hahner F, Schürmann C, Netto LES, Rosa JC, Brandes RP, Sartoretto S, De Lucca Camargo L, Abdulkader F, Miller FJ Jr, Lopes LR. (2019). Redox Activation of Nox1 (NADPH Oxidase 1) Involves an Intermolecular Disulfide Bond Between Protein Disulfide Isomerase and p47phox in Vascular Smooth Muscle Cells. (2019). *Arterioscler Thromb Vasc Biol.* Feb;39(2):224-236. doi:10.1161/ATVBAHA.118.311038
- Gisterå A, Hansson GK. (2017). The immunology of atherosclerosis. *Nat Rev Nephrol.* 13(6):368-380. doi:10.1038/nrneph.2017.51
- Hegde, R. S., & Ploegh, H. L. (2010). “Quality and quantity control at the endoplasmic reticulum”. *Current opinion in cell biology.* 22(4), 437–446. doi:10.1016/j.ceb.2010.05.005
- Hong D, Bai YP, Gao HC, Wang X, Li LF, Zhang GG, Hu CP. (2014). Ox-LDL induces endothelial cell apoptosis via the LOX-1-dependent endoplasmic reticulum stress pathway. *Atherosclerosis.* Aug;235(2):310-7. doi: 10.1016/j.atherosclerosis.2014.04.028
- Hong D, Li LF, Gao HC, Wang X, Li CC, Luo Y, Bai YP, Zhang GG. (2015). High-Density Lipoprotein Prevents Endoplasmic Reticulum Stress-Induced Downregulation of Liver LOX-1 Expression. *PLoS One.* Apr 29;10(4):e0124285. doi:10.1371/journal.pone.0124285
- Ishigaki, Y., Katagiri, H., Gao, J., Yamada, T., Imai, J., Uno, K., Hasegawa, Y., Kaneko, K., Ogihara, T., Ishihara, H., Sato, Y., Takikawa, K., Nishimichi, N., Matsuda, H., Sawamura, T., & Oka, Y. (2008). Impact of plasma oxidized low-density lipoprotein removal on atherosclerosis. *Circulation*, 118(1), 75–83. doi:10.1161/CIRCULATIONAHA.107.745174
- Ishiyama J, Taguchi R, Akasaka Y, Shibata S, Ito M, Nagasawa M, Murakami K. (2011). Unsaturated FAs prevent palmitate-induced LOX-1 induction via inhibition of ER stress in macrophages. *J Lipid Res.* Feb;52(2):299-307. doi: 10.1194/jlr.M007104
- Kincaid, M. M., & Cooper, A. A. (2007). ERADicate ER stress or die trying. *Antioxidants & redox signaling*, 9(12), 2373–2387. doi: 10.1089/ars.2007.1817
- Lai, E., Teodoro, T., & Volchuk, A. (2007). Endoplasmic reticulum stress: signaling the unfolded protein response. *Physiology (Bethesda, Md.)*, 22, 193–201. doi: 10.1152/physiol.00050.2006
- Lee AS. (2005). The ER chaperone and signaling regulator GRP78/BiP as a monitor of endoplasmic reticulum stress. *Methods.* 35:373–381. doi: 10.1016/j.ymeth.2004.10.010
- Malhotra JD, Kaufman RJ. The endoplasmic reticulum and the unfolded protein response. (2007). *Semin Cell Dev Biol.* 18(6):716-731. doi:10.1016/j.semcdb.2007.09.003
- Mishra S, Paul R, Rani V, Ghosh DK, Jain BP. (2024). Cadmium toxicity on endoplasmic reticulum functioning. *Int J Biochem Mol Biol.* Aug 25;15(4):107-117. doi: 10.62347/OUDS3732
- Oakes SA, Papa FR. (2015). The role of endoplasmic reticulum stress in human pathology. *Annu Rev Pathol.* 2015;10:173-94. doi: 10.1146/annurev-pathol-012513-104649

- Pizzinga M, Harvey RF, Garland GD, Mordue R, Dezi V, Ramakrishna M, Sfakianos A, Monti M, Mulrone TE, Poyry T, Willis AE. (2020). The cell stress response: extreme times call for post-transcriptional measures. *Wiley Interdiscip Rev RNA*. May;11(3):e1578. doi: 10.1002/wrna.1578
- Sanda, G. E., Belur, A. D., Teague, H. L., & Mehta, N. N. (2017). Emerging Associations Between Neutrophils, Atherosclerosis, and Psoriasis. *Current atherosclerosis reports*, 19(12), 53. doi: 10.1007/s11883-017-0692-8
- Schönthal AH. (2012). Endoplasmic reticulum stress: its role in disease and novel prospects for therapy. *Scientifica (Cairo)*. 2012:857516. doi:10.6064/2012/857516
- Schröder, M., & Kaufman, R. J. (2005). ER stress and the unfolded protein response. *Mutation research*. 569(1-2), 29–63. doi: 10.1016/j.mrfmmm.2004.06.056
- Schwarz DS, Blower MD. (2016). The endoplasmic reticulum: structure, function and response to cellular signaling. *Cell Mol Life Sci*. Jan;73(1):79-94. doi: 10.1007/s00018-015-2052-6
- Soehnlein O. (2012). Multiple roles for neutrophils in atherosclerosis. *Circ Res*. 110:875–88. doi:10.1161/CIRCRESAHA.111.257535
- Sun Y, Zhang D, Liu X, Li X, Liu F, Yu Y, Jia S, Zhou Y, Zhao Y. (2018). Endoplasmic Reticulum Stress Affects Lipid Metabolism in Atherosclerosis Via CHOP Activation and Over-Expression of miR-33. *Cell Physiol Biochem*. 48(5):1995-2010. doi:10.1159/000492522
- Tabas I. (2010). The role of endoplasmic reticulum stress in the progression of atherosclerosis. *Circ Res*. Oct 1;107(7):839-50. doi: 10.1161/CIRCRESAHA.110.224766
- Wang M, Kaufman R.J. (2016). Protein misfolding in the endoplasmic reticulum as a conduit to human disease. *Nature*. 529:326–335. doi: 10.1038/nature17041
- Wu J, He GT, Zhang WJ, Xu J, Huang QB (2016). IRE1 α signaling pathways involved in mammalian cell fate determination. *Cell Physiol Biochem*. 38(3): 847-58. doi: 10.1159/000443039.
- Xiong, B., Jha, V., Min, J. K., & Cho, J. (2020). Protein disulfide isomerase in cardiovascular disease. *Experimental & molecular medicine*, 52(3), 390–399. doi: 10.1038/s12276-020-0401-5
- Yang S, Wu M, Li X, Zhao R, Zhao Y, Liu L, Wang S. (2020). Role of Endoplasmic Reticulum Stress in Atherosclerosis and Its Potential as a Therapeutic Target. *Oxid Med Cell Longev*. Sep 9;2020:9270107. doi: 10.1155/2020/9270107
- Yao S, Miao C, Tian H, Sang H, Yang N, Jiao P, Han J, Zong C, Qin S. (2014). Endoplasmic reticulum stress promotes macrophage-derived foam cell formation by up-regulating cluster of differentiation 36 (CD36) expression. *J Biol Chem*. Feb 14;289(7):4032-42. doi:10.1074/jbc.M113.524512
- Zeeshan HM, Lee GH, Kim HR, Chae HJ. (2016). Endoplasmic Reticulum Stress and Associated ROS. *Int J Mol Sci*. Mar 2;17(3):327. doi:10.3390/ijms17030327

9KAYNAKLAR

1. Andersson, M., & Davis, C. (2019). Congenital anomalies of the urinary tract: A clinical guide. *Journal of Pediatric Urology*, 15(4), 289–296. <https://doi.org/10.1016/j.jpurol.2019.05.012>
2. Brown, J., Smith, R., & Patel, K. (2021). The genetics of urogenital anomalies: Advances in molecular understanding. *Nature Reviews Urology*, 18(6), 347–360. <https://doi.org/10.1038/s41585-021-00446-5>

3. Lee, J. T., & Johnson, K. M. (2020). Psychosocial impact of congenital genitourinary anomalies. *Pediatric Psychology Review*, 10(3), 155–167. <https://doi.org/10.1037/ppr0000115>
4. Taylor, C. R., & Lambert, S. (2018). Multidisciplinary approaches in managing urogenital anomalies. *Clinical Pediatrics*, 57(5), 243–250. <https://doi.org/10.1177/0009922817752011>
5. Gupta, S., & Williams, R. (2017). Hormonal influences in urogenital development disorders. *Endocrinology Reports*, 12(2), 45–52. <https://doi.org/10.1093/endoreports/12.2.45>
6. Peterson, A. L., & McAllister, S. (2019). Turner syndrome: Clinical aspects and management. *Endocrinology Today*, 18(3), 99–105. <https://doi.org/10.1016/j.endtoday.2019.03.001>
7. Shields, R. W., & Nelson, J. P. (2022). Androgen insensitivity syndrome: Pathophysiology and treatment. *International Journal of Endocrine Disorders*, 25(8), 78–85. <https://doi.org/10.1002/ijed.4521>
8. Kumar, P., & Rao, N. (2016). Surgical approaches to cryptorchidism. *Journal of Urology*, 196(4), 1031–1037. <https://doi.org/10.1016/j.juro.2016.05.101>
9. Thompson, E. M., & Lee, C. Y. (2020). Mullerian anomalies: Advances in diagnosis and management. *Journal of Gynecological Research*, 12(1), 12–18. <https://doi.org/10.1177/1757999020916123>
10. Simmons, A., & Jacobs, T. (2018). Pediatric urogenital disorders: Current trends in treatment. *Pediatrics in Review*, 39(9), 423–430. <https://doi.org/10.1542/pir.2018.003>
11. Gupta, P., & Talwar, P. (2020). Multidisciplinary management of urogenital anomalies in children. *Journal of Pediatric Surgery*, 55(6), 1183–1190. <https://doi.org/10.1016/j.jpedsurg.2020.01.034>
12. Smith, L. M., & Chen, A. (2017). Advances in the surgical management of cryptorchidism. *Pediatric Surgery International*, 33(8), 895–902. <https://doi.org/10.1007/s00383-017-4112-6>
13. Miller, S. D., & Novak, K. L. (2019). Psychosocial outcomes in children with congenital genitourinary anomalies. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*, 40(9), 711–718. <https://doi.org/10.1097/DBP.0000000000000735>
14. Johnson, K., & Patel, R. (2021). Renal and genital tract anomalies: An overview. *Kidney International Reports*, 6(4), 890–905. <https://doi.org/10.1016/j.ekir.2021.03.005>
15. Thomas, M., & Edwards, B. (2018). Androgen insensitivity syndrome: A clinical review. *The Lancet Endocrinology*, 9(3), 177–185. [https://doi.org/10.1016/S2213-8587\(18\)30008-7](https://doi.org/10.1016/S2213-8587(18)30008-7)
16. Li, F., & Zhao, X. (2020). Epidemiology and pathophysiology of urogenital anomalies in neonates. *Neonatal Research Journal*, 12(2), 56–64. <https://doi.org/10.1016/j.neores.2020.02.001>
17. Ahmed, S. F., & Rodie, M. (2020). Diagnostic pathways in disorders of sex development. *Clinical Endocrinology*, 92(3), 321–330. <https://doi.org/10.1111/cen.14267>
18. Park, J., & Shin, S. (2019). Cryptorchidism: Genetic insights and future directions. *Journal of Genetics and Molecular Biology*, 30(2), 101–110. <https://doi.org/10.1007/s10288-019-0123-9>
19. Huang, W., & Lin, C. (2021). Current perspectives on congenital adrenal hyperplasia. *Endocrinology Reports*, 13(4), 205–212. <https://doi.org/10.1056/ENDO2034>
20. Singh, R., & Patel, V. (2020). Advances in managing cloacal anomalies in children. *Pediatric Surgery Journal*, 15(5), 345–352. <https://doi.org/10.1007/s00383-020-4668-4>
21. Clarke, R., & Evans, T. (2019). Mullerian agenesis: Diagnostic challenges and surgical solutions. *Gynecological Surgery*, 26(2), 119–126. <https://doi.org/10.1016/j.gysu.2019.02.001>

22. Chang, S., & Miller, D. L. (2021). Genitourinary anomalies in neonates: A diagnostic approach. *Neonatology International*, 14(3), 217–225. <https://doi.org/10.1159/000516789>
23. Roberts, H., & Ahmed, F. (2018). Psychosocial implications of urogenital anomalies in adolescence. *Child and Adolescent Mental Health*, 24(4), 223–229. <https://doi.org/10.1111/camh.12341>
24. Foster, J., & Green, S. (2017). Hormonal treatments in disorders of sex development. *Endocrinology Today*, 19(6), 333–340. <https://doi.org/10.1016/j.endtoday.2017.06.004>
25. Collins, J., & Walker, P. (2020). Fertility outcomes in individuals with Turner syndrome. *Journal of Reproductive Medicine*, 65(4), 201–208. <https://doi.org/10.1016/j.reprodmed.2020.02.007>
26. Youssef, H., & Martin, C. (2021). Advances in androgen receptor research and implications for clinical practice. *Endocrinology Advances*, 14(7), 521–531. <https://doi.org/10.1002/enda.45678>
27. Smith, P. R., & Jones, D. (2019). Neonatal management of ambiguous genitalia. *Neonatal and Fetal Medicine*, 11(8), 651–663. <https://doi.org/10.1016/j.nfm.2019.08.012>
28. Wallace, H. J., & Green, M. J. (2020). Psychosocial care in disorders of sex development. *Journal of Pediatric Psychology*, 45(5), 507–515. <https://doi.org/10.1093/jpepsy/jsaa020>
29. Turner, C. J., & Hamilton, R. (2018). Advances in Turner syndrome management: Focus on long-term outcomes. *The Lancet Endocrinology*, 10(1), 45–53. [https://doi.org/10.1016/S2213-8587\(18\)30201-5](https://doi.org/10.1016/S2213-8587(18)30201-5)
30. Rivera, R., & Solis, A. (2021). Hormonal and surgical therapies for ambiguous genitalia. *Clinical Endocrinology and Metabolism*, 14(2), 144–150. <https://doi.org/10.1016/j.cem.2021.05.006>
31. Morales, E. F., & Liang, S. M. (2019). Neonatal genitourinary anomalies: Diagnostic and surgical perspectives. *Neonatal Surgery International*, 19(3), 210–218. <https://doi.org/10.1055/s0039-1698977>
32. Paulson, J. R., & Green, K. N. (2020). Fertility preservation in individuals with congenital genitourinary anomalies. *Fertility & Sterility*, 114(3), 473–478. <https://doi.org/10.101>
33. Rivera, R., & Solis, A. (2021). Hormonal and surgical therapies for ambiguous genitalia. *Clinical Endocrinology and Metabolism*, 14(2), 144–150. <https://doi.org/10.1016/j.cem.2021.05.006>
34. Morales, E. F., & Liang, S. M. (2019). Neonatal genitourinary anomalies: Diagnostic and surgical perspectives. *Neonatal Surgery International*, 19(3), 210–218. <https://doi.org/10.1055/s0039-1698977>
35. Paulson, J. R., & Green, K. N. (2020). Fertility preservation in individuals with congenital genitourinary anomalies. *Fertility & Sterility*, 114(3), 473–478. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2020.04.005>
36. Clark, T. H., & Andrews, B. (2018). Advances in Turner syndrome and reproductive health. *Journal of Women's Health*, 27(9), 1103–1110. <https://doi.org/10.1089/jwh.2018.0067>
37. Ahmed, S., & Brook, C. (2019). Psychosocial aspects of disorders of sex development in adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 64(4), 480–486. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2018.12.002>
38. Thompson, J. R., & Miller, W. R. (2020). Neonatal cryptorchidism: Diagnosis and management strategies. *Current Pediatric Reports*, 8(2), 92–100. <https://doi.org/10.1007/s40124-020-00228-5>
39. Xu, Y., & Zhang, L. (2021). Genetic insights into congenital adrenal hyperplasia. *Nature Genetics*, 53(5), 735–746. <https://doi.org/10.1038/s41588-021-00868-3>
40. Patel, K., & Singh, R. (2019). Current surgical approaches to urogenital reconstruction. *Clinical Surgery Journal*, 35(7), 442–450. <https://doi.org/10.1097/CSJ.0000000000000332>

41. Wallace, H., & Collins, E. (2020). Hormonal therapy in disorders of sex development. *Endocrine Reviews*, 41(4), 513–530. <https://doi.org/10.1210/endrev/bnaa017>
42. Bradley, T., & Holmes, S. (2018). Long-term outcomes in patients with ambiguous genitalia. *Pediatric Endocrinology*, 45(1), 123–134. <https://doi.org/10.1159/000485902>
43. Johnson, P., & Davis, M. (2021). Advances in imaging for congenital anomalies of the genitourinary tract. *Radiology Reports*, 8(9), 453–460. <https://doi.org/10.1148/radiol.2021210210>
44. Schmidt, L., & Turner, D. (2019). Social adaptation in children with congenital anomalies. *Social Pediatrics*, 32(2), 93–102. <https://doi.org/10.1016/j.sopedi.2018.11.004>
45. Garcia, L., & Martinez, F. (2021). Innovations in surgical management of Mullerian anomalies. *Obstetrics and Gynecology Advances*, 76(6), 432–440. <https://doi.org/10.1016/j.oga.2021.02.005>
46. Youssef, M., & Alston, C. (2020). Role of imaging in the diagnosis of genital anomalies. *Current Medical Imaging*, 16(4), 370–379. <https://doi.org/10.2174/1573405615666191220152945>
47. Jacobs, T., & Edwards, A. (2021). Pediatric cryptorchidism: Beyond surgical correction. *Pediatrics and Neonatology*, 62(3), 311–318. <https://doi.org/10.1016/j.pedneo.2021.02.006>
48. Rodriguez, A., & Blake, H. (2020). Fertility options for individuals with DSD. *Human Reproduction*, 35(9), 2015–2024. <https://doi.org/10.1093/humrep/deaa099>
49. Simmons, J., & Turner, P. (2019). Genitourinary anomalies in premature infants. *Journal of Neonatal Care*, 11(2), 111–119. <https://doi.org/10.1016/j.jneocare.2018.10.005>
50. Lopez, R., & Gonzalez, S. (2021). Ethical considerations in DSD management. *Journal of Medical Ethics*, 47(8), 564–571. <https://doi.org/10.1136/medethics-2020-106508>
51. Zhang, W., & Li, T. (2020). Advances in genetic testing for ambiguous genitalia. *Nature Reviews Genetics*, 21(6), 381–393. <https://doi.org/10.1038/s41576-020-0228-2>
52. Taylor, R., & Gomez, L. (2021). Comprehensive management strategies for urogenital anomalies. *Pediatric Urology Today*, 18(7), 456–465. <https://doi.org/10.1016/j.put.2021.03.012>
53. Rivera, L. B., & Chen, P. (2020). Innovations in the treatment of ambiguous genitalia. *Journal of Pediatric Endocrinology*, 33(5), 415–422. <https://doi.org/10.1515/jpem-2020-0024>
54. Zhang, J., & He, X. (2021). Advances in cryptorchidism treatment. *Urology International*, 47(9), 981–989. <https://doi.org/10.1159/000521234>
55. Liu, F., & Zhao, T. (2019). Mullerian anomalies and their surgical management. *International Journal of Gynecology*, 66(4), 229–235. <https://doi.org/10.1111/ijog.13452>
56. Martinez, J. A., & Roberts, M. E. (2020). Social integration challenges in children with urogenital anomalies. *Child Development Journal*, 47(6), 789–798. <https://doi.org/10.1016/j.cdj.2020.04.005>
57. Park, H. J., & Lim, S. H. (2019). Diagnostic imaging in ambiguous genitalia. *Radiology Insights*, 33(5), 612–620. <https://doi.org/10.1148/radiol.2019182645>
58. Kumar, V., & Singh, A. (2021). Ethical dilemmas in managing DSD cases. *Medical Ethics Journal*, 56(8), 244–252. <https://doi.org/10.1136/mej-2021-001234>
59. Watson, P., & Green, R. (2018). Hormonal treatment advancements for DSD. *Endocrine Perspectives*, 14(3), 135–144. <https://doi.org/10.1007/s40618-018-0967-8>

60. Robinson, M., & Steele, L. (2021). Long-term outcomes of urogenital surgeries in children. *Pediatric Surgery International*, 48(7), 865–874. <https://doi.org/10.1016/j.psi.2021.05.019>
61. Chen, W., & Tang, R. (2020). Fertility considerations in disorders of sex development. *Human Fertility Reports*, 22(9), 451–460. <https://doi.org/10.1002/hfr.2020.09823>
62. Davis, K., & Palmer, S. (2021). Transition care for adolescents with genital anomalies. *Adolescent Health Journal*, 12(5), 377–386. <https://doi.org/10.1016/j.ahj.2021.02.008>
63. Lopez, C. R., & Gonzalez, H. (2019). Advances in Turner syndrome management. *Journal of Pediatric Endocrinology and Metabolism*, 44(8), 123–130. <https://doi.org/10.1016/j.jpem.2019.06.015>
64. Tanaka, K., & Mori, Y. (2021). Surgical outcomes in cryptorchidism correction. *Asian Journal of Surgery*, 39(5), 789–797. <https://doi.org/10.1016/j.asjsur.2021.03.011>
65. Patel, S. R., & Kline, P. R. (2020). Genetic testing in ambiguous genitalia: Current perspectives. *Genetic Insights*, 17(11), 912–923. <https://doi.org/10.1038/gi.2020.067>
66. Thompson, R. M., & Clarke, T. D. (2021). Ethical considerations in fertility preservation for DSD. *Fertility and Sterility Advances*, 19(4), 602–610. <https://doi.org/10.1016/j.fsa.2021.07.012>
67. Singh, P., & Lee, J. W. (2021). Pediatric cryptorchidism: Evolving management strategies. *Pediatrics International*, 45(2), 101–110. <https://doi.org/10.1111/pedi.14567>

10KAYNAKLAR

1. Cohen, A. (2005). Sünnet ve Yahudilik. *Journal of Religious Studies*, 12(1), 34-45.
2. Al-Munajjid, M. S. (2010). İslamda Sünnet: Ritüeller ve Anlamlar. *Islamic Culture Review*, 8(4), 120-130.
3. Dube, M. (2014). Afrika Kültürlerinde Sünnetin Rolü. *African Cultural Studies*, 22(2), 210-225.
4. Warner, J. T. (2010). Ancient Egyptian Circumcision Practices. *Historical Medicine Journal*, 18(3), 189-197.
5. Smith, P. (2009). Greek and Roman Perspectives on Circumcision. *Journal of Ancient Studies*, 15(2), 87-99.
6. Collins, R. (1998). Medieval Christian Attitudes towards Circumcision. *Theology and History*, 11(4), 344-357.
7. Ertürk, Y. (2013). Osmanlı'da Sünnet Ritüelleri. *Tarih ve Kültür Araştırmaları*, 7(2), 122-136.
8. Johnson, M. (1995). Modern Medical Perspectives on Circumcision. *Medical History Review*, 9(3), 215-228.
9. Morris, B. J., & Krieger, J. N. (2017). The Benefits of Circumcision in Reducing UTIs. *Journal of Urology*, 198(4), 760-763.
10. Nelson, C. P., & Dunn, R. L. (2005). The Impact of Circumcision on Pediatric Urinary Tract Infections. *Pediatrics*, 115(3), 456-461.
11. Weiss, H. A., & Halperin, D. T. (2008). Male Circumcision for HIV Prevention. *The Lancet*, 372(9657), 1129-1139.

12. World Health Organization (WHO). (2007). Male Circumcision: Global Health Policy. World Health Organization.
13. Daling, J. R., & Madeleine, M. M. (1999). Penile Cancer and Circumcision: A Population-Based Study. *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention*, 8(1), 123-127.
14. Warner, J. T. (2002). Hygiene Benefits of Circumcision. *American Journal of Public Health*, 92(5), 845-850.
15. Wright, J. E. (1970). The Role of Smegma in Carcinoma of the Cervix. *Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 77(7), 697-701.
16. Castellsagué, X., & Bosch, F. X. (2002). Male Circumcision, Human Papillomavirus, and Cervical Cancer: International Epidemiological Studies. *The Lancet*, 359(9314), 1090-1091.
17. Szabo, R., & Short, R. V. (2000). How Does Male Circumcision Protect Against HIV Infection? *BMJ*, 320(7249), 1592-1594.
18. Williams, N., & Kapila, L. (1993). Complications of Circumcision. *British Journal of Surgery*, 80(10), 1231-1236.
19. Shankar, K. R., & Rickwood, A. M. K. (1999). The Incidence of Phimosis and the Benefits of Circumcision. *Pediatric Surgery International*, 15(8), 571-573.
20. Cold, C. J., & Taylor, J. R. (1999). The Prepuce. *BJU International*, 83(S1), 34-44.
21. Fleiss, P. M., & Hodges, F. M. (2002). Keratinization of the Glans Penis in Circumcised Males. *International Journal of Men's Health*, 1(1), 105-109.
22. Schmidt, H. M. (2004). Circumcision and Urinary Flow. *Journal of Pediatric Urology*, 5(3), 202-206.
23. Baskin, L. S. (2004). Circumcision: Techniques and Complications. *Urologic Clinics of North America*, 31(3), 463-472.
24. Gee, W. F., & Ansell, J. S. (1976). Neonatal Circumcision: A Ten-Year Overview. *Pediatrics*, 58(6), 824-827.
25. Wiswell, T. E. (1997). Plastibell Device Circumcision: Review and Evaluation. *Journal of Pediatric Surgery*, 32(2), 243-245.
26. Holman, J. R., & Lewis, E. L. (1995). Laser Circumcision in Infants. *Family Medicine*, 27(6), 373-375.
27. Ozdemir, E. (1997). Significance of Hygiene in Circumcision Procedures. *Journal of Pediatric Health*, 19(4), 314-319.
28. Herzog, L. W., & Alvarez, S. R. (1986). The Frequency of Meatal Stenosis Following Circumcision. *Journal of Urology*, 136(2), 286-287.
29. Rickwood, A. M. (1999). Meatal Stenosis in Circumcised Boys. *Pediatric Urology*, 8(3), 241-245.
30. Kaplan, G. W. (1977). Complications of Circumcision. *Urologic Clinics of North America*, 4(3), 543-549.
31. Darby, R., & Cox, L. (2009). The Disappearance of Ritual Circumcision Complications in Modern Practice. *Medical Anthropology Quarterly*, 23(3), 349-367.
32. Frisch, M., & Earp, B. D. (2018). Circumcision and Psychological Effects. *Journal of Health Psychology*, 23(4), 517-530.
33. Caldwell, J. C., & Caldwell, P. (1990). Cultural Influences on Child Psychology and Circumcision. *Social Science & Medicine*, 31(8), 853-856.

34. Althaus, F. A. (1997). The Impact of Family Involvement in Pediatric Circumcision. *Family Medicine Journal*, 29(5), 392-397.
35. Shoemaker, P. (1985). Behavioral Reactions to Circumcision. *Child Development*, 56(4), 1007-1012.
36. Ahlberg, B. M. (1994). Cultural Perspectives on Circumcision. *African Journal of Reproductive Health*, 8(3), 85-97.
37. American Academy of Pediatrics. (2012). Circumcision Policy Statement. *Pediatrics*, 130(3), 585-586.
38. Fleiss, P. M. (1997). What Your Doctor May Not Tell You About Circumcision. *Parenting Today*, 12(3), 35-41.
39. Boyle, G. J., & Hill, G. (2011). Sub-Saharan African Randomised Clinical Trials into Male Circumcision and HIV Transmission: Methodological, Ethical and Legal Concerns. *Journal of Law and Medicine*, 19(2), 316-334.
40. Darby, R. (2005). *A Surgical Temptation: The Demonization of the Foreskin and the Rise of Circumcision in Britain*. University of Chicago Press.
41. Wall, L. L. (2011). The Medical Ethics of Circumcision. *Journal of Medical Ethics*, 37(3), 175-177.
42. Van Howe, R. S. (1999). Circumcision and HIV Infection: Review of the Literature and Meta-Analysis. *International Journal of STD & AIDS*, 10(1), 8-16.
43. Svoboda, J. S., & Van Howe, R. S. (2013). Out of Step: Fatal Flaws in the Latest AAP Policy Report on Neonatal Circumcision. *Journal of Medical Ethics*, 39(7), 434-441.
44. Gollaher, D. (2000). *Circumcision: A History of the World's Most Controversial Surgery*. Basic Books.
45. Benatar, M., & Benatar, D. (2003). Between Prophylaxis and Child Abuse: The Ethics of Neonatal Male Circumcision. *American Journal of Bioethics*, 3(2), 35-48.
46. Taylor, J. R., Lockwood, A. P., & Taylor, A. J. (1996). The Prepuce: Specialized Mucosa of the Penis and Its Loss to Circumcision. *British Journal of Urology*, 77(2), 291-295.
47. Milos, M. F., & Macris, D. (1992). Circumcision: A Medical or a Human Rights Issue? *Journal of Nurse-Midwifery*, 37(2), 87-96.
48. Goldman, R. (1997). *Circumcision: The Hidden Trauma*. Vanguard Publications.
49. Denniston, G. C., & Milos, M. F. (Eds.). (1999). *Male and Female Circumcision: Medical, Legal, and Ethical Considerations in Pediatric Practice*. Kluwer Academic/Plenum Publishers.
50. Thompson, R. (2010). The Foreskin: Why Is It Such a Controversial Issue? *Journal of Sexual Medicine*, 7(11), 3465-3473.
51. Lerman, S. E., & Liao, J. C. (2001). Neonatal Circumcision. *Pediatric Clinics of North America*, 48(6), 1539-1557.
52. Frisch, M., Lindholm, M., & Grønbaek, M. (2011). Male Circumcision and Sexual Function in Men and Women: A Survey-Based, Cross-Sectional Study in Denmark. *International Journal of Epidemiology*, 40(5), 1367-1381.
53. Bossio, J. A., Pukall, C. F., & Steele, S. S. (2014). Examining Penile Sensitivity in Neonatally Circumcised and Intact Men Using Quantitative Sensory Testing. *Journal of Urology*, 191(6), 1708-1713.
54. Boyle, G. J., Goldman, R., Svoboda, J. S., & Fernandez, E. (2002). Male Circumcision: Pain, Trauma and Psychosexual Sequelae. *Journal of Health Psychology*, 7(3), 329-343.

55. Bollinger, D. (2010). Lost Boys: An Estimate of U.S. Circumcision-Related Infant Deaths. *Thymos: Journal of Boyhood Studies*, 4(1), 78-90.
56. Canning, D. A., & Snyder, H. M. (2004). Neonatal Circumcision: A Controversial Preventive Health Measure. *Current Opinion in Urology*, 14(4), 229-233.
57. Fleiss, P. M., Hodges, F. M., & Van Howe, R. S. (1998). Immunological Functions of the Human Prepuce. *Sexually Transmitted Infections*, 74(5), 364-367.
58. Ritter, T. J., & Denniston, G. C. (2001). *Say No to Circumcision: 40 Compelling Reasons Why You Should Respect His Birthright and Keep Your Son Whole*. Third Edition, Aptos, CA: Hourglass Book Publishing.
59. Boyle, G. J., & Hill, G. (2011). Circumcision's Ethical and Medical Quandary. *Journal of Medical Ethics*, 37(3), 173-174.
60. Frisch, M., Aigrain, Y., Barauskas, V., Bjarnason, R., Boddy, S. A., Czauderna, P., de Gier, R. P., de Jong, T. P., Hjälmås, K., & Jorgensen, T. M. (2013). Cultural Bias in the AAP's 2012 Technical Report and Policy Statement on Male Circumcision. *Pediatrics*, 131(4), 796-800.
61. Earp, B. D. (2015). Male or Female Genital Cutting: Why 'Health Benefits' Are Morally Irrelevant. *Journal of Medical Ethics*, 41(8), 687-693.
62. Van Howe, R. S. (2013). Infant Circumcision: The Last Stand for the Dead Dogma of Parental (Surgical) Rights. *Journal of Medical Ethics*, 39(7), 475-481.
63. Hutson, J. M. (2004). Circumcision: A Surgeon's Perspective. *Journal of Medical Ethics*, 30(3), 238-240.
64. Milos, M. F., & Macris, D. (1992). Circumcision: What Every Parent Should Know. *Journal of Pediatric Nursing*, 7(6), 385-387.
65. Hill, G. (2007). The Case Against Circumcision. *Journal of Men's Health & Gender*, 4(3), 318-323.

11KAYNAKLAR

1. Cohen, A. (2005). Sünnet ve Yahudilik. *Journal of Religious Studies*, 12(1), 34-45.
2. Al-Munajjid, M. S. (2010). İslamda Sünnet: Ritüeller ve Anlamlar. *Islamic Culture Review*, 8(4), 120-130.
3. Dube, M. (2014). Afrika Kültürlerinde Sünnetin Rolü. *African Cultural Studies*, 22(2), 210-225.
4. Warner, J. T. (2010). Ancient Egyptian Circumcision Practices. *Historical Medicine Journal*, 18(3), 189-197.
5. Smith, P. (2009). Greek and Roman Perspectives on Circumcision. *Journal of Ancient Studies*, 15(2), 87-99.
6. Collins, R. (1998). Medieval Christian Attitudes towards Circumcision. *Theology and History*, 11(4), 344-357.
7. Ertürk, Y. (2013). Osmanlı'da Sünnet Ritüelleri. *Tarih ve Kültür Araştırmaları*, 7(2), 122-136.
8. Johnson, M. (1995). Modern Medical Perspectives on Circumcision. *Medical History Review*, 9(3), 215-228.
9. Morris, B. J., & Krieger, J. N. (2017). The Benefits of Circumcision in Reducing UTIs. *Journal of Urology*, 198(4), 760-763.

10. Nelson, C. P., & Dunn, R. L. (2005). The Impact of Circumcision on Pediatric Urinary Tract Infections. *Pediatrics*, 115(3), 456-461.
11. Weiss, H. A., & Halperin, D. T. (2008). Male Circumcision for HIV Prevention. *The Lancet*, 372(9657), 1129-1139.
12. World Health Organization (WHO). (2007). *Male Circumcision: Global Health Policy*. World Health Organization.
13. Daling, J. R., & Madeleine, M. M. (1999). Penile Cancer and Circumcision: A Population-Based Study. *Cancer Epidemiology, Biomarkers & Prevention*, 8(1), 123-127.
14. Warner, J. T. (2002). Hygiene Benefits of Circumcision. *American Journal of Public Health*, 92(5), 845-850.
15. Wright, J. E. (1970). The Role of Smegma in Carcinoma of the Cervix. *Journal of Obstetrics and Gynaecology*, 77(7), 697-701.
16. Castellsagué, X., & Bosch, F. X. (2002). Male Circumcision, Human Papillomavirus, and Cervical Cancer: International Epidemiological Studies. *The Lancet*, 359(9314), 1090-1091.
17. Szabo, R., & Short, R. V. (2000). How Does Male Circumcision Protect Against HIV Infection? *BMJ*, 320(7249), 1592-1594.
18. Williams, N., & Kapila, L. (1993). Complications of Circumcision. *British Journal of Surgery*, 80(10), 1231-1236.
19. Shankar, K. R., & Rickwood, A. M. K. (1999). The Incidence of Phimosis and the Benefits of Circumcision. *Pediatric Surgery International*, 15(8), 571-573.
20. Cold, C. J., & Taylor, J. R. (1999). The Prepuce. *BJU International*, 83(S1), 34-44.
21. Fleiss, P. M., & Hodges, F. M. (2002). Keratinization of the Glans Penis in Circumcised Males. *International Journal of Men's Health*, 1(1), 105-109.
22. Schmidt, H. M. (2004). Circumcision and Urinary Flow. *Journal of Pediatric Urology*, 5(3), 202-206.
23. Baskin, L. S. (2004). Circumcision: Techniques and Complications. *Urologic Clinics of North America*, 31(3), 463-472.
24. Gee, W. F., & Ansell, J. S. (1976). Neonatal Circumcision: A Ten-Year Overview. *Pediatrics*, 58(6), 824-827.
25. Wiswell, T. E. (1997). Plastibell Device Circumcision: Review and Evaluation. *Journal of Pediatric Surgery*, 32(2), 243-245.
26. Holman, J. R., & Lewis, E. L. (1995). Laser Circumcision in Infants. *Family Medicine*, 27(6), 373-375.
27. Ozdemir, E. (1997). Significance of Hygiene in Circumcision Procedures. *Journal of Pediatric Health*, 19(4), 314-319.
28. Herzog, L. W., & Alvarez, S. R. (1986). The Frequency of Meatal Stenosis Following Circumcision. *Journal of Urology*, 136(2), 286-287.
29. Rickwood, A. M. (1999). Meatal Stenosis in Circumcised Boys. *Pediatric Urology*, 8(3), 241-245.
30. Kaplan, G. W. (1977). Complications of Circumcision. *Urologic Clinics of North America*, 4(3), 543-549.
31. Darby, R., & Cox, L. (2009). The Disappearance of Ritual Circumcision Complications in Modern Practice. *Medical Anthropology Quarterly*, 23(3), 349-367.

32. Frisch, M., & Earp, B. D. (2018). Circumcision and Psychological Effects. *Journal of Health Psychology*, 23(4), 517-530.
33. Caldwell, J. C., & Caldwell, P. (1990). Cultural Influences on Child Psychology and Circumcision. *Social Science & Medicine*, 31(8), 853-856.
34. Althaus, F. A. (1997). The Impact of Family Involvement in Pediatric Circumcision. *Family Medicine Journal*, 29(5), 392-397.
35. Shoemaker, P. (1985). Behavioral Reactions to Circumcision. *Child Development*, 56(4), 1007-1012.
36. Ahlberg, B. M. (1994). Cultural Perspectives on Circumcision. *African Journal of Reproductive Health*, 8(3), 85-97.
37. American Academy of Pediatrics. (2012). Circumcision Policy Statement. *Pediatrics*, 130(3), 585-586.
38. Fleiss, P. M. (1997). What Your Doctor May Not Tell You About Circumcision. *Parenting Today*, 12(3), 35-41.
39. Boyle, G. J., & Hill, G. (2011). Sub-Saharan African Randomised Clinical Trials into Male Circumcision and HIV Transmission: Methodological, Ethical and Legal Concerns. *Journal of Law and Medicine*, 19(2), 316-334.
40. Darby, R. (2005). *A Surgical Temptation: The Demonization of the Foreskin and the Rise of Circumcision in Britain*. University of Chicago Press.
41. Wall, L. L. (2011). The Medical Ethics of Circumcision. *Journal of Medical Ethics*, 37(3), 175-177.
42. Van Howe, R. S. (1999). Circumcision and HIV Infection: Review of the Literature and Meta-Analysis. *International Journal of STD & AIDS*, 10(1), 8-16.
43. Svoboda, J. S., & Van Howe, R. S. (2013). Out of Step: Fatal Flaws in the Latest AAP Policy Report on Neonatal Circumcision. *Journal of Medical Ethics*, 39(7), 434-441.
44. Gollaher, D. (2000). *Circumcision: A History of the World's Most Controversial Surgery*. Basic Books.
45. Benatar, M., & Benatar, D. (2003). Between Prophylaxis and Child Abuse: The Ethics of Neonatal Male Circumcision. *American Journal of Bioethics*, 3(2), 35-48.
46. Taylor, J. R., Lockwood, A. P., & Taylor, A. J. (1996). The Prepuce: Specialized Mucosa of the Penis and Its Loss to Circumcision. *British Journal of Urology*, 77(2), 291-295.
47. Milos, M. F., & Macris, D. (1992). Circumcision: A Medical or a Human Rights Issue? *Journal of Nurse-Midwifery*, 37(2), 87-96.
48. Goldman, R. (1997). *Circumcision: The Hidden Trauma*. Vanguard Publications.
49. Denniston, G. C., & Milos, M. F. (Eds.). (1999). *Male and Female Circumcision: Medical, Legal, and Ethical Considerations in Pediatric Practice*. Kluwer Academic/Plenum Publishers.
50. Thompson, R. (2010). The Foreskin: Why Is It Such a Controversial Issue? *Journal of Sexual Medicine*, 7(11), 3465-3473.
51. Lerman, S. E., & Liao, J. C. (2001). Neonatal Circumcision. *Pediatric Clinics of North America*, 48(6), 1539-1557.
52. Frisch, M., Lindholm, M., & Grønbaek, M. (2011). Male Circumcision and Sexual Function in Men and Women: A Survey-Based, Cross-Sectional Study in Denmark. *International Journal of Epidemiology*, 40(5), 1367-1381.

53. Bossio, J. A., Pukall, C. F., & Steele, S. S. (2014). Examining Penile Sensitivity in Neonatally Circumcised and Intact Men Using Quantitative Sensory Testing. *Journal of Urology*, 191(6), 1708-1713.
54. Boyle, G. J., Goldman, R., Svoboda, J. S., & Fernandez, E. (2002). Male Circumcision: Pain, Trauma and Psychosexual Sequelae. *Journal of Health Psychology*, 7(3), 329-343.
55. Bollinger, D. (2010). Lost Boys: An Estimate of U.S. Circumcision-Related Infant Deaths. *Thymos: Journal of Boyhood Studies*, 4(1), 78-90.
56. Canning, D. A., & Snyder, H. M. (2004). Neonatal Circumcision: A Controversial Preventive Health Measure. *Current Opinion in Urology*, 14(4), 229-233.
57. Fleiss, P. M., Hodges, F. M., & Van Howe, R. S. (1998). Immunological Functions of the Human Prepuce. *Sexually Transmitted Infections*, 74(5), 364-367.
58. Ritter, T. J., & Denniston, G. C. (2001). *Say No to Circumcision: 40 Compelling Reasons Why You Should Respect His Birthright and Keep Your Son Whole*. Third Edition, Aptos, CA: Hourglass Book Publishing.
59. Boyle, G. J., & Hill, G. (2011). Circumcision's Ethical and Medical Quandary. *Journal of Medical Ethics*, 37(3), 173-174.
60. Frisch, M., Aigrain, Y., Barauskas, V., Bjarnason, R., Boddy, S. A., Czauderna, P., de Gier, R. P., de Jong, T. P., Hjälmås, K., & Jorgensen, T. M. (2013). Cultural Bias in the AAP's 2012 Technical Report and Policy Statement on Male Circumcision. *Pediatrics*, 131(4), 796-800.
61. Earp, B. D. (2015). Male or Female Genital Cutting: Why 'Health Benefits' Are Morally Irrelevant. *Journal of Medical Ethics*, 41(8), 687-693.
62. Van Howe, R. S. (2013). Infant Circumcision: The Last Stand for the Dead Dogma of Parental (Surgical) Rights. *Journal of Medical Ethics*, 39(7), 475-481.
63. Hutson, J. M. (2004). Circumcision: A Surgeon's Perspective. *Journal of Medical Ethics*, 30(3), 238-240.
64. Milos, M. F., & Macris, D. (1992). Circumcision: What Every Parent Should Know. *Journal of Pediatric Nursing*, 7(6), 385-387.
65. Hill, G. (2007). The Case Against Circumcision. *Journal of Men's Health & Gender*, 4(3), 318-323.

12KAYNAKLAR

- Anderson, T. S., Steinman, M. A. (2020). Antihypertensive Prescribing Cascades as High-Priority Targets for Deprescribing. *JAMA internal medicine*, 180(5), 651–652. <https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2019.7082>
- Avorn, J., Gurwitz, J. H., Bohn, R. L., Mogun, H., Monane, M., Walker, A. (1995). Increased incidence of levodopa therapy following metoclopramide use. *JAMA*, 274(22), 1780–1782.
- Bahat, G., İlhan, B., Erdogan, T., Halil, M., Savas, S., Ulger, Z., ...Karan, M. A. (2020). Turkish inappropriate medication use in the elderly (TIME) criteria to improve prescribing in older adults: TIME-to-STOP/TIME-to-START. *European geriatric medicine*, 11(3), 491–498. <https://doi.org/10.1007/s41999-020-00297-z>
- Bartalena, L., Bogazzi, F., Chiovato, L., Hubalewska-Dydejczyk, A., Links, T. P., Vanderpump, M. (2018). 2018 European Thyroid Association (ETA) Guidelines for the Management of Amiodarone-Associated Thyroid Dysfunction. *European thyroid journal*, 7(2), 55–66. <https://doi.org/10.1159/000486957>

- Beijer, H. J., de Blaey, C. J. (2002). Hospitalisations caused by adverse drug reactions (ADR): a meta-analysis of observational studies. *Pharmacy world & science: PWS*, 24(2), 46–54. <https://doi.org/10.1023/a:1015570104121>
- Brath, H., Mehta, N., Savage, R. D., Gill, S. S., Wu, W., Bronskill, S. E., ...Rochon, P. A. (2018). What Is Known About Preventing, Detecting, and Reversing Prescribing Cascades: A Scoping Review. *Journal of the American Geriatrics Society*, 66(11), 2079–2085. <https://doi.org/10.1111/jgs.15543>
- By the 2023 American Geriatrics Society Beers Criteria® Update Expert Panel (2023). American Geriatrics Society 2023 updated AGS Beers Criteria® for potentially inappropriate medication use in older adults. *Journal of the American Geriatrics Society*, 71(7), 2052–2081. <https://doi.org/10.1111/jgs.18372>
- Cahir, C., Bennett, K., Teljeur, C., Fahey, T. (2014). Potentially inappropriate prescribing and adverse health outcomes in community dwelling older patients. *British journal of clinical pharmacology*, 77(1), 201–210. <https://doi.org/10.1111/bcp.12161>
- Curtin, D., Byrne, S., O'Mahony, D. (2016). Identifying Explicit Criteria for the Prevention of Falls. Huang, A.R., Mallet, L. (Ed.). *Medication - Related Falls in Older People* içinde (s.179-191). Switzerland: Springer International Publishing AG Adis. https://doi.org/10.1007/978-3-319-32304-6_15
- Dalton, K., Callaghan, R., O'Sullivan, N., McCarthy, L. (2024). Community pharmacists' awareness, identification, and management of prescribing cascades: A cross-sectional survey. *Research in social & administrative pharmacy : RSAP*, 20(6), 102–112. <https://doi.org/10.1016/j.sapharm.2024.02.013>
- Davies, L. E., Spiers, G., Kingston, A., Todd, A., Adamson, J., Hanratty, B. (2020). Adverse Outcomes of Polypharmacy in Older People: Systematic Review of Reviews. *Journal of the American Medical Directors Association*, 21(2), 181–187. <https://doi.org/10.1016/j.jamda.2019.10.022>
- Doherty A, Moriarty F, Boland F Clyne, B., Fahey, T., Kennelly, S., Wallace, E. (2021). Prescribing cascades in community-dwelling adults: protocol for a systematic review [version 2; peer review: 2 approved] *HRB Open Research*, 4, 72. <https://doi.org/10.12688/hrbopenres.13345.2>
- Doherty, A. S., Shahid, F., Moriarty, F., Boland, F., Clyne, B., Dreischulte, T., ...Wallace, E. (2022). Prescribing cascades in community-dwelling adults: A systematic review. *Pharmacology research & perspectives*, 10(5), e01008. <https://doi.org/10.1002/prp2.1008>
- Duerden, M.G., Avery, T., Payne, R.A. (2013). Polypharmacy and medicines optimization: Making it safe and sound. A.Brown (Ed.). London, UK: The King's Fund. Erişim adresi: https://www.kingsfund.org.uk/sites/default/files/field/field_publication_file/polypharmacy-andmedicines-optimisation-kingsfund-nov13.pdf. Erişim tarihi: 6 Ekim, 2024.
- Farrell, B. J., Jeffs, L., Irving, H., McCarthy, L. M. (2020). Patient and provider perspectives on the development and resolution of prescribing cascades: a qualitative study. *BMC geriatrics*, 20(1), 368. <https://doi.org/10.1186/s12877-020-01774-7>
- Farrell, B., Galley, E., Jeffs, L., Howell, P., McCarthy, L. M. (2022). "Kind of blurry": Deciphering clues to prevent, investigate and manage prescribing cascades. *PloS one*, 17(8), e0272418. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0272418>
- Gill, S. S., Anderson, G. M., Fischer, H. D., Bell, C. M., Li, P., Normand, S. L., Rochon, P. A. (2009). Syncope and its consequences in patients with dementia receiving cholinesterase inhibitors: a population-based cohort study. *Archives of internal medicine*, 169(9), 867–873. <https://doi.org/10.1001/archinternmed.2009.43>

- Gill, S. S., Mamdani, M., Naglie, G., Streiner, D. L., Bronskill, S. E., Kopp, A., ...Rochon, P. A. (2005). A prescribing cascade involving cholinesterase inhibitors and anticholinergic drugs. *Archives of internal medicine*, 165(7), 808–813. <https://doi.org/10.1001/archinte.165.7.808>
- Gurwitz, J. H., Avorn, J., Bohn, R. L., Glynn, R. J., Monane, M., Mogun, H. (1994). Initiation of antihypertensive treatment during nonsteroidal anti-inflammatory drug therapy. *JAMA*, 272(10), 781–786.
- Gurwitz, J. H., Kalish, S. C., Bohn, R. L., Glynn, R. J., Monane, M., Mogun, H., Avorn, J. (1997). Thiazide diuretics and the initiation of anti-gout therapy. *Journal of clinical epidemiology*, 50(8), 953–959. [https://doi.org/10.1016/s0895-4356\(97\)00101-7](https://doi.org/10.1016/s0895-4356(97)00101-7)
- Hanlon, J. T., Schmader, K. E., Samsa, G. P., Weinberger, M., Uttech, K. M., Lewis, I. K., ...Feussner, J. R. (1992). A method for assessing drug therapy appropriateness. *Journal of clinical epidemiology*, 45(10), 1045–1051. [https://doi.org/10.1016/0895-4356\(92\)90144-c](https://doi.org/10.1016/0895-4356(92)90144-c)
- Jennings, A. A., Doherty, A. S., Clyne, B., Boland, F., Moriarty, F., Fahey, T., ...Wallace, E. (2024). Stakeholder perceptions of and attitudes towards problematic polypharmacy and prescribing cascades: a qualitative study. *Age and ageing*, 53(6), afae116. <https://doi.org/10.1093/ageing/afae116>
- Jun, G. T., Ward, J., Morris, Z., Clarkson, J. (2009). Health care process modelling: which method when?. *International journal for quality in health care : journal of the International Society for Quality in Health Care*, 21(3), 214–224. <https://doi.org/10.1093/intqhc/mzp016>
- Kalisch, L. M., Caughey, G. E., Roughead, E. E., Gilbert, A. L. (2011). The prescribing cascade. *Australian Prescriber*, 34(6), 162-166. <https://doi.org/10.18773/austprescr.2011.084>
- Lavan, A. H., Gallagher, P. (2016). Predicting risk of adverse drug reactions in older adults. *Therapeutic advances in drug safety*, 7(1), 11–22. <https://doi.org/10.1177/2042098615615472>
- Lega, I. C., Bronskill, S. E., Campitelli, M. A., Guan, J., Stall, N. M., Lam, K., ...Rochon, P. A. (2019). Sodium glucose cotransporter 2 inhibitors and risk of genital mycotic and urinary tract infection: A population-based study of older women and men with diabetes. *Diabetes, obesity & metabolism*, 21(11), 2394–2404. <https://doi.org/10.1111/dom.13820>
- Lenzer J. (2014). US could recycle 10 million unused prescription drugs a year, report says. *BMJ (Clinical research ed.)*, 349, g7677. <https://doi.org/10.1136/bmj.g7677>
- Masnoon, N., Shakib, S., Kalisch-Ellett, L., Caughey, G. E. (2018). Tools for Assessment of the Appropriateness of Prescribing and Association with Patient-Related Outcomes: A Systematic Review. *Drugs & aging*, 35(1), 43–60. <https://doi.org/10.1007/s40266-018-0516-8>
- McCarthy, L. M., Savage, R., Dalton, K., Mason, R., Li, J., Lawson, A., Wu, W., ...Rochon, P. A. (2022). ThinkCascades: A Tool for Identifying Clinically Important Prescribing Cascades Affecting Older People. *Drugs & aging*, 39(10), 829–840. <https://doi.org/10.1007/s40266-022-00964-9>
- McCarthy, L. M., Visentin, J. D., Rochon, P. A. (2019). Assessing the Scope and Appropriateness of Prescribing Cascades. *Journal of the American Geriatrics Society*, 67(5), 1023–1026. <https://doi.org/10.1111/jgs.15800>
- Morris, E. J., Brown, J. D., Manini, T. M., Vouri, S. M. (2021). Differences in Health-Related Quality of Life Among Adults with a Potential Dihydropyridine Calcium Channel Blocker-Loop Diuretic Prescribing Cascade. *Drugs & aging*, 38(7), 625–632. <https://doi.org/10.1007/s40266-021-00868-0>
- Naranjo, C. A., Busto, U., Sellers, E. M., Sandor, P., Ruiz, I., Roberts, E. A., ...Greenblatt, D. J. (1981). A method for estimating the probability of adverse drug reactions. *Clinical pharmacology and therapeutics*, 30(2), 239–245. <https://doi.org/10.1038/clpt.1981.154>

- O'Mahony, D., Cherubini, A., Guiteras, A. R., Denkinger, M., Beuscart, J. B., Onder, G.,...Curtin, D. (2023). STOPP/START criteria for potentially inappropriate prescribing in older people: version 3. *European geriatric medicine*, 14(4), 625–632. <https://doi.org/10.1007/s41999-023-00777-y>
- O'Mahony, D., Rochon, P. A. (2022). Prescribing cascades: we see only what we look for, we look for only what we know. *Age and ageing*, 51(7), afac138. <https://doi.org/10.1093/ageing/afac138>
- Petrovic, M., van der Cammen, T., Onder, G. (2012). Adverse drug reactions in older people: detection and prevention. *Drugs & aging*, 29(6), 453–462. <https://doi.org/10.2165/11631760-000000000-00000>
- Piggott, K. L., Mehta, N., Wong, C. L., Rochon, P. A. (2020). Using a clinical process map to identify prescribing cascades in your patient. *BMJ (Clinical research ed.)*, 368, m261. <https://doi.org/10.1136/bmj.m261>
- Ponte, M. L., Wachs, L., Wachs, A., Serra, H. A. (2017). Prescribing cascade. A proposed new way to evaluate it. *Prescripción en cascada. Una nueva propuesta para evaluarla. Medicina*, 77(1), 13–16.
- Read, S. H., Giannakeas, V., Pop, P., Bronskill, S. E., Herrmann, N., Chen, S., ...Rochon, P. (2021). Evidence of a gabapentinoid and diuretic prescribing cascade among older adults with lower back pain. *Journal of the American Geriatrics Society*, 69(10), 2842–2850. <https://doi.org/10.1111/jgs.17312>
- Rochon, P. A., Gurwitz, J. H. (1995). Drug therapy. *Lancet (London, England)*, 346(8966), 32–36. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(95\)92656-9](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(95)92656-9)
- Rochon, P. A., Gurwitz, J. H. (1997). Optimising drug treatment for elderly people: the prescribing cascade. *BMJ (Clinical research ed.)*, 315(7115), 1096–1099. <https://doi.org/10.1136/bmj.315.7115.1096>
- Rochon, P. A., Gurwitz, J. H. (2017). The prescribing cascade revisited. *Lancet (London, England)*, 389(10081), 1778–1780. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(17\)31188-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(17)31188-1)
- Rochon, P. A., Austin, P. C., Normand, S. L., Savage, R. D., Read, S. H., McCarthy, L. M., ...Gurwitz, J. H. (2024). Association of a calcium channel blocker and diuretic prescribing cascade with adverse events: A population-based cohort study. *Journal of the American Geriatrics Society*, 72(2), 467–478. <https://doi.org/10.1111/jgs.18683>
- Rochon, P. A., Petrovic, M., Cherubini, A., Onder, G., O'Mahony, D., Sternberg, S. A., ..., Gurwitz, J. H. (2021). Polypharmacy, inappropriate prescribing, and deprescribing in older people: through a sex and gender lens. *The lancet. Healthy longevity*, 2(5), e290–e300. [https://doi.org/10.1016/S2666-7568\(21\)00054-4](https://doi.org/10.1016/S2666-7568(21)00054-4)
- Rosenberg, J., Rochon, P. A., Gill, S. S. (2014). Unveiling a prescribing cascade in an older man. *Journal of the American Geriatrics Society*, 62(3), 580–581. <https://doi.org/10.1111/jgs.12714>
- Savage, R. D., Visentin, J. D., Bronskill, S. E., Wang, X., Gruneir, A., Giannakeas, V., ...McCarthy, L. M. (2020). Evaluation of a Common Prescribing Cascade of Calcium Channel Blockers and Diuretics in Older Adults With Hypertension. *JAMA internal medicine*, 180(5), 643–651. <https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2019.7087>
- Scott, I. A., Hilmer, S. N., Reeve, E., Potter, K., Le Couteur, D., Rigby, D., ...Martin, J. H. (2015). Reducing inappropriate polypharmacy: the process of deprescribing. *JAMA internal medicine*, 175(5), 827–834. <https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2015.0324>
- Shahid, F., Doherty, A., Wallace, E., Schmiedl, S., Alexander, G. C., Dreischulte, T. (2024). Prescribing cascades in ambulatory care: A structured synthesis of evidence. *Pharmacotherapy*, 44(1), 87–96. <https://doi.org/10.1002/phar.2880>
- Sternberg, S.A., Gurwitz, J.H., Rochon, P.A. (2023). Prescribing Cascades. Cherubini, A., Mangoni, A.A., O'Mahony, D., Petrovic, M. (Ed.) *Optimizing Pharmacotherapy in Older Patients. Practical Issues in Geriatrics* içinde (s. 59- 68) . Cham, Switzerland: Springer Nature Switzerland AG. https://doi.org/10.1007/978-3-031-28061-0_5

Sternberg, S. A., Guy-Alfandary, S., Rochon, P. A. (2021). Prescribing cascades in older adults. *CMAJ : Canadian Medical Association journal = journal de l'Association medicale canadienne*, 193(6), E215.
<https://doi.org/10.1503/cmaj.201564>

Trebble, T. M., Hansi, N., Hydes, T., Smith, M. A., Baker, M. (2010). Process mapping the patient journey: an introduction. *BMJ (Clinical research ed.)*, 341, c4078. <https://doi.org/10.1136/bmj.c4078>

Varghese, D., Ishida, C., Patel, P., Haseer Koya, H. (2024). Polypharmacy. *StatPearls [Internet]* içinde (s.1-12). Treasure Island (FL): StatPearls Publishing. Erişim adresi: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK532953/>. Erişim tarihi: 3 Ekim 2024

Vouri, S. M., Jiang, X., Manini, T. M., Solberg, L. M., Pepine, C., Malone, D. C., Winterstein, A. G. (2019). Magnitude of and Characteristics Associated With the Treatment of Calcium Channel Blocker-Induced Lower-Extremity Edema With Loop Diuretics. *JAMA network open*, 2(12), e1918425.
<https://doi.org/10.1001/jamanetworkopen.2019.18425>

Vouri SM, Reckenberg KA.(2017). Drug-induced Adverse Events and Prescribing Cascades in Older Adults: Pharmacy Stakeholder Survey. *Inov Pharm*.8 (2), Article 19. <https://doi.org/10.24926/iip.v8i2.524>

Vouri, S. M., van Tuyl, J. S., Olsen, M. A., Xian, H., Schootman, M. (2018). An evaluation of a potential calcium channel blocker-lower-extremity edema-loop diuretic prescribing cascade. *Journal of the American Pharmacists Association: JAPhA*, 58(5), 534–539.e4. <https://doi.org/10.1016/j.japh.2018.06.014>

Wallace, E., McDowell, R., Bennett, K., Fahey, T., Smith, S. M. (2017). Impact of Potentially Inappropriate Prescribing on Adverse Drug Events, Health Related Quality of Life and Emergency Hospital Attendance in Older People Attending General Practice: A Prospective Cohort Study. *The journals of gerontology. Series A, Biological sciences and medical sciences*, 72(2), 271–277. <https://doi.org/10.1093/gerona/glw140>

World Health Organization (WHO). (2024). World Patient Safety Day 2024 Announcement. Erişim adresi: https://cdn.who.int/media/docs/default-source/world-patient-safety-day/wpsd-2024/announcing-world-patient-safety-day-2024_english.pdf?sfvrsn=d162dceb_20. Erişim tarihi: 20 Ekim 2024

13KAYNAKLAR

Açikkol Yıldırım A. (2013) Oylum Höyük Toplumunun (Orta Tunç Çağı, Kilis) Paleodemografik Yapısı The Paleodemographic Pattern of Oylum Hoyuk Population (The Middle Bronze Age, Kilis) *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks ZfWT* Vol. 5, No. 3

Averill-Bates D. Reactive oxygen species and cell signaling. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)- Molecular Cell Research*, Volume 1871, Issue 2, 2024, 119573.

Bai R, Guo J, Ye XY, Xie Y, Xie T. Oxidative stress: The core pathogenesis and mechanism of Alzheimer's disease, *Ageing Research Reviews*, Volume 77, 2022, 101619,

Boldsen, J. L., Milner, G. R., & Ousley, S. D. (2022). Paleodemography: From archaeology and skeletal age estimation to life in the past. *The American Journal of Biological Anthropology*, 178(S74), 115-150

Burtscher J, Burtscher M. Training muscles to keep the aging brain fit. *J Sport Health Sci*. 2024 Nov;13(6):761-763.

Capozzi A, Scambia G, Lello S. Calcium, vitamin D, vitamin K2, and magnesium supplementation and skeletal health. *Maturitas*, Volume 140, 2020, Pages 55-63.

- Chen, C., Ding, S. & Wang, J. Digital health for aging populations. *Nat Med* 29, 1623–1630 (2023).
- Çırak, Mustafa Tolga (2017). Akgüney Geç Roma- Bizans Dönemi Toplumunu Üzerine Paleodemografik Çalışma, Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl 10, Sayı 1, Haziran 2017, ss. 249-264
- Dai J, Su Y, Zhong S, Cong L, Liu B, Yang J, Tao Y, He Z, Chen C, Jiang Y. Exosomes: key players in cancer and potential therapeutic strategy. *Signal Transduct Target Ther*. 2020 Aug 5;5(1):145.
- D'Angelo S. Diet and Aging: The Role of Polyphenol-Rich Diets in Slow Down the Shortening of Telomeres: A Review. *Antioxidants*. 2023; 12(12):2086.
- Demirsoy A. (2018). Ölümün ve Yaşlanmanın Evrimi. İstanbul: Asi Kitap Yayınları
- Demirsoy A. (2019). Ustaca Yaşlanma, Yaşlanmadan Ne Anlıyoruz? Siyah Kuğu Yayınevi İstanbul
- Farias-Pereira, R., Zuk, J. B., & Khavaran, H. (2023). Plant bioactive compounds from Mediterranean diet improve risk factors for metabolic syndrome. *International Journal of Food Sciences and Nutrition*, 74(4), 403–423.
- Fernández de la Puente M, Hernández-Alonso P, Canudas S, Marti A, Fitó M, Razquin C, Salas-Salvadó J. Modulation of Telomere Length by Mediterranean Diet, Caloric Restriction, and Exercise: Results from PREDIMED-Plus Study. *Antioxidants (Basel)*. 2021 Oct 12;10(10):1596.
- Finucane, F.M., Sharp, S.J., Purslow, L.R. et al. The effects of aerobic exercise on metabolic risk, insulin sensitivity and intrahepatic lipid in healthy older people from the Hertfordshire Cohort Study: a randomised controlled trial. *Diabetologia* 53, 624–631 (2010).
- Fontana L, Klein S. Aging, Adiposity, and Calorie Restriction. *JAMA*. 2007;297(9):986–994.
- Fragopoulou E, Antonopoulou S. The French paradox three decades later: Role of inflammation and thrombosis. *Clinica Chimica Acta*, Volume 510, 2020, Pages 160-169.
- Green, C.L., Lamming, D.W. & Fontana, L. Molecular mechanisms of dietary restriction promoting health and longevity. *Nat Rev Mol Cell Biol* 23, 56–73 (2022).
- Grevendonk, L., Connell, N.J., McCrum, C. et al. Impact of aging and exercise on skeletal muscle mitochondrial capacity, energy metabolism, and physical function. *Nat Commun* 12, 4773 (2021).
- Grootveld M, Percival BC, Leenders J, Wilson PB. Potential Adverse Public Health Effects Afforded by the Ingestion of Dietary Lipid Oxidation Product Toxins: Significance of Fried Food Sources. *Nutrients*. 2020; 12(4):974.
- Gözlük P. (2005) Karagündüz toplumunun paleodemografik açıdan incelenmesi, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Antropoloji Dergisi, 75-105
- Hoppa R.D. (2002) Paleodemography: looking back and thinking ahead Paleodemography: Age Distributions From Skeletal Samples, Hoppa Robert D. And Vaupel James W. ISBN-13 978-0-511-06326-8 eBook (NetLibrary)
- Jomova, K., Raptova, R., Alomar, S.Y. et al. Reactive oxygen species, toxicity, oxidative stress, and antioxidants: chronic diseases and aging. *Arch Toxicol* 97, 2499–2574 (2023).
- Ji L, Steffens DC, Wang L. Effects of physical exercise on the aging brain across imaging modalities: A meta-analysis of neuroimaging studies in randomized controlled trials. *Int J Geriatr Psychiatry*. 2021;36:1148–1157.
- Jie Liu, Xin-Xing Wan, Sheng-Yuan Zheng, Md. A. Khan, Hui-Hong He, Yu-Xing Feng, Jing-Ge Xiao, Yu Chen, Xi-Min Hu, Qi Zhang and Kun Xiong. Mesenchymal Stem Cell Transplantation in Type 1 Diabetes Treatment: Current Advances and Future Opportunity. *Current Stem Cell Research & Therapy*, Volume 19, Issue 9, Oct 2024, p. 1175 – 1184.

Katrenčíková B, Vaváková M, Paduchová Z, Nagyová Z, Garaiova I, Muchová J, Ďuračková Z, Trebatická J. Oxidative Stress Markers and Antioxidant Enzymes in Children and Adolescents with Depressive Disorder and Impact of Omega-3 Fatty Acids in Randomised Clinical Trial. *Antioxidants*. 2021; 10(8):1256.

Kalinkara, V. (2014). *Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi*. Ankara 2. Basım, Nobel Yayınları

Karaöz Arıhan S, Okan Arıhan (2022). Tarihsel Süreçte Salgınlar ve COVID-19 Kısıtlamalarının İnsan Sağlığı Üzerine Etkileri Historical Epidemics and the Effects of COVID-19 Restrictions on Human Health. *Van Tıp Derg* 29(1): 120-127, 2022; 29(1): 120-127

Liu C, Kuang X, Li K, Guo X, Deng Q, Li D. Effects of combined calcium and vitamin D supplementation on osteoporosis in postmenopausal women: a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Food Funct*. 2020 Dec 1;11(12):10817-10827.

Makino N, Oyama J, Maeda T, Koyanagi M, Higuchi Y, Tsuchida K. Calorie restriction increases telomerase activity, enhances autophagy, and improves diastolic dysfunction in diabetic rat hearts. *Mol Cell Biochem*. 2015 May;403(1-2):1-11.

Mavritsakis N, Mîrza CM, Tache S. Changes related to aging and theories of aging. *Health, Sports & Rehabilitation Medicine*. Vol. 21, no. 4, October-December 2020, 252–255.

McCay, C.M., Crowell, M.F., Maynard, L.A., 1935. The effect of retarded growth upon the length of lifespan and upon the ultimate body size. *J. Nutr*. 10, 63–79.

Özgün Başbüyük, Başbüyük H.H. (2019) Yaş, Yaşlanma ve Antropoloji Bölüm VII, Yaşlılık Yeniüzyılın Gerçeği ed. Kalinkara V. Nobel Yayınevi Ankara150.<https://doi.org/10.1002/ajpa.24462>

Özgün Başbüyük G. And Sönmez G., "Antropolojik Perspektifte İnsanda Ömür Uzunluğu," Türkiye Dördüncü Nüfusbilim Konferansı, Ankara, Türkiye, Pp.23-35, 2015

Paine R.R. and Boldsen J.L. (2002) Linking age-at-death distributions and ancient population dynamics:a case study, *Paleodemography: Age Distributions From Skeletal Samples*, Hoppa Robert D. And Vaupel James W. ISBN-13 978-0-511-06326-8 eBook (NetLibrary)

Parzych KR, Klionsky DJ. An overview of autophagy: morphology, mechanism, and regulation. *Antioxid Redox Signal*. 2014 Jan 20;20(3):460-73.

Harsha Sreeraj, R. AnuKiruthika, K.S. Tamilselvi, D. Subha, Exosomes for skin treatment: Therapeutic and cosmetic applications, *Nano Trans Med*. Volume 3, 2024, 100048, <https://doi.org/10.1016/j.ntm.2024.100048>.

Richter EA, Ruderman NB. AMPK and the biochemistry of exercise: implications for human health and disease. *Biochem J*. 2009 Mar 1;418(2):261-75.

Ronis MJJ, Pedersen KB, Watt J. Adverse Effects of Nutraceuticals and Dietary Supplements. *Annu Rev Pharmacol Toxicol*. 2018 Jan 6;58:583-601.

Rossiello, F., Jurk, D., Passos, J.F. et al. Telomere dysfunction in ageing and age-related diseases. *Nat Cell Biol* 24, 135–147 (2022).

Shen, X., Wang, C., Zhou, X. et al. Nonlinear dynamics of multi-omics profiles during human aging. *Nat Aging* 4, 1619–1634 (2024). <https://doi.org/10.1038/s43587-024-00692-2>.

Stavropoulos TG, Papastergiou A, Mpaltadoros L, Nikolopoulos S, Kompatsiaris I. IoT Wearable Sensors and Devices in Elderly Care: A Literature Review. *Sensors*. 2020; 20(10):2826.

Steele A. (2023) Yaşlanmaya Son Uzun Yaşamın Bilimi ve Sırları Çeviri Ünalçın N.D. Nova Kitap Yayınevi

Stillman CM, Esteban-Cornejo I, Brown B, Bender CM, Erickson KI. Effects of Exercise on Brain and Cognition Across Age Groups and Health States. *Trends Neurosci.* 2020 Jul;43(7):533-543.

Tai YL, Chen KC, Hsieh JT, Shen TL. Exosomes in cancer development and clinical applications. *Cancer Sci.* 2018 Aug;109(8):2364-2374.

Tsoukalas D, Fragkiadaki P, Docea AO, Alegakis AK, Sarandi E, Vakonaki E, Salataj E, Kouvidi E, Nikitovic D, Kovatsi L, Spandidos DA, Tsatsakis A, Calina D. Association of nutraceutical supplements with longer telomere length. *Int J Mol Med.* 2019 Jul;44(1):218-226.

TÜİK 2024. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayat-Tablolari-2021-2023-53678>

Valente C, Andrade R, Alvarez L, Rebelo-Marques A, Stamatakis E, Espregueira-Mendes J. Effect of physical activity and exercise on telomere length: Systematic review with meta-analysis. *J Am Geriatr Soc.* 2021 Nov;69(11):3285-3300.

WHO. Constitution. World Health Organization, Geneva, 1948.

50-United Nations Department of Economic and Social Affairs Population Division, World Population Ageing [homepage on the Internet], 2019. Available from <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2019-Highlights.pdf>

Zhang L, Zheng YL, Wang R, Wang XQ, Zhang H. Exercise for osteoporosis: A literature review of pathology and mechanism. *Front Immunol.* 2022 Sep 9;13:1005665.

14KAYNAKLAR

Andrade C. The P value and statistical significance: Misunderstandings, explanations, challenges, and alternatives. *Indian J Psychol Med* 2019;41:210-5. Dominguez, L. J., Di Bella, G., Veronese, N., & Barbagallo, M. (2021). Impact of Mediterranean diet on chronic non-communicable diseases and longevity. *Nutrients*, 13(6), 2028.

AlWahaibi, I.S.H., AlHadabi, D.A.M.Y. & AlKharusi, H.A.T. (2020). Cohen's criteria for interpreting practical significance indicators: A critical study. *Cypriot Journal of Educational Science.* 15(2), 246–258. <https://doi.org/10.18844/cjes.v15i2.4624>

Cohen, J. (2013). *Statistical power analysis for the behavioral sciences.* routledge.

Dahiru, T(2008) p value, a true test of statistical significance? A cautionary note, *Annals of Ibadan Postgraduate Medicine.* 6(1). 21-26.

Devane, D., Begley, C. M., & Clarke, M. (2004). How many do I need? Basic principles of sample size estimation. *Journal of advanced nursing*, 47(3), 297-302.

Kim, H. Y. (2015). Statistical notes for clinical researchers: effect size. *Restorative dentistry & endodontics*, 40(4), 328-331.

Lenhard, W. & Lenhard, A. (2022). Computation of effect sizes. Retrieved from: https://www.psychometrica.de/effect_size.html. *Psychometrica.* DOI: 10.13140/RG.2.2.17823.92329

Sullivan, G. M., & Feinn, R. (2012). Using effect size or why the p value is not enough. Journal of graduate medical education, 4(3), 279-282.

TARIMIN DÖNÜŞÜMÜ:

TOPRAKTAN TEKNOLOJİYE YENİ UFUKLAR

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Şeyda ÇAVUŞOĞLU

Prof. Dr. Yusuf UZUN

Doç. Dr. Cemal BUDAĞ

YAZARLAR

Prof. Dr. Ali İSLAM

Prof. Dr. Aşkın BAHAR

Prof. Dr. Levent SON

Prof. Dr. Özlem ÖNAL AŞCI

Prof. Dr. Şeyda ZORER ÇELEBİ

Doç. Dr. Cemal BUDAĞ

Doç. Dr. Siyami KARACA

Doç. Dr. Suna AKKOL

Doç. Dr. Şeyda ÇAVUŞOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Aslı AKILLI

Dr. Öğr. Üyesi Bulut SARĞIN

Dr. Öğr. Üyesi Gizem KEZER

Dr. Öğr. Üyesi Özbay DEDE

Öğr. Gör. Dr. Rana BAYTİN ALACI

Arş. Gör Zübeyir AĞIRAĞAÇ

Zir. Yük. Müh. Eyyüp ALTINDAL

Zir. Yük. Müh. Hacı ŞAHAN

Zir. Yük. Müh. Necmettin YİĞİT

Aşkın BAHAR

Eray ÜSTÜNŞOY

Fikret Noyan KAYACAN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-096-8

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1REFERENCES

- Ahmad, N., Anwar, F., Gilani A-ul-H. 2016. Rose Hip (*Rosa canina* L.) Oils. *Essential Oils in Food Preservation, Flavor, and Safety*, 667-675.
- Akalın, Ş. 1952. *Büyük Bitkiler Klavuzu*, (Cilt 1-2). Ankara.
- Alashalvar, C., Al-Farsı, M. & Shahhıdı, F. 2005. Compositional Characteristics and Antioxidant Camponents of Cherry Laurel Varieties and Pekmez. *Journal of Food Science*, 47-52.
- Anonymous, 2022. Aronya Fizibilite Raporu ve Yatırımcı Rehberi. T.C. Tarım Ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Arslan, N., Baydar, H., Kızıl, S., Karık, Ü., Şekeroğlu, N., & Gümüştü, A. 2015. Tibbi aromatik bitkiler üretiminde değişimler ve yeni arayışlar. *Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi*, 12, 16.
- Asgary, S., Kelishadi, R., Rafieian-Kopaei, M., Najafi, S., Najafi, M., Sahebkar, A. 2013. Investigation of the lipid-modifying and antiinflammatory effects of *Cornus mas* L. supplementation on dyslipidemic children and adolescents. *Pediatr Cardiol.* 34:1729–1735.
- Bakılan, F., Armagan, O., Ozgen, M., Tascioglu, F., Bolluk, O., Alatas, O. 2016. Effects of Native Type II Collagen Treatment on Knee Osteoarthritis: A Randomized Controlled Trial. *Eurasian J Med*; 48(2):95–101.
- Baytop, T., 1999. *Türkiye’de bitkiler ile tedavi*. Nobel Tıp Kitabevi. ISBN: 975-420-021-1 480s
- Bors, B.; Thomson, J.; Sawchuk, E.; Reimer, P.; Sawatzky, R.; Sander, R.; Kaban, T.; Gerbrandt, E. and Dawson, J. 2012. *Haskap Breeding and Production; Final Report; Saskatchewan Agriculture: Saskatoon, Canada.*
- Celli, G. B., Ghanem, A., Brooks, M. S. L. 2014. Haskap berries (*Lonicera caerulea* L.) A critical review of antioxidant capacity and health-related studies for potential value-added products. *Food and Bioprocess Technology*, 7(6), 1541-1554.
- Choi, S. H., Ahn, J. B., Kozukue, N., Levin, C. E., Friedman, M. 2011. Distribution of free amino acids, flavonoids, total phenolics, and antioxidative activities of jujube (*Ziziphus Jujuba*) fruits and seeds harvested from plants grown in Korea. *Journal of agricultural and food chemistry*, 59(12), 6594-6604.

- Çankaya, S., Öçsoy, İ., Kaçmaz, G., Çolak, C., İlgün, S., Ildız, N., Eken, A., Yusufbeyoğlu, S., Karaman, Ü., Baldemir, A. 2018. *Laurocerasus officinalis* Roemer (Taflan) Meyve Ekstrelerinden Nano çiçek Sentezi ile Akantamoebisidal Aktivitenin Arttırılmasında Yeni Bir Strateji. *Mikrobiyol Bul.* 52(1):56-71.
- Çelik, H., 2013. Maviyemiş, (Üzümsü meyveler, Ed. S. Ağaoğlu, R. Gerçekçiöğlü) Tomurcukbağ Ltd.Şti. Eğitim yay. No: 1 Ankara.
- Da Silva Pinto, M. (2013). Tea: A new perspective on health benefits. *Food research international*, 53(2), 558-567).
- Damirov, I., Prilipko, L., Shukurov, D., Kerimov, Y. 1988. *Medicinal plants of Azerbaijan*. Baku: Pub h" Maarif, 319.
- Davis, PH. 1965. *Flora of Turkey and The East Aegean Islands*. Edinburg University Press No: 6, pp. 111-133, U.K.
- Demir, S., Turan, İ., Demir, F., Ayazoğlu, E., Aliyazıcıoğlu, Y. 2017. Cytotoxic effect of *Laurocerasus officinalis* extract on human cancer cell lines. *Marmara Pharmaceutical Journal* (21): 121-126.
- Deng, S., West, BJ., Jensen, CJ. 2013. UPLC-TOF-MS characterization and identification of bioactive iridoids in *Cornus mas* fruit. *J Anal Methods Chem*. DOI:10.1155/2013/710972.
- Dong-Ping Xu, Ya Li, Xiao Meng, Tong Zhou, Yue Zhou, Jie Zheng, Jiao-Jiao Zhang, Hua-Bin Li. 2017. Natural Antioxidants in Foods and Medicinal Plants: Extraction, Assessment, and Resources. *Int J Mol Sci* 18(1):96.
- Dursun, S. & İslam, A. 2020. Karayemişte siyanür içerikli amigdalin ve prunasın miktarlarının belirlenmesi. *Akademik Ziraat Dergisi* 9(2): 213 – 222.
- Ekşi, A., & Özen, İ. T. 2012. Kivi meyvesinin kimyasal bileşenleri ve fonksiyonel özellikleri. *Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 2(2), 54-67.
- Erdemoglu, N., Küpeli, E., & Yesilada, E. 2001. Anti-inflammatory and antinociceptive activity assessment of plants used as remedy in Turkish folk medicine. *Journal of Ethnopharmacology*, 89: 123–129.
- Ergüney, E., Gülsünoğlu, Z., Fıratlıgil-Durmuş, E., Kılıç-Akyılmaz, M. 2015. Karayemis Tozu Fiziksel Özelliklerinin İyileştirilmesi. *Akademik Gıda* 13(2) (2015) 108-114.
- Eser, M., Şentürkoğlu, S., Tunçdemir, M., Balcı, H., Karaca, Ç., Uslu, E., Atıkeren, P., Karabulut, E., İslam, A., 2014. The Antidiabetic Effects of the Fruits of '*Laurocerasus officinales* Roemer' on Pancreatic Islands of Streptozotocin-Induced Diabetic Rats, 18th International Microscopy Congress, Prag, September 7-12, pp.3398-3398.
- Fabiyi, JP., Kela, SI., Tal, KM., Istifanus, WA. 1993. Traditional Therapy of Dracunculiasis in The State of Bauchi-Nigeria, Biological sciences programme, Abubakar Tafawa Balewa University, Bauchi, Nigeria, *Dakar Medical*, 38 (2): 193-5.
- Ferguson, A. R. 2010. Kiwifruit: Evolution of a crop. In VII International Symposium on Kiwifruit 913 (pp. 31-42).
- García Hernández, JÁ., Madera González, D., Padilla Castillo, M., Figueras Falcón, T. 2013. Use of a specific anti-stretch mark cream for preventing or reducing the severity of striae gravidarum. Randomized, double-blind, controlled trial. *Int J Cosmet Sci*;35(3):233.
- Genç, C. (2015). Giresun ili merkez ilçede kızılcık (*Cornus mas* L.) seleksiyonu. Ordu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi). Ordu.
- Güneş, M., 2013. Kuşburnu, (Üzümsü meyveler, Ed. S. Ağaoğlu, R. Gerçekçiöğlü) Tomurcukbağ Ltd. Şti. Eğitim yay. No: 1 Ankara.
- Hamedi, S., Arian, AA., Farzaei, MH. 2015. Gastroprotective Effect of Aqueous Stem Bark Extract of *Ziziphus jujuba* L. Against HCl/Ethanol-Induced Gastric Mucosal Injury in Rats. *Journal of Traditional Chinese Medicine*, 35 (6): 666–670. doi.org/10.1016/S0254-6272(15)30157-6.

- Hedin, P.A.; Phillips, V.A.; Dysart, R.J. 1991. Volatile constituents from honeysuckle aphids, *Hyadaphis tataricae*, and the honeysuckle, *Lonicera* spp.: Search for assembling pheromones. *J. Agric. Food Chem.* 39, 1304–1306.
- Hosseinpour-Jaghdani, F., Shomali, T., Gholipour-Shahraki, S., Rahimi-Madiseh, M., & Rafieian-Kopaei, M. 2017. *Cornus mas*: a review on traditional uses and pharmacological properties. *Journal of Complementary and Integrative Medicine*, 14(3).
- Hummer, K. E., Pomper, K. W., Postman, J., Graham, C. J., Stover, E., & Mercure, E. W., Zee, F. 2012. Emerging fruit crops. In M. L. Badenes & D. H. Byrne (Eds.), *Fruit breeding*, New York: Springer (pp. 97–147).
- İslam, A. 2002. 'Kiraz' cherry laurel (*Prunus laurocerasus*). *New Zealand Journal of Crop and Horticultural Science*, 30(4), 301–302. <https://doi.org/10.1080/01140671.2002.9514227>.
- İslam, A. (2005). Karayemiş yetiştiriciliği ve önemi. *Ege Karadeniz Dergisi*, 28(4), 25-32.
- İslam, A., 2024. A new cherry laurel cultivar 'Odü'. *Akademik Ziraat Dergisi* 13(2): 1-6
- İslam, A., Çelik, H., Aygün, A., & Kalkışım, Ö. 2010. Selection of native cherry laurels (*Prunus laurocerasus* L.) in the Blacksea Region. In *International Conference on Organic Agriculture in Scope of Environmental Problems*, 3, 19-22.
- İslam, A. & Deligöz, H. 2012. Ordu ilinde karayemiş (*Laurocerasus officinalis* L.) seleksiyonu. *Akademik Ziraat Dergisi*, 1(1): 37-44.
- İslam, A., Orta, H., Kaçar, Y. A., & Dönmez, D. (2023). Genetic Diversity of Cherry Laurel (*Laurocerasus officinalis* Roemer) BY SSR Markers. *Journal of Agricultural Sciences*, 29(1), 239-248.
- İslam, A., Karakaya, O., Gün, S., Karagöl, S., Öztürk, B. 2020. Seçilmiş karayemiş genotiplerinin meyve özellikleri ile biyokimyasal bileşiklerinin karakterizasyonu. *Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg.* 57(1):105-110.
- Jäger, A. K., & Saaby, L. 2011. Flavonoids and the CNS. *Molecules*, 16, 1471–1485.
- Jasik, J., Schiebold, S., Rolletschek, H., Denolf, P., Adenhove, KV., Altman, T. and Borisjuk, L. 2011. Subtissue-Specific Evaluation of Promoter Efficiency by Quantitative Fluorometric Assay in Laser Microdissected Tissues of Rapeseed. *Plant Physiol* 157(2): 563–573.
- Jiang, Q., Christen, S., Shigenaga, MK., Ames, BN. 2001. Gamma-tocopherol, the major form of vitamin E in the US diet, deserves more attention. *Am J Clin Nutr* 74(6):714-22.
- Jurikova, T.; Sochor, J.; Rop, O.; Mišček, J.; Balla, Š.; Szekeres, L.; Žitný, R.; Zitka, O.; Adam, V. and Kizek, R. 2012. Evaluation of polyphenolic profile and nutritional value of non-traditional fruit species in the Czech Republic-A comparative study. *Molecules*, 17, 8968–8981.
- Kalkışım, Ö. 1997. Kızılcıkta (*Cornus mas* L.) Aşı Kaynaşması ile Çelik Köklenmesinin Anatomik ve Histolojik Olarak İncelenmesi Üzerinde Bir Araştırma. Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van, Türkiye.
- Kalt, W., Cassidy, A., Howard, L. R., Krikorian, R., Stull, A. J., Tremblay, F., & Zamora-Ros, R. 2020. Recent research on the health benefits of blueberries and their anthocyanins. *Advances in Nutrition*, 11(2), 224-236.
- Kalyoncu, İ. H. 1996. Konya yöresindeki kızılcık (*Cornus mas* L.) tiplerinin bazı özellikleri ve farklı nem ortamlarındaki köklenme durumu üzerine bir araştırma. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarımsal Yapılar ve Sulama Anabilim Dalı, Konya.
- Khalua, R. K., Sahu, R. S., Singh, K., & Tewari, S. 2020. Kiwifruit and its Medicinal Properties: A Review. *International Journal of Bio-Science and Bio-Technology*, 12(5), 26-30.
- Khurdiya, DS., Singh, RM. 1975. Berries and its products. *Indian Horticulture*: 20:5, 25.

- Koç, H., 2003, Lokman Hekimden Günümüze Bitkilerle Sağlıklı Yaşama. Kültür Bakanlığı Yayınları 2883, Kültür Eserleri Dizisi 373, Ankara.
- Koday, S. 2000. Türkiye'de kivi üretimi/yield of kiwi in Turkey. Doğu Coğrafya Dergisi, 6(3).
- Liu, M. J., Zhao, Z. H. 2008, September. Germplasm resources and production of jujube in China. In I International Jujube Symposium 840 (pp. 25-32).
- Liu, M. J., Zhou, J. Y., Zhao, J. 2003, September. Screening of Chinese jujube germplasm with high resistance to witches'broom disease. In XI Eucarpia Symposium on Fruit Breeding and Genetics 663 (pp. 575-580).
- Liyana-Pathirana, C.M., Shahidi, F., Alasalvar, C. 2006. Antioxidant activity of cherry laurel fruit (*Laurocerasus officinalis* Roem.) and its concentrated juice. Food Chemistry 99:121-128.
- Makarevic, J., Rutz, J., Juengel, E., Kaulfuss, S., Reiter, M., et al. (2008). Pharmacognosy of *Prunus laurocerasus* Linn-A homoeopathic drug. Indian Journal of Research in Homoeopathy, 2(3):6-9
- Motohashi, N., Shirataki, Y., Kawase, M., Tani, S., Sakagami, H. & Molnár, J. 2002. Cancer prevention and therapy with kiwifruit in Chinese folklore medicine: a study of kiwifruit extracts. Journal of ethnopharmacology, 81(3), 357-364.
- Newmark, J., Brady, R.O., Grimley, P.M., Gal, A.E., Waller, S.G., & Thistlethwaite, J.R. 1981. Amygdalin (Laetrile) and prunasin β -glucosidases: Distribution in germ-free rat and in human tumor tissue. Proceedings of the National Academy of Sciences, 78, 6513-6516.
- Odegaard, A. O., Pereira, M. A., Koh, W. -P., Arakawa, K., Lee, H. -P., & Yu, M. C. 2008. Coffee, tea, and incident type 2 diabetes: The Singapore Chinese Health Study. American Journal of Clinical Nutrition, 88, 979-985.
- Omid, BR. 1997. Approach The Production and Processing Plants. Tarahan Publisher No: 1, pp. 109-110, Tehran, Iran.
- Özbek, S. 1975. Genel Meyvecilik, Çukurova Ünivesitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: Ders Kitabı: 31, Adana.
- Özder, A. 2021. Bazı Aronya Çeşitlerinin (*Aronia Melanocarpa* L.) Gelişme Performanslarının Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Özkan, H.İ. 2017. Hünnap (*Zizyphus jujuba* Mill.) Meyvesinin Bazı Biyokimyasal Bileşenleri ile Antibakteriyel, Hipoglisemik ve Total Antioksidan Aktivitesinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Tıbbi Biyokimya Anabilim Dalı, Balıkesir.
- Pandey, A., Singh, R., Radhamani, J., Bhandari, D. C. 2010. Exploring the potential of *Zizyphus Nummularia* (Burm. f.) Wight et Arn. from drier regions of India. Genetic resources and crop evolution, 57(6), 929-936.
- Plekhanova, M. N. 1999. Blue honeysuckle (*Lonicera caerulea* L.). A new commercial berry crop for temperate climate: genetic resources and breeding. Eucarpia symposium on Fruit Breeding and Genetics 538, 159-164).
- Poyraz Engin, S., Mert, C., Fidancı, A., & Boz, Y. 2016. Aronya (*Aronia melanocarpa* (Michx.) Elliot) meyve türünde morfolojik incelemeler. Bahçe, 45(2), 71-78.
- Prior, R. L., Wu, X., Gu, L., Hager, T. J., Hager, A., & Howard, L. R. 2008. Whole berries versus berry anthocyanins: Interactions with dietary fat levels in the C57BL/6J mouse model of obesity. Journal of Agricultural and Food Chemistry, 56, 647-653. <https://doi.org/10.1021/jf071993o>, 10.1021/jf902852d.
- Rüdenberg, L. and Green, P. S. 1969. A karyological survey of *Lonicera*, II. Journal of the Arnold Arboretum, 50(3), 449-461.

- Rupasinghe, H.V., Arumuggam, N., Amaraathna, M., De Silva, A. 2018. The potential health benefits of haskap (*Lonicera caerulea* L.): Role of cyanidin-3-O-glucoside. *Journal of Functional Foods*, 44, 24-39.
- Samancı, H. 1990. Kivi (*Actinidia*) Yetiştiriciliği. TAV Yayınları, (22), 112.
- Sekeroglu, N., & Koca, U. 2010. Current status of medicinal and aromatic plants production and trade in Turkey. *Biomed*, Cilt:5(2):65-73.
- Sochor, J., Jurikova, T., Pohanka, M., Skutkova, H., Baron, M., Tomaskova, L. & Saloun, J. 2014. Evaluation of antioxidant activity, polyphenolic compounds, amino acids and mineral elements of representative genotypes of *Lonicera edulis*. *Molecules*, 19(5), 6504-6523.
- Spoehr, L., de Aguiar, M. S. S., Bona, N. P., Luduvico, K. P., Alves, A. G., Domingues, W. B., ... & Spanevello, R. M. 2023. Blueberry extract modulates brain enzymes activities and reduces neuroinflammation: promising effect on lipopolysaccharide-induced depressive-like behavior. *Neurochemical Research*, 48(3), 846-861.
- Suksomboon, N., Poolsup, N., & Lin, W. 2019. Effect of kiwifruit on metabolic health in patients with cardiovascular risk factors: A systematic review and meta-analysis. *Diabetes, metabolic syndrome and obesity: targets and therapy*, 171-180.
- Sülüoğlu, M., Cavuşoğlu, A. 2009. Cutting propagation possibilities of natural Cherry Laurel (*Prunus laurocerasus* L.) of Turkey. *American-Eurasian Journal of Sustainable Agriculture* 3(2):234-237.
- Tan, C., Wang, M., Kong, Y., Wan, M., Deng, H., Tong, Y., Lyu, C., & Meng, X. 2022. Anti-inflammatory and intestinal microbiota modulation properties of high hydrostatic pressure treated cyanidin-3-glucoside and blueberry pectin complexes on dextran sodium sulfate-induced ulcerative colitis mice. *Food & Function*, 13, 4384. <https://doi.org/10.1039/d1fo03376j>
- Tanker, N., Koyuncu, M., & Coşkun, M. 2007. *Farmasötik Botanik*. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Yayınları, 93:288. Ankara.
- Tarakci, Z., Anil, M., Koca, I., & Islam, A. (2013). Effects of adding cherry laurel (*Laurocerasus officinalis*) on some physicochemical and functional properties and sensorial quality of tarhana. *Quality Assurance and Safety of Crops & Foods*, 5(4), 347-355.
- Temiz, H., Tarakçı, Z., & Islam, A. (2014). Effect of cherry laurel marmalade on physicochemical and sensorial characteristics of the stirred yogurt during storage time. *stress*, 5, 7.
- Thompson, M. M. 2008. Caprifoliaceae. In J. Janick & R. E. Pauli (Eds.), *The Encyclopedia of fruit & nuts* (pp. 232–235).
- Turna, İ., Güney, D. 2006. Karayemiş (*Laurocerasus officinalis* Roemer)'in genel özellikleri ve odun dışı orman ürünü olarak değerlendirilmesi. 1st International Non-Wood Forest Products Symposium (01-05 Kasım, Trabzon), *Bildiriler Kitabı*, 56-62.
- Wang, S. Y., Chen, C. T., & Wang, C. Y. 2009. The influence of light and maturity on fruit quality and flavonoid content of red raspberries. *Food chemistry*, 112(3), 676-684.
- Weisburger, J. H. 1997. Tea and health: a historical perspective. *Cancer letters*, 114(1-2), 315-317.
- Xue, Z., Feng, W., Cao, J., Cao, D., Jiang, W. 2009. Antioxidant activity and total phenolic contents in peel and pulp of Chinese jujube (*Ziziphus Jujuba* Mill) fruits. *Journal of Food Biochemistry*, 33(5), 613-629.
- Yazıcı, K. 2021. Possible Effects of Climate Change on Turkish Tea and Future Prospects. *Current Studies on Fruit Science*, 301.

Yurtkulu, V. 2022. Aronya fizibilite raporu ve yatırımcı rehberi. T.C Tarım ve Orman Bakanlığı Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, Ankara.

Zadernowski, R.; Naczek, M.; Nesterowicz, J. 2005. Phenolic acid profiles in some small berries. *J. Agric. Food Chem.*, 53, 2118–2124.

Zhou, F., Zhao, H., Zhang, B., & Jing, Y. 2018. Blueberry anthocyanin induces apoptosis in HepG-2 cells and the mechanism of the process. *European Food Research and Tech.*, 244, 301–311. <https://doi.org/10.1007/s00217-017-2956-5>

2REFERENCES

Aldemir, R., Tekeli, A., & Akkol, S. (2021). Bir devlet üniversitesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Gevaş Meslek Yüksekokulu öğrencilerinin tavuk eti tüketim alışkanlıkları ve tercihleri. *ISPEC Journal of Agricultural Sciences*, 5(4), 991-1002.

Deliens, T., Clarys, P., De Bourdeaudhuij, I., & Deforche, B. (2014). Determinants of eating behaviour in university students: A qualitative study using focus group discussions. *BMC Public Health*, 14(1), 1-12. <https://doi.org/10.1186/1471-2458-14-53>

Derin, D. Ö., & Keskin, S. (2013). Gıda mühendisliği öğrencilerinin probiyotik ürün tüketim durumlarının belirlenmesi: Ege Üniversitesi örneği. *Gıda/The Journal of FOOD*, 38(4), 283-288.

Görgülü, Ö., & Ergin, R. (2023). G*Power programıyla örnek büyüklüğü hesaplama ve güç analizi (Power analysis). Nobel Akademik Yayıncılık.

Granato, D., Branco, G. F., Nazzaro, F., Cruz, A. G., & Faria, J. A. (2010). Functional foods and nondairy probiotic food development: Trends, concepts, and products. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 9(3), 292-302. <https://doi.org/10.1111/j.1541-4337.2010.00116.x>

Horasan, B., Sevinç, Ö., & Çelikyürek, N. A. (2021). Üniversite öğrencilerinin probiyotik bilgi düzeyi ve tüketim durumlarının belirlenmesi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (31), 446-453. <https://doi.org/10.31590/ejosat.874965>

Karakuş, F., & Akkol, S. (2013). Van ili küçükbaş hayvancılık işletmelerinin mevcut durumu ve verimliliği etkileyen sorunların tespiti üzerine bir araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 18(1-2), 9-16.

Markowiak, P., & Śliżewska, K. (2017). Effects of probiotics, prebiotics, and synbiotics on human health. *Nutrients*, 9(9), 1021. <https://doi.org/10.3390/nu9091021>

Onurlubaş, E., & Çakırlar, H. (2016). Tüketicilerin süt ve süt ürünleri tüketimini etkileyen faktörlerin belirlenmesi üzerine bir araştırma. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 217-242.

Ouwehand, A. C., Salminen, S., & Isolauri, E. (2002). Probiotics: An overview of beneficial effects. In *Lactic Acid Bacteria: Genetics, Metabolism and Applications: Proceedings of the Seventh Symposium on Lactic Acid Bacteria: Genetics, Metabolism and Applications*, 1–5 September 2002, Egmond aan Zee, the Netherlands (pp. 279-289). Springer Netherlands.

Pehlivan, B. (2020). Yetişkin bireylerin probiyotik besinleri tüketim sıklıklarının ve bilgi düzeylerinin belirlenmesi. *Bilimsel Tamamlayıcı Tıp Regülasyon ve Nöral Terapi Dergisi*, 14(3), 69-79.

Sanders, M. E., Guarner, F., Guerrant, R., Holt, P. R., Quigley, E. M., Sartor, R. B., ... & Mayer, E. A. (2013). An update on the use and investigation of probiotics in health and disease. *Gut*, 62(5), 787-796. <https://doi.org/10.1136/gutjnl-2012-302504>

Tümer, E. İ., & Koşar, C. (2023). COVID-19 ve fonksiyonel gıda tüketim durumları: Adana ili örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 10(3), 706-714. <https://doi.org/10.51813/turkjans.1103655>

West, C. E., & Prescott, S. L. (2012). Probiotics and eczema. *Bioactive Food as Dietary Interventions for Arthritis and Related Inflammatory Diseases: Bioactive Food in Chronic Disease States*, 225-237. <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-397156-2.00019-0>

Yurttaş, M., & Yılmaz, A. (2017). Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin probiyotik ürünler hakkında bilgi düzeyinin ve tüketim durumunun belirlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6(2), 64-69.

Yücel Şengün, İ., Kırmızıgül, A., Özaydın, İ., & Yarım, H. (2020). Tüketicilerin probiyotik ve prebiyotik gıdalara yönelik bilgi düzeyleri ve tüketim durumlarının belirlenmesi: İzmir/Bornova örneği. *Gıda*, 45(1), 103-114. <https://doi.org/10.15237/gida.GD19119>.

Yıldız, S., Akkol, S., & Deniz, S. (2019). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi DAP Çiftçi Eğitim Merkezi'nde eğitim alan kursiyerlerin tarım-hayvancılık okuryazarlığı kapasitelerinin değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 24(2), 133-141.

3KAYNAKÇA

Anonim, 1992. Göksu Deltası, Özel Çevre Koruma Bölgesi, Çevresel Kalkınma Projesi Olabilirlik Raporu. Doğal Hayatı Koruma Derneği, 1-273.

Anonim, 2024a. Özel Çevre Koruma Bölgeleri Göksu Deltası. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Broşürü.

<https://cevresehiriklimkutuphanesi.csb.gov.tr/ShowPDF/2a1ae892-6330-4eaa-94a3-40a59c926d7b>, erişim tarihi 05.07.2024.

Anonim, 2024b. Göksu Deltası Kuş Cenneti Dronla Görüntüldü. <https://www.trthaber.com/foto-galeri/goksu-deltası-kus-cenneti-dronla-goruntulendi/39557/sayfa-1.html>, erişim tarihi 12.10.2024.

Anonim, 2024c. Kum Zambağı: Nesli Tehlikede Olan Endemik Akdeniz Güzeli, <https://www.peyzax.com/kum-zambagi>, erişim tarihi 08.07.2024

Anonim, 2024d. Taşucu-Kum Mahallesi 2023 Yılı Ortalama İklim Verileri

https://www.meteoblue.com/tr/hava/historyclimate/weatherarchive/ta%C5%9Fucu_t%C3%BCrkiye_299643?fcstlength=1y&year=2023&month=7, erişim tarihi 01.07.2024.

Bağcı, H.R. ve Topal, V., 2022. Göksu Deltası'nda (Silifke/Mersin) Tarımsal Değişiklikler. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 20(2), 407-432.

Balestri, E., ve Cinelli, F., 2024. Germination and Early-Seedling Establishment Capacity of *Pancreaticum maritimum* L. (Amaryllidaceae) on Coastal Dunes in the North-Western Mediterranean. *Journal of Coastal Research*, 20:3, 761-770.

Baytop, T. 1984. Türkiye'de Bitkiler ile Tedavi (Geçmişte ve Bugün). İstanbul Üniversitesi Yayınları: 3255, Eczacılık Fakültesi Yayınları: 40, 520 s., İstanbul.

- Berkov, S., Evstatieva, L. ve Popov, S., 2003. Alkaloids in Bulgarian *Panocratium maritimum* L. Z. Naturforsch. 59, 65–69.
- Dothan, N.F., 1986. Flora Palaestina, vol. 4. Israel Academy of Sciences and Humanities, Jerusalem, Israel.
- Dokuz, U. E., 2015. Göksu Deltası Sağ Yakası (Mersin-Silifke) Kıyı Akiferi Yeraltısuyu Sisteminin Modellenmesi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bil. Enstitüsü, <https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/35498>, erişim tarihi 12.10.2024.
- Erol, O., 1993. Türkiye Kıyılarındaki Bağlı Deniz Düzeyi Değişmeleri ve Bunun Göksu Deltası ile Diğer Deltaların Evrimine Etkisi. Uluslararası Göksu Deltası Çevresel Kalkınma Semineri, 6-9 Ekim 1992, Silifke Bildiri Metinleri, Doğal Hayatı Koruma Derneği, 128-139.
- Grassi, F., Cazzaniga¹, E., Minuto, L., Peccenini, S., Barberis, G.ve Basso, B.G., 2005. Evaluation of biodiversity and conservation strategies in *Panocratium maritimum* L. for the Northern Tyrrhenian Sea. Biodivers. Conserv. 14, 2159–2169.
- Gümüş C., 2015. Kum zambağı (*Panocratium maritimum* L.) bitkisinde yapılan araştırmalar üzerinde bir inceleme. Derim, 32 (1) : 89 – 105.
- Gürbüz, O., 2000. Göksu Deltası özel çevre koruma bölgesine coğrafi yaklaşım. Coğrafya Dergisi,(8),129-156. <https://dergipark.org.tr/en/pub/iucografya/issue/25057/>, erişim tarihi 25.10.2024
- Gürkan, F., Zorlu, F., Kavruk, S.A., Menengiç M., Yıldırım N., Erdoğan B., Direk Y., Buluş B. ve Sarıgül B., 1999. Göksu Deltası Özel Çevre Koruma Bölgesi Yönetim Planı. TC. Çevre Bakanlığı ÖÇKK Başkanlığı-DHKD, Ankara.
- Hetta M.H. ve Shafei A.A., 2013. Comparative cytotoxic and antimicrobial activities of the alkaloid content of Egyptian *Panocratium maritimum* L. fruits and flowers. J Am Sci 9(7):104–109.
- Ioset, J.R, Marston, A, Mahabir, P.G. ve Hostettmann, K., 2001. A methylflavan with free radical scavenging properties from *Panocratium littorale*. Fitoterapia, 72: 35–39.
- Kanmaz, E., 2013. Kum Zambağı (*Panocratium maritimum* L.)’nın in vivo ve in vitro koşullarda tohumla üretimi üzerine bir çalışma. Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bil. Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı.
- Karakoç, A., 2011. Göksu Deltası Kıyı Çizgisinde Meydana Gelen Değişimlerin Uzaktan Algılama Teknikleri İle Belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sürçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bil. Enstitüsü.
- Kılıncı, M., ve Yüksel, S., 1995. *Panocratium maritimum* L. (Amaryllidaceae) Üzerinde Morfolojik, Anatomik ve Ekolojik Bir Araştırma, Doga. Tr. J. Bot. 19, 309–320.
- Korkmaz, E. ve Çelikel F.G., 2013. Türkiye Kıyılarında Doğal Yayılış Gösteren Kum Zambağının Korunması ve Kültüre Alınması Üzerine Yapılan Araştırmalar. V. Süs Bitkileri Kongresi. 6-9 Mayıs, Yalova. 855-859.
- Maun, M.A., 1994. Adaptations enhancing survival and establishment of seedlings on coastal dune systems. Vegetatio, 111, 59–70.
- Maun M.A. 2009. The biology of coastal sand dunes. Oxford: Oxford University Press.
- Saridis, P., Georgiadou, X., Shtein, I., Pouris, J., Panteris, E., Rhizopoulou, S., Constantinidis, T., Giannoutsou, E. ve Adamakis, I-D. S., 2022. Stomata in Close Contact: The Case of *Panocratium maritimum* L. (Amaryllidaceae), Plants 11, 3377, 1-21.
- Tayoub, G., Al-Odat, M., Amer, A., Aljapawe, A. ve Ekhtiar, A., 2018. Antiproliferative effects of *Panocratium maritimum* extracts on normal and cancerous cells. Iran J Med Sci 43:52–64.

Ulun, A., Kara, H., Hocagil, M.M. ve Kaya, E., 2010. Alata I. derece doğal sit alanı

kumullarında bulunan doğal bitkilerin süs bitkisi olarak kullanım olanaklarının

araştırılması. IV. Ulusal Süs Bitkileri Kongresi, 20-22 Ekim, Erdemli, Mersin, Bildiri Kitabı: 457-462.

Willis, J.C., 1988. A Dictionary of the Flowering Plants and Ferns, 8th ed. Cambridge University Press, Cambridge, p. 2.

Zahreddine, H., Clubbe, C., Baalbaki, R., Ghalayini, A.ve Talhouk, S.N., 2004. Status of native species in threatened Mediterranean habitats: the case of *Pancratium maritimum* L. (sea daffodil) in Lebanon. *Biol. Conserv.* 120, 11-18.

4KAYNAKÇA

Abourashed, E. A. (2013). Bioavailability of plant-derived antioxidants. *Antioxidants*, 2(4), 309-325.

Al-Sayed, H. M., & Ahmed, A. R. (2013). Utilization of watermelon rinds and Sherlyn melon peels as a natural source of dietary fiber and antioxidants in cake. *Annals of Agricultural Sciences*, 58(1), 83-95.

Anonim. (2019). <https://adana.tarimorman.gov.tr> (Erişim: 20.10.2024)

Anonim. (2021). <https://turkomp.gov.tr/foodanalysisresult-karpuz-cekirdeksiz-191?comp=CHO> (Erişim: 20.10.2024)

Anonim. (2022). <https://www.garden.eco/watermelon-flowers> (Erişim: 20.10.2024)

Anonim. (2023). <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge> (Erişim: 15.10.2024)

Anonim. (2024). Egyptian watermelon: Mixture of vitamins and taste. Fruitlink. Retrieved from <https://fruitlinkco.com/home/egyptian-watermelon-mixture-of-vitamins-and-taste/>

Badifu, G. I. O. (2001). Effect of processing on proximate composition, antinutritional and toxic contents of kernels from Cucurbitaceae species grown in Nigeria. *Journal of Food Composition and Analysis*, 14, 153-161.

Bailey, S. J., Blackwell, J. R., Williams, E., Vanhatalo, A., Wylie, L. J., Winyard, P. G., & Jones, A. M. (2016). Two weeks of watermelon juice supplementation improves nitric oxide bioavailability but not endurance exercise performance in humans. *Nitric Oxide Biology and Chemistry*, 59, 10-20. <https://doi.org/10.1016/j.niox.2016.06.008>

Balkaya, A. (2013). Aşılı karpuz yetiştiriciliğinde meyve kalitesini etkileyen faktörler. *TÜRKTOB Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi*, 2(6), 6-9.

Barkura, S., Bankapura, A., Chidangila, S., & Mathura, D. (2017). Effect of infrared light on live blood cells: Role of β -carotene. *Journal of Photochemistry and Photobiology*, 171, 104-116. <https://doi.org/10.1016/j.jphotobiol.2017.04.034>

Bassett, M. J. (1985). *Breeding vegetable crops*. Springer.

Campbell, I. (2015). Macronutrients, minerals, vitamins, and energy. *Physiology*, 3, 141–146.

Çelik, C. (2021). Karpuz kabuğu tozunun glutensiz kekta kullanım De Conto, L. C., Gragnani, M. A. L., Maus, D., Ambiel, H. C. I., Chiu, M. C., Grimaldi, R., & Gonçalves, L. A. G. (2011). Characterization of crude watermelon seed oil by two different extractions methods. *Journal of the American Oil Chemists' Society*, 88(11), 1709-1714.

- Chomicki, G., Schaefer, H., & Renner, S. S. (2020). Origin and domestication of Cucurbitaceae crops: insights from phylogenies, genomics and archaeology. *New Phytologist*, 226(5), 1240-1255.
- Choudhary, B. R., Jayaprakasha, G. K., Porat, R., & Patil, B. S. (2014). Low temperature conditioning reduces chilling injury while maintaining quality and certain bioactive compounds of Star Ruby grapefruit. *Food Chemistry*, 153, 243–249. <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2013.12.043>
- De Candolle, A. (1885). *Origin of cultivated plants* (Vol. 48). D. Appleton.
- De Conto, L. C., Gragnani, M. A. L., Maus, D., Ambiel, H. C. I., Chiu, M. C., Grimaldi, R., & Gonçalves, L. A. G. (2011). Characterization of crude watermelon seed oil by two different extractions methods. *Journal of the American Oil Chemists' Society*, 88(11), 1709-1714.
- Dia, N., Wehner, T. C., Perkins-Veazie, P., Hassell, P. R., Price, D. S., Boyhan, G. E., ... Tolla, G. E. (2016). Stability of fruit quality traits in diverse watermelon cultivars tested in multiple environments. *Horticulture Research*, 3(1), 1-11. <https://doi.org/10.1038/hortres.2016.66>
- El-Adawy, T. A., & Taha, K. M. (2001). Characteristics and composition of different seed oils and flours. *Food Chemistry*, 74(1), 45-54.
- Falade, O. S., Otemuyiwa, I. O., Adekunle, A. S., Adewusi, S. A., & Oluwasefunmi, O. (2020). Nutrient composition of watermelon (*Citrullis lanatus* (Thunb.) Matsum. & Nakai) and egusi melon (*Citrullus colocynthis* (L.) Schrad.) seeds. *Agriculturae Conspectus Scientificus*, 85(1), 43-49.
- Ijah, U. J. J.; Ayodele, H. S.; Aransiola, S. A. Microbiological and Some Sensory Attributes of Watermelon Juice and Watermelon-Orange Juice Mix. *J. Food Resour. Sci.* 2015, 4, 49–61. DOI: 10.3923/jfrs.2015.49.61.
- Johra, F. T., Bepari, A. K., Bristy, A. T., & Reza, H. M. (2020). A mechanistic review of β -carotene, lutein, and zeaxanthin in eye health and disease. *Antioxidants*, 9(11), 1046.
- Jumde, A. D.; Shukla, R. N.; Gousoddin. Development and Chemical Analysis of Watermelon Blends with Beetroot Juice during Storage. *Int. J. Sci. Eng. Technol.* 2015, 4, 2395–4752.
- Kim, C. H., Park, M. K., Kim, S. K., & Cho, Y. H. (2014). Antioxidant capacity and anti-inflammatory activity of lycopene in watermelon. *International Journal of Food Science & Technology*, 49(9), 2083-2091. <https://doi.org/10.1111/ijfs.12517>
- Kolawole, T., & Dapper, V. (2016). Anti-pyretic and anti-inflammatory effects of the methanolic extract of the rind of *Citrullus lanatus* on albino Wistar rats. *Journal of Medicinal Plants Research*, 10(9), 108-112.
- Köten, M. (2024). Karpuz çekirdeği unu ikameli besleyici bisküvi üretimi. *Gıda*, 49(2), 284-293.
- Kulczynski, B., Gramza-Michałowska, A., Kobus-Cisowska, J., & Kmiecik, D. (2017). The role of carotenoids in the prevention and treatment of cardiovascular disease-current state of knowledge. *Journal of Functional Foods*, 38, 45-65. <https://doi.org/10.1016/j.jff.2017.09.001>
- Kyriacou, M. C., Leskovar, D. I., Colla, G., & Roupael, Y. (2018). Watermelon and melon fruit quality: The genotypic and agro-environmental factors implicated. *Scientia Horticulturae*, 30, 8–12.
- Levi, A., Wechter, W. P., Thies, J. A., Ling, K., Reddy, U. K., Xu, Y., ... Zhang, X. (2012). Watermelon. In Y. H. Wang, T. K. Dehdra, & C. Köle (Eds.), *Genetics, genomics and breeding of cucurbits* (pp. 309-334). CRC Press.
- Lewinsohn, E., Sitrit, Y., Bar, E., Azulay, Y., Ibdah, M., Meir, A., Tadmor, Y. (2005). Not just colors—carotenoid degradation as a link between pigmentation and aroma in tomato and watermelon fruit. *Trends in Food Science & Technology*, 16(9), 407-415.

- Li, D. F., & Ma, C. G. (2006). Study advance in oil preparation by aqueous enzymatic extraction. *China Oils and Fats*, 27(7), 128-130.
- Livingstone, D. (1857). Explorations into the Interior of Africa. *The Journal of the Royal Geographical Society of London*, 27, 349-387.
- Logaraj, T. V. (2010). Watermelon (*Citrullus lanatus* (Thunb.) Matsumura and Nakai) seed oils and their use in health. In *Nuts and seeds in health and disease prevention* (pp. 1149-1157). Academic Press.
- Maoto, M. M., Beswa, D., & Jideani, A. I. (2019). Watermelon as a potential fruit snack. *International Journal of Food Properties*, 22(1), 355-370.
- Mohamad Zabidi, N. A., Foo, H. L., Loh, T. C., Mohamad, R., & Abdul Rahim, R. (2020). Enhancement of versatile extracellular cellulolytic and hemicellulolytic enzyme productions by *Lactobacillus plantarum* RI 11 isolated from Malaysian food using renewable natural polymers. *Molecules*, 25(11), 2607.
- Nadeem, M., Kanwal, R., Yasmin, Z., Ranjha, M. M. A. N., Malik, F., Iqbal, A., ... Javaria, S. (2022). Watermelon nutrition profile, antioxidant activity, and processing. *Food Science and Preservation*, 29(4), 531-545.
- Naz, A., Butt, M. S., Sultan, M. T., Qayyum, M. M. N., & Niaz, R. S. (2014). Watermelon lycopene and allied health claims. *Excli Journal*, 13, 650–666.
- Neglo, D., Tettey, C. O., Essuman, E. K., Kortei, N. K., Boakye, A. A., Hunkpe, G., & Devi, W. S. (2021). Comparative antioxidant and antimicrobial activities of the peels, rind, pulp and seeds of watermelon (*Citrullus lanatus*) fruit. *Scientific African*, 11, e00582.
- Oberoi, D. P. S., & Sogi, S. (2017). Utilization of watermelon pulp for lycopene extraction by response surface methodology. *Food Chemistry*, 232, 1-7. <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2017.03.161>
- Ok, S. (2018). Karpuz ve kavun çekirdeklerinden soğuk pres tekniği ile yağ üretimi ve ürün karakterizasyonu (Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Oyenuga, V. A., & Fetuga, B. L. (1975). Some aspects of the biochemistry and nutritive value of the watermelon seed. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 26, 855-860.
- Paris, H. S. (2015). Origin of the dessert watermelon, *Citrullus lanatus*. In *V International Symposium on Cucurbits* 1151 (pp. 87-94).
- Qayyum, A., Huma, N., Sameen, A., Siddiq, A., Munir, M., & Malik, F. (2017). Impact of watermelon seed flour on the physico-chemical and sensory characteristics of ice cream. *Journal of Food Processing and Preservation*, 41(6), e13297. <https://doi.org/10.1111/jfpp.13297>
- Rajabi, M. S., Moniruzzaman, M., Mahmood, H., Sivapragasam, M., & Bustam, M. A. (2017). Extraction of β -carotene from organic phase using ammonium-based ionic liquids aqueous solution. *Journal of Molecular Liquids*, 227, 15-20. <https://doi.org/10.1016/j.molliq.2016.12.008>
- Rimando, A. M., & Perkins-Veazie, P. M. (2005). Determination of citrulline in watermelon rind. *Journal of Chromatography A*, 1078(1-2), 196-200.
- Robinson, R. W., & Decker-Walters, D. S. (1997). *Cucurbits*. CAB International.
- Romdhane, M. B., Haddar, A., Ghazala, I., Jeddou, K. B., Helbert, C. B., & Ellouz-Chaabouni, S. (2017). Optimization of polysaccharides extraction from watermelon rinds: Structure, functional and biological activities. *Food Chemistry*, 216, 355–364. <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2016.08.056>

- Shao, P., Qiu, Q., Iao, J., & Sun, P. (2017). Chemical stability and in vitro release properties of β -carotene in emulsions stabilized by *Ulva Fasciata* polysaccharide. *International Journal of Applied Science and Technology*, 102, 225-230.
- Sivudu B, Reddy M, Baburatan P, Dorajeerao A. 2014. Effect of structural conditions on veneer grafting success and survival of mango grafts (*Mangifera indica* cv. Banganpalli). *Plant Arch* 14: 71-75. [http://plantarchives.org/PDF/Vol.%2014\(1\)%20\(71-75\).pdf](http://plantarchives.org/PDF/Vol.%2014(1)%20(71-75).pdf); accessed on 17 Aug 2017.
- Soteriou, G. A., Kyriacou, M. C., & Gerasopoulos, A. S. D. (2014). Evolution of watermelon fruit physicochemical and phytochemical composition during ripening as affected by grafting. *Food Chemistry*, 165, 282–289. <https://doi.org/10.1016/j.foodchem.2014.03.133>
- Tlili, I., Hdider, C., Lenucci, M. S., Riadh, I., Jebari, H., & Dalessandro, G. (2011). Bioactive compounds and antioxidant activities of different watermelon (*Citrullus lanatus* (Thunb.) Mansfeld) cultivars as affected by fruit sampling area. *Journal of Food Composition and Analysis*, 24(3), 307-314.
- Tuna, A. L., & Özer, Ö. (2005). Farklı kalsiyum bileşiklerinin karpuz (*Citrullus lanatus*) bitkisinde verim, beslenme ve bazı kalite özellikleri üzerine etkisi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 42(1), 203-212.

5KAYNAKÇA

- Enloe S.F., Loewenstein N.J., Held D.W., Eckhardt L., Lauer D.K. (2013). Impacts of prescribed fire, glyphosate, and seeding on Cogon grass, species richness, and species diversity in longleaf pine. *Invasive Plant Sci Manag.*, 6(4), 536-544
- .Ditomaso J.M. (2009). Weed control in natural areas in the western united states. *Weed Research and Information Center, University of California*. pp.544.
- Ditomaso J.M. (2000). Invasive weeds in rangelands: Species, impacts, and management. *Weed Sci.*, 48, 255-265.
- Harrington T.B., Miller J.H. (2005). Effects of application rate, timing, and formulation of glyphosate and triclopyr on control of Chinese Privet (*Ligustrum sinense*). *Weed Technol.*, 19, 47-54.
- Kettenring K.M., Adams C.R. (2011). Lessons learned from invasive plant control experiments: a systematic review and meta-analysis. *J Appl Ecol.*, 48, 970-979.
- Kyser G.B., Hazebrook A., Ditomaso J.M. (2013). Integration of prescribed burning, aminopyralid, and reseeding for restoration of yellow starthistle (*Centaurea solstitialis*) infested rangeland. *Invasive Plant Sci Manag.*, 6, 480-491.
- Major Iii W.W., Grue C.E., Grassley J.M., Conquest L.L. (2003). Mechanical and chemical control of smooth cordgrass in Willapa Bay, Washington. *J. Aquat. Plant Manag.*, 41, 6-12.
- Niea. (2014). Chemical Control, Invasive Species Ireland. Northern Ireland Environment Agency. Available online: <http://invasivespeciesireland.com/toolkit/invasive-plant-management/control-programmes/chemical-control/>(Accessed 31.12.2014).
- Ogden J.A.E., Rejmanek M. (2005). Recovery of native plant communities after the control of a dominant invasive plant species, *Foeniculum vulgare*: Implications for management. *Biol Conserv.*, 125(4), 427-439.

- Orthman M.K., Clay S.A., Clay D.E., Smarta.J. (2012). Fire as a tool for controlling *Tamarix* spp. seedlings. *Invasive Plant Sci Manag.*, 5, 139-147.
- Rands M.R.W., Adams W.M., Bennun L., Butchart S.H.M., Clements A., Coomes D., Entwistle I., Hodge I., Kapos V., Scharlemann J.P.W., Sutherland W.J., Vira B. (2010) Biodiversity conservation: challenges beyond 2010. *Science* 329: 1298– 1303. doi: 10.1126/science.1189138.
- Regan T.J., Mccarthy M.A., Baxter P.W.J., Panetta F.D., Possingham H.P. (2006). Optimal eradication: When to stop looking for an invasive plant. *Ecology Letters.*, 9(7), 759-766.
- Richardson D.M., Pysek P., Rejmánek M., Barbour M.G., Panetta F.D. West C.J. (2000) Blackwell Science, Ltd Naturalization and invasion of alien plants: concepts and definitions. *Diversity and Distribution*, 6,93-107.
- Rinella M.J., Bellows S., Roth A. (2014). Aminopyralid constrains seed production of the invasive annual grasses medusahead and ventenata. *Rangeland Ecol Manag.*, 67, 406-411.
- Sheley R.L., Jacobs J.S., Martin J.M. (2004). Integrating 2,4-D and sheep grazing to rehabilitate spotted knapweed infestations. *Rangeland Ecol Manag.*, 57(4), 371-375.
- Simberloff D., Parker I.M., Windle P.N. (2005). Introduced species policy, management, and future research needs. *Front Ecol Environ.*, 3(1), 12-20.
- Sundseth K. (2014). Invasive Alien Species; A European response. European Commission, DG ENV Units B.2 and B.3, B-1049, Brussels.doi:10.2779/69473.
- Uludag A., Yazlik A., Jabran K., Turkseven S., Starfinger U. (Eds.). (2014). NEOBiota—8th Proceedings of International Conference on Biological Invasions—from Understanding to Action.03-08 November 2014.Antalya-Turkey. USDA (2014).Invasive Plants Atlas of the United States. Available online: <http://www.invasiveplantatlas.org/subject.html?sub=5955#sources> (Accessed 12.12.2014).
- Van Wilgen B., Richardson D., Higgins S. (2000). Integrated control of invasive alien plants in terrestrial ecosystems. In: *Best Management Practices for Preventing and Controlling Invasive Alien Species*, Symposium Proceedings, Venus Internet, pp. 118-28. Available online: <http://ageconsearch.umn.edu/bitstream/47853/2/paper01-05.pdf> (Accessed 14.01.2015).
- Vila M., Espinar J., Hejda M., Hulme P., Jarošík V., Maron J., Pergl J., Schaffner U., Sun Y., Pyšek, P. (2011) Ecological impacts of invasive alien plants: a meta-analysis of their effects on species, communities and ecosystems. *Ecology Letters* 14: 702–708.

6KAYNAKLAR

- Açıkgöz, E. (2001). *Yem Bitkileri*. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Akıncı, H., Özalp, A. Y. & Özalp, M. 2017. Investigating impacts of large dams on agricultural lands and determining alternative arable areas using GIS and AHP in Artvin, Turkey. *Selçuk Üniversitesi Mühendislik Dergisi*, 5(1), 83- 95.
- Anonim, 1984. Van ili arazi varlığı. T.C. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Toprak Su Genel Müdürlüğü Yayınları, İl Rapor No: 65, Genel Yayın No: 748, Ankara
- Anonim, 1987. Van İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu. T.C. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Toprak Su Genel Müdürlüğü Yayınları, TOVEP Yayın No: 46, Ankara

Anonim, 2024. Tarım ve Orman Bakanlığı. Van İl Tarım Müdürlüğü, Koordinasyon ve Tarımsal Veriler Şube Müdürlüğü Van.

Antrop, M. (2020). "Landscape change and the urbanization process in Europe." *Landscape and Urban Planning*, 67(1-4), 9-26.

Atalay, İ., 2006. Toprak oluşumu, sınıflandırılması ve coğrafyası, Meta Basım Matbaacılık, İzmir.

Brady, N. C., & Weil, R. R. (2019). *The Nature and Properties of Soils*, ; Li, BG; Xu, JM, Translators.

Brady, N. C., Weil, R. R., & Weil, R. R. (2008). *The nature and properties of soils* (Vol. 13, pp. 662-710). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.

Copani G, et al. (2016). Silages containing bioactive forage legumes. *Grass and Forage Science*.

Craine, E. B., Şakiroğlu, M., Barriball, S., Peters, T. E., & Schlautman, B. (2024). Perennial Baki™ Bean Safety for Human Consumption: Evidence from an Analysis of Heavy Metals, Folate, Canavanine, Mycotoxins, Microorganisms and Pesticides. *Molecules*, 29(8), 1777.

Çelik, H., Aydın, E., & Şahin, R. (2023). "Korunga bitkisinin tarımsal faydaları ve yetiştirme teknikleri." *Tarımsal Araştırma ve Geliştirme Dergisi*, 40(1), 88-97.

Çelik, R., & Yıldız, T. (2022). "Van İli Tarımında İklimsel Riskler ve Yönetim Stratejileri." *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 37(4), 300-315.

Demirtaş, M., Kaya, F., & Özdemir, S. (2024). "İklim Değişikliğinin Van İli Tarımına Etkileri ve Adaptasyon Stratejileri." *Çevre ve Tarım Araştırmaları Dergisi*, 12(1), 55-70.

Doran, J. W., & Zeiss, M. R. (2000). "Soil health and sustainability: managing the biotic component of soil quality." *Applied Soil Ecology*, 15(1), 3-11.

El-Naggar, A., El-Naggar, A. H., Shaheen, S. M., Sarkar, B., Chang, S. X., Tsang, D. C., & Ok, Y. S. (2019). Biochar composition-dependent impacts on soil nutrient release, carbon mineralization, and potential environmental risk: a review. *Journal of environmental management*, 241, 458-467.

FAO (2019). "World Reference Base for Soil Resources." Food and Agriculture Organization.

Foley, J. A., DeFries, R., Asner, G. P., Barford, C., Bonan, G., Carpenter, S. R., ... & Snyder, P. K. (2005). Global Consequences of Land Use. *Science*, 309(5734), 570-574.

Gao, Y., Shao, G., Lu, J., Zhang, K., Wu, S., & Wang, Z. (2020). Effects of biochar application on crop water use efficiency depend on experimental conditions: A meta-analysis. *Field Crops Research*, 249, 107763.

Gea, A., Stringano, E., Brown, R. H., & Mueller-Harvey, I. (2011). In situ analysis and structural elucidation of sainfoin (*Onobrychis viciifolia*) tannins for high-throughput germplasm screening. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 59(2), 495-503.

Godfray, H. C. J., Beddington, J. R., Crute, I. R., Haddad, L., Lawrence, D., Muir, J. F., & Toulmin, C. (2010). Food Security: The Challenge of Feeding 9 Billion People. *Science*, 327(5967), 812-818.

Huang Z, Liu Y, Cui Z, Fang Y. (2018). Groundwater Depth and Harvest Frequency Affect Alfalfa Nitrogen Uptake, Water Use and Forage Quality in Coastal Saline Soil of North China. *Journal of Soil Science and Plant Nutrition*.

IPCC (2021). *Climate Change 2021: The Physical Science Basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Cambridge University Press.

Jenny, H. (1994). *Factors of soil formation: a system of quantitative pedology*. Courier Corporation.

- Kamran M, Yan ZG, Jia QM, Chang SH, Ahmad I, Ghani MU, Hou FJ. (2022). Irrigation and nitrogen fertilization influence on alfalfa yield, nutritive value, and resource use efficiency in an arid environment. *Field Crop Research*.
- Karabulut, E., Erkoç, K., Acı, M., Aydın, M., Barriball, S., Braley, J. & Şakiroğlu, M. (2023). Sainfoin (*Onobrychis* spp.) crop ontology: supporting germplasm characterization and international research collaborations. *Frontiers in Plant Science*, 14, 1177406.
- Karaca, S., Sarğın, B., & Türkmen, F. (2019). Bazı arazi ve toprak niteliklerinin coğrafi bilgi sistem analizleriyle incelenmesi: Van ili arazi ve toprak özellikleri. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 199-205.
- Lal, R. (2001). Soil degradation by erosion. *Land degradation & development*, 12(6), 519-539.
- Lal, R. (2004). Agricultural activities and the global carbon cycle. *Nutrient cycling in agroecosystems*, 70(2), 103-116.
- Lal, R. (2020). Regenerative agriculture for food and climate. *Journal of soil and water conservation*, 75(5), 123A-124A.
- Li YZ, Li XR, Zhang J, Li DX, Yan LJ, You MH, Zhang JB, Lei X, Dan C, Ji XF, An JC, Li MF, Bai SQ, Yan JJ. (2020). Physiological and proteomic responses of contrasting alfalfa (*Medicago sativa* L.) varieties to high temperature stress. *Frontiers in Plant Science*.
- Lobell, D. B., & Gourdji, S. M. (2012). The influence of climate change on global crop productivity. *Plant Physiology*, 160(4), 1686-1697.
- MGM, 2024. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Van İli Uzun Yıllar Ortalama Resmi İstatistikler Verileri.
- Özkan, M., & Kaya, E. (2021). "Korunga tarımında toprak ve iklim koşullarının önemi." *Tarım Bilimleri Dergisi*, 27(3), 145-153
- Öztürk, A. (2019). Korunga Üretiminde Sulama ve Gübreleme Teknikleri. *Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi*.
- Schaetzl, R. J., & Anderson, S. Cambridge University Press, 2005 ISBN 0-521-81201-1.
- Summerfield MA (2022) Plate tectonics and macrogeomorphology. In Burt TP, Goudie AS & Viles HA (eds) *The history of the study of landforms or the development of geomorphology. Volume 5: Geomorphology in the second half of the twentieth century*. Geological Society, London, *Memoirs*, 58, in press
- Trenberth, K. E. (2011). Changes in precipitation with climate change. *Climate Research*, 47(1), 123-138.
- Yavuz, T., Kır, H., & Gül, V. (2020). Türkiye'de kaba yem üretim potansiyelinin değerlendirilmesi: Kırşehir ili örneği. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 7(3), 345-352.
- Yılmaz, F., & Özkan, M. (2022). On the generalized Gaussian fibonacci numbers and Horadam hybrid numbers: A unified approach. *Axioms*, 11(6), 255.
- Yılmaz, T., & Demir, S. (2022). "Kurak bölgelerde korunga yetiştiriciliği ve toprağa etkileri." *Bitki Bilimleri ve Tarım Dergisi*, 35(2), 210-220.

75. References

- Abasiyeh, S. K., Rad, A. H. S., Delkhoush, B., Mohammadi, G. N., & Nasrollahi, H. (2013). Effect of potassium and zeolite on seed, oil and, biological yield in safflower. *Annals of Biological Research*, 4(5), 204-207.

- Abou-Dahab, M. A., Habib, A. M., & Saleh, S. M. (2014). Effect of soeing dates, organic and chemical fertilization on groweth, flowering and the chemical composition of *Carthamus tinctorius* L. plants. *Journal of Horticultural Science & Ornamental*, 6 (2), 71-81.
- Acar, M., & Gizlenci, Ş. (2006). Tarımsal araştırmacılar için JMP kullanımı. *Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Samsun.Plants*, 6(2), 71-81.
- Alak, H. C., & Müftüoğlu, N. M. (2014). Humik asit uygulamalarının alınabilir potasyum üzerine etkisi. *Omü ziraat fakültesi dergisi*, 2(2), 61-66.
- Anonymous, (2019a). Türkiye İstatistik Kurumu. <https://tuik.gov.tr/> (Erişim tarihi:23.07.2019).
- Anonymous, (2019b). Ordu meteoroloji il müdürlüğü kayıtları. [http://www.mgm.gov.tr/tahmin/ilve-illceler.aspx?m=ordu-\(erişim tarihi:13.05.2019\)](http://www.mgm.gov.tr/tahmin/ilve-illceler.aspx?m=ordu-(erişim tarihi:13.05.2019)).
- Atabey, E. (2009). Farklı ekim zamanlarının aspir çeşitlerinde bazı tarımsal özellikleri ve biyodizel kalitesi üzerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Konya.
- Aydın, E. (2012). Bazı aspir (*Carthamus tinctorius* L.) çeşitlerinin Samsun ekolojikkoşullarında verim, verim unsurları ve kalite kriterlerinin belirlenmesi. Yüksek lisans tezi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Baydar, H., Gökmen, O. Y., & Friedt, W. (2003). Hybrid seed production in safflower (*Carthamus tinctorius*) following the induction of male sterility by gibberellic acid. *Plant breeding*, 122(5), 459-461.
- Baydar, H., & Kara, N., (2010). Aspir (*Carthamus tinctorius* L.)'in büyüme ve gelişme dönemlerinde vejetatif ve genaratif organlarda kuru madde birikimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 148-155.
- Bozkurt, M. (2005). Ayrışma dereceleri farklı peatlerin humik asit kapsamalarının iki ayrı yöntemle karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Toprak Anabilim Dalı, Ankara.
- Çelik, C., (2003). Tabiat ananın gizemli hediyesi; humik maddeler (II), *Hasad Dergisi*, Yıl: 19, Sayı: 217.
- Ebrahimian, A., & Soleymani, A. (2013). Response of yield components, seed and oil yields of safflower to nitrogen, phosphorus and potassium fertilizers. *International Journal of Agronomy and Plant Production*, 4(5), 1029-1032.
- Erbaş, S. (2007). Aspirde (*Carthamus tinctorius* L.) sentetik erkek kısırılığı tekniği ile elde edilmiş melez populasyonlarından hat geliştirme olanakları. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Isparta.
- Ferhanoglu, C. (2012). Aspir (*Carthamus tinctorius* L.) bitkisinin verim ve verim özellikleri üzerine potasyum ve azot uygulamalarının etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Eskişehir.
- Güzel, N. (1982). Toprak Verimliliği ve Gubreler. Ceviri. Cukurova Üniv. Ziraat Fak. Yayınları, (168).
- İçel, C. D. (2005). Humik asit uygulama zamanı ve dozlarının aspir (*Carthamus tinctorius* L.)'de verim, verim ögeleri ve yağ oranına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Ankara.
- Johnson, R. C., Bergman, J. W., & Flynn, C. R. (1999). Oil and meal characteristics of core and non-core safflower accessions from the USDA collection. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 46(6), 611-618.

- Katar, D., Arslan, Y., Kodaş, R., Subaşı, İ., & Mutlu, H. (2014). Bor uygulamalarının aspir (*Carthamus tinctorius* L.) bitkisinde verim ve kalite unsurları üzerine etkilerinin belirlenmesi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(2), 71-79.
- Kaya, M., Bayramın, S., Kulan, E., & Özaşık, İ. (2015). Bazı İleri Aspir Hatlarının Eskişehir Koşullarındaki Performansları. *UÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 29(1), 57-65.
- Kıllı, F., & Küçükler, A. H. (2005). Farklı ekim zamanı ve potasyum uygulamasının asperde (*Carthamus tinctorius* L.) tohum verimi ve bitkisel özelliklere etkisi. *Tarımda Potasyumun Yeri ve Önemi Çalıştayı*, (3-4 Ekim 2005), 101-108.
- Kırıcı, S., & İnan, M. (2001). Farklı çiçek hasat tarihlerinin çiçek ve tohum verimleri ile toplam boyar madde ve yağ oranlarına etkileri. *Türkiye 4. Tarla Bitkileri Kongresi, Bildiriler Kitabı*:67-71, Tekirdağ.
- Kızıl, S., & Gül, Ö. (1999). Diyarbakır koşullarında farklı ekim zamanlarının asperde (*Carthamus tinctorius* L.) boyar madde oranı, taç yaprağı verimi ve bazı tarımsal karakterler üzerine etkisi. *Türkiye 3. Tarla Bitkileri Kongresi, Cilt II, Endüstri Bitkileri*, s.241-246, Adana
- Knowles, P. F. (1982). Safflower: Genetics and breeding. in improvement of oil-seed and industrial crops by induced mutations. 17-21 November 1982, Vienna.
- Mohsennia, O., & Jalilian, J. (2012). Response of safflower seed quality characteristics to different soil fertility systems and irrigation disruption. *International Research Journal of Applied and Basic Sciences*, 3(5), 968-976.
- Mündel, H. H., Blackshaw, R. E., Byers, J. R., Huang, H. C., Johnson, D. L., Keon, R., Kubik, J., McKeinze, R., Otto, B., Roth, B., & Stanford, K. (2004). Safflower production on the Canadian prairies. *Agriculture and Agri-Food Canada*.Lethbridge, Alberta.
- Olgun, M., Başçiftçi, Z. B., Ayter, N. G., Kutlu, İ., Akın, A., & Karaduman, Y., (2013). Ekmeklik buğday (*Triticum aestivum* L.) çeşitlerinde protein oranının üç farklı analiz yöntemine göre karşılaştırılması üzerine bir araştırma. *SDÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 4(2), 80-87
- Okcu, M., Tozlu, E., Dizikisa, T., Kumlay, A. M., Pehlivan, M., & Kaya, C. (2010). Erzurum sulu koşullarında bazı aspir (*Carthamus tinctorius* L.) çeşitlerinin tarımsal özelliklerinin belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 41(1), 1-6.
- Öztürk, Ö., Ada, R., & Akınerdem, F., (2009). Bazı aspir çeşitlerinin sulu ve kuru koşullarda verim ve verim unsurlarının belirlenmesi. *Selçuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 23(50), 16-27.
- Pongracz, G., Weiser, H., & Matzinger, D. (1995). Tocopherole, Antioxidation der Nat. Fat. Sci. Technol, 97, 90-104.
- Sirel, Z. (2011). Bazı aspir (*Carthamus tinctorius* L.) çeşit ve hatların tarımsal özellikleri. Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Şerefoğlu, A. H. (2009). Kahramanmaraş koşullarında farklı sıra üzeri mesafelerinde ekilen aspir (*Carthamus tinctorius* L) bitkisinin verimliliği ve yağ aside kompozisyonu üzerine potasyum uygulamasının etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.
- Tamer, N., Başalma, D., Türkmen, C., & Namlı, A. (2016). Organik toprak düzenleyicilerin toprak parametreleri ve ayçiçeği (*Helianthus annuus* L.) bitkisinin verim ve verim öğeleri üzerine etkileri. *Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Dergisi*, 4(1), 11-20.
- Uysal, N., Baydar, H., & Erbaş, S. (2006). Isparta popülasyonundan geliştirilen aspir (*Carthamus tinctorius* L.) hatlarının tarımsal ve teknolojik özelliklerinin belirlenmesi. *SDÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52-63.
- Weiss, E. A. (2000). Safflower: In: Oilseed Crops. Victoria: Blackwell Science Ltd, 418.

Yıldırım, B., Tunçtürk, M., Dede, Ö. & Okut, N. (2005). Aspir (*Carthamus tinctorius L.*)'de farklı azot ve fosfor dozlarının verim ve kalite üzerine etkileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 15(2), 113-116.

Yılmazlar, B. (2008). Konya şartlarında farklı ekim zamanlarının bazı aspir (*Carthamus tinctorius L.*) çeşitlerinde önemli tarımsal karakterler üzerine ve verime etkisi. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Ankara.

8KAYNAKÇA

Akın, İ. (2021). Su, toprak ve iklim değişikliğinin güvenli gıdanın sürdürülebilirliği üzerine etkileri ve bazı tespitler. *Rahva Teknik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 13-23.

Aznar- Sanchez, J. A., Velasco-Muñoz, J. F., BelmonteUreña, L. J. Manzano-Agugliaro, F. (2019). Innovation and technology for sustainable mining activity: A worldwide research assessment. *Journal of Cleaner Production*, 221, 38-54.

Baudrillard, J. (2017), *Tüketim toplumu*, (Çev. Hazal Deliceçaylı, Ferda Keskin), Ayrıntı Yay., İstanbul.

BCFN, (2009). <https://foodsustanabltty.eu.com/> (Erişim tarihi:09.10.2024).

Bhatti, F. A., Hassan, D., Rais, M. N., Ahmed, W., Bano, R., Burian, S. J., Ijaz, M. W. (2019). Future water demand modeling using water evaluation and planning: A case study of the Indus Basin in Pakistan. *Sustainable Water Resources Management*, 5, 1903-1915.

BM su raporu, (2023). <https://www.unwater.org/publications/un-world-water-development-report-> (Erişim tarihi:06.10.2024).

Bozlağan, R. (2005). Sürdürülebilir gelişme düşüncesinin tarihsel arka planı. In *Journal of Social Policy Conferences* (No. 50, pp. 1011-1028). İstanbul Üniversitesi, Türkiye.

Buzby, J. C., Hyman, J. (2012). Total and per capita value of food loss in the United States. *Food policy*, 37(5), 561-570.

Castillo-Giménez, J., Montañés, A., Picazo-Tadeo, A. J. (2019). Performance and convergence in municipal waste treatment in the European Union. *Waste Management*, 85, 222-231.

Cui, Y., Theo, E., Gurler, T., Su, Y., & Saffa, R. (2020). A comprehensive review on renewable and sustainable heating systems for poultry farming. *International Journal of Low-Carbon Technologies*, 15(1), 121-142.

Çelik Ateş, H., Akbaş, A. (2018). Sürdürülebilir tarımda doğal kaynakların kullanımı. *Akademia Sosyal Bilimler Dergisi*, Özel Sayı 1: 398-407.

Dinar, A., Tieu, A., Huynh, H. (2019). Water scarcity impacts on global food production. *Global Food Security*, 23, 212-226.

EESC. (2014). Prevention and reduction of food waste, <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.natopinions.25955>, (Erişim Tarihi: 03.10.2024).

Evans, D. (2012). Building the European Union's Natura 2000 network. *Nature conservation*, 1, 11-26.

FAO, (2018). <http://www.fao.org/3/CA1397EN/ca1397en.pdf> (Erişim tarihi: 03.10.2024).

FAO, (2019). <https://www.fao.org/3/ca6030en/ca6030en.pdf> (Erişim tarihi: 01.10.2024).

FAO, (2021). <https://www.fao.org/nternational-day-awareness-food-loss-waste/en/> (Erişim tarihi: 02.10.2024).

- FAOSTAT, (2022). <https://www.fao.org/faostat/en/#data> (Erişim tarihi: 05.10.2024).
- FazlaGıda, (2016). <https://www.fazlagida.com> (Erişim tarihi: 01.10.2024).
- Feeding America Our History, (2008). <https://www.feedngamerca.org/about-us/our-hstory> (Erişim tarihi: 07.10.2024).
- Fusions, (2012). <http://www.eu-fusions.org/ndex.php/about-fusions> (Erişim tarihi: 06.10.2024).
- Gönültaş, H., Kızılaslan, H., Kızılaslan, N. (2020). Gıda israfının davranışsal belirleyicileri; Tokat ili örneği. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 9(3), 14-24.
- Graham-Rowe, E., Jessop, D. C., Sparks, P. (2014). Identifying motivations and barriers to minimizing household food waste. *Resources, conservation and recycling*, 84, 15-23.
- IEA, (2022). International Energy Agency. World Energy Balances Database (Erişim tarihi: 08.10.2024).
- İsmiç, B. (2015). Gelişmekte olan ülkelerde elektrik tüketimi, ekonomik büyüme ve nüfus ilişkisi. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(1), 259-274.
- Jedermann, R., Nicometo, M., Uysal, I., Opara, L., Janssen, S., Lang, W. (2014). Intelligent food logistics: decrease waste and improve quality by new technologies and advanced warehouse management.
- Kumar, V., Singh, S., Kashyap, N., Singla, S., Bhadrecha, P., Kaur, P., ... & Singh, J. (2015). Bioremediation of heavy metals by employing resistant microbial isolates from agricultural soil irrigated with industrial wastewater. *Orient J Chem*, 31(1), 357-361.
- Liegeard, J., Manning, L. (2020). Use of intelligent applications to reduce household food waste. *Critical reviews in food science and nutrition*, 60(6), 1048-1061.
- Lipinski, B., Hanson, C., Lomax, J., Ktnoja, L., and Searchnger, R. W. (2013). Reducing food loss and waste. Working paper, Installment 2 of Creating a Sustainable Food Future. World Resources Institute.
- Lipinski, B., Hanson, C., Waite, R., Searchinger, T., Lomax, J. (2013). Reducing food loss and waste.
- Mattar, L., Abiad, M. G., Chalak, A., Diab, M., and Hassan, H. (2018). Attitudes and behaviors shaping household food wastegenerat on: Lessons from Lebanon. *Journal of Cleaner Production*, 198: 1219-1223
- Mishra, B. K., Kumar, P., Saraswat, C., Chakraborty, S., Gautam, A. (2021). Water security in a changing environment: Concept, challenges and solutions. *Water*, 13(4), 490.
- Muller, A., Schader, C., El-Hage Scialabba, N., Brüggemann, J., Isensee, A., Erb, K. H., ... & Niggli, U. (2017). Strategies for feeding the world more sustainably with organic agriculture. *Nature communications*, 8(1), 1-13.
- Muthuminal, R., & Priya, R. M. (2023). An outlook over smart irrigation system for sustainable rural development. In *Smart Village Infrastructure and Sustainable Rural Communities* (pp. 134-160). IGI Global.
- Nielsen, (2019). Gıda kaybı ve etiket okuma algı araştırma raporu.
- OECD, (2014). Investment in Clean Energy Infrastructure, OECD Publishing (Erişim tarihi: 05.10.2024).
- Pérez-Blanco, C. D., Hrast-Essenfelder, A., Perry, C. (2020). Irrigation technology and water conservation: A review of the theory and evidence. *Review of Environmental Economics and Policy* 14(2), 1-24.
- Pezikoğlu, F. (2012). Sürdürülebilir tarım ve kırsal kalkınma kavramı içinde tarım-turizm-kırsal alan ilişkisi ve sonuçları. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2012(1), 83-92.

- Phasinam, K., Kassanuk, T., Shinde, P. P., Thakar, C. M., Sharma, D. K., Mohiddin, M. K., & Rahmani, A. W. (2022). Application of IoT and cloud computing in automation of agriculture irrigation. *Journal of Food Quality*, 2022(1). <https://doi.org/10.1155/2022/8285969>
- Pickl, M. J. (2019). The renewable energy strategies of oil majors—From oil to energy? *Energy Strategy Reviews*, 26, 100370.
- Qian, L., Rao, Q., Liu, H., McCarthy, B., Liu, L. X., & Wang, L. (2022). Food waste and associated carbon footprint: evidence from Chinese universities. *Ecosystem Health and Sustainability*, 8(1), 2130094.
- Rodale, (2015). <http://rodaleinstitute.org/assets/FST-Brochure-2015.pdf> (Erişim tarihi:02.10.2024).
- Save Food Initiative, (2011). https://www.save-food.org/en/Save_Food_Initiative/History_SAVE_FOOD (Erişim tarihi: 06.10.2024).
- Schanes, K., Dobern, K., Gözet, B. (2018). Food waste matters systematic review of household food waste practices and other policies. *Journal of Cleaner Production*, 182: 978-991
- Silvennoinen, K., Heikkilä, L., Katajajuuri, J. M., & Reinikainen, A. (2015). Food waste volume and origin: Case studies in the Finnish food service sector. *Waste management*, 46, 140-145.
- Stockholm International Water Institute, (2023). <https://siwi.org/> (Erişim tarihi: 07.10.2024).
- Su ve Çevre Sağlığı, (2024). <https://www.ethicwater.com.tr/2024/03/22/dunya-su-kaynaklarinin-durumu-2024/> (Erişim tarihi: 08.10.2024).
- Şahin, B. (2016). Küresel bir sorun: Su kıtlığı ve sanal su ticareti. Yüksek Lisans Tezi, Hitit Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çorum, Türkiye.
- Şahin, H. (2022). Digital Agriculture, Agriculture 4.0, Intelligent Agriculture, Robotic Applications and Autonomous. *Tarım Makinaları Bilimi Dergisi* 18, 68–83.
- The World Bank, (2022). Retrieved from: <https://data.worldbank.org/> (Erişim tarihi: 05.10.2024).
- Tıraş, H. H. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre: teorik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73.
- TİDER, (2014). <https://www.tder.org/tur/dernegmz/hakkmzda> (Erişim tarihi: 06.10.2024).
- TİSVA, (2004). <https://israf.org/sayfa/TISVA-Bulteni/252> (Erişim tarihi: 07.10.2024).
- Torlak, Ö. (2010). Gündelik hayatta tüketime yön veren değerlerdeki değişim. In R. Şentürk (Ed.), *Tüketim ve Değerler*.İstanbul: İto Yayınları.
- Tsiafouli, M. A., Thébault, E., Sgardelis, S. P., De Ruiter, P. C., Van Der Putten, W. H., Birkhofer, K., ... & Hedlund, K. (2015). Intensive agriculture reduces soil biodiversity across Europe. *Global change biology*, 21(2), 973-985.
- Tutar, F., Ekici, M. (2022). Türkiye'de tarım eksenli sürdürülebilir kalkınma için biyoekonomi. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(3), 595-610.
- TÜİK, 2022. Türkiye İstatistik Kurumu <http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=temelist> (Erişim tarihi: 02.10.2024).
- Ulucak, R., Ozcan, B. (2020). Relationship between energy consumption and environmental sustainability in OECD countries: the role of natural resources rents. *Resources Policy*, 69, 101803.
- UN, (2015). <https://www.undp.org/africa/waca> (Erişim tarihi: 06.10.2024).

UNFPA, (2023). Dünya Nüfus Durumu Raporu 2023. (Erişim tarihi:04.10.2024).

Usman, M., Hammar, N. (2021) Dynamic relationship between technological innovations, financial development, renewable energy, and ecological footprint: fresh insights based on the STIRPAT model for Asia Pacific Economic Cooperation countries. *Environ Sci Pollut Res* 28(12):15519–15536.

Van der Werf, P., & Gilliland, J. A. (2017, May). A systematic review of food losses and food waste generation in developed countries. In *Proceedings of the Institution of Civil Engineers-Waste and Resource Management*, 170(2), 66-77.

Water, U. N. (2020). Water and climate change. The United Nations World Water Development Report.

WEF, (2018). <https://www.weforum.org/agenda/2018/11/france-s-most-food-sustainable-country-u-s-and-u-k-falterng> (Erişim tarihi: 07.10.2024).

Welsby, D., Price, J., Pye, S., Ekins, P. (2021). Unextractable fossil fuels in a 1.5° C world. *Nature*, 597(7875), 230-234.

WHO,(2022).https://m2m.org/?gad_source=1&gclid=EAlalQobChMIIna3tnpT-iAMVUhMGAB1SexqyEAAyASAAEgK1rvD_BwE. (Erişim Tarihi: 03.10.2024).

WHO, (2023). <https://www.who.int/news-room/events/detail/2023/02/10/default-calendar/global-model-who-2023> (Erişim tarihi: 07.10.2024).

Willer, H., Schlatter, B., Trávníček, J. (2023). The world of organic agriculture. Statistics and emerging trends.

WRAP, (2007). <https://www.lovefoodhatewaste.com/about-us> (Erişim tarihi: 09.10.2024).

Xue, L., Liu, G., Parfitt, J., Liu, X., Van Herpen, E., Stenmarck, Å., ... & Cheng, S. (2017). Missing food, missing data? A critical review of global food losses and food waste data. *Environmental science & technology*, 51(12), 6618-6633.

Yılmaz, A. (2015). Küresel Isınmanın Dünya Su Rezervleri Üzerindeki Etkileri. *Kent Akademisi*, 8(22), 63-72.

Yifru, B. A., Chung, I. M., Kim, M. G., & Chang, S. W. (2021). Assessing the effect of land/use land cover and climate change on water yield and groundwater recharge in East African Rift Valley using integrated model. *Journal of Hydrology: Regional Studies*, 37, 100926.

Zeng, Y., Meng, S., Wu, Q., Mei, A., Bu, W. (2023). Ecological water security impact of large coal base development and its protection. *Journal of Hydrology*, 619, 129319.

Zhang, Y., Khan, I., & Zafar, M. W. (2022). Assessing environmental quality through natural resources, energy resources, and tax revenues. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(59), 89029-89044.

Zucaro, F., Morosini, R., (2018). Sustainable land use and climate adaptation: a review of European local plans. *Tema. Journal of Land Use, Mobility and Environment*, 11 (1): 7-26.

Zulfiqar, U., Ishfaq, M., Akbar, N., Ali, N., Ahmad, M., Anjum, S. A., Farooq, M. (2021). Influence of water management techniques on milling recovery, grain quality and mercury uptake in different rice production systems. *Agricultural Water Management*, 243, 106500.

9 KAYNAKÇA

Anonymous (2019). Giresun ili meteoroloji verileri. Giresun Meteoroloji Müdürlüğü.

Anonymous (2021). Kırmızı Et Sektör Politika Belgesi 2020-2024.

<https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/yayin/k%C4%B1rm%C4%B1z%C4%B1%20et%20spb.pdf>. (Erişim Tarihi 08.07.2024).

Anonyumous (2024a). Et ve Süt Kurumu Genel Müdürlüğü 2023 Yılı Sektör Raporu.

https://www.esk.gov.tr/upload/Node/10255/files/ESK_2023_Yili_Sektor_Raporu_.pdf. (Erişim Tarihi 09.09.2024).

Anonyumous (2024b). Turizm Merkezleri. <https://giresun.ktb.gov.tr/TR-217082/turizm-merkezleri.html>. (Erişim Tarihi 13.08.2024).

Anonymous (2024). 2024/83 Giresun İl Mera Komisyonu Başkanlığı - Mera ve Yaylalarda Hayvan Otlatma Periyodu. <http://www.giresun.gov.tr/202483-giresun-il-mera-komisyonu-baskanligi---mera-ve-yaylalarda-hayvan-otlatma-periyodu>. (Erişim Tarihi 15.08.2024).

Altın, M., Gökkuş, A., Koç, A. (2011a). Çayır ve Mera Yönetimi. 1. Cilt (Genel İlkeler). Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Altın, M., Gökkuş, A., Koç, A. (2011b). Çayır ve Mera Yönetimi. 2. Cilt (Temel İlkeler). Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara.

Başer, V. (2019). Yaylalardaki arazi kullanım değişiminin coğrafi bilgi sistemi ile analizi: Giresun örneği. Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 8(1): 167-175.

Boz, İ. (2019). Sis Dağı Yaylacılık Geleneğinde Kültürel Değişim. Uluslararası Yaylacılık ve Yayla Kültürü Sempozyumu, 26 - 28 Eylül 2019 – Giresun. https://giramer.giresun.edu.tr/Files/ckFiles/giramer-giresun-edu-tr/Kitaplar /yaylacilik_kitabi_tamami_14012020_SON.pdf. (Erişim Tarihi 15.08.2024).

Cin, M. (2019). İmar Barışının Yayla Yerleşmeleri Üzerindeki Etkisinin Uydu Görüntüleri İle Belirlenmesi: Giresun Karagöl Dağı Örneği. Uluslararası Yaylacılık ve Yayla Kültürü Sempozyumu, 26 - 28 Eylül 2019 – Giresun. https://giramer.giresun.edu.tr/Files/ckFiles/giramer-giresun-edu-tr/Kitaplar /yaylacilik_kitabi_tamami_14012020_SON.pdf. (Erişim Tarihi 15.08.2024).

Galváneek, D., Janák, M. (2008). Management of natura 2000 habitats. 6230 Species-rich Nardus grasslands. European Commission. https://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/management/habitats/pdf/6230_Nardus_grasslands.pdf. (Erişim tarihi: 12.02.2021).

Hıdır, A., Koser, A., Dervişoğlu, E., Tekbaş, T., Dada, A.S., Akbay, Z., Ayaz, A., Özdemir, M., Çetinkaya, G.(2005). Giresun il çevre durum raporu. https://webdosya.csb.gov.tr/db/giresun/editordosya/giresun_2005CDR.pdf (Erişim tarihi: 5.01.2020).

İspirli, K., Alay, F., Uzun, F., Çankaya, N. (2016). Doğal meralardaki vejetasyon örtüsü ve yapısı üzerine otlatma ve topografyanın etkisi. Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi, 3: 14-22.

Kacar, B., Katkat, A.V. (2009). Bitki Besleme. Ankara. Nobel Yayınları.

Karakuş, Y.S. (2014). Alpin meralarda farklı yöneyle bakan, korunan ve otlatılan alanların bitki örtülerinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi), Ordu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ordu.

Koç, A., Erkovan, H.İ., Schacht, W.H. (2013). Meralar İçin Ekolojik Alan Tanımlama ve Mera Sağlığı Sınıflama Esasları. Türkiye 10. Tarla Bitkileri Kongresi, Bildiriler Kitabı, 10-13 Eylül, Konya, Türkiye.

Kuruca, N, Kuruca, M.Y, Karademir, S. (2019). Osmanlı Devleti'nden Günümüze Yaylaların Hukukî Problemleri Ve Çözüm Önerileri (Giresun Örneği). Uluslararası Yaylacılık ve Yayla Kültürü Sempozyumu, 26 - 28 Eylül 2019 – Giresun. https://giramer.giresun.edu.tr/Files/ckFiles/giramer-giresun-edu-tr/Kitaplar /yaylacilik_kitabi_tamami_14012020_SON.pdf. (Erişim Tarihi 15.08.2024).

- Namlı, A. (2012). Toprağın kimyasal özellikleri. https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/25482/mod_resource/content/1/4toprak%20kimyasal%20oz_bitki%20besin%20maddeleri.pdf (Erişim Tarihi 09.03.2021).
- Önal Aşçı, Ö. (2016). Karadeniz Bölgesi için üçgül (*Trifolium sp.*) cinsinin önemi. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 4(1): 1-4.
- Önal Aşçı, Ö. ve Acar, Z. (2018). Kaba yemlerde kalite. Ankara. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yayını.
- Sezer, İ. (2015). Doğu Karadeniz’de gelişme potansiyeli yüksek bir yayla turizm merkezi: Kulakkaya Yaylası. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20(34), 89-114. <https://doi.org/10.17295/dcd.21997>.
- Somuncu, M., Akpınar, N., Kurum, E., Çabuk Kaya, N., Özelçi Eceral, T. (2015). Doğu Karadeniz Bölgesi yaylalarının işlevlerinde meydana gelen değişim ve sonuçları. *Yayla Kültürü ve Yaylacılık Sempozyumu, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Yayınları, Sempozyum ve Konferanslar Serisi: 8, 6-7 Kasım, Bilecik, s. 77-104.*
- Töngel, M., Ayan, İ. (2005). Samsun ili çayır ve meralarında yetişen bazı zararlı bitkiler ve hayvanlar üzerindeki etkileri. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 20(1): 84-93.
- Turner, A.J., Arzola, C.L., Nunez, G.H. (2020). High pH stress affects root morphology and nutritional status of hydroponically grown *Rhododendron* (*Rhododendron spp.*). *Plants*, 9(8):1019. <https://doi.org/10.3390/plants9081019>.
- TÜİK, 2024. Hayvancılık İstatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=101&locale=tr>. (Erişim Tarihi 08.07.2024).
- Ünsal, A. (2019). Beslenmenin önemi ve temel besin öğeleri. *Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3): 1-10.
- Yamak, U.S. (2020). Hayvansal Kaynaklı Proteinlerin Beslenmemizdeki Önemi. <file:///C:/Users/Exper/Downloads/hayvansal%20%C3%BCr%C3%BCnlerin%20beslenmedeki%20%C3%B6nemi.pdf>. (Erişim Tarihi 22.02.2023).
- Yavuz, T., Sürmen, M., Töngel, M.Ö. ve Çankaya, N. (2008). Karadeniz bölgesinde mera kullanım alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(1): 43-47.

10 REFERENCES

- Akıllı, A. (2023). Impact of Covid-19 on Greenhouse Gas Emission in OECD Countries: K-Mean Method. In *World Politics in the Age of Uncertainty: The Covid-19 Pandemic, Volume 2* (pp. 227-246). Cham: Springer Nature Switzerland.
- Akıllı, A., Akkol, S., & Erşan, A. (2023). Mısır üreticilerinin zirai ilaç kullanımında tutum ve davranışlarının faktör analizi ile incelenmesi. In Ş. Çavuşoğlu, N. Yılmaz, & F. İşlek (Eds.), *Zirai araştırmalardaki trendler ve yenilikler* (pp. 273–291). Ankara: İKSAD Publishing House.
- Aydın, M. K., & Keskin, M. (2018). Muğla ilinde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri. *Mediterranean Agricultural Sciences*, 31(3), 317-323.
- Aydın, M. K., & Keskin, M. (2019). Muğla ilinde süt sığırı yetiştiriciliğinin mevcut durumu, bazı verim ve yapısal özellikleri. *Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 59(2), 57-63.

- Demir, P., & Aral, S. (2009). Kars ilinde faaliyet gösteren süt sığırcılık işletmelerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Veteriner Hekimler Derneği Dergisi*, 80(3), 17-22.
- Doğan, H. G., & Altuntaş, B. (2017). Kırşehir koşullarında besi sığırcılığı yapan tarım işletmelerinin sorunları ve çözüm önerilerine yönelik tarımsal politika arayışları (Körpınar ve Taşlıtepe Köyleri örneği). *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 19(32), 55-64.
- Ergün, O. F., & Bayram, B. (2021). Türkiye'de hayvancılık sektöründe yaşanan değişimler. *Bahri Dağdaş Hayvancılık Araştırma Dergisi*, 10(2), 158-175.
- Gürsoy, E., & Macit, M. (2013). Erzincan ili büyükbaş hayvan varlığı, sorunları ve çözüm önerileri. *Alinteri Dergisi*, 24, 53-62.
- Güven, O. (2018). Türkiye büyükbaş hayvancılık sektörünün AB ülkeleri ile karşılaştırmalı analizi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(1), 765-780.
- Güven, O. (2021). Ardahan ve Kars illeri büyükbaş hayvancılık işletmelerinin yapısal sorunları. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18(2), 149-155.
- Güven, O., & Yavuz, F. (2020). Büyükbaş hayvancılık sektöründe üretici profili ve işletme yapısı: TRA2 Bölgesi örneği. *Akademik Ziraat Dergisi*, 9(1), 81-92.
- Hazar-Kalonya, D. (2022). The significance of pastures in climate change mitigation and adaptation processes. *Çevre Şehir İklim Dergisi*, 1, 128-157.
- Özdemir, B., Özdamar, A., Kıymaz, S., & Akıllı, A. (2022). Investigation of awareness level of climate change: the case of Kırşehir.
- Özdemir, Y., Kınıklı, F., & Engindeniz, S. (2021). Süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özellikleri ve sorunları üzerine bir araştırma: Balıkesir'in Gönen ilçesi örneği. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 8(4), 1001-1011.
- SAS Institute Inc. 2023. SAS/STAT® 15.3 User's Guide. Cary, NC: SAS Institute Inc.
- Şentürk, B. (2019). Orta Karadeniz Bölgesinde faaliyet gösteren kırmızı et üreticileri birliğine bağlı besi sığırcılık işletmelerinin mevcut durumları ve sorunlarına çözüm önerileri. *Harran Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 8(2), 124-127.
- Tilki, M., Sarı, M., Aydın, E., Işık, S., & Aksoy, A. R. (2013). Kars ili sığır işletmelerinde barınakların mevcut durumu ve yetiştirici talepleri: I. Mevcut durum. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 19(1), 109-116.
- Yenice, G., & Savaş, S. (2016). Rize ilinde yapılan süt sığırcılığının mevcut durumunun araştırılması. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi*, 11(1).
- Yüzbaşıoğlu, R. (2022). Büyükbaş hayvancılık işletmelerinin mevcut durumu, teknik ve ekonomik yapısı, sorunları ve çözüm önerileri üzerine bir araştırma (Tokat İli Merkez İlçe örneği). *Ziraat Mühendisliği*, 375, 4-17.

11 KAYNAKÇA

- Akman, F. B. (2013). Sarıkamış yöresinde büyükbaş hayvan yetiştirici bilgilerine dayanarak beslenme durumunun değerlendirilmesi. (Yüksek Lisan Tezi) T.C. Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kırıkkale, Türkiye.

- Akman, N., Özder, M. (1992). Tekirdağ ilinde ithal ineklerle çalışan işletmelerin Durumu ve Sorunları. Trakya Bölgesi 1. Hayvancılık Sempozyumu. Hasat Yayıncılık. Tekirdağ.
- Aksoy, A., Yavuz, F. (2008). Hayvancılık işletmelerinin Avrupa Birliğine uyumu ve rekabet edebilirliği. Doğu Anadolu örneği. Tarım Ekonomisi Derg, 14 (1): 37-45, 2008.
- Aksoy, A., Terin, M., Keskin, A. (2012). Türkiye süt sığırcılığında ıslah ve destekleme politikalarının bölgesel etkileri üzerine bir araştırma. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg., 43 (1): 59-64.
- Aktürk, D., Savran, F., Hakyemez, H., Daş, G., Savaş, T. (2005). Gökçeada'da ekstansif koşullarda hayvancılık yapan işletmelerin sosyo-ekonomik açıdan incelenmesi. Tarım Bilimleri Dergisi 11 (3): 229-235.
- Alkan, S. (2014). Kırsal nüfus değişiminin, ormanlar ve ormancılık üzerine etkileri (Trabzon ili örneği). Kastamonu Üni., Orman Fakültesi Dergisi, 14 (1) 69-78.
- Anonim (2011). Doğu Anadolu Bölgesi Büyükbaş Hayvancılık Çalıştay Raporu. Serhat Kalkınma Ajansı. Sayfa: 24-40. Kars.
- Arslan, C., Tufan, T. (2018). Kars ilindeki süt ineklerinin kış dönemindeki besleme ilkeleri. Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi, 13(3), 355-363.
- Aydın, E. (2011). Kars ve Erzurum İlleri Sığır Besi İşletmelerinin Ekonomik Analizi. (Doktora Tezi), Ankara Üniv. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Aydın, B. (2014). Trakya Bölgesinde Faaliyet Gösteren Tarım İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Etkinliklerinin Belirlenmesi. (Doktora Tezi), Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim. Tekirdağ, Türkiye.
- Aydın, M. K. (2017). Muğla ilinde ruminat hayvancılığın mevcut durumu, bazı verim ve yapısal özellikleri. (Yüksek Lisans Tezi) T. C. Mustafa Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Hatay, Türkiye.
- Aydın, M. K. Keskin, M. (2018). Muğla ilinde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri. Mediterranean Agricultural Sciences. 31(3): 317-323
- Bakan, Ö., Aydın, R. (2016). Ağrı İli süt sığırcılığı işletmelerinin sosyo-ekonomik özellikleri. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 47(2), 113-122.
- Bakır, G., Demirel, M. (2001). Van ili ilçelerindeki sığırcılık işletmelerinde kullanılan yem çeşitleri ve hayvan besleme alışkanlıkları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi, 11(1): 29-37.
- Bakır, G., Han, F. (2014). Yalova ilindeki işletmelerin yapısal özelliklerini etkileyen faktörler: Yem ve besleme alışkanlıkları. Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi 1:55-62.
- Bakır, G., Kibar, M. (2019). Muş ilinde bulunan süt sığırcılığı işletmelerinin bazı yapısal özelliklerinin Crostabb analiziyle belirlenmesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi, 22(4), 609-619.
- Baybasıd, S., Aksoy, A. (2021). Erzurum İli Çiftçilerinin Traktör Marka Tercihini Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi. Turk J. Agr Eng Res (TURKAGER), 2(2), 376-389 377.
- Baş Hozman, S., Akçay, H. (2016). Sivas ili damızlık sığır yetiştiricileri birliğine üye süt sığırcılığı işletmelerinin bazı teknik ve ekonomik özellikleri. Tarım Ekonomisi Dergisi 22-(1).57-65.

- Bayındır, A. (2008). Van ilinde büyükbaş hayvan işletmelerinde bakım besleme yöntemlerinin belirlenmesi ve çiftçilerin hayvan besleme hakkındaki bilgi düzeylerinin tespit edilmesi, (Yüksek Lisans Tezi) Yüzüncü Yıl Üniv Fen Bil Ens, Van. Türkiye.
- Bebek, D. T., Keskin, M. (2018). Current status, some yield and structural properties of sheep breeding in Mersin. cabidigitallibrary.org.
- Bilginturan, S., Ayhan, V. (2008). Burdur ili damızlık koyun keçi yetiştiricileri birliği üyesi keçicilik işletmelerinin yapısal özellikleri ve sorunları üzerine bir araştırma. Ziraat Fakültesi Dergisi, 3(1), 24-31.
- Bingöl, M., Yılmaz, A., Daşkiran, İ.M., Vural, M. (2013). Doğu Anadolu Bölgesinde organik koyun yetiştiriciliği ve geliştirme olanakları. Bitlis Eren Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 2(1), 98- 108.
- Boz, İ. (2013). Doğu Akdeniz Bölgesi'nde Süt Sığırcılığı Yapan İşletmelerin Yapısı, Sorunları ve Çözüm Önerileri. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. Ziraat Fakültesi. Doğa Bilim Dergisi. 16(1), 2013.
- Budağ, C. (2011). Van'da Bulunan Yem Fabrikalarının Üretim Durumları ve Sorunları. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 16(2), 59-66.
- Budağ, C., Keçeci, Ş. (2013). Van'da büyükbaş hayvan beslerinde kullanılan yemler ve besi şekillerine ilişkin bir anket çalışması. Yüzüncü Yıl Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü. Dergisi. 18(1-2):42-55.
- Cengiz, A. (2019). Et ve et ürünleri işleme teknolojisi. Ders Notu. Yeşilyurt Demir ve Çelik Meslek Yüksekokulu. Samsun.
- Cevher, C., Karakurt, E. (2010). Mera ıslah çalışması yürütülen köylerde yem bitkisi üretimini artırmaya yönelik yayım çalışmasının değerlendirilmesi. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 19 (1-2): 17-23.
- Çelik, Y., Bayramoğlu, Z., Gündüz, O., Karakayacı, Z. (2015). Konya ilinde farklı işletme tipleri ve agro-ekolojik bölgelere göre çiftçilerin sosyal güvenlik durumu. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi 2(1): 60–68.
- Daldal, N. (2016). Tarımsal desteklemelere üreticilerin yaklaşımı: Tekirdağ ili örneği. (Yüksek Lisans Tezi). Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı. Tekirdağ, Türkiye.
- Daş, A., İnci, H., Karakaya, E., Şengül, A.Y. (2014). Bingöl İli Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliğine bağlı sığırcılık işletmelerinin mevcut durumu. Türk Tarım ve Doğa Bil. Derg. 1(3): 421- 429.
- Daşçı, M., Çomaklı B. (2006). Yayılcılık ve tarımsal açıdan önemi. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg. 37 (2), 275-280.
- Dellal, G. (2000). Antalya ilinde kıl keçisi yetiştiriciliğinin bazı yapısal özellikleri i. iş gücü durumu, üretim sistemleri, kaba yem kaynağı ve barınak özellikleri. Tarım Bilimleri Dergisi. 6 (3), 153-158,
- Demir, P. (2009). Kars ili süt sanayi ve mandıra işletmelerinde üretim ve sanayi entegrasyonunun ekonomik ve sosyo-ekonomik analizi. (Doktora Tezi) Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hayvan Sağlığı Ekonomisi ve İşletmeciliği. Ankara, Türkiye.
- Demir, P., Elmalı, D.A., Işık, S., Tazegül, R., Ayvazoğlu, C. (2013). Kars İli Sığırcılık İşletmelerinde Yem Kullanımı ve Hayvan Besleme Alışkanlıklarının Ekonomik Önemi. Atatürk Üniversitesi. Veteriner Bilimleri Dergisi, 8 (3):229-236.
- Demir, P., Adıgüze, S.I., Sarı, M., Ayvazoğlu, C. (2014a). Kars merkez ilçedeki süt sığırcılık işletmelerinin genel yapısı ve ekonomik boyutu. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi. 28 (1): 09-13.
- Demir, P., Aral, Y., Sariözkan, S. (2014b). Kars ili süt sığırcılık işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı ve üretim maliyetleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Veteriner Fakültesi Dergisi, 25 (1): 1-6.
- Demir, N., Sancar, C. (2012). Gümüşhane ili ve çevresinde süt sığırcılığı yapan işletmelerin sosyal, ekonomik ve teknik analizi. Alinteri. 23(B), 12-28.

- Demir, P., Elmalı, D. A., Işık, S., Tazegül, R., & Ayvazoğlu, C. (2013). Kars ili süt sığırcılık işletmelerinde yem kullanımı ve hayvan besleme alışkanlıklarının ekonomik önemi. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi*, 8(3), 229-236.
- Dilera, A., Koçyiğitb, R., Yanarb, M., Aydınb, R., Gülera, O., Avcıb, M. (2016). Erzurum ili Hınıs ilçesi sığırcılık işletmelerinde sığır besleme uygulamaları üzerine bir araştırma. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*. 31:149-156.
- Diler, A., Güler, İ.O., Aydın, R., Yanar, M., Koçyiğit, R. (2018). Erzurum İli Narman İlçesi sığırcılık işletmelerinde çiftlik yönetimi ve buzağı yetiştirme uygulamaları. *Alınleri Ziraat Bilimler Dergisi*, 32(1), 39-45.
- Dönmez, O. (2008). Bursa ili koyunculuk işletmelerinin yetiştiricilik açısından yapısı. T.C. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yüksek Lisans Tez). Tekirdağ, Türkiye.
- Ertaş, N. (2020). Yayla ve mera yasaklarının küçükbaş hayvancılık faaliyetleri üzerindeki etkisi: Van örneği. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 25 (44): 183-200.
- Emsen, H., Dayıoğlu, H. (1990). Atatürk üniversitesi koyun ıslah çalışmaları üzerine bir derleme. *Atatürk Ü. Zir. Fak. Der.* 21(1), 118-124.
- Güler, O., Aydın, R., Yanar, M., Diler, A., Koçyiğit, R., Avcı, M. (2016). Erzurum ili Hınıs ilçesi sığırcılık işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı. *Alınleri*. 30(B): 27-37.
- Gökkuş, A. (1991). Otlatma Kapasitesi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri Çayır, Mera, Yem Bitkileri ve Hayvancılığı Geliştirme Projesi Eğitim Semineri, 20-22 Şubat, Erzurum.
- Gül, S., Örnek, H. (2018). Gaziantep ilinde küçükbaş hayvan yetiştiriciliğinin yapısal özellikleri I. Koyun yetiştiriciliği. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 23(2):306-314.
- Gürer, B., Ulutaş, Z. (2021). TR71 Bölgesinde işletmelerin koyun yetiştiriciliği faaliyetine devam etme olasılığını etkileyen faktörlerin analiz. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 36. 63-72.
- Hatipoğlu, R., Çınar S., Avcı, M. (2021). Sustainable rangeland improvement possibilities in Turkey. *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 9(9): 1714-1719.
- Kaba, H., Çanakcı, M. (2020). Geleneksel ve modern büyükbaş hayvancılık işletmelerinin tarımsal yapı ve mekanizasyon özelliklerinin kıyaslanması: Çankırı İli Örneği. *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 367-378.
- Kandemir, Ç., Alkan, İ., H. Yılmaz, İ., Ünal, H.B., Taşkın, T., Koşum, N., Alçiçek, A. (2015). İzmir yöresinde küçükbaş hayvancılık işletmelerinin coğrafik konumlarına göre genel durumu ve geliştirilme olanakları. *Hayvansal Üretim* 56(1): 1-17.
- Kara, A. (1999). Erzurum ve Kars illerinde tarım işletmelerinin sermaye yapısı ve tarımsal faaliyet sonuçları bakımından karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum, Türkiye.
- Kara, A., Kızıoğlu, S. (2012). Erzurum'da meraya dayalı üretim yapan hayvancılık işletmelerinin sosyoekonomik analizi. *Tarım Ekonomisi Dergisi* 18, (2): 69-78
- Kara, A., Çakal, Ş., Tavlaş, A., Yazıcı, A. (2009). Kuzeydoğu Anadolu'da Çayır ve Mera Kullanımı ile ilgili Alışkanlıklar ve Problemler. *Alınleri Ziraat Bilimler Dergese*, 16 (1): 19-32.
- Karaca, O., Kaymakçı, M. (1994). Güneydoğu Anadolu'da hayvancılığın geliştirilmesi için kimi öneriler. *Hayvansal Üretim Dergisi*, 35: 9, 1994.
- Karaca, O., Odabaşoğlu, F., Altın, T., Söğüt, B., Kaygısız, A. 1990. Doğu Anadolu hayvancılığının yapısal özellikleri ve geliştirilmesi olanakları. *Hayvancılık 96. Ulusal Kongresi*, 168s, 18-20 Eylül, İzmir.

- Karakuş, F., Akkol, S. (2013). Van ili küçükbaş hayvancılık işletmelerinin mevcut durumu ve verimliliği etkileyen sorunların tespiti üzerine bir araştırma. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 18 (1-2):09-16.
- Kaya İ., Tarkan Ş., Elmalı DA., Ünal Y. (2011). Yücel Ünal Merada otlatma ve meraya ilave konsantre yem verilmesinin kuzularda performans ve rumen parametrelerine etkisi. Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, 17 (5): 693-697.
- Kaygısız, A., Tümer, R. (2009). Kahramanmaraş ili süt sığırcılığı işletmelerinin yapısal özellikleri:3.Hayvan besleme alışkanlıkları. KSÜ. Doğa Bilimleri. Dergisi, 12, 48-52.
- Kaygısız, A., Tümer, R., Orhan, H., Vanlı, Y. (2010). Kahramanmaraş ili süt sığırcılık işletmelerinin yapısal özellikleri 4.işletmecilerin sosyal ve kültürel durumları. Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 41 (1): 39-44.
- Kaymak, K., Sarıözkan, S. (2016). Muş ili korkut ilçesinde koyunculuk işletmelerinin sosyo-ekonomik yapısı ve üretim maliyetleri. Van Vet J, 27 (3) 141-146.
- Keskin, M., Bebek, D. T. (2018). Mersin ilinde koyun yetiştiriciliğinin mevcut durumu bazı verim ve yapısal özellikleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 23(2), 315-323.
- Kocaman, İ. Günal, R. (2007). Tekirdağ ili merkez ilçeye bağlı köylerde bulunan koyun ağıllarının yapısal özelliklerinin belirlenmesi ve geliştirilebilir olanaklarının araştırılması Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi 4(3):339-346.
- Koyuncu, E., Pala, A., Savaş, T., Konyalı, A., Ataşoğlu, C., Daş, G., Ersoy, İ. E., Uğur F., Yurtman, İ. Y., Yurt, H. H. (2006). Çanakkale koyun ve keçi yetiştiricileri birliği üyesi keçicilik işletmelerinde teknik sorunların belirlenmesi üzerine bir araştırma. Hayvansal Üretim 47(1): 21-27.
- Koyubenbe, N. (2005). İzmir ili ödemiş ilçesinde süt sığırcılığının geliştirilmesi olanakları üzerine bir araştırma. Hayvansal Üretim 46(1): 8-13.
- Köknaoğlu, H., Demircan, V., Yılmaz, H., Dernek, Z. (2017). Besi sığırcılığı üretim faaliyetinde üreticilerin eğitim düzeylerinin besi performansı ve karlılığa etkisi. Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 12 (1): 75-84.
- Köseman, A., Şeker, İ. (2016). Malatya ilinde sığırcılık işletmelerinin mevcut durumu: I. yapısal özellikler. Fırat Üniversitesi Sağlık Bilimleri Veteriner Dergisi, 30(1), 05-12.
- Kuşvuran, A.R., Nazlı, İ., Tansı, V. 2011. Türkiye’de ve Batı Karadeniz Bölgesi’nde çayır-mera alanları, hayvan varlığı ve yem bitkileri tarımının bugünkü durumu. GOÜ Ziraat Fakültesi Dergisi. 28(2), 21-32 21.
- Kutlar, İ., & Özçatalbaş, O. (2008). Antalya ili merkez ilçesindeki süt sığırı yetiştiricileri birliği üyesi olan ve olmayan işletmelerde toplumsal cinsiyet analizi. Akdeniz University Journal of the Faculty of Agriculture, 21(2), 241-250.
- Mundan, D., Atalar, B., Meral, B.A., Yakışan, M.M. (2018). Modern Süt Sığırı İşletmelerinin Yapısal ve Teknik Özelliklerinin Belirlenmesi Üzerine bir Araştırma. Atatürk Üniversitesi, Veteriner Bilimleri Dergisi, 13 (2): 201-210.
- Newbold, P. (1995). Statistics for Business and Economics. Prentice-Hall International, New Jersey.
- Oğuz, F.K., Oğuz, M.N., Sipahi, C. (2013). Burdur ili süt sığırcılık işletmelerinde hayvan besleme ve beslenme hastalıklarına ilişkin yapısal durum. Vet Hekim Der Derg 84(2): 7-19.
- Okcu, M. (2020). Türkiye ve Doğu Anadolu Bölgesi çayır-mer’a alanları, hayvan varlığı ve yem bitkileri tarımının mevcut durumu. Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg, 51 (3): 321-330.
- Önal, A.R., Özder, M. (2008). Edirne ili damızlık sığırı yetiştiricileri birliğine üye işletmelerin yapısal özellikleri. Namık Kemal Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 4(2): 197- 203.

- Özdemir, Y.Ö., Karaman, S. (2008). Tokat Merkez İlçedeki süt sığırı ahırlarının yapısal ve çevre koşulları yönünden yeterliliklerinin ve geliştirme olanaklarının araştırılması. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi*, 1(2): 27-36.
- Özkan, U., Erkuş, A. (2003). Bayburt ilinde sığır besiciliğine yer veren tarım işletmelerinin ekonomik analizi. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 9 (4): 467-472, 2003.
- Özyürek, S., Koçyiğit, R., Tüzemen, N. (2014). Erzincan ilinde süt sığırcılığı yapan işletmelerin yapısal özellikleri: Çayırılı İlçesi örneği. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(2): 19- 26.
- Paksoy, S., Atılgan, A., Akyüz, A., Kumova, Y. (2006). Kahramanmaraş yöresi koyunculuk işletmelerinin yapısal yönden mevcut durumları ve geliştirilmesi üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 1(2):17-27.
- Satar, M., Sakarya, E. (2021) Kırsal kalkınma kapsamında, genç çiftçi projeleri ile desteklenen küçükbaş hayvancılık işletmelerinin sosyo-ekonomik analizi. *Eurasian Journal of Veterinary Sciences*. 37 (4): 274-285.
- Solmaz, B. (2010). Tarımda çalışanların sosyal güvenliği: Tokat ili örneği. (yüksek lisans tezi s: 79) T.C. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SPSS, (2008). SPSS for Windows, Version 17.0. (SPSS Inc. Chicago, USA, Released) 2008
- Şahin, K., Yılmaz, İ.H. (2008). Van ilinde Yem Bitkileri Tarımı, Mera Kullanımı ve Sürmen, M., Yavuz, T., Çankaya, N., Tönge, I M.Ö. (2008). Karadeniz Bölgesinde hayvan besleme alışkanlıkları üzerine bir araştırma. *Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi* 1 (1): 49-53.
- Şahin, Y., Olfaz, M. (2019). Tokat bölgesi koyunculuk işletmelerinde uygulanan yetiştiricilik ve kuzu büyütme uygulamalarının incelenmesi. *Black Sea Journal of Agriculture* 2(3): 171-180.
- Şahin, K., Gül, A., Koç, B., Dağıstan, E. (2001). Adana ilinde entansif süt sığırcılığı üretim ekonomisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Bilimleri Dergisi*, 11(2):19-28.
- Şeker, İ., Tasalı, H., Güler, H. (2012). Muş ilinde sığır yetiştiriciliği yapılan işletmelerin yapısal özellikleri. *FÜ. Sağ. Bil. Vet. Derg*; 26: 09-16.
- Şenel, M. (1995). Zootekin Anadolu Üniv. Açıköğretim Fakültesi Önlisans Programı Yayınları. Yayın No. 485. s:40. Eskişehir.
- Şimşek, Ö. (2019). Türkiye’de hayvancılığa ilişkin yapılan yasal düzenlemeler ve sonuçları. (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı. Van, Türkiye.
- Tapkı, N., Tapkı, İ., Dağıstan, E., Selvi, M. H., Kaya, A., Güzey, Y. Z., Demirtaş, B., Çelik, A. D. (2018). Hatay ili damızlık sığır yetiştiricileri birliği üyesi işletmelerin sosyo-ekonomik özellikler. *J. Anim. Prod.*, 59 (1):25-32
- Taşcı, R., Bayramoğlu, Z. (2020). Arpa Üretim İşleme ve Pazarlama Yapısının Değerlendirilmesi. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 10(4), 2988-2998.
- Tekerli, N. (2010). Ege bölgesi karma yem sanayinin mevcut durumunun incelenmesi ve geliştirilmesi üzerine bir araştırma.(yüksek lisans tezi) T.C. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü. Tekirdağ, Türkiye.
- Tilki, M., Sarı, M., Aydın, E., Işık, S., Aksoy, A. R. (2013). Kars ili sığır işletmelerinde barınakların mevcut durumu ve yetiştirici talepleri: I. Mevcut durum. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 19, 109- 116.
- Tosun, F. (1996). Türkiye’de Kaba Yem Üretiminde Çayır Mera ve Yem Bitkileri Yetiştiriciliğinin Dünü Bugünü ve Yarını. *Türkiye 3. Çayır Mera ve Yem Bitkileri Kongresi*, 17-19 Haziran, Erzurum. 1-15.
- Tugay, A., Bakır, G. (2008). Giresun yöresindeki sığırcılık işletmelerinde kullanılan yem çeşitleri ve hayvan besleme alışkanlıkları. *Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Derg.*, 39, 231-239.

Tunçtürk, M., Şahin, K., Eryiğit, T. (2007). Van ili erciş ilçesinde patates yetiştiriciliğinin durumu üzerine bir araştırma. Selçuk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 21: 49-54.

Turan, S., Ayhan, V. (2009). Burdur ili damızlık koyun ve keçi yetiştiriciler birliği üyesi koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri ve sorunları üzerine bir araştırma. Hayvansal Üretim 50(1): 1-8.

Türkan, S. 2017. Iğdır ili Tuzluca ilçesi küçükbaş hayvancılık işletmelerinin genel yapısı, Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri (Yüksek Lisans Tezi) Enstitüsü. Iğdır, Türkiye.

Uçum, İ. Gülçubuk, B. (2018). Hayvancılığa dayalı yerel sanayi işletmelerinde üretim ve yerel ekonomiye katkı sürecinde yaşanan sorunlar. KSÜ Tarım ve Doğa Derg 21(Özel Sayı): 44-54.

Uzunöz, M., Büyükbay, E. O., Bal, H. S. G. (2008). Kırsal kadınların gıda güvenliği konusunda bilinç düzeyleri (Tokat ili örneği). Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi. 22 (2), 35-46.

Ünal, N. (2009). Kırsalda kadın istihdamını etkileyen faktörler ve yaşam kolaylaştırıcı faaliyetler "Seydişehir ilçesi örneği", (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı, 2009, Konya.

Ünal, S., Mutlu, Z., Mermer, A., Urla, Ö., Ünal, E., Özyayın, K. A., Avağ, A., Yıldız, H., Aydoğmuş, O., Şahin, B., Aslan, S. (2012). Çankırı ili meralarının mera durumu ve sağlığının belirlenmesi üzerine bir çalışma. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi 5 (2): 131-135.

Vural, E. (2018). Kırıkkale yöresindeki bazı büyükbaş hayvan yetiştiricilerinin vermiş olduğu bilgilere ve işletmelerin uygulamış oldukları yöntemlere dayanarak büyükbaş hayvan yetiştiriciliği ve beslenme durumunun değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi) T.C Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Kırıkkale, Türkiye.

Vural, H., Fidan, H. (2007). Türkiye'de hayvansal üretim ve hayvancılık işletmelerinin özellikleri. Tarım Ekonomisi Dergisi. 13(2) : 49-59.

Yavuz, F. Aksoy, A. (2008). Hayvancılık işletmelerinin Avrupa Birliğine Uyumu Ve Rekabet Edebilirliği; Doğu Anadolu Örneği. Tarım Ekonomisi Dergisi 14 (1): 37 – 45

Yavuz, F., Terin, M., Şıwan, M. S., Akay, B., Güler, İ. O., Ağsu, K. (2018). Kadınların Tarımsal Üretim Faaliyetlerine Katılımı Üzerine Bir Analiz: Kuzeydoğu Anadolu TRA1 Bölgesi Örneği. Tarım Ekonomisi Dergisi 24 (2), 185-192.

Yıldız, A., Aygün, T. (2021). Van ili merkez ilçede küçükbaş hayvancılık faaliyetleri ve genel sorunlar: II. işletmelerde yetiştirme işleri. Journal of Animal Science end Production. 4 (1): 37-53.

GLOBAL ECONOMY, SOCIAL MOVEMENTS, AND INNOVATION: ANALYSES FROM TURKEY AND NORTH AFRICA PERSPECTIVES

EDITOR

Assoc. Prof, Dr. Azize ŞAHİN

AUTHORS

Prof. Dr. Burcu GÜVENEK

Prof. Dr. Zeynep KARAÇOR

Assoc. Prof. Dr. Azize ŞAHİN

Assoc. Prof. Dr. Ferah YILDIZ

Dr. Adnan TOPRAK

Dr. Ahmet BEKTAŞ

Dr. Aylin TALU

Dr. Servet ÖZKAN

Aysun ŞAHİN

Mehmet MUTLU

Mohamed Ait El Fakih

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-101-9

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1REFERENCES

- Alba, J. W., & Hutchinson, J. W. (2000). Knowledge calibration: What consumers know and what they think they know. *Journal of Consumer Research*, 27(2), 123-156. <https://doi.org/10.1086/314317>
- Anderloni, L., Bacchiocchi, E., & Vandone, D. (2012). Household financial vulnerability: An empirical analysis. *Research in Economics*, 66(3), 284-296. <https://doi.org/10.1016/j.rie.2012.03.001>
- Andreasen, A. R. (1975). *The disadvantaged consumer*. The Free Press.
- Baker, S. M. (2006). Consumer normalcy: Understanding the value of shopping through narratives of consumers with visual impairments. *Journal of Retailing*, 82(1), 37-50. <https://doi.org/10.1016/j.jretai.2005.11.003>
- Baker, S. M., Gentry, J. W., & Rittenburg, T. L. (2005). Building understanding of the domain of consumer vulnerability. *Journal of Macromarketing*, 25(2), 128-139. <https://doi.org/10.1177/0276146705280622>
- Basu, S., Banerjee, S., & Sahay, A. (2023). Revisiting consumer vulnerability: A dynamic approach. *Marketing Theory*, 23(2), 201-220. <https://doi.org/10.1177/14705931221123456>
- Bridges, S., & Disney, R. (2004). Use of credit and arrears on debt among low-income families in the United Kingdom. *Fiscal Studies*, 25(1), 1-25. <https://doi.org/10.1111/j.1475-5890.2004.tb00093.x>
- Brüggen, E. C., Hogreve, J., Holmlund, M., Kabadayi, S., & Löfgren, M. (2017). Financial well-being: A conceptualization and research agenda. *Journal of Business Research*, 79, 228-237. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.03.013>

- Daud, S. N. M., Awang, Z., & Yusof, R. M. (2019). Financial over-indebtedness among young workers in Malaysia. *International Journal of Economics and Management*, 13(1), 1-15.
- Fernandes, D., Lynch Jr, J. G., & Netemeyer, R. G. (2014). Financial literacy, financial education, and downstream financial behaviors. *Management Science*, 60(8), 1861-1883. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2013.1849>
- Ferraro, K. F., & Schafer, M. H. (2017). Cumulative inequality theory for research on aging and the life course. *Innovation in Aging*, 1(1), igx002. <https://doi.org/10.1093/geroni/igx002>
- Fuenzalida, M., & Tagle, S. (2009). Household financial vulnerability. Central Bank of Chile Working Papers, No. 540. <https://www.bcentral.cl>
- Gjertson, L. (2016). Emergency saving and household hardship. *Journal of Family and Economic Issues*, 37(1), 1-17. <https://doi.org/10.1007/s10834-014-9434-z>
- Hanappi, D., Bernardi, L., & Spini, D. (2014). Vulnerability as a heuristic for interdisciplinary research: Assessing the thematic and methodological structure of empirical life-course studies. *Longitudinal and Life Course Studies*, 5(1), 59-87. <https://doi.org/10.14301/llcs.v5i1.267>
- Hill, R. P., & Sharma, E. (2020). Consumer vulnerability. *Journal of Consumer Psychology*, 30(3), 551-570. <https://doi.org/10.1002/jcpy.1160>
- Himmelstein, D. U., Lawless, R. M., Thorne, D., Foohey, P., & Woolhandler, S. (2019). Medical bankruptcy: Still common despite the Affordable Care Act. *American Journal of Public Health*, 109(3), 431-433. <https://doi.org/10.2105/AJPH.2018.304901>
- Kulish, N. (2020, April 8). 'Never seen anything like it': Cars line up for miles at food banks. *The New York Times*. Retrieved from <https://www.nytimes.com>
- Lee, J., & Van Raaij, W. F. (1993). Consumer financial vulnerability during economic recession. *Journal of Economic Psychology*, 14(2), 371-395. [https://doi.org/10.1016/0167-4870\(93\)90011-S](https://doi.org/10.1016/0167-4870(93)90011-S)
- Lusardi, A., Mitchell, O. S., & Curto, V. (2020). Financial literacy and financial sophistication among older Americans. *Journal of Pension Economics and Finance*, 19(1), 1-20. <https://doi.org/10.1017/S1474747218000307>
- Martin, K. D., & Hill, R. P. (2012). Life satisfaction, self-determination, and consumption adequacy at the bottom of the pyramid. *Journal of Consumer Research*, 38(6), 1155-1168. <https://doi.org/10.1086/661528>
- Mutikani, L. (2020, June 12). U.S. economy officially in recession after 128 months of growth, NBER says. *Reuters*. Retrieved from <https://www.reuters.com>
- O'Connor, G. E., Khera, H., & Morin, R. (2019). Financial literacy and financial resilience: Evidence from the United States. *Journal of Consumer Affairs*, 53(2), 362-390. <https://doi.org/10.1111/joca.12210>
- Poh, L. T., & Sabri, M. F. (2017). Factors contributing to financial vulnerability among urban and rural households in Malaysia. *Malaysian Journal of Consumer and Family Economics*, 20, 1-15.
- Rapp, J. M., & Hill, R. P. (2018). Consumer vulnerability: Foundations, phenomena, and future investigations. *Journal of Consumer Research*, 45(2), 252-276. <https://doi.org/10.1093/jcr/ucy013>
- Riedel, J. A., Weeks, C. S., & Beatty, S. E. (2022). Understanding consumer vulnerability: Insights from a dynamic perspective. *Journal of Consumer Research*, 49(1), 123-145. <https://doi.org/10.1093/jcr/ucab065>
- Salisbury, L. C., Nenkov, G. Y., Blanchard, S. J., Hill, R. P., Brown, A. L., & Martin, K. D. (2023). Beyond income: Dynamic consumer financial vulnerability. *Journal of Marketing*, 87(5), 657-678. <https://doi.org/10.1177/00222429231102218>

Spini, D., Hanappi, D., Bernardi, L., Oris, M., & Bickel, J.-F. (2017). Vulnerability across the life course: A theoretical framework and research directions. *Research in Human Development*, 14(1), 26-45.

<https://doi.org/10.1080/15427609.2016.1268892>

Şahin, A., Kitapci, H., & Zehir, C. (2013). Creating commitment, trust and satisfaction for a brand: What is the role of switching costs in mobile phone market? *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 99, 496-502.

Şahin, A., Kitapci, H., Altındag, E., & Gok, M. S. (2017). Investigating the impacts of brand experience and service quality. *International Journal of Market Research*, 59(6), 707-724. <https://doi.org/10.2501/IJMR-2017-058>

Şahin, Azize. (2022). Covid-19 korkusu, sosyal medyada tüketicilerin eğlence ve sosyal etkileşim motivasyonları, ruh hali ve satın alma niyeti arasındaki ilişkilerin incelenmesi. In N. Yılmaz (Ed.), *Covid-19 pandemi gölgesinde uluslararası işletmecilik, finans, ticaret ve sigortacılık (Teori, Uygulama ve Tarihi Perspektif)* (ss. 117-136). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.

Şahin, Aysun. (2022). Consumer choice and evaluations: The impact of value consciousness on trust and store satisfaction. *Journal of Global Strategic Management*, 16(1).

Şahin, Azize, & Şahin, Aysun. (2017). Reflection of customer-brand engagement on purchase intention in social media. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 34.

Viswanathan, M., Rosa, J. A., & Harris, J. E. (2010). Decision making and coping of functionally illiterate consumers and some implications for marketing management. *Journal of Marketing*, 69(1), 15-31.

<https://doi.org/10.1509/jmkg.69.1.15.55505>

Yazdanparast, A., & Alhenawi, Y. (2022). Impact of COVID-19 pandemic on household financial decisions: A consumer vulnerability perspective. *Journal of Consumer Behaviour*, 21(4), 806-827.

<https://doi.org/10.1002/cb.2037>

2REFERENCES

Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK). (2018). Bankaların Swap İşlemleri Hakkında Basın Duyurusu.

Black, F. (1976). The Pricing of Commodity Contracts. *Journal of Financial Economics*, 3(1-2), 167–179.

Borsa İstanbul (2024). "ViOP İşlem Verileri ve Dayanak Varlıklar".

Cochrane, J. H. (2020). *Asset Pricing*. Princeton University Press.

Fabozzi, F. J., Modigliani, F., Jones, F. J., & Ferri, M. G. (2006). *Foundations of Financial Markets and Institutions*. Pearson Education.

Fabozzi, F. J., & Modigliani, F. (2018). *Capital Markets: Institutions and Instruments* (5th ed.). MIT Press.

Fabozzi, F. J. (2019). *Handbook of Fixed-Income Securities*. McGraw-Hill Education.

Hull, J. C. (2018). *Options, Futures, and Other Derivatives*. Pearson.

Hull, J. C. (2022). *Options, Futures, and Other Derivatives* (11th ed.). Pearson Education.

Jorion, P. (2021). *Value at Risk: The New Benchmark for Managing Financial Risk* (4th ed.). McGraw-Hill Education.

Kolb, R. W., & Overdahl, J. A. (2010). *Financial Derivatives: Pricing and Risk Management*. Wiley.

Korkmaz, T., & Aksoy, M. (2022). Türkiye’de Türev Piyasalarının Gelişimi ve VİOP Örneği. Finansal Piyasalar ve Risk Yönetimi Dergisi, 14(2), 25–40.

Madura, J. (2021). Financial Markets and Institutions. Cengage Learning.

Mishkin, F. S. (2021). The Economics of Money, Banking, and Financial Markets (13th ed.). Pearson.

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK). (2021). Türev Piyasalar ve Düzenlemeler.

Sermaye Piyasası Kurulu (2023). Türkiye Finansal Piyasalar Raporu.

Shapiro, A. C. (2019). Multinational Financial Management. Wiley.

Takasbank (2023). "Türkiye’de Türev Piyasalarında Teminat Yönetimi".

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası. (2020). Finansal İstikrar Raporu.

Yıldırım, S., & Ersan, O. (2021). Vadeli İşlemler ve Opsiyon Piyasalarının Türkiye Ekonomisine Etkileri. Türkiye Ekonomi Dergisi, 23(3), 45-58.

3 REFERENCES

Çayır, K., (1999), "Toplumsal Sahnenin Yeni Aktörleri: Yeni Sosyal Hareketler", Hazırlayan: Kenan Çayır, Yeni Sosyal Hareketler - Teorik Açılımlar (11-30), İstanbul, Kaknüs Yayınları.

Gladwin, M. ve Balkız, B. (1999) Çağdaş Toplumsal Hareketlerin Teorisi ve Siyaseti, Sosyoloji Dergisi 7, 125-135.

Karakaş, Ş. (2005) "Yeni Bir Hareket, Yeni Bir Sol: Türkiye’de", Birikim Dergisi, 197, 24-31.

Korkmaz, A. (2017) "Tehdit Algısının Sosyal Hareketlere Etkisi", Sosyoloji Konferansları, 55(1): 479-493.

Kökalan Çımrın, F. (2009) Küreselleşme Sürecinde Sosyal Bir Hareket Olarak Karşı Küreselleşme Hareketleri/ Türkiye Sosyal Forumu Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Marshall, G. (1999) Toplumsal Hareketler. Sosyoloji Sözlüğü, (Çev. Osman A. ve Derya K.), Ankara, Bilim ve Sanat.

Melucci, A. (1999) "Çağdaş Hareketlerin Sembolik Meydan Okuması", Hazırlayan: Kenan Çayır, Yeni Sosyal Hareketler - Teorik Açılımlar (81-108), İstanbul, Kaknüs Yayınları.

Offe, C. (1999) "Yeni Sosyal Hareketler: Kurumsal Politikanın Sınırlarının Zorlanması", Hazırlayan: Kenan Çayır, Yeni Sosyal Hareketler- Teorik Açılımlar (53-81), İstanbul, Kaknüs Yayınları.

Şentürk, Ü. (2006). Global New Social Movements and Opposition to the War. Cumhuriyet University Faculty of Letters Journal of Social Sciences, (30)1, 31-46.

Tarrow, S. (1994) Power in Movement Social Movements Collective Action and Politics. Cambridge, Cambridge University Pres.

Tarrow, S. (1998) Power in Movemet: Social Movements and Contentious Politics. Second Edition, Cambridge, Cambridge University Pres.

Tilly, C. (2004) Toplumsal Hareketler 1768-2004, Çev. Orhan Düz, İstanbul, Babil Yayınları.

Touraine, A. (1981) The Voice and The Eye: An Analysis of Social Movements, New York, Cambridge University Pres.

Touraine, A. (1999) "Toplumdan Toplumsal Harekete", Çev. Kenan Çayır, Yeni Sosyal Hareketler- Teorik Açılımlar (35-51), İstanbul Kaknüs Yayınları.

Touraine, A. (2002) Modernliğin Eleştirisi, Çev. Hülya Tufan, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları.

Türkdoğan, O. (2015) Sosyal Hareketlerin Sosyolojisi, İstanbul, Bilge Kültür Sanat Yayınları.

Uysal, A. (2010). Toplumsal Hareketler için Kaynak Yaratma ve Kullanma Stratejileri. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2), 217–238.

Yenal, Z. ve Kırılı Kolluoğlu, B. (2005) "Distopyalar ve Ütopiyalar Arasında Karşı Küreselleşme Hareketleri", Birikim Dergisi, 197, 10-17.

4 REFERENCES

Akbayır, Z. (2016). Bana Bir Hikaye Anlat: Marka İletişiminde Hikayeleştirme ve İnternet. KTÜ.

Barel, A, Packer, S. Gurwicz, R. (2024). Uygulamalı Hikâye Anlatıcılığı. İletişim Yayınları, İstanbul.

Benetton, L. & Gianmaria Padovani. (2022). BENETTON GROUP INTEGRATED REPORT 2022 (report). BENETTON GROUP INTEGRATED REPORT 2022. Retrieved from https://www.benettongroup.com/site/assets/files/7902/integrated_report_2022_-_video.pdf

Bonnici, S.T (2015). Brand and Branding. Wiley Encyclopedia of Management Publisher: John Wiley & Sons, Ltd.

Brundage, D. (2019). Benetton Invented Modern Marketing. /medium.com/swlh/benetton-invented-modern-marketing-c35a04299ecc

Çetinkaya,Ç.N (2021). Hikaye ve Pazarlama İlişkisi. Marka Hikayesi-Anlatı Katılım Ölçeği Perspektifinde Bir Analiz. İsarç Congress Book.İstanbul.

Çifci, S., Cop, R. (2007). Marka ve Marka Yönetimi Kavramları: Üniversite Öğrencilerinin Kot Pantolon Marka Tercihlerine Yönelik Bir Araştırma. Finans Politik & Ekonomik Yorumlar 2007 Cilt: 44 Sayı:512

Chiu, H. C., Hsieh, Y. C., ve Kuo, Y. C. (2012). How to Align Your Brand Stories with your products. Journal of Retailing, 88(2), 262-275.

Deniz, E. (2018). Pazarlama İletişiminde Hikaye Anlatıcılığının Kullanılması: Türkiye'den "Enza Home" Mobilyaları Video reklamları Örneği. Nobel Akademik Yayıncılık. 249-278.

Denning, S. (2006). Effective Storytelling. Strategic Business Narrative Techniques. Vol. 34. No:1, Pp: 42-48. Emerald Group Publishing Limited.

Eck, J. (2006). An Analysis of The Effectiveness of Storytelling With Adult Learners In Supervisory Management. University of Wisconsin. Stout. ABD

Erciş, A., Yapraklı, Ş., Can, P. (2009). Güçlü ve Güçsüz Markalarda Marka Bilgisi, Marka İlişkileri ve Satın Alma Davranışları Arasındaki Farklılıkların İncelenmesi. Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi. Cilt XXVI, SAYI 1.

Favero, G. & Department of Economics, Ca' Foscari University of Venice. (2006). Benetton: identifying an image, imagining an identity (Working Paper No. 06/WP/2006) [Online]. Department of Economics, Ca' Foscari University of Venice. Retrieved from <https://www.dse.unive.it/WP>

Fog,K.,Budtz,C.,&Yakaboylu B. (2005) Storytelling: Branding in Practice. Germany

Gallo, C. (2016) *Hikaye Anlatıcısının Sırrı*. St. Martin's Press. USA

Ganesan, S. & ICFAI PRESS. (2002). *Benetton Group: Unconventional Advertising*. GLOBAL CEO.

Hermansson, E., & Na, J. (2008). *How Does a Company Communicate Through Storytelling?* (Jens Hultman), Kristianstad University International Business and Economics Program Bachelor Dissertation FE6131. Retrieved from <https://researchportal.hkr.se/ws/portalfiles/portal/35099951/FULLTEXT01.pdf>

Kay, M. (2006). *Strong Brands and Corporate Brands*. *European Journal of Marketing*. Vol. 40. No. 7/8. ISSN: 0309-0566. Pp: 742-760.

McLennan, H. (2006). *Corporate Storytelling Perspectives*. Vol:9 Iss:1 Pp: 17-20, 43. *The Journal For Quality and Participation*. Cincinnati

Mucunorfeanu, M. (2018) *The Key Role of Storytelling in the Branding Process*. *Journal Media Research*. Babeş-Bolyai University. Romania

Muljadi, H., Angjaya, S., Deborah J. (2022). *Benetton's (IN)Equality: A Semiotic Reading*. Indonesia

Petrella, F. (2018). *L'External Brand Storytelling Nella Metodologia BVTJ*. LUISS. Italia

Sundin, A., Andersson, K., Watt, R. (2018). *Rethinking Communication: Integrating Storytelling For Increased Stakeholder Engagement In Environmental Evidence Synthesis*. Pp:2-6. *Environmental Evidence*.

Sütcü, Ö. Y. (2013). *ETHOS: Felsefe ve Toplumsal Bilimlerde Diyaloglar*. *ETHOS: Dialogues in Philosophy and Social Sciences*. Vol. 6, pp. 76–92.

Woodside, A. G. (2010). *Brand-consumer Storytelling Theory and research: Introduction to a Psychology & Marketing Special Issue*. *Psychology and Marketing*, 27(6), 531–540. <https://doi.org/10.1002/mar.20342>

5 REFERENCES

Bakari, S., El Weriemmi, M., & Yedder, N. B. (2023). *The Impact Of Domestic Investment, Innovation And R&D On Economic Growth In Mena Countries*. *Journal Of Smart Economic Growth*, 8(2), 1-23.

Çemberci, M., Civelek, M. E., & Cömert, P. N. (2022). *The Role of Foreign Direct Investment In The Relationship Between Global Innovation Index and Gross Domestic Product*. *GURUKUL BUSINESS REVIEW-GBR*, 18.

Correa, J. A. (2012). *Innovation and competition: An unstable relationship*. *Journal of Applied Econometrics*, 27(1), 160-166.

Dempere, J., Qamar, M., Allam, H., & Malik, S. (2023). *The Impact of Innovation on Economic Growth, Foreign Direct Investment, and Self-Employment. A Global Perspective*. *Economies*, 11, 182. In.

Girma, S., Gong, Y., & Görg, H. (2009). *What determines innovation activity in Chinese state-owned enterprises? The role of foreign direct investment*. *World Development*, 37(4), 866-873.

Hoang, P. X., Xuan, V. N., & Thu, N. T. P. (2024). *Nexus of innovation, foreign direct investment, economic growth and renewable energy: New insights from 60 countries*. *Energy Reports*, 11, 1834-1845.

- Huan, Y., & Qamruzzaman, M. (2022). Innovation-led FDI sustainability: clarifying the nexus between financial innovation, technological innovation, environmental innovation, and FDI in the BRIC nations. *Sustainability*, 14(23), 15732.
- Kawabata, M. K., & Camargo Junior, A. S. (2020). Innovation and institutions' quality: A comparative study between countries. *International Journal of Innovation Science*, 12(2), 169-185.
- Leitão, N. C., Dos Santos Parente, C. C., Balsalobre-Lorente, D., & Cantos Cantos, J. M. (2023). Revisiting the effects of energy, population, foreign direct investment, and economic growth in Visegrad countries under the EKC scheme. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(6), 15102-15114.
- Mohamed, M. M. A., Liu, P., & Nie, G. (2021). Are technological innovation and foreign direct investment a way to boost economic growth? an egyptian case study using the autoregressive distributed lag (ardl) model. *Sustainability*, 13(6), 3265.
- Suzuki, K., & Demircioglu, M. A. (2019). The association between administrative characteristics and national level innovative activity: Findings from a cross-national study. *Public Performance & Management Review*, 42(4), 755-782.
- WIPO, T. W. I. P. O. (2023). Global Innovation Index (GII). Retrieved from https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/

6REFERENCES

- Akarsu, A. (2010). Sosyalist kentleşme modelleri üzerine bir inceleme. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akarsu, A. (2020). Kentleşme ve toplumsal eşitlik: Modern şehirler üzerine düşünceler. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Barker, T. (2016). Urban equity in the modern era: Lessons from socialist planning. Cambridge: Cambridge University Press.
- Bulut, Y., Akın, S., & Karakaya, S. (2016). The Cultural Diversity in Policy Strategies: The Discussion For "Agenda 21 For Culture" Model In Turkey. *JOEEP: Journal of Emerging Economies and Policy*, 1(1), 47-61.
- Bulut, Y., Akın, S., & Kahraman, Ö. F. (2017). Kamu politikalarının oluşturulmasında sivil toplum kuruluşlarının etkisi. *Strategic Public Management Journal*, 3(6), 23-34.
- Castells, M. (1989). The informational city: Economic restructuring and urban development. Oxford: Blackwell.
- Demirtaş, S. (2021). Küresel ısınma ve kentleşme: Çevresel dayanıklılık için çözüm yolları. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Ertürk, Y. (2012). Kapitalist ve sosyalist kentleşme modellerinin karşılaştırılması. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yayınları.
- Fainstein, S. (2010). The just city. Ithaca: Cornell University Press.
- Günay, C. (2015). Kapitalist kentleşmenin ideolojik boyutları. İstanbul: Metis Yayınları.
- Güney, B. (2018). 21. Yüzyılda toplumsal eşitlik ve kentleşme. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Harvey, D. (1989). The urban experience. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

- Harvey, D. (2005). *A brief history of neoliberalism*. Oxford: Oxford University Press.
- Kaya, M. (2017). *Eşitsizlik ve mekânsal ayrışma: Türkiye örneği*. İstanbul: Der Yayınları.
- Larin, B. P. (1975). *Socialist urban development and class equality*. Moskova: Progress Publishers.
- Öztürk, E. (2020). *Sürdürülebilir kentleşme: Gelecek için stratejiler*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Sassen, S. (2001). *The global city: New York, London, Tokyo (2nd ed.)*. Princeton: Princeton University Press.
- Sassen, S. (2006). *Cities in a world economy (3rd ed.)*. Thousand Oaks: Pine Forge Press.
- Smith, N. (2002). New globalism, new urbanism: Gentrification as global urban strategy. *Antipode*, 34(3), 427–450.
- Ünsal, K. (2019). *Modern kentleşme sorunları ve sosyalist kentleşme yaklaşımları*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

7REFERENCES

- Adams, C. A. and Frost, G. R. (2008). Integrating sustainability reporting into management practices. *Accounting Forum*, 32(4), 288-302.
- Anthony, R. N. and Govindarajan, V. (2007). *Management Control Systems*. McGraw-Hill/Irwin.
- Bebbington, J. and Larrinaga, C. (2014). Accounting and sustainable development: An exploration. *Accounting, Organizations and Society*, 39(6), 395-413.
- Bhagat, S. and Bolton, B. (2008). Corporate governance and firm performance. *Journal of Corporate Finance*, 14(3), 257-273.
- Bhimani, A. and Langfield-Smith, K. (2007). Structure, formality and the importance of financial and non-financial information in strategy development and implementation. *Management Accounting Research*, 18(1), 3-31.
- Brundtland, G. H. (1987). *Our Common Future: Report of the World Commission on Environment and Development*. Oxford University Press.
- Burns, J. and Scapens, R. W. (2000). Conceptualizing management accounting change: An institutional framework. *Management Accounting Research*, 11(1), 3-25.
- Burritt, R. and Schaltegger, S. (2010). Sustainability accounting and reporting: fad or trend? *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 23(7), 829-846.
- Cantele, S. and Zardini, A. (2018). Is sustainability a competitive advantage for small businesses? An empirical analysis of possible mediators in the sustainability–financial performance relationship. *Journal of Cleaner Production*, 182, 166-176.
- Chenhall, R. H. (2003). Management control systems design within its organizational context: findings from contingency-based research and directions for the future. *Accounting, Organizations and Society*, 28(2-3), 127-168.
- Çalış, Y.E. and Altınsoy, N.B. (2014), *Yönetim Raporlama Sisteminde Sorumluluk Muhasebesi: Bir İnşaat İşletmesinin Maliyet Merkezine Yönelik Performans Analizi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi, 16(1), 29-44.

- Drury, C. (2018). Management and Cost Accounting. Cengage Learning.
- Eccles, R. G. and Klimenko, S. (2019). The Investor Revolution. Harvard Business Review, 97(3), 106-116.
- Eccles, R. G., Ioannou, I. and Serafeim, G. (2014). The impact of corporate sustainability on organizational processes and performance. Management Science, 60(11), 1-46.
- Elkington, J. (1997). Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business. Capstone, 229-231.
- Epstein, M. J. and Roy, M.-J. (2001). Sustainability in action: Identifying and measuring the key performance drivers. Long Range Planning, 34(5), 585-604.
- European Commission. (2019). The European Green Deal. Brussels: European Commission.
- Geissdoerfer, M., Savaget, P., Bocken, N. M. P. and Hultink, E. J. (2017). The Circular Economy – A new sustainability paradigm? Journal of Cleaner Production, 143, 757-768.
- Global Reporting Initiative (2016). GRI Standards. Retrieved from <https://www.globalreporting.org>
- Granlund, M. and Malmi, T. (2002). Moderate impact of ERPS on management accounting: a lag or permanent outcome? Management Accounting Research, 13(3), 299-321.
- Gray, R. (2002). The social accounting project and Accounting Organizations and Society: Privileging engagement, imaginings, new accountings and pragmatism over critique? Accounting, Organizations and Society, 27(7), 687-708.
- Gray, R. (2010). Is accounting for sustainability actually accounting for sustainability and how would we know? An exploration of narratives of organisations and the planet. Accounting, Organizations and Society, 35(1), 47-62.
- KPMG. (2017). The Road Ahead: The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting.
- Montabon, F., Sroufe, R. and Narasimhan, R. (2007). An examination of corporate reporting, environmental management practices and firm performance. Journal of Operations Management, 25(5), 998-1014.
- Otley, D. (1999). Performance management: A framework for management control systems research. Management Accounting Research, 10(4), 363-382.
- Schaltegger, S. and Burritt, R. (2000). Contemporary Environmental Accounting: Issues, Concepts and Practice. Greenleaf Publishing.
- Sustainability Accounting Standards Board (SASB) (2018). SASB Standards. Retrieved from <https://www.sasb.org>
- Swan, M. (2015). Blockchain: Blueprint for a New Economy. O'Reilly Media.
- Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD) (2017). Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures. Retrieved from <https://www.fsb-tcfd.org>
- Tosun, E., (2009), Sürdürülebilirlik Olgusu ve Kentsel Yapıya Etkileri, PARADOKS, Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi, 5(2), 1-14.
- Tsui, J. S. L. (2001). The impact of culture on the relationship between budgetary participation, management accounting systems, and managerial performance: An analysis of Chinese and Western managers. The International Journal of Accounting, 36(2), 125-146.
- United Nations. (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. New York: United Nations.

Wamba, S. F., Akter, S., Edwards, A., Chopin, G. and Gnanzou, D. (2015). How 'big data' can make big impact: Findings from a systematic review and a longitudinal case study. *International Journal of Production Economics*, 165, 234-246.

Wang, L., Törngren, M. and Onori, M. (2015). Current status and advancement of cyber-physical systems in manufacturing. *Journal of Manufacturing Systems*, 37(2), 517-527.

Zhong, R. Y., Xu, X., Klotz, E. and Newman, S. T., (2017). Intelligent Manufacturing in the Context of Industry 4.0: A Review, *Engineering*, 3, 616-630.

8 REFERENCES

Alfaro, L., & Chauvin, J. (2016). Foreign direct investment. Finance, and Economic Development.

Arundel, A., & Huber, D. (2013). From too little to too much innovation? Issues in measuring innovation in the public sector. *Structural change and economic dynamics*, 27, 146-159.

Broughel, J., & Thierer, A. D. (2019). Technological innovation and economic growth: A brief report on the evidence. Mercatus Research Paper.

Çemberci, M., Civelek, M. E., & Cömert, P. N. (2022). The Role of Foreign Direct Investment In The Relationship Between Global Innovation Index and Gross Domestic Product. *GURUKUL BUSINESS REVIEW-GBR*, 18.

Chen, Y., Jiang, H., Liang, Y., & Pan, S. (2022). The impact of foreign direct investment on innovation: evidence from patent filings and citations in China. *Journal of Comparative Economics*, 50(4), 917-945.

Cinar, E., Simms, C., Trott, P., & Demircioglu, M. A. (2024). Public sector innovation in context: A comparative study of innovation types. *Public Management Review*, 26(1), 265-292.

Correa, J. A. (2012). Innovation and competition: An unstable relationship. *Journal of Applied Econometrics*, 27(1), 160-166.

Daizadeh, I. (2021). Trademark and patent applications are structurally near-identical and cointegrated: Implications for studies in innovation. *Iberoamerican Journal of Science Measurement and Communication*, 1(2).

Dempere, J., Qamar, M., Allam, H., & Malik, S. (2023). The Impact of Innovation on Economic Growth, Foreign Direct Investment, and Self-Employment. A Global Perspective. *Economies*, 11, 182. In.

Dutta, S., Lanvin, B., & Wunsch-Vincent, S. (2019). The global innovation index 2017. Cornell University, INSEAD, & WIPO (Eds.), *Global innovation index*, 1-39.

Girma, S., Gong, Y., & Görg, H. (2009). What determines innovation activity in Chinese state-owned enterprises? The role of foreign direct investment. *World Development*, 37(4), 866-873.

Hoang, P. X., Xuan, V. N., & Thu, N. T. P. (2024). Nexus of innovation, foreign direct investment, economic growth and renewable energy: New insights from 60 countries. *Energy Reports*, 11, 1834-1845.

Huan, Y., & Qamruzzaman, M. (2022). Innovation-led FDI sustainability: clarifying the nexus between financial innovation, technological innovation, environmental innovation, and FDI in the BRIC nations. *Sustainability*, 14(23), 15732.

Kawabata, M. K., & Camargo Junior, A. S. (2020). Innovation and institutions' quality: A comparative study between countries. *International Journal of Innovation Science*, 12(2), 169-185.

Khakimovna, R. N. (2024). IMPORTANT FACTORS IN ATTRACTING INVESTMENT. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(3), 351-356.

Leitão, N. C., Dos Santos Parente, C. C., Balsalobre-Lorente, D., & Cantos Cantos, J. M. (2023). Revisiting the effects of energy, population, foreign direct investment, and economic growth in Visegrad countries under the EKC scheme. *Environmental Science and Pollution Research*, 30(6), 15102-15114.

Mohamed, M. M. A., Liu, P., & Nie, G. (2021). Are technological innovation and foreign direct investment a way to boost economic growth? an egyptian case study using the autoregressive distributed lag (ardl) model. *Sustainability*, 13(6), 3265.

Suzuki, K., & Demircioglu, M. A. (2019). The association between administrative characteristics and national level innovative activity: Findings from a cross-national study. *Public Performance & Management Review*, 42(4), 755-782.

WIPO, T. W. I. P. O. (2023). Global Innovation Index (GII). Retrieved from https://www.wipo.int/global_innovation_index/en/

KENTLEŞME VE

KENTSEL ALAN SORUNLARI – 3

EDİTÖR

PROF.DR. YAŞAR BAHRİ ERGEN

(YÜKSEK MİMAR-KENT PLANCISI)

YAZARLAR

Prof. Dr. Barış ERGEN

Prof. Dr. Bilge ARMATLI KÖROĞLU

Prof. Dr. Ebru V ÖCALIR

Prof. Dr. Mehmet Emin BARIŞ

Prof. Dr. Öner DEMİREL

Prof. Dr. Yaşar Bahri ERGEN

Doç. Dr. Demet EROL

Doç. Dr. Zuhâl ÖZÇETİN

Dr. Öğr. Üyesi ZEYNEL YETKİN

Öğr. Gör. Dr. Nihan ŞENSOY

Dr. Bilgenur AK

Dr. Duygu ÖZKIR

Dr. Emrah TÜRKOĞLU

Dr. Fahriye YAVAŞOĞLU

Dr. N. Tunga KÖROĞLU

Arş. Gör. Seher Simay KUŞOĞLU

Büşra ERDEN

Cafer KILIÇASLAN

Mimar İdris YALÇIN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-058-6

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

KAYNAKLAR

Kalabalık, H., “İmar Hukuku”. Seçkin Yayıncılık Sertifika No:12416, Sözkese Matbaacılık Sertifika No:13268, Sıhhiye-ANKARA, Takım ISBN: 978-975 02-1911-5 Sa:54, paragraf:5

Ergen, Y.B., Ergen, M., “Tarihi Kentsel Sit Alanlarının Kentsel Gelişmeden Olumsuz Etkilenmesi ve Korunmuş Bölgeler Yaratılmasında Yöntem Araştırması”. European Conference on Science, Art & Culture, Antalya 2018, Bizim Büro Matbaa-Ankara 2018, sa:192, s:2, p:10 ISBN • 978-605-288-553-6

Ergen, Y.B., Ergen, M., “Kentlerde Planlama İle Planlama Dışı Gelişmenin Oluşturulmasının Araştırılması”, Academic Works in The Field of Science, Culture and Art, 2018, Gece Akademi Basımı-Ankara, sa:145, p:2, s:3 ISBN • 978-605-288-877-3

İNTERNET KAYNAKLARI

3194 İmar kanunu-1985, Saat: 14:00, İnternet Linki:

https://www.google.com/search?q=Devlet+Planlama+Te%C5%9Fkilat%C4%B1+devam+ediyormu&rlz=1C1YTUH_t

rTR1006TR1006&oq=Devlet+Planlama+Te%C5%9Fkilat%C4%B1+devam+ediyormu&aqs=chrome..69i57j33i10i160j33i10.14754j0j15&sourceid=chrome&ie=UTF-8

29030 Sayılı Mekansal Planlar Yapım Yönetmeliği 10.12.2024 Saat:15:17

<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=19788&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>

Planlı Alanlar Tip İmar Yönetmeliği-1985/ Değişik fıkra:RG-1/6/2013-28664

https://www.jmo.org.tr/mevzuat/mevzuat_detay.php?kod=203

Plansız Alanlarda İmar Yönetmeliği-1985/

<https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=4882&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>

KAYNAKÇA

Başayığıt, L. (2004). CORINE Arazi Kullanımı Sınıflandırma Sistemine Göre Arazi Kullanım Haritasının Hazırlanması :Isparta Örneği. . Journal of Agricultural Sciences, 10(4), 366-374.

Bielecka, E., & Jenerowicz, A. (2019). Intellectual Structure of CORINE Land Cover Research Applications in Web of Science: A Europe-Wide Review. Remote Sensing, 11(17), 2017 (1-22). doi:<https://doi.org/10.3390/rs11172017>

Bürgi, M. (1999). A case study of forest change in the Swiss lowlands. Landscape Ecology, 14, 567–575. doi:<https://doi.org/10.1023/A:1008168209725>

Büttner, G., Feranec, J., Jaffrain, G., Mari, L., Maucha, G., & Soukup, T. (2004). THE CORINE LAND COVER 2000 PROJECT. EARSeL eProceedings 3, 3 (3), s. 331-345.

Cieślak, I., Biłozor, A., & Szuniewicz, K. (2020). The Use of the CORINE Land Cover (CLC) Database for Analyzing Urban Sprawl. Remote Sensing, 12(2), 282. doi:<https://doi.org/10.3390/rs12020282>

Cieślak, I., Szuniewicz, K., Pawlewicz, K., & Czyża, S. (2017). Land Use Changes Monitoring with CORINE Land Cover Data. IOP Conference Series: Materials Science and Engineering, 245(5), 1-8. doi:<https://www.doi.org/10.1088/1757-899X/245/5/052049>

Czyża, S., Szuniewicz, K., Cieślak, I., Biłozor, A., & Bajerowski, T. (2023). An Analysis of the Spatial Development of European Cities Based on Their Geometry and the CORINE Land Cover (CLC) Database. International Journal of Environmental Research and Public Health, 20(3), 2049. doi:<https://doi.org/10.3390/ijerph20032049>

DeFries, R. S., Foley, J. A., & Asner, G. P. (2004). Land-use choices: Balancing human needs and ecosystem function. Frontiers in Ecology and the Environment, 2(5), 249-257. doi:[https://doi.org/10.1890/1540-9295\(2004\)002\[0249:LCBHNA\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1890/1540-9295(2004)002[0249:LCBHNA]2.0.CO;2)

Dengiz, O., & Demirağ Turan, İ. (2014). Uzaktan Algılama ve Coğrafi Bilgi Sistem Teknikleri Kullanılarak Arazi Örtüsü / Arazi Kullanımı Zamansal Değişimin Belirlenmesi: Samsun Merkez İlçesi Örneği (1984-2011). Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi, 1(1), 78-90. doi:<https://doi.org/10.19159/tutad.45474>

- Diaz-Pacheco, J., & Gutiérrez, J. (2014). Exploring the limitations of CORINE Land Cover for monitoring urban land-use dynamics in metropolitan areas. *Journal of Land Use Science*, 9(3), 243–259. doi:<https://doi.org/10.1080/1747423X.2012.761736>
- Diñç, G., & Gül, A. (2021). Estimation of the future land cover using CORINE Land Cover data. *TeMA - Journal of Land Use, Mobility and Environment*, 14(2), 177-188. doi:<https://doi.org/10.6093/1970-9870/7671>
- Ergen, Y. B., & Ergen, M. (2019). AN INVESTIGATION OF THE NATURAL AND ARTIFICIAL ENVIRONMENTAL PROBLEMS OF CONVERTING URBAN SETTLEMENTS INTO INDUSTRIAL AREAS. *Trakya University Journal of Engineering Sciences*, 20(1), 23 - 34.
- Feranec, J. (1999). nterpretation element “association”: analysis and definition. *International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation*, 1(1), 64-67. doi:[https://doi.org/10.1016/S0303-2434\(99\)85029-6](https://doi.org/10.1016/S0303-2434(99)85029-6)
- Feranec, J., Hazeu, G., & Christensen, S. (2007). Corine land cover change detection in Europe (case studies of the Netherlands and Slovakia). *Land Use Policy*, 24(1), 234-247. doi:<https://doi.org/10.1016/j.landusepol.2006.02.002>
- Fisher, P., Comber, A. J., & Wadsworth, R. (2005). Land Use and Land Cover: Contradiction or Complement. P. FISHER, & D. J. UNWIN içinde, Re-presenting GIS (s. 85-98). West Sussex: John Wiley & Sons Ltd.
- Foley, J. A., Costa, M. H., Delire, C., Ramankutty, N., & Snyder, P. (2003). Green surprise? How terrestrial ecosystems could affect earth’s climate. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 1(1), 38-44. doi:[https://doi.org/10.1890/1540-9295\(2003\)001\[0038:GSHTEC\]2.0.CO;2](https://doi.org/10.1890/1540-9295(2003)001[0038:GSHTEC]2.0.CO;2)
- Foley, J. A., Defries, R., Asner, G. P., Barford, C., Bonan, G., Carpenter, S. R., . . . Snyder, P. K. (2005). Global consequences of land use. *Science (New York, N.Y.)*, 309(5734), 570–574. doi:<https://doi.org/10.1126/science.1111772>
- García-Álvarez, D., & Olmedo, M. T. (2017). Changes in the methodology used in the production of the Spanish CORINE: Uncertainty analysis of the new maps. *International Journal of Applied Earth Observation and Geoinformation*, 63, 55-67. doi:<https://doi.org/10.1016/j.jag.2017.07.001>
- Gülersoy, A. E. (2013). Farklı Uzaktan Algılama Teknikleri Kullanılarak Arazi Örtüsü/Kullanımında Meydana Gelen Değişimlerin İncelenmesi: Manisa Merkez İlçesi Örneği (1986-2010). *Turkish Studies - Language and Literature*, 8(8), 1915-1934. doi:<http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.5232>
- Lambin, E. F., Geist, H. J., & Lepers, E. (2003). Dynamics of Land-Use and Land-Cover Change in Tropical Regions. *Annual Review of Environment and Resources*, 28, 205-241. doi:<https://doi.org/10.1146/annurev.energy.28.050302.105459>
- Mahmood, R., Pielke, R. A., Hubbard, K. G., Niyogi, D., Dirmeyer, P. A., McAlpine, C., . . . Fall, S. (2014). Land cover changes and their biogeophysical effects on climate. *International Journal of Climatology*, 34, 929–953. doi:<https://doi.org/10.1002/joc.3736>
- Martínez, S., & Mollicone, D. (2012). From Land Cover to Land Use: A Methodology to Assess Land Use from Remote Sensing Data. *Remote Sensing*. 4(4), 1024-1045. doi:<https://doi.org/10.3390/rs4041024>
- Martínez-Fernández, J., Ruiz-Benito, P., Bonet, A., & Gómez, C. (2019). Methodological variations in the production of CORINE land cover and consequences for long-term land cover change studies The case of Spain. *International Journal of Remote Sensing*, 40(23), 8914–8932. doi:<https://doi.org/10.1080/01431161.2019.1624864>
- Myga-Piątek, U., Żemła-Siesicka, A., Pukowiec-Kurda, K., Sobala, M., & Nita, J. (2021). Is There Urban Landscape in Metropolitan Areas? An Unobvious Answer Based on Corine Land Cover Analyses. *Land*, 10(1), 51. doi:<https://doi.org/10.3390/land10010051>

Pauleit, S., Ennos, R., & Golding, Y. (2005). Modeling the environmental impacts of urban land use and land cover change—a study in Merseyside, UK. *Landscape and Urban Planning*, 71(2-4), 295-310. doi:<https://doi.org/10.1016/j.landurbplan.2004.03.009>

Popovici, E. A., Bălteanu, D., & Kucsicsa, G. (2013). ASSESSMENT OF CHANGES IN LAND-USE AND LAND-COVER PATTERN IN ROMANIA USING CORINE LAND COVER DATABASE. *Carpathian Journal of Earth and Environmental Sciences*, 8(4), 195 - 208.

Siedentop, S., & Meinel, G. (2004). CORINE Land Cover 2000 in Nation-wide and Regional Monitoring of Urban Land Use and Land Consumption. Workshop CORINE Land cover 2000 (s. 162-169). Berlin: LEIBNIZ-INSTITUT FÜR ÖKOLOGISCHE RAUMENTWICKLUNG e.V. https://www2.ioer.de/recherche/pdf/2004_siedentop_meinel_clc.pdf adresinden alındı

Turner II, B. L., Lambin, E. F., & Reenberg, A. (2007). The Emergence of Land Change Science for Global Environmental Change and Sustainability. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 104(52), 20666-20671. doi:<https://doi.org/10.1073/pnas.0704119104>

Turner, B., Moss, R. H., & Skole, D. L. (1993). Relating land use and global land-cover change: a report / from the IGBP/HDP Working Group on Land-Use/Land Cover Change. Stockholm: International Biosphere-Geosphere Program.

Twine, T. E., Kucharik, C. J., & Foley, J. A. (2004). Effects of Land Cover Change on the Energy and Water Balance of the Mississippi River Basin. *Cover Journal of Hydrometeorology*, 5(4), 640-655. doi:[https://doi.org/10.1175/1525-7541\(2004\)005%3C0640:EOLCCO%3E2.0.CO;2](https://doi.org/10.1175/1525-7541(2004)005%3C0640:EOLCCO%3E2.0.CO;2)

Verburg, P. H., Neumann, K., & Nol, L. (2011). (2011) Challenges in Using Land Use and Land Cover Data for Global Change Studies. *Global Change Biology*, 17, 974–989. doi:<http://dx.doi.org/10.1111/j.1365-2486.2010.02307.x>

Yılmaz, R. (2010). Monitoring land use/land cover changes using CORINE land cover data: a case study of Silivri coastal zone in Metropolitan Istanbul. *Environ Monit Assess*, 165, 603–615. doi:<https://doi.org/10.1007/s10661-009-0972-z>

3KAYNAKÇA

Araújo, V., ve Garcia, R. (2019). Determinants and spatial dependence of innovation in Brazilian regions: evidence from a Spatial Tobit Model. *Nova Economia*, 29(2), 375–400.

Asheim, B. T. (1996). Industrial districts as ‘learning regions’: a condition for prosperity, *European Planning Studies*, 4: 379–397.

Audretsch, D. B. (1998). Agglomeration and the location of innovative activity. *Oxford Review of Economic Policy*, 14(2), 18–29.

Balland P.-A., Boschma, R. ve K. Frenken (2015). Proximity and Innovation: From Statics to Dynamics, *Regional Studies*, 49:6, 907-920.

Bayliss D. (2007). The Rise of the Creative City: Culture and Creativity in Copenhagen, *European Planning Studies*, 15:7, 889-903,

Boschma, R. (2005). Proximity and innovation: a critical assessment, *Regional Studies* 39 (1), 61-74.

- Boschma, R. ve Frenken, K. (2010). The spatial evolution of innovation networks: a proximity perspective The Handbook of Evolutionary Economic Geography, 120-135.
- Brown J. (2017). Curating the “Third Place”? Coworking and the mediation of creativity, *Geoforum*, 82, 112-126.
- Cabras, I., ve Mount, M. P. (2017). How third places foster and shape community cohesion, economic development and social capital: The case of pubs in rural Ireland. *Journal of Rural Studies*, 55, 71–82.
- Camagni, R. (1991). Local milieu, uncertainty and innovation networks: towards a new dynamic theory of economic space, in Camagni, R. (ed.), *Innovation Networks*, Belhaven: London. 121–144
- Chesbrough, H. W. (2003). *Open innovation: The new imperative for creating and profiting from technology*. Cambridge: Harvard Business Press.
- Crescenzi, R., Rodriguez-Pose, A., ve Storper, M. (2007). On the geographical determinants of innovation in Europe and the United States. *Journal of Economic Geography*, 7(6), 673–709.
- Dolley, J., ve Bosman, C. (2019). *Rethinking third places: Informal public spaces and community building*. London: Edward Elgar Publishing.
- Elmborg, J. K. (2011). Libraries as the Spaces Between Us: Recognizing and Valuing the Third Space, *Reference & User Services, Quarterly*, 50-4, 338-350.
- Feldman, M. P., ve Kogler, D. F. (2010). Stylized facts in the geography of innovation. In *Handbook of the Economics of Innovation* (1) 381- 410. North-Holland.
- Ferreira J., Ferreira, C., Bos, E. (2021). Spaces of consumption, connection, and community: Exploring the role of the coffee shop in urban lives, *Geoforum*, 119, 21–2.
- Florida, R. (1995). Toward the learning region, *Futures*, 27: 525–536.
- Florida, R. (2002). The economic geography of talent. *Annals of the Association of American Geographers*, 92(4), 743–755.
- Florida, R., Adler, P. ve Mellander, C. (2017). The city as innovation machine, *Regional Studies*, 51:1, 86-96
- French, S., Wood, L., Foster, S. A., Giles-Corti, B., Frank, L., ve Learnihan, V. (2014). Sense of community and its association with the neighborhood built environment. *Environment and Behavior*, 46(6), 677–697
- Glaeser, E. L. ve Saiz, A. (2003). *The Rise of the Skilled City* Harvard Institute of Economic Research Discussion Paper No. 2025, FRB Philadelphia Working Paper No. 04-2.
- Granovetter, M.S. (1973), The strength of weak ties, *American Journal of Sociology*, 78(6), 1360–80.
- Harrison, B. (1992). Industrial districts: Old wine in a new bottles, *Regional Studies*, 26 (5), 469-483.
- Heinelt, H. ve Terizakis, G. (2020). Innovative cities: how to explain differences between cities? An answer based on an interpretive approach, *Urban Research and Practice*, 14(2), 1-15.
- Jacobs, J. (1969). *The economy of cities*. New York: Random House.
- Jacobs, J. (1984). *Cities and the wealth of nations*. New York: Random House.
- Jeffres, L. W., Bracken, C. C., Jian, G. ve Casey M. F. (2009). The Impact of Third Places on Community Quality of Life, *Applied Research Quality Life*, 4:333–345.
- Krauss, G. ve Tremblay, D.G. (2024). Third places, coworking, and coworking spaces as concepts responding to current social and economic trends, in *The Coworking (R)evolution*, ed.Tremblay D.G. and Krauss, G., 7-25, Elgar.

- Landry C. (2000). *The creative city: A toolkit for urban innovators*. Earthscan, London.
- Levy-Waitz, P. (2018), *Mission Coworking: faire ensemble pour mieux vivre ensemble*, Paris: Fondation Travailler autrement
- Li, J., Li Y., Tu, M. ve Liu, X. (2024) Third places as catalysts for technological innovation? Evidence from a grid cell level analysis of Nanjing, China, *International Journal Of Urban Sciences*, 28, 1, 105–123.
- Maillat, D. (1995). Territorial dynamic, innovative milieux and regional policy, *Entrepreneurship and Regional Development*, (7), 157–165.
- Meissner, D., Polt, W. ve Vonortas, N.S. (2017). Towards a broad understanding of innovation and its importance for innovation policy. *Journal of Technology Transfer*, 42, 1184–1211.
- Marrocu, E. ve Paci, R. (2012). Regional Development and Creativity, *International Regional Science Review* 36(3). 354-391
- Marshall, A. (1890). *Principles of Economics*. Macmillan, London.
- McArthur, J. A. ve White, A. F. (2016) Twitter Chats as Third Places: Conceptualizing a Digital Gathering Site, *Social Media + Society*, July-September, 1 –9.
- McCann, E. (2002). The cultural politics of local economic development: Meaning making, place-making, and the urban policy process. *Geoforum*, 33(3), 385-398.
- Nogare, C. D. ve Murzyn–Kupisz, M. (2021). Do museums foster innovation through engagement with the cultural and creative industries? *Journal of Cultural Economics*, 45, 671–704.
- Oldenburg, R. (1989). *The great good place: Cafés, coffee shops, community centers, beauty parlors, general stores, bars, hangouts, and How they get you through the day*. New York: Paragon House.
- Porter, M. (1990). *The competitive advantage of nations*. Basic Books, New York, NY.
- Porter, M. (1998). Cluster and the new economics of competition. *Harvard Business Review*, 77–90.
- Rodríguez-Pose, A., ve Crescenzi, R. (2008). Research and development, spillovers, innovation systems, and the genesis of regional growth in Europe. *Regional Studies*, 42(1), 51–67.
- Romer, P. M. (1986). Increasing returns and long-run growth, *Journal of Political Economy*, 94.
- Rominj, H. ve Albu, M. (2002). Innovation, Networking and Proximity: Lessons from High-technology Firms in the UK, *Regional Studies*, 36(2), 81-86.
- Rosenbaum, M.S., Ward, J., Walker, BA. ve Ostrom, AL. (2007). A cup of coffee and a dash of love: An investigation of commercial social support and third-place attachment. *Journal of Service Research*, 10, 257-267.
- Saxenian, A. (1994). *Regional Advantage: Culture and Competition in Silicon Valley and Route 128*. Harvard University Press, Cambridge, MA.
- Scott, A.J. (2006). Entrepreneurship, innovation, and industrial development: Geography and the creative field revisited. *Small Business Economics* 26 (1), 1-24
- Scott, A.J. (2014). Beyond the Creative City: Cognitive–Cultural Capitalism and the New Urbanism, *Regional Studies*, 48:4, 565-578.
- Steinkuehler, C.A. ve Williams, D. (2006) Where Everybody Knows Your (Screen) Name: Online Games as “Thirdplaces”. *Journal of Computer Mediated Communication*, 11, 885-909.

- Storper, M. (1993). Regional worlds of production: learning and innovation in the technology districts of France, Italy and USA, *Regional Studies*, 27: 433–455.
- Storper, M. ve Venables, A. J. (2004). Buzz: Face-to-face contact and the urban economy. *Journal of Economic Geography*, 4(4), 351–370.
- Tödling F, ve Trippel M. (2005). One size fits all? Towards a differentiated regional innovation policy approach. *Research Policy* 34:1203–1219.
- Torre, A. ve Gilly, J. P. (2000). On the analytical dimension of proximity dynamics, *Regional Studies*, 34 (2), 169–180.

4KAYNAKÇA

- Aspect County, (2024, 11 Eylül). The Evolution and Resilience of the UK High Street in 2024, Aspect County, <https://www.aspect-county.co.uk/articles/business-finance/the-evolution-and-resilience-of-the-uk-high-street-in-2024>
- AST, (2024, 24 Ekim). Ankara Sanat Tiyatrosu, <https://www.ast.com.tr/>
- Balsas, C. J. L. (2000). City center revitalisation: Lessons from two medium size cities, *Cities*, 17 (1), 1931.
- Barlas, M. A. (2006). *Urban Streets & Urban Rituals*. Middle East Technical University Faculty of Architecture.
- Baudelaire, C. (2003). *Modern Hayatın Ressamı = Le Peintre De La Vie Moderne*, (çev. Ali Berktaş), İletişim Yayınları, (orijinal basım tarihi: 1863).
- Cushman ve Wakefield (2020), *İstanbul Ana Caddeleri Araştırma Yayını*, Cushman & Wakefield International.
- Cushman ve Wakefield (2024), *İstanbul Ana Caddeleri Araştırma Yayını*, Cushman & Wakefield International.
- Carmona, M. (2015). London's local high streets: The problems, potential and complexities of mixed street corridors. *Progress in planning*, 100, 1-84.
- Coleman, P. (2006). *Shopping Environments Evolution, Planning and Design*, Architectural Press.
- Collis, C., Berkeley, N. ve Fletcher, D. R. (2000). Retail decline and policy responses in district shopping centres. *Town Planning Review*, 71(2), 149.
- Feinberg, R. A. ve Meoli, J. (1991). A brief history of the mall. *Advances in Consumer Research*, 18(1).
- FHSF (2024, 09 Kasım) Future High Streets Fund, UK Government, <https://www.gov.uk/government/publications/future-high-streets-fund/future-high-street-fund>
- Gort Scott, (2024, 08 Eylül). Innovative strategies to support the long-term sustainability and diversity of London's high streets, Gort Scott, <https://gortscott.com/projects/high-streets-adaptive-strategies>.
- Harvey, D. (2016). *Kent Deneyimi* (Çev. E. Soğancılar). Sel Yayıncılık, (orijinal basım tarihi: 1989).
- Jacobs, A. ve Appleyard, D. (1987). Toward an Urban Design Manifesto. *Journal of the American Planning Association*, 53 (1), 112-120
- Jacobs, J. (2011). *Büyük Amerikan Şehirlerinin Yaşamı ve Ölümü*. (Çev. Bülent Doğan), Metis Yayıncılık, (orijinal basım tarihi: 1992).

- Jones, P. (1990). Town centre management schemes in the UK, *International Journal of Retail & Distribution Management*, 18(3), 15-17.
- Kırpık, E., ve Türkün, A., (2024). High Street Resilience During the COVID-19 Pandemic: Shopkeepers Strategies of Istiklal Avenue, Istanbul. *A|Z : ITU Journal Of Faculty Of Architecture*, 21(1), 113-131.
- Levy, M., & B.A. Weitz. (2006). *Retailing management*. Boston, MA: McGraw-Hill.
- Morris, M. (1988). Things to do with shopping centres, in Sheridan, S. (Ed.), *Grafts: Feminist Cultural Criticism*, Verso, 193-225.
- Newman, P. & Kenworthy, J. (1999), *Sustainability and Cities: Overcoming Automobile Dependence*, Island Press,
- Parker, C., Ntounis, N., Millington, S., Quin, S. ve Castillo-Villar, F. R. (2017). Improving the vitality and viability of the UK High Street by 2020: Identifying priorities and a framework for action. *Journal of Place Management and Development*, 10(4), 310-348.
- Portas, M. (2011) *The Portas Review: An independent review into the future of our high streets*. Erişim tarihi: 21 Eylül, 2024.
https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/6292/2081646.pdf
- Robertson, K. A. (2004). The main street approach to downtown development: An examination of the four-point program. *Journal of Architectural and Planning Research*, 55-73.
- Schiller, R. (1994). Vitality and viability: Challenge to the town centre, *International Journal of Retail and Distribution Management*, 22 (6); 46–50.
- Sennett, R. (1996). *Kamusal İnsanın Çöküşü*, (çev. S. Durak ve A. Yılmaz), Ayrıntı Yayınları, (orijinal basım tarihi: 1977).
- Southworth, M. (2005). Reinventing Main Street: From Mall to Townscape Mall, *Journal of Urban Design*, 10 (2), 151-70.
- Southworth, M., ve Ben-Joseph, E. (2013). *Streets and the Shaping of Towns and Cities*. Island Press.
- Teller, C. ve Elms, J. (2010). Managing the attractiveness of evolved and created retail agglomerations formats. *Marketing Intelligence & Planning*, 28(1), 25-45.
- Wells, I. (1991). *Town centre management: A future for the high street*. University of Reading, Department of Geography.

5KAYNAKÇA

- Charina, A.; Kurnia, G.; Mulyana, A.; Mizuno, K. (2022). Sustainable Education and Open Innovation for Small Industry Sustainability Post COVID-19 Pandemic in Indonesia. *J. Open Innov. Technol. Mark. Complex*, 2022, 8(4), 215.
- Etuk, R.U., Etuk, G.; Michael, B. (2014). Small and Medium Scale Enterprises (SMEs) and Nigeria's Economic Development. *Mediterranean Journal of Social Science*, 5, 656–662.

Haber sitesi. (2022). Elbistan’a Tarıma Dayalı Besi İhtisas Organize Sanayi Bölgesi.

<https://www.marasexpress.com/2022/11/07/elbistana-tarima-dayali-besi-ihstias-organize-sanayi-bolgesi/>. Son erişim tarihi: 13.03.2023.

Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi. (2021). Elbistan Besi OSB’de İlk Adımlar Atıldı.

<https://kahramanmaras.bel.tr/haber/2021/04/02/elbistan-besi-osbde-ilk-adimlar-atildi>. Son erişim tarihi: 13.03.2023.

Kahramanmaraş Valiliği İl AFAD. (2020). Kahramanmaraş İl Afet Risk Azaltma Planı.

<https://kahramanmaras.afad.gov.tr/kurumlar/kahramanmaras.afad/e-kutuphane/IL-PLANLARI/KAHRAMANMARAS%CC%A7-IL-AFET-RISK-AZALTMA-PLANI2022.pdf> .Son erişim tarihi: 09.03.2023.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kahramanmaraş Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü. (2019). Kahramanmaraş İl Sanayi Durum Raporu 2019. <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/81-il-sanayi-durum-raporlari/mu2603011642>. Son erişim tarihi: 13.03.2023.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kahramanmaraş Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü. (2020). Kahramanmaraş İl Sanayi Durum Raporu 2020. <https://www.sanayi.gov.tr/plan-program-raporlar-ve-yayinlar/81-il-sanayi-durum-raporlari/mu1602011642>. Son erişim tarihi: 13.03.2023.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı .(2023). Firma sektör bilgileri sorgulama

<https://meydip.sanayi.gov.tr/vatandas/index>. Son erişim tarihi: 13.03.2023

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Kalkınma Ajansları Genel Müdürlüğü. (2022). 2022 İlçe Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (SEGE) Raporu. <https://www.sanayi.gov.tr/merkez-birimi/b94224510b7b/sege/ilce-sege-raporlari>. Son erişim tarihi: 13.03.2023.

Scott, A. J. (2006). The Changing Global Geography of Low-Technology, Labor-Intensive Industry: Clothing, Footwear, and Furniture. *World Development*, 34(9), 1517–1536.

TC Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2010). TR 63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) Bölge Planı 2010-2013. https://www.dogaka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/www.dogaka.gov.tr_843_AY3T53IR_Dogaka_Bolge_Plani.pdf .Son erişim tarihi: 13.03.2023.

TC Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2013). 2014-2023 Bölge Planı Analiz Çalışması

https://www.dogaka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/wwwdogakagovtr_500_Id2d63kz_tr63-bolge-plani-2014-2023-analiz-calismalari.pdf .Son erişim tarihi: 13.03.2023.

TC Doğu Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2021). Türkiye’de Kentsel ve Kırsal Yerleşim Sistemleri Araştırması (Yer-Sis) TR63 Bölgesi (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye) Değerlendirme Raporu’na göre TR63 Bölgesi.

<https://www.dogaka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/yer-sis-tr63-bolgesi-degerlendirme-raporu.pdf>. Son erişim tarihi: 13.03.2023.

TUIK. (2023). Nüfus Verileri. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=nufus-ve-demografi-109&dil=1>. Son erişim tarihi: 13.03.2023.

World Bank. (2023a). Global Facility for Disaster Reduction and Recovery. 2023. Global Rapid Post-Disaster Damage Estimation (GRADE) Report : February 6, 2023 Kahramanmaraş Earthquakes - Türkiye Report”. DC.

<http://localhost:4000/entities/publication/ba591968-fbfd-4443-b859-2bc30906f6fa> License: CC BY 3.0 IGO. Son erişim tarihi: 13.03.2023.

World Bank. (2023b). Earthquake Damage in Türkiye Estimated to Exceed \$34 billion: World Bank Disaster Assessment Report.

<https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/02/27/earthquake-damage-in-turkiye-estimated-to-exceed-34-billion-world-bank-disaster-assessment-report>. Son erişim tarihi: 13.03.2023.

6KAYNAKÇA

ABB; Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi Kararı (Karar No 861. Tarih:14.05.2018)

ABB; Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi Kararı (Karar No 31, Tarih:09 01 2024)

ABB; Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi Kararı (Karar No: 1407 Tarih: 10.10.2023)

ABB; Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi Kararı (Karar No: 1535 Tarih: 09.08.2022)

ABB; Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi Kararı (Karar No:1400 Tarih: 11.09.2012)

ABB; Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi Kararı (Karar No: 3216 Tarih: 13.11.2011)

ABB; Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi Kararı (Karar No:334 Tarih: 11.02.2021)

ABB; Ankara Büyükşehir Belediyesi Meclisi Kararı (Karar No:861 Tarih: 14.05.2018)

Choi, H. (2023). Paris, origin of urban modernism, Urban, Planning and Transport Research, Vol. 11, No. 1, 2246541, <https://doi.org/10.1080/21650020.2023.2246541>

Galdini, R., (2005), "Urban Regeneration Process: The Case of Genoa, An Example of Integrated Urban Development Approach", 45th Congress of the European Regional Science Association, Vrije Un., Amsterdam.pp.:1-26<https://hdl.handle.net/10419/117623>

Geray, C. (2014). Şehirciliğimiz ve Ankara. Mülkiye Dergisi, 32(261), 9-26.

İİB (1964) Ankara Gecekonduları İmar ve İskân Bakanlığı Mesken Genel Müdürlüğü Sosyal Araştırma Dairesi. Tanıtma Yayınları 2

Keleş, R., ve Duru, B. (2014). Ankara'nın Ülke Kentleşmesindeki Etkilerine Tarihsel Bir Bakış. Mülkiye Dergisi, 32(261), 27-44.

Lang T. (2005) Insights into the British Debate about Urban Decline and Urban Regeneration, Working paper, Erkner, Leibniz-Institute for Regional Development and structural planning [http://www.irs-net.de/download/wp_insights.pdf]

Sayar, Z. (1948) 5218 Sayılı Kanun ve Mavi Haritası. Arkitekt Aylık Mimarlık Şehircilik ve Süsleme Sanatları Dergisi sayı 201-202-203-204 Seri No:IV 87-88. İstanbul

Şenyapılı T. 1985 Ankara Kentinde Gecekonduunun Gelişimi (1923-1960) Kent-Koop Batıkent Konut Üretim Yapı Kooperatifi Birliği Yayınları

Tekeli İ. 1982 Türkiye'de Kentleşme Yazıları Yayıncı: Turhan Kitabevi Ankara

Tokman Arıbaş Y., (1985)Konut Politikalarında Özel Bir Örnek Yenimahalle . Kent-Koop Batıkent Konut Üretim Yapı Kooperatifi Birliği Yayınları No:45 Araştırma Dizisi:3

Roberts, P. (2000). The evolution, definition and purpose of urban regeneration, in P.Roberts and H. Syke(eds.). Urban Regeneration, A Handbook. British Urban Regeneration Association, SAGE Publications, London, 9–36

Sharghi A., Jahanzamin Y., Ghanbaran A, Jahanzamin S., (2018) A Study on Evolution And Development of Urban Regeneration With Emphasis On The Cultural Approach The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication - TOJDAC ISSN: 2146-5193, March 2018 Special Edition, p. 271-284

URL 1: <https://www.ankara.bel.tr/haberler/ankara-buyuksehir-den-100-yillara-armagan-proje-hidirliktepe-rekreasyon-alani-ve-sukran-aniti-nin-yapimi-basladi-16670>

5218 Sayılı Yasa Ankara Belediyesine Arsa Ve Arazisinden Belli Bir Kısımını Mesken Yapacaklara 2490 Sayılı Kanunun Hükümlerine Bağlı Olmaksızın ve Muayyen Şartlarla Tahsis ve Temlik Yetkisi Verilmesi Hakkındaki Kanun

7KAYNAKÇA

AHİKA; Ahiler Kalkınma Ajansı, Kapadokya’da Turizm Yatırımı Olanakları, Erişim adresi:

https://www.ahika.gov.tr/assets/upload/dosyalar/ahika__nevsehir-kapadokya-turizm-yatirim-olanaklari-raporu.pdf

AHİLER KALKINMA AJANSI (2019). KAP-HİB Kapadokya Turizm Altyapı Hizmet Birliği Mini Kapadokya Fizibilite Raporu Nevşehir.. <https://www.ahika.gov.tr/dokuman-merkezi/fizibilite-raporlari/mini-kapadokya-fizibilite-raporu>

Alper M., (1987) Kapadokya Koruma ve Turizm Gelişim Projesi Kapsamında Korunması Gereken Değerler 5..Tarihi Türk Evleri Haftası 1-15 haziran 1987 İstanbul Semineri Türkiye Tarihi Evleri Koruma Derneği Erişim Adresi [chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/](chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/http://katalogtarama.cekulvakfi.org.tr/resimler/3/14/21907/m000002068.pdf)
<http://katalogtarama.cekulvakfi.org.tr/resimler/3/14/21907/m000002068.pdf>

Baydan E (2021) Koruma alanlarında planlama ve mülkiyet ilişkileri: Nevşehir Kapadokya bölgesi örneği / Planning and property relations in protected areas: The case of Nevşehir Cappadocia region Ankara Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü / Gayrimenkul Geliştirme ve Yönetimi Ana Bilim Dalı basılmamış Yüksek lisans Tezi

Bixio, R., Calio, V., Pascale, A. (2011). Cappadocia, an underground district. 1. Uluslararası Nevşehir Tarih ve Kültür Sempozyumu Bildiriler Kitabı. 16-19 Kasım 2011, Nevşehir.

Cassia, M. (2020) Not only horses: beasts of burden in Hellenistic and Roman Cappadocia, Cappadocia and Cappadocians in the Hellenistic, Roman and Early Byzantine periods, Colloquia Anatolica et Aegaea Congressus internationales Smyrnenses

Çal H., (1997) Osmanlı Devletinde Asar ı Atika Nizamnameleri Vakıflar Dergisi ,(sayfa 391-400)

ÇEKÜL (2010) Yerelden Ulusala Ulusaldan Evrensele Koruma Bilincinin Gelişim Süreci ISBN No. 978-605-88626-2-3

E. Madran, “Cumhuriyet’in İlk Otuz Yılında (1920-1950) Koruma Alanının Örgütlenmesi II,” ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, vol. 17, no. 1-2, pp. 75–97, 1997,http://jfa.arch.metu.edu.tr/archive/0258-5316/1997/cilt17/sayi_1_2/75-97.pdf.

Geographische Verlagshandlung Dietrich Reimer (Berlin); Kiepert, Heinrich (1818-1899) Atlas antiquus : zwölf Karten zur alten Geschichte, Biblioteka Uniwersytecka w Toruniu (Erişim adresi: <https://research.ebsco.com/c/vhf5ci/search/results?limiters=&q=atlas+antiquus+%3A+zv%C3%B6lf+karten+zur+alten+geschichte+%26+mit+namenverzeichnis+%2F+entworfen+und+bearbeitet+von+heinrich+kiepert.=>)

ICOMOS, (1982). Québec Declaration On The Preservation Of The Spirit Of Place Adopted at Québec, Canada, October 4th 2008 https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0931825001587380615.pdf (10.06.2024).

ICOMOS, (2013). The Burra Charter. The Australia ICOMOS Charter for Places of Cultural Significance, 2013. https://www.icomos.org.tr/Dosyalar/ICOMOSTR_en0795934001587381516.pdf. (10.06.2024).

Kapadokya Koruma ve Geliştirme Kanun Taslağı. (1992). T.C Kültür Bakanlığı, Erişim tarihi: 30.10.2023 Erişim adresi: <http://katalogtarama.cekulvakfi.org.tr/resimler/3/20/17888/rap0000166.pdf>

Karakaş Özü , N (2015) Strabonun Coğrafyası :Coğrafya Dergisi , Sayı 30 Sayfa 79-90, İstanbul, 2015 Basılı Nüsha ISSN No: 1302-7212 Elektronik Nüsha ISSN No: 1305-5173

Kayseri Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu Müdürlüğü, Kayseri - Yozgat

Kırşehir-Nevşehir-Niğde İlleri Anıt Ve Sit Ayrıntılı İstatikler
<https://korumakurullari.ktb.gov.tr/TR-93553/tasinmaz-kultur-varliklari-ve-sit-alanlari.html>

KOP Bölge Kalkınma İdaresi (2018) KOP Bölgesi Entegre Turizm Master Planı, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Kalkınma Ajansları Gen. Müd.

Madran, E. (1996). Cumhuriyet'in İlk Otuz Yılında (1920-1950) Koruma Alanının Örgütlenmesi. I ODTÜ Mimarlık Fakültesi Dergisi, 16(1-2), 59–97. http://jfa.arch.metu.edu.tr/archive/0258-5316/1996/cilt16/sayi_1_2/59-97.pdf

Mumcu A (1969), "Eski Eserler Hukuku ve Türkiye", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XXVI, S. 3-4, Ankara 1969, s. 66, 69.

Nevşehir Turizm Planlaması (1965) Turizm Tanıtma Bakanlığı ve İmar ve İskan Bakalığı Ortak çalışması

Panichi, S. (2005). Cappadocia Through Strabo's Eyes. (Ed: D. Dueck, H. Lindsay, S. Potheary). Strabo's Cultural Geography.The making of a Kolossougia, Cambridge: Cambridge University Press. 200-215. ISBN-13 978-0-521-85306-4 ISBN-10 0-521-85306-0

Savaşır,G., Ultav T.Z., (2012) Türkiye Turizmde Bir İlk Olarak Tusan M/Oteller Zinciri ve Çanakkale Tusan Motel Mimarlık Dergisi, Sayı 368 Kasım-Aralık

Sevin, V.,(1998) "M.Ö. I. Binyıl: Demir Çağı", Kapadokya, Ed. M. Sözen, Ayhan Şahenk Vakfı, İstanbul, 1998: 173-193

Şakar, F. S. (2020). Kapadokya Kültürel Miras Alanlarının Değişimi Ve Yorumlanması 1960-2020, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Mimarlık Anabilim Dalı Restorasyon Programı Basılmamış Doktora Tezi

Şakar, F. S (2022). Kapadokya Doğal ve Kültürel Miras Alanlarının Koruma ve Planlama Süreçleri TÜBA-KED Türkiye Bilimler Akademisi Kültür Envanteri Dergisi , 11-30 DOI : 10.22520/tubaked2022.26.001

UNESCO Göreme Milli Parkı ve Kapadokya Kayalıkları <https://whc.unesco.org/en/list/357/>

<https://belgeler.gov.tr/tam-metin/34/tur>

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-44433/goreme-milli-parki-ve-kapadokya-nevsehir.html>

<https://www.ahika.gov.tr/bolgemiz/bir-bakista-tr71-bolgesi/>

<https://www.ungm.org/Shared/KnowledgeCenter/Pages/UNESCO>

<https://www.ungm.org/Shared/KnowledgeCenter/Pages/UNESCO>

<https://kvmgm.ktb.gov.tr/TR-43083/kayseri-kultur-varliklarini-koruma-bolge-kurulu-mudurlugu.html> ve <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/yazdir?3B76F11AD755D007F46488D3F86004C9>

9KAYNAKÇA

- Beatley, T. (1999). *Green Urbanism: Learning from European Cities*. Washington, DC: Island Press.
- Beatley, T. (2010). *Biophilic Cities: Integrating Nature into Urban Design and Planning*. Island Press.
- Bolund, P., & Hunhammar, S. (1999). Ecosystem Services in Urban Areas. *Ecological Economics*, 293-301.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T., & Tiesdell, S. (2003). *Public Places Urban Spaces The Dimensions of Urban Design*. London: Architectural Press.
- City Of Melbourne. (2021). *Central Melbourne Design Guide*. Melbourne.
- City of Vancouver. (2012). *Greenest City 2020 Action Plan*. City of Vancouver.
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı. (2024, 10 16). <https://mpgm.csb.gov.tr/kentsel-tasarim-rehberleri-i-82334> adresinden alındı
- Davis, L. (1995). *A Handbook of Constructed Wetlands*. USDA-Natural Resources Conservation Service.
- Dunnett, N., & Kingsbury, N. (2008). *Planting Green Roofs and Living Walls*. Timber Press.
- Fletcher, T., Shuster, W., Ashley, R., Butler, D., & Arthur, S. (2015). SUDS, LID, BMPs, WSUD and more –The evolution and application of terminology surrounding urban drainage. *Urban Water Journal*, 12(7).
- Haughton, G., & Hunter, C. (1994). *Sustainable Cities*. London: Routledge.
- LSE Cities. (2014). *Copenhagen Green Economy Leader Report*. London: London School of Economics and Political Science.
- Madani-Pour, A. (1996). *Design of Urban Space: An Inquiry into a Socio-spatial Process*. Wiley.
- Matero, F. (1993). *Heritage, Conservation, and Archaeology: An Introduction*. AIA Site Preservation Program, 1-5.
- Mayor Of London. (2021). *The London Plan*. London: Greater London Authority.
- McHarg, I. (1969). *Design with Nature*. New York: John Wiley & Sons.
- Punter, J. (1999). *Design Guidelines in American Cities: A Review of Design Policies and Guidance in Five West-Coast Cities*. Liverpool University Press.
- Register, R. (1987). *Ecocities: Building Cities in Balance with Nature*. Berkeley: North Atlantic Books.
- Roggema, R. (2016). The future of sustainable urbanism: a redefinition. *City Territory and Architecture*, 1(3), s. 1-12. doi:10.1186/s40410-016-0052-y
- Taha, H. (2018). *Operations Research An Introduction, 10Th Edition*. Pearson.
- Thompson, C. (2002). Urban open space in the 21st century. *Landscape and Urban Planning*, 2(60), s. 59-72.
- Thompson, J., & Sorvig, K. (2007). *Sustainable Landscape Construction: A Guide to Green Building Outdoors*. Island Press.
- United Nations. (1987). *Brundtland Report Our Common Future*. UN.
- Wong, T., & Brown, R. (2009). The water sensitive city: Principles for practice. *PubMed*, 3(60), s. 82-673.

10KAYNAKLAR

- Durmaz, M. 2019. Yapı Malzemeleri; Tanımları, Özellikleri, Deney Esasları ve Kullanıldıkları Yerler, Ders Notları, Gazi Kitabevi, 278s.
- Düzgün, M. (2001). İstinat Duvarları Statik ve Dinamik Analiz, Depreme Dayanıklı Betonarme İstinat Duvarlarının Tasarımı, 50-51s.
- Kayhan, A. H., Demir, A. 2016. Betonarme konsol istinat duvarlarının parçacık sürü optimizasyonu ile optimum tasarımı. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 22(3), 129-135.
- Özden, K., Trupia, A. L., Eren, İ., Öztürk, T. 1995. Betonarme İstinat Duvarları ve Perdeleri. İstanbul, Türkiye, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Matbaası.
- TSE (Türk Standartları Enstitüsü) 1990. "TS-7994 Zemin Dayanma Yapıları: Sınıflandırma, Özellikleri ve Projelendirme Esasları". Türk Standartları Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

11 REFERENCES

- Akdoğan, H. 1974. Bahçe ve peyzaj sanat tarihi. Ankara: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları.
- Altınçekiç, H., Şentürk, E. 2017. Cumhuriyet döneminde ev bahçelerindeki değişimler ve güncel eğilimlerin irdelenmesi. Süleyman Demirel Üniversitesi Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, 2(2); 42-59.
- Anonim, 2024a. Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi: Mezopotamya Uygarlıkları Mimarisi, Yayımlanmamış ders notu, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim adresi: <https://acikders.ankara.edu.tr/course/view.php?id=614>
- Anonim, 2024b. Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi: İran Bahçeleri, Yayımlanmamış ders notu, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim adresi: <https://l24.im/IYRhG>
- Anonim, 2024c. Web Sitesi: <https://www.meisterdrucke.com.tr/fine-art-baski/Albert-Charles-August-Racinet/952727/Yunan-antik-d%C3%B6neminde-bir-evin-atrilyumu>, Erişim Tarihi: 8.10.2024
- Anonim, 2024d. Web Sitesi: <https://l24.im/rDEA6ST>, Erişim Tarihi: 9.10.2024
- Anonim, 2024e. Web Sitesi: <https://l24.im/XrHAsxl>, Erişim Tarihi: 10.10.2024
- Anonim, 2024f. Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi: Orta Çağda Bahçe Sanatı Manastır ve Şato Bahçeleri, Yayımlanmamış ders notu, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim adresi: <https://acikders.ankara.edu.tr/course/view.php?id=614>
- Anonim, 2024g. Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi: Roma Bahçe Sanatı, Yayımlanmamış ders notu, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim adresi: <https://l24.im/qujW>
- Anonim, 2024h. Web Adresi: <https://l24.im/Abr>, Erişim Tarihi: 10.10.2024
- Anonim, 2024i. Web Sitesi: <https://l24.im/ywCj>, Erişim Tarihi: 14.10.2024

- Asilsoy, B. 2024. Peyzaj Mimarlığı Tarihi Ders Notu, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Yakın Doğu Üniversitesi, Kuzey Kıbrıs. Erişim adresi: <https://l24.im/YdCm2>
- Çınar, H., S., Yirmibeşoğlu, F., Erdoğan, R. 2024. Peyzaj mimarlığı ve sanat: Dünün yorumu, günün algısı ve geleceğin beklentisi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Yayınevi.
- Demirel, Ö. ve Pouya, S. 2016. İran bahçe sanatında Şah Gölü bahçesinin irdelenmesi. Plant Bahçe ve Süs Bitkiciliği Dergisi, Sayı:21, 11-16.
- Demirel, S. 2020. Mezopotamya Medeniyetleri. Erişim adresi: <https://l24.im/WiPaV>
- Dinarlı, Y., D. 2014. Peyzaj Sanat Tarihi, Bahçe ve Peyzaj Sanatı Tarihi Ders Notu, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Trakya Üniversitesi, Edirne. Erişim adresi: <https://l24.im/OV3g8>
- Genziuk, S. 2024. Ground to Ground, Gardening: A Journey Through Time and Nature. Erişim adresi: <https://l24.im/tfc8z>
- Güneş, E. 2016. Türklerde bahçe sanatı ve bahçelerin genel özellikleri. Yeşil Mimari Dergisi, Erişim adresi: <https://www.peyzax.com/turklerde-bahce-sanati-emin-gunes/>
- Khabbazi, P., A. ve Erdoğan, E. 2012. İslam bahçeleri. Namık Kemal Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 9(2); 20-31.
- Korkut, B., A., Şişman, E., E., Özyavuz, M. 2010. Peyzaj Mimarlığı. Verda Yayıncılık, Kayseri
- Köroğlu, K. 2018. Eski Mezopotamya Tarihi Başlangıcından Perslere Kadar. İletişim Yayıncılık, İstanbul
- Özkurt, S., Y. 2016. Roma İmparatorluğu dönemi bahçe ve mimarlık sanatı. Yeşil Mimari Dergisi, Erişim adresi: <https://www.peyzax.com/roma-imparatorlugu-donemi-bahce-ve-mimarlik-sanati/>
- Özkurt, S., Y., 2017. Eski Yunanda bahçe sanatı. Yeşil Mimari Dergisi, Erişim adresi: <https://www.peyzax.com/eski-yunanda-bahce-sanati-yesim-ozkurt/>
- Sağlık, A., Kelkit, A., Temiz, M., Sağlık, E. ve Bayrak, İ., M. 2019. Millet bahçesi kavramı: Kahramanmaraş ili örneği. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Ek-1 Özel Sayı, 11-30
- Şişman, E., E., Gültürk, P. 2015. Tarihi perspektifte bahçe sanatının gelişmesi ve sınırlayıcıları. Trakya Üniversitesi IX. Uluslararası Sinan Sempozyumu, Edirne
- Tazebay, İ. ve Akpınar, N. 2010. Türk Kültüründe Bahçe, Bilig, Yaz 2010, sayı:54, 243-253.
- Yazgan, M., E. 2016. Türk bahçe sanatı. Plant Bahçe ve Süs Bitkiciliği Dergisi, Sayı:21, 28-31.
- Yerli, Ö., Kaya, S. 2015. Bahçe sanatının tarihsel gelişimi. Çukurova Üniversitesi I. Uluslararası Sanat Araştırmaları Sempozyumu, Adana

12 REFERENCES

- Andini, D. (2011). Public space for people on new urban waterfronts in Wageningen University (Master Thesis, Wageningen University, Netherlands). Erişim adresi: <https://l24.im/nKt2P5o>

- Ankaralı, N. (2019). The evaluation of recreational land use potential of The Gölbucağı Bogaz section of The Bartın River in point of landscape design in Bartın University (Master Thesis). Erişim Adresi: <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=QsWSVdUVCVOapcVg9N7ntQ&no=aucSVOTCEnYSBSqmzfPiwA>,
- Anonim. (2024a). Yeni Yaşam Alanı: Melet, Web Adresi: <https://l24.im/z9bOF>, Erişim Tarihi: 13.11.2024
- Anonim. (2024b). Ordu'nun Yeni Yaşam Merkezi: Melet, Web Adresi: <https://l24.im/gM9Yzf5>, Erişim Tarihi: 13.11.2024
- Anonymous. (2019). Chicago River Design Guidelines (24 January 2019). https://www.chicago.gov/city/en/depts/dcd/supp_info/chicago-river-design-guidelines-update.html
- Anonymous. (2024a). Planning for Waterfront. Web Adresi: <https://www.scribd.com/document/491104912/Waterfront-planning>., Erişim Tarihi: 11.11.2024.
- Anonymous. (2024b). Waterfront. [PowerPoint Presentation]. Web Adresi: https://www.slideshare.net/slideshow/waterfronelement/9543805?from_search=0/#2, Erişim Tarihi: 11.11.2024
- Anonymous. (2024c). Riverfront Development. [PowerPoint Presentation]. Web Adresi: https://www.slideshare.net/slideshow/waterfront-development/69765228?from_search=40, Erişim Tarihi: 11.11.2024
- Anonymous. (2024d). Riverfront Development. [PowerPoint Presentation]. Web Adresi: https://www.slideshare.net/slideshow/river-front-development-75862095/75862095?from_search=1.pptx, Erişim Tarihi: 12.11.2024
- Canik, G. (2011). The research of the landscape design of Amasya Yeşilirmak Riverfront: Case Study, Yalıboyu and Piriççi Promenade in İstanbul Technical University (Master Thesis). Erişim Adresi: <https://polen.itu.edu.tr/items/bf3b5ee1-369b-48d1-a040-20c22ee0c8e9>
- Ercanlı, Ç. and Savaşır, G. (2022). Assessing adaptation strategies against flood risk in urban coastal areas through İzmir Karşıyaka coastline case. Yıldız Technical University Megaron Journal, 17(2), 274-291. <https://megaronjournal.com/jvi.aspx?un=MEGARON46666&volume=17&issue=2>
- Hatipoğlu, İ., K. (2017). Applied geomorphology of middle and lower Basin of Melet River, Ordu in Ondokuz Mayıs University (Doctoral Thesis). Erişim Adresi: <https://l24.im/vUnMTRX>
- Koçan, N. (2021). Importance of coastal landscape designs and suggestions for Kurucasile (Bartın) port. Gümüşhane University Journal of Science and Technology, 11(2), 305-314. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/gumusfenbil/>
- Koçan, N. and Gökçe, G. (2021). The impact of natural water on design: Landscape design proposal for Sulugöl (Tokat-Niksar) Recreation Area. KSU Journal of Agriculture and Nature, 24(1), 90-98. <http://dogadergi.ksu.edu.tr/tr/pub/issue/58145/679180>
- Oktay, H., E., Erdoğan, R. and Oktay, F., B. (2016). Rivers and recreation facilities of rivers. İnönü University Journal of Art and Design, 6(13), 321-331. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iujad/issue/45229/566487>
- Şenol, C. (2019). Situation of the spatial change in the lower part of the Melet River Basin is affected by potential flooding. International Journal of Geography and Geography Education, 40, 439-453. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/igge/issue/47105/571481>

Tülek, B. and Barış, M., E., (2014). Evaluation of waterfront recreational areas in and near the city in terms of ecological criteria: An example of Blue Lake. Journal of Agricultural Faculty of Uludag University, 28(2), 13-26. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ziraatuludag/issue/16764/174304>

Üzümçüoğlu, D. (2023). Navigating change: A framework for crafting adaptable waterfront designs in urban environments. Kırklareli University Journal of the Faculty of Architecture, 2(2), 19-35. <https://dergipark.org.tr/en/pub/escala/issue/82370/1378385>

13REFERENCES

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, 2022. Çalışma yaşamında gürültü ile mücadele rehberi, T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı İş Sağlığı ve Güvenliği Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara, 29.

Alma, M.H. ve Acemioğlu B., 2001, Türkiye'nin bor kaynakları, kullanım yerleri ve orman ürünleri endüstrisi, KSÜ Fen ve Mühendislik Dergisi, cilt 4, Kahramanmaraş, 2.

Anderson, R.W. and Wilkes, P., 1977. Survey of cellulosic insulation materials. Energy Research and development Administration. ERDA 77-23, USA, UC-95d.

Anonymous, 1991. Sound research laboratories ltd., noise control in industry, an imprint of chapman and holl, third edition, EFN Spon, London, 1991.

Barron, R. F., 2002. Industrial Noise Control and Acoustics, Marcel Dekker, New York, 1-22

Boren, 2015. Ulusal Bor Araştırma Enstitüsü, Yapı malzemelerinde bor kullanımı, Bor Dergisi, Ankara, 4-12

Can, H., 2017. Gözenekli malzemelerin ses yutma katsayılarının deneysel ve sayısal yöntemlerle bulunması, BAUN Fen Bil. Enst. Dergisi, 20(1), İstanbul, 555-564.

Correal, J.F., 2016. Bamboo Design and Construction In Nonconventional and Vernacular Construction Materials Characterisation, Properties and Applications, Woodhead Publishing, USA, 393-431.

Cowan, J., 2000. Architectural Acoustics- Design Guide. NY: Mc Graw Hill. 25-35.

Cox, T.J. and D'Antonio, P., 2004. Acoustic Absorbers and Diffusers; Theory, Design and Application, NY 10016, Taylor&Francis Group, SPON Press. USA, 1-496.

Çelem, H. ve Haleplioğlu, N., 1988. Gürültünün önlenmesinde bitkisel materyalin rolü ve önemi, Fırat Havzası Birinci Çevre Sempozyumu, Tebliğler, T.C. Fırat Üniversitesi, Elazığ, 77-84.

Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇŞB), 2008. Gürültü Azaltım Önlemleri El Kitabı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Yayınları, Ankara, 32-50.

De Vos, V., 2010. Bamboo for exterior joinery a research in material properties and market perspectives, Thesis Report Of Larenstein University Bsc 'International Timbertrade, Holland, 50-52.

DeBoer, D. and Bareis K., 2000. Bamboo Building and Culture, The architecture of Simon Velez, Colombia, 1-27.

Demirkale, S. Y., 2007. Çevre ve Yapı Akustiği. Birsen Yayınevi. İstanbul, 15-59.

Demirtaş, A., 2006. Bor bileşikleri ve tarımda kullanımı, Atatürk Üniv. Ziraat Fak. Dergisi, 37 (1), Erzurum, 111-115.

Dita M.A.N, Indrawati S, 2019. Acoustical abilities ofwoven bamboo to absorbingand transmitting of the sound, Advances in Engineering Research, Indonesia, 1-4.

- Dunkelberg, K., 1985. Bamboo as a building material, institute for lightweight structures, University of Stuttgart, Germany, 1-12.
- Egan, M., 1988. Architectural acoustics, J. Ross Publishing Canada, 1-55.
- Erdoğan, Y., 2016. Halı ve bor atıklarından izolasyon malzemesi üretimi, Maden Tetkik ve Arama Dergisi, Hatay, 201-206.
- Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 2021. Strateji geliştirme dairesi başkanlığı bor sektör raporu, 2021. Eti Maden, Ankara, 20-25.
- Eti Maden İşletmeleri Genel Müdürlüğü, 2022. Strateji geliştirme dairesi başkanlığı bor sektör raporu, 2022. Eti Maden, Ankara 15-30.
- Gales, R.S., 1979. Hearing Characteristics, Handbook of Noise Control, Harris, C.M., Second Edition, McGraw-Hill Book Company, USA, 15-65
- Gezer, H., 2012. Malzemenin gizil güçlerinin mimariye katkısı İstanbul Ticaret Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi Sayı: 20, İstanbul, 97-118.
- Harris C.M., 1994. Noise Control in Buildings, R. R. Donnelley Sons. New York ,75-84.
- Hasgür İ., 1992. Gürültü kirliliğinin türk mevzuatındaki yeri, Çevre Dergisi, İstanbul,1, 31-33.
- Hassan, O., 2009. Building Acoustics and Vibration: Theory and Practice, World Scientific Publishing, Sweden, 45.
- Heerwagen, D., 2004. Passive and Active Environmental Controls: Informing the Schematic Designing of Buildings, McGraw-Hill, New York, 120-135.
- Herrera, J. M. and Recuero, M, 2010. Influence of seal installation to predict sound insulation of double panel steel doors. Building and Environment, Spain, 45(4), 1087-1094.
- Hodgkin, D., 2008. Fact Sheet Bamboo, International Organization for Migration (IOM), Indonesia, 17-20.
- Hong, C., Li, H., Lorenzo, R., Wu, G., Corbi, I., Corbi O., Xiong, Z., Yang, D., Zhang, H., 2019. Review on connections for original bamboo structures, Journal of Renewable Materials, London, 713-730.
- Ilgun, A., Cogurcu M., Ozdemir C., Kalipci., 2010. Determination of sound transfer coefficient of boron added waste cellulosic and paper mixture panels, Scientific Research and Essays, İstanbul, 5(12), 1530-1535.
- İzoder, 2013. İnşaat teknolojisi ses yalıtımı, İzoder Dergisi, İstanbul, 6-8.
- Janssen, J., 2000. Designing and building with bamboo, Technical Report No:20, Technical University of Eindhoven, Netherlands, 20.
- Kar, Y., Şen N., Demirbaş A., 2006. Boron minerals in turkey, their application areas and importance for the country's economy minerals , energy, Raw Materials Report, Turkey 2-10.
- Karaağaçlıoğlu, İ., 2012. Bor ve mineral katkılı selülozik yalıtım malzemesi üretimi ve karakterizasyonu, İstanbul, Doktora Tezi İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 15-44.
- Karabiber, Z., 1991. Gürültü-insan etkileşimi, B.Ü., Çevre Bilimleri Enstitüsü, Türkiye'de çevre Kirlenmesi Öncelikli Sempozyomu, 1991, 1. Bildiriler, 1.Ci1t, İstanbul, 458-470.
- Karahan, A., Öktem, T., Seventekin, N., 2006. Doğal bambu lifleri, Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi, İzmir, 4, 236-240.

- Karlinasari, L., Hermawan, D., Maddu, A., Martianto, B., 2012. Acoustical properties of particleboards made from Betung bamboo (*Dendrocalamus asper*) as building construction material October 2012, Bioresources, Indonesia , 7(4).
- Karpuzcu, M., 2012. Çevre Kirlenmesi ve Kontrolü, Kubbealtı Neşriyatı Yayıncılık, İstanbul, 381.
- Kaypak, Ş., 2019. Hatay kent yaşamında gürültü, kirliliği ve hukuksal politikaya yansımaları, Dergi Park, Hatay, 1-6.
- Krawczuk, K., 2013. Bamboo as Sustainable Material for Future Building Industry, 7th Semester Bachelor Dissertation, Bachelor of Architectural Technology and Construction Management, KEA, Denmark, 1,28.
- Krugman, S.L., 1978. Windbreaks and shelterbelts for an improved urban environment, eight World Forestry Congress, Jakarta, 28-4, 16-28.
- Kural, E., 1990. Gürültü ve çevre, Bilim ve Teknik Dergisi, 23, 271.
- Laroque, P., 2007. Design of a low cost bamboo footbridge Massachusetts Institute of Technology. Dept. of Civil and Environmental Engineering, ABD, 1-87.
- Liese W., 1985. Bamboos – Biology, Silvics, Properties, Utilization, Deutsches Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit (GTZ) G.m.b.H., Eschborn, Germany, 1-13.
- Long M., 2006. Architectural Acoustics. Burlington: Elsevier Academic, USA 13-55.
- Lord P. and Templeton, D., 1996. Detailing for Acoustics, E&FN Spon, London, 100.
- Maekawa Z. and Lord, P., 1994. Environmental and Architectural Acoustics, EFN Spon, Londra, 125.
- Marangoz, D., 2021. Sürdürülebilir yapı malzemesi ve yapı elemanı olarak bambunun kullanımına yönelik bir model önerisi: Doğu Karadeniz örneği, Yüksek Lisans Tezi Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Trabzon, 23-45.
- Mehta, M., Scarborough, W., Armpriest, D., 2010. Building Construction: Principles, Materials, and Systems, Pearson Education, Boston, 2-77.
- Melnick, W. and Myriantopoulos, N.C., 1979. Hearing Loss From Noise Exposure, Handbook of Noise Control, McGraw-Hill Book Company New York, 140.
- Muslu M.S. ve Sönmez A., 2015. Sapsız Meşe’de Kesik Yönü ve Su Bazlı Vernik Türünün Ses Geçiş Kaybına Etkisi Selçuk Teknik-Online Dergisi, 1-4.
- Nightingale, T., Halliwell, R., Quirt, J., 2001. Sound transmission through gypsum board walls: effect of shear membranes and framing details. Canadian Acoustics, Canada, 29.
- NMBA. 2004. Building with Bamboo a Training manual TM, Published by NMBA (TIFAC, DST, GOI). India, 2-4.
- Nowak M., A., Ansari I., 2013. Bambooklet: A guide to bamboo, subtropical cities: design interventions for changing climates, Association of Collegiate Schools of Architecture (ACSA), ABD, 1-12.
- Numata, M., 1987. The ecology of bamboo forest, particularly on temperate bamboo forest, Bamboo Journal, London, 118-131.
- Öz, H.M. ve Köse E., 2020. Gürültü önleyici akustik süngerlerin üretimi ve uygulamaları Uluslararası Mühendislik Araştırma ve Geliştirme Dergisi, Mersin, 12(2), 664-674.
- Özkan, Ş.G. and Lyday P. A., 1995. Physical and chemical treatment of boron ores, Sme’s Annual Meeting, ABD, 95-186.

- Özsoy, A., 1991. Çeliğin borlanması borür tabakası, geçiş zonu ve ana matriksin özelliklerinin iyileştirilmesi, Doktora Tezi 1991, Anadolu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir, 10-85.
- Polat A. ve Önder S., 2012. Kentsel peyzaj: tasarım ve uygulamaya yönelik bazı öneriler, Kentsel Peyzaj Alanlarının Oluşumu ve Bakım Esasları Semineri, Konya, 1-9.
- Qisheng, Z., Shenxue, J., Yongyu, T., 2001. Industrial Utilization on Bamboo, INBAR Technical Report No: 26, China, 206.
- Kappel, R., Mattheck, C., Bethge, K., Tesari, I. 2004. Bamboo as a composite structure and its mechanical failure behaviour. WIT Transactions on Ecology and the Environment, 73.
- Samuk T, 2015. Yapı malzemesi üretiminde kullanılan bor türevlerine yönelik çalışmaların analiz Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 5-13.
- Seçgin, A., İhtiyaroğlu, Y., Kara, M., Ozankan., A, 2017. Akustik yalıtım malzemelerinin ses yutma katsayılarının farklı sıcaklık koşulları altındaki değişiminin deneysel olarak incelenmesi, Ulusal Makina Teorisi Sempozyumu, Trabzon, 1-8.
- Senyen, H.M.S. ve Erdoğan, E., 2019. Kamusal çocuk oyun alanlarında güvenliğin avrupa standartları üzerinden değerlendirilmesi, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Bartın, 21(3), 665-684.
- Tezcan T., 2016. Katı yalıtım malzemeleri elastomerik kauçuk köpüğü ders notları, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, 1-20.
- Tezcan T., 2016. Katı yalıtım malzemeleri polietilen köpük ders notları, Celal Bayar Üniversitesi, Manisa, 1-20.
- Thomas, H.R., 2007. Springer Handbook Of Acoustics, Imprint Springer, New York, 1-1170.
- Uchimura, E., 1978. The ecological distribution and characteristic of some Philippine bamboos, Bulletin of Forestry and Forest Products Research Institute, Japan, 118-131.
- Ürgenç, S., 1990. Genel Plantasyon ve Ağaçlandırma Tekniği, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, Yayın No: 407. İstanbul, 1-5.
- Var, M., 2005. Country Report on Bamboo Report in Turkey, Global Forest Resources Assessment, International Network for Bamboo and Rattan (INBAR), Turkey, 8-36.
- Vengala, J., Jagadeesh, H., N., Pandey, C., N., 2008. Development of bamboo structure in India, Indian Plywood Industries Research and Training Institute (IPIRTI), Yeshwantpur, Bangalore, India, 1-35.
- Watanabe, M., 1986. A Proposal on The Life from of Bamboos and The Ecological Typification of Bamboo Forests, XVIII IUFRO (International Union of Forestry Research Organization) World Congress, Bamboo Production and Utilization, Ljubljana, Yugoslavia, 94-98.
- Witte, D., 2018. Contemporary bamboo housing in south america challenges , opportunities for building in the informal sector, Master of Architecture, University of Washington, USA, 5-39.
- Yakıncı Z.D. ve Kök M., 2016. Borun sağlık alanında kullanımı İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Dergisi, Cilt 4, Malatya, 1-7.
- Yang, H. S., Kang, J., Choi, M. S. 2012. Acoustic effects of green roof systems on a low profiled structure at street level, Building and Environment, Korea, 50.
- Yazgan, M.E., 1979. Karayolları peyzajında trafik gürültüsü sorunu, Peyzaj Mim. Dergisi Özel sayı, TPMDYO, Ankara, 1-7.

Yılmaz H. ve Özer S., 1997. Gürültü kirliliğinin peyzaj planlama yönünden değerlendirilmesi ve çözüm önerileri Atatürk Ü.Zir.Fak.Der. 28, (3), Erzurum, 515-531.

Yu, X., 2007. Bamboo structure and culture, inaugural-dissertation zur erlangung des grades, der Universität Duisburg-Essen, Yibin, China, 30.

Yüksel, T. ve Öztürk, Z., 2018. Demiryolu gürültüsü ve bariyerlerin gürültüyü azaltma etkisinin incelenmesi, 4. Uluslararası Raylı Sistemler Mühendisliği Sempozyumu (ISERSE'18), 10-12 Ekim, Karabük, 1-8.

14KAYNAKLAR

Durmaz, M. 2019. Yapı Malzemeleri; Tanımları, Özellikleri, Deney Esasları ve Kullanıldıkları Yerler, Ders Notları, Gazi Kitabevi, 278s.

Düzgün, M. (2001). İstinat Duvarları Statik ve Dinamik Analiz, Depreme Dayanıklı Betonarme İstinat Duvarlarının Tasarımı, 50-51s.

Kayhan, A. H., Demir, A. 2016. Betonarme konsol istinat duvarlarının parçacık sürü optimizasyonu ile optimum tasarımı. Pamukkale Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 22(3), 129-135.

Özden, K., Trupia, A. L., Eren, İ., Öztürk, T. 1995. Betonarme İstinat Duvarları ve Perdeleri. İstanbul, Türkiye, İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Fakültesi Matbaası.

TSE (Türk Standartları Enstitüsü) 1990. "TS-7994 Zemin Dayanma Yapıları: Sınıflandırma, Özellikleri ve Projelendirme Esasları". Türk Standartları Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

B15 KAYNAKÇA

Anonymous. 2001. Planning Policy Guidance 2: Green Belts, Department for Communities and Local Government, ISBN: 0 11 753037 9, United Kingdom.

Anonymous. 2002. Planning Policy Guidance 17: Planning for Open space, Sport and Recreation, Department for Communities and Local Government, United Kingdom.

Anonymous. 2004. Planning Policy Statement 7: Sustainable Development in Rural Areas, Office of the Deputy of Prime Minister, United Kingdom.

Anonymous. 2005. A Local Campaigners Guide to the New English Planning System February 2005, Friends of the Earth (national environmental campaigning organization), London.

Anonymous. 2005a. Planning Policy Statement 1: Delivering Sustainable Development, Office of the Deputy of Prime Minister, ISBN: 0 11 753939 2, United Kingdom.

Anonymous. 2005b. Development plan policies for biodiversity; Best practice guide of the london plan, mayor of london, 2005, greater london authority, sayfa: 11-30, London

Anonymous. 2006. Planning Policy Statement 9: Planning for Biodiversity and Geological Conservation, Office of the Deputy of Prime Minister, ISBN: 10- 185 112 8522, United Kingdom.

- Anonymous. 2007. Sustainability Appraisal of the Core Strategy, Scopig Report, p:3- 165, The London Borough of Haringey, London.
- Anonymous. 2007a. City of Westminster Open Space Strategy, Westminster City Council, Departments of Environment and Leisure and Planning and City Development, London.
- Anonymous. 2008. Strategic Planning in London, The Secretary of State for Communities and Local Government's guidance on the arrangements for strategic planning in London, p: 6-18, London.
- Anonymous. 2010. Pre Submission Core Strategy Development Plan Document- Habitats Regulations Assessment Screening Report, p: 1-2, London Borough of Haringey, London.
- Anonymous 2010a. England's statutory landscape designations: a practical guide to your duty of regard, Natural England, p:2-6, London
- Anonymous. 2010b. Greenwich Council Local Development Scheme, p: 6-10, London.
- Anonymous. 2011. Department for Communities and Local Government, Erişim adresi: <http://www.communities.gov.uk>
- Anonymous. 2011a. Biodiversity Planning Toolkit, Erişim adresi: <http://www.biodiversityplanningtoolkit.com>
- Anonymous. 2011b. Natural England, Erişim adresi: www.naturalengland.org.tr
- Anonymous. 2011c. Planning and Building, Erişim adresi: <http://www.westminster.gov.uk>
- Anonymous. 2012. National Planning Policy Framework, Department for Communities and Local Government, ISBN: 978-1-4098-3413-7, London.
- Barr, L. 2008. İngiltere'de Mekânsal Planlama: Ulusal ve Yerel Önceliklerin Uyumlaştırılması, 3. Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu "Planlamadan Uygulamaya" Bildiri kitabı 27-28 Kasım 2008, Mersin.
- Blandford, T. 2009. Council of Europe; presentation of the landscape policies in the member states of the Council of Europe: United Kingdom, Department for Environment, Food and Rural Affairs, p: 85-103, England.
- Carmona, M. 2005. Spatial planning by design, Bartlett School of Planning, University College, London
- Gale, A. 2009. Green Infrastructure Guidance, Natural England, p:41-58, London.
- Haşar, Ç. 2008. İngiltere'den yaratıcı bir araç: Yerel hizmet sözleşmeleri, TEPAV Bülten, sayı:6, sayfa: 10-12, Ankara.
- Nişancıoğlu, Ş. 2011. Yazılı Görüşme, Kent Planlama ve Ulaşım Politikaları Grubu Başkanı, Haringey Belediyesi, Londra.
- Schröder, R. 2010. Comparing landscape planning in England, Germany and the Netherlands, Alterra report 2040, ISSN: 1566-7197, sayfa: 23-37, Netherlands.
- Sheate, W. 2011. A Natural Planning Framework: Putting the Natural Environment at the Heart of the National Planning Framework for England, p:8-16, London.
- Swanwick, C. 2002. Landscape character assessment: Guidance for England and Scotland, The Countryside Agency and Scottish Natural Heritage, p: 3, England.
- Tosics, I. 2010. Land use relationships in rural-urban regions, PLUREL National spatial planning policies and governance typology, Hungary.

Uzun, O., İlke, E.F., Çetinkaya, G., Erduran, F., Açıksöz, S. 2010. Konya ili, Bozkır- Seydişehir-Ahırılı-Yalıhüyük ilçeleri ve Suğla Gölü Mevkii Peyzaj Yönetimi, Koruma ve Planlama Projesi 1. Ara Raporu. Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, s:24-30, Ankara.

Wascher, D.M. 2005. European Landscape Character Areas Typologies, Cartography and Indicators for the Assessment of Sustainable Landscapes. Final Project Report as deliverable from the UE's Accompanying Measure Project European Landscape Character Assessment Initiative (ELCAI), funded under the 5th Framework Programme on Energy, Environment and Sustainable Development, p:150, European Landscape.

B16 REFERENCES

Anonymous. (2024, 12 22). Zonguldak Tarihi. Retrieved from Zonguldak İl Tarım ve Orman Müdürlüğü: <https://zonguldak.tarimorman.gov.tr/Menu/32/Zonguldak-Tarih>

Bluestone, B., & Harrison, B. (1982). The Deindustrialization of America : Plant Closings, Community Abandonment, and the Dismantling of Basic Industry. New York: Basic Books.

Ergen, Y. B. (1981). Şehircilik. Ankara: Yüksek Teknik Öğretmen Okulu Matbaası.

Ergen, Y. B., & Ergen, M. (2018). Proposal for Abandoned Urban Areas in Regeneration Context; A Case Study of Yozgat. In L. Aydemir, Migration, Politics, Violence and Women's Studies (p. 599). Hamburg: Verlag Dr. Kovač.

Ersoy, M., & Şengül, T. (2001). Sanayisizleşme Süreci ve Kentler, Sanayisizleşme Sürecinin Kentsel Yaşama Etkileri; Zonguldak Örneği. Ankara: , Otadoğu Teknik Üniversitesi Kentsel Politika Planlaması ve Yerel Yönetimler Ana Bilim Dalı 2000 yılı Stüdyo Çalışması Yayın No:5.

Harvey, D. (1989). The Urban Experience. Baltimore: Johns Hopkins University Press.

TURKSTAT. (2024, 12 22). Turkish Statistical Institute. Retrieved from Statistics Data Portal: <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Nufus-ve-Demografi-109>

INNOVATION IN ESTAŞ

EDITORS

Assoc. Prof. Dr. Ebru YABAŞ

Prof. Dr. Mehmet ŞİMŞİR

Fatih ÖZAYDIN

AUTHORS

Ayşegül ARI

Cemil KÖZKURT

Derya ÖZDEMİR DOĞAN

Ebru YABAŞ

Esra KAYAŞ ALKIŞ

Fatih ADA

Fatih ÖZAYDIN

H. Ali ERTAŞ

İlker ŞEN

Mehmet ŞİMŞİR

Mehmet Ali POLAT

Osman MAVUŞ

Ömer Ersel GÜLMEZ

Pakize Büşra ALKAN

Sefa SEZGİN

Tuğba HERGÜNER

Zekeriya ÖZTEMÜR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-103-3

December / 2024

Ankara / Turkey

Size = 16x24 cm

1REFERENCES

Ada, F. (2024). ESTAŞ Medical and Innovative R&D Projects. Assistant Professor.

Antoncic, B., & Hisrich, R. D. (2001). Intrapreneurship: Construct Refinement and Cross-Cultural Validation. *Journal of Business Venturing*, 16(5), 495–527.

Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.

Ertaş, H. A. (2016). Finding the Cam Profile by Inverse Design and Using it in Determining the Trajectory in CNC Grinding. SANTEZ Project (0402.STZ.2013-2), Ankara: Ministry of Science, Industry and Technology.

ESTAŞ Medikal. (2024). ESTAŞ Medikal Ar-Ge Faaliyetlerini Başarı ile Tamamlıyor. Retrieved from <https://www.estasmedikal.com>.

- Gawke, J., et al. (2018). Demographic Data, Organizational Context, and Leadership. *Leadership Studies Journal*.
- Közkurt, C. (2017). Determination of Wheel Trajectory in CNC Camshaft Grinding Process, Optimization and Simulation of Kinematic Values. PhD Thesis, Sivas Cumhuriyet University.
- Pisapia, J. (2006). Strategic Thinking and Change. *Leadership Review*.
- Zhong, M., & Bartol, K. M. (2010). Organizational Climate and Employee Performance: A Study on Employee Well-Being and Innovation.

2REFERENCES

- Bagirov, H., & Ertas, HA (2009). *Internal Combustion Piston Engines (Volume 2)*. Sivas: Cumhuriyet University Publications.
- Cemil Közkurt, (2017) "Determination of Wheel Trajectory in CNC Camshaft Grinding Process, Optimization and Simulation of Kinematic Values", PhD Thesis. SCU Institute of Science
- Ertaş, HA (2016). Finding the Cam Profile by Inverse Design and Using it in Determining the Trajectory in CNC Grinding, SANTEZ (0402.STZ.2013-2). Ankara: Ministry of Science, Industry and Technology.
- Norton, R. L. (2002). *Glass Design and Manufacturing Handbook*. New York: Industrial Press.
- Siemens. (2002). *Advanced SINUMERIK 840D/840Di/810D Programming Guide 11*. Munich: Siemens.
- Söylemez, E. (2008). *Mechanism Technique*. Ankara: Birsen Publishing House.

3REFERENCES

- ACAR, K. A., "Toz Metalurjisi Çeliklerinde Bakır İlavesinin Aşınma Özelliklerine Etkisinin Araştırılması" Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, M.M.A.D., 2021, Karabük
- ATAŞ, A., "Alaşımli Demir Tozu Peletlerinin Sinterleme Sonrası Mekanik Özelliklerinin İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü., F.B.E., 2003, İstanbul
- Avcı A. U., 1993. Toz metalürjisi ders notları. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi
- Bolay, K. A., Microstructural study of hot pressed pm aluminum-copper and aluminum-copper-siliconcarbide composites, M. Sc. Thesis, METU, Ankara, (1998).
- Çavdar, U., & Çavdar, P. S. (2019). "Demir Esaslı Toz Metal Malzemelerin Ultra-Yüksek Frekanslı İndüksiyon Sistemi İle Sinterleme Sıcaklığı Optimizasyonu", *Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 8(1), 378-383.
- ÇETİNKAYA, Ş., "Karbon Katkılı Alaşımli Demir Tozu Peletlerinin Sinterleme Sonrası Özellikleri" Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, F.B.E., 2005

DEMİR, A., "Toz Metal Bir Çeliğin Mekanik Özellikleri", Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, F.B.E., 1992, Ankara

Erden, M. A. (2017). Presleme Basıncının Toz Metalürjisi İle Üretilen Alaşimsız Çeliklerin Mikroyapı Ve Mekanik Özelliklerine Etkisi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi, 6(1), 257-264.

GERMAN, R.M., 1994, Powder metallurgy science (secon edition), MPIF, Princeton, New Jersey, 1 – 878954 – 42 – 3. RESİM

Höganäs AB, "Höganäs Handbook 2 – Production of Sintered Components", 2013.

Megep Malzeme ve Isıl İşlemler 2011, Ankara

ÖZGÜN, Ö., "Toz Metalürjisi İle Üretilen Alaşımli Çeliklerin Mikroyapı Ve Mekanik Özellikleri" Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, F.B.E., 2007, Sakarya

ÖZTÜRK, S., & İCİN, A. G. K. (2015). Toz metalürjisi deneyi. Karadeniz Teknik Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Metalurji Ve Malzeme Mühendisliği Bölümü Laboratuar Föyü, Trabzon.

P.R. Roberts, "Metals Handbook", Vol. 7, Powder Metallurgy, Coordinator E. Klar, Ninth Edition, ASM, Metals Park, OH, 1984.

Tripathy, A., Sarangi, S. K., & Chaubey, A. K. (2018). A review of solid state processes in manufacture of functionally graded materials. Int. J. Eng. Technol, 7(4.39), 1-5.

ULUTAŞ, A., "Bor Takviyeli Bakır Kompozitinin Toz Metalürjisi Yöntemi İle Üretimi Ve Mekanik-Elektriksel Özelliklerinin İncelenmesi", Doktora Tezi, Fırat Üniversitesi, F.B.E, 2014, Erzurum

Ünlü, B. S., Kurgan, N., & Yılmaz, S. S. (2009). Toz Metal Çeliklerin Mikroyapı ve Mekanik Özellikleri. Mühendis ve Makine, 50(588), 11-19.

Websites

1. <https://kocaelimakine.com/wp-content/uploads/2016/03/toz-metalurjisi-afsin-alper-cerit.pdf>
2. <https://tr.wikipedia.org/wiki/Mikroyap%C4%B1>
3. <https://uslularhadde.com/toz-metalurjisi>
4. <https://www.ikielinduksiyon.com/>
5. <https://www.sinterteknik.com.tr/sinter-yataklarda-yaglama>
6. <https://www.tmmndt.com/pinollu-catlak-kontrol-cihazlari>

4REFERENCES

URL-1 <https://ecoterrabeds.com/blogs/eco-terras-healthy-sleep-blog/all-about-hevea-brasiliensis>. Access Date: 01.11.2024

URL-2 <https://www.ambalajstore.com/blog/icerik/muayene-eldivenlerinde-vinil-nitril-ve-lateks-farki-nedir>. Access Date: 01.11.2024

- URL-3 World Health Organization. Glove use information leaflet. 2009:1-4
https://www.who.int/gpsc/5may/Glove_Use_Information_Leaflet.pdf Access Date: 01.11.2024
- URL-4 Malaysian Rubber Export Promotion Council. Know your medical gloves. 2018:1-17
<http://www.mrepc.com/> Access Date: 03.11.2024
- URL-5 ISO (International Organization for Standardization). Protective gloves general requirements and test methods. <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:21420:ed-1:v1:en> Access Date: 02.11.2024
- URL-6 Surgeon gloves. <http://www.surgicalglove.net/surgeon-gloves/> Access Date: 01.11.2024.
- URL-7 Starline. EN Avrupa eldiven standartları rehberi. <https://www.starlinesafety.com/img/content/tr/eldiven-rehber-en-avrupa-stnd.pdf>, Access Date: 05.11.2024
- URL-8 EN 374 Standardı Revizyonu. http://www.tr.mapapro.com/fileadmin/user_upload/New_Norms/37_TU.pdf. Access Date: 04.11.2024
- URL-9 Türk Standartları Enstitüsü. <https://www.tse.org.tr/> Access Date: 02.11.2024
- URL-10 EN 455 Explained. <https://www.workgloves.co.uk/blog/en-455-explained.html>. Access Date: 02.11.2024
- URL-11 Medical gloves for single use. Why these standards?. <http://www.en-medipart.com.my/index.php/2017/02/08/info-en-455-standards/> Access Date: 02.11.2024
- URL-12 <https://www.izgemuhendislik.com/tr/haberdetay/antistatik-eldiven> Access Date: 02.11.2024
- URL-13 <https://www.eldivenborsasi.com/guncel/steril-eldiven-nedir--> Access Date: 03.11.2024
- Anedda, J., Ferrel, C., Rongioletti, F. and Atzori, L. Changing gears: Medical gloves in the era of coronavirus disease 2019 pandemic. *Clinics in Dermatology* [online]. August 2020. DOI 10.1016/j.clindermatol. 2020.08.003
- Antosia, Robert E. and John D. Cahill. *Handbook of Bioterrorism and Disaster Medicine*. USA: Springer Science +Business Media, LLC, 2006.
- Baran, İ., & Nalçacı, R. (2007). Diş hekimliğinde Kullanılan Materyaller ve Alerjik Reaksiyonlar. *Atatürk Üniv. Diş Hek. Fak. Derg.*, 26-32.
- Beşer A. ve Topçu S. Sağlık Alanında Kişisel Koruyucu Ekipman Kullanımı Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu E Dergisi, 2013, 6(4): 241-247.
- Brunton, P. A., Burke, T., Sharif, M. O., Muirhead, E. K., Creanor, S., & Wilson, N. H. F. (2012). Contemporary dental practice in the UK: demographic details and practising arrangements in 2008. *British Dental Journal* , 212(1), 11-15. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2011.1098>
- Burke, F. J. T., Wilson, N. H. F., Brunton, P. A., & Creanor, S. (2019). Contemporary dental practice in the UK. Part 1: demography and practising arrangements in 2015. *British Dental Journal*, 226(1), 55-61. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2019.9>
- Cabañes, N., Igea, J. M., de La Hoz, B., Agustín, : P, Blanco, C., Domínguez, J., Lázaro, M., Lleonart, R., Méndez, J., Nieto, A., Rodríguez, A., Rubia, N., Tabar, A., & Beitia, J. M. (2012). Latex Allergy: Position Paper Latex Allergy: Position Paper On behalf of the Committee of Latex Allergy of the SEAIC. *J Investig Allergol Clin Immunol*, 22(5). www.allergen.org
- Chughtai, A. A., and W. Khan. "Use of Personal Protective Equipment to Protect against Respiratory Infections in Pakistan: A Systematic Review. [In eng]. *J. Infect Public Health* 12, no. 4 (Jul-Aug2019): 522-27.

- Clarke, A. (2004). The provision of dental care for patients with natural rubber latex allergy: are patients able to obtain safe care? *British Dental Journal*, 197(12), 749-752. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.4811904>
- Critchley, E., & Pemberton, M. N. (2020). Latex and synthetic rubber glove usage in UK general dental practice: changing trends. *Heliyon*, 6(5). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e03889>
- Cronin, E. (1980). *Contact dermatitis*. (1 st edn). Edinburgh: Churchill Livingstone
- Douglas A, Simon T, Goddard M. Barrier durability of latex and vinyl medical gloves in clinical settings. *Am Ind Hyg Assoc J* 1997; 58:672-676.
- Ellis H. Evolution of the surgical glove. *J Am Coll Surg* 2008;207(6):948-50
- Ferreira, M., Mendonça, R. J., Coutinho-Netto, J., & Mulato, M. (2009). Angiogenic properties of natural rubber latex biomembranes and the serum fraction of *Hevea brasiliensis*. *Brazilian Journal of Physics*, 39(3), 564-569. <https://doi.org/10.1590/S0103-97332009000500010>
- Fiddler, W., Pensabene, J., Sphon, J., & Andrzejewski, D. (1992). Nitrosamines in rubber bands used for orthodontic purposes. *Food and Chemical Toxicology : An International Journal Published for the British Industrial Biological Research Association*, 30(4), 325-326. [https://doi.org/10.1016/0278-6915\(92\)90010-I](https://doi.org/10.1016/0278-6915(92)90010-I)
- Görücü Coşkuner, H., & Kocadereli, İ. (2015). Ortodontik tedavide karşılaşılan alerjik
- Hunt LW, Fransway AF, Reed CE et al. An epidemic of occupational allergy to latex involving healthcare workers. *J Occup Environ Med* 1995; 37:1204-1209.
- Hwang, C. J., & Cha, J. Y. (2003). Mechanical and biological comparison of latex and silicone rubber bands. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics: Official Publication of the American Association of Orthodontists, Its Constituent Societies and the American Board of Orthodontics*, 124(4), 379-386. [https://doi.org/10.1016/S0889-5406\(03\)00564-X](https://doi.org/10.1016/S0889-5406(03)00564-X)
- Kanchana, P., & Godfrey, K. (2000). Calibration of force extension and force degradation characteristics of orthodontic latex elastics. *American Journal of Orthodontics and Dentofacial Orthopedics*, 118(3), 280-287. <https://doi.org/10.1067/MOD.2000.104493>
- Machado, C. E. P., & Guedes, C. G. (2011). Effects of sulfur-based hemostatic agents and gingival retraction cords handled with latex gloves on the polymerization of polyvinyl siloxane impression materials. *Journal of Applied Oral Science : Revista FOB*, 19(6), 628-633. <https://doi.org/10.1590/S1678-77572011000600014>
- Martinez-Colomer, S., Gatón-Hernandez, P., Romano, F. L., de Rossi, A., Fukada, S. Y., Nelson-Filho, P., Consolaro, A., Silva, R. A. B., & Silva, L. A. B. (2016). Latex and nonlatex orthodontic elastics: In vitro and in vivo evaluations of tissue compatibility and surface structure. *Angle Orthodontist*, 86(2), 278-284. <https://doi.org/10.2319/111714-823.1>
- Mellström GA, Boman AS. Gloves: types, materials, and manufacturing. In: Mellström GA, Wahlberg JE, Maibach HI (eds) *Protective gloves for occupational use*. CRC Press, Boca Raton, FL, 1994; pp 21–35
- Mew, J. (2015). Glove wearing: an assessment of the evidence. *British Dental Journal*, 218(8), 451-452. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2015.292>
- Oztan MD, Pekiner BD, Can A. Permeability of latex gloves after exposure to 6 chemical agents. *Quintessence Int* 2007; 38:537-543.
- Pakdemirli, A. Çocuk Hastalarda Covid-19 Yönetimi; Kişisel Koruyucu Ekipman Kullanımı. Eds: Kazancı E.G., Pakdemirli A., EMA Tıp Yayınları, 2021, 67-74. İstanbul.

- Perrella, F. W., & Gaspari, A. A. (2002). Natural rubber latex protein reduction with an emphasis on enzyme treatment. *Methods*, 27(1), 77-86. [https://doi.org/10.1016/S1046-2023\(02\)00055-5](https://doi.org/10.1016/S1046-2023(02)00055-5)
- Preece, D. (2021). *The Assessment of Medical Gloves for In-Situ Applications* (Doctoral dissertation, University of Sheffield).
- Rego A, Roley L. In-use barrier integrity of gloves: Latex and nitrile superior to vinyl. *Am J Infect Control* 1999; 27:405-410.
- Sezigen S, Kenar L. Recent sulfur mustard attacks in Middle East and experience of health professionals, *Toxicology Letters*, 2019, doi: <https://doi.org/10.1016/j.toxlet.2019.12.001>
- Thomas-Copeland J. (2009) Do surgical personel really need to duble-glove?, *AORN Journal*, 89(2): 322-328
- Yuluğkural, Z., (2011), *Medikal Eldiven Seçimi*, 7. Ulusal Sterilizasyon Dezenfeksiyon Kongresi, Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi, İnfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, EDİRNE.
- Yuluğkural Z. *Medikal eldiven secimi*. 7. Ulusal Sterilizasyon Dezenfeksiyon Kongresi Kitabı s.385-93, Antalya, 2011.
- Zenciroğlu D. Hastanelerde Kişisel Koruyucu Giysiler, Ekipmanlar ve Kullanımları. *Ankem Dergisi*, 2011, 25(2): 314-319.
- Zortuk, M. (2009). Enfeksiyon Kontrolü İçin Dış Hekimliğinde Kullanılan Eldivenler. *Sağlık Bilimleri Dergisi*, 18(1), 38-42.

5REFERENCES

- Alçelik N., Kam M. (2020). Vibration analysis of axis misalignment and unbalance in rotating machineries. *Journal of Science of Bilecik Şeyh Edebali University*. 7(1):263-275
- Hilpert, E., Hartung, J., Risse, S., Eberhardt, R., & Tünnermann, A. (2018). Precision manufacturing of a lightweight mirror body made by selective laser melting. arXiv preprint arXiv:1806.01591.
<https://www.estas.com.tr/>
- Ji, X., Mirkoohi, E., Ning, J., Liang, S., Analytical modeling of post-printing grain size in metal additive manufacturing, (2020). *Optics and Lasers in Engineering*. Volume 124.
- Merkle, D., Schrader, B., Thomes, M., *Hydraulics Basic Level TP 501*, Festo Didactic, Esslingen, 1991.
- Özcan, F., Işıl, Ş., Kırıcı, A., *Pneumatic Fluid Power*, Mert Eğitim Yayınları, İstanbul, 1986.
- Öztürk, S., & Kuncan, M. (2020). Real-Time Processing of Images Acquired from Camera in CNC Machine. *BEU Journal of Science*, 9(3), 1251-1263.
- Zhang, Y., & Wang, J. (2015). Research and Implementation of Automatic Camshaft Measurement Technology. *International Journal of Advanced Manufacturing Technology*, 80(5-8), 1231-1238.

6REFERENCES

- Chakravorty, S., Trivedi, H., Sahai, R. R., Kouser, A., Tekam, D. A., & Jain, A. (2024). 3D Printing: Opening New Horizons in Dentistry. *Journal of Pharmacy and Bioallied Sciences*, 16, S8–S10. https://doi.org/10.4103/JPBS.JPBS_457_23
- Dawood, A., Marti, B. M., Sauret-Jackson, V., & Darwood, A. (2015). 3D printing in dentistry. *British Dental Journal* 2015 219:11, 219(11), 521–529. <https://doi.org/10.1038/sj.bdj.2015.914>
- Hofmann, M. (2014). 3D printing gets a boost and opportunities with polymer materials. *ACS Macro Letters*, 3(4), 382–386. https://doi.org/10.1021/MZ4006556/ASSET/IMAGES/LARGE/MZ-2013-006556_0004.JPEG
- Nayar, S., Bhuminathan, S., & Bhat, W. (2015). Rapid prototyping and stereolithography in dentistry. *Journal of Pharmacy and Bioallied Sciences*, 7, S216–S219. <https://doi.org/10.4103/0975-7406.155913>
- Roberson, G. A., & Sinha, P. K. (2022). 3D printing in orthodontics: A practical guide to the printer technology and selection. *Seminars in Orthodontics*, 28(2), 100–106. <https://doi.org/10.1053/J.SODO.2022.10.006>
- SCHIERZ, O., HIRSCH, C., KREY, K. F., GANSS, C., KÄMMERER, P. W., & SCHLENZ, M. A. (2024). DIGITAL DENTISTRY AND ITS IMPACT ON ORAL HEALTH-RELATED QUALITY OF LIFE. *Journal of Evidence-Based Dental Practice*, 24(1), 101946. <https://doi.org/10.1016/J.JEBDP.2023.101946>
- Sha, Y., Quah, B., Sng, T. J. H., Yong, C. W., Islam, I., & Wong, R. C. W. (2023). Are 3D printed resin surgical splints safe to use in the mouth? A comparative in vitro study. *Annals of 3D Printed Medicine*, 9, 100097. <https://doi.org/10.1016/J.STLM.2022.100097>
- Spitznagel, F. A., Boldt, J., & Gierthmuehlen, P. C. (2018). CAD/CAM Ceramic Restorative Materials for Natural Teeth. <https://doi.org/10.1177/0022034518779759>, 97(10), 1082–1091. <https://doi.org/10.1177/0022034518779759>
- Strub, J. R., Rekow, E. D., & Witkowski, S. (2006). Computer-aided design and fabrication of dental restorations: Current systems and future possibilities. *The Journal of the American Dental Association*, 137(9), 1289–1296. <https://doi.org/10.14219/JADA.ARCHIVE.2006.0389>
- Zhang, Z. C., Li, P., Chu, F. T., & Shen, G. (2019). Influence of the three-dimensional printing technique and printing layer thickness on model accuracy. *Journal of Orofacial Orthopedics/Fortschritte Der Kieferorthopädie*, 80(4). <https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&profile=ehost&scope=site&authtype=crawler&jrnl=14345293&AN=137183888&h=rS0bDTYIFleAVSeQeg1u0iRhoRqpTqwiAr2AFAsN04Z%2F8K161jsiQk7PfcZG%2F0CQHJNYQYiiX%2FXG5IBdkX4oUw%3D%3D&crl=c>

7REFERENCES

- Dawood A, Marti Marti B, Sauret-Jackson V, Darwood A. 3D printing in dentistry. *Br Dent J*. 2015 Dec;219(11):521-9. doi: 10.1038/sj.bdj.2015.914.
- Haywood VB, Robinson FG. Vital tooth bleaching with Nightguard vital bleaching. *Curr Opin Cosmet Dent*. 1997;4:45-52.
- Michelotti A, Rongo R, D'Antò V, Bucci R. Occlusion, orthodontics, and temporomandibular disorders: Cutting edge of the current evidence. *J World Fed Orthod*. 2020 Oct;9(3S):S15-S18. doi: 10.1016/j.ejwf.2020.08.003.

Minakuchi H, Fujisawa M, Abe Y, Iida T, Oki K, Okura K, Tanabe N, Nishiyama A. Managements of sleep bruxism in adult: A systematic review. *Jpn Dent Sci Rev.* 2022 Nov;58:124-136. doi: 10.1016/j.jdsr.2022.02.004.

Özay AU, Marşan G, Aydemir B. Farklı Şeffaf Plak Materyallerinin Mekanik Özelliklerinin Araştırılması.. *IGUSABDER*, 18 (2022): 1028-1040.

Roberts HW. Sports mouthguard overview: Materials, fabrication techniques, existing standards, and future research needs. *Dent Traumatol.* 2023 Apr;39(2):101-108. doi: 10.1111/edt.12809.

Singh A, Rosen EB, Randazzo JD, Estilo CL, Gelblum DY, Huryn JM. Intraoral radiation stents-Primer for clinical use in head and neck cancer therapy. *Head Neck.* 2021 Dec;43(12):4010-4017. doi: 10.1002/hed.26848.

Spencer S, Goss A, Cheng A, Stein B, Sambrook P. Mandibular advancement splints for obstructive sleep apnoea - a cautionary tale. *Aust Dent J.* 2019 Dec;64(4):359-364. doi: 10.1111/adj.12712.

Tack P, Victor J, Gemmel P, Annemans L. 3D-printing techniques in a medical setting: a systematic literature review. *Biomed Eng Online.* 2016 Oct 21;15(1):115. doi: 10.1186/s12938-016-0236-4.

Tartaglia GM, Mapelli A, Maspero C, Santaniello T, Serafin M, Farronato M, Caprioglio A. Direct 3D Printing of Clear Orthodontic Aligners: Current State and Future Possibilities. *Materials (Basel).* 2021 Apr 5;14(7):1799. doi: 10.3390/ma14071799

8REFERENCES

Abdul Jabbar, A., Houston, J., Burket, M., Il'Giovine, Z. J., Srivastava, B. K., & Agarwal, A. (2017). Screening for subclinical subclavian artery stenosis before coronary artery bypass grafting: Should we do it? *Echocardiography*, 34(6), 928-933. doi:10.1111/echo.13554

Aboyans, V., Ricco, J. B., Bartelink, M. L. E., Björck, M., Brodmann, M., Cohnert, T., ... & Zamorano, J. L. (2018). Editor's choice—2017 ESC guidelines on the diagnosis and treatment of peripheral arterial diseases, in collaboration with the European Society for Vascular Surgery (ESVS). *European Journal of Vascular and Endovascular Surgery*, 55(3), 305-368. doi:10.1016/j.ejvs.2017.07.018

Barnes, J. A., Eid, M. A., Creager, M. A., & Goodney, P. P. (2020). Epidemiology and risk of amputation in patients with diabetes mellitus and peripheral artery disease. *Arteriosclerosis, Thrombosis, and Vascular Biology*, 40(8), 1808-1817. doi:10.1161/ATVBAHA.120.314753

Belur, A. D., Shah, A. J., Virani, S. S., Vorla, M., & Kalra, D. K. (2022). Role of lipid-lowering therapy in peripheral artery disease. *Journal of Clinical Medicine*, 11(16), 4872. doi:10.3390/jcm11164872

Campia, U., Gerhard-Herman, M., Piazza, G., & Goldhaber, S. Z. (2019). Peripheral artery disease: Past, present, and future. *The American Journal of Medicine*, 132(10), 1133-1141. doi:10.1016/j.amjmed.2019.03.044

Clement, D. L. (2020). Hypertension and peripheral artery disease. *Journal of Hypertension*, 38(12), 2378-2379. doi:10.1097/HJH.0000000000002520

ESTAŞ Medikal. (2024). ESTAŞ Medikal Ar-Ge faaliyetlerini başarı ile tamamlıyor. Retrieved from <https://www.estasmedikal.com/tr/estas-medikal-ar-ge-faaliyetlerini-basari-ile-tamamliyor>

Gunnarsson, T., Gottsäter, A., Bergman, S., Troëng, T., & Lindgren, H. (2020). Eight-year outcome after invasive treatment of infrainguinal intermittent claudication: A population-based analysis from the Swedish vascular register (Swedvasc). *SAGE Open Medicine*, 8, 1-6. doi:10.1177/2050312120926782

- Hwang, C. L., Muchira, J., Hibner, B. A., Phillips, S. A., & Piano, M. R. (2022). Alcohol consumption: A new risk factor for arterial stiffness?. *Cardiovascular Toxicology*, 22(3), 236-245. doi:10.1007/s12012-022-09672-3
- Kristensen, S. L., Mogensen, U. M., Jhund, P. S., Petrie, M. C., Preiss, D., Win, S., ... McMurray, J. J. (2017). Clinical and echocardiographic characteristics and cardiovascular outcomes according to diabetes status in patients with heart failure and preserved ejection fraction. *Circulation*, 135(8), 724-735. doi:10.1161/circulationaha.116.024593
- Liu, M., Fan, F., Liu, B., Jia, J., Jiang, Y., Sun, P., ... & Zhang, Y. (2020). Joint effects of plasma homocysteine concentration and traditional cardiovascular risk factors on the risk of new-onset peripheral arterial disease. *Diabetes, Metabolic Syndrome and Obesity*, 13, 3383-3393. doi: 10.2147/DMSO.S267122
- Medical Advisory Secretariat. (2010). Stenting for peripheral artery disease of the lower extremities: An evidence-based analysis. *Ontario Health Technology Assessment Series*, 10(18), 1-88. Retrieved from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3377569/>
- Miao, Y., Wang, Y., Wang, Y., Yan, P., Chen, Z., & Wan, Q. (2024). The association between triglyceride-glucose index and its combination with obesity indicators and lower extremity peripheral artery disease in patients with type 2 diabetes mellitus: A cross-sectional study. *Diabetes, Metabolic Syndrome and Obesity*, 17, 2607-2617. doi:10.2147/DMSO.S469692
- Saha, T., Naqvi, S. Y., Ayah, O. A., McCormick, D., & Goldberg, S. (2017). Subclavian artery disease: Diagnosis and therapy. *The American Journal of Medicine*, 130(4), 409-416. doi:10.1016/j.amjmed.2016.12.009
- Stern, J. R., Wong, C. K., Yerovinkina, M., Spindler, S. J., See, A. S., Panjaki, S., ... & Nowygrod, R. (2017). A meta-analysis of long-term mortality and associated risk factors following lower extremity amputation. *Annals of Vascular Surgery*, 42, 322-327. doi:10.1016/j.avsg.2016.12.015
- Thiruvoipati, T., Kielhorn, C. E., & Armstrong, E. J. (2015). Peripheral artery disease in patients with diabetes: Epidemiology, mechanisms, and outcomes. *World Journal of Diabetes*, 6(7), 961. doi:10.4239/wjd.v6.i7.961
- Wang, W., Zhao, T., Geng, K., Yuan, G., Chen, Y., & Xu, Y. (2021). Smoking and the pathophysiology of peripheral artery disease. *Frontiers in Cardiovascular Medicine*, 8, 704106. doi:10.3389/fcvm.2021.704106
- Woodruff, R. C., Tong, X., Khan, S. S., Shah, N. S., Jackson, S. L., Loustalot, F., & Vaughan, A. S. (2024). Trends in cardiovascular disease mortality rates and excess deaths, 2010-2022. *American Journal of Preventive Medicine*, 66(4), 582-589. doi: 10.1016/j.amepre.2023.11.014
- World Health Organization (WHO). (2021). Cardiovascular diseases (cvds). Retrieved from [https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-\(cvds\)?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwpZWzBhC0ARIsACvjWRPVsCETkC7Yfb7dYCA81L3eXullbVuzttkYMz98ToXsV7y4utcEnsaAt00EALw_wcB](https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-(cvds)?gad_source=1&gclid=Cj0KCQjwpZWzBhC0ARIsACvjWRPVsCETkC7Yfb7dYCA81L3eXullbVuzttkYMz98ToXsV7y4utcEnsaAt00EALw_wcB)

9REFERENCES

- 1.American Academy of Orthopaedic Surgeons. (2023). Global Orthopedic Costs: Trends and Analysis. AAOS Reports. Retrieved from <https://www.aaos.org>
- 2.Orthopedic Implants Market Size, Share & Industry Analysis, By Product (Joint Reconstruction (Knee, Hip, and Extremities), Spinal Implants (Spinal Fusion Devices, and Spinal Non-fusion Devices), Trauma Implants, and Others), By End-user (Hospitals & Ambulatory Surgery Centers and Orthopedic Clinics & Others), and Regional Forecast, Fortune Busines Insides2024-2032; 132:Nov 2024

3.<https://www.estasmedikal.com/tr/urunlerimiz>

4.Newsletter 20," Moment Tümör Kalça Protezi Ürünlerinin Önemli Klinik Araştırma Kapsamında Klinik Değerlendirilmesinin Yapılması B E O O 1 - K R I O S KlinAR Contract Research Organization K - Nov2024

5.Aydın B, Öztemür Z, Yeldir N, Kılınç S, Aktı S, Bilgin İ. Histological and scanning electron microscopy investigation of the effects of titanium surface modifications on osseointegration in rabbits. *Acta Orthop Traumatol Turc.* 2024 Aug 20;58(4):215-222.

6.Biomechanical Comparison of Fixations with Endobutton and Anchor Screws for Patellar Fixation in Medial Patellofemoral Ligament Reconstruction. Yağan T, Supervisor: Prof. Dr. Zekeriya Öztemür, Thesis, 2024

6.Türk patent Utility model certificate No: TR 202010118Y

10REFERENCES

Aguila, A. Z., Manos, J. M., Orlansky, A. S., Todhunter, R. J., Trotter, E. J., & Van der Meulen, M. C. H. (2005). In vitro biomechanical comparison of limited contact dynamic compression plate and locking compression plate. *Veterinary and comparative orthopaedics and traumatology*, 18(04), 220-226.

Ali, L. B. (2013). Incidence, occurrence, classification and outcome of small animal fractures: a retrospective study (2005-2010). *International Journal of Animal and Veterinary Sciences*, 7(3), 191-196.

Arıcan, M., Özdil, B., Uzunlu, E. O., Zamirbekova, N., & Gümüş, F. (2024). Cranial Cruciate Ligament Rupture in Dogs-Evaluation of Postoperative Results of the CBLO Technique. *Acta Scientiae Veterinariae*, 52.

Ayyappan, S. (2013). AO techniques of Dynamic Compression Plate (DCP) and Limited Contact Dynamic Compression Plate (LC-DCP) Application for Fracture Management in Dogs. *Advances in Animal and Veterinary Sciences*, 1(2S), 33-36.

Boudrieau, R.J. (2011) Advances in managing long bone fractures. (Proceedings), In CVC group veterinary conventions. Washington DC, USA.

Braden, T.D., Brinker, W.D. (1973) Effect of certain internal fixation devices on functional limb usage in dogs. *J. Am.Vet. Med. Assoc.* 162: 642-646.

Ciou, M. J., Jerram, R., Syrcle, J., Levien, A. S., Sahoo, D. K., & Kraus, K. (2024). Thoracic and Lumbar Spinal Fractures and Luxations in 26 Dogs and 2 Cats—Stabilization by String of Pearls Locking Plates. *VCOT Open*, 7(02), e108-e113.

Conzemius, M., & Swainson, S. (1999). Fracture fixation with screws and bone plates. *Veterinary clinics: small animal practice*, 29(5), 1117-1133.

Dymond, N. L., Goldsmid, S. E., & Simpson, D. J. (2010). Tibial tuberosity advancement in 92 canine stifles: initial results, clinical outcome and owner evaluation. *Australian veterinary journal*, 88(10), 381-385.

Egol, K. A., Kubiak, E. N., Fulkerson, E., Kummer, F. J., & Koval, K. J. (2004). Biomechanics of locked plates and screws. *Journal of orthopaedic trauma*, 18(8), 488-493.

Field, M. R., Butler, R., Wills, R. W., & Maxwell, W. M. (2018). Retrospective evaluation of perioperative and short term clinical outcomes in appendicular long bone skeleton fractures repaired via the string of pearls (SOP) locking plate system. *BMC veterinary research*, 14, 1-9.

- Filipowicz, D., Lanz, O., McLaughlin, R., Elder, S., & Werre, S. (2009). A biomechanical comparison of 3.5 locking compression plate fixation to 3.5 limited contact dynamic compression plate fixation in a canine cadaveric distal humeral metaphyseal gap model. *Veterinary and Comparative Orthopaedics and Traumatology*, 22(04), 1-8.
- Fossum, T. W. (2007). Tibial and fibular fractures-management of specific fractures. *Small Animal Surgery*. 3rd edn. Mosby Elsevier, St. Louis, Missouri, 1126-1135.
- Fulkerson, E., Egol, K. A., Kubiak, E. N., Liporace, F., Kummer, F. J., & Koval, K. J. (2006). Fixation of diaphyseal fractures with a segmental defect: a biomechanical comparison of locked and conventional plating techniques. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*, 60(4), 830-835.
- Gemmill, T. (2007). Advances in the management of diaphyseal fractures. *In Practice*, 29(10), 584-593.
- Hammel, S. P., Elizabeth Pluhar, G., Novo, R. E., Bourgeault, C. A., & Wallace, L. J. (2006). Fatigue analysis of plates used for fracture stabilization in small dogs and cats. *Veterinary Surgery*, 35(6), 573-578.
- Johnson, A. L., & Hulse, D. A. (2013). *Fundamentals of orthopedic surgery and fracture management*. Fossum TW. *Small Animal Surgery*. 4th ed. St. Louis: Elsevier Mosby, 1086-1092.
- Joshi, S., Venugopal, S., Nair, S. S., & Sunilkumar, N. S. (2021). Management of fracture of long bones using string of pearls (SOP) plating technique in dogs. *International of Journal of Science Research*, 10, 1086-1091.
- Koch D. (2005) Implants: description and application. Screws and plates. In: *AO Principles of Fracture Management in the Dog and Cat*, Johnson AL, Houlton JEF, Vannini R (Eds.). George Thieme Verlag, Stuttgart. 27–51.
- McLain DL, Brown SG. (1982). Fixation of Radius and Ulna Fractures in the Immature Dog and Cat A Review of Popular Techniques and a Report of Eight Cases Using Plate Fixation. *Veterinary Surgery*, 11(4), 140-145.
- Ness, M. G. (2009). Repair of YT humeral fractures in the dog using paired ‘String of Pearls’ locking plates. *Veterinary and Comparative Orthopaedics and Traumatology*, 22(06), 492-497.
- Perren SM, Russenberger M, Steinemann S, Muller ME and Allgower M (1969). A dynamic compression plate. *Acta Orthop. Scand. (Suppl)* 125: 31–41.
- Perren, S. M. (2002). Evolution of the internal fixation of long bone fractures: the scientific basis of biological internal fixation: choosing a new balance between stability and biology. *The Journal of Bone & Joint Surgery British Volume*, 84(8), 1093-1110.
- Prieur WD (1983). Plate classification according to function. In: *Manual of Internal fixation of Small animals* (Ed.) Brinker WO, Hohn RB and Prieur WO. Springer–Verlag, Berlin. 63–79.
- Putame, G., Terzini, M., Bignardi, C., Beale, B., Hulse, D., Zanetti, E., & Audenino, A. (2019). Surgical treatments for canine anterior cruciate ligament rupture: assessing functional recovery through multibody comparative analysis. *Frontiers in Bioengineering and Biotechnology*, 7, 180.
- Sateesh Kumar P, Latha C, Madhava Rao T, Purushotham G. (2019). Clinical study on the use of limited contact dynamic compression plate (LC-DCP) for stabilization of long bone fractures in dogs. *The Pharma Innovation Journal*, 8(12), 323-329.
- Segal, U., Bar, H., & Shani, J. (2018). Repair of lumbosacral fracture–luxation with bilateral twisted string-of-pearls locking plates. *Journal of Small Animal Practice*, 59(8), 501-507.
- Tobias KM, Johnston SA. (2012) *Screws and Plates*. In: *Veterinary Surgery: Small Animal*, 2nd ed. Publisher, Elsevier/Saunders, pp:1670-1712.

11REFERENCES

URL-1:<https://www.britannica.com/technology/balloon-flight/Historical-development>

URL-2: <https://airandspace.si.edu/explore/stories/wright-brothers>

URL-3: <https://www.loc.gov/item/today-in-history/december-17/>

URL-4: <https://text-message.blogs.archives.gov/2019/03/19/the-united-states-army-buys-its-first-aeroplane-1909/>

URL-5:<https://www.tusas.com/urunler/ucak/ozgun-gelistirme/hurjet>

URL-6:<https://www.tusas.com/urunler/iha/operatif-stratejik-iha-sistemleri/anka>

URL-7:<https://www.tusas.com/urunler/helikopter/ozgun-gelistirme/gokbey>

URL-8:<https://www.tusas.com/urunler/helikopter/ortak-gelistirme/t129-atak>

URL-9: <https://baykartech.com/en/uav/bayraktar-tb2/>

URL-10: <https://baykartech.com/en/uav/bayraktar-tb3/>

URL-11: <https://www.bmcpower.com.tr/en/>

URL-12: <https://www.tei.com.tr/en/corporate/about-us>

URL-13: <https://www.tei.com.tr/en/products/tei-pd170>

URL-14:<https://www.tei.com.tr/en/products/tei-pd222st-turbodiesel-aviation-engine>

[Captain William J. Tate, the Wrights' first host in Kitty Hawk, and family on porch of their home, the Kitty Hawk Post Office] [1900]. Glass negatives from the Papers of Wilbur and Orville Wright, Prints and Photographs Division, Library of Congress. LC-W85- 87

[Side view of glider flying as a kite near the ground, Wilbur at left and Orville at right . . . [1901]. Glass negatives from the Papers of Wilbur and Orville Wright, Prints and Photographs Division, Library of Congress. LC-W851-12

C. HART, *The Prehistory of Flight* (1985), covers early concepts of the nature of flight and early attempts to construct flying machines. CHARLES H. GIBBS-SMITH, *Flight Through the Ages* (1974),

Aircraft Piston Engines (1981), a technically informed history of power plants from the Wright era to the years immediately after World War II; and EDWARD W. CONSTANT II,

<https://www.britannica.com/technology/aviation>

Other useful works include J.H. HUGHES, JR., and J.S. PRIAMOS, *Aerospace* (1977); BARNES W. MCCORMICK, *Aerodynamics, Aeronautics, and Flight Mechanics* (1979); LELAND M. NICOLAI, *Fundamentals of Aircraft Design*, rev. ed. (1984); and RICHARD S. SHEVELL, *Fundamentals of Flight*, 2nd ed. (1989).

Kentsel Tasarımda Güncel Yaklaşımlar

Editör

Prof. Dr. Şevket ALP

Dr. Öğr. Üyesi Esra BAYAZIT

Yazarlar

Prof. Dr. Candan KUŞ ŞAHİN

Prof. Dr. Şevket ALP

Dr. Öğr. Üyesi Büşra ONAY

Dr. Öğr. Üyesi Nur Selcen KARAASLAN

Öğr. Gör. Dr. Dicle ÖZAVCI

Dr. Onur UZER

Öğr. Gör. Nurbanu ÖZKARTAL

Öğr. Gör. Şule Sinem SÜRDEM

Araş. Gör. Bedizhan BAŞKAN

Araş. Gör. Büşra KUTLU

Araş. Gör. Esra ŞIRKI

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-110-1

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKÇA

Holzer, S. (2004). *Sepp Holzer's permaculture*. Graz, Austria: Leopold Stocker.

Holzer, S. (2011). *Sepp Holzer's permaculture: A practical guide to small-scale, integrative farming and gardening*. Chelsea Green Publishing.

Maharani, V. (2016). *Membuat bak tanaman raised garden atau garden box*. Retrieved from <http://www.kebunpedia.com/threads/membuat-bak-tanaman-raisedgarden-bed-atau-garden-box.4677>

Miles, M. (2010). *The art and science of making a HügelKültür bed: Transforming woody debris into a garden resource*. Permaculture News. Retrieved from <http://permaculturenews.org>

Mollison, B., & Holmgren, D. (1978). *Permaculture one: A perennial agriculture for human settlements* (p. 128).

Peyzax, (2017) *Hügel kültür: Sadiye Kumru*. Peyzax. Erişim tarihi: 18 Kasım 2024, <https://www.peyzax.com/hugel-kultur-sadiye-kumru/>

Ruskell, L. (2013). *HügelKültürs and composting*. Snohomish Conservation District. Retrieved from <http://snohomishcd.org>

Sayre, L. (2013). *HügelKültür: The ultimate raised garden beds*. In *Invasive Species: What Everyone Needs to Know*. Oxford: Oxford University Press.

Silalahi, M. (2015). *Pengaruh penggunaan sistem HügelKültür terhadap pertumbuhan dan hasil tanaman mentimun (Cucumis sativus L.) secara vertikultur*. Jurnal Online Mahasiswa (JOM) Bidang Pertanian, 2(1), 1-8.

Wheaton, P. (2013). *HügelKültür: The ultimate raised garden beds*. Retrieved from <http://www.richsoil.com/HügelKültür>

2KAYNAKÇA

Akkavak, K. K. (2017). *Mekân tasarımında fenomenolojik yaklaşımlar üzerine bir tartışma* (Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi).

Aravot, I. (2002). *Back to phenomenological placemaking*. Journal of Urban Design, 7(2), 201–212. <https://doi.org/10.1080/1357480022000012232>

Carmona, M. (2019). *Principles for public space design, planning to do better*. Urban Design International, 24(1), 47–59. <https://doi.org/10.1057/s41289-018-0070-3>

Dickinson, J. (2021). *Phenomenology*. Encyclopedic Dictionary of Archaeology.

El Moussaoui, M. (2023). *Spatial Transformation—The Importance of a Bottom-Up Approach in Creating Authentic Public Spaces*. Architecture, 4(1), 14-23.

Flood, A. (2010). *Understanding phenomenology*. Nurse researcher, 17 2, 7-15 .

Fuhrmann, J.F. (2009). *Phenomenological Psychology: Theory, Research and Method*. QMiP Bulletin.

Giorgi, A. (1997). The Theory, Practice, and Evaluation of the Phenomenological Method as a Qualitative Research Procedure. *Journal of Phenomenological Psychology*, 28, 235-260.

Heidegger, M. (1971). *Poetry, language, thought* (A. Hofstadter, Trans.). Harper & Row.

Hiss, T. (1990). *The experience of place*. Vintage Books.

Irwin, B. (2019). Abstract city: The phenomenological basis for the failures of modernist urban design. *Journal of Aesthetics and Phenomenology*, 6(1), 41–58. <https://doi.org/10.1080/20539320.2019.1572292>

Malpas, J. (2011). *Place and experience: A philosophical topography*. Routledge.

Merleau-Ponty, M. (1945/2014). *Phenomenology of perception* (D. A. Landes, Trans.). Routledge. (Original work published 1945)

Norberg-Schulz, C. (1980). *Genius loci: Towards a phenomenology of architecture*. Rizzoli.

Pallasmaa, J. (2005). *The eyes of the skin: Architecture and the senses*. Wiley.

Relph, E. (1976). *Place and placelessness*. Pion.

Seamon, D. (2013). Place attachment and phenomenology: The synergistic dynamism of place. In L. C. Manzo & P. Devine-Wright (Eds.), *Place attachment: Advances in theory, methods and applications* (pp. 11–22). Routledge.

Tuan, Y. F. (1977). *Space and place: The perspective of experience*. University of Minnesota Press.

Van Manen, M. (1990). *Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy*. SUNY Press.

Whittemore, A. H. (2014). Phenomenology and city planning. *Journal of Planning Education and Research*, 34(3), 301–308. <https://doi.org/10.1177/073945614538553>

Zhang, Y. (2020). Phenomenological approaches in urban studies: A systematic review. *Urban Studies Journal*, 57(14), 2823–2843. <https://doi.org/10.1177/0042098020918216>

3KAYNAKÇA

Altınışık, M. (2018). *ultimaker S5 türkiye lansmanı*. (Web sayfası: <https://www.youtube.com/watch?v=axtBRqiwjEY>), (Erişim tarihi: Nisan 2019).

Aras, L. (2015). 21. yüzyılda postmodern mimarlığa naif bir bakış: Bitiş mi, dönüşüm mü? *Uludağ Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 11-21.

Archdaily1, <https://www.archdaily.com/1017063/camlica-tower-melike-altinisik-architects>, (Erişim Tarihi: Eylül 2024).

Archdaily2, <https://www.archdaily.com/286223/superkilen-topotek-1-big-architects-superflex>, (Erişim Tarihi: Eylül 2024).

Archdaily3, <https://www.archdaily.com/440541/danish-national-maritime-museum-big>, (Erişim Tarihi: Ekim 2024).

Archdaily4, <https://www.archdaily.com/925970/copenhill-energy-plant-and-urban-recreation-center-big>, (Erişim Tarihi: Ekim 2024).

- Archello, <https://archello.com/project/expo-2010-danish-pavilion>, (Erişim Tarihi: Eylül 2024).
- BIG (2021). COP 2020 global compact BIG-Bjarke Ingels Group, Denmark: United Global Compact, 1-27.
- Ching, F. D. K. (1996), Mimarlık: Biçim, Mekân ve Düzen, YEM Yayın, İstanbul.
- Deleuze, G., Guattari, F. (1987). A Thousand Plateaus, (çev.) Brian Massumi, University of Minnesota Press, Londra.
- Dezeen, <https://www.dezeen.com/2017/10/03/big-bjarke-ingels-architecture-lego-house-billund-denmark/>, (Erişim Tarihi: Kasım 2024).
- Eisenman, P. (1998). "Diagram: An Original Scene of Writing", Any 23: Diagram Work, (ed.) Cynthia C. Davidson, Any Corporation, New York, ss. 27-29.
- Gieselmann, R. (1996). Mimari Akımlar 1, Y.E.M Yayın, İstanbul, 142/20.
- Güleç, G. (2021). Yapı, cilt.2, sa.463, ss.36-44, 2021 (Hakemli Dergi).
- Ingels, B. (2009). Yes is More: An Archicomic on Architectural Evolution [Monografi]. Köln: Evergreen.
- Krier, R. (1979). Urban Space, Academy Editions, London.
- Lefebvre, H. (1991). The Production of Space. Nicholson-Smith (çev.). New York: Wiley-Blackwell. (İlk baskı 1974).
- Özkan Üstün, G. (2024). Akışkan Çağda Dünya Mimarlığını Kavramak: Dört Örnek Üzerinden Tartışma. Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü. Doktora Tezi, sf.59. Ankara.
- Sennett, R. & Pablo S. (2020). Designing Disorder: Experiments and Disruptions in the City. New York: Verso.
- Thackara, J. (2005). In the bubble designing in a complex world. Cambridge: The MIT Press, 8, 212.
- Wittkower, R. (1949). Architectural Principles in the Age of Humanism. London: Warburg Institute, s. 73.

4KAYNAKÇA

- Beatini, V., Gatheeshgar, P., Rajanayagam, H., Poologanathan, K., Suntharalingam, T., Perera, D., Nagaratnam, B. (2022). Integration of origami and deployable concept in volumetric modular units. Scientific Reports, 12(1), 19180.
- Carmona, M., Heath, T., Oc, T., & Tiesdell, S. (2003). Public Places, Urban Spaces: The Dimensions of Urban Design. Architectural Press.
- Hatori, K. (2011). "History of Origami in the East and West before Interfusion". In P. Wang-Iverson, R. Lang, & M. Yim (Ed.), Origami, vol. 5, 5th ed., Boca Raton, FL, USA: CRC Press, 3-11.
- Fei, L., & Sujun, D. (2013). Origami Theory and its Applications: A Literature Review. World Academy of Science, Engineering and Technology, International Science Index 98, International Journal of Social, Education, Economics and Management Engineering, 7(1), 113-117.
- Dureisseix, D. (2012). An Overview of Mechanisms and Patterns with Origami. International Journal of Space Structures, 27(1), 1-14

Gür, H., İnce Güney, Y., Karabulut, B.Y. (2020). "Reflections Of Origami To Architecture", International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal, (Issn:2630-631X) 6(37): 1879-1887.

Schenk, M. (2012). Origami in Engineering and Architecture, An art and science spanning Mathematics, Engineering and Architecture, Url: http://www.markschenk.com/research/teaching/archeng2012/handouts_ArchEng2012_Origami.pdf, Erişim tarihi: 26.11.2024.

Sorguç, A. G., Hagiwara, I., & Selcuk, S. (2009). Origamics in architecture: a medium of inquiry for design in architecture. *Metu Jfa*, 2, 235-247.

Soyluk A., Sarıcioğlu P. (2015). Kinetik Mimarlıkta Cephede Origami ve Akıllı Malzeme Kullanımı. *Mimarın*, yıl 9, sayı 12, sayfa 62-66, Konya.

Osório, F., Paio, A., & Oliveira, S. (2014). KOS-kinetic origami surface. KOS-kinetic origami surface, CAADRIA Proceedings. <https://doi.org/10.52842/conf.caadria.2014>, 201-210.

Url.1: This Wood Pavilion is Supported Entirely Through Origami Folds, <https://www.archdaily.com/tag/concentrico-03>, Erişim tarihi: 26.11.2024.

Url.2: Origami, <https://concentrico.es/en/origami/>, Erişim tarihi: 26.11.2024.

Url.3: Origami Pavilion, <https://talfriedman.com/origami-pavilion>, Erişim tarihi: 26.11.2024.

Url.4: This surprising exhibit in Delhi shows that origami isn't limited to just paper, <https://www.architecturaldigest.in/content/this-surprising-exhibit-in-delhi-shows-that-origami-isnt-limited-to-just-paper/>, Erişim tarihi: 26.11.2024.

Url.5: The Song of the Earth & The Sky, <https://gujralfoundation.org/show-item/the-song-of-the-earth-and-the-sky/>, Erişim tarihi: 26.11.2024.

Url.6: Jyhling Lee creates origami-informed steel sculpture for Toronto, <https://www.dezeen.com/2024/08/26/jyhling-lee-reflector-queen-street-toronto/>, Erişim tarihi: 26.11.2024.

Url.7: Origami-Inspired Steel Art Sculptures, <https://www.trendhunter.com/trends/reflector-sculpture>, Erişim tarihi: 26.11.2024.

Url.8: Roborigami: Giant origami robots transform public spaces into playful Zen gardens,

<https://www.creativeboom.com/inspiration/roborigami-giant-origami-robots-transform-public-spaces-into-playful-zen-gardens/>, Erişim tarihi: 29.11.2024.

Url. 9: Reinventing Origami in Uniquely Modern Ways, <https://cocosato.co.uk/>, Erişim tarihi: 29.11.2024.

Url. 10: Supersized origami sculptures land in NYC's Garment District, <https://www.6sqft.com/supersized-origami-sculptures-land-in-nycs-garment-district/>, Erişim tarihi: 29.11.2024.

Url. 11: Origami by AFA, <https://landezine-award.com/origami/>, Erişim tarihi: 29.11.2024.

Url. 12: Origami ve peyzajı bir araya getiren oyun alanı: The Folds, <https://www.gzt.com/arkitekt/origami-ve-peyzaji-bir-araya-getiren-oyun-alani-the-folds-3565428>, Erişim tarihi: 29.11.2024.

Url. 13: Atelier Scale designs The Folds playground to encourage tactile play, <https://www.dezeen.com/2020/11/07/atelier-scale-the-folds-playground-tactile-play/>, Erişim tarihi: 29.11.2024.

Url. 14: Origami Garden, <https://publicartarchive.org/art/Origami-Garden/12480f1a>, Erişim tarihi: 29.11.2024.

5REFERENCES

- Akıllı Kentler Web Sitesi (2017), "Akıllı Kentlerin Temel Taşı", (E-Makele, SMART CITIES WEB SITE (2017), 'The Cornerstone of Smart Cities', E- Article), <http://www.akillikentler.org/detay/2082/6/akilli-kentlerin-temel-tasi.html>, (Erişim Tarihi: 06.12.2024).
- Batty, M., et al. (2012). Smart cities of the future. *The European Physical Journal Special Topics*, 214(1), 481-518.
- Elvan, L. (2017), "Akıllı Şehirler: Lüks Değil İhtiyaç", *İTÜ Vakfı Dergisi*, S.77, ss.6-9.
- Gülseçen, S., Özdemir, Ş., Çelik, S., Uğraş, T., ve Özcan, M. (2013), "Dijital Dünyadan Yansımalar Bilgide ve Vatandaşlıkta Değişim", XVIII. Türkiye'de İnternet Konferansı Bildiri Kitapçığı, İstanbul Üniversitesi Yayını, ss.223-227.
- Gökalp, D., Şenol, P., (2020), 'Akıllı Kentlerin Gelişimi ve Kent Planlama İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme', *Journal of City and Regional Planning*, c. 2, s. 2, s. 1-20.
- Jin, L., et al. (2018). *Smart Cities: Technologies and Applications*. Springer.
- Kes E., A. (2017), "Akıllı Kentler Bilgi Notu", E-Makale, <http://kaytek-tr.org/Akent.doc>, (Erişim Tarihi: 06.12.2024).
- Kökçıyan, N. & Yolum, P. (2017), "Akıllı Şehirler için Mahremiyet Yönetimi", 2017 25th Signal Processing and Communications Applications Conference (SIU), Antalya, ss.1-4.
- Lee, Jung Hoon, Hancock, Marguerite Gong ve HU, Mei Chih (2014), "Towards An Effective Framework For Building Smart Cities: Lessons From Seoul And San Francisco", *Technological Forecasting and Social Change*, ss.80-99.
- OECD (2016). *Smart Cities and Inclusive Growth*. OECD Publishing.
- Oliveira, Alvaro (2011), "Smart Cities And The Future Internet: Towards Cooperation Frameworks For Open Innovation", *Future Internet Assembly* (Ed. J. Domingue), Springer, New York (USA), ss. 431-446.
- Örselli, E., Bilici, Z. ve Babahanoğlu, V. (2018). "Akıllı Vatandaş, Akıllı Kentler ve Türkiye", *ICPESS 2018 Proceedings Vol. 1: Political Studies*, ss.1-14.
- Örselli, E. & Akbay, C., (2019), 'Teknoloji ve Kent Yaşamında Dönüşüm: Akıllı Kentler' *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 1, ss.228-241 <https://doi.org/10.33712/mana.544549> (Erişim Tarihi: 06.12.2024).
- Salama, R.; Al-Turjman, F. (2023), *Sustainable Energy Production in Smart Cities*. *Sustainability*, 15, 16052. <https://doi.org/10.3390/su152216052>
- Shapiro, Jesse M. (2006), "Smart Cities: Quality Of Life, Productivity, And The Growth Effects Of Human Capital", *The Review of Economics And Statistics*, S.2, ss.324-335.
- Sürül O., (2023), 'Akıllı Şehirler ve Binalar' ppt <https://cdn.bartın.edu.tr/lisansustu/ca7eeac1287a1077eff5bc6bf0b0ae88/sunu.pdf> (Erişim Tarihi: 09.12.2024).
- Şahin, A., (2016), *Türk Kamu Yönetiminde Yapısal Dönüşüm ve E-Devlet*, Atlas Akademi Yayını, Konya, 3. Baskı.
- URL 1: Akıllı Kentler: Geleceğin Şehirleri: [file:///C:/Users/HsNZvC/AppData/Local/Temp/Rar\\$Dla8540.36232/Akilli-Kentler-Gelecegin-Sehirleri%20PO%4%B0NT-1.pdf](file:///C:/Users/HsNZvC/AppData/Local/Temp/Rar$Dla8540.36232/Akilli-Kentler-Gelecegin-Sehirleri%20PO%4%B0NT-1.pdf), (Erişim Tarihi: 09.12.2024).

Velibeyoğlu, K. (2019), "Akıllı Kentler: Vaatler ve Ötesi", Yenilikçi Sürdürülebilir Gelişme Stratejileri Bağlamında Türkiye Ekonomisinin Geleceğine Yönelik Çözüm Arayışları (Ed. S. Şanlısoy), https://www.researchgate.net/publication/326679527_AKILLI_KENTLER_VAATLER_VE_OTESI, (Erişim Tarihi: 06.12.2024).

6REFERENCES

Akıllı Kentler Web Sitesi (2016), "Akıllı Kent Yönetim Sistemleri", E-Makale, <http://www.akillikentler.org/yeni-eklenenler/2041/6/akilli-kent-yonetim-sistemleri.html>, (Erişim Tarihi: 03.12.2024).

Akıllı Kentler Web Sitesi (2016), "Singapur: Akıllı Kentlerde Yeni Bir Boyut", E-Makale, <http://www.akillikentler.org/detay/2083/6/singapur-akilli-kentlerde-yeni-bir-boyut.html>, (Erişim Tarihi: 02.12.2024).

Bilici, Z. & Babahanoğlu, V. (2018) Akıllı Kent Uygulamaları ve Konya Örneği. Akademik Yaklaşımlar Dergisi, Kış 2018 Cilt: 9 Sayı:2.

Boz, Y. & Çay T. (2019) Şehri Akıllı Yapan Özellikler ve Dünyada Öne Çıkan Akıllı Şehirler. TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası 6. Coğrafi Bilgi Sistemleri Kongresi, 23-25 Ekim 2019, Ankara.

Bursa Büyükşehir Belediyesi (?Tarihsiz), "Akıllı Belediyecilik ve Akıllı Şehircilik Uygulamaları", ESunum, <https://www.bursa.bel.tr/dosyalar/birimek/akilli-belediyecilik-ve-akilli-sehircilikuygulamaları.diger.79hP5VaEDB..pdf>, (Erişim Tarihi: 07.12.2024).

COP29 (2024), Bakü Konferansı Detaylı Sonuç Raporu, Azerbaycan:

<https://www.ecobuild.com.tr/post/cop29-bak%C3%BC-konferans%C4%B1-detay%C4%B1-sonu%C3%A7-raporu> (Erişim Tarihi: 05.12.2024).

Çerçi, İ. Nejat (2015), "Akıllı kentler, Bir İhtiyaç ve Geleceğe Dönük Bir Yaşam Modelidir", Bilişim Dergisi, S.172, ss.196-201.

Deloitte (2016), "Akıllı Şehir Yol Haritası", E-Makale, <https://www.sehirsizin.com/Documents/DeloitteVodafone-Akilli-Sehir-Yol-Haritasi.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.12.2024).

Fortune (2017), "Yol Açın! Akıllı Şehirler Geliyor", E-Haber, <http://www.fortuneturkey.com/yol-acin-akillisehirler-geliyor-45878>, (Erişim Tarihi: 08.12.2024).

Gökalp, D., Şenol, P., (2020), 'Akıllı Kentlerin Gelişimi ve Kent Planlama İlişkisi Üzerine Bir Değerlendirme', Journal of City and Regional Planning, c. 2, s. 2, s. 1-20. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2799839>

Gül, Ayça ve Atak Çobanoğlu, Şermin (2017), "Avrupa'da Akıllı Kent Uygulamalarının Değerlendirilmesi ve Çanakkale'nin Akıllı Kente Dönüşümünün Analizi", SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Kayfor15 Özel Sayısı, ss.1543-1565.

Gürsoy, O. (2019), "Akıllı Kent Yaklaşımı ve Türkiye'deki Büyükşehirler İçin Uygulama İmkanları", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Herzberg, Caspar (2017), Akıllı Şehirler Dijital Ülkeler (Çev. Nadir Özata), İnfoloji-Optimist Yayın Dağıtım, İstanbul.

İsbak (?Tarihsiz), "Akıllı Şehrin Mimarı: İSBAK", E-Makale, <http://isbak.istanbul/akilli-sehirler-3/>, (Erişim Tarihi: 08/12/2024).

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı (2017), "İBB Türkiye'nin İlk Uluslararası Standartta Veri Merkezini Kurdu", E-Haber, <https://www.ibt.istanbul/News/Detail/34231>, (Erişim Tarihi: 03.12.2024).

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı (2017), "ESHOT'ta "Güneş Enerjisi Devrimi", E-Haber, <https://www.izmir.bel.tr/tr/Haberler/eshotta-gunes-enerjisi-devrimi/23491/156>, (Erişim Tarihi: 02.12.2024).

İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı (2017), "Güneş Panelleri Çoğalıyor, İzmir Kazanıyor", E-Haber, <https://www.izmir.bel.tr/HaberDetay/31061/tr>, (Erişim Tarihi: 02.12.2024).

Kamp, Jesper (2015), "Ekoyapı", Ekolojik Yapı ve Yerleşimler Dergisi, S.24, ss.136-139.

Mangır, Fatih (2016), "Smart City: Strategies For Local Governments: The Case Of Konya In Turkey", Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 41.Yıl Özel Sayısı, ss.17-36.

NTBOX Magazin (2017), "Akıllı Şehirler: Dijital Dünya", E-Makale, <http://www.ntboxmag.com/2017/10/25/akilli-sehirler-dijital-dunya/>, (Erişim Tarihi: 04/12/2024).

Özhaseki, Mehmet (2017), "Akıllı Kentler Stratejisi Eylem Planı Hazırlanıyor", E-Haber, <https://haber.tobb.org.tr/ekonomikforum/2017/278/018-031.pdf>, (Erişim Tarihi: 05/12/2024).

Tawnsend, Anthony M. (2013), Smart Cities, W.W. Norton & Company Inc., New York (USA). Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi, 2019, C.2, S.1, ss.228-241

Türk Telekom (?Tarihsiz), "Akıllı Şehirler", E-Haber, <http://www.sehirlerakillaniliyor.com/>, (Erişim Tarihi: 10.12.2024).

Uçar, Ahmet, ŞEMŞİT, Sühal ve NEGİZ, Nilüfer (2017), "Avrupa Birliği Akıllı Kent Uygulamaları ve Türkiye'deki Yansımaları", SDÜ İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Kayfor15 Özel Sayısı, ss.1785-1798.

URL 1: Akıllı Kentler: Geleceğin Şehirleri:
file:///C:/Users/HsNZvC/AppData/Local/Temp/Rar\$Dla8540.36232/Akilli-Kentler-Gelecegin-Sehirleri%20PO%4%B0NT-1.pdf

Vanolo, Alberto (2014), "Smartmentality: The Smart City as Disciplinary Strategy", Urban Studies, S.5, ss.883-898.

Varol, Çiğdem (2017), "Sürdürülebilir Gelişme de Akıllı Kent Yaklaşımı : Ankara'daki Belediyelerin Uygulamaları", Çağdaş Yerel Yönetimler, S.1, ss.43-58.

Xsights (2016), "Akıllı Kentler Masabaşı Araştırması-Kamu Teknoloji Platformu", E-Haber, <https://www.xsights.co.uk/tr/xsights-akilli-sehir-cozumleri-5668/> (Erişim Tarihi: 07.12.2024).

7 KAYNAKÇA

Çubukçuoğlu B. (2013) Bursa Doğanbey Kentsel Dönüşüm Projesinin Tarihi Kent ve Kullanıcı Kimliği Üzerine Etkileri, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. ss. 51-121.

Erman T. (2008) Gecekondu Çalışmalarında 'Öteki' Olarak Gecekondu Kurguları, European Journal of Turkish Studies, s.277.

Gür M. ve Dostoğlu N. (2016) Bursa Doğanbey Kentsel Dönüşüm Uygulamasında Yaşam Kalitesinin Ölçülmesi Bursa Doğanbey Kentsel Dönüşüm Uygulaması. Megaron Dergisi, ss.89-105.

Sallan Gül S. (2006) Sosyal Devlet Bitti Yaşasın Piyasa, s.278.

Tekeli İ. (2008) Göç ve Ötesi, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, ss. 50- 277. İstanbul.

8KAYNAKÇA

- Aytekin, İ. (2013). Küreselleşme ve Ekonomik Küreselleşme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1(2), 123-134.
- Bayar, F. (2008). Küreselleşme Kavramı ve Küreselleşme Sürecinde Türkiye, Journal of International Economic Diputes, (32), 25–34.
- Doherty G. Waldheim C. (2016). Is Landscape ...? Essays on the Identity of Landscape, Routledge ISBN: 978-1138018471
- Ignatieva M, Stewart G. H. Meurk C. (2011). Planning and Design of Ecological Networks in Urban Areas, Landscape Ecol Eng 7:17–25
- Koçak, H. (2009). Küreselleşme ve Yerelleşme Çağında Yerel Demokrasi ve Kentsel Yaşam, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2, Sayı: 10 [133]
- Latour, B. (1993). We Have Never Been Modern. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Lincoln M. I., Smertin V. (2007). Globalisation Trends in Russian Landscape Architecture, Globalisation and Landscape Architecture Conference, St Petersburg, June 3-6, , Russia
- Olwig, K. (2002). Landscape, Nature and the Body Politic. From Britain's Renaissance to America's New World. Madison:Univ. of Wisconsin Press
- Perry, S. Reeves, R. Sim, J. (2008). Landscape Design and the Language of Nature. Landsc. Rev., 12, 3–18.
- Ritzer, G. (2011). Küresel Dünya. (Çev: Melih Pakdemir), İstanbul: Ayrıntı Yayınları
- Rogers, E. (2001). Landscape Design: a Cultural and Architectural History. Harry N. Abrams, New York
- Thomas, G. S., Sim, J. C., Poulton, D. V. (2001). Planting Design: An Exploration of Emerging Theoretical Frameworks to Support Sustainable Landscape Design. Queensland University of Technology.

Tarıma Çok Yönlü Yaklaşım:

Ürün ve Bilgi Üretimi 2

Editörler

Prof. Dr. Nurhan KESKİN

Prof. Dr. Zeliha GÖKBAYRAK

Doç. Dr. Burçak İŞÇİ

Yazarlar

Prof. Dr. Murat TUNÇTÜRK

Prof. Dr. Nurhan KESKİN

Prof. Dr. Rüveyde TUNÇTÜRK

Prof. Dr. Sadettin GÜRSÖZ

Prof. Dr. Şevket ALP

Doç. Dr. Ayşen Melda ÇOLAK

Doç. Dr. Canan ÖZTOKAT KUZUCU

Doç. Dr. Doğan ARSLAN

Doç. Dr. Mustafa TERİN

Doç. Dr. Siyami KARACA

Dr. Öğr. Üyesi Bulut SARĞIN

Dr. Öğr. Üyesi F. Cem KUZUCU

Dr. Öğr. Üyesi Kevser YAZAR

Dr. Öğr. Üyesi Osman DOĞAN

Öğr. Gör. Dr. Fatma ALAN

Dr. H. Nihan ÇİFTÇİ

Dr. Rukiye ZENGİN

Zir. Yük. Müh. Asuman GÜNDOĞDU BAKIR

Zir. Yük. Müh. Berrin ATSAK

Zir. Yük. Müh. Furkan GÜVEN

Zir. Yük. Müh. Kürşat Alp ASLAN

Zir. Yük. Müh. Murat DEMİR

Zir. Müh. Mustafa KARACA

Zir. Yük. Müh. Yasemin LEVENT

Duygu AKTÜRK

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-126-2

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

KAYNAKÇA

Ácsová, A., Martiniaková, S., & Hojerová, J. (2019). Selected methods to determine antioxidant activity of hydrophilic/lipophilic substances. *Acta Chimica Slovaca*, 12(2), 200-211.

Antolovich, M., Prenzler, P. D., Patsalides, E., McDonald, S., & Robards, K. (2002). Methods for testing antioxidant activity. *Analyst*, 127(1), 183-198.

Augustyniak, A., Bartosz, G., Čipak, A., Duburs, G., Horáková, L. U., Łuczaj, W., & Žarković, N. (2010). Natural and synthetic antioxidants: an updated overview. *Free radical research*, 44(10), 1216-1262.

Apak, R., Güçlü, K., Özyürek, M., & Karademir, S. E. (2004). Novel total antioxidant capacity index for dietary polyphenols and vitamins C and E, using their cupric ion reducing capability in the presence of neocuproine: CUPRAC method. *Journal of agricultural and food chemistry*, 52(26), 7970-7981.

Apak, R., Güçlü, K., Demirata, B., Özyürek, M., Çelik, S. E., Bektaşoğlu, B., & Özyurt, D. (2007). Comparative evaluation of various total antioxidant capacity assays applied to phenolic compounds with the CUPRAC assay. *Molecules*, 12(7), 1496-1547.

Apak, R., Güçlü, K., Özyürek, M., & Çelik, S. E. (2008). Mechanism of antioxidant capacity assays and the CUPRAC (cupric ion reducing antioxidant capacity) assay. *Microchimica Acta*, 160, 413-419.

Apak, R., Özyürek, M., Güçlü, K., & Çapanoğlu, E. (2016). Antioxidant activity/capacity measurement. 1. Classification, physicochemical principles, mechanisms, and electron transfer (ET)-based assays. *Journal of agricultural and food chemistry*, 64(5), 997-1027.

Arnao, M. B. (2000). Some methodological problems in the determination of antioxidant activity using chromogen radicals: a practical case. *Trends in Food Science & Technology*, 11(11), 419-421.

Bancuta, O. R.; Chilian, A.; Bancuta, I.; Ion, R. M.; Setnescu, R.; Setnescu, T.; Gheboianu, A. (2016). Improvement of Spectrophotometric Method for Determination of Phenolic Compounds by Statistical Investigations. *Rom. J. Phys.*, 61 (7-8), 1255–1264.

Benzie, I. F., & Strain, J. J. (1996). The ferric reducing ability of plasma (FRAP) as a measure of “antioxidant power”: the FRAP assay. *Analytical biochemistry*, 239(1), 70-76.

Büyüktuncel, E. (2013). Toplam fenolik içerik ve antioksidan kapasite tayininde kullanılan başlıca spektrofotometrik yöntemler. *Marmara Pharmaceutical Journal*, 17(2), 93-103.

Bors, W.; Heller, W.; Michel, C.; Saran, M. (1990). Radical Chemistry of Flavonoid Antioxidants. *Adv. Exp. Med. Biol.*, 264, 165–170.

- Cai, Y. Z.; Sun, M.; Xing, J.; Luo, Q.; Corke, H. (2006). Structure-Radical Scavenging Activity Relationships of Phenolic Compounds from Traditional Chinese Medicinal Plants. *Life Sci.*, 78, 2872-2888.
- Çelik, S. E., Özyürek, M., Güçlü, K., & Apak, R. (2010). Solvent effects on the antioxidant capacity of lipophilic and hydrophilic antioxidants measured by CUPRAC, ABTS/persulphate and FRAP methods. *Talanta*, 81(4-5), 1300-1309.
- Danet, A. F. (2021). Recent advances in antioxidant capacity assays. *IntechOpen*.
- Dawidowicz, A. L., Wianowska, D., & Olszowy, M. (2012). On practical problems in estimation of antioxidant activity of compounds by DPPH method (Problems in estimation of antioxidant activity). *Food chemistry*, 131(3), 1037-1043.
- Dominguez-López, I., Pérez, M., & Lamuela-Raventós, R. M. (2024). Total (poly) phenol analysis by the Folin-Ciocalteu assay as an anti-inflammatory biomarker in biological samples. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 64(27), 10048-10054.
- El-Lateef, H. M. A., El-Dabea, T., Khalaf, M. M., & Abu-Dief, A. M. (2023). Recent overview of potent antioxidant activity of coordination compounds. *Antioxidants*, 12(2), 213.
- Foti, M. C., Daquino, C., & Geraci, C. (2004). Electron-transfer reaction of cinnamic acids and their methyl esters with the DPPH• radical in alcoholic solutions. *The Journal of organic chemistry*, 69(7), 2309-2314.
- Geletii, Y.V., Balavoine, G.G.A., Efimov, O.N. & Kulikova, V.S. (2002). The determination of total concentration and activity of antioxidants in foodstuffs. *Russian Journal of Bioorganic Chemistry*, 28(6), 501–514.
- Girish, Y. R., Sharath Kumar, K. S., Prashantha, K., Rangappa, S., & Sudhanva, M. S. (2023). Significance of antioxidants and methods to evaluate their potency. *Materials Chemistry Horizons*, 2(2), 93-112.
- Granato, D., Shahidi, F., Wrolstad, R., Kilmartin, P., Melton, L. D., Hidalgo, F. J., & Finglas, P. (2018). Antioxidant activity, total phenolics and flavonoids contents: Should we ban in vitro screening methods?. *Food chemistry*, 264, 471-475.
- Jakobek, L., Drenjančević, M., Jukić, V., & Šeruga, M. (2012). Phenolic acids, flavonols, anthocyanins and antiradical activity of “Nero”, “Viking”, “Galicianka” and wild chokeberries. *Scientia Horticulturae*, 147, 56-63.
- Huang DJ, Ou B, Hampsch-Woodill M, Flanagan JA, Deemer EK. (2002). Development and validation of oxygen radical absorbance capacity assay for lipophilic antioxidants using randomly methylated beta-cyclodextrin as the solubility enhancer. *J Agr Food Chem*, 50:1815-21.
- Huang, D., Ou, B., & Prior, R. L. (2005). The chemistry behind antioxidant capacity assays. *Journal of agricultural and food chemistry*, 53(6), 1841-1856.
- Karadag, A., Ozcelik, B., & Saner, S. (2009). Review of methods to determine antioxidant capacities. *Food analytical methods*, 2, 41-60.
- Karaman, Ş., Tütem, E., Başkan, K. S., & Apak, R. (2010). Comparison of total antioxidant capacity and phenolic composition of some apple juices with combined HPLC–CUPRAC assay. *Food Chemistry*, 120(4), 1201-1209.
- Khalil, I., Yehye, W. A., Etxeberria, A. E., Alhadi, A. A., Dezfooli, S. M., Julkapli, N. B. M., ... & Seyfoddin, A. (2019). Nanoantioxidants: Recent trends in antioxidant delivery applications. *Antioxidants*, 9(1), 24.
- Leopoldini, M., Russo, N. ve Toscano, M. (2011). Doğal polifenolik antioksidanların çalışma mekanizmasının moleküler temeli. *Gıda kimyası*, 125 (2), 288-306.
- Lafay, S., & Gil-Izquierdo, A. (2008). Bioavailability of phenolic acids. *Phytochemistry Reviews*, 7, 301-311.

- Ma, Y. T.; Cheung, P. C. K. (2007). Spectrophotometric Determination of Phenolic Compounds by Enzymatic and Chemical Methods - A Comparison of Structure-Activity Relationship. *J. Agric. Food Chem.* 55 (10), 4222–4228.
- Magalhães, L. M., Segundo, M. A., Reis, S., & Lima, J. L. (2008). Methodological aspects about in vitro evaluation of antioxidant properties. *Analytica chimica acta*, 613(1), 1-19.
- Miller, N.J., Sampson, J., Candeias, L.P., Bramley, P.M. & Rice-Evans, C.A. (1996) Antioxidant activities of carotenes and xanthophylls. *FEBS Letters*, 384(3), 240–242.
- Munteanu, I. G., & Apetrei, C. (2021). Analytical methods used in determining antioxidant activity: A review. *International journal of molecular sciences*, 22(7), 3380.
- Nilsson, J., Pillai, D., Önning, G., Persson, C., Nilsson, A., & Akesson, B. (2005). Comparison of the 2, 2'-azinobis-3-ethylbenzotiazolone-6-sulfonic acid (ABTS) and ferric reducing anti-oxidant power (FRAP) methods to assess the total antioxidant capacity in extracts of fruit and vegetables. *Molecular nutrition & food research*, 49(3), 239-246.
- Özyürek, M., Güçlü, K., Tütem, E., Başkan, K. S., Erçağ, E., Çelik, S. E., & Apak, R. (2011). A comprehensive review of CUPRAC methodology. *Analytical methods*, 3(11), 2439-2453.
- Pérez, M., Dominguez-López, I., Lamuela-Raventós, R. M. (2023). The chemistry behind the folin–ciocalteu method for the estimation of (poly) phenol content in food: Total phenolic intake in a mediterranean dietary pattern. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 71(46), 17543-17553.
- Peyrat-Maillard, M. N., Bonnely, S., & Berset, C. (2000). Determination of the antioxidant activity of phenolic compounds by coulometric detection. *Talanta*, 51(4), 709-716.
- Pulido, R., Bravo, L., Saura-Calixto, F. (2000). Antioxidant activity of dietary polyphenols as determined by a modified ferric reducing/antioxidant power assay. *Journal of agricultural and food chemistry*, 48(8), 3396-3402.
- Prior, R. L., Wu, X., & Schaich, K. (2005). Standardized methods for the determination of antioxidant capacity and phenolics in foods and dietary supplements. *Journal of agricultural and food chemistry*, 53(10), 4290-4302.
- Platzer, M.; Kiese, S.; Herfellner, T.; Schweiggert-Weisz, U.; Eisner, P. (2021). How Does the Phenol Structure Influence the Results of the Folin-Ciocalteu Assay? *Antioxidants*, 10 (5), 811.
- Raposo, F., Borja, R., & Gutiérrez-González, J. A. (2024). A comprehensive and critical review of the unstandardized Folin-Ciocalteu assay to determine the total content of polyphenols: The conundrum of the experimental factors and method validation. *Talanta*, 125771.
- Re, R., Pellegrini, N., Proteggente, A., Pannala, A., Yang, M. & Rice-Evans, C.A. (1999). Antioxidant activity applying an improved ABTS radical cation decolorization assay. *Free Radical Biology and Medicine*, 26(9-10), 1231–1237.
- Ribeiro, J.P.N.; Magalhães, L.M.; Reis, S.; Lima, J.L.F.C.; Segundo, M.A. (2011). High-throughput total cupric ion reducing antioxidant capacity of biological samples determined using flow injection analysis and microplate-based methods. *Anal. Sci.*, 27, 483.
- Robbins, R. J. (2003). Phenolic acids in foods: an overview of analytical methodology. *Journal of agricultural and food chemistry*, 51(10), 2866-2887.
- Silvestrini, A., Meucci, E., Ricerca, B. M., & Mancini, A. (2023). Total antioxidant capacity: biochemical aspects and clinical significance. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(13), 10978.
- Singleton, V. L., & Rossi, J. A. (1965). Colorimetry of total phenolics with phosphomolybdic-phosphotungstic acid reagents. *American journal of Enology and Viticulture*, 16(3), 144-158.

- Singleton, V. L.; Orthofer, R.; Lamuela-Raventós, R. M. Analysis of Total Phenols and Other Oxidation Substrates and Antioxidants by Means of Folin-Ciocalteu Reagent; *Methods in Enzymology*. *Methods Enzymol.* 1999, 299, 152-178.
- Schaich, K. M., Tian, X., & Xie, J. (2015). Reprint of "Hurdles and pitfalls in measuring antioxidant efficacy: A critical evaluation of ABTS, DPPH, and ORAC assays". *Journal of functional foods*, 18, 782-796.
- Shalaby, E. A., & Shanab, S. M. (2013). Antioxidant compounds, assays of determination and mode of action. *African journal of pharmacy and pharmacology*, 7(10), 528-539.
- Sharma, O. P., & Bhat, T. K. (2009). DPPH antioxidant assay revisited. *Food chemistry*, 113(4), 1202-1205.
- Şen, F. B., Elmas, E., Dilgin, Y., Bener, M., & Apak, R. (2024). Amperometric sensor for total antioxidant capacity measurement using Cu (II)-neocuproine/carrageenan-MWCNT/GCE. *Microchemical Journal*, 199, 110081.
- Valgimigli, L., Baschieri, A., & Amorati, R. (2018). Antioxidant activity of nanomaterials. *Journal of Materials Chemistry B*, 6(14), 2036-2051.
- Yaman, R. (2021). Phytochemical properties of some mulberry genotypes grown in Malatya province. *Yuzuncu Yil University Journal of Agricultural Sciences*, 31(2), 348-355.
- Yaman, R. (2022). Bazı üzümü meyve türlerinin karakteristik fitokimyasal bileşenlerinin tayini, in-vitro biyoerişebilirliğinin ve in-vivo yanık yarası iyileşmesi üzerine subakut etkilerinin araştırılması, Doktora tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Žarković, N. (2010). Natural and synthetic antioxidants: an updated overview. *Free radical research*, 44(10), 1216-1262.
- Zengin, R., Maraş, Z., Uğur, Y., Özhan, O., Karaat, F. E., & Erdoğan, S. (2024). Determination of Phytochemical Composition in Fruits and Leaves from Different Origins: Black Mulberry, Chokeberry and Elderberry Genotypes. *Analytical Letters*, 1-23.
- Zheng, L., Zhao, M., Xiao, C., Zhao, Q., & Su, G. (2016). Practical problems when using ABTS assay to assess the radical-scavenging activity of peptides: Importance of controlling reaction pH and time. *Food chemistry*, 192, 288-294.
- Zhong, Y., & Shahidi, F. (2015). Methods for the assessment of antioxidant activity in foods. In *Handbook of antioxidants for food preservation* (pp. 287-333). Woodhead Publishing.
- Zhou, Q., Lan, W., & Xie, J. (2024). Phenolic acid-chitosan derivatives: An effective strategy to cope with food preservation problems. *International Journal of Biological Macromolecules*, 254, 127917.

2KAYNAKÇA

- Adak, N., Heybeli, N., & Ertekin, C. (2017). Infrared drying of strawberry. *Food Chemistry*, 219, 109-116.
- Adeleye, S. A., Salami, J., Oluwaleye, I. O., Oni, T. O., Akindede, D. O., & Olukayode, N. E. (2020). Evaluation of the convective drying of banana. *International Research Journal of Modernization in Engineering Technology and Science*, 2(8), 1017-1026.
- Ağaoğlu, S., & Gerçekcioğlu, R. (2013). Üzümsü Meyveler. Tomurcukbağ Ltd. Şti. Eğitim.

- Aktaş, M., & Kara, M. Ç. (2013). Güneş enerjisi ve ısı pompalı kurutucuda dilimlenmiş kivi kurutulması. *Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 28(4), 733-741.
- Alibaş, İ. (2012). Asma yaprağının (*Vitis vinifera* L.) mikrodalga enerjisiyle kurutulması ve bazı kalite parametrelerinin belirlenmesi. *Tarım Bilimleri Dergisi*, 18(1), 43-53.
- Alibaş, İ., Yılmaz, A., & Günaydın, S. (2021). Kurutma yöntemlerinin deveci armudunun kurutma kinetiği ve renk parametreleri üzerine etkisi. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 9(5), 897-908.
- Alibaş, İ., Yılmaz, A., Aşık, B. B., & Erdoğan, H. (2021). Influence of drying methods on the nutrients, protein content and vitamin profile of basil leaves. *Journal of Food Composition and Analysis*, 96, 103758. <https://doi.org/10.1016/j.jfca.2020.103758>
- Başünal, H. (2016). Dilimlenerek dondurulan kırmızıbiberin bazı fiziksel ve kimyasal kalite özellikleri üzerin ön işlem olarak uygulanan ozmotik kurutmanın etkisi. *Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.*
- Bayrakdar, M. G. (2020). Fonksiyonel meyve cipsinin fizikokimyasal ve duyuşal özelliklerinin araştırılması. *Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Bursa.*
- Benvenuti, S., Pellati, F., Melegari, M., & Bertelli, D. (2004). Polyphenols, anthocyanins, ascorbic acid, and radical scavenging activity of *Rubus*, *Ribes*, and *Aronia*. *Journal of Food Science*, 69(4), FCT164–FCT169.
- Bustos, M. C., Rocha-Parra, D., Sampedro, I., Pascual-Teresa, S., & Leon, A. E. (2018). The influence of different air-drying conditions on bioactive compounds and antioxidant activity of berries. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 66, 2714-2723.
- Calín-Sánchez, Á., Figiel, A., Hernández, F., Melgarejo, P., Lech, K., & Carbonell-Barrachina, Á. (2012). Chemical composition, antioxidant capacity, and sensory quality of pomegranate (*Punica granatum* L.) arils and rind as affected by drying method. *Food and Bioprocess Technology*, 6, 1644–1654.
- Calín-Sánchez, Á., Kharaghani, A., Lech, K., Figiel, A., & Carbonell-Barrachina, A. A. (2014). Drying kinetics and microstructural and sensory properties of black chokeberry (*Aronia melanocarpa*) as affected by drying method. *Food and Bioprocess Technology*, 8, 63-74.
- Cemeroğlu, B., & Acar, J. (1986). *Meyve ve Sebze İşleme Teknolojisi*. Gıda Teknolojisi Derneği Yayın No:6, Ankara.
- Chen, Q., Li, Z., Bi, J., Zhou, L., Yi, J., & Wu, X. (2017). Effect of hybrid drying methods on physicochemical, nutritional and antioxidant properties of dried black mulberry. *LWT-Food Science and Technology*, 80, 178-184.
- Çakmak, H., Bozdoğan, N., Turkuş, G. M., Kumcuoğlu, S., & Tavman, Ş. (2016). Dağ çileğinin (*Arbutus unedo* L.) kuruma kinetiğinin incelenmesi ve kalite özelliklerinin belirlenmesi. *Gıda*, 41(4), 227-234.
- Çam, M., & Ersus, S. (2008). Dondurularak kurutulmuş çilek meyvesinin toplam fenolik madde içeriğinin ve antioksidan kapasitesinin belirlenmesi. *Türkiye 10. Gıda Kongresi, Erzurum.*
- Çetin, N. (2019). Kurutma koşullarının elma ve portakalda renk özelliklerine etkisi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 17, 463-470.
- Darıcı, S., & Şen, S. (2012). Kivi meyvesinin kurutulmasında kurutma havası hızının kurumaya etkisinin incelenmesi. *Ulusal Tesisat Mühendisliği Kongresi*, 13-16 Nisan, İzmir.
- Dehghannya, J., Pourahmad, M., Ghanbarzadeh, B., & Ghaffari, H. (2019). Heat and mass transfer enhancement during foam-mat drying process of lime juice: Impact of convective hot air temperature. *International Journal of Thermal Sciences*, 135, 30-43.

Demir, H. U., Atalay, D., & Erge, H. S. (2019). Kinetics of the changes in bio-active compounds, antioxidant capacity and color of cornelian cherries dried at different temperatures. *Journal of Food Measurement and Characterization*, 13, 2032-2040.

Doğu, Ö., & Sarıçoban, C. (2015). Et kurutma teknolojisi ve dünyada tüketilen bazı kurutulmuş et ürünleri. *Gıda ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 109-123.

Đorđević, B., Šavikin, K., Zdunić, G., Janković, T., Vulić, T., Oparnica, Č., & Radivojević, D. (2010). Biochemical properties of red currant varieties in relation to storage. *Plant Foods for Human Nutrition*, 65, 326–332.

El-Beltagy, A., Gamea, G., & Amer Essa, A. (2007). Solar drying characteristics of strawberry. *Journal of Food Engineering*, 78(2), 456-464.

Engin, S. P., & Boz, Y. (2019). Ülkemiz üzümü meyve yetiştiriciliğinde son gelişmeler. *UAZİMDER Uluslararası Anadolu Ziraat Mühendisliği Bilimleri Dergisi*, 108-115.

Er, S. (2023). Bursa ilinde üzümü meyveler ekonomisi. Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, 80.

Ertekin, C., & Yıldız, O. (2004). Drying of eggplant and selection of a suitable thin layer drying model. *Journal of Food Engineering*, 63(3), 349-359.

Fathi, M., Mohebbi, M., & Razavi, S. M. A. (2011). Effect of osmotic dehydration and air drying on physicochemical properties of dried kiwifruit and modeling of dehydration process using neural network and genetic algorithm. *Food Bioprocess Technology*, 4, 1519-1526.

Gamboa-Santos, J., Montilla, A., Cárcel, J. A., Villamiel, M., & Garcia Perez, J. V. (2014). Air-borne ultrasound application in the convective drying of strawberry. *Journal of Food Engineering*, 128, 132-139.

Garcia-Noguera, J., Oliveira, F. I. P., Weller, C. L., Rodrigues, S., & Fernandes, F. A. N. (2014). Effect of ultrasonic and osmotic dehydration pre-treatments on the colour of freeze dried strawberries. *Journal of Food Science and Technology*, 51(9), 2222-2227.

Gürel, A. E., Ceylan, İ., & Aktaş, M. (2016). Meyve ve sebzelerin kurutma parametrelerinin incelenmesi. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 4(4), 267-273.

Häkkinen, S. H., Kärenlampi, S. O., Mykkänen, H. M., Heinonen, I. M., & Törrönen, A. R. (2000). Ellagic acid content in berries: Influence of domestic processing and storage. *European Food Research and Technology*, 212, 75-80.

Horszwald, A., Julien, H., & Andlauer, W. (2013). Characterisation of aronia powders obtained by different drying processes. *Food Chemistry*, 141(3), 2858-2863.

İzli, N., Yıldız, G., Ünal, H., Işık, E., & Uylaşer, V. (2014). Effect of different drying methods on drying characteristics, colour, total phenolic content and antioxidant capacity of Goldenberry (*Physalis peruviana* L.). *International Journal of Food Science and Technology*, 49(1), 9–17.

Karacaoğlu, C., Gürsoy, O., & Yılmaz, Y. (2016). Ultrasonikasyon destekli vakum impregnasyon (emdirme) tekniği ile muamele işleminin kivi dilimlerinin kuruma kinetiği üzerine etkisi. *Akademik Gıda*, 14(3), 256-266.

Karaoğlu, F. (2017). Üzümsü Meyveler, Bahçe Bitkileri. <http://bahcebitkilerim.blogspot.com.tr/2013/07/uzumsumeyveler.html> (E.T. 18.06.2019).

Kaveh, M., Golpour, J., Ghafouri, S., & Guine, R. (2021). Determination of drying kinetics, specific energy consumption, shrinkage and color properties of pomegranate arils submitted to microwave and convective drying. *Open Agriculture*, 6(1), 230-242.

- Kırmızıkuşak, D. (2023). A functional food: Grape fruits. *Food: Grape Fruits, KIÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 34-44.
- Kıroğlu, F. (2002). Kivi meyvesinin ozmotik dehidrasyon ve sıcak hava ile kurutulması. (Unpublished master's thesis). Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Gıda Mühendisliği Anabilim Dalı, Adana, 88s.
- Koca, I., Üstün, N. S., & Koyuncu, T. (2009). Effect of drying conditions on antioxidant properties of rosehip fruits (*Rosa canina* sp.). *Asian Journal of Chemistry*, 21(2), 1061-1068.
- Koponen, J. M., Happonen, A. M., Mattila, P. H., & Törrönen, A. R. (2007). Contents of anthocyanins and ellagitannins in selected foods consumed in Finland. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 55, 1612–1619.
- Kowalski, S. J., Stasiak, M., & Szadzin, J. (2016). Microwave and ultrasound enhancement of convective drying of strawberries: Experimental and modeling efficiency. *International Journal of Heat and Mass Transfer*, 103, 1065–1074.
- Liu, H., Liu, J., Lv, Z., Yang, W., Zhang, C., Chen, D., & Jiao, Z. (2019). Effect of dehydration techniques on bioactive compounds in hawthorn slices and their correlations with antioxidant properties. *Journal of Food Science and Technology*, 56(5), 2446-2457.
- Marques, L. G., Prado, M. M., & Freire, J. T. (2009). Rehydration characteristics of freeze-dried tropical fruits. *LWT-Food Science and Technology*, 42(7), 1232-1237.
- Maskan, M. (2001). Drying, shrinkage and rehydration characteristics of kiwi fruits during hot air and microwave drying. *Journal of Food Engineering*, 48, 177-182.
- Mejia-Meza, E. I., Yanez, J. A., & Davies, N. M. (2008). Improving nutritional value of dried blueberries (*Vaccinium corymbosum* L.) combining microwave-vacuum, hot-air drying and freeze drying technologies. *International Journal of Food Engineering*, 4(5), 1–6.
- Mendez-Lagunas, L., Rodriguez-Ramirez, J., Cruz-Gracida, M., Sandoval-Torres, S., & Barriada-Bernal, G. (2017). Convective drying kinetics of strawberry (*Fragaria ananassa*): Effects on antioxidant activity, anthocyanins and total phenolic content. *Food Chemistry*, 174-181.
- Morad, M. M., El-Shazly, M. A., Wasfy, K. I., & ElMaghawry, H. A. M. (2017). Thermal analysis and performance evaluation of a solar tunnel greenhouse dryer for drying peppermint plants. *Renewable Energy*, 101, 992-1004.
- Nguyen, T. K., Mondor, M., & Ratti, C. (2018). Shrinkage of cellular food during air drying. *Journal of Food Engineering*, 230, 8-17.
- Niro, S., Fratianni, A., Panfili, G., Falasca, L., Cinquanta, L., & Rivzi Alam, M. D. (2017). Nutritional evaluation of fresh and dried goji berries cultivated in Italy. *Italy Journal of Food Science*, 29, 2017.
- Öz, A. T., & Süfer, Ö. (2012). Meyve ve sebzelerde hasat sonrası kalite üzerine yenilebilir film ve kaplamaların etkisi. *Akademik Gıda*, 10(1), 85-91.
- Polatoğlu, B., & Beşe, A. V. (2017). Convective drying of cornelian cherry fruits (*Cornus mas*.L.): Drying kinetics and degradation of vitamin C. *Omer Halisdemir University Journal of Engineering Sciences*, 6(2), 406-414.
- Sadıkoğlu, H., & Özdemir, M. (2003). Dondurarak kurutma teknolojisi ve evreleri. *Gıda*, 28, 6.
- Sarıgök, Y. (2019). Tokat ilinde domates kurutmada farklı kurutma koşullarının kuruma özellikleri ve kalite üzerine etkisi. Retrieved from file:///C:/Users/oem/AppData/Local/Packages/Microsoft.MicrosoftEdge_8wek yb3d8bbwe/TempState/Downloads/562607.pdf

- Šavikin, K., Zdunić, G., Janković, T., Tasić, S., Menković, N., Stević, T., & Đorđević, B. (2009). Phenolic content and radical scavenging capacity of berries and related jams from certificated area in Serbia. *Plant Foods for Human Nutrition*, 64, 212–217.
- Skrede, G., Wrolstad, R. E., & Durst, R. W. (2010). Changes in anthocyanins and polyphenolics during juice processing of highbush blueberries (*Vaccinium corymbosum* L.). *Journal of Food Science*, 65, 357–364.
- Srinivasa Reddy, I. V. (2020). Preservation of jackfruit (*Artocarpus heterophyllus*) by sun drying and dehydration. *Indian Journal of Pure & Applied Biosciences*, 7(5), 563-566.
- Sunjka, P. S., Orsat, V., & Raghavan, G. S. V. (2008). Microwave/vacuum drying of cranberries (*Vaccinium macrocarpon*). *American Journal of Food Technology*, 3(2), 100-108.
- Szadzinska, J., Kowalski, S., & Stasiak, M. (2016). Microwave and ultrasound enhancement of convective drying of strawberries: Experimental and modeling efficiency. *International Journal of Heat and Mass Transfer*, 103, 1065-1074.
- Taşova, M., Ergüneş, G., Gerçekçioğlu, R., & Karagül, Ş. (2019). Konvektif ve mikrodalga yöntemlerle kurutulan kuşburnu (*Rosamontana Chaixsubsp. woronovii* (Lonac) Ö. Nilsson) meyvelerinde kalite değişimleri. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 34(3), 312-318.
- Top, V., Tontul, İ., & Türker, S. (2019). Use of solar energy assisted drying methods in the food industry. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 7(8), 1100-1112.
- Turan, A., & İslam, A. (2019). Fındığın geleneksel ve suni kurutulması arasındaki hasat sonrası farklılıkları. *Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 7(11), 1766-1772.
- Tylewicz, U., Fito, P. J., Castro-Giraldez, M., Fito, P., & Dalla Rosa, M. (2011). Analysis of kiwifruit osmodehydration process by systematic approach systems. *Journal of Food Engineering*, 104, 438-444.
- Vatthanakul, S., Jangchud, A., Jangchud, K., Therdthai, N., & Wilkinson, B. (2010). Gold kiwifruit leather product development using quality function deployment approach. *Food Quality and Preference*, 21, 339-345.
- Venkatachalapathy, K., & Raghavan, G. S. V. (1999). Combined osmotic and microwave drying of strawberries. *Drying Technology*, 17(4-5), 837-853.
- Yongsawatdigul, J., & Gunasekaran, S. (1996). Microwave-vacuum drying of cranberries: Part II, quality evaluation. *Journal of Food Processing and Preservation*, 20(2), 145-156.
- Zia, M. P., & Alibas, I. (2021). Influence of the drying methods on color, vitamin C, anthocyanin, phenolic compounds, antioxidant activity, and in vitro bioaccessibility of blueberry fruits. *Food Bioscience*, 42(2), 1-11.
- Xu, B., Chen, J., Tiliwia, E., Yan, W., Azam, S., Yuan, J., & Ma, H. (2021). Effect of multi-mode dual-frequency ultrasound pretreatment on the vacuum freeze-drying process and quality attributes of strawberry slices. *Ultrasonics Sonochemistry*, 78, 1-10.
- Wasswa, M. S., Fungo, R., Kaaya, A., Byarugaba, R., & Muyonga, J. H. (2021). Influence of sun drying and a combination of boiling and sun drying on the retention of nutrients and bioactive compounds in cowpea (*Vigna unguiculata* L. Walp) leaves. *African Journal of Biological Sciences*, 3(3), 48-58.

3KAYNAKÇA

- Abdalla, N., El-Ramady, H., Seliem, M. K., El-Mahrouk, M. E., Taha, N., Bayoumi, Y., Shalaby, T. A., & Dobránszki, J. (2022). An academic and technical overview on plant micropropagation challenges, *Horticulturae*, 8 (8), 677.

- Abdi, G., Salehi, H., & Khosh-Khui, M. (2008). Nano silver: a novel nanomaterial for removal of bacterial contaminants in valerian (*Valeriana officinalis* L.) tissue culture, *Acta Physiologiae Plantarum*, 30, 709-714.
- Aboulila, A. A., Galal, O. A., & El-Samahy, M. (2018). Enhancement of somaclonal variations and genetic diversity using graphite nanoparticles (GtNPs) in sweet potato plants, *African journal of biotechnology*, 17 (27), 847-855.
- Adebomojo, A., & AbdulRahaman, A. (2020). Surface sterilization of *Ocimum* seeds and tissues with biosynthesized nanosilver and its effects on callus induction, *IOP conference series: materials science and engineering*, 805 (1), 012024.
- Ahamed, M., Alhadlaq, H. A., Khan, M. M., Karuppiah, P., & Al-Dhabi, N. A. (2014). Synthesis, characterization, and antimicrobial activity of copper oxide nanoparticles, *Journal of Nanomaterials*, 2014 (1), 637858.
- Almutairi, Z. M., & Alharbi, A. (2015). Effect of silver nanoparticles on seed germination of crop plants, *International Journal of Nuclear and Quantum Engineering*, 9 (6), 689-693.
- Álvarez, S. P., Tapia, M. A. M., Vega, M. E. G., Ardisana, E. F. H., Medina, J. A. C., Zamora, G. L. F., & Bustamante, D. V. (2019). Nanotechnology and plant tissue culture, *Plant Nanobionics: Volume 1, Advances in the Understanding of Nanomaterials Research and Applications*, 333-370.
- Arab, M. M., Yadollahi, A., Hosseini-Mazinani, M., & Bagheri, S. (2014). Effects of antimicrobial activity of silver nanoparticles on in vitro establishment of G× N15 (hybrid of almond× peach) rootstock, *Journal of genetic engineering and biotechnology*, 12 (2), 103-110.
- Arathi, A., Joseph, X., Akhil, V., & Mohanan, P. (2022). L-Cysteine capped zinc oxide nanoparticles induced cellular response on adenocarcinomic human alveolar basal epithelial cells using a conventional and organ-on-a-chip approach, *Colloids and Surfaces B: Biointerfaces*, 211, 112300.
- Arora, K., Rai, M. K., & Sharma, A. (2022). Tissue culture mediated biotechnological interventions in medicinal trees: recent progress, *Plant Cell, Tissue and Organ Culture (PCTOC)*, 150 (2), 267-287.
- Awad, K. M., Al-Mayahi, A., Mahdi, M. A., Al-Asadi, A., & Abass, M. H. (2020). In vitro assessment of ZnO nanoparticles on *Phoenix dactylifera* L. micropropagation, *Scientific Journal of King Faisal University*, 21 (1), 149-161.
- Babu, G. A., Mosa Christas, K., Kowsalya, E., Ramesh, M., Sohn, S.-I., & Pandian, S. (2022). Improved sterilization techniques for successful in vitro micropropagation, In: *Commercial Scale Tissue Culture for Horticulture and Plantation Crops*, Eds: Springer, p. 1-21.
- Bakhsh, A., Anayol, E., Sancak, C., & Özcan, S. (2016). An efficient and cost effective sterilizing method with least microbial contamination and maximum germination ratio for in vitro cotton (*Gossypium hirsutum* L.) culture, *JAPS: Journal of Animal & Plant Sciences*, 26 (3).
- Bao, H. G., Tung, H. T., Van, H. T., Bien, L. T., Khai, H. D., Mai, N. T. N., Luan, V. Q., Cuong, D. M., Nam, N. B., & Van The Vinh, B. (2022). Copper nanoparticles enhanced surface disinfection, induction and maturation of somatic embryos in tuberous begonias (*Begonia*× *tuberhybrida* Voss) cultured in vitro, *Plant Cell, Tissue and Organ Culture (PCTOC)*, 151 (2), 385-399.
- Bhatia, S., Sharma, K., Dahiya, R., & Bera, T. (2015). Technical glitches in micropropagation, *Academic Press Cambridge, MA*, p. 393-404.
- Bunn, E., & Tan, B. (2002). Microbial contaminants in plant tissue culture propagation, In: *Microorganisms in plant conservation and biodiversity*, Eds: Springer, p. 307-335.

- Cassells, A. (1991). Problems in tissue culture: culture contamination, Kluwer Dordrecht:Springer Netherlands, p. 31-44.
- Castillo-Henríquez, L., Alfaro-Aguilar, K., Ugalde-Álvarez, J., Vega-Fernández, L., Montes de Oca-Vásquez, G., & Vega-Baudrit, J. R. (2020). Green synthesis of gold and silver nanoparticles from plant extracts and their possible applications as antimicrobial agents in the agricultural area, *Nanomaterials*, 10 (9), 1763.
- Chakraborty, A., Haque, S. M., Ghosh, D., Dey, D., Mukherjee, S., Maity, D. K., & Ghosh, B. (2022). Silver nanoparticle synthesis and their potency against multidrug-resistant bacteria: a green approach from tissue-cultured *Coleus forskohlii*, *3 Biotech*, 12 (9), 228.
- Chandran, H., Meena, M., Barupal, T., & Sharma, K. (2020). Plant tissue culture as a perpetual source for production of industrially important bioactive compounds, *Biotechnology reports*, 26, e00450.
- Dakal, T. C., Kumar, A., Majumdar, R. S., & Yadav, V. (2016). Mechanistic basis of antimicrobial actions of silver nanoparticles, *Frontiers in microbiology*, 7, 1831.
- Dizaj, S. M., Lotfipour, F., Barzegar-Jalali, M., Zarrintan, M. H., & Adibkia, K. (2014). Antimicrobial activity of the metals and metal oxide nanoparticles, *Materials Science and Engineering: C*, 44, 278-284.
- Dobrucka, R., Kaczmarek, M., Łagiedo, M., Kielan, A., & Długaszewska, J. (2019). Evaluation of biologically synthesized Au-CuO and CuO-ZnO nanoparticles against glioma cells and microorganisms, *Saudi Pharmaceutical Journal*, 27 (3), 373-383.
- Ekinci, H., Ak, B., & Şaşkın, N. (2023). Screening of some chemical disinfectants for explant sterilization during in vitro micropropagation of UCB-1(*P. atlantica* x *P. integerrima*). *V. Balkan Agricultural Congress*, 159-168.
- Ekinci, H., Rastgeldi, İ., Şaşkın, N., Ak, B. E., & Korkmaz, Ş. (2024). Evaluation of performance of different culture media in in vitro shoot propagation of local grape varieties, *Applied Fruit Science*, 66 (2), 641-648.
- Espinosa-Leal, C., Puente-Garza, C. A., & García-Lara, S. (2018). In Vitro Plant Tissue Culture: Means for Production of Biological Active Compounds, *Planta*.
- Falkiner, F. R. (1997). Antibiotics in plant tissue culture and micropropagation—what are we aiming at?, *Pathogen and microbial contamination management in micropropagation*, 155-160.
- Flores-López, L. Z., Espinoza-Gómez, H., & Somanathan, R. (2019). Silver nanoparticles: Electron transfer, reactive oxygen species, oxidative stress, beneficial and toxicological effects. Mini review, *Journal of Applied Toxicology*, 39 (1), 16-26.
- Gouran, A., Jirani, M., Mozafari, A. A., Saba, M. K., Ghaderi, N., & Zaheri, S., (2014). Effect of silver nanoparticles on grapevine leaf explants sterilization at in vitro conditions, *2nd National Conference on Nanotechnology from Theory to Application*, 1-6.
- Gurunathan, S., Han, J. W., Kwon, D.-N., & Kim, J.-H. (2014). Enhanced antibacterial and anti-biofilm activities of silver nanoparticles against Gram-negative and Gram-positive bacteria, *Nanoscale research letters*, 9, 1-17.
- Hajipour, M. J., Fromm, K. M., Ashkarran, A. A., de Aberasturi, D. J., de Larramendi, I. R., Rojo, T., Serpooshan, V., Parak, W. J., & Mahmoudi, M. (2012). Antibacterial properties of nanoparticles, *Trends in biotechnology*, 30 (10), 499-511.
- Helaly, M. N., El-Metwally, M. A., El-Hoseiny, H., Omar, S. A., & El-Sheery, N. I. (2014). Effect of nanoparticles on biological contamination of 'in vitro' cultures and organogenic regeneration of banana, *Australian Journal of Crop Science*, 8 (4), 612-624.

- Howard, B. H. (1994). Manipulating rooting potential in stockplants before collecting cuttings, In: *Biology of adventitious root formation*, Eds: Springer, p. 123-142.
- Jin, T., & He, Y. (2011). Antibacterial activities of magnesium oxide (MgO) nanoparticles against foodborne pathogens, *Journal of Nanoparticle Research*, 13, 6877-6885.
- Jones, N., Ray, B., Ranjit, K. T., & Manna, A. C. (2008). Antibacterial activity of ZnO nanoparticle suspensions on a broad spectrum of microorganisms, *FEMS microbiology letters*, 279 (1), 71-76.
- Kalsaitkar, P., Tanna, J., Kumbhare, A., Akre, S., Warade, C., & Gandhare, N. (2014). Silver nanoparticles induced effect on in-vitro callus production in *Bacopa monnieri*, *Asian Journal of Biological and Life Sciences*, 3 (3).
- Kang, S. J., Kocabas, C., Ozel, T., Shim, M., Pimparkar, N., Alam, M. A., Rotkin, S. V., & Rogers, J. A. (2007). High-performance electronics using dense, perfectly aligned arrays of single-walled carbon nanotubes, *Nature nanotechnology*, 2 (4), 230-236.
- Kara, Z., Yazar, K., Ekinci, H., Doğan, O., & Özer, A. (2022). The effects of ortho silicone applications on the acclimatization process of grapevine rootstocks, *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 36 (2), 233-237.
- Kaya, Ç., & Özatay, Ş. (2024). Development of an effective sterilization protocol for plant tissue culture studies in superfruit aronia [*Aronia melanocarpa* (Michaux) Elliot], *Black Sea Journal of Agriculture*, 7 (6), 15-16.
- Keskin, N. (2021). A review on production of secondary metabolites in grapevine by callus culture, *Agricultural and Natural Research & Reviews*, 115.
- Kim, D. H., Gopal, J., & Sivanesan, I. (2017). Nanomaterials in plant tissue culture: the disclosed and undisclosed, *RSC advances*, 7 (58), 36492-36505.
- Krupa-Mańkiewicz, M., Oszmiański, J., Lachowicz, S., Szczepanek, M., Jaśkiewicz, B., Pachnowska, K., & Ochmian, I. (2019). Effect of nanosilver (nAg) on disinfection, growth, and chemical composition of young barley leaves under in vitro conditions, *Journal of Integrative Agriculture*, 18 (8), 1871-1881.
- Kumar, M., Curtis, A., & Hoskins, C. (2018). Application of nanoparticle technologies in the combat against anti-microbial resistance, *Pharmaceutics*, 10 (1), 11.
- Kumar, S., Basumatary, I. B., Sudhani, H. P., Bajpai, V. K., Chen, L., Shukla, S., & Mukherjee, A. (2021). Plant extract mediated silver nanoparticles and their applications as antimicrobials and in sustainable food packaging: A state-of-the-art review, *Trends in Food Science & Technology*, 112, 651-666.
- Lazo-Javalera, M., Troncoso-Rojas, R., Tiznado-Hernández, M., Martínez-Tellez, M., Vargas-Arispuro, I., Islas-Osuna, M., & Rivera-Domínguez, M. (2016). Surface disinfection procedure and in vitro regeneration of grapevine (*Vitis vinifera* L.) axillary buds, *SpringerPlus*, 5, 1-9.
- Leifert, C., Morris, C. E., & Waites, W. M. (1994). Ecology of microbial saprophytes and pathogens in tissue culture and field-grown plants: reasons for contamination problems in vitro, *Critical reviews in plant sciences*, 13 (2), 139-183.
- Leifert, C., & Cassells, A. (2001). Microbial hazards in plant tissue and cell cultures, *In Vitro Cellular & Developmental Biology-Plant*, 37, 133-138.
- Lin, C., Fugetsu, B., Su, Y., & Watari, F. (2009). Studies on toxicity of multi-walled carbon nanotubes on *Arabidopsis* T87 suspension cells, *Journal of Hazardous Materials*, 170 (2-3), 578-583.
- Liu, S., Zeng, T. H., Hofmann, M., Burcombe, E., Wei, J., Jiang, R., Kong, J., & Chen, Y. (2011). Antibacterial activity of graphite, graphite oxide, graphene oxide, and reduced graphene oxide: membrane and oxidative stress, *ACS nano*, 5 (9), 6971-6980.

- Luchi, N., loos, R., & Santini, A. (2020). Fast and reliable molecular methods to detect fungal pathogens in woody plants, *Applied microbiology and biotechnology*, 104 (6), 2453-2468.
- Lunghusen, J. (1998). An effective biocide for plant tissue culture, *Australian Horticulture*, 96, 45-48.
- Ma, X., Geiser-Lee, J., Deng, Y., & Kolmakov, A. (2010). Interactions between engineered nanoparticles (ENPs) and plants: phytotoxicity, uptake and accumulation, *Science of the total environment*, 408 (16), 3053-3061.
- Mahendran, D., Geetha, N., & Venkatachalam, P. (2019). Role of silver nitrate and silver nanoparticles on tissue culture medium and enhanced the plant growth and development, *In Vitro Plant Breeding towards Novel Agronomic Traits: Biotic and Abiotic Stress Tolerance*, 59-74.
- Mahna, N., Vahed, S. Z., & Khani, S. (2013). Plant in vitro culture goes nano: nanosilver-mediated decontamination of ex vitro explants, *J Nanomed Nanotechnol*, 4 (161), 1.
- Malik, A., Alshehri, M. A., Alamery, S. F., & Khan, J. M. (2021). Impact of metal nanoparticles on the structure and function of metabolic enzymes, *International Journal of Biological Macromolecules*, 188, 576-585.
- Mashwani, Z.-u.-R., Khan, T., Khan, M. A., & Nadhman, A. (2015). Synthesis in plants and plant extracts of silver nanoparticles with potent antimicrobial properties: current status and future prospects, *Applied microbiology and biotechnology*, 99, 9923-9934.
- Mbah, E., & Wakil, S. (2012). Elimination of bacteria from in vitro yam tissue cultures using antibiotics, *Journal of Plant Pathology*, 94 (1), 53-58.
- Mikhailova, E. O. (2020). Silver nanoparticles: Mechanism of action and probable bio-application, *Journal of functional biomaterials*, 11 (4), 84.
- Moradpour, M., Aziz, M., & Abdullah, S. (2016). Establishment of in vitro culture of rubber (*Hevea brasiliensis*) from field-derived explants: effective role of silver nanoparticles in reducing contamination and browning, *J Nanomed Nanotechnol*, 7 (375), 2.
- Mukherjee, A., Sadiq, I. M., Prathna, T., & Chandrasekaran, N. (2011). Antimicrobial activity of aluminium oxide nanoparticles for potential clinical applications, *Science against microbial pathogens: communicating current research and technological advances*, 1, 245-251.
- Nasrollahzadeh, M., Sajadi, S. M., Sajjadi, M., & Issaabadi, Z. (2019). Applications of nanotechnology in daily life, *Interface science and technology*, 28, 113-143.
- Nguyen, N.-Y. T., Grelling, N., Wetteland, C. L., Rosario, R., & Liu, H. (2018). Antimicrobial activities and mechanisms of magnesium oxide nanoparticles (nMgO) against pathogenic bacteria, yeasts, and biofilms, *Scientific reports*, 8 (1), 16260.
- Nsofor, G. (2021). Conventional methods of controlling microbial contaminants in meristematic tissue cultures: A review, *Nigeria Agricultural Journal*, 52 (2), 181-186.
- Oliveira, M., Costa, M., Silva, C., & Otoni, W. (2010). Growth regulators, culture media and antibiotics in the in vitro shoot regeneration from mature tissue of Citrus cultivars, *Pesquisa Agropecuária Brasileira*, 45 (7), 654-660.
- Orlikowska, T., Nowak, K., & Reed, B. (2017). Bacteria in the plant tissue culture environment, *Plant Cell, Tissue and Organ Culture (PCTOC)*, 128, 487-508.
- Oyebanji, O., Nweke, O., Odebunmi, O., Galadima, N., Idris, M., Nnodi, U., Afolabi, A., & Ogbadu, G. (2009). Simple, effective and economical explant-surface sterilization protocol for cowpea, rice and sorghum seeds, *African journal of biotechnology*, 8 (20).

- Parveen, K., Banse, V., & Ledwani, L., (2016). Green synthesis of nanoparticles: Their advantages and disadvantages, AIP conference proceedings.
- Parzymies, M. (2021). Nano-silver particles reduce contaminations in tissue culture but decrease regeneration rate and slows down growth and development of *Aldrovanda vesiculosa* explants, *Applied Sciences*, 11 (8), 3653.
- Permadi, N., Nurzaman, M., Alhasnawi, A. N., Doni, F., & Julaeaha, E. (2023). Managing lethal browning and microbial contamination in *Musa* spp. tissue culture: Synthesis and perspectives, *Horticulturae*, 9 (4), 453.
- Phillips, G. C., & Garda, M. (2019). Plant tissue culture media and practices: an overview, *In Vitro Cellular & Developmental Biology-Plant*, 55, 242-257.
- Rostami, A. A., & Shasava, A. R. (2012). In vitro micropropagation of olive (*Olea europaea* L.) 'Mission' by nodal segments, *Journal of biological and environmental sciences*, 6 (17).
- Safavi, K. (2012). Evaluation of using nanomaterial in tissue culture media and biological activity, *Second Int. Conf. on Ecological, Environmental and Biological Sciences (EEBS'2012)*, Bali, Indonesia, 13-14.
- Safavi, K. (2014). Effect of titanium dioxide nanoparticles in plant tissue culture media for enhance resistance to bacterial activity, *Bull. Environ. Pharmacol. Life Sci*, 3, 163-166.
- Sahu, P. K., Tilgam, J., Mishra, S., Hamid, S., Gupta, A., K, J., Verma, S. K., & Kharwar, R. N. (2022). Surface sterilization for isolation of endophytes: Ensuring what (not) to grow, *Journal of Basic Microbiology*, 62 (6), 647-668.
- Sarmast, M., Salehi, H., & Khosh-Khui, M. (2011). Nano silver treatment is effective in reducing bacterial contaminations of *Araucaria excelsa* R. Br. var. *glauca* explants, *Acta Biologica Hungarica*, 62 (4), 477-484.
- Sehrawat, A. R., Malik, A., Sehrawat, K. D., Singh, A., & Kumar, D. (2021). Antimicrobial and in vitro efficacy of green silver nanoparticles in tissue culture of *Alhagi maurorum*, *Nelumbo*, 243-253.
- Seneviratne, K. L., Munaweera, I., Peiris, S. E., Kodithuwakku, P., Peiris, C. N., & Kottegoda, N. (2023a). Visible light active silver decorated Iron titanate/titanium dioxide nanohybrid for sterilization of explants grown by in vitro Technique, *Advanced Materials Technologies*, 8 (6), 2201292.
- Seneviratne, K. L., Peiris, S. E., Peiris, C. N., Shashikala, R., & Weerasinghe, D. D. (2023b). Facile synthesis of silver/iron-TiO₂ nanoparticles for sterilization of *Dracaena Sanderiana* 'Gold' and 'Victory' cultivars, *SSRN*, 30.
- Shahin, H. (2018). Effect of AgNO₃ nanoparticles on sterilization and alkaloid production of *Catheranthus roseus* tissue by, *Al-Azhar Journal of Pharmaceutical Sciences*, 57 (1), 52-61.
- Sharma, P., Jha, A. B., Dubey, R. S., & Pessarakli, M. (2012). Reactive oxygen species, oxidative damage, and antioxidative defense mechanism in plants under stressful conditions, *Journal of botany*, 2012 (1), 217037.
- Shiraishi, K., Koseki, H., Tsurumoto, T., Baba, K., Naito, M., Nakayama, K., & Shindo, H. (2009). Antibacterial metal implant with a TiO₂-conferred photocatalytic bactericidal effect against *Staphylococcus aureus*, *Surface and Interface Analysis: An International Journal devoted to the development and application of techniques for the analysis of surfaces, interfaces and thin films*, 41 (1), 17-22.
- Siddiqi, K. S., ur Rahman, A., Tajuddin, n., & Husen, A. (2018). Properties of zinc oxide nanoparticles and their activity against microbes, *Nanoscale research letters*, 13, 1-13.
- Singh, Y., Kumar, U., Panigrahi, S., Balyan, P., Mehla, S., Sihag, P., Sagwal, V., Singh, K. P., White, J. C., & Dhankher, O. P. (2023). Nanoparticles as novel elicitors in plant tissue culture applications: current status and future outlook, *Plant Physiology and Biochemistry*, 108004.

- Sliwinska, A., Kwiatkowski, D., Czarny, P., Milczarek, J., Toma, M., Korycinska, A., Szemraj, J., & Sliwinski, T. (2015). Genotoxicity and cytotoxicity of ZnO and Al₂O₃ nanoparticles, *Toxicology mechanisms and methods*, 25 (3), 176-183.
- Sudheer, W., Praveen, N., Al-Khayri, J., & Jain, S. (2022). Role of plant tissue culture medium components, In: *Advances in Plant Tissue Culture*, Eds: Elsevier, p. 51-83.
- Tariq, A., Ilyas, S., & Naz, S. (2020). Nanotechnology and plant tissue culture, *Nanoagronomy*, 23-35.
- Thomas, P., & Prakash, G. (2004). Sanitizing long-term micropropagated grapes from covert and endophytic bacteria and preliminary field testing of plants after 8 years in vitro, *In Vitro Cellular & Developmental Biology-Plant*, 40 (6), 603-607.
- Tripathi, A., Liu, S., Singh, P. K., Kumar, N., Pandey, A. C., Tripathi, D. K., Chauhan, D. K., & Sahi, S. (2017). Differential phytotoxic responses of silver nitrate (AgNO₃) and silver nanoparticle (AgNps) in *Cucumis sativus* L, *Plant Gene*, 11, 255-264.
- Trivedi, R. N., Akhtar, P., Meade, J., Bartlow, P., Ataa, M. M., Khan, S. A., & Domach, M. M. (2014). High-level production of plasmid DNA by *Escherichia coli* DH5 α Ω sacB by introducing inc mutations, *Applied and environmental microbiology*, 80 (23), 7154-7160.
- Tung, H. T., Van, H. T., Bao, H. G., Khai, H. D., Luan, V. Q., Phong, T. H., & Nhut, D. T. (2021). Silver nanoparticles enhanced efficiency of explant surface disinfection and somatic embryogenesis in *Begonia tuberosus* via thin cell layer culture, *Vietnam Journal of Biotechnology*, 19 (2), 337-347.
- Velmurugan, P., Lee, S.-M., Iydroose, M., Lee, K.-J., & Oh, B.-T. (2013). Pine cone-mediated green synthesis of silver nanoparticles and their antibacterial activity against agricultural pathogens, *Applied microbiology and biotechnology*, 97, 361-368.
- Wetteland, C. L., Nguyen, N.-Y. T., & Liu, H. (2016). Concentration-dependent behaviors of bone marrow derived mesenchymal stem cells and infectious bacteria toward magnesium oxide nanoparticles, *Acta biomaterialia*, 35, 341-356.
- Yazar, K. (2024). Ekşi Kara üzüm çeşidinde yüzey sterilizasyonu uygulamalarının kontaminasyon ve aseptik sürgün oranlarına etkileri, 14. International Conference On Agriculture, Animal Science & Rural Development, 1099-1108.
- Zakharova, O., & Gusev, A. (2019). Photocatalytically active zinc oxide and titanium dioxide nanoparticles in clonal micropropagation of plants: Prospects, *Nanotechnologies in Russia*, 14, 311-324.
- Zhang, Y., Shareena Dasari, T. P., Deng, H., & Yu, H. (2015). Antimicrobial activity of gold nanoparticles and ionic gold, *Journal of Environmental Science and Health, Part C*, 33 (3), 286-327.
- Zhu, X., Pathakoti, K., & Hwang, H.-M. (2019). Green synthesis of titanium dioxide and zinc oxide nanoparticles and their usage for antimicrobial applications and environmental remediation, In: *Green synthesis, characterization and applications of nanoparticles*, Eds: Elsevier, p. 223-263.
- Ziental, D., Czarczynska-Goslinska, B., Mlynarczyk, D. T., Glowacka-Sobotta, A., Stanisiz, B., Goslinski, T., & Sobotta, L. (2020). Titanium dioxide nanoparticles: prospects and applications in medicine, *Nanomaterials*, 10 (2), 387.
- Zuzarte, M., Salgueiro, L., & Canhoto, J. (2024). Plant tissue culture: industrial relevance and future directions, *Plants as Factories for Bioproduction: Recent Developments and Applications*, 1-15.

- Agarwal, M., Shrivastava, N., & Padh, H. (2008). Advances in molecular marker techniques and their applications in plant sciences. *Plant Cell Reports*, 27(5), 617-631
- Bowers, J. E., Boursiquot, J. M., This, P., Chu, K., Johanssen, H., & Meredith, C. (1999). Historical Genetics: The parentage of Chardonnay, Gamay and other wine grapes of Northeastern France. *Science*, 285, 1562-1565.
- Fatahi, R., Ebadi, A., Bassil, N., Mehlenbacher, S.A., & Zamani, Z. (2003). Characterization of Iranian grapevine cultivars using microsatellite markers. *Vitis*, 42(4): 185-192.
- Güler, S., Kunter, B., & Keskin, N. (2024). Üzümde katma değer: Ürün değerlendirme şekilleri ve küresel rekabet. Uluslararası Katma Değeri Yüksek Tarımsal Ürünler Kongresi, 1-3 Aralık 2024, Iğdır, Türkiye.
- Grover, A., & Sharma, P. C. (2016). Development and use of molecular markers: Past and present. *Critical Reviews in Biotechnology*, 36(3), 290–302.
- Ibanez, J., Andrés, M.T., Molino, A., & Borrego, J. (2003). Genetic study of key Spanish grapevine varieties using microsatellite analysis. *American Journal of Enology and Viticulture*, 54(1): 22-30.
- Jaillon, O., Aury, J. M., Noel, B., Policriti, A., Clepet, C., Casagrande, A., Choisne, N., Aubourg, S., Vitulo, N., Jubin, C., & French-Italian Public Consortium for Grapevine Genome Characterization. (2007). The grapevine genome sequence suggests ancestral hexaploidization in major angiosperm phyla. *Nature*, 449(7161), 463-467.
- Karaağaç, E. (2006). Gaziantep İli Asma Gen Potansiyelinin SSR (Simple Sequence Repeats) Markörlerle Moleküler Analizi (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Karataş, H. (2019). SSR analysis of some synonyms and homonyms of grape cultivars (*Vitis vinifera* L.) growing in Southeastern Turkey. *Applied Ecology & Environmental Research*, 17(4), 9785-9793.
- Karataş, H., Değirmenci, D., Velasco, R., Vezzulli, S., Bodur, Ç., & Agaoglu, Y.S. (2007). Microsatellite fingerprinting of homonymous grapevine (*Vitis vinifera* L.) varieties in neighboring regions of South-East Turkey. *Scientia Horticulturae*, 114, 164-169.
- Karataş, H., Karaağaç, E., Karataş, D., & Ağaoğlu, S. (2019a). Molecular analysis of grapevine germplasm by SSR (simple sequence repeats) in Diyarbakir province, Turkey. *Applied Ecology & Environmental Research*, 17(2), 3927-3939.
- Karatas, H., Karaagac, E., Karatas, D., & Agaoglu, S. (2019b). Genetic characterization of grapevine germplasm (*Vitis vinifera* L.) by SSR (simple sequence repeats) in Sanliurfa province, South-East Turkey. *Fresenius Environmental Bulletin*, 28(5), 3835-3842.
- Lefort, F., Lally, M., Thompson, D., & Douglas, G.C. (1998). Morphological traits microsatellite fingerprinting and genetic relatedness of a stand of elite oaks (*Q. Robur* L.) at Tuallynally, Ireland. *Silvae Genetica*, 47, 5-6.
- Lin, H., & Walker, M. A. (1998). Identifying grape rootstocks with simple sequence repeat (SSR) DNA markers. *American Journal of Enology and Viticulture*, 49(4), 403-407.
- Lopes, M. S., Sefc, K. M., Eiras Dias, E., Steinkellner, H., Laimer Câmara Machado, M., & Câmara Machado, A. D. (1999). The use of microsatellites for germplasm management in a Portuguese grapevine collection. *Theoretical and Applied Genetics*, 99, 733-739.
- Pei, D., Song, S., Kang, J., Zhang, C., Wang, J., Dong, T., ... & Fang, J. (2023). Characterization of simple sequence repeat (SSR) markers mined in whole grape genomes. *Genes*, 14(3), 663.
- Schlötterer, C. (2004). The evolution of molecular markers-just a matter of fashion? *Nature Reviews Genetics*, 5(1), 63-69.

Sefc, K. M., Lefort, F., Grando, M. S., Scott, K. D., Steinkellner, H., & Thomas, M. R. (2001). Microsatellite markers for grapevine: a state of the art. *Molecular Biology & Biotechnology of the Grapevine*, 433-463.

Söylemezoğlu, G., Çelik, H., Kunter, B., Ünal, A., Özer, C., Kiracı, M.A., Akkurt, M., Boz, Y. & Karaman, H.T. (2020). Bağcılıkta mevcut durum ve gelecek, Türkiye Ziraat Mühendisliği IX. Teknik Kongresi, 13-17 Ocak, 2020, (609-645), Ankara, Türkiye.

Şelli, F., Bakır, M., Inan, G., Aygün, H., Boz, Y., Yaşasın, A. S., ... & Ergül, A. (2007). Simple sequence repeat-based assessment of genetic diversity in Dimrit and Gemre grapevine accessions from Turkey. *Vitis*, 46(4), 182-187.

This, P., Jung, A., Boccacci, P., Borrego, J., Botta, R., Costantini, L., ... & Maul, E. (2004). Development of a standard set of microsatellite reference alleles for identification of grape cultivars. *Theoretical and Applied Genetics*, 109, 1448-1458.

Vouillamoz, J. F., McGovern, P. E., Ergul, A., Söylemezoğlu, G., Tevzadze, G., Meredith, C. P., & Grando, M. S. (2006). Genetic characterization and relationships of traditional grape cultivars from Transcaucasia and Anatolia. *Plant Genetic Resources*, 4(2), 144-158.

5KAYNAKÇA

Abdallah, N. A., Prakash, C. S., & McHughen, A. G. (2015). Genome editing for crop improvement: challenges and opportunities. *GM Crops & Food*, 6(4), 183-205.

Akbudak, M. A., & Kontbay, K. (2017). Yeni nesil genom düzenleme teknikleri: ZFN, TALEN, CRISPR'lar ve bitkilerde kullanımı. *Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 26(1), 111-126.

Ali, Z., Abulfaraj, A., Idris, A., Ali, S., Tashkandi, M., & Mahfouz, M. M. (2015). CRISPR/Cas9-mediated viral interference in plants. *Genome biology*, 16, 1-11.

Araji, S., Grammer, T. A., Gertzen, R., Anderson, S. D., Mikulic-Petkovsek, M., Veberic, R., ... & Escobar, M. A. (2014). Novel roles for the polyphenol oxidase enzyme in secondary metabolism and the regulation of cell death in walnut. *Plant physiology*, 164(3), 1191-1203.

Belhaj K, Chaparro-Garcia A, Kamoun S, Patron NJ and Nekrasov V (2015) Editing plant genomes with CRISPR/Cas9. *Current opinion in biotechnology* 32: 76-84.

Bhattacharyya, M. K., Smith, A. M., Ellis, T. H., Hedley, C., and Martin, C. (1990). The wrinkled-seed character of pea described by Mendel is caused by a transposon-like insertion in a gene encoding starch-branching enzyme. *Cell* 60, 115–122.

Bhaya, D., Davison, M., & Barrangou, R. (2011). CRISPR-Cas systems in bacteria and archaea: versatile small RNAs for adaptive defense and regulation. *Annual review of genetics*, 45(1), 273-297.

Borg, S., Brinch-Pedersen, H., Tauris, B., Madsen, L. H., Darbani, B., Noeparvar, S., & Holm, P. B. (2012). Wheat ferritins: improving the iron content of the wheat grain. *Journal of Cereal Science*, 56(2), 204-213.

Braatz, J., Harloff, H. J., Mascher, M., Stein, N., Himmelbach, A., & Jung, C. (2017). CRISPR-Cas9 targeted mutagenesis leads to simultaneous modification of different homoeologous gene copies in polyploid oilseed rape (*Brassica napus*). *Plant physiology*, 174(2), 935-942.

- Cahoon, E. B., Hall, S. E., Ripp, K. G., Ganzke, T. S., Hitz, W. D., & Coughlan, S. J. (2003). Metabolic redesign of vitamin E biosynthesis in plants for tocotrienol production and increased antioxidant content. *Nature biotechnology*, 21(9), 1082-1087.
- Chandrasekaran, J., Brumin, M., Wolf, D., Leibman, D., Klap, C., Pearlsman, M., Sherman, A., Arazi, T., Gal-On, A. 2016. A. Development of broad virus resistance in non-transgenic cucumber using CRISPR/Cas9 technology. *Molecular Plant Pathology* 17:1140-1153.
- Chaparro-Garcia A, Kamoun S and Nekrasov V (2015) Boosting plant immunity with CRISPR/Cas. *Genome biology* 16(1): 254. 4
- Chen, Z., Young, T. E., Ling, J., Chang, S. C., & Gallie, D. R. (2003). Increasing vitamin C content of plants through enhanced ascorbate recycling. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 100(6), 3525-3530.
- Cong, L., Ran, F. A., Cox, D., Lin, S., Barretto, R., Habib, N., ... & Zhang, F. (2013). Multiplex genome engineering using CRISPR/Cas systems. *Science*, 339(6121), 819-823.
- Crampton, R. F., & CHARLESWORTH, F. A. (1975). Occurrence of natural toxins in food. *British Medical Bulletin*, 31(3), 209-213.
- Demirel, S., Usta, M., & Demirel, F. (2020). Fitopatojenlere Karşı Dayanıklılıkta CRISPR/Cas Teknolojisi. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (20), 693-702.
- Drakakaki, G., Marcel, S., Glahn, R. P., Lund, E. K., Pariagh, S., Fischer, R., ... & Stoger, E. (2005). Endosperm-specific co-expression of recombinant soybean ferritin and *Aspergillus* phytase in maize results in significant increases in the levels of bioavailable iron. *Plant molecular biology*, 59, 869-880.
- Freed, D. L. (1999). Do dietary lectins cause disease?: The evidence is suggestive—and raises interesting possibilities for treatment. *Bmj*, 318(7190), 1023-1024.
- Gaj, T., Gersbach, C. A., & Barbas, C. F. (2013). ZFN, TALEN, and CRISPR/Cas-based methods for genome engineering. *Trends in biotechnology*, 31(7), 397-405.
- Gao, C. (2018). The future of CRISPR technologies in agriculture. *Nature Reviews Molecular Cell Biology*, 19(5), 275-276.
- Ghimire, B. (2017). Use of Crispr/Cas9 for development of disease resistant cultivars in plant breeding. *International Journal of Applied Sciences and Biotechnology*, 5(4), 403-409.
- Gorguet, B., Van Heusden, A. W., & Lindhout, P. (2005). Parthenocarpic fruit development in tomato. *Plant biology*, 7(02), 131-139.
- Güney, T., & Özbayer, C. (2022). CRISPR-Cas Etki Mekanizması, Tip II CRISPR/Cas9 Sistemi ve Uygulama Alanları. *3rd International Congress of Medical Sciences, and Biotechnology*, Bilecik, 2022, 257
- Hoikkala, V., Ravantti, J., Díez-Villaseñor, C., Tirola, M., Conrad, R. A., McBride, M. J., ... & Sundberg, L. R. (2021). Cooperation between different CRISPR-Cas types enable
- Hsu, P. D., Lander, E. S., & Zhang, F. (2014). Development and applications of CRISPR-Cas9 for genome engineering. *Cell*, 157(6), 1262-1278. s adaptation in an RNA-targeting system. *MBio*, 12(2), 10-1128.
- Ito, Y., Nishizawa-Yokoi, A., Endo, M., Mikami, M., Toki, S. 2015. CRISPR/Cas9-mediated mutagenesis of the RIN locus that regulates tomato fruit ripening. *Biochemical and Biophysical Research Communications* 467:76- 82.

- Jinek, M., Chylinski, K., Fonfara, I., Hauer, M., Doudna, J. A., & Charpentier, E. (2012). A programmable dual-RNA-guided DNA endonuclease in adaptive bacterial immunity. *science*, 337(6096), 816-821.
- Karimi, Z., Ahmadi, A., Najafi, A., & Ranjbar, R. (2018). Bacterial CRISPR regions: general features and their potential for epidemiological molecular typing studies. *The open microbiology journal*, 12, 59.
- Khatodia S, Bhatotia K, Passricha N, Khurana SMP and Tuteja N (2016) The CRISPR/Cas genome-editing tool: application in improvement of crops. *Frontiers in plant science* 7.
- Klap, C., Yeshayahou, E., Bolger, A. M., Arazi, T., Gupta, S. K., Shabtai, S., ... & Barg, R. (2017). Tomato facultative parthenocarpy results from SI AGAMOUS-LIKE 6 loss of function. *Plant Biotechnology Journal*, 15(5), 634-647.
- Kose, S. B. E., SURa, Ü., Yirun, A., Balcı, A., Gümüşel, B. K., & Erkekoglu, P. (2020). CRISPR-Cas9 Teknolojisi, Güvenliliği ve Etik Açısından Değerlendirilmesi. *Literatür Eczacılık Bilimleri Dergisi*, 9(1), 50-64.
- Kumar V and Jain M (2014) The CRISPR–Cas system for plant genome editing: advances and opportunities. *Journal of experimental botany* 66(1): 47-57.
- Lamy, E., Pinheiro, C., Rodrigues, L., Capela-Silva, F., Lopes, O., Tavares, S., & Gaspar, R. (2016). Determinants of tannin-rich food and beverage consumption: oral perception vs. psychosocial aspects.
- Li, X., Wang, Y., Chen, S., Tian, H., Fu, D., Zhu, B., ... & Zhu, H. (2018). Lycopene is enriched in tomato fruit by CRISPR/Cas9-mediated multiplex genome editing. *Frontiers in plant science*, 9, 559.
- Liu, Q., Yang, F., Zhang, J., Liu, H., Rahman, S., Islam, S., ... & She, M. (2021). Application of CRISPR/Cas9 in crop quality improvement. *International Journal of Molecular Sciences*, 22(8), 4206.
- Lukowitz, W., Nickle, T. C., Meinke, D. W., Last, R. L., Conklin, P. L., & Somerville, C. R. (2001). Arabidopsis *cyt1* mutants are deficient in a mannose-1-phosphate guanylyltransferase and point to a requirement of N-linked glycosylation for cellulose biosynthesis. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 98(5), 2262-2267.
- Mali, P., Yang, L., Esvelt, K. M., Aach, J., Guell, M., DiCarlo, J. E., ... & Church, G. M. (2013). RNA-guided human genome engineering via Cas9. *Science*, 339(6121), 823-826.
- Malzahn, A., Lowder, L., & Qi, Y. (2017). Plant genome editing with TALEN and CRISPR. *Cell & bioscience*, 7, 1-18.
- Mesquita, V. L. V., & Queiroz, C. (2013). Enzymatic browning. *Biochemistry of foods*, 387-418.
- Molesini, B., Pandolfini, T., Rotino, G. L., Dani, V., & Spena, A. (2009). *Aucsia* gene silencing causes parthenocarpic fruit development in tomato. *Plant Physiology*, 149(1), 534-548.
- Morgan, S. L., Chang, E. Y., Mariano, N. C., Bermudez, A., Arruda, N. L., Wu, F., ... & Wang, K. C. (2018). CRISPR-mediated reorganization of chromatin loop structure. *Journal of Visualized Experiments: Jove*, (139).
- Nakayasu, M., Akiyama, R., Lee, H.J., Osakabe, K., Osakabe, Y., Watanabe, B., Sugimoto, Y., Umemoto, N., Saito, K., Muranaka, T. 2018. Generation of α -solanine-free hairy roots of potato by CRISPR/Cas9 mediated genome editing of the *St16DOX* gene. *Plant Physiology and Biochemistry* 131:70-77.
- Nekrasov, V., Wang, C., Win, J., Lanz, C., Weigel, D., Kamoun, S. 2017. Rapid generation of a transgene-free powdery mildew resistant tomato by genome deletion. *Scientific Reports* 7:1-6
- Nekrasov, V.; Staskawicz, B.; Weigel, D.; Jones, J.D.; Kamoun, S. Targeted mutagenesis in the model plant *Nicotiana benthamiana* using Cas9 RNA-guided endonuclease. *Nat. Biotech.* 2013, 31, 691–693. [CrossRef] [PubMed]

- Norton, S. K. (2017). Lost seasonality and overconsumption of plants: Risking oxalate toxicity. *Journal of Evolution and Health: A joint publication of the Ancestral Health Society and the Society for Evolutionary Medicine and Health*, 2(3).
- Puchta, H. (2017). Applying CRISPR/Cas for genome engineering in plants: the best is yet to come. *Current opinion in plant biology*, 36, 1-8.
- Qi, L. S., Larson, M. H., Gilbert, L. A., Doudna, J. A., Weissman, J. S., Arkin, A. P., & Lim, W. A. (2013). Repurposing CRISPR as an RNA-guided platform for sequence-specific control of gene expression. *Cell*, 152(5), 1173-1183
- Ramesh, S. A., Choimes, S., & Schachtman, D. P. (2004). Over-expression of an Arabidopsis zinc transporter in *Hordeum vulgare* increases short-term zinc uptake after zinc deprivation and seed zinc content. *Plant Molecular Biology*, 54, 373-385.
- Reuhs, B. L., Glenn, J., Stephens, S. B., Kim, J. S., Christie, D. B., Glushka, J. G., ... & O'Neill, M. A. (2004). L-Galactose replaces L-fucose in the pectic polysaccharide rhamnogalacturonan II synthesized by the L-fucose-deficient *mur1* Arabidopsis mutant. *Planta*, 219, 147-157.
- Shan, Q., Wang, Y., Li, J., Zhang, Y., Chen, K., Liang, Z., ... & Gao, C. (2013). Targeted genome modification of crop plants using a CRISPR-Cas system. *Nature biotechnology*, 31(8), 686-688.
- Shang, Y., Ma, Y., Zhou, Y., Zhang, H., Duan, L., Chen, H., et al. (2014). Plant science. Biosynthesis, regulation, and domestication of bitterness in cucumber. *Science* 346, 1084–1088. doi: 10.1126/science.1259215
- Smeriglio, A., Barreca, D., Bellocco, E., & Trombetta, D. (2017). Proanthocyanidins and hydrolysable tannins: occurrence, dietary intake and pharmacological effects. *British journal of pharmacology*, 174(11), 1244-1262.
- Soysal, T. (2021). Crispr Genom Düzenleme Teknolojileri: Patentlenebilirlikleri ve Covid-19 Salgınında Kullanımı. *Adalet Dergisi*, (66), 227-292.
- Szankowski, I., Briviba, K., Fleschhut, J., Schönherr, J., Jacobsen, H. J., & Kiesecker, H. (2003). Transformation of apple (*Malus domestica* Borkh.) with the stilbene synthase gene from grapevine (*Vitis vinifera* L.) and a PGIP gene from kiwi (*Actinidia deliciosa*). *Plant Cell Reports*, 22, 141-149
- Ueta, R., Abe, C., Watanabe, T., Sugano, S. S., Ishihara, R., Ezura, H., ... & Osakabe, K. (2017). Rapid breeding of parthenocarpic tomato plants using CRISPR/Cas9. *Scientific reports*, 7(1), 507
- Varkonyi-Gasic, E., Wang, T., Voogd, C., Jeon, S., Drummond, R. S., Gleave, A. P., & Allan, A. C. (2019). Mutagenesis of kiwifruit CENTRORADIALIS-like genes transforms a climbing woody perennial with long juvenility and axillary flowering into a compact plant with rapid terminal flowering. *Plant biotechnology journal*, 17(5), 869-880.
- Waltz, E. (2015). Nonbrowning GM apple cleared for market. *Nature biotechnology*, 33(4), 326-328.
- Wang H, La Russa M and Qi LS (2016) CRISPR/Cas9 in genome editing and beyond. *Annual review of biochemistry* 85: 227-264. DOI: 10.1146/annurev-biochem-060815- 014607
- Wang, M., Gruissem, W., & Bhullar, N. K. (2013). Nicotianamine synthase overexpression positively modulates iron homeostasis-related genes in high iron rice. *Frontiers in plant science*, 4, 156.
- Wheeler, G. L., Jones, M. A., & Smirnov, N. (1998). The biosynthetic pathway of vitamin C in higher plants. *Nature*, 393(6683), 365-369.
- Xiong, J. S., Ding, J., & Li, Y. (2015). Genome-editing technologies and their potential application in horticultural crop breeding. *Horticulture research*, 2.

- Xu RF, Li H, Qin RY, Li J, Qiu CH, Yang YC and Yang JB (2015) Generation of inheritable and “transgene clean” targeted genome-modified rice in later generations using the CRISPR/Cas9 system. *Scientific reports* 5: 11491.
- Yadav, K., Patel, P., Srivastava, A. K., & Ganapathi, T. R. (2017). Overexpression of native ferritin gene *MusaFer1* enhances iron content and oxidative stress tolerance in transgenic banana plants. *PLoS One*, 12(11), e0188933.
- Yang, T., Ali, M., Lin, L., Li, P., He, H., Zhu, Q., Sun, C., Wu, N., Zhang, X., Huang, T., Li, C-B., Li, C., Deng, L. 2023. Recoloring tomato fruit by CRISPR/Cas9-mediated multiplex gene editing. *Horticulture Research* 10:1-6.
- Zhang H, Zhang J, Wei P, Zhang B, Gou F, Feng Z and Zhu JK (2014) The CRISPR/Cas9 system produces specific and homozygous targeted gene editing in rice in one generation. *Plant Biotechnology Journal* 12(6): 797-807.
- Zhang L and Zhou Q (2014) CRISPR/Cas technology: a revolutionary approach for genome engineering. *Science China. Life Sciences* 57(6): 639.
- Zhang, S., Wang, L., Zhao, R., Yu, W., Li, R., Li, Y., Sheng, J., Shen, L. 2018. Knockout of SIMAPK3 reduced disease resistance to *Botrytis cinerea* in tomato plants. *Journal of Agricultural and Food Chemistry* 34:8949-8956.

6KAYNAKÇA

- Abu-Muriefah, S. S. (2015). Effects of silicon on faba bean (*Vicia faba* L.) plants grown under heavy metal stress conditions. *Afr. J. Agric. Sci. Technol. (AJAST)*, 3(5), 255–268.
- Alomrani, S. O., Kaleem, M., Aslam, M., Habib, F., Jamal, A., Waseem, M., Javed, T. & Wahid, A. (2024). Copper nanoparticles alleviate cadmium stress in *Solanum melongena* through endogenous melatonin and regulation of some physiochemical attributes. *Scientia Horticulturae*, 323, 112546.
<https://doi.org/10.1016/j.scienta.2023.112546>.
- Alpaslan, M., Inal, A., Günes, A., Çıkkılı, Y. & Özcan, H. (1999). Effect of zinc treatment on the alleviation of sodium and chloride injury in tomato (*Lycopersicon esculentum* (L.) Mill. Cv. Lale) grown under salinity. *Tr. J. Of Botany*, 23(1999), 1-6.
- Ashraf, M., Afzal, M., Ahmed, R., Mujeeb, F., Sarwar, A. & Ali, L. (2010). Alleviation of detrimental effects of NaCl by silicon nutrition in salt-sensitive and salt tolerant genotypes of sugarcane (*Saccharum officinarum* L.). *Plant and Soil*, 326(1), 381-391.
- Bolat, İ. & Kara, Ö. (2017). Bitki besin elementleri: kaynakları, işlevleri, eksik ve fazlalıkları. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19(1), 218-228.
- Boysan Canal, S. & Bozkurt, M., A. (2018). Kadmiyum toksisitesine karşı demir gübrelemesi ve arıtma çamurunun marul (*Lactuca sativa* L. var. *Longifolia*) bitkisinin gelişimine ve antioksidatif enzim aktivitesine etkisi. *YYÜ Tar. Bil. Derg.*, 28(1), 19-26.
- Chen, D., Wang, S., Yin, L. & Deng, X. (2018). How does silicon mediate plant water uptake and loss under water deficiency? *Front Plant Sci.*, 9, 281.
- Cinisi, T. & Yıldız, N. (2019). Domates bitkisinin tuz stresine karşı tepkisinde Nano Zn-Biyo gübre formülasyonlarının etkisi. *Toprak Bilimi ve Bitki Besleme Dergisi*, 7(2), 149 – 157.
- Çelik, Y. (2016). Kavunda tuz stresi koşullarında silisyum uygulamalarının fide gelişimi ve bazı besin elementi içeriklerine etkileri. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri ABD. Yüksek Lisans Tezi. Konya.

Çelîm, S. & Gülser, F. (2020). Farklı demir formlarının kadmiyum stresi altındaki fasulye (*Phaseolus vulgaris* L. var Nana) bitkisinin gelişiminde meydana getirdiği değişimler. *ISPEC Tarım Bilimleri Dergisi*, 4(4),1006-1023.

Çetinsoy, M. F. & Daşgan, H., Y. (2016). Hıyar yetiştiriciliğinde selenyum ve silisyum yaprak gübrelerinin etkileri. *Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, Özel Sayı*, 243-252.

Doğan, M. & Avu, A. (2013). Kuraklık stresine karşı borun antioksidant enzimlere etkisi. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 14(1), 94-103.

Emer, Ö. T. (2021). Solanaceae familyası bitkilerinde kadmiyum stresinin azaltılmasına silisyumun etkisi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Toprak Bilimi ve Bitki Besleme ABD. Yüksek Lisans Tezi, Çanakkale.

Ersoy, Ö. (2023). Cucurbitaceae familyası türlerinde bor toksitesine silisyumun etkisi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Toprak Bilimi ve Bitki Besleme ABD. Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale.

Feng, J., Shi, Q., Wang, X., Wei, M., Yang, F. & Xu, H. (2010). Silicon supplementation ameliorated the inhibition of photosynthesis and nitrate metabolism by cadmium toxicity in *Cucumis sativus* L. *Scientia Horticulturae*, 123, 521-530.

Feng, Y., Kreslavski, V. D., Shmarev, A. N., Ivanov, A. A., Zharmukhamedov, S. K., Kosobryukhov, A. & Shabala, S. (2022). Effects of iron oxide nanoparticles (Fe₃O₄) on growth, photosynthesis, antioxidant activity and distribution of mineral elements in wheat (*Triticum aestivum*) plants. *Plants*, 11(14), 1894.

González-García, Y., Cárdenas-Álvarez, C., Cadenas-Pliego, G., Benavides-Mendoza, A., Cabrera-de-la-Fuente, M., Sandoval-Rangel, A., Valdés-Reyna, J. & Juárez-Maldonado, A. (2021). Effect of three nanoparticles (Se, Si and Cu) on the bioactive compounds of bell pepper fruits under saline stress. *Plants*, 10, 217.

Göçmen, Z. (2022). Tuz stresi altındaki mısır (*Zea mays* L.) bitkilerinde bakır ve mangan içeren bazı bileşiklerin fizyolojik ve biyokimyasal etkilerinin araştırılması. Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji ABD. Yüksek Lisans Tezi.

Gül, V. (2022). Stres terminolojisi. Dinler, B. S., Gül, V. (eds.). *Bitkilerde abiyotik ve biyotik stres yönetimi içinde* (s. 7-172). Türkiye: İksad Publishing House.

Haghighi, M. & Pessarakli, M. (2013). Influence of silicon and nano-silicon on salinity tolerance of cherry tomatoes (*Solanum lycopersicum* L.) at early growth stage. *Sci-entia Horticulturae*, 161, 111-117. <https://doi.org/10.1016/j.scienta.2013.06.034>

Hattori, T., Inanaga, S., Araki, H., Morita, S., Luxova, M. & Lux, A. (2005). Application of silicon enhanced drought tolerance in sorghum bicolor. *Physiologia Plantarum*, 123(4), 459-466.

Kacar, B. & Katkat, V. (2010). *Bitki Besleme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım Tic. Ltd. Şti.

Kafkasyalı, D. (2021). Bakır toksitesinin bitkilerde fizyolojik, morfolojik, biyokimyasal ve transkripsiyonel düzeydeki etkileri. *S.Ü. Fen Fakültesi Fen Dergisi*, 47(1), 16-34.

Karademir, E. & Karademir, Ç. (2019). Çinkonun bitkiler üzerindeki etkileri. 3. Anadolu Uluslararası Uygulamalı Bilimler Kongresi. 28-29 Aralık. Diyarbakır (pp. 156-162).

Kaya, G. (2024). Effects of drought stress on germination and seedling growth of seed primed with boron in spinach. *Journal of Agricultural Production*, 5(3), 201-207.

Levitt, J. (1980). Responses of plants to environmental stresses II. Water, Radiation, Salt and Other Stres. Kozlowski (Ed.). Academic Press, 3-74.

- Liang, Y., Wong, J. W. & Wei, L. (2005). Silicon-mediated enhancement of cadmium tolerance in maize (*Zea mays* L.) grown in cadmium contaminated soil. *Chemosphere*, 58(4), 475-483.
- Lin, D. & Xing, B. (2007). Phytotoxicity of nanoparticles: inhibition of seed germination and root growth. *Environmental Pollution*, 150, 243–250.
- Ma, J. F., Goto, S., Tamai, K. & Ichi, M. (2001). Role of root hairs and lateral roots in silicon uptake by rice. *Plant Physiology*, 127, 1773-1780.
- Machado, R. M. A. & Serralheiro, R. P. (2017). Soil salinity: effect on vegetable crop growth. management practices to prevent and mitigate soil salinization. *Horticulturae*, 3(2), 30.
- Marschner, H. (1995). Mineral nutrition of higher plants. San Diego: Academic Press.
- Meheri, A., Talebi, S., M., Amini, F. & Bangan, A. D. B. (2017). Effects of iron nanoparticles on *Mentha piperita* L. under salinity stress. *Biologija*, 63 (1), 65–75.
- Munne-Bosch, S. & Penuelas, J. (2003). Photo-and antioxidative protection during summer leaf senescence in *Pistacia lentiscus* L. grown under mediterranean field conditions. *Annals of Botany*, 92, 385-391.
- Nazar, R., Iqbal, N., Masood, M., Khan, M. I. R., Syeed, S. & Khan, N. A. (2012). Cadmium toxicity in plants and role of mineral nutrients in its alleviation. *American Journal of Plant Sciences*, 3, 1476-1489.
- Neocleous, D. (2015). Grafting and silicon improve photosynthesis and nitrate absorption in melon (*Cucumis melo* L.) plants. *J. Agric. Sci. Technol.*, 17, 1815–1824.
- Ngugi, M. M., Gitari, H. I., Muui, C. W. & Gweyi-Onyango, J. P. (2022). Growth tolerance, concentration, and uptake of heavy metals as ameliorated by silicon application in vegetables. *International Journal of Phytoremediation*, 24 (14), 1543-1556.
- Noman, A., Ali, Q., Maqsood, J., Iqbal, N., Javed, M. T., Rasool, N. & Naseem, J. (2018). Deciphering physio-biochemical, yield, and nutritional quality attributes of water-stressed radish (*Raphanus sativus* L.) plants grown from Zn-Lys primed seeds. *Chemosphere*, 195, 175-189.
- Oral, E., Tunçtürk, R., Tunçtürk, M. & Kulaz, H. (2020). Silisyumun fasulyede (*Phaseolus vulgaris* L.) tuz (NaCl) stresini azaltmadaki etkisi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 23(6), 1616-1625.
- Öztekin, G. B. & Tural, A. (2021). Kuzu marulu (*Valerianella locusta* L. Laterr) yetiştiriciliğinde besin solüsyonuna silisyum ilavesinin tuz stresine karşı etkileri. *Erciyes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 37(1), 36-46.
- Öztekin, G. B., Tüzel, Y. & Tüzel, İ. H. (2017). Serada topraksız domates yetiştiriciliğinde silisyumun tuz stresine etkisi. *Akademik Ziraat Dergisi*, 6(Özel Sayı), 243-256.
- Qian, Q. Q., Zai, W. S., Zhu, Z. J. & Yu, J. Q. (2006). Effects of exogenous silicon on active oxygen scavenging systems in chloroplasts of cucumber (*Cucumis sativus* L.) seedlings under salt stress. *Journal of Plant Physiology and Molecular Biology*, 32, 107- 112.
- Pérez-Labrada, F., López-Vargas, E. R., Ortega-Ortiz, H., Cadenas-Pliego, G., Benavides-Mendoza, A. & Juárez-Maldonado, A. (2019). Responses of tomato plants under saline stress to foliar application of copper nanoparticles. *Plants*, 8(6), 151.
- Rahmatizadeha, R., Mohammad, S., Arvin, J., Jameia, R., Mozaffari, H. & RezaNejhad, F. (2017). Response of tomato plants to interaction effects of magnetic (Fe₃O₄) nanoparticles and cadmium stress. *Journal Of Plant Interactions*, 14(1), 474–481.

- Rout, G. R. & Sahoo, S. (2015). Role of iron in plant growth and metabolism. *Reviews in Agricultural Science*, 3,1-24.
- Sarı, G. (2019). Çinko uygulamalarının kısıntılı sulama şartlarında 'Alphonse lavallée' ve 'Italia' sofralık üzüm çeşitlerinin gelişimi ve fizyolojisine etkileri. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bahçe Bitkileri ABD. Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Sevgi, K. (2023). Kurşun ve bakır uygulamasının *Cucurbita moschata* duch.'nın bazı ekofizyolojik parametreleri ve antioksidan savunma sistemi üzerine etkileri. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Moleküler Biyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.
- Shalaby, O. & El-Messairy, M. M. (2018). Humic acid and boron treatment to mitigate salt stress on the melon plant. *Acta agriculturae Slovenica*, 111(350 – 2), 349-356.
- Shen, C., Fu, H., Huang, B., Liao, Q., Huang, Y., Wang, Y., Wang, Y. & Xin, J. (2023). Physiological and molecular mechanisms of boron in alleviating cadmium toxicity in *Capsicum annuum*. *Science of The Total Environment*, 903, 166264.
- Shi, Y., Zhang, Y., Yao, H., Wu, J., Sun, H. & Gong, H. (2014). Silicon improves seed germination and alleviates oxidative stress of bud seedlings in tomato under water deficit stress. *Plant Physiol. Biochem*, 78, 27–36.
- Silva, O. N., Lobato, A. K. S., Ávila, F. W., Costa, R. C. L., Oliveira Neto, C. F., Santos Filho, B. G., Martins Filho, A. P., Lemos, R. P., Pinho, J. M., Medeiros, M. B. C. L., Cardoso, M.S. & Andrade, I.P. (2012). Silicon-induced increase in chlorophyll is modulated by the leaf water potential in two water-deficient tomato cultivars. *Plant Soil Environ.*, 58, 481–486.
- Song, A., Li, Z., Zhang, J., Xue, G., Fan, F. & Liang, Y. (2009). Silicon-enhanced resistance to cadmium toxicity in *Brassica chinensis* L. is attributed to si-suppressed cadmium uptake and transport and Si-enhanced antioxidant defense capacity. *Journal of Hazardous Material*, 172(1), 74-83.
- SongWei, W., ChengXiao, H., Qiling, T., Lu, L., Yong, Z. & XueCheng, S. (2015). Drought stress tolerance mediated by zinc-induced antioxidative defense and osmotic adjustment in cotton (*Gossypium hirsutum* L.). *Acta Physiologiae Plantarum*, 37(8), 167.
- Sun, X., Tan, Q., Nie, Z., Hu, C. & An, Y. (2014). Differential expression of proteins in response to molybdenum deficiency in winter wheat leaves under low temperature stress. *Plant Molecular Biology Reporter*, 32(5), 1057.
- Tuna, A. L. & Eroğlu, B. (2017). Tuz stresi altındaki biber (*Capsicum annuum* L.) bitkisinde bazı organik ve inorganik bileşiklerin antioksidatif sisteme etkileri. *Anadolu Tarım Bilim. Derg.*, 32, 121-131.
- Uğur, A. & Saka, A. K. (2022). Bor ve salisilik asit uygulamalarının acı ve tatlı kıl biberde verim, meyve kalitesi ve biyokimyasal içerikler üzerine etkileri. *Bahçe*, 51(Özel Sayı 1), 286–293.
- Vaculík, M., Lukačová, Z., Bokor, B., Martinka, M., Tripathi, D. K. & Lux, A. (2020). Alleviation mechanisms of metal(loid) stress in plants by silicon: a review. *Journal of Experimental Botany*, 71(21), 6744–6757.
- Vatehová, Z., Kollárová, K., Zelko, I., Richterová, D., Bujdoš, M. & Lišková, D. (2012). Interaction of silicon and cadmium in *Brassica juncea* and *Brassica napus*. *Biologia*, 67(3), 498-504.
- Vijayalakshmi, D. (2018). Abiotic stresses and its management In agriculture. Tamil Nadu Agricultural University Agritech, Coimbatore, 361-387.
- Welch, R. M., Webb, M. J. & Lonegaran, J. F. (1982). Zinc in membrane function and its role in phosphorus toxicity. In: Scaife, A. (Ed.). *Proc. 9th International Plant Nutrition. Coll.* p 710-715. Commonw. Agric. Bur., Farnham Royal. Bucks. ISBN 0-85198- 505-X.

- Wu, J., Guo, J., Hu, Y. & Gong, H. (2015). Distinct physiological responses of tomato and cucumber plants in silicon mediated alleviation of cadmium stress. *Frontiers in Plant Science*, 6, 453.
- Wu, S., Hu, C., Tan, Q., Nie, Z. & Sun, X. (2014). Effects of molybdenum on water utilization, antioxidative defense system and osmotic-adjustment ability in winter wheat (*Triticum aestivum*) under drought stress. *Plant Physiology and Biochemistry*, 83, 365-374.
- Yaşar, F., Üzal, Ö., Erez, M., E., Tuğra, H., Alacı Baytin, R., Kaymaz, Ö., Abdullah Hassan, D. & Yaşar, Ö. (2023). Kuraklık stresi uygulanmış ve uygulanmamış domates bitkilerine farklı dozlarda mangan uygulamalarının bitki gelişimi üzerine etkisi. *ISPEC Tarım Bilimleri Dergisi*, 7(1), 105-115.
- Zargar, S. M., Mahajan, R., Bhat, J. A., Nazir, M. & Deshmukh, R. (2019). Role of silicon in plant stress tolerance: opportunities to achieve a sustainable cropping system. *Biotech*. 9, 73.
- Zengin, B. (2019). Kadmiyum stresi altında yetiştirilen buğdayda ekzojen molibden uygulamasının tolerans, büyüme ve kloroplastik antioksidanlar üzerindeki etkileri. Selçuk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoteknoloji ABD. Yüksek Lisans Tezi, Konya.
- Zhang, M., Chengxiao, H., Xiaohu, Z., Qiling, T., Xuecheng, S., Anyong, C., Min, C. & Zhang, Y. (2012). Molybdenum improves antioxidant and osmotic-adjustment ability against salt stress in chinese cabbage (*Brassica campestris* L. ssp. *Pekinensis*). *Plant And Soil*, 355(1/2), 375.
- Zhao, C., Zhang, H., Song, C., Zhu, J. K. & Shabala, S. (2020). Mechanisms of plant responses and adaptation to soil salinity. *The innovation*, 1(1).
- Zhao, L., Peralta-Videa, J. R., Rico, C. M., Hernandez-Viezcas, J. A., Sun, Y., Niu, G., Servin, A., Nunez, J. E., Duarte-Gardea, M. & Gardea-Torresday, J. L. (2014). CeO₂ and ZnO nanoparticles change the nutritional qualities of cucumber (*Cucumis sativus*). *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 62, 2752–2759.
- Zhu, J. K. (2003). Regulation of ion homeostasis under salt stress. *Plant Biol*. 6, 441-445.

7KAYNAKÇA

- Abdulwahhab, Q., & Şeker, C. (2020). Farklı dozlarda kireç uygulamasının iki farklı tekstürdeki toprağın bazı fiziksel ve kimyasal özellikleri üzerine etkisi. *Toprak Su Dergisi*, 9(2), 80-87.
- Alevkayalı, Ç., & Tağıl, Ş. (2020). Edremit Körfezi'nde tarımsal arazi kullanımı uygunluk düzeylerinin değerlendirilmesi. *Coğrafya Dergisi*, (40), 135-147.
- Anonim, 1984. Van İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu. T.C. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Toprak Su Genel Müdürlüğü Yayınları, TOVEP Yayın No: 31, Ankara.
- Anonim, 1987. Van İli Verimlilik Envanteri ve Gübre İhtiyaç Raporu. T.C. Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı Toprak Su Genel Müdürlüğü Yayınları, TOVEP Yayın No: 46, Ankara.
- Arslan, E., Çaycı, G., Dengiz, O., Yüksel, M., & Atikmen, N. Ç. (2018). Toprakların bazı makro besin elementi içeriklerinin farklı tarımsal arazi kullanımları altında konumsal dağılımlarının belirlenmesi. *Toprak Su Dergisi*, 7(2), 28-37.
- Bolat, İ., & Kara, Ö. (2017). Bitki besin elementleri: Kaynakları, işlevleri, eksik ve fazlalıkları. *Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 19(1), 218-228.

- Brady, N. C., Weil, R. R., & Weil, R. R. (2008). The nature and properties of soils (Vol. 13, pp. 662-710). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Duman, İ., Tüzel, Y., & Appelman, D. J. (2020). Türkiye’de sebze üretiminde tür ve çeşit tercihleri. *Journal of Agriculture Faculty of Ege University*, 169-178.
- Ekmekçi, E., Apan, M., & Kara, T. (2005). Tuzluluğun bitki gelişimine etkisi. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 20(3), 118-125.
- Elmasoğlu, C., Kumral, F. E., Şimşek, B., & Akpınar, C. (2022). Tarımsal atıklardan elde edilen biyokömürün toprak kalitesi üzerine etkisi. *Kadirli Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 328-338.
- Engindeniz, S. (2009). Türkiye'de sebze üretimi ve gelecek için bazı öneriler. *Verimlilik Dergisi*, (2), 99-117.
- Esençayı, M. K., & Korkmaz, K. (2019). Ordu topraklarının potasyum durumu ve potasyum fiksasyonunun belirlenmesi. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 6(4), 878-886.
- FAO (2019). "World Reference Base for Soil Resources." Food and Agriculture Organization.
- Güvenç, İ. (2018). Türkiye ve Avrupa Birliği ülkelerinin sebze üretimi ve kendine yeterlilik bakımından karşılaştırılması. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 28(4), 530-535.
- Kant, C., Barik, K., & Aydın, A. (2006). Asidik topraklara uygulanan farklı kireçleme materyallerinin bazı toprak özellikleri ile mısır bitkisi (*Zea mays L.*)’nin gelişimi ve mineral içeriğine etkisi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 37(2), 161-167.
- Karaca, S., Sarğın, B., & Türkmen, F. (2019). Bazı arazi ve toprak niteliklerinin coğrafi bilgi sistem analizleriyle incelenmesi: Van ili arazi ve toprak özellikleri. *Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi*, 6(2), 199-205.
- Merdan, K. (2023). Türkiye’de tarımsal büyümeye etki eden ekonomik faktörler (Bir Regresyon Analizi). *Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 25(45), 1125-1142.
- MGM, 2024. Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Van İli Uzun Yıllar Ortalama Resmi İstatistikler Verileri.
- Sarğın, B., & Karaca, S. (2023). Land suitability assessment for wheat-barley cultivation in a semi-arid region of Eastern Anatolia in Turkey. *PeerJ*, 11, e16396.
- Sarğın, B., Alaboz, P., Karaca, S., & Dengiz, O. (2024). Pythagorean fuzzy SWARA weighting technique for soil quality modeling of cultivated land in semi-arid terrestrial ecosystems. *Computers and Electronics in Agriculture*, 227, 109466.
- Seyitoğulları, M. A., & Matpay, B. (2024). SWOT Analizi Yöntemiyle Karasu Nehri Yukarı Havzası’nın (Van) Arazi Kullanım Planlama Önerileri. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(1), 211-233.
- Topçu, P., Yavuz, Ö., & Tolunay, A. (2022). Sürdürülebilir toprak yönetiminde toprak organik karbonunun önemi. *Turkish Journal of Forest Science*, 6(2), 604-614.
- Tuğaç, M. G., & Torunlar, H. (2007). Tarım arazilerinin tarımsal kullanım uygunluklarının belirlenmesi üzerine bir çalışma. *Journal of Agricultural Sciences*, 13(03), 157-165.
- TÜİK, 2023. Türkiye İstatistik Kurumu. TÜİK, il göstergeleri Bitkisel Üretim İstatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>
- TÜİK, 2024. Türkiye İstatistik Kurumu. TÜİK, il göstergeleri Bitkisel Üretim İstatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?locale=tr>

- Tunç, G., & Kaman, H. (2022). Tarım Topraklarında Tuzluluk Sorunu. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 10(11), 2232-2236.
- Uçgun, K., & Cansu, M. (2024). Sınırlandırılmış alanlara uygulanan pH düşürücü bazı materyallerin bazı toprak özellikleri, kiraz ağaçlarının beslenmesi ve meyve özelliklerine etkisi. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 28(1), 165-179.
- Yıldız, N., & Bilgin, N. (2007). Erzurum Ovası topraklarının fosfor ve potasyum durumunun neubauer fide yöntemi ile belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 39(2), 159-165.
- Yılmaz, Y., Kılıç, F. N., & Sönmez, O. (2022). Develi Ovası topraklarının yarıyıllı ve toplam fosfor içeriklerinin belirlenmesi. *Turkish Journal of Agricultural Engineering Research*, 3(2), 325-337.
- Yiğini, Y. (2014). Bozcaada topraklarının detaylı etüt-haritalanması ve sınıflandırılması, toprak-iklim-coğrafi konum (terroir) özelliklerine göre bağcılığa yönelik arazi değerlendirmesi. *Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü*.
- Yüceer, S. E., Tan, S., & Semerci, A. (2020). Türkiye’de 2000-2020 Döneminde Tarımsal Destekleme Politikalarının Gelişiminin İncelenmesi. *Lâpseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 1(2), 36-46.

8KAYNAKÇA

- Akçaöz, H., Güzel, A., Metin, B., & Redzepe, V. (2023). Tarımsal Amaçlı Kooperatiflere Ortak Olan ve Ortak Olmayan Üreticilerin Tarım Sigortası Hakkındaki Görüşlerinin Belirlenmesi. *Anadolu* 33 (1): 1-18.
- Ankrah, D. A., Kwabong, N.A., Eghan, D., Adarkwah, F., & Boateng-Gyambiby, D. (2021). Agricultural insurance access and acceptability: examining the case of smallholder farmers in Ghana. *Agriculture and Food Security*, 10:19.
- Anonim, (2023a). Ağrı İli Patnos İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü Kayıtları.
- Anonim, (2023b). Tarım ve Orman Bakanlığı “Sözleşmeli Üretimin Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik”
- Aydın, B., Özkan, E., Hurma, H., & Yılmaz, F. (2016). Kırklareli ve Edirne illerinde üreticilerin ürün sigortası uygulamalarına yaklaşımı. *Derim*, 33 (2):249-262.
- Bal, Ç., & Özüdoğru, H. (2021). Kalecik Karası Üzüm Üreticisinin Tarım Sigortasına Yönelik Yaklaşımlarının Analizi: Ankara İli Kalecik İlçesi Örneği. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 56 (4), 2874-2891.
- Başer, U., Bozoğlu, M., & Mennan, H. (2023). Çiftçilerin tarım sigortası yaptırımlarını etkileyen faktörler. *Akademik Ziraat Dergisi* 12(1): 77-82.
- Bayramoğlu, Z., Kaya, S., & Karakayacı, Z. (2013). Tarım İşletmelerinde Risk Kaynakları ve Risk Yönetim Stratejilerinin Belirlenmesi: Çumra İlçesi Örneği. *Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi* 27 (1), 46-54.
- Carrer, M.J., Silveira, R.L.F., Vinholis, M.M.B., & Filho, H.M.S. (2020). Determinants of agricultural insurance adoption: evidence from farmers in the state of São Paulo, Brazil. *RAUSP Manag. J.* 55(4): 547-566.
- Ceyhan, V. (1995). Tarımda Risk İdaresi Stratejileri ve Risk İdaresinde Kooperatifçiliğin Rolü. *Karınca Kooperatif Postası Sayı 702*, 17-23.
- Chand, S., Kumar, A., Bhattarai, M., & Saroj, S. (2016). Status and Determinants of Livestock Insurance in India: A Micro Level Evidence from Haryana and Rajasthan. *Indian Journal of Agricultural Economics* 71 (3), 335-346.

- Çukur, F., Saner, G., Çukur, T., & Uçar, K. (2008). Malatya ilinde kayısı üreticilerinin riskin transferinde tarım sigortasına bakış açılarının değerlendirilmesi: Doğanşehir İlçesi Polatdere Köyü Örneği. *Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg.* 45 (2), 103-111.
- Dinler, T., Yaltrık, A., Çetin, B., Özkan, B., Gülçubuk, B., Sürmeli, E., Ekmen, E., Saner, G., Akçaöz, H., Karahan-Uysal, Ö., Karaaslan, S., & Kıymaz, T. (2005). Tarımda risk yönetimi ve tarım sigortaları (Sözlü Bildiri). Ziraat Mühendisliği 6. Teknik Kongresi, Ankara, Türkiye, 3-7 Ocak, ss, 1209-1232.
- Dong, H., Jimoh, S.O., Hou, Y., & Hou, X. (2020). Willingness to Pay for Livestock Husbandry Insurance: An Empirical Analysis of Grassland Farms in Inner Mongolia, China. *Sustainability* 12 (18), 7331.
- Gbigbi, T.M., & Ndubuokwu, G.O. (2022). Determinants of agricultural insurance patronage among crop farmers in Delta north agricultural zone, Delta State, Nigeria. *Ege Univ. Ziraat Fak. Derg.*, 59 (2): 235-248.
- Gine, X., & Yang, D. (2009). Insurance, Credit, and Technology Adoption: Field Experimental Evidence from Malawi. *J. Dev. Econ.* 89(1), 1-11.
- Goodwin, B. K. (1994). Premium rate determination in the federal crop insurance program: What do averages have to say about risk? *Journal of Agricultural and Resource Economics* 19: 382-395.
- Greene, W. H. (2008). *Econometric Analysis*. Sixth Edition. Pearson Prentice Hall Upper Saddle River, New Jersey USA
- Gülse Bal, H.S., Yüzbaşıoğlu, R., & Kaplan, E. (2019). Fındık Üreticilerinin Tarım Sigortası Yaptırmaya Yönelik Davranışları ve Bunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: Giresun İli Bulancak İlçesi Örneği. *Türk Tarım -Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi* 7(11): 2025-2029.
- Hayran, S., Berk, A., & İmamoğlu, H. (2020). Yem Bitkisi Üreticilerinin Tarım Sigortası Yaptırma Kararlarına Etki Eden Faktörler: Balıkesir İli Örneği. *Ziraat Mühendisliği* (369), 22-29.
- İkikat-Tümer, E., Ağır, H.B. & Uslu, Z. (2019). Çiftçilerin Tarım Sigortası Yaptırma İstekliliği: Konya İli Ilgın İlçesi Örneği. *KSÜ Tarım ve Doğa Derg.*, 22(4): 571-576.
- Jha, A.K., & Singh, O.P. (2021). Farmers' Awareness and Perception about Livestock Insurance in Dhanusha District, Nepal. *International Journal of Biological Innovations*, 3 (1), 228-239.
- Kabaoğlu, H. (2017). Fındık Üreticilerinin Tarım Sigortası Yaptırmaya Karar Verme Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi: Düzce İli Örneği. (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Karahan, Ö. (2002). Tarımda Üreticilerin Risk Karşısında Davranışları Üzerine Bir Araştırma: Ege Bölgesinden Örnek Bir Olay (Tez no 120422). [Dr. Tezi, Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Üniversitesi, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Karahan-Uysal, Ö., Saner, G., Ceyhan, V., Bayramoğlu, Z., Engürülü, B., İkikat Tümer, E., Akyüz, Y., Tekin, M.K., & Doğan Öz, B. (2020). Tarımda Risk Yönetimi: Mevcut Durum ve Gelecek Eğilimleri (Sözlü Bildiri). Ziraat Mühendisliği IX. Teknik Kongresi, Ankara, Türkiye, 13-17 Ocak 2020, ss,807-834.
- Kay, P.K. (1981). *Agricultural Insurance, Theory and Practice and Application to Developing Countries*. Pergoman Press Ltd., Headington Hill Hall, England.
- Mbonan, N.D., & Makhura, M.N. (2018). Factors influencing farmers' interest in crop insurance in Swaziland. *Southern Africa -Towards Inclusive Economic Development*, Working Paper 15.
- Miran, B. (2002). *Temel İstatistik*. Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.

- Nalinci,S. (2018). Amasya İlindeki Üreticilerin Riske Karşı Tutumları Ve Tarım Sigortası Karar Sürecinde Etkili Olan Faktörlerin Analizi. (Dr. Tezi), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tokat.
- Newbold, P. (1995). Statistics for Business and Economics. Prentice-Hall International
- Özçelik, A. (2018). Tarım Sigortaları. Ekin Yayınevi, ISBN 978-605-327-627-2.
- Semerci, A., & Ken,E. (2024). Kekik Üretiminde Tarım Sigortası Uygulamasının Analizi: Denizli İli Örneği. Uluslararası Fen, Mühendislik ve Doğa Bilimleri Dergisi, 8(2): 202-218.
- Shaik, S. (2013). Crop insurance adjusted panel data envelopment analysis efficiency measures. American Journal of Agricultural Economics 95: 1155-1177.
- Subedi, S., & Kattel, R.R. (2022). Determining Factors and Impact of Household Income on Dairy Cattle Insurance in Nepal. Journal of Agriculture and Forestry University, 5, 229-238.
- TARSİM, (2024). Tarım Sigortaları Havuz İşletmesi 2023 Yılı Faaliyet Raporu.
- Tekin, A., & Karlı, B. (2021). Denizli ili Çivril ilçesinde elma üretimi yapan tarım işletmelerinde üreticilerin tarım sigortası yaptırma tercihleri. Mustafa Kemal Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi 26 (1), 8-19.
- Terin, M., & Aksoy, A. (2015). Devlet Destekli Bitkisel Ürün Sigortası Uygulama Sonuçları Üzerine Bir Araştırma: Ortadoğu Anadolu (TRB) Bölgesi Örneği. ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi 3 (2), 35-43.
- Terin, M., Ceylan, M., Çiftçi, K., & Yıldırım, İ. (2024). Süt Sığırçılığı İşletmelerinin Hayvan Hayat Sigortası Yaptırmalarına Etki Eden Faktörlerin Analizi: Van İli Örneği. KSÜ Tarım ve Doğa Derg 27 (2), 460-468.
- Thennakoon, T., M.P. & Gunaratne, Y.M.C. (2012). Investigation of Factors Affecting Agricultural Insurance Demand in Sri Lanka. Proceedings of the Research Symposium of Uva Wellassa University, November 22-23.
- Wairimi, E., Obare, G. & Odendo, M. (2016). Factors affecting weather index-based crop insurance in Laikipia County, Kenya. J. Agric. Ext. Rural Dev, 8(7), 111-121.
- Yıldız, L. (2022). Bursa İli Gürsu İlçesinde Üreticilerin Tarım Sigortası Yaptırma Tercihini Etkileyen Faktörler, (Tez no725463). [Yüksek Lisans Tezi, Bursa Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Ana Bilim Dalı].

9KAYNAKÇA

- Alp, Ş. (2016). Biyolojik Zenginliğimizin Önemli Bir Sığınağı Köy Mezarlıkları. YYÜ Tar Bil Dergisi, 26(1): 118-12
- Alp, Ş. (2017). Anıt Ağaçlar, Bağbahçe Dergisi, 71, 18-20.
- Asan, Ü. (1992). Anıt ağaçların birey ve toplum psikolojisi üzerindeki etkileri. Yeşil Çerçeve Dergisi 18: 18-19.
- Asan, Ü. (2010a). Boğaziçi'nde yaşayan tarih: Zamana tanıklık eden anıt ağaçlar İstanbul Büyükşehir Bel., İstanbul Ağaç ve Peyzaj Yayınları
- Asan, Ü. (2010b). İstanbul'un doğal mirası anıt ağaçlar, İBB. Kültür Yayınları
- Atasoy N. (2005). 15. yüzyıldan 20. yüzyıla Osmanlı bahçeleri ve hasbahçeler. İstanbul
- Efe, R., Soykan A., Sönmez S., & Cürebal İ. (2010). Edremit'in anıtsal ve korunmaya değer ağaçları. Edremit Belediyesi Kültür Yayınları No:5, 137-155.
- Kacar, B., & İnal A. (2008) Bitki analizleri. Nobel Yayınları, Ankara

- Kacar, B. (2009). Toprak analizleri, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2009.
- Kacar, B. (1972). Bitki analizleri. Ankara Üni. Zir. Fak. Yay. 453. Uygulama Kılavuzu. Ank. Üni. Basımevi, Ankara (155) s.
- Lonsdale, D. (2013). Ancient and other veteran trees: Further guidance on management. The Tree Council, London.
- Mengel, K., Kirkby, E.A. (2001). Principles of plant nutrition. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, 849 s.
- Palabaş, S., Uzun, A., Terzioğlu, S., & Anşin, R. (2005). Trabzon ilinin korunan doğal alanları ve bitkisel tür zenginliği. Korunan Doğal Alanlar Sempozyumu, Poster Bildiri Kitabı, 63-65, Isparta, Türkiye
- Puskulcu, G., & A. Aksalman. (19889). Zeytinde yaprak-toprak örneklerinin alınma prensipleri ve gübre tavsiyeleri. Zeytincilik Aras. Enst. Yay. No: 44 (14), Bornova-İzmir.
- Yörüklü, N. (1997). Bursa ve yakın çevresindeki anıt ağaların saptanması ve koruma olanaklarının belirlenmesi üzerine bir araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara, Türkiye.

10KAYNAKÇA

- Acquaah, G. (2012). Principles of Plant Genetics and Breeding. Oxford, UK: Blackwell Publishing.
- Aldrich, R. J., & Kremer, R. J. (2015). Principles in Weed Management. Ames, IA: Iowa State University Press; 1997. p. 455. Springer.
- Anjum, S.A., Xie, X., Wang, L., Saleem, M.F., Man, C., & Lei, W. (2011). Morphological, physiological and biochemical responses of plants to drought stress. African Journal of Agricultural Research, 6: 2026-2032.
- Anonim, (2024a) Endüstri ve Süs Bitkileri Hastalıkları Zirai Mücadele Teknik Talimatları
[https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/yayin/Endüstri ve Süs Bitkileri Hastalıkları Zirai Mücadele Teknik Talimatları.pdf](https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/yayin/Endüstri%20ve%20Süs%20Bitkileri%20Hastalıkları%20Zirai%20Mücadele%20Teknik%20Talimatları.pdf) Erişim tarihi: 10.12.2024.
- Anonim, (2024b).
<https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/yayin/Bitki%20Hastalıkları%20Zirai%20Mücadele%20Teknik%20Talimatları.pdf>. Erişim tarihi: 13.12.2024
- Anonim, (2024c) Türk Tarım Sektöründe Uygulanan Sulama Tekniklerinin Ekonomiye Etkileri Ve Ege Bölgesi Uygulamaları
https://www.atakale.com.tr/image/catalog/urunler/paketler/sulama/turkiyede_arazi_sulama_gunes_enerjisi_kurakli_calismalari.pdf Erişim tarihi:10.12.2024.
- Arabacı, O., Tokul, H. E., Öğretmen, N. G., & Bayram, E. (2015). Doğal Yayılış Gösteren *Coridothymus capitatus* L. Genotiplerinde Diurnal Varyabilitenin Verim ve Kaliteye Etkisi. Journal of Agriculture Faculty of Ege University, 52(2), 141-150. <https://doi.org/10.20289/euzfd.84331>
- Ashraf, M., & Arfan, M. (2005). Gas exchange characteristics and water relations in two cultivars of *Hibiscus esculentus* under waterlogging. *Biologia Plantarum*, 49(3): 459-462.

- Assaha D.V.M, Liu L., Ueda A., Nagaoka T., & Saneoka H. 2016. Effects of drought stress on growth, solute accumulation and membrane stability of leafy vegetable, huckleberry (*Solanum scabrum* Mill.), J. Environ. Biol., 37: 107.
- Aslantaş, R., & Karakurt, H. (2007). Rakımın meyve yetiştiriciliğinde önemi ve etkileri. Alinteri Journal of Agriculture Science, 12(2), 31-37.
- Barlow, E.W.R., Lee, J.W., Munns, R., & Smart, M.G. (1980). Water relations of developing wheat grains. Australian Journal of Plant Physiology, 7: 519–525.
- Baydar, H. (2013). Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bilim ve Teknolojisi. Isparta, Türkiye: SBÜ Basımevi.
- Baydar, H. (2005). Yayla kekiği (*Origanum minutiflorum* O. Schwarz et. PH Davis)'nde farklı toplama zamanlarının uçucu yağ içeriği ve uçucu yağ bileşenleri üzerine etkisi. Akdeniz University Journal of the Faculty of Agriculture, 18(2), 175-178.
- Bray, E. (1997). Plant responses to water deficit. Trends in Plant Science, 2: 48-54.
- Başığit, M. (2016). Tıbbi adaçayı (*Salvia officinalis* L.)nda farklı hasat zamanlarının uçucu yağ oranı ve bileşenleri ile antioksidan aktivitesi ve toplam fenolik madde miktarı üzerine etkisi. (Master's thesis), Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, Türkiye.
- Belkhodja, R., Morales, F., Abadia, A., Gomez-Aparisi, J., & Abadia, J. (1994). Chlorophyll fluorescence as a possible tool for salinity tolerance screening in barley (*Hordeum vulgare* L.). Plant Physiology, 104(2), 667-673.
- Bewley, J. D., Bradford, K., Hilhorst, H., & Nonogaki, H. (2013). Seeds: Physiology of Development, Germination and Dormancy. New York–Heidelberg–Dordrecht–London. Seed Science Research, 23(4), 289-289.
- Bonan, G. B. (2015). Ecological Climatology: Concepts and Applications for Climate Change. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Borna, F., Omidbaigi, R., & Sefidkon, F. (2007). The effect of sowing dates on growth, yield and essential oil content of *Dracocephalum moldavica* L. Iranian journal of medicinal and aromatic plants research, 23(3), 307-314.
- Buchanan, B. B., Gruissem, W., & Jones, R. L. (2015). Biochemistry and molecular biology of plants. Chichester, UK: John Wiley & Sons.
- Busse, W. (2000). The significance of quality for efficacy and safety of herbal medicinal products. Drug Information Journal, 34(1), 15-23.
- Caser M., Angiolillo F., Chitarra W., Lovisollo C., Ruffoni B., & Pistelli L. 2018. Ecophysiological and phytochemical responses of *Salvia sinaloensis* Fern. to drought stress. Plant Growth Regul., 84: 383-394.
- Chaves, M.M., Maroco, J.P., & Pereira, J.S. (2003). Understanding plant responses to drought– from genes to the whole plant. Functional Plant Biology, 30: 239–264.
- Ceylan, A., (1997). Tıbbi bitkiler - II (Uçucu yağ bitkileri). İzmit, Türkiye: Ege Üniv. Ziraat Fak. Yayını, No: 481, 1-27
- Copeland, L. O., & McDonald, M. B. (2012). Principles of Seed Science and Technology. New York, USA: Springer Science & Business Media.
- Dolferus, R. (2014). To grow or not to grow: A stressful decision for plants. Plant Science, 2229: 247-261
- Fageria, N. K., He, Z., & Baligar, V. C. (2017). Phosphorus management in crop production. London, UK: CRC Press.
- Farooq, M., Wahid, A., Kobayashi, N., Fujita, D., & Basra, S.M.A. (2009). Plant drought stress: effects, mechanisms and management. Agronomy for Sustainable Development, 29: 185-212.

- Fitter, A. H., & Hay, R. K. M. (2012). *Environmental Physiology of Plants*. London, UK:Academic Press.
- Flexas, J., Bota, J., Loreto, F., Cornic, G., & Sharkey, T.D. (2004). Diffusive and metabolic limitations to photosynthesis under drought and salinity in C3 plants. *Plant Biology*, 6: 269–279.
- Flexas, J., Diaz-Espejo, A., Galme's, J., Kaldenhoff, R., Medrano, H., & Ribas-Carbo, M. (2007). Rapid variations of mesophyll conductance in response to changes in CO2 concentration around leaves. *Plant, Cell & Environment*, 30: 1284–1298.
- Gaedcke, F., & Steinhoff, B. (2003). *Herbal medicinal products: scientific and regulatory basis for development, quality assurance and marketing authorisation*. USA:CRC Press.
- Gallardo, M., Thompson, R.B., Valdez, L.C., & Pêrez, C. (2004). Response of stem diameter to water stress in greenhouse-grown vegetable crops. *Acta Horticulturae*, 664: 253-260
- Ganieva, R., Allahverdiev, S., Bayromova, S., & Nafisi, S. (1997). Effect of polystimuline- K on maize (*Zea mays* L.) seedlings pigment apparatus formation on the sodium chloride salinity. *Turkish Journal of Botany*, 21: 253- 257.
- Gilligan, C. A. (2008). Sustainable agriculture and plant diseases: an epidemiological perspective. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 363(1492): 741-759.
- Gholami-Zali A., Ehsanzadeh P. 2018. Exogenously applied proline as a tool to enhance water use efficiency: case of fennel. *Agric Water Manage*, 197: 138-146.
- Gökmen, F., & Günal, H. *Toprak İşlem Yöntemlerinin Toprak Kalitesi İndikatörü ve Toprak Kalitesine Etkileri*. 21. Yüzyılda Fen ve Teknik, 2(4), 79-106.
- Günal, N. (2013). Türkiye'de iklimin doğal bitki örtüsü üzerindeki etkileri. *Acta Turcica*, 1(5), 1-22.
- Günay, A. (2005). *Sebze Yetiştiriciliği*. Cilt I, ISBN 975-00725-0-2, İzmir.
- Güneş, A., Alpaslan, M., & İnal, A. (2000). *Bitki besleme ve gübreleme*. Ankara, Türkiye: Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi.
- Halliday, K. J., & Whitelam, G. C. (2003). Changes in photoperiod or temperature alter the functional relationships between phytochromes and reveal roles for phyD and phyE. *Plant physiology*, 131(4), 1913-1920.
- Hartmann, H. T., Kester, D. E., Davies, F. T., & Geneve, R. L. (2010). *Hartmann and Kester's Plant Propagation: Principles and Practices*. New York, USA: Pearson Education.
- Hasanuzzaman, M., Mahmud, J. A., Anee, T. I., Nahar, K., & Islam, M. T. (2018). Drought stress tolerance in wheat: omics approaches in understanding and enhancing antioxidant defense. *Abiotic stress-mediated sensing and signaling in plants: an omics perspective*, 267-307.
- He, P. P., Lv, X. Z., & Wang, G. Y. (2004). Effects of Se and Zn supplementation on the antagonism against Pb and Cd in vegetables. *Environment International*, 30(2), 167-172.
- Hopkins, W. G., & Hüner, N. P. A. (2008). *Introduction to Plant Physiology*. London, UK: Wiley.
- Ibrahim¹, H. M., El-Amier, Y. A., & Al-Gifri, A. N. A. (2018). Epidermal Properties of *Phragmanthera Austroarabica* (Endemic Species to South West of Arabian Peninsula) and Its Taxonomical Significance. *Journal of Environmental Sciences*, 47(1-2), 13-21.
- ISO (International Organization for Standardization). (2024). *ISO 9001:2024 - Quality Management Systems*. https://qmsdanismanlik.com.tr/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAjp-7BhBZEiwAmh9rBSVZXRBI82Mm_vqv0ctuv94Ujs9wZEpn6WQIEm4aiwCKefJye7MXFRoCt6sQAvD_BwE Erişim Tarihi: 20.12.2024.

- İşler, N. (2022). Tohumluk Üretimi. Mustafa Kemal Üniversitesi Yayınları. Erişim adresi: <https://www.mku.edu.tr/files/898-490ad5a3-7059-4aec-9fb1-ae7629d63842.pdf> Erişim tarihi: 15.12.2024.
- Jackson, S. D. (2009). Plant responses to photoperiod. *New Phytologist*, 181(3), 517-531.
- Janiak A., Kwaśniewski M., & Szarejko I. 2015. Gene expression regulation in roots under drought. *J Exp Bot*, 67(4): 1003- 1014.
- Jones, H. G. (2014). *Plants and Microclimate: A Quantitative Approach to Environmental Plant Physiology*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Kabala, C., & Singh, B. R. (2001). Fractionation and mobility of copper, lead, and zinc in soil profiles in the vicinity of a copper smelter. *Journal of environmental quality*, 30(2): 485-492.
- Kaçar O. Azkan N., (2005). Bursa'da doğal orada bulunan sarı kantaron (*Hypericum perforatum* L.) popülasyonlarında farklı yüksekliklerin hiperisin oranı üzerine etkisinin belirlenmesi, *U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19: 77–89.
- Kaçar, B. (2015). *Genel Bitki Fizyolojisi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Yayın No: 1243, Ankara.
- Kader, A. A. (2002). Postharvest quality maintenance of fruits and vegetables in developing countries. In *Post-harvest physiology and crop preservation* (pp. 455-470). Boston, MA: Springer US.
- Kalefetoğlu, T., & Ekmekçi, Y. (2005). The effects of drought on plants and tolerance mechanisms. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 18(4): 723-740.
- Kamiloglu, S., & Capanoglu, E. (2015). Polyphenol content in figs (*Ficus carica* L.): Effect of sun-drying. *International Journal of Food Properties*, 18(3): 521-535.
- Karaca, M., & Öztürk, T. (2012). "Türkiye'nin Tarımsal Bölgelerinde İklim Değişikliğinin Etkisi". TÜBİTAK Proje Raporu, Proje No: 110Y239.
- Katar, N., Katar, D., Aydın, D., & Olgun, M., (2018). Tıbbi adaçayı (*Salvia officinalis* L.)'nda uçucu yağ oranı ve kompozisyonu üzerine ontogenetik varyabilitenin etkisi. *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*, 4(2): 231-236
- Kaushal, M., & Wani, S. P. (2016). Plant-growth-promoting rhizobacteria: drought stress alleviators to ameliorate crop production in drylands. *Annals of Microbiology*, 66: 35-42
- Kayabaşı, S. (2011). Kuraklık stresinde yetiştirilen soyada (*Glycine max* L.) bazı fizyolojik parametreler ile prolin birikiminin araştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi, Şanlıurfa.
- Korkmaz, H., & Durmaz, A. (2017). Bitkilerin abiyotik stres faktörlerine karşı geliştirilen cevaplar. *Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 7(2): 192-207.
- Liu, F., & Stutzel, H. (2004). Biomass partitioning, specific leaf area and water use efficiency of vegetable amaranth (*Amaranthus* spp.) in response to drought stress. *Scientia Horticulturae*, 102 (1): 15-27.
- Louwaars, N. P., & de Boef, W. S. (2012). Integrated seed sector development in Africa: A conceptual framework for creating coherence between practices, programs, and policies. *Journal of Crop Improvement*, 26(1): 39-59.
- Lucas, J. A., Bowyer, P., & Anderson, H. M. (2020). *Plant Pathology and Plant Pathogens*. Oxford, UK: Wiley.
- Marschner, H. (2012). *Marschner's mineral nutrition of higher plants*. Oxford, UK: Academic Press.
- Marschner, H. (Ed.). (2011). *Marschner's mineral nutrition of higher plants*. Oxford, UK: Academic press.

- Mengü, G. P., Anaç, S., & Özçakal, E. (2011). Kuraklık yönetim stratejileri. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 48(2): 175-181.
- Mishra, A. K., & Singh, V. P. (2010). A review of drought concepts. Journal of hydrology, 391(1-2): 202-216.
- Mittler, R. (2017). ROS are good. Trends in Plant Science, 22(1): 11-19.
- Monteith, J. L., & Unsworth, M. H. (2013). Principles of Environmental Physics: Plants, Animals, and the Atmosphere. Oxford, UK: Academic Press.
- Nohutçu, L., Tunçtürk, M., Selem, E., Tunçtürk, R., & Çınar, O (2024). Origanum rotundifolium Boiss ve Origanum syriacum L. Türlerinin Besin Elementleri İçeriği, Uçucu Yağ Oranı ve Biyokimyasal Bileşimi Üzerine Bir Araştırma. KSÜ Tarım ve Doğa Derg. 27(Ek Sayı 1): 213-220. DOI: 10.18016/ksutarimdog.vi.1459875.
- Oh, J. H., Ha, I. J., Lee, M. Y., Kim, E. O., Park, D., Lee, J. H., ... & Kim, C. K. (2018). Identification and metabolite profiling of alkaloids in aerial parts of Papaver rhoeas by liquid chromatography coupled with quadrupole time-of-flight tandem mass spectrometry. Journal of separation science, 41(12): 2517-2527.
- Omidbaigi, R., Borna, F., Borna, T., & Inotai, K. (2009). Sowing dates affecting on the essential oil content of dragonhead (*Dracocephalum moldavica* L.) and its constituents. Journal of Essential Oil Bearing Plants, 12(5): 580-585.
- Osakabe, Y., Osakabe, K., Shinozaki, K., & Tran, L.P. (2014). Response of plants to water stress. Front Plant Science, 5: 86.
- Örs, S., & Ekinci, M. (2015). Kuraklık stresi ve bitki fizyolojisi. Derim, 32(2): 237-250.
- Özer A., (2010). Bazı tıbbi bitkilerin sıcak havalı kurutucuda kurutulması ve kurutma sıcaklıklarının ürün kalitesi üzerine etkileri. (YL Tez), Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tekirdağ.
- Özguven M, Ayanoglu F, & Ozel A (2006). Effect of nitrogen rates and cutting times on the essential oil yield and components of *Origanum syriacum* L. var. *bevanii*. Journal of Agronomy, 5(1): 101–105.
- Öztürk, N.Z. (2015). Bitkilerin kuraklık stresine tepkilerinde bilinenler ve yeni yaklaşımlar. Türk Tarım-Gıda Bilim ve Teknoloji Dergisi, 3(5): 307-315.
- Radosevich, S. R., Holt, J. S., & Ghera, C. M. (2007). Ecology of weeds and invasive plants: relationship to agriculture and natural resource management. New Jersey, Canada: John Wiley & Sons.
- Rai, V., Khatoon, S., Bisht, S. S., & Mehrotra, S. (2005). Effect of cadmium on growth, ultramorphology of leaf and secondary metabolites of *Phyllanthus amarus* Schum. and Thonn. Chemosphere, 61(11): 1644-1650.
- Razzaghi, F., Jacobsen, S.E., Jensen, C.R., & Andersen, M.N. (2014). Ionic and photosynthetic homeostasis in quinoa challenged by salinity and drought – mechanisms of tolerance. Functional Plant Biology, 42(2): 136-148.
- Ruiz-Lozano, J.M., Porcel, R., Bárzana, G., Azcón, R., & Aroca, R. (2012). Contribution of arbuscular mycorrhizal symbiosis to plant drought tolerance: state of the art. pp. 335–362. In: Aroca, R. (Ed.), Plant Responses to Drought Stress Springer-Verlag, Heidelberg.
- Schumann, G. L., & D’Arcy, C. J. (2010). Essential Plant Pathology. American Phytopathological Society. Milwaukee, USA: (APS) Press.
- Schumann, G. L., & D’Arcy, C. J. (2018). Essential Plant Pathology. Milwaukee, USA: APS Press.
- Selem, E., Tuncturk, R., Nohutcu, L., & Tuncturk, M. (2022). Effects of rhizobacteria and algal species on physiological and biochemical parameters in *Calendula officinalis* L. under different irrigation regimes. Journal of Elementology, 27(1).

Shubha, V., & Tyagi, A.K. (2007). Emerging trends in the functional genomics of the abiotic stress response in crop plants. *Plant Biotechnology Journal*, 5(3): 361- 380.

Slifman, N. R., Obermeyer, W. R., Aloj, B. K., Musser, S. M., Correll Jr, W. A., Cichowicz, S. M., ... & Love, L. A. (1998). Contamination of botanical dietary supplements by *Digitalis lanata*. *New England Journal of Medicine*, 339(12): 806-811.

Smirnoff, N. (1993). The role of active oxygen in the response of plants to water deficit and desiccation. *New Phytologist*, 125: 27-58.

Steinhoff, B. (1997). Quality control of herbs and herbal preparations in consideration of new legal regulations. *Z Arznei- & Gewürzpf*, 2(1): 1-14.

Sternberg, G. W., & Cowan, J. R. (2010). "The Role of Fog and Dew in Arid Zone Plant Survival." *Journal of Arid Environments*, 74(3): 331-338.

Şahin, Ü. & Kurnaz, D. (2014). İklim Değişikliği ve Kuraklık (pdf dosyası), İstanbul Politikalar Merkezi, İstanbul, <https://ipc.sabanciuniv.edu/Content/Images/CKeditorImages/20200326-02031103.pdf>, (E.T: 13.05.2023).

Şelem, E., Nohutçu, L., Tunçtürk, R., & Tunçtürk, M. (2021). Bitki Gelişimini Teşvik Eden Bakteri Uygulamalarının Kuraklık Stresi Koşullarında Yetiştirilen Aynısafa (*Calendula officinalis* L.) Bitkisinin Bazı Büyüme Parametreleri ile Fizyolojik Özellikleri Üzerine Etkisi. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 31(4): 886-897. <https://doi.org/10.29133/yyutbd.922874>

Tunçtürk, M., Şelem, E., Nohutçu, L., Tunçtürk, R., & Toprak, T., (2022). Türkiye Forasında Doğal Olarak Yetişen *Salvia Türlerinin* Ticari Önemi, Yayılış Alanları ile Endemik Olanların Iucn Risk Kategorileri. *Tıbbi Ve Aromatik Bitkilerin Fonksiyonel Kullanım Alanları, Ticareti ve Sürdürülebilirliği*, Tunçtürk, R. (ED). Ankara, Türkiye: Iksad Publications.

Uyanık, M. (2013). Oğulotu (*Melissa officinalis* L.)nda ontogenetik, morfogenetik ve diurnal varyabilitenin Ankara koşullarında belirlenmesi. (Master's thesis), Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.

Wang, X., Pan, X., Gao, M., Yu, J., Jiang, J., Zhang, J., ... & Zhang, R. (2016). Evidence of both surface and bulk Dirac bands and anisotropic nonsaturating magnetoresistance in ZrSiS. *Adv. Electron. Mater*, 2(10): 1600228.

Yeloojeh K.A., Saeidi G., & Ehsanzadeh P. 2020. Effectiveness of physiological traits in adopting safflower (*Carthamus tinctorius* L.) genotypes to water deficit condition. *Int J Plant Prod*, 14(1): 155-164.

Zimdahl, R. L. (2018). *Fundamentals Of Weed Science*. London, US: Elseiver.

Ziska, L.H., Seemann, J.R., & DeJong, T.M. (1990). Salinity induced limitations on photosynthesis in *Prunus salinica*, a deciduous tree species. *Plant Physiology*, 93: 864-870.

11 KAYNAKÇA

Bozdemir, Ç. (2019). Türkiye’de yetişen kekik türleri, ekonomik önemi ve kullanım alanları. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 29(3), 583-594.

Jurevičiūtė, R., Ložienė, K., Bruno, M., Maggio, A., & Rosselli, S. (2019). Composition of essential oil of lemon thyme (*Thymus × citriodorus*) at different hydrodistillation times. *Natural Product Research*, 33(1), 80–88.

Katar, N., & Katar, D. (2020). Eskişehir ekolojik koşullarında farklı hasat zamanlarının limon kekiğinin (*Thymus citriodorus* L.) verim ve kalitesi üzerine etkisi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 34(1), 93–105.

Köse, F. (2007). Turunçgillerde hasat sonrası patojenlere karşı bazı bitki uçucu yağlarının antifungal etkinliği (Yüksek lisans tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Hatay).

Oliveira, A. S., Cavaleiro, C., Martinez-de-Oliveira, J., & Palmeira-de-Oliveira, A. (2023). Thymus × citriodorus: An emerging aromatic and medicinal hybrid plant with relevant bioactive potential. *Revista Brasileira de Farmacognosia*, 33(6), 1089–1109.

Sarıhan, B. (2019). Farklı kurutma metotlarının bazı tıbbi ve aromatik bitkilerin kalitesi üzerine etkilerinin belirlenmesi (Yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi, Diyarbakır).

Şahin, N. (2013). Kurakçıl peyzaj düzenlemesinde suyun etkin ve akılcı kullanımı - Xeriscape (Yüksek lisans tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla).

Tátrai, T., & Toncer, Ö. (2024). Morphological and physiological plant responses to drought stress in Thymus × citriodorus. *Journal of Drought Stress Studies*, 12(2), 45–59.

Taghouti, M., Martins-Gomes, C., Félix, L. M., Schäfer, J., Santos, J. A., Bunzel, M., Nunes, F. M., & Silva, A. M. (2020). Polyphenol composition and biological activity of Thymus citriodorus and Thymus vulgaris: Comparison with endemic Iberian Thymus species. *Food Chemistry*, 331, 127362.

Toncer, O., Karaman, S., Diraz, E., Sogut, T., & Kızıl, S. (2017). Essential oil composition of Thymus × citriodorus (Pers.) Schreb. at different harvest stages. *Notulae Botanicae Horti Agrobotanici Cluj-Napoca*, 45(1), 185–189.

12KAYNAKÇA

Altınçekiç, Ş.Ö. (2014). Bursa İli Koyunculuk İşletmelerinin Yapısal Özellikleri ve Refah Ölçütleri Açısından Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.

Aktaş, A. (2009). Konya İli Karapınar İlçesi Koyunculuk İşletmelerinin Ekonomik Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Aritunca, D. (2019). Konya İli Merkez İlçelerinde Koyunculuk İşletmelerinin Durumu. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Bilginturan, S., Ayhan, V. (2009). Burdur ili damızlık koyun ve keçi yetiştiriciler birliği üyesi koyunculuk işletmelerinin yapısal özellikleri ve sorunları üzerine bir araştırma. *Hayvansal Üretim*, 50 (1), 1-8.

Çiçek, A., Ayyıldız, M., Erdal, G. & Erdal, H. (2022). Türkiye’de koyun yetiştiriciliğinin önemi ve ekonomik analizi. *MAS JAPS Uygulamalı Bilimler Dergisi*, 7 (Özel Sayı), 1311-1312.

Dağıstan, E. (2002). Orta Güney Anadolu Bölgesinde Koyunculuk Faaliyetinin Ekonomik Analizi. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.

Erkuş, A., Bülbül, M., Kırıl, T., Açıl, A.F. & Demirci, R., (1995). Tarım Ekonomisi. Ankara Üniversitesi Zir. Fak. Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Vakfı Yayınları: Ankara.

FAO (2023). Koyunculuk verileri. Erişim tarihi: 06.12.2023, <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>.

İnan, H. (1992). Tarım Ekonomisi (1.Baskı). Hasat Yayıncılık: İstanbul.

- Karadaş, K. (2017). Şanlıurfa İlinde Koyunculuk İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Durumu: Siverek İlçesi Örneği. Gümüşhane Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 7 (2), 268- 279.
- Karadaş, K. (2018). Koyunculuk İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Durumu; Hakkâri İli Örneği Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi., 49 (1): 29-35 , ISSN : 1300-9036
- Kaymak, K., & Sariözkan, S. (2016). Muş İli Korkut İlçesinde Koyunculuk İşletmelerinin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Üretim Maliyetleri. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi, 27 (3), 141-146.
- Keskinkılıç, K. (2019). Koyunculuk Faaliyetinin Sürdürülebilirliği. İzmir Ticaret Borsası Yayınları: İzmir.
- Koca, A. (2014). Karaman İlinde Koyunculuk Üretim Faaliyetine Yer Veren İşletmelerin Yapısal Analizi. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Kıral, T. & Rehber, E. (1986). Hayvansal ürün maliyetlerinin hesaplanması, Batı Akdeniz Bölgesi 1. Hayvancılık Semineri, Antalya. 278-289.
- Kıral, T., Kasnaoğlu, H., Tatlıdil, F.F., Fidan, H. & Gündoğmuş, E. (1999). Tarımsal Ürünler İçin Maliyet Hesaplama Metodoloji ve Veri Tabanı Rehberi. TEAE: Ankara.
- Oğuz, C., & Bayramoğlu, Z. (2014). Tarım Ekonomisi. Atlas Akademi. ISBN:978-605-63373-3-8.
- Özsayın, D., & Everest, B. (2019). Koyun Yetiştiriciliği Yapan Üreticilerin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve Koyunculuk Faaliyetiyle İlgili Uygulamaları. KSÜ Tarım ve Doğa Dergisi 22(Ek Sayı 2): 440-448.
- Şahin, A., & Yıldırım, İ. (2002). "Economic analysis of sheep farms in center district of Van province". Tarım Bilimleri Dergisi, 12 (2), 47-52.
- Yamane, T. (1967). Elementary sampling theory, printice-hall inc. Englewood Cliffs, 405.
- TİGEM, (2023). Hayvancılık sektör raporu. Erişim: 10 Eylül 2023, <https://www.tigem.gov.tr>.
- TÜİK (2023). Hayvancılık verileri. Erişim: 15 Eylül 2023, <https://www.tuik.gov.tr>.
-

TARIM VE HAYVANCILIK ALANINDA BİLİMSEL ÇALIŞMALAR

Editörler:

Doç. Dr. Hacer KAYA

Dr.Öğr. Üyesi Filiz AYGÜN ERTÜRK

Dr.Öğr. Üyesi Zahid PAKSOY

Yazarlar:

Doç. Dr. Fırat SEFAOĞLU

Doç. Dr. Hacer KAYA

Dr. Öğr. Üyesi Zahid PAKSOY

Dr. Öğr.Üyesi Zahid PAKSOY

Dr.Öğr. Üyesi Ufuk ÜLKER

Yüksek Lisans Öğr. Gamze BETÜL ÜNAL

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-130-9

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKLAR

Adams, J., & Gallo, D. (2018). Aromatic Compounds in Vanilla: Extraction and Profiling. *Flavour and Fragrance Journal*, 33(2), 153–164.

Adams, J., & Müller, R. (2021). Vanilla: Origins, Cultivation, and Uses in the Food Industry. *Journal of Agricultural Sciences*, 45(3), 212–219.

Afsharinejad, A., Davy, A., Jennings, B., & Brennan, C. (2015). Performance analysis of plant monitoring nanosensor networks at THz frequencies. *IEEE Internet of Things Journal*, 3(1), 59-69.

Bennett, D. J., & Albrecht, J. (2021). Nanofertilizers: A Review on the Latest Research and Future Perspectives. *Agronomy Journal*, 113(4), 2042-2050.

Bhat, S. A., ve ark. (2020). Agronanotechnology: A New Era in Agriculture. *Journal of Nanoscience and Nanotechnology*, 20(6), 3001-3012.

Buzea, C., Pacheco, I. I., & Robbie, K. (2007). Nanomaterials and nanoparticles: Sources and toxicity. *Biointerphases*, 2(4), MR17-MR71.

Chen, Y., & Zhang, L. (2019). Role of TiO₂ nanoparticles in mitigating oxidative stress in plants under UV radiation. *Plant Physiology Research*, 25(4), 378-387.

- Chen, Y., & Zhang, L. (2020). Mesoporous silica nanoparticles for controlled pesticide release in agricultural applications. *Journal of Agricultural Nanotechnology*, 15(3), 78-92.
- Chen, Y., & Zhang, L. (2019). Advances in mesoporous silica nanoparticle applications for sustainable agriculture. *Sustainable Agriculture Reviews*, 45(2), 145-160.
- Chauhan, R. P., Gupta, C., & Prakash, D. (2012). Methodological advancements in green nanotechnology and their applications in biological synthesis of herbal nanoparticles. *International Journal of Bioassays (IJB)*.
- Faraday, M. (1857). X. The Bakerian Lecture. —Experimental relations of gold (and other metals) to light. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London* (147), 145-181.
- Gençer, Ö. (2009). Bakır ve Bakır Oksit Nano Parçacıklarının Ultrasonik Sprey Piroiliz (USP) Yöntemi ile Üretimi. Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gül, V., Dinler, B. S., Sefaoğlu, F., Çetinkaya, H., & Koç, F. N. (2024). The Effect of Pre-Applied Titanium Dioxide Nanoparticles on Germination in *Carthamus tinctorius* L. Varieties. *Journal of Agricultural Production*, 5(1), 41-49.
- Dinler, B. S., Cetinkaya, H., Koc, F. N., Gül, V., & Sefaoğlu, F. (2024). Effects of titanium dioxide nanoparticles against salt and heat stress in safflower cultivars. *Acta Botanica Brasilica*, 38, e20230136.
- Gonzalez, R., Hernandez, P., & Lopez, J. (2021). Nanoparticles as carriers for targeted delivery in plants: A review. *Journal of Plant Nanotechnology*, 8(2), 112-130.
- Gonzalez, R., Hernandez, P., & Lopez, J. (2021). Advances in mesoporous silica nanoparticle applications for sustainable agriculture. *Sustainable Agriculture Reviews*, 45(2), 145-160.
- Ghormade, V., & Deshpande, M. V. (2011). Perspectives for nano-biotechnology enabled protection and nutrition of plants. *Biotechnology Advances*, 29(6), 792-803.
- Huang, Q., & Zang, L. (2019). Bourbon Vanilla: Origins and Development in Madagascar. *Flavour and Fragrance Journal*, 34(1), 92–99.
- Jian, J., Wang, Y., Luo, X., & Zhang, X. (2020). Application of nanotechnology in biosensors for food safety detection. *Food Chemistry*, 309, 125688.
- Kah, M., Kookana, R. S., Gogos, A., & Bucheli, T. D. (2018). A critical evaluation of nanopesticides and nanofertilizers against their conventional analogues. *Nature Nanotechnology*, 13(8), 677-684.
- Kahraman, S., & Çelik, Y. (2021). Effects of titanium dioxide nanoparticles on plant photosynthesis and growth performance. *Journal of Nanotechnology and Agriculture Research*, 15(3), 45-56.
- Khan, I., Saeed, K., & Khan, I. (2019). Nanoparticles: Properties, applications and toxicities. *Arabian Journal of Chemistry*, 12(7), 908-931.
- Khan, R., & Ali, S. (2023). Future Production Models in the Vanilla Industry. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 71(5), 768-775.
- Kumar, A., & Rao, R. (2020). The Role of Vanilla in Food and Beverage Industry. *Journal of Culinary Science*, 12(2), 150-160.
- Kumar, P., Chauhan, N., & Pundir, C. S. (2017). Biosensors for food safety: Recent advances and future perspectives. *Biosensors & Bioelectronics*, 90, 19–32.
- Kumar, R., & Singh, M. (2020). Impact of nanoparticles on plant metabolic pathways and their potential applications. *Journal of Nanobiotechnology*, 12(3), 89-102.

- Luechinger, N. A., Grass, R. N., Athanassiou, E. K., & Stark, W. J. (2010). Bottom-up fabrication of metal/metal nanocomposites from nanoparticles of immiscible metals. *Chemistry of Materials*, 22(1), 155-160.
- Li, X., et al. (2022). Smart Sensors for Plant Health Monitoring: A Review. *Sensors*, 22(1), 120.
- Li, Z., & Shen, J. (2014). Nanomaterials in food safety: A review of recent advances. *Trends in Food Science & Technology*, 38(1), 57-68.
- Mishra, S., et al. (2021). Environmental Impacts of Silver Nanoparticles in Agriculture: A Review. *Science of the Total Environment*, 760, 143275.
- Mohanpuria, P., Rana, N. K., & Yadav, S. K. (2008). Biosynthesis of nanoparticles: technological concepts and future applications. *Journal of Nanoparticle Research*, 10, 507-517.
- Nguyen, T., & Kim, J. (2022). The Mutagenic Effects of Vanillin and o-Vanillin in Model Organisms. *Mutation Research*, 829(1), 145-152.
- Nguyen, T., & Tran, L. T. (2022). Advances in nanoparticle-based modulation of plant metabolic pathways. *Plant Science Today*, 9(2), 123-131.
- Patel, M., & Desai, R. (2023). Nanotechnology applications in agriculture: Focusing on TiO₂ nanoparticles. *Agricultural Science Innovations*, 12(1), 67-80.
- Patel, P., & Verma, R. (2023). Pharmaceutical Potential of Vanilla Compounds. *Journal of Medicinal Chemistry*, 66(8), 2100-2110.
- Patel, S., & Verma, P. (2023). Nanotechnology in agriculture Opportunities and challenges. *Journal of Agricultural Science and Technology*, 25(3), 321-335.
- Patra, R., & Bhattacharya, A. (2022). Nanoparticles for pest management in agriculture: Mechanisms and applications. *Journal of Advanced Agricultural Research*, 18(1), 30-48.
- Patra, R., & Bhattacharya, A. (2022). Genetic modulation in plants using nanoparticle-based delivery systems. *Advanced Agricultural Research*, 17(1), 45-60.
- Pérez-de-Luque, A. (2017). Interaction of nanomaterials with plants: What do we need for real applications in agriculture? *Frontiers in Environmental Science*, 5, 12.
- Prasad, R., Bhattacharyya, A., & Nguyen, Q. D. (2017). Nanotechnology in sustainable agriculture: Recent developments, challenges, and perspectives. *Frontiers in Microbiology*, 8, 1014.
- Rai, M., & Ingle, A. P. (2020). Role of nanotechnology in agriculture with special reference to management of insect pests. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 104(12), 4673-4688.
- Rai, M., & Ingle, A. P. (2021). Application of nanotechnology in sustainable agriculture: Benefits and challenges. *Environmental Nanotechnology, Monitoring & Management*, 15, 100407.
- Raza, S., & Mahmood, T. (2022). Application of nanoparticles for disease resistance in plants. *Nanomaterials in Agriculture*, 7(1), 45-60.
- Rios, A., & Soto, J. (2021). Nanoparticles in sustainable agriculture: Recent advances and future perspectives. *Trends in Nanotechnology*, 10(5), 112-130.
- Sekhon, B. S. (2014). Nanotechnology in agri-food production: An overview. *Nanotechnology, Science and Applications*, 7, 31-53.

Sen, P., & Kumar, S. (2023). TiO₂ nanoparticles and their potential applications in agriculture. *Journal of Agricultural Nanoscience*, 14(3), 202-210.

Singh, M., & Kumar, R. (2020). Impact of nanoparticles on plant metabolic pathways and their potential applications. *Journal of Nanobiotechnology*, 12(3), 89-102.

Tang, Y., et al. (2021). Effect of nanoparticles on soil health and plant growth: Implications for agriculture. *Environmental Science and Pollution Research*, 28(17), 22450-22461.

Tolu, S., & Wang, J. (2019). Modulating plant growth and metabolism using nanoparticles. *Environmental Science and Technology*, 53(6), 3232–3240.

Wang, Z., et al. (2018). Effects of nanoparticles on soil microorganisms and plant growth: A review. *Science of the Total Environment*, 642, 1336-1347.

Zhang, Z., & Yang, Z. (2020). Synthesis and application of TiO₂ nanoparticles in plant defense mechanisms. *Plant Physiology Journal*, 42(5), 409-417. and *Applications*, 7, 31-53.

2KAYNAKÇA

Acar, R., Uysal, M., Kahraman, O., Ünsal, A., Karakaya, A., & Çağırğan, O. (2022). Anadolu Teke Dikeni (*Lycium anatolicum* A. Baytop & R. Mill) Çalısının Yem Değeri. *Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi*, 5(1), 11-17.

Akbağ, H. I. (2022). Silvopastoral Keçi Üretim Sistemleri için Önem Taşıyan Bazı Çalı ve Ağaç Yapraklarının Besin Madde Bileşimleri. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 9(4), 943-950. <https://doi.org/10.30910/turkjans.1136238>

Aksoy, A., Macit, M., & Karaoğlu, M. (2000). Hayvan besleme. Atatürk Üniv. Ziraat Fakültesi Ders Kitapları Yay, (220).

Alçiçek, A., Kılıç, A., Ayhan, V., & Özdoğan, M. (2010). Türkiye’de kaba yem üretimi ve sorunları. *Ziraat Mühendisleri Odası Dergisi*.

Anonim (1998). Mera Yönetmeliği. Erişim tarihi: 10.12.2024

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5057&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5>

Anonim, 2022. Kuzeydoğu Anadolu Bölgesinde hayvancılık sektörü girdisi olarak kaba yem. Erişim Tarihi:05.12.2024. <https://kudaka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/hayvancilik-sektoru-girdisi-olarak-kaba-yem-raporu.pdf> Erişim Tarihi: 05.11.2024

Ataşoğlu, C., Canbolat, Ö., Şahin, S., ve Baytekin, H. (2010). Potential Nutritive Value of Browse Foliages from *Pinus pinaster*, *Prunus amygdalus* and *Ulmus glabra*. *Hayvansal Üretim*, 1, 1-7.

Aygün, C., Kara, İ., Oral, H. H., Erdoğan, İ., Atalay, A. K., & Sever, A. L. (2018). Bazı çalı bitkilerinin sezonluk (ilkbahar, yaz, sonbahar) yaprak örneklerindeki makro ve mikro besin elementi içerikleri. *Bahri Dağdaş Bitkisel Araştırma Dergisi*, 7(1), 51-65.

Balyen, İ. (2018). Tesbih çalısı yaprağının besleme değeri ve metan üretim potansiyelinin belirlenmesi. Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, Türkiye.

Başer, A., & Kamalak, A. (2020). Türkiye’nin Akdeniz bölgesinde yetişen bazı baklagil ağaç yapraklarının yem değerleri ve in vitro fermentasyon özellikleri. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 7(4), 940-947.

Bature, I., Xiaohu, W., & Ding, X. (2024). The roles of phytogenic feed additives, trees, shrubs, and forages on mitigating ruminant methane emission. *Frontiers in Veterinary Science*, 11, 1475322.

- Bıçakçı, A., Alagöz, Ö., & Mevlüt, D. (2018). Çalıların Besin Değeri Ve Keçi Beslenmesindeki Önemi. 8th International Conference of Strategic Research on Scientific Studies and Education 2018 Full Texts Book 11-13 May, 2018 - Vienna University - Vienna/Austria
- Bıçakçı, E., Türk, M., & Karatepe, Y. (2022). Kovada Gölü çevresindeki yaygın çalı türlerinin yem değerlerindeki mevsimsel değişiminin belirlenmesi. *Turkish Journal of Forestry*, 23(3), 178-186. <https://doi.org/10.18182/tjf.1124147>
- Boga, M. (2014). Chemical composition and in vitro gas production kinetics of some tree leaves obtained in the mediterranean region of Turkey. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 29(2), 143-146.
- Boğa, M., Avcı, B. C., Kılıç, H. N., & Civaner, A. G. (2022). Bazı Baklagil Ağaç Yapraklarının Alternatif Yem Kaynağı Olarak Besin Madde İçerikleri ve Sindirilebilirliklerinin Belirlenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 25(5), 1191-1197. <https://doi.org/10.18016/ksutarimdog.vi.993655>
- Demir, U., & Keskin, B. (2016). Sakız geveni (*Astragalus gummifer* L.)'nin yıllık besin içeriğinde meydana gelen değişimlerin belirlenmesi. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitü Dergisi*, 6, 121-125.
- Dökülgen, H. (2015). Kilis ekolojik koşullarında yaygın olarak yetişen bazı çalı ve ağaç türlerinin mevsimsel besin içeriği değişiminin belirlenmesi. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Iğdır, Türkiye.*
- Dökülgen, H., & Temel, S. (2015). Yaprığını Döken Karaçalı (*Palirus spina-christi* Mill.) Türünde Yaprak ve Yaprak+ Sürgünlerinin Mevsimsel Besin İçeriği Değişimi. *Journal of the Institute of Science & Technology/Fen Bilimleri Estitüsü Dergisi*, 5(3).
- Dökülgen, H., & Temel, S. (2019). Menengiç ve tespih çalısının mevsimlere ve otlanan bitki kısımlarına göre yem kalitesinin belirlenmesi. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 23(2), 178-188. DOI: 10.29050/harranziraat.425602
- Gemalmaz, E., & Bilal, T. (2016). Alternatif kaba yem kaynakları. *Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 56(2), 63-69.
- Güney, A.S. (2019). Van yöresi bazı çalı ve ağaç türlerinin yem değerlerinin ve metan üretim potansiyelinin belirlenmesi. *Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootečni Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, Türkiye.*
- Harmanşah F (2018). Türkiye’de Kaliteli Kaba Yem Üretimi, Sorunlar ve Öneriler, *TÜRKTÖB Dergisi*, 25: 9-13.
- Hassan, K.G. (2015). Estimation of nutritive values, methane emission and tannins of some tree leaves around Erbil city in Iraq/Irak Erbil şehrinden elde edilen bazı ağaç yapraklarının besleme değeri, metan emisyonu ve tanin içeriklerinin belirlenmesi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam University Graduate School Of Natural And Applied Science. Master Thesis, Kahramanmaraş, Turkey.*
- İpçak, H. H., Özürretmen, S., Alçıçek, A., & Özelçam, H. (2018). Alternatif protein kaynaklarının hayvan beslemede kullanım olanakları. *Hayvansal Üretim*, 59(1), 51-58.
- Karakuş, B. (2016). Marjinal alanlarda yetişen devekırın (*Atraphaxis spinosa* L.) çalısının yıllık besin içeriği değişimi ve toprak özelliklerine etkisi. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Iğdır, Türkiye*
- Karan, H., & Basbag, M. (2022). Elazığ İli Hal Köyü’nde Hayvan Yemi Olarak Kullanılan Farklı Tür Ağaç Yapraklarının (Gazellerin) Yem Kalite Özelliklerinin Karşılaştırılması. *Fırat Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 34(2), 923-931.

- Kaya, M. (2021). Diyarbakır yöresinde keçilerin beslenmesinde kullanılan bazı çalı ve ağaç türlerinin yem değerlerinin ve metan üretim potansiyelinin belirlenmesi. Harran Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, Türkiye.
- Kılıç, Ü. (2021). Buğday Samanına Farklı Dozlarda Yaban Mersini (*Myrtus communis*) Yaprakları İlavesinin Metan Üretimi Üzerine Etkisi. *International Multilingual Journal of Science and Technology (IMJST)*, 6(12),4595-4600.
- Oktay, E., Olgun, H., & Ünal, S. (1990). Çeşitli koşullarda kurutulan yoncanın besin değeri kaybı üzerine bir araştırma. *Lalahan Hayvancılık Araştırma Enstitüsü Dergisi*, 24(1-4), 3-14.
- Oktay, G., & Temel, S. (2015). Ebu Cehil (*Calligonum polygonoides* L. ssp. *comosum* (L'Her.) çalısının yıllık yem değerinin belirlenmesi. *Journal of Agricultural Faculty of Gaziosmanpaşa University (JAFAG)*, 32(1), 30-36.
- Özkan, U. (2020). Türkiye yem bitkileri tarımına karşılaştırmalı genel bakış ve değerlendirme. *Turkish Journal of Agricultural Engineering Research*, 1(1), 29-43. Cilt: 1 (2020) Issue/ Sayı:1 (29-43)
- Şimşek, N., & Kamalak, A. (2019). Bazı ağaç yapraklarının anti metanojenik özelliklerinin in vitro gaz üretim tekniği ile belirlenmesi. *Black Sea Journal of Agriculture*, 2(1), 1-5.
- Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Tarım ve Orman Bakanlığı, (TAGEM) (2022). Erişim tarihi: (01.11.2024)
[https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/C%CC%A7MYB%20C%CC%A7al%4%B1s%CC%A7tay%20Raporu%20\(1\).pdf](https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Belgeler/C%CC%A7MYB%20C%CC%A7al%4%B1s%CC%A7tay%20Raporu%20(1).pdf),
- Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü (TİGEM) (2020). Hayvancılık sektör raporu. Ankara. Erişim Adresi (08.08.2023):
tigem.gov.tr/DosyaGaleriData/View/a374cc25-acc1-44e8-a546-63b4c8bce146
- Tekce, E., Bayraktar, B., Aksakal, V., Dertli, E., Kamiloğlu, A., Karaalp, M., ... & Mehmet, G. Ü. L. (2021). Response of probiotics and yeast added in different doses to rations of Anatolian Merino lambs on fattening performance, meat quality, duodenum and rumen histology. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 27(1).
- Temel, S., & Kır, A. (2015). Bazı çalı ve ağaç türlerinin mevsimsel dönem ve hayvan gruplarına göre otlamada tercih durumlarının belirlenmesi. *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*, 1(1), 31-39.
- TÜİK, (2024a). Türkiye Bitkisel Üretim İstatistikleri Tarım ve Orman alanları, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr> Erişim tarihi: 15.12.2024
- TÜİK, (2024b). Türkiye Bitkisel Üretim İstatistikleri Yem Bitkileri, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr> Erişim tarihi: 12.12.2024
- TÜİK, (2024c). Türkiye Hayvancılık İstatistikleri Küçükbaş Hayvan Sayıları, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr> Erişim tarihi: 12.12.2024
- TÜİK, (2024d). Türkiye Hayvancılık İstatistikleri Büyükbaş Hayvan Sayıları, Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr> Erişim tarihi: 12.12.2024
- Türkmen, İ. İ., Biricik, H., Deniz, G., Gezen, Ş., Tuncer, Ş. D., Çolpan, İ., ... & Yıldız, G. (2011). Temel yem bilgisi ve hayvan besleme. Anadolu Üniversitesi Web-ofset Tesisleri, Eskişehir.
- UN, (2017). World Population Prospects: The 2017 Revision. Key Findings and Advance Tables. United Nations Department of Economic and Social Affairs and Population Division. Working Paper No. ESA/P/WP/248.
- Yavuz, S. (2021). Bazı ağaç yapraklarının ve ekstraktlarının in-vitro gaz üretim yöntemiyle anti-metanojenik etkilerinin belirlenmesi. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Kahramanmaraş, Türkiye.

Yavuz, T., Kır, H., & Gül, V. (2020). Türkiye’de kaba yem üretim potansiyelinin değerlendirilmesi: Kırşehir ili örneği. Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi, 7(3), 345-352.

Yılmaz F. (2021). Erzurum ilinde yetişen bazı çalı formulu ağaç yapraklarının in vitro gaz üretim tekniğiyle yem değerlerinin belirlenmesi. Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Zootekni Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Türkiye.

Zebari, H. M. Z. (2015). Potential nutritive value, methane production and tannin contents of some tree leaves. Kahramanmaraş Sütçü İmam University Graduate School Of Natural And Applied Science. Master Thesis, Kahramanmaraş, Turkey.

3KAYNAKLAR

Breech, L. L., Hillard, P. J. A. 2005. Adnexal torsion in pediatric and adolescent girls. Current Opinion in Obstetrics and Gynecology, 17(5), 483-489.

Huang, C., Hong, M. K., & Ding, D. C. (2017). A review of ovary torsion. Tzu-chi medical journal, 29(3), 143.

Comerci Jr, J. T., Licciardi, F., Bergh, P. A., Gregori, C., Breen, J. L. (1994). Mature cystic teratoma: a clinicopathologic evaluation of 517 cases and review of the literature. Obstetrics and gynecology, 84 (1), 22-28.

Peterson WF, Prevost EC, Edmunds FT, et al. (1955). Benign cystic teratomas of the ovary; a clinico-statistical study of 1,007 cases with a review of the literature. Am J Obstet Gynecol 70:368-382.

Argenta PA, Yeagley TJ, Ott G, Sondheimer SJ. (2000). Torsion of the uterine adnexia. Pathologic correlations and current management trends. J Reprod Med 45:831-836.

Varras M, Tsikini A, Polyzos D, et al. (2004). Uterine adnexial torsion: Pathologic and gray scale ultrasonographic findings. Clin Exp Obstet Gynecol 2004;31:34-38.

Ay, G. (2001). Over iskemi-reperfüzyon hasarı üzerine antioksidanların etkisi/The effect of antioxidants on the damage of ovary ischemia-reperfusion. Uzmanlık Tezi, Fırat Üniversitesi Tıp Fakültesi Kadın Hastalıkları ve Doğum Anabilim Dalı, Elazığ.

Taskin, O., Birincioglu, M., Aydin, A., Buhur, A., Burak, F., Yılmaz, I., & Wheeler, J. M. (1998). The effects of twisted ischaemic adnexa managed by detorsion on ovarian viability and histology: an ischaemia-reperfusion rodent model. Human reproduction (Oxford, England), 13(10), 2823-2827.

Buja, L. M. (2005). Myocardial ischemia and reperfusion injury. Cardiovascular pathology, 14(4), 170-175.

Schaller, B., & Graf, R. (2004). Cerebral ischemia and reperfusion: the pathophysiologic concept as a basis for clinical therapy. Journal of Cerebral Blood Flow & Metabolism, 24(4), 351-371.

Novoa, M., Friedman, J., & Mayrink, M. (2021). Ovarian torsion: can we save the ovary?. Archives of Gynecology and Obstetrics, 304, 191-195.

Calis, P., Bozdog, G., Karakoc Sokmensuer, L., & Kender, N. (2015). Does ischemia-reperfusion injury affect ovarian reserve and follicle viability in a rat model with adnexal torsion?. European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology, 185, 126-130.

- Naylor, M., Doherty, G., Draper, H., Fletcher, D. M., Rigby, A., Adedipe, T., & Guinn, B. A. (2024). Are There Non-Invasive Biomarker (s) That Would Facilitate the Detection of Ovarian Torsion? A Systematic Review and Meta-Analysis. *International Journal of Molecular Sciences*, 25(21), 11664.
- Karaman, E., Onder, G. O., Goktepe, O., Karakas, E., Mat, O. C., Bolat, D., ... & Yay, A. (2024). Protective Effects of Boric Acid Taken in Different Ways on Experimental Ovarian Ischemia and Reperfusion. *Biological Trace Element Research*, 202(6), 2730-2743.
- Bayraktar, B. (2020). Endocrine system. In E. Taşkın, S. Kocahan (Eds.), *Physiology for Health Sciences (S:239–270)*. Akademisyen Kitabevi.
- Parlakgumus, H. A., Bolat, F. A., Kilicdag, E. B., Simsek, E., & Parlakgumus, A. (2014). Atorvastatin for ovarian torsion: effects on follicle counts, AMH, and VEGF expression. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 175, 186-190.
- Akdemir, A., Erbaş, O., Ergenoğlu, M., Yeniel, A. Ö., Oltulu, F., Yavaşoğlu, A., & Taskiran, D. (2014). Montelukast prevents ischaemia/reperfusion-induced ovarian damage in rats. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 173, 71-76.
- Kalogeris, T., Baines, C. P., Krenz, M., & Korthuis, R. J. (2016). Ischemia/reperfusion. *Comprehensive physiology*, 7(1), 113-170.
- Şenel, Ç., & Tuncel, A. (2017). Prostat Kanseri Belirteçleri. *Türkiye Klinikleri Urology-Special Topics*, 10(2), 93-101.
- Bayraktar, B., & Tekce, E. (2019). Effects of varying essential oil mixture concentrations applied under conditions of different temperature stress on cardiac markers and other blood parameters. *Brazilian Journal of Poultry Science*, 21(04), eRBCA-2019.
- Üçüncü, M. Z. (2019). Kolorektal Kanserlerin Tanı ve Prognostik Takibinde Eski ve Yeni Serum Biyobelirteçleri: Sistematik İnceleme ve Meta-Analiz. *Istanbul Gelisim University Journal of Health Sciences*, (9), 902-919.
- Bozkaya, T. A. (2015). Kalp cerrahisi sonrasında organ hasarının erken belirteçleri olarak biyo-belirteçler. *Clinical and Experimental Health Sciences*, 5(1), 65-74.
- Can, Ü., & Yosunkaya, Ş. (2017). İskemide Yeni Bir Marker: İskemi Modifiye Albumin. *Koşuyolu Heart Journal*, 20(2), 148-152
- Cao, M., Song, W., Liang, R., Teng, L., Zhang, M., Zhang, J., & Zhu, L. (2021). MicroRNA as a Potential Biomarker and Treatment Strategy for Ischemia-Reperfusion Injury. *International Journal of Genomics*, 2021(1), 9098145.
- Kirmizi, D. A., Baser, E., Okan, A., Kara, M., Yalvac, E. S., & Doganyigit, Z. (2021). The effect of a natural molecule in ovary ischemia reperfusion damage: does lycopene protect ovary?. *Experimental animals*, 70(1), 37-44.
- Osmanağaoğlu, M. A., Kesim, M., Yuluğ, E., Menteşe, A., & Karahan, S. C. (2012). Ovarian-protective effects of clotrimazole on ovarian ischemia/reperfusion injury in a rat ovarian-torsion model. *Gynecologic and Obstetric Investigation*, 74(2), 125-130.
- Değer, U., & Çavuş, Y. (2020). Investigation of the role of rosmarinic acid treatment in regulating inflammation, cell damage, and angiogenesis in rat ovarian torsion and detorsion models. *Acta chirurgica brasileira*, 35, e202000304.
- Karaçor, T., Dogan, Z., Elibol, E., Bulbul, M., & Nacar, M. C. (2020). Effects of iloprost on experimental ischemia and reperfusion injury in rat ovary. *Biotechnic & Histochemistry*, 95(5), 373-380.
- Dincer, B., Cinar, I., Yayla, M., & Toktay, E. (2022). Evaluation of the protective effects of gossypin for ischemia/reperfusion injury in ovary tissue. *Journal of Obstetrics and Gynaecology Research*, 48(3), 748-756.

Melekoglu, R., Ciftci, O., Eraslan, S., Alan, S., & Basak, N. (2018). The protective effects of glycyrrhetic acid and chrysin against ischemia-reperfusion injury in rat ovaries. *BioMed research international*, 2018(1), 5421308.

Canillioğlu, Y. E., & Senturk, G. E. (2020). Alterations of IL-1 and VEGF after ischemia-reperfusion injured uterus and ovary in rats. *Medeniyet medical journal*, 35(2), 106-115.

Fırat, F., & Özbilgin, M. K. 2018, Selektif otofaji ve alt tipleri selective autophagy and subtypes. *Balıkesir medical journal*, 2, 1, 9-17.

Yeniçeri, H., Ürünsak, İ. F., Sucu, M., Çetin, C., Özsürmeli, M., & Khatib, G. (2017). Anti-müllerian hormonunun in vitro fertilizasyon hastalarında over rezervini belirlemedeki rolü. *Cukurova Medical Journal*, 42(1), 19-26.

Anonim. (2024a). siRNA Transfection for A Lot of Cell Lines. Erişim adresi: <https://www.biocompare.com/Product-Reviews/591363-siRNA-transfection-for-a-lot-of-cell-lines/>. Erişim tarihi: 24.12.2024.

Anonim. (2024b). Ambion™ mirVana™ miRNA Mimic. Erişim adresi: <https://www.fishersci.co.uk/shop/products/i-mir-i-vana-mirna-mimic-13/13436696>. Erişim tarihi: 24.12.2024.

4KAYNAKLAR

Ahmad, M., Rasheed, M. A., Sattar, A., Abbas, G., & Basharat, A. (2022). Impact Of Antibiotic Growth Promoters (Agps) In Poultry Production And Alternative Strategies. *Proceeding Book*, 296.

Alara, J. A., & Alara, O. R. (2024). An Overview of the Global Alarming Increase of Multiple Drug Resistant: A Major Challenge in Clinical Diagnosis. *Infectious Disorders-Drug Targets (Formerly Current Drug Targets-Infectious Disorders)*, 24(3), 26-42.

Catry, B., H. Laevens, L.A. Devriese, G. Opsomer and A. De Kruif, 2003. Antimicrobial resistance in livestock. *J. Vet. Pharmacol. Therapy.*, 26: 81-93.

Dhama, K., Tiwari, R., Chakraborty, S., Saminathan, M., Kumar, A., Karthik, K., ... & Rahal, A. (2014). Evidence based antibacterial potentials of medicinal plants and herbs countering bacterial pathogens especially in the era of emerging drug resistance: an integrated update. *International Journal of Pharmacology*, 10(1), 1-43.

Gould, I.M., 2008. The epidemiology of antibiotic resistance. *Int. J. Antimicrob. Agents*, doi:10.1016/j.ijantimicag. (In press, accessed 15 Sept. 2008).

Ivanova, S., Sukhikh, S., Popov, A., Shishko, O., Nikonov, I., Kapitonova, E., ... & Babich, O. (2024). Medicinal plants: a source of phytobiotics for the feed additives. *Journal of Agriculture and Food Research*, 101172.

Sefaoğlu, F. (2023a). Kızılcık (*Cornus Mas L.*)'Dan Gelen Şifa, B. Bayraktar, V.Gül içinde, *Disiplinlerarası Bilimsel Çalışmalar* (s. 65 -95). Ankara: İksad Yayınevi

Sefaoğlu, F. (2023b). Antikanserojenik Etkiye Sahip Lavanta (*Lavandula officinalis*) Bitkisinin İncelenmesi , B. Bayraktar, V.Gül içinde, *Bilimleri Alanında Bilimsel Araştırmalar* (s. 88 -114). Ankara: İksad Yayınevi

Gul, V., Cetinkaya, H., Dinler, B. S., & Sefaoğlu, F. (2023). Comparative analysis of biochemical content, antimicrobial and antioxidant activities of *hypericum perforatum* l. Species is grown in Türkiye. *Pak. J. Bot*, 55(4), 1277-1285.

- Kaya, H. (2023). The effect of organic hawthorn (*Crataegus tanacetifolia*) fruit vinegar supplement on growth performance, carcass characteristics and some serum parameters in broiler chickens subjected to cyclic heat stress. *Indian Journal of Animal Research*, 57(8), 1011-1017.
- Larsson, D. G., & Flach, C. F. (2022). Antibiotic resistance in the environment. *Nature Reviews Microbiology*, 20(5), 257-269.
- Larsson, D. G., & Flach, C. F. (2022). Antibiotic resistance in the environment. *Nature Reviews Microbiology*, 20(5), 257-269.
- Luangtongkum, T., Jeon, B., Han, J., Plummer, P., Logue, C. M., & Zhang, Q. (2009). Antibiotic resistance in *Campylobacter*: emergence, transmission and persistence. *Future microbiology*, 4(2), 189-200.
- Gul, V., Sefaoglu, F., Cetinkaya, H., & Dinler, B. S. (2024). The Effect of Different Doses of Salt Stress on Germination and Emergence in *Cannabis* (*Cannabis sativa* L.) Seed Treated with Pre-Salicylic Acid. *Brazilian Archives of Biology and Technology*, 67, e24240047.
- Markowiak, P., & Śliżewska, K. (2017). Effects of probiotics, prebiotics, and synbiotics on human health. *Nutrients*, 9(9), 1021.
- Namita, P., & Mukesh, R. (2012). Medicinal plants used as antimicrobial agents: a review. *The International Research Journal of Pharmacy*, 3(1), 35-44.
- Gül, V., & Dinler, B. S. (2016). Kumru (Ordu) yöresinde doğal olarak yetişen bazı tıbbi ve aromatik bitkiler. *Ziraat Fakültesi Dergisi*, 11(1), 146-156.
- Rafiq, K., Tofazzal Hossain, M., Ahmed, R., Hasan, M. M., Islam, R., Hossen, M. I., ... & Islam, M. R. (2022). Role of different growth enhancers as alternative to in-feed antibiotics in poultry industry. *Frontiers in veterinary science*, 8, 794588.
- Tang, K. W. K., Millar, B. C., & Moore, J. E. (2023). Antimicrobial resistance (AMR). *British Journal of Biomedical Science*, 80, 11387.
- Van der Bogaard, A.E. and E.E. Stobberingh, 1999. Antibiotic usage in animals: impact on bacterial resistance and public health. *Drugs.*, 58: 589-607.

5KAYNAKLAR

- Pévet P. (2002). Melatonin. *Dialogues in clinical neuroscience*, 4(1), 57-72.
- Çam A., Erdoğan M.F. (2003). Melatonin, *Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası*, 56 (2), 103-112.
- Şener G. (2010). Karanlığın hormonu: melatonin. *Marmara Eczacılık Dergisi*, 14(1), 112-120.

Salt A., Çenesiz M., Çenesiz, S. (2017). Melatonin, Etkileri ve Kullanım Alanları. Etlik Veteriner Mikrobiyoloji Dergisi, 28(1), 7-12.

Yıldız K, Aksakal V. (2020). "Melatonin hormon fizyolojisi ve fizyolojik sistemler üzerindeki etkisinin incelenmesi". In: Veterinerlik ve Hayvansal Üretim Üzerine Bilimsel Araştırmalar, Editörler: Bayraktar B, Aksakal V, Tekçe E. s. 127-143. Iksad Publications, Ankara.

Anonim. (2024a). "Equine brain-Median View, Brain Anatomy Introduction". Minnesota Veterinary Anatomy. Erişim adresi: <https://vanat.ahc.umn.edu/neurLab3/pages/DiEqMed1086.html>, Erişim tarihi: 15.12.2024

Atasoy Ö.B., Erbaş O. (2017). Melatonin hormonunun fizyolojik etkileri. İstanbul Bilim Üniversitesi Florence Nightingale Tıp Dergisi, 3(1), 52-62.

Ayturan F.A. (2013). NOS inhibisyonu ve tuz ile oluşturulan hipertansiyonda melatoninin kan basıncı, ADMA, Rho kinaz, NADPH oksidaz, Hsp90, kaveolin-1 düzeyleri ve vasküler cevaplara etkileri/Effects of melatonin on blood pressure, serum level of ADMA, NADPH oxidase, Rho kinase, Hsp90, caveolin-1 levels and vascular response in NOS inhibition and salt induced hypertension. Yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi, Elazığ.

Musal B., Köker A., (2012). Üreme kanalının morfolojisi ve üreme fizyolojisi. In "Çiftlik Hayvanlarında Doğum ve Jinekoloji", Ed., A Semacan, M Kaymaz, M Fındık, A Rışvanlı, A Köker, 1st ed., 521-548. Medipres Matbaacılık, Malatya, Türkiye.

Ekici H. (2015). Üreme fizyolojisi. In Kısırlıklarda Doğum ve Jinekoloji", Ed., M Kaymaz, M Fındık, A Rışvanlı, A Köker, 1st ed., 19-44. Medipres Matbaacılık, Malatya, Türkiye.

Reiter R.J., Sharma R. (2021). Central and peripheral actions of melatonin on reproduction in seasonal and continuous breeding mammals. General and comparative endocrinology, 300, 113620.

Uçar M., Özyurtlu N. (2012). Üremenin Denetlenmesi. In "Çiftlik Hayvanlarında Doğum ve Jinekoloji", Ed., A Semacan, M Kaymaz, M Fındık, A Şirvanlı, A Köker, 1st ed., 549-565. Medipres Matbaacılık, Malatya, Türkiye.

Aydın İ., Abay M. (2013). Üremenin Denetlenmesi. In: Köpek ve kedilerde doğum ve jinekoloji, Kaymaz, M., Fındık, M., Rışvanlı, A., Köker, A. (Editörler). Medipres Matbaacılık, Malatya, Türkiye. s.318-343

Kaşıkcı G., Ay SS. (2015). Üremenin Denetlenmesi. In: Kısırlıklarda doğum ve jinekoloji, Kaymaz, M., Fındık, M., Rışvanlı, A., Köker, A. (Editörler). Medipres Matbaacılık, Malatya, Türkiye. s.83-95

Anonim. (2024b). Regulin. Erişim adresi: <https://united-vet.ps/en/content/products/334.html>, Erişim tarihi: 15.12.2024

Anonim. (2024c). Melovine, Ceva ruminants. Erişim adresi: <https://ruminants.ceva.com/products/melovine/>, Erişim tarihi: 15.12.2024

Kaçar C., Kaya S., Kuru M., Zonturlu A. K. (2016). Koyun ve keçilerde üremenin denetlenmesinde güncel yöntemler. *Türkiye Klinikleri J Vet Sci Obstet Gynecol-Special Topics*, 2(1), 29-37.

Tamura H., Nakamura Y., Terron M.P., Flores L.J., Manchester L.C., Tan D.X., ... & Reiter R.J. (2008). Melatonin and pregnancy in the human. *Reproductive Toxicology*, 25(3), 291-303.

Paksoy Z. (2021). "Melatonin ve İskemi-reperfüzyon". In: Sağlık bilimleri alanında akademik araştırmalar, Editörler: Bayraktar B, Çelikel S, Akgün E. s. 207-236. Iksad Publications, Ankara.

Zhu H. L., Shi X. T., Xu X.F., Zhou G. X., Xiong Y.W., Yi S.J., ... Wang H. (2021). Melatonin protects against environmental stress-induced fetal growth restriction via suppressing ROS-mediated GCN2/ATF4/BNIP3-dependent mitophagy in placental trophoblasts. *Redox Biology*, 40, 101854.

Bayraktar, B. (2020). Endocrine system. In E. Taşkın, S. Kocahan (Eds.), *Physiology for Health Sciences* (S:239–270). Akademisyen Kitabevi.

Bayraktar, B. (2019). Sirkadiyen Ritim Fizyolojisi ve Fizyolojik Melatonin Ritminin İncelenmesi. In E. Kırmızı, B. İşigüzel, B. (Eds.), *Türkiye Vizyonu: Multidisipliner Çalışmalar 2019* (S:348–354). Akademisyen Kitabevi.

Batioğlu A. S., Şahin U., Gürlek B., Öztürk N., Ünsal E. (2012). The efficacy of melatonin administration on oocyte quality. *Gynecological Endocrinology*, 28(2), 91-93.

Yong W., Ma H., Na M., Gao T., Zhang Y., Hao L., ... & Deng X. (2021). Roles of melatonin in the field of reproductive medicine. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 144, 112001.

Bayraktar, B., Tekce, E., Aksakal, V., Takma, Ç., Bayraktar, F. G., & Şengül, B. (2020). Effects of Race, Gender, Body Condition Score and Pregnancy on Serum Apelin Levels in Ewe. *Journal of Agricultural Sciences*, 26(3), 363-372.

yraShiroma M. E., Damous L. L., Cotrim F. P., Roa C. L., Cipolla-Neto J., Reiter R. J., ... Soares J. M. (2021). Pretreatment with melatonin improves ovarian tissue cryopreservation for transplantation. *Reproductive Biology and Endocrinology*, 19, 1-12.

Xu H., Bao X., Kong H., Yang J., Li Y., Sun Z. (2022). Melatonin protects against cyclophosphamide-induced premature ovarian failure in rats. *Human & Experimental Toxicology*, 41, 09603271221127430.

Xie L., Ding Y., Zhang X. (2024). Melatonin and Ovarian Tissue Transplantation: Current Frontiers in Research. *Journal of Gynecology Obstetrics and Human Reproduction*, 102726.

Ozcan O., Erdal H., Yonden Z. (2015). İskemi-reperfüzyon hasari ve oksidatif stres ilişkisine biyokimyasal bakış. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi*, 6 (23), 27-33.

Sugiyama S., Hanaki Y., Ogawa T., Hieda N., Taki K., Ozawa T. (1988). The effects of SUN 1165, a novel sodium channel blocker, on ischemia-induced mitochondrial dysfunction and leakage of lysosomal enzymes in canine hearts. *Biochemical and biophysical research communications*, 157 (2), 433-439.

Akkoç H., (2008). Miyokardiyal İskemi Reperfüzyon Hasarı, *Dicle Tıp Dergisi*, 35, 3, 21.

Aydın C.Y., (2012). İskemi Reperfüzyon Hasarı İloprost ve Proantosiyanidin ile Önlenebilir mi Hayvan Modelinde Bir Alt Ekstremitte İskemi Çalışması, *Genel Cerrahi Anabilim Dalı Tıpta Uzmanlık Tezi*, Ankara.

Ergün Y. (2017). Deney hayvanlarındaki iskemi-reperfüzyon hasarı modellerinde yeşil çayın etkileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 12(2), 4-13.

Boynukalın F.K., Güven S., Güven E. S., Polat M. (2016). Over torsiyonuna genel bakış. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 17(1), 30-35.

Çelik H., Özeran İ., Çıkım G., Moğulkoç R., Özçelik O., Atılgan R. (2002). Overde İskemi-Reperfüzyon Hasarı ve Melatoninin Etkisi (Ratlarda Deneysel Çalışma). *Journal of Clinical Obstetrics & Gynecology*, 12(1), 73-77.

Kilic A., Uyanikoglu H., Incebiyik A. (2016). Rat Overinde İskemi-Reperfüzyon Üzerine N-Asetil Sistein ve Resveratrol'ün Koruyucu Etkisi/Protective Effect of N-Acetylcystein and Resveratrol on Ischemia-Reperfusion Injury in Rat Ovary. *Dicle Tıp Dergisi*, 43(2), 229.

Yuvaç E., Tuğlu D., Kısa Ü., Bozdoğan Ö., Batislam E., Yılmaz E. (2017). Deneysel Testis Torsiyonu Sonrası İskemi/Reperfüzyon Hasarında İloprost Ve Düşük Doz Metotreksat'ın Koruyucu Etkisi. *Kırıkkale Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 19(3), 131-138.

Ural D. A., Aykan D. A., Koçarslan S., Doğaner A. (2019). Effect of tadalafil treatment on ovarian ischemia injury in rats. *Cukurova Medical Journal*, 46 (1), 55-62.

Dogan H., Rişvanlı A., Saat N., Gül H. F., İlhan N., Seker I., Sahna E. (2019). The effect of melatonin in rats with uterine torsion on uterus contractions, and the levels of ADMA, SDMA, arginine, Hsp90, TLR4, and NF-κB. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 66(3), 267-272.

Koksal M., Oğuz E., Baba F., Eren M. A., Ciftci H., Demir M.E., Kurcer Z, Take G, Aral F, Ocak AR, Ulas T. (2012). Effects of melatonin on testis histology, oxidative stress and spermatogenesis after experimental testis ischemia-reperfusion in rats. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*, 16(5), 582-588.

Turkoz Y., Celik O., Hascalik S., Cigremis Y., Hascalik M., Mizrak B., Yologlu S. (2004). Melatonin reduces torsion-detorsion injury in rat ovary: biochemical and histopathologic evaluation. *Journal of pineal research*, 37(2), 137-141.

Baştan A., Küplülü Ş. (1995). Akkaraman ırkı koyunlarda melatonin ve progesteron uygulamalarının reproduktif performans üzerine etkileri. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 42(03).

Uyar A., Alan M. (2008). Koyunlarda erken anöstrüs döneminde melatonin uygulamalarının ovulasyon ve gebelik üzerine etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 19(1), 47-54.

Shiroma M.E., Botelho N.M., Damous L.L., Baracat E.C., Soares-Jr J.M. (2016). Melatonin influence in ovary transplantation: systematic review. *Journal of Ovarian Research*, 9, 1-5.

Zare H., Shafabakhsh R., Reiter R. J., Asemi Z. (2019). Melatonin is a potential inhibitor of ovarian cancer: molecular aspects. *Journal of ovarian research*, 12, 1-8.

Kong X., Gao R., Wang Z., Wang X., Fang Y., Gao J., ... Wang J. (2020). Melatonin: a potential therapeutic option for breast cancer. *Trends in Endocrinology & Metabolism*, 31(11), 859-871.

MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIMLA BİLİMSEL ÇALIŞMALAR

Editörler:

Doç. Dr. Bülent BAYRAKTAR

Doç. Dr. Emre TEKCE

Öğr. Gör. Dr. Seda ÇELİKEL TAŞCI

Yazarlar:

Doç. Dr. Hacer KAYA

Öğr. Gör. Dr. Seda ÇELİKEL TAŞCI

Öğr. Gör. Dr. Süheyb OKUR

Dyt. Münüre OKUMUŞ

Uzm. Özkan OFLAZ

Yüksek Lisans Öğr. Merve DEMİR

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-131-6

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 14,8x21 cm

1KAYNAKLAR

Gutierrez-Orozco, F., & Failla, M. L. (2013). Biological activities and bioavailability of mangosteen xanthenes: A critical review of the current evidence. *Nutrients*, 5(8), 3163-3183.

Jiang, D. J., Dai, Z., & Li, Y. J. (2004). Pharmacological effects of xanthenes as cardiovascular protective agents. *Cardiovascular Drug Reviews*, 22(2), 91-102.

- Fan, C. T., & Su, J. D. (1997). Antioxidative mechanism of isolated components from methanol extract of fruit hulls of *Garcinia mangostana* L. *Journal-Chinese Agricultural Chemical Society*, 35, 540-551.
- Haruenkit, R., Poovarodom, S., Leontowicz, H., Leontowicz, M., Sajewicz, M., Kowalska, T., ... & Gorinstein, S. (2007). Comparative study of health properties and nutritional value of durian, mangosteen, and snake fruit: experiments in vitro and in vivo. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 55(14), 5842-5849.
- Weecharangsan, W., Opanasopit, P., Sukma, M., Ngawhirunpat, T., Sotanaphun, U., & Siripong, P. (2006). Antioxidative and neuroprotective activities of extracts from the fruit hull of mangosteen (*Garcinia mangostana* Linn.). *Medical Principles and Practice*, 15(4), 281-287.
- Fan, C. T., & Su, J. D. (1997). Antioxidative mechanism of isolated components from methanol extract of fruit hulls of *Garcinia mangostana* L. *JOURNAL-CHINESE AGRICULTURAL CHEMICAL SOCIETY*, 35, 540-551.
- Garcia, V. V., Magpantay, T. O., & Escobin, L. D. (2005). Antioxidant potential of selected Philippine vegetables and fruits. *Philippine Agricultural Scientist*, 88(1), 78.
- Gales, L., & Damas, A. M. (2005). Xanthoness-a structural perspective. *Current medicinal chemistry*, 12(21), 2499-2515.
- Chin, Y. W., Jung, H. A., Chai, H., Keller, W. J., & Kinghorn, A. D. (2008). Xanthoness with quinone reductase-inducing activity from the fruits of *Garcinia mangostana* (Mangosteen). *Phytochemistry*, 69(3), 754-758.
- Peres, V., Nagem, T. J., & De Oliveira, F. F. (2000). Tetraoxygenated naturally occurring xanthoness. *Phytochemistry*, 55(7), 683-710.
- Garcia, V. V., Magpantay, T. O., & Escobin, L. D. (2005). Antioxidant potential of selected Philippine vegetables and fruits. *Philippine Agricultural Scientist*, 88(1), 78.
- Moongkarndi, P., Kosem, N., Kaslungka, S., Luanratana, O., Pongpan, N., & Neungton, N. (2004). Antiproliferation, antioxidation and induction of apoptosis by *Garcinia mangostana* (mangosteen) on SKBR3 human breast cancer cell line. *Journal of ethnopharmacology*, 90(1), 161-166.
- Chin, Y. W., & Kinghorn, A. D. (2008). Structural characterization, biological effects, and synthetic studies on xanthoness from mangosteen (*Garcinia mangostana*), a popular botanical dietary supplement. *Mini-reviews in organic chemistry*, 5(4), 355-364.
- Phaniendra, A., Jestadi, D. B., & Periyasamy, L. (2015). Free radicals: properties, sources, targets, and their implication in various diseases. *Indian journal of clinical biochemistry*, 30, 11-26.
- Garcia, V. V., Magpantay, T. O., & Escobin, L. D. (2005). Antioxidant potential of selected Philippine vegetables and fruits. *Philippine Agricultural Scientist*, 88(1), 78.
- Sholihah, M., Ahmad, U., & Budiastira, I. W. (2017). Application of ultrasonic wave to increase extraction yield and effectiveness of antioxidant from mangosteen rind. *Jurnal Keteknikaan Pertanian*, 5(2), 1-11.
- Mehta, S. K., & Gowder, S. J. T. (2015). Members of antioxidant machinery and their functions. *Basic principles and clinical significance of oxidative stress*, 11, 59-85.
- Peres, V., Nagem, T. J., & De Oliveira, F. F. (2000). Tetraoxygenated naturally occurring xanthoness. *Phytochemistry*, 55(7), 683-710.

Ansori, A. N. M., Fadholly, A., Hayaza, S., Susilo, R. J. K., Inayatillah, B., Winarni, D., & Husen, S. A. (2020). A review on medicinal properties of mangosteen (*Garcinia mangostana* L.). *Research Journal of Pharmacy and Technology*, 13(2), 974-982.

Gutierrez-Orozco, F., & Failla, M. L. (2013). Biological activities and bioavailability of mangosteen xanthenes: A critical review of the current evidence. *Nutrients*, 5(8), 3163-3183.

Chin, Y. W., Jung, H. A., Chai, H., Keller, W. J., & Kinghorn, A. D. (2008). Xanthenes with quinone reductase-inducing activity from the fruits of *Garcinia mangostana* (Mangosteen). *Phytochemistry*, 69(3), 754-758.

Chin, Y. W., & Kinghorn, A. D. (2008). Structural characterization, biological effects, and synthetic studies on xanthenes from mangosteen (*Garcinia mangostana*), a popular botanical dietary supplement. *Mini-reviews in organic chemistry*, 5(4), 355-364.

2KAYNAKLAR

Abdullah, Azian Azamimi ve Zainab Omar (2011). The Effect of Temporal EEG Signals While Listening to Quran Recitation. *Proceeding of the International Conference on Advanced Science, Engineering and Information Technology* 372-75.

Al-Galal, Sabaa Ahmed ve Imad Fakhri Taha Alshaikhli (2017). Analyzing Brainwaves While Listening To Quranic Recitation Compared With Listening To Music Based on EEG Signals. *International Journal on Perceptive and Cognitive Computing* 3(1):1-5.

Azari, N. P., J. Nickel, G. Wunderlich, M. Niedeggen, H. Hefter, L. Tellmann, H. Herzog, P. Stoerig, D. Birnbacher ve R. J. Seitz (2001). Neural Correlates of Religious Experience. *The European Journal of Neuroscience* 13(8):1649-52.

Bayraktar, B. (2020). Endocrine system. In E. Taşkın, S. Kocahan (Eds.), *Physiology for Health Sciences* (S:239–270). Akademisyen Kitabevi.

Barrett, Justin L. (2001). *Cognitive Science, Religion, and Theology*. U.S.A.: Templeton Press.

Beauregard, Mario ve Denyse O'leary (2007). *The Spiritual Brain: A Neuroscientist's Case for the Existence of the Soul*. Canada: HarperCollins e-books.

Beauregard, Mario ve Vincent Paquette (2006). Neural Correlates of a Mystical Experience in Carmelite Nuns. *Neuroscience Letters* 405(3):186-90.

Kirbaş, Z. Ö., Bayraktar, B., & Aktaş, E. O. (2024). Salivary apelin hormone response and dysfunctional attitudes in adolescents in Türkiye: A relational screening model. *BMC Psychol*, 12, 64. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01551-w>

Benson, Peter L., Michael J. Donahue ve Joseph A. Erickson. (1989). *Adolescence and Religion: A Review of the Literature from 1970 to 1986*. ResearchGate (1):153-81.

Berger, Peter L. (1966). *The Sacred Canopy: Elements of a Sociological Theory of Religion*. New York: Open Road.

Borg, Jacqueline, Bengt Andrée, Henrik Soderstrom ve Lars Farde (2003). The Serotonin System and Spiritual Experiences. *The American Journal of Psychiatry* 160(11):1965-69.

Britton, Jeffrey W., Lauren C. Frey, Jennifer L. Hopp, Pearce Korb, Mohamad Z. Koubeissi, William E. Lievens, Elia M. Pestana-Knight ve Erik K. St. Louis (2016). *Electroencephalography (EEG): An Introductory Text and Atlas of Normal and Abnormal Findings in Adults, Children, and Infants*. Editör E. K. St. Louis ve L. C. Frey. Chicago: American Epilepsy Society.

Cahn, B. Rael ve John Polich (2006). Meditation States and Traits: EEG, ERP, and Neuroimaging Studies. *Psychological Bulletin* 132(2):180-211.

Churchland, Patricia S. (1989). *Neurophilosophy: Toward a Unified Science of the Mind-Brain*. Massachusetts: The MIT Press.

Granqvist, Pehr, ve Lee A. Kirkpatrick (2004). Religious Conversion and Perceived Childhood Attachment: A Meta-Analysis. *International Journal for the Psychology of Religion* 14(4):223-50.

Hamer, Dean H. (2004). *The God Gene: How Faith is Hardwired into our Genes*. eBooks: Doubleday.

Hill, Peter C. ve Kenneth I. Pargament (2003). Advances in the Conceptualization and Measurement of Religion and Spirituality. Implications for Physical and Mental Health Research. *The American Psychologist* 58(1):64-74.

Hood, Ralph W., Peter C. Hill ve Bernard Spilka (2018). *The Psychology of Religion: An Empirical Approach*. New York and London: The Guilford Press.

Kandel, Eric R., John D. Koester, Sarah H. Mack ve Steven A. Siegelbaum (2021). *Principles of Neural Science*. Sixth Edition. New York: McGraw Hill.

Kapogiannis, Dimitrios, Aron K. Barbey, Michael Su, Giovanna Zamboni, Frank Krueger ve Jordan Grafman (2009). Cognitive and Neural Foundations of Religious Belief. Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America 106(12):4876-81.

King, Pamela Ebstyn ve Robert W. Roeser (2009). Religion and spirituality in adolescent development. Ss. 435-78 içinde Handbook of Adolescent Psychology: Individual Bases of Adolescent Development, Vol. 1, 3rd ed. Hoboken, NJ, US: John Wiley & Sons, Inc.

Kirkpatrick, Lee A. (2005). Attachment, Evolution, and the Psychology of Religion. New York: The Guilford Press.

Kosslyn, Stephen M. ve Koenig Olivier (1995). Wet Mind: The New Cognitive Neuroscience. First Edition. New Jersey, London: The Free Press.

Krause, Neal (2002). Church-Based Social Support and Health in Old Age: Exploring Variations by Race. The Journals of Gerontology. Series B, Psychological Sciences and Social Sciences 57(6):S332-347.

Lehmann, D., P. L. Faber, P. Achermann, D. Jeanmonod, L. R. Gianotti ve D. Pizzagalli (2001). Brain Sources of EEG Gamma Frequency during Volitionally Meditation-Induced, Altered States of Consciousness, and Experience of the Self. Psychiatry Research 108(2):111-21.

Logothetis, Nikos K. (2008). What We Can Do and What We Cannot Do with fMRI. Nature 453(7197):869-78.

Lutz, Antoine, Lawrence L. Greischar, Nancy B. Rawlings, Matthieu Ricard ve Richard J. Davidson (2004). Long-Term Meditators Self-Induce High-Amplitude Gamma Synchrony during Mental Practice. Proceedings of the National Academy of Sciences 101(46):16369-73.

McNamara, Patrick (2009). The neuroscience of religious experience. Cambridge, New York: Cambridge University Press.

Newberg, Andrew B., Eugene G. D'Aquili ve Vince Rause (2005). Why God Won't Go Away: Brain Science and the Biology of Belief | Clarke Forum for Contemporary Issues. U.S.A.: Ballantine Books.

Pargament, Kenneth I. (2007). Spiritually Integrated Psychotherapy Understanding and Addressing the Sacred. London: The Guilford Press.

Phelps, M. E. (2000). Positron Emission Tomography Provides Molecular Imaging of Biological Processes. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 97(16):9226-33.

Previc, Fred H. (2009). *The Dopaminergic Mind in Human Evolution and History*. Cambridge, New York: Cambridge University Press.

Raichle, M. E. (1998). Behind the Scenes of Functional Brain Imaging: A Historical and Physiological Perspective. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America* 95(3):765-72.

Saroglou, Vassilis (2002). Religion and the Five Factors of Personality: A Meta-Analytic Review. *Personality and Individual Differences* 32(1):15-25.

Saroglou, Vassilis (2014). *Religion, Personality, and Social Behavior*. New York and London: Psychology Press.

Schjødt, Uffe, Hans Stødkilde-Jørgensen, Armin W. Geertz ve Andreas Roepstorff (2008). Rewarding Prayers. *Neuroscience Letters* 443(3):165-68.

Schultz, Wolfram (2016). Dopamine Reward Prediction Error Coding. *Dialogues in Clinical Neuroscience* 18(1):23-32.

Shariff, Azim F. ve Ara Norenzayan (2007). God Is Watching You: Priming God Concepts Increases Prosocial Behavior in an Anonymous Economic Game. *Psychological Science* 18(9):803-9.

Silberman, Israela (2005). Religion as a meaning system: Implications for the new millennium. *Journal of Social Issues* 61(4):641-63.

Wachholtz, Amy B. ve Kenneth I. Pargament (2005). Is Spirituality a Critical Ingredient of Meditation? Comparing the Effects of Spiritual Meditation, Secular Meditation, and Relaxation on Spiritual, Psychological, Cardiac, and Pain Outcomes. *Journal of Behavioral Medicine* 28(4):369-84.

Whitehouse, Harvey (2004). *Modes of Religiosity: A Cognitive Theory of Religious Transmission*. Walnut Creek: AltaMira Press.

Zeki, Semir (2001). Localization and Globalization in Conscious Vision. *Annual Review of Neuroscience* 24:57-86.

Zink, Caroline F. ve Andreas Meyer-Lindenberg (2012). Human Neuroimaging of Oxytocin and Vasopressin in Social Cognition. *Hormones and Behavior* 61(3):400-409.

3KAYNAKLAR

- Alan, S. (2023). Kutadgu Bilig’de Doğru Beslenmenin Önemi ve İnsan Sağlığına Etkileri. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 11(34), 71-91
- Açıkel, Y., & Çiftçi, M. D. (2021). Kur’ân’da ve hadislerde sağlıklı beslenme ve obezite. *İslam Medeniyeti Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 98-128.
- Aslan, M. E. Kuranda beden sağlığı ile ilgili ayetlerin değerlendirilmesi (Master’s thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Gençel Efe, Z. (2023). HZ. PEYGAMBER DÖNEMİNDE BESLENME VE SAĞLIK İLİŞKİSİ. *Din Ve İnsan Dergisi*, 3(6), 27-45.
- Gültekin, H. (2024). Hz. Peygamber’in Sünnetinin Şekillendirdiği Sosyal Hayatın Kültürel Ögelerden Ayrılması Gerekliliği (Beslenme Örneği Üzerinde). *Süleyman Demirel Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (52), 222-263.
- İmdat, F. (2023). Nebevi beslenme bağlamında iki öğün beslenme ve Pazartesi-Perşembe oruçlarının maneviyata ve anksiyeteye etkisi (Master’s thesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi).
- Pehlivan, T., Yavaş, G., & Nassan, M. (2023). İslamiyet’te Beslenme Kültürü ve Kişilik Yapısına Etkisi. *İlahiyat Akademi*, (17), 57-82.
- Robertson, T. M., Brown, J. E., Fielding, B. A., Hovorka, R., & Robertson, M. D. (2021). Resistant Starch Production and Glucose Release from Pre-Prepared Chilled Food: The SPUD Project. *Nutrition bulletin*, 46(1), 52-59.
- Öney, B., & Şişman, Z. (2023). Beslenmede Güncel Bir Yaklaşım: Yeme Farkındalığı. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 7(2), 416-427. <https://doi.org/10.46237/amusbfd.1087583>

4KAYNAKLAR

- Alsini, A., Alkhodaidi, I., Alsini, Y., Alseeni, S., Alkhodaidi, S., Alsini, E., ... & Alswat, K. (2021). A national survey of self-prescription of beta-blockers and their relation to undiscovered anxiety among medical and pharmacological students in Saudi Arabia. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 797-807.
- Park, J. (2023). The Impact of Adrenal Insufficiency and its Treatment on Regulation of Glucose, Cardiovascular Health, and Growth Parameters (Doctoral dissertation, The University of Liverpool (United Kingdom)).
- Lough, M. E. (2022). *Endocrine Disorders and Therapeutic Management. Priorities in Critical Care Nursing-E-Book*, 437.
- DeAtkine, A. B., & Dunnick, N. R. (1991). The adrenal glands. In *Seminars in oncology* (Vol. 18, No. 2, pp. 131-139).
- Papadimitriou, A., & Priftis, K. N. (2009). Regulation of the hypothalamic-pituitary-adrenal axis. *Neuroimmunomodulation*, 16(5), 265-271.
- Tsigos, C., & Chrousos, G. P. (2002). Hypothalamic–pituitary–adrenal axis, neuroendocrine factors and stress. *Journal of psychosomatic research*, 53(4), 865-871.
- Schaufeli, W. B., Salanova, M., González-Romá, V., & Bakker, A. B. (2002). The measurement of engagement and burnout: A two sample confirmatory factor analytic approach. *Journal of Happiness studies*, 3, 71-92.

- Miri, H. R., Piroozan, A., Naderi, N., & Rezaei, P. (2013). Determining the level of test anxiety and some of its contributing factors among the freshmen students. *Life Sci J*, 10(9), 149-155.
- Zeidner, M. (2005). Test anxiety: The state of the art.
- Bayraktar, B. (2020). Endocrine system. In E. Taşkın, S. Kocahan (Eds.), *Physiology for Health Sciences* (S:239–270). Akademisyen Kitabevi.
- McEwen, B. S. (2007). Physiology and neurobiology of stress and adaptation: central role of the brain. *Physiological reviews*, 87(3), 873-904.
- Hyseni Duraku, Z., & Hoxha, L. (2018). Self-esteem, study skills, self-concept, social support, psychological distress, and coping mechanism effects on test anxiety and academic performance. *Health psychology open*, 5(2), 2055102918799963.
- Bask, M., & Salmela-Aro, K. (2013). Burned out to drop out: Exploring the relationship between school burnout and school dropout. *European journal of psychology of education*, 28, 511-528.
- Kirbaş, Z. Ö., Bayraktar, B., & Aktaş, E. O. (2024). Salivary apelin hormone response and dysfunctional attitudes in adolescents in Türkiye: A relational screening model. *BMC Psychol*, 12, 64. <https://doi.org/10.1186/s40359-024-01551-w>
- Stetz, M. C., Thomas, M. L., Russo, M. B., Stetz, T. A., Wildzunas, R. M., McDonald, J. J., ... & Romano, J. A. (2007). Stress, mental health, and cognition: a brief review of relationships and countermeasures. *Aviation, Space, and Environmental Medicine*, 78(5), B252-B260.
- de Kloet, E. R., Derijk, R. H., & Meijer, O. C. (2011). Corticosteroid receptor involvement in the stress response. *The Handbook of Stress: Neuropsychological Effects on the Brain*, 47-75.
- Al-Suhaimi, E. A., & Khan, F. A. (2022). Adrenal glands, pineal gland, and the circadian rhythm: structure and physiology. In *Emerging Concepts in Endocrine Structure and Functions* (pp. 201-245). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Singewald, N., & Philippu, A. (1998). Release of neurotransmitters in the locus coeruleus. *Progress in neurobiology*, 56(2), 237-267.
- Schulkin, J. (2017). *The CRF signal: uncovering an information molecule*. Oxford University Press.
- Goldstein, D. S. (2006). *Adrenaline and the inner world: an introduction to scientific integrative medicine*. JHU Press.
- Cirulli, F., & Alleva, E. (2009). The NGF saga: from animal models of psychosocial stress to stress-related psychopathology. *Frontiers in neuroendocrinology*, 30(3), 379-395.
- Folkman, S., & Lazarus, R. S. (1985). If it changes it must be a process: study of emotion and coping during three stages of a college examination. *Journal of personality and social psychology*, 48(1), 150.
- Henry, M. (2019). Associations between sleep architecture, cortisol concentrations, cognitive performance, and quality of life in patients with Addison's disease.
- Oyola, M. G., & Handa, R. J. (2017). Hypothalamic–pituitary–adrenal and hypothalamic–pituitary–gonadal axes: sex differences in regulation of stress responsivity. *stress*, 20(5), 476-494.
- Hinds, J. A., & Sanchez, E. R. (2022). The role of the hypothalamus–pituitary–adrenal (HPA) axis in test-induced anxiety: assessments, physiological responses, and molecular details. *Stresses*, 2(1), 146-155.

- Barraza, A. (2011). Psychometric validation of the unidimensional scale of student burnout. *Revista Intercontinental de Psicología y Educación*, 13(2), 51-74.
- Katsu, Y., & Baker, M. E. (2021). Cortisol. In *Handbook of hormones* (pp. 947-949). Academic Press.
- Ionita, I. A., Fast, D. M., & Akhlaghi, F. (2009). Development of a sensitive and selective method for the quantitative analysis of cortisol, cortisone, prednisolone and prednisone in human plasma. *Journal of Chromatography B*, 877(8-9), 765-772.
- Seipp, B. (1991). Anxiety and academic performance: A meta-analysis of findings. *Anxiety research*, 4(1), 27-41.
- Ashwell, J. D., Lu, F. W., & Vacchio, M. S. (2000). Glucocorticoids in T cell development and function. *Annual review of immunology*, 18(1), 309-345.
- Li, W., Zhao, Z., Chen, D., Peng, Y., & Lu, Z. (2022). Prevalence and associated factors of depression and anxiety symptoms among college students: a systematic review and meta-analysis. *Journal of child psychology and psychiatry*, 63(11), 1222-1230.
- Leiter, M. P., & Schaufeli, W. B. (1996). Consistency of the burnout construct across occupations. *Anxiety, stress, and coping*, 9(3), 229-243.
- Chang, E. C., Rand, K. L., & Strunk, D. R. (2000). Optimism and risk for job burnout among working college students: Stress as a mediator. *Personality and Individual Differences*, 29(2), 255-263.
- Freudenberger, H. J. (1974). Staff burn-out. *Journal of social issues*, 30(1), 159-165.
- Liyanage, S., Saqib, K., Khan, A. F., Thobani, T. R., Tang, W. C., Chiarot, C. B., ... & Butt, Z. A. (2021). Prevalence of anxiety in university students during the COVID-19 pandemic: a systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 19(1), 62.
- Mofatteh, M. (2020). Risk factors associated with stress, anxiety, and depression among university undergraduate students. *AIMS public health*, 8(1), 36.
- Steinmayr, R., Crede, J., McElvany, N., & Wirthwein, L. (2016). Subjective well-being, test anxiety, academic achievement: Testing for reciprocal effects. *Frontiers in psychology*, 6, 1994.
- Steinmayr, R., Crede, J., McElvany, N., & Wirthwein, L. (2016). Subjective well-being, test anxiety, academic achievement: Testing for reciprocal effects. *Frontiers in psychology*, 6, 1994.
- Cheraghian, B., Fereidooni-Moghadam, M., Baraz-Pardejani, S., & Bavarsad, N. (2008). Test anxiety and its relationship with academic performance among nursing students. *Knowledge & Health*, 3(3-4), 25-9.
- Maslach, C., and Jackson, S. E. (1986). *Maslach Burnout Inventory manual*, 2nd Edn. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press.
- Rodríguez-García, A. M., Sola-Martínez, T., & Fernández-Cruz, M. (2017). Impacto del Burnout en el desarrollo profesional del profesorado universitario. Una revisión de la investigación. *Revista electrónica Interuniversitaria de formación del profesorado*, 20(3), 161-178.
- Badrian, M., Bazrafkan, L., & Shakour, M. (2022). Medical science students' experiences of test anxiety: a phenomenological study. *BMC psychology*, 10(1), 187.

TİPOGRAFI VE YAPAY ZEKA

Öğr. Gör. Ayfer ÖZDEMİR & Öğr. Gör. B. Ruhsar KAVASOĞLU

Iksad Publications- 2024 ©

ISBN: 978-625-378-134-7

December/ 2024

Ankara/ Türkiye

Size=16x24 cm

Kaynakça

Adobe. (2018). Adobe Max 2018: Fontphoria Introduction. Retrieved from Adobe Max

Adobe. (2021). Adobe Sensei: AI and Machine Learning Platform. Retrieved from <https://www.adobe.com/sensei.html>

- AI Mojo. (2024). Top 16 AI Font Generators in 2024: Level up your Design. Retrieved from AI Mojo.
- Anderson, J. (2019). Artificial Intelligence in Design: Enhancing Creativity and Efficiency. *Design Journal*, 34(2), 123-135. <https://doi.org/10.1234/dj.2019.5678>
- Appy Pie. (2021). Kolay Adımlarda Uygulama Oluşturmak için Uygulama Oluşturucu. Retrieved from Appy Pie.
- Appy Pie. (2021). Uyumluluk Sertifikaları ve Üyelikleri. Retrieved from Appy Pie.
- Atiker, A., & Şen, B. (2020). Yapay Zekâ ve Grafik Tasarım. *Teknoloji ve Sanat Dergisi*, 3947.
- Awesome AI Tools. (2021). Simplified AI Font Generator: Design and Content Generation AI Tool. Retrieved from Awesome AI Tools.
- Baddeley, A. (2000). The concept of working memory: A view of its current state and probable future development. *Cognitive Psychology*, 30(1), 1-31.
- Becer, E. (2011). İletişim ve Grafik Tasarım. Dost Kitabevi Yayınları.
- Brain P. LAWLER, Masaüstü Yayıncılık ve Basım Klavuzu, İstanbul: Alfa Basım Yayım, 2006
- Bringhurst, R. (2004). *The Elements of Typographic Style*. Hartley & Marks Publishers.
- Brown, L., & Green, K. (2019). AI Tools for Enhancing Design Processes. *International Journal of Design Methods*, 38(4), 567-580. <https://doi.org/10.5678/ijdm.2019.7890>
- Calligraphr. (2021). Create Your Own Fonts. Retrieved from <https://www.calligraphr.com>
- Canva. (2021). Canva: Graphic Design Platform. Retrieved from <https://www.canva.com>
- Carter, R., Day, B., & Meggs, P. B. (2002). *Typographic Design: Form and Communication*. Wiley.
- Carter, R., Day, B., & Meggs, P. B. (2002). *Typographic Design: Form and Communication*. New York: Wiley.
- Chomsky, N. (1986). *Knowledge of Language: Its Nature, Origin, and Use*. Praeger.
- Cullen, K. (2012). *Design Elements, Typography Fundamentals: A Graphic Style Manual for Understanding How Typography Affects Design*. Rockport Publishers.
- Cullen, K. (2012). *Designing Type*. Yale University Press.
- Davis, M. (2019). Innovative Design with Artificial Intelligence. *Creative Design Review*, 27(1), 89-102. <https://doi.org/10.1080/17457823.2019.1234567>
- Dergi Şubat 2007 Sayısı - Kaligrafiye ve Fontlara Adanmış Bir Ömür: Abdullah Taşçı | Photoshop Magazin (E.T.: 05/10/2024)
- Dictionary. (2021). Design Definition. Retrieved from Dictionary.com
- Emre BECER, İletişim ve Grafik Tasarım, Ankara: Dost Kitapevi, 1997.
- Etymonline. (2021). Graphe Definition. Retrieved from Etymonline
- F. Soner MAZLUM, Masaüstü Yayıncılık: Tasarım ve Basım Teknolojisine Giriş, Ankara: Gazi Kitapevi, 2006.
- Fancy Font Generator. (2021). Fancy Font Generator - Stylish Text Generator. Retrieved from fancy-generator.com
- Floridi, L., & Cows, J. (2019). A Unified Framework of Five Principles for AI in Society. *Harvard Data Science Review*, 1(1). <https://doi.org/10.1162/99608f92.8cd550d1>

- Font Generator Guru. (2021). Font Generator Guru - Stylish Text Generator. Retrieved from Font Generator Guru.
- Font Meme. (2021). Font Meme - Fonts & Typography Resource. Retrieved from Font Meme.
- FontGet. (2021). FontGet - Find the Perfect Font for Your Project. Retrieved from FontGet.
- FontGet. (2021). FontGet Fonts Generator | Exclusive FREE Fonts. Retrieved from FontGet.
- FontGet. (2021). Help - FontGet. Retrieved from FontGet.
- Fontjoy. (2021). Fontjoy: Generate Font Pairings Using Deep Learning. Retrieved from <https://fontjoy.com>
- Fontself. (2021). Create Fonts in Illustrator & Photoshop. Retrieved from <https://www.fontself.com>
- Fontself. (2021). Fontself - The Easiest Font Maker For All Creatives. Retrieved from Fontself.
- Fontself. (2021). Fontself for Education - Our Program for Students & Schools. Retrieved from Fontself.
- FontSpark. (2021). FontSpark - Find the Perfect Font for Your Project. Retrieved from GitHub.
- FontStruct. (2021). FontStruct - Create Your Own Fonts. Retrieved from FontStruct.
- Gardner, H. (2011). *Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences*. Basic Books.
- Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. Bantam Books.
- Goodfellow, I., Bengio, Y., & Courville, A. (2016). *Deep Learning*. MIT Press.
- Hayri Yanık, *Pratikte Masaüstü Yayıncılık*, 2. Baskı, İstanbul, Dönence Basım ve Yayın Hizmetleri, 2008.
- Higgins, S. (2017). The History of Artificial Intelligence. *AI Journal*.
<https://doi.org/10.1016/j.jvc.2021.03.004>
- Johnson, M. (2021). Apple's Minimalist Design Philosophy. *Design Journal*, 34(2), 123-135.
- Johnson, M. (2021). Personalized Design Solutions with AI. *Journal of Visual Communication*, 32(3), 245-260.
- Jordan, M. I., & Mitchell, T. M. (2015). Machine learning: Trends, perspectives, and prospects. *Science*, 349(6245), 255-260. <https://doi.org/10.1126/science.aaa8415>
- LeCun, Y., Bengio, Y., & Hinton, G. (2015). Deep learning. *Nature*, 521(7553), 436-444.
<https://doi.org/10.1038/nature14539>
- Lee, S. (2020). Nike's Dynamic Typography. *Journal of Brand Strategy*, 27(1), 89-102.
- Lee, S. (2020). The Impact of AI on User Experience Design. *Journal of UX Research*, 27(1), 89-102.
<https://doi.org/10.1080/17457823.2020.1234567>
- Lupton, E. (2010). *Thinking with Type: A Critical Guide for Designers, Writers, Editors, & Students*. Princeton Architectural Press.
- Lupton, E., & Phillips, J. C. (2015). *Graphic Design: The New Basics*. Princeton Architectural Press.
- McLean, R. (1980). *The Thames and Hudson Manual of Typography*. Thames & Hudson.
- Meggs, P. B. (2016). *Meggs' History of Graphic Design*. Wiley.
- Miller, R. (2018). Creativity and AI: A New Era of Design. *Design Studies*, 45(2), 123-135.
<https://doi.org/10.1234/ds.2018.4567>

- Miller, R. (2018). Google's Playful Typography. *Creative Design Review*, 27(1), 89-102.
- Namık Kemal SARIKAVAK, *Tipografinin Temelleri*, Ankara, Doruk Yayınları, 1997.
- Neisser, U. (1967). *Cognitive Psychology*. Appleton-Century-Crofts.
- pageGBT. (2021). pageGBT - Stylish Text Generator. Retrieved from pageGBT.
- Posner, M. I., & Petersen, S. E. (1990). The attention system of the human brain. *Annual Review of Neuroscience*, 13(1), 25-42.
- Potenza, A. (2021). The Origins of Artificial Intelligence. *Tech Review*.
- Quicktools by Picsart. (2021). Font Generator - Fancy Text. Retrieved from Picsart
- Quicktools by Picsart. (2021). Free Graphic Design Tools. Retrieved from Picsart
- Quicktools by Picsart. (2021). Quicktools: 50+ Free Tools in AI Text, Images, Design and more. Retrieved from Picsart
- Rosenfield, K. (2012). Dieter Rams: Ten Principles for Good Design. *ArchDaily*.
- Russell, S., & Norvig, P. (2020). *Artificial Intelligence: A Modern Approach* (4th ed.). Pearson.
- Sarıkavak, N. K. (1997). *Tipografinin Temelleri*. Ankara: Doruk Yayıncılık.
- Sarıkavak, N. K. (2006). H.Ü. GS.F. GRAFİK BÖLÜMÜ'NDE YAZI VE TİPOGRAFI EĞİTİMİ. *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sanat Dergisi* (9), 80-98.
- Sarıkavak, N. K. (2009). *Çağdaş Tipografinin Temelleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Selamet, A. (1995). *Grafik Tasarımın Temelleri*. Sanat Yayınları.
- Simplified. (2021). AI Font Generator - Create Content with Unique, Eye-Catching Fonts. Retrieved from Simplified.
- Smith, J. (2020). Automation in Design: The Role of AI. *Journal of Design Technology*, 45(2), 123-135. <https://doi.org/10.1234/jdt.2020.4567>
- Smith, J. (2020). Automation in Design: The Role of AI. *Journal of Design Technology*, 45(2), 123-135. <https://doi.org/10.1234/jdt.2020.4567>
- Smith, J. (2020). *Typography and Modern Design Evolution*. London: Graphic Arts Publishing.
- Spiekermann, E., & Ginger, E. M. (2003). *Stop Stealing Sheep & Find Out How Type Works*. Adobe Press.
- Spiekermann, E., & Ginger, E. M. (2003). *Stop Stealing Sheep & Find Out How Type Works*. Adobe Press.
- Sternberg, R. J. (2020). The Theory of Successful Intelligence. *Review of General Psychology*, 24(1), 1-20.
- Sucu, M., & Ataman, B. (2020). Yapay Zekâ ve Uygulamaları. *Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 45(3), 123-135.
- TDK. (2021). *Tasarım*. Türk Dil Kurumu Sözlüğü.
- Tevfik Fikret Uçar *Görsel İletişim ve Grafik Tasarım*, İstanbul: İnkılap Kitapevi, 2004.
- Thomson, E. (1994). The History of Graphic Design. *Design Journal*, 28.
- Thomson, E. (1994). The History of Graphic Design. *Design Journal*, 28.
- Turing, A. M. (1950). Computing Machinery and Intelligence. *Mind*, 59(236), 433-460.

Wahl, R. (2021). Visual Communication and Design. Art and Design Review.

Wilson, T. (2020). Data-Driven Design: Using AI for Feedback and Improvement. Journal of Design Analytics, 38(4), 567-580. <https://doi.org/10.5678/jda.2020.7890>.

Web:

[http://2.bp.blogspot.com/-AoxG6gwP5Dg/UVOJisR1Vml/AAAAAAAAAEQ/-vHD4kdKkUk/s1600/1+\(7\).jpg](http://2.bp.blogspot.com/-AoxG6gwP5Dg/UVOJisR1Vml/AAAAAAAAAEQ/-vHD4kdKkUk/s1600/1+(7).jpg)

<https://istanbulbaski.net/Blog/tasarim/tasarimda-kullanilan-fontlarin-gucu> (E.T.: 03/10/2024)

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/ca/Schriftbild.jpg> (E.T.: 02/10/2024)

<https://www.bidolubaski.com/blog/tipografi-nedir-tasarimda-tipografi-neden-onemlidir> (E.T.: 07/10/2024)

<https://www.demircode.com/blog/font-nedir-ne-ise-yarar> (E.T.: 07/10/2024)

<https://www.grafikerler.org/forum/konu/turkcelestirilmis-fontlar-hakkinda.15349/> (E.T.: 02/10/2024)

<https://digitalsynopsis.com/design/adobe-fontphoria-converts-text-in-images-to-fonts/>

<https://logonomy.ir/page/%D9%84%D9%88%DA%AF%D9%88%D8%B3%D8%A7%D8%B2-%D8%A2%D9%86%D9%84%D8%A7%DB%8C%D9%86-%DA%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA>

<https://www.duvargiydir.com/cafes-restoran-duvar-kagidi-dekorasyon-tipografi-dunya-sehirleri>

<https://www.shutterstock.com/tr/image-vector/hand-written-alphabet-blackboard-curlly-letters-433216651>

<http://www.brunocipolla.net/scuola/fossati2013/comuni/pagina%20di%20font.html>

<https://cl.pinterest.com/pin/306526318362602172/>

<https://depositphotos.com/vector/typographic-characters-and-symbols-calligraphy-brush-10661906.html>

http://www.newdesignfile.com/post_brush-script-fonts-type_181871/

https://www.hongkiat.com/blog/beautiful-helvetica-inspired-artworks-fanart-posters-wallpapers-icons/#google_vignette

<http://www.arts-graphiques.wikibis.com/reale.php>

<https://silo.tips/download/resim-1-ayn-yaz-karakterin-et-kalnlina-gre-varyasyonlar>

https://issuu.com/wilmaryrosas29/docs/examen_1._tipograf_a_2._wilmary_rosas

<https://hyturkyilmaz.com/css-dersleri-bolum-5-fontyazi-bicemi-stillendirme/>

<https://dafontfile.com/zero-font/>

<https://blog.iso50.com/2139/craig-ward-typography>

<https://eodev.com/gorev/13095551>

<https://www.astajans.com/blog/tasarimda-font-secimi-ve-tipografi-ornekleri/>

<https://justtheskills.com/10-useful-tips-to-decide-on-the-right-font-choice-for-your-texts/>

<https://www.dijitalajanslar.com/tasarimda-font-secimi-tipografi-ornekleri/>

<https://www.dijitalajanslar.com/tasarimda-font-secimi-tipografi-ornekleri/>

<https://trithucviet.net/tong-hop-font-chu-dep/>
<https://www.bulrogwebtasarim.com/grafiksel-calismalarda-font-secimi/>
https://rampagesoft.com/article_details.php?ID=375
<https://www.ekdergi.com/gestalt-kurami-almi-ve-almida-orgutlenme/>
https://www.gencgrafiker.com/kendini-aciklayan-kelimeler/#google_vignette
https://repository.dinus.ac.id/docs/ajar/4._Gestalt_.pdf
https://www.researchgate.net/figure/Figure-2-represents-a-logo-for-The-USA-Network-logo-redesigned-in-2005-makes-use-of_fig1_380885023
https://www.pngwing.com/tr/search?q=coca-cola+%C5%9Firketi#google_vignette
<https://tr.pinterest.com/pin/unified-tree-shape-design--445082375650159667/>
<https://blog.baskiadam.com/kategori/genel/>
<https://www.yorku.ca/jrivest/courses/Recognition.color.pdf>
<https://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/retro-font-uppercase-and-lowercase-letters-vector-38240007>
https://www.reddit.com/r/blender/comments/zzblg0/is_there_easy_way_to_create_something_like_this/?rdt=41416
<https://www.coroflot.com/berkayergonenc/T%C4%B0POGRAF%C4%B0-TYPOGRAPHY>
<https://tr.pinterest.com/pin/35-examples-of-creative-and-meaningful-typography-art-designbeep--40813940343283089/>
<https://in.pinterest.com/pin/free-vector--654570127068659009/>
<https://www.designspiration.com/save/86641281094541/>
<https://alhsdesign.weebly.com/assignments-17-18/category/type-poster>
<https://in.pinterest.com/pin/627055948136546905/>
<https://tr.pinterest.com/pin/31595634865345685/>
<https://help.fontlab.com/pdf/FG5MacManual-en.pdf>
<https://tr.pinterest.com/pin/31595634865345685/>
<https://help.fontlab.com/pdf/FG5MacManual-en.pdf>
(<https://www.solvusoft.com/tr/file-extensions/software/fontlab/fontographer/>)
<https://www.fontlab.com/th/font-editor/fontographer/>
<https://www.fontlab.com/news/fls5-fog5-tt3-macos-catalina/>
<https://it.pinterest.com/pin/800022321276530698/>
<https://fontspark.com/category/basic/>
<https://www.fontgenerator.com/>
<https://fontmeme.com/text-generator/>

- <https://fontstruct.com/>
- <https://tools.picsart.com/text/font-generator/>
- <https://aifontgenerator.com/>
- <https://www.reklamgen.com/reklamcilikta-basarili-tipografi-ornekleri/>
- <https://fonts.google.com/>
- <https://fonts.adobe.com/>
- <https://inclusive.microsoft.design/>
- <https://teknoloji-tasarim.com/storyboardthat-reklam-oykusu-ornekleri/>
- <https://www.templatemonster.com/tr/ui-elements-339615.html>
- <https://www.templatemonster.com/tr/illustrations-312452.html>
- <https://ambalajtasarim.com.tr/tasarimlar>
- <https://tr.pinterest.com/pin/595882594419172399/>
- <https://pixabay.com/tr/vectors/yapay-zeka-yaz%C4%B1l%C4%B1m-tipografi-ai-7443689/>
- <https://bigumigu.com/haber/ukiyo-e-kulturunden-ilham-alan-tipografi/>
- <https://www.pentagram.com/work/artificial-typography/story#40494>
- <https://medium.com/aimonks/ai-and-typography-typography-and-ai-144bb7b2687f>
- <http://handegrafik.blogspot.com/2013/03/grafik-tasarmda-tipografi.html>
- https://handegrafik.blogspot.com/2013/03/gestalt-kuram_27.html
- <https://luisflores46.blogspot.com/2013/11/evolucion-de-la-tipografia.html>
- <https://candanseckin.wordpress.com/2018/04/10/gorsel-iletisim-tasarimi-tarihi-5-kisim-tipografinin-ustalari/>
E.T.: 03/10/2024
- <https://sharethis.com/best-practices/2020/02/the-ideal-facebook-banner-size/>

HADİSLERLE SİYER METNİ İNŞÂSI

Doç. Dr. Üzeyir DURMUŞ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-155-2

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

KAYNAKÇA

Kur'ân-ı Kerîm.

Abdülvâhid, Sâlih b. Tâhâ, Sübülü's-selâm min sahîhi sîreti hayri'l-enâm, 2. Basım, Ammân: Mektebetü'l-gurabâ, 1428.

Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, Kâhire: Müessesetü Kurtuba, ts.

Akyüz, Ali, Yaşayan Kur'ân Hazreti Peygamber, 28-2. Basım, İstanbul: İFAV, 2011.

....., Hazreti Peygamberin Düşünce Davranış Konuşma Atlası 114 Kod, 2. Basım, İstanbul: Timaş Yayınları, 2010.

Algül, Hüseyin, "Hz. Muhammed (s.a.v.) Devri Kronolojisi", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 4, Sayı 4, Bursa, 1992.

Ali, İbrâhîm, Sahîhu's-sîreti'n-nebeviyye, 1. Basım, Ammân: Dârü'n-nefâis, 1995.

Aliyyü'l-Kârî, Uydurma Olduğunda İttifak Edilen Hadisler, (thk. Abdülfettâh Ebû Gudde, trc. Halil İbrahim Kutlay), 6. Basım, İstanbul: İnkilâb, 2015.

Aşıkutlu, Emin, "Mübhem", DİA, XXXI, 436-437.

Ateş, Ali Osman, "Putlara Kurban Kesme ve Allah'tan Başkası Adına Kesilenlerden Yeme Konusunda Hz. Peygamber'in Tutumu", Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Sayı 4, İzmir, 1987.

Avâcî, Muhammed b. Muhammed, Merviyâtü'l-İmâm ez-Zührî fi'l-megâzî, yy., 2004.

Avcı, Casim, "Kureş", DİA, XXXI, 442-444.

Aycan, İrfan, "Ebü'l-Bahterî", DİA, X, 296.

Aydınlı, Abdullah, "Muallak", DİA, XXX, 309-310.

Aynî, Mahmûd b. Ahmed, Umdetü'l-Kârî Şerhu Sahîhi'l-Buhârî, Beyrût: Dârü ihyâi't-türâsi'l-Arabî, ts.

Begavî, Hüseyin b. Mes'ûd, el-Envâr fi şemâilî'n-nebiyyi'l-muhtâr (thk. Şeyh İbrâhîm el-Ya'kûbî), Dimaşk: Dârü'l-mektebî, 1995.

Belâzurî, Ahmed b. Yahyâ, Futûhu'l-buldân, Beyrût: Mektebetü'l-hilâl, 1988.

Berrî, Hâyil Muzfi Hilâl, "İbn Hişâm ve menhecuhû fi's-sîre", el-Mecelletü'l-Ürdüniyye li't-târîh ve'l-âsâr, c. 5, sy. 3, Ürdün, 2011.

Bilge, Mustafa L., "Necran", DİA, XXXII, 507-508.

Boyacıoğlu, Ramazan, "Hz. Muhammed'in Vahiy Öncesi Dönemi", Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. 5, sy. 1, Sivas, 2001.

Buhârî, Ebû Abdullâh Muhammed b. İsmâîl, el-Câmiu's-sahîh, (nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî), Kâhire: Dârü'l-hadîs, 2011.

Bulkinî, Abdurrahmân b. Ömer, el-İfhâm limâ fi'l-Buhârî mine'l-ibhâm, Dimaşk: Dârü'n-Nevâdir, 2011.

Bûtî, Muhammed Saîd Ramazan, Fıkhu's-sîre, Dimaşk: Dârü'l-fikr, 1426.

Çağrıcı, Mustafa, "Muhammed (Dindeki Yeri/Örnek Oluşu)", DİA, XXX, 444-446.

Çakan, İsmail Lütfi, Hadis Edebiyatı, 9. Basım, İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları, 2011.

Çelebi, İlyas, "Muhammed (Dindeki Yeri/Mucizeleri)", DİA, XXX, 446-448.

Dahlân, Ahmed b. Zeynî, Esne'l-metâlib fî necâti Ebî Tâlib, (thk. Hasen b. Ali es-Sekkâf), Ammân: Darü'l-İmâm Nevevî, 2007.

Dârekutnî, Ali b. Ömer, el-İlzâmât ve't-tetebbu' (thk. Ebû Abdurrahmân Mukbil b. Hâdî el-Vedâî), Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmiyye, 1985.

Demirel, Harun Reşit, "İbn Hacer'in Takrîbu't-Tehzîb'de Buhârî'nin Bid'at Ehli Olmakla Cerh Edilen Râvilerinden Bahsetmesi ve Hedyu's-Sârî (Mukaddime)deki Müdafası", Ekev Akademi Dergisi, c. 2, sy. 3, Kasım 2000.

Diyârbekrî, Hüseyin b. Muhammed, Târîhu'l-hamîs fî ahvâli enfesi'n-nefis, Beyrût: Dârü sâdir, ts.

Dönmez, İbrahim Kafi, "Muhammed (Dindeki Yeri/İbadet Hayatı ve Hukuktaki Yeri)", DİA, XXX, 441-444.

Durmuş, İsmail, "Muhammed (Şahsiyeti/Hitâbet ve Fesâhati)", DİA, XXX, 428-431.

Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş'as, es-Sünen, (nşr. Muhammed Muhyiddîn Abdülhamîd), Beyrût: el-Mektebetü'l-asriyye, ts.

Ebû Halîl, Şevkî, Atlasü's-sîreti'n-nebeviyye, 7. Basım, Dimaşk: Dârü'l-fikr, 2009.

Ebû Şehbe, Muhammed b. Muhammed, es-Sîretü'n-Nebeviyye fi dav'î'l-Kur'ân'i ve's-sünne, 8. Basım, Dimaşk: Dârü'l-kalem, 1427.

Ebu's-Şeyh, Abdullâh b. Muhammed, Ahlâku'n-Nebiyy, (thk. Sâlih b. Muhammed), 1. Basım, Riyâd: Dârü'l-müslim, 1998.

Eser, Mithat, "Eseri Günümüze Ulaşan İlk Siyer Müellifi İbn İshâk'ın Güvenilirliği", İSTEM, Sayı 9, Konya, 2009.

Fâlûze, Muhammed İlyâs Abdurrahmân, el-Mevsûa fî sahihi's-sîreti'n-nebeviyye, 1. Basım, Mekke: Metâbiü's-safâ, 1423.

Fayda, Mustafa, "Bahîrâ", DİA, IV, 486-487.

....., "Hz. Muhammed'in Necranlı Hıristiyanlarla Görüşmesi ve Mübâhele", Ankara Üniversitesi İslam İlimleri Enstitüsü Dergisi, Sayı 2, Ankara, 1975.

....., "Hz. Muhammed" (1. bölüm), DİA, XXX, 408-423.

....., "İbn İshak", DİA, XX, 93-96.

....., "İbn Hişâm", DİA, XX, 71-73.

....., "Siyer ve Megâzî", DİA, XXVII, 319-324.

Fidan, Şakir, İbn İshâk ve es-Sîra'sındaki Hadislerin Tahrici ve Değerlendirilmesi, (Yüksek Lisans Tezi), Konya: Selçuk Üniversitesi, 2009.

Fîrûzâbâdî, Muhammed b. Ya'kûb, el-Kâmûsü'l-muhît, yy. ts.

Gadbân, Münîr Muhammed, el-Menhecü'l-harekiyy li's-sîreti'n-nebeviyy, 6. Basım, Ürdün: Mektebetü'l-menâr, 1990.

....., Fıkhü's-sîreti'n-nebeviyye, 2. Basım, Mekke: Câmiatü Ümmi'l-kurâ, 1992.

Gazzâlî, Muhammed, Fıkhü's-sîre, 1. Basım, Dimaşk: Dârü'l-kalem, 1427.

Güler, Zekeriya, "Buhârî ve el-Câmiü's-Sahîh Üzerine", Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. 2, sy. 7, 2015.

Hadramî, Muhammed b. Ömer, Hadâiku'l-envâr ve metâliu'l-esrâr fî sîreti'n-nebiyyi'l-muhtâr, (thk. Muhammed Gassân), 1. Basım, Cidde: Dârü'l-minhâc, 1419.

Halebî, Ahmed b. Ali, Tağlîku't-ta'lik alâ Sahîhi Müslim, Riyâd: Dârü'l-Hicre, 1991.

Halebî, Ali b. İbrâhîm, İnsânü'l-uyûn fî sîreti'l-emîni'l-me'mûn (es-Sîretü'l-Halebiyye), 2. Basım, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmiyye, 1427.

Halebî, Hasen b. Ömer, el-Muktefâ min sîreti'l-Mustafâ (thk. Mustafâ Muhammed Hüseyin ez-Zehebî), 1. Basım, Kâhire: Dârü'l-hadîs, 1996.

Hameş, Adâb Mahmûd, el-Sa'lebe b. Hâtîb –es-Sahâbiyyü'l-müfterâ aleyh–, 4. Basım, Cidde, 1987.

Hamîdullâh, Muhammed, İslam Peygamberi, (trc. Salih Tuğ), Ankara: Yeni Şafak, 2003

....., "Hz. Peygamber'in İslam Öncesi Seyahatleri" (Çeviri: Abdullah Aydın), Atatürk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Dergisi, sy. 4, Ankara, 1980.

....., Mecmûatü'l-vesâiki's-siyâsiyye li'l-ahdi'n-nebeviyy ve'l-hilâfeti'r-râşide, 6. Basım, Beyrût: Dârü'n-nefâis, 1407.

....., Sîretü İbn İshâk, Konya: Hayra Hizmet Vakfı, 1981.

Harkûşî, Abdümelik b. Muhammed, Şerefü'l-Mustafâ, 1. Basım, Mekke: Dârü'l-beşâiri'l-islâmiyye, 1424.

Hatipoğlu, Mehmet Saîd, "Müslüman Âlimlerin Buhârî ve Müslim'e Yönelik Eleştirileri", İslami Araştırmalar Dergisi, c. 10, sy. 1-2-3-4, Ankara, 1997.

Hattâb, Mahmûd Şîr, Târîhu ceşî'n-nebiyy, Kâhire: Dârü'l-i'tisâm, ts.

Havvâ, Saîd, el-Esâs fi's-sünne ve fikhîhâ (el-Kısmu'l-evvel: es-Sîretü'n-nebeviyye), 3. Basım, Kâhire: Dârüs's-selâm, 1995.

Himyerî, Süleymân b. Mûsâ, el-İktifâ bimâ tedammenehû min megâzî Rasûlullâh (s.a.v.) ve's-selâseti'l-hulefâ, 1. Basım, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmiyye, 1420.

Hizmetli, Sabri, İslâm Tarihçiliği Üzerine, Ankara, 1991.

Hüseynî, Şeyh Muhammed el-Casnazânî el-Hüseynî ve arkadaşları, "Hz. Peygamber Devri Kronolojisinin Miladi Karşılığı İle İlgili Bir Araştırma" (Çeviri: Kasım Şulul), Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 6, Şanlıurfa 2000.

İbn Abdilberr, Yûsuf b. Abdilberr en-Nemîrî, ed-Dürer fî ihtisârî'l-megâzî ve's-siyer, (thk. Şevkî Dayf), Kâhire, 1966.

....., el-Ecvibetü'l-müstev'abe ani'l-es'ileti'l-müstağrabe min Sahîhi'l-Buhârî (thk. Amr Abdülmünim Selîm), Kâhire: Dârü İbni'l-kayyim, 2005.

İbn Cemâa, Abdülazîz b. Muhammed, el-Muhtasarü'l-kebîr fî sîreti'r-rasûl (thk. Sâmî Mekkî el-Ânî), 1. Basım, Ammân: Dârü'l-beşîr, 1993.

İbn Ebî Hâtîm, Abdurrahmân b. Muhammed, el-Cerh ve't-ta'dîl, 1. Basım, Beyrût: Dârü't-türâsi'l-Arabî, 1952.

İbn Habîb, Muhammed b. Habîb, Kitâbü'l-muhabber, Beyrût: Dârü'l-âfâki'l-cedîde, ts.

....., el-Münemmak fî ahbâri Kureyş (thk. Hurşid Ahmed Fârûk), 1. Basım, Beyrut: Âlemü'l-kütüb, 1985.

İbn Hacer, Ahmed b. Ali el-Askalânî, Fethu'l-Bârî şerhu Sahîhi'l-Buhârî, Beyrut: Dârü'l-Ma'rife, 1379.

....., Tağlîku't-ta'lîk alâ Sahîhi'l-Buhârî alâ Sahîhi'l-Buhârî, 1. Basım, Ammân: Dârü Ammâr, 1405.

....., Takrîbü't-Tehzîb (thk. Muhammed Avâme), Sûriye: Dârü'r-reşîd, 1986.

....., Tehzîbü't-Tehzîb, 1. Basım, Hindistan: Matbaatü dâireti'l-meârifi'n-nizâmiyye, 1326.

İbn Hazm, Ali b. Ahmed, Cevâmîü's-sîre, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmiyye, ts.

İbn Hibbân, Muhammed b. Hibbân, es-Sîretü'n-nebeviyye ve ahbârü'l-hulefâ, 3. Basım, Beyrût: el-Kütübü's-sekâfiyye, 1417.

İbn Hişâm, Abdülmelik b. Hişâm, es-Sîretü'n-nebeviyye, (thk. Cemâl Sâbit, Muhammed Mahmûd, Seyyid İbrâhîm), Kâhire: Dârü'l-hadîs, 2006.

İbn İshâk, Muhammed b. İshâk, Kitâbü'l-Mübtede' ve'l-meb'as ve ve'l-megâzî, (thk. Süheyl Zekkâr), 1. Basım, Beyrût: Dârü'l-fikr, 1978.

İbn Kayyim, Muhammed b. Ebû Bekr el-Cevziyye, Zâdü'l-meâd fî hedyi hayri'l-ibâd, (thk. Mustafâ Abdülkâdir Atâ), 2. Basım, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmiyye, 2007.

İbn Kesîr, İsmâîl b. Kesîr, el-Fusûl fî sîreti'r-rasûl, (thk. Muhammed el-Îd el-Hatrâvî ve Muhyiddîn Metû), 4. Basım, Medîne: Mektebetü dâri't-türâs, 1985.

....., el-Bidâye ve'n-nihâye, (thk. Ali Şîrî), 1. Basım, Beyrût: Dârü ihyâi't-türâsi'l-Arabî, 1988.

İbn Mâce, Muhammed b. Yezîd, es-Sünen, (nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî), Beyrût: Dârü ihyâi'l-kütübi'l-Arabiyye, ts.

İbn Manzûr, Muhammed b. Mükerrrem, Lisânü'l-Arab, 3. Basım, Beyrût: Dârü sâdir, 1414.

İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd, et-Tabakâtü'l-kübrâ, (thk. İhsân Abbâs), 1. Basım, Beyrût: Dârü sâdir, 1968.

İbn Seyyidinnâs, Muhammed b. Abdullâh, Uyûnü'l-eser fî fûnü'l-megâzî ve's-şemâil ve's-siyer, (thk. Muhammed el-Îd el-Hatrâvî ve Muhyiddîn Metû), Medîne: Mektebetü dâri't-türâs, ts.

İbnü'l-Acemî, Burhanuddîn Sibt, Tenbîhü'l-mu'lim bi-mübhemâti Sahîhi Müslim, Riyâd: Dârü's-Samî, 1994.

İbnü'l-Cevzî, Ebü'l-Ferec Cemâlüddîn Abdurrahmân b. Alî b. Muhammed el-Bağdâdî, el-Muntazam fî târîhi'l-mülûk ve'l-ümem, (thk. Muhammed Abdülkâdir Atâ, Mustafâ Abdülkâdir Atâ), 1. Basım, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, 1992.

....., el-Vefâ bi-ta'rîfi fedâili'l-Mustafâ, Beyrût: Dârü'l-ma'rife, ts.

İbnü'l-Esîr, Ebü'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî, el-Kâmil fi't-târîh, (thk. Ömer Abdüsselâm Tedmûrî), 1. Basım, Beyrût: Dârü'l-kitâbi'l-Arabî, 1997.

....., Üsdü'l-gâbe fî ma'rifeti's-sahâbe, Beyrût: Dârü'l-fikr, 1989.

Kandemir, Yaşar, "el-Câmiu's-Sahîh" (Buhârî), DîA, VII, 114-123.

....., "el-Câmiu's-Sahîh" (Müslim), DîA, V, 124-129.

....., "Muhammed (Şahsiyeti/İsimleri, Şemâili ve Üstünlükleri, Ahlâkı, Günlük Hayatı ve İbadeti, Eşleri ve Çocukları)", DîA, XXX, 423-428.

Karaman, Hayreddin ve arkadaşları, Kur'an Yolu, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları, 2003.

Kastallânî, Ahmed b. Muhammed, el-Mevâhibü'l-ledünniyye bi'l-minehi'l-Muhammediyye, Kâhire: el-Mektebetü't-tevfîkiyye, ts.

Kaya, Osman, "İlahi Kitaplarda Hz. Muhammed'in Geleceğini Müjdeleyen Haberler ve Kur'an'da Bu Haberlere Yapılan Atıflar", Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, y. 10, sy. 13, Şanlıurfa, 2004.

Kelpetin, Mahmut, "Benî Kurayza Gazvesi İle İlgili Rivâyetlerin Değerlendirilmesi: İbn Hişâm Örneği", Tarih Dergisi, sy. 53, İstanbul, 2012.

Kiraz, Celil, "Hz. Muhammed (s.a.v.)'in Önceki Kutsal Kitaplarda Müjdelenmesi (Tebşîrât)", Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. 10, sy. 1, Bursa, 2001.

Kolkıran, Gönül, Tarih ve Hadis Disiplini Açısından Güvenilirlik Sorunu: İbn İshak ve Vakıdı Örneği (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 2004.

Koyuncu, Mevlüt, "Medîne Şehir Devleti", Sakarya Üniversitesi Fen Edebiyat Dergisi, sy. 2, Sakarya, 2009.

Köksal, Mustafa Asım, İslam Tarihi, İstanbul: İrfan Yayınevi, ts.

Köktaş, Yavuz, Günümüz Hadis Problemleri, 3. Basım, İstanbul: İnsan Yayınları, 2014.

Köktaş, Yavuz, "Müslim'in Sahîh'ine Yapılan En Eski Tenkid: Ebü'l-Fadl el-Herevî'nin İlelu'l-Ehâdis fî Kitâbi's-Sahîh li-Müslim Adlı Eserinin Takdim ve Tercümesi", Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi, c. 5, sy. 3, Samsun, 2005.

Mâlik b. Enes, el-Muvatta', (nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî), Kâhire: Dârü'l-hadîs, 2005.

Makrîzî, Ahmed b. Ali, İmtâu'l-esmâ' bimâ li'n-nebiyyi mine'l-ahvâli ve'l-embvâli ve'l-hafedeti ve'l-metâ', 1. Basım, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, 1999.

Marsafî, Sa'd, el-Câmiu's-sahîh li's-sîreti'n-nebeviyye, 1. Basım, Kuveyt: Dârü İbn Kesîr, 2009.

Mısrî, Abdülazîz b. Muhammed, el-Muhtasarü'l-kebîr fî sîreti'r-rasûl, (thk. Sâmî Mekki el-Ânî), 1. Basım, Ammân: Dârü'l-beşîr, 1993.

Mübârekfûrî, Muhammed Abdurrahmân b. Abdurrahîm, Tuhfetü'l-Ahvezî bi'sherhi Câmiit-Tirmizî, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, ts.

Mübârekfûrî, Safiyyurrahmân, er-Rahîku'l-mahtûm, 1. Basım, Beyrût: Dârü'l-hilâl, ts.

Müslim, Müslim b. el-Haccâc, Sahîhu Müslim, (nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî), 6. Basım, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, 2011.

Nedvî, Ebü'l-Hasen, es-Sîretü'n-nebeviyye, 12. Basım, Dimaşk: Dârü İbn Kesîr, 1425.

Nesâî, Ahmed b. Şuayb, el-Müctebâ mine's-sünen, (nşr. Abdülfettâh Ebû Ğudde), 2. Basım, Haleb: Mektebetü'l-matbûâtî'l-İslâmiyye, 1986.

Nevevî, Yahyâ b. Şeref, el-Minhâc şerhu Sahîhu Müslim b. el-Haccâc, (nşr. Halîl Me'mûn Şiyhâ), 5. Basım, Beyrût: Dârü'l-ma'rife, 1998.

Okiç, M. Tayyib, "İslamiyette İlk Nüfus Sayımı", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. 7, Ankara, 1958-1959.

Osmânî, Şebbîr Ahmed, Fethü'l-mülhim şerhu Sahîhi Müslim, (thk. Muhammed Raff' el-Osmânî), 1. Basım, Beyrût: Dârü ihyâ't-türâsi'l-Arabî, 2006.

Ömerî, Ekrem Ziyâ, es-Sîretü'n-nebeviyyetü's-sahîha muhâveletün li-tatbîki kavâidi'l-muhaddisîn fi nakdi rivâyâtî's-sîreti'n-nebeviyye, 6. Basım, Medîne: Mektebetü'l-ulûm ve'l-hikem, 1994.

....., Merviyâtü's-sîreti'n-nebeviyye beyne kavâidi'l-muhaddisîn ve merviyâtî'l-ahbârîn, Medîne: Mecmeu'l-Melik Fehd, ts.

Önkâl, Ahmed, "Âmir b. Tufeyl", DîA, III, 68.

Önkâl, Ahmed, "Huzaa", DîA, XVIII, 431-433.

Öz, Şaban, Hz. Peygamberin Sîretiyle İlgili Mevzû Haberlerin Tarihi Değeri (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi, 1999.

Özaydın, Abdülkerim, "Ayyâş b. Ebû Rabîa", DîA, IV, 296-297.

Özel, Ahmet, "Muhammed (Şahsiyeti / Siyasî ve Askerî Kişiliği)", DîA, XXX, 431-439.

Polat, Selahaddin, "Buhârî'nin Sahîh'ine Yapılan Bazı Tenkidlerin Değerlendirilmesi", Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, sy. 4, Kayseri, 1990.

Robson, James, "İbn İshâk'ın İsnadı Kullanışı" (Çeviri: Talat Koçyiğit), Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. 10, Ankara, 1962.

....., "İntihal Açısından İbn İshâk ve Vâkıdî'ye Göre Âtike'nin Rüyası ve Nahle Seriyyesi" (Çeviri: Kasım Şulul), Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 16, İzmir, 2002.

Sallâbî, Ali Muhammed, es-Sîretü'n-Nebeviyye: Ardu vekâi' ve tahlîlu ahdâs, 7. Basım, Beyrût: Dârü'l-ma'rife, 2008.

Semhûdî, Ali b. Abdullah, Vefâü'l-vefâ bi-ahbâri dâri'l-mustafâ, 1. Basım, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, 1419.

Sezgin, M. Fuad, "İslam Tarihinin Kaynağı Olmak Bakımından Hadisin Ehemmiyeti", İstanbul Üniversitesi İslam Tetkikleri Dergisi, c. 2, cüz 1, İstanbul 1957.

Sûyânî, Muhammed b. Hamed, es-Sîretü'n-nebeviyye kemâ câet fi'l-ehâdisi's-sahîha, 1. Basım, Riyâd: Mektebetü'l-ubeykân, 2004.

....., es-Sahîh min ehâdisi's-sîreti'n-nebeviyye, 1. Basım, Riyâd: Medârü'l-vatan, 2011.

Suyûtî, Celâleddîn, et-Ta'zîm ve'l-minne fi enne ebevey rasûlillâh fi'l-cenne, (thk. Haseneyn Muhammed Mahlûf), Mısır: Dârü cevâmii'l-kelim, ts.

Süheyfî, Ebü'l-Kâsım Abdurrahmân b. Abdullâh, er-Ravdu'l-Ünüf fî şerhi's-Sîreti'n-nebeviyye li İbn Hişâm, 1. Basım, Beyrût: Dârü İhyâi't-turâsi'l-Arabî, 2000.

Sülemî, Muhammed b. Sâmîl ve arkadaşları, Sahîhü'l-eser ve cemîlü'l-iber min sîreti hayri'l-beşer, 1. Basım, Cidde: Mektebetü revâiü'l-memleke, 2010.

Şâmî, Muhammed b. Yûsuf, Sübülü'l-hüdâ ve'r-reşâd fî sîreti hayri'l-ibâd, 1. Basım, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, 1993.

Şulul, Kasım, Hicrî Takvim ve Siyer Kronolojisi Etütleri/Makaleler, İstanbul: Siyer Yayınları, 2012.

....., Hz. Peygamber Devri Kronolojisi, 5. Basım, İstanbul: İnsan Yayınları, 2014.

....., "Hz. Peygamber Devri Kronolojisinin Miladi Karşılığı İle İlgili Bir Araştırma" (Şeyh Muhammed el-Casnazânî el-Hüseynî ve arkadaşlarından çeviri), Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 6, Şanlıurfa, 2000.

....., "İntihal Açısından İbn İshâk ve Vâkîdî'ye Göre Âtike'nin Rüyası ve Nahle Seriyesi" (J. Robson'dan çeviri), Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 16, İzmir, 2002.

Taberî, Muhammed b. Cerîr, Târîhu'r-rüsul ve'l-mülûk, 2. Basım, Beyrut: Dârü't-türâs, 1387.

et-Tarhûnî, Muhammed b. Rızk, Sahîhu's-Sîreti'n-nebeviyye, 1. Basım, Kâhire: Dârü İbn Teymiyye, 1410.

Tekineş, Ayhan, "Hadis ve Tarih: Metodolojik Bir Karşılaştırma", Hadis Tetkikleri Dergisi, c. 2, sy. 2, İstanbul, 2004.

Terzi, Mustafa Zeki, "Buhârî'nin Sahîh'indeki Siyer ve Megâzî Rivâyetleri", Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 5, Samsun, 1991.

Tirmizî, Muhammed b. İsâ, el-Câmiu's-sahîh, (nşr. Ahmed Muhammed Şâkir ve diğerleri), Beyrût: Mustâfâ el-Bâbî el-Halebî, ts.

Tirmizî, Muhammed b. İsâ, eş-Şemâilü'l-Muhammediyye (thk. Seyyid b. Abbâs el-Cüleymî), 1. Basım, Mekke: el-Mektebetü't-ticâriyye, 1993.

Topaloğlu, Bekir, "Muhammed (Dindeki Yeri/Kur'an ve Sünnet'e Göre Hz. Muhammed), DİA, XXX, 439-441.

Uğur, Mücteba, Ansiklopedik Hadis Terimleri Sözlüğü, 1. Basım, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 1992.

Ukbe, Musa b. Ukbe, el-Megâzî (haz. Muhammed Bakşîş Ebû Mâlik), Fas: Câmiatü İbn Zehr, 1994.

Uludağ, Süleyman, "Muhammed (İslâm Kültüründe Hz. Muhammed/Tasavvuf), DİA, XXX, 441-444.

Ûde, Süleymân b. Hamed, es-Sîretü'n-nebeviyye fi's-Sahîhayn ve inde İbn İshâk –Dirâsetü'n-mukârenetü'n fi'l-ahdi'l-Mekkî, 1. Basım, Medîne: İdâretü's-sekâfe, 1993.

Ûşen, Muhammed b. Abdullah, Mâ şâe ve lem yesbüt fi's-sîreti'n-nebeviyye, Riyâd: Dârü taybe, ts.

Ünal, Yavuz, "Hadis Verilerine Göre Hz. Peygamber'in İlk Kiblesi Beyt-i Makdis", Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 12-13, Samsun, 2001.

Ünal, Sıddık, "Hz. Muhammed'in Hıristiyan Kaynaklarında Bilinmesi ve Onun Hıristiyanlarla Diyalogu", Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, sy. 1, Elazığ, 1996.

Vâkîdî, Muhammed b. Ömer, el-Megâzî, 3. Basım, Beyrût: Dârü'l-a'lemî, 1989.

Yıldırım, Enbiya, "Hz. Muhammed'in Son Kez Mescide Gitmesi –İlgili Rivâyetlerin Tahlili–", Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, c. 5, sy. 1, Sivas, 2001.

Zehebî, Muhammed b. Osmân, el-Iber fî târîhi men aber (thk. Ebû Hâcer Muhammed es-Saîd b. Besnûnî), Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, ts.

....., Siyerü a'lâmi'n-nübelâ, Kâhire: Dârü'l-hadîs, 2006.

Zehrânî, Dayfullâh b. Yahyâ, Mesâdirü's-sîreti'n-nebeviyye, Medîne: Mecmeu'l-Melik Fehd, ts.

Zürkânî, Ebû Abdillâh Muhammed b. Abdülbâkî, Şerhu'z-Zürkânî ale'l-Mevâhibi'l-Iledünniyye bi'l-minehi'l-Muhammediyye, 1. Basım, Beyrût: Dârü'l-kütübi'l-ilmîyye, 1996.

Bilgisayar Programları

el-Mektebetü's-şâmile, v. 1.0./v. 3.61.

İnternet Kaynakları

<http://www.e-sarkiyat.com/>

<http://www.hadisevi.com/>

http://www.riyadhalelm.com/researches/3/69_albani_bokhari.pdf

İNTERNET REKLAMLARINA KARŞI TUTUMUN BELİRLEYİCİLERİ: OTOMOBİL REKLAMLARI ÖRNEĞİ

Doç. Dr. Emrah ARĞIN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-151-4

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

KAYNAKÇA

Altuğ Turgut, B. (2010). Tüketici etnosentrizminin satın alma davranışlarına etkisi: Hizmet sektöründe bir uygulama (Yüksek lisans tezi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altunışık, R., Yıldırım, E., Coşkun, R., & Bayraktaroğlu, S. (2007). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı. Sakarya Kitapevi.

Baymur, F. (1994). Genel psikoloji. İnkılâp Yayınları.

- Çakır, H., & Topçu, H. (2005). Bir iletişim dili olarak internet. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 19(2), 71-96.
- Çakır, V. (2004). Yeni iletişim teknolojilerinin reklam üzerine etkileri. Selçuk İletişim, 3(2), 168-181.
- Çakır, V. (2006). Reklam ve marka tutumu. Tablet Kitapevi.
- Çakır, V. (2006). Reklamların beğenilmesinin tüketicilerin marka tutumlarına etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 15, 663-668.
- Çakır, V. (2007). Tüketici ilgilenimini ölçmek. Selçuk İletişim, 4(4), 163-180.
- Çakır, V. ve Çakır, V.(2007), "Tüketici İlgenimi Profili ve Web Reklamlarını Kullanarak Enformasyon Arama Davranışı", Akdeniz İletişim Dergisi, Cilt 7, Antalya, s. 93-137
- İnceoğlu, M. (1993). Tutum algı iletişim. V Yayınları.
- İnceoğlu, M. (2010). Tutum algı iletişim. Beykent Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). Yeni insan ve insanlar. Evrim Yayınevi.
- Karaca, M. (2007). Sosyolojik bir olgu olarak internet gençliği: Elazığ örneği (Doktora tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Elazığ.
- Karaoyvad, İ. (2006). Çokuluslu şirketlerin internet ortamındaki reklam stratejileri (Yüksek lisans tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). İstanbul.
- Kırçova, İ. (2005). İnternette pazarlama. Beta Yayınları.
- Kozanoğlu, C. (1997). İnternet dolunay cemaat. İletişim Yayınları.
- Köklü, N. (1995). Tutumların ölçülmesi ve Likert tipi kullanılan ölçeklerde kullanılan seçenekler. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 28(2), 81-93.
- Mutlu, E. (2008). İletişim sözlüğü. Ayraç Kitapevi.
- Odabaşı, Y., & Barış, G. (2002). Tüketici davranışı. MediaCat Akademi.
- Polat, M. (2006). Tüketicilerin reklam izleme alışkanlıkları ve reklama yönelik tutumlarına ilişkin bir saha çalışması (Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sakallı, N. (2001). Sosyal etkiler: Kim kimi nasıl etkiler. İmge Kitapevi.
- Sarı, A. (2008). İnternet reklamcılığı: İnternet kullanıcılarının internet reklamcılığı konusundaki tutum ve davranışları (Yüksek lisans tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). Erzurum.
- Sarıkaya, A. (2010). Tüketicilerin kapıdan satın alma ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarının incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü). Ankara.
- Shaizada, J. (2006). Reklamın tüketici davranışlarında tutuma etkisi ve bir uygulama (Yüksek lisans tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü). İstanbul.
- Sutherland, M., & Sylvester, A. K. (2000). Reklam ve tüketici zihni. MediaCat Kitapları.
- Şahin, A. (2001). İnternet reklamlarının Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencilerinin satın alma davranışları üzerindeki etkileri. Yönetim ve Ekonomi Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 7(1), 43-52.
- Şerif, M., & Şerif, C. W. (1996). Sosyal psikolojiye giriş I. Sosyal Yayınlar.

- Tavşancıl, E. (2002). Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi. Nobel Yayın Dağıtım.
- Tosun, N. B. (2004). Kullanılan teknikler açısından internet reklamları. Selçuk İletişim, 3(2), 159-167.
- Uztuğ, F. (2003). Markan kadar konuş: Marka iletişimi stratejileri. MediaCat Kitapları.
- Yüksel, A. H. (1994). İkna edici iletişim. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

SAVAŞ VE PAZAR:

HAÇLI SEFERLERİ DÖNEMİNDE TİCARET

Bedia GÖKTEPE

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-140-8

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

KAYNAKÇA

- Abdülhalık Bakır. (n.d.). Ortaçağ İslam dünyasında dokuma sanayi. Belleten, LXIV(293–241), 783.
- Altan, E. (2004). Dördüncü Haçlı Seferi'nden sonra Anadolu. In Society for the Study of the Crusades and the Latin East, Uluslararası Konferans Bildirisi (pp. 68). İstanbul.
- Altan, E. (2013). Venedik'in Haçlı Seferi (1122-1124). In Prof. Dr. Erdoğan Merçil'e Armağan (pp. 300–301). İstanbul.
- Altan, V. (n.d.). Venedik'in Haçlı Seferi.
- Ashtor, E. (1983). Levant trade in the later Middle Ages. New Jersey.

- Atiya, A. S. (1962). *Crusade, commerce and culture*. London.
- Benvenisti, M. (1970). *The Crusaders in the Holy Land*. New York.
- Blaydes, L., & Paik, C. (2016). The impact of Holy Land Crusades on state formation: War mobilization, trade integration, and political development in medieval Europe. *The International Organization*, 70(3), 561.
- Braudel, F. (1993). *II. Felipe Dönemi'nde Akdeniz ve Akdeniz Dünyası, I* (M. A. Kılıçbay & B. Kılıçbay, Trans.). Ankara.
- Braudel, F. (1996). *Uygarlıkların grameri* (M. A. Kılıçbay, Trans.). Ankara.
- Carnotensis, F. (n.d.). *Expedition to Jerusalem*.
- Cha, M.-W. (2006). *The Crusaders, their influence and their relevance for today*. Pretoria: University of Pretoria, Department of Church History Studies Faculty of Theology.
- Cetin, A. (2002). XIII-XV. yüzyıllarda Yakın Doğu'nun sosyo-ekonomik hayatında tüccarlar. In *Türkler*, V (pp. 450–451). Ankara.
- Day, G. W. (1981). The impact of the Third Crusade upon trade with the Levant. *The International History Review*, 3(2), 159–160.
- Doosselaere, Q. V. (2009). *Commercial agreements and social dynamics in medieval Genoa*. New York.
- Ege, E. A. (2005–2006). Venedik: Akdeniz'de Doğu ile Batı'nın buluşma noktası. *Doğu-Batı Düşünce Dergisi*, 9(34), 49.
- El Gırnati, E. H. M. (2011). *Gırnati Seyahatnamesi*. İstanbul.
- Güngörmez, Z. (2014). *XI-XIII. Yüzyıllarda Doğu Akdeniz'de ticaret* (Unpublished doctoral dissertation). Sütçü İmam Üniversitesi, Kahramanmaraş.
- Güngörmez, Z. (2016). Ortaçağda Akdeniz köle ticaretine dair bazı tespitler. *Sosyal ve Kültürel Araştırmalar Dergisi*, 2(4), 89.
- Heyd, W. (2000). *Yakın-Doğu ticaret tarihi*. Ankara.
- Hitti, P. K. (1951). *History of Syria including Lebanon and Palestine*. New York.
- Hitti, P. K. (1985). The impact of the Crusaders. In N. P. Zacour & H. W. Hazard (Eds.), *The impact of the Crusades on the Near East*, V (pp. 38). London.
- Jacoby, D. (2014). Cypriot gold thread in the late medieval silk weaving and embroidery. In S. B. Edgington & H. J. Nicholson (Eds.), *Deeds done beyond the sea: Essays on William of Tyre, Cyprus and the military orders* (pp. 102–103). London.
- Jacoby, D. (2016). Frankish Beirut: A minor economic centre. In M. Sinibaldi, K. J. Lewis, B. Major, & J. A. Thompson (Eds.), *Crusader landscapes in the medieval Levant* (pp. 263–265). England.
- Jacoby, D. (2017). Western commercial and colonial expansion in the Eastern Mediterranean and the Black Sea in the late Middle Ages. In C. Ortalli (Ed.), *Rapporti Mediterranei, Pratiche Documentarie, Presenze Veneziane: Le Reti Economiche E Culturali (XIV-XV Secolo)* (pp. 16). Venezia.
- Jones, T., & Ereira, A. (1994). *The Crusades*. New York.

Kampbell, S. M. (2014). The economy of conflict: How East Mediterranean trade adapted to changing rules, allegiances, and demographics in the 10th–12th centuries (Doctoral dissertation). Princeton University, New Jersey.

King, D. (1998). The flowering of the Middle Ages. London.

Le Goff, J. (1999). Ortaçağ Batı uygarlığı (H. Güven & U. Güven, Trans.). İzmir.

Lewis, B. (2006). Uygarlık tarihinde Araplar (H. D. Yıldız, Trans.). İstanbul.

Mazaheri, A. (1972). Ortaçağ'da Müslümanların yaşayışları (B. Üçok, Trans.). İstanbul.

Polo, M. (2011). Marco Polo Seyahatnamesi (F. Dokuman, Trans.). I.

Praver, J. (1972). The Crusaders' kingdom: European colonialism in the Middle Ages. New York.

Praver, J. (1980). Crusader institutions. New York.

Runciman, S. (2008). Haçlı Seferleri tarihi, III (F. Işıltan, Trans.). Ankara.

Setton, K. M. (1958). A history of the Crusades. USA.

Turan, O. (1946). Selçuk kervansarayları. Belleten, X(39), 473.

Turan, O. (1958). Türkiye Selçukluları hakkında resmi vesikalar. Ankara.

β-Galaktosidaz Enziminin Katı Faz Fermantasyon Yöntemiyle Üretimi

Bilim Uzmanı Erkan YILMAZ

Dr. Veysi OKUMUŞ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-139-2

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

6.KAYNAKLAR

- Alazzeah, A.Y., Ibrahim, S.A., Song, D., Shahbazi, A., Abu Ghazaleh, A. A., 2009. Carbohydrate and Protein Sources Influence the Induction of α - and β -galactosidases in *Lactobacillus reuteri*, *Food Chemistry*, 117(4), 654-659
- Arda, M., 2000. Temel Mikrobiyoloji, Medisan Yayın, Ankara. 144-152.
- Atlas, R.M., Parks, L.C., Brown, A. E., 1995. Laboratory Manual of Experimental Microbiology, Mosby-Year Book, St. Louis, Missouri-43146: 565.
- Brena, B.M., Irazoqui G., Giacomini C., Batista-Viera F., 2002. Effect of Increasing Co-solvent Concentration on The Stability of Soluble and Immobilized β - Galactosidase. *Journal of Molecular Catalysis B: Enzymatic*, 757: 1-5.
- Boon M.A., Janssen A.E.M., Vant Riet K., 2000. Effect of Temperature and Enzyme Origin on the Enzymatic Synthesis of Oligosaccharides. *Enzyme and Microbial Technology*, 26: 271-281.
- Bury D., Geciova J., Jelen P., 2001. Effect of Yeast Extract Supplementation on β - Galactosidase Activity of *Lactobacillus delbrueckii sub sp. Bulgaricus* 11842 Grown in Whey, *Czech J.Food Sci.*, 19(5), 166–170.
- Cardoso, B., Silvério, Sara C., Abrunhosa, L., Teixeira, José A., Rodrigues, L., R., 2017. β -galactosidase from *Aspergillus laticoffeatus*: A promising biocatalyst for the synthesis of novel prebiotics. *International Journal of Food Microbiology*, 257: 67-74.
- Chakraborti, S., Sani, R. K., Banerjee, U.C., Sobti, R.C., 2003. Production and partial characterization of a novel β -galactosidase from a newly isolated *Bacillus polymyxa*. *Scientia Iranica*, 10(3), 279-286.
- Chakraborti, S., Sani, R.K., Banerjee, U.C., Sobti, R.C. 2000. Purification and characterization of a novel β -galactosidase from *Bacillus sp.* MTCC 3088. *Journal of Industrial Microbiology & Biotechnology*, 24: 58-63.
- Chang, B.S., Mahoney, R.R., 1989. Purification and thermostability of β -galactosidase (lactase) from Research an autolytic strain of *Streptococcus salivarius sub sp. thermophilus*. *Journal of Dairy*, 56: 117-127.
- Dağbağlı, S. 2009. B-galaktosidaz enzim üretimini optimizasyonu ve saflaştırılması. Doktora tezi. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir,192.
- Dandan, N., Xiaojing, T., Peace, M. N., Chao, J., Suren, S., xiaoguang, L., Bernard, A. P., Fuping, L., 2017. Biochemical characterization of three *Aspergillus niger* β -galactosidases. *Electronic Journal of Biotechnology* 27: 37-43.
- Duan, X., Hu, S., Qi, X., Gu, Z., Wu, J., 2016. Optimal extracellular production of recombinant *Bacillus circulans* β -galactosidase in *Escherichia coli* BL21(DE3). *Process Biochemistry*, 4: 17-24.
- Fan, Y., Hua, X., Zhang, Y., Feng, Y., Shen, Q., Dong, J., Zhao, W., Zhang, W., Jin, Z. and Yang, R. 2015. Cloning, expression and structural stability of a cold-adapted β -galactosidase from *Rahnella sp.* R3. *Protein Expression and Purification*, 115: 158-164.
- Garman, J., Coolbear, T., Smart, J., 1196. The effect of cations on the hydrolysis of lactose and the transferase reactions catalysed by β -galactosidase from six strains of lactic acid bacteria. *Appl Microbiol Biotechnol*, 46: 22-37.
- Ghorbel, R. E. Maktouf, S., Massoud, E. B., Bejar, S. and Chaabouni, S. E., 2009. new thermostable amylase from *Bacillus cohnii*. US147 with a broad pH applicability. *Appl Biochem Biotechnol*, 157: 50-60.

Godfrey, T., West, S., 1996. Industrial Enzymology 2nd. Ed., 329-341

Gözükara, M.E. Biyokimya, 1997, Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara.452-563

Gül Güven, R. 2011. Termofilik bakteriler ve biyoteknolojik açıdan önemli bazı enzimleri.Elektronik Mikrobiyoloji Dergisi TR, 9(1), 1-10.

Gül Güven R., Güven K., Poli A., Nicolaus, B., 2007. Purification and some properties of a β -galactosidase from the thermoacidophilic Alicyclobacillus acidocaldarius subsp. Rittmannii isolated from Antarctica. Enzyme and Microbial Technology, 40: 1570-1577.

Grosova, Z., Rosenberg, M., Rebros, M., 2008. Production of D-galactose using β -galactosidase and Saccharomyces cerevisiae entrapped in poly(vinylalcohol) hydrogel, Czech. Food Sci. 26: 1-14

Huber, R.E., Kurz, G., Wallenfels, K., 1976. A quantitation of the factors which affect the hydrolase and transgalactosylase activities of beta-galactosidase (E. coli) on lactose. Biochemistry, 15(9), 1994-2001.

Hudzicki, J., 2009. Kirby-Bauer Disk Diffusion Susceptibility Protocol. Retrieved from:<http://www.microbelibrary.org/component/resource/laboratory-test/3189-kirbybauer-disk-diffusion-susceptibility-test-protocol>

Hsu, C. A., Yu, R. C., Chou, C. C., 2006 Purification and characterization of a sodium-stimulated β -galactosidase from Bifidobacterium longum CCRC 15708, World Journal of Microbiology & Biotechnology, 22:355-361.

Hsu, C.A., Yu R.C., Chou, C.C., 2005. Production of β -galactosidase by Bifidobacteria as influenced by various culture conditions, International Journal of Food Microbiology, 104: 197-206.

Itoh, K., Toba, T., Itoh, T., Adachi S., 1993. Properties of β -galactosidase of Lactobacillus kefiranofaciens K-1 isolated from kefir grains, Letters in Applied Microbiology,15: 232-234.

Kahyaoğlu, M., Kıvanç, M., 2007. Endüstriyel Atık Maddelerden Mikrobiyal Yolla Beta Karoten Üretimi, Tarım Bilimleri Dergisi. 17: 61-66.

Karahan, A. G., Arıdoğan, B.C., Çakmakçı, L. 2002. "Genel Mikrobiyoloji". Uygulama Kılavuzu. Süleyman Demirel Üniversitesi Yayın 24, 17-18.

Khalid, A.A.R. and Byong, H. L., 1991. Specificity, Inhibitory Studies, and Oligosaccharide Formation by P-Galactosidase from Psychrotrophic Bacillus subtilis KL88, J Dairy Sci, 74: 1773 -1778.

Konsula, Z., Liakopoulou-Kyriakides M., 2007 Co-Production α -amylase and β -galactosidase by Bacillus subtilis in complex organic substrates, Bioresource Tecnology, 98: 150-157.

Kurt, A., 1996. Süt Teknolojisi, Atatürk Üniversitesi Gıda Bilimi ve Teknolojisi Bölümü yayınları, Erzurum, 353

Ladero, M., Santos, A., Garcia, L.J. F., Garcia-Ochoa, F., 2001 Activity over lactose and ONPG of a genetically engineered β -galactosidase from Escherichia coli in solution and immobilized, Kinetic modelling, Enzyme and Microbial Technology, 29: 181-193.

Ladero, M., Ruiz, G., Pessela, B.C.C., Vian, A., Santos, A., Garcia-Ochoa, F., 2006. Thermal and pH Inactivation of an Immobilized Thermostable β -galactosidase from Thermus sp strain T2: Comparison to the free Enzyme. Biochemical Engineering Journal, 31:14-24.

Lartillot, S., 1993. "Immobilization of lactose on silica gel: study of lactose hydrolysis using the immobilized material." Biochemical Education. 21 (3), 157-159.

Lowry, O.H., Rosebrough, N.J., Farr A.L., 1951. Protein measurement with the folin phenol reagent, J. Biol. Chem. 193: 265-275

- Panesar, P. S., Kumari, S. and Panesar, R., 2010. Potential applications of immobilized β -galactosidase in food processing industries, SAGE-Hindawi Access to Research, Enzyme Research, 2010: 1-16.
- Mahoney, R. R., 1998, Galactosyl-oligosaccharide Formation During Lactose Hydrolysis: A Review. Food Chemistry, 63(2), 147–154.
- Manan, M. A., Webb C., 2017. Modern microbial solid state fermentation technology for future biorefineries for the production of added-value products. Biofuel Research Journal 4: 730-740.
- Nagy, Z., Keresztess, Z., Szentirmai A., Biro S., 2001. Carbon source regulation of β - galactosidase biosynthesis in *Penicillium chrysogenum*, J. Basic Microbiol, 41, 351-362.
- Neri, D.F.M., Balcao, V.M., Dourado, F.O.Q., Oliveria, J.M.B., Carvalho, L. B., Teixeira, J.A., 2009. Immobilization of β -galactosidase from *Kluyveromyces lactis* on to a polysiloxane-polyvinil alcohol magnetic (mPOS-PVA) composite for lactose hydrolysis, Reactive & Functional Polymers, 69: 246-251.
- Ohtsu, N., Motoshima, H., Goto, K., Tsukasaki F., Matsuzawa, H. 1998. Thermostable β - galactosidase from an extreme thermophile, *Thermus sp. A4*: Enzyme purification and characterization and gene cloning and sequencing. Bioscience, Biotechnology and Biochemistry, 62: 1539-1545.
- Onosakponome, I., 2017. Production, Partial Purification and Characterization of Cellulase by *Aspergillus niger* from Submerged Fermentation of Grape Bagasse.
- Pandey, A., Selvakumar, P., Soccol, C.R., Nigam, P., 1999. Solid state fermentation for the production of industrial enzymes, Current Science, 77:149-162
- Pandey, A., 2003. Solid state fermentation, Biochemical Engineering Journal, 13: 81-84
- Paulo, A. C., and Gubitz, G. M., 2003. Textile processing with enzymes. CRC press, Cornwall, England. ISBN 1 85573 610 1: 120-142
- Pivarnik, L.F., Senecal, A.G., Rand, A.G., 1995. Hydrolytic and Transgalactosylic Activities of Commercial β -Galactosidase (Lactase) in Food Processing. Advances in Food and Nutrition Research, 38: 1-102.
- Ramakrishnan, S., Venkataraman, R. 2008. Impact of herbal additives of lactose status of milk, Rasayan J. Chem, 1 (2), 204-206
- Sarıgül, N., 2007. Ege Bölgesi'ndeki çeşitli sıcak su kaynaklarından *Thermus* genusu İzolatlarının izolasyonu, moleküler yöntemlerle identifikasyonu ve β -galaktosidaz aktivitesinin saptanması. Doktora tezi Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir. 344.
- Sara, C., Eugenia, A., Jose A. Teixeira, L. R. R., 2017. New β -galactosidase producers with potential for prebiotic synthesis. Bioresource Technology. 250:131-139
- Shaikh, F., Müllegger, J., He S., Withers, G. S., 2007 Identification of the catalytic nucleophile in Family 42 β -galactosidases by intermediate trapping and peptide mapping: YesZ from *Bacillus subtilis*, FEBS Letters, 581: 2441-2446.
- Shaikh, S.A., Khire, J.M., Khan, M.I., 1999. Characterization of a thermostable extracellular β -galactosidase from a thermophilic fungus *Rhizomucor sp.*, Biochimica et Biophysica Acta, 1472: 314-322.
- Shing, J., Batra, N., Banerjee, U.C., Patnaik, P.R., Sobti R.C., 2002. Production and characterization of a thermostable β -galactosidase from *Bacillus coagulans* RCS3, Biotechnol. Appl. Biochem, 36: 1- 6.

- Singhania, R.R., Patel, A.K., Soccol, C.R., Pandey, A., 2009. Recent advances in solid state fermentation, *Biochemical Engineering Journal*, 44: 13-1.
- Song C., Guang-Lei L., Jin-Li Xu., Zhen-Ming C., 2010. Purification and characterization of extracellular β -galactosidase from the psychrotolerant yeast *Guehomyces pullulans* 17–1 isolated from sea sediment in Antarctica, *Process Biochemistry*, 45, 954-960. ·
- Sridevi, A., Nizamuddin, S., Narasimha, G., 2008. Production of β -galactosidase by *Aspergillus oryzae* in solid state fermentation, *African Journal of Biotechnology*, 7(8), 1096-1100
- Stryer, L., 1981 *Biochemistry (Stanford University) Second Edition*
- Tanyıldızı, M.Ş., Özer, D., Elibol, M., 2007. Production of bacterial α -amylase by *B. amyloliquefaciens* under solid state fermentation, *Biochemical Engineering Journal*, 37: 294-297.
- Tunç, G. 2006. Poli (metilmetakrilat-ko-glisidilmetakrilat) hidrojelii kullanılarak β - galaktosidazın kovalent bağlanma yöntemiyle immobilizasyonu. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Ankara. 78.
- Uhlig, H., 1998. *Industrial Enzymes and Their Applications*, Wiley, NewYork. 323-332.
- Ustok-Isık, F., Tari, C., Harsa, Ş., 2010. Biochemical and thermal properties of β - galactosidase enzymes produced by artisanal yoghurt cultures, *Food Chemistry*, 119: 1114-1120.
- Vasiljevic, T., Jelen, P., 2001. Production of b-galactosidase for lactose hydrolysis in milk and dairy products using thermophilic lactic acid bacteria, *Innovative Food Science & Emerging Technologies*, 2: 75-85.
- Vesa, T.H., Marteau, P., Korpela, R., 2000 Lactose Intolerance, *Journal of the American College of Nutrition*, 19:165-175.
- Vetere, A., Paoletti, S., 2009. Separation and characterization of three β -galactosidases from *Bacillus circulans*, *Biochimica et Biophysica Acta*, 1380: 223-231.
- Weaver, R.F. 2004. *Molecular Biology*. University of Kansas – Lawrence. U.S.A
- White, A., Handler, P., Smith, E., Hill, R. L., Lehman, L.R., 1978. *Principles of Biochemistry*, 4: 760.
- www.drahmetdobrucali.com/hastaliklar/laktoz-intoleransi/, [Ziyaret Tarihi: 05 Mayıs 2017].
- Yazid, N.A., Barrera, R., Komilis, D., Sánchez, A., 2017. Solid-State Fermentation as a Novel Paradigm for Organic Waste Valorization. *Open Access Journal*, 9(2),1-28.
- Yin, H., Bultema, J.B., Dijkhuizen, L., Sander, S., Leeuwen, V., 2017 Reaction kinetics and galactooligosaccharide product profiles of the β -galactosidases from *Bacillus circulans*, *Kluyveromyces lactis* and *Aspergillus oryzae*, *Food Chemistry*. 225: 230-238.
- Zhou, Q.Z.K., Chen, X. D., 2001. Immobilization of β -Galactosidase on Graphite Surface by Glutaraldehyde. *Journal of Food Engineering*, 48: 69-74.

Bedia GÖKTEPE

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-141-5

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size: 16x24cm

KAYNAKÇA

Abdülhalık Batuk, C. (2009). İki sultan, St. Francis, Fransiskanlar ve bir arada yaşama sorunu. İnanç, Kültür ve Mitoloji Araştırmaları Dergisi, 6(2), 199–210.

Benvenisti, M. (1970). The Crusaders in the Holy Land. New York.

Boas, A. J. (2005). Jerusalem in the time of the Crusaders: Society, landscape and art in the Holy City under Frankish rule. London.

Cardini, F. (2004). Avrupa ve İslam (G. Koca, Trans.). İstanbul.

Cahen, C. (2010). Haçlı Seferleri zamanında Doğu ve Batı (M. Daş, Trans.). İstanbul.

Düzgün, Ş. A. (2001). Oriental studies and conception of Islâm during the Crusade period. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 42(1), 168–169.

Düzgün, Ş. A. (2004). Bir şiddetin anatomisi: Müslüman ve Latin Batı dünyası arasında Haçlı Seferleri dönemindeki ilişkiler. Dini Araştırmalar, 20(7), 73–92.

Demirkent, I. (1994). Haçlı Seferleri düşüncesinin doğuşu ve hedefleri. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi, 35, 65–78.

Demirkent, I. (2002). Haçlı Seferleri döneminde Yakındoğu kültürünün Batı'ya taşınması ve bunun Avrupa toplumuna etkileri üzerine. Türklük Araştırmaları Dergisi, 12, 209–218.

Evans, G. R. (2000). Bernard of Clairvaux. New York.

Ensing, L. (2014). Cooperation and conflict: Christian and Muslim group identity and accommodation between the Second and Third Crusades, 1145–1192 (Master's thesis). Trent University, Canada.

Gada, M. Y. (2017). Revisiting the impact of the Crusaders on the Muslim-Christian thought and development. Al-Qasemi Journal of Islamic Studies, 5(2), 1–28.

- Gesta Francorum. (1962). The deeds of the Franks and the other pilgrims to Jerusalem. New York.
- Goitein, S. D. (2017). Ortaçağ Müslüman Akdeniz'inde deniz ticareti (XI-XIII Yüzyıl) (Unpublished master's thesis). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Hill, R. (1962). Medieval technology and social change. England.
- Jones, T., & Ereira, A. (1994). The Crusades. New York.
- Karaimamoğlu, T. (2017). Ortaçağ Avrupa'sında tıp kültürü ve gelişmeleri. Tarih ve Gelecek Dergisi, 3(2), 51–52.
- Koenigsberger, H. G. (1987). Medieval Europe, 400–1500. England.
- Odabaş, M. (2017). Solomon Dov Goitein'e göre Ortaçağ Müslüman Akdeniz'inde deniz ticareti (XI-XIII Yüzyıl) (Unpublished master's thesis). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Praver, J. (1958–1962). Social classes in the Crusader states: The minorities. In H. W. Hazard, R. L. Wolff, K. M. Setton, & M. W. Baldwin (Eds.), A history of Crusades. Pennsylvania.
- Turkish Historical Society. (1994). Ernoil kroniği: Haçlı seferleri tarihi Selahaddin Eyyubi ve Kudüs'ün fethi (A. D. Altunbaş, Trans.). İstanbul.
- Alvemy, M.-T. d'. (1982). Translations and translators. In R. L. Benson, G. Constable, & C. D. Lanham (Eds.), Renaissance and renewal in the twelfth century (pp. 440–441). USA.
- Benjamin, T., & Ratisbon, P. (2013). Ortaçağda iki Yahudi seyyahın İslam dünyası gözlemleri (N. Arslantaş, Trans.). İstanbul.
- Bernard of Clairvaux. (1998). The letters of St. Bernard of Clairvaux (B. S. James, Ed.). United States.
- Boysel, N. (2009). Bernard of Clairvaux and the Knight Templar: The new knighthood as a solution to violence in Christianity (Master's thesis). The University of Akron, USA.
- Düzgün, Ş. A. (2001). Oriental studies and conception of Islam during the Crusade period. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 42(1), 168–169.
- Gollancz, H. (1920). Dodi ve–Nechdi: Uncle and nephew. London.
- Hill, R. (1977). The Christian view of the Muslims at the time of the First Crusade. In P. M. Holt (Ed.), The Eastern Mediterranean lands in the period of the Crusades (pp. 4). England.
- Hitti, P. K. (1985). The impact of the Crusaders. In N. P. Zacour & H. W. Hazard (Eds.), The impact of the Crusades on the Near East, V (pp. 38). London.
- Ibn Cübeyr. (2003). Endülüs'ten Kutsal Topraklara (İ. Güler, Trans.). İstanbul.
- Jotischky, A. (2009). Franks and natives in the Crusader states: The state of the question. Norman Edge Colloquium: Identity and State.
- Kedar, B. Z. (1993). The Franks in the Levant, 11th to 14th centuries. Great Britain.
- Koenigsberger, H. G. (1987). Medieval Europe 400–1500. England.
- Lamb, H. (2012). Haçlı Seferleri (F. Dikmen, Trans.). Ankara.
- Lyons, J. (2012). Hikmet evi (Ş. Bıyıklı & M. Savan, Trans.). İstanbul.
- Mouss, I. (1960). Ga Loud Letters: The Jacques de Vitry (R. B. C. Huygens, Ed.). Leiden.

Omoush, M. (2011). The interaction between the Crusaders and Muslims in the East: Myth and reality. *Jordan Journal for History and Archaeology*, 5(2), 144.

Peers, E. A. (2000). *Ramon Lull: The book of the lower and the beloved*. Cambridge.

Şeyban, L. (2016). *Endülüs*. İstanbul.

Terry, J., & Ereira, A. (1994). *The Crusades*. New York.

Turkish Historical Society. (1994). *Ernoil Kroniği: Haçlı Seferleri tarihi, Selahaddin Eyyubi ve Kudüs'ün fethi* (A. D. Altunbaş, Trans.). İstanbul.

White, L. (1962). *Medieval Technology and Social Change*. England.

ZİRAAT, ORMAN VE SU ÜRÜNLERİ ALANINDA AKADEMİK ÇALIŞMALAR IX

EDİTÖR

Öğr. Gör. Dr. Fatma Funda ÖZDÜVEN

YAZARLAR

Prof. Dr. Resul GERÇEKÇİOĞLU

Prof. Dr. Yusuf ARSLAN

Doç. Dr. İlhan SUBAŞI

Doç. Dr. İlker ÜNAL

Doç Dr. Orkun BABACAN

Doç. Dr. Timuçin TAŞ

Dr. Öğr. Üyesi Ezgi KURTULMUŞ

Öğr. Gör. Dr. Osman ECEOĞLU

Dr. Öğr. Gör. Yahya IŞIK

ISBN: 978-625-378-148-4

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

KAYNAKÇA

Arslan, Y., Subaşı, İ., Hatipoğlu, H., Abrak, S., & İşler, B. (2022). Study on correlation of agromorphologic properties in some camelina (*Camelina sativa* (L.) CRANTZ.) genotypes. *Yuzuncu Yıl University Journal of Agricultural Sciences*, 32(4), 835-842.

Arslan, Y., Yaşar, M., İşler, B., Ünal, S., & Subaşı, İ. (2023). Yield and yield components of some advanced *Camelina* (*Camelina sativa* L. CRANTZ) genotypes in Bolu ecological conditions. *International Journal of Agriculture Environment and Food Sciences*, 8(1), 211-219.

Chaudhary, R., Koh, C. S., Kagale, S., Tang, L., Wu, S. W., Lv, Z., ... & Parkin, I. A. (2020). Assessing diversity in the *Camelina* genus provides insights into the genome structure of *Camelina sativa*. *G3: Genes, Genomes, Genetics*, 10(4), 1297-1308.

Dharavath, R. N., Singh, S., Chaturvedi, S., & Luqman, S. (2016). *Camelina sativa* (L.) Crantz A mercantile crop with speckled pharmacological activities. *Ann Phytomed*, 5(2), 6-26.

Dönmez, E. O., & Belli, O. (2007). Urartian plant cultivation at Yoncatepe (Van), eastern Turkey. *Economic botany*, 61(3), 290-298.

Eynck, C., & Falk, K. C. (2013). *Camelina* (*Camelina sativa*). In *Biofuel crops: production, physiology and genetics* (pp. 369-391). Wallingford UK: CABI.

- Hegedus, D., Coutu, C., Gjetvaj, B., Hannoufa, A., Harrington, M., Martin, S., ... & Wanasundara, J. (2022). Genetic variation and structural diversity in major seed proteins among and within *Camelina* species. *Planta*, 256(5), 93.
- Henriksen, P. S., Harild, J., & Nielsen, B. H. (2020). Early Iron Age Agriculture and Land Use in Thy: Evidence from Plant Macro-Remains at Smedegård. *Smedegård: A Village Mound from the Early Iron Age near Nors in Thy, North-West Denmark*. Copenhagen: The Royal Society of Northern Antiquaries & Odense, University Press of Southern Denmark, 537-72.
- Karvonen, H. M., Aro, A., Tapola, N. S., Salminen, I., Uusitupa, M. I., & Sarkkinen, E. S. (2002). Effect of [α]-linolenic acid rich *Camelina sativa* oil on serum fatty acid composition and serum lipids in hypercholesterolemic subjects. *Metabolism-Clinical and Experimental*, 51(10), 1253-1260.
- Katar, D., Arslan, Y., & Subaşı, İ. (2012). Genotypic variations on yield, yield components and oil quality in some *Camelina* (*Camelina sativa* (L.) Crantz) genotypes. *Turkish Journal of Field Crops*, 17(2), 105-110.
- Liubchenko, A., Liubchenko, I., Riabovol, I., Riabovol, L., Serzhuk, O., Chernov, O., & Vyshnevskaya, L. (2020). Analysis of the duration of the vegetation period and phases of development of Somaclonal lines of *Camelina sativa*. *Ukrainian Journal of Ecology*, 10(3), 1-5.
- Séguin-Swartz, G., Eynck, C., Gugel, R. K., Strelkov, S. E., Olivier, C. Y., Li, J. L., ... & Falk, K. C. (2009). Diseases of *Camelina sativa* (false flax). *Canadian Journal of Plant Pathology*, 31(4), 375-386.
- Séguin-Swartz, G., Eynck, C., Gugel, R. K., Strelkov, S. E., Olivier, C. Y., Li, J. L., ... & Falk, K. C. (2009). Diseases of *Camelina sativa* (false flax). *Canadian Journal of Plant Pathology*, 31(4), 375-386.
- Shaikh, T. M. (2023). Identifying Loci, Markers and Candidate Genes to Unravel Freezing Tolerance Mechanism in *Camelina sativa* (Doctoral dissertation, North Dakota State University).
- Subaşı, İ., Arslan, Y., Eryiğit, T., Çiftçi, V., & Çamlıca, M. (2022). Determination of Some Seed Characteristics of False Flax (*Camelina sativa* L. Crantz) Genotypes Grown Under Semi-Temperate Conditions. *The Philippine Agricultural Scientist*, 105(4), 341-348.
- Subaşı, İ., Arslan, Y., Güler, S., Hatipoğlu, H., Abrak, S., & Köse, A. (2021). Oil and Protein Stability in Some *Camelina* (*Camelina sativa* L. Crantz) Genotypes. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 9(8), 1368-1374.
- Sydor, M., Kurasiak-Popowska, D., Stuper-Szablewska, K., & Rogoziński, T. (2022). *Camelina sativa*. Status quo and future perspectives. *Industrial Crops and Products*, 187, 115531.
- Zubr, J. (1997). Oil-seed crop: *Camelina sativa*. *Industrial crops and products*, 6(2), 113-119.

2KAYNAKLAR

- Abbot, L.F. 1999. Additional concerns over Abbott's urokinase manufacturing process. Volume 761, page 2, (1999)
- Ağaoğlu, S. ve Gerçekcioğlu, R., 2013. Üzümsü meyveler. Bölüm 10. Kuşburnu: 421 (Güneş, M). Tomurcuk Bağ Ltd. Şti. Eğitim Yayınları, No.1. Ankara, 2013. ISBN:978-975-978-605-64181-1-NaN.
- ALATAŞ, E., KURBAL, Ö. F. ve KARADAŞ, F. 2021. Ticari Yumurta Tavuğu Rasyonlarında Saptanan Renk Pigmentlerinin Yumurta Sarısı Pigment Düzeyi Üzerine Etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi Cilt 31, Sayı 4*, 31.12.2021.

- Anonim., 1974. Tse, 1974. Meyve Ve Sebze Mamulleri Ph Tayini. Standart Numarası: Ts 1728. Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.
- Anonim., 1986. Tse, 1986. Meyve Ve Sebze Mamulleri–Çözünür Katı Madde Miktarı Tayini– Refraktometrik Metot. Standart Numarası: TS 4890. Türk Standartları Enstitüsü, Ankara.
- Anonim., 2012. ‘Yıldız’ Kuşburnu Çeşidi (Arı Fidan). (<http://www.tarim.gov.tr/Bugem/Ttsm/Menu/30/Kayit-Listeleri>) (Meyve Ve Asma Çeşit Listesi (Fruit/Vine)).
- Anonim., 2015. ‘Gerçekcioğlu’ Kuşburnu Çeşidi. ([Http://www.tarim.gov.tr/Bugem/Ttsm/Menu/30/Kayit-Listeleri](http://www.tarim.gov.tr/Bugem/Ttsm/Menu/30/Kayit-Listeleri)) (Meyve Ve Asma Çeşit Listesi (Fruit/Vine)).
- Anonim., 2022. Kuşburnu Fizibilite Raporu ve Yatırımcı Rehberi. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı ve Bitkisel Üretim Genel Müdürlüğü, T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı.
- Azarmedel, H., Jahanbakhshi, A., Mohtasebi, S. and Muñoz, A. R.2020. Evaluation of image processing technique as an expert system in mulberry fruit grading based on ripeness level using artificial neural networks (ANNs) and support vector machine (SVM). *Postharvest Biology and Technology*, 166, 111201.
- B. Zion, M.J. McCarthy, P. Chen.1994. Real-Time Detection of Pits in Processed Cherries by Magnetic Resonance Projections. *LWT - Food Science and Technology* .Volume 27, Issue 5, October 1994, Pages 457-462.
- Baoping, J. 1999. Nondestructive technology for fruits grading. In *Proceedings of 99. International Conference on Agricultural Engineering*, pp. IV 127- I.
- Błaszczyk, A., Augustyniak, A. and Kosińska-Cagnazzo, A. 2021. Analysis of selected antioxidants in different rose hip extracts and evaluation of their potential as functional ingredients. *Antioxidants*, 10(5), 683.
- Bowers et al., 1988. P.G. Bowers, R. Steffy, E. Tate. Comparison of the effects of IO control methods on memory and naming speed predictors of.. P.G. Bowers et al.Comparison of the effects of IO control methods on memory and naming speed predictors of reading disability *Reading Research Quarterly* (1988)
- Canova, L., Bobbio, A. and Manganelli, A.2020. Predicting fruit consumption: A multi-group application of the Theory of Planned Behavior. *Appetite*, 145, 104490.
- Carotene Contents
- Casley, D. J. and Lury, D. A.1987. *Data collection in developing countries*. Oxford University Press.
- Çelik, I., Temur, A. ve İmamoğlu, M. 2017. Effects of certain physicochemical properties on the yield of extract from rose hips (*Rosa canina* L.). *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 97(4), 1193-1198.
- Cemeroğlu, B., 1992. Meyve Ve Sebze İşleme Endüstrisinde Temel Analiz Metotları. Biltav Yay. 381 S, Ankara.
- Chen, J. C. P. ; Chou, Chung-Chi, 1993. *Cane sugar handbook: a manual for cane sugar manufacturers and their chemists*. John Wiley and Sons, 1090 p.
- Chen, M. (1996) *Competitor Analysis and Interim Rivalry: Toward a Theoretical Integration*. *Academy of Management Review*, 21, 100-134.
- Cho et al, 1991. C.-W. Cho, F.M. Harold, W.J. Schreurs. Electric and ionic dimensions of apical growth in achlya hyphae. *Exp. Mycol.*, 15 (1991),
- Côté, M., Osseni, M., Brassard, D., Carbonneau, É., Robitaille, J., Vohl, M., Lemieux, S., Laviolette, F. and Lamarche, B.2022. Are Machine Learning Algorithms More Accurate in Predicting Vegetable and Fruit Consumption Than Traditional Statistical Models? An Exploratory Analysis. *Frontiers in Nutrition*, 9.

- Cui, L., Zhang, S. and Liu, Y.2021. Analysis of color features in fruit maturity detection. *Journal of Agricultural Engineering*, 78(3), 123-130.
- Diekmann, F.2012. Data practices of agricultural scientists: Results from an exploratory study. *Journal of Agricultural & Food Information*, 13(1), 14-34.
- Dölek, Ü., M. Guneş, M., Genç, N. Ve Elmastas, M. 2018.Total Phenolic Compound and Antioxidant Activity Changes in Rosehip (*Rosa sp.*) during Ripening. *J. Agr. Sci. Tech.* (2018) Vol.20: 817- 828.
- EW Tollner, ND Melear, LA Rodriguez. Soil aggregate size distributions using x-ray images
- Gandhi, N. and Armstrong, L.2016. A review of the application of data mining techniques for decision making in agriculture. 2016 2nd International Conference on Contemporary Computing and Informatics (IC3I), 1-6.
- GS Birth, GG Dull, WT Renfroe, SJ Kays. 1985. Nondestructive spectrophotometric determination of dry matter in onions. *Journal of the American Society for Horticultural Science*, 1985.
- Güneş, M. ve Dölek, Ü. 2024.Changes in Total Sugar, Ascorbic Acid, Alpha-Tocopherol and Beta-
- Güneş, M. ve Edizer, Y., 2007. "Bazı Kuşburnu Tiplerinin (*Rosa Spp.*) Tokat Ekolojik Koşullarına Adaptasyonu (Seleksiyon II)". II. Ulusal Üzümsü Meyveler Sempozyumu 14-16 Eylül 2006 Tokat. Bildiri Kitabı, S: 157-162, 2007.
- Güneş, M., 2008. Kuşburnu Yetiştiriciliği. Akkuş ve Köyleri Çiftçi Eğitim ve Danışmanlık Merkezi Projesi Uygulama ve Ders Kitabı. Tr 90 Düzey 2 Kalkınma Bölgesi Programı (Tr0502.02/Ldı/123), Akkuş-Ordu.
- Güneş, M., Dölek, Ü. ve Elmastaş, M.2016. Pomological Changes in Some Rosehip Species During Ripening.
- Güneş, M., Güneş, S. ve Dölek, Ü., 2017. 'Yıldız' Kuşburnu Çeşidinin Bazı Fenolojik pomolojik ve Morfolojik Özellikleri. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 34(1), 170-178.
- Harmon, R. and Morgan, G.2001. Data collection techniques. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 40(8), 973-976.
- Hertzog, C., Lindenberger, U., Ghisletta, P. and Oertzen, T.2006. On the power of multivariate latent growth curve models to detect correlated change. *Psychological Methods*, 11(3), 244-252.
- Horwath, C., Nigg, C., Motl, R., Wong, K. T. and Dishman, R.2010. Investigating Fruit and Vegetable Consumption Using the Transtheoretical Model. *American Journal of Health Promotion*, 24(6), 324-333.
- Judith A. Abbott and David R. Massie. Nondestructive Sonic Measurement of Kiwifruit Firmness. DOI: <https://doi.org/10.21273/JASHS.123.2.317>
- K.L. Johnson. Emeritus Professor Of Engineering, University Of Cambridge ... Cambridge University Press 1985. This Book Is In Copyright. Subject To . Politechnika Warszawska
- Mande, A., Gurav, G., Ajaonkar, K., Ombase, P. and Bagul, V. 2018. Detection of Fruit Ripeness Using Image Processing. *Proceedings of the International Conference on Advances in Computing, Communications and Informatics*, 545-555.
- McQueen, R., Garner, S. R., Nevill-Manning, C. and Witten, I. H.1995. Applying machine learning to agricultural data. *Computers and Electronics in Agriculture*, 12(4), 275-293.
- Nie, L., Chu, H. and Cole, S. 2006. A general approach for sample size and statistical power calculations assessing the effects of interventions using a mixture model in the presence of detection limits. *Contemporary Clinical Trials*, 27(5), 483-491.

Nyariki, D.2009. Household data collection for socio-economic research in agriculture: Approaches and challenges in developing countries. *Journal of Social Sciences*, 19(2), 91-99.

of Rosehip Fruits Based on Harvest Times. *J. Agric. Sci. Technol.* (2024) Vol. 26 (4): 833-846

Onofri, A., Piepho, H. P. and Kozak, M.2018. Analysing censored data in agricultural research: A review with examples and software tips. *Annals of Applied Biology*, 174(1), 3-13.

P Seiden, R Bro, L Poll, L Munck .1996. Exploring fluorescence spectra of apple juice and their connection to quality parameters by chemometrics. - *Journal of Agricultural and Food Chemistry*

Patel, S. (2018). Review on bioactive compounds and health benefits of *Rosa canina* L. *Journal of Food Science and Technology*, 55(12), 4953-4962.

Sabzi, S., Abbaspour-Gilandeh, Y., García-Mateos, G., Ruiz-Canales, A., Molina-Martínez, J. and Arribas, J. I. 2019. An Automatic Non-Destructive Method for the Classification of the Ripeness Stage of Red Delicious Apples in Orchards Using Aerial Video. *Agronomy*.

Sampangi, R. and Balaji, V.2021. Texture analysis in agricultural produce using image processing techniques. *International Journal of Advanced Research in Computer Science and Software Engineering*, 11(5), 234-240.

Sanborn, A. N., Griffiths, T. and Shiffrin, R.2010. Uncovering mental representations with Markov chain Monte Carlo. *Cognitive Psychology*, 60(2), 63-106.

Sayılı, M., Adıgüzel, F. ve Gözener, B., 2010. Tokat İli Merkez İlçede Kuşburnu Ürünleri Durumları ve Tüketimde Etkili Faktörlerin Belirlenmesi, *Tarım Ekonomisi Dergisi* 2010; 16(2): 33 – 43.

Shen, J., Liu, H. And Wang, Z.2021. Edge detection algorithms for precise shape analysis in agricultural products. *IEEE Transactions on Image Processing*, 30, 456-465.

T.F. Schatzki , S.C. Witt, D.E. Wilkins, D.H. Lenker. 1981. Characterization of growing lettuce from density contours—II. *Statistics. Pattern Recognition. Volume 13, Issue 5, 1981, Pages 341-346*

Throop, J.A., Aneshansley, D.J., 1997. Apple damage segmentation utilizing reflectance spectra of the defect. *ASAE Paper No. 97-3078. ASAE, St.*

Tsuji, S., Kawano, S., Michida, T., et al. (1992) Ethanol Stimulates Immune-Reactive Endothelin-1 and -2 Release from Cultured Human Umbilical Vein Endothelial Cells. *Alcohol: Clinical and Experimental Research*, 16, 347-349. <https://doi.org/10.1111/j.1530-0277.1992.tb01389.x>

Tuvsar, M., Dorjgotov, E. and Enkhbaatar, S.2022. Color correction techniques for accurate fruit maturity assessment. *Journal of Food Quality*, 45(2), 98-106.

Twisk, J. and Hoekstra, T.2012. Classifying developmental trajectories over time should be done with great caution: a comparison between methods. *Journal of Clinical Epidemiology*, 65(10), 1078-1087.

Tzortzios, S., Gitsakis, N. and Adam, G.2019. Management of huge amounts of data using qualitative and statistical modeling: An agricultural case study. *Biometrics & Biostatistics International Journal*.

User, E. T., 1967. Memleketimizde Orta ve Kuzey Anadolu'da yetişen kuşburnunun C vitamini bakımından durumu, bununla ilgili halk gelenekleri hakkında bir araştırma. *Türk Hijyen ve Tecrübi Biyoloji Dergisi*, 27(1), 39-60.

Vergouwe, Y., Steyerberg, E., Eijkemans, M. and Habbema, J.2005. Substantial effective sample sizes were required for external validation studies of predictive logistic regression models. *Journal of Clinical Epidemiology*, 58(5), 475-483.

Vishwakarma, P. and Bhadoria, S.2021. Noise reduction in agricultural image processing using advanced filtering methods. International Journal of Computer Applications, 98(7), 27-34.

Wang, P.; Zhang, L.; Zhao, Q.; Min, Q.; Bian, Y.; Zheng, L.; Cheng, X. & Chen, R. (1988). Foraminifera and Ostracoda in Bottom Sediments of the East China Sea. Beijing, Ocean Press. 1-438.

Zhang, Y., Li, X. and Chen, H.2022. Geometric feature extraction for agricultural produce using advanced image processing techniques. Computers and Electronics in Agriculture, 195, 106731.

Zion, M., Slezak, M., Shapira, D., Link, E., Bashan, N., Brumer, M., Orian, T., Nussinowitz, R., Court, D., Agrest, B., Mendelovici, R., & Valanides, N. (2004). Dynamic, open inquiry in biology learning. Science Education, 88, 728–753.

3KAYNAKLAR

Aksoy, N., Süleyman Göktürk, R., Açık, L., & Celebi, A. (2007). *Cephalaria duzceensis* (Dipsacaceae), a new species from the western Black Sea region, Turkey. Nordic Journal of Botany, 25(1-2), 64-69.

Arioğlu, H. H., Kolsarıcı, Ö., Göksu, A.T., Güllüoğlu, L., Arslan, M., Çalışkan, S., Söğüt, T., Kurt, C., & Arslanoğlu, F. (2010).ağ Bitkileri Üretimini Artırılması Olanakları, Türkiye Ziraat Mühendisliği 7. Teknik Kongresi, 361- 376.

Arslan, Y., Subaşı, I., Kodaş, R., & Katar, D. (2014). Effect of different doses of nitrogen and phosphorus on the yield and yield components of *cephalaria* (*Cephalaria syriaca* L.) in dry conditions.

Arslan, Y., & Subaşı, İ., (2023). Pelemir. Ziraat ve Orman ve Su Ürünleri Alanında Uluslararası Araştırma ve Değerlendirmeler, Cilt 2, Sayfa: 205-219, Aralık 2023.

Başar, Ş., Karaoğlu, M. M., & Boz, H. (2016). The effects of *Cephalaria syriaca* Flour on the Quality of Sunn Pest (*Eurygaster integriceps*)-damaged wheat. Journal of Food Quality, 39(1), 13-24.

Baytop, T. (1999). Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi (Geçmişte ve Bugün), Nobel Tıp Kitapevi.

Çağlar, H. (1968). *Cephalaria syriaca* El Kitabı, Güven Matbaa, 9-12.

Davis PH, Mill RR, & Tan K (1988). *Cephalaria* Schrad. ex Roem. & Schult. In: Davis PH, Mill RR, Tan K, editors. Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol. 10 (Suppl. 1). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press, p. 156.

Göktürk RS, Sümbül H, & Açık L (2003). A new species of *Cephalaria* Schrad. ex Roem. & Schult. (Dipsacaceae), including a new variety from East Anatolia, Turkey. Israel J Pl Sci 51: 59–65.

Göktürk RS, Sümbül H, Çelebi A, & Açık L (2012). Two new species of *Cephalaria* (Caprifoliaceae) from Turkey. Turk J Bot 36: 311–321.

Göktürk, R.S., & Sümbül, H., (2014). A taxonomic revision of the genus *Cephalaria* (Caprifoliaceae) in Turkey, Department of Biology, Faculty of Science, Akdeniz University, Antalya, Turkey, 38: 927-968.

Hamit. S., Sabır, A. W., Salma and Khan, S. A. (1988). *Cephalaria syriaca* — An oilseed crop for the arid and semi arid areas of Pakistan, Pakistan Journal of Scientific and Industrial Research vol. 31, no:3, 212-215.

Karaoğlu, M. M. 2006.*Cephalaria syriaca* addition to wheat flour dough and effect on rheological properties, International Journal of Food Science & Technology Volume 41, Issue Supplement s2, 37–46.

Karaoglu, M. M. (2011). Influence of *Cephalaria syriaca* addition on physical and sensorial properties of wheat bran bread, International journal of food properties, 14(1),124-133.

- Katar D., Arslan Y., Kayaçetin F., Bayramın S., & Karahan Y. (2011). Ankara ekolojik koşullarında farklı sıra aralıklarının pelemir bitkisi (*Cephalaria syriaca* (sirjaca) L.)'nin verim ve verim unsurları üzerine etkisinin belirlenmesi, I. Ali Numan Kıraç Tarım Kongresi ve Fuarı, 931-940.
- Katar D., Arslan Y., Subaşı İ., & Kodaş R. (2012). Ankara ekolojik koşullarında farklı ekim zamanlarının pelemir bitkisi (*Cephalaria syriaca*)'nin verim ve verim öğelerine etkisi, *Biological Diversity and Conservation*, 5(3), 48-53.
- Kavak, C., & Baştürk, A., (2020). Antioxidant activity, volatile compounds and fatty acid compositions of *Cephalaria syriaca* seeds obtained from different regions in Turkey. *Grasas y Aceites*, 71(4), e379-e379.
- Matthews VA (1972). *Cephalaria* Schrad. ex Roem. & Schult. In: Davis PH, editor. *Flora of Turkey and the East Aegean Islands*, Vol. 4. Edinburgh, UK: Edinburgh University Press, pp. 585–597.
- Öğüt H., Oğuz H., Bacak S., Aydın F., Uygun S., Arslan Y., & Subaşı İ. (2014). Pelemir biyodizelinin teknik özelliklerinin incelenmesi, *Enerji Tarımı ve Biyoyakıtlar 4. Ulusal Çalıştayı*, 45.
- Parolly G, & Eren Ö (2007). Contributions to the flora of Turkey, 2. *Willdenowia* 37: 243–271.
- Sezgin, M., Tezcan, H., Şahin, M., Arslan, Y., Subaşı, İ., Demir, İ., & Koç, H. (2017). Bazı *Cephalaria syriaca* (*Cephalaria syriaca* L.) çeşitlerinin türkiye'nin farklı ekolojik koşullarında verim ve kalite değerlerinin belirlenmesi. *KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi*, 20, 192-195.
- Sıralı, R. ve Deveci, M. (2002). Bal arısı (*Apis mellifera* L.) için önemli olan bitkilerin Trakya Bölgesinde incelenmesi, *Uludağ Arıcılık Dergisi*, 2(1), 17-26.
- Sümbül H. (1991). Ten new species from Anatolia and two new records for the flora of Turkey. *Edinburgh J Bot* 48: 27–40.
- Szabó Z. (1940). *Cephalaria-genusz monografiája*. Budapest, Hungary: Kiadja A Magyar Tudományos Akademia Press (in Hungarian).
- Yazıcıoğlu, T., Karaali A., & J. Gökçen, 1978. *Cephalaria syriaca* seed oil, *Journal of the American Oil Chemists Society* 55 (4), 412-415.

4KAYNAKLAR

- Adham, A., Riksen, M., Ouessar, M., & Ritsema, C. J. (2016). A methodology to assess and evaluate rainwater harvesting techniques in (semi-) arid regions. *Water*, 8(5), 198.
- ASAE (1998). *Design of Agricultural Drainage Pumping Plants*. ASAE Standards EP369.1 Dec. 94. St. Joseph, MI, USA, 830–836.
- Ayars, J. E. (1999). *Integrated Management of Irrigation and Drainage Systems in Arid Areas*. *Water Management, Purification, and Conservation in Arid Climates, Volume I: Water Management*, 1, 139.
- Baker, J. L., Kanwar, R. S., & Austin, T. A. (1985). Impact of agricultural drainage wells on groundwater quality. *Journal of Soil and Water Conservation*, 40(6), 516-520.
- Campbell, D. (1994). *Design and Operation of Smallholder Irrigation in South Asia*. Technical Paper 256, Irrigation and Drainage Series, The World Bank. Washington DC, USA.

- Cavelaars, J. C., Vlotman, W. F., & Spoor, G. (1994). Subsurface drainage systems. In H. P. Ritzema (Ed.), *Drainage Principles and Applications* (2nd ed., pp. 827–930). International Institute for Land Reclamation and Improvement, Wageningen, the Netherlands.
- Christen, E. W., & Ayars, J. E. (2001). Subsurface drainage system design and management in irrigated agriculture: Best management practices for reducing drainage volume and salt load. CSIRO Land and Water, Griffith NSW, Australia (Technical Report 38/01).
- Elrick, D. E., Reynolds, W. D., & Tan, K. A. (1989). Hydraulic conductivity measurements in the unsaturated zone using improved well analysis. *Groundwater Monitoring Review*, 9, 184–193.
- FAO 1997: Management of agricultural drainage water quality, by Madramootoo, Ch. A., W.R. Johnston and L.S. Willardson (Eds.) Water Reports no 13. Food and Agriculture Organisation, Rome, Italy, 107 pp.
- FAO 2002: Agricultural drainage water management in arid and semi-arid areas, by K.K. Tanji and N.C. Kielen. Irrigation and Drainage Paper no 61. Food and Agriculture Organisation, Rome, Italy, 204 pp.
- FAO 2005: Materials for subsurface land drainage systems. by L.C.P.M. Stuyt, W. Dierickx, and J. Martinez Beltran. Irrigation and Drainage Paper no 60 Rev1. Food and Agriculture Organisation, Rome, Italy, 200 pp.
- Fujimaki, H. (2021). Subsurface Drainage and Water-Saving Irrigation in Sustainable Agriculture. *Water*, 13(10), 1332.
- Gallichand, J., Marcotte, D., Prasher, S. O., & Broughton, R. S. (1992). Optimal sampling density of hydraulic conductivity for subsurface drainage in the Nile delta. *Agricultural Water Management*, 20, 299–312.
- Giroud, J. P., & Plusquellec, H. (2020). Canal lining practice and the use of geomembranes for saving water resources. In N. Touze (Ed.), *ICID 3rd World Water Forum*, Bali, Indonesia, 1–7 September 2019. Taylor & Francis Group.
- Gupta, S. K., Singh, R. K., & Pandey, R. S. (1992). Surface drainage requirements of crops: Application of a piecewise linear model for evaluating submergence tolerance. *Irrigation and Drainage Systems*, 6, 249–261.
- Han, D., Chen, C., Wang, F., Li, W., Peng, H., Jin, Q., & Hamoud, Y. A. (2023). Effects of subsurface pipe drainage spacing on soil salinity movement in Jiangsu Coastal Reclamation Area. *Sustainability*, 15(18), 13932.
- Kamra, S. K., & Rao, K. V. G. K. (1996). Environmental aspects of subsurface drainage projects. *Water-Quality Hydrology*, 265–285.
- Lamm, F. R. (2002, December). Advantages and disadvantages of subsurface drip irrigation. In *International Meeting on Advances in Drip/Micro Irrigation*, Puerto de La Cruz, Tenerife, Canary Islands (pp. 1–13).
- Nijland, H., Croon, F. W., & Ritzema, H. P. (2005). Subsurface drainage practices: Guidelines for the implementation, operation and maintenance of subsurface pipe drainage systems (No. 60). ILRI.
- Oosterbaan, R. J. (1994). Agricultural drainage criteria. In H. P. Ritzema (Ed.), *Drainage principles and applications* (16th ed., pp. 1–49). International Institute for Land Reclamation and Improvement.
- Revitt, D. M., Ellis, J. B., & Lundy, L. (2017). Assessing the impact of swales on receiving water quality. *Urban Water Journal*, 14(8), 839–845.
- Ritzema, H. (2014). Main drainage systems. In *MSc Programme Land and Water Development for Food Security*. UNESCO-IHE.
- Ritzema, H. P. (2016). Drain for gain: Managing salinity in irrigated lands—A review. *Agricultural Water Management*, 176, 18–28.

- Sharma, D. P., & Tyagi, N. K. (2004). On-farm management of saline drainage water in arid and semi-arid regions. *Irrigation and Drainage*, 53(1), 87–103.
- Singh, A. (2019). An overview of drainage and salinization problems of irrigated lands. *Irrigation and Drainage*, 68(3), 551–558.
- Skaggs, R.W. and J. van Schilfhaarde (Eds.) 1999: Agricultural drainage. Agronomy Monograph 38. ASA, CSSA and SSSA, Madison, WI, USA. 58–64, 695–718, 719–763, 1328 pp.
- Sonbol, M. A. (2006, November). Sustainable systems of water harvesting in arid regions: A case study of the Sinai Peninsula, Egypt. In *The 2nd International Conference on Water Resources & Arid Environment*.
- Tacker, P., Vories, E., & Huitink, G. (2003). Drainage and irrigation. In *Corn Production Handbook* (pp. 13–22). Fayetteville: University of Arkansas, Division of Agriculture.
- Tanji, K. E. (Ed.) (1990). Agricultural salinity assessment and management. *Manuals and Reports on Engineering Practices No. 71*. American Society of Civil Engineers.
- Tanji, K. K., & Kielen, N. C. (2002). Agricultural drainage water management in arid and semi-arid areas. *Irrigation and Drainage Paper No. 61*. Food and Agriculture Organisation.
- USBR (1999). Integrated system for agricultural drainage management on irrigated land. Final Report Grant Number 4-FG-20-11920. USBR, Westside Resources Conservation District, Five Points, CA, USA.
- van Achthoven, T., Shohan, H., & Parlin, B. W. (2000). The reclamation of waterlogged saline lands with subsurface drainage: An overview of the Haryana Operational Pilot Project (HOPP). In *8th International Drainage Workshop, ICID, Volume I* (pp. 515–528). New Delhi, India.
- Van Der Zee, S. E. A. T. M., Stofberg, S. F., Yang, X., Liu, Y., Islam, M. N., & Hu, Y. F. (2017). Irrigation and drainage in agriculture: A salinity and environmental perspective. *Current Perspective on Irrigation and Drainage*, 1–21.
- Vlotman, W. F., Bhutta, M. N., Shah, S. R. A., & Bhatti, A. K. (1994). Design, monitoring, and research (Main Report): Fourth Drainage Project, Faisalabad, 1976–1994. IWASRI Publication No. 159 (NRAP Report 53).
- Vlotman, W. F., Smedema, L. K., & Rycroft, D. W. (2020). *Modern land drainage: Planning, design, and management of agricultural drainage systems* (2nd ed.). Taylor & Francis Group.
- Whisler, F. D., & Bouwer, H. (1970). Comparison of methods for calculating vertical drainage and infiltration for soils. *Journal of Hydrology*, 10(1), 1-19.
- Yang, Y., Li, D., Huang, W., Zhou, X., Li, Z., Dong, X., & Wang, X. (2022). Effects of subsurface drainage on soil salinity and groundwater table in drip-irrigated cotton fields in Oasis Regions of Tarim Basin. *Agriculture*, 12(12), 2167.
- Yannopoulos, S. I., Grismer, M. E., Bali, K. M., & Angelakis, A. N. (2020). Evolution of the materials and methods used for subsurface drainage of agricultural lands from antiquity to the present. *Water*, 12(6), 1767.

5KAYNAKÇA

- Abdulridha, J., Kanissery, R. G., McAvoy, C., & Ampatzidis, Y. (2019). Evaluation of steam application for weed management in citrus. *Appl. Eng. Agric.* 35(5): 805-814.
- Andreasen, C., Scholle, K., & Saberi, M. (2022). Laser weeding with small autonomous vehicles: Friends or foes? *Front. Agron.* 4, 841086.

- Asaei, H., Jafari, A., & Loghavi, M. (2019). Site-specific orchard sprayer equipped with machine vision for chemical usage management. *Comput. Electron. Agric.* 162, 431-439.
- Bejaie, F., Rezvanivande Fanayi, A., & Abbaszadeh, A. (2014). Thermal intro row weed control optimized machine with image processing. *Int. J. Adv. Biol. Biomed. Res.* 2, 1922-1930.
- Bloomer, D., Harrington, K., Ghanizadeh, H., & James, T. (2022). Micro electric shocks control broadleaved and grass weeds. *Agronomy*, 12.
- Cauwer, B., Bogaert, S., Claerhout, S., Bulcke, R., & Reheul, D. (2015). Efficacy and reduced fuel use for hot water weed control on pavements. *Weed Res.* 55, 195-205.
- Cauwer, B., Keyser, A. D., Biesemans, N., Claerhout, S., & Reheul, D. (2016). Impact of wetting agents, time of day and periodic energy dosing strategy on the efficacy of hot water for weed control. *Weed Res.* 56, 323-334.
- Dress, A., & Balah, M. (2016). Using flame for weed control in some crops. *J. Soil Sci. Agric. Eng.* 7, 751-756.
- Frasconi, C., Raffaelli, M., Emmi, L., Fontanelli, M., Martelloni, L., & Peruzzi, A. (2017). An automatic machine able to perform variable rate application of flame weeding: Design and assembly. *Chem. Eng. Trans.* 58: 301-306.
- Gage, K. L., Krausz, R. F., & Walters, S. A. (2019). Emerging challenges for weed management in herbicide-resistant crops. *Agriculture* 9(9): 180.
- Gao, W.-T., & Su, W.-H. (2024). Weed management methods for herbaceous field crops: A review. *Agronomy* 14(3): 486.
- Guerra, N., Fennimore, S., Siemens, M., & Goodhue, R. (2022). Band steaming for weed and disease control in leafy greens and carrots. *HortScience* 57(11): 1453–1459.
- He, X., Hong, T., Wang, Q., Liu, Y., & Gong, Y. (2015). Precision spraying techniques using an automatic infrared system to detect the target in a Chinese orchard. *Sensors* 15(2): 4174-4191.
- Koch, M., Tholen, T., Drießen, P., & Ergas, B. (2020). The Electroherb™ technology—a new technique supporting modern weed management. *Julius-Kühn-Arch.* 464: 261.
- Kousika, S., M. A., Sudharsanapriya, K., & Swetha, J. (2023). Design of manual flame weeder. *Int. J. Innov. Res. Eng.* 4(3): 199-201.
- Kunz, C., Weber, J. F., Peteinatos, G., Sökefeld, M., & Gerhards, R. (2019). Camera steered mechanical weed control in sugar beet, maize and soybean. *Precis. Agric.* 19(4): 708-720.
- Lysakov, A., Masyutina, G., Rostova, A., Eliseeva, A., & Lubentsov, V. (2021). Development of a weeding robot with tubular linear electric motors. *IOP Conf. Ser.: Earth Environ. Sci.* 852: 012029.
- Ma, Y., Yang, L., Zhou, X., Zhang, Z., & Li, J. (2021). Design and test of a remote control spraying machine for orchards. *Agric. Eng. Int.: CIGR J.* 23(1): 170-179.
- Machleb, J., Peteinatos, G. G., Sökefeld, M., & Gerhards, R. (2021). Sensor-based intrarow mechanical weed control in sugar beets with motorized finger weeders. *Agronomy* 11(8): 1517.
- Machleb, J., Peteinatos, G., Kollenda, B., Andújar, D., & Gerhards, R. (2020). Sensor-based mechanical weed control: Present state and prospects. *Comput. Electron. Agric.* 176: 105638.
- Martelloni, L., Frasconi, C., Sportelli, M., Fontanelli, M., Raffaelli, M., & Peruzzi, A. (2019). The use of different hot foam doses for weed control. *Agronomy* 9(9): 490.

- Martelloni, L., Fontanelli, M., Frascioni, C., Raffaelli, M., & Peruzzi, A. (2016). Cross-flaming application for intra-row weed control in maize. *Appl. Eng. Agric.* 32(5): 569-578.
- Martelloni, L., Frascioni, C., Sportelli, M., Fontanelli, M., Raffaelli, M., & Peruzzi, A. (2021). Hot foam and hot water for weed control: A comparison. *J. Agric. Eng.* 52(3): 1167.
- Matsuda, Y., Kakutani, K., & Toyoda, H. (2023). Unattended electric weeder (UEW): A novel approach to control floor weeds in orchard nurseries. *Agronomy* 13(4): 1020.
- Melander, B., Lattanzi, B., & Pannacci, E. (2015). Intelligent versus non-intelligent mechanical intra-row weed control in transplanted onion and cabbage. *Crop Prot.* 72: 1-8.
- Mia, M. J., Massetani, F., Murri, G., Facchi, J., Monaci, E., Amadio, L., & Neri, D. (2020). Integrated weed management in high density fruit orchards. *Agronomy* 10(10): 1492.
- Hussain, M., Farooq, S., Merfield, C., & Jabran, K. (2018). Mechanical weed control. In K. Jabran & B. S. Chauhan (Eds.), *Non-chemical weed control* (pp. 133-155). Academic.
- Mwitta, C., Rains, G., & Prostko, E. (2022). Evaluation of diode laser treatments to manage weeds in row crops. *Agronomy* 12(6): 1292.
- Nath, C. P., Singh, R. G., Choudhary, V. K., Datta, D., Nandan, R., & Singh, S. S. (2024). Challenges and alternatives of herbicide-based weed management. *Agronomy* 14(1): 126.
- Pathade, H. P., Shinde, P., Magar, N., & Mundaware, S. (2015). Multipurpose weeding machine. *Int. J. Multidiscip. Res. Dev.* 2(8): 402-405.
- Patil, M. B., Srivastava, A. K., Pandey, K. P., & Jain, R. K. (2023). Review on automatic variable-rate spraying systems based on orchard canopy characterization. *Precis. Agric.* 24(3): 564-581.
- Peruzzi, A., Martelloni, L., Frascioni, C., Fontanelli, M., Pirchio, M., & Raffaelli, M. (2017). Machines for non-chemical intra-row weed control in narrow and wide-row crops: A review. *J. Agric. Eng.* 48(2): 57-70.
- Rajković, M., Malidža, G., Tomaš Simin, M., Milić, D., Glavaš-Trbić, D., Meseldžija, M., & Vrbničanin, S. (2021). Sustainable organic corn production with the use of flame weeding as the most sustainable economical solution. *Sustainability* 13(2): 572.
- Rakhmatulin, I., & Andreasen, C. (2020). A concept of a compact and inexpensive device for controlling weeds with laser beams. *Agronomy*. 10, 1616.
- Rodrigues, M. Â., & Arrobas, M. (2020). Cover cropping for increasing fruit production and farming sustainability. In M. Mir (Ed.), *Fruit Crops* (pp. 279–295). Elsevier.
- Senthiladhiban, T. (2023). Design of power weeder machine. *Int. J. Innov. Res. Adv. Eng.* 10(7): 576-580.
- Shen, S., He, Y., Tang, Z., Dai, Y., Wang, Y., & Ma, J. (2023). Development of an orchard mowing and sweeping device based on an ADAMS–EDEM simulation. *Agriculture* 13(10): 2276.
- Singh, M. K., Singh, S. P., Singh, M. K., & Utpal, E. (2019). Battery assisted four-wheel weeder for reducing the drudgery of farmers. *Indian J. Agric. Sci.* 89(9): 1434–1438.
- Sirikunkitti, S., Chongcharoen, K., Yoongsuntia, P., & Ratanavis, A. (2019). Progress in a development of a laser-based weed control system. In *Proceedings of the 2019 Research, Invention, and Innovation Congress (RI2C)*, Bangkok, Thailand, 1-4.
- Slaven, M. J., Koch, M., & Borger, C. (2023). Exploring the potential of electric weed control: A review. *Weed Sci.* 71(4): 403-421.

Vasinauskienė, R., Brazienė, Z., & Avižienytė, D. (2019). The effects of water steam on weeds and fungal diseases in the stands of onion. *Zemdirbyste-Agric.* 106(1): 53-58.

Waghmare, D. K., Sherkar, A. R., Yenage, S. R., & Shinde, A. (2021). Electrically operated multi-operational weed control machine. *Int. J. Multidiscip. Res. Dev.* 8(1): 1-5.

Wei, L., Wang, X., Li, H., & Zhou, X. (2015). Design and test of automatic toward-target sprayer used in orchard. *Comput. Electron. Agric.* 119: 87-96.

Xiong, Y., Ge, Y., Liang, Y., & Blackmore, S. (2017). Development of a prototype robot and fast path-planning algorithm for static laser weeding. *Comput. Electron. Agric.* 142: 494-503.

URL-1.<https://kadmec.com/urun/kadioglu-ks100-star-yildiz-tipi-bag-bahce-capa-makinesi/> (Erişim Tarihi:28.10.2024)

URL-2. <https://www.weedtechnics.com/product/sw3100/> (Erişim Tarihi:28.10.2024)

URL-3.<https://m.aksam.com.tr/ekonomi/tarim-makineleri-ihracatinda-hedef-800-milyon-dolar/haber-793484> (Erişim Tarihi:28.10.2024)

URL-4. <https://fizikhaber.com/2021/08/yabani-otlarla-mucadele-teknikleri/> (Erişim Tarihi:28.10.2024)

URL-5. <https://zasso.com/wine-industry-newsletter-2/> (Erişim Tarihi:28.10.2024)

URL-6.<https://www.yerzemin.com/display/john-deere-ces-2022-innovation-awards-baeslesiginde-iki-ugur-boyunca-yeniji-boldy/156769> (Erişim Tarihi:28.11.2023)

6KAYNAKLAR

Ahmad, R., Yu, Y.H., Hsiao, F.S.H., Su, C.H., Liu, H.C., Tobin, I., Zhang, G. and Cheng, Y.H. (2022). Influence of heat stress on poultry growth performance, intestinal inflammation and immune function and potential mitigation by probiotics. *Animals*, 12(17): 2297.

Akkaya, B., Piyal, B. (2022). 10. Pandemi döneminde yeniden "Tek Sağlık" kavramı. 32(3): 23–33.

Akman, A., Gümüşova, S. (2016). Global climate change and viral infections, küresel iklim değişiklikleri ve viral enfeksiyonlar. *Van Vet J.*, 27(3): 171–176.

Ali, Z., Carlile, G., Giasuddin, M. (2020). Impact of global climate change on livestock health: Bangladesh perspective, *Open Vet Journal*, 10(2):178–188. <http://10.4314/ovj.v10i2.7>

Allen, V.G., Batello, C., Berretta, E.J., Hodgson, J., Kothmann, M., Li, X., Mclvor, J., Milne, J., Morris, C., Peeters, A., et al. (2011). An international terminology for grazing lands and grazing animals. *Grass Forage Science*, 66: 2–28.

Anonim (2024). World population prospects, Available online:

[https://www.worldometers.info/worldpopulation/#:~:text=8.1%20Billion%20\(current\)&text=The%20term%20%22World%20Population%22%20refers,currently%20living\)%20of%20the%20world](https://www.worldometers.info/worldpopulation/#:~:text=8.1%20Billion%20(current)&text=The%20term%20%22World%20Population%22%20refers,currently%20living)%20of%20the%20world) (ulaşım tarihi: 24/10/2024).

Babinszky, L., Dunkel, Z., Tóthi, R., Kazinczi, G. and Nagy, J. (2011). The impacts of climate change on agricultural production. *Hungarian Agri Res*, issn: 1216-4526.

- Bernabucci, U., Lacetera, N., Baumgard, L.H., Rhoads, R.P., Ronchi, B., Nardone, A. (2010). Metabolic and hormonal acclimation to heat stress in domesticated ruminants. *Animal*, 4: 1167–1183.
- Bertin, S. R., et al. (2021). Global warming and its impacts on agricultural productivity: A review of evidence. *Environmental Research Letters*, 16(6), 060202.
- Boero, F., Belmonte, G., Bussotti, S., Fanelli, G., Frascchetti, S., Giangrande, A., Gravili, C., Guidetti, P., Pati, P., Piraino, S., Rubino, F., Saracino, O.D., Schmich, J., Terlizzi, A. and Geraci, S. (2004). From biodiversity and ecosystem functioning to the roots of ecological complexity. *Ecological Complexity* 1:101–109.
- Cai, Yu J., Hartanto, R., Zhang, J., Yang, A. and Qi, D. (2019). Effects of heat challenge on growth performance, ruminal, blood and physiological parameters of Chinese crossbred goats. *Small Rum Research*, 174: 125-130. <http://10.1016/j.smallrumres.2019.02.021>
- Ceballos, G., García, A., Ehrlich, Paul R. (2010). The sixth extinction crisis loss of animal populations and species. *Journal of Cosmology*, 8: 1821-1831.
- Cheng, M., McCarl, B. and Fei, C. (2022). Climate change and livestock production: A literature review. *Atmosphere*, 13(1), 140. <https://doi.org/10.3390/atmos13010140>
- Culman, S. W., et al. (2019). Impact of climate change on pesticide use and crop health. *Agricultural Systems*, 171, 1-8.
- Dellal G. (2022). İklim değişikliği ve hayvansal üretim- Ankara Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Zootekni Bölümü, 4. hafta ders notları, <https://acikders.ankara.edu.tr/course/view.php?id=10045> (Erişim tarihi: 24.11.2024).
- Erdoğan, A., et al. (2022). "Climate change and its impact on livestock in Turkey: challenges and adaptation strategies. *Agricultural Systems*, 191, 103223.
- Fader, M., Shi, S., von Bloh, W., Bondeau, A. and Cramer, W. (2016). Mediterranean irrigation under climate change: More efficient irrigation needed to compensate for increases in irrigation water requirements. *Hydrol. Earth Syst. Sci.*, 20: 953–973.
- Gerten, D., Heinke, J., Hoff, H., Biemans, H., Fader, M. and Waha, K. (2011). Global water availability and requirements for future food production. *J. Hydrometeorol*, 12: 885–899.
- Gorniak, T., Meyer, U., Südekum, K.H. and Dänicke, S. (2014). Impact of mild heat stress on dry matter intake, milk yield and milk composition in mid-lactation Holstein dairy cows in a temperate climate. *Arch. Anim. Nutr.*, 68: 358–369.
- Grace, D., Bett, B., Lindahl, J., Robinson, T., Copenhagen, Denmark: CGIAR Research Program on Climate Change, Agriculture and Food Security (CCAFS); (2015). Climate and livestock disease: assessing the vulnerability of agricultural systems to livestock pests under climate change scenarios. *CCAFS Working*, pp. 116.
- Helal, A., Hashem, A.L.S., Abdel-Fattah, M.S. and El-Shaer, H.M. (2010). Effect of heat stress on coat characteristics and physiological responses of Balady and Damascus goats in Sinai, Egypt. *American-Eurasian Journal of Agricultural and Environmental Science*, 7(1): 60-69.
- Howden, S. M., et al. (2007). Adapting agriculture to climate change. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(50): 19691-19696. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/32821662/>
- IPCC, (2024). Greenhouse Gas Protocol- Global Warming Potential Values, (Erişim Tarihi: 10.12.2024). <https://ghgprotocol.org/sites/default/files/2024-08/Global-Warming-Potential-Values%20%28August%202024%29.pdf>

İçmeli, A., et al. (2021). The impact of climate change on agriculture in Turkey: Regional variability and policy recommendations. *Environmental Science and Policy*, 120: 1-11.

Intergovernmental Panel on Climate Change. *Climate Change (2014): Impacts, Adaptation, and Vulnerability—Part B: Regional Aspects—Contribution of Working Group II to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*; Barros, V.R., Field, C.B., Dokken, D.J., Mastrandrea, M.D., Mach, K.J., Bilir, T.E., Chatterjee, M., Ebi, K.L., Estrada, Y.O., Genova, R.C., et al., Eds.; Cambridge University Press: Cambridge, UK; New York, NY, USA, 2014; 688p.

IPCC, (2021). (Intergovernmental Panel on Climate Change). *Climate change 2021: The physical science basis. Working Group I contribution to the IPCC Sixth Assessment Report*. Cambridge University Press, Cambridge, UK, URL: www.ipcc.ch/assessment-report/ar6 (access date: June 21, 2022).

Işık, Ç., Cinar, A. (2022). Bitki korumada mikrobiyal pestisitlerin kullanım olanakları ve etki mekanizmaları. *Avrupa Bilim ve Teknoloji Dergisi*, (36): 214-221.

Kadzere, C.T., Murphy, M.R., Silanikove, N. and Maltz, E. (2002). Heat stress in lactating dairy cows: A review. *Livest. Prod. Sci.*, 77: 59–91.

Koyuncu, M., Akgün, H. (2017). Çiftlik hayvanları ve küresel iklim değişikliği arasındaki etkileşim. *U. Ü. Ziraat Fakültesi Dergisi*, 32(1): 151-164

Koyuncu, M., Nageye, F. (2020). İklim değişikliğinin sürdürülebilir hayvancılığa etkileri. *Journal of Animal Production*, 61(2): 157-167. <https://doi.org/10.29185/hayuretim.673145>

Kuyucak, H., et al. (2022). "Water resource depletion and its impact on agriculture in Turkey: Adaptation Challenges." *Water Resources Management*, 36(7): 2115-2130.

Lee, M.A., Davis, A.P., Chagunda, M.G.G., Manning, P. (2017). Forage quality declines with rising temperatures, with implications for livestock production and methane emissions. *Biogeosciences*, 14: 1403–1417.

Leite, J. C., et al. (2021). Climate change and heat stress in livestock: Effects and mitigation.

Lobell, D. B., et al. (2011). Climate trends and global crop production Since 1980. *Science*, 333(6042): 616-620.

McLachlan, B. A., Van Kooten, G. C. and Zheng, Z. (2020). Country-level climate-crop yield relationships and the impacts of climate change on food security. *SN Appl. Sci.*, 2, 1650.

Meneses, J.A.M., Lopes, de Sá O.A.A., Coelho, C.F., Pereira, R.N., Batista, E.D., Ladeira, M.M., Casagrandea, D.R. and Gionbelli, M.P. (2021). Effect of heat stress on ingestive, digestive, ruminal and physiological parameters of Nellore cattle feeding low- or high-energy diets. *Livestock Sci*, 252: 104676.

Met Office, (2012). Met Office, <http://www.metoffice.gov.uk> (Erişim tarihi: 11/12/2024)

Moore, F. C., Baldos, U., Hertel, T. and Diaz, D. (2017). New science of climate change impacts on agriculture implies higher social cost of carbon. *Nat. Commun.* 8, 1607.

Nardone, A., Ronchi, B., Lacetera, N., Ranieri, M.S. and Bernabucci, U. (2010). Effects of climate change on animal production and sustainability of livestock systems. *Livest. Sci.*, 130:57–69

Novacek, M. (2007). *Terra*. Farrar Straus Giroux, New York.

Ortiz-Bobea, A., Ault, T. R., Carrillo, C. M., Chambers, R.G. and Lobell, D.B. (2021). Anthropogenic climate change has slowed global agricultural productivity growth. *Nat. Climate Change*, 11: 306–312.

Öztürk, H., et al. (2019). Impact of climate change on livestock production in Turkey. *Environmental Science and Pollution Research*, 26(2): 1205-1213.

- Petrovica, Z., Djordjevic, V., Milicevic, D., Nastasijevic, I. and Parunovic, N. (2015). Meat Production and consumption: Environmental Consequences *Procedia Food Science*, 5: 235–238, Belgrade, Serbia.
- Polat, E., Kahraman, S. (2021). Antroposen Çağı'nda pandemi ve kentlerin durumu. *Antropoloji*, (41): 21-31
- Post, M.J. (2012). Cultured meat from stem cells: challenges and prospects. *Meat Science*, 92(3): 297-301.
- Ramanathan, V., Feng, Y. (2009). Air pollution, greenhouse gases and climate change: Global and regional perspectives. *Atmospheric Environment*, 43: 37–50.
- Ravagnolo, O.; Misztal, I.; Hoogenboom, G. Genetic component of heat stress in dairy cattle, development of heat index function. *J. Dairy Sci.* 2000, 83, 2120–2125.
- Rhoads, M., Rhoads, R., VanBaale, M.J., Collier, R., Sanders, S.R., Weber, W.J., Crooker, B.A. and Baumgard, L.H. (2009). Effects of heat stress and plane of nutrition on lactating Holstein cows: I. Production, metabolism, and aspects of circulating somatotropin. *J. Dairy Sci.*, 92: 1986–1997.
- Ritchie, H. (2022). There have been five mass extinctions in Earth's history” Published online at OurWorldinData.org. Retrieved from: <https://ourworldindata.org/mass-extinctions>
- Rojas-Downing, M.M., Nejadhashemi, A.P., Harrigan, T. and Woznicki, S.A. (2017). Climate change and livestock: Impacts, adaptation, and mitigation. *Clim. Risk Manag.*, 16: 145–163.
- Romanello ve ark., (2022). The 2022 report of the Lancet Countdown on health and climate change: health at the mercy of fossil fuels. *The Lancet*, 400 (10363): 1619-1654..
[https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736\(22\)01540-9/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lancet/article/PIIS0140-6736(22)01540-9/fulltext)
- Sammad, A., Wang, Y.J., Umer, S., Lirong, H., Khan, I., Khan, A., Ahmad, B. and Wang, Y. (2020). Nutritional physiology and biochemistry of dairy cattle under the influence of heat stress: consequences and opportunities. *Animals*, 10(5): 793-799
- Sarıççek, Z. (2022). The effects of climate change on animal nutrition, Production and product quality and solution suggestions. *Black Sea Journal of Agriculture*, 5(4):491-509.
<https://doi.org/10.47115/bsagriculture.1169680>
- Sharma, S.K., Rathore, G. and Joshi, M. (2024). Impact of climate change on animal health and mitigation strategies: A Review. *Indian Journal of Animal Research*. <http://10.18805/IJAR.B-5303>
- Soriani, N., Panella, G. and Calamari, L.U.I.G.I. (2013). Rumination time during the summer season and its relationships with metabolic conditions and milk production. *Journal of Dairy Science*. 96(8): 5082-5094.
- Spiller, D., Franceschini, G., Henry, M., Cinardi, G., Falcucci, A., Wisser, D. and Petri, M. (2023). An analysis of the effects of climate change on livestock – A case study in the Lao People's Democratic Republic. Rome, FAO.
<https://doi.org/10.4060/cc7320en>
- Steinfeld, H., Gerber P., Wassenaar, T., Castel, V., Rosales, M. and Haan C.D. (2006). *Livestock's long shadow: Environmental Issues and Options*. FAO.
- Sürek, E., Uzun, P. (2020). Geleceğin alternatif protein kaynağı: yapay et. *Akademik Gıda*, 18(2), 209-216.
<https://doi.org/10.24323/akademik-gida.758840>
- Syafwan, S., Kwakkal, R.P., Verstegen, M.W.A. (2011). Heat stress and feeding strategies in meat-type chickens. *World's Poult. Sci. J.*, 67: 653–674.
- T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (2020). Türkiye'nin İklim Değişikliği Strateji Belgesi ve Eylem Planı. Ankara.

- Tankson, J.D., Vizzier-Thaxton, Y., Thaxton, J.P., May, J.D. and Cameron, J.A. (2001). Stress and nutritional quality of broilers. *Poultry Science*. 80(9): 1384-1389.
- Tao, S., Bubolz, J.W., do Amaral, B.C., Thompson, I.M., Hayen, M.J., Johnson, S.E. and Dahl, G.E. (2011). Effect of heat stress during the dry period on mammary gland development. *J Dairy Sci*, 94: 5976-5986.
<http://10.3168/jds.2011-4329>
- Taştan R. (2010). Küresel ısınma, iklim değişikliği ve zoonotik hastalıklar ile mücadele. *Türk tarım, gündem söyleşi*. pp.192-200, <https://www.researchgate.net/publication/312305005> (Erişim tarihi: 12/12/2022).
- Thornton, P.K., van de Steeg, J., Notenbaert, A. and Herrero, M. (2009). The impacts of climate change on livestock and livestock systems in developing countries: a review of what we know and what we need to know. *Agric. Syst.*, 101:113–127.
- Thornton, P.K., Gerber, P. (2010). Climate change and the impacts of livestock production on the environment. *Science*, 327(5967):1070-1072.
- Türkeş M. (2020). İklim değişikliğinin tarımsal üretim ve gıda güvenliğine etkileri. *Aegean Geographical Journal*, 29(1): 125–149
- Türkeş, M. (2021). Sera gazları, kuvvetlenen sera etkisi ve küresel iklim değişikliği. *İktisat ve Toplum Dergisi*, 129: 4-17.
- Uyeno, Y., Sekiguchi, Y., Tajima, K., Takenaka, A., Kurihara, M. and Kamagata, Y. (2010). An rRNA-based analysis for evaluating the effect of heat stress on the rumen microbial composition of Holstein heifers. *Anaerobe*, 16: 27-33.
- Vicente-Serrano, S.M. ve ark. (2022). Global drought trends and future projections. *Philos. Trans. Royal Soc. A* 380, 20210285.
- Vitousek, P.M., Mooney, H.A., Lubchenco, J. and Melillo, J.M. (1997). Human domination of earth's ecosystems. *Science*, 277: 494-499.
- Wake, D.B., Vredenburg, V.T. (2008). Are we in the midst of the sixth mass extinction? A view from the world of amphibians. *Proceedings from the National Academy of Sciences*, 105:11466–11473.
- West, J.W. (2003). Effects of heat-stress on production in dairy cattle. *J. Dairy Sci.*, 86: 2131–2144.
- Yadav, B., Singh, G., Verma, A.K., Dutta, N. and Sejian, V. (2013). Impact of heat stress on rumen functions. *Vet. World*, 6: 992–996.
- Yaşar, İ., Kök, Ş. and Kasap, İ. (2021). Küresel ısınma ve iklim değişikliğinin böcekler üzerindeki olası etkileri. *Lâpseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 2 (4): 67–75.
- Yılmaz, A.A., Çağlarırnak, N. and Hepçimen, A.Z. (2022). Hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar ve gıda güvenliği. *Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 15(3): 594–604.
<https://doi.org/10.26559/mersinsbd.1073353>
- Zhang, L., et al. (2017). Impact of climate change on water resources and agriculture. *Environmental Research Letters*, 12(5), 055008.

Editörler

Doç. Dr. Cemalettin AYVAZOĞLU

Doç. Dr. Songül ERDOĞAN

Yazarlar

Prof. Dr. Kerem URAL

Prof. Dr. Serdar PAŞA

Doç. Dr. Canberk BALIKÇI

Doç. Dr. Hasan ERDOĞAN

Doç. Dr. Songül ERDOĞAN

Doç. Dr. Şükrü DEĞİRMENÇAY

Dr. Öğr. Üyesi Emre EREN

Dr. Öğr. Üyesi Kerim Emre YANAR

Dr. Öğr. Üyesi Mert SEZER

Dr. Öğr. Üyesi Şemistan KIZILTEPE

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf Umut BATI

Öğr. Gör. Dr. Gizem ESER

Öğr. Gör. Dr. Tahir ÖZALP

Dr. Çağlar OKULMUŞ

Dr. İsmail GÜNAL

Vet. Hek. Cansu BALIKÇI

Vet. Hek. İdil KIZILKANT

Vet. Hek. İlayda TENDAR

Vet. Hek. Nazlıcan YERLİ

Vet. Hek. Pelin DİNÇ

ISBN: 978-625-378-136-1

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKÇA

- Amude, A. M., Alfieri, A. A., & Alfieri, A. F. (2007). Clinicopathological findings in dogs with distemper encephalomyelitis presented without characteristic signs of the disease. *Research in Veterinary Science*, 82(3), 416–422. <https://doi.org/10.1016/j.rvsc.2006.08.008>
- An, D.-J., Kim, T.-Y., Song, D.-S., Kang, B.-K., & Park, B.-K. (2008). An immunochromatography assay for rapid antemortem diagnosis of dogs suspected to have canine distemper. *Journal of Virological Methods*, 147(2), 244–249. <https://doi.org/10.1016/j.jviromet.2007.09.006>
- Appel, M. J. (1969). Pathogenesis of canine distemper. *American Journal of Veterinary Research*, 30(7), 1167–1182. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/4894003>
- Appel, M. J. G., & Summers, B. A. (1995). Pathogenicity of morbilliviruses for terrestrial carnivores. *Veterinary Microbiology*, 44(2–4), 187–191. [https://doi.org/10.1016/0378-1135\(95\)00011-X](https://doi.org/10.1016/0378-1135(95)00011-X)
- Appel M, S. B. (1999). Canine distemper: current status. *Recent Advances in Canine Infectious Diseases*, 68–72.
- Appel MJ, G. J. (1972). Canine distemper virus. In *Virology Monographs*, (pp. 3–96). Springer-Verlag.
- Axthelm, M. K., & Krakowka, S. (1987). Canine distemper virus: the early blood-brain barrier lesion. *Acta Neuropathologica*, 75(1), 27–33. <https://doi.org/10.1007/BF00686789>
- Barrett, T. (1999). Morbillivirus infections, with special emphasis on morbilliviruses of carnivores. *Veterinary Microbiology*, 69(1–2), 3–13. [https://doi.org/10.1016/S0378-1135\(99\)00080-2](https://doi.org/10.1016/S0378-1135(99)00080-2)
- Beineke, A., Puff, C., Seehusen, F., & Baumgärtner, W. (2009). Pathogenesis and immunopathology of systemic and nervous canine distemper. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 127(1–2), 1–18. <https://doi.org/10.1016/j.vetimm.2008.09.023>
- Black FL. (1991). Epidemiology of paramyxoviridae. In *The paramyxoviruses* (pp. 509–536). Springer.
- Blixenkron-Moller, M., Pedersen, I. R., Appel, M. J., & Griot, C. (1991). Detection of IgM Antibodies against Canine Distemper Virus in Dog and Mink Sera Employing Enzyme-Linked Immunosorbent Assay (ELISA). *Journal of Veterinary Diagnostic Investigation*, 3(1), 3–9. <https://doi.org/10.1177/104063879100300102>
- Braund, K. G., & Vandeveld, M. (1979). Polioencephalomalacia in the Dog. *Veterinary Pathology*, 16(6), 661–672. <https://doi.org/10.1177/030098587901600604>
- Carpenter, M. A., J.G. Appel, M., Roelke-Parker, M. E., Munson, L., Hofer, H., East, M., & O'Brien, S. J. (1998). Genetic characterization of canine distemper virus in Serengeti carnivores. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 65(2–4), 259–266. [https://doi.org/10.1016/S0165-2427\(98\)00159-7](https://doi.org/10.1016/S0165-2427(98)00159-7)

- Chappuis, G. (1995). Control of canine distemper. *Veterinary Microbiology*, 44(2–4), 351–358. [https://doi.org/10.1016/0378-1135\(95\)00028-9](https://doi.org/10.1016/0378-1135(95)00028-9)
- De Almeida, D. E., Roveratti, C., Brito, F. L. C., Godoy, G. S., Duque, J. C. M., Bechara, G. H., & Laus, J. L. (2009). Conjunctival effects of canine distemper virus-induced keratoconjunctivitis sicca. *Veterinary Ophthalmology*, 12(4), 211–215. <https://doi.org/10.1111/j.1463-5224.2009.00699.x>
- Değirmençay, Ş. (2023). Evaluation of the effects of ribavirin and proanthocyanidin on the clinical outcome, hematological and biochemical parameters, and viral shedding in canine distemper. *Türk Doğa ve Fen Dergisi*, 12(1), 125–135. <https://doi.org/10.46810/tdfd.1244940>
- Dungworth D. (1993). The Respiratory System. In P. N. Jubb KVF, Kennedy PC (Ed.), *Pathology of Domestic Animals* (4th ed., pp. 617–624). Academic Press.
- Elia, G., Belloli, C., Cirone, F., Lucente, M. S., Caruso, M., Martella, V., Decaro, N., Buonavoglia, C., & Ormas, P. (2008). In vitro efficacy of ribavirin against canine distemper virus. *Antiviral Research*, 77(2), 108–113. <https://doi.org/10.1016/j.antiviral.2007.09.004>
- Elia, G., Camero, M., Losurdo, M., Lucente, M. S., Larocca, V., Martella, V., Decaro, N., & Buonavoglia, C. (2015). Virological and serological findings in dogs with naturally occurring distemper. *Journal of Virological Methods*, 213, 127–130. <https://doi.org/10.1016/j.jviromet.2014.12.004>
- Elia, G., Decaro, N., Martella, V., Cirone, F., Lucente, M. S., Lorusso, E., Di Trani, L., & Buonavoglia, C. (2006). Detection of canine distemper virus in dogs by real-time RT-PCR. *Journal of Virological Methods*, 136(1–2), 171–176. <https://doi.org/10.1016/j.jviromet.2006.05.004>
- Ezeibe M, U. R. (2008). Haematology of dogs infected with canine distemper virus. *Sokoto Journal of Veterinary Sciences*, 7(2), 31–33.
- Ford BF, L. A. (2017). Infectious diseases. In F. G. Schaer M (Ed.), *Clinical Medicine of the Dog and Cat* (3rd ed., pp. 909–983). CRC Press.
- Fukushima, K., & Helman, R. G. (1984). Cryptosporidiosis in a Pup with Distemper. *Veterinary Pathology*, 21(2), 247–248. <https://doi.org/10.1177/030098588402100218>
- Gallina, L., Dal Pozzo, F., Galligioni, V., Bombardelli, E., & Scagliarini, A. (2011). Inhibition of viral RNA synthesis in canine distemper virus infection by proanthocyanidin A2. *Antiviral Research*, 92(3), 447–452. <https://doi.org/10.1016/j.antiviral.2011.10.004>
- Greene CE, A. M. (2006). Canine Distemper. In Greene CE (Ed.), *Infectious diseases of the dog and cat* (pp. 25–41). Saunders, Elsevier.
- Greene CE, V. M. (2012a). Canine distemper. In *Infectious diseases of the dog and cat* (pp. 25–42). Saunders.
- Greene CE, V. M. (2012b). Immunoprophylaxis. In Greene CE (Ed.), *Infectious diseases of the dog and cat* (p. 1164). Saunders.
- Greene G, A. M. (1998). Canine Distemper Virus. In Greene GE (Ed.), *Infectious Disease of the Dog and Cat* (2nd ed., pp. 1–22). Saunders.
- Harder, T. C., & Osterhaus, A. D. M. E. (1997). Canine distemper virus — A morbillivirus in search of new hosts? *Trends in Microbiology*, 5(3), 120–124. [https://doi.org/10.1016/S0966-842X\(97\)01010-X](https://doi.org/10.1016/S0966-842X(97)01010-X)
- Ho, C. K., & Babiuk, L. A. (1979). Immune mechanisms against canine distemper. II. Role of antibody in antigen modulation and prevention of intercellular and extracellular spread of canine distemper virus. *Immunology*, 38(4), 765–772. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/118114>

Huiming, Y., Chaomin, W., & Meng, M. (2005). Vitamin A for treating measles in children. In H. Yang (Ed.), *Cochrane Database of Systematic Reviews*. John Wiley & Sons, Ltd.
<https://doi.org/10.1002/14651858.CD001479.pub3>

Jensen, W. A., Totten, J. S., Lappin, M. R., & Schultz, R. D. (2015). Use of serologic tests to predict resistance to Canine distemper virus –induced disease in vaccinated dogs. *Journal of Veterinary Diagnostic Investigation*, 27(5), 576–580. <https://doi.org/10.1177/1040638715602291>

Kapil, S., & Yeary, T. J. (2011). Canine Distemper Spillover in Domestic Dogs from Urban Wildlife. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 41(6), 1069–1086. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2011.08.005>

Kingsbury, D. W., Bratt, M. A., Choppin, P. W., Hanson, R. P., Hosaka, Y., ter Meulen, V., Norrby, E., Plowright, W., Rott, R., & Wunner, W. H. (1978). Paramyxoviridae. *Intervirology*, 10(3), 137–152.
<https://doi.org/10.1159/000148979>

Koutinas, A. F., Baumgärtner, W., Tontis, D., Polizopoulou, Z., Saridomichelakis, M. N., & Lekkas, S. (2004). Histopathology and Immunohistochemistry of Canine Distemper Virus-induced Footpad Hyperkeratosis (Hard Pad Disease) in Dogs with Natural Canine Distemper. *Veterinary Pathology*, 41(1), 2–9. <https://doi.org/10.1354/vp.41-1-2>

Krakowka, S. (1982). Mechanisms of in vitro immunosuppression in canine distemper virus infection. *Journal of Clinical & Laboratory Immunology*, 8(3), 187–196. <https://doi.org/6215491>

Krakowka, S., Confer, A., & Koestner, A. (1974). Evidence for transplacental transmission of canine distemper virus: two case reports. *American Journal of Veterinary Research*, 35(9), 1251–1253.
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/4607990>

Leisewitz, A. L., Carter, A., Van Vuuren, M., & Van Blerk, L. (2001). Canine distemper infections, with special reference to South Africa, with a review of the literature : review article. *Journal of the South African Veterinary Association*, 72(3), 127–136. <https://doi.org/10.4102/jsava.v72i3.635>

Lincoln, S. D., Gorham, J. R., Ott, R. L., & Hegreberg, G. A. (1971). Etiologic Studies of Old Dog Encephalitis: I. Demonstration of Canine Distemper Viral Antigen in the Brain in two Cases. *Veterinary Pathology*, 8(1), 1–8.
<https://doi.org/10.1177/030098587100800101>

Lisiak, J. A., & Vandeveld, M. (1979). Polioencephalomalacia Associated with Canine Distemper Virus Infection. *Veterinary Pathology*, 16(6), 650–660. <https://doi.org/10.1177/030098587901600603>

Liu, P. C., Chen, C. A., Chen, C. M., Yen, C. H., Lee, M. H., Chuang, C. K., Tu, C. F., & Su, B. L. (2016). Application of xenogeneic anti-canine distemper virus antibodies in treatment of canine distemper puppies. *Journal of Small Animal Practice*, 57(11), 626–630. <https://doi.org/10.1111/jsap.12557>

Maes, R. K., Wise, A. G., Fitzgerald, S. D., Ramudo, A., Kline, J., Vilnis, A., & Benson, C. (2003). A Canine Distemper Outbreak in Alaska: Diagnosis and Strain Characterization Using Sequence Analysis. *Journal of Veterinary Diagnostic Investigation*, 15(3), 213–220. <https://doi.org/10.1177/104063870301500302>

Martella, V., Elia, G., & Buonavoglia, C. (2008). Canine Distemper Virus. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 38(4), 787–797. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2008.02.007>

Mee, A. P., Gordon, M. T., May, C., Bennett, D., Anderson, D. C., & Sharpe, P. T. (1993). Canine distemper virus transcripts detected in the bone cells of dogs with metaphyseal osteopathy. *Bone*, 14(1), 59–67.
[https://doi.org/10.1016/8756-3282\(93\)90257-B](https://doi.org/10.1016/8756-3282(93)90257-B)

- Mori, T., Shin, Y.-S., Okita, M., Hirayama, N., Miyashita, N., Gemma, T., Kai, C., & Mikami, T. (1994). The biological characterization of field isolates of canine distemper virus from Japan. *Journal of General Virology*, 75(9), 2403–2408. <https://doi.org/10.1099/0022-1317-75-9-2403>
- Murphy FA, Gibbs EPJ, Horzinek MC, S. M. (1999). *Veterinary virology* (3rd ed.).
- Osterhaus, A. (1995). Morbillivirus infections of aquatic mammals: newly identified members of the genus. *Veterinary Microbiology*, 44(2–4), 219–227. [https://doi.org/10.1016/0378-1135\(95\)00015-3](https://doi.org/10.1016/0378-1135(95)00015-3)
- Patel, J. R., Heldens, J. G. M., Bakonyi, T., & Rusvai, M. (2012). Important mammalian veterinary viral immunodiseases and their control. *Vaccine*, 30(10), 1767–1781. <https://doi.org/10.1016/j.vaccine.2012.01.014>
- Pinheiro, A. O., Cardoso, M. T., Vidane, A. S., Casals, J. B., Passarelli, D., Alencar, A. L. F., Sousa, R. L. M., Fantinato-Neto, P., Oliveira, V. C., Lara, V. M., & Ambrósio, C. E. (2016). Controversial results of therapy with mesenchymal stem cells in the acute phase of canine distemper disease. *Genetics and Molecular Research*, 15(2). <https://doi.org/10.4238/gmr.15028310>
- Plattet, P., Rivals, J.-P., Zuber, B., Brunner, J.-M., Zurbriggen, A., & Wittek, R. (2005). The fusion protein of wild-type canine distemper virus is a major determinant of persistent infection. *Virology*, 337(2), 312–326. <https://doi.org/10.1016/j.virol.2005.04.012>
- Pratakpiriya, W., Seki, F., Otsuki, N., Sakai, K., Fukuhara, H., Katamoto, H., Hirai, T., Maenaka, K., Techangamsuwan, S., Lan, N. T., Takeda, M., & Yamaguchi, R. (2012). Nectin4 Is an Epithelial Cell Receptor for Canine Distemper Virus and Involved in Neurovirulence. *Journal of Virology*, 86(18), 10207–10210. <https://doi.org/10.1128/JVI.00824-12>
- Reymond, N., Fabre, S., Lecocq, E., Adelaïde, J., Dubreuil, P., & Lopez, M. (2001). Nectin4/PRR4, a New Afadin-associated Member of the Nectin Family That Trans-interacts with Nectin1/PRR1 through V Domain Interaction. *Journal of Biological Chemistry*, 276(46), 43205–43215. <https://doi.org/10.1074/jbc.M103810200>
- Schobesberger, M., Zurbriggen, A., Doherr, M., Weissenböck, H., Vandeveld, M., Lassmann, H., & Griot, C. (2002). Demyelination precedes oligodendrocyte loss in canine distemper virus-induced encephalitis. *Acta Neuropathologica*, 103(1), 11–19. <https://doi.org/10.1007/s004010100427>
- Schobesberger, Martina, Summerfield, A., Doherr, M. G., Zurbriggen, A., & Griot, C. (2005). Canine distemper virus-induced depletion of uninfected lymphocytes is associated with apoptosis. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 104(1–2), 33–44. <https://doi.org/10.1016/j.vetimm.2004.09.032>
- Shell, L. (1990). Canine distemper. *Compendium on Continuing Education for the Practicing Veterinarian*, 12, 173–179.
- Stelitano, D., La Frazia, S., Ambrosino, A., Zannella, C., Tay, D., Iovane, V., Montagnaro, S., De Filippis, A., Santoro, M. G., Porotto, M., & Galdiero, M. (2023). Antiviral activity of nitazoxanide against Morbillivirus infections. *Journal of Virus Eradication*, 9(4), 100353. <https://doi.org/10.1016/j.jve.2023.100353>
- Summers, B. A., & Appel, M. J. (1994). Aspects of canine distemper virus and measles virus encephalomyelitis. *Neuropathology and Applied Neurobiology*, 20(6), 525–534. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2990.1994.tb01006.x>
- Sykes JE. (2014). Canine distemper virus infection. In *Canine and feline infectious diseases* (pp. 152–165).
- Tatsuo, H., Ono, N., & Yanagi, Y. (2001). Morbilliviruses Use Signaling Lymphocyte Activation Molecules (CD150) as Cellular Receptors. *Journal of Virology*, 75(13), 5842–5850. <https://doi.org/10.1128/JVI.75.13.5842-5850.2001>
- Taylor S. (2014). Encephalitis, Myelitis, and Meningitis. In C. C. Nelson RW (Ed.), *Small Animal Internal Medicine* (5th ed., pp. 1036–1047). Elsevier Health Sciences.

- Thulin, J., Granstrom, D., Gelberg, H., Morton, D., French, R., & Giles, R. (1992). Concurrent protozoal encephalitis and canine distemper virus infection in a raccoon (*Procyon lotor*). *Veterinary Record*, 130(8), 162–164. <https://doi.org/10.1136/vr.130.8.162>
- Tipold, A., Vandeveld, M., & Jaggy, A. (1992). Neurological manifestations of canine distemper virus infection. *Journal of Small Animal Practice*, 33(10), 466–470. <https://doi.org/10.1111/j.1748-5827.1992.tb01024.x>
- Tipold, Andrea. (1995). Diagnosis of Inflammatory and Infectious Diseases of the Central Nervous System in Dogs: A Retrospective Study. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 9(5), 304–314. <https://doi.org/10.1111/j.1939-1676.1995.tb01089.x>
- Vandeveld, M. (1995). The neurobiology of canine distemper virus infection. *Veterinary Microbiology*, 44(2–4), 271–280. [https://doi.org/10.1016/0378-1135\(95\)00021-2](https://doi.org/10.1016/0378-1135(95)00021-2)
- Vandeveld, Marc, & Zurbriggen, A. (2005). Demyelination in canine distemper virus infection: a review. *Acta Neuropathologica*, 109(1), 56–68. <https://doi.org/10.1007/s00401-004-0958-4>
- Williams ES. (2001). Canine Distemper. In B. I. Williams ES (Ed.), *Infectious Diseases of Wild Mammals* (pp. 50–59). Iowa State University Press.
- Wünschmann, A., Kremmer, E., & Baumgärtner, W. (2000). Phenotypical characterization of T and B cell areas in lymphoid tissues of dogs with spontaneous distemper. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 73(1), 83–98. [https://doi.org/10.1016/S0165-2427\(99\)00156-7](https://doi.org/10.1016/S0165-2427(99)00156-7)
- Yanagi, Y., Takeda, M., & Ohno, S. (2006). Measles virus: cellular receptors, tropism and pathogenesis. *Journal of General Virology*, 87(10), 2767–2779. <https://doi.org/10.1099/vir.0.82221-0>

2KAYNAKÇA

- Abousenna, M. S., Sayed, R. H., E, S. A., Shasha, F. A., El Sawy, S. E., & Darwish, D. M. (2024). Sensitivity of lateral flow technique for diagnosis of canine parvovirus. *Scientific Reports*, 14(1), 5060.
- Acciacca, R. A., Sullivan, L. A., Webb, T. L., Johnson, V., & Dow, S. W. (2020). Clinical evaluation of hyperimmune plasma for treatment of dogs with naturally occurring parvoviral enteritis. *Journal of Veterinary Emergency and Critical Care*, 30(5), 525-533.
- Agungpriyono, D. R., Uchida, K., Tabaru, H., Yamaguchi, R., & Tateyama, S. (1999). Subacute massive necrotizing myocarditis by canine parvovirus type 2 infection with diffuse leukoencephalomalacia in a puppy. *Veterinary pathology*, 36(1), 77-80.
- Decaro, N., & Buonavoglia, C. (2012). Canine parvovirus—a review of epidemiological and diagnostic aspects, with emphasis on type 2c. *Veterinary microbiology*, 155(1), 1-12.
- Decaro, N., Elia, G., Buonavoglia, C., 2020. Challenge studies for registration of canine
- Dos Santos, T. G., Orlandin, J. R., de Almeida, M. F., Scassiotti, R. F., Oliveira, V. C., Santos, S. I. P., ... & Ambrósio, C. E. (2023). Ozone therapy: protocol for treating canine parvovirus infection. *Brazilian Journal of Veterinary Medicine*, 45.
- Er, C., & Ok, M. 2015. Levels of Cardiac Biomarkers and Coagulation Profiles in Dogs with Parvoviral Enteritis. *Kafkas Universitesi Veteriner Fakültesi Dergisi* 21 (3), 383-388.
- Goddard, A., & Leisewitz, A. L. (2010). Canine parvovirus. *Veterinary Clinics: Small Animal Practice*, 40(6), 1041-1053.

- Gong, T. (2023). Protective effect of chrysophanol on canine renal cell injury induced by canine parvovirus. *Cellular and Molecular Biology*, 69(5), 186-191.
- Johnson, B. J., & Castro, A. E. (1984). Isolation of canine parvovirus from a dog brain with severe necrotizing vasculitis and encephalomalacia.
- Kelman, M., Norris, J. M., Barrs, V. R., & Ward, M. P. (2020). A history of canine parvovirus in Australia: what can we learn?. *Australian veterinary journal*, 98(10), 504-510.
- Khatri, R., Poonam, M. H., & Minakshi, P. C. (2017). Epidemiology, pathogenesis, diagnosis and treatment of canine parvovirus disease in dogs: A mini review abstract. *J Vet Sci Med Diagn* 6, 3, 2.
- Larson, L., Miller, L., Margiasso, M., Piontkowski, M., Tremblay, D., Dykstra, S., Miller, J., Slagter, B. J., Champ, D., Keil, D., Patel, M., & Wasmoen, T. (2024). Early administration of canine parvovirus monoclonal antibody prevented mortality after experimental challenge. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 1(aop), 1-7.
- Mohyedini, S. H., Jamshidi, S. H., Rafati, S., Nikbakht, G. R., Malmasi, A., Taslimi, Y., & Akbarein, H. A. (2013). Comparison of immunochromatographic rapid test with molecular method in diagnosis of canine parvovirus, 7 (1): 57-61
- Muñoz, A. I., Vallejo-Castillo, L., Fragozo, A., Vázquez-Leyva, S., Pavón, L., Pérez-Sánchez, G., ... & Pérez-Tapia, S. M. (2021). Increased survival in puppies affected by Canine Parvovirus type II using an immunomodulator as a therapeutic aid. *Scientific Reports*, 11(1), 19864.
- Nandi, S., & Kumar, M. (2010). Canine parvovirus: current perspective. *Indian Journal of virology*, 21, 31-44.
- Ogbu, K. I., Anene, B. M., Nweze, N. E., Okoro, J. I., Danladi, M. M. A., & Ochai, S. O. (2017). Canine parvovirus: a review.
- Prittie, J. (2004). Canine parvoviral enteritis: a review of diagnosis, management, and prevention. *Journal of veterinary emergency and critical care*, 14(3), 167-176.
- Shima, F. K., Gberindyer, F. A., Tion, M. T., Fagbohun, O. A., Omobowale, T. O., & Nottidge, H. O. (2021). Diagnostic performance of a rapid immunochromatographic test kit for detecting canine parvovirus infection. *Topics in companion animal medicine*, 45, 100551.
- Sykes, J. E. (2013). Canine parvovirus infections and other viral enteritides. *Canine and feline infectious diseases*, 141.
- Tian, Y., Zhang, X., Wang, Y., Guo, J., Zeng, M., & Yan, Y. (2024). Safety and efficacy of allogeneic bone marrow mesenchymal stem cells for treatment of canine leukopenia induced by canine parvovirus infection. *Pesquisa Veterinária Brasileira*, 44, e07286.
- Tinky, S. S., Ambily, R., Nair, S. R., & Mini, M. (2015). Utility of a rapid immunochromatographic strip test in detecting canine parvovirus infection compared with polymerase chain reaction. *Veterinary World*, 8(4), 523.
- Tuteja, D., Banu, K., & Mondal, B. (2022). Canine parvovirology—A brief updated review on structural biology, occurrence, pathogenesis, clinical diagnosis, treatment and prevention. *Comparative Immunology, Microbiology and Infectious Diseases*, 82, 101765.
- Woldemeskel, M., Liggett, A., Ilha, M., Saliki, J. T., & Johnson, L. P. (2011). Canine parvovirus-2b-associated erythema multiforme in a litter of English Setter dogs. *Journal of veterinary diagnostic investigation*, 23(3), 576-580.

Zhang, C. Q., Wan, Y., Shi, Z. W., Luo, J. C., Li, H. Y., Li, S. S., Li, Y. Z., Dai, X.Y., Bai, X., Tiam, H., & Zheng, H. X. (2023). Colloidal gold and fluorescent immunochromatographic test strips for canine parvovirus detection. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 107(15), 4903-4915.

3KAYNAKÇA

Abdoli, A., Olfatifar, M., Badri, M., Zaki, L., & Karanis, P. (2024). A global systematic review and meta-analysis on babesiosis in dogs with special reference to *Babesia canis*. *Veterinary Medicine and Science*, 10, e1427. <https://doi.org/10.1002/vms3.1427>

Ayoob, A. L., Hackner, S. G., & Prittie, J. (2010). Clinical management of canine babesiosis. *Journal of Veterinary Emergency and Critical Care*, 20(1), 77–89. <https://doi.org/10.1111/j.1476-4431.2009.00489.x>

Bhowmik, N., Sen, A., & Saha, S. (2022). Advancements in the molecular diagnosis of babesiosis: Current perspectives. *Parasitology Research*, 121(4), 1234–1245. <https://doi.org/10.1007/s00436-021-07389-1>

Boozer, A. L., & Macintire, D. K. (2003). Canine babesiosis. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 33(4), 885–904, viii.

Cohn, L. A., Birkenheuer, A. J., Brunker, J. D., Ratcliff, E. R., & Craig, A. W. (2011). Efficacy of atovaquone and azithromycin or imidocarb dipropionate in cats with acute cytauxzoonosis. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 25(1), 55–60. <https://doi.org/10.1111/j.1939-1676.2010.0646.x>

Checa, R., Montoya, A., Ortega, N., González-Fraga, J. L., Bartolomé, A., Gálvez, R., Marino, V., & Miró, G. (2017). Efficacy, safety, and tolerance of imidocarb dipropionate versus atovaquone or buparvaquone plus azithromycin used to treat sick dogs naturally infected with the *Babesia microti*-like piroplasm. *Parasites & Vectors*, 10, 145. <https://doi.org/10.1186/s13071-017-2049-0>

Dear, J. D., & Birkenheuer, A. (2022). *Babesia* in North America: an update. *Veterinary Clinics: Small Animal Practice*, 52(6), 1193-1209.

Djokic, V., Rocha, S. C., & Parveen, N. (2021). Lessons learned for pathogenesis, immunology, and disease of erythrocytic parasites: *Plasmodium* and *Babesia*. *Frontiers in Cellular Infection Microbiology*, 11, 685239. <https://doi.org/10.3389/fcimb.2021.685239>

Furlanello, T., Fiorio, F., Caldin, M., Lubas, G., & Solano-Gallego, L. (2005). Clinicopathological findings in naturally occurring cases of babesiosis caused by large form *Babesia* from dogs of northeastern Italy. *Veterinary Parasitology*, 134(1-2), 77–85.

Hwang, S. J., Yamasaki, M., Nakamura, K., Sasaki, N., Murakami, M., & Wickramasekara Rajapakshage, B. K. (2010). Development and characterization of a strain of *Babesia gibsoni* resistant to diminazene aceturate in vitro. *Journal of Veterinary Medical Science*, 72(6), 765–771. <https://doi.org/10.1292/jvms.09-0535>

Iguchi, A., Matsuu, A., Ikadai, H., Talukder, M. H., & Hikasa, Y. (2012). Development of in vitro atovaquone-resistant *Babesia gibsoni* with a single-nucleotide polymorphism in *cytb*. *Veterinary Parasitology*, 185(2–4), 145–150. <https://doi.org/10.1016/j.vetpar.2011.09.031>

Imre, M., Farkas, R., Ilie, M., Imre, K., Hotea, I., Morariu, S., Morar, D., & Dărăbuș, G. (2013). Seroprevalence of *Babesia canis* infection in clinically healthy dogs from Western Romania. *Journal of Parasitology*, 99, 161–163.

Köster, L. S., Lobetti, R. G., & Kelly, P. (2015). Canine babesiosis: A perspective on clinical complications, biomarkers, and treatment. *Veterinary Medicine: Research and Reports*, 6, 119–128.

- Kuleš, J., Potocnakova, L., Bhide, K., Tomassone, L., Fuehrer, H.-P., Horvatić, A., Galan, A., Guillemin, N., Nižić, P., Mrljak, V., & Bhide, M. (2017). The challenges and advances in diagnosis of vector-borne diseases: Where do we stand? *Vector-Borne and Zoonotic Diseases*, 17, 285–296.
- Lin, E. C., Chueh, L. L., Lin, C. N., Hsieh, L. E., & Su, B. L. (2012). The therapeutic efficacy of two antibabesial strategies against *Babesia gibsoni*. *Veterinary Parasitology*, 186(3–4), 159–164.
<https://doi.org/10.1016/j.vetpar.2011.11.073>
- Malinovská, Z. (2024). Canine babesiosis and therapy options – A review. *Folia Veterinaria*, 68(2), 49–56.
<https://doi.org/10.2478/fv-2024-0017>
- Miller, D. M., Swan, G. E., Lobetti, R. G., & Jacobson, L. S. (2005). The pharmacokinetics of diminazene aceturate after intramuscular administration in healthy dogs. *Journal of the South African Veterinary Association*, 76(3), 146–150. <https://doi.org/10.4102/jsava.v76i3.416>
- Pawełczyk, O., Kotela, D., Asman, M., Witecka, J., Wilhelmsson, P., Bubel, P., & Solarz, K. (2022). The first records of canine babesiosis in dogs from *Dermacentor reticulatus*—Free zone in Poland. *Pathogens*, 11, 1329.
- Penzhorn, B. L. (2020). Review of Babesiosis in Canine Hosts. *Frontiers in Veterinary Science*, 7, 387.
- Petra, B., Josipa, K., Renata, B. R., & Vladimir, M. (2018). Canine babesiosis: Where do we stand?. *Acta Veterinaria*, 68(2), 127–160.
- Plumb, D. C. (2015). *Plumb's Veterinary Drug Handbook* (8th ed.). Wiley-Blackwell.
- Rizk, M. A., El-Sayed, S. A. E., & Igarashi, I. (2023). Diminazene aceturate and imidocarb dipropionate-based combination therapy for babesiosis – A new paradigm. *Ticks and Tick-Borne Diseases*, 14(4), 102145.
<https://doi.org/10.1016/j.ttbdis.2023.102145>
- Salant, H., Nachum-Biala, Y., Zivotofsky, D., Tzur, T. E., & Baneth, G. (2024). *Babesia negevi* infection in dogs and response to treatment. *Ticks and Tick-Borne Diseases*, 15(1), 102282.
<https://doi.org/10.1016/j.ttbdis.2023.102282>
- Solano-Gallego, L., Sainz, Á., Roura, X., Estrada-Peña, A., & Miró, G. (2016). A review of canine babesiosis: The European perspective. *Parasites & Vectors*, 9, 1–18.
- Sudhakara Reddy, B., Sivajothi, S., Varaprasad Reddy, L. S., & Solmon Raju, K. G. (2016). Clinical and laboratory findings of *Babesia* infection in dogs. *Journal of Parasitic Diseases*, 40(2), 268–272.
<https://doi.org/10.1007/s12639-014-0491-x>
- Yamasaki, M., Watanabe, N., & Wakuri, K. (2012). The use of buparvaquone to treat *Babesia gibsoni* in dogs. *Veterinary Parasitology*, 185(1), 154–159. <https://doi.org/10.1016/j.vetpar.2011.09.032>
- Zygner, W., Gójska-Zygner, O., & Norbury, L. J. (2023). Pathogenesis of Anemia in Canine Babesiosis: Possible Contribution of Pro-Inflammatory Cytokines and Chemokines—A Review. *Pathogens*, 12(2), 166.

4KAYNAKÇA

- Alleman, A. R., Christopher, M. M., Steiner, D. A., & Homer, B. L. (1992). Identification of intracytoplasmic inclusion bodies in mononuclear cells from the cerebrospinal fluid of a dog with canine distemper. *Veterinary Pathology*, 29(1), 84-85.

- Appel, M., & Summers, B. (1999). Canine distemper: Current status, recent advances in canine infectious diseases. *IVIS*, 68-72.
- Appel, M. J., Pearce-Kelling, S., & Summers, B. A. (1992). Dog lymphocyte cultures facilitate the isolation and growth of virulent canine distemper virus. *Journal of Veterinary Diagnostic Investigation*, 4(3), 258-263.
- Appel, M. J., Summers, B. A., & Montali, R. J. (2001). Canine distemper virus infections in terrestrial carnivores. In *Emergence and control of zoonotic ortho-and paramyxovirus diseases* (pp. 149-159). Paris: John Libbey Eurotext.
- Appel, M. J. G., & Gillespie, J. H. (1972). Canine distemper virus. *Virology Monographs*, 11, 1-96.
- Appel, M. J. G. (1987). Canine distemper virus. In M. C. Horzinek (Ed.), *Virus Infections of Carnivores. Virus Infection of Vertebrates* (1st ed., pp. 133-159). Amsterdam: Elsevier.
- Appel, M. J. G. (1969). Pathogenesis of canine distemper. *American Journal of Veterinary Research*, 30(6), 1167-1182.
- Axthelm, M. K., & Krakowka, S. (1998). Experimental old dog encephalitis (ODE) in a gnotobiotic dog. *Veterinary Pathology*, 35(6), 527-534.
- Barrett, T. (1999). Morbillivirus infections, with special emphasis on morbilliviruses of carnivores. *Veterinary Microbiology*, 69(1-2), 3-13.
- Baumgartner, W., Boyce, R. W., Alldinger, S., Axthelm, M. K., Weisbrode, S. E., Krakowka, S., & Gaedke, K. (1995). Metaphyseal bone lesions in young dogs with systemic canine distemper virus infection. *Veterinary Microbiology*, 44(2-4), 201-209.
- Beineke, A., Baumgartner, W., & Wohlsein, P. (2015). Cross-species transmission of canine distemper virus: An update. *One Health*, 1, 49-59.
- Beineke, A., Puff, C., Seehusen, F., & Baumgartner, W. (2009). Pathogenesis and immunopathology of systemic and nervous canine distemper. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 127(1-2), 1-18.
- Bertus, K., & Duprex, P. (2006). Morbilliviruses and human diseases. *Journal of Pathology*, 208(2), 199-214.
- Bittegeko, S. B., Arnbjerg, J., Nkya, R., & Tevik, A. (1995). Multiple dental developmental abnormalities following canine distemper infection. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 31(1), 42-45.
- Blancou, J. (2004). Dog distemper: Imported into Europe from South America. *History of Medicine and Veterinary Science*, 29, 35-41.
- Boutoille, F. F., & Hennes, P. R. (2011). Diagnostic imaging in veterinary dental practice: Enamel hypoplasia. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 238(10), 1251-1253.
- Bussell, R. H., & Karzon, D. T. (1965). Canine distemper virus in primary and continuous cell lines of human and monkey origin. *Archiv für Virusforschung*, 17(2), 183-202.
- Calain, P., & Roux, L. (1993). The rule of six, a basic feature for efficient replication of Sendai virus defective interfering RNA. *Journal of Virology*, 67(8), 4822-4830.
- Carvalho, O. V., Botelho, C. V., Ferreira, C. G., Scherer, P. O., Soares-Martins, J. A., Almeida, M. R., & Silva Junior, A. S. (2012). Immunopathogenic and neurological mechanisms of canine distemper virus. *Advances in Virology*, 4(1), 1-10.
- Çalışkan, E. (2007). Köpek gençlik hastalığı virus izolasyonu, H proteini kodlayan gen bölgesinin karakterizasyonu ve seroepidemiolojisi. (Doktora tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- De Almeida, D. E., Roveratti, C., Brito, F. L., Godoy, G. S., Duque, J. C., Bechara, G. H., & Laus, J. L. (2009). Conjunctival effects of canine distemper virus-induced keratoconjunctivitis sicca. *Veterinary Ophthalmology*, 12(4), 211-215.
- De Vries, R. D., Duprex, W. P., & de Swart, R. L. (2015). Morbillivirus infections: An introduction. *Viruses*, 7(3), 699-706.
- Deem, S. L., Spelman, L. H., Yates, R. A., & Montali, R. J. (2000). Canine distemper in terrestrial carnivores: A review. *Journal of Zoo and Wildlife Medicine*, 31(4), 441-451.
- Değirmençay, Ş. (2017). Kanin distemperin tedavisinde antiviral kullanımının klinik bulgular, hematolojik ve biyokimyasal parametreler ve viral saçılım üzerine etkilerinin değerlendirilmesi. (Doktora tezi). Atatürk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Dungworth, D. (1993). The respiratory system. In Jubb, K. V. F., Kennedy, P. C., & Palmer, N. (Eds.), *Pathology of Domestic Animals* (4th ed., pp. 617-624). San Diego: Academic Press.
- Esin, E. (2013). Köpeklerde canine distemper virus enfeksiyonunun araştırılması. (Doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Feliu-Pascual, A. L. (2009). Canine distemper encephalitis: The many faces of a diagnostic challenge. In *The North American Veterinary Community Conference* (pp. 813-814).
- Gallina, L., Dal Pozzo, F., Galligioni, V., Bombardelli, E., & Scagliarini, A. (2011). Inhibition of viral RNA synthesis in canine distemper virus infection by proanthocyanidin A2. *Antiviral Research*, 92(3), 447-453.
- Gençay, A. (2012). Deniz memelilerinde morbillivirus enfeksiyonları. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 9(1), 33-41.
- Ghoke, S. S., & Thorat, K. S. (2020). Evaluating role of ascorbic acid in canine distemper management in infected dogs. *Intas Polivet*, 21(2), 488-490.
- Greene, C. E., & Vandevelde, M. (2012). Canine distemper. In C. E. Greene (Ed.), *Infectious Diseases of the Dog and Cat* (4th ed., pp. 25-42). St. Louis: Elsevier Saunders.
- Gröne, A., Groeters, S., Koutinas, A., Saridomichelakis, M., & Baumgartner, W. (2003). Non-cytocidal infection of keratinocytes by canine distemper virus in the so-called hard pad disease of canine distemper. *Veterinary Microbiology*, 96(2), 157-163.
- Gröne, A., Engelhardt, P., & Zurbriggen, A. (2003). Canine distemper virus infection: Proliferation of canine footpad keratinocytes. *Veterinary Pathology*, 40(5), 574-578.
- Guilford, W. G., Shaw, D. P., O'Brien, D. P., & Maxwell, V. D. (1990). Fecal incontinence, urinary incontinence, and priapism associated with multifocal distemper encephalomyelitis in a dog. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 197(1), 90-92.
- Haines, D. M., Martin, K. M., Chelack, B. J., Sargent, R. A., Outerbridge, C. A., & Clark, E. G. (1999). Immunohistochemical detection of canine distemper virus in haired skin, nasal mucosa, and footpad epithelium: A method for antemortem diagnosis of infection. *Journal of Veterinary Diagnostic Investigation*, 11(4), 396-399.
- Headley, S. A., & Graca, D. L. (2000). Canine distemper: Epidemiological findings of 250 cases. *Brazilian Journal of Veterinary Research and Animal Science*, 37(1), 1-9.
- Hoskins, J. D. (2010). Canine viral disease. In S. J. Ettinger & E. C. Feldman (Eds.), *Textbook of Veterinary Internal Medicine: Disease of the Dog and Cat* (pp. 961-962). Canada: Elsevier.

- Jensen, W. A., Totten, J. S., Lappin, M. R., & Schultz, R. D. (2015). Use of serologic tests to predict resistance to canine distemper virus-induced disease in vaccinated dogs. *Journal of Veterinary Diagnostic Investigation*, 27(5), 576-580.
- Kapil, S., & Yeary, T. J. (2011). Canine distemper spillover in domestic dogs from urban wildlife. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 41(6), 1069-1086.
- Kaya, E. (2014). İmmünokromatografik kart testlerinin çalışma prensibi ve üretim teknikleri. *Düzce Tıp Fakültesi Dergisi*, 16(3), 46-54.
- Kennedy, S., Kuiken, T., Jepson, P. D., Deaville, R., Forsyth, M., Barrett, T., Van de Bildt, M. W., Osterhaus, A. D., Eybatov, T., Duck, C., Kydyrmanov, A., Mitrofanov, I., & Wilson, S. (2000). Mass die-off of Caspian seals caused by canine distemper virus. *Emerging Infectious Diseases*, 6(6), 637-639.
- Kennedy, S. (1998). Morbillivirus infections in aquatic mammals. *Journal of Comparative Pathology*, 119(3), 201-225.
- Kim, D., Jeoung, S. Y., Ahn, S. J., Lee, J. H., Pak, S. I., & Kwon, H. M. (2006). Comparison of tissue and fluid samples for the early detection of canine distemper virus in experimentally infected dogs. *Journal of Veterinary Medical Science*, 68(8), 877-879.
- Koutinas, A., Polizopoulou, Z., Baumgaertner, W., Lekkas, S., & Kontos, V. (2002). Relation of clinical signs to pathological changes in 19 cases of canine distemper encephalomyelitis. *Journal of Comparative Pathology*, 126(1), 47-56.
- Koutinas, A. F., Baumgartner, W., Tontis, D., Polizopoulou, Z., Saridomichelakis, M. N., & Lekkas, S. (2004). Histopathology and immunohistochemistry of canine distemper virus-induced footpad hyperkeratosis (hard pad disease) in dogs with natural canine distemper. *Veterinary Pathology*, 41(1), 2-9.
- Krakowka, S., Confer, A., & Koestner, A. (1974). Evidence for transplacental transmission of canine distemper virus: Two case reports. *American Journal of Veterinary Research*, 35(9), 1251-1253.
- Krakowka, S., Higgins, R. J., & Koestner, A. (1980). Canine distemper virus: Review of structural and functional modulations in lymphoid tissue. *American Journal of Veterinary Research*, 41(2), 284-292.
- Kuru, B. B., Aypak, S., & Aysul, N. (2013). Prevalence of *Echinococcus granulosus* determined with polymerase chain reaction in dogs in Aydin district. *Turkish Journal of Veterinary and Animal Sciences*, 37(5), 1-8.*
- Kuru, B. B., Kirmızıbayrak, T., & Özsensoy, Y. (2022). Zavot cattle genetic characterization using microsatellites. *Tropical Animal Health and Production*, 54(6), 363. <https://doi.org/10.1007/s11250-022-03170-5>
- Lamb, R. A., & Kolakofsky, D. (1996). Paramyxoviridae: The viruses and their replication. In B. N. Fields, D. M. Knipe, & P. M. Howley (Eds.), *Fields Virology* (3rd ed., pp. 1177-1199). Philadelphia: Lippincott-Raven Publishers.
- Lan, N. T., Yamaguchi, R., Furuya, Y., Inomata, A., Ngamkala, S., Naganobu, K., Kai, K., Mochizuki, M., Kobayashi, Y., Uchida, K., & Tateyama, S. (2005). Pathogenesis and phylogenetic analyses of canine distemper virus strain 007Lm, a new isolate in dogs. *Veterinary Microbiology*, 110(3-4), 197-207.
- Latha, D., Geetha, M., Ramadass, P., & Narayanan, R. B. (2007). Development of recombinant nucleocapsid protein-based IgM-ELISA for the early detection of distemper infection in dogs. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 119(3-4), 278-286.
- Leisewitz, A. L., Carter, A., van Vuuren, M., & van Blerk, L. (2001). Canine distemper infections, with special reference to South Africa: A review of the literature. *Journal of the South African Veterinary Association*, 72(3), 127-136.

- Maclachlan, N. J., & Dubovi, E. J. (2016). Fenner's Veterinary Virology (6th ed., p. 602). USA: Academic Press.
- Maclachlan, N. J., & Dubovi, E. J. (2011). Fenner's Veterinary Virology (4th ed., pp. 299-320). USA: Academic Press.
- Martella, V., Elia, G., & Buonavoglia, C. (2008). Canine distemper virus. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 38(4), 787-797.
- Mee, A. P., Gordon, M. T., May, C., Bennett, D., Anderson, D. C., & Sharpe, P. T. (1993). Canine distemper virus transcripts detected in the bone cells of dogs with metaphyseal osteopathy. *Bone*, 14(1), 59-67.
- Merck Veterinary Manual. (2022). Generalized conditions: Canine distemper. Retrieved May 8, 2022, from <http://www.merckvetmanual.com/generalized-conditions/canine-distemper/overview-of-canine-distemper>
- Murphy, F. A., Gibbs, E. P. J., Horzinek, M. C., & Studdert, M. J. (1999). *Veterinary Virology* (3rd ed., pp. 411-425). USA: Academic Press.
- Nguyen, T. (2005). The growth profiles of three types of canine distemper virus on Vero cells. *Journal of Veterinary Medical Science*, 67(5), 491-495.
- Pardo, I. D. (2005). Phylogenetic characterization of canine distemper viruses detected in naturally infected North American dogs. (Master's thesis). University of Missouri-Columbia.
- Pardo, M. C., Tanner, P., Bauman, J., Silver, K., & Fischer, L. (2007). Immunization of puppies in the presence of maternally derived antibodies against canine distemper virus. *Journal of Comparative Pathology*, 137(2-3), 72-75.
- Ribeiro, M. G., Salerno, T., Mattos-Guaraldi, A. L., Camello, T. C., Langoni, H., Siqueira, A. K., Paes, A. C., Fernandes, M. C., & Lara, G. H. (2008). Nocardiosis: An overview and additional report of 28 cases in cattle and dogs. *Revista do Instituto de Medicina Tropical de São Paulo*, 50(3), 177-185.
- Richman, D. D., Whitley, R. J., & Hayden, F. G. (2009). *Clinical Virology* (4th ed., p. 1489). Washington: ASM Press.
- Rikula, U. K. (2008). Canine distemper in Finland: Vaccination and epidemiology (Doctoral dissertation). University of Helsinki, Finland.
- Rodeheffer, C., von Messling, V., Milot, S., Lepine, F., Manges, A. R., & Ward, B. J. (2007). Disease manifestations of canine distemper virus infection in ferrets are modulated by vitamin A status. *Journal of Nutrition*, 137(8), 1916-1922.
- Rzezutka, A., & Mizak, B. (2002). Application of N-PCR for diagnosis of distemper in dogs and fur animals. *Veterinary Microbiology*, 88(1), 95-103.
- Rzezutka, A., & Mizak, B. (2003). Sequence analysis of the fragment of the phosphoprotein gene of Polish distemper virus isolates. *Archives of Virology*, 148(8), 1623-1631.
- Saltık, H. S. (2018). Klinik semptomlu köpeklerin kan, idrar, rektal sürüntü, nasal ve oküler akıntı örneklerinde Canine Distemper Virus enfeksiyonunun Real Time RT-PCR ile tespit edilmesi. (Doktora tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Samal, S. K. (2008). Paramyxoviruses of animals. In *Encyclopedia of Virology* (pp. 40-47).
- Sayın, Y. (2019). Antalya'daki köpeklerde Canine Distemper Virus enfeksiyonunun araştırılması. (Yüksek lisans tezi). Adnan Menderes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Schobesberger, M., Zurbriggen, A., Doherr, M. G., Weissenböck, H., Vandeveld, M., Lassmann, H., & Griot, C. (2002). Demyelination precedes oligodendrocyte loss in canine distemper virus-induced encephalitis. *Acta Neuropathologica*, 103(1), 11-19.

Schobesberger, M., Zurbriggen, A., Summerfield, A., Vandeveld, M., & Griot, C. (1999). Oligodendroglial degeneration in distemper: Apoptosis or necrosis? *Acta Neuropathologica*, 97(3), 279-287.

Seki, F., Ono, N., Yamaguchi, R., & Yanagi, Y. (2003). Efficient isolation of wild strains of canine distemper virus in Vero cells expressing canine SLAM (CD150) and their adaptability to marmoset B95a cells. *Journal of Virology*, 77(18), 9943-9950.

Sherding, R. (1994). Canine distemper. In *Saunders Manual of Small Animal Practice* (pp. 107-109). Philadelphia: W. B. Saunders Company.

Stein, V. M., Czub, M., Schreiner, N., Moore, P. F., Vandeveld, M., Zurbriggen, A., & Tipold, A. (2004). Microglial cell activation in demyelinating canine distemper lesions. *Journal of Neuroimmunology*, 153(1-2), 122-131.

Sykes, J. E. (2014). *Canine distemper virus infection* (1st ed., pp. 152-165). St. Louis: Saunders.

Tan, B., Wen, Y. J., Wang, F. X., Zhang, S. Q., Wang, X. D., Hu, J. X., Shi, X. C., Yang, B. C., Chen, L. Z., & Cheng, S. P. (2011). Pathogenesis and phylogenetic analyses of canine distemper virus strain ZJ7 isolate from domestic dogs in China. *Virology Journal*, 8(1), 1-12.

Tatsuo, H., Ono, N., & Yanagi, Y. (2001). Morbilliviruses use signaling lymphocyte activation molecules (CD150) as cellular receptors. *Journal of Virology*, 75(13), 5842-5850.

Taylor, S. (2014). Encephalitis, myelitis, and meningitis. In R. W. Nelson & C. G. Couto (Eds.), *Small Animal Internal Medicine* (5th ed., pp. 1036-1047). Elsevier Health Sciences.

Terio, K. A., & Craft, M. E. (2013). Canine distemper virus (CDV) in another big cat: Should CDV be renamed carnivore distemper virus? *MBio*, 4(5), 702-713.

Thulin, J. D., Granstrom, D. E., Gelberg, H. B., Morton, D. G., French, R. A., & Giles, R. C. (1992). Concurrent protozoal encephalitis and canine distemper virus infection in a raccoon (*Procyon lotor*). *Veterinary Record*, 130(8), 162-164.

Tipold, A. (1995). Diagnosis of inflammatory and infectious diseases of the central nervous system in dogs: A retrospective study. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 9(5), 304-314.

Uhl, E. W., Kelderhouse, C., Buikstra, J., Blick, J. P., Bolon, B., & Hogan, R. J. (2019). New world origin of canine distemper: Interdisciplinary insights. *International Journal of Paleopathology*, 24, 266-278.

Vandeveld, M., & Cachin, M. (1992). The neurologic form of canine distemper. In *WB Saunders Company* (pp. 1003-1007).

Vandeveld, M., & Zurbriggen, A. (2005). Demyelination in canine distemper virus infection: A review. *Acta Neuropathologica*, 109(1), 56-68.

Von Messling, V., & Cattaneo, R. (2003). N-linked glycans with similar location in the fusion protein head modulate paramyxovirus fusion. *Journal of Virology*, 77(19), 10202-10212.

Von Messling, V., Oezguen, N., Zheng, Q., Vongpunsawad, S., Braun, W., & Cattaneo, R. (2005). Nearby clusters of hemagglutinin residues sustain SLAM-dependent canine distemper virus entry in peripheral blood mononuclear cells. *Journal of Virology*, 79(9), 5857-5862.

Waner, T., Mazar, S., Nachmias, E., Keren-Kornblatt, E., & Harrus, S. (2003). Evaluation of a dot ELISA kit for measuring immunoglobulin M antibodies to canine parvovirus and distemper virus. *Veterinary Record*, 152(19), 588-591.

Williams, E. S. (2001). Canine distemper. In E. S. Williams & I. K. Barker (Eds.), *Infectious Diseases of Wild Mammals* (pp. 50-59). Iowa: Iowa State University Press.

Wilson, S., Illambas, J., Siedek, E., Thomas, A., King, V., Stirling, C., Plevova, E., Salt, J., Stureb, G. (2014). The administration of a single dose of a multivalent (DHPPiL4R) vaccine prevents clinical signs and mortality following virulent challenge with canine distemper virus, canine adenovirus or canine parvovirus. *Trials in Vaccinology*, 3, 102-106.

Woma, T. Y. (2008). The isolation and genetic characterization of canine distemper viruses from domestic dogs (*Canis familiaris*) in South Africa. (Master's thesis). University of Pretoria, Faculty of Veterinary Science, South Africa.

Yağcı, A. A. (2017). Köpeklerde distemper hastalığının D-dimer düzeyleri ve koagulasyon profilleri üzerine etkileri. (Yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.

Yarım, G. F., & Yağcı, B. B. (2006). Köpek gençlik hastalığının sinirsel formundaki köpeklerin plazmasında vitamin A ve beta-karotin düzeylerindeki değişiklikler. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 53(2), 85-90.

Zurbriggen, A., Schmid, I., Graber, H. U., & Vandeveld, M. (1998). Oligodendroglial pathology in canine distemper. *Acta Neuropathologica*, 95(1), 71-77.

5KAYNAKLAR

Adam, G. O., Park, Y.-G., Cho, J.-H., Choi, J., & Oh, H.-G. (2022). Detecting common allergens in dogs with atopic dermatitis in South Korean Provinces using a serological immunoglobulin E-specific allergen test. *Veterinary World*, 15(8), 1996-2003. <https://doi.org/10.14202/vetworld.2022.1996-2003>

Agler, C. S., Friedenberg, S., Olivry, T., Meurs, K. M., & Olby, N. J. (2019). Genome-wide association analysis in West Highland White Terriers with atopic dermatitis. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 209, 1-6. <https://doi.org/10.1016/j.vetimm.2019.01.004>

Andersen, R. M., Thyssen, J. P., & Maibach, H. I. (2015). The role of wet wrap therapy in skin disorders – a literature review. *Acta Dermato-Venereologica*, 95(8), 933-939. <https://doi.org/10.2340/00015555-2134>

Anturaniemi, J., Uusitalo, L., & Hielm-Björkman, A. (2017). Environmental and phenotype-related risk factors for owner-reported allergic/atopic skin symptoms and for canine atopic dermatitis verified by veterinarian in a Finnish dog population. *PloS One*, 12(6), e0178771. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0178771>

Apfelbacher, C. J., Diepgen, T. L., & Schmitt, J. (2011). Determinants of eczema: Population-based cross-sectional study in Germany. *Allergy*, 66(2), 206-213. <https://doi.org/10.1111/j.1398-9995.2010.02464.x>

Archer, T. m., Boothe, D. m., Langston, V. c., Fellman, C. I., Lunsford, K. v., & Mackin, A. j. (2014). Oral Cyclosporine Treatment in Dogs: A Review of the Literature. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 28(1), 1-20. <https://doi.org/10.1111/jvim.12265>

Asahina, R., Kamishina, H., Kamishina, H., & Maeda, S. (2015). Gene transcription of pro-inflammatory cytokines and chemokines induced by IL-17A in canine keratinocytes. *Veterinary Dermatology*, 26(6), 426-431, e100. <https://doi.org/10.1111/vde.12244>

Auriemma, M., Vianale, G., Amerio, P., & Reale, M. (2013). Cytokines and T cells in atopic dermatitis. *European Cytokine Network*, 24(1), 37-44. <https://doi.org/10.1684/ecn.2013.0333>

Bağcı, I. S., & Ruzicka, T. (2018). IL-31: A new key player in dermatology and beyond. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 141(3), 858-866. <https://doi.org/10.1016/j.jaci.2017.10.045>

- Banovic, F. (2024). Updated insights into the molecular pathogenesis of canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, n/a(n/a). <https://doi.org/10.1111/vde.13300>
- Bauer, C. L., Hensel, P., Austel, M., & Keys, D. (2010). Determination of irritant threshold concentrations to weeds, trees and grasses through serial dilutions in intradermal testing on healthy clinically nonallergic dogs. *Veterinary Dermatology*, 21(2), 192-197. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2009.00797.x>
- Bäumer, W., Stahl, J., Sander, K., Petersen, L. J., Paps, J., Stark, H., Kietzmann, M., & Olivry, T. (2011). Lack of preventing effect of systemically and topically administered histamine H1 or H4 receptor antagonists in a dog model of acute atopic dermatitis. *Experimental Dermatology*, 20(7), 577-581. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0625.2011.01268.x>
- Baurecht, H., Rühlemann, M. C., Rodríguez, E., Thielking, F., Harder, I., Erkens, A.-S., Stölzl, D., Ellinghaus, E., Hotze, M., Lieb, W., Wang, S., Heinsen-Groth, F.-A., Franke, A., & Weidinger, S. (2018). Epidermal lipid composition, barrier integrity, and eczematous inflammation are associated with skin microbiome configuration. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 141(5), 1668-1676.e16. <https://doi.org/10.1016/j.jaci.2018.01.019>
- Beccati, M., Martini, V., Comazzi, S., Fanton, N., & Corneigliani, L. (2016). Lymphocyte subpopulations and Treg cells in dogs with atopic dermatitis receiving ciclosporin therapy: A prospective study. *Veterinary Dermatology*, 27(1), 17-e5. <https://doi.org/10.1111/vde.12277>
- Bensignor, E., Jankowski, F., Seewald, W., Touati, F., Deville, M., & Guillot, J. (2002). Comparison of two sampling techniques to assess quantity and distribution of *Malassezia* yeasts on the skin of Basset Hounds. *Veterinary Dermatology*, 13(5), 237-241. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3164.2002.00308.x>
- Bensignor, E., & Olivry, T. (2005). Treatment of localized lesions of canine atopic dermatitis with tacrolimus ointment: A blinded randomized controlled trial. *Veterinary Dermatology*, 16(1), 52-60. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2005.00419.x>
- Bensignor E, Marignac G, Crosaz O, Cavana P. Pruritus in dogs. *Vet Dermatol*. 2013;24(2):292. doi:10.1111/vde.12005
- Bizikova, P., Linder, K. E., Paps, J., & Olivry, T. (2010). Effect of a novel topical diester glucocorticoid spray on immediate- and late-phase cutaneous allergic reactions in Maltese–beagle atopic dogs: A placebo-controlled study. *Veterinary Dermatology*, 21(1), 71-80. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2009.00782.x>
- Blaskovic, M., Rosenkrantz, W., Neuber, A., Sauter-Louis, C., & Mueller, R. S. (2014). The effect of a spot-on formulation containing polyunsaturated fatty acids and essential oils on dogs with atopic dermatitis. *Veterinary Journal (London, England: 1997)*, 199(1), 39-43. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2013.10.024>
- Blicharz, L., Rudnicka, L., & Samochocki, Z. (2019). *Staphylococcus aureus*: An underestimated factor in the pathogenesis of atopic dermatitis? *Postępy Dermatologii i Alergologii*, 36(1), 11-17. <https://doi.org/10.5114/ada.2019.82821>
- Bradley, C. W., Morris, D. O., Rankin, S. C., Cain, C. L., Misic, A. M., Houser, T., Mauldin, E. A., & Grice, E. A. (2016). Longitudinal Evaluation of the Skin Microbiome and Association with Microenvironment and Treatment in Canine Atopic Dermatitis. *Journal of Investigative Dermatology*, 136(6), 1182-1190. <https://doi.org/10.1016/j.jid.2016.01.023>
- Bravo-Monsalvo, A., Vázquez-Chagoyán, J., Gutiérrez, L., & Sumano, H. (2008). Clinical efficacy of neural therapy for the treatment of atopic dermatitis in dogs. <https://doi.org/10.1556/avet.56.2008.4.4>

- Bruet, V., Bourdeau, P. J., Roussel, A., Imparato, L., & Desfontis, J.-C. (2012). Characterization of pruritus in canine atopic dermatitis, flea bite hypersensitivity and flea infestation and its role in diagnosis. *Veterinary Dermatology*, 23(6), 487-e93. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2012.01092.x>
- Buckley, L., Schmidt, V., McEwan, N., & Nuttall, T. (2013). Cross-reaction and co-sensitization among related and unrelated allergens in canine intradermal tests. *Veterinary Dermatology*, 24(4), 422-427, e91-92. <https://doi.org/10.1111/vde.12044>
- Byrd, A. L., Deming, C., Cassidy, S. K. B., Harrison, O. J., Ng, W.-I., Conlan, S., NISC Comparative Sequencing Program, Belkaid, Y., Segre, J. A., & Kong, H. H. (2017). Staphylococcus aureus and Staphylococcus epidermidis strain diversity underlying pediatric atopic dermatitis. *Science Translational Medicine*, 9(397), eal4651. <https://doi.org/10.1126/scitranslmed.aal4651>
- Cerrato, S., Ramió-Lluch, L., Brazís, P., Fondevila, D., Segarra, S., & Puigdemont, A. (2016). Effects of sphingolipid extracts on the morphological structure and lipid profile in an in vitro model of canine skin. *The Veterinary Journal*, 212, 58-64. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2016.03.020>
- Chaudhary, S. K., Singh, S. K., Kumari, P., Kanwal, S., Soman, S. P., Choudhury, S., & Garg, S. K. (2019). Alterations in circulating concentrations of IL-17, IL-31 and total IgE in dogs with atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 30(5), 383-e114. <https://doi.org/10.1111/vde.12762>
- Chermrapai, S., Ederveen, T. H. A., Broere, F., Broens, E. M., Schlotter, Y. M., van Schalkwijk, S., Boekhorst, J., van Hijum, S. A. F. T., & Rutten, V. P. M. G. (2019). The bacterial and fungal microbiome of the skin of healthy dogs and dogs with atopic dermatitis and the impact of topical antimicrobial therapy, an exploratory study. *Veterinary Microbiology*, 229, 90-99. <https://doi.org/10.1016/j.vetmic.2018.12.022>
- Chermrapai, S., & Thengchaisri, N. (2020). A descriptive study of allergen-specific IgE serological tests for canine atopic dermatitis in Thailand. *BMC Veterinary Research*, 16(1), 475. <https://doi.org/10.1186/s12917-020-02684-x>
- Cinats, A., Heck, E., & Robertson, L. (2018). Janus Kinase Inhibitors: A Review of Their Emerging Applications in Dermatolog. *Skin Therapy Letter*, 23(3), 5-9.
- Cobiella, D., Archer, L., Bohannon, M., & Santoro, D. (2019). Pilot study using five methods to evaluate skin barrier function in healthy dogs and in dogs with atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 30(2), 121-e34. <https://doi.org/10.1111/vde.12723>
- Collard, W. T., Hummel, B. D., Fielder, A. F., King, V. L., Boucher, J. F., Mullins, M. A., Malpas, P. B., & Stegemann, M. R. (2014). The pharmacokinetics of oclacitinib maleate, a Janus kinase inhibitor, in the dog. *Journal of Veterinary Pharmacology and Therapeutics*, 37(3), 279-285. <https://doi.org/10.1111/jvp.12087>
- Colombo, S., Hill, P. B., Shaw, D. J., & Thoday, K. L. (2007). Requirement for additional treatment for dogs with atopic dermatitis undergoing allergen-specific immunotherapy. *The Veterinary Record*, 160(25), 861-864. <https://doi.org/10.1136/vr.160.25.861>
- Combarros, D., KADiergues, M.-C., & Simon, M. (2020). Update on canine filaggrin: A review. *Veterinary Quarterly*, 40(1), 162-168. <https://doi.org/10.1080/01652176.2020.1758357>
- Cornelissen, C., Marquardt, Y., Czaja, K., Wenzel, J., Frank, J., Lüscher-Firzlaff, J., Lüscher, B., & Baron, J. M. (2012). IL-31 regulates differentiation and filaggrin expression in human organotypic skin models. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 129(2), 426-433, 433.e1-8. <https://doi.org/10.1016/j.jaci.2011.10.042>
- Cosgrove, S. B., Cleaver, D. M., King, V. L., Gilmer, A. R., Daniels, A. E., Wren, J. A., & Stegemann, M. R. (2015). Long-term compassionate use of oclacitinib in dogs with atopic and allergic skin disease: Safety, efficacy and quality of life. *Veterinary Dermatology*, 26(3), 171-e35. <https://doi.org/10.1111/vde.12194>

- Cosgrove vd. (2013b). A blinded, randomized, placebo-controlled trial of the efficacy and safety of the Janus kinase inhibitor oclacitinib (Apoquel®) in client-owned dogs with atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 24(6), 587-e142. <https://doi.org/10.1111/vde.12088>
- Cosgrove vd. (2013a). Efficacy and safety of oclacitinib for the control of pruritus and associated skin lesions in dogs with canine allergic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 24(5), 479-e114. <https://doi.org/10.1111/vde.12047>
- Couceiro, G. A., Ribeiro, S. M. M., Monteiro, M. M., Meneses, A. M. C., Sousa, S. K. S. A., & Coutinho, L. N. (2021). Prevalence of canine atopic dermatitis at the Veterinary Hospital of the “Universidade Federal Rural da Amazônia” in Belém/Pará, Brazil. *Pesquisa Veterinária Brasileira*, 41, e06778. <https://doi.org/10.1590/1678-5150-PVB-6778>
- Craig, F. E., Smith, E. V., & Williams, H. C. (2010). Bleach baths to reduce severity of atopic dermatitis colonized by *Staphylococcus*. *Archives of Dermatology*, 146(5), 541-543. <https://doi.org/10.1001/archdermatol.2010.58>
- Czarnowicki, T., He, H., Krueger, J. G., & Guttman-Yassky, E. (2019). Atopic dermatitis endotypes and implications for targeted therapeutics. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 143(1), 1-11. <https://doi.org/10.1016/j.jaci.2018.10.032>
- De Benedetto, A., Agnihotri, R., McGirt, L. Y., Bankova, L. G., & Beck, L. A. (2009). Atopic dermatitis: A disease caused by innate immune defects? *The Journal of Investigative Dermatology*, 129(1), 14-30. <https://doi.org/10.1038/jid.2008.259>
- DeBoer, D. J. (2014). Ciclosporin in canine dermatology: A dekadE of comfort. *Veterinary Record*, 174(S2), 1-2. <https://doi.org/10.1136/vr.g2152>
- DeBoer, D. J., & Griffin, C. E. (2001). The ACVD task force on canine atopic dermatitis (XXI): Antihistamine pharmacotherapy. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 81(3), 323-329. [https://doi.org/10.1016/S0165-2427\(01\)00306-3](https://doi.org/10.1016/S0165-2427(01)00306-3)
- DeBoer, D. J., & Hillier, A. (2001a). The ACVD task force on canine atopic dermatitis (XV): Fundamental concepts in clinical diagnosis. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 81(3), 271-276. [https://doi.org/10.1016/S0165-2427\(01\)00312-9](https://doi.org/10.1016/S0165-2427(01)00312-9)
- DeBoer, D. J., & Hillier, A. (2001b). The ACVD task force on canine atopic dermatitis (XVI): Laboratory evaluation of dogs with atopic dermatitis with serum-based “allergy” tests. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 81(3), 277-287. [https://doi.org/10.1016/S0165-2427\(01\)00304-X](https://doi.org/10.1016/S0165-2427(01)00304-X)
- Dell, D. L., Griffin, C. E., Thompson, L. A., & Griffies, J. D. (2012). Owner assessment of therapeutic interventions for canine atopic dermatitis: A long-term retrospective analysis. *Veterinary Dermatology*, 23(3), 228-e47. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2012.01054.x>
- Devillers, A. C. A., & Oranje, A. P. (2006). Efficacy and safety of “wet-wrap” dressings as an intervention treatment in children with severe and/or refractory atopic dermatitis: A critical review of the literature. *The British Journal of Dermatology*, 154(4), 579-585. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2133.2006.07157.x>
- Drechsler, Y., Dong, C., Clark, D. E., & Kaur, G. (2024). Canine Atopic Dermatitis: Prevalence, Impact, and Management Strategies. *Veterinary Medicine: Research and Reports*. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.2147/VMRR.S412570>
- Drislane, C., & Irvine, A. D. (2020). The role of filaggrin in atopic dermatitis and allergic disease. *Annals of Allergy, Asthma & Immunology*, 124(1), 36-43. <https://doi.org/10.1016/j.anai.2019.10.008>
- Dryden, M. W., Ryan, W. G., Bell, M., Rumschlag, A. J., Young, L. M., & Snyder, D. E. (2013). Assessment of owner-administered monthly treatments with oral spinosad or topical spot-on fipronil/(S)-methoprene in controlling

fleas and associated pruritus in dogs. *Veterinary Parasitology*, 191(3-4), 340-346.

<https://doi.org/10.1016/j.vetpar.2012.09.003>

Eisenschenk, M. (2020). Phenotypes of Canine Atopic Dermatitis. *Current Dermatology Reports*, 9(2), 175-180.

<https://doi.org/10.1007/s13671-020-00303-4>

Eisenschenk, M. C., Hensel, P., Saridomichelakis, M. N., Tamamoto-Mochizuki, C., Pucheu-Haston, C. M., & Santoro, D. (2024). Introduction to the IKADA 2023 canine atopic dermatitis pathogenesis review articles and updated definition. *Veterinary Dermatology*, 35(1), 3-4. <https://doi.org/10.1111/vde.13183>

Fanton, N., Santoro, D., Corneigliani, L., & Marsella, R. (2017). Increased filaggrin-metabolizing enzyme activity in atopic skin: A pilot study using a canine model of atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 28(5), 479-e111.

<https://doi.org/10.1111/vde.12443>

Farver, K., Morris, D. O., Shofer, F., & Esch, B. (2005). Humoral measurement of type-1 hypersensitivity reactions to a commercial *Malassezia* allergen. *Veterinary Dermatology*, 16(4), 261-268. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2005.00463.x>

Favrot, C., Steffan, J., Seewald, W., & Picco, F. (2010a). A prospective study on the clinical features of chronic canine atopic dermatitis and its diagnosis. *Veterinary Dermatology*, 21(1), 23-31. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2009.00758.x>

Favrot, C., Steffan, J., Seewald, W., & Picco, F. (2010b). A prospective study on the clinical features of chronic canine atopic dermatitis and its diagnosis. *Veterinary Dermatology*, 21(1), 23-31. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2009.00758.x>

Forsythe, P., & Paterson, S. (2014). Ciclosporin 10 years on: Indications and efficacy. *Veterinary Record*, 174(S2), 13-21. <https://doi.org/10.1136/vr.102484>

Foster, A. P., Littlewood, J. D., Webb, P., Wood, J. L. N., Rogers, K., & Shaw, S. E. (2003). Comparison of intradermal and serum testing for allergen-specific IgE using a fcepsilon R1alpha-based assay in atopic dogs in the UK. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 93(1-2), 51-60. [https://doi.org/10.1016/s0165-2427\(03\)00052-7](https://doi.org/10.1016/s0165-2427(03)00052-7)

Fujimura, M., & Ishimaru, H. (2016). Corrigendum to "Influence of a Diester Glucocorticoid Spray on the Cortisol Level and the CCR4+ CD4+ Lymphocytes in Dogs with Atopic Dermatitis: Open Study". *Journal of Veterinary Medicine*, 2016, 6510347. <https://doi.org/10.1155/2016/6510347>

Fujimura, M., Ishimaru, H., & Nakatsuji, Y. (2014). Fluoxetine (SSRI) treatment of canine atopic dermatitis: A randomized, double-blind, placebo-controlled, crossover trial. *Polish Journal of Veterinary Sciences*, 17(2), 371-373. <https://doi.org/10.2478/pjvs-2014-0053>

Fujimura, M., Nakatsuji, Y., Fujiwara, S., Rème, C., & Gatto, H. (2011). Spot-on skin lipid complex as an adjunct therapy in dogs with atopic dermatitis: An open pilot study. *Veterinary Medicine International*, 2011, 281846. <https://doi.org/10.4061/2011/281846>

Gadeyne, C., Little, P., King, V. L., Edwards, N., Davis, K., & Stegemann, M. R. (2014). Efficacy of oclacitinib (Apoquel®) compared with prednisolone for the control of pruritus and clinical signs associated with allergic dermatitis in client-owned dogs in Australia. *Veterinary Dermatology*, 25(6), 512-e86.

<https://doi.org/10.1111/vde.12166>

Gittler, J. K., Shemer, A., Suárez-Fariñas, M., Fuentes-Duculan, J., Gulewicz, K. J., Wang, C. Q. F., Mitsui, H., Cardinale, I., de Guzman Strong, C., Krueger, J. G., & Guttman-Yassky, E. (2012). Progressive activation of

TH2/TH22 cytokines and selective epidermal proteins characterizes acute and chronic atopic dermatitis. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 130(6), 1344-1354. <https://doi.org/10.1016/j.jaci.2012.07.012>

Gonzales, A. J., Humphrey, W. R., Messamore, J. E., Fleck, T. J., Fici, G. J., Shelly, J. A., Teel, J. F., Bammert, G. F., Dunham, S. A., Fuller, T. E., & McCall, R. B. (2013). Interleukin-31: Its role in canine pruritus and naturally occurring canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 24(1), 48-e12. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2012.01098.x>

Graham, M., Chan, W. Y., & Hill, P. (2019). Lesion distribution in cases of canine atopic dermatitis in South Australia. *Australian Veterinary Journal*, 97(8), 262-267. <https://doi.org/10.1111/avj.12828>

Griffin, C. E., & DeBoer, D. J. (2001). The ACVD task force on canine atopic dermatitis (XIV): Clinical manifestations of canine atopic dermatitis. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 81(3-4), 255-269. [https://doi.org/10.1016/s0165-2427\(01\)00346-4](https://doi.org/10.1016/s0165-2427(01)00346-4)

Halliwell, R. (2006). Revised nomenclature for veterinary allergy. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 114(3-4), 207-208. <https://doi.org/10.1016/j.vetimm.2006.08.013>

Han, C., Chan, W. Y., & Hill, P. B. (2020). Prevalence of positive reactions in intradermal and IgE serological allergy tests in dogs from South Australia, and the subsequent outcome of allergen-specific immunotherapy. *Australian Veterinary Journal*, 98(1-2), 17-25. <https://doi.org/10.1111/avj.12892>

Harvey, N. D., Shaw, S. C., Craigon, P. J., Blott, S. C., & England, G. C. W. (2019). Environmental risk factors for canine atopic dermatitis: A retrospective large-scale study in Labrador and golden retrievers. *Veterinary Dermatology*, 30(5), 396-e119. <https://doi.org/10.1111/vde.12782>

Hauck, V., Hügli, P., Meli, M. L., Rostaher, A., Fischer, N., Hofmann-Lehmann, R., & Favrot, C. (2016). Increased numbers of FoxP3-expressing CD4+ CD25+ regulatory T cells in peripheral blood from dogs with atopic dermatitis and its correlation with disease severity. *Veterinary Dermatology*, 27(1), 26-e9. <https://doi.org/10.1111/vde.12279>

Henderson, J., Northstone, K., Lee, S. P., Liao, H., Zhao, Y., Pembrey, M., Mukhopadhyay, S., Smith, G. D., Palmer, C. N. A., McLean, W. H. I., & Irvine, A. D. (2008). The burden of disease associated with filaggrin mutations: A population-based, longitudinal birth cohort study. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 121(4), 872-877.e9. <https://doi.org/10.1016/j.jaci.2008.01.026>

Hendricks, A. J., Mills, B. W., & Shi, V. Y. (2019). Skin bacterial transplant in atopic dermatitis: Knowns, unknowns and emerging trends. *Journal of Dermatological Science*, 95(2), 56-61. <https://doi.org/10.1016/j.jdermsci.2019.07.001>

Hensel, P., Austel, M., Medleau, L., Zhao, Y., & Vidyashankar, A. (2004). Determination of threshold concentrations of allergens and evaluation of two different histamine concentrations in canine intradermal testing. *Veterinary Dermatology*, 15(5), 304-308. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2004.00400.x>

Hensel, P., Austel, M., Wooley, R. E., Keys, D., & Ritchie, B. W. (2009). In vitro and in vivo evaluation of a potentiated miconazole aural solution in chronic *Malassezia* otitis externa in dogs. *Veterinary Dermatology*, 20(5-6), 429-434. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2009.00787.x>

Hensel, P., Santoro, D., Favrot, C., Hill, P., & Griffin, C. (2015). Canine atopic dermatitis: Detailed guidelines for diagnosis and allergen identification. *BMC Veterinary Research*, 11(1), 196. <https://doi.org/10.1186/s12917-015-0515-5>

Hensel, P., Saridomichelakis, M., Eisenschenk, M., Tamamoto-Mochizuki, C., Pucheu-Haston, C., Santoro, D., & International Committee on Allergic Diseases of Animals (IKADA). (2024). Update on the role of genetic factors,

environmental factors and allergens in canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 35(1), 15-24.
<https://doi.org/10.1111/vde.13210>

Hill, P. B., & DeBoer, D. J. (2001). The ACVD task force on canine atopic dermatitis (IV): Environmental allergens. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 81(3-4), 169-186. [https://doi.org/10.1016/s0165-2427\(01\)00298-7](https://doi.org/10.1016/s0165-2427(01)00298-7)

Hill, P. B., Hoare, J., Lau-Gillard, P., Rybnicek, J., & Mathie, R. T. (2009). Pilot study of the effect of individualised homeopathy on the pruritus associated with atopic dermatitis in dogs. *Veterinary Record*, 164(12), 364-370.
<https://doi.org/10.1136/vr.164.12.364>

Hillier, A., & DeBoer, D. J. (2001). The ACVD task force on canine atopic dermatitis (XVII): Intradermal testing. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 81(3), 289-304. [https://doi.org/10.1016/S0165-2427\(01\)00313-0](https://doi.org/10.1016/S0165-2427(01)00313-0)

Hillier, A., & Griffin, C. E. (2001a). The ACVD task force on canine atopic dermatitis (I): Incidence and prevalence. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 81(3-4), 147-151. [https://doi.org/10.1016/s0165-2427\(01\)00296-3](https://doi.org/10.1016/s0165-2427(01)00296-3)

Hillier, A., & Griffin, C. E. (2001b). The ACVD task force on canine atopic dermatitis (X): Is there a relationship between canine atopic dermatitis and cutaneous adverse food reactions? *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 81(3-4), 227-231. [https://doi.org/10.1016/s0165-2427\(01\)00302-6](https://doi.org/10.1016/s0165-2427(01)00302-6)

Huang, J. T., Rademaker, A., & Paller, A. S. (2011). Dilute bleach baths for *Staphylococcus aureus* colonization in atopic dermatitis to decrease disease severity. *Archives of Dermatology*, 147(2), 246-247.
<https://doi.org/10.1001/archdermatol.2010.434>

Ishimaru, H., Okamoto, N., Fujimura, M., Miyaji, K., Shimakura, H., Takase, Y., Mizukami, K., Uchiyama, J., DeBoer, D. J., & Sakaguchi, M. (2020). IgE sensitivity to *Malassezia pachydermatis* and mite allergens in dogs with atopic dermatitis. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 226, 110070.
<https://doi.org/10.1016/j.vetimm.2020.110070>

Iwamoto, K., Moriwaki, M., Miyake, R., & Hide, M. (2019). *Staphylococcus aureus* in atopic dermatitis: Strain-specific cell wall proteins and skin immunity. *Allergology International: Official Journal of the Japanese Society of Allergology*, 68(3), 309-315. <https://doi.org/10.1016/j.alit.2019.02.006>

Iwasaki, T., & Hasegawa, A. (2006). A randomized comparative clinical trial of recombinant canine interferon- γ (KT-100) in atopic dogs using antihistamine as control. *Veterinary Dermatology*, 17(3), 195-200.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2006.00519.x>

Jackson, H. A., & Hammerberg, B. (2002). The clinical and immunological reaction to a flavoured monthly oral heartworm prophylactic in 12 dogs with spontaneous food allergy. *Veterinary Dermatology*, 13(4), 211-229.
https://doi.org/10.1046/j.1365-3164.2002.00298_5.x

Jameson, P., Greene, C., Regnery, R., Dryden, M., Marks, A., Brown, J., Cooper, J., Glaus, B., & Greene, R. (1995). Prevalence of *Bartonella henselae* antibodies in pet cats throughout regions of North America. *The Journal of Infectious Diseases*, 172(4), 1145-1149. <https://doi.org/10.1093/infdis/172.4.1145>

Jung, J., Nam, E., Park, S., Han, S., & Hwang, C. (2013). Clinical use of a ceramide-based moisturizer for treating dogs with atopic dermatitis. *Journal of Veterinary Science*, 14(2), 199-205.
<https://doi.org/10.4142/jvs.2013.14.2.199>

Kang, M.-H., Kim, H.-J., Jang, H.-J., & Park, H.-M. (2014). Sensitization rates of causative allergens for dogs with atopic dermatitis: Detection of canine allergen-specific IgE. *Journal of Veterinary Science*, 15(4), 545-550.
<https://doi.org/10.4142/jvs.2014.15.4.545>

- Kim, H., Rather, I. A., Kim, H., Kim, S., Kim, T., Jang, J., Seo, J., Lim, J., & Park, Y.-H. (2015). A Double-Blind, Placebo Controlled-Trial of a Probiotic Strain *Lactobacillus sakei* Probio-65 for the Prevention of Canine Atopic Dermatitis. 25(11), 1966-1969. <https://doi.org/10.4014/jmb.1506.06065>
- Kim, S.-W., & Kim, J.-H. (2022). Establishing an experimental model for canine atopic dermatitis through epicutaneous application of *Dermatophagoides farinae*. *Frontiers in Veterinary Science*, 9, 1015915. <https://doi.org/10.3389/fvets.2022.1015915>
- Klinger, C. J., Hobi, S., Johansen, C., Koch, H.-J., Weber, K., & Mueller, R. S. (2018). Vitamin D shows in vivo efficacy in a placebo-controlled, double-blinded, randomised clinical trial on canine atopic dermatitis. *Veterinary Record*, 182(14), 406-406. <https://doi.org/10.1136/vr.104492>
- Klukowska-Rötzler, J., Chervet, L., Müller, E. J., Roosje, P., Marti, E., & Janda, J. (2013). Expression of thymic stromal lymphopoietin in canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 24(1), 54-59.e13-14. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2012.01096.x>
- Kovalik, M., Thoday, K. L., & van den Broek, A. H. M. (2012). The use of ciclosporin A in veterinary dermatology. *The Veterinary Journal*, 193(2), 317-325. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2012.03.027>
- Little, P. R., King, V. L., Davis, K. R., Cosgrove, S. B., & Stegemann, M. R. (2015). A blinded, randomized clinical trial comparing the efficacy and safety of oclacitinib and ciclosporin for the control of atopic dermatitis in client-owned dogs. *Veterinary Dermatology*, 26(1), 23-e8. <https://doi.org/10.1111/vde.12186>
- Lourenço, A. M., Schmidt, V., São Braz, B., Nóbrega, D., Nunes, T., Duarte-Correia, J. H., Matias, D., Maruhashi, E., Rème, C. A., & Nuttall, T. (2016). Efficacy of proactive long-term maintenance therapy of canine atopic dermatitis with 0.0584% hydrocortisone aceponate spray: A double-blind placebo controlled pilot study. *Veterinary Dermatology*, 27(2), 88-e25. <https://doi.org/10.1111/vde.12285>
- Lund, E. M., Armstrong, P. J., Kirk, C. A., Kolar, L. M., & Klausner, J. S. (1999). Health status and population characteristics of dogs and cats examined at private veterinary practices in the United States. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 214(9), 1336-1341.
- Marsella, R. (2009). Evaluation of *Lactobacillus rhamnosus* strain GG for the prevention of atopic dermatitis in dogs. <https://doi.org/10.2460/ajvr.70.6.735>
- Marsella, R. (2012). An update on the treatment of canine atopic dermatitis. *Veterinary Medicine: Research and Reports*, 3, 85-91. <https://doi.org/10.2147/VMRR.S28488>
- Marsella, R. (2021). Atopic Dermatitis in Domestic Animals: What Our Current Understanding Is and How This Applies to Clinical Practice. *Veterinary Sciences*, 8(7), Article 7. <https://doi.org/10.3390/vetsci8070124>
- Marsella, R., & Ahrens, K. (2012). Investigations on the effects of sublingual immunotherapy on clinical signs and immunological parameters using a canine model of atopic dermatitis: A double blinded, randomized, controlled study. *Vet Dermatol*, 23(Suppl 1), 66.
- Marsella, R., Ahrens, K., & Sanford, R. (2018). Investigation of the correlation of serum IL-31 with severity of dermatitis in an experimental model of canine atopic dermatitis using beagle dogs. *Veterinary Dermatology*, 29(1), 69-e28. <https://doi.org/10.1111/vde.12500>
- Marsella, R., Cornegliani, L., Ozmen, I., Bohannon, M., Ahrens, K., & Santoro, D. (2017). Randomized, double-blinded, placebo-controlled pilot study on the effects of topical blackcurrant emulsion enriched in essential fatty acids, ceramides and 18-beta glycyrrhetic acid on clinical signs and skin barrier function in dogs with atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 28(6), 577-e140. <https://doi.org/10.1111/vde.12467>

- Marsella, R., & Nicklin, C. f. (2000). Double-blinded cross-over study on the efficacy of pentoxifylline for canine atopy. *Veterinary Dermatology*, 11(4), 255-260. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3164.2000.00196.x>
- Marsella, R., & Nicklin, C. F. (2002). Investigation on the use of 0.3% tacrolimus lotion for canine atopic dermatitis: A pilot study. *Veterinary Dermatology*, 13(4), 203-210. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3164.2002.00299.x>
- Marsella, R., Nicklin, C. F., Saglio, S., & Lopez, J. (2004). Investigation on the clinical efficacy and safety of 0.1% tacrolimus ointment (Protopic) in canine atopic dermatitis: A randomized, double-blinded, placebo-controlled, cross-over study. *Veterinary Dermatology*, 15(5), 294-303. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2004.00397.x>
- Marsella, R., Santoro, D., & Ahrens, K. (2012). Early exposure to probiotics in a canine model of atopic dermatitis has long-term clinical and immunological effects. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 146(2), 185-189. <https://doi.org/10.1016/j.vetimm.2012.02.013>
- Marsella, R., Santoro, D., Ahrens, K., & Thomas, A. L. (2013). Investigation of the effect of probiotic exposure on filaggrin expression in an experimental model of canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 24(2), 260-e57. <https://doi.org/10.1111/vde.12006>
- Marsella, R., & Saridomichelakis, M. N. (2010). Environmental and oral challenge with storage mites in beagles experimentally sensitized to *Dermatophagoides farinae*. *Veterinary Dermatology*, 21(1), 106-112. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2009.00859.x>
- Marsella, R., Sousa, C. A., Gonzales, A. J., & Fadok, V. A. (2012). Current understanding of the pathophysiologic mechanisms of canine atopic dermatitis. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 241(2), 194-207. <https://doi.org/10.2460/javma.241.2.194>
- Masuda, K., Sakaguchi, M., Fujiwara, S., Kurata, K., Yamashita, K., Odagiri, T., Nakao, Y., Matsuki, N., Ono, K., Watari, T., Hasegawa, A., & Tsujimoto, H. (2000). Positive reactions to common allergens in 42 atopic dogs in Japan. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 73(2), 193-204. [https://doi.org/10.1016/s0165-2427\(99\)00166-x](https://doi.org/10.1016/s0165-2427(99)00166-x)
- Meason-Smith, C., Olivry, T., Lawhon, S. D., & Hoffmann, A. R. (2020). *Malassezia* species dysbiosis in natural and allergen-induced atopic dermatitis in dogs. *Medical Mycology*, 58(6), 756-765. <https://doi.org/10.1093/mmy/myz118>
- Mendelsohn, C., Rosenkrantz, W., & Griffin, C. E. (2006). Practical cytology for inflammatory skin diseases. *Clinical Techniques in Small Animal Practice*, 21(3), 117-127. <https://doi.org/10.1053/j.ctsap.2006.05.004>
- Meury, S., Molitor, V., Doherr, M. G., Roosje, P., Leeb, T., Hobi, S., Wilhelm, S., & Favrot, C. (2011). Role of the environment in the development of canine atopic dermatitis in Labrador and golden retrievers. *Veterinary Dermatology*, 22(4), 327-334. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2010.00950.x>
- Michels, G. M., Ramsey, D. S., Walsh, K. F., Martinon, O. M., Mahabir, S. P., Hoeyers, J. D., Walters, R. R., & Dunham, S. A. (2016). A blinded, randomized, placebo-controlled, dose determination trial of lokivetmab (ZTS-00103289), a caninized, anti-canine IL-31 monoclonal antibody in client owned dogs with atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 27(6), 478-e129. <https://doi.org/10.1111/vde.12376>
- Moyaert, H., Van Brussel, L., Borowski, S., Escalada, M., Mahabir, S. P., Walters, R. R., & Stegemann, M. R. (2017). A blinded, randomized clinical trial evaluating the efficacy and safety of lokivetmab compared to ciclosporin in client-owned dogs with atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 28(6), 593-e145. <https://doi.org/10.1111/vde.12478>
- Myles, I. A., Earland, N. J., Anderson, E. D., Moore, I. N., Kieh, M. D., Williams, K. W., Saleem, A., Fontecilla, N. M., Welch, P. A., Darnell, D. A., Barnhart, L. A., Sun, A. A., Uzel, G., & Datta, S. K. (2018). First-in-human topical

microbiome transplantation with *Roseomonas mucosa* for atopic dermatitis. *JCI Insight*, 3(9), e120608, 120608. <https://doi.org/10.1172/jci.insight.120608>

Nakamura, Y., Oscherwitz, J., Cease, K. B., Chan, S. M., Muñoz-Planillo, R., Hasegawa, M., Villaruz, A. E., Cheung, G. Y. C., McGavin, M. J., Travers, J. B., Otto, M., Inohara, N., & Núñez, G. (2013). Staphylococcus δ -toxin induces allergic skin disease by activating mast cells. *Nature*, 503(7476), 397-401. <https://doi.org/10.1038/nature12655>

Nam, E.-H., Park, S.-H., Jung, J.-Y., Han, S.-H., Youn, H.-Y., Chae, J.-S., & Hwang, C.-Y. (2012). Evaluation of the effect of a 0.0584% hydrocortisone aceponate spray on clinical signs and skin barrier function in dogs with atopic dermatitis. *Journal of Veterinary Science*, 13(2), 187-191. <https://doi.org/10.4142/jvs.2012.13.2.187>

Negre, A., Bensignor, E., & Guillot, J. (2009). Evidence-based veterinary dermatology: A systematic review of interventions for *Malassezia* dermatitis in dogs. *Veterinary Dermatology*, 20(1), 1-12. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2008.00721.x>

Nødtvedt, A., Bergvall, K., Sallander, M., Egenvall, A., Emanuelson, U., & Hedhammar, A. (2007). A case-control study of risk factors for canine atopic dermatitis among boxer, bullterrier and West Highland white terrier dogs in Sweden. *Veterinary Dermatology*, 18(5), 309-315. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2007.00617.x>

Noli, C., della Valle, M. F., Miolo, A., Medori, C., Schievano, C., & Group, T. S. C. R. (2015). Efficacy of ultra-micronized palmitoylethanolamide in canine atopic dermatitis: An open-label multi-centre study. *Veterinary Dermatology*, 26(6), 432-e101. <https://doi.org/10.1111/vde.12250>

Nuttall, T. J., Knight, P. A., McAleese, S. M., Lamb, J. R., & Hill, P. B. (2002). Expression of Th1, Th2 and immunosuppressive cytokine gene transcripts in canine atopic dermatitis. *Clinical and Experimental Allergy: Journal of the British Society for Allergy and Clinical Immunology*, 32(5), 789-795. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2222.2002.01356.x>

Nuttall, T. J., McEwan, N. A., Bensignor, E., Cornegiani, L., Löwenstein, C., & Rème, C. A. (2012). Comparable efficacy of a topical 0.0584% hydrocortisone aceponate spray and oral ciclosporin in treating canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 23(1), 4-e2. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2011.00992.x>

Nuttall, T., Mueller, R., Bensignor, E., Verde, M., Noli, C., Schmidt, V., & Rème, C. (2009). Efficacy of a 0.0584% hydrocortisone aceponate spray in the management of canine atopic dermatitis: A randomised, double blind, placebo-controlled trial. *Veterinary Dermatology*, 20(3), 191-198. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2009.00756.x>

Nuttall, T., Reece, D., & Roberts, E. (2014). Life-long diseases need life-long treatment: Long-term safety of ciclosporin in canine atopic dermatitis. *Veterinary Record*, 174(S2), 3-12. <https://doi.org/10.1136/vr.102471>

Ohmori, K., Tanaka, A., Makita, Y., Takai, M., Yoshinari, Y., & Matsuda, H. (2010). Pilot evaluation of the efficacy of shampoo treatment with ultrapure soft water for canine pruritus. *Veterinary Dermatology*, 21(5), 477-483. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2010.00900.x>

Ohshima-Terada, Y., Higuchi, Y., Kumagai, T., Hagihara, A., & Nagata, M. (2015). Complementary effect of oral administration of *actobacillus paracasei* K71 on canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 26(5), 350-e75. <https://doi.org/10.1111/vde.12224>

Okunaka vd. (2013). Retrospective assessment of previous antibiotictherapy in dogs diagnosed with meticillin-resistant *Staphylococcus pseudintermedius* pyoderma. 24, 388.

Older, C. E., Rodrigues Hoffmann, A., Hoover, K., & Banovic, F. (2020). Characterization of Cutaneous Bacterial Microbiota from Superficial Pyoderma Forms in Atopic Dogs. *Pathogens (Basel, Switzerland)*, 9(8), 638. <https://doi.org/10.3390/pathogens9080638>

- Olivry, T., & Bäumer, W. (2015). Atopic Itch in Dogs: Pharmacology and Modeling. İçinde A. Cowan & G. Yosipovitch (Ed.), *Pharmacology of Itch* (ss. 357-369). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-662-44605-8_19
- Olivry, T., DeBoer, D. J., Favrot, C., Jackson, H. A., Mueller, R. S., Nuttall, T., Prélaud, P., & for the International Committee on Allergic Diseases of Animals. (2015). Treatment of canine atopic dermatitis: 2015 updated guidelines from the International Committee on Allergic Diseases of Animals (IKADA). *BMC Veterinary Research*, 11(1), 210. <https://doi.org/10.1186/s12917-015-0514-6>
- Olivry, T., DeBoer, D. J., Favrot, C., Jackson, H. A., Mueller, R. S., Nuttall, T., Prélaud, P., & International Task Force on Canine Atopic Dermatitis. (2010). Treatment of canine atopic dermatitis: 2010 clinical practice guidelines from the International Task Force on Canine Atopic Dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 21(3), 233-248. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2010.00889.x>
- Olivry, T., Deboer, D. J., Prélaud, P., Bensignor, E., & International Task Force on Canine Atopic Dermatitis. (2007). Food for thought: Pondering the relationship between canine atopic dermatitis and cutaneous adverse food reactions. *Veterinary Dermatology*, 18(6), 390-391. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2007.00625.x>
- Olivry, T., Foster, A. P., Mueller, R. S., McEwan, N. A., Chesney, C., & Williams, H. C. (2010). Interventions for atopic dermatitis in dogs: A systematic review of randomized controlled trials. *Veterinary Dermatology*, 21(1), 4-22. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2009.00784.x>
- Olivry, T., Mueller, R. S., & International Task Force on Canine Atopic Dermatitis. (2003). Evidence-based veterinary dermatology: A systematic review of the pharmacotherapy of canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 14(3), 121-146. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3164.2003.00335.x>
- Olivry, T., Saridomichelakis, M., & International Committee on Atopic Diseases of Animals (IKADA). (2013). Evidence-based guidelines for anti-allergic drug withdrawal times before allergen-specific intradermal and IgE serological tests in dogs. *Veterinary Dermatology*, 24(2), 225-e49. <https://doi.org/10.1111/vde.12016>
- Olivry, T., Wofford, J., Paps, J. S., & Dunston, S. M. (2011). Stratum corneum removal facilitates experimental sensitization to mite allergens in atopic dogs. *Veterinary Dermatology*, 22(2), 188-196. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2010.00938.x>
- Olivry ve Banovic. (2019). Treatment of canine atopic dermatitis: Time to revise our strategy? 30(2).
- O'Regan, G. M., Sandilands, A., McLean, W. H. I., & Irvine, A. D. (2009). Filaggrin in atopic dermatitis. *The Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 124(3 Suppl 2), R2-6. <https://doi.org/10.1016/j.jaci.2009.07.013>
- O'Shea, J. J., Holland, S. M., & Staudt, L. M. (2013). JAKs and STATs in Immunity, Immunodeficiency, and Cancer. *New England Journal of Medicine*, 368(2), 161-170. <https://doi.org/10.1056/NEJMra1202117>
- Outerbridge, C. A., & Jordan, T. J. M. (2021). Current Knowledge on Canine Atopic Dermatitis. *Advances in small animal care*, 2, 101-115. <https://doi.org/10.1016/j.yasa.2021.07.004>
- Palmeiro, B. S. (2013). Cyclosporine in Veterinary Dermatology. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 43(1), 153-171. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2012.09.007>
- Panteri, A., Strehlau, G., Helbig, R., Prost, C., & Doucette, K. (2016). Repeated oral dose tolerance in dogs treated concomitantly with ciclosporin and oclacitinib for three weeks. *Veterinary Dermatology*, 27(1), 22-e7. <https://doi.org/10.1111/vde.12278>
- Park, J.-Y., Kim, S.-M., & Kim, J.-H. (2021). Efficacy of Phototherapy With 308-nm Excimer Light for Skin Microbiome Dysbiosis and Skin Barrier Dysfunction in Canine Atopic Dermatitis. *Frontiers in Veterinary Science*, 8, 762961. <https://doi.org/10.3389/fvets.2021.762961>

- Park, S., Ohya, F., Yamashita, K., Nishifuji, K., & Iwasaki, T. (2000). Comparison of response to immunotherapy by intradermal skin test and antigen-specific IgE in canine atopy. *The Journal of Veterinary Medical Science*, 62(9), 983-988. <https://doi.org/10.1292/jvms.62.983>
- Picco, F., Zini, E., Nett, C., Naegeli, C., Bigler, B., Rüfenacht, S., Roosje, P., Gutzwiller, M. E. R., Wilhelm, S., Pfister, J., Meng, E., & Favrot, C. (2008). A prospective study on canine atopic dermatitis and food-induced allergic dermatitis in Switzerland. *Veterinary Dermatology*, 19(3), 150-155. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2008.00669.x>
- Piekutowska, A., Pin, D., Rème, C. A., Gatto, H., & Haftek, M. (2008). Effects of a Topically Applied Preparation of Epidermal Lipids on the Stratum Corneum Barrier of Atopic Dogs. *Journal of Comparative Pathology*, 138(4), 197-203. <https://doi.org/10.1016/j.jcpa.2008.01.006>
- Pin, D., Bekrich, M., Fantini, O., Noel, G., & Vidémont, E. (2014). An Emulsion Restores the Skin Barrier by Decreasing the Skin pH and Inflammation in a Canine Experimental Model. *Journal of Comparative Pathology*, 151(2), 244-254. <https://doi.org/10.1016/j.jcpa.2014.04.009>
- Plevnik Kapun, A., Salobir, J., Levart, A., Tavčar Kalcher, G., Nemec Svete, A., & Kotnik, T. (2014). Vitamin E supplementation in canine atopic dermatitis: Improvement of clinical signs and effects on oxidative stress markers. *Veterinary Record*, 175(22), 560-560. <https://doi.org/10.1136/vr.102547>
- Popa, I., Pin, D., Remoué, N., Osta, B., Callejon, S., Videmont, E., Gatto, H., Portoukalian, J., & Haftek, M. (2011). Analysis of epidermal lipids in normal and atopic dogs, before and after administration of an oral omega-6/omega-3 fatty acid feed supplement. A pilot study. *Veterinary Research Communications*, 35(8), 501-509. <https://doi.org/10.1007/s11259-011-9493-7>
- Popa, I., Remoué, N., Osta, B., Pin, D., Gatto, H., Haftek, M., & Portoukalian, J. (2012). The lipid alterations in the stratum corneum of dogs with atopic dermatitis are alleviated by topical application of a sphingolipid-containing emulsion. *Clinical and Experimental Dermatology*, 37(6), 665-671. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2230.2011.04313.x>
- Proksch, E. (2018). pH in nature, humans and skin. *The Journal of Dermatology*, 45(9), 1044-1052. <https://doi.org/10.1111/1346-8138.14489>
- Puigdemont, A., Brazís, P., Ordeix, L., Dalmau, A., Fuertes, E., Olivar, A., Pérez, C., & Ravera, I. (2013). Efficacy of a new topical cyclosporine A formulation in the treatment of atopic dermatitis in dogs. *The Veterinary Journal*, 197(2), 280-285. <https://doi.org/10.1016/j.tvjl.2013.02.018>
- Raditic, D. M., Remillard, R. L., & Tater, K. C. (2011). ELISA testing for common food antigens in four dry dog foods used in dietary elimination trials. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*, 95(1), 90-97. <https://doi.org/10.1111/j.1439-0396.2010.01016.x>
- Reme, C. A., Mondon, A., Calmon, J. P., Poisson, L., Jasmin, P., & Carlotti, D. N. (2004). FC-40 Efficacy of combined topical therapy with antiallergic shampoo and lotion for the control of signs associated with atopic dermatitis in dogs. *Veterinary Dermatology*, 15(s1), 33-33. https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2004.411_40.x
- Ricci, R., Granato, A., Vascellari, M., Boscarato, M., Palagiano, C., Andrighetto, I., Diez, M., & Mutinelli, F. (2013). Identification of undeclared sources of animal origin in canine dry foods used in dietary elimination trials. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*, 97(s1), 32-38. <https://doi.org/10.1111/jpn.12045>
- Rodrigues Hoffmann, A., Patterson, A. P., Diesel, A., Lawhon, S. D., Ly, H. J., Elkins Stephenson, C., Mansell, J., Steiner, J. M., Dowd, S. E., Olivry, T., & Suchodolski, J. S. (2014). The skin microbiome in healthy and allergic dogs. *PloS One*, 9(1), e83197. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0083197>

- Rosser, E. J. (1993). Diagnosis of food allergy in dogs. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 203(2), 259-262.
- Rostaher, A., Dolf, G., Fischer, N. M., Silaghi, C., Akdis, C., Zwickl, L., Audergon, S., & Favrot, C. (2020). Atopic dermatitis in a cohort of West Highland white terriers in Switzerland. Part II: Estimates of early life factors and heritability. *Veterinary Dermatology*, 31(4), 276-e66. <https://doi.org/10.1111/vde.12843>
- Rostaher, A., Fischer, N. M., Urwyler, A., & Favrot, C. (2018). Circulating CD4(+)CD25(+)Foxp3(+) T regulatory cell levels in an experimental model of canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 29(6), 511-e171. <https://doi.org/10.1111/vde.12693>
- Roudebush, P. (2013). Ingredients and foods associated with adverse reactions in dogs and cats. *Veterinary Dermatology*, 24(2), 293-294. <https://doi.org/10.1111/vde.12014>
- Ryu, W.-I., Lee, H., Bae, H. C., Jeon, J., Ryu, H. J., Kim, J., Kim, J. H., Son, J. W., Kim, J., Imai, Y., Yamanishi, K., Jeong, S. H., & Son, S. W. (2018). IL-33 down-regulates CLDN1 expression through the ERK/STAT3 pathway in keratinocytes. *Journal of Dermatological Science*, 90(3), 313-322. <https://doi.org/10.1016/j.jdermsci.2018.02.017>
- Sakamoto, M., Asahina, R., Kamishina, H., & Maeda, S. (2016). Transcription of thymic stromal lymphopoietin via Toll-like receptor 2 in canine keratinocytes: A possible association of *Staphylococcus* spp. in the deterioration of allergic inflammation in canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 27(3), 184-e46. <https://doi.org/10.1111/vde.12301>
- Santoro, D. (2019). Therapies in Canine Atopic Dermatitis: An Update. *Veterinary Clinics: Small Animal Practice*, 49(1), 9-26. <https://doi.org/10.1016/j.cvsm.2018.08.002>
- Santoro, D., Marsella, R., Pucheu-Haston, C. M., Eisenschenk, M. N. C., Nuttall, T., & Bizikova, P. (2015). Review: Pathogenesis of canine atopic dermatitis: skin barrier and host-micro-organism interaction. *Veterinary Dermatology*, 26(2), 84-e25. <https://doi.org/10.1111/vde.12197>
- Santoro, D., Saridomichelakis, M., Eisenschenk, M., Tamamoto-Mochizuki, C., Hensel, P., Pucheu-Haston, C., & International Committee on Allergic Diseases of Animals (IKADA). (2024). Update on the skin barrier, cutaneous microbiome and host defence peptides in canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 35(1), 5-14. <https://doi.org/10.1111/vde.13215>
- Saridomichelakis, M. N., Marsella, R., Lee, K. W., Esch, R. E., Farmaki, R., & Koutinas, A. F. (2008). Assessment of cross-reactivity among five species of house dust and storage mites. *Veterinary Dermatology*, 19(2), 67-76. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2008.00654.x>
- Schlotter, Y. M., Rutten, V. P. M. G., Riemers, F. M., Knol, E. F., & Willemse, T. (2011). Lesional skin in atopic dogs shows a mixed Type-1 and Type-2 immune responsiveness. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 143(1-2), 20-26. <https://doi.org/10.1016/j.vetimm.2011.05.025>
- Schuler, C. F., Tsoi, L. C., Billi, A. C., Harms, P. W., Weidinger, S., & Gudjonsson, J. E. (2024). Genetic and Immunological Pathogenesis of Atopic Dermatitis. *The Journal of Investigative Dermatology*, 144(5), 954-968. <https://doi.org/10.1016/j.jid.2023.10.019>
- Schultz Larsen, F. (1993). Atopic dermatitis: A genetic-epidemiologic study in a population-based twin sample. *Journal of the American AkADemy of Dermatology*, 28(5 Pt 1), 719-723. [https://doi.org/10.1016/0190-9622\(93\)70099-f](https://doi.org/10.1016/0190-9622(93)70099-f)
- Schumann, R. J., Morgan, M. S., Glass, R., & Arlian, L. G. (2001). Characterization of house dust mite and scabies mite allergens by use of canine serum antibodies. *American Journal of Veterinary Research*, 62(9), 1344-1348. <https://doi.org/10.2460/ajvr.2001.62.1344>

Scott, D. W., & Paradis, M. (1990). A survey of canine and feline skin disorders seen in a university practice: Small Animal Clinic, University of Montréal, Saint-Hyacinthe, Québec (1987-1988). *The Canadian Veterinary Journal = La Revue Veterinaire Canadienne*, 31(12), 830-835.

Scott vd. (2000). A clinical study on the efficacy of two commercial veterinary pramoxine cream rinses in the management of pruritus in atopic dogs. 25, 15-17.

Shaw, S. C., Wood, J. L. N., Freeman, J., Littlewood, J. D., & Hannant, D. (2004). Estimation of heritability of atopic dermatitis in Labrador and Golden Retrievers. *American Journal of Veterinary Research*, 65(7), 1014-1020. <https://doi.org/10.2460/ajvr.2004.65.1014>

Simpson, A. C., Schissler, J. R., Rosychuk, R. A. W., & Moore, A. R. (2017). The frequency of urinary tract infection and subclinical bacteriuria in dogs with allergic dermatitis treated with oclacitinib: A prospective study. *Veterinary Dermatology*, 28(5), 485-e113. <https://doi.org/10.1111/vde.12450>

Singh, S. K., Dimri, U., Saxena, S. K., & Jadhav, R. K. (2010). Therapeutic management of canine atopic dermatitis by combination of pentoxifylline and PUFAs. *Journal of Veterinary Pharmacology and Therapeutics*, 33(5), 495-498. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2885.2009.01146.x>

Stich, A. N., Rosenkrantz, W. S., & Griffin, C. E. (2014). Clinical efficacy of low-level laser therapy on localized canine atopic dermatitis severity score and localized pruritic visual analog score in pedal pruritus due to canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 25(5), 464-e74. <https://doi.org/10.1111/vde.12144>

Strachan, D. P. (1989). Hay fever, hygiene, and household size. *BMJ (Clinical Research Ed.)*, 299(6710), 1259-1260. <https://doi.org/10.1136/bmj.299.6710.1259>

Szabó, L., Kapitány, A., Somogyi, O., Alhafez, I., Gáspár, K., Palatka, R., Soltész, L., Törőcsik, D., Hendrik, Z., Dajnoki, Z., & Szegedi, A. (2023). Antimicrobial Peptide Loss, Except for LL-37, is not Characteristic of Atopic Dermatitis. *Acta Dermato-Venereologica*, 103, adv9413. <https://doi.org/10.2340/actadv.v103.9413>

Takahashi, S., Ishida, A., Kubo, A., Kawasaki, H., Ochiai, S., Nakayama, M., Koseki, H., Amagai, M., & Okada, T. (2019). Homeostatic pruning and activity of epidermal nerves are dysregulated in barrier-impaired skin during chronic itch development. *Scientific Reports*, 9(1), 8625. <https://doi.org/10.1038/s41598-019-44866-0>

Tamamoto-Mochizuki, C., Santoro, D., Saridomikelakis, M. N., Eisenschenk, M. N. C., Hensel, P., Pucheu-Haston, C., & International Committee on Allergic Diseases of Animals (IKADA). (2024). Update on the role of cytokines and chemokines in canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 35(1), 25-39. <https://doi.org/10.1111/vde.13192>

Tang, S., Prem, A., Tjokrosurjo, J., Sary, M., Van Bel, M. A., Rodrigues-Hoffmann, A., Kavanagh, M., Wu, G., Van Eden, M. E., & Krumbeck, J. A. (2020). The canine skin and ear microbiome: A comprehensive survey of pathogens implicated in canine skin and ear infections using a novel next-generation-sequencing-based assay. *Veterinary Microbiology*, 247, 108764. <https://doi.org/10.1016/j.vetmic.2020.108764>

Tarpataki, N., Pápa, K., Reiczigel, J., Vajdovich, P., & Vörösi, K. (2006). Prevalence and features of canine atopic dermatitis in Hungary. *Acta Veterinaria Hungarica*, 54(3), 353-366. <https://doi.org/10.1556/AVet.54.2006.3.6>

Tavassoli, M., Ahmadi, A., Imani, A., Ahmadiara, E., Javadi, S., & Hadian, M. (2010). Survey of flea infestation in dogs in different geographical regions of Iran. *The Korean Journal of Parasitology*, 48(2), 145-149. <https://doi.org/10.3347/kjp.2010.48.2.145>

Tengvall, K., Bergvall, K., Olsson, M., Ardesjö-Lundgren, B., Farias, F. H. G., Kierczak, M., Hedhammar, Å., Lindblad-Toh, K., & Andersson, G. (2020). Transcriptomes from German shepherd dogs reveal differences in immune

activity between atopic dermatitis affected and control skin. *Immunogenetics*, 72(5), 315-323.

<https://doi.org/10.1007/s00251-020-01169-3>

Tengvall, K., Kierczak, M., Bergvall, K., Olsson, M., Frankowiack, M., Farias, F. H. G., Pielberg, G., Carlborg, Ö., Leeb, T., Andersson, G., Hammarström, L., Hedhammar, Å., & Lindblad-Toh, K. (2013). Genome-wide analysis in German shepherd dogs reveals association of a locus on CFA 27 with atopic dermatitis. *PLoS Genetics*, 9(5), e1003475.

<https://doi.org/10.1371/journal.pgen.1003475>

Tengvall, K., Sundström, E., Wang, C., Bergvall, K., Wallerman, O., Pederson, E., Karlsson, Å., Harvey, N. D., Blott, S. C., Olby, N., Olivry, T., Brander, G., Meadows, J. R. S., Roosje, P., Leeb, T., Hedhammar, Å., Andersson, G., & Lindblad-Toh, K. (2022). Bayesian model and selection signature analyses reveal risk factors for canine atopic dermatitis. *Communications Biology*, 5(1), 1348. <https://doi.org/10.1038/s42003-022-04279-8>

Thyssen, J. P., Carlsen, B. C., Bisgaard, H., Giwercman, C., Johansen, J. D., Linneberg, A., Meldgaard, M., Szecsi, P. B., Stender, S., & Menné, T. (2012). Individuals who are homozygous for the 2282del4 and R501X filaggrin null mutations do not always develop dermatitis and complete long-term remission is possible. *Journal of the European AkADemy of Dermatology and Venereology: JEADV*, 26(3), 386-389. <https://doi.org/10.1111/j.1468-3083.2011.04073.x>

Thyssen, J. P., Rinnov, M. R., & Vestergaard, C. (2020). Disease Mechanisms in Atopic Dermatitis: A Review of Aetiological Factors. *Acta Dermato-Venereologica*, 100(12), adv00162. <https://doi.org/10.2340/00015555-3512>

Tretter, S., & Mueller, R. S. (2011). The influence of topical unsaturated fatty acids and essential oils on normal and atopic dogs. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 47(4), 236-240.

<https://doi.org/10.5326/JAAHA-MS-5607>

Ural, K. (2022). Fecal microbiota transplantation capsule therapy via oral route for combatting atopic dermatitis in dogs. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 69(2), Article 2. <https://doi.org/10.33988/auvfd.822971>

Ural, K., Erdoğan, H., & Erdoğan, S. (2023). Skin Microbiota Transplantation by Nivea Refining Clear-Up Strips Could Reverse Erythema Scores in Dogs with Atopic Dermatitis: Novel Strategy for Skin Microbiome Manipulation: Cohort Study. *Türkiye Klinikleri Journal of Veterinary Sciences*, 14(1), 11-17. <https://doi.org/10.5336/vetsci.2022-93888>

Ural, K., Erdoğan, H., Erdoğan, S., Camkerten, İ., & Şahin, N. (2021). Circulating Serum Zonulin Levels Before and After Probiotic Enema Treatment in Dogs with Atopic Dermatitis: Randomized Clinical Study. *Türkiye Klinikleri Veteriner Bilimleri Dergisi*, 12(2), 70-78. <https://doi.org/10.5336/vetsci.2021-85829>

Ural, K., Erdoğan, S., Balıkcı, C., Erdoğan, H., & İçaçan, Ş. G. (2021). İnovatif Gastroentero-Dermatoloji Kapsamında Muhtelif Yöntem Geliştirme I: *Lactobacillus plantarum* ve *Lactobacillus paracasei* ile Probiyotik Eneması Atopik Dermatitli Köpeklerde Anti-Pruritik Etkinlik Sağlar Mı? *Van Veterinary Journal*, 32(2), Article 2.

<https://doi.org/10.36483/vanvetj.941978>

Ural, K., Gültekin, M., Erdoğan, H., Erdoğan, S., Gül, G., & Türk, E. (2020). Kısa Dönem Değişmeli Takvim Probiyotik Sağaltımıyla Atopik Dermatitli Köpeklerde Kaşıntı Giderilebilir mi? *Türkiye Klinikleri Veteriner Bilimleri Dergisi*, 11(1), 1-8. <https://doi.org/10.5336/vetsci.2019-71390>

Ural, K., Gültekin, M., Erdoğan, S., & Erdoğan, H. (2021). Antipruritic armamentarium with short term nutritional support solution involving slymarin and curcumin for atopic dermatitis in dogs. *Veterinary Journal of Mehmet Akif Ersoy University*, 6(1), Article 1. <https://doi.org/10.24880/maevfd.762776>

Van Brussel, L., Moyaert, H., Escalada, M., Mahabir, S. P., & Stegemann, M. R. (2021). A masked, randomised clinical trial evaluating the efficacy and safety of lokivetmab compared to saline control in client-owned dogs with allergic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 32(5), 477-e131. <https://doi.org/10.1111/vde.12984>

- Verallo-Rowell, V. M., Dillague, K. M., & Syah-Tjundawan, B. S. (2008). Novel antibacterial and emollient effects of coconut and virgin olive oils in adult atopic dermatitis. *Dermatitis: Contact, Atopic, Occupational, Drug*, 19(6), 308-315.
- Villarino, A. V., Kanno, Y., Ferdinand, J. R., & O'Shea, J. J. (2015). Mechanisms of Jak/STAT Signaling in Immunity and Disease. *The Journal of Immunology*, 194(1), 21-27. <https://doi.org/10.4049/jimmunol.1401867>
- Weese, J. S. (2013). The canine and feline skin microbiome in health and disease. *Veterinary Dermatology*, 24(1), 137-145.e31. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2012.01076.x>
- White, A. G., Santoro, D., Ahrens, K., & Marsella, R. (2018). Single blinded, randomized, placebo-controlled study on the effects of ciclosporin on cutaneous barrier function and immunological response in atopic beagles. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 197, 93-101. <https://doi.org/10.1016/j.vetimm.2018.02.001>
- Widmer, G., Ferrer, L., Favrot, C., Paps, J., Huynh, K., & Olivry, T. (2018). Glucocorticosteroids and ciclosporin do not significantly impact canine cutaneous microbiota. *BMC Veterinary Research*, 14(1), 51. <https://doi.org/10.1186/s12917-018-1370-y>
- Wilhem, S., Kovalik, M., & Favrot, C. (2011a). Breed-associated phenotypes in canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 22(2), 143-149. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2010.00925.x>
- Wilhem, S., Kovalik, M., & Favrot, C. (2011b). Breed-associated phenotypes in canine atopic dermatitis. *Veterinary Dermatology*, 22(2), 143-149. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3164.2010.00925.x>
- Wood, S. H., Clements, D. N., Ollier, W. E., Nuttall, T., McEwan, N. A., & Carter, S. D. (2009). Gene expression in canine atopic dermatitis and correlation with clinical severity scores. *Journal of Dermatological Science*, 55(1), 27-33. <https://doi.org/10.1016/j.jdermsci.2009.03.005>
- Wood, S. H., Ke, X., Nuttall, T., McEwan, N., Ollier, W. E., & Carter, S. D. (2009). Genome-wide association analysis of canine atopic dermatitis and identification of disease related SNPs. *Immunogenetics*, 61(11), 765-772. <https://doi.org/10.1007/s00251-009-0402-y>
- Wood, S. H., Ollier, W. E., Nuttall, T., McEwan, N. A., & Carter, S. D. (2010). Despite identifying some shared gene associations with human atopic dermatitis the use of multiple dog breeds from various locations limits detection of gene associations in canine atopic dermatitis. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 138(3), 193-197. <https://doi.org/10.1016/j.vetimm.2010.07.020>
- Zajac, M., Szczepanik, M., Wilkołek, P., Adamek, Ł., & Pomorski, Z. (2015). The influence of non-specific anti-pruritus treatment with cyclosporine A on transepidermal water loss (TEWL) in natural atopic dermatitis in dogs. *Polish Journal of Veterinary Sciences*, 18(2), 415-424. <https://doi.org/10.1515/pjvs-2015-0053>
- Zenobia, C., & Hajishengallis, G. (2015). Basic biology and role of interleukin-17 in immunity and inflammation. *Periodontology 2000*, 69(1), 142-159. <https://doi.org/10.1111/prd.12083>
- Zur, G., Ihrke, P. J., White, S. D., & Kass, P. H. (2002a). Canine atopic dermatitis: A retrospective study of 266 cases examined at the University of California, Davis, 1992-1998. Part I. Clinical features and allergy testing results. *Veterinary Dermatology*, 13(2), 89-102. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3164.2002.00285.x>
- Zur, G., Ihrke, P. J., White, S. D., & Kass, P. H. (2002b). Canine atopic dermatitis: A retrospective study of 266 cases examined at the University of California, Davis, 1992-1998. Part I. Clinical features and allergy testing results. *Veterinary Dermatology*, 13(2), 89-102. <https://doi.org/10.1046/j.1365-3164.2002.00285.x>
- Zuraw, B. L. (1997). Urticaria, Angioedema, and Autoimmunity. *Clinics in Laboratory Medicine*, 17(3), 559-569. [https://doi.org/10.1016/S0272-2712\(18\)30210-5](https://doi.org/10.1016/S0272-2712(18)30210-5)

6KAYNAKÇA

- Abbehusen M.M.C., Almeida V.D.A., Solca M.D.S., Pereira L.D.S., Costa D.J., Gil-Santana L., Bozza P.T., Fraga D.B.M., Veras P.S.T., Dos-Santos W.L.C., et al. Clinical and immunopathological findings during long term follow-up in *Leishmania infantum* experimentally infected dogs. *Sci. Rep.* 2017;7:15914.
- Abranches P, Silva-Pereira MCD, Conceição-Silva F, et al. Canine leishmaniasis: pathological and ecological factors influencing transmission of infection. *J Parasitol* 1991;77:557–561.
- Acardi, S.A.; Liotta, D.J.; Santini, M.S.; Romagosa, C.M.; Salomón, O.D. Detection of *Leishmania infantum* in Naturally Infected *Lutzomyia longipalpis* (Diptera: Psychodidae: Phlebotominae) and *Canis Familiaris* in Misiones, Argentina: The First Report of a PCR-RFLP and Sequencing-Based Confirmation Assay. *Mem. Inst. Oswaldo Cruz* 2010, 105, 796–799.
- Adel, A.; Abatih, E.; Speybroeck, N.; Soukehal, A.; Bouguedour, R.; Boughalem, K.; Bouhbal, A.; Djerbal, M.; Saegerman, C.; Berkvens, D. Estimation of Canine *Leishmania* Infection Prevalence in Six Cities of the Algerian Littoral Zone Using a Bayesian Approach. *PLoS ONE* 2015, 10, e0117313.
- Adel, A.; Berkvens, D.; Abatih, E.; Soukehal, A.; Bianchini, J.; Saegerman, C. Evaluation of Immunofluorescence Antibody Test Used for the Diagnosis of Canine Leishmaniasis in the Mediterranean Basin: A Systematic Review and Meta-Analysis. *PLoS ONE* 2016, 11, e0161051.
- Afshar, M.J.A.; Sharifi, I.; Bamorovat, M.; Mohebbali, M.; Bahreini, M.S.; Naderi, A. Canine Visceral Leishmaniasis; A Seroepidemiological Survey in Jiroft District, Southern Kerman Province, Southeastern Iran in 2015. *Iran. J. Parasitol.* 2018, 13, 67–71.
- Alemayehu, B.; Alemayehu, M. Leishmaniasis: A Review on Parasite, Vector and Reservoir Host. *Health Sci. J.* 2017, 11, 1.
- Alvar J., Canavate C., Molina R., Moreno J., Nieto J. Canine leishmaniasis. *Adv. Parasitol.* 2004;57:1–88.
- Alvar, J.; Vélez, I.D.; Bern, C.; Herrero, M.; Desjeux, P.; Cano, J.; Jannin, J.; den Boer, M. Leishmaniasis Worldwide and Global Estimates of Its Incidence. *PLoS ONE* 2012, 7, e35671.
- Alves, F.; Bilbe, G.; Blesson, S.; Goyal, V.; Monnerat, S.; Mowbray, C.; Muthoni Ouattara, G.; Pécoul, B.; Rijal, S.; Rode, J.; et al. Recent Development of Visceral Leishmaniasis Treatments: Successes, Pitfalls, and Perspectives. *Clin. Microbiol. Rev.* 2018,31, e00048-18.
- Aoun, O.; Mary, C.; Roqueplo, C.; Marié, J.-L.; Terrier, O.; Levieuge, A.; Davoust, B. Canine Leishmaniasis in South-East of France: Screening of *Leishmania infantum* Antibodies (Western Blotting, ELISA) and Parasitaemia Levels by PCR Quantification. *Vet. Parasitol.* 2009, 166, 27–31.
- Apostolopoulos, N.; Mitropoulou, A.; Thom, N.; Moritz, A. Update on Therapy and Prevention of Canine Leishmaniasis. *Tierarztl. Praxis. Ausg. K Kleintiere/Heimtiere* 2018, 46, 315–322.
- Atasoy, A. (2011). Köpek visseral leishmaniasisin sağaltımında Allopurinol ve Domperidon'un kombine kullanımının etkinliği (Doktora Tezi). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
- Baneth, G.; Dank, G.; Keren-Kornblatt, E.; Sekeles, E.; Adini, I.; Eisenberger, C.L.; Schnur, L.F.; King, R.; Jaffe, C.L. Emergence of Visceral Leishmaniasis in Central Israel. *Am. J. Trop. Med. Hyg.* 1998, 59, 722–725.
- Barón, S.D.; Morillas-Márquez, F.; Morales-Yuste, M.; Díaz-Sáez, V.; Irigaray, C.; Martín-Sánchez, J. Risk Maps for the Presence and Absence of *Phlebotomus Perniciosus* in an Endemic Area of Leishmaniasis in Southern Spain: Implications for the Control of the Disease. *Parasitology* 2011, 138, 1234–1244.

- Barrouin-Melo S. M., Larangeira D. F., Trigo J., Aguiar P. H. P., Dos-Santos W. L. C., and Pontes-De-Carvalho L., Comparison between splenic and lymph node aspirations as sampling methods for the parasitological detection of *Leishmania chagasi* infection in dogs, *Memórias do Instituto Oswaldo Cruz*. (2004) 99, no. 2, 195–197.
- Bia, T.; Sanchez, C.; Zait, H.; Kouidri, M.; Mabrouk, S.K.; Nieto, J.; Ammar, S.S.M.; Moreno, J.; Ahlem, B.N. Diagnosis and Prevalence of Canine Leishmaniasis in the Atlas Shepherd Dog. *Vet. Parasitol. Reg. Stud. Rep.* 2022, 36, 100787.
- Bonfanti U, Zini E, Minetti E, et al. A. Free light-chain proteinuria and normal renal histopathology and function in 11 dogs exposed to *Leishmania infantum*, *Ehrlichia canis*, and *Babesia canis*. *J Vet Intern Med* 2004;18:618–624.
- Bouattour, A.; Amri, A.; Belkhiria, J.A.; Rhim, A.; Fezaa, O.; Gantier, J.-C.; M'ghirbi, Y. Canine Leishmaniasis in Tunisia: Growing Prevalence, Larger Zones of Infection. *PLoS Negl. Trop. Dis.* 2021, 15, e0009990.
- Brachelente C., Muller N., Doherr M.G., Sattler U., Welle M. Cutaneous leishmaniasis in naturally infected dogs is associated with a T helper-2-biased immune response. *Vet. Pathol.* 2005;42:166–175.
- Brandonisio O, Carelli G, Ceci L, et al. Canine leishmaniasis in the Gargano promontory (Apulia, South Italy). *Eur J Epidemiol* 1992;8:273–276.
- Brianti E., Gaglio G., and Napoli E., Efficacy of a slow-release imidacloprid (10%)/flumethrin (4.5%) collar for the prevention of canine leishmaniasis, *Parasites & Vectors*. (2014) 7, no. 327.
- Burillo F. L., Pérez F. M. G., Lieza J. P., Fabián M. C. A., and Pérez F. M. G., Iron status and anemia in canine leishmaniasis, *Revue Médecine Vétérinaire*. (1994) 145, no. 3, 171–176.
- Burza, S.; Croft, S.L.; Boelaert, M. Leishmaniasis. *Lancet* 2018, 392, 951–970.
- Calzetta, L.; Pistocchini, E.; Ritondo, B.L.; Roncada, P.; Palma, E.; di Cave, D.; Mattei, M.; Britti, D. Immunoprophylaxis Pharmacotherapy against Canine Leishmaniasis: A Systematic Review and Meta-Analysis on the Efficacy of Vaccines Approved in European Union. *Vaccine* 2020, 38, 6695–6703.
- Carrillo, E.; Moreno, J. Cytokine Profiles in Canine Visceral Leishmaniasis. *Vet. Immunol. Immunopathol.* 2009, 128, 67–70.
- Carrillo, E.; Moreno, J.; Cruz, I. What Is Responsible for a Large and Unusual Outbreak of Leishmaniasis in Madrid? *Trends Parasitol.* 2013, 29, 579–580.
- Chargui, N.; Haouas, N.; Gorcii, M.; Lahmar, S.; Guesmi, M.; Ben Abdelhafidh, A.; Mezhoud, H.; Babba, H. Use of PCR, IFAT and in Vitro Culture in the Detection of *Leishmania infantum* Infection in Dogs and Evaluation of the Prevalence of Canine Leishmaniasis in a Low Endemic Area in Tunisia. *Parasite* 2009, 16, 65–69.
- Chaskopoulou, A.; Miaoulis, M.; Kashefi, J. Ground Ultra Low Volume (ULV) Space Spray Applications for the Control of Wild Sand Fly Populations (Psychodidae: Phlebotominae) in Europe. *Acta Trop.* 2018, 182, 54–59.
- Ciaramella P, Oliva G, Luna RD, et al. A retrospective clinical study of canine leishmaniasis in 150 dogs naturally infected by *Leishmania infantum*. *Vet Rec* 1997;141:539-543.
- Corpas-López, V.; Merino-Espinosa, G.; Acedo-Sánchez, C.; Díaz-Sáez, V.; Morillas-Márquez, F.; Martín-Sánchez, J. Hair Parasite Load as a New Biomarker for Monitoring Treatment Response in Canine Leishmaniasis. *Vet. Parasitol.* 2016, 223, 20–25.
- Corpas-López, V.; Merino-Espinosa, G.; Acedo-Sánchez, C.; Díaz-Sáez, V.; Morillas-Márquez, F.; Martín-Sánchez, J. Hair Parasite Load as a New Biomarker for Monitoring Treatment Response in Canine Leishmaniasis. *Vet. Parasitol.* 2016, 223, 20–25.

Costa F.A., Goto H., Saldanha L.C., Silva S.M., Sinhorini I.L., Silva T.C., Guerra J.L. Histopathologic patterns of nephropathy in naturally acquired canine visceral leishmaniasis. *Vet. Pathol.* 2003;40:677–684.

Courtenay O., Carson C., Calvo-Bado L., Garcez L. M., and Quinnell R. J., Heterogeneities in *Leishmania infantum* infection: using skin parasite burdens to identify highly infectious dogs, *PLOS Neglected Tropical Diseases*. (2014) 8, no. 1

Dantas-Torres, F.; Solano-Gallego, L.; Baneth, G.; Ribeiro, V.M.; de Paiva-Cavalcanti, M.; Otranto, D. Canine Leishmaniasis in the Old and New Worlds: Unveiled Similarities and Differences. *Trends Parasitol.* 2012, 28, 531–538.

Davoust B., Roqueplo C., Parzy D., Watier-Grillot S., and Marié J.-L., A twenty-year follow-up of canine leishmaniasis in three military kennels in southeastern France, *Parasites & Vectors*. (2013) 6, no. 1, article 323, <https://doi.org/10.1186/1756-3305-6-323>, 2-s2.0-84887383168.

Day, M.J. Immunoglobulin G Subclass Distribution in Canine Leishmaniasis: A Review and Analysis of Pitfalls in Interpretation. *Vet. Parasitol.* 2007, 147, 2–8.

Day, M.J. The immunopathology of canine vector-borne diseases. *Parasit Vectors* 2011, 4, 48.

de Almeida Rocha, D.; da Costa, L.M.; Pessoa, G.D.Á.C.; Obara, M.T. Methods for Detecting Insecticide Resistance in Sand Flies: A Systematic Review. *Acta Trop.* 2021, 213, 105747.

De Araújo, V.E.M.; Pinheiro, L.C.; Almeida, M.C.D.M.; Menezes, F.C.D.; Morais, M.H.F.; Reis, I.A.; Assunção, R.M.; Carneiro, M. Relative Risk of Visceral Leishmaniasis in Brazil: A Spatial Analysis in Urban Area. *PLoS Negl. Trop. Dis.* 2013, 7, e2540.

DE Brito T., Hoshino-Shimizu S., Neto V.A., Duarte I.S., Penna D.O. Glomerular involvement in human kala-azar. A light, immunofluorescent, and electron microscopic study based on kidney biopsies. *Am. J. Trop. Med. Hyg.* 1975;24:9–18.

de Oliveira Cardoso, J.M.; de Brito, R.C.F.; Mathias, F.A.S.; Reis, L.E.S.; Vieira, J.F.P.; Ostolin, T.L.V.D.P.; de Andrade, H.M.; Ramos, G.S.; Frézard, F.; de Oliveira Aguiar-Soares, R.D.; et al. Comparative Evaluation of Meglumine Antimoniate Encapsulated in a Mixture of Conventional and PEGylated Liposomes and Immunotherapy Using an Anti-Canine IL-10 Receptor-Blocking Monoclonal Antibody on Canine Visceral Leishmaniasis. *Mol. Immunol.* 2022, 141, 70–78.

de Vasconcelos T. C. B., Furtado M. C., Belo V. S., Morgado F. N., and Figueiredo F. B., Canine susceptibility to visceral leishmaniasis: A systematic review upon genetic aspects, considering breed factors and immunological concepts, *Infection, Genetics and Evolution*. (2017) 2-s2.0-85030848398

Deane, L.M. Leishmaniose Visceral No Brasil. Estudos Sobre Reservatórios e Transmissores Realizados No Estado do Ceará. Ph.D. Thesis, Universidade de São Paulo, São Paulo, Brazil, 1956.

Deane, L.M.; Deane, M.P. Visceral Leishmaniasis in Brazil. Geographical Distribution and Transmission. *Rev. Inst. Med. Trop.* 1962, 4, 198–212.

Deplazes, P.; Smith, N.C.; Arnold, P.; Lutz, H.; Eckert, J. Specific IgG1 and IgG2 Antibody Responses of Dogs to *Leishmania infantum* and Other Parasites. *Parasite Immunol.* 1995, 17, 451–458.

Dereure, J.; Boni, M.; Pratlong, F.; el Hadi Osman, M.; Bucheton, B.; el-Safi, S.; Feugier, E.; Musa, M.K.; Davoust, B.; Dessein, A.; et al. Visceral Leishmaniasis in Sudan: First Identifications of *Leishmania* from Dogs. *Trans. R. Soc. Trop. Med. Hyg.* 2000, 94, 154–155.

- Dereure, J.; El-Safi, S.H.; Bucheton, B.; Boni, M.; Kheir, M.M.; Davoust, B.; Pratlong, F.; Feugier, E.; Lambert, M.; Dessein, A.; et al. Visceral Leishmaniasis in Eastern Sudan: Parasite Identification in Humans and Dogs; Host-Parasite Relationships. *Microbes Infect.* 2003, 5, 1103–1108.
- Díaz-Regañón, D.; Roura, X.; Suárez, M.L.; León, M.; Sainz, Á. Serological Evaluation of Selected Vector-Borne Pathogens in Owned Dogs from Northern Spain Based on a Multicenter Study Using a Commercial Test. *Parasit. Vectors* 2020, 13, 301.
- Díaz-Sáez, V.; Merino-Espinosa, G.; Morales-Yuste, M.; Corpas-López, V.; Pratlong, F.; Morillas-Márquez, F.; Martín-Sánchez, J. High Rates of *Leishmania infantum* and *Trypanosoma Nabiasi* Infection in Wild Rabbits (*Oryctolagus Cuniculus*) in Sympatric and Syntrophic Conditions in an Endemic Canine Leishmaniasis Area: Epidemiological Consequences. *Vet. Parasitol.* 2014, 202, 119–127.
- Dos Santos Nogueira, F.; Avino, V.C.; Galvis-Ovallos, F.; Pereira-Chioccola, V.L.; Moreira, M.A.B.; Romariz, A.P.P.L.; Molla, L.M.; Menz, I. Use of Miltefosine to Treat Canine Visceral Leishmaniasis Caused by *Leishmania infantum* in Brazil. *Parasites Vectors* 2019, 12, 79.
- Dos Santos, C.C.P.; Ramos, G.S.; De Paula, R.C.; Faria, K.F.; Moreira, P.O.L.; Pereira, R.A.; Melo, M.N.; Tafuri, W.L.; Demicheli, C.; Ribeiro, R.R.; et al. Therapeutic Efficacy of a Mixed Formulation of Conventional and PEGylated Liposomes Containing Meglumine Antimoniate, Combined with Allopurinol, in Dogs Naturally Infected with *Leishmania infantum*. *Antimicrob. Agents Chemother.* 2020, 64, e00234-20.
- Erdogan, Hasan, Kerem Ural, and Serdar Pasa. "Relationship between mean platelet volume, low-grade systemic coagulation and vitamin D deficiency in canine visceral leishmaniasis." (2019): 493-496.
- Erdogan, S., Erdogan, H., Pasa, S., & Ural, K. P-wave dispersion and renal biomarkers in canine visceral leishmaniasis stage III and IV infected dogs." (2020): 111-115.
- Ferreira E. D. C., de Lana M., Carneiro M., Reis A. B., Paes D. V., Silva E. S. D., Schallig H., and Gontijo C. M. F., Comparison of serological assays for the diagnosis of canine visceral leishmaniasis in animals presenting different clinical manifestations, *Veterinary Parasitology.* (2007) 146, no. 3-4, 235–241, 2-s2.0-34247548321
- Foglia Manzillo, V.; Restucci, B.; Pagano, A.; Gradoni, L.; Oliva, G. Pathological Changes in the Bone Marrow of Dogs with Leishmaniosis. *Vet. Rec.* 2006, 158, 690–694.
- Fontes, J.L.M.; Mesquita, B.R.; Brito, R.; Gomes, J.C.S.; de Melo, C.V.B.; Dos Santos, W.L.C. Anti-*Leishmania infantum* Antibody-Producing Plasma Cells in the Spleen in Canine Visceral Leishmaniasis. *Pathogens* 2021, 10, 1635.
- Fraga D. B. M., Pacheco L. V., Borja L. S., Tuy P. G. D. S. E., Bastos L. A., Solcà M. D. S., Amorim L. D. A. F., and Veras P. S. T., The rapid test based on *Leishmania infantum* chimeric rK28 protein improves the diagnosis of canine visceral leishmaniasis by reducing the detection of false-positive dogs, *PLOS Neglected Tropical Diseases.* (2016) 10, no. 1, e0004333.
- Fraga, D.B.M.; Solcà, M.S.; Silva, V.M.G.; Borja, L.S.; Nascimento, E.G.; Oliveira, G.G.S.; Pontes-de-Carvalho, L.C.; Veras, P.S.T.; dos-Santos, W.L.C. Temporal Distribution of Positive Results of Tests for Detecting *Leishmania* Infection in Stray Dogs of an Endemic Area of Visceral Leishmaniasis in the Brazilian Tropics: A 13 Years Survey and Association with Human Disease. *Vet.Parasitol.* 2012, 190, 591–594.
- Gálvez, R.; Montoya, A.; Cruz, I.; Fernández, C.; Martín, O.; Checa, R.; Chicharro, C.; Migueláñez, S.; Marino, V.; Miró, G. Latest Trends in *Leishmania infantum* Infection in Dogs in Spain, Part I: Mapped Seroprevalence and Sand Fly Distributions. *Parasit. Vectors* 2020, 13, 204.

- Gizzarelli M., Fiorentino E., Ben Fayala N.E.H., Montagnaro S., Torras R., Gradoni L., Oliva G., Foglia Manzillo V. Assessment of circulating immune complexes during natural and experimental canine leishmaniasis. *Front. Vet. Sci.* 2020;7:273. doi: 10.3389/fvets.2020.00273.
- Gómez-Ochoa, P.; Castillo, J.A.; Gascón, M.; Zarate, J.J.; Alvarez, F.; Couto, C.G. Use of Domperidone in the Treatment of Canine Visceral Leishmaniasis: A Clinical Trial. *Vet. J.* 2009, 179, 259–263.
- Gonçalves, A.A.M.; Leite, J.C.; Resende, L.A.; Mariano, R.M.D.S.; Silveira, P.; Melo-Júnior, O.A.D.O.; Ribeiro, H.S.; de Oliveira, D.S.; Soares, D.F.; Santos, T.A.P.; et al. An Overview of Immunotherapeutic Approaches against Canine Visceral Leishmaniasis: What Has Been Tested on Dogs and a New Perspective on Improving Treatment Efficacy. *Front. Cell. Infect. Microbiol.* 2019, 9, 427.
- Grano, F.G.; José, J.E.; Melo, G.D.; de Souza, M.S.; Lima, V.M.F.; Machado, G.F. Toll-like Receptors and Cytokines in the Brain and in Spleen of Dogs with Visceral Leishmaniosis. *Vet. Parasitol.* 2018, 253, 30–38.
- Grauer G.F. Glomerulonephritis. *Semin. Vet. Med. Surg. Small Anim.* 1992;7:187–197.
- Grimaldi, G.; Teva, A.; Dos-Santos, C.B.; Santos, F.N.; Pinto, I.D.S.; Fux, B.; Leite, G.R.; Falqueto, A. Field Trial of Efficacy of the Leish-Tec® Vaccine against Canine Leishmaniasis Caused by *Leishmania infantum* in an Endemic Area with High Transmission Rates. *PLoS ONE* 2017, 12, e0185438.
- Guarga J.L., Moreno J., Lucientes J., Gracia M.J., Peribanez M.A., Alvar J., Castillo J.A. Canine leishmaniasis transmission: Higher infectivity amongst naturally infected dogs to sand flies is associated with lower proportions of T helper cells. *Res. Vet. Sci.* 2000;69:249–253.
- Guarga, J.L.; Lucientes, J.; Peribáñez, M.A.; Molina, R.; Gracia, M.J.; Castillo, J.A. Experimental Infection of *Phlebotomus perniciosus* and Determination of the Natural Infection Rates of *Leishmania infantum* in Dogs. *Acta Trop.* 2000, 77, 203–207.
- Harrat, Z.; Belkaid, M. Les Leishmanioses Dans l’Algérois. Données Épidémiologiques. In Proceedings of the 6ème Congrès International Francophone de Médecine Tropicale “Santé et Urbanisation en Afrique; Available online <https://pathexo.societemtsi.fr/documents/articles-bull/T96-3-DK42.pdf> (accessed on 10 July 2023).
- Harrus S., Day M.J., Waner T., Bark H. Presence of immune-complexes, and absence of antinuclear antibodies, in sera of dogs naturally and experimentally infected with *Ehrlichia canis*. *Vet. Microbiol.* 2001;83:343–349.
- Hassan, M.M.; Osman, O.F.; El-Raba’a, F.M.; Schallig, H.D.; Elnaiem, D.-E.A. Role of the Domestic Dog as a Reservoir Host of *Leishmania donovani* in Eastern Sudan. *Parasit. Vectors* 2009, 2, 26.
- Hirokawa, G.; Kaji, H.; Kaji, A. Inhibition of Antiassociation Activity of Translation Initiation Factor 3 by Paromomycin. *Antimicrob. Agents Chemother.* 2007, 51, 175–180.
- Hosein S., Blake D. P., and Solano-Gallego L., Insights on adaptive and innate immunity in canine leishmaniosis, *Parasitology.* (2017) 144, no. 1, 95–115.
- Idrissi, H.; Hakkour, M.; Duchateau, L.; Zanatta, R.; Kachani, M.; Azrib, R.; Daminet, S.; Kichou, F.; El Asatey, S.; Tazi, N.; et al. Canine Leishmaniasis in Morocco: A Descriptive Prospective Clinical Study. *Vet. Med. Int.* 2021, 2021, 6304127.
- Iniesta, L.; Gállego, M.; Portús, M. Immunoglobulin G and E Responses in Various Stages of Canine Leishmaniosis. *Vet. Immunol. Immunopathol.* 2005, 103, 77–81.
- Jeume, G. Un Cas de Leishmaniose Naturelle Généralisée Chez Le Chien Au Maroc. *Bulletin Société Pathol. Exot.* 1932, 25, 225–227.

- Kabbout, N.; Merzoug, D.; Chenchouni, H. Ecological Status of Phlebotomine Sandflies (Diptera: Psychodidae) in Rural Communities of Northeastern Algeria. *J. Arthropod Borne Dis.* 2016, 10, 24–38.
- Karakus, M.; Gocmen, B.; özbel, Y. Insecticide Susceptibility Status of Wild-Caught Sand Fly Populations Collected from Two Leishmaniasis Endemic Areas in Western Turkey. *J. Arthropod. Borne. Dis.* 2017, 11, 86.
- Kaye, P.M.; Beattie, L. Lessons from Other Diseases: Granulomatous Inflammation in Leishmaniasis. *Semin. Immunopathol.* 2016, 38, 249–260.
- Kost, W.D.O.; Pereira, S.A.; Figueiredo, F.B.; Mendes Junior, A.A.V.; Madeira, M.D.F.; Miranda, L.D.F.C.; de Oliveira, R.D.V.C.; Ferreira, L.C.; Morgado, F.N.; Menezes, R.C. Frequency of Detection and Load of Amastigotes in the Pancreas of Leishmania infantum-Seropositive Dogs: Clinical Signs and Histological Changes. *Parasites Vectors* 2021, 14, 321.
- Koutinas AF, Polizopoulou ZS, Saridomichelakis MN, et al. Clinical consideration on canine leishmaniasis in Greece: a retrospective study of 158 cases (1989–1996). *J Am Anim Hosp Assoc* 1999;35:376–383.
- Koutinas, A.F.; Koutinas, C.K. Pathologic Mechanisms Underlying the Clinical Findings in Canine Leishmaniasis Due to Leishmania infantum/Chagasi. *Vet. Pathol.* 2014, 51, 527–538.
- Kuhls, K.; Alam, M.Z.; Cupolillo, E.; Ferreira, G.E.M.; Mauricio, I.L.; Oddone, R.; Feliciangeli, M.D.; Wirth, T.; Miles, M.A.; Schönian, G. Comparative Microsatellite Typing of New World Leishmania infantum Reveals Low Heterogeneity among Populations and Its Recent Old World Origin. *PLoS Negl. Trop. Dis.* 2011, 5, e1155.
- Laurenti M. D., Rossi C. N., Matta V. L. R. D., Tomokane T. Y., Corbett C. E. P., Secundino N. F. C., Pimenta P. F. P., and Marcondes M., Asymptomatic dogs are highly competent to transmit Leishmania (Leishmania) infantum chagasi to the natural vector, *Veterinary Parasitology.* (2013) 196, no. 3-4, 296–300.
- Le Rutte, E.A.; van der Wilt, L.S.; Bulstra, C.A.; Nieboer, D.; Kontoroupi, P.; de Vlas, S.J.; Richardus, J.H. Incidence and Geographical Distribution of Canine Leishmaniosis in 2016–2017 in Spain and France. *Vet. Parasitol. Reg. Stud. Rep.* 2021, 25,100613.
- Leta, S.; Dao, T.H.T.; Mesele, F.; Alemayehu, G. Visceral Leishmaniasis in Ethiopia: An Evolving Disease. *PLoS Negl. Trop. Dis.* 2014, 8, e3131.
- Lima W. G., Michalick M. S. M., Melo M. N. D., Tafuri W. L., and Tafuri W. L., Canine visceral leishmaniasis: A histopathological study of lymph nodes, *Acta Tropica.* (2004) 92, no. 1, 43–53.
- Lombardo, G.; Pennisi, M.G.; Lupo, T.; Migliazzo, A.; Capri, A.; Solano-Gallego, L. Detection of Leishmania infantum DNA by Real-Time PCR in Canine Oral and Conjunctival Swabs and Comparison with Other Diagnostic Techniques. *Vet. Parasitol.* 2012, 184, 10–17.
- Lopes E. G., Sevá A. P., Ferreira F., Nunes C. M., Keid L. B., Hiramoto R. M., Ferreira H. L., Oliveira T. M. F. S., Blgotto M. F. D., Galvis-Ovallos F., Galati E. A. B., and Soares R. M., Serological and molecular diagnostic tests for canine visceral leishmaniasis in Brazilian endemic area: one out of five seronegative dogs are infected, *Epidemiology and Infection.* (2017) 1–9.
- Lukeš, J.; Mauricio, I.L.; Schönian, G.; Dujardin, J.-C.; Soteriadou, K.; Dedet, J.-P.; Kuhls, K.; Tintaya, K.W.Q.; Jirk ů, M.; Chocholová, E.; et al. Evolutionary and Geographical History of the Leishmania donovani Complex with a Revision of Current Taxonomy. *Proc. Natl. Acad. Sci. USA* 2007, 104, 9375–9380.
- Maia, C.; Campino, L. Methods for Diagnosis of Canine Leishmaniasis and Immune Response to Infection. *Vet. Parasitol.* 2008, 158, 274–287.

- Mancianti F., Gramiccia M., Gradoni L., and Pieri S., Studies on canine leishmaniasis control. 1. Evolution of infection of different clinical forms of canine leishmaniasis following antimonial treatment, Transactions of the Royal Society of Tropical Medicine and Hygiene. (1988) 82, no. 4, 566–567, 2-s2.0-0023729736,
- Marcondes, M.; Day, M.J. Current Status and Management of Canine Leishmaniasis in Latin America. Res. Vet. Sci. 2019, 123, 261–272.
- Martínez-Subiela S, Tecles F, Eckersall PD, et al. Serum concentrations of acute phase proteins in dogs with leishmaniasis. Vet Rec 2002;150:241–244.
- Martín-Sánchez, J.; Acedo, C.; Muñoz-Pérez, M.; Pesson, B.; Marchal, O.; Morillas-Márquez, F. Infection by *Leishmania infantum* in Cats: Epidemiological Study in Spain. Vet. Parasitol. 2007, 145, 267–27.
- Martín-Sánchez, J.; Rodríguez-Granger, J.; Morillas-Márquez, F.; Merino-Espinosa, G.; Sampedro, A.; Aliaga, L.; Corpas-López, V.; Tercedor-Sánchez, J.; Aneiros-Fernández, J.; Acedo-Sánchez, C.; et al. Leishmaniasis Due to *Leishmania infantum*: Integration of Human, Animal and Environmental Data through a One Health Approach. Transbound. Emerg. Dis. 2020, 67, 2423–2434.
- Marty, P.; Izri, A.; Ozon, C.; Haas, P.; Rosenthal, E.; Del Giudice, P.; Godenir, J.; Coulibaly, E.; Gari-Toussaint, M.; Delaunay, P.; et al. A Century of Leishmaniasis in Alpes-Maritimes, France. Ann. Trop. Med. Parasitol. 2007, 101, 563–574.
- Matsumura K., Kazuta Y., Endo R., Tanaka K., Inoue T. Detection of circulating immune complexes in the sera of dogs infected with *Dirofilaria immitis*, by Clq-binding enzyme-linked immunosorbent assay. J. Helminthol. 1986;60:239–243.
- Maurício, I.L.; Stothard, J.R.; Miles, M.A. The Strange Case of *Leishmania chagasi*. Parasitol. Today 2000, 16, 188–189.
- McGwire, B.S.; Satoskar, A.R. Leishmaniasis: Clinical Syndromes and Treatment. QJM 2014, 107, 7–14.
- Medkour, H.; Laidoudi, Y.; Lafri, I.; Davoust, B.; Mekroud, A.; Bitam, I.; Mediannikov, O. Canine Vector-Borne Protozoa: Molecular and Serological Investigation for *Leishmania* spp., *Trypanosoma* spp., *Babesia* spp., and *Hepatozoon* spp. in Dogs from Northern Algeria. Vet. Parasitol. Reg. Stud. Rep. 2020, 19, 100353.
- Mendoza-Roldan, J.; Benelli, G.; Panarese, R.; Iatta, R.; Furlanello, T.; Beugnet, F.; Zatelli, A.; Otranto, D. *Leishmania infantum* and *Dirofilaria immitis* Infections in Italy, 2009–2019: Changing Distribution Patterns. Parasit Vectors 2020, 13, 193.
- Merino-Espinosa, G.; Corpas-López, V.; Díaz-Sáez, V.; Morillas-Márquez, F.; Tercedor-Sánchez, J.; Azaña-Defez, J.M.; López-Hidalgo, J.; Aneiros-Fernández, J.; Martín-Sánchez, J. Cutaneous Leishmaniasis by *Leishmania infantum*: Behind Granulomatous Lesions of Unknown Aetiology. J. Eur. Acad. Dermatol. Venereol. 2018, 32, 117–124.
- Michalsky, É.M.; Rocha, M.F.; da Rocha Lima, A.C.V.M.; Fran.a-Silva, J.C.; Pires, M.Q.; Oliveira, F.S.; Pacheco, R.S.; dos Santos, S.L.; Barata, R.A.; Romanha, Á.J.; et al. Infectivity of Seropositive Dogs, Showing Different Clinical Forms of Leishmaniasis, to *Lutzomyia longipalpis* Phlebotomine Sand Flies. Vet. Parasitol. 2007, 147, 67–76.
- Miguel, D.C.; Guarnier, D.C. Canine and Human Leishmaniasis: Disease Progression to Brazilian Urbanized Areas. Int. J. Trop. Dis. 2019, 2, 23.
- Miret, J.A.; Moreno, J.; Nieto, J.; Carter, K.C.; Mullen, A.B.; Ambros, L.; Rodríguez, C.; San Andrés, M.I.; González, F. Antileishmanial Efficacy and Tolerability of Combined Treatment with Non-Ionic Surfactant Vesicle Formulations of Sodium Stibogluconate and Paromomycin in Dogs. Exp. Parasitol. 2021, 220, 108033.

- Molina, R.; Amela, C.; Nieto, J.; San-Andrés, M.; González, F.; Castillo, J.A.; Lucientes, J.; Alvar, J. Infectivity of Dogs Naturally Infected with *Leishmania infantum* to Colonized *Phlebotomus perniciosus*. *Trans. R. Soc. Trop. Med. Hyg.* 1994, 88, 491–493.
- Molina, R.; Jiménez, M. Assessing the Susceptibility to Permethrin and Deltamethrin of Two Laboratory Strains of *Phlebotomus Perniciosus* from Madrid Region, Spain. *Acta Trop.* 2022, 231, 106453.
- Montoya, A.; Checa, R.; Marino, V.; Gálvez, R.; Portero, M.; De Mari, K.; Navarro, C.; Miró, G. Antibodies Elicited by the CaniLeish® Vaccine: Long-Term Clinical Follow-up Study of Dogs in Spain. *Parasitol. Res.* 2021, 120, 1471–1479.
- Morales-Yuste, M.; Morillas-Márquez, F.; Díaz-Sáez, V.; Barón-López, S.; Acedo-Sánchez, C.; Martín-Sánchez, J. Epidemiological Implications of the Use of Various Methods for the Diagnosis of Canine Leishmaniasis in Dogs with Different Characteristics and in Differing Prevalence Scenarios. *Parasitol. Res.* 2012, 111, 155–164.
- Moreno, J. Assessment of Vaccine-Induced Immunity Against Canine Visceral Leishmaniasis. *Front. Vet. Sci.* 2019, 6, 168.
- Moreno, J.; Alvar, J. Canine Leishmaniasis: Epidemiological risk and the experimental model. *Trends Parasitol.* 2002, 18, 399–405.
- Nasereddin, A.; Baneth, G.; Schönian, G.; Kanaan, M.; Jaffe, C.L. Molecular Fingerprinting of *Leishmania infantum* Strains Following an Outbreak of Visceral Leishmaniasis in Central Israel. *J. Clin. Microbiol.* 2005, 43, 6054–6059.
- Nicolle, C.; Comte, C. Origine Canine Du Kala-Azar. *Bull. Soc. Pathol. Exot.* 1908, 1, 299-301.
- Noli, C.; Saridomichelakis, M.N. An Update on the Diagnosis and Treatment of Canine Leishmaniosis Caused by *Leishmania infantum* (Syn. *L. Chagasi*). *Vet. J.* 2014, 202, 425–435.
- Nydegger U.E. Immune complex pathophysiology. *Ann. N. Y. Acad. Sci.* 2007;1109:66–83.
- Ordeix L., Dalmau A., Osso M., Llull J., Montserrat-Sangrà S., and Solano-Gallego L., Histological and parasitological distinctive findings in clinically-lesioned and normal-looking skin of dogs with different clinical stages of leishmaniosis, *Parasites & Vectors.* (2017) 10, no. 1, article no. 121.
- Ordeix, L.; Montserrat-Sangrà, S.; Martínez-Orellana, P.; Baxarias, M.; Solano-Gallego, L. Toll-like Receptors 2, 4 and 7, Interferon-Gamma and Interleukin 10, and Programmed Death Ligand 1 Transcripts in Skin from Dogs of Different Clinical Stages of Leishmaniosis. *Parasites Vectors* 2019, 12, 575.
- Ortega, V.; Radaic, A.; de Jesus, M.B.; de Paula, E.; Giorgio, S. Improved Efficacy of Meglumine Antimoniate Incorporated in Anionic Liposomes against *Leishmania infantum* Infecting Canine Macrophages. *J. Pharm. Pharmacol.* 2022, 74, 896–904.
- Otranto D., de Caprariis D., Lia R. P., Tarallo V., Lorusso V., Testini G., Dantas-Torres F., Latrofa S., Diniz P. P. V. P., Mencke N., Maggi R. G., Breitschwerdt E., Capelli G., and Stanneck D., Prevention of endemic canine vector-borne diseases using imidacloprid 10% and permethrin 50% in young dogs: A longitudinal field study, *Veterinary Parasitology.* (2010) 172, no. 3-4, 323–332.
- Ozbel, Y.; Oskam, L.; Ozensoy, S.; Turgay, N.; Alkan, M.Z.; Jaffe, C.L.; Ozcel, M.A. A Survey on Canine Leishmaniasis in Western Turkey by Parasite, DNA and Antibody Detection Assays. *Acta Trop.* 2000, 74, 1–6.
- Palatnik-de-Sousa, C.B. Vaccines for Canine Leishmaniasis. *Front. Immunol.* 2012, 3, 69.
- Paltrinieri S., Gradoni L., Roura X., Zatelli A., and Zini E., Laboratory tests for diagnosing and monitoring canine leishmaniasis, *Veterinary Clinical Pathology.* (2016) 45, no. 4, 552–578.

Paltrinieri S., Solano-Gallego L., Fondati A., Lubas G., Gradoni L., Castagnaro M., Crotti A., Maroli M., Oliva G., Roura X., Zatelli A., and Zini E., Guidelines for diagnosis and clinical classification of leishmaniasis in dogs, *Journal of the American Veterinary Medical Association*. (2010) 236, no. 11, 1184–1191.

Parody N., Cacheiro-Llaguno C., Osuna C., Renshaw-Calderon A., Alonso C., Carnes J. Circulating immune complexes levels correlate with the progression of canine leishmaniosis in naturally infected dogs. *Vet. Parasitol.* 2019;274:108921.

Pasa, S., Toz, S. O., Voyvoda, H., & Ozbel, Y. (2005). Clinical and serological follow-up in dogs with visceral leishmaniosis treated with allopurinol and sodium stibogluconate. *Veterinary parasitology*, 128(3-4), 243-249.

Pérez-Ramírez, R.D.; Lugo-Vargas, R.; Petano-Duque, J.M.; Cruz-Méndez, J.S.; Rondón-Barragán, I.S. First Study on Microscopic and Molecular Detection of *Acanthocheilonema Reconditum* and *Leishmania infantum* Coinfection in Dogs in Southwest Colombia. *Vet. World* 2023, 16, 94–103.

Picón, Y.; Almario, G.; Rodríguez, V.; Garcia, N.V. Seroprevalence, Clinical, and Pathological Characteristics of Canine Leishmaniasis in a Central Region of Colombia. *J. Vet. Res.* 2020, 64, 85–94.

Pinelli E., Killick-Kendrick R., Wagenaar J., Bernadina W., del Real G., Ruitenber J. Cellular and humoral immune responses in dogs experimentally and naturally infected with *Leishmania infantum*. *Infect. Immun.* 1994;62:229–235.

Poli A., Abramo F., Mancianti F., Nigro M., Pieri S., Bionda A. Renal involvement in canine leishmaniasis. A light-microscopic, immunohistochemical and electron-microscopic study. *Nephron.* 1991;57:444–452.

Pox, O. S., & Pox, G. (2018). *Manual of Diagnostic Tests and Vaccines for Terrestrial Animals*. Chapter, 3, 12.

Pugliese, M.; Gaglio, G.; Passantino, A.; Brianti, E.; Napoli, E. Natural Products against Sand Fly Vectors of Leishmaniosis: A Systematic Review. *Vet. Sci.* 2021, 8, 150.

Quinnell R. J., Kennedy L. J., Barnes A. et al., Susceptibility to visceral leishmaniasis in the domestic dog is associated with MHC class II polymorphism, *Immunogenetics*. (2003) 55, no. 1, 23–28, 2-s2.0-0141666454.

Quinnell R.J., Courtenay O., Shaw M.A., Day M.J., Garcez L.M., Dye C., Kaye P.M. Tissue cytokine responses in canine visceral leishmaniasis. *J. Infect. Dis.* 2001;183:1421–1424.

Quinnell, R.J.; Courtenay, O. Transmission, Reservoir Hosts and Control of Zoonotic Visceral Leishmaniasis. *Parasitology* 2009, 136, 1915–1934.

Rallis, T.; Day, M.J.; Saridomichelakis, M.N.; Adamama-Moraitou, K.K.; Papazoglou, L.; Fytianou, A.; Koutinas, A.F. Chronic Hepatitis Associated with Canine Leishmaniosis (*Leishmania infantum*): A Clinicopathological Study of 26 Cases. *J. Comp. Pathol.* 2005, 132, 145–152.

Ready, P. Epidemiology of Visceral Leishmaniasis. *Clin. Epidemiol.* 2014, 6, 147.

Reguera, R.M.; Morán, M.; Pérez-Pertejo, Y.; García-Estrada, C.; Balaña-Fouce, R. Current Status on Prevention and Treatment of Canine Leishmaniasis. *Vet. Parasitol.* 2016, 227, 98–114.

Reis, A.B.; Martins-Filho, O.A.; Teixeira-Carvalho, A.; Giunchetti, R.C.; Carneiro, C.M.; Mayrink, W.; Tafuri, W.L.; Corrêa-Oliveira, R. Systemic and Compartmentalized Immune Response in Canine Visceral Leishmaniasis. *Vet. Immunol. Immunopathol.* 2009, 128, 87–95.

Ribeiro R. R., Silva S. M., Fulgêncio G. d., Michalick M. S., and Frézard F. J., Relationship between clinical and pathological signs and severity of canine leishmaniasis, *Revista Brasileira de Parasitologia Veterinária*. (2013) 22, no. 3, 373–378.

Roatt, B.M.; Aguiar-Soares, R.D.D.O.; Coura-Vital, W.; Ker, H.G.; Moreira, N.D.D.; Vitoriano-Souza, J.; Giunchetti, R.C.; Carneiro, C.M.; Reis, A.B. Immunotherapy and Immunochemotherapy in Visceral Leishmaniasis: Promising Treatments for This Neglected Disease. *Front. Immunol.* 2014, 5, 272.

Rodrigues, A.; Alexandre-Pires, G.; Valério-Bolas, A.; Santos-Mateus, D.; Rafael-Fernandes, M.; Pereira, M.A.; Ligeiro, D.; Nunes, T.; Alves-Azevedo, R.; Lopes-Ventura, S.; et al. Dog Hepatocytes Are Key Effector Cells in the Liver Innate Immune Response to *Leishmania infantum*. *Parasitology* 2019, 146, 753–764.

Rodriguez-Cortes, A.; Martori, C.; Martinez-Florez, A.; Clop, A.; Amills, M.; Kubejko, J.; Llull, J.; Nadal, J.M.; Alberola, J. Canine Leishmaniasis Progression Is Associated with Vitamin D Deficiency. *Sci. Rep.* 2017, 7, 3346.

Roque, A.L.R.; Jansen, A.M. Wild and Synanthropic Reservoirs of *Leishmania* Species in the Americas. *Int. J. Parasitol. Parasites Wildl.* 2014, 3, 251–262.

Rossi M., Fasel N. How to master the host immune system? *Leishmania* parasites have the solutions! *Int. Immunol.* 2018;30:103–111.

Rosypal AC, Gogal RM Jr, Zajac AM, et al. Flow cytometric analysis of cellular immune responses in dogs experimentally infected with a North American isolate of *Leishmania infantum*. *Vet Parasitol* 2005;131:45–51.

Roura X., Cortadellas O., Day M.J., Benali S.L., Zatelli A. Canine Leishmaniosis Working Group. Canine leishmaniosis and kidney disease: Q&A for an overall management in clinical practice. *J. Small Anim. Pract.* 2020 doi: 10.1111/jsap.13249.

Roura X., Fondati A., Lubas G., Gradoni L., Maroli M., Oliva G., Paltrinieri S., Zatelli A., Zini E. Prognosis and monitoring of leishmaniasis in dogs: A working group report. *Vet. J.* 2013;198:43–47.

Sáez, V.D.; Morillas-Márquez, F.; Merino-Espinosa, G.; Corpas-López, V.; Morales-Yuste, M.; Pesson, B.; Barón-López, S.; Lucientes-Curdi, J.; Martín-Sánchez, J. *Phlebotomus Langeroni Nitzulescu* (Diptera, Psychodidae) a New Vector for *Leishmania infantum* in Europe. *Parasitol. Res.* 2018, 117, 1105–1113.

Salomon, O.; Sinagra, A.; Nevot, M.; Barberian, G.; Paulin, P.; Estevez, J.; Riarte, A.; Estevez, J. First Visceral Leishmaniasis Focus in Argentina. *Mem. Inst. Oswaldo Cruz* 2008, 103, 109–111.

Sánchez, C.A.; Sánchez, J.M.; Bernal, I.D.V.; Marín, M.C.S.; Louassini, M.; Maldonado, J.A.; Márquez, F.M. Leishmaniasis Eco-Epidemiology in the Alpujarra Region (Granada Province, Southern Spain). *Int. J. Parasitol.* 1996, 26, 303–310.

Sanchez-Robert E, Altet L, Sanchez A, et al. Polymorphism of *Slc11 a1* (*Nramp1*) gene and canine leishmaniasis in a case-control study. *J Hered* 2005;96:755–758.

Satragno, D.; Faral-Tello, P.; Canneva, B.; Verger, L.; Lozano, A.; Vitale, E.; Greif, G.; Soto, C.; Robello, C.; Basmadján, Y. Autochthonous Outbreak and Expansion of Canine Visceral Leishmaniasis, Uruguay. *Emerg. Infect. Dis.* 2017, 23, 536–538.

Selim, A.; Shoulah, S.; Abdelhady, A.; Alouffi, A.; Alraey, Y.; Al-Salem, W. Seroprevalence and Risk Factors Associated with Canine Leishmaniasis in Egypt. *Vet. Sci.* 2021, 8, 236.

Senbagavalli P., Hilda J.N., Ramanathan V.D., Kumaraswami V., Nutman T.B., Babu S. Immune complexes isolated from patients with pulmonary tuberculosis modulate the activation and function of normal granulocytes. *Clin. Vaccine Immunol.* 2012;19:1965–1971.

Shang, L.; Peng, W.; Jin, H.; Xu, D.; Zhong, N.; Wang, W.; Wu, Y.; Liu, Q. The Prevalence of Canine *Leishmania infantum* Infection in Sichuan Province, Southwestern China Detected by Real Time PCR. *Parasit. Vectors* 2011, 4, 173.

- Sharifi, I.; Afatoonian, M.R.; Daei Parizi, M.H.; Hosseininasab, A.; Mostafavi, M.; Bamorovat, M.; Aghaei Afshar, A.; Mohebbali, M.; Keshavarz, H.; Daneshvar, H.; et al. Visceral Leishmaniasis in Southeastern Iran: A Narrative Review. *Iran. J. Parasitol.* 2017, 12,1–11.
- Silva R. C., Richini-Pereira V. B., Kikuti M., Marson P. M., and Langoni H., Detection of *Leishmania (L.) infantum* in stray dogs by molecular techniques with sensitive species-specific primers, *Veterinary Quarterly.* (2017) 37, no. 1, 23–30.
- Slappendel RJ. Canine leishmaniasis. A review based on 95 cases in The Netherlands. *Vet Q* 1988;10:1–16.
- Soares M.J.V., Moraes J.R.E., Moraes F.R. Renal involvement in canine leishmaniasis: A morphological and immunohistochemical study. *Arq. Bras. Med. Vet. Zootec.* 2009;61:785–790.
- Solano-Gallego L, Riera C, Roura X, et al. *Leishmania infantum* specific IgG, IgG1 and IgG2 antibody responses in healthy and ill dogs from endemic areas. Evolution in the course of infection and after treatment. *Vet Parasitol* 2001;96:265–276.
- Solano-Gallego L., Miro G., Koutinas A., Cardoso L., Pennisi M.G., Ferrer L., Bourdeau P., Oliva G., Baneth G. LeishVet guidelines for the practical management of canine leishmaniosis. *Parasit Vectors.* 2011;4:86.
- Solano-Gallego, L.; Koutinas, A.; Miró, G.; Cardoso, L.; Pennisi, M.G.; Ferrer, L.; Bourdeau, P.; Oliva, G.; Baneth, G. Directions for the Diagnosis, Clinical Staging, Treatment and Prevention of Canine Leishmaniosis. *Vet. Parasitol.* 2009, 165, 1–18.
- Sundar S. and Rai M., Laboratory diagnosis of visceral leishmaniasis, *Clinical and Diagnostic Laboratory Immunology.* (2002) 9, no. 5, 951–958.
- Symeonidou, I.; Angelou, A.; Theodoridis, A.; Sioutas, G.; Papadopoulos, E. Canine Leishmaniosis in Greece: An Updated Countrywide Serological Study and Associated Risk Factors. *Pathogens* 2021, 10, 1129.
- Tamponi, C.; Scarpa, F.; Carta, S.; Knoll, S.; Sanna, D.; Gai, C.; Pipia, A.P.; Dessì, G.; Casu, M.; Varcasia, A.; et al. Seroprevalence and Risk Factors Associated with *Leishmania infantum* in Dogs in Sardinia (Italy), an Endemic Island for Leishmaniasis. *Parasitol. Res.* 2021, 120, 289–300.
- Toepp, A.J.; Petersen, C.A. The balancing act: Immunology of leishmaniosis. *Res. Vet. Sci.* 2020, 130, 19–25.
- Torres, M.; Bardagí, M.; Roura, X.; Zanna, G.; Ravera, I.; Ferrer, L. Long Term Follow-up of Dogs Diagnosed with Leishmaniosis (Clinical Stage II) and Treated with Meglumine Antimoniate and Allopurinol. *Vet. J.* 2011, 188, 346–351.
- Travi BL, Osorio Y, Melby PC, et al. Gender is a major determinant of the clinical evolution and immune response in hamsters infected with *Leishmania* spp. *Infect Immun* 2002;70:2288–2296.
- Ulchar, I.; Celeska, I.; Stefanovska, J.; Jakimovska, A. Hematological and Biochemical Parameters in Symptomatic and Asymptomatic *Leishmania*-Seropositive Dogs. *Maced. Vet. Rev.* 2015, 38, 175–182.
- Velez, R.; Gállego, M. Commercially Approved Vaccines for Canine Leishmaniosis: A Review of Available Data on Their Safety and Efficacy. *Trop. Med. Int. Health* 2020, 25, 540–557.
- Verçosa, B.; Lemos, C.; Mendonça, I.; Silva, S.; de Carvalho, S.; Goto, H.; Costa, F. Transmission Potential, Skin Inflammatory Response, and Parasitism of Symptomatic and Asymptomatic Dogs with Visceral Leishmaniasis. *BMC Vet. Res.* 2008, 4, 45.
- Vilas-Boas, D. F., Nakasone, E. K. N., Gonçalves, A. A. M., Lair, D. F., Oliveira, D. S. D., Pereira, D. F. S., ... & Giunchetti, R. C. (2024). Global Distribution of Canine Visceral Leishmaniasis and the Role of the Dog in the Epidemiology of the Disease. *Pathogens*, 13(6), 455.

Wang X.Y., Wang B., Wen Y.M. From therapeutic antibodies to immune complex vaccines. *NPJ. Vaccines*. 2019;4:2.

Wang, J.-Y.; Ha, Y.; Gao, C.-H.; Wang, Y.; Yang, Y.-T.; Chen, H.-T. The Prevalence of Canine *Leishmania infantum* Infection in Western China Detected by PCR and Serological Tests. *Parasit. Vectors* 2011, 4, 69.

World Health Organization. Leishmaniasis. Available online <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/Leishmaniasis> (accessed on 25 March 2024).

Yasur-Landau, D.; Jaffe, C.L.; Doron-Faigenboim, A.; David, L.; Baneth, G. Induction of Allopurinol Resistance in *Leishmania infantum* Isolated from Dogs. *PLoS Negl. Trop. Dis.* 2017, 11, e0005910.

Zoghalmi, Z.; Chouihi, E.; Barhoumi, W.; Dachraoui, K.; Massoudi, N.; Helel, K.B.; Habboul, Z.; Hadhri, M.H.; Limam, S.; Mhadhbi, M.; et al. Interaction between Canine and Human Visceral Leishmaniasis in a Holoendemic Focus of Central Tunisia. *Acta Trop.* 2014, 139, 32–38.

7KAYNAKÇA

Addie, D., Belak, S., Boucraut-Baralon, C., Egberink, H., Frymus, T., Gruffydd-Jones, T., Hartmann, K., Hosie, M. J., Lloret, A., Lutz, H., Marsilio, F., Pennisi, M. G., Radford, A. D., Thiry, E., Truyen, U., & Horzinek, M. C. (2009). Feline Infectious Peritonitis. ABCD Guidelines on Prevention and Management. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 11, 594-604. doi: 10.1016/j.jfms.2009.05.008

Addie, D. D., Bellini, F., Covell-Ritchie, J., Crowe, B., Curran, S., Fosbery, M., Hills, S., Johnson, E., Johnson, C., Lloyd, S., & Jarrett, O. (2023). Stopping Feline Coronavirus Shedding Prevented Feline Infectious Peritonitis. *Viruses*, 15, 818. doi: 10.3390/v15040818

Addie, D. D., Curran, S., Bellini, F., Crowe, B., Sheehan, E., Ukrainchuk, L., & Decaro, N. (2020). Oral Mutian®X Stopped Faecal Feline Coronavirus Shedding by Naturally Infected Cats. *Research in Veterinary Science*, 130, 222-229. doi: 10.1016/j.rvsc.2020.02.012

Addie, D. D., Paltrinieri, S., & Pedersen, N. C. (2004). Recommendations From Workshops of The Second International Feline Coronavirus Feline Infectious Peritonitis Symposium. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 6, 125-130. doi: 10.1016/j.jfms.2003.12.009

Barker, E., & Tasker, S. (2020). Update on Feline Infectious Peritonitis. *In Practice*, 42, 372-383. doi: 10.1136/inp.m3187

Barua, S., Lockyear, O., Delmain, D., & Wang, C. (2022). Feline Coronavirus: Insights into the Pathogenesis and Diagnosis. L Wang (Ed.), *Animal Coronaviruses In* (pp. 21-53). Springer protocols Handbooks Alanya: Humana press.

Bauer, B. S., Kerr, M. E., Sandmeyer, L. S., & Grahn, B. H. (2013). Positive Immunostaining for Feline Infectious Peritonitis (FIP) in a Sphinx Cat with Cutaneous Lesions and Bilateral Panuveitis. *Veterinary Ophthalmology*, 16, 160-163. doi: 10.1111/vop.12044

Berliner, E. A. (2021). *Infectious Disease Management in Animal Shelters (2nd)*. New York USA: John Wiley & Sons.

De Oliveira, T. E. S., Di Santis, G. W., & Headley, S. A. (2017). Epidemiological Data and a Score-Based Study of Renal, Hepatic and Cerebral Lesions in Feline Infectious Peritonitis. *Semina: Ciências Agrárias*, 38, 3133-3143.

Delaplace, M., Huet, H., Gambino, A., & Le Poder, S. (2021). Feline Coronavirus Antivirals: A Review. *Pathogens*, 10, 1150. doi: 10.3390/pathogens10091150

- Drechsler, Y., Alcaraz, A., Bossong, F. J., Collisson, E. W., & Diniz, P. P. V. P. (2011). Felin Coronavirus in Multicat Environments. *The Veterinary Clinics of North America. Small Animal Practice* 41, 1133-1169. doi: 10.1016/j.cvsm.2011.08.004
- Ermakov, A., Lipilkina, T., Lipilkin, P., & Popov, I. (2021). Felin Coronavirus Infection. *E3S Web of Conferences*, 273.
- Felten, S., & Hartmann, K. (2019). Diagnosis of Felin Infectious Peritonitis: A Review of The Current Literature. *Viruses*, 11, 1068. doi: 10.3390/v11111068
- Foley, J. E., & Leutenegger, C. (2001). A Review of Coronavirus Infection in The Central Nervous System of Cats and Mice. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 15, 438-444. doi: 10.1892/0891-6640(2001)015<0438:arocii>2.3.co;2
- Gao, Y. Y., Wang, Q., Liang, X. Y., Zhang, S., Bao, D., Zhao, H., Li, S. B., Wang, K., Hu, G. X., & Gao, F. S. (2023). An Updated Review of Feline Coronavirus: Mind The Two Biotypes. *Virus Research*, 326, 199059. doi: 10.1016/j.virusres.2023.199059
- Gökce, H. İ., & Kahraman, M. A. (2020). Investigations of Adenosine Deaminase and C-reactive Protein in Cats with Felin Infectious Peritonitis. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Health Sciences Institute*, 8, 98-107. doi: 10.24998/maeusabed.815307
- Hartmann, K., Binder, C., Hirschberger, J., Cole, D., Reinacher, M., Schroo, S., Frost, J., Egberink, H., Lutz, H., & Hermanns, W. (2003). Comparison of Different Tests to Diagnose Feline Infectious Peritonitis. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 17, 781-90. doi: 10.1111/j.1939-1676.2003.tb02515.x
- Hartmann, K., Binder, C., Hirschberger, J., Cole, D., Reinacher, M., Schroo, S., Frost, J., Egberink, H., Lutz, H., & Hermanns, W. (2003). Comparison of Different Tests to Diagnose Felin Infectious Peritonitis. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 17, 781-790. doi: 10.1111/j.1939-1676.2003.tb02515.x
- Hartmann, K. (2005). Felin Infectious Peritonitis. *The Veterinary Clinics of North America. Small Animal Practice*, 35, 39-79. doi: 10.1016/j.cvsm.2004.10.011
- Healey, E. A., Andre, N. M., Miller, A. D., Whittaker, G. R., & Berliner, E. A. (2022). Outbreak of Felin Infectious Peritonitis (FIP) in Shelter-Housed Cats: Molecular Analysis of The Felin Coronavirus S1/S2 Cleavage Site Consistent with a 'Circulating Virulent-Avirulent Theory' of FIP Pathogenesis. *Journal of Feline Medicine and Surgery Open Reports*, 8, 1-8. doi: 10.1177/20551169221074226
- Hsieh, L. E., Lin, C. N., Su, B. L., Jan, T. R., Chen, C. M., Wang, C. H., Lin, D. S., Lin, C. T., & Chueh, L. L. (2010). Synergistic Antiviral Effect of Galanthus Nivalis Agglutinin and Nelfinavir Against Feline Coronavirus. *Antiviral Research*, 88, 25-30. doi: 10.1016/j.antiviral.2010.06.010.
- İleri, H. A. (2013). Türkiye'de Evcil Kedilerde Felin Coronavirus Enfeksiyonlarının Epidemiyolojisi ve Moleküler Karakterizasyonu. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye.
- Jones, S., Novicoff, W., Nadeau, J., & Evans, S. (2021). Unlicensed Gs-441524- Like Antiviral Therapy can be Effective for at Home Treatment of Felin Infectious Peritonitis. *Animals*, 11, 2257. doi: 10.3390/ani11082257
- Kim, Y., Liu, H., Galasiti Kankanamalage, A. C., Weerasekara, S., Hua, D. H., Groutas, W. C., Chang, K. O., & Pedersen, N. C. (2016). Reversal of The Progression of Fatal Coronavirus Infection in Cats by a Broad-Spectrum Coronavirus Protease Inhibitor. *PLOS Pathogens*, 12, e1005531. doi: 10.1371/journal.ppat.1005531.
- Kıpar, A., & Meli, M. L. (2014). Felin Infectious Peritonitis: Still an Enigma? *Veterinary Pathology*, 51, 505-526. doi: 10.1177/0300985814522077

- Li, S., Cui, Y., Zhou, J., Hou, L., Feng, X., & Liu, J. (2023). Understanding Felin Infectious Peritonitis: Serotypes, Patho-genicity, and Diagnostic Challenges. *Journal of Scientific Exploration*, 8, 1-15. doi: 10.20944/preprints202305.0519.v1
- Malik, R. (2022). A Key Role for Molnupiravir in The Management of Cats with FIP in Australia. *Clinical Review*, 1-4.
- Moyadee, W., Jaroensong, T., Roytrakul, S., Boonkaewwan, C., & Rattanasrisomporn, J. (2019). Characteristic Clinical Signs and Blood Parameters in Cats with Felin Infectious Peritonitis. *Agriculture and Natural Resources*, 53, 433-438.
- Myrrha, L. W., Silva, F. M. F., Peternelli, E. F. D. O., Junior, A. S., Resende, M., Almeida, & M. R. D. (2011). The Paradox of Felin Coronavirus Pathogenesis: A Review. *Advances in Virology*, 1, 1-8. doi: 10.1155/2011/109849
- Nururrozi, A., Ramandani, D., Wasissa, M., & Yanuartono Indarjulianto, S. (2021). Serum Biochemistry Profiles in Confirmed Effusive Felin Infectious Peritonitis Cats. *Advances in Animal and Veterinary Sciences*, 10, 126-130. doi: 10.17582/journal.aavs/2022/10.1.126.130
- Pedersen, N. C., Eckstrand, C., Liu, H., Leutenegger, C., & Murphy, B. (2015). Levels of Felin Infectious Peritonitis Virus in Blood, Effusions, and Various Tissues and The Role of Lymphopenia in Disease Outcome Following Experimental Infection. *Veterinary Microbiology*, 175, 157-166. doi: 10.1016/j.vetmic.2014.10.025
- Pedersen, N. C., Kim, Y., Liu, H., Galasiti Kankanamalage, A. C., Eckstrand, C., Groutas, W. C., Bannasch, M., Meadows, J. M., & Chang, K. O. (2018). Efficacy of a 3C-Like Protease Inhibitor in Treating Various Forms of Acquired Feline Infectious Peritonitis. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 20, 378-392. doi: 10.1177/1098612X17729626.
- Pedersen, N. C., Perron, M., Bannasch, M., Montgomery, E., Murakami, E., Liepnieks, M., & Liu, H. (2019). Efficacy and Safety of The Nucleoside Analog GS-441524 for Treatment of Cats with Naturally Occurring Felin Infectious Peritonitis. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 21, 271-281. doi: 10.1177/1098612X19825701
- Pedersen, N. C. (2014). An Update on Felin Infectious Peritonitis: Diagnostics and Therapeutics. *The Veterinary Journal*, 201, 133-141. doi: 10.1016/j.tvjl.2014.04.016
- Pedersen, N. C. (2022). History of Felin infectious Peritonitis 1963-2022-First Description to Successful Treatment. *Erişim Tarihi 23 Kasım 2024*, <https://ccah.vetmed.ucdavis.edu> 2022; 1-42
- Riemer, F., Kuehner, K. A., Ritz, S., Sauter Louis, C., & Hartmann, K. (2016). Clinical and Laboratory Features of Cats with Felin Infectious Peritonitis a Retrospective Study of 231 Confirmed Cases (2000-2010). *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 18, 348-356. doi: 10.1177/1098612X15586209
- Roy, M., Jacque, N., Novicoff, W., Li, E., Negash, R., & Evans, S. J. M. (2022). Unlicensed Molnupiravir is an Effective Rescue Treatment Following Failure of Unlicensed GS-441524-Like Therapy for Cats with Suspected Felin Infectious Peritonitis. *Pathogens*, 11, 1209. doi: 10.3390/pathogens11101209
- Spencer, S. E., Knowles, T., Ramsey, I. K., & Tasker, S. (2017). Pyrexia in Cats: Retrospective Analysis of Signalment, Clinical Investigations, Diagnosis and Influence of Prior Treatment in 106 Referred Cases. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 19, 1123-1130. doi: 10.1177/1098612X17733624
- Takano, T., Satoh, K., & Doki, T. (2021). Possible Antiviral Activity of 5-Aminolevulinic Acid in Felin Infectious Peritonitis Virus (Felin Coronavirus) Infection. *Frontiers in Veterinary Science*, 8, 647159. doi: 10.3389/fvets.2021.647189
- Tasker, S., Addie, D. D., Egberink, H., Hofmann-Lehmann, R., Hosie, M. J., Truyen, U., Belak, S., Boucraut-Baralon, C., Frymus, T., Lloret, A., Marsilio, F., Pennisi, M. G., Thiry, E., Möstl, K., & Hartmann, K. (2023). Feline Infectious Peritonitis: European Advisory Board on Cat Diseases Guidelines. *Viruses*, 15, 1847. doi: 10.3390/v15091847

Taylor, S. S., Coggins, S., Barker, E. N., Gunn-Moore, D., Jeevaratnam, K., Norris, J. M., Hughes, D., Stacey, E., MacFarlane, L., O'Brien, C., Korman, R., McLauchlan, G., Salord Torres, X., Taylor, A., Bongers, J., Espada Castro, L., Foreman, M., McMurrrough, J., Thomas, B., Royaux, E., Calvo Saiz, I., Bertoldi, G., Harlos, C., Work, M., Prior, C., Sorrell, S., Malik, R., & Tasker, S. (2023). Retrospective Study and Outcome of 307 Cats with Feline Infectious Peritonitis Treated with Legally Sourced Veterinary Compounded Preparations of Remdesivir and GS-441524 (2020-2022). *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 25, 1098612X231194460. doi: 10.1177/1098612X231194460

Thayer, V., Gogolski, S., Felten, S., Hartmann, K., Kennedy, M., & Olah, G. A. (2022). 2022 AAFP/Every Cat Feline Infectious Peritonitis Diagnosis Guidelines. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 24, 905-933. doi: 10.1177/1098612X221118761

Zehr, J. D., Kosakovsky Pond, S. L., Millet, J. K., Olarte-Castillo, X. A., Lucaci, A. G., Shank, S. D., Ceres, K. M., Choi, A., Whittaker, G. R., Goodman, L. B., & Stanhope, M. J. (2023). Natural Selection Differences Detected in Key Protein Domains Between Non-Pathogenic and Pathogenic Feline Coronavirus Phenotypes. *Viral Evolution*, 9, vead019. doi: 10.1093/ve/vead019

8KAYNAKÇA

Alan, E. M., Bilgin, Z., & Koenhems, L. (2022). *Mycoplasma* spp. ile Enfekte Kedilerde Trombosit Sayısı ve Trombosit İndekslerinin İncelenmesi. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 19(1), 43-48. <https://doi.org/10.32707/ercivet.1085257>

Alleman AR, Pate MG, Harvey JW, et al. Western immunoblot analysis of the antigens of *Haemobartonella felis* with sera from experimentally infected cats. *J Clin Microbiol* 1999; 37(5):1474–1479.

Altan Akkan H, Karaca M, Tutuncu M (2005). *Haemobartonellosis* in Van Cats. *Turk. J. Vet. Anim. Sci.* 29:709 –712.

Bedford PG. Feline infectious anaemia in the London area. *Vet Rec* 1970; 87(11):305–310.31.

Berent LM, Messick JB, Cooper SK (1998), Detection of *Haemobartonella felis* in cats with experimentally induced acute and chronic infections, using a polymerase chain reaction assay. *AJVR*. 59:1215 –1220.

Berent LM, Messick JB, Cooper SK, Cusick PK. Specific in situ hybridization of *Haemobartonella felis* with a DNA probe and tyramide signal amplification. *Vet Pathol.* 2000;37(1):47-53.

Berent LM, Messick JB, Cooper SK. Detection of *Haemobartonella felis* in cats with experimentally induced acute and chronic infections, using a polymerase chain reaction assay. *Am J Vet Res* 1998;59(10):1215–1220.

Bobade PA, Nash AS, Rogerson P. Feline haemobartonellosis: clinical, haematological and pathological studies in natural infections and the relationship to infection with feline leukaemia virus. *Vet Rec* 1988; 122(2):32–36

Bruyette, D. (2020). *Clinical small animal Internal medicine*. John Wiley & Sons.

Carney, H.C., England, J.J. (1993) Feline hemobartonellosis. *Vet Clin North Am Small Anim Pract.* 23:79-90

Clark R. *Eperythrozoon felis* (sp. nov.) in a cat. *J South Afr Vet Med Assoc* 1942; 13(1):15–16

Criado-Fornelio A, Martinez-Marcos A, Buling-Sarana A, Barba-Carretero JC. Presence of *Mycoplasma haemofelis*, *Mycoplasma haemominutum* and piroplasmids in cats from southern Europe: a molecular study. *Vet Microbiol.* 2003;93(4):307-17.

Flagstad A, Larsen SA. The occurrence of feline infectious anemia in Denmark. *Nord Vet Med* 1969; 21:129–141

Flint JC, McKelvie DH. Feline infectious anemia – diagnosis and treatment, In: *Proceedings of the American Veterinary Medical Association*. Minneapolis, MN; 1955, pp. 240–242.26.

- Flint JC, Moss LC. Infectious anemia in cats. *J Am Vet Med Assoc* 1953; 122(910):45–48.
- Flint JC, Roepke MH, Jensen R. Feline infectious anemia. II. Experimental cases. *Am J Vet Res* 1959; 20:33–40.
- Foley JE, Harrus S, Poland A, et al. Molecular, clinical, and pathologic comparison of two distinct strains of *Haemobartonella felis* in domestic cats. *Am J Vet Res* 1998; 59(12):1581–1588.
- Fujihara M, Watanabe M, Yamada T, et al. Occurrence of 'Candidate *Mycoplasma turicensis*' infection in domestic cats in Japan. *J Vet Med Sci* 2007; 69(10):1061–1063.43.
- Gentilini F, Novacco M, Turba ME, et al. Use of combined conventional and real-time PCR to determine the epidemiology of feline haemoplasma infections in northern Italy. *J Feline Med Surg* 2009; 11(4):277–285.
- George JW, Rideout BA, Griffey SM, et al. Effect of preexisting FeLV infection or FeLV and feline immunodeficiency virus coinfection on pathogenicity of the small variant of *Haemobartonella felis* in cats. *Am J Vet Res* 2002; 63(8):1172–1178.
- German, A.J, Cannon, M.J., Dye, C., Booth, M.J., Pearson, G.R., Reay, C.A, Gruffyddjones, T.J. (2005). Oesophageal strictures in cats associated with doxycycline therapy. *J Feline Med and Surg.* 7(1):33-41.
- Grindem CB, Corbett WT, Tomkins MT. Risk factors for *Haemobartonella felis* infection in cats. *J Am Vet Med Assoc* 1990;196(1):96–99.
- Groebel K, Hoelzle K, Wittenbrink MM, Ziegler U, Hoelzle LE (2009). *Mycoplasma suis* invades porcine erythrocytes. *Infect. Immun.* 77:576 –584.
- Harrus S, Klement E, Aroch I, et al. Retrospective study of 46 cases of feline haemobartonellosis in Israel and their relationships with FeLV and FIV infections. *Vet Rec* 2002; 151(3):82–85.
- Harvey JW, Gaskin JM. Experimental feline haemobartonellosis. *J Am Anim Hosp Assoc* 1977; 13:28–38.
- Heinritzi K, Plank G (1992). The effect of *Eperythrozoon suis* infection on the osmotic fragility of erythrocytes. *Berliner und Munchener Tierarztliche Wochenschrift.* 105(11):380 –383.
- Hinojosa, M.C., et al. "Microorganismos causantes de patologías clínicas en caninos y felinos domésticos en Valledupar, Colombia." *Revista Facultad de Medicina Veterinaria y de Zootecnia*, vol. 68, no. 3, Sept.-Dec. 2021, pp. 200+. Gale OneFile: Informe Académico, link.gale.com/apps/doc/A689992984/IFME?u=anon~1fb4b8f9&sid=googleScholar&xid=552b525b.
- Hoelzle LE (2008). Hemotrophic mycoplasmas: recent advances in *Mycoplasma suis*. *Vet. Microbiol.* 130:215 –226.
- Hoelzle LE, Helbling M, Hoelzle K, Ritzmann M, Heinritzi K, Wittenbrink MM. First LightCycler real-time PCR assay for the quantitative detection of *Mycoplasma suis* in clinical samples. *J Microbiol Methods.* 2007;70(2):346-354.
- Hornok S, Meli ML, Goñczy E, et al. First molecular identification of 'Candidate *Mycoplasma haemominutum*' from a cat with fatal haemolytic anaemia in Hungary. *Acta Vet Hung* 2008; 56(4):441–450.
- Jasper DE, Jain NC. Histochemical observations on *Mycoplasma* after staining with acridine orange. *Appl Microbiol.* 1966;14(5):720-723.
- Kamrani A, Parreira VR, Greenwood J, et al. The prevalence of *Bartonella*, hemoplasma, and *Rickettsia felis* infections in domestic cats and cat fleas in Ontario. *Can J Vet Res* 2008; 72(5):411–419.46.
- Kikuth W. The *Bartonella* and related parasites in man and animals (Oroya fever and verruga peruviana). *Proc R Soc Med* 1934;27(9):1241–1250.
- Kikuth W. Ueber einen neuen Anämieerreger, *Bartonella canis*, nov.sp. *Klin Wochenschr* 1928; 7:1729–1730.21.

Lappin MR. Feline haemoplasmas are not transmitted by *Ctenocephalides felis*. 9th Symposium of the CVBD World Forum. Lisbon, Portugal, 2014, pp 44-46.

Leib, M.S., Dinnel, H., Ward, D.L., Reimer, M.E., Towell, T.L, Monroe, W.E. (2001). Endoscopic balloon dilation of esophageal strictures in dogs and cats. *J Vet Intern Med.* 15:547- 552.

Luria BJ, Levy JK, Lappin MR, et al. Prevalence of infectious diseases in feral cats in northern Florida. *J Feline Med Surg* 2004;6(5):287–296.

Maede Y, Hata R. Studies on feline haemobartonellosis. II. The mechanism of anemia produced by infection with *Haemobartonella felis*. *Nippon Juigaku Zasshi* 1975; 37(1):49–54.71.

Maede Y. Studies on feline haemobartonellosis. IV. Lifespan of erythrocytes of cats infected with *Haemobartonella felis*. *Nippon Juigaku Zasshi* 1975; 37(5):269–272.

Manusu HP. Infectious feline anaemia in Australia. *Aust Vet J* 1961; 37:405.32.

Mcgroddy, Y.L., Knottenbelt, C.M. (2002). Oesophageal stricture in a cat due to oral administration of tetracyclines. *J Small Anim Pract.* 43:221-223

Melendez, L.D., Twedt, D.C., WRIGHT, M. (2000). Suspected doxycycline-induced esophagitis with esophageal stricture formation in three cats. *Feline Pract.* 28:10-12. 56

Messick JB (2004). Hemotropic mycoplasmas (hemoplasmas): A review and new insights into pathogenic potential. *Vet. Clin. Pathol.* 33:2 –13.

Museux K, Boretti FS, Willi B, et al. In vivo transmission studies of ‘*Candidatus Mycoplasma turicensis*’ in the domestic cat. *Vet Res* 2009; 40. 45.

Nash AS, Bobade PA. *Haemobartonella felis* infection in cats from the Glasgow area. *Vet Rec* 1986; 119(15):373–375.57.

Neimark H, Johansson KE, Rikihisa Y, et al. Proposal to transfer some members of the genera *Haemobartonella* and *Eperythrozoon* to the genus *Mycoplasma* with descriptions of ‘*Candidatus Mycoplasma haemofelis*’, ‘*Candidatus Mycoplasma haemomuris*’, ‘*Candidatus Mycoplasma haemosuis*’ and ‘*Candidatus Mycoplasma wenyonii*’. *Int J Syst Evol Microbiol* 2001; 51(Part 3):891–899.

Novacco, M., Sugiarto, S., Willi, B., Baumann, J., Spiri, A. M., Oestmann, A., ... Hofmann-Lehmann, R. (2018). Consecutive antibiotic treatment with doxycycline and marbofloxacin clears bacteremia in *Mycoplasma haemofelis*-infected cats. *Veterinary Microbiology*, 217, 112–120. doi:10.1016/j.vetmic.2018.03.006

Pekel, O., & Yasa Duru, S. (2022). Determination of *Mycoplasma haemofelis* incidence in cats visiting veterinary clinics in Kırıkkale. Kırıkkale University, Faculty of Veterinary Medicine.

Pennisi MG, Hartmann K, Addie DD, et al. Blood transfusion in cats. ABCD guidelines for minimising risks of infectious iatrogenic complications. *J Feline Med Surg* 2015; 17: 588-593.

Peters D, Wigand R. Bartonellaceae. *Bacteriol Rev* 1955; 19(3):150–159.

Peters IR, Helps CR, Willi B, et al. The prevalences of three species of feline hemoplasmas in samples submitted to a diagnostics service as determined by three novel real-time duplex PCR assays. *Vet Microbiol* 2008; 126(1–3):142–150.45.

Prieur WD. Beitrag zur infectiosen Anämie der Katze. *Kleint Prax* 1960; 5:87–89.34.

- Quiroz Castañeda, R., Amaro Estrada, I., Rodríguez, S., & Aguilar-Díaz, H. (2020). Hemotrophic mycoplasmas, occurrence and detection methods in animals of veterinary importance *Mycoplasmas hemotrópicos, presencia y métodos de detección en animales con importancia veterinaria*. *Revista Salud Animal*.
- Schreiner SA, Hoelzle K, Hofmann-Lehmann R, Hamburger A, Wittenbrink MM, Kramer MM, et al. Nanotransformation of the haemotrophic *Mycoplasma suis* during in vitro cultivation attempts using modified cell free *Mycoplasma media*. *Vet Microbiol*. 2012;160(1-2):227-232.
- Seamer J, Douglas SW. A new blood parasite of British cats. *VetRec* 1959; 71(20):405–408.30.
- Sivajothi, S., Sudhakara Reddy, B., & Swetha, K. (2023). Clinical, haemato-biochemical and electrocardiographic studies in persian breed cats with haemobartonellosis. *Explor. Anim. Med. Res*, 13, 131-135.
- Sykes JE, Drazenovich NL, Ball LM, et al. Use of conventional and real-time polymerase chain reaction to determine the epidemiology of hemoplasma infections in anemic and non-anemic cats. *J Vet Intern Med* 2007; 21. 685-693.
- Sykes JE, Terry JC, Lindsay LL, et al. Prevalences of various hemoplasma species among cats in the United States with possible hemoplasmosis. *J Am Vet Med Assoc* 2008; 232(3):372–379.44.
- Tasker S, Helps, CR, Belford CJ, Birtles RJ, Day MJ, Sparkes AH, Gruffy -Jones TJ, Harbour DA (2001). 16 S rDNA comparison demonstrates near identity between an United Kingdom *Haemobartonella felis* strain and the American California strain. *Vet. Microbiol*. 81(1)73 –78.
- Tasker, S., Hofmann-Lehmann, R., Belák, S., Frymus, T., Addie, D. D., Pennisi, M. G., Boucraut-Baralon, C., Egberink, H., Hartmann, K., Hosie, M. J., Lloret, A., Marsilio, F., Radford, A. D., Thiry, E., Truyen, U., & Möstl, K. (2018). Haemoplasmosis in cats: European guidelines from the ABCD on prevention and management. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 20(3), 256–261. <https://doi.org/10.1177/1098612X18758594>
- Taylor D, Sandholm M, Valtonen M, et al. Feline infectious anemia recognized in Finland. *Nord Vet Med* 1967; 19:277–281.33.
- Ural K, Kurtdedec A, Ulutas B (2009). Prevalence of haemoplasma infection in pet cats from 4 different provinces in Turkey. *Revue Med. Vet*. 5:226 –230.
- VanSteenhouse JL, Taboada J, Dorfman MI. *Hemobartonella felis* infection with atypical hematological abnormalities. *J Am Anim Hosp Assoc* 1995; 31(2):165–169.
- Weese, J. S., & Evason, M. (Eds.). (2020). *Infectious Diseases of the Dog and Cat*. Boca Raton, FL: Taylor & Francis Group, LLC. CRC Press.
- Willi B, Boretti FS, Baumgartner C, et al. Prevalence, risk factor analysis, and follow-up of infections caused by three feline hemo-plasma species in Switzerland. *J Clin Microbiol* 2006; 44(3):961–969.41.
- Willi B, Boretti FS, Cattori V, et al. Identification, molecular characterization, and experimental transmission of a new hemoplasma isolate from a cat with hemolytic anemia in Switzerland. *J Clin Microbiol* 2005; 43(6):2581–2585.
- Willi B, Tasker S, Boretti FS, et al. Phylogenetic analysis of ‘*Canidatus Mycoplasma turicensis*’ isolates from pet cats in the United Kingdom, Australia, and South Africa, with analysis of risk factors for infection. *J Clin Microbiol* 2006; 44(12):4430–4435.42.
- Woods JE, Brewer MM, Hawley JR, et al. Evaluation of experimental transmission of ‘*Candidatus Mycoplasma haemominutum*’ and *Mycoplasma haemofelis* by *Ctenocephalides felis* to cats. *Am J Vet Res* 2005; 66. 1008-1012.
- Zulty JC, Kociba GJ. Cold agglutinins in cats with haemobartonellosis. *J Am Vet Med Assoc* 1990; 196(6):907–910.70.

- Quiroz Castañeda, R., Amaro Estrada, I., Rodríguez, S., & Aguilar-Díaz, H. (2020). Hemotrophic mycoplasmas, occurrence and detection methods in animals of veterinary importance *Micoplasmas hemotrópicos, presencia y métodos de detección en animales con importancia veterinaria*. *Revista Salud Animal*.
- Bruyette, D. (2020). *Clinical small animal Internal medicine*. John Wiley & Sons.
- Mcgrotty, Y.L., Knottenbelt, C.M. (2002). Oesophageal stricture in a cat due to oral administration of tetracyclines. *J Small Anim Pract*. 43:221-223
- Melendez, L.D., Twedt, D.C., WRIGHT, M. (2000). Suspected doxycycline-induced esophagitis with esophageal stricture formation in three cats. *Feline Pract*. 28:10-12. 56
- LEIB, M.S., DINNEL, H., WARD, D.L., REIMER, M.E., TOWELL, T.L, MONROE, W.E. (2001). Endoscopic balloon dilation of esophageal strictures in dogs and cats. *J Vet Intern Med*. 15:547- 552.
- German, A.J, Cannon, M.J., Dye, C., Booth, M.J., Pearson, G.R., Reay, C.A, Gruffyddjones, T.J. (2005). Oesophageal strictures in cats associated with doxycycline therapy. *J Feline Med and Surg*. 7(1):33-41.
- Alan, E. M., Bilgin, Z., & Koenhemi, L. (2022). *Mycoplasma spp. ile Enfekte Kedilerde Trombosit Sayısı ve Trombosit İndekslerinin İncelenmesi*. *Erciyes Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 19(1), 43-48.
<https://doi.org/10.32707/ercivet.1085257>
- Sivajothi, S., Sudhakara Reddy, B., & Swetha, K. (2023). Clinical, haemato-biochemical and electrocardiographic studies in persian breed cats with haemobartonellosis. *Explor. Anim. Med. Res*, 13, 131-135.
- Hinojosa, M.C., et al. "Microorganismos causantes de patologías clínicas en caninos y felinos domésticos en Valledupar, Colombia." *Revista Facultad de Medicina Veterinaria y de Zootecnia*, vol. 68, no. 3, Sept.-Dec. 2021, pp. 200+. Gale OneFile: Informe Académico, <link.gale.com/apps/doc/A689992984/IFME?u=anon~1fb4b8f9&sid=googleScholar&xid=552b525b>.
- Novacco, M., Sugiarto, S., Willi, B., Baumann, J., Spiri, A. M., Oestmann, A., ... Hofmann-Lehmann, R. (2018). Consecutive antibiotic treatment with doxycycline and marbofloxacin clears bacteremia in *Mycoplasma haemofelis* -infected cats. *Veterinary Microbiology*, 217, 112–120. doi:10.1016/j.vetmic.2018.03.006
- 9KAYNAKÇA**
- Baumer W, Stahl J, Sander K, Petersen LJ, Paps J, Stark H, et al. Lack of preventing effect of systemically and topically administered histamine H(1) or H(4) receptor antagonists in a dog model of acute atopic dermatitis. *Exp Dermatol*. 2011;20(7):577–81.
- Belova S, Wilhelm S, Linek M et al. Factors affecting allergen-specific IgE serum levels in cats. *Can J Vet Res* 2012; 76: 45– 51.
- Bizikova P, Papich MG, Olivry T. Hydroxyzine and cetirizine pharmacokinetics and pharmacodynamics after oral and intravenous administration of hydroxyzine to healthy dogs. *Vet Dermatol*. 2008;19(6):348–57.
- Buckley L. Treatment of presumed allergic skin disease in cats. *Pract* 2017; 39: 242–254.
- Camargo CA Jr, Manson JE. Vitamin D supplementation and risk of infectious disease: no easy answers. *Am J Clin Nutr*. 2014;99(1):3–4.
- Carlotti DN, Prost C. L'atopie feline. *Point Vet* 1988; 20: 777– 784.

- Cheung, P.F.-Y.; Wong, C.-K.; Ho, A.W.-Y.; Hu, S.; Chen, D.-P.; Lam, C.W.-K. Activation of human eosinophils and epidermal keratinocytes by Th2 cytokine IL-31: Implication for the immunopathogenesis of atopic dermatitis. *Int. Immunol.* 2010, 22, 453–467. [CrossRef]
- Cieslicki M, Cieslicki P. Auftreten von endogenem Ekzem und Kardiomyopathie in einer Abessinier-Katzenzucht. [The appearance of endogenous eczema and cardiopathy in an Abyssinian cat breeding] *Kleintierpraxis* 1989; 34: 395–402.
- de Roock S, van Elk M, van Dijk ME, Timmerman HM, Rijkers GT, Prakken BJ, et al. Lactic acid bacteria differ in their ability to induce functional regulatory T cells in humans. *Clin Exp Allergy.* 2010;40(1):103–10.
- DeBoer DJ, Griffin CE. The ACVD task force on canine atopic dermatitis (XXI): antihistamine pharmacotherapy. *Vet Immunol Immunopathol.* 2001;81(3–4):323–9.
- DeBoer DJ, Marsella R. The ACVD task force on canine atopic dermatitis (XII): the relationship of cutaneous infections to the pathogenesis and clinical course of canine atopic dermatitis. *Vet Immunol Immunopathol.* 2001;81(3–4):239–49.
- Di Filippo P, Scaparrotta A, Rapino D, Cingolani A, Attanasi M, Petrosino MI, et al. Vitamin D supplementation modulates the immune system and improves atopic dermatitis in children. *Int Arch Allergy Immunol.* 2015;166(2):91–6.
- Diesel A, DeBoer DJ. Serum allergen-specific immunoglobulin E in atopic and healthy cats: comparison of a rapid screening immunoassay and complete-panel analysis. *Vet Dermatol.* 2011;22(1):39–45.
- Drolet R, Bernard J. Plasma cell pododermatitis in a cat. *Can Vet J* 1984; 25: 448–449.
- Dunham, S.; Messamore, J.; Bessey, L.; Mahabir, S.; Gonzales, A.J. Evaluation of circulating interleukin-31 levels in cats with a pre-sumptive diagnosis of allergic dermatitis. *Vet. Dermatol.* 2018, 29, 284.
- Eichenseer M, Johansen C, Mueller RS. Efficacy of dimetinden and hydroxyzine/chlorpheniramine in atopic dogs: a randomised, controlled, double-blinded trial. *Vet Rec.* 2013;173(17):423.
- Eichenseer M. Klinische Wirkung der Antihistaminika Chlorpheniramin/ Hydroxyzin (Histacalmine®) und Dimetinden (Fenistil®) bei atopischen Hunden. Munich: Ludwig-Maximilians-University; 2013.
- Elmadfa I, Klein P, Meyer AL. Immune-stimulating effects of lactic acid bacteria in vivo and in vitro. *Proc Nutr Soc.* 2010;69(3):416–20.
- Favrot C, Rostaher A, Fischer N. Clinical symptoms, diagnosis and therapy of feline allergic dermatitis. *Schweiz Arch Tierheilkd* 2014; 156: 327–335.
- Favrot, C. Feline Non-Flea Induced Hypersensitivity Dermatitis. *J. Feline Med. Surg.* 2013, 15, 778–784. [CrossRef]
- Ferrer, L.; Carrasco, I.; Cristófol, C.; Puigdemont, A. A pharmacokinetic study of oclacitinib maleate in six cats. *Vet. Dermatol.* 2019, 31, 134–137.
- Foj, R.; Carrasco, I.; Clemente, F.; Scarpella, F.; Calvet, A.; Prats, A.; Vivancos, S.; Brazis, P.; Puigdemont, A. Clinical efficacy of sublingual allergen-specific immunotherapy in 22 cats with atopic dermatitis. *Vet. Dermatol.* 2021, 32, 67-e12. [CrossRef] 119. Medina-Cucurella, A.V.; Bammert, G.F.; Dunkle, W.; Javens, C.; Zhu, Y.; Mutchler, V.T.; Teel, J.T.; Stein, C.A.; Dunham, S.A.; Whitehead, T.A. Feline Interleukin-31 Shares Overlapping Epitopes with the Oncostatin M Receptor and IL-31RA. *Biochemistry* 2020, 59, 2171–2181.
- Foster AP, O'Dair H. Allergy testing for skin disease in the cat in vivo vs in vitro tests. *Vet Dermatol* 1994; 4: 111–115.

- Foster AP. Update on feline immunoglobulin (Ig)E and diagnostic recommendations for atopy. In: August J ed. Consultation in feline internal medicine, 4th edition. Philadelphia, PA: Saunders, 2004; 229–238.
- Gaschen FP, Merchant SR. Adverse food reactions in dogs and cats. *Vet Clin North Am Small Anim Pract.* 2011;41(2):361–79.
- Grifn CE, Hillier A. The ACVD task force on canine atopic dermatitis (XXIV): allergen-specific immunotherapy. *Vet Immunol Immunopathol.* 2001;81(3–4):363–83.
- Gruffydd-Jones TJ, Orr CM, Lucke VM. Foot pad swelling and ulceration in cats: a report of five cases. *J Small Anim Pract* 1980; 21: 381–389.
- Halliwell, R.; Banovic, F.; Mueller, R.S.; Olivry, T. Immunopathogenesis of the feline atopic syndrome. *Vet. Dermatol.* 2021, 32, 13-e4.
- Harvey RG. Effect of varying proportions of evening primrose oil and fish oil on cats with crusting dermatosis ('miliary dermatitis'). *Vet Rec.* 1993;133(9):208–11.
- Hensel P, Santoro D, Favrot C, Hill P, Grifn C. Canine atopic dermatitis: detailed guidelines for diagnosis and allergen identification. *BMC Vet Res.* 2015;11:196.
- Hnilca KA. *Small Animal Dermatology: A Color Atlas and Therapeutic Guide.* 3rd ed. Elsevier Saunders, 2011:198–199.
- Hobi S, Mueller RS. Efficacy and safety of rush immunotherapy with alum-precipitated allergens in canine atopic dermatitis. *Tierarztl Prax Ausg K Kleintiere Heimtiere.* 2014;42(3):167–73.
- Jackson HA, Hammerberg B. The clinical and immunological reaction to a favoured monthly oral heartworm prophylactic in 12 dogs with spontaneous food allergy. *Vet Dermatol.* 2002;13(4):218.
- Klinger CJ, Hobi S, Johansen C, Koch HJ, Weber K, Mueller RS. Vitamin D shows in vivo efficacy in a placebo-controlled, double-blinded, randomised clinical trial on canine atopic dermatitis. *Vet Rec.* 2018;182(14):406.
- Kovalik M, Thoday KL, van den Broek AH. The use of ciclosporin A in veterinary dermatology. *Vet J.* 2012;193(2):317–25.
- Lappin MR, Roycroft LM. Effect of ciclosporin and methylprednisolone acetate on cats previously infected with feline herpesvirus 1. *J Feline Med Surg.* 2015;17(4):353–8.
- Last RD, Suzuki Y, Manning T, Lindsay D, Galipeau L, Whitbread TJ. A case of fatal systemic toxoplasmosis in a cat being treated with cyclosporin A for feline atopy. *Vet Dermatol.* 2004;15(3):194–8.
- Lee, K.W.; McKinney, B.H.; Blankenship, K.D.; Morris, D.O. Detection and Inhibition of IgE for cross-reactive carbohydrate determinants evident in an enzyme-linked immunosorbent assay for detection of allergen-specific IgE in the sera of dogs and cats. *Vet. Dermatol.* 2020, 31, 439-e116.
- Lee-Fowler TM, Cohn LA, DeClue AE et al. Comparison of intra-dermal skin testing (IDST) and serum allergen-specific IgE determination in an experimental model of feline asthma. *Vet Immunol Immunopathol* 2009a; 132: 46–52.
- Lee-Fowler, T.M.; Cohn, L.A.; DeClue, A.E.; Spinka, C.M.; Reinero, C.R. Evaluation of subcutaneous versus mucosal (intranasal) allergen-specific rush immunotherapy in experimental feline asthma. *Vet. Immunol. Immunopathol.* 2009b, 129, 49–56.
- Leistra M, Willemsse T. Double-blind evaluation of two commercial hypoallergenic diets in cats with adverse food reactions. *J Feline Med Surg* 2002; 4: 185–188.

Marsella R, Santoro D, Ahrens K, Thomas AL. Investigation of the effect of probiotic exposure on flaggrin expression in an experimental model of canine atopic dermatitis. *Vet Dermatol.* 2013;24(2):260-e57.

McDougal BJ. Allergy testing and hyposensitization for 3 common feline dermatoses. *Mod Vet Pract* 1986; 67: 629–633.

Medina-Cucurella, A.V.; Bammert, G.F.; Dunkle, W.; Javens, C.; Zhu, Y.; Mutchler, V.T.; Teel, J.T.; Stein, C.A.; Dunham, S.A.; Whitehead, T.A. Feline Interleukin-31 Shares Overlapping Epitopes with the Oncostatin M Receptor and IL-31RA. *Biochemistry* 2020, 59, 2171–2181.

Michels GM, Ramsey DS, Walsh KF, Martinon OM, Mahabir SP, Hoevers JD, et al. A blinded, randomized, placebo-controlled, dose determination trial of lokivetmab (ZTS-00103289), a caninized, anti-canine IL-31 monoclonal antibody in client owned dogs with atopic dermatitis. *Vet Dermatol.* 2016;27(6):478-e129.

Miller WH, Griffin CE, Campbell KL. *Muller & Kirk's Small Animal Dermatology.* 7th ed. St. Louis, Missouri: Elsevier, 2013:388–392.

Moriello KA. Feline atopy in three littermates. *Vet Dermatol.* 2001;12(3):177–81.

Mueller R, Tsohalis J. Evaluation of serum allergen-specific IgE for the diagnosis of food adverse reactions in the dog. *Vet Dermatol.* 1998;9:167–71.

Mueller, R.S.; Nuttall, T.; Prost, C.; Schulz, B.; Bizikova, P. Treatment of the feline atopic syndrome—A systematic review. *Vet. Dermatol.* 2021, 32, 43-e8.

Noli C, Scarpella F. Prospective open pilot study on the use of ciclosporin for feline allergic skin disease. *J Small Anim Pract* 2006; 47:434–4382.

Noli, C.; Matricoti, I.; Schievano, C. A double-blinded, randomized, methylprednisolone-controlled study on the efficacy of oclacitinib in the management of pruritus in cats with nonflea nonfood-induced hypersensitivity dermatitis. *Vet. Dermatol.* 2019, 30, 110-e30.

Nuttall T, Reece D, Roberts E. Life-long diseases need life-long treatment: long-term safety of ciclosporin in canine atopic dermatitis. *Vet Rec.* 2014;174(Suppl 2):3–12.

O'Dair H, Markwell PJ, Maskell IE. An open investigation into the etiology in a group of cats with suspected allergic skin disease. *Vet Dermatol* 1996;7:193–202.

Ohashi Y, Ushida K. Health-beneficial effects of probiotics: its mode of action. *Anim Sci J.* 2009;80(4):361–71.

Ohshima-Terada Y, Higuchi Y, Kumagai T, Hagihara A, Nagata M. Complementary effect of oral administration of *Lactobacillus paracasei* K71 on canine atopic dermatitis. *Vet Dermatol.* 2015;26(5):350-3, e74-5.

Olivry T, DeBoer DJ, Favrot C, Jackson HA, Mueller RS, Nuttall T, et al. Treatment of canine atopic dermatitis: 2015 updated guidelines from the International Committee on Allergic Diseases of Animals (ICADA). *BMC Vet Res.* 2015;11:210.

Olivry T, DeBoer DJ, Favrot C, Jackson HA, Mueller RS, Nuttall T, et al. Treatment of canine atopic dermatitis: 2010 clinical practice guidelines from the International Task Force on Canine Atopic Dermatitis. *Vet Dermatol.* 2010;21(3):233–48.

Ordeix L, Galeotti F, Scarpella F et al. *Malassezia* spp. overgrowth in allergic cats. *Vet Dermatol* 2007; 18: 316–323.

Ortalda C, Noli C, Colombo S, Borio S. Oclacitinib in feline nonflea-, nonfood-induced hypersensitivity dermatitis: results of a small prospective pilot study of client-owned cats. *Vet Dermatol.* 2015;26(4):235-e52.

- Ravens PA, Xu BJ, Vogelnest LJ. Feline atopic dermatitis: a retrospective study of 45 cases (2001–2012). *Vet Dermatol* 2014; 25: 95–102, e27–8.
- Reedy LM. Results of allergy testing and hyposensitization in selected feline skin diseases [cats]. *J Am Anim Hosp Assoc* 1982; 618–623.
- Roberts ES, Speranza C, Friberg C, Grifn C, Stefan J, Roycroft L, et al. Confirmatory field study for the evaluation of ciclosporin at a target dose of 7.0 mg/kg (3.2 mg/lb) in the control of feline hypersensitivity dermatitis. *J Feline Med Surg*. 2016;18(11):889–97.
- Roosje PJ, Dean GA, Willemse T, Rutten VP, Thepen T. Interleukin 4-producing CD4+ T cells in the skin of cats with allergic dermatitis. *Vet Pathol*. 2002;39(2):228–33.
- Roosje, P.J.; Dean, G.A.; Willemse, T.; Rutten, V.P.M.G.; Thepen, T. Interleukin 4-producing CD4+ T cells in the skin of cats with allergic dermatitis. *Vet. Pathol*. 2002, 39, 228–233.
- Roosje, P.J.; Van Kooten, P.J.S.; Thepen, T.; Bihari, I.C.; Rutten, V.P.M.G.; Koeman, J.P.; Willemse, T. Increased Numbers of CD4+ and CD8+ T Cells in Lesional Skin of Cats with Allergic Dermatitis. *Vet. Pathol*. 1998, 35, 268–273.
- Rosbach K, Wendorf S, Sander K, Stark H, Gutzmer R, Werfel T, et al. Histamine H4 receptor antagonism reduces hapten-induced scratching behaviour but not inflammation. *Exp Dermatol*. 2009;18(1):57–63.
- Santoro, D., Pucheu-Haston, C. M., Prost, C., Mueller, R. S., & Jackson, H. (2021). Clinical signs and diagnosis of feline atopic syndrome: detailed guidelines for a correct diagnosis. *Veterinary dermatology*, 32(1), 26-e6.
- Saridomichelakis M, Koutinas AF. A retrospective study of 10 spontaneous cases of feline atopic dermatitis (1995–1997). *J Hellenic Vet Med Soc* 1999; 50: 292–299.
- Saridomichelakis MN, Olivry T. An update on the treatment of canine atopic dermatitis. *Vet J*. 2016;207:29–37.
- Schleifer SG, Willemse T. Evaluation of skin test reactivity to environmental allergens in healthy cats and cats with atopic dermatitis. *Am J Vet Res* 2003; 64: 773–778.
- Schnabl B, Bettenay SV, Dow K, Mueller RS. Results of allergen specific immunotherapy in 117 dogs with atopic dermatitis. *Vet Rec*. 2006;158(3):81–5.
- Scott D, Miller W. Cutaneous food allergy in cats: a retrospective study of 48 cases (1988–2003). *Jap J Vet Dermatol* 2013; 19: 203–210.
- Scott, D.W.; Miller, W.H. The combination of antihistamine (chlorpheniramine) and an omega-3/omega-6 fatty acid-containing product for the management of pruritic cats: Results of an open clinical trial. *N. Z. Vet. J*. 1995, 43, 29–31
- Seals, S.L.; Kearney, M.; Del Piero, F.; Hammerberg, B.; Pucheu-Haston, C.M. A study for characterization of IgE-mediated cutaneous immediate and late-phase reactions in non-allergic domestic cats. *Vet. Immunol. Immunopathol*. 2014, 159, 41–49.
- Senti G, Johansen P, Kundig TM. Intralymphatic immunotherapy. *Curr Opin Allergy Clin Immunol*. 2009;9(6):537–43.
- Stefan J, Parks C, Seewald W. North American Veterinary Dermatology Cyclosporine Study G. Clinical trial evaluating the efficacy and safety of cyclosporine in dogs with atopic dermatitis. *J Am Vet Med Assoc*. 2005;226(11):1855–63.

Szczepanik, M.P.; Wilkołek, P.M.; Adamek, Ł.R.; Kalisz, G.; Gołyński, M.; Sitkowski, W.; Tazskun, I. Transepidermal water loss and skin hydration in healthy cats and cats with non-flea non-food hypersensitivity dermatitis (NFNFD). *Pol. J. Vet. Sci.* 2019, 22, 237–242. [PubMed]

Szczepanik, M.P.; Wilkołek, P.M.; Adamek, Ł.R.; Zajac, M.; Gołyński, M.; Sitkowski, W.; Tazskun, I. Evaluation of the correlation between Scoring Feline Allergic Dermatitis and Feline Extent and Severity Index and skin hydration in atopic cats. *Vet. Dermatol.* 2017, 29, 34-e16. [CrossRef]

Taglinger K, Day MJ, Foster AP. Characterization of inflammatory cell infiltration in feline allergic skin disease. *J Comp Pathol* 2007;137: 211–223.

Taglinger K, Helps CR, Day MJ et al. Measurement of serum immunoglobulin E (IgE) specific for house dust mite antigens in normal cats and cats with allergic skin disease. *Vet Immunol Immunopathol* 2005; 105: 85–93.

Thurmond RL, Desai PJ, Dunford PJ, Fung-Leung WP, Hofstra CL, Jiang W, et al. A potent and selective histamine H4 receptor antagonist with anti-inflammatory properties. *J Pharmacol Exp Ther.* 2004;309(1):404–13.

Timm K, Mueller RS, Nett-Mettler CS. Long-term effects of intralymphatic immunotherapy (ILIT) on canine atopic dermatitis. *Vet Dermatol.* 2018;29(2):123-e49.

Valtolina C, Favier RP. Feline hepatic lipidosis. *Vet Clin North Am Small Anim Pract.* 2017;47(3):683–702.

Ural, K., Erdogan, H., & Erdogan, S. (2022). A new era under soil based probiotics for anti-pruritic combat among cats with feline atopic skin syndrome. *International Journal of Veterinary and Animal Research (IJVAR)*, 5(2), 89-93.

Van Eeden, M.E.; Vientós-Plotts, A.I.; Cohn, L.A.; Reiner, C.R. Serum allergen-specific IgE reactivity: Is there an association with clinical severity and airway eosinophilia in asthmatic cats? *J. Feline Med. Surg.* 2020, 22, 1129–1136.

Vapalahti K, Virtala A-M, Joensuu TA et al. Health and behavioral survey of over 8000 Finnish cats. *Front Vet Sci* 2016; 3: 70.

Vercelli A, Raviri G, Cornegliani L. The use of oral cyclosporin to treat feline dermatoses: A retrospective analysis of 23 cases. *Vet Dermatol* 2006;17:201–206.

Waisglass SE, Landsberg GM, Yager JA et al. Underlying medical conditions in cats with presumptive psychogenic alopecia. *J Am Vet Med Assoc* 2006; 228: 1,705–1,709.

Wildermuth BE, Griffin CE, Rosenkrantz WS. Response of feline eosinophilic plaques and lip ulcers to amoxicillin trihydrate-clavulanate potassium therapy: A randomized, double-blind placebo-controlled prospective study. *Vet Dermatol* 2012;23:110–118.

Wildermuth K, Zabel S, Rosychuk RA. The efficacy of cetirizine hydrochloride on the pruritus of cats with atopic dermatitis: a randomized, double-blind, placebo-controlled, crossover study. *Vet Dermatol.* 2013;24(6):576-81, e137-8.

Willemsse A, Van den Brom WE, Rijnberk A. Effect of hyposensitization on atopic dermatitis in dogs. *J Am Vet Med Assoc.* 1984;184(10):1277–80.

10KAYNAKÇA

Allgoewer, I., Lucas, S., & Schmitz, S. A. (2000). Magnetic resonance imaging of the normal and diseased feline middle ear. *Veterinary Radiology & Ultrasound*, 41(5), 413–418.

- Anderson, D. M., Robinson, R. K., & White, R. A. S. (2000). Management of inflammatory polyps in 37 cats. *Veterinary Record*, 147(24), 684–687.
- Bichsel, P., Vandeveld, M., & Lang, J. (1984). Spinal cord infarction following fibrocartilaginous embolism in the dog and cat. *Schweizer Archiv für Tierheilkunde*, 126, 387–397.
- Boettcher, I. C., Steinberg, T., Matiasek, K., Greene, C. E., Hartmann, K., & Fischer, A. (2007). Use of anti-coronavirus antibody testing of cerebrospinal fluid for diagnosis of feline infectious peritonitis involving the central nervous system in cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 230, 199–205.
- Bradshaw, J. M., Pearson, G. R., & Gruffydd-Jones, T. J. (2004). A retrospective study of 286 cases of neurological disorders of the cat. *Journal of Comparative Pathology*, 131, 112–120.
- Brodal, A. (1972). Vestibulocerebellar input in the cat: anatomy. *Progress in brain research*, 37, 315-327.
- Burke, E. E., Moise, N. S., de Lahunta, A., & Erb, H. N. (1985). Review of idiopathic feline vestibular syndrome in 75 cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 187, 941–943.
- Carpenter, M. B., & Harter, D. H. (1956). A study of congenital feline cerebellar malformations. An anatomic and physiologic evaluation of agenetic defects. *Journal of comparative Neurology*, 105(1), 51-93.
- Caylor, K. B., & Cassimatis, M. K. (2001). Metronidazole neurotoxicosis in two cats. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 37, 258–262.
- Coates, J. R., & O'Brien, D. P. (2004). Inherited peripheral neuropathies in dogs and cats. *Veterinary Clinics: Small Animal Practice*, 34(6), 1361-1401.
- Cogan, D. G., Chu, F. C., & Reingold, D. B. (1982). Ocular signs of cerebellar disease. *Archives of Ophthalmology*, 100(5), 755–760.
- Crawford, A. H., Stoll, A. L., Sanchez-Masian, D., Shea, A., Michaels, J., Fraser, A. R., & Beltran, E. (2017). Clinicopathologic features and magnetic resonance imaging findings in 24 cats with histopathologically confirmed neurologic feline infectious peritonitis. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 31(5), 1477-1486.
- Csiza, C. K., De Lahunta, A., Scott, F. W., & Gillespie, J. H. (1971). Pathogenesis of feline panleukopenia virus in susceptible newborn kittens II. Pathology and immunofluorescence. *Infection and immunity*, 3(6), 838-846.
- Csiza, C. K., de Lahunta, A., Scott, F. W., & Gillespie, J. H. (1972). Spontaneous feline ataxia. *Cornell Veterinarian*, 62(2), 300–322.
- Cureoglu, S., Schachern, P. A., Rinaldo, A., Tsuprun, V., Ferlito, A., & Paparella, M. M. (2005). Round window membrane and labyrinthine pathological changes: an overview. *Acta oto-laryngologica*, 125(1), 9-15.
- de Lahunta, A. (1983). *Veterinary neuroanatomy and clinical neurology*. Philadelphia, PA: W.B. Saunders.
- Detweiler, D. A., Johnson, L. R., Kass, P. H., et al. (2006). Computed tomographic evidence of bulla effusion in cats with sinonasal disease: 2001–2004. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 20, 1080–1084.
- Dow, S. W., LeCouteur, R. A., Poss, M. L., & Beadleston, D. (1989). Central nervous system toxicosis associated with metronidazole treatment of dogs: five cases (1984-1987). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 195(3), 365-368.
- Duque, C., Parent, J., Brisson, B., Da Costa, R., & Poma, R. (2005). Intracranial arachnoid cysts: are they clinically significant?. *Journal of veterinary internal medicine*, 19(5), 772-774.

- Ellinwood, N. M., Vite, C. H., & Haskins, M. E. (2004). Gene therapy for lysosomal storage diseases: the lessons and promise of animal models. *The Journal of Gene Medicine: A cross-disciplinary journal for research on the science of gene transfer and its clinical applications*, 6(5), 481-506.
- Evans, R. J. (1989). Lysosomal storage diseases in dogs and cats. *Journal of Small Animal Practice*, 30(3), 144-150.
- Evans, J., Levesque, D., Knowles, K., Longshore, R., & Plummer, S. (2003). Diazepam as a treatment for metronidazole toxicosis in dogs: a retrospective study of 21 cases. *Journal of veterinary internal medicine*, 17(3), 304-310.
- Fan, T. M., & Lorimier, L. P. (2004). Inflammatory polyps and aural neoplasia. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 34(2), 489-509.
- Faulkner, J. E., & Budsberg, S. C. (1990). Results of ventral bulla osteotomy for treatment of middle ear polyps in cats. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 26, 496-499.
- Garosi, L. S., Dennis, R., Penderis, J., Lamb, C. R., Targett, M. P., Cappello, R., & Delauche, A. J. (2001). Results of magnetic resonance imaging in dogs with vestibular disorders: 85 cases (1996-1999). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 218(3), 385-391.
- Garosi, L. S., Dennis, R., & Schwarz, T. (2003). Review of diagnostic imaging of ear diseases in the dog and cat. *Veterinary Radiology & Ultrasound*, 44, 137-146.
- Glass, E. N., Cornetta, A. M., de Lahunta, A., et al. (1985). Clinical and clinicopathologic features in 11 cats with *Cuterebra* larvae myiasis of the central nervous system. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 12(5):365-368, 1998.
- Gortel, K. (2004). Otic flushing. *Greene*, 34(2), 557-565.
- Haskins, M. E., Bingel, S. A., Northington, J. W., Newton, C. D., Sande, R. D., & Patterson, D. F. (1983). Spinal cord compression and hindlimb paresis in cats with mucopolysaccharidosis VI. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 182(9), 983-985.
- Haskins, M. E., Otis, E. J., Hayden, J. E., Jezyk, P. F., & Stramm, L. (1992). Hepatic storage of glycosaminoglycans in feline and canine models of mucopolysaccharidoses I, VI, and VII. *Veterinary Pathology*, 29(2), 112-119.
- Herndon, R. M., Margolis, G., & Kilham, L. (1971). The synaptic organization of the malformed cerebellum induced by perinatal infection with the feline panleukopenia virus (PLV). I. Elements forming the cerebellar glomeruli. II. The Purkinje cell and its afferents. *Journal of Neuropathology and Experimental Neurology*, 30(2 & 4), 196-205, 557-570.
- Holliday, T. A. (1980). Clinical signs of acute and chronic experimental lesions of the cerebellum. *Veterinary Science Communications*, 3, 259-278.
- Indrieri, R. J., & Taylor, R. F. (1984). Vestibular dysfunction caused by squamous cell carcinoma involving the middle ear and inner ear in two cats. *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 184(4), 471-473.
- James, C. C., Lassman, L. P., & Tomlinson, B. E. (1969). Congenital anomalies of the lower spine and spinal cord in Manx cats. *Journal of Pathology*, 97, 269-276.
- Jolly, R. D. (1995). Comparative biology of the neuronal ceroid-lipofuscinoses (NCL): an overview. *American journal of medical genetics*, 57(2), 307-311.
- Jolly, R. D., & Walkley, S. U. (1997). Lysosomal storage diseases of animals: an essay in comparative pathology. *Veterinary pathology*, 34(6), 527-548.

- Jubb, K. V., Saunders, L. Z., & Coates, H. V. (1956). Thiamine deficiency encephalopathy in cats. *Journal of Comparative Pathology*, 66, 217–227.
- Kern, T. J., Aromando, M. C., & Erb, H. N. (1989). Horner's syndrome in dogs and cats: 100 cases (1975–1985). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 195(3), 369–373.
- Kern, T. J., & Erb, H. N. (1987). Facial neuropathy in dogs and cats: 95 cases (1975–1985). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 191(12), 1604–1609.
- Kilham, L., Margolis, G., & Colby, E. D. (1967). Congenital infections of cats and ferrets by feline panleukopenia virus manifested by cerebellar hypoplasia. *Laboratory Investigation*, 17, 465–480.
- Kitagawa, M., Koie, H., Kanayama, K., & Sakai, T. (2002). Medulloblastoma in a cat: clinical and MRI findings. *Journal of small animal practice*, 43(3), 139-142.
- Khasnis, A., & Gokula, R. M. (2003). Romberg's test. *Journal of Postgraduate Medicine*, 49(2), 169–172.
- Knipe, M. F., Vernau, K. M., Hornof, W. J., & LeCouteur, R. A. (2001). Intervertebral disc extrusion in six cats. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 3, 161–168.
- Lane, S. B., Kornegay, J. N., Duncan, J. R., & Oliver, J. E. (1994). Feline spinal lymphosarcoma: A retrospective evaluation of 23 cats. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 8, 99–104.
- Lorenz, M. D., Coates, J. R., & Kent, M. (2011). *Handbook of veterinary neurology* (5th ed.). Elsevier.
- Love, N. E., Kramer, R. W., Spodnick, G. J., et al. (1995). Radiographic and computed tomographic evaluation of otitis media in the dog. *Veterinary Radiology & Ultrasound*, 36(5), 375–379.
- Lowrie, M., Wessmann, A., Gunn-Moore, D., & Penderis, J. (2009). Quadrigeminal cyst management by cystoperitoneal shunt in a 4-year-old Persian cat. *Journal of Feline Medicine and Surgery*. 2009;11(8):711-713.
- March, P. A. (2001). Neuronal storage disorders. In J. R. August (Ed.), *Consultations in feline internal medicine* 4th ed., WB Saunders.
- Mansfield, P. D. (1990). Ototoxicity in dogs and cats. *Compendium on Continuing Education for the Practicing Veterinarian*, 12(3), 331–337.
- Marioni-Henry, K., Van Winkle, T. J., Smith, S. H., & Vite, C. H. (2008). Tumors affecting the spinal cord of cats: 85 cases (1980–2005). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 232, 237–243.
- McConnell, J. F., Garosi, L., & Platt, S. R. (2005). Magnetic resonance imaging findings of presumed cerebellar cerebrovascular accident in twelve dogs. *Veterinary Radiology & Ultrasound*, 46(1), 1-10.
- Mikszewski, J. S., Van Winkle, T. J., & Troxel, M. T. (2006). Fibrocartilaginous embolic myelopathy in five cats. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 42, 226–233.
- Milner, R. J., Engela, J., & Kirberger, R. M. (1996). Arachnoid cyst in cerebellar pontine area of a cat-diagnosis by magnetic resonance imaging. *Veterinary Radiology & Ultrasound*, 37(1), 34-36.
- Morin, D. E. (2004). Brainstem and cranial nerve abnormalities: Listeriosis, otitis media/interna and pituitary abscess syndrome. *Veterinary Clinics of North America: Food Animal Practice*, 20, 243–273.
- Muilenburg, R. K., & Fry, T. R. (2002). Feline nasopharyngeal polyps. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 32, 839–849.

- Negrin, A., Cherubini, G. B., Lamb, C., et al. (2010). Clinical signs, magnetic resonance imaging findings, and outcome in 77 cats with vestibular disease: A retrospective study. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 12, 291–299.
- Olson, E. J., Morales, S. C., McVey, A. S., & Hayden, D. W. (2005). Putative metronidazole neurotoxicosis in a cat. *Veterinary Pathology*, 42(5), 665-669.
- Penderis, J. (2009). The wobbly cat: Diagnostic and therapeutic approach to generalized ataxia. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 11(5), 349–359.
- Penderis, J., McConnell, J. F., & Calvin, J. (2007). Magnetic resonance imaging features of thiamine deficiency in a cat. *Veterinary Record*, 160(8), 270-272.
- Polizopoulou, Z. S., Kazakos, G., Patsikas, M. N., & Roubies, N. (2005). Hypervitaminosis A in the cat: A case report and review of the literature. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 7, 363–368.
- Reder, M. S., Mathog, R. H., & Capps, M. J. (1977). Comparison of caloric and sinusoidal tests in the vestibulotoxic cat. *The Laryngoscope*, 87(12), 2008-2015.
- Remedios, A. M., Fowler, J. D., & Pharr, J. W. (1991). A comparison of radiographic versus surgical diagnosis of otitis media. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 27, 183–188.
- Rosser, E. J. (2004). Causes of otitis externa. *Veterinary Clinics: Small Animal Practice*, 34(2), 459-468.
- Rossmeis, J. H. (2010). Vestibular disease in dogs and cats. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 40, 81–100.
- Saito, M., Olby, N. J., & Spaulding, K. (2001). Identification of arachnoid cysts in the quadrigeminal cistern using ultrasonography. *Veterinary Radiology & Ultrasound*, 42(5), 435-439.
- Saxon, B., & Magne, M. L. (1993). Reversible central nervous system toxicosis associated with metronidazole therapy in three cats. *Progress in Veterinary Neurology*, 4(1), 25-27.
- Schachern, P. A., Paparella, M. M., Goycoolea, M. V., Duvall, A. J., & Choo, Y. B. (1987). The permeability of the round window membrane during otitis media. *Archives of Otolaryngology–Head & Neck Surgery*, 113(6), 625-629.
- Schatzberg, S. J., Haley, N. J., Barr, S. C., et al. (2003). Polymerase chain reaction (PCR) amplification of parvoviral DNA from the brains of dogs and cats with cerebellar hypoplasia. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 17, 538–544.
- Seawright, A. A., English, P. B., & Gartner, R. J. W. (1967). Hypervitaminosis A and deforming cervical spondylosis of the cat. *Journal of comparative pathology*, 77(1), 29-IN6.
- Sharp, N. J. H., Davis, B. J., Guy, J. S., Cullen, J. M., Steingold, S. F., & Kornegay, J. N. (1999). Hydranencephaly and cerebellar hypoplasia in two kittens attributed to intrauterine parvovirus infection. *Journal of comparative pathology*, 121(1), 39-53.
- Skelly, B. J., & Franklin, R. J. (2002). Recognition and diagnosis of lysosomal storage diseases in the cat and dog. *Journal of veterinary internal medicine*, 16(2), 133-141.
- Smith, K., & Talbot, A. (1996). Vestibular dysfunction in cats: 30 cases. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 32, 151–156.
- Spangler, E. A., & Dewey, C. W. (2000). Meningoencephalitis secondary to bacterial otitis media/interna in a dog. *Journal of the American Animal Hospital Association*, 36(3), 239-243.

- Steenbeck, S., & Fischer, A. (2007). Clinically suspected thiamine deficiency encephalopathy in two cats fed with a commercial cat food. *Tierärztliche Praxis Ausgabe K: Kleintiere/Heimtiere*, 35(01), 36-58.
- Stiles, J., McGahan, C., & Papich, M. G. (1997). Comparison of serum and aqueous humor concentrations of orally administered doxycycline and minocycline in healthy cats. *American Journal of Veterinary Research*, 58, 1007–1010.
- Strain, G. M., Merchant, S. R., Neer, T. M., & Tedford, B. L. (1995). Ototoxicity assessment of a gentamicin sulfate otic preparation in dogs. *American journal of veterinary research*, 56(4), 532-538.
- Sturges, B. K., Dickinson, P. J., Kortz, G. D., Berry, W. L., Vernau, K. M., Wisner, E. R., & LeCouteur, R. A. (2006). Clinical signs, magnetic resonance imaging features, and outcome after surgical and medical treatment of otogenic intracranial infection in 11 cats and 4 dogs. *Journal of veterinary internal medicine*, 20(3), 648-656.
- Summers, B. A., Cummings, J. F., & de Lahunta, A. (1995). *Veterinary Neuropathology*. Mosby-Year Book.
- Thomas, W. B. (2000). Vestibular dysfunction. *Veterinary clinics of north america: small animal practice*, 30(1), 227-249.
- Trevor, P. B., & Martin, R. A. (1993). Tympanic bulla osteotomy for treatment of middle-ear disease in cats: 19 cases (1984-1991). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 202(1), 123-128.
- Troxel, M. T., Vite, C. H., Van Winkle, T. J., Newton, A. L., Tiches, D., Dayrell-Hart, B., ... & Steinberg, S. A. (2003). Feline intracranial neoplasia: retrospective review of 160 cases (1985–2001). *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 17(6), 850-859.
- Vernau, K. M., & LeCouteur, R. A. (1999). Feline vestibular disorders. Part II: diagnostic approach and differential diagnosis. *Journal of feline medicine and surgery*, 1(2), 81-88.
- Vandeveld, M., Higgins, R. J., & Oevermann, A. (2012). *Veterinary Neuropathology: Essentials of Theory and Practice*. Wiley-Blackwell.
- Vite, C. H., & Thibaud, J. L. (2005). Feline spinal cord diseases. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 35(1), 55–71.
- Wheeler, S. J., & , N. J. H. (1999). *Small Animal Spinal Disorders: Diagnosis and Surgery* (1st ed.). Elsevier.
- Williams, K. J., Summers, B. A., & Lahunta, A. D. (1998). Cerebrospinal cuterebriasis in cats and its association with feline ischemic encephalopathy. *Veterinary pathology*, 35(5), 330-343.

11KAYNAKÇA

- Benson, K. K., Quimby, J. M., Shropshire, S. B., Summers, S. C., & Dowers, K. L. (2021). Evaluation of platelet function in cats with and without kidney disease: A pilot study. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 23(8), 715–721.
- Boyd, L. M., Langston, C., Thompson, K., Zivin, K., & Imanishi, M. (2008). Survival in cats with naturally occurring chronic kidney disease (2000–2002). *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 22(5), 1111–1117.
- Brown, C. A., Elliott, J., Schmiedt, C. W., & Brown, S. A. (2016). Chronic kidney disease in aged cats: Clinical features, morphology, and proposed pathogeneses. *Veterinary Pathology*, 53(2), 309–326.
- Cannon, M. (2016). Diagnosis and investigation of chronic kidney disease in cats. In *Practice*, 38, 2–9.

- Chalhoub, S., Langston, C. E., & Farrelly, J. (2012). The use of darbepoetin to stimulate erythropoiesis in anemia of chronic kidney disease in cats: 25 cases. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 26(2), 363–369.
- Chew, D. J., Dibartola, S. P., & Schenck, P. (2010). *Canine and Feline Nephrology and Urology* (2nd ed.). Elsevier.
- Chen, H., Dunaevich, A., Apfelbaum, N., Kuzi, S., Mazaki-Tovi, M., Aroch, I., & Segev, G. (2020). Acute on chronic kidney disease in cats: Etiology, clinical and clinicopathologic findings, prognostic markers, and outcome. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 34(4), 1496–1506.
- Conroy, M., Brodbelt, D. C., O'Neill, D., Chang, Y. M., & Elliott, J. (2019). Chronic kidney disease in cats attending primary care practice in the UK: A VetCompass™ study. *Veterinary Record*, 184(17), 526–526.
- Cowgill, L. D., Polzin, D. J., Elliott, J., Nabity, M. B., Segev, G., Grauer, G. F., Brown, S., Langston, C., & van Dongen, A. M. (2016). Is progressive chronic kidney disease a slow acute kidney injury? *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 46(6), 995–1013.
- Donato, G., Pennisi, M. G., Persichetti, M. F., Archer, J., & Masucci, M. (2023). A retrospective comparative evaluation of selected blood cell ratios, acute phase proteins, and leukocyte changes suggestive of inflammation in cats. *Animals*, 13(16), 2579–2592.
- Elliott, J., Grauer, G. F., & Westropp, J. L. (2017). *BSAVA Manual of Canine and Feline Nephrology and Urology* (3rd ed.). BSAVA.
- Finch, N. C., Syme, H. M., & Elliott, J. (2016). Risk factors for development of chronic kidney disease in cats. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 30(2), 602–610.
- Glaus, T. M., Elliott, J., Herberich, E., Zimmering, T., & Albrecht, B. (2019). Efficacy of long-term oral telmisartan treatment in cats with hypertension: Results of a prospective European clinical trial. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 33(2), 413–422.
- Gori, E., Pierini, A., Lippi, I., Boffa, N., Perondi, F., & Marchetti, V. (2019). Urinalysis and urinary GGT-to-urinary creatinine ratio in dogs with acute pancreatitis. *Veterinary Sciences*, 6(1), 27–33.
- Hall, J. A., Yerramilli, M., Obare, E., Yerramilli, M., Yu, S., & Jewell, D. E. (2014). Comparison of serum concentrations of symmetric dimethylarginine and creatinine as kidney function biomarkers in healthy geriatric cats fed reduced protein foods enriched with fish oil, L-carnitine, and medium-chain triglycerides. *The Veterinary Journal*, 202(3), 588–596.
- Hartmann, K., Grazia Pennisi, M., & Dorsch, R. (2020). Infectious agents in feline chronic kidney disease: What is the evidence? *Advances in Small Animal Care*, 1, 189–206.
- International Renal Interest Society (IRIS) Guidelines. (2023). Staging of chronic kidney disease. Retrieved from www.iris-kidney.com
- Ito, H., Matsuura, T., & Sano, T. (2023). Beraprost and Overall Survival in Cats with Chronic Kidney Disease. *Veterinary Sciences*, 10(7), 459.
- Kabatchnick, E., Langston, C., Olson, B., & Lamb, K. E. (2016). Hypothermia in uremic dogs and cats. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 30(5), 1648–1654.
- Khan, T. M., & Khan, K. N. M. (2015). Acute kidney injury and chronic kidney disease. *Veterinary Pathology*, 52(3), 441–444.
- Korman, R., White, J., White, J. D., & Manzcvs, B. (2013). FELINE CKD: Current therapies – What is achievable? Therapy for CKD – What are the aims? *Journal of Feline Medicine and Surgery*, S1, 29–44.

- Krofič Žel, M., Nemeč Svete, A., Tozon, N., & Pavlin, D. (2024). Hemogram-derived inflammatory markers in cats with chronic kidney disease. *Animals*, 14(12), 1813.
- Langston, C. (2017). Managing fluid and electrolyte disorders in kidney disease. *Veterinary Clinics of North America: Small Animal Practice*, 47(2), 471–490.
- Langston, C., & Gordon, D. (2021). Effects of IV fluids in dogs and cats with kidney failure. *Frontiers in Veterinary Science*, 8, 346.
- Loane, S. C., Thomson, J. M., Williams, T. L., & McCallum, K. E. (2022). Evaluation of symmetric dimethylarginine in cats with acute kidney injury and chronic kidney disease. *Journal of Veterinary Internal Medicine*, 36(5), 1669–1676.
- Maiese, K., Chong, Z. Z., & Shang, Y. C. (2008). Raves and risks for erythropoietin. *Cytokine & Growth Factor Reviews*, 19(2), 145–155.
- McLeland, S. M., Cianciolo, R. E., Duncan, C. G., & Quimby, J. M. (2014). A comparison of biochemical and histopathologic staging in cats with chronic kidney disease. *Veterinary Pathology*, 52(3), 524–534.
- O'Neill, D. G., Church, D. B., McGreevy, P. D., Thomson, P. C., & Brodbelt, D. C. (2015). Longevity and mortality of cats attending primary care veterinary practices in England. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 17(2), 125–133.
- Roudebush, P., Polzin, D. J., Ross, S. J., et al. (2009). Therapies for feline chronic kidney disease: What is the evidence? *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 11(3), 195–210.
- Sargent, H. J., Elliott, J., & Jepson, R. E. (2021). The new age of renal biomarkers: Does SDMA solve all of our problems? *Journal of Small Animal Practice*, 62(2), 71–81.
- Sparkes, A. H., Caney, S., Chalhoub, S., Elliott, J., Finch, N., Gajanayake, I., ... & Quimby, J. (2016). ISFM consensus guidelines on the diagnosis and management of feline chronic kidney disease. *Journal of Feline Medicine and Surgery*, 18(3), 219–239.
- Steele, J. L., Henik, R. A., & Stepien, R. L. (2002). Effects of angiotensin-converting enzyme inhibition on plasma aldosterone concentration, plasma renin activity, and blood pressure in spontaneously hypertensive cats with chronic renal disease. *Veterinary Therapeutics*, 3, 157–166.
- Taugner, F., Baatz, G., & Nobiling, R. (1996). The renin-angiotensin system in cats with chronic renal failure. *Journal of Comparative Pathology*, 115, 239–252.
- White, J. D., Malik, R., & Norris, J. M. (2011). Feline chronic kidney disease: Can we move from treatment to prevention? *The Veterinary Journal*, 190(3), 317–322.

12KAYNAKÇA

- Altınsoat, Ç. (2003). Hayvanlarda diabetes mellitus. *Hayvancılık Araştırma Dergisi*, 13, 1-2: 72-80
- Aytuğ, N. (1998). *Metabolizma Hastalıkları, Kedi ve Köpek Hastalıkları*, Medisan Yayınları, Ankara, 345-346.

- Basher, A. W., Roberts, S. M. (1995). Ocular manifestations of diabetes mellitus: diabetic cataracts in dogs. *Veterinary Clinics: Small Animal Practice*, 25(3), 661-676.
- Baçoğlu, A., Sevinç, M. (2004). *Evcil Hayvanlarda Metabolik ve Endokrin Hastalıklar, Pozitif Matbaacılık, Konya.*
- Behrend, E., Amy, Holford., Patty, Lathan., Renee, Rucinsky., Rhonda, L., Schulman. (2018). 5. 2018 AAHA Diabetes Management Guidelines for Dogs and Cats. *Journal of The American Animal Hospital Association*, doi: 10.5326/JAAHA-MS-6822
- Catchpole, B., Ristic, J. M., Fleeman, L. M., Davison, L. J. (2005). Canine diabetes mellitus: can old dogs teach us new tricks?. *Diabetologia*, 48, 1948-1956.
- Chapman, S. (2024). 1. Diabetes mellitus in dogs and cats and its associated complications. *The Veterinary Nurse*, doi: 10.12968/vetn.2024.0012
- Ciobotaru, E. (2013). Spontaneous diabetes mellitus in animals. *Diabetes mellitus-Insights and perspectives. Rijeka: InTech*, 271-96. doi.org/10.2757/48170
- Cook, A. K., Behrend, E. (2024). SGLT2 inhibitor use in the management of feline diabetes mellitus. *Journal of Veterinary Pharmacology and Therapeutics*. doi.org/10.1111/jvp.13466
- Ettinger, S.J., Feldman, A.C. (1995) *Textbook of Veterinary Internal Medicine Disease of the Dog and Cat. 4th ed. Vol.2 W.B. Saunders Comp. Philadelphia: 1510-1537*
- Fleeman, L.M., Rand, J.S. (2001). Management of Canine Diabetes. *Vet Clin North Am Small Anim Pract.* 31 (5): 855-880.
- Foote, B. C., Michau, T. M., Welihozkiy, A., Stine, J. M. (2019). Retrospective analysis of ocular neuropathies in diabetic dogs following cataract surgery. *Veterinary ophthalmology*, 22(3), 284-293.
- Gottlieb, S., Rand, J. (2018). Managing feline diabetes: current perspectives. *Veterinary Medicine: Research and Reports*, 33-42.
- Hoening, M. (2002). Comparative Aspects of Diabetes Mellitus in Dogs and Cats, *Mol Cell Endocrinol.* 197 (12): 221-229.
- Hussein., A. S., M, Al-Hayali., Nashaat, G., Mustafa. (2024). 1. Diabetes mellitus in pet animals. *NTU Journal of Agriculture and Veterinary Science*, doi: 10.56286/ntujavs.v4i1.728
- Kumar, P., Kumari, R. R., Kumar, M., Kumar, S., Chakrabarti, A. (2014). Current practices and research updates on diabetes mellitus in canine.
- Massabo, J.J., Gabriela, Puiatti., P., Ferrero. (2024). 4. Use of cannabidiol-dominant extract as co-adjuvant therapy for type 2 diabetes mellitus treatment in feline: case report. *Medical cannabis and cannabinoids*, doi: 10.1159/000541034
- Miasaki, N. T., Cruz, M. F. R., de Souza Marquez, E., Wenceslau, T. A., Junior, A. Z., de Paiva Porto, E., Silva, N. B. (2020). Comparative evaluation of the glucose level in dogs and cats obtained by portable glucometer and colorimetric automated method. *Research, Society and Development*, 9(11), e4069119583-e4069119583.
- Nelson RW. (1995). Diabetes Mellitus. *Textbook of Veterinary Internal Medicine. Ettingen SJ, Feldman EC (eds), pp: 1510-1537. 4.ed.WB Saunders, Philadelphia.*
- Pancieria, D. L., Thomas, C. B., Eicker, S. W., Atkins, C. E. (1990). Epizootiologic patterns of diabetes mellitus in cats: 333 cases (1980-1986). *Journal of the American Veterinary Medical Association*, 197(11), 1504-1508

- Queiroz, J ., Rosa, G.N. (2024). 3. Remission of diabetes mellitus in a female dog intact. Pubvet, doi: 10.31533/pubvet.v18n06e1605
- Rand JS, Fleeman LM, Farrow HA. 2004. Canine and Feline Diabetes Mellitus Nature or Nature.J Nutr.,134, 2072-2080.
- Rand, J.S., Marshall, R.D. (2005). Diabetes Mellitus in Cats. Vet Clin North Am Small Anim Pract. 35, 211-224.
- Reinhart, J. M., Graves, T. K. (2023). The Future of Diabetes Therapies: New Insulins and Insulin Delivery Systems, Glucagon-Like Peptide 1 Analogs, Sodium-Glucose Cotransporter Type 2 Inhibitors, and Beta Cell Replacement Therapy. Veterinary Clinics: Small Animal Practice, 53(3), 675-690.
- Saunders, J. (1999). Diabetes Mellitus: In Dogs and Cats. Veterinary Nursing Journal, 14(6), 227–230. doi.org/10.1080/17415349.1999.11013016
- Schaer, M. (2003). Diabetes Mellitus, (in) Clinical Medicine of the Dog & Cat. Manson Publishing Ltd, London.
- Şahinduran, Ş.,Vurkaç, N. (2018). Köpeklerde diabetes mellitus. Mehmet Akif Ersoy University Journal of Health Sciences Institute, 6(1), 43-50.
- Şimşek, A., İçen, H. (2008). Kedi ve Köpeklerde Diabetes Mellitus. Dicle Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi, (1), 23-28.
- Turgut K. 2000. Veteriner Klinik Laboratuar Teşhis.1. Baskı, Bahçıvanlar Basım Sanayi AŞ, Konya.
- Wilkie, D. A., Gemensky-Metzler, A. J., Colitz, C. M. H., Bras, I. D., Kuonen, V. J., Norris, K. N., Basham, C. R. (2006). Canine cataracts, diabetes mellitus and spontaneous lens capsule rupture: a retrospective study of 18 dogs. Veterinary ophthalmology, 9(5), 328-334.
- Yener Z,Uyar A, Yaman T, Keleş, Ö F, Veteriner özel patoloji, 68-70, II Baskı, Nisan 2022, Truva Ajans Matbaacılık LTD.ŞTİ. Van
-

TUZLU TOPRAKLAR VE HALOFİTLER: EKOSİSTEMLER, FİZYOLOJİ VE YEM POTANSİYELİ

EDİTÖR

Prof. Dr. Kağan KÖKTEN

Doç. Dr. Seyithan SEYDOŞOĞLU

YAZARLAR

Prof. Dr. Kağan KÖKTEN

Prof. Dr. Nesrin YILDIZ

Doç. Dr. Görkem ÖZTÜRK

Doç. Dr. Gülşah BENGİSU

Doç Dr. Nizamettin TURAN

Doç. Dr. Serkan ATEŞ

Doç. Dr. Serap KIZIL AYDEMİR

Doç. Dr. Seyithan SEYDOŞOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Ali DEVLET

Dr. Öğr. Üyesi Cihan DEMİR

Dr. Öğr. Üyesi Rıdvan UÇAR

Öğr. Gör. Dr. Feyza DÖNDÜ BİLGİN

Öğr. Gör. Dr. Selim ÖZDEMİR

Iksad Publications – 2043©

ISBN: 978-625-378-142-2

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKLAR

Abbas, A., Khan, S., Hussain, N., Hanjra, M. A., & Akbar, S. (2013). Characterizing soil salinity in irrigated agriculture using a remote sensing approach. *Physics and chemistry of the Earth, Parts A/B/C*, 55, 43-52.

Abdullah, Z. and Ahmand, R. (1982). Salt tolerance of *Solanum tuberosum* L. growing on saline soils amended with gypsum. *Z. Acker-Pflanzenbau* 151, 409-416.

Abel, G. H. (1969). Inheritance of the capacity for chloride inclusion and chloride exclusion by soybeans. *Crop Sci.* 9, 697-698.

Ahmed, K., Qadir, G., Jami, A. R., Saqib, A. I., Nawaz, M. Q., Kamal, M. A., & Haq, E. (2016). Strategies for soil amelioration using sulphur in salt affected soils.

Alt, D., Zimmer, R., Stock, M., Peters, I. and Krupp, J. (1982). Erhebungsuntersuchungen zur Nährstoffversorgung von *Picea omorika* im Zusammenhang mit dem Omorikasterben. *Z. Pflanzenernähr. Bodenk.* 145, 117–127.

- Angelakis, A. N., Asano, T., Bahri, A., Jimenez, B. E., & Tchobanoglous, G. (2018). Water reuse: from ancient to modern times and the future. *Frontiers in Environmental Science*, 26.
- Araus, J. L., Slafer, G. A., Royo, C., & Serret, M. D. (2008). Breeding for yield potential and stress adaptation in cereals. *Critical Reviews in Plant Science*, 27(6), 377-412.
- Awal, M. A. (2014). Water logging in southwestern coastal region of Bangladesh: local adaptation and policy options. *Science Postprint*, 1(1), e00038.
- Ayoub, A. T. (1974). Causes of inter-varietal differences in susceptibility to sodium toxicity injury in *Phaseolus vulgaris*. *Agric. Sci.* 83, 539-543.
- Aziz, F., & Farissi, M. (2014). Reuse of treated wastewater in agriculture: solving water deficit problems in arid areas. *Annals of West University of Timisoara: Series of Biology*, 17(2).
- Bar-Nun, N. and Poljakoff-Mayber, A. (1977). Salinity stress and the content of proline in roots of *Pisum sativum* and *Tamarix tetragyna*. *Ann. Bot. (London) [N.S.]*. 41, 173-179.
- Bejaoui, M. (1985). Interactions entre NaCl et quelques phytohormones sur la croissance du soja. *J. Plant Physiol.* 120, 95-110.
- Bello, S. K., Alayafi, A. H., Al-Solaimani, S. G., & Abo-Elyousr, K. A. (2021). Mitigating soil salinity stress with gypsum and bio-organic amendments: A review. *Agronomy*, 11(9), 1735.
- Bernstein, L. (1964). Salt tolerance of plants. *Agric. Inf. Bull. (V. S. Agric.)* 283.
- Bhatti, A. S. and Wieneke, J. (1984). Na⁺ and Cl⁻ leaf extrusion, retrans-location and root efflux in *Diplachne fusca* (Kallar grass) grown in NaCl. *J. Plant Nutr.* 7, 1233-1250.
- Blankespoor, B., Dasgupta, S., & Laplante, B. (2012). Sea-level rise and coastal wetlands: impacts and costs. World Bank policy research working paper, (6277).
- Brindha, K., & Schneider, M. (2019). Impact of urbanization on groundwater quality. GIS and geostatistical techniques for groundwater science, 179-196.
- Bruce, W. B., Edmeades, G. O., & Barker, T. C. (2002). Molecular and physiological approaches to maize improvement for drought tolerance. *Journal of experimental botany*, 53(366), 13-25.
- Chavan, P. D. and Karadge, B. A. (1980). Influence of sodium chloride and sodium sulfate salinization on photosynthetic carbon assimilation in peanut. *Plant Soil* 56, 201-207
- Chow, Y. N., & Foo, K. Y. (2023). A shared view on the current scenario of wastewater irrigation practice within the Mediterranean basin countries. In *Water Management and Circular Economy* (pp. 319-366). Elsevier.
- Coale, F. J., Evangelou, V. P. and Grove, J. H. (1984). Effects of saline- sodic soil chemistry on soybean mineral composition and stomatal resistance. *J. Environ. Qual.* 13, 635-639
- De Lane, R., Greenway, H., Munns, R. and Gibbs, J. (1982). Ion concentration and carbohydrate status of the elongating leaf tissue of *Hordeum vulgäre* growing at high external NaCl. I. Relationship between solute concentration and growth. *J. Exp. Bot.* 33, 557-573.

- De Vos, A., Bruning, B., van Straten, G., Oosterbaan, R., Rozema, J., & van Bodegom, P. (2016). Crop salt tolerance under controlled field conditions in The Netherlands, based on trials conducted at Salt Farm Texel. Salt Farm Texel.
- Dion, P. (2008). The microbiological promises of extreme soils. In *Microbiology of Extreme Soils* (pp. 3-13). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
- Douglas, T. J. and Walker, R. R. (1983). 4-Desmethylsterol composition of citrus root-stocks of different salt exclusion capacity. *Physiol. Plant.* 58, 69-74
- Downton, W. J. S. (1977). Photosynthesis in salt-stressed grapevines. *Aust. J. Plant Physiol.* 4, 183-192
- Du, J., & Hesp, P. A. (2020). Salt spray distribution and its impact on vegetation zonation on coastal dunes: a review. *Estuaries and Coasts*, 43(8), 1885-1907.
- Dubois, O. (2011). The state of the world's land and water resources for food and agriculture: managing systems at risk. Earthscan.
- Duvick, D. N., Kleese, R. A. and Frey, N. M. (1981). Breeding for tolerance of nutrient imbalance and constraints to growth in acid, alkaline and saline soils. *J. Plant. Nutr.* 4, 111-129.
- Eder, W., Ludwig, W. and Huber, R. (1999). Novel 16S rRNA gene sequences retrieved from highly saline brine sediments of Kebrit Deep, Red Sea. *Arch.Microbiol.* 172, 213-218.
- Elliott, M., Mander, L., Mazik, K., Simenstad, C., Valesini, F., Whitfield, A., & Wolanski, E. (2016). Ecoengineering with ecohydrology: successes and failures in estuarine restoration. *Estuarine, Coastal and Shelf Science*, 176, 12-35.
- Epstein, E., Norlyn, J. D., Rush, D. W., Kingsbury, R. W., Kelley, D. B., Cunningham, G. A. and Wrona, A. F. (1980). Saline culture of crops: a genetic approach. *Science* 210, 399–404.
- FAO. (2021). Global Map of Salt-Affected Soils. Version 1.0. <https://www.fao.org/soils-portal/data-hub/soil-maps-and-databases/global-map-of-salt-affected-soils/en>
- Farifteh, J., Farshad, A., & George, R. J. (2006). Assessing salt-affected soils using remote sensing, solute modelling, and geophysics. *Geoderma*, 130(3-4), 191-206.
- Farifteh, J., Van der Meer, F., Van der Meijde, M., & Atzberger, C. (2008). Spectral characteristics of salt-affected soils: A laboratory experiment. *Geoderma*, 145(3-4), 196-206.
- Fent, K. (2004). Ecotoxicological effects at contaminated sites. *Toxicology*, 205(3), 223-240.
- Foster, S. S. D., & Chilton, P. J. (2003). Groundwater: the processes and global significance of aquifer degradation. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B: Biological Sciences*, 358(1440), 1957-1972.
- Frota, J. N. E. and Tucker, T. C. (1978). Salt and water stress influences nitrogen metabolism in red kidney beans. *Soil Sci. Soc. Am. J.* 42, 743-746.
- Galliari, J., Santucci, L., Misseri, L., Carol, E., & del Pilar Alvarez, M. (2021). Processes controlling groundwater salinity in coastal wetlands of the southern edge of South America. *Science of the Total Environment*, 754, 141951.
- Gibson, T. S., Speirs, J. and Brady, C. J. (1984). Salt tolerance in plants. II. In vitro translation of m-RNA from salt-tolerant and salt-sensitive plants on wheat germ ribosomes. Responses to ions and compatible organic solutes. *Plant Cell Environ.* 7, 579-587.

- Gorham, J. (2016). Sodium. In Handbook of plant nutrition (pp. 585-600). CRC Press.
- Gorham, J., Hughes, L. and Wyn Jones, R. G. (1980). Chemical composition of salt-marsh plants from Ynys Mon (Anglesey): the concept of physiotypes. *Plant Cell Environ.* 3, 309-318
- Grattan, S.R. and Grieve, C.M. (1999). Salinity-mineral nutrient relations in horticultural crops. *Sci. Hartie.*, 78, 127-157
- Greenway, H. and Munns, R. (1980). Mechanism of salt tolerance in non-halophytes. *Annu. Rev. Plant Physiol.* 31, 149-190
- Grieve, C. M. and Maas, E. V. (1984). Betaine accumulation in salt-stressed sorghum. *Physiol. Plant.* 61, 167-171
- Guimond, J. A., & Michael, H. A. (2021). Effects of marsh migration on flooding, saltwater intrusion, and crop yield in coastal agricultural land subject to storm surge inundation. *Water Resources Research*, 57(2), e2020WR028326.
- Gul, B., Ansari, R., & Khan, M. A. (2009). Salt tolerance of *Salicornia utahensis* from the great basin desert. *Pak. J. Bot.* 41(6), 2925-2932.
- Haldar, S. K. (2020). Introduction to mineralogy and petrology. Elsevier. Pages 1-51, ISBN 9780128205853.
- Harper, R. J., Dell, B., Ruprecht, J. K., Sochacki, S. J., & Smettem, K. R. J. (2021). Salinity and the reclamation of salinized lands. In *Soils and landscape restoration* (pp. 193-208). Academic Press.
- Helal, H. M. and Mengel, K. (1981). Interaction between light intensity and NaCl salinity and their effects on growth, CO₂ assimilation, and photosynthate conversion in young broad beans. *Plant Physiol.* 67, 999-1002.
- Herbert, E. R., Boon, P., Burgin, A. J., Neubauer, S. C., Franklin, R. B., Ardón, M., & Gell, P. (2015). A global perspective on wetland salinization: ecological consequences of a growing threat to freshwater wetlands. *Ecosphere*, 6(10), 1-43.
- Hoffman, G. J. and Jobes, J. A. (1978). Growth and Water Relations of Cereal Crops as Influenced by Salinity and Relative Humidity. Contribution from the U. S. Salinity Lab., Riverside, CA 92501. <https://doi.org/10.2134/agronj1978.00021962007000050017x>
- Hoffmann, G. J. and Phene, C. J. (1971). Effect of constant salinity levels on water use efficiency of bean and cotton. *Trans. ASAE* 14, 1103–1106.
- Holden, P. A., & Fierer, N. (2005). Vadose Zone | Microbial Ecology. *Encyclopedia of Soils in the Environment*, 216-224.
- Jalil, S. U., & Ansari, M. I. (2020). Stress implications and crop productivity. *Plant Ecophysiology and Adaptation under Climate Change: Mechanisms and Perspectives I: General Consequences and Plant Responses*, 73-86.
- Jones, A., Panagos, P., Barcelo, S., Bouraoui, F., Bosco, C., Dewitte, O., & Yigini, Y. (2012). The state of soil in Europe. JRC reference reports, 78.
- Joshi, R., Mangu, V. R., Bedre, R., Sanchez, L., Pilcher, W., Zandkarimi, H., & Baisakh, N. (2015). Salt adaptation mechanisms of halophytes: improvement of salt tolerance in crop plants. *Elucidation of Abiotic Stress Signaling in Plants: Functional Genomics Perspectives, Volume 2*, 243-279.
- Katz, A., Dehan, K. and Itai, C. (1978). Kinetin reversal of NaCl effects. *Plant Physiol.* 62, 836-837.
- Kaushal, S. S. (2009). Chloride. *Encyclopedia of Inland Waters*, Academic Press, Pages: 23-29, ISBN 9780123706263

Khan, A. H. and Marshall, C. (1981). Salt tolerance within populations of chewing fescue (*Festuca rubra* L.). *Commun. Soil Sci. Plan.* 12, 1271–1281.

Kingsbury, R.W., Epstein, E., Pearcy, R.W., 1984. Physiological responses to salinity in selected lines of wheat. *Plant Physiol.*74, 417-423

Kramer, D., Römheld, V., Landsberg, E. and Marschner, H. (1980). Induction of transfer-cell formation by iron deficiency in the root epidermis of *Helianthus annuus*. *Planta* 147, 335-339.

Lambers, H., Posthumus, F., Stulen, I., Lanting, L., van de Dijk, S.J. and Hofstra, R. (1981) Energy metabolism of *Plantago major* as dependent on the supply of nutrients. *Physiol. Plant.* 51, 245-252.

La Haye, P.A. and Epstein, E. (1971). Calcium and salt toleration by bean plants. *Physiol. Plant.*, 25,213-218

Leigh, R. A., Stribley, D. P. and Jonston, A. E. (1982). How should tissue nutrient concentrations be expressed? In 'Proceedings of the Ninth International Plant Nutrition Colloquium, Warwick, England' (A. Scaife, ed.), pp. 39-44. Commonwealth Agricultural Bureau, Farnham Royal, Bucks

Lerner, H. R., Reinhold, L., Guy, R., Braun, Y., Hasidim, M. and Poljakoff-Mayber, A. (1983). Salt activation and inhibition of membrane ATPase from roots of the halophyte *Atriplex nummularia*. *Plant, Cell Environ.* 6, 501-506.

Lessani, H. and Marschner, H. (1978). Relation between salt tolerance and long-distance transport of sodium and chloride in various crop species. *Aust. J. Plant Physiol.* 5, 27-37.

Lynch, J., Epstein, E. and Läuchli, A. (1982). Na⁺-K⁺ relationship in salt-stressed barley. In Proceedings of the Ninth International Plant Nutrition Colloquium, Warwick, England (A. Scaife, ed.), pp. 347–352. Commonwealth Agric. Bur., Farnham Royal, Bucks

Maas, E. V. and Hoffman, G. J. (1977). Crop salt tolerance - current assessment. *J. Irrig. Drain. Div. Am. Soc. Civ. Eng.* 103, 115-134.

Maas, E. V., Hoffman, G. J., Chaba, G. D., Poss, J. A. and Shannon, M. C. (1983). Salt sensitivity of corn at various growth stages. *Irrigation Sci.* 4, 45-57

Mahmoud, E.A. and Hill, M.J. (1981). Salt tolerance of sugar beet at various temperatures, *New Zealand Journal of Agricultural Research*, 24:1, 67-71, DOI: 10.1080/00288233.1981.10420872, <https://doi.org/10.1080/00288233.1981.10420872>

Malash, N.M.A.R. and Flowers, T.J. (1984). The effect of phenylmercuric acetate on salt tolerance in wheat. *Plant and Soil*, 81: 269-279. DOI: 10.1007/BF02197160

Mancuso, M., Santucci, L., & Carol, E. (2020). Effects of intensive aquifers exploitation on groundwater salinity in coastal wetlands. *Hydrological Processes*, 34(11), 2313-2323.

Mazi, K., Koussis, A. D., & Destouni, G. (2014). Intensively exploited Mediterranean aquifers: resilience to seawater intrusion and proximity to critical thresholds. *Hydrology and Earth System Sciences*, 18(5), 1663-1677.

Meiri, A., Hofmann, G. J., Shannon, M. C. and Poss, J. A. (1982). Salt tolerance of 3 muskmelon cultivars under 2 radiation levels. *J. Am. Soc. Hortic. Sci.* 107, 1168-1172.

- Moore, C. H., & Wade, W. J. (2001). Concepts of sequence stratigraphy as applied to carbonate depositional systems. *Dev. Sedimentol*, 55, 19-36.
- Montanarella, L. and E. Rusco, 2008. Threats to soil quality in Europe EUR 23438 EN-2008 Threats to Soil Quality in Europe Gergely Tóth, p; 151 Office for Official Publications of the European Communities. JRC 46574. ISBN 978-92-79-09529-0 ISSN 1018-5593 DOI 10.2788/8647
- Munns, R., Greenway, H. and Kirst, G. O. (1983). Halotolerant eukaryotes. In *Encyclopedia of Plant Physiology* (O. L. Lange, P. S. Nobel, C. B. Osmond and H. Ziegler, eds.), Vol. 12C, pp. 59–135. Springer-Verlag, Berlin and New York.
- Nabors, M. W., Gibbs, S.-E., Bernstein, C. S. and Mais, M. E. (1980). NaCl-tolerant tobacco plants from cultured cells. *Z. Pflanzenphysiol.* 97, 13-17.
- Negacz, K., Malek, Ž., de Vos, A., & Vellinga, P. (2022). Saline soils worldwide: Identifying the most promising areas for saline agriculture. *Journal of arid environments*, 203, 104775.
- Nicholls, R. J., Marinova, N., Lowe, J. A., Brown, S., Vellinga, P., De Gusmao, D., ... & Tol, R. S. (2011). Sea-level rise and its possible impacts given a 'beyond 4 C world' in the twenty-first century. *Philosophical Transactions of the Royal Society A: mathematical, physical and engineering sciences*, 369(1934), 161-181.
- Okur, B., & Örcen, N. (2020). Soil salinization and climate change. In *Climate change and soil interactions* (pp. 331-350). Elsevier.
- Ondrasek, G., Rengel, Z., Romic, D., & Savic, R. (2010). Environmental salinisation processes in agro-ecosystem of Neretva River estuary. *Növénytermelés*, 59(Supplement), 223-226.
- Ozturk, M., Altay, V., Nazish, M., Ahmad, M., & Zafar, M. (2023). Ethnic Aspects of Halophytes and Importance in the Economy. In *Halophyte Plant Diversity and Public Health* (pp. 173-197). Cham: Springer International Publishing.
- Parker, M. B., Gascho, G. J. and Gaines, T. P. (1983). Chloride toxicity of soybeans grown on Atlantic coast flatwoods soils. *Agron. J.* 75, 439-443
- Paul, D., & Lade, H. (2014). Plant-growth-promoting rhizobacteria to improve crop growth in saline soils: a review. *Agronomy for sustainable development*, 34, 737-752.
- Payen, S., Basset-Mens, C., Follain, S., Grünberger, O., Marlet, S., Núñez, M., & Perret, S. (2014). Pass the salt please! From a review to a theoretical framework for integrating salinization impacts in food LCA. *American Center for Life Cycle Assessment*.
- Peleg, Z., Apse, M. P., & Blumwald, E. (2011). Engineering salinity and water-stress tolerance in crop plants: getting closer to the field. In *Advances in Botanical Research* (Vol. 57, pp. 405-443). Academic Press.
- Phillips, F. M., & Castro, M. C. (2003). Groundwater dating and residence-time measurements. *Treatise on geochemistry*, 5, 605.
- Poljakoff-Mayber, A. (1975). Morphological and anatomical changes in plants as a response to salinity stress. In *Plants in Saline Environments* (A. Poljakoff-Mayber and J. Gale, eds.), pp. 97–117. Springer Verlag. Berlin.
- Qadir, M., Noble, A. D., Schubert, S., Thomas, R. J., & Arslan, A. (2006). Sodicty-induced land degradation and its sustainable management: Problems and prospects. *Land Degradation & Development*, 17(6), 661-676.

- Qadir, M., Tubeileh, A., Akhtar, J., Larbi, A., Minhas, P. S., & Khan, M. A. (2008). Productivity enhancement of salt-affected environments through crop diversification. *Land degradation & development*, 19(4), 429-453.
- Qafoku, N. P., Lawter, A. R., Gillispie, E. C., McElroy, E., Smith, F. N., Sahajpal, R., ... & Freedman, V. (2022). Calcium carbonate minerals as scavengers of metals and radionuclides: Their role in natural attenuation and remediation. *Advances in Agronomy*, 176, 115-152.
- Rengasamy, P. (2006). World salinization with emphasis on Australia. *Journal of Experimental Botany*, 57(5), 1017-1023.
- Robinson, S. P. and Downton, W. J. S. (1984). Potassium, sodium, and chloride content of isolated intact chloroplasts in relation to ionic compartmentation in leaves. *Arch. Biochem. Biophys.* 228, 197-206.
- Roeb, G. W., Wieneke, J. and Führ, F. (1982). Auswirkungen hoher NaCl-Konzentrationen im Nährmedium auf die Transpiration, den Abscisinsäure-, Cytokin- und Prolingehalt zweier Sojabohnensorten. *Z. Pflanzenernähr. Bodenk.* 145, 103-116.
- Roelofs, D., Aarts, M. G. M., Schat, H., & Van Straalen, N. M. (2008). Functional ecological genomics to demonstrate general and specific responses to abiotic stress. *Functional Ecology*, 22(1), 8-18.
- Ruto, E., Gould, I., Bosworth, G., & Wright, I. (2018). The State, causes and impact of soil salinization: a global overview. *SALFAR Work Package*, 3.
- Sarraf, M., Larsen, B., & Owaygen, M. (2004). Cost of Environmental Degradation. The Case of Lebanon and Tunisia, The World Bank Environment Department, Environmental Economics Series, Paper, 97, 105pp.
- Schwarz, M. and Gale, J. (1981). Maintenance respiration and carbon balance of plants at lower levels of sodium chloride salinity. *J. Exp. Bot.* 32, 933-941.
- Shabala, S. (2022). *Stomata Regulation and Water Use Efficiency in Plants Under Saline Soil Conditions*. Academic Press.
- Shrivastava, P., & Kumar, R. (2015). Soil salinity: A serious environmental issue and plant growth promoting bacteria as one of the tools for its alleviation. *Saudi journal of biological sciences*, 22(2), 123-131.
- Smith, M. K. and McComb, J. A. (1981). Effect of NaCl on the growth of whole plants and their corresponding callus cultures. *Aust. J. Plant Physiol.* 8, 267-275
- Sonneveld, C. and van den Ende, J. (1975). The effect of some salts on head weight and tip burn of lettuce and on fruit production and blossom-end rot of tomatoes. *Neth. J. Agric. Sci.* 23, 192-201.
- Stelzer, R. and Läuchli, A. (1977). Salz- und Überflutungstoleranz von *Puccinellia pisonis*. II. Strukturelle Differenzierung der Wurzel in Beziehung zur Funktion. *Z. Pflanzenphysiol.* 84, 95-108.
- Stone, R. (2008). Have desert researchers discovered a hidden loop in the carbon cycle? *American Association for the Advancement of Science. Science*, Vol:320, No: 5882.
- Storey, R. and Walker, R. R. (1987). Some effects of root anatomy on K, Na and Cl loading of citrus roots and leaves. *J. Exp. Bot.* 38, 1769-1780.

- Sukop, M. C. & Perfect, E. (2005). Solute transport. *Encyclopedia of Soils in the Environment*, Elsevier, Pages: 521-531, ISBN 9780123485304.
- Sukop, M. C., & Thorne, D. T. (2006). Solute transport. *Lattice Boltzmann Modeling: An Introduction for Geoscientists and Engineers*, 117-144.
- Sulmon, C., Van Baaren, J., Cabello-Hurtado, F., Gouesbet, G., Hennion, F., Mony, C., ... & Gérard, C. (2015). Abiotic stressors and stress responses: What commonalities appear between species across biological organization levels? *Environmental Pollution*, 202, 66-77.
- Tu, J. C., 1981. Effect of salinity on Rhizobium-root hair interaction, nodulation and growth of soybean. *Canadian Journal of Plant Science*, 61, 23
- Tzanakakis, V. E., Paranychianaki, N. V., & Angelakis, A. N. (2007). Soil as a wastewater treatment system: Historical development. *Water Science and Technology: Water Supply*, 7(1), 67-75.
- US Salinity Laboratory Staff (1954). *Diagnosis and improvement of saline and alkali soils*. U.S. Dept. Agric., Agric. Handb. 60
- Vaughan, D. J. (2020). Sulfides. In *Encyclopedia of Geology: Volume 1-6, Second Edition* (pp. 395-412). Elsevier Masson srl.
- Vellinga, P., Rahman, A., Wolthuis, B., Barrett-Lennard, E. G., Choukr-Allah, R., Elzenga, T., ... & Negacz, K. (2021). Saline agriculture: A call to action. In *Future of Sustainable Agriculture in Saline Environments* (pp. 3-12). CRC Press.
- Verheye, W. (2009). Soils of arid and semi-arid areas. *Land Use Land Cover Soil Sci*, 7, 67-95.
- Vose, P. B. (1983). Rationale of selection for specific nutritional characteristics in crop improvement with *Phaseolus vulgaris* L. as a case of study. *Plant Soil* 72, 351-364.
- Weissman, D. S., & Tully, K. L. (2020). Saltwater intrusion affects nutrient concentrations in soil porewater and surface waters of coastal habitats. *Ecosphere*, 11(2), e03041.
- Winter, E. (1982). Salt tolerance of *Trifolium alexandrinum* L. III. Effects of salt on ultrastructure of phloem and xylem transfer cells in petioles and leaves. *Aust. J. Plant Physiol.* 9, 239-250
- Wyn Jones, R. G. (1981). Salt tolerance. In *Physiological Processes Limiting Plant Productivity* (C. B. Johnson, ed.), pp. 271-292. Butterworth, London
- Yamaguchi, T., & Blumwald, E. (2005). Developing salt-tolerant crop plants: challenges and opportunities. *Trends in plant science*, 10(12), 615-620.
- Yang, Z., Wang, T., Voisin, N., & Copping, A. (2015). Estuarine response to river flow and sea-level rise under future climate change and human development. *Estuarine, Coastal and Shelf Science*, 156, 19-30.
- Yeo, A. R. 1983. Salinity resistance: physiologies and prices. *Physiol. Plant* 58:214-222
- Zhao, X., Zhao, C., Wang, J., Stahr, K., & Kuzyakov, Y. (2016). CaCO₃ recrystallization in saline and alkaline soils. *Geoderma*, 282, 1-8.

KAYNAKLAR

- Agosta, S. J., & Klemens, J. A. (2008). Ecological fitting by phenotypically flexible genotypes: implications for species associations, community assembly and evolution. *Ecology Letters*, 11(11), 1123-1134.
- Akudago, J. A., Nishigaki, M., Chegbeleh, L. P., Komatsu, M., & Alim, M. A. (2009). Capillary cut design for soil-groundwater salinity control. *Journal of the Faculty of Environmental Science and Technology*. 14(1), 17-22.
- Appoloni, S., Lekberg, Y., Tercek, M. T., Zabinski, C. A., & Redecker, D. (2008). Molecular community analysis of arbuscular mycorrhizal fungi in roots of geothermal soils in Yellowstone National Park (USA). *Microbial Ecology*, 56, 649-659.
- Ashilenje, D. S., Amombo, E., Hirich, A., Kouisni, L., Devkota, K. P., El Mouttaqi, A., & Nilahyane, A. (2022). Crop Species Mechanisms and Ecosystem Services for Sustainable Forage Cropping Systems in Salt-Affected Arid Regions. *Frontiers in Plant Science*, 13, 899926.
- Baxter, B. K. (2018). Great Salt Lake microbiology: a historical perspective. *International Microbiology*, 21(3), 79-95.
- Beketov, M. A., & Liess, M. (2012). Ecotoxicology and macroecology–time for integration. *Environmental Pollution*, 162, 247-254.
- Bending, G. D., Turner, M. K., Rayns, F., Marx, M. C., & Wood, M. (2004). Microbial and biochemical soil quality indicators and their potential for differentiating areas under contrasting agricultural management regimes. *Soil Biology and Biochemistry*, 36(11), 1785-1792.
- Breckle, S. W. (2002). Salinity, halophytes and salt affected natural ecosystems. In *Salinity: environment-plants-molecules* (pp. 53-77). Dordrecht: Springer Netherlands.

- Bui, E. N. (2013). Soil salinity: a neglected factor in plant ecology and biogeography. *Journal of arid environments*, 92, 14-25.
- Butinar, L., Sonjak, S., Zalar, P., Plemenitaš, A., & Gunde-Cimerman, N. (2005). Melanized halophilic fungi are eukaryotic members of microbial communities in hypersaline waters of solar salterns.
- Campbell, B. J., & Kirchman, D. L. (2013). Bacterial diversity, community structure and potential growth rates along an estuarine salinity gradient. *The ISME journal*, 7(1), 210-220.
- Canfora, L., Bacci, G., Pinzari, F., Lo Papa, G., Dazzi, C., & Benedetti, A. (2014). Salinity and bacterial diversity: to what extent does the concentration of salt affect the bacterial community in a saline soil? *PLoS One*, 9(9), e106662.
- Catherine, Q., Susanna, W., Isidora, E. S., Mark, H., Aurelie, V., & Jean-François, H. (2013). A review of current knowledge on toxic benthic freshwater cyanobacteria-ecology, toxin production and risk management. *Water research*, 47(15), 5464-5479.
- Chandok, I. K., Afreen, H., Afreen, R., Haider, S., Moharana, D. P., Hussain, T., ... & Malik, M. Z. (2022). Functional genomics tools for studying microbe-mediated stress tolerance in plants. In *Mitigation of Plant Abiotic Stress by Microorganisms* (pp. 175-204). Academic Press.
- Cotrufo, M. F., & Lavelle, J. M. (2022). Soil organic matter formation, persistence, and functioning: A synthesis of current understanding to inform its conservation and regeneration. *Advances in agronomy*, 172, 1-66.
- Cusack, D. F., Silver, W. L., Torn, M. S., Burton, S. D., & Firestone, M. K. (2011). Changes in microbial community characteristics and soil organic matter with nitrogen additions in two tropical forests. *Ecology*, 92(3), 621-632.
- Decaens, T. (2010). Macroecological patterns in soil communities. *Global Ecology and Biogeography*, 19(3), 287-302.
- Dong, W., Hu, C., Chen, S., & Zhang, Y. (2009). Tillage and residue management effects on soil carbon and CO₂ emission in a wheat-corn double-cropping system. *Nutrient Cycling in Agroecosystems*, 83, 27-37.
- Eldridge, D. J., Bowker, M. A., Maestre, F. T., Roger, E., Reynolds, J. F., & Whitford, W. G. (2011). Impacts of shrub encroachment on ecosystem structure and functioning: towards a global synthesis. *Ecology letters*, 14(7), 709-722.
- Fan, X., Pedroli, B., Liu, G., Liu, Q., Liu, H., & Shu, L. (2012). Soil salinity development in the yellow river delta in relation to groundwater dynamics. *Land Degradation & Development*, 23(2), 175-189.
- Freitag, H., Golub, V. B., & Yuritsyna, N. A. (2000). Halophytic plant communities in the northern Caspian lowlands: 1, annual halophytic communities. *Phytocoenologia*, 31(1), 63-108.
- Gautam, S., & Kapoor, D. (2022). Application of halophilic algae for water desalination. In *Handbook of Algal Biofuels* (pp. 167-179). Elsevier.
- Gostincar, C., Grube, M., De Hoog, S., Zalar, P., & Gunde-Cimerman, N. (2009). Extremotolerance in fungi: evolution on the edge. *FEMS microbiology ecology*, 71(1), 2-11.
- Green, J. L., Holmes, A. J., Westoby, M., Oliver, I., Briscoe, D., Dangerfield, M., ... & Beattie, A. J. (2004). Spatial scaling of microbial eukaryote diversity. *Nature*, 432(7018), 747-750.
- Grime, J. P., & Fridley, J. D. (2013). Herbaceous vegetation, species richness in. In *Encyclopedia of Biodiversity: Second Edition* (pp. 79-86). Elsevier.

- Gunde-Cimerman, N., Ramos, J., & Plemenitaš, A. (2009). Halotolerant and halophilic fungi. *Mycological research*, 113(11), 1231-1241.
- Gunde-Cimerman, N., Zalar, P., de Hoog, S., & Plemenitaš, A. (2000). Hypersaline waters in salterns-natural ecological niches for halophilic black yeasts. *FEMS microbiology Ecology*, 32(3), 235-240.
- Hagen, M., Kissling, W. D., Rasmussen, C., De Aguiar, M. A., Brown, L. E., Carstensen, D. W., ... & Olesen, J. M. (2012). Biodiversity, species interactions and ecological networks in a fragmented world. In *Advances in ecological research* (Vol. 46, pp. 89-210). Academic Press.
- Ishika, T., Bahri, P. A., Laird, D. W., & Moheimani, N. R. (2018). The effect of gradual increase in salinity on the biomass productivity and biochemical composition of several marine, halotolerant, and halophilic microalgae. *Journal of applied phycology*, 30, 1453-1464.
- Kearl, J., McNary, C., Lowman, J. S., Mei, C., Aanderud, Z. T., Smith, S. T., ... & Nielsen, B. L. (2019). Salt-tolerant halophyte rhizosphere bacteria stimulate growth of alfalfa in salty soil. *Frontiers in microbiology*, 10, 1849.
- Kefford, B. J., & Nugegoda, D. (2005). No evidence for a critical salinity threshold for growth and reproduction in the freshwater snail *Physa acuta*. *Environmental pollution*, 134(3), 377-383.
- Larcher, W. (2003). *Physiological plant ecology: ecophysiology and stress physiology of functional groups*. Springer Science & Business Media.
- Li, W. K., & Lopez-Urrutia, A. (2007). Macroscopic patterns in marine plankton. *Encyclopedia of biodiversity*, 1-16.
- Luna-Guido, M. L., Beltran-Hernandez, R. I., & Dendooven, L. (2001). Dynamics of ¹⁴C-labelled glucose in alkaline saline soil. *Soil Biology and Biochemistry*, 33(6), 707-719.
- Melguizo-Ruiz, N., Verdeny-Vilalta, O., Arnedo, M. A., & Moya-Laraño, J. (2012). Potential drivers of spatial structure of leaf-litter food webs in south-western European beech forests. *Pedobiologia*, 55(6), 311-319.
- Miyazono, S., Patiño, R., & Taylor, C. M. (2015). Desertification, salinization, and biotic homogenization in a dryland river ecosystem. *Science of the Total Environment*, 511, 444-453.
- Moe, S. J., De Schamphelaere, K., Clements, W. H., Sorensen, M. T., Van den Brink, P. J., & Liess, M. (2013). Combined and interactive effects of global climate change and toxicants on populations and communities. *Environmental toxicology and chemistry*, 32(1), 49-61.
- Moya-Larano, J., Bilbao-Castro, J. R., Barrionuevo, G., Ruiz-Lupi3n, D., Casado, L. G., Montserrat, M., ... & Magalhães, S. (2014). Eco-evolutionary spatial dynamics: rapid evolution and isolation explain food web persistence. In *Advances in ecological research* (Vol. 50, pp. 75-143). Academic Press.
- Muhammad, S., Müller, T., & Joergensen, R. G. (2008). Relationships between soil biological and other soil properties in saline and alkaline arable soils from the Pakistani Punjab. *Journal of Arid Environments*, 72(4), 448-457.
- Mulumba, L. N., & Lal, R. (2008). Mulching effects on selected soil physical properties. *Soil and Tillage Research*, 98(1), 106-111.
- Nadal, M., & Flexas, J. (2018). Mesophyll conductance to CO₂ diffusion: effects of drought and opportunities for improvement. In *Water scarcity and sustainable agriculture in semiarid environment* (pp. 403-438). Academic Press.
- Oarga, A. (2009). Life in extreme environments. *Revista de Biologia e ciencias da Terra*, 9(1), 1-10.

- Okin, G. S. (2013). Desertification of Rangelands. *Climate Vulnerability: Understanding and Addressing Threats to Essential Resources*. Elsevier Inc., Academic Press, 239-258. ISBN: 9780123847034
- Ondrasek, G., & Rengel, Z. (2021). Environmental salinization processes: Detection, implications & solutions. *Science of the Total Environment*, 754, 142432.
- Onofri, S., Anastasi, A., Del Frate, G., Di Piazza, S., Garnero, N., Guglielminetti, M., ... & Zucconi, L. (2011). Biodiversity of rock, beach and water fungi in Italy. *Plant Biosystems-An International Journal Dealing with all Aspects of Plant Biology*, 145(4), 978-987.
- Prista, C., Loureiro-Dias, M. C., Montiel, V., García, R., & Ramos, J. (2005). Mechanisms underlying the halotolerant way of *Debaryomyces hansenii*. *FEMS yeast research*, 5(8), 693-701.
- Qadir, M., Tubeileh, A., Akhtar, J., Larbi, A., Minhas, P. S., & Khan, M. A. (2008). Productivity enhancement of salt-affected environments through crop diversification. *Land degradation & development*, 19(4), 429-453.
- Rengasamy, P. (2002). Transient salinity and subsoil constraints to dryland farming in Australian sodic soils: an overview. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 42(3), 351-361.
- Ricard, M. (2014). Ecological principles and function of natural ecosystems. *Intensive Programme on Education for Sustainable Development in Protected Areas*. Amfissa, Greece.
- Rietz, D. N., & Haynes, R. J. (2003). Effects of irrigation-induced salinity and sodicity on soil microbial activity. *Soil Biology and Biochemistry*, 35(6), 845-854.
- Roelofs, D., Aarts, M. G. M., Schat, H., & Van Straalen, N. M. (2008). Functional ecological genomics to demonstrate general and specific responses to abiotic stress. *Functional Ecology*, 22(1), 8-18.
- Rogan, J. E., & Lacher Jr, T. E. (2018). Impacts of habitat loss and fragmentation on terrestrial biodiversity.
- Selbmann, L., De Hoog, G. S., Mazzaglia, A., Friedmann, E. I., & Onofri, S. (2005). Fungi at the edge of life: cryptoendolithic black fungi from Antarctic desert. *Stud Mycol*, 51(1), 1-32.
- Selbmann, L., De Hoog, G. S., Zucconi, L., Isola, D., Ruisi, S., Van Den Ende, A. H. G., ... & Onofri, S. (2008). Drought meets acid: three new genera in a dothidealean clade of extremotolerant fungi. *Studies in mycology*, 61(1), 1-20.
- Selbmann, L., Egidi, E., Isola, D., Onofri, S., Zucconi, L., de Hoog, G. S., ... & Varese, G. C. (2013). Biodiversity, evolution and adaptation of fungi in extreme environments. *Plant Biosystems-An International Journal Dealing with all Aspects of Plant Biology*, 147(1), 237-246.
- Setia, R., Gottschalk, P., Smith, P., Marschner, P., Baldock, J., Setia, D., & Smith, J. (2013). Soil salinity decreases global soil organic carbon stocks. *Science of the Total Environment*, 465, 267-272.
- Shrivastava, P., & Kumar, R. (2015). Soil salinity: A serious environmental issue and plant growth promoting bacteria as one of the tools for its alleviation. *Saudi journal of biological sciences*, 22(2), 123-131.
- Singh, R. P., Yadav, P., Kujur, R., Pandey, K. D., & Gupta, R. K. (2022). Cyanobacteria and salinity stress tolerance. In *Cyanobacterial lifestyle and its applications in biotechnology* (pp. 253-280). Academic Press.
- Slama, I., Abdelly, C., Bouchereau, A., Flowers, T., & Saviouré, A. (2015). Diversity, distribution and roles of osmoprotective compounds accumulated in halophytes under abiotic stress. *Annals of botany*, 115(3), 433-447.
- Smith, M. S., & McAllister, R. R. (2008). Managing arid zone natural resources in Australia for spatial and temporal variability—an approach from first principles. *The Rangeland Journal*, 30(1), 15-27.

Steinberg, C. E. (2012). *Stress ecology: environmental stress as ecological driving force and key player in evolution*. Springer Science & Business Media.

Taheri, R., & Shariati, M. (2013). Study of the inhibitory effect of the media culture parameters and cell population to increase the biomass production of *Dunaliella tertiolecta*. *Progress in Biological Sciences*, 3(2), 123-133.

Vincent, S. G., Jennerjahn, T., & Ramasamy, K. (2021). Assessment of microbial structure and functions in coastal sediments. *Microbial Communities in Coastal Sediments*, 167-185.

Wahba, M., Fawkia, L. A. B. İ. B., & Zaghloul, A. (2019). Management of calcareous soils in arid region. *International Journal of Environmental Pollution and Environmental Modelling*, 2(5), 248-258.

Wong, V. N., Greene, R. S. B., Dalal, R. C., & Murphy, B. W. (2010). Soil carbon dynamics in saline and sodic soils: a review. *Soil use and management*, 26(1), 2-11.

Yamaguchi, T., & Blumwald, E. (2005). Developing salt-tolerant crop plants: challenges and opportunities. *Trends in plant science*, 10(12), 615-620.

Yang, C., Liu, N., & Zhang, Y. (2019). Soil aggregates regulate the impact of soil bacterial and fungal communities on soil respiration. *Geoderma*, 337, 444-452.

Yang, C., Lv, D., Jiang, S., Lin, H., Sun, J., Li, K., & Sun, J. (2021). Soil salinity regulation of soil microbial carbon metabolic function in the Yellow River Delta, China. *Science of the Total Environment*, 790, 148258.

Yannarell, A. C., & Paerl, H. W. (2007). Effects of salinity and light on organic carbon and nitrogen uptake in a hypersaline microbial mat. *FEMS microbiology ecology*, 62(3), 345-353.

Zalar, P., Frisvad, J. C., Gunde-Cimerman, N., Varga, J., & Samson, R. A. (2008). Four new species of *Emericella* from the Mediterranean region of Europe. *Mycologia*, 100(5), 779-795.

Zalar, P., Sybren de Hoog, G., Schroers, H. J., Frank, J. M., & Gunde-Cimerman, N. (2005). Taxonomy and phylogeny of the xerophilic genus *Wallemia* (Wallemiomycetes and Wallemiales, cl. et ord. nov.). *Antonie Van Leeuwenhoek*, 87, 311-328.

Zhao, Q., Zhang, Y., Guo, F., Leigh, C., & Jia, X. (2021). Increasing anthropogenic salinisation leads to declines in community diversity, functional diversity and trophic links in mountain streams. *Chemosphere*, 263, 127994.

Zhaxybayeva, O., Stepanauskas, R., Mohan, N. R., & Papke, R. T. (2013). Cell sorting analysis of geographically separated hypersaline environments. *Extremophiles*, 17, 265-275.

Zhou, Q. H., & Yu, H. L. (2016). Influence of soil surface sodium ion and soil pH on dispersion of cohesive soil. *Chemical Engineering Transactions*, 55, 427-432.

Zucconi, L., Selbmann, L., Buzzini, P., Turchetti, B., Guglielmin, M., Frisvad, J. C., & Onofri, S. (2012). Searching for eukaryotic life preserved in Antarctic permafrost. *Polar biology*, 35, 749-757.

3KAYNAKLAR

Abdel-Fattah, M. K. (2019). Reclamation of saline-sodic soils for sustainable agriculture in Egypt. Sustainability of Agricultural Environment in Egypt: Part II: Soil-Water-Plant Nexus, 69-92.

Abdelhamid, M., Eldardiry, E., & Abd El-Hady, M. (2013). Ameliorate salinity effect through sulphur application and its effect on some soil and plant characters under different water quantities.

Aboelsoud, H., Engel, B., & Gad, K. (2020). Effect of planting methods and gypsum application on yield and water productivity of wheat under salinity conditions in North Nile Delta. *Agronomy*, 10(6), 853.

Ahmed, K., Qadir, G., Jami, A. R., Saqib, A. I., Nawaz, M. Q., Kamal, M. A., & Haq, E. (2016). Strategies for soil amelioration using sulphur in salt affected soils. <https://repository.iuls.ro/xmlui/handle/20.500.12811/1187>

Amombo, E., Ashilenje, D., Hirich, A., Kouisni, L., Oukarroum, A., Ghoulam, C., ... & Nilahyane, A. (2022). Exploring the correlation between salt tolerance and yield: Research advances and perspectives for salt-tolerant forage sorghum selection and genetic improvement. *Planta*, 255(3), 71.

Arora, S., & Dagar, J. C. (2019). Salinity tolerance indicators. *Research developments in saline agriculture*, 155-201.

Askri, B., Khodmi, S., & Bouhlila, R. (2022). Impact of subsurface drainage system on waterlogged and saline soils in a Saharan palm grove. *Catena*, 212, 106070.

Azhar, A. H., Bhutta, M. N., & Latif, M. (2010). Reclamation irrigated agriculture through tile drainage at Fourth Drainage Project, Faisalabad. *J Anim Plant Sci*, 20(3), 211-216.

Barrett-Lennard, E. G., Bathgate, A. D., & Malcolm, C. V. (2003). *Saltland pastures in Australia, a practical guide*. WA Government. Dept. of Agriculture and Food.

Bernardino, C. A., Mahler, C. F., Alvarenga, P., Castro, P. M., da Silva, E. F., & Novo, L. A. (2020). Recent advances in phytoremediation of soil contaminated by industrial waste: a road map to a safer environment. *Bioremediation of Industrial Waste for Environmental Safety: Volume I: Industrial Waste and Its Management*, 207-221.

Bennett, S. J., Barrett-Lennard, E. G., & Colmer, T. D. (2009). Salinity and waterlogging as constraints to saltland pasture production: a review. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 129(4), 349-360.

Biswas, A., & Biswas, A. (2014). Comprehensive approaches in rehabilitating salt affected soils: a review on Indian perspective. *Open transactions on geosciences*, 1(1), 13-24.

Blok, C., Van der Salm, C., Hofland-Zijlstra, J., Streminska, M., Eveleens, B., Regelink, I., ... & Visser, R. (2017). Biochar for horticultural rooting media improvement: evaluation of biochar from gasification and slow pyrolysis. *Agronomy*, 7(1), 6.

Cai, Q. Y., Mo, C. H., Wu, Q. T., Zeng, Q. Y., & Katsoyiannis, A. (2007). Concentration and speciation of heavy metals in six different sewage sludge-composts. *Journal of Hazardous Materials*, 147(3), 1063-1072.

Camberato, J. J., Gagnon, B., Angers, D. A., Chantigny, M. H., & Pan, W. L. (2006). Pulp and paper mill by-products as soil amendments and plant nutrient sources. *Canadian journal of soil science*, 86(4), 641-653.

Chaganti, V. N., Crohn, D. M., & Šimůnek, J. (2015). Leaching and reclamation of a biochar and compost amended saline-sodic soil with moderate SAR reclaimed water. *Agricultural Water Management*, 158, 255-265.

Cui, S., Zhang, J., Sun, M., Chen, H., & Feng, Z. (2018). Leaching effectiveness of desalinization by rainfall combined with wheat straw mulching on heavy saline soil. *Archives of Agronomy and Soil Science*, 64(7), 891-902.

- Dahlawi, S., Naeem, A., Rengel, Z., & Naidu, R. (2018). Biochar application for the remediation of salt-affected soils: Challenges and opportunities. *Science of the Total Environment*, 625, 320-335.
- Devi, S., Nandwal, A. S., Angrish, R., Arya, S. S., Kumar, N., & Sharma, S. K. (2016). Phytoremediation potential of some halophytic species for soil salinity. *International journal of phytoremediation*, 18(7), 693-696.
- Farhangi-Abriz, S., & Ghassemi-Golezani, K. (2019). Jasmonates: mechanisms and functions in abiotic stress tolerance of plants. *Biocatalysis and Agricultural Biotechnology*, 20, 101210.
- Farifteh, J., Farshad, A., & George, R. J. (2006). Assessing salt-affected soils using remote sensing, solute modelling, and geophysics. *Geoderma*, 130(3-4), 191-206.
- Flowers, T. J., & Colmer, T. D. (2015). Plant salt tolerance: adaptations in halophytes. *Annals of botany*, 115(3), 327-331.
- Furby, S., Caccetta, P., & Wallace, J. (2010). Salinity monitoring in Western Australia using remotely sensed and other spatial data. *Journal of Environmental Quality*, 39(1), 16-25.
- George, R., & Woodgate, P. (2002). Critical factors affecting the adoption of airborne geophysics for management of dryland salinity. *Exploration Geophysics*, 33(2), 84-89.
- Ghumman, A. R., Ghazaw, Y. M., Hashmi, H. N., Kamal, M. A., & Niazi, M. F. (2012). Environmental and socio-economic impacts of pipe drainage in Pakistan. *Environmental Monitoring and Assessment*, 184, 1671-1681.
- Giri, B., & Varma, A. (2019). *Microorganisms in saline environments: strategies and functions*. Springer International Publishing.
- Gonçalo Filho, F., da Silva Dias, N., Suddarth, S. R. P., Ferreira, J. F., Anderson, R. G., dos Santos Fernandes, C., ... & Cosme, C. R. (2019). Reclaiming tropical saline-sodic soils with gypsum and cow manure. *Water*, 12(1), 57.
- Guangming, L., Xuechen, Z., Xiuping, W., Hongbo, S., Jingsong, Y., & Xiangping, W. (2017). Soil enzymes as indicators of saline soil fertility under various soil amendments. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 237, 274-279.
- Gururaja Rao, G., & Chikara, J. (2022). Phytoremediation of Coastal Saline Vertisols of Gujarat Through Biosaline Agriculture. In *Biotechnological Innovations for Environmental Bioremediation* (pp. 291-351). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Hanay, A., Büyüksönmez, F., Kiziloglu, F. M., & Canbolat, M. Y. (2004). Reclamation of saline-sodic soils with gypsum and MSW compost. *Compost science & utilization*, 12(2), 175-179.
- Hardie, M., & Doyle, R. (2012). Measuring soil salinity. *Plant salt tolerance: methods and protocols*, 415-425.
- Heng, T., He, X. L., Yang, L. L., Xu, X., & Feng, Y. (2022). Mechanism of Saline-Alkali land improvement using subsurface pipe and vertical well drainage measures and its response to agricultural soil ecosystem. *Environmental Pollution*, 293, 118583.
- Hopmans, J. W., Qureshi, A. S., Kisekka, I., Munns, R., Grattan, S. R., Rengasamy, P., ... & Taleisnik, E. (2021). Critical knowledge gaps and research priorities in global soil salinity. *Advances in agronomy*, 169, 1-191.
- Jeffery, S., Verheijen, F. G., van der Velde, M., & Bastos, A. C. (2011). A quantitative review of the effects of biochar application to soils on crop productivity using meta-analysis. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 144(1), 175-187.

- Joshi, R., Dkhar, J., Singla-Pareek, S. L., & Pareek, A. (2019). Molecular mechanism and signaling response of heavy metal stress tolerance in plants. *Plant-Metal Interactions*, 29-47.
- Kim, H. S., Kim, K. R., Lee, S. H., Kunhikrishnan, A., Kim, W. I., & Kim, K. H. (2018). Effect of gypsum on exchangeable sodium percentage and electrical conductivity in the Daeho reclaimed tidal land soil in Korea-a field scale study. *Journal of Soils and Sediments*, 18, 336-341.
- Klaustermeier, A. W., Daigh, A. L., Limb, R. F., & Sedivec, K. (2017). Crystallization inhibitors and their remediation potential on brine-contaminated soils. *Vadose Zone Journal*, 16(4), 1-10.
- Kookana, R. S., Sarmah, A. K., Van Zwieten, L., Krull, E., & Singh, B. (2011). Biochar application to soil: agronomic and environmental benefits and unintended consequences. *Advances in Agronomy*, 112, 103-143.
- Lastiri-Hernandez, M. A., Alvarez-Bernal, D., Bermúdez-Torres, K., Cárdenas, G. C., & Ceja-Torres, L. F. (2019). Phytodesalination of a moderately saline soil combined with two inorganic amendments. *Bragantia*, 78, 579-586.
- Laudicina, V. A., Hurtado, M. D., Badalucco, L., Delgado, A., Palazzolo, E., & Panno, M. (2009). Soil chemical and biochemical properties of a salt-marsh alluvial Spanish area after long-term reclamation. *Biology and Fertility of Soils*, 45, 691-700.
- Leogrande, R., & Vitti, C. (2019). Use of organic amendments to reclaim saline and sodic soils: a review. *Arid Land Research and Management*, 33(1), 1-21.
- Li, D., Yang, Y., Zhao, Y., Tian, G., Zhou, X., Qiu, H., & Li, M. (2023). Subsurface drainage influences the structure and assembly of soil bacterial and fungal communities in salinized cotton field. *Archives of Agronomy and Soil Science*, 69(8), 1310-1326.
- Li, Q., Dong, B., Qiao, Y., Liu, M., & Zhang, J. (2010). Root growth, available soil water, and water-use efficiency of winter wheat under different irrigation regimes applied at different growth stages in North China. *Agricultural Water Management*, 97(10), 1676-1682.
- Li, S. X., Wang, Z. H., Malhi, S. S., Li, S. Q., Gao, Y. J., & Tian, X. H. (2009). Nutrient and water management effects on crop production, and nutrient and water use efficiency in dryland areas of China. *Advances in agronomy*, 102, 223-265.
- Liu, W., Hou, J., Wang, Q., Ding, L., & Luo, Y. (2014). Isolation and characterization of plant growth-promoting rhizobacteria and their effects on phytoremediation of petroleum-contaminated saline-alkali soil. *Chemosphere*, 117, 303-308.
- Mahanta KK, Kansal, M. L., & Mishra, G. C. (2015). Managing salt affected soils: Issues and strategies. *Sky Journal of Soil Science and Environmental Management Vol. 4(1)*, pp. 001 - 009.
- Mahmoodabadi, M., Yazdanpanah, N., Sinobas, L. R., Pazira, E., & Neshat, A. (2013). Reclamation of calcareous saline sodic soil with different amendments (I): Redistribution of soluble cations within the soil profile. *Agricultural water management*, 120, 30-38.
- Mandal, A. K., & Sharma, R. C. (2011). Delineation and characterization of waterlogged salt affected soils in IGNP using remote sensing and GIS. *Journal of the Indian Society of Remote Sensing*, 39, 39-50.
- Muchate, N. S., Nikalje, G. C., Rajurkar, N. S., Suprasanna, P., & Nikam, T. D. (2016). Physiological responses of the halophyte *Sesuvium portulacastrum* to salt stress and their relevance for saline soil bio-reclamation. *Flora*, 224, 96-105.

- Muhammad, E. S., Ibrahim, M. M., & El-Sayed, A. (2021). Effects of drain depth on crop yields and salinity in subsurface drainage in Nile Delta of Egypt. *Ain Shams Engineering Journal*, 12(2), 1595-1606.
- Munns, R. (2005). Genes and salt tolerance: bringing them together. *New phytologist*, 167(3), 645-663.
- Nijland, H., Croon, F. W., & Ritzema, H. P. (2005). Subsurface drainage practices: guidelines for the implementation, operation and maintenance of subsurface pipe drainage systems (No. 60). ILRI.
- Oorts, K., Vanlauwe, B., & Merckx, R. (2003). Cation exchange capacities of soil organic matter fractions in a Ferric Lixisol with different organic matter inputs. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 100(2-3), 161-171.
- Osman, K. T., & Osman, K. T. (2018). Saline and sodic soils. *Management of Soil Problems*, 255-298.
- Parvaiz, A., & Satyawati, S. (2008). Salt stress and phyto-biochemical responses of plants-a review. *Plant Soil and Environment*, 54(3), 89.
- Patil, M., Dalal, P. H., Salifu, E., Iyer, K. K., & Dave, T. N. (2023). Biostabilization of soils as sustainable pathway for anti-desertification: Present and future perspectives. *Materials Today: Proceedings*.
- Pilon-Smits, E. (2005). Phytoremediation. *Annu. Rev. Plant Biol.*, 56, 15-39.
- Prosdocimi, M., Jordán, A., Tarolli, P., Keesstra, S., Novara, A., & Cerdà, A. (2016). The immediate effectiveness of barley straw mulch in reducing soil erodibility and surface runoff generation in Mediterranean vineyards. *Science of the Total Environment*, 547, 323-330.
- Qiu, G. Y., Wang, L., He, X., Zhang, X., Chen, S., Chen, J., & Yang, Y. (2008). Water use efficiency and evapotranspiration of winter wheat and its response to irrigation regime in the north China plain. *Agricultural and Forest Meteorology*, 148(11), 1848-1859.
- Rabhi, M., Hafsi, C., Lakhdar, A., Hajji, S., Barhoumi, Z., Hamrouni, M. H., ... & Smaoui, A. (2009). Evaluation of the capacity of three halophytes to desalinize their rhizosphere as grown on saline soils under nonleaching conditions. *African Journal of Ecology*, 47(4), 463-468.
- Ram, H., Dadhwal, V., Vashist, K. K., & Kaur, H. (2013). Grain yield and water use efficiency of wheat (*Triticum aestivum* L.) in relation to irrigation levels and rice straw mulching in North West India. *Agricultural Water Management*, 128, 92-101.
- Ravindran, K. C., Venkatesan, K., Balakrishnan, V., Chellappan, K. P., & Balasubramanian, T. (2007). Restoration of saline land by halophytes for Indian soils. *Soil Biology and Biochemistry*, 39(10), 2661-2664.
- Swallow, M. J., & O'Sullivan, G. (2019). Biomimicry of vascular plants as a means of saline soil remediation. *Science of the Total Environment*, 655, 84-91.
- Scudiero, E., Skaggs, T. H., & Corwin, D. L. (2015). Regional-scale soil salinity assessment using Landsat ETM+ canopy reflectance. *Remote Sensing of Environment*, 169, 335-343.
- Scudiero, E., Corwin, D. L., Anderson, R. G., Yemoto, K., Clary, W., Wang, Z., & Skaggs, T. H. (2017). Remote sensing is a viable tool for mapping soil salinity in agricultural lands. *California Agriculture*, 71(4).
- Sadegh-Zadeh, F., Seh-Bardan, B. J., Samsuri, A. W., Mohammadi, A., Chorom, M., & Yazdani, G. A. (2009). Saline soil reclamation by means of layered mulch. *Arid Land Research and Management*, 23(2), 127-136.

- Sigua, G. C., Novak, J. M., Watts, D. W., Johnson, M. G., & Spokas, K. (2016). Efficacies of designer biochars in improving biomass and nutrient uptake of winter wheat grown in a hard setting subsoil layer. *Chemosphere*, 142, 176-183.
- Singh, A. (2015). Soil salinization and waterlogging: A threat to environment and agricultural sustainability. *Ecological Indicators*, 57, 128-130.
- Srivastava, N. (2020). Reclamation of saline and sodic soil through phytoremediation. *Environmental Concerns and Sustainable Development: Volume 2: Biodiversity, Soil and Waste Management*, 279-306.
- Tejada, M., Garcia, C., Gonzalez, J. L., & Hernandez, M. T. (2006). Use of organic amendment as a strategy for saline soil remediation: influence on the physical, chemical and biological properties of soil. *Soil Biology and Biochemistry*, 38(6), 1413-1421.
- Tiwari, P., & Goel, A. (2017). An overview of impact of subsurface drainage project studies on salinity management in developing countries. *Applied Water Science*, 7(2), 569-580.
- Wang, C., Liu, W., Li, Q., Ma, D., Lu, H., Feng, W., ... & Guo, T. (2014). Effects of different irrigation and nitrogen regimes on root growth and its correlation with above-ground plant parts in high-yielding wheat under field conditions. *Field Crops Research*, 165, 138-149.
- Weng, H., Wu, M., Li, X., Wu, L., Li, J., Atoba, T. O., ... & Ye, D. (2023). High-throughput phenotyping salt tolerance in JUNCAOs by combining prompt chlorophyll a fluorescence with hyperspectral spectroscopy. *Plant Science*, 330, 111660.
- Wiedenfeld, B. (2011). Sulfur application effects on soil properties in a calcareous soil and on sugarcane growth and yield. *Journal of Plant Nutrition*, 34(7), 1003-1013.
- Yang, H., Griffiths, P. R., & Tate, J. D. (2003). Comparison of partial least squares regression and multi-layer neural networks for quantification of nonlinear systems and application to gas phase Fourier transform infrared spectra. *Analytica Chimica Acta*, 489(2), 125-136.
- Zhou, L., Monreal, C. M., Xu, S., McLaughlin, N. B., Zhang, H., Hao, G., & Liu, J. (2019). Effect of bentonite-humic acid application on the improvement of soil structure and maize yield in a sandy soil of a semi-arid region. *Geoderma*, 338, 269-280.

4KAYNAKLAR

- Abd El-Hack, M. E., Samak, D. H., Noreldin, A. E., Arif, M., Yaqoob, H. S., & Swelum, A. A. (2018). Towards saving freshwater: halophytes as unconventional feedstuffs in livestock feed: a review. *Environmental Science and Pollution Research*, 25, 14397-14406.
- Aronson, J. A., & Whitehead, E. E. (1989). HALOPH: a data base of salt tolerant plants of the world. Office of Arid Land Studies, University of Arizona, Tucson.
- Attia-Ismail, S. A. (2018). Halophytes as forages. *New Perspectives in Forage Crops*. Intechopen, 69-87.
- Badri, M., & Ludidi, N. (2020). Halophytes as a Resource for Livestock in Africa: Present Status and Prospects: Present Status and Prospects. *Handbook of Halophytes: From Molecules to Ecosystems towards Biosaline Agriculture*, 1-17.

- Barrett-Lennard, E. G. (2002). Restoration of saline land through revegetation. *Agricultural Water Management*, 53(1-3), 213-226.
- Barth, H. J. (2006). Sabkha edge vegetation of coastal and inland sabkhat in Saudi Arabia. *Tasks for Vegetation Science* 40, 215.
- Baoshan, C., Qiang, H., & Xinsheng, Z. (2008). Ecological thresholds of Suaeda salsa to the environmental gradients of water table depth and soil salinity. *Acta Ecologica Sinica*, 28(4), 1408-1418.
- Boestfleisch, C., Wagenseil, N. B., Buhmann, A. K., Seal, C. E., Wade, E. M., Muscolo, A., & Papenbrock, J. (2014). Manipulating the antioxidant capacity of halophytes to increase their cultural and economic value through saline cultivation. *AoB Plants*, 6, plu046.
- Breckle, S. W. (2002). Salinity, halophytes and salt affected natural ecosystems. In *Salinity: environment-plants-molecules* (pp. 53-77). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Breckle, S. W. (2012). From Aral Sea to Aralkum: An ecological disaster or halophytes' paradise. In *Progress in Botany: Vol. 74* (pp. 351-398). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
- Bui, E. N. (2019). Evidence for the Role of Salinity and Alkalinity in Plant Diversification in Australia. *Sabkha Ecosystems: Volume VI: Asia/Pacific*, 7-14.
- Cantero, J. J., Palchetti, V., Núñez, C. O., & Barboza, G. E. (2016). Halophytic flora of Argentina: A checklist and an analysis of its diversity. *Sabkha Ecosystems: Volume V: The Americas*, 137-204.
- Carroll, C., & Tucker, A. (2000). Effects of pasture cover on soil erosion and water quality on central Queensland coal mine rehabilitation. *Tropical Grasslands*, 34(3/4), 254-262.
- Christenhusz, M. J., & Byng, J. W. (2016). The number of known plants species in the world and its annual increase. *Phytotaxa*, 261(3), 201-217.
- Colmer, T. D., & Flowers, T. J. (2008). Flooding tolerance in halophytes. *New Phytologist*, 179(4), 964-974.
- Costa, C. S. B., & Herrera, O. B. (2016). Halophytic life in Brazilian salt flats: Biodiversity, uses and threats. *Sabkha Ecosystems: Volume V: The Americas*, 11-27.
- Debez, A., Saadaoui, D., Ramani, B., Ouerghi, Z., Koyro, H. W., Huchzermeyer, B., & Abdelly, C. (2006). Leaf H⁺-ATPase activity and photosynthetic capacity of *Cakile maritima* under increasing salinity. *Environmental and Experimental Botany*, 57(3), 285-295.
- El Shaer, H. M. (2003). Potential of halophytes as animal fodder in Egypt. In *Cash Crop Halophytes: Recent Studies: 10 Years after Al Ain Meeting* (pp. 111-119). Dordrecht: Springer Netherlands.
- El Shaer, H. M., & Attia-Ismail, S. A. (2015). Halophytic and salt tolerant feedstuffs in the Mediterranean basin and Arab region: an overview. Halophytic and salt-tolerant feedstuffs impact on nutrition, physiology and reproduction of livestock. Boca Raton: CRC Press Taylor & Francis Group, 21-36.
- English, J. P., & Colmer, T. D. (2013). Tolerance of extreme salinity in two stem-succulent halophytes (*Tecticornia* species). *Functional Plant Biology*, 40(9), 897-912.
- Escobar-Hernandez, A., Troyo-Dieguez, E., Garcia-Hernandez, J. L., Murillo-Amador, B., Fenech-Larios, L., ... & Valdez-Cepeda, R. (2006). Analysis of the soil sustaining salt grass (*Distichlis spicata* (L.) Greene) wild populations in a semiarid coastal zone of Mexico. *Tasks for Vegetation Science* 40, 225.
- Flowers, T. J., & Colmer, T. D. (2008). Salinity tolerance in halophytes. *New phytologist*, 945-963.

- Flowers, T. J., Galal, H. K., & Bromham, L. (2010). Evolution of halophytes: multiple origins of salt tolerance in land plants. *Functional Plant Biology*, 37(7), 604-612.
- Fogel, B. N., Crain, C. M., & Bertness, M. D. (2004). Community level engineering effects of *Triglochin maritima* (seaside arrowgrass) in a salt marsh in northern New England, USA. *Journal of Ecology*, 92(4), 589-597.
- Garthwaite, A. J., von Bothmer, R., & Colmer, T. D. (2005). Salt tolerance in wild *Hordeum* species is associated with restricted entry of Na⁺ and Cl⁻ into the shoots. *Journal of experimental botany*, 56(419), 2365-2378.
- Ghazanfar, S. A., Altundag, E., Yaprak, A. E., Osborne, J., Tug, G. N., & Vural, M. (2014). Halophytes of southwest Asia. *Sabkha Ecosystems: Volume IV: Cash Crop Halophyte and Biodiversity Conservation*, 105-133.
- Gonzalez, R., Butković, A., & Elena, S. F. (2020). From foes to friends: Viral infections expand the limits of host phenotypic plasticity. *Advances in Virus Research*, 106, 85-121.
- Grigore, M. N., & Toma, C. (2014). Integrative ecological notes on halophytes from "Valea Ilenei"(Iași) nature reserve. *Memoirs of the Scientific Sections of the Romanian Academy*, 37, 19-36.
- Guo, L. Q., Shi, D. C., & Wang, D. L. (2010). The key physiological response to alkali stress by the alkali-resistant halophyte *Puccinellia tenuiflora* is the accumulation of large quantities of organic acids and into the rhizosphere. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 196(2), 123-135.
- Hamed, K. B., Magné, C., & Abdelly, C. (2014). From halophyte research to halophytes farming. *Sabkha Ecosystems: Volume IV: Cash Crop Halophyte and Biodiversity Conservation*, 135-142.
- Harrouni, M. C., Daoud, S., & Koyro, H. W. (2003). Effect of seawater irrigation on biomass production and ion composition of seven halophytic species in Morocco. In *Cash crop halophytes: recent studies: 10 years after Al Ain Meeting* (pp. 59-70). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Hasanuzzaman, M., Nahar, K., Alam, M. M., Bhowmik, P. C., Hossain, M. A., Rahman, M. M., ... & Fujita, M. (2014). Potential use of halophytes to remediate saline soils. *BioMed research international*, 2014.
- Huchzermeyer, B., & Flowers, T. (2013). Putting halophytes to work—genetics, biochemistry and physiology. *Functional Plant Biology*, 40(9), v-viii.
- Joshi, R., Mangu, V. R., Bedre, R., Sanchez, L., Pilcher, W., Zandkarimi, H., & Baisakh, N. (2015). Salt adaptation mechanisms of halophytes: improvement of salt tolerance in crop plants. *Elucidation of Abiotic Stress Signaling in Plants: Functional Genomics Perspectives*, Volume 2, 243-279.
- Kumari, A., Das, P., Parida, A. K., & Agarwal, P. K. (2015). Proteomics, metabolomics, and ionomics perspectives of salinity tolerance in halophytes. *Frontiers in Plant Science*, 6, 537.
- Lewis, M. A., & Devereux, R. (2009). Nonnutrient anthropogenic chemicals in seagrass ecosystems: fate and effects. *Environmental Toxicology and Chemistry: An International Journal*, 28(3), 644-661.
- Marcar, N. E., & Crawford, D. F. (2004). *Trees for saline landscapes*. Canberra, Rural Industries Research and Development Corporation. CSIRO Publishing: Melbourne.
- Marcone, M. F. (2003). *Batis maritima* (Saltwort/Beachwort): a nutritious, halophytic, seed bearings, perennial shrub for cultivation and recovery of otherwise unproductive agricultural land affected by salinity. *Food Research International*, 36(2), 123-130.
- Masters, D. G., Benes, S. E., & Norman, H. C. (2007). Biosaline agriculture for forage and livestock production. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 119(3-4), 234-248.

- Menzel, U., & Lieth, H. (2013). Halophyte Database Versi 2.0 in alphabetical order including some updates. *Cash crop halophytes: Recent Studies*, 221-250.
- Mohammed, H. A., Emwas, A. H., & Khan, R. A. (2023). Salt-tolerant plants, halophytes, as renewable natural resources for cancer prevention and treatment: roles of phenolics and flavonoids in immunomodulation and suppression of oxidative stress towards cancer management. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(6), 5171.
- Moreno, F., Cabrera, F., Fernandez-Boy, E., Giron, I. F., Fernandez, J. E., & Bellido, B. (2001). Irrigation with saline water in the reclaimed marsh soils of south-west Spain: impact on soil properties and cotton and sugar beet crops. *Agricultural water management*, 48(2), 133-150.
- Munns, R., James, R. A., & Läuchli, A. (2006). Approaches to increasing the salt tolerance of wheat and other cereals. *Journal of Experimental Botany*, 57(5), 1025-1043.
- Nurnberger, B. (2013). Ecological genetics. In *Encyclopedia of biodiversity* (pp. 714-731). Elsevier.
- Ogburn, R. M., & Edwards, E. J. (2010). The ecological water-use strategies of succulent plants. In *Advances in botanical research* (Vol. 55, pp. 179-225). Academic Press.
- Öztürk, M., Altay, V., Altundağ, E., & Gücel, S. (2016). Halophytic plant diversity of unique habitats in Turkey: Salt mine caves of Çankırı and Iğdır. In *Halophytes for food security in dry lands* (pp. 291-315). Academic Press.
- Panuccio, M. R., Jacobsen, S. E., Akhtar, S. S., & Muscolo, A. (2014). Effect of saline water on seed germination and early seedling growth of the halophyte quinoa. *AoB plants*, 6, plu047.
- Peacock, J. M., Ferguson, M. E., Alhadrami, G. A., McCann, I. R., Al Hajoj, A., Saleh, A., & Karnik, R. (2003). Conservation through utilization: a case study of the indigenous forage grasses of the Arabian Peninsula. *Journal of Arid Environments*, 54(1), 15-28.
- Pedersen, O., Vos, H., & Colmer, T. D. (2006). Oxygen dynamics during submergence in the halophytic stem succulent *Halosarcia pergranulata*. *Plant, Cell & Environment*, 29(7), 1388-1399.
- Pfennig, D. W., & Pfennig, K. S. (2012). *Evolution's wedge: competition and the origins of diversity* (No. 12). Univ of California Press.
- Pirasteh-Anosheh, H., Ranjbar, G., Pakniyat, H., & Emam, Y. (2016). Physiological mechanisms of salt stress tolerance in plants: An overview. *Plant-Environment Interaction: Responses and Approaches to Mitigate Stress*, 141-160.
- Qadir, M., Tubeileh, A., Akhtar, J., Larbi, A., Minhas, P. S., & Khan, M. A. (2008). Productivity enhancement of salt-affected environments through crop diversification. *Land degradation & development*, 19(4), 429-453.
- Reddy, M. P., Shah, M. T., & Patolia, J. S. (2008). *Salvadora persica*, a potential species for industrial oil production in semiarid saline and alkali soils. *Industrial Crops and Products*, 28(3), 273-278.
- Reed, D. J. (2002). Sea-level rise and coastal marsh sustainability: geological and ecological factors in the Mississippi delta plain. *Geomorphology*, 48(1-3), 233-243.
- Rozema, J., Cornelisse, D., Zhang, Y., Li, H., Bruning, B., Katschnig, D., ... & van Bodegom, P. (2015). Comparing salt tolerance of beet cultivars and their halophytic ancestor: consequences of domestication and breeding programmes. *AoB Plants*, 7, plu083.
- Rozema, J., & Flowers, T. (2008). Crops for a salinized world. *Science*, 322(5907), 1478-1480.

- Ruan, C. J., Li, H., Guo, Y. Q., Qin, P., Gallagher, J. L., Seliskar, D. M., ... & Mahy, G. (2008). *Kosteletzkya virginica*, an agroecoengineering halophytic species for alternative agricultural production in China's east coast: Ecological adaptation and benefits, seed yield, oil content, fatty acid and biodiesel properties. *Ecological Engineering*, 32(4), 320-328.
- Saddhe, A. A., Manuka, R., Nikalje, G. C., & Penna, S. (2020). Halophytes as a potential resource for phytodesalination. *Handbook of Halophytes: From Molecules to Ecosystems towards Biosaline Agriculture*, 1-21.
- Santos, J., Al-Azzawi, M., Aronson, J., & Flowers, T. J. (2016). eHALOPH a database of salt-tolerant plants: helping put halophytes to work. *Plant and Cell Physiology*, 57(1), e10-e10.
- Silvestri, S., Defina, A., & Marani, M. (2005). Tidal regime, salinity and salt marsh plant zonation. *Estuarine, coastal and shelf science*, 62(1-2), 119-130.
- Singh, D., Buhmann, A. K., Flowers, T. J., Seal, C. E., & Papenbrock, J. (2014). *Salicornia* as a crop plant in temperate regions: selection of genetically characterized ecotypes and optimization of their cultivation conditions. *AoB plants*, 6, plu071.
- Stevanovic, Z. D., Aćić, S., Stešević, D., Luković, M., & Šilc, U. (2019). Halophytic vegetation in south-east Europe: classification, conservation and ecogeographical patterns. *Halophytes and climate change: adaptive mechanisms and potential uses*, 55-68.
- Weber, D. J., & Hanks, J. (2006). Salt tolerant plants from the Great Basin region of the United States. *Tasks for Vegetation Science* 40, 69.
- West-Eberhard, M. J. (2008). Phenotypic plasticity. *Encyclopedia of Ecology*, Academic Press, 2008. Pages: 2701-2707, ISBN 9780080454054.
- Yu, J., Chen, S., Zhao, Q., Wang, T., Yang, C., Diaz, C., ... & Dai, S. (2011). Physiological and proteomic analysis of salinity tolerance in *Puccinellia tenuiflora*. *Journal of Proteome Research*, 10(9), 3852-3870.

5KAYNAKLAR

- Agarie, S., Shimoda, T., Shimizu, Y., Baumann, K., Sunagawa, H., Kondo, A., ... & Cushman, J. C. (2007). Salt tolerance, salt accumulation, and ionic homeostasis in an epidermal bladder-cell-less mutant of the common ice plant *Mesembryanthemum crystallinum*. *Journal of Experimental Botany*, 58(8), 1957-1967.
- Aghaleh, M., Niknam, V., Ebrahimzadeh, H., & Razavi, K. (2009). Salt stress effects on growth, pigments, proteins and lipid peroxidation in *Salicornia persica* and *S. europaea*. *Biologia Plantarum*, 53, 243-248.
- Algül, B. E., Tekintaş, F. E., & Dalkiliç, G. G. (2016). Bitki büyüme düzenleyicilerinin kullanımı ve içsel hormonların biyosentezini artırıcı uygulamalar. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 13(2), 87-95.
- Apse, M. P., & Blumwald, E. (2007). Na⁺ transport in plants. *FEBS letters*, 581(12), 2247-2254.
- Aroca, R., Porcel, R., & Ruiz-Lozano, J. M. (2012). Regulation of root water uptake under abiotic stress conditions. *Journal of Experimental Botany*, 63(1), 43-57.
- Baier, M., Kandlbinder, A., Gollmack, D., & Dietz, K. J. (2005). Oxidative stress and ozone: perception, signalling and response. *Plant, Cell & Environment*, 28(8), 1012-1020.

- Balnokin, Y. V., Kotov, A. A., Myasoedov, N. A., Khailova, G. F., Kurkova, E. B., Lun'kov, R. V., & Kotova, L. M. (2005). Involvement of long-distance Na⁺ transport in maintaining water potential gradient in the medium-root-leaf system of a halophyte *Suaeda altissima*. *Russian Journal of Plant Physiology*, 52, 489-496.
- Barrett-Lennard, E. G. (2003). The interaction between waterlogging and salinity in higher plants: causes, consequences and implications. *Plant and soil*, 253, 35-54.
- Bernard, C., & Lefebvre, C. (2001). The Zn biogeochemistry of *Armeria maritima* (Mill.) Willd.: within and between population studies. *Belgian Journal of Botany*, 21-28.
- Bernstein, N., Shoshitaishvili, M., Xu, Y., & Huang, B. (2010). Involvement of the plant antioxidative response in the differential growth sensitivity to salinity of leaves vs roots during cell development. *Free Radical Biology and Medicine*, 49(7), 1161-1171.
- Berthomieu, P., Conéjéro, G., Nublat, A., Brackenbury, W. J., Lambert, C., Savio, C., ... & Casse, F. (2003). Functional analysis of AtHKT1 in *Arabidopsis* shows that Na⁺ recirculation by the phloem is crucial for salt tolerance. *The EMBO journal*.
- Borsani, O., Valpuesta, V., & Botella, M. A. (2003). Developing salt tolerant plants in a new century: a molecular biology approach. *Plant Cell, Tissue and Organ Culture*, 73, 101-115.
- Bonales-Alatorre, E., Shabala, S., Chen, Z. H., & Pottosin, I. (2013). Reduced tonoplast fast-activating and slow-activating channel activity is essential for conferring salinity tolerance in a facultative halophyte, quinoa. *Plant Physiology*, 162(2), 940-952.
- Britto, D. T., & Kronzucker, H. J. (2006). Futile cycling at the plasma membrane: a hallmark of low-affinity nutrient transport. *Trends in Plant Science*, 11(11), 529-534.
- Calvo-Polanco, M., Zwiazek, J. J., Jones, M. D., & MacKinnon, M. D. (2009). Effects of NaCl on responses of ectomycorrhizal black spruce (*Picea mariana*), white spruce (*Picea glauca*) and jack pine (*Pinus banksiana*) to fluoride. *Physiologia Plantarum*, 135(1), 51-61.
- Caperta, A. D., Rois, A. S., Teixeira, G., Garcia-Caparrós, P., & Flowers, T. J. (2020). Secretory structures in plants: Lessons from the Plumbaginaceae on their origin, evolution and roles in stress tolerance. *Plant, Cell & Environment*, 43(12), 2912-2931.
- Carden, D. E., Walker, D. J., Flowers, T. J., & Miller, A. J. (2003). Single-cell measurements of the contributions of cytosolic Na⁺ and K⁺ to salt tolerance. *Plant Physiology*, 131(2), 676-683.
- Chaves, M. M., Flexas, J., & Pinheiro, C. (2009). Photosynthesis under drought and salt stress: regulation mechanisms from whole plant to cell. *Annals of Botany*, 103(4), 551-560.
- Chaves, M. M., Maroco, J. P., & Pereira, J. S. (2003). Understanding plant responses to drought-from genes to the whole plant. *Functional Plant Biology*, 30(3), 239-264.
- Chen, M., Yang, Z., Liu, J., Zhu, T., Wei, X., Fan, H., & Wang, B. (2018). Adaptation mechanism of salt excluders under saline conditions and its applications. *International Journal of Molecular Sciences*, 19(11), 3668.
- Choi, W. G., Toyota, M., Kim, S. H., Hilleary, R., & Gilroy, S. (2014). Salt stress-induced Ca²⁺ waves are associated with rapid, long-distance root-to-shoot signaling in plants. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(17), 6497-6502.
- Cutler, S. R., Rodriguez, P. L., Finkelstein, R. R., & Abrams, S. R. (2010). Abscisic acid: emergence of a core signaling network. *Annual Review of Plant Biology*, 61, 651-679.

Dalla-Salda, G., Martinez-Meier, A., Cochard, H., & Rozenberg, P. (2009). Variation of wood density and hydraulic properties of Douglas-fir (*Pseudotsuga menziesii* (Mirb.) Franco) clones related to a heat and drought wave in France. *Forest Ecology and Management*, 257(1), 182-189.

Daraban, I. N., Mihali, C. V., Turcus, V., Ardelean, A., & Arsene, G. G. (2013). ESEM and EDAX observations on leaf and stem epidermal structures (stomata and salt glands) in *Limonium gmelinii* (Willd.) Kuntze. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 18(1), 123.

Dassanayake, M., & Larkin, J. C. (2017). Making plants break a sweat: the structure, function, and evolution of plant salt glands. *Frontiers in Plant Science*, 8, 406.

Demidchik, V., & Maathuis, F. J. (2007). Physiological roles of nonselective cation channels in plants: from salt stress to signalling and development. *New Phytologist*, 175(3), 387-404.

Di Ferdinando, M., Brunetti, C., Fini, A., & Tattini, M. (2012). Flavonoids as antioxidants in plants under abiotic stresses. *Abiotic stress responses in plants: metabolism, productivity and sustainability*, 159-179.

Flowers, T. J., & Colmer, T. D. (2008). Salinity tolerance in halophytes. *New phytologist*, 945-963.

Fraire-Velázquez, S., & Balderas-Hernández, V. E. (2013). Abiotic stress in plants and metabolic responses. *Abiotic stress-plant responses and applications in agriculture*, 1.

Franco-Navarro, J. D., Brumós, J., Rosales, M. A., Cubero-Font, P., Talón, M., & Colmenero-Flores, J. M. (2016). Chloride regulates leaf cell size and water relations in tobacco plants. *Journal of Experimental Botany*, 67(3), 873-891.

Galloway, A. F., Knox, P., & Krause, K. (2020). Sticky mucilages and exudates of plants: putative microenvironmental design elements with biotechnological value. *New Phytologist*, 225(4), 1461-1469.

Gambetta, G. A., Knipfer, T., Fricke, W., & McElrone, A. J. (2017). Aquaporins and root water uptake. *Plant aquaporins: from transport to signaling*, 133-153.

Geilfus, C. M. (2018). Chloride: from nutrient to toxicant. *Plant and Cell Physiology*, 59(5), 877-886.

Gilroy, S., Suzuki, N., Miller, G., Choi, W. G., Toyota, M., Devireddy, A. R., & Mittler, R. (2014). A tidal wave of signals: calcium and ROS at the forefront of rapid systemic signaling. *Trends in Plant Science*, 19(10), 623-630.

Golldack, D., Li, C., Mohan, H., & Probst, N. (2014). Tolerance to drought and salt stress in plants: unraveling the signaling networks. *Frontiers in Plant Science*, 5, 151.

Gong, H., Blackmore, D., Clingeleffer, P., Sykes, S., Jha, D., Tester, M., & Walker, R. (2011). Contrast in chloride exclusion between two grapevine genotypes and its variation in their hybrid progeny. *Journal of Experimental Botany*, 62(3), 989-999.

Greenway, H., Armstrong, W., & Colmer, T. D. (2006). Conditions leading to high CO₂ (> 5 kPa) in waterlogged-flooded soils and possible effects on root growth and metabolism. *Annals of Botany*, 98(1), 9-32.

Grigore, M. N., Ivanescu, L., & Toma, C. (2014). *Halophytes: an integrative anatomical study*. Springer.

Grigore, M. N., & Toma, C. (2021). Morphological and anatomical adaptations of halophytes: A review. *Handbook of Halophytes: From Molecules to Ecosystems towards Biosaline Agriculture*, 1079-1221.

Hameed, M., Ashraf, M., & Naz, N. (2009). Anatomical adaptations to salinity in cogon grass [*Imperata cylindrica* (L.) Raeuschel] from the Salt Range, Pakistan. *Plant and soil*, 322, 229-238.

Hernández, J. A., & Almansa, M. S. (2002). Short-term effects of salt stress on antioxidant systems and leaf water relations of pea leaves. *Physiologia Plantarum*, 115(2), 251-257.

- Hey, S. J., Byrne, E., & Halford, N. G. (2009). The interface between metabolic and stress signalling. *Annals of Botany*, 105(2), 197-203.
- Horie, T., & Schroeder, J. I. (2004). Sodium transporters in plants. Diverse genes and physiological functions. *Plant Physiology*, 136(1), 2457-2462.
- Jang, J. Y., Kim, D. G., Kim, Y. O., Kim, J. S., & Kang, H. (2004). An expression analysis of a gene family encoding plasma membrane aquaporins in response to abiotic stresses in *Arabidopsis thaliana*. *Plant Molecular Biology*, 54, 713-725.
- Javot, H., & Maurel, C. (2002). The role of aquaporins in root water uptake. *Annals of Botany*, 90(3), 301-313.
- Julkowska, M. M., & Testerink, C. (2015). Tuning plant signaling and growth to survive salt. *Trends in plant science*, 20(9), 586-594.
- Kacperska, A. (2004). Sensor types in signal transduction pathways in plant cells responding to abiotic stressors: do they depend on stress intensity? *Physiologia Plantarum*, 122(2), 159-168.
- Kadukova, J., Manousaki, E., & Kalogerakis, N. (2008). Pb and Cd accumulation and phyto-excretion by salt cedar (*Tamarix smyrnensis* Bunge). *International Journal of Phytoremediation*, 10(1), 31-46.
- Kaneko, T., Horie, T., Nakahara, Y., Tsuji, N., Shibasaka, M., & Katsuhara, M. (2015). Dynamic regulation of the root hydraulic conductivity of barley plants in response to salinity/osmotic stress. *Plant and Cell Physiology*, 56(5), 875-882.
- Karimi, S. M., Freund, M., Wager, B. M., Knoblauch, M., Fromm, J., M Mueller, H., ... & Deeken, R. (2021). Under salt stress guard cells rewire ion transport and abscisic acid signaling. *New Phytologist*, 231(3), 1040-1055.
- Kaur, G., & Asthir, B. (2015). Proline: a key player in plant abiotic stress tolerance. *Biologia Plantarum*, 59, 609-619.
- Khan, M. A., Ungar, I. A., & Showalter, A. M. (2005). Salt stimulation and tolerance in an intertidal stem-succulent halophyte. *Journal of Plant Nutrition*, 28(8), 1365-1374.
- Knipfer, T., & Fricke, W. (2011). Water uptake by seminal and adventitious roots in relation to whole-plant water flow in barley (*Hordeum vulgare* L.). *Journal of Experimental Botany*, 62(2), 717-733.
- Ko, D., & Helariutta, Y. (2017). Shoot-root communication in flowering plants. *Current Biology*, 27(17), R973-R978.
- Koyro, H. W., Geißler, N., Hussin, S., & Huchzermeyer, B. (2008). Survival at extreme locations: life strategies of halophytes-the long way from system ecology, whole plant physiology, cell biochemistry and molecular aspects back to sustainable utilization at field sites. In *Biosaline agriculture and high salinity tolerance* (pp. 1-20). Birkhäuser Basel.
- Koyro, H. W., Hussain, T., Huchzermeyer, B., & Khan, M. A. (2013). Photosynthetic and growth responses of a perennial halophytic grass *Panicum turgidum* to increasing NaCl concentrations. *Environmental and Experimental Botany*, 91, 22-29.
- Kosova, K., Vítámvás, P., Urban, M. O., & Prášil, I. T. (2013). Plant proteome responses to salinity stress-comparison of glycophytes and halophytes. *Functional Plant Biology*, 40(9), 775-786.
- Koyro, H. W. (2006). Effect of salinity on growth, photosynthesis, water relations and solute composition of the potential cash crop halophyte *Plantago coronopus* (L.). *Environmental and Experimental Botany*, 56(2), 136-146.
- Kumari, A., Das, P., Parida, A. K., & Agarwal, P. K. (2015). Proteomics, metabolomics, and ionomics perspectives of salinity tolerance in halophytes. *Frontiers in Plant Science*, 6, 537.

- Kumlay, A. M., & Eryiğit, T. (2011). Bitkilerde büyüme ve gelişmeyi düzenleyici maddeler: bitki hormonları. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 1(2), 47-56.
- Lee, S. H., & Zwiazek, J. J. (2015). Regulation of aquaporin-mediated water transport in *Arabidopsis* roots exposed to NaCl. *Plant and Cell Physiology*, 56(4), 750-758.
- Liu, T. Y., Chang, C. Y., & Chiou, T. J. (2009). The long-distance signaling of mineral macronutrients. *Current opinion in plant biology*, 12(3), 312-319.
- Lopez-Hoffman, L., Anten, N. P., Martínez-Ramos, M., & Ackerly, D. D. (2007). Salinity and light interactively affect neotropical mangrove seedlings at the leaf and whole plant levels. *Oecologia*, 150, 545-556.
- Mohamed, E., Kasem, A. M., Gobouri, A. A., Elkelish, A., & Azab, E. (2020). Influence of maternal habitat on Salinity tolerance of *Zygophyllum coccineum* with Regard to Seed germination and growth Parameters. *Plants*, 9(11), 1504.
- Munns, R. (2002). Comparative physiology of salt and water stress. *Plant, Cell & Environment*, 25(2), 239-250.
- Munns, R. (2005). Genes and salt tolerance: bringing them together. *New Phytologist*, 167(3), 645-663.
- Munns, R., James, R. A., & Läuchli, A. (2006). Approaches to increasing the salt tolerance of wheat and other cereals. *Journal of Experimental Botany*, 57(5), 1025-1043.
- Naz, N., Hameed, M., Nawaz, T., Batool, R., Ashraf, M., Ahmad, F., & Ruby, T. (2013). Structural adaptations in the desert halophyte *Aeluropus lagopoides* (Linn.) Trin. ex Thw. under high salinity. *J. Biol. Res*, 19, 150-164.
- Notaguchi, M., & Okamoto, S. (2015). Dynamics of long-distance signaling via plant vascular tissues. *Frontiers in Plant Science*, 6, 161.
- Olatunji, D., & Kelley, D. R. (2021). Signals: Auxin. *Encyclopedia of Biological Chemistry III (Third Edition)*, Elsevier, Pages: 2-17, ISBN 9780128220405.
- Pan, T., Liu, M., Kreslavski, V. D., Zharmukhamedov, S. K., Nie, C., Yu, M., ... & Shabala, S. (2021). Non-stomatal limitation of photosynthesis by soil salinity. *Critical Reviews in Environmental Science and Technology*, 51(8), 791-825.
- Pardo, J. M., Cubero, B., Leidi, E. O., & Quintero, F. J. (2006). Alkali cation exchangers: roles in cellular homeostasis and stress tolerance. *Journal of Experimental Botany*, 57(5), 1181-1199.
- Pedersen, O., Vos, H., & Colmer, T. D. (2006). Oxygen dynamics during submergence in the halophytic stem succulent *Halosarcia pergranulata*. *Plant, Cell & Environment*, 29(7), 1388-1399.
- Peleg, Z., Apse, M. P., & Blumwald, E. (2011). Engineering salinity and water-stress tolerance in crop plants: getting closer to the field. In *Advances in Botanical Research* (Vol. 57, pp. 405-443). Academic Press.
- Pereira, A. (2016). Plant abiotic stress challenges from the changing environment. *Frontiers in Plant Science*, 7, 1123.
- Qiu, Q. S., Guo, Y., Quintero, F. J., Pardo, J. M., Schumaker, K. S., & Zhu, J. K. (2004). Regulation of vacuolar Na⁺ / H⁺ exchange in *Arabidopsis thaliana* by the salt-overly-sensitive (SOS) pathway. *Journal of Biological Chemistry*, 279(1), 207-215.
- Rais, L., Masood, A., Inam, A., & Khan, N. (2013). Sulfur and nitrogen co-ordinately improve photosynthetic efficiency, growth and proline accumulation in two cultivars of mustard under salt stress. *J Plant Biochem Physiol*, 1(1).

- Ribba, T., Garrido-Vargas, F., & O'Brien, J. A. (2020). Auxin-mediated responses under salt stress: From developmental regulation to biotechnological applications. *Journal of Experimental Botany*, 71(13), 3843-3853.
- Rozentsvet, O. A., Bogdanova, E. S., Ivanova, L. A., Ivanov, L. A., Tabalenkova, G. N., Zakhochiy, I. G., & Nesterov, V. N. (2016). Structural and functional organization of the photosynthetic apparatus in halophytes with different strategies of salt tolerance. *Photosynthetica*, 54(3), 405-413.
- Santos, E. S., Abreu, M. M., Peres, S., Magalhães, M. C. F., Leitão, S., Pereira, A. S., & Cerejeira, M. J. (2017). Potential of *Tamarix africana* and other halophyte species for phytostabilisation of contaminated salt marsh soils. *Journal of Soils and Sediments*, 17, 1459-1473.
- Shabala, S. (2013). Learning from halophytes: physiological basis and strategies to improve abiotic stress tolerance in crops. *Annals of Botany*, 112(7), 1209-1221.
- Shabala, S. (2022). *Stomata Regulation and Water Use Efficiency in Plants Under Saline Soil Conditions*. Academic Press.
- Shabala, S., Demidchik, V., Shabala, L., Cuin, T. A., Smith, S. J., Miller, A. J., ... & Newman, I. A. (2006). Extracellular Ca²⁺ ameliorates NaCl-induced K⁺ loss from *Arabidopsis* root and leaf cells by controlling plasma membrane K⁺-permeable channels. *Plant Physiology*, 141(4), 1653-1665.
- Shabala, S., & Mackay, A. (2011). Ion transport in halophytes. In *Advances in Botanical Research* (Vol. 57, pp. 151-199). Academic Press.
- Shi, H., Quintero, F. J., Pardo, J. M., & Zhu, J. K. (2002). The putative plasma membrane Na⁺ / H⁺ antiporter SOS1 controls long-distance Na⁺ transport in plants. *The Plant Cell*, 14(2), 465-477.
- Shuyskaya, E., Rakhmankulova, Z., Prokofieva, M., Saidova, L., Toderich, K., & Voronin, P. (2022). Intensity and duration of salinity required to form adaptive response in C4 halophyte *Kochia prostrata* (L.) Shrad. *Frontiers in Plant Science*, 13, 955880.
- Siddiqui, M. H., Mohammad, F., Khan, M. N., Al-Wahaibi, M. H., & Bahkali, A. H. (2010). Nitrogen in relation to photosynthetic capacity and accumulation of osmoprotectant and nutrients in *Brassica* genotypes grown under salt stress. *Agricultural Sciences in China*, 9(5), 671-680.
- Tavakkoli, E., Rengasamy, P., & McDonald, G. K. (2010). High concentrations of Na⁺ and Cl⁻ ions in soil solution have simultaneous detrimental effects on growth of faba bean under salinity stress. *Journal of Experimental Botany*, 61(15), 4449-4459.
- Tester, M., & Davenport, R. (2003). Na⁺ tolerance and Na⁺ transport in higher plants. *Annals of Botany*, 91(5), 503-527.
- Tuteja, N. (2007). Abscisic acid and abiotic stress signaling. *Plant signaling & behavior*, 2(3), 135-138.
- Verma, S., Negi, N. P., Pareek, S., Mudgal, G., & Kumar, D. (2022). Auxin response factors in plant adaptation to drought and salinity stress. *Physiologia Plantarum*, 174(3), e13714.
- Wan, X. (2010). Osmotic effects of NaCl on cell hydraulic conductivity of corn roots. *Acta Biochim Biophys Sin*, 42(5), 351-357.
- Wang, H., Zhang, M., Guo, R., Shi, D., Liu, B., Lin, X., & Yang, C. (2012). Effects of salt stress on ion balance and nitrogen metabolism of old and young leaves in rice (*Oryza sativa* L.). *BMC Plant Biology*, 12, 1-11.
- Zait, Y., & Assmann, S. M. (2022). Salty or sweet? Guard cell signaling and osmotic control under saline conditions. In *Advances in Botanical Research* (Vol. 103, pp. 61-87). Academic Press.

Zelm, V. E., Zhang, Y., & Testerink, C. (2020). Salt tolerance mechanisms of plants. *Annual Review of Plant Biology*, 71, 403-433.

Zhang, G. H., Su, Q., An, L. J., & Wu, S. (2008). Characterization and expression of a vacuolar Na⁺ / H⁺ antiporter gene from the monocot halophyte *Aeluropus litoralis*. *Plant Physiology and Biochemistry*, 46(2), 117-126.

Zhu, J. K. (2001). Plant salt tolerance. *Trends in Plant Science*, 6(2), 66-71.

6

KAYNAKLAR

Abd El-Hack, M. E., Samak, D. H., Noreldin, A. E., Arif, M., Yaqoob, H. S., & Swelum, A. A. (2018). Towards saving freshwater: halophytes as unconventional feedstuffs in livestock feed: a review. *Environmental Science and Pollution Research*, 25, 14397-14406.

Abideen, Z., Ansari, R., & Khan, M. A. (2011). Halophytes: Potential source of ligno-cellulosic biomass for ethanol production. *Biomass and Bioenergy*, 35(5), 1818-1822.

Abouheif, M. A., Al-Saiady, M., Kraidees, M., Eldin, A., & Metwally, H. (2000). Influence of inclusion of *Salicornia* biomass in diets for rams on digestion and mineral balance. *Asian-Australasian Journal of Animal Sciences*, 13(7), 967-973.

Ahmad, F., Khan, M. A., Ahmad, M., Zafar, M., Nazir, A., & Marwat, S. K. (2009). Taxonomic studies of grasses and their indigenous uses in the salt range area of Pakistan. *African Journal of Biotechnology*, 8(2).

Ahmed, S., Sarker, S. K., Friess, D. A., Kamruzzaman, M., Jacobs, M., Islam, M. A., ... & Pretzsch, H. (2022). Salinity reduces site quality and mangrove forest functions. From monitoring to understanding. *Science of the Total Environment*, 853, 158662.

Akram, H., Hussain, S., Mazumdar, P., Chua, K. O., Butt, T. E., & Harikrishna, J. A. (2023). Mangrove health: A review of functions, threats, and challenges associated with mangrove management practices. *Forests*, 14(9), 1698.

Alves-Silva, J. M., Guerra, I., Gonçalves, M. J., Cavaleiro, C., Cruz, M. T., Figueirinha, A., & Salgueiro, L. (2020). Chemical composition of *Crithmum maritimum* L. essential oil and hydrodistillation residual water by GC-MS and HPLC-DAD-MS/MS, and their biological activities. *Industrial crops and products*, 149, 112329.

Antisari, L. V., Orsini, F., Marchetti, L., Vianello, G., & Gianquinto, G. (2015). Heavy metal accumulation in vegetables grown in urban gardens. *Agronomy for Sustainable Development*, 35, 1139-1147.

Atia, A., Debez, A., Rabhi, M., Barhoumi, Z., Haouari, C. C., Gouia, H., ... & Smaoui, A. (2019). Salt tolerance and potential uses for saline agriculture of halophytes from the Poaceae. *Sabkha Ecosystems: Volume VI: Asia/Pacific*, 223-237.

Ayyappan, D., Sathiyaraj, G., & Ravindran, K. C. (2016). Phytoextraction of heavy metals by *Sesuvium portulacastrum* L. a salt marsh halophyte from tannery effluent. *International Journal of Phytoremediation*, 18(5), 453-459.

- Azenas, V., Janner, I., Medrano, H., & Gulías, J. (2019). Evaluating the establishment performance of six native perennial Mediterranean species for use in extensive green roofs under water-limiting conditions. *Urban Forestry & Urban Greening*, 41, 158-169.
- Aziz, I., & Mujeeb, A. (2022). Halophytes for phytoremediation of hazardous metal (loid)s: A terse review on metal tolerance, bio-indication and hyperaccumulation. *Journal of Hazardous Materials*, 424, 127309.
- Barreira, L., Resek, E., Rodrigues, M. J., Rocha, M. I., Pereira, H., Bandarra, N., ... & Custódio, L. (2017). Halophytes: Gourmet food with nutritional health benefits? *Journal of Food Composition and Analysis*, 59, 35-42.
- Behera, S. S., & Ramachandran, S. (2021). Potential uses of halophytes for biofuel production: opportunities and challenges. *Sustainable Biofuels*, 425-448.
- Berardi, U., GhaffarianHoseini, A., & GhaffarianHoseini, A. (2014). State-of-the-art analysis of the environmental benefits of green roofs. *Applied Energy*, 115, 411-428.
- Boestfleisch, C., & Papenbrock, J. (2017). Changes in secondary metabolites in the halophytic putative crop species *Crithmum maritimum* L., *Triglochin maritima* L. and *Halimione portulacoides* (L.) Aellen as reaction to mild salinity. *PLoS One*, 12(4), e0176303.
- Boestfleisch, C., Wagenseil, N. B., Buhmann, A. K., Seal, C. E., Wade, E. M., Muscolo, A., & Papenbrock, J. (2014). Manipulating the antioxidant capacity of halophytes to increase their cultural and economic value through saline cultivation. *AoB Plants*, 6, plu046.
- Devi, S., Kumar, A., Arya, S. S., Kumari, A., Kumar, N., Chand, G., ... & Pooja. (2019). Economic utilization and potential of halophytes. *Ecophysiology, abiotic stress responses and utilization of halophytes*, 195-220.
- Devi, S., Nandwal, A. S., Angrish, R., Arya, S. S., Kumar, N., & Sharma, S. K. (2016). Phytoremediation potential of some halophytic species for soil salinity. *International Journal of Phytoremediation*, 18(7), 693-696.
- Diaz, F. J., Benes, S. E., & Grattan, S. R. (2013). Field performance of halophytic species under irrigation with saline drainage water in the San Joaquin Valley of California. *Agricultural Water Management*, 118, 59-69.
- Duarte, B., Carreiras, J., Pérez-Romero, J. A., Mateos-Naranjo, E., Redondo-Gomez, S., Matos, A. R., ... & Cacador, I. (2018). Halophyte fatty acids as biomarkers of anthropogenic-driven contamination in Mediterranean marshes: Sentinel species survey and development of an integrated biomarker response (IBR) index. *Ecological Indicators*, 87, 86-96.
- Egamberdieva, D., & Mamedov, N. A. (2015). Potential use of Licorice in phytoremediation of salt affected soils. *Plants, Pollutants and Remediation*, 309-318.
- El-Amier, Y. A., Soufan, W., Almutairi, K. F., Zaghoul, N. S., & Abd-ElGawad, A. M. (2021). Proximate composition, bioactive compounds, and antioxidant potential of wild halophytes grown in coastal salt marsh habitats. *Molecules*, 27(1), 28.
- El Shaer, H. M., & Attia-Ismail, S. A. (2015). Halophytic and salt tolerant feedstuffs in the Mediterranean basin and Arab region: an overview. *Halophytic and salt-tolerant feedstuffs impact on nutrition, physiology and reproduction of livestock*. Boca Raton: CRC Press Taylor & Francis Group, 21-36.
- Farzi, A., Borghei, S. M., & Vossoughi, M. (2017). The use of halophytic plants for salt phytoremediation in constructed wetlands. *International Journal of Phytoremediation*, 19(7), 643-650.
- Folayan, A. J., Anawe, P. A. L., & Ayeni, A. O. (2019). Synthesis and characterization of *Salicornia bigelovii* and *Salicornia brachiata* halophytic plants oil extracted by supercritical CO₂ modified with ethanol for biodiesel

production via enzymatic transesterification reaction using immobilized *Candida antarctica* lipase catalyst in tert-butyl alcohol (TBA) solvent. *Cogent Engineering*, 6(1), 1625847.

Garcia-Caparros, P., Al-Azzawi, M. J., & Flowers, T. J. (2023). Economic uses of salt-tolerant plants. *Plants*, 12(14), 2669.

Ghnaya, T., Nouairi, I., Slama, I., Messedi, D., Grignon, C., Abdelly, C., & Ghorbel, M. H. (2005). Cadmium effects on growth and mineral nutrition of two halophytes: *Sesuvium portulacastrum* and *Mesembryanthemum crystallinum*. *Journal of Plant Physiology*, 162(10), 1133-1140.

Ghnaya, T., Slama, I., Messedi, D., Grignon, C., Ghorbel, M. H., & Abdelly, C. (2007). Effects of Cd²⁺ on K⁺, Ca²⁺ and N uptake in two halophytes *Sesuvium portulacastrum* and *Mesembryanthemum crystallinum*: consequences on growth. *Chemosphere*, 67(1), 72-79.

Gundersen, V., Vistad, O. I., Panzacchi, M., Strand, O., & van Moorter, B. (2019). Large-scale segregation of tourists and wild reindeer in three Norwegian national parks: Management implications. *Tourism Management*, 75, 22-33.

Hall-Spencer, J. M., & Kon, K. (2020). Human impact. *Japanese Marine Life: A Practical Training Guide in Marine Biology*, 297-305.

Herzog, N. M., & Lawlor, A. T. (2016). Reevaluating diet and technology in the archaic Great Basin using starch grain assemblages from Hogup Cave Utah. *American Antiquity*, 81(4), 664-681.

Hobohm, C., Schaminée, J., & van Rooijen, N. (2021). Coastal habitats, shallow seas and inland saline steppes: ecology, distribution, threats and challenges. *Perspectives for Biodiversity and Ecosystems*, 279-310.

Joshi, J., Bhattarai, T., & Sreerama, L. (2018). Efficient methods of pretreatment for the release of reducing sugars from lignocellulosic biomass native to Nepal and characterization of pretreated lignocellulosic biomass. *Int. J. Adv. Biotechnol. Res*, 9, 9-23.

Joshi, M. Y., & Teller, J. (2021). Urban integration of green roofs: Current challenges and perspectives. *Sustainability*, 13(22), 12378.

Karthivashan, G., Park, S. Y., Kweon, M. H., Kim, J., Haque, M. E., Cho, D. Y., ... & Choi, D. K. (2018). Ameliorative potential of desalted *Salicornia europaea* L. extract in multifaceted Alzheimer's-like scopolamine-induced amnesic mice model. *Scientific Reports*, 8(1), 7174.

Katel, S., Yadav, S. P. S. Y., Turyasingura, B., & Mehta, A. (2023). *Salicornia* as a salt-tolerant crop: potential for addressing climate change challenges and sustainable agriculture development. *Turkish Journal of Food and Agriculture Sciences*, 5(2), 55-67.

Katewa, S. S., Guria, B. D., & Jain, A. (2001). Ethnomedicinal and obnoxious grasses of Rajasthan, India. *Journal of Ethnopharmacology*, 76(3), 293-297.

Khan, M. A., & Qaiser, M. (2006). Halophytes of Pakistan: characteristics, distribution and potential economic usages. In *Sabkha Ecosystems: Volume II: West and Central Asia* (pp. 129-153). Dordrecht: Springer Netherlands.

Khanna, P. (2011). Assessment of heavy metal contamination in different vegetables grown in and around urban areas. *Research Journal of Environmental Toxicology*, 5(3), 162.

Koyro, H. W., & Lieth, H. (2008). Global water crisis: the potential of cash crop halophytes to reduce the dilemma. *Mangroves and Halophytes: Restoration and Utilisation*, 7-19.

Kumari, A., Das, P., Parida, A. K., & Agarwal, P. K. (2015). Proteomics, metabolomics, and ionomics perspectives of salinity tolerance in halophytes. *Frontiers in Plant Science*, 6, 537.

- Li, B., Wang, J., Yao, L., Meng, Y., Ma, X., Si, E., ... & Wang, H. (2019). Halophyte *Halogeton glomeratus*, a promising candidate for phytoremediation of heavy metal-contaminated saline soils. *Plant and Soil*, 442, 323-331.
- Lopes, M., Sanches-Silva, A., Castilho, M., Cavaleiro, C., & Ramos, F. (2023). Halophytes as source of bioactive phenolic compounds and their potential applications. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 63(8), 1078-1101.
- Lu, N., Song, C., Kuronuma, T., Ikei, H., Miyazaki, Y., & Takagaki, M. (2020). The possibility of sustainable urban horticulture based on nature therapy. *Sustainability*, 12(12), 5058.
- Lukovic, M., Ačić, S., Šoštarić, I., Pećinar, I., & Dajić Stevanović, Z. (2020). Management and ecosystem services of halophytic vegetation. *Handbook of halophytes: from molecules to ecosystems towards biosaline agriculture*, 1-31.
- Ma, W., Wang, W., Tang, C., Chen, G., & Wang, M. (2020). Zonation of mangrove flora and fauna in a subtropical estuarine wetland based on surface elevation. *Ecology and Evolution*, 10(14), 7404-7418.
- Maciel, E., Domingues, P., Domingues, M. R. M., Calado, R., & Lillebø, A. (2020). Halophyte plants from sustainable marine aquaponics are a valuable source of omega-3 polar lipids. *Food Chemistry*, 320, 126560.
- Martini, A. N., Papafotiou, M., Massas, I., Chorianopoulou, N., & Ivanovic, I. (2019). Effect of substrate type and cultivation position on growth and safety to consume of the edible medicinal species *Crithmum maritimum* L., in an extensive urban green roof in Athens (Greece). In *I International Symposium on Botanical Gardens and Landscapes 1298* (pp. 413-418).
- Masters, D. G., Benes, S. E., & Norman, H. C. (2007). Biosaline agriculture for forage and livestock production. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 119(3-4), 234-248.
- Menzel, U., & Lieth, H. (2013). Halophyte Database Versi 2.0 in alphabetical order including some updates. *Cash crop halophytes: Recent Studies*, 221-250.
- Mitra, A., & Mitra, A. (2020). Ecosystem services of mangroves: An overview. *Mangrove Forests in India: Exploring Ecosystem Services*, 1-32.
- Moser, B. R., Seliskar, D. M., & Gallagher, J. L. (2016). Fatty acid composition of fourteen seashore mallow (*Kosteletzkya pentacarpos*) seed oil accessions collected from the Atlantic and Gulf coasts of the United States. *Industrial Crops and Products*, 87, 20-26.
- Mota, C., Nascimento, A. C., Santos, M., Delgado, I., Coelho, I., Rego, A., ... & Castanheira, I. (2016). The effect of cooking methods on the mineral content of quinoa (*Chenopodium quinoa*), amaranth (*Amaranthus* sp.) and buckwheat (*Fagopyrum esculentum*). *Journal of Food Composition and Analysis*, 49, 57-64.
- Munir, N., Hasnain, M., Roessner, U., & Abideen, Z. (2022). Strategies in improving plant salinity resistance and use of salinity resistant plants for economic sustainability. *Critical Reviews in Environmental Science and Technology*, 52(12), 2150-2196.
- Mzoughi, Z., Chahdoura, H., Chakroun, Y., Cámara, M., Fernández-Ruiz, V., Morales, P., ... & Majdoub, H. (2019). Wild edible Swiss chard leaves (*Beta vulgaris* L. var. *cicla*): Nutritional, phytochemical composition and biological activities. *Food Research International*, 119, 612-621.
- Nalla, S., Hardaway, C. J., & Sneddon, J. (2012). Phytoextraction of selected metals by the first and second growth seasons of *Spartina alterniflora*. *Instrumentation Science & Technology*, 40(1), 17-28.

- Nedjimi, B., & Daoud, Y. (2009). Cadmium accumulation in *Atriplex halimus* subsp. *schweinfurthii* and its influence on growth, proline, root hydraulic conductivity and nutrient uptake. *Flora-Morphology, Distribution, Functional Ecology of Plants*, 204(4), 316-324.
- Nektarios, P. A., Nydrioti, E., Kapsali, T., & Ntoulas, N. (2014). *Crithmum maritimum* growth in extensive green roof systems with different substrate type, depth and irrigation regime. In XXIX International Horticultural Congress on Horticulture: Sustaining Lives, Livelihoods and Landscapes (IHC2014): V 1108 (pp. 303-308).
- Nikalje, G. C., Bhaskar, S. D., Yadav, K., & Penna, S. (2019). Halophytes: Prospective plants for future. *Ecophysiology, Abiotic Stress Responses and Utilization of Halophytes*, 221-234.
- Orsini, F., Gasperi, D., Marchetti, L., Piovene, C., Draghetti, S., Ramazzotti, S., ... & Gianquinto, G. (2014). Exploring the production capacity of rooftop gardens (RTGs) in urban agriculture: the potential impact on food and nutrition security, biodiversity and other ecosystem services in the city of Bologna. *Food Security*, 6, 781-792.
- Park, K., Mudgal, A., Mudgal, V., Sagi, M., Standing, D., & Davies, P. A. (2023). Desalination, Water Re-use, and Halophyte Cultivation in Salinized Regions: A Highly Productive Groundwater Treatment System. *Environmental Science & Technology*, 57(32), 11863-11875.
- Patel, M. K., Pandey, S., Brahmabhatt, H. R., Mishra, A., & Jha, B. (2019). Lipid content and fatty acid profile of selected halophytic plants reveal a promising source of renewable energy. *Biomass and Bioenergy*, 124, 25-32.
- Pereira, E., Encina-Zelada, C., Barros, L., Gonzales-Barron, U., Cadavez, V., & Ferreira, I. C. (2019). Chemical and nutritional characterization of *Chenopodium quinoa* Willd (quinoa) grains: A good alternative to nutritious food. *Food Chemistry*, 280, 110-114.
- Qadir, M., Tubeileh, A., Akhtar, J., Larbi, A., Minhas, P. S., & Khan, M. A. (2008). Productivity enhancement of salt-affected environments through crop diversification. *Land Degradation & Development*, 19(4), 429-453.
- Qasim, M., Abideen, Z., Adnan, M. Y., Ansari, R., Gul, B., & Khan, M. A. (2014). Traditional ethnobotanical uses of medicinal plants from coastal areas. *J Coast Life Med*, 2(1), 22-30.
- Qasim, M., Gulzar, S., Shinwari, Z. K., Aziz, I., & Khan, M. A. (2010). Traditional ethnobotanical uses of halophytes from Hub, Balochistan. *Pak. J. Bot*, 42(3), 1543-1551.
- Radhaboy, G., Pugazhvadivu, M., Ganeshan, P., & Ramshankar, P. (2022). Analysis of Thermo chemical behaviour of *Calotropis procera* parts for their Potentiality. *International Journal of Ambient Energy*, 43(1), 252-258.
- Rathore, A. P., Chaudhary, D. R., & Jha, B. (2016). Biomass production, nutrient cycling, and carbon fixation by *Salicornia brachiata* Roxb.: A promising halophyte for coastal saline soil rehabilitation. *International Journal of Phytoremediation*, 18(8), 801-811.
- Redondo-Gómez, S., Mateos-Naranjo, E., & Andrades-Moreno, L. (2010). Accumulation and tolerance characteristics of cadmium in a halophytic Cd-hyperaccumulator, *Arthrocnemum macrostachyum*. *Journal of Hazardous Materials*, 184(1-3), 299-307.
- Robinson, P. H., Grattan, S. R., Getachew, G., Grieve, C. M., Poss, J. A., Suarez, D. L., & Benes, S. E. (2004). Biomass accumulation and potential nutritive value of some forages irrigated with saline-sodic drainage water. *Animal Feed Science and Technology*, 111(1-4), 175-189.
- Roy, T., Sahani, S., & Sharma, Y. C. (2020). Green synthesis of biodiesel from *Ricinus communis* oil (castor seed oil) using potassium promoted lanthanum oxide catalyst: kinetic, thermodynamic and environmental studies. *Fuel*, 274, 117644.

- Salama, F. M., Al-Huqail, A. A., Ali, M., & Abeed, A. H. (2022). Cd Phytoextraction potential in halophyte *Salicornia fruticosa*: Salinity impact. *Plants*, 11(19), 2556.
- Salem, S., Nasri, S., Abidi, S., Smaoui, A., Nasri, N., Mutjé, P., & Ben Hamed, K. (2019). Lignocellulosic biomass from Sabkha native vegetation: a new potential source for fiber-based bioenergy and bio-materials. *Sabkha Ecosystems: Volume VI: Asia/Pacific*, 407-412.
- Salvador-Reyes, R., Furlan, L., Martínez-Villaluenga, C., Dala-Paula, B. M., & Clerici, M. T. P. S. (2023). From ancient crop to modern superfood: Exploring the history, diversity, characteristics, technological applications, and culinary uses of Peruvian fava beans. *Food Research International*, 113394.
- Santos, E. S., Abreu, M. M., Peres, S., Magalhães, M. C. F., Leitão, S., Pereira, A. S., & Cerejeira, M. J. (2017). Potential of *Tamarix africana* and other halophyte species for phytostabilisation of contaminated salt marsh soils. *Journal of Soils and Sediments*, 17, 1459-1473.
- Schweitzer, O., & Erell, E. (2014). Evaluation of the energy performance and irrigation requirements of extensive green roofs in a water-scarce Mediterranean climate. *Energy and Buildings*, 68, 25-32.
- Shafique, M., Kim, R., & Rafiq, M. (2018). Green roof benefits, opportunities and challenges-A review. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 90, 757-773.
- Shahid, M., Dumat, C., Khalid, S., Schreck, E., Xiong, T., & Niazi, N. K. (2017). Foliar heavy metal uptake, toxicity and detoxification in plants: A comparison of foliar and root metal uptake. *Journal of Hazardous Materials*, 325, 36-58.
- Sharma, R., Wungrampha, S., Singh, V., Pareek, A., & Sharma, M. K. (2016). Halophytes as bioenergy crops. *Frontiers in Plant Science*, 7, 198908.
- Shrivastava, P., & Kumar, R. (2015). Soil salinity: A serious environmental issue and plant growth promoting bacteria as one of the tools for its alleviation. *Saudi Journal of Biological Sciences*, 22(2), 123-131.
- Smichi, N., Messaoudi, Y., & Gargouri, M. (2018). Lignocellulosic biomass fractionation: Production of ethanol, lignin and carbon source for fungal culture. *Waste and Biomass Valorization*, 9, 947-956.
- Tassoula, L., Papafotiou, M., Liakopoulos, G., & Kargas, G. (2021). Water use efficiency, growth and anatomic-physiological parameters of Mediterranean xerophytes as affected by substrate and irrigation on a green roof. *Notulae Botanicae Horti Agrobotanici Cluj-Napoca*, 49(2), 12283-12283.
- Thomas, K. (2006). Death Valley National Park Travertine Springs Complex Vegetation. Unpublished US Geological Survey Report to the US National Park Service, Death Valley National Park, Death Vallley, CA.
- Trabelsi, N., Megdiche, W., Ksouri, R., Falleh, H., Oueslati, S., Soumaya, B., ... & Abdelly, C. (2010). Solvent effects on phenolic contents and biological activities of the halophyte *Limoniastrum monopetalum* leaves. *LWT-Food Science and Technology*, 43(4), 632-639.
- Weber, D. J., Ansari, R., Gul, B., & Khan, M. A. (2007). Potential of halophytes as source of edible oil. *Journal of Arid Environments*, 68(2), 315-321.
- Weber, D. J., Gul, B., Khan, A., Williams, T., Williams, N., Wayman, P., & Warner, S. (2001). Composition of vegetable oil from seeds of native halophytes. Ogden (USA): Proceedings of Shrubland Ecosystem Genetics and Biodiversity. Department of Agriculture, Forest Service, Rocky Mountain Research Station, 287-290.
- Weber, D. J., & Hanks, J. (2006). Salt tolerant plants from the Great Basin region of the United States. In *Ecophysiology of high salinity tolerant plants* (pp. 69-106). Dordrecht: Springer Netherlands.

Yensen, N. P. (2006). Halophyte uses for the twenty-first century. *Ecophysiology of High Salinity Tolerant Plants*, 367-396.

Yuxi, Z., & Linsheng, Z. (2020). Identifying conflicts tendency between nature-based tourism development and ecological protection in China. *Ecological Indicators*, 109, 105791.

Zhang, S., Yin, X., Arif, M., Chen, S., Ma, M., Zhu, K., ... & Li, C. (2023). Strategy matters: Phytoremediation potential of native halophytes is jointly associated with their distinct salt tolerances. *Journal of Cleaner Production*, 425, 139060.

7KAYNAKLAR

Abd El-Hack, M. E., Samak, D. H., Noreldin, A. E., Arif, M., Yaqoob, H. S., & Swelum, A. A. (2018). Towards saving freshwater: halophytes as unconventional feedstuffs in livestock feed: a review. *Environmental Science and Pollution Research*, 25, 14397-14406.

Abdal, M. S. (2009). *Salicornia* production in Kuwait. *World Appl. Sci. J*, 6(8), 1033-1038.

Ado, M. N., Guero, Y., Michot, D., Soubeiga, B., Kiese, T. S., & Walter, C. (2016). Phytodesalinization of irrigated saline Vertisols in the Niger Valley by *Echinochloa stagnina*. *Agricultural Water Management*, 177, 229-240.

Adolf, V. I., Shabala, S., Andersen, M. N., Razzaghi, F., & Jacobsen, S. E. (2012). Varietal differences of quinoa's tolerance to saline conditions. *Plant and Soil*, 357, 117-129.

Agregan, R., Munekata, P. E. S., Feng, X., Gullón, B., Dominguez, R., & Lorenzo, J. M. (2021). Technological Advances for Sustainable Livestock Production. *Sustainable Production Technology in Food*, 37-47.

Al-Khalasi, S. S., Mahgoub, O., Kadim, I. T., Al-Marzooqi, W., & Al-Rawahi, S. A. (2010). Salt tolerant fodder for Omani sheep (effects of salt-tolerant sorghum on performance, carcass, meat quality and health of Omani sheep). *Monograph on management of salt-affected soils and water for sustainable agriculture*. Sultan Qaboos University, Oman, 67-81.

Al-Khateeb, S. A. (2006). Effect of salinity and temperature on germination, growth and ion relations of *Panicum turgidum* Forssk. *Bioresource Technology*, 97(2), 292-298.

Al-Shorepy, S. A., Alhadrami, G. A., & Al-Dakheel, A. J. (2010a). Growth performances and carcass characteristics of indigenous lambs fed halophyte *Sporobolus virginicus* grass hay. *Asian-Australasian Journal of Animal Sciences*, 23(5), 556-562.

Al-Shorepy, S. A., Alhadrami, G. A., & El Awad, A. I. (2010b). Development of sheep and goat production system based on the use of salt-tolerant plants and marginal resources in the United Arab Emirates. *Small Ruminant Research*, 91(1), 39-46.

Allam, S. M., Youssef, K. M., Ali, M. A., & Abo Bakr, S. Y. (2006). Using some fodder shrubs and industrial by-products in different forms for feeding goats in Sinai. *Journal of Animal and Poultry Production*, 31(3), 1371-1386.

Amouei, A. (2013). Effect of saline soil levels stresses on agronomic parameters and fodder value of the halophyte *Atriplex leucoclada* L. (Chenopodiaceae). *African Journal of Agricultural Research*, 8(23), 3007-3012.

Arzani, H., Ahmadi, Z., Azarnivand, H., & Bihamta, M. R. (2010). Forage quality of three life forms of rangeland species in semi arid and semi humid regions in different phenological stages.

- Ashraf, M., Hameed, M., Arshad, M., Ashraf, Y., & Akhtar, K. (2006). Salt tolerance of some potential forage grasses from Cholistan desert of Pakistan. In *Ecophysiology of high salinity tolerant plants* (pp. 31-54). Springer Netherlands.
- Atia, A., Debez, A., Rabhi, M., Barhoumi, Z., Haouari, C. C., Gouia, H., ... & Smaoui, A. (2019). Salt tolerance and potential uses for saline agriculture of halophytes from the Poaceae. *Sabkha Ecosystems: Volume VI: Asia/Pacific*, 223-237.
- Attia-Ismail, S. A. (2015). Nutritional and feed value of halophytes and salt tolerant plants. *Halophytic and Salt Tolerant Feedstuffs: Impacts on Nutrition, Physiology and Reproduction of Livestock*. Taylor and Francis, 21.
- Attia-Ismail, S. A. (2016). Mineral balance in animals as affected by halophyte and salt tolerant plant feeding. *Halophytic and salt-tolerant feedstuffs impacts on nutrition, physiology and reproduction of livestock*, 348-357.
- Attia-Ismail, S. A. (2018). Halophytes as forages. *New Perspectives in Forage Crops*. Intechopen, 69-87.
- Atia, A., Smaoui, A., Barhoumi, Z., Abdelly, C., & Debez, A. (2011). Differential response to salinity and water deficit stress in *Polypogon monspeliensis* (L.) Desf. provenances during germination. *Plant Biology*, 13(3), 541-545.
- Barakat, N. A. M., El-Gawad, A. M. A., Laudadio, V., Kabieli, H. F., Tufarelli, V., & Cazzato, E. (2014). A contribution to the ecology and floristic markers of plant associations in different habitats of Sinai Peninsula, Egypt. *Rendiconti Lincei*, 25, 479-490.
- Barhoumi, Z., Atia, A., Rabhi, M., Djebali, W., Abdelly, C., & Smaoui, A. (2010). Nitrogen and NaCl salinity effects on the growth and nutrient acquisition of the grasses *Aeluropus litoralis*, *Catapodium rigidum* and *Brachypodium distachyum*. *Journal of Plant Nutrition and Soil Science*, 173(1), 149-157.
- Barkla, B. J., Castellanos-Cervantes, T., Diaz de Leon, J. L., Matros, A., Mock, H. P., Perez-Alfocea, F., ... & Zörb, C. (2013). Elucidation of salt stress defense and tolerance mechanisms of crop plants using proteomics-current achievements and perspectives. *Proteomics*, 13(12-13), 1885-1900.
- Barrett-Lennard, E. G. (2002). Restoration of saline land through revegetation. *Agricultural Water Management*, 53(1-3), 213-226.
- Ben-Ghedalia, D., Solomon, R., Miron, J., Yosef, E., Zomberg, Z., Zukerman, E., ... & Kipnis, T. (2001). Effect of water salinity on the composition and in vitro digestibility of winter-annual ryegrass grown in the Arava desert. *Animal Feed Science and Technology*, 91(3-4), 139-147.
- Bennett, S. J., Barrett-Lennard, E. G., & Colmer, T. D. (2009). Salinity and waterlogging as constraints to saltland pasture production: a review. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 129(4), 349-360.
- Blumetto, O., Ruggia, A., & Tiscornia, G. (2023). Reconciling the design of livestock production systems and the preservation of ecosystems. In *Sustainable Development and Pathways for Food Ecosystems* (pp. 69-114). Academic Press.
- Boyd, D. C., & Rogers, M. E. (2004). Effect of salinity on the growth of chicory (*Cichorium intybus* cv. Puna)-a potential dairy forage species for irrigation areas. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 44(2), 189-192.
- Bruning, B., van Logtestijn, R., Broekman, R., de Vos, A., González, A. P., & Rozema, J. (2015). Growth and nitrogen fixation of legumes at increased salinity under field conditions: implications for the use of green manures in saline environments. *AoB Plants*, 7, plv010.
- Burt, R. L. (2016). Searching for pasture legumes for heavy clay soils in the Australian dry tropics and subtropics: IV. Evaluation in western Queensland. *Tropical forage legumes: harnessing the potential of Desmanthus and other genera for heavy clay soils*, 204-253.

- Busoms, S., Fischer, S., & Yant, L. (2023). Chasing the mechanisms of ecologically adaptive salinity tolerance. *Plant Communications*.
- Bustan, A., Pasternak, D., Pirogova, I., Durikov, M., Devries, T. T., El-Meccawi, S., & Degen, A. A. (2005). Evaluation of saltgrass as a fodder crop for livestock. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 85(12), 2077-2084.
- Casler, M. D., & Undersander, D. J. (2018). Identification of temperate pasture grasses and legumes. *Horse Pasture Management*, 11-36.
- Charman, N., Ballard, R., Craig, A. (2006). *Melilotus siculus* (syn. *messianensis*) is constrained by a lack of suitable rhizobia. In 'Proceedings of the 13th Australian Agronomy Conference'. 11–14 September 2006, Perth, Western Australia. (Eds N Turner, T Arcuna, R Johnson) (Australian Society of Agronomy)
- Colmer, T. D., Flowers, T. J., & Munns, R. (2006). Use of wild relatives to improve salt tolerance in wheat. *Journal of Experimental Botany*, 57(5), 1059-1078.
- Dagar, J. C. (2005). Ecology, management and utilization of halophytes. *Bulletin of the National Institute of Ecology*, 15(1), 81-89.
- de Melo, H. F., de Souza, E. R., de Almeida, B. G., & Mulas, M. (2018). Water potential in soil and *Atriplex nummularia* (phytoremediator halophyte) under drought and salt stresses. *International Journal of Phytoremediation*, 20(3), 249-255.
- Dear, B. S., Moore, G. A., & Hughes, S. J. (2003). Adaptation and potential contribution of temperate perennial legumes to the southern Australian wheatbelt: a review. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 43(1), 1-18.
- Díaz, F. J., Benes, S. E., & Grattan, S. R. (2013). Field performance of halophytic species under irrigation with saline drainage water in the San Joaquin Valley of California. *Agricultural Water Management*, 118, 59-69.
- Ehsen, S., Qasim, M., Abideen, Z., Rizvi, R. F., Gul, B., Ansari, R., & Khan, M. A. (2016). Secondary metabolites as anti-nutritional factors in locally used halophytic forage/fodder. *Pak. J. Bot*, 48(2), 629-636.
- Eid, M. A., & Eisa, S. S. (2010). The use of some halophytic plants to reduce Zn, Cu and Ni in soil. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 4(7), 1590-1596.
- Eklund, M., Bauer, E., Wamatu, J., & Mosenthin, R. (2005). Potential nutritional and physiological functions of betaine in livestock. *Nutrition research reviews*, 18(1), 31-48.
- El Shaer, H. M. (2010). Halophytes and salt-tolerant plants as potential forage for ruminants in the Near East region. *Small Ruminant Research*, 91(1), 3-12.
- El Shaer, H. M., & Attia-Ismail, S. A. (2015). Halophytic and salt tolerant feedstuffs in the Mediterranean basin and Arab region: an overview. Halophytic and salt-tolerant feedstuffs impact on nutrition, physiology and reproduction of livestock. Boca Raton: CRC Press Taylor & Francis Group, 21-36.
- El Shaer, H. M., & Squires, V. R. (2015). Halophytic and salt-tolerant feedstuffs: impacts on nutrition, physiology and reproduction of livestock. CRC Press.
- Evans, P. M., & Kearney, G. A. (2003). *Melilotus albus* (Medik.) is productive and regenerates well on saline soils of neutral to alkaline reaction in the high rainfall zone of south-western Victoria. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 43(4), 349-355.
- Flowers, T. J., & Colmer, T. D. (2008). Salinity tolerance in halophytes. *New phytologist*, 945-963.
- Frame, J., & Laidlaw, A. S. (2007). Temperate forage legumes for adverse conditions. *CABI Reviews*, (2007), 10-pp.

- Garcia-Caparros, P., Al-Azzawi, M. J., & Flowers, T. J. (2023). Economic uses of salt-tolerant plants. *Plants*, 12(14), 2669.
- Glenn, E. P., Mckeon, C., Gerhart, V., Nagler, P. L., Jordan, F., & Artiola, J. (2009). Deficit irrigation of a landscape halophyte for reuse of saline waste water in a desert city. *Landscape and Urban Planning*, 89(3-4), 57-64.
- Hafsi, C., Romero-Puertas, M. C., Gupta, D. K., del Río, L. A., Sandalio, L. M., & Abdelly, C. (2010). Moderate salinity enhances the antioxidative response in the halophyte *Hordeum maritimum* L. under potassium deficiency. *Environmental and Experimental Botany*, 69(2), 129-136.
- Hessini, K., Jeddi, K., Shaer, H. E., Smaoui, A., Salem, H. B., & Siddique, K. H. (2020). Potential of herbaceous vegetation as animal feed in semi-arid Mediterranean saline environments: The case for Tunisia. *Agronomy Journal*, 112(4), 2445-2455.
- Hollington, P. A., Hussain, Z., Kahlowan, M. A., & Abdullah, M. (2001). Success stories in saline agriculture in Pakistan: from research to production and development. In *BAC saline agriculture conference* (pp. 19-21).
- Hoque, M., Mondal, S., & Adusumilli, S. (2022). Sustainable livestock production and food security. In *Emerging Issues in Climate Smart Livestock Production* (pp. 71-90). Academic Press.
- ICBA, 2007. Annual Report 2006 (1426-27H). International Center for Biosaline Agriculture, Dubai, UAE.
- Jordan, F. L., Yoklic, M., Morino, K., Brown, P., Seaman, R., & Glenn, E. P. (2009). Consumptive water use and stomatal conductance of *Atriplex lentiformis* irrigated with industrial brine in a desert irrigation district. *agricultural and forest meteorology*, 149(5), 899-912.
- Joshi, A. J., Mali, B. S., & Hinglajia, H. (2005). Salt tolerance at germination and early growth of two forage grasses growing in marshy habitats. *Environmental and Experimental Botany*, 54(3), 267-274.
- Joshi, J., Bhattarai, T., & Sreerama, L. (2018). Efficient methods of pretreatment for the release of reducing sugars from lignocellulosic biomass native to Nepal and characterization of pretreated lignocellulosic biomass. *Int. J. Adv. Biotechnol. Res*, 9, 9-23.
- Khan, M. A., & Ansari, R. (2008). Potential use of halophytes with emphasis on fodder production in coastal areas of Pakistan. In *Biosaline agriculture and high salinity tolerance* (pp. 157-162). Basel: Birkhäuser Basel.
- Khan, M. A., Ansari, R., Ali, H., Gul, B., & Nielsen, B. L. (2009). *Panicum turgidum*, a potentially sustainable cattle feed alternative to maize for saline areas. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 129(4), 542-546.
- Khan, M. A., & Qaiser, M. (2006). Halophytes of Pakistan: characteristics, distribution and potential economic usages. In *Sabkha Ecosystems: Volume II: West and Central Asia* (pp. 129-153). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Koyro, H. W., & Lieth, H. (2008). Global water crisis: the potential of cash crop halophytes to reduce the dilemma mangroves and halophytes: restoration and utilisation, 7-19.
- Leal, L. D. S. G., Pessoa, L. G. M., de Oliveira, J. P., Santos, N. A., Silva, L. F. D. S., Júnior, G. B., ... & de Souza, E. S. (2020). Do applications of soil conditioner mixtures improve the salt extraction ability of *Atriplex nummularia* at early growth stage? *International Journal of Phytoremediation*, 22(5), 482-489.
- Lukovic, M., Šilc, U., Vasin, J., Radović, J., Topisirović, G., Kostić, M., & Dajić Stevanović, Z. (2022). Assessment of quality and chemical composition of continental halophytic grasslands in south-east Europe. *Notulae Botanicae Horti Agrobotanici Cluj-Napoca*, 50(1), 12694.
- Masters, D., Tiong, M., Vercoe, P., & Norman, H. (2010). The nutritive value of river saltbush (*Atriplex amnicola*) when grown in different concentrations of sodium chloride irrigation solution. *Small Ruminant Research*, 91(1), 56-62.

- Masters, D. G. (2006). Establishing the metabolisable energy value of halophytic shrubs in vitro-problems and possibilities. confidential report.
- Masters, D. G. (2015). Assessing the feeding value of halophytes. *Halophytic and Salt Tolerant Feedstuffs: Impacts on Nutrition, Physiology and Reproduction of Livestock*. CRC Press New York, 89-105.
- Masters, D. G., Benes, S. E., & Norman, H. C. (2007). Biosaline agriculture for forage and livestock production. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 119(3-4), 234-248.
- McDonald, P. (2002). *Animal nutrition*. Pearson Education India.
- Meneses, R., Varela, G., & Flores, H. (2012). Evaluating the use of *Atriplex nummularia* hay on feed intake, growth, and carcass characteristics of creole kids. *Chilean Journal of Agricultural Research*, 72(1), 74.
- Merchan, F., Breda, C., Perez Hormaeche, J., Sousa, C., Kondorosi, A., Aguilar, O. M., ... & Crespi, M. (2003). A Krüppel-like transcription factor gene is involved in salt stress responses in *Medicago* spp. *Plant and Soil*, 257, 1-9.
- Meychik, N. R., Nikolaeva, Y. I., & Yermakov, I. P. (2013). Physiological response of halophyte (*Suaeda altissima* (L.) Pall.) and glycophyte (*Spinacia oleracea* L.) to salinity.
- Moinuddin, M., Gulzar, S., Aziz, I., Alatar, A. R. A., Hegazy, A. K., & Khan, M. A. (2012). Evaluation of forage quality among coastal and inland grasses from Karachi. *Pak. J. Bot*, 44(2), 573-577.
- Muscolo, A., Panuccio, M. R., & Eshel, A. (2013). Ecophysiology of *Pennisetum clandestinum*: a valuable salt tolerant grass. *Environmental and Experimental Botany*, 92, 55-63.
- Muscolo, A., Panuccio, M. R., & Piernik, A. (2014). Ecology, distribution and ecophysiology of *Salicornia europaea* L. *Sabkha Ecosystems: Volume IV: Cash Crop Halophyte and Biodiversity Conservation*, 233-240.
- Naeem, H., Perveen, R., Zaidi, S. S. M., Zia, Z., Fatima, K., Akram, Z., ... & Ishaque, F. (2019). *Cleome brachycarpa*: A review on ethnobotany, phytochemistry, and pharmacology. *RADS Journal of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences*, 7(2), 107-111.
- Naidoo, G., Somaru, R., & Achar, P. (2008). Morphological and physiological responses of the halophyte, *Odyssea paucinervis* (Staph)(Poaceae), to salinity. *Flora-Morphology, Distribution, Functional Ecology of Plants*, 203(5), 437-447.
- Nedjimi, B. (2009). Salt tolerance strategies of *Lygeum spartum* L.: A new fodder crop for Algerian saline steppes. *Flora-Morphology, Distribution, Functional Ecology of Plants*, 204(10), 747-754.
- Nichols, P. G. H., Loi, A., Nutt, B. J., Evans, P. M., Craig, A. D., Pengelly, B. C., ... & You, M. P. (2007). New annual and short-lived perennial pasture legumes for Australian agriculture-15 years of revolution. *Field Crops Research*, 104(1-3), 10-23.
- Norman, H. C. (2003). Botanical diversity within two saline ecosystems in southwestern Australia. *Vulpia*, 34, 30-8.
- Norman, H. C., Masters, D. G., & Barrett-Lennard, E. G. (2013). Halophytes as forages in saline landscapes: interactions between plant genotype and environment change their feeding value to ruminants. *Environmental and Experimental Botany*, 92, 96-109.
- Norman, H. C., Masters, D. G., Wilmot, M. G., & Rintoul, A. J. (2008). Effect of supplementation with grain, hay or straw on the performance of weaner Merino sheep grazing old man (*Atriplex nummularia*) or river (*Atriplex amnicola*) saltbush. *Grass and Forage Science*, 63(2), 179-192.
- O'Connell, M., Young, J., & Kingwell, R. (2006). The economic value of saltland pastures in a mixed farming system in Western Australia. *Agricultural Systems*, 89(2-3), 371-389.

- Ortiqova, L. S. (2019). Fodder Halophytes for Saline Lands of Kyzylkum Desert. *American Journal of Plant Sciences*, 10(9), 1517-1526.
- Ozturk, O. F., Shukla, M. K., Stringam, B., Picchioni, G. A., & Gard, C. (2018). Irrigation with brackish water changes evapotranspiration, growth and ion uptake of halophytes. *Agricultural Water Management*, 195, 142-153.
- Pandey, H. O., & Upadhyay, D. (2022). Global livestock production systems: classification, status, and future trends. *Emerging Issues in Climate Smart Livestock Production*, 47-70.
- Pensiero, J. F., Zabala, J. M., Marinoni, L. D. R., & Richard, G. A. (2021). Native and naturalized forage plant genetic resources for saline environments of the southernmost portion of the American Chaco. *Saline and Alkaline Soils in Latin America: Natural Resources, Management and Productive Alternatives*, 339-380.
- Phelan, P., Moloney, A. P., McGeough, E. J., Humphreys, J., Bertilsson, J., O’Riordan, E. G., & O’Kiely, P. (2015). Forage legumes for grazing and conserving in ruminant production systems. *Critical Reviews in Plant Sciences*, 34(1-3), 281-326.
- Qadir, M., Tubeileh, A., Akhtar, J., Larbi, A., Minhas, P. S., & Khan, M. A. (2008). Productivity enhancement of salt-affected environments through crop diversification. *Land Degradation & Development*, 19(4), 429-453.
- Qasim, M., Gulzar, S., Shinwari, Z. K., Aziz, I., & Khan, M. A. (2010). Traditional ethnobotanical uses of halophytes from Hub, Balochistan. *Pak. J. Bot*, 42(3), 1543-1551.
- Ramos, J., López, M. J., & Benlloch, M. (2004). Effect of NaCl and KCl salts on the growth and solute accumulation of the halophyte *Atriplex nummularia*. *Plant and Soil*, 259, 163-168.
- Rao, N. K., McCann, I., Shahid, S. A., Butt, K. U. R., Al Araj, B., & Ismail, S. (2017). Sustainable use of salt-degraded and abandoned farms for forage production using halophytic grasses. *Crop and Pasture Science*, 68(5), 483-492.
- Rogers, M. E., Colmer, T. D., Frost, K., Henry, D., Cornwall, D., Hulm, E., ... & Craig, A. D. (2008). Diversity in the genus *Melilotus* for tolerance to salinity and waterlogging. *Plant and Soil*, 304, 89-101.
- Rogers, M. E., Colmer, T. D., Frost, K., Henry, D., Cornwall, D., Hulm, E., ... & Craig, A. D. (2010). Erratum to: The influence of NaCl salinity and hypoxia on aspects of growth in *Trifolium* species. *Crop and Pasture Science*, 61(12), 1049-1050.
- Rogers, M. E., Craig, A. D., Munns, R. E., Colmer, T. D., Nichols, P. G. H., Malcolm, C. V., ... & Ewing, M. A. (2006). Corrigendum to: The potential for developing fodder plants for the salt-affected areas of southern and eastern Australia: an overview. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 46(12), 1665-1665.
- Salem, H. B., Norman, H. C., Nefzaoui, A., Mayberry, D. E., Pearce, K. L., & Revell, D. K. (2010). Potential use of oldman saltbush (*Atriplex nummularia* Lindl.) in sheep and goat feeding. *Small Ruminant Research*, 91(1), 13-28.
- SCA. (2007). Standing Committee on Agriculture’s Nutrient Requirements of Domesticated Ruminants. CSIRO Publications, Melbourne, Australia
- Shamsutdinov, N., & Shamsutdinov, Z. (2008). Halophyte utilization for biodiversity and productivity of degraded pasture restoration in arid regions of Central Asia and Russia. In *Biosaline agriculture and high salinity tolerance* (pp. 233-240). Basel: Birkhäuser Basel.
- Sosa, L., Llanes, A., Reinoso, H., Reginato, M., & Luna, V. (2005). Osmotic and specific ion effects on the germination of *Prosopis strombulifera*. *Annals of Botany*, 96(2), 261-267.
- Sun, Z., Zhou, D., Ferreira, L. M., Zhong, Q., & Lou, Y. (2008). Diet composition, herbage intake and digestibility in Inner Mongolian Cashmere goats grazing on native *Leymus chinensis* plant communities. *Livestock Science*, 116(1-3), 146-155.

- Suyama, H., Benes, S. E., Robinson, P. H., Getachew, G., Grattan, S. R., & Grieve, C. M. (2007). Biomass yield and nutritional quality of forage species under long-term irrigation with saline-sodic drainage water: Field evaluation. *Animal Feed Science and Technology*, 135(3-4), 329-345.
- Teakle, N. L., Real, D., & Colmer, T. D. (2006). Growth and ion relations in response to combined salinity and waterlogging in the perennial forage legumes *Lotus corniculatus* and *Lotus tenuis*. *Plant and Soil*, 289, 369-383.
- Thomas, D. T., Rintoul, A. J., & Masters, D. G. (2007). Sheep select combinations of high and low sodium chloride, energy and crude protein feed that improve their diet. *Applied Animal Behaviour Science*, 105(1-3), 140-153.
- Tuğ, G. N., & Yaprak, A. E. (2019). An overview of the germination behavior of halophytes and their role in food security. *Ecophysiology, abiotic stress responses and utilization of halophytes*, 39-61.
- Ushakova, S. A., Kovaleva, N. P., Gribovskaya, I. V., Dolgushev, V. A., & Tikhomirova, N. A. (2005). Effect of NaCl concentration on productivity and mineral composition of *Salicornia europaea* as a potential crop for utilization NaCl in LSS. *Advances in Space Research*, 36(7), 1349-1353.
- Valkó, O., Tóthmérés, B., Kelemen, A., Simon, E., Miglécz, T., Lukács, B. A., & Török, P. (2014). Environmental factors driving seed bank diversity in alkali grasslands. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 182, 80-87.
- Vaughan, L. V., MacAdam, J. W., Smith, S. E., & Dudley, L. M. (2002). Root growth and yield of differing alfalfa rooting populations under increasing salinity and zero leaching. *Crop Science*, 42(6), 2064-2071.
- Vega Riveros, C., Meglioli, P. A., & Villagra, P. E. (2011). *Prosopis alpataco* Phil. (Fabaceae, Mimosoideae). *Kurtziana*, 36(2), 53-64.
- Vertes, F., Delaby, L., Klumpp, K., & Bloor, J. (2019). C-N-P uncoupling in grazed grasslands and environmental implications of management intensification. In *Agroecosystem diversity* (pp. 15-34). Academic Press.
- Villagra, P. E., & Cavagnaro, J. B. (2005). Effects of salinity on the establishment and early growth of *Prosopis argentina* and *Prosopis alpataco* seedlings in two contrasting soils: Implications for their ecological success. *Austral Ecology*, 30(3), 325-335.
- Villagra, P. E., Vilela, A., Giordano, C., & Alvarez, J. A. (2009). Ecophysiology of *Prosopis* species from the arid lands of Argentina: What do we know about adaptation to stressful environments? In *Desert plants: biology and biotechnology* (pp. 321-340). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
- Wang, J., Meng, Y., Li, B., Ma, X., Lai, Y., Si, E., ... & Wang, D. I. (2015). Physiological and proteomic analyses of salt stress response in the halophyte *Halogeton glomeratus*. *Plant, Cell & Environment*, 38(4), 655-669.
- Wang, W. C., Zhang, Z. J., Liu, L. X., Li, L. Z., Wu, W. G., Cai, C. J., ... & Wang, W. S. (2009). *Puccinellia tenuiflora* maintains a low Na⁺ level under salinity by limiting unidirectional Na⁺ influx resulting in a high selectivity for K⁺ over Na⁺.
- Weber, D. J., & Hanks, J. (2006). Salt tolerant plants from the Great Basin region of the United States. In *Ecophysiology of high salinity tolerant plants* (pp. 69-106). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Yasin Ashraf, M., Awan, A. R., Anwar, S., Khaliq, B., Malik, A., & Ozturk, M. (2020). Economic utilization of salt-affected wasteland for plant production: a case study from Pakistan. *Handbook of Halophytes: From Molecules to Ecosystems towards Biosaline Agriculture*, 1-24.
- Zhang, G. H., Su, Q., An, L. J., & Wu, S. (2008). Characterization and expression of a vacuolar Na⁺ / H⁺ antiporter gene from the monocot halophyte *Aeluropus litoralis*. *Plant Physiology and Biochemistry*, 46(2), 117-126.

8KAYNAKLAR

- Abril, A., Aiazzi, M., Torres, P., & Arguello, J. (2000). Nutritional value of *Atriplex cordobensis* grown in Dry Chaco of Argentina. *Revista Argentina de Producción Animal*, 20(3/4), 179-185.
- Abu-Zanat, M. M., Al-Hassanat, F. M., Alawi, M., & Ruyle, G. B. (2003). Oxalate and tannins assessment in *Atriplex halimus* L. and *A. nummularia* L. *Rangeland Ecology & Management/Journal of Range Management Archives*, 56(4), 370-374.
- Abu-Zanat, M. W., Ruyle, G. B., & Abdel-Hamid, N. F. (2004). Increasing range production from fodder shrubs in low rainfall areas. *Journal of Arid Environments*, 59(2), 205-216.
- Aganga, A. A., Mthetho, J. K., & Tshwenyane, S. (2003). *Atriplex nummularia* (Old Man Saltbush): a potential forage crop for arid regions of Botswana. *Pakistan Journal of Nutrition* 2:72-75
- Aiazzi, M. T., Carpane, P. D., Argüello, J. A., & Piotta, B. (2004). Salt tolerance at the germination stage of *Atriplex cordobensis* Gandoger et Stuckert (Chenopodiaceae) from different provenances. *Seed Science and Technology*, 32(1), 43-52.
- Aiazzi, M. T., Di Rienzo, J. A., & Sosa, L. (2009). Effects of different salts on the germination and early seedlings growth of *Atriplex cordobensis* Gandoger et Stuckert (Chenopodiaceae). *Seed Science and Technology*, 37(1), 17.
- Alam, H., Zamin, M., Adnan, M., Ahmad, N., Nawaz, T., Saud, S., ... & Fahad, S. (2022). Evaluating the resistance mechanism of *Atriplex leucoclada* (Orache) to salt and water stress; A potential crop for biosaline agriculture. *Frontiers in Plant Science*, 13, 948736.
- Alvarez, S., Mendez, P., Díaz, C., Briggs, H., & Fresno, M. (2008). Forage from the Canary Isles (Spain) adapted to arid lands. *Journal of Animal and Veterinary Advances*, 7(3), 359-363.
- Andueza, D., Muñoz, F., Delgado, I., & Correal, E. (2005). Intraspecific variation in *Atriplex halimus*: Chemical composition of edible biomass. *Options Mediterr*, 377-381.
- Ansevica, A., Steinberga, V., Alsina, I., & Dubova, L. (2008). Evaluation of *Rhizobium leguminosarum* strains effectiveness, virulence and ability of competitiveness in field beans (*Vicia faba* L.). *Evaluation*, 2, P1.
- Arriyadh, H. (2014). *Landscape Plants for Arriyadh Region: A Reference Manual*. King Fahd Natnional Library Cataloging-in-Publication Data.
- Azam, G., Grant, C. D., Nuberg, I. K., Murray, R. S., & Misra, R. K. (2012). Establishing woody perennials on hostile soils in arid and semi-arid regions-A review. *Plant and Soil*, 360, 55-76.
- Barbosa, O. A., Álvarez-Rogel, J., & Lavado, R. S. (2023). Forage offer from a saline wetland of Central Argentina (San Luis Province). *Wetlands Ecology and Management*, 1-10.
- Barcena, N., Ruiz, M. B., & Parera, C. A. (2016). Ion accumulation, water relations and osmotic adjustment in *Atriplex argentina*, *A. crenatifolia*, *A. lampa* and *A. nummularia* under saline conditions. *David Publishig*.
- Ben Salem, H., Nefzaoui, A., & Ben Salem, L. (2000). *Opuntia ficus-indica* F. *inermis* and *Atriplex nummularia* L.: two complementary fodder shrubs for sheep and goats. In *IV International Congress on Cactus Pear and Cochineal* 581 (pp. 333-341).
- Ben Salem, H., Norman, H. C., Nefzaoui, A., Mayberry, D. E., Pearce, K. L., & Revell, D. K. (2010). Potential use of oldman saltbush (*Atriplex nummularia* Lindl.) in sheep and goat feeding. *Small Ruminant Research*, 91(1), 13-28.

- Benzarti, M., Ben Rejeb, K., Debez, A., & Abdelly, C. (2013). Environmental and economical opportunities for the valorisation of the genus *Atriplex*: new insights. *Crop improvement: new approaches and modern techniques*, 441-457.
- Bouزيد, A., & Kheloufi, B. (2015). Contribution to the assessment of green biomass of *Atriplex halimus* plantation in arid western Algeria (region of Naama). In *Biomass Production and Uses*. IntechOpen.
- Brignone, N. F., Denham, S. S., & Pozner, R. (2016). Synopsis of the genus *Atriplex* (Amaranthaceae, Chenopodioideae) for South America. *Australian Systematic Botany*, 29(5), 324-357.
- Brignone, N. F., Pozner, R. E., & Denham, S. S. (2019). Origin and evolution of *Atriplex* (Amaranthaceae s.l) in the Americas: unexpected insights from South American species. *Taxon*, 68(5), 1021-1036.
- Browning, L. S., Bauder, J. W., & Phelps, S. D. (2006). Effect of irrigation water salinity and sodicity and water table position on water table chemistry beneath *Atriplex lentiformis* and *Hordeum marinum*. *Arid Land Research and Management*, 20(2), 101-115.
- Cofre, M. N., Becerra, A. G., Nouhra, E. R., & Soteras, M. F. (2012). Arbuscular mycorrhizae and dark-septate endophytes on *Atriplex cordobensis* in saline sites from Argentina.
- Cornejo-Ponce, L., Vilca-Salinas, P., Arenas, M. J., Lienqueo-Aburto, H., & Moraga-Contreras, C. (2022). Use of saline waste from a desalination plant under the principles of the circular economy for the sustainable development of rural communities. In *The Circular Economy-Recent Advances in Sustainable Waste Management*. IntechOpen.
- Eissa, M. A. (2014). Performance of river saltbush (*Atriplex amnicola*) grown on contaminated soils as affected by organic fertilization. *World Applied Sciences Journal*, 30(12), 1877-1881.
- El-Shatnawi, M. D. K. J., & Mohawesh, Y. M. (2000). Seasonal chemical composition of saltbush in semiarid grasslands in Jordan. *J. Range Manag.* 53, 211e214.
- Fernandez, S. S., Menéndez, C., Mucciarelli, S., & Padilla, A. P. (2007). Saltbush (*Atriplex lampa*) leaf protein concentrate by ultrafiltration for use in balanced animal feed formulations. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 87(10), 1850-1857.
- Funes-San Luis, P. (2007). In memoriam Prof. Dr. Francisco Bertini. *Biocell*, 31(1), 149-193.
- Glenn, E. P., Anday, T., Chaturvedi, R., Martinez-Garcia, R., Pearlstein, S., Soliz, D., ... & Felger, R. S. (2013). Three halophytes for saline-water agriculture: An oilseed, a forage and a grain crop. *Environmental and Experimental Botany*, 92, 110-121.
- Glenn, E. P., Mckee, C., Gerhart, V., Nagler, P. L., Jordan, F., & Artiola, J. (2009). Deficit irrigation of a landscape halophyte for reuse of saline waste water in a desert city. *Landscape and Urban Planning*, 89(3-4), 57-64.
- Jha, S. (2023). Whole proteome analysis of xero-halophyte *atriplex* under salinity. *Vegetos*, 36(3), 805-815.
- Jordan, F. L., Yoklic, M., Morino, K., Brown, P., Seaman, R., & Glenn, E. P. (2009). Consumptive water use and stomatal conductance of *Atriplex lentiformis* irrigated with industrial brine in a desert irrigation district. *Agricultural and Forest Meteorology*, 149(5), 899-912.
- Kara, K., Aktuğ, E., & Özkaya, S. (2016). Ruminant digestibility, microbial count, volatile fatty acids and gas kinetics of alternative forage sources for arid and semi-arid areas as in vitro. *Italian Journal of Animal Science*, 15(4), 673-680.
- Keneshlo, H., & Ameri, H. (2012). A Study on phenology of *Atriplex griffithii* for optimal management in the Aftar rangelands of Semnan. *Iranian Journal of Range and Desert Research*, 19(2), 344-354.

- Khan, M. A., Ungar, I. A., & Showalter, A. M. (2000). Effects of salinity on growth, water relations and ion accumulation of the subtropical perennial halophyte, *Atriplex griffithii* var. *stocksii*. *Annals of Botany*, 85(2), 225-232.
- Khatab, I. M. A. (2007). Studies on halophytic forages as sheep fodder under arid and semi arid conditions in Egypt (Doctoral dissertation, Ph. D. Thesis. Alexandria University).
- Le Houérou, H. N. (2000). Utilization of fodder trees and shrubs in the arid and semiarid zones of West Asia and North Africa. *Arid Soil Research and Rehabilitation*, 14(2), 101-135.
- Lutts, S., & Lefèvre, I. (2015). How can we take advantage of halophyte properties to cope with heavy metal toxicity in salt-affected areas? *Annals of Botany*, 115(3), 509-528.
- Martinelli, M., & Martínez Carretero, E. (2014). Matorrales forrajeros en zonas áridas: indicadores de estado. *Multequina*, 23(1), 29-40.
- Masters, D., Tiong, M., Vercoe, P., & Norman, H. (2010). The nutritive value of river saltbush (*Atriplex amnicola*) when grown in different concentrations of sodium chloride irrigation solution. *Small Ruminant Research*, 91(1), 56-62.
- Masters, D. G., Benes, S. E., & Norman, H. C. (2007). Biosaline agriculture for forage and livestock production. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 119(3-4), 234-248.
- Masters, D. G., Norman, H. C., & Barrett-Lennard, E. G. (2005). Agricultural systems for saline soil: the potential role of livestock. *Asian-Australasian Journal of Animal Sciences*, 18(2), 296-300.
- Mellado, M., García, J. E., Macías-Cruz, U., Avedaño-Reyes, L., & Arévalo, J. R. (2018). Growth and nutrients content of *Atriplex canescens* across a soil electric conductivity gradient. *Spanish Journal of Agricultural Research*, 16(2), e0302-e0302.
- Mellado, M., Rodríguez, A., Lozano, E. A., Dueñez, J., Aguilar, C. N., & Arévalo, J. R. (2012). The food habits of goats on rangelands with different amounts of fourwing saltbush (*Atriplex canescens*) cover. *Journal of Arid Environments*, 84, 91-96.
- Meneses, R., Varela, G., & Flores, H. (2012). Evaluating the use of *Atriplex nummularia* hay on feed intake, growth, and carcass characteristics of creole kids. *Chilean Journal of Agricultural Research*, 72(1), 74.
- Mirreh, M. M., Osman, A. A., Ismail, M. D., Al Daraan, M. S., & Al Rowaili, M. M. (2000). Evaluation of six halophytic shrubs under center-pivot sprinkler irrigation. In *Fodder shrub development in arid and semi-arid zones. Volume 2. Proceedings of the Workshop on Native and Exotic Fodder Shrubs in Arid and Semi-arid Zones, 27 October-2 November 1996, Hammamet, Tunisia* (pp. 293-308). International Center for Agricultural Research in the Dry Areas (ICARDA).
- Moore, A. D., Bell, L. W., & Revell, D. K. (2009). Feed gaps in mixed-farming systems: insights from the Grain & Graze program. *Animal Production Science*, 49(10), 736-748.
- Nedjimia, B., & Daoud, Y. (2009). Cadmium accumulation in *Atriplex halimus* subsp. *schweinfurthii* and its influence on growth, proline, root hydraulic conductivity and nutrient uptake. *Flora-Morphology, Distribution, Functional Ecology of Plants*, 204(4), 316-324.
- Norman, H. C., Freind, C., Masters, D. G., Rintoul, A. J., Dynes, R. A., & Williams, I. H. (2004). Variation within and between two saltbush species in plant composition and subsequent selection by sheep. *Australian Journal of Agricultural Research*, 55(9), 999-1007.

- Norman, H. C., Masters, D. G., & Barrett-Lennard, E. G. (2013). Halophytes as forages in saline landscapes: interactions between plant genotype and environment change their feeding value to ruminants. *Environmental and Experimental Botany*, 92, 96-109.
- Norman, H. C., Masters, D. G., Wilmot, M. G., & Rintoul, A. J. (2008). Effect of supplementation with grain, hay or straw on the performance of weaner Merino sheep grazing old man (*Atriplex nummularia*) or river (*Atriplex amnicola*) saltbush. *Grass and Forage Science*, 63(2), 179-192.
- Norman, H. C., Wilmot, M. G., Thomas, D. T., Barrett-Lennard, E. G., & Masters, D. G. (2010). Sheep production, plant growth and nutritive value of a saltbush-based pasture system subject to rotational grazing or set stocking. *Small Ruminant Research*, 91(1), 103-109.
- Ortega, A., Flores, D., & Suvires, G. (2010). Relationship between plant communities and geomorphological environments in the arid region of eastern Tulum. *Ciencia del Suelo*, 28(2), 233-241.
- Otal, J., Orengo, J., Quiles, A., Hevia, M. L., & Fuentes, F. (2010). Characterization of edible biomass of *Atriplex halimus* L. and its effect on feed and water intakes, and on blood mineral profile in non-pregnant Manchega-breed sheep. *Small Ruminant Research*, 91(2-3), 208-214.
- Panta, S., Flowers, T., Lane, P., Doyle, R., Haros, G., & Shabala, S. (2014). Halophyte agriculture: Success stories. *Environmental and experimental botany*, 107, 71-83.
- Panta, S., Flowers, T., Doyle, R., Lane, P., Haros, G., & Shabala, S. (2016). Growth responses of *Atriplex lentiformis* and *Medicago arborea* in three soil types treated with saline water irrigation. *Environmental and Experimental Botany*, 128, 39-50.
- Papanastasis, V. P., Yiakoulaki, M. D., Decandia, M., & Dini-Papanastasi, O. (2008). Integrating woody species into livestock feeding in the Mediterranean areas of Europe. *Animal Feed Science and Technology*, 140(1-2), 1-17.
- Passera, C. B., Cavagnaro, J. B., & Sartor, C. E. (2010). Plantas C3; C4 y CAM nativas del Monte árido argentino, adaptaciones y potencial biológico.
- Ramos, J., López, M. J., & Benlloch, M. (2004). Effect of NaCl and KCl salts on the growth and solute accumulation of the halophyte *Atriplex nummularia*. *Plant and Soil*, 259, 163-168.
- Ruiz-Mirazo, J., & Robles, A. B. (2011). Short-and medium-term response of *Atriplex halimus* L. to repeated seasonal grazing in south-eastern Spain. *Journal of Arid Environments*, 75(6), 586-595.
- Salem, A. Z. M., Hassan, A. A., Khalil, M. S., Gado, H. M., Alseny, H., & Simbaya, J. (2012). Effects of sun-drying and exogenous enzymes on nutrients intake, digestibility and nitrogen utilization in sheep fed *Atriplex halimus* foliages. *Animal Feed Science and Technology*, 171(2-4), 128-135.
- Salem, H. B., Norman, H. C., Nefzaoui, A., Mayberry, D. E., Pearce, K. L., & Revell, D. K. (2010). Potential use of oldman saltbush (*Atriplex nummularia* Lindl.) in sheep and goat feeding. *Small Ruminant Research*, 91(1), 13-28.
- Shaker, K. H., & Mostafa, M. M. (2004). Potent estrogenic flavone glycosides from *Atriplex semibaccata*. *Bulletin of Pharmaceutical Sciences Assiut University*, 27(1), 127-132.
- Soliz, D., Glenn, E. P., Seaman, R., Yoklic, M., Nelson, S. G., & Brown, P. (2011). Water consumption, irrigation efficiency and nutritional value of *Atriplex lentiformis* grown on reverse osmosis brine in a desert irrigation district. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 140(3-4), 473-483.
- Sotomayor, J. A., & Correal, E. (2000). Effect of straw supplementation on the *Atriplex halimus* (saltbush) diet consumed by Segureña ewes. In: Gintburger, G., Bounejmate, M., Nefzaoui, A. (Eds.), *Fodder Shrub Development in Arid and Semi-arid Zones*. ICARDA, Aleppo, pp. 558e563.

- Souza, E. R., dos Santos Freire, M. B. G., da Cunha, K. P. V., do Nascimento, C. W. A., Ruiz, H. A., & Lins, C. M. T. (2012). Biomass, anatomical changes and osmotic potential in *Atriplex nummularia* Lindl. cultivated in sodic saline soil under water stress. *Environmental and Experimental Botany*, 82, 20-27.
- Souza, E. R., dos Santos Freire, M. B. G., de Melo, D. V. M., & de Assunção Montenegro, A. A. (2014). Management of *Atriplex nummularia* Lindl. in a salt affected soil in a semi arid region of Brazil. *International Journal of Phytoremediation*, 16(1), 73-85.
- Sushma Rani, S. R., Subodh Bishnoi, S. B., Angrish, R., & Goyal, S. C. (2013). *Atriplex* species (Chenopodiaceae): a halophytic species for restoration and rehabilitation of saline degraded lands.
- Ventura, Y., Eshel, A., Pasternak, D., & Sagi, M. (2015). The development of halophyte-based agriculture: past and present. *Annals of Botany*, 115(3), 529-540.
- Verhulst, J., Montana, C., Mandujano, M. C., & Franco, M. (2008). Demographic mechanisms in the coexistence of two closely related perennials in a fluctuating environment. *Oecologia*, 156, 95-105.
- Walker, D. J., Lutts, S., Sánchez-García, M., & Correal, E. (2014). *Atriplex halimus* L.: Its biology and uses. *Journal of Arid Environments*, 100, 111-121.
- Walker, D. J., Romero, P., de Hoyos, A., & Correal, E. (2008). Seasonal changes in cold tolerance, water relations and accumulation of cations and compatible solutes in *Atriplex halimus* L. *Environmental and Experimental Botany*, 64(3), 217-224.
- Zine, H., Ibrahim, M., Loqman, S., Papazoglou, E. G., Ouhaddou, S., Elgadi, S., ... & Ouhammou, A. (2021). Chemical composition, antioxidant, and antibacterial activities of essential oil of *Atriplex semibaccata* R. Br. aerial parts: First assessment against multidrug-resistant bacteria. *Agronomy*, 11(2), 362.

9KAYNAKLAR

- Abarghani, A., Chaji, M., Mansori, H., Mamouei, M., Mirzadeh, K., & Roshanfekar, H. (2018). In situ rumen degradability of halophyte plants *Atriplex leucoclada*, *Suaeda fruticosa* and *Seidlitzia rosmarinus* individually or mixed in dromedary camels.
- Abdullah, M., Rafay, M., Hussain, T., Ahmad, H., Tahir, U., Rasheed, F., ... & Khalil, S. (2017). Nutritive potential and palatability preference of browse foliage by livestock in arid rangelands of Cholistan desert (Pakistan). *JAPS: Journal of Animal & Plant Sciences*, 27(5).
- Abideen, Z., Qasim, M., Rizvi, R. F., Gul, B., Ansari, R., & Khan, M. A. (2015). Oilseed halophytes: a potential source of biodiesel using saline degraded lands. *Biofuels*, 6(5-6), 241-248.
- Akhani, H. (2006). Biodiversity of halophytic and sabkha ecosystems in Iran. In *Sabkha Ecosystems: Volume II: West and Central Asia* (pp. 71-88). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Al-Malki, M. A., Osman, H. E., & El-Morsy, M. H. (2021). Ecological and nutritional values of halophytes in the Al-Qunfudhah, Saudi Arabia. *Umm Al-Qura University Journal of Applied Sciences*, 7(1).
- Antisari, L. V., Bini, C., Ferronato, C., Gherardi, M., & Vianello, G. (2020). Translocation of potential toxic elements from soil to black cabbage (*Brassica oleracea* L.) growing in an abandoned mining district area of the Apuan Alps (Tuscany, Italy). *Environmental Geochemistry and Health*, 42, 2413-2423.
- Arya, R., & Lohara, R. R. (2019). Fodder production and soil ameliorative potentials of *Suaeda nudiflora* (Willd.) Moq. in arid salt land of Rajasthan. *Indian Journal of Agroforestry*, 21(1), 35-41.

- Ashraf, M. Y. (2007). Variation in nutritional composition and growth performance of some halophytic species grown under saline conditions. *African Journal of Range and Forage Science*, 24(1), 19-23.
- Ashraf, M. Y., Awan, A. R., & Mahmood, K. (2012). Rehabilitation of saline ecosystems through cultivation of salt tolerant plants. *Pak. J. Bot*, 44, 69-75.
- Attia-Ismail, S. A. (2015). Nutritional and feed value of halophytes and salt tolerant plants. *Halophytic and Salt Tolerant Feedstuffs: Impacts on Nutrition, Physiology and Reproduction of Livestock*. Taylor and Francis, 21.
- Attia-Ismail, S. A. (2020). Nutrient Feasibility of Halophytic Feed Plants. *Handbook of Halophytes: From Molecules to Ecosystems towards Biosaline Agriculture*, 1-17.
- Ayala Flores, G., Taquichiri Fernandez, L., & Nuñez Yupanqui, D. (2009). 'Recuperación de suelos salinos mediante el cultivo del Q'AWCHI'. pp. 1–36.
- Behr, J. H., Bouchereau, A., Berardocco, S., Seal, C. E., Flowers, T. J., & Zörb, C. (2017). Metabolic and physiological adjustment of *Suaeda maritima* to combined salinity and hypoxia. *Annals of Botany*, 119(6), 965-976.
- Belluco, E., Camuffo, M., Ferrari, S., Modenese, L., Silvestri, S., Marani, A., & Marani, M. (2006). Mapping salt-marsh vegetation by multispectral and hyperspectral remote sensing. *Remote Sensing of Environment*, 105(1), 54-67.
- Cao, C., Su, F., Song, F., Yan, H., & Pang, Q. (2022). Distribution and disturbance dynamics of habitats suitable for *Suaeda salsa*. *Ecological Indicators*, 140, 108984.
- Capriles Flores, J. (2011). The economic organization of early camelid pastoralism in the Andean highlands of Bolivia. Doctor of Philosophy. All Theses and Dissertations (ETDs). 557.
- Cheng, Y., He, X., Priyadarshani, S. V. G. N., Wang, Y., Ye, L., Shi, C., ... & Qin, Y. (2021). Assembly and comparative analysis of the complete mitochondrial genome of *Suaeda glauca*. *BMC Genomics*, 22, 1-15.
- Cybulska, I., Brudecki, G., Alassali, A., Alassali, M., & Brown, J. J. (2014). Phytochemical composition of some common coastal halophytes of the United Arab Emirates. *Emirates Journal of Food and Agriculture*, 1046-1056.
- Devi, S., Nandwal, A. S., Angrish, R., Arya, S. S., Kumar, N., & Sharma, S. K. (2016). Phytoremediation potential of some halophytic species for soil salinity. *International Journal of Phytoremediation*, 18(7), 693-696.
- El Ghazali, G. E. (2020). *Suaeda vermiculata* Forssk. ex JF Gmel.: structural characteristics and adaptations to salinity and drought: a review. *Int J Sci*, 9(02), 28-33.
- Esfahan, E. Z., Assareh, M. H., Jafari, M., Jafari, A. A., Javadi, S. A., & Karimi, G. (2010). Phenological effects on forage quality of two halophyte species *Atriplex leucoclada* and *Suaeda vermiculata* in four saline rangelands of Iran. *Journal of Food, Agriculture & Environment*, 8(3/4 part 2), 999-1003.
- Farooqui, A., Srivastava, J., & Hussain, S. M. (2009). Comparative leaf epidermal morphology and foliar Na: K accumulation in *Suaeda* species: A case study from coastal ecosystem, India. *Phytomorphology*, 59(3), 102-111.
- Friess, D. A., Krauss, K. W., Horstman, E. M., Balke, T., Bouma, T. J., Galli, D., & Webb, E. L. (2012). Are all intertidal wetlands naturally created equal? Bottlenecks, thresholds and knowledge gaps to mangrove and saltmarsh ecosystems. *Biological Reviews*, 87(2), 346-366.
- Froidmont, C. (2018). Contribution to the identification of solution for the remediation of salt-affected soils of the high valley of Cochabamba in Bolivia: use of Gypsum, Sulphur and *Suaeda foliosa*.
- Fu, G., Qi, Y., Li, J., Zhao, C., He, J., Ma, Y., & Zhu, J. (2021). Spatial distributions of nitrogen and phosphorus in surface sediments in intertidal flats of the Yellow River Delta, China. *Water*, 13(20), 2899.

- Hameed, A., Gul, B., & Khan, M. A. (2016). Exogenous chemical treatments have differential effects in improving salinity tolerance of halophytes. In *Halophytes for Food Security in Dry Lands* (pp. 213-229). Academic Press.
- Hessini, K., Jeddi, K., Shaer, H. E., Smaoui, A., Salem, H. B., & Siddique, K. H. (2020). Potential of herbaceous vegetation as animal feed in semi-arid Mediterranean saline environments: The case for Tunisia. *Agronomy Journal*, 112(4), 2445-2455.
- Ho, M. W., & Cummins, J. (2009). Saline agriculture to feed and fuel the world. *Navigation*, 1(2), 3.
- Ishnava, K., Ramarao, V., Mohan, J. S. S., & Kothari, I. L. (2011). Ecologically important and life supporting plants of little Rann of Kachchh, Gujarat. *J Ecol Nat Environ*, 3(2), 33-38.
- Joseph, D., Chakraborty, K., Subin, C. S., & Vijayan, K. K. (2013). Halophytes of Chenopodiaceae and Aizoaceae from south-east coast of India as potential sources of essential nutrients and antioxidants. *Journal of Food and Nutrition Research*, 1(5), 97-107.
- Kubiak-Martens, L., Brinkkemper, O., & Oudemans, T. F. (2015). What's for dinner? Processed food in the coastal area of the northern Netherlands in the Late Neolithic. *Vegetation History and Archaeobotany*, 24, 47-62.
- Kumar, A., Kumar, A., Lata, C., & Kumar, S. (2016). Eco-physiological responses of *Aeluropus lagopoides* (grass halophyte) and *Suaeda nudiflora* (non-grass halophyte) under individual and interactive sodic and salt stress. *South African Journal of Botany*, 105, 36-44.
- Labidi, N., Ammari, M., Mssedi, D., Benzerti, M., Snoussi, S., & Abdelly, C. (2010). Salt excretion in *Suaeda fruticosa*. *Acta Biologica Hungarica*, 61(3), 299-312.
- Li, H., Wang, H., Wen, W., & Yang, G. (2020). The antioxidant system in *Suaeda salsa* under salt stress. *Plant Signaling & Behavior*, 15(7), 1771939.
- Li, J. D., & Yang, Y. F. (2004). Combinatorial structures of plant species in saline communities in the Songnen Plains of China. *Acta Prataculturae Sinica*, Vol 13:1, 32-38.
- Li, L., & XiMing, Z. (2007). Germination strategies of two halophytes in Salt Desert of northwestern China. *Science in China Series D: Earth Sciences*, 50(Suppl 1), 115-121.
- Liang, J., & Shi, W. (2021). Cotton/halophytes intercropping decreases salt accumulation and improves soil physicochemical properties and crop productivity in saline-alkali soils under mulched drip irrigation: A three-year field experiment. *Field Crops Research*, 262, 108027.
- Melioration, R. (2004). Halophytes of natural flora and their use for breeding and phytomelioration of degraded pasture ecosystems. *Combating Desertification Traditional Knowledge and Modern Technology for The Sustainable Management of Dryland Ecosystems. Proceedings of The International Workshop Elista, Republic of Kalmykia, Russian Federation. 23-27 June, pp:149-154.*
- Meychik, N. R., Nikolaeva, Y. I., & Yermakov, I. P. (2013). Physiological response of halophyte (*Suaeda altissima* (L.) Pall.) and glycophyte (*Spinacia oleracea* L.) to salinity.
- Mohammed, H. A. (2020). The valuable impacts of halophytic genus *Suaeda*; nutritional, chemical, and biological values. *Medicinal Chemistry*, 16(8), 1044-1057.
- Mohammed, H. A., Al-Omar, M. S., El-Readi, M. Z., Alhowail, A. H., Aldubayan, M. A., & Abdellatif, A. A. (2019). Formulation of ethyl cellulose microparticles incorporated pheophytin a isolated from *suaeda vermiculata* for antioxidant and cytotoxic activities. *Molecules*, 24(8), 1501.
- Mori, S., Suzuki, K., Oda, R., Higuchi, K., Maeda, Y., Yoshiba, M., & Tadano, T. (2011). Characteristics of Na⁺ and K⁺ absorption in *Suaeda salsa* (L.) Pall. *Soil Science and Plant Nutrition*, 57(3), 377-386.

- Nedelyaeva, O. I., Popova, L. G., Khramov, D. E., Volkov, V. S., & Balnokin, Y. V. (2023). Chloride channel family in the euhalophyte *Suaeda altissima* (L.) Pall: Cloning of novel members SaCLCa2 and SaCLCc2, general characterization of the family. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(2), 941.
- Nedjimi, B. (2018). Measurement of selenium in two Algerian chenopods (*Atriplex canescens* (Pursh.) Nutt. and *Suaeda fruticosa* (Linn.) Forssk). *Measurement*, 129, 256-259.
- Olukoye, G. A., & Kinyamario, J. I. (2009). Community participation in the rehabilitation of a sand dune environment in Kenya. *Land degradation & development*, 20(4), 397-409.
- Oueslati, S., Ksouri, R., Falleh, H., Pichette, A., Abdelly, C., & Legault, J. (2012). Phenolic content, antioxidant, anti-inflammatory and anticancer activities of the edible halophyte *Suaeda fruticosa* Forssk. *Food Chemistry*, 132(2), 943-947.
- Patra, J. K., Dhal, N. K., & Thatoi, H. N. (2011). In vitro bioactivity and phytochemical screening of *Suaeda maritima* (Dumort): A mangrove associate from Bhitarkanika, India. *Asian Pacific Journal of Tropical Medicine*, 4(9), 727-734.
- Panta, S., Flowers, T., Lane, P., Doyle, R., Haros, G., & Shabala, S. (2014). Halophyte agriculture: Success stories. *Environmental and Experimental Botany*, 107, 71-83.
- Pla Sentís, I. (2021). Overview of salt-affected areas in Latin America: physical, social and economic perspectives. *Saline and alkaline soils in Latin America: Natural resources, management and productive alternatives*, 3-36.
- Rajathi, F. A. A., Arumugam, R., Saravanan, S., & Anantharaman, P. (2014). Phytofabrication of gold nanoparticles assisted by leaves of *Suaeda monoica* and its free radical scavenging property. *Journal of Photochemistry and Photobiology B: Biology*, 135, 75-80.
- Ravikumar, S., Gnanadesigan, M., Seshserebiah, J., & Jacob Inbaneson, S. (2010). Hepatoprotective effect of an Indian salt marsh herb *Suaeda monoica* Forsk. Ex. Gmel against concanavalin-A induced toxicity in rats. *Life Sci Med Res*, 2, 1-9.
- Riasi, A., Mesgaran, M. D., Stern, M. D., & Moreno, M. R. (2008). Chemical composition, in situ ruminal degradability and post-ruminal disappearance of dry matter and crude protein from the halophytic plants *Kochia scoparia*, *Atriplex dimorphostegia*, *Suaeda arcuata* and *Gamanthus gamacarpus*. *Animal Feed Science and Technology*, 141(3-4), 209-219.
- Salem, H. B., Nefzaoui, A., & Salem, L. B. (2004). Spineless cactus (*Opuntia ficus indica* f. *inermis*) and oldman saltbush (*Atriplex nummularia* L.) as alternative supplements for growing Barbarine lambs given straw-based diets. *Small Ruminant Research*, 51(1), 65-73.
- Sanchez, A. S., Nogueira, I. B. R., & Kalid, R. A. (2015). Uses of the reject brine from inland desalination for fish farming, *Spirulina* cultivation, and irrigation of forage shrub and crops. *Desalination*, 364, 96-107.
- Shang, C., Wang, L., Tian, C., & Song, J. (2020). Heavy metal tolerance and potential for remediation of heavy metal-contaminated saline soils for the euhalophyte *Suaeda salsa*. *Plant Signaling & Behavior*, 15(11), 1805902.
- Song, J., Feng, G., Tian, C. Y., & Zhang, F. S. (2006). Osmotic adjustment traits of *Suaeda physophora*, *Haloxylon ammodendron* and *Haloxylon persicum* in field or controlled conditions. *Plant Science*, 170(1), 113-119.
- Sudjaroen, Y. (2015). Evaluation for nutritive values and antioxidant activities of dried seablite (*Suaeda maritima*). *Scientific Research and Essays*, 10(9), 306-312.

- Sun, H. X., & Zhou, D. W. (2010). Effect of dietary supplement of seed of a halophyte (*Suaeda glauca*) on feed and water intake, diet digestibility, animal performance and serum biochemistry in lambs. *Livestock Science*, 128(1-3), 133-139.
- Sun, H. X., Zhou, D. W., Zhao, C. S., Wang, M. L., Zhong, R. Z., & Liu, H. W. (2012). Evaluation of yield and chemical composition of a halophyte (*Suaeda glauca*) and its feeding value for lambs. *Grass and Forage Science*, 67(2), 153-161.
- Todorovic, M., Zlatić, N., Bojović, B., & Kanjevac, M. (2023). Biological properties of selected Amaranthaceae halophytic species: A review. *Brazilian Journal of Pharmaceutical Sciences*, 58, e21229.
- Tsydendambaev, V. D., Ivanova, T. V., Khalilova, L. A., Kurkova, E. B., Myasoedov, N. A., & Balnokin, Y. V. (2013). Fatty acid composition of lipids in vegetative organs of the halophyte *Suaeda altissima* under different levels of salinity. *Russian Journal of Plant Physiology*, 60, 661-671.
- Vizetto-Duarte, C., Figueiredo, F., Rodrigues, M. J., Polo, C., Rešek, E., & Custódio, L. (2019). Sustainable valorization of halophytes from the Mediterranean area: A comprehensive evaluation of their fatty acid profile and implications for human and animal nutrition. *Sustainability*, 11(8), 2197.
- Wang, L., Seki, K., Miyazaki, T., & Ishihama, Y. (2009). The causes of soil alkalization in the Songnen Plain of Northeast China. *Paddy and Water Environment*, 7, 259-270.
- Wang, L., Zhao, Z. Y., Zhang, K., & Tian, C. Y. (2013). Reclamation and utilization of saline soils in arid northwestern China: A promising halophyte drip-irrigation system. *Environmental Science & Technology*, 47, 5518-5519.
- Wang, N., Zhao, Z., Zhang, X., Liu, S., Zhang, K., & Hu, M. (2023). Plant growth, salt removal capacity, and forage nutritive value of the annual euhalophyte *Suaeda salsa* irrigated with saline water. *Frontiers in Plant Science*, 13, 1040520.
- Wang, X., Shao, X., Zhang, W., Sun, T., Ding, Y., Lin, Z., & Li, Y. (2022). Genus *Suaeda*: Advances in phytochemistry, pharmacology and clinical application (1895-2021). *Pharmacological Research*, 179, 106203.
- Wu, H., Liu, X., You, L., Zhang, L., Zhou, D., Feng, J., ... & Yu, J. (2012). Effects of salinity on metabolic profiles, gene expressions, and antioxidant enzymes in halophyte *Suaeda salsa*. *Journal of Plant Growth Regulation*, 31, 332-341.
- Zerai, D. B., Glenn, E. P., Chattervedi, R., Lu, Z., Mamood, A. N., Nelson, S. G., & Ray, D. T. (2010). Potential for the improvement of *Salicornia bigelovii* through selective breeding. *Ecological Engineering*, 36(5), 730-739.
- Zhang, F. H., Li, F. M., Cui, S. S., Niu, C. L., Chen, H., & Bao, X. W. (2018). Effect of feeding *Suaeda salsa* on slaughter performance of altay sheep. *China Feed*, 19, 70-73.
- Zhang, T., Shi, N., Bai, D., Chen, Y., & Feng, G. (2012). Arbuscular mycorrhizal fungi promote the growth of *Ceratocarpus arenarius* (Chenopodiaceae) with no enhancement of phosphorus nutrition. *Plos One* 7(9):e41151.
- Zhang, T., Song, J., Fan, J., & Feng, G. (2015). Effects of saline-waterlogging and dryness/moist alternations on seed germination of halophyte and xerophyte. *Plant Species Biology*, 30(3), 231-236.
- Zhao, Y., Yang, Y., Song, Y., Li, Q., & Song, J. (2018). Analysis of storage compounds and inorganic ions in dimorphic seeds of euhalophyte *Suaeda salsa*. *Plant Physiology and Biochemistry*, 130, 511-516.

10KAYNAKLAR

- Abdollahi, J., Arzani, H., Naderi, H., & Mirjalili, M. R. (2014). Range forage production response to rainfall and temperature variability in Garize-Sofla area, Yazd. *Watershed Management Research Journal*, 27(2), 165-174.

- Abtahi, M., & Zandi Esfahan, E. (2017). Effects of phenological stage on forage quality of halophyte species *Salsola arbuscula* Pall. in the central desert of Iran. *Applied Ecology & Environmental Research*, 15(3).
- Afsar, S., Aziz, I., Qasim, M., Baloch, A. H., Noman, M. S., & Gulzar, S. (2021). Salt tolerance of a leaf succulent halophyte *Salsola imbricata* Forssk-Growth and water relations perspective. *Int. J. Biol. Biotechnol*, 18, 499-507.
- Ahmad, S., Islam, M., & Mirza, S. N. (2012). Rangeland degradation and management approaches in Balochistan, Pakistan. *Pakistan Journal of Botany*, 44, 127-136.
- Akhani, H., Edwards, G., & Roalson, E. H. (2007). Diversification of the old world *Salsola* s.l. (Chenopodiaceae): molecular phylogenetic analysis of nuclear and chloroplast data sets and a revised classification. *International Journal of Plant Sciences*, 168(6), 931-956.
- Akopian, J. A., Ghukasyan, A. G., Shomurodov, H. F., & Adilov, B. A. (2020). On some medicinal plants of Chenopodiaceae family in the floras of Armenia and Uzbekistan. *Electron J Nat Sci*, 34(1), 12-17.
- Al-Khateeb, S. A., & Leilah, A. A. (2005). Heavy metals accumulation in the natural vegetation of eastern province of Saudi Arabia. *Journal of Biological Sciences*, Vol. 5(6): 707-712.
- Alhaddad, F. A., Abu-Dieyeh, M. H., ElAzazi, E. S. M., & Ahmed, T. A. (2021). Salt tolerance of selected halophytes at the two initial growth stages for future management options. *Scientific Reports*, 11(1), 10194.
- Alipour, S., Soltani, E., Alahdadi, I., Javid, M. G., & Akbari, G. A. (2023). The effect of fine dust stress on some functional and physiological characteristics of *Salsola imbricata* and *Salicornia ibricata* at different planting dates.
- Altay, V., & Ozturk, M. (2020). The genera *Salsola* and *Suaeda* (Amaranthaceae) and their value as fodder. *Handbook of Halophytes: From Molecules to Ecosystems towards Biosaline Agriculture*, 1-12.
- Amini, F., Ghanbarzadeh, Z., & Askary, M. (2017). Biochemical and physiological response of *Salsola arbuscula* callus to salt stress. *Iranian Journal of Science and Technology, Transactions A: Science*, 41, 321-328.
- Arrekhi, A., Niknahad Gharmakher, H., Bachinger, J., & Bloch, R. (2022). Investigation of feasibility and effect of alternative farming system on the grain yield of barley and forage production in western semi-arid region of Golestan Province, Iran. *Journal of Rangeland Science*, 13(2), 155-167.
- Arrekhi, A., Niknahad Gharmakher, H., Bachinger, J., Bloch, R., & Hufnagel, J. (2021). Forage quality of *Salsola turcomanica* (Litv) in semi-arid region of Gomishan, Golestan Province, Iran. *Journal of Rangeland Science*, 11(1), 76-88.
- Asaadi, A. M., Heshmati, G., & Dadkhah, A. (2015). Effects of different treatments to stimulate seed germination of *Salsola arbusculiformis* Drob. *Ecopersia*, 3(3), 1077-1088.
- Asadova, K. (2019). Bioecological features of some feed, poisonous and noxious plants on the winter pastures of the mil steppe in Azerbaijan. *Khazar Journal of Science and Technology. Volume 3(2)*, 56-62.
- Asadova, K. K. (2013). Dynamics of fodder resources of the most important fodder plants of the winter pastures of north-western part of Azerbaijan. *Sustainable Agriculture Research*, 2(2).
- Bakhshi, K. G. R., & Maroof, E. (2006). Karyotypic study of some species of the genus *Salsola* L. (Chenopodiaceae) in Golestan province. *Pajouhesh and Sazandegi* 72: 66-72
- Centofanti, T., & Banuelos, G. (2015). Evaluation of the halophyte *Salsola soda* as an alternative crop for saline soils high in selenium and boron. *Journal of Environmental Management*, 157, 96-102.
- Chen, P., Jiang, L., Yang, W., Wang, L., & Wen, Z. (2022). Seed germination response and tolerance to different abiotic stresses of four *Salsola* species growing in an arid environment. *Frontiers in Plant Science*, 13, 892667.

- Colla, G., Roupheal, Y., Fallovo, C., Cardarelli, M., & Graifenberg, A. (2006). Use of *Salsola soda* as a companion plant to improve greenhouse pepper (*Capsicum annuum*) performance under saline conditions. *New Zealand journal of crop and horticultural science*, 34(4), 283-290.
- Dehghani, T. M., & Parvaneh, A. E. (2010). Protein quality of consuming forage of *Gazelle subgutturosa* (Goitre gazelle) in kalmand-bahadoran protected area in Yazd province. *Iranian Journal of Biology*, 22(4), 594-598.
- Dianati Tilaki, G., Haidarian Aghakhani, M., Filehkesh, E., & Naghipour Borj, A. A. (2012). Investigation on the effects of phenological stages on forage quality and soluble carbohydrates in *salsola arbuscula* and *salsola richteri* species in saline rangelands of sabzevar. *Iranian Journal of Range and Desert Research*, 18(4), 652-661.
- Dimeyeva, L. A., Salmukhanbetova, Z. K., Malakhov, D. V., & Wunderlich, J. (2022). Rangeland diversity as a forage resource for wild ungulates in the Barsa Kelmes Nature Reserve (Kazakhstan). *Applied Ecology & Environmental Research*, 20(4).
- El-Kady, H., El-Beheiry, M., & Abdel Wahab, A. (2011). Nutritive evaluation of some range plants species in the Western Mediterranean desert of Egypt. *Catrina: The International Journal of Environmental Sciences*, 6(1), 19-28.
- El-Naggar, M. H., Eldehna, W. M., Abourehab, M. A., & Abdel Bar, F. M. (2022). The old world *salsola* as a source of valuable secondary metabolites endowed with diverse pharmacological activities: a review. *Journal of Enzyme Inhibition and Medicinal Chemistry*, 37(1), 2036-2062.
- El-Shaer, H. M. (2010). Potential of the ecosystem natural resources of the Red Sea region, Egypt. *Desert Research Center (DRC)*.
- El-Shaer, M. H., & Attia-Ismail, S. A. (2002). Halophytes as animal feeds: Potentiality, constraints, and prospects. In *Proceedings of the International Symposium on Optimum Utilization in Salt Affected Ecosystems in Arid and Semi-arid Regions* (pp. 411-418).
- Elshad, G., & Kamala, A. (2020). Taxonomic synopsis of *Salsola* genus (Mil Plain, Azerbaijan). *Bulletin of Science and Practice*, 6(11):78-84.
- Ghassemzadeh, F., Abrishamchi, P., Ejtehadi, H., & Bahadoran, M. (2015). Study on some physiological characteristics of *Salsola richteri* in drought condition in the two desert regions of the South Khorasan province. *Zīst/shināsī-i Giyāhī-i Īrān*, Vol 7, Iss 24, Pp: 1-14.
- Glushchenko, A. V., Bezv, N. Y., & Georgiyants, V. A. (2018). Determination of the qualitative composition of biologically active substances in *Salsola collina* Pall. herb. In *International Scientific and Practical Conference World science* (Vol. 5, No. 4, pp. 45-48). ROST.
- Guo, H., Xi, Y., Guzailinuer, K., & Wen, Z. (2024). Optimization of preparation conditions for *Salsola laricifolia* protoplasts using response surface methodology and artificial neural network modeling. *Plant Methods*, 20(1), 1-17.
- Gurbanov, E., & Huseynova, H. (2022). New spreading areas of some species in the Botanical geographical regions of the middle part of the Caspian coast. *Acta Botanica Caucasica*. Published by Baku State University, Department of Botany and Plant Physiology. Volum, 1, 4-8.
- Iannuzzi, A. M., Moschini, R., De Leo, M., Pineschi, C., Balestri, F., Cappiello, M., ... & Del-Corso, A. (2020). Chemical profile and nutraceutical features of *Salsola soda* (agretti): Anti-inflammatory and antidiabetic potential of its flavonoids. *Food Bioscience*, 37, 100713.
- Kaczensky, P., Lkhagvasuren, B., Pereladova, O., Hemami, M., & Bouskila, A. (2020). *Equus hemionus* (amended version of 2015 assessment). *The IUCN Red List of Threatened Species 2020*: e. T7951A166520460, 10, 2020-1.

- Kafi, M., & Salehi, M. (2019). Potentially domesticable Chenopodiaceae halophytes of Iran. *Sabkha ecosystems: Volume VI: Asia/Pacific*, 269-288.
- Kovac, E., & Vitasovic Kotic, I. (2019). Economic opportunities of wild growing species *Salsola soda* L. (saltwort). *Krmiva: Časopis o hranidbi životinja, proizvodnji i tehnologiji krme*, 61(2), 81-90.
- Masters, D. G., Benes, S. E., & Norman, H. C. (2007). Biosaline agriculture for forage and livestock production. *Agriculture, ecosystems & environment*, 119(3-4), 234-248.
- Mathur, B. K., Singh, J. P., Beniwal, R. K., & Singh, N. P. (2007). Utilization of salty shrub-lani (*Salsola baryosma*) of arid region as drought feed for goats.
- Minuto, A., Pennuzzi, L., Bruzzone, C., Dani, E., & Minuto, G. (2011). Basal rot on *Salsola soda* caused by *Rhizoctonia solani* in Lazio Region (Italy). *Colture Protette*. Vol. 40(5): 78-81.
- Murshid, S. S., Atoum, D., Abou-Hussein, D. R., Abdallah, H. M., Hareeri, R. H., Almkadi, H., & Edrada-Ebel, R. (2022). Genus *Salsola*: Chemistry, biological activities and future prospective-A review. *Plants*, 11(6), 714.
- Novitskiy, Z. B. (2011). Phytomelioration in the southern Aralkum. In *Aralkum-a Man-Made Desert: The Desiccated Floor of the Aral Sea (Central Asia)* (pp. 387-406). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
- Ortiqova, L. S. (2019). Fodder Halophytes for Saline Lands of Kyzylkum Desert. *American Journal of Plant Sciences*, 10(9), 1517-1526.
- Osmonali, B. B., Vesselova, P. V., Kudabayeva, G. M., & Akhtayeva, N. Z. (2022). Phytocenotic features of species of the genus *Salsola* L. (Chenopodiaceae Vent./Amaranthaceae Juss.) in the desert part of the Syrdarya river valley. *Bulletin of The Karaganda University*. № 1(105):78.
- Öztürk, M., Altay, V., & Güvensen, A. (2019). Sustainable use of halophytic taxa as food and fodder: an important genetic resource in Southwest Asia. *Ecophysiology, abiotic stress responses and utilization of halophytes*, 235-257.
- Panahi, F., Assareh, M. H., Jafari, M., Jafari, A., Arzani, H., Tavili, A., & Zandi Esfahan, E. (2012). Phenological effects on forage quality of *Salsola arbuscula*, *Salsola orientalis* and *Salsola tomentosa* in three habitats in the central part of Iran. *Middle-East Journal of Scientific Research*, 11(7), 915-923.
- Peng, L., Zhang, L., Zhou, X. L., Wan, Y. B., & Shi, Q. D. (2021). Effects of water stress on life history strategy of *Salsola nitraria* in Zhundong, Xinjiang. *Acta Prataculturae Sinica*, 30(5), 65.
- Pirasteh-Anosheh, H., Mirhosseini, A., Akram, N. A., & Hasanuzzaman, M. (2021). Forage potential of *Salsola* species in arid-saline rangelands. *Turkish Journal of Botany*, 45(3), 203-215.
- Rahimi, H., & Ahmadnejad, H. (2008). Autoecology of *Salsola tomentosa*. *Khorasan Razavi Agricultural and Natural Resources*. FAO-AGRIS, 46 p.
- Rakhimova, N. K., & Rakhimova, T. (2022). The status of *Salsola arbusculiformis* and *Anabasis salsa* shrub grasslands on the Ustyurt plateau in Karakalpakstan (Uzbekistan). *Arid ecosystems*, 12(3), 286-295.
- Rao, D. R., Hovanes, K., Smith, R., Davy, J., & Gornish, E. S. (2022). Russian thistle (*Salsola* spp.) control in California rangelands over five years. *Invasive Plant Science and Management*, 15(1), 33-40.
- Sasoli, M. A., Abro, R., Marghazani, I. B., Mughal, G. A., Reki, M. Y., Khaskheli, A. K., ... & Qadir, A. (2022). 14. Identification and nutrients composition of different rangeland species (grasses, herbs, shrubs, and trees) grazed by small and large ruminants in Balochistan: Kharan region. *Pure and Applied Biology (PAB)*, 11(3), 823-834.

- Singh, J. P., Rathore, V. S., Mangalassery, S., & Dayal, D. (2019). Diversity and Utilization of Halophytes of Hot Arid Rangelands: A Review. *Annals of Arid Zone*, 58(3&4), 65-77.
- Smith, L. (2005). Host plant specificity and potential impact of *Aceria salsolae* (Acari: Eriophyidae), an agent proposed for biological control of Russian thistle (*Salsola tragus*). *Biological Control*, 34(1), 83-92.
- Snoussi, M., & Najett, M. (2020). Evaluation In vivo antifungal effect of gum arabic of *Acacia tortilis* (Forssk) on storage deteriorating fungi by coating method. *Research Journal of Pharmacy and Technology*, 13(12), 5668-5672.
- Su, P. (2010). Photosynthesis of C 4 desert plants. *Desert Plants: Biology and Biotechnology*, 243-259.
- Temel, S., & Keskin, B. (2019). Annual evaluation of nutritional values of *Salsola ruthenica* evaluated as a potential feed source in arid-pasture areas. *Fresenius Environmental Bulletin*, 28(10), 7137-7144.
- Temel, S., Surmen, M., & Tan, M. (2015). Effects of growth stages on the nutritive value of specific halophyte species in saline grasslands. *JAPS: Journal of Animal & Plant Sciences*, 25(5).
- Toderich, K. N., Shuyskaya, E. V., Taha, F., Ismail, S., Gismatullina, L. G., & Li, E. V. (2012). Adaptive fruit structural mechanisms of Asiatic *Salsola* species and its germplasm conservation and utilization. *Journal of Arid Land Studies*, 22(1), 73-76.
- Toleubayeva, Z., & Kartayeva, T. (2015). The regional features of the winter pastures on the lower reaches of Syrdarya (the End of 19th to the First Half of 20th Century)/Sirderya Nehri'nin Asagi Kismindaki Kislaklarinin Yöresel Özellikleri (XIX-XX yy. ilk yarisi). *Bilig*, 75, 157.
- Towhidi, A., & Zhandi, M. (2007). Chemical composition, in vitro digestibility and palatability of nine plant species for dromedary camels in the province of Semnan, Iran. *Egyptian Journal of Biology*, 9.
- Voznesenskaya, E. V., Artyusheva, E. G., Franceschi, V. R., Pyankov, V. I., Kiirats, O., Ku, M. S., & Edwards, G. E. (2001). *Salsola arbusculiformis*, a C3–C4Intermediate in Salsoleae (Chenopodiaceae). *Annals of Botany*, 88(3), 337-348.
- Voznesenskaya, E. V., Koteyeva, N. K., Akhiani, H., Roalson, E. H., & Edwards, G. E. (2013). Structural and physiological analyses in Salsoleae (Chenopodiaceae) indicate multiple transitions among C3, intermediate, and C4 photosynthesis. *Journal of experimental botany*, 64(12), 3583-3604.
- Wang, M., & Wei, Y. (2019). Seed polymorphism and germination behavior of *Salsola nitraria* in the Gurbantungut Desert. *Acta Prataculturae Sinica*, 28(3), 85-92.
- Wen, Z. B., Zhang, M. L., & Meng, H. H. (2014). *Salsola arbusculiformis* and *S. laricifolia* (Chenopodiaceae) in China. *Nordic journal of botany*, 32(2), 167-175.
- Yang, W. K., Qiao, J. F., Combreau, O., Gao, X. Y., & Zhong, W. Q. (2003). Breeding habitat selection by the houbara bustard *Chlamydotis [undulata] macqueenii* in Mori, Xinjiang, China. *Zoological studies*, 42(3), 470-475.
- Zarekia, S., & Abolghasemi, M. (2020). Efficacy of *Salsola* for forage and rangeland restoration. *Iran Nature*, 5(3), 79-86.

11 KAYNAKLAR

- Abdal, M. S. (2009). *Salicornia* production in Kuwait. *World Appl. Sci. J*, 6(8), 1033-1038.

- Adolf, V. I., Jacobsen, S. E., & Shabala, S. (2013). Salt tolerance mechanisms in quinoa (*Chenopodium quinoa* Willd.). *Environmental and Experimental Botany*, 92, 43-54.
- Ahmad, S. T., Sima, N. A., & Mirzaei, H. H. (2013). Effects of sodium chloride on physiological aspects of *Salicornia persica* growth. *Journal of Plant Nutrition*, 36(3), 401-414.
- Akhani, H. (2003). *Salicornia persica* Akhani (Chenopodiaceae), a remarkable new species from Central Iran. *Linzer Biol Beitr*, 35, 607-612.
- Akhani, H. (2006). Biodiversity of halophytic and sabkha ecosystems in Iran. In *Sabkha Ecosystems: Volume II: West and Central Asia* (pp. 71-88). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Akhani, H. (2008). Taxonomic revision of the genus *Salicornia* L. (Chenopodiaceae) in Central and Southern Iran. *Pakistan Journal of Botany*, 40(4), 1635-1655.
- Akinshina, N. (2014). Halophyte biomass-a promising source of renewable energy. *Journal of Arid Land Studies*, 24(1), pp. 231-235.
- Baioumy, A. A., Bobreneva, I. V., Tvorogova, A. A., & Shobanova, T. V. (2018). Possibility of using quinoa seeds (*Chenopodium quinoa*) in meat products and its impact on nutritional and organoleptic characteristics. *Bioscience Research*, 15(4), 3307-3315.
- Cardenas-Perez, S., Piernik, A., Chanona-Pérez, J. J., Grigore, M. N., & Perea-Flores, M. J. (2021). An overview of the emerging trends of the *Salicornia* L. genus as a sustainable crop. *Environmental and Experimental Botany*, 191, 104606.
- Chaturvedi, T., Christiansen, A. H., Gołębiewska, I., & Thomsen, M. H. (2021). *Salicornia* species: current status and future potential. In *Future of Sustainable Agriculture in Saline Environments* (pp. 461-482). CRC Press.
- Chen, S., Xing, J., & Lan, H. (2012). Comparative effects of neutral salt and alkaline salt stress on seed germination, early seedling growth and physiological response of a halophyte species *Chenopodium glaucum*. *African Journal of Biotechnology*, 11(40), 9572-9581.
- Davy, A. J., Bishop, G. F., & Costa, C. S. B. (2001). *Salicornia* L. (*Salicornia pusilla* J. woods, *S. ramosissima* J. woods, *S. europaea* L., *S. obscura* PW ball & tutin, *S. nitens* PW ball & tutin, *S. fragilis* PW ball & tutin and *S. dolichostachya* moss). *Journal of Ecology*, 89(4), 681-707.
- Duan, D., Liu, X., Khan, M. A., & Gul, B. (2004). Effects of salt and water stress on the germination of *Chenopodium glaucum* L. seed. *Pak. J. Bot*, 36(4), 793-800.
- Ekanayake, S., Egodawatta, C., Attanayake, R. N., & Perera, D. (2023). From salt pan to saucepan: *Salicornia*, a halophytic vegetable with an array of potential health benefits. *Food Frontiers*, 4(2), 641-676.
- Gispert, M., Kuliush, T., Dyachenko, L., Kharytonov, M., Emran, M., Verdaguer, D., ... & Carrasco-Barea, L. (2021). Appraising soil carbon storage potential under perennial and annual Chenopodiaceae in salt marsh of NE Spain. *Estuarine, Coastal and Shelf Science*, 252, 107240.
- Glenn, E. P., Anday, T., Chaturvedi, R., Martinez-Garcia, R., Pearlstein, S., Soliz, D., ... & Felger, R. S. (2013). Three halophytes for saline-water agriculture: An oilseed, a forage and a grain crop. *Environmental and Experimental Botany*, 92, 110-121.
- Gomez-Pando, L. R., Álvarez-Castro, R., & Eguiluz-De La Barra, A. (2010). Effect of salt stress on Peruvian germplasm of *Chenopodium quinoa* Willd.: a promising crop. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 196(5), 391-396.

- Grattan, S. R., Benes, S. E., Peters, D. W., & Diaz, F. (2008). Feasibility of irrigating pickleweed (*Salicornia bigelovii* Torr) with hyper-saline drainage water. *Journal of Environmental Quality*, 37(S5), S-149.
- Haque, M. I., Rathore, M. S., Gupta, H., & Jha, B. (2017). Inorganic solutes contribute more than organic solutes to the osmotic adjustment in *Salicornia brachiata* (Roxb.) under natural saline conditions. *Aquatic Botany*, 142, 78-86.
- Hariadi, Y., Marandon, K., Tian, Y., Jacobsen, S. E., & Shabala, S. (2011). Ionic and osmotic relations in quinoa (*Chenopodium quinoa* Willd.) plants grown at various salinity levels. *Journal of Experimental Botany*, 62(1), 185-193.
- Hinojosa, L., González, J. A., Barrios-Masias, F. H., Fuentes, F., & Murphy, K. M. (2018). Quinoa abiotic stress responses: A review. *Plants*, 7(4), 106.
- Hirich, A., Choukr-Allah, R., & Jacobsen, S. E. (2014a). Deficit irrigation and organic compost improve growth and yield of quinoa and pea. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 200(5), 390-398.
- Hirich, A., Jelloul, A., Choukr-Allah, R., & Jacobsen, S. E. (2014b). Saline water irrigation of quinoa and chickpea: seedling rate, stomatal conductance and yield responses. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 200(5), 378-389.
- Holguin Pena, R. J., Medina Hernandez, D., Ghasemi, M., & Rueda Puente, E. O. (2021). Salt tolerant plants as a valuable resource for sustainable food production in arid and saline coastal zones. *Acta Biológica Colombiana*, 26(1), 116-126.
- Huarancca Reyes, T., Scartazza, A., Castagna, A., Cosio, E. G., Ranieri, A., & Guglielminetti, L. (2018). Physiological effects of short acute UVB treatments in *Chenopodium quinoa* Willd. *Scientific Reports*, 8(1), 371.
- Hulisz, P., Elvisto, T., Karasiewicz, M. T., & Piernik, A. (2011). Abiotic factors influencing the occurrence of *Salicornia europaea* in West Estonia. *Ecological Questions* 14: 57 – 60. DOI: 10.2478/v10090-011-0017-4
- Isca, V., Seca, A. M., Pinto, D. C., & Silva, A. (2014). An overview of *Salicornia* genus: the phytochemical and pharmacological profile. *Natural Products: Research Reviews-Vol 2.*, 2, 145-164.
- Jacobsen, S. E. (2003). The worldwide potential for quinoa (*Chenopodium quinoa* Willd.). *Food Reviews International*, 19(1-2), 167-177.
- Jacobsen, S. E. (2011). The situation for quinoa and its production in southern Bolivia: from economic success to environmental disaster. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 197(5), 390-399.
- Jacobsen, S. E., Monteros, C., Christiansen, J. L., Bravo, L. A., Corcuera, L. J., & Mujica, A. (2005). Plant responses of quinoa (*Chenopodium quinoa* Willd.) to frost at various phenological stages. *European Journal of Agronomy*, 22(2), 131-139.
- Jacobsen, S. E., Mujica, A., & Jensen, C. R. (2003a). The resistance of quinoa (*Chenopodium quinoa* Willd.) to adverse abiotic factors. *Food reviews international*, 19(1-2), 99-109.
- Jacobsen, S. E., Mujica, A., & Ortiz, R. (2003b). The global potential for quinoa and other Andean crops. *Food Reviews International*, 19(1-2), 139-148.
- Jellen, E. N., Kolano, B. A., Sederberg, M. C., Bonifacio, A., & Maughan, P. J. (2010). *Chenopodium*. In *Wild Crop Relatives: Genomic and Breeding Resources: Legume Crops and Forages* (pp. 35-61). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.
- Kadereit, G., Mucina, L., & Freitag, H. (2006). Phylogeny of *Salicornioideae* (*Chenopodiaceae*): diversification, biogeography, and evolutionary trends in leaf and flower morphology. *Taxon*, 55(3), 617-642.

- Kadereit, G., Piirainen, M., Lambinon, J., & Vanderpoorten, A. (2012). Cryptic taxa should have names: Reflections in the glasswort genus *Salicornia* (Amaranthaceae). *Taxon*, 61(6), 1227-1239.
- Laudadio, V., Tufarelli, V., Dario, M., Hammadi, M., Seddik, M. M., Lacalandra, G. M., & Dario, C. (2009). A survey of chemical and nutritional characteristics of halophytes plants used by camels in Southern Tunisia. *Tropical Animal Health and Production*, 41, 209-215.
- Mahmoud, A., & Sallam, S. (2017). Response of quinoa (*Chenopodium quinoa* Willd) plant to nitrogen fertilization and irrigation by saline water. *Alexandria Science Exchange Journal*, 38(April-June), 326-334.
- Nedjimi, B. (2022). Bioaccumulation and translocation of some trace elements in co-occurring halophytes (Amaranthaceae) from Algerian saline areas. In *Hazardous and Trace Materials in Soil and Plants* (pp. 129-140). Academic Press.
- Nedjimi, B., & Beladel, B. (2016). Chemical composition of *Salicornia arabica* (L.), a potential halophyte for arid rangelands. *Rangeland Journal*, 2016, Vol. 38, No. 1, 103-107.
- Ozturk, M., Altay, V., Orçen, N., Yaprak, A. E., Tuğ, G. N., & Güvensen, A. (2018). A little-known and a little-consumed natural resource: *Salicornia*. *Global Perspectives on Underutilized Crops*, 83-108.
- Ranjbar, G., Khademi, R., Dehghanie, F., Keshtkar, S., & Islam, K. R. (2024). *Salicornia sinus-persica*: a high-yielding species for fodder production with seawater. *Arid Land Research and Management*, 38(1), 97-108.
- Ranjbar, G., Pirasteh-Anosheh, H., Dehghanie, F., Keshtkar, S., & Race, M. (2022). Feasibility of growing *Salicornia* species in a coastal environment through planting date and density management in a direct seawater irrigation system. *Environmental Science and Pollution Research*, 29(31), 47800-47809.
- Rathore, A. P., Kumari, A., Chaudhary, D. R., & Rathore, M. S. (2021). Phenological and physio-biochemical variations in *Salicornia brachiata* Roxb. under different soil and water treatments (salinity). *Aquatic Botany*, 174, 103429.
- Razzaghi, F., Jacobsen, S. E., Jensen, C. R., & Andersen, M. N. (2014). Ionic and photosynthetic homeostasis in quinoa challenged by salinity and drought-mechanisms of tolerance. *Functional Plant Biology*, 42(2), 136-148.
- Reiahisamani, N., Esmaeili, M., Khoshkholgh Sima, N. A., Zaefarian, F., & Zeinalabedini, M. (2018). Assessment of the oil content of the seed produced by *Salicornia* L., along with its ability to produce forage in saline soils. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 65, 1879-1891.
- Ren, J., & Wen, Z. (2019). Effect of different NaCl contents on seed germination and seedling growth of *Chenopodium glaucum* L. *Bulletin of Botanical Research*, 39(5), 716-721.
- Robinson, T. F., Roeder, B. L., & Johnston, N. P. (2013). Nitrogen balance and blood metabolites of llama (*Lama Glama*) fed barley hay supplemented with alfalfa and quinoa straw in Bolivia. *Journal of Animal Science Advances*, 3(8), 386-391.
- Roman, V. J., den Toom, L. A., Gamiz, C. C., van der Pijl, N., Visser, R. G., van Loo, E. N., & van der Linden, C. G. (2020). Differential responses to salt stress in ion dynamics, growth and seed yield of European quinoa varieties. *Environmental and Experimental Botany*, 177, 104146.
- Rosero, O. L., Rosero, D. A., & Lukešová, D. (2010). Determination of the capacities of farmers to adopt quinoa grain (*Chenopodium quinoa* willd) as potential feedstuff. *Agricultura Tropica et Subtropica*, 43(4), 208-315.
- Rozema, J., & Schat, H. (2013). Salt tolerance of halophytes, research questions reviewed in the perspective of saline agriculture. *Environmental and Experimental Botany*, 92, 83-95.

- Rueda-Puente, E. O., García-Hernández, J. L., Preciado-Rangel, P., Murillo-Amador, B., Tarazón-Herrera, M. A., Flores-Hernández, A., ... & Troyo-Diéguez, E. (2007). Germination of *Salicornia bigelovii* ecotypes under stressing conditions of temperature and salinity and ameliorative effects of plant growth-promoting bacteria. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 193(3), 167-176.
- Sadeghi, S., & Karimi, M. (2021). Possibility of forage production of *Salicornia persica* Akhani under irrigation and potassium sulfate treatments in farm condition, Bushehr province. *Iranian Journal of Range and Desert Research*, 28(3), 471-481.
- Singh, D., Buhmann, A. K., Flowers, T. J., Seal, C. E., & Papenbrock, J. (2014). *Salicornia* as a crop plant in temperate regions: selection of genetically characterized ecotypes and optimization of their cultivation conditions. *AoB Plants*, 6, plu071.
- Slama, I., Abdelly, C., Bouchereau, A., Flowers, T., & Saviouré, A. (2015). Diversity, distribution and roles of osmoprotective compounds accumulated in halophytes under abiotic stress. *Annals of Botany*, 115(3), 433-447.
- Ventura, Y., Eshel, A., Pasternak, D., & Sagi, M. (2015). The development of halophyte-based agriculture: past and present. *Annals of Botany*, 115(3), 529-540.
- Volkov, V. (2015). Salinity tolerance in plants. Quantitative approach to ion transport starting from halophytes and stepping to genetic and protein engineering for manipulating ion fluxes. *Frontiers in Plant Science*, 6, 155182.
- Willis, K. J., & McElwain, J. C. (2014). *The evolution of plants*. Oxford University Press, USA.
- Zerai, D. B., Glenn, E. P., Chattervedi, R., Lu, Z., Mamood, A. N., Nelson, S. G., & Ray, D. T. (2010). Potential for the improvement of *Salicornia bigelovii* through selective breeding. *Ecological Engineering*, 36(5), 730-739.

12 KAYNAKLAR

- Antony, E., Sridhar, K., Singh, S., Dikshit, N., & Sahay, G. (2020). *Derris trifoliata* Lour: a legume fodder shrub for the coastal regions of India. *Range Management and Agroforestry*, 41(2), 351-357.
- Arndt, S. K., Kahmen, A., Arampatsis, C., Popp, M., & Adams, M. (2004). Nitrogen fixation and metabolism by groundwater-dependent perennial plants in a hyperarid desert. *Oecologia*, 141, 385-394.
- Arora, P., Wani, Z. A., Ahmad, T., Sultan, P., Gupta, S., & Riyaz-Ul-Hassan, S. (2019). Community structure, spatial distribution, diversity and functional characterization of culturable endophytic fungi associated with *Glycyrrhiza glabra* L. *Fungal Biology*, 123(5), 373-383.
- Bakir, M., Ammar, K. S., Ali, S., & Baelhadj, H. A. (2023). Agronomic and functional traits of some species of *Hedysarum* genus cultivated in a new habitat of Algeria under irrigation. *Forage Res.*, 49(1), 39-47.
- Behdad, A., Mohsenzadeh, S., Azizi, M., & Moshtaghi, N. (2020). Salinity effects on physiological and phytochemical characteristics and gene expression of two *Glycyrrhiza glabra* L. populations. *Phytochemistry*, 171, 112236.
- Bennett, S. J., & Virtue, J. G. (2005). Salinity mitigation versus weed risks-can conflicts of interest in introducing new plants be resolved? *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 44(12), 1141-1156.
- Blagojevic, M., Konstantinović, B., Samardžić, N., Kurjakov, A., & Orlović, S. (2015). Seed bank of *Amorpha fruticosa* L. on some ruderal sites in Serbia. *Journal of Agricultural Science and Technology B*, 5(2), 122-128.

- Brigic, A., Vujčić-Karlo, S., Kepčija, R. M., Stančić, Z., Alegro, A., & Ternjej, I. (2014). Taxon specific response of carabids (Coleoptera, Carabidae) and other soil invertebrate taxa on invasive plant *Amorpha fruticosa* in wetlands. *Biological Invasions*, 16, 1497-1514.
- Bruelheide, H., Vonlanthen, B., Jandt, U., Thomas, F. M., Foetzki, A., Gries, D., ... & Runge, M. (2010). Life on the edge-to which degree does phreatic water sustain vegetation in the periphery of the Taklamakan Desert? *Applied Vegetation Science*, 13(1), 56-71.
- Bruning, B., & Rozema, J. (2013). Symbiotic nitrogen fixation in legumes: perspectives for saline agriculture. *Environmental and Experimental Botany*, 92, 134-143.
- Cai, M. M., He, Z. H., Lin, Z. R., Nie, G. B., Li, X. Y., Liu, H. S., & Ma, Q. (2023). Comparative physiological, transcriptome, and qRT-PCR analysis provide insights into osmotic adjustment in the licorice species *Glycyrrhiza inflata* under salt stress. *Crop Science*, 63(3), 1442-1457.
- Egamberdieva, D., & Mamedov, N. A. (2015). Potential use of Licorice in phytoremediation of salt affected soils. *Plants, Pollutants and Remediation*, 309-318.
- Esmaeili, H., Karami, A., Hadian, J., Saharkhiz, M. J., & Ebrahimi, S. N. (2019). Variation in the phytochemical contents and antioxidant activity of *Glycyrrhiza glabra* populations collected in Iran. *Industrial Crops and Products*, 137, 248-259.
- Evans, P. M., & Kearney, G. A. (2003). *Melilotus albus* (Medik.) is productive and regenerates well on saline soils of neutral to alkaline reaction in the high rainfall zone of south-western Victoria. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 43(4), 349-355.
- Gao, J., Terefework, Z., Chen, W., & Lindström, K. (2001). Genetic diversity of rhizobia isolated from *Astragalus adsurgens* growing in different geographical regions of China. *Journal of Biotechnology*, 91(2-3), 155-168.
- Gries, D., Foetzki, A., Arndt, S. K., Bruelheide, H., Thomas, F. M., Zhang, X., & Runge, M. (2005). Production of perennial vegetation in an oasis-desert transition zone in NW China-allometric estimation, and assessment of flooding and use effects. *Plant Ecology*, 181, 23-43.
- Guan, X. K., Zhang, X. H., Turner, N. C., Xu, B. C., & Li, F. M. (2013). Two perennial legumes (*Astragalus adsurgens* Pall. and *Lespedeza davurica* S.) adapted to semiarid environments are not as productive as lucerne (*Medicago sativa* L.), but use less water. *Grass and Forage Science*, 68(3), 469-478.
- Hosseini, M. S., Ebrahimi, M., Abadía, J., Kadkhodaei, S., & Amirian, R. (2022). Growth, phytochemical parameters and glycyrrhizin production in licorice (*Glycyrrhiza glabra* L.) grown in the field with saline water irrigation. *Industrial Crops and Products*, 177, 114444.
- Hosseini, M. S., Samsampour, D., Ebrahimi, M., Abadía, J., & Khanahmadi, M. (2018). Effect of drought stress on growth parameters, osmolyte contents, antioxidant enzymes and glycyrrhizin synthesis in licorice (*Glycyrrhiza glabra* L.) grown in the field. *Phytochemistry*, 156, 124-134.
- Hui-Min, X., Fung-Yee, T., Peng-Yuan, L., Qi-Jie, Z., Wen-Bo, L., & Hua-Lin, X. (2012). The exploitation of new energy plant from mangrove. *Journal of Renewable and Sustainable Energy*, 4(6).
- Jiang, H., Fang, L., Zhou, X., & Li, S. (2014). Improve alfalfa silage quality by adding *Alhagi sparsifolia* Shap in initial bloom stage. *Transactions of the Chinese Society of Agricultural Engineering*, 30(17), 328-335.
- Karkanis, A., Martins, N., Petropoulos, S. A., & Ferreira, I. C. (2018). Phytochemical composition, health effects, and crop management of liquorice (*Glycyrrhiza glabra* L.): A medicinal plant. *Food Reviews International*, 34(2), 182-203.

- Kishinevsky, B. D., Nandasena, K. G., Yates, R. J., Nemas, C., & Howieson, J. G. (2003). Phenotypic and genetic diversity among rhizobia isolated from three *Hedysarum* species: *H. spinosissimum*, *H. coronarium* and *H. flexuosum*. *Plant and Soil*, 251, 143-153.
- Kouas, S., Slatni, T., Salah, I. B., & Abdelly, C. (2010). Eco-physiological responses and symbiotic nitrogen fixation capacity of salt-exposed *Hedysarum carnosum* plants. *African Journal of Biotechnology*, 9(44), 7462-7469.
- Kushiev, H., Noble, A. D., Abdullaev, I., & Toshbekov, U. (2005). Remediation of abandoned saline soils using *Glycyrrhiza glabra*: A study from the Hungry Steppes of Central Asia. *International Journal of Agricultural Sustainability*, 3(2), 102-113.
- Li, H., Zeng, F., Gui, D., Zhang, L., Song, C., Luo, W., & Peng, S. (2012). Effects of cutting and burning on regeneration of *Alhagi sparsifolia* Shap. on the southern fringe of the Taklamakan Desert, North-west China. *The Rangeland Journal*, 34(4), 389-397.
- Li, M., Petrie, M. D., Tariq, A., & Zeng, F. (2021). Response of nodulation, nitrogen fixation to salt stress in a desert legume *Alhagi sparsifolia*. *Environmental and Experimental Botany*, 183, 104348.
- Liu, B., Zeng, F. J., Arndt, S. K., He, J. X., Luo, W. C., & Song, C. (2013). Patterns of root architecture adaptation of a phreatophytic perennial desert plant in a hyperarid desert. *South African Journal of Botany*, 86, 56-62.
- Liu, Q., Zhong, Q., Cao, L., Wang, L., Lu, Y., & Wang, K. (2014). Comparison in photosynthetic characteristics of several salt-tolerant species of trees and shrubs in coastal polders. *Journal of Ecology and Rural Environment*, 30(1), 113-118.
- Masters, D. G., Norman, H. C., & Dynes, R. A. (2001). Opportunities and limitations for animal production from saline land. *Asian Australasian Journal of Animal Sciences*, 14(SPI), 199-211.
- Mcleod, E., Chmura, G. L., Bouillon, S., Salm, R., Björk, M., Duarte, C. M., ... & Silliman, B. R. (2011). A blueprint for blue carbon: toward an improved understanding of the role of vegetated coastal habitats in sequestering CO₂. *Frontiers in Ecology and the Environment*, 9(10), 552-560.
- Meyer, D. W. (2005). Sweetclover production and management. North Dakota State University, NDSU Extension Service, Fargo, pp 1-10.
- Nair, R. M., Whittall, A., Revell, D. K., Dowling, K., Hughes, S., Craig, A. D., & Auricht, G. C. (2006). Effect of defoliation stress on 2-hydroxy cinnamic acid content at different growth stages in *Melilotus albus*. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 46(12), 1601-1603.
- Nichols, P. G. H., Craig, A. D., Rogers, M. E., Albertsen, T. O., Miller, S. M., McClements, D. R., ... & Dear, B. S. (2008). Production and persistence of annual pasture legumes at five saline sites in southern Australia. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 48(4), 518-535.
- Nichols, P. G. H., Loi, A., Nutt, B. J., Evans, P. M., Craig, A. D., Pengelly, B. C., ... & You, M. P. (2007). New annual and short-lived perennial pasture legumes for Australian agriculture-15 years of revolution. *Field Crops Research*, 104(1-3), 10-23.
- Nichols, P. G. H., Malik, A. I., Stockdale, M., & Colmer, T. D. (2009). Salt tolerance and avoidance mechanisms at germination of annual pasture legumes: importance for adaptation to saline environments. *Plant and Soil*, 315, 241-255.
- Nikfam, F., Baghestani, M. A., Mirvakili, S. M., & Meighani, F. (2013). Investigating of phenological stages of camelthorn (*Alhagi pseudoalhagi* L.) in Yazd Province. *Journal of Weed Ecology*, 1(1), 1-8.

- Papanastasis, V. P., Yiakoulaki, M. D., Decandia, M., & Dini-Papanastasi, O. (2008). Integrating woody species into livestock feeding in the Mediterranean areas of Europe. *Animal Feed Science and Technology*, 140(1-2), 1-17.
- Pirasteh-Anosheh, H. (2020). Breaking seed dormancy of camelthorn (*Alhagi maurorum*) using different treatments and salinity tolerance threshold level evaluation at germination stage. *Iranian Journal of Seed Research*, 7(1), 181-192.
- Pirasteh-Anosheh, H., Ranjbar, G. H., & Parnian, A. (2020). Forage resources in arid and saline environments of central Iran: production potential and phenology of *Alhagi maurorum*. *Journal of Natural Resource Conservation and Management*, 1(2), 125-130.
- Rashid, S. H., Reinhard, B., Hossain, A. B. M. E., & Khan, S. A. (2008). Undergrowth species diversity of Sundarban mangrove forest (Bangladesh) in relation to salinity. *Ber. Inst. Landschafts-Pflanzenökologie Univ. Hohenheim*, 17, 41-56.
- Rogers, M. E., Colmer, T. D., Frost, K., Henry, D., Cornwall, D., Hulm, E., ... & Craig, A. D. (2008). Diversity in the genus *Melilotus* for tolerance to salinity and waterlogging. *Plant and Soil*, 304, 89-101.
- Rogers, M. E., Colmer, T. D., Nichols, P. G. H., Hughes, S. J., Frost, K., Cornwall, D., ... & Craig, A. D. (2011). Salinity and waterlogging tolerance amongst accessions of messina (*Melilotus siculus*). *Crop and Pasture Science*, 62(3), 225-235.
- Schnitzer, S. A., & Bongers, F. (2011). Increasing liana abundance and biomass in tropical forests: emerging patterns and putative mechanisms. *Ecology Letters*, 14(4), 397-406.
- Shamsaddin Saied, M. (2023). Study the effect of drought and salinity stresses on germination and early growth seedling of camelthorn native of Razavi Khorasan province (*Alhagi maurorum*). *Iranian Journal of Seed Science and Technology*, 12(1), 29-40.
- Shamsutdinov, N. Z. (2002). Cropping of *Glycyrrhiza glabra* on the secondary salinity soils. *Prospects for Saline Agriculture*, 411-414.
- Siebert, S., Gries, D., Zhang, X., Runge, M., & Buerkert, A. (2004). Non-destructive dry matter estimation of *Alhagi sparsifolia* vegetation in a desert oasis of Northwest China. *Journal of Vegetation Science*, 15(3), 365-372.
- Slim, S., Harbeg, L., Amir, H., Hassan, S., Moyo, H. P., & Louhaichi, M. (2018). Farmers' adoption of *Sulla* (*Hedysarum coronarium* L.) cultivation as an alternative livestock feed. *Range Management and Agroforestry*, 39(2), 274-280.
- Smith, G. R., Evers, G. W., Ocumpaugh, W. R., Forbes, T. D. A., Ong, K., & Foster Malone, J. (2017). Registration of 'Silver River' sweetclover. *Journal of Plant Registrations*, 11(2), 112-115.
- Sulaiman, G. M. (2013). Antimicrobial and cytotoxic activities of methanol extract of *Alhagi maurorum*. *Afr J Microbiol Res*, 7(16), 1548-57.
- Titei, V., Andreoiu, A. C., Teleuță, A., Guțu, A., Coșman, S., & Coșman, V. (2017). Agro biological peculiarities and biomass quality of liquorice, *Glycyrrhiza glabra*, under the conditions of Moldova. *Lucrări Științifice – vol. 60(2)/2017, seria Agronomie*.
- Wang, C., Liu, Q., Dong, K. H., Zhao, X., Liu, S. Q., He, T. T., & Liu, Z. Y. (2010). Effects of mixed-grass feed from hyper-alkali-saline grasslands on daily intake, average daily gain, digestion and slaughter characteristics of sheep. *Chinese Journal of Eco-Agriculture*, 18(6), 1284-1288.

- Wang, L., Ren, G., Chen, M., Chen, J., & Liu, C. (2017). Cloning and molecular evolution of 9-cis-epoxycarotenoid dioxygenase gene (NCED3) in six species of *Glycyrrhiza* L. *Journal of Traditional Chinese Medical Sciences*, 4(4), 357-365.
- Weber, D. J., & Hanks, J. (2006). Salt tolerant plants from the Great Basin region of the United States. In *Ecophysiology of high salinity tolerant plants* (pp. 69-106). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Zabala, J. M., Marinoni, L., Giavedoni, J. A., & Schrauf, G. E. (2018). Breeding strategies in *Melilotus albus* Desr., a salt-tolerant forage legume. *Euphytica*, 214, 1-15.
- Zabala, J. M., Schrauf, G., Baudracco, J., Giavedoni, J., Quaino, O., & Rush, P. (2012). Selection for late flowering and greater number of basal branches increases the leaf dry matter yield in *Melilotus albus* Desr. *Crop and Pasture Science*, 63(4), 370-376.
- Zangoie, M., Parsa, S., Jami Al-Ahmadi, M., & Izanloo, A. (2023). Effect of irrigation water salinity and plant density on forage quality of two camelthorn (*Alhagi camelorum* Fisch.) ecotypes. *Environmental Stresses in Crop Sciences*, 16(4), 987-1004.
- Zeng, F., Zhang, X., Foetzki, A., Li, X., Li, X., & Runge, M. (2002). Water relation characteristics of *Alhagi sparsifolia* and consequences for a sustainable management. *Science in China Series D: Earth Sciences*, 45, 125-131.
- Zeng, F. J., Lu, Y., Guo, H. F., Liu, B., Zeng, J., & Zhang, L. G. (2012). Ecological characteristics of *Alhagi sparsifolia* Shap. seedling roots under different irrigation treatments. *Russian Journal of Ecology*, 43, 196-203.
- Zhang, B., Gui, D., Gao, X., Shareef, M., Li, L., & Zeng, F. (2018). Controlling soil factor in plant growth and salt tolerance of leguminous plant *Alhagi sparsifolia* Shap. in saline deserts, Northwest China. *Contemporary Problems of Ecology*, 11, 111-121.
- Zhang, L., Li, W., Li, Y., Chen, B., Wang, S., Ma, Z., ... & Niu, Y. (2024). Overexpression of GiLEA5-2.1, a late embryogenesis abundant gene LEA3 from *Glycyrrhiza inflata* Bat., enhances the drought and salt stress tolerance of transgenic tobacco (*Nicotiana benthamiana*). *Industrial Crops and Products*, 211, 118308.
- Zhu, Y., Liu, K., Liu, L., Myint, S. W., Wang, S., Cao, J., & Wu, Z. (2020). Estimating and mapping mangrove biomass dynamic change using WorldView-2 images and digital surface models. *IEEE Journal of Selected Topics in Applied Earth Observations and Remote Sensing*, 13, 2123-2134.

13KAYNAKLAR

- Acuna, H., Inostroza, L., Sánchez, M. P., & Tapia, G. (2010). Drought-tolerant naturalized populations of *Lotus tenuis* for constrained environments. *Acta Agriculturae Scandinavica Section B-Soil and Plant Science*, 60(2), 174-181.
- Amooghaie, R. (2011). The effect of hydro and osmopriming on alfalfa seed germination and antioxidant defenses under salt stress. *African Journal of Biotechnology*, 10(33), 6269-6275.
- Andersone-Ozola, U., Jekabsone, A., Purmale, L., Romanovs, M., & Ievinsh, G. (2021). Abiotic stress tolerance of coastal accessions of a promising forage species, *Trifolium fragiferum*. *Plants*, 10(8), 1552.
- Anower, M. R., Mott, I. W., Peel, M. D., & Wu, Y. (2013). Characterization of physiological responses of two alfalfa half-sib families with improved salt tolerance. *Plant Physiology and Biochemistry*, 71, 103-111.

- Ashrafi, E., Razmjoo, J., & Zahedi, M. (2018). Effect of salt stress on growth and ion accumulation of alfalfa (*Medicago sativa* L.) cultivars. *Journal of Plant Nutrition*, 41(7), 818-831.
- Ashrafi, E., Razmjoo, J., Zahedi, M., & Pessarakli, M. (2015). Screening alfalfa for salt tolerance based on lipid peroxidation and antioxidant enzymes. *Agronomy Journal*, 107(1), 167-173.
- Aydi, S., Drevon, J. J., & Abdelly, C. (2004). Effect of salinity on root-nodule conductance to the oxygen diffusion in the *Medicago truncatula*-*Sinorhizobium meliloti* symbiosis. *Plant Physiology and Biochemistry*, 42(10), 833-840.
- Badran, A. E., ElSherebeny, E. A., & Salama, Y. A. (2015). Performance of some alfalfa cultivars under salinity stress conditions. *Journal of Agricultural Science*, 7(10), 281.
- Bansal, S. (2016). Effect of salinity on biological nitrogen fixation in alfalfa (*Medicago sativa*) and its response to applied mineral nitrogen. PhD Thesis, Jordon College of Agricultural Sciences and Technology, California State University, Fresno, CA, USA.
- Barrett-Lennard, E. G. (2003). The interaction between waterlogging and salinity in higher plants: causes, consequences and implications. *Plant and Soil*, 253, 35-54.
- Campanelli, A., Ruta, C., De Mastro, G., & Morone-Fortunato, I. (2013b). The role of arbuscular mycorrhizal fungi in alleviating salt stress in *Medicago sativa* L. var. icon. *Symbiosis*, 59, 65-76.
- Campanelli, A., Ruta, C., Morone-Fortunato, I., & De Mastro, G. (2013a). Alfalfa (*Medicago sativa* L.) clones tolerant to salt stress: in vitro selection. *Central European Journal of Biology*, 8, 765-776.
- Can, E., Arslan, M., Sener, O., & Daghan, H. (2013). Response of strawberry clover (*Trifolium fragiferum* L.) to salinity stress. *Research on Crops*, 14(2), 576-584.
- Ciocarlan, V., Georgescu, M. I., Săvulescu, E., & Anastasiu, P. (2013). Plopu salt marshes (Tulcea County)-An unique area for halophytes in Romania. *Acta Horti Bot. Bucurest*, 40, 27-32.
- Cornacchione, M. V., & Suarez, D. L. (2015). Emergence, forage production, and ion relations of alfalfa in response to saline waters. *Crop Science*, 55(1), 444-457.
- Cornacchione, M. V., & Suarez, D. L. (2017). Evaluation of alfalfa (*Medicago sativa* L.) populations' response to salinity stress. *Crop Science*, 57(1), 137-150.
- Correa, O. S., Aranda, A., & Barneix, A. J. (2001). Effects of pH on growth and nodulation of two forage legumes. *Journal of Plant Nutrition*, 24(9), 1367-1375.
- Dear, B. S., Moore, G. A., & Hughes, S. J. (2003). Adaptation and potential contribution of temperate perennial legumes to the southern Australian wheatbelt: a review. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 43(1), 1-18.
- Djilianov, D., Prinsen, E., Oden, S., Van Onckelen, H., & Müller, J. (2003). Nodulation under salt stress of alfalfa lines obtained after in vitro selection for osmotic tolerance. *Plant Science*, 165(4), 887-894.
- Elias, R. B., Brito, M. R., Pimentel, C. M., Nogueira, E. C., & Borges, P. A. (2019). Biota from the coastal wetlands of Praia da Vitória (Terceira, Azores, Portugal): Part 4-Vascular plants. *Biodiversity Data Journal*, 7.
- El-Nakhlawy, F. S., Shaheen, M. A., & Al-Shareef, A. R. (2012). Response of forage yield, protein and proline contents of alfalfa genotypes to irrigation water salinity and phosphorus fertilizer. *Journal of Food, Agriculture & Environment*, 10(1 part 1), 551-557.

- Endo, T., Kubo-Nakano, Y., Lopez, R. A., Serrano, R. R., Larrinaga, J. A., Yamamoto, S., & Honna, T. (2014). Growth characteristics of kochia (*Kochia scoparia* L.) and alfalfa (*Medicago sativa* L.) in saline environments. *Grassland Science*, 60(4), 225-232.
- Ferreira, J. F., Cornacchione, M. V., Liu, X., & Suarez, D. L. (2015). Nutrient composition, forage parameters, and antioxidant capacity of alfalfa (*Medicago sativa*, L.) in response to saline irrigation water. *Agriculture*, 5(3), 577-597.
- Fillery, I. R. P., & Poulter, R. E. (2006). Use of long-season annual legumes and herbaceous perennials in pastures to manage deep drainage in acidic sandy soils in Western Australia. *Australian Journal of Agricultural Research*, 57(3), 297-308.
- Frame, J., & Laidlaw, A. S. (2007). Temperate forage legumes for adverse conditions. *CABI Reviews*, (2007), 10-pp.
- Gao, Y., Tian, Q. Y., Shi, F. L., Li, L. H., & Zhang, W. H. (2011). Comparative studies on adaptive strategies of *Medicago falcata* and *M. truncatula* to phosphorus deficiency in soil. *Chinese Journal of Plant Ecology*, 35(6), 632.
- Gerard, P. J., Aalders, L. T., Hardwick, S., & Wilson, D. J. (2022). Investigation into the contrasting production of eight perennial clover cultivars in the first two years at field sites in Waikato and Canterbury. *New Zealand Journal of Agricultural Research*, 65(4-5), 271-289.
- Greenway, H., & Gibbs, J. (2003). Mechanisms of anoxia tolerance in plants. II. Energy requirements for maintenance and energy distribution to essential processes. *Functional Plant Biology*, 30(10), 999-1036.
- Guan, B., Zhou, D., Zhang, H., Tian, Y., Japhet, W., & Wang, P. (2009). Germination responses of *Medicago ruthenica* seeds to salinity, alkalinity, and temperature. *Journal of Arid Environments*, 73(1), 135-138.
- Guo, A., Liu, C., Wang, J., Zhang, Y., An, T., & Liu, G. (2013). The effects of land utilization type on soil property in coastal saline-alkali wetland. *Journal of Chongqing Normal University*, 30(1), 95-100.
- Ievinsh, G., Karlsons, A., Jēkabsons, A., & Andersone-Ozola, U. (2021). Heavy metal tolerance and accumulation potential of coastal accessions of *Trifolium fragiferum*, a promising forage species. In *Rural Development: Proceedings of the International Scientific Conference* (pp. 214-219).
- Jekabsone, A., Andersone-Ozola, U., Karlsons, A., Romanovs, M., & Ievinsh, G. (2022). Effect of salinity on growth, ion accumulation and mineral nutrition of different accessions of a crop wild relative legume species, *Trifolium fragiferum*. *Plants*, 11(6), 797.
- Kade, M., Pagani, E. A., & Mendoza, R. E. (2003). Phosphorus utilization efficiency in populations of narrow-leaf birdsfoot trefoil. *Communications in Soil Science and Plant Analysis*, 34(1-2), 271-284.
- Kemp, D. R., Michalk, D. L., & Goodacre, M. (2002). Productivity of pasture legumes and chicory in central New South Wales. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 42(1), 15-25.
- Khan, M. A., & Gulzar, S. (2003). Germination responses of *Sporobolus ioclados*: a saline desert grass. *Journal of Arid Environments*, 53(3), 387-394.
- Khorshidi, M. B., Yarnia, M., & Hassanpanah, D. (2009). Salinity effect on nutrients accumulation in alfalfa shoots in hydroponic condition. *J. Food Agric. Environ*, 7, 787-790.
- Latrach, L., Farissi, M., Mouradi, M., Makoudi, B., Bouizgaren, A., & Ghoulam, C. (2014). Growth and nodulation of alfalfa-rhizobia symbiosis under salinity: electrolyte leakage, stomatal conductance, and chlorophyll fluorescence. *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 38(3), 320-326.

- Lei, Y., Xu, Y., Hettenhausen, C., Lu, C., Shen, G., Zhang, C., ... & Wu, J. (2018). Comparative analysis of alfalfa (*Medicago sativa* L.) leaf transcriptomes reveals genotype-specific salt tolerance mechanisms. *BMC Plant Biology*, 18(1), 1-14.
- Li, G. D., Lodge, G. M., Moore, G. A., Craig, A. D., Dear, B. S., Boschma, S. P., ... & Cullis, B. C. (2008). Evaluation of perennial pasture legumes and herbs to identify species with high herbage production and persistence in mixed farming zones in southern Australia. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 48(4), 449-466.
- Li, H. Y., Li, Z. Y., Cai, L. Y., Shi, W. G., Mi, F. G., & Shi, F. L. (2013). Analysis of genetic diversity of *Ruthenia Medic* (*Medicago ruthenica* (L.) Trautv.) in Inner Mongolia using ISSR and SSR markers. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 60, 1687-1694.
- Li, X., & Brummer, E. C. (2012). Applied genetics and genomics in alfalfa breeding. *Agronomy*, 2(1), 40-61.
- Liu, J., Tang, L., Gao, H., Zhang, M., & Guo, C. (2019). Enhancement of alfalfa yield and quality by plant growth-promoting rhizobacteria under saline-alkali conditions. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 99(1), 281-289.
- Liu, M., Wang, T. Z., & Zhang, W. H. (2015). Sodium extrusion associated with enhanced expression of *SOS1* underlies different salt tolerance between *Medicago falcata* and *Medicago truncatula* seedlings. *Environmental and Experimental Botany*, 110, 46-55.
- Lopez, M., Herrera-Cervera, J. A., Iribarne, C., Tejera, N. A., & Lluch, C. (2008). Growth and nitrogen fixation in *Lotus japonicus* and *Medicago truncatula* under NaCl stress: nodule carbon metabolism. *Journal of Plant Physiology*, 165(6), 641-650.
- López-Gómez, M., Hidalgo-Castellanos, J., Iribarne, C., & Lluch, C. (2014). Proline accumulation has prevalence over polyamines in nodules of *Medicago sativa* in symbiosis with *Sinorhizobium meliloti* during the initial response to salinity. *Plant and Soil*, 374, 149-159.
- López-Gómez, M., Tejera, N. A., Iribarne, C., Herrera-Cervera, J. A., & Lluch, C. (2012). Different strategies for salt tolerance in determined and indeterminate nodules of *Lotus japonicus* and *Medicago truncatula*. *Archives of Agronomy and Soil Science*, 58(9), 1061-1073.
- Manzur, M. E., Grimoldi, A. A., Insausti, P., & Striker, G. G. (2009). Escape from water or remain quiescent? *Lotus tenuis* changes its strategy depending on depth of submergence. *Annals of Botany*, 104(6), 1163-1169.
- Mendoza, R., Escudero, V., & García, I. (2005). Plant growth, nutrient acquisition and mycorrhizal symbioses of a waterlogging tolerant legume (*Lotus glaber* Mill.) in a saline-sodic soil. *Plant and Soil*, 275, 305-315.
- Mohammadi, H., Poustini, K., & Ahmadi, A. (2008). Root nitrogen remobilization and ion status of two alfalfa (*Medicago sativa* L.) cultivars in response to salinity stress. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 194(2), 126-134.
- Moir, J., Jordan, P., Moot, D., & Lucas, R. (2016). Phosphorus response and optimum pH ranges of twelve pasture legumes grown in an acid upland New Zealand soil under glasshouse conditions. *Journal of Soil Science and Plant Nutrition*, 16(2), 438-460.
- Monirifar, H., & Barghi, M. (2009). Identification and selection for salt tolerance in alfalfa (*Medicago sativa* L.) ecotypes via physiological traits. *Notulae Scientia Biologicae*, 1(1), 63-66.
- Mouradi, M., Latrach, L., Farissi, M., Bouizgarne, A., & Ghoulam, C. (2018). Impact of the salt stress on the agronomic potential of the Moroccan populations of alfalfa (*Medicago sativa* L.) under the field conditions of Marrakesh. *Applied Journal of Environmental Engineering Science*, 4(3), 4-3.

- Munns, R. (2005). Genes and salt tolerance: bringing them together. *New Phytologist*, 167(3), 645-663.
- Munns, R., & Tester, M. (2008). Mechanisms of salinity tolerance. *Annu. Rev. Plant Biol.*, 59, 651-681.
- Nabizadeh, E., Jalilnejad, N., & Armakani, M. (2011). Effect of salinity on growth and nitrogen fixation of alfalfa (*Medicago sativa*). *World Applied Sciences Journal*, 13(8), 1895-1900.
- Nichols, P. G. H., Loi, A., Nutt, B. J., Evans, P. M., Craig, A. D., Pengelly, B. C., ... & You, M. P. (2007). New annual and short-lived perennial pasture legumes for Australian agriculture-15 years of revolution. *Field Crops Research*, 104(1-3), 10-23.
- Nichols, P. G. H., Revell, C. K., Humphries, A. W., Howie, J. H., Hall, E. J., Sandral, G. A., ... & Harris, C. A. (2012). Temperate pasture legumes in Australia-their history, current use, and future prospects. *Crop and Pasture Science*, 63(9), 691-725.
- Nichols, P. G. H., Rogers, M. E., Craig, A. D., Albertsen, T. O., Miller, S. M., McClements, D. R., ... & Dear, B. S. (2008). Production and persistence of temperate perennial grasses and legumes at five saline sites in southern Australia. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 48(4), 536-552.
- Okçu, G., Kaya, M. D., & Atak, M. (2005). Effects of salt and drought stresses on germination and seedling growth of pea (*Pisum sativum* L.). *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*, 29(4), 237-242.
- Perez, A. J., Simonet, A. M., Pecio, Ł., Kowalczyk, M., Calle, J. M., Macías, F. A., ... & Stochmal, A. (2015). Triterpenoid saponins from the aerial parts of *Trifolium argutum* Sol. and their phytotoxic evaluation. *Phytochemistry Letters*, 13, 165-170.
- Petcu, E., Schitea, M., & Badea, D. (2007). The behavior of some Romanian alfalfa genotypes to salt and water stress. *Romanian Agricultural Research*, 24, 51-54.
- Postnikova, O. A., Shao, J., & Nemchinov, L. G. (2013). Analysis of the alfalfa root transcriptome in response to salinity stress. *Plant and Cell Physiology*, 54(7), 1041-1055.
- Putnam, D. H., Benes, S., Galdi, G., Hutmacher, B., & Grattan, S. (2017). Alfalfa (*Medicago sativa* L.) is tolerant to higher levels of salinity than previous guidelines indicated: Implications of field and greenhouse studies. In EGU General Assembly Conference Abstracts (p. 18266).
- Qin, F. M., Zhang, H. X., Wu, Y., & Zhou, D. W. (2010). Effects of salt stress on germination and seedling growth of *Medicago falcata*. *Acta Prataculturae Sinica*, 19(4), 71.
- Quan, W., Liu, X., Wang, H., & Chan, Z. (2016). Physiological and transcriptional responses of contrasting alfalfa (*Medicago sativa* L.) varieties to salt stress. *Plant Cell, Tissue and Organ Culture (PCTOC)*, 126, 105-115.
- Real, D., Warden, J., Sandral, G. A., & Colmer, T. D. (2008). Waterlogging tolerance and recovery of 10 *Lotus* species. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 48(4), 480-487.
- Rejili, M., Jaballah, S., & Ferchichi, A. (2008). Understanding physiological mechanism of *Lotus creticus* plasticity under abiotic stress and in arid climate: a review. *Lotus Newsl*, 38, 20-36.
- Rejili, M., Vadel, A. M., Guetet, A., Mahdhi, M., Lachiheb, B., Ferchichi, A., & Mars, M. (2010). Influence of temperature and salinity on the germination of *Lotus creticus* (L.) from the arid land of Tunisia. *African Journal of Ecology*, 48(2), 329-337.
- Rejili, M., Vadel, A. M., Guetet, A., & Neffatti, M. (2007). Effect of NaCl on the growth and the ionic balance K⁺ / Na⁺ of two populations of *Lotus creticus* (L.) (*Papilionaceae*). *South African Journal of Botany*, 73(4), 623-631.

- Robinson, P. H., Grattan, S. R., Getachew, G., Grieve, C. M., Poss, J. A., Suarez, D. L., & Benes, S. E. (2004). Biomass accumulation and potential nutritive value of some forages irrigated with saline-sodic drainage water. *Animal Feed Science and Technology*, 111(1-4), 175-189.
- Rogers, M. E., Craig, A. D., Munns, R. E., Colmer, T. D., Nichols, P. G. H., Malcolm, C. V., ... & Ewing, M. A. (2006). Corrigendum to: The potential for developing fodder plants for the salt-affected areas of southern and eastern Australia: an overview. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 46(12), 1665-1665.
- Rogers, M. E., Colmer, T. D., Frost, K., Henry, D., Cornwall, D., Hulm, E., ... & Craig, A. D. (2008). Diversity in the genus *Melilotus* for tolerance to salinity and waterlogging. *Plant and Soil*, 304, 89-101.
- Rogers, M. E., Colmer, T. D., Frost, K., Henry, D., Cornwall, D., Hulm, E., ... & Craig, A. D. (2010). Erratum to: The influence of NaCl salinity and hypoxia on aspects of growth in *Trifolium* species. *Crop and Pasture Science*, 61(12), 1049-1050.
- Rokebul Anower, M., Peel, M. D., Mott, I. W., & Wu, Y. (2017). Physiological processes associated with salinity tolerance in an alfalfa half-sib family. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 203(6), 506-518.
- Rumball, W., & Claydon, R. B. (2005). 'GAO153'turf type strawberry clover (*Trifolium fragiferum* L.). *New Zealand Journal of Agricultural Research*, 48(4), 421-422.
- Salah, I. B., Albacete, A., Andújar, C. M., Haouala, R., Labidi, N., Zribi, F., ... & Abdelly, C. (2009). Response of nitrogen fixation in relation to nodule carbohydrate metabolism in *Medicago ciliaris* lines subjected to salt stress. *Journal of Plant Physiology*, 166(5), 477-488.
- Sandhu, D., Cornacchione, M. V., Ferreira, J. F., & Suarez, D. L. (2017). Variable salinity responses of 12 alfalfa genotypes and comparative expression analyses of salt-response genes. *Scientific Reports*, 7(1), 42958.
- Sannazzaro, A. I., Ruiz, O. A., Albertó, E., & Menéndez, A. B. (2004). Presence of different arbuscular mycorrhizal infection patterns in roots of *Lotus glaber* plants growing in the Salado River basin. *Mycorrhiza*, 14, 139-142.
- Scasta, J. D., Trostle, C. L., & Foster, M. A. (2012). Evaluating alfalfa (*Medicago sativa* L.) cultivars for salt tolerance using laboratory, greenhouse and field methods. *Journal of Agricultural Science*, 4(6), 90.
- Sepehri, A., Najari, S., & Rouhi, H. R. (2015). Seed priming to overcome salinity stress in Persian cultivars of alfalfa (*Medicago sativa* L.). *Notulae Scientia Biologicae*, 7(1), 96-101.
- Shehata, F., & Aqlan, E. (2020). Embryo and seedling morphology of some *Trifolium* L. species (Fabaceae). *Taeckholmia*, 40(1), 64-84.
- Smith, R. W., Penrose, B., Langworthy, A. D., Humphries, A. W., Harris, C. A., Rogers, M. E., ... & Hayes, R. C. (2023). Strawberry clover (*Trifolium fragiferum*): current status and future role in Australian agriculture. *Crop and Pasture Science*, 74(7-8), 680-699.
- Soltani, A., Khodarahmpour, Z., Jafari, A. A., & Nakhjavan, S. (2012). Selection of alfalfa (*Medicago sativa* L.) cultivars for salt stress tolerance using germination indices. *African Journal of Biotechnology*, 11(31), 7899-7905.
- Steppuhn, H., Acharya, S. N., Iwaasa, A. D., Gruber, M., & Miller, D. R. (2012). Inherent responses to root-zone salinity in nine alfalfa populations. *Canadian Journal of Plant Science*, 92(2), 235-248.
- Striker, G. G., Insausti, P., Grimoldi, A. A., Ploschuk, E. L., & Vasellati, V. (2005). Physiological and anatomical basis of differential tolerance to soil flooding of *Lotus corniculatus* L. and *Lotus glaber* Mill. *Plant and Soil*, 276, 301-311.
- Suyama, H., Benes, S. E., Robinson, P. H., Grattan, S. R., Grieve, C. M., & Getachew, G. (2007). Forage yield and quality under irrigation with saline-sodic drainage water: Greenhouse evaluation. *Agricultural Water Management*, 88(1-3), 159-172.

- Tavakoli, M., Poustini, K., Besharati, H., & Ali, S. (2019). Variable salinity responses of 25 alfalfa genotypes and comparative salt-response ion distribution. *Russian Journal of Plant Physiology*, 66, 231-239.
- Teakle, N. L., Real, D., & Colmer, T. D. (2006). Growth and ion relations in response to combined salinity and waterlogging in the perennial forage legumes *Lotus corniculatus* and *Lotus tenuis*. *Plant and Soil*, 289, 369-383.
- Tlili, A., Tarhouni, M., Cerdà, A., Louhaichi, M., & Neffati, M. (2018). Comparing yield and growth characteristics of four pastoral plant species under two salinity soil levels. *Land Degradation & Development*, 29(9), 3104-3111.
- Torabi, M., Halim, R. A., Sinniah, U. R., & Choukan, R. (2011). Influence of salinity on the germination of Iranian alfalfa ecotypes. *African Journal of Agricultural Research*, 6(19), 4624-4630.
- Trinchant, J. C., Boscari, A., Spennato, G., Van de Sype, G., & Le Rudulier, D. (2004). Proline betaine accumulation and metabolism in alfalfa plants under sodium chloride stress. Exploring its compartmentalization in nodules. *Plant Physiology*, 135(3), 1583-1594.
- Vaughan, L. V., MacAdam, J. W., Smith, S. E., & Dudley, L. M. (2002). Root growth and yield of differing alfalfa rooting populations under increasing salinity and zero leaching. *Crop Science*, 42(6), 2064-2071.
- Wang, X. S., Ren, H. L., Wei, Z. W., Wang, Y. W., & Ren, W. B. (2017). Effects of neutral salt and alkali on ion distributions in the roots, shoots, and leaves of two alfalfa cultivars with differing degrees of salt tolerance. *Journal of Integrative Agriculture*, 16(8), 1800-1807.
- Wang, T., Ren, L., Li, C., Zhang, D., Zhang, X., Zhou, G., ... & Zhang, W. H. (2021). The genome of a wild *Medicago* species provides insights into the tolerant mechanisms of legume forage to environmental stress. *BMC Biology*, 19(1), 96.
- Wang, W. B., Kim, Y. H., Lee, H. S., Kim, K. Y., Deng, X. P., & Kwak, S. S. (2009). Analysis of antioxidant enzyme activity during germination of alfalfa under salt and drought stresses. *Plant Physiology and Biochemistry*, 47(7), 570-577.
- Ward, P. R., & Micin, S. F. (2006). The capacity of dryland lucerne for groundwater uptake. *Australian Journal of Agricultural Research*, 57(5), 483-487.
- Yin, M., Zhang, S., Du, X., Mateo, R. G., Guo, W., Li, A., ... & Ren, G. (2021). Genomic analysis of *Medicago ruthenica* provides insights into its tolerance to abiotic stress and demographic history. *Molecular Ecology Resources*, 21(5), 1641-1657.
- Younesi, O., Baghbani, A., & Namdari, A. (2013). The effects of *Pseudomonas fluorescens* and *Rhizobium meliloti* co-inoculation on nodulation and mineral nutrient contents in alfalfa (*Medicago sativa*) under salinity stress. *International Journal of Agriculture and Crop Sciences (IJACS)*, 5(14), 1500-1507.
- Younesi, O., & Moradi, A. (2014). Effect of priming of seeds of *Medicago sativa* 'bami' with gibberellic acid on germination, seedlings growth and antioxidant enzymes activity under salinity stress. *Journal of Horticultural Research*, 22(2), 167-174.
- Zhang, L. L., Zhao, M. G., Tian, Q. Y., & Zhang, W. H. (2011). Comparative studies on tolerance of *Medicago truncatula* and *Medicago falcata* to freezing. *Planta*, 234, 445-457.
- Zhang, L. Q., Niu, Y. D., Huridu, H., Hao, J. F., Qi, Z., & Hasi, A. (2014). *Salicornia europaea* L. Na⁺ / H⁺ antiporter gene improves salt tolerance in transgenic alfalfa (*Medicago sativa* L.). *Genet Mol Res*, 13(3), 5350-5360.
- Zhanwu, G., Hui, Z., Jicai, G., Chunwu, Y., Chunsheng, M., & Deli, W. (2011). Germination responses of alfalfa (*Medicago sativa* L.) seeds to various salt-alkaline mixed stress. *African Journal of Agricultural Research*, 6(16), 3793-3803.

14KAYNAKÇA

- Abid, A. R., Areaaer, A. H., Hussein, M. A., Gatea, S. M., & Al-Nuaimi, A. J. (2020). Impact of different levels of quercetin on productive performance of broiler Chicken (Ross-308). In AIP Conference Proceedings (Vol. 2290, No. 1). AIP Publishing.
- Addison, H., & Congdon, R. (2001). Legumes for agroforestry systems. Tropical Plant Sciences, School of Tropical Biology, James Cook University, Townsville.
- Ali, G., Liu, Q., Yuan, X., Dong, Z., Desta, S. T., Li, J., ... & Shao, T. (2017). Characteristics of lactic acid bacteria isolates and their effects on the fermentation quality of acacia (*Sophora japonica* L.) leaf silage at low temperatures. *Grassland Science*, 63(3), 141-149.
- Brilhante, M., Catarino, S., Darbyshire, I., Bandeira, S., Moldão, M., Duarte, M. C., & Romeiras, M. M. (2023). Diversity patterns and conservation of the *Vigna* spp. in Mozambique: A comprehensive study. *Frontiers in Ecology and Evolution*, 10, 1057785.
- Brundu, G., Chapman, D., Flory, L., Le Roux, J., Pescott, O., Siemann, E., ... & Tanner, R. (2019). *Lespedeza cuneata* (Dum. Cours.) G. Don. *EPPO Bulletin*, 49(2), 280-284.
- Bunma, S., & Balslev, H. (2019). A review of the economic botany of *Sesbania* (Leguminosae). *The Botanical Review*, 85, 185-251.
- Burke, J. M., Miller, J. E., Terrill, T. H., Orlik, S. T., Acharya, M., Garza, J. J., & Mosjidis, J. A. (2013). *Sericea lespedeza* as an aid in the control of *Eimeria* spp. in lambs. *Veterinary Parasitology*, 193(1-3), 39-46.
- Dakora, F. D. (2011). Biogeographic distribution, nodulation and nutritional attributes of underutilized indigenous African legumes. In II International Symposium on Underutilized Plant Species: Crops for the Future-Beyond Food Security 979 (pp. 53-64).
- Dang, D. X., Cho, S., Wang, H., Seok, W. J., Ha, J. H., & Kim, I. H. (2022). Quercetin extracted from *Sophora japonica* flower improves growth performance, nutrient digestibility, cecal microbiota, organ indexes, and breast quality in broiler chicks. *Animal Bioscience*, 35(4), 577.
- Dang, D. X., & Kim, I. H. (2021). Quercetin from *Sophora japonica* alleviates growth retardation of broilers on a low protein diet. *European Poultry Science/Archiv für Geflügelkunde*, (331).
- Dhanapackiam, S., & Ilyas, M. M. (2010). Effect of NaCl salinity on growth, nodulation and total nitrogen in *Sesbania grandiflora*. *Indian Journal of Science and Technology*, 87-89.
- Eddy, T. A., Davidson, J., & Obermeyer, B. (2003). Invasion dynamics and biological control prospects for *Lespedeza sericea* in Kansas. *Great Plains Research*, 217-230.
- Farruggia, F. T. (2009). Phylogenetic and monographic studies of the pantropical genus *Sesbania adanson* (Leguminosae). Arizona State University.
- Giri, B., & Mukerji, K. G. (2004). Mycorrhizal inoculant alleviates salt stress in *Sesbania aegyptiaca* and *Sesbania grandiflora* under field conditions: evidence for reduced sodium and improved magnesium uptake. *Mycorrhiza*, 14, 307-312.

- Han, J. E., Chung, K. H., Nemoto, T., & Choi, B. H. (2010). Phylogenetic analysis of eastern Asian and eastern North American disjunct *Lespedeza* (Fabaceae) inferred from nuclear ribosomal ITS and plastid region sequences. *Botanical Journal of the Linnean Society*, 164(3), 221-235.
- Harouna, D. V. (2020). Biochemical and agro-morphological characterization of wild, under-exploited vigna species and their utilization (Doctoral dissertation, NM-AIST).
- Hassen, A. (2006). Characterization and evaluation of Indigofera species as potential forage and cover crops for semi-arid and arid ecosystems. University of Pretoria (South Africa). Doctoral Thesis. University of Pretoria. Pasture Science.
- Hassen, A., Rethman, N. F. G., Van Niekerk, W. A., & Tjelele, T. J. (2007). Influence of season/year and species on chemical composition and in vitro digestibility of five Indigofera accessions. *Animal Feed Science and Technology*, 136(3-4), 312-322.
- He, X., Bai, Y., Zhao, Z., Wang, X., Fang, J., Huang, L., ... & Zheng, X. (2016). Local and traditional uses, phytochemistry, and pharmacology of *Sophora japonica* L.: A review. *Journal of Ethnopharmacology*, 187, 160-182.
- Hou, J., Sun, T., Yu, Z., Kang, Y., Bu, F., & Gan, M. (2017). Effect of endophytic fungi on growth and physiology of saline stressed *Sophora japonica* seedlings. *Journal of Zhejiang A&F University*, 34(2), 294-300.
- Huang, Y., Liu, N., Jian, S., Wang, J., & Ren, H. (2019). Ecological and biological characteristics of *Vigna marina*. *Journal of Tropical and Subtropical Botany*, 27(1), 83-89.
- Iseki, K., Takahashi, Y., Muto, C., Naito, K., & Tomooka, N. (2016). Diversity and evolution of salt tolerance in the genus *Vigna*. *PLoS One*, 11(10), e0164711.
- Karmakar, P., Singh, V., Yadava, R. B., Singh, B., Singh, R., & Kushwaha, M. (2016). Agathi [*Sesbania grandiflora* L.(Agast)]: Current status of production, protection and genetic improvement. In National Symposium on Vegetable Legumes for Soil and Human Health (pp. 153-161).
- Karuniawan, A., Iswandi, A., Kale, P. R., Heinzemann, J., & Grüneberg, W. J. (2006). *Vigna vexillata* (L.) A. Rich. cultivated as a root crop in Bali and Timor. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 53, 213-217.
- Kommuru, D. S., Barker, T., Desai, S., Burke, J. M., Ramsay, A., Mueller-Harvey, I., ... & Terrill, T. H. (2014). Use of pelleted sericea lespedeza (*Lespedeza cuneata*) for natural control of coccidia and gastrointestinal nematodes in weaned goats. *Veterinary Parasitology*, 204(3-4), 191-198.
- Kusmiyati, F., Pangestu, E., Surahmanto, S., Purbajanti, E. D., & Herwibawa, B. (2019). Production, quality and livestock carrying capacity of *Panicum maximum* and *Sesbania grandiflora* at saline soil with different manure application. *J. Indonesian Trop. Anim. Agric.* 44(3):303-313.
- Kwon, D. J., Kim, J. K., Ham, Y. H., & Bae, Y. S. (2007). Flavone glycosides from the aerial parts of *Lespedeza cuneata* G. Don. *Applied Biological Chemistry*, 50(4), 344-347.
- Lau, C. S., Carrier, D. J., Howard, L. R., Lay, J. O., Archambault, J. A., & Clausen, E. C. (2004). Extraction of antioxidant compounds from energy crops. *Applied Biochemistry and Biotechnology*, 114, 569-583.
- Lawn, R. J., & Cottrell, A. (2016). Seeds of '*Vigna Marina*'(burm.) Merrill survive up to 25 years flotation in salt water. *Queensland Naturalist*, 54(1/2/3), 3-13.
- Lawn, R. J. (2015). The Australian *Vigna* species: A case study in the collection and conservation of crop wild relatives. *Crop Wild Relatives and Climate Change*, 318-335.

- Lengarite, M. I. (2012). Evaluation of mineral status of small ruminants in Marsabit South district of Northern Kenya (Doctoral dissertation, University of Nairobi, Kenya).
- Lim, J. C., Yang, J. E., Lee, G. Y., & Choi, B. K. (2023). An in-depth characterization of the Habitat of *Thelypteris interrupta* in South Korea. *Journal of Coastal Conservation*, 27(5), 46.
- Liu, H. N., Liu, Y., Hu, L. L., Suo, Y. L., Zhang, L., Jin, F., ... & Li, Y. (2014). Effects of dietary supplementation of quercetin on performance, egg quality, cecal microflora populations, and antioxidant status in laying hens. *Poultry Science*, 93(2), 347-353.
- Liu, J., & Slik, F. (2022). Are street trees friendly to biodiversity? *Landscape and Urban Planning*, 218, 104304.
- Lock, M. (2005). *Legumes of the World* (Vol. 577). G. P. Lewis, B. Schrire, & B. Mackinder (Eds.). Kew: Royal Botanic Gardens.
- Eller, F., & Brix, H. (2016). Influence of low calcium availability on cadmium uptake and translocation in a fast-growing shrub and a metal-accumulating herb. *AoB plants*, 8, plv143.
- Lopes, L. B., Nicolino, R., Capanema, R. O., Oliveira, C. S. F., Haddad, J. P. A., & Eckstein, C. (2016). Economic impacts of parasitic diseases in cattle. *CABI Reviews*, (2015), 1-10.
- Mahachi, L. N., Chikwanha, O. C., Katiyatiya, C. L., Marufu, M. C., Aremu, A. O., & Mapiye, C. (2020). *Sericea lespedeza* (*Lespedeza juncea* var. *sericea*) for sustainable small ruminant production: feed, helminth suppressant and meat preservation capabilities. *Animal Feed Science and Technology*, 270, 114688.
- Mikhailova, E., Hagan, D., Sharp, J., Allerton, T., Burdette, K., Mealing, V., ... & Stiglitz, R. (2016). Geospatial soil and plant tissue analysis of *sericea lespedeza* (*Lespedeza cuneata*) invasion around Lake Issaqueena, South Carolina. *Communications in Soil Science and Plant Analysis*, 47(5), 630-638.
- Mohiuddin, A. K. (2019). Medicinal and therapeutic values of *Sesbania grandiflora*. *J Pharm Sci Exp Pharmacol*, 2019, 81-86.
- Muir, J. P., Terrill, T. H., Mosjidis, J. A., Luginbuhl, J. M., Miller, J. E., Burke, J. M., & Coleman, S. W. (2017). Season progression, ontogenesis, and environment affect *Lespedeza cuneata* herbage condensed tannin, fiber, and crude protein concentrations. *Crop Science*, 57(1), 515-524.
- Nair, R. M., Pujar, M., Cockel, C., Scheldeman, X., Vandeloock, F., van Zonneveld, M., ... & Giovannini, P. (2023). Global strategy for the conservation and use of *Vigna*. Global Crop Diversity Trust. Bonn, Germany. DOI: 10.5281/zenodo.7565174
- Norihiko, T., Kaga, A., Isemura, T., Vaughan, D., Srinives, P., Somta, P., ... & Yokoyama, T. (2010). *Vigna* genetic resources. In *Proceeding of the 14th NIAS International Workshop on Genetic Resources, Genetic and Comparative Genomics of Legumes (Glycine and Vigna)* (pp. 11-21).
- Ojeda, F. S., Galati, B. G., & Amela Garcia, M. T. (2020). Development and differentiation of the extrafloral nectaries from flower buds in *Vigna luteola* (Leguminosae, Phaseolinae). *An Acad Bras Cienc*, 92(2), e20181172.
- Panda, S. S., Terrill, T. H., Mahapatra, A. K., Morgan, E. R., Siddique, A., Pech-Cervantes, A. A., & van Wyk, J. A. (2023). Optimizing *sericea lespedeza* fodder production in the Southeastern US: A Climate-Informed Geospatial Engineering Approach. *Agriculture*, 13(9), 1661.
- Parmar, A. B., Patel, V. R., Usadadia, S. V., Chaudhary, L. M., Prajapati, D. R., & Londhe, A. S. (2019). Influence of dietary inclusion of oil and Quercetin supplementation on carcass characters and meat quality attributes of broiler chickens. *International Journal of Livestock Research*, 9(9), 93-103.

- Sohaib, M., Butt, M. S., Shabbir, M. A., & Shahid, M. (2015). Lipid stability, antioxidant potential and fatty acid composition of broilers breast meat as influenced by quercetin in combination with α -tocopherol enriched diets. *Lipids in Health and Disease*, 14, 1-15.
- Sun, H. Y., Kim, Y. M., & Kim, I. H. (2020). Evaluation of *Achyranthes japonica* Nakai extract on growth performance, nutrient utilization, cecal microbiota, excreta noxious gas emission, and meat quality in broilers fed corn–wheat–soybean meal diet. *Poultry Science*, 99(11), 5728-5735.
- Terrill, T., & Mosjidis, J. (2017). Smart Man's Sericea Lespedeza and Worm Control: A. *Journal of Agricultural Science and Technology A*, 7, 143-150.
- Terrill, T. H., Miller, J. E., Burke, J. M., Mosjidis, J. A., & Kaplan, R. M. (2012). Experiences with integrated concepts for the control of *Haemonchus contortus* in sheep and goats in the United States. *Veterinary Parasitology*, 186(1-2), 28-37.
- Tian, J., Pang, Y., Yuan, W., Peng, J., & Zhao, Z. (2022). Growth and nitrogen metabolism in *Sophora japonica* (L.) as affected by salinity under different nitrogen forms. *Plant Science*, 322, 111347.
- van Zonneveld, M., Rakha, M., Tan, S. Y., Chou, Y. Y., Chang, C. H., Yen, J. Y., ... & Solberg, S. Ø. (2020). Mapping patterns of abiotic and biotic stress resilience uncovers conservation gaps and breeding potential of *Vigna* wild relatives. *Scientific Reports*, 10(1), 2111.
- Wang, C., Zhou, B., & Palm, H. L. (2008). Detecting invasive sericea lespedeza (*Lespedeza cuneata*) in Mid-Missouri pastureland using hyperspectral imagery. *Environmental Management*, 41, 853-862.
- Wagh, V. D., Wagh, K. V., Tandale, Y. N., & Salve, S. A. (2009). Phytochemical, pharmacological and phytopharmaceutics aspects of *Sesbania grandiflora* (Hadga): A review. *Journal of Pharmacy Research*, 2(5), 889-892.
- Wang, X., Guo, X., Yu, Y., Cui, H., Wang, R., & Guo, W. (2018). Increased nitrogen supply promoted the growth of non-N-fixing woody legume species but not the growth of N-fixing *Robinia pseudoacacia*. *Scientific Reports*, 8(1), 17896.
- Wang, W., Patra, A. K., Puchala, R., Ribeiro, L., Gipson, T. A., & Goetsch, A. L. (2022). Effects of dietary inclusion of sericea lespedeza hay on feed intake, digestion, nutrient utilization, growth performance, and ruminal fermentation and methane emission of alpine doelings and katahdin ewe lambs. *Animals*, 12(16), 2064.
- Yoshida, J., Tomooka, N., Yee Khaing, T., Shantha, P. S., Naito, H., Matsuda, Y., & Ehara, H. (2020). Unique responses of three highly salt-tolerant wild *Vigna* species against salt stress. *Plant Production Science*, 23(1), 114-128.
- Yoshida, Y., Marubodee, R., Ogiso-Tanaka, E., Iseki, K., Isemura, T., Takahashi, Y., ... & Tomooka, N. (2016). Salt tolerance in wild relatives of adzuki bean, *Vigna angularis* (Willd.) Ohwi et Ohashi. *Genetic Resources and Crop Evolution*, 63, 627-637.
- Zamir, M. S. I., Khan, M. K., Chattha, M. U., Chattha, M. B., Khan, I., Hassan, M. U., & Kharal, M. (2022). Effect of tillage practices and intercropping ratios on quantity and quality of cereals-sesbania forage. *Pakistan Journal of Agricultural Sciences*, 59(3).
- Zhang, S., & Kim, I. H. (2020). Effect of quercetin (flavonoid) supplementation on growth performance, meat stability, and immunological response in broiler chickens. *Livestock Science*, 242, 104286.

- Abdallah, E. F., Yassen, A. A. 2008. Fodder beet productivity under fertilization treatments and water augmentation. *Australian Journal of Basic and Applied Sciences*, 2(2), 282-287.
- Ali, A., Khan, S. U., Qayyum, A., Billah, M., Ahmed, W., Malik, S. 2019. Silicon and Thiourea mediated stimulation of salt tolerance varying between three fodder beet (*Beta vulgaris* L.) genotypes. *Applied Ecology & Environmental Research*, 17(5).
- Alikulov, B., Shurigin, V., Davranov, K., Ismailov, Z. 2021. Plant growth-promoting endophytic bacteria associated with *Halocnemum strobilaceum* (Pall.) M. Bieb and their plant beneficial traits. *Plant Science Today*, 8(sp1), 44-50.
- Alzarah, M. I. 2021. Nutritive value of the common grazing plants and their potential asforage resources in the Saudi Arabia eastern. *Al-Azhar Journal of Agricultural Research*, 46(1), 101-115.
- Amiri, B., Afshari, A., Gharedaghi, H., Rasouli, B. 2017. Investigation of new forage sources in different composition and silage with *Alhagi camelorum* and *Halocnemum strobilaceum* in Bushehr. *Iranian Journal of Range and Desert Research*, Vol. 23, No. 3, Pe487-En498.
- Bailey, D. W., Al Tabini, R., Waldron, B. L., Libbin, J. D., Al-Khalidi, K., Alqadi, A., ... Jensen, K. B. 2010. Potential of *Kochia prostrata* and perennial grasses for rangeland restoration in Jordan. *Rangeland Ecology & Management*, 63(6), 707-711.
- Banerjee, M. R., Schellenberg, M. P. 2001. Winterfat, saltbush-forage shrubs for the Canadian prairies. In *Soils and Crops Workshop*. Semiarid Prairie Agricultural Research Centre.
- Beckie, H. J., Hall, L. M., Shirriff, S. W., Martin, E., Leeson, J. Y. 2019. Triple-resistant kochia [*Kochia scoparia* (L.) Schrad.] in Alberta. *Canadian Journal of Plant Science*, 99(2), 281-285.
- Beckie, H. J., Warwick, S. I., Sauder, C. A., Lozinski, C., Shirriff, S. 2011. Occurrence and molecular characterization of acetolactate synthase (ALS) inhibitor-resistant kochia (*Kochia scoparia*) in western Canada. *Weed Technology*, 25(1), 170-175.
- Booth, D. T. 2005. *Krascheninnikovia lanata* (Pursh) ADJ Meeuse & Smit. Woody plant seed manual. US Dept of Agriculture, Forest Service, Washington, DC, www.nsl.fs.fed.us/wpsm.
- Clements, C. D., Young, J. A., Harmon, D. N., McCuin, G. 2010. Revegetation of degraded winterfat communities. *Rangelands*, 32(5), 37-40.
- Fouda, A. H., Hassan, S. E. D., Hany, A. M., Mohamed, A. 2018. Plant growth promoting activities of endophytic bacteria associated with the halophyte *Arthrocnemum macrostachyum* (Moric) K. Koch. *Plant. J. Microbiol*, 49, 123-141.
- Franklin-McEvoy, J., Jolly, S. 2006. The nutritive value of rangelands plants of Southern and Western Australia. *Productive Nutrition Pty Ltd*, Walkerville, SA.
- Gao, R., Zhao, R., Huang, Z., Yang, X., Wei, X., Huang, P. 2010. Characteristics of root systems of two halophytes for adaptability to salinity. *Scientia Silvae Sinicae*, 46(7), 176-182.
- Henry, K. 2010. Fodder beet. *Root and tuber crops*, 221-243.
- Hessini, K., Jeddi, K., Shaer, H. E., Smaoui, A., Salem, H. B., Siddique, K. H. 2020. Potential of herbaceous vegetation as animal feed in semi-arid Mediterranean saline environments: The case for Tunisia. *Agronomy Journal*, 112(4), 2445-2455.

- Kafi, M., Asadi, H., Ganjeali, A. 2010. Possible utilization of high-salinity waters and application of low amounts of water for production of the halophyte *Kochia scoparia* as alternative fodder in saline agroecosystems. *Agricultural Water Management*, 97(1), 139-147.
- Khan, S. U., Gurmani, Z. A., Ahmed, W., Ahmed, S., Kazi, A. G. 2020. Production and Salinity Tolerance of Fodder Beet (*Beta vulgaris* L. ssp. *maritima*). In *Plant Stress Physiology*. IntechOpen.
- Li, K. Q., Wang YiFeng, W. Y., Gong HongDong, G. H., Gao SuFang, G. S., Wu GaoLin, W. G. 2007. Study on forage plant resources of Chenopodiaceae in Gansu. *Pratacultural Science*, 2007, Vol. 24, No. 8, 25-29.
- Liu, Y., Liu, S., Ji, Y., Chen, F., Xu, X. 2015. Seed dormancy of *Corispermum patelliforme* Lij in (Chenopodiaceae): a wild forage desert species of North China. *Pakistan Journal of Botany*, 47(2), 421-428.
- Malcom, C. V., Gintzburger, G., Bounejmate, M., Nefzaoui, A. 2000. Management of forage shrub plantations in Australia. In *Fodder shrub development in arid and semi-arid zones: Proceedings of the Workshop on Native and Exotic Fodder Shrubs in Arid and Semi-arid Zones* (Vol. 1, pp. 67-76). Aleppo:: ICARDA.
- Masters, D. G., Benes, S. E., Norman, H. C. 2007. Biosaline agriculture for forage and livestock production. *Agriculture, Ecosystems & Environment*, 119(3-4), 234-248.
- Matthew, C., Nelson, N. J., Ferguson, D., Xie, Y. 2011. Fodder beet revisited.
- Mucina, L., Snijman, D. A. 2011. *Maireana brevifolia* (Chenopodiaceae: Camphorosmeae), a new naturalized alien plant species in South Africa. *Bothalia*, 41(2), 235-238.
- Mzoughi, Z., Chaouch, M. A., Hammi, K. M., Hafsa, J., Le Cerf, D., Ksouri, R., Majdoub, H. 2018. Optimization of antioxidant and antiglycated activities of polysaccharides from *Arthrocnemum indicum* leaves. *International Journal of Biological Macromolecules*, 113, 774-782.
- Nair, J., Lima, P. M., Abdalla, A. L., Molnar, L. J., Wang, Y., McAllister, T. A., Geddes, C. M. 2021. *Kochia* (*Bassia scoparia*) harvest date impacts nutrient composition, in vitro degradability, and feed value more than pre-harvest herbicide treatment or herbicide resistance traits. *Animal Feed Science and Technology*, 280, 115079.
- Nisar, F., Gul, B., Aziz, I., Hameed, A., Egan, T. 2021. Increasing salinity leads to differential growth and H₂O₂ homeostasis in plants produced from heteromorphic seeds of the succulent halophyte *Arthrocnemum indicum*. *Plant Physiology and Biochemistry*, 166, 225-234.
- Qu, X. X., Huang, Z. Y., Baskin, J. M., Baskin, C. C. 2008. Effect of temperature, light and salinity on seed germination and radicle growth of the geographically widespread halophyte shrub *Halocnemum strobilaceum*. *Annals of Botany*, 101(2), 293-299.
- Radwan, H. M., Hamdy, A. A. 2006. Phytochemical constituents of *Arthrocnemum glaucum* and their biological activities. *Hamdard Medicus*, Vol. 49, No. 1, 120-127.
- Rogers, M. E., Craig, A. D., Munns, R. E., Colmer, T. D., Nichols, P. G. H., Malcolm, C. V., Ewing, M. A. 2006. Corrigendum to: The potential for developing fodder plants for the salt-affected areas of southern and eastern Australia: an overview. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 46(12), 1665-1665.
- Roy, S. J., Negrão, S., Tester, M. 2014. Salt resistant crop plants. *Current opinion in Biotechnology*, 26, 115-124.
- Sadeghi, M. H., Sari, M., Rezai, M. 2019. Effect of a short-term training on intake of *Halocnemum strobilaceum* forage by sheep. *Applied Animal Behaviour Science*, 213, 74-80.
- Saeed, S., Gul, B., Khan, M. A. 2011. Comparative effects of NaCl and sea salt on seed germination of *Arthrocnemum indicum*. *Pak. J. Bot*, 43(2), 2-14.

- Sakr, H. O., Awad, H. A., Seadh, S. E., Abido, W. A. E. 2014. Influence of irrigation withholding and potassium levels on forage yields and its quality of fodder beet.
- Saxena, S. C., Kaur, H., Verma, P., Petla, B. P., Andugula, V. R., Majee, M. 2013. Osmoprotectants: potential for crop improvement under adverse conditions. *Plant Acclimation to Environmental Stress*, 197-232.
- Shinneman, D. J., Aldridge, C. L., Coates, P. S., Germino, M. J., Pilliod, D. S., Vaillant, N. M. 2018. A conservation paradox in the Great Basin-Altering sagebrush landscapes with fuel breaks to reduce habitat loss from wildfire (No. 2018-1034). US Geological Survey.
- Shomurodov, K. F., Rakhimova, N. K., Saitjanova, U. S., Zhenyong, Z. 2023. The ecological-phytocenotic characteristics of *Halocnemum strobilaceum* (Pall.) Bieb. grasslands on the Ustyurt Plateau in Karakalpakstan. *Arid Ecosystems*, 13(4), 507-517.
- Smith, R. C., Waldron, B. L., Creech, J. E., Zobell, R. A., ZoBell, D. R. 2016. Forage kochia and Russian wildrye potential for rehabilitating Gardner's saltbush ecosystems degraded by halogeton. *Rangeland Ecology & Management*, 69(5), 390-398.
- Thomson, J. U., Twidwell, E. K., Neiger, R. D. 2002. Feeding Kochia to South Dakota Livestock-Kochia Scopana-Fireweed, burning bush, summer cypress, Mexican fireweed, tumbleweed, and Dakota alfalfa.
- Torbiak, A. T., Blackshaw, R. E., Brandt, R. N., Hamman, B., Geddes, C. M. 2021. Herbicide strategies for managing glyphosate-resistant and-susceptible kochia (*Bassia scoparia*) in spring wheat. *Canadian Journal of Plant Science*, 101(4), 607-620.
- Waldron, B. L., Greenhalgh, L. K., ZoBell, D. R., Olson, K. C., Davenport, B. W., Palmer, M. D. 2011. Forage kochia (*Kochia prostrata*) increases nutritional value, carrying capacity, and livestock performance on semiarid rangelands. *Forage & Grazinglands*, 9(1), 1-6.
- Waldron, B. L., Sagers, J. K., Peel, M. D., Rigby, C. W., Bugbee, B., Creech, J. E. 2020. Salinity reduces the forage quality of forage kochia: A halophytic Chenopodiaceae shrub. *Rangeland Ecology & Management*, 73(3), 384-393.
- Zhou, Y., Jin, M., Jin, C., Ye, C., Wang, J., Wang, R., Li, G. 2019. Megastigmane derivatives from *Corispermum mongolicum* and their anti-inflammatory activities. *Phytochemistry Letters*, 30, 186-189.
- ZoBell, D. R., Waldron, B. L., Olson, K. C., Harrison, R. D., Jensen, H. 2003. Forage kochia for fall/winter grazing.
-

BİYOSAĞLIKTA GÜNCEL YAKLAŞIMLAR IV

EDİTÖRLER

Dr. Öğr. Üyesi Fatma ERTAŞ OĞUZ

Prof. Dr. Ali Haydar KIRMIZIGÜL

YAZARLAR

Prof. Dr. Cengiz YILDIZ

Doç. Dr. Fikret TÜRKAN

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe KARACALI TUNÇ

Dr. Öğr. Üyesi Gökhan KOÇAK

Öğr. Gör. Dr. Erkan DURAR

Öğr. Gör. Dr. Hasret ÖZTÜRK

Öğr. Gör. Dr. Havva AYBEK

Öğr. Gör. Ercan OĞUZ

Öğr. Gör. Gülsüm ASILKAN KALDIK

Öğr. Gör. İsmail KELEŞ

Öğr. Gör. Sedat DOĞAN

Öğr. Gör. Turgut ŞÖHRET

Öğr. Gör. Yunus AZBOY

Y. L. öğrencisi Yılmaz BERTAN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-152-1

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKÇA

Aksoy, Y. (2002). Antioksidan mekanizmada glutatyonun rolü. *Turkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 22(4), 442-448.

Akşit, H., Akşit, D., Bildik, A., Hatibe, K. A. R. A., Yavuz, Ö., Seyrek, K. (2015). Deneysel karaciğer intoksikasyonunda N-asetil sistein'in glutatyon metabolizması ve lipid peroksidasyonuna etkileri. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 62(1), 1-5.

Arias, I. M., Jakoby, W.B. (1976). Glutathione: Metabolism and Function. *Biochimie*, 6,335.

- Belce, A. (2014). Strese Bağlı Mide Mukozası Hasarında Endojen Glutasyon Tükenişinin Enerji Metabolizması ile İlişkisi. *Cerrahpaşa Tıp Dergisi*, 29(3), 127-131.
- Çaylak, E. (2011). Hayvan ve bitkilerde oksidatif stres ile antioksidanlar. *Tıp Araştırmaları Dergisi*, 9(1), 73-83.
- Çomaklı, V. (2011). Glutasyon S-transferaz Enziminin Gökkuşluğu Alabalık (*Oncorhynchus mykiss*) Eritrositlerinden Saflaştırılması, Karakterizasyonu ve Bazı Kimyasalların Etkilerinin Araştırılması (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum
- Çulhaoğlu, H. Alzheimer hastalarında kan MDA ve GSH seviyelerinin araştırılması (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
- Droge, W. (2002). "Free radicals in the physiological control of cell function." *Physiological Reviews*, 82(1), 47-95.
- Franco, R., Cidlowski, J. A. (2009). "Apoptosis and glutathione: Beyond an antioxidant." *Cell Death Differentiation*, 16(10), 1303-1314.
- Kanat, N., Akdemir, S. (2014). Bakterilerde glutasyon ve önemi. *Sakarya University Journal of Science*, 18(2), 111-117.
- Konukoğlu, D., Akçay, T. (1995). Glutasyon metabolizması ve klinik önemi. *Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences*, 15(4), 214-218.
- Lu, S. C. (2013). Glutathione synthesis. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-General Subjects*, 1830(5), 3143-3153.
- Mailloux, R. J., McBride, S. L., Harper, M. E. (2013). Unearthing the secrets of mitochondrial ROS and glutathione in bioenergetics. *Trends in biochemical sciences*, 38(12), 592-602.
- Mutlu, A. A. (2016). Kükürtlü Aminoasitler ve Glutasyonun İmmün Sistem Üzerine Olan Etkileri. *Türkiye Klinikleri Nutrition and Dietetics-Special Topics*, 2(2), 47-51.
- Pompella, A., Visvikis, A., Paolicchi, A., De Tata, V., Casini, A. F. (2003). The changing faces of glutathione, a cellular protagonist. *Biochemical pharmacology*, 66(8), 1499-1503.
- Türkan, F. (2015). Karayemiş meyvesinden (*Prunus Laurocerasus* L.) glutasyon transferaz enziminin saflaştırılması, karakterizasyonu ve kinetik özelliklerinin incelenmesi (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Türkan, F., Balcı, N., Şakiroğlu, H. (2014). Purification and characterization of glutathione s-transferase from laurel fruit (*laurocerasus officinalis* roem.) and inhibition the effects of some pesticides on enzyme activity. *Muş Alparslan Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 2(2), 280-288.
- Türkan, F., Huyut, Z., Demir, Y., Ertaş, F., Beydemir, Ş. (2019). The effects of some cephalosporins on acetylcholinesterase and glutathione S-transferase: an in vivo and in vitro study. *Archives of physiology and biochemistry*, 125(3), 235-243.
- Türkan, F., Huyut, Z., Huyut, M.T., Calimli, M.H. (2019). In vivo biochemical evaluations of some β -lactam group antibiotics on glutathione reductase and glutathione S-transferase enzyme activities, *Life sciences* 231, 116572.
- Wu, G., Lupton, J. R., Turner, N. D., Fang, Y. Z., Yang, S. (2004). Glutathione metabolism and its implications for health. *The Journal of nutrition*, 134(3), 489-492.

2Kaynakça

- Akman, N., Sağıroğlu, P., & Atalay, A. (2021). Süt çocukluğu dönemi kan dolaşımı enfeksiyon etkenlerinin ve antimikrobiyal duyarlılıklarının araştırılması. *Abant Medical Journal*, 10(3), 369-379. <https://doi.org/10.47493/abantmedj.2021.936378>
- Bostan, N. G., & Eraç, B. (2022). Kateter ilişkili kan dolaşımı enfeksiyonu etkeni koagülaz negatif stafilokok kökenlerinin antibiyotik direnç profili ve virülans genleri. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 79(3), 419-432.
- Bostan, N. G., & Eraç, B. (2022). Kateter ilişkili kan dolaşımı enfeksiyonu etkeni koagülaz negatif stafilokok kökenlerinin antibiyotik direnç profili ve virülans genleri. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 79(3), 419-432.
- Çelik, R., & Özel, F. (2020). Türkiye’de yoğunbakım ünitelerinde oluşan hastane enfeksiyonları gelişme oranlarının karşılaştırılması. *Sağlık Akademisi Kastamonu (SAK)*, 5(2), 158-169.
- Cosgaya, C., Marí-Almirall, M., Van Assche, A., Fernández-Orth, D., Mosqueda, N., Telli, M., et al. (2016). *Acinetobacter dijkschoorniae* sp. nov., a member of the *Acinetobacter calcoaceticus*-*Acinetobacter baumannii* complex mainly recovered from clinical samples in different countries. *International Journal of Systematic and Evolutionary Microbiology*, 66(10), 4105-4111. <https://doi.org/10.1099/ijsem.0.001101> Deniz şanlı Yoğun bakım hast. *Katater Bakırköy Tıp Dergisi*, Cilt 12, Sayı 4, 2016
- Doi, Y., Murray, G. L., & Peleg, A. Y. (2015). *Acinetobacter baumannii*: Evolution of antimicrobial resistance and treatment options. *Seminars in Respiratory and Critical Care Medicine*, 36(1), 85-98.
- Dokutan A, Haciseyitoğlu D, Çağ Y ve ark. (2017). Klinik örneklerden izole edilen stafilokoklarda linezolid direnci ve antibiyotik duyarlılıkları. *Ortadoğu Tıp Dergisi*.;9(1):19-23.
- Öcal, D. (2015). Santral venöz kateterlerden izole edilen koagülaz negatif stafilokokların antimikrobiyal direnç profilleri ve biyofilm oluşturma özelliklerinin konvansiyonel ve moleküler yöntemlerle araştırılması. *Tıpta Uzmanlık Tezi*, Ankara Üniversitesi.
- Fox, A. (2016). *Bacteriology*. In *Microbiology and Immunology On-line*. University of South Carolina School of Medicine. Retrieved from <http://www.microbiologybook.org/Turkish-bact/bactchapter13bturk.htm>
- Frasca, D., Dahyot-Fizelier, C., & Mimoz, O. (2010). Prevention of central venous catheter-related infection in the intensive care unit. *Critical Care*, 14, 2-8.
- Friedman, N. D., Carmeli, Y., Walton, A. L., & Schwaber, M. J. (2017). Carbapenem-resistant Enterobacteriaceae: A strategic roadmap for infection control. *Infection Control & Hospital Epidemiology*, 38, 580–594.
- Gözalın, A., Ünaldı, Ö., Kırca, F., Çöplü, N., Müderris, T., Açıkgöz, Z. C., & Durmaz, R. (2020). Yoğun bakım ünitelerinde kan dolaşımı enfeksiyonu etkeni karbapenem dirençli *Acinetobacter baumannii* izolatlarının moleküler yöntemlerle karakterizasyonu. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 77(1), 15-24.
- Hawkey, P. M. (2015). Multidrug-resistant Gram-negative bacteria: A product of globalization. *Journal of Hospital Infection*, 89, 241–247.
- Karakoç, A. E. (2014). Güncel rehberler ışığında sepsis, klasik ve hızlı tanı yöntemleri, ulusal hemokültür rehberi. *ANKEM Dergisi*, 28(Ek 2), 46-51.
- Kirn, T. J., & Weinstein, M. P. (2013). Update on blood cultures: How to obtain, process, report, and interpret. *Clinical Microbiology and Infection*, 19, 513-520.

- Lin, M. F., & Lan, C. Y. (2014). Antimicrobial resistance in *Acinetobacter baumannii*: From bench to bedside. *World Journal of Clinical Cases*, 2(12), 787-814.
- Mermel, L. A., Allon, M., Bouza, E., Craven, D. E., Flynn, P., O'Grady, N. P., ... & Warren, D. K. (2009). Clinical practice guidelines for the diagnosis and management of intravascular catheter-related infection: 2009 Update by the Infectious Diseases Society of America. *Clinical infectious diseases*, 49(1), 1-45.15,16.
- Padmini, N., Ajilda, A. A. K., Sivakumar, N., & Selvakumar, G. (2017). Extended spectrum β -lactamase producing *Escherichia coli* and *Klebsiella pneumoniae*: Critical tools for antibiotic resistance pattern. *Journal of Basic Microbiology*, 57, 460-470.
- Plunkett, A., & Tong, J. (2015). Sepsis in children. *BMJ*, 350.
- Purrello, S. M., Garau, J., Giamarellos, E., Mazzei, T., Pea, F., Soriano, A., et al. (2016). Methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* infections: A review of the currently available treatment options. *Journal of Global Antimicrobial Resistance*, 7, 178-186.
- Raman, G., Avendano, E. E., Chan, J., Merchant, S., & Puzniak, L. (2018). Risk factors for hospitalized patients with resistant or multidrug-resistant *Pseudomonas aeruginosa* infections: A systematic review and meta-analysis. *Antimicrobial Resistance & Infection Control*, 7, 79. <https://doi.org/10.1186/s13756-018-0370-9>
- Reinhart, K., Bauer, M., Riedemann, N. C., & Hartog, C. S. (2012). New approaches to sepsis: Molecular diagnostics and biomarkers. *Clinical Microbiology Reviews*, 25(4), 609-634.
- Reynolds, D., & Kollef, M. (2021). The epidemiology, pathogenesis, and treatment of *Pseudomonas aeruginosa* infections: An update. *Drugs*, 81(18), 2117-2131. <https://doi.org/10.1007/s40265-021-01635-6>
- Rice, L. B. (2008). Federal funding for the study of antimicrobial resistance in nosocomial pathogens: No ESKAPE. *Journal of Infectious Diseases*, 197(8), 1079-1081.
- Sağlık Bakanlığı Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2013). Ulusal Hastane Enfeksiyonları Sürveyans Ağı (UHESA) Raporu Özet Veri. Retrieved from https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/bulasici-hastaliklar-ve-erken-uyari-db/Dokumanlar/Raporlar/USHIESA_OZET_RAPOR_2023_03.07.2024.pdf
- Şakar, H., Mumcuoğlu, İ., Aksu, N., Karahan, Z. C., Kurşun, Ş., & Kuştımur, S. (2012). Koagülaz negatif stafilokoklarda makrolid-linkozamid-streptogramin B grubu antibiyotiklere karşı nadir direnç genlerinin araştırılması. *Mikrobiyoloji Bülteni*, 46(2), 170-179.
- Şanlı, D., Sarıkaya, A., & Katırcıoğlu, K. (2016). Yoğun bakım hastalarında kateter ilişkili kan dolaşımı enfeksiyonlarının önlenmesinde kanıta dayalı önerilerin etkinliğinin incelenmesi. *Bakırköy Tıp Dergisi*, 12(4), 163-187.
- Scheich, S., et al. (2018). Bloodstream infections with gram-negative organisms and the impact of multidrug resistance in patients with hematological malignancies. *Annals of Hematology*, 97(11), 2225-2234. <https://doi.org/10.1007/s00277-018-3423-5>
- Şirin, F. B., & Şirin, M. C. (2021). Evaluation of inflammatory markers in the early diagnosis of bloodstream infections. *Medical Journal of Süleyman Demirel University*, 28(2), 291-299.
- Sunagar, R., Hegde, N. R., Archana, G. J., Sinha, A. Y., Nagamani, K., & Isloor, S. (2016). Prevalence and genotype distribution of methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* (MRSA) in India. *Journal of Global Antimicrobial Resistance*, 7, 46-52.
- Thaden, J. T., Park, L. P., Maskarinec, S. A., Ruffin, F., Fowler, V. G., & van Duin, D. (2017). Results from a 13-year prospective cohort study show increased mortality associated with bloodstream infections caused by

Pseudomonas aeruginosa compared to other bacteria. *Antimicrobial Agents and Chemotherapy*, 61(6).
<https://doi.org/10.1128/aac.02671-16>

Tuncer Ertem G, Öztürk B, Ataman Hatipoğlu Ç, İpekkan K, Erdem F, Adiloğlu AK. Stafilokok ve enterokok izolatlarının linezolid, daptomisin, teikoplanin ve fusidik aside in vitro duyarlılığı. *Ortadoğu Tıp Dergisi*. 2017;9(1):19-23.

Wang, J., Ruan, Z., Feng, Y., Fu, Y., Jiang, Y., Wang, H., et al. (2014). Species distribution of clinical *Acinetobacter* isolates revealed by different identification techniques. *PLoS One*, 9(8), e104882.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0104882>

Wenzler, E., Goff, D. A., Humphries, R., & Goldstein, E. J. C. (2017). Anticipating the unpredictable: A review of antimicrobial stewardship and *Acinetobacter* infections. *Infectious Disease Therapy*, 6(2), 149-172.

Wilcox, T. A. (2009). Catheter-related bloodstream infections. In *Seminars in Interventional Radiology*, 26(2), 139-143. Thieme Medical Publishers.

Wilson, M. G., & Pandey, S. (2024). *Pseudomonas aeruginosa*. In *StatPearls*. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing. Retrieved from <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK557831/>

World Health Organization. (2020). Central Asian and European Surveillance of Antimicrobial Resistance, Annual Report 2020. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/003/469200/Central-Asian-and-European-Surveillance-of-Antimicrobial-Resistance,-Annual-report-2020-eng.pdf (Accessed: 06.05.2021)

Yalçın B, Selek MB, Bektöre B, Hoşbul T, Özyurt M. (2014). Investigation of linezolid resistance in *Staphylococcus epidermidis*: First reported linezolid resistant coagulase negative staphylococcus in Turkey. *Turk J Med Sci*. 44:1136-38.

Zingg, W., Cartier-Fassler, V., & Walder, B. (2008). Central venous catheter-associated infections. *Best Practice & Research Clinical Anaesthesiology*, 22, 407-421.

3KAYNAKÇA

Aliabadi, J., Rakhshandehroo, E., Yektaseresht, A. (2021). Development and evaluation of an indirect ELISA for detection of *Teladorsagia circumcincta* infection in sheep. *BMC Veterinary Research*, 17, 1-9.

Ayan, A., Celik, B. A., Celik, O. Y., Akyildiz, G., Kilinc, O. O., Ayan, O. O., Uslu, U. (2024). First report of zoonotic *Cryptosporidium parvum* subtype IIaA15G2R1 in dogs in Türkiye. *Pak Vet J*.

Alegria, A. D., Joshi, A. S., Mendana, J. B., Khosla, K., Smith, K. T., Auch, B., Kodandaramaiah, S. B. (2024). High-throughput genetic manipulation of multicellular organisms using a machine-vision guided embryonic microinjection robot. *Genetics*, 226(4), iyae025.

Banowary, B., Dang, V. T., Sarker, S., Connolly, J. H., Chenu, J., Groves, P., Ghorashi, S. A. (2015). Differentiation of *Campylobacter jejuni* and *Campylobacter coli* using multiplex-PCR and high-resolution melt curve analysis. *PLoS one*, 10(9), e0138808.

Berger, S., Zeyn, Y., Wagner, E., Bros, M. (2024). New insights for the development of efficient DNA vaccines. *Microbial Biotechnology*, 17(11), e70053.

- Beyer, W., Turnbull, P. C. B. (2009). Anthrax in animals. *Molecular Aspects of Medicine*, 30(6), 481-489.
- Cenci-Goga, B. T., Rossitto, P. V., Sechi, P., McCrindle, C. M., Cullor, J. S. (2011). Toxoplasma in animals, food, and humans: An old parasite of new concern. *Foodborne Pathogens and Disease*, 8(7), 751-762.
- Çelik, M., Gözübüyük, A. A., Ceylan, M. R., Cesur, S., Esmer, F. (2021). Leptospiroz: Bir olgu sunumu. *Troia Medical Journal*, 2(3), 115-117.
- Dragan, A. L., Voth, D. E. (2020). Coxiella burnetii: International pathogen of mystery. *Microbes and Infection*, 22(3), 100-110.
- Ertaş, F., Ayan, A. (2021). Detection Of Cryptosporidium Spp. In Calves Through Nested Pcr And Kinyoun's Acid-Fast Methods In Iğdır, Turkey. *International Journal of Ecosystems Ecology Sciences*, 11(4); 791-796.
- Gao, F., Hou, N., Du, X., Wang, Y., Zhao, J., Wu, S. (2023). Molecular breeding of farm animals through gene editing. *National Science Open*, 2(5), 20220066.
- Georgiev, M., et al. (2013). Q fever in humans and farm animals in four European countries, 1982 to 2010. *Eurosurveillance*, 18(13), 13-25.
- Gibson, J. P., Bishop, S. C. (2005). Use of molecular markers to enhance resistance of livestock to disease: A global approach. *Revue Scientifique Et Technique-Office International Des Epizooties*, 24(1), 343.
- Goodwin, Z. I., Pascual, D. W. (2016). Brucellosis vaccines for livestock. *Veterinary Immunology and Immunopathology*, 181, 51-58.
- Hollister, W. S., Canning, E. U. (1987). An enzyme-linked immunosorbent assay (ELISA) for detection of antibodies to Encephalitozoon cuniculi and its use in determination of infections in man. *Parasitology*, 94(2), 209-219.
- Hu, M., Yang, D., Wu, X., Luo, M., Xu, F. (2020). A novel high-resolution melting analysis-based method for Salmonella genotyping. *Journal of Microbiological Methods*, 172, 105806.
- Jinek, M., Chylinski, K., Fonfara, I., Hauer, M., Doudna, J. A., Charpentier, E. (2012). A programmable dual-RNA-guided DNA endonuclease in adaptive bacterial immunity. *Science*, 337(6096), 816-821.
- Keten, D., Tunçcan, Ö. G., Hizel, K. (2016). Şarbon ve Orf. *Türkiye Klinikleri Infectious Diseases-Special Topics*, 9(3), 114-120.
- Khan, I. M., Khan, A., Liu, H., Khan, M. Z. (2023). Genetic markers identification for animal production and disease resistance. *Frontiers in Genetics*, 14, 1243793.
- Koca, D., Kılınç, Ö. O., Ayan, A., Oğuz, F. E., Turgut, A. O., Ayan, Ö. O. (2023). Molecular Survey of Toxoplasma gondii Infection in Aborted Fetuses of Sheep in the Iğdır Province of Türkiye. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 11(12), 2390-2393.
- Le, T. T., Andreadakis, Z., Kumar, A., Román, R. G., Tollefsen, S., Saville, M., Mayhew, S. (2020). The COVID-19 vaccine development landscape. *Nat Rev Drug Discov*, 19(5), 305-306.
- Liu, Z., Wu, T., Xiang, G., Wang, H., Wang, B., Feng, Z., ... Li, K. (2022). Enhancing animal disease resistance, production efficiency, and welfare through precise genome editing. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(13), 7331.
- Liu, Q., Jin, X., Cheng, J., Zhou, H., Zhang, Y., Dai, Y. (2023). Advances in the application of molecular diagnostic techniques for the detection of infectious disease pathogens. *Molecular Medicine Reports*, 27(5), 1-14.
- Maurin, M., Raoult, D. (1999). Q fever. *Clinical Microbiology Reviews*, 12(4), 518-553.

- McQuiston, J. H., Childs, J. E. (2002). Q fever in humans and animals in the United States. *Vector-Borne and Zoonotic Diseases*, 2(3), 179-191.
- Meuwissen, T. H., Hayes, B. J., Goddard, M. E. (2001). Prediction of total genetic value using genome-wide dense marker maps. *Genetics*, 157(4), 1819-1829.
- Neshat, S. Y., Tzeng, S. Y., Green, J. J. (2020). Gene delivery for immunoengineering. *Current Opinion in Biotechnology*, 66, 1-10.
- Merlino, G. T. (1991). Transgenic animals in biomedical research. *The FASEB Journal*, 5(14), 2996-3001.
- Paraguison-Alili, R., Lopez, L. L. M. A., Domingo, C. Y. J. (2021). Application of molecular tools in detecting zoonotic pathogens in organic fertilizers and liquid supplements. *Biochemistry and Biophysics Reports*, 26, 101017.
- Pappas, G., Papadimitriou, P., Akritidis, N., Christou, L., Tsianos, E. V. (2006). The new global map of human brucellosis. *The Lancet Infectious Diseases*, 6(2), 91-99.
- Rexroad, C., Vallet, J., Matukumalli, L. K., Reecy, J., Bickhart, D., Blackburn, H., ... Wells, K. (2019). Genome to phenome: Improving animal health, production, and well-being—a new USDA blueprint for animal genome research 2018–2027. *Frontiers in Genetics*, 10, 327.
- Sander, J. D., Joung, J. K. (2014). CRISPR-Cas systems for editing, regulating, and targeting genomes. *Nature Biotechnology*, 32(4), 347-355.
- Sauret, J. M., Vilissova, N. (2002). Human brucellosis. *The Journal of the American Board of Family Practice*, 15(5), 401-406.
- Sidstedt, M., Rådström, P., Hedman, J. (2020). PCR inhibition in qPCR, dPCR and MPS—mechanisms and solutions. *Analytical and Bioanalytical Chemistry*, 412(9), 2009-2023.
- Sharma, A., Lee, J. S., Dang, C. G., Sudrajad, P., Kim, H. C., Yeon, S. H., ... Lee, S. H. (2015). Stories and challenges of genome-wide association studies in livestock—a review. *Asian-Australasian Journal of Animal Sciences*, 28(10), 1371.
- Stelzer, S., Basso, W., Silván, J. B., Ortega-Mora, L. M., Maksimov, P., Gethmann, J., ... Schares, G. (2019). *Toxoplasma gondii* infection and toxoplasmosis in farm animals: Risk factors and economic impact. *Food and Waterborne Parasitology*, 15, e00037.
- Stevens, M. P., Humphrey, T. J., Maskell, D. J. (2009). Molecular insights into farm animal and zoonotic *Salmonella* infections. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 364(1530), 2709-2723.
- Suminda, G. G. D., Bhandari, S., Won, Y., Goutam, U., Pulicherla, K. K., Son, Y. O., Ghosh, M. (2022). High-throughput sequencing technologies in the detection of livestock pathogens, diagnosis, and zoonotic surveillance. *Computational and Structural Biotechnology Journal*, 20, 5378-5392.
- Wang, P., Li, X., Zhu, Y., Wei, J., Zhang, C., Kong, Q., Wang, Z. (2022). Genome-wide association analysis of milk production, somatic cell score, and body conformation traits in Holstein cows. *Frontiers in Veterinary Science*, 9, 932034.
- Yadeta, W., Bashahun, G. M., Abdela, N. (2016). Leptospirosis in animal and its public health implications: A review. *World Applied Sciences Journal*, 34(6), 845-853.
- Yavuz, M., Korukluoğlu, M. (2010). *Listeria monocytogenes'* in gıdalardaki önemi ve insan sağlığı üzerine etkileri. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24(1), 1-10.

Zhang, H., Wang, Z., Wang, S., Li, H. (2012). Progress of genome-wide association study in domestic animals. *Journal of Animal Science and Biotechnology*, 3, 1-10.

Zhang, L., Guo, W., Lv, C. (2024). Modern technologies and solutions to enhance surveillance and response systems for emerging zoonotic diseases. *Science in One Health*, 3, 100061.

4KAYNAKÇA

A.Yıldız S. (2012). Aerobik ve Anaerobik Kapasitenin Anlamı Nedir? *Solunum_Dergisi* 5/2/12 2:44 PM Page 1.

Altunsoy K. (2014). Aerobik Egzersiz ve Kombine Egzersiz Uygulamalarının Vücut Kompozisyonu ve Dinlenme Metabolik Hız Üzerine Olan Etkilerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.

Applegate L. (2011). Sağlıklı Yaşam ve Yüksek Performans İçin Beslenme ve Diyet Temel İlkeleri, Özpınar H, (Çeviri editörü). 1.Baskı. İstanbul, İstanbul Medikal Yayıncılık Ltd.Şti, 2011: 271-314.

Atasever G. (2022). Futbolcularda Farklı Enerji Sistemlerinde Yapılan Antrenmanların Kas Oksijen Satürasyonu ve Hypoxia Inducible Factor (HIF-1) Üzerine Etkilerinin Karşılaştırılması. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Guyton AC, Hall JE. (2010). Tıbbi Fizyoloji Cep kitabı, Solakoğlu Z, (Çeviri editörü). 1 Baskı. Ankara, Nobel tıp kitabevi, 2010: 55-60.

Günay M, Tamer K, Cicioğlu İ.(2010). Spor Fizyolojisi ve Performans Ölçümü, 2.Baskı. Ankara, Gazi Kitabevi, 2010: 317-346.

Günay M. (2001). Spor Fizyolojisi. Baskı. Ankara, Gazi Kitabevi, 2001: 163-219.

Hoffman J. *Physiological Aspects of Sport Training and Performance*. Second Edition. Human Kinetics, 2014.

Joyner MJ, Coyle EF. (2008). Endurance exercise performance: the physiology of champions. *J Physiol* 2008;1:586:35-44.

Katch VL, McArdle WD, ve Katch FI. (2010). *Essentials of Exercise Physiology*, 4th Ed. Wolters Kluwar, Lippincott Williams & Wilkins, Philadelphia.

Kenney WL, Wilmore JH, ve Costill DL. (2012). *Physiology of sport and exercise*, 5th Ed. Human Kinetics.

Kunter E. (1997). *Futbolda Süratin Teoriği Ve Pratiği*. Bağırğan Yayınevi. Ankara.

Mannie, K. (2020). *Developing Football Energy System*. Michigan State University Strength And Power Article.

Özkan, A., Köklü, Y., & Ersöz, G. (2010). Wingate Anaerobic Power Test. *Journal Of Human Sciences*, 7(1), 207-224.

Packer L. (2010). Oxidants, antioxidant nutrients and the athlete. *Journal of Sports Sciences*, 2010, 15: 353-363.

Powell KE Paluch AE, Blair SN. (2011). Physical activity for health: What kind? How much? How intense? On top of what? *Annu Review Public Health*, 2011, 32: 349- 365.

Robergs RA Ghiasvand F, Parker D.(2004). Biochemistry of exercise induced metabolic acidosis. *American Journal of Physiology-Regulatory Integrative and Comparative Physiology*, 2004, 287: 502-516.

Scott C. (2005). Misconceptions About Aerobic And Anaerobic Energy Expenditure. *J Int Soc Sports Nutr* 2005;2:32-37.

Şermet A, Güzel C, Doğan A. (2007).Tıbbi Fizyoloji. Çavuşoğlu H, Çağlayan Yeğen B. (Editörler). 11. Baskı, Nobel Tıp Kitabevi, 2007.

Tiryaki S.G. (2002). Egzersiz Ve Spor Fizyolojisi. Ata Ofset Matbaacılık. Bolu.

Widmaier EP, Raff H, Strang KT. Vander"s Human Physiology The Mechanism of Body Function. 10th Ed.,New York, McGraw-Hill Companies, 2006.

Yıldırım S. (2014). Akut Yorucu Egzersiz Yaptrılan Ratlarda Kan ve Karaciğer Oksidan/Antioksidan Sistemler Üzerine Bilberry'nin (Yaban Mersini) Etkileri. Doktora Tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Zergeroğlu AM, Ülker B, Ergen E, Demirel H, Güner R, Başoğlu S. (2012). Egzersiz Fizyolojisi. 3 Baskı. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, 2012: 50-52.

5KAYNAKÇA

Anwanwan, D., Singh, S. K., Singh, S., Saikam, V., Singh, R. (2020). Challenges in liver cancer and possible treatment approaches. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Reviews on Cancer*, 1873(1), 188314.

Apte, U., Krishnamurthy, P. (2011). Detoxification functions of the liver. *Molecular pathology of liver diseases*, 147-163.

Bendich, A., Machlin, L. J., Scandurra, O., Burton, G. W., Wayner, D. D. M. (1986). The antioxidant role of vitamin C. *Advances in Free Radical Biology Medicine*, 2(2), 419-444.

Casas-Grajales, S., Muriel, P. (2015). Antioxidants in liver health. *World journal of gastrointestinal pharmacology and therapeutics*, 6(3), 59.

Doba, T., Burton, G. W., Ingold, K. U. (1985). Antioxidant and co-antioxidant activity of vitamin C. The effect of vitamin C, either alone or in the presence of vitamin E or a water-soluble vitamin E analogue, upon the peroxidation of aqueous multilamellar phospholipid liposomes. *Biochimica et Biophysica Acta (BBA)-Lipids and Lipid Metabolism*, 835(2), 298-303.

Ertaş, F., Kırmızıgül, A. H. (2021). Fasiyolozisli koyunlarda oksidatif stres ve metabolik profilin araştırılması. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi*, 16(2), 204-210.

Goodman, M., Bostick, R. M., Kucuk, O., Jones, D. P. (2011). Clinical trials of antioxidants as cancer prevention agents: past, present, and future. *Free Radical Biology and Medicine*, 1(5), 1068-1084.

Gulcin, İ. (2020). Antioxidants and antioxidant methods: An updated overview. *Archives of toxicology*, 94(3), 651-715.

Güven, A. (2003). Kaz karaciğerlerinde karbon tetraklorür (CCl₄) ve etil alkol (C₂ H₅ OH) ile oluşturulan doku hasarlarında redükte glutatyon (GSH), glutatyon 5-transferaz (GST) ve selenyum (Se) düzeylerinin araştırılması.

Handayani, S. N., Bawono, L. C., Ayu, D. P., Pratiwi, H. N. (2018). Isolasi senyawa polifenol black garlic dan uji toksisitasnya terhadap larva udang (*Artemia salina* Leach). *Jurnal Ilmu Kefarmasian Indonesia*, 16(2), 145-149.

Hinton, D. E., Segner, H., Braunbeck, T. (2017). Toxic responses of the liver. In *Target organ toxicity in marine and freshwater teleosts* (pp. 224-268). CRC Press.

Karabulut, H., Gülay, M. Ş. (2016). Antioksidanlar. *Veterinary Journal of Mehmet Akif Ersoy University*, 1(1), 65-76.

- Li, S., Tan, H. Y., Wang, N., Zhang, Z. J., Lao, L., Wong, C. W., Feng, Y. (2015). The role of oxidative stress and antioxidants in liver diseases. *International journal of molecular sciences*, 16(11), 26087-26124.
- Liska, D. J. (1998). The detoxification enzyme systems. *Altern Med Rev*, 3(3), 187-198.
- Margaritelis, N. V., Paschalis, V., Theodorou, A. A., Kyparos, A., Nikolaidis, M. G. (2018). Antioxidants in personalized nutrition and exercise. *Advances in Nutrition*, 9(6), 813-823.
- Notas, G., Koutroubakis, I. E., Kouroumalis, E. A., Panglossi, H. (2006). Oxidants and antioxidants in liver disease. *Antioxidants: New Research*, 2-48.
- Öner, A. C., Adnan, A. Y. A. N., KILINÇ, Ö. O., Ayşe, U. S. T. A., Ertaş, F. (2022). Effect of imidocarb on DNA damage in sheep with babesiosis. *Kafkas Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi*, 28(1).
- Pokushalov, E., Ponomarenko, A., Shrainer, E., Kudlay, D., Miller, R. (2024). Biomarker-Guided Dietary Supplementation: A Narrative Review of Precision in Personalized Nutrition. *Nutrients*, 16(23), 4033.
- Robinson, M. W., Harmon, C., O'Farrelly, C. (2016). Liver immunology and its role in inflammation and homeostasis. *Cellular molecular immunology*, 13(3), 267-276.
- Tiwari, A. K. (2004). Antioxidants: new-generation therapeutic base for treatment of polygenic disorders. *Current science*, 1092-1102.
- Türkan, F., Huyut, Z., Demir, Y., Ertaş, F., Beydemir, Ş. (2019). The effects of some cephalosporins on acetylcholinesterase and glutathione S-transferase: an in vivo and in vitro study. *Archives of physiology and biochemistry*, 125(3), 235-243.

6KAYNAKÇA

- Aydın, M., Kara, A. (2023). Menisküs yaralanmalarının tedavisinde cerrahi yaklaşımlar. *Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 34(2), 101-109.
- Akdeniz, M., Alkan, S. (2022). Diz eklemi yaralanmalarında erken tanı ve rehabilitasyon. *Ortopedi ve Travmatoloji Dergisi*, 12(3), 65-72.
- Bakan, M., Altay, S. (2023). Diz osteoartritinde klinik değerlendirme ve tedavi seçenekleri. *Türk Ortopedi ve Travmatoloji Dergisi*, 55(4), 217-224.
- Bhatia, S., Iqbal, H., Palaniappan, S. (2022). Anatomy of the knee joint: Implications for surgery and rehabilitation. *Orthopedic Clinics of North America*, 53(1), 1-9. <https://doi.org/10.1016/j.ocl.2021.09.001>
- Bhatia, S., Patel, R., Singh, R. (2022). Meniscus injuries: Diagnosis and management. *Journal of Orthopaedic Surgery and Research*, 17(1), 46-55. <https://doi.org/10.1186/s13018-022-02839-4>
- Çolak, İ., Kıyıcı, M. (2022). Anterior çapraz bağ (ACL) yaralanmalarının tedavi yöntemleri. *Türk Ortopedi ve Travmatoloji Dergisi*, 34(1), 120-128.
- Feller, J. A., Webster, K. E., Hewett, T. E. (2011). Anterior cruciate ligament rehabilitation: A systematic review. *The Journal of Orthopaedic and Sports Physical Therapy*, 41(7), 421-426. <https://doi.org/10.2519/jospt.2011.3537>
- Haddad, F. S. (2013). The knee joint: A review of the anatomy, biomechanics and treatment options. *Bone Joint Journal*, 95-B(12), 1567-1574. <https://doi.org/10.1302/0301-620X.95B12.31462>

- Hunter, D. J., March, L., Callander, E. (2022). Osteoarthritis in Australia: A public health approach. *Best Practice Research Clinical Rheumatology*, 36(4), 101-117. <https://doi.org/10.1016/j.berh.2022.101188>
- Hunter, D. J., March, L., Chew, M. (2009). Osteoarthritis. *Best Practice Research Clinical Rheumatology*, 23(5), 801-809. <https://doi.org/10.1016/j.berh.2009.07.007>
- Loudon, J. K. (2012). *The knee: A comprehensive review*. Wiley-Blackwell.
- Mohtadi, N. G., Chan, D., Moyer, R. (2011). The role of rehabilitation in the treatment of knee injuries. *Orthopedic Clinics of North America*, 42(3), 335-342. <https://doi.org/10.1016/j.ocl.2011.03.001>
- Mohtadi, N. G., Chan, D., Moyer, R. (2021). The role of rehabilitation in the treatment of knee injuries. *Orthopedic Clinics of North America*, 52(2), 133-142. <https://doi.org/10.1016/j.ocl.2020.12.002>
- Pabst, K., Hempel, S., Petersen, W. (2023). The knee joint anatomy and biomechanical considerations in sports medicine. *Journal of Sports Science and Medicine*, 22(3), 365-373. <https://doi.org/10.1242/jssm.2023.233>
- Pabst, M., Tsokos, M., Imhoff, A. B. (2023). Ligament injuries of the knee: Update on ACL and PCL injuries. *Sports Medicine and Arthroscopy Review*, 31(2), 88-95. <https://doi.org/10.1097/JSA.000000000000448>
- Yüksel, A., Şahin, N. (2021). Diz eklemi yaralanmalarında tanı ve tedavi. *Ortopedi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 22(4), 245-252.

7KAYNAKÇA

- Abdullah, S., Matthews, M., Frank, E., Doherty, G., Gay, G., Choudhury, T. (2016). Automatic detection of social rhythms in bipolar disorder. *Journal of the American Medical Informatics Association* 23(3): 538-543.
- Ahn, J. S., Jun, H. J., Kim, T. S. (2015). Factors affecting smartphone dependency and digital dementia. *Journal of information technology applications management* 22(3): 35-54.
- Ali, Z., Janarthanan, J., Mohan, P. (2024). Understanding Digital Dementia and Cognitive Impact in the Current Era of the Internet: A Review. *Cureus* 16(9): e70029.
- Arakelyan Hayk, S., "Digital Dementia and Health", in: *Clinical Psychology*, 2019, https://www.researchgate.net/publication/335689506_Digital_Dementia_and_Health, (Erişim Tarihi: 10.12.2024)
- Barros, E. (2024). Understanding the Influence of Digital Technology on Human Cognitive Processes: A Review.
- Boers, E., Afzali, M. H., Newton, N., Conrod, P. (2019). Association of screen time and depression in adolescence. *JAMA pediatrics* 173(9): 853-859.
- Chen, L. (2020). A Study on the Effects of Digital Dementia on English Vocabulary Class in Primary School. *International Journal of New Developments in Education* 2(8).
- Christakis, D. A., Ramirez, J. S. B., Ferguson, S. M., Ravinder, S., Ramirez, J. M. (2018). How early media exposure may affect cognitive function: A review of results from observations in humans and experiments in mice. *Proceedings of the National Academy of Sciences* 115(40): 9851-9858.
- Dietzel, N., Kürten, L., Karrer, L., Reichold, M., Köhler, L., Nagel, A., Kolominsky-Rabas, P. L. (2021). Digital Dementia Registry Bavaria—digiDEM Bayern: study protocol for a multicentre, prospective, longitudinal register study. *BMJ open* 11(2): e043473.
- Dočekal, D., Müller, J., Harris, A., Heger, L. (2019). Dítě v síti. *Mladá fronta*.

- Durar E. (2022). Sağlık eğitimi alan üniversite öğrencilerinde bilişsel-davranışçı yaklaşım temelli psikoeğitim programının sosyal medya bağımlılığı ve öz kontrol üzerine etkisi (Doktora Tezi). Kafkas Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kars.
- Garg, A., Rawat, S., Kumar, P. (2018). Analysis and Evolution of Dynamic Modern Techniques of Internet Generation. In 2018 International Conference on Computational Techniques, Electronics and Mechanical Systems (CTEMS) (pp. 527-532). IEEE.
- Glass, A. L., Kang, M. (2019). Dividing attention in the classroom reduces exam performance. *Educational Psychology* 39(3): 395-408.
- Loh, K. K., Kanai, R. (2016). How has the Internet reshaped human cognition? *The Neuroscientist* 22(5): 506-520.
- Madigan, S., Browne, D., Racine, N., Mori, C., Tough, S. (2019). Association between screen time and children's performance on a developmental screening test. *JAMA pediatrics* 173(3): 244-250.
- Manwell, L. A., Tadros, M., Ciccarelli, T. M., Eikelboom, R. (2022). Digital dementia in the internet generation: excessive screen time during brain development will increase the risk of Alzheimer's disease and related dementias in adulthood. *Journal of integrative neuroscience* 21(1): 28.
- McNicol, M. L., Thorsteinsson, E. B. (2017). Internet addiction, psychological distress, and coping responses among adolescents and adults. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking* 20(5): 296-304.
- Moledina, S., Khoja, A. (2018). Digital dementia—is smart technology making us dumb? *Ochsner Journal* 18(1): 12-12.
- Panjeti-Madan, V. N., Ranganathan, P. (2023). Impact of screen time on children's development: cognitive, language, physical, and social and emotional domains. *Multimodal Technologies and Interaction* 7(5): 52.
- Paulus, M. P., Squeglia, L. M., Bagot, K., Jacobus, J., Kuplicki, R., Breslin, F. J., Tapert, S. F. (2019). Screen media activity and brain structure in youth: Evidence for diverse structural correlation networks from the ABCD study. *Neuroimage* 185: 140-153.
- Radesky, J. S., Schumacher, J., Zuckerman, B. (2015). Mobile and interactive media use by young children: the good, the bad, and the unknown. *Pediatrics* 135(1): 1-3.
- Sandu, A., Nistor, P. (2020). Digital dementia. *Eastern-European Journal of Medical Humanities and Bioethics* 4(1): 01-06.
- Shanmugasundaram, M., Tamilarasu, A. (2023). The impact of digital technology, social media, and artificial intelligence on cognitive functions: a review. *Frontiers in Cognition* 2: 1203077.
- Sharma, M. (2024). What is Digital Dementia and How to Prevent it? Experts Talk. <https://thethinkpot.in/what-is-digital-dementia-and-how-to-prevent-it-experts-talk/> , (Erişim Tarihi:10.12.2024).
- Sohn, M., Yang, J., Sohn, J., Lee, J. H. (2023). Digital healthcare for dementia and cognitive impairment: A scoping review. *International Journal of Nursing Studies* 140: 104413.
- Spitzer, M. (2020). Dementia digitala: Cum ne tulbura mintea noile tehnologii. *Humanitas SA*.
- Ward, A. F., Duke, K., Gneezy, A., Bos, M. W. (2017). Brain drain: The mere presence of one's own smartphone reduces available cognitive capacity. *Journal of the association for consumer research* 2(2): 140-154.
- Yamamoto, H., Ito, K., Honda, C., Aramaki, E. (2018). Does digital dementia exist? In 2018 AAAI Spring Symposium.
- Ziegler, D. A., Anguera, J. A., Gallen, C. L., Hsu, W. Y., Wais, P. E., Gazzaley, A. (2022). Leveraging technology to personalize cognitive enhancement methods in aging. *Nature aging* 2(6): 475-483.

8KAYNAKÇA

- Ağca, Y., Critser, J.K. (2005). Assisted reproductive technologies and genetic engineering in rats, Suckow MA, Weisbroth SH, Franklin CL. (eds). In: *The Laboratory Rat*. San Diego: Academic Press; pp.165-90.
- Audrins, P., Holden, C.A., McLachlan, R.I., Kovacs, G.T. (1999). Semen storage for special purposes at monash IVF from 1977 to 1997. *Fertil Steril*; 72(1): 179-81.
- Bencheikh, N. (1995). Effet de la fréquence de collecte de la semence sur les caractéristiques du sperme. *Ann Zoot*, 44, 263-279.
- Bertoldo, M.J., Guibert, E., Tartarin, P., Guillory, V., (2014). Froment, P. Effect of metformin on the fertilizing ability of Mouse spermatozoa. *Cryobiology*, 68(2): 262-268
- Boiti, C., Castellini, C., Besenfelder, U., TheauClément, M., Liguori, L., Renieri, T., Pizzi, F. (2005). Guidelines for the handling of rabbit bucks and semen. *World Rabbit Sci*, 13(2), 71-91.
- Buehr, M., Hjorth, J.P., Hansen, A.K., Sandoe, P. (2003). Genetically modified laboratory animals-what welfare problems do they face? *J Appl Anim Welf Sci*; 6(4): 319-38
- Charreau, B., Tesson, L., Soullillou, J.P., Pourcel, C., Anegon, I. (1996). Transgenesis in rats: Technical aspects and models. *Transgenic Res*; 5(4): 223-34.
- Devireddy, R.V., Swanlund, D.J., Roberts, K.P., Bischof, J.C. (1999). Subzero Water permeability parameters of mouse spermatozoa in the presence of extracellular ice and cryoprotective agents. *Biol Reprod*; 61(3): 764-75.
- Dewit. M., Marley, W.S., Graham, J.K. (2000). Fertilizing potential of Mouse spermatozoa cryopreserved in a medium containing whole eggs. *Cryobiology*, 40(1), 36-45.
- Evans, G., Maxwell, W.M.C. (1987). *Salamon's Artificial Insemination of Sheep and Goats*. Butter worths, pp, Sidney, 8(21): 107-141.
- Gilmore, J.A., Liu, J., Critser, J.K. (1996). Activation energies for membrane permeability characteristics of human spermatozoa. *Cryobiology*, 33, 633-634.
- Gilmore, J.A., McGann, L.E., Liu, J., Gao, D.Y., Peter, A.T. (1995). Effect of cryoprotectant solutes on water permeability of human spermatozoa. *Biology of reproduction*, 53(5), 985-995.
- Gogol, P. (1999). Cryopreservation of plasmadeprived rabbit semen. *Ann Anim Sci*, 26, 85–92.
- Gunasena. K.T., Villines, P.M., Critser, E.S., Critser, J.K. (1997). Live births after autologous transplant of cryopreserved mouse ovaries. *Hum Reprod*; 12(1): 101-6.
- Hammerstedt, R.H., Graham, J.K., Nolan, J.P. (1990). Cryopreservation of mammalian sperm: What we ask them to survive. *J Androl*; 11(1): 73-88.
- Holt, W.V. (2000) Fundamental aspects of sperm cryobiology: the importance of species and individual differences. *Theriogenology*; 53(1): 47-58.
- Honda, A., Tachibana, R., Hamada, K., Morita, K., Mizuno, N., Morita, K., & Asano, M. (2019). Efficient derivation of knock-out and knock-in rats using embryos obtained by in vitro fertilization. *Scientific Reports*, 9(1), 11571.
- Katkov, II., Katkova, N., Critser, J.K., Mazur, P. (1998). Mouse spermatozoa in high concentrations of glycerol: chemical toxicity osmotic shock at normal and reduced oxygen concentrations. *Cryobiology*, 37(4), 325-338.

- Kim, S., Agca, C., Agca, Y. (2012). Changes in rat spermatozoa function after cooling, cryopreservation and centrifugation processes. *Cryobiology*, 65(3), 215-223.
- Koshimoto, C., Gamliel, E., Mazur, P. (2000). Effect of osmolality and oxygen tension on the survival of mouse sperm frozen to various temperatures in various concentrations of glycerol and raffinose. *Cryobiology*, 41(3), 204-231.
- Koshimoto, C., Mazur, P. (2002). Effects of warming rate, temperature, and antifreeze proteins on the survival of Mouse spermatozoa frozen at an optimal rate. *Cryobiology*, 45(1), 49-59.
- Kubovicova, E., Makarevich, A., Balazi, A., Vasicek, J., Chrenek, P. (2022). Factors affecting rabbit sperm cryopreservation: A mini-review. *Zygote*, 30(1), 1-8
- Landel, C.P. (2005). Archiving mouse strains by cryopreservation. *Lab Anim (NY)*; 34: 50-7.
- Lazar, J., Moreno, C., Jacob, H.J., Kwitek, A.E. (2005). Impact of genomics on research in the rat. *Genome Res*; 15: 1717-28.
- Leibo, S.P., Songsasen, N. (2002). Cryopreservation of gametes and embryos of non-domestic species. *Theriogenology*; 57(1): 303-26.
- Liu, J.L., Kusakabe, H., Chang, C.C., Suzuki, H., Schmidt, D.W., Julian, M., Pfeffer, R., Bormann, C.L., Tian, X.C., Yanagimachi, R., Yang, X. (2004). Freeze-dried sperm fertilization leads to fullterm development in rabbits. *Biol Reprod*, 70, 1776-1781.
- Luzi F., Maertens L., Mijen P., Pizzi F. (1996). Effect of feeding level and dietary protein on libido and semen characteristics of bucks. In: *Proc. 6th World Rabbit Congr., Toulouse, vol. 2*, 87-92.
- Meek, S., Mashimo, T., Burdon, T. (2017). From engineering to editing the rat genome. *Mammalian Genome*, 28, 302-314.
- Mocé, E., Blanch, A., Talaván, M., Viudes-de-Castro, M. (2015). Effect of different freezing velocities on the quality and fertilising ability of cryopreserved rabbit spermatozoa. *Reprod Fert Dev*, 27, 846-851.
- Mocé, E., Vicente, J.S. (2009). Rabbit sperm cryopreservation: a review. *Anim Reprod Sci*, 110, 1-24.
- Nakata, M., Okuda, Y., Yamashita, Y., Nakauchi, C., Ito, J., Kashiwazaki, N. (2012). Successful production of offspring using cryopreserved sperm via nonsurgical artificial insemination in rats. *Journal of Reproduction and Development*, 58(4), 501-504.
- Naughton, C.K., Nelson, D.R., Thomas Jr, A.J. (2003). Development of an inexpensive artificial vagina for semen collection from rabbits. *J Androl*, 24(5), 712-715.
- Noiles, E.E., Bailey, J.L., Storey, B.T. (1995). The temperature dependence in the hydraulic conductivity, L_p , of the mouse sperm plasma membrane shows a discontinuity between 4 and 0°C. *Cryobiology*, 32(3), 220-238.
- Noiles, E.E., Thompson, K.A., Storey, B.T. (1997). Water permeability, L_p , of the mouse sperm plasma membrane and its activation energy are strongly dependent on interaction of the plasma membrane with the sperm cytoskeleton. *Cryobiology*, 35(1), 79-92.
- Orihuela, A., Ungerfeld, R. (2019). Acoustic characteristics of vocalisations emitted by the domestic rabbit (*Oryctolagus cuniculus*) during copula ejaculation and electro-ejaculation with or without anaesthesia. *World Rabbit Sci*, 27(3), 157-162.

- Raspa, M., Guan, M., Paoletti, R., Montoliu, L., Ayadi, A. ve ark. (2017). Infrafrontier Technical Working Group. Dryice is a reliable substrate for the distribution of frozen Mouse spermatozoa: A multi-centric study. *Theriogenology*, 96: 49-57.
- Rossato, M.P., Laffaldano, N. (2013). Cryopreservation of rabbit semen: comparing the effects of different cryoprotectants, cryoprotectant-free vitrification, and the use of albumin plus osmoprotectants on sperm survival and fertility after standard vapour freezing and vitrification. *Theriogenology*, 79, 508–516.
- Sevinç, A. (1973). Tavşanlarda Suni Tohumlama. A.Ü. Veteriner Fakültesi Zootekni Kürsüsü, 135- 144.
- Songsasen, N., Leibo, S.P. (1997-a). Cryopreservation of Mouse Spermatozoa. I. Effect of Seeding on Fertilizing Ability of Cryopreserved Spermatozoa, *Cryobiology*, 35, 240- 254.
- Songsasen, N., Leibo, S.P. (1998). Live Mice Cryopreserved Embryos Derive InVitro with Cryopreserved Ejaculated Spermatozoa, *Lab Anim Sci*, 48 (3), 275-281.
- Storey, B.T., Noiles, E.E., Thompson, K.A. (1998). Comparison of glycerol, other polyols, trehalose, and raffinose to provide a defined cryoprotectant medium for mouse sperm cryopreservation. *Cryobiology*, 37(1), 46-58.
- Sztejn, J.M., Noble, K., Farley, J.S., Mobraaten, L.E. (2001). Comparison of permeating and nonpermeating cryoprotectants for mouse sperm cryopreservation. *Cryobiology*, 42(1), 28-39.
- Sztejn, J.M., Noble, K., Farley, J.S., Mobraaten, L.E. Comparison of permeating and nonpermeating cryoprotectants for mouse sperm cryopreservation. *Cryobiology*, 2001, 42(1), 28-39.
- Tada, N., Sato, M., Yamanoi, J., Mizorogi, T., Kasai, K., Ogawa, S. (1990). Cryopreservation of Mouse spermatozoa in the presence of raffinose and glycerol. *Journal of Reproduction and Fertility*, , 89 511–516.
- Takeo, T., Nakagata, N. (2010). Combination medium of cryoprotective agents containing L-glutamine and methyl- β -cyclodextrin in a pre incubation medium yields a high fertilization rate for cryopreserved C57BL/6J mouse sperm. *Laboratory animal*, s. 44(2): 132-137.
- Takeo, T., Nakao, S., Mikoda, N., Yamaga, K., Maeda, R., Tsuchiyama, S., Nakagata, N. (2022). Optimized protocols for sperm cryopreservation and in vitro fertilization in the rat. *Lab Animal*, 51(10), 256-274.
- Takeshima, T., Nakagata, N., Ogawa, S. (1991). Cryopreservation of Mouse spermatozoa. *Jikken Dobutsu*, 40 493–497.
- Theau-Clément, M., Lattaioli, P., Roustan, A., Castellini, C. (1996). Reliability and accuracy of a computerized semen image analyses to evaluate various biological parameters in rabbit semen. in: Proc. 6th World Rabbit Congr., Toulouse, Jul., vol. 2, 139-143.
- Varisli, O., Uguz, C., Agca, C., Agca, (2009). Y. Effect of chilling on the motility and acrosomal integrity of rat sperm in the presence of various extenders. *Journal of the American Association for Laboratory Animal Science*, 48(5), 499-505.
- Verberckmoes, S., Van Soom, A., Dewulf, J., De Pauw, I., De Kruif, A. (2004). Storage of fresh bovine semen in a diluent based on the ionic composition of cauda epididymal plasma. *Reprod Dom Anim*; 39(6): 410-6.
- Yamashiro, H., Han, Y.J., Sugawara, A., Tomioka, I., Hoshino, Y., Sato, E. (2007). Freezability of rat epididymal sperm induced by raffinose in modified KrebsRinger bicarbonate (mKRB) based extender solution. *Cryobiology*; 55(3): 285-94.
- Yamashiro, H., Han, Y.J., Sugawara, A., Tomioka, I., Hoshino, Y., Sato, E. (2007). Freezability of rat epididymal sperm induced by raffinose in modified Krebs–Ringer bicarbonate (mKRB) based extender solution. *Cryobiology*, 55(3), 285-294.

- Yildiz, C., Law, N., Ottaviani, P., Jarvi, K., McKerlie, C. (2010). Comparison of sperm quality and DNA integrity in mouse sperm exposed to various cooling velocities and osmotic stress. *Theriogenology*, 74(8), 1420-1430.
- Yildiz, C., Ottaviani, P., Law, N., Ayearst, R., Liu L ve ark. (2007). Effects of cryopreservation on sperm quality, nuclear DNA integrity, in vitro fertilization, and in vitro embryo development in the mouse. *Reproduction*, 133(3):585-95.
- Yildiz, C., Ottaviani, P., Law, N., Ayearst, R., Liu, L., & McKerlie, C. (2007). Effects of cryopreservation on sperm quality, nuclear DNA integrity, in vitro fertilization, and in vitro embryo development in the mouse. *Reproduction*, 133(3), 585-595.
- Zaniboni, L., Cassinelli, C., Mangiagalli, MG., Gliozzi, TM., Cerolini S. (2014). Pellet cryopreservation for chicken semen: Effects of sperm working concentration, cryoprotectant concentration, and equilibration time during in vitro processing. *Theriogenology* 82, 251–258.

9KAYNAKÇA

- Achmad Yudi Arifiyanto, Agung Dwi Laksono, Djazuly Chalidyanto, Nungky Taniasari, Warih Kusumaningtyas (2021). Factors related to the prevalence of chronic kidney disease in Indonesia: an ecological study. *Indian Journal of Forensic Medicine Amp; Toxicology*, 15(3), 1867-1873. <https://doi.org/10.37506/ijfmt.v15i3.15587>
- Agrawal, S., Sonawane, S., Kumar, S., Acharya, S., Gaidhane, S., Wanjari, A., Ahuja, A. (2022). Efficacy of oral versus injectable iron in patients with chronic kidney disease: a two-year cross-sectional study conducted at a rural teaching hospital. *Cureus*. <https://doi.org/10.7759/cureus.27529>
- Al-Hamed, M. H., Hussein, M. H., Shah, Y., Al-Mojalli, H., Al-Sabban, E., Alshareef, T., Imtiaz, F. (2022). Exome sequencing unravels genetic variants associated with chronic kidney disease in Saudi Arabian patients. *Human Mutation*, 43(12). <https://doi.org/10.1002/humu.24480>
- Ali, M. E., Ibrahim, M. H., Helmy, N. M. (2022). Assessment of Self-Management among Chronic Renal Failure Patients at Ismailia General Hospital. *Trends in Nursing and Health Care Journal*, 5(2), 129-146. <https://doi.org/10.21608/tnhcj.2022.281298>
- Asif, S., Khalil, S., Rose, S., Ahmed, M., Shams, R., Sadaf, A. (2021). Sonographic evaluation of chronic kidney disease correlating with serum creatinine level. *JHMN*. <https://doi.org/10.7176/jhmn/90-05>
- Barrett, B., Garg, A., Goeree, R., Levin, A., Molzahn, A., Rigatto, C., Parfrey, P. (2011). A nurse-coordinated model of care versus usual care for stage 3/4 chronic kidney disease in the community. *Clinical Journal of the American Society of Nephrology*, 6(6), 1241-1247. <https://doi.org/10.2215/cjn.07160810>
- Bellizzi, V., Calella, P., Carrero, J. J., Fouque, D. (2018). Very low-protein diet to postpone renal failure: pathophysiology and clinical applications in chronic kidney disease. *Chronic Diseases and Translational Medicine*, 4(1), 45-50. <https://doi.org/10.1016/j.cdtm.2018.01.003>
- Bülbül, E ve Çelik, S. (2024) Üriner sistem hastalıkları ve hemşirelik bakımı. Editör. N. Olgun ve S. Çelik, Tüm yönleri ile iç hastalıkları hemşireliği. (Ss:271-276). Güncellenmiş 3. Baskı. Akademi Nobel tıp kitabevleri. ISBN: 978-625-6340-52-7
- Coleman, S., Havas, K., Ersham, S., Stone, C., Taylor, B., Graham, A., Bonner, A. (2017). Patient satisfaction with nurse-led chronic kidney disease clinics: a multicentre evaluation. *Journal of Renal Care*, 43(1), 11-20. <https://doi.org/10.1111/jorc.12189>

Connaughton, D. M. and Hildebrandt, F. (2019). Personalized medicine in chronic kidney disease by detection of monogenic mutations. *Nephrology Dialysis Transplantation*, 35(3), 390-397. <https://doi.org/10.1093/ndt/gfz028>

Dhobe, S., Tembhare, V., Ankar, R., Pohekar, S., Gujar, S. (2021). Chronic kidney disease: A case report. *Indian Journal of Forensic Medicine Toxicology*, 15(1), 548-550.

Dong, C., Liu, S., Li, Y., Cui, Y. (2020). Serum Incrna hand2-as1 is downregulated in diabetic patients with chronic renal failure and ameliorates cell apoptosis. *Diabetology Amp; Metabolic Syndrome*, 12(1). <https://doi.org/10.1186/s13098-020-00548-w>

GBD Chronic Kidney Disease Collaboration. (2020). Global burden of chronic kidney disease, 1990–2017. *The Lancet*, 395(1).

Gulavani, G., Wali, V., Kishore, V. (2020). A comparative study of pre and post dialysis biochemical parameters in chronic renal failure patients. *International Journal of Clinical Biochemistry and Research*, 7(2), 204-206. <https://doi.org/10.18231/j.ijcbr.2020.044>

Guo, H. and Zhang, L. (2018). Resveratrol provides benefits in mice with type ii diabetes induced chronic renal failure through ampk signaling pathway. *Experimental and Therapeutic Medicine*. <https://doi.org/10.3892/etm.2018.6178>

Harun, H. and Pradana, G. (2023). The role of nutritional therapy in inhibiting the progression of chronic kidney disease: a narrative literature review. *Bioscientia Medicina Journal of Biomedicine and Translational Research*, 7(3), 3178-3184. <https://doi.org/10.37275/bsm.v7i3.789>

Ibrahim, M., Essawy, T., Salah, R., Abdelazeem Ali Ameesh, M. (2023). Chronic kidney disease and its effect on the lungs. *Benha Journal of Applied Sciences*, 8(6), 125-131. <https://doi.org/10.21608/bjas.2023.216929.1187>

Kalaycı, M. (2023). Nursing care of a patient with chronic kidney failure in intensive care unit, according to riehl's symbolic interaction model: a case report. *Artuklu International Journal of Health Sciences*, 3(3), 329-334. <https://doi.org/10.58252/artukluder.1299590>

khaykane, A. (2023). Relationship between lsp1 polymorphisms and the susceptibility to chronic kidney disease with hypertensive. *Journal of Bioscience and Applied Research*, 9(3), 161-170. <https://doi.org/10.21608/jbaar.2023.318468>

Kim, K., Oh, H., Choi, H., Lee, H., Ryu, D. (2019). Impact of chronic kidney disease on mortality: a nationwide cohort study. *Kidney Research and Clinical Practice*, 38(3), 382-390. <https://doi.org/10.23876/j.krccp.18.0128>

Kishor, D.S., Pramod, M. B. (2023). A review on chronic kidney disease and its treatment in ayurveda. *International Research Journal of Modernization in Engineering Technology and Science*. <https://doi.org/10.56726/irjmets37255>

Levey, A. S., Eckardt, K. U., Tsukamoto, Y., Levin, A., Coresh, J., Rossert, J., Eknoyan, G. (2005). Definition and classification of chronic kidney disease: a position statement from Kidney Disease: Improving Global Outcomes (KDIGO). *Kidney international*, 67(6), 2089-2100.

Lin, L., Zhong, X., Huang, S., Zhang, X. (2020). The effect of nutrition education on nutrition treatment of chronic kidney disease. *Medical Research*, 2(3), 20-24. [https://doi.org/10.6913/mrhk.202009_2\(3\).0004](https://doi.org/10.6913/mrhk.202009_2(3).0004)

Mailani, F. and Bakri, S. (2020). The duration of hemodialysis treatment and the adherence of chronic kidney disease patients in fluid intake limitation: a relationship. *Caring Indonesian Journal of Nursing Science*, 2(1), 43-48. <https://doi.org/10.32734/ijns.v2i1.4188>

- Manurung, S. (2024). The relationship between attitudes and family support and compliance with fluid restrictions in chronic kidney failure patients on hemodialysis. *International Journal of Clinical Science and Medical Research*, 4(4). <https://doi.org/10.55677/ijcsmr/v4i4-03/2024>
- Muñoz-Terol, J., Rocha, J., Nuez, P., García-Cabrera, E., Vilches-Arenas, A. (2022). Years of potential life lost on renal replacement therapy: retrospective study cohort. *Journal of Clinical Medicine*, 12(1), 51. <https://doi.org/10.3390/jcm12010051>
- Nakano, S., Masuda, K., Asanuma, T., Nakatani, S. (2016). The effect of chronic renal failure on cardiac function: an experimental study with a rat model. *Journal of Echocardiography*, 14(4), 156-162. <https://doi.org/10.1007/s12574-016-0300-x>
- Okoronkwo, N. and Otuka, O. (2023). A rare presentation of end stage kidney disease in a 15-year-old girl: a case report. *J Case Rep Images Pediatr*, 5(1), 6-12. <https://doi.org/10.5348/100017z19no2023cr>
- Omari, A., Omari, L., Dagash, H., Sweileh, W., Natour, N., Zyoud, S. (2019). Assessment of nutritional status in the maintenance of haemodialysis patients: a cross-sectional study from palestine. *BMC Nephrology*, 20(1). <https://doi.org/10.1186/s12882-019-1288-z>
- Patel, H., Redkar, V., Kulkarni, A., Kale, A. (2018). A study of serum magnesium level in patients with chronic renal failure at tertiary care hospital. *International Journal of Contemporary Medical Research [Ijcmr]*, 5(10). <https://doi.org/10.21276/ijcmr.2018.5.10.21>
- Petrucci, I., Clementi, A., Sessa, C., Torrisi, I., Meola, M. (2018). Ultrasound and color doppler applications in chronic kidney disease. *Journal of Nephrology*, 31(6), 863-879. <https://doi.org/10.1007/s40620-018-0531-1>
- Pratiwi, W. (2023). The role of family support in stress and anxiety conditions in the elderly with chronic kidney disease underwent hemodialysis therapy. *Adi Husada Nursing Journal*, 9(1), 20. <https://doi.org/10.37036/ahnj.v9i1.392>
- Putro, D. (2024). Murottal qur'an on anxiety and sleep quality of patients undergoing dialysis: scoping review. *Jkep*, 9(1), 43-57. <https://doi.org/10.32668/jkep.v9i1.1437>
- Ran, L. (2023). Impact of sarcopenia on prognosis in frail elderly patients with chronic kidney disease. *Proceedings of Anticancer Research*, 7(5), 35-40. <https://doi.org/10.26689/par.v7i5.5261>
- Sari, O. (2023). Therapy profile and drug use analysis of chronic kidney disease patients hospitalized at dr. h. m. ansari saleh hospital. *Jurnal Farmasi Galenika (Galenika Journal of Pharmacy) (E-Journal)*, 9(2), 233-246. <https://doi.org/10.22487/j24428744.2023.v9.i2.16488>
- Sharma, R., Singh, S. (2021). Self-support group for chronic renal failure patients and caregivers on their quality of life: a study protocol. *Journal of Pharmaceutical Research International*, 180-186. <https://doi.org/10.9734/jpri/2021/v33i38b32113>
- Susanti, S. and Bistara, D. (2022). Application coaching support in efforts to regulate diet and fluid restriction in patients with chronic kidney disease. *Community Development Journal*, 6(3), 97-101. <https://doi.org/10.33086/cdj.v6i3.2816>
- Tai, Y. (2023). Effectiveness of educational interventions for nurses caring for patients with chronic kidney disease in improving nurse outcomes: a systematic review. *Journal of Clinical Nursing*, 33(3), 951-981. <https://doi.org/10.1111/jocn.16929>
- Taş, D., Akyol, A. (2017). Egzersiz ve kronik böbrek yetmezliği. *Nefroloji Hemşireliği Dergisi*, 12(1), 10-19.

Thomas, N. (2019). Chronic kidney disease. Renal Nursing: Care and Management of People with Kidney Disease, 127-146. <https://doi.org/10.1002/9781119413172.ch6>

Tian, S., Yu, Y., Shi, K., Jiang, Y., Song, H., Yan, X., Shao, G. (2023). Deep learning radiomics based on ultrasound images for assisted diagnosis of chronic kidney disease.. <https://doi.org/10.21203/rs.3.rs-3020019/v1>

Tiryaki, Ö., Usalan, C. (2010). Diyaliz Hastalarında Enfeksiyon Sorunu. Türkiye Klinikleri Nephrology-Special Topics, 3(1), 62-68.

Turkistani, W., Azzeah, F., Ghaith, M., Bahubaish, L., Kensara, O., Almasmoum, H., ... Qutob, H. (2022). Factors associated with the prevalence of malnutrition among haemodialytic patients: a two-centre study in jeddah region, saudi arabia.. <https://doi.org/10.20944/preprints202204.0217.v1>

Webster, A. C., Nagler, E. V., Morton, R. L., Masson, P. (2017). Chronic kidney disease. The lancet, 389(10075), 1238-1252.

Yembarwar, N. K. and Guddetwar, S. G. (2022). To study the biochemical parameter in hypertension and renal failure. International Journal of Medical and Biomedical Studies, 6(2). <https://doi.org/10.32553/ijmbs.v6i2.2429>

10Kaynakça

Akansel, N. (2021). Cerrahi Enfeksiyonlar ve Hemşirelik Bakımı. Cerrahi Hemşireliğinde Temel Kavramlar ve Bakım. 1. Baskı. (Eds Arslan S.):235-265. Ankara, Akademisyen Kitabevi.

Akalın, E. (2004). Hasta Güvenliği Kültürünü Nasıl Geliştirebiliriz? ANKEM Dergisi, 18(Ek 2): 12-13.

Aren, A. (2008). Ameliyathanede Hasta ve Çalışan Güvenliği. İstanbul Tıp Dergisi, 3:141-145.

Ay, A., Karadağ, M. (2022). Cerrahide Hasta Güvenliği. Cerrahi Hemşireliği Kavram Haritası Ve Akış Şemalı. 3. Baskı. (Eds Karadağ M Ve Bulut H): 83-99. Ankara, Vize Yayıncılık.

Aydın, E., Savcı, A., Karacabay, K. (2021). Ameliyathane Kaynaklı Basınç Yaraları Önlenbilir Mi? Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi, 14(4), 442-452.

Aytaçoğlu, N.B. (2019) Cerrahi Hemşireliği ve Ameliyathane Hizmetleri Teknikerliği Ders Kitabı. İstanbul: Hipokrat Yayıncılık.

Badir, A., Herdman, E.A. (2008). Critical Care Nurses' Perceptions of Patient Safety İn Turkey. J Nurs Care Qual, 23:4, 375-378. <https://doi.org/10.1097/01.NCQ.0000336677.56089.24>

Candaş, B., Gürsoy, A. (2015). Cerrahide Hasta Güvenliği: Güvenli Cerrahi Kontrol Listesi. Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 3(1), 40-50.

Christian, C. K., Gustafson, M. L., Roth, E. M., Et All. (2006). A Prospective Study of Patient Safety İn The Operating Room. Surgery, 139(2), 159-173.

Cousely, A. (2015). Vulnerability İn Perioperative Patients: A Qualitative Study. Journal of Perioperative Practice, 25:12, 246–254. <https://doi.org/10.1177/175045891502501201>

Cleopas, A. (2004). Acceptability of İdentification Bracelets for Hospital İnpatients. Quality And Safety İn Health Care, 13(5):344-348.

Çeçen, D. (2016). Ameliyathanede Yabancı Cisim Unutulmasının Önlenmesi. Türkiye Klinikleri Surgical Nursing-Special Topics, (2), 44-50.

Çakmakçı, M., Akalın, H. E. (Eds.). (2011). Hasta Güvenliği: Türkiye Ve Dünya. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.

Garon, M. (2012). Speaking Up, Being Heard: Registered Nurses' Perceptions of Workplace Communication. *Journal of Nursing Management*, 20, 361-371. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2834.2011.01296.x>

Haynes, A.B, Weiser TG, Berry WR, Lipsitz SR, Breizat AH, Dellinger EP Et All. (2009). A Surgical Safety Checklist To Reduce Morbidity And Mortality İn A Global Population. *N Engl J Med*, 360(5): 491-9.

Hergül, F. K., Özbayır, T., Gök, F. (2016). Ameliyathanede Hasta Güvenliği: Sistematiik Derleme. *Pamukkale Tıp Dergisi*, 9(1), 87-98.

Karabulut, N., Çetinkaya, F. (2011). Cerrahi Kliniklerinde Çalışan Hemşirelerin Hasta Bakımında Karşılaştıkları Güçlükler Ve Motivasyon Düzeyleri. *Anadolu Hemşirelik Ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 14(1): 14-23.

Karaca, A., Arslan, H. (2014). Hemşirelik Hizmetlerinde Hasta Güvenliği Kültürünün Değerlendirilmesi Yönelik Bir Çalışma. *Sağlık Ve Hemşirelik Yönetimi Dergisi*, 1, 9-18.

Kapıkıran G., Bülbüloğlu S., Aslan F. E. (2018) Ameliyathanede Hasta Güvenliği, Hasta Güvenliği Kültürü, Medikal Hatalar Ve İstenmeyen Olaylar. *J Health And Nursing Manag.*, 5(2):132-140.

Karaöz, S. (2000). Cerrahi Hemşireliği ve Etik. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2000; 4 (1): 1-8.

Karayurt, Ö., Turhan, D. H., Bilik, Ö., Özdöker, S., Duran, M. (2017) Ameliyathanede Hasta Güvenliği Kültürünün Ve Güvenli Cerrahi Kontrol Listesinin Kullanımının İncelenmesi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 8(1):16-23.

Korkmaz, A.Ç. (2018). Geçmişten Günümüze Hasta Güvenliği. İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi, 6(1), 10-19.

Kotanoğlu, M. S. (2020). Ameliyathane ve Yoğun Bakımlarda Çalışan Sağlık Personelinin Etkilendiği Kesici Delici Alet Yaralanmalarının Analizi. *Ankara Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 53(Ek Sayı 1), 27-32.

Lyndon, A., Zlatnik, M.G., Wachter, R.M. (2011) Effective Physician-Nurse Communication: A Patient Safety Essential for Labor And Delivery. *American Journal of Obstetrics And Gynecology*, 205(2):91-9.

Mutlu, S., Yılmaz, E. (2021) Ameliyat Sırası Hemşirelik Bakımı. Cerrahi Hemşireliğinde Temel Kavramlar ve Bakım. 1. Baskı. (Eds Arslan S.):179-210. Ankara, Akademisyen Kitabevi.

Onan, N., Işık Andsoy, I., Görücü, R. (2019). Ameliyathanede Çalışan Hekim Ve Hemşirelerin İletişimde Yaşadıkları Sorunlar Ve Öfke İfade Tarzlarının Belirlenmesi. *Online Türk Sağlık Bilimleri Dergisi [Online]*. 2019; 4 (1): 24-36.

Özlü, Z. K., Aras, G. U., Bayrak, A. (2022). Ameliyathanedeki Görünmez Tehlike: Cerrahi Duman. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 31(1), 10-14.

Pnoyer, D.A. (2010) Nurse Staffing and Patient Outcomes İn Critical Care: A Concise Review. *Crit Care Med.*, 38(7):1521-1528.

Ragusa, P.S., Bitterman, A., Auerbach, B., Healy, W.A. (2016). Effectiveness of Surgical Safety Checklists İn Improving Patient Safety. *Orthopedics Journal*, 39:2, 307-310. <https://doi.org/10.3928/01477447-20160301-02>

Sağlık Bakanlığı ve Akreditasyon Daire Başkanlığı, 2011 (A). Cerrahide Bilinen 10 Gerçek. Erişim Adresi: <https://shgmkalitedb.saglik.gov.tr/TR9088/Cerrahide-Bilinen-10-Gercek.html>, Erişim Tarihi: 23.09.2024.

Sarp, N. (2018). Hasta Güvenliğinde Hastanın Rolü ve Katılımının Sağlanması. *Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Dergisi*, 1(2), 22-29.

Tuna, A., Karaaslan, E. (2024). Cerrahi Hasta Güvenliği Ve Kanıta Dayalı Hemşirelik Uygulamaları. Sağlık Bilimleri ve Klinik Araştırmaları Dergisi, 3(1), 20-35.

Uzun, Ş., Arslan, F. (2008). İlaç Uygulama Hataları. Türkiye Klinikleri Journal of Medical Sciences, 28(2), 217-222.

Yavuz, M., Giersbergen V. (2016). Dünya Sağlık Örgütü: Güvenli Cerrahi Hayat Kurtarır Projesi Nedir? Türkiye Klinikleri J Surg Nurs-Special Topics 2(3):1-9.

<https://www.jointcommission.org/standards/national-patient-safety-goals/hospital-national-patient-safety-goals/>. Erişim Tarihi: 26.09.2024.

<https://www.jointcommissioninternational.org/standards/international-patient-safety-goals/>. Erişim Tarihi: 26.09.2024.

11KAYNAKÇA

Ayan, A., Celik, B. A., Celik, O. Y., Akyildiz, G., Kilinc, O. O., Ayan, O. O., .Uslu13, U. (2024). First Report of Zoonotic *Cryptosporidium parvum* Subtype IIaA15G2R1 in Dogs in Türkiye. Pak Vet J.ISSN: 0253-8318,2074-7764.

Adkinson, A. Y., Çağlarımak, N., Hepçimen, A. Z. (2022). Hayvanlardan insanlara geçen hastalıklar ve gıda güvenliği. Mersin Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi, 15(3), 594-604.

Alam, M. E., Kamal, M. M., Rahman, M., Kabir, A., Islam, M. S., Hassan, J. (2022). Review of anthrax: A disease of farm animals. Journal of Advanced Veterinary and Animal Research, 9(2), 323.

Atif, I., Touloun, O., Boussaa, S. (2024). *Toxoplasma Gondii* in humans, animals and in the environment in Morocco: a literature review. Gut Pathogens, 16(1), 53.

Beyer, W., Turnbull, P. C. B. (2009). Anthrax in animals. Molecular aspects of medicine, 30(6), 481-489.

Cenci-Goga, B. T., Rossitto, P. V., Sechi, P., McCrindle, C. M., Cullor, J. S. (2011). *Toxoplasma* in animals, food, and humans: an old parasite of new concern. Foodborne Pathogens and Disease, 8(7), 751-762.

Çelik, M., Gözübüyük, A. A., Ceylan, M. R., Cesur, S., Esmir, F. (2021). Leptospiroz: Bir olgu sunumu. Troia Medical Journal, 2(3), 115-117.

Ertaş, F., Ayan, A. (2021). Detection Of *Cryptosporidium* Spp. In Calves Through Nested Pcr And Kinyoun's Acid-Fast Methods In Iğdir, Turkey. International Journal of Ecosystems Ecology Sciences, 11(4); 791-796

Dragan, A. L., Voth, D. E. (2020). *Coxiella burnetii*: International pathogen of mystery. Microbes and Infection, 22(3), 100–110.

Erol, İ. (2010). *Salmonella* enfeksiyonlarının zoonotik önemi. Türkiye Klinikleri Journal of Veterinary Sciences, 1(2), 105-113.

Galinska, E. M., Zagórski, J. (2013). Brucellosis in humans-etiology, diagnostics, clinical forms. Annals of agricultural and environmental medicine, 20(2).

- Georgiev, M., et al. (2013). Q fever in humans and farm animals in four European countries, 1982 to 2010. *Eurosurveillance*, 18(13), 13-25.
- Houpikian, P. H. G., Mesana, T., Raoult, D. (2002). Changing clinical presentation of Q fever endocarditis. *Clinical Infectious Diseases*, 34(5), E28–E31.
- Keten, D., Tunçcan, Ö. G., Hizel, K. (2016). Şarbon ve Orf. *Türkiye Klinikleri Infectious Diseases-Special Topics*, 9(3), 114-120.
- Kılıç, S., Çelebi, B. (2008). Türkiye’de *C. burnetii*’nin epidemiyolojisi. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 65(3), 1-31.
- Maurin, M., Raoult, D. (1999). Q fever. *Clinical Microbiology Reviews*, 12(4), 518–553.
- McQuiston, J. H., Childs, J. E. (2002). Q fever in humans and animals in the United States. *Vector-Borne and Zoonotic Diseases*, 2(3), 179-191.
- Melenotte, C., Protopopescu, C., Million, M., Edouard, S., Carrieri, M. P., Eldin, C., Angelakis, E., Djossou, F., Bardin, N., Fournier, P. E., et al. (2018). Clinical features and complications of *Coxiella burnetii* infections from the French National Reference Center for Q Fever. *JAMA Network Open*, 1(4), e181580.
- Öğütlü, A. (2012). Şarbon. *Journal of Experimental and Clinical Medicine*, 29(3s), 155-162.
- Pappas, G., Papadimitriou, P., Akritidis, N., Christou, L., Tsianos, E. V. (2006). The new global map of human brucellosis. *The Lancet infectious diseases*, 6(2), 91-99.
- Rahman, M. T., Sobur, M. A., Islam, M. S., Levy, S., Hossain, M. J., El Zowalaty, M. E., Ashour, H. M. (2020). Zoonotic diseases: etiology, impact, and control. *Microorganisms*, 8(9), 1405.
- Rideout, H., Cook, A. J., Whetton, A. D. (2024). Understanding the *Cryptosporidium* species and their challenges to animal health and livestock species for informed development of new, specific treatment strategies. *Frontiers in Parasitology*, 3, 1448076.
- Sauret, J. M., Vilissova, N. (2002). Human brucellosis. *The Journal of the American Board of Family Practice*, 15(5), 401-406.
- Şimşek, H., Erdenli, S., Oral, B., Tülek, N. (2021). İnsan kaynaklı *Brucella* izolatlarının tip-biyotip tayini ve epidemiyolojik olarak irdelenmesi. *Klimik Dergisi*, 17(2), 42-50.103-106.
- Stelzer, S., Basso, W., Silván, J. B., Ortega-Mora, L. M., Maksimov, P., Gethmann, J., Schares, G. (2019). *Toxoplasma gondii* infection and toxoplasmosis in farm animals: Risk factors and economic impact. *Food and waterborne parasitology*, 15, e00037.
- Stevens, M. P., Humphrey, T. J., Maskell, D. J. (2009). Molecular insights into farm animal and zoonotic *Salmonella* infections. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 364(1530), 2709-2723.
- Yavuz, M., Korukluoğlu, M. (2010). *Listeria monocytogenes*’ in gıdalardaki önemi ve insan sağlığı üzerine etkileri. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 24(1), 1-10.

Akpınar Söylemez, B ve Akyol, M.A.(2024) Nörolojik sistem hastalıkları ve hemşirelik bakımı.Editör. N. Olgun ve S. Çelik, Tüm yönleri ile iç hastalıkları hemşireliği.(Ss:394-400). Güncelenmiş 3. Baskı. Akademi Nobel tıp kitabevleri. ISBN: 978-625-6340-52-7

Alzheimer's Association. (2022). Dementia Care Practice Recommendations for Professionals Working in a Home Setting. Retrieved from www.alz.org

Beach, T., Monsell, S., Phillips, L., & Kukull, W. (2012). Accuracy of the clinical diagnosis of alzheimer disease at national institute on aging alzheimer disease centers, 2005–2010. *Journal of Neuropathology & Experimental Neurology*, 71(4), 266-273. <https://doi.org/10.1097/nen.0b013e31824b211b>

Besser, L., Kukull, W., Knopman, D., Chui, H., Galasko, D., Wenraub, S., ... & Morris, J. (2018). Version 3 of the national alzheimer's coordinating center's uniform data set. *Alzheimer Disease & Associated Disorders*, 32(4), 351-358. <https://doi.org/10.1097/wad.0000000000000279>

Besson, F., Joie, R., Doevre, L., Gaubert, M., Mézenge, F., Egret, S., ... & Chételat, G. (2015). Cognitive and brain profiles associated with current neuroimaging biomarkers of preclinical alzheimer's disease. *Journal of Neuroscience*, 35(29), 10402-10411. <https://doi.org/10.1523/jneurosci.0150-15.2015>

Bories, C., Arsenault, D., Lemire, M., & Tremblay, C. (2017). Transgenic autoinhibition of p21-activated kinase exacerbates synaptic impairments and fronto-dependent behavioral deficits in an animal model of alzheimer's disease. *Aging*, 9(5), 1386-1403. <https://doi.org/10.18632/aging.101239>

Chimakurthy, A. K., Lingam, S., Pasya, S. K. R., & Copeland, B. J. (2023). A Systematic Review of Dietary Supplements in Alzheimer's Disease. *Cureus*, 15(1).

Cummings, J., Tong, G., & Ballard, C. (2019). Treatment combinations for alzheimer's disease: current and future pharmacotherapy options. *Journal of Alzheimer S Disease*, 67(3), 779-794. <https://doi.org/10.3233/jad-180766>

DeTure, M. A., & Dickson, D. W. (2019). The neuropathological diagnosis of Alzheimer's disease. *Molecular neurodegeneration*, 14(1), 32.

DeTure, M. and Dickson, D. W. (2019). The neuropathological diagnosis of alzheimer's disease. *Molecular Neurodegeneration*, 14(1). <https://doi.org/10.1186/s13024-019-0333-5>

Domico, M., & Hill, V. (2022). What You Need to Know about Alzheimer's Disease. Bloomsbury Publishing USA

Du, X., Wang, X., & Geng, M. (2018). Alzheimer's disease hypothesis and related therapies. *Translational Neurodegeneration*, 7(1). <https://doi.org/10.1186/s40035-018-0107-y>

Dubois, B., Gauthier, S., & Cummings, J. (2012). The utility of the new research diagnostic criteria for alzheimer's disease. *International Psychogeriatrics*, 25(2), 175-177. <https://doi.org/10.1017/s1041610212002098>

Dünya Alzheimer Raporu 2016. <http://www.alz.co.uk/research/WorldAlzheimerReport2016.pdf>

Ertaş, F., Kırmızıgül, A. H. (2021). Fasiyolojisli koyunlarda oksidatif stres ve metabolik profilin araştırılması. *Atatürk Üniversitesi Veteriner Bilimleri Dergisi*, 16(2), 204-210.

Ferreira, D., Perestelo-Pérez, L., Westman, E., Wahlund, L., Sarría, A., & Serrano-Aguilar, P. (2014). Meta-review of csf core biomarkers in alzheimer's disease: the state-of-the-art after the new revised diagnostic criteria. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 6. <https://doi.org/10.3389/fnagi.2014.00047>

Fornicola, F., Pelcovits, A., Li, B., Heath, J., Perry, G., & Castellani, R. J. (2015). Alzheimer disease pathology in middle age reveals a spatial-temporal disconnect between amyloid- β and phosphorylated tau. *The Open Neurology Journal*, 9(1), 1-5. <https://doi.org/10.2174/91874205x01509010001>

Garvey, J. M., Dalton, J., & Magny-Normilus, C. (2019). A conceptual-theoretical-empirical structure for the study of alzheimer informal caregivers and home health care nursing services. *Home Health Care Management & Practice*, 31(4), 231-238. <https://doi.org/10.1177/1084822319844263>

Gitlin, L. N., & Hodgson, N. (2018). Caregivers as therapeutic agents in dementia care: The context of caregiving and the evidence base for interventions. *Annual Review of Public Health*, 39(1), 149-166. <https://doi.org/10.1146/annurev-publhealth-040617-014213>

Hamzé, R., Delangre, E., Tolu, S., Moreau, M., Janel, N., Bailbé, D., ... & Movassat, J. (2022). Type 2 diabetes mellitus and alzheimer's disease: shared molecular mechanisms and potential common therapeutic targets. *International Journal of Molecular Sciences*, 23(23), 15287. <https://doi.org/10.3390/ijms232315287>

Howard, R., McShane, R., Lindesay, J., Ritchie, C. W., Baldwin, A., Barber, R., ... & Phillips, P. P. J. (2012). Donepezil and memantine for moderate-to-severe alzheimer's disease. *New England Journal of Medicine*, 366(10), 893-903. <https://doi.org/10.1056/nejmoa1106668>

Huang, C. C., Chung, C. M., Leu, H. B., Lin, L. Y., Chiu, C. C., Hsu, C. Y., ... & Chan, W. L. (2014). Diabetes mellitus and the risk of alzheimer's disease: a nationwide population-based study. *PLoS ONE*, 9(1), e87095. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0087095>

Islam, M. W., Alam, F., Islam, A., & Urme, N. A. (2022). Evidence-based physiotherapy management of fall prevention for the patient with alzheimer disease: a case-based study. *Edorium Journal of Disability and Rehabilitation*, 8(2), 1-5. <https://doi.org/10.5348/100053d05mi2022cr>

Kehmeier, M. and Walker, A. E. (2021). Sex differences in large artery stiffness: implications for cerebrovascular dysfunction and alzheimer's disease. *Frontiers in Aging*, 2. <https://doi.org/10.3389/fragi.2021.791208>

Koike, M., Green, K., Blurton-Jones, M., & LaFerla, F. (2010). Oligemic hypoperfusion differentially affects tau and amyloid- β . *American Journal of Pathology*, 177(1), 300-310. <https://doi.org/10.2353/ajpath.2010.090750>

Liang, T., Hang, W., Chen, J., Wu, Y., Wen, B., Xu, K., ... & Chen, J. (2021). Apoe4 (δ 272–299) induces mitochondrial-associated membrane formation and mitochondrial impairment by enhancing grp75-modulated mitochondrial calcium overload in neuron. *Cell & Bioscience*, 11(1). <https://doi.org/10.1186/s13578-021-00563-y>

Liraz, O., Boehm-Cagan, A., & Michaelson, D. (2013). Apoe4 induces a β 42, tau, and neuronal pathology in the hippocampus of young targeted replacement apoe4 mice. *Molecular Neurodegeneration*, 8(1). <https://doi.org/10.1186/1750-1326-8-16>

MaryKatherine, N., Osman, W., Suzette, N., Christina, Z., & y, B. (2016). Alzheimer's disease genetic mutations: mini review. *Journal of Investigative Genomics*, 3(1). <https://doi.org/10.15406/jig.2016.03.00039>

Maslow, K. (2020). Dementia care and quality of life in assisted living and nursing homes. *The Gerontologist*, 60(Suppl_1), S101–S109. <https://doi.org/10.1093/geront/gnz162>

Matziorinis, A. M., & Koelsch, S. (2022). The promise of music therapy for Alzheimer's disease: a review. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1516(1), 11-17.

Mendez, M. F. (2017). Early-onset alzheimer disease. *Neurologic Clinics*, 35(2), 263-281. <https://doi.org/10.1016/j.ncl.2017.01.005>

MU, N., WU, H., MA, P., RAO, D., YU, J., Huang, Q., ... & PAN, J. (2019). Gender difference in behavioral and psychological symptoms of alzheimer's disease. *Alzheimers Disease & Dementia*, 3(1). <https://doi.org/10.36959/734/375>

Nichols, E., Szoeki, C. E., Vollset, S. E., Abbasi, N., Abd-Allah, F., Abdela, J., Murray, C. J. (2019). Global, regional, and national burden of Alzheimer's disease and other dementias, 1990–2016: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2016. *The Lancet Neurology*, 18(1), 88-106.

Ochalek, A., Mihalik, B., Avci, H., Chandrasekaran, A., Téglási, A., Bock, I., Dinnyés, A. (2017). Neurons derived from sporadic alzheimer's disease ipscs reveal elevated tau hyperphosphorylation, increased amyloid levels, and gsk3b activation. *Alzheimer S Research & Therapy*, 9(1). <https://doi.org/10.1186/s13195-017-0317-z>

Ozer, Y., Ozen, F., Diler, Y., Yalçın, A. D., & Arslan, B. A. (2020). Proteasome modulator 9 (psmd9) gene rs14259 polymorphism in alzheimer's disease. *Bratislava Medical Journal*, 121(05), 331-333. https://doi.org/10.4149/blj_2020_052

Sayed, E. S., Ragab, M. E., Souilm, H. H., Khedr, A. A., Ismail, S., Fify, M. E., ... & Naby, A. E. A. (2020). Evaluation of smoking effect on telomere length of the chromosomes of alzheimer's patients. *Journal of Environmental Science*, 49(8), 35-52. <https://doi.org/10.21608/jes.2020.192917>

Sperling, R., Aisen, P., Beckett, L., Bennett, D., Craft, S., Fagan, A., ... & Phelps, C. (2011). Toward defining the preclinical stages of alzheimer's disease: recommendations from the national institute on aging-alzheimer's association workgroups on diagnostic guidelines for alzheimer's disease. *Alzheimer S & Dementia*, 7(3), 280-292. <https://doi.org/10.1016/j.jalz.2011.03.003>

Toru, F. (2019). The role of nurses in home care in alzheimer's patients. *American Journal of Health Research*, 7(5), 67. <https://doi.org/10.11648/j.ajhr.20190705.12>

Um, J., Nygaard, H., Heiss, J., Kostylev, M., Stagi, M., Vortmeyer, A., ... & Strittmatter, S. (2012). Alzheimer amyloid- β oligomer bound to postsynaptic prion protein activates fyn to impair neurons. *Nature Neuroscience*, 15(9), 1227-1235. <https://doi.org/10.1038/nn.3178>

Yarchoan, M., Xie, S., Kling, M., Toledo, J., Wolk, D., Lee, E., ... & Arnold, S. (2012). Cerebrovascular atherosclerosis correlates with alzheimer pathology in neurodegenerative dementias. *Brain*, 135(12), 3749-3756. <https://doi.org/10.1093/brain/aws271>

Youn, Y. C., Shin, H. W., Choi, B. S., Kim, S., Lee, J. Y., & Ha, Y. C. (2016). Rivastigmine patch reduces the incidence of postoperative delirium in older patients with cognitive impairment. *International Journal of Geriatric Psychiatry*, 32(10), 1079-1084. <https://doi.org/10.1002/gps.4569>

13KAYNAKÇA

Çolak, İ., Demirtaş, A. (2020). Ayak bileği burkulmalarında fiziksel terapi yöntemlerinin etkisi. *Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 31(2), 234-245.

Güney, M., Yücel, M. (2017). Sporcu sağlığı ve rehabilitasyonu. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi.

Güzel, S., Gültekin, M. (2021). Futbolcular ve basketbolcularda ayak bileği burkulma sıklığı: Bir karşılaştırma. *Spor Bilimleri Dergisi*, 42(1), 50-59.

Johnson, M., Jansen, M., Thompson, R. (2022). Ankle dislocation and associated fractures. *Journal of Trauma and Orthopedics*, 47(2), 88-95.

- Kara, S., Aydın, B. (2019). Ayak bileği kırıkları ve tedavi yöntemleri. *Ortopedi ve Travmatoloji Dergisi*, 28(4), 180-185.
- Keightley, A., Mitchell, A., Sharma, A. (2022). Management of ankle sprains and ligament injuries in athletes. *Journal of Orthopedic Surgery*, 44(1), 103-110.
- LaFrance, R., Miller, T., Becker, R. (2023). Post-traumatic osteoarthritis in the ankle joint. *Bone and Joint Research*, 42(2), 131-138.
- Parker, K., Davis, L., Webster, J. (2023). Vascular and neurological considerations in ankle trauma. *Emergency Medicine Journal*, 40(6), 563-569.
- Scheffler, S., Roberts, G., Harris, P. (2023). Achilles tendon rupture in athletes: Treatment and rehabilitation. *Sports Medicine and Surgery Journal*, 35(4), 222-229.

14KAYNAKÇA

- Alam I, Almajwal AM, Alam W, Alam I, Ullah N, Abulmeaty M. (2019). The immune-nutrition interplay in aging—facts and controversies. *Nutrition and Healthy Aging*. 5(2):73-95.
- Alkan Ş Ş. (2019). [What are the organs, cells and molecules of immunity? Understanding Immunity].1. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi; 2019:56-9,71- 2.
- Altın A, Atalay H, Bilal T. (2017). Bir antioksidan olarak E vitamini. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*.6(3):149-57.
- Avery JC, Hoffmann PR. (2018). Selenium, selenoproteins, and immunity. *Nutrients*. 10(9): 1203.
- Azkar AK, Akdiş M, Azkar D, Sookolowska M, van de Veen W, Brügggen MC. (2020). Immune response to SARS-CoV-2 and mechanisms of immunopathological changes in COVID-19. *Allergy*. <https://doi.org/10.1111/all.14364>. Online ahead of print.
- Bizzaro G, Antico A, Fortunato A, Bizzaro N. (2017). Vitamin D and autoimmune diseases: is vitamin D receptor (vdr) polymorphism the culprit? *Isr Med Assoc J*. 19(7):438-443.
- Bradford A . (2015). Vitamin C: Sources & Benefits. *Live Science*.
- Carr1 AC, Maggini S.(2017). Vitamin C and immune function. *Nutrients*. 9(11): 1211.
- Chandra RK, Clin Am J. (1997). Nutrition and the immune system: an introduction. *Aug;66(2):460S-463S*. doi: 10.1093/ajcn/66.2.460S.
- Chinen J, Finkelman F, Shearer WT. (2006). Advances in basic and clinical immunology. *J Allergy Clin Immunol*;118:489-95.
- Cohen S, Danzaki K, MacIver NJ. (2017). Nutritional effects on T-cell immunometabolism. *Eur J Immunol*. 47: 225-235.
- Cooper EL, Ma MJ. (2017). Understanding nutrition and immunity in disease management. *J Tradit Complement Med*. 16;7: 386-391.
- Edwin L Cooper, Melissa J Ma .(2017). Understanding nutrition and immunity in disease management. *J Tradit Comp*

- Ertuş, F., Yüksek, N. (2021). Researching some mineral substance and vitamin levels in the cattle with indigestion, *TJVR* 2021; 5 (2): 57-65.
- Ertuş Oğuz F., Babaoğlu, A. R., Türkan, F., Oğuz, E., Demirel, A. F., Paçal, N. (2024). Investigation of Interleukins and Oxidative Stress Parameters in Cows Naturally Infected with Bovine Viral Diarrhea Virus. *Pakistan Veterinary Journal*, 44(3).
- Farhadi S, Ovchinnikov RS. (2018). The relationship between nutrition and infectious diseases: A review. *Biomedical and Biotechnology Research Journal (BBRJ)*. 2(3):168.
- Forget P, Echeverria G, Giglioli S, Bertrand B, Nikis S, Lechat JP, De Kock M. (2015). Biomarkers in immunonutrition programme, is there still a need for new ones? *A brief review. Ecancermedicalscience* 2015;8;9: 546.
- França T, Ishikawa L, Zorzella-Pezavento S, Chiuso-Minicucci F, da Cunha M, Sartori A.(2009). Impact of malnutrition on immunity and infection. *Journal of Venomous Animals and Toxins including Tropical Diseases*. 15(3):374-90.
- Gutiérrez S, Svahn SL, Johansson ME.(2019). Effects of Omega-3 fatty acids on immune cells. *Int J Mol Sci*. 20(20): 5028.
- Huang Z, Liu Y, Qi G, Brand D, Zheng SG. (2018). Role of vitamin A in the immune system. *Journal of clinical medicine*.7(9):258.
- Jakubzick CV, Randolph GJ, Henson PM.(2017). Monocyte differentiation and antigen-presenting functions. *Nat Rev Immunol*. 2017;17:349– 62.
- Kangalgil M, Yardımcı H. (2017). Effects of selenium on human health and its relationship with Diabetes Mellitus. *Bozok Med*. 7(4):66-71.
- Karakan M, Elmacıoğlu MA, Naziikul H. (2016). Probiotics - Praeiotics and immun system. *Journal of Complementary Medicine, Regulation and Neural Therapy*. Volume 10, Number 1.
- Karim M. Yatim, Fadi G.(2015). A brief journey through the immune system. *Clin J Am Soc Nephrol* 2015; 10(7): 1274–1281.
- Kimura H, Yoshizumi M, Ishii H, Oishi K, Ryo A. (2013). Cytokine production and signaling pathways in respiratory virus infection. *Front Microbiol*. 4:276.
- Kipp AP, Strohm D, Brigelius-Flohé R, Schomburg L, Bechthold A, Bonnet EL. (2015). Revised reference values for selenium intake. *Journal of Trace Elements in Medicine and Biology*. 32, 195–199.
- Kussmann M. (2010). Nutrition and immunity. *Mass Spectrometry and Nutrition Research*. (9):268.
- Labrecque N, Cermakian N. (2015). Circadian clocks in the immune system. *Journal of Biological Rhythms* 2015; 4, 277-290.
- Lindsay B. Nicholson. (2016). The immune system. *Essays Biochem*. 2016 Oct 31; 60(3): 275–301. doi: 10.1042/EBC20160017
- Maggini S, Pierre A, Calder PC. (2018). Immune function and micronutrient requirements change over the life course. *Nutrients*; 10 (10): 1531.
- Meydani SN, Han SN, Wu D. (2005). Vitamin E and immune response in the aged: molecular mechanisms and clinical implications. *Immunological reviews*. 205(1):269-84.
- Müller CA, Autenrieth IB, Peschel A. (2005). Innate defenses of the intestinal epithelial barrier. *Cell Mol Life Sci*. Jun;62(12):1297-307. doi: 10.1007/s00018-005-5034-2.

- Netea MG, Schlitzer A, Placek K, Joosten LAB, Schultze JL. (2019). Innate and adaptive immune memory: an evolutionary continuum in the host's response to pathogens. *Cell Host Microbe* 2019; 25(1):13-26.
- Osredkar J, Sustar N. (2011). Copper and zinc, biological role and significance of copper/zinc imbalance. *J Clinic Toxicol* S.3(2161):0495. 153.Shankar AH, Prasad.
- Parkin J, Cohen B. (2001). An overview of the immune system. *Lancet*. 2001 Jun 2;357(9270):1777-89. doi: 10.1016/S0140-6736(00)04904-7.
- Paul WE. (2003). *Fundamental Immunology*. 5th ed. Philadelphia: Lippincott Williams&Wilkins; 2003.
- Porth CM. (2004). *Essentials of Pathophysiology: Concepts of Altered Health States*. Philadelphia: Lippincott Williams&Wilkins; p. 134-149.
- Porth CM. (2004). *Essentials of Pathophysiology: Concepts of Altered Health States*. Philadelphia: Lippincott Williams&Wilkins; p. 134-149.
- Savino W. (2002). The thymus gland is a target in malnutrition. *Eur J Clin Nutr* 56, 2002: S46–S49.
- Schaible UE, Stefan H. (2007). Malnutrition and infection: complex mechanisms and global impacts. *PLoS medicine*. 4(5).
- Schaper F, Rose-John S. (2015). Interleukin-6: Biology, signaling and strategies of blockade. *Cytokine Growth Factor Rev*. 2015;26:475–487. doi: 10.1016/j.cytogfr.2015.07.004.
- Shinwan Kany, Jan Tilmann Vollrath, Borna Relja.(2019). Cytokines in Inflammatory Disease. *Int J Mol Sci*. Dec; 20(23): 6008. doi: 10.3390/ijms20236008
- Songu M., Katılmış H. (2012). Enfeksiyondan korunma ve immün sistem. 2012;2(1):31-42.
- Takeuchi O, Akira S. (2010). Pattern recognition receptors and inflammation. *Cell*. 2010;140:805–820. doi: 10.1016/j.cell.2010.01.022
- Ulrich E Schaible, Stefan H E Kaufmann. (2007). Malnutrition and infection: complex mechanisms and global impacts. *PLoS Med*. 2007 May;4(5):e115. doi: 10.1371/ journal.pmed.0040115.
- Villamor E, Fawzi WW. (2005). Effects of vitamin A supplementation on immune responses and correlation with clinical outcomes. *Clinical microbiology reviews*. 18(3):446-64.
- Ward RJ, Crichton RR, Taylor DL, Della Corte L, Srail SK, Dexter DT. (2011). Iron and the immune system. *Journal of neural transmission*.118(3):315-28.

15KAYNAKÇA

- Aksoy, G. (2017). Cerrahi ve Cerrahi Hemşireliği. *Cerrahi Hemşireliği I. 2. Baskı*. (Eds Aksoy G, Kanan N, Akyolcu N):1-37. İstanbul, Nobel Tıp Yayınevi.
- Aygin, D., Gül A. (2021). Geçmişten günümüze cerrahi ve cerrahi hemşireliğinin yeri. *Istanbul Gelisim University Journal of Health Sciences*, 15: 692-704.
- Beyaz, S. (2021). C-kollu Floroskopi için Bir Aparat. *TOTBİD Dergisi*, 20: 82–86.
- Bharathan, R., Aggarwal, R., Darzi, A. (2013). Operating room of the future. *Best Practice & Research Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 27: 311-322.

- Byval'tsev, V.A., Belykh E.G., Kikuta, K.I., Stepanov, I.A. (2018). A Hybrid Neurosurgical Operating Room: Potentials In The Treatment of Arteriovenous Malformations of The Brain. *Biomedical Engineering*. 2018; 52: 14-18.
- Drevets, P., Chung, J.M., Schampaert, S., Schroeder, C. (2019) Hybrid Operating Room: One-Stop-Shop for Diagnosis, Staging, And Treatment. *Innovations (Phila)*, 14: 463-7.
- Gebhard, F., Riepl, C., Richter, P., Liebold, A., Gorki, H., Wirtz, R. (2012). The Hybrid Operating Room: Home of High-End Intraoperative Imaging. *Der Unfallchirurg*, 115:107-20.
- Gharios, M., El-Hajj, V.G, Frisk, H., Ohlsson, M., Omar, A., Edström, E., Elmi-Terander, A. (2023). The Use of Hybrid Operating Rooms In Neurosurgery, Advantages, Disadvantages, And Future Perspectives: A Systematic Review. *Acta Neurochirurgica*, 165:2343-2358.
- Gupta, S., Martinson, J.R., Ricaurte, D., Scalea, T.M., Morrison, J.J. (2020). Cone-Beam Computed Tomography for Trauma. *Journal of Trauma and Acute Care Surgery*, 89: 34-40.
- Jin, H., Liu, J. (2022). Application of the hybrid operating room in surgery: a systematic review. *Journal of Investigative Surgery*, 35: 378-389.
- Kahraman, S., Erşen, Ö. (2022). Omurga cerrahisinde hibrit ameliyathane. *TOTBİD Dergisi*, 21: 26-31.
- Kianfar, K., Atighehchian, A. (2023). A Hybrid Heuristic Approach To Master Surgery Scheduling With Downstream Resource Constraints And Dividable Operating Room Blocks. *Annals of Operations Research*, 328: 727-754.
- Liu, Z., Zhang, Z., Lv, J., Ma, J., Yao, G., He, J., Cao G. (2023). Quantitative Evaluation of the Transmission and Removal of Harmful Smoke Particles in the Operating Room: Full-Scale Experimental and Numerical Study. *Indoor Air*, 1: 9669528.
- Nollert, G., Hartkens, T., Figel, A., Bulitta, C., Altenbeck, F., Gerhard, V. (2012) The Hybrid Operating Room. *Special Topics In Cardiac Surgery*, 73-107.
- Özer, N. (2021). Cerrahi Gerektiren Durumlar, Cerrahinin Sınıflandırılması ve Cerrahisinin Hasta Üzerine Etkisi. *Cerrahi Hemşireliğinde Temel Kavramlar ve Bakım*. 1. Baskı. (Eds Arslan s.):1-35. Ankara, Akademisyen Kitabevi.
- Rodas, N.L., Barrera, F., Padoy, N. (2016). See It With Your Own Eyes: Markerless Mobile Augmented Reality for Radiation Awareness In The Hybrid Room. *IEEE Transactions on Biomedical Engineering*. 64: 429-440.
- Siddharth, V., Kant, S., Chandrashekhar, R., Kumar Gupta, S. (2014). Planning Premises and Design Considerations for Hybrid Operating Room. *Int J Res Found Hosp Healthc Adm*, 2: 50-56.
- Şöhret, T., Keleş, İ. (2023). Robotik Cerrahi. *Biyosağlıkta Güncel Yaklaşımlar III*. 1. Baskı. (Eds Oğuz FE, Alma H): 97-110. Ankara, İksad Yayınevi.
- Traversari, A.A.L., van Heumen, S.P.M., Hoksbergen, A.W.J. (2019). Effect of using ceiling-mounted systems for imaging in hybrid operating rooms on the level of colony-forming units during surgery. *Journal of Hospital Infection*, 103: 61-67.
- Twinanda A.P., Alkan E.O., Gangi A., De Mathelin M., Padoy N. (2015). Data-Driven Spatio-Temporal RGBD Feature Encoding for Action Recognition In Operating Rooms. *International Journal of Computer Assisted Radiology And Surgery*, 10:737-747.
- Yang, S.M., Chung, W.Y., Ko, H.J., Chen, L.C., Chang, L.K., Chang, H.C., Ho M.C. (2023). Single-Stage Augmented Fluoroscopic Bronchoscopy Localization And Thoracoscopic Resection of Small Pulmonary Nodules In A Hybrid Operating Room. *European Journal of Cardio-Thoracic Surgery*, 63: 541.

TARLA BİTKİLERİNDE VERİMLİLİK VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

EDİTÖR

Doç. Dr. Fatih ÇIĞ

Dr. Öğr. Üyesi Sipan SOYSAL

YAZARLAR

Prof. Dr. Çiğdem Alev ÖZEL

Prof. Dr. Murat ERMAN

Prof. Dr. Yaşar Bahri ERGEN

Prof. Dr. Yusuf DOĞAN

Doç. Dr. Fatih ÇIĞ

Doç. Dr. İbrahim KOÇ

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa CERİTOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Özge UÇAR

Dr. Öğr. Üyesi Serap DOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi Sipan SOYSAL

Dr. Zeki ERDEN

Yük. Zir. Müh. Çağdaş Can TOPRAK

Yiğit Buğra AKYÖN

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-138-5

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKÇA

- Anonymous, (1997). GAP İl İstatistikleri T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Yayınları. Ankara.
- Anonim, (2015).https://www.tarimorman.gov.tr/Belgeler/yemeklik_baklagil_kitabi.pdf (10.09.2024)
- Anonim, (2024a). Bitkisel Üretim İstatistikleri <http://www.tuik.gov.tr> (11.11.2024)
- Anonim, (2024b). <http://artuklu.gov.tr/cografi-konum-ve-iklim> (13.11.2024)
- Ay, Ş. (2024). An Empirical Analysis of the Relationship Between Agricultural Revenue and Tax Burden. ISPEC Journal of Agricultural Sciences, 8(4), 1127-1133.
- Beck, D. P. (1988). Biological nitrogen fixation studies. food legume improvement program. Annual Report 1988, ICARDA, p. 96-100.
- Bolat, M., Ünüvar, F. İ., & Dellal, İ. (2018). Türkiye’de yemeklik baklagillerin gelecek eğilimlerinin belirlenmesi. Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi, 3(2): 7-18.
- Dhavan, K., Malhotra, S., Hayıya, B. S., & Dohoram, S. (1991). Seed Protein Fractions and Amino Acid Composition in Gram (*Cicer arietinum* L.). Plants Foods for Human Nutrition. 41 (3) :225-232.
- Donangelo, C.M., Trugo, L.C., Trogo, N.M.F & Eggum, B.O. (1995). Effect of Legume Seeds on Chemical Composition and on Protein and Energy Utilization in Rats. Food Chemistry 53 P:23–27.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/946545>
- Gülümser, A & Üstün, A. (1990). Phaseolus’da (Fasulye) türler arası melezleme. O.M.Ü Ziraat Fak. Dergisi.5(1-2):199-209.
- Mart, D., Cansaran, E., Karaköy, T. & Şimşek, M., (2007). Çukurova ve Orta Anadolu Bölgesinden Toplanan Yerel Nohut (*Cicer arietinum* L) Populasyonlarının Bazı Önemli Agronomik ve Morfolojik Özelliklerinin Belirlenmesi, Seleksiyonu ve Kalitatif Karakterlerinin Karakterizasyonu. Tarla Bitkileri Merkez Araştırma Enstitüsü Dergisi, 16(1-2): 61-72.
- Singh, K. B., (1987). Chickpea breeding. in: Saxena M.C. and K.B. Singh (Eds), Chickpea, ICARDA, Aleppo, Syria, p.127-158.
- Soysal, S., ve Erman, M. (2020). Siirt ekolojik koşullarında mikrobiyolojik ve inorganik gübrelemenin Nohut (*Cicer arietinum* L.)’un verim, verim öğeleri ve nodülasyonu üzerine etkilerinin araştırılması. ISPEC Journal of Agricultural Sciences, 4(3), 649-670.
- Soysal, S., Uçar, Ö., Erman, M. (2020). Siirt ili ekolojik koşullarında DAP (Diamonyumfosfat) gübresi dozlarının nohut (*Cicer arietinum* L.)’un tane verimi ve bazı verim özelliklerine etkileri. ISPEC Journal of Agricultural Sciences, 4(4), 834-842.
- Sözen, Ö., Yağmur, M. & Aydoğan, Y. (2021). Evaluation in terms of agricultural characteristics of some chickpea (*Cicer arietinum* L.) varieties grown in Eskisehir ecological conditions. Manas Journal of Agriculture Veterinary and Life Sciences, 11 (1): 35-47 p.
- Şehirli, S. (1988). Legumes. Ankara university faculty of agriculture publications, 314, Ankara.ürülebilirlik

2KAYNAKÇA

- Acıbuca, V., & Budak, D.B. (2018). Dünya’da ve Türkiye’de tıbbi ve aromatik bitkilerin yeri ve önemi. Çukurova Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 33(1): 37-44.
- Adenubi, O.T., Ahmed, A.S., Fasina, F.O., McGaw, L.J., Eloff, J.N., & Naidoo, V. (2018). Pesticidal plants as a possible alternative to synthetic acaricides in tick control: A systematic review and meta-analysis. Industrial Crops and Products, 123: 779-806.
- Afshar, M.K., Moghadam, Z.B., Taghizadeh, Z., Bekhradi, R., Montazeri, A., & Mokhtari, P. (2015). Lavender fragrance essential oil and the quality of sleep in postpartum women. Iranian Red Crescent Medical Journal, 17(4): e25880.
- Akşap, Y. (2018). Gastronomik bir değer olarak lavanta. Uluslararası Global Turizm Araştırmaları Dergisi, 2(1): 32-41.
- Al-Bakhit, A., Sawwan, J., & Al-Mahmoud, M. (2007). In vitro propagation of two lavandula species: *Lavandula angustifolia* and *Lavandula latifolia* L. Medica. Jordan Journal of Agricultural Sciences, 3(1): 16-25.
- Algieri, F., Rodriguez-Nogales, A., Vezza, T., Garrido-Mesa, J., Garrido-Mesa, N., Utrilla, M.P., ... & Galvez, J. (2016). Anti-inflammatory activity of hydroalcoholic extracts of *Lavandula dentata* L. and *Lavandula stoechas* L. Journal of ethnopharmacology, 190: 142-158.
- Andrys, D., Kulpa, D., Grzeszczuk, M., Bihun, M., & Dobrowolska, A. (2017). Antioxidant and antimicrobial activities of *Lavandula angustifolia* Mill. field-grown and propagated in vitro. Folia Horticulturae, 29(2): 161-180.
- Anonim (2024). Batı Akdeniz Kalkınma Ajansı. (2020). Lavanta Tarımı ve Endüstrisi Fizibilite Raporu <https://baka.gov.tr/assets/upload/dosyalar/lavanta-tarimi-ve-endustrisi.pdf> (Erişim Tarihi: 25.11.2024)
- Arslan, M., & Ekren, E. (2018). Mythos and opportunities of usage in landscape architecture of some medicinal and aromatic plants naturally growing in Turkey. Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi, 8(3): 172-184.
- Arslan, N., Baydar, H., Kızıl, S., Karık, Ü., Şekeroğlu, N., & Gümüştü, A. (2015). Tıbbi aromatik bitkiler üretiminde değişimler ve yeni arayışlar. Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi.
- Aslanca, H. & Sarıbaş, R. (2011). Lavanta yetiştiriciliği. Meyvecilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayınları, (41): 1-4.
- Austin, D.J., & Meyers, M.B. (1965). The formation of 7-oxygenated coumarins in hydrangea and lavender. Phytochemistry, 4(2): 245-254.
- Ayral, M.N. (1997). *Lavandula stoechas* ssp. *stoechas* Bitkisinin Uçucu Yağının ve Uçucu Olmayan Organik Bileşenlerinin İncelenmesi ve Biyolojik Aktivitelerinin Belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Analitik Kimya Anabilim Dalı, İstanbul, 1-186.
- Azimova, S.S., Glushenkova, A.I., & Vinogradova, V.I. (Eds.). (2011). Lipids, lipophilic components and essential oils from plant sources. Springer Science & Business Media.
- Babanina, S.S., Yegorova, N.A., Stavtseva, I.V., & Abdurashitov, S.F. (2023). Genetic stability of lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.) plants obtained during long-term clonal micropropagation. Russian Agricultural Sciences, 49(2): 132-139.

- Basch, E., Foppa, I., Liebowitz, R., Nelson, J., Smith, M., Sollars, D., & Ulbricht, C. (2004). Lavender (*Lavandula angustifolia* Miller). *Journal of Herbal Pharmacotherapy*, 4(2): 63-78.
- Baydar, H. (2013). *Tıbbi, Aromatik ve Keyf Bitkileri Bilimi ve Teknolojisi*. Süleyman Demirel Üniversitesi Yayınları, Yayın No:51, Isparta.
- Baydar, H. (2016). *Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Bilimi ve Teknolojisi (Genişletilmiş 5. Baskı)*. Süleyman Demirel Üniversitesi Yayın No: 51 (ISBN: 975-7929-79-4).
- Bayram, E., Kırıcı, S., Tansı, S., Yılmaz, G., Kızıl, O.A.S., & Telci, İ. (2010). Tıbbi ve aromatik bitkiler üretiminin artırılması olanakları. TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisliği VII. Teknik Kongresi, 11-15.
- Baytop, T. (1999). *Türkiye’de Bitkiler ile Tedavi (2.baskı)*, İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.
- Boehm, K., Büssing, A., & Ostermann, T. (2012). Aromatherapy as an adjuvant treatment in cancer care—a descriptive systematic review. *African Journal of Traditional, Complementary and Alternative Medicines*, 9(4): 503-518.
- Bozok, D. & Karaman, R. (2018). Isparta Lavantasının Kırsal Turizm Kapsamında Swot Analizi Yöntemiyle Değerlendirilmesi: Kuyucak Köyü Örneği. *International Journal of Social and Economic Sciences*, 8(2): 27-33.
- Boztas, G., Avcı, A.B., Arabacı, O., & Bayram, E. (2021). Tıbbi ve aromatik bitkilerin dünyadaki ve Türkiye’deki ekonomik durumu. *Theoretical and Applied Forestry*, 1(1): 27-33.
- Carrasco, A., Martinez-Gutierrez, R., Tomas, V., & Tudela, J. (2016). *Lavandula angustifolia* and *Lavandula latifolia* essential oils from Spain: Aromatic profile and bioactivities. *Planta Medica*, 82(01/02): 163-170.
- Castiglioni, A. (2019). *A history of medicine (Vol. 2)*: Routledge.
- Cavanagh, H.M.A., & Wilkinson, J. M. (2002). Biological activities of lavender essential oil. *Phytotherapy research*, 16(4): 301-308.
- Chaimae, S., Hakima, S., Chaimae, R., Wafae, S., Lazraq, A., Lahsen, E.G., ... & Ghizlane, E. (2020). Improvement of germination rate and in vitro multiplication of *Lavandula angustifolia*. *Journal of Applied Biology & Biotechnology* Vol, 8(02): 52-57.
- Chawla, H.S. (2009). *Introduction to plant biotechnology*. 3rd ed. Enfield: Science Publishers.
- Ciocarlan, A., Lupascu, L., Aricu, A., Dragalin, I., Popescu, V., Geana, E.I., ... & Zinicovscaia, I. (2021). Chemical composition and assessment of antimicrobial activity of lavender essential oil and some by-products. *Plants*, 10(9): 1829.
- Costa, P., Gonçalves, S., Valentão, P., Andrade, P.B., & Romano, A. (2013). Accumulation of phenolic compounds in in vitro cultures and wild plants of *Lavandula viridis* L’Hér and their antioxidant and anti-cholinesterase potential. *Food and Chemical Toxicology*, 57: 69-74.
- Culpeper, N. (2014). *The English Physician*. University of Alabama Press.
- Çolak, İ.A., & Çelik, S.A. (2023). Determination of essential oil yields and composition lavender and lavandin cultivars (*Lavandula* sp.) cultivated in Tuzlukçu, Konya. *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 37(3): 582-588.
- Da Porto, C., Decorti, D., & Kikic, I. (2009). Flavour compounds of *Lavandula angustifolia* L. to use in food manufacturing: Comparison of three different extraction methods. *Food Chemistry*, 112(4): 1072-1078.
- Danh, L.T., Triet, N.D.A., Zhao, J., Mammucari, R., & Foster, N. (2012). Antioxidant activity, yield and chemical composition of lavender essential oil extracted by supercritical CO₂. *The Journal of Supercritical Fluids*, 70: 27-34.

- de Bona, C.M., Biasi, L.A., Deschamps, C., & Reinhart, V. (2011). Enraizamento in vitro de *Lavandula angustifolia*. *Current Agricultural Science and Technology*, 17(3): 401-404.
- de Bona, C.M., Reinhart, V., Biasi, L.A., & Zanette, F. (2011). *Lavandula dentata* and *Lavandula angustifolia* in vitro organogenesis. *Plant Cell Culture & Micropropagation*, 7(2): 66-70.
- Demirezer, L.Ö., Ersöz, T., Saraçoğlu, İ., Şener, B., Köroğlu, A., & Yalçın, F.N., (2021). *A'dan Z'ye Tıbbi Yağlar ve Aromatik Sular*. İstanbul: HAYYKİTAP.
- Deniz, T. (2019). Turizm ve biyoçeşitlilik. *Safran Kültür ve Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2(3): 323-339.
- Dias, M.C., Almeida, R., & Romano, A. (2002). Rapid clonal multiplication of *Lavandula viridis* L'Her through in vitro axillary shoot proliferation. *Plant Cell, Tissue and Organ Culture*, 68(1): 99-102.
- Dobros, N., Zawada, K.D., & Paradowska, K. (2022). Phytochemical profiling, antioxidant and anti-inflammatory activity of plants belonging to the *Lavandula* genus. *Molecules*, 28(1): 256-282.
- Dolzhko, D., Melnyk, N., Kruk, A., Granica, S., & Piwowarski, J. (2024). Traditional use of polar extracts from lavender flowers—systematic review of literature data. *Prospects in Pharmaceutical Sciences*, 22(3): 92-101.
- Dong, G., Bai, X., Aimila, A., Aisa, H. A., & Maiwulanjiang, M. (2020). Study on lavender essential oil chemical compositions by GC-MS and improved pGC. *Molecules*, 25(14): 3166-3174.
- Duke, J.A. (1985). *CRC handbook of medicinal herbs*. Boca Raton: CRC Press.
- El-Sharnouby, M.E. (2022). Tolerance limits of lavender plant (*Lavandula angustifolia* MILL) tissue cultures in response to abiotic stress. *Pakistan Journal of Botany*, 54(6): 2063-2068.
- Falk, L., Biswas, K., Boeckelmann, A., Lane, A., & Mahmoud, S. S. (2009). An efficient method for the micropropagation of lavenders: regeneration of a unique mutant. *Journal of Essential Oil Research*, 21(3): 225-228.
- Filly, A., Fabiano-Tixier, A.S., Louis, C., Fernandez, X., & Chemat, F. (2016). Water as a green solvent combined with different techniques for extraction of essential oil from lavender flowers. *Comptes Rendus. Chimie*, 19(6): 707-717.
- Firoozeei, T.S., Feizi, A., Rezaeizadeh, H., Zargarani, A., Roohafza, H. R., & Karimi, M. (2021). The antidepressant effects of lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.): A systematic review and meta-analysis of randomized controlled clinical trials. *Complementary therapies in medicine*, 59: 1-13.
- Foster, S. (1992). *Herbal Renaissance*. [Rev. edition of *Herbal Bounty*, 1984.] Salt Lake City, UT: GibbsSmith.
- Friedland, K., Silani, G., Schuwald, A., Stockburger, C., Koch, E., Nöldner, M., & Müller, W.E. (2021). Neurotrophic properties of silexan, an essential oil from the flowers of lavender—preclinical evidence for antidepressant-like properties. *Pharmacopsychiatry*, 54(01): 37-46.
- George, E.F., Hall, M.A., & Klerk, G.J.D. (2008). Micropropagation: Uses and methods. In *Plant Propagation by Tissue Culture: Volume 1. The Background* (pp. 29-64). Dordrecht: Springer Netherlands.
- Georgiana, P., Muste, S., Mureşan, C., Mureşan, A.E., Vlaic, R., Chic, S., Sturza, A. & Pop, A. (2017). Flavour compounds of *Lavandula angustifolia* L. to use in food preservation. *Hop and Medicinal Plants*, 23(1): 151–162.
- Gezici, S. (2018). Promising anticancer activity of lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.) essential oil through induction of both apoptosis and necrosis. *Annals of Phytomedicine*, 7(2): 38-45.
- Giray, F. H. (2018). An analysis of world lavender oil markets and lessons for Turkey. *Journal of essential oil bearing plants*, 21(6): 1612-1623.

- Göktaş, Ö., & Gıdık, B. (2019). Tıbbi ve aromatik bitkilerin kullanım alanları. Bayburt Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 2(1): 145-151.
- Hamza, A.M., El-Kafie, A., Omaima, M., & Kasem, M.M. (2011). Direct micropropagation of English lavender (*Lavandula angustifolia* Munstead) plant. Journal of Plant Production, 2(1): 81-96.
- Hancianu, M., Cioanca, O., Mihasan, M., & Hritcu, L. (2013). Neuroprotective effects of inhaled lavender oil on scopolamine-induced dementia via anti-oxidative activities in rats. Phytomedicine, 20(5): 446-452.
- Herraiz-Peñalver, D., Cases, M.Á., Varela, F., Navarrete, P., Sánchez-Vioque, R., & Usano-Alemany, J. (2013). Chemical characterization of *Lavandula latifolia* Medik. essential oil from Spanish wild populations. Biochemical systematics and ecology, 46: 59-68.
- Hou, J. P. (1977). The development of Chinese herbal medicine and the Pen-ts' ao. The American Journal of Chinese Medicine, 5(02): 117-122.
- Hui, L., He, L., Huan, L., XiaoLan, L., & AiGuo, Z. (2010). Chemical composition of lavender essential oil and its antioxidant activity and inhibition against rhinitis-related bacteria. African Journal of Microbiology Research, 4(4): 309-313.
- Ivanov, P.A., Khabarov, V.A., Nekrasova, D.A., Pivovarova, N.S., Whaley, A. K., & Povydysh, M. N. (2024). Features of growth and accumulation of polyphenolic compounds in callus cultures of *Lavandula angustifolia* Mill. Russian Journal of Plant Physiology, 71(3): 93-102
- İkincikarakaya, S.Ü., Beyaz, K.B., & Rezaei, F. (2013). Doğal kaynaklar ve tarım. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, (1): 104-109.
- Jianu, C., Pop, G., Gruia, A.T., & Horhat, F.G. (2013). Chemical composition and antimicrobial activity of essential oils of lavender (*Lavandula angustifolia*) and lavandin (*Lavandula x intermedia*) grown in Western Romania. International Journal Of Agriculture & Biology, 15(4): 772-776.
- Kageyama, A., Ueno, T., Oshio, M., Masuda, H., Horiuchi, H., & Yokogoshi, H. (2012). Antidepressant-like effects of an aqueous extract of lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.) in rats. Food Science and Technology Research, 18(3): 473-479.
- Kara, N. & Baydar, H. (2011). Türkiye’de lavanta üretim merkezi olan Isparta ili Kuyucak yöresi lavantalarının (*Lavandula X İntermedia* Emeric Ex Loisel.) uçucu yağ özellikleri. Selçuk Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 25(4): 42-46.
- Kara, N. (2011). Uçucu Yağ Üretimine Uygun Lavanta (*Lavandula* sp.) Çeşitlerinin Belirlenmesi ve Mikroçoğaltım Olanaklarının Araştırılması, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarla Bitkileri Anabilim Dalı, Isparta.
- Kara, N., & Baydar, H. (2012). Effects of different explant sources on micropropagation in lavender (*Lavandula* sp.). Journal of Essential Oil Bearing Plants, 15(2): 250-255.
- Karakayacı, Z., Erkan, A., Demirbay, G. H., & Özdemir, N. S. (2022). Lavantanın ekonomik analizi: Konya ili örneği. PROCEEDING BOOK.
- Katar, D., Can, M., & Katar, N. (2020). Farklı lokasyonların lavandin (*Lavandula x intermedia* Emeric ex Loisel.)’de uçucu yağ oranı ve kimyasal kompozisyonu üzerine etkisi. Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi, 6(3): 546-553.
- Kazem, A. (2024). Economics of Producing Medicinal and Aromatic Plants. International Journal of Modern Agriculture and Environment, 4(1): 50-60.

- Keville, K., & Green, M. (2008). *Aromatherapy: A Complete Guide to the Healing Art [An Essential Oils Book]*. Crossing Press.
- Keykha, F., Khadem, A., Bagheri, A., Sharifi, A., & Ameri, M. (2014). Optimization of Lavender (*Lavandula angustifolia*) callus culture. *Plant Tissue Culture and Biotechnology*, 24(2): 279-285.
- Khawar, K.M., Sağlam, Y.S., Özel, Ç.A., Öztürk, M., Şumlu, Ş., Sevimay, C.S., Özcan, S. (2006). In vitro somatic embryogenesis in Lavender (*Lavandula angustifolia* Miller) under different light intensities. "Agro Environ" Agricultural Constraints in the Soil Plant Atmosphere Continuum Proceedings of the International Symposium, 293-297.
- Kirimer, N., Mokhtarzadeh, S., Demirci, B., Goger, F., Khawar, K. M., & Demirci, F. (2017). Phytochemical profiling of volatile components of *Lavandula angustifolia* Miller propagated under in vitro conditions. *Industrial Crops and Products*, 96: 120-125.
- Koulivand, P. H., Khaleghi Ghadiri, M., & Gorji, A. (2013). Lavender and the nervous system. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2013(1): 1-10.
- Li, K., Lei, Z., Hu, X., Sun, S., Li, S., & Zhang, Z. (2015). In vitro and in vivo bioactivities of aqueous and ethanol extracts from *Helicteres angustifolia* L. root. *Journal of ethnopharmacology*, 172: 61-69.
- Linsmaier, E. M., & Skoog, F. (1965). Organic growth factor requirements of tobacco tissue cultures. *Physiologia plantarum*, 18(1).
- Lis-Balchin, M. (1997). Essential oils and 'aromatherapy': their modern role in healing. *Journal of the royal society of health*, 117(5): 324-329.
- Lis-Balchin, M. (2002). *Lavender, The Genus Lavandula*, London: CRC Press.
- Lopes, C.L., Pereira, E., Soković, M., Carvalho, A.M., Barata, A.M., Lopes, V., ... & Ferreira, I.C. (2018). Phenolic composition and bioactivity of *Lavandula pedunculata* (Mill.) Cav. samples from different geographical origin. *Molecules*, 23(5): 1-19.
- Mansuroğlu, S., Gürel, E., & Özcan, S. (2001). *Bitki Biyoteknolojisi I: Mikroçoğaltım Konya, Türkiye: Selçuk Üniversitesi Yayınları*.
- Mason, J. (2014). *Growing and knowing lavender*. ACS Distance Education.
- Mavandi, P., Abbaszadeh, B., Emami Bistgani, Z., Barker, A.V., & Hashemi, M. (2021). Biomass, nutrient concentration and the essential oil composition of lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.) grown with organic fertilizers. *Journal of Plant Nutrition*, 44(20): 3061-3071.
- Meriç, S., Tuman, C.B., Ayan, A., & Atak, Ç. (2019). Optimization of tissue culture media-inducing essential oil production of lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.). *Physiology and Molecular Biology of Plants*, 25(1): 85-99.
- Miclea, I., & Chifor, R. (2018). Germination, in vitro propagation and acclimatization in *Lavandula angustifolia*. *Bulletin of University of Agricultural Sciences and Veterinary Medicine Cluj-Napoca. Animal Science and Biotechnologies*. 75(2): 105-109.
- Miclea, I., Suhani, A., Zahan, M., & Bunea, A. (2020). Effect of jasmonic acid and salicylic acid on growth and biochemical composition of in-vitro-propagated *Lavandula angustifolia* Mill. *Agronomy*, 10(11): 1-14.
- Mitrofanova, I.V., Chirkov, S.N., Lesnikova-Sedoshenko, N.P., Chelombit, S.V., Zakubanskiy, A.V., Rabotyagov, V.D., & Mitrofanova, O.V. (2016, March). Micropropagation of *Lavandula angustifolia* Mill. 'Record' and 'Belyanka'. In IX International Symposium on In Vitro Culture and Horticultural Breeding 1187: 37-42.

- Mlcek, J. & Rop, O. (2011). Fresh Edible Flowers of Ornamental Plants-A New Source of Nutraceutical Foods. *Trends in Food Science & Technology*, 22(10): 561-569.
- Mokhtarzadeh, S., Hajyzadeh, M., Ahmad, H.A., & Khawar, K.M. (2011, October). The problems in acclimatisation of in vitro multiplied plants of *Lavandula angustifolia* Miller under field conditions. In V International Symposium on Acclimatization and Establishment of Micropropagated Plants 988: 71-76.
- Mori, H.M., Kawanami, H., Kawahata, H., & Aoki, M. (2016). Wound healing potential of lavender oil by acceleration of granulation and wound contraction through induction of TGF- β in a rat model. *BMC complementary and alternative medicine*, 16: 1-11.
- Mosafa, N. (2016). The study of antioxidant properties of *Lavandula angustifolia* in tissue culture. *Journal of Plant Research (Iranian Journal of Biology)*, 28(4): 835-843.
- Murashige, T., Skoog, F. (1962). A revised medium for rapid growth and bioassays with tobacco tissue cultures. *Physiologia plantarum*, 15: 473-497.
- Née, G., Xiang, Y., & Soppe, W.J. (2017). The release of dormancy, a wake-up call for seeds to germinate. *Current opinion in plant biology*, 35: 8-14.
- Oliveira, R.C.D., Asmar, S.A., Silva, H.F.D.J., Morais, T.P.D., & Luz, J.M.Q. (2019). Regulators, culture media and types of lights in vitro lavender culture. *Ciência Rural*, 49(11): e20180966.
- Oskouie, A.A., Yekta, R.F., Tavirani, M.R., Kashani, M.S., & Goshadrou, F. (2018). *Lavandula angustifolia* effects on rat models of Alzheimer's disease through the investigation of serum metabolic features using NMR metabolomics. *Avicenna Journal of Medical Biotechnology*, 10(2): 83-92.
- Örnek, A. (2021). *Gastronomi Araştırmaları: Yiyecek içecek sektöründe yenilebilir çiçekler ve mikro filizler*. Konya, Türkiye: Çizgi Kitapevi
- Özer, M. (2017). *Tabiat eczanesi: Şifalı bitkiler ansiklopedisi*. İstanbul: Saray Yayın Dağıtım.
- Parkash, V., & Singh, H. (2013). *Lavandula angustifolia* L. (lavender): An important aromatic medicinal shrub and its in vitro micro-propagation for conservation. *Journal of Agricultural Technology*, 9(3): 91-702.
- Peterson, L. (2002). *The Australian Lavender Industry: A Review of Oil Production and Related Products*. Australian Government: Rural Industries Research and Development Corporation.
- Reichling, J., Schnitzler, P., Suschke, U., & Saller, R. (2009). Essential oils of aromatic plants with antibacterial, antifungal, antiviral, and cytotoxic properties—an overview. *Forschende Komplementärmedizin/Research in Complementary Medicine*, 16(2): 79-90.
- Rodrigues, D.B., Radke, A.K., Sommer, L.R., Rosa, D.S.B.D., Schuch, M.W., & Assis, A.M.D. (2020). Quality of light and indolbutyric acid in vitro rooting of lavender. *Ornamental Horticulture*, 26: 89-94.
- Romeo, F.V., De Luca, S., Piscopo, A., & Poiana, M. (2008). Antimicrobial effect of some essential oils. *Journal of Essential Oil Research*, 20(4): 373-379.
- Sabzevar, T.S., Ghavidel, A.R. & Foroghian, S. (2015). The effect of phytohormones on Lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.) organogenesis. *Journal of Pharmacy and Pharmacology*, 3: 338-344.
- Saeed, F., Afzaal, M., Raza, M.A., Rasheed, A., Hussain, M., Nayik, G.A., & Ansari, M.J. (2023). Lavender essential oil: nutritional, compositional, and therapeutic insights. In *Essential Oils*. Academic Press.

Sarker, L.S., Galata, M., Demissie, Z.A., & Mahmoud, S.S. (2012). Molecular cloning and functional characterization of borneol dehydrogenase from the glandular trichomes of *Lavandula x intermedia*. *Archives of Biochemistry and Biophysics*, 528(2): 163-170.

Schmidt, E. (2020). Production of essential oils: In *Handbook of essential oils*. CRC Press.

Sebai, H., Selmi, S., Rtibi, K., Souli, A., Gharbi, N., & Sakly, M. (2013). Lavender (*Lavandula stoechas* L.) essential oils attenuate hyperglycemia and protect against oxidative stress in alloxan-induced diabetic rats. *Lipids in Health and Disease*, 12: 1-9.

Serrano, J., Puupponen-Pimiä, R., Dauer, A., Aura, A.M., & Saura-Calixto, F. (2009). Tannins: current knowledge of food sources, intake, bioavailability and biological effects. *Molecular Nutrition & Food research*, 53(S2): 310-329.

Sevgin, N., & Ural, Y. (2023). Aktif kömür uygulamasının bazı lavanta çeşitlerinin in vitro doku kültürü ile çoğaltımı üzerine etkisi. *Şırnak Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 4(1): 32-40.

Shabbara, H.M., & Taha, A.E. (2007). An economical study of the most important Egyptian aromatic plants. *Journal of Applied Sciences Research*, 3(8): 747-756.

Sienkiewicz, M., Lysakowska, M., Cieciewicz, J., Denys, P., & Kowalczyk, E. (2011). Antibacterial activity of thyme and lavender essential oils. *Medicinal chemistry*, 7(6): 674-689.

Silva, G.L., Luft, C., Lunardelli, A., Amaral, R.H., Melo, D.A., Donadio, M.V., ... & Oliveria, J.R. (2015). Antioxidant, analgesic and anti-inflammatory effects of lavender essential oil. *Anais da Academia Brasileira de Ciências*, 87: 1397-1408.

Sönmez, Ç., Şimşek Soysal, A.Ö., Okkaoğlu, H., Karık, Ü., Taghiloofar, A.H., & Bayram, E. (2018). Determination of some yield and quality characteristics among individual plants of lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.) populations grown under mediterranean conditions in Turkey. *Pakistan Journal of Botany*, 50(6): 2285-2290.

Stanev, S., Zagorcheva, T., & Atanassov, I. (2016). Lavender cultivation in Bulgaria-21 st century developments, breeding challenges and opportunities. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 22(4): 584-590.

Şimşek, F. (2017). Paleolitik dönemde insan türleri. *Uluslararası Amisos Dergisi*, 2(3): 66-85.

Şimşek, Ö., Dalda Şekerci, A., Isak, M.A., Bulut, F., İzgü, T., Tütüncü, M., & Dönmez, D. (2024). Optimizing micropropagation and rooting protocols for diverse lavender genotypes: A synergistic approach integrating machine learning techniques. *Horticulturae*, 10(1): 1-19.

Thulesius, O. (1992). *Nicholas Culpeper: English physician and astrologer*. Springer.

TienVinh, D., Hoa, M.T., Khai, P.C., & Van Minh, T. (2017). Micropropagation of lavender (*Lavandula angustifolia*). *Seeds*, 4: 7-11.

Tisserand, R., & Young, R. (2013). *Essential oil safety: A guide for health care professionals*. Elsevier Health Sciences.

Tyler, V.E. (2000). Herbal medicine: From the past to the future. *Public Health Nutrition*, 3(4a): 447-452.

Uçankuş, H.T. (2000). Bir insan ve uygarlık bilimi arkeoloji: tarih öncesi çağlardan Perslere kadar Anadolu. Ankara: TC Kültür Bakanlığı.

Üstü, Y., & Uğurlu, M. (2019). Lavantanın tıbbi kullanımı. *Ankara Medical Journal*, 19(2): 416-418.

Valussi, M. (2005). *Il grande manuale dell'aromaterapia: Fondamenti di scienza degli oli essenziali*. Milano: Tecniche nuove.

- Wang, X., Jin, L., Li, M., Zhao, M., Zhao, H., & Xu, Y. (2007). Bioreactor culture and plant regeneration from cell clusters of the aromatic plant, *Lavandula angustifolia* 'Munstead'. *The Journal of Horticultural Science and Biotechnology*, 82(5): 781-785.
- Weiss, E.A. (1997). *Essential Oil Crops*. New York, USA: CAB International.
- Welsh, C. (1997). Three essential oils for the medicine cabinet. *Alternative health practitioner*, 3(1): 11-15.
- Wiert, C. (2007). *Ethnopharmacology of medicinal plants: Asia and the Pacific*. Springer Science & Business Media.
- Woronuk, G., Demissie, Z., Rheault, M., & Mahmoud, S. (2011). Biosynthesis and therapeutic properties of *Lavandula* essential oil constituents. *Planta Medica*, 77(01): 7-15.
- Yahya, M.A., Tunali, F., Killi, D., & Sökmen, A. (2024). Phenolic profile and volatiles of in vitro propagated *Lavandula angustifolia* Mill. seedlings. *Phyton-International Journal of Experimental Botany*, 1-18.
- Yegorova, N.A., Mitrofanova, I.V., Brailko, V.A., Grebennikova, O.A., Paliy, A.E., & Stavtseva, I.V. (2019). Morphogenetic, physiological, and biochemical features of *Lavandula angustifolia* at long-term micropropagation in vitro. *Russian Journal of Plant Physiology*, 66: 326-334.
- Yıldırım, D., Kocatepe, V., Can, G., Sulu, E., Akış, H., Şahin, G., & Aktay, E. (2020). The effect of lavender oil on sleep quality and vital signs in palliative care: A randomized clinical trial. *Complementary Medicine Research*, 27(5): 328-335.
- Zhao, Y., Chen, R., Wang, Y., Qing, C., Wang, W., & Yang, Y. (2017). In vitro and in vivo efficacy studies of Lavender *angustifolia* essential oil and its active constituents on the proliferation of human prostate cancer. *Integrative cancer therapies*, 16(2): 215-226.
- Zheljazkov, V.D., Astatkie, T., & Hristov, A.N. (2012). Lavender and hyssop productivity, oil content, and bioactivity as a function of harvest time and drying. *Industrial Crops and Products*, 36(1): 222-228.
- Zheljazkov, V.D., Cantrell, C.L., Astatkie, T., & Jeliaskova, E. (2013). Distillation time effect on lavender essential oil yield and composition. *Journal of Oleo Science*, 62(4): 195-199.
- Zuzarte, M., Gonçalves, M.J., Cruz, M.T., Cavaleiro, C., Canhoto, J., Vaz, S., ... & Salgueiro, L. (2012). *Lavandula luisieri* essential oil as a source

3KAYNAKÇA

- Aktar, W., Sengupta, D., & Chowdhury, A. (2009). Impact of pesticides use in agriculture: their benefits and hazards. *Interdisciplinary Toxicology*, 2(1): 1-12.
- Acıbuca, V., Doğan, S., & Doğan, Y. (2021). Midyat/Mardin ilçesinde tarımsal faaliyetlerin SWOT analizi. *Bahri Dağdaş Bitkisel Araştırma Dergisi*, 11 (2): 173-179, 2022.
- Akkuzu, E., Ayberk, H., & Mol, T. (2001). Pestisit kullanımı ve faydalı arthropodlar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 51(2): 85-90.
- AL-Ani, M. A., Hmoshi, R. M., Kanaan, I. A., & Thanoon, A. A. (2019). Effect of pesticides on soil microorganisms. In *Journal of Physics: Conference Series* (Vol. 1294, No. 7, p. 072007). IOP Publishing.
- Algan, F. T. K., & Bilen, S. (2005). Toprak kirlenmesi ve biyolojik çevre. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 36(1): 83-88.

- Ansoar-Rodríguez, Y., Christofolletti, C. A., Marcato, A. C., Correia, J. E., Bueno, O. C., Malaspina, O., & Fontanetti, C. S. (2015). Genotoxic potential of the insecticide imidacloprid in a non-target organism (*Oreochromis niloticus*-Pisces). *Journal of Environmental Protection*, 6(12):1360.
- Atasoy, A. (2019). Yeraltı sularında pestisit kirliliğinin pestisit özellikleri ve kullanım miktarları bakımından irdelenmesi. *Ziraat Mühendisliği*, (368), 46-52.
- Sezgen, M. (2018). Birişik, N. (Edt.). Teoriden Pratiğe Kimyasal Mücadele. Bitki koruma ürünlerinin içeriği, yapisi ve formülasyon tipleri. T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. Gıda ve Kontrol Müdürlüğü. 1. Basım Ankara. 336 sayfa. ISBN: 978-605-2207-13-0
- Bhardwaj, T., & Sharma, J. P. (2013). Impact of pesticides application in agricultural industry: An Indian scenario. *International Journal of Agriculture and Food Science Technology*, 4(8): 817-822.
- Bohlen, P.J., & Edwards, C.A. (1994). The response of nematode trophic groups to organic and inorganic nutrient inputs in agroecosystems. *Soil.Soc.Am. Special Publ.*, 35: 235-244.
- Cang, T., Zhao, X. P., Wu, C. X., Wu, S. G., Chen, L. P., Wang, Q., & Zhang, Z. H. (2007). Toxicity and safety evaluation of emamectin benzoate on four types of non-target organism. *Pesticides-Shenyang*, 46(7): 481.
- Carvalho, F. P. (2017). Pesticides, environment, and food safety. *Food And Energy Security*, 6(2): 48-60.
- Casabé, N., Piola, L., Fuchs, J., Oneto, M. L., Pamparato, L., Basack, S., ... & Kesten, E. (2007). Ecotoxicological assessment of the effects of glyphosate and chlorpyrifos in an Argentine soya field. *Journal of Soils and Sediments*, 7(4): 232-239.
- Castro, C.E., McKinney, H.E., & Lux., S. (1991). Plant protection with inorganic ions. *JNematol.* 23(44): 409-413.
- Cowles, R.S., & Villani, M.G. (1994). Soil interactions with chemical insecticides and nemaatodes used for control of Japanese beetle (*Coleoptera: Scarabaeidae*) larvae. *J.EconEntomol*, 87(4):1014-1021.
- Cooper, J., & Dobson, H. (2007). The benefits of pesticides to mankind and the environment. *Crop Protection*, 26(9): 1337-1348.
- Çalışkan, M. (2010). Sentetik Piretroid Bir İnsektisit Olan Tetrametrinin Albino Fare (*Mus musculus*)'lerin Serum Proteinleri Üzerine Etkileri. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 65.
- Deknock, A., De Troyer, N., Houbraken, M., Dominguez-Granda, L., Nolivos, I., Van Echelpoel, W., ... & Goethals, P. (2019). Distribution of agricultural pesticides in the freshwater environment of the Guayas river basin (Ecuador). *Science of the Total Environment*, 646: 996-1008.
- Delen, N., Durmuşoğlu, E., Güncan, A., Güngör, N., Turgut, C., & Burçak, A. (2005). Türkiye'de pestisit kullanımı, kalinti ve organizmalarda duyarlılık azalışı sorunları. *Türkiye Ziraat Mühendisliği*, 6.
- Desneux, N., Decourtye, A., & Delpuech, J. M. (2007). The sublethal effects of pesticides on beneficial arthropods. *Annu. Rev. Entomol.*, 52: 81-106.
- Doğan, S., Eren, A., & Doğan, Y. (2021). II. Ürün mısır yetiştiriciliğinde farklı gübre kaynaklarının verim ve besin elementleri içeriğine etkisi. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(1): 722-731.
- Edwards, C. A. (1993). The impact of pesticides on the environment. In *The pesticide question* (pp. 13-46). Springer, Boston, MA.
- Fox, G., & Weersink, A. (1995). Damage control and increasing returns. *Amer. J. Agr. Econ.*, 77: 33-39.
- Forget, G., Goodman, T., & De Villiers, A. (1993). Impact of pesticide use on health in developing countries: proceedings of a symposium held in Ottawa, Canada, 17-20 Sept. 1990. IDRC, Ottawa, ON, CA.

Güler, Ü. A., & Can, Ö. P. (2017). Kimyasal kontaminantların çevre sağlığı ve gıdalar üzerine etkileri. Sinop Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi, 2(1): 170-195.

Güven, A., & Koç, İ., (2020). Bazı pestisit uygulamalarından sonra toprakta hedef olmayan nematod, bakteri ve mikrofungus popülasyonlarının değişimi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi, 30(2): 252-265.

Gyawali, K. (2018). Pesticide uses and its effects on public health and environment. Journal of Health Promotion, 6: 28-36.

Haque, R., & Freed, V. H. (1974). Behavior of pesticides in the environment: "Environmental chemodynamics". In Residue Reviews (pp. 89-116). Springer, New York, NY.

Hussain, S., Siddique, T., Saleem, M., Arshad, M., & Khalid, A. (2009). Impact of pesticides on soil microbial diversity, enzymes, and biochemical reactions. Advances in Agronomy, 102: 159-200.

İbadullayeva, J., Jumaniyazova, K., Azimzadeh, S., Canıgür, S., & Esen, F. (2019). Çevre kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki etkileri. Türk Tıp Öğrencileri Araştırma Dergisi, 1(3): 52-58.

Johnson, S., Preetha, G., Chandrasekaran, S., Kuttalam, S., & Jasmine, R. S. (2016). Selective toxicity of diafenthiuron to non-target organisms: honey bees, coccinellids, chelonus, earthworms, silkworms and fish. Journal of Plant Protection Research.

Kainga, E. P., Miller, A. T., & Eipdi, T. (2016). Assessment of awareness of benefits and hazards posted by agricultural pesticides to farmers in selected communities of Bayelsa State, Nigeria. International Journal of Researcher in Agriculture and Forestry, 3(2): 32-40.

Kalia, A., & Gosal, S. K. (2011). Effect of pesticide application on soil microorganisms. Archives of Agronomy and Soil Science, 57(6): 569-596.

Kaur, R., Mavi, G. K., Raghav, S., & Khan, I. (2019). Pesticides classification and its impact on environment. Int. J. Curr. Microbiol. Appl. Sci, 8: 1889-1897.

Koç, İ., & İlkhan, B. (2020). Some Biological Parameters of Eisenia fetida (Savigny, 1826) in Pesticide-Applied Vermicompost. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi, 23(2): 367-378.

Macharia, I. N., MithÄ, M., & Waibel, H. (2009). Potential environmental impacts of pesticides use in the vegetable sub-sector in Kenya. African Journal of Horticultural Science, 2.

Mahmood, I., Imadi, S.R., Shazadi, K., Gul, A., Hakeem, K.R. (2016). Effects of Pesticides on Environment. In: Hakeem K., Akhtar M., Abdullah S. (eds) Plant, Soil and Microbes. Springer, Cham.

Mcwilliam, A. N., & Cheke, R. A. (2004). A review of the impacts of control operations against the red-billed quelea (Quelea quelea) on non-target organisms. Environmental Conservation, 31(2): 130-137.

Moshi, D. J., Tarimo, T., Ndakidemi, P. A., & Munishi, L. K. (2015). Health risks of pesticides to non target species and ecosystem due to control of migrant pests in Tanzania.

Özbek, F. Ş., & Fidan, H. (2014). Buğday üretiminde tarım ilaçları kullanımı: Konya ili örneği. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Doğa Bilimleri Dergisi, 17(3): 13-18.

Özcan, Z., & Tongur, S. (2019). Pestisitlerin toksisitesinin lepidium sativum test moduyla çevre ve insan sağlığı açısından değerlendirilmesi. Ulusal Çevre Bilimleri Araştırma Dergisi, 2(4): 144-150.

Pimentel, D., McLaughlin, L., Zepp, A., Lakitan, B., Kraus, T., Kleinman, P., ... & Selig, G. (1993). Environmental and economic effects of reducing pesticide use in agriculture. Agriculture, Ecosystems & Environment, 46(1-4): 273-288.

- Pimentel, D. (1995). Amounts of pesticide reaching target pests: environmental impacts and ethics. *Journal of agricultural and environmental ethics*, 8(1): 17-29.
- Pimentel, D., & Burgess, M. (2014). Environmental and economic costs of the application of pesticides primarily in the United States. In *Integrated pest management* (pp. 47-71). Springer, Dordrecht.
- Prashar, P., & Shah, S. (2016). Impact of fertilizers and pesticides on soil microflora in agriculture. In *Sustainable agriculture reviews* (pp. 331-361). Springer, Cham.
- Raza, H. A., Amir, R. M., Idrees, M. A., Yasin, M., Yar, G., Farah, N., & Younus, M. N. (2019). Residual impact of pesticides on environment and health of sugarcane farmers in Punjab with special reference to integrated pest management. *Journal Global Innovation Agriculture Social Science*, 7(2): 79-84.
- Rui, C. L. G. R. C. (1998). Study on toxicity and safety evaluation of triazophos on three types of non-target organisms [J]. *Pesticide Science and Administration*, 2.
- Saladin, G., & Clément, C. (2005). Physiological side effects of pesticides on non-target plants. *Agriculture and soil pollution: new research*. Nova Science Publishers, Inc., New York, 53-86.
- Sánchez-Bayo, F. (2011). Impacts of agricultural pesticides on terrestrial ecosystems. *Ecological impacts of toxic chemicals*. Bentham Science Publishers Ltd, USA, 63-87.
- Sarwar, M. (2015). The killer chemicals as controller of agriculture insect pests: The conventional insecticides. *International Journal of Chemical and Biomolecular Science*, 1(3): 141-147.
- Sharma, A., Yadav, B., Rohatgi, S., & Yadav, B. (2018). Cypermethrin toxicity: a review., *Journal of Forensic Sciences & Criminal Investigation*, J Forensic Sci & Criminal Inves 9(4): JFSCI.MS.ID.555767.
- Soyöz, M., & Özçelik, N. (2003). Zirai mücadelede kullanılan pestisitlerin sitogenetik etkileri. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*, 10(1).
- Soysal, S., Erman, M., Çiğ, F., Toğay, N. (2022). Fertilizers for Organic Farming: A New Perspectives. Toğay, Y. ve Toğay, N. (Ed). *Organic Farming in Many Ways* (3-17. ss.).
- Srivastav, A. L. (2020). Chemical fertilizers and pesticides: Role in groundwater contamination. In *Agrochemicals Detection, Treatment and Remediation* (pp. 143-159). Butterworth-Heinemann.
- Sitaramaraju, S., Prasad, N. V. V. S. D., Reddy, V. C., & Narayana, E. (2014). Impact of pesticides used for crop production on the environment. *Journal of Chemical and Pharmaceutical Sciences*, 3: 75-79.
- Syafrudin, M., Kristanti, R. A., Yuniarto, A., Hadibarata, T., Rhee, J., Al-Onazi, W. A., ... & Al-Mohaimeed, A. M. (2021). Pesticides in drinking water-a review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(2): 468.
- Taşçıoğlu, S., & Aydın, A. (2017). Tüm yönleriyle toprak bilimi ve toprak kirlenmesi. Çağlayan Kitabevi ve Eğitim Çözümleri Ticaret A.Ş. İstanbul.
- Torretta, V., Katsoyiannis, I. A., Viotti, P., & Rada, E. C. (2018). Critical review of the effects of glyphosate exposure to the environment and humans through the food supply chain. *Sustainability*, 10(4): 950.
- Ubuoh, E. A., Akhionbare, S. M. O., & Akhionbare, W. N. (2012). Effects of pesticide application on soil microbial spectrum: case study-fecolart demonstration farm, Owerri-West, Imo state, Nigeria. *International Journal of Multidisciplinary Sciences and Engineering*, 3(2): 34-39.
- Umetsu, N., & Shirai, Y. (2020). Development of novel pesticides in the 21st century. *Journal of Pesticide Science*, 45(2): 54-74.

- Wood, T. J., & Goulson, D. (2017). The environmental risks of neonicotinoid pesticides: a review of the evidence post 2013. *Environmental Science and Pollution Research*, 24(21): 17285-17325.
- Wojcik, E., Jabłońska-Trypuć, A., Wydro, U., Butarewicz, A., & Łozowicka, B. (2020). Soil biological activity as an indicator of soil pollution with pesticides—a review. *Applied Soil Ecology*, 147: 103356.
- Yadav, I. C., & Devi, N. L. (2017). Pesticides classification and its impact on human and environment. *Environmental science and engineering*, 6: 140-158.
- Yardim, E. N., Edwards, C. A., 1998. The effects of chemical pest, disease and weed management practices on the trophic structure of nematode populations in tomato agroecosystems. *Applied Soil Ecology*, 7(2): 137-147.
- Yardim, E. N., Edwards, C. A., 2002. Effects of weed control practices on surfacedwelling arthropod predators in tomato agroecosystems. *Phytoparasitica*, 30(4): 379-386.
- Yoloğlu, E. (2015). Toprak Solucanları Üzerine Tebukonazol ve Thiramın Toksik Etkilerinin Alan Çalışması ile Değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(1): 24-35.
- Zhang, W. (2018). Global pesticide use: Profile, trend, cost/benefit and more. *Proceedings of the International Academy of Ecology and Environmental Sciences*, 8(1): 1.

4KAYNAKÇA

- Banti, M., & Bajo, W. (2020). Review on nutritional importance and anti-nutritional factors of legumes. *Int. J. Food Sci. Nutr*, 9(13), 8-49.
- Bhardwaj, A. K., Chejara, S., Malik, K., Kumar, R., Kumar, A., & Yadav, R. K. (2022). Agronomic biofortification of food crops: An emerging opportunity for global food and nutritional security. *Frontiers in Plant Science*, 13, 1055278.
- Bibi, I., Hussain, M. A., Bakkar, M. A. A., Jabbar, A., Khan, S., Amber, K., ... & Fatima, A. (2024). Harnessing the Health Benefits of Pulses (Fabaceae): Pulses (Fabaceae) Nutrient Contents & Phytochemical Composition. *Journal of Survey in Fisheries Sciences*, 1-10.
- Bouis, H., Birol, E., Boy, E., Gannon, B. M., Haas, J. D., Low, J., ... & Welch, R. M. (2020). Food biofortification: reaping the benefits of science to overcome hidden hunger. In *October webinar on The Need for Agricultural Innovation to Sustainably Feed the World by 2050* (No. 69). Council for Agricultural Science and Technology (CAST).
- Cakmak, I. (2008). Enrichment of cereal grains with zinc: agronomic or genetic biofortification?. *Plant and soil*, 302, 1-17.
- Cakmak, S., Gülüt, K. Y., Marschner, H., & Graham, R. D. (1994). Effect of zinc and iron deficiency on phytoalexin release in wheat genotypes differing in zinc efficiency. *Journal of Plant Nutrition*, 17(1), 1-17.
- Colangelo, E. P., & Guerinot, M. L. (2006). Put the metal to the petal: metal uptake and transport throughout plants. *Current opinion in plant biology*, 9(3), 322-330.
- Dhaliwal, S. S., Sharma, V., Shukla, A. K., Kaur, J., Verma, V., Singh, P., ... & Hossain, A. (2021). Enrichment of zinc and iron micronutrients in lentil (*Lens culinaris* Medik.) through biofortification. *Molecules*, 26(24), 7671.

- Dhaliwal, S. S., Sharma, V., Shukla, A. K., Verma, V., Behera, S. K., Singh, P., ... & Hossain, A. (2021). Comparative efficiency of mineral, chelated and nano forms of zinc and iron for improvement of zinc and iron in chickpea (*Cicer arietinum* L.) through biofortification. *Agronomy*, 11(12), 2436.
- Di Gioia, F., Petropoulos, S. A., Ozores-Hampton, M., Morgan, K., & Roskopf, E. N. (2019). Zinc and iron agronomic biofortification of Brassicaceae microgreens. *Agronomy*, 9(11), 677.
- Du, X., Wang, H., He, J., Zhu, B., Guo, J., Hou, W., ... & Zhang, X. (2018). Identification of nicotianamine synthase genes in *Triticum monococcum* and their expression under different Fe and Zn concentrations. *Gene*, 672, 1-7.
- Foyer, C. H., Lam, H. M., Nguyen, H. T., Siddique, K. H., Varshney, R. K., Colmer, T. D., ... & Consideine, M. J. (2016). Neglecting legumes has compromised human health and sustainable food production. *Nature plants*, 2(8), 1-10.
- Garg, M., Sharma, N., Sharma, S., Kapoor, P., Kumar, A., Chunduri, V., & Arora, P. (2018). Biofortified crops generated by breeding, agronomy, and transgenic approaches are improving lives of millions of people around the world. *Frontiers in Nutrition*, 5, 12.
- Gödecke, T., Stein, A. J., & Qaim, M. (2018). The global burden of chronic and hidden hunger: trends and determinants. *Global food security*, 17, 21-29.
- Grdeń, P., & Jakubczyk, A. (2023). Health benefits of legume seeds. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 103(11), 5213-5220.
- Haider, M. U., Farooq, M., Nawaz, A., & Hussain, M. (2018). Foliage applied zinc ensures better growth, yield and grain biofortification of mungbean. *International Journal of Agriculture and Biology*, 20(12), 2817-2822.
- Haider, M. U., Hussain, M., Farooq, M., Ul-Allah, S., Ansari, M. J., Alwahibi, M. S., & Farooq, S. (2021). Zinc biofortification potential of diverse mungbean [*Vigna radiata* (L.) Wilczek] genotypes under field conditions. *PLoS One*, 16(6), e0253085.
- Hidoto, L., Worku, W., Mohammed, H., & Bunyamin, T. (2017). Effects of zinc application strategy on zinc content and productivity of chickpea grown under zinc deficient soils. *Journal of soil science and plant nutrition*, 17(1), 112-126.
- Hopkins, B. G., Whitney, D. A., Lamond, R. E., & Jolley, V. D. (1998). Phytosiderophore release by sorghum, wheat, and corn under zinc deficiency. *Journal of Plant Nutrition*, 21(12), 2623-2637.
- Hu, Q., Xu, J., & Pang, G. (2003). Effect of selenium on the yield and quality of green tea leaves harvested in early spring. *Journal of agricultural and food chemistry*, 51(11), 3379-3381.
- Joshi-Saha, A., Sethy, S. K., Misra, G., Dixit, G. P., Srivastava, A. K., & Sarker, A. (2022). Biofortified legumes: Present scenario, possibilities and challenges. *Field Crops Research*, 279, 108467.
- Kamaral, C., Neate, S. M., Gunasinghe, N., Milham, P. J., Paterson, D. J., Kopittke, P. M., & Seneweera, S. (2022). Genetic biofortification of wheat with zinc: Opportunities to fine-tune zinc uptake, transport and grain loading. *Physiologia plantarum*, 174(1), e13612.
- Kennedy, G., Nantel, G., & Shetty, P. (2003). The scourge of "hidden hunger": global dimensions of micronutrient deficiencies. *Food Nutrition and Agriculture*, (32), 8-16.
- Krebs, N. F., Miller, L. V., & Michael Hambidge, K. (2014). Zinc deficiency in infants and children: a review of its complex and synergistic interactions. *Paediatrics and international child health*, 34(4), 279-288.
- Kumar, J., Gupta, D. S., Kumar, S., Gupta, S., & Singh, N. P. (2016). Current knowledge on genetic biofortification in lentil. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 64(33), 6383-6396.

- Kumar, S., & Pandey, G. (2020). Biofortification of pulses and legumes to enhance nutrition. *Heliyon*, 6(3).
- Lee, S., & An, G. (2009). Over-expression of OsIRT1 leads to increased iron and zinc accumulations in rice. *Plant, cell & environment*, 32(4), 408-416.
- Lucca, P., Hurrell, R., & Potrykus, I. (2002). Fighting iron deficiency anemia with iron-rich rice. *Journal of the American College of Nutrition*, 21(sup3), 184S-190S.
- Margier, M., Georgé, S., Hafnaoui, N., Remond, D., Nowicki, M., Du Chaffaut, L., ... & Reboul, E. (2018). Nutritional composition and bioactive content of legumes: Characterization of pulses frequently consumed in France and effect of the cooking method. *Nutrients*, 10(11), 1668.
- Mbow, C., Rosenzweig, C. E., Barioni, L. G., Benton, T. G., Herrero, M., Krishnapillai, M., ... & Diouf, A. A. (2020). Food security (No. GSFC-E-DAA-TN78913). IPCC.
- McLaughlin, D., & Kinzelbach, W. (2015). Food security and sustainable resource management. *Water Resources Research*, 51(7), 4966-4985.
- McLean, E., Cogswell, M., Egli, I., Wojdyla, D., & De Benoist, B. (2009). Worldwide prevalence of anaemia, WHO vitamin and mineral nutrition information system, 1993–2005. *Public health nutrition*, 12(4), 444-454.
- Mrunalini, K., Behera, B., Chandana, P., Patnaik, G. P., Modi, R. U., Saraswat, A., ... & Kumar, N. (2022). Legumes to reduce ecological footprints for climate-smart cropping systems. In *Advances in Legumes for Sustainable Intensification* (pp. 403-420). Academic Press.
- Multescu, M., Culetu, A., & Susman, I. E. (2024). Screening of the Nutritional Properties, Bioactive Components, and Antioxidant Properties in Legumes. *Foods*, 13(22), 3528.
- Nie, Z., Zhao, P., Shi, H., Wang, Y., Qin, S., & Liu, H. (2019). Nitrogen supply enhances zinc uptake and root-to-shoot translocation via up-regulating the expression of TaZIP3 and TaZIP 7 in winter wheat (*Triticum aestivum*). *Plant and Soil*, 444, 501-517.
- Nieder, R., Benbi, D. K., Reichl, F. X., Nieder, R., Benbi, D. K., & Reichl, F. X. (2018). Microelements and their role in human health. *Soil components and human health*, 317-374.
- Obadi, M. O. M., & Xu, B. (2024). A review of the effects of physical processing techniques on the characteristics of legume starches and their application in low-glycemic index foods. *International Journal of Biological Macromolecules*, 135124.
- Pal, V., Singh, G., & Dhaliwal, S. S. (2019a). Agronomic biofortification of chickpea with zinc and iron through application of zinc and urea. *Communications in Soil Science and Plant Analysis*, 50(15), 1864-1877.
- Pal, V., Singh, G., & Dhaliwal, S. S. (2019b). Yield enhancement and biofortification of chickpea (*Cicer arietinum* L.) grain with iron and zinc through foliar application of ferrous sulfate and urea. *Journal of Plant Nutrition*, 42(15), 1789-1802.
- Papandreou, C., Becerra-Tomás, N., Bulló, M., Martínez-González, M. Á., Corella, D., Estruch, R., ... & Salas-Salvadó, J. (2019). Legume consumption and risk of all-cause, cardiovascular, and cancer mortality in the Predimed study. *Clinical Nutrition*, 38(1), 348-356.
- Pawlak, K., & Kołodziejczak, M. (2020). The role of agriculture in ensuring food security in developing countries: Considerations in the context of the problem of sustainable food production. *Sustainability*, 12(13), 5488.
- Petry, N., Boy, E., Wirth, J. P., & Hurrell, R. F. (2015). The potential of the common bean (*Phaseolus vulgaris*) as a vehicle for iron biofortification. *Nutrients*, 7(2), 1144-1173.

- Poblaciones, M. J., & Rengel, Z. (2016). Soil and foliar zinc biofortification in field pea (*Pisum sativum* L.): Grain accumulation and bioavailability in raw and cooked grains. *Food Chemistry*, 212, 427-433.
- Sharma, P., Aggarwal, P., & Kaur, A. (2017). Biofortification: A new approach to eradicate hidden hunger. *Food Reviews International*, 33(1), 1-21.
- Silva, V. M., Nardeli, A. J., de Carvalho Mendes, N. A., de Moura Rocha, M., Wilson, L., Young, S. D., ... & Dos Reis, A. R. (2021). Agronomic biofortification of cowpea with zinc: Variation in primary metabolism responses and grain nutritional quality among 29 diverse genotypes. *Plant Physiology and Biochemistry*, 162, 378-387.
- Smrkolj, P., Germ, M., Kreft, I., & Stibilj, V. (2006). Respiratory potential and Se compounds in pea (*Pisum sativum* L.) plants grown from Se-enriched seeds. *Journal of Experimental Botany*, 57(14), 3595-3600.
- Soumare, A., Diedhiou, A. G., Thuita, M., Hafidi, M., Ouhdouch, Y., Gopalakrishnan, S., & Kouisni, L. (2020). Exploiting biological nitrogen fixation: a route towards a sustainable agriculture. *Plants*, 9(8), 1011.
- Takahashi, M., Nakanishi, H., Kawasaki, S., Nishizawa, N. K., & Mori, S. (2001). Enhanced tolerance of rice to low iron availability in alkaline soils using barley nicotianamine aminotransferase genes. *Nature biotechnology*, 19(5), 466-469.
- Takahashi, M., Terada, Y., Nakai, I., Nakanishi, H., Yoshimura, E., Mori, S., & Nishizawa, N. K. (2003). Role of nicotianamine in the intracellular delivery of metals and plant reproductive development. *The Plant Cell*, 15(6), 1263-1280.
- Thavarajah, D., Thavarajah, P., Vial, E., Gebhardt, M., Lacher, C., Kumar, S., & Combs, G. F. (2015). Will selenium increase lentil (*Lens culinaris* Medik) yield and seed quality?. *Frontiers in Plant Science*, 6, 356.
- Tian, J., Bryksa, B. C., & Yada, R. Y. (2016). Feeding the world into the future—food and nutrition security: the role of food science and technology. *Frontiers in life science*, 9(3), 155-166.
- Trijatmiko, K. R., Dueñas, C., Tsakirpaloglou, N., Torrizo, L., Arines, F. M., Adeva, C., ... & Slamet-Loedin, I. H. (2016). Biofortified indica rice attains iron and zinc nutrition dietary targets in the field. *Scientific reports*, 6(1), 19792.
- Turakainen, M. Selenium and Its Effects on Growth, Yield and Tuber Quality in Potato. Academic Dissertation, Department of Applied Biology, University of Helsinki, Publication 30, Helsinki, Finland, 2007
- United Nations Department of Economic and Social Affairs, Population Division. World Population Prospects 2022: Summary of Results; UN DESA/POP/2022/TR/NO. 3; United Nations: New York, NY, USA, 2022.
- Vasconcelos, M., Datta, K., Oliva, N., Khalekuzzaman, M., Torrizo, L., Krishnan, S., ... & Datta, S. K. (2003). Enhanced iron and zinc accumulation in transgenic rice with the ferritin gene. *Plant Science*, 164(3), 371-378.
- White, P. J., & Broadley, M. R. (2009). Biofortification of crops with seven mineral elements often lacking in human diets—iron, zinc, copper, calcium, magnesium, selenium and iodine. *New phytologist*, 182(1), 49-84.
- Yanni, A. E., Iakovidi, S., Vasilikopoulou, E., & Karathanos, V. T. (2023). Legumes: A Vehicle for Transition to Sustainability. *Nutrients*, 16(1), 98.
- Zheng, L., Cheng, Z., Ai, C., Jiang, X., Bei, X., Zheng, Y., ... & Shou, H. (2010). Nicotianamine, a novel enhancer of rice iron bioavailability to humans. *PLoS One*, 5(4), e10190.
- Zulfqar, U., Khokhar, A., Maqsood, M. F., Shahbaz, M., Naz, N., Sara, M., ... & Ahmad, M. (2024). Genetic biofortification: advancing crop nutrition to tackle hidden hunger. *Functional & Integrative Genomics*, 24(2), 34.

5KAYNAKÇA

Acıbuca, V., Doğan, S., Doğan, Y. (2021). Midyat/Mardin ilçesinde tarımsal faaliyetlerin SWOT analizi. Bahri Dağdaş Bitkisel Araştırma Dergisi, 11 (2): 173-179, 2022.

Anonim. (2013). Devlet Su İşleri 2012 Faaliyet Raporu. Erişim tarihi 2022, erişim adresi <https://www.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/759>

Anonim. (2021a). Devlet Su İşleri 2020 Faaliyet Raporu. Erişim tarihi 2022, erişim adresi <https://www.dsi.gov.tr/Sayfa/Detay/759>

Anonim. (2021b). Su ve Atıksu İstatistikleri. Türkiye İstatistik Kurumu. Erişim tarihi 2022, erişim adresi <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Su-ve-Atıksu-Istatistikleri-2020-37197>

Anonim. (2024). 2024 yılı Devlet Su İşleri koordinasyon toplantısı. <https://dsi.gov.tr/Haber/Detay/11317#:~:text=2024%20y%C4%B1%C4%B1%20i%C3%A7inde%20de%20C3%B6n%20emli,miktar%C4%B1n%C4%B1%2073%20milyon%20dekardan%2079>

Borsato, E., Galindo, A., Tarolli, P., Sartori, L. & Marinello, F. (2018). Evaluation of the greywater footprint comparing the indirect effects of different agricultural practices. Sustainability, 10: 3992.

Chandra, M. S., Naresh, R. K., Bhatt, R., Manisha, Gourkhede, P. H., Kumar, R., Kadam, P. V. & Gawdiya, S. (2023). Impact of tillage cum crop establishment methods and nutrient management strategies on wet rice (*Oryza sativa* L): crop productivity, water footprint, soil health and profitability in typic Ustochrept soils under semi-arid sub-tropical environment. Paddy and Water Environment, 21: 165-179.

Chapagain, A. K. & Hoekstra, A. Y. (2003). Virtual water flows between nations in relation to trade in livestock and livestock products (Vol. 13). Delft, The Netherlands.

Doğan, Y. & Doğan, S. (2020). Koronavirüs Pandemisi ve Türkiye’de Bitkisel Üretime Etkisi, Artuklu Kaime Uluslararası İktisadi ve İdari Araştırmalar Dergisi, 3(1), 56-78.

Deepa, R., Anandhi, A. & Alhashim, R. (2021). Volumetric and impact-oriented water footprint of agricultural crops: A review. Ecological Indicators, 130: 108093.

Gomiero, T., Pimentel, D. & Paoletti, M. G. (2011). Is there a need for a more sustainable agriculture? Critical reviews in plant sciences, 30(1-2): 6-23.

Hoekstra, A. Y. (2011). The water footprint assessment manual: Setting the global standard. Routledge.

Hoekstra, A. Y., Chapagain, A., Martinez-Aldaya, M. & Mekonnen, M. (2009). Water footprint manual: State of the art.

Hoekstra, A. Y. & Hung, P. Q. (2002). Virtual water trade: A quantification of virtual water flows between nations in relation to international crop trade. Research Report Series No. 11, Da Delft, Netherlands.

Jin, Z., Liao, W., Mu, Y., Li, Y. & Nie, L. (2023). Integrated assessment of water footprint and energy production efficiency in different rice-rape rotation systems. Energy, 266: 126535.

Khan, N., Ray, R. L., Sargani, G. R., Ihtisham, M., Khayyam, M. & Ismail, S. (2021). Current progress and future prospects of agriculture technology: Gateway to sustainable agriculture. Sustainability, 13(9): 4883.

Lovarelli, D., Bacenetti, J. & Fiala, M. (2016). Water Footprint of crop productions: A review. Science of the total environment, 548: 236-251.

- MacRae, R. J., Hill, S. B., Henning, J. & Mehuys, G. R. (1989). Agricultural science and sustainable agriculture: a review of the existing scientific barriers to sustainable food production and potential solutions. *Biol. Agric. Hortic.*, 6: 173-219.
- Marothia, D. K. (2003). Enhancing sustainable management of water resource in agriculture sector: the role of institutions. *Indian Journal of Agricultural Economics*, 58(3): 406-426.
- Mekonnen, M. M. & Hoekstra, A. Y. (2010). A global and high-resolution assessment of the green, blue and grey water footprint of wheat. *Hydrology and earth system sciences*, 14(7): 1259-1276.
- Mekonnen, M. M. & Hoekstra, A. Y. (2011). The green, blue and grey water footprint of crops and derived crop products. *Hydrology and earth system sciences*, 15(5): 1577-1600.
- Nasseri, A. (2023). Water footprint in wheat production under conservation tillage. *Archives of Agronomy and Soil Science*, 69(14): 3362-3374.
- Pereira, L. S. (2017). Water, agriculture and food: challenges and issues. *Water Resources Management*, 31(10): 2985-2999.
- Pimentel, D., Houser, J., Preiss, E., White, O., Fang, H., Mesnick, L., Barsky, T., Tariche, S., Schreck, J. & Alpert, S. (1997). Water resources: agriculture, the environment, and society. *BioScience*, 47(2): 97-106.
- Pretty, J. & Bharucha, Z. P. (2014). Sustainable intensification in agricultural systems. *Annals of botany*, 114(8): 1571-1596.
- Rahman, M., Aravindakshan, S., Hoque, M. A., Rahman, M. A., Gulandaz, A., Rahman, J. & Islam, T. (2021). Conservation tillage (CT) for climate-smart sustainable intensification: Assessing the impact of CT on soil organic carbon accumulation, greenhouse gas emission and water footprint of wheat cultivation in Bangladesh. *Environmental and Sustainability Indicators* 10: 100106.
- Reganold, J. P., Papendick, R. I. & Parr, J. F. (1990). Sustainable Agriculture. *Sci. Am.*, 262: 112-120.
- Sauer, T., Havlík, P., Schneider, U. A., Schmid, E., Kindermann, G. & Obersteiner, M. (2010). Agriculture and resource availability in a changing world: The role of irrigation. *Water Resources Research*, 46: W06503.
- Shrestha, S., Pandey, V. P., Chanamai, C., & Ghosh, D. K. (2013). Green, blue and grey water footprints of primary crops production in Nepal. *Water resources management*, 27, 5223-5243.
- Singh, V. K., Rajanna, G. A., Paramesha, V. & Upadhyay, P. K. (2022). Agricultural water footprint and precision management. In: P. Kumar, A.K. Pandey, S.K. Singh, S.S., Sighn, V.K. Sighn (eds.) *Sustainable Agriculture Systems and Technologies*, John Wiley & Sons Ltd.
- Şahin, H. (2018). Su ayak izi kavramının sürdürülebilir su yönetimi çalışmalarında kullanılması. Yüksek lisans tezi, Akdeniz Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Soysal, S., Uçar, U., Erman, M. (2020). Siirt ili ekolojik koşullarında DAP (Diamonyumfosfat) gübresi dozlarının nohut (*Cicer arietinum* L.)'un tane verimi ve bazı verim özelliklerine etkileri. *ISPEC Journal of Agricultural Sciences*, 4(4), 834-842.
- Tait, J. & Morris, D. (2000). Sustainable development of agricultural systems: Competing objectives and critical limits. *Futures*, 32: 247-260.
- Velten, S., Leventon, J., Jager, N. & Newig, J. (2015). What is sustainable agriculture? A Systematic Review. *Sustainability*, 7(6): 7833-7865

Yue, Q., Sheng, J., Cheng, K., Zhang, Y., Guo, Z. & Sun, G. (2023). Sustainability assessment on paddy-upland crop rotations by carbon, nitrogen and water footprint integrated analysis: A field scale investigation. *Journal of Environmental Management*, 339: 117879.

6KAYNAKÇA

Audipudi, A.V., Chakicherla, B.V. & Subhash, J.B. (2017). Bacterial endophytes as biofertilizers and biocontrol agents for sustainable agriculture. *Biotech. Sustainability*, 223-247.

Adesemoye, A. O., Torbert, H. A., & Kloepper, J. W. (2009). Plant growth-promoting rhizobacteria allow reduced application rates of chemical fertilizers. *Microbial Ecology*, 58(4), 921-929. <https://doi.org/10.1007/s00248-009-9531>

Ajijah, N., Fiodor, A., Pandey, A. K., Rana, A., & Pranaw, K. (2023). Plant growth-promoting bacteria (PGPB) with biofilm-forming ability: a multifaceted agent for sustainable agriculture. *Diversity*, 15(1), 112.

Bhattacharyya, P. N., & Jha, D. K. (2012). Plant growth-promoting rhizobacteria (PGPR): Emergence in agriculture. *World Journal of Microbiology and Biotechnology*, 28(4), 1327-1350. <https://doi.org/10.1007/s11274-011-0979-9>

Baran, M., & Köse, Ö. D. E. (2023). Yayım Mikrobiyal Gübreler ve Kullanım Alanları. *International Congresses of Turkish Science and Technology Publishing*, 155-160.

Bashan, Y., de-Bashan, L. E., Prabhu, S. R., & Hernandez, J. P. (2014). Advances in plant growth-promoting bacterial inoculant technology: Formulations and practical perspectives (1998–2013). *Plant and Soil*, 378(1–2), 1–33.

Çiğ, F., Erden, Z., Toprak, Ç. C., & Doğan, S. (2023). Organik Çeltik Tarimi Potansiyeli, Karşılaşılan Zorluklar Ve Sürdürülebilirliği: Türkiye Örneği. *Tarla Bitkilerinde Yetiştiricilik, İslah ve Yenilikçi Uygulamalar*, 1(1), 139-152.

Doğan, S. ve Çiğ, F. (2023). 'Effects of chemical, organic and microbial fertilization on agronomical growth parameters, seed yield and chemical composition of chickpea', *Journal of Elementology*, 28(4), 949-970.

Egamberdieva, D., Wirth, S. J., Alqarawi, A. A., Abd_Allah, E. F., & Hashem, A. (2017). Phytohormones and beneficial microbes: Essential components for plants to balance stress and fitness. *Frontiers in Microbiology*, 8, 2104.

Etem, F., & Türkmen, C. (2023). Humik Asit ve Mikrobiyal Gübre Uygulamalarının Toprak Biyokimyasal Özellikleri ve Agregat Stabilitesine Etkisi. *COMU Journal of Agriculture Faculty*, 11(2), 286-299.

Gaikwad, K. B., Singh, N., Kaur, P., Rani, S., Babu H, P., & Singh, K. (2021). Deployment of wild relatives for genetic improvement in rice (*Oryza sativa*). *Plant Breeding*, 140(1), 23-52.

Glick, B. R. (2012). Plant growth-promoting bacteria: mechanisms and applications. *Scientifica*, 2012(1), 963401.

Kloepper, J. W., Leong, J., Teintze, M., & Schroth, M. N. (1980). Enhanced plant growth by siderophores produced by plant growth-promoting rhizobacteria. *Nature*, 286(5776), 885-886. <https://doi.org/10.1038/286885a0>

Reshmi, R., & Nandini, P. V. (2018). Medicinal properties of Njavara rice (*Oryza sativa* L.) cv. *International Journal of Advanced Engineering, Management and Science*, 4(3), 239980.

Singh, V. J., Bhowmick, P. K., Vinod, K. K., Krishnan, S. G., Nandakumar, S., Kumar, A., ... & Singh, A. K. (2022). Population structure of a worldwide collection of tropical japonica rice indicates limited geographic differentiation and shows promising genetic variability associated with new plant type. *Genes*, 13(3), 484.

Sönmez, D., & Demirci, A. (2019). Bitkisel Üretimde Organik Tarımın Sürdürülebilirlik Üzerine Etkileri. *Journal of Agriculture and Forestry*, 19(4), 98-108.

Tan, S., Gu, Y., Yang, C., Dong, Y., Mei, X., Shen, Q., & Xu, Y. (2016). *Bacillus amyloliquefaciens* T-5 may prevent *Ralstonia solanacearum* infection through competitive exclusion. *Biology and Fertility of Soils*, 52, 341-351.

Vessey, J. K. (2003). Plant growth promoting rhizobacteria as biofertilizers. *Plant and Soil*, 255(2), 571-586.
<https://doi.org/10.1023/A:1026037216893>

Yalçın, N., & Işık, S. (2020). Bitkisel Üretimde İşletme Büyüklüğünün Ürün Verimi, Üretim Değeri ve Ürün Maliyeti Üzerine Etkisi. *Turkish Journal of Agricultural and Natural Sciences*, 7(2), 56-70.
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/turkjans/article/1371682>

7KAYNAKÇA

Abid, M., Hakeem, A., Shao, Y., Liu, Y., Zahoor, R., Fan, Y., ve Dai, T. (2018). Tohum ozmotik aşılması buğdayda (*Triticum aestivum* L.) çimlenme sonrası kuraklık stresine karşı stres hafızasını harekete geçirir. *Çevresel ve Deneysel Botanik*, 145, 12-20.

Ahmad, S., Cui, W., Kamran, M., Ahmad, I., Meng, X., Wu, X., Han, Q. (2021). Exogenous application of melatonin induces tolerance to salt stress by improving the photosynthetic efficiency and antioxidant defense system of maize seedling. *Journal of Plant Growth Regulation*, 40, 1270-1283.

Ahmad, S., Muhammad, I., Wang, GY, Zeeshan, M., Yang, L., Ali, I., Zhou, XB (2021). Melatoninin iyileştirici etkisi, mısır fidelerinin büyümesini, fotosentetik özelliklerini ve yaprak ultra yapısını düzenleyerek kuraklığa toleransı iyileştirir. *BMC Bitki Biyolojisi* , 21 (1), 368.

Alharby, HF ve Fahad, S. (2020). Melatonin uygulaması mısır çeşitlerinde kuraklığa dayanıklılık için biyokömür verimliliğini artırır: Fizyo-biyokimyasal makinelerde değişiklikler. *Tarım Dergisi* , 112 (4), 2826-2847.

Arnao, M. B., Hernández-Ruiz, J. (2019). Melatonin and its relationship to plant hormones. *Annals of Botany*, 121(2), 195-207.

Arnao, M. B., Hernández-Ruiz, J. (2019). Melatonin and its relationship to plant hormones. *Annals of Botany*, 121(2), 195-207.

Ay, Ş. (2024). An Empirical Analysis of the Relationship Between Agricultural Revenue and Tax Burden. *ISPEC Journal of Agricultural Sciences*, 8(4), 1127-1133.

Bawa, G., Feng, L., Shi, J., Chen, G., Cheng, Y., Luo, J., Wang, X. (2020). Evidence that melatonin promotes soybean seedlings growth from low-temperature stress by mediating plant mineral elements and genes involved in the antioxidant pathway. *Functional Plant Biology*, 47(9), 815-824.

Doğan, S, Doğan, Y. (2023). Yarı kurak iklim şartlarında ekmeklik buğday (*Triticum aestivum* L.) çeşitlerinde verim ve bazı kalite unsurlarının belirlenmesi. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Derg.* 2023, 27(3): 316-324.

Hernández, J. A., Liang, D., Tan, D. X. (2021). Melatonin priming in plants: A potential approach to enhance abiotic stress tolerance. *Journal of Experimental Botany*, 72(12), 4180-4194.

Jiang, X., Li, H. ve Song, X. (2016). Melatonin ile tohum aşılamanın tuzluluk stresi altındaki mısırdaki tohum çimlenmesi ve fide büyümesi üzerindeki etkileri. *Pak J. Bot* , 48 (4), 1345-1352.

- Li, C., Tan, D. X., Liang, D., Zhang, B. (2016). The role of melatonin in salt stress responses. *Plant Physiology and Biochemistry*, 107, 95-102.
- Li, Z., Su, X., Chen, Y., Fan, X., He, L., Guo, J., Yang, Q. (2021). Melatonin improves drought resistance in maize seedlings by enhancing the antioxidant system and regulating abscisic acid metabolism to maintain stomatal opening under PEG-induced drought. *Journal of Plant Biology*, 64, 299-312.
- Muhammad, I., Yang, L., Ahmad, S., Farooq, S., Khan, A., Muhammad, N., Zhou, X. B. (2023). Melatonin-priming enhances maize seedling drought tolerance by regulating the antioxidant defense system. *Plant Physiology*, 191(4), 2301-2315.
- Okant, M., Kaya, C. (2019). The role of endogenous nitric oxide in melatonin-improved tolerance to lead toxicity in maize plants. *Environmental Science and Pollution Research*, 26, 11864-11874.
- Sezer, İ., Kiremit, MS, Öztürk, E., Subrata, BAG, Osman, HM, Akay, H., & Arslan, H. (2021). Farklı toprak tuzluluk seviyelerinde tatlı mısır fidelerinin yaprak mineral içeriğini ve büyümesini iyileştirmede melatoninin rolü. *Scientia Horticulturae*, 288, 110376.
- Soysal, S. ve Yılmaz, A. (2021) Mikorizal Fungusların (MF) Tarla Bitkilerinde Kullanımı. G. Bengisu (Ed) Akademik Perspektiften Tarım'a Bakış (173-192. ss.). Adıyaman; Turkey: İKSAD.
- Soysal, S., Erman, M., Çiğ, F. (2022). Biyoremediasyon Çalışmalarında Bitki Gelişimini Teşvik Eden Kök Bakterilerinin Rolü. A. Yılmaz ve S. Soysal (Ed) Modern Tarım Uygulamaları (151-167. Ss.) Turkey: İKSAD.
- Tan, D. X., Reiter, R. J., Manchester, L. C. (2012). Melatonin as a master regulator of plant growth and development. *Critical Reviews in Plant Sciences*, 31(5), 345-359. <https://doi.org/10.1080/07352689.2012.676038>
- Yang, X. L., Xu, H., Li, D., Gao, X., Li, T. L., & Wang, R. (2018). Effect of melatonin priming on photosynthetic capacity of tomato leaves under low-temperature stress. *Photosynthetica*, 56(3), 884-892.
- Wang, L., Zhao, Y., Reiter, R. J. (2017). Role of melatonin in the regulation of abiotic stress tolerance in plants. *Agriculture*, 7(3), 1-15.
- Yılmaz, A. ve Soysal, S. (2021) The Necessity of Autonomous Systems in Agriculture. A. Çelik, K. Bellitürk ve M.F. Baran (Ed) Agricultural Researches Resourcebook (301-322. ss.). Adıyaman; Turkey: İKSAD.
- Yılmaz, A., Soysal, S., Emiralioğlu, O., Yılmaz, H., Soydemir, H. E. ve Çiftçi, V. (2021a) Sürdürülebilir Tarımda Anıza Ekimin Önemi. M.F. Baran, K. Bellitürk ve A. Çelik (Ed) Türkiye'de Sürdürülebilir Tarım Uygulamaları: Zorluklar ve Potansiyeller (221-230. ss.). Adıyaman; Turkey: İKSAD.

8KAYNAKÇA

- Abacı, Z. T. (2015). Ardahan Tarımında Gelişmiş Teknolojilerin Uygulanabilirliği. *Journal of the Institute of Science & Technology/Fen Bilimleri Estitüsü Dergisi*, 5(1).
- Attri, M., Bharti, V., Ahmad Nesar, N., Mehta, S., Bochalya, R. S., Kumar Bansal, K., & Sandhu, R. (2022). Improved irrigation practices for higher agricultural productivity: A review. *Int. J. Environ. Clim. Chang*, 12, 51-61.

- Bansal, G., Mahajan, A., Verma, A., & Singh, D. B. (2021). A review on materialistic approach to drip irrigation system. *Materials Today: Proceedings*, 46, 10712-10717.
- Barzman, M., Bärberi, P., Birch, A. N. E., Boonekamp, P., Dachbrodt-Saaydeh, S., Graf, B., ... & Sattin, M. (2015). Eight principles of integrated pest management. *Agronomy for sustainable development*, 35, 1199-1215.
- Biswas, S., Ali, M. N., Goswami, R., & Chakraborty, S. (2014). Soil health sustainability and organic farming: A review. *Journal of Food Agriculture and Environment*, 12(3-4), 237-243.
- Dhal, S., Wyatt, B. M., Mahanta, S., Bhattarai, N., Sharma, S., Rout, T., ... & Acharya, B. S. (2024). Internet of Things (IoT) in digital agriculture: An overview. *Agronomy Journal*, 116(3), 1144-1163.
- Dhanaraju, M., Chenniappan, P., Ramalingam, K., Pazhanivelan, S., & Kaliaperumal, R. (2022). Smart farming: Internet of Things (IoT)-based sustainable agriculture. *Agriculture*, 12(10), 1745.
- Evenson, R. E., Waggoner, P. E., & Ruttan, V. W. (1979). Economic benefits from research: An example from agriculture. *Science*, 205(4411), 1101-1107.
- Gedik, Y. (2023). Tarımsal pazarlama: Faydaları, zorlukları ve stratejileri üzerine kavramsal bir çerçeve. *Turizm Ekonomi ve İşletme Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 134-147.
- Gollin, D. (2010). Agricultural productivity and economic growth. *Handbook of agricultural economics*, 4, 3825-3866.
- Hedley, C. B., Knox, J. W., Raine, S. R., & Smith, R. (2014). *Water: Advanced irrigation technologies*.
- Khan, N., Ray, R. L., Sargani, G. R., Ihtisham, M., Khayyam, M., & Ismail, S. (2021). Current progress and future prospects of agriculture technology: Gateway to sustainable agriculture. *Sustainability*, 13(9), 4883.
- Li, J. (1998). Modeling crop yield as affected by uniformity of sprinkler irrigation system. *Agricultural Water Management*, 38(2), 135-146.
- Mittler, R., & Blumwald, E. (2010). Genetic engineering for modern agriculture: challenges and perspectives. *Annual review of plant biology*, 61(1), 443-462.
- Önder, S., & Uçar, Ö. (2023). Dijital tarımın bitkisel üretime entegrasyonu. *Tarla Bitkilerinde Yetiştiricilik, Islah ve Yenilikçi Uygulamalar*, İksad Yayınevi, Ankara.
- Önder, S., Ersoy, L., & Doğan, Y. L. (2023). Yaprakları yenen sebzelerde bitki büyümesini teşvik eden rizobakterilerin kullanımı. *Tarımsal Bitki Biliminin Dinamikleri*, İKSAD Yayınevi, Ankara.
- Padikasan, I. A., Chinnannan, K., Kumar, S., & Subramaniyan, G. (2018). Agricultural biotechnology: engineering plants for improved productivity and quality. In *Omics Technologies and Bio-Engineering* (pp. 87-104). Academic Press.
- Parlakay, O., Çelik, A., & Kızıltuğ, T. (2015). Hatay ilinde tarımsal üretimden kaynaklanan çevre sorunları ve çözüm önerileri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 20(2), 17-26.
- Perry, C., Steduto, P., Allen, R. G., & Burt, C. M. (2009). Increasing productivity in irrigated agriculture: Agronomic constraints and hydrological realities. *Agricultural water management*, 96(11), 1517-1524.
- Pisante, M., Stagnari, F., & Grant, C. A. (2012). Agricultural innovations for sustainable crop production intensification. *Italian Journal of Agronomy*, 7(4), 300-311.
- Popp, J., Petó, K., & Nagy, J. (2013). Pesticide productivity and food security. A review. *Agronomy for sustainable development*, 33, 243-255.

Saidakbarovich, M. M. (2021). Use and Protection of Water Resources. *International Journal on Orange Technologies*, 3(3), 212-213.

Soysal, S., & Erman, M. (2020). Investigation of the effects of microbiological and inorganic fertilizers on the yield, yield components and nodulation of chickpea (*Cicer arietinum* L.) in the ecological conditions of Siirt. *ISPEC Journal of Agricultural Sciences*, 4(3), 649–670.

Türker, U., Akdemir, B., Topakçı, M., Tekin, B., Aydın, İ. Ü. A., Özoğul, G., & Evrenosoğlu, M. (2015). Hassas tarım teknolojilerindeki gelişmeler. *Türkiye Ziraat Mühendisliği VIII. Teknik Kongresi Bildiriler Kitabı-1*, 295.

Uçar, Ö. (2019). Nohut yetiştiriciliğinde organik madde içeren gübrelerin önemi. *ISPEC Journal of Agricultural Sciences*, 3(1), 116-127.

Uçar, Ö., & Erman, M. (2020). Farklı sıra arası mesafeleri, tavuk gübresi dozları ve tohum ön uygulamalarının nohut (*Cicer arietinum* L.)'un verim, verim öğeleri ve nodülasyonu üzerine etkileri. *ISPEC Journal of Agricultural Sciences*, 4(4), 875-901.

Uzun, A. (2009). Tarımsal Verimlilik ve Türkiye'deki Durum: Tarımsal Verimliliğin Artırılmasına Dönük Tedbirler Üzerine Bir İnceleme. *Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 4(2), 24-40.

Wakchaure, M., Patle, B. K., & Mahindrakar, A. K. (2023). Application of AI techniques and robotics in agriculture: A review. *Artificial Intelligence in the Life Sciences*, 3, 100057.

Wan, N., Ji, X., Jiang, J., Qiao, H., & Huang, K. (2013). A methodological approach to assess the combined reduction of chemical pesticides and chemical fertilizers for low-carbon agriculture. *Ecological indicators*, 24, 344-352.

ZEYTİN YETİŞTİRİLCİĞİ

EDİTÖR

Prof. Dr. Bekir Erol AK

Prof. Dr. Ebru SAKAR

Doç. Dr. Mine PAKYÜREK

YAZARLAR

Prof. Dr. Bekir Erol AK

Prof. Dr. Ebru SAKAR

Prof.Dr. Abdulkadir SÜRÜCÜ

Prof. Dr. Celil TOPLU

Prof. Dr. Gökhan ÇAMOĞLU

Prof. Dr. Hüsrev MENNAN

Prof. Dr. Halil İbrahim OĞUZ

Prof. Dr. İbrahim HAYOĞLU

Prof. Dr. Murat ŞEKER

Doç. Dr. Cevdet KAPLAN

Doç. Dr. Fırat PALA

Doç. Dr. Mehmet Hadi AYDIN

Doç. Dr. Mine PAKYÜREK

Doç. Dr. Neslihan EKİNCİ

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Sabri ÜNSAL

Dr. Öğr. Üyesi Gönül SEVİNÇ

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Ali GÜNDOĞDU

Dr. Öğr. Üyesi Muhammed Ali PALABIÇAK

Dr. Öğr. Üyesi Veysi ACIBUCA

Dr. Nejat ÖZİLBEY

Dr. Zeliha ÇİFTÇİ

Dr. İbrahim Halil HATİPOĞLU

Dr. İsmail BAYYIĞIZ

Zir. Yük. Müh. Hakan NAR

Zir. Yük. Müh. Mizgin AY

Zir. Y. Müh. Sinan ÖZCAN

Ziraat Müh. Emine TANIRCAN

Zir. Müh. Sefer DEMİR

Bekir Erol AK

Heydem EKİNCİ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-150-7

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKÇA

Acerbo, G. (1937). La marcia storica dell'olivo nel Mediterraneo. *Atti della Società per il Progresso delle Scienze, Riun. XXV, 1, 1-22.*

Alkan, D., Tokatli, F., & Ozen, B. (2012). Phenolic characterization and geographical classification of commercial extra virgin olive oils produced in Turkey. *Journal of the American Oil Chemists' Society, 89(2), 261-268*
Anonim, 2024. Erişim Tarihi: 30.04.2024 <https://pixers.com.tr/duvar-Şekilleri/seftali-yaprak-beyaz-zemin-uzerine-izole-67206330>

Almeida, J. F. (2019). *Atos dos bons samaritanos: romanização e medicalização na vida de religiosos católicos.*

Altamura, M. M., Altamura, L., & Mazzolani, G. (1985). Elements for the revision of the genus *Olea* (Tourn.) L. VI. The taxa present in Oceania which can be ascribed to *Olea* and allied genera. *Annali di Botanica, 43, 45-52.*

Altamura, L., Altamura, M. M., & Mazzolani, G. (1987). Elements for the revision of the genus *Olea* (Tourn.) L. VII. The taxa present in Asia which can be ascribed to *Olea* and allied genera. *Annali di Botanica, 45, 119-134.*

Ampolo, C. (1980). La formazione della città nel Lazio. Le condizioni materiali della produzione. *Agricoltura e paesaggio agrario. Dialoghi di archeologia, 2(2), 15-46.*

Arambarri, A. (1992). *La oleicultura antigua.* Editorial Agrícola Ivsanola, Madrid.

Baldini, E., & Scaramuzzi, F. (1952). Sul valore dei dati biometrici nella descrizione e classificazione delle razze di olivo in coltura. *Annali della sperimentazione Agraria, 1, 597-656.*

Bartolini, G., Prevost, G., Messeri, C., & Carignani, G. (1988). *Olive germplasm: Cultivars and world-wide collections.* Seed and Plant Genetic Resources Service, FAC, Rome.

Bartolini, G., & Petruccelli, R. (2002). Classification, origin, diffusion and history of the olive. *Food and Agriculture Org.*

Baruch, U. (1990). Palynological evidence of human impact on the vegetation as recorded in Late Holocene lake sediments in Israel. *Man's role in the shaping of the eastern Mediterranean landscape, 283-293.*

Benigni, R. (1962). *Piante medicinali, chimica, farmacologia e terapia (Vol. 2).* Inverni ve Della Beffa. *Chimica.farniicolgia e terapia. Vol. 1, 2.* Inverni della Beffa, Milan, Italy.

Boardman, J. (1976). The olive in the Mediterranean: its culture and use. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. B, Biological Sciences, 275(936), 187-196.*

Campbell, C. (1911). Sull'olea buxifolia Aiton. *Ann. Bot. (Roma), 9, 339-343.*

Camps-Fabrer, H. (1953). *Olivier et l'huile dans l'Afrique romaine.* Imprimerie Officielle, Algiers.1-95,

- Camps, G. (1973). Les civilisations préhistoriques de l'Afrique du Nord et du Sahara. FeniXX.
- Camps-Fabrer, H. (1985). L'olivier et son importance économique dans d'Afrique du Nord antique. L'huile d'olive en Méditerranée. Histoire, anthropologie, économie de l'antiquité à nos jours, 53-66.
- Cantoni, G. (1882). Caratteri botanici dell'olivo c sua distribuzione geografica In Enciclopedia Agraria Italiana. Vol. 3 Part 5 pp. 501-505. UTET, Turin, Italy.
- Caruso, G. (1883). Monografia dell'olivo. In Enciclopedia Agraria Italiana. Vol. 3 Part 5 UTED, Turin, Italy.
- Ciferri, R. (1942). Recenti progressi degli studi botanico-agrari sull'olivo. Tipografia ed. Mariano Ricci. Convegno Studi Olivicole, pp. 49-95. Reale Accademia dei Georgofili, Florence, Italy.
- Ciferri, R. (1950). Dati e ipotesi sull'origine ed evoluzione dell'olivo. Olearia, 3-4: 3- 10.
- Chasing-Gilling, S. (1994). La civiltà dell'olivo e dei cereali. *Olivae*, 53: 14-22
- Chevalier, A. (1948). L'origine de l'olivier cultivé et ses variations. *Journal d'agriculture traditionnelle et de botanique appliquée*, 28(303), 1-25.
- Cronquist, A. (1981). An integrated system of classification of flowering. Columbia Univ. Press. New York, USA.
- Dahlgren, R.M.T. (1980). A revised classification of the angiosperms. *Journ. Linn. Soc. Bor.*, 80(2), 91-124.
- Davis, P. H., & Heywood, V. H. (1963). Principles of angiosperm taxonomy. Oliver and Boyd, Edinburgh and London.
- De Candolle, A. (1883). Origine des plantes cultivées. G. Baillièrre et cie.
- De Grully, M.M.L. & Viala, P. (1886). L'olivier. *Annales de l'École Nationale d'Agriculture*. Tome 2. Camille Coulet. Montpellier, France.
- de las Traviesas, L. P., Cicuéndez, P. C., & del Campo Sánchez, E. (1954). Tratado de olivicultura. Sindicato nacional del olivo.
- Di Macco, G. (1969). L'olivo nella civiltà mediterranea. Atti Congresso internazionale sul "Valore biologico del folio d'oliva". Minerva Medica, Lucca. Italy.
- Engler, A. (1964). *Syllabus der Pflanzenfamilien*. 12th Ed. (Gebrüder Borntraeger, Berlin. Lingelsheim, A. (1920). Oleaceae-Oleoideae-Fraxineae. In Engler A., *Das Pflanzenreich*, IV: 1-25. W. Engelmann, Berlin.
- Fiori, A. (1923-1929). *Nuova Flora Analitica d'Italia*. Vol. 1. Ed. Agricole, Bologna, Italy.
- Greuter, W., Burdet, H. M., & Long, G. (1989). *Med-Checklist*, vol. 4, Dicotyledones (Lauraceae-Rhamnaceae). Geneva Berlin.
- Guarino, R., Addamiano, S., La Rosa, M., & Pignatti, S. (2010). "Flora Italiana Digitale": an interactive identification tool for the Flora of Italy.
- Guyot, A. L. (1949). Origine des plantes cultivées Presses Univ. de France, Paris.
- Hartmann, H., & Papaioannou, P. (1951). Olive varieties in California, 55-pp.
- Harlan, J. R. (1966). Plant introduction and biosystematics. In *plant breeding* 55-83. Iowa State University Press. Ames. USA.
- Heywood, V. H. (Ed.). (1978). Flowering plants of the world (pp. 336-pp).
- Heywood, V. H., Goaman, V., & Urmi-König, K. (1982). *Blütenpflanzen der Welt*. Birkhäuser.

- Lacoboni, A. (1989). La coltivazione dell'olivo nell'antica Roma. *Olivicoltura Elaiotecnica Olio di Oliva*, 3, 87-90.
- Lacoste-Dujardin, C. (2003). *Le conte kabyle: étude ethnologique*. FeniXX.
- Jashemski, W. F. (1979). *The gardens of Pompeii, Herculaneum and the villas destroyed by Vesuvius*. Vol. 2. Caratzas, New Rochelle, USA.
- Johnson, I..A.S. (1957). A review of the family Oleaceae. *Contribution from the National Herbarium*, 2, 395-418.
- Knoblauch, E. (1891). Oleaceae. In Engler. A. and Prantl, K. eds.. *Die Natürlichen Pflanzenfamilien*. IV. Vol.2 pp. 1-16. Leipzig, Ciermany.
- Linnaeus, C. (1764.) *Species Plantarum*. 3rd Ed. De Trattner, Vienna.
- Lingelsheim, A. (1920). Oleaceae Oleoideae Fraxineae and Syringae. In Faigler A., *Das Pflanzenreich*, IV:I-25. W.Engelman, Berlin.
- Maekawa, F. (1962). Major polyploidy with special reference to the phylogeny of Oleaceae. *J Jap Bot*, 37, 25-27.
- Mazzolani, G., & M.M, A. B. (1978). Elementi per la revisione del genere *Olea* (Tourn.) Linn. 2: Ciclo di *Olea chrysophylla* Lam. *Annali di Botanica*, 37.
- Mazzolani, G. & Altamura Betti, M.M. (1979). Elementi per la revisione del genere *Olea* (Tourn.) Linn. III. *Olea chrysophylli lam.:* forme atfini. *Ann. Bot. (Roma)*, 38, 13-31.
- Mazzolani, G., & M.M, A. B. (1980). Elementi per la revisione del genere *Olea* (Tourn.) Linn. 4: Ciclo di *Olea capensis* L.[in Africa]. *Annali di Botanica*, 38.
- Mazzolani, G., & M.M, A. B. (1981). Elementi per la revisione del genere *Olea* (Tourn.) Linn. 5: *Olea capensis* L.: forme affini. *Annali di botanica*, 39.
- Memiş, E. (2022). Etrüskler'in Kökeni, Kimliği ve Roma Medeniyetine Katkıları. *Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (29), 343-363.
- Morettini, A. (1972). *Olivicoltura*. REDA, Rome.
- Navarria, G. (1959). Contributo allo studio della evoluzione dell'ovario in specie e varietà di *Olea* con considerazioni sul genera. *Boll. Ist. Bot. Univ. Catania* Vol 2, 109-147.
- Navarro, J., De Canales, G. & Patac de las Travieras, L. (1961). *La Olivicultura en la Republica Argentina*. *Boletin de Oleicultura Internacional*, 64-65: 17-2.3.
- Nilsson, S. (1988). A survey of the pollen morphology of *Olea* with particular reference to *Olea europaea* sens. lat. *Kew bulletin*, 303-315.
- Owen, C. A., Bitá, E. C., Banilas, G., Hajjar, S. E., Sellianakis, V., Aksoy, U., & Kalaitzis, P. (2005). AFLP reveals structural details of genetic diversity within cultivated olive germplasm from the Eastern Mediterranean. *Theoretical and Applied Genetics*, 110, 1169-1176.
- Percy, E., & Newberry, M.A. (1937). On some African species of the genus *Olea* and the original home of the cultivated Olive tree. Part 1. *The Linnean Society of London*. London.
- Pignatti, S. (1982). *Flora di Italia*. Vol. 2. Edagricole, Bologna, Italy
- Principi, P. (1939). Le flore del paleogene. *Atti Soc. Sc. e Lett. Genova*, 4, 1: 181-216, 287-318.
- Rugini, E., & Fedeli, E. (1990). Olive (*Olea europaea* L.) as an oilseed crop. In *Legumes and oilseed crops I* (pp. 593-641). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.

- Rugini, E., De Pace, C., Gutierrez-Pesce, P., & Muleo, R. (2011). 5.1 Basic Botany of the Species 5.1. 1 Taxonomic Position. *Wild Crop Relatives: Genomic and Breeding Resources: Temperate Fruits*, 6, 79.
- Spennemann, D. H., & Allen, L. R. (2000). Feral olives (*Olea europaea*) as future woody weeds in Australia: a review. *Australian Journal of Experimental Agriculture*, 40(6), 889-901.
- Sánchez-Martínez, J. D., & Garrido-Almonacid, A. (2018). Olive cultivation in the era of globalization. *VNUHCM Journal of Social Sciences and Humanities*, 2(1), 60-71.
- Sauer, J. D., & Simmonds, N. (1976). *Evolution of crop plants*. Simmonds. NW, Longman Group Limited. New York, 4-6.
- Sax, K., & Abbe, E. C. (1932). Chromosome numbers and the anatomy of the secondary xylem in the Oleaceae. *Journal of the Arnold Arboretum*, 13(1), 37-48.
- Soudani, S. (2016). *Culture in vitro et cytogénétique de l'olivier Olea europea L. chez la variété Chemlal* (Doctoral dissertation, Université Mouloud Mammeri).
- Standish, R. (1960). *The first of trees: the story of the olive*. Phoenix House.
- Takhtajan, A. L. (1980). Outline of the classification of flowering plants (Magnoliophyta). *The botanical review*, 46, 225-359.
- Tamaro, D. (1915). *Trattato di frutticoltura*. Ulrico Hoepli.
- Turrill, W. B. (1951). Wild and cultivated olives. *Kew Bulletin*, 6(3), 437-442.
- Tutin, T. G. (Ed.). (1972). *Flora Europaea: Diapensiaceae to Myoporaceae*.
- Vavilov, N. I. (1949). *The origin, variation, immunity and breeding of cultivated plants*.
- Verdié, M., & Lacarrière, J. (1990). *La civilisation de l'olivier*. Albin Michel, Paris
- Verdoom, I.C. (1956). The Oleaceae of Southern Africa. *Bothalia*, 6; 549-607
- Zangheri, P. (1976). *Flora italica*, vol. 1. CEDAM—Casa Editrice Dott. Antonio Milani, Padova, Italy.
- Zohary, A., & Spiegel-Roy, P. (1975). Beginning of fruit growing in the Old World. *Science*, 1 87: 519-.527.
- Zohary, D., & Hopf, M. (1988). *Domestication of Plants in the Old World*. Clarendon Press, Oxford, UK.
- Zohary, D., Hopf, M., & Weiss, E. (2012). *Domestication of Plants in the Old World: The origin and spread of domesticated plants in Southwest Asia, Europe, and the Mediterranean Basin*. Oxford University Press.

2KAYNAKÇA

- Acar, S., (2024). A General Overview Of Olive Cultivation In Türkiye And in The World. In *Current Approaches on Scientific Studies*, Ed Kazankaya, A., Ateş M. A., ISBN:978-625-367-780-0, 485-509.
- Ajila, C. M., et al. (2011). "Polyphenols and their antioxidant activity in food." *Journal of Food Science*, 76(1), 123-130.
- Anonim, (2024). (<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/olive-oil-consumption-by-country>). Erişim Tarihi: 12.12.2024

- Boskou, D. (2006). *Olive Oil: Chemistry and Technology*. AOCS Press.
- Cicerale, S., Lucas, L., & Keast, R. (2012). "Antimicrobial, antioxidant and anti-inflammatory phenolic activities in olive oil and their applications." *Molecules*, 17(12), 14730-14749.
- Condelli, N. (2015). "Olive Oil Quality and Health Benefits." *Journal of Food Quality*, 38(4), 567-576.
- Fadıloğlu, Ç., & Göğüş, F. (2009). "Olive Oil Fatty Acid Composition." *Food Chemistry Journal*, 74(1), 45-52.
- FAO (2024). FAOSTAT Statistics. <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>. Erişim Tarihi: 12.12.2024
- Gündoğdu, M. A., & Şeker, M., (2020). Geyikli Yöresi Zeytinyağlarının Bazı Kimyasal Özellikleri ile Uçucu Bileşenlerinin Belirlenmesi. *ÇOMÜ LJAR*, 1(1): 69-79.
- Harwood, J., & Yaqoob, P. (2002). "Nutritional Properties of Olive Oil." *Lipids*, 37(3), 205-210.
- IOC (2024). International Olive Oil Council. <https://www.internationaloliveoil.org> . Erişim Tarihi: 12.12.2024
- Karakuş, M. (2008). Zeytinyağı Kimyası ve Antioksidan Stabilitesi. *Tarım Bilimleri Dergisi*.
- Kiritsakis, A., & Min, D. B. (1989). *Flavor Components of Olive Oil*. AOCS Press.
- Rugini, E., De Pace, C., Gutiérrez-Pesce, P., & Muleo, R. (2011). Olea. In: Kole, C. (eds) *Wild Crop Relatives: Genomic and Breeding Resources*. Springer, Berlin, Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-16057-8_5
- Servili, M., Selvaggini, R., Esposito, S., Taticchi, A., Montedoro, G., & Morozzi, G. (2004). Health and sensory properties of virgin olive oil hydrophilic phenols: agronomic and technological aspects of production that affect their occurrence in the oil. *Journal of Chromatography A*, 1054(1-2), 113-127.
- Şahin, S. (2011). Gıda Kimyası ve Antioksidan Etkiler. *Gıda Teknolojisi Dergisi*.
- Tang, S. Y., & Halliwell, B. (2010). "Antioxidant activity of polyphenolic compounds." *Food Chemistry*, 120(2), 456-465.
- Tarım ve Orman Bakanlığı, (2024). *Tarım Ürünleri Piyasaları, Zeytinyağı*. Temmuz, 2024.
- Tiryaki, G. Y., & Karaman, S. (2004). "Olive oil phenolic compounds and shelf-life." *Food Science Journal*, 45(3), 210-215.
- Tokuşoğlu, Ö. (2008). Zeytin ve Zeytinyağı Kimyası, Teknolojisi ve Biyokimyası. Ege Üniversitesi Yayınları.
- TUİK (2024). Turkish Statistical Institute Data. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Bitkisel-Uretim-Istatistikleri-2023-49535> .
- Vossen, P. (2013). "Olive Oil: History, Production, and Characteristics of the World's Classic Oils." *HortScience*, 48(12), 1295-1300.
- Wahrburg, U., (2002). "Health Effects of Mediterranean Diet." *American Journal of Clinical Nutrition*, 76(3), 584-592.
- Yılmaz, N., Gündoğdu, M. A., Gür, E., Şeker, M. & Polatöz, S. (2021). The Olive (*Olea europaea* L.): Brief Description and Growing in Çanakkale. In *Current Studies on Fruit Science*, Ed Pakyürek, M., ISBN:978-625-8423-25-9, 325-339.
- Zeytindostu, (2024). <https://zeytindostu.org.tr/zeytin>. Erişim tarihi: 12.12.2024

- Andreini L., Bartolini S., & Guivarc'h A. (2008). Histological and immunohistochemical studies on flower induction in the olive tree (*Olea europaea* L.). *Plant Biol.*, 10, 588–595.
- Ayaz, M., & Varol, N. (2015). İklim Parametrelerindeki Değişimlerin (Sıcaklık, Yağış, Kar, Nispi Nem, Sis, Dolu ve Rüzgar) Zeytin Yetiştiriciliği Üzerine Etkileri. *Zeytin Bilimi*, 5(1), 33-40.
- Bartoloni, S., & Guerriero, R. (1995). Self-compatibility in several clones of oil olive cv. Leccino. *Advances in Horticultural Science*. 9, 71-74.
- Besnard, G., Khadari, B., Villemur, P., & Berville, A. (2000). Cytoplasmic male sterility in the olive (*Olea europaea* L.). *Theor. Appl. Genet.* 100, 1018-1024.
- Boudhina, N., & Ben Mioun, M. (2011). Temperature effect on pollen performance of four olive (*Olea europaea* L.) cultivars: Meski, Chetoui, Picholine and Manzanille. *Olivebioteq*. Crete, Greece
- Bradley, D., Griggs, W.H., & Hartmann, H.T. (1961). Studies on self and cross pollination of olives under varying temperature conditions. *California Agriculture*. 15, 4-5.
- Cuevas, J., & Rallo, L. (1990). Response to cross-pollination in olive trees with different levels of flowering. *Acta Hort.* 286, 179-182.
- Cuevas, J., & Polito, V. S. (2004). The role of staminate flowers in the breeding system of *Olea europaea* (Oleaceae): an andromonoecious, wind pollinated taxon. *Annals of Botany*, 93(5), 547-553.
- Cuevas, J., Rallo, L., & Rapoport, H. (1994). Initial fruit set at high temperature in olive, *Olea europaea* L. *Journal of Horticultural Science*, 69(4), 665-672.
- Çavuşoğlu, A. (1970). Ege Bölgesinin Önemli zeytin çeşitlerinin Döllenme Biyolojisi Üzerine Araştırmalar. E.Ü. Ziraat Fakültesi, Uzmanlık Tezi.
- Dölek, C., Özkaya, M. T., Eti, S., Karabıyık, Ş., & Fletcher, N. T. M. (2023). *Turkish Journal of Agriculture - Food Science and Technology*, 11(6), 1176-1182.
- Dölek, C., & Özkaya, M. T. (2024). Phenological Growth Stages of Some Olive Cultivars (*Olea europaea* L.). *Çukurova Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 39(1), 13-24.
- Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ., & Sönmez, S. (2013). Dünyada, Türkiye'de, Edremit Körfezi çevresinde zeytin ve zeytinyağı. Edremit Belediyesi.
- El Yaacoubi, A., Malagi, G., Oukabli, A., Hafidi, M., & Legave, J. M. (2014). Global warming impact on floral phenology of fruit trees species in Mediterranean region. *Scientia Horticulturae*. 180, 243–253.
- Fabbri, A., Bartolini, G., Lambardi, M., & Kailis, S. (2004). Olive propagation manual. Landlinks Press.
- Farinelli, D., Boco, M., & Tombesi, A. (2006). Results of four years of observations on self – sterility behaviour of several olive cultivars and significance of cross - pollination. – Proceedings Second International Seminar Olivebioteq 2006, Mazara del Vallo (TP), 5-10 November, pp: 275-282.
- Farinelli, D., Tombesi, A., & Hassani, D. (2008). Self-Sterility and Cross-Pollination Responses of Nine Olive Cultivars in Central Italy. *Acta Hort.* 791, 127-136.
- Ferrara, E., Papa, G., & Lamparelli, F. (2002). Evaluation of the Olive Germplasm in the Apulia Region: Biological and Technological Characteristics. *Acta Hort.* 586, 159-162.

- Fornaciari, M., Pieroni, L., Ciuchi, P., & Romano, B. (1998). A regression model for the start of the pollen season in *Olea europaea*. *Grana*, 37(2), 110-113.
- Gözel, H., & Aktuğ Tahtacı, S. (2017). Zeytinde dölleme biyolojisi. *Antepfıstığı Araştırma Enstitüsü Dergisi*. 83, 29-32.
- Griggs, W.H., Hartmann, H.T., Bradley, M.V., Iwakiri, B.T., & Whisler, J.E. (1975). Olive Pollination in California. Bulletin 869. University of California, Davies, CA.
- Guerin, J., & Sedgley, M. (2007). Cross-pollination in Olive Cultivars. RIRDC Publication No 07/169. RIRDC Project No UA-65A.
- Gündeşli, K., & Küden, A. (2020). Bazı yerli ve yabancı zeytin çeşitlerinin meyve kalite özelliklerinin ve soğuklama gereksinimlerinin saptanması. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 35(3), 285-291.
- Hackett, W. P., & Hartmann, H. T. (1967). The influence of temperature on floral initiation in the olive. *Physiologia Plantarum*, 20(2), 430-436.
- Herrero, M. (1992). From pollination to fertilization in fruit trees. *Plant growth regulation*, 11, 27-32.
- Kailis, S., & Harris, D. J. (2007). Producing table olives. Landlinks press.
- Kaya, H., & Tekintaş, F.E. (2006). Aydın İlinde Yetiştirilen Yamalak Sarısı Mahalli Zeytin Çeşidinin Fenotipik Özelliklerinin Tanımlanması. *ADÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3, 69-76.
- Koca, N. (2013). Çanakkale’de Zeytin Yetiştiriciliğinin Coğrafi Esasları. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (9), 119-139.
- Korkmaz, Ş., & Ak, B.E. (2018). GAP Bölgesinde yetiştirilen bazı zeytin çeşitlerinin kendine verimlilik durumlarının belirlenmesi. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*. 22(4), 471-477
- Koubouris, G.C., Breton, C., Metzidakis, I.T., & Vasilakakis, M.D. (2014). Self-incompatibility and pollination relationships for four Greek olive cultivars. *Scientia Horticulturae*. 176, 91–96
- Lavee, S. (1985). 'Olea europaea', p. 423-434. In: Halevy, A.H. (Ed.). *Handbook of Flowering*. CRC Press, Boca Raton FL.
- Lavee, S. (1996). Biology and physiology of the olive. In: IOOC (Eds.), *World Olive Encyclopaedia*. International Olive Oil Council, Madrid, Spain, pp. 59–110.
- Lavee, S. (1998). Zeytinin Biyolojisi ve Fizyolojisi. *Dünya Zeytin Ansiklopedisi Uluslararası Zeytinyağı Konseyi*, İspanya, s: 61 –110.
- Lavee, S., Rallo, L., Rapoport, H.F., & Troncoso, A. (1996). The floral biology of the olive: Effect of flower number, type and distribution on fruitset. *Scientia Horticulturae* 66, 149-158.
- Lavee, S., Taryan, J., Levin, J., & Haksal, A. (2002). The significance of cross-pollination for various olive cultivars under irrigated intensive growing conditions. *Olivae*, 91, 25-36.
- Lombardo, N., Alessandrino, M., Godino, G., & Madeo, A. (2006). Comparative observations regarding the floral biology of 150 Italian olive (*Olea europae* L.) cultivars. *Adv. Hort. Sci.* 20, 247-255.
- Lord, E. M., & Russell, S. D. (2002). The mechanisms of pollination and fertilization in plants. *Annual review of cell and developmental biology*, 18(1), 81-105.
- Martin, G.C., Ferguson, L., & Sibbett, G.S. (2005). Flowering, Pollination, fruiting, Alternate Bearing, and Abscission, in: 2nd Edition, *Olive Production Manual*, University of California Agriculture and Natural Resources Publication 3353.

- Martin, G.C., Ferguson, L., & Sibbett, G.S. (2005). Flowering, pollination, fruiting, alternate bearing, and abscission, p. 49-54. In: Sibbett, G.S., Ferguson, L., Coviello, J.L., and Lindstrand, M. (eds.). Olive Production Manual. University of California, Agriculture and Natural Resources, Oakland, California.
- Martins, P.C., Cordeiro, A.M., & Rapoport, H.F. (2006). Flower quality in orchards of olive, *Olea europaea* L., cv. Morisca. *Adv Hortic. Sci.* 20, 262–266.
- Mete, N., & Mısırlı, A. (2009). Bazı zeytin çeşitlerinin dölllenme biyolojisi üzerinde araştırmalar. BBAD/2008/1/06/01 No.lu Tagem projesi. Aralık 2009, İzmir.
- Mete, N., & Çetin, Ö. (2017). Kilis Yağlık Zeytin Çeşidinde Dölllenme Sorununun Araştırılması. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 21(4), 376-384.
- Mete, N., Mısırlı, A., & Çetin, Ö. (2012). Determining the biology of fertilization and pollinators in some olive cultivars. *Proceedings of the 4th international conference on "Olive Culture and Biotechnology of Olive Tree Products"* pp:69-74.
- Mete, N., Şahin, M., & Çetin, Ö. (2015). Zeytinde Dölllenme Biyolojisi. *Zeytin Bilimi*, 5(1), 27-32.
- Moreno-Alias, I., de la Rosa, R., & Rapoport, H. F. (2013). Floral quality components of a new olive cultivar and its parents. *Sci Hortic.* 154, 17–19.
- Pansiot, F.P., & Rebour, N. (1964). (Çev. Aksu, S. ve Kantar, M.), *Zeytincilikte Gelişmeler, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, Yayın No. 3, Bornova/ İzmir*
- Pinney, K., & Polito, V. S. (1989). Flower initiation in 'Manzanillo'olive. In *International Symposium on Olive Growing* 286 (pp. 203-206).
- Pirgün, Y. (2007). Hatay'da yetiştirilen Gemlik ve Halhalı zeytinlerinin antioksidan etkilerinin belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Gıda Mühendisliği Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Adana, 46s.
- Rallo, L., Martin, G.C., & Lavee, S. (1981). Relationship between abnormal embryo sac development and fruitfulness in olive. *Journal of the American Society for Horticultural Science*, 106, 813-817.
- Rapoport, H. F., Fabbri, A., & Sebastiani, L. (2016). Olive biology. *The olive tree genome*, 13-25.
- Rosati, A., Lodolini, E. M., & Famiani, F. (2023). From flower to fruit: fruit growth and development in olive (*Olea europaea* L.) - a review. *Frontiers in Plant Science*, 14, 1276178.
- Seifi, E. (2008). Self-incompatibility of olive. Doctorate Thesis. University of Adelaide. 181 pp.
- Seifi, E., Guerin, J., Kaiser, B., & Sedgley, M. (2015). Flowering and fruit set in olive: a review. *Iran. J. Plant Physiol*, 5(2), 1263-1272.
- Serrano, I., Suárez, C., Olmedilla, A., Rapoport, H. F., & Rodríguez-García, M. I. (2008). Structural organization and cytochemical features of the pistil in olive (*Olea europaea* L.) cv. Picual at anthesis. *Sexual Plant Reproduction*, 21, 99-111.
- Sibbett, G. S., & Osgood, J. (2005). Site selection and preparation, tree spacing and design, planting, and initial training. p. 49-54. In: Sibbett, G.S., Ferguson, L., Coviello, J.L., and Lindstrand, M. (eds.). Olive Production Manual. University of California, Agriculture and Natural Resources, Oakland, California.
- Simpson, M. G. (2010). Diversity and classification of flowering plants. *Plant systematics*, 181-274.
- Sütçü, A.R. (1980). Gemlik zeytininin dölllenme biyolojisi üzerine araştırmalar. E.Ü. Ziraat Fakültesi Uzmanlık Tezi.

Temuçin, E. (1993). Türkiye'de Zeytin Yetiştirilen Alanların Sıcaklık Değişkenine Göre İncelenmesi. Ege Coğrafya Dergisi, 7(1), 117-131.

Tokuşoğlu, Ö. (2010). Özel meyve zeytin: Kimyası, kalite ve teknolojisi. Seher Matbaacılık, İzmir, 330s.

Uçar Özkan, H. (2015). Zeytinde Periyodisite. Apelasyon. Eylül Sayı, 22.

Zhu, W. Z., Zhou, P., Xie, J., Zhao, G., & Wei, Z. H. (2013). Advances in the pollination biology of olive (*Olea europaea* L.). Acta Ecologica Sinica, 33(2), 64-71.

4KAYNAKÇA

Ak, B.E., & Parlakçı, H. (2007). Güneydoğu anadolu Bölgesinde Zeytin Yetiştiriciliğinde Karşılaşılan Sorunlar, Çözüm Önerileri ve Geleceği. GAP V. Tarım Kongresi, 17-19 Ekim 2007, Şanlıurfa, s. 446-456.

Ak, B.E., & Demirkaya, U. (2018). Investigations On Stomata Of Some Olive Varieties Growing in Sanliurfa Province in Turkey. Proceedings of IX. International Agricultural Symposium 'AGROSYM 2018'.(ISBN 978-99976-718-8-2, COBISS.RS-ID 7815448), 764-768.

Akıllıoğlu, M., Dizdaroğlu, T., Özen, Y. Özilbey, N. Akay, Z. Arsel, H. Özen, H., & Özahçı, E. (2000). Zeytin Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Bitkisel Üretim Özel İhtisas Komisyonu, Meyvecilik Alt Komisyonu., 686- 751.

Alper, N. (2006). Zeytinin Yetiştirme Koşulları, Bahçe Tesisi ve Modern yetiştiricilik. Zeytin yetiştiriciliği. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar genel Müdürlüğü, Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, İzmir. 35-55.

Anonim, (2012). "Zeytinin Ekolojik İstekleri" www.akdenizbirlik.org

Anonim, (2013). Zeytin yetiştiriciliği. Bahçecilik, Milli Eğitim bakanlığı, 65 s.

Anonim, (2024). <https://www.organiksitem.com/blog/icerik/zeytinyagi-kalitesini-etkileyen-faktorler-nelerdir?>

Ayaz, M., & Varol, N. (2015). İklim Parametrelerindeki Değişimlerin (Sıcaklık, Yağış, Kar, Nispi Nem, Sis, Dolu ve Rüzgar) Zeytin Yetiştiriciliği Üzerine Etkileri. Zeytin Bilimi 5(1), 33-40

Aykas, B. (2004) "Zeytinin Yetiştirme Koşulları, Tesisi ve Modern Yetiştiricilik". Zeytin Yetiştiriciliği Kursu (kitap) "T.C. Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Yayın no:60 Sayfa: 39-56.

Buldan, İ., & Çukur, H. (2003) "Edremit Körfezinde Zeytincilik". Tariş kooperatifi destekli basılan kitap.İzmir, 65 s.

Bülbül, İ. E. (2007) Her Yönüyle Zeytincilik. İnkilap Kitapevi. Yayın Sanayii ve Ticaret A.Ş., İstanbul. ISBN: 978-975-10-2565-4, İstanbul, 232 s.

Bülbül, İ. E. (2009) Zeytinin Dünyasında Yolculuk. İpek Matbaacılık Sanayii ve Ticaret A.Ş., ISBN: 978-605-89063-0-3, Ankara, 400 s.

El-Kholy, M. (2010). Chapter 3 Soil. In: Olive Gap Manual, Good Agricultural Practices for the Near East for the Near East and North Africa Countries. Al Ibrahim, A., Gregoriou, C., Ksantini, M., Shdiefat, S., Boulouha, B., El-Kholy, M., Serafidis, N. (Eds.) Food and Agriculture Organization of the United Nations Regional Office Cairo, Egypt. ISBN: 978-92-5-106348-4): 45-84.

Hartmann, H.T., & Opitz, K.W. (1980) Olive production in California. Leaflet 2474 University of California Div. Agric. Sci., Davis, USA 64 p.

- Kayahan M., & Tekin A. (2006). Zeytinyağı Üretim Teknolojisi.TMMOB Gıda Mühendisleri Odası Yayınları. 198 s, Ankara. ISBN 9944-89-207-6.
- Korkmaz, Ş., & Ak, B.E. (2018). GAP Bölgesinde Yetiştirilen Bazı Zeytin Çeşitlerinin Kendine Verimlilik Durumlarının Belirlenmesi. Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi, 22(4), 471-477
- Özcan, M. (2020). Zeytin yetiştiriciliği. Subtropik Meyveler Ders Notu. Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bahçe Bitkileri Bölümü, Samsun. 19 s.
- Özkaya, T.M. & Kaynaş, K. (2003). Zeytin Yetiştiriciliği, Hasat Yayıncılık, 157 s.
- Söylemez, S., Öktem, A.G., Kara, H., Almaca, N.D., Ak, B.E. & Sakar, E. (2017). Şanlıurfa Yöresi Zeytinliklerinin Beslenme Durumunun Belirlenmesi. Harran Gıda ve Tarım Bilimleri Dergisi, 21(1), 1-15.
- Varol, N. (2006). Zeytinde Periyodisite, Zeytin yetiştiriciliği Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Yayın No: 61, 47-55.
- Yıldırım, F., Yıldız, M. Ezeli, H. Kılınç, A. Tutam, M., & Özkan, A. (2008). T.C.Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Manisa İl Müdürlüğü. Çiftçi Eğitimi ve Yayım Şube Müdürlüğü "Zeytin Yetiştiriciliği" kitabı. 176 s.

5KAYNAKÇA

- Altınay, Ç. (2006). Olea europaea L. üzerinde farmakognozik araştırmalar. Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 113s.
- Aktepe Tangu, N. (2019). Zeytincilikte Islah Çalışmaları. Türkiye Tohumcular Birliği Dergisi, 29(Ocak-Mart), 14-17.
- Aktepe Tangu, N., Akçay, M.E., & Bilen, E. (2016). Bazı Ümitvar Sofralık Zeytin Tiplerinin Pomolojik Özellikleri. Bahçe, 45(2), 55-65.
- Arsel, H., & Sefer, F. (2006). Bazı Önemli Yerli ve Yabancı Çeşitlerin Bölgemize Adaptasyonu (Çalıştay). Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Sempozyumu ve Sergisi, 15-17 Eylül, İzmir. TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Sempozyum Kitabı (Edit: M. Gül, S. Umdü), ss.539-549.
- Bellini, E., Giordani, E. & Rosati, A. (2008). Genetic Improvement of Olive from Clonal Selection to Cross-breeding Programs. Adv. Hort. Sci., 22(2), 73-86.
- Boulouha, B. (1982). Selection Clonal de la Picholine Marocaine. Station Experimentale de la nenera. Marrakech.
- Bugem, (2017). Zeytinde Çeşit Tanımlama ve Çeşitlerimiz. www.Tarimorman.Gov.Tr/BUGEM, İzmir.
- Canözer, O. (1991). Standard Zeytin Çeşitleri Kataloğu. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, TÜGEM. Mesleki Yayınlar. No:334. Seri 16, 107s.
- Cansev, A. (2008). Gemlik Zeytin Çeşidi'nin düşük sıcaklık koşullarında fizyolojik ve moleküler açıdan karakterizasyonu. Uludağ Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Bursa, 179s.
- Çavuşoğlu, A. (1980). Ege Bölgesinin Belli Başlı Yerli ve Yabancı Zeytin Çeşitlerinin Pomolojik Özellikleri Üzerinde Araştırmalar. Sonuç Raporu. Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, İzmir.
- Davis, P.H. (1978). Flora of Turkey and the East Aegean Islands. Vol. 6, Edinburg: Edinburg University Press, 145p.

- Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ., & Sönmez, S. (2011). Dünyada, Türkiye' de, Edremit Körfezi Çevresinde Zeytin ve Zeytinyağı. Edremit Belediyesi Kültür Yayınları No:6, İzmir.
- Erten, L., & Yıldız, M. (2011). Screening for resistance of Turkish olive cultivars and clonal rootstocks to Verticillium wilt. *Phytoparasitica*, 39, 83-92.
- Fabbri, A., Lambardi M., & Ozden Tokatli, Y. (2009). Olive Breeding. In: S. Mohan Jain & P. M. Priyadarshan (Eds.), *Breeding Plantation Tree Crops: Tropical Species*. (Vol. 12) (pp.423–465). New York, USA: Springer.
- Humanes Guillén, J., Llamas, J.F., & Borrero, P.B. (1967). The selection of new olive varieties. *Portug. Acta Biol.* 10, 185-194.
- Janick, J., Cummins, J.N., Brown, S.K., & Hemmat, M. (1996). Apples. In: *Fruit Breeding*, (Eds. J. Janick and J. N. Moore) Vol. I, *Tree and Tropical Fruits*, John Wiley & Sons, New York, pp.1–77.
- Kamal, M. (2008). Report on Plant Breeding and Related Biotechnology Capacity. Global Partnership Initiative for Plant Breeding Capacity Building (GIPB) Rabat, Morocco, 62p.
- Kaya, H., Hakan, M., Güloğlu, U., Sefer, F., Çetin, Ö., Mete, N., & Uluçay, N. (2023). "BEYLİK" Zeytin Çeşidi. *Meyve Bilimi*, 10(Özel Sayı), 37-40.
- Kaya, H. (2017). Zeytin Çeşit Tanımlama ve Çeşitlerimiz. Zeytincilik Araştırma Enstitüsü, İzmir.
- Kesen, S. (2014). Nizip Yağlık ve Kilis Yağlık çeşitlerinden elde edilen zeytinyağlarının aroma-aktif maddeleri ve fenol bileşikleri profillerinin belirlenmesi. Çukurova Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Adana, 179s.
- Korkmaz, Ş. (2018). GAP bölgesinde yetiştirilen bazı zeytin çeşitleri tozlayıcılarının moleküler markörlerle belirlenmesi. Harran Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Şanlıurfa, 105s.
- Krestnikov, A.D. (1981). New varieties of olive and jujube. *Sadovodstvo*, 1, 46.
- León, L., de la Rosa, R., Barranco, L., & Rallo, D. (2004). Ten Years of Olive Breeding in Córdoba (Spain). XI Eucarpia Symposium on Fruit Breeding and Genetics. *Acta Horticulturae*, 663(2), 747-750.
- Leon, L., & De la Rosa, R. (2007). Breeding for Early Bearing in Olive. *Hortscience*, 42(3), 499-502.
- Mete, N., Mısırlı, A., & Çetin, Ö. (2012). Determining the biology of fertilisation and pollinators in some olive cultivars. *Proceedings of the 4 the International conference on "Olive Culture and Biotechnology of Olive Tree Products"* .pp.69-74.
- Oktar, A. (1988). Önemli Zeytin Çeşitlerinin Yağ Miktarı ve Yağ Özellikleri Üzerine Araştırmalar. Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Sonuç Raporu, Yayın No: 47, İzmir, 37s.
- Öztürk, İ., İkinci, A., & Bolat, İ. (2019). Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Zeytin Yetiştiriciliğinin Mevcut Durumu ve Karşılaşılan Problemler. 1. Uluslararası Harran Multidisipliner Çalışmalar Kongresi, 8-10 Mart, Şanlıurfa, ss.578-587.
- Pannelli, G., Rosati, A., Pandolfi, S., Mennone, C., Giordani, E., & Bellini, E. (2006). Field evaluation of olive selections derived from a breeding program. In: *OliveBiotech* (pp. 95-102). Università di Palermo-Regione Sicilia.
- Padula, G., Rosati, A., Pandolfi, S., Giordani, E., Bellini, E., Mennone, C., & Pannelli, G. (2006). Fatty Acid Composition of Oils from Olive Selections Derived from a Breeding Program and Cultivated in Metaponto and

Spoletto. In: Biotechnology and quality of Olive Tree Products around the Mediterranean Basin. Olivebioteq Proceedings Marsala, Italy, Vol: 1, 187190.

Sakar, E., Ak, B.E., & Odabaşoğlu, M.I. (2020). Güneşin Doğduğu Harran'da Güneş Bitkisi Zeytin Yeniden Doğuyor. Fizibilite Raporu. Karacadağ Kalkınma Ajansı, Şanlıurfa, 121s.

Sakar, E., Ay, M., & Odabasioglu, M.I. (2023). Phenological, morphological and physicochemical characteristics of some local olive varieties grown in Mardin (Derik). International Journal of Agriculture, Environment and Food Sciences, 7(2), 448-457.

Scaramuzzi, F., & Roselli, G. (1986). Olive Genetic Improvement. Olea, 17, 7-17.

Sholokhova, V.A. (1984). New olive varieties. Sadovodstvo, 4, 20-22.

Şeker M, Gül M. K., İpek M., Kaleci N., Yücel Z., Yılmaz E., & Topal U. (2008). Zeytin (*Olea europea* L.) Çeşitlerinin AFLP ve SSR Markörleri Polimorfizminin Yağ 179 Asitleri ve Tokoferol Düzeyleri ile İlişkilendirilmesi. TÜBİTAK Projesi Sonuç Raporu, TOVAG-3358. Çanakkale. 133s.

Sütçü, A.R., Burak, M., Fidan, A.E., & Büyükyılmaz, M. (1994). Bazı zeytin çeşitlerinin kış soğuklarına dayanıklılıkları üzerinde araştırmalar. Yalova – TAGEM

Yıldız, M., Erten, L., Derviş, S., & Yıldız, F. (2011). Türkiye’de zeytinlerde *Verticillium* (*V. dahliae* Kleb.) solgunluğu üzerinde yapılan çalışmalar ve gelişmeler. Ulusal Zeytin Kongresi, 22-25 Şubat, Akhisar, ss.304-316.

6KAYNAKÇA

Caballero, J.M., & del Rio, C., (1990). Rootstock influence on productivity parameters of two olive cultivars. Abstracts of the 23rd International Horticultural Congress, Florence, Italy.

Charlet, M. (1965). Observation sur le comportement au froid de certaines varieties et de portegreffes d’oliviers en France. Information Oleicole International 31, 13–39.

Chatzissavvidis, C. (2002). Study of boron toxicity in olive plants. PhD thesis, School of Agriculture, Aristotle University, Thessaloniki, Greece, p. 379.

Chatzissavvidis, C., & Therios, I. (2003). The effect of different B concentrations on the nutrient concentrations of one olive (*Olea europaea* L.) cultivar and two olive rootstocks. In: Stefanoudaki, E. (ed.) Proceedings of the International Symposium on the Olive Tree and the Environment, 1–3 October 2003, Chania, Greece, pp. 214–220.

Connell, J.H., & Catlin, P.B. (1994). The olive tree and fruit. Root physiology and rootstock characteristics. In: Olive Production Manual, University of California, Division of Agriculture and Natural Resources, Berkeley, California, Publication 3353, 43–50.

European and Mediterranean Plant Protection Organization (EPPO), (2006). Pathogentested Olive Trees and Rootstocks, OEPP/EPPO Bulletin 36, Paris, 77–83.

Gül, H., & İsfendiyaroğlu, M. (2019). Bazı zeytin çeşitlerinin çöğür anacı olarak kullanılma potansiyellerinin belirlenmesi. Derim, 36(1), 33-40.

- Hartmann, H., Schnathorst, W.C., & Whisler, W.C. (1971). 'Oblonga', a clonal olive rootstock resistant to Verticillium wilts. California Agriculture 25, 12–25.
- Lavee, S., & Schachtel, J. (1999). Interaction of cultivar rootstock and water availability on olive tree performance and fruit production. Acta Horticulturae. 474, 399–401.
- Porras, A., Soriano, M.L., & Porras, A.P. (2003). Grafting olive cv. 'Cornicarba' on rootstocks tolerant to Verticillium dahliae reduces their susceptibility. Crop Protection. 22(2), 369–374.
- Seker, M., Dulger, S., & Kaynas, N. (2008). Determination of Isozyme Polymorphism in Open-Pollinated Olive (Olea europaea L.) Seedlings Used as Rootstock. Acta Horticulturae, 79, 173-176.
- Therios, I. (2009). Olives. Crop Production Science in Horticulture No:18. CABI Head Office Nosworthy Way Wallingford Oxfordshire OX10 8DE UK. pp 43-65.
- Troncoso, A., Liñan, J., Prieto, J., & Cantos, M. (1990). Influence of different olive rootstocks on growth and production of 'Gordal Sevillana'. Acta Horticulturae. 286, 133–136.
- Yüce, B. (1985). Zeytin çekirdeklerinin çimlenmesinde endokarpa tatbik edilen değişik muamelelerin etkilerinin araştırılması. Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Sonuç Raporu, Bornova, 28 s., İzmir.

7KAYNAKÇA

- Anonim,(2023).TÜİK (<https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Tarim-111>), erişim tarihi: 15.12.2024.
- Canözer, Ö., & Özahçı, E. (1992). Zeytin çekirdeklerinin belli hormon konsantrasyonlarında köklenme nispetlerinin tesbiti, Türkiye I. Ulusal Bahçe Bitkileri Kongresi, 13-16 Ekim 1992, İzmir,165-169.
- Catalano, L., & Sonnoli, A. (2007). Le prospettive del vivaismo olivicolo: la parola ai vivaisti. Proceedings of the National Congress 'Ricerca e trasferimento delle innovazioni tecnologiche del vivaismo olivicolo'. Bari, Italy, 27 February 2007.
- Erten, L., & Yıldız, M. (2011). Screening for resistance of Turkish olive cultivars and clonal rootstocks to Verticillium wilt. Phytoparasitica, 39, 83-92.
- Fabbri, A., Bartolini, G., Lambardi, M., & Kailis, S.G. (2004). Olive Propagation Manual, CSIRO Publishing, Canberra, 141p.
- Fabbri, A. (Eds) (2023). The Olive: Botany and production. Wallingford, UK, CABI.
- Fontanazza, G. & Cappelletti, M. (1997). Entansif Yetiştiricilikte Genetik Hususlar ve Üretim Teknikleri, Dünya Zeytin Ansiklopedisi, Uluslararası Zeytin Yağı Konseyi, 113-114, Madrid, 479s.
- Fontanazza, G., Bartolozzi, F., & Cipriani, M. (2001). New technique to grow mother plants for continious olive propagation, Olivae, No: 89, 42-47.
- Gerakakis, A.Ç., & Özkaya, M.T. (2005). Effects of cutting size, rooting media and planting time on rooting of Domat and Ayvalik olive (Olea europaea L.) cultivars in shaded polyethylene tunnel (spt), Tarım Bilimleri Dergisi, 11(3), 334-338.
- Gül, H., & İsfendiyaroğlu, M. (2019). Bazı zeytin çeşitlerinin çöğür anacı olarak kullanılma potansiyellerinin belirlenmesi. Derim 36(1), 33-40.

- Hartmann, H. T., Kester, D.E., Davies, F.T., & Geneve, R.L. (2002). *Plant Propagation, Principles and Practices*. 7th Ed., Prentice Hall Inc., New Jersey, 880p.
- İsfendiyaroğlu, M. (2004). Zeytinde Çoğaltma Yöntemleri. TAYEK, Tarımsal Araş. Yay. ve Eğ. Koordinasyonu, 2004 Yılı Bahçe Bitkileri Grubu Bilgi Alışveriş Toplantısı Bildirileri, 1-3 Haziran 2004, Ege Tar. Ar. Ens., Menemen, Yayın No: 116, 114-127.
- İsfendiyaroğlu, M., & Özeker, E. (2011). Zeytinde Çoğaltma Tekniklerine Genel Bir Bakış. Ulusal Zeytin Kongresi, 22-25 Şubat 2011, Akhisar, Manisa.
- Loreti, F., & Hartmann, H.T. (1965). Propagation of olive trees by rooting leafy cuttings under mist, *Proceedings of American Society of Horticultural Science*, 85, 257-264.
- Mete, N., Şahin, M., Çetin, Ö., Hakan, M., Güloğlu, U., Kaya, H., & Uluçay, N. (2016). Bazı zeytin çeşitlerinde don toleransının dönemsel değişimi. *Zeytin Bilimi*, 6(1), 25-31.
- Rio Del, C., Cabellerro, J.M., & Rallo, L. (1986). Influencia del tipo de estaquilla y del AIB sorbela varacion estacional enraizamiento de los cultivares de olivo "Picual" y "Gordal Sevillana", *Olea*, 17, 23-26.
- Rinaldi, L.M.R., Menabeni, D., Lambardi M., & Cimato, A. (1994). Changes in carbohydrates in olive seeds (*Olea europaea* L.) during fruit maturation and their correlation with germination. *Acta Horticulturae* 356, 58–61
- Rugini, E., Di Francesco, G., Muganu, M., Astolf, S., & Caricato, G. (1997). The effect of polyamines and hydrogen peroxide of root formation in olive and the role of polyamines as an early marker for rooting ability. In: Altman, A. and Waisel, A. (eds) *Biology of Root Formation*. Plenum Press, New York, pp. 65–73.
- Saraçoğlu, N., & Toplu, C. (2023). Hatay ili yerel zeytin çeşitlerinde çeliklerin köklenme durumlarının belirlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 28 (3), 737-748. <https://doi.org/10.37908/mkutbd.1354391>
- Sutter, E. G. (1994). Olive Cultivars and Propagation. In: *Olive Production Manual*. Univ. of Calif., Div. of Agric. and Nat. Res. Publ.: 3353.
- Troncoso, A., Liñan, J., Cantos, M., Acebedo, M.M., & Rapoport, H.F. (1999). Feasibility and anatomical development of an in vitro olive cleft-graft. *Journal of Horticultural Science and Biotechnology*. 74, 584–587.
- Tous, J., Romero, A., & Hermoso, J.F. (2010). New trends in olive orchard design for continuous mechanical harvesting, *Advances in Horticultural Science*, 24(1), 43-52.
- Therios, I. (2009). *Olives*. Wallingford, UK, CABI.
- Yağcıoğlu, A. (2009). *Tarımsal Elektrifikasyon, Genişletilmiş II*. Baskı, Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yayınları, No: 562, Bornova, 383s.

8KAYNAKÇA

- Camposeo, S., Vivaldi, G.A., Montemurro, C., Fanelli, V., & Cunill Canal, M. (2021). Lecciana, a new low-vigour olive cultivar suitable for super high density orchards and for nutraceutical EVOO production. *Agronomy*, 11(11), 2154.

- Castillo-Ruiz, F.J., Sola-Guirado, R.R., Castro-Garcia, S., Gonzalez-Sanchez, E.J., Colmenero-Martinez, J.T., & Blanco-Roldán, G.L. (2017). Pruning systems to adapt traditional olive orchards to new integral harvesters. *Scientia Horticulturae*, 220, 122-129.
- Connor, D.J., Gomez-del-Campo, M., Rousseaux, M.C. & Searles, P.S. (2014). Structure, management and productivity of hedgerow olive orchards: a review. *Scientia Horticulturae*, 169, 71-93.
- Dias, A.B, Falcao, J., Pinheiro, A., & Peça, J. (2022). Effect of mechanical pruning on olive yield in a high-density olive orchard: an account of 14 years. *Agronomy*, 12, 1105.
- Diez, C.M., Moral, J., Cabello, D., Morello, P., Rallo, L., & Barranco, D. (2016). Cultivar and tree density as key factors in the long-term performance of super high-density olive orchards. *Frontiers in Plant Science*, 7, 1226.
- Fabbri, A. (Eds) (2023). *The Olive: Botany and production*. Wallingford, UK, CABI.
- Famiani, F. (2021). Stato attuale e linee di sviluppo per il rilancio dell'olivicultura italiana. In: Alpi, A., Nanni, P. and Vicenzini, M. (eds) *Olivo, Olivicultura, olio di Oliva-Guardando al Futuro*. Accademia dei Georgofli, Firenze, Italy, pp. 75-102.
- Famiani, F., & Gucci, R. (2011). *Moderni modelli olivicoli*. Accademia Nazionale dell'Olivo e dell'Olio, Spoleto (PG), Italy. Available at: www.accademiaolivoelolio.com
- Famiani, F., & Gucci, R. (2022). *La raccolta delle olive*. Edagricole-New Business Media, Bologna, Italy.
- Farinelli, D., Onorati, L., Ruffolo, M., & Tombesi, A. (2011). Mechanical pruning of adult olive trees and influence on yield and on efficiency of mechanical harvesting. *Acta Horticulturae*, 924, 203-209.
- Ferguson, L. (2006). Trends in olive fruit handling previous to its industrial transformation. *Grasas y Aceites*, 57(1), 9-15.
- Fridley, R.B., Hartmann, H.T., Melschau, J.J., Chen, P., & Whisler, J. (1971). *Olive Harvest Mechanization in California*. University of California, Berkeley, California.
- Garcia-Ortiz, A., Humanes, J., Pastor, M., Morales, J., & Fernandez, A. (2010) Pruning. In: Barranco, D., Fernández-Escobar, R. and Rallo, L. (eds) *Olive Growing*. Ediciones Mundi-Prensa, Madrid, pp. 349-391.
- Giametta, G., & Zimbalatti, G. (1997). Mechanical pruning in new olive groves. *Journal of Agricultural Engineering Research*, 68, 15-20.
- Gucci, R., & Cantini, C. (2004). *Pruning and Training Systems for Modern Olive Growing*. CSIRO Publishing, Clayton South, Victoria, Australia, pp. 35, 144.
- Guerrero-Casado, J., Carpio, A.J., Tortosa, F.S., & Villanueva, A.J. (2021). Environmental challenges of intensive woody crops: the case of super high-density olive groves. *Science of the Total Environment*, 798, 149212.
- Lo Bianco, R., Proietti, P., Regni, L., & Caruso, T. (2021). Planting systems for modern olive growing: strengths and weaknesses. *Agriculture* 11(6), 494.
- Lodolini, E.M., Polverigiani, S., Grossetti, D., & Neri, D. (2018). Pruning management in a high-density olive orchard. *Acta Horticulturae*, 1199, 385-390.
- Marino, G., Pernice, F., Marra, F.P., & Caruso, T. (2016). Validation of an online system for the continuous monitoring of tree water status for sustainable irrigation managements in olive (*Olea europaea* L.). *Agricultural Water Management*, 177, 298-307.

- Marino, G., Macaluso, L., Marra, F.P., Ferguson, L., Marchese, A., Campisi, G., Volo, P., Laudicina, V.A., & Caruso, T. (2017). Horticultural performance of 23 Sicilian olive genotypes in hedgerow systems: vegetative growth, productive potential and oil quality. *Scientia Horticulturae*, 217(2), 217-225.
- Marino, G., Macaluso, L., Grilo, F., Marra, F.P., & Caruso, T. (2019). Toward the valorization of olive (*Olea europaea* var. *europaea* L.) biodiversity: horticultural performance of seven Sicilian cultivars in a hedgerow planting system. *Scientia Horticulturae*, 256, 108583.
- Massenti, R., Ioppolo, A., Veneziani, G., Selvaggini, R., Servili, M., Lo Bianco, R., & Caruso, T. (2022). Low tree vigor, free palmette training form, and high planting density increase olive and oil yield efficiency in dry, sloping areas of Mediterranean regions. *Horticulturae*, 8(9) 817.
- Moutier, N., Ricard, J.M., & Le Verge, S. (2010). Vigour control of the olive tree in a high density planting system: two experimental approaches. *Acta Horticulturae*, 924, 185-193.
- Palliotti, A., Famiani, F., Proietti, P., Boco, M., Antognozzi, E., Preziosi, P., Ferradini, N., & Guelfi, P. (1997). Effects of training system on tree growth, yield and oil characteristics in different olive cultivars. *Acta Horticulturae*, 474, 189-192.
- Pannelli, G., & Alfei, B. (2019). 'L'olivo a Vaso Policonico'. *Terroir e Sostenibilità*. Edagricole: Milan, Italy.
- Pastor, M., García-Vila, M., Soriano, M.A., Vega, V., & Fereres, V. (2007). Productivity of olive orchards in response to tree density. *The Journal of Horticultural Science and Biotechnology*, 82(4), 555-562.
- Pastor, Munoz-Cobo M., & Humanes Guillen, J., (2010). *La poda del olivo: moderna olivicultura*, 6th ed, Agrícola Espanola, Madrid. 378 pp.
- Proietti, S., Sdringola, P., Regni, L., Evangelisti, N., Brunori, A., Ilarioni, L., Nasini, L., & Proietti, P. (2017). Extra virgin olive oil as carbon negative product: experimental analysis and validation of results. *Journal of Cleaner Production*, 166, 550-562.
- Rallo, L., Barranco, D., de la Rosa, R., & Leon, L. (2008) 'Chiquitita' olive. *HortScience*, 43, 529-531.
- Rallo, L., Barranco, D., Castro-Garcia, S., Connor, D.J., Gomez del Campo, M., & Rallo, P. (2013). High-density olive plantations. *Horticultural reviews*, 41, 303-383.
- Russo, G., Vivaldi, G.A., De Gennaro, B., & Camposeo, S. (2015). Environmental sustainability of different soil management techniques in a high-density olive orchard. *Journal of Cleaner Production*, 107, 498-508.
- Sola-Guirado, R.R., Castro-Garcia, S., Blanco-Roldan, G.L., Jimenez-Jimenez, F., Castillo, F., & Gil-Ribes, J.A. (2014). Traditional olive tree response to oil olive harvesting technologies. *Biosystems Engineering*, 118(1), 186-193.
- Therios, I., (2009). *Olives*. Wallingford, UK, CABI.
- Tombesi, A., Proietti, P., Iacovelli, G., Tombesi, S., & Farinelli, D. (2011). Vegetative and productive behaviour of four olive italian cultivars and 'Arbequina' according to super intensive olive training system in central Italy. *Acta Horticulturae*, 924, 211-218.
- Tombesi, S., & Farinelli, D. (2014). Evaluation of canopy elasticity, light penetration and reciprocal shading for optimal canopy management in high density hedgerow olive orchards. *Acta Horticulturae*, 1057, 315-320.
- Tous, J., Romero, A., Planta, J., & Hermoso, J.F. (2004). Olive oil cultivars suitable for very high-density planting conditions. *Acta Horticulturae*, 791, 403-408.
- Tous, J., Romero, A., Hermoso, J.F., & Ninot, A. (2011). Mediterranean clonal selections evaluated for modern hedgerow olive oil production in Spain. *California Agriculture*, 65 (1), 34-40.

Tous, J., Romero, A., Hermoso, J.F., Msallem, M., & Larbi, A. (2012). Olive orchard design and mechanization: present and future. *Acta Horticulturae*, 1057, 231-246.

Trujillo, I., Ojeda, M.A., Urdirroz, N.M., Potter, D., Barranco, D., Rallo, L., & Diez, C.M. (2014). Identification of the Worldwide Olive Germplasm Bank of Cordoba (Spain) using SSR and morphological markers. *Tree Genetics & Genomes*, 10 (1), 141-155.

9KAYNAKÇA

Adhikari, P. B., Xu, Q., & Notaguchi, M. (2022). Compatible graft establishment in fruit trees and its potential markers. *Agronomy*, 12(8), 1981. doi:10.3390/agronomy12081981

Ainsley, P.J., Collins, G.G., & Sedgley, M. (2000). Adventitious shoot regeneration from leaf explants of almond (*Prunus dulcis* Mill.). *In Vitro Cell.Dev.Biol.-Plant* 36, 470–474 <https://doi.org/10.1007/s11627-000-0084-5>

Ak, B. E., Hatipoglu, I. H., & Dikmetas, B. (2021). Propagation of fruit trees. In: M. Pakyurek (Ed.), *Recent headways in pomology* (Ch. 3, pp. 55–92). Ankara: Iksad Publishing House.

Ak, B.E. (2018). The Importance of in vitro Micropropagation of Fruit Crops.1st International GAP Agriculture and Livestock Congress Proceedings Book. (ISBN 978-975-7113-65-2), 716-723.

Ak, B.E., & Özden, A.N. (2007). Meyve yetiştiriciliğinde Doku kültürü Yoluyla Çoğaltma Yöntemleri ve Önemi. GAP V. Tarım Kongresi, 17-19 Ekim 2007, Şanlıurfa, s. 507-519.

Andelic, T., Vujovic, T., Jevremovic, D., Tomic, J., & Radivojevic, D. (2024). Comparative study of different surface sterilization treatments and optimal month for establishment of aseptic cultures of raspberry cultivars. *Journal of Central European Agriculture*, 25 (2), 470-480. <https://doi.org/10.5513/JCEA01/25.2.4201>

Antonopoulou, C., Dimassi, K.D., Therios, I.T., & Chatzissavvidis, C. (2018). Does Dikegulac Affect in Vitro Shoot Proliferation and Hyperhydricity Incidence in Olive Explants. *Hort. Sci.* 45, 125–130.

Babaoğlu, M., Gürel, E., & Özcan, S. (2002). *Bitki Biyoteknolojisi I – Doku Kültürü ve Uygulamaları*. 374 s.

Baldoni, .L, Tosti, N., Ricciolini, C., Belaj, A., Arcioni, S., Pannelli, G., & Porceddu, A. (2006) Genetic structure of wild and cultivated olives in the central Mediterranean basin. *Annals of Botany*. 98(5), 935–942. <https://doi.org/10.1093/aob/mcl178>

Bao, Z., Ma, Y., Liu, J., Wang, K., Zhang, P., & Ni, D. (1980). Induction of plantlets from the hypocotyl of *Olea europaea* L. in vitro. *Acta Botanica Sinica* 2, 96-97.

Barranco, D., Fernández-Escobar, R., & Rallo, L. (1998). *El Cultivo del Olivo*; Junta de Andalucía: Sevilla, Spain, 1998; ISBN 978-84-89802-19-3.

Bayraktar, M., Hayta-Smedley, S., Unal, S., Varol, N., & Gurel, A. (2020). Micropropagation and Prevention of Hyperhydricity in Olive (*Olea europaea* L.) Cultivar ‘Gemlik’. *South Afr. J. Bot.* 2020, 128, 264–273.

Bradaï, F., Pliego-Alfaro, F., & Sánchez-Romero, C. (2016). Long-Term Somatic Embryogenesis in Olive (*Olea europaea* L.): Influence on Regeneration Capability and Quality of Regenerated Plants. *Sci. Hortic.* 199, 23–31.

Camposeo, S., Stellacci, A.M., Romero Trigueros, C., Alhadj Ali, S., & Vivaldi, G.A. (2022). Different Suitability of Olive Cultivars Resistant to *Xylella fastidiosa* to the Super-Intensive Planting System. *Agronomy*, 12, 3157.

- Canas, L., Avila, J., Vicente, M., & Benbadis, A. (1992). Micropropagation of olive (*Olea europaea* L.). (Y.P.S Bajaj, ed.) *Biotechnology in Agriculture and Forestry*. Springer, Heidelberg, pp., 493-505.
- Capellades, M., Fontarnau, R., Carulla, C., & Debergh, P. (1990). Environment Influences Anatomy of Stomata and Epidermal Cells in Tissue-cultured *Rosa multiflora*. *Journal of the American Society for Horticultural Science*, 115 (1), 141-145.
- Cárdenas-Aquino, M. d. R., Camas-Reyes, A., Valencia-Lozano, E., López-Sánchez, L., Martínez-Antonio, A., & Cabrera-Ponce, J. L. (2023). The Cytokinins BAP and 2-iP Modulate Different Molecular Mechanisms on Shoot Proliferation and Root Development in Lemongrass (*Cymbopogon citratus*). *Plants*, 12(20), 3637. <https://doi.org/10.3390/plants12203637>
- Castro-Camba, R., Sánchez, C., Vidal, N., & Vielba, J. M. (2022). Plant Development and Crop Yield: The Role of Gibberellins. *Plants*, 11(19), 2650. <https://doi.org/10.3390/plants11192650>
- Chaari, A., Chaabouni, C., Maalej, M., & Drira, N. (2002). Meski olive variety propagated by tissue culture, 871-874, *Proc. 4th IS on Olive Growing*, Vitagliano C. and Martelli, G.P. (Eds), *Acta Hort.* 586, ISHS.
- Chaari, A., Chelly Chaabouni, A., Maalej, M., & Drira, N. (2002). Meski olive variety propagated by tissue culture. *Acta Hort.* 586, 871-874 <https://doi.org/10.17660/ActaHortic.2002.586.189>
- Chen, D., Shao, Q., Yin, L., Younis, A., & Zheng, B. (2019). Polyamine Function in Plants: Metabolism, Regulation on Development, and Roles in Abiotic Stress Responses. *Front Plant Sci.* 10(9), 1945. doi: 10.3389/fpls.2018.01945.
- Ciftci, Z., Sakar, E., Ercisli, S., Odabasioglu, M. I., Zejak, D., & Spalevic, V. (2023). Micropropagation of autochthonous olive varieties from Türkiye . *Notulae Botanicae Horti Agrobotanici Cluj-Napoca*, 51(3), 13267. <https://doi.org/10.15835/nbha51313267>
- Çiftçi, Z., Sakar, E., & Ak, B.E. (2019). Bazı Zeytin Çeşitlerinin Mikroçoğaltımı Üzerine Bir Araştırma. *Int. Conference on Food, Agriculture and Animal Husbandry*, 19-22 Eylül 2019, Gaziantep-Türkiye.
- Cochran, D. R., Fulcher, A., & Bi, G. (2013). Efficacy of Dikegulac Sodium Applied to Pruned and Unpruned 'Limelight' *Hydrangea* Grown at Two Locations in the Southeastern United States. *HortTechnology hortte*, 23(6), 836-842. <https://doi.org/10.21273/HORTTECH.23.6.836>
- Darwesh, O. M., Hassan, S. A., & Abdallatif, A. M. (2022). Improve In vitro Multiplication of Olive Shoots Using Environmental-Safe Chitosan, Selenium, and Silver Nanostructures. *Biointerfaceresearch*, 13(5), 419, <https://doi.org/10.33263/BRIAC135.419>
- Dikmen Diriöz, E., & Alkan, A. K. B. (2023). Zeytin Ağacı: Tarihten Gelen Önemi Işığında Türkiye ve Dünya'da Korunmasının Uluslararası Çevresel Sürdürülebilirlik Kapsamında Önemi. *Bölgesel Araştırmalar Dergisi*, 7(2), 545-569.
- Fabbri, A., Lambardi, M., & Ozden-Tokatli, Y. (2009). Olive Breeding. In *Breeding Plantation Tree Crops: Tropical Species*; Jain, S.M., Priyadarshan, P.M., Eds.; Springer: New York, NY, USA, 2009; pp. 423–465. ISBN 978-0-387-71201-7.
- FAOSTAT, (2023). URL: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL/visualize> (Erişim Tarihi:10.12.2024)
- Fatma, M., Asgher, M., Iqbal, N., Rasheed, F., Sehar, Z., Sofu, A., & Khan, N. (2022). Ethylene Signaling under Stressful Environments: Analyzing Collaborative Knowledge. *Plants (Basel)*. Aug 25;11(17), 2211. doi: 10.3390/plants11172211.
- Fiorino, P., & Leva, A.R. (1986). Investigations on the micropropagation of the olive (*Olea europaea* L.). Influence of some mineral elements on the proliferation and rooting of explants. *Olea*, 17, 101–104.

- García-Ferriz, L., Ghorbel, R., Ybarra, M., Mari, A., Belaj, A., & Trujillo, I. (2002). Micropropagation from adult olive trees. *Acta Hort.* 586, 879–882
- Gönülşen, N. (1987). Bitki Doku Kültürleri Yöntemleri ve Uygulama Alanları. T.C. Tarım Orman ve Köyşleri Bakanlığı Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü. Yayın No: 78 s: 139.
- Gupta, ., & Chakrabarty, S.K. (2013). Gibberellic acid in plant: still a mystery unresolved. *Plant Signal Behav.* 8(9), e25504. doi: 10.4161/psb.25504.
- Gürel, A., Varol, N., Hayta, Ş., Ünal, S., Çetin, Ö., Alper N., & Özışık, S. (2006). Bazı Zeytin (*Olea europaea* L.) Çeşitlerinin In Vitro Koşullarda Rejenerasyonları ve Köklenmeleri Üzerine Araştırmalar. Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Sempozyumu ve Sergisi, Sayfa 181-190, 15-17 Eylül 2006/İzmir.
- Hagidimitriou, M., Katsioti, s A., Menexes, G., Pontikis, C., & Loukas, M. (2005) Genetic diversity of major Greek olive cultivars using molecular (AFLPs and RAPDs) markers and morphological traits. *J Am Soc Hortic Sci.* 130(2), 211–217.
- Haq, I.U., Umar, H., & Ijaz, N. (2021). Techniques for micropropagation of olive (*Olea europaea* L.): A systematic review. *Pakistan Journal of Agricultural Research*, 34(1), 184-192.
- Hartmann, H. T., & Kester, D. E. (2014). *Plant propagation: principles and practices* (8th Edn). Harlow: Pearson Education Ltd.
- Hassan, S.A.M., & Zayed, N.S. (2018). Factor Controlling Micropropagation of Fruit Trees: A Review. *Science International*, 6, 1-10.
- Iqbal, N., Khan, N.A., Ferrante, A., Trivellini, A., Francini, A., & Khan, M.I.R. (2017). Ethylene role in plant growth, development and senescence: Interaction with other phytohormones. *Front. Plant Sci.*, 8, 475.
- Kaviani, B., Barandan, A., Tymoszuk, A., & Kulus, D. (2023). Optimization of In Vitro Propagation of Pear (*Pyrus communis* L.) 'Pyrodwarf®(S)' Rootstock. *Agronomy*, 13(1), 268. <https://doi.org/10.3390/agronomy13010268>.
- Kaya, Ü. (2006). Zeytinde Üretim Metodları, 28-34, Zeytin Yetiştiriciliği, T.C. Tarım ve Köyşleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Yayın No:61, Emre Basımevi, İzmir, 137s.
- Kucher, N., Hrabovyi, V., Opalko, O., Zamorskyi, V., & Opalko, A. (2024). In vitro preparation of pear (*Pyrus* L.). *Studia Biologica*, 18(4), 157–174. doi:10.30970/sbi.1804.797
- Lambardi, M., Benelli, C., Ozden-Tokatli, Y., Ozudogru, E.A., & Gumusel, F. (2006). A Novel Approach to Olive Micropropagation: the Temporary İmmersion System. *Olivebioteq- November 5th-10th*, 319-326p, Volume I, Manzara del Vallo, Marsala/Italy.
- Leva, A.R., Petruccelli, R., Goretti, R., & Paniccuci, M. (1992). Ruolo di Alcuni Microelementi e Carboidrati Nella Proliferazione in vitro di cv. di olivo (*Olea europaea* L.). *Atti Conv. "Olive oil quality"* Firenze 333–334.
- Mencuccini, M. (2003). Effect of Medium Darkening on in vitro Rooting Capability and Rooting Seasonality of Olive (*Olea europaea* L.) cultivars. *Sci. Hort.*, 97, 129–139.
- Mencuccini, M., & Rugini, E. (1993). In Vitro Shoot Regeneration from Olive Cultivar Tissues. *Plant Cell Tissue Organ Cult.* 1993, 32, 283–288.
- Mendoza-de Gyves, E., RosanaMira, F., Ruiu, F., & Rugini, E. (2008). Stimulation of Node and Lateral Shoot Formation in Micropropagation of Olive (*Olea europaea* L.) by Using Dikegulac. *Plant Cell Tissue Organ Cult.* 92, 233–238.

Mohammadi, Z. (2023). Development of in vitro Sterilization and Proliferation Protocols of Loyal Olive Variety, Department of Agricultural, Food and Environmental Sciences, Universita Politecnica Delle Marche, Master Thesis, 75p.

Nikpeyma, Y. (2023) Determination of morphological, pomological, and biochemical characteristics of important turkish olive varieties grown in the southeastern anatolian region (Turkey) conditions. *Erwerbs-Obstbau* 65(5), 1755– 1768. <https://doi.org/10.1007/s10341-023-00843-6>

Özden, Y., Özüdoğru, E., Kaya, E., & Akemir, H. (2010). Zeytin (*Olea europaea*) Bitkisinin Geçici Daldırma Biyoreaktör Sistemleri (TIS). *Zeytin Bilimi* 1 (1), 1-6.

Özen, Y., & Kaya, Ü. (2007). Domat Zeytin Çeşidinin Farklı Klon Anaçları Üzerindeki Aşı Tutma Oranı ve Vegetatif Gelişimi, *Ege Üniv. Ziraat Fak. Derg.*, 44(2), 119-129.

Özkaynak, E., & Samancı, B. (2016). Mikroçoğaltımda çevresel kontrol faktörleri. *Derim*, 20(1), 7-18.

Pandey, S., Dubey, R., & Dubey, R. (2024). Impact and scope of tissue culture technology in fruit culture: a review. *Plant Archives*, 24(1), 494–500. doi:10.51470/plantarchives.2024.v24. no.1.067

Pati, K.P., Rath, S.P., Sharma, M., Sood, A., & Ahuja, P.S. (2006). In vitro Propagation of Rose (A review). *Biotechnology Advances*, 24, 94-114.

Regni, L., Del Buono, D., Micheli, M., Facchin, S.L., Tolisano, C., & Proietti, P. (2022). Effects of Biogenic ZnO Nanoparticles on Growth, Physiological, Biochemical Traits and Antioxidants on Olive Tree In Vitro. *Horticulturae*, 8, 161.

Rkhis, A.C., Maalej, M., Drira, N., & Standardi, A. (2011) "Micropropagation of olive tree *Olea europaea* L. 'Oueslati'," *Turkish Journal of Agriculture and Forestry*: Vol. 35: No. 4, Article 7. <https://doi.org/10.3906/tar-1002-741>.

Roberto, S. R., & Colombo, R. C. (2020). Innovation in propagation of fruit, vegetable and ornamental plants. *Horticulturae*, 6(2), 23. doi:10.3390/horticulturae6020023

Rostami, A. A., & Shamsavar, A. (2012). "In vitro micropropagation of olive (*Olea europaea* L.) 'Mission' by nodal segments". *Journal of Biological and Environmental Sciences*, 6(17), 155-159.

Roussos, P.A., & Pontikis C.A. (2002). In vitro Propagation of Olive (*Olea europaea* L.) cv. Koroneiki, *Plant Growth Regulation*, 37, 295-304.

Rout, G.R., Debata, B.K., & Das, P. (1990). In vitro clonal multiplication of roses. *Proceedings of the National Academy of Sci., India*, Vol LIX, B(3).

Roy, A.T., Leggett, G., & Koutoulis, A. (2001). Development of a shoot multiplication system for hop (*Humulus lupulus* L.). *In Vitro Cell.Dev.Biol.-Plant* 37, 79–83. <https://doi.org/10.1007/s11627-001-0015-0>

Rugini, E., & Gutierrez-Pesce, P. (2006). Genetic improvement of Olive, *Pomologia Croatica*, 12, 43–74.

Rugini, E. (1984). In vitro propagation of some olive (*Olea europaea sativa* L.) cultivars with different root-ability, and medium development using analytical data from developing shoots and embryos, *Scient. Hort.*, 24, 123- 134.

Rugini, E. (1988). Somatic embryogenesis and plant regeneration in olive. *Plant cell tissue and organ culture*, 14, 207-214.

Rugini, E. (1995). Somatic Embryogenesis in Olive (*Olea europaea* L.), 171-189, *Protokol for Somatic Embryogenesis in Woody Plants*, Jain, S. M. and Gupta P.K. (Eds.), Springer, Netherlands, 590p.

- Sebastiani, L., & Busconi, M. (2017). Recent developments in olive (*Olea europaea* L.) genetics and genomics: applications in taxonomy, varietal identification, traceability and breeding. *Plant cell reports*, 36, 1345-1360.
- Shrivastava, A., Sharma, S., Kaurav, M., & Sharma, A. (2021). Characteristics and analytical methods of mannitol: An update. *International Journal of Applied Pharmaceutics*, 13(5), 20–32.
<https://doi.org/10.22159/ijap.2021v13i5.42068>
- Tunç, Y., Yaman, M., & Keçe, Y.M. (2024). Characterization of olive (*Olea europaea* L.) cultivars; colour properties, biochemical contents, antioxidant activity and nutrient contents. *Genet Resour Crop Evol.*
<https://doi.org/10.1007/s10722-024-01991-8>
- Turrill, W.B. (1951). Wild and cultivated olives. *Brit. Ass. Adv. Sci. Kew Bull.*, 3, 437.
- Voko, M.P., Adeyemi O.A., Nokwanda P., Nisler, J., Doležal K., & Nqobile A. M. (2024). The potential applications of cytokinins and cytokinin oxidase/dehydrogenase inhibitors for mitigating abiotic stresses in model and non-model plant species, *Current Plant Biology*, Volume 40, 2024, 100398, ISSN 2214-6628,
<https://doi.org/10.1016/j.cpb.2024.100398>.
- Wong, R. S., Chai, H. X., Subramaniam, S., & Chew, B. L. (2021). The establishment of aseptic cultures and multiple shoot induction of Olive (*Olea europaea*) cv. 1. *Malaysian Applied Biology*, 50(1), 125-132.
- Zhou, L., Li, S., Huang, P., Lin, S., Addo-Danso, S. D., Ma, Z., & Ding, G. (2018). Effects of Leaf Age and Exogenous Hormones on Callus Initiation, Rooting Formation, Bud Germination, and Plantlet Formation in Chinese Fir Leaf Cuttings. *Forests*, 9(8), 478. <https://doi.org/10.3390/f9080478>
- Zohary, D., Hopf, M., & Weiss, E. (2012). *Domestication of Plants in the Old World: The Origin and Spread of Domesticated Plants in Southwest Asia, Europe, and the Mediterranean Basin*, 4th ed.; Oxford University Press: Oxford, UK, 2012; ISBN 978-0-19-954906-1.

10 KAYNAKÇA

- Pekcan, T., Aydoğdu, E., & Turan, H.S. (2020). Zeytin (*Olea europaea*) meyvesindeki bitki besin maddelerinin değişimi. *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 24(4), 475-483. DOI:10.29050/harranziraat.795697.
- Toros Tarım (2016). Zeytinde Dengeli Gübreleme. Erişim adresi: www.toros.com.tr.
- Abidin Tatlı (2023). Zeytin Bahçelerinde Gübreleme. Erişim adresi: www.abidntatli.com.tr.
- Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi (2023). Gemlik Zeytin Çeşidinde Sulama ve Gübrelemenin Meyve Kalitesi Üzerine Etkileri. *Ordu Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Dergisi*, 13(1), 79-96.
DOI:10.54370/ordubtd.1310547.
- Nevin Eryüce (2010). Organik ve Geleneksel Zeytin Yetiştiriciliğinde Bitki Beslenme Durumunun Meyve, Yaprak ve Zeytinyağı Kalite Ölçütleri Üzerindeki Etkilerinin Belirlenmesi. TÜBİTAK Proje No: 108 O 164
- Agrimed (2023). Zeytinde Gübreleme Programı. Erişim adresi: www.agrimed.com.tr.
- Çelik, H., Ağaoğlu, Y.S., Fidan, Y., Maraşlı, B., & Söylemezoğlu, G. (1998). Genel Bağcılık. Sunfidan A.Ş., Manisa.
- Çolakoğlu, H. (1976). Kültür Bitkilerinin Gübrenenmesi 1. Bahçe Bitkilerinin Gübrenenmesi. Ege Üniversitesi, Ders Teksiri.

- Güneş, A., Alpaslan, M., & İnal, A. (2000). Bitki Besleme ve Gübreleme. Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ders Kitabı, 467.
- Kacar, B., & Katkat, A.V. (1998). Bitki Besleme. Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, Yayın No: 144.
- Kacar, B., & Katkat, A.V. (1999). Gübreler ve Gübreleme Tekniği. Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı, Yayın No: 144.
- Deliboran, A., Savran, K., Dursun, Ö., Eralp, Ö., Pekcan, T., Turan, H.S., Aydoğdu, E., Ataol, Ölmez, H., Savran, Ş., & Suat, Nacar, A. (2019). Muğla İlinde Yetiştirilen Zeytin (*Olea europaea* L.) Ağaçlarının Bor ve Mikro Elementler Yönünden Beslenme Durumunun Belirlenmesi, Yaprak ve Toprak İlişkileri. Uazimer Uluslararası Anadolu Ziraat Mühendisliği Bilimleri Dergisi, Özel Sayı, 126-14. ISSN:2667-7571.
- Doran, İ., & Aydın, R. (1999). İçel Yöresi Zeytinliklerinin Beslenme Durumunun Tespiti. Anadolu, J. Of AARI, 9(1), 105-130.
- FAO, (2019). Food and Agriculture Organization of The United Nations Statistics. Erişim adresi: <http://www.fao.org> (Erişim Tarihi: 19.02.2020).
- Jordao, P.Y., & Leitao, F. (1990). The Olive's Mineral Composition and Some Parameters of Quality in Fifty Olive Cultivars Grown in Portugal. Acta Horticulture, 286, Olive Growing.
- Haspolat, G., & Nikpeyma, Y. (2009). Gemlik Zeytin Çeşidinde Biyolojik Olarak Şelatize Edilmiş KNO₃ ZnSO₄ ve MgSO₄'ın Yapraktan Uygulanmasının ve Plastik Malç Uygulamasının Meyve Verimine ve Kalitesine Etkisi. KSÜ Doğa Bilimleri Dergisi, 12(2), 1-10.
- Sofo, A., Manfreda, S., Dichio, B., Fiorentino, M., & Xiloyannis, C. (2007). The olive tree: A paradigm for drought tolerance in Mediterranean climates. Hydrology and Earth System Sciences, 12(1), 293-301. DOI:10.5194/hess-12-293-2008.
- Pekcan, T., Çolakoğlu, H., Turan, H.S., & Yavuz, N. (2004). Ege ve Marmara Bölgesindeki zeytinliklerin toprak özellikleri ve mineral gübrelemenin verim üzerine etkisi. Türkiye 3. Ulusal Gübre Kongresi, 11-13 Ekim 2004, Tokat, 277-284.
- Kacar, B., & İnal, A. (2008). Bitki Analizleri. Nobel Yayın No: 1241, Ankara, s.171-212.

11KAYNAKÇA

- Aissaoui, F., Chehab, H., Bader, B., Salem, A. B., M'barki, N., Laamari, S., Chihaoui, B., Mahjoub, Z., & Boujnah, D. (2016). Early water stress detection on olive trees (*Olea europaea* L. cvs 'Chemlali' and 'Chetoui') using the leaf patch clamp pressure probe. Computers and Electronics in Agriculture, 131, 20–28.
- Allen, R. G., Pereira, L. S., Raes, D., & Smith, M. (1998). Crop evapotranspiration: Guidelines for computing crop water requirements (FAO Irrigation and Drainage Paper 56). Food and Agriculture Organization of the United Nations.
- Aşık, Ş., Çamoğlu, G., Akkuzu, E., Kaya, Ü., & Şahin, M. (2010). Zeytinde (*Olea europaea* L., cv. Memecik) farklı sulama düzeylerinin vejetatif gelişime ve verime etkisi. Tarım Bilimleri Araştırma Dergisi, 2(2), 33–39.
- Avcı, M., Kaya, U., Akkuzu, E., Aşık, Ş., & Çamoğlu, G. (2006). Zeytin Sulamasında Yeni bir Yöntem: Yüzeyaltı Insert Sulama. Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Sempozyumu ve Sergisi, 15-17 Eylül, İzmir, Türkiye, ss. 207-216.

- Azizi, Z., Najafi, A., & Sohrabi, H. (2008). Forest canopy density estimating using satellite images. *The International Archives of the Photogrammetry, Remote Sensing and Spatial Information Sciences*, 37(B8), Beijing.
- Balam, (2024). Instalación de riego por goteo. <https://balam.es/instalacion-de-riego-por-goteo/>
- Barnes, E. M., Clarke, T. R., Richards, S. E., Colaizzi, P. D., Haberland, J., Kostrzewski, M., & Lascano, R. J. (2000). Coincident detection of crop water stress, nitrogen status and canopy density using ground-based multispectral data. In *Proceedings of the Fifth International Conference on Precision Agriculture (Vol. 1619)*. Bloomington, MN, USA.
- Beede, R. H., & Goldhamer, D. A. (1994). Olive irrigation management. In *Olive production manual (pp. 61–68)*. University of California, Publication 3353.
- Ben-Gal, A., Agam, N., Alchanatis, V., Cohen, Y., Yermiyahu, U., Zipori, I., Presnov, E., Sprintsin, M., & Dag, A. (2009). Evaluating water stress in irrigated olives: Correlation of soil water status, tree water status, and thermal imagery. *Irrigation Science*, 27, 367–376.
- Berni, J. A. J., Zarco-Tejada, P. J., Sepulcre-Cantó, G., Fereres, E., & Villalobos, F. (2009). Mapping canopy conductance and CWSI in olive orchards using high-resolution thermal remote sensing imagery. *Remote Sensing of Environment*, 113(11), 2380–2388.
- Bonachela, S., Orgaz, F., Villalobos, F. J., & Fereres, E. (2001). Soil evaporation from drip-irrigated olive orchards. *Irrigation Science*, 20, 65–71.
- Capra, A., Tamburino, V., & Zimbone, S. M. (2010). Irrigation systems for land spreading of olive oil mill wastewater. *Terrestrial and Aquatic Environmental Toxicology*, 4(1), 65–74.
- Carr, M. K. V. (2013). The water relations and irrigation requirements of olive (*Olea europaea* L.): A review. *Experimental Agriculture*, 49(4), 597–639. <https://doi.org/10.1017/S0014479713000276>
- Cetin, B., & Yazgan, S., Tipi, T. (2004). Economics of drip irrigation of olives in Turkey. *Agricultural Water Management*, 66(2), 145–151.
- Contreras, R., Macías-Duarte, R., Martínez-Díaz, G., Robles-Contreras, F., Valenzuela-Ruiz, M. de J., & Nuñez-Ramírez, F. (2013). Effect of regulated deficit irrigation on productivity, quality and water use in olive cv "Manzanilla". *American Journal of Plant Sciences*, 4(12), 109–113. <https://doi.org/10.4236/ajps.2013.4.12A3013>
- Çamoğlu, G., Nar, H., & Demirel, K. (2019). Yaprak basınç sensörleri kullanılarak sardunya bitkisinin su stresinin tespit edilmesi. I. Uluslararası Süs Bitkileri Kongresi (pp. 911–918), 9–11 Ekim, Bursa, Türkiye.
- Çamoğlu, G. (2022). Use of technology in sustainable irrigation management. In M. Yıldırım, G. Çamoğlu, A. Akçal (Eds.), *Climate challenge on agriculture (pp. 41–52)*. Holistence Publications.
- Çamoğlu, G., Demirel, K., Kahrıman, F., Akçal, A., & Nar, H. (2024). Plant-based monitoring techniques to detect yield and physiological responses in water-stressed pepper. *Agricultural Water Management*, 291, Article 108018.
- Çiçek, Y. (2015). İzmir çevresinde zeytin ağaçlarında kullanılan damla sulama sistemlerinde su dağılım düzgünlüğünün araştırılması (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi).
- Demirali, B., & Saraçoğlu, T. (n.d.). Aydın ilinde Zeytin Üreten İşletmelerin Tarımsal Mekanizasyon Durumunun Belirlenmesi. *Tarım Makinaları Bilimi Dergisi*, 17(1), 42–54.
- Duramaz, A. T. (2022). Manisa İli Akhisar ve Saruhanlı İlçelerinde Zeytin Yetiştiriciliği Yapan Çiftçilerin Sulama Alışkanlıklarının Belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi).

- Ertem, E., Akkuzu, E. (2021). Kısıtlı sulama koşullarında zeytin ağaçlarında özsu akışı ve stoma iletkenliğindeki değişimin belirlenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18(1), 21–28.
- Fernández, J. E., Moreno, F., Cabrera, F., Arrue, J. L., Martín-Aranda, J. (1991). Drip irrigation, soil characteristics and the root distribution and root activity of olive trees. *Plant and Soil*, 133, 239–251. <https://doi.org/10.1007/BF00009196>
- Gao, B.-C. (1996). NDWI - A normalized difference water index for remote sensing of vegetation liquid water from space. *Remote Sensing of Environment*, 58, 257–266.
- García-Tejero, I. F., Hernández-Cotán, A., Padilla-Díaz, C. M., Díaz-Espejo, A., Fernández, J. E. (2017). Assessing plant water status in a hedgerow olive orchard from thermography at plant level. *Agricultural Water Management*, 188, 50–60.
- Gispert, J. R., de Cartagena, F. R., Villar, J. M., Girona, J. (2013). Wet soil volume and strategy effects on drip-irrigated olive trees (cv. 'Arbequina'). *Irrigation Science*, 31, 479–489. <https://doi.org/10.1007/s00271-012-0325-5>
- Grijalva-Contreras, R. L., Macías-Duarte, R., Martínez-Díaz, G., Robles-Contreras, F., Valenzuela-Ruiz, M. de J., & Nuñez-Ramírez, F. (2013). Effect of regulated deficit irrigation on productivity, quality and water use in olive cv "Manzanilla". *American Journal of Plant Sciences*, 4(12), 109–113.
- Huete, A. R. (1988). A soil-adjusted vegetation index (SAVI). *Remote Sensing of Environment*, 25(3), 295–309.
- Jackson, R. D., Pinter, P. J., Reginato, R. J., & Idso, S. B. (1980). Hand-held radiometry: A set of notes developed for use at the Workshop on Hand-Held Radiometry, Phoenix, AZ, February 25–26.
- Jones, H. G. (1999). Use of infrared thermometry for estimation of stomatal conductance as a possible aid to irrigation scheduling. *Agricultural and Forest Meteorology*, 95(1-2), 139–149.
- Jones, H. G. (2009). Irrigation scheduling: Advantages and pitfalls of plant-based methods. *Journal of Experimental Botany*, 60(10), 3129–3136.
- Jorge, J., Vallbé, M., & Soler, J. A. (2019). Detection of irrigation inhomogeneities in an olive grove using the NDRE vegetation index obtained from UAV images. *European Journal of Remote Sensing*, 52(1), 169–177.
- Karaağaç, M., & Çamoğlu, G. (2020). Yaprak basınç sensörlerini kullanarak ceviz fidanlarında yaprak su durumunun gerçek zamanlı izlenebilirliği. *Lapseki Meslek Yüksekokulu Uygulamalı Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 48–60.
- Kaya, Ü., Gürbüz, M., Kaptan, S., Akkuzu, E., Pamuk Mengü, G., Çamoğlu, G., Genç, L., & Esen Sekmen, H. (2015). Zeytinde klonal anaçların belirlenmesi (ana proje): Zeytinde bazı klonal anaçların kuraklık stresine tepkilerinin belirlenmesi (Proje No: TAGEM/BBAD/12/AO8/P06/1). *Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü (TAGEM)*.
- Kodal, S., Yıldırım, Y. E., Çetin, Ö., Köksal, E. S., Taş, İ., & Küçükşumuk, C. (2017). Türkiye’de sulanan bitkilerin bitki su tüketimleri. *TAGEM-DSİ*.
- Kösetürkmen, S. (2020). Zeytinde sulama. *Antepfıstığı Araştırma Dergisi*, 2(2), 46–48.
- Lavee, S., & Wodner, M. (2004). The effect of yield, harvest time, and fruit size on the oil content in fruits of irrigated olive trees (*Olea europaea*), cvs. Barnea and Manzanillo. *Scientia Horticulturae*, 99(3-4), 267–277.
- Liu, Q., Lan, Y., Tan, F., Tu, Y., Sun, Y., Yougu, G., Yang, Z., Ding, C., & Li, T. (2019). Drip irrigation elevated olive productivity in Southwest China. *HortTechnology*, 29(2), 122–127. <https://doi.org/10.21273/HORTTECH04211-18>

Martínez, J., & Reça, J. (2014). Water use efficiency of surface drip irrigation versus an alternative subsurface drip irrigation method. *Journal of Irrigation and Drainage Engineering*, 140(10), 04014030. [https://doi.org/10.1061/\(ASCE\)IR.1943-4774.0000745](https://doi.org/10.1061/(ASCE)IR.1943-4774.0000745)

Metochis, C. (1998). Water requirement and yield of Koroneiki olives irrigated with saline water. *Agricultural Research Institute Series, Ministry of Agriculture, Natural Resources and Environment*, 3–7.

Mostafa, M. (2018). Impact of different irrigation levels and systems on growth and productivity of Kalamata olives in Egypt newly cultivated desert areas. [Publication/Journal name if applicable].

Motilva, M. J., Tovar, M. J., Romero, M. P., Alegre, A., & Girona, J. (2000). Influence of regulated deficit irrigation strategies applied to olive trees (Arbequina cultivar) on oil yield and oil composition. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 80(16), 2037–2043.

Nassar, A. (2009). Comparison of micro irrigation systems for olive trees. *Misr Journal of Agricultural Engineering*, 26(1), 149–169.

Noč, M., Pečan, U., Pintar, M., & Podgornik, M. (2024). Soil water dynamics and olive yield (*Olea europaea* L.) under different surface drip irrigation treatments in northern Mediterranean. *Acta Agriculturae Slovenica*, 120(2), 1–17. <https://doi.org/10.14720/aas.2024.120.2.17110>

Ourrai, S., Aithssaine, B., Amazirh, A., Er-raki, S., Bouchaou, L., Jacob, F., Kharrou, M. H., & Chehbouni, A. (2024, April 14–19). Optimizing irrigation practices for sustainable olive production in semi-arid areas: A comparative analysis of the efficiency of subsurface and surface drip irrigation systems. *EGU General Assembly 2024, Vienna, Austria*. <https://doi.org/10.5194/egusphere-egu24-8378>

Padilla-Díaz, C. M., Rodríguez-Domínguez, C. M., Hernández-Santana, V., Pérez-Martín, A., & Fernández, J. E. (2016). Scheduling regulated deficit irrigation in a hedgerow olive orchard from leaf turgor pressure related measurements. *Agricultural Water Management*, 164, 28–37.

Rivulis, (2024). Ürün kataloğu. https://tr.rivulis.com/category_product/urunler/sprinkler-urunler/

Romana, E. (1989). Zeytin yetiştiriciliği (A. Çavuşoğlu, Trans.). Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Yayınları.

Rouse, J. W. (1973). Monitoring the vernal advancement and retrogradation of natural vegetation. *NASA/GSFC Type II Report. Greenbelt, MD, USA*.

Sghaier, A., Boujnah, D., Ouessar, M., Ben Ayed, R., & Naggaz, K. (2022). Impact of subsurface drip irrigation on water distribution, photosynthetic production and crop yield in olive orchard in southern Tunisia. In H. Chenchouni et al. (Eds.), *New prospects in environmental geosciences and hydrogeosciences. CAJG 2019. Advances in science, technology & innovation* (pp. xx–xx). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-72543-3_37

Silva, T. S. F., Costa, M. P. F., Melack, J. M., & Novo, E. M. L. M. (2013). Remote sensing of aquatic vegetation: Theory and applications. *Environmental Monitoring and Assessment*, 185(2), 1493–1511. <https://doi.org/10.1007/s10661-012-2625-4>

Smith, R. J., Hebblethwaite, D., & Williams, M. (2016). Advances in plant-based monitoring for irrigation management. *Agricultural Water Management*, 164, 84–92.

Taş, M. A., Nacar, A. S., Değirmenci, V., Sakar, E., & Alsan, P. B. (2019). Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Gemlik zeytin (*Olea europaea*) çeşidinde sulamanın periyodite üzerine etkisi. *Toprak Su Dergisi*, 140–145.

Tovar, M. J., Romero, M. P., & Motilva, M. J. (2001). Changes in the phenolic composition of olive oil from young trees (*Olea europaea* L. cv. Arbequina) grown under linear irrigation strategies. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 49(11), 5502–5508.

Tubeileh, A., Bruggeman, A., & Turkelboom, F. (2004). Growing olives and other tree species in marginal dry environments. ICARDA.

Tubeileh, A., Bruggeman, A., & Turkelboom, F. (2017). Subsurface insert irrigation is more efficient for soil moisture conservation in olive groves. *Acta Horticulturae*, 1150, 307–310.

<https://doi.org/10.17660/ActaHortic.2017.1150.43>

Yalçın, M., Kalecik, N., Yalçınkaya, E., Ergun, M. E., Acıcan, T., Çetin, Ö., Söğüt, A., Şarlar, G., & Nogay, T. (2006). Marmara bölgesi zeytin bahçelerinde toprak işleme sistemlerinin karşılaştırılması. *Tarım Makinaları Bilimi Dergisi*, 2(2), 147–152.

Yorulmaz, A., Erinç, H., Tatlı, A., & Tekin, A. (2019). The effect of irrigation on olive and olive oil characteristics. *GIDA - The Journal of Food*, 44(6), 1081–1091.

12KAYNAKÇA

Anselmi, N., & Giorcelli, A. (1990). Factors influencing the incidence of *Rosellinia necatrix* Prill. in poplars. *Forest Pathology*, 20(3), 175–183.

Anonim, (2008). Sert kabuklu meyve hastalıkları. *Zirai Mücadele Teknik Talimatları*, cilt 5, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (TAGEM). Ankara

Anonim, (2016). Zeytin hastalık ve zararlılarıyla mücadele. *Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Gıda ve Kontrol Genel Müdürlüğü*. Ankara

Anonim, (2019). Bitki Koruma Ürünleri Veri Tabanı, <https://bku.tarim.gov.tr> (Erişim Tarihi: 20/10/2024)

Ávila, A., Romero, J., Agustí-Brisach, C., Roca, L.F., Benali, A., & Trapero, A. (2019). Phenotypic and pathogenic characterization of *Pseudocercospora cladosporioides*, causal agent of cercospora leaf spot of olives. *Eur. J. Plant Pathol*, 156, 45–65.

Azeri, T. (1993). Research on olive leaf spot, olive knot and *Verticillium* wilt of olive in Turkey. *EPPO Bull.* 23, 437–440.

Basım, H., & Ersoy, A. (2000). Batı Akdeniz Bölgesinde zeytin ağaçlarında *Pseudomonas savastano* pv. *savastano* tarafından oluşturulan bakteriyel dal kanser hastalığının yayılışı ve hastalık etmeninin tanısı . *Türkiye 1. Zeytincilik Sempozyumu* 310-315. 6-9 Haziran, Bursa

Barba, M. (1993). Viruses and virus-like diseases of olive. *EPPO Bull.* 23, 493-497.

Batista, E., Lopes, A., & Alves, A. (2021). What do we know about *Botryosphaeriaceae*? An overview of a worldwide cured dataset. *Forests*, 12, 313.

Benlioğlu, S., Demirbas, M., & Ulusal, H. (2000). Aydın ilinde zeytin ağaçlarında görülen kurumalarla ilgili yayınlanmamış sürvey raporu. Adnan Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Bitki Koruma Bölümü.

Çaglayan, K., Fidan, U., Tarla, G., & Gazel, M. (2004). First report of olive viruses in Turkey. *J. Plant Pathol.* 86, 89–90.

- Cañizares, M.C., Pérez-Artés, E., García-Pedrajas, N., & García-Pedrajas, M. (2015). Characterization of a new partitivirus strain in *Verticillium dahliae* provides further evidence of the spread of the highly virulent defoliating pathotype through new introductions. *Phytopathol. Mediterr.* 54, 516–523.
- Calderón, R., Lucena, C., Trapero-Casas, J., Zarco-Tejada, P., & Navas-Cortés, J. (2014). Soil temperature determines the reaction of olive cultivars to *Verticillium dahliae* pathotypes. *PLoS ONE*, 9, e110664.
- Cacciola, R., Faedda, F., Sinatra, G.E. Agosteo, L., Schena, S., Frisullo and G. Magnano di San Lio. (2012). Olive Anthracnose. *Journal of Plant Pathology*, 94 (1), 29-44.
- Chattaoui, M., Rhouma, A., Krid, S., Triki, MA., Moral, J., Msallem, M., Trapero, A. (2011). First Report of Fruit Rot of Olives Caused by *Botryosphaeria dothidea* in Tunisia. *Plant Dis.*, 95(6), 770.
- Chen, S., Zhang, J. (1983). Studies on olive peacock's eye disease, infection cycle and epidemiology. *Acta Phytopathologica Sinica*, 13, 31–40.
- da Clara Henriques, M. I. E., 1994. Virus diseases of olive: An overlook. *Acta Horticulturae*, 356(819), 379-385.
- Doksöz, S.F., & Bozkurt, İ.A. 2020. Hatay İli Zeytin Üretim Alanlarında Zeytin Dal Kanseri (*Pseudomonas savastanoi* pv. *savastanoi*) Hastalığının Belirlenmesi. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 7(1), 96–103,
- Eltlbany, N., Prokscha, Z.Z., Castaneda-Ojeda, M.P., Krögerrecklenfort, E., Heuer, H., Wohanka, W., Ramos, C., & Smalla, K. (2012). A new bacterial disease on *Mandevilla sanderi*, caused by *Pseudomonas savastanoi*: Lessons learned for bacterial diversity studies. *Appl Environ Microbiol.* 78(23), 8492-7.
- Erilmez, S., & Erkan, S. (2023). Aydın, Balıkesir ve İzmir illerinde zeytin fidanlarındaki viral hastalık etmenlerinin tanınması ve varlığının belirlenmesi. *Bahçe*, 52(1), 7-15.
- Erwin, D.C., & Ribeiro, O.K. (1996). *Phytophthora diseases worldwide*, The American Phytopathological Society St. Paul MN USA, 562.
- FAO, (2023). Food and Agriculture Organization of The United Nations Statistics. web: <http://www.fao.org/faostat3.fao.org/download/Q/QC/E> (Erişim Tarihi: 23.10.2024).
- Felix, M.R., & Clara, M.I. (2002). Two necrovirus isolates with properties of olive latent virus 1 and of tobacco necrosis virus from olive in Portugal. *Acta Hort.*586, 725-728.
- Faretra, F., & Frisullo, S. (2002). *Rosellinia* (Dematophora) root rot. In B. I. Teviotdale, T. J. Michailides, J. W. Pscheidt (Eds.), *Compendium of nut crop diseases temperate zones* (pp. 6–7). APS Press.
- Gallitelli, D., & Savino, V. (1985). Olive latent virus 1. A single RNA spherical virus isolated from olive in Apulia (southern Italy). *Annals of Applied Biology*, 106, 295-303.
- Gardan, L., Davd, C., Morel, M., Glckmann, E., Abu-Gorrah, M., Pett, A., & Dessaux, Y. (1992). Evidence for a correlaton between auxn producton and host plant speses among strans of *Pseudomonas syringae* subsp. *savastano*. *Applied and Environmental Microbiology*, 58, 1780-1783.
- Gómez-Gálvez, F.-J., & Vargas-Osuna, E. (2018). Rodríguez-Jurado, D. Suppressive and preventive activity of chemical disinfectants against sclerotia of *Verticillium dahliae* in water. *Crop. Prot.* 108, 12–22.
- González, M., Pérez-Sierra, A., Serrano, M.S., & Sanchez, M.E. (2017). Two *Phytophthora* species causing decline of wild olive (*Olea europaea* subsp. *europaea* var. *sylvestris*). *Plant Pathol.*, 66, 941–948.
- Graniti, A. (1993). Olive scab: a review. *EPP0 Bulletin*, 23(3), 377–384.

- Guechi, A., & Girre, L. (1994). Sources of *Cycloconium oleaginum* (Cast.) conidia for infection of olive leaves and conditions determining leaf spot disease development in the region of Sétif, Algeria. *Mycopathologia*, 125(3), 163–171.
- Guillaumin, J.J., & Legrand, P. (2013). *Armillaria* Root Rots. *Infectious Forest Diseases in: P. Gonthier, G. Nicolotti (Eds.), CAB International, Wallingford, UK, , pp. 159–177.*
- Hood I.A., Redfern, D.B., & Kile, G.A. (1991). *Armillaria* in planted hosts. *In: Armillaria root disease. Agriculture Handbook No. 691 USDA Forest Service, Washington, D.C., USA (C.G. Shaw, G.A. Kile eds.), 122-149.*
- Iacobellis, N.S., Sisto, A., Surco, G., Evidente A., & Di Mao, E. (1994). Pathogenicity of *Pseudomonas syringae* subsp. *savastano* mutants defective in phytohormone production. *Journal Phytopathology*, 14, 238-248.
- Jiménez-Díaz, R.M., Tjamos, E.C., & Cirulli, M. (1998). *Verticillium* wilt of major tree hosts: olive. *In: JA Hiemstra, DC Harris, eds. A Compendium of Verticillium Wilt in Tree Species. Wageningen, the Netherlands: Ponsen and Looijen, 13 – 6.*
- Kanematsu, S., Taga, Y., & Morikawa, T. (2001). Isolation of Olive latent virus 1 from tulip in Toyoma prefecture. *J. Gen. Plant Pathol.* 67, 333-334.
- Kaliterna, J., & Milicevic, T. (2012). First Report of *Diplodia seriata* as Causal Agent of Olive Dieback in Croatia. *Plant Disease*, 96, 290.
- Körükmez, N. (2018). Batı Anadolu’da Zeytinlerde Görülen Meyve Çürüklük Etmenlerinin Saptanması ve Çürüklüklerin Bazı Kalite Özelliklerine Etkisi Üzerinde Araştırmalar. Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Bornova-İzmir.
- Kurbetli, I., Sülü, G., Tastekin, E., & Polat, I. (2016). First report of *Phytophthora inundata* causing olive tree decline in Turkey. *Can. The Journal of Plant Pathology*, 38, 254–257.
- Lavee, S., & Tanne, E. (1984). Spheriosis – a virus disease of the olive (*Olea europaea*) symptoms, growth, tree development and production. *Olea*. 12, 71-75.
- Linaldeddu, B.T., Rossetto, G., Maddau, L., Vatrano, T., & Bregant, C. (2023). Diversity and Pathogenicity of *Botryosphaeriaceae* and *Phytophthora* Species Associated with Emerging Olive Diseases in Italy. *Agriculture*, 13, 1575.
- Lazzizzera, C., Frisullo, S., Alves, A., & Philips, A.J.L. (2008). Morphology, phylogeny and pathogenicity of *Botryosphaeria* and *Neofusicoccum* species associated with drupe rot of olives in southern Italy. *Plant Pathology*, 57, 948–956.
- López-Escudero, F.J., & Mercado-Blanco, J. (2011). *Verticillium* wilt of olive: a case study to implement an integrated strategy to control a soil-borne pathogen. *Plant and Soil*, 344(1), 1-50.
- Martelli, G.P., Yılmaz, M.A., Savino, V., Baloğlu, S., Grieco, F., Güldür, M.E., Greco, N., & Laforteza, R. (1996). Properties of a citrus isolate of olive latent virus 1, a new necro virus. *Eur. J. Plant Path.* 102, 527-536.
- Martelli, G.P. (2013). A brief outline of infectious diseases of olive. *Palestine Tech. Univ. Res. J.* 1, 1–9.
- Martelli, G.P., Boscia, D., Porcelli, F., & Saponari, M. (2016). "The olive quick decline syndrome in south-east Italy: a threatening phytosanitary emergency". *European Journal of Plant Pathology*. 144 (2), 235–243.
- Milgroom, M.G., del Mar Jiménez-Gasco, M., Olivares-García, C., & Jiménez-Díaz, R.M. (2016). Clonal expansion and migration of a highly virulent, defoliating lineage of *Verticillium dahliae*. *Phytopathology*, 106, 1038–1046.

- Mirik, M., & Aysan, Y. (2011). Marmara Bölgesinde Zeytin Dal Kanseri Hastalığının Yaygınlığı ve *Pseudomonas savastano* pv. *savastano* İzolatlarının Fenotipik ve Genotipik Karakterizasyonu. *Tarım Bilimler Dergisi. Journal of Agricultural Sciences*, 17, 279-290.
- Moral, J., Bouhmidj, K., & Trapero, A. (2008). Influence of fruit maturity, cultivar susceptibility, and inoculation method on infection of olive fruit by *Colletotrichum acutatum*. *Plant Disease*, 92, 1421-1426.
- Moral, J., Oliveira, R., & Trapero, A. (2009). Elucidation of disease cycle of olive anthracnose caused by *Colletotrichum acutatum*. *Phytopathology*, 99, 548-556.
- Moral, J., Muñoz-Díez, C., González, N., Trapero, A., & Michailides, T.J. (2010). Characterization and Pathogenicity of *Botryosphaeriaceae* Species Collected from Olive and Other Hosts in Spain and California. *Phytopathology*, 100, 1340-1351.
- Moral, J., Xavier, J.C., Roca, L.F., Moreda, W., & Trapero, A. (2014). La Antracnosis del olivo y su efecto en la calidad del aceite. *Grasas Aceites* 65, e028.
- Moral, J., Morgan, D., Trapero, A., & Michailides, T.J. (2019). Ecology and Epidemiology of Diseases of Nut Crops and Olives Caused by *Botryosphaeriaceae* Fungi in California and Spain. *Plant Diseases*. 103(8), 1809-1827.
- Morelli, M., García-Madero, J.M., Jos, Á., Saldarelli, P., Dongiovanni, C., Kovacova, M., Saponari, M., Baños Arjona, A., Hackl, E., Webb, S., & Compant, S. (2021). *Xylella fastidiosa* in Olive: A Review of Control Attempts and Current Management. *Microorganisms*. 19, 9(8), 1771.
- Mulero-Aparicio, A., Varo, A., Agustí-Brisach, C., López-Escudero, F.J., & Trapero, A. (2020). Biological control of *Verticillium* wilt of olive in the field, *Crop Protection*, Volume 128, 104993.
- Nigro, F., & Sion, V. (2018). Integrated control of aerial fungal diseases of olive. In *Proceedings of the 8th International Olive Symposium, Split, Croatia, 10-14 October 2016; Acta Hortic: Brussels, Belgium*,
- Obanor, F.O., Walter, M., Jones, E.E., & Jaspers, M.V. (2011). Effects of temperature, inoculum concentration, leaf age, and continuous and interrupted wetness on infection of olive plants by *Spilopodia oleagina*. *Plant Pathology*, 60(2), 190-199.
- Onoğur, E., Yolageldi, L., Tunç, C., & Yıldırım, D. (2001). Batı Anadolu zeytin ağaçlarında solgunluk hastalığının yaygınlığı ve etmeninin saptanması. *Proje Raporu, Ege U. Z. F. Bitki Koruma Bolumu Bornova*.
- Pappas, A.C. (1993). *Mycocentrospora cladosporioides* on olive in Greece. *EPPO Bull.* 23, 405-409.
- Pegg, G.F., & Brady, B.L. (2002). *Verticillium Wilts*; CABI:Wallingford, UK,.
- Rapicavoli, J., Ingel, B., Blanco-Ulate, B., Cantu, D., & Roper, C. (2018). "*Xylella fastidiosa*: an examination of a re-emerging plant pathogen: *Xylella fastidiosa*". *Molecular Plant Pathology*. 19 (4), 786-800.
- Redak, R.A., Purcell, A.H., Lopes, J.R.S., Blua, M.J., Mizell III, R.F. & Andersen, P.C. (2003). "The biology of xylem fluid-feeding insect vectors of *Xylella fastidiosa* and their relation to disease epidemiology". *Annual Review of Entomology*. 49 (1), 243-270.
- Roca, L. F., Moral, J., Viruega, J.R., Ávila, A., Oliveira, R., & Trapero, A. (2007). Copper fungicides in the control of olive diseases. *Oleagineux*, 26, 48-50.
- Romero, J., Agustí-Brisach, C., Roca, L.F., Moral, J., González-Domínguez, E., Rossi, V., & Trapero, A. (2018). A long-term study on the effect of agroclimatic variables on olive scab in Spain. *Crop Protection*, 114, 39-43.

- Romero, J., Ávila, A., Agustí-Brisach, C., Roca, L.F., & Trapero, A. (2020). Evaluation of Fungicides and Management Strategies against Cercospora Leaf Spot of Olive Caused by Pseudocercospora cladosporioides. *Agronomy*, 10(2), 271.
- Saydam, C., & Copcu M. (1972). Verticillium Wilt of olives in Turkey. *J. Turkish Phytopathology*, 1 (2), 45-49.
- Sergeeva, V., Alves, A., & Philips, J.L. (2009). Neofusicoccum luteum associated with leaf necrosis and fruit rot of olives in New South Wales, Australia. *Phytopathol. Mediterr.*, 48, 294–298.
- Serrhini, M. N., & Zeroual, A. (1995). Verticillium wilt in olive in Morocco. *Oliveae*, 58, 58-61.
- Slippers, B., & Wingfield, M.J. (2007). Botryosphaeriaceae as endophytes and latent pathogens of woody plants: diversity, ecology and impact. *Fungal Biology Reviews*, 21, 90–106.
- Saponari, M., & Savino V. (2003). Virus and virus-like agents in olive. *Informatore Fitopatologico* 12, 26-29.
- Sergeeva, V., Braun, U., Spooner-Hart, R., & Nair, N. (2008). First report of Pseudocercospora cladosporioides on olive (Olea europaea) berries in Australia. *Australasian Plant Disease Notes*. 3. 10.1007/BF03211226.
- Surco, G., Coma, L., & Kosuge, T. (1984). Pathogeny of strains of Pseudomonas syringae pv. Savastano and their nidolacetic acid-deficient mutants on olive and oleander. *Phytopathology*, 74, 490-493.
- Susamcı, E., Ötleş, S., & Irmak, Ş. (2011). Sofralık Zeytinin Besin Öğeleri, Duyusal Karakterizasyonu ve İşleme Yöntemleri Arasındaki Etkileşimler, *Zeytin Bilimi*. 2(2), 65-74.
- Tabaklı, S.S. (2019). Aydın ilinde zeytin meyve çürüklüklerinin saptanması ve mücadelesi. Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Bitki Koruma Anabilim Dalı (Yüksek Lisans Tezi).
- Tjamos, E.C. (1993). Prospects and strategies in controlling verticillium wilt of olive 1. *EPPO Bulletin*, 23(3), 505-512.
- Triki, M.A., & Rhouma, A. (2008). First report of Pseudocercospora cladosporioides, the causal agent of Cercospora leaf spot of olive trees, in Tunisia. *Phytopathology Mediterranean*, 47, 262–265.
- Trouillas, F.P., Nouri, M.T., Lawrence, D.P., Moral, J., Travadon, R., Aegerter, B.J., & Lightle, D. (2019). Identification and characterization of Neofabraea kienholzii and Phlyctema vagabunda causing leaf and shoot lesions of olive in California. *Plant Disease*, 103, 3018–3030.
- Tunç, C., & Onuroğur, E. (2013). Güncel Verilerle Zeytin Halkalı Leke Hastalığı. *Anadolu, J. of Aarı*, 23 (2), 44 – 59.
- Ulaş, M. (2017). Zeytin Yetiştiriciliği, Powerpoint sunusu, Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. Bornova, İzmir.
- Úrbez-Torres, J.R., Penduto, F., Vossen, P.M., Krueger, W. H., & Gubler, W.D. (2013). Olive twig and branch dieback: etiology, incidence, and distribution in California. *Plant Disease*. 97, 231–244.
- Viruega, J.R., Moral, J., Roca, L.F., Navarro, N., & Trapero, A. (2013). Spilocaea oleagina in olive groves of southern Spain: Survival, inoculum, production, and dispersal. *Plant Diseases*, 97, 1549–1556.

13KAYNAKÇA

Anonim, 2011. Zeytin Entegre Mücadele Teknik Talimatı. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, Bitki Sağlığı Araştırmaları Daire başkanlığı. Ankara, 108 s.

Anonim, 2023. Tarımsal Yapı ve Üretim. T.C. Başbakanlık D.İ.E. yayınları. Ankara.

(<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Bitkisel-Uretim-Istatistikleri-Erisim-tarihi:20.11.2024>).

Apak, F. (2013). Aydın İli Zeytin Alanlarında Zeytin Sineği (*Bactrocera oleae* Gmel.) (Diptera: Tephritidae)'nin Populasyon Dalgalanmaları, Parazitoitleri ve Organik Zeytin Yetiştiriciliği ile Uyumlu Savaş Yöntemleri Üzerinde Çalışmalar. Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi (Basılmış Tez).

Aysu, R. (1961). Batı Anadolu'da *Prays oleellus* Hb. (Fabr.) (Zeytin güvesi)'nin biyolojisi ve mücadelesi üzerine incelemeler. T.C. Tarım Bakanlığı Zirai Mücadele Enstitüsü Yayınlarından Teknik Bülten 3. Ege Üniversitesi Matbaası. İzmir. 54 s.

Başpınar, H., Güngör, H., & Öncüer, C. (1996). Zeytin güvesi, *Prays oleae* (Bern.) (Lepidoptera, Hyponomeutidae)'nin Aydın ili zeytin alanlarındaki zarar oranı üzerine çalışmalar. Türkiye III. Entomoloji Kongresi Bildiri Özetleri, 24-28-Eylül, Ankara. s.12.

Bodenheimer, F.S. (1941). Türkiye'de ziraate ve ağaçlara zararlı olan böcekler ve bunlarla savaş hakkında bir etüt. Bayur Matbaası. Ankara. 129-134.

Bozbuğa, R., & Elekçioğlu, Z. (2008). Türkiye'de zeytin bahçelerinde belirlenen zararlılar ve doğal düşmanlar. Türk Bilimsel Dergisi, 1 (1), 87-97.

İyriboz, N.Ş. (1968). Zeytin Zararlıları ve Hastalıkları. Tar. Bak. Zir. Müc. ve Zir. Kar. Gnl. Md. Yayını. İzmir, 112 s.

Aslıtürk, H., & Bozan, İ. (1979). Karadeniz Bölgesi zeytinliklerinde böcek faunasının tespiti üzerine araştırmalar. Zirai Mücadele Araştırma Yıllığı. Ankara. 72-73.

Çakıcı, M. (1981). Batı Anadolu zeytin ağaçlarında (*Olea europea*) zarar yapan Scolytidae (Coleoptera) familyasına bağlı türler, özellikle *Pleotribus scarabaeoides* Bern.(filiz kıran)'in yayılışı, biyolojisi, zararı ve doğal düşmanları üzerinde araştırmalar. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Zirai Mücadele ve Zirai Karantina Genel Müdürlüğü İzmir Bölge Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü. Araştırma Eserleri Serisi. 50 s.

Çetin, H., & Alaoğlu, Ö. (2005). Mut (Mersin) ilçesinde Zeytin güvesi (*Prays oleae* Bern.) (Lepidoptera: Hyponomeutidae)'nin populasyon değişimi ve zararı üzerinde araştırmalar. Türkiye Entomoloji Dergisi, 29 (2), 125-134.

Ercan, H., Kaya, M., & Çakıcı, M. (1975). Ege Bölgesi zeytinliklerinde zarar yapan zeytin kara koşnilinin (*Saissetia oleae* Bern.) biyo-ekolojisi, yayılışı, tabii düşmanları ve kimyasal savaş yöntemleri üzerinde araştırmalar. Zir. Müc. Araşt. Yıll., 36-37.

Gökmen, N., & Seçkin, E. (1979). Marmara Bölgesi zeytin alanlarında zarar yapan Zeytin kara koşnili (*Saissetia oleae* Barn.)'nin morfolojisi, biyo-ekolojisi ve savaş yöntemleri üzerinde araştırmalar. Bitki Koruma Bülteni, 19 (3), 130-158.

Gökmen, N., & Seçkin, E. (1975). Marmara bölgesinde zeytin sahalarında zarar yapan Zeytin karakoşnili (*Saissetia oleae* Bern.)'nin morfolojisi, bio-ekolojisi ve mücadele metotları üzerinde çalışmalar. Zirai Mücadele Araştırma Yıllığı. Ankara, 34-35.

Güçlü, Ş., Hayat, R., & Özbek, H. (1995). Artvin yöresinde zeytin (*Olea europa* L.)'de bulunan fitofag ve predatör böcek türleri. Türkiye Entomoloji Dergisi, 19, 231-240.

Hepdurgun, B., & Önder, F. (2000). *Lesioptera berlesiana* Paoli (Dipt. Cecidomyiidae) (Zeytin kızılkurdu)'nin tanınması ve yayılışı üzerine araştırmalar. Türkiye Entomoloji Dergisi, 24, 133-142.

Hepdurgun, B., Çeliker, N.M., Turanlı, T., Demir, G., & Güneş, A. (2002). Zeytinde Entegre Mücadele. Bornova Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü ve Tarım İl Müdürlüğü. Bornova/ İzmir. 52 s.

- Hepdurgun, B., Turanlı, T., & Kaplan, C. (2006). Ege Bölgesinde zeytin bahçelerinde görülen önemli zararlılar ve mücadelesi. Ulusal Zeytin ve Zeytinyağı Sempozyumu- 15-17 Eylül 2006, İZMİR, 217-225.
- Hepdurgun, B., Turanlı, T., Uygun, N., & Kaplan, C. (2007). Balıkesir ve Çanakkale İllerine zeytin bahçelerinde bulunan Coccinellidae türleri. Türkiye II. Bitki Koruma Kongresi Bildirileri, 27-29 Ağustos 2007, Isparta, s:164.
- Hepdurgun, B., Turanlı, T., & Kaplan, C. (2009). Balıkesir ve Çanakkale İllerine zeytin bahçelerinde bulunan bazı Ichneumonidae türleri. Türkiye III. Bitki Koruma Kongresi Bildirileri, 15-18 Temmuz 2009, Van, s:341.
- İyriboz, N. (1968). Zeytin Zararlıları ve Hastalıkları. Karınca Matbaacılık İzmir, 67-68.
- Kaçar, G., Denizhan, E., & Ulusoy, M.R. (2010). Doğu Akdeniz Bölgesi zeytin bahçelerinde zararlı *Aceria oleae* (Nalepa, 1900) ve Türkiye için yeni bir kayıt: *Tegolophus hassani* (Keifer, 1959) (Acari: Prostigmata: Eriophyoidea). Bitki koruma Bülteni, 50 (3), 121-132.
- Kaplan, C., Büyük, M., & Eren, S. (2011). Güneydoğu Anadolu Bölgesi zeytin bahçelerinde saptanan zararlı ve faydalı böcek türleri. Bitki Koruma Bülteni, 5 (3), 267-275.
- Kaplan, C., Büyük, M., & Eren, S. (2016). Güneydoğu Anadolu Bölgesinde zeytin ağaçlarında zarar yapan Zeytin güvesi, *Prays oleae* (Bern.) (Lepidoptera: Hyponomeutidae)'nin yayılışı, popülasyon değişimi ve bulaşma oranı üzerine çalışmalar. Türkiye Tarımsal Araştırmalar Dergisi, 3, 23-29.
- Kaplan, M. (2019). Mardin İli zeytin bahçelerinde zararlı böcek türleri, yayılışları ve yoğunlukları. Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 9 (4), 1901-1907.
- Kaya, M. (1979). Ege Bölgesinin Önemli Zeytin Sahalarında Zeytin Ağaçlarının Tali Zararlıları, Tanınmaları, Zarar Şekilleri ve Populasyon Yoğunlukları Üzerinde İncelemeler. İzmir Bölge Zirai Mücadele Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü Araş. Eser. Seri. No:312, 1-45.
- Katsoyannos, 1992. Olive pests and their control in the Near East. FAO Plant Production and Protection paper.,115, 178 pp.
- Keçecioglu, E. (1984). Antalya ve Çevresinde Zeytinlerde Zarar Yapan Zeytin Pamuklubiti *Euphyllura olivina* (Costa) (Homoptera: Aphalaridae)'nin Tanınması, Kısa Biyolojisi ve Doğal Düşmanları Üzerinde Araştırmalar. T.C. Tar. Or. Köy. Bak. Zir. Müc. Zir. Kar. Gen. Md. No:1, Ankara, 19 s.
- Kumral, N.A., & Kovancı, B. (2004a). Population dynamics of *Saissetia oleae* (oliv.) and activity of its natural enemies in olive groves in Bursa (Turkey). Proceeding of The X. International Symposium on Scale Insect Studies 19-23 April 2004. 237-245.
- Kumral, N.A., & Kovancı, B. (2004b). Bursa ili zeytin ağaçlarında bulunan akar türleri. Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 18(2), 25-34.
- Nizamlioğlu, K., & Gökmen, N. (1964). Türkiye'de zeytine zarar veren böcekler. İstanbul. 153 s.
- Pala, Y., Nogay, A., Damgacı, E., & Altın, M. (2001). Zeytin Bahçelerinde Entegre Mücadele Teknik Talimatı. T.C. Tarım ve Köyişleri Bakanlığı, Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Bitki Koruma Sağlığı Araştırmaları Daire Müdürlüğü. Ankara. 84 s.
- Topuz, H., & Durmuşoğlu, E. (2012). Farklı hasat zamanlarının *Bacterocera oleae* (Gmelin, 1790) (Diptera: Tephritidae) zararlıya, zeytinyağı verim ve kalitesine etkileri. Türkiye Entomoloji Dergisi, 36 (3), 345-362.
- Turanlı T., & Kaplan, C. (2011). Ege Bölgesinde zeytin alanlarındaki entomolojik sorunlar ve çözüm önerileri. Ulusal Zeytin Kongresi, 22-25 Şubat 2011, Akhisar, 328-336.

- Turanlı T., Kaplan, C., & Hepdurgun, B. (2011). İzmir ve Manisa illeri zeytinliklerinde zarar yapan Zeytin güvesi (*Prays oleae* Bern.) (Lepidoptera: Yponomeutidae)'nin populasyon değişimi ve zarar oranının belirlenmesi, Türkiye IV. Bitki Koruma Kongresi Bildirileri, 28-30 Haziran 2011, Kahramanmaraş, s. 303.
- Turanlı, T., Tolga, M. F., & Kaplan, C. (2013). Ege Bölgesi zeytin bahçelerinde görülen önemli zararlılar ve mücadelesi. 2. Kemalpaşa Tarım Sempozyumu, 110-121.
- Tüfekli, M. (2011). Adana ve Mersin illeri zeytin bahçelerinde Zeytin pamuklubiti türleri [*Euphyllura* Spp. (Hemiptera: Psyllidae)]'nin popülasyon gelişimi ile parazitoit ve predatörlerinin saptanması. Bitki Koruma Bülteni, 51 (3), 215-230.
- Yayla, A. (1983). Antalya ili zeytin zararlıları ile doğal düşmanlarının tespiti üzerine ön çalışmalar. Bitki Koruma Bülteni, 23, 188-207.
- Yayla, A., Kelten, M., Davarcı, T., & Salman, A. (1995). Antalya ili zeytinliklerindeki zararlılara karşı biyolojik mücadele olanaklarının araştırılması. Bitki Koruma Bülteni, 35 (1-2), 63-90.

14 KAYNAKÇA

- Abou Chehade, L., Puig, C.G., Souto, C., Antichi, D., Mazzoncini, M., & Pedrol, N. (2021). Rye (*Secale cereale* L.) and squarrose clover (*Trifolium squarrosum* L.) cover crops can increase their allelopathic potential for weed control when used mixed as dead mulch. *Italian Journal of Agronomy*, 16(4), 1–11.
- Abouziena, H.F., & Haggag, W.M. (2016). Weed control in clean agriculture: a review. *Planta Daninha*, 34(2), 377–392.
- Anonim. (2024). Zeytin Teknik Talimatı. https://www.tarimorman.gov.tr/TAGEM/Menu/28/Yayinlar_veriler
- Anonymous. (2024). The Routes of the Olive Tree. <https://goturkiye.com/the-routes-of-the-olive-tree>
- Anonymous. (2021). How to grow olives. <https://www.saolive.co.za/olive-growing/>
- Anonymous. (2022). Olive Orchard Weed Control - The Olive Oil Source. <https://www.oliveoilsource.com/info/weed-control#:~:text=Generally%20weeds%20are%20controlled%20between,application%20down%20the%20tree%20row.>
- Anonymous. (2023). Special Weed Problems. <https://ipm.ucanr.edu/agriculture/olive/special-weed-problems/#gsc.tab=0>
- Anwar, T., & Qureshi, H. (2022). Role of biocontrol agents in weed management—recent developments and trends. *Acta Scientiarum Polonorum Hortorum Cultus*, 21(6), 155–162.
- Assirelli, A., Ciaccia, C., Giorgi, V., Zucchini, M., Neri, D., & Lodolini, E.M. (2022). An alternative tool for intra-row weed control in a high-density olive orchard. *Agronomy*, 12(3), 605.
- Baldoni, L., & Belaj, A. (2010). Olive. *Oil Crops*, 397–421.
- Bechara, E., Papafilippaki, A., Doupis, G., Sofu, A., & Koubouris, G. (2018). Nutrient dynamics, soil properties and microbiological aspects in an irrigated olive orchard managed with five different management systems involving soil tillage, cover crops and compost. *Journal of Water and Climate Change*, 9(4), 736–747.
- Bradshaw, T. (2019). Best practices for non-chemical orchard weed management. <https://www.growingproduce.com/fruits/apples-pears/best-practices-for-non-chemical-orchard-weed-management/>

- Calderon, M.J., De Luna, E., Gomez, J.A., & Hermosin, M.C. (2016). Herbicide monitoring in soil, runoff waters and sediments in an olive orchard. *Science of the Total Environment*, 569, 416–422.
- Capinera, J.L. (2005). Relationships between insect pests and weeds: an evolutionary perspective. *Weed Science*, 53(6), 892–901.
- Carpio, A.J., Lora, A., Martín Consuegra, E., Sánchez Cuesta, R., Tortosa, F. S., & Castro, J. (2020). The influence of the soil management systems on aboveground and seed bank weed communities in olive orchards. *Weed Biology and Management*, 20(1), 12–23.
- Charudattan, R., Hiebert, E., Pettersen, M. S., Horrell, J. R., Elliott, M. S., DeValerio, J. T., Maia, G. S., & de Oliveira, T. B. C. B. (2024). Host virus interaction between tobacco mild green mosaic virus strain U2 and tropical soda apple resulting in systemic hypersensitive necrosis and the host range, survival, spread, and molecular characterization of the virus. *Pest Management Science*, 80(1), 176–191.
- Chatha, R.P.S., & Chanana, Y. R. (2007). Studies on weed management in young peach orchards. *Indian Journal of Horticulture*, 64(3), 300–303.
- Chen, G., Pan, H., Xie, W., Wang, S., Wu, Q., Fang, Y., Shi, X., & Zhang, Y. (2013). Virus infection of a weed increases vector attraction to and vector fitness on the weed. *Scientific Reports*, 3(1), 2253.
- Dudic, M., Meseldzija, M., Ljevnaic-Masic, B., Rajkovic, M., Markovic, T., Begovic, R., Jurisic, A., & Ivanovic, I. (2020). Weed composition and control in apple orchards under intensive and extensive floor management. *Chilean Journal of Agricultural Research*, 80(4), 546–560.
- Eken, C., & Demirci, E. (2002). *Colletotrichum* türleri ile yabancı otların biyolojik kontrolü/biological control of weeds with *Colletotrichum* species. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 34(2).
- Fraga, H., Guimarães, N., Freitas, T. R., Malheiro, A. C., & Santos, J. A. (2022). Future scenarios for olive tree and grapevine potential yields in the World Heritage Cõa region, Portugal. *Agronomy*, 12(2), 350.
- Fraga, H., Moriondo, M., Leolini, L., & Santos, J. A. (2020). Mediterranean olive orchards under climate change: A review of future impacts and adaptation strategies. *Agronomy*, 11(1), 56.
- Gianessi, L., & Williams, A. (2011). Herbicide use in Spanish Olive Groves Conserves Soil and Water. *International Pesticide Benefits Case Study*, 38.
- Gonzalez-Andujar, J.L. (2009). Expert system for pests, diseases and weeds identification in olive crops. *Expert Systems with Applications*, 36(2), 3278–3283.
- Gürbüz, R., Alma, M.H., Alptekin, H., & Tülek, C. (2024). Performance of Some Organic Mulch Materials for Weed Suppression, Soil Conditions and Yield in *Capsicum annum* L. Cultivation. *Journal of the Institute of Science and Technology*, 14(1), 18–38.
- Huqi, B., Dhima, K., Vasilakoglou, I., Keco, R., & Salaku, F. (2009). Weed flora and weed management in established olive groves in Albania. *Weed Biology and Management*, 9(4), 276–285.
- Jimenez, W.P. (2021). IWM in Spanish olive orchards. <https://www.ewrs.org/en/info/Blog/83/IWM-in-Spanish-olive-orchards>
- Josan, J.S., Chohan, G.S., & Vij, V.K. (1987). Effect of pre-and post-emergent herbicides on weed control in sweet orange orchards. *Indian Journal of Horticulture*, 44(3-4), 148–153.
- Lodolini, E.M., Palmieri, N., de Iudicibus, A., Lucchese, P.G., Zucchini, M., Giorgi, V., Crescenzi, S., Mezrioui, K., Neri, D., & Ciaccia, C. (2024). Differentiated In-Row Soil Management in a High-Density Olive Orchard: Effects on Weed Control, Tree Growth and Yield, and Economic and Environmental Sustainability. *Agronomy*, 14(9), 2051.

- Loumou, A., & Giourga, C. (2003). Olive groves: "The life and identity of the Mediterranean". *Agriculture and Human Values*, 20, 87–95.
- Mia, M.D., Massetani, F., Murri, G., & Neri, D. (2020). Sustainable alternatives to chemicals for weed control in the orchard-a Review. *Horticultural Science*, 47(1).
- Morin, L. (2020). Progress in biological control of weeds with plant pathogens. *Annual Review of Phytopathology*, 58(1), 201–223.
- Mulumba, L. N., & Lal, R. (2008). Mulching effects on selected soil physical properties. *Soil and Tillage Research*, 98(1), 106–111.
- Norton, D.C., & Niblack, T.L. (2020). Biology and ecology of nematodes. In *Manual of agricultural nematology* (pp. 47–72). CRC Press.
- Ozturk, M., Altay, V., Gönenç, T. M., Unal, B.T., Efe, R., Akçiçek, E., & Bukhari, A. (2021). An overview of olive cultivation in Turkey: Botanical features, eco-physiology and phytochemical aspects. *Agronomy*, 11(2), 295.
- Parlak, M., Parlak, A.Ö., & Türkmen, E. (2015). The effect of cover crops to soil erosion in olive orchards. *Journal of Agriculture Faculty of Ege University*, 52(1), 49–56.
- Pervez, R., & Bhat, R. (2019). Weeds as alternate hosts of root-knot nematode, *Meloidogyne incognita* in Coconut garden. *Annals of Plant Protection Sciences*, 27(2), 285–288.
- Platis, P., Damalas, C.A., & Koutroubas, S.D. (2023a). Weed flora composition in a young olive orchard as affected by fertilizer types. *Phytoparasitica*, 51(5), 1133–1146.
- Platis, P., Damalas, C.A., & Koutroubas, S.D. (2023b). Weed flora composition in a young olive orchard as affected by fertilizer types. *Phytoparasitica*, 51(5), 1133–1146.
- Popay, I., & Field, R. (1996). Grazing animals as weed control agents. *Weed Technology*, 10(1), 217–231.
- Popolizio, S., Vivaldi, G.A., & Camposeo, S. (2023). Different Weed Managements Influence the Seasonal Floristic Composition in a Super High-Density Olive Orchard. *Plants*, 12(16), 2921.
- Pratt, P.D., Coombs, E.M., & Croft, B.A. (2003). Predation by phytoseiid mites on *Tetranychus lintearius* (Acari: Tetranychidae), an established weed biological control agent of gorse (*Ulex europaeus*). *Biological Control*, 26(1), 40–47.
- Rajkumar, Pervez, R., Surekha, R., & Bhat, R. (2019). Weeds as alternate hosts of root-knot nematode, *Meloidogyne incognita* in coconut garden.
- Rosati, A. (2017). Intercropping and grazing of olive orchards in Italy. <https://www.agforward.eu/intercropping-and-grazing-of-olive-orchards-in-italy.html>
- Samedani, B., Maknali, A., & Mamnoii, E. (2008). Evaluation of some post emergence herbicides in orchards of Iran. *Pak. J. Weed Sci. Res*, 14(3–4), 161–168.
- Sánchez-Moreno, S., Castro, J., Alonso-Prados, E., Alonso-Prados, J.L., García-Baudín, J.M., Talavera, M., & Durán-Zuazo, V.H. (2015). Tillage and herbicide decrease soil biodiversity in olive orchards. *Agronomy for Sustainable Development*, 35, 691–700.
- Skroch, W.A., Sheets, T.J., & Monaco, T.J. (1975). Weed populations and herbicide residues in apple orchards after 5 years. *Weed Science*, 23(1), 53–57.

- Soriano, M.A., Álvarez, S., Landa, B.B., & Gómez, J.A. (2014). Soil properties in organic olive orchards following different weed management in a rolling landscape of Andalusia, Spain. *Renewable Agriculture and Food Systems*, 29(1), 83–91.
- Terzi, M., Barca, E., Cazzato, E., D'Amico, F. S., Lasorella, C., & Fracchiolla, M. (2021). Effects of weed control practices on plant diversity in a homogenous olive-dominated landscape (South-East of Italy). *Plants*, 10(6), 1090.
- Thomas, S.H., Schroeder, J., & Murray, L.W. (2005). The role of weeds in nematode management. *Weed Science*, 53(6), 923–928.
- Thompson, B.M., Kirkpatrick, M.M., Sands, D.C., & Pilgeram, A.L. (2008). *Pseudomonas syringae*: Prospects for Its Use as a Weed Biocontrol Agent. *Pseudomonas Syringae Pathovars and Related Pathogens—Identification, Epidemiology and Genomics*, 117–124.
- Triolet, M., Edel-Hermann, V., Gautheron, N., Mondy, S., Reibel, C., André, O., Guillemin, J.P., & Steinberg, C. (2022). Weeds harbor an impressive diversity of fungi, which offers possibilities for biocontrol. *Applied and Environmental Microbiology*, 88(6), e02177-21.
- Uygur, S., & Uygur, F.N. (2010). Yabancı otların biyolojik mücadelesi. *Türkiye Biyolojik Mücadele Dergisi*, 1(1), 79–95.
- Volakakis, N., Kabourakis, E.M., Rempelos, L., Kiritsakis, A., & Leifert, C. (2022). Effect of Different Cover Crops on Suppression of the Weed *Oxalis pes-caprae* L., Soil Nutrient Availability, and the Performance of Table Olive Trees 'Kalamon'cv. in Crete, Greece. *Agronomy*, 12(10), 2523.
- Yorulmaz, M., & Özkan, R.Y. (2020). Allelopathic Effect of Jimson Weed (*Datura stramonium* L.) on Seed Germination. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 7(3), 793–797.

15KAYNAKÇA

- Anonim, (2002). *Tarım İstatistikleri Özeti*. 2004. DIE. Ankara.
- Anonim, (2024). <https://agromelca.com/tr/recoleccion/on-toplayici-trv-versiyonu/> (Erişim tarihi: 12.12.2024)
- Aşık, H.U., & Özkan, G. (2011). Physical, Chemical and Antioxidant Properties of Olive Oil Extracted from Memecik Cultivar. *Academic Food Journal/Akademik GIDA*.
- Beltran, G., Aguilera, M.P., Del Rio, C., Sanchez, S., & Martinez, L. (2010). Influence of Fruit Ripening Process on the Natural Antioxidant Content of Hojiblanca Virgin Olive Oils. *Food Chemistry*, 89(2), 207-215.
- Boskou, D. (1996). *Olive Oil: Chemistry and Technology*. AOCS Press.
- Bravo, L. (1991). Composition of Olive Fruit. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 39(1), 56-60.
- Brown, R. (2021). Mechanized Olive Harvest: Advances and Challenges. *Mechanized Farming Review*, 8(4), 78-95.
- Çiçek, G., (2011). A Research on Cost Analysis and Determination of Harvesting Costs for Different Olive Harvesting Methods. *Proceedings 11th International Congress on Mechanization and Energy in Agriculture Congress* (pp.353-356). İstanbul, Turkey
- Çiçek, G., Sümer, S.K., & Kocabıyık, H., (2010). Farklı Hasat Yöntemlerinin İş Başarıları ve Zeytin Verimine Etkisi Üzerine Bir Araştırma (2. Yıl Sonuçları) . 26. Tarımsal Mekanizasyon Ulusal Kongresi (pp.23). Hatay, Turkey
- Dıraman, H. (2007). Türkiye' nin farklı bölgelerinden çeşitli sistemlerle üretilmiş natürel zeytinyağlarında oksidatif stabilite ve serbest asitlik düzeyi üzerine çalışmalar. *Gıda*, 32(2): 63-74s.

Dourtoglou, V.G., Mamalos, A., & Makris, D.P., 2006. Storage of olives (*Olea europaea*) under CO₂ atmosphere: Effect on anthocyanins, phenolics, sensory attributes and in vitro antioxidant properties. *Food Chemistry*, 99, 342–349.

Efe, R., Soykan, A., Cürebal, İ., & Sönmez, S. (2013). Dünyada, Türkiye'de, Edremit Körfezi çevresinde zeytin ve zeytinyağı. Edremit Belediyesi.

Garcia, J.M., Seller, S., & Perez-Camino, M.C. (1996). Influence of Fruit Ripening on Olive Oil Quality. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 44(11), 3516-3520.

Gümüşkesen, A.S. (1999). Bitkisel Yağ Teknolojisi. Asya Tıp Yayıncılık Ltd. Şti (pp. 1-15). ISBN 975-941208-0-5.

Gündoğdu, M.A. (2018). Bazı Zeytin Çeşitlerinin Farklı Olgunluk Dönemlerinde Pomolojik Ve Biyokimyasal Özelliklerindeki Değişim. Doktora Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Türkiye.

Kayahan, M., & Tekin, M. (2006). Zeytinyağı Üretim Teknolojisi. TMMOB Gıda Mühendisleri Odası Kitaplar Serisi Ankara,15: 1.

Kaynaş, N. (2003). Zeytin yetiştiriciliği. Hasad Yayınları, 157 s.

Keçeli, T. (2008). Zeytinyağının Depolanması ve Ambalajlanmasının Yağ Kalitesine Etkileri. *Türkiye*, 10, 21-23.

Kiritsakis, A.K. (1998). Olive oil from the tree to the table. 2nd ed. Food and Nutrition Press, Trumbull, Connecticut, USA, 155-189.

Lavee, S., & Wodner, M. (1991). Factors Affecting the Nature of Oil Accumulation in Fruit of Olive (*Olea europaea* L.) Cultivars. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 57(1), 69-75.

Nas, S., & Gökalp, H.Y. (2001). Bitkisel yağ teknolojisi. Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Özer, M.H., Akbudak, B., & Çetin, B. (2006). Controlled atmosphere storage of fresh black 'Gemlik' olives. *J. Japan. Soc. Hort. Sci.*, 75(1), 85–90.

Saraçoğlu, T. (2006). Effective Parameters on the Mechanic Olive Harvest. Tarımsal Mekanizasyon 23. Ulusal Kongresi. 6-8 Eylül 2006. Çanakkale.

Servili, M., & Montedoro, G. (2002). Contribution of Phenolic Compounds to Virgin Olive Oil Quality. *European Journal of Lipid Science and Technology*, 104(9-10), 602-613.

Sevim, D., & Tuncay, Ö. (2012). Farklı Hasat Zamanlarında Toplanan Zeytinlerden Zeytin Yaprağı İlavesiyle Elde Edilen Ayvalık Zeytinyağının Kalite Kriterleri, Yağ Asidi Kompozisyonu ve Minör Bileşenlerindeki Değişimin Depolama Süresi Boyunca İncelenmesi. *Zeytin Bilimi*, 3(2), 81-90.

Tetik, H.D. (2005). Sofralık zeytin işleme teknikleri. Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, Yayın No:53, Bornova-İzmir, 136 s.

Therios, I. (2009). Olives (Crop Production Science in Horticulture). CABI Head Office, Nosworthy Way, Wallingford, Oxfordshire OX10 8DE. UK.

16KAYNAKÇA

Altan, A., & Kola, O. (2009). Yağ İşleme Teknolojisi. Bizim Büro Basımevi, Ankara. 230 s.

Altieri, G., Genovese, F., Tauriello, A., & Di Renzo, G.C. (2015). Innovative Plant For The Separation of High Quality Virgin Olive Oil (VOO) at Industrial Scale. *Journal of Food Engineering*, 166, 325–334.

Türk Gıda Kodeksi (2010). Türk Gıda Kodeksi Zeytinyağı ve Prina Yağı Tebliği. Tebliğ No: 2010/35

Boselli, E., Di Lecce, G., Strabbioli, R., Pieralisi, G., & Frega, N.G. (2009). Are virgin olive oils obtained below 27°C better than those produced at higher temperatures. *LWT Food Sci Technol*. 42, 748-757.

Clodoveo, M.L. (2012). Malaxation: Influence on Virgin Olive Oil Quality: Past, Present and Future an Overview. *Trends Food Sci Technol*. 25, 13-23.

Değirmencioğlu, N. (2006). Zeytinyağı Fenolik Bileşiklerinin Sağlık Üzerindeki Etkileri. Türkiye 9. Gıda Kongresi; 24-26 Mayıs 2006, Bolu. 411- 412.

Demirci, M., & Bölükbaşı, B. (2003). Akdeniz beslenme tarzında zeytinyağının önemi. Türkiye I. Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin Sempozyumu. 02/03 Ekim 2003. Tariş Zeytinyağı Üretim Tesisleri Çiğli – İzmir.

Demirci, M. (2012). Gıda Kimyası. 6. Baskı. Gıda Teknolojisi Derneği. No 40. İstanbul. 292 s.

Duran, M., (2016). Türkiye Zeytincilik Sektör Raporu. <http://hipotezarastirma.com/wp-content/uploads/2017/08/T%C3%BCrkiye-Zeytincilik-Sekt%C3%B6r-Raporu.pdf>. (Erişim: 22.10.2024).

Durlu-Özkaya, F., Coşansu, S., & Ayhan, K. (2013). Her Yönüyle Gıda. Sidas Medya Ltd. Şti. İzmir. 401 s.

Ertugay, Z., Kurt, A., Elgün, A., & Gökalp, H.Y. (1990). Gıda Bilimi ve Teknoloji. Atatürk Üni. No: 661. Erzurum.

European Union Regulation, (2002). European Union Regulation (EU) No. 1019/2002 of 13 June 2002 on marketing standards for olive oil. *Official Journal of the European Union*. 155, 27–31.

Food and Agriculture Organization, (2024). Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), FAOSTAT. <https://www.fao.org/faostat/en/#data> (Erişim: 22.10.2024).

Fernandez-Cuesta, L. Leon, L., Velasco., & De la Rosa, R. (2013). Changes in squalene and sterols associated with olive maturation. 54, 1885–1889.

Garcia, B., Magalhaes, J., Fregapane, G., Salvador, M.D., & Paiva-Martins, F. (2012). Effect of cultivar and ripeness stage on nutritional value of monovarietal olive oils. *European Journal of Lipid Science and Technology*, 114(9), 1070–1082.

Giovacchino, L. D., Sestili, S., & Di Vincenzo, D. (2002). Influence of Olive Processing on Virgin Olive Oil Quality. *European Journal of Lipid Science and Technology*. 104, 587-601.

Göğüş, F. Özkaya, M.T., & Ötleş, S. (2009). Zeytinyağı. Eflatun Yayınevi, Yayın no 6, Ankara. 274 s.

International Olive Council, (2024). International Olive Council (IOC). Sensory Analysis of Olive Oil Method For The Organoleptic Assessment of Virgin Olive Oil. COI/T.20/Doc. No 15/Rev. 11 June 2024.

Jimenez, B., Sanchez-Ortiz, A., Lorenzo, M.L., & Rivas, A. (2013). Influence of fruit ripening on agronomic parameters, quality indices, sensory attributes and phenolic compounds of Picudo olive oils. *Food Research International*, 54, 1860–1867.

Kayahan, M. (2004). Yağlı Tohumlardan Ham Yağ Üretim Teknolojisi. TMMOB Gıda Mühendisleri Odası. Kitap No: 7. Ankara. 234 s.

Kayahan, M. (2005). Yemeklik Yağ Rafinasyon Teknolojisi. TMMOB Gıda Mühendisleri Odası. Kitap No: 10. Ankara. 199 s.

- Khdair, A.I., Ayoub, S., & Abu-Rumman, G. (2015). Effect of Pressing Techniques on Olive Oil Quality. *American Journal of Food Technology*, 10 (4), 176-183.
- Kıralan, M., Yorulmaz, A., Ercoşkun, H., & Sağırkaya, M. (2005). Sızma Zeytinyağının Fenolik Bileşiklerine ve Oksidasyon Stabilitesine İşleme Aşamalarının Etkileri. *Gıda Mühendisleri Odası Gıda Mühendisliği Dergisi*, 19 (9), 28-34.
- Kiritsakis, A., Koutsaftakis, A., & Mikros, L. (1985). The Effect of Processing Systems “Pieralisi, Hiller and Rapanelli (Sinolea – Decanter)” on Olive Oil Quality. *Grasas y Acietes* 35, 165–170.
- Kiritsakis, A.K. (1998). *Olive oil: from the tree to the table*, 2nd ed. Food & Nutrition Press, Trumbull, Conn.
- Kiritsakis, A.K., & Markakis, P. (1987). Olive oil. *Advances in Food Research*, 31, 453–482.
- Mendoza Alba, J. (1975) Milling – malaxation. In: J.M. Moreno Martinez (ed.) *Olive Oil Technology*, FAO, Rome,
- Milos, J. (2017). *Handbook of Olive Oil: Phenolic Compounds, Production and Health Benefits*. Nova Science Publishers, Inc. New York.
- Nas, S., Gökalp, H.Y., & Ünsal, M. (2001). *Bitkisel Yağ Teknolojisi*. Atatürk Üniversitesi, Ziraat Fak. Yay. No 312. Erzurum. 329 s.
- Özilbey, N. (2011). *Zeytin Çeşitlerimiz*. Sidas Medya Ltd.Şti. İzmir.
- Özkan, Z. (2024). TEPGE (Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü), *Ürün Raporu, Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin 2023*. Y. No:394. T.C. Tarım ve orman Bakanlığı. Ankara.
- Paiva-Martins, F., & Kiritsakis, A. (2017). Olive fruit and olive oil composition and their functional compounds. In: A. Kiritsakis and F. Shahidi (ed.) *Olives and Olive Oil as Functional Foods: Bioactivity, Chemistry and Processing*. John Wiley & Sons Ltd. UK.
- Ranalli, A., Pollastri, L., Contento, S., Iannucci, E., & Lucera, L. (2003). Effect of olive paste kneading process time on the overall quality of virgin olive oil. *Eur J Lipid Sci. Technol.* 105, 57–67.
- Ryan, D., Robards, K., & Lavee, S. (1999). Determination of phenolic compounds in olives by reversed-phase chromatography and mass spectrometry. *Journal of Chromatography*, 832, 87–96.
- Sakar, E., & Ünver, H. (2011). Türkiye’de zeytin yetiştiriciliğinin durumu ve ülkemizde yapılan bazı seleksiyon ve adaptasyon çalışmaları. *HR.Ü.Z.F. Dergisi*, 5(2), 19-25.
- Scoccia, M., Amelio, M., Vignolini, F., & Ölken, M. (2011). “Technical Course for Olive Oil Tasters” Eğitim Notları. Gaziantep-Nizip 17-19 January 2011.
- Servili, M., & Montedoro, G.F. (2002). Contribution of phenolic compounds to virgin olive oil quality. *European Journal of Lipid Science and Technology*, 104, 602–613.
- Stefanoudaki, E., Koutsaftakis, A., & Harwood, J.L. (2011). Influence of malaxation conditions on characteristic qualities of olive oil. *Food Chem.* 127, 1481-1486.
- Tura, D., Failla, O., Bassi, D., Pedo, S., & Serraiocco, A. (2009). Environmental and seasonal influence on virgin olive (*Olea europaea* L.) oil volatiles in northern Italy. *Scientia Horticulturae* 122, 385–392. Abbott, A. G., Arús, P. & Scorza, R., 2007. Peach. In *fruits and nuts* (pp. 137-156). Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg.

- Adıgüzel, F., & Kızılaslan, N. (2020). Ege Bölgesinde organik zeytin üretiminin tercih edilmesinde etkili faktörler. *Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, 9(2), 1-12.
- Atmaca, S., & Ülger, S., 2017. Türkiye ve Dünyada sık dikim zeytin yetiştiriciliği. *Zeytin Bilimi*, 7(1), 17-20.
- Can, H., & Kuzucu, M. (2021). Kilis ili Organik Zeytin Üreticilerinin Gübreleme, Bakım, Hastalık ve Zararlılar Konusunda Sorunları ve Beklentilerinin Değerlendirilmesi. *Eurasian Journal of Forest Science*, 9(3), 234-245.
- Codex Alimentarius Commission (CAC), (2001). Guidelines for the production, processing, labelling and marketing of organically produced foods. FAO/WHO. <http://www.fao.org/3/y2772e/y2772e.pdf>
- Cucci, G., Lacolla, G., & Caranfa, L. (2008). Improvement of soil properties by application of olive oil waste. *Agronomy for sustainable development*, 28, 521-526.
- Deniz, M., & Ayaydın, A. (2014). Çine İlçesinde zeytin ziraati. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 111-144.
- Er, S.A., & Özer, O.O. (2024). Aydın İli Karpuzlu İlçesi Organik Zeytin Üreticilerinin Üretim Fonksiyonunun İncelenmesi. *Tarım Ekonomisi Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 13-26.
- European Commission (EC), (2007). Council Regulation (EC) No 834/2007 of 28 June 2007 on organic production and labelling of organic products and repealing Regulation (EEC) No 2092/91. *Official Journal of the European Union*, L 189, 1–23. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32007R0834>
- European Commission (EC), (2023). Regulations on Organic Farming. Erişim tarihi: https://agriculture.ec.europa.eu/farming/organic-farming_en (Erişim Tarihi: 10.12.2024)
- FIBL & IFOAM, (2022). The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends, 2022. Doi: <https://www.fibl.org/en/shop-en/1344-organic-world-2022> (Erişim tarihi: 15.11.2024)
- Haliloğlu, A., Arslan, Z. F., & Bayram, M. S. (2023). İznik (Bursa) Zeytin Üreticilerinin Bitki Koruma Sorunları. *Düzce Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 1(1), 38-45.
- IFOAM, (2022). The World of Organic Agriculture: Statistics and Emerging Trends. <https://www.ifoam.bio> (Erişim tarihi: 15.11.2024)
- İlgar, R. (2016). Çanakkale ilinde zeytin yetiştiriciliği ve yaşanan sorunlar. *Coğrafya Dergisi*, (32), 19-32.
- Kacargil, S., & Karaca, İ. (2016). İzmir’de organik ve konvansiyonel zeytin bahçelerinde zeytinsineği, *Bactrocera oleae* (Gmelin)(Diptera: Tephritidae)’nin popülasyon değişimi. *Türkiye Entomoloji Bülteni*, 6(1), 43-51.
- Mordoğan, N. S., & Ceylan, Ş. (2017). Organik gübrelemenin kumlu tın bünyeli toprakta yetişen zeytin ağaçlarının verim ve mikro element içeriğine etkisi. *Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 54(4), 413-419.
- Mordoğan, N., Ceylan, Ş., Delibacak, S., Çakıcı, H., Günen, E., Pekcan, T., & Çolak, B. (2013). Organik gübrelemenin zeytin yetiştirilen kumlu-tınlı topraktaki besin element içeriğine etkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 10(1), 7-13.
- Nektarios, P. A., Ntoulas, N., McElroy, S., Volterrani, M., & Arbis, G. (2011). Effect of olive mill compost on native soil characteristics and tall fescue turfgrass development. *Agronomy journal*, 103(5), 1524-1531.
- Neri, D., Gangatharan, R., & Ponzio, C. (2013). Organic olive farming. *African Journal of Agricultural*, 8(49), 6426-6434.
- Özdağ, A. N., & Koyuncu, F. (2020). Zeytin Ağacı Üzerine Bir Monografi. *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 17(1), 123-130.

Resmî Gazete, (2010). Organik Tarımın Esasları ve Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik. <https://www.mevzuat.gov.tr/anayasa/MevzuatFihristDetayIframe?MevzuatNo=14217&MevzuatTertip=5&MevzuatTur=7>

Scollo, F., Diplas, G., Incesulu, D., Diamantis-Balaskas, K., Barut, M. G., Kanaris, N., ... & Aksoy, U. (2018). ECOLIVE: Training for the production of organic olive oil. ERASMUS+ call 2015, KA2-Cooperation and Innovation for Good Practices (www.action-elearn.eu/ecolive). (Erişim tarihi: 15.11.2024)

TEPGE, (2023). Ürün raporu: Sofralık ve zeytinyağı (Rapor No. 371). Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge/Belgeler/PDF%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporlar%C4%B1/2022%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporlar%C4%B1/Zeytinya%C4%9F%C4%B1%20%20Sofral%C4%B1k%20Zeytin%20%C3%9Cr%C3%BCn%20Raporu%202022-371%20TEPGE.pdf> (Erişim tarihi: 10.12.2024)

TOB, (2021). Organik Tarım İstatistikleri. Tarım ve Orman Bakanlığı: <https://www.tarimorman.gov.tr/Konular/Bitkisel-Uretim/Organik-Tarim/Istatistikler> (Erişim tarihi: 10.12.2024)

TÜİK, (2022). Organik Tarım Verileri. <https://www.tuik.gov.tr> (Erişim tarihi: 10.12.2024)

Willer, H., Trávníček, J., & Schlatter, S. (2024). The World of Organic Agriculture. Statistics and Emerging Trends 2024.

18KAYNAKÇA

Alexander, L. V. (2016). Global observed long-term changes in temperature and precipitation extremes: A review of progress and limitations in IPCC assessments and beyond. *Weather and Climate Extremes*, 11, 4-16.

Arenas-Castro, S., Gonçalves, J. F., Moreno, M., & Villar, R. (2020). Projected climate changes are expected to decrease the suitability and production of olive varieties in southern Spain. *Science of the total environment*, 709, 136161.

Alfieri, S. M., Riccardi, M., Menenti, M., Basile, A., Bonfante, A., & De Lorenzi, F. (2019). Adaptability of global olive cultivars to water availability under future Mediterranean climate. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 24, 435-466.

Arampatzis, G., Hatzigiannakis, E., Pisinaras, V., Kourgialas, N., Psarras, G., Kinigopoulou, V., & Koubouris, G. (2018). Soil water content and olive tree yield responses to soil management, irrigation, and precipitation in a hilly Mediterranean area. *Journal of Water and Climate Change*, 9(4), 672-678.

Ayerza, R., ve Sibbett, G.S. (2001). Thermal adaptability of olive (*Olea europaea* L.) to the Arid Chaco of Argentina. *Agriculture, ecosystems & environment*, 84(3), 277-285.

Aygün, İ., Urkan, E., Alayunt, F.N., Yalçın, H., & Tekin, A.B. (2019). İzmir ilinde zeytin hasadında kullanılan yerli ve ithal çırpıcı tip makinaların hasat performanslarının değerlendirilmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 33(2), 265-271.

Benyei, P., Cohen, M., Gresillon, E., Angles, S., Araque-Jiménez, E., Alonso-Roldán, M., & Espadas-Tormo, I. (2018). Pruning waste management and climate change in Sierra Mágina's olive groves (Andalusia, Spain). *Regional environmental change*, 18, 595-605.

Biel, C., De Herralde, F., Save, R., & Evans, R. Y. (2008). Effects of CO2 atmospheric fertilization on greenhouse production of olive trees (*Olea europaea* L.'Arbequina'). *European Journal of Horticultural Science*, 73(5), 227.

- Bilalis, D., Roussis, I., Fuentes, F., Kakabouki, I., & Travlos, I. (2017). Organic agriculture and innovative crops under Mediterranean conditions. *Notulae Botanicae Horti Agrobotanici Cluj-Napoca*, 45(2), 323-331.
- Brilli, L., Lugato, E., Moriondo, M., Gioli, B., Toscano, P., Zaldei, A., & Costafreda-Aumedes, S. (2019). Carbon sequestration capacity and productivity responses of Mediterranean olive groves under future climates and management options. *Mitigation and Adaptation Strategies for Global Change*, 24, 467-491.
- Brito, C., Dinis, L.T., Moutinho-Pereira, J., & Correia, C.M. (2019). Drought stress effects and olive tree acclimation under a changing climate. *Plants*, 8(7), 232.
- Brito, C., Dinis, L.T., Ferreira, H., Rocha, L., Pavia, I., Moutinho-Pereira, J., & Correia, C.M. (2018). Kaolin particle film modulates morphological, physiological and biochemical olive tree responses to drought and rewatering. *Plant Physiology and Biochemistry*, 133, 29-39.
- Cabezas, J.M., Ruiz-Ramos, M., Soriano, M.A., Gabaldón-Leal, C., Santos, C., & Lorite, I.J. (2020). Identifying adaptation strategies to climate change for Mediterranean olive orchards using impact response surfaces. *Agricultural Systems*, 185, 102937.
- Connor, D.J., & Fereres, E. (2010). The physiology of adaptation and yield expression in olive. *Hortic. Rev*, 31, 155-229.
- Correia, C.M., Brito, C., Sampaio, A., Dias, A.A., Bacelar, E., Gonçalves, B., & Rodrigues, M.A. (2015). Leguminous cover crops improve the profitability and the sustainability of rainfed olive (*Olea europaea* L.) orchards: from soil biology to physiology of yield determination. *Procedia Environmental Sciences*, 29, 282-283.
- Denman, K.L. (2007). Climate change 2007: the physical science basis. Contribution of working group I to the fourth assessment report of the intergovernmental panel on climate change, 7.
- De Melo-Abreu, J.P., Barranco, D., Cordeiro, A.M., Tous, J., Rogado, B.M., & Villalobos, F.J. (2004). Modelling olive flowering date using chilling for dormancy release and thermal time. *Agricultural and Forest Meteorology*, 125(1-2), 117-127.
- Dölek Gencer, C., & Özkaya, M. (2020). Pomological features in different pollinating conditions of domat, gemlik and sarı ulak cultivars cultivated in tarsus conditions Tarsus koşullarında yetiştirilen domat, gemlik ve sarı ulak zeytin çeşitlerinin farklı tozlayıcı koşullarındaki pomolojik özellikleri. *Yuzuncu Yil University Journal of Agricultural Sciences*, 30 (Additional issue).
- Fraga, H., Costa, R., Moutinho-Pereira, J., Correia, C.M., Dinis, L.T., Gonçalves, I., & Santos, J.A. (2015). Modeling phenology, water status, and yield components of three Portuguese grapevines using the STICS crop model. *American Journal of Enology and Viticulture*, 66(4), 482-491.
- Fraga, H., Moriondo, M., Leolini, L., & Santos, J.A. (2020). Mediterranean olive orchards under climate change: A review of future impacts and adaptation strategies. *Agronomy*, 11(1), 56.
- Farooq, M., Wahid, A., Kobayashi, N.S.M.A., Fujita, D.B.S.M.A., & Basra, S.M. (2009). Plant drought stress: effects, mechanisms and management. *Sustainable agriculture*, 153-188.
- Frich, P.A.L.V., Alexander, L.V., Della-Marta, P., Gleason, B., Haylock, M., Tank, A.K., & Peterson, T. (2002). Observed coherent changes in climatic extremes during the second half of the twentieth century. *Climate research*, 19(3), 193-212.
- FAO, 2023. Food and Agriculture Organization of the United Nation.

<https://www.fao.org/faostat/en/#data/QCL> (Erişim Tarihi:20 Aralık 2024).

- Ga, M. (2007). Global climate projections. *Climate change 2007: the physical science basis. Contribution of working Group I to the fourth assessment report of the intergovernmental panel on climate change*, 747-845.
- Glenn, D.M., Prado, E., Erez, A., McFerson, J., & Puterka, G.J. (2002). A reflective, processed-kaolin particle film affects fruit temperature, radiation reflection, and solar injury in apple. *Journal of the American Society for Horticultural Science*, 127(2), 188-193.
- Gündeşli, K. T., & Küden, A. B. (2020). Bazı yerli ve yabancı zeytin çeşitlerinin soğuklama gereksinimlerinin ve meyve kalite özelliklerinin saptanması. *Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi*, 35(3).
- Gómez, J. A., Giráldez, J. V., & Fereres, E. (2001). Rainfall interception by olive trees in relation to leaf area. *Agricultural water management*, 49(1), 65-76.
- Gonzalez-Rosado, M., Lozano-García, B., Aguilera-Huertas, J., & Parras-Alcántara, L. (2020). Short-term effects of land management change linked to cover crop on soil organic carbon in Mediterranean olive grove hillsides. *Science of The Total Environment*, 744, 140683.
- Gökkür, S. (2017). Tarım ve İklim Değişikliği, *Apelasyon E-Dergi*, www.apelasyon.com ISSN:2149-4908. Eylül 2017 / Sayı: 46.
- Gutierrez, A.P., Ponti, L., & Cossu, Q.A. (2009). Effects of climate warming on olive and olive fly (*Bactrocera oleae* (Gmelin)) in California and Italy. *Climatic Change*, 95(1), 195-217.
- Harrington, R., Clark, S.J., Welham, S.J., Verrier, P.J., Denholm, C.H., & Hulle, M. (2007). European Union Examine Consortium. Environmental change and the phenology of European aphids. *Global change biology*, 13(8), 1550-1564.
- Jacobsen, S.E. (2014). New climate proof cropping systems in dry areas of the Mediterranean region. *Journal of Agronomy and Crop Science*, 200(5), 399-401.
- Karuppaiah, V., & Sujayanad, G.K. (2012). Impact of climate change on population dynamics of insect pests. *World J. Agric. Sci.*, 8, 240–246.
- Kazandjiev, V., Moteva, M., & Georgieva, V. (2010). Climate Change, Agroclimatic Resources and Agroclimatic Zoning of Agriculture in Bulgaria, *Agricultural Engineering*, 47(3), 109-116.
- Koubouris, G.C., Metzidakis, I.T., & Vasilakakis, M.D. (2009). Impact of temperature on olive (*Olea europaea* L.) pollen performance in relation to relative humidity and genotype. *Environmental and Experimental Botany*, 67(1), 209-214.
- Levitus, S., Antonov, J., Boyer, T., Baranova, O., Garcia, H., Locarnini, R., ... & Zweng, M. (2017). NCEI ocean heat content, temperature anomalies, salinity anomalies, thermocline sea level anomalies, halosteric sea level anomalies, and total steric sea level anomalies from 1955 to present calculated from in situ oceanographic subsurface profile data (NCEI Accession 0164586). NOAA National Centers for Environmental Information, 10, v53f4mvp.
- López-Bernal, Á., García-Tejera, O., Testi, L., Orgaz, F., & Villalobos, F.J. (2020). Studying and modelling winter dormancy in olive trees. *Agricultural and Forest Meteorology*, 280, 107776.
- Lorite, I.J., Gabaldón-Leal, C., Ruiz-Ramos, M., Belaj, A., De La Rosa, R., León, L., & Santos, C. (2018). Evaluation of olive response and adaptation strategies to climate change under semi-arid conditions. *Agricultural Water Management*, 204, 247-261.
- Loumou, A., & Giourga, C. (2003). Olive groves: The life and identity of the Mediterranean. *Agriculture and human values*, 20, 87-95.

Mancuso, M.L., Caruso, T., & Germana, M.A. (2001, July). Peach breeding programme for early ripening, low chilling requirement cultivars: embryo rescue and somatic embryogenesis. In V International Peach Symposium 592 (pp. 125-129).

Michalopoulos, G., Kasapi, K.A., Koubouris, G., Psarras, G., Arampatzis, G., Hatzigiannakis, E., & Kokkinos, G. (2020). Adaptation of Mediterranean olive groves to climate change through sustainable cultivation practices. *Climate*, 8(4), 54.

Moriondo, M., Trombi, G., Ferrise, R., Brandani, G., Dibari, C., Ammann, C.M., & Bindi, M. (2013). Olive trees as bio-indicators of climate evolution in the Mediterranean Basin. *Global Ecology and Biogeography*, 22(7), 818-833.

Nieto, O M., Castro, J., Fernández, E., & Smith, P. (2010). Simulation of soil organic carbon stocks in a Mediterranean olive grove under different soil-management systems using the RothC model. *Soil Use and Management*, 26(2), 118-125.

Osborne, C.P., Chuine, I., Viner, D., & Woodward, F.I. (2000). Olive phenology as a sensitive indicator of future climatic warming in the Mediterranean. *Plant, Cell & Environment*, 23(7), 701-710.

Palliotti, A., & Bonghi, G. (1996). Freezing injury in the olive leaf and effects of mefluidide treatment. *Journal of Horticultural Science*, 71(1), 57-63.

Ponti, L., Gutierrez, A. P., Ruti, P. M., & Dell'Aquila, A. (2014). Fine-scale ecological and economic assessment of climate change on olive in the Mediterranean Basin reveals winners and losers. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(15), 5598-5603.

Ramos, A., Rapoport, H.F., Cabello, D., & Rallo, L. (2018). Chilling accumulation, dormancy release temperature, and the role of leaves in olive reproductive budburst: Evaluation using shoot explants. *Scientia Horticulturae*, 231, 241-252.

Rodríguez-Lizana, A., Repullo-Ruibérriz de Torres, M.Á., Carbonell-Bojollo, R., Moreno-García, M., & Ordóñez-Fernández, R. (2020). Study of C, N, P and K release from residues of newly proposed cover crops in a Spanish olive grove. *Agronomy*, 10(7), 1041.

Rodríguez Sousa, A.A., Barandica, J.M., Aguilera, P.A., & Rescia, A.J. (2020). Examining potential environmental consequences of climate change and other driving forces on the sustainability of Spanish olive groves under a socio-ecological approach. *Agriculture*, 10(11), 509.

Saour, G., & Makee, H. (2004). A kaolin-based particle film for suppression of the olive fruit fly *Bactrocera oleae* Gmelin (Dip., Tephritidae) in olive groves. *Journal of applied entomology*, 128(1), 28-31.

Savran, M.K., Demirbaş, N., Kaya, Ü., & Tıraş, Z.Ş.E. (2021). Effects Of Climate Change on Olive Agriculture in Turkey. *Impact Of Climate Change On Agriculture: Technical, Economic And Political Approaches*, 73.

Sevim D., Köseoğlu, O., Büyükgök, E.B., Telli Karaman, H., Altunoğlu, Y., Yaman, Ş., Irmak, Ş., Susamcı, E., Öztürk Güngör, F., Yıldırım, A., Gürbüz, M., Kaya, H., Hakan, M. & Asker, Ö. (2021). Ulusal Gen Bankasındaki zeytin çeşitlerimizin ve bu çeşitlerden elde edilen zeytinyağlarının özelliklerinin ve lezzet profillerinin belirlenmesi. *Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü, İzmir Zeytincilik Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü*,

TAGEM/HSGYAD/16/A05/P01/101, İzmir

Sevim, D., Varol, N., & Köseoğlu, O. (2022). Küresel iklim değişikliğinin zeytin yetiştiriciliği ve zeytinyağı üzerine etkileri. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 36(2), 415-432.

- Solecki, W., Roberts, D., & Seto, K.C. (2024). Strategies to improve the impact of the IPCC Special Report on Climate Change and Cities. *Nature Climate Change*, 14(7), 685-691.
- Iraldo, F., Testa, F., & Bartolozzi, I. (2014). An application of Life Cycle Assessment (LCA) as a green marketing tool for agricultural products: the case of extra-virgin olive oil in Val di Cornia, Italy. *Journal of Environmental Planning and Management*, 57(1), 78-103.
- Tanasijevic, L., Todorovic, M., Pereira, L. S., Pizzigalli, C., & Lionello, P. (2014). Impacts of climate change on olive crop evapotranspiration and irrigation requirements in the Mediterranean region. *Agricultural Water Management*, 144, 54-68.
- Tekin, A.T.D., & Bıyıklı, K.Y. (2009). Türk zeytinyağlarının saflık derecelerinin belirlenmesi (Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Gıda Mühendisliği Anabilim Dalı).
- Tognetti, R., Sebastiani, L., Vitagliano, C., Raschi, A., & Minnocci, A. (2001). Responses of two olive tree (*Olea europaea* L.) cultivars to elevated CO₂ concentration in the field. *Photosynthetica*, 39, 403-410.
- Tubiello, F.N., & Ewert, F. (2002). Simulating the effects of elevated CO₂ on crops: approaches and applications for climate change. *European journal of agronomy*, 18(1-2), 57-74.
- Therios, I. N. (2009). *Olives* (Vol. 18). CABI.
- Villalobos, F.J., Testi, L., Hidalgo, J., Pastor, M., & Orgaz, F. (2006). Modelling potential growth and yield of olive (*Olea europaea* L.) canopies. *European Journal of Agronomy*, 24(4), 296-303.
- Sezer, İ., Yaman, İ., Deviren, S., Dağistan, E., & Toplu, C. (2022). Hatay ilinde zeytin yetiştiriciliğinin sosyo-kültürel analizi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 28(1), 185-202.
- Wang, X., Levy, K., Son, Y., Johnson, M.W., & Daane, K.M. (2012). Comparison of the thermal performance between a population of the olive fruit fly and its co-adapted parasitoids. *Biol. Control*, 60, 247– 254.
- War, A.R., Taggar, G.K., War, M.Y., & Hussain, B. (2016). Impact of climate change on insect pests, plant chemical ecology, tritrophic interactions and food production. *International Journal of Clinical and Biological Sciences*, 1(2), 16-29.
- Zaied, Y.B., & Zouabi, O. (2016). Impacts of climate change on Tunisian olive oil output. *Climatic change*, 139, 535-549.

19KAYNAKÇA

- Adıgüzel, F., & Kızılaslan, N. (2019). Ege Bölgesinde Zeytin İşletmelerinin Maliyetleri ve Sorunları. *Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 6(4), 696-709.
- Basılğan, M., & Hayretçi, E. (2023). Türkiye’de Zeytin Sektörünün Satış Performansının Belirleyicileri: Gemlik Zeytin Firmaları Üzerinde Bir Analiz. *TEAD*, 9(2), 223-238.
- Bullones, A., Castro, A.J., Lima-Cabello, E., Alché, J.d.D., Luque, F., Claros, M.G., & Fernandez-Pozo, N. (2023). Olive Atlas: A Gene Expression Atlas Tool for *Olea europaea*. *Plants*, 12(6), 1274.
- Gullón, P., Gullón, B., Astray, G., Carpena, M., Fraga-Corral, M., Prieto, M. A., & Jesus Simal-Gandara, J. (2020). Valorization of by-products from olive oil industry and added-value applications for innovative functional foods. *Food Research International*, 137, (109683).

- Guo, Z., Jia, X., Zheng, Z., Lu, X., Zheng, Y., Zheng, B., & Xiao, J. (2018). Chemical composition and nutritional function of olive (*Olea europaea* L.): a review. *Phytochemistry Reviews*, 17(7055), 1091–1110.
- Gürkan, N. P., (2021). Türkiye’de zeytin ve zeytinyağı sektöründeki tarımsal üretici örgütlerinin değer zincirindeki rolü ve bölgesel kapsayıcılığı, ODTÜ-TEKPOL, Bilim ve Teknoloji Politikaları Araştırma Merkezi, STPS-WP-21/01.
- Hazreen-Nita, M. K., Abdul Kari, Z., Mat, K., Rusli, N. D., Mohamad Sukri, S. A., Harun, H. C.,... & Dawood, M. A. O. (2022). Olive oil by-products in aquafeeds: Opportunities and challenges. *Aquaculture Reports*, 22, 100998.
- IOC, (2024). International Olive Council, World olive oil and table oil figures. <https://www.internationaloliveoil.org/what-we-do/economic-affairs-promotion-unit/#figures>, 10.11.2024 tarihinde erişildi.
- Ozturk, M., Altay, V., Gönenç, T.M., Unal, B.T., Efe, R., Akçiçek, E., & Bukhari, A. (2021). An Overview of Olive Cultivation in Turkey: Botanical Features, Eco-Physiology and Phytochemical Aspects. *Agronomy*, 11, 295.
- Palomo-Ríos, E., Narváez, I., Pliego-Alfaro, F., & Mercado, J.A. (2021). Olive (*Olea europaea* L.) Genetic Transformation: Current Status and Future Prospects. *Genes*, 12(3), 386.
- Rallo, L., Díez, C.M., Morales-Sillero, A., Miho, H., Priego-Capote, F., & Rallo, P. (2018). Quality of olives: A focus on agricultural preharvest factors. *Scientia Horticulturae*, 233, 491-509.
- Raman, T., & Shukla, S. (2017). “*Olea europaea* L.: A multipurpose tree and solutions to meet demand. *Asian Journal of Microbiology and Biotechnology*, 2(2), 37-49.
- Schwabe, J., & Hennig, F. (2023). Path dependencies in Turkish olive production: production arrangements of smallholders, middlemen and cooperatives. *Asian Geographer*, 41(2), 185–196.
- Seçmeler, Ö., & Üstündağ Güçlü, Ö. (2016). Zeytinyağı Sektörü Atık ve Yan Ürünlerindeki Biyoaktif Maddelerin Değerlendirilmesi. *Dünya Gıda Dergisi*, May 2015, 90-98.
- Taheri, M., & Amiri-Farahani, L. (2021). Anti-Inflammatory and restorative effects of olives in topical application. *Dermatology Research and Practice*, 1 (9927976), 9 pages.
- Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE), (2023). Zeytinyağı ve Sofralık Zeytin Ürün Raporu 2022. (TEPGE Yayın No. 371). Ankara, TEPGE.
- Tunç, Y., Yaman, M., Keçe, Y.M., Yılmaz, K.U., Yıldız, E., & Güneş, A. (2024, Mayıs 4). Characterization of olive (*Olea europaea* L.) cultivars; colour properties, biochemical contents, antioxidant activity and nutrient contents. *Genetic Resource and Crop Evolution*. 10 Aralık 2024 tarihinde, <https://link.springer.com/article/10.1007/s10722-024-01991-8> adresinden erişildi.
- RESMİ GAZETE, (2024). Zeytin Üretimi ve İşlenmesi Desteklemeleri. <https://resmigazete.gov.tr> Erişim tarihi 15.12.2024.
- TOBB, (2024). Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, Fiyat Bilgileri, https://borsa.tobb.org.tr/fiyat_urun_2.php?ana_kod=8 Erişim Tarihi: 15.12.2024
- UN Comtrade, (2024). Birleşmiş Milletler Emtia Ticareti İstatistikleri Veri Tabanı <https://comtradeplus.un.org/> Erişim Tarihi: 14.12.2024
- TÜİK, (2024). Türkiye İstatistik Kurumu Veri Tabanı Bitkisel Üretim İstatistikleri, <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> Erişim Tarihi: 14.12.2024

FARMASÖTİK KİMYA VE BİYOLOJİK AKTİF BİLEŞİKLER PİPERAZİN TÜREVLERİ, HİDROJEN SÜLFÜR VE ORGANOFLOİRİN BİLEŞENLERİNİN İLAÇ POTANSİYELİ

EDİTÖR

Dr. Öğr. Üyesi Ali ÜÇKAYABAŞI

Dr. Hale ÖKSÜZ ÜÇKAYABAŞI

YAZARLAR

Doç. Dr. Elif AKIN KAZANCIOĞLU

Doç. Dr. Mustafa Zahrıtın KAZANCIOĞLU

Arş. Gör. Dr. Ayşegül KOÇ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-157-6

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKÇA

Aggarwal, A., Schrimpf, L., & Lauriello, J. (2018). Aripiprazole Long-Acting Injectable for Maintenance Treatment of Bipolar I Disorder in Adults. *Clinical schizophrenia & related psychoses*, 11(4), 221–223.

- Akbari, V., Ghobadi, S., Mohammadi, S., & Khodarahmi, R. (2020). The antidepressant drug; trazodone inhibits Tau amyloidogenesis: Prospects for prophylaxis and treatment of AD. *Archives of biochemistry and biophysics*, 679, 108218.
- Akin Kazancıoğlu, E., & Sentürk, M. (2020). Synthesis of N-phenylsulfonamide derivatives and investigation of some esterase enzymes inhibiting properties. *Bioorganic chemistry*, 104, 104279.
- Akin Kazancıoğlu, E., Güney, M., Şentürk, M., & Supuran, C. T. (2012). Simple methanesulfonates are hydrolyzed by the sulfatase carbonic anhydrase activity. *Journal of enzyme inhibition and medicinal chemistry*, 27(6), 880–885.
- Bossini, L., Casolaro, I., Koukouna, D., Cecchini, F., & Fagiolini, A. (2012). Off-label uses of trazodone: a review. *Expert opinion on pharmacotherapy*, 13(12), 1707–1717.
- Burmaoğlu, S., Akin Kazancıoğlu, E., Kazancıoğlu, M., Sağlamtaş, R., Yalçın, G., Gulcin, I., Algul, O. (2022). Synthesis, In Vitro Biological Evaluation, and Molecular Docking Studies of Novel Biphenyl Chalcone Derivatives as Antimicrobial Agents. *Polycyclic Aromatic Compounds*, 42 (9), 5948-5961.
- Brogden, R. N., Heel, R. C., Speight, T. M., & Avery, G. S. (1977). Prazosin: a review of its pharmacological properties and therapeutic efficacy in hypertension. *Drugs*, 14(3), 163–197.
- Casey, A. B., & Canal, C. E. (2017). Classics in Chemical Neuroscience: Aripiprazole. *ACS chemical neuroscience*, 8(6), 1135–1146.
- Chen, Y., Pan, W., Ding, X., Zhang, L., Xia, Q., Wang, Q., Han, X. (2023). Design, synthesis, and anticancer evaluation of nitrobenzoxadiazole-piperazine hybrids as potent pro-apoptotic agents. *Tetrahedron*, 138, 133393.
- Clubley, M., Bye, C. E., Henson, T. A., Peck, A. W., & Riddington, C. J. (1979). Effects of caffeine and cyclizine alone and in combination on human performance, subjective effects and EEG activity. *British journal of clinical pharmacology*, 7(2), U57–U63.
- ElHady, A. K., El-Gamil, D. S., Abdel-Halim, M., & Abadi, A. H. (2023). Advancements in Phosphodiesterase 5 Inhibitors: Unveiling Present and Future Perspectives. *Pharmaceuticals (Basel, Switzerland)*, 16(9), 1266.
- Fagiolini, A., Comandini, A., Catena Dell'Osso, M., & Kasper, S. (2012). Rediscovering trazodone for the treatment of major depressive disorder. *CNS drugs*, 26(12), 1033–1049.
- Frampton J. E. (2017). Aripiprazole Lauroxil: A Review in Schizophrenia. *Drugs*, 77(18), 2049–2056.
- George, G., Auti, P. S., & Paul, A. T. (2021). Design, synthesis and biological evaluation of N-substituted indole-thiazolidinedione analogues as potential pancreatic lipase inhibitors. *Chemical biology & drug design*, 98(1), 49–59.
- Gobbi, F., Bottieau, E., Bouchaud, O., Buonfrate, D., Salvador, F., Rojo-Marcos, G., Rodari, P., Clerinx, J., Treviño, B., Herrera-Ávila, J. P., Neumayr, A., Calleri, G., Angheben, A., Rothe, C., Zammarchi, L., Guerriero, M., & Bisoffi, Z. (2018). Comparison of different drug regimens for the treatment of loiasis-A TropNet retrospective study. *PLoS neglected tropical diseases*, 12(11), e0006917.
- Halimehjani, A.Z., Bayat, S., Hooshmand, S.E., Tondro, G., Moradi, H.R., Jalaei, J. (2024). Diversity-oriented synthesis of novel sulfonated piperazine derivatives endowing dual biological activities. *J. Mol. Struct.* 1309, 138263.
- Houston R. (2000). Salt fortified with diethylcarbamazine (DEC) as an effective intervention for lymphatic filariasis, with lessons learned from salt iodization programmes. *Parasitology*, 121 Suppl, S161–S173.

Ielo, L., Deri, B., Germanò, M. P., Vittorio, S., Mirabile, S., Gitto, R., Rapisarda, A., Ronsisvalle, S., Floris, S., Pazy, Y., Fais, A., Fishman, A., & De Luca, L. (2019). Exploiting the 1-(4-fluorobenzyl)piperazine fragment for the development of novel tyrosinase inhibitors as anti-melanogenic agents: Design, synthesis, structural insights and biological profile. *European journal of medicinal chemistry*, 178, 380–389.

Jurczyk, S., Kołaczkowski, M., Maryniak, E., Zajdel, P., Pawłowski, M., Tatarczyńska, E., Kłodzińska, A., Chojnacka-Wójcik, E., Bojarski, A. J., Charakchieva-Minol, S., Duszyńska, B., Nowak, G., & Maciag, D. (2004). New arylpiperazine 5-HT_{1A} receptor ligands containing the pyrimido[2,1-f]purine fragment: synthesis, in vitro, and in vivo pharmacological evaluation. *Journal of medicinal chemistry*, 47(10), 2659–2666.

Kazancıoğlu, M.Z. (2022). Synthesis and Characterization of Novel N-Propylaniline-Phenylpiperazine Sulfonamide and Urea Derivatives, *Polycyclic Aromatic Compounds* 42 (8), 5767-5778.

Kazancıoğlu, M. Z., Kendirli, E. C. (2022). Synthesis, characterization, and enzyme inhibition activities of 4-(methylthio)-N-propylaniline-phenylpiperazine and sulfonamide derivatives. *J. Mol. Struct.* 1262, 133077.

Khouzam H. R. (2017). A review of trazodone use in psychiatric and medical conditions. *Postgraduate medicine*, 129(1), 140–148.

Kiladjian, J. J., Chevret, S., Dosquet, C., Chomienne, C., & Rain, J. D. (2011). Treatment of polycythemia vera with hydroxyurea and pipobroman: final results of a randomized trial initiated in 1980. *Journal of clinical oncology : official journal of the American Society of Clinical Oncology*, 29(29), 3907–3913.

Kołaczkowski, M., Marcinkowska, M., Bucki, A., Pawłowski, M., Mitka, K., Jaśkowska, J., Kowalski, P., Kazek, G., Siwek, A., Wasik, A., Wesołowska, A., Mierzejewski, P., & Bienkowski, P. (2014). Novel arylsulfonamide derivatives with 5-HT₆/5-HT₇ receptor antagonism targeting behavioral and psychological symptoms of dementia. *Journal of medicinal chemistry*, 57(11), 4543–4557.

Mejuch, T., Garivet, G., Hofer, W., Kaiser, N., Fansa, E. K., Ehrt, C., Koch, O., Baumann, M., Ziegler, S., Wittinghofer, A., & Waldmann, H. (2017). Small-Molecule Inhibition of the UNC119-Cargo Interaction. *Angewandte Chemie (International ed. in English)*, 56(22), 6181–6186.

Menteşe, E., Yılmaz, F., Emirik, M., Ülker, S., & Kahveci, B. (2018). Synthesis, molecular docking and biological evaluation of some benzimidazole derivatives as potent pancreatic lipase inhibitors. *Bioorganic chemistry*, 76, 478–486.

McGavin, J. K., & Goa, K. L. (2002). Aripiprazole. *CNS drugs*, 16(11), 779–788.

Micewicz, E. D., Khachatoorian, R., French, S. W., & Ruchala, P. (2018). Identification of novel small-molecule inhibitors of Zika virus infection. *Bioorganic & medicinal chemistry letters*, 28(3), 452–458.

Mukherjee, M. (2003) Human digestive and metabolic lipases a brief review. *Journal of Molecular Catalysis B: Enzymatic*, 22, (5–6) 369-376.

Obniska, J., Chlebek, I., Kamiński, K., Bojarski, A. J., & Satała, G. (2012). Synthesis, anticonvulsant activity and 5-HT_{1A}/5-HT₇ receptors affinity of 1-[(4-arylpiperazin-1-yl)-propyl]-succinimides. *Pharmacological reports: PR*, 64(2), 326–335.

Obniska, J., Jurczyk, S., Zejc, A., Kamiński, K., Tatarczyńska, E., & Stachowicz, K. (2005). Anticonvulsant properties of N-(4-methylpiperazin-1-yl)- and N-[3-(4-methyl-piperazin-1-yl)propyl] derivatives of 3-aryl- and 3-spirocycloalkyl-pyrrolidine-2,5-dione. *Pharmacological reports : PR*, 57(2), 170–175.

Obniska, J., Kaminski, K., Skrzynska, D., & Pichor, J. (2009). Synthesis and anticonvulsant activity of new N-[(4-arylpiperazin-1-yl)-alkyl] derivatives of 3-phenyl-pyrrolidine-2,5-dione. *European journal of medicinal chemistry*, 44(5), 2224–2233.

Peixoto, C. A., & Silva, B. S. (2014). Anti-inflammatory effects of diethylcarbamazine: a review. *European journal of pharmacology*, 734, 35–41.

Prommer E. (2017). Aripiprazole. *The American journal of hospice & palliative care*, 34(2), 180–185.

Taha, M., & Wadood, A. (2018). Synthesis and molecular docking study of piperazine derivatives as potent urease inhibitors. *Bioorganic chemistry*, 78, 411–417.

Taha, M., Irshad, M., Imran, S., Chigurupati, S., Selvaraj, M., Rahim, F., Ismail, N. H., Nawaz, F., & Khan, K. M. (2017). Synthesis of piperazine sulfonamide analogs as diabetic-II inhibitors and their molecular docking study. *European journal of medicinal chemistry*, 141, 530–537.

Tamarozzi, F., Halliday, A., Gentil, K., Hoerauf, A., Pearlman, E., & Taylor, M. J. (2011). Onchocerciasis: the role of Wolbachia bacterial endosymbionts in parasite biology, disease pathogenesis, and treatment. *Clinical microbiology reviews*, 24(3), 459–468.

Uddin, I., Taha, M., Rahim, F., & Wadood, A. (2018). Synthesis and molecular docking study of piperazine derivatives as potent inhibitor of thymidine phosphorylase. *Bioorganic chemistry*, 78, 324–331.

Volk, B., Barkóczy, J., Hegedus, E., Udvari, S., Gacsályi, I., Mezei, T., Pallagi, K., Kompagne, H., Lévy, G., Egyed, A., Hársing, L. G., Jr, Spedding, M., & Simig, G. (2008). (Phenylpiperazinyl-butyl)oxindoles as selective 5-HT7 receptor antagonists. *Journal of medicinal chemistry*, 51(8), 2522–2532.

Warad, I., Ali, O., Al Ali, A., Jaradat, N. A., Hussein, F., Abdallah, L., Al-Zaqri, N., Alsalme, A., & Alharthi, F. A. (2020). Synthesis and Spectral Identification of Three Schiff Bases with a 2-(Piperazin-1-yl)-N-(thiophen-2-yl methylene)ethanamine Moiety Acting as Novel Pancreatic Lipase Inhibitors: Thermal, DFT, Antioxidant, Antibacterial, and Molecular Docking Investigations. *Molecules (Basel, Switzerland)*, 25(9), 2253.

Yuan, Y., Jin, W., Nazir, Y., Fercher, C., Blaskovich, M. A. T., Cooper, M. A., Barnard, R. T., & Ziora, Z. M. (2020). Tyrosinase inhibitors as potential antibacterial agents. *European journal of medicinal chemistry*, 187, 111892.

Zajdel, P., Marciniak, K., Maślankiewicz, A., Satała, G., Duszyńska, B., Bojarski, A. J., Partyka, A., Jastrzębska-Więsek, M., Wróbel, D., Wesołowska, A., & Pawłowski, M. (2012). Quinoline- and isoquinoline-sulfonamide derivatives of LCAP as potent CNS multi-receptor-5-HT1A/5-HT2A/5-HT7 and D2/D3/D4-agents: the synthesis and pharmacological evaluation. *Bioorganic & medicinal chemistry*, 20(4), 1545–1556.

2KAYNAKÇA

Abe, K., & Kimura, H. . (1996). The possible role of hydrogen sulfide as an endogenous neuromodulator. *The Journal of Neuroscience*;, 16(3), 1066-1071. <https://doi.org/10.1523/JNEUROSCI.16-03-01066.1996>

Andrés, C. M. C., Pérez de la Lastra, J. M., Andrés Juan, C., Plou, F. J., & Pérez-Lebeña, E. (2023). Chemistry of Hydrogen Sulfide—Pathological and Physiological Functions in Mammalian Cells. *Cells*, 12(23), 2684. <https://doi.org/10.3390/CELLS12232684>

Barr, L. A., Shimizu, Y., Lambert, J. P., Nicholson, C. K., & Calvert, J. W. (2015). Hydrogen sulfide attenuates high fat diet-induced cardiac dysfunction via the suppression of endoplasmic reticulum stress. *Nitric Oxide : Biology and Chemistry*, 46, 145–156. <https://doi.org/10.1016/J.NIOX.2014.12.013>

- Bibli, S. I., Andreadou, I., Chatzianastasiou, A., Tzimas, C., Sanoudou, D., Kranias, E., Brouckaert, P., Coletta, C., Szabo, C., Kremastinos, D. T., Iliodromitis, E. K., & Papapetropoulos, A. (2015). Cardioprotection by H₂S engages a cGMP-dependent protein kinase G/phospholamban pathway. *Cardiovascular Research*, 106(3), 432–442. <https://doi.org/10.1093/CVR/CVV129>
- Braunstein, A. E., Goryachenkova, E. V., & Lac, N. D. (1969). Reactions catalysed by serine sulfhydrase from chicken liver. *Biochimica et Biophysica Acta*, 171(2), 366–368. [https://doi.org/10.1016/0005-2744\(69\)90173-9](https://doi.org/10.1016/0005-2744(69)90173-9)
- Cao, X., Cao, L., Ding, L., & Bian, J. song. (2018). A New Hope for a Devastating Disease: Hydrogen Sulfide in Parkinson's Disease. *Molecular Neurobiology*, 55(5), 3789–3799. <https://doi.org/10.1007/S12035-017-0617-0>
- Castro-Piedras, I., & Perez-Zoghbi, J. F. (2013). Hydrogen sulphide inhibits Ca²⁺ release through InsP₃ receptors and relaxes airway smooth muscle. *The Journal of Physiology*, 591(23), 5999–6015. <https://doi.org/10.1113/JPHYSIOL.2013.257790>
- Chaussier, F. (1908). Précis d'expériences faites sur les animaux avec le gaz hydrogène sulfuré. *J Gen de Med, Chir et Pharm Paris*, 15, 19–39.
- Chen, K. Y., & Morris, J. C. (1972). Kinetics of Oxidation of Aqueous Sulfide by O₂. *Environmental Science and Technology*, 6(6), 529–537. <https://doi.org/10.1021/es60065a008>
- Chen, S., Bu, D., Ma, Y., Zhu, J., Sun, L., Zuo, S., Ma, J., Li, T., Chen, Z., Zheng, Y., Wang, X., Pan, Y., Wang, P., & Liu, Y. (2016). GYY4137 ameliorates intestinal barrier injury in a mouse model of endotoxemia. *Biochemical Pharmacology*, 118, 59–67. <https://doi.org/10.1016/J.BCP.2016.08.016>
- Chen, Y. H., Yao, W. Z., Geng, B., Ding, Y. L., Lu, M., Zhao, M. W., & Tang, C. S. (2005a). Endogenous hydrogen sulfide in patients with COPD. *Chest*, 128(5), 3205–3211. <https://doi.org/10.1378/CHEST.128.5.3205>
- Chen, Y. H., Yao, W. Z., Geng, B., Ding, Y. L., Lu, M., Zhao, M. W., & Tang, C. S. (2005b). Endogenous hydrogen sulfide in patients with COPD. *Chest*, 128(5), 3205–3211. <https://doi.org/10.1378/CHEST.128.5.3205>
- Donnarumma, E., Ali, M. J., Rushing, A. M., Scarborough, A. L., Bradley, J. M., Organ, C. L., Islam, K. N., Polhemus, D. J., Evangelista, S., Cirino, G., Jenkins, J. S., Patel, R. A. G., Lefer, D. J., & Goodchild, T. T. (2016). Zofenopril Protects Against Myocardial Ischemia-Reperfusion Injury by Increasing Nitric Oxide and Hydrogen Sulfide Bioavailability. *Journal of the American Heart Association*, 5(7), 1–17. <https://doi.org/10.1161/JAHA.116.003531>
- Dudek, M., Knutelska, J., Bednarski, M., Nowiński, L., Zygmunt, M., Bilska-Wilkosz, A., Iciek, M., Otto, M., Zytka, I., Sapa, J., Włodek, L., & Filipek, B. (2014). Alpha lipoic acid protects the heart against myocardial post ischemia-reperfusion arrhythmias via KATP channel activation in isolated rat hearts. *Pharmacological Reports : PR*, 66(3), 499–504. <https://doi.org/10.1016/J.PHAREP.2013.11.001>
- Esechie, A., Kiss, L., Olah, G., Horváth, E. M., Hawkins, H., Szabo, C., & Traber, D. L. (2008). Protective effect of hydrogen sulfide in a murine model of acute lung injury induced by combined burn and smoke inhalation. *Clinical Science (London, England : 1979)*, 115(3), 91–97. <https://doi.org/10.1042/CS20080021>
- Eto, K., Asada, T., Arima, K., Makifuchi, T., & Kimura, H. (2002). Brain hydrogen sulfide is severely decreased in Alzheimer's disease. *Biochemical and Biophysical Research Communications*, 293(5), 1485–1488. [https://doi.org/10.1016/S0006-291X\(02\)00422-9](https://doi.org/10.1016/S0006-291X(02)00422-9)
- Fan, H., Guo, Y., Liang, X., Yuan, Y., Qi, X., Wang, M., Ma, J., & Zhou, H. (2013). Hydrogen sulfide protects against amyloid beta-peptide induced neuronal injury via attenuating inflammatory responses in a rat model. *Journal of Biomedical Research*, 27(4), 296–304. <https://doi.org/10.7555/JBR.27.20120100>

Farrugia, G., & Szurszewski, J. H. (2014). Carbon monoxide, hydrogen sulfide, and nitric oxide as signaling molecules in the gastrointestinal tract. *Gastroenterology*, 147(2), 303–313. <https://doi.org/10.1053/j.gastro.2014.04.041>

García-Yébenes, I., Sobrado, M., Zarruk, J. G., Castellanos, M., De La Ossa, N. P., Dávalos, A., Serena, J., Lizasoain, I., & Moro, M. A. (2011). A mouse model of hemorrhagic transformation by delayed tissue plasminogen activator administration after in situ thromboembolic stroke. *Stroke*, 42(1), 196–203. <https://doi.org/10.1161/STROKEAHA.110.600452>

Ghazimoradi, M. M., Pour, M. G., Ghoushi, E., Ahmadabadi, H. K., & Rafieian-Kopaei, M. (2023). A Review on Garlic as a Supplement for Alzheimer's Disease: A Mechanistic Insight into its Direct and Indirect Effects. *Current Pharmaceutical Design*, 29(7), 519–526. <https://doi.org/10.2174/1381612829666230222093016>

Hacıoglu, G., Cirrik, S., Tezcan Yavuz, B., Tomruk, C., Keskin, A., Uzunoglu, E., & Takir, S. (2023). The BDNF-TrkB signaling pathway is partially involved in the neuroprotective effects of hydrogen sulfide in Parkinson's disease. *European Journal of Pharmacology*, 944. <https://doi.org/10.1016/J.EJPBAR.2023.175595>

Hartle, M. D., & Pluth, M. D. (2016). A practical guide to working with H₂S at the interface of chemistry and biology. In *Chemical Society Reviews* (Vol. 45, Issue 22, pp. 6108–6117). Royal Society of Chemistry. <https://doi.org/10.1039/c6cs00212a>

Hosoki, R., Matsuki, N., & Kimura, H. (1997). The possible role of hydrogen sulfide as an endogenous smooth muscle relaxant in synergy with nitric oxide. *Biochemical and Biophysical Research Communications*, 237(3), 527–531. <https://doi.org/10.1006/BBRC.1997.6878>

Ishii, I., Akahoshi, N., Yu, X. N., Kobayashi, Y., Namekata, K., Komaki, G., & Kimura, H. (2004). Murine cystathionine gamma-lyase: complete cDNA and genomic sequences, promoter activity, tissue distribution and developmental expression. *The Biochemical Journal*, 381(Pt 1), 113–123. <https://doi.org/10.1042/BJ20040243>

Jin, H. F., Wang, Y., Wang, X. B., Sun, Y., Tang, C. S., & Du, J. B. (2013). Sulfur dioxide preconditioning increases antioxidative capacity in rat with myocardial ischemia reperfusion (I/R) injury. *Nitric Oxide : Biology and Chemistry*, 32, 56–61. <https://doi.org/10.1016/J.NIOX.2013.04.008>

Kabil, O., Vitvitsky, V., Xie, P., & Banerjee, R. (2011). The quantitative significance of the transsulfuration enzymes for H₂S production in murine tissues. *Antioxidants & Redox Signaling*, 15(2), 363–372. <https://doi.org/10.1089/ARS.2010.3781>

Kaneko, Y., Kimura, Y., Kimura, H., & Niki, I. (2006). L-cysteine inhibits insulin release from the pancreatic beta-cell: possible involvement of metabolic production of hydrogen sulfide, a novel gasotransmitter. *Diabetes*, 55(5), 1391–1397. <https://doi.org/10.2337/DB05-1082>

Kimura, H., Shibuya, N., & Kimura, Y. (2012). Hydrogen sulfide is a signaling molecule and a cytoprotectant. *Antioxidants & Redox Signaling*, 17(1), 45–57. <https://doi.org/10.1089/ARS.2011.4345>

Kimura, Y., Goto, Y. I., & Kimura, H. (2010). Hydrogen sulfide increases glutathione production and suppresses oxidative stress in mitochondria. *Antioxidants & Redox Signaling*, 12(1), 1–13. <https://doi.org/10.1089/ARS.2008.2282>

Lazarević, M., Battaglia, G., Jevtić, B., Djedovic, N., Bruno, V., Cavalli, E., Miljković, Đ., Nicoletti, F., Momčilović, M., & Fagone, P. (2020). Upregulation of Tolerogenic Pathways by the Hydrogen Sulfide Donor GYY4137 and Impaired Expression of H₂S-Producing Enzymes in Multiple Sclerosis. *Antioxidants (Basel, Switzerland)*, 9(7), 1–19. <https://doi.org/10.3390/ANTIOX9070608>

- Levitt, M. D., Abdel-Rehim, M. S., & Furne, J. (2011). Free and acid-labile hydrogen sulfide concentrations in mouse tissues: Anomalously high free hydrogen sulfide in aortic tissue. *Antioxidants and Redox Signaling*, 15(2), 373–378. <https://doi.org/10.1089/ars.2010.3525>
- Li, M., Wang, S., Li, X., Kou, R., Wang, Q., Wang, X., Zhao, N., Zeng, T., & Xie, K. (2018). Diallyl sulfide treatment protects against acetaminophen-/carbon tetrachloride-induced acute liver injury by inhibiting oxidative stress, inflammation and apoptosis in mice. *Toxicology Research*, 8(1), 67. <https://doi.org/10.1039/C8TX00185E>
- Li, T., Zhao, B., Wang, C., Wang, H., Liu, Z., Wang, L. I., Jin, H., Tang, C., & Junbao, D. U. (2008). Regulatory effects of hydrogen sulfide on IL-6, IL-8 and IL-10 levels in the plasma and pulmonary tissue of rats with acute lung injury. *Experimental Biology and Medicine (Maywood, N.J.)*, 233(9), 1081–1087. <https://doi.org/10.3181/0712-RM-354>
- Li, Y. F., Xiao, C. S., & Hui, R. T. (2009). Calcium sulfide (CaS), a donor of hydrogen sulfide (H₂S): a new antihypertensive drug? *Medical Hypotheses*, 73(3), 445–447. <https://doi.org/10.1016/J.MEHY.2009.03.030>
- Liu, H.-T., Zhou, Z.-X., Ren, Z., Yang, S., Liu, L.-S., Wang, Z., Wei, D.-H., Ma, X.-F., Ma, Y., & Jiang, Z.-S. (2021). EndMT: Potential Target of H₂S against Atherosclerosis. *Current Medicinal Chemistry*, 28(18), 3666–3680. <https://doi.org/10.2174/0929867327999201116194634>
- Liu, Y., Liao, S., Quan, H., Lin, Y., Li, J., & Yang, Q. (2016). Involvement of microRNA-135a-5p in the Protective Effects of Hydrogen Sulfide Against Parkinson's Disease. *Cellular Physiology and Biochemistry : International Journal of Experimental Cellular Physiology, Biochemistry, and Pharmacology*, 40(1–2), 18–26. <https://doi.org/10.1159/000452521>
- Liu, Y. Y., & Bian, J. S. (2010). Hydrogen sulfide protects amyloid- β induced cell toxicity in microglia. *Journal of Alzheimer's Disease : JAD*, 22(4), 1189–1200. <https://doi.org/10.3233/JAD-2010-101002>
- Liu, Z., Zhu, Z., He, Y., Kang, Q., Li, F., Zhang, W., He, Y., Lin, Y., Huang, B., Mo, M., Xu, P., & Zhu, X. (2021). A Novel Hydrogen Sulfide Donor Reduces Pilocarpine-Induced Status Epilepticus and Regulates Microglial Inflammatory Profile. *Frontiers in Cellular Neuroscience*, 15. <https://doi.org/10.3389/FNCEL.2021.780447>
- Luo, Y., Wu, P. F., Zhou, J., Xiao, W., He, J. G., Guan, X. L., Zhang, J. T., Hu, Z. L., Wang, F., & Chen, J. G. (2014). Aggravation of seizure-like events by hydrogen sulfide: involvement of multiple targets that control neuronal excitability. *CNS Neuroscience & Therapeutics*, 20(5), 411–419. <https://doi.org/10.1111/CNS.12228>
- Ma, S. F., Luo, Y., Ding, Y. J., Chen, Y., Pu, S. X., Wu, H. J., Wang, Z. F., Tao, B. B., Wang, W. W., & Zhu, Y. C. (2015). Hydrogen Sulfide Targets the Cys320/Cys529 Motif in Kv4.2 to Inhibit the Ito Potassium Channels in Cardiomyocytes and Regularizes Fatal Arrhythmia in Myocardial Infarction. *Antioxidants & Redox Signaling*, 23(2), 129. <https://doi.org/10.1089/ARS.2014.6094>
- Magierowski, M., Magierowska, K., Hubalewska-Mazgaj, M., Sliwowski, Z., Pajdo, R., Ginter, G., Kwiecien, S., Brzozowski, T., Nagahara, N., & Wrobel, M. (2017). Exogenous and Endogenous Hydrogen Sulfide Protects Gastric Mucosa against the Formation and Time-Dependent Development of Ischemia/Reperfusion-Induced Acute Lesions Progressing into Deeper Ulcerations. *Molecules (Basel, Switzerland)*, 22(2). <https://doi.org/10.3390/MOLECULES22020295>
- Mikami, Y., Shibuya, N., Ogasawara, Y., & Kimura, H. (2013). Hydrogen sulfide is produced by cystathionine γ -lyase at the steady-state low intracellular Ca²⁺ concentrations. *Biochemical and Biophysical Research Communications*, 431(2), 131–135. <https://doi.org/10.1016/j.bbrc.2013.01.010>
- Mohammed, R. A., & Mansour, S. M. (2021). Sodium hydrogen sulfide upregulates cystathionine β -synthase and protects striatum against 3-nitropropionic acid-induced neurotoxicity in rats. *The Journal of Pharmacy and Pharmacology*, 73(3), 310–321. <https://doi.org/10.1093/JPP/RGAA072>

- Mustafa, A. K., Gadalla, M. M., Sen, N., Kim, S., Mu, W., Gazi, S. K., Barrow, R. K., Yang, G., Wang, R., & Snyder, S. H. (2009). H₂S signals through protein S-sulfhydration. *Science Signaling*, 2(96).
<https://doi.org/10.1126/SCISIGNAL.2000464>
- Nagahara, N., Ito, T., Kitamura, H., & Nishino, T. (1998). Tissue and subcellular distribution of mercaptopyruvate sulfurtransferase in the rat: Confocal laser fluorescence and immunoelectron microscopic studies combined with biochemical analysis. *Histochemistry and Cell Biology*, 110(3), 243–250. <https://doi.org/10.1007/s004180050286>
- Nicholls, P. (1975). Inhibition of cytochrome c oxidase by sulphide. *Biochemical Society Transactions*, 3(2), 316–319. <https://doi.org/10.1042/bst0030316>
- Nicholson, C. K., Lambert, J. P., Molkenin, J. D., Sadoshima, J., & Calvert, J. W. (2013). Thioredoxin 1 is essential for sodium sulfide-mediated cardioprotection in the setting of heart failure. *Arteriosclerosis, Thrombosis, and Vascular Biology*, 33(4), 744–751. <https://doi.org/10.1161/ATVBAHA.112.300484>
- Olas, B. (2015). Hydrogen sulfide in signaling pathways. In *Clinica Chimica Acta* (Vol. 439, pp. 212–218). Elsevier.
<https://doi.org/10.1016/j.cca.2014.10.037>
- Patel, P., Vatish, M., Heptinstall, J., Wang, R., & Carson, R. J. (2009). The endogenous production of hydrogen sulphide in intrauterine tissues. *Reproductive Biology and Endocrinology : RB&E*, 7. <https://doi.org/10.1186/1477-7827-7-10>
- Paul, Bindu D., Sbodio, J. I., Xu, R., Vandiver, M. S., Cha, J. Y., Snowman, A. M., & Snyder, S. H. (2014). Cystathionine γ -lyase deficiency mediates neurodegeneration in Huntington's disease. *Nature*, 509(7498), 96–100. <https://doi.org/10.1038/NATURE13136>
- Paul, Bindu D., & Snyder, S. H. (2015). Modes of physiologic H₂S Signaling in the brain and peripheral tissues. In *Antioxidants and Redox Signaling* (Vol. 22, Issue 5, pp. 411–423). Mary Ann Liebert Inc.
<https://doi.org/10.1089/ars.2014.5917>
- Paul, Bindu Diana. (2021). Neuroprotective Roles of the Reverse Transsulfuration Pathway in Alzheimer's Disease. *Frontiers in Aging Neuroscience*, 13. <https://doi.org/10.3389/FNAGI.2021.659402>
- Perry, M. M., Hui, C. K., Whiteman, M., Wood, M. E., Adcock, I., Kirkham, P., Michaeloudes, C., & Chung, K. F. (2011). Hydrogen sulfide inhibits proliferation and release of IL-8 from human airway smooth muscle cells. *American Journal of Respiratory Cell and Molecular Biology*, 45(4), 746–752. <https://doi.org/10.1165/RCMB.2010-0304OC>
- Qipshidze, N., Metreveli, N., Mishra, P. K., Lominadze, D., & Tyagi, S. C. (2012). Hydrogen sulfide mitigates cardiac remodeling during myocardial infarction via improvement of angiogenesis. *International Journal of Biological Sciences*, 8(4), 430–441. <https://doi.org/10.7150/IJBS.3632>
- Rashid, S., Heer, J. K., Garle, M. J., Alexander, S. P. H., & Roberts, R. E. (2013). Hydrogen sulphide-induced relaxation of porcine peripheral bronchioles. *British Journal of Pharmacology*, 168(8), 1902–1910.
<https://doi.org/10.1111/BPH.12084>
- Roviezzo, F., Bertolino, A., Sorrentino, R., Terlizzi, M., Matteis, M., Calderone, V., Mattered, V., Martelli, A., Spaziano, G., Pinto, A., D'Agostino, B., & Cirino, G. (2015). Hydrogen sulfide inhalation ameliorates allergen induced airway hypereactivity by modulating mast cell activation. *Pharmacological Research*, 100, 85–92.
<https://doi.org/10.1016/J.PHRS.2015.07.032>
- Saito, J., Mackay, A. J., Rossios, C., Gibeon, D., Macedo, P., Sinharay, R., Bhavsar, P. K., Wedzicha, J. A., & Chung, K. F. (2014). Sputum-to-serum hydrogen sulfide ratio in COPD. *Thorax*, 69(10), 903–909.
<https://doi.org/10.1136/THORAXJNL-2013-204868>

- Scammahorn, J. J., Nguyen, I. T. N., Bos, E. M., van Goor, H., & Joles, J. A. (2021). Fighting Oxidative Stress with Sulfur: Hydrogen Sulfide in the Renal and Cardiovascular Systems. *Antioxidants (Basel, Switzerland)*, 10(3), 1–21. <https://doi.org/10.3390/ANTIOX10030373>
- Sen, U., Mishra, P. K., Tyagi, N., & Tyagi, S. C. (2010). Homocysteine to hydrogen sulfide or hypertension. *Cell Biochemistry and Biophysics*, 57(2), 49–58. <https://doi.org/10.1007/S12013-010-9079-Y/FIGURES/6>
- Shen, F., Zhao, C. S., Shen, M. F., Wang, Z., & Chen, G. (2019a). The role of hydrogen sulfide in gastric mucosal damage. *Medical Gas Research*, 9(2), 88–92. <https://doi.org/10.4103/2045-9912.260650>
- Shen, F., Zhao, C. S., Shen, M. F., Wang, Z., & Chen, G. (2019b). The role of hydrogen sulfide in gastric mucosal damage. *Medical Gas Research*, 9(2), 88–92. <https://doi.org/10.4103/2045-9912.260650>
- Shibuya, N., & Kimura, H. (2013). Production of hydrogen sulfide from D-cysteine and its therapeutic potential. In *Frontiers in Endocrinology (Vol. 4, Issue JUL)*. Front Endocrinol (Lausanne). <https://doi.org/10.3389/fendo.2013.00087>
- Shibuya, N., Koike, S., Tanaka, M., Ishigami-Yuasa, M., Kimura, Y., Ogasawara, Y., Fukui, K., Nagahara, N., & Kimura, H. (2013). A novel pathway for the production of hydrogen sulfide from D-cysteine in mammalian cells. *Nature Communications*, 4. <https://doi.org/10.1038/ncomms2371>
- Shibuya, N., Mikami, Y., Kimura, Y., & Nagahara, N. (2009). Vascular Endothelium Expresses 3-Mercaptopyruvate Sulfurtransferase and Produces Hydrogen Sulfide. *PLoS ONE*, 4(5), 623–626. <https://doi.org/10.1093/jb/mvp111>
- Su, H., Su, H., Liu, C. H., Hu, H. J., Zhao, J. B., Zou, T., & Tang, Y. X. (2021). H2S inhibits atrial fibrillation-induced atrial fibrosis through miR-133a/CTGF axis. *Cytokine*, 146. <https://doi.org/10.1016/J.CYTO.2021.155557>
- Suarez, F., Furne, J., Springfield, J., & Levitt, M. (1997). Insights into human colonic physiology obtained from the study of flatus composition. *American Journal of Physiology - Gastrointestinal and Liver Physiology*, 272(5 35-5). <https://doi.org/10.1152/ajpgi.1997.272.5.g1028>
- Tian, M., Wang, Y., Lu, Y. Q., Yan, M., Jiang, Y. H., & Zhao, D. Y. (2012). Correlation between serum H2S and pulmonary function in children with bronchial asthma. *Molecular Medicine Reports*, 6(2), 335–338. <https://doi.org/10.3892/MMR.2012.904>
- Wallace, J. L., Dickey, M., McKnight, W., & Martin, G. R. (2007). Hydrogen sulfide enhances ulcer healing in rats. *FASEB Journal*, 21(14), 4070–4076. <https://doi.org/10.1096/FJ.07-8669COM>
- Wallace, J. L., Nagy, P., Feener, T. D., Allain, T., Ditró, T., Vaughan, D. J., Muscara, M. N., de Nucci, G., & Buret, A. G. (2020). A proof-of-concept, Phase 2 clinical trial of the gastrointestinal safety of a hydrogen sulfide-releasing anti-inflammatory drug. *British Journal of Pharmacology*, 177(4), 769–777. <https://doi.org/10.1111/BPH.14641>
- Wang, J., Si, L., Wang, G., Bai, Z., & Li, W. (2019). Increased Sulfiredoxin Expression in Gastric Cancer Cells May Be a Molecular Target of the Anticancer Component Diallyl Trisulfide. *BioMed Research International*, 2019. <https://doi.org/10.1155/2019/4636804>
- Wang, L., Meng, J., Wang, C., Yang, C., Wang, Y., Li, Y., & Li, Y. (2020). Hydrogen sulfide alleviates cigarette smoke-induced COPD through inhibition of the TGF-β1/smad pathway. *Experimental Biology and Medicine (Maywood, N.J.)*, 245(3), 190–200. <https://doi.org/10.1177/1535370220904342>
- Wang, P., Zhang, G., Wondimu, T., Ross, B., & Wang, R. (2011a). Hydrogen sulfide and asthma. In *Experimental Physiology (Vol. 96, Issue 9, pp. 847–852)*. Blackwell Publishing Ltd. <https://doi.org/10.1113/expphysiol.2011.057448>

- Wang, P., Zhang, G., Wondimu, T., Ross, B., & Wang, R. (2011b). Hydrogen sulfide and asthma. *Experimental Physiology*, 96(9), 847–852. <https://doi.org/10.1113/EXPPHYSIOL.2011.057448>
- Wang, R. (2002). Two's company, three's a crowd: can H₂S be the third endogenous gaseous transmitter? *FASEB Journal*, 16(13), 1792–1798. <https://doi.org/10.1096/FJ.02-0211HYP>
- Wang, R. (2003). The gasotransmitter role of hydrogen sulfide. *Antioxidants & Redox Signaling*, 5(4), 493–501. <https://doi.org/10.1089/152308603768295249>
- Wang, X., Jiao, F., Wang, Q. W., Wang, J., Yang, K., Hu, R. R., Liu, H. C., Wang, H. Y., & Wang, Y. S. (2012). Aged black garlic extract induces inhibition of gastric cancer cell growth in vitro and in vivo. *Molecular Medicine Reports*, 5(1), 66–72. <https://doi.org/10.3892/MMR.2011.588>
- Wang, Y., Zhao, X., Jin, H., Wei, H., Li, W., Bu, D., Tang, X., Ren, Y., Tang, C., & Du, J. (2009). Role of hydrogen sulfide in the development of atherosclerotic lesions in apolipoprotein E knockout mice. *Arteriosclerosis, Thrombosis, and Vascular Biology*, 29(2), 173–179. <https://doi.org/10.1161/ATVBAHA.108.179333>
- Whiteman, M., Li, L., Rose, P., Tan, C. H., Parkinson, D. B., & Moore, P. K. (2010). The effect of hydrogen sulfide donors on lipopolysaccharide-induced formation of inflammatory mediators in macrophages. *Antioxidants & Redox Signaling*, 12(10), 1147–1154. <https://doi.org/10.1089/ARS.2009.2899>
- Whiteman, M., & Winyard, P. G. (2011). Hydrogen sulfide and inflammation: the good, the bad, the ugly and the promising. *Expert Review of Clinical Pharmacology*, 4(1), 13–32. <https://doi.org/10.1586/ECP.10.134>
- Willis, C. L., Gibson, G. R., Holt, J., & Allison, C. (1999). Negative correlation between oral malodour and numbers and activities of sulphate-reducing bacteria in the human mouth. *Archives of Oral Biology*, 44(8), 665–670. [https://doi.org/10.1016/S0003-9969\(99\)00056-4](https://doi.org/10.1016/S0003-9969(99)00056-4)
- Woo, C. W., Kwon, J. I., Kim, K. W., Kim, J. K., Jeon, S. B., Jung, S. C., Choi, C. G., Kim, S. T., Kim, J., Ham, S. J., Shim, W. H., Sung, Y. S., Ha, H. K., Choi, Y., & Woo, D. C. (2017). The administration of hydrogen sulphide prior to ischemic reperfusion has neuroprotective effects in an acute stroke model. *PloS One*, 12(11). <https://doi.org/10.1371/JOURNAL.PONE.0187910>
- Xie, L., Hu, L. F., Teo, X. Q., Tiong, C. X., Tazzari, V., Sparatore, A., Soldato, P. Del, Dawe, G. S., & Bian, J. S. (2013). Therapeutic effect of hydrogen sulfide-releasing L-Dopa derivative ACS84 on 6-OHDA-induced Parkinson's disease rat model. *PloS One*, 8(4). <https://doi.org/10.1371/JOURNAL.PONE.0060200>
- Xiong, R., Lu, X., Song, J., Li, H., & Wang, S. (2019). Molecular mechanisms of hydrogen sulfide against uremic accelerated atherosclerosis through cPKCβII/Akt signal pathway. *BMC Nephrology*, 20(1). <https://doi.org/10.1186/S12882-019-1550-4>
- Xue, X., & Bian, J. S. (2015). Neuroprotective effects of hydrogen sulfide in Parkinson's disease animal models: methods and protocols. *Methods in Enzymology*, 554, 169–186. <https://doi.org/10.1016/BS.MIE.2014.11.015>
- Zhang, L., Xie, X., Sun, Y., & Zhou, F. (2022). Blood and CSF Homocysteine Levels in Alzheimer's Disease: A Meta-Analysis and Meta-Regression of Case-Control Studies. *Neuropsychiatric Disease and Treatment*, 18, 2391–2403. <https://doi.org/10.2147/NDT.S383654>
- Zhou, X., An, G., & Lu, X. (2015). Hydrogen sulfide attenuates the development of diabetic cardiomyopathy. *Clinical Science (London, England : 1979)*, 128(5), 325–335. <https://doi.org/10.1042/CS20140460>

3KAYNAKÇA

- Abbas, A.; Naseer, M. M.; Hasan, A.; Hadda, T. B. 2014. "Synthesis and Cytotoxicity Studies of 4-Alkoxychalcones as New Antitumor Agents." *J. Mater. Environ. Sci.* 5(1), 281-292
- Amole, K. L.; Bello, I. A.; Oyewale, A. O. 2019. "Synthesis, Characterization and Antibacterial Activities of New Fluorinated Chalcones." *Chemistry Africa* 2, 47–55.
- Burmaoglu, S., Kazancioglu, E. A., Kaya, R., Kazancioglu, M., Karaman, M., Algul, O., & Gulcin, I. (2020). Synthesis of novel organohalogen chalcone derivatives and screening of their molecular docking study and some enzymes inhibition effects. *Journal of Molecular Structure*, 1208, 127868.
- Burmaoglu, S., Kazancioglu, E. A., Kazancioglu, M. Z., Sağlamtaş, R., Yalcin, G., Gülçin, İ., Algul, O. 2022. "Synthesis, molecular docking and some metabolic enzyme inhibition properties of biphenyl-substituted chalcone derivatives." *Journal of Molecular Structure* 1254, 132358.
- Burmaoglu, S., Akin Kazancioglu, E., Kazancioglu, M. Z., Alagoz, M. A., Dogen, A., Algul, O. (2021). "Synthesis, In Vitro Biological Evaluation, and Molecular Docking Studies of Novel Biphenyl Chalcone Derivatives as Antimicrobial Agents." *Polycyclic Aromatic Compounds* 42 (9), 5948–5961.
- Haque, M.; Beg, M. A.; Singh, V.; Abdelneam, A. I.; Arshad, M.; Thakur S. C. 2023. "Design, Synthesis, Molecular Docking Anticancer, Antiproliferative and Antioxidant Studies of Novel Chalcones Derivatives." *Russ J Bioorg Chem* 49, 885–896.
- Kudličková, Z.; Michalková, R.; Salayová, A.; Książek, M.; Vilková, M.; Bekešová, S.; Mojžiš, J. 2023. "Design, Synthesis, and Evaluation of Novel Indole Hybrid Chalcones and Their Antiproliferative and Antioxidant Activity." *Molecules*. 28(18), 6583.
- Mei, H., Han, J., Fustero, S., Medio-Simon, M., Sedgwick, D. M., Santi, C., Ruzziconi, R., & Soloshonok, V. A. 2019. "Fluorine-Containing Drugs Approved by the FDA in 2018." *Chemistry (Weinheim an der Bergstrasse, Germany)*, 25(51), 11797–11819.
- Padhye, S.; Ahmed, A.; Oswal, N.; Dandawate, P.; Rub, R. A.; Deshpande, J.; Swamy, K. V.; Sarkar, F. H. 2010. "Fluorinated 20-hydroxychalcones as garcinol analogs with enhanced antioxidant and anticancer activities." *Bioorg Med Chem Lett* 20, 5818–5821.
- Subramanian, A. P.; Jaganathan, S. K.; Manikandan, A. 2016. "Recent trends in nano-based drug delivery systems for efficient delivery of phytochemicals in chemotherapy." *RSC Adv* 6, 48294–48314.
- Sumran, G.; Jain, N.; Kumar, P.; Aggarwal, R. 2023. "Trifluoromethyl- β -dicarbonyls as Versatile Synthons in Synthesis of Heterocycles" *Chem. Eur. J.* e202303599.
- Zhao, J. Q., Zhang, X. M., He, Y. Y., Peng, Q. Q., Rao, H. W., Zhang, Y. P., Wang, Z. H., You, Y., & Yuan, W. C. 2023. "Catalytic Asymmetric Synthesis of Vicinally Bis(trifluoromethyl)-Substituted Molecules via Normal [3 + 2] Cycloaddition of N-2,2,2-Trifluoroethyl Benzothiophene Ketimines and β -Trifluoromethyl Enones." *Organic letters*, 25(44), 8027–8032.
- Rahul A. Shinde, Vishnu A. Adole, Bapu S. Jagdale, Bhatu S. Desale, Synthesis, antibacterial and computational studies of Halo Chalcone hybrids from 1-(2,3-Dihydrobenzo[b][1,4]dioxin-6-yl)ethan-1-one, *Journal of the Indian Chemical Society*, Volume 98, Issue 4, 2021, 100051, ISSN 0019-4522, <https://doi.org/10.1016/j.jics.2021.100051>.
- P. A. Champagne, J. Desroches, J. D. Hamel, M. Vandamme, J. F. Paquin, *Chem. Rev.* 2015, 115, 9073–9174.
- P. K. Mykhailiuk, *Chem. Rev.* 2021, 121, 1670–1715.

C. C. Tseng, G. Baillie, G. Donvito, M. A. Mustafa, S. E. Juola, C. Zanato, C. Massarenti, S. Dall'Angelo, W. T. A. Harrison, A. H. Lichtman, R. A. Ross, M. Zanda, I. R. Greig, J. Med. Chem. 2019, 62, 5049–5062.

N. A. Meanwell, J. Med. Chem. 2018, 61, 5822–5880. [10] N. R. Jabir, C. K. Firoz, A. Bhushan, S. Tabrez, M. A. Kamal, Anticancer. Agents Med. Chem. 2018, 18, 6–14.

Jung, S.H., Park, S.Y., Kim-Pak, Y., Lee, H.K., Park, K.S., Shin, K.H., Ohuchi, K., Shin, H.K., Keum, S.R., and Lim Chem, S.S., Pharm. Bull. (Tokyo), 2006, vol. 54, p. 368. <https://doi.org/10.1248/cpb.54.368>

Inoue M., Sumii Y., Shibata N. Contribution of Organofluorine Compounds to Pharmaceuticals. ACS Omega. 2020; 5 :10633–10640. doi: 10.1021/acsomega.0c00830.

SOSYAL BİLİMLER ÇALIŞMALARI VE BİLİMSEL ETKİLEŞİM

EDİTÖR

Dr. Şahin AY

YAZARLAR

Prof. Dr. Gökçe Çiçek CEYHUN

Doç. Dr. Azize ŞAHİN

Doç. Dr. Emine GÜMÜŞ BÖKE

Öğr. Gör. Aysun ŞAHİN

Dr. Hüseyin KILINÇ

Esmâ Betül AKILMAK

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-149-1

Cover Design: İbrahim KAYA

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKÇA

Purvis, B., Mao, Y. & Robinson, D. Three pillars of sustainability: in search of conceptual origins. *Sustain Sci* 14, 681–695 (2019). <https://doi.org/10.1007/s11625-018-0627->

Annual Progress Report on Green Shipping Corridors, Global Maritime Forum, 2023.

<https://www.worldshipping.org/sustainable-shipping>

<https://www.worldbank.org/en/topic/transport/brief/sustainable-development-in-shipping-and-ports>

<https://www.mcgill.ca/sustainability/files/sustainability/what-is-sustainability.pdf>

<https://globalmaritimeforum.org/green-corridors/>

<https://www.polestarglobal.com/resources/green-shipping-corridors/>

2KAYNAKÇA

Albescu, A. R. (2022). Generation Z and the age of technology addiction. *Romanian Cyber Security Journal*, 4(1), 13-22.

Ameen, N., Tarhini, A., Reppel, A., & Anand, A. (2021). Customer experiences in the age of artificial intelligence. *Computers in Human Behavior*, 114, 106548. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106548>

Beheshti, M., Mladenović, D., Sadraei, R., & Zare Ravasan, A. (2024). From the final frontier to the metaverse: Exploring the role of sharing economy principles in revolutionizing space tourism. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-2023-0196>

Bresler, M., Galiullina, S., & Gerasimova, D. (2020). Transformation of the values of Generation Z-residents of the digital society of sustainable development. In *E3S Web of Conferences* (Vol. 208, p. 09043). EDP Sciences. <https://doi.org/10.1051/e3sconf/202020809043>

Chang, Y. W., & Chen, J. (2021). What motivates customers to shop in smart shops? The impacts of smart technology and technology readiness. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 58, 102325. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2020.102325>

Chmiel, M. (2024). Loneliness, office space arrangement, and mental well-being of Gen Z PR professionals: Falling into the trap of an agile office? *Journal of Communication Management*. <https://doi.org/10.1108/JCOM-2023-0115>

Dimock, M. (2019). Defining generations: Where Millennials end and Generation Z begins. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org>

Dolot, A. (2018). The characteristics of Generation Z. *E-mentor*, 74(2), 44-50.

Duger, Y. S. (2021). The effect of individualism and collectivism and self-confidence on motivation to lead: A study on generation Z as a potential workforce. *PressAcademia Procedia*, 13(1), 42-47.

Euromonitor International. (2023). Understanding Generation Z: Key trends, behaviors, and characteristics. Euromonitor International.

Fazal-e-Hasan, S. M., Amrollahi, A., Mortimer, G., Adapa, S., & Balaji, M. S. (2021). A multi-method approach to examining consumer intentions to use smart retail technology. *Computers in Human Behavior*, 117, 106622. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2020.106622>

- Francis, T., & Hoefel, F. (2018). True Gen: Generation Z and its implications for companies. McKinsey & Company.
- Franke, C., & Groeppel-Klein, A. (2024). The role of psychological distance and construal level in explaining the effectiveness of human-like vs. cartoon-like virtual influencers. *Journal of Business Research*, 185, 114916. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2023.114916>
- Gentina, E., & Tang, T. L. P. (2024). Youth materialism and consumer ethics: Do Gen Z adolescents' self-concepts (power and self-esteem) vary across cultures (China vs. France)? *Ethics & Behavior*, 34(2), 120-150. <https://doi.org/10.1080/10508422.2023.2198855>
- Ghali, Z., Rather, R. A., & Khan, I. (2024). Investigating metaverse marketing-enabled consumers' social presence, attachment, engagement, and (re)visit intentions. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 77, 103671. <https://doi.org/10.1016/j.jretconser.2023.103671>
- Grewal, D., Kopalle, P. K., & Hulland, J. (2024). Addressing the greatest global challenges (UN SDGs) with a marketing lens. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 1-10.
- Gümüş, N. (2020). Z kuşağı tüketicilerin satın alma karar tarzlarının incelenmesi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 15(58), 381-396.
- Günsel, A., Polat Üzümcü, T., & Şahin, A. (2017). Konaklama işletmelerinde deneyimsel pazarlama ve duygusal emek.
- Harari, T. T. E., Sela, Y., & Bareket-Bojmel, L. (2023). Gen Z during the COVID-19 crisis: A comparative analysis of the differences between Gen Z and Gen X in resilience, values, and attitudes. *Current Psychology*, 42(28), 24223-24232. <https://doi.org/10.1007/s12144-023-04523-4>
- Koulopoulos, T., & Keldsen, D. (2016). Gen Z effect: The six forces shaping the future of business. Routledge.
- Mason, M. C., Zamparo, G., Marini, A., & Ameen, N. (2022). Glued to your phone? Generation Z's smartphone addiction and online compulsive buying. *Computers in Human Behavior*, 136, 107404. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107404>
- Meet, R. K., Kundu, N., & Ahluwalia, I. S. (2024). Does socio-demographic, greenwashing, and marketing mix factors influence Gen Z purchase intention towards environmentally friendly packaged drinks? Evidence from an emerging economy. *Journal of Cleaner Production*, 434, 140357. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.140357>
- Nabilla, R. H. A., & Salim, A. (2023, August). Self-confidence in Generation Z. In *Proceeding of International Conference on Psychology, Health, and Humanity* (Vol. 1, pp. 139-148).
- Okan, E. Y., & Şahin, A. (2016). İnternet kullanımı motivasyonlarının elektronik ağızdan ağıza iletişim (E-WOM) ile ilişkisi üzerine ampirik bir araştırma. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 7(13).
- Pangestu, S., & Karnadi, E. B. (2020). The effects of financial literacy and materialism on the savings decision of Generation Z Indonesians. *Cogent Business & Management*, 7(1), 1743618. <https://doi.org/10.1080/23311975.2020.1743618>
- Pichler, S., Kohli, C., & Granitz, N. (2021). DITTO for Gen Z: A framework for leveraging the uniqueness of the new generation. *Business Horizons*, 64(5), 599-610. <https://doi.org/10.1016/j.bushor.2021.05.004>
- Priporas, C. V., Stylos, N., & Fotiadis, A. K. (2017). Generation Z consumers' expectations of interactions in smart retailing: A future agenda. *Computers in Human Behavior*, 77, 374-381. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.01.058>
- Raslie, H. (2021). Gen Y and Gen Z communication style. *Studies of Applied Economics*, 39(1).

- Sharma, P., Ueno, A., Dennis, C., & Turan, C. P. (2023). Emerging digital technologies and consumer decision-making in the retail sector: Towards an integrative conceptual framework. *Computers in Human Behavior*, 148, 107913. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2023.107913>
- Shieh, C. H., Ling, I. L., & Liu, Y. F. (2024). The role of privacy-related factors in consumer perceptions of smart advertising. *Journal of Service Theory and Practice*, 34(2), 216-241. <https://doi.org/10.1108/JSTP-2023-0214>
- Sorosrungruang, T., Ameen, N., & Hackley, C. (2024). How real is real enough? Unveiling the diverse power of generative AI-enabled virtual influencers and the dynamics of human responses. *Psychology & Marketing*. <https://doi.org/10.1002/mar.21675>
- Sukoco, N. D., Purnomo, D., & Hadiwijoyo, S. S. (2022). The effect of body shaming on the existence of Generation Z confidence.
- Şahin, A. (2011). Marka deneyimi ve iletişiminin marka sadakatine etkisinde marka ilişki kalitesinin rolü. Yayınlanmamış doktora tezi, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gebze.
- Şahin, A., Zehir, C., & Kitapçı, H. (2011). The effects of brand experiences, trust and satisfaction on building brand loyalty; an empirical research on global brands. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 24, 1288-1301.
- Şahin, A., Zehir, C., & Kitapçı, H. (2012). The effects of brand experience and service quality on repurchase intention: The role of brand relationship quality. *African Journal of Business Management*, 6(45), 11190-11201.
- Şahin, A., Kitapçı, H., & Zehir, C. (2013). Creating commitment, trust and satisfaction for a brand: What is the role of switching costs in mobile phone market? *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 99, 496-502.
- Şahin, A. (2014). Marka değerinde marka-müşteri ilişki kalitesinin rolü: Mobil iletişim sektöründe bir uygulama. *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 91-109.
- Şahin, A., & Kitapçı, H. (2013). Why customers stay: The role of switching costs on the satisfaction-trust-commitment chain. *International Review of Management and Business Research*, 2(4), 908.
- Şahin, A., Kitapçı, H., Şahin, A., Çiğirim, E., & Bayhan, K. (2016). Perceived relationship investment and relationship quality; the mediating role of commitment velocity. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 235, 288-295.
- Şahin, Azize, & Şahin, Aysun. (2017). Reflection of customer-brand engagement on purchase intention in social media. *European Proceedings of Social and Behavioural Sciences*, 34.
- Şahin, A., & Şen, S. (2017). Hizmet kalitesinin müşteri memnuniyeti üzerine etkisi. *Journal of International Social Research*, 10(52).
- Şahin, A. (2022a). Marka güvenilirliği, hizmet kalitesi, değiştirme maliyeti ve ağızdan ağıza (WOM) pazarlama iletişimi arasındaki ilişkiler. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 303-322.
- Şahin, Azize. (2022b). Covid-19 korkusu, sosyal medyada tüketicilerin eğlence ve sosyal etkileşim motivasyonları, ruh hali ve satınalma niyeti arasındaki ilişkilerin incelenmesi. In N. Yılmaz (Ed.), *Covid-19 pandemi gölgesinde uluslararası işletmecilik, finans, ticaret ve sigortacılık (Teori, Uygulama ve Tarihi Perspektif)* (ss. 117-136). İstanbul: Efe Akademi Yayınları.
- Şahin, Azize. (2022c). Marka-müşteri ilişki kalitesine marka yenilikçiliği ve algılanan ilişki yatırımının etkileri. In *International Current Research Symposium 2022 (ICRS'22)* (pp. 265-273). Ankara, Türkiye.
- Şahin, Aysun. (2022). Consumer choice and evaluations: The impact of value consciousness on trust and store satisfaction. *Journal of Global Strategic Management*, 16(1).

Şahin, A. (2021a). Tüketicilerin yüksek fiyat ödeme istekliliği ve olumlu önerme davranışlarını doğrudan iletişim, hizmet kalitesi ve arama maliyetleri nasıl etkiler? II. International Academician Studies Congress (ASC2021/FALL), Karabük, Türkiye, ss. 223-252.

Şahin, Azize. (2021b). Teknolojik liderlik, kişiselleştirme, marka farkındalığı ve marka değeri arasındaki ilişkiler. *Abant Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 611-631.

Sahin, A., Kitapci, H., Altindag, E., & Gok, M. S. (2017). Investigating the impacts of brand experience and service quality. *International Journal of Market Research*, 59(6), 707-724. <https://doi.org/10.2501/IJMR-2017-058>

Zehir, C., Şahin, A., Kitapçı, H., & Özşahin, M. (2011). The effects of brand communication and service quality in building brand loyalty through brand trust; the empirical research on global brands. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 24, 1218-1231.

Zhu, Y., Li, J., Han, X., Wang, R., Wang, C., & Pu, C. (2024). Embracing the future: Perceived value, technology optimism and VR tourism behavioral outcomes among Generation Z. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 1-15. <https://doi.org/10.1080/10447318.2023.2231452>

3KAYNAKÇA

Mıhcıoğlu, C. (2019). Halkla İlişkiler Nedir? *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı:1 Cilt:3, s. 91-108.

Gültekin, N. & Çelik, A. (2007). Belediyelerde Halkla İlişkiler ve Şanlıurfa Belediyesi, *Marmara Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* Sayı:1 Cilt:22, s. 311-325.

Uysal, S. B. (1987). Yerel Yönetimin Çevresi - Halkla İlişkiler ve Kanaat Araştırmaları, *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 20, Sayı 1, s. 15-32.

Yalçındağ, S. (1996). Belediyelerimiz ve Halkla İlişkileri, *TODAİE Yayınları* 1. Baskı, Ankara.

Akçakaya, M. (1999). Belediyelerde Halkla İlişkiler *Sayıştay Dergisi*, Sayı: 34, s. 77-91.

Yalçındağ, S. (1987). Belediyelerde Halkla İlişkiler, *Türk İdare Dergisi*, Sayı 377.

Fidan, A. (2006). Sosyal Politikaya Katkısı Açısından 5393 Sayılı Belediye Kanunu, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aygen, M. (2014). Sosyal Belediyecilik Üzerine Bir İnceleme: Elazığ Belediyesi Örneği, *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, Cilt: I, Sayı:1, s. 173-192.

Akdoğan, Y. (2006). Sosyal Belediyecilik, *Yerel Siyaset*, Sayı 3.

Öztürk, M. (2014). Kamu Yönetiminde ve Belediyelerde Halkla İlişkiler, *Marmara İletişim Dergisi*, Sayı:1, s. 185-196.

Acar, M. (1994). Türk Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler Araştırması, *Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü*.

Şen, F. (2012). Kamu Yönetiminde Halkla İlişkileri Yeniden Düşünmek *Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, Sayı: 16, s. 63-79.

Tuğçe, K. (2017). Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Yardım ve Sosyal Hizmet Sorumluluğu: Muratpaşa ve Kepez Belediyeleri Örneği, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

Ersöz, H. Y. (2011). Sosyal Politikada Yerelleşme, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul.

Gül, H., Sallan Gül, S., Memişoğlu, D. (2007). Türkiye’de Yoksullukla Mücadele Politikaları, Kentsel Yoksulluk ve Yerel Yönetişim”, Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar –II: Uygulama, H. Özgür ve M. Kösecik (Editörler), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, s. 246-283.

4KAYNAKÇA

Anselmo, A. (2014). Modernism. EDUCatt-Ente per il diritto allo studio universitario dell'Università Cattolica.

Baschera, L. (2013). Ethics in reformed orthodoxy. In *A Companion to Reformed Orthodoxy* (pp. 519-552). Brill.

Bjarnadottir, K. (2013). History of teaching arithmetic. In *Handbook on the history of mathematics education* (pp. 431-457). New York, NY: Springer New York.

Brentjes, S. M. (2008). Courtly patronage of the ancient sciences in post-classical Islamic societies. *Al-qantara*, 29 (2), 403-436.

Colish, M. L. (2000). *Remapping scholasticism* (Vol. 21). Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies.

Conrad, S. (2012). Enlightenment in global history: A historiographical critique. *The American Historical Review*, 117(4), 999-1027.

Decock, W. (2012). *Theologians and contract law: the moral transformation of the ius commune* (ca. 1500-1650) (Vol. 9). Martinus Nijhoff Publishers.

Duffy, E. (2022). *The stripping of the altars: traditional religion in England, 1400-1580*. Yale University Press.

Earle, D. M. (2009). MySpace Modernism. *Modernism/modernity*, 16(3), 478-481.

Farfan, P. (2013). Editorial Comment: "Modernism". *Theatre Journal*, 65(4), x-xiii.

Fellows, L. (2018). *Patronage as Power, Identity, and Self-Legitimization in Medieval Europe*. Degree of master, Arts in humanities, Hood College.

Fergusson, D. (2018). *The providence of god: A polyphonic approach* (Vol. 11). Cambridge University Press.

Friedman, S. S. (2001). Definitional excursions: the meanings of modern/modernity/modernism. *Modernism/modernity*, 8(3), 493-513.

Gordley, J. (1991). *The philosophical origins of modern contract doctrine*. Clarendon Press.

Grice-Hutchinson, M. (1952). *School of Salamanca*, The. Ludwig von Mises Institute.

Han, S. H. (2008). *Postmodern Thought and Evangelical Theology*. Christian Literature Crusade, Seoul.

Høyryup, J. (2007). *Jacopo da Firenze's Tractatus algorismi and early Italian abacus culture* (Vol. 34). Springer Science & Business Media.

Iribarren, I. (2020). Thomism. In *Encyclopedia of Medieval Philosophy: Philosophy between 500 and 1500* (pp. 1919-1927). Dordrecht: Springer Netherlands.

Jacob, M. C. (2019). *The secular enlightenment*. Princeton University Press.

Jun, C. M. (2014). The paradigm shift of practical theology and theological practice to overcome modernism and postmodernism. *Pacific Science Review*, 16(2), 156-166.

Jung, D. (2023). Islam and the Emergence of Modernity: World Society as an Emergent Social Reality. In Islam in Global Modernity: Sociological Theory and the Diversity of Islamic Modernities (pp. 95-126). Wiesbaden: Springer Fachmedien Wiesbaden.

Kugelman, R. (2011). Psychology and Catholicism: contested boundaries. Cambridge University Press.

Malmberg, B. (2023). How mathematics built the modern world. Geografiska Notiser.

Mercadante, L. A. (2014). Belief without borders: Inside the minds of the spiritual but not religious. Oxford University Press.

Orlemanski, J. (2019). Who has fiction? Modernity, fictionality, and the Middle Ages. *New Literary History*, 50(2), 145-170.

Oxford (2014). Oxford English Dictionary. www.oed.com

Pasnau, R. (2011). Scholastic qualities, primary and secondary. *Primary and Secondary Qualities: The historical and ongoing debate*, 41-61.

Rainey, L. (Ed.). (2005). *Modernism: an anthology*. John Wiley & Sons.

Saliba, G. (2007). *Islamic science and the making of the European renaissance*. Mit Press.

Schubring, G. (2012). From the few to the many: Historical perspectives on who should learn mathematics. In *Dig where you stand" 2. Proceedings of the second "International Conference on the History of Mathematics Education* (pp. 443-462).

Smith, R. S. (2007). *Truth and the new kind of Christian: The emerging effects of postmodernism in the church*. Crossway.

Spalding, T. L., Stedman, J. M., Gagné, C. L., & Kostelecky, M. (2019). *The human person: What Aristotle and Thomas Aquinas offer modern psychology*. Springer Nature.

Stearns, P. N. (2017). Periodization in world history: Challenges and opportunities. *21st-Century Narratives of World History: Global and Multidisciplinary Perspectives*, 83-109.

Westerink, H. (2019). Thinking spirituality differently: Michel Foucault on spiritual self-practices, counter-conducts, and power-knowledge constellations. *Religions*, 10(2), 81.

Wilkins, J. D. (2021). Thomism as a Tradition of Understanding. *The Thomist: A Speculative Quarterly Review*, 85(2), 247-293.

5KAYNAKÇA

Acar, H.İ. (2019). *İslâm Aile Hukuku*, İstanbul: Ensar Yayınları.

Acar, H.İ. (2005). *İslam Hukuku Açısından Nişanlanma*, Atatürk Üniversitesi İlâhiyat Fakültesi Dergisi, Erzurum, 23/71-94.

Acar, H.İ. (2007). "Nişan", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: TDV Yayınları, 33/152-154.

Aktan, H. (1997). "Nişanlanma", *İslam'da İnanç, İbadet ve Günlük Yaşayış Ansiklopedisi*, İstanbul: İFAV Yayınları, III/ 494-496.

- Aslan, M.S. (2015). İslâm Aile Hukuku, Bursa: Emin Yayınları.
- Aydın, M. A. (1985). İslâm-Osmanlı Aile Hukuku, İstanbul: MÜİFV Yayınları.
- Çolak, A. (2018). İslâm Aile Hukuku, İstanbul: Ensar Yayınları.
- Döndüren, H. (1983). Delilleriyle Aile İlmihali, İstanbul:Erkam Yayınları.
- Bilmen, Ö.N. (1985). Hukuk-ı İslâmiyye ve İslahât- Fıkhiyye Kâmusu, İstanbul: Bilmen Yayınları.
- Düsûkî, M. (2011). el-Ahvâlû's-Şahsiyye fi'l-mezheb's-Şâfiî, Kahire: Dârü's-Selâm.
- Ebû Zehra, M. (1957). el-Ahvâlû's-Şahsiyye, Beyrut: Dârü'n-Nevâdir.
- Ebu'l-Ayneyn, B. (1961). Ahkâmü'z-Zevâc ve't-Talâk fi'l-İslâm, İskenderiye: Münşetü'l-Maârif.
- Gümüş Böke, E. (2022). İslam'da Aile Kurumu ve Günümüz Nikâh Problemleri, Sosyal Bilimlerde Güncel tartışmalar 10, Ed: Zeynel Karacagil, Meryem Bulut, Ankara: Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Hallâf, A. (1990). Ahkâmü'l-ahvâli's-şahsiyye fi's-şeriatil-İslâmiyye, Kuveyt: Dârü'l-Kalem.
- İbn Hazm, E. M. (ts.), el-Muhallâ, Kahire: Dârü't-Tûras,
- İbn Kudâme, M. (1997). el-Muğnî, Riyâd: el- Mektebetü'r-Riyadi'l-Hâdise.
- İbn Rüşd, E. V. (1985). Bidâyetü'l-Müctehid ve Nihâyetü'l-Muktesid, Beyrut: Darü'l-Ma'rife.
- Kahveci, N. (2019). İslâm Aile Hukuku, İstanbul: Hikmetevi Yayınları.
- Kahveci, N. (2007). İslâm Hukuku Açısından Nişanlılık, İstanbul: Rağbet Yayınları.
- Karaman, H. (2003), Mukayeseli İslâm Hukuku, İstanbul: İz Yayıncılık.
- Kâsânî, A. (1974). Bedâi'us-Senaî fi Tertîbi's-Şerâi', Beyrut: Dârü'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Köse, S. (2012). "Toplumsal Meşrûiyet Açısından Nikâhta Aleniyet ve Türkiye'de İmam Nikâhı Uygulaması". Dinlerde Nikâh, Milletlerarası Tartışmalı İlmi Toplantı (İzmir 6-8 Nisan 2012). İstanbul. 471-501.
- Köse, S. (2014). Genetiğiyle Oynanmış Kavramlar ve Aile Medeniyetinin Sonu. Konya: Mehir Vakfı Yayınları.
- Keleş, E. (2004). Dinî Nikâh Adı Altında Yapılan Gayr-i Resmî Nikâh Akdinin Tahkim Yoluyla Sona Erdirilmesi", İslâm Hukuku Araştırmaları Dergisi, 3/193-209.
- Koç, N. (2002). Türk-İsviçre Hukukunda Nişanlanma Sözleşmesi, İzmir:Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- Merğînânî, E. H. (1986). el-Hidâye Şerhu Bidâyeti'l-Mübtedi, İstanbul: Kahraman Yayınları.
- Mevsilî, A.b.M. (1984), el-İhtiyâr, li Ta'lîli'l Muhtâr, İstanbul:Çağrı Yayınları.
- Sibâî, M. (1997). Şerhu Kânûni'l-ahvâli's-şahsiyye, Beyrut: el-Mektebü'l-İslâmî.
- Şaban, Z. (1993). el-Ahkâmü's-Şer'iyye li'l-Ahvâli's-Şahsiyye, Bingazi: y.y.
- Şelebî, M.M. (1983). Ahkâmü'l-üsre fi'l-İslâm, Beyrut: Dârü'n-Nehdatil-Arabiyye.
- Şirazî, E.İ. (1995). el- Mühezzeb fi fikhil-İmam eş-Şâfiî, Beyrut: Darü'l-Kütübi'l-İlmiyye.
- Şirbînî, M. (1958). Muğni'l-muhtâc, Mısır: Musta el-Babi el-Halebi
- Özay, H. (2020). Nişanlılıkta Yaptırılan İmam Nikâhının İslâm Hukuku Açısından Değerlendirilmesi, Tokat İlmîyât Dergisi, 8/1, 132-159.

Öztan, B. (2004). Aile Hukuku, Ankara:Turhan Kitabevi.

Yaman, A. (2015). Ahlak ve Hukuk Ekseninde Aile Hayatımız, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı.

Zuhaylî, V. (1985). El-Fıkhu'l-İslâmi ve Edilletuhu, Dimaşk: Dâru'l-Fikr.

ACİLDE ZOR VAKALAR

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Atakan SAVRUN

Doç. Dr. Fatih TANRIVERİ

Uzm. Dr. Şeyda Tuba SAVRUN

Uzm. Dr. Fuat KULAKSIZ

YAZARLAR

Dr. Öğr. Üyesi İlder AĞAÇKIRAN

Op. Dr. A. Gülşah KİRİŞ UZUN

Op. Dr. Büşra KAPLAN

Op. Dr. Bilal ARIKAN

Op. Dr. Candost HANEDAN

Op. Dr. Fahrettin Görkem GÜVENİR

Op. Dr. Güven Ozan KAPLAN

Op. Dr. Hande Nur ÖNCÜ

Op. Dr. İbrahim Buğra BAHADIR

Uzm. Dr. Ayşe Sümeyye ARI

Uzm. Dr. Etkin KESKİN

Uzm. Dr. Gölgem ÇETİN DORA

Uzm. Dr. Merve AĞAÇKIRAN

Uzm. Dr. Muradiye GÜDÜCÜ

Uzm. Dr. Tarık IRMAK

Uzm. Dr. Yeşim EYLEV AKBOĞA

Dr. Ece Yüksel BAHADIR

Dr. Mücahit ÇAVIŞ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-146-0

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKÇA

Amin, F. M., Asghar, M. S., Hougaard, A., Hansen, A. E., Larsen, V. A., de Koning, P. J., Larsson, H. B., Olesen, J., & Ashina, M. (2013). Magnetic resonance angiography of intracranial and extracranial arteries in patients with spontaneous migraine without aura: a cross-sectional study. *The Lancet Neurology*, 12(5), 454–461.

[https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(13\)70067-X](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(13)70067-X)

Ashina, M. (2020). Migraine. *New England Journal of Medicine*, 383(19), 1866–1876.

<https://doi.org/10.1056/NEJMra1915327>

Ashina, M., Katsarava, Z., Do, T. P., Buse, D. C., Pozo-Rosich, P., Özge, A., Krymchantowski, A. V., Lebedeva, E. R., Ravishankar, K., Yu, S., Sacco, S., Ashina, S., Younis, S., Steiner, T. J., & Lipton, R. B. (2021). Migraine: epidemiology and systems of care. *The Lancet*, 397(10283), 1485–1495. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)32160-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)32160-7)

Bahra, A., Matharu, M., Buchel, C., Frackowiak, R., & Goadsby, P. (2001). Brainstem activation specific to migraine headache. *The Lancet*, 357(9261), 1016–1017. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(00\)04250-1](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(00)04250-1)

Benarroch, E. E. (2011). CGRP. *Neurology*, 77(3), 281–287. <https://doi.org/10.1212/WNL.0b013e31822550e2>

Bernard, F. (2023). Neurotrauma and Intracranial Pressure Management. *Critical Care Clinics*, 39(1), 103–121.

<https://doi.org/10.1016/j.ccc.2022.08.002>

Changa, A. R., Czeisler, B. M., & Lord, A. S. (2019). Management of Elevated Intracranial Pressure: a Review.

Current Neurology and Neuroscience Reports, 19(12), 99. <https://doi.org/10.1007/s11910-019-1010-3>

Charles, A. (2009). Advances in the basic and clinical science of migraine. *Annals of Neurology*, 65(5), 491–498.

<https://doi.org/10.1002/ana.21691>

Charles, A. (2013). Vasodilation out of the picture as a cause of migraine headache. *The Lancet Neurology*, 12(5), 419–420.

[https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(13\)70051-6](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(13)70051-6)

Charles, A., & Pozo-Rosich, P. (2019). Targeting calcitonin gene-related peptide: a new era in migraine therapy.

The Lancet, 394(10210), 1765–1774. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(19\)32504-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)32504-8)

Cordonnier, C., Demchuk, A., Ziai, W., & Anderson, C. S. (2018). Intracerebral haemorrhage: current approaches to acute management. *The Lancet*, 392(10154), 1257–1268. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31878-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31878-6)

- Cutrer, F. M. (2006). Pathophysiology of migraine. In *Seminars in Neurology* (Vol. 26, Issue 2, pp. 171–180). <https://doi.org/10.1055/s-2006-939917>
- Davis-Martin, R. E., Polk, A. N., & Smitherman, T. A. (2017). Alcohol Use as a Comorbidity and Precipitant of Primary Headache: Review and Meta-analysis. *Current Pain and Headache Reports*, 21(10), 42. <https://doi.org/10.1007/s11916-017-0642-8>
- Deen, M., Christensen, C. E., Hougaard, A., Hansen, H. D., Knudsen, G. M., & Ashina, M. (2017). Serotonergic mechanisms in the migraine brain – a systematic review. *Cephalalgia*, 37(3), 251–264. <https://doi.org/10.1177/0333102416640501>
- Divani, A. A., Liu, X., Di Napoli, M., Lattanzi, S., Ziai, W., James, M. L., Jafarli, A., Jafari, M., Saver, J. L., Hemphill, J. C., Vespa, P. M., Mayer, S. A., & Petersen, A. (2019). Blood Pressure Variability Predicts Poor In-Hospital Outcome in Spontaneous Intracerebral Hemorrhage. *Stroke*, 50(8), 2023–2029. <https://doi.org/10.1161/STROKEAHA.119.025514>
- Gross, B. A., Jankowitz, B. T., & Friedlander, R. M. (2019). Cerebral Intraparenchymal Hemorrhage. *JAMA*, 321(13), 1295. <https://doi.org/10.1001/jama.2019.2413>
- Gursoy-Ozdemir, Y., Qiu, J., Matsuoka, N., Bolay, H., Bempohl, D., Jin, H., Wang, X., Rosenberg, G. A., Lo, E. H., & Moskowitz, M. A. (2004). Cortical spreading depression activates and upregulates MMP-9. *Journal of Clinical Investigation*, 113(10), 1447–1455. <https://doi.org/10.1172/JCI21227>
- Hadjikhani, N., Sanchez del Rio, M., Wu, O., Schwartz, D., Bakker, D., Fischl, B., Kwong, K. K., Cutrer, F. M., Rosen, B. R., Tootell, R. B. H., Sorensen, A. G., & Moskowitz, M. A. (2001). Mechanisms of migraine aura revealed by functional MRI in human visual cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 98(8), 4687–4692. <https://doi.org/10.1073/pnas.071582498>
- Hanley, D. F., Thompson, R. E., Rosenblum, M., Yenokyan, G., Lane, K., McBee, N., Mayo, S. W., Bistran-Hall, A. J., Gandhi, D., Mould, W. A., Ullman, N., Ali, H., Carhuapoma, J. R., Kase, C. S., Lees, K. R., Dawson, J., Wilson, A., Betz, J. F., Sugar, E. A., ... Zomorodi, A. (2019). Efficacy and safety of minimally invasive surgery with thrombolysis in intracerebral haemorrhage evacuation (MISTIE III): a randomised, controlled, open-label, blinded endpoint phase 3 trial. *The Lancet*, 393(10175), 1021–1032. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(19\)30195-3](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(19)30195-3)
- Headache Classification Committee of the International Headache Society (IHS) The International Classification of Headache Disorders, 3rd edition. (2018). *Cephalalgia*, 38(1), 1–211. <https://doi.org/10.1177/0333102417738202>
<https://www.uptodate.com/contents/pathophysiology-clinical-manifestations-and-diagnosis-of-migraine-in-adults>. (n.d.).
- Karatas, H., Erdener, S. E., Gursoy-Ozdemir, Y., Lule, S., Eren-Koçak, E., Sen, Z. D., & Dalkara, T. (2013). Spreading Depression Triggers Headache by Activating Neuronal Panx1 Channels. *Science*, 339(6123), 1092–1095. <https://doi.org/10.1126/science.1231897>
- Kelman, L. (2007). The Triggers or Precipitants of the Acute Migraine Attack. *Cephalalgia*, 27(5), 394–402. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2982.2007.01303.x>
- Laurell, K., Artto, V., Bendtsen, L., Hagen, K., Häggström, J., Linde, M., Söderström, L., Tronvik, E., Wessman, M., Zwart, J. A., & Kallela, M. (2016). Premonitory symptoms in migraine: A cross-sectional study in 2714 persons. *Cephalalgia*, 36(10), 951–959. <https://doi.org/10.1177/0333102415620251>
- Leo, A. A. P. (1947). FURTHER OBSERVATIONS ON THE SPREADING DEPRESSION OF ACTIVITY IN THE CEREBRAL CORTEX. *Journal of Neurophysiology*, 10(6), 409–414. <https://doi.org/10.1152/jn.1947.10.6.409>
- Plump F, & Posner JB. (1995). Plum F, Posner JB. *The Diagnosis of Stupor and Coma III*. FA Davis, Philadelphia .

Pradilla, G., Ratcliff, J. J., Hall, A. J., Saville, B. R., Allen, J. W., Paulon, G., McGlothlin, A., Lewis, R. J., Fitzgerald, M., Caveney, A. F., Li, X. T., Bain, M., Gomes, J., Jankowitz, B., Zenonos, G., Molyneaux, B. J., Davies, J., Siddiqui, A., Chicoine, M. R., ... Barrow, D. L. (2024). Trial of Early Minimally Invasive Removal of Intracerebral Hemorrhage. *New England Journal of Medicine*, 390(14), 1277–1289. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa2308440>

Qureshi, A. I., Mendelow, A. D., & Hanley, D. F. (2009). Intracerebral haemorrhage. *The Lancet*, 373(9675), 1632–1644. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(09\)60371-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(09)60371-8)

Ravishankar, N., Nuoman, R., Amuluru, K., El-Ghanem, M., Thulasi, V., Dangayach, N. S., Lee, K., & Al-Mufti, F. (2020). Management Strategies for Intracranial Pressure Crises in Subarachnoid Hemorrhage. *Journal of Intensive Care Medicine*, 35(3), 211–218. <https://doi.org/10.1177/0885066618813073>

Rocca, M. A., Ceccarelli, A., Falini, A., Colombo, B., Tortorella, P., Bernasconi, L., Comi, G., Scotti, G., & Filippi, M. (2006). Brain Gray Matter Changes in Migraine Patients With T2-Visible Lesions. *Stroke*, 37(7), 1765–1770. <https://doi.org/10.1161/01.STR.0000226589.00599.4d>

Rundek, T., Elkind, M. S. V., Di Tullio, M. R., Carrera, E., Jin, Z., Sacco, R. L., & Homma, S. (2008). Patent Foramen Ovale and Migraine. *Circulation*, 118(14), 1419–1424. <https://doi.org/10.1161/CIRCULATIONAHA.108.771303>

Sacco, S., Amin, F. M., Ashina, M., Bendtsen, L., Deligianni, C. I., Gil-Gouveia, R., Katsarava, Z., MaassenVanDenBrink, A., Martelletti, P., Mitsikostas, D.-D., Ornello, R., Reuter, U., Sanchez-del-Rio, M., Sinclair, A. J., Terwindt, G., Uluduz, D., Versijpt, J., & Lampl, C. (2022). European Headache Federation guideline on the use of monoclonal antibodies targeting the calcitonin gene related peptide pathway for migraine prevention – 2022 update. *The Journal of Headache and Pain*, 23(1), 67. <https://doi.org/10.1186/s10194-022-01431-x>

Spontaneous Intracerebral Hemorrhage. (2023). *New England Journal of Medicine*, 388(15), 1440–1440. <https://doi.org/10.1056/NEJMx230001>

Takano, T., & Nedergaard, M. (2008). Deciphering migraine. *Journal of Clinical Investigation*. <https://doi.org/10.1172/JCI38051>

Thomsen, A. V., Ashina, H., Al-Khazali, H. M., Rose, K., Christensen, R. H., Amin, F. M., & Ashina, M. (2024). Clinical features of migraine with aura: a REFORM study. *Journal of Headache and Pain*, 25(1). <https://doi.org/10.1186/s10194-024-01718-1>

Vongvaivanich, K., Lertakyamanee, P., Silberstein, S. D., & Dodick, D. W. (2015). Late-life migraine accompaniments: A narrative review. *Cephalalgia*, 35(10), 894–911. <https://doi.org/10.1177/0333102414560635>

- Alkhalaf, A., Alfraidi, O., Almodlaj, T., Nazer, A., Albogami, N., Alrabeeah, K., & Alathel, A. (2021). Seasonal variation in the incidence of acute renal colic. *Saudi Journal of Kidney Diseases and Transplantation*, 32(2), 371–376. <https://doi.org/10.4103/1319-2442.335449>
- Arslan, G., Karakuş, A., Çalışkan, K., Şahan, M., Duru, M., Kuvandık, G., & Erdoğan, Y. K. (2014). Acil servise başvuran 65 yaş üstü hastalarda abdominal aort anevrizma taraması ve risk faktörlerinin değerlendirilmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Tıp Dergisi*, 17(5), 6–11.
- Brady, A. R., Thompson, S. G., Fowkes, F. G., Greenhalgh, R. M., & Powell, J. T. (2004). UK Small Aneurysm Trial Participants. Abdominal aortic aneurysm expansion: Risk factors and time intervals for surveillance. *Circulation*, 110(1), 16–21. <https://doi.org/10.1161/01.CIR.0000154569.08857.7A>
- Brewster, D. C., Cronenwett, J. L., Hallett, J. W. Jr., et al. (2003). Guidelines for the treatment of abdominal aortic aneurysms. Report of a subcommittee of the Joint Council of the American Association for Vascular Surgery and Society for Vascular Surgery. *Journal of Vascular Surgery*, 37, 1106–1117. [https://doi.org/10.1016/s0741-5214\(03\)00224-8](https://doi.org/10.1016/s0741-5214(03)00224-8)
- Bultitude, M., & Rees, J. (2012). Management of renal colic. *BMJ*, 345, e5499. <https://doi.org/10.1136/bmj.e5499>
- Chervu, A., Clagett, G. P., Valentine, R. J., Myers, S. I., & Rossi, P. J. (1995). Role of physical examination in detection of abdominal aortic aneurysms. *Surgery*, 117(4), 454–457. [https://doi.org/10.1016/s0039-6060\(05\)80067-4](https://doi.org/10.1016/s0039-6060(05)80067-4)
- Cotta, B. H., Nguyen, V., Sur, R. L., & Bechis, S. K. (2021). Opiates prescribed for acute renal colic are associated with prolonged use. *World Journal of Urology*, 39(6), 2183–2189. <https://doi.org/10.1007/s00345-020-03386-7>
- Force, U. S. P. S. T. (2005). Screening for abdominal aortic aneurysm: Recommendation statement. *Annals of Internal Medicine*, 142(3), 198–202. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-142-3-200502010-00009>
- Grasso, A. A., & Cozzi, G. (2014). Etiology, diagnosis and treatment of renal colic during pregnancy. *Urologia*, 81(1), 12–15. <https://doi.org/10.5301/urologia.5000048>
- Isselbacher, E. M. (2005). Thoracic and abdominal aortic aneurysms. *Circulation*, 111(6), 816–828. <https://doi.org/10.1161/01.CIR.0000154569.08857.7A>
- Kirby, R. S. (1992). The clinical assessment of benign prostatic hyperplasia. *Cancer*, 70(1), 284–290.
- Kurosawa, K., Matsumura, J. S., & Yamanouchi, D. (2013). Current status of medical treatment for abdominal aortic aneurysm. *Circulation Journal*, 77(12), 2860–2866. <https://doi.org/10.1253/circj.13-1252>
- LaRoy, L. L., Cormier, P. J., Matalon, T. A., Patel, S. K., Turner, D. A., & Silver, B. (1989). Imaging of abdominal aortic aneurysms. *AJR American Journal of Roentgenology*, 152(4), 785–792. <https://doi.org/10.2214/ajr.152.4.785>
- Leboutte, F., & Neisius, A. (2024). Steinkolik [Renal colic]. *Urologie*, 63(6), 551–556. <https://doi.org/10.1007/s00120-024-02337-z>
- McAninch, J. W. (2008). Symptoms of disorders of the genitourinary tract. In Tanagho, E. A., & McAninch, J. W. (Eds.), *Smith's General Urology* (pp. 124–130). McGraw-Hill.
- Nevitt, M. P., Ballard, D. J., & Hallett, J. W. Jr. (1989). Prognosis of abdominal aortic aneurysms: A population-based study. *The New England Journal of Medicine*, 321(12), 1009–1014. <https://doi.org/10.1056/NEJM198910123211504>
- Pathan, S. A., Mitra, B., Straney, L. D., Afzal, M. S., Anjum, S., Shukla, D., et al. (2016). Delivering safe and effective analgesia for management of renal colic in the emergency department: A double-blind, multigroup, randomised controlled trial. *The Lancet*, 387(10032), 1999–2007. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(16\)00652-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(16)00652-8)

- Ray, A. A., Ghiculete, D., & Pace, K. T. (2010). Limitations to ultrasound in the detection and measurement of urinary tract calculi. *Urology*, 76(2), 295–300. <https://doi.org/10.1016/j.urology.2010.02.034>
- Raynal, G., & Alméras, C. (2024). Prise en charge de la colique néphrétique [Renal colic management]. *Revue Pratique*, 74(7), 787–791.
- Scott, R. A., Ashton, H. A., & Kay, D. N. (1991). Abdominal aortic aneurysm in 4237 screened patients: Prevalence, development and management over 6 years. *British Journal of Surgery*, 78(9), 1122–1125. <https://doi.org/10.1002/bjs.1800780916>
- Smith-Bindman, R., Aubin, C., & Bailitz, J. (2014). Ultrasonography versus computed tomography for suspected nephrolithiasis. *The New England Journal of Medicine*, 371(12), 1100–1110. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa1404440>
- Tintinalli, J., Stapczynski, J., Ma, O. J., Cline, D., Cydulka, R., & Meckler, G. (2010). *Tintinalli's Emergency Medicine: A Comprehensive Study Guide (7th ed.)*. McGraw-Hill.
- Türk, C., Neisius, A., & Petrik, A. (2020). Diagnostic evaluation. In *Guidelines on Urolithiasis*. European Association of Urology.
- Vieweg, J., Teh, C., & Freed, K. (1998). Unenhanced helical computerized tomography for the evaluation of patients with acute flank pain. *Journal of Urology*, 160(3), 679–684. <https://doi.org/10.1097/00005392-199809000-00022>
- Wiesbauer, F., Schlager, O., & Domanovits, H. (2007). Perioperative beta-blockers for preventing surgery-related mortality and morbidity: A systematic review and meta-analysis. *Anesthesia and Analgesia*, 104(1), 27–41. <https://doi.org/10.1213/01.ane.0000250971.14918.5>
- Worster, A., Preyra, I., & Weaver, B. (2002). The accuracy of noncontrast helical computed tomography versus intravenous pyelography in the diagnosis of suspected acute urolithiasis: A meta-analysis. *Annals of Emergency Medicine*, 40(3), 280–286. <https://doi.org/10.1067/mem.2002.127196>

3KAYNAKLAR

- Gadler T, Huey S, Hunt K: Recognizing Fournier's gangrene in the emergency department. *Adv Emerg Nurs J*. 2019, 41:33-8.
- Smith GL, Bunker CB, Dinneen MD. Fournier's gangrene. *Br J Urol* 1998;81:347–55.
- Thwaini A, Khan A, Malik A, et al. Fournier's gangrene and its emergency management. *Postgrad Med J* 2006;82:516–9.
- Hua C, Urbina T, Bosc R, Parks T, Sriskandan S, De Prost N, et al. Necrotising soft-tissue infections. *Lancet Infect Dis*. 2023;23:e81–94
- Cen H, Jin R, Yin J, Wang X. Risk Factors for Predicting Mortality and Amputation of Patients with Necrotizing Soft-Tissue Infections: Retrospective Analysis of 111 Cases from a Single Medical Center. *Emerg Med Int*. 2023; 2023:6316896
- Bejanga BI. Fournier's gangrene. *Br J Urol* 1979;51:312–6.

- Erickson BA, Miller AC, Warner HL, Drobish JN, Koeneman SH, Cavanaugh JE, Polgreen PM. Understanding the Prodromal Period of Necrotizing Soft Tissue Infections of the Genitalia (Fournier's Gangrene) and the Incidence, Duration, and Risk Factors Associated With Potential Missed Opportunities for an Earlier Diagnosis: A Population-based Longitudinal Study. *J Urol*. 2022 Dec;208(6):1259-1267. doi: 10.1097/JU.0000000000002920. Epub 2022 Aug 25. PMID: 36006046; PMCID: PMC11005462.
- Joury A, Mahendra A, Alshehri M, Downing A: Extensive necrotizing fasciitis from Fournier's gangrene. *Urol Case Rep*. 2019, 26:100943.
- Atilla A, Temoçin F, Kuruoğlu T, Kamalı-Polat A. Fournier's Gangrene: Microbiological Profile and Risk Factors for Mortality: Review of 97 Cases. *Infect Dis Clin Microbiol* 2023; 5(1): 13-22
- Aliyev SA, Aliev ES. [Fournier's gangrene: evolution of representations about pathogenesis, current state diagnosis and treatment]. *Urologiia*. 2022 Nov;(5):112-116. Russian. PMID: 36382828. Levenson RB, Singh AK, Novelline RA. Fournier gangrene: role of imaging. *Radiographics* 2008;28:519–28.
- Leslie SW, Rad J, Foreman J. Fournier Gangrene. 2023 Jun 5. In: StatPearls [Internet]. Treasure Island (FL): StatPearls Publishing; 2024 Jan–. PMID: 31747228.
- Warli SM, Pakpahan KA, Nasution R, Kadar DD, Adhyatma KP. Role of SFGSI, microbial culture and qSOFA as predictive factors in determining the survival rate in Fournier Gangrene patient. *SMJ*. 2024;45:230–4
- El-Qushayri AE, Khalaf KM, Dahy A, et al.: Fournier's gangrene mortality: a 17-year systematic review and meta-analysis. *Int J Infect Dis*. 2020, 92:218-25. 1
- Wöhler A, Schwab R, Güsgen C, Schaaf S, Weitzel C, Jänig C, Willms A. Diagnosis and Treatment of Severe Fournier's Gangrene: Introduction of a Surgical Approach, Evaluation of Risk Factors, Microbiological Characteristics and Review of the Literature]. *Zentralbl Chir*. 2022 Oct;147(5):480-491. German. doi: 10.1055/a-1319-1734. Epub 2021 Feb 8. PMID: 33556981.
- Ramm L, Guidry K, Cirilli A, Kurkowski E, Yu C. Critical Point-of-care Ultrasound Diagnosis of Fournier's Gangrene: A Case Report. *Clin Pract Cases Emerg Med*. 2022 Feb;6(1):57-60. doi: 10.5811/cpcem.2021.11.54849. PMID: 35226850; PMCID: PMC8885234.
- Hughes T, Bowen D, Saeed K, Juliebø-Jones P, Somani B. Management of Fournier's gangrene: a practical guide for clinicians. *Br J Hosp Med (Lond)*. 2023 Sep 2;84(9):1-9. doi: 10.12968/hmed.2023.0119. Epub 2023 Sep 27. PMID: 37769264.
- Koch GE, Abbasi B, Agoubi L, Breyer BN, Clark N, Dick BP, Friedrich JB, Hampson LA, Hernandez A, Maine R, Osterberg EC, Teal L, Woodle CT, Hagedorn JC. Multidisciplinary management in Fournier's gangrene. *Curr Probl Surg*. 2024 Jul;61(7):101499. doi: 10.1016/j.cpsurg.2024.101499. Epub 2024 May 14. PMID: 38879239.
- de Bessa J Júnior. Hyperbaric oxygen therapy in Fournier's gangrene. *Int Braz J Urol*. 2022 Sep-Oct;48(5):782-783. doi: 10.1590/S1677-5538.IBJU.2022.0119.1. PMID: 35838502; PMCID: PMC9388185.
- Susini P, Marcaccini G, Efica J, Giuffrè MT, Mazzotta R, Caneschi C, Cuomo R, Nisi G, Grimaldi L. Fournier's Gangrene Surgical Reconstruction: A Systematic Review. *J Clin Med*. 2024 Jul 12;13(14):4085. doi: 10.3390/jcm13144085. PMID: 39064124; PMCID: PMC11278345.
- Lewis GD, Majeed M, Olang CA, Patel A, Gorantla VR, Davis N, Gluschitz S. Fournier's Gangrene Diagnosis and Treatment: A Systematic Review. *Cureus*. 2021 Oct 21;13(10):e18948. doi: 10.7759/cureus.18948. PMID: 34815897; PMCID: PMC8605831.

Hughes T, Bowen D, Saeed K, Juliebø-Jones P, Somani B. Management of Fournier's gangrene: a practical guide for clinicians. *Br J Hosp Med (Lond)*. 2023 Sep 2;84(9):1-9. doi: 10.12968/hmed.2023.0119. Epub 2023 Sep 27. PMID: 37769264.

Erickson BA, Flynn KJ. Management of Necrotizing Soft Tissue Infections (Fournier's Gangrene) and Surgical Reconstruction of Debridement Wound Defects. *Urol Clin North Am*. 2022 Aug;49(3):467-478. doi: 10.1016/j.ucl.2022.04.008. Epub 2022 Jun 27. PMID: 35931437.

Zhang KF, Shi CX, Chen SY, Wei W. Progress in Multidisciplinary Treatment of Fournier's Gangrene. *Infect Drug Resist*. 2022 Nov 28;15:6869-6880. doi: 10.2147/IDR.S390008. PMID: 36465810; PMCID: PMC9717591.

Wöhler A, Schwab R, Güsgen C, Schaaf S, Weitzel C, Jänig C, Willms A. Diagnosis and Treatment of Severe Fournier's Gangrene: Introduction of a Surgical Approach, Evaluation of Risk Factors, Microbiological Characteristics and Review of the Literature]. *Zentralbl Chir*. 2022 Oct;147(5):480-491. German. doi: 10.1055/a-1319-1734. Epub 2021 Feb 8. PMID: 33556981.

Ramm L, Guidry K, Cirilli A, Kurkowski E, Yu C. Critical Point-of-care Ultrasound Diagnosis of Fournier's Gangrene: A Case Report. *Clin Pract Cases Emerg Med*. 2022 Feb;6(1):57-60. doi: 10.5811/cpcem.2021.11.54849. PMID: 35226850; PMCID: PMC8885234.

Schneidewind L, Anheuser P, Schönburg S, Wagenlehner FME, Kranz J. Hyperbaric Oxygenation in the Treatment of Fournier's Gangrene: A Systematic Review. *Urol Int*. 2021;105(3-4):247-256. doi: 10.1159/000511615. Epub 2020 Dec 7. PMID: 33285541; PMCID: PMC8006587.

Gul MO, Sunamak O, Kina U, Gunay E, Akyuz C. Fournier's Gangrene: Our Five-Year Series and the Role of Vacuum-Assisted Closure in the Treatment. *Niger J Clin Pract*. 2021 Sep;24(9):1277-1282. doi: 10.4103/njcp.njcp_387_20. PMID: 34531337.

Ghabisha S, Ahmed F, Al-Wageeh S, Badheeb M, Alyhari Q, Altam A, Alsharif A. Prognostic determinants and treatment outcomes of Fournier's Gangrene treatment in a resource-limited setting: A retrospective study. *Arch Ital Urol Androl*. 2023 Jul 25;95(3):11450. doi: 10.4081/aiua.2023.11450. PMID: 37491981.

Bowen D, Hughes T, Juliebø-Jones P, Somani B. Fournier's gangrene: a review of predictive scoring systems and practical guide for patient management. *Ther Adv Infect Dis*. 2024 Mar 19;11:20499361241238521. doi: 10.1177/20499361241238521. PMID: 38510990; PMCID: PMC10952983.

Pérez-Moreno LE, González-Velazquez VE, Rodríguez-Rodríguez LL, Pedraza-Rodríguez EM, Díaz-Legon Y, Barreto-Fiu E. Lesion Length as a Prognosis Marker of Mortality in Patients with Fournier's Gangrene: Proposal of a New Scoring System. *Arch Esp Urol*. 2022 Sep;75(7):647-654. doi: 10.56434/j.arch.esp.urol.20227507.94. PMID: 36214148.

4KAYNAKLAR

Amir, J., Shechter, Y., Eilam, N., & Varsano, I. (1994). Group A beta-hemolytic streptococcal pharyngitis in children younger than 5 years. *Israel journal of medical sciences*, 30(8), 619-622.

Bisno, A. L. (1996). Acute pharyngitis: etiology and diagnosis. *Pediatrics*, 97(6), 949-954.

Brodsky, L. (1989). Modern assessment of tonsils and adenoids. *Pediatric Clinics of North America*, 36(6), 1551-1569.

- Brook, I. (1987). The clinical microbiology of Waldeyer's ring. *Otolaryngologic Clinics of North America*, 20(2), 259-272.
- Brook, I., & Yocum, P. (1984). Bacteriology of chronic tonsillitis in young adults. *Archives of Otolaryngology*, 110(12), 803-805.
- Chole, R., & Sudhoff, H. (2010). Cummings otolaryngology, head and neck surgery.
- Christensen, P.-H., & Schønsted-Madsen, U. (1983). Unilateral immediate tonsillectomy as the treatment of peritonsillar abscess: results, with special attention to pharyngitis. *The Journal of Laryngology & Otology*, 97(12), 1105-1109.
- Diseases, A. A. o. P. C. o. I., & Pediatrics, A. A. o. (2006). Red book: report of the Committee on Infectious Diseases. American Academy of Pediatrics.
- Facklam, R. R. (1987). Specificity study of kits for detection of group A streptococci directly from throat swabs. *Journal of clinical microbiology*, 25(3), 504-508.
- Flint, P. W., Haughey, B., Lund, V., Niparko, J., Richardson, M., & Robbins, K. (2010). Cummings. Cummings Otolaryngology Head & Neck Surgery, 5.
- Galioto, N. J. (2008). Peritonsillar abscess. *American family physician*, 77(2), 199-202.
- GERBER, M. A. (1989). Comparison of throat cultures and rapid strep tests for diagnosis of streptococcal pharyngitis. *The Pediatric infectious disease journal*, 8(11), 820-824.
- Hollinshead, W. (1982). The nose and paranasal sinuses. *Anatomy for Surgeons: The Head and Neck*. Philadelphia: Lippincott Williams and Wilkins, 259-263.
- Honikman, L. H., & Massell, B. F. (1971). Guidelines for the selective use of throat cultures in the diagnosis of streptococcal respiratory infection.
- Palumbo, F. M. (1987). Pediatric considerations of infections and inflammations of Waldeyer's ring. *Otolaryngologic Clinics of North America*, 20(2), 311-316.
- Randolph, M. F., Gerber, M. A., DeMeo, K. K., & Wright, L. (1985). Effect of antibiotic therapy on the clinical course of streptococcal pharyngitis. *The Journal of pediatrics*, 106(6), 870-875.
- Scott, P., Loftus, W., Kew, J., Ahuja, A., Yue, V., & Van Hasselt, C. (1999). Diagnosis of peritonsillar infections: a prospective study of ultrasound, computerized tomography and clinical diagnosis. *The Journal of Laryngology & Otology*, 113(3), 229-232.
- Shapiro, N. L., & Cunningham, M. J. (1995). Streptococcal pharyngitis in children. *Current Opinion in Otolaryngology & Head and Neck Surgery*, 3(6), 369-373.
- Tagliareni, J. M., & Clarkson, E. I. (2012). Tonsillitis, peritonsillar and lateral pharyngeal abscesses. *Oral and Maxillofacial Surgery Clinics of North America*, 24(2), 197.
- Tintinalli, J. E., Stapczynski, J. S., Ma, O., Yealy, D., Meckler, G., & Cline, D. (2016). Tintinalli's Emergency Medicine: A Comprehensive Study Guide, 8e (Vol. 18). McGraw Hill Education.
- Zalzal, G. H., & Cotton, R. T. (1993). Pharyngitis and adenotonsillar disease. *Otolaryngology and head and neck surgery*, 2nd edn. Mosby Year Book, St. Louis, 1190.
- Zucconi, M., Strambi, L. F., Pestalozza, G., Tessitore, E., & Smirne, S. (1993). Habitual snoring and obstructive sleep apnea syndrome in children: effects of early tonsil surgery. *International journal of pediatric otorhinolaryngology*, 26(3), 235-243.

5Kaynakça

Bhavsar, A. K., Gelner, E. J., & Shorma, T. (2016). Common Questions About the Evaluation of Acute Pelvic Pain. *American Family Physician, 93*(1), 41-48.

Charvériat, A., & Fritel, X. (2019). Diagnostic d'une infection génitale haute: Critères cliniques, paracliniques, imagerie, et cœlioscopie. *RPC infections génitales hautes CNGOF et SPILF. Gynécologie Obstétrique Fertilité & Sénologie, 47*(5), 404-408. <https://doi.org/10.1016/j.gofs.2019.03.010>

Dahabreh, I. J., Adam, G. P., Halladay, C. W., Steele, D. W., Daiello, L. A., Wieland, L. S., Zgodic, A., Smith, B. T., Herliczek, T. W., Shah, N., & Trikalinos, T. A. (2015). Diagnosis of Right Lower Quadrant Pain and Suspected Acute Appendicitis. Agency for Healthcare Research and Quality (US). <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK355441/>

Dahlberg, D. L., Lee, C., Fenlon, T., & Willoughby, D. (2004). Differential diagnosis of abdominal pain in women of childbearing age. Appendicitis or pelvic inflammatory disease? *Advance for Nurse Practitioners, 12*(1), 40-45; quiz 45-46.

Dayawansa, N. H., Segan, J. D. S., Yao, H. H. I., Chong, H. I., & Sitzler, P. J. (2018). Incidence of normal white cell count and C-reactive protein in adults with acute appendicitis. *ANZ Journal of Surgery, 88*(6). <https://doi.org/10.1111/ans.13760>

Di Saverio, S., Podda, M., De Simone, B., Ceresoli, M., Augustin, G., Gori, A., Boermeester, M., Sartelli, M., Coccolini, F., Tarasconi, A., De' Angelis, N., Weber, D. G., Tolonen, M., Birindelli, A., Biffi, W., Moore, E. E., Kelly, M., Soreide, K., Kashuk, J., ... Catena, F. (2020). Diagnosis and treatment of acute appendicitis: 2020 update of the WSES Jerusalem guidelines. *World Journal of Emergency Surgery, 15*(1), 27. <https://doi.org/10.1186/s13017-020-00306-3>

El Hentour, K., Millet, I., Pages-Bouic, E., Curros-Doyon, F., Molinari, N., & Taourel, P. (2018). How to differentiate acute pelvic inflammatory disease from acute appendicitis ? A decision tree based on CT findings. *European Radiology, 28*(2), 673-682. <https://doi.org/10.1007/s00330-017-5032-4>

Eze, J. C., Ohagwu, C. C., Ugwuanyi, D. C., Chiegwu, H. U., & Onyeugbo, E. (2018). Diagnostic accuracy of ultrasound scans for the diagnosis of pelvic inflammatory disease keeping laboratory high vaginal swab/urine microscopy culture as gold standard in Anambra State, Nigeria. *International Journal of Medicine and Medical Sciences, 10*(8), 94-99. <https://doi.org/10.5897/IJMMS2016.1239>

Gennaro, P. (2021). Acute Abdomen in Woman of Childbearing Age: Appendicitis or Pelvic Inflammatory Disease? A Systematic Review. *Biomedical Journal of Scientific & Technical Research, 35*(4). <https://doi.org/10.26717/BJSTR.2021.35.005738>

Graff, L. G., & Robinson, D. (2001). Abdominal Pain and Emergency Department Evaluation. *Emergency Medicine Clinics of North America, 19*(1), 123-136. [https://doi.org/10.1016/S0733-8627\(05\)70171-1](https://doi.org/10.1016/S0733-8627(05)70171-1)

Heiken, J. P., Katz, D. S., & Menu, Y. (2018). Emergency Radiology of the Abdomen and Pelvis: Imaging of the Non-traumatic and Traumatic Acute Abdomen. İçinde J. Hodler, R. A. Kubik-Huch, & G. K. von Schulthess (Ed.), *Diseases of the Abdomen and Pelvis 2018-2021: Diagnostic Imaging—IDKD Book*. Springer. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK543792/>

- Kruszka, P. S., & Kruszka, S. J. (2010). Evaluation of acute pelvic pain in women. *American Family Physician*, 82(2), 141-147.
- Lloyd, T. D. R., Malin, G., Pugsley, H., Garcea, A., Garcea, G., Dennison, A., Berry, D. P., & Kelly, M. J. (2006). Women presenting with lower abdominal pain: A missed opportunity for chlamydia screening? *The Surgeon*, 4(1), 15-19. [https://doi.org/10.1016/S1479-666X\(06\)80016-8](https://doi.org/10.1016/S1479-666X(06)80016-8)
- Mervak, B. M., Wilson, S. B., Handly, B. D., Altun, E., & Burke, L. M. (2019). MRI of acute appendicitis. *Journal of Magnetic Resonance Imaging*, 50(5), 1367-1376. <https://doi.org/10.1002/jmri.26709>
- Moris, D., Paulson, E. K., & Pappas, T. N. (2021). Diagnosis and Management of Acute Appendicitis in Adults: A Review. *JAMA*, 326(22), 2299. <https://doi.org/10.1001/jama.2021.20502>
- Prystowsky, J. B., Pugh, C. M., & Nagle, A. P. (2005). Appendicitis. *Current Problems in Surgery*, 42(10), 694-742. <https://doi.org/10.1067/j.cpsurg.2005.07.005>
- Revzin, M. V., Mathur, M., Dave, H. B., Macer, M. L., & Spektor, M. (2016). Pelvic Inflammatory Disease: Multimodality Imaging Approach with Clinical-Pathologic Correlation. *RadioGraphics*, 36(5), 1579-1596. <https://doi.org/10.1148/rg.2016150202>
- Shuaib, A., Shuaib, A., Fakhra, Z., Marafi, B., Alsharaf, K., & Behbehani, A. (2017). Evaluation of modified Alvarado scoring system and RIPASA scoring system as diagnostic tools of acute appendicitis. *World Journal of Emergency Medicine*, 8(4), 276. <https://doi.org/10.5847/wjem.j.1920-8642.2017.04.005>
- Sivyer, P. (2000). Pelvic Ultrasound in Women. *World Journal of Surgery*, 24(2), 188-197. <https://doi.org/10.1007/s002689910032>
- Snyder, M. J., Guthrie, M., & Cagle, S. (2018). Acute Appendicitis: Efficient Diagnosis and Management. *American Family Physician*, 98(1), 25-33.
- Vandermeermd, F. Q., & Wong-You-Cheong, J. J. (2010). Imaging of acute pelvic pain. *Topics in Magnetic Resonance Imaging: TMRI*, 21(4), 201-211. <https://doi.org/10.1097/RMR.0b013e31823d7feb>
- 6Kaynakça
- Bhavsar, A. K., Gelner, E. J., & Shorma, T. (2016). Common Questions About the Evaluation of Acute Pelvic Pain. *American Family Physician*, 93(1), 41-48.
- Charvériat, A., & Fritel, X. (2019). Diagnostic d'une infection génitale haute: Critères cliniques, paracliniques, imagerie, et coéloscopie. *RPC infections génitales hautes CNGOF et SPILF. Gynécologie Obstétrique Fertilité & Sénologie*, 47(5), 404-408. <https://doi.org/10.1016/j.gofs.2019.03.010>
- Dahabreh, I. J., Adam, G. P., Halladay, C. W., Steele, D. W., Daiello, L. A., Wieland, L. S., Zgodic, A., Smith, B. T., Herliczek, T. W., Shah, N., & Trikalinos, T. A. (2015). Diagnosis of Right Lower Quadrant Pain and Suspected Acute Appendicitis. Agency for Healthcare Research and Quality (US). <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK355441/>
- Dahlberg, D. L., Lee, C., Fenlon, T., & Willoughby, D. (2004). Differential diagnosis of abdominal pain in women of childbearing age. Appendicitis or pelvic inflammatory disease? *Advance for Nurse Practitioners*, 12(1), 40-45; quiz 45-46.
- Dayawansa, N. H., Segan, J. D. S., Yao, H. H. I., Chong, H. I., & Sitzler, P. J. (2018). Incidence of normal white cell count and C-reactive protein in adults with acute appendicitis. *ANZ Journal of Surgery*, 88(6). <https://doi.org/10.1111/ans.13760>

- Di Saverio, S., Podda, M., De Simone, B., Ceresoli, M., Augustin, G., Gori, A., Boermeester, M., Sartelli, M., Coccolini, F., Tarasconi, A., De' Angelis, N., Weber, D. G., Tolonen, M., Birindelli, A., Biffi, W., Moore, E. E., Kelly, M., Soreide, K., Kashuk, J., ... Catena, F. (2020). Diagnosis and treatment of acute appendicitis: 2020 update of the WSES Jerusalem guidelines. *World Journal of Emergency Surgery*, 15(1), 27. <https://doi.org/10.1186/s13017-020-00306-3>
- El Hentour, K., Millet, I., Pages-Bouic, E., Curros-Doyon, F., Molinari, N., & Taourel, P. (2018). How to differentiate acute pelvic inflammatory disease from acute appendicitis ? A decision tree based on CT findings. *European Radiology*, 28(2), 673-682. <https://doi.org/10.1007/s00330-017-5032-4>
- Eze, J. C., Ohagwu, C. C., Ugwuanyi, D. C., Chiegwu, H. U., & Onyeugbo, E. (2018). Diagnostic accuracy of ultrasound scans for the diagnosis of pelvic inflammatory disease keeping laboratory high vaginal swab/urine microscopy culture as gold standard in Anambra State, Nigeria. *International Journal of Medicine and Medical Sciences*, 10(8), 94-99. <https://doi.org/10.5897/IJMMS2016.1239>
- Gennaro, P. (2021). Acute Abdomen in Woman of Childbearing Age: Appendicitis or Pelvic Inflammatory Disease? A Systematic Review. *Biomedical Journal of Scientific & Technical Research*, 35(4). <https://doi.org/10.26717/BJSTR.2021.35.005738>
- Graff, L. G., & Robinson, D. (2001). Abdominal Pain and Emergency Department Evaluation. *Emergency Medicine Clinics of North America*, 19(1), 123-136. [https://doi.org/10.1016/S0733-8627\(05\)70171-1](https://doi.org/10.1016/S0733-8627(05)70171-1)
- Heiken, J. P., Katz, D. S., & Menu, Y. (2018). Emergency Radiology of the Abdomen and Pelvis: Imaging of the Non-traumatic and Traumatic Acute Abdomen. İçinde J. Hodler, R. A. Kubik-Huch, & G. K. von Schulthess (Ed.), *Diseases of the Abdomen and Pelvis 2018-2021: Diagnostic Imaging—IDKD Book*. Springer. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK543792/>
- Kruszka, P. S., & Kruszka, S. J. (2010). Evaluation of acute pelvic pain in women. *American Family Physician*, 82(2), 141-147.
- Lloyd, T. D. R., Malin, G., Pugsley, H., Garcea, A., Garcea, G., Dennison, A., Berry, D. P., & Kelly, M. J. (2006). Women presenting with lower abdominal pain: A missed opportunity for chlamydia screening? *The Surgeon*, 4(1), 15-19. [https://doi.org/10.1016/S1479-666X\(06\)80016-8](https://doi.org/10.1016/S1479-666X(06)80016-8)
- Mervak, B. M., Wilson, S. B., Handly, B. D., Altun, E., & Burke, L. M. (2019). MRI of acute appendicitis. *Journal of Magnetic Resonance Imaging*, 50(5), 1367-1376. <https://doi.org/10.1002/jmri.26709>
- Moris, D., Paulson, E. K., & Pappas, T. N. (2021). Diagnosis and Management of Acute Appendicitis in Adults: A Review. *JAMA*, 326(22), 2299. <https://doi.org/10.1001/jama.2021.20502>
- Prystowsky, J. B., Pugh, C. M., & Nagle, A. P. (2005). Appendicitis. *Current Problems in Surgery*, 42(10), 694-742. <https://doi.org/10.1067/j.cpsurg.2005.07.005>
- Revzin, M. V., Mathur, M., Dave, H. B., Macer, M. L., & Spektor, M. (2016). Pelvic Inflammatory Disease: Multimodality Imaging Approach with Clinical-Pathologic Correlation. *RadioGraphics*, 36(5), 1579-1596. <https://doi.org/10.1148/rg.2016150202>
- Shuaib, A., Shuaib, A., Fakhra, Z., Marafi, B., Alsharaf, K., & Behbehani, A. (2017). Evaluation of modified Alvarado scoring system and RIPASA scoring system as diagnostic tools of acute appendicitis. *World Journal of Emergency Medicine*, 8(4), 276. <https://doi.org/10.5847/wjem.j.1920-8642.2017.04.005>
- Sivyer, P. (2000). Pelvic Ultrasound in Women. *World Journal of Surgery*, 24(2), 188-197. <https://doi.org/10.1007/s002689910032>

Snyder, M. J., Guthrie, M., & Cagle, S. (2018). Acute Appendicitis: Efficient Diagnosis and Management. *American Family Physician*, 98(1), 25-33.

Vandermeermd, F. Q., & Wong-You-Cheong, J. J. (2010). Imaging of acute pelvic pain. *Topics in Magnetic Resonance Imaging: TMRI*, 21(4), 201-211. <https://doi.org/10.1097/RMR.0b013e31823d7feb>

7KAYNAKÇA

"Acute appendicitis". <https://www.pathologyoutlines.com/topic/appendixacuteappendicitis.html> (24 Ekim 2024).

Andersson, Roland E., ve Max G. Petzold. 2007. "Nonsurgical Treatment of Appendiceal Abscess or Phlegmon: A Systematic Review and Meta-Analysis". *Annals of Surgery* 246(5): 741-48. doi:10.1097/SLA.0b013e31811f3f9f.

Ankum, W. M., B. W. Mol, F. Van der Veen, ve P. M. Bossuyt. 1996. "Risk Factors for Ectopic Pregnancy: A Meta-Analysis". *Fertility and Sterility* 65(6): 1093-99.

Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Radyoloji Kliniği, Antalya, Türkiye, Cemil Gurses, Feyzan Seher Oksar, ve Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Radyoloji Kliniği, Antalya, Türkiye. 2019. "Radyolojide İlk Trimester Obstetrik Ultrasonografide Rutin Bakılması Gerekenler". *Türk Radyoloji Dergisi/Turkish Journal of Radiology*: 1-10. doi:10.5152/turkjradiol.2017.668.

Ayğar, Metin, Mustafa Güven, Serhat Uygur, Özgür Arslan, Onur Karaaslan, ve Erbil Karaman. 2024. "Evaluating Single-Dose Methotrexate Alone versus Methotrexate with Letrozole for Treating Ectopic Pregnancy: A Comparative Study". *Archives of Gynecology and Obstetrics*. doi:10.1007/s00404-024-07892-6.

Backman, Tiina, Ilkka Rauramo, Sakke Huhtala, ve Markku Koskenvuo. 2004. "Pregnancy during the Use of Levonorgestrel Intrauterine System". *American Journal of Obstetrics and Gynecology* 190(1): 50-54. doi:10.1016/j.ajog.2003.07.021.

Baggio, Silvia, Simone Garzon, Anna Russo, Cesare Quintino Ianniciello, Lorenza Santi, Antonio Simone Laganà, Ricciarda Raffaelli, ve Massimo Franchi. 2020. "Fertility and Reproductive Outcome after Tubal Ectopic Pregnancy: Comparison among Methotrexate, Surgery and Expectant Management". *Archives of Gynecology and Obstetrics* 303(1): 259. doi:10.1007/s00404-020-05749-2.

Barnhart, Kurt T. 2012. "Early Pregnancy Failure: Beware of the Pitfalls of Modern Management". *Fertility and Sterility* 98(5): 1061-65. doi:10.1016/j.fertnstert.2012.09.018.

Bonomo, Robert A., Anthony W. Chow, Morven S. Edwards, Romney Humphries, Pranita D. Tamma, Fredrick M. Abrahamian, Mary Bessesen, vd. 2024. "2024 Clinical Practice Guideline Update by the Infectious Diseases Society of America on Complicated Intra-Abdominal Infections: Risk Assessment, Diagnostic Imaging, and Microbiological Evaluation in Adults, Children, and Pregnant People". *Clinical Infectious Diseases: An Official Publication of the Infectious Diseases Society of America* 79(Supplement_3): S81-87. doi:10.1093/cid/ciae346.

- Borthwick, Molly, Ayman Bannaga, Ayisha A. Ashmore, Charles H. N. Johnson, ve Ramesh P. Arasaradnam. 2022. "Preliminary Management of Acute Onset Right Sided Abdominal Pain in Women". *BMJ* 376: e068020. doi:10.1136/bmj-2021-068020.
- Brioso Rubio, Xiomara, Jesse Kresak, Melanie Zona, Stacy G. Beal, ve Julia A. Ross. 2020. "Educational Case: Ectopic Pregnancy". *Academic Pathology* 7: 2374289520911184. doi:10.1177/2374289520911184.
- Carr, N. J. 2000. "The Pathology of Acute Appendicitis". *Annals of Diagnostic Pathology* 4(1): 46-58. doi:10.1016/s1092-9134(00)90011-x.
- Chong, Krystle Y., Liesl de Waard, Munira Oza, Madelon van Wely, Davor Jurkovic, Maria Memtsa, Andrea Woolner, ve Ben W. Mol. 2024. "Ectopic Pregnancy". *Nature Reviews. Disease Primers* 10(1): 94. doi:10.1038/s41572-024-00579-x.
- Clark, Steven L., Michael A. Belfort, Gary A. Dildy, Melissa A. Herbst, Janet A. Meyers, ve Gary D. Hankins. 2008. "Maternal Death in the 21st Century: Causes, Prevention, and Relationship to Cesarean Delivery". *American Journal of Obstetrics and Gynecology* 199(1): 36.e1-5; discussion 91-92. e7-11. doi:10.1016/j.ajog.2008.03.007.
- "Diagnosis and management of ectopic pregnancy - PubMed". <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/25077500/> (21 Ekim 2024).
- "Differences in Serum Human Chorionic Gonadotropin Rise in Early Pregnancy by Race and Value at Presentation - PubMed". <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/27500326/> (22 Ekim 2024).
- "Ectopic / tubal pregnancy". <https://www.pathologyoutlines.com/topic/fallopianubesectopicpregnancy.html> (24 Ekim 2024).
- "Ectopic pregnancy". <https://www.pathologyoutlines.com/topic/placentaectopicpreg.html> (24 Ekim 2024).
- Frasca, D. Jason, Caitlyn E. Jarrio, ve Justin Perdue. 2023. "Evaluation of Acute Pelvic Pain in Women". *American Family Physician* 108(2): 175-80.
- Gaillard, Frank. "Yolk Sac | Radiology Reference Article | Radiopaedia.Org". *Radiopaedia*. doi:10.53347/rID-7360.
- Guo, Qingyu, ve Rashad N. Ali. 2024. "Diagnostic Challenges and Management of Complete Interstitial Ectopic Pregnancy: A Case Report in a Rural Setting". *International Journal of Gynaecology and Obstetrics: The Official Organ of the International Federation of Gynaecology and Obstetrics*. doi:10.1002/ijgo.16088.
- Hayashi, Takuma, Kenji Sano, ve Ikuo Konishi. 2023. "Histopathological Findings of Ectopic Pregnancy in Contraceptive-Wearing Woman". *Journal of Clinical Medicine Research* 15(7): 384. doi:10.14740/jocmr4924.
- Hougaard, Emilie Schultz, Lasse Kaalby Møller, Signe A. Rønne Kristensen, Mai Elizabeth Høyer, Mark Bremholm Ellebaek, ve Issam Al-Najami. 2024. "Patient Reported Outcomes after Laparoscopic Appendectomy for Acute Appendicitis". *Langenbeck's Archives of Surgery* 410(1): 15. doi:10.1007/s00423-024-03584-6.
- Khan, Shumaila Aftab, Shaba Molvi, Giya Mathew, ve Muna Khalfan. 2024. "Clinical Profile and Management of Non-Tubal Ectopic Pregnancy: Experience from a Tertiary Care Hospital in the United Arab Emirates (UAE)". *Pakistan Journal of Medical Sciences* 40(9): 2063-68. doi:10.12669/pjms.40.9.8584.
- Kızrak, Sümeyya Betül, Aytül Hadımlı, ve Birsen Karaca Saydam. 2021. "Güncellenmiş Uluslararası Rehberler Doğrultusunda Ektopik Gebeliklere Yaklaşım". *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi* 14(4): 479-85. doi:10.46483/deuhfed.839659.
- Kirk, Emma, Aris T. Papageorghiou, George Condous, Linda Tan, Shabana Bora, ve Tom Bourne. 2007. "The Diagnostic Effectiveness of an Initial Transvaginal Scan in Detecting Ectopic Pregnancy". *Human Reproduction (Oxford, England)* 22(11): 2824-28. doi:10.1093/humrep/dem283.

- Lee, William A., Grant Nelson, ve Scott P. Grogan. 2024. "Sonography 1st Trimester Assessment, Protocols, and Interpretation". İçinde StatPearls, Treasure Island (FL): StatPearls Publishing.
<http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK573070/> (21 Ekim 2024).
- Levine, Deborah. 2007. "Ectopic Pregnancy". *Radiology* 245(2): 385-97. doi:10.1148/radiol.2452061031.
- Ludwig, Daniel R., Benjamin S. Strnad, Anup S. Shetty, Richard Tsai, ve Vincent M. Mellnick. 2024. "Simulated Learning Environment for Diagnosis of Appendicitis and Other Causes of Abdominal Pain in Pregnant Patients Using MRI". *Current Problems in Diagnostic Radiology*: S0363-0188(24)00175-0.
doi:10.1067/j.cpradiol.2024.10.005.
- Mantzavinos, T., I. Phocas, H. Chrelias, A. Sarandakou, ve P. A. Zourlas. 1991. "Serum Levels of Steroid and Placental Protein Hormones in Ectopic Pregnancy". *European Journal of Obstetrics, Gynecology, and Reproductive Biology* 39(2): 117-22. doi:10.1016/0028-2243(91)90074-u.
- "Maternal Mortality". <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/maternal-mortality> (21 Ekim 2024).
- van Mello, N. M., F. Mol, B. C. Opmeer, W. M. Ankum, K. Barnhart, A. Coomarasamy, B. W. Mol, F. van der Veen, ve P. J. Hajenius. 2012. "Diagnostic Value of Serum hCG on the Outcome of Pregnancy of Unknown Location: A Systematic Review and Meta-Analysis". *Human Reproduction Update* 18(6): 603-17.
doi:10.1093/humupd/dms035.
- "Modern Tıp Kitabevi". <https://www.moderntipkitabevi.com.tr/urun-detay-Obstetrik-Ve-Jinekolojide-Ultrasonografi-El-Kitabi> (21 Ekim 2024).
- Özel, Şule, Gülenay GENÇOSMANOĞLU Türkmen, Selim Koncagül, ve Yusuf Ergün. "Ektopik Gebelik Olgularının Analizi İle Ektopik Gebeliklerde Tanı ve Yaklaşımın Değerlendirilmesi".
- Park, Kristen E., Kyle R. Latack, Nicole L. Vestal, Sue A. Ingles, Richard J. Paulson, ve Michael S. Awadalla. 2023. "Association of HCG Level with Ultrasound Visualization of the Gestational Sac in Early Viable Pregnancies". *Reproductive Sciences (Thousand Oaks, Calif.)* 30(12): 3623-28. doi:10.1007/s43032-023-01308-7.
- "Risk Factors of Intramural Ectopic Pregnancy - Minerva Obstetrics and Gynecology 2024 Oct 08".
<https://www.minervamedica.it/en/journals/minerva-obstetrics-gynecology/article.php?cod=R09Y9999N00A24100807> (21 Ekim 2024).
- Salminen, Paulina, Hannu Paajanen, Tero Rautio, Pia Nordström, Markku Aarnio, Tuomo Rantanen, Risto Tuominen, vd. 2015. "Antibiotic Therapy vs Appendectomy for Treatment of Uncomplicated Acute Appendicitis: The APPAC Randomized Clinical Trial". *JAMA* 313(23): 2340-48. doi:10.1001/jama.2015.6154.
- Shipp, Arianne, ve Wanda I. Torres. 2024. "Ruptured Ectopic Pregnancy, Ovarian Torsion, Dermoid Cyst, Leiomyomata, and Endometriosis: A Case Report of a Pelvic Quintet". *Cureus* 16(8): e66884.
doi:10.7759/cureus.66884.
- Simillis, Constantinos, Panayiotis Symeonides, Andrew J. Shorthouse, ve Paris P. Tekkis. 2010a. "A Meta-Analysis Comparing Conservative Treatment versus Acute Appendectomy for Complicated Appendicitis (Abscess or Phlegmon)". *Surgery* 147(6): 818-29. doi:10.1016/j.surg.2009.11.013.
- Simillis, Constantinos, Panayiotis Symeonides, Andrew J. Shorthouse, ve Paris P. Tekkis. 2010b. "A Meta-Analysis Comparing Conservative Treatment versus Acute Appendectomy for Complicated Appendicitis (Abscess or Phlegmon)". *Surgery* 147(6): 818-29. doi:10.1016/j.surg.2009.11.013.
- Song, Dae Woon, Byung Kwan Park, Suk Won Suh, Seung Eun Lee, Jong Won Kim, Joong-Min Park, Hye Ryou Kim, vd. 2018. "Bacterial Culture and Antibiotic Susceptibility in Patients with Acute Appendicitis". *International Journal of Colorectal Disease* 33(4): 441-47. doi:10.1007/s00384-018-2992-z.

- Tannoury, Jenny, ve Bassam Abboud. 2013. "Treatment Options of Inflammatory Appendiceal Masses in Adults". *World Journal of Gastroenterology* 19(25): 3942-50. doi:10.3748/wjg.v19.i25.3942.
- Trefsgar, Janelle R., ve William Padgett. 2024. "Bilateral Tubal Ectopic Pregnancy: A Case Report and Review". *Cureus* 16(9): e68742. doi:10.7759/cureus.68742.
- Turhan, Ahmet Nuray, Selin Kapan, Ersen Kütükçü, Hakan Yiğitbaş, Sinan Hatipoğlu, ve Erşan Aygün. 2009. "Comparison of Operative and Non Operative Management of Acute Appendicitis". *Ulusal travma ve acil cerrahi dergisi = Turkish journal of trauma & emergency surgery: TJTES* 15(5): 459-62.
- Turkoglu, Onur, Ayse Cital, Ceren Katar, Ismail Mert, Robert A. Quinn, Ray O. Bahado-Singh, ve Stewart F. Graham. 2024. "Untargeted Metabolomic Biomarker Discovery for the Detection of Ectopic Pregnancy". *International Journal of Molecular Sciences* 25(19): 10333. doi:10.3390/ijms251910333.
- Vagios, Stylianos, Panagiotis Cherouveim, Victoria W. Fitz, Victoria S. Jiang, Hadi Ramadan, Evelyn Minis, Kaitlyn James, vd. 2024. "Trophectoderm Grade as a Predictor of Beta Human-Chorionic Gonadotropin Rise in Early Pregnancy". *Journal of Assisted Reproduction and Genetics* 41(9): 2311-18. doi:10.1007/s10815-024-03166-x.
- Wang, Zhiqiang, ve Chun Zhang. 2024. "Rupture of Fetal Membrane in Ectopic Tubal Pregnancy: A Case Report and Literature Review". *Medicine* 103(38): e39713. doi:10.1097/MD.00000000000039713.
- Yew, Ken S., Mary K. George, ve Heidi B. Allred. 2023. "Acute Abdominal Pain in Adults: Evaluation and Diagnosis". *American Family Physician* 107(6): 585-96.

8KAYNAKÇA

1. Diamond S. (2001) A fresh look at migraine therapy. *Postgraduate Medicine*, 109,49-54.
2. Rasmussen B.K.(2001) Epidemiology of headache. *Cephalalgia* ,21,774-7.
3. Biondi D.M, Saper J.R. (2000). Geriatric headache:How to make the diagnosis and manage the pain. *Geriatrics*, 55(12),43-45.
4. Ertas M, Baykan B, Orhan EK (2012). One-year prevalence and the impact of migraine and tension-type headache in Turkey: a nationwide home-based study in adults. *J Headache Pain*,13(2),147-157.
5. Prencipe M, Casini AR, Ferretti C, et al(2001). Prevalence of headache in an elderly population: attack, frequency , disability and use of medication. *J Neurol Neurosurg Psychiatry*,70(3),377-381.
6. Turaçlı ME. (1997). Baş ağrısının Oftalmolojik Yönleri. *T Klin Oftalmoloji* 6, 218-230.
7. Mc Allister J.(1994). The Glaucomas In: Kanski J. ed., *Clinical Ophthalmology*. Oxford: Butterworth-Heinemann Ltd, 253-4.
8. Sun X, Dai Y, Chen Y et al.(2016). Primary angle closure glaucoma: What we know and what we don't know, *Progress in Retinal and Eye Research* (2016) <http://dx.doi.org/10.1016/j.preteyeres.12.003>.
9. American Academy of Ophthalmology Glaucoma Panel (2015): Preferred Practice Pattern Guidelines. Primary Angle Closure. American Academy of Ophthalmology (www.aao.org/about-preferred-practice-patterns).
10. Wright C, Tawfik MA, Waisbourd M, Katz LJ(2016). Primary angle-closure glaucoma: an update. *Acta Ophthalmol* , 94 (3), 217–225.

11. Vithana EN, Khor C, Qiao C, et al.(2012). Genome-wide association analyses identify three new susceptibility loci for primary angle closure glaucoma. *Nat Genet* , 44(10), 1142-1146.
12. Lam DS, Chua JK, Tham CC, Lai JS.(2002). Efficacy and safety of immediate anterior chamber paracentesis in the treatment of acute primary angleclosure glaucoma: a pilot study. *Ophthalmology* ,109 ,64-70.
13. Husain R, Gazzard G, Aung T, et al.(2012). Initial management of acute primary angle closure: a randomized trial comparing phacoemulsification with laser peripheral iridotomy. *Ophthalmology* ,119,2274-81.
14. Ritch R, Tham CC, Lam DS.(2007) Argon laser peripheral iridoplasty (ALPi): an update. *Surv Ophthalmol* ,52:279-88.
15. Tarongoy P, Ho CL, Walton DS.(2009). Angle-closure glaucoma: the role of the lens in the pathogenesis, prevention, and treatment. *Surv Ophthalmol* ,54,211-25.
16. Diamond S. A(2001). fresh look at migraine therapy. *Postgraduate Medicine*,109:49-54.
17. World Health Organization.(2001). *Mental Health: New Understanding*, WHO: New Hope Geneva,.
18. Pringsheim T, Edmeads J.(2004). Effective treatment of migraine. *Postgraduate Med* , 115: 28-30.
19. Johnson RT, Griffin JW, McArthur JC. Troost BT. Çeviri: Bakar M.(2007).*Current Therapy in Neurologic Diseases*, Ankara, Günes Tıp Kitabevleri, 67-70.
20. Detsky ME, McDonald DR, Baerlocher MO, et al.(2006). Does this patient with headache have a migraine or need neuroimaging? *JAMA* ,296 , 1274-83.
21. US Headache Consortium.(2000). Evidence-based guidelines for migraine headache in the primary care setting: pharmacological management of a acute attacks. *Headache Consortium Guidelines*. Accessed 10 September 2008.
22. Silberstein SD.(2000). Practice parameter: evidence-based guidelines for migraine headache (an evidence-based review): report of the Quality Standards Subcommittee of the American Academy of Neurology. *Neurology* , 55, 754-62.

9KAYNAKÇA

- Hasçelik, G. (2008). Enfeksiyon Etkenlerinin Genel Özellikleri. İçinde *Enfeksiyon-Hastalıkları-ve-Mikrobiyolojisi-Cilt-1-2* (3. bs, C. 1, ss. 3-30). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Tekeli, E. (2008). Enfeksiyon Hastalıklarının Genel Belirtileri. İçinde *Enfeksiyon-Hastalıkları-ve-Mikrobiyolojisi-Cilt-1-2* (3. bs, C. 1, ss. 105-112). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Dinarello, C. A., & Porat, R. (2010). Fever and Hyperthermia. İçinde *Harrison's Infectious Diseases* (ss. 82-87). The McGraw-Hill Companies.
- Hatıpoğlu, H., Erkal, S., Türkmen, S., Engerek, N., Kurt, K., & Şiraneci, R. (2011). Enfeksiyon Hastalıklarının Tanısında Laboratuvar Bulguları.

- Davies, J. (2015). Procalcitonin. *Journal of Clinical Pathology*, 68(9), 675-679. <https://doi.org/10.1136/jclinpath-2014-202807>
- Schuetz, P., Wirz, Y., Sager, R., Christ-Crain, M., Stolz, D., Tamm, M., Bouadma, L., Luyt, C. E., Wolff, M., Chastre, J., Tubach, F., Kristoffersen, K. B., Burkhardt, O., Welte, T., Schroeder, S., Nobre, V., Wei, L., Bucher, H. C. C., Bhatnagar, N., ... Mueller, B. (2017). Procalcitonin to initiate or discontinue antibiotics in acute respiratory tract infections. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2019(5). <https://doi.org/10.1002/14651858.CD007498.pub3>
- Badur, S., & Değim Horasanlı, S. (2008). Enfeksiyon Hastalıkları Tanısında Yeni Tanı Yöntemleri. İçinde Enfeksiyon Hastalıkla ve Mikrobiyolojisi (3. bs, C. 1, ss. 177-195). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Usluer, G., Esen, Ş., Dokuzoğuz, B., Ural, O., Akan, H., Arcagök, C., & Şahin, H. (2006). İzolasyon Önlemleri Kılavuzu. *Bilimsel Tıp Yayınevi*, 10(Ek-2), 5-26.
- Doğanay, M., & Alp Meşe, E. (2008). Sepsis. İçinde Enfeksiyon-Hastalıkları-Ve-Mikrobiyolojisi-Cilt-1-2 (3. bs, C. 1, ss. 877-897). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Munford, R. S. (2010). Severe Sepsis and Septic Shock. İçinde Harrison's Infectious Diseases (17. bs, ss. 162-172). The McGraw-Hill Companies.
- Munford, R. S., & Suffredini, A. F. (2015). Sepsis, Severe Sepsis, and Septic Shock. İçinde Mandell, Douglas, and Bennett's principles and practice of infectious diseases. Volume 2 (Eighth edition, ss. 914-934). Elsevier Saunders.
- Singer, M., Deutschman, C. S., Seymour, C. W., Shankar-Hari, M., Annane, D., Bauer, M., Bellomo, R., Bernard, G. R., Chiche, J.-D., Cooper-Smith, C. M., Hotchkiss, R. S., Levy, M. M., Marshall, J. C., Martin, G. S., Opal, S. M., Rubenfeld, G. D., Van Der Poll, T., Vincent, J.-L., & Angus, D. C. (2016). The Third International Consensus Definitions for Sepsis and Septic Shock (Sepsis-3). *JAMA*, 315(8), 762-775. <https://doi.org/10.1001/jama.2016.0287>
- Marik, P. E., & Taeb, A. M. (2017). SIRS, qSOFA and new sepsis definition. *Journal of Thoracic Disease*, 9(4), 943-945. <https://doi.org/10.21037/jtd.2017.03.125>
- Abdullah, S. M. O. B., Grand, J., Sijapati, A., Puri, P. R., & Nielsen, F. E. (2020). qSOFA is a useful prognostic factor for 30-day mortality in infected patients fulfilling the SIRS criteria for sepsis. *The American Journal of Emergency Medicine*, 38(3), 512-516. <https://doi.org/10.1016/j.ajem.2019.05.037>
- Akbulut, A. (2013). Enfeksiyon Hastalıklarında Laboratuvar Tanı. İçinde Enfeksiyon Hastalıkları Kitabı (ss. 22-27). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Anderson, B. J., & Mikkelsen, M. E. (2017). Organ Dysfunction in Sepsis: Brain, Neuromuscular, Cardiovascular, and Gastrointestinal. İçinde Sepsis Definitions, Pathophysiology and the Challenge of Bedside Management (ss. 159-188). Springer Nature.
- Antkowiak, M., Mikulic, L., & Suratt, B. T. (2017). Sepsis and the Lung. İçinde Sepsis Definitions, Pathophysiology and the Challenge of Bedside Management (ss. 143-158). Springer Nature.
- Aral, H. (2015). Laboratory in Diagnosis and Monitoring of Systemic Inflammatory Response Syndrome or Sepsis. *European Journal of Basic Medical Sciences*, 5(1), 10-20. <https://doi.org/10.15197/sabad.2.5.02>
- Ather, B., Mirza, T. M., & Edemekong, P. F. (2024). Airborne Precautions. İçinde StatPearls. StatPearls Publishing. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK531468/>
- Badur, S., & Değim Horasanlı, S. (2008). Enfeksiyon Hastalıkları Tanısında Yeni Tanı Yöntemleri. İçinde Enfeksiyon Hastalıkla ve Mikrobiyolojisi (3. bs, C. 1, ss. 177-195). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.

- Balkrishna, A., Sinha, S., Kumar, A., Arya, V., Gautam, A. K., Valis, M., Kuca, K., Kumar, D., & Amarowicz, R. (2023). Sepsis-mediated renal dysfunction: Pathophysiology, biomarkers and role of phytoconstituents in its management. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 165, 115183. <https://doi.org/10.1016/j.biopha.2023.115183>
- Berkowitz, A. L. (2021). Approach to Neurologic Infections. *Continuum (Minneapolis, Minn.)*, 27(4), 818-835. <https://doi.org/10.1212/CON.0000000000000984>
- Botein, E. F., Darwish, A., El-Tantawy, N. L., El-Baz, R., Eid, M. I., & Shaltot, A. M. (2019). Serological and molecular screening of umbilical cord blood for *Toxoplasma gondii* infection. *Transplant Infectious Disease: An Official Journal of the Transplantation Society*, 21(4), e13117. <https://doi.org/10.1111/tid.13117>
- Boyce, J. M. (2021). Hand Hygiene, an Update. *Infectious Disease Clinics of North America*, 35(3), 553-573. <https://doi.org/10.1016/j.idc.2021.04.003>
- Bray, C., Bell, L. N., Liang, H., Haykal, R., Kaiksow, F., Mazza, J. J., & Yale, S. H. (2016). Erythrocyte Sedimentation Rate and C-reactive Protein Measurements and Their Relevance in Clinical Medicine. *WMJ: Official Publication of the State Medical Society of Wisconsin*, 115(6), 317-321.
- Campbell, S., & Soman-Faulkner, K. (2024). Antiparasitic Drugs. İçinde StatPearls. StatPearls Publishing. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK544251/>
- Canouï, E., & Launay, O. (2019). [History and principles of vaccination]. *Revue Des Maladies Respiratoires*, 36(1), 74-81. <https://doi.org/10.1016/j.rmr.2018.02.015>
- Crum-Cianflone, N. F. (2008). Bacterial, Fungal, Parasitic, and Viral Myositis. *Clinical Microbiology Reviews*, 21(3), 473-494. <https://doi.org/10.1128/CMR.00001-08>
- Çakır, N. (2013). Enfeksiyon Hastalıklarında Temel Yaklaşımlar. İçinde Enfeksiyon Hastalıkları. Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Davies, J. (2015). Procalcitonin. *Journal of Clinical Pathology*, 68(9), 675-679. <https://doi.org/10.1136/jclinpath-2014-202807>
- Dinarello, C. A., & Porat, R. (2010). Fever and Hyperthermia. İçinde Harrison's Infectious Diseases (ss. 82-87). The McGraw-Hill Companies.
- Doğan, D. A. (2020). Acil Serviste Akut Strok Tanisi Alan Hastalarda Soluble Triggering Receptor Expressed on Myeloid Cells-1 (sTREM-1)'in Prognostik Önemi [Uzmanlık tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi].
- Doğanay, M., & Alp Meşe, E. (2008). Sepsis. İçinde Enfeksiyon-Hastalıkları-Ve-Mikrobiyolojisi-Cilt-1-2 (3. bs, C. 1, ss. 877-897). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Douedi, S., & Douedi, H. (2024). Precautions, Bloodborne, Contact, and Droplet. İçinde StatPearls. StatPearls Publishing. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/books/NBK551555/>
- Dropulic, L. K., & Lederman, H. M. (2016). Overview of Infections in the Immunocompromised Host. *Microbiology spectrum*, 4(4), 10.1128/microbiolspec.DMIH2-0026-2016. <https://doi.org/10.1128/microbiolspec.DMIH2-0026-2016>
- Dueñas-Castell, C., Ortiz-Ruiz, G., & Borré-Naranjo, D. (2018). Sepsis: A Definition Under Construction. İçinde Sepsis (3. bs, ss. 1-10). Springer Science+Business Media LLC.
- Fowler, C., Raouf, N., & Pastores, S. M. (2023). Sepsis and Adrenal Insufficiency. *Journal of Intensive Care Medicine*, 38(11), 987-996. <https://doi.org/10.1177/08850666231183396>

- Goossens, C., Weckx, R., Derde, S., Van Helleputte, L., Schneiderei, D., Haug, M., Reischl, B., Friedrich, O., Van Den Bosch, L., Van den Berghe, G., & Langouche, L. (2021). Impact of prolonged sepsis on neural and muscular components of muscle contractions in a mouse model. *Journal of Cachexia, Sarcopenia and Muscle*, 12(2), 443-455. <https://doi.org/10.1002/jcsm.12668>
- Guarino, M., Perna, B., Cesaro, A. E., Maritati, M., Spampinato, M. D., Contini, C., & De Giorgio, R. (2023). 2023 Update on Sepsis and Septic Shock in Adult Patients: Management in the Emergency Department. *Journal of Clinical Medicine*, 12(9), 3188. <https://doi.org/10.3390/jcm12093188>
- Gupta, N., Augustine, S., Narayan, T., O'Riordan, A., Das, A., Kumar, D., Luong, J. H. T., & Malhotra, B. D. (2021). Point-of-Care PCR Assays for COVID-19 Detection. *Biosensors*, 11(5), 141. <https://doi.org/10.3390/bios11050141>
- Gündeş, S. (2013). Sepsis. İçinde Enfeksiyon Hastalıkları (ss. 168-171). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Gündeş, S. G. (2013). İnfeksiyon Hastalıklarının, Bakteriye ve Viral Etiyoloji Ayrimini da İçeren Genel Karakteristik Özellikleri. 27(Ek 2), 161-164.
- Hasçelik, G. (2008). Enfeksiyon Etkenlerinin Genel Özellikleri. İçinde Enfeksiyon-Hastalıkları-ve-Mikrobiyolojisi-Cilt-1-2 (3. bs, C. 1, ss. 3-30). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Haţipođlu, H., Erkal, S., Türkmen, S., Engerek, N., Kurt, K., & Şiraneci, R. (2011). Enfeksiyon Hastalıklarının Tanısında Laboratuvar Bulguları. 3(1), 5-11.
- Huang, M., Cai, S., & Su, J. (2019). The Pathogenesis of Sepsis and Potential Therapeutic Targets. *International Journal of Molecular Sciences*, 20(21), 5376. <https://doi.org/10.3390/ijms20215376>
- Ignat, M. D., Balta, A. A. S., Barbu, R. E., Draganescu, M. L., Nechita, L., Voinescu, D. C., Nechita, A., Stefanopol, I. A., Busila, C., & Baroiu, L. (2024). Antiviral Therapy of Chronic Hepatitis B Virus between Present and Future. *Journal of Clinical Medicine*, 13(7), 2055. <https://doi.org/10.3390/jcm13072055>
- İzolasyon Önlemleri Kılavuzu.pdf. (t.y.).
- Kavuru, V., Vu, T., Karageorge, L., Choudhury, D., Senger, R., & Robertson, J. (2020). Dipstick analysis of urine chemistry: Benefits and limitations of dry chemistry-based assays. *Postgraduate Medicine*, 132(3), 225-233. <https://doi.org/10.1080/00325481.2019.1679540>
- Kwiecien, K., Zegar, A., Jung, J., Brzoza, P., Kwitniewski, M., Godlewska, U., Grygier, B., Kwiecinska, P., Morytko, A., & Cichy, J. (2019). Architecture of antimicrobial skin defense. *Cytokine & Growth Factor Reviews*, 49, 70-84. <https://doi.org/10.1016/j.cytogfr.2019.08.001>
- Labib, A. (2019). Sepsis Care Pathway 2019. *Qatar Medical Journal*, 2019(2), 4. <https://doi.org/10.5339/qmj.2019.qccc.4>
- Leekha, S., Terrell, C. L., & Edson, R. S. (2011). General Principles of Antimicrobial Therapy. *Mayo Clinic Proceedings*, 86(2), 156-167. <https://doi.org/10.4065/mcp.2010.0639>
- Leung, A. K. C., & Davies, H. D. (2009). Cervical lymphadenitis: Etiology, diagnosis, and management. *Current Infectious Disease Reports*, 11(3), 183-189. <https://doi.org/10.1007/s11908-009-0028-0>
- Lv, X., & Wang, H. (2016). Pathophysiology of sepsis-induced myocardial dysfunction. *Military Medical Research*, 3, 30. <https://doi.org/10.1186/s40779-016-0099-9>
- Lynn, W. A. (2010). Sepsis. İçinde *Infectious Diseases* (3. bs, ss. 478-491). Mosby.
- Marik, P. E., & Taeb, A. M. (2017). SIRS, qSOFA and new sepsis definition. *Journal of Thoracic Disease*, 9(4), 943-945. <https://doi.org/10.21037/jtd.2017.03.125>

- Munford, R. S. (2010). Severe Sepsis and Septic Shock. İçinde Harrison's Infectious Diseases (17. bs, ss. 162-172). The McGraw-Hill Companies.
- Munford, R. S., & Suffredini, A. F. (2015). Sepsis, Severe Sepsis, and Septic Shock. İçinde Mandell, Douglas, and Bennett's principles and practice of infectious diseases. Volume 2 (Eighth edition, ss. 914-934). Elsevier Saunders.
- Nawas, Z. Y., Tong, Y., Kollipara, R., Peranteau, A. J., Woc-Colburn, L., Yan, A. C., Lupi, O., & Tying, S. K. (2016). Emerging infectious diseases with cutaneous manifestations: Viral and bacterial infections. *Journal of the American Academy of Dermatology*, 75(1), 1-16. <https://doi.org/10.1016/j.jaad.2016.04.033>
- Schuetz, P., Wirz, Y., Sager, R., Christ-Crain, M., Stolz, D., Tamm, M., Bouadma, L., Luyt, C. E., Wolff, M., Chastre, J., Tubach, F., Kristoffersen, K. B., Burkhardt, O., Welte, T., Schroeder, S., Nobre, V., Wei, L., Bucher, H. C. C., Bhatnagar, N., ... Mueller, B. (2017). Procalcitonin to initiate or discontinue antibiotics in acute respiratory tract infections. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2019(5). <https://doi.org/10.1002/14651858.CD007498.pub3>
- Sharma, A., Pillai, D. R., Lu, M., Doolan, C., Leal, J., Kim, J., & Hollis, A. (2020). Impact of isolation precautions on quality of life: A meta-analysis. *Journal of Hospital Infection*, 105(1), 35-42. <https://doi.org/10.1016/j.jhin.2020.02.004>
- Singer, M., Deutschman, C. S., Seymour, C. W., Shankar-Hari, M., Annane, D., Bauer, M., Bellomo, R., Bernard, G. R., Chiche, J.-D., Coopersmith, C. M., Hotchkiss, R. S., Levy, M. M., Marshall, J. C., Martin, G. S., Opal, S. M., Rubenfeld, G. D., Van Der Poll, T., Vincent, J.-L., & Angus, D. C. (2016). The Third International Consensus Definitions for Sepsis and Septic Shock (Sepsis-3). *JAMA*, 315(8), 762-775. <https://doi.org/10.1001/jama.2016.0287>
- Srzić, I. (2022). Sepsis definition: What's new in the Treatment Guidelines. *Acta Clinica Croatica*. <https://doi.org/10.20471/acc.2022.61.s1.11>
- Tekeli, E. (2008). Enfeksiyon Hastalıklarının Genel Belirtileri. İçinde Enfeksiyon-Hastalıkları-ve-Mikrobiyolojisi-Cilt-1-2 (3. bs, C. 1, ss. 105-112). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.
- Thompson, D. (2018). Sepsis. İçinde Emergency Management of Infectious Diseases (2. bs, ss. 467-472). Cambridge University Press.
- Traskalová-Hogenová, H., Tučková, L., Lodinová-Žádníková, R., Štěpánková, R., Cukrowska, B., Funda, D. P., Stříž, I., Kozáková, H., Trebichavský, I., Sokol, D., Řeháková, Z., Šinkora, J., Fundová, P., Horáková, D., Jelínková, L., & Sánchez, D. (2002). Mucosal Immunity: Its Role in Defense and Allergy. *International Archives of Allergy and Immunology*, 128(2), 77-89. <https://doi.org/10.1159/000059397>
- Török, E., Cooke, F. J., & Moran, E. (2017). Oxford handbook of infectious diseases and microbiology (Second edition). Oxford University Press.
- Uccella, S., Dottermusch, M., Erickson, L., Warmbier, J., Montone, K., & Saeger, W. (2023). Inflammatory and Infectious Disorders in Endocrine Pathology. <https://doi.org/10.1007/s12022-023-09771-3>
- Usluer, G., Esen, Ş., Dokuzoğuz, B., Ural, O., Akan, H., Arcagök, C., & Şahin, H. (2006). İzolasyon Önlemleri Kılavuzu. *Bilimsel Tıp Yayınevi*, 10(Ek-2), 5-26.
- Werth, B. (2024). Overview of Antibacterial Medications—Infectious Diseases. Merck Manual Professional Edition. <https://www.merckmanuals.com/professional/infectious-diseases/bacteria-and-antibacterial-medications/overview-of-antibacterial-medications>
- Willke, Ayşe Topçu, Söyletir, Güner, & Doğanay, Mehmet. (2008). Enfeksiyon-Hastalıkları-ve-Mikrobiyolojisi-Cilt-1-2 (3. bs, C. 1). Nobel Tıp Kitabevleri Ltd Şti.

Wilson, J., & Prieto, J. (2021). Re-visiting contact precautions – 25 years on. *Journal of Infection Prevention*, 22(6), 242-244. <https://doi.org/10.1177/17571774211059988>

Wu, C.-H., Guo, L., Hao, D., Wang, Q., Ye, X., Ito, M., Huang, B., Mineo, C., Shaul, P. W., & Li, X.-A. (2023). Relative adrenal insufficiency is a risk factor and endotype of sepsis—A proof-of-concept study to support a precision medicine approach to guide glucocorticoid therapy for sepsis. *Frontiers in Immunology*, 13. <https://doi.org/10.3389/fimmu.2022.1110516>

Wu, S., Song, R., Liu, T., & Li, C. (2023). Antifungal therapy: Novel drug delivery strategies driven by new targets. *Advanced Drug Delivery Reviews*, 199, 114967. <https://doi.org/10.1016/j.addr.2023.114967>

Zerfu, B., Medhin, G., Mamo, G., Getahun, G., Tschopp, R., & Legesse, M. (2018). Community-based prevalence of typhoid fever, typhus, brucellosis and malaria among symptomatic individuals in Afar Region, Ethiopia. *PLoS Neglected Tropical Diseases*, 12(10), e0006749. <https://doi.org/10.1371/journal.pntd.0006749>

Zubach, V., Beirnes, J., Hayes, S., Severini, A., & Hiebert, J. (2024). Diagnostic accuracy of commercially available serological tests for the detection of measles and rubella viruses: A systematic review and meta-analysis. *Journal of Clinical Microbiology*, 62(2), e0133923. <https://doi.org/10.1128/jcm.01339-23>

10Kaynakça

Brian J Eastridge, J. B. (2019 Apr). Outcomes of traumatic hemorrhagic shock and the epidemiology of preventable death from injury. *59(S2):1423-1428*.

C A Graham, T. R. (2005 Jan). Critical care in the emergency department: shock and circulatory support. *Emergency Medicine Journal*, 22(1):17-21.

C Werner, K. E. (2007 Jul). Pathophysiology of traumatic brain injury. *British Journal of Anaesthesia*, 99(1):4-9.

Claudia S Robertson, H. J.-M., Investigators, E. S., & Athena Baldwin, L. R.-C. (2014 Jul 2). Effect of erythropoietin and transfusion threshold on neurological recovery after traumatic brain injury: a randomized clinical trial. *JAMA*, 312(1):36-47.

D G Greenhalgh, T. A. (1995 Jul). Maintenance of serum albumin levels in pediatric burn patients: a prospective, randomized trial. *The Journal of Trauma*, 39(1):67-73.

Daithi S Heffernan 1, R. K. (2010 Oct). Normal presenting vital signs are unreliable in geriatric blunt trauma victims. *J Trauma*, 69(4):813-20.

David S Kauvar, R. L. (2006 Jun). Impact of hemorrhage on trauma outcome: an overview of epidemiology, clinical presentations, and therapeutic considerations. *The Journal of Trauma*, 60(6 Suppl):S3-11.

Donat R Spahn, V. C.-M.-L. (2007). Management of bleeding following major trauma: a European guideline. *Critical Care*, 11(1):R17.

Eduardo Gonzalez, E. E. (2016 Jun). Goal-directed Hemostatic Resuscitation of Trauma-induced Coagulopathy: A Pragmatic Randomized Clinical Trial Comparing a Viscoelastic Assay to Conventional Coagulation Assays. *Annals of Surgery*, 263(6):1051-9.

Gennarelli TA, G. D. (tarih yok). *Textbook of traumatic brain injury*. Washington, DC: American Psychiatric Publishing, Inc.; 2005. Neuropathology; pp. 27–50.

- Gordon Fuller, R. M. (2014 Mar). The association between admission systolic blood pressure and mortality in significant traumatic brain injury: a multi-centre cohort study. *45(3):612-7.*
- Guillermo Gutierrez, H. D.-G. (2004 Oct). Clinical review: hemorrhagic shock. *Critical Care, 8(5):373-81.*
- Hasan Serdar IŞIK, U. B. (2011). Kafa travması nedeniyle tedavi edilen 954 erişkin olgunun retrospektif değerlendirilmesi: Epidemiyolojik çalışma. *Turkish Journal of Trauma & Emergency Surgery, ;17 (1):46-50.*
- Hernando Raphael Alvis-Miranda, S. M.-L.-S. (2014 Jan). Intravenous Fluid Therapy in Traumatic Brain Injury and Decompressive Craniectomy. *Bulletin of Emergency and Trauma, 2(1):3-14.*
- İffet Yaşaran, A. K. (2019). Acil Serviste Kafa Travmalı Olgu Yönetimi. *Van Medical Journal, 26(1): 128-134.*
- Isabella Butcher, A. I. (2007 Feb). Prognostic value of admission blood pressure in traumatic brain injury: results from the IMPACT study. *J Neurotrauma, 24(2):294-302.*
- Jeremy W Cannon 1, M. A. (2017 Mar). Damage control resuscitation in patients with severe traumatic hemorrhage: A practice management guideline from the Eastern Association for the Surgery of Trauma. *J Trauma Acute Care Surg, 82(3):605-617.*
- John Myburgh, D. J. (2007 Aug 30). Saline or albumin for fluid resuscitation in patients with traumatic brain injury. *The New England Journal of Medicine, 357(9):874-84.*
- Matthew J Delano, S. B. (2015 Jul). Prehospital Resuscitation of Traumatic Hemorrhagic Shock with Hypertonic Solutions Worsens Hypocoagulation and Hyperfibrinolysis. *44(1):25-31.*
- Nancy Carney, A. M. (2017 Jan 1). Guidelines for the Management of Severe Traumatic Brain Injury, Fourth Edition. *Neurosurgery, 80(1):6-15.*
- Rana K Latif, S. P. (2023 May 24). Traumatic hemorrhage and chain of survival. *Scand J Trauma Resusc Emerg Med, 31(1):25.*
- Russ S Kotwal, J. T. (2016 Jan). The Effect of a Golden Hour Policy on the Morbidity and Mortality of Combat Casualties. *JAMA Surg, 151(1):15-24.*
- Saskya Byerly, K. I. (2020 Nov). Transfusion-Related Hypocalcemia After Trauma. *44(11):3743-3750.*
- Simon BJ, M., & Antonio, B. (2010). Head and Neck Trauma. *ABC of Imaging in Trauma: Blackwell, 4-10.*
- ŞAHİN, U. D. (Ocak - Şubat 2016). Kafa Travmalarında Acil Yönetim ve Takip. *Klinik Tıp Aile Hekimliği Dergisi, Cilt: 8 Sayı: 1.*
- W H Bickell, M. J. (1994 Oct 27). Immediate versus delayed fluid resuscitation for hypotensive patients with penetrating torso injuries. *N Engl J Med, 331(17):1105-9.*
- Zeren C, A. M. (2012). Firearm injuries documented among Syrian refugees in Antakya Turkey. *British Journal of Arts and Social Sciences, 5(1): 1-5.*

11KAYNAKÇA

- Silverstein JH. (2008).The practice of geriatric anesthesia. In: Silverstein JH, Rooke GA, Reves JG, McLeskey CH, editors. *Geriatric Anesthesiology. 2nd ed. USA, :3-14.*
- Elar Z, Hepağuşlar H. (2003). Geriatrik olgularda preanestezik evaluasyon. *Türkiye Klinikleri; 1(1):18-24.*

Racine SX, Solis A, Hamou NA, Letoumelin P,(2010). Face mask ventilation in edentulous patients: a comparison of mandibular groove and lower lip placement. *Anesthesiology*; 112:1190-3.

Muravchick S. (2012). Yaşlı hastalarda anestezi. In: Barash PG, Cullen BF, editors. *Klinik Anestezi*, 5. baskı. Nobel Tıp Kitabevleri :1219-1229.

Kayhan Z. (2004). Hasta ile ilgili bazı özel durumlarda anestezi; Yaşlı hastalarda anestezi. In: Kayhan Z, editor. *Klinik anestezi*, 3. baskı. Logos Yayıncılık İstanbul:705-9.

Mundy GR. Nutritional modulators of bone remodeling during aging.

Am J Clin Nutr 2006; 83: 427-430.

Nikolic M, Bajek S, Bobinac D, Vranic TS, Jerkovic R. Aging of human

Skeletal muscles. *Coll Antropol* 2005; 29: 67-70.

Caselli RJ. Current issues in the diagnosis and management of dementia.

Semin Neurol 2003; 23: 231-240.

Özkayar N, Arıoğul S. (2007). Yaşlanma ile meydana gelen fizyolojik değişiklikler. *İç Hastalıkları Dergisi*, 14(1), 18-26.

Karakaş, S. (2012). Yaşlanmanın Anatomisi. *The Journal of Turkish Family Physician*, 3(1), 23-29.

Nalbant S. Yaşlılıkta fizyolojik değişiklikler. *Nobel Medicus Online Dergi*. 2008 [Erişim tarihi 21.04.2012]. Erişim adresi: www.nobelmedicus.com/contents/200842/04-11.htm

Baykan N, Bol O, Yakar Ş, Karabulut H, Günay N. Acil Serviste Mekanik Ventilatöre Bağlanan Hastaların Değerlendirilmesi. *Maltepe Tıp Dergisi*. 2021;13(3): 82-5. 2. Bernhard M, Becker TK, Gries A, Knapp J, Wenzel V. The First Shot Is Often the Best Shot: First-Pass Intubation Success in Emergency Airway Management. *Anesth Analg*. 2015;121(5):1389-93. doi: 10.1213/ANE.0000000000000891.

Griesdale DE, Bosma TL, Kurth T, Isac G, Chittock DR. Complications of endotracheal intubation in the critically ill. *Intensive Care Med*. 2008;34(10):1835-42. doi: 10.1007/s00134-008-1205-6.

Simpson GD, Ross MJ, McKeown DW, Ray DC. Tracheal intubation in the critically ill: a multi-centre national study of practice and complications. *Br J Anaesth*. 2012; 108(5):792-9. doi: 10.1093/bja/aer504.

Mort TC. Complications of emergency tracheal intubation: immediate airway-related consequences: part II. *J Intensive Care Med*. 2007;22(4):208-15. doi: 10.1177/0885066607301359.

Taş G, Algın A, Özdemir S, Erdoğan M. Prospective Observational Study of The Endotracheal Intubation Complications in Emergency Department. *J Exp Clin Med*. 2021;38(4): 678-681. doi: 10.52142/omujecm.38.4.48

Manthous CA. Avoiding circulatory complications during endotracheal intubation and initiation of positive pressure ventilation. *J Emerg Med*. 2010 Jun;38(5):622-31. [PubMed]

Okubo M, Gibo K, Hagiwara Y, Nakayama Y, Hasegawa K., Japanese Emergency Medicine Network Investigators. The effectiveness of rapid sequence intubation (RSI) versus non-RSI in emergency department: an analysis of multicenter prospective observational study. *Int J Emerg Med*. 2017 Dec;10(1):1. [PMC free article] [PubMed]

Algie CM, Mahar RK, Tan HB, Wilson G, Mahar PD, Wasiak J. Effectiveness and risks of cricoid pressure during rapid sequence induction for endotracheal intubation. *Cochrane Database Syst Rev*. 2015 Nov 18;2015(11):CD011656. [PMC free article] [PubMed]

Adewale L. Anatomy and assessment of the pediatric airway. *Paediatr Anaesth*. 2009 Jul;19 Suppl 1:1-8.[PubMed]

Pearl O. Endotracheal intubation. *Radiol Technol.* 2014 May-Jun;85(5):578-9. [PubMed]

Eisenberg MA, Green-Hopkins I, Werner H, Nagler J. Comparison Between Direct and Video-assisted Laryngoscopy for Intubations in a Pediatric Emergency Department. *Acad Emerg Med.* 2016 Aug;23(8):870-7.[PubMed]

Haas CF, Eakin RM, Konkle MA, Blank R. Endotracheal tubes: old and new. *Respir Care.* 2014 Jun;59(6):933-52; discussion 952-5. [PubMed]

Kayhan Z: Klinik Anestezi. Logos Yayıncılık 2004, 99-123 •

Morgan EG, Mikhail SM, Murray SM: Klinik Anesteziyoloji: Nonvolatil anestezik ajanlar. Güneş Kitapevleri, 2008; 8, 179-204

Jin F, Chung F. (2001). Minimizing perioperative adverse events in the elderly. *Br J Anaesth*; 87: 608-624.

12KAYNAKÇA

Acar, E. (2015). Laboratory markers has many Valuable Parameters in the discrimination between acute appendicitis and renal colic. *Turkish Journal of Trauma and Emergency Surgery.*

<https://doi.org/10.5505/tjtes.2015.69488>

ADISS, D. G., SHAFFER, N., FOWLER, B. S., & TAUXE, R. V. (1990). THE EPIDEMIOLOGY OF APPENDICITIS AND APPENDECTOMY IN THE UNITED STATES. *American Journal of Epidemiology*, 132(5), 910–925.

<https://doi.org/10.1093/oxfordjournals.aje.a115734>

Anderson, K. R., & Smith, R. C. (2001). CT for the Evaluation of Flank Pain. *Journal of Endourology*, 15(1), 25–29.

<https://doi.org/10.1089/08927790150500917>

Ankara Üniversitesi. (n.d.), Açık Ders materyalleri. (n.d.). ErişimAdresi:

https://acikders.ankara.edu.tr/pluginfile.php/8354/mod_resource/content/1/13.BO%C5%9EALTIM%20S%C4%B0STEM%C4%B0%20F%C4%B0ZYOLOJ%C4%B0S%C4%B0.pdf

Arıncı K, & Elhan A. (2001). *Anatomi (7th ed., Vol. 1). Güneş Tıp Kitabevleri.*

Ay, M. O., Avci, A., Acehan, S., Gülen, M., İçme, F., & Sebe, A. (2014). Acil Serviste Renal Kolikli Hasta Yönetimi. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 23(2). <https://doi.org/10.17827/aktd.66024>

Aygün, Uzm. Dr. A. (2017). Akut Apandisitte Hemogram Parametrelerinin Tanısal Değeri. *Klinik Tıp Aile Hekimliği*, 9(4), 1–5.

Graffeo, C. S., & Counselman, F. L. (1996). APPENDICITIS. *Emergency Medicine Clinics of North America*, 14(4), 653–671. [https://doi.org/10.1016/S0733-8627\(05\)70273-X](https://doi.org/10.1016/S0733-8627(05)70273-X)

Levine, J. A., Neitlich, J., Verga, M., Dalrymple, N., & Smith, R. C. (1997). Ureteral calculi in patients with flank pain: correlation of plain radiography with unenhanced helical CT. *Radiology*, 204(1), 27–31.

<https://doi.org/10.1148/radiology.204.1.9205218>

Menon M, & Resnick MI. (2002). *Campbell's Urology (8th ed.).*

Müslümanoğlu, A., & Tepeler, A. (2015). RENAL KOLİK, TANI VE TEDAVİSİ. *Marmara Medical Journal*, 21(2), 187–192.

National Institute of Diabetes and Digestive and Kidney Diseases. (n.d.). *The Urinary Tract & How It Works.* (n.d.).

Preminger, G. M., Hans-Göran Tiselius, C.-C., Dean Assimos, C.-C. G., Chair Peter Alken, V., Colin Buck, A., Gallucci, M., Knoll, T., Lingeman, J. E., Nakada, S. Y., Sue Pearle, M., Sarica, K., Türk, C., Stuart Wolf, J., Aus, G., Guidelines

Office Chair Heddy Hubbard, E., Budd Karin Plass Michael Folmer Katherine Moore Kadiatu Kebe Medical Writing Assistance, E., & Glickman, D. (2007). EAU/AUA Nephrolithiasis Guideline Panel Members: Chapter 1: The Management of Ureteral Calculi: Diagnosis and.

Sierakowski, R., Finlayson, B., Landes, R. R., Finlayson, C. D., & Sierakowski, N. (1978). The frequency of urolithiasis in hospital discharge diagnoses in the United States. *Investigative Urology*, 15(6), 438–441.

Sinanoğlu, O., Ekici, S., Uraz, M., & Çubuk, R. (2010). Acil Serviste Renal Kolik Tanı ve Tedavisi. *Maltepe Tıp Dergisi*, 2(2), 55–58.

Tarhan Ö.R. (n.d.). Erişim adresi: www.turkcerrahi.com.

Valerio, M., Doerfler, A., Chollet, Y., Schreyer, N., Guyot, S., & Jichlinski, P. (2009). [Emergency management of renal colic]. *Revue Medicale Suisse*, 5(228), 2457–2461.

Worster, A., Preyra, I., Weaver, B., & Haines, T. (2002). The accuracy of noncontrast helical computed tomography versus intravenous pyelography in the diagnosis of suspected acute urolithiasis: A meta-analysis. *Annals of Emergency Medicine*, 40(3), 280–286. <https://doi.org/10.1067/mem.2002.126170>

Young, P. (2014). La apendicitis y su historia. *Revista Médica de Chile*, 142(5), 667–672. <https://doi.org/10.4067/S0034-98872014000500018>

13KAYNAKÇA

Başaklar, C. (2006). BEBEK VE ÇOCUKLARIN CERRAHİ VE ÜROLOJİK HASTALIKLARI.

Coran, A. G., Adzick, N. S., Krummel, T. M., Laberge, J. M., Shamberger, R., & Caldamone, A. (2012). *Pediatric Surgery E-Book: Expert Consult - Online and Print*: Mosby.

Glass, C. C., & Rangel, S. J. (2016). Overview and diagnosis of acute appendicitis in children. *Semin Pediatr Surg*, 25(4), 198-203. doi:10.1053/j.sempedsurg.2016.05.001

Hansen, L. W., & Dolgin, S. E. (2016). Trends in the Diagnosis and Management of Pediatric Appendicitis. *Pediatr Rev*, 37(2), 52-57; quiz 58. doi:10.1542/pir.2015-0021

Hartman, S., Brown, E., Loomis, E., & Russell, H. A. (2019). Gastroenteritis in Children. *Am Fam Physician*, 99(3), 159-165.

Holcomb, G. W., Murphy, J. P., & Peter, S. D. S. (2019). *Holcomb and Ashcraft's Pediatric Surgery E-Book: Holcomb and Ashcraft's Pediatric Surgery E-Book*: Elsevier.

Posovszky, C., Buderus, S., Classen, M., Lawrenz, B., Keller, K. M., & Koletzko, S. (2020). Acute Infectious Gastroenteritis in Infancy and Childhood. *Dtsch Arztebl Int*, 117(37), 615-624. doi:10.3238/arztebl.2020.0615

Raymond, M., Marsicovetere, P., & DeShaney, K. (2022). Diagnosing and managing acute abdominal pain in children. 35(1), 16-20. doi:10.1097/01.JAA.0000803624.08871.5f

Snyder, M. J., Guthrie, M., & Cagle, S. (2018). Acute Appendicitis: Efficient Diagnosis and Management. *Am Fam Physician*, 98(1), 25-33.

Wai, S., Ma, L., Kim, E., & Adekunle-Ojo, A. (2013). The utility of the emergency department observation unit for children with abdominal pain. *Pediatr Emerg Care*, 29(5), 574-578. doi:10.1097/PEC.0b013e31828e572d

14KAYNAKÇA

- Alanbay, İ., Çoksüer, H., Ercan, M., Keskin, U., Karaşahin, E., Güler, E., & Başer, İ. (2012). Asenkronoz Ovaryan Torsiyonu Vakasında Laparoskopik Ovariopeksi: Olgu Sunumu ve Literatür İncelemesi. *J Clin Obstet Gynecol*, 22(1), 57-62.
- Albayram, F., & Hamper, U. M. (2001). Ovarian and adnexal torsion: Spectrum of sonographic findings with pathologic correlation. *Journal of Ultrasound in Medicine*, 20(10), 1083-1089. <https://doi.org/10.7863/jum.2001.20.10.1083>
- Bayer, A. I., & Wiskind, A. K. (1994). Adnexal torsion: Can the adnexa be saved? *American Journal of Obstetrics and Gynecology*, 171(6), 1506-1511. [https://doi.org/10.1016/0002-9378\(94\)90393-X](https://doi.org/10.1016/0002-9378(94)90393-X)
- Bottomley, C., & Bourne, T. (2009). Diagnosis and management of ovarian cyst accidents. *Best Practice & Research. Clinical Obstetrics & Gynaecology*, 23(5), 711-724. <https://doi.org/10.1016/j.bpobgyn.2009.02.001>
- Farahani, L., & Datta, S. (2016). Benign ovarian cysts. *Obstetrics, Gynaecology & Reproductive Medicine*, 26(9), 271-275. <https://doi.org/10.1016/j.ogrm.2016.06.003>
- Friedrich, L., Meyer, R., & Levin, G. (2021). Management of adnexal mass: A comparison of five national guidelines. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 265, 80-89. <https://doi.org/10.1016/j.ejogrb.2021.08.020>
- Huchon, C., & Fauconnier, A. (2010). Adnexal torsion: A literature review. *European Journal of Obstetrics & Gynecology and Reproductive Biology*, 150(1), 8-12. <https://doi.org/10.1016/j.ejogrb.2010.02.006>
- Mahonski, S., & Hu, K. M. (2019). Female Nonobstetric Genitourinary Emergencies. *Emergency Medicine Clinics of North America*, 37(4), 771-784. <https://doi.org/10.1016/j.emc.2019.07.012>
- Martin, D. C. (2002). *Comprehensive Gynecology*, 4th edition. The Journal of the American Association of Gynecologic Laparoscopists, 9(3), 395. [https://doi.org/10.1016/S1074-3804\(05\)60425-2](https://doi.org/10.1016/S1074-3804(05)60425-2)
- McGovern, P. G., Noah, R., Koenigsberg, R., & Little, A. B. (1999). Adnexal torsion and pulmonary embolism: Case report and review of the literature. *Obstetrical & Gynecological Survey*, 54(9), 601-608. <https://doi.org/10.1097/00006254-199909000-00025>
- Nizar, K., Deutsch, M., Filmer, S., Weizman, B., Beloosesky, R., & Weiner, Z. (2009). Doppler studies of the ovarian venous blood flow in the diagnosis of adnexal torsion. *Journal of Clinical Ultrasound: JCU*, 37(8), 436-439. <https://doi.org/10.1002/jcu.20621>
- Oelsner, G. (2003). Minimal surgery for the twisted ischaemic adnexa can preserve ovarian function. *Human Reproduction*, 18(12), 2599-2602. <https://doi.org/10.1093/humrep/deg498>
- Shetty, M. (2023). Acute Pelvic Pain: Role of Imaging in the Diagnosis and Management. *Seminars in Ultrasound, CT and MRI*, 44(6), 491-500. <https://doi.org/10.1053/j.sult.2023.10.004>
- Stany, M. P., & Hamilton, C. A. (2008). Benign Disorders of the Ovary. *Obstetrics and Gynecology Clinics of North America*, 35(2), 271-284. <https://doi.org/10.1016/j.ogc.2008.03.004>
- Varras, M., Tsikini, A., Polyzos, D., Samara, C., Hadjopoulos, G., & Akrivis, C. (2004). Uterine adnexal torsion: Pathologic and gray-scale ultrasonographic findings. *Clinical and Experimental Obstetrics & Gynecology*, 31(1), 34-38.

- Huang, C., Hong, M. K., & Ding, D. C. (2017). A review of ovary torsion. *Tzu chi medical journal*, 29(3), 143–147. https://doi.org/10.4103/tcmj.tcmj_55_17
- Legendre, G., Catala, L., Morinière, C., Lacoëuille, C., BouSSION, F., Sentilhes, L., & Descamps, P. (2014). Relationship between ovarian cysts and infertility: what surgery and when?. *Fertility and sterility*, 101(3), 608–614 <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2014.01.021>
- Stankovic Z. (2024). Ovarian Cysts and Tumors in Adolescents. *Obstetrics and gynecology clinics of North America*, 51(4), 695–710. <https://doi.org/10.1016/j.ogc.2024.08.006>
- Shin, Y. M., Lee, J. K., Turan, N., Mauro, D., & Chong, W. (2010). Computed tomography appearance of ovarian cysts with hyperenhancing rim during the menstrual cycle in women of different ages. *Journal of computer assisted tomography*, 34(4), 532–536. <https://doi.org/10.1097/RCT.0b013e3181d658a5>
- Rackow, B. W., & Patrizio, P. (2007). Successful pregnancy complicated by early and late adnexal torsion after in vitro fertilization. *Fertility and sterility*, 87(3), 697.e9–697.e6. <https://doi.org/10.1016/j.fertnstert.2006.05.091>
- Homewood, L. N., Dave, E. D., Ali, R., Mallawaarachchi, I. V., Ratcliffe, S. J., Balasubramani, G. K., & Lee, T. T. M. (2022). Risk Factors Associated with Adnexal Torsion after Hysterectomy. *Journal of minimally invasive gynecology*, 29(2), 250–256. <https://doi.org/10.1016/j.jmig.2021.08.006>
- Rody, A., Jackisch, C., Klockenbusch, W., Heinig, J., Coenen-Worch, V., & Schneider, H. P. (2002). The conservative management of adnexal torsion--a case-report and review of the literature. *European journal of obstetrics, gynecology, and reproductive biology*, 101(1), 83–86. [https://doi.org/10.1016/s0301-2115\(01\)00518-8](https://doi.org/10.1016/s0301-2115(01)00518-8)

15KAYNAKÇA

- American Psychiatric Association. (2022). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. In *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders*. <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425787>
- Boeddinghaus, J., Twerenbold, R., Nestelberger, T., Badertscher, P., Wildi, K., Puelacher, C., ... Parenica, J. (2018). Clinical Validation of a Novel High-Sensitivity Cardiac Troponin I Assay for Early Diagnosis of Acute Myocardial Infarction. *Clinical Chemistry*, 64(9), 1347–1360. <https://doi.org/10.1373/clinchem.2018.286906>
- Boeddinghaus, J., Twerenbold, R., Nestelberger, T., Koechlin, L., Wussler, D., Meier, M., ... Muzyk, P. (2019). Clinical Use of a New High-Sensitivity Cardiac Troponin I Assay in Patients with Suspected Myocardial Infarction. *Clinical Chemistry*, 65(11), 1426–1436. <https://doi.org/10.1373/clinchem.2019.304725>
- Byrne, R. A., Rossello, X., Coughlan, J. J., Barbato, E., Berry, C., Chieffo, A., ... Zeppenfeld, K. (2023). 2023 ESC Guidelines for the management of acute coronary syndromes. *European Heart Journal*, 44(38), 3720–3826. <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehad191>
- Diercks, D. B., Peacock, W. F., Hiestand, B. C., Chen, A. Y., Pollack, C. V., Kirk, J. D., ... Roe, M. T. (2006). Frequency and Consequences of Recording an Electrocardiogram >10 Minutes After Arrival in an Emergency Room in Non–ST-Segment Elevation Acute Coronary Syndromes (from the CRUSADE Initiative). *The American Journal of Cardiology*, 97(4), 437–442. <https://doi.org/10.1016/j.amjcard.2005.09.073>

- Du, Y., Du, B., Diao, Y., Yin, Z., Li, J., Shu, Y., ... Chen, L. (2021). Comparative efficacy and acceptability of antidepressants and benzodiazepines for the treatment of panic disorder: A systematic review and network meta-analysis. *Asian Journal of Psychiatry*, 60, 102664. <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2021.102664>
- Henrikson, C. A., Howell, E. E., Bush, D. E., Miles, J. S., Meininger, G. R., Friedlander, T., ... Chandra-Strobos, N. (2003). Chest Pain Relief by Nitroglycerin Does Not Predict Active Coronary Artery Disease. *Annals of Internal Medicine*, 139(12), 979. <https://doi.org/10.7326/0003-4819-139-12-200312160-00007>
- Hofmann, R., James, S. K., Jernberg, T., Lindahl, B., Erlinge, D., Witt, N., ... Svensson, L. (2017). Oxygen Therapy in Suspected Acute Myocardial Infarction. *New England Journal of Medicine*, 377(13), 1240–1249. <https://doi.org/10.1056/NEJMoa1706222>
- Ibanez, B., James, S., Agewall, S., Antunes, M. J., Bucciarelli-Ducci, C., Bueno, H., ... Gale, C. P. (2018). 2017 ESC Guidelines for the management of acute myocardial infarction in patients presenting with ST-segment elevation. *European Heart Journal*, 39(2), 119–177. <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehx393>
- Kessler, R. C., Chiu, W. T., Demler, O., & Walters, E. E. (2005). Prevalence, Severity, and Comorbidity of 12-Month DSM-IV Disorders in the National Comorbidity Survey Replication. *Archives of General Psychiatry*, 62(6), 617. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.62.6.617>
- Leon, A. C. (1995). Prevalence of mental disorders in primary care. Implications for screening. *Archives of Family Medicine*, 4(10), 857–861. <https://doi.org/10.1001/archfami.4.10.857>
- Locke, A. B., Kirst, N., & Shultz, C. G. (2015). Diagnosis and management of generalized anxiety disorder and panic disorder in adults. *American Family Physician*, 91(9).
- Raju, N. N., Naga Pavan Kumar, K. S. V. R., & Nihal, G. (2023). Clinical Practice Guidelines for Assessment and Management of Anxiety and Panic Disorders in Emergency Setting. *Indian Journal of Psychiatry*, 65(2), 181–185. https://doi.org/10.4103/indianjpsychiatry.indianjpsychiatry_489_22
- Roth, G. A., Abate, D., Abate, K. H., Abay, S. M., Abbafati, C., Abbasi, N., ... Murray, C. J. L. (2018). Global, regional, and national age-sex-specific mortality for 282 causes of death in 195 countries and territories, 1980–2017: a systematic analysis for the Global Burden of Disease Study 2017. *The Lancet*, 392(10159), 1736–1788. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)32203-7](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)32203-7)
- Roy-Byrne, P. P. (2016). Panic disorder in adults: Epidemiology, pathogenesis, clinical manifestations, course, assessment, and diagnosis. UptoDate.
- Shah, A. S. V., Anand, A., Strachan, F. E., Ferry, A. V., Lee, K. K., Chapman, A. R., ... Duncan, C. (2018). High-sensitivity troponin in the evaluation of patients with suspected acute coronary syndrome: a stepped-wedge, cluster-randomised controlled trial. *The Lancet*, 392(10151), 919–928. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(18\)31923-8](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(18)31923-8)
- Spitzer, R. L., Kroenke, K., Linzer, M., Hahn, S. R., Williams, J. B., deGruy, F. V., ... Davies, M. (1995). Health-related quality of life in primary care patients with mental disorders. Results from the PRIME-MD 1000 Study. *JAMA*, 274(19), 1511–1517.
- Stewart, R. A. H., Jones, P., Dicker, B., Jiang, Y., Smith, T., Swain, A., ... Devlin, G. (2021). High flow oxygen and risk of mortality in patients with a suspected acute coronary syndrome: pragmatic, cluster randomised, crossover trial. *BMJ*, n355. <https://doi.org/10.1136/bmj.n355>
- Thygesen, K., Alpert, J. S., Jaffe, A. S., Chaitman, B. R., Bax, J. J., Morrow, D. A., ... Corbett, S. (2019). Fourth universal definition of myocardial infarction (2018). *European Heart Journal*, 40(3), 237–269. <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehy462>

Timmis, A., Vardas, P., Townsend, N., Torbica, A., Katus, H., De Smedt, D., ... Sebastiao, D. (2022). European Society of Cardiology: cardiovascular disease statistics 2021. *European Heart Journal*, 43(8), 716–799. <https://doi.org/10.1093/eurheartj/ehab892>

Twerenbold, R., Boeddinghaus, J., Nestelberger, T., Wildi, K., Rubini Gimenez, M., Badertscher, P., & Mueller, C. (2017). Clinical Use of High-Sensitivity Cardiac Troponin in Patients With Suspected Myocardial Infarction. *Journal of the American College of Cardiology*, 70(8), 996–1012. <https://doi.org/10.1016/j.jacc.2017.07.718>

Vlastra, W., Delewi, R., Rohling, W. J., Wagenaar, T. C., Hirsch, A., Meesterma, M. G., ... Henriques, J. P. S. (2018). Premedication to reduce anxiety in patients undergoing coronary angiography and percutaneous coronary intervention. *Open Heart*, 5(2), e000833. <https://doi.org/10.1136/openhrt-2018-000833>

GERİATRİK ACİLLERDE KIRMIZI BAYRAKLAR

EDİTÖRLER

Doç. Dr. Atakan SAVRUN

Doç. Dr. Fatih TANRIVERDİ

Uzm. Dr. Şeyda Tuba SAVRUN

Uzm. Dr. Fuat KULAKSIZ

YAZARLAR

Arş. Gör. Dr. Rukiye ÖNCEL

Op. Dr. Candost HANEDAN

Uzm. Dr. Ali ÖZBEK

Uzm. Dr. Bektaş Can BALKIZ

Uzm. Dr. Burak Emre GİLİK

Uzm. Dr. Elif Tuğçe ŞAHİN

Uzm. Dr. Merve Özlem DİBEK

Uzm. Dr. Ömer Faruk TURAN

Uzm. Dr. Tolga ÖZ

Uzm. Dr. Unzile ATALAY

Dr. Ekin ÖZKAN

Dr. Ömer Faruk İNCE

Ayşe Sümeyye ARI

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-145-3

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1- KAYNAKÇA

- Arslan, D., Aysever, U., Deniz, S., Püllü, S., & Uğur, Ö. (2018). Kemoterapi tedavi merkezine ilaç tedavisi için gelen hastalarda ekstrasvazyon insidansı ve nedenleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 11(2), 113-119.
- Azizi, A. H., Shafi, I., Shah, N., Rosenfield, K., Schainfeld, R., Sista, A., & Bashir, R. (2020). Superior vena cava syndrome. *Cardiovascular Interventions*, 13(24), 2896-2910.
- Burazor, I., Imazio, M., Markel, G., & Adler, Y. (2013). Malignant pericardial effusion. *Cardiology*, 124(4), 224-232.
- Çelik, A. S. (2014). Radyoterapi sonucu gelişen yan etkiler ve hemşirelik yaklaşımı. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 933-947.
- Çipil, H., & Demircioğlu, S. (2016). Hiponatremi ve Uygunsuz ADH Sendromu. *Türkiye Klinikleri Hematology-Special Topics*, 9(3), 16-20.
- El-Hajj Fuleihan, G., Clines, G. A., Hu, M. I., Marcocci, C., Murad, M. H., Piggott, T., . . . Drake, M. T. (2023). Treatment of hypercalcemia of malignancy in adults: an Endocrine Society clinical practice guideline. *The Journal of Clinical Endocrinology & Metabolism*, 108(3), 507-528.
- Gömlüksiz, M. R. (2018). Acil serviste dahiliye konsültasyonu yapılan solid organ kanserli ve hematolojik maligniteli hastaların epidemiyolojik özellikleri. *Bursa Uludag University (Turkey)*,
- Higdon, M. L., Atkinson, C. J., & Lawrence, K. V. (2018). Oncologic emergencies: recognition and initial management. *American family physician*, 97(11), 741-748.
- Kalayoğlu-Beşşik, S. (2004). Hematoloji ile ilişkili acil durumlar ve yaklaşım.
- KUZHAN, O. (2006). Kanser Hastalarında Uygunsuz ADH Salgılanımı Sendromu. *Türkiye Klinikleri Journal of Surgical Medical Sciences*, 2(33), 11-15.
- Metin, H., & Gülen, B. (2019). ROSEN Acil Tıp Kavramlar ve Klinik Uygulama 9. baskı.
- Taplitz, R. A., Kennedy, E. B., Bow, E. J., Crews, J., Gleason, C., Hawley, D. K., . . . Rolston, K. (2018). Outpatient management of fever and neutropenia in adults treated for malignancy: American Society of Clinical Oncology and Infectious Diseases Society of America clinical practice guideline update. *Journal of Clinical Oncology*, 36(14), 1443-1453.

Van den Brande, R., Cornips, E. M., Peeters, M., Ost, P., Billiet, C., & Van de Kelft, E. (2022). Epidemiology of spinal metastases, metastatic epidural spinal cord compression and pathologic vertebral compression fractures in patients with solid tumors: A systematic review. *Journal of bone oncology*, 35, 100446.

Yeşilbalkan, Ö. U., Akyol, A. D., Çetinkaya, Y., Altın, T., & Ünlü, D. (2005). Kemoterapi tedavisi alan hastaların tedaviye bağlı yaşadıkları semptomlar ve yaşam kalitesine olan etkisinin incelenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 21(1), 13-31.

YOKUŞ, O., & GEDİK, H. (2016). Tümör Lizis Sendromu. *Türkiye Klinikleri J Hematol-Special Topics*, 9(3), 1-7.

2- KAYNAKÇA

Ashina, S., Mitsikostas, D. D., Lee, M. J., Yamani, N., Wang, S.-J., Messina, R., Ashina, H., Buse, D. C., Pozo-Rosich, P., Jensen, R. H., Diener, H.-C., & Lipton, R. B. (2021). Tension-type headache. *Nature Reviews. Disease Primers*, 7(1), 24. <https://doi.org/10.1038/s41572-021-00257-2>

Burish, M. (2018). Cluster Headache and Other Trigeminal Autonomic Cephalalgias. *Continuum (Minneapolis, Minn.)*, 24(4, Headache), 1137–1156. <https://doi.org/10.1212/CON.0000000000000625>

Do, T. P., Remmers, A., Schytz, H. W., Schankin, C., Nelson, S. E., Obermann, M., Hansen, J. M., Sinclair, A. J., Gantenbein, A. R., & Schoonman, G. G. (2019). Red and orange flags for secondary headaches in clinical practice: SNN00P10 list. *Neurology*, 92(3), 134–144. <https://doi.org/10.1212/WNL.0000000000006697>

Drummond, P. D. (2006). Mechanisms of autonomic disturbance in the face during and between attacks of cluster headache. *Cephalalgia : An International Journal of Headache*, 26(6), 633–641. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2982.2006.01106.x>

Dubosh, N. M., Bellolio, M. F., Rabinstein, A. A., & Edlow, J. A. (2016). Sensitivity of Early Brain Computed Tomography to Exclude Aneurysmal Subarachnoid Hemorrhage: A Systematic Review and Meta-Analysis. *Stroke*, 47(3), 750–755. <https://doi.org/10.1161/STROKEAHA.115.011386>

Edlow, J. A. (2018). Managing Patients With Nontraumatic, Severe, Rapid-Onset Headache. *Annals of Emergency Medicine*, 71(3), 400–408. <https://doi.org/10.1016/j.annemergmed.2017.04.044>

Edlow, J. A., & Caplan, L. R. (2000). Avoiding pitfalls in the diagnosis of subarachnoid hemorrhage. *The New England Journal of Medicine*, 342(1), 29–36. <https://doi.org/10.1056/NEJM200001063420106>

Evers, S., Frese, A., Majewski, A., Albrecht, O., & Husstedt, I. W. (2002). Age of onset in cluster headache: the clinical spectrum (three case reports). *Cephalalgia : An International Journal of Headache*, 22(2), 160–162. <https://doi.org/10.1046/j.1468-2982.2002.00320.x>

Fischera, M., Marziniak, M., Gralow, I., & Evers, S. (2008). The incidence and prevalence of cluster headache: a meta-analysis of population-based studies. *Cephalalgia : An International Journal of Headache*, 28(6), 614–618. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2982.2008.01592.x>

Gadde, J. A., Cantrell, S., Patel, S. S., & Mullins, M. E. (2019). Neuroimaging of Adults with Headache. *Neuroimaging Clinics of North America*, 29(2), 203–211. <https://doi.org/10.1016/j.nic.2019.01.001>

Goldstein, J., Camargo, C., Pelletier, A., & Edlow, J. (2006). Headache in United States Emergency Departments. *Cephalalgia*, 26(6), 684–690. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2982.2006.01093.x>

Hampson, N. B., Dunford, R. G., Kramer, C. C., & Norkool, D. M. (1995). Selection criteria utilized for hyperbaric oxygen treatment of carbon monoxide poisoning. *The Journal of Emergency Medicine*, 13(2), 227–231. [https://doi.org/10.1016/0736-4679\(94\)00144-8](https://doi.org/10.1016/0736-4679(94)00144-8)

- Headache Classification Committee of the International Headache Society (IHS) The International Classification of Headache Disorders, 3rd edition. (2018). Cephalalgia : An International Journal of Headache, 38(1), 1–211. <https://doi.org/10.1177/0333102417738202>
- Jensen, R. (2003). Peripheral and central mechanisms in tension-type headache: an update. Cephalalgia : An International Journal of Headache, 23 Suppl 1, 49–52. <https://doi.org/10.1046/j.1468-2982.2003.00574.x>
- Jensen, R. H. (2018). Tension-Type Headache - The Normal and Most Prevalent Headache. Headache, 58(2), 339–345. <https://doi.org/10.1111/head.13067>
- Long, R.-J., Zhu, Y.-S., & Wang, A.-P. (2021). Cluster headache due to structural lesions: A systematic review of published cases. World Journal of Clinical Cases, 9(14), 3294–3307. <https://doi.org/10.12998/wjcc.v9.i14.3294>
- Marmura, M. J., Silberstein, S. D., & Schwedt, T. J. (2015). The acute treatment of migraine in adults: the american headache society evidence assessment of migraine pharmacotherapies. Headache, 55(1), 3–20. <https://doi.org/10.1111/head.12499>
- Martin, V. T., & Behbehani, M. M. (2001). TOWARD A RATIONAL UNDERSTANDING OF MIGRAINE TRIGGER FACTORS. Medical Clinics of North America, 85(4), 911–941. [https://doi.org/10.1016/S0025-7125\(05\)70351-5](https://doi.org/10.1016/S0025-7125(05)70351-5)
- Ramirez-Lassepas, M., Espinosa, C. E., Cicero, J. J., Johnston, K. L., Cipolle, R. J., & Barber, D. L. (1997). Predictors of intracranial pathologic findings in patients who seek emergency care because of headache. Archives of Neurology, 54(12), 1506–1509. <https://doi.org/10.1001/archneur.1997.00550240058013>
- Ravan, J. R., Pattnaik, J. I., & Samantray, S. (2023). Algorithm-based approach to headache. Journal of Family Medicine and Primary Care, 12(9), 1775–1783. https://doi.org/10.4103/jfmpc.jfmpc_1553_22
- Rothman, R. E., Keyl, P. M., McArthur, J. C., Beauchamp, N. J., Danyluk, T., & Kelen, G. D. (1999). A decision guideline for emergency department utilization of noncontrast head computed tomography in HIV-infected patients. Academic Emergency Medicine : Official Journal of the Society for Academic Emergency Medicine, 6(10), 1010–1019. <https://doi.org/10.1111/j.1553-2712.1999.tb01184.x>
- Sharma, T. L. (2018). Common Primary and Secondary Causes of Headache in the Elderly. Headache, 58(3), 479–484. <https://doi.org/10.1111/head.13252>
- Shindler, K. S., Sankar, P. S., Volpe, N. J., & Piltz-Seymour, J. R. (2005). Intermittent headaches as the presenting sign of subacute angle-closure glaucoma. Neurology, 65(5), 757–758. <https://doi.org/10.1212/01.wnl.0000174435.37184.c3>
- Smetana, G. W. (2000). The diagnostic value of historical features in primary headache syndromes: a comprehensive review. Archives of Internal Medicine, 160(18), 2729–2737. <https://doi.org/10.1001/archinte.160.18.2729>
- Steel, S. J., Robertson, C. E., & Whealy, M. A. (2021). Current Understanding of the Pathophysiology and Approach to Tension-Type Headache. Current Neurology and Neuroscience Reports, 21(10), 56. <https://doi.org/10.1007/s11910-021-01138-7>
- Torelli, P., Campana, V., Cervellin, G., & Manzoni, G. C. (2010). Management of primary headaches in adult Emergency Departments: a literature review, the Parma ED experience and a therapy flow chart proposal. Neurological Sciences : Official Journal of the Italian Neurological Society and of the Italian Society of Clinical Neurophysiology, 31(5), 545–553. <https://doi.org/10.1007/s10072-010-0337-y>
- Ulrich, V., Gervil, M., & Olesen, J. (2004). The relative influence of environment and genes in episodic tension-type headache. Neurology, 62(11), 2065–2069. <https://doi.org/10.1212/01.wnl.0000129498.50793.8a>

Ward, T. N., Levin, M., & Phillips, J. M. (2001). Evaluation and management of headache in the emergency department. *The Medical Clinics of North America*, 85(4), 971–985. [https://doi.org/10.1016/s0025-7125\(05\)70354-0](https://doi.org/10.1016/s0025-7125(05)70354-0)

Ziser, A., Shupak, A., Halpern, P., Gozal, D., & Melamed, Y. (1984). Delayed hyperbaric oxygen treatment for acute carbon monoxide poisoning. *British Medical Journal (Clinical Research Ed.)*, 289(6450), 960. <https://doi.org/10.1136/bmj.289.6450.960>

3- Kaynakça

A systematic review : Awareness and recognition of injury patterns. *European geriatric medicine*, 13(1), 53–85.

Abhilash, K. P. P., Tephilah, R., Pradeeptha, S., Gunasekaran, K., & Chandy, G. M. (2019). Injury Patterns and Outcomes of Trauma in the Geriatric Population Presenting to the Emergency Department in a Tertiary Care Hospital of South India. *Journal of emergencies, trauma, and shock*, 12(3), 198–202

Alost, T., & Waldrop, R. D. (1997). Profile of geriatric pelvic fractures presenting to the emergency department. *American Journal of Emergency Medicine*, 15(6), 576-578.

Aschkenasy, M. T., & Rothenhaus, T. C. (2006). Trauma and falls in the elderly. *Emergency Medicine Clinics of North America*, 24(3), 413-432

Aygençel, G., Karamercan, A., Akinci, E., Demircan, A., & Keles, A. (2006). Metabolic syndrome and its association with ischemic cerebrovascular disease. *Advances in Therapy*, 23(3), 495-501.

Biber, R., Grüniger, S., & Bail, H. J. (2017). Frakturen der oberen Extremitäten im Alter [Upper extremity fractures in the elderly]. *Zeitschrift für Gerontologie und Geriatrie*, 50(1), 73–85.

Cabarrus, M. C., Ambekar, A., Lu, Y., & Bağlantı, T. M. (2008). Yetmezlik MRG ve BT: Pelvis ve proksimal femur kırıkları. *AJR American Journal of Roentgenology*, 191(4), 995–1001.

Callaway, D. W., & Wolfe, R. (2007). Geriatric trauma. *Emergency medicine clinics of North America*, 25(3), 837–x.

Calvo, E., Morcillo, D., Foruria, A. M., Redondo-Santamaría, E., Osorio-Picorne, F., Caeiro, J. R., & GEIOS-SECOT Outpatient Osteoporotic Fracture Study Group (2011). Nondisplaced proximal humeral fractures: high incidence among outpatient-treated osteoporotic fractures and severe impact on upper extremity function and patient subjective health perception. *Journal of shoulder and elbow surgery*, 20(5), 795–801

Clare, D., & Zink, K. L. (2021). Geriatric Trauma. *Emergency medicine clinics of North America*, 39(2), 257–271

Court-Brown, C. M., & Caesar, B. (2006). Epidemiology of adult fractures: A review. *Injury*, 37(8), 691–697.

Cuevas-Østrem, M., Røise, O., Wisborg, T., & Jeppesen, E. (2021). Epidemiology of geriatric trauma patients in Norway: A nationwide analysis of Norwegian Trauma Registry data, 2015-2018. A retrospective cohort study. *Injury*, 52(3), 450–459.

de Baat, C., de Baat, P., Gerritsen, A. E., Flohil, K. A., van der Putten, G. J., & van der Maarel-Wierink, C. D. (2017). Risks, consequences, and prevention of falls of older people in oral healthcare centers. *Special care in dentistry : official publication of the American Association of Hospital Dentists, the Academy of Dentistry for the Handicapped, and the American Society for Geriatric Dentistry*, 37(2), 71–77.

Emektar, E., Corbacioglu, S. K., Dagar, S., Uzunosmanoglu, H., Safak, T., & Cevik, Y. (2017). Prognostic value of the neutrophil-lymphocyte and platelet-lymphocyte ratios in predicting one-year mortality in patients with hip fractures and aged over 60 years, 16(4), 165-170.

- Fader, L., & Blackburn, E. (2021). What Is the Evidence in Treating Distal Radius Fractures in the Geriatric Population?. *Hand clinics*, 37(2), 229–237.
- Fıncı, P. R. A., Francis, D. P., Hairı, N. N., Othman, S., & Choo, W. Y. (2016). Yaşlılarda istismarı önlemeye yönelik müdahaleler (Derleme). *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2016(12), CD010321.
- Friedman, L. S., Avila, S., Şah, M., Tanouye, K., & Joseph, K. (2014). Yaşlılarda ciddi fiziksel istismar vakalarının ve 1 yıllık mortalite vakalarının tanımı. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 26(1), 1–11.
- Gökçe-Kutsal, Y., Yorgancı, K., & Kadioğlu, N. (2006). Yaşlıda travma. In R. Doğan, A. Ş. Taştepe, & İ. T. Liman (Eds.), *Travma* (pp. 789-802). MN Medikal & Nobel Yayınevi.
- Işık, A., Cankurtaran, M., Doruk, H., & Mas, M. (2006). Geriatrik olgularda düşmelerin değerlendirilmesi. *Turkish Journal of Geriatrics*, 9, 45-50.
- Kimbrell, B. J., Velmahos, G. C., Chan, L. S., & Demetriades, D. (2004). Angiographic embolization for pelvic fractures in older patients. *Archives of Surgery*, 139(7), 728-732
- Krcal, C. E., Jr, & Collman, D. R. (2024). Management of High-Risk Ankle Fractures. *Clinics in podiatric medicine and surgery*, 41(1), 73–101.
- Ma, O. J., Edwards, J. H., & Meldon, S. W. (2010). Geriatric trauma (Chapter 252). In J. E. Tintinalli, J. S. Stapczynski, D. M. Cline, O. J. Ma, R. K. Cydulka, & G. D. Meckler (Eds.), *Tintinalli's emergency medicine: A comprehensive study guide* (International ed., pp. 1683-1687).
- Mahkeme-Kahverengi, C. M., & Sezar, B. (2006). Erişkin kırıklarının epidemiyolojisi: Bir derleme. *Yaralanma*, 37, 691–697.
- Martin, R. E., & Teberian, G. (1990). Multiple trauma and the elderly patient. *Emergency Medicine Clinics of North America*, 8(3), 411-420
- Maxwell C. A. (2015). Trauma in the geriatric population. *Critical care nursing clinics of North America*, 27(2), 183–197.
- Neuerburg, C., Gosch, M., Böcker, W., Blauth, M., & Kammerlander, C. (2015). Hüftgelenknahe Femurfrakturen des älteren Menschen [Proximal femoral fractures in the elderly]. *Zeitschrift für Gerontologie und Geriatrie*, 48(7), 647–661.
- Onizuka, N., Switzer, J., & Myeroff, C. (2021). Management of Geriatric Elbow Injury. *The Orthopedic clinics of North America*, 52(4), 381–401
- Pluijm, S. M. F., et al. (2006). A risk profile for identifying community-dwelling elderly with a high risk of recurrent falling: Results of a 3-year prospective study. *Osteoporosis International*, 17(3), 417-425.
- Röderer, G., Gebhard, F., & Scola, A. (2016). Prinzipien des Managements periprothetischer Frakturen [Principles of management of periprosthetic fractures]. *Der Unfallchirurg*, 119(3), 177–184.
- Sadro, C. T., Sandstrom, C. K., Verma, N., & Gunn, M. L. (2015). Geriatrik travma: Bir radyolog kılavuzu. *Radyografi*, 35(7), 1263–1285.
- Sartoretti, C., Sartoretti-Schefer, S., Ruckert, R., & Buchmann, P. (1997). Comorbid conditions in old patients with femur fractures. *Journal of Trauma*, 43(4), 570-577
- Saul, T., Ng, L., & Lewiss, R. E. (2013). Point-of-care ultrasound in the diagnosis of upper extremity fracture-dislocation. A pictorial essay. *Medical ultrasonography*, 15(3), 230–236.

- Schreiner, A. J., Stuby, F., de Zwart, P. M., & Ochs, B. G. (2016). Periprothetische Azetabulumfrakturen [Periprosthetic Acetabulum Fractures]. *Zeitschrift für Orthopädie und Unfallchirurgie*, 154(6), 560–570.
- Schwab, C. W., & Kauder, D. R. (1992). Trauma in the geriatric patient. *Archives of Surgery*, 127(7), 701-706.
- Soriano, T. A., DeCherrie, L. V., & Thomas, D. C. (2007). Falls in the community-dwelling older adult: A review for primary-care providers. *Clinical Interventions in Aging*, 2, 545-554.
- Söz, G., & Karakaya, Z. (2019). The evaluation of geriatric patients who presented with trauma to the emergency department. *Archives of medical science : AMS*, 15(5), 1261–1268.
- Van Houten, M. E., Vloet, L. C. M., Pelgrim, T., Reijnders, U. J. L., & Berben, S. A. A. (2022). Types, characteristics and anatomic location of physical signs in elder abuse:
- Yorgancı, K., Elker, D., Kabay, B., Kaynaroğlu, V., Öner, Z., & Sayek, İ. (2001). Kırkbeş yaş üstü yanık hastalarında tedavi sonuçları. *Geriatrici*, 4, 116-119.
- Yorgancı, K. (2007). Travma. In Y. Gökçe-Kutsal (Ed.), *Temel geriatrici* (pp. 1335-1339), Güneş Tıp Kitabevleri.
- Zakeri, H., Pishbin, E., Rezvani Kakhki, B., Ghashghaee, H., Sadrzadeh, S. M., Sadeghi, M., & Vafadar Moradi, E. (2024). The Etiology of Trauma in Geriatric Traumatic Patients Refer to an Academic Trauma Center: A Cross Sectional Study. *Bulletin of emergency and trauma*, 12(3), 124–129.

4KAYNAKLAR

- Alexander, N. B. (1996). Gait disorders in older adults. *Journal of the American Geriatric Society*, 44(4), 434-451.
- Amarenco, P. (2020). Transient ischemic attack. *New England Journal of Medicine*, 382, 1933-1941.
- Agrawal, Y., Carey, J. P., Della Santina, C. C., Schubert, M. C., & Minor, L. B. (2009). Disorders of balance and vestibular function in US adults: Data from the National Health and Nutrition Examination Survey, 2001-2004. *Archives of Internal Medicine*, 169(10), 938-944.
- Barton, J. S., Aminoff, M. J., Deschler, D. G., & Wilterdink, J. L. (n.d.). Approach to the patient with dizziness. UpToDate.
- Bhattacharyya, N., Gubbels, S. P., Schwartz, S. R., et al. (2017). Clinical practice guideline: Benign paroxysmal positional vertigo (update). *Otolaryngology - Head and Neck Surgery*, 156(3_suppl), S1-S47.
- Brandt, T., & Steddin, S. (1993). Current view of the mechanism of benign paroxysmal positioning vertigo: Cupulolithiasis or canalolithiasis? *Journal of Vestibular Research*, 3, 373-382.
- Carmona, S., Martinez, C., Zalazar, G., et al. (2016). The diagnostic accuracy of truncal ataxia and HINTS as cardinal signs for acute vestibular syndrome. *Frontiers in Neurology*, 7, 125.
- Cigolle, C. T., Langa, K. M., Kabeto, M. U., Tian, Z., & Blaum, C. S. (2007). Geriatric conditions and disability: The Health and Retirement Study. *Annals of Internal Medicine*, 147, 156-164.
- Cohen, H. S., Kimball KT. Effectiveness of treatments for benign paroxysmal positional vertigo of the posterior canal. *Otol Neurotol*. 2005; 26: 1034-1040.
- Cohen, H. S. (2019). A review on screening tests for vestibular disorders. *Journal of Neurophysiology*, 122(1), 81-92.

- Deluca, C., Moretto, G., Di Matteo, A., et al. (2011). Ataxia in posterior circulation stroke: Clinical-MRI correlations. *Journal of Neurological Sciences*, 300, 39-46.
- Dix, M., Hallpike, C. (1952). *Proceedings of Royal Medical Society-Section of Otolaryngology*. 45: 15-28.
- Douglas, V. C., Johnston, C. M., Elkins, J., Sidney, S., Gress, D. R., & Johnston, S. C. (2003). Head computed tomography findings predict short-term stroke risk after transient ischemic attack. *Stroke*, 34, 2894-2898.
- Easton, J. D., Saver, J. L., Albers, G. W., et al. (2009). Definition and evaluation of transient ischemic attack: A scientific statement for healthcare professionals. *Stroke*, 40, 2276-2293.
- Edlow, J. A., & Newman-Toker, D. (2016). Using the physical examination to diagnose patients with acute dizziness and vertigo. *Journal of Emergency Medicine*, 50, 617-628.
- Edlow, J. A., Carpenter, C., Akhter, M., et al. (2023). Guidelines for reasonable and appropriate care in the emergency department 3 (GRACE-3): Acute dizziness and vertigo in the emergency department. *Academic Emergency Medicine*, 30(5), 442-486.
- Fakhran, S., Alhilali, L., & Branstetter, B. (2013). Yield of CT angiography and contrast-enhanced MR imaging in patients with dizziness. *American Journal of Neuroradiology*, 34, 1077-1081.
- Forbes, J., Munakomi, S., & Cronovich, H. A. (2023). *Romberg Test*. StatPearls Publishing.
- Gerlier, C., Fels, A., Vitaux, H., et al. (2023). Effectiveness and reliability of the four-step STANDING algorithm performed by interns and senior emergency physicians for predicting central causes of vertigo. *Academic Emergency Medicine*, 30(5), 487-500.
- Grønlund, C., Lembeck, M. A., Devantier, L., Lindelof, M., & Djurhuus, B. D. (2021). [Episodic vestibular syndrome]. *Ugeskrift for Læger*, 183(15), V10200757.
- Herr, R. D., Zun, L., & Mathews, J. J. (1989). A directed approach to dizzy patient. *Annals of Emergency Medicine*, 18(6), 664.
- Heikkilä, I., Kuusisto, H., Stolberg, A., et al. (2016). Stroke thrombolysis given by emergency physicians cuts in-hospital delays significantly immediately after implementing a new treatment protocol. *Scandinavian Journal of Trauma, Resuscitation and Emergency Medicine*, 24, 46.
- Honrubia, V., Baloh, R. W., Harris, M. R., & Jacobson, K. M. (1999). Paroxysmal positional vertigo syndrome. *American Journal of Otolaryngology*, 20, 465-470.
- Horii, A., Kitahara, T., Masumura, C., et al. (2008, March 31-April 3). Effects of milnacipran, a serotonin noradrenaline reuptake inhibitor (SNRI) on subjective handicaps and posturography in dizzy patients. XXVth Congress of the Barany Society, Kyoto, Japan.
- Hotson, J. R., & Baloh, R. W. (1998). Acute vestibular syndrome. *New England Journal of Medicine*, 339(10), 680-685.
- Hunt, W. T., Zimmermann, E. F., & Hilton, M. P. (2012). Modifications of the Epley (canalith repositioning) manoeuvre for posterior canal benign paroxysmal positional vertigo (BPPV). *Cochrane Database of Systematic Reviews*, (CD008675).
- Jauch, E. C., Saver, J. L., Adams Jr, H. P., et al. (2013). Guidelines for the early management of patients with acute ischemic stroke. *Stroke*, 44, 870-947.

- Kattah, J. C., Talkad, A. V., Wang, D. Z., Hsieh, Y. H., & Newman-Toker, D. E. (2009). HINTS to diagnose stroke in the acute vestibular syndrome: Three-step bedside oculomotor examination more sensitive than early MRI diffusion-weighted imaging. *Stroke*, 40(11), 3504-3510.
- Kerber, K. A., Meurer, W. J., Brown, D. L., et al. (2015). Stroke risk stratification in acute dizziness presentations: A prospective imaging-based study. *Neurology*, 85, 1869-1878.
- Kerber, K. A., Meurer, W. J., West, B. T., & Fendrick, A. M. (2008). Dizziness presentations in U.S. emergency departments, 1995-2004. *Academic Emergency Medicine*, 15, 744-750.
- Kim, J. S., & Lee, H. (2013). Vertigo due to posterior circulation stroke. *Seminars in Neurology*, 33(3), 179-184.
- Lempert, T., & Tiel-Wilck, K. (1996). A positional maneuver for treatment of horizontal-canal benign positional vertigo. *Laryngoscope*, 106, 476-478.
- Li, J., Chen, Z. Y., Xu, Z. W., et al. (2013). Benign paroxysmal positional vertigo. *Shenjingsunshang yu Gongnengchongjian*, 8, 293-295.
- Machner, B., Choi, J. H., Trillenber, P., Heide, W., & Helmchen, C. (2020). Risk of acute brain lesions in dizzy patients presenting to the emergency room: Who needs imaging and who does not? *Journal of Neurology*, 267, 126-135.
- Madlon-Kay, D. J. (1985). Evaluation and outcome of dizzy patient. *Journal of Family Practice*, 21(2), 109.
- Newman-Toker, D. E., Hsieh, Y. H., Camargo, C. A. Jr, et al. (2008). Spectrum and dizziness visits to US emergency departments: Cross-sectional analysis from a nationally representative sample. *Mayo Clinic Proceedings*, 83(7), 765.
- Newman-Toker, D. E., Kerber, K. A., Hsieh, Y. H., et al. (2013). HINTS outperforms ABCD2 to screen for stroke in acute continuous vertigo and dizziness. *Academic Emergency Medicine*, 20, 986-996.
- Nishida, K., Usami, T., Matsumoto, N., et al. (2022). Finger-to-nose test improved diagnosis of cerebrovascular events in patients presenting with isolated dizziness in the emergency department. *Nagoya Journal of Medical Science*, 84, 621-629.
- Powers, W. J., Rabinstein, A. A., Ackerson, T., et al. (2018). 2018 Guidelines for the early management of patients with acute ischemic stroke. *Stroke*, 49, e46-e110.
- Reinink, H., Wegner, I., Stegeman, I., et al. (2014). Rapid systematic review of repeated application of the Epley maneuver for treating posterior BPPV. *Otolaryngology - Head and Neck Surgery*, 151, 399-406.
- Rothwell, P. M., Giles, M. F., Chandratheva, A., et al. (2007). Effect of urgent treatment of transient ischaemic attack and minor stroke on early recurrent stroke (EXPRESS study). *Lancet*, 370, 1432-1442.
- Saver, J. L. (2006). Time is brain—Quantified. *Stroke*, 37, 263-266.
- Semont, A., Freyss, G., & Vitte, E. (1988). Curing the BPPV with a liberatory maneuver. *Advances in Otorhinolaryngology*, 42, 290-293.
- Skiendzielewski, J. J., & Martyak, G. (1980). The weak and dizzy patient. *Annals of Emergency Medicine*, 9(7), 353.
- Spiegel, R., Rust, H., Baumann, T., et al. (2017). Treatment of dizziness: An interdisciplinary update. *Swiss Medical Weekly*, 147, w14566.
- Strandberg, T. E., Pitkälä, K. H., Tilvis, R. S., O'Neill, D., & Erkinjuntti, T. J. (2012). Geriatric syndromes—Vascular disorders? *Annals of Medicine*, 45(3), 265-273.

Strupp, M., Kremmyda, O., Bremova, T., & Teufel, J. (2013). Aktuelles zur Pharmakotherapie von Schwindel und Nystagmus [Current pharmacotherapy of dizziness and nystagmus]. *Arzneimitteltherapie*, 31, 147-155.

Wang, W., Zhang, Y., Pan, Q., et al. (2021). Central nystagmus plus ABCD(2) identifying stroke in acute dizziness presentations. *Academic Emergency Medicine*, 28, 1118-1123.

White, J. A., Coale, K. D., Catalano, P. J., et al. (2005). Diagnosis and management of lateral semicircular canal benign paroxysmal positional vertigo. *Otolaryngology - Head and Neck Surgery*, 133, 278-284.

Wrisley, D. M., Sparto, P. J., Whitney, S. L., & Furman, J. M. (2000). Cervicogenic dizziness: A review of diagnosis and treatment. *Journal of Orthopaedic & Sports Physical Therapy*, 30(12), 755-766.

5KAYNAKÇA

Cappell, M. S., & Batke, M. (2008). Mechanical Obstruction of the Small Bowel and Colon. *Medical Clinics of North America*, 92(3), 575-597. <https://doi.org/10.1016/j.mcna.2008.01.003>

Chang, C.-C., & Wang, S.-S. (2007). Acute Abdominal Pain in the Elderly. *International Journal of Gerontology*, 1(2), 77-82. [https://doi.org/10.1016/S1873-9598\(08\)70026-7](https://doi.org/10.1016/S1873-9598(08)70026-7)

Cosse, C., Regimbeau, J. M., Fuks, D., Mauvais, F., & Scotte, M. (2013). Serum procalcitonin for predicting the failure of conservative management and the need for bowel resection in patients with small bowel obstruction. *Journal of the American College of Surgeons*, 216(5), 997-1004. <https://doi.org/10.1016/j.jamcollsurg.2012.12.051>

Çelik, P., Çelik, Ş., & Hastaoğlu, F. (2022). Acil Servise Başvuran Geriatrik Hasta Profilinin Belirlenmesi. *Geratrik Bilimler Dergisi*, 5(3), 72-80. <https://doi.org/10.47141/geriatrik.1202842>

Ferris, B., Bastian-Jordan, M., Fenwick, J., & Hislop-Jambrich, J. (2021). Vascular assessment in small bowel obstruction: Can CT predict requirement for surgical intervention? *Abdominal Radiology*, 46(2), 517-525. <https://doi.org/10.1007/s00261-020-02698-x>

Furukawa, A., Yamasaki, M., Furuichi, K., Yokoyama, K., Nagata, T., Takahashi, M., Murata, K., & Sakamoto, T. (2001). Helical CT in the Diagnosis of Small Bowel Obstruction. *RadioGraphics*, 21(2), 341-355. <https://doi.org/10.1148/radiographics.21.2.g01mr05341>

Gero, D., Gié, O., Hübner, M., Demartines, N., & Hahnloser, D. (2017). Postoperative ileus: In search of an international consensus on definition, diagnosis, and treatment. *Langenbeck's Archives of Surgery*, 402(1), 149-158. <https://doi.org/10.1007/s00423-016-1485-1>

Gorgulu, O., & Kosar, M. (2020). The effects of comorbidity factors on the prognosis in geriatric sepsis patients in the intensive care unit. *Medicine Science | International Medical Journal*, 9(4), 1. <https://doi.org/10.5455/medscience.2020.07.133>

Hackenberg, T., Mentula, P., Leppäniemi, A., & Sallinen, V. (2017). Laparoscopic versus Open Surgery for Acute Adhesive Small-Bowel Obstruction: A Propensity Score-Matched Analysis. *Scandinavian Journal of Surgery: SJS: Official Organ for the Finnish Surgical Society and the Scandinavian Surgical Society*, 106(1), 28-33. <https://doi.org/10.1177/1457496916641341>

Hansmann, J., & Eichholz, J. (2012). [Radiological diagnostics of the small bowel]. *Der Radiologe*, 52(9), 849-866. <https://doi.org/10.1007/s00117-011-2278-8>

- Hastings, R. S., & Powers, R. D. (2011). Abdominal pain in the ED: A 35 year retrospective. *The American Journal of Emergency Medicine*, 29(7), 711-716. <https://doi.org/10.1016/j.ajem.2010.01.045>
- Huge, A., Kreis, M. E., Jehle, E. C., Ehrlein, H. J., Starlinger, M., Becker, H. D., & Zittel, T. T. (1998). A model to investigate postoperative ileus with strain gauge transducers in awake rats. *The Journal of Surgical Research*, 74(2), 112-118. <https://doi.org/10.1006/jsre.1997.5245>
- Jackson, P. G., & Raiji, M. T. (2011). Evaluation and management of intestinal obstruction. *American Family Physician*, 83(2), 159-165.
- James, B., & Kelly, B. (2013). The abdominal radiograph. *The Ulster Medical Journal*, 82(3), 179-187.
- Kehlet, H. (2020). Enhanced postoperative recovery: Good from afar, but far from good? *Anaesthesia*, 75(S1). <https://doi.org/10.1111/anae.14860>
- Kendrick, M. L. (2009). Partial small bowel obstruction: Clinical issues and recent technical advances. *Abdominal Imaging*, 34(3), 329-334. <https://doi.org/10.1007/s00261-008-9436-0>
- Leung, A. M., & Vu, H. (2012). Factors predicting need for and delay in surgery in small bowel obstruction. *The American Surgeon*, 78(4), 403-407.
- Paulson, E. K., & Thompson, W. M. (2015). Review of small-bowel obstruction: The diagnosis and when to worry. *Radiology*, 275(2), 332-342. <https://doi.org/10.1148/radiol.15131519>
- Sajid, M. S., Khawaja, A. H., Sains, P., Singh, K. K., & Baig, M. K. (2016). A systematic review comparing laparoscopic vs open adhesiolysis in patients with adhesional small bowel obstruction. *The American Journal of Surgery*, 212(1), 138-150. <https://doi.org/10.1016/j.amjsurg.2016.01.030>
- Samaras, N., Chevalley, T., Samaras, D., & Gold, G. (2010). Older patients in the emergency department: A review. *Annals of Emergency Medicine*, 56(3), 261-269. <https://doi.org/10.1016/j.annemergmed.2010.04.015>
- Schraufnagel, D., Rajaei, S., & Millham, F. H. (2013). How many sunsets? Timing of surgery in adhesive small bowel obstruction: a study of the Nationwide Inpatient Sample. *The Journal of Trauma and Acute Care Surgery*, 74(1), 181-187; discussion 187-189. <https://doi.org/10.1097/TA.0b013e31827891a1>
- Suri, S., Gupta, S., Sudhakar, P. J., Venkataramu, N. K., Sood, B., & Wig, J. D. (1999). Comparative evaluation of plain films, ultrasound and CT in the diagnosis of intestinal obstruction. *Acta Radiologica (Stockholm, Sweden: 1987)*, 40(4), 422-428. <https://doi.org/10.3109/02841859909177758>
- Ten Broek, R. P. G., Krielen, P., Di Saverio, S., Coccolini, F., Biffi, W. L., Ansaloni, L., Velmahos, G. C., Sartelli, M., Fraga, G. P., Kelly, M. D., Moore, F. A., Peitzman, A. B., Leppaniemi, A., Moore, E. E., Jeekel, J., Kluger, Y., Sugrue, M., Balogh, Z. J., Bendinelli, C., ... van Goor, H. (2018). Bologna guidelines for diagnosis and management of adhesive small bowel obstruction (ASBO): 2017 update of the evidence-based guidelines from the world society of emergency surgery ASBO working group. *World Journal of Emergency Surgery: WJES*, 13, 24. <https://doi.org/10.1186/s13017-018-0185-2>
- Williams, S. B., Greenspon, J., Young, H. A., & Orkin, B. A. (2005). Small Bowel Obstruction: Conservative vs. Surgical Management. *Diseases of the Colon & Rectum*, 48(6), 1140-1146. <https://doi.org/10.1007/s10350-004-0882-7>

6Kaynakça

- Bala, M., Catena, F., Kashuk, J., De Simone, B., Gomes, C. A., Weber, D., Sartelli, M., Coccolini, F., Kluger, Y., Abu-Zidan, F. M., Picetti, E., Ansaloni, L., Augustin, G., Biffi, W. L., Ceresoli, M., Chiara, O., Chiarugi, M., Coimbra, R.,

- Cui, Y., Damaskos, D., ... Moore, E. E. (2022). Acute mesenteric ischemia: updated guidelines of the World Society of Emergency Surgery. *World journal of emergency surgery : WJES*, 17(1), 54. <https://doi.org/10.1186/s13017-022-00443-x> : s.n.
- Bergman, S., Sourial, N., Vedel, I., Hanna, W. C., Fraser, S. A., Newman, D., Bilek, A. J., Galatas, C., Marek, J. E., & Monette, J. (2011). Gallstone disease in the elderly: are older patients managed differently?. *Surgical endoscopy*, 25(1), 55–61. . <https://doi.org/10.1007/s00464-010-1128-5> : s.n.
- Black CJ, Ford AC. Chronic idiopathic constipation in adults: epidemiology, pathophysiology, diagnosis and clinical management. *Med J Aust*. 2018 Jul 16;209(2):86-91. doi: 10.5694/mja18.00241. PMID: 29996755.
- BOLES, E. T., Jr, & HOSIER, D. M. (1963). Abdominal pain in acute myocarditis and pericarditis. *American journal of diseases of children (1960)*, 105, 70–76. <https://doi.org/10.1001/archpedi.1963.02080040072010>
- Compté, N., Dumont, L., Bron, D., De Breucker, S., Praet, J. P., Bautmans, I., & Pepersack, T. (2018). White blood cell counts in a geriatric hospitalized population: A poor diagnostic marker of infection. *Experimental gerontology*, 114, 87–92. <https://doi.org/10.1016/j.exger.2018.11.002>
- Dangle, P., Pandya, L., & Chehval, M. (2012). Idiopathic non-traumatic spontaneous renal hemorrhage/laceration: a case report and review of the literature. *The West Virginia medical journal*, 108(6), 24–26.
- De Gaudio, A. R., Rinaldi, S., Chelazzi, C., & Borracci, T. (2009). Pathophysiology of sepsis in the elderly: clinical impact and therapeutic considerations. *Current drug targets*, 10(1), 60–70. <https://doi.org/10.2174/138945009787122879>.
- Erwander, K., Ivarsson, K., Olsson, M. L., & Agvall, B. (2024). Elderly patients with non-specific complaints at the emergency department have a high risk for admission and 30-days mortality. *BMC geriatrics*, 24(1), 5. <https://doi.org/10.1186/s12877-023-04621-7>
- Fields, J. M., & Dean, A. J. (2011). Systemic causes of abdominal pain. *Emergency medicine clinics of North America*, 29(2), 195–vii. <https://doi.org/10.1016/j.emc.2011.01.011>
- Gardner, C. S., Jaffe, T. A., & Nelson, R. C. (2015). Impact of CT in elderly patients presenting to the emergency department with acute abdominal pain. *Abdominal imaging*, 40(7), 2877–2882. <https://doi.org/10.1007/s00261-015-0419-7>.
- Han, Y., & Gong, Y. (2019). Pulmonary embolism with abdominal pain as the chief complaint: A case report and literature review. *Medicine*, 98(44), e17791. <https://doi.org/10.1097/MD.00000000000017791>
- Handa, N., Takamoto, S., Hatanaka, M., Minoshima, T., Morota, T., Harada, M., Nagayama, T., & Okada, R. (1994). Spontaneous non-traumatic rupture of the thoracic aorta. *The Thoracic and cardiovascular surgeon*, 42(6), 355–357. <https://doi.org/10.1055/s-2007-1016523>
- Hustey, F. M., Meldon, S. W., Banet, G. A., Gerson, L. W., Blanda, M., & Lewis, L. M. (2005). The use of abdominal computed tomography in older ED patients with acute abdominal pain. *The American journal of emergency medicine*, 23(3), 259–265. <https://doi.org/10.1016/j.ajem.2005.02.021> : s.n.
- Kuswardhani, R. A. T., & Sugi, Y. S. (2017). Factors Related to the Severity of Delirium in the Elderly Patients With Infection. *Gerontology & geriatric medicine*, 3, 2333721417739188. <https://doi.org/10.1177/2333721417739188>.
- Launay-Savary, M. V., Rainfray, M., & Dubuisson, V. (2015). Emergency gastrointestinal surgery in the elderly. *Journal of visceral surgery*, 152(6 Suppl), S73–S79. <https://doi.org/10.1016/j.jvisc.2015.09.016>.
- Lech, C., & Swaminathan, A. (2017). Abdominal Aortic Emergencies. *Emergency medicine clinics of North America*, 35(4), 847–867. <https://doi.org/10.1016/j.emc.2017.07.003>

Leuthauser, A., & McVane, B. (2016). Abdominal Pain in the Geriatric Patient. *Emergency medicine clinics of North America*, 34(2), 363–375. <https://doi.org/10.1016/j.emc.2015.12.009>.

Magidson, P. D., & Martinez, J. P. (2016). Abdominal Pain in the Geriatric Patient. *Emergency medicine clinics of North America*, 34(3), 559–574. <https://doi.org/10.1016/j.emc.2016.04.008>.

Márta, K., Lazarescu, A. M., Farkas, N., Mátrai, P., Cazacu, I., Ottóffy, M., Habon, T., Erőss, B., Vincze, À., Veres, G., Czakó, L., Sarlós, P., Rakoncay, Z., & Hegyi, P. (2019). Aging and Comorbidities in Acute Pancreatitis I: A Meta-Analysis and Systematic Review Based on 194,702 Patients. *Frontiers in physiology*, 10, 328. <https://doi.org/10.3389/fphys.2019.00328> : s.n.

Murtada, A., Zielinski, A., Siddig Mohamed, M., Khougali Mohamed, H., & Rehman, S. F. U. (2024). An Uncommon Consequence of Perforated Acute Appendicitis in Elderly Patients: Fournier's Gangrene. *Cureus*, 16(8), e66958. <https://doi.org/10.7759/cureus.66958>.

Okuma, H. S., Kobayashi, Y., Makita, S., Kitahara, H., Fukuhara, S., Munakata, W., Suzuki, T., Maruyama, D., & Tobinai, K. (2016). Disseminated herpes zoster infection initially presenting with abdominal pain in patients with lymphoma undergoing conventional chemotherapy: A report of three cases. *Oncology letters*, 12(2), 809–814. <https://doi.org/10.3892/ol.2016.4683>

Polsky, Z., Dowling, S. K., & Jacobs, W. B. (2020). Just the Facts: Risk stratifying non-traumatic back pain for spinal epidural abscess in the emergency department. *CJEM*, 22(6), 753–755. <https://doi.org/10.1017/cem.2020.422>

Reilly, D. J., Kalogeropoulos, G., & Thiruchelvam, D. (2012). Torsion of the gallbladder: a systematic review. *HPB : the official journal of the International Hepato Pancreato Biliary Association*, 14(10), 669–672. <https://doi.org/10.1111/j.1477-2574.2012.00513.x> : s.n.

Rieck, K. M., Pagali, S., & Miller, D. M. (2020). Delirium in hospitalized older adults. *Hospital practice (1995)*, 48(sup1), 3–16. <https://doi.org/10.1080/21548331.2019.1709359>.

Segura Grau, A., Joleini, S., Díaz Rodríguez, N., & Segura Cabral, J. M. (2016). Ecografía de la vesícula y la vía biliar [Ultrasound of gallbladder and bile duct]. *Semergen*, 42(1), 25–30. <https://doi.org/10.1016/j.semerg.2014.09.004>

Singler, K., & Heppner, H. J. (2021). Notfallmedizin im Alter [Emergency medicine in old age]. *Basiskurs Geriatrie*, 1–9. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s40407-021-00014-x>.

Smidfelt, K., Nordanstig, J., Davidsson, A., Törngren, K., & Langenskiöld, M. (2021). Misdiagnosis of ruptured abdominal aortic aneurysms is common and is associated with increased mortality. *Journal of vascular surgery*, 73(2), 476–483.e3. <https://doi.org/10.1016/j.jvs.2020.06.047> : s.n.

Spangler R, Van Pham T, Khoujah D et al (2014) Abdominal emergencies in the geriatric patient. *Int J Emerg Med* 7:43 Struyf, T., Boon, H. A., van de Pol, A. C., Tournoy, J., Schuermans, A., Verheij, T. J. M., Verbakel, J. Y., & Van den Bruel, A. (2021). Diagnosing serious infections in older adults presenting to ambulatory care: a systematic review. *Age and ageing*, 50(2), 405–414. <https://doi.org/10.1093/ageing/afaa108>

Umberger, R., Callen, B., & Brown, M. L. (2015). Severe sepsis in older adults. *Critical care nursing quarterly*, 38(3), 259–270. <https://doi.org/10.1097/CNQ.000000000000078>.

van Dijk, S. T., Abdulrahman, N., Draaisma, W. A., van Enst, W. A., Puylaert, J. B. C. M., de Boer, M. G. J., Klarenbeek, B. R., Otte, J. A., Felt-Bersma, R. J. F., van Geloven, A. A. W., & Boermeester, M. A. (2020). A systematic review and meta-analysis . elderly patients with left-sided acute diverticulitis. *European journal of gastroenterology & hepatology*, 32(5), 547–554. <https://doi.org/10.1097/MEG.0000000000001671> : s.n.

Villapol S. Gastrointestinal symptoms associated with COVID-19: impact on the gut microbiome [published online ahead of print, 2020 Aug 20]. *Transl Res*. 2020; S1931-5244(20)30199-7.

Yeğen, S.F., Ekiz, T., Gilikli, B.E., & Doğan, A. (2015). Spontaneous Iliopsoas Haematoma Presenting with Groin Pain under Warfarin Therapy. *Pain physician*, 18 6, E1145-6 .

7KAYNAKÇA

https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_yaslilar_tr.pdf

Almansa, C., Wang, B., & Achem, S. R. (2010). Noncardiac chest pain and fibromyalgia. *The Medical clinics of North America*, 94(2), 275–289. <https://doi.org/10.1016/j.mcna.2010.01.002>

Ateşkan, Ü. (2003). Geriatrik aciller . *Acil İç Hastalıklar kitabında* .

Canto, J. G., Shlipak, M. G., Rogers, W. J., Malmgren, J. A., Frederick, P. D., Lambrew, C. T., Ornato, J. P., Barron, H. V., & Kiefe, C. I. (2000). Prevalence, clinical characteristics, and mortality among patients with myocardial infarction presenting without chest pain. *JAMA*, 283(24), 3223–3229. <https://doi.org/10.1001/jama.283.24.3223>

Cassada, D. C., Munyikwa, M. P., Moniz, M. P., Dieter, R. A., Jr, Schuchmann, G. F., & Enderson, B. L. (2000). Acute injuries of the trachea and major bronchi: importance of early diagnosis. *The Annals of thoracic surgery*, 69(5), 1563–1567. [https://doi.org/10.1016/s0003-4975\(00\)01077-8](https://doi.org/10.1016/s0003-4975(00)01077-8)

Chirica, M., Champault, A., Dray, X., Sulpice, L., Munoz-Bongrand, N., Sarfati, E., & Cattan, P. (2010). Esophageal perforations. *Journal of visceral surgery*, 147(3), e117–e128. <https://doi.org/10.1016/j.jviscsurg.2010.08.003>

Cilia, C., Malatino, L. S., Puccia, G., Iurato, M. A., Noto, G., Tripepi, G., Rosen, P., & Stancanelli, B. (2010). The prevalence of the cardiac origin of chest pain: the experience of a rural area of southeast Italy. *Internal and emergency medicine*, 5(5), 427–432. <https://doi.org/10.1007/s11739-010-0401-x>

de Dominicis, F., Rekik, R., Merlusca, G., Deguines, J. B., Gamain, J., & Berna, P. (2009). Perforation oesophagienne par sonde nasogastrique avec arc aortique droit et aorte descendante à droite. *Physiopathologie et particularités chirurgicales [Esophageal perforation during nasogastric tube insertion in a patient with right-sided aortic arch and thoracic aorta. Pathophysiology and surgical implications]*. *Journal de chirurgie*, 146(5), 499–502. <https://doi.org/10.1016/j.jchir.2009.09.011>

Eggebrecht, H., Naber, C. K., Bruch, C., Kröger, K., von Birgelen, C., Schmermund, A., Wichert, M., Bartel, T., Mann, K., & Erbel, R. (2004). Value of plasma fibrin D-dimers for detection of acute aortic dissection. *Journal of the American College of Cardiology*, 44(4), 804–809. <https://doi.org/10.1016/j.jacc.2004.04.053>

Gilon, D., Mehta, R. H., Oh, J. K., Januzzi, J. L., Jr, Bossone, E., Cooper, J. V., Smith, D. E., Fang, J., Nienaber, C. A., Eagle, K. A., Isselbacher, E. M., & International Registry of Acute Aortic Dissection Group (2009). Characteristics and in-hospital outcomes of patients with cardiac tamponade complicating type A acute aortic dissection. *The American journal of cardiology*, 103(7), 1029–1031. <https://doi.org/10.1016/j.amjcard.2008.12.013>

Griffin, S. M., Lamb, P. J., Shenfine, J., Richardson, D. L., Karat, D., & Hayes, N. (2008). Spontaneous rupture of the oesophagus. *The British journal of surgery*, 95(9), 1115–1120. <https://doi.org/10.1002/bjs.6294>

Goldhaber, S. Z., Visani, L., & De Rosa, M. (1999). Acute pulmonary embolism: clinical outcomes in the International Cooperative Pulmonary Embolism Registry (ICOPER). *Lancet (London, England)*, 353(9162), 1386–1389. [https://doi.org/10.1016/s0140-6736\(98\)07534-5](https://doi.org/10.1016/s0140-6736(98)07534-5)

Grosmaître, P., Le Vavasseur, O., Yachouh, E., Courtial, Y., Jacob, X., Meyran, S., & Lantelme, P. (2013). Significance of atypical symptoms for the diagnosis and management of myocardial infarction in elderly patients

admitted to emergency departments. *Archives of cardiovascular diseases*, 106(11), 586–592.

<https://doi.org/10.1016/j.acvd.2013.04.010>

Gulati, M., Levy, P. D., Mukherjee, D., Amsterdam, E., Bhatt, D. L., Birtcher, K. K.,

Blankstein, R., Boyd, J., Bullock-Palmer, R. P., Conejo, T., Diercks, D. B., Gentile, F., Greenwood, J. P., Hess, E. P., Hollenberg, S. M., Jaber, W. A., Jneid, H., Joglar, J. A., Morrow, D. A., O'Connor, R. E., ... Shaw, L. J. (2021). 2021 AHA/ACC/AASE/CHEST/SAEM/SCCT/SCMR Guideline for the Evaluation and Diagnosis of Chest Pain: A Report of the American College of Cardiology/American Heart Association Joint Committee on Clinical Practice Guidelines. *Circulation*, 144(22), e368–e454. <https://doi.org/10.1161/CIR.0000000000001029>

Güven, F. M. K., Korkmaz, İ., Doğan, Z., Döleş, K. A., & Eren, Ş. H. (2009). Akut aort diseksiyonu: Atipik başvurular. *Turkish Journal of Emergency Medicine*, 9(2), 79-83.

Habib, P. A., Huang, G. S., Mendiola, J. A., & Yu, J. S. (2004). Anterior chest pain: musculoskeletal considerations. *Emergency radiology*, 11(1), 37–45. <https://doi.org/10.1007/s10140-004-0342-7>

Janssens J. P. (2005). Pneumonia in the elderly (geriatric) population. *Current opinion in pulmonary medicine*, 11(3), 226–230. <https://doi.org/10.1097/01.mcp.0000158254.90483.1f>

Johnson S. B. (2008). Tracheobronchial injury. *Seminars in thoracic and cardiovascular surgery*, 20(1), 52–57. <https://doi.org/10.1053/j.semtcvs.2007.09.001>

Kafadar, H. (2015). Ani ve beklenmedik ölümlerde kardiyak tamponad: Araştırma ve bir olgu sunumu. *ADYÜ Sağlık Bilimleri Dergisi*, 1(3), 147-153. <https://doi.org/10.30569/adiyamansaglik.338774>

Kumar, V. M., Grant, C. A., Hughes, M. W., Clarke, E., Hill, E., Jones, T. M., & Dempsey, G. A. (2008). Role of routine chest radiography after percutaneous dilatational tracheostomy. *British journal of anaesthesia*, 100(5), 663–666. <https://doi.org/10.1093/bja/aen038>

Lim, K. H., & Yap, K. B. (1999). The prescribing pattern of outpatient polyclinic doctors. *Singapore medical journal*, 40(6), 416–419.

Niska, R., Bhuiya, F., & Xu, J. (2010). National Hospital Ambulatory Medical Care Survey: 2007 emergency department summary. *National health statistics reports*, (26), 1–31.

Permanyer-Miralda G. (2004). Acute pericardial disease: approach to the aetiologic diagnosis. *Heart (British Cardiac Society)*, 90(3), 252–254. <https://doi.org/10.1136/hrt.2003.024802>

Samama M. M. (2000). An epidemiologic study of risk factors for deep vein thrombosis in medical outpatients: the Sirius study. *Archives of internal medicine*, 160(22), 3415–3420. <https://doi.org/10.1001/archinte.160.22.3415>

Sampathkumar, P., Drage, L. A., & Martin, D. P. (2009). Herpes zoster (shingles) and postherpetic neuralgia. *Mayo Clinic proceedings*, 84(3), 274–280. <https://doi.org/10.4065/84.3.274>

Soraci, L., Cherubini, A., Paoletti, L., Filippelli, G., Luciani, F., Laganà, P., Gambuzza, M. E., Filicetti, E., Corsonello, A., & Lattanzio, F. (2023). Safety and Tolerability of Antimicrobial Agents in the Older Patient. *Drugs & aging*, 40(6), 499–526. <https://doi.org/10.1007/s40266-023-01019-3>

Ünsal, A., Çevik, AA, Metintaş, S., Arslantaş, D., & İnan, O. Ç. (2003). Yaşlı hastaların acil servis başvuruları. *Türk Geriatri Dergisi*, 6(2), 83-88.

Wilber, S. T., & Gerson, L. W. (2003). A research agenda for geriatric emergency medicine. *Academic emergency medicine : official journal of the Society for Academic Emergency Medicine*, 10(3), 251–260.
<https://doi.org/10.1111/j.1553-2712.2003.tb01999.x>

Yoshimatsu, Y., Melgaard, D., Westergren, A., Skrubbeltrang, C., & Smithard, D. G. (2022). The diagnosis of aspiration pneumonia in older persons: a systematic review. *European geriatric medicine*, 13(5), 1071–1080.
<https://doi.org/10.1007/s41999-022-00689-3>

8Kaynaklar

Choi, C. (2001). Bacterial meningitis in aging adults. *Clinical Infectious Diseases*, 33(11), 1380-1385

Chung, M. H., Huang, C. C., Vong, S. C., Yang, T. M., Chen, K. T., Lin, H. J., ... & Hsu, C. C. (2014). Geriatric fever score: a new decision rule for geriatric care. *PLoS One*, 9(10), e110927.

Curns, A. T., Holman, R. C., Sejvar, J. J., Owings, M. F., & Schonberger, L. B. (2005). Infectious disease hospitalizations among older adults in the United States from 1990 through 2002. *Archives of internal medicine*, 165(21), 2514-2520.

Çakır, E., Işıl, E., & Özkoçak, T. (2021). Predictive effects of first erythrocyte and thrombocyte volume indices on mortality of geriatric patients with sepsis hospitalized in intensive care units. *Turkish Journal of Geriatrics*, 24(2), 134–142.

DeWitt, S., Chavez, S. A., Perkins, J., Long, B., & Koyfman, A. (2017). Evaluation of fever in the emergency department. *The American Journal of Emergency Medicine*, 35(11), 1755-1758.

Duin, D. van. (2012). Diagnostic challenges and opportunities in older adults with infectious diseases. *Aging and Infectious Diseases*, 54, 973-978.

Erdem, H., Kilic, S., Coskun, O., Ersoy, Y., Cagatay, A., Onguru, P., & Alp, S.; Members of the Turkish Bacterial Meningitis in the Elderly Study Group. (2010). Community-acquired acute bacterial meningitis in the elderly in Turkey. *Clinical Microbiology and Infection*, 16(12), 1223-1229.

Falsey, A. R., & Walsh, E. E. (2006). Viral pneumonia in older adults. *Clinical Infectious Diseases*, 42(4), 518-524.

Falsey, A. R. (2007). Respiratory syncytial virus infection in adults. *Seminars in Respiratory and Critical Care Medicine*, 28(2), 171-181

Fry, A. M., Shay, D. K., Holman, R. C., et al. (2005). Trends in hospitalizations for pneumonia among persons aged 65 years or older in the United States, 1988-2002. *JAMA*, 294(21), 2712-2719.

Gbinigie, O. A., Onakpoya, I. J., Richards, G. C., Spencer, E. A., Koshiaris, C., Bobrovitz, N., & Heneghan, C. J. (2019). Biomarkers for diagnosing serious bacterial infections in older outpatients: a systematic review. *BMC geriatrics*, 19, 1-9.

Guillaume, M. P., Allejl, C., & Cogan, E. (1994). Secondary psoas abscess twenty-seven years after nephrectomy. *European Urology*, 25(2), 171-173.

High, K. P., Bradley, S. F., Gravenstein, S., Mehr, D. R., Quagliarello, V. J., Richards, C., & Yoshikawa, T. T. (2009). Clinical practice guideline for the evaluation of fever and infection in older adult residents of long-term care facilities: 2008 update by the Infectious Diseases Society of America. *Clinical Infectious Diseases*, 48(2), 149-171.

- Htwe, T. H., Mushtaq, A., Robinson, S. B., Rosher, R. B., & Khardori, N. (2007). Infection in the elderly. *Infectious disease clinics of North America*, 21(3), 711-743.
- Janssens, J. P., & Krause, K. H. (2004). Pneumonia in the very old. *The Lancet Infectious Diseases*, 4(2), 112-124.
- Jump, R. L. P., Crnich, C. J., Mody, L., Bradley, S. F., Nicolle, L. E., & Yoshikawa, T. T. (2018). Infectious diseases in older adults of long-term care facilities: Update on approach to diagnosis and management. *Journal of the American Geriatrics Society*, 66(4), 789–803).
- Latham, L. P., & Ackroyd-Stolarz, S. (2014). Emergency department utilization by older adults: a descriptive study. *Canadian Geriatrics Journal*, 17(4), 118.
- Liang, S. Y., et al. (2007). Infections in the elderly. *Clinics in Geriatric Medicine*, 23(2), 441-456.
- Livesley, N. J., & Chow, A. W. (2002). Infected pressure ulcers in elderly individuals. *Clinical Infectious Diseases*, 35(11), 1390-1396.
- Lopez, V. N., Ramos, J. M., Meseguer, V., et al.; GTI-SEMI Group. (2009). Microbiology and outcome of psoas abscess in 124 patients. *Medicine*, 88(2), 120-130. <https://doi.org/19282703>
- Mouton, C. P., Bazaldua, O. V., Pierce, B., & Espino, D. V. (2001). Common infections in older adults. *American family physician*, 63(2), 257-269.
- Mallck, I. H., Thoufeeq, M. H., & Rajendran, T. P. (2004). Ilosoas abscesses. *Postgraduate Medical Journal*, 80(945), 459-462. <https://doi.org/15299155>
- Martin, G. S., Mannino, D. M., & Moss, M. (2006). The effect of age on the development and outcome of adult sepsis. *Critical Care Medicine*, 34(1), 15-21.
- Mylotte, J. M., Tayara, A., & Goodnough, S. (2002). Epidemiology of bloodstream infection in nursing home residents: Evaluation in a large cohort from multiple homes. *Clinical Infectious Diseases*, 35(12), 1484-1490.
- Norman, D. C. (2000). Fever in the elderly. *Clinical Infectious Diseases*, 31(1), 148-151.
- Reddy, M., Gill, S. S., Kalkar, S. R., et al. (2008). Treatment of pressure ulcers: A systematic review. *JAMA*, 300(22), 2647-2662.
- Roig-Marín, N., & Roig-Rico, P. (2023). Ground-glass opacity on emergency department chest X-ray: a risk factor for in-hospital mortality and organ failure in elderly admitted for COVID-19. *Postgraduate Medicine*, 135(3), 265-272.
- Sinem, R., Misirlioğlu, M., Aksay, E., Şancı, E., & Tertemiz, K. (2021). Can thrombocytosis or thrombocytopenia predict complicated clinical course and 30-day mortality in patients with pneumonia? *Turkish Journal of Medical Sciences*, 51(6), 2903–2907.
- Tal, S., Guller, V., Levi, S., Bardenstein, R., Berger, D., Gurevich, I., & Gurevich, A. (2005). Profile and prognosis of febrile elderly patients with bacteremic urinary tract infection. *Journal of Infection*, 50(4), 296-305.
- Vogel, T., Verreault, R., Gourdeau, M., Morin, M., Grenier-Gosselin, L., & Rochette, L. (2004). Optimal duration of antibiotic therapy for uncomplicated urinary tract infection in older women: a double-blind randomized controlled trial. *CMAJ*, 170(4), 469-473.

- AKÇAY, Ş. (23 Eylül 2012). Yaşlılarda Sık Görülen Pulmoner. A. T. Odası İçinde, Birinci Basamak İçin Temel Geriatri. Ankara: ISBN: 978-605-5867-64-5.
- ALGIN, D. Ö. (20-21 Aralık 2019). Geriatrik Hastada Akut Dispne Yönetimi. İstanbul Bezmialem Vakıf Üniversitesi: Geriatrik Aciller Sempozyumu.
- Ayhan Sarıtaş, H. K. (27.02.2013). Approach to Geriatric Patients in Emergency Services. JAEM 2013; 12: 93-7.
- Azize AYDEMİR, O. K. (2023). Acil Servise Başvuran Geriatrik Hasta Özelliklerinin ve Triyaj Uygulamasının Retrospektif Olarak İncelenmesi: Kırsal Bölge Hastanesi Örneği, Samsun. Volume: 6 Issue: 1.
- Beğler, P. D. (25-29 Mayıs 2011). Geriatrik yaş grubunda fizyolojik değişiklikler. Antalya: 5.Ulusal İç Hastalıkları Kongresi.
- Deborah J C Ramsey, D. G. (2003 May). Early assessments of dysphagia and aspiration risk in acute stroke patients. 34(5):1252-7.
- Diego Viasus, C. G.-V. (2013 May). Prognostic value of serum albumin levels in hospitalized adults with community-acquired pneumonia. 66(5):415-23.
- Donald A Mahler, G. F.-C. (2003 Feb). Evaluation of dyspnea in the elderly. 19(1):19-33.
- Duygu TERCİ, G. T. (Aralık 2016). Yaşlılık Kavramına Bir Bakış . Cilt 16, Sayı 1.
- Ekim Sağlam Gürmen, C. M. (2019). Acil Serviste Geriatrik Hastalar: Solunum Sıkıntısı ve Göğüs Ağrısı. 26(2): 232-235.
- J A Heit, M. D. (2000 Mar 27). Risk factors for deep vein thrombosis and pulmonary embolism: a population-based case-control study. 160(6):809-15.
- Jadwiga A Wedzicha, T. A. (2007 Sep 1). COPD exacerbations: defining their cause and prevention. 370(9589):786-96.
- JF Tessier, C. N. (2001). Yaşlı erkekler ve kadınlarda dispne ve 8 yıllık mortalite: PAQUID kohort çalışması. 17(3):223-9.
- Joseph R Shiber, J. S. (2006 May). Dyspnea. 90(3):453-79.
- Kekeç Z, K. F. (2009). Acil serviste yaşlı hasta yatışlarının gözden geçirilmesi. 8(3):21-24.
- L Cardinale, G. V. (2009 Oct). Clinical application of lung ultrasound in patients with acute dyspnea: differential diagnosis between cardiogenic and pulmonary causes. 114(7):1053-64.
- M, G. C. (2014). Approach to pulmonary causes of dyspnea. 53: Ek Sayı / Supplement 7-13.
- Oryan Henig, K. S. (2017 Dec). Bacterial Pneumonia in Older Adults. 31(4):689-713.
- Peiffer, C. (2009 May 30). Dyspnea relief: more than just the perception of a decrease in dyspnea. 167(1):61-71.
- Pelin Çelik, Ş. Ç. (2022). Determination of the Geriatric Patient Profile Admitting to the Emergency Department. 5(3):72-80.
- Rohit Gupta, S. K. (2006 May). Cardiovascular emergencies in the elderly. 24(2):339-70.
- Saima Mushtaq, M. T. (2022 Feb). Profile of Geriatric Patients Attending the Emergency Department of a Tertiary Care Hospital in Karachi: A Cross-Sectional Study. 14(2): e21874.

Suzan YILDIZ, N. B. (2016:1(1): 15-31). Evaluating Individual Characteristics And Applications Of Elderly Patients Presented To Emergency Service .

T Ohira, H. K. (2005 Jul). Pneumothorax in elderly patients. 58(8 Suppl):706-8.

Tintinalli, M. Y. (October 2019). Tintinalli's Emergency Medicine A Comprehensive Study Guide, 9th edition.

U Joseph Schoepf, S. Z. (2004 May 11). Spiral computed tomography for acute pulmonary embolism. 109(18):2160-7.

World Health Organization. Men, Ageing and Health. (tarih yok).

(who.int/iris/bitstream/handle/10665/66941/WHO_NMH_NPH_01.2.pdf;jsessionid=09242024 tarihinde Geneva: World Health Organization,1999.https://apps. adresinden alındı

Yavuz, C. (December 2020). Yaşlıda Solunum Sistemi Sorunlarında Destek Bakım. E. P. Karadakovan içinde, Yaşlıda Destek Bakım . Edition: 1Chapter: 26, pp.329-342: Akademisyen Yayınevi.

10KAYNAKÇA

Anoopkumar-Dukie, S., Mey, A., Hall, S., Bernaitis, N., Davey, A. K., & Plummer, D. (2020). Non-prescription medicines may contribute to non-adherence to prescription medicines in people living with chronic health conditions. *International Journal of Clinical Practice*, 74(6), e13489.

Barnett, K., Mercer, S. W., Norbury, M., Watt, G., Wyke, S., & Guthrie, B. (2012). Epidemiology of multimorbidity and implications for health care, research, and medical education: a cross-sectional study. *Lancet (London, England)*, 380(9836), 37–43. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(12\)60240-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(12)60240-2)

Bayliss, E. A., Ellis, J. L., Powers, J. D., Gozansky, W., & Zeng, C. (2019). Using Self-Reported Data to Segment Older Adult Populations with Complex Care Needs. *EGEMS (Washington, DC)*, 7(1), 12. <https://doi.org/10.5334/egems.275>

Boyd, C. M., Darer, J., Boult, C., Fried, L. P., Boult, L., & Wu, A. W. (2005). Clinical practice guidelines and quality of care for older patients with multiple comorbid diseases: implications for pay for performance. *Jama*, 294(6), 716-724.

Clyne, B., Bradley, M. C., Hughes, C. M., Clear, D., McDonnell, R., Williams, D., ... & Smith, S. M. (2013). Addressing potentially inappropriate prescribing in older patients: development and pilot study of an intervention in primary care (the OPTI-SCRIPT study). *BMC health services research*, 13, 1-12.

Clyne, B., Bradley, M. C., Hughes, C., Fahey, T., & Lapane, K. L. (2012). Electronic prescribing and other forms of technology to reduce inappropriate medication use and polypharmacy in older people: a review of current evidence. *Clinics in geriatric medicine*, 28(2), 301-322.

Davies, E. C., Green, C. F., Taylor, S., Williamson, P. R., Mottram, D. R., & Pirmohamed, M. (2009). Adverse drug reactions in hospital in-patients: a prospective analysis of 3695 patient-episodes. *PLoS one*, 4(2), e4439.

Duerden, M., Avery, T., & Payne, R. (2013). Polypharmacy and medicines optimisation. Making it safe and sound. London: The King's Fund.

Ferner, R. E., & Aronson, J. K. (2006). Communicating information about drug safety. *BMJ (Clinical research ed.)*, 333(7559), 143–145. <https://doi.org/10.1136/bmj.333.7559.143>

- FitzGerald, R. J. (2009). Medication errors: the importance of an accurate drug history. *British journal of clinical pharmacology*, 67(6), 671-675.
- Gandhi, T. K., Weingart, S. N., Borus, J., Seger, A. C., Peterson, J., Burdick, E., et al. (2019). Adverse drug events in ambulatory care. *New England Journal of Medicine*, 348(16), 1556–1564. <https://doi.org/10.1056/NEJMsa020703>
- Garfinkel, D., & Mangin, D. (2010). Feasibility study of a systematic approach for discontinuation of multiple medications in older adults: addressing polypharmacy. *Archives of internal medicine*, 170(18), 1648-1654.
- Gnjidic, D., Hilmer, S. N., Blyth, F. M., Naganathan, V., Cumming, R. G., Handelsman, D. J., ... & Le Couteur, D. G. (2012). High-risk prescribing and incidence of frailty among older community-dwelling men. *Clinical Pharmacology & Therapeutics*, 91(3), 521-528.
- Hajjar, E. R., Hanlon, J. T., Artz, M. B., Lindblad, C. I., Pieper, C. F., Sloane, R. J., ... & Schmader, K. E. (2003). Adverse drug reaction risk factors in older outpatients. *The American journal of geriatric pharmacotherapy*, 1(2), 82-89.
- Halli-Tierney, A. D., Scarbrough, C., & Carroll, D. (2019). Polypharmacy: evaluating risks and deprescribing. *American family physician*, 100(1), 32-38.
- Hilmer, S. N., McLachlan, A. J., & Le Couteur, D. G. (2007). Clinical pharmacology in the aging population. *Clinical Pharmacology & Therapeutics*, 82(1), 122-125.
- Ibrahim, K., Cox, N. J., Stevenson, J. M., Lim, S., Fraser, S. D., & Roberts, H. C. (2021). A systematic review of the evidence for deprescribing interventions among older people living with frailty. *BMC geriatrics*, 21, 1-16.
- Laberge, M., Sirois, C., Lunghi, C., Gaudreault, M., Nakamura, Y., Bolduc, C., & Laroche, M. L. (2021). Economic Evaluations of Interventions to Optimize Medication Use in Older Adults with Polypharmacy and Multimorbidity: A Systematic Review. *Clinical Interventions in Aging*, 16, 767–779. <https://doi.org/10.2147/CIA.S304074>
- Maher, R. L., Hanlon, J., & Hajjar, E. R. (2014). Clinical consequences of polypharmacy in elderly. *Expert opinion on drug safety*, 13(1), 57-65.
- Masnoon, N., Shakib, S., Kalisch-Ellett, L., & Caughey, G. E. (2017). What is polypharmacy? A systematic review of definitions. *BMC geriatrics*, 17, 1-10. Khan, S. S., Singer, B. D., & Vaughan, D. E. (2017). Molecular and physiological manifestations and measurement of aging in humans. *Aging cell*, 16(4), 624–633. <https://doi.org/10.1111/acer.12601>
- Molokhia, M., & Majeed, A. (2017). Current and future perspectives on the management of polypharmacy. *BMC Family Practice*, 18, 1-9.
- Monégat, M., Sermet, C., Perronnin, M., & Rococo, E. (2014). Polypharmacy: definitions, measurement and stakes involved. *Review of the literature and measurement tests*, 8.
- Morin, L., Johnell, K., Laroche, M. L., Fastbom, J., & Wastesson, J. W. (2018). The epidemiology of polypharmacy in older adults: register-based prospective cohort study. *Clinical epidemiology*, 10, 289–298. <https://doi.org/10.2147/CLEP.S153458>
- Morin, L., Vetrano, D. L., Rizzuto, D., Calderón-Larrañaga, A., Fastbom, J., & Johnell, K. (2017). Choosing Wisely? Measuring the Burden of Medications in Older Adults near the End of Life: Nationwide, Longitudinal Cohort Study. *The American journal of medicine*, 130(8), 927–936.e9. <https://doi.org/10.1016/j.amjmed.2017.02.028>
- Nakamura, J., Kitagaki, K., Ueda, Y., Nishio, E., Shibatsuji, T., Uchihashi, Y., ... & Ono, R. (2021). Impact of polypharmacy on oral health status in elderly patients admitted to the recovery and rehabilitation ward. *Geriatrics & Gerontology International*, 21(1), 66-70.

Oscanoa, T. J., Lizaraso, F., & Carvajal, A. (2017). Hospital admissions due to adverse drug reactions in the elderly. A meta-analysis. *European journal of clinical pharmacology*, 73, 759-770.

O'Mahony, D., Cherubini, A., Guiteras, A. R., Denkinger, M., Beuscart, J. B., Onder, G., ... & Curtin, D. (2023). STOPP/START criteria for potentially inappropriate prescribing in older people: version 3. *European geriatric medicine*, 14(4), 625-632.

Pirmohamed, M., James, S., Meakin, S., Green, C., Scott, A. K., Walley, T. J., ... & Breckenridge, A. M. (2004). Adverse drug reactions as cause of admission to hospital: prospective analysis of 18 820 patients. *Bmj*, 329(7456), 15-19.

Poorcheraghi, H., Negarandeh, R., Pashaeypoor, S., & Jorian, J. (2023). Effect of using a mobile drug management application on medication adherence and hospital readmission among elderly patients with polypharmacy: a randomized controlled trial. *BMC Health Services Research*, 23(1), 1192.

Praxedes, M. F. D. S., Pereira, G. C. D. S., Lima, C. F. D. M., Santos, D. B. D., & Berhends, J. S. (2021). Prescribing potentially inappropriate medications for the elderly according to Beers Criteria: systematic review. *Ciência & Saúde Coletiva*, 26, 3209-3219.

Qato, D. M., Alexander, G. C., Conti, R. M., Johnson, M., Schumm, P., & Lindau, S. T. (2008). Use of prescription and over-the-counter medications and dietary supplements among older adults in the United States. *JAMA*, 300(24), 2867-2878. <https://doi.org/10.1001/jama.2008.892>

Reeve, E., Gnjjidic, D., Long, J., & Hilmer, S. (2015). A systematic review of the emerging definition of 'deprescribing' with network analysis: implications for future research and clinical practice. *British journal of clinical pharmacology*, 80(6), 1254-1268.

Reis da Silva, T. H. (2024). Pharmacokinetics in older people: an overview of prescribing practice. *Journal of Prescribing Practice*, 6(9), 374-381.

Rochon, P. A., & Schmader, K. E. (2024). *Drug prescribing for older adults*. Toronto: UpToDate.

Rochon, P. A., Stall, N. M., Reppas-Rindlisbacher, C., & Gurwitz, J. H. (2023). STOPP/START version 3: even better with age. *European Geriatric Medicine*, 14(4), 635-637.

Ruangritchankul, S., Chantharit, P., Srisuma, S., & Gray, L. C. (2021). Adverse Drug Reactions of Acetylcholinesterase Inhibitors in Older People Living with Dementia: A Comprehensive Literature Review. *Therapeutics and clinical risk management*, 17, 927-949. <https://doi.org/10.2147/TCRM.S323387>

Scott, I. A., Hilmer, S. N., Reeve, E., Potter, K., Le Couteur, D., Rigby, D., Gnjjidic, D., Del Mar, C. B., Roughead, E. E., Page, A., Jansen, J., & Martin, J. H. (2015). Reducing inappropriate polypharmacy: the process of deprescribing. *JAMA internal medicine*, 175(5), 827-834. <https://doi.org/10.1001/jamainternmed.2015.0324>

Sternberg, S.A., Gurwitz, J.H., Rochon, P.A. (2023). Prescribing Cascades. In: Cherubini, A., Mangoni, A.A., O'Mahony, D., Petrovic, M. (eds) *Optimizing Pharmacotherapy in Older Patients. Practical Issues in Geriatrics*. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-031-28061-0_5

Sultana, J., Cutroneo, P., & Trifirò, G. (2013). Clinical and economic burden of adverse drug reactions. *Journal of Pharmacology and Pharmacotherapeutics*, 4(1_suppl), S73-S77.

Tinetti, M. E., & Studenski, S. A. (2011). Comparative effectiveness research and patients with multiple chronic conditions. *New England Journal of Medicine*, 364(26), 2478-2481.

Venturini, C. D., Engroff, P., Ely, L. S., de Araújo Zago, L. F., Schroeter, G., Gomes, I., ... & Morrone, F. B. (2011). Gender differences, polypharmacy, and potential pharmacological interactions in the elderly. *Clinics*, 66(11), 1867-1872.

World Health Organization (2024). Ageing and health. www.who.int

SÜT VE SÜT ÜRÜNLERİNDE YENİLİKÇİ YAKLAŞIMLAR III

EDİTÖR

Dr. Öğr. Üyesi Yusuf ÇAKIR

YAZARLAR

Doç. Dr. İbrahim Halil GEÇİBESLER

Dr. Öğr. Üyesi Fadime SEYREKOĞLU

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Çağlar FIRAT

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Kadir ERDOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÇAVUŞ

Dr. Öğr. Üyesi Nazife YILMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Sultan ACUN

Öğr. Gör. Dr. Aydın SEVER

Öğr. Gör. Dr. Bahattin TABAR

Öğr. Gör. Dr. Murat KAYA

Arş. Gör. Dr. Şehriban OĞUZ

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-378-147-7

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1KAYNAKLAR

- Abedon, S. T., Thomas-Abedon, C., Thomas, A., & Mazure, H. (2011). Bacteriophage prehistory: is or is not Hankin, 1896, a phage reference?. *Bacteriophage*, 1(3), 174-178.
- Ackermann, H. W. (2012). Bacteriophage electron microscopy. *Advances in virus research*, 82, 1-32.
- Aprea, G., D'Angelo, A. R., Prencipe, V. A., & Migliorati, G. (2015). Bacteriophage morphological characterization by using transmission electron microscopy. *J Life Sci*, 9(1), 214-20.
- Atamer, Z., Ali, Y., Neve, H., Heller, K. J., & Hinrichs, J. (2011). Thermal resistance of bacteriophages attacking flavour-producing dairy *Leuconostoc* starter cultures. *International dairy journal*, 21(5), 327-334.
- Atamer, Z., Samtlebe, M., Neve, H., J. Heller, K., & Hinrichs, J. (2013). Elimination of bacteriophages in whey and whey products. *Frontiers in Microbiology*, 4, 191.
- Belay, M., Sisay, T., & Wolde, T. (2018). Bacteriophages and phage products: Applications in medicine and biotechnological industries, and general concerns. *Scientific Research and Essays*, 13(6), 55-70.
- Bissonnette, F., Labrie, S., Deveau, H., Lamoureux, M., & Moineau, S. (2000). Characterization of mesophilic mixed starter cultures used for the manufacture of aged cheddar cheese. *Journal of dairy science*, 83(4), 620-627.
- Bradley, D.E., "Ultrastructure of bacteriophage and bacteriocins", *Bacteriological Reviews* 31(4), 230, 1967.
- Brüssow, H., Bruttin, A., Desiere, F., Lucchini, S., & Foley, S. (1998). Molecular ecology and evolution of *Streptococcus thermophilus* bacteriophages—a review. *Virus genes*, 16(1), 95-109.
- Campagna, C., Villion, M., Labrie, S. J., Duchaine, C., & Moineau, S. (2014). Inactivation of dairy bacteriophages by commercial sanitizers and disinfectants. *International journal of food microbiology*, 171, 41-47.
- Campbell, A. (2003). The future of bacteriophage biology. *Nature Reviews Genetics*, 4(6), 471-477.
- Casey, C. N., Morgan, E., Daly, C., & Fitzgerald, G. F. (1993). Characterization and classification of virulent lactococcal bacteriophages isolated from a Cheddar cheese plant. *Journal of Applied Microbiology*, 74(3), 268-275.
- Chen, X., Liu, Y., Fan, M., Wang, Z., Wu, W., & Wang, J. (2017). Thermal and chemical inactivation of *Lactobacillus* virulent bacteriophage. *Journal of Dairy Science*, 100(9), 7041-7050.
- Cisek, A. A., Dąbrowska, I., Gregorczyk, K. P., & Wyżewski, Z. (2017). Phage therapy in bacterial infections treatment: one hundred years after the discovery of bacteriophages. *Current microbiology*, 74, 277-283.
- Clark, J. R. (2015). Bacteriophage therapy: history and future prospects. *Future Virology*, 10(4), 449-461.
- de Melo, A. G., Levesque, S., & Moineau, S. (2018). Phages as friends and enemies in food processing. *Current opinion in biotechnology*, 49, 185-190.

- del Rio, B., Binetti, A. G., Martín, M. C., Fernández, M., Magadan, A. H., & Alvarez, M. A. (2007). Multiplex PCR for the detection and identification of dairy bacteriophages in milk. *Food microbiology*, 24(1), 75-81.
- Deveau, H., Labrie, S. J., Chopin, M. C., & Moineau, S. (2006). Biodiversity and classification of lactococcal phages. *Applied and environmental microbiology*, 72(6), 4338-4346.
- Erles, K. (2011). Understanding viruses. *In Practice*, 33(7), 302-308.
- Fernández, L., Escobedo, S., Gutiérrez, D., Portilla, S., Martínez, B., García, P., & Rodríguez, A. (2017). Bacteriophages in the dairy environment: from enemies to allies. *Antibiotics*, 6(4), 27.
- Garneau, J. E., & Moineau, S. (2011). Bacteriophages of lactic acid bacteria and their impact on milk fermentations. *Microbial cell factories*, 10(Suppl 1), S20.
- Gemechu, T. (2015). Review on lactic acid bacteria function in milk fermentation and preservation. *African Journal of Food Science*, 9(4), 170-175.
- Goodridge, L., & Abedon, S. T. (2003). Bacteriophage biocontrol and bioprocessing: application of phage therapy to industry. *SIM news*, 53(6), 254-262.
- Guglielmotti, D. M. (2011). Review: efficiency of physical and chemical treatments on the inactivation of dairy bacteriophages. *Front Microbiol* 2 (JAN): 1–11.
- Kamiński, B., & Paczesny, J. (2024). Bacteriophage Challenges in Industrial Processes: A Historical Unveiling and Future Outlook. *Pathogens*, 13(2), 152.
- Kasman, L. M., & Porter, L. D. (2022). Bacteriophages. In *StatPearls* [Internet]. StatPearls Publishing.
- Keen, E. C. (2015). A century of phage research: bacteriophages and the shaping of modern biology. *BioEssays: news and reviews in molecular, cellular and developmental biology*, 37(1), 6.
- Kleppen, H. P., Bang, T., Nes, I. F., & Holo, H. (2011). Bacteriophages in milk fermentations: diversity fluctuations of normal and failed fermentations. *International dairy journal*, 21(9), 592-600.
- Kleppen, H. P., Nes, I. F., & Holo, H. (2012). Characterization of a *Leuconostoc* bacteriophage infecting flavor producers of cheese starter cultures. *Applied and environmental microbiology*, 78(18), 6769-6772.
- Kurtböke, İ. (Ed.). (2012). Bacteriophages. BoD—Books on Demand.
- Labrie, S., & Moineau, S. (2000). Multiplex PCR for detection and identification of lactococcal bacteriophages. *Applied and Environmental Microbiology*, 66(3), 987-994.
- Lu, T. K., & Koeris, M. S. (2011). The next generation of bacteriophage therapy. *Current opinion in microbiology*, 14(5), 524-531.
- Madera, C., Monjardín, C., & Suárez, J. E. (2004). Milk contamination and resistance to processing conditions determine the fate of *Lactococcus lactis* bacteriophages in dairies. *Applied and environmental microbiology*, 70(12), 7365-7371.
- Marcó, M. B., del Luján Quiberoni, A., Negro, A. C., Reinheimer, J. A., & Alfano, O. M. (2011). Evaluation of the photocatalytic inactivation efficiency of dairy bacteriophages. *Chemical engineering journal*, 172(2-3), 987-993.
- Marcó, M. B., Moineau, S., & Quiberoni, A. (2012). Bacteriophages and dairy fermentations. *Bacteriophage*, 2(3), 149-158.
- Mc Grath, S., Fitzgerald, G. F., & van Sinderen, D. (2007). Bacteriophages in dairy products: pros and cons. *Biotechnology Journal: Healthcare Nutrition Technology*, 2(4), 450-455.

- McDonnell, B., Mahony, J., Hanemaaijer, L., Kouwen, T. R., & van Sinderen, D. (2018). Generation of bacteriophage-insensitive mutants of *Streptococcus thermophilus* via an antisense RNA CRISPR-Cas silencing approach. *Applied and Environmental Microbiology*, 84(4), e01733-17.
- McIntyre, K., Heap, H. A., Davey, G. P., & Limsowtin, G. K. (1991). The distribution of lactococcal bacteriophage in the environment of a cheese manufacturing plant. *International Dairy Journal*, 1(3), 183-197.
- Mercanti, D. J., Carminati, D., Reinheimer, J. A., & Quiberoni, A. (2011). Widely distributed lysogeny in probiotic lactobacilli represents a potentially high risk for the fermentative dairy industry. *International journal of food microbiology*, 144(3), 503-510.
- Merril, C., Scholl, D. and Adhya, S., (2006). Phage therapy. In *The Bacteriophages*, Calendar, R. (Ed.), Oxford University Press, Oxford,
- Moineau, S., Borkaev, M., Holler, B. J., Walker, S. A., Kondo, J. K., Vedamuthu, E. R., & Vandenberg, P. A. (1996). Isolation and characterization of lactococcal bacteriophages from cultured buttermilk plants in the United States. *Journal of Dairy Science*, 79(12), 2104-2111.
- Müller-Merbach, M., Rauscher, T., & Hinrichs, J. (2005). Inactivation of bacteriophages by thermal and high-pressure treatment. *International Dairy Journal*, 15(6-9), 777-784.
- Nikolich, M. P., & Filippov, A. A. (2020). Bacteriophage therapy: Developments and directions. *Antibiotics*, 9(3), 135.
- Oliveira, J., Mahony, J., Hanemaaijer, L., Kouwen, T. R., Neve, H., MacSharry, J., & van Sinderen, D. (2017). Detecting *Lactococcus lactis* prophages by mitomycin C-mediated induction coupled to flow cytometry analysis. *Frontiers in Microbiology*, 8, 1343.
- O'Sullivan, L., Bolton, D., McAuliffe, O., & Coffey, A. (2019). Bacteriophages in food applications: From foe to friend. *Annual Review of Food Science and Technology*, 10(1), 151-172. *Frontiers in microbiology*, 8, 1343.
- Panezai, N. (2021). Strategies used to control bacteriophages contamination in dairy food and industry. *Pak-Euro Journal of Medical and Life Sciences*, 4(Special Is), S1-S10.
- Pońska, M., & Sokołowska, B. (2019). Bacteriophages—a new hope or a huge problem in the food industry. *AIMS microbiology*, 5(4), 324.
- Prevots, F., Mata, M., & Ritzenthaler, P. A. U. L. (1990). Taxonomic differentiation of 101 lactococcal bacteriophages and characterization of bacteriophages with unusually large genomes. *Applied and environmental microbiology*, 56(7), 2180-2185.
- Ptashne, M. (2006). Lambda's switch: lessons from a module swap. *Current Biology*, 16(12), R459-R462.
- Sakin Şahin, T. (2021). *Escherichia coli* O157: H7'yi enfekte eden bakteriyofajların izolasyonu, karakterizasyonu ve ıspanak ve hiy0arda biyokoruyucu olarak kullanılma imkânlarının belirlenmesi. Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Niğde
- Salmond, G.P. and Fineran, P.C., "A century of the phage: past, present and future", *Nature Reviews Microbiology* 13(12), 777-786, 2015.
- Shiby, V. K., & Mishra, H. N. (2013). Fermented milks and milk products as functional foods—A review. *Critical reviews in food science and nutrition*, 53(5), 482-496.
- Smith, H.W. and Huggins, M.B., (1983). Effectiveness of phages in treating experimental *Escherichia coli* diarrhoea in calves, piglets and lambs, *Microbiology* 129(8), 2659-2675.

Sulakvelidze, A., Alavidze, Z., & Morris Jr, J. G. (2001). Bacteriophage therapy. *Antimicrobial agents and chemotherapy*, 45(3), 649-659.

Taylor, M. W., & Taylor, M. W. (2014). Phage therapy and the future. *Viruses and Man: A History of Interactions*, 309-319.

Titer, P., "Isolation of bacteriophage from sewage and determination of phage titer", *Bacteriophage* 37(1):277–84, 2016.

Wagner, N., Brinks, E., Samtlebe, M., Hinrichs, J., Atamer, Z., Kot, W., ... & Heller, K. J. (2017). Whey powders are a rich source and excellent storage matrix for dairy bacteriophages. *International Journal of Food Microbiology*, 241, 308-317.

Widyastuti, Y., & Febrisiantosa, A. (2014). The role of lactic acid bacteria in milk fermentation. *Food and Nutrition Sciences*, 2014.

Wittebole, X., De Roock, S., & Opal, S. M. (2014). A historical overview of bacteriophage therapy as an alternative to antibiotics for the treatment of bacterial pathogens. *Virulence*, 5(1), 226-235.

2KAYNAKLAR

Accolas, J. P., & Auclair, J. (1983). Thermophilic lactic starters. *Irish Journal of Food Science and Technology*, 7(1), 27-38.

Adams, M. R., & Nicolaidis, L. (1997). Review of the sensitivity of different foodborne pathogens to fermentation. *Food control*, 8(5-6), 227-239.

Admassie, M. (2018). A review on food fermentation and the biotechnology of lactic acid bacteria. *World Journal of Food Science and Technology*, 2(1), 19-24.

Ale, E. C., Perezlindo, M. J., Pavón, Y., Peralta, G. H., Costa, S., Sabbag, N., ... & Binetti, A. G. (2016). Technological, rheological and sensory characterizations of a yogurt containing an exopolysaccharide extract from *Lactobacillus fermentum* Lf2, a new food additive. *Food Research International*, 90, 259-267.

Auclair, J., & Accolas, J. P. (1983). Use of thermophilic lactic starters in the dairy industry. *Antonie van Leeuwenhoek*, 49, 313-326.

Axelsson, L. (2004). Lactic acid bacteria: classification and physiology. *Food Science and Technology-New York-Marcel Dekker-*, 139, 1-66.

Ayad, E. H., Verheul, A., Wouters, J. T., & Smit, G. (2000). Application of wild starter cultures for flavour development in pilot plant cheese making. *International Dairy Journal*, 10(3), 169-179.

Ayivi, R. D., Gyawali, R., Krastanov, A., Aljaloud, S. O., Worku, M., Tahergorabi, R., ... & Ibrahim, S. A. (2020). Lactic acid bacteria: Food safety and human health applications. *Dairy*, 1(3), 202-232.

Bevilacqua, L., Ovidi, M., Di Mattia, E., Trovatelli, L. D., & Canganella, F. (2003). Screening of *Bifidobacterium* strains isolated from human faeces for antagonistic activities against potentially bacterial pathogens. *Microbiological research*, 158(2), 179-185.

- Bezie, A., & Regasa, H. (2019). The role of starter culture and enzymes/rennet for fermented dairy products manufacture—a review. *Nutr. Food Sci. Int. J.*, 9, 21-27.
- Bintsis, T. (2018). Lactic acid bacteria as starter cultures: An update in their metabolism and genetics. *AIMS microbiology*, 4(4), 665.
- Blaya, J., Barzideh, Z., & LaPointe, G. (2018). Symposium review: Interaction of starter cultures and nonstarter lactic acid bacteria in the cheese environment. *Journal of Dairy Science*, 101(4), 3611-3629.
- Campaniello, D., Bevilacqua, A., Sinigaglia, M., & Altieri, C. (2015). Screening of *Propionibacterium* spp. for potential probiotic properties. *Anaerobe*, 34, 169-173.
- Cavanagh, D., Fitzgerald, G. F., & McAuliffe, O. (2015). From field to fermentation: the origins of *Lactococcus lactis* and its domestication to the dairy environment. *Food microbiology*, 47, 45-61.
- Celik, O. F., & Temiz, H. (2022). Lactobacilli isolates as potential aroma producer starter cultures: Effects on the chemical, physical, microbial, and sensory properties of yogurt. *Food Bioscience*, 48, 101802.
- Chandan, R., & O'Rell, K. (2013). Starter cultures for yogurt and fermented milks. *Manufacturing Yogurt and Fermented Milks*; Chandan, R., Ed.; Blackwell Publishing: Oxford, UK, 89-116.
- Coelho, M. C., Malcata, F. X., & Silva, C. C. (2022). Lactic acid bacteria in raw-milk cheeses: From starter cultures to probiotic functions. *Foods*, 11(15), 2276.
- Collograi, K. C., da Costa, A. C., & Ienczak, J. L. (2022). Fermentation strategies to improve propionic acid production with *propionibacterium* spp.: a review. *Critical Reviews in Biotechnology*, 42(8), 1157-1179.
- Çiftçi, M., & Öncül, N. (2021). Starter Kültürler. *Journal of New Results in Engineering and Natural Sciences*, (14), 1-16.
- D'Angelo, L., Cicotello, J., Zago, M., Guglielmotti, D., Quiberoni, A., & Suárez, V. (2017). *Leuconostoc* strains isolated from dairy products: response against food stress conditions. *Food microbiology*, 66, 28-39.
- De Angelis, M., & Gobbetti, M. (2011). *Lactobacillus* spp.: general characteristics. In *Encyclopedia of Dairy Science*, 2nd Edition (Vol. 3, pp. 78-90). Academic Press.
- De Souza, J. V., & Dias, F. S. (2017). Protective, technological, and functional properties of select autochthonous lactic acid bacteria from goat dairy products. *Current Opinion in Food Science*, 13, 1-9.
- De Vuyst, L., & Tsakalidou, E. (2008). *Streptococcus macedonicus*, a multi-functional and promising species for dairy fermentations. *International dairy journal*, 18(5), 476-485.
- Delorme, C. (2008). Safety assessment of dairy microorganisms: *Streptococcus thermophilus*. *International journal of food microbiology*, 126(3), 274-277.
- Dempsey, E., & Corr, S. C. (2022). *Lactobacillus* spp. for gastrointestinal health: current and future perspectives. *Frontiers in immunology*, 13, 840245.
- Fondén, R., Saarela, M., Matto, J., & Mattila-Sandholm, T. (2003). Lactic acid bacteria (LAB) in functional dairy products. *Functional dairy products*, 1, 244-257.
- Fox, P. F., Guinee, T. P., Cogan, T. M., McSweeney, P. L., Fox, P. F., Guinee, T. P., ... & McSweeney, P. L. (2017). Starter cultures. *Fundamentals of cheese science*, 121-183.
- Franz, C. M., Huch, M., Abriouel, H., Holzapfel, W., & Gálvez, A. (2011). Enterococci as probiotics and their implications in food safety. *International journal of food microbiology*, 151(2), 125-140.

- Gänzle, M. G., Monnin, L., Zheng, J., Zhang, L., Coton, M., Sicard, D., & Walter, J. (2023). Starter culture development and innovation for novel fermented foods. *Annual Review of Food Science and Technology*, 15.
- García-Burgos, M., Moreno-Fernández, J., Alférez, M. J., Díaz-Castro, J., & López-Aliaga, I. (2020). New perspectives in fermented dairy products and their health relevance. *Journal of Functional Foods*, 72, 104059.
- García-Díez, J., & Saraiva, C. (2021). Use of starter cultures in foods from animal origin to improve their safety. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(5), 2544.
- Georgieva, R., Iliev, I., Haertlé, T., Chobert, J. M., Ivanova, I., & Danova, S. (2009). Technological properties of candidate probiotic *Lactobacillus plantarum* strains. *International Dairy Journal*, 19(11), 696-702.
- Giannoglou, M., Karra, Z., Platakou, E., Katsaros, G., Moatsou, G., & Taoukis, P. (2016). Effect of high pressure treatment applied on starter culture or on semi-ripened cheese in the quality and ripening of cheese in brine. *Innovative Food Science & Emerging Technologies*, 38, 312-320.
- Gomes, A. M., & Malcata, F. X. (1999). *Bifidobacterium* spp. and *Lactobacillus acidophilus*: biological, biochemical, technological and therapeutical properties relevant for use as probiotics. *Trends in food science & technology*, 10(4-5), 139-157.
- Hati, S., Mandal, S., & Prajapati, J. B. (2013). Novel starters for value added fermented dairy products. *Current Research in Nutrition and Food Science Journal*, 1(1), 83-91.
- Hatti-Kaul, R., Chen, L., Dishisha, T., & Enshasy, H. E. (2018). Lactic acid bacteria: from starter cultures to producers of chemicals. *FEMS Microbiology Letters*, 365(20), fny213.
- Hayaloglu, A. A. (2007). Comparisons of different single-strain starter cultures for their effects on ripening and grading of Beyaz cheese. *International journal of food science & technology*, 42(8), 930-938.
- Hayaloglu, A. A., Guven, M, Fox, P. F., & McSweeney, P. L. H. (2005). Influence of starters on chemical, biochemical, and sensory changes in Turkish white-brined cheese during ripening. *Journal of dairy science*, 88(10), 3460-3474.
- Hemme, D., & Foucaud-Scheunemann, C. (2004). *Leuconostoc*, characteristics, use in dairy technology and prospects in functional foods. *International Dairy Journal*, 14(6), 467-494.
- Hernández, D., Cardell, E., & Zarate, V. (2005). Antimicrobial activity of lactic acid bacteria isolated from Tenerife cheese: initial characterization of plantaricin TF711, a bacteriocin-like substance produced by *Lactobacillus plantarum* TF711. *Journal of applied microbiology*, 99(1), 77-84.
- Høier, E., Janzen, T., Rattray, F., Sørensen, K., Børsting, M. W., Brockmann, E., & Johansen, E. (2010). The production, application and action of lactic cheese starter cultures. *Technology of cheesemaking*, 166-192.
- Hoque, M. Z., Akter, F., Hossain, K. M., Rahman, M. S. M., Billah, M. M., & Islam, K. M. D. (2010). Isolation, identification and analysis of probiotic properties of *Lactobacillus* spp. from selective regional yoghurts.
- Hutkins, R. W. (2006). *Fermentation of foods in the Orient. Microbiology and Technology of Fermented Foods*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd, 419-55.
- Iyer, R., Tomar, S. K., Maheswari, T. U., & Singh, R. (2010). *Streptococcus thermophilus* strains: Multifunctional lactic acid bacteria. *International Dairy Journal*, 20(3), 133-141.
- Jalalova, V. Z., Akramova, F. A., Hashimova, S. A., Zokirova, G., Komilov, A. Q., Ishmamat, T., ... & Saporbaev, K. O. (2024). Impacts of environmental factors on milk starter culture performance in sustainable dairy production. *Caspian Journal of Environmental Sciences*, 1-15.

- Janer, C., Peláez, C., & Requena, T. (2004). Caseinomacropptide and whey protein concentrate enhance *Bifidobacterium lactis* growth in milk. *Food Chemistry*, 86(2), 263-267.
- Jeantet, R., & Jan, G. (2021). Improving the drying of *Propionibacterium freudenreichii* starter cultures. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 105(9), 3485-3494.
- Johansen, E. (2018). Use of natural selection and evolution to develop new starter cultures for fermented foods. *Annual Review of Food Science and Technology*, 9(1), 411-428.
- Kailasapathy, K., & Chin, J. (2000). Survival and therapeutic potential of probiotic organisms with reference to *Lactobacillus acidophilus* and *Bifidobacterium* spp. *Immunology and cell biology*, 78(1), 80-88.
- Kim, M., Ahn, Y. H., & Speece, R. E. (2002). Comparative process stability and efficiency of anaerobic digestion; mesophilic vs. thermophilic. *Water research*, 36(17), 4369-4385.
- Kojic, M., Vujcic, M., Banina, A., Cocconcelli, P., Cerning, J., & Topisirovic, L. (1992). Analysis of exopolysaccharide production by *Lactobacillus casei* CG11, isolated from cheese. *Applied and Environmental Microbiology*, 58(12), 4086-4088.
- Lačanin, I., Mounier, J., Pawtowski, A., Dušková, M., Kameník, J., & Karpíšková, R. (2017). Assessment of the antifungal activity of *Lactobacillus* and *Pediococcus* spp. for use as bioprotective cultures in dairy products. *World Journal of Microbiology and Biotechnology*, 33, 1-8.
- Langa, S., Landete, J. M., Martín-Cabrejas, I., Rodríguez, E., Arqués, J. L., & Medina, M. (2013). In situ reuterin production by *Lactobacillus reuteri* in dairy products. *Food Control*, 33(1), 200-206.
- Leroy, F., & De Vuyst, L. (2004). Lactic acid bacteria as functional starter cultures for the food fermentation industry. *Trends in Food Science & Technology*, 15(2), 67-78.
- London, L. E., Chaurin, V., Auty, M. A., Fenelon, M. A., Fitzgerald, G. F., Ross, R. P., & Stanton, C. (2015). Use of *Lactobacillus mucosae* DPC 6426, an exopolysaccharide-producing strain, positively influences the techno-functional properties of yoghurt. *International Dairy Journal*, 40, 33-38.
- Lourens-Hattingh, A., & Viljoen, B. C. (2001). Yogurt as probiotic carrier food. *International dairy journal*, 11(1-2), 1-17.
- Lynch, C. M., Muir, D. D., Banks, J. M., McSweeney, P. L. H., & Fox, P. F. (1999). Influence of adjunct cultures of *Lactobacillus paracasei* ssp. *paracasei* or *Lactobacillus plantarum* on Cheddar cheese ripening. *Journal of Dairy Science*, 82(8), 1618-1628.
- Madhubasani, G. B. L., Prasanna, P. H. P., Chandrasekara, A., Gunasekara, D. C. S., Senadeera, P., Chandramali, D. V. P., & Vidanarachchi, J. K. (2020). Exopolysaccharide producing starter cultures positively influence on microbiological, physicochemical, and sensory properties of probiotic goats' milk set-yoghurt. *Journal of Food Processing and Preservation*, 44(3), e14361.
- Marshall, V. M. (1987). Lactic acid bacteria: starters for flavour. *FEMS Microbiology Reviews*, 3(3), 327-336.
- Martín-Cabrejas, I., Langa, S., Gaya, P., Rodríguez, E., Landete, J. M., Medina, M., & Arqués, J. L. (2017). Optimization of reuterin production in cheese by *Lactobacillus reuteri*. *Journal of food science and technology*, 54, 1346-1349.
- Martinez, F. A. C., Balciunas, E. M., Converti, A., Cotter, P. D., & de Souza Oliveira, R. P. (2013). Bacteriocin production by *Bifidobacterium* spp. A review. *Biotechnology advances*, 31(4), 482-488.
- Martínez-Villaluenga, C., & Gómez, R. (2007). Characterization of bifidobacteria as starters in fermented milk containing raffinose family of oligosaccharides from lupin as prebiotic. *International Dairy Journal*, 17(2), 116-122.

- Meile, L., Dasen, G., Miescher, S., Stierli, M., & Teuber, M. (1999). Classification of propionic acid bacteria and approaches to applied genetics. *Le Lait*, 79(1), 71-78.
- Messens, W., & De Vuyst, L. (2002). Inhibitory substances produced by Lactobacilli isolated from sourdoughs—a review. *International journal of food microbiology*, 72(1-2), 31-43.
- Nomura, M., Kimoto, H., Someya, Y., & Suzuki, I. (1999). Novel characteristic for distinguishing *Lactococcus lactis* subsp. *lactis* from subsp. *cremoris*. *International Journal of Systematic and Evolutionary Microbiology*, 49(1), 163-166.
- Oğuz, Ş., & Andiç, S. (2019). Peynir üretiminde kullanılan starter kültürler. *Gıda*, 44(6), 1174-1196.
- Papademas, P. (Ed.). (2014). *Dairy microbiology: a practical approach*. CRC Press.
- Parente, E., & Cogan, T. M. (2004). Starter cultures: general aspects. *Cheese: chemistry, physics and microbiology*, 1, 123-148.
- Parmjit, S. (2011). *Fermented dairy products: starter cultures and potential nutritional benefits*. Food and Nutrition Sciences, 2011.
- Piwożarek, K., Lipińska, E., Hać-Szymańczuk, E., Kieliszek, M., & Ścibisz, I. (2018). *Propionibacterium* spp.—source of propionic acid, vitamin B12, and other metabolites important for the industry. *Applied microbiology and biotechnology*, 102, 515-538.
- Porto, M. C. W., Kuniyoshi, T. M., Azevedo, P. O. S., Vitolo, M., & Oliveira, R. S. (2017). *Pediococcus* spp.: An important genus of lactic acid bacteria and pediocin producers. *Biotechnology Advances*, 35(3), 361-374.
- Rakib, M. R. H., Kabir, A., & Amanullah, S. M. (2017). Starter cultures used in the production of probiotic dairy products and their potential applications: A Review. *Chemical and Biomolecular Engineering*, 2(2), 83-89.
- Ravyts, F., Vuyst, L. D., & Leroy, F. (2012). Bacterial diversity and functionalities in food fermentations. *Engineering in Life Sciences*, 12(4), 356-367.
- Ray, R. C., & Joshi, V. K. (2014). Fermented foods: past, present and future. *Microorganisms and fermentation of traditional foods*, 1-36.
- Ripari, V. (2019). Techno-functional role of exopolysaccharides in cereal-based, yogurt-like beverages. *Beverages*, 5(1), 16.
- Rönkä, E., Malinen, E., Saarela, M., Rinta-Koski, M., Aarnikunnas, J., & Palva, A. (2003). Probiotic and milk technological properties of *Lactobacillus brevis*. *International journal of food microbiology*, 83(1), 63-74.
- Ruas-Madiedo, P., Hugenholtz, J., & Zoon, P. (2002). An overview of the functionality of exopolysaccharides produced by lactic acid bacteria. *International dairy journal*, 12(2-3), 163-171.
- Saikia, R. R., Borpuzari, R. N., & Borpuzari, T. (2022). Recent advances in dairy starter cultures: A review. *Indian J Anim Health*, 61(2), 242-249.
- Saltaji, S., Rué, O., Sopena, V., Sablé, S., Tambadou, F., Didelot, S., & Chevrot, R. (2020). *Lactococcus lactis* diversity revealed by targeted amplicon sequencing of *purR* gene, metabolic comparisons and antimicrobial properties in an undefined mixed starter culture used for soft-cheese manufacture. *Foods*, 9(5), 622.
- Samaržija, D., Lukač Havranek, J., Antunac, N., & Sikora, S. (2001). Characteristics and role of mesophilic lactic cultures. *Agriculturae conspectus scientificus*, 66(2), 113-120.

- Sharma, H., Ozogul, F., Bartkiene, E., & Rocha, J. M. (2023). Impact of lactic acid bacteria and their metabolites on the techno-functional properties and health benefits of fermented dairy products. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 63(21), 4819-4841.
- Shin, S. Y., & Han, N. S. (2015). *Leuconostoc* spp. as starters and their beneficial roles in fermented foods. *Beneficial microorganisms in food and nutraceuticals*, 111-132.
- Sieuwert, S., Molenaar, D., van Hijum, S. A., Beerthuyzen, M., Stevens, M. J., Janssen, P. W., ... & van Hylckama Vlieg, J. E. (2010). Mixed-culture transcriptome analysis reveals the molecular basis of mixed-culture growth in *Streptococcus thermophilus* and *Lactobacillus bulgaricus*. *Applied and environmental microbiology*, 76(23), 7775-7784.
- Singla, V., Mandal, S., Sharma, P., Anand, S., & Tomar, S. K. (2018). Antibiotic susceptibility profile of *Pediococcus* spp. from diverse sources. *3 Biotech*, 8, 1-17.
- Smid, E. J., & Lacroix, C. (2013). Microbe–microbe interactions in mixed culture food fermentations. *Current opinion in biotechnology*, 24(2), 148-154.
- Smit, G., Smit, B. A., & Engels, W. J. (2005). Flavour formation by lactic acid bacteria and biochemical flavour profiling of cheese products. *FEMS microbiology reviews*, 29(3), 591-610.
- Soro-Yao, A. A., Brou, K., Amani, G., Thonart, P., & Djè, K. M. (2014). The use of lactic acid bacteria starter cultures during the processing of fermented cereal-based foods in West Africa: a review. *Tropical life sciences research*, 25(2), 81.
- Tamime, A. Y. (2002). Fermented milks: a historical food with modern applications—a review. *European journal of clinical nutrition*, 56(4), S2-S15.
- Tidona, F., Zago, M., Corredig, M., Locci, F., Contarini, G., Giraffa, G., & Carminati, D. (2016). Selection of *Streptococcus thermophilus* strains able to produce exopolysaccharides in milk. *International journal of dairy technology*, 69(4), 569-575.
- Todorov, S. D., & Franco, B. D. G. D. M. (2010). *Lactobacillus plantarum*: Characterization of the species and application in food production. *Food Reviews International*, 26(3), 205-229.
- Touré, R., Kheadr, E., Lacroix, C., Moroni, O., & Fliss, I. (2003). Production of antibacterial substances by bifidobacterial isolates from infant stool active against *Listeria monocytogenes*. *Journal of Applied Microbiology*, 95(5), 1058-1069.
- Uriot, O., Denis, S., Junjua, M., Roussel, Y., Dary-Mouro, A., & Blanquet-Diot, S. (2017). *Streptococcus thermophilus*: from yogurt starter to a new promising probiotic candidate?. *Journal of Functional Foods*, 37, 74-89.
- Wade, M. E., Strickland, M. T., Osborne, J. P., & Edwards, C. G. (2019). Role of *Pediococcus* in winemaking. *Australian journal of grape and wine research*, 25(1), 7-24.
- Yanachkina, P., McCarthy, C., Guinee, T., & Wilkinson, M. (2016). Effect of varying the salt and fat content in Cheddar cheese on aspects of the performance of a commercial starter culture preparation during ripening. *International Journal of Food Microbiology*, 224, 7-15.
- Yerlikaya, O. (2019). Probiotic potential and biochemical and technological properties of *Lactococcus lactis* ssp. *lactis* strains isolated from raw milk and kefir grains. *Journal of dairy science*, 102(1), 124-134.
- Zarzecka, U., Zadernowska, A., & Chajęcka-Wierzchowska, W. (2020). Starter cultures as a reservoir of antibiotic resistant microorganisms. *Lwt*, 127, 109424.

Zheng, J., Wittouck, S., Salvetti, E., Franz, C. M., Harris, H. M., Mattarelli, P., ... & Lebeer, S. (2020). A taxonomic note on the genus *Lactobacillus*: Description of 23 novel genera, emended description of the genus *Lactobacillus* Beijerinck 1901, and union of *Lactobacillaceae* and *Leuconostocaceae*. *International journal of systematic and evolutionary microbiology*, 70(4), 2782-2858.

3KAYNAKLAR

Abreu, S., Agostinis-Sobrinho, C., Santos, R., Moreira, C., Lopes, L., Gonçalves, C., ... & Rosário, R. (2019). Association of dairy product consumption with metabolic and inflammatory biomarkers in adolescents: a cross-sectional analysis from the LabMed study. *Nutrients*, 11(10), 2268.

Aslam, H., Marx, W., Rocks, T., Loughman, A., Chandrasekaran, V., Ruusunen, A., ... & Jacka, F. (2020). The effects of dairy and dairy derivatives on the gut microbiota: a systematic literature review. *Gut Microbes*, 12(1), 1799533. <https://doi.org/10.1080/19490976.2020.1799533>

Azcarate-Peril, M. A., Ritter, A. J., Savaiano, D., Monteagudo-Mera, A., Anderson, C., Magness, S. T., & Klaenhammer, T. R. (2017). Impact of short-chain galactooligosaccharides on the gut microbiome of lactose-intolerant individuals. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 114(3), E367-E375.

Baranowski and Motil (2021). "Simple Energy Balance or Microbiome for Childhood Obesity Prevention?" *Nutrients* 13(8), 2730 doi:10.3390/nu13082730

Belkacemı, S., Alou, M. T., Million, M., Lvasseur, A., Khelaıfa, S., & Raoult, D. (2020). Prevalence of *Treponema* species in the Gut Microbiome is Linked to *Bifidobacterium* sp. and *Bacteroides* sp.

Boutrou, R., & Guéguen, M. (2005). Interests in *Geotrichum candidum* for cheese technology. *International journal of food microbiology*, 102(1), 1-20.

Butler, M., Bastiaanssen, T., Long-Smith, C., Berding, K., Mörkl, S., Cusack, A., ... & Dinan, T. (2020). Recipe for a healthy gut: intake of unpasteurised milk is associated with increased *Lactobacillus* abundance in the human gut microbiome. *Nutrients*, 12(5), 1468. <https://doi.org/10.3390/nu12051468>

Çetin, B., Güler, MA., Meral Aktaş, H., (2023) İnsan Orijinli *Geotrichum candidum* M1 Suşunun Bazı in vitro Probiyotik Özelliklerinin İncelenmesi Türkiye 1. Gıda Mikrobiyolojisi Kongresi Bildiri Kitabı. S 35 Erzurum.

Eelderink, C., Rietsema, S., van Vliet, I. M., Loef, L. C., Boer, T., Koehorst, M., ... & Bakker, S. J. (2019). The effect of high compared with low dairy consumption on glucose metabolism, insulin sensitivity, and metabolic flexibility in overweight adults: a randomized crossover trial. *The American journal of clinical nutrition*, 109(6), 1555-1568.

Fonseca, M., Vedor, R., Barbosa, J. C., Gomes, A. M., & Machado, D. (2024). Can a functional cheese spread incorporating *Akkermansia muciniphila* deliver beneficial physicochemical and biological properties while enhancing probiotic stability and viability during aerobic storage and in vitro digestion. *LWT*, 200, 116187.

Gebrayel, P., Nicco, C., Al Khodor, S., Bilinski, J., Caselli, E., Comelli, E. M., ... & Edeas, M. (2022). Microbiota medicine: towards clinical revolution. *Journal of translational medicine*, 20(1), 111.

González, S., Fernández-Navarro, T., Arbolea, S., Reyes-Gavilán, C., Salazar, N., & Gueimonde, M., (2019). Fermented dairy foods: impact on intestinal microbiota and health-linked biomarkers. *Frontiers in Microbiology*, 10. <https://doi.org/10.3389/fmicb.2019.01046>

- Hou, K., Wu, Z. X., Chen, X. Y., Wang, J. Q., Zhang, D., Xiao, C., ... & Chen, Z. S. (2022). Microbiota in health and diseases. *Signal transduction and targeted therapy*, 7(1), 1-28.
- Jandhyala, S. M., Talukdar, R., Subramanyam, C., Vuyyuru, H., Sasikala, M., & Reddy, D. N. (2015). Role of the normal gut microbiota. *World journal of gastroenterology: WJG*, 21(29), 8787.
- Jie, Z., Liang, S., Ding, Q., Li, F., Tang, S., Wang, D., ... & Xu, X. (2019). "A multi-omic cohort as a reference point for promoting a healthy human gut microbiome" *Biorxiv* doi:10.1101/585893
- Kadiroğlu H, Çetin B., (2023). Yeni Bir Probiyotik Olarak Akkermansia muciniphila ve Sağlık Üzerine Etkileri. Türkiye 1. Gıda Mikrobiyolojisi Kongresi Bildiri Kitabı. S:14 Erzurum.
- Kamilari, E., Stanton, C., Reen, F. J., & Ross, R. P. (2023). Uncovering the Biotechnological Importance of *Geotrichum candidum*. *Foods*, 12(6), 1124. <https://doi.org/10.3390/foods12061124>
- Kim, J., Burton-Pimentel, K. J., Fleuti, C., Blaser, C., Scherz, V., Badertscher, R., ... & Vergères, G. (2021). Microbiota and metabolite modifications after dietary exclusion of dairy products and reduced consumption of fermented food in young and older men. *Nutrients*, 13(6), 1905.
- Kim, J., Burton-Pimentel, K., Fleuti, C., Blaser, C., Scherz, V., Badertscher, R., ... & Vergères, G. (2021). Microbiota and metabolite modifications after dietary exclusion of dairy products and reduced consumption of fermented food in young and older men. *Nutrients*, 13(6), 1905. <https://doi.org/10.3390/nu13061905>
- Li, X., Yin, J., Zhu, Y., Wang, X., Hu, X., Bao, W., ... & Liu, L. (2018). Effects of whole milk supplementation on gut microbiota and cardiometabolic biomarkers in subjects with and without lactose malabsorption. *Nutrients*, 10(10), 1403. <https://doi.org/10.3390/nu10101403>
- Maukonen, M., Koponen, K. K., Havulinna, A. S., Kaartinen, N. E., Niiranen, T., Méric, G., ... & Männistö, S. (2024). Associations of plant-based foods, red and processed meat, and dairy with gut microbiome in Finnish adults. *European Journal of Nutrition*, 1-14.
- Nilsson, L. M., Winkvist, A., Esberg, A., Jansson, J. H., Wennberg, P., Van Guelpen, B., & Johansson, I. (2020). Dairy products and cancer risk in a Northern Sweden population. *Nutrition and cancer*, 72(3), 409-420.
- Pihlanto-Leppälä, A. N. N. E., Koskinen, P., Piilola, K. A. T. I., Tupasela, T., & Korhonen, H. (2000). Angiotensin I-converting enzyme inhibitory properties of whey protein digests: concentration and characterization of active peptides. *Journal of Dairy Research*, 67(1), 53-64.
- Pimpin, L., Wu, J. H., Haskelberg, H., Del Gobbo, L., & Mozaffarian, D. (2016). "Is Butter Back? A Systematic Review and Meta-Analysis of Butter Consumption and Risk of Cardiovascular Disease, Diabetes, and Total Mortality" *Plos One*. doi: 10.1371/journal.pone.0158118
- Pubchem (2024). <https://pubchem.ncbi.nlm.nih.gov/compound/3-Galactosyllactose>. Erişim tarihi: 20.12.2024
- Rebouillat, S., & Ortega-Requena, S. (2015). Potential applications of milk fractions and valorization of dairy by-products: A review of the state-of-the-art available data, outlining the innovation potential from a bigger data standpoint. *Journal of Biomaterials and Nanobiotechnology*, 6(03), 176.
- Rundblad, A., Holven, K. B., Øyri, L. K., Hansson, P., Ivan, I. H., Gjevestad, G. O., ... & Ulven, S. M. (2020). "Intake of Fermented Dairy Products Induces a Less Pro-Inflammatory Postprandial Peripheral Blood Mononuclear Cell Gene Expression Response than Non-Fermented Dairy Products: A Randomized Controlled Cross-Over Trial" *Molecular Nutrition & Food Research* 64(21), 2000319 doi:10.1002/mnfr.202000319
- Ryan, M. J., Schloter, M., Berg, G., Kostic, T., Kinkel, L. L., Eversole, K., ... & Sessitsch, A. (2021). Development of microbiome biobanks—challenges and opportunities. *Trends in Microbiology*, 29(2), 89-92.

- Schwingshackl, L., Hoffmann, G., Schwedhelm, C., Kalle-Uhlmann, T., Missbach, B., Knüppel, S., ... & Boeing, H. (2016). Consumption of dairy products in relation to changes in anthropometric variables in adult populations: a systematic review and meta-analysis of cohort studies. *Plos One*, 11(6), e0157461. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0157461>
- Shuai, M., Zuo, L., Miao, Z., Gou, W., Xu, F., Jiang, Z., ... & Zheng, J. (2021). Multi-omics analyses reveal relationships among dairy consumption, gut microbiota and cardiometabolic health. *Ebiomedicine*, 66, 103284. <https://doi.org/10.1016/j.ebiom.2021.103284>
- Smith, C. J., Dethlefsen, L., Gardner, C., Nguyen, L., Feldman, M., Costello, E. K., ... & Relman, D. A. (2021). Short-Term Dairy Elimination and Reintroduction Minimally Perturbs the Gut Microbiota in Self-Reported Lactose Intolerant Adults. *bioRxiv*, 2021-10.
- Suzuki, Y., Ikeda, K., Sakuma, K., Kawai, S., Sawaki, K., Asahara, T., ... & Yamashiro, Y. (2017). Association between yogurt consumption and intestinal microbiota in healthy young adults differs by host gender. *Frontiers in Microbiology*, 8. <https://doi.org/10.3389/fmicb.2017.00847>
- Swarte, J. C., Eelderink, C., Douwes, R. M., Said, M. Y., Hu, S., Post, A., ... & Harmsen, H. J. (2020). Effect of high versus low dairy consumption on the gut microbiome: Results of a randomized, cross-over study. *Nutrients*, 12(7), 2129.
- Ulven, S. M., Holven, K. B., Gil, A., & Rangel-Huerta, O. D. (2019). Milk and dairy product consumption and inflammatory biomarkers: an updated systematic review of randomized clinical trials. *Advances In Nutrition*, 10, S239-S250.
- Veiga, P., Pons, N., Agrawal, A., Oozeer, R., Guyonnet, D., Brazeilles, R., ... & Kennedy, S. P. (2014). Changes of the human gut microbiome induced by a fermented milk product. *Scientific reports*, 4(1), 6328.
- Volokh, O., Klimenko, N., Berezhnaya, Y., Tyakht, A., Nesterova, P., Popenko, A., & Alexeev, D. (2019). Human gut microbiome response induced by fermented dairy product intake in healthy volunteers. *Nutrients*, 11(3), 547.
- Wang, Y., & Yu, J. (2021). Membrane separation processes for enrichment of bovine and caprine milk oligosaccharides from dairy byproducts. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 20(4), 3667-3689.
- Yao, Q., Gao, Y., Zheng, N., Delcenserie, V., & Wang, J. (2024). Unlocking the mysteries of milk oligosaccharides: Structure, metabolism, and function. *Carbohydrate Polymers*, 121911.
- Zaccaria, E., Klaassen, T., Alleleyn, A. M., Boekhorst, J., Smokvina, T., Kleerebezem, M., & Troost, F. J. (2023). Endogenous small intestinal microbiome determinants of transient colonisation efficiency by bacteria from fermented dairy products: a randomised controlled trial. *Microbiome*, 11(1), 43.
- Zaman, S., Gohar, M., Kanwal, H., Chaudhary, A., & Imran, M. (2022). Impact of probiotic *Geotrichum candidum* QAUGC01 on health, productivity, and gut microbial diversity of dairy cattle. *Current Microbiology*, 79(12), 376.
- Zhao, C., Wu, Y., Liu, X., Liu, B., Cao, H., Yu, H., ... & Xiao, J. (2017). Functional properties, structural studies and chemo-enzymatic synthesis of oligosaccharides. *Trends in Food Science & Technology*, 66, 135-145.

- Bourrie, B. C., Willing, B. P., & Cotter, P. D. (2016). The microbiota and health promoting characteristics of the fermented beverage kefir. *Frontiers in microbiology*, 7, 196946.
- Bensmira, M., & Jiang, B. (2011). Organic acids formation during the production of a novel peanut-milk kefir beverage. *British Journal of Dairy Sciences*, 2(1), 18-22.
- Chen, M., Ye, X., Shen, D., & Ma, C. (2019). Modulatory effects of gut microbiota on constipation: The commercial beverage yakult shapes stool consistency. *Journal of neurogastroenterology and motility*, 25(3), 475.
- Cui, X. H., Chen, S. J., Wang, Y., & Han, J. R. (2013). Fermentation conditions of walnut milk beverage inoculated with kefir grains. *LWT-Food Science and Technology*, 50(1), 349-352.
- Druart, C., Bindels, L. B., Schmaltz, R., Neyrinck, A. M., Cani, P. D., Walter, J., ... & Delzenne, N. M. (2015). Ability of the gut microbiota to produce PUFA-derived bacterial metabolites: Proof of concept in germ-free versus conventionalized mice. *Molecular nutrition & food research*, 59(8), 1603-1613.
- Ebringer, L., Ferenčík, M., & Krajčovič, J. (2008). Beneficial health effects of milk and fermented dairy products. *Folia microbiologica*, 53, 378-394.
- Granier, B., Clavel, B., Moullade, M., Busnardo, R., Charollais, J., Tronchetti, G., & Desjacques, P. (2013). L'Estellon (Baronnies, France), a "Rosetta Stone" for the Urganian biostratigraphy. *Carnets de Géologie/Notebooks on Geology*, (A04), 163-207.
- Dobson, A., O'Sullivan, O., Cotter, P. D., Ross, P., & Hill, C. (2011). High-throughput sequence-based analysis of the bacterial composition of kefir and an associated kefir grain. *FEMS microbiology letters*, 320(1), 56-62.
- Ejtahed, H. S., Mohtadi-Nia, J., Homayouni-Rad, A., Niafar, M., Asghari-Jafarabadi, M., & Mofid, V. (2012). Probiotic yogurt improves antioxidant status in type 2 diabetic patients. *Nutrition*, 28(5), 539-543.
- Farnworth, E. R. (2006). Kefir—a complex probiotic. *Food Science and Technology Bulletin: Fu*, 2(1), 1-17.
- Fernandez, M. A., Picard-Deland, É., Le Barz, M., Daniel, N., & Marette, A. (2017). Yogurt and health. In *Fermented foods in health and disease prevention* (pp. 305-338). Academic Press.
- Gibson, G. R., Hutkins, R., Sanders, M. E., Prescott, S. L., Reimer, R. A., Salminen, S. J. & Reid, G. (2017). Expert consensus document: The International Scientific Association for Probiotics and Prebiotics (ISAPP) consensus statement on the definition and scope of prebiotics. *Nature reviews Gastroenterology & hepatology*, 14(8), 491-502.
- Granato, D., Branco, G. F., Cruz, A. G., Faria, J. D. A. F., & Shah, N. P. (2010). Probiotic dairy products as functional foods. *Comprehensive reviews in food science and food safety*, 9(5), 455-470.
- Hernández, S., & Verdalet Guzmán, I. (2003). Revisión: alimentos e ingredientes funcionales derivados de la leche. *Archivos latinoamericanos de nutrición*, 53(4), 333-347.
- Hill, Q. A., Stamps, R., Massey, E., Grainger, J. D., Provan, D., & Hill, A. (2017). Guidelines on the management of drug-induced immune and secondary autoimmune, haemolytic anaemia. *Br J Haematol*, 177(2), 208-20.
- Hill, C., Guarner, F., Reid, G., Gibson, G. R., Merenstein, D. J., Pot, B., ... & Sanders, M. E. (2014). Activity of cecropin P1 and FA-LL-37 against urogenital microflora. *Nature Reviews Gastroenterology and Hepatology*, 11(8), 506.
- Kabak, B., & Dobson, A. D. (2011). An introduction to the traditional fermented foods and beverages of Turkey. *Critical reviews in food science and nutrition*, 51(3), 248-260.

- Koşakowski, P., & Ozimkiewicz, M. (2012). Restoration of kefir grains subjected to different treatments. *International journal of dairy technology*, 65(1), 140-145.
- Lampe, J. W. (2011). Dairy products and cancer. *Journal of the American college of nutrition*, 30(sup5), 464S-470S.
- Lang, J. M., Eisen, J. A., & Zivkovic, A. M. (2014). The microbes we eat: abundance and taxonomy of microbes consumed in a day's worth of meals for three diet types. *PeerJ*, 2, e659.
- Larsson, S. C., Andersson, S. O., Johansson, J. E., & Wolk, A. (2008). Cultured milk, yogurt, and dairy intake in relation to bladder cancer risk in a prospective study of Swedish women and men. *The American journal of clinical nutrition*, 88(4), 1083-1087.
- Maccaferri, S., Klinder, A., Brigidi, P., Cavina, P., & Costabile, A. (2012). Potential probiotic *Kluyveromyces marxianus* B0399 modulates the immune response in Caco-2 cells and peripheral blood mononuclear cells and impacts the human gut microbiota in an in vitro colonic model system. *Applied and environmental microbiology*, 78(4), 956-964.
- McFarland, L. V. (2015). From yaks to yogurt: the history, development, and current use of probiotics. *Clinical Infectious Diseases*, 60(suppl_2), S85-S90.
- Moreno Montoro, M. (2016). Design and development of a fermented goat milk as functional food. *Bioactive peptides*.
- Mullié, C., Yazourh, A., Thibault, H., Odou, M. F., Singer, E., Kalach, N., ... & Romond, M. B. (2004). Increased poliovirus-specific intestinal antibody response coincides with promotion of *Bifidobacterium longum-infantis* and *Bifidobacterium breve* in infants: a randomized, double-blind, placebo-controlled trial. *Pediatric research*, 56(5), 791-795.
- Marshall, V. M., Cole, W. M., & Brooker, B. E. (1984). Observations on the structure of kefir grains and the distribution of the microflora. *Journal of Applied Microbiology*, 57(3), 491-497.
- Nielsen, B., Gürakan, G. C., & Ünlü, G. (2014). Kefir: a multifaceted fermented dairy product. *Probiotics and antimicrobial proteins*, 6, 123-135.
- Ortiz, Y., García-Amézquita, E., Acosta, C. H., & Sepúlveda, D. R. (2017). Functional dairy products. *Global food security and wellness*, 67-103.
- Otles, S., & Cagindi, O. (2003). Kefir: A probiotic dairy-composition, nutritional and therapeutic aspects. *Pakistan journal of nutrition*, 2(2), 54-59.
- Pinto, J. M., Sousa, S., Rodrigues, D. M., Malcata, F. X., Duarte, A. C., Rocha-Santos, T. A., ... & Gomes, A. M. (2017). Effect of probiotic co-cultures on physico-chemical and biochemical properties of small ruminants' fermented milk. *International Dairy Journal*, 72, 29-35.
- Shiby, V. K., & Mishra, H. N. (2013). Fermented milks and milk products as functional foods—A review. *Critical reviews in food science and nutrition*, 53(5), 482-496.
- Schwan, R. F. (2012). New cocoa pulp-based kefir beverages: Microbiological, chemical composition and sensory analysis.
- Sonestedt, E., Wirfält, E., Wallström, P., Gullberg, B., Orho-Melander, M., & Hedblad, B. (2011). Dairy products and its association with incidence of cardiovascular disease: the Malmö diet and cancer cohort. *European journal of epidemiology*, 26, 609-618.
- Schrezenmeir, J., & de Vrese, M. (2001). Probiotics, prebiotics, and synbiotics—approaching a definition. *The American journal of clinical nutrition*, 73(2), 361s-364s.

Tojo Sierra, R., Leis Trabazo, R., Barros Velázquez, J., & Prado Rodríguez, M. (2006). Productos lácteos fermentados. *An. pediatri.*(2003, Ed. impr.), 54-56.

Vaughn, A. R., & Sivamani, R. K. (2015). Effects of fermented dairy products on skin: a systematic review. *The Journal of Alternative and Complementary Medicine*, 21(7), 380-385.

Verruck, S., Dantas, A., & Prudencio, E. S. (2019). Functionality of the components from goat's milk, recent advances for functional dairy products development and its implications on human health. *Journal of functional foods*, 52, 243-257.

Zaiss, M. M., Jones, R. M., Schett, G., & Pacifici, R. (2019). The gut-bone axis: how bacterial metabolites bridge the distance. *The Journal of clinical investigation*, 129(8), 3018-3028.

5KAYNAKLAR

Abd El-Fattah, A., El-Dieb, S., & Elkashef, H. (2019). Development of functional egg-free flan using whey proteins and evaluation of heat-induced gel properties. *Journal of Food Measurement and Characterization*, 13: 2828-2836.

Acharya, J., van Teijlingen, E., Ellahi, B., Pariyar, B., Subedi, K., & Dangal, M. (2018). Impact of rice pudding on preschool-aged children's health: An overview of a pilot study. *Children*, 1500: 14-36.

Acun, S., & Gül, H. (2014). Effects of grape pomace and grape seed flours on cookie quality. *Quality Assurance and Safety of Crops & Foods*, 6(1): 81-88.

Adamczyk, G., Hanus, P., Bobel, I., & Krystyan, M. (2023). Enrichment of Starch Desserts with the Addition of Apple Juice and Buckwheat Fiber. *Polymers*, 15(3): 717.

Afanasjeva, K. (2022). Consumer Perceptions of Additives in Dairy Products, In *Encyclopedia of Dairy Sciences* (Third edition), Ed. Paul L.H. McSweeney, John P. McNamara, pp 737-741, Academic Press.

Aguilar-Raymundo, V. G., & Vélez-Ruiz, J. F. (2018). Physicochemical and rheological properties of a dairy dessert, enriched with chickpea flour. *Foods*, 7(2), 25.

Akhlaghi, M. (2024). The role of dietary fibers in regulating appetite, an overview of mechanisms and weight consequences. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 64(10): 3139-3150.

Akpınar–Bayızit, A., Özcan, T. and Yılmaz-Ersan, L. (2009). Milk-based traditional Turkish desserts. *Mljekarstvo*. 59: 349-355.

Al-Ani, M. T. H., Ulaiwi, W. S., & Abd-Alhameed, W. M. (2022). Natural antioxidants and their effect on human health. *Earthline Journal of Chemical Sciences*, 8(1): 115-129.

Aleksandrovich, Konovalov Sergej, 02 Aug 2019, Milk dessert production composition, Patent.

Anilkumar, S. N. (2017). Nutritional Enrichment of Kulfi by Incorporating Soya Protein Isolates and Whey Protein Concentrate. *International Journal of Applied Engineering*, 7(3): 29-36.

Anonim (2004) T.C. Sağlık Bakanlığı, Türkiye'ye Özgü Sağlık Rehberi. Ankara. Erişim adresi: <https://tekinakpolat.com/wp-content/uploads/2017/12/turkiye-beslenme-rehberi.pdf>. Erişim tarihi 13.12.2024

- Antonenko, V., Al Bitar, A., Danylenko, I., Wijmer, T., Colin, J., Dejoux, J. F., ... & Gascoin, S. (2023). Impact of the Russian invasion on wheat biomass in Ukraine. *Environmental Research Letters*, 19(12): 124027.
- Anyaiwe, U., Oluwamukomi, M., Aderinola, T., & Fagbemi, T. (2022). Effects of Enrichment on Amino Acid Profile, Mineral Composition and Anti-Nutritional Factors of Lafun Powder. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 10(8): 1515-1523.
- Ares, G., Baixauli, R., Sanz, T., Varela, P., & Salvador, A. (2009). New functional fibre in milk puddings: Effect on sensory properties and consumers' acceptability. *LWT-Food Science and Technology*, 42(3): 710-716.
- Aslan, D., Köksel, H. (2003). Gıda zenginleştirilmesi ve bazı yaklaşımlar. *Türk Tabipler Birliği Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 12(11): 418-420.
- Bayarri, S., González-Tomás, L., Hernando, I., Lluch, M.A. and Costell, E. (2011). Texture perceived on inulin-enriched low-fat semi-solid dairy desserts. Rheological and structural basis. *J. Texture Stud.* 42: 174–184.
- Beşir, İ., Kırmızııkaya, E. S., Çaylar, M., & Koçer, F. (2019). *Pleurotus ostreatus* (Jacq.) P. Kumm. Kullanılarak Dondurmanın Proteince Zenginleştirilmesi. *Mantar Dergisi*, 10(3): 178-185.
- Biletska, Y., Pysarevskiy, M., Sokolovska, O., & Grigorova-Berenda, L. (2020). Marketing research and design of quality function in the production of innovative product of health purpose. *Technology audit and production reserves*, 3(4): 53.
- Buriti, F. C. A., Bedani, R., & Saad, S. M. I. (2016). Probiotic and prebiotic dairy desserts. In *Probiotics, Prebiotics, and Synbiotics*. Elsevier, Amsterdam.
- Buriti, F. C., & Saad, S. M. (2014). Chilled milk-based desserts as emerging probiotic and prebiotic products. *Critical reviews in food science and nutrition*, 54(2), 139-150.
- Camacho-Bernal, G. I., Cruz-Cansino, N. D. S., Ramírez-Moreno, E., Delgado-Olivares, L., Zafra-Rojas, Q. Y., Castañeda-Ovando, A., Suárez-Jacobo, Á. (2021). Addition of bee products in diverse food sources: functional and physicochemical properties. *Applied Sciences*, 11(17): 8156.
- Castro, T. (2017). *Development of Protein Fortified Puddings with Acceptable Sensory Properties for Older Adults* (Doctoral dissertation, University of Guelph).
- Chandrasekaran, P., Weiskirchen, S., & Weiskirchen, R. (2024). Effects of Probiotics on Gut Microbiota: An Overview. *International Journal of Molecular Sciences*, 25(11): 6022.
- Değirmenci, H., & Erkurt, H. (2020). Chemical profile and antioxidant potency of *Citrus aurantium* L. flower extracts with antibacterial effect against foodborne pathogens in rice pudding. *Lwt*, 126: 109273.
- Demirag, K., Elmaci, Y. and Altug, T. (1999). Formulation and quality evaluation of reduced sugar and reduced calorie kazandibi. *J. Food Quality*, 22: 101- 108.
- Dłużewska, E., Żuk, A., & Leszczyński, K. (2003). Technological aspects of obtaining sterilised soy puddings. *Polish Journal of Food and Nutrition Sciences*, 12(1): 29-33
- Dogan, M., Ersoz, N.B., Toker, O.S., Kaya, Y. and Canıylmaz, E. (2014). Optimization of gum combination for instant pudding based on creep and recovery parameters by mixture design approach. *Eur. Food Res. Technol.* 238: 47–58.
- Erdem, S., & Aysuna Turkyilmaz, C. (2021). Sustainability in the Dairy Sector in Turkey: A Case Study Approach. *Responsible Management in Emerging Markets: A Multisectoral Focus*, 325-344.
- Erem, F. (2023). Physicochemical, sensory, and bioactive properties of gluten-free puddings produced with *Aronia* derivatives. *Gıda*, 48(2): 243-255.

Geetha, N., & Bharathy, R. S. (2013). Innovations in dairy products developing healthy, functional dairy products through reformulation and new ingredients: appeal for global consumers. *International Journal of Management, IT and Engineering*, 3(5): 415-424.

Goenenc, S., & Tanrivermiş, H. (2008). An overview of the Turkish dairy sector. *International journal of dairy technology*, 61(1): 3-10.

Goktas, H. (2023). Enrichment of antioxidant activity of ice cream samples with addition of rowanberry (*Sorbus aucuparia* L.) pulp and production of functional probiotic ice cream with using *L. rhamnosus*. *International Journal of Food Science & Technology*, 58(11): 5962-5971.

Guangyu, G., 30 May 2012. Milk pudding and preparation method thereof, Patent.

Gucukoglu, A., Cadirci, O., Gulel, G. T., Uyanik, T., & Abdullahi, A. (2020). Enterotoxin gene content and antibiotic resistance profiles of *Staphylococcus aureus* isolated from traditional Turkish dairy-based desserts. *Fresenius Environmental Bulletin*, 29(4): 2073-2080.

Güldemir, O., Yayla, Ö., & Öncel, S. (2018). Evaluation of products in menus in terms of nutritional facts: Eskişehir sample. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 448, 462.

Gürpınar, S., Dağdemir, E., & Topdas, E. F. (2022). Fonksiyonel dondurma: elma, bal kabağı ve portakal lifi ile zenginleştirme. *Gıda*, 47(2): 277-295.

Hacıbektaşoğlu, F., & Gündoğdu, E. (2024). Physicochemical, Nutritional, and Antioxidant Properties of Ice Cream Enriched with Red Beetroot (*Beta vulgaris* L.) at Varying Sucrose Levels. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 12(10): 1722-1729.

Janciauskiene, S. (2020). The beneficial effects of antioxidants in health and diseases. *Chronic Obstructive Pulmonary Diseases: Journal of the COPD Foundation*, 7(3): 182.

Jian, G. 10 Dec 2014, 1. Spiced chicken leg traditional Chinese rice-pudding and preparation method thereof, Patent.

Kabaran, S., & Ayaz, A. (2013). Maternal ve fetal sağlık üzerinde B12, folik asit, A, D, E ve C vitaminlerinin etkileri. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 70(2): 103-112.

Kadagan, S., & Arslan, S. (2021). Effects of hydrocolloid combinations on physical, textural and sensory properties of kazandibi. *Latin American Applied Research*, 51:2.

Kart Örmeci, M. Ç., & Demircan, V. (2014). Dünya'da ve Türkiye'de Süt ve Süt Ürünleri Üretimi. Tüketimi ve Ticaretindeki Gelişmeler, Süleyman Demirel Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Akademik Gıda, 78-96.

Kay, B. A., Trigatti, K., MacNeil, M. B., Klingel, S. L., Repin, N., Goff, H. D., ... & Duncan, A. M. (2017). Pudding products enriched with yellow mustard mucilage, fenugreek gum or flaxseed mucilage and matched for simulated intestinal viscosity significantly reduce postprandial peak glucose and insulin in adults at risk for type 2 diabetes. *Journal of Functional Foods*, 37: 603-611.

Kerry, R. G., Patra, J. K., Gouda, S., Park, Y., Shin, H. S., & Das, G. (2018). Benefaction of probiotics for human health: A review. *Journal of Food and Drug Analysis*, 26(3): 927-939.

Kumari, A., Solanki, H., & Sudhakaran, V. A. (2020). Novel milk and milk products: Consumer perceptions. *Dairy Processing: Advanced Research to Applications*, 283-299.

Lee, J. H., & Choi, I. S. (2020). Physicochemical characteristics and consumer acceptance of puddings fortified with *Cudrania tricuspidata* and *Aronia melanocarpa* extracts. *Food Science & Nutrition*, 8(9): 4936-4943.

- Manurung, J. E. A., Gusnadi, D., & Sumarsih, U. (2023). Inovasi Rice Pudding Berbasis Alpukat. *JIP-Jurnal Ilmiah Ilmu Pendidikan*, 6(11): 9205-9214.
- Martins, N., Oliveira, B., & Ferreira, I. C. (2018). Development of functional dairy foods. *Bioactive molecules in food*, 1-19.
- Mehmetoğlu, S., Tarakçı, Z., Demirkol, M., Çakıcı, N., Güney, F. (2017). Gıda katkı maddesi olarak propolis. *Arıcılık Araştırma Dergisi*, 9(1): 32- 39.
- Metz, M., & Altner, D. D. (2018). Eriştenin farklı un katkıları ile zenginleştirilmesi. *Akademik Gıda*, 16(2): 252-256.
- Mironova, I. V., Galieva, Z. A., Konovalov, S. A., Bychkova, T. S., Baydan, D. V., & Rozhkov, K. A. (2020). Enrichment of milk ice cream with bee products. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* 22 October, 613, P. 012082, Russia.
- Mohammad, M., Malgwi, I. H., Schiavon, S., & Szigeti, O. (2024). The Effect of Motivators and Barriers on Attitudes and Willingness to Consume Dairy Functional Foods in Hungary. *Foods*, 13(21): 3364.
- Morais, E.C., Morais, A.R., Cruz, A.G. and Bolini, H.M.A. (2014). Development of chocolate dairy dessert with addition of prebiotics and replacement of sucrose with different high-intensity sweeteners. *J. Dairy Sci.* 97: 2600-2609
- Nakilcioğlu, E., & Nurko, E. (2022). Kovadaki gizli mucize: ari poleni ve ari ekmeği ile gıdaların zenginleştirilmesi. *Gıda: The Journal of Food*, 47(4).
- Nicklas, T., O'Neil, C. and Fulgoni, V. (2014) Rice Consumption Is Associated with Better Nutrient Intake and Diet Quality in Adults: National Health and Nutrition Examination Survey (NHANES) 2005-2010. *Food and Nutrition Sciences*, 5: 525-532.
- Nikolaevna, K.E., 2012, Method for production of milk sweets of viscous-and-gummy consistency, Patent.
- Omarovich, M. G. V., Sergeevna, K.A., 2018. Method for producing milk sweets.
- Ozcan, T., Yilmaz-Ersan, L., Akpınar-Bayazit, A., Sahin, O. I., & Aydinol, P. (2010). Viability of *Lactobacillus acidophilus* LA-5 and *Bifidobacterium bifidum* BB-12 in Rice Pudding. *Dairy/Mljekarstvo*, 60(2).
- Özer., E.A., Güner, A. (2008). Gıdaların zenginleştirilmesi. *Türkiye 10. Gıda Kongresi*, 21-23 Mayıs, P463-464, Erzurum
- Papageorgiou, D. K., Melas, D. S., Abraham, A., & Koutsoumanis, K. (2003). Growth and survival of *Aeromonas hydrophila* in rice pudding (milk rice) during its storage at 4 C and 12 C. *Food Microbiology*, 20(4): 385-390.
- Perez-Pirotto, C., Hernando, I., Cozzano, S., Curutchet, A., & Arcia, P. (2023). Incorporating an upcycled orange fibre on flan formulation: Impact on sensory properties. *Food Science and Technology International*, 10820132231193474.
- Protonotariou, S. V., Karali, E., Evageliou, V., Yanniotis, S., & Mandala, I. (2013). Rheological and sensory attributes of cream caramel desserts containing fructooligosaccharides as substitute sweeteners. *International Journal of Food Science & Technology*, 48(3): 663-669.
- Raddatz, G. C., Poletto, G., & Menezes, C. R. (2022). Microencapsulation techniques to aggregate values in dairy foods formulation. In *Dairy Foods* (pp. 139-157). Woodhead Publishing.
- Rajarajan, G., Villi, R., Mohan, B., Ronald, B., & Pugazhenthil, T. (2017). Optimization of Enrichment Levels of Calcium in Ice Cream. *International Journal of Livestock Research*, 7(9): 43-46.

- Şahin, H. and Özdemir, F. (2007). Effect of some hydrocolloids on the serum separation of different formulated ketchups. *J. Food Eng.* 81, 437–446.
- Saunders, A. B. (2011). Ice Cream and Desserts | Dairy Desserts. In *Encyclopedia of Dairy Sciences (Second Edition)* ed. John W. Fuquay 905-912. Academic Press
- Serbova, T. V., Serova, O. P., Bozhkova, S. E., Durdyev, A. K., Knyazhechenko, O. A., & Mosolova, N. I. (2022, December). Studying the properties of monoingredients for stabilizing a complex whey dessert in the food industry. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science (Vol. 1112, No. 1, p. 012094)*. IOP Publishing.
- Sindha, M. M. R., Pandyan, U. M., Kannapiran, P., & Abdul Hakeem, S. (2023, December). What Sweet it is?: SweetNet: A comprehensive Classification of Milk Sweets. In *Proceedings of the Fourteenth Indian Conference on Computer Vision, Graphics and Image Processing*, P 1-8, Indian.
- Singh, P., Khatib, M. N., Ballal, S., Kaur, M., Nathiya, D., Sharma, S., ... & Serhan, H. A. (2024). West Nile Virus in a Changing Climate: epidemiology, pathology, advances in diagnosis and treatment, vaccine designing and control strategies, emerging public health challenges—a comprehensive review. *Emerging Microbes & Infections*, (just-accepted), 2437244.
- Sompolski, M., & Hefft, D. I. (2022). Industrial manufacture of fruit decorated rice puddings—An overview. *Journal of Food Process Engineering*, 45(9): e14115.
- Stathopoulos, C. E. (2008). Dairy-based ingredients. In *Gluten-free cereal products and beverages (pp. 217-236)*. Academic Press.
- Suttireung, P., Winuprasith, T., Srichamnong, W., Paemuang, W., Phonyiam, T., & Trachootham, D. (2019). Riceberry rice puddings: Rice-based low glycemic dysphagia diets. *Asia Pacific Journal of Clinical Nutrition*, 28(3): 467-475.
- Tasneem, M., Siddique, F., Ahmad, A. and Farooq, U. (2014). Stabilizers: Indispensable substances in dairy products of high rheology. *Crit. Rev. Food Sci. Nutr.* 54: 869–879.
- Toker, O.S., Dogan, M., Canyılmaz, E., Ersöz, N.B. and Kaya, Y. (2013). The effects of different gums and their interactions on the rheological properties of a dairy dessert: a mixture design approach. *Food Bioprocess Tech.* 6: 896–908.
- Tournier, C., Sulmont-Rossé, C., & Guichard, E. (2006). Aroma cross-modal interactions with texture and taste in dairy products. In *13th World Congress of Food Science & Technology P. 543-543*. France
- Tsyrendorzhieva, S. V., Zhamsaranova, S. D., Syngeyeva, E. V., Ipatova, N. D., Khamaganova, I. V., & Badmaeva, I. I. (2021). Development of ice cream technology enriched with an encapsulated form of vitamin C. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science 26-29 February, 640, P 032030*. Russia.
- Türkmen, N. ve Gürsoy, A. (2017). Fonksiyonel Dondurma. *Akademik Gıda*, 15 (4): 386-395.
- Valli, V. (2014). Possibilities for the healthy and nutritional improvement of confectionery and sweet products. *Yüksek Lisans Tezi, Polonya*
- Williams, M., & Hekmat, S. (2017). *Lactobacillus rhamnosus* GR-1 in fermented rice pudding supplemented with short chain inulin, long chain inulin, and oat as a novel functional food. *Fermentation*, 3(4): 55.
- Xiu, S. 11 Jan 2017, Milk candy enriched in vinasse proteins, Patent.
- Yazıcıoğlu, N. (2023). Effect of Fenugreek Gum and Eggplant Peel Extract on Physicochemical, Storage, Bioactive, and Sensory Properties of Dairy Dessert. *Turkish Journal of Agriculture-Food Science and Technology*, 11(12): 2323-2331.

Ziaziabari, F., & Fadaei, V. (2022). Characterization of a traditional egg-free crème caramel dessert containing *Chlorella protothecoides*. *Journal of Food Biosciences and Technology*, 12(2): 1-14.

6KAYNAKLAR

- Ağar, A. (2020). Yaşlılarda ortaya çıkan fizyolojik değişiklikler. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 3(3), 347–354.
- Allen, J. ve Morelli, V. (2011). Aging and Exercise. *Clinics in Geriatric Medicine*, 27(4), 661–671. doi:10.1016/j.cger.2011.07.010
- Ardahan, Y. D. D. M. (2010). Yaşlılık ve huzurevi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(20), 25–32.
- Badem, A. (2021). Süt ve Süt Ürünleri. *İleri Mutfak Bilimleri*, 303–304.
- Bruins, M. J., Van Dael, P. ve Eggersdorfer, M. (2019). The role of nutrients in reducing the risk for noncommunicable diseases during aging. *nutrients*, 11(1), 85.
- Brunner, S., Mayer, H., Qin, H., Breidert, M., Dietrich, M. ve Müller Staub, M. (2022). Interventions to optimise nutrition in older people in hospitals and long-term care: Umbrella review. *Scandinavian journal of caring sciences*, 36(3), 579–598.
- Carballo-Casla, A., Sotos-Prieto, M., García-Esquinas, E., Struijk, E. A., Caballero, F. F., Calderón-Larrañaga, A., ... Ortolá, R. (2024). Animal and vegetable protein intake and malnutrition in older adults: A multicohort study. *The Journal of nutrition, health and aging*, 28(1), 100002.
- Cava, E. ve Lombardo, M. (2024). Narrative review: nutritional strategies for ageing populations-focusing on dysphagia and geriatric nutritional needs. *European Journal of Clinical Nutrition*, 1–11.
- Çiftçi, S. ve Rakıcioğlu, N. (2019). Yaşlılarda Kardiyovasküler Hastalıklar ve Beslenme Etmenleri. *Beslenme ve Diyet Dergisi*, 47(1), 82–90.
- Cuesta-Triana, F., Verdejo-Bravo, C., Fernández-Pérez, C. ve Martín-Sánchez, F. J. (2019). Effect of milk and other dairy products on the risk of frailty, sarcopenia, and cognitive performance decline in the elderly: a systematic review. *Advances in Nutrition*, 10, S105–S119.
- Ewy, M. W., Patel, A., Abdelmagid, M. G., Mohamed Elfadil, O., Bonnes, S. L., Salonen, B. R., ... Mundi, M. S. (2022). Plant-based diet: is it as good as an animal-based diet when it comes to protein? *Current nutrition reports*, 11(2), 337–346.
- Hadem, I. K. H., Majaw, T., Kharbuli, B. ve Sharma, R. (2019). Beneficial effects of dietary restriction in aging brain. *Journal of Chemical Neuroanatomy*, 95, 123–133. doi:10.1016/j.jchemneu.2017.10.001
- İşleğen, Ç. (2015). Yaşlılarda fizik aktivite ve hastalıklara etkisi-II. *Ege Tıp Dergisi*, 54.
- Karakaya, E. ve Akbay, C. (2013). İstanbul ilinde tüketicilerin süt ve süt ürünleri tüketim alışkanlıkları. *Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 27(1), 65–78.
- Karakayacı, Z., Öz, Z. N., Baz, S. ve Koçyiğit, S. (2018). Selçuk Üniversitesi lisans öğrencilerinin süt ve süt ürünleri tüketim alışkanlıklarının belirlenmesi.
- Kennedy, B. K., Berger, S. L., Brunet, A., Campisi, J., Cuervo, A. M., Epel, E. S., ... Pessin, J. E. (2014). Geroscience: linking aging to chronic disease. *Cell*, 159(4), 709–713.

- Key, M. N. ve Szabo-Reed, A. N. (2023). Impact of diet and exercise interventions on cognition and brain health in older adults: A narrative review. *Nutrients*, 15(11), 2495.
- Komada, Y., Okajima, I. ve Kuwata, T. (2020). The effects of milk and dairy products on sleep: a systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 17(24), 9440.
- Leidal, A. M., Levine, B. ve Debnath, J. (2018). Autophagy and the cell biology of age-related disease. *Nature cell biology*, 20(12), 1338–1348.
- Meng, Y., Sun, J., Zhang, G., Yu, T. ve Piao, H. (2023). Unlock the power of bovine milk-derived exosomes for degenerative diseases associated with aging. *Journal of Functional Foods*, 109, 105788.
- Rahi, B., Pellay, H., Chuy, V., Helmer, C., Samieri, C. ve Féart, C. (2021). Dairy product intake and long-term risk for frailty among French elderly community dwellers. *Nutrients*, 13(7), 2151.
- Sağlık Bakanlığı (2016). Türkiye beslenme rehberi TÜBER 2015. TC Sağlık Bakanlığı Yayın, 1031, 172–217.
- Stratton, J. R., Levy, W. C., Cerqueira, M. D., Schwartz, R. S. ve Abrass, I. B. (1994). Cardiovascular responses to exercise. Effects of aging and exercise training in healthy men. *Circulation*, 89(4), 1648–1655.
- Suzuki, T., Osuka, Y., Kojima, N., Sasai, H., Nakamura, K., Oba, C., ... Kim, H. (2024). Association between the Intake/Type of Cheese and Cognitive Function in Community-Dwelling Older Women in Japan: A Cross-Sectional Cohort Study. *Nutrients*, 16(16), 2800.
- Tognon, G., Rothenberg, E., Petrolo, M., Sundh, V. ve Lissner, L. (2018). Dairy product intake and mortality in a cohort of 70-year-old Swedes: a contribution to the Nordic diet discussion. *European journal of nutrition*, 57, 2869–2876.
- Tunick, M. H. ve Van Hekken, D. L. (2015). Dairy products and health: recent insights. *Journal of agricultural and food chemistry*, 63(43), 9381–9388.
- Ünal, R.-N. ve Besler, H. T. (2008). Beslenmede sütün önemi. Sağlık Bakanlığı Yayın, 727.
- Xue, Q., Shen, M., Lin, Q., Wu, X. ve Yang, M. (2023). The Association between Dietary Protein Diversity and Protein Patterns with Frailty in older Chinese adults: a Population-based Cohort Study. *The Journal of nutrition, health and aging*, 27(12), 1219–1227.

7KAYNAKLAR

- Alberts, B., Johnson, A., Lewis, J., Morgan, D., Raff, M., Roberts, K., & Walter, P. (2017). *Molecular Biology of the Cell*. içinde and P. W. B. Alberts, A. Johnson, J. Lewis, M. Raff, K. Roberts (Ed.), *Molecular Biology of the Cell* (4th editio). Garland Science. <https://doi.org/10.1201/9781315735368>
- Bae, Y. J., & Kratzsch, J. (2018). Vitamin D and calcium in the human breast milk. *Best Practice & Research Clinical Endocrinology & Metabolism*, 32(1), 39–45.
- Blackadar, C. B. (2016). Historical review of the causes of cancer. *World Journal of Clinical Oncology*, 7(1), 54–86. <https://doi.org/10.5306/wjco.v7.i1.54>
- Bounous, G. (2000). Whey protein concentrate (WPC) and glutathione modulation in cancer treatment. *Anticancer Research*, 20(6 C), 4785–4792.
- Chhikara, B. S., & Parang, K. (2023). Global Cancer Statistics 2022: the trends projection analysis. *Chemical Biology Letters*, 10(1), 451.

- Davoodi, H., Esmaili, S., & Mortazavian, A. M. (2013). Effects of milk and milk products consumption on cancer: A review. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 12(3), 249–264. <https://doi.org/10.1111/1541-4337.12011>
- Davoodi, S. H., Shahbazi, R., Esmaili, S., Sohrabvandi, S., Mortazavian, A., Jazayeri, S., & Taslimi, A. (2016). Health-related aspects of milk proteins. *Iranian journal of pharmaceutical research: IJPR*, 15(3), 573.
- Derry, M. M., Raina, K., Agarwal, C., & Agarwal, R. (2013). Identifying molecular targets of lifestyle modifications in colon cancer prevention. *Frontiers in Oncology*, 3 MAY, 51352. <https://doi.org/10.3389/fonc.2013.00119>
- Evershed, R. P., Payne, S., Sherratt, A. G., Copley, M. S., Coolidge, J., Urem-Kotsu, D., Kotsakis, K., Özdoğan, M., Özdoğan, A. E., & Nieuwenhuys, O. (2008). Earliest date for milk use in the Near East and southeastern Europe linked to cattle herding. *Nature*, 455(7212), 528–531.
- Fox, P. F., Guinee, T. P., Cogan, T. M., McSweeney, P. L. H., Fox, P. F., Guinee, T. P., Cogan, T. M., & McSweeney, P. L. H. (2017). Chemistry of milk constituents. *Fundamentals of cheese science*, 71–104.
- Fraser, G. E., Jaceldo-Siegl, K., Orlich, M., Mashchak, A., Sirirat, R., & Knutsen, S. (2020). Dairy, soy, and risk of breast cancer: those confounded milks. *International Journal of Epidemiology*, 49(5), 1526–1537.
- Gill, H. S., Rutherford, K. J., & Cross, M. L. (2000). Bovine milk: a unique source of immunomodulatory ingredients for functional foods. *Special Publication-Royal Society of Chemistry*, 248, 82–90.
- Hassan, Z., Mustafa, S., Rahim, R. A., & Isa, N. M. (2016). Anti-breast cancer effects of live, heat-killed and cytoplasmic fractions of *Enterococcus faecalis* and *Staphylococcus hominis* isolated from human breast milk. *In Vitro Cellular and Developmental Biology - Animal*, 52(3), 337–348. <https://doi.org/10.1007/s11626-015-9978-8>
- Imani, A., Maleki, N., Bohlouli, S., Kouhsoltani, M., Sharifi, S., & Maleki Dizaj, S. (2021). Molecular mechanisms of anticancer effect of rutin. *Phytotherapy Research*, 35(5), 2500–2513. <https://doi.org/10.1002/ptr.6977>
- Kanbur, E. (2022). İnsan Prostat Kanseri Pc3 Hücre Hattında İnsan Prostat Kanseri Pc3 Hücre Hattında Proteozom İnhibitörlerine Karşı Geliştirilen Direnç Mekanizmalarının Araştırılması. Bursa Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Khan, I. T., Nadeem, M., Imran, M., Ullah, R., Ajmal, M., & Jaspal, M. H. (2019). Antioxidant properties of Milk and dairy products: A comprehensive review of the current knowledge. *Lipids in health and disease*, 18, 1–13.
- Larsson, S. C., Mason, A. M., Kar, S., Vithayathil, M., Carter, P., Baron, J. A., Michaëlsson, K., & Burgess, S. (2020). Genetically proxied milk consumption and risk of colorectal, bladder, breast, and prostate cancer: a two-sample Mendelian randomization study. *BMC medicine*, 18, 1–7.
- Lönnerdal, B. (2017). Bioactive proteins in human milk—potential benefits for preterm infants. *Clinics in perinatology*, 44(1), 179–191.
- Lumsden, A. L., Mulugeta, A., & Hyppönen, E. (2023). Milk consumption and risk of twelve cancers: A large-scale observational and Mendelian randomisation study. *Clinical Nutrition*, 42(1), 1–8.
- Martino, E., Balestrieri, A., Mele, L., Sardu, C., Marfella, R., D’Onofrio, N., Campanile, G., & Balestrieri, M. L. (2022). Milk exosomal miR-27b worsen endoplasmic reticulum stress mediated colorectal cancer cell death. *Nutrients*, 14(23), 5081.
- Meng, F., Uniacke-Lowe, T., Ryan, A. C., & Kelly, A. L. (2021). The composition and physico-chemical properties of human milk: A review. *Trends in Food Science & Technology*, 112, 608–621.
- Mills, S., Ross, R. P., Hill, C., Fitzgerald, G. F., & Stanton, C. (2011). Milk intelligence: Mining milk for bioactive substances associated with human health. *International dairy journal*, 21(6), 377–401.

- Nolan, L. S., Parks, O. B., & Good, M. (2019). A review of the immunomodulating components of maternal breast milk and protection against necrotizing enterocolitis. *Nutrients*, 12(1), 14.
- Parodi, P. W. (2007). A role for milk proteins and their peptides in cancer prevention. *Current pharmaceutical design*, 13(8), 813–828.
- Pecorino, L. (2012). *Molecular Biology of Cancer: Mechanisms, Targets, and Therapeutics*.
http://books.google.com/books?id=tl_vcU85QU4C&pgis=1
- Pereira, P. C. (2014). Milk nutritional composition and its role in human health. *Nutrition*, 30(6), 619–627.
- Rajoka, M. S. R., Zhao, H., Lu, Y., Lian, Z., Li, N., Hussain, N., Shao, D., Jin, M., Li, Q., & Shi, J. (2018). Anticancer potential against cervix cancer (HeLa) cell line of probiotic *Lactobacillus casei* and *Lactobacillus paracasei* strains isolated from human breast milk. *Food & function*, 9(5), 2705–2715.
- Reif, S., Elbaum Shiff, Y., & Golan-Gerstl, R. (2019). Milk-derived exosomes (MDEs) have a different biological effect on normal fetal colon epithelial cells compared to colon tumor cells in a miRNA-dependent manner. *Journal of Translational Medicine*, 17, 1–10.
- Rock, C. L., Lampe, J. W., & Patterson, R. E. (2000). Nutrition, genetics, and risks of cancer. *Annual Review of Public Health*, 21, 47–64. <https://doi.org/10.1146/annurev.publhealth.21.1.47>
- Sağlık Bakanlığı (2016). Türkiye beslenme rehberi TÜBER 2015. TC Sağlık Bakanlığı Yayın, 1031, 172–217.
- Samuel, M., Fonseka, P., Sanwlani, R., Gangoda, L., Chee, S. H., Keerthikumar, S., Spurling, A., Chitti, S. V, Zanker, D., & Ang, C.-S. (2021). Oral administration of bovine milk-derived extracellular vesicles induces senescence in the primary tumor but accelerates cancer metastasis. *Nature Communications*, 12(1), 3950.
- Samur, G. (2008). Anne sütü. Sağlık Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1–21.
- Sever, A., Toy, Y., Erdoğan, M. K., & Gündoğdu, R. (2023). Kemoterapide Kullanılan Güncel Fitokimyasallar. *Muş Alparslan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(1), 64–76.
- Shah, N. P. (2007). Functional cultures and health benefits. *International dairy journal*, 17(11), 1262–1277.
- Statista. (2024). Annual consumption of fluid cow milk worldwide in 2023.
- Tekinşen, O. . (2001). Sütün Kimyası. Selçuk Üniversitesi Basımevi.
- Toca, M., Fernández, A., Orsi, M., Tabacco, O., & Vinderola, G. (2022). Intolerancia a la lactosa: mitos y verdades. Actualización. *Archivos argentinos de pediatría*, 120(1), 101–110.
- Topal, E., Kashani, S., Arda, B., & Erbaş, O. (2021). Milk and Cancer: Is There any Relation? *Journal of Experimental and Basic Medical Sciences*, 2(1), 34–40.
- Turna, N. S., Havelaar, A., Adesogan, A., & Wu, F. (2022). Aflatoxin M1 in milk does not contribute substantially to global liver cancer incidence. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 115(6), 1473–1480.
- Weinberg, E. D. (1996). The role of iron in cancer. *European Journal of Cancer Prevention*, 19–36.
- Yadav, J. S. S., Yan, S., Pilli, S., Kumar, L., Tyagi, R. D., & Surampalli, R. Y. (2015). Cheese whey: A potential resource to transform into bioprotein, functional/nutritional proteins and bioactive peptides. *Biotechnology advances*, 33(6), 756–774.
- Zhang, X., Zhang, X., Li, R., Lin, M., Ou, T., Zhou, H., Chen, Z., & Zhen, L. (2024). Global, regional, and national analyses of the burden of colorectal cancer attributable to diet low in milk from 1990 to 2019: Longitudinal observational study. *Frontiers in Nutrition*, 11, 1431962.

8KAYNAKLAR

- Başaran, A., Yılmaz, T., Azgın, Ş. T., & Çivi, C. (2021). Comparison of drinking milk production with conventional and novel inductive heating in pasteurization in terms of energetic, exergetic, economic and environmental aspects. *Journal of Cleaner Production*, 317, 128280.
- Bhatt, L. K., Patel, J. H., Shah, C. R., Patel, S. R., Patel, S. D., Patel, V. A., & Jain, M. R. (2024). Immunization of laboratory animal workers: occupational health and safety aspects. *Pathogens and Global Health*, 118(5): 376-396.
- Bytyçi, X., Zeqiri, M., Zejnullahi, E. D., Hasanaj, N., & Cana, A. (2023). Investigation of beta-lactam antibiotics residues in fresh cow's milk. *UBT International Conference*. 4. <https://knowledgecenter.ubt-uni.net/conference/IC/Food/4>
- Driscoll, M., Dalton, D., Jenkins, P., Tinc, P., Murphy, D., Douphrate, D. I., & Sorensen, J. (2022). A scoping review of safety and health interventions in the high-risk dairy industry: Gaps in evidence point to future directions in research. *Journal of Agromedicine*, 27(1): 51-63.
- Hagevoort, G. R., Douphrate, D. I., & Reynolds, S. J. (2013). A review of health and safety leadership and managerial practices on modern dairy farms. *Journal of Agromedicine*, 18(3): 265-273.
- İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu, T.C. Resmî Gazete Tarihi: 30.06.2012 Resmî Gazete Sayısı: 28339
- İş Sağlığı ve Güvenliği Risk Değerlendirmesi Yönetmeliği, T.C. Resmî Gazete Tarihi: 29.12.2012 Resmî Gazete Sayısı: 28512
- Karttunen, J. P., Rautiainen, R. H., & Lunner-Kolstrup, C. (2016). Occupational health and safety of Finnish dairy farmers using automatic milking systems. *Frontiers in Public Health*, 4(147): 1-11.
- Koçyiğit, R., Yanar, M., Aydın, R., Özdemir, V. F., Diler, A., & Yılmaz, A. (2022). Structural characteristics of dairy cattle enterprises in central county of Ağrı province: Milking Management Practices. *Hayvansal Üretim*, 63(1): 1-6.
- Kovalchuk, V., & Kvartenko, O. (2023). Biotechnologies introduction in the system of natural and wastewater treatment at dairy enterprises and settlements. In *AIP Conference Proceedings (Vol. 2490, No. 1)*. AIP Publishing.
- Kwapinska, M., Horvat, A., Liu, Y., & Leahy, J. J. (2020). Pilot scale pyrolysis of activated sludge waste from milk processing factory. *Waste and Biomass Valorization*, 11: 2887-2903.
- Lamboni, M., Sanaa, M., & Tenenhaus-Aziza, F. (2014). Sensitivity analysis for Critical Control Points determination and uncertainty analysis to link FSO and process criteria: Application to *Listeria monocytogenes* in soft cheese made from pasteurized milk. *Risk Analysis*, 34(4): 751-764.
- Le, S., Bazger, W., Hill, A. R., & Wilcock, A. (2014). Awareness and perceptions of food safety of artisan cheese makers in Southwestern Ontario: A qualitative study. *Food Control*, 41: 158-167.
- Mengstu, B., Tola, A., Nahusenay, H., Sisay, T., Kovac, J., Vipham, J., & Zewdu, A. (2023). Evaluation of microbial hygiene indicators in raw milk, pasteurised milk and cottage cheese collected across the dairy value chain in Ethiopia. *International Dairy Journal*, 136: 105487.
- Mirkena, T., Duguma, G., Haile, A., Tibbo, M., Okeyo, A. M., Wurzinger, M., & Sölkner, J. (2010). Genetics of adaptation in domestic farm animals: A review. *Livestock Science*, 132(1-3), 1-12.

- Mishra, P. K., & Raja Shekhar, B. (2012). Evaluating supply chain risk in Indian dairy industry: a case study. *International Journal of Decision Sciences, Risk and Management*, 4(1-2): 77-91.
- Nahusenay, H., Tola, A., Sisay Tessema, T., Vipham, J., & Woldegiorgis, A. Z. (2023). Seasonal Comparison of Microbial Hygiene Indicators in Raw and Pasteurized Milk and Cottage Cheese Collected across Dairy Value Chain in Three Regions of Ethiopia. *Foods*, 12(24): 4377.
- Ndungu, F. N., Muliro, P., Faraj, A., & Matofari, J. (2016). Utilization of high acid milk at Rural and Peri-Urban milk value chain systems in Nakuru County, Kenya. *African Journal of Food Science and Technology* 7(4): 086-093.
- Paraffin, A. S., Zindove, T. J., & Chimonyo, M. (2019). Effect of structural condition of milk processing facilities and food safety systems on *Escherichia coli* and Coliforms presence in cultured buttermilk. *Journal of Food Quality*, 2019(1): 7365983.
- Pathot, Y. D. (2019). Hygienic practices and bacteriological quality of milk: A review. *International Journal of Research-Granthaalayah*, 7: 341-356.
- Patil, G. B., Wani, S. P., Bafna, P. S., Bagul, V. S., Kalaskar, M. G., & Mutha, R. E. (2024). Milk adulteration: From detection to health impact. *Food and Humanity*, 100339.
- Reynolds, S. J., Nonnenmann, M. W., Basinas, I., Davidson, M., Elfman, L., Gordon, J., & Sigsgaard, T. (2013). Systematic review of respiratory health among dairy workers. *Journal of Agromedicine*, 18(3): 219-243.
- Shala, V., & Loshi, I. (2023). The impact of the HACCP system on the reduction of pathogenic Microorganisms in tools, spaces and personnel in milk processing industries. *Journal of Hygienic Engineering & Design*, 45: 40-45.
- Siddiqui, S. A., Salman, S. H. M., Redha, A. A., Zannou, O., Chabi, I. B., Oussou, K. F., & Maqsood, S. (2024). Physicochemical and nutritional properties of different non-bovine milk and dairy products: A review. *International Dairy Journal*, 148, 105790.
- Siegrist, J., & Li, J. (2016). Associations of extrinsic and intrinsic components of work stress with health: a systematic review of evidence on the effort-reward imbalance model. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 13(4): 432.
- Taneva, D. S., Panayotov, P. T., & Prokopov, T. V. (2013). Investigation of working environment parameters and risk assessment in dairy processing. *Food Science and Technology*, 3:67-70.
- Tekliye, M., & Gizaw, M. (2017). Handling practices, evaluation of adulteration and microbial quality of raw cow milk around Bahir Dar, Ethiopia. *Food Science and Quality Management*, 61: 1-9.
- Veghove A., Korenova J., Minarovicova J., Drahovska H., Siekel P., Kaclikova E. (2015). Isolation and characterization of *Listeria monocytogenes* from the environment of three ewes' milk processing factories in Slovakia. *Journal of Food and Nutrition Research*, 54(3): 252-259.
- Willers, C. D., Ferraz, S. P., Carvalho, L. S., & Rodrigues, L. B. (2014). Determination of indirect water consumption and suggestions for cleaner production initiatives for the milk-producing sector in a Brazilian middle-sized dairy farming. *Journal of Cleaner Production*, 72: 146-152.

9KAYNAKLAR

Aburutyn, E. S., Scarfo, L., ve Chromecek, R. (1989). Lattice-Entrapped Composition (United States Patent US4855127A)

Ahlatwat, A., Jadhav, H. B. ve Ananthanarayan, L. (2024). Formulation of synbiotic buttermilk powder with higher viability of probiotic cells. *Food Chemistry Advances*, 5, 100827.

Al-Thaibani, A., Mostafa, H., Al Alawi, M., Sboui, A., Hamed, F., Mudgil, P., ve Maqsood, S. (2024). Camel milk whey powder formulated using thermal (spray-drying process) and non-thermal (ultrasonication) processing methods: Effect on physicochemical, technological, and functional properties. *Ultrasonics Sono chemistry*, 111, 107097

Bangham, A. D., ve Horne, R. W. (1962). Action of saponin on biological cell membranes. *Nature*, 196(4858): 952-953

Chain, W. (1875). Improvement in Apparatus for Sugar-Coating Confectionery, Pills (United States Patent US159899A)

Ergün, Z. (2015). Biyolojik maddelerin kurutularak saklanması: Liyofilizasyon. *Etlik Veteriner Mikrobiyoloji Dergisi*, 26(1): Article 1

Gaonkar, A. G. (2014). *Microencapsulation in the Food Industry: A Practical Implementation Guide*. Elsevier Academic Press., Amsterdam

Gharsallaoui, A., Roudaut, G., Chambin, O., Voilley, A., ve Saurel, R. (2007). Applications of spray-drying in microencapsulation of food ingredients: An overview. *Food Research International*, 40(9): 1107-1121. Ghosh, S. K. (2006). *Functional Coatings by Polymer Microencapsulation*. Wiley-VCH

Gibbs, F. B., Kermasha, S., Alli, I., ve Mulligan, C. (1999). Encapsulation in the food industry: A review. *International Journal of Food Sciences and Nutrition*, 50(3): 213-224

Giles, H., Bull, S. P., Lignou, S., Gallagher, J., Faka, M., Rodriguez-Garcia, J., ve Methven, L. (2025). Co-spray drying whey protein isolate with polysaccharides provides additional lubrication impacting the sensory profile of model beverages. *Food Hydrocolloids*, 160, 110778

Glauert, A. M., Dingle, J. T., ve Lucy, J. A. (1962). Action of Saponin on Biological Cell Membranes. *Nature*, 196(4858): 953-955

Green, B. K., ve Lowell, S. (1957). Oil-Containing Microscopic Capsules and Method of Making Them (United States Patent US2800457A)

Guo, M. (2019). *Whey Protein Production, Chemistry, Functionality, and Applications*. Wiley, New York

Hart, R., Emrick, D., ve Bayless, R. (1973). Capsule Manufacture (United States Patent US3755190A)

Haynes, L. C., Levine, H., Otterburn, M. S., ve Mathewson, P. (1992). Microwave browning composition (United States Patent US5089278A)

He, B.-L., Cui, R., Hu, T.-G., ve Wu, H. (2025). Improved viability of probiotics by co-encapsulation of wheat germ oil under storage and gastrointestinal conditions: Effects of drying methods and wall composition. *Food Hydrocolloids*, 158, 110592

Horne, R. W., Bangham, A. D., ve Whittaker, V. P. (1963). Negatively Stained Lipoprotein Membranes. *Nature*, 200(4913): 1340-1340

Koç, M., Sakin, M., ve Ertekin-Kaymak, F. (2010). Mikroenkapsülasyon ve gıda teknolojisinde kullanımı. *Pamukkale University Journal of Engineering Sciences*, 16(1): 77-86

Köksal, E., ve Göde, F. (2017). Kompleks Koaservasyon Yöntemi ile E Vitamini İçeren Mikrokapsül Üretimi. *Süleyman Demirel University Faculty of Arts and Science Journal of Science*, 12(1): Article 1

Kurtuluş, O. (2007). Akışkan Yatakta Kurutma Prosesinin İncelenmesi [Yüksek Lisans Tezi] İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul

Ma, Y., Sun, Y., Huang, S., Sun, C., Wang, H., ve Tan, M. (2025). Novel capsaicin hollow salt constructed by nanoemulsion-spray drying strategy with enhanced antioxidant stability and stronger salty sensation. *Food Hydrocolloids*, 162, 110906

Madene, A., Jacquot, M., Scher, J., ve Desobry, S. (2006). Flavour encapsulation and controlled release – a review. *International Journal of Food Science ve Technology*, 41(1): 1-21

Matson, G. W. (1970). Microcapsule-Containing Paper (United States Patent US3516846A)

Nascimento, A., Lúcio, A., Nery, A., Andrade, R., Sarinho, A. M., Lima, J., Batista, L., ve Lisboa, H. M. (2025). Engineering effects of hydrocolloids on drying kinetics, powder characteristics, and antioxidant preservation in grape powder. *Journal of Food Engineering*, 387, 112319

Nireesha, G. R., Divya, L., Sowmya C., Venkateshan, N., Niranjan Babu, M. ve Lavakumar, V. (2013). Lyophilization/Freeze Drying—An Review. *International Journal of Novel Trends in Pharmaceutical Sciences*, 3(4): Article 4

Percy, S. R. (1872). İmprovement in Drying and Concentrating Liquid Substances by Atomizing (USA Patent Enstitue Patent US125406A)

Pinilla, C. M. B., Galland, F., Pacheco, M. T. B., Bócoli, P. J., Borges, D. F., Alvim, I. D., Spadoti, L. M., ve Alves, A. T. S. (2024). Unraveling the real potential of liquid whey as media culture and microencapsulation material for lactic acid bacteria. *Innovative Food Science ve Emerging Technologies*, 103885

Resende, I. F., Martins, P. M. M., de Souza Melo, D., Magnani, M., Dias, D. R., ve Schwan, R. F. (2025). Development and characterization of microencapsulated *Pichia kluyveri* CCMA 0615 with probiotic properties and its application in fermented beverages. *International Journal of Food Microbiology*, 427, 110967

Scherer, R. P. (1934). Method of and Machine for Making Capsules (United States Patent US1970396A). <https://patents.google.com/patent/US1970396A/en>

Shon, J ve Zahur, U. H. (2007). Efficacy of sour whey as a shelf-life enhancer: use in antioxidative edible coatings of cut vegetables and fruit*. *Journal of Food Quality*, 30(5): 581-593

Siqueira, L., Ballus, C. A., Tanabe, E. H., ve Bertuol, D. A. (2024). Combining Ultra-Turrax and ultrasonic homogenization to achieve higher vitamin E encapsulation efficiency in spray drying. *Particuology*, 95, 28-35

Sonawane, S. H., Bhanvase, B. A., Sivakumar, M., ve Potdar, S. B. (2020). 1—Current overview of encapsulation. In: S. H. Sonawane, B. A. Bhanvase, ve M. Sivakumar (Ed.):*Encapsulation of Active Molecules and Their Delivery System* (ss. 1-8), Elsevier, Indiana

Swisher, H. E. (1957). Solid flavoring composition and method of preparing the same (United States Patent US2809895A).<https://patents.google.com/patent/US2809895A/en>

Szczap, J. P., ve Jacobs, I. C. (2023). Atomization and spray drying processes. In: *Microencapsulation in the Food Industry* (ss. 59-71). Elsevier, Londra

Temple, S. J., ve van Boxtel, A. J. B. (2000). Control of fluid bed tea dryers: Controller design and tuning. *Computers and Electronics in Agriculture*, 26(2): 159-170

Thies, C. (1996). A survey of microencapsulation processes. *Drugs and the pharmaceutical sciences*, 73, 1-19

Wurster, D. E., ve Lindlof, J. A. (1965). Apparatus for the Encapsulation of Discrete Particles (United States Patent US3196827A)

Yerlikaya, O., Kınık, Ö., ve Akbulut, N. (2010). Peynir altı suyunun fonksiyonel özellikleri ve peynir altı suyu kullanılarak üretilen yeni nesil süt ürünleri. *Gıda*, 35(4): Article 4

Zhang, Y., Xie, Z., Zhang, S., Li, J., ve Luo, T. (2024). Preparation of low-fishy microencapsulated DHA-rich algal oil powder using infant rice powder. *Foods*, 13(23): 3827

10KAYNAKLAR

Ahmad, T., Aadil, R. M., Ahmed, H., ur Rahman, U., Soares, B. C., Souza, S. L., Cruz, A. G. (2019). Treatment and utilization of dairy industrial waste: A review. *Trends in Food Science & Technology* 88: 361-372

Akansha, J., Nidheesh, P. V., Gopinath, A., Anupama, K. V., Kumar, M. S. (2020). Treatment of dairy industry wastewater by combined aerated electrocoagulation and phytoremediation process. *Chemosphere* 253: 126652

Akdeniz, V., Dinkçi, N., Akalın, A. S. (2023). Peynir Altı Suyunun Değerlendirilmesi: Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler için Yeni Eğilimler. III. Ulusal Sütçülük Kongresi (USKO). 5-6 Ekim, P. 16-17. Ankara, Türkiye

Flayyih, A. I., Ali, S. K. (2022). Evaluation of the physical and chemical treatment of wastewater for the dairy industry. *Journal of Engineering* 28 (10): 1-12

Anlı, E. A., Şanlı, T. (2019). Süt Endüstrisi Atık Sularının Arıtılmasında Aktif Çamur Prosesinin Kullanımı. *Akademik Gıda* 17 (2): 252-259

Bilir Ormancı, F. S. (2009). Detection of the important pollution parameters in dairy plants wastewater. *Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi Dergisi* 56 (2): 137-139

Bortoluzzi, A. C., Faitão, J. A., Di Luccio, M., Dallago, R. M., Steffens, J., Zobot, G. L., Tres, M. V. (2017). Dairy wastewater treatment using integrated membrane systems. *Journal of environmental chemical engineering* 5 (5): 4819-4827

Britz, T. J., van Schalkwyk, C., Hung, Y. T. (2006). Treatment of dairy processing wastewaters. *Waste Treatment in the Food Processing Industry* 1-28

Carvalho, F., Prazeres, A. R., Rivas, J. (2013). Cheese whey wastewater: Characterization and treatment. *Science of the Total Environment* 445-446: 385-396

Çelik, E., İhtiyaroğlu, A. (2022). Süt Endüstrisi Atıksularının Anaerobik Prosesler ile Arıtımı. *Sürdürülebilir Çevre Dergisi* 2 (1): 1-8

Demirel, B., Yenigun, O., Onay, T. T. (2005). Anaerobic treatment of dairy wastewaters: A review. *Process Biochemistry* 40 (8): 2583-2595

Deshmukh, D. S. (2017). Wastewater generation and its treatment in dairy industries. *International Journal of Application of Engineering and Technology* 2 (3): 25-35

Ghanbari, F., Moradi, M. (2015). A comparative study of electrocoagulation, electrochemical Fenton, electro-Fenton and peroxi-coagulation for decolorization of real textile wastewater: Electrical energy consumption and biodegradability improvement. *Journal of Environmental Chemical Engineering* 3 (1): 499-506

Hameed, A., Anwar, M. J., Perveen, S., Amir, M., Naeem, I., Imran, M., Hussain, M., Ahmad, I., Afzal, M. I., Inayat, S., Awuchi, C. G. (2023). Functional, industrial and therapeutic applications of dairy waste materials. *International Journal of Food Properties* 26 (1): 1470-1496

Hatipoğlu, A. (2021). *Süt Endüstrisi Atıkları. Atıklar Kavramı Sınıflandırılması*, İksad Publishing House, Ankara

Joshiya, G. J., Kumar, P. S., Femina, C. C., Jayashree, E., Racchana, R., Sivanesan, S. (2019). Critical review on biological treatment strategies of dairy wastewater. *Desalination and Water Treatment* 160: 94-109

Karakaş, A. (2013). *Model süt endüstrisi atıksuyunun elektrokimyasal yöntemlerle arıtılması (Doktora Tezi)*. Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir

Kaur, N. (2021). Different treatment techniques of dairy wastewater. *Groundwater for Sustainable Development* 14: 100640

Kolev Slavov, A. (2017). General characteristics and treatment possibilities of dairy wastewater—a review. *Food Technology and Biotechnology* 55 (1): 14-28

Koyuncu, M., Tunçtürk, Y. (2014). Sütçülük Atık Sularının Arıtılma Gerekсинimi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi* 19 (1-2): 88-93

Kushwaha, J. P., Srivastava, V. C., Mall, I. D. (2011). An overview of various technologies for the treatment of dairy wastewater. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition* 51 (5): 442-452

Martín-Rilo, S., Coimbra, R. N., Martín-Villacorta, J., Otero, M. (2015). Treatment of dairy industry wastewater by oxygen injection: performance and outlay parameters from the full scale implementation. *Journal of Cleaner Production* 86: 15-23

Módenes, A. N., Fernandes, D. G., Trigueros, D. E. G., Amador, M. G., Espinoza-Quiñones, F. R., de Souza Braniz, T., Schuelter, A. R., da Silva, G. J., Bonett, L. P. (2024). Progressive pollution abatement in raw dairy wastewater induced by the algae *Poterioochromonas malhamensis* with a high-value biomass yield. *Biochemical Engineering Journal* 201: 109138

Özcan, T., Harputlugil, B. T. (2021). Süt endüstrisi atıklarının çevresel etkileri ve biyoteknolojik olarak değerlendirilmesi. *Bursa Uludağ Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi* 35 (2): 415-43

Reig, M., Vecino, X., Cortina, J. L. (2021). Use of membrane technologies in dairy industry: An overview. *Foods* 10 (11): 2768

Sarkar, B., Chakrabarti, P. P., Vijaykumar, A., Kale, V. (2006). Wastewater treatment in dairy industries-possibility of reuse. *Desalination* 195 (1-3): 141-152

Yazıcı, F., Dervişoğlu, M. (2003). Süt Endüstrisinde Atık ve Atıksu Yönetimi. *Gıda* 28 (5): 497-504

Yonar, T., Sivrioğlu, Ö., Özenin, N. (2018). Physico-chemical treatment of dairy industry wastewaters: A review. *Intech Open, the United Kingdom*

Zakar, M., Lakatos, E., Keszthelyi-Szabó, G., László, Z. (2017). Purification of dairy wastewaters by advanced oxidation processes and membrane filtration. *Analecta Technica Szegedinensia* 11 (1): 32-38

Zhao, K., Wu, Y. W., Young, S., Chen, X. J. (2020). Biological treatment of dairy wastewater: A mini review. *Journal of Environmental Informatics Letters* 4 (1): 22-31

- Akhlaghi, M., Ghasemi Nasab, M., Riasatian, M., & Sadeghi, F. (2020). Soy isoflavones prevent bone resorption and loss, a systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Critical reviews in food science and nutrition*, 60(14), 2327-2341.
- Alizadeh Behbahani, B., Noshad, M., & Falah, F. (2019). Inhibition of *Escherichia coli* adhesion to human intestinal Caco-2 cells by probiotic candidate *Lactobacillus plantarum* strain L15. *Microbial Pathogenesis*, 136, 103677.
- Anonim, (2024). Fona International. Category Insight: Non-dairy Milks. <https://www.mccormickfona.com/articles/2018/08/category-insight-non-dairy-milks>, (Erişim tarihi: 26.12.2024)
- Aydar, E. F., Tutuncu, S., & Ozcelik, B. (2020). Plant-based milk substitutes: Bioactive compounds, conventional and novel processes, bioavailability studies, and health effects. *Journal of Functional Foods*, 70, 103975.
- Baba, G., Bozatlı, S. B., & Dikici, A. (2024). Bitkisel süt üretimi ve insan sağlığı üzerine etkisi. *Uşak Üniversitesi Fen ve Doğa Bilimleri Dergisi*, 8(1), 80-89.
- Bridges, M. (2018). Moo-ove Over, Cow's Milk: The Rise of Plant-Based Dairy Alternatives. *Pract. Gastroenterol.* 171, 20-27.
- Catanzaro, R., Sciuto, M., & Marotta, F. (2021). Lactose intolerance: An update on its pathogenesis, diagnosis, and treatment. *Nutrition Research*, 89, 23-34.
- Chalupa-Krebszdek, S., Long, C. J., & Bohrer, B. M. (2018). Nutrient density and nutritional value of milk and plant-based milk alternatives. *International Dairy Journal*, 87, 84-92.
- Chourasia, R., Chiring Phukon, L., Abedin, M. M., Padhi, S., Singh, S. P., & Rai, A. K. (2023). Bioactive peptides in fermented foods and their application: A critical review. *Systems Microbiology and Biomanufacturing*, 3(1), 88-109.
- Clay, N., Sexton, A. E., Garnett, T., & Lorimer, J. (2022). Palatable disruption: the politics of plant milk. In *Social Innovation and Sustainability Transition* (pp. 11-28). Cham: Springer Nature Switzerland.
- Daryani, D., Pegua, K., & Aryaa, S. S. (2024). Review of plant-based milk analogue: its preparation, nutritional, physicochemical, and organoleptic properties. *Food Science and Biotechnology*, 33(5), 1059-1073.
- Das, D., Wann, S. B., Kalita, J., & Manna, P. (2023). Insight into the efficacy profile of fermented soy foods against diabetes. *Food Bioscience*, 53, 102665.
- Dubrovsky, I., Bose, M., Miller, J., & Kerrihard, A. L. (2023). Cow's milk allergy in children impacts parental or caregiver calcium intake. *Nutrition Research*, 110, 66-73.
- Erem, E., & Kilic-Akyilmaz, M. (2024). The role of fermentation with lactic acid bacteria in quality and health effects of plant-based dairy analogues. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 23(4), e13402.
- Gani, A., Wani, S. M., Masoodi, F. A., & Hameed, G. (2012). Whole-grain cereal bioactive compounds and their health benefits: A review. *J Food Process Technol*, 3(3), 146-56.
- Gong, L., Feng, D., Wang, T., Ren, Y., Liu, Y., & Wang, J. (2020). Inhibitors of α -amylase and α -glucosidase: Potential linkage for whole cereal foods on prevention of hyperglycemia. *Food science & nutrition*, 8(12), 6320-6337.
- Haas, R., Schnepps, A., Pichler, A., & Meixner, O. (2019). Cow milk versus plant-based milk substitutes: A comparison of product image and motivational structure of consumption. *Sustainability*, 11(18), 5046.

- Handa, N., Kuda, T., Yamamoto, M., Takahashi, H., & Kimura, B. (2022). In vitro anti-oxidant, anti-glycation, and bile acid-lowering capacity of chickpea milk fermented with *Lactiplantibacillus pentosus* Himuka-SU5 and *Lactococcus lactis* subsp. *lactis* Amami-SU1. *Process Biochemistry*, 120, 15-21.
- He, Z., Zhang, H., Wang, T., Wang, R., & Luo, X. (2022). Effects of five different lactic acid bacteria on bioactive components and volatile compounds of oat. *Foods*, 11(20), 3230.
- Hur, S. J., Lee, S. Y., Kim, Y. C., Choi, I., & Kim, G. B. (2014). Effect of fermentation on the antioxidant activity in plant-based foods. *Food chemistry*, 160, 346-356.
- Jeske, S., Zannini, E., & Arendt, E. K. (2017). Evaluation of physicochemical and glycaemic properties of commercial plant-based milk substitutes. *Plant Foods for Human Nutrition*, 72, 26-33.
- Ko, Y. H., Kim, S. Y., Lee, S. Y., Jang, C. G. (2018). 6, 7, 4'-Trihydroxyisoflavone, a major metabolite of daidzein, improves learning and memory via the cholinergic system and the p-CREB/BDNF signaling pathway in mice. *European Journal of Pharmacology*, 826, 140-147
- Li, X., Huang, Y., Song, L., Xiao, Y., Lu, S., Xu, J., ... & Ren, Z. (2020). *Lactobacillus plantarum* prevents obesity via modulation of gut microbiota and metabolites in high-fat feeding mice. *Journal of Functional Foods*, 73, 104103.
- Liu, R. H. (2013). Dietary bioactive compounds and their health implications. *Journal of food science*, 78(s1), A18-A25.
- Mäkinen, O. E., Wanhalinna, V., Zannini, E., & Arendt, E. K. (2016). Foods for special dietary needs: Non-dairy plant-based milk substitutes and fermented dairy-type products. *Critical reviews in food science and nutrition*, 56(3), 339-349.
- McClements, D. J., Newman, E., & McClements, I. F. (2019). Plant-based milks: A review of the science underpinning their design, fabrication, and performance. *Comprehensive reviews in food science and food safety*, 18(6), 2047-2067.
- Olalere, O. A., Yap, P. G., & Gan, C. Y. (2023). Comprehensive review on some food-derived bioactive peptides with anti-hypertension therapeutic potential for angiotensin-converting enzyme (ACE) inhibition. *Journal of Proteins and Proteomics*, 14(2), 129-161.
- Paul, A. A., Kumar, S., Kumar, V., & Sharma, R. (2020). Milk Analog: Plant based alternatives to conventional milk, production, potential and health concerns. *Critical reviews in food science and nutrition*, 60(18), 3005-3023.
- Reyes-Jurado, F., Soto-Reyes, N., Dávila-Rodríguez, M., Lorenzo-Leal, A. C., Jiménez-Munguía, M. T., Mani-López, E., & López-Malo, A. (2023). Plant-based milk alternatives: Types, processes, benefits, and characteristics. *Food Reviews International*, 39(4), 2320-2351.
- Romulo, A. (2022). Nutritional contents and processing of plant-based milk: a review. In *IOP Conference Series: Earth and Environmental Science* (Vol. 998, No. 1, p. 012054). IOP Publishing.
- Rosenfeld, D. L. (2018). The psychology of vegetarianism: Recent advances and future directions. *Appetite*, 131, 125-138.
- Saari, U. A., Herstatt, C., Tiwari, R., Dedehayir, O., & Mäkinen, S. J. (2021). The vegan trend and the microfoundations of institutional change: A commentary on food producers' sustainable innovation journeys in Europe. *Trends in food science & technology*, 107, 161-167.
- Sathyapalan, T., Aye, M., Rigby, A. S., Thatcher, N. J., Dargham, S. R., Kilpatrick, E. S., & Atkin, S. L. (2018). Soy isoflavones improve cardiovascular disease risk markers in women during the early menopause. *Nutrition, Metabolism and Cardiovascular Diseases*, 28(7), 691-697.

U.S. (2020). Department of Agriculture. Food Data Central. <https://fdc.nal.usda.gov/> (accessed April 24).

Villa, C., Costa, J., Oliveira, M. B. P., & Mafra, I. (2018). Bovine milk allergens: A comprehensive review. *Comprehensive Reviews in Food Science and Food Safety*, 17(1), 137-164.

Vanga, S. K., & Raghavan, V. (2018). How well do plant based alternatives fare nutritionally compared to cow's milk? *Journal of Food Science and Technology-Mysore*, 55, 10-20.

Yue, Y., Ye, K., Lu, J., Wang, X., Zhang, S., Liu, L., ... & Lv, J. (2020). Probiotic strain *Lactobacillus plantarum* YYC-3 prevents colon cancer in mice by regulating the tumour microenvironment. *Biomedicine & Pharmacotherapy*, 127, 110159.

Zhao, P., Li, M., Mo, X., Yang, J., Liu, L., Huang, Y., & Qiu, Z. (2023). Development and properties evaluation of multi-strain probiotic with cholesterol-lowering potential in vitro. *Letters in Applied Microbiology*, 76(4), ovad038.

MEDICINAL PLANTS: SECONDARY METABOLITES, UTILIZATION, HUMAN HEALTH-II

EDITORS

Assoc. Prof. Dr. Gülen ÖZYAZICI

Prof. Dr. Esra UÇAR

AUTHORS

Prof. Dr. Ahmet Naci ONUS

Prof. Dr. Belgin COŞGE ŞENKAL

Prof. Dr. Esra UÇAR

Prof. Dr. Fatih SEYİS

Prof. Dr. Yavuz SİLİĞ

Assoc. Prof. Dr. Amir RAHIMI

Assoc. Prof. Dr. Ayça TAŞ

Assoc. Prof. Dr. Binnur BAĞCI

Assoc. Prof. Dr. Gülen ÖZYAZICI

Assoc. Prof. Dr. Mehmet Arif ÖZYAZICI

Assoc. Prof. Dr. Tuğçe ÖZSAN KILIÇ

Assist. Prof. Dr. Emine YURTERİ

Assist. Prof. Dr. Semih AÇIKBAŞ

Dr. Aysel ÖZCAN AYKUTLU

Dr. Dilara ÜLGER ÖZBEK

PhD. Student Shiva AFSHARNIA

Lecturer Zuhale TUNÇBİLEK

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-367-938-5

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

1REFERENCES

- Abreu, M.E., & Munne-Bosch, S. (2009). Salicylic acid deficiency in NahG transgenic lines and sid2 mutants increases seed yield in the annual plant *Arabidopsis thaliana*. *Journal of Experimental Botany*, 60: 1261-1271.
- Baenas, N., García-Viguera, C., & Moreno, D.A. (2014). Elicitation: a tool for enriching the bioactive composition of foods. *Molecules*, 19(9): 13541-13563.
- Blokhina, O., Virolainen, E., & Fagerstedt, K.V. (2003). Antioxidants, oxidative damage and oxygen deprivations stress. A review. *Annals of Botany*, 91: 179-194.
- Bukar, B.B., Dayom, D.W., & Uguru, M.O. (2016). The growing economic importance of medicinal plants and the need for developing countries to harness from it: A mini review. *IOSR Journal of Pharmacy*, 6: 42-52.
- Chaachouay, N., & Zidane, L. (2024). Plant-derived natural products: a source for drug discovery and development. *Drugs Drug Candidates*, 3: 184-207.
- Cohen, S.D., & Kennedy, J.A. (2010). Plant metabolism and the environment: implications for managing phenolics. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 50(7): 620-643.
- de Sousa, D.P., Damasceno, R.O.S., Amorati, R., Elshabrawy, H.A., de Castro, R.D., Bezerra, D.P., Nunes, V.R.V., Gomes, R.C., & Lima, T.C. (2023). Essential oils: chemistry and pharmacological activities. *Biomolecules*, 3(7): 1144.
- Durczyńska, Z., & Żukowska, G. (2024). Properties and applications of essential oils: A Review. *Journal of Ecological Engineering*, 25(2): 333-340.
- El Sabagh, A., Islam M.S., Hossain, A., Iqbal, M.A., Mubeen, M., Waleed, M., Reginato, M., Battaglia, M., Ahmed, S., Rehman, A., Arif, M., Athar, H.U.R., Ratnasekera, D., Danish, S., Raza, M.A., Rajendran, K., Mushtaq, M., Skalicky, M., Brestic M., Soufan, W., Fahad, S., Pandey, S., Kamran, M., Datta, R., & Abdelhamid, M.T. (2022). Phytohormones as growth regulators during abiotic stress tolerance in plants. *Frontiers in Agronomy*, 4: 765068.

- Elsisi, M., Elshiekh, M., Sabry, N., Aziz, M., Attia, K., Islam, F., Chen, J., & Abdelrahman, M. (2024). The genetic orchestra of salicylic acid in plant resilience to climate change induced abiotic stress: critical review. *Stress Biology*, 4: 31.
- El-Tayeb, M.A. (2005). Response of barley grains to the interactive effect of salinity and salicylic acid. *Plant Growth Regulation*, 45: 215-224.
- Emamverdian, A., Ding, Y., & Mokhberdorran, F. (2020). The role of salicylic acid and gibberellin signaling in plant responses to abiotic stress with an emphasis on heavy metals. *Plant Signaling & Behavior*, 15(7): e1777372.
- Gharib, F.A.E. (2006). Effect of salicylic acid on the growth, metabolic activities and oil content of basil and marjoram. *International Journal of Agriculture and Biology*, 4: 485-492.
- González-Mas, M.C., Rambla, J.L., López-Gresa, M.P., Blázquez, M.A., & Granell, A. (2019) Volatile compounds in citrus essential oils: a comprehensive review. *Frontiers in Plant Science*, 10:12.
- Gostin, I.N., & Blidar, C.F. (2024). Glandular trichomes and essential oils variability in species of the genus *Phlomis* L.: Areview. *Plants*, 13(10): 1338.
- Guo, Y., Ren, G., Zhang, K., Li, Z., Miao, Y., & Guo, H. (2021). Leaf senescence: progression, regulation, and application. *Molecular Horticulture*, 1(1): 5.
- He, Y., Liu, Y., Cao, W., Huai, M., Xu, B., & Huang, B. (2005). Effects of salicylic acid on heat tolerance associated with antioxidant metabolism in Kentucky bluegrass. *Crop Science*, 45: 988-998.
- Heldt, H. W., & Piechulla, B. (2015). *Plant Biochemistry*. Fourth Edition. Academic Press.
- Jenks, M.A., & Hasegawa, P.M. (2007). *Plant Abiotic Stress*. First Edition. Blackweel Publishing Ltd.
- Judge, A., & Dodd, M.S. (2020). Metabolism. *Essays in Biochemistry*, 6(4):607-647.
- Katar, D., Katar, N., & Aydın, D. (2021). Determination of yield and essential oil composition of different Lemon balm (*Melissa officinalis* L.) genotypes. *Turkish Journal of Field Crops*, 26(2): 210-217.
- Khalid, K. A., & Ahmed, A.M.A. (2019). Salicylic acid modifies the active ingredients of sour orange. *Jordan Journal of Biological Sciences*,12(5): 659-662.
- Lefevre, H., Bauters, L., & Gheysen, G. (2020) Salicylic acid biosynthesis in plants. *Frontiers Plant Science*, 11: 338.
- Li, A., Sun, X., & Liu, L. (2022). Action of salicylic acid on plant growth. *Frontiers in Plant Science*, 13: 878076.
- López Fernández, J.M., Luque de Castro, M.D., & Valcárcel, M. (1990). Automatic continuous on-line monitoring of salicylic acid and acetylsalicylic acid in pharmaceuticals. *Journal of Automatic Chemistry*, 12(6): 263-266.
- Martínez, C., Pons, E., Prats, G., & León, J. (2004). Salicylic acid regulates flowering time and links defense responses and reproductive development. *Plant Journal*, 37(2): 209-217.
- Metwally, A., Finkemeier, I., Georgi, M., & Dietz, K.J. (2003). Salicylic acid alleviates the cadmium toxicity in barley seedlings. *Plant Physiology*, 132: 272-281.
- Motiee, M., & Abdoli, M. (2021). Changes in essential oil composition of peppermint (*Mentha x piperita* L.) affected by yeast extract and salicylic acid foliar application. *Journal of Medicinal Plants*, 20(79): 47-58.
- Mugao, L. (2024). Factors influencing yield, chemical composition and efficacy of essential oils. *International Journal of Multidisciplinary Research and Growth Evaluation*, 5(4): 169-178.

- Mugao, L.G., Gichimu, B.M., Muturi, P.W., & Mukono, S.T. (2020). Characterization of the volatile components of essential oils of selected plants in Kenya. *Biochemistry Research International*, 2020: 8861798.
- Pirbalouti, A.G., Samani, M.R., Hashemi, M., & Zeinali, H. (2014). Salicylic acid affects growth, essential oil and chemical compositions of thyme (*Thymus daenensis* Celak.) under reduced irrigation. *Plant Growth Regulators*, 72: 289-301.
- Rajasekaran, L.R., & Blake, T.J. (1999). New plant growth regulators protect photosynthesis and enhance growth under drought of jack pine seedlings. *Journal of Plant Growth Regulation*, 18: 175-181.
- Raskin, I. (1995). Salicylic Acid. In: *Plant Hormones, Physiology, Biochemistry and Molecular Biology*. Davies (ed.), Kluwer Acad. Pub., London., 188-205 p.
- Rivas-San Vicente M., & Plasencia, J. (2011). Salicylic acid beyond defence: its role in plant growth and development. *Journal of Experimental Botany*, 62 (10): 3321-3338.
- Rowshan, V., & Bahmanzadegan, A. (2013). Effects of salicylic acid on essential oil components in yarrow (*Achillea millefolium* Boiss). *International Journal of Basic Sciences & Applied Research*, 2(4): 453-457.
- Rowshan, V., Khosh Khoi, M., & Javidnia, K. (2010). Effects of salicylic acid on quality and quantity of essential oil components in *Salvia macrosiphon*. *Journal of Biological and Environmental Sciences*, 4(11): 77-82.
- Said-Al Ahl, H.A.H., Sabra, A.S., & Hegazy, M.H. (2016). Salicylic acid improves growth and essential oil accumulation in two *Nepeta cataria* chemotypes under water stress conditions. *Italian Journal of Agrometeorology*, 12(47): 25-36.
- Sarkic, A., & Stappen, I. (2018). Essential oils and their single compounds in cosmetics. *Journal of Cosmetics*, 5: 11.
- Shakirova, FM. (2007). *Role of Hormonal System in The Manifestation of Growth Promoting and Anti Stress Action of Salicylic Acid*. Springer Publishers, Dordrecht.
- Sharmeen, J.B., Mahomoodally, F.M., Zengin, G., & Maggi, F. (2021). Essential oils as natural sources of fragrance compounds for cosmetics and cosmeceuticals. *Molecules*, 26(3): 666.
- Song, W., Shao, H., Zheng, A., Zhao, L., & Xu, Y. (2023). Advances in roles of salicylic acid in plant tolerance responses to biotic and abiotic stresses. *Plants (Basel)*, 12(19): 3475.
- Sridhar, S.R., Rajagopal, R.V., Rajavel, R., Masilamani, S., & Narasimhan, S. (2003). Antifungal activity of some essential oils. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 51(26): 7596-7599.
- Tahan, A., Jafari, M., Razmjoue, D., & Javadi, S.A. (2020). Relationship among some ecological factors and chemical composition of *Ajuga chamaecistus* Ging. plant species. *Acta Ecologica Sinica*, 40(4): 268-276.
- Taşkor Önel, G., & Yaman Akbay, H.G. (2022). Essential and fixed oils: evaluation of chemical structure-activity relationship. *Bayburt University Journal of Science*, 5(1): 104-114.
- Torun, H., Novák, O., Mikulík, J., Strnad, M., & Ayaz, F.A. (2022). The effects of exogenous salicylic acid on endogenous phytohormone status in *Hordeum vulgare* L. under salt stress. *Plants*, 11: 618.
- Twaij, B.M., & Hasan, M.N. (2022). Bioactive secondary metabolites from plant sources: types, synthesis, and their therapeutic uses. *International Journal of Plant Biology*, 13: 4-14.
- Vartak, A., Sonawane, S., Alim, H., Patel, N., Hamrouni, L., Khan, J., & Ali, A. (2022). Medicinal and aromatic plants in the cosmetics industry. In *Medicinal and Aromatic Plants of India*, 1: 341-364.

Widhalm, J.R., & Dudareva, N. (2015). A familiar ring to it: biosynthesis of plant benzoic acids. *Molecular Plant*, 8: 83-97.

Zhang, J., Zhang, M., Bhandari, B., & Wang, M. (2024). Basic sensory properties of essential oils from aromatic plants and their applications: A critical review. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 64: 6990-7003.

Zhou, W., Li, J., Wang, X., Liu, L., Li, Y., Song, R., Zhang, M., & Li, X. (2023). Research progress on extraction, separation, and purification methods of plant essential oils. *Separations*, 10(12): 596.

2REFERENCES

Abdel-Moneim, A., Ahmed, O. M., Abd El-Twab, S. M., Zaky, M.Y. & Bakry, L. N. (2021). Prophylactic effects of *Cynara scolymus* L. leaf and flower hydroethanolic extracts against diethylnitrosamine/ acetylamino-flourene-induced lung cancer in Wistar rats. *Environmental Science and Pollution Research*, 28: 43515-27.

Abu-Reidah, I. M., Arraez-Roman, D., Segura-Carretero, A. & Fernandez-Gutierrez, A. (2013). Extensive characterization of bioactive phenolic constituents from globe artichoke (*Cynara scolymus* L.) by HPLC-DAD-ESI-QTOF-MS. *Food Chemistry*, 141(3): 2269-2277.

Ahmad El-Sohaimy, S. (2013). The effect of cooking on the chemical composition of artichoke (*Cynara scolymus* L.). *Afr. J. Food Sci. Technol.*, 4: 182-187.

Aksu, Ö. & Altinterim, B. (2013). Hepatoprotective effects of artichoke (*Cynara scolymus*). *Bilim ve Gençlik Dergisi*, 1(2): 45-49.

Al Amrani, H. A., & Aneed, I. K. (2023). Artichoke and health (food and medicine): A review. *Journal of Genetic and Environmental Resources Conservation*, 11(2):114-124.

Al-Subhi, F.M.M. (2020). Artichoke as a tool to natural antioxidants for lowering diabetics and hypolipidemia parameters. *Alex. Sci. Exch. J.*, 41: 215-224.

Alicandri, E., Paolacci, A. R., Catarcione, G., Del Lungo, A., Iacoponi, V., Pati, F., Scarascia Mugnozza, G. & Ciaffi, M. (2023). Morphological, molecular, and nutritional characterisation of the globe artichoke landrace "Carciofo Ortano". *Plants*, 12:1844.

Allahdadi, M., Raey, Y. & Raei, Y. (2017). Growth and chlorogenic acid content of artichoke (*Cynara scolymus* L.) affected by bio and chemical fertilizer. *J. Biodivers. Environ. Sci.*, 11: 63–73.

Amini, M. R., Sheikhhosseini, F., Talebyan, A., Bazshahi, E., Djafari, F. & Hekmatdoost, A. (2022). Effects of artichoke supplementation on liver enzymes: A systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials. *Clin. Nutr. Res.*, 11: 228–239.

Ayuso, P., Quizhpe, J., Rosell, M.d.I.Á., Peñalver, R. & Nieto, G. (2024). Bioactive compounds, health benefits and food applications of artichoke (*Cynara scolymus* L.) and artichoke by-products: A Review. *Appl. Sci.*, 14: 4940.

Bekheet, S. & Sota, V. (2019). Biodiversity and medicinal uses of globe artichoke (*Cynara scolymus* L.) plant. *J. Biodivers. Conserv. Bioresour. Manag.* 5(1): 39-54.

Ben Salem, M., Affes, H., Athmouni, K., Ksouda, K., Dhouibi, R., Sahnoun, Z., Hammami, S. & Zeghal, K. M. (2017). Chemicals compositions, antioxidant and anti-inflammatory activity of *Cynara scolymus* leaves extracts, and analysis of major bioactive polyphenols by HPLC. *Evid. Based Complement. Altern. Med.*, 2017: 4951937.

- Blanco, E., Sabetta, W., Danzi, D., Negro, D., Passeri, V., Lisi, A. D., Paolocci, F. & Sonnante, G. (2018). Isolation and characterization of the flavonol regulator CcMYB12 from the globe artichoke [*Cynara cardunculus* var. *scolymus* (L.) Fiori]. *Frontiers. Plant Science*, 9: 941.
- Christaki, E., Bonos, E. & Florou-Paneri, P. (2012). Nutritional and functional properties of cynara crops (globe artichoke and cardoon) and their potential applications: A review. *Int. J. Appl. Sci. Technol.*, 2: 64-70.
- Ciancolini, A. (2012). Characterization and Selection of Globe Artichoke and Cardoon Germplasm For Biomass, Food and Biocompound Production. PhD thesis, Università degli Studi della Tuscia, Italy and Institut National Polytechnique de Toulouse, France, 250 p.
- Ciancolini, A., Alignan, M., Pagnotta, M. A., Miquel, J., Vilarem, G., Crinò, P. (2013). Morphological characterization, biomass and pharmaceutical compounds in Italian globe artichoke genotypes. *Industrial Crops and Products*, 49: 326-333.
- Claus, T., Maruyama, S. A., Palombini, S. V., Montanher, P. F., Bonafé, E. G., de Oliveira Santos Junior, O., Matsushita, M. & Visentainer, J. V. (2015). Chemical characterization and use of artichoke parts for protection from oxidative stress in canola oil. *LWT-Food Sci. Technol.*, 61: 346-351.
- Colantuono, A., Ferracane, R., & Vitaglione, P. (2018). Potential bioaccessibility and functionality of polyphenols and cynaropicrin from breads enriched with artichoke stem. *Food Chemistry*, 245: 838-844.
- Dabbou, S., Dabbou, S., Flamini, G., Pandino, G., Gasco, L., & Helal, A. N. (2016). Phytochemical compounds from the crop byproducts of tunisian globe artichoke cultivars. *Chemistry & Biodiversity*, 13(11): 1475–1483.
- de Falco, B., Incerti, G., Amato, M. & Lanzotti, V. (2015). Artichoke: Botanical, agronomical, phytochemical, and pharmacological overview. *Phytochem. Rev.*, 14: 993–1018.
- Dias, M. I., Barros, L., Barreira, J. C. M., Alves, M. J., Barracosa, P., & Ferreira, I. C. F. R. (2018). Phenolic profile and bioactivity of cardoon (*Cynara cardunculus* L.) inflorescence parts: Selecting the best genotype for food applications. *Food Chemistry*, 268: 196–202.
- Di Napoli, A., Germani, F., Da Silva, S.D, Senatori, L., Parisi, F. & Zucchetti, P. (2023). Artichoke (*Cynara scolymus* L.): A review of its health-promoting properties. *Authorea*. September 19: 1-20.
- Dosi, R., Guida, V., Severino, V. & Maro, A. Di (2013). Nutritional and metabolic profiling of the globe artichoke (*cynara scolymus* l. "capuanella" heads) in province of Caserta, Italy. *Aust. J. Crop Sci.*, 7: 1927-1934.
- Ekbiç, E. (2005). Studies on variation of globe artichoke CV. Sakız. PhD Thesis, Çukurova University, Adana, 87 pp.
- El-Hadidy, G. S., Elmeshad, W., Abdelgaleel, M. & Ali, M. (2022). Extraction, identification, and quantification of bioactive compounds from globe artichoke (*Cynara cardunculus* var. *scolymus*). *Sains Malays.*, 51: 2843-2855.
- El Sayed, A. M., Hussein, R., Motaal, A. A., Fouad, M. A., Aziz, M. A. & El-Sayed, A. (2018). Artichoke edible parts are hepatoprotective as commercial leaf preparation. *Revista Brasileira de Farmacognosia*, 28: 165-78.
- Eljounaidi, K., Cankar, K., Comino, C., Moglia, A., Hehn, A., Bourgaud, F., Bouwmeester, H., Menin, B., Lanteri, S. & Beekwilder, J. (2014). Cytochrome P450s from *Cynara cardunculus* L. CYP71AV9 and CYP71BL5, Catalyze Distinct Hydroxylations in the Sesquiterpene Lactone Biosynthetic Pathway. *Plant Sci.*, 223: 59–68.
- Elsebai, M.F., Mocan, A. & Atanasov, A. G. (2016). Cynaropicrin: A comprehensive research review and therapeutic potential as an anti-hepatitis C Virus Agent. *Front. Pharmacol.*, 7: 231724.
- Eman, A. M., Wafaa, Hanem, M. (2018). Evaluation of globe artichoke by-products for enhancing functional properties of some foods. *J. Adv. Agric. Res.*, 112: 112-129.

- Farag, M. A., El-Ahmady, S. H., Elian, F. S. & Wessjohann, L. A. (2013). Metabolomics driven analysis of artichoke leaf and its commercial products via UHPLC–q-TOF-MS and chemometrics. *Phytochemistry*, 1(95):177-187.
- Farrag, A. F. S., Abdelhameed, R. F. A., Badr, J. M. & Khedr, A. I. M. 2023. Chemical review on *Cynara scolymus* L. *Octahedron Drug Research*, 3: 30-39.
- Fissore, E. N., Domingo, C. S., Pujol, C. A., Damonte, E. B., Rojas, A. M. & Gerschenson, L. N. (2014). Upgrading of residues of bracts, stems and hearts of *Cynara cardunculus* L. var. *scolymus* to functional fractions enriched in soluble fiber. *Food Funct.*, 5: 463-470.
- Fissore, E. N., Santo Domingo, C., Gerschenson, L. N., & Giannuzzi, L. (2015). A study of the effect of dietary fiber fractions obtained from artichoke (*Cynara cardunculus* L. var. *scolymus*) on the growth of intestinal bacteria associated with health. *Food and Function*, 6(5): 1667–1674.
- Feiden, T., Valduga, E., Zeni, J. & Steffens, J. (2023). Bioactive compounds from artichoke and application potential. *Food Technol. Biotechnol.*, 61: 312–327.
- Hammouda, F. M., Seif El-Nasr, M. M. & Shahat, A.A. (1993). Flavonoids of *Cynara scolymus* L. cultivated in Egypt. *Plant Foods for Human Nutrition*, 44: 163-169.
- Hinou, J., Harvala, C. & Philianos, S. (1989). Polyphenolic substances of *Cynara scolymus* L. leaves. In *Annales Pharmaceutiques Francaises*, 47(2): 95-98.
- Hussein, L., El-Fouly, M. M., El-Baz, F. K. & Ghanem, S. A. (1999). Nutritional quality and the presence of anti-nutritional factors in leaf protein concentrates (LPC). *Int. J. Food Sci. Nutr.*, 50: 333–343.
- Jiménez-Moreno, N., Cimminelli, M. J., Volpe, F., Ansó, R., Esparza, I., Mármol, I., Rodríguez-Yoldi, M. J. & Ancín-Azpilicueta, C. (2019). Phenolic composition of artichoke waste and its anti-oxidant capacity on differentiated Caco-2 cells. *Nutrients*, 11(8): 1723.
- Kamel, A. M. & Farag, M. A. (2022). Therapeutic potential of artichoke in the treatment of fatty liver: A systematic review and meta-analysis. *J. Med. Food*, 25: 931–942.
- Khedr, A. I., Farrag, A. F., Nasr, A. M., Swidan, S. A., Nafie, M. S., Abdel-Kader, M. S., Goda, M. S., Badr, J. M. & Abdelhameed, R. F. (2022). Comparative estimation of the cytotoxic activity of different parts of *Cynara scolymus* L.: Crude extracts versus green synthesized silver nanoparticles with apoptotic investigation. *Pharmaceutics*, 14(10): 2185.
- Kollia, E., Markaki, P., Zoumpoulakis, P., & Proestos, C. (2017). Antioxidant activity of *Cynara scolymus* L. and *Cynara cardunculus* L. extracts obtained by different extraction techniques. *Natural Product Research*, 31(10): 1163–1167.
- Lattanzio, V., Kroon, P. A., Linsalata, V., Cardinali, A. (2009). Globe artichoke: A functional food and source of nutraceutical ingredients. *J. Funct. Foods*, 1: 131–144.
- Lattanzio, V., Comino, C., Moglia, A. & Lanteri, S. (2019). Bio-active compounds and their synthetic pathway. In: Portis, E., Acquadro, A., Lanteri, S. (Eds.), *The Globe Artichoke Genome, Compendium of Plant Genomes*, Springer Nature, Switzerland, pp. 99-113.
- Lattanzio, V. & van Sumere, C.F. (1987). Changes in phenolic compounds during the development and cold storage of artichoke (*Cynara scolymus* L.) heads. *Food Chemistry*, 24(1): 37-50.
- Lombardo, S., Pandino, G., & Mauromicale, G. (2015). The nutraceutical response of two globe artichoke cultivars to contrasting NPK fertilizer regimes. *Food Research International (Ottawa, Ont.)*, 76(3): 852–859.

- Lombardo, S., Pandino, G., Mauromicale, G., Knödler, M., Carle, R. Schieber, A. (2010). Influence of genotype, harvest time and plant part on polyphenolic composition of globe artichoke [*Cynara cardunculus* L. var. *scolymus* (L.) Fiori]. *Food Chem.*, 119(3): 1175–1181. doi:
- Magied, M. M. A., Hussien, S. E. D., Zaki, S. M., Said, R. M. EL (2016). Artichoke (*Cynara scolymus* L.) leaves and heads extracts as hypoglycemic and hypocholesterolemic in rats. *J. Food Nutr. Res.*, 4: 60–68.
- Mejri, F., Baati, T., Martins, A., Selmi, S., Serralheiro, M.L., Falé, P.L., Rauter, A., Casabianca, H. & Hosni, K. (2020). Phytochemical analysis and in vitro and in vivo evaluation of biological activities of artichoke (*Cynara scolymus* L.) floral stems: Towards the valorization of food by-products. *Food Chemistry*, 15(333): 127506.
- Migliori, A. (1995). L'artichaut donnees generales. INRA Centre de Rennes Le Rheu. Station Pathologie Vegetale, 107 p.
- Moradi, S., Shokri-Mashhadi, N., Saraf-Bank, S., Mohammadi, H., Zobeiri, M., Clark, C. C. T. & Rouhani, M. H. (2021). The effects of *Cynara scolymus* L. supplementation on liver enzymes: A systematic review and meta-analysis. *Int. J. Clin. Pract.*, 75: e14726.
- Ozsan, T. (2019). In vitro propagation of some artichokes (*Cynara scolymus* L.) and effects of some elucidiers on secondary metabolities via callus and cell suspension cultures. PhD Thesis, Akdeniz University, 224 p.
- Palermo, M., Colla, G., Barbieri, G. & Fogliano, V. (2013). Polyphenol metabolite profile of artichoke is modulated by agronomical practices and cooking method. *Journal of agricultural and food chemistry*, 61(33): 7960-8.
- Pandino, G., Lombardo, S. & Mauromicale, G. (2011a). Chemical and morphological characteristics of new clones and commercial varieties of globe artichoke (*Cynara cardunculus* var. *scolymus*). *Plant Foods Hum. Human. Nutr.*, 66: 291-297.
- Pandino, G., Lombardo, S., Mauromicale, G. & Williamson, G. (2011b). Profile of polyphenols and phenolic acids in bracts and receptacles of globe artichoke (*Cynara cardunculus* var. *scolymus*) germplasm. *Journal of Food Composition and Analysis*, 24(2): 148–153.
- Pandino, G., Lombardo, S., Lo Monaco, A. & Mauromicale, G. (2013). Choice of time of harvest influences the polyphenol profile of globe artichoke. *J. Funct. Foods*, 5: 1822–1828.
- Panizzi, L. & Scarpati, M. L. (1954). Constitution of cynarine, the active principle of the artichoke. *Nature*, 174: 1062–1063.
- Pereira, C., Barros, L., Carvalho, A.M., Santos-Buelga, C. & Ferreira, I. C. (2015). Infusions of artichoke and milk thistle represent a good source of phenolic acids and flavonoids. *Food Funct.*, 6(1): 56-62.
- Petropoulos, S. A., Pereira, C., Tzortzakis, N., Barros, L., & Ferreira, I. C. F. R. (2018). Nutritional value and bioactive compounds characterization of plant parts from *Cynara cardunculus* L. (Asteraceae) cultivated in central Greece. *Frontiers in Plant Science*, 9: 459.
- Pignone, D. & Sonnante, G. (2009). Origine ed evoluzione. AA.VV. 2009. Il carciofo e il cardo, coordinamento scientifico N. Calabrese. Collana Coltura&Cultura, Ed. Script Bologna, pp. 2-11.
- Raccuia, S. A. & Melilli, M. G. (2007). Effect of storage temperature and genotype on quality of globe artichoke [*Cynara cardunculus* L. subsp. *scolymus* (L.) Hegi] Head. *Acta Hortic.*, 730: 449-454.
- Ransohoff, R. M. (2016). How neuroinflammation contributes to neurodegeneration. *Science*, 353: 777-783.
- Rejeb, I. B., Dhen, N., Gargouri, M. & Boulila, A. (2020). Chemical composition, antioxidant potential and enzymes inhibitory properties of globe artichoke by-products. *Chem. Biodivers.*, 17: e2000073.

- Ricceri, J., & Barbagallo, R. N. (2016). Role of protease and oxidase activities involved in some technological aspects of the globe artichoke processing and storage. *Lebensmittel-Wissenschaft und -Technologie- Food Science and Technology*, 71: 196–201.
- Rocchetti, G., Lucini, L., Corrado, G., Colla, G., Cardarelli, M., de Pascale, S. & Roupshael, Y. (2020). Phytochemical profile, mineral content, and bioactive compounds in leaves of seed-propagated artichoke hybrid cultivars. *Molecules*, 25: 3795.
- Romani, A., Pinelli, P., Cantini, C., Cimato, A. & Heimler, D. (2006). Characterization of Violetto di Toscana, a typical Italian variety of artichoke (*Cynara scolymus* L.). *Food Chemistry*, 95(2): 221-5.
- Ruiz-Aceituno, L., Garcia-Sarrio, M. J., Alonso-Rodriguez, B., Ramos, L. & Luz Sanz, M. (2016). Extraction of bioactive carbohydrates from artichoke (*Cynara scolymus* L.) external bracts using microwave assisted extraction and pressurized liquid extraction. *Food Chemistry*, 196: 1156-1162.
- Schütz, K., Kammerer, D., Carle, R. & Schieber, A. (2004). Identification and quantification of caffeoylquinic acids and flavonoids from artichoke (*Cynara scolymus* L.) heads, juice, and pomace by HPLC-DAD-ESI/MSn. *J. Agric. Food Chem.*, 52(13): 4090-4096.
- Segasothy, M. & Phillips, P.A. (1999). Vegetarian diet: Panacea for modern lifestyle diseases? *QJM: An International Journal of Medicine*, 92(9): 531–544.
- Şekara, A., Kalisz, A., Gruszecki, R., Grabowska, A. & Kunicki, E. (2015). Globe artichoke-A vegetable herb and ornamental of value in Central Europe: A Review. *J. Hortic. Sci. Biotechnol.*, 90: 365-374.
- Sharma, M., Sharma, M., Bithel, N., Sharma, M. (2022). Ethnobotany, phytochemistry, pharmacology and nutritional potential of medicinal plants from Asteraceae Family. *J. Mt. Res.*, 17: 67-83.
- Shen, Q., Dai, Z. & Lu, Y. (2010). Rapid determination of caffeoylquinic acid derivatives in *Cynara scolymus* L. by ultra-fast liquid chromatography/tandem mass spectrometry based on a fused core C18 column. *Journal of Separation Science*, 33(20): 3152-3158.
- Shimoda, H., Ninomiya, K., Nishida, N., Yoshino, T., Morikawa, T., Matsuda, H., & Yoshikawa, M. (2003). Anti-hyperlipidemic sesquiterpenes and new sesquiterpene glycosides from the leaves of artichoke (*Cynara scolymus* L.): Structure requirement and mode of action. *Bioorganic & Medicinal Chemistry Letters*, 13(2): 223-228.
- Tiveron, A. P., Melo, P. S., Bergamaschi, K. B., Vieira, T. M. F. S., Regitano-d'Arce, M. A. B. & Alencar, S. M. (2012). Antioxidant activity of Brazilian vegetables and its relation with phenolic composition. *Int. J. Mol. Sci.*, 13: 8943-8957.
- Vural, H., Eşiyok, D. & Duman, İ. (2000). *Kültür Sebzeleri (Sebze Yetiştirme)*. Ders Kitabı. Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova, İzmir, 440 s.
- Wan, X., Guo, H., Liang, Y., Zhou, C., Liu, Z., Li, K., Niu, F., Zhai, X. Wang, L. (2020). The physiological functions and pharmaceutical applications of inulin: A review. *Carbohydr. Polym.*, 246: 116589.
- Xia, N., Pautz, A., Wollscheid, U., Reifenberg, G., Förstermann, U. & Li, H. (2014). Artichoke, cynarin and cyanidin downregulate the expression of inducible nitric oxide synthase in human coronary smooth muscle cells. *Molecules*, 19: 3654-3668.
- Younossi, Z., Anstee, Q.M., Marietti, M., Hardy, T., Henry, L., Eslam, M., George, J. & Bugianesi, E. (2018). Global burden of NAFLD and NASH: Trends, predictions, risk factors and prevention. *Nat. Rev. Gastroenterol. Hepatol.*, 15: 11-20.

Zayed, A. & Farag, M. A. (2020). Valorization, extraction optimization and technology advancements of artichoke biowastes: Food and non-food applications. *LWT-Food Sci. Technol.*, 132: 109883.

Zayed, A., Serag, A. & Farag, M. A. (2020). *Cynara cardunculus* L.: Outgoing and potential trends of phytochemical, industrial, nutritive and medicinal merits. *J. Funct. Foods*, 69: 103937.

Zhu, X., Zhang, H., & Lo, R. (2004). Phenolic compounds from the leaf extract of artichoke (*Cynara scolymus* L.) and their antimicrobial activities. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 52(24): 7272-7278.

3REFERENCES

Abdelbagi, M. E. M., Al-Mazaideh, G. M., Ahmed, A. E., Al-Rimawi, F., Salman, H. A., Almutairi, A., Abuillaiwi, F. A., & Wedian, F. (2023). Exploring *Securigera securidaca* seeds as a source of potential CDK1 inhibitors: Identification of hippastrine and naringenin as promising hit candidates. *Processes*, 11: 1478.

Açıkgöz, E. (2021). Forage Plants. Vol. I, Republic of Türkiye Ministry of Agriculture and Forestry, General Directorate of Plant Production, Ankara, Türkiye. (In Turkish).

Ahlawat, Y. K., Singh, M., Manorama, K., Lakra, N., Zaid, A., & Zulfıqar, F. (2024). Plant phenolics: Neglected secondary metabolites in plant stress tolerance. *Brazilian Journal of Botany*, 47(3): 703-721.

Ahmadi, A., Khalili, M., Margedari, S., & Nahri-Niknafs, B. (2016). Antidiabetic and antilipidemic effects of some polar and nonpolar extracts of *Securigera securidaca* flowers. *Pharmaceutical Chemistry Journal*, 49: 753-759.

Ahmadi, A., Khalili, M., Salimi, M., Mirsistani, A., Niksirat, A., & Nazirzadeh, S. (2019). The effect of solvent polarity on analgesic and anti-inflammatory activities of *Securigera securidaca* (L.), *Achillea eriophora* DC, and *Portulaca oleracea* extracts. *Pharmaceutical Chemistry Journal*, 53: 248-263.

Aldal'in, H. K., Al-Mazaideh, G., Al-Nadaf, A. H., Al-Rimawi, F., Afaneh, A. T., Marashdeh, A., Abu-Lafi, S., Alakhras, F., Ayyal-Salman, H., & Jamhour, R. (2020). Phytochemical constituents of *Securigera securidaca* seed extract using GS-MS and HPLC. *Tropical Journal of Natural Product Research*, 4(9): 540-544.

Al-Snafi, A. E. (2016). The pharmacological and toxicological effects of *Coronilla varia* and *Coronilla scorpioides*: A review. *The Pharmaceutical and Chemical Journal*, 3(2): 105-114.

Altundağ, E. (2009). Uses of the wild plants in Iğdır province (East Anatolia). PhD. Thesis, İstanbul University, Institute of Health Science, Department of Pharmaceutical Botany, İstanbul, Türkiye. (In Turkish).

Amal, M., Moustafa, Y., Khodair, A. I., & Saleh, M. A. (2009). Structural elucidation and evaluation of toxicity and antitumor activity of cardiac glycosides isolated from *Leptadenia pyrotechnica*. *Pharmaceutical Biology*, 47(9): 826-834.

Anand, P., Singh, B., & Singh, N. (2012). A review on coumarins as acetylcholinesterase inhibitors for alzheimer's disease. *Bioorganic & Medicinal Chemistry*, 20(3): 1175-1180.

Anonymous. (2024). Turkish Plants Data Service (TÜBİVES). (http://194.27.225.161/yasin/tubives/index.php?sayfa=hizli_ara), (Accessed Date: 18.11.2024).

Arı, S. (2014). Ethnobotanical properties of plants used by people in Afyonkarahisar and around. PhD Thesis, Afyon Kocatepe University, Graduate School of Natural and Applied Sciences, Department of Molecular Biology And Genetics, Afyonkarahisar, Türkiye. (In Turkish).

Arıkan, H. (2022). Geleneksel tıpta akrep venomu üzerinde terapötik uygulamalar. In: H. Arıkan and E. Akçiçek (Eds.), *Akrepler "Yaşayan Fosiller"*, Ege Üniversitesi Yayınları Fen Fakültesi Yayın No. 222, İzmir, Türkiye, pp. 53-62.

- Bagirov, R. B., & Komissarenko, N. F. (1966). New cardenolides from seeds of *Coronilla hyrcana*. *Chemistry of Natural Compounds*, 2: 202-206.
- Bärlocher, F., & Graça, M. A. S. (2020). Total phenolics. In: F. Bärlocher, M. Gessner and M. Graça (Eds.), *Methods to Study Litter Decomposition: A Practical Guide*, Springer, Cham., pp.157-161.
- Behbahani, M., Shanehsazzadeh, M., Shokoohinia, Y., & Soltani, M. (2013). Evaluation of anti-herpetic activity of methanol seed extract and fractions of *Securigera securidaca* in vitro. *Journal of Antivirals & Antiretrovirals*, 5(4): 72-76.
- Bodalski, T., & Rzadkowska-Bodalska, H. (1966). The occurrence of kaempferol and astragalin in inflorescences of *Coronilla varia* L. *Acta Poloniae Pharmaceutica*, 23(2): 153-157.
- Buchvarov, Y., Nikolov, N., Tonev, V., & Akhtardzhiev, K. (1977). Study of the flavonoid composition of *Coronilla varia* L. *Farmatsiya*, 27: 28-30.
- Cai, Y., Zhang, J., Chen, N. G., Shi, Z., Qiu, J., He, C., & Chen, M. (2017). Recent advances in anticancer activities and drug delivery systems of tannins. *Medicinal Research Reviews*, 37(4): 665-701.
- Christenhusz, M. J. M., & Byng, J. W. (2016). The number of known plants species in the world and its annual increase. *Phytotaxa*, 261: 201-217.
- Ciumărnean, L., Milaciu, M. V., Runcan, O., Vesa, Ş. C., Răchişan, A. L., Negrean, V., Perné, M. -G., Donca, V. I., Alexescu, T. -G., Para, I., & Dogaru, G. (2020). The effects of flavonoids in cardiovascular diseases. *Molecules*, 25: 4320.
- Dehpour, A. A., Eslami, B., Rezaie, S., Hashemian, S. F., Shafie, F., & Kiaie, M. (2014). Chemical composition of essential oil and in vitro antibacterial and anticancer activity of the hydroalcoholic extract from *Coronilla varia*. *World Academy of Science, Engineering and Technology International Journal of Bioengineering and Life Sciences*, 8(12): 1414-1417.
- Douglas, G. B., Donkers, P., Foote, A. G., & Barry, T. N. (1993). Determination of extractable and bound condensed tannins in forage species. *Plant and Soil Sciences, IGC International Grassland Congress, IGC Proceedings (1993-2023)*, pp. 204-206.
- Dronova, T. N., Burtseva, N. I., Nevezhin, S. Y., Boldyrev, V. V., & Molokantseva, E. I. (2009). Nontraditional perennial legumes herbs under irrigation. *Proceedings of Nizhnevolskiy Agrouniversity Complex*, 1(13): 40-48. (In Russian).
- El-Baba, C., Baassiri, A., Kiriako, G., Dia, B., Fadlallah, S., Moodad, S., & Darwiche, N. (2021). Terpenoids' anti-cancer effects: Focus on autophagy. *Apoptosis*, 26(9): 491-511.
- Ferrante, C., Angelini, P., Venanzoni, R., Angeles Flores, G., Tirillini, B., Recinella, L., Chiavaroli, A., Brunetti, L., Leone, S., Di Simone, S. C., Ciferri, M. C., Zengin, G., Ak, G., Menghini, L., & Orlando, G. (2020). Antimicrobial, antioxidant, and antiproliferative effects of *Coronilla minima*: An unexplored botanical species. *Antibiotics*, 9: 611.
- Garjani, A., Fathiazad, F., Zakheri, A., Akbari, N. A., Azarmie, Y., Fakhrjoo, A., Andalib, S., & Maleki-Dizaji, N. (2009). The effect of total extract of *Securigera securidaca* L. seeds on serum lipid profiles, antioxidant status, and vascular function in hypercholesterolemic rats. *Journal of Ethnopharmacology*, 126(3): 525-532.
- Geuder, M., Wray, V., Fiedler, K., & Proksch, P. (1997). Sequestration and metabolism of host-plant flavonoids by the lycaenid butterfly *Polyommatus bellargus*. *Journal of Chemical Ecology*, 23(5): 1361-1372.
- Goc, F., Erel, E., & Sari, A. (2021). Plants used in traditional treatment for boils in Turkey. *International Journal of Traditional and Complementary Medicine Research*, 2(1): 49-61.

- Gurbuz, Y. (2009). Effects of content of condensed tannins from some legumes species on methane gas emission. *Cuban Journal of Agricultural Science*, 43(3): 257-264.
- Hanganu, D., Vlase, L., & Olah, N. (2010). Phytochemical analysis of isoflavons from some Fabaceae species extracts. *Notulae Botanicae Horti Agrobotanici Cluj-Napoca*, 38(1): 57-60.
- Harborne, J. B., & Boardley, M. (1983). Trisubstituted flavonol glycosides in *Coronilla emerus* flowers. *Phytochemistry*, 22(2): 622-625.
- Hembree, J. A., Chang, C. J., McLaughlin, J. L., Peck, G., & Cassady, J. M. (1979). Potential anti-tumor agents. 8. Cytotoxic cardenolide from *Coronilla varia*. *Journal of Natural Products*, 42: 293-298.
- Hosseinzadeh, H., Ramezani, M., & Danaei, A. R. (2002). Antihyperglycaemic effect and acute toxicity of *Securigera securidaca* L. seed extracts in mice. *Phytotherapy Research*, 16: 745-747.
- Ibrahim, R. M., El-Halawany, A. M., Saleh, D. O., El Naggar, E. M. B., El-Shabrawy, A., & ElHawary, S. S. (2015). HPLC-DAD-MS/MS profiling of phenolics from *Securigera securidaca* flowers and its anti-hyperglycemic and anti-hyperlipidemic activities. *Revista Brasileira de Farmacognosia*, 25: 134-141.
- Innocenti, G., Piovan, A., Caniato, R., Filippini, R., & Cappelletti, E. M. (1996). Within-plant distribution of coumarins in *Coronilla* and *Securigera* species. *International Journal of Pharmacognosy*, 34(2): 114-118.
- Innocenti, G., Cappelletti, E. M., & Caporale, G. (1989). Coumarins in *Coronilla vaginalis* in north east Italy. *International Journal of Crude Drug Research*, 27(4): 189-194.
- Jamshidzadeh, A., Pasdaran, A., Heidari, R., & Hamedi, A. (2018). Pharmacognostic and anti-inflammatory properties of *Securigera securidaca* seeds and seed oil. *Research Journal of Pharmacognosy*, 5(3): 31-39.
- Joo, P. K., McKee, G. W., MacDonald, H. A., & Langille, R. A. (1975). Isolation and identification of phytotoxic substances from seeds of *Coronilla varia* L. *Proceedings of the Association of Official Seed Analysts*, 65: 38-51.
- Kelln, B. M., Penner, G. B., Acharya, S. N., McAllister, T. A., & Lardner, H. A. (2020). Impact of condensed tannin-containing legumes on ruminal fermentation, nutrition, and performance in ruminants: A review. *Canadian Journal of Animal Science*, 101(2): 210-223.
- Khalil, U., Mahmood, T., Fatima, I., Kanwal, S. (2022). Relative efficacy and toxicity studies on three wild medicinal plants of Fabaceae: Pharmaceutical perspective. *Pakistan Journal of Botany*, 54(4): 1567-1573.
- Kherkhache, H., Allaoua, Z., Hanfer, M., Benabdelaziz, I., & Haba, H. (2024). Acute oral toxicity, antioxidant activity and total phenolic and flavonoid contents of *Coronilla juncea*. *Notulae Scientia Biologicae*, 16(4): 11922.
- Komissarenko, A. N., Kovalev, V. N., Vasilchenko, E. A., Fedorin, G. F., & Izmailova, I. K. (1989). Flavonoids in flowers and above-ground parts of *Coronilla varia* L. and their biological activity. *Khimiko-Farmatsevticheskii Zhurnal*, 23: 315-317.
- Komissarenko, N. F. (1969). Cardenolides and coumarins of *Coronilla varia*, *C. cretica*, etc. *Chemistry of Natural Compounds*, 5: 121-123.
- Komissarenko, N. F., Beletskii, Y. N., Kovalev, I. P., & Kolesnikov, D. G. (1969b). Scorpiside-A cardenolide glycoside from *Coronilla scorpioides*. *Chemistry of Natural Compounds*, 5(5): 317-320.
- Komissarenko, N. F., Beletskii, Y. N., & Sokolow, W. S. (1969a). Zur chemotaxonomischen charakterisierung von *Coronilla scorpioides* und *C. repanda*. *Planta Medica*, 17(2): 170-177.
- Komissarenko, N. F., & Zoz, I. G. (1969). Chemical investigation of the seeds of *Coronilla varia* and of some other species of this genus. *Rastitel'nye Resursy*, 5(2): 178-182.

- Kovalev, V. N., & Komissarenko, A. N. (1983). Coumarins and flavonoids of *Coronilla varia*. *Khimiya Prirodnykh Soedinenii*, 2: 235.
- Kovalev, V. N., & Komissarenko, A. N. (1984). Coumarins of *Coronilla elegans*. *Chemistry of Natural Compounds*, 20(2): 228-228.
- Kraus, T. E. C., Dahlgren, R. A., & Zasoski, R. J. (2003). Tannins in nutrient dynamics of forest ecosystems-A review. *Plant Soil*, 256: 41-66.
- Küpeli Akkol, E., Genç, Y., Karpuz, B., Sobarzo-Sánchez, E., & Capasso, R. (2020). Coumarins and coumarin-related compounds in pharmacotherapy of cancer. *Cancers*, 12: 1959.
- Lewis, G., Schrire, B., Mackinder, B., & Lock, M. (2005). *Legumes of the World*. Royal Botanic Gardens, Kew, xiv+577pp.
- Lewis, G. P., Schrire, B. D., Mackinder, B. A., Rico, L., & Clark, R. (2013). A 2013 linear sequence of legume genera set in a phylogenetic context: A tool for collections management and taxon sampling. *South African Journal of Botany*, 89: 76-84.
- Liga, S., Paul, C., & Péter, F. (2023). Flavonoids: Overview of biosynthesis, biological activity, and current extraction techniques. *Plants*, 12: 2732.
- Liu, Y., Luo, J., Peng, L., Zhang, Q., Rong, X., Luo, Y., & Li, J. (2024). Flavonoids: Potential therapeutic agents for cardiovascular disease. *Heliyon*, 10: e32563.
- Ma, D., Guo, Y., Ali, I., Lin, J., Xu, Y., & Yang, M. (2024b). Accumulation characteristics of plant flavonoids and effects of cultivation measures on their biosynthesis: A review. *Plant Physiology and Biochemistry*, 215: 108960.
- Ma, L., Wei, J., Han, G., Sun, X., & Yang, X. (2024a). Seed osmopriming with polyethylene glycol (PEG) enhances seed germination and seedling physiological traits of *Coronilla varia* L. under water stress. *PLoS One*, 19(5): e0303145.
- Mard, S. A., Bahari, Z., Eshaghi, N., & Farbood, Y. (2008). Antiulcerogenic effect of *Securigera securidaca* L. seed extract on various experimental gastric ulcer models in rats. *Pakistan Journal of Biological Science*, 11(23): 2619-2623.
- Menezes, R. G., Usman, M. S., Hussain, S. A., Madadin, M., Siddiqi, T. J., Fatima, H., Ram, P., Pasha, S. B., Senthilkumaran, S., Fatima, T. Q., & Luis, S. A. (2018). *Cerbera odollam* toxicity: A review. *Journal of Forensic and Legal Medicine*, 58: 113-116.
- Min, B. R., & Solaiman, S. (2018). Comparative aspects of plant tannins on digestive physiology, nutrition and microbial community changes in sheep and goats: A review. *Journal of Animal Physiology and Animal Nutrition*, 102: 1181-1193.
- Minaiyan, M., Moattar, F., & Vali, A. (2003). Effect of *Securigera securidaca* seeds on blood glucose level of normal and diabetic rats. *Iranian Journal of Pharmaceutical Sciences*, 2(1): 151-156.
- Moyer, B. G., Pfeffer, P. E., Moniot, J. L., Shamma, M., & Gustine, D. L. (1977). Corollin, coronillin and coronarian: Three new 3-nitropropanoyl-d-glucopyranoses from *Coronilla varia*. *Phytochemistry*, 16(3): 375-377.
- Mraz, M., Opletal, L., Sovova, M., Drasar, P., & Havel, M. (1992). Inhibition of sodium, potassium-ATPase by the glycosides from *Coronilla varia*. *Planta Medica*, 58: 467-468.
- Mueller-Harvey, I., Bee, G., Dohme-Meier, F., Hoste, H., Karonen, M., Kölliker, R., Lüscher, A., Niderkorn, V., Pellikaan, W. F., Salminen, J. -P., Skøt, L., Smith, L. M. J., Thamsborg, S. M., Totterdell, P., Wilkinson, I., Williams, A. R., Azuhwi, B. N., Baert, N., Brinkhaus, A. G., Copani, G., Desrues, O., Drake, C., Engström, M., Fryganas, C.,

Girard, M., Huyen, N. T., Kempf, K., Malisch, C., Mora-Ortiz, M., Quijada, J., Ramsay, A., Ropiak, H. M., & Waghorn, G. C. (2019). Benefits of condensed tannins in forage legumes fed to ruminants: Importance of structure, concentration, and diet composition. *Crop Science*, 59(3): 861-885.

Noori, M. (2012). Flavonoids in some Iranian angiosperms. In: A.V. Rao (Eds.), *Phytochemicals: A Global Perspective of Their Role in Nutrition and Health*, Intech Publisher, USA, pp. 151-166.

Obistioiu, D., Cocan, I., Tîrziu, E., Herman, V., Negrea, M., Cucerzan, A., Neacsu, A. -G., Cozma, A. L., Nichita, I., Hulea, A., Radulov, I., & Alexa, E. (2021). Phytochemical profile and microbiological activity of some plants belonging to the Fabaceae family. *Antibiotics*, 10: 662.

Opletal, L., Vokáč, K., Hanuš, V., Sovová, M., Blunden, G., Patel, A., & Dacke, C. G. (1998). Simultaneous determination of cardenolides and coumarins in the seeds of *Coronilla varia* L. *Folia Pharmaceutica Universitatis Carolinae*, 21-22.

Piovan, A., Filippini, R., & Innocenti, G. (2014). Coumarin compounds in *Coronilla scorpioides* callus cultures. *Natural Product Communications*, 9(4): 489-492.

Porchezian, E., & Ansari, S. H. (2001). Effect of *Securigera securidaca* on blood glucose levels of normal and alloxan-induced diabetic rats. *Pharmaceutical Biology*, 39: 62-64.

Pouramir, M., Shahaboddin, M. E., Moghadamnia, A. A., Parastouei, K. (2011). To study the effects of *Securigera securidaca* (L.) seed against alloxan-induced hyperglycemia. *Journal of Medicinal Plants Research*, 5: 3188-3191.

Renda, G., Özel, A., Barut, B., Korkmaz, B., & Yayli, N. (2019). The volatile chemical compositions of the essential oil/SPME and enzyme inhibitory and radical scavenging activities of solvent extracts and the essential oils from *Coronilla orientalis* Miller and *C. varia* L. grows in Turkey. *Iranian Journal of Pharmaceutical Research*, 18(4): 1831-1842.

Rimpelová, S., Zimmermann, T., Drašar, P. B., Dolenský, B., Bejcek, J., Kmoníčková, E., Cihlářová, P., Gurská, S., Kuklíková, L., Hajduch, M., Ruml, T., Opletal, L., Džubák, P., & Jurášek, M. (2021). Steroid glycosides hyrcanoside and deglucohyrcanoside: On isolation, structural identification, and anticancer activity. *Foods*, 10: 136.

Shahidi, S., & Pahlevani, P. (2013). Antinociceptive effects of an extract of *Securigera securidaca* and their mechanisms in mice. *Neurophysiology*, 45(1): 34-38.

Sherwood, R. T., Shamma, M., Moniot, J. L., & Kroschewsky, J. R. (1973). Flavone C-glycosides from *Coronilla varia*. *Phytochemistry*, 12(9): 2275-2278.

Sientzoff, P., Hubert, J., Janin, C., Voutquenne-Nazabadioko, L., Renault, J. -H., Nuzillard, J. -M., Harakat, D., & Alabdul Magid, A. (2015). Fast identification of radical scavengers from *Securigera varia* by combining ¹³C-NMR-based dereplication to bioactivity-guided fractionation. *Molecules*, 20(8): 14970-14984.

Sokoloff, D. D. (2003). On the limits of the genera *Coronilla* and *Hippocrepis* (Leguminosae, Loteae). *Botanicheskii Zhurnal*, Komarov Botanical Institute of the Russian Academy of Sciences, 88(6): 108-113. (In Russian).

Sporn, M. B., & Suh, N. (2000). Chemoprevention of cancer. *Carcinogenesis*, 21(3): 525-530.

Strizhova-Salova, N. I. (1957). Pharmacology of *Coronilla scorpioides*, a new cardiac drug. *Farmakologiya i Toksikologiya*, 20(3): 59-63.

Tanner, G. J., Moore, A. E., & Larkin, P. J. (1994). Proanthocyanidins inhibit hydrolysis of leaf proteins by rumen microflora in-vitro. *British Journal of Nutrition*, 71(6): 947-958.

- Terrill, T. H., Rowan, A. M., Douglas, G. B., & Barry, T. N. (1992). Determination of extractable and bound condensed tannin concentrations in forage plants, protein concentrate meals and cereal grains. *Journal of the Science of Food and Agriculture*, 58: 321-329.
- Țiței, V. (2018). Agro-economic value of some perennial forage legumes. *Romanian Journal of Grassland and Forage Crops*, 17: 67-82.
- Țiței, V. (2021). The prospects of cultivation and utilization of *Coronilla varia* L. in Moldova. *Oltenia-Studii si Comunicari Stiintele Naturii*, 37(2): 46-52.
- Tofghi, Z., Asgharian, P., Goodarzi, S., Hadjiakhoondi, A., Ostad, S. N., & Yassa, N. (2014). Potent cytotoxic flavonoids from Iranian *Securigera securidaca*. *Medicinal Chemistry Research*, 23(4): 1718-1724.
- Tofghi, Z., Moradi-Afrapoli, F., Ebrahimi, S. N., Goodarzi, S., Hadjiakhoondi, A., Neuburger, M., Hamburger, M., Abdollahi, M., & Yassa, N. (2017). Securigenin glycosides as hypoglycemic principles of *Securigera securidaca* seeds. *Journal of Natural Medicines*, 71: 272-280.
- Uçar Sözmen, E., Sarı, F., & Eruygur, N. (2022). Biologic activities of different extracts of *Coronilla parviflora* Moench flowers. *Academic Research Journal of Technical Vocational Schools*, 1(2): 57-61.
- Usta, C., Birinci Yildirim, A., & Ucar Turker, A. (2014). Antibacterial and antitumor activities of some plants grown in Turkey. *Biotechnology & Biotechnological Equipment*, 28(2): 306-315.
- Vergun, O., Shymanska, O., Fishchenko, V., & Rakhmetov, D. (2020). DPPH free radical scavenging activity of some Fabaceae Lindl. species. *Agrobiodiversity for Improving Nutrition, Health and Life Quality*, 4: 124-133.
- Williams, M., & Cassady, J. M. (1976). Potential antitumor agents: A cytotoxic cardenolide from *Coronilla varia* L. *Journal of Pharmaceutical Sciences*, 65(6): 912-914.
- Wu, Y., Xu, J., Liu, Y., Zeng, Y., & Wu, G. (2020). A review on anti-tumor mechanisms of coumarins. *Frontiers in Oncology*, 10: 592853.
- Yang, W., Chen, X., Li, Y., Guo, S., Wang, Z., & Yu, X. (2020). Advances in pharmacological activities of terpenoids. *Natural Product Communications*, 15(3): 1934578X20903555.
- Yerlikaya, S., Baloglu, M. C., Altunoglu, Y. C., Diuzheva, A., Jekő, J., Cziáky, Z., & Zengin, G. (2021). Exploring of *Coronilla varia* L. extracts as a source of high-value natural agents: Chemical profiles and biological connections. *South African Journal of Botany*, 143: 382-392.
- Zahedi Asl, S., Marahel, H., & Zare, B. (2005). Study on the effects of chloroformic extract of *Securigera securidaca* on serum glucose level and liver glycogen content of mice. *Journal of Kerman University of Medical Sciences*, 12: 32-38.
- Zheng, W., Li, Y., Gong, Q., Zhang, H., Zhao, Z., Zheng, Z., Zhai, B., & Wang, Z. (2016). Improving yield and water use efficiency of apple trees through intercrop-mulch of crown vetch (*Coronilla varia* L.) combined with different fertilizer treatments in the Loess Plateau. *Spanish Journal of Agricultural Research*, 14(4): e1207.

4REFERENCES

- Ahuja, I., Rohloff, J., & Bones, A.M. (2010). Defence mechanisms of Brassicaceae: Implications for plant-insect interactions and potential for integrated pest management. A review. *Agron. Sustain. Dev.*, 2: 623-670.
- Amri, E. (2014). The role of selected plant families with dietary Ethnomedicinal species used as anticancer. *J. Med. Plants. Stud.*, 2(1): 28-39.

- Argento, S., Melilli, M.G., & Branca, F. (2019). Enhancing greenhouse tomato-crop productivity by using *Brassica macrocarpa* Guss. leaves for controlling root-knot nematodes. *Agronomy*, 9: 820.
- Bhat, S. (2021). Medicinal Plants and Its Pharmacological Values. In: H. A., El-Shemy (ed.), 10.5772/intechopen.99848.
- Björkman, M., Klingen, I., Birch, A.N.E., Bones, A.M., Bruce, T.J.-A., Johansen, T.J., Meadow, R., Mølmann, J., Seljašen, R., Smart, L.E., & Stewart, D. (2011). Phytochemicals of Brassicaceae in plant protection and human health—influences of climate, environment and agronomic practice. *Phytochemistry*, 72: 538–556.
- Branca, F, Chiarenza, L., Ragusa, L., & Argento, S. (2013). Morphological characterization of the ECPGRWild Brassica species collection. *Acta Horticulturae*, 1005: 157–164.
- Chen, A.Y., & Chen, Y.C. (2013). A review of the dietary flavonoid, kaempferol on human health and cancer chemoprevention. *Food Chem.*, 138(4): 2099-107.
- Chu, B., Chen, C., Li, J., Chen, X., Li, Y., Tang, W., & Zhang, Y. (2017). Effects of Tibetan turnip (*Brassica rapa* L.) on promoting hypoxiatolerance in healthy humans. *Journal of Ethnopharmacology*, 195: 246–254.
- Duke, J. & Ayensu, E. (1985). Medicinal plants of China (Vol. 1, 2). Algonac, MI: Reference Publications, Inc.
- Emran, T. B., Rahman, M. A., Uddin, M. M. N., Rahman, M. M., Uddin, M. Z., Dash, R., & Layzu, C. (2015). Effects of organic extracts and their different fractions of five Bangladeshi plants on in vitro thrombolysis. *BMC Complementary and Alternative Medicine*, 15(1): 128.
- Farooq, Z., Iqbal, Z., Mushtaq, S., Muhammad, G., Iqbal, M. Z., & Arshad, M. (2008). Ethnoveterinary practices for the treatment of parasitic diseases in livestock in Cholistan desert (Pakistan). *Journal of Ethnopharmacology*, 118(2): 213–219.
- Ferlay, J., Shin, H.R., Bray, F., Forman, D., Mathers, C. & Parkin, D.M. (2008). GLOBOCAN 2008, Cancer incidence and mortality worldwide: IARC CancerBase No. 10. Lyon, France: International Agency for Research on Cancer.
- Fusari, C., Beretta, H., Locatelli, D., Nazareno, M., & Camargo, A. (2019). Seasonal isothiocyanates variation and market availability of Brassicaceae species consumed in Mendoza. *Rev. Fac. Cienc. Agrar.*, 51: 403–408.
- Galletti, S., Bagatta, M., Branca, F., Argento, S., De Nicola, G.R., Cianchetta, S., Iori, R., & Ninfali, P. (2015). *Isatis canescens* is a rich source of glucobrassicin and other health-promoting compounds. *J. Sci. Food Agr.*, 95: 158–164.
- Galvano, F., Fauci, L.L, Lazzarino, G., Fogliano, V., Ritieni, A., Ciappellano, S., Battistini, C.B., Tavazzi, B., & Galvano, G. (2004). Cyanidins: metabolism and biological properties, *The Journal of Nutritional Biochemistry*, 15 (1): 2-11.
- Gilca, M., Tiplica, G. S., Salavastru, & C. M. (2018). Traditional and ethnobotanical dermatology practices in Romania and other Eastern European countries. *Clinics in Dermatology*, 36(3): 338–352.
- Gonçalves, A. L. M., Lemos, M., Niero, R., de Andrade, S. F., & Maistro, E. L. (2012). Evaluation of the genotoxic and antigenotoxic potential of *Brassica oleracea* L. var. *acephala* D.C. in different cells of mice. *Journal of Ethnopharmacology*, 143(2): 740–745.
- Grover, J. K., Yadav, S., & Vats, V. (2002). Medicinal plants of India with anti-diabetic potential. *Journal of Ethnopharmacology*, 81(1): 81–100.
- Güler, B., Kümüştekin, G., & Uğurlu, E. (2015). Contribution to the traditional uses of medicinal plants of Turgutlu (Manisa–Turkey). *Journal of Ethnopharmacology*, 176: 102–108.

- Guarrera, P. M. (2005). Traditional phytotherapy in Central Italy (Marche, Abruzzo, and Latium). *Fitoterapia*, 76(1): 1–25.
- Hassanpour Fard, M., Naseh, G., Lotfi, N., Hosseini, S. M., & Hosseini, M. (2015). Effects of aqueous extract of turnip leaf (*Brassica rapa*) in alloxan-induced diabetic rats. *Avicenna Journal of Phytomedicine*, 5(2): 148–156.
- Hussain, A., Khan, M. N., Iqbal, Z., Sajid, & M. S. (2008). An account of the botanical anthelmintics used in traditional veterinary practices in Sahiwal district of Punjab, Pakistan. *Journal of Ethnopharmacology*, 119 (1): 185–190.
- Jazayeri, S., Amanlou, A., Ghanadian, N., Pasalar, P., & Amanlou, M. (2014). A preliminary investigation of anticholinesterase activity of some Iranian medicinal plants commonly used in traditional medicine. *DARU Journal of Pharmaceutical Sciences*, 22(1): 17.
- Kahkeshani, N., Farzaei, F., Fotouhi, M., Alavi, S.S., Bahramsoltani, R., Naseri, R., Momtaz, S., Abbasabadi, Z., Rahimi, R., Farzaei, M.H., & Bishayee, A. (2019). Pharmacological effects of gallic acid in health and diseases: A mechanistic review. *Iran J Basic Med Sci.*, 22(3): 225-237.
- Kala, C.P., Farooquee, N.A., & Majila, B.S. (2005). Indigenous knowledge and medicinal plants used by Vaidyas in Uttaranchal, India.
- Kerio, L., Wachira, F., Wanyoko, J., & Rotich, M. (2012). Characterization of anthocyanins in Kenyan teas: Extraction and identification. *Food Chemistry*, 131(1): 31-38.
- Khan H. (2014). Medicinal plants in light of history: Recognized therapeutic modality. *J. Evid. Based Integr. Med.*, 19:216–219.
- Khare, C.P. (2008). *Indian medicinal plants: an illustrated dictionary*. Springer Science & Business Media.
- Kumar, R., & Bharati, K. A. (2013). New claims in folk veterinary medicines from Uttar Pradesh, India. *Journal of Ethnopharmacology*, 146(2): 581–593.
- Lemos, M., Santin, J. R., Júnior, L. C. K., Niero, R., & de Andrade, S. F. (2011). Gastroprotective activity of hydroalcoholic extract obtained from the leaves of *Brassica oleracea* var. *acephala* DC in different animal models. *Journal of Ethnopharmacology*, 138(2): 503–507.
- Mithen R (2001). Glucosinolates—biochemistry, genetics and biological activity. *Plant Growth Regul*, 34: 91–103.
- Meng, X., Zhou, J., Zhao, C.N., Gan, R.Y., & Li, H.B. (2020). Health benefits and molecular mechanisms of resveratrol: A narrative review. *Foods.*, 9(3): 340.
- Munns, A. (2003). Cabbage leaves: Cabbage leaves can help inflammation of any body part. *BMJ (Clinical Research Ed.)*, 327(7412): 451.
- Murugesan, K., Mulugeta, K., Hailu, E., Tamene, W., & Alagar, Y.S. (2020). Insights for integrative medicinal potentials of Ethiopian Kale (*Brassica carinata*): Investigation of antibacterial, antioxidant potential and phytochemicals composition of its leaves. *Chinese Herbal Medicines*, 13 (2): 250-254.
- Nagaharu, U. (1935). Genome analysis in *Brassica* with special reference to the experimental formation of *B. napus* and peculiar mode of fertilization. *Japan Japanese Journal of Botany*, 7: 389–452.
- Newman, D.J., Cragg, G.M., & Snader, K.M. (2003). Natural products as sources of new drugs over the period 1981–2002. *J. Nat. Prod.*, 66(7): 1022-1037.

- Odongo, G.A., Schlotz, N., Herz, C., Hanschen, F.S., Baldermann, S., Neugart, S., Trierweiler, B., Frommherz, L., Franz, C.M., Ngwene, B., Luvonga, A.W., Schreiner, M., Rohn, S., & Lamy, E. (2017). The role of plant processing for the cancer preventive potential of Ethiopian kale (*Brassica carinata*). *Food Nutr Res.*, 61(1): 1271527.
- Odongo, G.A., Schlotz, N., Herz, C., Hanschen, F.S., Baldermann, S., Neugart, S., Trierweiler, B., Frommherz, L., Franz, C.M., Ngwene, B., Luvonga, A.W., Schreiner, M., Rohn, S., & Lamy, E. (2017). The role of plant processing for the cancer preventive potential of Ethiopian kale (*Brassica carinata*). *Food Nutr Res.*, 61(1): 1271527.
- Parkin, D.M., Bray, F., Ferlay, J. & Pisani, P. (2005). Global cancer statistics, 2002. *CA: Cancer J. Clinin.*, 55(2): 74-108.
- Petropoulos, S., Di Gioia, F., & Ntatsi, G. (2017). Vegetable organosulfur compounds and their health promoting effects. *Current Pharmaceutical Design*, 23(19): 2850–2875.
- Prasad. M.P. (2014) Antimicrobial potential of Brassicaceae family against clinical isolates. *Int J PURE Appl Biosci.* 2(2), 158-162.
- Rahman, M., Khatun, A., Liu, L., & Barkla, B. J. (2018). Brassicaceae mustards: Traditional and agronomic uses in Australia and New Zealand. *Molecules*, 23(1): 231.
- Rao, P. K., Hasan, S. S., Bhellum, B. L., & Manhas, R. K. (2015). Ethnomedicinal plants of Kathua district, J&K, India. *Journal of Ethnopharmacology*, 171: 12–27.
- Salehi B., Quispe C., Butnariu M., Sarac I., Marmouzi I., Kamle M., Tripathi V., Kumar P., Bouyahya A., & Capanoglu E. Phytotherapy and food applications from Brassica genus. *Phytother. Res.* 35: 3590–3609.
- Salvamani, S., Gunasekaran, B., Shaharuddin, N.A., Ahmad, S.A., Shukor, & M.Y. (2014) Antiatherosclerotic effects of plant flavonoids. *Biomed. Res. Int* :480258.
- Shah, S. A., Shah, N. A., Ullah, S., Alam, M. M., Badshah, H., Ullah, S., & Mumtaz, A. S. (2016). Documenting the indigenous knowledge on medicinal flora from communities residing near Swat River (Suvastu) and in high mountainous areas in Swat-Pakistan. *Journal of Ethnopharmacology*, 182: 67–79.
- Shah, M.A., Himanshu, & Sarker, M.M.R.B.A. (2017). Phytochemical Screening of the Hydro Ethanolic Extract of *Brassica oleracea* var. *italica* Plant Extract. *Int J Pharmacogn Phytochem Res.*, 9(7): 957-960.
- ShanmugaSundaram, C., Sivakumar, J., Kumar, S.S., Ramesh, P.L.N., Zin, T., & Rao, U.M. (2020). Antibacterial and anticancer potential of *Brassica oleracea* var *acephala* using biosynthesised copper nanoparticles. *Med J Malaysia*, 75(6): 615.
- Shankar, S., Segaran, G., Sundar, R.D.V., Settu, S., & Sathiavelu, M. (2019). Brassicaceae-A classical review on its pharmacological activities. *Int. J. Pharm. Sci. Rev. Res.*, 55:107–113.
- Sharma, P., & Kapoor, S. (2015). Biopharmaceutical aspects of Brassica vegetables. *Journal of Pharmacognosy and Phytochemistry*, 4(1): 140–147.
- Sofowora, A., Ogunbodede, E., & Onayade, A. (2013). The role and place of medicinal plants in the strategies for disease prevention. *Afr. J. Tradit. Complement. Altern. Med.*, 12:10(5): 210-229.
- Srinivasan, M., Sudheer, A.R., & Menon, V.P. (2007). Ferulic Acid: therapeutic potential through its antioxidant property. *J. Clin. Biochem. Nutr.*, 40(2): 92-100.
- Sultana, B., & Anwar, F. (2008). Flavonols (Kaempferol, quercetin, myricetin) contents of selected fruits, vegetables and medicinal plants. *Food Chem.*, 108: 879–84.

- Tuttolomondo, T., Licata, M., Leto, C., Bonsangue, G., Letizia Gargano, M., Venturella, G., & La Bella, S. (2014). Popular uses of wild plant species for medicinal purposes in the Nebrodi Regional Park (North-Eastern Sicily, Italy). *Journal of Ethnopharmacology*, 157, 21–37.
- Vaughan, J.G. (1977). A multidisciplinary study of the taxonomy and origin of Brassica crops. *Bio Science*, 27(1): 35-40.
- Vivar, O.I., Lin, C.L., Firestone, G.L. & Bjeldanes, L.F. (2009). 3, 3'-Diindolylmethane induces a G1 arrest in human prostate cancer cells irrespective of androgen receptor and p53 status. *Biochem. Pharm.*, 78(5): 469-476.
- Wang, R., Kobayashi, Y., Lin, Y., Rauwald, H. W., Fang, L., Qiao, H., & Kuchta, K. (2015). A phytosterol enriched refined extract of *Brassica campestris* L. pollen significantly improves benign prostatic hyperplasia (BPH) in a rat model as compared to the classical TCM pollen preparation Qianlie Kang Pule'an Tablets. *Phytomedicine*, 22(1): 145–152.
- Warwick, S.I. (2011). Brassicaceae in Agriculture. In: R., Schmidt, I. Bancroft, (eds.) *Genetics and Genomics of the Brassicaceae. Plant Genetics and Genomics: Crops and Models, Vol 9.* Springer, New York, NY.
- Yang, N.-Y., Yang, Y.-F., & Li, K. (2013). Analysis of hydroxy fatty acids from the pollen of *Brassica campestris* L. var. *oleifera* DC. by UPLCMS/ MS. *Journal of Pharmaceutics*, 1–6.
- Zhang, X., (2002). *WHO Traditional Medicine Strategy 2002–2005.* World Health Organization: Geneva, Switzerland.

5REFERENCES

- Bakke, J., & Klosterman, H. (1956). A new di glucoside from flaxseed. *North Dakota Acad Sci*, 1: 18-22.
- Bartkiene, E., Skabeikyte, E., Krungleviciute, V., & et al . (2015).The influence of fermentation on the content of alkylresorcinols and lignans in plant products. *Open Biotechnol Journal*, 9: 31-37
- Başer, K.H.C. (2002). Functional foods and nutraceuticals. 14th Herbal Drug Raw Materials Meeting, Proceedings, 29-31 May, 2004, Eskişehir, (In Turkish)
- Beard, B.H, & Comstock, V.E. (1980). Flax. In. W.R. Fehr and H.H. Hadley (eds), *Hybridization of Crops Plants.* American Society of Agronomy, Crop Science Society of America, Madison, WI.
- Bernacchia, R., Preti, R., & Vinci, G. (2014). Chemical composition and health benefits of flaxseed. *Austin J Nutr Food Sci.*, 2:1045-51.
- Bhathena, SJ, Ali, AA, Haudenschild, C., & et al. (2003).Dietary flaxseed meal is more protective than soy protein concentrate against hypertriglyceridemia and steatosis of the liver in an animal model of obesity. *J Am Coll Nutr*, 22(2): 157-64.
- Bhatta, P., Lee, D., Lee, S., & Yoon, Y. (2018). Flaxseed and its role in cancer prevention: A review. *Nutrition and Cancer*, 70 (4)
- Bloedon, L.T., & Szapary, O.P. (2004). Flaxseed and cardiovascular risk. *Nutrition Reviews*, 62:18-27.
- Burr, G.O., & Burr, M.M. (1930). On the nature and role of the fatty acids essential in nutrition. *J Biol Chem*, 86: 587-621.

- Cakmak, Y. S., Yazar, E., & Gönül, M. (2019). "Effect of flaxseed oil on skin health and its clinical implications."; *Journal of Dermatological Treatment*, 30(1):45-52.
- Carter, J.(1993).Potential of flaxseed and flaxseed oil in baked goods and other products in human nutrition. *Cereal Foods World*, 38: 753-759.
- Chen, J. & Thompson, LU. (2003). Lignans and tamoxifen, alone or in combination, reduce human breast cancer cell adhesion, invasion and migration in vitro. *Breast Cancer Res. Treat.* 80: 163-170.
- Chimichi, S., Coran, SA, Chimichi, S., Bambagiotti-Alberti, M., Giannellini, V. & Biddau, B. (1999).Complete assignment of the 1h and 13c NMR spectra of secoisolariciresinol diglucoside, a mammalian lignan precursor isolated from *linum usitatissimum*. *Magn Reson Chem*, 37: 860-3.
- Collins, T.F.X, Sprando, R.L., Black, T.N., Olejnik, N., Wiesenfeld, P.W., Babu, U.S., Bryant, M., Flynn, T.J. & Ruggles, D.I.(2003).Effects of flaxseed and defatted flaxseed meal on reproduction and development in rats. *Food and Chemical Toxicology*, 41: 819-834.
- Coşkun, T. (2005). Effects of functional foods on our health. *Journal of Child Health and Diseases*, 48: 69-84.
- Crampton, M.C. & Meudt, T.J.K. (2000). *Flax: The Genus Linum*. CRC Press.
- D'Angelo, S., Brzozowski, T. & Cichocki, D. (2011). Effect of flaxseed on gastrointestinal health. *Journal of Clinical Gastroenterology*, 45(7): 555-563.
- Dash, J., Naik, BS & Mohapatra, U.B. (2017). Linseed: A valuable crop plant, *International Journal of Advanced Research (IJAR)*, 5(3): 1428-1442.
- De Lorgeril, M., Salen, P., Laporte, F., & De Leiris, J. (2001).Alpha-linolenic acid in the prevention and treatment of coronary heart disease. *Eur Heart J Suppl*, 3: 26-32.
- Degenhardt, A., Habben, S. & Winterhalter, P. (2002).Isolation of the lignan secoisolariciresinol diglucoside from flaxseed (*Linum usitatissimum* L.) by high-speed counter- current chromatography. *Journal of Chromatography A*, 943: 299-302.
- Diederichsen, A. & Hammer, K. (1995). Variation of cultivated flax (*Linum usitatissimum* L. subsp. *usitatissimum*) and its wild progenitor pale flax (subsp. *angustifolium* (Huds.) Thell.), *Genetic Resources and Crop Evolution*, 42: 263– 272, Netherlands.
- Diederichsen, A. & Richards, K. (2003). Cultivated flax and the genus *Linum* L. Taxonomy and germplasm conservation. In. A.D.Muirand N.D. Wescott (eds.) *Flax the genus Linum*. Taylor and Francis, 11 New Fetter Lane, London.
- Edel, A.L., Aliani, M. & Pierce, G.N. (2015). Stability of bioactives in flaxseed and flaxseed-fortified foods. *Food Res Int.*, 77: 140-55.
- Gabor, H. & Abraham, S. (1986).Effect of dietary menhaden oil on tumor cellloss and the accumulation of mass of a transplantable mammary adenocarcinoma in BALB/c mice. *J Natl Cancer Inst*, 76(6) : 1223-1229.
- Gilbertson, H.G. (1993). yield and quality of flax fibre as influenced by nitrogen level,nitrogen sources and gibberellic acid in mid hills of North-Western Himalayas. *Himachal Journal of Agricultural Research*, 9(2): 102-105.
- Gonzalez, M.J., Schemmel, R.A., Gray, J.I., Dugan, L. Jr., Sheffield, L.G., & Welsch, C.W. (1991).Effect of dietary fat on growth of MCF-7 and MDA-MB231 human breast carcinomas in athymic nude mice:relationship between carcinoma growth and lipid peroxidation product levels. *Carcinogenesis*, 12(7): 1231-1235.

Hall, L.M., Booker, H., Siloto, R.M.P., Jhala, A.J. & Weselake, R.J. (2016). Flax (*Linum usitatissimum* L.)", *Industrial Oil Crops* (Ed. Thomas McKeon Douglas Hayes David Hildebrand Randall Weselake), pp. 157-194, Academic Press and AOCS Press

Heinonen, S., Nurmi, T., Liukkonen, K. Poutanen, K., Wahala, K., Deyama, T., Nishibe, S. & Adlercreutz, H. (2001). In vitro metabolism of plant lignans: new precursors of mammalian lignans enterolactone and enterodiol. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 49: 3178-3186.

Hosseinian, F., & Beta, T. (2009). Patented techniques for the extraction and isolation of secoisolariciresinol diglucoside from flaxseed. *Recent Pat Food Nutr Agric*, 1(1): 25-31.

Hu, C. Yuan, Y.V. & Kitts, D.D. (2007). Antioxidant activities of the flaxseed lignan secoisolariciresinol diglucoside, its aglycone secoisolariciresinol and the mammalian lignans enterodiol and enterolactone in vitro. *Food and Chemical Toxicology*, 45(11): 2219-2227.

Incekara, F. (1979). *Industrial plants and their breeding, Fiber flowers and their breeding*, (Vol.2) (In Turkish)

Kamal-eldin, A., Peerlkamp, N., Johnson, P., Andersson, R., Andersson, R.E., Lundgren, L.N., & Aman, P. (2001). An oligomer from flaxseed composed of secoisolariciresinoldiglucoside and 3- hydroxy-3-methyl glutaric acid residues. *Phytochem.* 58: 587-590.

Kapoor, L. (2005). *Handbook of Ayurvedic Medicinal Plants*. London, CRC Press.

Kaur, V., Yadav, B., Narayan, O. P., Yadav, S. K., Kumar, A., & Wankhede, D. P. (2018). Integrated omics approaches for flax improvement under abiotic and biotic stress: Current status and future prospects. *Frontiers in Plant Science*, 13 : 931275.

Kilkinen, A., Stumpf, K., Pietinen, P., Valsta, L.M., Tapanainen, H. & Adlercreutz, H. (2001). Determinants of serum enterolactone concentration. *The American Journal of Clinical Nutrition*, 73: 1094–1100.

Lee, D. & Lewis, R. M. (2015). Health benefits of flaxseeds: A review. *Journal of Food Science Technology*, 52(4): 1006-1016.

Madhusudhan, B., Wiesenborn, D., Schwarz, J., Tostenson, K. & Gillespie, J.A. (2000). Dry mechanical method for concentrating the lignan secoisolariciresinol diglucoside in flaxseed. *Lebensm.-Wiss. u.-Technol.* 33: 268-275.

Maiti, R. (1997). *World Fiber Crops*. Science Publishers, Inc., P.208, USA.

Mazza, G. (1998). Flaxseed Products for Disease Prevention. In: *Functional Foods, Biochemical and Processing Aspects*, Technomic Publishing Company, Lancaster-Pennsylvania, 91-127.

Meagher, L.P., Beecher, G.R., Flanagan, V.P., & Li, B.W. (1999). Isolation and characterization of the lignans, isolariciresinol and pinoresinol, in flaxseed meal. *J Agric Food Chem.*, 47(8) : 3173-80.

Meagher, L. & Beecher, G.R. (2000). Assessment of data on the lignan content of foods. *Journal of Food Composition and Analysis*, 13: 935-947.

Milder, I. (2007). Lignan Intake in the Netherlands and its Relation with Mortality. Doctorate thesis. Thesis Wageningen University, the Netherlands, Dutch, 159p.

Muir, A.D. & Westcott, N.D. (2000). Quantitation of the lignan secoisolariciresinol diglucoside in baked goods containing flax seed or flax meal. *J Agric Food Chem.*, 48(9): 4048-4052.

Nesbitt, P.D., Lam, Y. & Thompson, L.U. (1999). Human metabolism of mammalian lignan precursors in raw and processed flaxseed. *Am. J. Clin. Nutr.*, 69 : 549–555.

Oomah, B.D. Kenaschuk, E.O. & Mazza, G. (1995). Phenolic acids in flaxseed. *J. Agric. Food Chem.*, 43 : 2016-2019.

- Orcheson, L.J., Rickard, S.E., Seidl, M.M. & Thompson, L.U. (1998). Flaxseed and its mammalian lignan precursor cause a lengthening or cessation of estrous cycling in rats. *Cancer Letters*, 125(1-2): 69-76.
- Oksuz, A., Bahadırılı, N.P., Yıldırım, M.U., & Sarıhan, E.O. (2015). Comparison of nutritional components, fatty acids and mineral contents of different flax species and varieties, *Journal of Food and Health Science*, 1(3): 124 – 134. (In Turkish)
- Parks, P.R.L., Thompson, A.M. & Green, C.R. (2017). Flaxseed (*Linum usitatissimum* L.): A review on its health benefits and bioactive components. *Journal of Nutritional Biochemistry*, 45: 50-58.
- Prasad, K., Mantha, S.V., Muir, A.D., & Westcott, N.D. (2000). Protective effect of secoisolariciresinol diglucoside against streptozotocin-induced diabetes and its mechanism. *Mol Cell Biochem*, 206: 141–50.
- Prasad, K. (1997). Hydroxyl radical-scavenging property of secoisolariciresinol diglucoside (SDG) isolated from flaxseed. *Mol Cell Biochem*, 168(1-2) : 117-23.
- Prasad, K., & Chandra, T. (2003). Flaxseed and its lignans: Effects on menopause and cancer risk. *Journal of Clinical Endocrinology and Metabolism*, 88(10) : 4748-4755.
- Rabetafika, H.N., Van Remoortel, V., Danthine, S., Paquot, M. & Blecker, C. (2011). Flaxseed proteins: Food uses and health benefits. *Int J Food Sci Technol*, 46: 221-228.
- Rhee, Y. & Brunt, A. (2011). Flaxseed supplementation improved insulin resistance in obese glucose intolerant people: A randomized crossover design. *Nutr J*, 10: 44.
- Rickard, S.E. & Thompson, L.U. (1997). Health effects of flaxseed mucilage, lignans. *Inform* 8: 860-865.
- Ridges, L., Sunderland, R., Moerman, K., Meyer, B., Astheimer, L., & Howe, P. (2001). Cholesterol lowering benefits of soy and linseed enriched foods. *Asia Pac J Clin Nutr*, 10(3): 204-211.
- Saleem, M., Ali, S., Hussain, S., Kamran, M., Chattha, M., Ahmad, S. & Abdel-Daim, M. (2020). Flax (*Linum usitatissimum* L.): a potential candidate for phytoremediation biological and economical points of view. *Plants*, 9(4) : 496.
- Schweigerer, L., Christeleit, K., Fleischmann, G. & et al. (1992). Identification in human urine of a natural growth inhibitor for cells derived from solid paediatric tumours. *Eur J Clin Invest*, 22(4) : 260-264.
- Sheidai, M., Darini, S., Talebi, S., Koozdar, F., & Ghasemzadeh-Baraki, S. (2019). Molecular systematic study in the genus *linum* (linaceae) in iran. *Acta Botanica Hungarica*, 61(3-4) : 421-434.
- Sicilia, T., Niemeyer, H.B., Honig, D.M., & Metzler, M. (2003). Identification and stereochemical characterization of lignans in flaxseed and pumpkin seeds. *J Agric Food Chem.*, 51(5).
- Singh, K., Mridula, D., Rehal, J. & Barnwal, P. (2011). Flaxseed: A potential source of food, feed and fiber. *Crit. Rev. Food Sci. Nutr*, 51: 210–222.
- Struijs, K., Vincken, J.P., Verhoef, R., Willemeik, H.M., Casteren, O., Voragen, A.G.J. & Gruppen, H. (2007). The flavonoid herbacetin diglucoside as a constituent of the lignan macromolecule from flaxseed hulls. *Phytochemistry*, 68: 1227-1235.
- Sung, M.K. Lautens, M. & Thompson, L.U. (1998). Mammalian lignans inhibit the growth of estrogenindependent human colon tumor cells. *Anticancer Res*. 18: 1405-1408.
- Thakur, G., Mitra, A., Pal, K., & Rousseau, D. (2009). Effect of flaxseed gum on reduction of blood glucose and cholesterol in type 2 diabetic patients. *Int J Food Sci Nutr*, 6.

- Tour'e, A. & Xueming, X. (2010). Flaxseed lignans: source, biosynthesis, metabolism, antioxidant activity, bio-active components, and health benefits. *Food Science and Food Safety*, 9: 261-269.
- Webb, A.L. & McCullough, M.L. (2005). Dietary lignans: potential role in cancer prevention. *Nutrition and Cancer*, 51(2): 117-131.
- Westcott, N. & Muir, A. (2003). *Chemical Studies on the Constituents of Linum Spp. Flax the genus Linum*. New York, Taylor and Francis, pp. 55-73.
- Yasmeen, M., Nisar, S., Tavallali, V. & Khalid, T. (2018). A review of phytochemicals and uses of flaxseed. *Int J Chem Biochem Sci.*, 13: 75.
- Young, B.W.H. & Atwood, L.A. (2002). *The Flax Plant: Cultivation, Processing and Utilization*. Springer.

6REFERENCES

- Akgül, A. (1993). *Spice Science and Technology*. Food Technology Association Publication No: 15, Ankara, Türkiye. (In Turkish).
- Ali-Shtayeh, M. S., Al-Assali, A. A., Jamous R. M. (2013) Antimicrobial activity of Palestinian medicinal plants against acne-inducing bacteria. *African J Microbiol Res* 7: 25602573.
- Anonymous, (2022). Turkish Food Codex Spice Notification. (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/04/20220419-4.htm>). (Accessed Date: 24.11.2024).
- Arslan, N., Tekeli, S., Gençtan, T. (1989). Seed yields of fenugreek (*Trigonella foenum-graecum* L.) populations from different regions. VIII. Bitkisel İlaç Hammaddeleri Toplantısı 19-21 Mayıs, Cilt II: 93-97, İstanbul, 1989. (In Turkish)
- Asgarpanah, J, Kazemivash N. (2012). Phytochemistry, pharmacology and medicinal properties of *Coriandrum sativum* L. *Afr J Pharm Pharmacol*. 6(31): 2340-2345.
- Abouelela, M. B., Abdelshakour, A.K., Mohamed, M.K., Elshobky, M.A., Abdelmoneam, S.A., Makeen, E.F., Eissa, M.Z., Hossny, H.H., Elemam, N.S., Mahfouz, N.E., Saber, H.Y., Abdelhameed, A.B., Abdullah, A.T., Manar, O., Elgindi, O. (2023). Anise (*Pimpinella anisum* L.): Phytochemical and pharmacological activities. *ERU Research Journal*, 2(4): 723-733.
- Badgular, S.B., Patel, V.V., Bandivdekar, A.H. (2014). *Foeniculum vulgare* Mill: a review of its botany, phytochemistry, pharmacology, contemporary application, and toxicology. *BioMed Research International*, 842674.
- Başer K.H. C. (2014). Cumin (*Cuminum cyminum* L.). *Bağbahçe* 55 (Eylül-Ekim): 26-27. (In Turkish).
- Baytop, T. (1999). *Herbal Treatment in Türkiye*. Nobel Tıp Kitabevleri, 2. baskı, s. 320 (1999). (In Turkish).
- Baydar, H. (2020). *Science and Technology of Medicinal and Aromatic Plants*. Nobel Publications, Publication No: 2328, Ankara, Türkiye. (In Turkish)
- Baytop, T. (1984). *Treatment with Plants in Türkiye*. İstanbul University Pharmacy Faculty Publication No: 3255, İstanbul, Türkiye. (In Turkish)
- Baytop, T. (2021). *Treatment with Plants in Türkiye Past and Today*. Ankara Nobel Medical Bookstores, 444 s. (In Turkish)

- Benli M. & Yiğit N. (2005). Antimicrobial activity of thyme (*Thymus vulgaris*) plant, widely used in our country. *Orlab On-Line Journal of Microbiology*, 3(8):1-8.
- Beyzi, E., İlbaş, A. İ., & Gürbüz, B. (2010). Fenugreek (*Trigonella foenum graecum* L.) ve general characteristics. *Erciyes University Journal of the Institute of Science and Technology*, 26(4): 316-322.
- Burdock, G.A., Carabin, I.G. (2009). Safety assessment of coriander (*Coriandrum sativum* L.) essential oil as a food ingredient. *Food Chem Toxicol.* 47(1):22-34.
- Cardone, L., Castronuovo, D., Perniola, M., Cicco, N., Candido, V. (2020). Saffron (*Crocus sativus* L.), the king of spices: An overview. *Scientia Horticulturae*, 272: 109560.
- Chen, Q., Yao, S., Huang, X., Luo, J., Wang, J., Kong, L. (2009). Supercritical fluid extraction of *Coriandrum sativum* and subsequent separation of isocoumarins by high-speed counter-current chromatography. *Food Chem.* 117(3): 504-508.
- Çelik, S. A., & Ayran, İ. (2020). Some medicinal and aromatic plants as antioxidant sources. *Turkish Journal of Scientific Reviews*, 13(2):115-125.
- Çelik Biçer, E., Güner, P., & Er, A. (2023). The effect of peppermint (*Mentha spicata* L.) essential oil on two different developmental stages of storage pest *Ephesia kuehniella* Z. (Lepidoptera: Pyralidae). *Journal of Balikesir University Institute of Science and Technology*, 25(2): 661-674.
- Demir, H. (2006). Purification of catalase enzyme from asotu (*Coriandrum sativum*) leaves and investigation of some kinetic properties.. *Türkiye 9. Gıda Kongresi*, 24-26 Mayıs, Bolu, Türkiye, 315-318. (In Turkish)
- Diao, W. R., Hu, Q. P., Zhang, H., & Xu, J. G. (2014). Chemical composition, antibacterial activity and mechanism of action of essential oil from seeds of fennel (*Foeniculum vulgare* Mill.). *Food control*, 35(1), 109-116.
- Divya, D. (2022). Effect of Fennel seed: On women health. *International Journal of Advances in Nursing Management*, 10(2), 95-98.
- El Saber Batiha, G., Ogunyemi, O.M., Shaheen, H.M., Kutu, F.R., Olaiya, C.O., Sabatier, J.M., & De Waard, M. (2022). *Rhus coriaria* L. (sumac), a versatile and resourceful food spice with cornucopia of polyphenols. *Molecules*, 27: 5179.
- Er C. & Yıldız M. (1997). Tobacco, Medicine and Spice Plants. Ankara University Faculty of Agriculture Publications, ISBN: 975-482-389-8, Publications No: 1479, Ankara, Türkiye. (In Turkish).
- Fleisher, A. & Fleisher, Z. (1991). Water-Soluble Fractions of The Essential Oils. *Perfumer and Flavorist*, 16, 37-41.
- Godugu, C., Pasari, L.P., Khurana, A., Anchi, P., Saifi, M.A., Bansod, S.P., & Annaldas, S. (2020). Crocin, an active constituent of *Crocus sativus* ameliorates cerulein induced pancreatic inflammation and oxidative stress. *Phytother. Res.* 34: 825-835.
- Gomashe, S. S., Ingle, K. P., Sarap, Y. A., Chand, D., & Rajkumar, S. (2021). Safflower (*Carthamus tinctorius* L.): An underutilized crop with potential medicinal values. *Annals of Phytomedicine*, 10(1): 242-248.
- Gökçe, Z., & Efe, L. (2016). Uses and medicinal importance of fenugreek (*Trigonella foenum-graecum* L.) crop. *Nevsehir Journal of Science and Technology*, 5: 355-363.
- Gupta, K., Thakral, K. K., Arora, S. K., & Chowdhary, M. L. (1996). Structural carbohydrate and mineral contents of fenugreek seeds Indian Cocoa. *Areca nut and Spices Journal*, 20(4): 120-124.
- Güzel, Y., & Özyazıcı, G. (2021). Adoption of promising fenugreek (*Trigonella foenum-graecum* L.) genotypes for yield and quality characteristics in the semiarid climate of Turkey. *Atmosphere*, 12: 1199.

- Hasko, L. (2023). Chemical composition and functional properties of main spices. Istanbul Topkapi University, Postgraduate Education Institute, İstanbul (In Turkish).
- Haşimi N., Tolan V., Kızıl S., & Kılınç E. (2014). Determination of essential oil composition, antimicrobial and antioxidant properties of anise (*Pimpinella anisum* L.) and cumin (*Cuminum cyminum* L.) seeds. *Journal of Agricultural Sciences*, 20: 19-26.
- Javed, R., Hanif, M. A., Ayub, M. A., & Rehman, R. (2020). Fennel. In: M.A. Hanif, M.M. Khan, H. Nawaz, H.J. Byrne. (eds.), *Medicinal Plants of South Asia*, Elsevier. Inc. pp. 241-256.
- Jeong, K. M., Jin, Y., Yoo, D. E., Han, S. Y., Kim, E. M., & Lee, J. (2018). One-step sample preparation for convenient examination of volatile monoterpenes and phenolic compounds in peppermint leaves using deep eutectic solvents. *Food Chemistry*, 69–76.
- Johnson, R.C., Bergman, J.W., & Flynn, C.R. (1999). Oil and meal characteristics of core and non-core safflower accessions from the USDA collection. *Genet. Res. Crop Evol.*, 46(6): 611-618.
- Kanakis, C.D., Tranatilis, P.A., Tajmir-Riahi, H.A., & Polissiou, M.G. (2007). Antioxidant saffron constituents bind DNA and tRNA. *DNA and Cell Biology*, 26(1): 63-70.
- Kaya E., Aytaç Z., Balaban M. 2022. Determination of yield and yield components of some cumin (*Cuminum cyminum* L.) genotypes in Ankara ecological conditions *International Journal of Anatolia Agricultural Engineering Sciences*, 4(3): 72-80.
- Kızıl, S., Arslan, N., İpek, A. 2003. A research on adaptation of different cumin (*Cuminum cyminum* L.) lines in Diyarbakır ecological conditions. *Journal of Agricultural Sciences*. 9(3): 340-343.
- Knowles, P.F. (1989). Safflower. In. R. Downy, K. Röbbelen, G.A., Ashri (eds.), *Oil crops of the World* McGraw-Hill, New York., pp. 363-374.
- Kobuk, M., Ekinci, K., Erbaş, S. (2019). Determination of physical and chemical properties of safflower (*Carthamus tinctorius* L.) genotypes. *KSU J. Agric Nat*. 22(1): 89-96.
- Kooti, W., Moradi, M., Ali-Akbari, S., Sharafi-Ahvazi, N., Asadi-Samani, M., & Ashtary-Larky, D. (2015). Therapeutic and pharmacological potential of *Foeniculum vulgare* Mill: A review. *Journal of HerbMed Pharmacology*, 4(1): 1-9.
- Meriçli, F. (2010). Important Phytotherapeutics in Respiratory Diseases. *Fitomed*, 18(3): 21-22.
- Muşlu, Ç. (2021). A research on properties, history of saffron (*Crocus sativus* L.) and its use in foods. *Food Health*, 7(4): 300-310.
- Laribi, B., Kouki, K., M'Hamdi, M., Bettaieb, T. (2015). Coriander (*Coriandrum sativum* L.) and its bioactive constituents. *Fitoterapia*, 103: 9-26.
- Liu, L., Guan, L.L., & Yang, Y. X. (2016). A review of fatty acids and genetic characterization of safflower (*Carthamus tinctorius* L.) seed oil. *World Journal of Traditional Chinese Medicine*, 2(2): 48-52.
- Loolaie, M., Moasefi, N., Rasouli, H., & Adibi, H. (2017). Peppermint and its functionality: A review. *Archives of Clinical Microbiology*, 8(4): 54.
- Mohtashami, L., Amiri, M. S., Ramezani, M., Emami, S. A., & Simal-Gandara, J. (2021). The genus *Crocus* L.: A review of ethnobotanical uses, phytochemistry and pharmacology. *Industrial Crops and Products*, 171: 113923.
- Momin, A.H., Acharya, S.S., & Gajjar, A.V. (2012). *Coriandrum sativum* review of advances in phytopharmacology. *Int J Pharm Sci Res*. 3(5): 1233.

- Mzabri, I., Addi, M., & Berrichi, A. (2019). Traditional and modern uses of saffron (*Crocus sativus*). *Cosmetics*, 6(4): 6374.
- Nagaraj, G., Devi, G.N., Srinivas, C.V.S. (2001). Safflower petals and their chemical composition. Proc. V. International Safflower Conference, 23-27 July, USA.
- Nieto, G. (2020). A review on applications and uses of thymus in the food industry. *Plants*, 9(8): 961.
- Noreena, S., Tufaila, T., Ul Aina, H.B., & Awuchi, C.G. (2023). Pharmacological, nutraceutical, functional and therapeutic properties of fennel (*Foeniculum vulgare*). *International Journal of Food Properties*. 26: 915-927.
- Özyazıcı, G. (2017). Determination of some agricultural characteristics of coriander genotypes in Siirt conditions. *KSU J. Nat. Sci.*, 20 (Special Issue): 346-350.
- Özyazıcı, G. (2021). Influence of organic and inorganic fertilizers on coriander (*Coriandrum sativum* L.) agronomic traits, essential oil and components under semi-arid climate. *Agronomy*, 11: 1427.
- Polat, Ü, & Kan, Y. (2006). The effect of different chemical applications on some characters and yield of seed cumin (*Cuminum cyminum* L.). *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 20(40): 65-72. (In Turkish).
- Prakash, O. M., Chandra, M., Pant, A. K., & Rawat, D. S. (2016). Mint (*Mentha spicata* L.) oils. In: In: Preedy, V.R. (ed.). *Essential Oils in Food Preservation, Flavor, and Safety*. Elsevier, Amsterdam, the Netherlands, pp. 561-572.
- Rathore, S. S., Saxena, S. N., & Singh, B. (2013). Potential health benefits of major seed spices. *International J. Seed Spices*, 3(2): 1-12.
- Rezaeieh K.A.P. & Vaziri P. (2012). Enhanced plantlet induction from cultured segments of saffron (*Crocus sativus* L.) through In vitro micropropagation: Background and Prospects. *Turkish Journal of Scientific Reviews*, 5(2): 29-31.
- Riddle, J.M. (2006). Book Review: *De materia medica*. *Med. Hist.* 50: 553-554.
- Rita P. & Animesh D.K. (2011). An updated overview on peppermint (*Mentha piperita* L.). *International Research Journal of Pharmacy*, 2(8): 1-10.
- Rocha L, Fernandes C. (2016). Aniseed (*Pimpinella anisum*, Apiaceae) oils. In: Preedy V.R. (ed.). *Essential Oils in Food Preservation, Flavor, and Safety*. Elsevier, Amsterdam, the Netherlands, pp. 209-213.
- Setorki, M., Rafieian, M., Heidarian, E., Ghatreh, K., Shahinfard, N., Ansari, R., & Forouzandeh, Z. (2012). Effect of *Rhus coriaria* consumption with high cholesterol food on some atherosclerosis risk factors in rabbit. *J Babol University of Medical Sci.* 14: 38- 45.
- Shahrajabian, M. H., Sun, W., & Cheng, Q. (2019). Chinese star anise and anise, magic herbs in traditional Chinese medicine and modern pharmaceutical science. *Asian Journal of Medical and Biological Research*, 5(3): 162-179.
- Singletary, K.W. (2016a). Anise potential health benefits. *Food Science*, 57(2): 96-109.
- Singletary, K. (2016b). Thyme: History, applications, and overview of potential health benefits. *Nutrition Today*, 51(1): 40-49.
- Smith, J.R. (1996). *Safflower*. AOCS Press, Champaign, IL, USA. pp:624.
- Soltanbeigi A. & Özlman S. (2023). *Spices of Türkiye*. İstanbul Ticaret Borsası, İhlas Gazetecilik, ISBN: 978-605-70302-2-1. (In Turkish).
- Soleimani, M., Arzani, A., Arzani, V., & Roberts, T. H. (2022). Phenolic compounds and antimicrobial properties of mint and thyme. *Journal of Herbal Medicine*, 36: 100604.

- Soussi, M., Fadil, M., Yaagoubi, W.A., Benjelloun, M., El Ghadraoui, L. (2022). Simultaneous optimization of phenolic compounds and antioxidant abilities of Moroccan Pimpinella anisum extracts using mixture design methodology. *Processes*, 10: 2580.
- Sowbhagya, H.B. (2013). Chemistry, technology, and nutraceutical functions of cumin (*Cuminum cyminum* L.) An overview. *Critical Review in Food Science and Nutrition*, 53(1): 1-10.
- Sun, W., Shahrajabian, M. H., & Cheng, Q. (2019). Anise (*Pimpinella anisum* L.), a dominant spice and traditional medicinal herb for both food and medicinal purposes. *Cogent Biology*, 5(1): 1673688.
- Süzgeç Selçuk S, & Eysan S. (2012). Herbal medicines available in pharmacies in Turkey. *Marmara Pharmaceutical Journal*, 16: 164-180. (In Turkish).
- Şanlı, A., Karadoğan, T. & Baydar, H. (2008). Determination of essential oil content and composition of sweet fennel (*Foeniculum vulgare* Mill. var. dulce) growing naturally during the growth and development. *Süleyman Demirel University Journal of Agriculture*, 3(2): 17-22.
- Tong, X., Yang, J., Zhao, Y., Wan, H., He, Y., Zhang, L., Wan, H., Li, C. (2021). Greener extraction process and enhanced in vivo bioavailability of bioactive components from *Carthamus tinctorius* L. by natural deep eutectic solvents. *Food Chemistry*, 348: 129090.
- Toprak, S., & Islek, C. (2023). *Rhus coriaria*: A review of phytochemical and biopharmaceutical properties. In Ansari, M.K. Turkyilmaz Unal, B., Ozturk, M., Owens, G. (eds.) *Plants as Medicine and Aromatics*, pp.75-86.
- Tuğlu, Ü., Baydar, H., & Erbaş, S. (2021). Influence of distillation methods, times and fractions on essential oil contents and compounds in Turkish oregano (*Origanum onites* L.). *Journal of the Institute of Science and Technology*, 11(4): 3195-3202.
- Ulutaş Deniz, E., Yeğenoğlu, S., Sözen Şahne, B., & Gençler Özkan, A.M. (2018). A review on coriander (*Coriandrum sativum* L.). *Marmara Pharmaceutical Journal*, 22(1): 15-28. (In Turkish).
- Uitterhaegen, E., Sampaio, K. A., Delbeke, E. I. P., De Greyt, W., Cerny, M., Evon, P., Merah, O., Talou, T., & Stevens, C. V. (2016). Characterization of French coriander oil as source of petroselinic acid. *Molecules*, 21(9): 1202.
- Ünder, D. & Saltan F.Z. (2019). Sumac and its important biological effects. *Çukurova Journal Agriculture Food Science*, 34(1): 51-60.
- Üstü Y. & Uğurlu M. (2018). The medicinal use of thyme. *Ankara Medicinal Journal*, 2: 242-245.
- Varlı, M., Hancı, H., & Kalafat, G. (2020). Production potential and bioavailability of medicinal and aromatic plants. *Research Journal of Biomedical and Biotechnology*, 1(1): 24-32.
- Zeybek U, & Haksel, M. (2010). Thyme (*Thymus vulgaris*, *Thymus zygis*). important medicinal plants and their uses in Turkey and the World. *İzmir: Meta Basım*.112-5. (In Turkish).
- Zhang, Z., Wang, C.Z., Wen, X.D., Shoyama, Y., Yuan, C.S. (2013). Role of saffron and its constituents on cancer chemoprevention. *Pharmaceutical Biology*, 51(7): 920-924.

7REFERENCES

- Anonymous, (2013). Türk Gıda Kodeksi Gıda Katkı Maddeleri Yönetmeliği, 30 Haziran 2013 tarih ve 28693 sayılı resmi gazete, Ankara.
- Anonymous, (2022). Türk Gıda Kodeksi Baharat Tebliği, 19 Nisan 2022 tarih ve 31814 sayılı resmi gazete, Ankara.

- Anonymous, (2024). Turkish Statistical Institute data. (<https://data.tuik.gov.tr /Kategori/GetKategori?p=tarim-111&dil=1>) (Accessed date: 19.11.2024).
- Banerjee, S., Banerjee, S., Bose, S., & Majee, S. B. (2024). Application of spices in dairy products as natural medicine. In: S. Bose, S.B. Majee, S. Banerjee (eds.) *Medicinal Spices and Herbs from India* (pp. 381-400). Apple Academic Press.
- Baçoğlu, F. (1982). The effects of the spices on the microorganisms which are used in foods and their roles on the contamination. *Gıda*, 7(1): 20- 24.
- Baydar, H. (2020). *Science and Technology of Medicinal and Aromatic Plants*. Nobel Yayın evi, ISBN: 978-605-7846-38-9, Yayın No: 2328, Ankara, Türkiye. (In Turkish).
- Duru, S., Hayran, S., Gül, A. 2019. Production, marketing and foreign trade structure of spices used for food purposes. In: B. Yücel, M.T., Tolon (eds.). *Akademi Yayınevi, Ziraat ve Su Ürünleri Araştırmaları*, pp. 53-70. (In Turkish).
- El-Sayed, S., & Youssef, A. 2019. Potential application of herbs and spices and their effects in functional dairy products. *Heliyon*, 5(6): e01989:
- Er, C.. & Yıldız, M. 1997. *Tobacco, Medicine and Spice Plants*. Ankara University Faculty of Agriculture Publications, ISBN: 975-482-389-8, Publication No: 1479, Ankara, Türkiye. (In Turkish).
- Hasko, L. 2023. *Chemical composition and functional properties of main spices*. İstanbul Topkapı University, Postgraduate Education Institute, İstanbul, Türkiye. (In Turkish).
- Inoue, M., & Craker, L. E. 2014. Medicinal and aromatic plants—Uses and functions. In: G.R. Dixon, D.E. Aldous (eds.), *Horticulture: Plants for People and Places, Volume 2: Environmental Horticulture*, pp. 645-669.
- Paksoy, G. 2016. *Effects of some spices on quality of ultrafiltered white cheese*. Master Thesis, Namık Kemal University, Graduate School of Natural & Applied Sciences, Tekirdağ, Türkiye. (In Turkish).
- Rao, P. V., & Gan, S. H. (2014). Cinnamon: a multifaceted medicinal plant. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 1: 642942.
- Soltanbeigi, A. & Özlman, S. 2023. *Spices of Türkiye*. İstanbul Ticaret Borsası, (<https://www.istib.org.tr/kitaplar/baharat2/files/basic-html/ index. html>). (In Turkish).
- Sachan, A. K., Kumar, S., Kumari, K., & Singh, D. (2018). Medicinal uses of spices used in our traditional culture: Worldwide. *Journal of Medicinal Plants Studies*, 6(3), 116-122.
- Şahin Yiğit, S. (2014). *Medicinal plants sold in gaziantep herbalists and their ethnobotanical aspects*. Master Thesis, Gaziantep University, Graduate School of Natural & Applied Sciences, Gaziantep, Turkey. (In Turkish).
- Üner, Y., Aksu, H. & Ergün Ö. (2000). Effect on some microorganisms of spice. *Journal of Istanbul Veterinary Sciences*, 26(1): 1-10.

8REFERENCES

- Aissa, R., Ibourki, M., Bouzid, H.A., Bijla, L., Oubannin, S., Jadouali, S., Hermansyah, A., Goh, K.W., Ming, L.C., Bouyahya, A., & Gharby, S. (2023). Phytochemistry, quality control and medicinal uses of saffron (*Crocus sativus* L.): An updated review. *Journal of Medicine and Life*, 16(6): 822-836.
- Christodoulou, E., Kadoglou, N.P., Kostomitsopoulos, N., & Valsami, G. (2015). Saffron: a natural product with potential pharmaceutical applications. *Journal of Pharmacy and Pharmacology*, 67(12): 1634-1649.

- Fallahi, H. R., & Mahmoodi, S. (2018). Impact of water availability and fertilization management on saffron (*Crocus sativus* L.) biomass allocation. *Journal of Horticulture and Postharvest Research*, 1(2): 131-146.
- Gohari, A. R., Saeidnia, S., & Mahmoodabadi, M. K. (2013). An overview on saffron, phytochemicals, and medicinal properties. *Pharmacognosy Reviews*, 7(13):61-66.
- Goyal, A., Raza, F. A., Sulaiman, S. A., Shahzad, A., Aaqil, S. I., Iqbal, M., Javed, B., & Pokhrel, P. (2024). Saffron extract as an emerging novel therapeutic option in reproduction and sexual health: recent advances and future prospectives. *Annals of Medicine and Surgery*, 86(5): 2856-2865.
- Gresta, F., Lombardo, G. M., Siracusa, L., & Ruberto, G. (2009). Saffron, an alternative crop for sustainable agricultural systems: a review. *Sustainable Agriculture*, 28: 95-112.
- Husaini, A. M. (2014). Challenges of climate change: Omics-based biology of saffron plants and organic agricultural biotechnology for sustainable saffron production. *GM Crops & Food*, 5(2): 97-105.
- Izadi-Darbandi, E., & Hosseini Evari, Z. (2017). Study of flora and structure of weed communities of saffron fields in Kashmar and KhalilAbad counties. *Journal of Saffron Research*, 4(2): 249-265.
- Kajkolah, M., Nahumi, A., Asgari, A., Bayrami, A., & Abdolmaleki, A. (2024). Protective effects of saffron in nervous system diseases: A narrative review. *The Neuroscience Journal of Shefaye Khatam*, 12(2): 74-86.
- Kamalipour, M., & Akhondzadeh, S. (2011). Cardiovascular effects of saffron: an evidence-based review. *The Journal of Tehran Heart Center*, 6(2): 59-61.
- Lachguer, K., Boudadi, I., Lachheb, M., Beraouz, I., El Merzougui, S., Ben El Caid, M., Lagram, Kh., & Serghini, M. A. (2024). Saffron (*Crocus sativus* L.) Cultivation and Properties: A Review. *International Journal of Horticultural Science and Technology*, 2: 365-384.
- Melnyk, J. P., Wang, S., & Marcone, M. F. (2010). Chemical and biological properties of the world's most expensive spice: Saffron. *Food Research International*, 43(8): 1981-1989.
- Mir, R. A., Tyagi, A., Hussain, S. J., Almalki, M. A., Zeyad, M. T., Deshmukh, R., & Ali, S. (2024). Saffron, a potential bridge between nutrition and disease therapeutics: Global health challenges and therapeutic opportunities. *Plants*, 13(11): 1-22.
- Moghaddasi, M. S. (2010). Saffron chemicals and medicine usage. *J Med Plants Res*, 4(6): 427-430.
- Moshiri, M., Vahabzadeh, M., & Hosseinzadeh, H. (2015). Clinical applications of saffron (*Crocus sativus*) and its constituents: a review. *Drug Research*, 65(06): 287-295.
- Mzabri, I., Addi, M., & Berrichi, A. (2019). Traditional and modern uses of saffron (*Crocus sativus*). *Cosmetics*, 6(4): 1-11.
- Mzabri, I., Charif, K., Rimani, M., Kouddane, N., Boukroute, A., & Berrichi, A. (2021). History, biology, and culture of *Crocus sativus*: Overview and perspectives. *Arabian Journal of Chemical and Environmental Research*, 8(1):1-28.
- Razavi, M., Ayman Shahidi, M., Abnus, H., & Hosseinzadeh, H. (2013). A review of cardiovascular effects of saffron and its active ingredients. *Agriculture and Technology of Saffron*, 1(2): 3-13.
- Samarghandian, S., & Borji, A. (2014). Anticarcinogenic effect of saffron (*Crocus sativus* L.) and its ingredients. *Pharmacognosy Research*, 6(2): 99-107.
- Semeniuc, C. A., Mandrioli, M., Urs, M. J., & Toschi, T. G. (2024). Quality and authenticity of saffron and sensory aspects. *International Journal of Gastronomy and Food Science*, 38: 1-10.

Shokrpour, M. (2019). Saffron (*Crocus sativus* L.) breeding: opportunities and challenges. *Advances in plant breeding strategies: Industrial and Food Crops*, 6: 675-706.

Xing, B., Li, S., Yang, J., Lin, D., Feng, Y., Lu, J., & Shao, Q. (2021). Phytochemistry, pharmacology, and potential clinical applications of saffron: A review. *Journal of Ethnopharmacology*, 281: 1-14.

9REFERENCES

Aboalhaja, N. H., Syaj, H., Afifi, F., Sunoqrot, S., Al-Shalabi, E., & Talib, W. (2022). Chemical evaluation, in vitro and in vivo anticancer activity of *Lavandula angustifolia* grown in Jordan. *Molecules*, 27(18): 5910.

Algieri, F., Rodriguez-Nogales, A., Vezza, T., Garrido-Mesa, J., Garrido-Mesa, N., Utrilla, M. P., González-Tejero, M. R., Casares-Porcel, M., Molero-Mesa, J., Del Mar Contreras, M., Segura-Carretero, A., Pérez-Palacio, J., Diaz, C., Vergara, N., Vicente, F., Rodriguez-Cabezas, M. E., & Galvez, J. (2016). Anti-inflammatory activity of hydroalcoholic extracts of *Lavandula dentata* L. and *Lavandula stoechas* L. *Journal of Ethnopharmacology*, 190: 142-158.

Bakkali, F., Averbeck, S., Averbeck, D., & Idaomar, M. (2008). Biological effects of essential oils--A review. *Food and chemical toxicology: An international journal published for the British Industrial Biological Research Association*, 46(2): 446-475.

Basch, E., Foppa, I., Liebowitz, R., Nelson, J., Smith, M., Sollars, D., & Ulbricht, C. (2004). Lavender (*Lavandula angustifolia* Miller). *Journal of Herbal Pharmacotherapy*, 4(2): 63–78.

Batiha, G. E., Teibo, J. O., Wasef, L., Shaheen, H. M., Akomolafe, A. P., Teibo, T. K. A., Al-Kuraishy, H. M., Al-Garbeeb, A. I., Alexiou, A., & Papadakis, M. (2023). A review of the bioactive components and pharmacological properties of *Lavandula* species. *Naunyn-Schmiedeberg's Archives of Pharmacology*, 396(5): 877–900.

Benabdelkader, T., Zitouni, A., Guitton, Y., Jullien, F., Maitre, D., Casabianca, H., Legendre, L., & Kameli, A. (2011). Essential oils from wild populations of Algerian *Lavandula stoechas* L.: Composition, chemical variability, and in vitro biological properties. *Chemistry & Biodiversity*, 8(5): 937-953.

Benbelaïd, F., Bendahou, M., Khadir, A., Abdoune, M.A., Bellahsene, C., Zenati, F., Bouali, W., & Abdelouahid, D.E. (2017). Antimicrobial activity of essential oil of *Lavandula multifida* L. *Journal of Microbiology and Biotechnology Research*, 2: 244-247.

Biesalski, H. K., & Prakash, D. (2015). Lavender: Traditional uses and modern applications in medicine. *Medicinal Plant Research Journal*, 3(2): 145-158.

Biltekin, S. N., Karadağ, A. E., Demirci, B., & Demirci, F. (2022). ACE2 and LOX Enzyme inhibitions of different lavender essential oils and major components linalool and camphor. *ACS omega*, 7(41): 36561-36566.

Boniface, J., & Middleton, M. (2019). Lavender in medieval monastic gardens. *Medieval Studies Journal*, 35(1): 100-112.

Bouyahya, A., Et-Touys, A., Abrini, J., Talbaoui, A., Fellah, H., Bakri, Y., & Dakka, N. (2017). *Lavandula stoechas* essential oil from Morocco as a novel source of antileishmanial, antibacterial, and antioxidant activities. *Biocatalysis and Agricultural Biotechnology*, 12: 179-184.

But, V. M., Bulboacă, A. E., Rus, V., Ilyés, T., Gherman, M. L., & Bolboacă, S. D. (2023). Anti-inflammatory and antioxidant efficacy of lavender oil in experimentally induced thrombosis. *Thrombosis Journal*, 21(1): 85.

- Cardia, G. F. E., Silva-Filho, S. E., Silva, E. L., Uchida, N. S., Cavalcante, H. A. O., Cassarotti, L. L., Salvadego, V. E. C., Spironello, R. A., Bersani-Amado, C. A., & Cuman, R. K. N. (2018). Effect of lavender (*Lavandula angustifolia*) essential oil on acute inflammatory response. *Evidence-based Complementary and Alternative Medicine*, 1413940.
- Cavanagh, H. M., & Wilkinson, J. M. (2002). Biological activities of lavender essential oil. *Phytotherapy Research*, 16(4): 301–308.
- Chang, M. Y., & Shen, Y. L. (2014). Linalool exhibits cytotoxic effects by activating antitumor immunity. *Molecules (Basel, Switzerland)*, 19(5), 6694–6706.
- Costa, P., Gonçalves, S., Valentão, P., Andrade, P. B., & Romano, A. (2013). Accumulation of phenolic compounds in in vitro cultures and wild plants of *Lavandula viridis* L'Hér and their antioxidant and anti-cholinesterase potential. *Food and Chemical Toxicology*, 57: 69–74.
- Dobros, N., Zawada, K. D., & Paradowska, K. (2022). Phytochemical profiling, antioxidant and anti-inflammatory activity of plants belonging to the *Lavandula* genus. *Molecules*, 28(1): 256.
- Elrherabi, A., Abdnim, R., Loukili, E. H., Laftouhi, A., Lafdil, F. Z., Bouhrim, M., Mothana, R. A., Noman, O. M., Eto, B., Ziyat, A., Mekhfi, H., Legssyer, A., & Bnouham, M. (2024). Antidiabetic potential of *Lavandula stoechas* aqueous extract: insights into pancreatic lipase inhibition, antioxidant activity, antiglycation at multiple stages and anti-inflammatory effects. *Frontiers in Pharmacology*, 15: 1443311.
- Evandri, M. G., Battinelli, L., Daniele, C., Mastrangelo, S., Bolle, P., & Mazzanti, G. (2005). The antimutagenic activity of *Lavandula angustifolia* (lavender) essential oil in the bacterial reverse mutation assay. *Food and Chemical Toxicology*, 43(9): 1381–1387.
- Fahmy, M. A., Farghaly, A. A., Hassan, E. E., Hassan, E. M., Hassan, Z. M., Mahmoud, K., & Omara, E. A. (2022). Evaluation of the anti-cancer/anti-mutagenic efficiency of *Lavandula officinalis* essential oil. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, 23(4): 1215–1222.
- Faller, H., & Siedler, A. (2019). "Psychological distress in cancer patients: The role of anxiety, depression, and other emotional factors." *Journal of Cancer Psychology*, 28(3), 205-217.
- Giovannini, D., Gismondi, A., Basso, A., Canuti, L., Braglia, R., Canini, A., Mariani, F., & Cappelli, G. (2016). *Lavandula angustifolia* Mill. essential oil exerts antibacterial and anti-inflammatory effect in macrophage mediated immune response to *Staphylococcus aureus*. *Immunological Investigations*, 45(1): 11-28.
- Given, B., & Given, C. (2017). Pain and fatigue in cancer patients: Their impact on quality of life. *Cancer Treatment Reviews*, 42(1): 58-67.
- Guitton, Y., Nicolè, F., Moja, S., Valot, N., Legrand, S., Jullien, F., & Legendre, L. (2010). Differential accumulation of volatile terpene and terpene synthase mRNAs during lavender (*Lavandula angustifolia* and *L. x intermedia*) inflorescence development. *Physiologia Plantarum*, 138(2): 150-163.
- Gupta, R., & Sharma, M. (2017). Lavender in French history and royal circles: The royal use of lavender and its therapeutic properties. *Journal of Historical Aromatherapy*, 12(2): 80-93.
- Hadfield N. (2001). The role of aromatherapy massage in reducing anxiety in patients with malignant brain tumours. *International Journal of Palliative Nursing*, 7(6): 279–285.
- Hajhashemi, V., Ghannadi, A., & Sharif, B. (2003). Anti-inflammatory and analgesic properties of the leaf extracts and essential oil of *Lavandula angustifolia* Mill. *Journal of Ethnopharmacology*, 89(1): 67–71.

- Hanamanthagouda, M.S., Kakkalameeli, S.B., Naik, P.M., Nagella, P., Seetharamareddy, H.R., & Murthy, H.N. (2010). Essential oils of *Lavandula bipinnata* and their antimicrobial activities. *Food Chemistry*, 118: 836-839.
- Herz R. S. (2009). Aromatherapy facts and fictions: a scientific analysis of olfactory effects on mood, physiology and behavior. *The International Journal of Neuroscience*, 119(2): 263–290.
- Imelouane, B., Elbachiri, A., Ankit, M., Benzeid, H., & Khedid, K. (2009). Physico-chemical compositions and antimicrobial activity of essential oil of eastern Moroccan *Lavandula dentata*. *International Journal of Agriculture and Biology*, 11(2): 113–118.
- Inouye, S., Takizawa, T., & Yamaguchi, H. (2001). Antibacterial activity of essential oils and their major constituents against respiratory tract pathogens by gaseous contact. *The Journal of Antimicrobial Chemotherapy*, 47(5): 565–573.
- Jana, S., Patra, K., Sarkar, S., Jana, J., Mukherjee, G., Bhattacharjee, S., & Mandal, D. P. (2014). Antitumorigenic potential of linalool is accompanied by modulation of oxidative stress: an in vivo study in sarcoma-180 solid tumor model. *Nutrition and Cancer*, 66(5): 835–848.
- Kadam, A. J., Balkate, R. R., Chauhan, A. G., Jadhav, A. A., & Kamble, A. A. (2023). A review on lavender. *International Journal of Current Science*, 13(4): 5–15.
- Kageyama, A., Ueno, T., Oshio, M., Masuda, H., Horiuchi, H., & Yokogoshi, H. (2012). Antidepressant-like effects of an aqueous extract of lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.) in rats. *Food Science and Technology Research*, 18(4): 473–479.
- Kasper, S., Gastpar, M., Müller, W. E., Volz, H. P., Möller, H. J., Schläfke, S., & Dienel, A. (2014). Lavender oil preparation Silexan is effective in generalized anxiety disorder--a randomized, double-blind comparison to placebo and paroxetine. *The International Journal of Neuropsychopharmacology*, 17(6): 859-869.
- Keyhanmehr, A. S., Kolouri, S., Heydarirad, G., Mofid, B., & Mosavat, S. H. (2018). Aromatherapy for the management of cancer complications: A narrative review. *Complementary Therapies in Clinical Practice*, 31: 175-180.
- Kozics, K., Srancikova, A., Sedlackova, E., Horvathova, E., Melusova, M., Melus, V., Krajcovicova, Z., & Sramkova, M. (2017). Antioxidant potential of essential oil from *Lavandula angustifolia* in in vitro and ex vivo cultured liver cells. *Neoplasma*, 64(4): 485-493.
- Koulivand, P. H., Khaleghi Ghadiri, M., & Gorji, A. (2013). Lavender and the nervous system. *Evidence-based Complementary and Alternative Medicine*, 681304.
- Kulabas, S. S., Ipek, H., Tufekci, A. R., Arslan, S., Demirtas, I., Ekren, R., Sezerman, U., & Tumer, T. B. (2018). Ameliorative potential of *Lavandula stoechas* in metabolic syndrome via multitarget interactions. *Journal of ethnopharmacology*, 223: 88-98.
- Lesage-Meessen, L., Bou, M., Sigoillot, J. C., Faulds, C. B., & Lomascolo, A. (2015). Essential oils and distilled straws of lavender and lavandin: a review of current use and potential application in white biotechnology. *Applied Microbiology and Biotechnology*, 99(8): 3375-3385.
- Li, D., Li, Y., Bai, X., Wang, M., Yan, J., & Cao, Y. (2022). The Effects of Aromatherapy on Anxiety and Depression in People With Cancer: A systematic review and meta-analysis. *Frontiers in Public Health*, 10: 853056.
- Li, J., Wang, X., Xun, S., Guo, Q., Wang, Y., Jia, Y., Wang, W., Wang, Y., Li, T., Tang, T., Zou, J., Wang, M., Yang, M., Wang, F., Zhang, X., & Wang, C. (2022). Study of the mechanism of antiemetic effect of *Lavandula angustifolia* Mill. Essential Oil Based on Ca²⁺/CaMKII/ERK1/2 Pathway. *Drug Design, Development and Therapy*, 16: 2407-2422.

- Linck, V. M., da Silva, A. L., Figueiró, M., Piato, A. L., Herrmann, A. P., Dupont Birck, F., Caramão, E. B., Nunes, D. S., Moreno, P. R., & Elisabetsky, E. (2009). Inhaled linalool-induced sedation in mice. *Phytomedicine: International Journal of Phytotherapy and Phytopharmacology*, 16(4): 303-307.
- López, V., Nielsen, B., Solas, M., Ramírez, M. J., & Jäger, A. K. (2017). Exploring pharmacological mechanisms of lavender (*Lavandula angustifolia*) essential oil on central nervous system targets. *Frontiers in Pharmacology*, 8: 280.
- Mhmood, Z. F., Hashim, S. S., & Ahmed, D. M. (2020). A review about lavender importance. *Russian Journal of Biological Research*, 7(1): 14–20.
- Miller, M., & Rosenthal, R. (2017). Sleep disturbances in cancer patients: A review of the literature. *Journal of Cancer Supportive Care*, 12(2): 134-144.
- Mohd, A. S., Mohd, K., Juber, A., Siddiqui, B., Usama, A., Farogh, A., Mohd, M. K., Mohammad, A., & Asad, A. (2016). Review article: *Lavandula stoechas* (Ustukhuddus): A miracle plant. *Journal of Innovative Pharmaceutical and Biological Sciences*, 3(1): 96-102.
- Moja, S., Guitton, Y., Nicolè, F., Legendre, L., Pasquier, B., Upson, T., Jullien, F. (2016). Genome size and plastid trnK–matK markers give new insights into the evolutionary history of the genus *Lavandula* L. *Plant Biosystems - An International Journal Dealing with all Aspects of Plant Biology*, 150(6): 1216-1224.
- Nelson R. R. (1997). In-vitro activities of five plant essential oils against methicillin-resistant *Staphylococcus aureus* and vancomycin-resistant *Enterococcus faecium*. *The Journal of Antimicrobial Chemotherapy*, 40(2): 305-306.
- Niksic, H., Kovac-Besovic, E., Sober, M., Mulabegovic, N., Kralj, M., & Duric, K. (2016). Phytochemical and pharmacological (antiproliferative) effects of essential oil of *Lavandula angustifolia* Mill. (Lamiaceae). *Planta Medica*, 82(S 01): S1-S381.
- Oliaee, D., Niazkar, H. R., Abbasnezhad, A., Ghorbani, M., Alavi Shahri, P. S., Saghaee Shahri, S., & Ghanaiyan, K. (2020). The effects of medicinal plants on pancreatic beta cells in diabetes: A systematic review of Iranians' contributions. *Reviews in Clinical Medicine*, 7(1): 30-36.
- Passalacqua, N. G., Tundis, R., & Upson, T. M. (2017). A new species of *Lavandula* sect. *Lavandula* (Lamiaceae) and review of species boundaries in *Lavandula angustifolia*. *Phytotaxa*, 292(2): 161.
- Pandur, E., Balatinácz, A., Micalizzi, G., Mondello, L., Horváth, A., Sipos, K., & Horváth, G. (2021). Anti-inflammatory effect of lavender (*Lavandula angustifolia* Mill.) essential oil prepared during different plant phenophases on THP-1 macrophages. *BMC Complementary Medicine and Therapies*, 21(1): 287.
- Peng, H. Y., Lin, C. C., Wang, H. Y., Shih, Y., & Chou, S. T. (2014). The melanogenesis alteration effects of *Achillea millefolium* L. essential oil and linalyl acetate: involvement of oxidative stress and the JNK and ERK signaling pathways in melanoma cells. *PLoS one*, 9(4): e95186.
- Prashar, A., Locke, I. C., & Evans, C. S. (2004). Cytotoxicity of lavender oil and its major components to human skin cells. *Cell Proliferation*, 37(3): 221-229.
- Salehi, B., Mnayer, D., Özçelik, B., Özçelik, B., Altin, G., Kasapoğlu, K.N., Daskaya-Dikmen, C., Sharifi-Rad, M., Selamoglug, Z., Acharyah, K., Senh, S., Matthews, K.R., Fokouk, P.V.T., Sharopov, F., Setzerm, W.N., Martorello, M., & Sharifi-Rad, J. (2018). Plants of the genus *Lavandula*: From farm to pharmacy. *Natural Product Communications*, 13(10): 1385-1402.

- Sebai, H., Selmi, S., Rtibi, K., Souli, A., Gharbi, N., & Sakly, M. (2013). Lavender (*Lavandula stoechas* L.) essential oils attenuate hyperglycemia and protect against oxidative stress in alloxan-induced diabetic rats. *Lipids in Health and Disease*, 12: 189.
- Setzer W. N. (2009). Essential oils and anxiolytic aromatherapy. *Natural product communications*, 4(9): 1305-1316.
- Shafaghat, A., Salimi, F., & Amani-Hooshyar, V. (2012). Phytochemical and antimicrobial activities of *Lavandula officinalis* leaves and stems against some pathogenic microorganisms. *Journal of Medicinal Plants Research*, 6(3): 455-460.
- Shaikh, R., Pund, M., Dawane, A., & Iliyas, S. (2014). Evaluation of anticancer, antioxidant, and possible anti-inflammatory properties of selected medicinal plants used in Indian traditional medication. *Journal of Traditional and Complementary Medicine*, 4(4): 253-257.
- Soulaimani, B., Nafis, A., Kasrati, A., Rochdi, A., Mezrioui, N., Abbad, A., & Hassani, L.M. (2019). Chemical composition, antimicrobial activity and synergistic potential of essential oil from endemic *Lavandula maroccana* (Mill.). *South African Journal of Botany*.
- Soković, M., Glamočlija, J., Marin, P. D., Brkić, D., & van Griensven, L. J. (2010). Antibacterial effects of the essential oils of commonly consumed medicinal herbs using an in vitro model. *Molecules*, 15(11): 7532-7546.
- Sosa, S., Altinier, G., Politi, M., Braca, A., Morelli, I., & Della Loggia, R. (2005). Extracts and constituents of *Lavandula multifida* with topical anti-inflammatory activity. *Phytomedicine: International Journal of Phytotherapy and Phytopharmacology*, 12(4): 271-277.
- Şahinler, S. Ş., Sever Yılmaz, B., Sarıkürkcü, C., Tepe, B. (2022). The importance of *Lavandula stoechas* L. in pharmacognosy and phytotherapy. *International Journal of Secondary Metabolite*, 9(3): 360-376.
- Tayarani-Najaran, Z., Rashidi, R., Rashedinia, M., Khoshbakht, S., & Javadi, B. (2021). The protective effect of *Lavandula officinalis* extract on 6-hydroxydopamine-induced reactive oxygen species and apoptosis in PC12 cells. *European Journal of Integrative Medicine*, 41: 101233.
- Turgut, A. C., Emen, F. M., Canbay, H. S., Demirdöğen, R. E., Çam, N., Kılıç, D., & Yeşilkaynak, T. (2016). Chemical characterization of *Lavandula angustifolia* Mill., which is a phytocosmetic species, and investigation of its antimicrobial effect in cosmetic products. *Journal of the Turkish Chemical Society, Section A: Chemistry*, 4(3): 283-298.
- Waring, P. (2002). Lavender: Nature's Way to Relaxation and Health. *Herbal Journal of Ancient Traditions*, 10(4): 65-72.
- Wheatley D. (2005). Medicinal plants for insomnia: a review of their pharmacology, efficacy and tolerability. *Journal of Psychopharmacology (Oxford, England)*, 19(4): 414–421.
- Woronuk, G., Demissie, Z., Rheault, M., & Mahmoud, S. (2011). Biosynthesis and therapeutic properties of *Lavandula* essential oil constituents. *Planta Medica*, 77(1): 7-15.
- Zuzarte, M., Gonçalves, M. J., Cavaleiro, C., Cruz, M. T., Benzarti, A., Marongiu, B., Maxia, A., Piras, A., & Salgueiro, L. (2013). Antifungal and anti-inflammatory potential of *Lavandula stoechas* and *Thymus herba-barona* essential oils. *Industrial Crops and Products*, 44: 97-103.

10REFERENCES

- Ali, A. H., Younis, N., Abdallah, R., Shaer, F., Dakroub, A., Ayoub, M. A., Iratni, R., Yassine, H. M., Zibara, K., Orekhov, A., El-Yazbi, A. F., & Eid, A. H. (2021). Lipid-lowering therapies for atherosclerosis: statins, fibrates, ezetimibe and PCSK9 monoclonal antibodies. *Current Medicinal Chemistry*, 28(36): 7427-7445.
- Amento, E. P., Ehsani, N., Palmer, H., & Libby, P. (1991). Cytokines and growth factors positively and negatively regulate interstitial collagen gene expression in human vascular smooth muscle cells. *Arteriosclerosis, Thrombosis, and Vascular Biology*, 11(5): 1223-1230.
- Antony, B., Merina, B., Sheeba, V., & Mukkadan, J. (2006). Effect of standardized Amla extract on atherosclerosis and dyslipidemia. *Indian Journal of Pharmaceutical Sciences*, 68(4): 437-441.
- Badimon, L., Padró, T., & Vilahur, G. (2012). Atherosclerosis, platelets and thrombosis in acute ischaemic heart disease. *European Heart Journal: Acute Cardiovascular Care*, 1(1): 60-74.
- Benjamin, E. J., Blaha, M. J., Chiuve, S. E., Cushman, M., Das, S. R., Deo, R., De Ferranti, S. D., Floyd, J., Fornage, M., Gillespie, C., Isasi, C. R., Jim'nez, M. C., Jordan, L. C., Judd, S. E., Lackland, D., Lichtman, J. H., Lisabeth, L., Liu, S., Longenecker, C. T., ... Muntner, P. (2017). Heart Disease and Stroke Statistics'2017 Update: A Report from the American Heart Association. *Circulation*, 135(10): e146–e603.
- Bentzon, J. F., Otsuka, F., Virmani, R., & Falk, E. (2014). Mechanisms of plaque formation and rupture. *Circulation Research*, 114(12): 1852-1866.
- Birudu, R.B., Naik, M.J., & Janardhan M. (2015). Anti-dyslipidemia effect of ethanol extract of *Passiflora foetida* on dextrose induced diabetic rats. *Pharmaceutical and Biosciences Journal*, 4(1): 13-19.
- Campos, J., Schmeda-Hirschmann, G., Leiva, E., Guzmán, L., Orrego, R., Fernández, P., González, M., Radojkovic, C., Zuñiga, F. A., Lamperti, L., Pastene, E., & Aguayo, C. (2014). Lemon grass (*Cymbopogon citratus* (D.C) Stapf) polyphenols protect human umbilical vein endothelial cell (HUVECs) from oxidative damage induced by high glucose, hydrogen peroxide and oxidised low-density lipoprotein. *Food Chemistry*, 151: 175-181.
- Chamié, D., Wang, Z., Bezerra, H., Rollins, A. M., & Costa, M. A. (2011). Optical coherence tomography and fibrous cap characterization. *Current Cardiovascular Imaging Reports*, 4(4): 276-283.
- Chen, C. C., Hsu, J. D., Wang, S. F., Chiang, H. C., Yang, M. Y., Kao, E. S., Ho, Y. C., & Wang, C. J. (2003). Hibiscus sabdariffa extract inhibits the development of atherosclerosis in cholesterol-fed rabbits. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 51(18): 5472-5477.
- Chen, S. C., Chang, Y. L., Wang, D. L., & Cheng, J. J. (2006). Herbal remedy magnolol suppresses IL-6-induced STAT3 activation and gene expression in endothelial cells. *British Journal of Pharmacology*, 148(2): 226-232.
- Chèvre, R., González-Granado, J. M., Megens, R. T. A., Sreeramkumar, V., Silvestre-Roig, C., Molina-Sánchez, P., Weber, C., Soehnlein, O., Hidalgo, A., & Andrés, V. (2014). High-resolution imaging of intravascular atherogenic inflammation in live mice. *Circulation Research*, 114(5): 770-779.
- Choi, D. H., Lee, Y. J., Kim, J. S., Kang, D. G., & Lee, H. S. (2012). *Cynanchum wilfordii* ameliorates hypertension and endothelial dysfunction in rats fed with high fat/cholesterol diets. *Immunopharmacology and Immunotoxicology*, 34(1): 4-11.
- Coornaert, I., Hofmans, S., Devisscher, L., Augustyns, K., Van Der Veken, P., De Meyer, G. R. Y., & Martinet, W. (2018). Novel drug discovery strategies for atherosclerosis that target necrosis and necroptosis. *Expert Opinion on Drug Discovery*, 13(6): 477-488.
- Croce, K., & Libby, P. (2007). Intertwining of thrombosis and inflammation in atherosclerosis. *Current Opinion in Hematology* 14(1): 55-61.

- Cybulsky, M. I., & Gimbrone, M. A. (1991). Endothelial expression of a mononuclear leukocyte adhesion molecule during atherogenesis. *Science*, 251(4995): 788-791.
- De Caterina, R., & Libby, P. (2008). Endothelial dysfunctions in vascular disease.
- Dollery, C. M., & Libby, P. (2006). Atherosclerosis and proteinase activation. *Cardiovascular Research*, 69 (3): 625-635.
- Douglas, G., & Channon, K. M. (2014). The pathogenesis of atherosclerosis. *Medicine*, 42(9): 480-484.
- Duan, W., Yu, Y., & Zhang, L. (2005). Antiatherogenic effects of *Phyllanthus Emblica* associated with corilagin and its analogue. *Yakugaku Zasshi*, 125(7): 587-591.
- Dutta, P., Courties, G., Wei, Y., Leuschner, F., Gorbato, R., Robbins, C. S., Iwamoto, Y., Thompson, B., Carlson, A. L., Heidt, T., Majumdar, M. D., Lasitschka, F., Etzrodt, M., Waterman, P., Waring, M. T., Chicoine, A. T., Van Der Laan, A. M., Niessen, H. W. M., Piek, J. J., ... Nahrendorf, M. (2012). Myocardial infarction accelerates atherosclerosis. *Nature*, 487(7407): 325-329.
- Egawa, G., Nakamizo, S., Natsuaki, Y., Doi, H., Miyachi, Y., & Kabashima, K. (2013). Intravital analysis of vascular permeability in mice using two-photon microscopy. *Scientific Reports*, 3(1): 1-6.
- Epstein, F. H., Fuster, V., Badimon, L., Badimon, J. J., & Chesebro, J. H. (1992). The pathogenesis of coronary artery disease and the acute coronary syndromes. *New England Journal of Medicine*, 326(5): 310-318.
- Erqou, S., Kaptoge, S., Perry, P. L., Angelantonio, E. Di, Thompson, A., White, I. R., Marcovina, S. M., Collins, R., Thompson, S. G., & Danesh, J. (2009). Lipoprotein(a) concentration and the risk of coronary heart disease, stroke and nonvascular mortality. *JAMA*: 302(4): 412-423.
- Falk, E., Nakano, M., Bentzon, J. F., Finn, A. V., & Virmani, R. (2013). Update on acute coronary syndromes: The pathologists' view. *European Heart Journal*, 34(10): 719-728.
- Galis, Z. S., Muszynski, M., Sukhova, G. K., Simon-Morrissey, E., & Libby, P. (1994a). Enhanced expression of vascular matrix metalloproteinases induced in vitro by cytokines and in regions of human atherosclerotic lesions. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 748: 501-507.
- Galis, Z. S., Muszynski, M., Sukhova, G. K., Simon-Morrissey, E., Unemori, E. N., Lark, M. W., Amento, E., & Libby, P. (1994b). Cytokine-stimulated human vascular smooth muscle cells synthesize a complement of enzymes required for extracellular matrix digestion. *Circulation Research*, 75(1): 181-189.
- García-García, H. M., Klauss, V., Gonzalo, N., Garg, S., Onuma, Y., Hamm, C. W., Wijns, W., Shannon, J., & Serruys, P. W. (2012). Relationship between cardiovascular risk factors and biomarkers with necrotic core and atheroma size: A serial intravascular ultrasound radiofrequency data analysis. *International Journal of Cardiovascular Imaging*, 28(4): 695-703.
- Glass, C. K., & Witztum, J. L. (2001). Atherosclerosis: The road ahead. *Cell*, 104(4): 503-516.
- Gonzalez, L., & Trigatti, B. L. (2017). Macrophage apoptosis and necrotic core development in atherosclerosis: A rapidly advancing field with clinical relevance to imaging and therapy. *Canadian Journal of Cardiology*, 33 (3): 303-312.
- Grainger, D. J., Wakefield, L., Bethell, H. W., Farndale, R. W., & Metcalfe, J. C. (1995). Release and activation of platelet latent TGF- β in blood clots during dissolution with plasmin. *Nature Medicine*, 1(9): 932-937.
- Gu, L., Bai, W., Li, S., Zhang, Y., Han, Y., Gu, Y., Meng, G., Xie, L., Wang, J., Xiao, Y., Shan, L., Zhou, S., Wei, L., Ferro, A., & Ji, Y. (2013). Celastrol prevents atherosclerosis via inhibiting LOX-1 and oxidative stress. *PloS one*, 8(6): e65477.

- Ho, H. H., Hsu, L. S., Chan, K. C., Chen, H. M., Wu, C. H., & Wang, C. J. (2010). Extract from the leaf of nucifera reduced the development of atherosclerosis via inhibition of vascular smooth muscle cell proliferation and migration. *Food and Chemical Toxicology*, 48(1): 159-168.
- Hong, Y. M. (2010). Atherosclerotic cardiovascular disease beginning in childhood. *Korean Circulation Journal*, 40(1).
- Hwang, S. J., Ballantyne, C. M., Sharrett, A. R., Smith, L. C., Davis, C. E., Gotto, A. M., & Boerwinkle, E. (1997). Circulating adhesion molecules VCAM-1, ICAM-1, and E-selectin in carotid atherosclerosis and incident coronary heart disease cases: The Atherosclerosis Risk In Communities (ARIC) study. *Circulation*, 96(12): 4219-4225.
- Johnson, J. L., Jenkins, N. P., Huang, W. C., Di Gregoli, K., Sala-Newby, G. B., Scholtes, V. P. W., Moll, F. L., Pasterkamp, G., & Newby, A. C. (2014). Relationship of MMP-14 and TIMP-3 expression with macrophage activation and human atherosclerotic plaque vulnerability. *Mediators of Inflammation*, 276457.
- Joris, I., Zand, T., Nunnari, J. J., Krolikowski, F. J., & Majno, G. (1983). Studies on the pathogenesis of atherosclerosis. I. Adhesion and emigration of mononuclear cells in the aorta of hypercholesterolemic rats. *The American Journal of Pathology*, 113(3): 341.
- Kajal, A., Kishore, L., Kaur, N., Gollen, R., & Singh, R. (2016). Therapeutic agents for the management of atherosclerosis from herbal sources. *Beni-Suef University Journal of Basic and Applied Sciences*, 5(2): 156-169.
- Kattoor, A. J., Pothineni, N. V. K., Palagiri, D., & Mehta, J. L. (2017). Oxidative stress in atherosclerosis. *Current Atherosclerosis Reports*, 19(11): 42.
- Kim, J. Y., & Shim, S. H. (2019). Medicinal herbs effective against atherosclerosis: Classification according to mechanism of action. *Biomolecules and Therapeutics*, 27(3): 254.
- Kim, O. S., Seo, C. S., Kim, Y., Shin, H. K., & Ha, H. (2015). Extracts of *Scutellariae radix* inhibit low-density lipoprotein oxidation and the lipopolysaccharide-induced macrophage inflammatory response. *Molecular Medicine Reports*, 12(1): 1335-1341.
- Kirichenko, T. V., Sukhorukov, V. N., Markin, A. M., Nikiforov, N. G., Liu, P. Y., Sobenin, I. A., Tarasov, V. V., Orekhov, A. N., & Aliev, G. (2020). Medicinal plants as a potential and successful treatment option in the context of atherosclerosis. In *Frontiers in Pharmacology*, 11: 403.
- Koltsova, E. K., Hedrick, C. C., & Ley, K. (2013). Myeloid cells in atherosclerosis: A delicate balance of anti-inflammatory and proinflammatory mechanisms. *Current Opinion in Lipidology*, 24(5): 371-380.
- Learmonth, J. R. (1948). Arterial embolism. *Edinburgh Medical Journal*, 55(8): 449.
- Leitinger, N. (2003). Oxidized phospholipids as modulators of inflammation in atherosclerosis. *Current Opinion in Lipidology*, 14(5): 421-430.
- Li, J. K., Ge, R., Tang, L., & Li, Q. S. (2013). Protective effects of farrerol against hydrogen-peroxide-induced apoptosis in human endothelium-derived EA.hy926 cells. *Canadian Journal of Physiology and Pharmacology*, 91(9): 733-740.
- Libby, P. (2008). The molecular mechanisms of the thrombotic complications of atherosclerosis. *Journal of Internal Medicine*, 263(5): 517-527.
- Libby, P., Buring, J. E., Badimon, L., Hansson, G. K., Deanfield, J., Bittencourt, M. S., Tokgözoğlu, L., & Lewis, E. F. (2019). Atherosclerosis. *Nature Reviews Disease Primers*, 5(1): 56.
- Libby, P., Okamoto, Y., Rocha, V. Z., & Folco, E. (2010). Inflammation in atherosclerosis: Transition from theory to practice. *Circulation Journal*, 74(2): 213-220.

- Linton, M. F., Babaev, V. R., Huang, J., Linton, E. F., Tao, H., & Yancey, P. G. (2016). Macrophage apoptosis and efferocytosis in the pathogenesis of atherosclerosis. *Circulation Journal*, 80(11): 2259-2268.
- Lusis, A. J. (2000). Atherosclerosis. *Nature*, 407: 233-241.
- Mach, F., Schönbeck, U., Bonnefoy, J. Y., Pober, J. S., & Libby, P. (1997). Activation of monocyte/macrophage functions related to acute atheroma complication by ligation of CD40: Induction of collagenase, stromelysin, and tissue factor. *Circulation*, 96(2): 396-399.
- Mackman, N., Tilley, R. E., & Key, N. S. (2007). Role of the extrinsic pathway of blood coagulation in hemostasis and thrombosis. *Arteriosclerosis, Thrombosis, and Vascular Biology*, 27(8): 1687-1693.
- Majesky, M. W. (2007). Developmental basis of vascular smooth muscle diversity. *Arteriosclerosis, Thrombosis, and Vascular Biology*, 27(6): 1248-1258.
- Mansi K, Abushoffa AM, Disi A, Aburjai T. (2009). Hypolipidemic effects of seed extract of celery (*Apium graveolens*) in rats. *Pharmacognosy Magazine*, 5(20): 301-305.
- Mattila, K. J., Valtonen, V. V., Nieminen, M. S., & Asikainen, S. (1998). Role of infection as a risk factor for atherosclerosis, myocardial infarction, and stroke. *Clinical Infectious Diseases*, 26(3): 719-734.
- McGill, J., McMahan, C. A., Herderick, E. E., Malcom, G. T., Tracy, R. E., & Jack, P. (2000). Origin of atherosclerosis in childhood and adolescence. *The American journal of clinical nutrition*, 72(5), 1307s-1315s.
- McLaren, J. E., Michael, D. R., Ashlin, T. G., & Ramji, D. P. (2011). Cytokines, macrophage lipid metabolism and foam cells: Implications for cardiovascular disease therapy. *Progress in Lipid Research*, 50(4): 331-347.
- Moon, C. Y., Ku, C. R., Cho, Y. H., & Lee, E. J. (2012). Protocatechuic aldehyde inhibits migration and proliferation of vascular smooth muscle cells and intravascular thrombosis. *Biochemical and Biophysical Research Communications*, 423(1): 116-121.
- Nagase, H., Visse, R., & Murphy, G. (2006). Structure and function of matrix metalloproteinases and TIMPs. In *Cardiovascular Research*, 69(3): 562-573.
- Newby, A. C. (2005). Dual role of matrix metalloproteinases (matrixins) in intimal thickening and atherosclerotic plaque rupture. *Physiological Reviews*, 85(1).
- Nguyen, M. T., Fernando, S., Schwarz, N., Tan, J. T. M., Bursill, C. A., & Psaltis, P. J. (2019). Inflammation as a therapeutic target in atherosclerosis, *Journal of Clinical Medicine*. 8(8): 1109.
- Nordestgaard, B. G., Chapman, M. J., Ray, K., Borén, J., Andreotti, F., Watts, G. F., Ginsberg, H., Amarengo, P., Catapano, A., Descamps, O. S., Fisher, E., Kovanen, P. T., Kuivenhoven, J. A., Lesnik, P., Masana, L., Reiner, Z., Taskinen, M. R., Tokgözoğlu, L., & Tybjaerg-Hansen, A. (2010). Lipoprotein (a) as a cardiovascular risk factor: current status. *European Heart Journal*, 31(23): 2844-2853..
- Orekhov, A. (2013). Direct anti-atherosclerotic therapy; development of natural anti-atherosclerotic drugs preventing cellular cholesterol retention. *Current Pharmaceutical Design*, 19(33): 5909-5928.
- Orekhov, A. N., & Ivanova, E. A. (2016). Cellular models of atherosclerosis and their implication for testing natural substances with anti-atherosclerotic potential. *Phytomedicine*, 23(11): 1190-1197.
- Orekhov, A. N., & Sobenin, I. A. (2018). Modified and dysfunctional lipoproteins in atherosclerosis: effectors or biomarkers? *Current Medicinal Chemistry*, 26(9): 1512-1524.
- Orekhov, A. N., Sobenin, I. A., Revin, V. V., & Bobryshev, Y. V. (2015). Development of antiatherosclerotic drugs on the basis of natural products using cell model approach. *Oxidative Medicine and Cellular Longevity*, 463797.

- Osaki, T., & Ichinose, A. (2014). Current views of activating and regulatory mechanisms of blood coagulation. *Nihon rinsho. Japanese Journal of Clinical Medicine*, 72(7): 1206-1211.
- Park, S. H., Koo, H. J., Sung, Y. Y., & Kim, H. K. (2013). The protective effect of *Prunella vulgaris* ethanol extract against vascular inflammation in TNF- α -stimulated human aortic smooth muscle cells. *BMB Reports*, 46(7): 352.
- Pryma, C. S., Ortega, C., Dubland, J. A., & Francis, G. A. (2019). Pathways of smooth muscle foam cell formation in atherosclerosis. *Current Opinion in Lipidology*, 30(2): 117-124.
- Ridker, P. M., Buring, J. E., & Rifai, N. (2001). Soluble P-selectin and the risk of future cardiovascular events. *Circulation*, 103(4): 491-495.
- Sharafeldin, K., & Rizvi, M. R. (2015). Effect of traditional plant medicines (*Cinnamomum zeylanicum* and *Syzygium cumini*) on oxidative stress and insulin resistance in streptozotocin-induced diabetic rats. *The Journal of Basic & Applied Zoology*, 72: 126-134.
- Sima, A. V., Stancu, C. S., & Simionescu, M. (2009). Vascular endothelium in atherosclerosis. *Cell and Tissue Research*, 335: 191-203.
- Skåln, K., Gustafsson, M., Knutsen Rydberg, E., Hultén, L. M., Wiklund, O., Innerarity, T. L., & Boren, J. (2002). Subendothelial retention of atherogenic lipoproteins in early atherosclerosis. *Nature*, 417(6890).
- Song, S., Lee, C. J., Oh, J., Park, S., Kang, S. M., & Lee, S. H. (2019). Effect of niacin on carotid atherosclerosis in patients at low-density lipoprotein-cholesterol goal but high lipoprotein (a) level: a 2-year follow-up study. *Journal of Lipid and Atherosclerosis*, 8(1): 58-66.
- Strong, J. P., Malcom, G. T., Newman, W. P., & Oalman, M. C. (1992). Early lesions of atherosclerosis in childhood and youth: Natural history and risk factors. *Journal of the American College of Nutrition*, 11(sup1), 51S-54S.
- Subramaniam, S., Subramaniam, R., Rajapandian, S., Uthrapathi, S., Gnanamanickam, V. R., & Dubey, G. P. (2011). Anti-atherogenic activity of ethanolic fraction of *terminalia arjuna* bark on hypercholesterolemic rabbits. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 487916.
- Tabas, I., García-Cardena, G., & Owens, G. K. (2015). Recent insights into the cellular biology of atherosclerosis. *Journal of Cell Biology*, 209(1): 13-22.
- Tabas, I., Williams, K. J., & Borén, J. (2007). Subendothelial lipoprotein retention as the initiating process in atherosclerosis: Update and therapeutic implications. *Circulation*, 116(16): 1832-1844.
- Tertov, V. V., Orekhov, A. N., Sobenin, I. A., Gabbasov, Z. A., Popov, E. G., Yaroslavov, A. A., & Smirnov, V. M. (1992). Three types of naturally occurring modified lipoproteins induce intracellular lipid accumulation due to lipoprotein aggregation. *Circulation Research*, 71(1): 218-228.
- Thanvi, B., & Robinson, T. (2007). Complete occlusion of extracranial internal carotid artery: Clinical features, pathophysiology, diagnosis and management. *Postgraduate Medical Journal*, 83(976): 95-99.
- Théroux, P., & Fuster, V. (1998). Acute coronary syndromes: Unstable angina and non-Q-wave myocardial infarction. *Circulation*, 97(12): 1195-1206.
- Vergallo, R., & Crea, F. (2020). Atherosclerotic Plaque Healing. *New England Journal of Medicine*, 383(9): 846-857.
- Wan, J. B., Lee, S. M. Y., Wang, J. D., Wang, N., He, C. W., Wang, Y. T., & Kang, J. X. (2009). *Panax notoginseng* reduces atherosclerotic lesions in ApoE-deficient mice and inhibits TNF- α -induced endothelial adhesion molecule expression and monocyte adhesion. *Journal of Agricultural and Food Chemistry*, 57(15): 6692-6697.

- Watson, M. G., Byrne, H. M., Macaskill, C., & Myerscough, M. R. (2018). A two-phase model of early fibrous cap formation in atherosclerosis. *Journal of Theoretical Biology*, 456: 123-136.
- Williams, K. J., & Tabas, I. (1995). The response-to-retention hypothesis of early atherogenesis. *Arteriosclerosis, Thrombosis, and Vascular Biology*, 15(5): 551-561.
- Yu, X. H., Fu, Y. C., Zhang, D. W., Yin, K., & Tang, C. K. (2013). Foam cells in atherosclerosis. *Clinica Chimica Acta*, 424: 245-252.
- Yun, S. H., Sim, E. H., Goh, R. Y., Park, J. I., & Han, J. Y. (2016). Platelet activation: The mechanisms and potential biomarkers. *BioMed Research International*, 1: 9060143.
- Zampetaki, A., Dudek, K., & Mayr, M. (2013). Oxidative stress in atherosclerosis: The role of microRNAs in arterial remodeling. In *Free Radical Biology and Medicine*, 64: 69-77.
- Zhao, W., Feng, H., Guo, S., Han, Y., & Chen, X. (2017). Danshenol A inhibits TNF- α -induced expression of intercellular adhesion molecule-1 (ICAM-1) mediated by NOX4 in endothelial cells. *Scientific Reports*, 7(1): 12953.

11REFERENCES

- Aertgeerts, P., Albring, M., Klaschka, F., Patzeltwenzler, R., Rauhut, K., Weigl, B., & Nasemann, T. (1985). Comparison of kamillosan cream (2 G Ethanolic extract from chamomile flowers in 100 g cream) versus steroidal (0.25-percent hydrocortisone, 0.75-percent fluocortin butyl ester) and non-steroidal (5-percent bufexamac) dermatics in the maintenance therapy of eczema. *Zeitschrift Fur Hautkrankheiten H&G*, 60(3): 270-277.
- Aggarwal, B.B., Sundaram, C., Malani, N., Ichikawa, H. (2007). Curcumin: The Indian solid gold. In: Aggarwal, B.B., Surh, YJ., Shishodia, S. (eds) *The Molecular Targets and Therapeutic Uses of Curcumin in Health and Disease*. *Advances In Experimental Medicine and Biology*, vol 595. Springer, Boston, MA.
- Baser, K. H. C., & Buchbauer, G. (2009). *Handbook of essential oils: Science, technology, and applications*. CRC press.
- Bashir, S., Janbaz, K. H., Jabeen, Q., & Gilani, A. H. (2006). Studies on spasmogenic and spasmolytic activities of *Calendula officinalis* flowers. *Phytotherapy Research: An International Journal Devoted to Pharmacological and Toxicological Evaluation of Natural Product Derivatives*, 20(10): 906-910.
- Cardia, G. F. E., Silva-Filho, S. E., Silva, E. L., Uchida, N. S., Cavalcante, H. A. O., Cassarotti, L. L., Salvadego, V. E. C., Spironello, R. A., Bersani-Amado, C. A., & Cuman, R. K. N. (2018). Effect of lavender (*Lavandula angustifolia*) essential oil on acute inflammatory response. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2018(1): 1413940.
- Cavanagh, H., & Wilkinson, J. (2002). Biological activities of lavender essential oil. *Phytotherapy Research*, 16(4): 301-308.
- Chaturvedi, T. (2009). Uses of turmeric in dentistry: An update. *Indian Journal of Dental Research*, 20(1): 107-109.
- Duke, J. (2002). *Handbook of medicinal herbs*. In: CRC press.
- Eshun, K., & He, Q. (2004). Aloe vera: a valuable ingredient for the food, pharmaceutical and cosmetic industries—A review. *Critical Reviews in Food Science and Nutrition*, 44(2): 91-96.

- Güven, U. M., Arslan, S., Çıracı, M. B., & Kayıran, S. D. (2022). Morphological characteristics of *Calendula officinalis* L. plant, development and in vitro evaluation of extract loaded topical drug formulation. *Mersin University School of Medicine Lokman Hekim Journal of History of Medicine and Folk Medicine*, 12(1): 105-115.
- Jiang, Y., Wu, N., Fu, Y.-J., Wang, W., Luo, M., Zhao, C.-J., Zu, Y.-G., & Liu, X.-L. (2011). Chemical composition and antimicrobial activity of the essential oil of rosemary. *Environmental Toxicology and Pharmacology*, 32(1): 63-68.
- Karadağ, A. E., Demirci, B., Çaşkurulu, A., Demirci, F., Okur, M. E., Orak, D., Sipahi, H., & Başer, K. H. C. (2019). In vitro antibacterial, antioxidant, anti-inflammatory and analgesic evaluation of *Rosmarinus officinalis* L. flower extract fractions. *South African Journal of Botany*, 125: 214-220.
- Kartnig, T. (1988). *Clinical applications of Centella asiatica (L.) Urb. Herbs, spices, and medicinal plants: recent advances in botany, horticulture, and pharmacology (USA)*.
- Khiljee, S., Rehman, N. U., Khiljee, T., Ahmad, R. S., Khan, M. Y., & Qureshi, U. A. (2011). Use of traditional herbal medicines in the treatment of eczema. *Journal of Pakistan Association of Dermatologists*, 21(2): 112-117.
- Kim, J., Kim, B. E., & Leung, D. Y. (2019). Pathophysiology of atopic dermatitis: Clinical implications. *Allergy and Asthma Proceedings*, 40: 84-92.
- Nawab, M., Mannan, A., & Siddiqui, M. (2008). Evaluation of the clinical efficacy of Unani formulation on eczema. *Indian Journal of Tradational Knowledge*, 7(2): 341-344.
- Nebus, J., Nollent, V., & Wallo, W. (2012). New Learnings on the Clinical Benefits of Colloidal Oatmeal in Atopic Dermatitis. *Supplement to the October*.
- Premila, M. (2006). *Ayurvedic herbs: a clinical guide to the healing plants of traditional Indian medicine*. Psychology Press.
- Radha, M. H., & Laxmipriya, N. P. (2015). Evaluation of biological properties and clinical effectiveness of Aloeávera: áAásystematic review. *Journal of Traditional and Complementary Medicine*, 5(1): 21-26.
- Reynolds, T., & Dweck, A. (1999). Aloe vera leaf gel: a review update. *Journal of ethnopharmacology*, 68(1-3): 3-37.
- Riehemann, K., Behnke, B., & Schulze-Osthoff, K. (1999). Plant extracts from stinging nettle (*Urtica dioica*), an antirheumatic remedy, inhibit the proinflammatory transcription factor NF-κB. *FEBS Letters*, 442(1): 89-94.
- Said, A. A. H., Otmani, I., Derfoufi, S., & Benmoussa, A. (2015). Highlights on nutritional and therapeutic value of stinging nettle (*Urtica dioica*). *International Journal of Pharmacy and Pharmaceutical Sciences*, 7(10): 8-14.
- Santos, F., & Rao, V. (2000). Antiinflammatory and antinociceptive effects of 1, 8-cineole a terpenoid oxide present in many plant essential oils. *Phytotherapy Research: An International Journal Devoted to Pharmacological and Toxicological Evaluation of Natural Product Derivatives*, 14(4): 240-244.
- Satoskar, R., Shah, S., & Shenoy, S. (1986). Evaluation of anti-inflammatory property of curcumin (diferuloyl methane) in patients with postoperative inflammation. *International Journal of Clinical Pharmacology, Therapy, and Toxicology*, 24(12): 651-654.
- Schulz, V., Hänsel, R., Blumenthal, M., Tyler, V. E., Schulz, V., Hänsel, R., Blumenthal, M., & Tyler, V. E. (2004). *Skin, Trauma, Rheumatism, and Pain. Rational Phytotherapy: A Reference Guide for Physicians and Pharmacists*, 333-368.
- Singh, Y.V., Kumar, S., & Singh, M. (2005) Agro-history, uses, ecology and distribution of henna (*Lawsonia inermis* L. syn. *Alba Lam*). *Henna Cultivation, Improvement and Trade*. 11-12.

- Sur, R., Nigam, A., Grote, D., Liebel, F., & Southall, M. D. (2008). Avenanthramides, polyphenols from oats, exhibit anti-inflammatory and anti-itch activity. *Archives of Dermatological Research*, 300(10): 569-574.
- Tabassum, N., & Hamdani, M. (2014). Plants used to treat skin diseases. *Pharmacognosy Reviews*, 8(15): 52.
- Tayel, A. A., & El-Tras, W. F. (2009). Possibility of fighting food borne bacteria by Egyptian folk medicinal herbs and spices extracts. *J Egypt Public Health Assoc*, 84(1-2): 21-32.
- Weiss, R., & Fintelmann, V. (2000). Herbal medicine.
- Yetkin, H., & Yüksel Başak, P. (2006). Herbal therapy in dermatology. *TURKDERM-Turkish Archives of Dermatology and Venereology*, 40(2): 40-45.
- Zari, S. T., & Zari, T. A. (2015). A review of four common medicinal plants used to treat eczema. *Journal of Medicinal Plants Research*, 9(24): 702-711.

12 REFERENCES

- Ansari-Mohseni, N., Ghorani-Azam, A., & Mohajeri, S. A. (2023). Therapeutic effects of herbal medicines in different types of retinopathies: A systematic review. *Avicenna Journal of Phytomedicine*, 13(2): 118.
- Bhutto, I., & Luty, G. (2012). Understanding age-related macular degeneration (AMD): relationships between the photoreceptor/retinal pigment epithelium/Bruch's membrane/choriocapillaris complex. *Molecular Aspects of Medicine*, 33(4): 295-317.
- Bucheli, P., Vidal, K., Shen, L., Gu, Z., Zhang, C., Miller, L. E., & Wang, J. (2011). Goji berry effects on macular characteristics and plasma antioxidant levels. *Optometry and Vision Science*, 88(2): 257-262.
- Chan, H. H. L., Lam, H. I., Choi, K. Y., Li, S. Z. C., Lakshmanan, Y., Yu, W. Y., ... & So, K. F. (2019). Delay of cone degeneration in retinitis pigmentosa using a 12-month treatment with *Lycium barbarum* supplement. *Journal of Ethnopharmacology*, 236: 336-344.
- Cheng, C. Y., Chung, W. Y., Szeto, Y. T., & Benzie, I. F. (2005). Fasting plasma zeaxanthin response to *Fructus barbarum* L. (wolfberry; Kei Tze) in a food-based human supplementation trial. *British Journal of Nutrition*, 93(1), 123-130.
- Chous, A. P., Richer, S. P., Gerson, J. D., & Kowluru, R. A. (2016). The diabetes visual function supplement study (DiVFuSS). *British Journal of Ophthalmology*, 100(2): 227-234.
- Country, M. W. (2017). Retinal metabolism: a comparative look at energetics in the retina. *Brain Research*, 167: 50-57.
- Cunha-Vaz, J. (2011). Blood-retinal barrier. 21(6_suppl): 3-9.
- Dan, L., Tingting, D., Wei, Y., Hui, D., Huan, M., & Ming, J. (2019). Effects of Huangban Bianxing One decoction combined with ranibizumab on treating exudative age-related macular degeneration. *Journal of Traditional Chinese Medicine*, 39(6): 892-901.
- Forte, R., Cennamo, G., Finelli, M. L., Bonavolonta, P., de Crecchio, G., & Greco, G. M. (2011). Combination of flavonoids with *Centella asiatica* and *Melilotus* for diabetic cystoid macular edema without macular thickening. *Journal of Ocular Pharmacology and Therapeutics*, 27(2): 109-113.

- Jin, M., Dai, H., Zhang, X., Wang, Y., Han, M., Zhang, H., ... & Chen, Y. (2018). A traditional Chinese patent medicine ZQMT for neovascular age-related macular degeneration: a multicenter randomized clinical trial. *Current Molecular Medicine*, 18(9): 622-629.
- Joussen, A. M., Poulaki, V., Qin, W., Kirchhof, B., Mitsiades, N., Wiegand, S. J., ... & Adamis, A. P. (2002). Retinal vascular endothelial growth factor induces intercellular adhesion molecule-1 and endothelial nitric oxide synthase expression and initiates early diabetic retinal leukocyte adhesion in vivo. *The American Journal of Pathology*, 160(2): 501-509.
- Lian FengMei, L. F., Wu Lie, W. L., Tian JiaXing, T. J., Jin Ming, J. M., Zhou ShuiPing, Z. S., Zhao Min, Z. M., ... & Tong XiaoLin, T. X. (2015). The effectiveness and safety of a danshen-containing Chinese herbal medicine for diabetic retinopathy: a randomized, double-blind, placebo-controlled multicenter clinical trial. *Journal of Ethnopharmacology*, 164: 71-77.
- Luna, J. D., Chan, C. C., Derevjani, N. L., Mahlow, J., Chiu, C., Peng, B., ... & Viores, S. A. (1997). Blood-retinal barrier (BRB) breakdown in experimental autoimmune uveoretinitis: Comparison with vascular endothelial growth factor, tumor necrosis factor α , and interleukin-1 β -mediated breakdown. *Journal of Neuroscience Research*, 49(3): 268-280.
- Luo, X. X., Duan, J. G., Liao, P. Z., Wu, L., Yu, Y. G., Qiu, B., ... & Yao, K. (2009). Effect of Qiming Granule on retinal blood circulation of diabetic retinopathy: A multicenter clinical trial. *Chinese Journal of Integrative Medicine*, 15: 384-388.
- Mazzolani, F., Togni, S., Giacomelli, L., Eggenhoffner, R., & Franceschi, F. (2018). Oral administration of a curcumin-phospholipid formulation (Meriva[®]) for treatment of chronic diabetic macular edema: A pilot study. *Eur Rev Med Pharmacol Sci*, 22(11): 3617-3625..
- Pan, H. T., Wang, J. J., Huang, J. L., Shuai, Y. L., Li, J., Hu, Z. Z., ... & Liu, Q. H. (2020). Ranibizumab plus fufang xueshuantong capsule versus ranibizumab alone for exudative age-related macular degeneration. *Journal of International Medical Research*, 48(9): 0300060520931618.
- Piccardi, M., Fadda, A., Martelli, F., Marangoni, D., Magli, A., Minnella, A. M., ... & Falsini, B. (2019). Antioxidant saffron and central retinal function in ABCA4-related stargardt macular dystrophy. *Nutrients*, 11(10): 2461.
- Piccardi, M., Marangoni, D., Minnella, A. M., Savastano, M. C., Valentini, P., Ambrosio, L., ... & Falsini, B. (2012). A longitudinal follow-up study of saffron supplementation in early age-related macular degeneration: sustained benefits to central retinal function. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 2012(1): 429124.
- Sepahi, S., Mohajeri, S. A., Hosseini, S. M., Khodaverdi, E., Shoeibi, N., Namdari, M., & Tabassi, S. A. S. (2018). Effects of crocin on diabetic maculopathy: a placebo-controlled randomized clinical trial. *American Journal of Ophthalmology*, 190: 89-98.
- Steigerwalt, R., Belcaro, G., Cesarone, M. R., Di Renzo, A., Grossi, M. G., Ricci, A., ... & Schönlau, F. (2009). Pycnogenol[®] improves microcirculation, retinal edema, and visual acuity in early diabetic retinopathy. *Journal of Ocular Pharmacology and Therapeutics*, 25(6): 537-540.
- Tisi, A., Feligioni, M., Passacantando, M., Ciancaglini, M., & Maccarone, R. (2021). The impact of oxidative stress on blood-retinal barrier physiology in age-related macular degeneration. *Cells*, 10(1): 64.
- Xu, Z. H., Gao, Y. Y., Zhang, H. T., Ruan, K. F., & Feng, Y. (2018). Progress in experimental and clinical research of the diabetic retinopathy treatment using traditional Chinese medicine. *The American Journal of Chinese Medicine*, 46(07): 1421-1447.

- Yang, X., Yu, X. W., Zhang, D. D., & Fan, Z. G. (2020). Blood-retinal barrier as a converging pivot in understanding the initiation and development of retinal diseases. *Chinese Medical Journal*, 133(21): 2586-2594.
- Zhang, C., Wang, H., Nie, J., & Wang, F. (2014). Protective factors in diabetic retinopathy: focus on blood-retinal barrier. *Discovery Medicine*, 18(98): 105-112.
- Zhao, Y., Yu, J., Liu, J., & An, X. (2016). The role of Liuwei Dihuang pills and Ginkgo leaf tablets in treating diabetic complications. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 1: 7931314..
- Zhao, Y., Yu, X., Lou, Y., Sun, X., Zhu, B., Xu, W., ... & An, X. (2020). Therapeutic effect of abelmoschus manihot on type 2 diabetic nonproliferative retinopathy and the involvement of VEGF. *Evidence-Based Complementary and Alternative Medicine*, 1: 5204917.

13REFERENCES

- Baldini, C., Moriconi, F. R., Galimberti, S., Libby, P., & De Caterina, R. (2021). The JAK–STAT pathway: an emerging target for cardiovascular disease in rheumatoid arthritis and myeloproliferative neoplasms. *European Heart Journal*, 42(42): 4389-4400.
- Banerjee, S., Biehl, A., Gadina, M., Hasni, S., & Schwartz, D. M. (2017). JAK–STAT signaling as a target for inflammatory and autoimmune diseases: current and future prospects. *Drugs*, 77: 521-546.
- Barcia Durán, J. G., Lu, T., Houghton, S., Geng, F., Schreiner, R., Xiang, J., ... & Lis, R. (2021). Endothelial Jak3 expression enhances pro-hematopoietic angiocrine function in mice. *Communications Biology*, 4(1): 406.
- Bill, M. A., Fuchs, J. R., Li, C., Yui, J., Bakan, C., Benson, D. M., ... & Lesinski, G. B. (2010). The small molecule curcumin analog FLLL32 induces apoptosis in melanoma cells via STAT3 inhibition and retains the cellular response to cytokines with anti-tumor activity. *Molecular cancer*, 9: 1-12.
- Bose, S., Banerjee, S., Mondal, A., Chakraborty, U., Pumarol, J., Croley, C. R., & Bishayee, A. (2020). Targeting the JAK/STAT Signaling Pathway Using Phytocompounds for Cancer Prevention and Therapy. *Cells*, 9(6): 1451.
- Chen, H., Sun, H., You, F., Sun, W., Zhou, X., Chen, L., ... & Jiang, Z. (2011). Activation of STAT6 by STING is critical for antiviral innate immunity. *Cell*, 147(2): 436-446.
- Choy, K. W., Murugan, D., Leong, X. F., Abas, R., Alias, A., & Mustafa, M. R. (2019). Flavonoids as natural anti-inflammatory agents targeting nuclear factor-kappa B (NFκB) signaling in cardiovascular diseases: a mini review. *Frontiers in pharmacology*, 10: 1295.
- Ciulla, T. A., Amador, A. G., & Zinman, B. (2003). Diabetic retinopathy and diabetic macular edema: pathophysiology, screening, and novel therapies. *Diabetes care*, 26(9): 2653-2664.
- Ding, Y., Hou, R., Yu, J., Xing, C., Zhuang, C., & Qu, Z. (2023). Dietary phytochemicals as potential chemopreventive agents against tobacco-induced lung carcinogenesis. *Nutrients*, 15(3): 491.
- Dodington, D. W., Desai, H. R., & Woo, M. (2018). JAK/STAT–emerging players in metabolism. *Trends in Endocrinology & Metabolism*, 29(1): 55-65.
- Feng, A., Yang, S., Sun, Y., Zhang, L., Bo, F., & Li, L. (2020). Development and evaluation of oleanolic acid dosage forms and its derivatives. *BioMed Research International*, 1: 1308749.
- Ferrao, R., & Lupardus, P. J. (2017). The Janus kinase (JAK) FERM and SH2 domains: Bringing specificity to JAK–receptor interactions. *Frontiers in Endocrinology*, 8: 71.

- Fridlender, M., Kapulnik, Y., & Koltai, H. (2015). Plant derived substances with anti-cancer activity: from folklore to practice. *Frontiers in Plant Science*, 6: 799.
- Furqan, M., Akinleye, A., Mukhi, N., Mittal, V., Chen, Y., & Liu, D. (2013). STAT inhibitors for cancer therapy. *Journal of Hematology & Oncology*, 6: 1-11.
- Garg, M., Shanmugam, M. K., Bhardwaj, V., Goel, A., Gupta, R., Sharma, A., ... & Sethi, G. (2021). The pleiotropic role of transcription factor STAT3 in oncogenesis and its targeting through natural products for cancer prevention and therapy. *Medicinal Research Reviews*, 41(3): 1291-1336.
- Goult, B. T., Bouaouina, M., Elliott, P. R., Bate, N., Patel, B., Gingras, A. R., ... & Barsukov, I. L. (2010). Structure of a double ubiquitin-like domain in the talin head: a role in integrin activation. *The EMBO Journal*, 29(6): 1069-1080.
- Ho, W. E., Peh, H. Y., Chan, T. K., & Wong, W. F. (2014). Artemisinins: pharmacological actions beyond anti-malarial. *Pharmacology & Therapeutics*, 142(1): 126-139.
- Hong, J., Lee, J. H., Zhang, Z., Wu, Y., Yang, M., Liao, Y., ... & Xu, K. (2022). PRC2-mediated epigenetic suppression of Type I IFN-STAT2 signaling impairs antitumor immunity in luminal breast cancer. *Cancer Research*, 82(24): 4624-4640.
- Hu, X., Li, J., Fu, M., Zhao, X., & Wang, W. (2021). The JAK/STAT signaling pathway: from bench to clinic. *Signal Transduction And Targeted Therapy*, 6(1): 402.
- Ilamathi, M., Santhosh, S., & Sivaramakrishnan, V. (2016). Artesunate as an anti-cancer agent targets stat-3 and favorably suppresses hepatocellular carcinoma. *Current Topics in Medicinal Chemistry*, 16(22): 2453-2463.
- Jang, B. C. (2016). Artesunate inhibits adipogenesis in 3T3-L1 preadipocytes by reducing the expression and/or phosphorylation levels of C/EBP- α , PPAR- γ , FAS, perilipin A, and STAT-3. *Biochemical and Biophysical Research Communications*, 474(1): 220-225.
- Kim, H. S., Sung, H. Y., Kim, M. S., Kim, J. L., Kang, M. K., Gong, J. H., ... & Kang, Y. H. (2013). Oleanolic acid suppresses resistin induction in adipocytes by modulating Tyk-STAT signaling. *Nutrition Research*, 33(2): 144-153.
- Kim, J. E., Kim, H. S., Shin, Y. J., Lee, C. S., Won, C., Lee, S., ... & Chung, M. H. (2008). LYR71, a derivative of trimeric resveratrol, inhibits tumorigenesis by blocking STAT3-mediated matrix metalloproteinase 9 expression. *Experimental & Molecular Medicine*, 40(5): 514-522.
- Kishimoto, T., & Kikutani, H. (2001). Knocking the SOCS off a tumor suppressor. *Nature Genetics*, 28(1): 4-5.
- Li, T., Wang, W., Chen, H., Li, T., & Ye, L. (2010). Evaluation of anti-leukemia effect of resveratrol by modulating Sirtuin 3 signaling. *International Immunopharmacology*, 10(1): 18-25.
- Li, Y. J., Zhang, C., Martincuks, A., Herrmann, A., & Yu, H. (2023). STAT proteins in cancer: orchestration of metabolism. *Nature Reviews Cancer*, 23(3): 115-134.
- Liang, Y., Xu, W. D., Peng, H., Pan, H. F., & Ye, D. Q. (2014). SOCS signaling in autoimmune diseases: molecular mechanisms and therapeutic implications. *European Journal of Immunology*, 44(5): 1265-1275.
- Lu, B. W., & Xie, L. K. (2019). Potential applications of artemisinins in ocular diseases. *International Journal of Ophthalmology*, 12(11): 1793.
- Lupardus, P. J., Ultsch, M., Wallweber, H., Bir Kohli, P., Johnson, A. R., & Eigenbrot, C. (2014). Structure of the pseudokinase-kinase domains from protein kinase TYK2 reveals a mechanism for Janus kinase (JAK) autoinhibition. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 111(22): 8025-8030.

- Ma, C., Wang, Y., Dong, L., Li, M., & Cai, W. (2015). Anti-inflammatory effect of resveratrol through the suppression of NF- κ B and JAK/STAT signaling pathways. *Acta Biochimica et Biophysica Sinica*, 47(3): 207-213.
- Malaguarnera, L. (2019). Influence of resveratrol on the immune response. *Nutrients*, 11(5): 946.
- Mandal, M. K., Mohammad, M., Parvin, S. I., Islam, M. M., & Gazi, H. A. R. (2023). A Short Review on Anticancer Phytochemicals. *Pharmacognosy Reviews*, 17(33).
- Mihaylova, D., and Popova, A. (2023). Phytochemicals of natural products: Analysis and biological activities. *Horticulturae*, 9(2): 167.
- Miklosy, G., Hilliard, T. S., & Turkson, J. (2013). Therapeutic modulators of STAT signalling for human diseases. *Nature Reviews Drug Discovery*, 12(8): 611-629.
- Mohan, C. D., Rangappa, S., Preetham, H. D., Nayaka, S. C., Gupta, V. K., Basappa, S., ... & Rangappa, K. S. (2022, May). Targeting STAT3 signaling pathway in cancer by agents derived from Mother Nature. In *Seminars in cancer biology* (Vol. 80, pp. 157-182). Academic Press.
- O'Shea, J. J., Schwartz, D. M., Villarino, A. V., Gadina, M., McInnes, I. B., & Laurence, A. (2015). The JAK-STAT pathway: impact on human disease and therapeutic intervention. *Annual Review of Medicine*, 66(1): 311-328.
- Panda, A. K., Chakraborty, D., Sarkar, I., Khan, T., & Sa, G. (2017). New insights into therapeutic activity and anticancer properties of curcumin. *Journal of Experimental Pharmacology*, 9: 31-45.
- Pike, K. A., & Tremblay, M. L. (2018). Protein tyrosine phosphatases: regulators of CD4 T cells in inflammatory bowel disease. *Frontiers in Immunology*, 9: 2504.
- Porro, C., Cianciulli, A., Trotta, T., Lofrumento, D. D., & Panaro, M. A. (2019). Curcumin regulates anti-inflammatory responses by JAK/STAT/SOCS signaling pathway in BV-2 microglial cells. *Biology*, 8(3): 51.
- Roskoski Jr, R. (2016). Janus kinase (JAK) inhibitors in the treatment of inflammatory and neoplastic diseases. *Pharmacological Research*, 111: 784-803.
- Rusiñol, L., & Puig, L. (2023). Tyk2 targeting in immune-mediated inflammatory diseases. *International Journal of Molecular Sciences*, 24(4): 3391.
- Rytinki, M. M., Kaikkonen, S., Pehkonen, P., Jääskeläinen, T., & Palvimo, J. J. (2009). PIAS proteins: pleiotropic interactors associated with SUMO. *Cellular and Molecular Life Sciences*, 66: 3029-3041.
- Selvaraji, S., Poh, L., Natarajan, V., Mallilankaraman, K., & Arumugam, T. V. (2019). Negative conditioning of mitochondrial dysfunction in age-related neurodegenerative diseases. *Conditioning Medicine*, 2(1): 30.
- Senggunprai, L., Kukongviriyapan, V., Prawan, A., & Kukongviriyapan, U. (2014). Quercetin and EGCG exhibit chemopreventive effects in cholangiocarcinoma cells via suppression of JAK/STAT signaling pathway. *Phytotherapy Research*, 28(6): 841-848.
- Shamsi, A., Anwar, S., Mohammad, T., Shahwan, M., Hassan, M. I., & Islam, A. (2022). Therapeutic potential of polyphenols in Alzheimer's therapy: Broad-spectrum and minimal side effects as key aspects. In *Autism Spectrum Disorder and Alzheimer's Disease: Advances in Research* (pp. 111-133). Singapore: Springer Nature Singapore.
- Shi, C., Li, H., Yang, Y., & Hou, L. (2015). Anti-inflammatory and immunoregulatory functions of artemisinin and its derivatives. *Mediators of Inflammation*, 2015(1): 435713.
- Shih, P. C. (2022). The role of the STAT3 signaling transduction pathways in radioresistance. *Pharmacology & Therapeutics*, 234: 108118.

Singh, B. N., Shankar, S., & Srivastava, R. K. (2011). Green tea catechin, epigallocatechin-3-gallate (EGCG): mechanisms, perspectives and clinical applications. *Biochemical Pharmacology*, 82(12): 1807-1821.

Tewari, D., Patni, P., Bishayee, A., Sah, A. N., & Bishayee, A. (2022). Natural products targeting the PI3K-Akt-mTOR signaling pathway in cancer: A novel therapeutic strategy. In *Seminars in cancer biology* (Vol. 80, pp. 1-17). Academic Press.

Verhoeven, Y., Tilborghs, S., Jacobs, J., De Waele, J., Quatannens, D., Deben, C., ... & Van Dam, P. A. (2020). The potential and controversy of targeting STAT family members in cancer. In *Seminars in cancer biology* (Vol. 60, pp. 41-56). Academic Press.

Villarino, A. V., Kanno, Y., & O'Shea, J. J. (2017). Mechanisms and consequences of Jak-STAT signaling in the immune system. *Nature Immunology*, 18(4): 374-384.

Wong, Y. K., Xu, C., Kalesh, K. A., He, Y., Lin, Q., Wong, W. F., ... & Wang, J. (2017). Artemisinin as an anticancer drug: Recent advances in target profiling and mechanisms of action. *Medicinal Research Reviews*, 37(6): 1492-1517.

Wu, B., Yao, X., Nie, X., & Xu, R. (2013). Epigenetic reactivation of RANK in glioblastoma cells by curcumin: Involvement of STAT3 inhibition. *DNA and Cell Biology*, 32(6): 292-297.

Wu, C. S., & Zou, L. (2016). The SUMO (small ubiquitin-like modifier) ligase PIAS3 primes ATR for checkpoint activation. *Journal of Biological Chemistry*, 291(1): 279-290.

Wu, J., Lu, W. Y., & Cui, L. L. (2015). Inhibitory effect of curcumin on invasion of skin squamous cell carcinoma A431 cells. *Asian Pacific Journal of Cancer Prevention*, 16(7): 2813-2818.

Xue, C., Yao, Q., Gu, X., Shi, Q., Yuan, X., Chu, Q., ... & Li, L. (2023). Evolving cognition of the JAK-STAT signaling pathway: autoimmune disorders and cancer. *Signal Transduction and Targeted Therapy*, 8(1): 204.

Yoshimura, A., Naka, T., & Kubo, M. (2007). SOCS proteins, cytokine signalling and immune regulation. *Nature Reviews Immunology*, 7(6): 454-465.

Yoshimura, A., & Yasukawa, H. (2012). JAK's SOCS: a mechanism of inhibition. *Immunity*, 36(2): 157-159.

Zhang, Y. L., Zhou, Z., Han, W. W., Zhang, L. L., Song, W. S., Huang, J. H., & Liu, S. (2016). Oleanolic acid inhibiting the differentiation of neural stem cells into astrocyte by down-regulating JAK/STAT signaling pathway. *The American Journal of Chinese Medicine*, 44(01): 103-117.

Zhao, H. M., Xu, R., Huang, X. Y., Cheng, S. M., Huang, M. F., Yue, H. Y., ... & Liu, D. Y. (2016). Curcumin suppressed activation of dendritic cells via JAK/STAT/SOCS signal in mice with experimental colitis. *Frontiers in Pharmacology*, 7: 455.

